UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Polyanthea Sacra

Ex Universæ Sacræ Scripturæ Utriusque Testamenti Figuris, Symbolis, Testimoniis, Nec Non E Selectis Patrum, Aliorumque Authorum, Sententiis, eruditis Interpretationibus, Similitudinibus, rarísque Historiis collecta, Et Copiosis, Exquisitisque Materiis Moralibus De Virtutibus Et Vitiis Pro ...

Spanner, Andreas

Augustae Vindelicorum, 1702

urn:nbn:de:hbz:466:1-79340

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 594a.

J. XII. 11.

H. IX
17.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. ANDREÆ SPANNER S. J.

POLYANTHEA SACRA.

MVLTISQVE MODIS OLIM DEVS LOQVENS PATR
MVLTIFARIAM
Novissime diebus istis locutus est nobis in Filio. Hebr. c. 1. v. 2.
Quod vidimus, et audivimus, annuntiamus vobis. 1. Ioan. c. 1. v. 3.
POLYANTHEA SACRA
Authore R. P. Andrea Spanner Societatis Iesu.
L. F. Schnabl del.
Phil. Iac. Leonhofer Sculps. Aug. Vind.

POLYANTHEA SACRA,

EX UNIVERSÆ SACRÆ SCRIPTURÆ UTRIUSQUE TESTAMENTI

FIGURIS, SYMBOLIS, TESTIMONIIS,

NEC NON

E SELECTIS PATRUM, ALIORUMQUE AUTHORUM,

Sententiis, eruditis Interpretationibus, Similitudinibus, rarisque Historiis collecta,

ET COPIOSIS, EXQUISITISQUE MATERIIS MORALIBUS

DE VIRTUTIBUS ET VITIIS

Pro Concionibus efformandis

ADORNATA,

Atque ad communem sacrorum præsertim Oratorum utilitatem in lucem edita,

Labore & Studiô

R. P. ANDREÆ SPANNER,

è SOCIETATE JESU.

TOMUS PRIMUS.

Cui præter Indices Titulorum, & Materiarum: Textuúmque sacrorum, qui ex utroque Testamento in hoc Tomo explicantur, accedit Syllabus Thematum in Dominicas & Festa totius Anni.

Collegij Socti Jesu Paderborne A 1704

Cum Gratiâ & Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis, Et Facultate Superiorum.

AUGUSTÆ Vindelicorum & DILINGÆ,

Apud JOANNEM CASPARUM BENCARD.

ANNO MDCCII.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

ACcipe, amice Lector, *Polyanthea Sacra, Opus Posthumum R. P. Andreæ Spanner, è Societate JESU: qui assiduâ Patrum, aliorúmque Authorum, lectione, per multos annos magnô labore ea collegit, quæ hîc Tibi exhibentur, communi utilitati, sacris præsertim Oratoribus, non parum servitura. Polyanthea sacra vocare placuit proptera; quòd Opus hoc ex plurimis, iísque sacris Sententiis, veluti totidem floribus, sit contextum, instar cuiusdam Florilegii: in quo studiosus Lector super quôvis ferè propositô Themate copiosam disserendi, ac scribendi, inventurus est materiam. Cùm multi huius operis editionem optarent; accedente tandem hortatu Majorum in hos titulos, ac paragraphos digestum, appositô etiam copiosô locorum Sacræ Scripturæ, Materiarum, & Thematum, Indice, prælo subjectum est, ut lucem videret. Illud Lectorem monendum existimavi: ut, si fortè in Patribus aliam Librorum, Capitum, Sermonum, aut etiam verborum, citationem his minùs correspondentem invenerit; meminisse velit; varias eorundem esse Editiones, præsertim Græcorum: id quod in accuratâ eorundem revisione sæpius animadverti. Sententiæ verò ex Sacris Literis depromptæ admodum congruunt cum Editione Vulgata. Quod Interpretes Sacræ Scripturæ attinet; nolit prudens Lector mirari, si non semper accuratè eorundem verba citentur: sed contentus esse velit; monstratos sibi Fontes, unde copiosa materia hauriri queat. Utere proinde benevole Lector his quasi Florilegiis ad majorem Ter Optimi Maximi DEI Gloriam, & animarum Salutem: cùmque inde flores aliquos collegeris, Authori bene precare.*

Facultas R.P. Vice-Provincialis per Bohemiam.

CÙm Librum, cui titulus est: POLYANTHEA SACRA ex universæ Sacræ Scripturæ utriusque Testamenti figuris, symbolis, testimoniis, collecta; à P. Andrea Spanner Societatis nostræ Sacerdote conscriptum, tres eiusdem Societatis Sacerdotes recognoverint, ac in lucem edi posse judicaverint: potestate à Patre Nostro Thyrso Gonzalez, Præposito Generali, ad id mihi datâ, Facultatem concedo, ut Liber typis mandetur. In quorum fidem has literas manu meâ subscriptas, & Sigillô Officii mei munitas dedi Pragæ 1. Augusti 1699.

(L.S.)
FERDINANDUS WALDTHAUSER, S.J.
per Bohemiam Vice-Provincialis.

SYLLABUS

Sanctorum Patrum, Doctorum, aliorúmque Authorum;

Ex quibus hæc Polyanthea Sacra collecta fuerunt.

ORDINE ALPHABETICO.

S. Albertus Magnus, Ordinis Prædicatorum.
Aloysius Juglaris, Societatis Jesu.
Aloysius Novarinus, Clericus Regularis.
S. Ambrosius, Ecclesiæ Doctor.
S. Amedeus, Episcopus Lausanensis.
S. Andreas, Episc. Cæsarienſis.
Andreas Cretensis.
Andreas Lucas de Arcones Soc. Jesu.
Andreas Ramirez, Soc. Jesu.
S. Anselmus, Archi-Episc. Cantuarienſis.
S. Antiochus S. Lauræ Abbas.
Antonius de Escobar. Soc. Jesu.
Aponius.
Arnoldus Abbas Carnotensis.
S. Asterius Ep. Amas.
S. Athanasius Archi-Ep. Alexandr.
S. Augustinus Ecclesiæ Doctor.
Augustinus Paolettus Ord. S. Augustini.
S. Basilius Cæsarius.
S. Basilius Ep. Seleuc.
V. Beda.
Benedictus Fernandius Soc. Jesu.
S. Bernardus Abbas Claræval.
S. Bernardinus Senensis.
S. Bonaventura.
Cajetanus Card. S. Xisti.
Cassiodorus Senator Romanus.
S. Cæcilius Cyprianus Ep. Carthagin.
B. Cæsarius Episc. Arelat.
S. Chromatius Ep. Aquil.
Clemens Alexandrinus.
Cornelius à Lapide Soc. Jesu.
S. Cyrillus Patriarcha Alexandr.
S. Cyrillus Archi-Ep. Jerosolym.
S. Diadochus Ep. Phot.
Didacus Baeza Soc. Jesu.
Didacus del Castillo.
Didacus Nissenus Ord. S. Basilii Magni.
Didacus Stella Ord. S. Franciſci.
S. Dionysius Areopagita.
Dionysius Carthusianus.
Dorotheus Abbas.
S. Edmundus Archi-Ep. Cantuar.
S. Eligius Ep. Noviom.
Emmanuel Napera Soc. Jesu.
Ennodius Ep. Ticin.
S. Ephrem Syrus.
S. Eucherius Ep. Lugdun.
Eusebius Emissenus.
Euthymius Zigabonus.
Franciſcus Combefis Ord. Prædicat.
S. Franciſcus Salesius.
S. Franciſcus Seraphicus.
S. Fulbertus Ep. Carnotenſ.
S. Fulbertus Ep. Ruspensis.
S. Gaudentius Ep. Brixienſ.
Gilbertus Abbas.
Golfridus Abbas Vindomic.
S. Gregorius M. Ecclesiæ Doctor.
S. Gregorius Nazianzenus.
S. Gregorius Nyssenus.
Guerricus Abb.
Guigo Prior Carthuſ.
Guilielmus Hespis.
Haymo Ep. Halberstad.
Henricus Jonghen Ord. Fratr. Minor.
S. Hieronymus Ecclesiæ Doctor.
Hildebertus Turonenſ.
S. Honorius Presb. Augustin.
Hugo Cardin.
Hugo à S. Victore.
B. Humbertus General. Mag. Ord. Prædic.
Jacobus Marchantius.
Jacobus Massenius Soc. Jesu.
Idiota.
Jeremias Drexelius Soc. Jesu.
S. Ignatius M.

S. Ildephonsus Archi-Episc. Toletan.
Innocentius P. III.
Joannes Belethus.
Joannes Bollandus Soc. Jesu.
Joannes Broymard Ord. Prædic.
Joannes Carnotensis.
Joannes Cassianus Eremita.
Joannes Climacus.
S. Joannes Chrysostomus.
Joannes Damiani.
Joannes à S. Geminiano Ord. Prædicat.
Joannes Gerson Cancellarius Paris.
Joannes Nadasi Soc. Jesu.
Joannes Paulus Oliva Soc. Jesu.
Joannes Osories.
Joannes Pinna Soc. Jesu.
Joannes Rho Soc. Jesu.
Joannes Schönleben.
Joannes de Sylveira.
S. Isaac Syrus.
B. Isaias Abb.
Isidorus Clarius Ep. Fulginat.
S. Isidorus Hispalensis.
S. Isidorus Pelusiota.
S. Justinus M.
Justus Orgelitanus.
Lactantius Firmianus.
S. Laurentius Iustinianus.
S. Laurentius Ep. Novarien.
S. Leo P.
Leonardus Lessius Soc. Iesu.
Lucas de Velloso Soc. Iesu.
Ludovicus Alvarez Soc. Iesu.
Ludovicus Blosius Soc. Iesu.
Ludovicus de Ponte Soc. Iesu.
S. Macarius Eremita.
S. Martialis Ep. Lemovic.
S. Martinus Ep. Bracaren.
S. Maximus Ep. Taurinensis.
S. Nilus Abbas.
Octavianus de Tuff. Soc. Iesu.
Origenes adamantius.
Paschasius Ratbertus Abb.
Paulus Segneri Soc. Iesu.
Petrus Besseus.
Petrus Blesensis.
S. Petrus Chrysologus.
S. Petrus Damiani.
Petrus Cellensis.
Petrus Doulheman Soc. Iesu.
Philo Carpathius.
Philippus Diez Ord. S. Francisci.
Philippus Picinelli.
S. Prosper Aquit. Ep. Rhegien.
Richardus à S. Victore.
Robertus Bellarminus Card.
S. Rupertus Abb. Tuitien.
Salonius Ep. Vienn. Gall.
Salvianus Ep. Massilien.
Sebastianus Barradius Soc. Iesu.
Simon de Cassia.
S. Sophronius Archi-Ep. Ieros.
Tertullianus.
B. Theodoretus Studita.
B. Theodoretus Ep. Cyren.
Theophilactus Ep. Bulgariæ.
S. Thomas de Aquino.
Thomas Cajetanus Card.
Thomas à Kempis.
S. Thomas Villanova Ord. S. August.
Victor Antiochenus Presbyter.
S. Vincentius Ferrerius Ord. Prædicat.
Urbanus P. IV.
S. Zeno Ep. Veronensis.

IN

INDEX ALPHABETICUS TITULORUM, SIVE MATERIARUM,

QUÆ

IN HOC OPERE CONTINENTUR.

A.

ACedia. Pag. 1.
Adulatio. 2.
Adulterium. 5.
Æquanimitas. 7.
Ætas. 11.
Æternitas. ibid. &c.
Affectus. 15.
Agonia CHRISTI. 20.
Ambitio. ibid. & seqq.
Amicitia & Amici. 22.
Amor. 31.
Amor DEI in nos. 36.
Amor CHRISTI in nos. 39.
Amor erga DEUM. 54.
Amores mali, noxii. 93.
Amor proprius. 95.
S. Andreas. 100.
Angeli. 101.
Anima Rationalis. 108.
Animalia. 121.
Annus. 122.
Apostoli. 123.
Aqua. 129.
Arbor. 131.
Ascensio CHRISTI. ibid.
Avaritia. 133.
Aula. 147.
Aurum. 149.
Auxilium Divinum. ibid.

B.

Bacchanalia. 156.
Baptismus. 157.
Beatitudo. 160.
Bellum. 161.
Benedictio. 162.
Beneficia. 163.
Blasphemia. 172.
Boni. 174.
Bonitas DEI. 178.

C.

Cœlum Empyrium. 189.
Calumniæ. 207.
Cantica. 210.
Capilli. ibid.
Caput. 211.
Caro. 216.
Castitas. 220.
Catechismus. 221.
Celeritas ad bonum. 223.
Charitas erga DEUM. 227.
Charitas erga proximum. 242.
Christiani. CHRISTUS Dominus. Pag. 251.
Cibi. 262.
Circumcisio CHRISTI. 263.
Civitates. 264.
Cogitationes. 268.
Cognitio DEI. 271.
Cognitio sui. 275.
Colores. 278.
Columba. ibid.
Compassio. 279.
Concio. 281.
Concionator. 282.
Concordia. 317.
Confessarius. 325.
Confessio sacramentalis. 327.
Conscientia. 336.
Consideratio. 342.
Consilia. 343.
Constantia. 350.
Consuetudo. 357.
Contraria. 366.
Contritio de peccatis. 367.
Conversatio. 370.
Conversio ad meliora. ibid.
Convivia. 377.
Cor. 378.
Coronæ. 381.
Corpus. 382.
Correctio. 384.
Creaturæ. 392.
Crucifixus. 396.
Crux CHRISTI. 408.
Cura minimorum. 421.
Curiositas. 423.

D.

Debita. 423.
Desideria. 424.
Detractio. 431.
DEUS. 432.
Diabolus. 448.
Dies. 454.
Difficultates, seu impedimenta. 455.
Dignitates. 458.
Dii. 466.
Discipuli. 467.
Discordia. 468.
Discretio. 470.
Divites. 471.
Divitiæ. 475.
Docere, Doctrina, Doctor. 489.
Dolor. 491.
Dominus. 493.
Domus. 494.
Dona. 495.

E. Ebrie-

E.

Ebrietas. Pag. 498.
Ecclesia. 501.
Educatio. 504.
Electio. 510.
Eleemosyna. 511.
Epistolæ. 527.
Evangelistæ. ibid.
Evangelium. 528.
Evcharistia. 530.
Examen conscientiæ. 559.
Exemplum. 560.
Exercitia spiritualia. 567.

F.

Fama. 568.
Fœminæ. 570.
Fervor in DEI obsequio. 580.
Festa. 583.
Fidelitas. 586.
Fides. ibid.
Fiducia in DEUM. 597.
Filii. 600.
Filius DEI CHRISTUS. 604.
Filii DEI adoptivi. 605.
Finis. 607.
Fontes sacri. 609.
Forma corporis. 610.
Fortitudo animi. 611.
Fortuna. 612.
Fraus. 613.
Fuga CHRISTI in Ægyptum. 613.

G.

Gabriel Archangelus. 614.
Gaudia. ibid.
Gloria vana. 619.
Gratia DEI. 630.
Gratia DEI habitualis. 639.
Gratitudo erga DEUM. 642.
Gratiæ DEO agendæ. 647.
Gula. 648.

H.

Hæresis. 651.
Hæreditas. ibid.
Homo. 652.
Honores. 661.
Hospitalitas. 665.
Humanitas. 666.
Humilitas. 667.
Hypocrisis. 691.

I.

Jactura temporalium. 694.
Idola, seu Idololatria. 695.
Jejunium. 696.
Imitatio. 701.
Incarnatio. 707.
Inconstantia. 717.
Infantia. 719.
Infernus. 721.
Ingratitudo. 727.
Inimicorum dilectio. 729.
Injuriæ. 740.
Innocentia. 741.

Inspirationes Divinæ. Pag. 743.
Intellectus. 745.
Intentio. 746.
Interiora. 752.
Interpretatio. 754.
Invidia. 755.
S. Joannes Baptista. 762.
S. Joannes Evangelista. 765.
S. Josephus. 768.
Ira. 760.
Ira DEI. 775.
Judas proditor. 778.
Judex. 780.
Judicium Extremum. 790.
Judicia DEI. 807.
Judicia Humana. 809.
Judicium rationis. 810.
Judicia temeraria. 811.
Juramentum. 814.
Justitia. 815.
Juventus, 817.

L.

Labor. 819.
Lacrymæ. 821.
Lætitia. 829.
Latro pœnitens. 830.
Laudes. 831.
S. Laurentius. 835.
Lectio spiritualis. ibid.
Lex. 836.
Liberalitas. 837.
Liberalitas DEI. 840.
Libertas. 849.
Libri. ibid.
Lilia. 850.
Lingua. 851.
Locus. 855.
Luxuria. ibid.

M.

S. Magdalena pœnitens. Tom. II. pag. 1.
Magnanimitas. 4.
Magnificus. 5.
Mali. 6.
Mansuetudo. 8.
De B. Virgine MARIA ordine Alphabetico. 13.
Encomia B. Virginis ex SS. Patribus ordine Alphabetico. 60.
S. Martinus. 71.
Martyres. ibid.
Matres. 74.
Matrimonium. 75.
S. Matthæus Evang. 78.
Memoria DEI. ibid.
Mendacium. 79.
S. Michaël Archang. 81.
Milites. 82.
Miracula. 83.
Misericordia. 84.
Misericordia DEI. 99.
Modestia. 116.
Morbi. ibid.
Mors. 121.
Mors CHRISTI. 149.

Mortificatio. Pag. 152.
Mundus. 156.
Munera. 165.
Muſica. 166.

N.

Nativitas Domini 167.
Nobilitas. 176.
Nomen. 178.
Nomen JESU. 180.
Novitates. 185.
Nuptiæ. ibid.

O.

Obedientia. 186.
Obſervatio. 201.
Obſtinatio. 205.
Occaſio. 210.
Oculi. 217.
Officium. 219.
Opera bona. 222.
Oppreſſio pauperum. 233.
Oratio. 237.
Oratio mentalis. 264.
Ordo. 268.
Os. 269.
Oſcula. 270.
Otium. ibid.

P.

Panis. 273.
Parentes. 273.
Parvuli. 282.
Parva. 283.
Paſſio CHRISTI. 284.
Paſſiones. 301.
Paſtor bonus CHRISTUS. 302.
Pater. 303.
Patientia. 304.
S. Paulus. 329.
Paupertas. 332.
Pax. 347.
Peccator. 349.
Peccatoris malitia. 383.
Peccatum. 395.
Peccata aliena, 423.
Pecunia. 427.
Perfectio. 429.
perſecutiones. 433.
S. Petrus. 440.
SS. Petrus & Paulus. 442.
Pœnæ Divinæ, 443.
Pœnæ humanæ. 454.
Pœnitentia. 455.
Potentia DEI. 487.
Poteſtas. 489.
Præcepta DEI. ibid.
Prædeſtinatio. 501.
Prælati. 504.
Præſentia DEI. 505.
Principes. 506.
Profectus in bono. 507.
Propoſita bona. 511.
Proſperitas. 512.
Providentia DEI. 519.
Prudentia. 527.
Pſalmi. 529.
Pudor. 530.
Purgatorium. 532.
Puritas. 534.

Q.

Quadrageſima. 534.
Quærendus DEUS. 535.
Quies. 537.

R.

Ratio. 538.
Recollectio ſpiritûs. 539.
Recreatio. 541.
Redemptio. ibid.
Regna. 542.
Relapſus in peccata. 546.
Religioſus ſtatus. 550.
Religioſi. 555.
Reliquiæ ſacræ. 563.
Renovatio ſpiritûs. 565.
Reſpectus humani. 568.
Reſtitutio alieni. 569.
Reſurrectio CHRISTI. 571.
Reſurrectio hominum. 574.
Rex. 576.
Riſus. 579.

S.

Sacerdos. 580.
Sacramenta. 587.
Sacrificia. 588.
Saltus. 596.
Salus animæ. 597.
Salutationes. 605.
Sancti. 605.
Sanctitas. 608.
Sanguis CHRISTI. 610.
Sapientia. ibid.
Scandalum. 617.
Scientia. 620.
Scriba, ſeu ſcribere. 626.
S. Scriptura. ibid.
Senectus. Senes. 629.
Senſus. 631.
Sepulchra. 633.
Sequela CHRISTI. 635.
Sermones. 638.
Serpentes. 641.
Servi hominum. ibid.
Servi DEI. 644.
Silentium. 651.
Simplicitas. 655.
Singularitas. 659.
Societas bona, mala. 660.
Sol. 667.
Solatia. 667.
Sollicitudo vana. 671.
Solitudo. 674.
Somnia. 679.
Somnus. ibid.
Spes. 680.
Spiritualia. 697.
S. Spiritus. 698.
Stellæ. 713.
S. Stephanus Proto-Martyr. 714.
Stultitia. 715.
Sudor CHRISTI. 716.
Superbia. 717.
Superflua. 726.
Superiores 727.
Suſpicio. 750.

T.

Temperamenta politica. 751.
Temperantia. 752.
Templa. 754.
Tempus. 759.
Tentationes. 760.
Tepiditas. 770.
Terra. 773.
Terrena. 774.
S. Thomas Apoſtolus. 793.
Timor. 793.
Tribulatio. 800.
SSS. TRINITAS. 828.
Triſtitia. 832.
Turcæ. 834.

V.

Vanitas. 835.
Venditio CHRISTI. 837.
Verbum, ſeu verba. 838.
Verbum DEI. ibid.
Verecundia. 850.
Veritas. 851.
Veſtes. 854.
Via. 856.
Victoria. 858.
Viduæ. 861.
Vigilantia. 863.
Vinum. ibid.
Vir. 864.
Virginitas. 865.
Virtus. 871.
Vita. 883.
Vocatio Divina. 895.
Voluntas. 896.
Voluptas. 904.
Vota Religioſa. 908.
Vulnera CHRISTI. ibid.
Uxor. 912.

Z.

Zelus animarum. 915.
Zelus Honoris Divini. 924.

A.

TITULUS I.

ACEDIA.

§. I.

Figuræ, & Symbola

Ex Veteri.

Cúmque introduxerit te Dominus &c. & deleverit Gentes multas coram te, Hethæum &c. Deut. 7. 1. Promisit Deus Israelitis, ut ad eorum ingressum *septem Gentes* everterentur; per quas Lyranus septem peccata capitalia intelligit. Per *Hethæum*, qui omnium primus numeratur, & interpretatur *formidans*, intelligit pigrum; qui vanô metu perculsus à currenda via mandatorum Dei retardatur. *Dicit piger; leo est in via.* Prov. 26. 13. Hic primus vincendus: quia nec ipse proficit, nec alios proficere sinit. Mendoza in 1. Reg. 6. v. 7.

Fugit Adonibezec & quem persecuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum ejus & pedum. Dixitque Adonibezec: septuaginta reges, amputatis manuum, ac pedum, summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias &c. Judicum 1. 6. 7. Acedia est parvus amor boni cum tædio, & inordinata animi tristitia, & impatientia rei divinæ. Comparatur paralysi; quæ facit membra arida, & impotentia. Sic Acedia facit pedes impotentes ad ambulandum, manus ad operandum, & membra omnia ad laborem pœnitentiæ sustinendum. Item Adonibezec, qui interpretatur: *dominator egestatis.* Et Prov. 10. 4. dicitur: *egestatem operata est manus remissa*, id est, piger. Reges dicuntur viri Religiosi, juxta illud Eccl. 48. 8. *qui ungis reges ad pœnitentiam.* Religiosi quidem deberent se, & alios, regere per vitam, & doctrinam: sed aliqui habent manus, & pedes, amputatos per Acediam. S. Bonaventura Diæta salutis c. 7. tit. 1. de Acedia. *Qui* (Sisara) *soporem morti socians defecit, & mortuus est.* Judic. 4. 21. Comparatur etiam Acediosus lethargico. Sicut Sisara; de quo dicitur: *qui soporem &c.* Et sicut vulgò dicitur: quòd nimis fortiter, & profundè, dormit, qui culcitram sibi furari permittit: sic piger nimis oppressus est somnô Acediæ; qui permittit sibi furari culcitram, id est, quietem bonæ conscientiæ. Idem ibidem.

Ex Novo.

Domine puer meus jacet in domo paralyticus. Matth. 8. 6. Per servum Centurionis paralyticum figuratur quilibet spiritualiter languidus, & maximè acediosus; more paralytici ad divina piger, & quasi immobilis. Dionysius Carthusianus in Matth. 8.

Ecce homo manum habens aridam. Matth. 12. 10. Per hunc hominem intelligitur quilibet piger, acediosus, qui negligit operari, quæ Dei sunt. Idem hîc.

Arida manus &c. *Surge, tolle lectum tuum.* Luc. 5. 24. Spiritualiter per paralyticum intelligitur quivis acediosus: quia, sicut paralysis membra immobilia reddit; sic Acedia vires animæ; & corpus à Dei obsequio, & motu virtutum retardat; & ad ea, quæ veræ pietatis sunt, quasi insensibilem reddit hominem. Idem Dionys. hîc art. 13.

Arida manus operationem sterilem, aut nullam, insinuat - Dextera manus operationem pro supernis, & infallibiles actiones - Sanat hunc Dominus Sabbathô, manum aridam in bonitate naturali restituens; ut pro Sabbatho vitæ supernæ opera recta, & competentia, operetur. Simon Cass. l. 5. c. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Ignavia somni conjux est. S. Gregor. Naz.

Acedia comparatur salicibus infructuosis: nam solùm faciunt umbram diabolo. S. Vincentius Ferrerius c. 7. ex sermonib. sup. orat. Dom. Acediæ universa incommoda unô versiculô B. David expressit: *dormitavit anima mea præ tædio.* Ps. 118. 28. id est, præ acedia. Cassianus l. 10. c. 14. de Cœnob. instit. Acedia similis est Saturno, qui est inter septem planetas supremus: est inferiorum infrigidativus, tardè incessivus, & fœtuum mortificativus. Sic Acedia infrigidat corda; reddit tardum ad motum boni operis, per quem excitatur, & conservatur, calor amoris. Est Acedia similis aëri: qui est tam mobilis; quòd omni impellenti, & subintranti, statim aperitur, & cedit: ventis impellitur, nubibus impletur, &

flammeis ignitionibus succenditur. Sic Acedia omni tentationum impulsui facilè aperitur, & cedit : nam omnium cogitationum, & tentationum sentina, est otium. Joannes à S. Geminiano de exempl. & rer. similit. l. 1. c. 2.

§. II.

Alia de Acedia.

ACedia est diffidentia de propriis viribus cum auxilio Dei implendi ardua. Ab hac quisquis fuerit corde possessus, veluti defunctus, quodam insensibilitatis aggere agnoscitur esse sepultus. S. Laurentius Justinianus l. 1. de spir. animæ interitu.

Acedia est tædium mentis in bonum ; nausea spiritualis, & intellectualis boni ; stomachatio cibi vivificantis animam ; sentina fœtens navigantis vitæ ; apertum ostium ad ingredientes iniquitates ; pondus sensualitatis deprimens ; odium activorum ; aspera responsio ad excitantes. Væ ! clamat ad Missam, euge ! ad mensam ; hospitium peregrinantium malorum ; secessus procerum infernalium. Hæc sedens in cathedra malæ quietis, & cella deliciarum, Deo vocanti non respondet, Angelo excitanti non consentit, advenienti virtuti non assurgit, salubriter consulenti non credit, duci rectè ducenti non obedit, collegam activum repellit, aut odit ; consimilem amplexatur, & diligit. *Propter frigus piger arare noluit : mendicabit ergo æstate ; & non dabitur illi.* Prov. 20. 4. Cogetur mendicare in æstate decoquentis Judicii, seu in claritate Sanctorum. Sed non dabitur ei de laboribus aliorum, ut refocillet animam suam ; neque de aliorum victoria suscipiet ille coronam. Sed nec justificabitur de justitia in labore agentium vitam suam : nam scriptura dicit : *juxta operæ manuum suarum retribuetur ei.* Prov. 14. 12. Et alibi : *date ei de fructu manuum suarum.* Prov. 31. 31. non alienarum ; *& laudent eum in portis opera ejus*, non aliorum. Simon Cass. l. 8. c. 49.

Acedioſi in aula diaboli habent officinam Camerariorum ; otium pulvinar diaboli. In hoc differt dominium diaboli ab aliis ; quia nemo vult servos otiosos solus dæmon. Item sunt vasa vacua in cellario diaboli, apta quôvis repleri vitiô. Diabolus illorum medicus &c. Joannes de Broymard summa Prædicantium. Acedioſi.

§. III.

Acediam vitandi motiva, & amuleta.

Subcinericius panis, 3. Reg. 19. 6. cibus optimus est contra Acediam. Panis subcinericius, est memoria mortis ; quæ multùm reficit animam contra Acediam : incutit enim timorem ; timor verò sollicitudinem operatur ; sollicitudo torporem excitat. Hugo Card. hîc.

Sedentes in tenebris & umbrâ mortis. Ps. 106. 10. Sedere accipitur in Scriptura, pro ignavum esse, & voluptatibus deditum. Ignaviam locus ille significat. S. Nilus lib. ascetico.

Dixi ego in corde meo. Eccl. 1. 1. Id est, in hanc considerationem deveni, propter spiritualem in considerando afflictionem. Unde verbum est non Sapientiæ sed Acediæ ; quæ non inveniens quietem interiùs, quærit exteriùs. Dixi igitur ; *vadam, & affluam deliciis.* S. Bonaventura hîc.

Osculabatur pedes ejus, & unguentô ungebat. Luc. 7. 38. Ideo unguentô ungebat Domini pedes, & innovabat opera novi cultûs ; quia novum hominem noverat, & variabat opera ; nè velut otiosa pateretur ab ipso repulsam. Quia nec standum est otiosè ante divinos pedes, qui non quieverunt in opere nostræ salutis ; sed per montes, & planities ; civitates, & castella ; per maria, & deserta, fecêre discursum ; donec configerentur in cruce, ad expectandum omnem peccatricem animam. Simon Cass. l. 8. c. 40.

Acedioſi semper verberantur à dæmonibus sinè quiete. S. Vincentius Ferrerius Dom. 17. post Trinit. serm. 2.

Vide plura Labor. Otium. Tepiditas. Peccata capitalia.

TITULUS II.

ADULATIO.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

FAc mihi pulmentum, sicut velle me nosti. Gen. 27. 4. Adulatorum hæc cura maxima est ; ità dicere, ità facere ; uti velle norunt dominos. Jam scitur, quid velint domini : *loquimini*, ajunt Isaiæ 30. 10. *nobis placentia.* Jeremias Drexelius Orb. Phaët. de adulat. c. 1. §. 2.

Fili, si te lactaverint peccatores &c. Prov. 1. 10. Adulatorum titulus nutrices diaboli sunt. Gerulæ cunas agitant, canunt ; quò citiùs, & suaviùs, infantem sopiant. Sic adulatores malignò cantu, laudibus, approbatione, in soporem dant eos, quos blandis verbis velut in cunas condunt. Drexelius Orb. Phaët. c. 1. de adul. §. 1.

Re-

Resonans de altissimis montibus echo. Sap. 17. 18. Echo, te loquente, loquitur; te canente, canit; & ridente ridet; flente, flet. sic adulatores: transformant se velut chameleontes in omnes colores, quibus appropinquant. Didacus Stella de cont. van. Mundi p. 2. c. 74.

Væ, qui consuunt pulvillos &c. Ezech. 13. 18. Quisquis malè agentibus adulatur, pulvillum sub capite, vel cubitô, jacentis ponit: ut, qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quiescat. S. Gregorius mor. l. 18. c. 4.

Oleum in Ægyptum ferebat. Oseæ 12. 1. malignorum spirituum voluntatem faciendo, & imperio Mundi hujus adulando; ità ut diceret: *non habemus regem, nisi Cæsarem.* Oleum namque interdum adulationis significat suavitatem; ut Ps. 140. 5. *Oleum peccatoris non impinguet caput meum.* S. Rupertus in Oseæ 12. lib. 5.

Ex Novo.

Relictis retibus secuti sunt. Matth. 4. 20. Quadruplex rete vitandum. Primum divitiæ sæculares. Secundum mala mulier. *Congregavit in rete suum.* Habac. 1. 15. S. Bernardus de sorore sua ante conversionem dixit, esse rete diaboli. Tertium adulator, amicus proditor. *Homo, qui blandis &c.* Prov. 29. 5. Quartum ultio divina. *Expandam super eos rete meum.* Oseæ 7. 12. S. Thomas Aquin. in festo S. Andreæ.

Volucres cœli comederunt ea. Matth. 13. 4. Cantant aviculæ, cantant adulatores: rapiunt aviculæ, quod terris mandatum, semen; furantur adulatores, quidquid bonæ mentis homo fecit. Ideò *Hildebertus monet viduam* ep. 41. si volucres te demulcent, frustra seminas adversùs tam pestilentes cantus. Si sapis, obsurdesces. Lucas de Vellosо in Judith. l. 2. Paræn. 2.

Ite potiùs ad vendentes &c. Matth. 25. 9. Venditores olei, adulatores sunt: qui enim, acceptâ quâlibet gratiâ, vanis suis laudibus nitorem gloriæ offerunt, quasi oleum vendunt. S. Gregor. mor. hom. 12. in Evang. Virgines ergo somno deditæ, ut vigilantibus præmia rapiant, adulationis oleum exoptant: fatuæ quidem, quæ de assentationis pretio celeste præmium mereri gestierunt. Sed non adeò fatuæ; ut adulationis valorem apud Sæculum nesciverint. Emmanuel de Naxera in Josue 9. §. 19.

Gloria nostra hæc est &c. 2. Corinth. 1. 12. Hoc enim est, oleum ferre secum; non à vendentibus emere, hoc est ab adulantibus. Adulatores namque laudem suam, tanquam oleum, venditant stultis. De hoc oleo dicitur in Ps. 140. 5. emendabit me justus in misericordia, & arguet me; oleum autem peccatoris non impinguabit caput meum. Elegit à justo misericorditer reprehendi, & quodammodo colaphizari; quàm ut ei caput in superbiam crescat, peccatoris adulatione laudari. Irridentium quippe responsio mihi videtur; cùm eis à sapientibus virginibus dicitur: *ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.* Matth. 25. 9. S. Augustinus ep. 120.

Ex Patribus, & aliis.

Quid aliud est adulatio? quàm astri nascentis aura lucida, septentrionalis procella, melodia Syrenica, cantatio lethifera, fallaciæ fistula, & vox hyenæ valdè mendax. S. Cyrillus Jerosol. Apolog. l. 2. c. 27.

Est adulator quasi Syrena diaboli, trahens in exitium audientes. Hugo Card. in Prov. 6. Cùm aliquâ re indigemus, abjectâ animi fortitudine, quâ in rebus angustis, & asperis, uti debebamus. More canum, qui caudæ motu blandiore ossa, eaque etiam sinè carne; aut panis micas, projicientibus adulantur, ad divites accurrimus; eosque, ut, quod cupimus, impetremus; bene meritos, & Christianorum patronos, appellamus; omnesque illis virtutes inesse, dicimus; quàmvis in summa vitiorum fœditate volutentur. S. Nilus lib. ascet.

Adulatores locustæ comparantur: quæ una fuit ex plagis, quibus Deus Ægyptum flagellavit. Locustæ hyeme non apparent; nec etiam, ubi cibus non reperitur, at in vere, cùm fruges abundant: sic adulatores non in domibus pauperum, sed divitum. Philippus Diez tom. 1. Summa Prædic. Adulatio.

Adulatores comparantur etiam speculis; quæ in se rem repræsentant, sicut illis objicitur: ità adulatores rident, te ridente, plorante plorant. Si loqueris, verba tua magnificant; si taces, silendium approbant: præposterô tamen, & inversô, ordine instar speculorum. Nam, si faciem Occidentem versùs habeas; speculum Orientem versùs repræsentat: sic adulatores res tuas præposterè repræsentant: eorum enim intentum non est, te laudare; sed à te commodum educere. Idem ibidem. Simia, cùm nec domum possit servare, ùt canis; nec onus vehere, sicut equus; nec arare, ùt boves; risum movet, & parasitat. Sic adulator, cùm in seriis, & gravibus, rebus nesciat esse usui, voluptatum minister est. Plutarchus in Moralibus. apud. Diez. Adulatio.

Adulatores sunt Sacerdotes Infernales; qui incipiunt à *Placebo* vesperas mortuorum in peccatis; quos in peccatis sepeliunt. *Sepulchrum patens est guttur eorum. Ps. 5. 11.* Sunt Judas, Joab. Sunt venatores diaboli: venator volens capere lupum, cooperit foveam; ità isti cooperiunt foveam peccati, & Inferni. Joannes de Broymard summa Prædicantium. Adulatio.

Tineæ sunt adulatores: sed depexas tunicas, rugosos saccos, & sordida palliola, vix infestant: Sericas, pretiosas, togas occupant: cibus eorum electus. Drexelius Orb. Phaet. c. 1. de adul. §. 1. Etiam diabolus, Dei simia, extremam unctionem habet, adulationem: hac inungit, non tantùm morituros, sed & mortuos! Idem ibidem.

Adulatores figuli sunt, sed mendaciorum. Sciunt hi lutum suum omnigenis coloribus inducere; ut non lutum videatur, sed gemma. Sciunt illi ollas suas incrustare pictis, ac nitidis, verbis; nigra in candida vertunt. Idem ibidem §. 3.

Adulator cocus est, & talis; qui id solùm spectat, ut cibus sapiat: prosit, an obsit, hoc ipse non curat. Ori coquit, & palato; non capiti, stomacho, hepati. Ideò thecam aromaticam toties exhaurit, tantum croci, piperis, zinziberis, mellis, & sachari insumit: varia miscet, valetudini minimè profutura: modò sapiat edulium; quomodocunque digeratur. Tales sunt omnes illi Placentini coci; qui in tanta sermonum, velut eduliorum, varietate hoc unum attendunt; ut dominicum palatum mulceant. At verò amicus sincerus unam observat veritatem; & uti medicus, fideliter monet: hic cibus nocet; hic nimis nutrit; iste plus æquo pinguis est; ille ægrè digeritur; hic inflammat; hic nimis refrigerat. Idem ibidem c 2. §. 4.

Litera b. variè collocata. b. 9. p. 9. Lemma: Eadem non eadem. Picinelli.

§. II.

Exempla adulatorum.

Ex Veteri.

OBiit (Jacob) *flevitque eum Ægyptus septuaginta diebus. Gen. 50. 3.* Obiit & Joseph, teste Moyse Gen. 50. 25. mortuus *lest-& conditus aromatibus repositus est in oculo in Ægypto.* Cur Joseph non æquè, imò magis, plangitur, populi in fame pater? Respondet Oleaster: Jacobi exequias, vivente Josepho Pro-Rege, celebratas cum planctu ab Ægyptiis ex adulatione; Josephi minimè. Antonius de Escobar t. 3. Colloqu. Chr. lib. 3. sect. 1. Obj. 5.

Tollite in manibus cibaria-& occurrite eis, & dicite: servi vestri sumus, fœdus inite nobiscum. Josue 9. 11. Adulatione pulsant; ut pacem impetrent: munera offerunt: ut se dignos adstruant amicitiâ. Nec falluntur: susceperunt de cibariis eorum; fecitque cum eis Josue pacem. Naxera hîc.

Abiit cum eo pars exercitus. 1. Reg. 10. 26. Vide, quàm fallax sit popularis aura. Paulò antè *clamavit omnis populus: Vivat Rex.* c. 25. nunc una tantùm pars præeuntem sequitur, adulantur omnes, sequuntur pauci: ad laudem proni; ad laborem pigri. Franciscus Mendoza hîc.

Nunquid omnibus vobis dabit filius Jsai agros, & vineas? 1. Reg. 22. 7. Erat David in Saulis ore *filius Jsai*, homo sortis abjectæ. Quid Doegus adulator? voce pari regem mulcet: *vidi filium Jsai.* Abulensis q. 17. in hoc erat Doeg, adulator: nam, cùm vidisset, quòd Saul dedignabatur vocare eum nomine propriô; ipse quoque, ut regi faveret, non nominavit David, sed *filium Jsai.* Velloso in Judith 2.

Ascende, & dabit eam Dominus in manu regis. 3. Reg. 22. 6. ardet Achabus furore urbis rapiendæ, quam Syrus occupaverat, idque exponit apud aulæ principes: *an ignoratis quod nostra sit Ramoth?* Nè tamen sinè consiliô res tentaretur; evocantur ab Achabo in aulam Baal Sacerdotes; à quibus responsum est: *ascende &c.* Abulens. q. 8. Mali Prophetæ erant adulatores: ideò, cùm scirent, quòd rex desideraret ire in Ramoth; prænuntiaverunt, quòd bonum erat ire. Sylveira l. 8. JESU alapa in Joan. 18. Rex Hebr. Achab. §50. viros habuit; qui Prophetæ, seu Theologi, videri volebant; reipsa omnes regis adulatores. Quadringentos ex his Achab in consilium adhibuit, quæsivitq; : num susceptum bellum videretur æquum? æquissimum, omnes respondebant; quin & victoriam audacissimè promittebant. *Ascende &c.* Unicus Michæas huic tanto adulatorum agmini constanter contradixit. Quantò magis illi clamabant, *ascende*, vinces; tantò magis suadebat ipse, quiesce, vinceris, quiesce. Sed potentior fuit vox adulatorum. Michæas, pro sincero consilio pessimam gratiam tulit: *ego odi eum*, ait Achabus, *quia non prophetat mihi bonum, sed malum.* v. 8. Huic gratiæ accesserunt colaphus, & carcer. v. 27. Drexelius Orb. Phaët. c. 1. de adul. §. 4.

Nabuchodonosor-juravit-quòd defenderet se. Judith 1. 12. Quid simiæ adulatores? sermonem è sermone formant: *factum est verbum in domo Nabuchodonosor, ut defenderet se* Velloso hîc.

Quod dictum, cùm placuisset omnibus &c. Judith 2. 4. Mera, & mira, consultorum adulatio: cùm scirent, regem temerè, & injustè agere; non esse vel unum in Senatu, qui eum à nefario bello dehortetur. Placet omnibus, & senibus, & Ducibus; quidquid à Rege propositum est; sive jure, sive injuriâ, patrandum. Idem hîc.

Ex Novo.

AUdiens *Herodes turbatus est, & omnis Jerosolyma cum illo.* Matth. 2. 3. Senatus, Hebræusque populus, metum mentitur, animique tumultum. Anselmus: volens illi favere, quem timebat. q. d. metuebat populus, nè reus ageretur læso majestatis; si vultum ex Herodis vultu non fingeret; nec timere videretur, cùm timeret Herodes. Velloso in Judith 2. *Adoravit eum; & clamans*

mans voce magnâ dixit : quid mihi, & tibi, JESU Fili DEI altissimi? Ut adulator, non ùt devotus, & obsequens, hîc adorat: evadere cupiens pœnam, prædam perdere pertimescens. S. Chrysologus Serm. 19.

Dedit alapam JESU. Joan. 18. 22. Ecce iste fortis, percussor, & mollis adulator; fortium illorum robustissimum se ostentavit; de quibus Domini Christi Spiritus per Prophetam in persona ipsius conquerens : *quia ecce ceperunt animam meam, & irruerunt in me fortes.* Psalm. 58. S. Rupertus hîc. lib. 13.

§. III.

Adulationem fugiendi motiva.

ILLis abeuntibus cæpit JESUS dicere ad turbas de Joanne. Matth. 11. 4. Cur absentibus discipulis laudat Joannem? Nè multitudo putaret, assentatiunculis gratiam Joannis Christum colligere. S. Chrysostomus, Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 1. sect. 2. Obs. 1.

Quid existis videre? arundinem ventô agitatam? Matth. 11. 7. Non est arundo Joannes; columna est; non movetur ventô, non quatitur timore, non flectitur adulatione: unô, eôdemque, vultu respicit & illos, qui eum laudant, & eos, qui eum vituperant. Sic inimicos, ùt amicos, diligit; sic potentes, ùt impotentes, arguit. Eusebius Emissenus Dom. 3. Advent. Nihil equidem vobis adulatorium me scripsisse recolo; nec ſum olei venditor. Et scio, quia sal correctionis Levit. 2. 13. in omni Sacrificio acceptatur à Domino; mel in omni Sacrificio reprobatur. Petrus Blesensis ep. 1. ad Henric. 2. Angl. reg.

Magister, volumus à te signum videre. Matth. 12. 38. at ille : *generatio mala, & adultera, signum quærit. v. 39.* S. Chrysost. cùm illi asperè, ac contumeliosè, interrogant; mansuetè, ac leniter respondet : dum verò assentantur, non mediocrî utitur acrimoniâ; omnî se perturbatione superiorem ostendens. Apud Escobar ibid.

Stupebant super doctrina ejus. Marci 1. 22. Quid stupent? Nonne ex Hebræa Schola multi probatæ sapientiæ, & eloquentiæ? unum pro cunctis Gamalielem nomino; de quo Actor. 5. 34. Cur non stupent, Gamaliele scienter differente; sed Christô vel modicè docente? addit Marcus : *erat enim docens tanquam potestatem habens.* Quod Victor Antiochenus ità explanat : non loquebatur ad gratiam; nec auditorum laudes captabat : sciebat, eum adulatoribus durum esse; quibus blandè alloquentibus : *Magister, scimus, &c.* Matth. 22. 16. ille durè respondet : *quid me tentatis hypocritæ? v. 19.* Sciebant, dæmonem malè adulantem, cùm proclamaret Marci 1. 24. *JESU Nazarene!* à Christo rejectum, silentiô imperatô : *obmutesce. Indè stupebant super doctrina ejus.* Velloso in Judith. 2.

Varia.

O nostri Sæculi perditionem! ô Mundi pessimam corruptelam! ô Mundum mendaciis, & adulationibus, plenissimum! Non est veritas in Mundo; non est, qui loquatur verum cum proximo suo. Quidquid hodiè vulgus loquitur; fraus, & adulatio, est : docuerunt enim linguas suas loqui mendacium. In hac Schola exercitati sunt, in hac edocti; ut discerent fallere, mentiri, adulari, exaltare parva, exigua attollere, ex tumulis montes facere, ex culicibus elephantes. Hæc civilitas, hæc affabilitas : & inurbanus est, quisquis fallere, & mentiri non novit. Si quis verax, si quis fidelis, & probus; rusticus, & stupidus, reputatur. S. Thomas Villanov. tr. de adv. Dom.

Cùm in omni cœtu hominum, tum in Religione Christiana, assentatione nihil est pernicioſius; eorum præsertim, qui commonendi, & obiurgandi, cæteros officium susceperunt. &c. Philo Carpathius in Cant. 5.

Teterrima pestis urbibus, assentatorum vita; tabificus morbus eorum consuetudo adolescentibus; domibus ruina, monasteriis eversio, Christianæ Religioni extrema calamitas; omniumque malorum seminarium, & ruina. Nolite, quæso, blandiri Prædicatores verbi; nolite placere auribus. Idem ibidem.

Sunt quatuor causæ idololatriæ II. adulatio : quâ regibus, & dominis, divinum cultum præstiterunt. S. Thom. Aqu. opusc. 3. cap. 2.

Adulator est dæmonum minister, superbiæ dux, bonorum demolitor, erroneus ductor. Qui enim beatos nos dicunt, inquit ille Isa. 3. 12. nos seducunt. Joannes Climacus gradu. 21.

TITULUS III.

ADULTERIUM.

§. I.

Adulterorum pœnæ divinæ.

FLagellavit Dominus Pharaonem plagis maximis. Gen. 12. 17. Adfuit Saræ Deus & Pharaonem acerbè flagellavit; nè sanctum conjugium vel inscius violaret. Nesciebat Pharao, Saram esse uxorem Abræ; & tamen ob eam cum tota domo plectitur. Stengelius t. 2. divin. Judic. c. 27.

Vidit mulierem se lavantem &c. 2. Reg. 11. 4. In domo Davidis quamdiu timor

Dei viguit, pacta conjugii obſervata; mirùm, quantis benedictionibus Dei affluxerit. At ubi, perfractô Dei timore, violatis conjugii legibus, peccatum, omnia depopulari ſolitum, introivit, qui numerare poterit infinitam malorum diluvionem, quæ ad peccati ingreſſum invecta eſt. Benedictus Fernandius in Gen. 2. ſect. 15.

Fugiamus &c. 2. Reg. 15. 14. David, antequam flueret in delicias, leonem occidit, & urſum. 1. Reg. 17. 36. At delicijs deditus *puerum fugit* Abſolonem. S. Chryſoſt. in Pſ. 3. cui titulus, Pſalmus David, cùm fugeret à facie Abſolon filii ſui. S. Chryſoſt. hîc: fugiebat filium ſuum, David, quoniam caſtitatem fugerat: fugiebat filium; quoniam matrimonium pudicum violârat: fugiebat filium; quoniam legem Dei, quæ dicit, *non occides, non adulterabis*, fugerat. Mendoza in 1. Reg. 4.

Adulteros judicabit Deus. Hebr. 1. 3. 4. Adulteros à Domino judicandos aſſerit Paulus: quòd apud homines humanius, quàm par eſſet, abſolvantur. Furtum fune vindicatur, homicidium capite; fornicatio donatur laureâ, monilibus coronatur monſtrum teterrimum; non catenis oneratur, palàmque in urbe triumphat. Oliva l. 11. Strom. hîc.

Ciconia quædam à domino nutrita, cùm domi videret adulterium cum uxore ejus abſentis admitti; quaſi obſtricta honorem benefactoris defendere, jacentem adulterum invaſit, & oculos roſtrô eruit. Ludovicus Alvarez in Gen. 39. Illuſtr. 95.

§. II.

Adulterorum pœnæ humanæ.

VAlerius Max. l. 6. de Solonio ſtatuit: ut adulter utrôque oculô privaretur. Quod cum filio in adulterio deprehenſo facere vellet, ad maximam civium inſtantiam, unum oculum filio conceſſit; & nè lex læderetur, ſibi ipſi alterum eruit. Broymard Sum. Præd. Lex.

Adulter ſeu vir, ſeu fœmina, in campum educitur: illic in corona copioſi populi, manibus, & pedibus, ligatus projicitur ante elephantem, more carnificis mandata attentâ aure præſtolantem. Prælegi autem ſolet, ut reum proboſcide apprehenſum ſtringat, & in ſublime elatum populo oſtentet; tum elibratum excipiat dentium acuminibus, & impalet: demum retractum illidat terræ, & pedibus proterat. Quidquid prælectum eſt, ad amuſſim exequitur elephas, non ſinè pavore aſtantium: qui ſic alieno malô fidem conjugalem inviolatam ſervare edocentur. P. Chriſtophorus Borri S. J. in Relat. de Cocin.

§. III.

Adulterium vitandi varia motiva.

HUmiliavit uxorem proximi ſui. Deut. 22. 24. Illius defloratione sacræ literæ non ſolùm humiliationem ſenſerunt, ſed & appellandam cenſuerunt; quaſi venerationis quandam amiſſionem. S. Cyrillus Alex. l. 8. de adorat. Abulenſis q. 3. ad Deuter. cùm deflorata fuerit, humiliatur; & fit contemptibilior. Velloſo in Judith 4. Paræn. 13.

Miſerere mei Domine! vide humilitatem meam &c. Pſ. 9. 14. Non agit de alia morte, quàm æternâ; de aliis inimicis, quàm vitiis, & hoſtibus animæ; ùt notat Bellarminus. Ergo humilitatem ſuam vocat adulterium. Hoc ejus abjectio, & depoſitio: quid enim magis hominem, Dei imaginem, angelis ſupparem, humiliat, & confundit; quàm incontinentia? Vocat etiam portas mortis: quia luxuria plures portas Inferni habet, ob ſpecies varias hujus vitii: vel quia innumeri peccatores ob illud damnantur. Fernandius in Gen. 3. ſect. 18.

Ex ea, quæ fuit Uriæ. Matth. 1. 6. Cur Berſabee non vocat propriô nomine, ſicut cœteras fœminas? Reſpondet? Thom. quia adultera, ideo nomine indigna. Nam Thamar nominatur v. 3. etſi vidua proſtratæ pudicitiæ. Gen. 35. 19. Item nominatur RahabMatth. 1. 5. licèt *meretrix* dicatur Joſ. 2. 1. Neutra verò erat adultera: adeò immane ſcelus eſt adulterium. Hinc erubeſcit Suſanna; licèt falsè de eo accuſata. Dan. 13. 32. *erat cooperta.* Sylveria hîc q. 6.

In Lege autem Moyſes mandavit nobis hujusmodi lapidare: Joan. 8. 5. Adultera in morem bovis ferientis, lapidibus obruitur: eſt enim beſtialis hujusmodi impudicitia. Ex. 21. 29. *quòd ſi bos cornupeta. &c.* Antonius de Eſcobar, t. 2. Perfec. Chr. l. 4. obſ. 5.

Varia.

Apud Spartanos adulterium fuit inauditum. Hinc hoſpiti ſciſcitanti, quæ eſſet pœna apud Spartiatas in adulteros conſtituta? reſponditGeradas: nulla; adulter apud nos non invenitur. Plutarchus in Lycurgo apud Stengelium tr. 2. div. Jud. c. 32.

Cùm tot mala, & ſpiritualia, & corporalia; temporalia, & æterna, & adulterio proveniant, mirabile videtur, quare plus diligatur adulter, vel adultera; quàm proprius maritus, vel uxor: & quaſi major ſit amor inter eos, quos diabolus conjunxit peccatô; quàm inter illos, quos Deus conjunxit Sacramentô. Broymard. Sum. Præd. Adulterium.

TITU-

TITULUS IV.

ÆQUANIMITAS.

Quæ nec prosperis extollitur, nec adversis frangitur.

§. I.

Figuræ, Symbolà.

Ex Veteri.

Fiat firmamentum in medio aquarum: divisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab his, quæ erant super firmamentum. Gen. 16. 7. Firmamentum est firmitas animæ in Deo, & cœlis defixæ, quæ constanter continet aquas superas, id est prosperitates, & inferas, adversitates! Cornelius hîc.

Qui uti aque manu pro dextera utebatur. Judic. 3. 15. Galenus tom. 7. l. 7. in Aphor. Hypocratis: viri quidam ambabus manibus, ut dextris, utentes sæpe visi sunt; fœmina verò nulla. Idem habet Plinius. Vir Sanctus est *ambidexter:* novit enim uti tam prosperis, quàm adversis; tam desolatione, quàm consolatione, honore & humiliatione. *Per arma justitiæ à dextris & à sinistris* 2. Cor. 6. 7. Et de se: *Scio abundare, & penuriam pati.* Philipp. 4. 12. Cornelius à Lap. hîc in Judic.

Non declinabat neq; ad dexteram, neq; ad sinistram. 1. Reg. 6. 19. id est, non extollebatur prosperis, nec frangebatur adversis. Primum facit humilitas, quæ nascitur ex timore, timor enim est quasi pondus virtutum; qui non sinit eos extolli ventô superbiæ. Secundum nascitur ex amore. Hugo Card. hîc.

Erant autem inter ascensus scopuli nomen uni Boses, alteri Sene. 1. Reg. 14. 4. Glossa interlin. *Boses*, id est, *florens*, *Sene*, id est *angustans*. Beda per Bosen Mundi prosperа, per Sene adversa, interpretatur. Mendoza hîc.

Et fixit duas columnas æreas. 3. Reg. 7. 15. & 2. Paral. 3. 17. Per quas Eucherius hîc significat constantiam in prosperis & adversis. Sylveira in Joan. 16. cap. 18.

Candelabra aurea quinq; ad dextram, & quinque ad sinistram. 3. Reg. 7. 49. Per hæc denotabatur: quòd Ecclesia tam in dextris, quàm sinistris; prosperis, & adversis, semper sit in luce plenâ: nec successibus erigitur, nec persecutionibus dejicitur. Sylveira in Apoc. 1. 12.

Spiritus Domini ornavit cœlos. Job. 26. 13. Cœlum eris, & decoraberis à spiritu; si incorruptibilitatem habueris. Nec læditur, nec mutatur, nec lassatur, cœlum quidquid in illud inciderit perstat incorruptum. Oliva l. 3. Strom. hîc.

Vir justus in lege Domini meditabitur die ac nocte. Ps. 1. 2. In adversis positus, & in prosperis. S. Ambrosius hîc apud Mendozam in 1. Reg. 14.

Transivimus per ignem & aquam. Ps. 65. 12. Ignis, & aquà, utrumque periculosum est. Ignis urit, aqua corrumpit; utrumque metuendum, & ustio tribulationis, & aqua corruptionis. Quando sunt res angustæ, & aliquæ infelicitates sunt in hoc Mundo; quasi ignis est. Quando sunt res prosperæ, & abundantia Sæculi circumfluit; quasi aqua est. Vide, nè te ignis exurat, neque aqua corrumpat. Firmus esto adversus ignem: coqui te oportet: tanquam vas fictum mitteris in caminum ignis; ut firmetur, quod formatum est. Vas ergò, quod in igne formatum est, aquam non timet, vas autem, si solidatum igne non fuerit, tanquam lutum aquâ solvetur. S. Augustinus hîc. Transivit planè viriliter, & feliciter pertransivit quem non tristia frangere, nec detinere mollia potuerunt. S. Bernardus Serm. in transitu S. Malachiæ.

Tuus est dies, & tua est nox. Ps. 73. 16. Non gravis nox est, cujus lucerna agnus est. Et ego quidem, si dies æquè ac nox tua sunt Domine, neutrum recuso: Sed sive felicitatis dies me erigat, seu ærumnarum nox me opprimat; lætus sum: quia Deus adest, si dies abest: *tuus enim est dies, & tua est nox.* Oliva l. 12. Strom. hîc.

Per diem sol non uret te, neque luna per noctem. Ps. 120. 6. Id est, nec in prosperis, nec adversis unquam de tuo moveberis gradu. S. Hieronymus in Is. 26.

Tenebræ non obscurabuntur à te; & nox sicut dies illuminabitur. Ps. 138. 12. Preme illud *à te*. q. d. tu non patieris tenebras in tua obscuritate persistere; sed potiùs mortem ipsam in illustrissimum diem commutabis. S. August. hîc: in hac mortalitate vitæ humanæ, habent homines lucem, habent tenebras; lucem prosperitatem, tenebras adversitatem. Sed ubi venerit Dominus Jesus Christus & habitaverit animam per fidem, & promiserit etiam lucem; & inspiraverit, & donaverit, patientiam; & monuerit hominem non delectari prosperis, nè frangatur adversis: incipit homo fidelis indifferenter uti Mundô istô; nec extolli, quando res prosperæ accidunt; nec frangi, quando res adversæ sunt. Ramirez in ep. Chr. ad Ep. Asiæ ep. 4.

Sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus. Ps. 138. 12. In Scriptura Sacra nonnunquam lucis appellatione prosperitas; noctis autem nomine hujus Mundi adversitas, designatur. Unde & per Ps. 138. dicitur: *Sicut tenebræ &c.* Quia enim Sancti viri ita prosperitatem despicientes calcant,

calcant, ſicut adverſitatem ejus calcantes tolerant; per magnam mentis celſitudinem Mundi ſibi adverſa & proſpera, ſubſternentes dicunt: *Sicut tenebræ &c.* S. Gregorius mor. l. 5. c. 1. Nec felicitas hujus ſæculi nos beatos facit, nec adverſitas miſeros. S. Auguſt. hic.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. Flos campi modò legitur, & vel regibus blanditur; modò premitur, & vel pecudi pro fœno eſt: ad omnia & omnibus floret. Sic Abraham modò peregrinis monſtrat, modò Sacerdotes obvios habet; modò triumphat, modò famulatur. Sic Job butyro modò pedes lavat, modò teſtâ excruciat; & ſedet in ſterquilinio, qui conſidebat in ſolio. Bernardus modò Conciliis præeſt; modò ſubeſt Monacho. Oliva l. 4. Strom. hic.

Surge Aquilo. & veni Auſter; perfla hortum meum. Cant. 4. 16. Pro *ſurge*, in Hebræo eſt, *uri*, id eſt, excitare, evigila. Hæc vox ambigua eſt: primò enim *ſurge* accipi poteſt, q. d. ſurge ut abeas, matura fugam, citò diſcede ô Aquilo: quia tu es ventus frigidus ac ſiccus, plantas adurens: ut veniat Auſter, tibique ſuccedat; qui ſuo calore, & humiditate, arbores vegetat, & fœcundat. Secundò accipi ita poteſt, ut referatur ad to *perfla*. q. d. tu ô aquilo, æque ac tu Auſter, age, ſurge, perfla hortum meum. Aquilo enim plantas ſtringit in hyeme, ut radices magis figant, & dilatent in terra: ſuccedens verò in vere auſter eas laxat, aperit, calefacit, ut germinent. Cornelius hic. Juſtus Orgelitanus in Præfat. Myſt. in Cant. quòd ſponſa, licet duos ventos compellaret, non tamen perflate, ſed *perfla*, dixit. Et quomodo duobus ventis tanquam uni, loquitur? Auſter blandus & ſuavis eſt; aquilo rigidus, durus, aſper. Reſpondet Juſtus: quoniam in duobus unus advertitur, non ait, perflate, ſed *perfla*. Quaſi diceret: ſive aquilonis furor omnia miſcens, tentationes, perſecutiones, tribulationes, excitet: ſeu blandus Zephyrus conſolationum, quietis, & proſperitatis, aſpiret; uterque illi unus flatus eſt: nec enim emarcent ejus flores, licèt aquilo furat, nec evanidi fiunt, ſi ſuavis Auſter aſpiret. Didacus Niſſenus Sabbatho poſt Dom. 1. Quadrag. §. 5.

Quaſi Cypreſſus in monte Sion; quaſi palma exaltata ſum in Cades. Eccl. 24. 17. *& quaſi plantatio roſæ in Jericho* 18. Cypreſſus mortis eſt Symbolum; palma vitæ, juxta illud Job. 29. 18. *Sicut palma multiplicabo dies.* Roſa parum durat. Docet æquanimitatem: ut, ſeu ille vitam nobis donet, ſeu eripiat, ſeu longævos, palmarum inſtar, faciat; ſemper exaltemur, animoque erectô ſimus. Idem fer. 6. poſt Dom. 4. Quadr.

Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo; ſive in profundum Inferni, ſive in excelſum ſuprà. Iſ. 7. 11. Habebat tunc Achaz regium Davidis ſolium; inſuper habebat magnum timorem dejectionis ab exercitu Aſſyriorum jam imminente. Regale ſolium eum extollebat, hoſtium metus deprimebat. Eia ergo, ait Prophe-ta; pete incolumitatis tuæ ſignum ſpectare; ſive ſurſum, ſive deorſum vergas; ſive in cœlum exalteris, ſive ad Infernum usque deſcendas. Sed quale erit illud ſignum? *Ecce virgo concipiet.* v. 14. Deus homo Jeſus, qui ſolus & in ſummis invenitur, in ſinu ipſo Patris, & in imis, ut vermis ſub pedibus conculcatus. S. Ambr. in Pſ. 118. Octon. 8. hoc eſt magnum ſignum, quod altitudinis, & profundi, tentamenta deſtruxit. Dominus enim Jeſus *non rapinam arbitratus eſt &c.* Sed *formam ſervi* accepit, *humiliavit ſe usque ad mortem.* Phil. 2. 7. Itaque neque elatus eſt poteſtate, neque mortis dejectione turbatus. Hoc igitur ſignum proponitur regi: ut petat ſibi remedium, per quod nec regiæ poteſtatis extolleretur ſupercilio, nec ærumnæ alicujus exceptione perturbaretur. Didacus Baeza t. 2. l. 11. c. 6. §. 9.

Quatuor menſæ de lapidibus quadris extructæ. Ezech. 40. 42. Menſæ illæ Sanctorum ſunt Symbolum. Lapis enim quadrus quovis impulſus, in quodvis latus incidat; æquâ ſemper ſtaturâ perſiſtit. S. Gregorius M. hom. 25. in Ezech. quos hoc locô lapides quadros accipimus, niſi quoslibet Sanctos? quorum vita in proſperitate atque adverſitate, novit fortiter ſtare. Lapis enim quadrus æquè ſtat, in quocunque latere fuerit verſus. Quisquis ergo in proſperitate non extollitur, in adverſitate non frangitur; ſuaſionibus ad malum non trahitur, vituperationibus à bono non revocatur; lapis quadrus eſt: & quaſi ex omni latere ſtatum habet, qui caſum in qualibet mutatione non habet. Ramirez in ep. 6.

Et duo oſtia erant in templo & ſculpturæ palmarum. Ezech. 41. 24. 25. In templo Ezechieli oſtenſo duplex ingredienti proponebatur palma: ut noſſemus, contra utramque aciem blandientis, & adverſantis, Mundi, à dextris, & à ſiniſtris, pugnandum nobis eſſe, ut ſciamus abundare, & penuriam pati. S. Gregor. M. hom. 29. quisquis de proſperis extollitur; habere in dexteram partem palmam neſcit: quisquis in adverſantibus frangitur, portare palmam à ſiniſtro latere ignorat. Caſſiodorus lib. de anima: tempera, bone artifex, organum cordis noſtri, ut harmoniæ mentis poſſit aptari; nec ſic langueſcat, ut deficiat. Incertô authore.

Ex Novo.

Duxit illos in montem excelſum ſeorſim. Matth. 17. 5. Hic mons Thabor eſt communi ſententiâ. Luc. 9. 31. *Dicebant exceſſum ejus.* Genebrardus in Pſ. 87. Thabor ſitus eſt ad occaſum. In tali ad occaſum ſitô, monte repræſentata fuerunt, gloria & pœnæ, Domini: ut doceamur; quòd nec efferri hujus vitæ gloriâ, nec dejici ærumnis, debeamus: utræque enim ad occaſum vergunt.

Hic eſt Filius meus dilectus. Matth. 17. 5. Is Filium Dei ſe probat, qui in rebus proſperis & adverſis, idem perſeverat. *Hic eſt filius meus*, dicebat illi Pater æternus in Thabor! Idem in aquis Jordanis Matth. 3. 17. quod interpre-

terpretatur *desensus*. Christus in probroso Calvariæ monte Patrem suum agnoscit: *Pater in manus tuas &c.* Luc. 23.46. ut nos doceret, qui se filium DEI gloriatur, premenda ejus vestigia: ut sit idem inter supplicia, qui inter delicias; idem in ignominiâ, qui in honore; iisdem oculis amarum spectet, quibus dulce. *Scto* humiliari, *sitio & abundare; & satiari, & esurire; & abundare, & penuriam pati.* Philipp. 4. 12. Did. Niss. Sabb. post Dom. 1. Quadr. §. 5. Statuamus æquè, tam in monte Calvariæ, quàm in Thabor, dicere: bonum est, me tecum esse, Domine; sive in cruce moriaris; sive gloriâ refulgeas. S. Franciscus Sales. Philoth. p. 4. c. 13.

Serviens Domino *die ac nocte* Luc. 2. 37. In die prosperitatis, & nocte cujuscunque adversitatis, serviendum est Domino. *Beatus vir, qui in lege meditatur die, ac nocte.* Sim. Cass. l. 2. c. 21.

Neque altitudo, neque profundum. Dom. 8. 39. S. Ambros. in Ps. 118. per altitudinem intelligit felicitatem, & ridentem fortunam; per profundum varias ærumnas. Pinna in Eccl. 2. Ethol. 29. *A dextris, & à sinistris.* 2. Cor. 6. 7. Nè corrumperetur hujus Mundi prosperis, arma justitiæ habuit à dextris: arma justitiæ à sinistris habuit; nè frangeretur ab adversis. V. Beda hom. in natali S. Stephani. Per bonam famam, & malam; à dextris, & à sinistris, Christi miles graditur: nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur; non divitiis turnet, non contrahitur paupertate: & læta contemnit, & tristia; *per diem sol non urit eum, neque luna per noctem* Psal. 103. S. Hieron. ep. 2. ad Nepotianum.

Requiem non habebant die, ac nocte. Apoc. 4. 8. Die, ac nocte, laudem DEI proclamant; qui in omnibus prosperis, & adversis, Deo gratias agendo, omnem providentiam, in se dispositionem gratissimam habent, & ipsum de omnibus operibus suis laudant. S. Bernard. Senensis t. 3. s. 2. apud Sylveira hîc.

§. II.

Alia Symbola ex diversis.

Ambulans Jesus juxta mare. Matth. 4. 18. In Pontum Euxinum effunditur Danubius immensis gurgitibus, & aquarum, & luti: neque ideo ille nativi salis acrimoniam perdit, vel undarum perspicuitatem; imò sensim amnis cænum discussit, ejus saporem suum, & puritatem communicat. Ganges, & Indus, in Orientalem Oceanum invehunt arenas aureas, & gemmas; nemo tamen in illo deprehendit, vel fluctus aurò coloratos, vel intumescentes. Qui olim fuit, is modò est oceanus sibi semper similis: nec decrescit exhaustus vaporibus, nec crescit influentibus omnibus. Seneca l. de providentia: tot amnes non mutant saporem maris: ità impetus rerum viri fortis non vertit animum. Manet in statu; &, quidquid evenit, in suum colorem trahit. Oliva t. 3. conc. 11. in festo S. Andreæ.

Herba viva, semper viva, nullò frigore, vel calore, læditur; nullâ ariditate, vel humore; nec avulsa commoritur: ubilibet, vel ardentissimò loco, radices figit. Nicolaus Caussinus ex Majolo colloq. 20.

§. III.

Æquanimitatis exempla.

Ex Veteri.

Profectus inde Abraham in terram Australem. Gen. 20. 1. Nuper armaverat trecentos vernaculos domûs suæ; quibus reges Syriæ debellavit Gen. 14. 14. & nunc, baculò in manu assumptò, ipse, & uxor ejus, cogitur ad Geraras descendere, atque mendicare. Oleaster hîc. Discant à sene; qualiter homines utrámque fortunam tolerare debeant. Idem in Annotat. mor. de Abraham.

Extenditque manum, & arripuit gladium; ut immolaret filium suum, Gen. 22. 10. Eodem ferrò mactavit arietem, v. 13. quò filium percutere jam parabat; à filio ad agnum transtulit dexteram; semper lætus, & gaudens: nec mutatus est vultus ejus, cùm esset victima commutata: cum tanta lætitia arietem obtulit, cum quanta obtulerat & filium. Zeno Veronens. s. 1. de Abraham. apud Ramirez in ep. 6. v. 12.

Varia sors Joseph. À patre summè dilectus polymitâ exornatur. Gen. 37. 3. Indè venditur in servum Madianitis. ibidem: v. 28. Ex quo consurgit in regimen. Gen. 39. 7. Exinde cadit in vincula. v. 20. Indè evehitur, ad totius Ægypti gubernaculum, ut secundus esset à rege. Gen. 41. 43. Cur patitur rot tot vicissitudines? nisi ut Joseph, & nos, discamus, in prosperis non evanescere, sed casus timere; nec in adversis deprimi, cùm ex illis tot ei ascensus sint præparati. Sylveira in Luc. 10. q. 6. Joseph unum habebat propositum, placere DEO. Hoc nullâ varietate temporis immutatum est, nec fraternâ invidiâ, nec conditione servitutis, nec ætatis illecebris, nec dominæ promissis, nec squalore carceris, nec postea tumore Ægyptiæ potestatis: sed semper unus fuit; & veritatem, ut diximus, temporum sibi redimens, malos dies vertit in bonos. S. Hieronymus c. 4.

Nè timeas Jos. 10. 8. Strenui viri vulget in felicitate humilitas, in adversitate animositas, utrúmque in Josue Dominus junxit. Nam, cùm reges collatis viribus Gabaonitas expugnaturi convenirent; animos illi facit: *nè timeas.* Et nè victoriâ inflatus superbiat cœlesti auxilio victoriam adscribit: *in manus tuas tradidi illos.* Naxera hîc §. 23.

Respondens Anna. t. Reg. 1. 15. *vultusque ejus non sunt amplius in diversa mutati.* v. 18. Hebr. *& non fuerunt ei amplius facies.* Scilicet variæ: ut nunc mœsta, nunc læta, appareret; sed eâdem semper facie gravi, modestâ, serenâ, & lætâ. Quia scilicet per orationem se totam Deo resignans; ab eo donata fuit animi serenitate; ut in Deo, Deíque providentiâ, & voluntate, conquiesceret. Cornelius hîc.

Ego pugnabo adversus Philisthæum. 1. Reg. 17. 32. Vides in conflictu fortitudinem, vide in fortitudine humilitatem. Regias invitatur ad nuptias; & imparem tantæ se reputat dignitati. *Quis sum ego, aut quæ est vita mea,*

aut cognatio Patris mei in Israel; ut fiam gener regis ? In fastigio apparuit humilis, in periculo fortis. Naxera in Jos. 10. §. 23.

Sex alæ uni, & sex alæ alteri; duabus velabant faciem ejus, & duabus volabant. Is. 6. 2. Extremis alis ad velandum, ad volandum mediis, utebantur. Lyranus. Ad designandum; quòd angeli semper sunt parati ad divina ascendere; & ad inferiora descendere secundùm Domini voluntatem: ideò volatus in medio loco disponitur; quasi ad utrúmque paratus. Did. Niss. Vit. Abrah. l. 9. c. 2.

Ex Novo.

Christus Dominus.

Ascendit ad montem; & cùm sedisset. Matth. 5. 1. Et Luc. 6. 17. *descendens stetit in loco campestri.* Quid est sedere? se humiliare. Ità Augustinus, Beda, Hugo Card. sedere humilitatis est. Quid autem egit Dominus, postquam in humilem campum descendit? *stetit*; in pedes erectus. Et quid stare significat? constantiam. Quem ergo benevolentior fortuna in prosperitatis montem eduxit, ut stet, sedeat; meminerit, quòd humiliari possit. Quem verò infelicitas in calamitatum vallem abjecit; in pedes se erigere, & stare debet. Did. Niss. Phœn. Græc. c. 4. l. 8.

Reclinavit eum in præsepio. Luc. 2. 7. Qualiter verò supernus hic Rex in tam humili solio, & abjecto throno, se habuit? Respondet S. Gregorius Thaumaturgus orat. 1. de annunt. in præsepio, ut super Cherubim, requiescebat. q. d. cum tanta voluptate, & gloriâ, in duro illo diversorio, & abjectô illô præsepi, quiescebat; cum quanta humeris Cherubicis, & magnifico Majestatis suæ solio, immoratur. Did. Niss. Sabb. post. Dom. 1. Quadr. §. 5.

Qui descendit, ipse est, & qui ascendit. Ephes. 4. 10. Nota illô: *ipse est*: docemur; quòd æmulari in Filio Dei debeamus, quotquot filij Dei adoptivi esse gloriamur, ut sive nos ipsius providentia in summo felicitatis fastigio constituat; sive in miseriarum abyssum abjiciat; semper iidem simus, exemplô illius Unigeniti: qui cùm ad probra crucis usque descendit; & in voluptatem supremæ gloriæ assurgit; seu descendat, seu ascendat; semper *ipse est*, sui semper per omnia similimus. Didac. Niss. ibidem.

Vicit leo. Apoc. 5. 5. *Et ecce in medio throni agnum stantem.* v. 6. Sed vide, ubi leo? in campo. *vicit leo.* Et ubi agnus? in triumphali throno. Non leo in throno, néque agnus in campo: quia in gloria splenduit humilitas, & in adversitate animositas. Magna differentia videtur esse inter promissionem, & exhibitionem: nam leonem audivit in promissione; agnum videt in exhibitione: magna enim est differentia inter leonem, & agnum; leo est magnus, agnus est parvus. Si utrúmque consideramus, utrumque Redemptorem nostrum comprobamus: ipse est enim leo per potentiam majestatis, agnus per mansuetudinem, leo fortitudine, agnus pietate: leo in promissione, ut spes infirma se roboret; agnus in exhibitione, nè pavida conscientia formidaret; quem videlicet videt agnum in medio throni. Richardus à S. Vict. l. 2. in Apoc. p. 2. c. 3. Non rarò contrarium evenit: plures enim sunt in adversitate imbecilles, & in prosperitate feroces; si fastigiô fulgeant, leones, in calamitate agni. Naxera in Josue 10. §. 23.

Alia Exempla ex Novo.

Arundinem ventô agitatam. Matth. 11. 7. Arundinem mox ùt aura contigerit, in partem alteram inflectit. Joannem neque prospera erigere, neque adversa noverunt inclinare. S. Gregor. hom. 6. in Evang.

Modicum. Joan. 16. 16. Mox post promissionem Spiritûs Sancti, tristia Discipulis annuntiat; ut eorum virtutem exerceat: nam, si magnô animô promissionem de divino Spiritu acceperunt; æquô etiam animô ejus discessum perferant: adversa enim, & prospera, æquô animô ferenda. Sylveira hîc.

Scio & humiliari, scio & abundare- & satiari, & esurire; abundare, & penuriam pati. Philipp. 4. 12.

Sententiæ.

In die bonorum nè immemor sis malorum. Eccl. 11. 27. Cum & bona, & mala, hominibus in hac vita obveniant, nec per illa insolescere, nec per hæc nimiùm dejici, debemus. Optimè utrique malo occurritur: si opulentus in æternitatem oculos conjiciat; in qua pœnas acerbissimas luet; si elatus rebus prosperis, nimiùm sibi tribuat. Contrà, qui persecutionibus, inopiâ, &c. premitur, eandem intuetatur, DEúmque intelligat adstare remuneratorem; si æternitatis spe temporalia damna æquanimiter ferat. Octavianus hîc.

Quisquis in solo æternitatis desiderio figitur; nec prosperitate attollitur, nec adversitate quassatur: dum nil habet in Mundo, quod appetat; nihil est, quod de Mundo pertimescat. S. Gregorius mor. l. 10. c. 12.

Nulla infelicitas frangit, quem felicitas nulla corrumpit. S. August. in ps. 83.

Duplex tentationum genus. Nam vel res adversæ corda hominum, velut ignis aurum, per patientiam probant; vel res ipsæ secundæ per modestiam, & liberalitatem, qualis quisque sit, facilè ostendunt. Æquè namquè durum videtur, in rerum difficultate minimè dejici, & infractum servare animum; ac in felicitate non extolli, nec alios despicere inferiores. S. Basilius serm. in divit. avar. ut lyra, aut arcus nervi; ità Mundi quoque concentus, vicissitudine quâdam intenditur, ac remittitur; & in rebus humanis nihil sinceri, nihil puri, est. Sed quemadmodum in musica soni sunt, & graves, & acuti; & in Grammatica literæ, cùm vocales, tum mutæ: musicus autem, & grammaticus, est; non qui altum genus molestè fert, atque fugit; sed qui omnia usurpare, & permiscere, arte suâ potest: ità in rebus quoque humanis, cùm sint oppositi invicem ordines; non debe-

debemus in altero animum ob dolorem desponderе: verùm harmonicos imitari; & melioribus deteriora obscurando, ac mala bonis occupando, concinnum vitæ, nobisq; conveniens temperamentum conficere. Plutarchus libellô de animi tranquillitate.

Ad parandam animi tranquillitatem multùm conducit, illustres virôs considerare; qui eâdem, quâ nos, fortunâ æquô animô sunt usi. Idem ibidem.

TITULUS. V.

ÆTAS.

ET tenebræ erant super faciem abyssi; dixitque DEus: fiat lux. Gen. 1. 2. 3. Hincne fit, tenebras esse præstantiores luce? aut bruta nobiliora homine? Did. Niss. Dom. 23. Pent. §. 4.

Flevit eum (Jacob) *Ægyptus septuaginta diebus.* Gen. 50 3. Abierunt Joseph, & cæteri filii superstites in terram Chanaam; *& celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi, impleverunt septem dies.* v. 10. An fortè major fuit charitas Ægyptiorum erga advenam, quàm liberorum erga parentem? ut ideò illi septuaginta, hi non ampliùs septem dies, defunctum plorarint? Indicat Moyses, æstimari luctum, non à diuturnitate temporis; sed ab acerbitate, atque intensione, doloris: & fieri posse, ut plus efficiatur septiduò, quàm septuaginta. Hinc ait: *celebrantes exequias planctu magno atque vehementi.* Did. Niss. Dom. 16. Pent. § 4.

Tulit ergo Samuel cornu olei, & unxit eum in medio fratrum ejus. 1. Reg. 16. 13. Imperfectus quidem David per adolescentiæ tempus; ad summam tamen divini cultûs acriem evectus est. Cujus mores DEus, vel in medio grege, admiratus, regiis ornat sceptris. S. Basilius Seleuc. orat. 14. *Vdit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, Joannem fratrem ejus &c.* Matth. 4. 21. Nota: Christus prætermissô patre vetulô, filios juvenes in suum contubernium ascivit. Glossa: ostendit, personas non esse accipiendas. David præ fratribus senioribus electus in regem. Samuel pluris æstimatus, quàm Heli, Petrus junior Andreâ in principem Apostolorum electus. Did. Niss. Dom. 23. Pent. §. 4.

Non surrexit major inter natos mulierum Joanne Baptistâ. Matth. 11. 11. Quomodo Joanne nemo major surrexit, cùm Abraham, & Isaac, & Jacob, & cæteros, quàm plures, in obsequiis divinis diutius laborâsse constet? Sed evidens pro certò: quia etsi plures laboraverunt eô diutius; nemo fervantiùs, & puriùs: qui tempore juventutis suæ inventus est in tentatione fidelis, & fortis. Algor. l. 2. de Sacram. altaris cap. 7.

Nè fortè honoratior te sit invitatus. Luc. 14. 8. In domo Dei, non qui tempore, sed qui meritis, prior; ille verè prior. Putâram, eum, qui prior advenerat, hoc nomine primum etiam locum promeruisse. Sed Christus id negat; adéoque etiam suadet; ut, qui alios præoccupavit tempore, non propterea superiora loca invadat; nè fortè posterior adveniat, cui, pro majori meritorum debito, cedere debeat. Did. Niss. Dom. 16. Pent. §. 4.

Ecce tot annis servio tibi. Luc. 15. 29. Prodigus adventat modò; sed eô antiqui erroris dolore percussus, ut necessarium non fuerit, asperis verbis corrigere, sed spebus bonis levare. Pandit pœnitendo peccata; humilitas suam indignitatem fatetur; & de intimo cordis dolore omnibus citissimè virtutibus exornatur. Naxera in Jos. 18. §. 27.

TITULUS. VI.

ÆTERNITAS.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

QUidquid obtuleris, sacrificii, sale condies. Levit 2. 13. Sale significatur æterna durabilitas. Sal igitur est Symbolum tum æternitatis DEi, quam per salem protestabantur offerentes victimas salitas; tum integritatis, & incorruptionis animæ, & corporis; quam DEUS in offerente exigit. Cornelius hic.

Omnis enim igne salietur. Marci 9. 48. Maldonatus, & Franciscus Lucas ignem gehennæ accipiunt: ut Christus det causam ejus, quod proximè dixit: *ubi vermis eorum non moritur.* Causa est: omnis enim, scilicet talis, qui gehennæ adjudicandus est, igne ejusdem salietur, id est, igne uretur, & cruciabitur; sed ità, ut eôdem igne, quasi sale servetur incorruptus ad perpetua tormenta: sal enim & urendi, & conservandi, vim habet. Cornelius in Marci 9.

Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat. Eccl. 1. 7. Mare, nisi fallor, æternitas est; quæ nec detumet, nec intumet; sive illi flumina exarescant, sive in illam se exonerent; in qua quivis latex nomen perdit. Felicitas tamdiu felicitas appellatur, & est, quamdiu æternitas non recogitatur: quod si in illam influat, nihil

est. Tribulatio ærumna est, si suo in alveo fluat. Ubi illam æternitati commiscueris, vapor est sinè nomine. Tagus, Padus, Euphrates, tam diu nomen retinent, quàm diu procul fluunt à pelago. O æternitas! quæ nihil suspicis, & times nihi! Oliva l. 10. Strom. hîc.

Quasi sit rota in medio rotæ. Ezech. 1. 16. Sicut hic currus DEI triumphantis repræsentat Ecclesiam Beatorum triumphantium in cœlis; ità rotæ significant ejusdem æternitatem. Æternitas ergo est rota, & circulus; cujus centrum est semper, circumferentia nunquam. Cornelius hîc.

Stans præcepit eum vocari. Marci 10. 49. Præcepit cœcum vocari ex eo, quòd stetit; non ex eo, quòd transit: & jussit adduci ad stantem, non ad transeuntem. Ad æternum, & stabile, atque regnum fundatissimum, nos Salvator inquirit, & pervenire jubet. Sim. Cass. l. 5. cap. 32.

Postquam consummati sunt dies octo Luc. 2. 21. Octava in Scripturis pro æternitate poni consuevit, Sicut enim Septenarii numeri circuitu rerum temporalium volubilitas; ità per octavam, quæ septenario succedit, congruè designatur æternitas. B. Ivo Carnot. serm. de Circumc. Dom.

Ex diversis.

Et in sæculum sæculi. Ps. 9. 6. Quid est *Sæculum sæculi?* nisi cujus effigies tanquam umbram habet hoc sæculum. Vicissitudine enim temporum sibi succedentium; dum luna minuitur, ea rursus impletur; dum sol omni annô locum suum repetit; dum ver, vel æstas, vel autumnus, vel hyems, sic transit, ut redeat; æternitatis quædam imitatio est. S. August. hîc.

Æternitatem priscis significabat Sella; quâ æternam quietem designabant. Nasamones, Africæ populi, majorem partem non tantùm sedentes expirare, sed etiam hôc situ humari volebant: quasi jam æternitatem, & longam illam à laboribus cessationem, adjissent. Romanis etiam usitatum, mortuorum Imperatorum fusiles statuas sellis effulcire; ut qui jam fruantur æternitate. Drexelius de æternitate Consid. 1. §. 1.

Per solem, & lunam, adumbrata est priscis æternitas. Sol semper revivisit; licèt quotidie videatur mori, & à seipso sepeliri; semper resurgit, licèt quotidie occidat. Ecclesia canit de Martyribus: lux perpetua lucebit Sanctis tuis, & æternitas temporum. Idem ibidem.

§. II.

Æternitatis duratio quàm longa sit.

Ex Veteri, & Novo.

Sagittæ tuæ transeunt; vox tonitrui tui in rota. ps. 76. 18. 19. Fames, bellum, pestilentia, ærumnæ, calamitates, mors ipsa, adversa omnia, quæ ante mortem primam nos premunt, DEI sagittæ sunt: sed transvolant, alatæ sunt. At verò vox tonitrui, vox iræ divinæ, in Inferno velut rota circumagetur; idque æternis sæculis. Drexelius de Æternit. Consid. 6.

Mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesterna, quæ præterit. Ps. 89. 4. Adam ille propagator noster, vixit 930. annis. Gen. 5. 5. Mathusalem 969. Fac, quòd vixerit mille: ad comparationem æternitatis modicum est. Quid enim potest grande esse, quod finem habet? S. Hieron. apud Marchantium Dom. 3. Pasch. Dies hujus sæculi spatium est: qui quidem dies nobis longus videtur; sed, si cum æternitate Dei conferatur, est brevissimus. Origenes hom. 10. in Matth. apud Barradium Dom. Septuag. tom. 3. l. 5. c. 16.

Paucitatem dierum meorum nuntia mihi. Ps. 101. 24. Paucitatem dierum dixit; quia quandoque finiendos esse constabat, æternitati enim comparata vel totius Mundi ætas nimis videtur exigua. Cassiodorus hîc.

Sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi. Eccl. 18. 8. Græcè: in diebus æternitatis. q. d. quod est gutta in mari, hoc sunt centum anni in æternitate: quod est lapillus unus inter innumeras maris arenulas; hoc sunt centum anni inter annos innumeros æternitatis. Si guttam injicias in mare, mare illicò eam sorbet, ut nusquam appareat, quasi ipsa jam non esset. Injice pariter centum annos vitæ tuæ in æternitatem; æternitas illos sorbebit; illique videbuntur esse nihilum. Cornelius hîc.

Ira Dei manet super eum. Joan. 3. 36. Manet, æternúmque manebit ira & vindicta, Dei, & gehenna id est, semper eum puniet, inquit Euthymius, per omnem æternitatem. Cornelius hîc.

In ignem mittent, & ardet. Joan. 15. 16. Unô verbô *ardet* optimè æternitas descripta est. Omnia alia verba Christi, futuri habent discrimen; *arescent, colligent, mittent*? Non ardebit; sed *ardet*. Ibunt mille anni; & *ardet*: iterum mille; *& ardet*. Quòd si post aliquot annorum millia, & milliones, quæratur: homo ille ante tot millia annorum damnatus, quid agit? quid eô fit? responderi aliud non poterit, quàm hoc ipsum: *ardet* ardoribus continuis, infandis, æternis: ex ævo in ævum sic fiet. Drexelius de æternit. Consid. 9.

Ex Patribus, & aliis.

Si hominem poneres in pulcherrimo Mundi palatio; & poneretur in lecto aureo; & sibi daretur omne, quod delectaret in cibo; & indueretur purpurâ, & byssô; & diceretur sibi, quòd indè non esset perpetuò exiturus: Priùs vellet esse mortuus, quàm vivus. Ergo quid est, ubi acerbissima pœna æternitas est? S. Bonaventura serm. 94.

Damnati debent æternaliter cruciari ratione malitiæ, scilicet culpæ; quæ respectu Dei, qui offensus est, infinita dici potest. S. Bernardinus Senensis serm. 12.

Positò, quòd esset aliquis lapis adeò magnus, qui ubique circumferentiam cœli contingeret; & quòd aliqua avicula minimæ quantitatis post centum millia annorum de lapide prædicto solummodò tantum per rostrum suum evel-

evelleret, quantum est decima pars milii; & iterum post centum millia annorum, sicut priùs, avicula unam partem de decem auferret; & sic per singulas partes: ità quòd in decies centenis millibus annorum non plus diminueretur quantitas lapidis, nisi quantum habet in magnitudine granum milii: multum damnati gratularentur; quòd, post longam consummationem totius lapidis, finem haberet sententia damnationis. Idem serm. de contemptu Mundi.

Fingite animô; centesimô millesimô quôque annô formicam ex oceano bibere, quantum potest, dicere autem Deum damnatis: confidite; nam exhaustô à formica mari, tunc pœnarum vestrarum finis erit. Dico, magnam spem damnatos ex eo concipere posse; quia tandem esset aliquis finis. Diet. Dom 1. adv. conc. 2.

§. III.

Æternitatis memoria.

Ex Veteri.

Issachar asinus fortis accubans inter terminos. Gen. 49. 14. Issachar interpretatur, *memorans Dominum.* Termini malorum pœnæ æternæ; bonorum, vita æterna: inter hos habitat, timendo, & sperando. Videt requiem æternam, quòd sit bona; & terram viventium, quòd optima: & ideo supponit humerum ad portandum jugum Domini. Sed non sic impii. Hugo Card. in Ps. 1.

Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, si semel clangueris, venient ad te principes, & capita multitudinis Israel: Si autem prolixior clangor increpuerit; movebunt castra. Num. 10. 2. Duabus his tubis comparandæ geminæ hæ voculæ, *Nunc, & Semper.* Lex Mundi est: *nunc* lætismus! *nunc* fruamur bonis, dum sunt. Qui unam tantùm hanc tubam attendunt, & ad solum *Nunc* aurem utramque attollunt; ii vivunt perinde, acsi illud *Semper* nunquam secuturum esset. Ideò castra non movent; peregrinos se esse obliviscuntur: adeóque illius *nunc* clangor aures illis obtundit; ut ad optima monita surdi, secuturum *Semper* non audiant. Quisquis verò concisum, & prolixiorem, sonum *Semper* utriusque tubæ mente seriâ percipit; & præsentia futuris, transitoria æternis, confert; ille mox abitum parat, sepulchrum circumspicit, funebre linteum exponit, feretrum sibi locat, sua omnia componit ad iter; ubique meminit, in via se esse ad æternitatem. Drexelius de æternit. Consid. 4. §. 3.

Benedic Deo, & morere. Job. 2. 9. si blasphemaveris, dicebat inepta, & insulsa mulier, morieris & moriendo tormentis carebis. Quasi verò morienti blasphemo non æternus dolor succederet. Mulier fatua præsentis putredinis horrebat molestiam, æternam flammam minimè cogitabat. Ferebat ille præsens incendium, nè incurreret in futurum. S. Chrysostomus hom. de S. Job.

Adhuc tu permanes in simplicitate tua? Ibidem. Simplicitatem in marito redarguit; quòd, temporalia cuncta despiciens, puro corde sola æterna concupiscit. S. Gregorius mor. l. 3. c. 11.

Turbatus sum, & non sum locutus: cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Ps. 76. 5. Ideò ei patientia illa contigit, ut non esset locutus: quia cogitavit dies antiquos, & annos æternos, quos per Adam amisimus, id est, vitam æternam in mente habuit. S. Bruno. Martha querula est de sorore; David tacet. Martha satagebat circa ministerium, & temporalia; David æterna meditatur. Qui æterna perpendit, licèt turbatus videatur, ratiô tamen animô quietus degit. Sylveira in Luc. 10. q. 10.

Quô laborat sub sole. Eccle 1. 3. Tò *sub sole*, innuit homini; quærendos esse labores, qui supra solem durent, & beent laborantem in cœlo, inquit Olympiodorus. Mundanus ergo, vanus, & impius, homo laborat sub sole, sibique parat mortem, & gehennam. Pius verò laborat supra solem: quia virtutum opera, & merita, conquirit, quibus vivat Deo; ab eoque cœlô donetur, & vitâ æternâ. Opera ergo alia fiunt supra solem, alia sub sole. Quæ ex gratia fiunt, opera inquam spiritûs, supra solem sunt; quia non læduntur à temporis edacitate; & in cœlum empyrium, ævumque felix, & perenne, operantem deducunt. Quæ verò à carne prodeunt, sub sole fiunt; cùm à solis conversionibus, atque annorum, temporumque, rubigine caro, terrenæque res, consumantur. Cornelius hîc.

Non defrauderis à die bono. Eccl. 14. 14. Carthusianus per diem bonum, diem æternitatis, intelligit. Ab ea autem defraudatur, qui ab ea finaliter excluditur. Octavianus hîc.

Introduxit me Rex in cellam vinariam; ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. S. Gregor. hîc: per cellam vinariam quid congruentius, quàm ipsam amœnam æternitatis contemplationem accipimus. Qui hanc cogitationem de æternitate altiùs in animum dimiserit; gloriari poterit: *ordinavit in me charitatem:* nam meliorem servabit ordinem amoris: se ipsum minùs, Deum plus; & propter Deum, ipsos etiam inimicos, amando. Hæc quoque cogitatio largiùs delibata ebrium facit; sed ebrietate optimorum desideriorum. Drexelius de æternit. Consid. 6. §. 1.

Vulnerâsti cor meum in uno oculorum tuorum. Cant. 4. 9. Vulnus illud, cordis dilectio est. Ingentis amoris itâque in illo oculo Ecclesia Christo complacuit: quoniam, non temporalia, sed æterna, prospexit. Justus Orgelitanus hîc.

Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti in sinistra illius. Sap. 10. 2. Per dexteram bona; per sinistram mala. Dextera dat intelligere bona æterna, sinistra temporalia. Vult ergo dicere: quòd sapientes cogitant bona æterna, & ea cupiunt; & stulti temporalia. S. Bonaventura hic.

Dabo in solitudinem cedrum. Is. 41. 19. Cedri signantur nomine hi; qui virtutes, & signa, exhibent in sua operatione, qui dicere cum Paulo valent. *Christi bonus odor*

sumus Deo. 2. Cor. 2. 15. quorum corda ità in æterno amore solidata sunt ; ut eadem jam terreni amoris putredo nulla corrumpat. S. Gregor. hom. 20. in Evang.

Responderunt Chaldæi : Rex in sempiternum vive. Dan. 2. 4. Regi agenti de somniorum interpretatione nihil prius insonat, quàm illud : *in sempiternum vive.* Utinam ad omnem conatum nostrum, ad omne inceptum bonum ; hæc nobis responsio prima occurrat, in hoc omnis nostra cogitatio suspiret, & satagat ; ut in æternum vivamus. Richardus à S. Vict. l. 1. de erudit. inter. hom. p. 1. cap. 3.

Incurvati sunt colles Mundi ab itineribus æternitatis ejus. Habac. 3. 6. Scripsit S. Bonaventura opusculum de septem itineribus æternitatis ad ingrediendam beatam æternitatem. *Primum* iter, inquit, est æternorum recta intentio : ut scilicet anima aggrediatur, unum æternum intendendo, unum æternum ingrediendo, in uno æterno permanendo. *Secundum* est. Æternorum studiosa meditatio. *Quartum* est æternorum charitativa affectio. *Septimum* est meritoria operatio, sive Deiformis, id est, divinæ operationi conformis actio, mores, & vita : *opera enim illorum sequuntur illos.* Nota ex p. 1. Viator singulis passibus terram calcat, in hospitiis non diu moratur, viaticum secum gerit frequenter de termino cogitat, viam rectam, & meliorem, quærit, incommoda aëris sustinet &c. Cornelius hic.

Ex Novo.

Maria optimam partem elegit. Luc. 10. 42. Disce meliora semper in omnibus eligere. Quæ sunt hæc meliora ? quæ à nobis auferri non possunt ; quæ æterna : non gloriam vanam, quæ præterit ; non divitias, quæ auferuntur. Didacus Stella hic.

Nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Luc. 16. 25. Quæmadmodum momentaneum est, quod delectat ; æternum verò, quod cruciat : ita & momentaneum est, quod hic nunc in vita pœnitentiæ, temporalibus adversitatibus, cruciat ; æternum autem, quod in futura retributione delectat. Dion. Carthus. hic.

Id, quod in præsenti est momentaneum &c. 2. Cor. 4. 17. Perpende, & invicem confer, tribulationem, & gloriam ; momentaneum & æternum ; leve, & pondus. B. Petrus Damiani l. 8. ep. 6.

Ecce nova facio omnia. Apoc. 21. 5. vis unò verbò cognoscere, quid est novum, & solum tale ? æternum. Vetera sunt omnia, & ad interitum tendunt, quæ separantur ab æterno. Joan. Gerson. tr. 9. sup. Magnif.

Ex Patribus, & aliis.

Qui Sæculo renuntiâsse se meminit, nullum Sæculi diem novit : nec tempora terrena jam computat, qui æternitatem de Deo sperat. S. Cypriânus lib. de lapsis.

O bona Domini dulcia ! immortalia, incomparabilia, sempiterna, immutabilia ! Et quando vos videbo ? bona Domini ! Credo videre ; sed non in terra morientium. S. Augustinus in Ps. 26. Neque in tempore utiliter vivitur, nisi ad comparandum meritum, quò in æternitate vivatur. Ad illam ergo unam vitam, quâ cum Deo, & de Deo, vivitur ; cætera, quæ utiliter, & decenter, optantur ; sinè dubiò referenda sunt. In eo quippè nosmetipsos diligimus, si Deum diligimus. Idem ep. 121.

Cor humanum in desiderio animæ non fixum, nunquam stabile esse potest. Sed omnî volubilitate volubilius, de alio in aliud transit ; quærens requiem, ubi non est. Idem in Manuali c. 25.

Quisquis terrena diligit, vetus Canticum cantat : qui vult cantare Canticum novum ; diligat æterna. *Cantate Domino Canticum novum.* Ps. 149. 1. S. August. hic.

Inter temporalia & æterna, hoc interest ; quòd temporale aliquid plus diligitur, antequam habeatur ; vilescit autem, cùm advenerit. Non enim satiat animam, cui vera, & recta, sedes est æternitas. Æternum autem ardentiùs diligitur adeptum, quàm desideratum. Idem l. 1. de Doctr. Chr. c. 38.

Omnium rerum præstantissimum est, quod æternum est. Idem lib. Quæst. q. 12.

Nihil bonum est, nisi quod æternum est. Nihil bonum est, nisi quod perpetuum est : quodcunque finem habet ; nec inter bona numerandum est. S. Hieron. in Ps. 91.

Locus humani cordis, est delectatio vitæ præsentis sed cùm divinâ aspiratione tangitur ; locus nostri cordis fit amor æternitatis. Consideratione igitur æternæ patriæ de loco suo animus movetur : quia, derelictis infimis, in supernis cogitationibus ponitur. S. Gregor. mor. l. 26. apud Cornelium in Eccl. 38. 25. Si diceretur tibi : sis totò hoc mense dives, & potens ; facias, quidquid velis ; utere carnis voluptatibus, sicut placet : eâ tamen conditione, ut tibi oculi postea eruantur, omne solatium tollatur ; & totò tempore vitæ tuæ in fame, & siti, in omni cruciatu, & omni miseria, vivas. Nunquid tale illud bonum hôc tenore susciperes ? Et quidem tota hæc vita præsens, nec mensis est ; nec unius diei, vel horæ, spatium, ad illius æternæ felicitatis comparationem. S. Eusebius Emiss. in natali unius martyris hom. 1.

Nimirum plenitudo, & abundantia, temporalium, oblivionem, & inopiam fecerat æternarum. Opportunè ergo tunc advenit æternitas, quando magis temporalitas prævalebat. *Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum.* Gal. 4. 4. S. Bernardus de adv. Dom. Serm. 1.

Habet anima diem, contemplationem æternitatis : habet noctem, considerationem propriæ iniquitatis. S. Bonaventura in Thren. 1.

Nihil tantum valet ad spernendam præsentem vanitatem ; quàm cogitare jugiter æternitatem. S. Bernardinus Sen. tom. 3. serm. de regno cœlorum.

O anima Christiana ! dum impellit te spiritus superbiæ super vanitatibus transituris ; argue

argue sic : si glorificanda à Domino in æternitate ; quid mihi de punctali , & umbratili, gloriâ super terram ? si verò justô (quod avertat Dei pietas !) judiciô damnandus sum ; totus honor impensus ab hominibus , plus ad tormentum mihi cedet , quàm solatium. Joan. Gerson tr. 9. sup. Magnif.

Nunquam poterit Dei servus vinci certamine, nec gravari temporali labore; qui æterna bona vel mala , semper gerit in mente. Thomas Kemp. sermon. ad Novitios p. 1. serm. 1. Mittamus animum ad illa , quæ æterna sunt. Seneca ep. 58.

§. IV.

Exempla, & Historiæ.

S. Arcadius Martyr , manibus & pedibus, lentè truncatus ; àdigitis articulatim , & per partes minutas usque ad humeros ; similiter ab articulis pedum usque ad ventrem ; porrexit ipse intrepidus membra tor bus; & ad adstantes: ô viri spectatores ! hæ acilè est tolerare , qui novit de futura immort itate cogitare. Bollandus 12. Jan.

S. Dorothea V. M. Sapricio minanti equlei pœnas , respondet : equulei tui pœnæ temporales sunt ; gehennæ autem tormenta æterna. Bollandus 6. Febr.

B. Dionysia M. inter ictus virgarum , & sanguinem totô corpore fluitantem , filiolum unicum trepidantem , ad martyrii consortium hac voce animabat : illa pœna timenda est, quæ nunquam finitur ; illa desideranda vita, quæ nunquam habetur. Quâ ille solidatus martyrium fortiter subiit. Cornelius in Eccl. 8. 8.

Nuper Reverendissimus D. Godefridus, Episcopus Bambergensis ; cujus colloquiô spiritus li Romam pergens Herbipoli fruitus sum ; hoc in mente fixum habebat: *quotidie sto ad ostium æternitatis. Ibit homo in domum æternitatis suæ.* Eccl. 12. 5. Corn. hic.

Tanti fecit Ecclesia memoriam æternitatis; ut nullus sit Psalmus, precatio, hymnus; quem non finiat æternitatis memoria. *Sicut erat in principio &c. qui vivit, & regnat, in sæcula sæculorum.* Drexelius de æternit. Consid. 6. §. 1.

Titulus VII.
AFFECTUS.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Creavit Deus omnem animam viventem , atque motabilem , quam produxerant aquæ. Gen. 1. 21. Per aquas, & animantia ex aquis producta, omnes animi nostri motus intelliguntur ; qui producuntur de profundo cordis , velut ex aquis. V. Beda hic.

Rachel , & *Lia.* Gen. 29. omni spiritui rationali, id est, Jacob, gemina quædam vis data est : una est *ratio* , altera *affectio* : ratio (quâ discernamus; affectio,) quâ diligamus. Hæ sunt Spiritûs rationalis geminæ uxores ; ex quibus oritur generosa proles: ex ratione spirituales sensus ; ex ista affectus ordinati. Richardus à S. Vict. l. 2. de 12. Patriarch. apud Cornelium hic.

Astiterunt reges terræ &c. Ps. 2. 2. Per gentes, & populos, cogitationes ; per reges, & principes, affectiones, intelliguntur. S. Bonaventura hic!

Ne offendas ad lapidem pedem tuum. Ps. 90. 12. Pedes, quibus ad lapides offendere solemus, sunt affectus humani. Duo sunt autem principales affectus, quasi duo pedes ; amor, & timor : & quòcunque homo operando, loquendo , desiderando , pergit, vel amore movetur, vel timore. Bellarminus hic.

Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei. Eccl. 4. 17. Symbolicè pedes S. Gregorius, Augustinus, Basilius, Origenes, Hieronymus, & alii , accipiunt affectus animi : quia, sicut pedibus itur ad locum destinatum ; sic affectibus itur ad opus externum. Affectus ergo sunt quasi pedes animi , quibus ipse se promovet ad opus. Sensus ergo est , quasi diceret : ingressurus templum custodi pedes , id est , affectus animæ ; ne , quid animo volvas , aut concupiscas , Deo indignum. Corn. hic!

Ex Novo, & Patribus.

Imperavit ventis. Matth. 8. 27. Pugnant quatuor venti , scilicet gaudium , & dolor; spes , & timor ; in corde hominum : &, extra definitionem sapientum, aut non sinunt animam esse felicem , sive quietam ; aut illam in meliora compellunt. Sim. Cass. l. 4. c. 9. hic.

Cæpit lavare pedes Discipulorum. Joan. 13. 5. Homo , in sancto baptismo totus quidem abluitur ; veruntamen , cùm in rebus humanis postea vivitur , utique terra calcatur. Ipsi igitur humani affectus, sinè quibus in hac mortalitate non vivitur , quasi pedes sunt ; ubi ex humanis rebus afficimur. V. Beda hic.

Affectiones nostræ, motus animorum sunt: lætitia , animi diffusio ; tristitia , animi contractio ; cupiditas, animi progressio ; timor , animi fuga est. S. Augustinus tr. 46. in Joan.

Concitationes animorum juncto currui similes sunt : in quo rectè moderando summum rectoris officium est ; ut viam noverit : quam si tenebit, quantumlibet concitatè ierit, non offendet. Lactantius l. 6. div. instit. de vero cultu.

Quilibet homo est quasi quædam civitas quadra , habens quatuor angulos ; in quorum quolibet est porta una. Hæ portæ sunt quatuor affectiones ; scilicet gaudium , dolor , spes , & timor. Per has autem portas universæ Mundi tentationes , dæmonum , atque ipsius carnis , ad animum intrant per voluntatis consensum ,

sum; omnesque divinæ inspirationes per easdem transeunt ad carnem nostram à voluntate animæ cœlitùs inspiratæ. S. Bernardinus Sen. tom 2. serm. 8.

Duo sunt, quibus maximè hominis interiora pulsantur; amor scilicet, & timor: quibus geminis motibus animus, aut aperitur, aut clauditur. Sed, cùm terrenum est, quod cupit, vel timet; diabolo præbet introitum: cùm autem, quæ sursùm sunt, sapit, non quæ super terram; Deus excipitur, & tentator excluditur. S. Prosper Aquit. in Ps. 141.

§. II.

Affectus ordinati
Affectus non muta, sed subjecta.
Figuræ, & Symbola
Ex Veteri, Novo, & aliis.

Sume arma tua &c. Gen. 17. 2. Ut Isaac suum Esau benedictione redderet dignum; non illi præcepit, uxores ejicere, jejunare, domi residere; sed monuit, ut arcu ulus patinam sibi venatione pararet. Nimirum non gulæ studiosus senex, sed filii genio indulgens; id solum curavit, ut arcum sanctificaret; & voluptatis instrumenta in obedientiæ tributa converteret. Imperavit, quod aliàs acturus erat; ut foret pietas in parentem, quod alioquin fuisset dispendium otiantis. Oliva l. 12. Strom. §. utinam dirigantur viæ meæ &c.

Educam de terra illa in terram, quæ fluit lacte, & melle. Ex. 3. 8. Cùm sciret Deus, Hebræos edendi avidos esse, & Ægyptiis ollis delectari; promisit eis terram melle, & lacte, manantem. Cùm ad sacrificandum idolis propensos videret, sacrificare non prohibuit; sed sibi sacrificari jussit. Spem in hominibus collocatam habes? muta, & in Deo colloca; Humanis rebus gaudebis? *gaudete, quòd nomina vestra scripta sunt in cœlis.* Luc. 10. 20. Tristes estis ob damna temporalia? mutate hanc tristitiam: *quæ enim secundùm Deum tristia est, pœnitentiam in salutem stabilem operetur.* 2. Cor. 7. 10. Hôc artificiò usus est Dominus Matth. 4. 19. Non enim dixit, *venite post me; faciam vos* principes terræ; nè officii novitate obstupescerent; sed, *faciam piscatores hominum.* Diez in festo S. Andreæ conc. 3. *Steteruntque aquæ descendentes in loco uno.* Jos. 3. 16. Si fluxisti, ùt Jordanis, antea deorsùm; muta cursùm, & Sursùm feraris. Sylveira in Luc. 23. q. 11.

Et tu Jordanis, quia conversus es retrorsùm Ps. 113. 5. Cursùm aquæ non perdiderunt, sed mutaverunt, quando retro stantes sesse attollebant. Baeza t. 2. l. 5. §. 13. Ama, quod priùs contemnebas; contemne, quod priùs amabas: & securus sis, quia conversus est Jordanis. Dilige Deum, despice Mundum; & verè fatebor, quia Jordanis conversus est retrorsùm. Qualis, quæso ista est conversio Jordanis? quàm mirabilis! quàm laudabilis! quàm amabilis! Totum impetum amoris, totam inundationem dilectionis, totam affluentiam delectationis, magna cum festinatione currere, non deorsùm, sed sursùm; quærere quæ sursùm sunt, non quæ super terram. Richardus à S. Victore tr. de exterminatione mali &c. c 4.

Utinam dirigantur viæ meæ &c. Ps. 118. 5. Cur non pedes, sed vias, dirigi precatur? Quia sciebat, Deum hominum vias transferre in semitam mandatorum; quo svavius eos ad mandata pelliciat. Sic Apostolos noluit Jesus piscationem deserere; sed laxare retia in capturam hominum. Matth. 4. 19. Oliva l. 12 Strom. hîc.

Bibite, & inebriamini. Cant. 5. 1. dicit Christus Discipulis. Siquidem jam hoc ipsum, quòd non habetis tristitiam, sive dolorem, Sæculi; quòd contemnitis gaudium Mundi; quod timorem hominis non timetis; quòd non in homine speratis; quæ videlicet quatuor passiones aquæ mortuæ sunt: Sed solummodò secundùm Deum contristamini; solummodò in spiritu S. gaudetis; solum Deum timetis, & in solo Deo speratis. Jam, inquam, hoc ipsum est, prægustare factum ex aqua vinum, & ebrietatis initium. Veniet autem, satietas, perficietur ebrietas; *inebriabuntur ab ubertate.* S. Rupertus hîc.

Post hæc ambulabat JEsus in Galilæam. Joan. 7. 1. Migrat corpore, qui motu corporis mutat locum: migrat corde, qui motu cordis mutat affectum. Si aliud amas, aliud amabas; non ibi es, ubi eras. V. Beda hic.

Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1. Cor. 1. 31. Consideravit Apostolus, rationalem creaturam adeò affectare gloriam; ut aut vix, aut nunquam, ab hoc desiderio compesci possit. Propterea, secundùm datam sibi à Deo sapientiam, saluberrimum adinvenit consilium, dicens: quandoquidem persuaderi à nobis non potest, non gloriari; saltem, *qui gloriatur, in Domino glorietur.* S. Bernardus de triplici gloria. Sicut ægro potum petenti, non omnis, sed noxius solùm negatur; salubris verò conceditur. Didac. Niss. ser. 3. Dom. 5. Quadr. §. 4.

Purga amorem tuum: aquam, fluentem in cloacam, converte ad hortum. Quales impetus habebas ad Mundum, tales habeas ad artificem Mundi. S. Augustt. Præfat. in Ps. 31.

Exempla, & testimonia.
Ex Veteri, & Novo.

Convertimini ad me in toto corde vestro. Joel 2. 12. Attende solerter, quid diligas, quid metuas; unde gaudeas, aut contristeris. Totum enim hominis cor in his quatuor affectionibus est, & de his accipiendum puto, quod dicitur, *in toto corde.* Convertatur proinde amor tuus; ut nihil omninò diligas, nisi ipsum, aut certè propter ipsum. Convertatur etiam ad ipsum timor tuus: quia perversus est timor omnis, quò metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudium tuum, & tristitia, æquè convertatur ad ipsum. S. Bernardus serm. 2. in cap. jejunii.

Venite

Venite post me; & faciam vos fieri piscatores hominum. Matth. 4. 19. Cur Dominus vocat suos Apostolos sub metaphora piscaturæ? Captores piscium fiunt hominum piscatores; de labore transeunt ad laborem: quia labor nescit lassescere meditatus. Omnia, quæ de usu veniunt, non fatigant; virtus exercitiô perseverat. Hinc est, quòd Apostolos suos Christus humanis laboribus exercere voluit; ut eos indefessos redderet in divinis. Voluit Deus eis manere fortitudinem, de exercitio præstare virtutem: & quia fructus provenit ex labore; voluit eos labores non perdere, sed mutare. S. Chrysologus serm. 28. Immutatur intentionis negotium, non piscationis officium. S. Paschasius l. 3. in Mathæum. Non exigitur ab eis novum opus; sed ut etiam in piscatione se exerceant; & ut laborem, quem pro hominum famulatu tenui lucrô sustinebant, pro Dei obsequio portent. O quantum sæpe erit virtutis, & meritorum, incrementum; si laborum mutetur scopus: ut ærumnas, quas pro Mundi vanitate patimur, pro Dei gloria toleremus. Sylveria in Matth. 4. Quia illi vocati ab arte capiendorum piscium, mutantur, & fiunt piscatores hominum; non dubium, quin & Paulus, quia & ipse per Dominum nostrum JEsum Christum vocatus Apostolus est, simili artis suæ transformatione mutatus sit; & à faciendis tabernaculis terrenis, ad cælestia tabernacula construenda translatus sit. Origenes hom. 17. in Num. 23.

Beati pauperes spiritu; quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Matth. 5. 61. Non erat nomen aptius pro cœlo, quàm *regni?* Respondet Gregor. Nyss. quoniam magnum quiddam, & supra omnia propemodum, quæ magni faciunt inter se homines, regni nomen in vita est; idcirco usus est etiam eô, ad supernorum bonorum declarationem. Quasi diceret: potuit aliâ appellatione cælestem paradisum denotare. Sed ut prudens Ecclesiastes ad ingenium Auditorum se accommodare; & sagax piscator: suavi cibô tegere hamum, & incantum allectare piscem solet: ità Dominus Magister, ut homines attraheret dulcem, & expectatissimam imperandi escam hamo prædicationis circumposuit; beatámque illam patriam vocavit regnum; ut avidis auribus, quæ dicebantur, haurirent. Did. Niss. Polit. cœl. p. 1. l. 5. c. 1.

Sic luceat - ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Marth. 5. 16. Quia nbverat Dominus, amabile bonum esse, quod unicuique proprium: ideo suaviter disponens præceptum appetitûs gloriæ, non trahit Discipulos ad appetitum alienæ gloriæ; sed temperat appetitum gloriæ propriæ, eam transferendo in gloriam propriam. Propterea enim non dixit: & glorificent Deum omninò à nobis diversum; sed *glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Patris siquidem proprii honor, & gloria, naturaliter quæritur à filiis. Cajetanus hic.

Thesaurizate vobis, &c. Matth. 6. 20. ist est, omnes homines ad recondendas divitias adeò proclives video, ut thesauros congerere non prohibeam, sed eos in corde asservari consulam: mutate locum, non animum exuite. Pinna in Eccl. 1. Ethol. 3.

Sequere me. Matth. 9. 9. Aptè per imaginem quandam à publico ad magis publicum transivit officium; cùm vocaretur à Christo Rege regum, & Domino dominantium: qui non unius civitatis, aut provinciæ; sed totius Mundi rempublicam reparaturus advenerat. Sicut enim piscatores hominum fecit arte non oblitâ, sed in meliora mutatâ; sic Matthæum fecit deserere telonicam factionem, agente pro terrena republica, ut ageret pro æterna. Sim. Cass. l. 9. c. 17. Sic Matthæum calamo vacantem, & ratiocinia scribentem, vocat; ut creet Evangelistam: argumentum mutat, non genium. Alvarez Joseph. illustr. Illustr. 268.

Regnum cœlorum vim patitur; & violenti rapiunt illud. Matth. 11. 12. Cur, qui vetat rapinas, in negotio, regni cœlestis rapinæ, & violentiæ, meminit? S. Paulinus ep. de gazophylacio: ô abundantia bonitatis Dei! nè trepides, nè cunctéris, nè parcas. Esto violentus Deo, rape regna cœlorum. Qui vetat aliena contingi, sua gaudet invadi: & qui damnat avaritiæ rapacitatem, laudat fidei rapinam. Delectatur Deus; si quæ aliquando pro terrenis fecimus, pro cœlestibus exhibeamus; ut affectus mali in bonos mutentur. Sylveira hîc. Qui raptô extorques aliena, rapito ubi proponitur corona. Nè rape terram, sed cœlum. Quid rapinam exerces in pauperem, ut te criminetur? rapito Christum, hoc rapinæ genus approbantem. S. Chrysostomus in Eutropium apud Pinna in Eccl. Ethol. 3.

Venite ad me, qui laboratis, & onerati estis - jugum enim meum suave, & onus meum leve. Matth. 11. 28. 30. Laborantes ad refectionem invitat, ad requiem provocat oneratos: non tamen interim onus subtrahit, aut laborem; magis, autem onere aliô aut aliô labore, commutat. S. Bernardus in Ps. qui habitat.

Conventione factâ, &c. Matth. 20. 2. Cur æterna beatitudo denario comparatur? Respondeo: adeò auri cupiditas hominum animos ad se rapit, ut denarii lenociniô summa beatitudo fuerit significanda, quò ardentiùs ad illam homines moverentur. Non vult in nobis Christus affectus mutari, sed illorum objecta. Sylveira hic q. 6.

Dilexit multum. Luc. 7. 47. Magdalenæ via amor erat. Non illam projicere amorem jussit, sed se illi sanctè amandum proposuit. Abrahamum Chaldæum, & Magos, non prohibuit patriô ritu rimari stellas; sed in iis docuit Deum invenire. Non deserendæ viæ sunt; sed cor, animique propositum immutandum, ut deveniatur ad Christum. Oliva l. 12. Strom. §. utinam dirigantur viæ meæ.

Facite vobis sacculos &c Luc. 12. 33. Christe! quò te pertrahit amor tuorum? ut avarum lucrifacias, facis eum, quod desiderat, non quod oportet, audire: sacculos imperas. Æternos thesauros, qui non deficiunt, vis parari; ut avarus, dum consueta percurrit ad lucra, aut virtutem capiat, aut à virtute capiatur. S. Chrysologus sem. 25. Quia diviti loquebatur Christus, dicebat: habiturus es thesaurum in cœlo. Matth. 19. 11. divitiarum enim amator erat: Theophylactus in Matth. 19.

Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Luc. 23. 42. Postquam prope salutem fuit, animadverti acutus, & ingeniosus, fur thesaurum; & nactus occasionem, vitam rapuit; arte furandi pulchrè, & solerter, abusus. S. Gregor. Nyss. orat. de SS. 40. MM. Non ad ignota transiit officia; malum in bonum vertit. Sylveira hîc. q. 11. Vidisti, quomodo nec in cruce artis suæ obliviscitur; sed per ipsam confessionem prædatur regnum. S. Chrysostomus hom. in Crucem.

Domine, quid me vis facere? Act. 9. 6. Tria Saulus fecerat, quæ omnia Paulus in optima mutavit. Catenas ad vinciendos Discipulos protulit; Ecclesiam filiis orbavit; JESUM immani odio prosecutus est. Vide, quomodo, qui vinxerat, clamat: *ego vinctus in Domino.* Ephes. 4. 1. Qui, odio æstuârat, clamat: *quis nos separabit à charitate Christi?* Rom. 8. 35. Qui Ecclesiam orbârat Discipulis, totum orbem obit, ut filios pariat Ecclesiæ. Oliva l. 4. Strom. hîc.

Gaudete in Domino semper. Philipp. 4. 4. Non vult Deus, ut vivas tristis, sed hilaris; solùm petit, ut mutes causam lætitiæ. *Fructus spiritûs est charitas, & gaudium!* Galat. 5. 22. Dixit primò charitas: quia super illa fundatum est verum gaudium. Stella de contempt. van. Mundi p. 1. c. 57.

Ex Patribus, & aliis.

Vera ratio persuadendi est, cùm id poscitur, ut impetremus à vobis, quod concupiscitis: hoc, quod exiguum amatis, insinuamus, ut ametis æternum. S. Eucherius ep. parænet.

Amantes vitam hortamur ad vitam. Vera ratio est persuadendi; cùm id poscimus, ut impetremus à vobis, quod concupiscitis. Pro vita, quam diligitis, legatione apud vos fungimur; & hanc, quam omnes exiguam amatis, insinuamus, ut ametis æternam. S. Eucherius ep. parænet. ad Valerianum.

Omnis homo cupit, quod bonum est: & affectu quôdam naturali constringimur ad omne, quod bonum putamus. Et quid habetur tam bonum, quàm Deus? S. Basilius Regula de instit. Monach. c. 2. Quomodo excidemus mali desiderii appetitum? desiderio meliore. Idem bidem c. 36.

Surge anima mea; curre, & festina intrare ad tales nuptias. Versa, & commuta, desideria tua. Formosam delectabiliter aspicere solebas meretricem; aspice nunc Dei genitricem. Aurum placebat; nunc verum placeat: argentum quærebas; nunc Dei unigenitum quæras: favore humanô delectabaris; nunc spiritu divinô refoveatis: pone carnis, & sume mentis, delectationes. Petrus Cellensis lib. de panib. cap. 7.

Quis fructus est? quæ utilitas? ea indesinenter cupere; quæ, etiamsi non deferant, deferenda sunt. Amor rerum deficientium ad incorruptibilia transferatur: & ad sublimia vocatus animus cœlestibus delectetur. S. Leo serm. 5. in Natal. Dom.

Cùm nihil sit aliud virtus, quàm affectio ordinata, & moderata; ex intentione bona agitur, ut sit affectio ordinata; & per discretionem efficitur, ut fiat moderata. Richardus à S. Vict. p. 1. l. 3. c. 23.

Quàm admiranda, quàm amplectenda, illius gratia; per quam ità operatur in nobis omnia opera nostra, ut sint tam sua, quàm nostra: dona sua, & merita nostra. Superiùs jam assignavimus, quàm sint multiplices humani cordis affectus. Hos itaque ille Domini spiritus quotidie in Electis suis paulatim contemperat, & in unam harmoniam conformat, & gratiæ suæ plectrô, quasi citharædus doctissimus, hos extendendo, illos relaxando; ad concordem quandam consonantiam coaptat: donec reboet ex his in auribus Domini Sabaoth melodia quædam melliflua, & supra modum dulcis, tanquam citharædorum multorum citharizantium in citharis suis. Idem ibidem c. 24. Turbetur planè animus Christianus, non miseriâ sed misericordiâ. Timeat, nè pereant homines Christo; contristetur, cùm perit aliquis Christo; lætetur, cùm acquiruntur homines Christo; timeat & sibi, nè pereat Christo. Istæ autem quatuor, quas perturbationes vocant, timor, & tristitia; amor, & lætitia; habent eas justis de causis animi Christiani. V. Beda in Joan. 13.

Sicut Deus, prima Veritas, est objectum intellectûs, & finis; & ideo quies ejus: sic Deus, summum bonum, est objectum, & finis affectûs, & quies. S. Thom. Aqv. opusc. 16. c. 26.

Indignum omninò est, & absurdum; ut prænobilis anima, deputata sponsi cœlestis amplexibus, oblita suæ originis; & illius, cujus imago est; ad mechanicos rapiatur affectus. Petrus Bles. ep. 138.

§. II.

Affectus excœcant judicium. Figuræ, & Symbola.

Si secutus est oculus cor meum. Job. 31. 7. id est, intellectus affectum. Ramirez in ep. 6. Affectus omnis, seu perturbatio, quæ mentem vexat, ac de statu dimovet rationis; jure poterit ebrietas appellari. S. Basil. Cæsar. serm. 1. de jejunio.

Nihil aliud est ebrietas, quàm animi de nativa sanitate deturbatio, mentis penuria, vacuitas intellectûs: ista verò non ebrietas tantùm ex vino; verùm etiam ebrietas exira, & cupiditate, à ratione aliena, S. Chrysostomus tom. 6. orat. contra ebrietatem.

Duo sanè sunt, quæ in judicio faciunt cordis oculum caligare; ira, & cupiditas. Petrus Bles. c. 4.

Sicut ventriculo bile impleto non prosunt lac, mel, perdices, aurum potabile, eliquati uniones, gemmæ pretiosæ etiam nauseam faciunt: ità animis malè affectis, probitas, scientia, studium, conceptam iram non extinguunt. Oliva t. 2. conc. 29. die 4. Ven. Quadr.

Sicut ex magno incendio niger exhalaratur fumus, quô oculi caligant, nec munus suum ritè possunt exercere: sic ex cupiditatis incendio adeò obcœcatur ratio; ut pericula non advertat. Naxera in Josue 16. §. 3. Dicit Philosophus, quod sensus habens sentire aliud sensibile, debet esse ab illo penitus denudatus. Hinc pupilla est sinè colore, ut de coloribus possit judicare: per viridia oculatia viridia videbis omnia. De Rampelogis fig. Bibl.

Exem-

Exempla ex Veteri.

Pulchrum oculis. Gen. 3. 6. Omnium errantium prima radix, & principalis origo, fuit, & est, inordinata affectio, vel voluntatis depravatio. Eva id circo erravit : quia curiosè concupivit fructum pulchrum visu, & ad vescendum suavem ; ità ut & consequenter delapsa sit in hunc errorem ; ut crederet fieri sicut Deus &c. ut etiam revocaret in dubium divinam sententiam ; quam absolutè tenebatur credere : *nè fortè*, inquit, *moriamur*. Gerson de causis errantium. Sed quæ tanta ista in pomo, in ficu, pulchritudo tam admirabilis pomo inesse creditâ est. Fernandus hic sect. 12.

Sito, quòd certissimè regnaturus sis. 1. Reg. 24. 21. Nihilominus quærebat eum occidere : quia suadere sibi non poterat, quòd esset regnaturus ; eò quòd nolebat, ut regnaret. Did. Stella in Luc. 18.

Oculi tui recta videant. Prov. 4. 25. Errat oculus, ubi errat affectus. S. Ambrosius lib. de bono mortis c. 9.

Dilectionem, & odium, non est homo qui sciat. Eccl. 9. 1. Qui adhuc sapit, quæ hominis sunt ; neque planè Deo se tradidit, nescit discretò judicio, quæ dilectione sunt digna, quæ odiô. Ardua enim virtus, atque difficilis, amore est digna ; odit autem prosequenda voluptas, quæ de sensibilibus provenit. Homo autem, qui perversè aberrat in intellectu rerum, facilè sibi omnia, quæ vana sunt, ante oculos, ùt bona, proponit ; deque iis judicat, non ùt veritas habet, sed ut voluptas subdola subministrat. Olympiodorus hic.

Perdidisti in decore tuo sapientiam. Ezech. 28. 17. Quis ille tam noxius, tamque perniciosus, decor ? tuus. Planiùs audi : privatus, proprius Denique, si advertisti, non in decore, sed in suo decore, dictus est ille perdidisse sapientiam. S. Bernardus serm. 74. in Cant.

Nunquid vestrum est scire judicium, qui odio habetis bonum ? Michææ 3. 1.

Ex Novo & Patribus.

Audiens Herodes rex turbatus est. Matth. 2. 3. Herodes, cùm audisset, Christum natum esse, ex Prophetarum, & Magorum, sententia ; & esse regnaturum ; quæ veritas nullâ humanâ vi violari poterat : obcæcatus tamen libidine non credidit. Credidit quidem esse natum, non tamen regnaturum. Did. Stella in Luc. 18. 29.

Pharisæi autem dicebant &c. Matth. 9. 34. Ex invidia, rationis judicium obtenebrante. Amor enim privatus, & odium, pervertunt judicium ; juxta illud Prophetæ : *nunquid vestrum est scire judicium, qui odio habetis bonum.* Michææ 3. 1. 2. Dionys. Carthus hic.

Caro, & sanguis, non revelavit tibi. Matth. 16. 17. Caveat proprium cerebrum, qui veritatem cupit attingere. Verissimum Petri dogma probat Christus ex eo primariò ; quòd non in illo carni, & sanguini, acquieverit ; hoc est, propriis affectibus ductus non fuerit. Baeza t. 3. l. 14. §. 13.

Volo, ut des &c. Marci 6. 25. Non dat rationem. Vide impudentiam puellæ : vides à diabolo ipsam, penitus detineri : nec causam ullam petitionis affert ; quippe nulla excogitari poterat : sed absque ratione aliorum calamitatibus honorari contendit. S. Chrysost. hom. 4. in Matthæum. De barbaro Nabuchodonosore Dan. 5. 19. *quos volebat, interficiebat.* Et Judæi Matth. 12. 38. *Magister, volumus à te signum videre.* Sic multi cæco affectu non ratione, ducuntur. Sylveira hic.

Et ipsi nihil horum intellexerunt. Luc. 18. 34. Verbum hoc iis quasi obvelabat amor in Christum Dominum : cujus vitam cùm summè cuperent, & ei tenerri mo affectu inhærerent ; non poterant sibi ejus mortem persuadere, aut ad eam seriò cogitationem advertere. Affectus nostri ; præsertim amoris, vel odii, frequenter nos obnubilant, & claras alioquin veritates abscondunt &c. Marchantius Dom. Quinqu.

Sicut audio, sic judico. Joan. 5. 30. Non sicut odi, non sicut amo, non sicut timeo. Est judicium odii ; ùt illud Joan. 19. 7. *nos legem habemus, & secundum legem debet mori.* Est & timoris ; ut illud Joan. 11. 48. *Si dimittimus eum sic ; venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem.* Judicium verò amoris ; ùt David de filio parricida. *Pareite puero Absolon.* 2. Reg. 18. 5. S. Bernardus tr. de grad. humil. & superb. Judicium meum justum est ; quia non quæro voluntatem meam. Quicunque quærit facere voluntatem propriam, facilè errat in judicio. Voluntas autem divina lex est omnis judicii : & propterea, qui se conformat voluntati divinæ, non errat in judicando. Cajetanus in Joan. c. 5.

Consilium fecerunt. Joan 11. Unde consilia mala ? malus metus, malaque spes, constituunt consilia mala. Metuit quis avarus perdere thesaurum ; metuit direptionem eorum, quæ tenebat ; fecit consilium malum, ut daret sibi suspecto ante mortem, quàm pateretur direptionem. Metuit ambitiosus, gloriæ avidus, constitutus in auctoritate ; nè à potentiore superetur, nè redigatur ad ima : inivit consilium dandi mortem in eum, quem suspicatus est, posse fieri superiorem. Sim. Cass l. 11. c. 45.

Scimus, qnia vehementer claudit oculum cordis privatus amor. S. Gregorius hom. 4. in Ezech.

Ubi regnat affectio, perit omne judicium. Tanta enim odii perversitas in quibusdam mentibus regnat contra proximi sui bonum ; ut illud abominentur tanquam horridum malum : quod quidem omninò fieri non potest, nisi ex summa perversitate malitiæ ; per quam talis homo pervertit suum proprium sensum : ut meritò dignus fiat illâ maledictione divinâ, de qua Isi. 5. 20 *Væ, qui dicitis malum bonum &c.* S. Bernardinus sen. t. 1. serm. 23.

Tria sunt, quæ oculum intelligentiæ confundunt, atque à contemplatione veri luminis

excludunt : tenebræ scilicet peccatorum, recordatio eorundem, & cura terrenorum affectuum. S. Bernardus serm. 5. de assumpt. B. V.

Illum, quem odis, judicare non potes : quia oculus odientis obductus tenebrâ odii, tenebrosa reputat opera exosi. S. Bonaventura serm. 2. in hexam.

Varia de Affectibus.

Locis corpora continentur ; animo autem locus est affectio sua. S. August. in Ps. 6.

Disciplinâ Christianâ non tam quæritur, utrùm quis irascatur ? nec utrùm sit tristis ? sed unde sit tristis ? Idem l. 9. de civ. Dei c. 5.

Arbitror, omnem motum animi aliquid facere in corpore : id autem usque ad nostros exire sensus tam hebetes, tamque tardos ; cùm sint majores animi motus : velut cùm irascimur ; aut tristes, aut gaudentes, sumus. Idem ep. 115.

Affectui nec leges imperant, nec principes dominantur. Liber est, & maximè, si spiritu ducitur : quia, ubi spiritus Domini, ibi libertas. S. Bernardus ep. 184.

Penè, quot sunt diversitates rerum, tot sunt varietates affectionum. Richardus à S. Vict. de arca myst. c. 22.

Titulus. VIII.

AGONIA CHRISTI.

Vide hic, ô fidelis anima ! & in spice hunc strenuum David 1. Reg. 17. Deum, ac Dominum tuum : quàm ardeat, quàm vehementer desideret inire certamen, & ponere animam suam pro populo suo. Ludovicus Blosius p. 3. margar. spir. c. 2.

Amor tuus, & iniquitas nostra, sic te imbecillum fecerunt. Maledicta sit tanta iniquitas, pro qua sic affligeris. S. Bonaventura medit. vitæ Chr. c. 76.

Cùm sic orat anxiatus Dominus JESUS ; ecce angelus Domini, princeps militiæ cœlestis exercitûs, Michael scilicet, adstitit confortans eum. Idem ibidem c. 75.

O quàm mirandum certamen ! ô quanta pugna in mediatore Christo ! carnem, aspicere, repugnare spiritui, & spiritum carni : tanquam si quis decubaret infirmus ; cui pro restauranda valetudine poculum amarissimum porrigeretur à medico ; duplicî hic desideriô traheretur ; evitandæ videlicet potionis, & consequendæ sanitatis. Passionis pœna ex sui magnitudine intolerabilis videbatur ; sed & amoris vehementia, atque satisfaciendi ardor, ad subeundum crucis patibulum, suprà modum urgebat. S. Laurentius Justin. de triumph. Chr. agone c. 6.

Erat ista agonia, reluctatio sensualitatis mortem horrentis, & rationis mortem acceptantis : quia virtute divinâ quælibet pars permittebatur agere, & pati, quod erat sibi proprium. Lyranus in Luc. 22. Meô judiciô, fuit illa agonia conatus vehemens, & contentio amoris perfecti voluntatis superioris ad expellendum timorem, vel pavorem, Passionis : qui pavor permissus erat ad tempus sacrum Christi cor affligere. Unde non fuerit repugnantia sensualitatis contra spiritum ; sed expulsio pavoris per charitatem ad patiendum hilariter. Doultreman de amore l. 2. c. 3. sect. 6.

Titulus IX.

AMBITIO.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis.

Abiit autem Abimelech &c. Judic. 9. 1. Per Abimelech significantur ambitiosi ; qui dignitates appetunt & honores : & tales propriè assimilantur diabolo, qui in cœlo petiit dominatum. Hugo Card. hic.

Iverunt ligna sylvæ &c. Judic. 9. 14. Rhamnus arbor infructuosa, & spinosa, suscepit imperium ; quæ nec propriam, nec subjectorum lignorum pinguedinem habet : neque enim paradisi, sed sylvæ, ligna rectoris indigere dixit similitudo. S. Nilus lib. ascet.

Dominandi ambitio est *Asmodæus*. Tob. 3. S. Thom. aqv. Dom. 2. Quadrag.

Miscuit Dominus in medio ejus spiritum vertiginis : & errare fecerunt Ægyptum, in omni opere suo ; sicut errat ebrius. Is. 19. 14. Quid est spiritus vertiginis, nisi ambitio dignitatis ; quæ errare facit totam Ægyptum, id est, totum Mundum, ad modum ebrii. Hugo Card. in Luc.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam. Matth. 21. 5. Propterea sedit Dominus hodie super asinam subjugalem, afflictam, & inhonoratam : ut apertè insinuaret ; quòd magnificentia Mundi asia est : subjugalis, propter vilissimam servitutem : quia quò super plures ambitiosus satagit dominari ; eò necesse habet, pluribus subjugari. Est afflicta, propter angustias maximè cordiales ; quas, velit, nolit, necesse est ei pati. S. Bernardinus sen. t. 1. serm. 5. art. 1.

Transibit per Galilæam. Luc. 17. 11. Interpretatur Galilæa **rota**. Rota est dignitatum ambitio ; quæ, quantò màgis elevatur à posteriori, tantò màgis demergitur in parte anteriori. Hugo Card. hic. Ambitionis salsugo bibulam animam occupat, ut per fas, & nefas, ad loca superiora, etiam de latebris eremi, nonnulli se ingerant & modis omnibus elaborant, ut sedeant cum Principibus. S. Cyp. in Præfat. libri de Card. operib. Chr.

Lapis in aquas injectus diffusô stagnô ingentes circulos facit. Interea in puncto ad ima delabitur ; & finis ultimus est, jacuisse. Talis humana ambitio. Quantis, cogitationum fluctibus semper

semper vagâ, & in orbem actâ, vertigine circumfertur. Sed quantò latiùs gyros ducit, tantò subsidit citius: & in puncto omnia, & nihil, est. Incertò authore.

§. II.

Ambitiosorum Exempla.

Eritis si ut Dii. Gen. 3. 5. Est ambitio serpentis æmula paradisi. Ille quidem promittebat, *eritis sicut Dii*, sed adeò Adamus sese diaboli voluntati accommodavit; ut divinæ voluntatis præscriptum violare non timeret. Ausonius. Ambitio, & studium placendi Regi, multos perdit. Escobar Persec. Chr. t. 2. l. 7. sect. 2. Observat. 6.

Omnis multitudo, videns occubuisse Aaron, flevit super eo. Num. 20. 28. 30. Filii ejus Eleazari fletum non lego: quia in mortui patris locum succedebat; & novæ dignitatis gaudia oculos siccârunt. Naxera in Jos. 2. §. 39.

Verùntamen Excelsa non abstulit, de plerisque regum Israel legitur 3. Reg. 15. 14., 4. Reg. 123., 2. Paral. 20. 33. Fere omnibus convenit illa exceptio, quæ toties in libris Regum repetitur. Sed nec multi Religiosi auferunt hæc Excelsa. Hugo Card. apud. Did. Niss. Polit. cœl. p. 1. l. 5. c. 1.

Possumus. Matth. 20. 22. Euthymius: omnia promittunt petitionem consequi cupientes. Did. Nissenus Polit. cœl. p. 1. l. 5. c. 2. ambitio excœcat. Penè divinus amor imbecillior ambitione est factus. Nam quod ille audet, hæc non refugit; idemque poculum haurit Discipulorum superbia, & verbi charitas. Ambitio nullum timet dolorem, nullum subterfugit discrimen, non vincula, non vulnera, non ipsam metuit mortem; dummodò optatâ sede potiatur. Et quidem non calicem quemvis JEsus iis proponit epotandum; sed *calicem, quem ego*, inquit, *bibiturus sum.* Itane? tantum audetis? non propono vobis calicem humanis viribus parem, sed meis imparem conatibus. Imperterriti respondent: *possumus.* Poteritis vos, quod poterit Christus? quid si quadraginta dies jejunandum in deserto? *possumus, &c.* Oliva t. 2. Strom. hic.

Potestis bibere calicem? Marci 10. 38. id est, pati, & mori? Respondent: *possumus.* Quid non mali, & periculi, subeunt ambitiosi! Theophylactus: in Matth. 20. Spectantes ad id, quod cupiunt, omnia facilè pollicentur. Quantis malis exercetur libido! Velloso in Judith 7. Paræn. 6.

Prælatus, cui proprium viridem gestare galerum, inhiabat purpuræ: quam ut obtineret, gratiam nepotis Pontificii munere captare studuit; mittens ei in disco argenteo immatura, atque omnino viridia, cerasa, hôc lemmate margini inscriptô: *Te sole rubescere gaudent.* Responsum accepit: cerasa sua nimis magna in umbra esse, & à multis majoribus obumbrata.

Incertô Auth.

§. III.

Ambitionem fugiendi varia motiva.

Ex Vetri, Novo, Patribus, & aliis.

Omnibus diebus, quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum. 1. Reg. 20. 31. Saul, ut filium Jonatham, studiosum servandi Davidem, faciat mortem ejus cupere, lucra de Davidis morte ei obventura refert: *omnibus diebus &c.* q. d. Davide mortuô, te purpura, & diadema, exornabunt: his ergo lucris incitatus ejus vitæ prospicere non debes; imò potiùs de cæde lætari. Lyran. ex hoc patet perfectio Jonathæ, qui propter hoc non retrahebatur à David charitate. Naxera in Jos. 2. § 39.

In cœlum conscendam &c. Is. 14. 13. Sed nullus fuit locus tot loca ambienti. *Neque locus inventus est eorum amplius in cœlo.* Apoc. 12. 7. 8. Non potest in parte sedere cœli, cùm ille totum elegerit sibi. S. Bernardus de gradib. humilitatis. Omnia sibi impudenter appetens omnia dignè amisit. Naxera in Jos. 1. §. 40.

Hæc omnia tibi dabo; si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Ut in spes dignitatis erigat, indecora docet obsequia, & inhonestæ adorationis servitia. Nam scit, ad Mundi gloriam solùm tendi per ignominiam. Idem in Jos. 1. §. 14.

Efficiamini sicut Parvuli. Matth. 18. 3. Quinam fiat, ut pueri efficiamur? quâ solertiâ naturam denuò revocare conabimur? Vultis effici pueri? puerorum mores imitamini. Illis nullus de dignitate clamor, primas non ambiunt, hac ægritudine non laborant; non parentum nobilitatem norunt, non longâ serie productis majorum titulis insolescunt. Dominum, ac famulos, unà pariter in omnibus conversantes videbis. Adhuc naturæ numisma adulterinis notis impercussum manet. Cœlorum regnum gloriæ amantem Candidatum respuit; ambitiosa repellit: humilitatis merces est, non stabulum ambitionis. S. Basilius Seleuc. hic.

Venit libido, & dicit meus es: venit avaritia, & dicit; argentum, & aurum, quod habes, servitutis meæ pretium est: venit luxuria, & dicit; meus es: venit ambitio, & dicit, planè meus es. S. Ambrosius in Ps. 118. Octon. 12. Cùm cætera vitia dicant simpliciter, *meus es*; sola ex omnibus Ambitio fidentiùs loquitur, & audacter affirmat, *planè meus es.* Manifestô, & indubitatô jure ad me spectas; nemo æquè, ac ego, te sibi arrogare potest. Did. Niss. Polit. Cœl p. 1. l. 5. c. 1.

Ambitio, ut dominetur aliis, priùs servit; curvatur obsequio, ut honore donetur: &, dum vult esse sublimior, fit remissior. S. Ambrosius in Luc. 4.

Numerari culpæ nequeunt, quæ habendæ potestatis amore perpetrantur. S. Gregor. mor. l. 24. c. ultimo. Mala omnia in Ecclesiam Dei ambitio inducit, tanquam eorum radix. S Leo s. 4. de Nat. Dom. Excelsa periculosiùs stant: &

citiùs corruunt, quæ sublimia sunt. S. Hieron. in Dan. 3.

DEus se hominibus subdit; & tu dominari gestiens hominibus, tuo te præponis Auctori? S. Bernardus hom. 1. sup. Missus.

Homo natus ad laborem, non ad honorem. S. Bernardus l. 1. de Consid. ad Eugenium.

Magnum quid est, docere; verùm discere, periculò caret. Cur te Pastorem facis, cùm sis ovis? cur caput vis fieri, cùm pes sis? cur imperatoriò fungi munere conaris, cùm sis in ordine militum? S. Gregor. Naz. orat. 7.

Qui tunc à Judæis cæsus est, nunc etiam falsorum Christianorum blasphemiis cæditur: colaphis verò cæditur ab his, qui ei honores suos præferunt. V. Beda l. 4. in Matth. 26.

Quid est tempestas culminis, nisi tempestas mentis? S. Gregor. 1. p. past. c. 9.

Blandum nomen honos, mala servitus. S. Paulinus ep. ad Romanianum.

Cogitet, qui honorem affectat, tempestatem se affectare. Philo lib. de Joseph.

Cupienti animo nihil gravæ ambitioso difficile: deóque ambitio est quædam simia charitatis. Charitas enim patiens est pro æternis; ambitio omnia patitur pro caducis: charitas benigna est pauperibus; ambitio divitibus: utraque omnia credit, omnia sperat; sed longè dissimili modò: hæc ad gloriam hujus vitæ; illa ad gloriam sinè fine. Petrus Bles. ep. 14. ad Sacellanos aulicos regis Anglorum.

Vide, Dignitates, Honores.

TITULUS X.

AMICITIA.

Sive

AMICI.

§. I.

In genere.

SPeculum est imago amicitiæ: sicut enim imago in speculo apparens, per omnia se accommodat objecto. v. g. si intuens speculum rideat, moveat caput, &c. illico imago speculi pariter ridere&c videtur: sic amicus amico per omnia se accommodat; ut, quod ille vult, vel non vult, hic pariter velit, aut nolit. Eadem velle, & eadem nolle, ea demum firma amicitia est. S. Hieronym. ep. 8. ad Demetriadem. Cornelius in Eccl. 12. 10.

Tunc amicitia cognoscitur esse vera; si sit utriusque dilecti mutuâ familiaritate conjuncta; si secretorum omnium conscia; si ab eodem velle, & nolle, non dissona. S. Bonaventura serm. 18. de S. Joan. In vera amicitia est cor unum, & anima una; sed in una, eâdémque animâ voluntas est una, & à seipsa non dissona, non contraria, non diversa. Idem ibidem. Consuetudo inter se duos non sinit esse duos; sed unum ambos efficit. S. Chrysost. hom. 18. in 1. Cor. 6.

Hæc est amicitia: eum qui diligit; & eum, qui diligitur; non ampliùs esse duos divisos, sed unum esse hominem: quod quidem non ex alio fit, sed ex charitate. S. Chrysost. in 1. Cor. 6. hom. 13.

Duo animi se mutuò diligentes, duo sunt specula viva: & quod est in uno, resultat in altero; & quod in altero, resultat in uno: & iterum resultatum resultat; si ad invicem apponantur. Simon Cass. lib. 16. institut. Chr. cap. 6.

ad initium.

§. II.

Amicis omnia communia.

VEniat Dilectus meus in hortum suum. Cant. 5. 1. Propterea in hortum suum vocatur sponsus à sponsa, ad suos fructus edendos: ut ostendat; nihil inter se habere disjunctum, nihil seperatum, nihil dissonum; instar unius paris sanctissimi amicorum. Philo Carpath. hîc.

Nihil mihi profuit, ultimos hausisse anhelitus, nihil flatus inspirâsse in os morienti: putabam enim, quòd aut tuam mortem ipse susciperem, aut meam vitam in te ipse transfunderem. Stringebam quidem brachia; sed jam perdideram, quem tenebam; & extremum spiritum ore legebam, ut consortium mortis haurirem. Quid mihi unquam jucundum, quod non esset ex te profectum? quid unquam mihi sinè te; aut tibi unquam sinè me, voluptati fuit? Quis non usus nobis, & propè visus ipse, somnusque, communis? quæ discreta unquam voluntas? quòd non commune vestigium? ferè ut, cùm gradum tollerem, vel tu mecum, vel ego tecum, corpus viderer attollere. Quòd si aliquando sinè alterò prodeundum fuit; intectum latus putares, affectum vultum cerneres, mœstum animum indicares: suspecta omnibus solitudo metum alicujus ægritudinis afferebat. Ità novum videbatur omnibus, nos dividi. At verò, ubi ambobus prodeundum fuit, non plura in itinere vestigia, quàm verba; nec incessus, quàm sermo, crebrior; nec ambulandi curâ, sed colloquendi gratiâ. Uterque enim nostrûm ex alterius ore pendebat: non intentò aspectu legere iter; sed mutuò sollicitos excipere sermones; haurire oculorum gratiam, spirare fraternæ imaginis voluptatem. S. Ambros. in excessu fratris Satyri.

Quê

Quô dolore contenebratum est cor meum! & quidquid aspiciebam, mors erat. Et erat mihi patria supplicium, & paterna domus mera infelicitas: & quidquid cum illo communicaveram, sine illô in cruciatum immanem vertebatur. Expectabant eum undique oculi mei, & non dabatur mihi; & oderant omnia, quia non habebant eum. S. Augst. Confess. l. 4. c. 4. deplorans mortem cujusdam defuncti charissimi.

Basilius, ingens hujus sæculi bonum - Par quoddam eramus haud ignotum Græciæ; communia omnia, unus utrique animus erat. Quem separabant tantùm duo corpora: & mutui amoris inter nos vinculum erat Deus. D. Gregor. Naz. de vita sua carmine Jambico conscripta.

Nulla potest esse amicitia, ubi regnat proprietas; & proprium diligens nemini amicatur. Qui effundit libenter amorem, quod exterius est, retinere non novit: qui aperit animum, aperit & thesaurum. Sim. Cass. l. 15. de justit. Chr. c. 6.

Fortassis ignoras: tecum fui Romæ; tecum nivium perpessus sum injurias; tecum montes, vel lubricos glacie, vel scopulis exasperatos. Universa tecum pertuli; quæ dolui, dum perferres. Hæc enim est inter amicos animorum concordia; ut nihil ab altero sit alienum, nihil alteri singulare: omnia eis facit unam rempublicam voluntas una. Hildebertus Turon. Ep. ep. 28. gratulatur amico reditum Româ.

Columbæ duæ utrinque pedibus tenent annulum cum lemmate: *Communis utrique.*

§. III.

Amicus corripit, & corrigit.

Corripiet me justus in misericordia. Ps. 140. 5. Hoc unũ ex magnis beneficiis Dei est; ut inveniamus fideles amicos, qui vera nobis de nobis dicant, & nos ex magno Dei beneficio libenter eos audiamus, & ex corde gratias agamus. Bellarminus hic.

Amicus fielis, medicamentum vitæ, & immortalitatis. Eccli 6. 16. Ecce, qualis est amicus fidelis! *medicamentum vitæ.* Ordinat istam vitam; officium assumit medici verus amicus, diætam à noxiis imponit; purgat verbis; & asper sæpè videtur. Dulcis in malis semper amicus non dicitur verus. Simon Cass. de just. Chr. l. 15. c. 11.

Amicus noster dormit. Joan. 11. 11. Amici nobis à Deo dati, ut per eos à lethalis peccati somno excitemur in vitam gratiæ. Elias *obdormivit in umbra juniperi.* 3. Reg. 19. 5. Sed fidus amicus angelus excitavit. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 12. Amicum verè Lazari agit Dominus, dum eum à somno excitat. Ajebat Xenophon; assentatione homines obdormire. Amicorum munus est, dormientes veritatis objectione excitare. Sic 3. Reg. 19. 5. angelus dormientem Eliam excitat. Escobar tr. 1. Mir. Chr. l. 10. sect. 1. Obs. 7.

Nullum tam certum est amicitiæ indicium; atque non connivere delinquentibus fratribus. S. Chrysost. serm. 18. in ep. ad Eph.

Habet vera amicitia nonnunquam objurgationem, adulationem nunquam. S. Bernardus ep. 242. Hæc est veræ charitatis, & amicitiæ, regula: ut ità se fratres mutuæ dulcedinis amore confoveant; quatenus, si quid in utrovis reprehensibile est, alter alteri non absondat. S. Petrus Dam. l. 4. ep. 3. Qui diligit, obviat opportunè, & importunè, damnis amici: qui non corrigit; odit, & fraudulenta oscula imprimit. Et odii signum est, prætermissa correptio. Sim. Cass. de justit. Chr. l. 15. c. 18.

§. IV.

Amici alia officia.

Nihil sic probat amicum, quemadmodum oneris amici portatio. S. Augustin. lib. Quæst. q. 71.

Solus est, qui sinè amicô est verè solus; qui, *cùm ceciderit, non habet sublevantem se.* Blesens. tr. de amicitia.

Qui non amat, amicus non est. Idem ibidem.

Amicus pravâ quóque recta judicat. S. Hieron. ep. 61. ad Pammachium.

Amico fideli nulla est comparatio. Amicus fidelis, hortus conclusus, fons obsignatus; qui opportunè aperiuntur; & comunicantur. S. Gregor. Naz. orat. 6.

§. V.

Amici utilitas, pretium, motiva.

Benevolentia facit, ut amici vulnera utilia magis, quàm voluntaria inimici oscula, sint. S. Ambros. Eth. Chr. l. 1. c. 34.

Quæ amicitia, quæ familiaritas, tantam contrahere unionem posset, quantam Fidei cognatio? non enim quantam amicus amico debet propinquitatem, tantam nos habere invicem oportet; sed quanta est membri ad membrum. Hac amicitiâ, & curâ, aliam majorem nemo unquam invenire posset. S. Chrysost. hom. 14. in Joan

Est nobis, solem hunc extingui, jucundiùs, quàm amicorum consuetudine privari: jucundiùs in tenebris agere, quàm sinè amicis esse, S. Chrysost. hom. 2. in ep. ad Thess.

Amicus est munitum palatium, solatii portus. S. Gregor. Naz. Orat. 6. ad Presbyt. Nyss.

Amicitia custodia est amici; magis verò custodia est amoris; nec non & animi, animæque dicitur esse custodia. Sim. Cass. de justit. Chr. l. 15. c. 6.

Charitas, & amicitia perfecta, sive Christiana, solis nominibus distinguuntur. Idem ibidem c. 18.

In omni fortuna prudenter ad amicum festinatur; bonum enim communicata lætitia facit gratiorem; adversa verò magnum suscipit ex amici solatio remedium. Hildebertus ep. 29.

Amicitia est divitibus pro gloria, pauperibus pro censu, exulibus pro patria, imbecillibus pro virtute, ægrotis pro medicina, mortuis pro vita. Cassiodorus prolog. lib. de amicitia.

§. VI.

§. VI.

Verus amicus dat, non accipit: non quærit sua.

Tu regnabis super Israel; & ego ero tibi secundus. 1. Reg. 23. 17. ait Jonathas ad David. Ælredus in spec. charit. l. 3. c. 19. ô virum summis laudibus evehendum! virum expertem invidiæ, qui amicum regno prætulit: qui, quod videbatur suum, esse voluit alienum. *Fecerunt pariter*; *David autem amplius.* 1. Reg. 20. 41. Cur hic amplius? quia, ubi de regno ab amico in se transferendo audit; ubi se pro Jonatha regnaturũ excipit; sic ægrè id fert, ut dolori, & lacrymis copiosis, indulgeat. Id est bonorum amicorum præcipuum, ut bona sua amicis postponant. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 12.

Filiæ Israel, super Saul flete, qui vestiebat vos coccinô in deliciis. 2. Reg. 1. 24. Et statim ad Jonatham sermonem vertens: *doleo super te frater mi Jonatha.* v 26. Excitat David filias Israel pro morte Saul, & seipsum pro morte Jonathæ. Sed filiabus Israel proponit multa bona ab eo accepta; at de se erga Jonatham nihil tale commemorat. An oblitus; quomodo *expoliavit se Jonathas tunicâ?* 1. Reg. 18. 4. Cur ergo sicut Israel puellis proponit vestes à Saul acceptas, sibi etiam vestimenta à Jonatha donata non proponit? Respondeo: Amor filiarum Israel in Saulem erat debilis, & imperfectus; amor Davidis perfectus; non sua, sed ipsum, amabat. Sylveira in Matth. 10. q. 6.

Qui negligit damnum propter amicum, justus est. Prov. 12. 26 q. d. qui non tantùm alios non defraudat, sed & damna sua negligit, ut proximorum commodis consulat; hic demum per excellentiam justus, probus, charitate præditus est. In annalibus Societatis legimus: P. Joannem Baptistam Romanum in naufragio arreptam tabulam Judæo cuidam cessisse eâ lege; ut, si enataret, Christianus fieret. Enatavit uterque, Judæus tabulæ incubans, Baptista mari, aut potiùs DEO. Itáque sibi temporalem magnô meritô comparatam; Judæo temporalem, & spiritualem, vitam impertiit. Judæus enim tantæ charitatis exemplô victus, manus, noménque, Christo dedit; ac baptizatus Christianè deinceps vixit. Cornelius hic.

Et confessus est, &c. Joan. 1. 20. Joannes non sua, sed quæ JEsu, constanter requirit: sponsi enim amicus in cunctis, non propria, sed dilecti, commoda quærit. S. Bernardus l. 3. de verb. Is. ipse de se loquatur amicus sponsi. Stat Joannes: non enim arundo est ventô agitata. Stat: quia amicus est; verè amicus sponsi: qui procedentis de thalamo suo non æmulatur gloriam, sed parat viam, sed prædicat gratiam. *Non sum ego Christus.* q. d. quia amicus sponsi est, *non quærit, quæ sua sunt*, sed quæ JEsu Christi. *Charitas non quærit, quæ sua sunt.* 1. Cor. 13. 5. Escobar t. 2. Perfec. Chr. l. 1. sect. 1. Obs. 7.

Non vectigalis amicitia est, sed plena decoris, plena gratiæ. S. Ambrosius offic. l. 3. c. 16.

Proprium est amoris, amare: mercedem quærere omnino non novit. Quæstus est, non amor; ubi merces acquiritur. Sufficit amanti solùm pro pabulo amoris habere, quòd jure possit diligere. Sim. Cass. de just. Chr. l. 15. c. 6.

Cor in medio situm corpore, in lævam tamen magis videtur propendere; licèt revera toti corpori, & membris universis, vitam inspiret. Ità, licèt tam in prosperis, quàm adversis, amicus amico favere debeat; in adversis tamen magis ejus fides, & liberalitas, enitere debet. Diez Summa Prædic. Amicitia.

§. VII.

Amicus falsus se, & sua, quærit.

Figuræ, Symbola.

In articulo diei illius ingressus est Noe - & omne animal secundùm genus suum. Gen. 7. 13. 14. Arcam pro evadendo diluvio Noe compingit: ad illum tunc animalia certatim confugiunt. S. Basilius Seleuc: or. 6. arcanus quidam erat impetus, & signum divinum; suâque sponte animantes concurrebant. Verùm cùm jam tempestas deferbuisset, corvum misit exploratorem: ille verò *egrediebatur, & non revertebatur.* Gen. 8. 7. Cur modò non revertitur? qui olim advenerat non vocatus? Olim timuit diluvium, egebat refugiô; modò non indiget. Noe verò indigebat ejus nuntiô. Naxera in Jos. 4. §. 25. Corvus, aquis diluvii nondum cessantibus, in arcam Noe, in qua fuerat, rediit; ùt habetur Gen. 8. 7. Postea verò, cibum inveniens, non magni fecit eum, qui ipsum à monte liberavit, & diluvii tempore sustentavit. Ad Noe non est reversus: quia ipsô amplius non indigebat. Qualis amicitia corvi, talis est ut plurimum amicitia Mundi. Stella de cont. van. Mundi p. 1. c. 15.

Cum - deleverit - Hethæum - & Jebusæum, &c. Deut. 7. 1. Præceptum fuit populo electo DEI, nè amicitiam quôquô modô firmarent cum Hethæo, Jebusæo &c. *Jebusæus* interpretatur *præsepe meum.* Totus est Mundus in commune, atque pro communi utilitate creatus. Nemo in amicitia tantâ sollicitudine devitandus, quàm qui proprietatius censetur. Nulla potest esse amicitia, ubi regnat proprietas, & proprium diligens nemini amicatur. Qui effundit libenter amorem, quod exteriùs est, retinere non novit: qui aperit animum, aperit & thesaurum. Sim. Cass. l. 15. c. 6. *Chanaan* interpretatur *negotiator.* Non potest convenire in lege amicitiæ Christianæ, qui solùm congregare didicit, distribuere verò non novit. Idem ibidem.

Vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam. Ps. 79. 13. Non obiter, vel cursim botrum unum decerpunt; sed *vindemiant*; omnem omnino fructum tollunt, solósque sibi relinquunt pampinos. Et tu quidem, ut habeas amicos, botros exponis; sed illi & vindemiant, & prætergrediuntur. Tam diu mansuri sunt apud te, quamdiu vineam tuam expolient; illico vias suas regressuri, ùt saturati fuerint, & tu famelicus. Non enim propter te, sed ob vindemiam, vineam adeunt. Oliva t. 2. Strom. §. ut quid destruxisti maceriam ejus?

Nolite

Nolite considere in principibus. ps. 145. 2. Samson *projecit mandibulam de manu,* Judic. 15. 17. En quò deveniunt instrumenta principum! ùt iis usi fuerint, ea plerique projiciunt. Samson mandibulam nec auro inclusit, nec gemmis ornavit, nec thecâ inclusit, nec è tholo suspendit; sed *projecit.* Oliva l. 9. Strom. hîc.

Non est, qui consoletur eam ex omnibus charis ejus: omnes amici ejus spreverunt eam; & facti sunt ei inimici. Thren. 1. 2. Cùm Jerusalem, ùt habetur. 3. Reg. 10. 25. Tempore Davidis, Salomonis, aliorumque regum potentiâ, qui in ea regnarunt, dives esset omnibus; chara erat amicitia; reges vicini tributa ei offerebant. At quando Chaldæi eam deformârunt & exciderunt; lamentatur Propheta: *non est, qui consoletur &c.* Arbor fructibus suis gravida visitatur, an sint maturi? iis decerptis, deseritur. Cum aurum est extra ignem, argentum vivum illud quærit, ut ipsi se uniat: at verò cùm aurum in fornace patitur, argentum in fumum versum illud deserit. Christum honoratum die Palmarum Discipuli comitati sunt; illusum deseruerunt. Tanta est cupiditas; ut jam filius non amet patrem; nisi ob suum commodum. Stella de cont. Mundi p. 1. c. 15.

Amicósne illos putatis, qui suâ in commoda obsequiosi, blandi alloquiò, vultu demissò, latera vestra stipant, & limina quotidie terunt? O vos simplices! amici vestri sunt, ùt apiculæ florum; à quibus mel cogunt; sicut vites ulmorum, quibus inflexæ arrepunt altiùs. Paulus Segneri serm. 2. die Jovis post Cineres.

Multi habent se cum amicis, sicut malis cum aureis; quæ saccum habentia, quò illi volunt uti, in catino reponunt: quæ, postquam expresserunt, humi abjiciunt, & à quovis sinunt calcari. Amicus infidelis est similis denti corrupto, qui mutatione auræ dolet. Diez. in Comm. Apostolor. Conc. 2.

Exempla, & textus.

Cùm adorâssent eum fratres sui. Gen. 42. 6. 7. En, quem fratrem despexerant, Dominum adorant, quærentes alimenta. Cùm se nullatenus egere fratre putabant limis aspicebant: ast modò, cum ab ejus arbitrio pendent, venerabundi suspiciunt; non tam animus adoravit, quàm indigentia. Rupertus l. 9. in Gen. quam ob causam adoraverunt? videlicet, ut emendi, quæ vellent, haberent licentiam. Ecce enim revera quomodo *manipuli* eorum manipulum ejus adorant; dum non ob aliud ignotum sibi principem Ægypti adorant, nisi, quia defuerant manipuli eorum: ille autem de manipulis plenum habebat horreum. Naxera in Jos. 9. §. 7.

Fratres mei prætérierunt me. Job. 6. 15. *Sicut torrens, qui raptim transit in convallibus.* Sed nunquid tres fideles expertus, qui in ejus solatium occurrerunt? Compassi quidem sunt; sed Jobum in ea, quâ inveherunt, nuditate, & ærumnâ, reliquerunt; nec teruntium in opem, aut centonem, præbentes. Segneri citatus.

Nunc venistis, & modò videntes plagam meam timetis; ait Job amicis, c. 6. 21. Quid timent? an simili ærumnâ afficientur? Timebant, air Lyranus hîc, nè aliquid pro sublevatione peteret ab eis. Id Job ipse confirmat: *nunquid dixi, afferte mihi, & de substantia vestra donate mihi?* v. 22. Sic facient vobis amici vestri, quod arbori: sub aqua æstate tripudiant, choreis, usibus, læti indulgent. Cùm verò hyemis rigore exaruit arbor; securim levant, serioque ictu caput, & collum, truncum, & ramos, succidunt. Segneri antè citatus.

Est autem amicus socius mensæ. Eccli 6. 10. Proverbium Hebræum est: in domo sua hospes, in aliena paterfamilias. Est enim genus hominum; qui domi parsimoniam colunt, foris luxu diffluunt: qui aliena vorant, ùt sua; & suis parcunt ùt alienis: in propria mensa formicæ, in aliena vultures. Cornelius hîc.

Si largitur fueris, assumet te; & si non habueris, derelinquet te. Eccl. 13. 5. Itinerantes, per desertum euntes, spineta prætergrediuntur: sed, si quam frugiferam arborem nanciscantur, accurrunt mox; decusôque fructu eam derelinquunt. Sic divites, si quem reperiunt dona ferentem, amplexantur, & tuentur eum? at, si spinosa sis arbor, relinqueris Octavianus hîc.

Qui amicum propter commodum quodlibet amat; non amicum convincitur amare, sed commodum. S. Prosper Aquitan. de vita contemplativa l. 3. c. 25.

§. VIII.

Amici divitum multi.

Offerebant ei paralyticum. Matth. 9. 2. Verosimile est, paralyticum hunc fuisse divitem: quia multi ipsius obsequio deputati, tum in deferendo, tum in aliena domo diruptò tectò devastandâ; in quo non modicum inquilino damnum inferebant. Sed noverant, damnum à paralytico resarciri posse. Alius paralyticus Joan. 5. 7. triginta octo annis ab omnibus derelictus, hominem non habebat, qui illum in piscinam mitteret. Petrus Besseus Dom. 18. post Pent.

Turba civitatis multa cum illa. Luc. 7. 12. Erat enim matrona nobilis, & dives, ùt ait Haymo. Sylveira hîc.

Infamis quæstus est, proximum colere, dum malè est, ignorare. Hildebertus ep. 2.

Quidam pauper factus Episcopus, multis ad se venientibus, ac dicentibus, se esse ejus amicos; quæsivit, cujus ætatis essent? ipsis respondentibus ait: non potest esse, ut sitis amici mei, cum hac ætate: quia heri nullum amicum habui. Ergo meus amicus non potest esse, nisi homo unius diei. *Divitiæ adduntamicos plurimos.* Prover. 19. 4.

Brogmard. amicus falsus.

§. IX.

Amicus fidelis permanet in adversis, & est constans.

Figuræ, Symbola.

Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies. Levit. 2. 13. Sale significatur æterna durabilitas. Eâ de causâ olim hospitibus ante alios cibos apponebatur sal: ut scilicet significaretur, amicitiæ firmitas, ac perseverantia. Quare multi gentiles, teste Pierio in hierogl. salis, ominosum habebant, si sal in mensam profundi contigisset: quasi per hoc amicitiæ eversio portenderetur. Ità Pierius. apud Cornelium hic. Sal olim in fœderibus adhibitus. Numer. 18. 19 2. Paral. 13. 5. Levit 2. 43. Nam sal cùm præstet incorruptibilitatem, signum est incorruptæ amicitiæ, ùt docent Lyranus, Abulensis, Oleaster. Deus reconcilians sibi genus humanum, misit in Mundum Apostolos tanquam sal, in Symbolum pacis, & fœderis incorrupti. Sylveira in Matth. 5.

Luna perfecta in æternum, testis in cœlo fidelis. Ps. 88. 38. Testis scilicet divinæ providentiæ & bonitatis. Cur hoc non potiùs præstet sol? Luna nocte deserto, pavido, adest. ideo testis divinæ providentiæ: quia magis desertis magis adest. Sylveira Addit. in Matth. 5. Luna nocte, quâ te cuncta deserunt, lucem exhibet. Idem in Apoc. 3. q. 3.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Matth. 17. 2. Sol lætatur cum lætante; tristatur, & obscuratur, cum moriente JESU. Symbolum est veri amici, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Sylveira hic q. 9.

Tenebræ factæ sunt. Matth. 27. 45. In transfiguratione ***resplenduit facies ejus sicut sol***; nunc verò in Passione obscuratus est sol. Sol consortem se Passionis in Calvaria præbuit, quia in Thaboris gloria Dominus illum socium admisit. Vera hæc amicitia; gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Idem hic

Hesperus. Lem.: ***Vespere, & manè. Omnî tempore diligit, qui amicus est.*** Prov. 17. 17. ***Vespere, & manè, & meridie, narrabo, & annuntiabo.*** Psal. 54. 18. Picinelli.

Exempla.

Tu es Christus Filius DEI vivi. Matth. 16. 16. Publicâ voce profitetur Petrus, Christum esse Filium DEI: unde à Domino laudatur: ***tu es Petrus, &c.*** Matth. 16. 18. Nathanael etiam fatetur Christum Filium Dei: ***Rabbi, tu es Filius DEI*** Joan. 1. 49. & tamen à Domino non laudatur. Cur? S. Chrysost. hom. 55. in Matth. Nathanael id facit, quando odium Pharisæorum nondum erat exacuatum in Christum; at Petrus fatetur Filium DEI, quando in Christum sæviebant. Sylveira hic.

Emerunt aromata. Marci 16. 1. Amici figura, Juvenis. Lemma: ***Hyems, & æstas.*** Tales amicæ hæ sanctæ mulieres: amaverunt Christum in prosperis, & adversis; in præsentia, & absentia; in vita, morte, post mortem. In vita continuò secutæ sunt affectu, & obsequiô: secutæ, dum exivit bajulans crucem: &, dum ipse vestigia sua Sanguine respergeret, illæ eadē respergebāt lacrymis: adstabant crucifixo confixæ ei corde. Fortiores fuerunt Apostolis, qui eū deseruerunt in angustiis: adstabant depositō de cruce, tradito sepulturæ. Noctes quoque sequentes egerunt vigiles, ob amorem, & dolorem. Venerunt ad monumentum; ut ei, quem viventem dilexerunt, etiam mortuo studiô humanitatis obsequantur. S. Gregorius: ideo, cùm transisset Sabbathum, nè quidem auroram expectant; sed noctem pro luce, desiderium pro duce, lunam pro sole, arripiunt, & valde manè veniunt ad monumentum. Nec tenebræ, nec militum custodia, nec lapis advolutus, retardat à sancto opere. Et propter hunc ferventem, & constantem, amorem merentur primæ angelorum visionem, annuntiationem resurrectionis. Jacobus Marchantius Dom. Paschatis.

Ecce quomodo amabat eum. Joan. 11. 36. Quando Lazarus Christo magis fuit in amoribus, nisi dum honori esset ipsis sororibus. ***Ecce quomodo &c.*** exclamabant Hebræi. Sed iniqui judices, cur dictis, ***amabat?*** ait S. Thom. Aqu. opusc. de dilig. Deo dicere debuissetis, ***amat.*** Crevit miseria, non decrevit amicitia.

Aliâ longè viâ amici Mundi incedunt: vix è fortunæ gremio excussos vos aspiciunt; cùm signa dant receptui, & retrocedunt. Segneri serm. 2. die Jovis post Cineres.

In cordibus nostris estis ad commoriendum & convivendum. 2. Cor 7. 3. q. d. ità vos amo; ut & pro vobis mori, & vivere, paratus sim. ***Eamus & nos, ut moriamur cum eo.*** Joan. 11. 16. Cornelius hic.

Charitas non potest comparari; dilectio pretium non habet. Amicitia, quæ definere potest, vera nunquam fuit. S. Hier. ep. 41. ad Ruffinum.

§. X.

Amicus infidelis, inconstans.

Figuræ, Symbola.

Est amicus socius mensæ &c. Eccli. 6. 10. Mercurius auri amicissimus, semper illi inhæret: cùm tamen in fornacem immittitur, mox fugit, hoc est, non permanebit in die tribulationis. Vere prope flumen libenter pueri, puellæque, deambulant; floribus enim abundant: at hyeme deseritur. Octavianus de Tufo hic.

Aquæ Nemrim desertæ erunt. Is. 15. 16. At cur? ***quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit.*** Nemrim ***commutationem***, seu ***amaritudinem***, significat. Commutantur enim amici: &, qui dulces erant secundâ fortunâ, ingruente tempestate in amaritudinem convertuntur. Octavianus de Tufo in Eccl. 6. 10.

Vidimus stellam ejus. Matth. 2. 2. Unde cognoscunt, esse stellam Dei? quia sole fulgente radiabat. Sed unde habuit tantam vim? Erat peculiaris Domini stella. Et licèt aliæ stellæ diei luce obscurentur, & non appareant; tamen hæc stella, cùm sit Domini stella, & habeat

habeat illius favorem; tota nitet, & fulget. Sylveira hic.

Mali amici sunt velut torrentes; qui hybernô tempore, cùm nulla necessitas aquarum urget, inundant; vernô autem tempore, quando aqua maximè necessaria est, nihil in eis, nisi durissimos lapides, reperies. Postquam S. Tobias visum recepit, & pristinæ sanitati restitutus est, ait sacer textus: *venerunt consobrini Tobiæ - congratulantes ei de omnibus bonis &c.* c. 11. 20. *& per septem dies epulantes omnes cum gaudio magno gavisi sunt.* Non venerunt ad eum in adversa, sed prospera, fortuna. Diez. Amicitia.

Sicut de die, quis quisque sit? cognoscitur, nocte verò minimè: ità etiam in prosperitatis die omnibus noti sumus, omnes nos æstimant, honorant: nocte autem adversitatis ùt ignoti spernimur. Idem in festo SS. Philippi, & Jacobi.

Amicorum infidelium Exempla, & textus.

Ex Veteri.

Recordatus est inter epulas. Gen. 40. 20. Prolatâ sententiâ contra principem pistorum, nullus aulicus, nullus amicus, apud regem interposuit. Ludovicus Alvarez Illustr. 145.

Quo ascendente ierunt cum eo omnes senes, &c. Gen. 50. 7. Non quia Jacobi filium, sed quia præcipuum Ministrum Pharaonis comitabantur. Cadaver Jacobi comitantur Magnates: & tamen cùm postea efferrentur ossa Josephi, nullus Ægyptius comitatus: quia periit Spes lucri. Idem illustr. 350.

Omnis Israel, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: nè forte & nos terra deglutiat. Numer. 16. 34. Cùm sibi viderentur Core, Dathan, & Abiron, Moysem ducatum affectare, in defensionem, & immunitatem, populi conjurant. Ecce tibi supplicium adest terra dehiscens absorbet eos; quid tunc familiares? quid propinqui? an miseris auxiliari student? nec unus. *Omnis Israel &c.* Baeza t. 1. l. 5. c. 8. conc. 5.

Achitophel - quasi quis consuleret Deum. 2. Reg. 16. 23. erat in senatu Davidis. Sed, cùm David ægrotaret, Absolone in patrem rebelli, solem orientem adorat officiosè; deinde suam præstat operam, ut regem premat. 2. Reg. 17. 1. *persequar David hac nocte.* Velloso in Judith. Paræn.

Miseremini mei saltem vos amici mei. Job. 19. 21. Non quasi abjecta ista vox, sed quasi censoria: nam cùm injustè argueretur ab amicis, respondit, *miseremini, &c.* hoc est, misericordiam debetis facere: opprimitis autem vos, & impugnatis hominem; cujus ærumnis compati pro amicitia vos oportebat. S. Ambros. offic. 3. c. 16.

Convocavit ad se amicos. Esth. 5. 10. Aman, cùm esset intimus regis, multos habebat amicos. Sed, cùm rex in eum irascitur, nullus est, qui pro eo verbum loquatur. Sed Eunuchus ostendit lignum, in quo suspendatur. c. 7. 9. Sylveira in Luc. 16. q. 8.

Occasiones quærit, qui vult recedere a amico. Prov. 18. 1. Quòd malus homo solvat amicitiam, non est ratio; pro ratione voluntas & voluptas, est. Causatur injuriam, nè videatur temerè amicitiam renuntiare. Velloso in Judith Disq. 6. Paræn. 2.

Aperi mihi soror mea quia caput meum plenum est rore. Cant. 5. 2. At illa excusat se: *expoliavi me tunicâ meâ.* v. 3. Per noctem S. Paulinus ep. 5. ad Sever. intelligit noctem Passionis Domini. Et Rupertus per guttas noctium, blasphemias, & contumelias, Judæorum. Quas cùm anima audit, statim se claudit, ut eas declinet, & evadat. At cùm de dilecto audiuntur: *caput ejus aurum optimum. v. 11.* statim quærunt: *quò abiit Dilectus tuus? & quæremus eum. v. 17.* Sylveira in Matth. 13. q. 2.

Unâ horâ tecum permanebit. Eccl. 14. 14. *Amicus fidelis medicamentum vitæ.* Eccli. 6. 16. Eò egemus ægri, non sani. Qui ergo ægrum amicum deserit; jam se pharmacum esse negat. Octavianus hic.

Vidimus eum; & non erat aspectus. Unusquisque in viam suam declinavit. Is. 53. 2. 6. In gloria habet socios; in Passione eum omnes declinant. Sylveira cap. 10. in Matth. 18.

Non est, qui consoletur eam ex omnibus charis ejus; omnes amici ejus spreverunt eam, & facti sunt ei inimici. Thren. 1. 2.

Et nemo auxiliabitur ei. Dan. 11. 45. Justum sanè supplicium insensati hominis, qui spem suam in vanissimis creaturis ponebat. Erit, erit, illud tempus, quando homo, quem adorat Mundus, in cujus obsequium omnes creaturæ voluntariâ æmulatione conspirant; mox ubi vel maximè egens auxiliò, ab omnibus deseratur. Exclusæ Virgines fatuæ pulsabant ad ostium prudentium, & frustrà clamabant, nihil, quæ intraverant, respondentibus, nedum de infelicitate earum condolentibus. Cur ità? nónne illis notæ? nónne paulò antè familiariter convivebant? Ità est, ait S. Chrys. in Ps. 40. notæ erant virgines Virginibus; sed nihil eas juvit ea familiaritas. Vix aliud in vita humana communius; quàm ab iis, cùm affligimur, cùm egemus; deseri: qui nostrâ cùm egebant ope, nos comitabantur. Hoc maximè timebat David: *nè quando rapiat ùt leo animam meam; dum non est, qui redimat, néque qui salvum faciat.* Ps. 7. 3. Baeza t. 1. l. 5. c. 8. conc. 5.

Ex Novo, & aliis.

Quid faciam? Luc. 16. 3. Quare villicus in consilium non vocat amicos, sed tantùm secum loquitur? Respondet S. Chrysol. serm. 125. quærit intrà se consilium, qui foris, unde sibi jam succurreret non habebat. Quia, licèt antè multos habebat amicos; cùm tamen Dominus ejus irâtâ facie in eum se exhibuisset; omnes sibi experiebatur adversarios ab omnibus desertus. Sylveira in Luc. 16.

Voluit deseri, voluit prodi, voluit ab Apostolo suo tradi: ut tu, si à socio desertus, si à socio

proditur fueris, moderatè feras; tuum errâsse judicium, periisse beneficium. S. Ambros. in Luc 6.

In pœnosâ hebdomada vias sæpe iteravit JEsus à Bethania in Jerusalem; nec in tanta civitate ipsum de nocte aliquando legimus hospitatum: velut non habuisset amicum, qui eum amoris gratiâ invitaret. Et non inquirens, nec requisitus est: pauper enim fuit à juventute. Ad altitudinem admirationis subvehit mentes; quòd in civitate regia, Sacerdotali, néque etiam in Scribis, & Pharisæis, in cultoribus templi, & Sacerdotibus, seu Pontificibus, habebat dignum in veritate amicum. Sim. Cass. l. 13. c. 1.

§. II.

Amici quomodo comparandi, & conservandi.

Demas me reliquit, diligens hoc sæculum. 2. Tim. 4. 9. id est, malens otiari, molliter quiescere, & deliciari in Sæculo; quàm cum Paulo periclitari pro Christo. S. Chrysost. necesse, inquit, erat, ut diligens Sæculi voluptates, derelinqueret eum, qui eas non amabat. Cornelius hic.

Si placent animæ, in Deo amentur: quia & ipsæ mutabiles sunt; & in illo fixæ stabiliuntur: alioquin irent, & perirent. In illo ergo amentur, & rape ad eum tecum, quas potes; & dic: hunc amemus: ipse fecit hæc, & non est longè &c. S. August. Confess. l. 4. c. 10.

S. Chrysostomus hom. 61. in Matth. 18. rationem reddens, cur aliquorum amicitiæ facilè dissolvantur: si spiritualis, ait, esset radix, nulla res sæcularis eam evelleret. Ea certè charitas, quę Christi causâ fundatur, firma, stabilis, atq; invicta, est; nec ullâ re conquassatur: non obtrectatione, non periculis, non morte, non aliâ re temporali. Et infrà: omnia, quæ sæculares amicitias tollunt, spiritalem confirmant amorem magis, atque stabiliunt.

Nihil sic facit amicum, ut lingua gratitudinis studiosa, os benè loqui solens, anima sinè fastu, contemptus variæ gloriæ, contemptus honoris. Idem hom. 40. in Acta Apost.

Acquire tibi dulcia labia, & habebis tibi omnes amicos. S. Isaac l. 1. de contemptu Mundi c. 13. Cum amicis omnia tractanda sunt; sed priùs de ipsis. S. Gregor. Magn. l. 1. ep. 33.

§. XII.

Amicitia cum quibus ineunda, quorum fugienda.

Ex Veteri, & Novo.

Funiculus triplex. Eccl. 4. 12. significat perfectam amicitiam inter paucos; puta inter duos, vel tres, consistere. Hi enim imitantur Sanctissimam Trinitatem, in qua trium personarum summa est, & unio, & concordia; quæ inter plures, solet languescere, & evanescere. Ad hoc significandum à Poetis finguntur tres Gratiæ: quòd tribus nexibus videatur coalescere, & conservari, amicitia. Cornelius hic.

Discede ab iniquo, & deficient mala abs te. Eccli 7. 2. Amicus est velut sanguis in corpore, qui vitam continuè comitatur. Is, si bonus est, vitam prorogat, & conservat, juxta illud Eccli. 6. 16. *amicus fidelis, medicamentum vitæ, & immortalitatis.* At si inficiatur, & malus sit; morbos affert; & animæ, peccata inducens, exitio est. Octavianus de Tufo hic.

Vinum nonum amicus novus. Eccli 9. 15. Sapit enim in ore, bullit in ventre, fallit in capite, latet turbulentum in fæce. S. Cyrillus Apolog. l. 1. mor. c. 19.

Pondus super se tollet, qui honestiori se communicat. Eccl. 13. 2. Multi ambiunt aulas magnatum, ut eorum familiaritate honorati sint, & dignitates, ac lucra, cápiant. Verùm, Siracides hic sapienter idipsum dissuadet. Ubi enim sunt impares, superior vult dominari inferiori; illique multa imperat, quæ inferior præ metu, & pudore, recusare non audet: quare potiùs servus est, quàm amicus. Cornelius hic.

Si oculus tuus scandalizat te &c. Matth. 5. 29. Etsi aliquem tantum diligas, ut eô oculi utaris vice: aut ità tibi aliquem utilem esse putes; ut eum dexteræ manûs ducas locô; & hi tamen animæ tuæ fortassis incommodent: etiam istos à te abscinde. Et diligentiùs vim ipsam sermonis examina: non enim dixit, à talium societate discede; sed maximam separationem indicens, *erue*, inquit, *& projice.* S. Chrysost hom. 17. hic. Non incongruè dexter oculus potest accipi dilectus amicus, & minister in divinis operibus, & in rebus divinis consiliarius: cui non est parcendum, nè objiciatur; si nos vult scandalizare. V. Beda hic.

Ex Patribus, & aliis.

Esto amicus cunctis, intimus paucis, fidelissimus universis. S. Cyrillus Apolog. l. 1. mor. c. 19.

Vulpes senex, reatûs conscia, cùm pœnitentiæ causâ peregrinari vellet; famâ id vulgante, varia animalia societatem offerebant: carnis; sed, quia latratu, & morsu, injuriam provocat, rejectus ursus propter furorem; leo propter audaciam, pavo ob superbiam; lupus ob furta; porcus ob sorditiem; asinus, quòd sinè ratione clamet, & lupis fortè se proderet. His rejectis, assumpsit pantherem, cujus os redolet.; agnum mitem, leporem pusillanimem, erinaceum cutis spinosæ, arminium sordes vitantem, formicámque prudentem. Corvus quærens, quæ esset hæc caterva? cui illa: electus comitatus prudentis. Idem ibidem c. 24.

Nunquam volo alicui esse in amore conjunctus, qui à divina fuerit societate divisus. Petrus Dam. l. 4. ep. 4. ad Ep. Auximanum.

Impius est, qui animæ suæ pro suis parentibus est crudelis: majorémque temeritatem hac nemo habet; quàm ut animam suam ponat ità periculosè quis pro amicis suis. Petrus Blesf. ep. 11. ad Clericum, ingressum religionis amore amicorum retardantem.

Non

Non potest convenire in lege amicitiæ Christianæ, qui solùm congregare didicit, distribuere verò non novit. Hanc sanè novimus habere amicitiam gratiam; ut, non tribuere, credat esse jacturam. Sim. Cass. de Just Chr. l. 15. cap. 17.

Si Deus est finis omnium, homo amicus justè relinquitur propter Deum. Et omnis vera copulanda est amicitia propter ipsum; homo verò finis hominis esse non potest. Non perditur amicus: si placitus remaneat Deus. Et si ex hoc turbatus recedit, non fuit verus amicus: quia se Deo voluit præferri; cui debuit in omnibus subjacere. Sim. Cass. ibidem.

§. XIII.

Amicorum ferenda jactura, injuria. &c.

Cor meum conturbatum est-amici mei, & proximi mei, adversùm me appropinquaverunt. Ps. 37. 11, 12. Job in omnibus ærumnis tacens, ad amicorum calumnias solvit silentium. c. 19. 2. *Usquequò affligitis animam meam?* Sylveira in Joan. 13. q. 4.

Ave Rabbi: & osculatus est eum. Matth. 26. 49. Modò planè licet tibi, Christe, confidere in hominibus. Noli pavere: óscula habes, ubi vincula metuebas. Sed proh miseriarum cumulum! proditio latet in ósculo: Christi prædicator, persecutor est Christi: elongandus est amicus, quem proximum vides labiis verbi imminere. Oliva t. 2. Strom. §. Pater! in manus tuas.

§. XIV.

Amicitia cum Deo, & Christo.

Ex Veteri.

Sufficit mihi, si adhuc Joseph filius meus vivit. Gen. 45. 28. Jacob cùm audisset, filium suum Joseph in Ægypto regnare, dixit: *Sufficit &c.* In hac ergo domo, ubi non terrena, sed vita JESU, qui in Joseph figurabatur, quæritur; & ipsa sufficit nobis: licet amici omnes mortales sint; dum JESUS auxiliator noster sit; ibi regnare dicitur Christus. Guericus serm. 1. de resurr. ô vocem fidelem, & plenè dignam amicis JESU! ô castissimum affectum, qui sic loquitur: sufficit mihi, si JESUS vivit. Si vivit, vivo: cùm de ipso pendeat anima mea; imò ipse sit vita mea; ipse sufficientia mea. Sylveira in Luc. 1.

Elegit nobis hæreditatem suam. Psal. 46. 5. Hæreditatem suam vocat gentem: non quòd aliquando gentium nullam curam gesserit; sed vehementem in eos dilectionem, & cum eis conjunctionem, & providentiæ accessionem, ostendens. S. Chrysost. hic.

Ecce tu pulchra es amica mea. Cant. 1. 14. Hæc est Ecclesiæ, atque animarum omnium, pulchritudo; ut amica sit Christi: ex illa enim amicitia perfecta pulchritudo progreditur. Proinde non est pulchra, nisi amica. Sim. Cass. l. 3. in Luc. 1.

Dilectus meus mihi, & ego illi. Cant. 2. 16. q. d. Dilecti mei amicitiam constanter teneo; quia ejus constantem benevolentiam erga me sentio. S. Gregorius hic.

Quitimet Deum, aquè habebit amicitiam bonam: quoniam secundùm illum erit amicus illius. Eccl. 6. 17. Sensus est: qui Deum piè colit, amicum fidelem, & bonum, habebit. Illud *aque* significat: quantùm fidelis erit Deo, tantùm etiam permittet Deus, ut ei fidelis sit amicus. Seu qualis ipse est erga Deum, & proximum; talis erit & amicus ejus: hoc est, fidelis, & sincerus, erit illi; sicut fidelis, & sincerus est ipse cum Deo, & proximo. Octavianus hic.

Ex quibus Daniel unus erat. Dan. 6. 2. Regnante Nabuchodonosor Daniel splenducit, & à maximè horribili, rege adoratus est. Balthasar item regnante floruit: nec minùs illustris fuit Dario regna tenente: regumque successores nihil de ejus gloria immutârunt; sed illi morte extincti sunt. At Daniel æqualem illis omnibus regnantibus splendorem obtinuit. Theodoretus hic. q. d. Quis crederet? amicum regis cum rege non perire? prodigiosum id videtur. Convenite huc, qui regum amicitias ambitis, qui stabilem statum in regiis favoribus amatis. Unus est, qui volubilem fortunæ rotam stare facit clavus; nimirum quò inulti Dei servitutem profiteamini. Dum Deo, & virtuti, innitimur, regum successiones nihil de nostra gloria immutabunt; firmi stabimus mediis humanis viribus; mediò, rapidissimóque gurgite, quò volvuntur omnia creata. Baeza t. 1. l. 1. cap. 9. §. 12.

Ex Novo.

Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Matth. 12. 48. Una sola, & vera, & communis, nobilitas, atque necessitudo cum Christo est; ut voluntatem Dei facias. Multò propinquiores Deo sunt, qui voluntatem ejus faciunt; quàm qui summâ carnis necessitudine conjunguntur. S. Chrysost. hom. 45. in c. 12. Matth.

Fuit in diebus Herodis regis &c. Luc. 1. 5. Nullum verbum in Scriptura sine mysterio. Lucas ergo à verbo præteriti temporis incipit *fuit*; Joannes verò incipit per verbum *erat* imperfecti temporis. Cùm Joannes à divinis incipiat, utitur verbo *erat*; ad significandam divinarum Personarum æternitatem. Lucas autem ab humanis ordiens, per verbum *fuit* incipit; propter earum transitionem, & mutabilitatem. *Ipsi peribunt; tu autem permanes.* Ps. 101. 27. Quò docemur, ut in amicitiam Dei nos conferamus, utpote quæ firma, & stabilis, erit: non verò in homines, in Mundum, in creaturas; quæ deficiunt. Nomen Deo peculiare est subsistentiæ: *ego sum, qui sum.* Ex. 3. 14. Juxta Hebr. *ero, qui ero. Qui erit, misit me.* Ex 3. De hominibus Abdias v. 16. *bibent omnes gentes, & absorbebunt; & erunt quasi non sint.* Stella in Luc. 1.

Quis vestrûm habebit amicum? &c. Luc. 11. 5. 7. Amicus, cujus ostium pulsatur, est Dominus, & Deus, & Servator noster Christus JEsus; qui omnes diligit; omniumque, etiam eorum, qui in ipsum necdum credunt, salutem sitit. S. Titus Bostrensis hic. Amicus hic est Deus; qui nos dilexit, & unigenitum suum pro nobis tradidit. Ab hoc mediâ nocte panem petimus, dum in tribulatione ejus auxilium quærimus. S. Honorius Augustodun. serm. in dieb. Rogat. O quàm pulsanti iste gestivit occurrere, qui sic secreti sui cubile collocavit ad januam: qui, dormientibus servulis pulsantis necessitatem solus, & primus, audivit. S. Chrysol. serm. 39. Nota: in eodem cubili cum domino servi dormiunt; quibus incumbebat attendere, quisnam pulsaret ad januam, nè domini quies interturbaretur. Et tamen servi dormiunt, solus dominus vigilat; cùm homo petens panes pulsat. Pro certo habe: quòd cùm necessitate laboraveris, omnes in tui subsidium dormiunt: solus Dominus vigilat, ut opem ferat. Sylveira c. 20. in Luc. 11.

Lazarus amicus noster dormit. Joan. 11. 11. Gloriam hominis miror, cùm audio illum amicum Dei vocari. Certè servi appellatio vulgaris cùm sit, ctescit adeò, si *DEI* addatur particula; ut mirum in modum præstantissimos viros exornet: Dei est servus. O elogium ineffabile! quid si amicus Dei valeat appellari. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 10. Sect. 1. obs. 2.

Ex Patribus, & aliis.

QUi fuerit Dei amicus, diaboli est inimicus. S. Fulgentius serm. de Job.

Nos pro nobis ipsis vix paucos contemnimus aureos; ipse autem pro nobis etiam Filium suum tradidit. Utamur igitur ad commodum nostrum charitate Dei, fruamur ejus amicitiâ. Vos enim, inquit, amici mei estis; si feceritis, quæ dico vobis. O inenarrabilis misericordia! inimicos, & infinitò intervallò ab eo distantes, à quibus incomparabili eminentiâ ab omnibus differebat; hos amicos & facit, & vocat amicos. Quid igitur pati non debemus? quid non libenter tolerare pro hac amicitia? S. Chrysost. hom. 23. in ep. ad Hebr.

Renuntiat amicitiæ Christi, qui se amicitiæ conjunxerit diaboli. Idem serm. in illud: inimicitias ponam &c. Gen. 3.

Non tantùm tempore pacis congaudeas Crucifixo; verùm etiam tempore persecutionis eandem retine fidem. Nemo se fallat, nemo se decipiat: Dominus, & Diabolus, ab uno pariter amari non possunt: aut enim diabolus oditur, ut Dominus diligatur; aut, si diligitur diabolus, necesse est contemnatur Dominus. Non potestis duobus dominis servire. Luc. 16. S. Chrysost. serm. sup. illud: inimicitias ponam &c. Gen. 3.

Ne sis tantùm pacis tempore JESU amicus, & tempore belli inimicus. S. Cyrillus Jerosol. Catech. 13. Proh admirabilem hominum fidelium gloriam! Deum Patrem habemus, matrem ipsam Dei genitricem, fratrem primogenitum Christum JESUM, DEUM, & hominem. O dulcem JESUM! nostri verum amicum; qui sua nobis fecit omnia communia; & Patrem scilicet, & Matrem; ut fratrem ipsum veneremur, & amemus. V. Beda hom. 1. in Luc.

Adverte, quis in amicum eligi dignior debeat; creatura, an creator? Dominus, an servus? princeps, an vasallus? omnipotens, an infirmus? immensus, an modicus? omniscius, an stolidus? dives, an egenus? & postremò, ut multa transeam, summè bonus, & beatus; an miser, & malus? S. Thom. Aqv. opusc. 16. c. 14. Solus Christus verus amicus est, qui omni tempore diligit. Hugo Card. in Prov. 19.

Non invenietis fideliores amicos, & potentiores in cœlo, & in terra; quàm JESUM Regem angelorum; & Mariam Dominam nostram, Reginam angelorum. Thomas Kemp. p. 3. serm. ad Novitios serm. 2.

Vide, quomodo ab omnibus neglectus sum; quomodo ab omnibus expulsus: vide, quia nemo me in sua dilectione habere desiderat. Delectatio hominum est irrationabilis quasi animalium. Inquire diligenter; & invenies valde paucos amicos meos. In Revelationibus extravagantibus S. Brigittæ c. 51.

Amicorum hujus Sæculi amor valdè est imperfectus: serò amare incipiunt, citò desinunt, parum amant. At Christus Dominus, etiam ut homo, perfectè suos dilexit Discipulos, & Electos. Citò incepit; qui ab instanti Conceptionis suæ intensissimè suos dilexit, nunquam desiit, neque desinet: nam nec morte amor ille finem habuit. Toletus in illud Joan. 13. 1. *in finem dilexit.*

Varia de amicis.

Vocavi amicos; & ipsi deceperunt me. Thren. 1. 19. Homo habet tres amicos: primus Caro; decipit, ducens ad suspendium sibi consentientes. Secundus Mundus; qui parat laqueum: *qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.* 1. Timoth. 6. 9. Tertius diabolus; qui suspendit sibi consentientem. S. Bonaventura hic.

Quis vestrûm habebit amicum? Luc. 11. 5. amicum venientem ad me non alium intelligo, quàm me ipsum: nemo quippè charior mihi, nemo germanior, est. Ad me ergo venit de via amicus, cùm transitoria deserenis ad me redeo &c. S. Bernardus in Rogat. de panibus. Fortassis & nobis aliquando venit amicus de via, id est, de vita hujus Sæculi. Nunquid deserendus est? nunquid de domo projiciendus est? Panem benè intelligimus in his tribus charitatem. S. August serm. 29. de verb. Dom.

Si amas, scribe obsecranti; si irasceris, iratus licèt scribe. Magnum & hoc desiderii solamen habeo; si amici literas vel indignantis accipiam. S. Hieron. ep. 42. ad Niceam.

TITULUS

TITULUS XI.

AMOR.

§. I.

Transformat in amatum.

Num. I.

De bono, & malo, in genere. Figuræ, Symbola

Sicut pulverem terræ. Gen. 13. 16. Isidorus Peluſiota l. 3. ep. 296. notat, poſteros Abræ hic comparari terræ. Cap. 15. 5. verò ſtellis cœli: quia ex iis aliqui futuri erant ſapientes, & ſancti, cœleſtes, ſublimes, & illuſtres, inſtar ſtellarum cœli: alii verò inſipientes, pravi, terreſtres. Cornelius hic.

Fœmina communiter mutat ſuam conditionem, & ſtatum in mariti ſui conditionem, & ſtatum: & ſit nobilis, ſi ille eſt: regina; ſi is eſt rex: duciſſa; ſi dux. Voluntas eôdem modô ſuam mutat qualitatem qualitate amoris; cui velut ſponſa nubit: ſi hic carnalis; illa quoque carnalis efficitur: ſi ſpiritualis; hic ſimiliter evadit in ſpiritualem. S. Franciſcus Saleſius tr. de div. am l. 1 c. 4.

Anima noſtra, ùt ait S. Dionyſius, aſſimilatur ſpeculo: nam quoquoverſus verteris illud, in illo reſplendet. Si enim cœlum versùs ſpeculi faciem poſueris; cœlum ipſum cæruleum, lucidiſſimaque lumina ejus, in ipſo micabunt. Si verò contra terram versâris; jam lutoſas paludes, ſterquiliniaque, & cæteræ ſpurcitiæ, quibus ſcatet, in eo cernentur reflexæ. Sic anima, ſi aciem mentis in ſuperiora elevârit; id in ea reſplendet: quòd ſi ad terram reſpexerit; ejus immunditiâ commaculabitur. S. Auguſt. ſi terram diligis, terra es; ſi cœlum diligis, cœlum es. Si alicui puellæ, quæ ſummoperè deſiderat ſpecioſa in oculis hominum apparere, diceretur: quòd quoties vultus ad ſidera erectos haberet; ejus facies ſolis, ac cœli, pulchritudinem acciperet, aureosque capillos, rubicundas genas, nimióque ſplendore fulgentem vultum mutuaretur. Quòd ſi ad terram oculos, faciemque depreſſerit, jam illâ pulchritudine amiſsâ, pallida, lutulenta, ac deformis, cupit appareret; quantâ curâ cœlum aſpicere ſatageret; nec terram unquam dignaretur cernere; ut ſpecies, quam cupit, permaneret. Tibi, ô anima, hæc à Deo ſententia intimatur: ſi ad ſidera reſpicis; ſi Deum factorem tuum amaveris; pulchrior cunctis aſtris eris. Quòd ſi in terram vultum depreſſeris, amoreque terrenô capiaris; deformior cunctis immunditiis apparebis. Reſpice ergo cœlum &c. Diez. Amor hominis erga Deum.

Num. II.

Patrum ſententiæ.

TErram diligis? terra eris. Deum diligis? quid dicam? Deus eris? non audeo dicere ex me: ſcripturas audiamus: *ego dixi, dii eſtis, & filii Excelſi omnes.* Pſ. 81. 6.

Amando Deum efficimur dii: ergo amando Mundum dicimur Mundus. Idem ſerm. 85. de diverſis. Talis quiſque, noſtrûm eſt qualis eſt ejus dilectio. Terram diligis? terra eris. Deum diligis? Deus eris.

Vivo ego jam non ego; vivit verò in me Chriſtus. Galat 2. 20. Idem tr. 2. ep. 2. in ep. 1. Joan. Tranſimus cum amatis, aut ſiſtimus; & cum eiſdem vileſcimus, aut chari ſumus. S. Cyrillus in apolog. l. 1. c. 9.

Ubi eſt amor, ibi cor. Amor eſt vis unitiva: amor eſt vis tranſformativa. S. Bonavent. ſerm. 24. de S. Maria Magd.

Cor, amando vitia, & peccata, ſit quaſi terra. Amando temporalia, immoderatè tamen citra Deum, ſit aqua. Amando amicos carnales purè naturaliter ſit aqua. Amando Deum ſit ignis. S. Thom. Aqu. Ex cognitione boni, vel mali, per ſe homo non eſt bonus, vel malus; ſed ex amore boni, vel mali, eſt homo bonus vel malus. S. Bernardinus t. 3. ſerm. de div. Dilect.

Non ex eo, quod agnoſcit, ſed ex eo, quod amat, divinus ſit homo: ſicut non qui videt bonum; ſed qui vult, ſit bonus: & materia, non quia lucem ab igne capiat, ſed quia calorem, ignis evadit: Sic animus non ob lucem intelligentiæ, ſed ob calorem amoris, divinus ſit. Iſidorus Clarius l. 1. Orat. 47.

Num. III.

Amor Dei.

POne me ùt ſignaculum ſuper cor tuum. Cant. 8. 6. Super cor, tanquam ſuper ceram calidam, puram, & mollem, aptam ſuſcipere impreſſam imaginem. Super cor calidum amore Dei, puram munditiam ſui, mollem pietate proximi. Corpus Chriſti ùt ſigillum ponitur: non ut ipſum, quod immutabile eſt, in nos mutetur; ſed nos in imaginem Bonitatis ejus tranſmutetur. S. Albertus M. ſerm. 20. de manducat. Sacram. *Pone me &c.* ſtatim infert: *fortis eſt, ùt mors dilectio.* Imprime te mihi quaſi ſignaculo per amorem fortiter in hærendo: ut à me quaſi ſignaculo formam accipias; & meâ ſubili expreſſione ſimilitudinem trahes. Filibertus Abb. hic. Quanta fuerit impreſſio amoris, tanta erit & expreſſio ſimilitudinis. Aloyſius Novar. Electa Sacram. l. 3.

Anima noſtra fœda eſt per iniquitatem; amando Deum pulchra efficitur. Quomodo erimus pulchri? amando eum, qui ſemper eſt pulcher. S. Auguſt. tr. 9. in ep. S. Joan.

Num. IV.

Amor cœleſtium.

COnfitebuntur cœli. Pſ. 88. 6. Cœleſtium amatores cœlos vocat. Diez Dom. 6. poſt Epiph. conc. 1.

Bonum ſemen; hi ſunt filii regni. Matth. 13. 38. Juſti vocantur hic filii regni, ſcilicet cœleſtis.

cœlestis. In phrasi Hebraiça : sicut filius hominis significat hominis ministerio deditissimum ; ità filii regni sunt, qui cœlestia diligunt, & ad ea consequenda mediis omnibus utuntur. Sicut vice versâ filii Sæculi dicuntur, qui Mundo impensè serviunt, & quorum curæ omnes in terrenis sunt. Vide Gen. 4. de filiis Cain, & Enos, diversas eorum occupationes. Diez Dom. 5. Epiph. conc. 1.

Simile est regnum cœlorum. Matth. 13. 31. Nota : Ecclesiam militantem à Domino regnum cœlorum vocari. Solet enim Scriptura homines rerum, quas diligunt, nominibus appellari. Amatores terræ terram vocat Jerem. 22. 39. Amatores Mundi vocat Mundum : *& Mundus eum non cognovit.* Joan. 1. 10. Amatores carnis vocat carnem : *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est.* Gen. 6. 3. Cœlestium amatores cœlos vocat : *Confitebuntur cœli*, id est, justi *mirabilia tua &c.* Ps. 88. 6. Diez Dom. 6. Epiph. conc. 1.

Num. V.

Amor Mundi, Carnis. &c.

Ex Veteri.

Quia caro est. Gen. 6. 3. Ego enim, dicere vult, substantiam ex carne, & animâ, illis dedi ; ipsi autem, quasi solâ carne circumdati, ità virtutes negligunt, & solam carnem sectantur. Et iterum : ubi processerimus, statim audietis, terram eos nominari à divina Scriptura ; eò quòd terrenis cogitationibus absumantur. Dicit enim : *corrupta erat terra coram Deo.* v. 11. S. Chrysost. hîc. hom. 23.

Circuivi terram. Job. 1. 7. Id est, terrenos, qui terrenas sapiunt, & terrena sola cogitant, & meditantur, diligunt, atque requirunt. Origines hîc. Mali, in quantum carnem terrenam sequuntur, rectè terra dicuntur. Quòd per terram homines terreni designentur, satis apertè ostenditur per hoc, quòd Dominus Jobum, quàmvis in terra habitantem, à terra tamen segregare videtur. Nam cùm Sathan dixisset, *circuivi terram, & perambulavi eam*, subjungitur : *considerâsti servum meum Job ; quòd non sit ei similis in terra ?* v. 8. Frustrà enim quæsitum videretur, an Job considerâsset ? qui terram circuisse, & perambulâsse se, asserebat ; nisi servum suum Job præter terram intelligeret. S. Thom. Aqu. hîc.

Similes illis fiant, qui faciunt ea. Ps. 113. 8. Amor, adhæsioque animæ ad creaturas coæquat ipsam animam creaturæ : & quò major, & integrior est amor ; eò major æqualitas, ac similitudo, resultat. Amor siquidem similitudinem inter amantem, & amatum, parit. Et propterea dixit David, loquendo cum illis, qui corda sua idolorum amori immerserant : *similes illis fiant. &c.* F. Joannes à Cruce, Ascensus montis Carmeli c. 4.

Usquequò parvuli diligitis infantiam? Prov. 1. 22. Juxta Lyr. Hugonem Card. fortunæ bona vocat infantiam. *Sapientia foris prædicat in plateis. &c.* v. 20. In plateis nimirum ad mercatores, & qui lucris student ; hos vocat parvulos, & infantes : quasi minuti animi ; qui vilissimis, & minutissimis, rebus ad instar puerorum, contenti sunt. *Cùm essem parvulus &c.* 1. Cor. 13. 11. Mare Mundum significat ; quod tritum apud Patres. *Quis conclusit ostiis mare ? quasi pannis infantiæ.* Job. 38. 8. Mundus quantus quantus esse videtur, ab infantulo fasciis involutô non differt. Magna ista, quia parvi sumus, credimus : multis rebus non ex natura sua, sed ex humilitate nostra, magnitudo est. Seneca. l. 3. moral. quæst. *Moyses grandis factus negavit se filium esse filiæ Pharaonis ; magis eligens affligi cum populo.* Hebr. 11. 24. 25. Pondera ly *grandis* : quasi exigui animi, puerilisque levitatis, fuerit, Ægyptia regna amâsse. Factis dixit Moyses cum Apostolo : cùm essem parvulus &c. *Juvenilia desideria* fuge. 2. Tim. 2. 22.

Fœnum ùt bos comedit. Dan. 4. 30. Terrena diligentes terreni efficimur. Nabuchodonosor ob amorem inordinatum instar bestiæ fuit. Stella de amore Dei medit. 49.

Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt. Oseæ 9. 10. Talis unusquisque est, quale illud est, quod diligit, vel in quo confidit. Et hoc adeò verum est ; ut qui Deum diligunt, vel qui Deo confidunt, authoritate Sanctæ Scripturæ, dicantur etiam dii, vel filii Dei. S. Rupertus hic. lib. 4.

Ex Novo.

Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Matth. 3. 9. Non immeritò lapidum nomine gentiles significati sunt, qui lapides coluerunt. S. Gregor. hom. 20. in Ezech. q. d. potens est Deus, eos, qui cultum exhibendo lapidibus lapides facti sunt, iterum in naturam hominum, quam abjecerant, revocare. Pinna in Eccl. Etholog. 13. Non utique lapides irrationales, corporeosque, monstrabat Matthæus ; sed homines insensibiles, & duros : qui quia lapides, & ligna, adorabant, impletum est illud Psalmi : *similes illis fiant &c.* Origenes hom. 22. in Levit. Verè, qui colunt idola, & confidunt in eis, similes sunt diis suis absque sensu, sine ullâ ratione ; in lapides : lignaque, conversi sunt. Intendebat Matthæus his verbis in eos, qui de gentibus aderant, & idololatricô cultu lapides adorabant : qui credentes in Christum facti sunt filii Abrahæ ; cùm fidem, quam Abraham tenuit, sunt professi. Sim. Cass. l. 3. in Luc. 3.

Quem Mundus non potest accipere. Joan. 14. 17. Mundum hîc vocat amatores Mundi. Quare autem Paracletum hunc spiritum veritatis non possunt accipere immundi amatores Mundi ? videlicet, quia consolationem suam habent, quia non lugent ; quia de peccatis suis, quorum hic Paracletus remissor est, non dolent. Rupertus l. 11. hîc.

In quo erant omnia quadrupedia &c. Actor. 10. 12. Cur gentiles indicantur per talia quadrupedia ? quia talia adorabant : ideò in eorum similitudinem convertebantur Sylv. hîc q. 13.

Quis-

Quisquis, quod seipsô est deterius, sequitur; fit & ipse deterior. S. August. de mor. Eccl. Cath. c. 3. Natura amoris est, quòd amantem in amatum transformat: unde si vilia diligimus, & cadura; viles, & instabiles, efficimur. S. Thom. Aqu. opusc. 14. c. 2.

§. II.

Amor præsentiam, & possessionem, capit amati; de absentia dolet.

Ex Veteri, & Novo.

ABsque liberis me esse facietis. Gen. 42. 36. Dolentis vox ista est, inquit Abulensis: quia dolentes pro re medica faciunt propositiones universales: ut, si pauca mala habeant, dicant, se omnia habere: & si pauca bona eis desint, dicant, sibi omnia deesse. Ità Jacob tres tantùm filios abfore sentiens, ex vehementia doloris dicit, sibi omnes defuturos: cùm tamen aliis novem ei adhuc supereessent. Dolor hic oriebatur ex ingenti amore, quô super omnes dolebat Josephum perditum, & Benjamin abducendum. Corn. hic.

Surrexit David, & abiit: sed & Jonathas ingressus est civitatem. 1. Reg. 20. 43. Nota, sed & Jonathas. Quasi quid mirum, & incredibile, narretur: quòd scilicet Davidem Jonathas enixè dilexit; & tamen cum eo non ierit, sed in urbem solus iverit. q. d. Amabat Jonathas Davidem ùt animam suam; & abesse ab illo potuit? hoc erat, corpus vivere sinè animâ. Ludov. Alvarez in Josepho illustrato Illustr. 208.

Psallam nomini tuo altissime. Ps. 9. S. Chrysost. legit, *canam.* Et addit: hoc solet maximè fieri ab amante: qui enim amant, canunt in amantes cantica; etsi illos non videant; & per canticum seipsos consolantur.

Non proponebam ante oculos meos rem injustam. Ps. 100. 3. Ante oculos habemus, quæ diliguntur, & in quibus delectatur animus; in his moratur aspectus. A re ergo mala oculos avertere, est, quidquid Deo displicet, non amare. S. Prosper hic.

Deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Prov. 8. 31. Ubi amor, ibi oculus: nec tantum oculi, sed & aures, & lingua, & cor. Hugo Card. hic. Ubi amor, ibi oculus: libenter aspicimus, quem multùm amamus. Richardus à S. Vict. lib. de Benjam. c. 13. Si jure beatus creditur, qui ubique invenit, quod amat; justè vigor patientiæ Aser, hoc est, *beatus*, nominatur; cui undique obviat, quod desiderat. Id. ibidem c. 26.

Sub umbrâ illius &c. Cant. 2. 3. Theodoretus lib. Histor. Relig. c. 3. ait, per hæc verba animam eximium suum profiteri amorem; quippe quæ vel ejus umbram optaverit: quandoquidem amantibus nedum dilecti aspectus; sed & domus, & vestis, & calcei grati sunt; & quidquid vel minimam ejus umbram præferat.

Abstracti ab eis. Actor. 21. 1. S. Chrysost. & Arias, legant, avulsi. Significat, quòd multâ vi, & violentiâ, separati, tanquam à filiis charissimis. Quàm difficulter amantes ab amantibus separantur. Sylveira hic.

Ex Patribus, & aliis.

IMpatiens est amor, nec lacrymis modus fit; nisi amori detur, quod amatur. S. August. Soliloq. l. 2. c. 1.

Inclinat amor amantem. Idiota de am. div. c. 1.

Viget ipse amor, cùm præstò est, quod amatur; & languet, cùm abest. Id. ibid.

Amor vita est animæ. Quomodo animæ benè esse potest amore languente? semper enim anima languet, quamdiu dilectum præsentem non habet. S. Bonav. serm. 1. de adv.

Subtractio rei, quam amas, augmentatio desiderii est: & quod ardentiùs desideras, cares ægriùs. S. Bernard. serm. 51. in Cant.

Amor, nisi ad desiderata pervaserit, necat amantem: & ideo vadit, quò dicitur, non quò, debeat. Et quid plura? amor, quod amat, non potest non videre. S. Chrysologus serm. 147.

Amantibus quid unquam dulcius, quid jucundius, esse potest? quàm alterutrò foveri affectu, alterutrò delectari aspectu. Omnia videant; si invicem non videant; horrent omnia, sordent omnia: Richardus à S. Vict. in Ps. 118.

Heliotropium. Lem: *Quis nos separabit?* Rom. 8. 35.

§. III.

Amor est beneficus, liberalis.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

VEstibus Esau valdè bonis - induit. Gen. 27. 15. Amoris primas mater Jacobo dicaverat. Alvarez in Gen. 37. Ex amore majoratum, cum benedictione paterna filio Jacobo procuravit mater Rebecca. Idem.

Diligebat eum - fecitque illi tunicam polymitam. Gen. 37. 3. Verus amor manibus probatur: qui verè diligit manus statim aperit. *Dilexit Jonathas* Davidem. 1. Reg. 18. 1. Dilectionem audis? manus attende: *nam expoliavit se.* v. 4. Plebejus amor est sinè manibus: regius fert dona. Pastores JEsulo nihil leguntur obtulisse, sed magi. Matth. 2. 11. *Hic est Filius meus dilectus.* Matth. 3. 17. Estne hic amor sinè donis? *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus.* Joan. 13. 3. Omnia dedit Filio, quem super omnia dilexit. Benjamino à Joseph præ cæteris dilecto major venit pars. Gen. 43. 34. Cum Spiritu Sancto, divinò amore, venerunt dispertitæ linguæ. Amor dator munerum. Alvarez Illustr. 30.

Imple saccos eorum frumentô, quantum possunt capere. Gen. 44. 1. Hæc est mensura, quam solet facere amor. Oleaster hic.

Expoliavit se Jonathas tunicâ suâ. 1. Reg. 18. 4. Viator calore æstuans tunicam exuit.

Jonathas amore flagrabat : *dilexit eum Jonathas quasi animam suam ; ideo expoliavit se.* v. 1. Quæres, cur Jonathas vestimenta potiùs dederit, quàm aliquid aliud ? dare poterat in signum amoris pecuniam, &c. Respondet Tostatus, Abulensis : quia Jonathas tunc non dabat bonum aliquod, ut ditaret David ; sed ut ei amorem suum ostenderet. Cùm seipsum ei dare non posset, dedit omnia, illa, quæ ipsi erant immediata. Dare ergo omnes vestes, erat quasi seipsum dare totum : dedit quoque arma charissima. Henricus Jonghen nupt. agni p. 1. Exh. 9.

Adamavit eam rex & posuit diadema regni in capite ejus. Esth. 2. 17. Cùm amavit plus, omnes, plusquàm quàm omnibus, dedit ei. Sylveira in Apoc 2. 7. *vincenti dabo edere de ligno vitæ.* Sicut enim ad sapientiam, & judicem, spectat arguere ; ità proprium amoris est, dare. Idem

Diligite benefacite. Matth. 5. 44.

Dilexit gentem nostram, & Synagogam ipse ædificavit nobis. Luc. 7. 5. Beneficium, amoris signum est. *Filioli, non diligamus verbo ; sed opere, & veritate.* Sylveira in Matth. 8. q. 8.

Citò proferte stolam primam. Luc. 15. 22. Ubi filii amore exarsit, de vestis pretio nox curat. Quasi erubescebat, filium perdilectum vel momentò non videri eleganter vestitum. Primas habet in habitu, qui primas habet in amore. Alvarez Illustr. 30.

Nihil tam utile, quàm diligi : nihil tam inutile, quàm non amari. S. Ambrosius Offic. l. 2. c. 7. Qui aliquid amat ; ei vult prodesse. Clemens Alexandrinus l. 1. pædag. c. 8.

§. IV.

Amor est operatorius, inquietus &c.

Meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi. Psal. 118. 47 Negligere nunquam potest homo, quæ diligit. Cassiodorus hic.

Levavi manus meas. Ibidem. Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute : ob eam causam divinus Propheta meditationi actionem adjungit. S. Chrysost. hic.

Filioli mei ! non diligamus verbo, neque linguâ ; sed opere, & veritate. 1. Jo. 3. 18. Probatio dilectionis exhibitio est operis. Nunquam est Dei amor otiosus, operatur enim magna, si est : si verò operari renuit, amor non est. S. Gregor. hom. 30. in Evang.

Signum amoris non est in affectione animi, sed in studio bonæ operationis. Idem in 1. Reg. 3.

Omnis amor aut ascendit, aut descendit : desiderio enim bono levamur ad Deum, & desiderio malo ad ima præcipitamur. S. August. in Ps. 122.

Habet omnis amor vim suam : non potest vacare amor in anima amantis. S. August. in Ps. 121.

Vehemens potestati junctus res est amor. S. Gregor. Naz. Poëm. de vita sua.

Amor de quiete ipsa inquietior redditur. Quiescit tentatio, quiescit afflictio ; sed quiescere nequit dilectio. Gilibertus in Cant. serm. 2.

Amori nihil satis est : seipsò satiari non potest. Idem ibid. serm. 19.

Amor suggerit, quod negat ingenium. Ennodius Dictione. 1.

§. V.

Amor est amati memor.

In me manet, & ego in illo. Joan. 6. 57. Si hæc latiùs intelligere vis ; considera, quomodo amans est in amato secundùm amorem veræ amicitiæ, simul & concupiscentiæ ; cogitando de illo, desiderando illi bona, sperando ab illo, &c. & intelliges hæc. Cajetanus hic.

Hæc loquuntur quique, quod diligunt : & delectabiliter audiunt, quod assiduis cogitationibus volvunt. S. Prosper l. 3. c. 6.

Tunc signum est, quòd homo verè diligat ; si semper amatum in memoria teneat. S. Bonav. serm. 104. Dom. 12.

§. VI.

Amoris lingua, & loquela.

Osculetur me osculo oris sui. Cant. 1. 1. Quis ? ille, quem amo ; & qui me amat. Nec est necesse nomen exprimere : quia inter amantes vicem nominis supplet ipsa vis amoris. *Vinum non habent. Joan. 2. 3. Ecce, quem amas.* Joan. 11. 3. Ludovicus de Ponte hic.

Habet amor proprium idioma, quod solus novit amator. Nemo igitur hujus materiæ idoneus auditor, nisi amator : nemo idoneus orator ; nisi qui præ cæteris amore pollet. Quò enim quisque ferventior amator est ; eò facundior, vehementior, atque potentior, orator existet amoris. S. Thom. Villan. serm. 1. Dom. 17.

Amor non solâ loquitur linguâ, sed oculis, suspiriis, & externâ corporis constitutione. Imò ipsum silentium ei loco est verborum. *Tibi dixit cor meum. Ps. 26. 8. Def cerunt oculi mei dicentes* : Ps. 68. 4. Auribus percipe lacrymas meas, Ps. 38. 13. S. Franc. Salesius de am. div. l. 6. c. 1.

§. VII.

Amor delectat.

Delectare in Domino &c. Ps. 36. 4. Delectari oportet omnem hominem petentem aliquid in eo, à quo petit : aliàs is, à quo petitur, denegaret ; si aversum petentem ab amore suo conspiceret. Omnis namque delectatio in amore fundatur ; & ab ipso, velut à propriâ radice, procedit. Etenim absque amore delectatio nulla perficitur : prohibita, vel concessa, utilis, vel nociva ; humana, sive divina ; temporanea, vel æterna. Sim. Cass. l. 6. c. 1.

Solent amantes eorum, quos amant, vel nuda complecti nomina, & incalescere ad ipsas appellatio-

pellationes. S. Chryſoſt. tom. 6. in Encomio S. Meletii Archiep. Antioch.

Omnis delectatio animæ ex amore eſt. Amore nihil dulcius, nihil ſvavius, eſſe poteſt. S. Bonavent. ſerm 83. Dom. 2. Pent.

Quos amamus, in ipſis profectò requieſcimus. A quibus autem amamur, ipſis nos in nobis requiem paramus. S. Bernardus ep. 90.

Unuſquiſque quod præ cæteris colit, quod ſupra omnia miratur, & diligit; hoc ei Deus eſt. Origenes in lib. Judic. hom. 2.

Delectabile, atque jucundum, facit lamor amarum, quantumcumque amarum, atque moleſtum. Sic etiam, ſi infernus amaretur; & dulcis, & delectabilis, eſſet. Paupertas nobis divitiarum locò eſſet; infirmitas foret ſolatio; tormenta gaudiò. Guilielmus Pariſ. de morib. c. 4.

Ignis cibis dat ſaporem, ità amor omnes cibos ſapidos reddit, & optimi guſtûs. Jacob Gen. 29. 20. ſi non dilexiſſet; ſeptem anni ipſi viſi fuiſſent ſeptuaginta ſæcula: ſed quia amabat, ſeptem anni viſi ſunt illi ſeptem dies. Did. Stella de am. div. Medit. 48.

§. VIII.

Signa amoris varia.

AMor verus conſtantiâ probatur. S. Ambr. ep. 40.

Hic eſt mos amantium, amorem non celare, ſed enuntiare vicinis; & dicere, ſe amare. Ardens enim res eſt natura dilectionis; nec poteſt anima ſuſtinere, ut eam ſilentiò teneat. S. Chryſoſt. in Pſ. 41.

Hic amantium mos eſt, ut amorem ſuum ſilentiò tegere nequeant: ſed neceſſariis ſuis, & charis, afferunt, & produnt: & flammas ſuas intrà pectus cohibere non poſſunt. S. Thom. in c. 8. ep. ad Rom. Lect. 7.

Nihil adeò affectum erga rem perditam prodit, atque ob ejusdem jacturam dolor, atque nimia triſtitia S. Franc. Saleſ. parte 3. c. 14.

Tantò quiſque magis amare oſtenditur, quantò plura, & graviora, pro amico pati non refugit. S. Thom. opuſc. 9. c. 43.

Nihil eſt amore patientius, nihil clementius: qui diligit, non offendit; aut, ſi offenditur, celerrimè placatur, propter amorem. S. Thom. Vill. Conc. de S. Jo. Evang.

§. IX.

Amoris vis, efficacia, victoria.

VIdebantur ei pauci dies &c. Gen. 29. 20. Laborem leviabat amor. Videtur malè dixiſſe; cùm potiùs dicere debuiſſet: videbantur ei dies multi: quoniam animo deſideranti ipſa velocitas tarda eſt. Solutio: ſic intelligendum eſt: *videbantur illi pauci dies*, id eſt, labor dierum parvus comparatione mercedis. Hugo Card. hic.

Magnam Patriarchæ Jacob amor dedit audaciam. Egreſſus è domo Laban, Eſau præſtolatur occurſum. Gen. 32. *timuit Jacob valdè, & perterritus &c.* v. 7. Deum precatur: erue me de manu fratris mei Eſau, quia valdè eum timeo. v. 11. Poſtea capite ſequenti charitas foràs miſit timorem. c. 33. 3. *Et ipſe progrediens.* Sept. *ipſe autem præceſſit ante eos.* S. Chryſoſt hom. 33. 1. Cor. 13. Quòd meticuloſus fuerit, ex eo liquet; quòd, dum Eſau fratrem præſtolaretur, timore pœnè eſt animabatur, ſed vidè, qui rurſus timidus ille, charitate ſuſcitante, leone quôvis animoſior, evadat: velut propugnaculum enim quoddam ſeipſum antè cæteros omnes locans, paratus erat ferum illum excipere primus, & ſuô ipſius corpore parare uxoribus ſalutem: & quem domi timebat, quem horrebat, intueri primus in acie ſtudet. Erat terrore major, ſcilicet ille in uxore amor. Luc. de Arcones in Iſ. 2. Diſc. 4.

Amor ignorat judicium, ratione caret, modum neſcit. Amor non accipit, de impoſſibilitate ſolatium, non recipit de difficultate remedium. Amor, niſi ad deſiderata pervaſerit, necat amantem: & ideò vadit, quò ducitur, non quò debeat. Et quid plura? amor, quod amat, non poteſt non videre. S. Petr. Chryſol. 147. Nihil eſt tam durum, atque ferreum, quod non amoris igne vincatur. S. Aug. de morib. Eccl. c. 3.

Amor cæteros affectus in ſe ducit, & captivat. Idiota de am. div. c. 1.

Amor confracta ſolidat, depreſſa ſublevat, nutantem animum conſtantem reddit Id. ib.

Amor dominum neſcit. S. Bern. in prologo de Conſider. ad Eugenium.

Amor omnium motuum animo princeps eſt, & omnes illos in ſe commutat; & reddit nos tales, quale eſt id, quod amat. S. Franc. Saleſ. c. 14.

Amor eſt vexillum in exercitu virtutum; eò omnes ſe ad illud recipere debent: eſt enim ſolum, & unicum: ſub quo Dominus noſter, qui ſolus eſt dux generalis iſtius exercitûs, facit eas pugnare. Id. l. 11. c. 14.

Cujuslibet affectionis amor eſt principium. S. Thom. in Job. Lect. 2. c. 1.

Varia de Amore in genere.

PEr Adam Rationem, per Evam intellige affectionem, ſive ſenſualitatem. Ad rationem cognitio, ad affectionem pertinet dilectio. Priùs Adam formatus eſt, quàm Eva: quia præcedit veri cognitio; ſequitur juſti dilectio. S. Bonavent. in Pſ. 121.

Amoris debita amore ſolvuntur: tanta ipſa eſt charitas, ut non niſi ſola recompenſetur charitate. S. Laur. Juſt. de triumphali agone Chr. c. 26.

Nihil apud mortales frequentius eſt negotiis amoris: in hoc non ſolùm juvenes, ſed & ſenes plerumque, verſantur: & dum ignorant veram amandi rationem, veri amoris fructum amittunt, & falſi amoris damna ingentia referunt; neque id advertunt. Iſidorus Clarius l. 1. Orat. 53.

In hac vita virtus non est, nisi diligere, quod diligendum est. Id eligere prudentiæ est; nullis inde averti molestiis, fortitudo est; nullis illecebris, temperantia est; nullâ superbiâ justitia est. S. Aug. ep. 52.

Non faciunt bonos, vel malos mores; nisi boni, vel mali amores. Id. ib.

Titulus XII.

AMOR DEI IN NOS.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Spiritus Dei ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Quid putamus, esse hunc spiritum? nisi Bonitatem, amoremque Dei; quia videlicet magnò super creaturam suam creator affectu ducebatur; ut, quia non poterat esse, quod ipse creaverat; tales ex ea faceret formas, in quibus creatori conjungeretur, conviveretque; & conregnaret creatura. Rupertus Abb. Tuit. l. 1. c. 7. in Gen.

Sume arma tua, pharetram, & arcum. Gen. 27. 3. Pharetra Dei, quam sumpsit ad venandum homines, fuit ejus amor: arcus ejus largitas; qui arcus sumptus de pharetra amoris sagittis beneficiorum multos ad se traxit, & corda vulneravit. Hugo Card. in Ps. 33.

Mediâ charitate constravit propter filias Jerusalem Cant. 3. 10. Per charitatem plane & simpliciter, accipias imaginem, nomen, vel symbolum, aliquod charitatis: uti sunt carbunculi, turtures, columbæ, flammæ: ut significaretur; totum hunc tam splendidi, ferculi ornatum non aliò spectare, quam ad ostendendum amorem, quò sponsus prosequitur sponsam, & filias Jerusalem. Cornel. à Lap. hic.

Gaudebit sponsus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus. Is. 62. 5. hoc est, ut ex Sept. & Chaldæo S. Hieronymus legit: sicut lætatur sponsus super sponsam; sic gaudebit super te Deus tuus, & tibi maritatus, magnas, & clarissimas proles ex te procreabit; scilicet magnam copiam S. Martyrum, Confessorum, Virginum &c. Nota cum Forerio: Deus, qui felicissimus est, & immensa majestas suas voluptates, gaudia & delicias, in homine collocat; homines enim sibi desponsat, in iis sibi complacet, illis gaudet, & fruitur, uti sponsus sponsâ. Corn. à Lap. hic.

Et thronus ejus flamma ignis, fluvius igneus, rapidusque egrediebatur à facie ejus. Dan. 7. 9. 10. Hic thronus ignis, est amor: quoniam in amore Deus suam sedem habet: fluvius igneus, est infinitus ejus amor, procedens ab ipsius voluntate; quò hominum corda inflammat. Philippus Diez tit. Eucharistia.

§. II.

Testimonia, & exempla.

Ex Veteri.

Tentavit Deus Abraham. Gen. 22. 1. Sancti sic exponunt: Abraham Deus Pater; Isaac Filius. Quid est ergo, quòd tentavit Abraham, si Abraham Deus Pater est? sed nota: quòd 1. Joan. 4. 8. dicitur: *Deus charitas est*; & charitas ipsa Deum Patrem non solùm tentavit, sed etiam compulit, ut traderet Filium suum unigenitum propter nos. Rom. 8. 32 qui *proprio Filio suo non pepercit. Aosum.* ib. Ecce Deus Pater obedit statim imperio charitatis. Hugo Card. hic.

Dominus Zelotes nomen ejus. Ex. 34. 14. Orig. vide benignitatem Dei: quomodo, ut nos doceat, & perfectos faciat, ipse fragilitatem humanorum non recusat affectuum! Dominus zelans dicitur: quia animam sibi mancipatam, & charitate desponsatam, non patitur dæmonibus admisceri; sed flagellis retrahit, & castigat; quod ex immenso ejus in animas amore nascitur: Zelus numque amoris effectus est, ut docet. S. Thom. 1. 2. q. 28. a. 4. Ideo Zelus in Scriptura significat iram: non illam quidem, quæ est inter inimicos; sed eam, quæ ex ardenti amore oritur: ut cùm parentes liberis succensent; non eis perperem volunt, sed quia diligunt. S. Dionys. l. de div. nom. c. 4. Deus Zelotes appellatur propter multum amorem, quem ad existentia habet. Unde, cùm pientissimus Pater mundum illuvione propter peccata delere vellet; *tactus dolore cordis intrinsecus* fuisse dicitur: dolor autem ex amore nascitur: non enim doleret, si non diligeret. Philipp. Diez. Summa Prædic. Amor Dei.

Novit justus jumentorum suorum animas. Prov. 12. 10. Novit non speculativè duntaxat, sed & practicè. Novit, id est, attendit, & curam habet suorum jumentorum. Sic dicitur 2. Tim. 2. 19. *Cognovit Dominus, qui sunt ejus.* Id est, amat, curat, protegit, promovet Deus suos Electos. Ps. 1. 6. *Novit Dominus viam justorum*; id est, diligit, dirigit, secundat. Corn. à Lap. hic.

Agnovit eum (Jacobum) in benedictionibus suis. Eccl. 44. 26. agnoscere Dei, non est nudum, & otiosum, sed efficax, & affectuosum: quia conjunctum cum favore, amore, benevolentiâ, & beneficentiâ, juxta illud 2. Tim. 2. 19. *cognovit Dominus, qui sunt ejus.* Idem hic.

Ex Patribus, & aliis.

Deus omnia facit diligens quemadmodum beneficiò afficiens posuit in Paradiso; & beneficiò afficiens ejecit è paradiso. Beneficiò quoque afficiens gehennam minatus est.

Et

Et quemadmodum patres non solùm indulgentes filiis, sed etiam verberantes, patres sunt; nec minùs verberantes, quàm indulgentes: ità etiam Deus &c. S. Chrysost. in Ps. 110.

Multùm velle ab aliquo amari, ingentis amoris indicium est: hanc ob causam Deus amari tam vehementer à nobis postulat. *Dilige, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c.* Matt. 22. 37. Quod nihil est aliud, quàm velle; ut, quidquid sumus, quidquid sapimus, quidquid intelligimus, quidquid vivimus; eò amandò occupetur. Isid. Clarius. l. 2. or. 19.

Excitatus est tanquam potens crapulatus à vino. Ps. 77. 65. O vinum dilectionis fortissimum! ô triumphum potentissimum charitatis! Ecce Deus captivus tuus factus est. Si contra Deum potuisti, quantò magis contra hominem prævalebis. S. Thom. Vill. tr. de Adv. Domini.

Amore nostri præditus noster Pater, non cessat adhortari, admonere, docere, diligere: néq; enim cessat dare salutem; consulit antem ea, quæ sunt optima. Clem. Alex. orat. adhort. ad gentes.

Jure homò est Deo charus, quia ejus figmentum homo est. Id. l. 1. pæd. c. 3.

Comprehendi non potest, quantâ charitate, quàm paternis viscéribus, ubique nostram salutem ipse desideret, ac procuret. Nulla unquam mater tam tenerè dilexit filium uteri sui, quàm tenerè ille nos diligit. Fasciculus stupparum in ingentem ignem missus non ità repentè incenditur, quàm repentè Deus peccatis nostris, propter ineffabilem pietatem, & misericordiam suam, ignoscit; dum verè nos pœnitet vitæ malè actæ. Ità tibi intendit Deus, ità tui curam jugiter habet, quasi tu solus in toto terrarum orbe viveres. Ludov. Blos. parad. anim. c. 2.

Tam ardens, & incontinens, est Dei amor erga nos: ut, si mors, & Passio Christi, ad salvandum hominem non suffeciissent; etiam Pater cœlestis, & Spiritus Sanctus quóque humanam potiùs assumpsissent naturam, ac pro homine mortem subijssent; quàm eum perire siviissent. Id. in Appendice

Hic hominis amor violentus cœlum invasit, paradisi atrium potenter irrupit, omnipotentem Dominum carneis vinculis alligavit, universa ejus abstulit arma, & spolia ejus distribuit, divitias ejus immensas hominibus dedit, & ipsum Majestatis Dominum triginta tribus annis ligatum hominis obsequio mancipavit. S. Thom. Vill. conc. 3. de adventu Domini vide tom. 1. S. Bernard. s. 64. in Cant. triumphat de DEO amor &c.

Tu, Domine, plus in immensum amas, quàm amaris: & etiam amas, licèt non ameris. Idiota. c. 19.

Non est aliquis omninò, non est, non pater aliquis, non mater, non amicus, non alius quisquam; qui ità nos aliquando dilexerit, quemadmodum ipse, qui fecit nos, DEUS. St. Chrysost. in Matth. 6. hom. 20.

Quidquid cœli micat, & splendet, ornatus: quidquid terra fragrat in floribus, sapit in fluctibus, in animantibus gaudet; nostrò amore factum, nostræ addictum est servituti. S. Petr. Chrysol. s. 69.

Itáne summus omnium unus factus est omnium! quis hoc facit? amor dignitatis nescius dignatione dives, affectu potens, suasu efficax. Quid violentiùs? triumphat de DEO amor. S. Bernard. s. 64. in Cant.

O violentia divini amoris, quâ summus, omnium infimus factus est. Idiota de div. am. c. 5.

O fortissime amor! quàm glorioſa spolia reportas! omnipotentem vicisti, & de eo triumphâsti. Mirabilis lucta Jacob cum DEO; sed mirabilior & excellentior hæc est. O mirabilis, & potens amor! si contra DEUM fortis fuisti, quantò magis contra homines desides, gelidos, fragiles, prævalebis! Philipp. Diez. Crux.

Ex. 34. 28. vocat Spiritus Sanctus divinam Legem, verba amicitiæ, & amoris. *Scripsit*, inquit, *in tabulis verba fœderis decem*, id est, decem præcepta. Et meritò vocat ea verba amicitiæ, seu fœderis. Quantus enim hic amor est, quòd præcipiat DEUS universo Mundo, ut nemo, sub pœna iræ suæ, audeat tibi nocere, bona tua diripere? accedere ad uxorem tuam &c. Hanc legem DEUS omnibus in favorem tuum imposuit; éstque tibi in modum epistolæ protectionis. Ob hujus beneficii considerationem dicebat David Psalm. 118. 164.

Septies in die laudem dixi tibi super judicia justitiæ tuæ. Id. fer. 4. D. 3. in Quadrag. DEUS honoravit Patrem in filiis. Ephes. 6. 3. cùm scilicet filiis præcepit, ut parentes honorarent. Sic nos DEUS vel hinc etiam amat, quia præcepit aliis nos amare. Jo. de Pinna in Eccl. Ethol. 35.

DEUS cùm habitum, aut actum nullum; qualitatem, aut accidens nullum, in se habeat, nihilque in eo compositum sit, tam in essendo, quàm in operando, sed simplicissima, sempérque eadem sit natura; amor Ejus substantia Ejus est, Ejus natura est, ipse DEUS est. Igitur infinitus omni modò, sinè gradu, aut limitatione, intensus est omnis amor, ùt est sinè terminò temporis extensus. Cùm hominem amat, infinitè semper intensò, nec unquam tantillò remisso amore, amat: & secundùm totam extensionis Ejus latitudinem, & secundùm omnem potentiæ suæ conatum intrinsecum, amat, se totò amat. Eodem igitur amore, támque intensò homulum amat, atomum, nihilum; scilicet peccatorem, & reprobum amat, quò seipsum amat, quò

Pater, & Filius, se amando, Spiritum Sanctum producant. Petrus Doultreman de amore l. 5. c. 1. Sect. 1.

§. III.

Amor DEI mavult amari, quàm timeri.

Quotquot autem receperunt eum &c. Joan. 1. 12. Quare hic non ponitur supplicium non-recipientium? Potiùs totus Mundus trahendus erat ad Dominum propositâ misericordiâ, & benignitate, quàm pœnâ. Hinc explicat Joannes mercedem eorum, qui Christum, ut verum DEUM, agnoverunt. *Quotquot autem receperunt eum* - non tamen pœnas illorum, qui in eum non crediderunt. Sylv. hic Q. 43. Ubi Deus Dominum mutavit in Patrem, voluit charitate magis, quàm potestate regnare; & amari maluit, quàm timeri. St. Chrysol. s. 7.

Obsecro vos - per misericordiam DEI. Rom. 12. 1. Rogat. Paulus, imò per Paulum rogat DEUS: quia plus amari vult, quàm timeri. Rogat DEUS; quia non tam Dominus esse vult, quàm Pater. Rogat DEUS per misericordiam, nè vindicet per rigorem. Audi rogantem Dominum: *expandi manus meas totâ die.* Is. 65. 2. Nónne qui expandit manus, ipsô habitu rogat? *Expandi manus meas.* ad quem? ad populum. Et ad quem populum? non tantùm non credentem, sed contradicentem. Id. s. 108.

Inchoavit JESUS tanquam bonus Magister orationem suam à nomine Patris, non à nomine Domini: quia magis amari appetit, quàm timeri; & Pater nomen est amoris. Hugo Card. in Luc. c. 11.

Semper omnipotenti DEO magis complacuit amari, quàm timeri. S. Laur. Justin. de discipl. monast. c. 16.

Missus est Spiritus Sanctus, ut amorem faceret, & solveret à timore. Timor legem non implebat, amor implevit. Timuerunt homines, & non impleverunt: amaverunt, & impleverunt. Quomodo timuerunt, & non impleverunt, amaverunt, & impleverunt? Timebant homines, & rapiebant res alienas: amaverunt, & donaverunt suas. S. August. in Psalm. 90. post medium.

Non vult DEUS, ut timeatur ab hominibus quasi Dominus, sed ut diligatur quasi Pater: timere enim servorum est, amare filiorum. S. Chrysostom. hom. 26. in Matth. 22.

§. IV.

A DEO amari, honor est, & beatitudo.

Diligebat autem JESUS Martham. Joan. 11. 5. Quid gratius inveniri possit, ignoro, quam à Domino esse dilectum. Et beatitudinem quandam insinuat, quòd à creatore creatura, homo à Deo, miser à beato, mortalis à vita, diligatur. Et si omnia, quæ sunt, in optionem venirent, diligere DEUM, & ab eo diligi; esset hoc pro cœteris eligendum. Amor ad DEUM est meriti, amor à DEO est præmii. Sim. de Cassia l. 5. c. 15.

Quæ major est, aut esse potest dignitas creaturæ, quàm ut factori suo placeat, & diligatur ab eo, qui fecit eam? aut quid illi amplius favoris, & honoris, Conditor conferre potest, quàm ut placeat illi, & in oculis ejus grata, & accepta sit? S. Thom. Vill. Conc. de S. Joan. Evang.

Si quis existimet, se aliquid esse, cùm nihil sit &c. Gal. 6. 3. Quomodo penitus nihil est, quem magnificat DEUS? quomodo nihil, erga quem appositum est cor Divinum? Respiremus fratres, & si nihil sumus in cordibus nostris; fortè in corde DEI potest aliquid latere de nobis. O Pater misericordiarum? O Pater miserorum! quid apponis erga eos cor tuum? Scio! scio; ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Quomodo ergo nihil sumus, si thesaurus tuus sumus? *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram te, & quasi nihilum &c.* Is. 40. 17. Sic quidem ante te. Sic in judicio veritatis tuæ, sed non sic in affectu pietatis tuæ. St. Bernard. s. 5. Dedic. Eccl.

TITU-

TITULUS XIII.

AMOR CHRISTI IN NOS.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Immisit Dominus Deus soporem in Adam. Gen. 2. 21. Immisit & in seipsum, factus nimirum secundus Adam. Sanè soporem Christi solius charitatis fuisse nemo dubitat. S. Bern. s. 2. in Septuag.

Longitudo arcæ, est longanimis patientia Christi, quæ mala nostra sustinuit, & nos adhuc ad pœnitentiam expectat. *Latitudo*, charitas Christi, quæ patienter pro nobis persecutiones malorum portavit, & bona sua nobis benigùe communicavit. Altitudo arcæ, est Christi humilitas, quâ exaltari meruit. Hugo Cardin. in Gen. c. 6. Habet Dominus &c. Habet Dominus noster Christus animas sibi nimiâ charitate conjunctas, quas in claro intelligentiæ, vel dilectionis suæ, meridiano lumine semper conservat. Aponius l. 2. in Cant.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Ex Hebr. *vexillavit.* Multiplices iique sapidi, possunt erui sensus. I. Vatablus vertit: cujus (sponsi) *vexillum erga me est dilectio.* Solent enim Duces vexillô post se trahere milites: ità sponsus sponsam amore, tanquam vexillô, ad se, suâque castra attraxit. Cornelius hic.

Sicut malus inter ligna sylvarum. Cant. 2. 3. Quæ laus, sponsum humili arbori comparare? cùm de seipso, qui sapientia æterna est, dicat Ecclesiastici 24. 17. *quasi cedrus exaltata sum &c.* Cur non his arboribus, sed parvæ malo, sponsum assimilavit? Fateor, ait S. Bern. parva laus, quoniam parvi laus. Non enim hôc locô prædicatur magnus Dominus, & laudabilis nimis; sed parvus Dominus, & amabilis nimis. Ergo non majestas attollitur hîc; sed commendatur humilitas. Adde, etiam commendatur & charitas: nam sic Deus dilexit nos, ut humilis, & parvulus fieret, propter nos. Lud. de Ponte hic.

Erat, teste Pierio, l. 54. malus hieroglyphicum Amoris: eò quòd jucundus esset pomorum ejus gustatus, & aspectus. Amores natos esse dicebant sub malo, sub ea lusitare amantes malis se petere, & donare. Unde paulo post sponsa subjungit: *Stipate me malis, quia amore langueo.* Cant. 2. 5. *Sub arbore mala suscitavi te*, id est, cœpi te amare. Comparat ergo illum Malo, quia ex amore apparere voluit homo inter filios hominum; *sicut malus inter ligna sylvarum.* Quid aliud est Christus crucifixus, nisi viva malus, & vivum hieroglyphicum Divini erga nos amoris? totus enim ibi amorem spirat, suadétque, & spargit flammas amoris; ut ligna sylvarum arcendat. Id. ib. Crucifixus inter latrones, malus inter ligna sylvarum, latrones in sylvis latent. Id.

Egredimini, & videte filiæ Sion. &c. Cant. 3. 11. Tropologicè S. Ambr. l. de Isaac & anima c. 15. per diadema accipit charitatem, quâ Christum coronavit, id est, undique cinxit, & replevit mater Christi, putà ipsa Charitas. Angeli, inquit, canunt epitalamium, perductâ sponsâ usque ad sponsi requiem nuptialem; & vocant cœteras cœlestes potestates, vel animas; ut videant charitatem, quam circa filias Jerusalem habet Christus. Unde & meruit coronari à Matre Filius Charitatis, juxta illud Apostoli: *Deus nos eripuit de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii charitatis suæ.* Sic Theodoretus, & Nyssenus hom. 7. Hanc coronam dilectio contexuit. Corn. à Lap. hic.

Regnabit in domo Jacob. L. 1. 32. Cur non in domo Abraham, Isaac, David? Jacob pro dilecta Rachel formam servi accepit; die noctuq; gelu, æstu, frigore, & calore, per multos annos urebatur. Gen. 31. 40. Perfecta hæc Christi figura, qui pro Ecclesia, & amore animarum nostrarum, formam servi, labores, susscepit. Hugo Card. in cit. c. Gen. *Videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.* Gen. 29. 20. quia Christus brevia, & levia, reputavit, quæ pro electis sustinuit. *Cum dilexisset suos, in finem &c.* Jo. 1. 1. Is. 40. 28. *qui creavit terminos terræ, non deficiet, neque laborabit.* Sylv. in Matth. 26. c. 5. q. 7. *Oculi ejus tanquam flamma ignis.* Apoc. 1. 14. Galfridus Abb. conc. 54. oculi ejus intentio ejus; quia autem charitas ignis, est nimietas charitatis; bonorum nostrorum non egens, subvenire nobis solô intuitu vehementissimæ charitatis intendit. Sylv. hîc.

§. II.

Amoris Christi in nos intensio, & vehementia.

Ex Veteri, & Novo,

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Ordinare, verbum militare est, propriè significat aciem instruere. Unde sic explicat Gaspar Sanch.: instruxit contra me charitatem, tanquam aciem, vel exercitum vexillatum: ut hanc reddat sponsa rationem, cur non potuerit non amori succumbere: quòd cœli sponsus amorem suum, sive amoris signa, tanquam exercitum, contra illam instruxerit. Seneca l. 4. de benef. dicebat: neq; enim necessitatibus tantummodò nostris provisum est: usque in delicias amamur. Dei videlicet Filius, non tantùm in salutem, & utilitatem nostram, sed in delicias etiam exinanitus: ut, quidquid in se dulce, suave, & jucundum est, totum id humano gustui inserviret. Sap. 16. 21. *Substantia tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat.* Incert. Auth.

Media

Media charitate constravit propter filias Jerusalem. Cant. 3. 10. Alii, cum Sept. vertunt : *medium ejus gemmis constravit ad amorem à filiabus*, supple, sibi conciliandum. Aut sic : in medio ejus posuit amorem, hoc est, effigiem amoris. Ut significaret : totum hoc ferculum à Christo compositum esse ex amore, sive causâ amoris, ut charitatem suam omnibus manifestaret. Putant ergo nonnulli, in medio hujus ferculi positam fuisse statuam, vel imaginem Charitatis. Quô tropologicè significatur, ait Sanchez, Charitatem virtutum omnium reginam, tanquam cor in corpore, quô cætera membra vivunt, & vigent, in medio tanquam in suo regno consedisse : à qua virtutes omnes vitam habent, & pulchritudinem. Corn. à Lap. hîc.

Quid est, quod debui ultra facere, & non feci? Is. 5. 3. dicit ipse Christus. An non verba ista, ad disrumpenda in mille partes hominum corda, à Spiritu Sancto posita videri possunt? quis poterit dicere vicissim Christo : Domine, quod potui pro te facere, nunquid non ex toto affectu, & totis animæ meæ viribus, feci? Jo. Nierenberg. de arte vol. c. 68.

Opus factum est diebus vestris, quod nemo credet, cùm narrabitur. Habac. 1. 5. Tanta est enim gratia DEI, & amor in nos : quòd plus ipse fecit nobis ; quàm possumus intelligere. S. Thom. opusc. 3. c. 6.

S. Isid. l. 2. different. lit. P. notat, quòd Christus ixit: *consumatum* est, & non perfectum est; nâ inter utrúmque est differentia, ait S. Isidorus : perfectum est, cui jam addi nihil potest ; consummatum verò est quodlibet opus in finem deductum. Inde Christus opus redemptionis nostræ dicit esse *consumatum*, & non perfectum ; Nam adeò vehemens ejus est amor ; quòd non videatur ei totum exhibitum, quod Ejus postulat, & exoptat amor. Coloss. 1. 24. *adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea* ; pro verbo *adimpleo* Syrus legit, *suppleo*. S. Chrysost. adeò nos diligit Christus, ut tanquam non sufficiant priores passiones, & afflictiones ; post mortem etiâ patiantur in meo corpore : non enim contentus est morte ; sed adhuc innumerabilia facit. Sylv. in Matth. 27. Jo. 17. q. 6.

Natus est nobis hodie Salvator Mundi. Luc. 2. 11. Deus similis nobis in nostra apparuit Humanitate, ut à nobis diligeretur : & idcirco non est factus angelus ; sed homo : quia plus dilexit humanam naturam, quàm angelicam. Excellentioris naturæ sunt angeli ; magis tamen nos amavit. Nemo sibi pateretur manum abscindi pro aurea : nam licèt hæc sit majoris valoris, tamen carnea est propria hominis substantia, à venis, nervis & sanguine, roborata. Ita nos sumus Christi membra, & manus ejus, carnea ; Angeli verò sicut aurea manus. Did. Stell. in Luc. 2.

Dicebant excessum ejus. Luc. 9. 31. O verè excessum maximum ! ô extasim potentissimam ! excessisti metas omnis rationis, & intellectûs, Domine, in Jerusalem ! *Omnia in mensura, & numero, & pondere, disposuisti.* Sed sinè numerô, pondere, & mensurâ amâsti. In omnibus alioquin moderatus, & mensuratus ; in solo amore fuisti nimius. S. Thom. Vill. s. in transf. Domini. Certè de excessu alio non loquebantur, quàm de excessu amoris. Per quem vita rapta fuit Christo dilecto, ut daret dilectæ sponsæ. Unde mihi imaginor, quòd in Cantico æterno singulis momentis læta hæc acclamatio repetatur : Vivat Mariæ Filius, quem vicit, ut vires suas probaret, & faces, amor. S. Franc. Sales. de div. am. c. 13.

Unum opus feci, & omnes miramini. Jo. 7. 21. Albertus Magnus de omnibus Christi operibus, & miraculis, explicat ; acsi præ amore universâ opera sua, *quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror Mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.* Jo. 21. 25. Unum tantùm opus reputaret. Sylv. in Jo. 7.

Abraham Pater vester exultavit, ut videret diem meum. Jo. 8. 56. Maldonatus : ego certè non dubito, quin diem suum, adventum suum in carne ; totúmque tempus, quô in hoc Mundo versatus est, appellet. Quomodo Christus 33. annos vitæ suæ, diem appellat ? tantus erat zelus animarum, & amor ; ut tot annos diem reputet ! Id. in Matth. 13. q. 13.

Quod ego facio, tu nescis modò. Jo. 13. 7. Cur Petro, altissima mysteria penetranti, dicitur hoc ? penetravit generationem illam æternam verbi divini à Patre Matth. 16. 16 : *tu es Christus Filius Dei vivi.* Agnovit omnipotentiam Luc. 5. 5 : *in verbo tuo laxabo rete.* Agnovit efficaciam divinæ gratiæ Jo. 6. 69. *verba vitæ æternæ habes.* At secreta divini amoris, illiúsque excessus, non assequitur : *quod ego facio, tu nescis.* Psal. 79. 2. *qui sedes super Cherubim, manifestare &c.* Hier. *ostendere*, Cassiodor. *appare.* Isaiæ verò 6. 2. *duabus velabant faciem ejus.* Inter Cherubim declaratur ; inter Seraphim absconditur. Facilius est intelligere Ejus sapientiam, quàm amorem. Id. ib.

Non habebis partem mecum. Jo. 13. 8. Cur hîc Christus in eum tam asper ; postquam peccavit tam lenis ? Luc. 22. 61. *Conversus Dominus respexit Petrum.* Cùm cadit, leniter ad misericordiam reducitur ; at cùm amoris opera impedire vult, durè ei minatur. Id. ib. q. 30.

Deus in veteri testamento plus quàm ducenties appellatur *Dominus exercituum* ; in novo tamen ferè nunquam ; sed potiùs *Pater Magister, agnus, ovis, Pastor*, & *Salvator* : quia illud nomen erat, hoc autem pietatis. In Canticis, in quibus vagientis in stabulo charitatis celebratur, nomina dulcissima sponsi, fratris, dilecti. Franc. Mendoza in l. 1. Reg. 1. Quid magnum tanto rependatur amori ; si pulvis exiguus totum se ad redamandũ collegerit : quem dum illa nimirum majestas in amore præveniens, tota in opus salutis ejus intenta conspicitur. S. Bernard. tr. de dil. DEO.

§. III.

§. III.

Amor Christi in nos, super illud Joannis 13.

In finem dilexit.

Figuræ.

Ex Veteri, & Novo.

Deorsum ad pedes ejusdem tunicæ per circuitum, quasi mala Punica facies-mixtis in medio tintinnabulis. Ex. 28. 33. Rupertus l. 13. in Jo. qui sunt fines tunicæ Sacerdotalis, nisi extrema vitæ Domini nostri? quæ sunt mala Punica valdè rubentia? nisi ejus, quâ majorem nemo habet, charitatis opera. Hæc utique mala finibus suæ tunicæ appendit: quia *cùm dilexisset suos, qui erant in Mundo, in finem dilexit eos*; scilicet suam pro amicis suis animam ponendo. Tintinnabula verò, clarissima sunt dilectionis ejus verba; quibus eos in prædicta cœna instituit, & pro ipsis deinceps Patrem rogavit. Luc de Arcon. in Is. 3. Petrus Cell. Abb. lib. de pan. c. 1. videntur mihi tintinnabula pronunciare ea, quæ cum Apostolis habuit JEsus in ultimo sacrosanctæ cœnæ. Mala Punica, seu granata, habent coronas: divinus enim amor in fine quasi coronatus apparuit. Is. 6. 2. *Duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus.* Nota: obvelant caput, id est, Divinitatem; sic quoque pedes Ejus extrema Christi opera. Sicut divina natura transcendit nostrum intellectum, sic & opera, ac amor, finis vitæ. Sylv. in Jo. 13. q 15.

In fimbriis aureis. Psal. 44. 14. Aurum Symbolum amoris. Paschasius in hunc psalmum: quia in fine vitæ tota perfectio quæritur. Aloys. Novar. agn. Euchar.

Pedes ejus sicut in camino ardenti. Apoc. 1. 15. S. Greg. hom. 2. in Ezech. illud Is. 31. 9. expendes: *Dixit Dominus, cujus ignis est in Sion, & caminus ejus in Jerusalem*; ait, plus est, caminum esse, quàm ignem: quia esse ignis & parvus potest; in camino autem vastior flamma succenditur; non sinè mysteriô pedes Christi hîc non tantùm in igne, sed in camino apparent: nam licèt Christus per omnem vitam à primo instanti suæ conceptionis fuerit in igne charitatis erga nos; sicus visus à Moyse in Rubo Ex. 3. 2. per quod Incarnationis mysterium denotatur, juxta S. Cyrill. Alex. tamen modò pedes ejus, id est, ultima vitæ periodus, non dicuntur esse in igne, sed caminô, seu fornace ardenti. *Cùm dilexisset suos.* Sylv. hîc.

Ex Patribus.

Alii ex Græco: *perfectissimè* seu *vehementer dilexit eos.* Alii ex Hebr. *in victoriam*, seu *contentionem dilexit eos.* Sylv. in Jo. 13. c. 5. Tam alta mysteria hæc particula continet ut ad illius finem non sit pervenire. S. Aug. tr. 55. in Jo. quid est *in finem*? nisi in Christum. *finis enim legis Christus.* Rom. 10. 4. in seipsum dilexit, ut ad ipsum, tanquam finem, transirent ex hoc Mundo, & cum eo perpetuò uniantur. S. Cyrill. S. Thom. S. Bonav. in finem, id est, úsque ad mortem. Sylv. in Jo. 13. q. 9.

Alii legunt, ùt suprà, *in contentionē.* Exivit hodie Christus in contentionem cum Patre, cum Sapientia sua, cum Majestate, cum morte cum amore, cum odio hostium. Exiit quasi in contentionē cum Patre, dum hominum causam agit, pro eis satisfaciens, & rogans. II. Cum sapientia Is. 65. 2. *Expandi manus meas totâ die ad populum incredulum,* sunt verba crucifixi ad Judæos, ait Theodoretus. Vocat incredulos, & obduratos; cùm dicat Seneca ep. 92: non est ars, quæ ad effectum casu venit; Sapientiæ ars certum petat. Verum verùm est, quòd Sapientia certum petat; Christus tamen vocat, quos certè sciebat non venturos. Sic erat avidus divinus amor nostræ salutis; ut quasi præmineret Divinæ Sapientiæ. III. Cum majestate exiit in contentionem, pedes lavans. Exiit in contentionem cum hostibus; an illi magis odisse, aut ille valeat amare. Contendit morte; an illa fortior suô amore? Thr. 3. 3. *tantùm in me vertit, & convertit, manum suam.* Si enim omnia mala, & dolores, conferantur cum Christi doloribus, quasi nullæ esse videntur. Id. q. 14.

In finem. Id est, dilectionem erga eos eoúsque perfecit, ultra quod non posset augeri: videlicet, ut animam suam poneret pro illis. S. Rupert. in Jo. lib. 11. hîc.

In finem. Excellentiorem erga homines in fine vitæ suæ dilectionem exhibuit quàm in primordio egerit; ut in eorum cordibus arctiùs infixa remaneret. S. Laur. Justin. de triumph. Christi agone c. 14.

In finem. Quid est, in finem diligere? nisi eis finem dilectionis, id est, dulcedinem fruitionis optare? S. Bonav. in Ps. 118.

In finem. Ad felicitatem, ad beatitudinem, quæ est illorum finis, dilexit eos. Cajetan. in Joan. *Dormite jam, & requiescite.* Matth. 26. 45. O grandis amor! verè in finem dilexit eos, cùm in tanta positus agonia, eorum procurat quietem. S. Bonavent. Medit. vitæ Christi c. 75.

Sciens JESUS, quia venit hora ejus &c. Joan. 13. 1. Horologium, antequam hora sonet, moderatè progreditur in circulo suo, lentéque ictus facit: cùm autem hora accedit, ità accelerat, ac tam crebros ictus facit; ut dissolvi totum, corruere, & perdi, videatur. Christus, divinum horologium, & vitæ nostræ sapientissimus moderator, & rector, antequam hora ejus accederet, moderatè res faciebat; ut inter eas esset aliqua distantia: modò prædicabat, modò infirmos curabat, modò defessus iter faciebat, modò pro peccatis nostris in montibus Patrem exorabat. Quando verò venit hora Ejus; ità accelerabat, ut totus dissolvi, & præ amore liquefieri, videretur. Jam agni cœnam celebrabat, jam Discipulorum pedes lavabat, jam se illis in cibum tradebat, jam eos dulcî prædicatione consolabatur. Philipp. Diez fer. 5. in Cœn Dom.

Christus suos in vita dilexit, & amorem usque in finem perduxit: non solùm usque in finem vitæ; sed usque in finem etiam amoris. Tres sunt gradus amoris: I. Cùm amicus pro amico divitias ponit. II. Cùm honorem in periculum adducit. III. Cum vitam in discrimen pro alio offert. Christus omnes suas divitias nobis dedit; imò corpus ipsum in cibum Angelos ad ministerium. Fecit honoris jacturam affectus tot ignominiis. Tandem vitam obtulit, non pro amicis solùm, sed etiam pro inimicis. Rom. 5. 8. *Commendat autem Charitatem suam Deus in nobis.* Id. ib.

§. IV.

Amor Christi in nos comparatur Matri ob tenerum in nos amorem.

Ex Veteri.

Apparuit Dominus Gen. 17. 1. Hebr. *El-shaddai.* q. d. ego sum fortis, & liberalis. *Dai*, id est, *sufficientia.* Alii DEum volunt à *dando* dici, sicut Jovem à juvando. 2. Saddai idem est, quod *uber*; *mann.* q. d. mammeus, quòd scilicet dulcis sit, ùt lac; quódque omnia eò charitatis affectu nutriat, quò mater infantem uberibus applicando fovet. Cornel. à Lap. in Gen. 17.

Meliora sunt ubera tua vinô. C. 1. 1. Cur. petens osculum, quod ore fit, non ait: quia meliora sunt labia tua vinô; sed dicit, *ubera?* Locò uberum multi legunt, *amores tui*: nam vox Hebræa *Dog*, tam ubera, quàm amorem, significat: & quia ubera pectus circumsepiunt, quod est amoris sedes, pro amore etiam usurpantur. Meritò igitur dona & amores Dei, ubera vocantur cunctis aliis amoribus meliores, & pretiosiores. Quid est Incarnatio Verbi, Adventus Spiritûs Sancti, Lex Evangelica, Baptismus, Pœnitentia, Eucharistia? nisi amores Dei? Ludov. de Ponte hìc. Ubera ei attribuit, quæ ad matres spectant: ut intelligamus qualitatem amoris ejus. Is. 46. 4. *usque ad senectam &c.* Cœteræ matres tantùm novem mensibus fœtum intra uterum gestant, fovent; post partum tribus tantùm annis lactant, fasciis involvunt, portant brachiis, cum eo ludunt, osculantur &c. At postquam filius adolescit, multa istorum cessant. Non sic Deus noster; sed tanquam piissima mater hæc munia nobiscum multò excellentiùs exercet per omnem ætatem. Id. ib. Exhor. 3. §. 2.

Osculetur &c. quia meliora &c. id est: utinam jam amorem Matris erga me ostendat: quia tua, ô Domine! materna ubera omnibus aliis amoribus, & delectationibus, sunt meliora. Id. ib.

Meliora sunt ubera tua &c. Doctrina, & lex tua; quàm vinum mordax Legis antiquæ; & minæ, quibus me terrebas. Malo amore duci, quàm timore; spe præmiorum, quàm metu suppliciorum. Id. Exh. 7. §. 2.

Osculetur me &c. Petiit sponsa sub metaphora osculi adventum Filii Dei in carne; sub eadem etiam petit adventum Spiritus Sancti. S. Bern. s. 8. in Cant. Spiritus Sanctus jure optimô Patris & Filii, vocatur osculum; quò se invicem osculantur; & quasi signum illius divini amoris quò se invicem semper amant. Attende Dei Patris maternam charitatem: cùm enim mater lactans filiolum unô ubere, si ille fastidiens illud respuat; non indignatur, nec infantulum deserit, sed potiùs mulcet, fovet, ac, ut placet illum, abscondit illud uber, & alterum profert, leniter invitans, ut sugat: sic Deus Pater, cùm in Mundum misit unigenitum, ut lacte suæ doctrinæ eum lactaret; Judæi, ad quos tunc missus est, ejus doctrinam, & vitam, fastidientes, eum omnino respuerunt: Misericordia tamen, tanquam pia Mater, hoc uber absondit in Ascensione; & in Pentecoste protulit alterum uber, mittens ad eos Spiritum Sanctum. Id. hìc Exhort. 8.

Dixit Sion, dereliquit me Dominus &c. nunquid oblivisci potest mater &c. Is. 49. 14. 15. Non dubium est, quin congregatio Sanctorum, quæ priùs fuerat in Judæis, & à Domino derelicta est, ista commemoret; & voce lacrymabili conqueretur, se esse derelictam. Cui respondit Deus naturali utens similitudine: si potest fieri, ut mater sui obliviscatur infantis, & ad partum viscerum suorum non flectatur misericordiâ; & ego obliviscar tui. Plus aliquid dicum: *etsi illa oblita fuerit*, vincens mentis duritiâ jura naturæ; *ego tamen non obliviscar* creaturæ meæ; & sanctorum animas semper in meo corde retinebo. S. Hier. hic.

Nunquid potest &c. q. d. non potest &c. Quis amor materno amori est similis? Et tamen videtis, quòd divinus maternum amorem excedit. Ergo si non timet homo ad matrem accedere, quam offendit; eò quòd ex natura filium diligit: multò minùs timere debetis redire ad clementiam summi Patris; de quo certum est, quòd magis quàm mater in infinitum nos diligit. S. Bonaventura serm. 74.

Ex Patribus.

Ad mamillam Patris, quæ curarum oblivionem inducit, nempe Verbum, confugimus. Clem. Alex. l. 1. pœdag. c. 6.

Quis pastor oves proprio pascit cruore? & quid dico, pastor? Matres multæ sunt, quæ post partûs dolores, filios tradunt nutricibus. Hoc autem ipse non est passus; sed ipse nos propriò sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat. S. Chrys. ad pop. Antioch. hom. 60. ad pop.

Redite parvuli ad sinum matris vestræ, æternæ sapientiæ; fugite larga ubera pietatis, Dei: transacta plangite, imminentia vitate. S. Greg. hom. 25. in Evang.

O Mater amorum ô Domine JEsu Christe! S. Idiota de div. am 6.

Præcellit omnem marternum, ac filialem, affectum Verbi Dei intensa charitas: néque humano valet explicari eloquiô, quô circa unumquemquè moveatur amore. S. Laur. Just. de triumph. ag. c. 5.

Christus offendens perquàm amabilem sinum divini sui amoris animæ devotæ, totam ad se attra-

attrahit, colligit, &, ut ità dicam, complicat omnes potentias illis in gremio suæ dulcedinis plusquam maternæ. Deinde ardens amor comprimit animam, & astringit super suavitatis suæ labia, & super ubera omnibus deliciis affluentia: deosculans sacrò oris sui osculò dat suas mammillas, vinò quòvis meliores degustandas, ac sugendas. St. Francisc. Sal. de div. æm. l. 7. cap. 1.

§. V.

Idem Amor Christi in Eucharistia.

Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Cant. 5. 1. Inebriamini, id est, satiamini. Pro charissimi Hebr. Dodim. amores, id est, sumus dilecti, & quasi ad ubera passi. Posset quóque Dodim accipi in ablativo; ut vertas, inebriamini amoribus, vel uberibus. Per amicos & Charissimos, S. Gregor, & alii, intelligunt quoslibet Fideles & justos, qui hîc invitantur à Christo ad Eucharistiæ synaxim: illa enim suo spirituali gustu, & dulcedine, quasi inebriat animam, ut, omnium oblita, non nisi Christum cogitet, & amet. Corn. à Lap. hîc.

Lac concupiscite. 1. Petri. 2. 2. Quodnam hoc lac? Clem. Alex. 1. pædag c. 6. per lac verbale, (sic enim ipse vertit) accipit Verbum incarnatum. Alii per lac accipiunt Eucharistiam Id. hic.

Quasi infantibus, ille qui erat Panis perfectus Patris, lac nobis semetipsum præstitit, quod erat secundùm hominem ejus adventus, ut quasi à mamilla carnis ejus enutriti, & per talem lactationem assveti manducare, & bibere Verbum Dei, & eum, qui est immortalitatis panis, qui est spiritus Patris, in nobis ipsis eum continere possimus. S. Irenæus l. 1. c. 74.

Non videtis, quantâ infantes animi alacritate, mamillas arripiunt, quâ pressione papillis infigunt labia? Non minore cupiditate nos quóque ad hanc mensam, & ad hujus calicis spiritualem accedamus papillam; imò verò majore desiderio, quasi lactentes pueri, gratiam spiritûs sugamus. Unus sit nobis dolor, una mœstitia; si hôc alimentò spirituali privemur. S. Chrysost. in Matt. hom. 83. in Matth. 23.

Quasi infantibus ille, qui erat Panis perfectus Patris, lac nobis semetipsum præstitit, quod erat secundùm hominem ejus Adventus: ut quasi à mamilla carnis ejus enutriti, ac per talem lactationem assueti, manducare, & bibere, Verbum Dei; & eum, qui est immortalis panis, qui est Spiritus Patris, in nobis ipsis eum continere possimus. S. Irenæus l. 4. c. 74.

§. V.

Idem Amor Christi in Passione, & Cruce.

Ex Veteri, & Novo.

De utero tuo. Gen. 15. 4. Omnes fideles nati sunt de utero Christi: quia eos per Passionem in Cruce peperit, cùm de latere ejus sanguis nostræ redemptionis, & aqua nostræ ablutionis, exivit. Hugo Cardinal. hîc.

Collidebantur in utero ejus parvuli Gen. 25. 22. *Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones* Matth. 27. 38. Videtur mihi Crucifixus, Rebeccæ non absimilis, qui in suprema illa lucta doloris, ùt parturientis Esau simul, & Jacob, patitur in suo utero charitatis colluctantes. Dum enim alter è latronibus Christum blasphemantem increpat; planè fratrum lucta instauratur. Sed Christi eò, non suâ sed nostrâ sterilitate, infœcundior partus, quàm Rebeccæ; quod illa ambos in lucem edit, Christo verò ex geminis alter ad gehennam, alter ad regnum nascitur. Porrò Rebecca semel pertulit in fœtu luctam; Christus verò semper passus est improborum cum probis, pro se, & contra se, concertantium certamen. Oliv. l. 10. Strom. hîc.

In me sit ista maledictio. Gen. 27. 13. S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 58. Rebecca Apostolicâ, ut sic loquar, animi magnitudine, prædita, imprecationem suscipere minimè dubitavit; ut ipsius filius benedictionem consequeretur. Atque bonis quidem ipsi cedebat, mala autem ipsa sola sufferre parata erat, dicens: *in me sit ista maledictio, fili mi.* Ecce Crucifixi plusquam maternam charitatem; qui in cruce extentus, & confossus; pro nobis maledictum factus, imprecationem suscipere non dubitavit. Atque bona quidem discipulis, & omnibus hominibus, cedebat; mala autem, dolores, opprobria ipse solus sustinuit. Did. Baeza l. 1. cap. 9. §. 10.

Expandi manus meas Ps 142. 6. Extendit manus in cruce ad amplexandum nos; &, ut nos ipsum amplectamur in amore, sicut mater extendit brachia sua, ut puer ad eam amplectendam veniat. Hugo Cardin. in Psalm. 77.

Cervæ charissima. Proverb. 5. 19. Christus assimilatur cervæ propter modum pariendi: incurvatur enim cerva, ut pariat Job 39. 3. Sic Christus, ut pareret nos DEO Patri, incurvavit se, id est, humiliavit, *formam servi accipiens*, usque ad mortem Crucis. Id. hîc.

Sub arbore malo suscitavi te. Cant. 8. 5. Septuag. Arab. & alii ex Hebræo vertunt: *ibi magnò dolore, & cruciatu, parturiit te mater tua.* Aptè Titelmannus sic exponit: In Cruce CHRISTI materna pietas, & misericordia, quasi mater puerpera, te parturiit immensò cruciatu. Cornel. à Lapid. hîc.

Qui portamini à meo utero. Is. 46. 3. Nota familiariter se dicit Christus Matrem: peperit enim nos cum dolore magno, in lecto duro satis, id est, in Cruce. Est ergo Christus mater: nihilominus est & Pater; sed Pater creando ex nihilo, mater pariendo in dolore. Hugo Card. in Gen. c. 15. v. 4.

Mulier, cùm parit, tristitiam habet. Jo. 16. 21. Appositè Christus Passionis, & mortis suæ tempus comparat parturitioni, resurrectionem verò gaudio post partum. Christus enim in Passione cruciatus fuit doloribus, & angoribus,

ad instar mulieris parturientis ; at peractô partu, cùm se meritô mortis suæ resurgentem vidit, nósque similiter resurrecturos cognovit ; mirè gavisus est, & magnô gaudiô Apostolos, & omnes Fideles, perfudit. Corn. hîc.

Si tentationum sentis aculeos, exaltatum in ligno serpentem æneum intuere ; & fuge, non tam vulnera, quàm ubera Crucifixi. Ipse erit tibi in Matrem ; & tu eris ipsi in filium. S. Bern. ep. 351. ad Hugonem Novitium.

Mater omnium viventium Cruce pendens Sapientia, DEI latus aperuit ; sicque peremptos ad vitam sacrosancti sanguinis sui profluviô revocavit. S. Petr. Dam. 2. ep. 18.

Accusabat fœmina injustitiæ PP. Franciscanos : quæ rei domesticæ causata supellectilem cùm ampliorem vellet, desiderabat receptum in illum ordinem Doctorem filium suum restitui ; & filius maternis lacrymis factus cereus coram Crucifixo orabat, quasi valediceret, seu veniam peteret discedendi, sub specioso titulo Matris inopiæ adjuvandæ. At simul ex aperto Christi latere sanguinem, simul ex ejus ore voces advertit : ego te cariùs nutrivi, quàm mater tua : non me debes deserere propter matrem. Valuit cordi roborando ea vox, & ille instatione sancta nullis matris artibus potuit dimoveri. S. Antoninus 3. p. tit. 24. c. 9. §. 7. Suge, inquit S. Bern. ep. 351. suge non tam vulnera, quàm ubera Crucifixi : ipse erit tibi in Matrem ; tu illi eris in filium. P. Nadasi anni Crucif.

§. VI.

Amor Christi in nos comparatur Gallinæ.

IN tegmine alarum tuarum sperabunt. Ps. 35. 8. id est, protectione, quam facis alis tuis ; id est, in brachiis tuis extensis in cruce. Et alludit ei, quod dicitur Matth. 23. 37. *Quoties volui congregare &c.* D his alis dicitur Malach. 4. 2. *Orietur vobis timentibus & sanitas in pennis ejus.* In illis enim brachiis Christi sic extensis est sanitas : quia ibi nos sanavit à peccatis nostris. Hugo Card. hîc.

Ob umbrâsti super caput meum in die belli Ps. 139. 8. Sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas suas, ut pulli subeant, & habeant tutum refugium : sic nobis parata, & quodammodo dilatatô sinu, extensa est summa illa, & ineffabilis, pietas Domini nostri. S. Bernard. s. 4. in Psalm. qui habitat.

Quemadmodum gallina &c Matth. 23. 37. Gallina assiduè gemit, & clocitat ; ut, licèt pullos non videas, Matrem tamen ex voce, & singultu, agnoscas : cùm passeres, hirundines, ciconias, cæterásque aves, non agnoscas esse matres, nisi dum pullis in nido incubant.

Nullo aliæ aves sic infirmantur cum pullis suis, sicut gallina ; in qua raucescit vox, ait Augustinus in Ps. 58. Fit hispidum totum corpus, demittuntur alæ, plumæ laxantur, & vides circa pullos nescio quid ægrotum : & ea est materna charitas, quâ invenitur infirmitas. Sic Christus congregavit omnes gentes, tanquam gallina pullos suos ; qui infirmatus est propter nos crucifixus, consumptus, &c. Cornel. à Lapid. hîc.

Videamus, quid sibi hoc velit, quòd Dominus se gallinæ magis, quàm alteri animali, voluit comparare ? Quia, ut à Sanctis Patribus tenetur, ideò factum est : ut exprimatur incomparabilis affectus charitatis : nullum enim animal circa pullos suos tantâ compassione movetur, sicut gallina : fit enim, totô corpore hispida, voce rauca, totô fervens animô, & omnibus membris infirma, & usque ad supremum defectum perveniens. S. Bern. tr. de pass Dom. c. 5.

Alas habere Deus dicitur pro eo, quòd, more avis electos suos, tanquam pullos, sub se jungit, fovet, & ab insidiis diaboli, & malorum hominum, protegit. Ps. 16. 8. *sub umbra alarum tuarum protege me.* S. Anselm. de vestim. membris &c.

Quia Christus venerat congregare, sicut gallina, pullos suos, ovum protulit Verbi, per quod Ecclesiæ germina sancta nutrirentur. S. Petr. Chrysol. s. 55.

Extensis brachiis Christus in cruce totum corpus suum infrà se positum complexus est ; & sub alis crucis aggregatô genere nostrô ; ibi & protexit, & fovit, ubi nihil posse putabatur. Et in quo virtus æstimatus est, maximæ victoriæ vexilla erexit quia neque mors in eum usquequáq ; prævaluit, néque Pater ullô modô negare Filio indulgentiæ privilegium potuit ; quod ad pedes ejus prostata charitas postulavit. Moyses, cùm levaret manus, vincebat. Ex. 17. 11. Arnold. Carnot. Abb. tr. de 7. verb. Dom.

Pulchrè se gallinæ hîc comparat, qui Herodem alibi vulpem appellat : *ite dicite vulpi illi.* Quemadmodum vulpes pullis insidiatur, ità Herodes Domino JEsu Christo juges protendebat insidias, ut eum morti traderet. Haymo hom. festo S. Steph. Extendit manus, ut in ulnas suscipiat, & congreget filios DEI dispersos. Thephylact. in Matth. 27. 31.

Comparat se Dominus gallinæ. Gallina fit ferox aquila, cùm pullos suos ab aliquo lædi, aut tangi, perspicit. Sic Christus se præbet ferocem leonem in eos, qui filios suos lædunt. Hanc protectionem notat David Ps. 30. 21. *Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum.* Philipp. Diez Dom. 3. Quadr. fer. 4.

§. VII.

Amor Christi communis, & æqualis in nos.

Ex Veteri.

EGo sum DEus Patris tui, DEus Abraham, & DEus Isaac, & DEus Jacob. Ex. 3. 6. Cur singulorum Deus esse dicitur, & eorum unicè ; ac si non simul omnium existeret ? & tu bone omnipotens ; qui sic curas unumquémque nostrum, velut solum cures ; & sic omnes, tanquam singulos curares, & diligeres. S. August. lib. 3. cap. 11.

DEus

Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob misit me. Ex. 3. 15. Orig. hom. 22. in Matth. non dixit, Deus Abraham, Isaac, & Jacob; sed Deus; Isaac, & Deus Jacob Abraham Deus Abraham totum habebat Deum, Isaac totum habebat Deum, Jacob totum habebat Deum: ideo non dicitur in commune Deus eorum; quasi singuli eorum totum habeant Deum. Ità Deus est omnium, acsi uniuscujusque esset Deus tantùm. Sylv. in Jo. 12. q. 4.

Pones super mensam panes Propositionis in conspectu meo semper. Ex. 25. 30. sed cur 12. & non plures? nec pauciores, & paris magnitudinis, ac ponderis? Respondet Abulensis q. 10. in c. 12. Matth. quia offerebantur pro 12. tribubus Israel: & si unus panis esset major alterò, putaretur, quòd aliqua tribus erat apud Deum major, quàm alia. Did. Niss. 5. Dom. 13. post Pent. §. 1. S. Chrysost. 2. de Ascens. Elias ascendens pallium reliquit Eliseo; Jesus autem ascendens, gratiarum dona in Discipulos dimisit; quæ non unum prophetam, sed infinitos Eliseos, efficiunt; atque multò, quàm ille erat, majores, & illustriores.

Exaltatum est cor meum in Deo meo. 1. Reg. 2. 1. Non simpliciter dixit in Deo, *sed in Deo meo*: sibi ipsi usurpans eum, qui toti orbi communis est. Dicebat Deus Ex. 3. 6. *Ego sum Deus Abraham, Isaac, & Jacob;* non contrahens suum imperium, sed extendens potiùs; quod non tam multitudine subditorum, quàm eorum virtute, censeri vult. Neque enim tantùm Deus cœli, & terræ, & maris, & eorum, quæ in eis sunt, appellari gaudet; quantùm si Deus Abraham, & Isaac, & Jacob, vocetur. Et quod in hominibus non solemus, in Deo videre licet, apud homines enim à Dominis servi appellationem sumunt; & ità omnes ex more loquimur: ille, vel ille Procurator, aut dispensator ille, vel illius ducis, aut Præfecti; nemo autem sic loquitur: ille vel ille Dux aut Præfectus illius Procuratoris, aut Dispensatoris. Hoc & Paulus dicebat Hebr. 11. 16.

Ideo non confunditur Deus, vocari Deus eorum. Quare non erubescit? quia hospites, inquit, sunt, & advenæ. Erant hospites, quòd orbem universum despicerent; & parvi facientes terram, ad cœlestem illam civitatem respiciebant. S. Chrysost. tom. 6. hom. de Anna.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. id est, Virginis Filius. *Campi*, non horti: quia omnibus volentibus ad delectabiliter intuendum, ac suaviter odorandum, expositus, non in horto, non in lecto, vel in domo singulariter possidendus, vel incluso. Hugo Card. hic. Flos horti clausus est; flos campi communis est omnibus. S. Bonav. 3. in resur. Dom. Floribus domesticis, qui inclusi sunt, nullus potitur, nisi Dominus; sed quilibet floribus campi pro libitu potiri potest; quia hi parvis, & magnis, communes sunt. Did. Stella de amore medit. 31.

Sicut malus inter ligna sylvarum Cant. 2. 3. Non dicitur malus consita in horto concluso, sed in aperta sylva, vel sylvis: quia omnibus est exposita, omnesque possunt ejus pulcherrimo frui aspectu, ejus suavissimâ fragrantiâ recreari, ejusque dulcissimus fructibus frui. Lud. de Ponte hic §. 1.

Una est columba mea. Cant. 6. 8. Intendit sponsus discrimen magnum assignare inter reges, & principes sæculi, seu quosvis homines; & ipsum Deum: quòd illi plurimas res habent dilectas, inter quas dividunt cor, & amorem, suum; ità ut quò in plures dividitur, eò sit minor singulis; at Christus, etsi plurimas intrà Ecclesiam habeat animas, tanquàm sponsas sibi dilectas; ità tamen singulas diligit, ac unam; & unam, sicut omnes; non partiendo amorem. Id. ib. Exh. 3. §. 3.

Erudire Jerusalem; nè fortè recedat anima mea à te. Jer. 6. 8. Ubi vides, Deum seipsum appellare populi sui animam; quòd ipsi, velut anima corpori, vitam inspiret; Et expende: sicut anima tota est in toto corpore, & tota in minima parte: sic Deus cujusvis hominis saluti, ac totius Mundi conservationi, & bono, intendit. Incertò authore.

Ista est Jerusalem; in medio gentium posui eam. Ezech. 55. S. Cyrill. Jerol. catech. 3. medium terræ est Golgotha. Non meus est hic sermo; propheta dicit: *operatus est salutem in medio terræ* Ps. 73. 12. S. Chrysost. hom. de Cruce, & latrone: nè putares, pro illa tantùm plebe, id est, Judaica oblatum Christum; ideo foras civitatem, ideo foras muros: ut scias, sacrificium esse commune. S. Leo s. 9. de Passione: ut Crux Christi, non templi ara esset, sed Mundi. Sylveira in Joan. 19. c. 13. q. 1.

Ex Novo.

Ubi est, qui natus est? Matth. 2. 2. Sed ibi eum non invenerunt. S. Cyprianus: injuriam facitis Divinitati; si illum in domibus quæritis. Non quærendus in domo privata; sed foris: quia *flos campi* communis omnibus. Paoletti in festo Circumc.

Pater noster, qui es in cœlis Matth. 6. 9. Hugo Card. *noster* dicit, non meus: ut ostenderet, quòd non unius, sed multorum Pater est, & in hoc sublevat, & confortat, spes nostras. Pater quasi centrum domûs suæ; à centro lineæ ducuntur æquales ad circumferentiam. Ps. 127. 3. *filii tui, sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ*; non est unus in angulo. Lud. Alvarez Joseph illustr. Jll. 30.

Quia Dominus his opus habet Matth. 21. 3. Necessariusne homuncio unus Creatori? tanti ducit Deus unum hominem, ut cum ipso quodammodo omnia possidere videatur, sinè ipsò nihil. Joan. 13. 3. *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus.* Theophylact. hoc est, quòd credidisset ei hominis cujuslibet salutem. Matth. 21. 5. *Ecce rex tuus venit tibi.* Nota particulas: dicite filiæ, *tuus, tibi.* Cur non dixit: venit omnibus? ut suum cuilibet homini ostenderet affectum, cuilibet homini se totum dat; quia quilibet Deo omnia esse videtur. Ant. de Escobar tr. 3. Colloq. Chr. l. 8. obs. 3.

Et multi in nativitate ejus gaudebunt. Luc. 1. 14. Quare dicitur, quòd *multi* gaudebunt, & non omnes? Resp. Beda hic: notandum, quòd natô Præcursore multi gaudebant; natô autem Dominô annuntiat angelus gaudium magnum, quod erit *omni* populo: quia scilicet hic salutem multis prædicare, ille omnibus, qui velint, venit donare. Hoc enim discrimen inter salutem; & bonum datum à Deo, & ab homine: quod enim est à Deo largitore, ad omnes se extendit; quod verò ab homine, ad paucos. Sicut etiam dixit angelus Zachariæ: *uxor tua Elisabeth pariet tibi filium* Luc. 1. 13. at B. Virgini: *ecce concipies in utero & paries filium.* Luc. 1. 13. Sed cur sicut Zachariæ, *non est* appositum *tibi*? S. Chrysol. s. 142. quia *Sanctum vocabitur Filius Dei.* Qui filius Dei est, omnibus nascitur: filius verò hominis particularibus tantùm, scilicet tibi. lib. Sylv. hic q. 19.

Missus est angelus Gabriel à Deo in civitatem Nazareth. Luc. 1. 26. Quare Nazareth eligitur ad verbi incarnationem? R. ex Beda l. de locis Sanctis: Nazareth muros non habet; ideo generatur in ea rex cœli & terræ: verus enim rex debet esse in loco patenti, & manifesto; ità ut nullum detur impedimentum, quò minùs sui possint ad eum accedere: & ideo dicitur *flos campi.* Sylv. hîc q. 14.

Salutavit Elisabeth. Luc. 1. 40. Cur Christus Joannem, & non alium, visitat? Venit Dominus in utero matris suæ ad Joannem; & postquam natus est, venit ad Simeonem, Luc. 2. 25. Magna Dei miseratio, quæ nullum despicit; magnos, & parvos, visitat, omnes amplectitur. Sylv. hîc q. 13.

In templo sedentem in medio Doctorum. Luc. 2. 46. Fons qui in media platea cunctis patet, plus commodi omnibus affert, quàm qui absconditus est. Ità Christus semper reperitur in medio. Did. Stella hic.

Et descendens cum illis stetit in loco campestri Luc. 6. 17. S. Bonav. descendit, & stetit in loco campestri, planô, & communi: ut omnes possent accedere ad audiendam sapientiam ejus. Sylv. hic q. 1.

Spiritus, ubi vult, spirat, & vocem ejus audis. Jo. 3. 8. Cur spiritus, Dei magis spiritus sive aëris, ac venti, quàm ignis, aut aquæ, nomine describitur? ut instruamur, quàm communis velit esse: nam cætera elementa quidem ad unius pertinere dominium possunt, ut dicat, mea est hæc aqua, meus ignis, mea terra; verùm, meus est hic ventus, meus aër, nemo verè dicere potest; cùm hæc nullius privatæ jurisdictioni subsint. Did. Nyss. Dom. 1. Quadr. §. 6.

Vulpes foveas habent. Luc. 9. 58. & volucres cœli nidos. Filius Dei ubique in medio. Ipse non habet nidum, foveam ignorat, angulum nescit; locum illum eligit, unde pateat omnibus. Petr. Dam. serm. de S. Victore.

Multis autem turbis circumstantibus Luc. 12. 1. scilicet Christum; ità ut ipse fuerit in medio eorum, nullum repellens; Dion. Carth. hic.

Transibat per mediam Samariam. Luc. 17. 11. Deus communis omnibus. Transibat per mediam Samariam, & Galilæam, ut parî mensurâ lumen suum quaquaversum explicaret, pariterque se omnibus exhiberet. Clem. Alex. Exhort. ad Gent. nullis celatum est Verbum: lux est communis, omnibus illucescit hominibus; nullus est in verbo cimmerius; Quæ postrema verba Gentianus Hervetus in Scholiis sic exponit: Cimmerii populi Septentrionales sunt; qui, velint, nolint, coguntur perpetuò esse sub tenebris. Did. Niss. D. 13. Pent. §. 1.

Pax vobis Luc. 24. 36. Quærit S. Laur. Just. l. de ag. Christi c. 26. cur in privatis apparitionibus Christus non sit precatus pacem? Respondet: propterea: nè tollendo pacis materiam diabolus inveniret; quemadmodum & prioribus, ità & reliquis, voluit apprecari. Per pacem intelligit Christus omne bonum; inde non dat eam privatis allocutionibus, sed communibus: quia bona sua ad privatos non coarctabat Sylv. hic c. 4.

Sic Deus dilexit Mundum. Jo. 3. 16. Cur non dicitur: quòd Deus dilexerit homines sed *Mundum*? Cajet: homo pars est Mundi; & bonum partis bonum est totius. Parque fuit ut Creatori Mundi assignaretur potiùs dilectio totius, quàm partis. Nullus in Deo particularis affectus: Deus enim nihil màgis intendit, quàm misericordiam suam ad omnes extendere; nil màgis refugit, quàm quod particularitatis notam inurere potest. Sylveira hic q. 50.

Philippe, unde ememus panes, ut manducent hi? Joan. 6. 5. Non priùs de divitibus, aut nobilibus curat; sed æquè sollicitus est de omnibus: *ut manducent hi*: & ideo dignum regnô censent, *ut raperent eum, & facerent eum regem. 1. Cor. 11. 21. alius quidem esurit; alius autem ebrius est. Psal. 47. 10. suscepimus Deus misericordiam tuam, in medio templi tui.* S. Aug. legit: in medio populi tui. Dan. 1. 10. *Timeo Dominum meum regem.* Quid timet Eunuchus? omnibus pueris æqualiter providere jussus fuerat: si ergo inæqualitatis judicium marcidi vultus exhibeant, capitalem timet pœnam. Alvarez Illustr. 30.

Si quis sitit. Jo. 7. 37. Non dixit, si qui sitiunt; sed singulariter ad unum sitientem invitandum se accinxit. Chrysost. si quis desiderat, hunc solum voco. Profectò, si vel unus homo sitiat, hunc voco, uni me totum impendam.

Ego sum lux Mundi Jo. 8. 12. Deus est communis omnium. q. d. ex mente Hugonis, & Toleti: Sum lux Mundi, non Galilææ tantùm, non Palæstinæ; sed Mundi totius: illuminans scilicet Mundum luce naturæ, fortunæ, gratiæ, doctrinæ. Did. Niss. Sabb. post Dom. 4. in Quadrag. §. 1.

Ego sum via. Jo. 14. 6. S. Thom. lib. 2. de regim. Princip. c. 12. viæ communes sunt omnibus jure quôdam naturæ; propter quod prohibentur à nemine occupari, nec ullâ præscriptione, nec ullô quôcunque temporum cursu, jus de eisdem posset alicui acquiri.

Stetit in medio Jo. 20. 19. ad æqualem participationem, & visionem communem discipulis

pulis se condonans ; & eos salutat salutatione, quâ eos alios docuerat salutare. *In quamcunque domum &c.* Luc. 10. 5. quod docuit, fecit ipse, qui fuerat resurgens à mortuis. Incertò authore.

Venit JEsus , & stetit in medio Joan. 20. 19. Proprius locus JESU medium est ; scilicet in cœlo , in utero Virginis , in pecoris præsepio , in crucis patibulo. In cœlo ; unde Apoc. 7. 17.

Agnus , qui est in medio throni , id est, in sinu Patris ; in utero Virginis Is. 12. 6. *quia magnus in medio tui sanctus Israel.* Anton. de Pad. Dom. 1. Pasch.

In similitudinem hominum factus Philipp. 2. 7. *hominum* dicit, non hominis : quia nullius singularis hominis formam in se suscepit, sed omnibus se cœquavit. S. Bern. serm. de Pass. Dom. Christus in universali hominum miseria pressiùs , & profundiùs se immersit : ideò *habitu* , & omni habitu , *inventus est* , *ut homo* : nec in eo , quantùm ad naturæ debitum , signum aliquod singularitatis apparuit. Sylv. in Luc. 4 q. 7.

In medio candelabrorum aureorum. Apoc. 1. 13. Christus tam in veteri , quàm novo testamento medium tenet. Is. 12. 6. *magnus in medio tui sanctus Israel. Joan. 1. 26. medius vestrum stetit.*

In medio candelabrorum , id est Ecclesiarum : ut ostendat , se omnibus esse communem , & à nemine recedere longiùs , ad neminem accedere propiùs ; sed omnibus æqualiter adesse , & prodesse. Galfrid. Alb. tr. 34. non dissimulemus , vel excusemus ; in medio est , omnibus sese offerens , omnes , vocans. Quòd si ille in medio est ; quid tu miser angulum quæris , diverticula captas ? omnibus sese Christus exhibet , medium omnibus offert auxilium , & exemplum. Sylv. hîc. q. 41.

§. VIII.

Libenter nobiscum manet.

Ex Veteri.

Aut dimitte illis hanc noxam , aut dele me de libro tuo , quem scripsisti Ex. 32. 32. Quid voluit Moyses , cùm se deleri de libro Dei voluit ? Rupertus ait , tantundem fuisse , acsi , consuetudini illius renuntiare , ac nolle illô deinceps familiariter se uti , dixisset. Dulcis quædam comminatio fuit , & amica simulatio , nata ab experientia ; quâ Moyses didicerat, quantùm Deus oblectetur consuetudine hominum. Rupertus ait : videre sibi videtur, Majestatem cœlis omnibus , ac terris tremendam , de solio suo surgere , & accedere vulneratô corde ; rogare amicum quasi discedentem , nè deserat se ; dicentemque : ego *ostendam tibi omne bonum.* Did. Niss. die Jovis Sancto §. 6. Id. in illud : *cum dilexisset suos.* Tanti æstimet Deus hominem , ut velut oblitus angelorum , totas suas delicias in unius hominis consuetudine positas habeat.

Deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Prov. 8. 31. S. Laur. Just. serm de Euch. exhibuit se , ut tuæ peregrinationis sit comes , ignorantiæ tuæ lux , infirmitatis tuæ remedium ; tecum habitet , de te lætetur , suis tecum deliciis perfruatur ; quemadmodum testatur : *deliciæ meæ &c.* Non quidem ut suas à filiis hominum captet delicias ; sed ut cum filiis hominum communicet proprias. Aloys. Novar. Agn. Euch.

Indica mihi ubi pascas , ubi cubes , in meridie. Cant. 1. 6. Cui sponsus : *si ignoras te , ô pulcherrima mulierum , egredere* , & abi. v. 7. q. d. ait Justus Orgelit. Nè oberres , me extra te quærendo , ullô modô : in te quippe , ubi hactenus non quærebar , tanquam in meridie , requiesco. q. d. Fierine potest , ut hoc ignores , & quæras , ubi ego quiescam ? Teipsam certò ignoras , quæ nescis , quòd in te conquiesco : cui omnis est in te unâ , ac solâ quies , omne solatium , & oblectamentum. Idcirco noli deinceps quærere , ubi cubem ; in te enim requiesco. Did. Niss. die Jovis S.

Ostende mihi faciem tuam Cant. 2. 14. Quid exigis à dilecta ô dilecte ? nunquid non sæpius decoram faciem ejus vidisti ? cùm dixisti ei : *pulchra es amica mea Cant. 1. 14. pulchræ sunt genæ tuæ.* v. 9. Nunquid non vocem ejus audisti ? quæ crebro tibi locuta est ; cùm dixit : *osculetur me osculô oris sui Cant. 1. 1. trahe me post te* v. 3. pulcher es dilecte. Cur ergo rursus petis : *ostende &c.* sed ardenter se amantium hoc est , ut nunquam mutuô aspectu , & colloquiô satientur ; sed semper se ampliùs conspicere , & alloqui , concupiscant. Lud. de Ponte hîc Exh. 26.

Quàm pulchra es amica mea ! Cant. 4. 1. & mox subdit : *veni de Libano , sponsa mea , veni.* v. 8. Cùm eam vocat pulchram ; utique cum præsente loquitur. Cur ergo , tanquam ad absentem , dicit : *veni !* S. Bern. s. 29. in Can. vehementis affectus argumentum est , quòd tertiò vocat. Vocat eam non quòd abesset ; sed quia aliquantulum distabat : præ amore propinquiorem sibi cupit ; etiam parvam distantiam non ferens. Sylv. in Joan. c. 20. q. 6.

Vocabitur nomen ejus Emmanuel , hoc est , nobiscum Deus ; butyrum , & mel comedet. Is. 7. 14. 15. Id est, plurimum se oblectabit. q. d. Quando , verbum caro factum , cum hominibus conversabitur ; tunc suas voluptates ex eorum consuetudine habebit , tanquam si butyrum vel mel comederet : de quo tamen scimus , ad quantos dolores sit natum , & destinatum. Did. Niss. Sabb. post Cin. §. 4.

Ex Novo.

Simile est regnum cœlorum homini Patrifamilias Matth. 28. 1. Dicitur *Deus homo* propter amorem , quô homines diligit : & quia hominum est conditor. Insensibilibus creaturis omnia simul Deus in principio dedit ; soli totum splendorem ; lunæ , stellis , ac cœlo , omnem.

nem, quam habent, influentiam. Homini verò noluit cuncta beneficia facere; quæ ei divisim collaturus erat: ut ea homo frequenter peteret. In quo manifestatur peculiaris voluptas, quâ Deus, (si ità dici fas est) efficitur cum hominibus conversari: & quantùm gaudent, ut crebrò se divinis ejus oculis offerant. Philippus Diez 2. parte Quadrag. Dom. in Septuag.

Ecce Ego vobiscum sum. Matth. 28.20. Sic est Christus cum Ecclesia 1. per gratiam inhabitando corda fidelium. 2. Per Sacramentorum præsentiam. 3. Per continuam providentiam, protectionem, atque multiplicem efficientiam suæ potestatis ac pietatis in nos. Dion. Carth. hic. *Ecce ego vobiscum:* scilicet in Sacramento altaris. S. Vinc. Ferr. serm. in Ascens.

Ipse solus erat in terra. Marci 6. 47. Bonus JESUS tam ardenter amat hominem; ut, licèt suâ majestate, & magnitudine, sit comitatissimus; solus tamen sibi agere videatur, quando extra societatem hominum degit. Quomodo solus erat, quem sua semper magnitudo circumstat, quem angeli tantò numerò stipant? Vide, quàm tenere homines amet, qui solus sibi degere videtur, cùm absque hominum consortio agit. Did. Niss. Sabb. post. Ciner. §. 4.

Et venit Nazareth, ubi erat nutritus. Luc. 4. 16. Et Marci 6. 1. dicitur: *abiit in patriam suam.* Christus, ùt testatur Jo. 3. 31. Qui de cœlo venit super omnes est. Ergo patria ejus cœlum est. Quomodo ergo terrenam urbem dicit patriam suam? adeò amat cohabitationem hominum Christus, ut suam patriam dicat. Sylv. Addit. in Marc. Luc. hîc.

Exi à me, quia homo peccator sum. Luc. 5. 8. Si Deum procul à te cupis, quia peccator es; cur illum rogas, ut exeat à te? & non magis tu ab illo fugis? tu abscede, non recedat ille. Nimirum tam solers est peccatoris venator Christus; ut frustrà illum sit declinaturus, quisque insequentem habebit à tergo monentem misericordiam. Videt Petrus, tam cupidum salutis nostræ. Dominum evitari non posse, nisi fortè fatigatus ipse recedat. Samaritana id testatur & latro, illa in contumeliis Magistrum experta, hic inter blasphemias nactus Salvatorem. Oliv. Strom. l. 13. hic.

Dimittit nonaginta novem in deserto. Luc. 15. 4. Dominus cœlum vocat desertum: quià ibi, quod maximè diligebat scilicet homo, non erat. Cùm quis alium valdè diligit, licèt cum aliis quamplurimis, eô absente, sit, in solitudine se esse reputat. Ecce Deus locum, in quo homo non est, solitudinem vocat; cùm tot angelorum millia cum eo sunt. Philipp. Diez. Dom. 3. Pent. Conc. 2.

Beda: dimisit nonnaginta oves in deserto, quia illos summos angelorum choros reliquit in cœlo. Cur autem cœlum desertum vocat? nisi quòd desertum dicitur derelictum. Tunc autem cœlum homo deseruit, cùm peccavit. Ità errantis ovis amore vulneratur, ità illam desiderat; ut tota illa cœlestis curia innumeris angelis plena; ut tamen oviculâ, id est, humanâ naturâ deficiente, velut vacua, & deserta illi appareat. Sylv. in Luc. 15. q. 7.

Hodie mecum eris in paradiso Luc. 23. 43. Quomodo Christus promissum latroni paradisum dedit condictô tempore? *hodie &c.* cum eum non obtinuerit, nisi elapsis 40. diebus. Illô *hodie* perrexit Christus ad limbum. S. Anastasius Sinaita q. 73. de bono latrone: ille primus, voluptatum locus paradisus vocatus est, quia Dei *delectæ sunt esse cum filiis hominum:* ubicumque cum illis sit, secum habebit paradisum. Unde ideo paradisi nomine limbum mihi appellasse videtur: quia ibi cum hominibus erat. Paoletti in festo Nat. Dom.

Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Joan. 12. 24. Quomodo tibi hoc aptari potest, Domine? licèt enim verum sit *nisi granum &c.* tu tamen, quamvis non moreris, nonne satis, superque, comitatus esses in cœlis? nunquid tibi angeli, archangeli, Cherubim, & Seraphim, omnes denique Hierarchiæ assistunt? Quomodo igitur solus maneres; tam illustri beatorum spirituum coronâ comitatus, istam appellas solitudinem? ô immensam charitatem in hoc magnopere resplendentem! quod locum, cui homo deest, solitudinem vocat. &c. Philipp. Diez. in Com. unius Martyr. c. 1.

Venit hora, cùm jam non in proverbiis loquar vobis. Joan. 16. 25. Per hanc horam intellige tempus illud, quô Christus cum Discipulis 40. diebus versatus est Act. 1. 3. horam appellat 40. dies, ex desiderio, & amore cum hominibus manendi. Barradius d. 5. Pasch. t. 4. l. 5. c. 12.

Convescens præcepit eis. Act. 14. Christus Dominum per 40. dies, & noctes, abstinentia separavit ab hominum consortio Matth. 4. 2. totidem dies post resurrectionem cum iis conversatur, & manducat. Sylv. hic.

Deinde finis 1. Cor. 15. 24. Paulus, cùm successus Ecclesiæ memoraret, ait, laboris illius gloriosô fine desituros; *deinde finis.* v. 24. Et quid post hæc fiet? ut Deus regnet, scilicet *cùm tradiderit regnum Deo & Patri.* ib. Petr. Dam. opusc. 15. c. 6. tradere regnum Deo Patri nihil aliud est, juxta sobrium intellectum, nisi perducere Credentes ad contemplandam speciem Dei Patris. Mirùm dictu! ut regnare Deus Pater tunc feratur; cùm homines sanctos penes se habet, quibus imperet. Nimirum homines tantoperè amat, eorumque societate adeò oblectatur; ut tùm demum regnare sibi videatur, cùm illos præsentes habet: & velut solus agat, licèt inter medios angelos, quando sinè hominibus agit. Did. Niss. Sabb. post Cin. §. 4.

Qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes cœlos, ut impleret omnia. Ephes. 4. 10. Quomodo dici possunt impleri cœli per hoc, quòd homines iis fuerint invecti ut ibi habitarent. Id eum sensum habere videtur: quasi, ante hominis in cœlos elevationem, deserti fuerint cœli, & majes-

stas,

stas, quæ illos habitabat, solitaria; ut necesse fuerit, eò adduci homines, qui omnem inanitatem explerent. Nonne magnâ copiâ & penè absque numero, habebat angelos? Desertum illi cœlum videtur, nisi hospitem habeat hominem. Id. ib.

Cœnabo cum eo. Apoc. 3. 20. Joachimus Abb. Benè se in hoc loco cœnare potiùs, quàm prandere promittit, quia solet sponsus post prandium ab uxore discedere, & ad opus exire; post cœnam verò vix unquam, sed pariter conquiescunt. Post prandium datur ab invicem disi unctio in tota familia, vir ab uxore discedit, filii à parentibus, famuli à domino, ut quisque admunus suum pergat, post cœnam verò omnes in eadem domo remanent. Ideo dicit cœnam: quia ab illo, ad quem ingreditur quantùm est ex se, nunquam vult discedere, sed semper cum eo manere. Sylveira. hic. q. 55.

§. IX.

Invitus à nobis separatur.

Ex Veteri.

Cùm audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso. Gen. 3. 8. Hugo à S. Victore hic Non ambulavit, sed deambulavit huc atque illuc, quasi errabundus, & vagus. Deambulabat, & non discedebat: neque abiit in desertum elongans, quasi irrevocabilis, non reversurus ampliùs. Abiit, & non abiit; modò vadens, & modò rediens: quasi nolens suam sedem deserere; nec valens pollutam mansionem sustinere. Quid facis Adam? quare siles? voca discedentem, sequere fugientem: quoniam adhuc propè est, & expectat; si fortè revocetur: & ideò moram facit, & blandè minatur absessum; læsùm se dolens, & violenter ejectum: & redire volens, si fortè invitetur, ut veniat. Andr. Ramirez in ep. Christi ad 7. Ep. Asiæ.

Dimitte me-non dimittam te. Gen. 32. 26. Rupertus l. 8. in Gen. c. 6. Jacob cum Deo luctatur, & victor benedictionem extorquet quasi invito, ac nolenti, & dicenti, *dimitte me*: quia scilicet sic futurum erat, ut comminaretur Deus, sese à semine ejus recedere propter peccata ejusdem gentis rebellis, & incredulæ. Hinc fugam meditantem stringit manibus, brachiis ligat, devincit lacrymarum vinculis: Luc. de Arcones in Jl. Disc. 4.

Viderunt ingressus tuos Deus. Psalm 67. 25. Ingressus viderunt, non egressus: quia non migrat ab homine dante ingressum, nisi excludatur. Did. Niss. D. 4. post Pascha §. 2.

Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ. Cant. 3. 4. Gillibertus hic: *in cubiculum genitricis*, in illam cœlestem Jerusalem, *quæ Mater est* omnium nostrûm Gal. 4. 26.

Sed nunquid jam ascendit ad Patrem? nunquid jam præcessor introivit pro nobis? quomodo tu introduces? quò ipse prior ascendit? tu magis indiges ut ipse te ducat, cui dicitur. Ps. 118. 35.

Surge dilecte mi, & assimilare capreæ. Cant. 8. 14. Alii legunt, *assimilabere.* Philippus Diez s. 3. de Ascens. Dom. caprea fugiens faciem retrò vertit. Amantium hoc proprium est: quibus, ut amara accidit discessio; cum aliud non possint crebris oculis repetunt domum, in qua dimidium sui reliquum manet. Did. Niss. D. 4. post Pascha §. 2.

Facta est quasi vidua. Thr. 1. 1. S. Pascasius l. 1. in Thr. quasi vidua, & non verè vidua: quoniam, etsi à sponso despicitur, sponsalitatis ejus tamen jura manent; ut, si redierit, prioraque dilectionis opera impleverit, sponsum saltèm per pœnitentiam respiciat. Baeza l. 4. c. 1. §. 12.

Ex Novo.

Homo peregrè proficiscens. Matth. 25. 14. Author Imperf. hom. 53. ad regna cœlestia ascensurus, & ad Patrem suum iturus, unde descenderat; peregrè seiturum dicit: propter charitatem Sanctorum, quos relinquebat in Mundo. Hic homo est Christus, nos servi: peregrinationem vocat gloriosam in cœlos ascensionem: quia tunc ab hominibus recedebat, ob quorum emolumentum in Mundum venerat; inque eo 33. annis cum filiis hominum deliciatus fuit. O tenerrimum amorem! cùm se peregrè proficisci dicat: quia ad cœlum conscendens, homines in Mundo dereliquit. Ille peregrinus dicitur, quia in cœlis à nobis abest: nosque peregrini dicendi; quia sinè corporali ipsius præsentiâ in terra moramur. Hunc Mundum patriam suam appellat: quia nos in illa moramur; cœlumque nos oportet patriam nostram appellare: quia ipse illic habitat. Propter nos se peregrinum appellat: quia nos secum in cœlo non habebat. Philipp. Diez. Conc. 2. in Comm. Confess. Ob id dicitur Christus ascendendo in cœlum *peregrè profectus*: quia domesticos suos in Mundo reliquit; eisque corporalem subtraxit præsentiam. Dion. Carthus. hic.

Pater! si possibile est, transeat à me calix iste. Matth. 26. 39. Cur mortem, aliàs concupitam, nunc deprecatur? Unum in morte ejus invenio, quod ei difficilè visum: licèt enim morti conjuncta erat resurrectio, erat tamen conjuncta etiam ascensio, in qua à suis erat separandus. Hinc mortem deprecatur; &, si fieri possit, aliquantum differatur: ut apud nos diutius permaneat. Sylveira. in Joan. 13. q. 21.

Assumptus est in cœlum Marci 16. 19. Luc. 24. 51. ferebatur in cœlum. Act. 1. 9. elevatus est. Non subitò ferebatur, ut Elias, & Enoch, sed sensim, ut explicant Interpretes. Cùm Christus venit in Mundum, dicitur de eo Cant. 2. 8. *ecce iste venit saliens in montibus. Et Psal. 18. 6. exultavit ut gigas ad currendam viam. At cùm ab hominibus recedit, dicitur:*

assumptus est, ferebatur, elevatus est. O ardens Christi in homines amor, & desiderium cum iis manendi! Sylv. hic q. 13. Dominus JEsus ægrè avellitur à suis, quasi non ipse iret, sed ferretur. Non quòd portitoribus egeret ales Christi victus; sed ut ostendat, quàm hominum consortiò gaudeat, à quo non tam abit, quàm ægrè, & difficulter assumitur. Baeza l. 5. c. 7. §. 5. S. Cyrill. in Exeg. ad Acacium: ad cœlum unigenitus Dei unà cum carne sibi unità redit; eratque novum hoc in cœlo spectaculum: obstupuit enim sanctorum angelorum multitudo; aiebat enim: quis est iste, qui *venit de Edom*, id est, de terra? hoc stupebant, quòd Dominus de terra veniret; quomodo hominum consortium relinquere potuerit. Idem Baeza cit. Ecclesia in Litaniis: *per admirabilem Ascensionem tuam.* Prodigio simile videtur, quòd Christus, qui ardentissimus amator semper, & haberi, & videri voluit, se iis subduxit: cùm amori terreno nihil magis sit in votis, quàm coràm frui eô, quod plurimùm amat. Sed hinc admirabilior evasit nostra charitas, dignior fides, & spes præstantior. Did. Niss. fer. 2. post D. 3. Quadr. §. 1.

Apparuit ei angelus confortans eum. Luc. 22. 43. Cur non apparet crucifixo? In horto: maximè ob discessum à suis; quod illum magis cruciabat, quàm reliqui omnes dolores. Sylv. in Jo. 13. q. 21.

Avulsus est ab eis, quantùm jactus est lapidis. Luc. 22. 41. Simon de Cassia in Matth. progressus pusillùm: nempe *quantùm jactus est lapidis*: ut nunquam ab aliquo ità elongetur Christus quàm cor lapideum hominis ad ipsum non possit, si velit, converti. Baeza l. 4. §. 14. Abulens. quia durum ei erat, ab eo segregari. O ineffabilem Dei erga homines charitatem! O anima Christiana! quomodo tu recedis ab hoc Deo tuo; à quo tantoperè amaris; & tamdiu, & sinè ullô sensu, & dolore: hoc provenit ex defectu amoris. Philipp. Diez. in Pass. Dom. Hôc loquendi modô ingens Christi in suos amor offenditur: cum nec per spatium jactûs lapidis absque dolore, absentiam patiatur. Et tu, ô anima! à Deo extorris tot annis es, & nihil sentis: & quidem distantiâ, quæ est inter cœlum, & terram. Did. Stella in Luc. 22.

Adhuc modicum tempus vobiscum sum. Joan. 7. 33. Declarat suum amorem: nam quasi dolens dicit, quòd parum temporis restet, ut cum hominibus conversetur. Sylv. hic. Theophilactus: non dixit simpliciter hic sum, sed *vobiscum sum.* q. d. Si persequamini me; non tamen cessabo, quæ sunt pro vobis dispensans; & ea, quæ sunt ad salutem, docens, & manens vos.

Ut transeat ex hoc Mundo. Joan. 13. 1. Non facit mentionem de morte, sed de transitu seu separatione à Mundo. Durius illi separari à dilectis, quàm à vita. Sylv. in Matth. 24. q. 7.

Surgite: eamus hinc. Joan. 14. 31. Mox subjungit: *Ego sum vitis, vos palmites. c. 15. 5.* Christus discipulos surgere, & secum abire è loco cœnæ præcepit; in quo tamen sermonem suum multis persecutus est: velut amator non reperiret portam, quâ exire à discipulis posset. Vitem se esse adiunxi: quia, cùm ipsius abscinduntur palmites, illacrymat; quòd charis palmitibus orbata sit. Did. Niss. Dom. 4. post Pascha §. 2.

Modicum, & non videbitis me. Joan. 16. 16. Obscurum erat Discipulis illud verbum modicum; quia adeò hominibus videbant addictum Jesum; ut non crederent, eum ullâ ratione ab eis posse seiungi. Ant. de Escob. l. 6. sect. 1. obs. 1.

Videntibus illis elevatus est. Act. 1. 9. Nunquid celerrimô volatu, cùm super omnes pennas ventorum volare posset, ascendit? minimè; sed *ferebatur in cœlum Luc. 24. 51.* ait facer textus: lentò gradu; & ipsis cernentibus, in comitatu Sanctorum Patrum. Vide Christum, qui velocissimè venit ad nos; quomodo quasi ad peregrina ascendens, pedetentim recedit. *Saliens in montibus, transiliens colles, venit* de sinu Patris in uterum virginis: at cùm discessitu & ad summum honoris fastigium assumptus est; ad occasum diei, & pressis gressibus, ascendit. Philipp. Diez tit. Ascensio Dom.

Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Gal. 4. 19. Non dicit, in se, sed *in vobis.* q. d. Non tanti sunt labores, & dolores parturientes, quanti mei conatus; ut Christus rursum in vobis formetur, & vivat. Sed quid laboras, ut Christus novam in Galatarum cordibus vitam vivat? qui in seipso vitam habet immortalem? amorem Christi in nos vult exaggerare; qui non sibi vivere videtur, si non in illo simul vivat. Did. Niss. D. 19. Pent. §. 1.

Qui ambulat in medio septem candelabrorum. Apoc. 2. 1. Explicat deambulatio ista curam anxiam, attentam sollicitudinem; quâ Christus Fidelibus assistit: & quasi Ecclesiam nunquam deserturus, in sancto circuitu illam identidem invisit, & illustrat. Andr. Ramirez hic.

O quàm admirabilis, & ineffabilis, est tua dilectio, bone Domine! cùm nullô modô possis ab homine separari. Nonne etiam, quia ascensurus eras ad dexteram Dei Patris, protestatem homini dimisisti; ut, cùm vult, te habeat in altari. S. Bonav. stim. amor. c. 8.

§. X.

Est beneficus, & liberalis.

Ex Veteri.

Audi filia. Ps. 44. 11. Hæc priùs erat filia dæmonum, filia terræ, ipsâ tellure indigna: eadem facta est nunc filia regis. Hæc ut esset, voluit, qui flagrabat ejus amore;

amore : qui enim amat, non magnoperè observat modum : qui amat, non perspicit deformitatem. Ob hoc planè dicitur ἔρως, quod plerumque amat rem quamlibet deformem. S. Chrysost. hîc.

Apud Dominum misericordia, & copiosa redemptio Ps. 129. 7. Perer. Dam. s. 1. de exalt. S. Crucis : Largiter unda sanguinis de corpore Christi per quinque partes emanavit. Sufficeret ad redemptionem orbis vel una pretiosissimi sanguinis gutta ; sed data est copia, ut virtus diligentis in beneficiis redundatione clarescat. Didac. del Castillo. Illat. 46.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Id est, adversùs meipsam omnem aciem charitatis suæ direxit, ut me oppugnaret ; non ad me destruendam, sed lucrandam : scilicet ut me vinceret, & quasi compelleret, ut ipsum redamarem, & Divino amori me quasi captivam subjiciam. Hæc autem acies comprehendit innumera, ac immensa bona ; quæ potentivi expugnant cor ; & ad duas acies possunt redigi : unam ex Divinis perfectionibus ; alteram ex Dei beneficiis, constructam. Lud. de Ponte hic. Exhort. 30. §. 1. P. Gaspar Sanchez cum Syro sic vertit : amorem contra me tanquam exercitum vexillatum, id est, per acies & vexilla digestum, instruxit ; q. d. Non potui resistere sponsi viribus : quia ipse omnes amoris vires in me effudit : quia suis beneficiis me obruit. Amore ergo victa Victori me totam trado, & devoveo. Corn. à Lap. hîc.

Manus ejus tornatiles. Cant. 5. 14. Sept. *formatæ*, id est, affabrè elaboratæ, ideoque rotundæ, concinnæ. Rotunditates, vel circuli aurei, Figur. *manus ejus orbes* ; Vatabl. *annuli aurei.* Symbolicè manus Christi, est, ejus Divina beneficentia. Dicuntur tornatiles, versatiles, & agiles, ad omne bonum, omnemque beneficentiam, ait Just. Orgel. quia assiduè se versabant, & volvebant, ad varia opera misericordiæ. Sunt aureæ ; quia plenæ charitate ; & quia manant à Divinitate. Id. ib.

Ex Novo.

Terra mota est. Matth. 27. 51. Cur ? ut patientis Christi in homines ostenderetur liberalitas, & amor. Emanârat largiter per vulnera sanguis ; & forsan aliqua ejus portio, ob gravitatem nativam, in ima parte pectoris remanebat, unde exire non poterat, nisi excuteretur artificiosè : ideo in usitatô fragore terra concutitur ; ut illô etiam crux moveatur ; & sanguinis illud reliquum in pectore agitatum per vulnus lateris foras proflueret : quia, si vel guttula remaneret, conquereretur amor, vel minimam sanguinis guttulam pro humana salute non oblatam, & effusam. Did. del Castillo Illat. 46.

Sic Deus dilexit Mundum. Joan. 3. 16. Dedit filium singularem : nam habenti plures filios, magnum esset, aliquem illorum dare pro servo ; sed majus, si meliorem ex eis traderet ; sed maximum adhuc esset, si unicum filium habens, qui omnî bonitate clareret, illum pro sui liberatione impenderet. Quid potuit tibi Deus ultra hoc facere ? ecce dedit tibi omne, quod fuit ; omne, quod habuit ; & omne, quod potuit. Quam ergo excusationem habebis, si eum ex toto corde non diligis ? S. Bonaventura serm. 15. in Nat. Domini. Quæritur : an Deus Pater majus amoris signum præbuisset, si seipsum nobis dedisset ; quàm dum Filium unigenitum dedit ? quia plus dat, qui seipsum dat, quàm qui alium ? Respond. verum hoc est ; quando datur amor inæqualis, & inter res diversæ naturæ, ùt est in creatis. At in Divinis personis amor est æqualis ; & Pater æquè amat se, ac Filium, ùt docent Theologi. &c. Quia Pater dando Filium, dedit & suam naturam ; quâ nihil majus esse potest. Sylveira hîc. q. 43.

Ego sum pastor bonus. Joan. 10. 11. Ego enim sum, qui, quod infirmum est, consolido ; quod ægrotum, sano ; quod confractum, alligo, quod errans, reduco ; quod periit, quæro. S. Basilius Seleuc. or. hîc.

Ecce quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Non proponunt Domino amorem, quô Lazarus illum diligebat ; sed è contra : nam amor Dei erga nos immensus, & propter hunc in nos confert beneficia ; & sic dicit per Isaiam 43. 25. *ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, narra*, si quid habes ut justificeris. v. 26. q. d. ex te, quid habes, ô homo, quare ego tibi benefaciam ? nisi Bonitas mea intercederet ; nullum bonum tibi feciissem. Philipp. Diez fer. 6. D. Quadr.

Domine, ecce, quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Non dixerunt, veni : amanti enim tantummodo nuntiandum fuit. Sufficit, ut voceris : non enim amas, & deseris. S. Aug. hîc. Non rogaverunt, ut veniret, & sanaret languidum ; sed tantùm *Domine*, inquiunt, *ecce &c.* amanti enim satis erat, nuntiâsse. S. Rupertus hîc. Sed ecce non rogarunt, ut se itineri accingat ? S. Greg. l. 6. mor. c. 17. Amor etiam mentes pigras ad opus excitat ; nec calcaribus indiget.

Pater sanctifica illos. Jo. 17. 17. Infatigatus, & infatigabilis amor Christi semper providet, & optat meliora dilectis ; nec marcet otiô, & feriari nescit. Ecce amator hominum Christus maximè discipulorum suorum, quos ex omni carne, & Mundo, elegerat, à Mundo segregaverat, & urbanizaverat ad cœlestia ; quantâ curâ, quantoque studiô super eos intendit, fungens advocationis, & interpellationis officiô apud Patrem ; committens eos in ejus curam, atque custodiam ; ut sub ejus tutela degant, agant, conserventur, sancti ficentur, & unum sint. Sim. de Cassia. l. 12. hîc.

Continuò exivit sanguis, & aqua. Jo. 19. 34. Cur ex manibus & pedibus solus sanguis, non etiam aqua, profluxit ? quia vulnus lateri cordi vicinius sedi amoris. Hoc proprium ergo ejus vulnus, per quod ampliùs Chri-

ſtus voluit proferre, quàm per vulnera manuum, & pedum: ut ſic liberatiſſimus amor innoteſceret. Did del Caſtillo Ill. 46.

In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me. Gal. 2. 20. Non ſufficeret ad tuam ſpiritualem vitam, ô Paule, ſcire, te à Paſtore diligi? ità planè: ſed unde cognoſcere evidenter poſſum, me dilectum, niſi Paſtor operibus confirmaſſet. Verè *dilexit me, quia tradidit ſemetipſum pro me.* Ant. de Eſcob. tr. 3. ſect. 2. obſ. 3.

Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri. Tit. 2. 11. Hanc gratiam ideo tanti fecit Paulus; tum quia *apparuit*, tum quia *omnibus hominibus*: nam quid me theſaurus juvat ſi latet? Oliv. l. 1. Strom. hic.

§. II.

Bonum noſtrum ſuum reputat.

Ex Veteri.

Dixitque Dominus ad Joſue hodie incipiam exaltare te coram filiis Iſrael. Joſ. 3. 7. Etſi Joſue, antea exclamatus Imperator, exaltari tamen non incipit, niſi dum populum per Jordanem ad olim promiſſas ſedes animosè traducit. Modò incipit ducis gloria: quia modò & calamitas finitur, & populi felicitas adaugetur. Naxera hic §. 13.

Ecce hæreditas Domini filii Pſ. 126. 3. Hodie ſolennitas eſt Dei Patris, qui nuptias fecit Filio ſuo in deſponſatione humanæ naturæ; quam hodie filius ſibi univit inſeparabiliter &c. hodie eſt multò magis ſolennitas humanæ naturæ: quia ejus ſalus incepit, & redemptio. S. Bonav. Medit. vitæ Chriſti c. 4. de Incarn. Chriſti.

Vidi Dominum ſuper ſolium excelſum, & elevatum. Iſ. 6. 1. S. Bern. ſ. de verbis Iſ. propterea ipſe, qui vidit, non modò *excelſum* ſolium, ſed & *elevatum* quoque ſcribit: ut proinde, & angelorum ſtabilis celſitudo, & hominis miſericors elevatio, deſignetur. Imperatoris celſitudo eſt, angelorum ſublimitas: & regia throni elevatio, hominis reparata ruina Eman. Nax. in Joſ. c. 3. §. 13.

Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini. Iſ. 11. 2. Nunquid veniente Dominô ad juſtum fatigatus venit? non, ſed quia per ſuum adventum requieſcere facit juſtum, hoc tantùm placet Deo, acſi ipſe requiem illam acciperet. Philipp. Diez. Conc. 4. Corp. Chriſti.

Hæc eſt requies mea, reficite laſſum; & hoc eſt meum refrigerium. Iſ. 28. 12. Vulpes foveas habent &c. Matth. 8. 20. & hoc eſt meum refrigerium, ut in vobis aliquando requieſcam. S. Hieron. hic.

Pro eo, quòd laboravit anima ejus, videbit, & ſaturabitur. Iſ. 53. 11. Gloſſa Interl. apponit. videbit Fideles in perpetuum regnare. Forerius hîc: ubi JEſus viderit ſemen longævum, ſaturabitur, id eſt, plenè ſibi ſatisfactum putabit; hôc unicô ſui laboris præmiô affatim contentus erit. Hæc ſunt viſcera Dei noſtri; ut tunc benè laborare dicatur, cùm res noſtræ benè habent: tunc comedat, tunc quieſcat, tunc deliciis affluat. Sylv. in Jo. 16. c. 17.

Lætabor ſuper eis, cùm eis benefeceto. Jer. 32. 41.

Ex Novo.

Venit JEſus à Galilæa in Jordanem, ut baptizaretur. Matth. 3. 13. Non indigens ad ſe, ſed ad nos: pro quibus ipſe voluit indigere, atque agere, velut ſi neceſſitate premeretur; ſicque noſtra egit, ùt ſua: quia ipſe caput omnium noſtrum. Si quid exoravit ad Patrem, pro nobis, acſi ipſe illam indigentiam pateretur. Sim. de Caſſia l. 1. c. 18.

Et vadit ad illam, quæ perierat. Luc. 15. 4. Deus bonorum noſtrorum non egens dicit ſe amiſiſſe ovem; cùm potiùs homo Deum amiſerit; & damnum ſit hominis, non Dei. Sed tanta eſt Dei Bonitas, ùt damnum noſtrum ſuum reputet. Did. Stella hic.

Imponit in humeros ſuos gaudens. Luc. 15. 5. Ovis onus videtur; ſed corona eſt. Tertull. lib. adv. Marcionem c. 9. Novus rex novorum ævorum Chriſtus JEſus novæ gloriæ & poteſtatem, & ſublimitatem ſuam humerô extulit. Naxera in Joſ. c. 3. §. 13.

Inveni ovem, quæ perierat. Luc. 15. 6. Licèt ovem iſtam cariſſimô pretio emerit, juxta illud 1. Cor. 20. *empti eſtis pretiô magnô*, hanc tamen emptionem reputat inventionem; quaſi nihil æſtimans quidquid dedit pro ejus inventione: in hoc oſtendens immenſum amorem, quem habuit ad hominem. S. Bernardin. Sen. ſerm. 51. Lætificans nos exhilaratur Chriſtus; & paſcens paſcitur miſericors; & noſtrum potum ac alimoniam, hoc eſt, doctrinam, proprium cibum exiſtimat. Theophylactus hic.

Nondum venit hora mea. Joan. 2. 4. O Chriſte! univerſorum potentiſſime Domine! quomodo dicis horam tuam nondum veniſſe? nunquid ſuper omnia tempora habes poteſtatem? *tuus eſt dies, & tua eſt nox.* Pſ. 73. 16. Dico: licèt omnia tempora, & horæ, illius ſint; illam tamen peculiariùs horam ſuam vocat, in qua nobis utilis eſt, aliquod beneficium nobis vult conferre. Sic horam ſuam horam mortis ſuæ vocavit: quia nobis futura erat utiliſſima. Quia igitur miraculum, quod facere decreverat, utilius futurum erat hominibus, poſtquam ſibi vinum deeſſe cognoſcerent; horam ſuam nundum veniſſe dicit: quia nondum acceſſerat hora majoris illorum utilitatis; quâ major eſſet illis occaſio, illum verum Deum eſſe, cognoſcendi. In quo verbo firmam nobis dat fiduciam; ut, cùm ad eum in noſtris occaſionibus confugimus, nec nobis ſtatim ſubvenit; cogitemus, eum nobis dicere;

nondum venit hora mea; nondum est tempus, quò hoc, quod à me petis, ad majorem spiritûs tui utilitatem, te oportet accipere. Id Dom. 2. post Epiph. Conc. 3.

Et manifestavit gloriam suam Joan. 2.11. Cur dicitur hic manifestasse gloriam suam? quia hoc miraculum Christi Eucharistiam adumbravit: in ea enim mirabilia potentiæ & gloriæ ejus apparent; dum nobis summè benefacit. Sylv. hic. q. 33.

Si exaltatus fuero à terra, omnia traham &c. Joh. 12. 32. Vocans *omnia* hominem. Non enim cæteras creaturas, propter hominem, ad se post mortem suam traxit. Et sicut qui amicum sibi charissimum, & diu desideratissimum, secum habens, omnia se habere affirmat; sic Christus Dominus, postquam nos ad seipsum per mortem suam traxit, omnia se habere testatur. Attende, quòd Dominus Deus tuus Mundum totum habet, non dicitur, quamdiu te non habet. Philipp. Diez. tit. Charitas.

Sciens JESUS, quia venit hora ejus Jo. 13. 1. Cur mortem suam *horam* suam vocat? cùm homines horam suam, horam prosperitatis soleant vocare? Si esset dies Resurrectionis; cum cantat Ecclesia, *hæc dies* quam fecit Dominus; consentaneum esset, diem, & horam ejus vocari. Ex amore, res nostras, suas vocat. Nulla hora magis fuit nostra, quàm hæc: vocat autem suam, quia nostra erat. Vide peccator! quantùm te Deus diligat: quia mortem suam, eò quòd sit vita tua, horam magnæ prosperitatis esse judicat; & vult, ut per antonomasiam *hora ejus* appelletur: in qua ut tibi serviret, tot, tamque mirabilia operatus est. Id. fer. 5. in Cœna Dom.

Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi. Jo. 17. 6. O liberalissime JESU! id quod tibi tanti stetit, & propter quod tot dolores, tamque crudelem mortem, passus es; donatum tibi esse dicis? Benedictus, & glorificatus sit tantus amor! Philipp. Diez. Dom. 3. Pent. Conc. 2.

Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi. Jo. 17. 11. Loquitur de his, pro quibus mortuus est; & quos infinitò pretiò sanguinis sui acquisivit. Sed quomodo de iis ait, *quos dedisti mihi*? Non enim gratis donati fuêre, sed pretiò empti? Præ amoris æstu opera sua parva videbantur. At nostra merita ità æstimat; ut per ea dicamur beatitudinem nobis acquirere, & emere. Rich. à S. Vict. cap. 10. in Cant. Charitas circa eorum salutem tanta fuit, quòd cùm eos pretiò suæ mortis redemisset, non tam redemptos à se, quàm à Patre sibi datos, commemorat: *Pater, quos dedisti mihi*; In tantum de eorum redemptione exultat, ut non putaret magnum id, quod pro eis pertulit; sed videatur eos, quos accepit, datos sibi potiùs in munere, quàm emptos pretiô, vel recompensatione. Sylv. in Jo. 3. q. 44.

Pater, quos dedisti mihi, volo, ut, ubi sum ego, & illi sint mecum. Jo. 17. 24. *Quos dedisti*, ait. Dicturus verò, quos summis cruciatibus emo; at tantus erat amor, ut infinitum pretium exhibitum putaret munus acceptum. Rich. Vict. p. 2. in Cant. c. 10. ità tunc de eorum redemptione exultat, ut non reputaret magnum id, quod pro eis obtulit; sed videatur eos, quos accepit, datos sibi potiùs ex munere, quàm emptos pretiô sui sanguinis, & compensatione. Baeza l. 4. c. 4. §. 14.

Cœnabo cum illo. Apoc. 3. 20. Intrans Dominus in animam non cœnat: sed quia ipse dat animæ cœnam, ità illi placet, acsi ipse cœnaret. Philipp. Diez Conc. 4. festo Corp. Christi.

Oramus in Cantico illo Gloria in excelsis Deo: *gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.* Incongruè sic loqui videmur; dicendum Deo potiùs: gaudemus propter magnam gloriam tuam; gratias verò agimus propter accepta beneficia. An rectè faceret, si Pontifici diceret, gratias tibi ago, quia Pontifex es; sed potiùs lætor, & gratulor, de tuis honoribus. Solutio dubii: gloriam suam in maxima liberalitate collocat; quia sibi summæ gloriæ ducit, semper gratias maximas elargiri. Beatiùs magis dare. Paoletti t. 3. post Epiph.

Vide plura tit. Salus. Quies. Lieberalitas.

§. XII.

Est Constans.

Sllebit in dilectione sua. Soph. 3. 17. Id est, stabilis erit in dilectione tui: nullô casu dilectionem suam revocabit, sed, utì lapis in centro, ità Christus in dilectione tui, silebit, & conquiescet. Cornelius hîc.

In finem dilexit. Joan. 13. 1. Toletus: amicorum hujus sæculi amor valdè est imperfectus: ferò amare incipiunt, citò desinunt, parum amant. At Christus Dominus, etiam ut homo, suos dilexit discipulos & electos. Citò incepit, qui ab instanti suæ Incarnationis intensissimè suos dilexit. Nunquam desiit, nec desinet; nam nec morte amor ille finem habuit. Multùm, & supra modum, amavit; qui morte, & Passione sævissimâ (quando patres etiam filiorum obliviscuntur) imminente, adhuc tenerrimè amans, seipsum in cibum, & sacrificium perpetuum dedit. Escob. l. 3. de ped. abl. sect. 1. §. 4.

Sponsus quidem post primos dies remittit amoris vehementiam; sponsus autem noster nos amat perpetuò, & auget desiderium: quod innuens Joannes, vocat sponsum, quando sunt summa desideria. S. Chrysost. in Psalm. 5.

TITULUS XIV.

AMOR ERGA DEUM.

§. I.

Figuræ, & Symbola

Ex Veteri.

Scala Jacob. Gen. 28. 12. Scala Jacob vera vitæ devotæ imago est; & gradus nihil aliud, quàm diversi charitatis gradus. S. Franc. Salesi. in Philothea. p. 1. c. 2.

Vestis Joseph. Gen. 37. 4. Charitas est vestis Joseph consita omni virtutum varietate, S. Franc. Salesi. ib. l. 11. c. 8.

Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. Amor justis in cœlo ignis est, qualem Moyses in rubo vidit, quem ussit, non consumpsit: in cœlo enim nihil est, quod consumi, aut purificari, possit. Justis in via est amor, *ignis consumens* Deut. 4. 24. Quis martyribus vitam absumpsit? Amor ignis consumens. Aliis divitias, & libertatem, amor consumit. Philipp. Diez D. 17. Pent. cap. 2.

In dextera ejus ignea lex. Deut. 33. 2. hæc lex ignea significabat Legem novam, quæ est amoris; de qua Luc. 12. 49. *ignem veni mittere &c.* Hinc Greg. hom. 30. in Evang. dextera Dei appellantur Electi: *in dextera* ergo Dei est *ignea lex*, quia Electi mandata cœlestia nequaquam frigidò corde audiunt; sed ad hæc amoris intimi facibus inardescunt. Corel. à Lap. hic.

Quemadmodum desiderat cervus Ps. 41. 1. Talis omninò est amator Dei: nam & cum serpentibus carnalium cupiditatum bellum perpetuò gerit, &, cùm tentationibus, vel persecutionibus premitur, ad montem contemplationis fugit, & infirmorum molestias patienter tolerat; sed præcipuè summô desiderio JEsum sitit. Bellarm. hic.

Æstatem, & ver, tu plasmâsti ea. Ps. 73. 17. Per hæc tempora significat Fideles, diversâ morum qualitate pollentes: alii enim sunt tanquam æstas, fidei calore ferventes ad Martyrium usque perducti; alii mansuetudine temperati; tanquam ver, æquabili Domino devotione famulantur. Cassiodorus hic.

Neomenia. Buccinate in Neomenia tubâ. Ps. 80. 4. Tertia festivitas est Neomeniæ, id est, *novæ lunæ.* Tunc autem luna innovari dicitur, cùm soli conjungitur, & ab eo ad concipiendum splendorem velut amissi luminis, reparatur. Sol justitiæ Christus, Luna autem primò sancta universalis Ecclesia: deinde quoque fidelis est anima ejus, qui splendor est gloriæ, & figura substantiæ de radiis illustrata. Cùm ergo quælibet anima sancta Redemptori suo veraciter in amore conjungitur, tunc solennitatem Neomeniæ celebrat. B. Petr. Dam. l. 4. ep. 16.

Dominus protectio tua super manum dexteram tuam. Ps. 120. 5. Dextera hominis est amor Dei, & eorum, quæ Deo sociant, appetitus. S. Prosper. hic.

Hedera arborem, quâ sustentatur, & in altum erigitur, quasi brachiis astringit, quia suam ab illa perfectionem accipit. Tu, omni, quô potes, amore DEUM amplectere, sinè quo nec ad momentum subsistere potes. Corn. à Lap. in Prov. c. 16. v. 4.

Sagitta. Quia amore langueo. Cant. 2. 5. S. Greg. vertit: vulnerata sum à dilectione. Ostendit hac oratione telum, quod cordi altè insidet. Qui telum autem jaculatur, est dilectio, seu charitas.

Quæ paulò antè teli facta est scopus, nunc seipsam pro telo aspicit in manibus Sagittarii. *Læva ejus sub capite meo v. 6.* quâ arcus tenditur, *& dextera illius amplexabitur me;* quâ telum dirigit, tanquam sponsam sursum deducens, ad participationem æternitas. S. Greg. Nyss. hic.

Somnius. Reclinatorium aureum. Cant. 3. 10. Somnus meritò amor appellatur: quia sicut dormiens à visibilibus oculos claudit, & invisibilia contemplatur; ità is, qui Divinæ contemplationi insistit, quasi alienus est, & dormit exterioribus; sola spiritualia, & cœlestia videns. S. Thom. hic. Dulcissimus est somnus, & suavissimus est, Christum quærere. Id. Somno comparatur amor: quia visibilium appetitu sensum mentis avertit, atque ad invisibilia appetenda convertit; cùm ipsi etiam morti comparetur: quia, sicut mors corpus interimit, sic & ab exterioribus delectationibus internæ vitæ claritas occidit. Ven. Beda hic. l. 3.

Dabo tibi poculum ex vino condito. Cant. 8. 2. id est, ferventem amorem, variis virtutum pigmentis ornatum. S. Isid. hic.

Cujuslibet affectionis amor est principium. S. Thom. in Job.

Ex Novo.

Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Matth. 6. 3. In dextera intelligitur amor Dei, in sinistra vanitas, vel cupiditas Mundi. Quid est ergo, *nesciat sinistra tua &c.* nisi: quod facit amor DEI, non corrumpat, aut perdat vanitas, vel cupiditas Mundi. S. Aug. ser. 6. post Dom. Quinq. s. 2.

Inventâ unâ pretiosâ margaritâ Matth. 13. 46. Unde te amabo, nisi tu Domine dederis amorem tuum? speciosa hæc margarita est; & non facilè est reperire eam. S. Thom. Vill. tr. de adv. Dom. Nihil in tota domo Dei amore suô est pretiosius, nihil præstantius. Hoc omnium donorum Dei maximum est, donum super omne donum; quod non præstatur nisi amicis;

micis; imò donum ipsum amicitiæ. O pretiosam margaritam! *quam qui invenit homo, vendit omnia, quæ habet, & emit eam.* O præstantissimum thesaurum, quem qui possidet, etiamsi omnibus careat, dives est; quò qui caret, etsi cætera omnia habet, parvus est. Id. s. 1. Dom. 17. post Pent.

Ignem veni mittere in terram. Luc. 12. 49. Ambrosius. Bonavent. &c. intelligunt amorem Dei.

Ex Patribus, & aliis.

Duas istas civitates Hierusalem, & Babyloniam, faciunt duo amores: Hierusalem facit amor DEI, Babyloniam amor sæculi. Interroget ergo se quisque, quid amet? & inveniet, unde sit civis: & si se invenerit civem Babyloniæ, extirpet cupiditatem, plantet charitatem. Si autem se invenerit civem Hierusalem, toleret cactivitatem, speret libertatem. S. Aug. in Ps. 64. propè initium.

Unusquisque Hierusalem, aut Babylonis, civis est. Sicut enim per amorem Dei quisque sanctus civis Hierusalem efficitur, ità per amorem sæculi omnis iniquus in Babyloniæ structura operatur. S. Greg. in Ps. Pœnit. 50.

Inebriat amor Dei ad contemptum Mundi; calefacit, quia ferventes facit; acuit, quia erudit; facit audaces contra adversa, & fortes, à carne, Mund, & dæmonibus, invincibiles; oblivioſos eorum, quæ retrò sunt. S. Bern. sup. Salve Reg. sect. 4.

Visui comparatur amor Divinus: visus enim principalis est sensus. Id. de dign. div. am. l. c. 7.

Primus amoris nativitatis locus est Deus. Id. lib. de amore c. 2.

Ipsa charitas est oculus, quò videtur Deus. Id. c. 6.

Quid mirùm, si regnum cœlorum vim patitur? ipse Dominus violenti amoris vulnus sustinuit. Si plures habes oculos, omnes alios claude, ut hôc unò utaris, quò solô dilectum intueri soles, & quò solô vales. Qui directiùs intueri volunt, alterum oculum claudunt, alterum intendunt; & eum ipsum, quò cernunt, stringunt, ut strictò efficaciùs contemplentur acuminè. Gilb. Abb. in Cant. s. 30.

Delicatum, ac molle vinculum, est Dei dilectio; & tamen gladius anceps eam scindere non potest. Dissecuerunt tyranni membra sanctorum Martyrum; charitatem autem eorum nequaquam dissecare potuerunt. S. Ephrem. de judicio extremo, & de compunct.

Quis neget, amorem spiritualem ignem esse? rectè itaque, illa mentis in superna elevatione, ex fervore dilectionis oritur, fumo ni fallor, comparatur. Quid autem intelligimus per ejusmodi fumum, nisi devotæ mentis desiderium? quasi ergo fumus anima in superna ascendit, quando dilectione fervente, & in hoc ipsum urgente, suum desiderium super semetipsam rapit. Rich. à S. Vict. de arc. de myst. l. 5. c. 6.

S. Dionys. Areop. de div. nom. c. 4. p. 1. dixit: motum divini amoris circulo esse similem; qui circinò ducitur: ille enim incipiens ab uno puncto circumducitur, finitúrque in eodem, à quo inceperat. Ità opera Dei, quæ in prædestinatis valdè eminent, ab ipso Deo incipiunt, ejus auxiliô progrediuntur, & in eodem ipso terminantur. Lud. de Pont. de perfect. Christiani hominis tr. 1. c. 1.

Unam petii à Domino, hanc requiram Ps. 26. 4. Hæc est unitas illa, quæ, Dan. 3. 47, surgentis flammæ *cubitis 49.* decrat: quia carnalis appetitus, dum per multa raptatus oberrat, non habet unum illud, causam videlicet, finémque gaudendi, in quo delectabiliter requiescat. Jubilæus autem hac unitate concluditur; quia in solo Creatoris amore omnis sanctorum spes, & intentio, ponitur, & in eo tota eorum requies collocatur. B. Petr. Dam. l. 6. ep. 24.

§. II.

Amoris Divini Excellentia.

Ex Veteri, & Novo.

Dimitte me Ex. 32. 10. Audis, *dimitte*? & Deum profectò teneri non dubites; nec aliunde, quàm amoris fortitudine. S. Bern. sen. tomo 2. s. 3. Sola, quæ Deum tenere possit, vis amoris est: quâ non solùm teneri se patitur, sed, quòd non teneatur, piè conqueritur in Propheta Ezech. 22. 30. *quæsivi de ejus virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, nè dissiparem eam & non inveni.* Rich. à S. Vict. tr. de grad. char. cap. 1.

Nihilq; erat in templo, quod non auro tegeretur. 3. Reg. 6. 22. Cur Deus domum suam auro exornari vult? ut ostendat; se non nisi in animis, charitatis auro splendentibus habitare Sedes ei cœlum empyrium, id est, igneum, indicat in hominibus empyriis, id est, amoris divini amore inflammatis se habere sedem. S. Bern. s. 27. in Cant. necesse est animum crescere, ac dilatari, ut sit capax Dei; porrò latitudo ejus dilectio ejus. Barradius Dom. Pent. tom. 4. l. 4. c. 7.

Sexaginta sunt reginæ. Cant. 6. 7. Reginæ rectè dicuntur illæ animæ, quæ perfectæ charitatis sunt: in eo videlicet, quòd dilectum sequentes, nihil terrenum; sed ipsum solum quærunt, nec propter metum gehennæ; sed propter amorem vitæ æternæ, peccatum fugiunt, virtutémque amando, iniquitatem oderunt. S. Rupert. in Cant. l. 6.

Statura tua assimilata est palmæ. Cant. 7. 7. Hebr. *hæc statura tua.* Sept. *hæc magnitudo tua*; quod Complutenses referunt ad id, quod processit: *quàm decora charissima in &c.* delitiis tuis, hæc magnitudo tua. Symmach. *hæc juventus*, vel *ætas tua.* Corn. hîc.

Pervenit in vos regnum Dei Luc. 11. 20. Regnum Dei amor est ejus. Sim. de Cass. l. 5.

Ex Patribus, & aliis.

Præcipis mihi, Domine, ut diligam te. hoc & possum, & debeo. Quomodo tu me dilexeris; si linguis

guis hominum, & angelorum, loquar, nec dignè possum eloqui, nec universa complecti, quæ mihi gratiæ tuæ contulit amplitudo. Justum est, Domine, ut diligamus te: quia & ipse nos diligis; & iniquum omninò est, ut te in aliquo dilecti tui offendant.

Hoc natura, hoc ratio, hoc, Domine, Verbi tui clamat authoritas, hoc ex ore tuo audivimus hoc in libro vitæ conscriptum, indeficientem, & hominibus, & angelis, exhibet lectionem. Legat hic unum verbum, & in hoc mandato meditetur Christiana Religio, & inveniet ex hac Scriptura omnium doctrinarum regulas emanâsse. S. Cypr. de Bapt. Christi.

Ad tirones timor spectat; ad perfectos verò amoris possessio. B. Theodoretus in Ps. 110.

Dico tibi, si omnes cœlestes thesauros, & pelagus omne divitiarum Dei, scrutatus fueris, nihil invenies pretiosius, nihil desiderabiliùs amore Dei S. Thom. Vill. Conc. de S. Magd. Ego, si mihi daretur optio, potiùs eligerem amare non videndo, quàm videre non amando. Quid enim, si videro, & non amavero? per hoc nec gratus Deo. nec amicus existo. Id.

Ars est artium, ars amoris; cujus magisterium ipsa sibi retinuit natura, & Deus author naturæ. S. Bern. de nat & dign. amor. c. 1.

Amoris vel nomen, vel affectus, nulli competit, vel debetur, nisi sibi soli, ô vere amor & amande Domine. Id. l. de amore Dei c. 4.

Dico, fieri posse, ut exigua virtus habeat plus valoris in anima aliqua, in qua facer amor ferventer regnat; quàm Martyrium ipsum in una alia anima, quàm inhabitat amor languens, debilis, & lentus. S. Franc. Salesi. l. 11. c. 5. Amor est vexillum in exercitu virtutum: eò omnes se ad illud recipere debent: est enim solum, & unicum, sub quo Dominus noster, qui solus est Dux generalis istius exercitûs, facit eas pugnare. Id. ib.

§. III.

Amor erga Deum comparat sapientiam & scientiam.

Ex Veteri, & Novo,

Collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium. Gen. 3. 24. Sat erat cherubim, ut custodiret paradisum; virtus enim angeli longè superat humanam. Ad quid ergo gladiô armatus, eóque flammeô? Philo Hebr. l. de Cherub. per flammeum ensem intelligit Dei doctrinam; per Cherubim autem Doctorem divinis mysteriis benè instructum. Oportet ergo gladium Cherubim flammeum esse, ut sermo ejus non tantùm splendorem emittat, sed & ardorem charitatis. Did. de Castill. Illat. 44. Non verè sapiens est, qui inter intellectum, & amorem, ponit divortium. Id.

Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo, ut custodias, & facias, & intelligas. Jos. 1. 8. priùs præcipitur observantia, & postea promittitur intelligentia: cùm amaveris, tunc intelliges. Naxera hic. §. 51.

Et ascendit super Cherubim, & volavit. Ps. 17. 11. & exaltatus est super plenitudinem scientiæ, ut nemo ad eum perveniret, nisi per charitatem. S. Aug. hic.

Qui sedes super Cherubim. Psalm. 79. 2. Non dicit in Cherubim, sed *super*; supra hos autem Seraphini existunt: & ideo inferre voluit, quòd Deus Seraphinis insideat. Hugo Card. hic: *qui sedes super Cherubim*, non in Cherubim, id est, ultrà in Seraphim; nempe in ardore charitatis: ibi Dominus sedet, & requiescit. Unde laborandum magis est ad habendam charitatem, quàm scientiam. Paoletti in festo. S. Benedicti.

Et non illuminatio mea in deliciis meis. Ps. 138. 11. Cùm te videt inter Mundi hujus tenebras, dicit se illuminatum; ut verum solem agnoscat. Sed unde illa tanta lux? an à sua sapientia, cùm ipse inter cæteros esset sapientior? ùt dicitur 2. Reg. 23. 8. minimè; sed *in deliciis meis*; in suis scilicet amoribus, & affectuosis contemplationibus cum Deo, tantum lumen, & splendorem invenit. Gilbertus Abb. s. 5. in Cant. in deliciis, non in scientiis; ità & tu noctem, si non potes scientiis, pertenta illuminare deliciis. Quidquid hic videmus per speculum in ænigmate, totum in nocte est: & in hac nocte potest JESUS meus magis dulci quodam affectu suaviter sentiri, quàm ad purum sciri. Sylveira in acta quæst. 19.

Timor Domini principium sapientiæ. Prov. 1. 7. Alia versio ex Hebr. *principatus sapientiæ est timor Domini.* Sic principium sumitur pro principatu Ps. 109. 3. *tecum principium*, id est principatus. Et sic timor intelligitur filialis, & perfectus; qui non est aliud, quàm charitas. Charitas ergo obtinet principatum in regno sapientiæ. Corn. à Lap. hic.

Introduxit me Rex in cellam vinariam; ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Per hanc cellam Origenes hom. 3. Theodoretus, &c. accipiunt domum sapientiæ: gymnasia scilicet, & templa; in quibus à doctoribus, & prædicatoribus, exponitur populo Fideli vinum veræ doctrinæ, & sapientiæ. S. Greg. per cellam vinariam intelligit S. Scripturam. Chald. vertit: *introduxit me Dominus in domum Gymnasii doctrinæ Israel.* Quâ consenquentiâ nunc sponsa ait, *ordinavit in me charitatem*: Aptiùs fortè dicendum, dedit intelligentiam &c. per hanc enim venitur in domum sapientiæ? Ad sacram doctrinam capessendam nihil aptiùs, quàm charitas, & in schola Christi præcipua lectio, & doctrina, charitas. Sylv. in Jo. 7.

Dilectio Dei honorabilis sapientia. Eccli. 1. 14. Tigurina: *amor Dei præclara est sapientia.* q. d. qui amat DEum, hic sapit præ omnibus Philosophis, & Theologis: hic enim Sapit, & cognoscit DEum practicè, & sapidè; non speculativè, & aridè. Corn. hic.

Homo

Homo sanctus in sapientia manet sicut sol; nam stultus sicut luna mutatur. Eccli. 27 12. hoc discrimen assignat Spiritus Sanctus. Sed in quo sapiens soli, stultus lunæ similis? Sol non solum fulget, sed etiam calefacit, & ardet: sic verus sapiens. Luna fulget; sed sine ardore. Did. del. Castillo Ill. 44.

Cognovit bos possessorem suum, Israel autem me non cognovit. Is. 1. 3. Quare? quia feraliChristum odiò persequebantur. Rupertus l. 1. in Is. c. 3. dicitis (alloquitur Dei nomine Judæos) quia ego veni nimium occultus. Unde ergo bos me possessorem suum, & asinus præsepe meum cognovit? At tu Israel tu populus meus Hierosolymitanus, qui circa templum residens cum Pharisæis, & Pontificibus, in Lege gloriaberis; talia non amâsti, idcirco non intellexisti. Bruta, quia amant, non ignorant. Naxera in Josue 1. §. 51.

Seraphim stabant super illud. Is. 6. 2. Ut quid ergo tu, *qui mane oriebaris Lucifer*, in veritate non stetisti? nisi quia Seraphim non fuisti. Seraphim quippe *ardens*, vel *incendens* interpretatur. Tu verò habuisti miser lucem, sed ardorem non habuisti. Bonum erat tibi, si ignifer magis, quàm Lucifer esses. S. Bernardus hic s. 3.

Ignem veni mittere in terram Luc. 12. 49. Quia cùm ipsi Sapientia ingenita sit, voluit adventum suum annuntiare non sinè ardoris consortio: nè ab hominibus judicetur sapiens sinè charitatis incendiò: quia scientia sine amore, in Dei schola stultitia potius dicenda est, quàm Sapientia. Did. del Castillo de ornatu & vest. car. Ill. 44.

Aurum ignitum Apoc. 3. 18. Per id multi intelligunt sapientiam justorum, quæ *est thesaurus desiderabilis.* Prov. 21. 20. Ignitum est, quia accendit amore Dei, & proximi. Ita Ambros. Rupert. Sylv. hìc q. 39.

Ex Patribus, & aliis.

Qui tibi non sapit, desipit. Ex Man. S. Aug. c. 4. Si non vacat omnes scripturarum paginas evolvere, tene charitatem; & in ea invenies omnem scientiam. Id. Dom. 1. post Epiph. s. 1. Non diligitur, quod penitus ignoratur. Sed cùm diligitur, quod ex quantulacunque parte cognoscitur, ipsa efficitur dilectione, ut melius & plenius cognoscatur. Id. tr. 96. in Jo.

Si Sapientia Deus est, per quem facta sunt omnia, sicut Divina auctoritas, veritásque monstravit; verus Philosopus est amator Dei. Id. de Civ. Dei l. 8. c. 1.

Amor ubique (in hoc Cantico) loquitur & si quis horum, quæ leguntur, cupit adipisci notitiam, amet; alioquin frustra ad audiendum, legendúmque, amoriis carmen, qui non amat, accedit: quoniam omnino non potest capere ignitũ eloquium frigidũ pectus. Quomodo enim Græcè loquentem non intelligit, qui Græcum non novit; nec latinè loquentem, qui Latinus non est; & ità de cœteris: sic lingua amoris ei, qui non amat, barbara erit, sicut æs sonans, aut cymbalum tinniens. S. Bern. serm. 79. in Cant.

Quid optabilius charitate! quâ fit, ut humano magisterio fiduciàliter accedens ad Verbum, Verbo constanter inhæreas, Verbum familiariter perscruteris. S. Bern. s. 83. in Cant.

Magnus est doctor Charitas: satis idoneus, qui & tollat errores, & mores formet, & ad Philosophiam manuducat, & ex lapidibus homines reddat. S. Chrysost. hom. 33. in 1. Cor. 13.

Charitas oculus est cordis; quâ quisquis caret, cœcus est, & in tenebris ambulat, & nescit, quò eat. Rupertus Abb. Tuit. de div. offic. l. 4. c. 8.

Charitas est Sacræ Scripturæ compendium, virtutum virtus. S. Laur. Just. de incend. div. amor. c. 5. Non est Sapientia, ubi deest charitas: suum quippè verbum diffundit lumen, ubi suum præstat amorem. Id. de Connub. verbi & animæ c. 18.

O quantâ compassione dignus est nunc ferè totus Mundus, consideratâ, in quolibet statu, pauperiate divinæ cognitionis, dilectionis, & timoris. Quis non debet per compassionem cum Apostolo infirmari? 2. Cor. 11. 29. S. Bern. Sen. tomo 2. s. 4.

Ubi major charitas, ibi major cognitio: sicut ignis, quantò magis ardet, tantò plus lucet. Hug. Card. in c. 48. Gen.

S. Dominicus dicere solebat: plus in charitatis codice didici, quàm in universa S. Scriptura. Corn. à Lap. in Lev. c. 31.

Amor est compendium totius Theologiæ, qui ignorantiam Paulorum, Antoniorum, Hilarionum, Simeonorum, Franciscorum, sanctissimè doctam fecit. S. Franc. Sales. div. amor. l. 8. c. 1.

§. IV.

Motiva Amandi DEum.

Primum

Amor Dei in nos.

VAde, pondera mihi ignis pondus. Esdr. Impossibile videtur, hunc materialem ignem posse aliquò modò ponderari. At ignis spiritualis, qui est divinus Amor, ponderari potest: imò & unum ex præcipuis Christianæ pietatis exercitiis esse debet, in ponderando hunc divinũ ignem, staterâ sui intellectûs: ut scilicet, quôquo modò intelligens ejus valorem, pro virili laboret, summo illi, ac cœlesti amatori aliò simili amore persolvere. Philipp. Diez. tit. Amor. hom. erga Deum.

Meliora ubera tua vinò fragrantia unguentis optimis. Cant. 1. 2. Ubi sponsa laudavit sponsi ubera, quæ ad lactandos parvulos deputantur, & nominis fragrantiam, infert; parvulas animas, & adolescentulas inardescere, in amorem illius, quasi diceret: hic est primus fructus divinæ, & maternæ erga nos dilectionis, ut adolescentuli, & adolescentulæ, eum diligant. Lad. de Ponte hic. Exhort. 31. §. 3.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2 4. V. Beda & Cassiodorus, sic exponunt; q.d. Deus prior dilexit me; itáque me ad se amandum compulit. Corn. à Lap. hic.

Transfiguratus est ante eos. Matth. 17. 2. Deus animas nostras nimiô amore prosequitur, easque in sui amorem allicere conatur. Quod ut assequatur, diversis vestibus utitur, amantium more. Tres præcipuè induit Christus: naturam humanam; in Passione; in transfiguratione, *amictus lumine sicut vestimentum.* Psalm. 103. 2. Hodie vult ostendere, quali, quantáque gloriâ se privaverit propter nos, dum in terra vixit; ut hôc nos devinciat in sui amorem. Pro quo nota: hanc gloriam corporis, quæ hodie in eo apparuit, ipsi debitam esse ab instanti Conceptionis: tum quia verbo unitum erat personaliter, tum propter animæ gloriam &c. Joan. Osor. Dom. 2. Quadrag.

Ex Patribus, & aliis.

Quid magis excitat ad amorem, quàm veraciter & perfectè diligi? S. Bonavent. Stim. am. cap. 8.

Nulla est major ad amorem invitatio, quàm prævenire amando: & nimis durus est animus, qui, si dilectionem nolebat impendere, nolit & rependere. S. Aug. de Catechis. rudium c. 4.

Amor cœteros affectus in se ducit, & captivat. Idiota de cont. div. am. c. 1.

Non est possibilie, ut non redamet, qui amatur. S. Chrysost. in Gen. hom. 58.

Nemo fortiùs, quàm dilectione trahitur: neque potest non diligere, qui agnoscit se diligi: S. Laur. Just. in fasc. am. c. 9.

In beneficio primæ conditionis Sapientia, & virtus Conditoris enituit: in beneficio autem reconciliationis, quô adversos, & malè moratos, ad se revocavit, pœnas remisit, præmia reposuit. Quantùm, quod condidit, amaret, evidenter ostendit: & sic in iis, quos prior dilexerat, ignem sui amoris accendit. B. Ivo Carnotensis s. de nat. Dom.

Secundum Motivum

Bonitas, amabilitas Dei.

Si homuncio uxori suæ potuit dicere 1. Reg. 1. 8. *nunquid non ego melior tibi sum, quàm decem filii?* Et de filio Tobiæ Mater c. 10. 5. *omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere:* nunquid veriùs Creator tuus dicet tibi: nonne melior tibi sum, quàm decem, & mille, non modò filii, sed patres, matres, fratres, sorores, amici, Duces, Episcopi, Magistri, nutritii, sponsi? nunquid & tu viciffim cum S. Francisco exclames? Deus meus, & omnia! Doultreman. l. 3. sect. 4.

Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes, qui habent negotium & juste judicem. 2. Reg. 15. 4. quô animos popularium ità sibi devinxit, ut, Scripturâ teste, ad primum buccinæ clangorem totô corde universus Israel sequeretur Absalonem. v. 13. Quod si sola benefaciendi voluntas totius regni animos devincire potuit; an non amor, & cura, quam nostri Deus habet, omnium nostrûm animos inflamet? Christus enim negotia nostra quotidie apud Patrem agit, pertractat, & ad optatum finem perducit: & in hunc finem sacra in corpore vulnera reservavit, quæ Patri irato exhibet. An non hoc affectum nostrum erga illum excitet? dicatur ergo, obsecro, de nobis aliquando: toto corde sequitur populus Christianus Deum Christum. Petr. Besseus Dom. in Alb.

Hoc est Deum nôsse, quod amare: nam quisquis eum non amat, profectò ostendit, quia, quàm sit amabilis, non novit. Et quàm sit suavis Dominus, & dulcis, gustare, ac videre, non didicit; qui ejus conspectibus placere continuâ intentione non satagit. V. Beda in ep. 1. Jo. c. 2. 1.

Si singula bona delectabilia sunt; cogita intentè, quam delectabile sit illud bonum, quod continet jucunditatem omnium bonorum. S. Aug. Man. c. 33. Pudeat! cùm alia non amentur, nisi quia bona sunt, eis inhærendo; non amare bonum ipsum, unde bona sunt. Id. de trinit. l. 8. c. 3. Quia Deus est incommutabile bonum; homo autem, & secundùm animam, & secundùm corpus, mutabilis res est; nisi ad incommutabile bonum, quod est Deus, conversus substiterit, formari ùt justus, beatúsque sit, non potest. Id. de Genesi ad lit. lib. 8. c. 10. Hinc maximè commendatur, quale bonum sit Deus, quando nulli ab eo recedenti benè est: quia & qui gaudent in mortiferis voluptatibus; esse sine dolorum timore non possunt. Id. ib. l. 11. cap. 5.

Qui fieri potest, ut quis habeat cor, & non amet infinitam Bonitatem? S. Franc. Sal. de div. am. c. 11.

Summum bonum, summè desiderandum, & diligendum. S. Bonav. in Ps. 118.

Excedit Deus intellectum Angelicum, & humanum, in comprehensione: quia incomprehensibilis est; affectum omnium creaturarum in Bonitate; quia nullus amor æquatur Bonitati ejus amando, ut diligatur, quantùm sua requirit Bonitas; nec in hujus vitæ tenebris, nec in partibus superis. Sim. de Cassia l. 1. c. 24.

Bonum est, quidquid summo Bono conjungitur. Clem. Alex. l. 4. stromat.

Chare Theotime! cœli attoniti admirantur, eorúmque portæ horrore concutiuntur; quin & angeli ipsi pacis, visâ prodigiosâ hâc cordis humani miseriâ, obstupescunt: quòd tam amabile Bonum derelinquat, ut rebus, lacrymis omnibus deplorandis, adhæreat. St. Salesi. l. 4. cap. 1.

Cogita illius Bonitatem, largitatem, & liberalitatem, quàm bonus sit in se, quàm largus erga te, seipsum impendens pro te, quàm liberalis ad te, dona sua cumulans in te. Ista cogitans amabis, quem talem erga te non considerabis. Rich. à S. Vict. in Cant c. 11.

Cùm omnes sagittæ beneficiorum ardentes, frigidô, saxeôque corde retundantur, aliô stupendô machinamentô nos aggreditur, subiens pro se pectus nostrum. Cùm nec ipse per se, nec per dona sua extunderet nostrum amorem, decrevit ipse, per se, & per donum suavissimè sollicitare; id est, faciens se donum, copias omnes in unum expugnandis nobis cogens, vires bonitatis, & vires beneficiorũ convocavit: ut, si non amemus, quia bonus est, nec quia bona fecit, id est, dona dedit; amemus,

quia

quia bonus est, & quia pariter donum est. Compleverat in nobis sagittas suas exhausta pharetra. Beneficia tela amoris sunt; & se post omnia dedit. Antonio Martino apparuit Cupidineo habitu puer JEsus, arcu, & pharetrâ armatus, inque suum pectus jaculatus sagittas, negotians amorem plagis. Non satis hoc; resistimus telis. Quid restat? consumptis missilibus subit ipse præcordia nostra. Jo. Nierenb. l. 4. de arte volunt. cap. 68.

Tertium Motivum.
Beneficia divina.

Creavit Deus hominem ad similitudinem suam. Gen. 1. 27. ut more aliorum animalium amaret sibi simile; suam porrò similitudinem in Mundo non inveniens, ad solius Dei amorem converteretur. Did. Stella de contemptu vanit. Mundi parte 1. c. 46.

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit; da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput ejus. Prov. 25. 21. Ubi Paulus Rom. 12. 20. ***hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus.*** Hoc tibi fecit Deus, & bene fecit malè facienti, ut carbones ignis amoris sui congerat super caput tuum. Agapitus, ut habet Brev. Rom. 18. Aug. quindecim annorum puer ardentibus carbonibus capiti ejus impositis Deo gratias, agebat. Nonne & te, dum misericordiâ, & miserationibus, coronaret, totidem prunis, ceu ardentibus carbonibus, coronavit Deus? accendere ergo, arde, & gratias illi age. Ex Sexto mense am. Div. P. Nadasi c. 11.

Oleum effusum. Cant. 1. 2. Divina beneficia sunt oleum nutriens ignem Divini Amoris. *Oleum* est ***nomen tuum; ideo adolescentulæ dilexerunt te.*** Fovent, & nutriunt etiam illum ignem opera devotionis erga Deum, & misericordiæ erga proximos. Lud. de Ponte Exh. 31. §. 1.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. id est, adversus meipsam omnem aciem charitatis suæ direxit, ut me oppugnaret; non ad me destruendam, sed lucrandam: scilicet, ut me vinceret, & quasi compelleret, ut ipsum redamarem, & Divino amori me quasi captivam subijcerem. Hæc autem acies comprehendit innumera, ac immensa bona, quæ potenti vi expugnant cor: & ad duas acies possunt rediqi; unam ex Divinis perfectionibus, alteram ex Dei beneficiis, constructam. Ps. 39. 6. ***multa fecisti tu, Domine DEUS, mirabilia tua.*** Id. hîc. Exh. 30. §. 1.

Adjuravi vos filiæ Jerusalem, - ut suscitetis, & excitetis charitatem, donec voluerit. ità legit B. Theodoretus. Cant. 2. 7. Qui spiritûs amore sunt inflammati, Deique tenentur desiderio; eâdem flammâ omnes ut homines incendantur, exoptant. - ***Ut suscitetis &c.*** id est, nè charitatem erga Deum in vobis dormire patiamini, sed eam suscitetis, & accendatis, ac memoriam beneficiorum illius, tanquam oleum, supereffundatis. Nisi enim nuntiaveritis de die in diem Salutare ejus, & memineritis mirabilium ejus, quæ fecit; extinguetur charitas, & quodammodo intercidet. Oportet autem vos illam continenter arcendere atque excitare; & flammam ejus, sublimem tollere, ac modum ipsius dimetiri sponsi voluntate. Idem.

In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans. Jer. 31. 3. Alii vertunt: ***attraxi te misericordia***, id est, beneficiis. Corn. à Lap. hîc.

Comede, quacunq; ego do tibi. Ezech. 2. 8. hoc est, rumina, expende, intellige & memoriæ, quasi stomacho, commenda. Hoc est comedere, ac in stomachum trajicere. Et quemadmodum ex stomachi officina digestus cibus in reliquarum partium alimentum, totius corporis bonô, distribuitur; ità, ex memoria beneficiorum Dei, cæteræ facultates animæ, & imprimis voluntas incalescit, alitur, atque in charitate roboratur. Doultreman. l. 1. c. 3. §. 10.

In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Oseæ 11. 4. In funiculis adam trahit, quando timorem incutit, aut dolorem: in vinculis charitatis; cùm vel beneficia exhibita recolit, vel exhibenda promittit. Hugo Card. Prolog. in Gen. Funiculi Adam sunt flagella: quia & ipse primus, & per eum nos flagellati sumus: vincula verò charitatis sunt Dei beneficia S. Bonaventura ser. 4. Pent. §. 2. Charitas vincula habet, charitas vulnera facit. Sed qui sunt isti *funiculi* Adam primi parentis nostri, nisi munera Dei? quæ, inquam, sunt ista charitatis vincula, nisi Dei beneficia? bona naturæ, gratiæ, & gloriæ. - Naturam condidit, gratiam contulit, gloriam repromisit. Ecce funiculus triplex: dona conditionis, bona justificationis, præmia glorificationis, &c. Rich. à S. Vict. tr. de 4. grad. violentæ charitatis. ***In funiculis Adæ &c.*** Hebr. ***in funiculis hominum.*** q. d. illos ad me traham, non sicut attrahi solent tauri funibus devincti, sed sicut solent homines beneficiis, amore. &c. Philipp. Diez. Fer. 6. post D. 2. Quadrag.

Dionysius Areop. l. de div. nom. Amorem vocat beneficum insidiatorem. Talem sponsa vidit in Canticis, quando exclamavit: ***en ipse stat post parietẽ nostrum, respiciam per fenestras prospiciens per cancellos.*** Cant. 2. 9. Ubi Ambr. cum sept. legit: ***prospiciens per retia***, ut animam ex insidiis venetur. Incert. Auth.

Certè, si anima non esset pejor, & irrationabilior omni bestiâ; Deum suum, cujus similitudinem habet, super omnia diligeret, & de cæteris simpliciter non curaret: cùm ab ipso Deo tot, & tanta beneficia receperit gratis data. S. Bonav. stim. am. c. 1.

Convincunt quemlibet, etiam durissimum, ad amorem ejus, tam numerosa, & quotidiana multitudo suorum beneficiorum; quô suô pondere omnes mortales obruit, & provocat ad amorem: tum omnium creaturarum clamor continuus; qui omni rationali auditui majestatẽ, pulchritudinẽ, magnitudinémq; ejus, apertis vocibus ingerit. S. Thom. Vill. D. 17. Pent. §. 1. Advertite, & considerate, quàm leve tributum Dominus à nobis exigat: pro tantis beneficiis nihil aliud petit, nisi amorem. Id. Conc. de fœd. inter Rom. Pont. Imp & Venet.

Quid nos pro his omnibus retribuimus, vel potiùs quid retribuere debemus? nimirum, ut debitum amore solvamus. Salvianus de provid. Dei l. 4.

Beneficia Divina in particulari.

Num. I.

Incarnatio.

Anima mea liquefacta est &c. Cant. 5. 6. Descendente Verbô tuô cor nostrum liquefactum est, & omnia interiora nostra contremiscentia paruerunt illi - Effudisti enim Pater, viscera charitatis tuæ super nos; & multitudinem miserationum tuarum ultrà exhibere non potuisti. S. Amedeus Ep. hom. 3.

Posuit me sicut sagittam electam. Is. 49. 2. Pulchrè dicit Ecclesia, ***quia vulnerata charitate ego sum.*** Nudemus membra nostra bono vulneri; nudemus sagittæ electæ: Sagitta hæc Christus est, qui dicit: ***posuit me &c.*** S. Ambr. in Ps. 118. Octon. 5.

Posuit me ut sagittam &c. in pharetra sua abscondit me. Juxta sanctos Patres, pharetra Humanitatem Christi significat. S. Chrysost. in pharetra corporis abscondit me. Sed cur ***electa*** dicitur? sanè quasi hæc potiùs fuerit, quæ in scopum à sagittario Dei destinatum collimaverit. Nimirum cùm plures antè terrificas atque igneas minarum, ac suppliciorum, fuerit jaculatus; hâc unâ corda hominum vulneravit, & ad sui amorem Mundum subegit. Incert. auth. Verbum dicitur sagitta: nam Pater tetendit arcum, quando promisit Filium; misit sagittam electam quando misit eum incarnari. S. Bonav. in Ps. 119.

Diliges Dominum Deum tuum &c. Luc. 10. 27. Totum possibilem dilectionis affectum Dominus exigit ab homine, ob solum Incarnationis beneficium. Postquam Dominus memorans Incarnationis beneficium beatos oculos v. 23. aspectantes appellavit, Legisperitum aptè allicit ad mandati illius expressionem: ***Diliges Dominum Deum tuum.*** Preme *Dom. Deum tuum*; id est, Dominum hominem factum, quando tuus specialissimè factus est, toto cordis affectu, totis viribus diligere procura: quia ex Incarnationis beneficio ineffabiliter nostram exigit dilectionem. Escobar l. 11. Obs. 2.

Verbum caro factum est. Jo. 1. 14. Caro carni amicabilis est, passibilis, esibilis, sensibilis: ut sic in carne Christi esset dilectionis fomentum. ***Omne animal diligit simile sibi*** Eccli. 13. 19. Diligitur caro propinqua, maximè autem proxima. S. Bonav. s. 8. in Nat. Dom.

In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ùt homo. Philipp. 2. 7. Alex. M. vestem Persicam sumpsit, ut eorum, quos devicerat, animos sibi conciliaret. Non pigeat Deum nobis similem amare. Drexelius Delic. gent. hum. in appendice de Nasc. JEsu §. 16.

Quis est tam durus, quem non emolliat amor Dei, sic hominem præveniens: tam, inquam, vehemens amor; quòd homo propter hominem dignatus est fieri: qui, ut familiariùs diligeretur ab homine, Deus in similitudinem hominis apparuit. S. Aug. Man. c. 26.

Ideo Dominus noster JEsus Christus in Mundum venit, & carnem nostram assumpsit, & quotidie gratias suas, & amorem de corde suo in nos infundit: ut inflammet mentes hominum ad ardorem Divini amoris. S. Bernard. Sen. tom. 2. sect. 1.

Factus homo, ut te amaremus. Idiota Contempl. de div. am. c. 9.

Num. II.

Nativitas.

Diligebat Joseph super omnes filios suos. Gen. 37. 3. ***Nè avertas faciem tuam à puero tuo.*** 68. 18. Quâ fiducia hoc petit David? fiduciâ puerilî: ***Fecit redemptionem plebis suæ - in domo David pueri sui.*** Luc. 1. 68. O si Mundus senescens puerum JEsum diligeret super omnes filios suos; eô quòd in senecture sua genuerit eum. 5199. annos recensebat, cùm ei natus infans JEsus; certè nullus formâ præstantior, indole gratiæ innocentior. Amoris primas meretur hic puer. S. Ambr. lib. de benedict. senescenti Mundo, & jam ocidenti, illucescens Dei Filius per Mariæ Virginis partum, serò advenit quasi filius senectutis. Ludov. Alvarez Joseph Illust. Illustr. 30.

Natus est vobis hodie Salvator Mundi. Luc. 2. 11. Deus similis nobis in nostra apparuit Humanitate, ut à nobis diligeretur; & idcirco non est factus Angelus, sed homo: quia plus dilexit humanam naturam, quàm Angelicam. Did. Stella hîc.

Vinum non habent. Jo. 2. 3. In nuptiis, non Canæ in Galilæa, sed stabuli in Bethlehem; dum videlicet humana divinis, ima summis, Pastoribus angeli; Regis lacrymæ, & cantus famulorum, Virginitas & Maternitas, Caro & Verbum; novô, sed verô; mirô, sed sanctô, illibatóque fœdere, sociantur; amoris vinum defecit. Et sanè cui sufficiat amor ad diligendum abundè Deum jacentem in fœno? Sanè Divino minor amor amando Deo par non est. Dicat Mater ad Filium; vinum non habent; dicat & ad nos, ut vinum suppetat: ***implete hydrias aquâ***, hoc est: si cupitis amoris vinum in corde, replete cor vestrum lacrymis plorantis puelli. Unde illa ignem eructat. Quis enim non ardeat, si vel unâ lacrymantis Dei guttulâ respergatur? Oliv. l. 2. Strom. hîc.

Quantò minorem se fecit in Humanitate, tantò majorem se exhibuit in bonitate: & quantò pro me vilior, tantò mihi charior. S. Bern. s. 1. in Epiph. Dom.

Sæpe quærimus, quare sic Mundum Christus intrat, ut ventris experiatur angustias, partûs patiatur injuriam, sustineat vincula pannorum? &c. Et qualiter venire debuit, qui voluit apportare gratiam, timorem pellere, quærere charitatem. - Infantia hæc quam barbariem non vincit, quam non feritatem mitigat, quam crudelitatem non comprimit, quam non potestatem deponit, quam duritiam non resolvit, quid non amoris expostulat, quid non affectionis extorquet, quam non imponit gratiam, quam non impetrat charitatem? -- Sic ergo nasci voluit, qui amari voluit, non timeri. S. Petr. Chrysol. Se 158.

Num. III.

Num. III.

Eucharistia.

Anima mea liquefacta est &c. Cant. 5. 6. Si liquefacta es ad Verbum ejus; quomodo sustines amplexum ejus? aut certè, si liquefacta es ad loquelam ejus; quomodo præ amore vivis, & non deficis; cùm vescris carne, & sangvine illius? S. Laur. Just. de incend. div. am. c. 3.

Pone me ut signaculum super cor tuum. Cant. 8. 6. Super cor tuum, ait Alb. M. s. 20. de mand. Sacr. tanquam super ceram calidam, puram, & mollem, aptam susçipere impressam imaginem. Super cor calidum amore Dei, parum munditiâ sui, molle pietate proximi. Corpus Christi ùt sigillum ponitur, non ut ipsum, quod immutabile est, in nos mutetur; sed nos in imaginem bonitatis ejus transmutemur. Aloys. Novar. Elect. Sacr. l. 3.

Maria stabat ad monumentum foris plorans. Joan. 20. 11. Quare autem fleat? si quæras; respondet: *quia tulerunt Dominum meum.* Conversa est in fletus: quia Domini corpus non invenerat. Orig. hom. 1. ex variis: metuebat, nè amor Magistri sui in corpore suo frigesceret, si corpus ejus non inveniret, quò viso recalesceret. Eucharistia accendit ad amorem. Did. del Castillo Illat. 146.

Quos amamus, nonnunquam etiam, mortu petimus. Quare Job 31. 31. ut servorum in se amorem ostenderet, dicebat, illos sæpenumero nimiò in se amore dixisse: *quis det de carnibus ejus ut saturemur?* Ità & Christus carnem suam dedit nobis, ut eâ saturemur, quò nos in plurimum sui amorem allexit. S. Chrysost. in ep. 1. Cor. hom. 24.

Tanquam leones igitur ignem spirantes ab illa mensa recedamus, facti diabolo terribiles; & caput nostrum mente revolventes, & charitatem, quam nobis exhibuit S. Chrysost. hom. 61. ad pop.

Artendi cupiditate ad eum adeamus; manibusque, in crucis formam compositis, Crucifixi corpus susçipiamus; atque oculis, & labiis, & frontibus compositis, Divini Carbonis participes efficiamur: ut ignis desiderii in nobis insiti, assumptâ eâ, quæ ex carbone oritur, inflammatione, peccata nostra exurat, & pectora nostra colluatret: demusque operam, ut per divini ignis peccationem inardescamus, Diique efficiamur. S. Joann. Damascenus, orthod. fid. l. 3. c. 14.

Aluisse, inter homines sæpe affert plura amoris incitamenta, quàm procreâsse liberos. Clem. Alex. l. 1. pæd. c. 6.

Non immeritò hoc Sacramentum vocarem Divinum quendam magnetem, trahentem ad se ferrea corda hominum, ut illi inhæreant. Lud. de Ponte l. 2. Exh. 3

Dominus dixit S. Catharinæ Sen. meritò cor hominis scindi deberet amore, dissolvique, considerandæ inter beneficia à me exhibita eximium beneficium Sacræ, ac Ven. Eucharistiæ. Lud Blosius parte 2. concl. animæ fid. c. 6.

Mel in ore, & ignis in corde; & non sentis calorem, nec gustas dulcedinem? signum mortis est. S. Bonav. opusc. de Sacr. Sylv. in Apoc. 3. l. 2.

Ignem, & spiritum, manducandum, & bibendum, præstitit nobis carne vestitis: Corpus scilicet, & sanguinem suum. S. Ephrem. 1. de nat. Dei c. 5.

Christus alloquitur animam: Non ego mutabor in te, sed tu mutaberis in me: non tamen in substantiam, sed per gratiam in dilectionem meam: quoniam, qui in veritate adhæret mihi, unus efficitur spiritus. S. Laur. Just. de triumph. Chr. ag. c. 4.

Sol per vitrum ustorium radiis collectis irradians. *In unum reductis.* Vel. *immittit ardentior.* Picinelli.

Num. IV.

Passio, Crux.

Ad prædam ascendisti, fili mi. Gen. 49 9. Id circo in crucem ascendit, ut omnium prædaretur corda. Incertò authore.

Ignis quem nutriet Sacerdos. Levit. 6. 12. Ad nutriendum in nobis ignem charitatis, ligna manè, & vespere subjicimus; dum ea, quæ Christus manè, & vespere, in sua Passione sustinuit, ad memoriam reducimus. Ignem enim charitatis nihil adeò nutrit, sicut frequens memoria Dominicæ Passionis. Hugo Card. hîc.

Fasciculus myrrhæ Cant. 1. 12. Myrrha sponsi mortem, &, quæ inde ad sponsam pervenit, indicat suavitatem: *inter ubera mea commorabitur v. 12.* hoc est, in præcipuâ animæ meæ parte, nempe in corde, quod inter ubera situm. B. Theodoretus.

Sicut malus inter ligna sylvarum. Cant. 2. 3. Quid aliud est Christus crucifixus, nisi viva malus, & vivum hieroglyphium Divini erga nos amoris? totus enim ibi amorem spirat, suadetque: & spargit flammas amoris; ut ligna sylvarum accendat. Lud. de Ponte hîc. Exh. 25. §. 1.

Pone me ùt signaculum &c. Cant. 8. 6. quia fortis est, ùt mors, dilectio. Quia amore tui mori volui: major morte charitas mea, quæ me immortalem vicit. Id. hîc.

Vidi Dominum super solium excelsum. Is. 6. 1. Cùr propheta eum sic videt, nihil de nostro erga eum affectu dicit; at cùm eum dicit percussum, & vulneratum, ait: *despeximus eum.* Is. 52. 2. Ipsa deformitas ejus sinè specie fortiùs rapit nostrum affectum, quàm speciositas ejus in majestate divinatis. Unde S. Aug. s. 22. de verb. Apostoli, monet, ut maximò affectu deformitatem Christi diligamus; & ad hoc optimam subdit rationem: deformitas Christi te format. Sylv. in Apoc. 1. q. 70. Sedentem in gloria unus vidit Isaias, nec tamen dicitur, eum desiderâsse: morientem in cruce multi, & viderunt, & dilexerunt: *vidimus eum &c.* Mendoza in l. 1. Reg. c. 3.

Et expeutes in eum. Matth. 27. 30. Si non amamus eum, quia bonus, quia Deus, & frater est noster; saltem id circo eum amemus, quia tanta pro salute nostra passus est. Dion. Carth. hic.

Quærebat Zacheus videre JESUM, quis esset; & ascendit in arborem, & vidit, quis esset. Luc. 19. 3. Sic nos in arborem, id est, Crucem, mente, & meditatione ascendamus: videbius quis sit JESUS; quàm bonus, quantùm amet, & amandus. Barradius t. 3. l. 8. c. 20. Dom. 17.

Mira ras! labro honori ficat patientem, quem Judas prodidit osculantem. Intellexit, quòd pro alienis peccatis has plagas susciperet, pro alienis sceteribus hæc vulnera sustineret: & scivit, quòd illa in corpore Christi vulnera, non essent Christi vulnera, sed latronis: atque ideo plus amare cœpit, postquam in corpore ejus sua vulnera agnovit. S. Ambr. serm. de latrone.

Quis nos separabit à charitate Christi? Rom. 8. 35. Theodoretus or. de charit. S. Paulus pulchritudinis Christi crucifixi specie captus amatoriam illam emisit vocem: *Quis nos &c.*

Cecidi ad pedes ejus Apoc. 1. 17. illos atique pedes, quos in camino ignis viderat: ut Dominicæ mortis imitator existeret. Galfridus Abb. tr. 34. Vidit pedes, id est, finem vitæ Christi, in fornace ignea Passionis; & tunc cecidit ad hos pedes, ad eos amplectendos; ut ejus exempla sequeretur. Sylv. hic. q. 70.

Et cum ea 144. millia, hi sequuntur agnum, procunque ierit. Apoc. 14. 1. 4. Christus Dominus vocatur Leo Apoc. 5. 5. Aquila Deut. 32. 11. & tamen non dicitur, quòd omnes sequantur; ùt modo, quando repræsentatur ùt agnus occisus: qui Christus crucifixus, & mortuus, peculiarem habet vim alliciendi, & trahendi, ad se omnes. Id in Jo. c. 13. q. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Videmus, quia crucifixus iste ducit post se genus humanum: & sinè causâ dixerunt Patres nostri, occidamus eum, ne sæculum post illum pergat. Fortè non post eum pergeret, si non esset occisus. S. Aug. in Psalm 40. in fine.

Super omnia reddit amabilem te mihi, Jesu bone, calix, quem bibisti, opus nostræ redemptionis. Hoc omnino amorem nostrum facilè sibi vindicat totum; hoc, inquam, est, quod nostram devotionem, & blandius allicit, & justius exigit, & arctiùs stringit, & afficit vehementiùs. S. Bern. in Cant. s. 20.

Voluit ignominiosæ Passionis subire patibulum; ut, illecebrosâ, affectione detorsâ, concupiscibilis vis in Redemptoris sui transiret affectum. Allicitur enim humanum cor, & charitatis succenditur flammâ, quoties cogitatione pervigili agonis hujus modum meditatur, & causam. S. Laur. Just. in Exalt. S. Cruc. Crucem vocat ducis nostri *vexillium gloriosissimum*, thesaurum amabilem *liguum vitæ*. Sub umbra tua, ô Crux! ab æstu dici protegimur, à tempestate, à turbine, à pluvia. Radios amoris, charitatisque sagittas, emittis de te; quæ amantium corda transfigunt. Id. ib.

Vis, te doceam reperire amoris locum? vade ad figuram Crucis; ibidem venditur amor; nullibi alibi est forum ejus. Suadeo tibi emere à me, qui solus sum mercator amoris. S. Bern. ser. tomo. 2. s. 5.

Radios amoris, charitatisque sagittas, emittis de te; quæ amantium corda transfigunt. S. Laur. Just. in Exalt. S. Crucis.

Voluit ignominiosæ Passionis subire patibulum; ut, illecebrosâ affectione detersâ, concupiscibilis vis in Redemptoris tui transiret affectum. Allicitur quippè humanum cor, & charitatis succenditur flamma; quoties cogitatione pervigili agonis hujus modum meditatur & causam. S. Laur. Just. in Exalt. S. Crucis.

Memoria Passionis est dulcis animæ consolatio, indeficiens Divini amoris incendium. Lud. Blosius spec. Monachorum Divis. 4.

Mons Calvariæ est mons amantium. Omnis amor, qui non trahit suam originem ex Passione Salvatoris, est frivolus, & periculosus. S. Franc. Salesi. de amore Dei l. 12. c. 13.

Exempla.

Meus amor Crucifixus est, & non est in me. S. Ignatius M. epist. ad Rom.

Absorbent, ô bone JEsu, mentem meam ignita ac melliflua vis amoris tui: ut amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori! S. Franc. Seraph. Ex paradiso amant. Crucif. P. Sandæi.

S. Magdalena de Pazz. Crucifixum manu præferens frequenter Monasterii ambitus, & loca publica perambulabat, affectuosè, Christum alloquens: ô Jesu amor! quid aliud est JEsus, quàm amor? ô sorores meæ! contemplemini JESUM amorem meum! Id. ib.

Quartum motivum
Quia vult amari.

ORdinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Quàm pulchrum est, quàm decorum, à charitate vulnus accipere! Alius jaculum carnei amoris excepit, alius terrenò cupidine vulneratus est. Tu nuda membra tua; & præbe te jaculo electo jaculo formoso: siquidem Deus sagittarius est. Orig. hic.

Tulerunt in Jerusalem Luc. 2. 22. Quis plantat vineam, & & de fructu ejus non Dedit? 1. Cor. 9. 7. Quem amabis? nisi illum, qui potentiam tibi dedit ad amandum, plantavit voluntatem, vult fructum ex ea. Did. Stell. in Luc. 2.

Ignem veni mittere in terram. Luc. 12. 49. Si quæras à Christo: quid attulerit in Mundum? Resp. amorem; *ignem veni &c.* Si quæras: quid eum attulerit in Mundum? resp. amor; sic *Deus dilexit Mundum &c. Joan. 3. 16.* Si quæras, quid prædicavit? amorem. Quid ipse? Amor. 1. Jo. 4. 16. *Deus charitas est.* Did. Stella hic.

Et quid volo, nisi ut accendatur? Luc. 12. 49. pro, *& quid volo*, si jam accensus est? Significatur per hoc, quòd, ex quo inceperat accendi ignis amoris spiritualis in Discipulis; desiderabat, ut extenderetur ad universum Mundum. Cajetanus hîc.

Finxit se longiùs ire Luc. 24. 28. non ad simulandum prosecutionem itineris non futuram; sed ad excitandum Discipulorum amorem in se. Id. hic.

Quid mihi es? Miserere, ut loquar. Quid tibi sum ipse, ut amari te jubeas à me? & nisi faciam, irascaris mihi, & mineris ingentes miserias; Parvane est ipsa miseria, si non amem te? S. Aug. l. 1. Conf. c. 5.

Quis ego sum, Domine, aut quæ est substantia mea, ut sic à me cupias amari? Ecce coram te millia millium angelorum amore tui fragrantium! & tibi curæ est de me vili verminculo super terram repente, ut diligat te? sed non pro te, sed pro me, amari vis à me. Ut enim nemo à vita excluderetur, vitam in amore posuisti; quoniam cunctis præstò est, amare te. Si in quovis alio opere consisteret nostra salus, excluderentur nonnulli, excluderentur plurimi, quibus tale opus non esset aut possibile, aut facile. Sicut si tu in eleemosynarum largitione salvos nos esse voluisses, excluderetur egenus. Si in jejunio, excluderetur ægrotus; si in doctrina, excluderetur idiota; si in virginitate, excluderetur uxor; si in paupertate, excluderetur dives &c. at verò ab amore quis excluditur? aut quis legitimè excusatur? omnibus communis est amor. Quis enim amare nescit, aut nequit? ubique, & omni tempore, amor omnibus præstò est. &c. S. Thom. Vill. D. 17. Pent. serm. 1.

Quintum Motivum
Creaturæ.

Formatis igitur, Dominus Deus, cunctis animantibus terræ, adduxit ea ad Adam &c. Gen. 2. 19. Statuens Deus coram eo tot genera creaturarum; potentiæ suæ infinitæ, contemplandæ, ei præbuit materiam Et statim sequitur: *immisitque Dominus Deus soporem in Adam;* quem saporem Sept. dicunt, quandam extasim fuisse. Et credo extasim illam causatam fuisse ex Bonitatis & Majestatis Dei infinitæ consideratione; quam ostendit in formatione tam diversarum creaturarum &c. Philipp. Diez. conc. 2. in Com. virg.

Certùm est, quòd homo stans habuit cognitionem creaturarum, & per illarum repræsentationem ferebatur in Deum; ad ipsum laudandum, venerandum, amandum. Et ad hoc sunt creaturæ, & reducuntur in Deum. S. Bonav. serm. 13.

Cœlum, & terra, & omnia, quæ in eis sunt, non cessant mihi dicere, ut amem Dominum Deum. S. Aug. Man. c. 24. Disce amare in creatura creatorem, & in factura factorem: ne teneat te, quod ab illo factum est, & amittas eum, à quo & ipse factus es. Id. in Ps. 39.

Domine, amo te! percussisti cor meum verbò tuò, & amavi te. Sed & cœlum, & terra, & omnia, quæ in eis sunt; ecce undique mihi dicunt, ut te amem: nec cessant dicere omnibus; ut sint inexcusabiles. Id. Conf. l. 10. c. 6.

Vide, & adverte, si non cuncta, quæ vel nobis in prosperis serviunt, vel contra nos sæviunt in adversis, quædam sint charitatis calcaria urgentia quodammodo ad cursum amoris. Rich. à S. Vict. tr. de grad. char. cap. 3.

Deus, cùm res creatas in morem scalæ adaptaverit; per eas sui amantibus ascensum ad se adstruxit. S. Basil. Seleuc. or. 1.

Quid sunt naturalium rerum inclinationes, nisi amores quidam, quibus feruntur in Deum? S. Thom. Vill. Dom. 17. Pent. s. 2.

Est centrum quoddam amoris Dei, in quod dirigit omnem creaturam pondus amoris. Id. ibid.

Cœlum, & terra, & mare, omnisque creatura, quæ videri, atque intelligi potest; ad hanc præcipuam dispositа est humani generis utilitatem; ut natura rationalis de contemplatione tot specierum, de experimento tot bonorum, de perceptione tot munerum; ad cultum, & dilectionem sui imbueretur auctoris. S. Prosper l. 1. de vocat. Gent.

Quidam aiebat: cùm pulchritudinem, atque venustatem intueretur corporum, ex ea admonitus, magnificè glorificavit opificem, atque ex solo hujusmodi spectaculo in amorem Dei, fontemque lacrymarum excitatus est. Jo. Clim. gradu 15. de Castit.

V. Ludovicus Blosius, ùt in illius vita refertur c. 19. in horti domestici porta hanc posuit superscriptionem: Pulchritudo florum, cæterarumque creaturarum, rapiat cor in admirationem & amorem Creatoris. Amœnitas horti in memoriam reducat decorem paradisi. Non vanitati, sed pietati hic locus dicatus est.

Sextum Motivum
Nemo ab eo excusatur.

IN reliquis operibus bonis interdùm potest aliquis qualemcunque excusationem prætendere, in habenda verò dilectione nullus se potest excusare. S. August. ser. 6. post D. Quinq. s. 3.

Nullus habet, nec habere potest, causam, aut excusationem aliquam, te non diligendi: unde si alicui dicatur, ut jejunet, dicere potest, corpus habeo fragile: si dicatur ei, ut det; potest dicere, pauper sum. Sed cùm ei dicitur, dilige Deum, nullam habet excusationem. Idiota c. 22. Inexcusabilis est omnis, etiam Infidelis, si non diligit Dominum Deum suum, totò corde, totâ animâ, totâ virtute suâ. S. Bern. tr. de dilig. Deo.

In omni alia re fecit Deus nos inæquales; hos fecit divites, illos pauperes &c. in re tamen necessa-

necessaria, scilicet potestate diligendi Deum, omnes fecit æquales. Philipp. Diez. conc. 1. Pentec. Nihil est tam facile, tam liberum, & tam in hominis potestate; sicut diligere. Proinde nemo se poterit excusare de mandato dilectionis. S. Bernard. sen. tom. 1. ser. de div. dilect.

Nihil levius, quàm diligere: qui diligit, non laborat; nihil constat vectura mercatiæ amoris; imò amor solvit omnes impensas vectuæ cunctarum mercantiarum, atque laborum. Si ad diligendum divitiis opus esset, justam tunc excusationem haberent pauperes. Si scientia necessaria foret, excusari tunc possent ignorantes, à servitiis se excusarent simplices; à laboribus imbecilles. Solâ enim liberâ voluntate, impleri potest mandatum amoris. S. Bernardin. Sen. tom. 2. s. 3.

Quid vidisti in Deo tuo, ô damnate? quid vidisti; qui, nè diligeres, ardes? quam excusationem afferre poteris in judicio; qui neque justus quidem divinam bonitatem amare paruisti. S. Vill. serm. 1. Dom. 17. Pent.

Quis ego sum, Domine, aut quæ est substantia mea, ut sic à me cupias amari? Ecce coram te millia millium angelorum amore tui flagrantium: & tibi curæ est de vili vermiculo super terram repente, ut diligat te? sed non pro te, sed pro me, amari vis à me: quia enim diligis me, ideò diligi vis à me. Nosti enim, quia in amore tuo mihi salus omnis, & vita est. Ut enim nemo à vita excluderetur, vitam in amore posuisti; quoniam cunctis præstò est, amare te. Si in alio quopiam opere nostra consisteret salus, excluderentur nonnulli, excusarentur plurimi, quibus tale opus non esset aut possibile, aut facile. Sicut si in eleemosynarum largitione salvos nos esse voluisses; excluderetur egenus: si in jejunio; excluderetur, ægrotus: si in doctrina; excluderetur idiota: si in virginitate; excluderetur uxor: si in paupertate; excluderetur dives. &c. At verò ab amore quis excluditur? aut quis legitimè excusatur? Sapientibus & insipientibus; divitibus, ac pauperibus; pueris, & senibus; omni statui, omni sexui, omni ætati, communis est amor; nullus senex ad amorem; nemo pauper ad amandum. Quis enim amare nescit? aut nequit? ubique, & omni tempore, amor omnibus præstò est; sive comedas, sive bibas; sive ambules, sive sedeas; sive labores, sive quiescas; quomodocunque te habeas, & quocunque te vertas; si libet, amare potes; neque te quidquam ab amore valet impedire: adeò enim amor tuus est, ut subripi non possit invito. Testes tibi sunt Martyres, & illorum exempla; quibus vita subripi potuit, amor autem nunquam: libentissime enim vitam dederunt, nè darent amorem; quia amor vitâ pretiosior est. S. Thom. Vill. serm. 1. Dom. 17. Pent.

Septimum Motivum.

Est necessarius.

PRæcipis mihi Domine &c. S. Cyprianus. Vide hôc tit. §. 2. Ex Patribus.

Non clarescet anima in fulgore æternæ pulchritudinis, si non arserit in officina charitatis. S. Laur Just. char. c. 3. Idem dixit S. Greg. l. 18. mor. c. 15.

Omnes oportet per ignem probari, quicunque ad paradisum redire desiderant: non enim otiosè scriptum est, quòd, ejectis Adam, & Eva, de paradisi sede, posuit Deus in exitu paradisi *gladium igneum.* Qui habuerit hîc charitatis ignem, illic ignem gladii timere non poterit. S. Ambr. s. 20 in Ps. 118.

Regnum cœlorum clamat Deus se habere venale. Da ergo amorem, & accipe regnum: ama, & habe. S. Anselmus ep. 2. ad Hugonem inclusum.

Quid est sinè amore anima? quod corpus est absque vita: nam & amor animæ est vita; sinè quâ mortua est. S. Bonav. s. 75. de Ascens.

Amor vita est animæ, & qui non amat mortuus est. Idiota c. 1.

Dicit Salomon Eccl. 11. 10. *fili, nè in multis sint actus tui.* Et ecce plus quàm Salomon, non ad pauca, sed ad unum duntaxat docet esse sollicitum: *porrò unum, inquit, est necessarium;* scilicet Deum diligere. Petr. Blesensis ep. 16.

Meritò charitas igni comparatur, quia, sicut ignis imperiosè ferrum quasi ignem efficit; ità charitas ignitam reddit animam, quàm possidet. Non clarescet anima in fulgore æternæ pulchritudinis, si non arserit in officina charitatis. S. Laur. Just. Lig. vit. de char. c. 3.

Octavum Motivum.

Est utilis, beatus, dives; præmiatur.

Num. I.

Omnia ei cooperantur in bonum.

DEI servis, quæ imminere pericula videbantur, vertuntur sæpe in auxilia. Quod patet. Surrexit Balac filius Sephor &c. Jos. 24. 9. Balaam populo benedixit, & Regi infausta nuntiavit v. 10. *Venistis ad mare, persecutique sunt Ægyptii patres vestros.* Ib. v. 6. Mare Hebræis videbatur infaustum, Pharaonis persecutioni commodum; verùm adeò contrarius humano judicio eventus, ut mare Hebræos securè transmiserit; & dignâ strage absorbuerit Ægyptios. Naxera hîc. §. 28.

Ecce examen apum in ore leonis erat. Judic. 14. 8.

Exodi 2. 5. Pharaonis filia, ob sterilitatem mœsta, cum puellis ad Nilum vadit; vidit fiscellam, in qua Hebræi infans decorus; jubet extrahi, & specie oblectata, contra patris præceptum servat, & ad nominis amplificationem adoptat. Confer hanc historiam cum historia Tob. 6. 2.

Ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. Si humanis oculis res metiamur; quàm felix illa, quàm infelix hic! sed illa ex sperato auxilio experitur damnum; hic ex formidato periculo auxilium: piscis fel ocu-

los

los patri restituit, & Moyses fuit prosapiæ naufragium. Naxera cit.

Accensus est ignis magnus. 2. Machab 1. 22. Stephanus Cantuariensis : accensus est ignis magnus post aspersionem aquæ : quia cùm pœnitens bene recordatur peccati ; accenditur in eo fervens dilectio Dei : Benè autem dicitur ignis magnus : quia *ubi abundavit delictum ; superabundavit gratia Rom. 5. 20.* Ut tempus affuit, quò sol refulsit, accensus est ignis magnus. Luc. de Arcones in Jſ. Disc. 8.

Et nubes suscepit eum Act. 1. 9. Cur ministeriò nubis utitur ? Oecumenius : Incarnatus quidem Deus nube usus est tanquam vehiculò ; nam dominus erat : Elias verò igne. 4. Reg. 2. 11. Ille enim, tanquam dominus Universi, propriâ ascendens virtute, terrenum quiddam, & quod deorsum fertur, ad ascensum assumit ; nec magis ductus, quàm reducens ipse vehiculum. Elias servus erat, ideoque sursum vehente vetriculò egens, & equis, qui velocitatem itineris illi pararent. q. d. ut Dominus naturas rerum mutat ; & id, quod serviebat ad descendendum, ità disponit, ut per id sursum ascendat. Sic diligentibus Deum divinâ virtute omnia cooperantur in bonum Sylv. hîc.

Diligentibus Deum, sit causa diabolus victoriæ, coronæ, atque præmiorum. S. Athanas. lib. Quæst q. 11.

Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Rom. 8. 28. Quid ais ? ô Paule ! potestne ignavia fulcire studium ? vitium servire virtuti ? Quando vel levis morbus non adversatur saluti ? *omnia*, inquit, *cooperantur in bonum* : quia gratiæ auxiliò, potentiam numinis æmulantes, lumen faciunt de tenebris splendescere, ipsaque vitia virtutibus inservire. Anselmus : usque adeò prorsus omnia, ut, etiamsi qui eorum deviant, & exorbitant ; etiam hoc ipsum eis proficiat in bonum : quia humiliores reddunt, atque doctiores ; & robustius, atque cautius post insistunt bonis actibus. Naxera in Josue c. 16. §. 13.

Videbunt corpora eorum per tres dies & dimidium. Apoc. 11. 9. Anti-Christiani eò consiliò non sinent sanctos sepeliri ad majorem ignominiam. At providentia Dei ordinavit, ut eorum malitia inserviret ad majorem gloriam. Albertus M. vult Deus insepultos esse : ut major sit eorum gloria, ut evidens fiat eorum resurrectio : quia, si sepulti essent, non esset ità clarum de eorum resurrectione. Sylv. hîc.

Solares radii majorem calorem generant in aqua, quàm in terra : quia, cùm aqua magis sit calori contraria, quàm terra ; dum majus contrarium in aqua inveniunt, fortiùs ad victoriam radii contrarii exardescunt : quia omne contrarium fortiùs insurgit, dum suum contrarium adesse persentit. Sic & charitas, dum pœnas extinguentes, vel ad malum allicientes, adesse persentit ; ad resistendum eis se recolligit totam, & majores ex hoc assumit vires. S. Bonaventura serm. 2. de plurib. Confessor.

Ipse etiam Infernus, aliorum casus, & peccata, diligenti Deum cooperantur in bonum. *Lætabitur justus, cum viderit vindictam. Ps. 57. 11.* Gerson serm. de dominio Evangelico. In bonis, disponente Deo, id agitur ; ut unde in eis extingvendus videbatur, inde in eis amoris ardor acriùs inflammetur : quantò enim Mundi malis acerbiùs urgentur, quantò gravioribus flagellis atteruntur ; tantò ad Dei amorem vehementiùs accenduntur. Mirare, obsecro, mirare, & vehementer obstupesce, vel quomodo in malis amor Dei deficiat ex beneficio, vel qualiter in bonis divina dilectio crescat ex flagello. Et, quod adhuc est majus, & multò mirabilius : plus fortasse in Martyre amoris flamma convaluit ex tam acerba pœna, quàm potuisset ex qualibet, & quantalibet temporali gloria. Vide, quæso, tale consilium, tam mirandum artificium ! vides ? quomodò summus ille artifex peritiam suæ artis ostendit ; qui in Electis suis contraria ex contrariis gignit, fovet, & nutrit. Rich. à S. Vict. de arca myst. l. 2. cap. 24.

Puto, amori etiam ipsi obices cooperantur in bonum, & incrementa capit vexata virtus in injuriis. Gilbert. in Cant. s. 37.

Ignis. Lem. *Increscit malis. Contraria juvant.* Id est, venti : ignem charitatis persecutiones magis inflammant. Picinell. Mundo Symb.

Calx aquis superfusis effervescit. Lem. *è frigore fervor.* Adversis amor Dei exardescit. Id. Genius ad solis radios, è cœnosa & vili materia, pulchram bullam efflat. Lem. *sordibus ex ipsis formosior ardet. Id.*

Num. II.

Bonô tuô amas Deum.

Dilectionem Dei non habetis in vobis. Joan. 5. 42. Fontale malum improperabat eis, quòd Deum non diligerent. Ad diligendum Deum factus est homo bono suo, non bono Dei : nostrâ enim dilectione non eget ; nec quærit sua, sed nostra. Dilectus à Deo protegetur ab adversis, & in sinu amantis requiescit, ipsô, juxtà vota, fruens. Qui verò Deum non diligit, est segregatus à fonte vitæ, factus æternæ morti subjectus. Simon de Cass. l. 11. c. 9.

Diligis me plus his ? Joan. 21. 15. Iteratò Salvator interrogat. Non quòd ignoret, aut non verum sit, quòd Petrus antea respondit ; sed, ut confitendo sæpius, mereatur amplius. Etenim Salvator omnium Christus semper suis fidelibus parat ordinem plus merendi. Id. l. 14.

Nullum à nobis, nisi innocentiæ, & religionis, & fidei, obsequium Deus postulat. Amari se à nobis exigit ; non utique amoris in se nostri fructum aliquem sui causâ ipse percipiens, sed amore ipsô potiùs nobis, qui eum amabimus, profuturo : nam amari se, sibique nos obsequi idcirco, ut nobis benè sit, expetit ; ut digni beatitudinis suæ, ac

bonitatis ſuæ munere, per meritum amoris ſui, & obſequii, judicemur. S. Hilarius in Pſ. 2.

Sic greſſus meos, ſemitásque conſideras; & diu, noctúque, ſuper cuſtodiam meam vigilas; omnes ſemitas meas diligenter notans ſpeculator perpetuus: velut ſi totius creaturæ tuæ, cœli, & terræ, oblitus, tantùm me ſolum conſideres, & nihil ſit tibi curæ de aliis. S. Auguſt. ſolil. c. 14.

O magnificentiſſime Deus, qui *fingis laborem in præcepto* Pſ. 93. 20. in præcepto, inquam, ſvavi, & jucundo, amoris tui laborem fingis; ut præmiandi habeas occaſionem; & non laborioſum remuneras, quaſi laborioſum. Tanta eſt aviditas præmiandi. S. Thom. Vill. D. 17. Pent. ſerm. 1.

Num. III.

DEUM poſſidet amans.

Ecce iſte venit ſaliens in montibus. Cant. 2. 8. Sponſa vehementi amore, & deſideriò, quærit dilectum per vicos, & plateas; & mox dicit: *ecce iſte &c.* S. Ambr. Oct. 6. in Pſ. 118. adhuc ego eum quæro, & ille jam venit. Ego ſuſcitari mihi charitatem cupio; ad me plus charitas ipſa feſtinat. Sylv. in Act. 7. q. 22.

Dilectus meus mihi, & ego illi. Cant. 2. 16. ſubaudi: ſocietur vinculò charitatis, & amoris; & ego illi conjungar, & gloriabor viciſſitudine mutuæ dilectionis. S. Thom. in Cant. cap. 2.

Deum non vides; ama, & habes. S. Aug. ſerm. 2. de diverſ. Quàm multa in damnabilibus cupiditatibus amantur, & non habentur! fordidè quæruntur; nec tamen continuò poſſidentur! Nunquid hoc eſt, aurum amare, quod aurum habere? Nobis Deus de compendio ſe offert, clamat nobis: amate me, & habebitis me; quia nec poteſtis amare me, niſi habueritis me. Id. ib.

Beati verè, & ſingulariter, & perfectè, beati! qui verè, & perfectè, amant te! -- quia habet te quis, in quantum amat te. S. Bernardus lib. de amore c. 8.

Deus ſolò amore poſſidetur à viatore homine; & poſſeſſio ejus, amor ipſius eſt. Amor igitur fecit, DEUM eſſe tuum; fecit ipſum poſſeſſionem tuam & hæreditatem tuam. S. Thom. Vill. conc. de S. Magdalena.

Sicut Verbum DEI eſt Filius DEI; ità amor DEI eſt Spiritus Sanctus; & inde eſt, quòd tunc homo habet Spiritum Sanctum, quando diligit DEUM. S. Thom. opuſc. 3. cap. 8.

Qui DEUM diligit, DEUM habet: & quantò perfectiùs eum diligit, tantò perfectiùs habet ſeipſum. S. Bonaventura. ſtim. am. c. 8.

Num. IV.

DEUS amat amantes ſe.

Jucundum ſit ei eloquium meum, ego verò delectabor in Domino. Pſ. 103. 34. Duæ quidem res ſunt, ſed utraque ſibi paritli ſocietate conſentiunt. Sic enim ſuavis fit Domino noſtra laudatio, ſi nos delectamur in Domino; quantumcúnque ille nobis dulceſcit, tantò illi efficimur chariores. In ſe enim unusquisque reperit, qualis apud Majeſtatem illam eſſe poſſit: amans diligitur, negligens ſpernitur. Pro nobis jubemur, ut ex toto corde Deum diligamus; ut in ea iterum menſura ipſius donò dilectionem reciprocè mereamur. Caſſiodorus hic.

Diliges Dominum Deum tuum. Matth. 22. 37. Præmium quidem ſperat dilectio Dei; & ſi non aliud, ſufficit hoc ad plenum: *ego diligentes me diligo.* Prov. 8. 17. Caſſiodorus l. 11. c. 73.

Siquis diligit me &c. Joan. 14. 23. Chriſtus cuivis beatitudini aſſignat ſuum præmium Matth. 5. 3. 4. &c. charitati, reginæ virtutum, non aliud niſi ipſum amorem. *Et Pater meus diliget eum.* Joannis amor amore compenſatur. Sylv. hic. q. 4.

Num. V.

Theſaurus, pretium &c.

Theſauri zate vobis theſauros &c. Matth. 6. 20. Theſaurus unus, ex ſententia, & voluntate Dilecti, mihi non ſufficit. Vult proinde nos, vel plures habere theſauros vel, theſaurum noſtrum conſtare pluribus theſauris. Id eſt, habere nos debere deſiderium inſatiabile, Deum anandi, jungendo ſemper novam dilectionem veteri. S. Franc. Saleſ. l. 12. c. 2.

Inventâ unâ prettosâ margaritâ, venditit omnia, quæ habuit; & emit eam. Matth. 13. 46. O præſtantiſſimum theſaurum! quem qui poſſidet, etiamſi omnibus careat, dives eſt; & ſi cætera omnia habeat, pauper. S. Thom. Vill. Dom. 17. Pent. ſ. 1. Charitas theſaurus abſconditus eſt in agro cordis, pro quo emendo vendenda eſſent univerſa. S. Laur. Juſt. lign. vit. de charitatis cap. 4. Nullæ majores ſunt divitiæ, quàm Deum poſſidere, & charitatem habere: qui charitatem habet, Deum habet. Id. ib. Dei amator mercator eſt optimus, fænerator egregius: dat, quod non poteſt retinere; ut recipiat, quod non poteſt amittere; dat modicum, ut recipiat centuplum; dat temporalem poſſeſſionem, ut recipiat hæreditatem æternam. Id. c. 11. Hoc eſt totum bonum hominis, nòſſe ſcilicet, & amare, Creatorem ſuum. S. Bern. l. de anima. c. 4.

Nihil eſt, quòd Deum diligens etiam pro delinquentibus obtinere non poſſit. Ennod. ep. l. 6. ep. 36.

O anima cordis mei! quod, qualèque, deſiderium potes amare aliud, quàm deſiderium omnium amabiliſſimum! ô amor ſacrorum deſideriorum! ò deſiderium ſancti amoris! S. Franc. Saleſ. l. 12. c. 2.

Avaritia temporalis, per quam avidè thesauri terrestres desiderantur, est radix omnium malorum : avaritia spiritualis, per quam sine intermissione exoptatur purum sacri amoris aurum, est radix omnium bonorum. Id. ib.

Num. VI.

Varia alia bona Deum amantis.

Adhæsit anima mea post te. Ps. 62. 10. S. Aug. legit : *agglutinata est &c.* videte desiderantem, videte sitientem ; videte, quomodo hæret Deo. Nascatur in vobis iste affectus; si jam germinat, compluatur, & crescat, perveniat ad tale robur, ut & vos dicatis ex toto corde *agglutinata est anima mea post te.* Ubi est ipsum gluten ? ipsum gluten charitas est. S. Aug. hic propè finem.

Beatus vir, cujus est auxilium abs te; ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum &c. Ps. 83. 6. Quid præstat Deus in hac gratia ei, quem suscipit perducendum ? sequitur : & dicit : *Ascensus in corde ejus.* Facit illi gradus, quibus ascendat. Ubi illi facit gradus ? *in corde.* Quanto ergo plus amaveris, tantò plus ascendes. *Ascensus,* inquit, *in corde ejus.* Ubi disposuit ascensus ? *in corde.* Idem ib.

Via brevissima ad cœlum sinè purgatorio : ardens amor Dei. Sylv. in Act. c. 7. q. 22.

Ex Patribus.

Verus animæ sponsus Deus est : quem tunc veraciter nobis copulamus, quando ei per verum amorem inhæremus. Rich. à S. Vict. lib. Beniamin minor c. 11. Sapit supra modum cordis palato, quod charitate conditur. Id. tr. de viol. charit. 4. gradibus.

Vide, nè desperes, homo : remansit tibi, unde piissimo satisfacias Creditori. Absolvi vis ? ama : charitas cooperit multitudinem peccatorum. S. Petr. Chrysol. 94.

Deum amare, nihil cordi jucundius, & nihil est amanti utilius. Deum amare, est facilè. Deum amare est delectabile ; Deum amare est utile. Amemus Deum ! quia nulla est in hoc difficultas ; sed multa facilitas : amemus Deum, quia in hoc nulla damnositas ; sed utique multa utilitas. S. Bonaventura. Dom. 2. Pent. f. 83.

Sicut Deus, prima Veritas, est objectum intellectûs, & ideo quies ejus : sic Deus, summum Bonum, objectum, & finis affectûs, & quies. S. Thom. opusc. 16. de 10. grad. am.

Amor est Doctor, & sollicitator ; qui maximè premit, & persuadet cordi, quod possidet, ut præstet obedientiam voluntati, & intentioni dilecti. S. Franc. Salesius. lib. 8. c. 1.

Nonum Motivum
Est facilis.

Media charitate constravit Cant. 3. 10. In medio charitas sternitur propter filias Jerusalem. Quæ teneris & infirmis, proposita est ad obtinendam salutem. Quis tam tener, ut amare non possit. Id. hic. O homo ! qui laboras amando avaritiam ? cum labore amatur, quod amas. Sinè labore amatur Deus. S. Aug. tr. 10. in epist. Joan. Non recusetur labor, si adest amor : nôstis enim, quoniam, qui amat, non laborat. Omnis enim labor non amantibus gravis est. Idem ibid. tr. 48. char. viol.

Deus noster cibus, & potus est. Cibus, quando per cognitionem sumitur ; potus, quando sumitur per dilectionem. In cognitione aliquid laboris esse videtur, in qua quasi cibus, nisi prius masticatus fuerit, non sumitur. Dilectio difficultatem non habet ; & faciliùs intrat in animam boni dilectio, quàm occulti cognitio. Hugo de S. Vict. quomodo Deus cibus, & potus.

Nihil leviùs, quàm diligere &c. vide superiùs sextô Motivo in fine.

Sapit supra modum cordis palato, quod charitate conditur. Rich. à S. Vict. tr. de 4. grad.

Decimum Motivum.
Reddit omnia facilia, est animosus &c.
Figuræ, & Symbola.
Ex Veteri.

Area. Cumque adjuvisset Deus Levitas 1. Paral. 15. 26. Deus, adiuvit eos, animando, vires, & præsertim amorem, suggerendo ; ut libenter bacularent arcam ; ideoque onus vix sentirent. Quare illud miraculum non tam fuit potestatis, quàm charitatis : hoc enim efficiebat, ut illud onus, alioquin gravissimum, amantibus levissimum videretur. Corn. à Lap. hic.

Cum leonibus lusit, quasi cum agnis &c. Eccl. 47. 3. Viri magnamini, & fortes, ludunt cum leonibus ; quando occurrentes, in via Dei, & virtutis, difficultates, persecutiones, obices quantumvis arduos, heroicè, illæsi, & quasi ludibundi, superant, dicentes : omnia vincit amor. Corn. à Lap. hic.

Seraphim. Sex alæ uni & sex alæ alteri Is. 6. 2. Plures alas habere dicuntur, quibus celeriter ad exequenda, quæ Deo placent, volant. Et in charitatis encomio, ubi vulgata legit : Cant. 8. 6. *lampades ejus, lampades ignis,* Sept. vertunt, *alæ ejus, alæ ignis.* Hinc Divinus amor alatus pingitur. Lud. de Ponte hic in Cant. § 4.

Ecce tetigit hoc labia tua. &c. Is. 6. 7. Post hæc ait Dominus : *quem mittam ? & quis ibit mihi* ? respondit animosè : *ecce*

ego ! mitte me. S. Basilius M. hìc : Nihil invitus, seipsum permisit Deo, perque exuberantem charitatem se injecit in medium subeundis periculis ; nihil secum reputans eorum, quæ sibi irroganda essent à populo, mala. S. Greg. apud Hugonem Card. machina cordis est vis amoris. Quando ad ædificium ingens aliquod saxum levandum, quod humeris fieri non potest ; invenit ingeniosa hominum industria instrumentum quoddam, seu machinam volubilem ; quam dum pauci viri gyrant, gravissima saxa tam leviter attollunt, acsi lapillus esset. Marsil. Ficinus in convivio Platonis c. 3. or. 8. Mars sequitur Venerem ; Venus Martem non sequitur : quoniam audacia amoris pedissequa est ; non amor audaciæ : non enim ex eo, quòd audaces sunt audacissimi fiunt ad quæque pericula propter amatum intrepidè subeunda. Did. Niss. polit. cœl. pag. 2. l. 2. cap. 8.

Animalia ibant, & revertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis Ezech. 1. 14. O virtus ignis Divini ! qui terrena animalia convertit in splendida, frigida in ardentia, tarda in celerrima ; alas igneas præbet ad obediendum, & discurrendum per orbem ; penna, ignitas ad ascendendum ; omnia impedimenta, ùt fulgur, vincit, omnes difficultates superat. Id. ib.

Ex Novo.

Domine, si tu es, jube me venire ad te. Matth. 14. 28. S. Ambr. in sermonibus. Non videbat Petrus, ubi pedum vestigia poneret, videbat autem, ubi figeret vestigium charitatis : in navi enim positus considerat Dominum, & amore ejus ductus descendit in mare. Non cogitat labentes aquas, non fluenta currentia ; & dum Christum respicit, non respicit elementum. Nescit, quid sit amor, qui laborem nescit. Interrogati Athenienses, quod nomen accommodatissimum amori fore putarent ? ubi diu de variis altercati titulis, demum conclusum : Amor pronomine *annuens* vocetur. Did. Niss. pol cœl. cit. S. Maximus hom. 4. de pœnit. Petri ; ambulavit in mari Petrus magis dilectione, quàm pedibus.

Angelus dixit mulieribus ; nolite timere. Matth. 28. 5. S. Cyrill. Jerof. catech. 14. non dico militibus, nè timeatis, sed vobis : illi timeant, vos autem non est necesse timere. Ecce tibi ingenuam rationem : *perfecta charitas foras mittit timorem 1. Joan. 4. 18.* q. d. ubi amor non est, qui non fuit in militibus ; necesse est timere. Mariæ autem, amantes Dominum, causam timoris non habuerunt. Paolett. f. 33. in festo S. Mich.

Una Sabbathi Joan. 20. 1. Per noctem ambulaverunt, quæ diluculò ad monumentum fuerunt. Sabbathò quieverunt, propter mandatum legis : quia lex Sabbathò vetat operari. Constat itaque, quia in lacrymis pervigiles amore, nimiumque retardantis longâ Sabbathi morâ, fatigatæ ; mox ùt onerosum illud Sabbathum abiit, non quieverunt, non dederunt oculis suis somnum, non Lucíferum, ad proficiscendum, præstolatæ sunt ; noctem pro die, desiderium pro duce, lunam rapuêre pro sole. Falsò igitur quidam Evangelistas calumniati sunt, quòd contraria dixissent, in eo, quòd Matthæus *vespere Sabbathi*, cæteri primâ Sabbathi *diluculò*, mulieres venisse dixerunt ad sepulchrum. Matthæus enim, ut earum commendaret desiderium, quando venire ceperunt ; cæteri dixerunt, quando pervenerunt. S. Rupert. in Joan. 1. 14. c. 20.

Si tu sustulisti eum. Joan. 20. 15. Credisne tu mulieri, omnibus, sicut tibi, tuum familiarem esse sermonem ? credis omnibus, sicut tibi, tuum esse dolorem ? ut dicas, *si tu sustulisti eum* ? Impotens viribus tollendi fingebat audaciam ; sed amor impossibile ad possibile suâ opinione reducit ; &, quod nequit efficere, posse credit. Sim. de Cassia l. 14.

Et ego eum tollam. Joan. 20. 15. Charitas debili fœminæ ingentes contulit vires. Ut ego eum tollam. Quam Christus mulierem priùs vocavit, post magnanimos ausus Mariam nuncupat. Unde post illa verba, ego eum tollam, statim dicitur : *dicit ei JEsus Maria. v. 16.* Quæ pondus angelicis humeris formidandum portare audet, meritò vocatur Maria. Cùm cupit esse JEsu bajula, fit Mariæ Matris Jesu nomine, & munere, æmula : illa Jesum portavit in utero, ista exoptat portare humerô. Arcones in Js. 2. Disc. 4.

Vas electionis. Act. 9. 15. Labor, & amor, sunt gemelli, ait Plato : quia quem quis amat, pro eo laborat, nec ullum pro amato recusat laborem ; uti Paulus pro Christo. Corn. à Lap. hic.

Quis nos separabit &c. Rom. 8. 35. id est, quis nos avertere poterit à dilectione Christi ? qui nobis tam magna, & innumera, præstitit beneficia. Tribulatio ? sed non facit : quia dilectionem firmi Christiani nulla vincunt tormenta. Amantis enim plus incitatur charitas, si eum, cujus sensit beneficia, prohibeatur amare. S. Ambr. in ep. ad Rom. cap. 8.

Circinus. Circini pes unus hæret fixus in centro, alter verò circumductus circumscribit peripheriam : quia enim unus pes hæret in centro fixus ; hinc ille alterum dirigit, nè quà exorbitet, sed circumactus circulum undequaque æquè à se distantem, ideoque exactissimum describat. Sic cor, per charitatem affixum Deo, movet manus, pedes, oculos &c. ad auxilium proximorum ; omniaque ex DEI nutu, & amore, facillimè, sanctissimè, & felicissimè, conficit. Corn. à Lap. in Ecclesiasticum c. 47.

Heliotropium. Lem *frustra obstant.* Nimirum nubes, quò minùs solem sequantur. Picinelli.

Corpus vivum. Corpora animalium dicuntur esse leviora post prandium, propter caloris confortationem, & spirituum generationem, quibus

corpus

corpus levatur; & corpora mortua sunt graviora vivis. Sic Charitas omnia levia facit. Jo. à S. Geminiano l. 1. de exempl. & rerum similitudin.

Sol. Aqua, quam diu frigida, gravis omnibus; calefacta à sole assurgit. Lem. ***grave nihil est amanti. Charitas omnia suffert.*** 1. Cor. 13. 7.

Ex Patribus, & aliis.

Omnia sæva, & immania, prorsus facilia, & propè nulla, efficit amor. S. Augustl. s. 9. de V. D.

Nihil est tam durum, âtque ferreum, quod non amoris igne vincatur. Id. de morib. Eccl. Cath.

Nihil amantibus durum est, nullus difficilis cupienti labor est. Amemus & nos Christum, ejúsque semper quæramus amplexus & facile videbitur omne difficile; brevia putabimus universa, quæ longa sunt S. Hier. ep. 22. circa finem.

Amanti nihil difficile. S. Bernard. Dom. palm. s. 1.

Fortem faciat vis amoris: quia nihil durum, nihil amarum, nil grave, nil lethale, computat amor verus. Quod ferrum? quæ vulnera? quæ pœnæ? quæ mortes? amorem prævalent separare perfectum? amor impenetrabilis est lorica; respuit jacula, gladios excutit, periculis insultat, mortem ridet. Si amor est, vincit omnia. S. Petr. Chrysol. s. 40. de bono pastore.

Amanti nihil difficile, nihil laboriosum est: ignem, carceres, tormenta; & ipsam, ultimum terribilium, non veretur mortem. Præsentia deserit spe futurorum. temporalia damna lucrum existimat æternorum amore. S. Laur. Justin. Discipl. Monast c. 1.

Non erit cuiquam labor durus, qui charitatis pane fuerit confortatus. Thom. Kemp. de trib. tabernac. c. 1.

Undecimum Motivum.

Est dulcis, delectabilis.

Cantate Domino canticum novum Ps. 95. 1. Quod ibi dixit canticum novum, hoc Dominus dixit mandatum novum. Quid enim habet canticum novum, nisi amorem novum? Cantare amantis est; vox hujus cantoris, fervor est sancti amoris. S. Aug. s. 256. de temp.

In Canticis Salomonis, ubi Divini amores describuntur, omnia, quæ ibi narrantur, ad jucunditatem, & delectationem pertinent; scilicet unguenta, flores, horti, vineæ florentes, ligna pomifera, fragrantes rosæ, conditum vinum, favus mellis, lac, pulchritudo: ad insinuandum, quòd amor sit parens omnium rerum delectabilium. Ipsa mors amanti delectabilis, ùt patet in Martyribus. Philipp Diez. tit. Lætitia justorum.

Inter ubera mea commorabitur Cant. 1. 12. Dilectus inter sponsæ ubera commoratur, cùm à Fideli qualibet anima Christus toto corde diligitur. B. Petr. Dam. ep. 6.

Quam pulchra es, & quàm decora charissima in deliciis. Cant. 7. 6. Theodoretus ait, has delicias esse amoris. Diligis enim, inquit, amantem te sponsum; &, in ejus amore tuas omnes delicias collocans, reliqua omnia despexisti. Corn. à Lap. hîc.

Tollite jugum meum super vos. Matth. 11. 29. Suave jugum præceptum amoris: nihil enim suavius cordibus, quàm amare. Leve onus, quoniam juxta naturam conditam est, quod imponitur. Sim. de Cassia l. 7. c. 22. Jugum ejus amor est. Nihil amore suavius, quô Deus amatur, & proximus. Onus, quod Christus imponit, penitus levissimum est; quando neminem gravat onere suò supra virtutem, & facultatem; supra debitum expediens, & necessarium; supra impossibile, supra consentaneum ipsi naturæ. Id. l. 9. c. 28.

Ex Patribus, & aliis.

Toties Deum osculamur, quoties in ejus amore compungimur. S. Aug. Man. c. 23. Cantare, & psallere, negotium solet esse amantium: vetus enim homo in timore est, novus in amore. Id. s. 18. in diversis.

Nullô modô sunt onerosi labores amantium, sed etiam ipsi delectant, sicut venantium, aucupantium, piscantium, vindemiantium, negotiantium, ludô aliquô sese oblectantium. Et vide quàm pudendum, & dolendum sit; si delectat labor, ut fera capiatur, ut sacculus impleatur, ut pila jaciatur; & non delectat, ut Deus acquiratur. Id. lib. de bono viduit. c. 21.

Verè dulcis, & suavis cibus Charitas; quæ fessos allevat, debiles roborat, mœstos lætificat. S. Bern. tr. de grad. hum. & superb.

Ama Deum plus quàm teipsum; & jam incipis tenere, quòd ibi perfectè vis habere. S. Anselmus ep. 2. ad Hugonem inclusum.

Aliorum alia officia sunt, vestrum speciale munus est amor. Improbus sui provocator est amor, & dulcem agit in patientes tyrannidem. Gilbertus in Cant. s. 19.

Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad guttam minimam divinæ dulcedinis, quæ præstatur amantibus. S. Laur. Just. opusc. de inter confl. c. 6.

Est amor suavissimum manna; quod secundùm diversas dispositiones, & status hominum, diversimodè animæ gustui sapit. S. Bern Sen. tom. 3. serm. de div. dilect.

Præcipis, Domine, atque severô nimis injungis mandatô, ut amem te; & in omnibus, & super omnia diligam te. Tam iniquus ego sum, & tam ingratus, ut tali egeam mandatô! Postquam à te factus sum, & tantô pretiô redemptus, & tanta beneficia, quæ mihi quotidie præstas; opùs est mandatô, ut diligam te! ô suave nimis, & dulcissimum, mandatum. Et quid mihi gratiùs, quàm amare te? quid jucundius, quàm diligere te? Et quis potest non amare te, Domine mi? si præciperes, ut non diligam te, hoc mihi impossibile, & intolerabile videretur; tolerabilior propemodum Infernus est, quàm non diligere te. S. Thom. Vill. Dom. 17. Pent. s. 1.

Quid est vita sinè amore, nisi atrocissima

mors? qui non amat, etiam dum vivit, mortuus est à corde. Vita enim cordis amor est. Id. ib. vide plura.

Quoniam dilexit multùm. Luc. 7. 47. Dulce purgatorium, tolerabiléque, præter asperum sensum, contra tenerum sensum, amœnum, atque suave; possibile ad habendum, inexcusabile non habitum; commune omnibus, est dilectio: cujus virtute non solùm peccata purgantur pœnaliter, sed dulciter remittuntur. Sim. de Cass. l. 9. c. 29.

Ignis cibis dat saporem; ità amor omnes cibos sapidos reddit, & optimi gustûs. Did. Stella de am. Dei med. Med. 48.

Duodecimum Motivum.

Infelicitas, damna non amantium.

Sedebo in lateribus Aquilonis. Is. 14. 13. id est, eos possidebo, qui frigidi remanebunt à dilectione Creatoris. S. Rupertus Abb. l. 2. in Ex. c. 3.

Amaritudine plena sum. Thren. 1. 20. quia omnino illud, quod jusserat sponsæ, in Canticis, non impletur: *pone me ùt signaculum super cor tuum.* Cant. 8. 6. Quod si poneret; hostes eam non adirent, ut subverterent. Et ideo,, quia noluit retinere dulcedinem tanti amoris, ut esset fortis quasi mors ejus dilectio; repletur quàm sæpe omnî amaritudine intus, forisque tribulationibus. S. Paschas. hic.

Dilectionem Dei non habetis in vobis. Jo. 5. 42. Vide superiùs Motivo 8. num. 2. initio.

Ad eum veniemus &c. Jo. 14. 23. Mirabile, quod loquens Dominus de illo, qui amat, statim ponit amoris prœmium; at verò cùm loquitur de eo, qui non amat, non posuit peccati pœnam.

Quid est hoc? ô amor noster! támne parvum malum est, te non amari; ut nullam te non amanti pœnam statuas? quin imò tam grande malum est, te non amari; ut, datò, quòd gehenna non esset; suavitate, ac dulcedine hujus amoris solùm carere, sit gravissimum supplicium. Philipp. Diez Conc. 1. Pent.

Nec castitas est bonum, & ex virtute; nisi fiat propter dilectionem in Deum. Clem. Alex. l. 3. Strom.

Qui parum amat Deum, non multùm odit peccatum. S. Franc. Salesi. l. 6. c. 13.

Quidquid non tendit ad amorem æternum, tendat oportet ad mortem sempiternam. Id. l. 10. cap. 1.

Decimum tertium Motivum.

Exempla.

Ipse verò portabat in manibus ignem & gladium. Gen 22. 6. Manus quidem ferebat ignem, qui sensibilis erat; intus autem accendebat ipsius mentem, & rationem absumebat, & persuadebat, ut vinceret amor in Deum. S. Chrysost. hic hom. 47. Quôvis igne vehementiorem excitavit charitatem, acutioré mque gladiò amorem reddidit: nam in ipso vincula præscidit naturæ. S. Ephrem de Abrah. & Isaac.

Diligam te Domine. Ps. 17. 2. Promittit B. David, se dilecturum esse Deum: non quòd hoc perfectè nondum impleverit; sed quod non patitur, ut ulla sanctitas hujus amoris eum capiat B. Theodoretus hic.

Duabus velabant faciem ejus &c. Is. 6. 2. Ev Hebræo tam faciem ejus, quàm facies suas legi potest. Velabant facies suas præ intima reverentia; quòd tantum divinitatis jubar irretortô oculô aspicere non possent. Pedes verò velabant præ verecundia; nè quis aspiceret imperfectum eorum amorem, & affectum; cujus Symbolum sunt pedes. Ità Chrysost. s. 4. de hac visione. Corn. à Lap. hic.

Mira res! plus in cruce latro Christum dilexit quàm Judas in cœna. S. Maximus hom. 1. d. S. Latrone.

Refert Bollandus de S. Laurentio Justiniano 8. Jan. dum Monachus esset, rigente hyeme ad ignem accedere nunquam visus est: Pater quidam ad ignem invitabat, recusantis palpavit manum; cúmque obrigentem frigore sentiret, admirans inquit: ô fili magnus calor est, quô intus ardes; si frigora ipsa non sentis, quibus obriguisti.

Julianus tantô amoris igne fuit accensus, ut inebriaretur desideriô, & nihil videret in terrenis: solum autem dilectum, & noctu somniaret, & interdiu visione apprehenderet. B. Theodoret in historia Patrum.

S. Ambrosius in oratione de obitu Theodosii expendens illud Ps. 114. 1. *Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ*: qui psalmus dum legitur, ipsum Theodosium loquentem audimus. Unde in ejus obitu interrogabant angeli: quid egisti Theodosi in terris? & reddebat: Dilexi. Mendoza in l. 1. Reg. c. 10.

Varia alia motiva.

Ecce tempus tuum, tempus amantium. Ezech. 16. 8. Alii legunt, *tempus amoris.*

Diliges Dominum Deum tuum. Matth. 22. 37. Si non diligis, quia *Deum*, néque diligis quia *Dominum*: dilige saltem, quia *tuum*. Quis enim propria sua non diligit? O homo! diligis vestem tuam, diligis domum tuam, diligis arva tua; dilige quoque Deum tuum; dilige, vel quia tuum: nihil enim ità tuum est, sicut Deus tuus. S. Thom. Vill. s. 3. Dom. 17. Pent.

Nil vacat in cunctis operibus, & sermonibus Verbi ab eruditione amoris. Qui legit, diligat; & intelliget propositionem. Amor agnoscitur amore, amore sentitur; nec ad ipsum, nisi amando intratur. S. Laur. Inst. lib. de casto connub. &c. c. 5.

Præcipis mihi Domine Deus, ut diligam te: hoc & possum, & debeo: & totum me interiùs tibi jubes esse obnoxium; & de proximo jubes, ut ad meam eum mensuram complectar. Quomodo tu me dilexeris, si linguis hominum, & Angelorum loquar; nec digné possum eloqui, &c. S. Cyprian. de Baptismo Dom.

§. V.

§. V.

Amor erga Deum quantus esse debeat.

Beatus vir, qui timet Dominum; in mandatis ejus volet nimis Ps. 111. 1.

Tu mandâsti mandata tua custodiri nimis. Ps. 118. 4. Omnia in mensura, numero, & pondere, constituit Dominus, præter amorem: noluit enim, imò non potuit amori nostro ponere mensuram, qui se immensurabilem nobis proposuit diligendum. Hugo de S. Vict. l. de grad. char. c. 2. in justi descriptione: dicitur, in mandatis ejus volet nimis. Quid est velle nimis? nisi plus velle, quàm posse. Quô sensu & ego dictum puto illud: *adolescentulæ dilexerunt te.* Cant. 1. 2. Ramirez in ep. 2.

Adolescentulæ dilexerunt te nimis (in vulgata deest nimis) Cant. 1. 2.: infinitus quippè, & immensus est DEus, in quem tendit amor earum; ut nullus debeat esse finis, & mensura amoris. Amat igitur sic amans anima: & si non minùs posse suô, minùs tamen velle suo: nec capit de hac impossibilitate solatium; sed potiùs desiderium suscipit incrementum. Maria ait: *esurientes implevit bonis*; implevit, non satiavit: amoris enim bona eò minùs satiant, quò magis replent. Ramirez in epist. Christi ad 7. Episc. Apoc. 2.

Quem diligit anima mea. Cant. 3. 1. Jure animam suam diligere dicit; exprimere volens intimam quandam, & vividam, & animatam, affectionem erga Dilectum suum JEsum Christum. Gilbertus in Cant. hic.

Pone me ut signaculum. Cant. 8. 6. Talem decet habere charitatem in sponsum, ut præ veræ dilectionis magnitudine, & pro veritate tuendâ, mortem contemnat corporis, & durissimos quosque cruciatus evincat. Philo Carpath. hic.

Et pedes ejus &c. Apoc. 1. 15. post oculos, ut flammam ignis, ignitos pedes refert: quia, sicut per oculos intelligitur vita contemplativa, ità & per pedes activa; & utraque debet esse inflammata amore divini spiritûs. Sylv. hic.

Quæ est mensura in charitate Dei? ut supra vires extendat quis animam suam ad voluntatem Dei, proficiens; & desiderans ea, quæ ad gloriam Dei pertinent. S. Basilius Regula de instit. Mon. c. 80.

Cùm dilectio, quæ tendit in Deum, tendat in immensum, tendat in infinitum; quisnam, quæso, debet finis esse nostri, vel modus amoris? S. Bern. tr. de dilig. Deo.

Causa diligendi Deum, Deus est, modus sinè modô diligere. Id. ib.

Quid est diligere totô corde? nisi ex toto intellectu sinè errore. Quid est ex tota mente? nisi ex tota memoria, sinè oblivione. Quid est ex tota anima? nisi ex tota voluntate, sinè contradictione. Quid est ex omnibus viribus? nisi in omni opere nostro. S. Bonavent. f. 49.

§. VI.

Amoris Dei extensio super omnia.

Nomen Dei, Ex. 28. 32. ferebat Pontifex in capite; nomina Israel in pectore v. 29. Multò superior debet esse amor Dei amore hominum. Barradius Dom. 17. tr. 3. l. 8. c. in Matth. c. 22.

Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis. 1. Reg. 12. 21. S. Greg. lib. 2. in lib. Reg. quâ in re caute notandum est: quia eis temporalia bona non proderunt, qui post hæc declinare prohibentur. Post bona temporalia declinare, est, in eorum oppositum defluere, amorem illorum divino amori præferre. Meritò ergo his vana non proderunt, quia eô ordine, quô condita sunt, habere noluerunt. Jo. de Pinna in Eccl. Etholog. 149.

Qualis est dilectus tuus ex dilecto? Cant. c. 3. Hebr. *dilectus pro dilecto.* quòlibet scilicet; puta, quem pro dilectis quibuslibet diligis. Id. ib.

Electus ex millibus. Cant. 5. 10. Sept. & Arab. ex myriadibus. Hebr. pro myriade; id est, pro decem millibus. Pro *electus* Hebr. est *Dagul*, id est, *antestans, excellens*, & instar vexilli cæteris eminens. Corn. à Lap. hic.

Pone me, ùt signaculum, super cor tuum. Cant. 8. 6. Cur potiùs super cor, quàm in ipso meditullio cordis? Cùm super cor dixit, non tam locum designat, quàm æstimationem. Balduinus apud Tilman: pone me super cor tuum, super omne, quod cogitas, quod amas, quod tibi cordi est, ut omne, quod charum est, postponas, & me semper superponas, & me semper plus diligas; non solùm quàm quod extra te est, & plusquam quidquid intrà te est Ramirez in Apoc. 2.

Pone me, ùt signaculum, super cor tuum; ibidem sub quo mens, & anima comprehenditur; & *ut signaculum super brachium tuum*, quod ad fortitudinem, & vires refertur. Duo autem videtur ad perfectam dilectionem requirere: ut signaculum amoris ponatur intus, & foris; super animam & corpus; super interna, & externa. Petit igitur ab anima, ut se totam illi tradat, tanquam ancillam, & sponsam; quæ jam non est sui juris; sed sui Domini, & sponsi: propriô enim sigillô signamus, quæ nostra sunt; quæ ab aliis usurpari nolumus, sicuti pecudes, oves &c. à pastoribus signantur. Lud. de Ponte hic.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Matth. 22. 37. Alexander Halensis ait, Deum *ex toto corde* diligendum, ut avaritia excludatur: appetitus enim ex corde oritur, Deum super omnia temporalia diligendo; *Ex tota anima*, in qua virtus concupiscibilis, quâ delectabilia appetimus, inhabitat; ut carnis concupiscentiam detestemur, super omnia creata Deum amando. *Ex tota mente*, in qua consistit superbia; ut inanis gloria procul pellatur, dum Deus super omnes honores diligitur. Petrus Besseus Dom. 17. post Pent.

Apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis, sedítque supra singulos eorum. Act. 2. 3. Cur supra eos linguæ igneæ? ist est, communi sensu super capita? R. I. caput significat totum hominem Ex. 16. 16. Ps. 139 8. & caput pars principalior hominis: ut inde diffunderetur ejus virtus in omnes partes. II. Luceat lex ignea in capite: quia ad benè loquendum lingua tingenda in mente. Cur non in corde ponuntur amoris officinâ? quia cor respicit caput,

put, tanquam quid superius; quod autem in capite, solum Deum, & supra ipsum hominem. Ergo symbolum amoris ponitur in capite; ut nihil, nisi DEUM respiciat, & DEUM diligat homo plus, quàm se. Sylv. hic. q. 10.

Quasi flatu quôdam, Divinô auxilio egemus: ut velum nostrum, veluti vehementi quôdam ventô, ad dilectionem Dei transmittatur. S. Chrysost. hom. 2. in ep. ad Thess.

§. VII.

Amorem non divide; solum DEUM dilige.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Ejice ancillam hanc & puerum ejus &c. Gen. 21. 10. S. Bern. s. de ascens. Dom. nulla conventio veritati, & vanitati; luci, ac tenebris; spiritui, & carni; igni, & tepiditati.

Altare inane, & cavum intrinsecus facies. Ex. 27. 8. Alienus ignis prohibitus Levit. 10. 1. Qui aliquid aliud simul cum Deo amare intendit, dubiô procul Deum parvi facit: siquidem in una eadémque statera illud unà cum Deo collocat, quod in immensum à Deo distat. V. Jo. à Cruce lib. cui tit. ascensus montis Carmeli c. 4.

Cygnus inter immunda numeratur Levit. 11. 18. Cur tam candida, & canora avis à Sacris arcetur? quia non habet unum in uno domicilium elemento, sed in triplici; terrâ, aëre, & aquâ. Mendoza in 1. Reg. 5. annot. 16.

Aquila item inter immunda numeratur omnium prima. ib. licèt volatu celsissima, & aspectu solis firmissima. Agit illa, ùt Job 39. 27. 28. describit, in verticibus montium, unde oculos in solem configit tam forti conspectu; ut videatur symbolum Deum in terra videntium. At volucris tam sublimis, lucis adeò sitiens, tam amica sideribus, cœlo sic consecrata; cur justis interdicitur? & inter cibos immundos, atque abominandos reponitur? Solvit difficultatem Orig. hom. 7. in Levit. 11. *ex mortuis vivit.* q. d. quia amori heroico lucis adjungit carnium famem; Illa stimulat aquilas ex summis alpibus devolare in profundas valles, ad discerpta cadavera; conjungit in cœnum præcipitia, & volatum in cœlum. Oliva t. 3. conc. 24. Altare nostrum Christus est; ignis, qui in eodem altari est, Spiritus Sanctus est, quem utique ignem ille venit mittere in terram, & voluit vehementer accendi. Porrò holocaustum nostrum cor nostrum & totum incensum, id est, totum divino amori deditum; &, propter illum, ab omni carnis amore separatum. S. Rupert. in Levit. l. 1. c. 28.

Seraphim. Cur Seraphini alis tegunt oculos suos? Is. 6. 2. *duabus velabant facies suas?* S. Chrysost. hom. 4. in Is. scilicet amantes Angeli obvolutô amant vultu; nè quid videant, quod amorem avocet aliò. Non decuit, ut per angelum, nedum per hominem - homo salvus esset; unus pro humana salute Deus - homo partes agit, nè alium nobis Dominum agnosceremus, ait S. Athanasius. Et Hugo Vict. nè amorem divideret, idem tibi factus est Creator, Redemptor. Luc. Vellosо in Judith. c. 4. puncto 24.

Si me quæritis, sinite hos abire. Jo. 18. 8. Tale quid videtur Deus dicere animabus, quæ in eo sunt; ut illum suavibus amoris nexibus devinciant; & hactenus tamen cor, affectúmque terrenis affixum habent, easque sic interrogare: *quem quæritis?* quem charitatis vinculis obstrictum venitis? Quòd si illum sibi propositum dicant; tum amator respondet: *si me quæritis, sinite hos abire*; si me devinctum vultis, necesse est, istos carnis, & sanguinis, à vobis abdicare affectus, amori mundano renuntiare: nec enim in cordibus vestris nisi solus morabor. Did. Niss. Sabb. post Cin. §. 3. Otto Batavus sic delineavit amorem, ut tabulam pede premat cui hæ cifræ inscriptæ: 2. 3. 4. &c. & dextrâ quidem cifram, 1. capite verò coronam rosaceam præferat. Adjecit lemma ex Aristotele, *perfectus amor non est, nisi ad unum.* Unum amat, en offert unum, unum ecce coronat: Et reliquos numeros en pede calcat amor. In plures quoties rivos deducitur amnis, fit minor, atque undâ deficiente perit. Id. ib.

Erat ibi tunica inconsutilis desuper contexta. Jo. 19. 23. quæ est ista tunica, nisi charitas? in illam sors mittitur, nemo illam dividit. S. Aug. in Ps. 21. Enarrat. 1. Ista vestis, dilectio, ex pretiosis filis, id est, tuis beneficiis homini collatis, est contexta; & subtili magisteriô facta, atq; decorata; quæ designatur per tuam tunicam, quæ nec scissa fuit, nec divisa: quia amor, neque dividi debet, néque scindi. Idiota c. 24.

Flamma. Lem. *Sectionem refugit.* Petr. Dam. opusc. 12. 4. Magnus hospes in diversorii tui quærit angusta descendere; atque idcirco solus vult, & sine consortiô, habitare. Picinelli.

Amnis divisus, parvus. Plutarch. de multitud. amic: sicut amnes in multos divisi alveos, imbecilli fluunt, ac tenues; sic vehemens amor in animo, si dissipatur in multos, enervatur.

Motiva non dividendi, unum Deum amandi.

Ex Veteri.

Egressô foras Jacob venit Esau. Gen. 27. 30. Cor humanum duobus dominis angustum est. Mendoza in 1. Reg. 7.

Dominus Zelotes nomen ejus. Ex. 34. 14. Abul. q. 23. in l. 4. Reg. Deus vult solus à nobis coli; & ob hoc zelotes vocatur. Luc. Vellosо in Judith. 4.

Dixitq; Balaam ad Balac. Num. 23. 5. Posuit Deus olim verbum in ore Balaam; Et cur non etiam in corde? respondet Origenes hom. 14. in Num. quoniam in corde ejus desiderium mercedis erat, & cupiditas pecuniæ: verbum Dei non in corde; sed in ore ejus ponitur. Mendoza in l. 1. Reg. 7.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Deut. 6. 5. Cùm in lege tua, Domine, jussisti, ut te diligeremus; adjunxisti, te nostrum Dominum esse, unum, & solum. Si forsitan casu aliquô Deus solus non esses, sed plures dii; aliquam te non corde totô amandi excusationem habere possem: quia cor meum in varias partes divisum esset;

esset: sed cùm solus sis, & unus, te diligere facillimum est totô corde. Did. Stella de Amore Medit. 55.

Fuit vir unus 1. Reg. 1. 1. S. Greg. M. l. 2. in c. 2. Reg. vir námque dicitur: quia propositô fortis est; unus, quia amore singularis. Perfectio igitur viri in præconio ponitur unitatis: ut, qui sæculum potenter despicit, mentem non dividat; sed supernis inhiet; & ad ea tantùm suspiret. Oliva t. 3. conc. 24. Hoc non potest dicere, qui habet plures personas: quia monstrum est. Hugo Card. in Ps. 24.

Vade, & percute Amalec, & demolire universa ejus. 1. Reg. 15. 3. Sed Saul, cui erat præceptum totius prædæ perdendæ, constituit sacrilegâ divisione suum, & suorum, animos partiri in duos affectus omnino disjunctos. Scilicet ut præceptum Dei impleret, & cupiditati satisfaceret. Ideo jussit partem prædæ flammis tradi, in sacrificium Divintatis læsæ ab Amalecitis; pars alia vincentium foret, in præmium pugnæ fortiter initæ. Et quia, ubi semel cor dividitur, cœlô terra præpollet, & ratio vincitur à cupiditate; ideo equi generosissimi, armenta robustissima, oves pinguissimæ, panni pretiosissimi, tapetia aurô illusa, vasa aurea, & argentea; pyropi, adamantes, smaragdi; & quidquid opulentum, pretiosum; id totum principi, & militibus distributum. Ignis exarsit in rusticis sagis, in plebis fictilibus, in mendicorum centonibus, vilibus mercibus opificum; impiô rege tributa Numinis, restringente ad sarcinas gregariorum, & castrorum quisquilias. *Pepercit Saul, & populus, optimis gregibus.* Cogitari non potest, quantùm indè offensus Deus, ob tam iniquam divisionem, prorsus contrariam unitati intentionum, quâ conlenda est tanta Majestas. Oliva. t. 3. conc. 24.

Continuò missus Samuel iram Dei ipsi annuntiat: *Pro eo, quòd abjecisti sermonem Domini abjecit te Dominus, nè sis rex.* ib. v. 23.

Dividatur. 3. Reg. 3. 26. Mundus fallax vult, ut per medium in duas partes cor meum dividam; ut ille mediam partem accipiat, & tibi, Domine, alteram donem. In judicio Salomonis non germana mater jussit infantem dividi; quem germana quem mater integrum, & vivum, voluit. Did. Stella Med. 55.

Quia unicus sum. Ps. 24. 16. q. d. non divisus ad multa quærenda: quia unam petis à Domino &c. Hugo Card. hic.

Qui finxit singillatim corda eorum Ps. 32. 15. quia Deus solus, inquit Angellius, cordis humani voluit esse absolutus Dominus. Paoletti s. 2. de Epiph.

Holocausta medullata offeram tibi. Ps. 65. 15. Quid est *medullata*? intus teneam charitatem tuam, non erit in superficie; in medullis meis erit, quod diligo te. Nihil enim interius medullis nostris; interiora sunt ossa carne, medullæ interiores sunt ipsis ossibus. Quisquis ergo in superficie colit Deum, magis placere vul hominibus. S. Aug. hic.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo. Ps 137. 1 totum, inquit, cor meum flamma tui amoris accendat, nihil in me relinquatur mihi; nec quò respiciam ad meipsum: sed totus in te æstuem, totus in te ardeam, totus diligam te, tanquam inflammatus abs te. S. August. ib.

Divisum est cor eorum; nunc interibunt. Oseæ 10. 2. Quomodo enim valet quis vivere, si divisio est, in corde? unde divisio cordis esse nequit sinè vehementiâ doloris: tantæ enim voluntatis, tantæque unitatis est cor; ut, si acu pungatur, ità ut modica divisio subsequatur, continuò moritur. S. Bonav. serm 20. Dom infra oct. Epiph. Unde si quæratur à talibus, *quod nomen est tibi?* respondere possunt, *legio*; sicut respondit diabolus Marci 5. 9. Hugo C. in Ps 24.

Ex Novo.

Obtulerunt ei munera. Matth. 2. 11. Cùm munera à magis Christo allata sint, opulenta, de thesauris suis; miror, quòd nullam eorum partem Herodi præsentârint, licèt ab illo magnâ cum urbanitate fuerint excepti. Sed existimo, illos, à Spiritu Sancto illuminatos, optimè sciviśse; minimè decere, id, quod Deo debetur, cum aliis partiri. Cor nostrum totum, non divisum, Deo debetur. Lundolph. Carthus. p. 1. c. 36. ipse solus, sine consortiô vult possidere cor nostrum. Paoletti s. 2. de Epiph.

Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Matt. 6. 21. Unde, qui multos thesauros habet, cor habet divisũ; & ita nõ est unicus. Hugo C. in Ps. 24.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde. Matth. 22. 37. Diliges ex toto, non ex parte: Deus enim non habet partes, sed est ubique totus: & ideò non vult partem in tuo, qui totus est in suo. S. Ant. de Pad. D. 13. post Trinit. Difficilis ea lex videtur. Itáne verò nihil sui ipsius manebit homini reliquum? omniáne vertet in obsequium Dei? Resp. Tertull lib. de resur. carn. recogita, totum illi Deum occupatum, ac deditum, sensu, opere consilio, sapientiâ. Quid magnum faciet homo, si & ille in obsequium cor totum, vires omnes, seipsum, impendat? Did. Niss. D. 2. Pasc §. 3. Hoc locô docemur, non scindere dilectionem. (Theodoret. q. 3.) in dilectionem Dei, & dilectionem auri; in dilectionem Dei, & uxorum; in dilectionem Dei, & liberorum: sed totam dilectionis vim Creatori Deo consecrare.

Multùm velle ab aliquo amari ingentis amoris indicium est. Hanc ob causam Deus amari se tam vehementer à nobis postulat: *Diliges Dom. &c.* quod nihil est aliud, quàm velle; ut quidquid sumus, quidquid sapimus, quidquid intelligimus, quidquid vivimus; eò amandô occupetur. Isid. Clarius l. 2 or. 19.

Et unguento ungebat. Luc 7. 38. Hoc unguentum intima charitas, in cordis alabastro recondita; effusa in pedes: ut totum amorem effundat in eum, qui totum nobis se contulit in salutem. Simon de Cassia l. 8. in Luc. 7.

Porrò unum est necessarium. Luc. 10 42. in quo est omne bonum, imò quod est omne, & unum, bonum; & totum, & solum. S. Anselm. Prosologii c. 23. Dicit Salomon Eccli. 11. 10. *fili, nè in multis sint actus tui.* Et ecce plus quàm Salomon non ad pauca, sed ad unum duntaxat, docet esse sollicitum. *Porrò*, inquit, *unum est necessarium*: Deum scilicet diligere. Petr. Blesens. ep. 16.

Quis me constituit judicem, aut divisorem super vos? Luc. 12. 14. Iniquè tulit dividendi munus à se exigi; qui potiùs venerat ad exercendum munus copulandi, & uniendi. Mendoza in 1. Reg. 3.

Venit ad JEsum nocte. Joan. 3. 2. Suum dividere amorem volebat Nicodemus, qui noctes tantùm audiendo Christo Domino; dies autem audiendis Pharisæis, impendebat. Hinc Greg. Naz. or. 42. ille ex dimidia tantùm parte Christum amans Nicodemus. Mendoza. in l. 1. Reg. cap. 3.

Collegerunt, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis. Joan. 6. 13. Cùm ex quinque panibus, & duobus piscibus, quinque millia hominum Dominus saturâsset; fragmenta panum, non piscium reliquiæ, superfuerunt; per panes enim intelliguntur dogmata, & mysteria fidei; solidus scilicet cibus: per pisces verò, qui quasi condimenta sunt panis, præcepta charitatis. Dogmatibus ergo saturamur quidem; sed supersunt adhuc, quæ hic planè percipere nequimus. At iis, quæ de charitate percipiuntur, nunquam saturari possumus; nedum ut queant supereſſe. Nunquam enim tantum quis amat, quantùm illi est amandum. Non decuit ergo, ut pisces supereſſent; quos omnes comedere jubemur; cùm præcipitur, ut ex toto corde, totâ animâ, totâ mente omnibus viribus, diligamus Deum. At panum esus integer, id est, dogmatum curiosior pervestigatio etiam prohibetur. Isidorus Clarius l. 1. orat. 47.

Ex Patribus, & aliis.

Cùm animus dividitur ad multa, fit minor ad singula; tantóque ei in una qualibet re surripitur, quantò latiùs in multis occupatur. S. Greg. l. 1. Dial c. 4.

Pro quanta parte cor tuum fuerit ad aliquam rem, pro tanta parte minùs est ad DEum. S. Chrysost. hom. 26. in Matth.

Quàm durum est amanti, animum dimidiare cum Christo, & Mundo! quàm durum est inquam dilectionis, jura, peregrinas admittere curas; & cœleste secretum sæcularibus infestare secretis! Gilbert. s. 11. in Cant.

Minùs te amat, qui tecum aliquid amat; quod propter te non amat. S. Aug. sol. c. 14. apud Velloso in Judith 4.

Nè amorem divideres, idem tibi factus est Creator, & Redemptor. Hugo Vict.

Non patris, non matris, illa vox erit: *nec mihi, nec tibi sit; sed dividatur* 3. Reg. 3. 26. S. Bern. ep. 258. hic.

Diabolus, qui pater non est, facilè patitur humanum effectum, inter aream, & Dagon; inter Deum, & se, partiri: sciens, eum, qui in plures partes dividitur, à se totum devorandum. Deus autem, qui verus pater est; cùm totos nos sibi vendicet; partem non admittit, sed totum sibi requirit affectum. Mendoza in l. 1. Reg. c. 5. annot. 16.

Nihil amemus eorum, quæ ad hanc vitam pertinent: ut ille amor (divinus) nobis purus maneat, & integer, & nè divisus fiat imbecillior &c. S. Chrysost. in Ps. 41.

Non est vinum purum, cui admixta est aqua; imò virtus vini debilitatur, quantò plus aquæ illi adjungitur. Sic & Deus tantò minùs amatur, quantò plùs extranei amoris ei admiscetur. S. Bonavent. s. 8. de SS. Apost. Qui dat alteri amorem suum, dat ei totum cor suum Id. s. 104.

§. VIII.

Amor purus; non quærit mercedem.

Ex Veteri, & Novo.

Sufficit mihi, si adhuc Joseph filius meus vivit. Gen. 45. 28. Abul q. d. multa bona sunt, quæ mihi narratis de Joseph; tamen mihi sufficit, si ipse vivit. Et istud est signum veri amoris, quòd aliquis amat alterum secundùm ipsum. Ludov. Alvarez Illustr. 252. Guerricus Abb. s. 1. de resur. ô vocem fidelem, & planè dignam amicis JEsu! ô castissimum affectum! qui sic loquitur, sufficit mihi, si JEsus vivit, si vivit vivo; cùm de ipso pendeat anima mea; imò ipse sit vita mea, ipse sufficientia mea. Quid mihi deesse poterit, si JEsus vivit: imò desint omnia alia; nihil interest mea, dummodo JEsus vivat. Baeza t. 2. l. 11. c. 2.

Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob. Ps. 86. 2. Non amat Deus apud tabernacula Jacob habitare, sed apud Sionem. Hæc est Ecclesia, quæ Cant. 3. 4. dicit: *inveni, quem diligit anima mea, tenui eum; nec dimittam.* non addit, nisi benedixerit. S. Bern. s. 79. in Cant. ista non vult eum dimittere; & fortè magis, quàm Patriarcha id non vult; quia nec pro benedictione quidem; siquidem ille benedictione acceptâ dimisit eum; hæc autem non sic: nolo, inquit, benedictionem tuam, sed te. Id. 16.

Meliora sunt ubera tua vinò. Cant. 1. 1. Ubera sunt Charitas increata: lac ab uberibus separatum, & velut in vasculo repositum, sunt dona spiritualia. Vinum autem, cætera bona terrena comprehendit. Non dixit sponsa: melius est lac uberum tuorum, quàm vinum; sed *meliora sunt ubera* I quia non petit lac ab uberibus separatum, sed ipsis conjunctum: cupit ipsum datorem, & illi uniri. II. quia pluris æstimat ipsum datorem, quàm donum, nec propter lac amat ubera; sed propter seipsa: nec cupit servire Deo, quasi mercenaria. Ludov. de Ponte hic.

Exultabimus, & lætabimur in te, memores uberum tuorum Cant. 1. 3. id est, accipio beneficium, exulto, & lætor de illo; non propter mè, sed propter te. Id. ib.

Dilectus meus mihi, Cant. 2. 16. totus vixit, & totus mihi mortuus est: & ego illi similiter tota vivam, & tota moriar. Vel sic: dilectus meus mihi est totum, quod amo, quod quæro, quod cupio: & ego illi similiter sum totum, quod amat totum, quod quærit, totum quod cupit. Hugo Card. hic.

Vulnerasti cor meum in uno oculor. tuor. Cant. 4. 9. per oculum intellige intentionem casti amoris, quâ anima sancta uni Christo, quasi sponso, in omnibus summè placere intendit. Corn. à Lap. hic.

JEsus

Jesus ergo cùm cognov isset &c. Jo. 6. 15. fugit Dominus regnum propter escas oblatum; quando, Paulò benè notante, *regnum Dei non est esca, & potus.* Hujus regnum est, quando ipse per se solum regit, propter se solum quæritur, & amatur. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. § 34.

Quod oculus non vidit, nec auris audivit &c. 1. Cor. 2. 9. O ineffabilem largitatem! amantibus talia promittit. Et quænam remunerandi ratio in amore? quis labor? quæ molestia? quæ difficultas quod dispendium est amare? ipse amor grande præmium est: omnibus enim desiderabilibus amor amabilior est, & tamen illi adjungitur remuneratio. Mira res! das amorem, & pro amore paradisum donas? das quia dedisti: das, ut des gratiam pro gratia; donum pro dono. S. Thom. Vill. D. 17. Pent. s. 1.

Ex Patribus, & aliis.

Sanctis hoc in remunerationem, & retributionem, sufficit, Deum venerari: quoniam & amanti hoc in retributionem sufficit, se amantem amare; & nihil amplius requirit; nec quidquam hôc majus esse putat. S. Chrysost. ad pop. Antioch. hom. 1.

Anima te, Domine, veraciter amans, aliud præter te, sui amoris præmium non requirit: aut si aliud requirit, profectò te non diligit. S. Idiota c. 9.

Diligenti Deum sufficit ei placere, quem diligit: quia nulla major est expetenda remuneratio, quàm ipsa dilectio. S. Leo. s. 7. de jejun.

Ipse meritum, ipse præmium, sibi est amor: præter se non requirit causam, non fructum; fructus ejus usus ejus: amo, quia amo; amo, ut amem. S. Bern. s. 83. in Cant.

Affectus est, non contractus est; nec acquiritur pactò, nec acquirit. Verus amor seipsò contentus est; habet præmium; sed id, quod amatur Id. tr. de dilig. Deo.

Charitas ad Deum vera, & perfecta est, quando anima cum omnibus viribus suis ardenter se infundit Deo; nullum commodum, transitorium, vel æternum, quærens in eo; sed solùm propter nobilitatem, Bonitatem, sanctitatem, perfectionem, beatitudinem, sibi innatam, afficitur circa Deum. S. Alb. M. parad. an. c. 1.

Amantem diligere, naturæ est, quæ non est meritoria. Id. ib.

Charitatem dixerim esse perfectam, cùm prorsus nihil habet proprium: cùm in eo, quod diligit, Dei gloriam quærit, suique Conditoris concupiscit honorem: cùm profectui Dilecti se totum accommodat: ità ut in nulla, præsentium, aut futurorum, mercede, cordis trahatur affectu. S. Laur. Just. de triumph. ag. c. 14

Sponsa magnâ ignominiâ afficit sponsum, si lapides pretiosos, annulos, monilia, &c. sibi ab eo tributa, majori in pretio, quàm sponsum habeat. Sponsus tuus bonus est, & dignissimus amari propter se. Did. Stella de amore DEI Medit. 3.

Proprium est amoris amare; mercedem quærere omninò non novit. Quæstus est, non amor, ubi merces exquiritur. Sufficit amanti solum pro

pabulo amoris habere, quòd jure possit diligere Simon de Cass. l. 15. de just. Christ. c. 6.

Qui amicum propter commodum quodlibet amat; non amicum convincitur amare, sed commodum. S. Prosp. l. 3. c. 25.

§. IX.

Est festinus, velox.

Ex Veteri, & Novo.

Quemadmodum desiderat cervus &c. Ps. 41. 1. Sextus gradus amoris divini est, in quo amor velociter facit currere. S. Thom. de 10. grad. am. divin.

Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatâsti cor meum. Ps. 118. 32. id est, strenuè, & promptè ambulavi, cùm dilatâsti. q. d. aliter currere non potuissem, nisi dilatâsses cor meum per charitatem: quæ quantò magis dilatatur, tantò citiùs facit currere. Jo. 20. 4. dicitur de Petro, & Joanne: *& ille alius discipulus præcucurrit.* Hugo Card. hic.

Curremus in odorem unguentorum tuorũ. Cant. 1. 3. Currit sponsa, currunt adolescentulæ; sed quæ amat ardentiùs, currit velociùs, & citiùs pervenit. S. Bern. s. 23. in Cant.

Sex alæ uni. Is. 6. 2. Divinus amor alatus pingitur, & Seraphim plures alas habere dicuntur, quibus celeriter ad exequenda, quæ Deo placent, volant. Et in charitatis encomio, uti vulgata legit. §. Cant. 8. 6. *lampades ejus lampades ignis.* Sept. vertunt: *alæ ejus alæ ignis.* de Ponte in Cant. 11. Eph. 8. §. 4.

Venerunt festinantes. Luc. 2. 16. Equidem usquequáque assolitum est, velociùs agi per corporis effectus, quod agendum; in animo major urget affectus. Rarò quidem corpus festinat; nisi aliqua mentis affectio festinare compellat. Nescit amor tardè moveri; præsertim cùm divinum apponitur ad amandum. Et ipsa tarditas ad quærendum, nullius, aut modici, amoris argumentum existit. Non cunctentur, qui è cœlo agenda didicerunt; nè ex tardo molimine arguantur. Sim. Cass. l. 1. de gest. Salv. c. 9. *Venerunt festinantes*: quia ferventes erant in Christi, & pueri nati, amore. Itáque & nos cum festinatione, id est, diligenter, ac ferventes quæramus; quem nemo cum torpore, & desidiâ, dignè quærit: siquidem ad Deum festinare, & currere; est ardenter diligere: & ex spirituali amore, quæ bona sunt, alacriter agere: Et quo amamus ferventiùs, eò properamus currimúsque, velociùs. Dion. Carth. in Luc. c. 1.

Qui amat ardentiùs, currit velociùs, & pervenit citiùs. Idiota c. 17.

Vera dilectio, benigne Domine, est via rectissima veniendi ad te. Id. ib.

Citò pergere, est ardenter amore. Hugo de S. Vict. tr. de laudib. char.

Amor aliud non est, quàm motus, quàm illapsus, & acceleratio cordis ad bonum. S. Francis. Sales. tract. de div. am. cap. 7.

§. X.

Amoris fortitudo, vis & efficacia, animositas.

Ex Veteri.

NUm celare potero Abraham, quæ gesturus sum. Gen. 18. 17 fiduciam magnam assumpsit; quam nisi amor concessisset, intolerabilis videretur & temeraria, audáxque nimis superbia contra Dei Majestatem. Septies enim ausus fuit eum interrogare: an propter 50. 45. 40. 30. 20. vel 10. justos, universæ multitudini peccatorum parceret? Ad quæ omnia benevolè ei respondit Dominus: quia ex humili, & amantissimo, corde procedebat talis interrogatio. Amor nimirum facit hominem audacem; quô nescio quas sibi facultates assumit; quas nisi amaret, trepidaret accipere. Philipp. Diez. tit. amor. hom. erga Deum.

Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te amica mea. Cant. 1. 8. Sotomajor censet symbolicè, hunc esse equitatum amoris; quô sponsa devicit, sibique devinxit, sponsum. q. d. â sponsa mea! planè animum meum quasi expugnâsti eximiâ specie tuâ, usque adeò fortiter; ut non minùs fortis, & potens, mihi videaris esse in amore; quàm equitatus ille meus junctus curribus Pharaonis fortis, & robustus, est in bello ad pugnandum, vincendos, & profligandos populi Dei hostes. Corn. à Lap. hic.

Omnis armatura fortium. Cant. 4. 4. id est, amantium. Gilbert. in Cant.

Fortis, ùt mors, dilectio. Cant. 8. 6. Magnificentiùs non potuit exprimi fortitudo charitatis. Quis enim resistit morti? resistitur ignibus, undis, ferrô; resistitur potestatibus, & regibus: venit una mors; quis ei resistit? - Propterea viribus ejus comparatur charitas: quia & ipsa charitas occidit, quod fuimus; ut simus, quod non eramus. Facit in nobis quandam mortem dilectio.

Nimirum charitas perfectam mortificationem efficit. Sicut mors à singulis membris auffert vitam, sensum; sic perfecta charitas omnem vitam auffert vitiosam, carnalem, & mundanam. Lud. de Ponte hic. Quomodo mors, quando venit, resisti ei non potest; quibuslibet artibus, quibuslibet medicamentis, ei occurras; violentiam mortis vitare non potes: quia mortalis natus es; sic contra violentiam charitatis Mundus nihil potest. S. Aug. in Ps. 47. Et vide, quanta sit vis amoris domum cordis obtinentis, & per vulnus dulcissimi vacidentis non solùm in Domino JEsu, sed & in servis ejus. Terreantur licèt Martyres; rident: feriuntur; & gaudent: occiduntur; ecce triumphant. Quare? quia morte charitatis intus in corde jam dudum mortui peccatis, mortui Mundo; tanquam insensibiles facti, nec minas, nec tormenta, nec mortem sentire potuerunt. Quid mirum? mortui erant. S. Bern. tr. de pass. Dom. c. 3.

Dura sicut Infernus æmulatio Cant. 8. 6. quia hos, quos intus trahit desiderium æternorum, non solùm facit blanda respuere, sed & adversa quæque, & aspera, pro eo, quod diligunt, adipiscendo cogit tolerare. Hugo à S. Vict. tr. de laud. char. *Dura sicut Infernus:* nam sicut infernus eos, quos semel recipit, nunquam restituit, sed semper retinet; ità verus Christi amor, quem semel receperit, nunquam dimittit. S. Thom. hic.

Ex Patribus.

Non viribus corporis, sed charitate animi, dimicandum; quæ superari nunquam potest, S. Hier. ep. 55.

Ignem faciliùs stupa ferat, quàm charitatis flammam Sathan. Est ea murô fortior, adamante solidior: etsi quod aliud commemorare indomitum possis, omnia vi suâ charitas vincit. S. Chrysost. hom. 32. in 1. Cor. 13.

O insuperabilis virtus charitas! quæ ipsum quoque insuperabilem superâsti: & cui omnia subjecta sunt, omnibus quodammodo subjecisti; dum victus amore Deus humiliavit semetipsum, formam servi accipiens; factus non modò homo, sed opprobrium hominum. Rich. à S. Vict. tr. de grad. char.

Ubi cor ardet, flammam membra non sentiunt: ubi Christi ignis operatur, diaboli necesse est, vincatur incendium. S. Maximus. hom. 2. in natali S. Laur. *Nonne cor nostrum ardens erat.* Luc. 24. 32.

§. XI.

Amor non otiatur, prodit se exteriùs; requirit opera.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

SPiritus DEI ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Amor nequit celari. Spiritus Sanctus in exordio rerum, priùs apparuit, quàm Pater, & Filius. *Spiritus Dei ferebatur &c.* mox addit: *dixitque DEUS, fiat lux:* ut clariùs appareret Spiritus Sanctus præsens. Did. de Castillo Illat. 48.

Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem. Gen. 2. 7. Aptiùs videbatur sacrum, igneúmque, flatum præcordiis indidisse; quàm faciei communicâsse. Certa in ore spiritus impressit semper vestigia: facies enim non incertus cordis est index. Naxera tr. de B. V. §. 27.

Ignem, & gladium. Gen. 22. 6. Pater portat ignem, & gladium in manibus, id est, charitatem in operibus. Hugo Cardin. hic.

Da mihi liberos, alioquin moriar. Gen. 30. 1. dixit anxia Rachel marito. Hoc verè, & anxiè charitas dicit justo, sed tepido: da mihi filios, id est, bona opera, & merita; alioquin certa mihi mors erit: charitas enim ipsâ sterilitate extinguitur. Lud. de Pont. in Cant. Exhort. 10. §. 4.

Deaù-

Deaurabis eam auro mundissimo, intus, & foris. Ex. 25. 11. Glossa Interl. quia Humanitas intus virtute plena est, & foris Spiritûs Sancti opera præmonstrabat. Naxera tr. de B. V. suspecta videtur interior sanctitas, si nullus exterius splendor radiat virtutis. § 27.

Ignis in altari ardebit semper. Levit. 6. 12. Quem nutriet facerdos subjiciens manè ligna. Nota ad oblationem pacificorum, quibus cum Deo per Christi reconciliationem pacificamur, jubemur ligna ministrare; ut ignis nutriatur: quia nisi per humilium operum ministerium, Dei, & proximi, amorem nutriamus, ægrè cum Deo per Christum habebimus pacem. Baeza l. 1. c. 8. §. 7.

Levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei. 4. Reg. 2. 23. Rapiendus ad astra Elias duplicem spiritum promisit discipulo. 4. Reg. 2. 23. cumque curru igneo veheretur, Elisæus levavit pallium Eliæ, quod reciderat ei. Plusquam promiserat, largitur: qui spiritu Eliæ plenus non poterat exterius occulere signa Eliæ; exteriùs palliò Eliæ amictus conspicitur, quia interiùs geminò spiritu ditabatur. Non casu cecidit, ait Lyranus, sed ex divina ordinatione: ut Elisæus ipsò operiretur, in signum, quòd spiritus Eliæ requiescebat super eum. Nax. tr. de B. V. §. 27.

Nunquid est cor tuum rectum &c. 4. Reg. 10. 15. Jehu regi Israel, ad destructionem domus regis Achab tendenti, occurrit Jonadab unus militum ejus, cui dixit: *nunquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Jonadab, est; si est, inquit, da manum tuam. At ille levavit eum ad se in currum.* Sic interrogat te Deus, num in ipsum credas, eum ames? cui si respondeas, quòd sic. Mox dicit, *si est* ità, *da mihi manum tuam.* Videamus, num opera congruant Professioni Christianæ. Manu traxit Jehu Jonadab ad se in currum: & per opera faciet te rex cœlestis elevari in triumphalem suæ gloriæ currum. Did. Stella de vanit. Mundi p. 3. c 45.

Volabo, & requiescam. Ps 54. 7. Anastasius Sinaita l. 6. anag. contempl. volucrem desiderabat fieri, qui dicebat: *quis mihi dabit pennas &c. & requiescam* in illa requie cœlestium volucrum sex alas habentium. Infinitò amoris censu vellet ditescere, ut Deum, prout æquum est, posset diligere. Unicum esse Deum gaudet, sed, piâ quadam ambitione spiritûs sancti, vellet sortiri naturam; non quo fulgeret divinus, sed quo unicum Deum redamaret gratus. Nax. in Jos. cap. 13. §. 10.

Fulcite me floribus &c. Cant. 2. 5. Petit, ut eximia, magnaque in Domini nostri ac proximi, obsequio, opera agere queat. Ex Conceptibus div. amor. c 7. vitæ S. Theres. Fulcite me floribus, id est, juvate me orationibus: stipate me malis, id est, munite me bonis operibus. Hugo Card. hic.

Pone me, ut signaculum super cor tuum &c. Cant. 8. 6. In corde sunt cogitationes; & in brachio operationes. Super cor ergo, & super brachium sponsæ, Dilectus, ùt signaculum, ponitur: quia in sancta anima, quantùm ab ea diligatur; & voluntate, & actione designatur. S. Greg. hic.

Hoc est, ùt Theodoretus, Aponius, Greg. ut non solùm corde, hoc est, internò affectu diligamus; sed ad externum opus etiam dilectio protendatur. P. Octavian. in Eccl. *Per calculum Ff. 6. 6.* intelligitur charitas, quæ in manu, id est, in operatione ipsius est. S. Thom. hic.

Sex ala uni Ff. 6. 2. S. Bern. s. 4. de verb. Is. quod si de ipsis Seraphim licet accipere, sic pinge ea; ut, opertò capite, & pedibus, solùm appareat corpus medium. Sed cur medium corpus apparet, volando alis mediis? quia hæ cordi proximiores, in quo amoris residet imperium. Hoc pandunt, ut amor omnibus sit conspicuus. Did. de Castillo Illat. 48.

Seditque supra singulos eorum. Act. 2. 3. Ut hujusmodi sessio indicaret requiem, quam æternam ipse esse cuperet, juxta Christi promissum Joan. 14. 16. *ego rogabo Patrem &c.* Sed mirum est, quòd dicatur ignis sedisse? cùm ejus proprietas sit semper moveri, & sursum tendere. Quomodo ergo sedet, & est mobilis? imò, quia cupit sedere, semper movetur; quia valdè exoptat quiescere, semper sursum tendit: amor enim Dei nunquam potest esse otiosus. Ludov. de Ponte in Cant. §. 4.

Sicut malum granatum decoris granis repletum, solis radiis medium aperitur, illaque rabicunda grana ostendit; sic justus ardenti Dei amore accensus, viscera sua aperit; exterioribusque operibus interiores virtutes, ac inflammatam charitatem ostendit. Philipp. Diez D. 2. Epiph. c. 2. Lucerna fulgoris est verus amor; ardens in mente per desiderium; & splendens in facie per exemplum. S. Jdiota. c. 1.

Testimonia

Ex Veteri, & Novo.

Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus. Ps 33. 9. Quomodo gustandus? amore: non enim aliis labiis Divina illa suavitas percipitur. Sed cur gustum solum, non plenum ad satietatem esum, percipit? Euseb. Gallic. hom. 3. de Epiph. ideo dixit gustate, quia amor Dei quantâlibet fide, quantòlibet ardore, quæsitus, reficere animam non potest; sed magis, ac magis sitim, quasi summis labris prægustatus, inflammat. Et ideò de se ipse dicit: *qui edunt me, adhuc esurient.* Ergo jucunditate sui excitat appetitum; sed non facit de satietate fastidium. Ramirez in Apoc. 2.

Spiritus Domini replevit orbem terrarum; & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis. Sap. 1. 7. Quæ scientia vocis est hæc? Gilbertus s. 29. in Cant. amor mutus non est, usum habet vocis. De spiritu scriptum est hoc: & benè nostis, quanta sit affinitas; si non potiùs identitas, charitatis ad scriptum. Illa continet omnia: quia

plenitudo legis est dilectio: Spiritus loquitur mysteria, & amatoria planè loquitur. Did. de Castillo Jllat 48.

Florete flores Eccl. 39. 19. Petit, ut fructificent, & floreant. Et ubi tales fructus, ut simul ab eis flores peti possint? nam cùm fructus adsunt, flores disparent. Talis est amor Dei: nequit otiosus esse; sed simul producit maturos fructus, & etiam aliorum operum flores. Præbet perfecta virtutum opera, & initia, velut flores; & alia præclara opera profecenda. Sylv. in Apoc. c. 2. q. 13.

Sedebo in monte testamenti. Jſ. 14. 13. Qui sedere, & quiescere, tentavit, nomen Seraphim, id est, amantis, perdidit. Sylv. in Luc. 1. cap. 6. q. 2.

Exultavit infans in utero. Luc. 1. 44. Munus præcursoris, non clamore vocis; sed pedumtripudiò, exhibet; officium officiò compensat. Ingens amor nunquam invenit obstacula, ut se patefaciat: si unum non potest, aliud perficit. Sylv. addit. in Marc. & Luc. 1.

Exultavit ad præsentiam Domini Salvatoris, quasi gestiens salutare: & assurgere jam incepit Domino suo, cujus erat Præcursor. Ex hoc datur intelligi, quod propositum sanctum non potest latere, quin se manifestet; & amor interior prorumpat in opus. S. Bonav. hic.

Ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos Luc. 7. 45. Verum Dei amatorem describit, qui paucis amoris sui signis non contentus. Is verè Deum amat, qui nescit cessare ab amoris operibus. Baeza hic. §. 29. Ideò ungebat unuentò pedes Domini, & innovabat opera novi cultùs: quia novum hominem noverat; & variabat opera, nè velut otiosa pateretur ab eo repulsam: quia nec standum est otiosè ante divinos pedes; qui non quieverunt in opere nostræ salutis; sed per montes, & planities; per civitates & castella; per Maria, & deserta, fecêre discursum; donec configerentur in cruce, ad expectandum omnem peccatricem animam. Sim. de Cass. l. 8.

Ad quæstionem Luc. 10. 27. *quid faciendo &c.* responsum: *Dilliges.* Cur non addit, orabis, dabis eleemosynam, jejunabis, & alia facies; quæ Dilecto Deo placere intellexeris. Ex 6. Mense anni am. Dei P. Nadasi c. 1.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Joan. 14. 23. Nescit feriari dilectio; in actione tota est, ubi Dilecti noverit veritatem: otiò caret; acediam, & tœdium, procul pellit; servat in memoria, servat in opere, quod de Dilecti pendet arbitrio &c. amarum in dulce vertit, qui veraciter diligit; difficile in facile trajicit. Sim. de Cass. l. 12. c. 4.

Ex Patribus.

Probatio dilectionis, exhibitio est operis. S. Greg. hom. 30. in Evang. Nunquam est Dei amor otiosus: operatur enim magna, si est; si verò operari renuit, amor non est. Id. ib. Charitas, quæ otiosa esse non potest, ubicunque est, se operibus ostendit. S. Bernard. tr. de Pass. Dom. c. 32.

Profectò sic res habet, ut cum quis hoc amore saucius fuerit, & in Deum desideriò suò tendit, nihil visibilium videat; sed continuò eum, quem desiderat, imaginetur, & in nocte, & in die, & cubans, & surgens. S. Chrysost. in Gen. hem. 23.

Amor quiete fit inquietior. Jdiota c. 13.

Divina dilectio debet esse, operativa per exclusionem omnis omissionis. S. Bonav. s. 116. de tempore.

Tertius gradus, in quo facit amor operari indesinenter. Supra hunc gradum anima propriè pedem ponit tripliciter: cùm operatur magna, & reputat parva; operatur multa, & reputat pauca; operatur diu, & reputat breve: Et videntur *ei dies pauci præ amoris magnitudine. Gen. 29. 20.* Qui magnam habet charitatem, magnus est; qui modicam, modicus, qui nullam, nullus est. August. Pauca est charitas, quæ opera sua numerat ùt multa pauca, quæ ponderat, ùt magna, vel difficilia; brevis amor, qui mensurat, ùt longa. Sed vos, qui tertium gradum calcatis, cum omnia benè feceritis, dicite, servi inutiles sumus. S. Thom. de 10 gr.

Est ignitus amor vis quædam, laboranti subministrans vires; otiari non sines, neque permittens quiescere: aggrediens ardua, dura perferens; donec concupitæ rei delectatione fruatur. S. Laur. Just. l. de humil. c. 8. Qui divini amoris ardet incendiò, in bonis actibus semper occupare se cupit; nunc interiùs, nunc exercetur exteriùs. Otium abhorret summoperè velut charitatis inimicum. Idem de triumph. ag. c. 27.

Inquieta res est amor, non contenta limitibus, nunquam dormitans, semper operans; semper movetur, donec sedem reperiat propriam vilescunt ei omnia, quæ votis non concordant suis, ac de amoris fonte non exeunt. Id. s. in festo S. Andreæ.

§. XII.

Amor est liberalis.

UNguentò ungebat. Luc. 7. 17. Intima charitas in cordis alabastro recondita, effusa in pedes, ut totum amorem effundat in eum, qui totum nobis se contulit in salutem. Sim. de Cass. l. 8. c. 40.

Reliquit me solam ministrare. Luc. 10. 40. Quomodo se solam dicit Martha, cùm habeat ancillas? quia Christum valde diligebat; & vi amoris, lautum illi parare convivium studebat: licèt multis ancillis septa, se solam sinè Magdalenâ putat. Qui enim multùm diligit, licèt multa habeat; si unum ei desit, sibi persvadet, omnium rerum esse expertem. Sylv. hic. q. 11.

Audiat, quid spiritus dicat Ecclesiis. Apoc. 2. 7. Initiò epistolæ locutus Christus; in fine spiritus Sanctus. Christus à Patre constitutus Index arguit hunc Episcopum, quia *charitatem tuam &c.* In fine epistolæ Spiritus Sanctus amor promittit, & confert dona. *Vincenti dabo edere de ligno vitæ.* Sicut enim

enim ad sapientiam, & judicem spectat arguere; ità proprium amoris est dare. Esth. 2. 17. *Adamavit eam rex &c. & posuit diadema regni &c.* Cùm amârit plus quàm omnes; plus quàm omnibus ei dedit. Gen. 44. 1. *imple saccos eorum frumentô, quantùm possunt capere.* Oleast. hæc est mensura, quam solet facere amor. Sylveira. hic. quæst. 13.

Deum diligere nullus modus, nulla mensura est, nisi hæc sola, ut ei totum exhibeas, quantùm habes. Orig. in Cant. hom. 3.

Homo se totum dat per amorem; & dat tantum, quantùm amat. Est igitur comprimis tunc datus Deo, quandô summè amat ejus Bonitatem, S. Franc. Salesi. l. 10. c. 3.

§. XIII.

Amor cavet Dei offensam, mundat; servat præcepta.

Quemadmodum desiderat cervus &c. Ps. 41. 2. *Quid aliud est in cervo?* Serpentes necat; & post serpentium interemtionem majore siti inardescit; peremptis serpentibus ad fontes acriùs currit. Serpentes vitia tua sunt: consume serpentes iniquitatis, tunc ampliùs desiderabis fontem veritatis. S. Augustin. hic.

Facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ sylvæ. ortus est sol, & congregati sunt. Ps. 103. 20 22. Videas hominem, cujus cor, grassante nocte, innumeris tentationum & passionum monstris devastatur. Noli venabula quærere; non jacula acue: cura, ut sol nascatur; & mox abacta monstra gaudebis. Sol amor in Deum est; amor Dei passiones omnes fugat catervatim, quos jejunia, vigiliæ, cilicia, vix carptim abigerent &c. Oliva l. 2. Stromat. hic.

Fortis ut mors dilectio. Cant. 8. 6. Benè fortis ùt mors dilectio esse perhibetur: quia dum per dilectionem à vitiis mortificamur, quod mors agit in sensibus corporis, hac agit dilectio in cupiditatibus mentis. S. Greg. in Cant. hîc. Sicut mors separat animam à corpore suo; sic, qui verè diligit, recedit ab omni eo, quod possit displicere dilecto. Magdalena ergo, quæ multùm Dominum, dilexit, omnes carnis delicias dereliquit, & quidquid scire potuit esse contrarium Christo. Lucas de Arcon. in Is. 2. Discursu 2. Sicut mors victos nunquam patitur rebellare, & cadavera exedit suis latebris condita; ità charitas jugulata à se vitia non sinit emergere; & pestes animi ità sepelit, ut obrutis nulla spes subsit recuperandæ libertatis. Id causæ fuerit, cur Moyses non everterit vitulum, sed exusserit, tritumque calicibus miscuerit: ùt haustô nulla spes superesset resumendæ figuræ damnatæ. Ex. 32. 20. Periit ità vitulus, ùt Pharao in aquis. Oliv. Dom. Paschæ.

Occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans. Marc. 14. 13. Bajulus aquæ amor Christianus est, atque virtutum. Bajulat aquæ mensuram, gratiam videlicet, amor; ùt tantum sit gratiæ pondus, quantus est ipse amor. Bajulat amor aquam ablutionis, & potûs: nullâ re meliùs, quàm cùm amoris aqua lavantur fœces; & malis caloribus æstuatus potus refrigerium suscipit. Sim. de Cass. l. 13. c. 2.

Ignem veni mittere in terram. Luc. 12. 49. Vult ergo, ùt ignis missus ardeat ad amorem, accendatur ad lumen, ardeat ad vitiorum combustionem. Id. l. 9. c. 24. Venis, piissime JEsu, tanquam agnus sanguine tuô terram mundaturus; tanquam agricola in cordibus mortalium gratiæ semina, felices virtutum plantas, positurus; & ignem minaris? S. Chrisol. s. 164. ager, quoties longâ incuriâ sylvescit, peritissimi cultoris utili semper operitur, & purgatur; incendiô; ac studiô benignô cultor ignis apponitur, ut, exustis sentibus, reveletur prima facies campi; fiat facilis via vomeri. q. d. Si ligone infelices dumos conaretur prosternere, non solùm tardiùs, & molestiùs, sed etiam infructuosiùs laboraret; at flammis, & incendiô, unius diei spatiô, grandis ager operitur, & ipsô cinere pinguescens in lætam ubertatem fœcundatur. Idem est, si charitatis flammas sylvescenti cordi pœnitens immittas: longè enim svaviùs, & efficaciùs, ac fructuosiùs, rem perages. Ramirez Apoc. 2. Luc. 12.

Teneræ militiæ, delicati conflictûs est, amore solô de cunctis criminibus reportare victoriam S. Chrysol. s. 94.

Ubi dominatur incendium charitatis, ibi vitiorum rubigo consumpta est. S. Laur. Just. de triumph. ag. c. 1.

Amans in fornace è pulvere vitrum purum conflat. Lem. *Purô decor omnis ab igne est. Charitas operit multitudinem peccatorum.* 1. Petri 4. 8.

Testimonia.

Ex Veteri.

NE forte moriamur. Gen 33 Oleaster hîc. Noverat serpens, ùt plurimùm timore potiùs, quàm amore, nos servare præcepta: cùm enim suadere peccatum nobis nititur, non illi objicimus Præceptoris amorem, sed potiùs vindictæ timorem. Quis mihi daret, ut cùm quis peccatum suaderet, responderes: diligo Deum meum super omnia; ideò nolo illum ullô modô offendere: qualiter respondisse novimus Sanctum Joseph impudicæ fœminæ adulterium suadenti. Ramirez ep. 4.

Timore mortis, non amore Dei creatoris; à peccando inhiberi video mulierem. Bonus quidem timor, sed multò præstantior amor; nè sinè amore timeas, monet. S. Aug. Sanè innumeræ suppetebant mulieri rationes, quibus ad amorem Dei creatoris accenderetur, atque ob amorem ab omni adversùs Deum offensâ, culpâque, longissimè avocaretur. Dixisse debuerat serpenti: quomodo possum peccare in Deum meum; à quo sum tot, tantisque beneficiis cumulata. O si dixisset: Diligo Deum meum; ideò nec volò, nec debeo, nec possum illum offendere. Sic statuo:

si tam

si tam egregium erga Deum elicuisset amoris actum ; licèt millè serpentes , totaque dæmonum caterva conjunctis viribus in mulierem conspirâssent ; victricem illam haud dubiè de toto Inferno triumphaturam. Bened. Fernandius hic.

Qui diligitis Dominum, odite malum. Ps. 96. 10. Certùm est, quòd quantum diligit homo Deum, tantùm odit peccatum ; si multùm diligit, multùm odit. S. Bonav. D. 17. Pent. s. 3.

Confige timore tuô carnes meas. Ps. 118. 120. Sed videamus, qui clavi sint, qui nos in illa Domini crucifixione configunt : charitas utique, quæ nos facit & tormenta nostra negligere, & mortis ipsius pericula plus amare. Cassiodorus hic.

Amore langveo. Cant. 2. 5. Primus gradus, in quo charitas facit langvere utiliter. Super hunc gradum anima pedem affectûs ponit, cùm primò amare Deum incipiens, à peccato langvescit. Verum *infirmitas hæc non est ad mortem.* Jo. 11. 4. nisi fortè ad mortem mortis, scilicet peccati mortalis. O infirmitas gloriosa, non periculosa ! *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis* 2. Cor. 12. 9. utilis infirmitas hæc multipliciter : quia auffert animæ gressum ad illicita ; mutat situm, ut jaceat prona per humilitatem, quæ stabat erecta per elationem. Mutat gustum, ut amarescat animæ peccatum, quod antè libuit. Sapit aliquantulum summum bonum, quod antè non sapuit. Mutat pulsum in brachio operis, cujus causa est spiritualis mutatio cordis. Mutat vultum. Poëta : pallet omnis amans, color hic est aptus amanti. S. Thom. opusc. de 10. gr. am. gr. 1.

Ex Novo.

Diliges Dominum Deum tuum. Matth. 22. 37. Dilectio cavet offensam Dilecti ; &, si accidit, confestim removet, cùm advertit. Sim. de Cass. l. 11. c. 53.

In his duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ. Matth. 22. 40. Admiranda complexio ! in uno capite dicere, quod in Scripturis Sanctis omnibus possis invenire : nam, qui Deum ex toto corde diligit, locum vitiis non relinquit. Ubi enim intret scelus, cùm Deo totus occupatus est animus ? diabolus enim vacantia desiderat, nudata perquirit. Sed ubi Deum præsentem reperit, sub magna confusione discedit. Vascula ipsa, cùm aliquo liquore plena sunt, supervenientium augmenta non capiunt ; ità nos, si Divina charitas totos repleat, non erit, quò crimen introeat. Cassiod. in Ps. 133.

Relictô eô fugerunt. Matth. 26. 56. Deficit in charitate, qui deserit non deserendum. Charitatis verò defectus advocavit timorem, quia ipse in charitate non fuerat ; cùm verò affuerat, convertit in fugam. Simon de Cass. l. 13.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm ; Luc. 7. 47. Mare charitas est, in quam quotquot influxerint criminosi, elutô limô, erasóque nomine ; amare tantùm dicuntur. Oliv. sup. Evang. Quadr. fer. 5. D. Pass. Id insolitum, quòd absoluta à Christo audit, *vade in pace*, id est in pace, ligatô pene fomite, & habitibus pravis penitus consopitis, vitiorum rebellione superatâ ; Quot alii pœnitentes in durissimo, & continuo bello, cum vitiis, cum carne decertârunt ! cur Magdalena 7. antè dæmoniis plena, jam pacifica degit, jam bella non timet ? quia non utcunque dilexit pœnitens, sed *multùm dilexit.* S. Petr. Chrysol. s. 94. de Conv. Magd. ama homo Deum, ut possis omnia sinè labore vincere peccata. Ramirez ep. 2. Quamvis Magdalena abundanter fleverit, pedes lacrymis laverit, capillis terserit, osculata fuerit, & unxerit ; tamen istis non attribuitur remissio, sed soli dilectioni : quia sinè dilectione parum valuissent. Sylv. hic. q. 25. Magdalena in pace dimittitur, ad ultera verò vix absolvitur, cùm monetur, nè relabatur in scelus Jo. 8. 11. *vade, & jam amplius noli peccare.* Nimirum hæc rarius peccaverat, sed & frigidius doluerat. Illa peccatrix fuerat. ; sed multùm diligebat. Oliv. l. 4. Strom. hic. Ex vi conversionis magnitudo deletur criminis. Vis autem conversionis est affectio charitatis cordi infusa visitatione S. Spiritûs. S. Greg. lib. 2. in 1. Reg.

Si diligitis me ; mandata mea servate. Joan. 14. 15. Conformitas voluntatis est proprius effectus dilectionis. In arca testamenti aurô undique contectâ, decem legis mandata ; ità in aureo corde per charitatem lex DEI semper conservanda. S. Thom. lib. 3. contra gentes c. 151.

Ex Patribus, & aliis.

In luctamine quoque eo, quod est nobis adversùs diabolum, quòd frequenter cadimus ; non dubium est, quin ob hoc fiat ; quòd non est in nobis charitas illa, quæ nunquam cadit. Orig. hom. 1. in Cant.

Missus est spiritus Sanctus ut amorem faceret, & solveret à timore. Timor legem non implebat, amor implevit. Timuerunt homines, & non impleverunt ; amaverunt, & impleverunt. S. Aug. in Ps. 90. ante finem.

Vide, nè desperes homo : remansit tibi, unde piissimo satisfacias Creditori. Absolvi vis ? ama : charitas cooperiet multitudinem peccatorum. S. Chrysol. s. 94.

Si Christum diligeremus, quemadmodum illum diligere oportebat ; agnosceremus utique, gravius esse gehennâ ipsâ, Christum offendere dilectum S. Chrysost. serm. 4. in Rom. 2.

Hoc curemus, dilecti, nempe ut dilectionem Dei cognoscamus. Plus enim istud habet momenti, ad attrahendum animas nostras, quàm metus gehennæ. S. Chrysost. serm. 7. in Ephes. 3.

Cha-

Charitas nescit peccare, cùm diligit; charitas non est charitas, si delinquit; charitas Dei custos est sanctitatis. S. Chrysol. s. 94.

Homo scutô, & armaturâ, munitus amoris tui, benignè Domine Jesu, in tentationis prælio stat inconcussus, invincibilis, atque firmissimus. Idiota c. 15.

Ubi est amor Dei, omnia mala recedunt. S. Chrysost. in Ps. 140.

Qui non amat, amicus non est: ille autem non amat, qui amat iniquitatem. Petr. Bles. tr. de amicitia.

Non pertinet, Domine, ad te, nec de tuis est, qui te non diligit; nec diligit te, qui scienter offendit. S. Cyprianus de Bapt. Christi.

Nulla res sic nos ab omni peccato servat immunes, sicut timor supplicii, & amor Dei. S. Prosper. de vita contempl. Sacerd. l. 3. c. 10.

Charitas affectionum omnium potentissima, in omnibus semper invicta, summa actionum bonarum, mors criminum, vita virtutum. Id. c. 13. Ex ea parte quis peccat, ex qua minùs diligit Deum: quem si ex toto corde diligamus, nihil erit in nobis, unde peccati desideriis serviamus. Id. c. 15. Illi perfectè diligunt Deum, qui volendo, quod vult Deus; & nolendo, quod non vult; acquiescunt. Idem ib.

Qui verô amore verè fertur in Deum, instar gladii bicipitis quemcunque amorem alium hujus Mundi interrumpit, ac dirimit. S. Ephrem. serm. ad pietatem.

Qui parùm amat Deum, non multùm odit peccatum. S. Franc. Sales. c. 13.

Omnia periculosa, omnia mortifera, magnô compendiô possumus evadere, si salutis nostræ diligamus authorem. Cassiod. in Ps. 96.

Dominum amare, est mandata ejus servare. Tunc Deum super omnia diligimus, si minis & blanditiis, impulsi contra præcepta Dei agere; dignitates, gloriam, omnem demum substantiam amittimus, ipsum etiam corpus ad diversa supplicia mortis priùs tradimus; quàm à præceptis Domini recedamus. S. Honorius serm. in Quinq.

§. XIV.

Amoris Dei Comites

Primus Amor proximi.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Ascendentes, & descendentes per eam. Gen. 28. 12. Per dilectionem DEI ascenditur, & per dilectionem proximi descenditur. S. Laur. Just. l. de obed. c. 28.

Ipsa quoque textura &c. erit ex auro, &c. coccôque bis tinctô. Ex. 28. 8. Moyses, cùm per colores vestium. Electorum virtutes exprimeret, in ornamento Pontificis bis tinctum coccum jubet adhiberi. Quid namque per coccum, nisi charitas designatur; quæ semper flammâ amoris accenditur. S. Greg. hom. 16. in Ezech. c. 40.

Sumesque duos lapides onychinos. Ex. 28. 9. Duo lapides in humeris, duo præcepta sunt dilectionis Dei, & proximi. S. Prosper. de promiss. & prædict. Dei parte 2. c. 2.

Duæ tabulæ Legis. Ex. 32. 19. Peccatum idololatrarum erat contra unam tabulam: primo enim præcepto adversabatur. Et tamen Moyses utramque confregit: ut significaret Dei charitate perditâ, proximi amorem etiam facilè amitti. Philipp. Diez in Comm. Apost. conc. 1.

Pars similæ, quæ offertur, concrematur Domino in altari, pars autem Aaron, & filiorum ejus usibus reservatur. Lev. 2. 2. 3. In quibus gemina notatur dilectio, ut nec proximus sine Deô, nec Deus sinè proximô, diligatur. Petr. Bles. ep. 50.

Obsecro, ut in me fiat duplex spiritus tuus. 4. Reg. 2. 9.

Custodivi vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo. Psalm 17. 22. Viæ Domini sunt dilectio Dei, & charitas proximi. Cassiodorus hîc.

Dominus regnavit, irascantur populi. Ps. 98. Habeto charitatem in Deum, & in proximum; & eris sedes Dei, pertinebis ad Cherubim. S. Aug. hîc in Psalm. 98. post initium.

Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Ps. 138. 8. id est, quâ ratione tuam iram, ô Deus! fugere potero? Respond. *si sumpsero pennas meas diluculo.* v. 9. Aug. hîc: quas pennas vult assumere, nisi duas alas, duo præcepta charitatis. Has, inquit, alas si recipiam; possum effugere à facie tua ad faciem tuam, à facie iratâ ad faciem placati. Ramirez in Eccl Ethol. 46.

Domestici ejus vestiti sunt duplicibus. Prov. 31. 21.

Decoloravit me sol. Cant. 1. 5. Decolorari à sole, est ignescere charitate fraternâ; flere cum flentibus, cum infirmantibus infirmari, uri ad scandala singulorum. S. Bernard. hîc. s. 2. 8.

Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argentô. Cant. 1. 10. Per aurum dilectio erga Deum, per argentum amor proximi denotatur. Philo Carpath. hîc: his ornamentis opùs est sponsæ, ut dilecta sit, & chara sponso suo Christo Jesu: cui neque amor proximi sinè amore proximi satis placere potest. Utramque ergo sancta anima rectè amet oportet, ut supradicta ornamenta digna sit accipere. Did. de Castillo Ill. 62.

Omnes gemellis fœtibus. Cant. 4. 2. Solæ descenderunt in aquam fideles animæ, sed duplici Spiritûs Sancti partu ornatæ; fœcundissimæ ascenderunt, charitate videlicet Dei, & proximi; nec ulla sterilis esse potest inter veras Christi oves: geminâ quippe semper dilectione fœcundus esse debet bonus Christi servus. Philo Carpath. hîc.

Bibi vinum meum cum lacte meo. Cant. 5. 1. Vinum meum, quia dilectio Dei; lac meum, quia dilectio proximi. S. Rupert. in Cant.

Tunc saliet, sicut cervus, claudus. Is. 35. 6. Duos pedes debet habere homo; dilectionem Domini, & proximi: qui alterâ illarum caret, claudus est. S. Hildebert. Turon Ep. 5. in illud Is. tunc aperientur &c.

Animalia illa Ezech. 1. 6. alas habebant, quibus in sublime ferrentur; pedes quoque, quibus in terra incederent. Alæ amor in Deum, pedes amor proximi. Petr. Bess. D. 17. Pent.

Ex Novo.

INfundens oleum, & vinum. Luc. 10. 34. Pro illo, qui inciderat in latrones, duos denarios dedit. Et apud Samaritanos *duos dies* transegit, ut in eis charitatem Dei, & proximi confirmaret. Joan. 4. 40. Et vidua illa Luc. 21. 2. in typo Ecclesiæ *minuta duo æra* misit in gazophylacium. Et Dominus ad prædicandum bipartitâ charitate *binos* discipulos destinavit Luc. 10. 1. S. Eligius Noviom. Ep. hom. 8. in Coen. Dom.

Erat quidam homo ibi 38. annos habens infirmitate suâ. Joan. 5. 5. Rectè quidem hic homo tantò tempore languidus peccatorem significat, scelerum suorum enormitate pressum; cui, quia dilectio Dei, & proximi, deest; & idcirco per pœnitentiam convalescere non potest; benè hujus infirmitas 38. annos habet; & à quadragenario numero, qui pœnitentiæ dicatus est, binariô differt. S. Rupert. in Joan.

Surge, tolle grabatum tuum. Joan. 5. 8. Surge, id est, vitiorum torporem, in quibus diu languebas, excute, & ad exercitium virtutum erigere. Tolle grabatum tuum, portâ, id est, dilige proximum tuum, patienter ejus infirma tolerando. Ambula; totô córde, totô animô, totâ virtute, Deum dilige. V. Beda in Jo.

Currebant duo simul Joan. 20. 4. quia verò pes est extrema pars corporis, pondus totius corporis portat; & sic de charitate 1. Cor. 13. 7. *charitas omnia suffert.* Charitas Dei, & proximi, sunt duo pedes, quibus ad Deum acceditur; qui ità connexi sunt, ut alter sinè alterô currere non possit. Joan. Geminiano de exempl. & similit. l. 6. c. 4. Datæ sunt mulieri duæ alæ magnæ. Apoc. 12 13.

Ex Patribus.

Quæcunque in ministerio tabernaculi, sive templi multis modis de sacrificiis leguntur divinitùs esse præcepta; ad dilectionem Dei, & proximi, significandam referuntur. In his enim duobus præceptis, ùt scriptum est, tota lex pendet, & Prophetæ. S. Aug. de Civ. Dei l. 10. c. 5.

Pedes tui charitas tua est. Duos pedes habeto, noli esse claudus. Qui sunt duo pedes? duo præcepta dilectionis Dei, & proximi. Istis pedibus curre ad Deum. Id. in Ps. 33. concione 2. in medio.

Luna eclypsata. Cùm luna claritatem suam terræ non mittit, signum est, eam esse eclipsi obfuscatam; neque claritatem à sole recipere. Sic si anima eclipsata est, & divinô amore caret, proximis quoque lucem amoris non præbet. Diez. in Comm. Apost. c. 1.

Sol, & Luna. Post solem sequitur Luna. Amorem Dei necesse est amor in proximos comitetur. Sed scito in Lunam à Sole lucem esse refundendam. Non placet amor in proximos, qui aliunde, quàm à Dei amore emanat. Oliva t. 2. Strom. §. Spirit. Dom. ornavit cœlos.

Testimonia

Ex Novo.

PRoximum tuum sicut teipsum. Matth. 22. 39. Non fugies amorem proximi, quin etiam amorem fugias. Lineæ à Sphæra discedentes etiam à vicinis lineis discedunt. Did. Stella in Luc. 10.

In his duobus mandatis universa lex pendet, & Prophetæ. Matth. 22. 40. Qui omnia ad impleverit, quæ scripta sunt de Dei dilectione, & proximi; dignus est maximas gratias à Deo percipere. Origenes tr. 23. in Matth. hic. Non est vera dilectio Dei, quæ proximi dilectionem consociatam non habet. Victor Antioch. presb. in Marcum. Secundum à primo divelli non potest: nemo enim potest perfectè diligere Deum, quin etiam diligat proximum. Hugo Card. Sicut rex in sua imagine honoratur, sic & Deus in homine. Sylveira in Matth. 22. c. 46.

Sed ut cognoscat Mundus, quia diligo Patrem; &, sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Joan. 14. 31. Christus ostendit, se diligere Patrem, quia mandatum ejus observat: qui enim posset Christus amorem suum erga Patrem ostendere, nostrô prætermissô. Hinc ait: *sicut mandatum &c.* mandatum hoc erat patiendi, & moriendi pro hominum salute. Ecce amor erga nos! meritò amorem erga Patrem comprobat ex nostri amore. Did. de Castillo. Illat. 62.

Simon Joannis amas me? Joan. 21. 16. Cajet. hîc. antequam Christus curam ovium committat Petro, non petit ab eo, scis, aut potes, aut vis? sed diligis me? non dicit, diligis oves meas, diligis præmia mea, promissiones meas? &c. sed diligis me? Et post pauca subdit: nulla merces, nulla mercedis ratio, nulla Petri utilitas proponitur, sed solus Christi amor exigitur, & affertur ratio pascendi agnos Christi. Sylveira hic q. 2. Non vult

Domi-

Dominus suos agnos aliis committere, nisi illi, qui eum diligit; quos ipse tantùm dilexit ut pro eis mori dignaretur. S. Eusseb. Emiss. in Natali S. Petri. Nihil amanti ardenter charius potuit committere, quàm illud, propter quod exinaniri voluit, & mori. S. Laur. Just. de casto connub. c. 12. Pascere ergo verbo, pascere exemplo, pascere temporali subsidio, probatio est dilectionis. Hugo Card. in Ps. 73. Quâ mente is, qui proximis profuturus enitescret, utilitati cæterorum secretum proponit suum; quando ipse summi Patris unigenitus, ut multis prodesset, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum. S. Greg. lib. pastor. curæ c. 5.

Mandatum *habemus à Deo, ut, qui diligit Deum, diligat & fratrem.* 1. Jo. 4. 21.

Ex Patribus.

Ad hoc solum Deus nobis per totam Scripturam loquitur: ut nos ad suum, & proximi, amorem trahat. S. Gregor. hom. 10. in c. 3. Ezechielis.

Qui hominem amat fidelem, simile est, sicut qui Deum amat; quia imago Dei est homo.

Sicut rex in sua imagine vel honoratur, vel contemnitur; sic & Deus in homine, vel diligitur, vel oditur. Non potest hominem odire, qui Deum amat; nec potest Deum amare, qui hominem odit. S. Chrysost. hom. 26. in Matth. 22.

Néque prorsus alia res est, quæ perinde declaret docatque; quis sit fidelis, & amans Christi; quàm si fratrum curam gerat, proque illorum salute gerat sollicitum S. Chrysost. orat. de B. Philogonio. Si charitas Dei diffunditur in cordibus nostris, mox profectò generat & proximi dilectionem; unde propter geminum charitatis ardorem, bis Spiritus Sanctus legitur datus Apostolis. V. Beda in act. 2.

Mundus est sphæra, cujus centrum Deus; lineæ verò, quæ à centro in circumferentia decurrunt, homines sunt inter se: & quò magis à centro, magis inter se quóque distant. Ità homines, quò magis per amorem Deo conjunguntur, magis etiam inter se copulantur. S. Dorotheus doctr. 6.

Spiritus S. bis datus memoratur, dum semel in terra, semel de cœlo, datur. In terra datur spiritus, ut diligatur proximus; de cœlo datur Spiritus, ut diligatur Deus S. Honorius Augustodun. serm. in die Pent.

§. XV.

Amoris Comes secundus Dolor, & Patientia.

Num. I.

Figuræ.

Per Aurum, quod Ex. 28. 5. assumitur ad ornatum Pontificis, jam charitas, jam patientia designatur: quia utraque sinè alterâ languet, & friget. Did. de Castillo Ill. 43.

Axa Calebi filia Jos. 15. 18. se parum di-

lectam à patre queritur; quippe qui non irriguam, ac amœnam, hæreditatem concesserit; sed arentem, & ad speciem vilem. Et cur ità patet fecit? non cuivis, sed strenuo, victori, triumphis coronato, eam in matrimonium dedit; *qui percusserit Cariat-Sepher &c. v. 16.* Tellurem autem arentem dedit: ut ostenderet, verum amorem plus cogitare de triumphis, quàm de temporalibus commodis. Naxera in Josue 15. §. 41.

Fortis ut mors dilectio &c. Cant. 8. 6. Æmulatio hæc est constans, & sollicita, imitatio Christi dilecti. Sed cur ea non potiùs cœlestibus deliciis, quàm durissimo inferno comparatur? quia non satis probaretur, nisi per tormenta similia infernis. Balduinus hic: si tu per æmulationis studium volens me imitari, te sentiris gravari, & quasi in Inferno cruciari; hoc est, quod à te exigo; hoc est, quod desidero; hoc est, quod consulo: ut ad modicum crucieris, quasi in Inferno; nè sinè fine crucieris in eo. Ramirez. in ep. 6.

Num. II.

Testimonia

Ex Veteri, & Novo.

Tange os ejus, & carnem. Job. 2. 5. Nullum fortius, evidentiúsque testimonium amoris est, quàm damnum propter amicum. Unde nihil satis fuit diabolo, ut crederet, quòd Job Deum diligeret, nisi ipse sanctus Vir in seipso, in carne sua aliquid pateretur. Philipp Diez. tit. Contemplat. vitæ Christi.

Conjungere Deo, & sustine. Eccli. 2. 3. Conjungere Deo per amorem; & sustine. Et quidem aliqui per lii *sustine*, patientiam intelligunt: quia id melius nobis vix comparabimus, quàm Deum amando; ejúsque amorem, quem præcipuè in sua morte ostendit, contemplando. Octav. de Tuffxa hic.

Beati, qui persecutionem patiuntur. Matth. 5. 10. hanc qui assequi cupit, amet oportet, idque ardentissimè. Qui amat, meminerit oportet, militiæ speciem esse amorem. Isidorus Clarius 2. or. 20.

Dolentes, quærebamus te. Luc. 2. 48. quæsierunt utique cum dolore, quem ardenter dilexerunt. Dolor itaque amoris indicium est, & inquisitionis stimulus. S. Laur. Just. de casto connub. c. 15.

Imponit in humeros suos gaudens. Luc. 15. 5. Basil. Seleuc. gaudet ipsâ fatigatione, ovis inventionem ratus lassitudinis esse levamentum. Ex Henrico Susone Surius: quisquis amori dat operam, idem ipse Martyr est. Amoris ea antiqua, lex, & conditio est, ut amantes patiantur adversa. Escobar tr. 3. l. 3. Obs. 1.

Jesus ergo fatigatus ex itinere. Jo. 4. 6. fatigatur, quia ad dilectam animam Samaritanæ properabat: nec enim verè probare se potest amantem, qui non patitur. Id. ib.

Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? &c. Rom. 8. 35. *quia propter te*

mortificamur totâ die v. 36. Cur tota die mortificatione afficeris? quia totâ die amo. Id. ib.

Charitas patiens est. 1. Cor. 13. 4. Dilectio summum fidei sacramentum, Christiani nominis thesaurus; quam Apostolus totis viribus Spiritûs Sancti commendat cujus, nisi patientiæ disciplinis eruditur? Tertull. lib. de patientia. Incipit charitatem commendare à patientia; & elogia ejus finit in eadem virtute; quasi perfectio charitatis à patientia incipiat, & in ea perficiatur. Did. del Castillo Illat. 42.

Charitas patiens est-omnia sustinet. ib. Ejus elogia inchoat, & terminat patientiâ: quia à patientia totam vim suam obtinet; ipsâque munitur, & defenditur. Sylv. in Apoc. c. 2. q. 2. S. Cypr. de bono patientiæ: tolle charitati patientiam, & desolata non durat: tolle sustinendi, tolerandique substantiam, & nullis radicibus perseverat. Apostolus denique, cùm de charitate loquitur, tolerantiam illi, & patientiam injunxit 1. Cor. 13.

Nondum usque ad sanguinem restitistis. Hebr. 12 4. nèdum manifesta indicia vestri amoris exhibuistis; cùm adhuc nihil propter amicum passi estis. Multa quidem, & maxima beneficia à divina Bonitate homo acceperat, quæ testimonium dabant divini in illum amoris. Sed hæc quid impendii, aut laboris dederunt? *ipse dixit, & facta sunt.* præter verba nullos alios sumptus fecit. At postquam, mortali nostrâ carne indutus, dolores, & patibulum tulit, & à planta pedis, usque ad verticem capitis, percussus est; jam majora testimonia homo acceperat divini amoris. Philipp. Diez. tit. Contemplatio vitæ Christi.

Ex Patribus, & aliis.

Nihil est, quod non toleret, qui perfectè diligit. Plura autem quando non toleramus, certùm, quòd ob hoc, quia charitatem, quæ omnia tolerat, non habemus. Orig. hom. 1. in Cant.

Quantò major est in Sanctis Charitas Dei, tantò magis pro eo, quod diligitur, omnia tolerantur. Ac per hoc inde est patientia vera justorum, unde est in eis charitas Dei. S. Aug. l. de pat. c. 17.

Amoris exhibitio crucis communio est. S. Basil. Seleuc. serm. in transfig. Dom.

Generosæ, ac Deum amantis animæ officium est; afflictiones, & adversitates, ferre. S. Chrysost. tom. 6. s. 3. de Verb. Apost.

Nunquam sinè patientiæ exercitiô esse charitas solet, &, qualis sit, ostentat patientia. S. Laur. Just. de casto connub. c. 18.

Nullus profectò amoris carmen veraciter tenet, qui in lamentationis libro non fuerit eruditus. Id. de triumph. ag. c. 14.

Amor absque cruce, & crux absque amore; nec ratione, nec verbô, nec opere, meretur aliquam laudem. S. Bern. Sen. tom. 2. s. 56.

Tantò quisque magis amare ostenditur, quantò plura, & graviora, pro amico pati non refugit. S. Thom. opusc. 9. c. 43. tr. 2.

Num. III.

Amor Cruce, & adversis, delectatur.

Ignis - voravit - pluverem quoq;, & aquam. Ignis lambens aquam. 3. Reg. 18. 38. Lambere autem proprium est linguæ ea, quæ sibi dulcia sunt, & sapida lingentis, & degustantis. Sic linguæ illæ igneæ amaras tribulationum aquas lambebant, inundationem maris, sicut lac sugentes. de Ponte in Cant. 2. Eph. 32. §. 3.

Stipate me malis Cant. 2. 5. quasi dicat: Domine, da mihi labores, & persecutiones. Ex Concept. Divini amor. S. Theresiæ c. 7.

Duabus velabant faciem ejus. Is. 6. 2. Cur hi Seraphini senis quisque alis ornatus, non volant alis supremis, nec infimis, sed mediis tantùm? quia hæ pectori proximiores. Clem. Alex. pectus est habitaculum cordis, & animæ. Nimirum alæ illæ non otiabantur; sed laborabant, quæ amoris solio sunt viciniores. Et sic ex illis figuratur crucis simulachrum, quod patiendi erat signum manifestum, ut notavit S. Hier. l. 9. serm. de nat. Dom. Aves quóque ipsæ, quando in sublimiora tolluntur, & pendent per aerem, extensis alis imitantur crucem. Seraphim ardentem amorem præferunt: ut ergo muneri suo satisfaciant, formam affectant patiendi: nam, si solùm amarent sinè affectu patiendi, remissum testarentur amorem: Did. del Castill. Illat. 43.

Num. IV.

Amor adversis non læditur, sed juvatur.

Botrus Cypri dilectus meus mihi. Cant. 1. 13. Agathius legit: racemus camphoræ dilectus meus. Camphora genus est arboris aromaticæ, quæ vites æmulatur, fertque botros non multùm uvis absimiles. Et quod mirandum: hic camphoræ partus, si ignem conceperit, eâ ardet pertinaciâ; ut in aquam missus non tantùm non extinguatur, sed incendium suum sic nutriat; ac si merô natet oleô. Hier. Drexelius rosæ selectæ p. 2. c. 7. §. 3.

Percusserunt me, & vulneraverunt me. Cant. 5. 7. Exarsit inde in amore dilecti validiùs: v. 8. *ut nuntietis ei, quia amore langueo.* Addit laudes dilecti, licèt eam pulsari, & vulnerari passus: *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Luc. de Vellosô in Judith 7. parænet. 24. Mens Deo pia, adversis tacta canit.

Dabitur vobis in illa hora, quid loquamini. Matth. 10. 19. Tot anni, & dies, in carceribus, una hora vocantur. Amore tempora abbreviantur, & in compendium horæ redigunt. Sylv. in Jo. 13. c. 5. q. 3.

Simon Petrus cùm audisset, quia Dominus est, tunicâ succinxit se. Jo. 21. 7. S. Laur. Just. de triumph. Christi agone c. 27. Tali tunicâ si præcinctus fueris, amore ignitô in

in tribulationum undas ingredi non expaveſcas; ut ad præceptorem tuum ſtantem in littore valeas properare. Nequaquam patieris naufragium, palliò charitatis opertus. Eſcob. tr. 3. l. 1. ſect. 1. obſ. 2.

Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ act. 2. 3. Cur? S. Cyrill. Jeroſo. catech. 17. Ignis portendit tribulationem magnam, & multiplicem, quam paſſuri erant Apoſtoli, & Fideles; ſed ſuperaturi per ignem amoris divini; quem idcircò hic eis dedit Spiritus Sanctus. Sylv. hic. q. 6.

Meritò Hebræi pueri in fornace ardenti non ſentiebant ignis incendia, quia charitatis eos flamma refrigerabat. S. Ambr. l. de Iſaac, & anima c. 8.

Amor facit pœnas contemnere, & ipſam mortem appetere; imò facit quaſi non ſentire. Unde ſimilis eſt mandragoræ, cujus cortex in vino decoctus bibentem ad omnes dolores inſenſibilem reddit. S. Bonav. ſ. 2 de pluribus Confeſſ.

Genius veſtem vulnerando facit pulchriorem. Lem. *facit patientia pulchrum, dilectumq; magis.* Picinelli.

Num. V.

Amor in adverſis perfectior; imperfectus in proſperis.

In terra deſerta, invia, & inaquoſa; ſic in ſancto apparui tibi. Pſ. 62. 3. Euthymius: ſenſus eſt, quòd tunc in tabernaculo, & nunc in deſerto, æqualem erga Deum affectionem, & benevolentiam, conſervavit. Mendoza in l. 1. Reg.

Bona, & mala, à Deo ſunt. Eccli. 11. 14. Purior eſt, Dei amor in adverſis, quàm proſperis, quia in cruce nihil habet amor carnalis, vel ſenſualis; uti habebat in deliciis. Chriſtus æquè dilexit Deum in monte Calvariæ, ac in monte Thabor. Quocirca piè S. Greg. Naz. ep. 63. gratias ago, ait, ut in lætis rebus, ità etiam in acerbis: quia exploratum habeo, nihil rerum noſtrarum apud ſummam rationem expers eſſe rationis. Sicut in thermis ex uno latere videmus ebullire aquam calidiſſimam, ex alio frigidiſſimam; quæ in thermis commiſtæ temperatum, & ſalutare efficiunt balneum: ſic in hiſce Mundi thermis cernimus emanare à Deo læta, & triſtia. Corn. à Lap. hic.

Eris inſulſus puer in domo patris, amans patrem, ſi tibi blandiatur; & odio habens quando te flagellat. quaſi non & blandiens, & flagellans, hæreditatem paret. S. Aug. in Pſ. 32.

Scito, certum judicium veriſſimi amoris eſſe, ſi æquè Deum diligis, dum ſe aſperum exhibet; ſive dum ſe præbet ſuavem. Lud. Bloſius Sacello animæ fidelis §. 3.

Maximæ dilectionis eſt, non patienter mori; ſed patienter vivere, in hoc ſæculo plenò peccatis; & voluntatem ſequi Creatoris cuncta benè diſponentis; dum non citò exauditur cupiens diſſolvi, deſiderans ab hac valle lacrymarum migrare ad gaudium viſionis Dei. S. Rupertus lib. 12. in Matth.

Quid grande eſt, ſi tunc diligas Dominum Deum tuum, cùm tibi abundant omnia; cùm frueris optatis; cum honoribus, facultatibus, liberis gaudes. S. Ambr. in Pſ. 1.

Hoc fidelium ſervorum eſt, hoc conſtantiæ, hoc pietatis; quali in Dominum affectu eſſe debemus: ut non ſolùm, cùm clementer nobiſcum agit; verùm etiam cùm indignatur, cùm flagellat ad eum percurramus &c. S. Chryſoſt. hom. 34. in Joan.

Venit ad te Deus cum auro, & argento, cum ſanitate, cum honorificentia, cum quiete à tentationibus intus & foris: recipis eum, laudas, gratias agis. Dubium mihi eſt, ſi munera Dei, non Deum diligis. Venit Deus incomitatus his, ſed cùm pauperiè, ægritudine, tribulatione &c. ſi perſtas in amore, ſi in gratiarum actione; modò opus amicitiæ perfectum ad Deum oſtendis; quando nec dolore, nec inopiâ, preſſus diſcedis ab ejus amore. Jo. Gerſon l. 3.

Complures certè non ſibi placent in Divino amore; niſi quatenus conditus eſt ſaccharò alicujus ſuavitatis. Unde tales facerent libenter, uti infantes faciunt; qui quando eis datur mel ſuper panem; ſugunt mel, & panem abjiciunt. S. Franc. Saleſ. l. 9. c. 10.

Quidam ſuaviter diligunt Deum, quibus ſcilicet ſuavis eſt recordatio, & memoria, de Deo; ſed nondum diligunt ſapienter, quia non diligunt propter ſe, ſed propter bona, quæ dat eis. Petr. Bleſ. ſ. 23. de S. Magd.

§. XVI.

Amoris comes tertius Humilitas. Symbola.

Nardus meâ dedit odorem ſuum. Cant. 1. 11. Eſt nardus humilis herba, quam & calidæ ferunt eſſe naturæ. Et ideo per hanc videor mihi non inconvenienter hôc locô virtutem humilitatis accipere; ſed quæ ſanctis amoris vaporibus flagret. S. Bern. ſ. 42. in Cant.

Ignis. Ignis in pulverem redigit. idem agit charitas. *Loquar ad Dominum, cùm ſim pulvis, & cinis.* Gen. 18. 27. S. Laur. Juſt. de charit. c. 3. Ignis in cinere melius conſervatur, & creſcit; hic amor in humilitate cuſtoditur, & juveneſcit S. Bern Sen. tom. 2. ſ. 5. Ignis cœleſtis ſemper deſcendit; ignis verò noſter ſemper ſurſum tendit: ſic amor cœleſtis humilis; mundanus ſuperbus. Beregavius Ep. in ſimilitudin.

Phœnix. Symbolum humilitatis. quæ oritur ex amore divino, quô accenſa ſe in holocauſtum offert, & ſe in cineres redigit. Lud. de Ponte in Cant. Exhort. 10. §. 2.

Teſtimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Et nudatus eſt &c. 2. Reg. 6. 20. Michol erat filia Saulis, & uxor Regis David; unde indignum putabat regiâ ſuâ, & Davidis, majeſtate, quòd ſaltaret ante arcam. Neſciebat ipſa, ait Theodoretus, Divini amoris ſtimulos; qui magnos etiam ad parva excitant. Corn. à Lap. hic. Amor, cùm ingreditur in alicujus cor, efficit, ut

indigna ipsô operante faciat; sed non ipsô amore indigna. Ignis suô calore efficit, ut aqua fervens faciat illa, quæ ipsi aquæ sunt contraria, sed non igni: aqua enim, quæ de se frigida est, conceptô calore ignis fervet, ebullit, saltat; quæ omnia ipsi aquæ, non autem igni, qui ea operatur, sunt adversa. Sic Deum flagellari, crucifigi &c. res quidem fuit indigna personâ Filii Dei, sed non indigna amore ejus. Cùm infidelis dicere audit, Deum fuisse crucifixum, scandalizatur; Fidelis autem minimè: quia intelligit & pro comperto habet, Deum opt. Max. amoris causâ illa omnia fuisse perpessum. Vide 1. Cor. 1. 18. O utinam scintillam aliquam hujus Divini amoris haberemus! multa certò indigna personis nostris, sed non indigna amore, qui ea operaretur, faceremus. De Imperatrice Placilla, Imp. Theodosii Majoris conjuge, refert historia Ecclesiastica l. 2. c. 2. quòd, cùm tanta esset, hospitalia, pauperes, ægros, inviseret, eisque propriis manibus daret medicinas, patinarum, ollarum, & aliorum vasorum sordes ablueret, lectum sterneret, reliquaque administraret: cúmque à servis suis sinistrè carperetur, indigna esse tantâ personâ, quæ gereret; sic respondit: Cerno quidem hæc meâ authoritate regiâ, sed non amore, quem Deo meo debeo, indigna esse. Philipp. Diez. tit. amor Dei erga hom.

Titulus libri Canticorum Salomonis. Non addit Salomon, sicut in Exordio Proverbiorum, & Ecclesiastæ. *Filis David Regis Israel*, seu Regis Jerusalem; sed tantùm simpliciter ait, *Salomonis*: quia ad Dei laudes canendas, & affectus amoris exercendos, exuenda regia majestas, & humana pompa. Lud. de Ponte l. 1. Eph. 1.

Venit quidam homo dives ab Arimathea. Matth. 27. 57. *Erat Decurio vir bonus, & justus &c.* Luc. 23. 50. *Fuit discipulus Jesu.* Jo. 19. 38. *Nobilis Decurio.* Marci 15. 42. Et quid hic dives, vir bonus, discipulis Christi, nobilis decurio egit? nihil se indignum, dum Corpus Domini unxit. Jo. 19. 38. 39. Sed cur eum Evangelista tam honorificis titulis ornat? quia si quando nobilis, dives illustris dici debuit; tunc certò, quando ad gloriam Dei hoc opus peregit. Et quando Christianus quiscúnque tale quidpiam pro Deo facit, splendorem suum non obscurat, sed plurimùm auget. Did. Niss. Dom. Septuag. §. 5.

Dum fleret, inclinavit se. Jo. 20. 11. Inclinat amor sæpe altitudinem cordis humani, etiam ad ima sectanda; & superbum humilem facit: nec est tam vilis, aut abjectus mos, quem inhærens dedignetur amor. Sim. de Cassia l. 14. de Resur. Salvat.

Tanta est convenientia amoris Christi, & humilitatis; ut qui alterum horum habuerit, alterum necessariò habere comprobetur. Rich. à S. Vict. in Cant. c. 15.

S. Theresia, teste Franc. Ribera in vita l. 5. c. 16. dicebat: intelligere se non posse, quomodo vel sinè humilitate amor, amor vel sinè amore haberi possit humilitas. Drexel. Rhet. Cœl. l. 1. c. 2.

§. XVII.

Amoris Comes quartus Timor. Figuræ, & Symbola.

VEni, & transeamus ad stationem Philisthinorum. 1. Reg. 14. 1. Strenuus Princeps Jonathas, aggressurus Philisthæos inter nocturnas tenebras, voluit suum armigerum habere secum, ut, quos ipse non occideret, sequens armiger occideret. Sic amor, volens aliquid audacius aggredi, non solùm propria adhibet motiva; sed etiam motiva timoris servilis, & mercenarii: & tentationes, quas amor non profligat, timor damnationis prosternit. S. Franc. Salesi. l. 11. c. 14.

Osculetur me osculo oris sui. Cant. 1. 1. Habet sponsus *labia sua*, & sponsa similiter. Labia sponsi sunt misericordia, & veritas; labia sponsæ sunt amor, & timor. Et hæc quatuor labia sibi invicem conjunguntur: nam misericordia amori conjungitur, & veritas timori. Hugo Card. hic.

Poma vetera. Cant. 7. 13. opera timoris; poma *nova*, opera amoris. Hugo Card. hic.

In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Os. 11. 3. In funiculis Adam trahit, quando timorem incutit, aut dolorem; in vinculis charitatis, cùm vel beneficia exhibita recolit, vel exhibenda promittit. Hugo Card. Prologo in Gen.

Misit duos. Matth. 21. 1. Moraliter isti sunt Timor, & Amor; timor Domini expellit peccatum, amor veniam impetrat, & sic ad Deum adducit. Castellum moraliter cor peccatoris est. Hugo hic.

Osculabatur pedes ejus. Luc 7. 38. Premit duo labia super pedes. Amor, & timor, labia sunt animæ; unum superius, scilicet amor, timor labium inferius est. Anna tantùm labia movebat, & de prole meruit à Domino exaudiri. Nec Magdalena legitur verbulâsse, sed labia timoris, atque amoris, premebat in Domini pedes; & osculis loquebatur; de quibus in Job dicitur: quòd in omnibus adversitatibus non *peccavit labiis suis*, ut à Dei timore, atque amore, recederet; ut amore, atque timore privatus, contra Dominum aliquid loqueretur. Sim. de Cass. l. 8.

Sicut terebrum præparat foramina rei imponendæ, sic timor Dei omnia opera solidat, & præparat viam charitati Divinæ, & allicit Deum ad juvandum. Blos. l. 4. Revel. S. Brigittæ cap. 129.

Testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in timore. Eccli. 2. 1. Si ex timore feceris te ejus servum, faciet te ex charitate amicum suum; & sic aqua timoris commutabitur in vinum dilectionis. S. Bernard. in Parvis serm. s. 13.

Cognoverunt viri, quòd à facie Domini fugeret. Jon. 1. 10. Non leges, quibus verbis Jonas fugam suam indicaverit: nam cùm rationem sui daret, sic ait: *Hebræus ego sum, & Domi-*

Dominum cœli ego timeo. v. 9. Sept. *Servus Domini ego sum.* Quia servum se fatetur, & non amicum; Sapienter inferunt, eum fugere: quia servorum est fugere, non filiorum: quia *charitas nunquam excidit.* Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 12.

Tunc discipuli omnes relictô eô fugerunt. Matth. 26. 56. Suspectus amor in Deum sit, qui sinè ullô metu est. Heu! quàm incautè Petrus amoris in Deum adeò laxavit habenas, ut nihil sibi timeret. S. Aug. in Ps. 96. Petrus, qui audaci dilectione sequebatur, timidâ trepidatione ter negavit. S. Aug. in Psal. 96. inpræfat. Ama Deum cum propriæ infirmitatis metu. Id. l. 4. c. 2. §. 3.

Timor servus est, charitas libera est; &, ut sic dicamus, timor est servus charitatis. S. Aug. s. 13. de Verb. Apost. propè finem.

§. XVIII.

Amoris Comes quintus Zelus, cupit socios.

Trahe me: post te curremus. Cant. 1. 3. id est, si traxeris, non ego solus curram; sed curabo, ut adolescentulæ animæ, aliique plures, post te currant. Ps. 50. 14. *redde mihi lætitiam &c. docebo iniquos.* v. 15. Dicerat enim à sponso gestare materna ubera; ideóque sibi bona gratiæ postulat; non propter se solam, sed ut aliis prosit. Imperfecta charitas, quæ dicit Deo, trahe me, post te curram. Lud. de Ponte hîc §. 4.

Amans Deum vult socios. David totus abit in laudes Dei. Ps. 33. 2. *semper laus ejus in ore meo*; Addit: *magnificate Dominum mecum.* v. 4. Luc. de Velloso in Judith 6. paræn. 17. Regius Psaltes divinum affectum induerat, cùm in amore suo, & deliciis suis, socios, & consortes requirit. S. Aug. hic: Amat Dominum quisquis est iste. Et quomodo illum amat? ut non invideat coamatori suo. Amor ejus nec zelotus irâ, nec invidiâ deturpatur; multitudinem amantium exquirit, ut ejus pulcherrimâ formâ delicientur, & divinæ pulchritudinis ruant amplexus. De Arcon. in Jo. 2. Disc. 4.

Adjuro vos filiæ Jerusalem - nè suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusq; ipsa velit. Theodoretus sic legit: *ut suscitetis, & excitetis, charitatem, donec voluerit.* Qui spiritûs amore sunt inflammati, Deique tenentur desiderio; eâdem flammâ omnes ut homines accendantur, exoptant. Ut suscitetis &c. id est, nè charitatem erga Deum in vobis dormire patiamini, sed eam suscitetis, atque accendatis, &c. B. Theodoretus l. 2.

Egredimini, & videte - Regem Salomonem. Cant. 3. 11. Cur illô sola non vult frui? *Inveni, quem diligit anima mea.* vers. 4. Greg. Nyss. or. 7. quemadmodum magnus ille Paulus pro damno ducebat, si non eum hominibus universis bona sua communicâsset: *opto, non tantùm te, sed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis ego sum.* Act. 26. 29. Sic benignissima hæc sponsa. Hôc zelô flagravit Cornelius act. 10. 24. *convocatis cognatis suis.* S. Chrysost. hom. 23. in Evang. hoc amici officium, hoc pii est, in tantis bonis amicos facere socios. Luc. de Velloso, in Judith. 6. Parænet. 17.

Venite, & videte hominem. Jo. 4 29. De aqua gratiæ, quam acceperat, in alios refundebat: & hoc signum, si diligitur Christus; quòd is, qui diligit, in ejus amicitiam alios trahit. Sim. de Cass. l. 11. c. 3.

Cœperunt loqui. Act. 2. 4. Scilicet magnalia Dei. Rich. à S. Laur. l. de laud. B. V.: *repleti sunt omnes Spiritu Sanctô*, ecce plenitudo interior; *& cœperunt loqui*; ecce redundatio exteriùs. S. Greg. hom. 33. in Evang. linguis igneis apparuit Spiritus Sanctus: quia omnes, quos repleverit, ardentes pariter, & loquentes facit. Sylv. hîc.

Si placent animæ, in Deo amentur; quia & ipsæ mutabiles sunt, & in illo fixæ stabiliuntur: alioquin irent & perirent. In illo ergo amentur, & rape ad eum tecum quas potes, & dic eis: hunc amemus, hunc amemus; ipse fecit hæc, & non est longè: non enim fecit, atque abiit; sed ex illo in illo sunt. S. Aug. Conf. l. 4. c. 12.

Si amatis Deum, rapite omnes ad amorem Dei, qui vobis junguntur; & omnes, qui sunt in domo vestra. - Ergo rapite, quos potestis, hortando, rogando, disputando, rationem reddendo cum mansuetudine, cum lenitate. S. Aug. in Ps. 33. conc. 2.

In Manuscripto Archivi Rom. legitur: S. Ignatium P. Jacobo Laynez, ac socio, ad concilium Tridentinum profecturis, hoc documentum constanter inculcâsse: ut quà pro concione palàm, quà in familiari cum aliis consuetudine, maximoperè conentur inflammare animas in amore Dei Creatoris, ac Domini; explicando verum sensum præcepti: *Diliges Dominum &c.* Ex mense Amor div. P. Nadasi.

Amor imperfectus non admittit consortium. Si aliquem sensualiter amas, ægrè fers ab alio illum diligi. At verò, si S. Joanni Bapt aut Evangelistæ, devotus sis; velles eis omnes esse devotos. Similiter, qui Deum diligit, cupit eum ab omnibus diligi. Philipp. Diez in festo SSS. Trinitat. conc. 3.

§. XIX.

Amoris Comes sextus. Desiderium præsentiæ Dilecti.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Faciem tuam Domine requiram. Ps. 26 8. Intra in cubiculum mentis tuæ, exclude omnia præter Deum, & quæ te cavent ad quærendum eum. Dic nunc totum cor meum, dic nunc Deo: quæro vultum tuum, vultum tuum Domine acquiro S. Anselmus Prologii c. 1.

Indica mihi quem diligit anima mea. Cant 1. 6. Causa hujus desiderii; *quem diligit anima mea*: amans enim ardenter desiderat Deum. Lud. de Ponte Exhort. 9.

Quia amore langueo. Cant. 2. 5. Hebr. *quia infirma charitate ego sum.* Sept. *quia vulnerata charitatis ego sum.* Alii: *occisa, vel mortua sum charitate.* Corn. à Lap. hîc.

Rever-

Revertere, similis esto &c. Cant. 2. 17. & mox c. 3. 1. incipit: *in lectulo meo per noctes quæsivi.* Paulò antè in montibus, mox in lectulo. Quis eam à montibus in lectulum retraxit? Gilb. s. 1. in Cant. de montibus illis ad convallem lacrymarum, ad lectum doloris relapsa. Quid ni sic recidat ipsa, ubi sic recedit dilectus suus. Recedente ipsô illa recidit ad lectulum doloris, & infirmitatis. Baeza t 2. l. 11. c. 6.

Num, quem diligit anima mea, vidistis? Cant. 3. 3. Quintus gradus amoris est, in quo facit appetere impatienter. Accipe Rahelem impatientis desiderii exemplar Gen. 30. 1. *da mihi liberos, alioquin moriar.* Præ impatientia flentes vidi, morientes me vidisse non memini. Sed vide anima mea; mori vult illa, nisi detur; quod datum quando fuerit, morietur: mortua est enim in partu Benjamin. Gen. 35. 19. Cum quanta ergo impatientia, & vehementia, est tibi appetendum, quô datô non morieris, sed vives in æternum. Dicat ergo laudabiliter in hoc gradu impatiens anima: Summum Bonum melius es tu mihi, quàm decem filii. 1. Reg. 1. 8. Da ergo te mihi, alioquin moriar. S. Thom. de 10. grad. am.

Et statim compulit Jesus Discipulos ascendere in naviculam. Matth. 14. 22. Novum videbitur, quod obedientissimi discipuli dicantur à Christo compulsi naviculam ascendere. Sed quomodo à Christo vel ad breve tempus discederent; nisi compellerentur? ægrè avellitur à Jesu, qui ejus semel gustavit dulcedinem. Baeza hîc. §. 1. Nolebant Discipuli à Christo divelli, sed vi separabantur; ob amorem erga illum. Theophylactus. Quia discipuli non libenter navigabant sinè illô, imò ubique libenter erant cum eo; propter dulcedinem, pietatem, & amabilitatem ejus. Dion. Carth. in Marcum.

Ecce Pater tuus, & ego, dolentes quærebamus te. Luc. 2. 48. Nec tridui absentiam à Jesu, sinè ingenti dolore, pati sustinuerunt. S. Aelredus hom. in præsenti: ô Domina mea, quid dolebas? credo non famem, non inediam timebas puero, quem Deum noveras; sed tantùm subtractas tibi, vel ad modicum, ineffabiles præsentiæ ejus delicias, querebaris. Baeza in Matth. c. 14. §. 1.

Et ipsi nihil horum intellexerunt. Luc. 18. 34. S. Chrysost. hom. 59. in Matth. quomodo ignorantes contristati sunt? quia videlicet eum moriturum non ignorabant; sed mortem hanc non duraturam, & mille bona allaturam, nondum apertè noverant. Dolebant ergo, quia valdè Magistrum suum diligebant. Barradius tom. 3. l. 6. c. 9.

Amor vita est animæ. Quomodo animæ bene esse potest vitâ absente? semper enim anima languet, quamdiu dilectum præsentem non habet. S. Bonav. s. 1. de adv.

Subtractio rei amatæ, augmentatio desiderii est; & quod ardentiùs optas, cares ægriùs. Et hic est languor amoris: quod non est aliud, nisi tædium impatientis desiderii; quô necesse est effici mentem vehementer amantis, absente, quem amat. Rich. à S. Vict. tr. de grad. char. c. 1.

Consolare venerabilis Domina, & à corde tuo omne tædium mœroris expelle. Christus sit confabulator tuus, Christus tibi contubernalis sit, & conviva; imò Christus ipsæ tuæ sint deliciæ, ipse quotidianæ refectionis epulum, ipse tibi sit in timæ dulcedinis alimentum: cum illo simul lege, cum illo jugiter psalle, cum illo denique te in pavimento oratura prosterne. B. Petr. Damiani ep. 6. ad Agnetem Imperatricem.

Finis amoris aliud non est, quàm unio amantis cum re amata. S. Franc. Salesius l. 1. c. 9.

§. XX.

Amoris Comes Septimus. Constantia, desiderium crescendi. Figuræ, & Symbola.

Astitit regina à dextris &c. Ps. 44. 9. Reginæ vestitus dicitur deauratus, fimbriæ autem aureæ. S. Paschas. hîc: per fimbriam vita hominum significatur extrema, quam non deauratam, ùt vestis, fuisse monstratur; sed auream esse totam debere dicitur: quia in fine vitæ tota perfectio amoris quæritur. Sylveira in Apoc. 3. c. 5.

Adolescentulæ dilexerunt te. Cant. 1. 2. Christi amore flagrantes, dicuntur, *adolescentulæ*, non senes; Causam dat Nyssenus: ut animi robur, & firmitas, significetur; quia neque propter infantiam caret sensû, neque ob vetustatem est imbecillis; ut sub ea ætate, quæ continua incrementa suscipit, charitatis semper crescentis naturam Divinus nos spiritus edoceret.

Fortis, ùt mors, dilectio, &c. Cant. 8. 6. hoc est, talis ac tanta, debet tua esse in me dilectio, ut morti, & inferno, comparetur. Mors enim insensibilem hominem ad omnes Mundi affectus, ad adversa, & prospera reddit; Infernus porrò inexorabilis est: quem enim semel arripuerit, nunquam reddit. Talem Divinæ gloriæ Zelum à nobis Dominus jure exigit; qui nullis vel Mundi, vel hostis antiqui, machinis, possit nos ab ejus amore divellere. O nos miseros! quos ab hac dilectione toties levissima rerum momenta divellunt, à qua nec tota Inferni potentia separare debuisset. Philipp. Diez tit. amor hom. erga Deum, hîc.

Quem diligebat JEsus. Jo. 21. 20. Joannes summè diligebat JEsum; & ideò juvenis depingitur: quia amor nunquam senescit, semper est juvenis, & robustus apparet. Sylv. hîc. c. 8.

Mustô pleni sunt. Act. 2. 13. Cur non dicunt, vinô pleni sunt? cum esset majus? Mustum quid recens, ac modò quasi ab uva expressum; vinum notabile tempus involvit. Unde, licèt Judæi nescirent, quid dicerent; divinô tamen afflatu loquuntur: quia charitas Apostolica ità omni momentô erat fervida, & semper quasi nova, & recens, nihil remissa à suo principio. Gilbertus Abb. sect. 19. in Cant. musti præfert amor insigne, quòd nativitatis suæ fervore quôdam, & velut ætatis lasciviâ, excrescit, & superfluit; capi nesciens, & rarô semper efferveseit affectu. Sylveir. hîc q. 15.

Et

Et cœnabo cum eo. Apoc. 3. 20. Cœnà quidem noviſſimum diei prandium eſt, & in manè prandium præſupponit. Parum eſt, Chriſtum in manè ad prandium invitare; ſi non cœna ſubſequatur. Vult utique Chriſtus, eum, qui diligere cœperit, in finem diligere eum, ſicut in finem dilexit ſuos. Hujus igitur dilectionis ſvàvitas in juventute incepta, prandium eſt quod damus Chriſto: ſed uſque in finem vitæ ſervata, cœna meritò nuncupatur; ad quam pauci pervenire probantur. S. Bernardus ſen. tom. 3. ſerm. de amore inter Deum, & hom.

Asbeſton Arcadiæ lapis, accenſus ſemel nunquam extingitur. Plin. l. 16. c. 4.

Ignem S. Brigidæ Virg. dicunt in Scotia inexſtingvibilem: non quòd extingui non poſſit; ſed quia tam ſollicitè moniales fovent; nec cinis unquam excrevit. Orbiculari ſepe ignis iſte circuitur, intrà quem mas non intrat; ſi intrare præſumpſerit, divinam ultionem non evadit. Fusè de hoc apud Bolland. 1. Febr. in vita à Nieremberg. l. 2. de mirac. nat. in Europa c. 37.

Teſtimonia.

Martha ergo ùt audivit, quia Jeſus venit, occurrit illi. Joan. 11. 20. In ſuſcitatione Lazari plura miracula. Spernit Jeſus nuntios, & preces; Marthæ in tanto luctu; biduum ſubſiſtit, ubi de fratris morbo literas ab ea accepit. Et tamen, in tanta occaſione recedendi ab obſequio JEſu conſtans occurrit ei ſinè ſpe recipiendi fratrem; ſolò deſideriò honorandi Chriſtum. O inauditam conſtantiam! recedit ab eis, qui eam ſolabantur; accedit ad eum, qui morbum morituri neglexerat. Deſerta non deſerit, ſpreta diligit contemptorem. Diſce amare Dominum, licèt de luctu tuo non curet; licèt unicum tibi fratrem eripiat. In ipſo luctu ſurge; non illum excipias modò, ſed occurre. Ol. 12. Strom. §. hìc.

Petite, & accipietis; ut gaudium veſtrum ſit plenum. Joan. 16. 24. Creſcat amor tuus hìc, ùt ibi ſit plenus: ut hoc gaudium meum ſit in ſpe magnum, & ibi ſit in re plenum. S. Anſelmus Prologii c. 26.

Cætera quidem omnia tempori cedunt, & vetuſtatem, ac ſenium contrahunt, hoc eſt, & florentia corpora, & altæ ſubſtructiones, & prata, & horti; ac denique omnia, quæ ex terra oriuntur. Sola autem charitas ab ejusmodo detrimento immunis eſt; ac temporis longinquitate non modò non flacceſcit, ſed nè morte quidem ipsâ interrumpitur. S. Chryſoſt. ep 63.

Fortis dilectio eclypſim non patitur; flecti neſcit, timorem non admittit. Petr. Bleſ. ſ. 24. in feſto S. Jacobi Ap.

Verus amor gradu ùnò contentus non eſt, ad altiora ſemper nititur, & ad perfectiora indeſinenter concupiſcit attingere. Quas habet, non magni pendit, virtutes, proficiendi accenſus deſideriò. S. Laur. Juſt. lib. de caſto connub. c. 2.

Ignitus amor ſemper meditatur nova, & inſveta componit: impatiens namque cùm ſit, cogitare non deſinit, quomodo ardentius diligat. Id. ib. c. ult.

Fatuus de cœlo cadens ignis. Lem. *Fatuus tantùm excidit ignis. Charitas nunquam excidit* 1. Cor. 13. 8.

§. XXI.

Amor Dei amores profanos excludit. Figuræ, & Symbola.

Totus mons Sinai fumabat. Ex. 19. 18. Cùm Dominus in montem Sinai deſcenderet, mons ipſe fumigabat, Ex. 19. 18. eò quòd Dominus ad illud in igne deſcendiſſet. Talis eſt naturæ ignea charitas: ignis enim humorem ſibi contrarium expellit; ex quo gignitur fumus, quem ignis à re, in qua eſt, emittit. Sic charitati continuò bellum cum cupiditatibus ſibi contrariis; conaturque eas ex anima, in qua eſt, expellere. Philipp. Diez. tir. amor hom. erga Deum.

In terra deſerta &c. Pſ. 62. 3. ſincerus amor ad ſui puritatem non admittit alterius rei commixtionem. Ità nempe ad horridam, naturæque formidabilem ſolitudinem deducitur, poniturque in regione ignota, ubi nihil videt: in eo deſertò nihil creaturarum apparet; quia non habitatur. O beata regio! de qua Propheta regius: *in terra deſerta &c.* Ex libello, cui titulus ſolus Deus authore Henrico Maria Boudon SS. Theol. Doctore.

Fortis ùt mors dilectio. Cant. 8. 6. Dilectio Dei morti comparatur dicente Salomone, valida eſt ùt mors dilectio; idcirco: quia ſicut mors violenter ſeparat animam à corpore; ità dilectio Dei violenter ſegregat hominem à mundano, & carnali amore. S. Iſidorus l. 2. c. 3. Sicut mors animam à corpore ſeparat, ùt jam nihil liceat concupiſcere; ità dilectio Chriſti totum ſæculo huic mortificat. S. Thom. expoſit. in Cant. hìc. Mala actio eſſe non poteſt, cujus amor Dei origo eſt. Sinè periculo namque via actionum curritur, cùm intentio animi charitate duce gubernatur. Hugo à S. Vict. in Pſ. 24. 15.

Deficiente vinò. Jo. 2. 3. Sicùt Chriſtus Dominus non habuit ſuum novum, ac miraculoſum vinum, donec vinum nuptiale deficeret, defectusque à miniſtris agnitus fuiſſet; ſic ordo charitatis exigit, ut antè deficiat in corde vinum carnalis amoris, quàm tribuatur vinum ſpiritualis dilectionis. Lud. de Ponte in Cant. 2. Eph. 35. §. 3.

Teſtimonia

Ex Veteri.

Ipſe portabat in manibus ignem, & gladium. Gen. 22. 6. Oſtendit Abraham chariſſimum quidem ſibi eſſe filium, ſed multò chariorem filiò exiſtere Dominum. Totos affectus convertit in Deum, cui jam ſe noverat mancipatum. S. Chryſoſt. in Gen. ſ. de fide Abrah. Quòvis igne vehementiorem excitavit charitatem, acutioremque amorem gladiò reddidit: nam in ipſo vincula proſcidit naturæ. S. Ephrem. in Abrah. & Iſaac.

Amavit Abraham filium suum, sed amori carnis prætulit amorem Dei. S. Ephr. hîc.

Amavit Abraham Isaac filium suum; sed amori carnis prætulit amorem Dei. Beda hîc.

Ego autem quasi orbatus &c. Gen. 43. 14. Ecce Jacob subtrahitur, quidquid dilexerat; scilicet Rachel, Joseph, Benjamin: ut ab iis amorem avocet, & in Deum transferat. Corn. à Lap. hîc.

Emittes spiritum tuum, & creabuntur &c. Ps. 103. 30. Ut significaret Sanctus David, impedimentum adventûs Spiritûs Sancti, præmisit: *auferes spiritum eorum, & deficient.* In regno enim animæ duo spiritus se non compatiuntur; alter spiritus carnis, Dei alter. Philipp. Diez. die Pent. c. 3.

Amore langueo. Cant. 2. 5. Sicut naturalis languor corpus invadit, & vexat, ciborum fastidium generat, debilitat vires, & ad negotia peragenda ineptum reddit; sic languor spiritualis Divini amoris invadit animam; quid quid est carnis, vel mundi, fastidit; & nihil illi satisfacere potest, præter Deum. Unde & circa seipsum amans languet. Quoniam quantò magis proficit in amore Dei, tantò magis deficit in amore sui. Lud. de Ponte hîc. Eph. 39. §. 1.

Paululùm cùm pertransissem Cant. 3. 4. Relictâ omni creaturâ, & prætermissô Universô, quod intelligitur in Creatura; & dimissâ omni viâ, & ratione comprehendi; inveni fide eum, qui diligitur. S. Greg. Nyss. in Cant. hic hom. 6.

Egredimini & videte filiæ Sion Regem. Cant. 3. 11. In regia desponsatione multa sunt spectabilia; ad quæ videnda totum regnum confluit. Sed ad solum Regem spectandum invitamur, in eo cumulatissimè omnia gaudia. Sylv. in Matth. 17. 8. Adverte, quàm eleganter amorem Spiritus à carnis discernat affectu; dum dilectum exprimere magis ipsâ affectione, quàm nomine, volens non simpliciter, quem diligo, sed *quem diligit anima mea* Cant. 3. 1. spiritualem designans dilectionem. S. Bern. s. 33. in Cant.

Idcirco oculus amore Christi repletus deprædari dicitur animam, Thr. 3. 51. ut totam se expolians transfundat in Deum ultra se. S. Paschas. hîc.

Ex Novo.

Levantes oculos, neminem viderunt, nisi solum JEsum Matth. 17. 8. Leva oculos, cor, & affectum, à creaturis; & solum Deum videbis, qui solus sufficit. Sylv. hîc q. 32.

JEsus saturatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Jo. 4. 6. Si Jesum quæritis, contritos lacus deserite. Christus enim non ad lacum, sed ad puteum sedere consvevit. Ibi eum Samaritana illa, quæ aquam haurire cupiebat, invenit. S. Ambr. lib. 1. de Spir. S. c. 20.

Reguli filius infirmabatur Capharnaum. Jo. 4. 46. Amor ejus ægrotabat in pingvedine mundi. Ager quippe pingvedinis Capharnaum interpretatur. In abundantia temporalium rerum habitâ, quæsitâ, infirmatur hominum amor; qui dum habet abundè, quod habendum est temperatè, ipsâ intemperantiâ est ægrotus. *Incrassatus est dilectus* Deut. 32. 15. Simon de Cassiâ l. 5. c. 18.

Nisi ego abiero, paraclitus non veniet. Jo. 16. 7. acsi apertè diceretur: si corpus non subtraho, quis sit amor spiritûs, non ostendo: & nisi me desieritis carnaliter cernere, nunquam me discetis spiritualiter amare. S. Greg. l. 2. dial. c. 39.

Si non abiero, paraclitus non veniet. Jo. 16. 7. Si Christi Humanitas impedimento perfecto amori; quid cæteræ creaturæ facient, si eas inordinatè ames? Did. Niss. D. 4. Pasch. §. 4. Nisi separemur à sæculo, non copulabimur Christo. Igitur separari necesse est à visibilibus sociari; & ab homine, si Deo conjungi satagimus, non odiô, sed spe conjunctionis ad melius. Sim. de Cass. l. 9. c. 24.

Expedit vobis, ut ego vadam. Jo. 16. 7. Tanquam diceret, expedit vobis, ut hæc forma servi auferatur à vobis. Caro quidem factum habito in vobis, sed nolo me carnaliter adhuc diligatis, & istô lacte contenti semper infantes esse cupiatis. &c. S. August. tr. 49. in Joan.

Si Apostoli adhuc carni Dominicæ inhærentes, quæ sola sancta (quia Sancti Sanctorum erat) Spiritu Sanctô repleri nequiverunt, donec tolleretur ab eis. Tu carni tuæ (quæ sordidissima est, & diversorium spurcitiarum phantasiis repleta (adstrictus, & conglutinatus, illum meracissimum spiritum te posse putas suscipere? nisi carneis istis consolationibus funditus renuntiare tentaveris. S. Bern. s. 3. in asc. Dom. Pensent igitur servi, & servæ Dei; quid nocumenti habeat ad divinum amorem præsentia hominum corporalis; quando in Electis Christi Apostolis præsentia Christi tantum præstabat ad Dei amorem impedimentum. S. Bern. sen. t. 3. in asc. Dom. s. 2. Si Apostoli impediebantur à receptione gratiarum spiritualium ex dilectione Christi; quid erit de nobis miseris, qui diligimus bona transitoria? S. Vinc. Ferr. serm. in asc. Dom. Sanctissimam Christi Humanitatem Apostoli sanctè, & tenerè, amabant; voluit autem Dominus, hunc illorum amorem in spiritualem convertere: unde sese iis subtraxit. En, quàm exiguô amore velit nos Deus erga creaturas affici, ut vel minimum ejus afflatum, & quidem erga rem sanctissimam, si quidem inordinatus fuerit, in cordibus nostris morari nolit. Did. Stella de contemptu vanit. Mundi p. 1. c. 46.

Si me quæritis, finite hos abire. Jo. 18. 8. Tale quid videtur Dominus dicere animabus; quæ in eo sunt, ut illum svavibus amoris nexibus devinciant; & hactenus ramen cor, affectumque, terrenis affixum habent, easque sic interrogare: *quem quæritis?* quem charitatis vinculis obstrictum venitis? quòd si illum sibi propositum dicant; tum amator respondet: *Si me quæritis, finite hos abire;* si me devinctum vultis, necesse est, istos carnis, & sangvinis, à vobis abdicare affectus, amori mundano renuntiare; nec enim in cordibus vestris nisi solus morabor. Did. Niss. Sabb. post Cineres.

Maria

Maria ſtabat ad monumentum foris plorans. Jo. 20. 11. Sed cur ejus deſiderium non expletur viſione, & colloquiò Angelorum pulchrorum? S. Laur. Juſt. l. de agon. c. 4. nequaquam ipſorum viſione temperavit à fletu: quoniam non Angelos; ſed Angelorum Dominum, cupiebat. Tam validè Chriſtum anhelabat; ut, licèt adeſſent omnes Angeli, archangeli, & omnes chori; pro nihilo reputet, nullum levamen habeat; dum Chriſtus non adeſt, in quem omnes ejus affectus tendunt. Sylv. in Luc. 7. q. 24.

Glorioſa, & pia amatrix, Magdalena obvios habuit Angelos circa ſepulchrum; qui dubiò procul ei locuti ſunt angelicè, id eſt, ſvaviter. Sed nec ex eorum verbis, eſtò ſvaviſſimis, nec ex ſplendore veſtimentorum, nec amabili eorum decore, ullam capere potuit complacentiam. Et vertens ſe vidit dulcem ſuum Salvatorem, ſed in forma hortulani; quâ ejus animo, flagranti deſiderio videndi Dominum, minimè ſatisfactum eſt: quia ſcilicet non vult flores, nec conſequenter hortulanum: ejus enim animum crux clavi, ſpinæ, occupârunt. Unum, unum quærit illa Crucifixum. Reges tres ſancti nec in pulchritudine civitatis Jeroſolymitanæ, neque in magnificentia aulæ Herodianæ, neque demum in charitate apparentis ſtellæ, complacere ſibi poterant: eorum cor, & animus, quærebat parvam ſpeluncam, & infantem Jeſum in Bethlehem. S. Franc. Saleſ. tr. de div. am. l. 5. c. 7.

S. Franciſcæ Romanæ apparuit B. Virgo cum tribus Magis, quos nunquam reſpexit, defixis in Jeſulum, quem geſtabat, oculis. Scilicet nec reges mirandi, nec amanda munera; ſed unus inter hæc placere Jeſus debet. Oliva l. 9. Strom. §. Gaudete in Domino ſemper.

Ex Patribus, & aliis.

Nemo poteſt duobus amoribus poſſideri. Si carnis amator es, amorem ſpiritûs non capis. Orig. hom. 1. in Cant. Voluptatis amator non eſt amator Dei. Id. hom. 1. in Jſ.

Non eſt alia, quæ vera ſit ſapientia, vel intelligentia, creaturæ rationalis, niſi dilectio Creatoris, in quo tantò magis, minuſve, eſt dilectio ſui, quantò magis, minúſve, dilectionem ſuo exhibet Creatori. S. Fulgentius l. 1. ad Monimum c. 18.

Qui verò amore fertur in Deum, inſtar gladii bicipitis, quemcunque amorem alium hujusmodi interrumpit & dirimit. S. Ephrem ſerm. ad pietatem.

Oportet, ut Dei cultor omni ſtudiò in ejus amorem ità feratur; ut nulla humana cogitatio tempus ullum inveniat, propriis cupiditatibus indulgendi. Si enim quælibet cupiditas, cùm in eo, quem poſſidet, moratur, rationem, tanquam compedibus vinctam, continet; cur non virtutis amor animum, ab omni alia cogitatione remotum, continebit? S. Nilus lib. aſcet.

Niſi ſæculum amare deſiſtimus, Deo per amorem vivere non valemus. S. Greg. in l. 1. Reg. 2. l. 2. expoſition.

Obligata anima amore terrenò quaſi viſcum habet in pennis; & duabus alis reſolutis ab omni impedimento, hoc eſt, duobus præceptis dilectionis Dei, & proximi, volat. Quò? niſi ad Deum aſcendit volando, qui aſcendit amando? S. Aug. in Pſ. 121. Sed quomodo poterimus amare Deum, ſi amamus Mundum? Duo ſunt amores, Dei, & Mundi. Si Mundi amor habitet, non eſt quà intret amor Dei. Recedat amor Mundi, & habitet Dei. Cùm exhauſeris cor tuum amore terrenò, hauries amorem divinum; & incipiet habitare jam charitas, de qua nihil mali poteſt procedere. Id. tr. 2. in ep. S. Joan.

Fons vitæ, reple mentem meam torrente voluptatis tuæ, & inebria cor meum ſobriâ ebrietate amoris tui; ut obliviſcar, quæ vana ſunt, & terrena; & te jugiter ſolùm habeam in memoria mea. S. Aug. l. medit. c. 37.

Qui Deum amat, ut oporteret, quidnam deinceps vel boni, vel mali, ſentit eorum, quæ ſunt in vita? nihil; ſed erit iis omnibus ſuperior, ſe rerum immortalium voluptate perfundens. S. Chryſoſt. in Pſ. 9.

Qui ad Deum ſolùm acriter intuetur, eſt cæcus in aliis omnibus ad quæ vulgi dirigit aſpectus. S. Greg. Nyſſ. in Cant. hom. 8.

Charitas Dei omnem alterius cujuscunque rei excludit affectum: nec poteſt aut vetita concupiſcere, aut imperata contemnere; cujus totum ſtudium, totumque deſiderium, Divino amori ſemper intentum, uſque adeò vilium rerum oblectatione non capitur, ut etiam his, quæ conceſſa ſunt, non utatur. Jo. Caſſ. Coll. 21. Abb. Theonæ.

Amor, adhæſióque animæ, ad creaturas, coæquat ipſam animam creaturæ: quóque major, ac intenſior, eſt amor, eò major æqualitas, & ſimilitudo: amor ſiquidem ſimilitudinem inter amantem, & amatum, parit. Et propterea dixit David, loquendo cum illis, qui corda ſua idolorum amori immerſerant, Pſ. 113. 8. *ſimiles iis fiant, qui faciunt ea.* Hinc eſt, quòd eò ipſo, quòd anima alicui rei extra Deum amoris nexu inhæret, incapacem ſe puræ cum Deo unionis, ac in eum transformationis, reddat. Univerſa terrena collata Deo nihil ſunt; ea amando nihil fis. Quomodo ergo nihilum cum eo, qui ſummè eſt, unietur? Jer. 4. 23. *aſpexi terram; & vacua erat, & nihil.* Ex oper. myſt. V. Joannis à Cruce lib. cuſtit. aſcenſus montis Carmeli c. 4.

§. XXII.

Parum, & à paucis amatur Deus.

SErviam tibi pro Rachel filia tua minore ſeptem annis. Gen. 29. 8. Si juſtus ille propter puellæ amorem, ſeptennium ſervire ferréque paſtoralium laborum ærumnas decrevit; & non ſentit vel labores, vel temporis longitudinem; ſed omnia ei levia, & facilia, videntur; expectatione-que, & ſpe fructûs alitur; ità ut dies paucos longum illud tempus putet: qualem nos habebimus excuſationem; qui non pari ſtudiò erga Dominum noſtrum, & benefactorem, & Creatorem, & qui nobis ſit omnia, afficimur? ſed quando proponitur lucrum temporale; omnia alacriter ſuſtinere volumus. Qualis nobis erit venia, qualiſve excuſatio, ſic negligentiæ deditis; qui neque quantum beatus ille in puellam declaravit amorem, tantam in Deum charitatem habemus? idque cùm tanta poſſimus numerare beneficia

in nos collata, & quæ quotidie conferuntur. S. Chryſoſt. hic hom. 55.

Si contra Deum fortis fuiſti, quantò magis contra homines prævalebis. Gen. 32. 28 Hæc eſt querela amoris: Deum in hunc Mundum ligatum traxit hominem factum; & contra homines non prævalet. Philipp. Diez. fer. 2. Pent. conc. 2.

Dixit Dominus Moyſi, & Aaroni: *loquimini ad petram, & illa dabit aquas.* Num. 20. 8. Quid hoc? à petra aquam petis? utique & illa dabit aquas in abundantia: ut confundantur homines, & intelligant; quòd omnes creaturæ inſenſibiles, etiam irrationales, ſuo Creatori tribuunt, quòd ab eis poſtulatur, quamvis ex ſe non habeant. Solus homo rebellis, pertinax, Creatori ſuo denegat, ſcilicet amorem. Id. fer. 1. Pent. c. 2. Puſilli noſtri erga Deum amoris ſignum manifeſtum; cùm illum amittere tam parum doleamus. Ipsâ die, quâ miſer homo mortaliter peccat; ridet, manducat, dormit, laſcivit, tantò guſtu, & delectatione, acſi amittere Deum eſſet corrigiam calceamenti ſolvere; & dicere videtur Eccl. 5. 4. *peccavi, quid mihi accidit triſte?* Id. ib.

Fierine poteſt, Deus meus! & Creator meus! eſſe aliquem, qui te non amat? Vita S. Theref.

Ego creavi omnia propter hominem, & ſubjeci ei omnia; ſed ipſe omnia diligit præter me, & nihil, niſi me odit. Revel. S. Brig. l. 1. V. C.

S. Franciſca Romana Viſ. 4. vidit Dei amorem, ſub ſpecie ignis totô orbe diffuſi, acceptari à paucis. Bolland. 9. Martii.

§. XXIII.

Media accipiendi Amorem Dei.

Medium I.

Cognitio Dei.

Diligis me plus his? Joan. 21. 15. Poſt cognitionem, atque ſcientiam, quia ſcilicet quòd Dominus eſt, quantus ſit affectus, inquiritur. Scientia enim boni ad illud movet amorem. Sim. de Caſſia l. 14. Pleniorem ex eo ſperavit amorem, cui ſciebat à Patre Uberiorem de ſe cognitionem infuſam. Qui enim divinitatem noverat Chriſti, non poterat, in tam bono lumine collocatus, non ardentiſſimô in Chriſtum amore fervere. &c. *Et hoc oro, ut charitas veſtra magis, ac magis, abundet in ſcientia.* Philipp. 1. 9. Oliva l. 2. Strom. §. diligis me &c. ùt ex ignorantia ſummi Boni terrena delectant; ità ex cognitione vileſcunt. Da agnoſcentem Deum, & invenies amantem. S. Laur. Ubi cognitio Dei eſt, ibi charitas; & ubi charitas, ibi legis cuſtodia Id. de compunct. & complanctu Chriſt. perfect. Hoc eſt Deum nôſſe, quod amare. Nam quiſquis eum non amat, profectò oſtendit, quia, quàm ſit amabilis, non novit. Et, quàm ſit ſvavis Dominus, & dulcis, guſtare, & videre non dicit, qui ejus conſpectibus placere continuâ intentione non fatagit. V. Beda ep. 1. in Jo. 2. Quemadmodum nutrimentum ignis oleum, & ligna ſunt; ità amoris argumentum clara eſt cognitio veritatis. Impellitur affectus veritate, quæ cognitivæ virtutis inhabitat ſedem. S. Laur. Juſt. de triumph. ag. c. 13.

Medium II.

Pete, deſidera.

QUaſi flatu quôdam divinô auxiliô egemus, ut velum noſtrum veluti vehementi quôdam ventô ad dilectionem Dei tranſmittatur. S. Chryſoſt. hom. 5. in 2. Theſſal. 3.

Infirmata eſt filia Jairi, dilectio illa videlicet, quæ generatur. Commonefactum eſt nobis, Chriſto humiles preces porrigere, cùm unica noſtra dilectio infirmatur, & expetere manum potentiæ ſuæ ſuperponi nobis. Sim. de Caſſia l. 5. c. 14.

Deſiderium magnum proficiendi plurimùm adjuvat hominem, ut ad charitatis perfectionem attingat. S. Laur. Juſt. de char. c. 14. lign. vit.

Qui deſiderat ardenter amorem, intrà breve tempus amabit ardenter. S. Franc. Sal. l. 12. c. 2.

Alia media.

Sui ipſius odium primum fuit fundamentum; cui ſancti ſublime, glorioſumque ædificium amoris Dei ſolius impoſuerunt. Quò te plùs amas, hòc minùs amas Deum? quem ut ames, neceſſe eſt, ut te oderis. Ex lib. cui tit. Solus Deus auth. Hen. Mar. Boudon. parte 1. reg. 1.

Non grandis mihi reſtat via ad te amandum; ſolùm enim opus eſt, ut curram ad meipſum, ſcilicet ad compunctionem, & confeſſionem. S. Idiotâ c. 3.

Oritur amor velut lacrymæ, quæ ab oculis in pectus cadunt: quia ab intellectu oritur, & cadit in cor per fidem. Id. c. 2.

Varia de Amore Dei.

Excludit cibum ab Adam. Dixit Deus Adamo: *ex omni ligno paradiſi comede &c.* Gen. 2. 16. adeò quippe contemplatione rerum divinarum abſorptus erat, ut vix recordaretur cibi, niſi ei Deus comedere præcepiſſet. Philipp. Diez.

Tantò magis quis frigeſcit â curis ſæculi, quantò ſurgit ardentiùs in amorem Dei. S. Laur. Juſt. de char. c. 11.

Qui altiſſimi, Divinique ignis flagrantiam ſenſit; is non ſecùs, quàm apis fumum, omnem fugit hominum cœtum: apem quippe fumus exagitat; hujus verò propoſito hominum cœtus eſt contrarius. Jo. Climac. gr. 11.

TITU-

TITULUS XV.

AMORES MALI, NOXII.

§. I.

Primus Amor Carnis.

Mullier, quam dedisti mihi. Gen. 3. 12. Tantoperè amavit Adam uxorem suam, ut ejus causâ peccaverit. Sed post peccatum à Deo correptus, amoris oblitus, accusavit eam. Talis solet esse amoris humani finis, qui nec in Deo, nec in virtute, fundatur, Philipp. Diez. conc. 1. in Expect. part. B. Virg.

Donec transfigat sagitta jecur ejus. Prov. 7. 23. Ex vulnere amoris illicò sequitur vulnus doloris: sinè dolore enim non vivitur in amore. Corn. à Lap. hic.

Dum vivit sensus in nobis carnis, & caro vivit; non possumus de spiritualibus sapere. Orig. hom. 1. in Psal. 37.

Præceps amor nec judicium præstolatur, nec consiliò temperatur, nec pudore frænatur, nec rationi subjicitur. S. Bernard. s. 9. in Cant.

Talis misericordia crudelitate plena est; quâ videlicet ità corpori servitur, ut anima juguletur.

Quæ enim charitas est, carnem diligere, & spiritum negligere? Id. Apologia ad Guiliel. Abb.

Omnibus notum est, quia amor amore vincitur. Incipiamus bonas cogitationes diligere, & statim nos ab illis, quæ malæ sunt, Dominus dignabitur liberare. S. Cæsarius ep. 10. Carnem, quam non possumus suscitare, plangimus; & mortuam animam non plangimus, quam possumus ad statum pristinum revocare. Id. hom. 8.

Affectus cupidinei sunt prorsus indigni, quos honestissimum amoris nomen condecorat. Nobilissimus, atque sanctissimus, affectus, est amor; nèque hoc nomen libidini tribuendum. Nam quid est amare? alteri benè velle. At, qui impuris in alterum ardet effectibus; non alteri benè vult, sed sibi animum suum exsaturare, cupiditatem explere, cupit. Ægyptia, Putipharæa certè non sui famuli Josephi felicitatem, sed suam quæsiit voluptatem; sibi, suoque genio, voluit gratificari. Ubi lasciva cupiditas non successit; insanire cœpit, & vociferari. Hebræo carcer, servo crux, Josepho malum maximum. Drexel. opusc. 7. Joseph Ægypti Prorex. c. 5. §. 1.

§. II.

Secundus Amor Sanguinis.

SIvaccæ currui, quô arca vehebatur, junctæ, naturam, & vitulos, qui domi tenebantur inclusi, sic oblitæ sunt, ipsius arcæ vectæ majestate; ut nèque ad dexteram, nèque ad sinistram, declinantes, sinè errore iter conficerent; nèque cervicis inflexione ullum amoris erga filios signum ostenderent; nèque gemitu dolorem, quòd ab illis sejunctæ essent, testarentur: sed quamvis eas, & arcæ pondus premeret, & amoris aculeus stimularet; tamen non sejunctæ essent, quàm si præscriptâ lege incessissent, nè latum quidem unguem à recto tramite deflexerunt. 1. Reg. 6. 12. Cur non ii, quibus spiritualis arca gestanda est, idem efficiant. S. Nilus lib. ascet.

Sicut impossibile est, unô oculô in cœlum, alterô in terram, aspicere: ità fieri non potest, ut in his anima non periclitetur; qui corpore, & cogitatione, ab omnibus, & propinquis, & extraneis, non se peregrinum fecerit. Jo. Clim. gr. 3. de peregrinat. & somniis.

§. III.

Tertius Amor creaturarum patitur jacturam, adversa.

Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, &c. Gen. 22. 2. Abraham ex Agar Ismaelem suscepit, Isaacum ex Sara; hic ergo, non ille, ad victimam postulatur. Naxera. in Jos. 6. §. 23. citiùs sæpè amittitur, quod teneriùs amatur.

Quare negligitis &c. Gen. 42. 1. Quæres, quâ ratione Joseph tam diu incognitus mansit in Ægypto? puta 23. annis; ità ut de se nihil unquam nuntiârit patri, adeò propter se mœrenti? Cur hoc ità fieri, & celari, voluit Deus? R. quia hoc Deus, quasi purgatorium mœroris, voluit dari Jacobo, licèt justo; ob levia ejus quondam peccata: quia nimis, & cum invidia fratrum, amârat Josephum: solet enim Deus nimios Sanctorum circa rem, vel personam aliquam, amores, hoc modô per adversa, quasi vinum injectâ, aquâ temperare. Ita S. Aug. s. 82. de temp.

Percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti. Ex. 12. 29. Lippom. quod amantissimum habebant, etiam in pecoribus, amiserunt. Nax. cit.

Lætatus est Jonas super hedera lætitiâ magnâ. Joan. 4. 6. Propheta impiorum odit civitatem; arbusculam in deliciis habet, utri horum citiùs continget calamitas? civitati invisæ; an hederæ amatæ? *Et paravit Deus vermem ascensu diluculi.* v. 7. Jonæ amor fuit veluti aridatis auspicium. Naxera cit.

Scis ea, quæ tibi obveniunt, diligere; & ipsum te diligere nescis? Foris est, quod amas; extra te est, quod concupiscis. Revertere potiùs in te, ut sis tibi tu charior, quàm tua. S. Eucher. Ep. ep. parænet. ad Valerian. cognatum.

§. IV.

Varia.

TEnentur variis languoribus, qui multiplicibus amoribus languent. Nihil adeò animas hominum languidas facit, sicut multiplicium rerum multiplicata dilectio. Sim de Cassia l. 5. c. 10. de sanat. infirm.

Christus Dominus nuptiali convivio adfuit, in quo vinum defuit Jo. 2. 3. forsan non affuturus, si vinum abundaret. Hier. in c. 2. Amos: Per vinum id omne intelligitur, quod mentis statum dimovere potest; hoc autem nihil aliud est, quàm amor cujuslibet rei creatæ. Mendoza in l. 1. Reg. annot. 8.

§. V.

Quartus Amor Mundi, & rerum caducarum.

Oculi ejus caligaverunt. 1. Reg. 3. 2. Qui sunt, qui senescunt? nisi qui Mundum diligunt inveteratum; qui quantâlibet floridâ ætate vernantes, si Mundô senescente delectantur, si ejus amplexibus amplectuntur; eô ipsô senescunt, & caligant interiores oculi, ut lucernam Evangelii, dissuadentem hominibus Mundi dilectionem, & prohibentem amplexum; videre non possint. Sim. de Cass. 17. de similitudin. Salvat. cap. 4.

Benignè fac Domine - ut ædificentur muri Jerusalem. Ps. 50 20. Unusquisque Jerusalem, aut Babylonis, civis est. Sicut enim per amorem Dei Sanctus quisque Jerusalem civis efficitur; ità per amorem sæculi omnis iniquus in Babyloniæ structura operatur. S. Greg. in Psal. pœnit.

In salicibus - suspendimus organa nostra. Ps. 136. 2. Salices sunt Mundi amatores; qui radices suas in terrena miserunt, quibus transitoria pro voto affluunt. In hos justi organa suspendunt: quia his gaudia Mundi relinquunt. S. Honor. Augustodun. serm. in Septuag.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto? Cant. 3. 6. Per desertum ascendit sponsa, id est, hujus Mundi amatores, qui desertum sunt: quia deseruntur à Deo, quia eum deserunt; dum factis ei dicunt: recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Rich. à S. Vict. in Cant. c. 9.

Reliquit ergo hydriam suam mulier. Jo. 4. 28. Hydria amorem hujus sæculi significat, id est, cupiditatem; quia sibi homines de tenebrosâ profunditate, cujus imaginem puteus gerit, hoc est, de terrena conversatione, hauriunt voluptatem; quâ perceptâ iterum in ejus appetitum inardescant. V. Beda in Jo. c. 4.

Molendinum puto dictum Mundum istum: quia rotâ quâdam temporum volvitur, & amatores suos conterit. S. Aug. conc. 1. de prima parte Psalmi. 36.

§. VI.

Motiva, hos amores fugiendi.

Amator parvulus.

Usquequò parvuli diligitis infantiam. Prov. 1. 22. Juxta Lyr. Hug. Card. fortunæ bona vocat infantiam. ib. v. 20. *sapientia foris prædicat in plateis. &c.* in plateis nimirum ad mercatores, & qui lucris student: hos vocat parvulos, & infantes; quasi minuti animi; qui vilissimis, & minutissimis, rebus ad instar puerorum, contenti sint. 1. Cor. 13. 11. *cùm essem parvulus &c.* Mare Mundum significat, quod tritum apud Patres. Job. 38. 8. *qui conclusit ostiis mare - quasi pannis infantiæ.* Mundus, quantus quantus esse videtur, ab infantulo fasciis involuto nihil differt. Sen. l. 3. nat. quæst. magna ista, quia parvi sumus, credimus: multis rebus non ex natura sua, sed ex humilitate nostra, magnitudo est. Eccli. 16. 23. *qui minoratur corde, cogitat inania, cogitat stulta.* Græcè, *cogitat inania:* quod de temporalium studio Glossa, Lyr. accipiunt.

Non dixit sapiens, cui exiguum inest cor, quia capax Dei datum; sed nos id minuimus terrenis inhiando. Incertô Authore.

Usquequò parvuli &c. Ib. id est, sæculi vanitatem? *Et stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient,* id est, temporalia: quia sunt ignis, & gladius, quæ duo pueri libenter tenent, donec comburantur aut lædantur. Hugo Card. hîc. Pueri amant suas nuces, & crepundia; eâque præponunt nummis aureis & argenteis: quia illas comedere possunt, sentiuntque suaves; nummos verò gustare nequeunt. Ità carnalis homo non sapit, quæ sunt Spiritûs, sed quæ carnis. Pueri amant libertatem, & lusum; fabricare domos luteas, equitare in arundine longa: ità major pars hominum ludicras, & pueriles, nugas amat. Quid enim sunt opes, deliciæ, honores, hujus Mundi; si cum cœlestibus, & æternis, comparentur; nisi lusus, & nugæ puerorum. Corn. à Lap. hîc.

Pueri parvi magna non desiderant, vilia solent admirari, currus, aurigas, equos, lutô facta. Tales nonnulli nunc viri reperiuntur: nulla his cœlestium cura; sed ad lutum tanquam pueri, obstupescunt, & terrenis divitiis blandiuntur, & gloriam, & voluptates hujus sæculi, magni pendunt: quæ ità puerilia sunt, ùt illa. S. Chrysost. in Jo. hom. 80. Si in pecuniæ, deliciarum, uxorum, negotiorum denique curâ, & cogitatione, versari voluerimus, quando erimus viri? quando Spiritu vivemus? quando, quæ Domini sunt, nobis curæ fuerint. Id. l. de Virginit.

§. VII.

Alia Motivà.

Nos autem non spiritum hujus Mundi accepimus. 1. Cor. 2. 12. Spiritus Mundi potest dici Sapientia hujus Mundi, & amor Mundi; quô impellitur homo ad agendum ea, quæ Mundi sunt. S. Thom. hîc.

Attendite Sæculum quasi mare, ventus validus, & magna tempestas. Unicuique sui cupiditas tempestas est. Amas Deum; ambulas super mare, sub pedibus tuis est timor sæculi. Amas Sæculum; absorbebit te: amatores suos vorare novit, non portare. S. August. s. 13. de Verb. Dom.

Amaram potionem Mundus suis dilectoribus propinat. O infelicitas generis humani! Amaruus est Mundus, & diligitur. Putas, si dulcis esset, quomodo amaretur! Id. ser. 5. post Dom. Pass. serm. 1.

Mala

Mala fiunt in Mundo, aspera, immunda, odiosa. Fœdus est; non ametur. Ecce talis est; & sic amatur. Ruinosa est domus, & piget migrare. Matres, sive nutrices, nè pueri multùm fugant; ubi eos grandescere vident, & jam non decere, ut lacte nutriantur; illos tamen mammis molestè inhiare; circumlinunt pupillas suas aliquâ amaritudine, quâ offensus parvulus lac ulteriùs non requirat. Quid ergo adhuc tam delectabiliter fugitur, si amarus tibi factus est Mundus? Implevit Deus amaritudinibus Mundum; & inhias tu, & incumbis tu, fugis tu. Id. s. 115. de divers. Miser est omnis animus vinctus amicitiâ rerum mortalium; & dilaniatur, cùm eas amittit: & tunc sentit miseriam, quâ miser est, antequam amittat eas. Id. Conf. l. 4. c. 6.

Benè somnium dormiunt Sæculares viri: qui licèt Sæculo vigilent, Deo dormiunt. S. Ambr. Oct. 7. in Psal. 118. Superbi iniquè agebant &c.

Ubique mors, ubique luctus, ubique desolatio; undique percutimur, undique amaritudinibus replemur. Et tamen cœcâ mente carnalis concupiscentiæ, ipsas ejus amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhæremus. S. Greg. hom. 28. in Evang. & hom. 4. in illud Matth. *appropinquavit regnum cœlorum*: Hoc jam, fratres Charissimi, etiamsi Evangelium taceat, Mundus clamat: ruinæ namque illius, voces ejus sunt. Qui enim tot attritus persecutionibus à gloria sua cecidit; quasi jam nobis è proximo regnum aliud, quod sequitur, ostendit. Ipsis jam, & à quibus amatur, amarus est: ipsæ ruinæ ejus prædicant, quòd amandus non est. Si Mundus cadit, & nos eum amando amplectimur; opprimi volumus potiùs, quàm habitare.

Quantò magis ad Mundum accedis, tantò longiùs à Deo recedis; quantò magis foris es sapiens, tantò magis intus stultus efficieris; quantò magis extra lucraris, tantò magis intus perdis; quantò magis in temporalibus es sollicitus, tantò magis in spiritualibus es mendicus. S. Bern. s. de miser. hum.

Amor Mundi perditio, amor JEsù animæ redemptio: amor carnis stultitia, amor JEsu sapientia. Thom. Kemp. conc. 17.

Non benè conveniunt Majestas Dei, & amor Mundi. Petr. Blesf. s. 2. in Nat. Dom.

TITULUS XVI.

AMOR PROPRIUS,

& proprii commodi.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Dimisit Noe corvum; qui egrediebatur, & non regrediebatur. Gen. 8. 7. Licèt per annum in Arca fuisset, exitu nunquam tentato; tamen inventis cadaveribus, quibus famem pasceret, Arcam, & Patriarcham oblitus est. S. Aug. tr. 6. in Jo. qui sunt corvi? qui sua quærunt. Vereor, nè columba quóque hoc vitio infecta sit, licèt laudata à Noe. Emissæ, & reversæ pietatem in arcam dicères; sed regressa, non desiderio stándi cum nutritio, sed metu, nè mergeretur; *quæ cùm non invenisset, ubi requiesceret pes ejus, reversa est.* v. 9. Post septem dies rursus egréditur *portans ramum olivæ.* v. 11. Locus quidem jam erat, ubi resideret, sed deerant alimenta, quibus se pasceret: nam ramus florebat sinè fructu. Tertiùm emissa, cùm terra cum floribus fructus produceret, tunc columba, quæ videbatur tantoperè arcam, & Noe, amare; ubi molliorem cibum in terra invenit; quàm in arca, penitus emansit. Oliva t. 2. conc. 9. *Cùm* columba *non invenisset, ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in Arcam.* Impedita aquis, nebulis, caligine, mox revertitur. Mox iterum emittitur, & ramum affert; sed ad vesperam. Tardiùs curavit bonum commune, celeriùs suum; commune, ut omnibus lætum ferret nuntium. S. Chrysost. hom. 26. in Gen. non absque ratione, & temerè, adjunxit *ad vesperam*; sed ut discamus, quòd totâ die fuerit pasta, inventò sibi convenienti cibo, ad vesperam rediit, in ore ferens siccum folium olivæ. Naxera in Jos. 13. §. 36.

Ibant in diversum vaccæ. 1. Reg. 6. 11. Quid iis pro labore mercedis? putares, inauratis cornibus, concedi eis pascua libera, nutriendas amaracò, sanctuarii sumptu, Sacerdotibus potum præbentibus. At longè aliter iis contigit: Bethsamitæ eas occidunt, & incinerant instinctu Dei. Cur? tam benè meritæ, tam malè habitæ! Samuel paucis dicit, & tribus vocibus litem instruit: *Gradiebantur*; hoc perbenè. *Pergentes*; & hoc meliùs. *Mugientes*; hoc pessimè: occidite; præsepe cogitat, fœtum meminit. Oliva t. 1. conc. 2. in festo S. Luciæ V. & M.

Ingressus vidi; & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio. Ezech. 8. 9. 10. S. Greg. l. 26. mor. c. 8. in reptilibus cogitationes omninò terrenæ signantur; in animalibus verò jam quidem aliquantulum à terra suspensæ, sed adhuc terrenæ mercedis præmia requirentes.

Nam reptilia totò ex corpore terræ inhærent, animalia verò ventre à terra suspensa sunt; appetitu tamen gulæ ad terram semper inclinantur. Id. conc. 9. die Ven. post Dom. 2. Quadrag.

Habi-

Habitabit lupus cum agno. Is. 11. 6. Quotquot, quæ sua sunt, quærunt, lupi rapaces sunt. Simon de Cass. l. 3.

Amor proprius est radix omnium vitiorum. Hæc est illa bestia, de qua Apoc. 13. 1. *Vidi de mari ascendentem bestiam &c.* Proprius amor ascendit de mari; quia semper amara fugit. Habet septem capita; quia ex ea septem capitalia vitia generantur. S. Bernardin. Sen. tomo 1. s. 5. a. 1.

Tigris defixa in speculum. Lem. *fallit imago sui.* Picinelli.

Exempla.

Ex Veteri.

Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis? Gen. 3. 1. Curatoris ad speciem studia imitatur, cùm osoris animum gerat. S. Basilius Seleuc. or. 3. humanitatem simulat, cùm ad cædem accurrat; & commiserationis obtentu conatur servum cum Domino committere. Evæ ad speciem cupit divinitatem, sed quærit imperium sibi. Naxera in Jos. c. 4. §. 24.

Ad Loth venerunt duo Angeli Gen. 19. 1. *dissimulante illo, apprehenderunt manum ejus &c.* v. 16. Rupertus: amœnitate Sodomorum tenebatur: idcirco quasi non satis intelligeret, quod dicebatur, cùm percelleretur nuntiô instantis periculi; dormientes oculos, & amore divitiarum pressos, avertebat à lumine præsenti. Ut leones justum servarent, satis fuit unicum Angelum descendisse Dan. 6. 22. misit Dominus angelum suum &c. Ad Loth dico advolant: quia non à leoninis rictibus liberandus, sed à deliciis extrahendus. Naxera in Jos. 18. §. 11.

Isaac amabat Esau, eò quòd de venationibus illius vesceretur. Gen. 25. 28. non quia primogenitus, non quia diu expectatus, ac bonorum patris hæres; sed quia patrem ferina delectat. S. Chrysost. hom. 50. in Gen. Pater diligebat Esau; partim naturalem dilectionem sequens, quod primogenitus esset; partim quòd venatione ejus vesceretur. Id. in Jos. 9. §. 12. dimidium detraheretur amoris, si seni ferina non præberetur; sinè mixtione utilis nec paternus viguisset amor. Mater tamen Rebecca, nullô inspectô commodô, Jacob tenerè diligebat. Rupert. l. 7. in Gen. c. 6. Notandum, quod differt utriusque dilectionis enuntiatio: absolutè Scriptura dicit Gen. 25. 28. *Rebecca diligebat Jacob*; conjunctè verò: *Isaac amabat Esau*, subnectit enim causam, *eò quòd de venationibus ejus vesceretur.* Id. ib.

Quô ascendente ierunt cum eo omnes senes &c. Gen. 50 7. Non quia Jacobi filium, sed quia præcipuum ministrum Pharaonis, comitabantur. Cadaver Jacobi comitantur magnates; & tamen cùm postea efferrentur ossa Josephi, nullus Ægyptius comitatus: quia periit spes lucri. Alvarez Joseph. Illustr. Illustr. 350.

Mi Domine Deus! quid dicam, videns Israelem hostibus suis terga vertentem? audient Chananæi, - & delebunt nomen nostrum, - & quid facies magno nomini tuo? Jos. 7. 8. Priùs dolet populi nomen delendum, deinde nomen Numinis obscurandum. Rariùs divini honoris zelô, sæpius ducimur nostræ utilitatis studiô. Naxera in Jos. 7. §. 22.

Domine Deus! memento mei, & redde mihi nunc fortitudinem pristinam, - ut ulciscar me de hostibus meis. Judic. 16. 28. Non orat fortitudinem sibi reddi ut idololatras puniat, Deique honori consulat; sed ut, prò amissione luminum, ultionem recipiat. O quàm rarò amore Dei ducimur; quàm segniter, quæ ad Deum solum spectant, nos, ad labores subeundos, trahunt. Id. ib.

Respondens autem Saul &c. 1. Reg. 9. 21. Licèt Samuel subobscurè præcixerit regnum Saulis, ille tamen præductionem mox intellexit: quia sumus ad commoda percipienda acutissimi; sed ad cognoscenda damna cœci. Mendoza hic.

Adhuc reliquus est parvulus, & pascit oves. 1. Reg. 16. 11. Filius ad thronum exposcitur à Propheta; sed Pater ætatem opponit. Nec mirum: quia illius industriâ ad curandas oves egebat. Naxera in Jos. 9. § 24.

Congrega reliquam partem populi. 2. Reg. 12. 28. Quid ad speciem modestius? Joab de triumphi plausu nihil sibi adscribi velle videtur; sed omnem in David victoriæ gloriam transferri. Sed audi Carthusianum hic: hoc Joab denuntiavit ex quadam versutia, adulatione, & ambitione; quia ambitiosus erat; & regi complacere desiderans, gratiam ejus captavit; ut in suo firmaretur officio. Id. in Jos. 4. § 25.

Exaruit manus ejus. 3. Reg. 13. 4. Jeroboam Sacerdotii honoribus inhians thus impiè super altare adolebat. Verùm propheta à Deo missus nefarium illud sacrificale, infausta minatus turbat: altare scissum est, & effusus est cinis de altari. Rex in prophetam manum extendit, sed stupentibus nervis mansit extensa. *Exaruit manus ejus.* Quid tunc rex? ora prò me, ut restituatur manus mea mihi. Altare eversum, præ manûs morbo, dolendum erat. Theodoretus q. 42. Id, quod accidit altari, eum non stupefecit; sed id, quod manui, valdè anxit. O nimis certùm! Dei gloriam, & animarum salutem, parvi pendet, cui chara nimis est salus. Id. in Jos. 4. §. 25.

Curram post eum, ut accipiam aliquid ab eo. 4. Reg. 5. 20. Cùm Naaman Syriæ princeps à lepra mundatus domum repeteret, Giezi, vel quadrigâ agitatis equis, currentem, insequitur. Cur modò tam velox? ante 4. Reg. 4. 31. tardus? Explicat ipse: *curram post eum, & accipiam aliquid ab eo.* Id. in Jos. 16. §. 16.

Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum. Cant. 1. 3. Ubi pura vocat honestas, sola invenitur sponsa, imò & sponsa sequitur tracta; ubi verò sensuum oblectamenta, & fragrantia unguentorum illicia, plures accurrunt celeri gressu. Id. in Jos. 18. §. 11.

Aperi

Aperi mihi soror mea, - quia caput meum plenum est rore. &c. Cant. 5. 2. At illa se excusat: *expoliavi me tunicâ meâ.* Per noctem S. Paulinus ep. 6. ad Sever. intelligit noctem passionis Domini. Et Rupertus, per guttas noctium, blasphemias, & contumelias Judæorum, quas cùm anima audit, statim se claudit; ut eas declinet, & evadat. At cum de Dilecto audiunt: *caput ejus aurum optimum.* ib. 11. &c. statim quærunt: *quò abiit dilectus tuus? - & quæremus eum* v. 17. Sylv. in Matth. 17. q. 2.

Ex Novo.

Audiens autem Herodes rex, turbatus est. Matth. 2. 3. S. Chrysost. author Imp. op. ait, in hac turbatione Herodis, turbatum simul fuisse dæmonem, propter nativitatem Christi. Addit: unusquisque eorum zelô propriô turbabatur, & secundùm suam naturam sui regni successorem timebat; Herodes terrenum, diabolus autem cœlestem. hæc ille. Poterat dæmon Herodis exitio timere, poterat Herodes dæmonis incommoda dolere; sed unusquisque propriô zelô turbabatur. Hinc addit auth. Imp. nec Herodes terreretur, si cœlestem regem nasci suspicatus fuisset; nec diabolus, si terrenum. Did. Niss. fer. 6. post Dom. 5. Quadrag.

Bonum est nos hic esse. Matth. 17. 4. Cui Dominus apud Timotheum Antioch. quid tibi in mentem venit Petre? tuine solius curam geris? an non totius Mundi? Baeza l. 2. c. 8. §. 2. Nescius, quid diceret.

Murmurabant adversùs patremfamilias. Matth. 20. 11. Primi, de hoc solùm querebantur, quòd sibi essent coæquati postremi; tacent de mediis: quia quisque sua mala sentit, quisque suis commodis studet, non alienis. Did. Niss. fer. 5. post Dom. Quadrag.

Turba civitatis multa cum illa. Luc 7. 12. Erat enim matrona nobilis, & dives, ait Haymo. Cum illa erat turba, non cum illo, scil. defuncto: quia cùm illa viveret, aliquid commodi ab illa sperare poterant; præcipuè cùm esset dives, ùt dictum. Sylv. in Luc. 7. c. 12.

Epulo Lazarum ad fratres mitti rogat, Luc. 16. 27. non propter illos, sed propter se. Naxera in Jos. 14. §. 19.

Sthæc facis, manifesta teipsum Mundo. Jo. 7. 4. Maldonatus: volebant cognati Christi exejus miraculis, Jerosolymæ in maxima hominum frequentia factis, conciliari sibi aliquid gloriæ, demonstrari digitô. Exprimitur nobis in illis cognatorum ingenium: nihil solent ex nobis, nisi honorem, aut utilitatem suam quærere. Escobar Persecut. Christi l. 8. sect. 1. obs. 4.

Expedit vobis, ut unus moriatur. Jo. 11. 50. Aperiamus instrumentum litis, cujus multa folia duo solùm verba complectuntur: *moriatur, expedit.* O expedit venenatum, impudens sacrilegum! Oliva t. 1. conc. 20.

Christus Lazarum resuscitaturus, dicit discipulis: *eamus in Judæam iterum* Jo. 11. 7. At illi periculum opponunt, & hostium odium. Sed Jo. 21. 3 dicit eis Simon Petrus: *vado piscari: dicunt ei, venimus & nos tecum; & exierunt.* Christus ibat, eximias virtutes operaturus. Petrus humana commoda procurabat: ad capturam piscium omnes mox accurrunt; ad misericordiam studiosè difficultates opponunt; utrobique metus, sed cura terrenorum superat. Naxera in Jos. 18. §. 11.

Tollent nostrum locum, & gentem. Jo. 11. 48. In hac vita quisque agit rem suam, & studet utilitati propriæ. Nihil in hoc concilio spectabatur, nisi, quod unus omnium erat metus, nè rerum suarum jacturam facerent. Non attendebant gloriam Dei, non miracula Christi, non doctrinam; solùm timebant, nè amitterent temporalia. Cajet. amor proprius, amor propriæ authoritatis, excœcavit eos. Did. Niss. fer. 5. post D. 5. Quadrag.

Tunc Simon & ipse credidit. Act. 8. 13. S. Aug. tr. 6. in Ecclesiam Simon ùt corvus ingressus est, quærens quæ sua sunt, non quæ JEsu Christi. Sylv. hic q. 6.

§. II.

Amoris proprii damna, & pericula.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Judica me Domine. Ps. 25. 1. Scire vellem, qualis sum; sed de me vera discernere non possum: nam amor privatus, quem habeo erga me, auffert mihi de me meum judicium. Ergo tu judica me. S. Bonav. hic.

Qui non accipit Crucem suam &c. Matth. 10. 38. Hic per Crucem ante tribunal divinæ justitiæ proprius condemnatur amor; velut omnium malefactor, & corruptor virtutum. Hic unita dividit, divisa uniri non sinit, fidem nemini servat, nullum, nisi per reciprocum, diligit. Hic tyrannos fecit in civitatibus, seditionem excitavit in urbibus, partialitates fecit in provinciis. Hic scandala seminavit in Sanctis. Cœnobiis, & monasticis viris, & regulares irregulavit. Nescit ferre injuriam, facere novit; denegat petentibus indulgentiam; turbatur, si non recipit. Quod est commune, vellet sibi appropriare; & quod est proprium, nunquam in commune deducit. Nunquam nisi propriis utilitatibus gaudet. omnes nihili pendit; sibi timens minui, nescius aliis impartiri. In judiciis pervertit justum, in causis honestum; contentionibus deservit, ut appareat singularis; sibi placens, non curat aliis displicere. Commune postponit proprio, & communi unum proprium præfert. Omnium depopulationem non curat, si eum non tangat. Proprius amor procul pellit patientiam; orationem, & abstinentiam, & vigilias execratur. Omnes adit labores, præter illos, qui suum peragunt finem. Decollat obedientiam; subdi nescit, regulari non vult. Ipse sibi Dominus, & servus; prælatus, & subditus; magister, & discipulus; sibi sessor, & equus; Judex, & Advocatus. Omnia sensualitati, & propriæ voluntati, adversa, reputat tormentum, & Crucem. Sim. de Cass. l. 8. c. 21.

Cùm fecisset flagellum quasi de funiculis. Jo. 2. 15. & expulit de templo omnes, qui sua quærebant, non quæ JEsu Christi. S. Aug. in Ps. 130. propè initium.

Ego non quæro gloriam meam : est, qui quærat & judicet. Jo. 8. 50. Indicat, neminem debere esse judicem in propria causa. Causa amor proprius. Leges decernunt, ut, cùm medicus infirmatur, quantumvis ille sit doctus, curet illum alius: nam quantumvis doctus sit, non æquè in sua ac aliena causa, felix erit. Ægri enim medici non se, ùt medici; sed ùt ægri curare volunt. Did. Niss. fer. 3. post D. 4. Quadrag.

Cùm injurias nostras ipsi ulciscimur, modum quóque in ulciscendo excedimus. Cùm verò vel de divina gloria, vel de iis, qui injuriâ læduntur, agitur; tum verò religiositatem, & tranquillitatem fingimus; mutique, ac torpidi sumus, atque ità affecti, ut nos inter, & saxa, interst nihil. S. Isidor. Pelusiota l. 2. ep. 239.

O quàm difficilè reperiuntur, qui ordinatô amore velint diligere se; Nemo certè diligit se, qui Dei mandata negligit, qui ipsius voluntatem implere non satagit. Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. S. Laur. Just. de discipl. monast. c. 22.

Veniunt sæpe ad mentem meam cogitationes innumeræ, & surgunt affectiones multæ, & sollicitant me de cura corporis; & suggerunt multa de usibus necessitatis. Conveniunt ibi quasi ad consulendum, veraciter autem ad decipiendum: & congregantur consiliarii multi, & consiliatores vani; imò deceptores veri. Congregantur autem quasi in consilium unum, & ad quasi quærendum consilium bonum; & dantur in commune consilia multa, sed inutilia, & vana: quia Concilium vanitatis est, & totum eorum consilium de vanitate est. Suadent sumere vinum propter stomachum, somnum extendere propter cerebrum, carnem fovere, ne tabescat; corpus recreare, nè deficiat; abstinentiam aliquantum relaxare, quieti parumper indulgere. Et in hunc modum agitur de cura corporis, curâ superfluâ; & de vanitate ventilatur quæstio vana; & super huiusmodi inutili negotiô consumitur sæpe dies integra. Rich. à S. Vict. Annot. in Ps. 25.

Cùm conatus fuerim, quas potui historias, ab exordio Mundi gestarum rerum perlegere; nullam occasionem, seu causam, destructionis civitatum magnarum, atque parvarum; regnorum, & regionum, majorem reperi, quàm cùm privatum publico antepositum est. Id. l. 9. cap. 41.

Amor proprius jam exaltavit solium suum, & undequaque stabilivit. In ipsa sanctitatis exercitia se detestabilis hic amor insinuat. Inscendit sacra pulpita, ex quibus impugnatur; tenet regitque eorum corda, quorum linguis sternitur, & fulminatur; per ipsa jejunia, vigilias, orationes, & eleemosynas seipsum firmat. Henr. Boudon lib. solus Deus.

§. III.

Amorem proprium fugiendi motiva.

MErcenarius est, qui Deo non pro Deo servit, mercenarius est, qui occasione, non veritate, Christum annuntiat; mercenarius est, qui, quæ sua, non quæ JEsu Christi sunt, quærit. Hujus panis est sapientia carnis, seu commoditas temporalis; hic non comedit panem similaginis filiorum, non hordeaceum servorum, sed panem porcorum, furfuris, sive palearum. Petr. Cellens. Abb. c. 16. de pane Mercenar.

Charitas non quærit, quæ sua sunt. 1. Cor. 13. 5. Petrus non sibi, sed aliis, vult ædificare. Luc. 9. Hugo Card. hic.

§. IV.

Amoris proprii expertes non quærunt sua.

Figuræ, Symbola.

FAciam semen tuum sicut pulverem terræ. Gen. 13. 16. Pòst Deus Abrahamo dixit Gen. 15. 1. *Suspice cœlum, & numera stellas, si potes; sic erit semen tuum.* Quia Abraham erat bonos, & malos liberos, habiturus. Terrestria non moventur, nisi ob propriam utilitatem; cælestium autem corporum motus sunt ob inferiorem utilitatem. Philipp. Diez. D. 6. Epiph. conc. 2.

Sol, Luna & Stellæ, gratis illuminant, nec petunt alimentum. At verò ut ignis lumen præbeat, oportet illi ligna, aut aliud nutrimentum suppeditare.

Sic in Ecclesia aliqui ùt sol, & luna, sinè lucrô, & mercede illuminant; de quibus Baruch. 3. 34. *Stellæ dederunt lumen in custodiis suis, & lætatæ sunt; vocatæ sunt, & dixerunt, adsumus.* Non ait: vendiderunt lumen, sed dederunt, & hoc cum maxima lætitia, & diligentia. Alii, ut lumen præbeant, magnô lucrô, & mercede, afficiendi sunt; alias nihil commodabant. Id. D. 23. Pent. conc. 2.

Sevit autem Isaac in terra illa &c. Gen. 26. 12. In terra sterili. Hoc generosæ charitatis est; ibi seminare beneficia, ubi nulla spes remunerationis: nam facere benè, ubi speres fœnus, nundinatio potiùs est: quàm beneficientia. Did. Niss. polit. cœl. p. 1. l. 8. c. 3.

Et levavit pallium Eliæ. 4. Reg. 2. 15. Æmulemur Eliam, raptum igneô curru, vehentibus angelis, hospitaturum in paradiso. Ignitis amoris Dei quadrigis ad thronos vehamur; pallia, terrenas curas, mittamus; cogitemus quæ Domini sunt.

Fax. Lem. *non quærit quæ sua sunt.* Masenius.

Manus nuda. S. Ambr. s. 8. inquirit: quod membrum in humano corpore præstantissimum sit & corona dignum? quam cùm alii oculo donent, alii cordi; hanc ille manui porrigit: quia illa corpori alimenta præbet, illud vestit, defendit. Interim nudam se patitur, ut sit ad obsequia expeditior; nec quidquam de cibo prælibat, quem ministrat

nistrat ori, quod illô fruitur; & prægustat primùm, quod transmittit in stomachum. Manus tam aversa à suis commodis, quàm provida in alienis parandis. Verba S. Ambr. nullum dubium est, dexteram vel totius corporis præclariorem portionem, ut quæ providentiâ quâdam membra cætera pascat, ac nutriat. Oliva t. 1. conc. 35. festo S. Andreæ.

§. V.

Exempla.

Ex Veteri.

Quidnam est hoc, quod fecit nobis Deus? Gen. 42. 28. Cur non dicunt, quod fecit, nobis Joseph? Resp. quia triticum simul, & pecuniam simul videbant; & frumentum gratis absque pretio & lucro, datum cernebant; benè dicunt, esse id opus Dei: nam sinè lucrô quidquam dare, Dei magis opus est, quàm hominum. Did. Niss. D. 4. in Quadr. §. 1.

Tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas. Judic. 7. 20. Rupert. in l. 1. Judic. c. 11. designatur in tubis clamor prædicationis, in lampadibus claritas miraculorum, in lagenis fragilitas corporum. Hos milites, quibus corporis salus, vitaque, in sinistris ponitur, delegit Gedeon contra Religionis hostes: nam sui amans trepidus fugiet. Naxera in Jos. c. 4. §. 25.

Erat cor ejus pavens pro arca Dei. 1. Reg. 4. 13. Heli cæterà malus, in hoc bonus, 1. Reg. 18. audiens captam arcam, cecidit; non doluit acceptam cladem, fugam militum, libertatem perditam, excidium principatûs, liberorum mortem. Erat enim cor ejus *pavens pro arca* Dei. v. 13. ô elogium! hic est spiritus Sacerdotii, nihil aliud præter sanctuarium cogitare. Oliv. t. 1. conc. 2.

Ibat Samuel, per singulos annos circuiens Bethel. &c. 1. Reg. 7. 16. Samuel rem suam non agebat, sed suorum; nè subditi, adeundo suum Judicem, sumptus facerent, tempus perderent; ipse, quiescentibus omnibus, solus discurrebat. Non timebat injurias temporũ, asperitates viarum, non angustias hospitiorum; act andè sui memor muneris, civium munera non expetebat; unde nullas sibi pecunias, plerimas Deo animas lucrabatur: ante Evangelium Evangelii professor, ante Christum Christianus; ante Paulum Pauli imitator. 2. Cor. 12. 14. *Non ero gravis vobis; non enim quæ vestra, sunt, sed vos* Mendoza. in l. 1. Reg. 7. annot. 28.

Dedit Dominus voces. 1. Reg. 12. 18. Dum Samuel suam testatur innocentiam, cœlum dat signum. At verò Paulus ostendit suam eximiam puritatem, Act. 20. 33. cœlum nullum dat signum. Resp. Paulus nullorum bonorum Reipublicæ habuit administrationem; at Samuel supremus fuit Judex, & gubernator; quòd talis sibi nihil usurpârit, ut credatur, necesse est, ut fiant miracula, cœlumque Signa ostentet. Sylv. in Act. hic q. 12.

Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum? 1. Reg. 17. 26. Resp. det S. Chrysost. hom. 19. in ep. Rom. quod dicebat, *quid dabitur?* non ideo dicebat, quòd mercedem exigeret, sed quò sibi crederetur, & in pugnam cum illo committeretur. Nam cùm adeptâ jam victoriâ, ad Regem esset ingressus, nihil de mercede meminit. Oliv. t. 2. conc. 9. die Ven. post D. 2. Quadrag.

Dicent amatores commodi sui, etiam Davidem in iis, quæ fortissimè gessit, spei stimulo incitatum.

Pater eram pauperum. Job. 29. 16. S. Greg. non patronum se, vel proximum vel adjutorem pauperum, sed patrem fuisse testatur: quia nimirum magnô charitatis officiô studium misericordiæ vertit in affectum naturæ: ut eos, quasi filios, cerneret per amorem; quibus quasi pater præerat per protectionem. Advocatus plerúmque lucrum spectat. Non talis est erga filium pater. Did. Niss. polit. cœl. p. 1. l. 8. c. 5.

Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiri. Cant. 1. 5. Hugo Card. exponitur hoc in bono, in persona bona Prælati, qui non quærit, quæ sua sunt, neque quod sibi utile est; sed quod multis. Id. D. 2. adv. §. 4.

Tollite me, & mittite in mare. Jon. c. 1. 12. Nota Jonæ charitatem magnanimam; quâ, nè alii pereant, ipse solus perire cupit. S. Hier.

Ex Novo.

Pater noster, qui es in cœlis. Matth. 6. 9. In filiorum ordinem, gradúmque provecti, illâ continuò, quæ est in bonis filiis, pietate flagrabimus; ut non jam pro nostris utilitatibus, sed prò nostri Patris gloriâ, totum impendamus affectum, dicentes: *sanctificetur nomen tuum*; nostrum desiderium, nostrum gaudium, gloriam nostri Patris esse testantes. Jo. Cassianus Coll. 9. cap. 18.

Faciamus hîc tria tabernacula, &c. Matth. 17. 4. Petrus non sibi, sed aliis vult ædificare. Hugo Card. in Luc. 9.

Expectans consolationem Israel. Luc. 2. 22. ut verus Pontifex, non suam propriam consolationem, sed Israelis, expectabat; non pro se, sed pro communi bono, erat sollicitus. S. Eligius hom. 2. de S. Simeone: qui excreverat in tantum justitiæ culmen, ut non jam solummodò suam, sed etiam totius populi Israelis, quæreret salutem, & adventu Christi expectaret consolationem. Sylv. Addit. in Luc.

Pastor bonus animam suam ponit pro ovibus suis. Jo. 10. 11. Non dicit, honoratur, & colitur; sed, *animam suam ponit &c.* Hoc est principatus, hoc est pascendi scientia; sua negligere, & eorum, quos regit, curam gerere. S. Chrysost. in Ps. 113.

Nunc scio verè &c. Act. 12. 11. q. d. agnoscere nunquam antè poteram, dubius hæsi; at nunc discedentem certò Angelum deprehendi. Sed unde, ô Petre! quid signi vidisti?

respondet : gratiam præstitit, & certè maximam. Quid ? vinctum liberavit, & gratis quidem, nè obulum requirendo in mercedem obsequii. Et mox inde collegi, Angelum esse. Si enim homo id obsequii exhibuisset, vendenda hæc mea tunica fuisset, nec suffecisset in compensationem. Paoletti Dom. 3. adv.

Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. Act. 14. 10. Cur hoc dicunt? quia Apostoli omnibus benefaciebant, ægros curabant &c. & hoc absque ullâ mercede Nam. tanta dona præstare gratis, non hominis, sed Dei, & Dei servorum est. Sylv. hic. q. 2.

Titulus. XVII.

S. ANDREAS.

Nomen, Vocatio.

ANdreas secundùm Hebræam etymologiam interpretatur *Decorus*, sive *respondens*. S. Isidorus l. 7. c. 10.

Relictis retibus &c. Matth. 4. 20 Quadruplex rete cavendum. 1. Divitiæ sæculares, 2. mala mulier. Habac. 1. 15. *congregavit in rete suum.* S. Bern. de sorore sua ante conversionem dixit, esse rete diaboli. 3. Adulator amicus proditor. Pov. 29. 5. *Homo, qui blandis &c.* 4. ultio divina. Os. 7. 12. *Expandam super eos rete meum.* S. Thom. in festo S. Andreæ.

Vocavit eos. Matth. 4. 21. Miranda coralii natura ! nascitur in sinu maris, nutritur, & crescit; non fit tamen valoris, nisi à piscatore extractum : cui tunc accedit valor, & color : in mari album, expositum aëri fit purpureum : in aquis est fragile ; ubi extraxeris, adamantinum. In mari Andreas vilis herba, pauper, & abjectus piscator ; sed reti divinæ vocationis extractus pro coralio est. Paoletti. in festo S. Andreæ.

Erat autem Philippus à Bethsaida civitate Andreæ & Petri. Joan. 1. 44. Hoc opus divinam maximè commendat gratiam, quòd de civitate peccatrice tres isti vocati sint, magni Patres justorum, atque Credentium. Bethsaida namque civivas erat peccatrix in tantum ; ut & illi Dominus exprobreat. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida* Matth. 11. 21.

Primitiarum fuit principium : qui, antequam vocaretur, alios vocat ad Dominum. Hesychius presb. or. in S. And. Ap. Ubinam manes, inquit Andreas, ut in aula Domini janitor fias. ib.

Virtutes.

Vitæ suæ cursum feliciter consummavit, non in molli strato, néque in corporis deliciis, sed coram maxima populorum numerositate constitutus in stipite. S. Laur. Just. s. in festo S. Andreæ.

Vocatus à Christo, ad unius jussionis eloquium, mari relictô, & retibus secutus est Dominum. O magna sancti viri fides ! ô obedientia omni veneratione colenda ! Id. ib.

Omnibus gratiæ aliquid impertitur Andreas, omnibus dat mutuò spiritus largitiones, omnes ad militaria certamina concitat. S. Hesychius or. de S. Andrea.

Ecce Andreas inter ipsa novi tyrocinii rudimenta fructificat, & veritatis jam prædicator efficitur, cujus adhuc vix erat auditor. Novus discipulus factus est &c. B. Petr. Dam. s. 1. de S. Andrea.

Novus discipulus factus, non est propriâ salute contentus, condiscipulos quærit; ad lucrandos alios fraternus se amor extendit. Thesaurum reperit, gaudet aliis prodere ; furtum reputat, illum sinè consortibus possidere. B. Petr. Dam. s. de S. Andrea.

Non molestè tulit Andreas, quôd in fide primus, factus est ordinis dignitate secundus. Id. ib. Andreas, cùm apud JEsum multa didicisset, non abscondit thesaurum, sed ad fratrem festinavit, accepta bona quamprimum communicaturus. Chrysost. hom. 18. in Jo.

Invenit hic primùm fratrem suum. Jo. 1. 41. Legitimi Christiani signum est, quòd alios Christo acquirat. Ecce Andreas cùm primùm Jesum novit, nil priùs curat, quàm fratrem acquirere. Hoc unum gemit Christianus, si solus sit; tunc lætus, si plures habeat fratres Christus. Inde censentur Dei filii, si alium parturiant ; indè censentur oves Christi, si *sterilis* non sit in eis Cant 4. 2. inde inter Christianos oves legitimè numeraberis, si gemellus fueris, si non singularis. Baeza t. 2. l. 6. c. 2. §. 14.

Ecce primos discipulos suos de mari Dominus vocat ; quoniam multos per eos de hujusmodi fluctuosa amatitudine ad fidem vocare disposuit : ut, quia de mari à Domino vocantur, ipsi quoque periclitantium animas de Mundi hujus naufragio liberare discant. Euseb. Emiss. serm. de S. Andr.

Crucem à longè prospiciens eam cum gaudio salutavit, suspendium tanquam epulas optavit. S. Honorius serm. de S. Andrea.

Cur tam intrepidè properavit S. Andreas ad crucem ? quia indutus erat Christum. Christus in horto orans timebat crucem, quia indutus erat Andreâ. Sicut enim nostra debilitas, quâ Christus erat indutus, faciebat eum tremere, & mortem timere ; ità fortitudo Christi veri Dei quâ indutus erat Andreas, erat causa, quòd Crucem non formidaret. Did. Stella pag. 2. conc. 31.

Titu-

TITULUS XVIII.

ANGELI.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

ET facta est lux. Gen. 1. 3. Magni, & nominatissimi Patres, intellexerunt naturam angelicam lucis nomine Rupert. Abb. Tuit. l. 1. in Gen. c. 7. Illis tenebrosa abyssus existendi principium, vel materia fuit: de tenebris enim, jubente Deô, lux ista resplenduit. Id. ib. in Gen. 12.

Divisit lucem à tenebris ib. v. 4. Augustus id est angelos à dæmonibus.

S. Francisca Romana continuâ visione Angelorum fruebatur, & maximè quendam formæ elegantissimæ die noctuque, intuebatur sibi assistentem, cujus facies solis splendorem superabat, sinè ullo lumine aliô, solo splendore Angeli, ducebatur. Bolland. 9. Martii.

Quomodo portaverim vos super alas aquilarum. Ex. 19. 4. Angeli aquilis comparantur: alæ aquilarum sunt ministeria Angelorum: una ala est ministerium defensionis à malo; altera promotionis ad bonum. S. Bonav. serm. 3. Dom. 24. Pent.

Ecce currus igneus. 4. Reg. 2. 11. Non erat hic currus verè igneus; sic enim adussisset Eliam; sed habebat formam ignis: erant enim revera Angeli, qui, assumentes formam ignis, sursum vehebant Eliam. Corn. à Lap. hic.

Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem ignis. Ps. 103. 4. His nimirum verbis eorum levitatem, ardorem, fervorem, maximam penetrabilitatem, & acrimoniam, quâ Deum desiderant, atque inserviunt, describens. S. Joan. Damasc. l. 2. orthod. fid. c. 3.

Montes, & colles, cantabunt. Is. 55. 12. Quinam isti, nisi iidem ipsi cœli inhabitatores spiritus? S. Bern. s. 53. in Cant.

Virtutes cœlorum movebuntur. Luc. 21. 26. ipsi Angeli, & primæ Virtutes, turbabuntur in terribilibus immutationibus Universi. Theophylactus Ep. Bulgariæ hic.

Non alienum videtur, ut per claritatem coloris lilii Angelorum cœlestium gloriam putemus expressam, qui verè Mundi istius flores sunt; quòd eorum claritatibus Mundus ornatur, & bonum odorem sanctificationis adspirat. S. Ambr. in Luc. 12.

Angelorum Creatio.

In principio creavit Deus cœlum, & terram. Gen. 1. 1. Nihil de invisibilibus virtutibus differit, neque dicit, in principio fecit Deus angelos, vel archangelos: Judæis enim loquebatur, qui toti præsentibus rebus inhiabant, neque spirituale quidquam comprehendere volebant. S. Chrysost. tom. 1. in Gen. hom. 2.

Quamobrem non meminit creationis angelorum? Qui lege regebantur, solidæ, vel constantis fidei nihil habebant: mox enim post plura, & ineffabilia, imaginem vituli Deum designârunt. Quod si tam facilè sibi Deos finxerunt è jumentorum simulacris; quid non perpetraturi fuissent, invisibilis naturæ notitiam assecuti? B. Theodoretus q. 2. in Gen.

S. Aug. l. 1. sup. Gen. ad lit. c. 3. censet creatos primâ die. Rupertus autem l. 1. de Trinit. & oper. ejus c. 10. non tantùm idem sentit, sed argumentô etiam probare contendit, non fuisse Lucem illam corpoream, de qua dubitanter disserit Augustinus l. 11. de Civ. c. 7. Non conveniebat, inquit, primum Dei opus cæteris esse ignobilius. Incert. Auth.

Angelorum nomen.

S. Thomas q. 112. a. 4. ad 2. ait: *Angeli Nuntii* interpretantur, ab eo, quòd Domini voluntatem populis nuntient. *Archangeli* Latinè *summi Nuntii*, qui summa annuntiant. *Dominationes* suntii, qui etiam virtutibus, & Principatibus præeminent; qui pro eô, quòd cæteris angelorum agminibus dominantur; Dominationes vocantur. *Virtutes* angelica quædam ministeria perhibentur, per quos signa, & miracula, in Mundo fiunt. *Potestates*; quibus adversæ virtutes subjectæ, nè tantùm noceant, quantùm possunt. *Throni* Latinè *Sedes*; sic vocati, quòd illis Conditor præsidet, & per eos judicia sua discernit, vel disponit. *Principatus*, qui Angelorum agminibus præsunt. *Cherubin scientiæ multitudo. Seraphim* ex Hebræo *ardentes.*

Angelorum numerus.

S. Brigitta c. 11. Revel. refert, tot Angelorum millia Deo servire, ut si ab Adamo ad ultimum usque numerarentur, omnibus, ac singulis, plures, quàm decem Angeli custodes assignari possent. Vide S. Thom. 1. p. q. 50. a. 3.

S. Dionysius l. de cœl. hier. docet, Angelos superare numerô res corporeas.

Millia millium ministrabant ei, & decies millia centena millia assistebant ei. Dan 7. 10.

Audivi vocem Angelorum multorum, & erat numerus eorum millia millium. Apoc. 5. 11.

S. Thom. q. 112. a. 4. ad 2. ait: Angelos excedere, quoad multitudinem naturas rerum materialium.

Ordo Patriarchalis respondet Thronis, Prophetis Cherubim, ordo Apostolicus Seraphim; in Patriarchis fuit stabilitas fidei, in Prophetis limpitas cognitionis, in Apostolis fervor charitatis. Martyres Dominationibus, Confessores Virtutibus, Virgines Potestatibus. Ordo præsidentium Principatibus, ordo Magistratuum archangelis, ordo Regulantium Angelis. S. Bonav. serm. 22. in Hexam.

Angelorum Præstantia, Pulchritudo.

Immittet Angelus Domini Ps. 33. 8. subintelligitur, ipse se in circuitu timentium eum &c. In Hebræo: *castrametabitur Angelus Domini in circuitu &c.* Mira potentia Angelorum! ut unus Angelus vicem exercitûs suppleat. Bellarm. hic.

In manibus portabunt te. Ps. 90. 12. Manus Angelorum sunt intellectus; sivè sapientia, & potentia, nam intelligendo, & volendo, omnia faciunt. Id. ib.

Sex alæ uni. Is. 6. 2. Sex alæ significant eos agillimos, & maximâ vi motivâ præditos esse, ut ad sex differentias positionum, scilicet sursum, deorsum, antè, retrò, dextrorsum, celerrimè moveri, ac volare, possint; ità ut celeritate superent ventos, fulmina, solem, cœlosque omnes. Corn. à Lap. hic.

Duabus velabant pedes. Is. 6. 2. Pennatos Sanctorum Angelorum pedes Theologia finxit. Penna enim declarat, & ducendi celeritatem, & quod cœleste est, & quod antè movetur, & quod ab omni rerum terrenarum studio, & cupiditate abhorret. Dion. Areop. l. de cœl. hier. c. 15.

Qui non servaverunt suum principatum. Epist. Judæ v. 6. Vasq. 1. p. disp. 217. c. 3. ostendit per principatum maximè accipi gratiam sanctificantem - quorum venustas, ut loquitur S. Basilius hom. 1. in hexam. nostræ cogitationis facultatem omnem longissimè superat.

Si videres spiritualem pulchritudinem Angelorum, corpus tuum non sufficeret videre; sed rumperetur, quasi vas corruptum, & putridum, propter gaudium animæ ex visione. l. 2. Rev. S. Brigittæ c. 18. v. c.

§. II.

Angelorum Virtutes in genere.

Illos quoque Cherubim aureos. Ex. 25. 18 Hi Cherubini significant Angelos, qui sunt quasi stipatores Dei. Hinc gestant quatuor stemmata, & insignia, Domini sui: species aquilæ significat Dei sapientiam; Homo bonitatem, mansuetudinem, & clementiam; Bos justitiam, religionem, & cultum ei debitum; quòd scilicet bobus, aliisque victimis, sit colendus; Leo fortitudinem, & potestatem. Hæc attributa à Deo ipsi Cherubini, id est, Angeli, in se participant, & repræsentant. Sunt aquilæ per celeritatem, & contemplationem; Leones per fortitudinem; Homines per mansuetudinem; Boves per patientiam, & labores. Corn. à Lap in Exod. 25.

Est hierarchia sacer ordo, scientia, & actio; quæ & ad Divinitatis similitudinem, quoad ejus fieri potest, accedit; & pro portione illustrationum, quæ ei divinitus datæ sunt, ad Dei imitationem traducitur - suosque in rebus Divinis collegas, simulacra divina, efficit, specula maximè perlucida, & immutabilia. Dion. Areop. 1. de cœl. hier. c. 3.

Angelorum amor, & cultus Dei.

Duabus velabant faciem ejus. Is. 6. 2. Ex Hebræo tam faciem ejus, quàm suas, legi potest. Velabant facies præ intima reverentia, quòd tantum Divinitatis jubar irretortô oculô aspicere non possent; pedes verò velabant præ verecundia, nè quis aspiceret imperfectum eorum amorem, & affectum; cujus symbolum sunt pedes. Ità Chrysost. serm. 4. de hac visione. Corn. à Lap. hic. c. 6. v.

Vidit Zacharias 2. 1. Angelum habitu architectum, *in manu ejus funiculus mensorum;* rogatus quò abeat? respondet, ut metiatur Jerusalem. Scilicet ad urbem murô, & templô, ornandam. Et alius Angelus egrediebatur. Rupert. l 7. de victor. c. 19. In ædificatione terrenæ civitatis, & templi, jam & opifices volunt videri, seque certatim ingerunt Angeli. Luc de Vellisо in Judith. 1. Parænet. 3.

In templo ejus omnes dicent gloriam Ps. 28. 9. Angelorum opus laudare Deum; omnibus denique cœlestibus exercitibus una hæc cura; gloriam Creatori dare. S. Basil. hic.

Angelorum obedientia.

Angelis suis Deus mandavit de te. Ps. 90. 11. Præcipua causa est, cur angeli nos diligentissimè custodiant, quia videlicet id Deus mandavit eis, quamvis enim libenter id faciant, quia nos amant, & quia malos Angelos oderunt, & quia cupiunt instaurari sedes cœlestis Jerusalem; & quia sciunt, id esse gratissimum Regi suo Christo Domino; tamen nihil eos magis movet, quàm præceptum Domini: intelligunt enim se esse ministros Domini, Deumque nihil magis requirere à ministris suis, quàm promptam, ac simplicem obedientiam. Bellarm. hic apud Paoletti D. 12. Pent. Providentissimus de te, ô homo, est Deus: siquidem tantis Principibus mandavit de te; & quod est dignissimum omni veneratione, non uni tantùm Angelo mandavit de te, sed *Angelis suis.* O miram Dei dignationem!! ô Angelorum summam obedientiam! ô animæ pretium! sed quid mirùm, si Deus Angelus mandavit de te; siquidem & Filio suo mandavit de nobis; non solùm ut nos custodiret, sed etiam pro nobis moreretur. Philipp. Diez tit. Angeli.

Bene-

Benedicite Domino omnes Angeli ejus qui facitis verbum illius. Pſ. 102. 20. Cùm tanta in Angelis ſint, quæ commendari poſſunt; immortalitas, amor in Deum, conſtantia voluntatis, nobilitas originis; his omnibus omiſſis, unam miratur, & laudat David, obedientiam; acſi præter eam nihil cuperent in ſe laudari: *facientes verbum illius.* Non opùs interari præceptum, non ſvaderi, quod præcipitur; verbum auditis, & obeditis. Sed quâ mercede ad tantam celeritatem obediendi urgentur? novi ſpe mandati. Ut alia à Deo mandentur, citiſſimè mandata perficiunt, *facientes verbum illius ad audiendam vocem ſermonum ejus.* O dignam obedientiæ mercedem. Oliva l. 10. Strom. §. hìc. Quid in Angelis mirificum prædicamus? profectò quia cum omni cura obediunt Deo. Quod David quòque dicebat: *benedicite Domino omnes Angeli ejus &c.* Huic enim bono æquale eſt nihil prorſus, etiamſi ſint millies in corpore: hoc eſt enim, quod maximè præſtat eos beatos, quia obediunt præceptis Dei. Did. Niſſ. vitæ Abrah. c. 11.

Quæ honori adverſantur, verus obediens non recuſat. Quid Angelò ſublimiùs? quid ſcyniphe abjectius? & tamen Deus paria utrique imperia impoſuit: nam ſicut ſcyniphi imperavit, ut Ægyptiam ſuperbiam humiliaret Ex 8. 16. ità imperavit Angelo, ut Aſſyriorum potentiam demoliretur. 4. Reg. 19. 35. Non expoſtulant cum Deo, aut illis minora impera, aut majora nobis. 3. Reg. 17. 4.

Corvis præcepi, ut paſcant te. Ad eundem item Angelus deſtinatur. 3. Reg. 19. 5. Nihil ſibi glorioſiùs arbitratur, quàm obedire. Imò paria cum dæmonibus miniſteria exequuntur: nam ſicut malis, ità & bonis Angelis, puniendi impios miniſteria demandantur. Malis, qui Ægyptum flagellârunt. Pſ. 77. 49. *Immiſſiones per Angelos malos;* bonis, qui Sodomam everterunt. Gen. 19. 1. Nec tamen ob id indignantur Angeli boni. Mendoza in l. 1. Reg. c. 3. v. 9.

Seraphim hi ſunt ſchema perfectæ obedientiæ: hæc enim velatis oculis cæca præceptum non diſcutit; eſt tota alata promptè exequendo juſta. Cornelius in Iſ. 6.

Tremunt Poteſtates, non metu formidinis, cùm ſint perfectè beati, ſed adminiſtrationis affectu, vel obedientiæ famulatu, cùm, ſecundùm Apoſtolum, omnes ſint adminiſtratorii ſpiritus. Innoc. Pontif. de Sacro Altar. myſter. l. 2. cap. 61.

Angelorum humilitas.

Vidit Angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes. Gen. 28. 12. Angeli Dei annuntiatores ſunt veritatis, aſcendant, & videant. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum &c.* Deſcendant & videant, quia *Verbum caro factum eſt. &c.* Aſcendant, ut erigant magnos; deſcendant, ut nutriant parvos, S. Aug. in Pſ. 44.

Ego ſum Raphael, Angelus unus ex ſeptem, qui aſtamus ante Dominum. Tob. 12. 15. Plures, & benè, cenſent; Raphaelem eſſe ex primo ordine Seraphinorum; adeoque unum ex primis Seraphinis: hi enim proximè aſſiſtunt Deo, uti aſtare ſe ait Raphael. Diſcite, quanta dignitas animæ, quanta Dei Angelorum, etiam Seraphinorum, dignatio, quâ dignantur hominum peccatorum, vilium, & miſerorum, tantam, tamque particularem, & providam, curam gerere. Corn. à Lap. in Tob. hìc.

Ecce Angelus Domini ſtetit juxta illos. Luc. 2. 9. Stetit quaſi familiaris, quaſi æqualis, & unus ex illis. Non ſupra illos ſtetit, ſicut ante exaltationem humanæ naturæ in Chriſto, quia permittebant ſe Angeli adorari; quod non fecerunt poſt aſſumptam à Verbo Humanitatem. Did. Stella hìc.

Ecce evangelizo vobis &c. Luc. 2. 10. Non Pontificibus, non Sacerdotibus, non Scribis, non Phariſæis, non Optimatibus: ut hinc percipiamus, quàm chari ſint Deo, etiam viliſſimi, homines; utpote ad quos dirigit Angelos, quibus primùm manifeſtat myſterium nati Filii. Cajet. hìc.

Et ſubitò facta eſt &c. Luc. 2. 13. Militia in ipſa Nativitate cœleſtis apparuit, quæ Duci ſuo ſemper immaculatè in ſupernis aſſiſtit, & ipſum deſcendentem ad terras ſequitur; non quærens, quò eat ineffabilis, & æternus Dux; ſed ſequens, quò jerit, cum adverſis parata bellare! Quæ idcirco militia cœleſtis dicitur: quia infatigabiliter pro hominibus terrenis militant, ut poſſint eſſe cœleſtes, ſimulque concives. Sim. de Caſſ. l. 1. c. 7.

Et dixit illis (paſtoribus) Angelus Luc. 2. 10. adſunt Angeli, loquuntur paſtoribus. Non dedignantur loqui perſonis humilibus; & cùm ipſi ſublimes ſint, infimos non aſpernantur. S. Cypr. de Nat. Chriſti.

Vide, nè feceris; conſervus tuus ſum &c. Apoc. 19. 10. In lege priſca adorari ſe paſſi ſunt Angeli. Adoravit ternos Abraham, binos Loth; adorârunt eos Joſue, Tobias, Manue; & non obſtiterunt. In nova Lege, ſui Regis exemplò moti, facti ſubmiſſiores, poſt tantam Domini abjectionem, hunc ſibi honorem deferri vetuerunt. Drexelius horol. 11. noctis, virt. 4.

Obſequuntur ſaluti tuæ Angeli, conceſſi ſunt ad miniſterium Filii Dei, & dicunt inter ſe: ſi ille deſcendit, & deſcendit in corpus; ſi mortali indutus eſt carne, & ſuſtinuit crucem, & pro hominibus mortuus eſt; quid nos quieſcimus? quid parcimus nobis? Eja omnes Angeli! deſcendamus è cœlo. Orig. in Ezech. hom. 1.

S. Bernardus ſ. 31. in Cant. vocat Angelum Cuſtodem: ſedulum Cuſtodem: ſedulum pediſſequum animæ. Non faſtidiunt, neque erubeſcunt, illa beatorum ſpirituum agmina, qui perpetuâ felicitate fruuntur, peregrinantibus, ac in domibus luteis habitantibus, miniſtrare; quatenus ei placeant, cui ſe efficiunt ſacrificium laudis. Non diſcernunt, quid agant. Sed propter quem, S. Laur. Juſt. de triumph &c. c. 12.

Ange-

Angelus Custos, qui famulum custodit, æquè lætus vivit, ac qui Regem; nec minùs curat de protectione ancillæ suæ Angelus, quàm de hera sua. Si Gabriel destinaretur hodie ad protectionem Æthyopis, non resistet; non dicet, indecens esse sibi, protegere servum, postquam protexit Cœli, terræque Reginam. Alvarez. Joseph. Illustr. Illustr. 265.

Angelorum Zelus animarum.

Vocavitq; Angelus Dei Agar de cœlo. Gen. 21. 17. O potentiam lacrymarum! licèt rea Agar, & lassa, Deique jussu, in exilium acta; tamen, ùt flevit, Angelorum non alloquiô solùm, sed & ministeriô recreatur. Nè diutius sitiret, aquæ puteum indicavit ei Dominus, vel etiam elicuit. Eliæ pro Domino latenti annonam indies corvus ferebat; Agari verò Angelus frigidam propinavit. Quàm felicior in exilio serva, quàm domi herus. Nam Abraham juxta tabernaculum suum Gen. 18. 2. ministrat Angelis; Agari autem in solitudine ab Angelis ministratur. Quid non justorum hymni impetrent in Templo, quando exultantis ancillæ ululatus in nemore accersit è cœlo Deum, trahitque angelos in obsequium sui. Oliva l. 2. Strom. §. Vocacítque Angelus &c.

Quomodo portaverim vos super alas aquilarum. Ex. 19. 4. Vide hôc titulô §. 1. subinitium.

Venit unus Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum 185. millia. 4. Reg. 19. 35. Ad portandum Eliam in cœlum, ecce currus igneus, & equi ignei. 4. Reg. 2. 11. Equi ignei erant multi angeli sub forma equorum igneorum, ùt tenent Abul. Serarius, Sanchez, Cornel. &c. Cur ad necem tot millium unus Angelus venit, ad portandum Eliam in cœlum multi? Nihil gratiùs Angelis, quàm in cœlum hominem ferre. Sylv. in Luc. 15. q. 10.

Ipsi (Cherubin) *stabant erectis pedibus, & facies eorum erant versæ ad exteriorem domum.* l. 2. paral. 3. 13. Cur non perspectant Sancta Sanctorum, ad oraculum, & arcam testamenti? sed iis omnibus, velut à tergo relictis, oculos conjiciunt in domûs portam exteriorem: ut ipsô intuitu præbeant formam ardentis Zeli animarum, qui in Angelis præfulget. V. Beda l. de templo c. 13. Angeli habent facies ad exteriorem domum; quia nos ab hujus ærumna peregrinationis ereptos ad suum desiderant pervenire consortium. Stant erecti, & aspicientes portam: quia sic de animarum sanctarum in cœlis beatitudine congaudent; ut eos quóque, quos in terris adhuc peregrinari conspiciunt, Electis opem ferre non desinant, donec & illos ad cœlestem patriam introducant. De Arcones in Is. 2. 3. Discursu 6.

Dixit autem ad cultorem vineæ. Luc. 13. 7. Unusquisque nostrûm ficus est in vinea Domini, scilicet Ecclesiâ. Venit igitur Deus quærens fructum; & si invenerit te absque fructu, jubet, ut ex hac vita, exsceeris. At cultor vineæ supplicat, ut tibi parcatur. Quis autem ille cultor vineæ? suus cujusque Custos angelus, &c. Theophylactus hîc.

Homo quidam fecit cœnam magnam, &c. Luc. 14. 16. JEsus est, qui fecit cœnam magnam æternæ beatitudinis; & misit servum suum, angelicum ministerium, ad invitandum homines ad cœleste convivium. Cajetanus hîc.

Et portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Luc. 16. 22. Non sufficerat ad portandum pauperem unus angelus, sed propterea plures veniunt, ut chorum lætitiæ faciant. Gaudet unusquisque angelorum tantum onus tangere; libenter talibus oneribus prægravantur, ut adducant homines ad regna cœlorum. S. Chrysost. hom. de div. & Laz.

Confitebor nomen ejus coram Patre meo, & coram Angelis ejus. Apoc. 3. 5. S. Anselmus: gaudent angeli de consortio justorum. Quid glorioßiùs, & optabiliùs, potest esse, quàm justum laudari, & testimonium habere à Christo Domino coram suo Patre? Cur additur, *& coram angelis ejus?* Ob magnum gaudium Angelorum, quia protectores hominum, & summè gaudent de eorum bono, & gloria. Sylv. hîc.

Omnes Angeli stabant in circuitu throni. Apoc. 7. 11. Valde probabile, hîc agi de sanctis Angelis Custodibus. Stant ante thronum Dei, & summè gratulantes de salute suorum clientum; & Deo gratias agentes, *Salus Deo nostro.* hîc.

Angeli quotidie aut ascendunt, aut descendunt, super salutem hominum. Orig. hom. 4. in Luc.

O si cognoscceremus & nos, quomodo expectant, & quantùm desiderant (Angeli) adventum nostrum; quàm sollicitè quærunt, quàm libenter audiunt bona de nobis - quomodo discurrunt medii inter nos, & Deum; fidelissimè portantes ad eum gemitus nostros, & ipsius nobis gratiam devotissimè reportantes. S. Bernardus l. 2. in Vigil. Nat. D.

Angelorum Charitas, misericordia.

Et fecit in oraculo duos Cherubim de lignis Olivarum. 3. Reg. 6. 23. *Texit quoque Cherubim auró* v. 28. In templo Salomonis Cherubini ex lignis olivarum operti laminis aureis: quia magnam in homines exercent charitatem, & misericordiam. Incertô authore.

In manibus portabunt te. Ps. 90. 12. ùt enim fratres natu majores infantulos fratres in ulnis gestant; ità Angeli, qui quasi majores natu fratres sunt, nos homunciones, hoc est, fraterculos suos, in manibus portant; ut ab omnibus peccatorum offendiculis defendant. Philipp. Diez tit. Ang. Quotidie illos, ad nostri custodiam deputatos multipliciter offendimus, & offensam negligentiâ cumulamus; ipsi autem, licèt à nobis frequenter injurias patiantur, sustinent tamen, & compatiuntur peccantibus; nec minor illorum circa nos custodia, imò major sollicitudo: cùm boni custodis sit, infirmis magis, quàm sanis, operam exhibere. Ramirez in ep. Christi ad Ep. Asiæ ep. 5.

Qui

Qui facit Angelos suos spiritus &c. Ps. 103. 4. in quo ostenditur, quòd sancti Angeli habeant puritatem in se, quia spiritus; pietatem ad nos, quia sunt ministri; charitatem ad Deum, quia ignis urens. S. Vinc. Ferr. s. 7. D. 3. Adv.

Apparuit illi Angelus Domini stans à dextris altaris incensi, & Zacharias turbatus est. Luc. 1. 11. Turbatus est, minimè Angelum reputans, quem separatum ab hominibus videbat. S. Chrysost. hom. 2. in Nat. Joan. in persona Zachariæ: cessa deinceps tu, qui me terres: si enim esses â Deo missus Angelus; ad ea, quæ sunt mihi usui, adjumento fuisses, & misertus esses eorum, qui foris lacrymantur; affligereris unà cum eis, qui affliguntur. Baeza l. 1. c. 7. §. 1.

Angelus autem Domini descendebat. Jo. 5. 4. O quàm Angelis agnatum medicorum munere fungi! Angeli Sodomam puniturî priùs ad Abrahæ tabernaculum sunt profecti in *ipso fervore diei.* Gen. 18. 1. tandem venerunt Sodomam vesperi. Gen. 19. 1. Cur ad puniendum missi mox Sodomam properârunt? quia libenter ad sanitatem peccatorum accurrunt; quasi inviti trahantur ad vindictam. Unde expectant, ut videant, si fortè Dominus Abrahæ precibus placaretur. Abulensis. Totum diem expectârunt, utrùm DEUS parceret civitatibus propter Abraham. Escob. mir. Christi t. 1. Observ. 4.

Hic est funiculus triplex, quô de excelso cœlorum habitaculo, ad consolandos, ad visitandos, ad adjuvandos nos attrahit supereminens charitas Angelorum, propter Deum, propter nos, propter seipsos. S. Bernard. s. 1. in fest. S. Michaelis.

Angeli ad succurrendum nobis velociores sunt aquilis. S. Vinc. Ferrer. de S. Mich.

§. III.

Angelorum beneficia corporalia.

ANgelus eripit Loth ex incendio. Gen. 19. 16. Tobiam sanat c. 11. 15. Petrum è carcere educit act. 12. 9. Balduino regi, cùm exercitus ejus in angustiis viarum in periculo esset, ne ab hostibus internecioni daretur, Dux quidam incognitus apparuit, qui apprehensô vexillo per aliam viam universum exercitum duxit Jerosolymam. Baron. t. 12. An. 1144. Maffæus l. 1. hist. Ind. Emmanuel Portugalliæ Rex primariæ navi suæ, quæ in Indias, novum subacturus orbem, destinata fuit, nomen dedit Gabrielis Archangeli.

Piscina probatica. Jo. 5. S. Chrysost. hom. 35. Angelus descendens aquæ motæ virtutem sanandi tribuit.

S. Patritius Hiberniæ Apostolus, cùm à Deo peteret, ex servitute accipi; angelus custos ei apparuit eum consolatus; ostendens locum, in quo aurum effodere posset ad redimendum; quod & factum. Bolland. 17. Martii c. 2.

Angelorum beneficia spiritualia.

Solantur, læta nuntiant, tollunt metum.

ANgeli Sanctis apparentes statim in exordio sermonis jubebant eos metum ponere. Gen. 15. 1. Gen. 46. 3. Matth. 1. 20. Luc. 1. 30. Luc. 2. 10.

Ad populum Israelis objurgandum *misit* Deus *virum Prophetam.* Judic. 6. 8. paulò post angelum ad consolandum Gedeonem, v. 12. *Dominus tecum, virorum fortissime.* Ubi Lyr. Dominus primò mittit eis reprehensorem, ut verè pœniteant; secundò adjutorem, ut vincant.

Dicite filiæ Sion &c. Matth. 21. 5. Verbum propositum est Verbum Dei ad sanctos Angelos, ut loquantur amicabiliter animæ sanctæ, bonæ, & justæ, ab hac vita recedenti, tanquam concivi eorum, ac cohæredi dicentes: ecce Rex tuus, quem tam ardenter desiderâsti, amâsti; & cui tam fideliter servisti. S. Vinc. Fer. D. 1. Adv. s. 3.

Vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis. Apoc. 7. 2. quia veniebat læta, & prospera nuntiare. Sylv. hic.

S. Henricum Susonem angeli in angustiis positũ visitant, & cœlesti musicâ recreant, cum illo ducentes choreas, & dicentes: in dulci jubilo &c. Celebraturum visi angeli dulcissimè amplecti Boll. de Henrico Susone Ordin. Prædic. 25. Jan.

Angeli docent, juvant orare; offerunt preces.

Credimus, Angelos Sanctos astare orantibus, offerre Deo preces, & vota hominum. S. Bern. serm. 7. in Cant.

Solent Angeli astare orantibus, & delectari in his, quos vident levare puras manus in oratione. Id. hom. 3. de laud. Virg.

S. Raymundus de Pennaforti ab angelo sæpe à somno ad orandum excitabatur. Boll. 7. Jan.

Angelorum alia beneficia spiritualia.

IN manibus portabunt te Ps. 90. 12. *Manus* angelorum sunt intellectus, & voluntas; sive sapientia, & potentia: nam intelligendo, & volendo, omnia faciunt. *Lapides* in via sunt omnia impedimenta, quæ occurrunt in hac vita, sive temporalia, sive spiritualia, scandala, tentationes, persecutiones, & similia. *Pedes*, quibus ad lapides offendere solemus, sunt affectus humani. Duo sunt autem affectus principales, quasi duo pedes: amor, & timor; & quocunque homo operando, loquendo, desiderando, pergit; vel amore movetur, vel timore. Robert. Bellarm. hîc.

Vidit angelum Dei. act. 10. 3. Cur ad illuminandum Cornelium in fide non venit aliquis discipulus, sed angelus? ad illuminandum Eunuchum missus Philippus. Act. 8. 26. Respond. id factum ob bona opera, eleemosynas

ejus, & orationes, quæ Deo offeruntur per manum angeli. Apoc. 8. 4. Tob. 12. 12. Sylv. hîc q. 5.

Pes tuus affectio tua: pes animæ, quam in manibus portant angeli, nè offendant ad lapidem pedem tuum. S. Bern. ſ. 13. in Pſal. qui habitat.

Ipſe Anti-Chriſtus, ùt docet S. Thom. 1. p. q. 113. munietur angelô cuſtode, qui impedimento erit, quò minùs ad majora mala manum extendat.

Angeli reſpicientes Euchariſtiam.

S. Franc. Saleſ. l. 4. vitæ c. 48. recenſet de Pœnitentiario ſuæ diœceſis, plerúmque Angelum ſuum cuſtodem intuitum, qui antecedere illum ſolebat, antequàm eſſet Sacerdos; ſed ùt primùm Sacerdos factus, illum honorem Angelus recuſavit, ſempérque priorem locum Sacerdoti detulit.

Apparuit ei angelus Domini, & ait: Dominus tecum virorum fortiſſime. Judic. 6. 12. Cur ei apparet, & maximè eo tempore alloquitur Gedeonem? An orabat, ùt Daniel? an jejunabat, ùt Cornelius? forte ſacrificabat ùt Zacharias. Audi: *Cumq; Gedeon*, v. 11. *excuteret, atque purgaret, frumenta - ut fugeret Madian; apparuit ei angelus Domini.* 12. Sola divini deſignatio frumenti angelum pellexit ad minimum natu è filiis Joas. Hinc diſces, cur Dei ſpiritus oblatas ſibi à Manue Samſonis patre delicias ſprevit, Judic. 13. 16. Abrahæ verò dixit Gen. 18. 5. *fac ùt locutus es.* Unde faſtidium unius epuli, & tanta alterius aviditas? ſola dapum diſſimilitudo angelos, & recreat, & abſterret. Paraverat panem Abraham: ponam buccellam panis. nulla apud Manue panis mentio. Judic. 13. 15. *& faciamus tibi hædum de capris.* Oliva l. 5. Strom. §. apparuit &c.

Reſpexit; & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ. 3 Reg. 19. 6. Itáne lautiùs cœnat Elias corvo 3 Reg. 17. 6. quàm Angelô miniſtrante? ab ave carnibus ſaturatur, ab angelo ſolô pane reficitur. Nimirum iis dapibus angelus excipit prophetam, quibus in cœlo enutritur. Non mirùm proinde, ſi Lothus vir opulentus, cùm angelis epulum Sodomis pararet, non altilia; non vitulum, Gen. 19. 3. *coxit azyma, & comederunt.* Ludis? an illudis hoſpitibus, bone vir? quos pronus adoras, & dominos vocas, cogisque tuum ſub tectum ſubire, vix reficis. Fecit convivium. quàm ſplendida vox! *& coxit azyma*: quàm tenuis apparatus! Scivit vir prudens, nihil fore gratiùs angelis, quàm ſi in azymis delibarent quodammodo azyma veritatis, & panem vitæ JESUM. Factitari id à nobis gaudeo, dum Euchariſtiam ſumimus, & angelos vocamus ad aras. Id. ib.

Certus ſit, quia ultores Angeli nec ſemel indignè communicanti parcerent; niſi bonitas Chriſti, in cujus judicio pendent omnia, & cui commiſſum eſt, ut ſignum ponat in frontibus ſuorum; & gladium ſuſpenderet, & removeret momentaneam mortem, Chriſto totum debemus adſcribere. S. Paſchaſ. l. de corp. & ſang. Dom. c. 8.

Sed neque putandum eſt, nos conſortes & concives futuros beatorum ſpirituum, ab ipſis deſeri, dum ſedemus in Eccleſiæ convivio: facti ſunt quippe omnes adminiſtratorii ſpiritus propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis, cujus arrham hîc recipimus, & pignus. Siad inſtructionem convivii perfecti plurima requiruntur, divites ſunt hi ſpiritus ad ampliora. Habent ad votum cellaria Regis; proferunt de theſauris ſuis, quæque voluerit interior homo noſter. Petitur ignis, & caminus incendii? Seraphim ardent. Petitur ſal, & lumen? Cherubim ſapiunt, & lucent. Petuntur ſedilia? Throni habent illa. Miniſtratur à ſuprema hierarchia, quia miniſtrantibus imperant. Quæritur qui dominetur in convivio, qui virtute præeat; qui poteſtate tueatur? hoc ſecunda poteſt hierarchia. Quæritur pro inferiori cœnaculo, quis ordo ſit in convivantibus? offerunt ſe Principatus, ſubordinant Arch-Angeli, & Angeli ſubſerviunt. Jo. Gerſon tr. 9. ſup. Magnificat.

§. IV.

Angelorum cuſtodia.

Figuræ.

Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te amica mea. Cant. 1. 8. Angelicis fulta miniſteriis, & ſupernô ſtipata agmine ſponſa incedens ſimilis eſt equitatui Pharaonis &c. S. Bern. in Cant. ſ. 39.

Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civitatem. Cant. 3. 3. Angeli ſcilicet ſancti, qui civitatem, id eſt, Eccleſiam, vel Fideles, cuſtodiunt. Rich. à S. Vict.

En lectulum Salomonis 60. fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael. Cant 3. 7. Lectulus Chriſti eſt mens ſancta, quam proinde ambiunt, & cuſtodiunt ſexaginta, id eſt, plurimi fortes, angeli, ùt Aponius. apud Corn à Lap. hîc. Quàm nos beatiores Salomone! qui non regiô excepti thorô, ſed in ærumnoſum abjecti ſterquilinium, ſtipamur tamen Sionis principibus, militiâ cœleſti, Angelorum Cuſtodum. Oliva l. 5. Strom. hîc.

Sepivit eam. Iſ. 5. 2. in quo ſignificatur cuſtodia angelorum. S. Thom. hîc.

Teſtimonia

Ex Scriptura, & Patribus.

Ecce duo viri aſtiterunt. Act. 1. 10. Cur duo angeli apparentes dicuntur viri? S. Epiphan. or. de aſc. viri dicuntur, ut animi robur diſcipulorum confirment.

Prælium, de quo. Apoc. 12. 7. ait Ribera, vulgus initiô Mundi factum putat, cùm diabolus, & angeli ejus, cœlô ejecti ſunt. ſed ſinè dubiô pertinet ad extrema tempora. In hoc prælio Michael, & angeli ejus, non ſuas ſibi res agent; ſed eâ charitate pro nobis decertabunt, quaſi in ſalutis noſtræ periculo æterna, & jam ſecura, ipſorum ſalus, periclitari videra-

deretur. S. Laur. Just. de S. Rich. Veneremur in Domino cives nostros, fidelissimósque adjutores, & militiæ nostræ propugnatores egregios. Cooperatores eorum simus pro nobis, ne supervacuè in nobis laborâsse videantur: gaudium enim illorum est fortitudo nostra. Ramirez ep. 5. Apoc. 3.

Plena sunt angelorum omnia, aër, terra, mare, Ecclesiæ; quibus angeli prosunt. Sed quorsum, inquies, hæc innumerabilis multitudo angelorum, quasi nihil oculis videas, nihil manu attingas, nihil pedibus teras, quod infinitis non refertum angelis videatur? Adsunt Cherubim & Seraphim, qui dicunt Sanctus! Sanctus! Sanctus! Plenus est Mundus sanctarum virtutum, quia plenus est nequitiarum. Plenus est orbis terrarum remediis, quia plenus est laqueis. S. Ambros. Oct. 1. Ps. 118. apud Fernandium in Gen. 3. 13. sect. 26.

Magna dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui angelum delegatum. S. Hier in Matth. c. 18.

Omnem creaturam sensibilem Deus armatam, & munitam creavit; alias velocì pedum cursu, alias ungulis, alias pennis, alias carnibus, alias denique dentibus. Hominem solum sic disposuit, ut virtus illis sit ipse Deus. S. Chrysost. in Matth. 7.

§. V.

Angeli quos ament? quibus se socient?

Apparuit ei Dominus in convalle. Gen. 18. 1. Cur Abrahæ, qui tam sæpe orabat in montibus, & campis, non apparuêre angeli; sed sedenti ad ostium tabernaculi? Zachariæ visus est angelus in templo. Luc. 1. 11. Significat, nihil in patrefamilias æquè mirandum, quàm si domui suæ præsit; ùt in Sacerdote plus nihil probatur, quàm si adsit domui Domini, suæ domûs non memor. Sacerdos, si procul sit à domo sua, ab Angelo recreatur; ab angelis, verò invisitur Patriarcha, si sit in ostio domûs suæ. Judic. 6. 11. *Cumq; Gedeon excuteret, atq; purgaret frumenta - apparuit ei Angelus Domini.* Delectatur Angeli labore hominum. Tantus vir ab angelo invisitur non orans, sed laborans. Oliv. l. 10. Strom. §. apparuit &c.

Fueruntq; ei (Jacob) obviam Angeli Dei. Gen. 32. 1. Cur nunc potiùs, quàm aliàs, habuit obvios sibi angelos? S. Ambros. l. 2. de Jacob c. 6. Perfectis, & fidelibus, divina solent esse præsidia.

Angeli eorum in cœlis. Matth. 18. 10. Dignitas humilium apponitur ex Angelico ministerio prompto pro ipsis &c. Cajetanus hic.

Apparuit autem illi angelus Domini. Luc. 1. 11. Angelus læta nuntiaturus apparuit ad altaris dexteram. Nusquam angeli certiùs inveniuntur, quàm ubi sanctis operibus vacatur. Did. Stella hic.

Deus, & Dei angelus, non apparent promiscuè hominibus; sed iis, qui purô, castoque sunt animô. Titus Bostr. in c. 1. Luc.

Ob beneficentiam in proximos Angeli cum hominibus converfari non sunt dedignati, de qua re scribitur ad Hebræos c. 13. 16. *beneficentiæ nolite oblivisci &c.* Isidorus Clarius l. 1. or. 61.

§. VI.

Angelorum imitatio.

Sicut Angelus Dei. 1. Reg. 29. 9. q. d. Summè mihi gratus es, & summè mihi places; imò veneror te quasi angelum Dei. Est phrasis Hebræa, quâ utuntur, cùm quempiam valdè laudare, & tollere volunt. Corn. à Lap. hìc.

Imittit angelus Domini. Ps. 33. 8. Angelus minister est voluntatis divinæ: quapropter si vis te angelum fieri, fac, quod præcipit, ut liberes periclitantem, subvenias anxio, eripias innocentem. Cassiodorus hic.

Sunt novem ordines, Angeli, archangeli, quorum ad societatem, quia constat, Electos homines colligi, unumquémque in suo ordine, & eisdem sanctis Angelis similes fore, alios aliis, secundùm diversas Ordinationis eorum gradus, differentiásque claritatis &c. Rupert. l. 2. c. 15. in Gen.

Si ad angelorum in cœlis consortia tendimus debemus vitam eorum in terris, quantum non noxia corpora tardant, semper imitari. V. Beda l. 1. de tabernaculo c. 3.

Sicut in cœlo sunt novem ordines Angelorum, sic sunt in hoc Mundo novem modi bonæ vitæ correspondentes novem ordinibus angelorum. Primus gradus bonæ vitæ, afflictio pœnitentialis. Secundus gradus, devotio spiritualis afflictioni addita: quando tales decedunt, collocantur in Ordine Archangelorum. Tertiùs miseratio addita afflictioni, & devotioni: tales in ordine Principatûs. Quartus, patientia in ordine Potestatum. Quintus concordantia proximalis. Sextus, præsidentia in ordine Dominationum. Septimus, paupertas cum Thronis, Matth. 19. *sedebitis & vos &c.* Octavus, Sapientia cum Cherubim. Nonus, Charitas cum Seraphinis. S. Vinc. Ferr. s. 2. post D. 2. Paschæ.

Absque dubio non est leve, vel facile, humanum animum Angelicam formam induere, & in supermundanorum quendam, & verè plus quàm humanum habitum transire; spirituales pennas accipere, & se ad summa levare. O quoties necesse est, aurum suum in ignem mittere, & iterum retrahere; & nunc in hoc, nunc in illud, latus vertere, crebrisq; ictibus undiq; tundere; antequam gelicam formam inde excudat, Cherubimque producat. Richardus à S. Vict. l. 4. de arca myst. c. 6.

TITULUS. XIX.

ANIMA RATIONALIS.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Divisit lucem à tenebris. Gen. 1. 4. Per lucē anima ostenditur, quæ carne præstantior est, per tenebras caro cum vitiis suis V. Bed. hic.

Fecit Deus firmamentum, & divisit aquas &c. Gen. 1. 7. Firmamentum anima rationalis. Aquæ superiores sancta desideria, & mundæ cogitationes; inferiores, terrena desideria, & immundæ cogitationes Hugo Cardin. hic.

Mansiunculas in arca facies. Gen. 6. 14. Hugo Vict. lib. allegor. in Gen. c. 6. Arca est anima sancta, vel secretum conscientiæ; aquæ tentationes. Corn. à Lap. hic.

In terram, quæ fluit lacte, & melle. Ex. 3. 8. Terra promissionis est anima propriâ uniuscujusque, de qua Matth. 5. 4. *beati mites, quoniam ipsi possidebunt terrā*: hæc terra fluit lac, & mel; ab hac terra peregrinantur, qui in carne habitant voluptati corporis dediti. Hugo Card. in Levit. c. 19. 23.

Nihilque erat in templo, quod non aurò tegeretur. 3. Reg. 6. 22. Cur Deus domum suam aurò exornari vult? ut ostendat, se non nisi in animis, charitatis aurò splendentibus, habitare. S. Bern. s. 27. in Cant. necesse est animum crescere, ac dilatari, ut sit capax Dei; porrò latitudo ejus dilectio ejus est. Barradius. Dom. Pent. tom. 4. l. 4. c. 7.

Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea. Cant. 1. 8. Non miraberis, unam animam equitatûs multitudini similatam; si advertas, quantæ in ipsa, unâque tam sanctâ animâ, virtutum acies habeantur; quanta in affectionibus ordinatio, quanta in moribus disciplina, quanta in orationibus armatura, quantum in actionibus robur, quantus in zelo terror, quanta denique ipsi cum hoste conflictuum assiduitas, numerositas triumphorum. S. Bern. in Cant. s. 37.

Derelinquetur filia Sion, ut umbraculum in vinea. Is. 1. 8. Juxta Origenem, vinea Dei, & pomorum paradisus, anima nostra appellari potest; cui si mens præfuerit, habet custodem mentis Deum. Sin autem vitia nos, quasi quædam bestiæ fuerint deprædata, relinquemur à custode Deo; & omnia nostra redigentur in solitudinem. S. Hier. hic.

Comparat S. Macarius Eremita hom. 1. animam cum Ezechielis curru c. 1. & 10. Videbat enim mysterium animæ, qua Dominum suum amplexura, & thronus gloriæ futura erat. Anima siquidem, quæ cum Spiritu Sancto, præparante illam sibi in sedem, & habitationem, participare lumen ejus dignata, & pulchritudo inenarrabilis gloriæ ejus illustrata est; tota fit lumen, tota facies, & tota oculi; nec ulla ejus pars, quæ oculis spiritualibus luminis plena non sit.

Quatuor autem illa animalia currum ferentia, typum præferebant præcipuarum animæ rationalis partium: voluntatem, conscientiam, mentem, & diligendi vim.

Fiat voluntas tua. Matth. 6. 10. Cùm corpus à terra, & spiritum possideamus è cœlo, ipsi cœlum, & terra sumus; & in utróque, id est, in corpore, & spiritu, ut Dei voluntas fiat, oramus. S. Cyprianus lib. de or. Dom.

Si currus est anima; habet equos, vel bonos, vel malos. Boni equi, virtutes sunt animæ; mali equi, passiones sunt corporis. Bonus ergo rector malos equos restringit, & revocat; bonos incitat. Boni equi sunt quatuor: prudentia, temperantia, fortitudo, justitia; mali equi, iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas. S. Ambros. l. de Is. & anima c. 8.

Est ergo cælum sancta anima, habens solem intellectum, lunam fidem, astra virtutes. S. Bern. s. 27. in Cant.

Quod est auriga currui, rector navi, fidibus Musicus; idem huic esse terrestri vasculo, qui finxit illud, animam voluit. S. Chrysost. tom. 6. or. de Instit. secundùm Deum vita.

§. II.

Animæ pretium, dignitas, pulchritudo.

Ex Veteri, & Novo.

IN principo creavit Deus cœlum, & terram. Gen. 1. 1. Cur non statim hominem produxit? Facta est regia, creetur rex; ædificata est domus, producatur habitator. Quid necesse erat ad sextum diem creationem hominis referri? Philo Jud. lib. de opif. principium, & finem, volens Deus inter se coaptare, ut res necessitudine conjunctas, & amicitiâ. principium quidem fecit cœlum, finem verò hominem. Ex principio, & fine fecit Deus circulum aureum; ut, quocunque se verteret homo, cœlum videret. Amicum tibi est cœlum, familiare; solum hominem agnoscit sibi necessitudine conjunctum; nexum amicitiæ nè dissolvas. Sit tibi semper familiarissimum; & licèt situ remotum; mente, & desiderio, propinquum. Lactantius l. 2. de orig. error. c. 13. fictò corpore, spiravit ei animam de vitali fonte spiritûs sui, qui est perennis: constat enim ex anima, & corpore; id est, quasi è cœlo, & terrâ: quandoquidem anima, quâ vivimus, velut è cœlo oritur â Deo. Luc. de Arcon in Is. 1. v. 2.

Da mihi animas, cætera tolle tibi. Gen. 14. 21. Diabolus hic figuratur in rege Sodomorum sic locutus. S. Alb. M. de Paradiso animæ cap. 26.

Anima cùm obtulerit &c. Levit. 1. 1. anima, id est, homo per Synechd. Sicut caro sæpe totum hominem significat, ùt Gen. 6. 12. *omnis caro corruperat viam suam*; Jo. 1. 14. *Verbum caro*, id est, homo, *factum est*; Is. 40. 6. *omnis caro fœnum*; ubi nota, Scripturam uti nomine animæ, cùm actum animæ, vel dignitatis habetur ratio; carnis verò, cùm hominis vilitatem spectat. Corn. à Lap. hic.

Pellem pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua. Job. 2. 4. q. d. Non parcus est homo pro anima salvanda, imò pro illa dabit divitias, & ipsum sanguinem Baeza tr. 3. l. 14. c. 11. §. 7. Dilectissimam esse animam suam homini, etiam diabolus non negavit. Et quia avertere omnino cunctos ab affectu animarum suarum nititur; idem tamen charissimas esse debere cunctis suas animas confitetur. Salvianus ad Eccles. Cathol. l. 3.

Visitans speciem tuam non peccabis. Job. 5. 24. Animæ tuæ speciem sæpius introspicias, & ità custoditus protectione misericordiæ illius, non peccabis. V. Beda hic.

Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. Matth. 10 30. S. Ambros. s. 26. Si capillorum nostrorum meminit, multò magis animarum nostrarum; per numerum enim curam circa nos cognoscimus: nemo enim numerat, nisi quod vult diligentiùs custodire.

Quemadmodum *gaudium est in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente*, Luc. 15. 10. ità tristitia multa est, & luctus, super una anima, quæ excidit vita æternâ. S. Macarius hom. 15.

Ex Patribus, & aliis.

Nihil quietiùs, nihil puriùs, nihil denique pulchriùs, eâ mente esse debet, quæ in Dei habitaculum præparanda est; quem non auro templa fulgentia, non gemmis altaria distincta, delectant, sed anima ornata virtutibus. S. Hier. ep. 14. ad Paulinum de instit. Monach. Imperet anima nostra, serviat corpus; & statim veniet Christus, & habitabit in nobis. Id. in Ps. 76.

Quid eorum, quæ in faciem lucent, si internæ cujuspiam sanctæ animæ pulchritudini comparetur; non vile, ac fœdum, recto apparent æstimatori? S. Bern. s. 27. in Cant.

Totus iste Mundus ad pretium unius animæ æstimari non potest: non enim pro toto Mundo Deus animam suam dare voluit, quam pro anima humana dedit. Id. lib. de anima c. 3. Nobilem hospitem habes, ô caro, nobilem valdè! & tota salus tua pendet de ejus salute. Id. s. 6. de triplici adv.

Magna res est anima, quæ Christi sanguine redempta est! gravis animæ casus, qui non nisi Christi cruce potuit reparari. Id. ep. 54.

Beata illa, & sempiterna Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, unus Deus scilicet, summa potentia summa sapientia, summa benignitas, creavit quandam trinitatem ad imaginem, & similitudinem suam; animam videlicet rationalem, quæ in eo præfert vestigium illius summæ Trinitatis; quod ex memoria, ratione, & voluntate, consistit. Id. s. 1. in parvis.

Vis scire, quantum sit pretium animarum? redempturus eam Unigenitus non Mundum dedit, non hominem, non terram, non mare, sed suum pretiosum sanguinem. Vidisti magnitudinem pretii? quando erga eam tanti emptam perdideris, quomodo poteris eam deinceps emere? S. Chrysost. in Ps. 48.

Hæc priùs erat filia dæmonum, filia terræ, ipsâ tellure indigna: eadem nunc facta est filia Regis. Hoc ut esset, voluit, qui flagrabat ejus amore. Qui enim amat, non magnoperè observat modum; qui amat, non perspicit deformitatem. S. Chrysost. in Ps. 44. in illud: audi filia.

Nihil est, quod animæ possit æquiparari, nè universus quidem Mundus. Itaque si immensas eroges pecunias pauperibus; plus tamen effeceris, si unam converteris animam. Id. hom. 3. in 1. Cor.

Animam tuam deploro, numerosissimis, adeóque innumeris, populis adæquatam dignitatè; imò multis nominibus digniorem. Id. Paræneti ad Theodor. lapsum.

Licèt anima unius naturæ, tres tamen in se dignitates habet, id est, intellectum, voluntatem, & memoriam. S. Ambr. l. de dign. humanæ condit. c. 2.

Rerum omnium cursus obsequiis corporis, animarum constat imperiô. Ennod. l. 6. ep. 3.

Rationalis spiritus, est imago summa Trinitatis; ut, sicut Deus est trinus, & unus; ità anima, cùm sit una, habet tres potentias, quibus capax est Dei, scilicet rationem, memoriam, & voluntatem. S. Bonav. de renovat. mentis parte 1. c. 10.

Si pro una tantùm anima totum, quod est in Mundo, appendas, aurum, argentum, metallaque cætera, margaritas omnes, prædia, possessiones, palatia, urbes, castra, ipsumque Mundum; nihil in ejus comparatione dedisti. S. Laur. Just. serm. in festo S. Thom. Apost.

Anima regium quid præsefert ex eo, quòd liberô voluntatis arbitriô utitur, pro purpura virtutem induta, quod omnium indumentorum est maximè regium; pro sceptro verò immortalitatis beatitudine nixa; pro diademate justitiæ coronâ honestata. Isid. Clarius l. 1. or. or. 8.

Anima hominis, facta ad imaginem Dei, est pretiosissima; plus quàm capilli virginis, vel lac, seu vera crux, vel aliquod corporale. Si magnum peccatum esset, projicere capillos Christi, vel lac, vel crucem Christi, in sterquilinium; quantò magis de anima, quando

projicitur in latrinam luxuriæ, est majus peccatum. S. Vinc. Ferr. S. 3. intrà octav. S. Dominici.

Si videres unam animam sinè turpitudine, & maculâ peccati; transires sic mille annis, quòd nunquam velles comedere, nec bibere. Id. serm. Sabb. post Oculi.

Si formarentur tot empyrii cœli, quot sunt aquarum guttæ, quot sunt grana arenæ maris, quot sunt etiam stellæ maris; omnis pulchritudo eorum simul sumpta non posset æquari pulchritudinis unius animæ. Tanta est excellentia ejus. S. Bernardinus, Sen. s. 51. Artic. 1.

Anima Christiana, baptismi trinâ immersione, ad plenum, tam ab originali, quàm actuali peccato, purificata; mensa Domini est purissima. Ad hanc enim, superborum regum, & omnium prædivitum mensis despectis, accedit Dominus; ut reficiat, & reficiatur; ut ministret, & ministretur. Petr. Cell. l. de panib. c. 9.

§. III.

Anima quantùm à Deo, & Christo, æstimetur.

Ex Veteri.

Non negabis mercedem indigentis pauperis, sed eâdem die reddes ei mercedem laboris. Deut. 24. 14. Christus est indigens, & pauper, qui pro nobis in passione laboravit: cui reddere debemus eâdem die, id est, in hac vita, pretium laboris sui; id est, nosmetipsos. Hugo Card. in Prov. cap. 3.

Audi filia. Ps. 44. 11. Hæc priùs erat filia dæmonum, filia terræ, ipsâ tellure indigna; eadem nunc facta est filia Regis. Hoc ut esset, voluit, qui flagrabat ejus amore. &c. S. Chrysost. hom. in Eutropium, & illud Ps. astitit regina.

Si ignoras &c. Cant. 1. 7. An ignoras, quia tu es meus meridies? nosce teipsam, & in te invenies me: quia in te cubo, & pasco. Lud. de Ponte hic.

Quia amore langveo. Cant. 2. 5. S. Greg. vertit: ***vulnerata sum à dilectione.*** Ostendit hac oratione telum, quod cordi altè insidet. Qui autem telum jaculatur, est dilectio, seu charitas. Quæ paulò antè facta est scopus, nunc seipsam aspicit in manibus sagittarii. ***Læva ejus sub capite meo*** ; quia arcus tenditur, & dextera illius amplexabitur me, quâ telum dirigit. Tanquam sponsam sursum deducens ad participationem æternitatis. S. Greg. Nyss. hic. hom. 4.

Ecce merces ejus cum eo. Is. 40. 10. q. d. Christus semper præ oculis habebit mercedem sibi à Patre paratam; scilicet quòd pro mercede obitæ mortis habebit dominium in omnes gentes juxta Ps. 2. 8. ***postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.*** Merces ergo Christi sunt fideles, quos, quasi oves, ei Pater pro mercede tradidit. Corn. à Lap. hîc.

Si bonum est in oculis vestris afferte mercedem meam. Zach. 11. 12. Scilicet animas vestras, pro quibus mortuus sum. Et addit: ***Si non, quiescite.*** q. d. Nolite me ampliùs crucifigere. Hugo Card. in Ps. 108.

Ex Novo.

In manus tuas commendo spiritum meum. Luc. 23. 46. Sensu hujusmodi Christus orat, velut corporis Ecclesiæ cum ipso Capite Christo esset anima una, seu spiritus unus; ut amoris ejus vehementia unione charitatis, & fidei Sacramentò mysteriis, dicat Christus Patri de spiritibus omnibus sibi adhærentibus in veritate, quasi de Spiritu uno: ***commendo spiritum meum.*** Sim. de Cassia l. 13. v. 46. Consideremus Christi amorem, quem nobis Christus moriendo monstravit. Ait enim: ***Pater, in manus tuas &c.*** In hoc enim omnium Electorum suorum spiritum commendavit, & redidit Deo Patri: in anima enim Christi unitâ per omnia Dei tati, certâ notitiâ scriptæ erant omnes animæ suô sanguine redimendæ; quas, ùt animam suam, ad æternam gloriam dirigebat; pro quibus in lacrymis, & clamore valido, ***exauditus est pro sua reverentia:*** has siquidem Patri, animam suam recommendans, in ipsâ omnes Patri suo recommendabat; atque omnes salvandas animas, velut suam unam animam fecit: facit enim altissima charitas, quod est alterius, esse suum. S. Bern. Sen. t. 1. s. 55. parte 2. O quantô labore, & quàm ferventi amore, quæsivit animam amorosus JEsus! Virginis uterum vix egressus, & dilectam animam more infantium vocat A! A! A! Anima mea! anima mea! anima mea! te quæro! pro te inveniendâ hanc peregrinationem assumo. Id. Artic. 2. serm. 51.

Pater, in manus tuas &c. Luc. 23. 46. hæc quoque Christi commendatio in animarum nostrarum commodum cedebat: quippe quas ille à corpore, quod inhabitaverant, absolutas, quasi quoddam depositum, in Dei viventis manus eâ oratione tradebat. Victor Antioch. in c. 15. Marci.

Nuptiæ factæ sunt. Joan. 2. 1. Unde tibi, ô humana anima! unde tibi tam inæstimabilis gloria? ut ejus sponsa merearis esse, in quem desiderant Angeli prospicere? S. Bern. s. 2. de mut. aquæ in vinum.

Fatigatus JEsus ex itinere. Joan. 4. 6. Nunquid Dei virtus poterat fatigari? non utique; sed fatigabatur, quòd fidelem populum invenire non poterat. Tunc ergo fatigatur Christus, quando nullam virtutem in suo populo recognoscit; hodieque fatigat illum infirmitas nostra. S. Aug. s. 92. de temp. Sylv. in Joan. 4. Fatigatur, quia ad dilectam animam Samaritanæ properabat. Escob. l. 3. obs. 1.

Ego sum via. Joan. 14. 6. Jo. Raulinus s. 23. de Sanctis: attende, quòd Christus se non ductorem viæ, sed ipsam viam appellavit; ut videas, quò se Christus dejiciat amore animarum.

rum. Via hominem in terminum ducit, sed quantô suô dispendiô? ab omnibus calcatur, proteritur Did. Niss. D. 2. Pent.

Egressus trans torrentem Cedron. Jo. 18. 1. Animam quærens ingreditur hortum; orat, laborat; & sudore sanguineô madefactus in agonia supplicat æterno Patri animam invenire. Fluic sangvis pro te abluendâ, anima mea! Apertæ sunt cataractæ cœli, ut inundet diluvium gratiæ ad animæ crimina suffocanda. Id. ibid.

Formam servi accipiens. Philipp. 2. 7. Non servus servorum Dei, sicut Papa, sed servus servorum diaboli factus est, serviens in fimo peccatorum expurgando. *Servire me fecisti in peccatis tuis.* Is. 43. 24. Servivit autem nobis non unô annô, sed usque ad mortem. Unde nefas est, fraudare eum mercede suâ, id est, animâ tuâ, pro quâ servivit. S. Bonav. 7. D. 1. adv.

Ex Patribus, & aliis.

Quid animas hominum, nisi cibum Domini dixerimus; quæ ad hoc sunt conditæ, ut in ejus corpore trajiciantur, id est, ut in æternæ gloriæ augmentum tendant. S. Greg. hom. 17. in Evang.

S. Ephrem de Compunct. s. 3. Christum, sicut & alibi sæpe, vocat animarum amatorem.

Christus venit ad forum hujus Mundi, ad emendum animas pretiô sangvinis. S. Vinc. Ferr. s. 3. de Nat. B. Virg.

Videtur, quòd Christus in sua circumcisione tenuerit modum magni mercatoris venientis ad feriam, pro emendo pretiosas merces; quas non solvit, sed dat signum, vel arrham; deinde tempore statutô solvit totum pretium. Ità fecit D. N. I. C. qui venit de cœlo in terram, in quam intravit in die Nativitatis ad emendum pretiosas margaritas, id est, animas, dicens Mundo: *da mihi animas, cætera tolle tibi.* Gen. 14. 21. Id. in festo Circumc. Dom.

§. IV.

Animæ æstimatio, cura, custodia.

Ex Veteri.

PRopitius sit mihi Dominus: 3. Reg. 21. 3. Vinea est anima, quæ est tota hæreditas nostra; quare cave, ne illam vili pretiô voluptatis, vel honoris vendas diabolô, morti, gehennæ. Corn. à Lap. hîc.

Vir erat &c. Job. 1. 1. B. Job de virtute, & fortitudine, animi contra tentationes, quas, diabolô instigante, sustinuit, *vir* appellatus est. V. Beda. in Job. 1.

Quare animam meam porto in manibus meis? Job. 13. 14. id est, nulla est ratio, quare salutem animæ meæ parvipendam: illud enim, quod in manibus portatur, de facili non amittitur. Unde videtur, quòd ejus amissio non multùm timeatur: quæ enim aliquis amittere timet, diligenter abscondit. S. Thom. hic lect. 2.

Erue à framea Deus! animam meam, & de manu canis unicam meam. Ps. 21. 21. Scilicet animam suam. *Unicam meam*, S. Hier. *solitariam meam.* Sept. *unigenitam.* Anima unigenita, primogenita est, ut prima omnium sit in pretio, amore, & oculis; ut illi, & pro illius honore, salute, curâ, labores, & sudores, vita, mórsque hominis, tanquam filio unicô, & hærede, à patre amantissimo impendatur. Sed longè fit aliter: nihil enim tam solitarium, orbatum omni ope; nihil æquè à sensu, memoriâ, cogitatione, à curâ, & studio, alienum; quàm anima sua cuique nostrum est. Benedict. Fernandius in Gen. 1. s. 3.

Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me; tribulationem, & dolorem inveni. Psalm 114. 3. Quid inter has angustias dicit? hoc tantùm inclamat: *ô Domine, libera animam meam!* S. Chrysost. vidisti sapientem animam, quomodo, relictis omnibus, quæ ad hanc vitam pertinent, unum tantùm petiit; ut maneat anima illæsa, & nihil patiatur eorum, quæ illam lædant. Did. Niss. fer. 6. post. D. 3. Quadrag. §. 4.

Anima mea in manibus meis semper. Ps. 118. 109. Sicut, quod in manibus nostris tenemus, non facilè obliviscimur; sic nunquam obliviscamur negotium animarum nostrarum; & illa cura principaliter vigeat in cordibus nostris. S. Bern. s. 3. de Vigil. Nativ.

Ex Novo.

Accessit ad eum Centurio rogans eum. Matth. 8. 5. Ille pretiosus est Domino suo servus, qui magnô pretiô emptus sic fideliter servit, sic res Domini servat; ut pretiô dignas reddat Domino usuras. Quis vilior, quàm qui nihil proficit, licèt mille aureis constiterit. Euseb. Emiss hom. 1. de Symbolo: ille pro commissâ nobis salute rationem exacturus est, qui pro nostra redemptione damnatus est. Qui tantùm contulit, scit, quantùm reposcat. Novit, quanti ei constiterit homo suus; non ergo viles nobis simus, qui tam pretiosi Deo fuimus; nihil ille à nobis abjectum, nihil mediocre suscipit; vult consentire cum generositate pretii dignitatem redempti. Baeza t. 2. l. 9. c. 3. §. 3.

Quid hic statis totâ die otiosi? Matth. 20. 6. Non negotiosi. Est magnum negotium, quô nullum in hac vita majus, & præclarius, vineæ nostræ; id est, animæ cultura, & salus. Barradius hîc. Omnî vigilantiâ culturæ vineæ, id est, animæ nostræ, vacandum docet paterfamilias, qui ad colendam vineam summam vigilantiam adhibuit. Quod illi è somno excitato primùm occurrit, vinea est, mox è lecto surrexit, domô exivit, in forum abiit, quærens operarios. Nec hoc satis; *egressus circa horam tertiam &c.* Discat Christianus ab hoc patrefamilias diligentiam, & vigilantiam, quam vineæ, id est, animæ suæ, adhibere debet. Hoc negotium primô manè, cùm expergiscitur, primum veniat in mentem: *vinea mea coram me est.* Cant. 8. 12. *Anima mea in manibus*

bus meis semper. Operarii in hanc vineam vocandi: primò manè voca considerationem rerum æternarum. Hic operarius eximius vineæ, qui illam sylvescere non patitur: *cogitavi dies antiquos*, Ps. 76. 6. antiquos illos sanctos, antiquas virtutes. Secundus operarius lectio sacrorum librorum. Tertius operarius confessio: hæc vineam putat, crimina amputans. Quartus operarius Communio. Quintus custodia Angelorum, & auxilium Christi; sinè quô nihil possumus. Barrad. ib.

Cujus est hæc imago? Matth. 22. 20. oportebit intergiversabiliter omnem animam in judicio exhiberi discutiendam, si immaculata servata est, si aliam impressionem accepit; si, ubi, quando, quâ causâ, quô scalprô; à quo, aliam malæ artis impressionem accepit. Et si abolita est illa scriptura naturalis, & originalis justitiæ, quæ non atramentô, aut aliquô stylô, sed divinâ virtute scripta fuit in cordibus humanis. Sim. de Cass. l. 11. c. 51. Reddamus Deo imaginem suam, reddamus Deo animas nostras; nihil charius habemus: hoc igitur tributum solvere debemus. S. Eusеb. Emiss. Dom. 23. post Pent.

Stupebant super prudentia ejus Luc. 2. 47. hortabatur non ad quævis promiscuè, sed ad cœlestia, & animæ salutaria; perfidisque, & obstinatis peccatoribus imperterritè supplicia comminabatur. Victor Antioch. hic.

Unica filia erat ei, & hæc moriebatur. Luc. 8. 42. Barrad. Habet quivis homo filiam dilectam, & unicam, scilicet animam suam. Dementiæ ergo argueris, qui tam segniter unicam custodis. Escobar t. 1. mir. Christi. parte 4. observ. 2.

Permitte mihi primùm ire, & sepelire patrem meum. Luc. 9. 59. Summa vitæ humanæ incertitudo nec minimam morulam admittit, quò tardes ad Deum venire. Quid agis homo? Deum sequi vis, & primùm domum abis? Unde scis, an revertendi tempus aderit? vis domesticas res disponere; habesne diem crastinum? Ezechias jubetur domui disponere, Is. 38. propter instantem mortem; ille autem, domum oblitus, hoc agit, ut Deum oret. v. 2. Baeza. t. 2. l. 6. c. 4. §. 7.

Intravit JESUS in quoddam Castellum. Luc. 10. 38. Esto & tu Castellum, ut intret in te JEsus. Castellum fortissimum debet esse anima, quam Jesus inhabitat. S. Thom. Vill. de Ass. Virg.

Sedens secùs pedes Domini. &c Luc. 10. 39. Intrat Dominus fatigatus ex itinere, & fame confectus: Maria autem de necessario victu divino Magistro non prospicit, secùs pedes illius sedet, ut Verbum ejus audiat. Magna quippe res est, & animam sui oblivisci, & Mundi, coram Deo. Sic mulier illa Samaritana juxta fontem eloquiô Domini absorpta, hydriæ, & aquæ, oblita est. Jo. 4. 28. Sed magis absorpta erat Maria: quia Dei, coram ipsô Deo, absorpta est. Aspice Sancta mulier, quòd ille fame affligitur, qui Angelos pascit! fameat ille, ut salver ego. Ecce quantæ curæ sit. D. Magdalenæ anima sua! Philipp. Diez. conc. 2. in Ass. Virg.

Cùm fortis armatus custodit atrium suum. Luc. 11. 21. Gilbert. s. 16. in Cant. *En lectulum Salomonis 60. ambiunt.* Cant. 3. 7. & in Evangelio habes: *cùm fortis armatus custodit atrium suum.* Uberior hîc commemoratur custodia, quia uberior est gratia lectuli, quàm atrii; & sponsæ sollicitudo major, quàm possessionis. Sylveira hîc. quæst. 20.

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum. Luc. 16. 1. Animam nostram, quasi villam suam nobis dignatus est committere Deus, ut illam omni studiô debeamus excolere. S. Cæsar. Arelat. hom. 20.

Anima mea habes multa bona posita. Luc. 12. 25. Amat animam suam, qui, quantum in deliciis, tantùm in vitiis, fovet præsentem vitam suam, qui sibi blanditur; qui etiam malam defendit vitam suam; qui dicit cum stulto divite: *anima mea &c.* Iste ergo *perdet eam*: nocte enim, id est, tempore, vel horâ, quam ignorat, repetent eam. E contra odit animam suam, qui abhorret, qualem fuisse meminit præteritam vitam suam; qui conversus ingemiscit, & seipsum punit per pœnitentiam. Iste *in vitam æternam custodit eam.* S. Rupert. Abb. l. 1. in Deut. c. 24.

Ex Patribus.

Pretiosa vestis timidiùs custoditur, majorî sollicitudine possidetur; grandi curâ, magna, quæ sunt, custodiuntur. S. Cyprianus lib. de mortalit.

Primas apud nos curas, quæ prima habentur, obtineant; summasque sibi solicitudinis partes salus quæ summa est, vendicet. S. Eucher. epist. parænet. ad Valerian. cogn. suum. Chariores nobis nos debemus esse, quàm nostra sunt. Id. hom. 2. in Natali Ecclesiæ.

Unius animæ perditio tantam habet jacturam, ut nulla ratio possit æstimare. Etenim si unius animæ salus tanti est, ut ob hanc Filius Dei fieret homo, tantaque pateretur; perditio, cogita, quantam conciliabit pœnam? S. Chrysost. hom. 3. in Acta Apost.

Pecuniam qui amisit, aliam pro amissa potest afferre; similiter qui ædes, qui servos, qui cætera hujusmodi, amisit: animam verò si perdas, aliam pro ea dare nunquam poteris. Sed si rex orbis, atque Dominus, esses; si omnia, quæ in orbe sunt, & ipsum orbem offerres, non poteris animam eruere unam; Id. hom. 56. in Matth. 16.

Quæ oratio, quæ merces; quantum honorem Deus humano generi exhibuit, mirificum profectò & admirandum explicare poterit! quis Angelus? quis archangelus? nihil quod in cœlis est, nihil quod in terra. Et profectò in hoc quoque Domini videre licet benignitatem; qui, cùm nemine nostrûm indigeat, referri sibi tamen vicem dicit, cùm animam nostram non neglexerimus. Id. hom. 10. in Jo.

Nullô

Nullô pactô simul stare possunt, & argenti, & animæ, amor. Id. in 1. Corinth. c. 10. hom. 23. Omnia nobis duplicia dedit Deus: duos oculos, duas aures, duas manus, duos pedes; ut, si alterum horum læsum sit, alterô indigentiam relevemus. Animam verò unam nobis dedit; quam si perdiderimus, quonam vivemus? Id. or. de anima.

Vitam curemus nostram, & neque circa pecunias studeamus, quæ pereunt, neque circa gloriam, quæ extinguitur; non circa corpus, quod senescit; non circa pulchritudinem, quæ marcescit, non circa delicias, quæ defluunt: sed circa animam omnem curam impendamus, & hanc omni curemus modô. Idem hom. 8. ad pop.

Impius est, qui animæ suæ pro suis parentibus est crudelis; majoremque temeritatem hac nemo habet, quàm ut animam suam ponat ità periculosè quis pro amicis suis. Petr. Blesens. ep. 11. ad Cler. ingress. relig. tardantem.

Codicis divini phrasis est: posuit animam suam in manu sua; id est, in summum se discrimen objecit. At commendare, & ponere animam suam in manus Dei, summæ securitatis. Drexelius de Christo moriente, parte 3. c. 6. §. 7.

§. V.

Animæ cura præ corpore esse debet.

Ex Veteri.

Immisit D. Deus soporem in Adam &c. Gen. 2. 21. Dum mulier ei in auxilium rei familiaris datur, prima de anima cura, secunda de corpore. Sylv. in Luc. 6.

Cumque cognovissent, se esse nudos, consuerunt folia ficus. Gen. 3. 7. Plus inhiant homines divitiis, quàm criminibus extirpandis. Primi parentes delicti rei delentne criminibus culpam? curántne animæ medelam? *cùm cognovissent &c.* Corporis nuditatem tegere laborârunt, nuditatis animæ non meminerunt: prima studia non animæ dicantur cultui, sed corporis ornamento. Naxera in Jos. 12. §. 3.

Divisitque filios Liæ &c. Gen. 33. 2. Ancillis præeuntibus Rachelem, & Josephum, ultimô sistit locô Jacob: quia, ut ait Oleaster, commune, & naturale est, ut quæ minùs diligimus, priùs periculis exponamus; sicut hîc Jacob ancillas, & liberos præmisit. Ludov. Alvarez in Joseph. Illustr. Illust. 4.

Erant omnes animæ. Exodi 1. 5. Nota: Dominus homines vocat animas potius, quàm corpora: per hoc insinuans; curam animarum potiùs, quàm corporum, esse gerendam. Unde Dominus primò venit propter animas, secundò propter corpora reformanda venturus. Hugo Card. hîc.

Israelitæ percussi à serpentibus æneum serpentem aspexerunt, Num. 21. 9. nec ullus adeò sciolus aut superbus, qui in illo scandalizetur, & nolit ab eo salutem sperare. Ponitur eidem populo Filius Dei in cruce exaltatus; quem si suspiciant, veram, & æternam salutem habeant; Quid nunc Judæis crux Christi? S. Paulus respondet: *Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* 1. Cor. 1. 23. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. § 38.

Salomon septem annis ædificavit templum, 13. regiæ domui impendit 3. Reg. 6. 1. Josephus l. 8. antiq. c. 2. absolutâ templi fabricâ, quæ septenniô durávit, Regiæ structuram est aggressus; quam vix decimo tertio annô consummavit. Cur amplissimo templo ædificando non tot annos insumpsit, quot regiæ domui exstruendæ? quia primò curæ spirituali totus conatus animi erat impendendus; extructionem autem domûs ad proprium usum quasi accessorium rex sapientissimus deputavit. Escobar t. 3. colloq. Chr. obs. 4.

Extende paululùm manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Job. 1. 11. Pro certo habebat Sathanas Jobi virtutem mox casuram, ubi bonorum temporalium, quibus innitebatur, affluentia tolleretur. Deinde jacturam bonorum omnium, quæ possidebat, significat fieri tantùm ex levi, pauculâque Dei manûs extensione, & attactione. Istàne leviter, & paululum extendere manum, & tangere, vocas extrema illa Jobi damna, quæ Dei facultate tibi concessâ patrâsti? *paululùm* vocas, extendere, tangere, boves, asinas, jumenta omnia à Sabæis abacta? &c. S. Greg. quæcunque externa mala inferat Sathanas, parvi æstimat, nisi animam læserit; Et reipsâ vetissimè dictum est: levia sunt, paucula sunt, nulla, & nihili, quæcunque in Mundo pretiosa, grandia, summa, dicuntur; eorumque quæstus, aut damnum nihil est; animæ verò lucrum, aut dispendium solum, & verum, & magnum, æstimari debet: Benedict. Fernandius in Gen. 2. sect. 8.

Dominus susceptor est animæ meæ. Ps. 53. 6. Intuere, quia dicit *animæ meæ*: ut, etsi corpus periculis exponitur, animæ tamen salus illæsa servetur. Cassiodor. hîc.

Justorum animæ in Dei manu sunt, & non tanget illos tormentum mortis. Sap. 3. 1. Vel, ùt alia lectio habet, *tormentum malitiæ*, id est, peccati. Deus animas quidem Electorum, quò eas tueatur, manu tenet; non autem corpora. Et hæc quidem affligi sinit; illas autem ab omni discrimine præstat immunes: quod exemplô Job probatur; in cujus quidem bona, & corpus, Sathanæ potestatem dedit; animam verò ab omni casu tutatus est. *Animam illius serva.* Job. 2. 6. Petr. Bessæus D. 2. adv.

Deus noster, quem colimus-potest eripere nos-quòd si autem noluerit &c. Dan. 3. 17. 18. q. d. ardeat corpus, modò pietas in Deum integra maneat, nec extinguatur. Escob. t. 1. mir. Chr. l. 5. sect. 4. Observ. 4.

Laudaverunt Deum, quia in ea non esset inventa res turpis. Dan. 13. 63. Notat S. Hier. quòd parentes, unaque maritus Susannæ, tantùm laudâsse Deum feruntur, quòd *non esset inventa res turpis in illa.* Cur non agunt gratias, quòd à lapidibus, & morte, servârit? Ratio est: quòd saxa corpori pœnam, adulterium noxam animæ inferret: quia justi animarum ornamenta spectant. Did. Niss. s. 2. in die Cin. §. 2.

Ex Novo.

Quærite primùm regnum Dei. Matth. 6. 33. Prima sit nobis animæ cura, corporis accessoria. De studio, quô animæ necessaria procuranda, dicebat: *quærite*, q. d. magnam sollicitudinem, ingenii totam aciem in eam rem vertite. De corpore verò ait: *nolite solliciti esse.* Didacus Niss. D. 14. Pent. §. 5.

Tetigit eum, dicens. Matth. 8. 3. Lepra corporis vel levi attactu divinæ manûs fugatur; non sic maculæ animæ; egent ferrô, & igne. Recedunt jussu Domini sæpe morbi è corpore; sinè cooperatione hominis non sic morbi animæ. Baeza. t. 2. l. 9. c. 4 §. 14.

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9. 2. Priùs Dominus ægrum liberavit à crimine, quàm à langvore: augustius namque Dei beneficium est, nos à peccato eripere, quàm à cunctis corporis tribulationibus. Escob. t. 1. mir. Chr. obs. 4. Tantisper dilaturus Dominus paralyticum curare his illum verbis delinit: magnum enim est beneficium, si à peccatis liberemur, etiamsi in doloribus, & morbis relinquamur. Baeza. t. 2. l. 9. c. 1. §. 7. Non pro peccatis remittendis, sed pro sanitate corporis, paralyticus inferebatur. Sed Christus semper superbonus, & meliora exhibet petentibus, quàm rogatus; & ex fide inferentium priùs sanavit animam, quàm donâsset corpori petitam sanitatem: ut ostenderetur, priùs animarum, quàm corporum, quærendam esse salutem. Sim. de Cassia l. 5. c. 17.

Estote prudentes sicut serpentes. Matth. 10. 16. Serpens pro capite totum corpus objicit fustibus, & gladiis; ità & tu, ô Christiane, pro animæ salute, totum corpus, opes, & famam objice. Corn. à Lap. in Prov. 1. 4.

Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. Matth. 10. 30. S. Ambr. s. 26. Quomodo potest, fratres, obliviscí nostri Deus, qui etiam capillos capitis nostri in Evangelio apud se dicit esse numeratos? Si enim capillorum nostrorum meminit, multò magis nostrarum animarum. Per numerum enim curam circa nos, sollicitudinemque cognoscimus: nemo enim numerat, nisi quod vult diligentiùs custodire; nemo numerat, nisi qui veretur, nè fraudem circa numerum patiatur. Pastor, ut salvum habeat gregem, frequenter numerat. Denique Dominus, qui est bonus pastor, cùm una ovicula de centum aberrâsset, recurrens ad numerum, propriis eam ad gregem humeris reportavit. de Pinna in Eccl. Ethol. 214.

Et invenietis requiem animabus vestris. Matth. 11. 29. Non dixit, corporibus; nam in hac vita lex Christi maximè quietem affert animæ; & quia, ut ait S. Paschasius l. 6. in Matth. in præsentiarum corpora cruciantur, ut animæ à vitiis requiescant. Sylv. hic.

Erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo. Marci 1. 23. Quia divina Bonitas misereri non desinit, nec continet ira misericordias suas; filium suum misit in terras, ut passiones humani generis, quas neque natura, vel ars, poterant suâ virtute curare, divinâ, & supernaturali virtute depelleret: ut ostenderet, quid in animabus facturus erat, qui sic corpora refovebat. Sim. de Cass. l. 5. c. 8.

Non totis manibus manducare. Marci 7. 2. Nihil ad cultum corporis, nil alienis oculis placitum, suos discipulos Christus docuerat; sed omnem mundi corporis contemptum, regni cœlorum urbanitatem, docebat JEsus; & animarum nitidatem, non corporum baptizmata, prædicabat. Id. l. 11. c. 21.

Qui venerant, ut audirent eum, & sanarentur à langvoribus suis. Luc. 6. 18. Theophyl. venerunt, ut audirent eum, quod ad animæ curam pertinet; & sanarentur à morbis suis, hoc de corpore dicit apud. Sylv. hic.

Cùm fortis armatus custodit atrium. Luc. 11. 21. Lectulum Salomonis 60. fortes ambiunt. Per atrium significantur terrena, corpus &c. pedibus omnium transeuntium, ùt domûs atrium expositum. Lectulus autem animam significat. Did Niss. p. 2. l. 9. c. 3.

Epulabatur quotidie &c. Luc. 16. 19. S. Chrysost. hom. 1. de divite, & Lazaro: quotidiè purpura induebatur; anima verò ejus araneis refecta erat: unguenta spirabat; & fœtoris plenus erat: carnem saginabat ancillam; dominam autem animam fame confectam negligebat. Sylv. hîc.

O rem mirandam! quomodo omnes præsentibus rebus inhiant, & futurarum intelligentiam nunquam accipiunt; sed in corporeas quidem voluptates jugiter feruntur; animas verò fame tabescere sinunt. S. Chrysost. or. de anima.

Salva temetipsum, & nos. Luc. 23. 39. Salutem corporis miser ille gliscebat, nesciens, quantâ posset æternâ salute donari, & ex corporis pœna mereri, innocenti Dei Filio in patibulo sociatus, si à lumine fidei non fuisset aversus; &, cui collega in culpa, in pœna compar; in fidei virtute fuisset consimilis. Sim. de Cass. l. 13. v. 40.

Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi. Jo. 1. 29. Non dicit morbos corporis, non molestias carnis; sed peccatum, quod est morbus animæ, & corruptio mentis. S. Bern. s. de triplici adventu.

Abiit trans mare. Joan. 6. 1. Postquam Mundi fluctus tranaverimus, conviviô excipiemur in cœlo. Christus Dominus Animæ, præstantiori parti, verbi divini cibum priùs impertivit; *cæpit illos docere multa.* Marci 6. 34. *Loquebatur illis de regno Dei.* Luc. 9. 11. tum escam dedit. Tu quoque priùs, quæ spiritûs sunt, postea quæ corporis sunt, negotia age. Barrad. D. 4. Quadr. t. 2. l. 10. c. 2.

Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducâstis ex panibus. Jo. 6. 26. Aug. tr. 15. in Jo. propter carnem me quæritis, non propter spiritum. Quàm multi quærunt Jesum, nisi ut illis faciat benè secundùm tempus. Vix quæritur Jesus propter Jesum. Syl. hic.

Dilu-

Diluculo venit in templum. Joan. 8. 2. In templo animarum tractantur negotia; docemur, primam semper animæ habendam curam, & primùm regnum Dei quærere. Did. Niss. f. 6. post D. 3. Quadrag.

Scio, quia resurget. Jo. 11. 24. S. Chrysol. s. 63. Qui ad Lazarum venerat, quid sic occupatur in Martha? ut antè ista in fide resurgeret, quàm ille resuscitaretur in carne. Priùs curabat bonum animæ, quàm corporis. Idem ibid.

Pertransiit benefaciendo. Act. 10. 38. Et apud Samaritanam JEsus meus sedet. Jo. 4. 6. hic sedet, illic pertransit. In Samaritana negotium erat de spirituali vita animæ, cui Christus ob infinitam suam Bonitatem maximè intendit; ideoque pro illa sedet, & multa opera impendit. In aliis verò spectabatur solùm corporalis sanitas; ideo de illis velut transitoriè agebat Sylv. hic.

Vincula, & tribulationes Jerosolymis me manent; sed nihil horum vereor, nec facio animam meam, id est, vitam corporalem, pretiosiorem, quàm me, id est, vitam meam spiritualem. Act. 20. 24. Joan. Germiniani l. 8. c. 8.

Octo animæ salvæ factæ sunt. 1. Petri 3. 20. Arca illa typus Ecclesiæ fuerat. Nota emphasim S. Petri, *octo animæ.* Quasi dicat, in illa arca, diluvii tempore, non corpora, sed animas fuisse, hoc est, sola officia, & studia animarum, non corporum viguisse. Bened. Fernand. in c. 6. Gen. sect. 7.

Ex Patribus, & aliis.

Animus magis amandus, quàm corpus. Quid huic adversatur? sensus. Resistendum ergo sensibus totis animi viribus? liquet. Quid si sensibilia nimiùm delectent? fiat, ut non delectent. Unde fit? consuetudine iis carendi, appetendique meliora. S. Aug. ep. 151.

Non propterea Deus præsentem nobis vitam præstitit, non animam in hoc corpus infudit, ut hac tantùm fruamur vitâ; sed ut totis viribus ad futuram contendamus. Bruta præsenti duntaxat vitæ usui sunt; nos idcirco immortalem animam habemus, ut ad illius vitæ præparationem omnia moliamur. S. Chrysost. hom. 30. in Joan.

Vitam curemus nostram; & neque circa pecunias studeamus, quæ pereunt; neque circa gloriam, quæ extinguitur; neque circa corpus, quod senescit; non circa pulchritudinem, quæ marcescit; non circa delicias, quæ defluunt; sed circa animam, omnem curam impendamus, & hanc omni curemus modò. Id. hom. 8. ad pop. Antioch.

Mira imò miserabilis res. Infirmantur homines in corpore, & statim quærunt sollicitè remedia; infirmantur in anima, & gravissimè; & non quærunt remedia, sed dimittunt se sic ire ad mortem. B. Humbertus serm. 39. ad fratr. de ordine Theutonicor.

Si saucii, & morbos corporales depellere cupientes, nullis facultatibus parcimus, etiamsi indusium divendendum sit, ut ab infirmitate illa liberemur; multò magis animæ infirmitatem, & gravissima peccatorum vulnera curemus. Id. tom. 6. s. de verb. Apost.

Si rectè quidam, carnem hanc famulam, animam verò dominam esse, dixerunt; non oportet posteriore nos loco dominam ponere, ac famulam iniquò jure præferre. S. Eucherius ep. parænet. ad Valerian.

O mirabilis cæcitas hominis! qui cùm consistat ex anima, & carne; tanquam ex nobili, & ignobili; incorruptibili, & corruptibili: totum tempus suum expendit in provisione miserabilis suæ carnis; animam autem simpliciter negligit, nec de ipsa curat, acsi ipsa nihil esset. S. Bonav. stim. am. c. 1.

Hic est maximus mortalium error; quòd, cùm homo ex anima, & corpore constet, & nobilior multò, principaliorque hominis pars anima sit; hâc contemptâ, solis nutriendis, vegetandis, impingvandisque corporibus totâ vitâ incumbunt. S. Thom. Vill. s. D. 3. Quadrag.

Christus operatus est salutem nostram 33. annis. Quantùm verò temporis dabit resurrectioni corporum? *in momento, in ictu oculi.* 1. Cor. 15. 52. *Mortui resurgent incorrupti.* Nimirum animabus diu multumque vacandum, corpori obiter. Did Niss. D. 4. Pent. §. 5.

Cùm comederent panem, Prophetam Jesum vocabant, & regem facere volebant. Jo. 6. 14. Matth. 13. 55 indignati fabri filium dicunt. Et quidem videbantur indignari, quia de cœlis descendisse diceret. Non tamen hæc erat causa, sed quòd corpus non pasceret. Sylv. in Matth 28. q. 5.

§. VI.

Animam ciba.

Sicut adipe, & pingvedine repleatur anima mea. Ps. 62. 6. Pingvis anima esse non potest, nisi à Deo pasta nituerit. Sed pingvedo animæ, divinarum rerum scientia est, recta fides, in concessa patientia, & cætera, unde sæculi istius macies jejuna superatur. Cassiod. hic.

Tentaverunt Deum in cordibus suis, ut peterent escas animabus suis. Ps. 77. 18. In eo offenderunt, quòd animabus escas peterent corporales; nec unam corpori, & alteram animæ, mensam expeterent; sed una, eâdemque mensâ corporeâ, & corpus, & animam, vellent saginare. Id. ib.

Nonne anima plus est, quàm esca? Matth. 6. 25. Quàm improvidi sunt homines circa animæ bona, ut nihil non meditentur corporale, nihil, præter escas, requirant. Baeza tr. 3. l. 14. c. 9 §. 20.

Anima habes multa bona posita, requiesce, comede. Luc. 12. 19. Tam improvidus est erga bona animæ, ut escas corporeas animæ adscribat. Id.

Obliti sunt panes accipere. Matth. 16. 5. Id est, tunc adverterunt se ex oblivione non sumpsisse panes. Fortè tam occupati fuerunt circa cibum animæ, quòd corporalem cibum secum ferre obliti sunt. Dionys. Carthus. hic.

Sicut carni vestræ, nè deficiat, cibos quotidie præbetis; sic mentis vestræ quotidiana alimenta, bona sint opera. Cibò corpus pascitur, prò opere spiritus nutriatur. Quod morituræ carni

tribuitis, victuræ in perpetuum animæ non negetis. S. Greg. lib. 4. homiliar. hom. 4.

Ut caro mollibus, sic anima duris, nutritur; illam blanda refovent, hanc aspera exercent; illa delectationibus pascitur, hæc amaritudinibus vegetatur. Id. mor. l. 10. c. 13.

Anima tua vescatur, nè fame pereat. Da illi panem. Quem panem? inquis. Ipse tecum loquitur. Tu si audires, & intelligeres, & crederes Domino, ipse tibi diceret: *ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi.* S. Aug. de Verb. Dom. sec. Lucam serm. 30. ad finem.

Nonne, si dici ità potest, muti animalis vox ista est: *anima habes multa bona &c.* Luc. 12. 19. Si enim porcinam animam habuisset, quid ei aliud, quàm manducandi, & bibendi, bona nuntiare debuerat? nunc autem ità totus animalis homo est, & totus carneus; ut animam suam carnalibus, & corruptibilibus escis existimet esse pascendam & ea, quæ in secessum eguntur, animæ præparat ad utendum: Cujus utique naturæ talis est, ut virtutibus alatur, ut verbo Dei saginetur; ut intellectibus piis, & religiosis disciplinis, atque exercitiis excolatur. S. Ambr. s. 81. de hom. divite.

Vis deliciari? animam pasce; trade ipsi cibos, quorum consuetudinem habet. S. Chrysost. ad pop. Antioch. h. 54.

Animæ 7. opera misericordiæ exhibe. Ciba cibo Scripturarum: liber apertus est mensa, ibi comedit anima legendo, & contemplando. Item audiendo sermones anima cibatur: prædicator est cocus, & servitor ministrans vobis, quæ paravit in coquina Spiritûs Sancti. Pota lacrymis Collige peregrinam, nè se distrahat negotiis sæcularibus. Redime captivam, quia multis debitis obligata. Vesti nudam virtutibus. Visita infirmam, examinando, quomodo expendisti diem? Sepeli mortuam. Nobilissima sepultura animarum, vulnera Christi, per contemplationem. Is. 22. 16. *excidisti tibi sepulchrum.* S. Vinc. Ferr. D. 4. post Trinit. s. 3. Vide plura tit. Fides, Opera, Oratio, Verbum Dei.

§. VII.

Anima negligitur à multis.

Ex Veteri, & Novo.

Appositus est ei panis in conspectu ejus. Gen. 24. 33. & ait, *non comedam, donec loquar sermones meos.* Vide locum. Cur Eliezer non cessavit loqui, donec audiet: *en Rebecca coram te est, tolle eam, & sit uxor Domini tui.* Cur non priùs, fessus, ex itinere, vires reficit? hospitalitate finitur? & tum demum mandata exequitur? absit! *non comedam.* Lyranus hìc: in hoc ostendit, habere se negotium impositum sibi cordi. An vos curam animæ non solùm necessariæ corporis refectioni, sed cuivis recreationi, & ludis, anteponitis? Quem sic loquentem audivimus? hodie me peccato fœdavi, igitur non comedam, nisi toxicum hoc confessione evomuero. Mercede pauperem defraudavi; non comedam, nisi ex integro satisfecero &c. Quis ità agit, & loquitur? an non potiùs hæc animi negotia in ultimum locum ablegamus? P. Segneri die Mercurii Dom. 1. Quadrag. serm. 7.

Rachel autem, & Joseph, novissimos. Gen. 33. 2. Quando Jacob reversus in patriam, ut iram Esau obviam venientis vitaret armati; familiam partitus in turmas, in fronte posuit servos; Balam, & Zelpham-agmen clausit Rachel &c. quorsum hic ordo? Videns se imparem resistendo esse, id solùm egit, ut, si pereundum foret, non omnem simul familiam periculo objiceret, sed chariora tutiori loco collocaret. Oleaster in 37. Gen. posuit ancillas in principio, ut scilicet iram fratris minùs dilectæ exciperent priùs. Quò docuit, minùs dilecta pro conservatione eorum, quæ magis diliguntur, esse periculis objicienda. Quid dicam, aut cogitem? dum video vos primo omnium animam vestram periculo objicere, eámque in agminis fronte poni. Nunquid ancillæ locò à vobis habetur? peccat illa, modò dignitas familiæ, bona fortunæ, negotia profana, filii, filiæ, parentes, amici; quin & scorta, equi, & canes salvi sint. O amentiam! Id. ib. Flebat ir remediabilibus lacrymis, *heu! heu! me fili mi! comma simul in te uno habentes &c.* Tob. 10. 4. 5. Pari Zelò Anima cuivis sua pensanda foret, ut non nisi periissimo tutori eam confidamus. Quid dicam de iis, qui eam dæmoni ultrò committunt, & ab eo ad omnes damnationis proximæ occasiones adduci sinunt? Dant dilectam animam suam in manu inimicorum ejus. Jer. 12. 7. *Moliuntur fraudes contra animas suas.* Prov. 1. 18. *Homo occidit per malitiam animam* Sap. 16. 14. *Fili, serva animam tuam, & da illi honorem secundùm meritum suum.* Eccl. 10. 31.

Miserere animæ tuæ Eccl. 30. 24 Salvianus l. 3. ad Eccl. nihil sanè durius vobis dici potest, nihil tam ferum, nihil tam impium; à quibus impetrari non potest, ut vos ipsos ametis. Quis furor est? viles à vobis animas vestras haberi, quas etiam diabolus putat esse pretiosas. Si in damnationem præcipitemini, quis tantæ potestatis, aut clementiæ, erit, ut inde vos eripiat? Absolon durò exilio mulctatus Joab in venit, qui reditum impetravit 2. Reg. 14. 21. Joseph, carceri mancipatus à pocillatore Pharaonis in libertatem affectus est, Gen. 41. 9. Jeremias in cisternam projectus, c. 38. 11. Abdemelech nactus est, qui porrectò funè eum extraxit. Animam verò tuam quis extrahet *de altitudine venter inferi?* Eccl 51. 7. Quis funem porriget? quis brachium extendet? quis scalas applicabit? *Qui descenderit ad inferos, non ascendet, nec revertetur ultrà in domum suam.* Job. 7 9. 10 Segneri ib.

Abiit in domum suam (Achitophel) & dispositâ domo suâ suspendiò tuterit. 2. Reg. 17 23 Cur? quòd Absolon non adhæreret judicio suo. Cur priùs tendit in domum suam? major ei erat cura, & studium de domo sua, quàm de anima: vult enim, ut domus sua sit salva, & integra in hæredum manibus; animam verò suam æternæ damnationi committit. Sylv. in Matth. 27. 5. c. 6. q. 4. Dispositâ domo suâ suspensus interiit; quasi mallet suum corpus in malam crucem, & animam in infernum chaos præcipitare, quàm suas opes relinquere incustoditas. Mendaza in l. 1. Reg. c 3.

Adhæsit

Adhæsit caput ejus quercui. 2. Reg. 18. 9. Cur arreptò pugione, crines non abscindit? & à suspendio se eximit? nè crines perderet, secare timuit! Alvarez in Jos. illustr. illustr. 92.

Quis ascendet in montem Domini? - qui non accepit in vano animam suam. Ps. 23. 3. 5. *In vanum* aliquid accipitur, quando non dirigitur ad destinatum sibi finem. *In vanum* emisti vestem, si nunquam eam induas. Creavit Deus memoriam, ut ejus recordareris; intellectum, ut eum cognosceres; voluntatem, ut eum amares. Did. Stella de contempl. van. Mundi c. 95.

Statera dolosa. Prov. 11. 1. Hugo per stateram accipit judicium rationis; quod rectum, & sincerum est, cùm in eâ vera falsis, honesta turpibus, sancta profanis præponderant. Statera item est animus hominis, in quo bilances sunt ratio, & sensus; voluntas, & concupiscentia. Ità S. Basil. in illud: attende tibi ipsi. Corn. à Lap. hic.

Magnificat anima mea. Luc. 1. 46. Toletus: rectè inquit B. Virgo *anima mea:* quia ipsa sola habebat animam suam in potestate sua, ejùsque erat domina. &c. Corn. à Lap. in Luc. 1.

Ex Patribus.

Omnia magis quærimus, quàm animæ utilitatem. Et domum quidem, ut consistat, sæpè quærimus; & non ferremus videre illam vetustate, vel tempestate subversam, vel collapsam. De anima autem nulla est cura; sed, licèt fundamenta ejus videamus putrefieri, & structuram ipsam, & ædificium; nullam tamen ejus rei habemus rationem. - Et apud nos sunt multæ leges de bestiis curandis; de anima autem nullus est sermo. Quot sunt, qui curant canes, nè plus, quàm par est, inpleantur, & ità ut efferi, præ fame, esurie, venentur; seipsos autem non curant: & ità docent non deliciari, ut & bestiæ pliloſophiam discant; seipsos autem permittunt in ferinam sævitam degenerare. S. Chrysost. in Act. Apost. hom. 34.

Innumeros dies deflent homines, familiarum obitus, pecuniarum damnũ; quòd autem animam singulis diebus amittamus, nè cogitamus quidem. Id. hom. 8. in ep. 1. Cor. 2.

Væ nobis! quia princeps ànimæ pars carni, quæ ancilla est, servit; & pars deterior imperat præstantiori. B. Isaias Abb. or. 29.

Quam excusationem apud Dominum habere poterimus, qui plus amamus vestem nostram, quàm animam nostram. S. Cæsarius Ep. Arelat. hom. 8.

Error dolore dignus est, ullum omninò inveniri, aut esse posse, qui de cursu infelicis vitæ istius brevi spatio in ipsa extremitate jam pendens, iturus illico ad tribunal Dei, quidquam aliud cogitet, præter finem suum; quidquam aliud, præter exitum suum; quidquam aliud, præter periculum suum: & neglectâ spe suâ, atque animâ, cui opitulari aliquatenus vel in ultimis suis omnî nisu, omni re, ac substantiâ suâ, debeat; hoc solùm cogitet, hoc solùm animô suô volvat; quàm lautè hæres suus res suas comedat. Miserrime omnium, quid sollicitus es? quid æstuas? - Ecce iturus es infelicissime omnium ad Examen Sacrum, ad tremendum illud, intolerandúmque, Judicium; ubi peregrinanti animæ, atque anxiæ, nullum potest omninò esse solatium, nisi sola tantummodò bona conscientia, nisi sola tantummodò innocens vita, aut quod proximum est, bonæ vitæ misericordia. Infelicissime omnium, cogitas, quàm benè alii post te vivant; non cogitas, quàm malè ipse moriaris. - Interim hoc specialiter dico, & peculiari admonitione commoneo; nè ullum omninò aliquis, quamvis charissimum pignus animæ præferat. - Faciliùs est hîc deêsse filiis quippiam, quàm parentibus in futuro: & multo levior est præsens tenuitas, quàm æterna paupertas. Salvianus l. 3. ad Ecclesiam Catholicam.

Cùm parvas quaslibet res nobis injustè sublatas districtè dijudicet Deus; credendum est, quòd hominem sibimet subtrahi, pretiosam scilicet substantiam, æquanimiter ferret? B. Petrus Damiani l. 5. ep. 16.

Quantum putas detrimentum incurris, si animæ immortalitatem nescis, vel omninò non credis? si enim de animæ immortalitate non constet; quis, quæso, ad futuram retributionem properat? quis, obsecro, vitam suam restringat, nè post concupiscentias suas eat? quis se ad fortia opera accingat, tam acerbam patientiam habeat; si de futura vita penitus diffidat? &c. Richardus à S. Victore l. 3. de Arca myst. c. 15.

Vendens animam, pro qua Christus nobis datus est, pro brevi aliqua delectatiuncula, reputat Christum stultum fuisse mercatorem; cùm pro re tam vili det animam, pro qua Christus suum dedit sanguinem. Did. Stella p. 1. c. 62.

§. VIII.

Animarum cura.

QUod majus lucrum potest esse, aut quid pretiosius, quàm si humanam animam quis lucretur. S. Hieronymus in ep. ad Titum cap. 1.

Si Dominus noster proprium suum sanguinem effundere pro illa ove non declinavit; quâ veniâ dignus fuerit, qui sic honoratam à Domino despicere voluerit, & non omnia, quæ potest, in curanda ovicula adimpleverit? S. Chrysost. in Gen. hom 57.

Nescio, si potest homo aliquid in hac vita à Deo majus accipere; ignoro, an possit hac gratiâ interim majorem Deus alicui homini conferre; quàm ut ejus ministeriô perversi homines in melius mutentur; ut de filiis diaboli, filii Dei efficiantur. An fortè cuiquam magis videbitur esse mortuos suscitare? Ergóne majus erit, suscitare carnem iterum morituram, quàm animam æternùm victuram? ergóne majus erit, carnem revocare ad gaudia Mundi, quàm animæ restituere gaudia cœli? ergóne majus erit, restituere carni bona transeuntia iterum peritura, quàm animæ reddere bona æterna in æternum mansura? O qualis dos! quanta dignitas! talem gratiam à Deo accipere! Non debuit Dei sponsa a sponso suo dote aliam accipere; non decuit cœlestem sponsum sponsæ suæ dotem aliam donare; quàm ut, per

adoptionis gratiam, possit multos Deo filios gignere, & de filiis iræ filiisque gehennæ, regni cœlestis hæredes ascribere. Richard. à S. Vict. lib. de Bejam. minor. c. 44.

Curam animarum nè appetieris: nam cùm ad eam metam nondum perveneris, ut cunctis animi tui passionibus imperes; & tibi ipsi, & illis, qui te sequerentur, noceres. S. Ephrem. de vit. spir. ad novit. monach. c. 35.

Perfectorum est virorum, animas suscipere. Id. paræneſi 15.

Nulla majora lucra, quàm animarum. Pretiosior est ista negotiatio, quàm auri, & argenti, primi, & purissimi. Et si nihil aliud homines permoveret ad animarum lucra, satis esset memorabile, pro eis effusi sanguinis pretium. Sim. de Cassia l. 9. c. 44.

Filios lucis, imò te patrem hujusmodi filiorum, quantam apponere decet curam, quot labores, quot vigilias; ubi de rebus æternis agitur, ubi verè, & unicè expavescendum pro animabus tractatur damnationis periculum. Jo. Gerson serm. coram Papa Benedicto.

Animæ arguitur neglectus.

Longè graviori, & periculosiori debitô tenentur adstricti, qui pro multis animabus reddituri sunt rationem. Quid-egó infelix! quò me vertam? si tantum thesaurum, si pretiosum depositum istud, quod sibi Christus sanguine proprio pretiosius judicavit, contigerit negligentiùs custodire. Si stillantem in cruce Domini sanguinem collegissem, essétque repositus penes me in vase vitreo, quod & portari sæpius oporteret; quid animi habiturus essem in discrimine tanto? Et certè id servandum accepi, pro quo mercator non insipiens ipsa utique sapientia sanguinem illum dedit. S. Bernard. s. 3. de Adv. Dom.

Cadit asina, & est, qui sublevet eam; perit anima, & nemo, qui reputet Id. de Consid. ad Eug. lib. 4. c. 6.

Charior iis (malis Clericis) interdum equus, aut canis est; & curatur studiosiùs, quàm illæ animæ, pro quibus Christus mortuus est, Isid. Clarius l. 2. or. 27. de malis Clericis.

Da mihi animas, hoc dicit diabolus Prælato. Heu multi Prælati hodie pactum fecerunt cum diabolo: diabolus habet animas, ipsi habent cætera omnia. Hugo Card. in Gen. c. 14. 21.

Quid aliud hodie quæritur ab Episcopis, nisi argentum, & aurum? de animarum verò salute ultima cura est. S. Thomas Villan. serm. 2. in ascens. Dom.

Num. IX.

Anima vel una tibi chara sit.

Motiva

Deus, & Christus.

Ex Veteri.

Scalam stantem. Gen. 28. 12. Dico cum Theodoreto, & Pererio, hanc scalam esse symbolum providentiæ, & gubernationis divinæ: unde Deus illi innititur, quasi prima causa, & primum movens omnium. Angeli ascendunt, & descendunt, quasi ministri, & executores providentiæ divinæ. Hæc scala è cœlo ad terram pertingit, quia Deus inferiora per superiora, homines per angelos, gubernat. Duo scalæ latera sunt suavitas, & fortitudo; varii modi providentiæ sunt gradus. Sic Homerus Providentiam describit per catenam auream, à Jove è cœlo demissam in terram, quâ Jupiter omnia comprehendit, constringit, & ad se trahit. Nota: Deum suos, præsertim virtute insignes, tantâ curâ per se, & angelos, curare, acsi iis totus incumberet, nec quidquam aliud curaret in toto Mundo, juxta illud Cant. 2. 16. *dilectus meus mihi, & ego illi.* Corn. à Lap. hîc.

Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Ex. 3. 6. Cur singulorum Deus esse dicitur, ac si non simul omnium Deus existeret? S. Aug. t. 3. confess. c. 11. ô tu bone, omnipotens, qui sic curas unumquémque nostrum, velut solum cures; & sic omnes, tanquàm singulos curares, & diligeres. Escob. t. 2. perfec. Christi sect. 2. Comment. liter. in Joan. observ. 7. Cur hîc ad singulos repetitur nomen *Dei?* Resp. ut ostendat Deus, quantam singulorum habeat curam; quòd unum curet, sicut omnes, & quòd singulorum sit totus. Corn. à Lap. in Ex. 3. 6.

Fortitudo, & laus mea, Dominus & factus est mihi in salutem. Ex. 15. 2. Quid dicis Moyses? nonne omni populo Israel factus est Dominus in salutem? Intellige mysterium: in Deo gratia omni populo communis, in servo autam gratus animus; acsi beneficium ei soli fuisset collatum. Carthus. hîc: hoc ad servum Deo specialiter gratum, devotum, fidelémque pertinet; ut de generalibus beneficiis Creatoris speciales laudes, & gratias referat Domino, quasi sint sibi soli condonata ab illo. Sylv. in Joan. 3. q. 47.

Tollite summam universæ congregationis filiorum Israel. Num. 1. 2. 3. Oleaster: non est, Domine, impletus annus, quô eos numerari præcepisti; & jam iterum eos supputari vis? quid est, quòd eos tam crebrò numeras? Certè Deus diligens Hebræorum animas, omnium expetit salutem, nè vel unica ovicula erronea â numero recedat. Pergit Oleaster: nam quemadmodum, qui pecuniarum siti agitur, & eas diligit, continuè eas supputat; ità & Deus eos, quos diligit, supputare non desinit. Escob. t. 3. colloq. Chr. l. 3. Obs. 2.

Ego Dominus Deus tuus. Deut. 5. 6. Oleaster expendit *tuus*, dum ait: sunt aliqui reges, & domini, qui sunt sui; alii, qui sunt consanguineorum suorum, & amicorum. Quid, quæso, habet Deus, quod non sit tuum? Habet cœlum; tuum est, cujus influentiis vivis: si terram; *eam dedit filiis hominum*: si stellas; eas creavit in ministerium cunctis gentibus. Leonard. Less. de perfect. div. tit. liberalitas.

Tulit ergo Samuel cornu olei, & unxit eum in medio fratrum. 1. Reg. 16. 13. Ungitur David in medio fratrum suorum, teste S. Greg. quia

quia qui præest, medius debet esse, nec plus uni quàm alteri, adhærere. de Pinna in Ecclesiasticum.

Benedictus Deus meus, & exaltetur Deus salutis meæ. Ps. 17.47. Quid? *Deus salutis tuæ!* Dominus universorum est, quem tu salutis tuæ solùm vocas Deum. Ego, ait David, tam de salute meaDeum sollicitum experior,adeóque in curam mei excubantem; ut solus videar, & opus ipsius, & regnum. Adeò omnia, quæ agit, saluti meæ militare conspicio, ut salus mea dexteræ ipsius opus unicum videri possit. Oliv. t. 2. Strom. hic.

Redemisti me Domine Deus veritatis. Ps. 30. 6. uti David recognoscit beneficium redemptionis à servitute Ægyptiaca, ùt vult Lyr. Ità dolet Dominus, dum unus perit, acsi multi perirent. Sylv. in Jo. 3. q. 47.

Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Ad unam animam introductam in cellaria vini quasi tota charitatis vis ordinatur. Escob. t. 2. persec. Chr. sect. 2. Obs. 7.

Dilectus meus mihi, & ego illi. Cant. 2. 16. illa mihi, & non alteri, quoniam sum una columba ejus. S. Bern. s. 68. in Cant. Acsi illa sola, & ille in Mundo essent. Lud. de Ponte hic.

Erudire Jerusalem, nè fortè recedat anima mea à te. Jer. 6. 8. Deus est populi anima. Ergo totus in toto residet, & totus in parte, seu in quolibet homine. Salvian. Christus, sicut pro omnibus passus est, sic pro singulis; & totum se dedit universis, & singulis totum. Ac per hoc, quidquid Salvator passione suâ præstitit, sic totum debent ei universi, sic totum singuli. Escob. t. 3. Colloq. Chr. Obs. 5.

Ex Novo.

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Rejicit illum Dominus: *Vade Sathana.* v. 10. Cadit tamen ante pedes Judæ, in cujus corde diabolus morabatur. Quod præstare noluit pro omnibus Mundi regnis, modò pro uno Juda acquirendo exhibet: ut declaret, in quanto pretio habenda sit vel una anima. Jo. 13. q. 37.

Quia Dominus his opùs habet. Matth. 21. 3. Necessariúsne homuncio unus creatori? Tanti Deus ducit unum hominem, ut eum eo quodammodo omnia possidere videatur; sinè ipsò nihil. Escob. t. 3. Colloq. Chr. l. 8. sect. 1. Obs. 3.

Multi sunt vocati, pauci verò electi. Matth. 22. 14. Ad regales nuptias vocantur omnes; ex quibus cùm unus adesset non vestitus nuptiali veste, missus est in tenebras exteriores. Et ità Dominus claudit parabolam: *multi sunt vocati &c.* Ex omnibus vocatis unus est ejectus; quomodo ergo pauci sunt electi? dicendum potius erat: multi sunt vocati, pauci verò reprobati; sed è contrà dicit: *pauci electi*: quia ità dolebat in unius amissione, ac si multos perdidisset. Sylv. in Jo. 3. q. 47.

Quemadmodum gallina congregat pullos sub alas. Matth. 23. 37. Et si unum pullorum clamantem, & segregatum audierit, velut si omnes deficerent, querulatur. Unica uni, unica omnibus, unica singulis, unà in omnibus. Salvator igitur propter omnia ista similitudinem gallinæ suscepit. Sim. de Cass. l. 7. c. 32.

Quamdiu fecistis uni &c. Matth. 25. 40. *Uni*: quia non solùm uni Dominus suas fatigationes litat sed singulis; ità uni ac omnibus. Unde alget, famet, sitit, in uno, acsi in omnibus pateretur. Escob. t. 3. Colloq. Chr. Obs. 5.

Unus vestrum me traditurus est. Matth. 26. 21. *Cùm hæc dixisset JEsus, turbatus est spiritu.* Jo. 13. 21. Syr. *infremuit spiritu.* Arab. *commotus est spiritu.* Hæc turbatio spiritûs ingens fuit tristitia, & dolor, de perditione & damnatione Judæ. Hilaris ibat ad passionem.

Præcedebat eos JEsus, & stupebant. Marci 10. 32. perditionem verò ab uno discipulo tristissimè patitur. Sylv. in Joan. 13. q. 37. *Deus! Deus meus! ùt quid dereliquisti me?* Matth. 27. 46. S. Hilarius. Suam solitudinem conqueritur. Sed quomodo dicit se in cruce solitarium? nonne ait Jo. 12. 32. *cùm exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum?* Si omnia ad se traxit, quomodo solitarius? admittebat unum latronem, & inde solitarius sibi videbatur. Sic unum amittens latronem anxiebatur, acsi omnes perdidisset. Sylv. in Jo. 19. c. 16. q. 1.

Ite, dicite Discipulis ejus, & Petro. Marci 16. 7. Petrum nominat speciatim. An non Petrus ad Collegium discipulorum pertinet? cur ergo specialiter nominatur? quia ovis fuit erronea, ad quam adducendam Pastor bonus eam curam impendit quam pro omnibus. Escob. l. 3. Coll. Chr. Obs. 3.

Sedebat sic supra fontem. Jo. 4. 6. Labores nostrâ causâ susceptos pro quiete habet JEsus: nulla enim ei sedes est, nulla uspiam requies; nisi ubi fatigatio, & labor, pro animabus susceptus adest. Unde S. Basil. Seleuc. or. 26. montes, & sylvas, obire non recusat, obit præcipitia; cùmque venit in partem errationis, & subjiciens humeros propriò labore oviculam curat laborantem, gaudet ipsâ fatigatione; ovium inventionem ratus lassitudinis esse levamentum. Baeza tom. 2. l. 6. cap. 3.

Venit mulier de Samaria. Joan. 4. 7. Unam Samaritidem quæsiturus Dominus *fatigatus* advenit: ut ostendat, sudores suos, ac labores, sic uni impendere animæ, ac omnibus simul. Id. ib. obs. 4.

Si quis sitit. Jo. 7. 37. Non dixit, si qui sitiunt; sed singulariter ad unum sitientem invitandum se accinxit. S. Chrysost. si quis desiderat, hunc solum voco. Profectò, si vel unus homo sitiat, hunc voco, uni me totum impendam. Escob. t. 2 Persec. Chr. Obl. 7.

Post dies octo iterum erant discipuli ejus intus, & Thomas cum eis, venit JEsus. Jo. 20. 26. Discant Prælati, quam commissis ovibus solitudinem exhibeant, si pro unâ solâ Dominus apparuit. Omnis sollicitudo, omnis labor, unius animæ negotiô

tiô minor est. S. Thom. Vill. serm. in Oct. Paschæ.

Qui dilexit me, & tradidit semetipsum propter me. Gal. 2. 20. S. Chrysost. hic: declarat, hoc quóque par esse, ut quisque nostrum non minùs agat gratias Christo, quàm si ob ipsum solum advenisset. Et de compunct. cord. ait: ideo denique & in illa boni Pastoris parabola non dicitur, quia venit, oves multas quærere, sed unam. Id. in Gen. hom. 34. Quid dicis? ô Paule! paulò ante dicebas: *pro nobis omnibus tradidit eum*; & nunc dicis, *qui dilexit me*; &, ùt proprium, commune usurpas beneficium? Profectò inquit: nam licèt pro omni hominum genere sacrificium oblatum sit; tamen propter amorem in eum, id quod factum est omnibus, proprium mihi facio. Peculiare hoc est amori, ut ex communibus propria faciat.

Ex Patribus, & aliis.

Erroneam ovem patientia pastoris requirit, & invenit: nam impatientia unam facilè contemneret. Tertull. lib. de patientia.

Errat & una pastoris ovicula, & grex unâ charior non erat; una illa requiritur, pro omnibus desideratur; & tandem invenitur, & humeris pastoris ipsius refertur. Id. lib. de pœnit.

Sic gressus meos, semitasque consideras, & diu, noctúque, super custodiam meam vigilas, omnes semitas meas diligenter notans, speculator perpetuus; velut si totius creaturæ tuæ, cœli, & terræ, oblitus, tantùm me solùm consideres, & nihil sit tibi curæ de aliis. S. Aug. Soliloq. c. 14. O tu bone omnipotens! qui sic curas unumquémque nostrum, tanquam solum cures; & sic omnes tanquam singulos. Id. Confess. l. 3. c. 11.

Sic intendunt divina judicia super unam animam, sicut super unam urbem; sic super unam urbem, sicut super unam gentem; sicut super universam generis humani multitudinem: quia & sic intendit Dominus singulis, acsi vacet à cunctis; & sic simul intendit omnibus, ac si vacet à *Singulis*. S. Greg. Mor. l. 25. c. 13.

Nostrum nullum est opus, quàm ut opes animæ quæramus. S. Chrysost. in act. Ap. hom. 32.

Ità tibi intendit Deus, ità tui curam jugiter habet, quasi tu solus in toto terrarum orbe vivere. Lud. Blos. parad. animæ c. 2.

O amici mei! sic tenerè diligo oves istas; quòd si possibile esset, adhuc mori propter quamlibet ovem speciali morte, qualem in cruce pro omnibus passus sum, magis eas redimerem, quàm eis carerem. l. 1. c. 59. Revel. S. Brigittæ.

Tu quis es? sum Prælatus. Et quid est, esse Prælatum? esse Pastorem, non dominum; non principem. *Non dominantes in Cleris, sed forma facti gregis.* 1. Petri 5. 3. Sed cujus gregis? Utique illius, pro quo Filius Dei vitam posuit; quem non auro, & argento, sed sanguine suo pretiosissimo, emit. Et quantus grex? sexaginta millia, centum millia ovium. Difficilis cura! Unus Angelus unam sibi ex illis omnibus sufficere putat; & tu tanta? S. Thomas Villan. serm. Dom. 3. Adventûs.

Alia motiva.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Joseph filius tuus vivit - Revixit spiritus ejus, - & ait, sufficit mihi. Gen. 45. 26. 27. 28. Ante, ubi occisum audit, ità plorat, quasi nullum alium haberet ex filiis. Gen. 37. 33. 34. Sic Christus maximè videtur indolere, quando vel unus perit, quasi alios non haberet; gaudet autem summè, quando vel unus convertitur. Marchantius D. 3. Pent.

Vos estis lux Mundi - neq; accendunt lucernam, &c. Matth. 5. 14. 15. Non videntur hæc inter se cohærere: nam lux Mundi ex suo munere habet, diffundi per totum orbem. At lucerna posita super candelabrum uni tantùm domui lucet. Quomodo ergo sunt lucerna super candelabrum, & lux Mundi? Respond. vir Apostolicus tantô affectu intendat illuminare unam domum, ac totum orbem; acsi una anima illi sit tam chara, quàm totus orbis. Sylveira addit. Evang. Matth. 5.

Domine! puer meus jacet in domo paralyticus. Matth. 8. 6. Abundans Centurio militibus, se putat sinè ullô famulô existere, dilectô unô dum privatur. Dominum exprimit, sic unius peccatoris amissione affectum, acsi omnibus hominibus privaretur. Escob. t. 3. Coll. Chr. l. 11. sect. 1. obs. 2.

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdiderit unam &c. Luc. 15. 4. In una ove intelligitur numerus omnium peccatorum. Si omnes peccatores in una ove perduntur, quinam in 99. ovibus designantur? ipsi perditi homines ob Adami delictum. Unô peccatore pereunte, Pastori quodammodo perduntur omnes oves.

Id. ib.

Vide plura tit. Superior. Zelus.

TITU-

TITULUS XX.

ANIMALIA.

§. I.

Obsequia Sanctis præstita.

S. Severus Episcopus pauperibus natus parentibus, sed probis, & in egenos misericordibus. Ab iis in juventute Domino cuidam traditur in servitium, qui equarum ei curam commisit. Vestes ab hero acceptas pauperibus sæpius tradidit: ideo domô exclusus summô frigore, derelictus ab omnibus sub dio Deum precabatur. Et ecce grex equarum pastorem suam adit, hinc inde versis vultibus eum circuit, flatibúsque in eum emissis frigus sentire non permittit. Quod ubi Domino nuntiatum, novis, melioribúsque vestibus eum donavit, magnóque in honore habuit; imò, cùm gentilis esset, baptizari petiit. Bolland. 1. Febr.

S. Aninas Thaumaturgus anachoreta in obsequiis suis duos leones habuit, qui eum assiduè comitabantur. Stylitam quendam, epistolâ per leonem missâ, docet patientiam. Id. 16. Martii.

S. Regulus Ep. in spatioso campo populum docebat usque ad vesperum; coaxantibus ranis efficaciùs imperat silentium, unâ permissâ coaxari. Hodiedum in loco illo, unâ exceptâ, omnes silent. Depositionis ipsius festô cùm innumerabilis populus ad eum honorandum accurrit, cervi utriúsque sexûs, hinnuli, capreoli, divinô nutu ad sepulchrum sancti præsulis conveniebant, ibíque pavimento per missam prostrati, eâ peractâ recedebant in sylvas. Id. 30. Martii.

S. Rodanus Abb. in Hibernia, in itinere leprosis petentibus eleemosynam, equos sui currûs dedit; statimque duo cervi ex sylvis adsunt, & currum subeunt. Id. 15. April.

Electô & coronatô in Pontificem S. Leone IX. gallus gallinaceus frequenti voce ejus nomen repetebat; & naturalem emissurus sonum, cunctis mirantibus, Papa Leo insonabat. Id. 19. April.

Josepho Anchietæ aves obumbratô sole adulatæ sunt. Duo ex nostris iter fecerunt, amisit alter Breviarium, voluit redire quæsitum, vetuit Socius dicens, non amittendum. Cùm ecce post aliquot leucas canis illud rictu obtulit. Nierembergius de animalib.

§. II.

Animalium Obedientia.

S. Jacobus Ep. Tarantasiensis in templo ædificando, cùm ad materialia operarii bobus uterentur advehenda, ferox ursus bovem dilaceravit. Nuntiatur id Episcopo; qui adveniens videt quod nuntiabatur, cui dixit: Ego Jacobus Christi famulus præcipio tibi, ut in nomine Domini ad opus, quod impedisti, cervicem inclines; qui statim collum jugo suppposuit. Boll. 16. Jan.

S. Humberto Ep. Romam cum sociis proficiscenti, dum se, & pecora in via reficiunt, ursus devorat equum; quem cùm famulus semidevoratum reperisset, idque Domino nuntiatum fuisset, accurrit ipse, & urso imperat, ut sacculos totô itinere ferat. Vocatus statim accedit, onus patienter suscipit, stupentibus cunctis in urbibus, & vicis, per quos iter habebant. Jussu Pontificis divinitus moniti dimittunt ursum. Id. 25. Martii.

S. Simeon Priscus Abb. errantibus viæ duces assignat leones. Id. 26. Jan.

Vidi Salisburgi annosum, & cornua alta ferentem cervum; qui & frænum, & sessorem, &, quod mirùm magis, bombardæ a sessore intrà cornua illius locatæ explosionem, patereturr; equitémque ad unum ferè milliare, principes celerrimô curru vectos comitantem, portaret, quovis equô agilior. Stengelius t. 2. de div. jud. c. 14.

B. Oringa, sive Christiana V. in Etruria genere humili orta; cùm adolescens boves pasceret, ut liberiùs orationi vacaret, iis præcepit, ut segetibus, & satis, abstinerent. Paruerunt, ut nec spicam lamberent. Bolland. 10. Jan.

S. Genulpho Ep. gallinas multas in usum pauperum, & hospitum, alenti, vulpes unam abstulit; jussa referre, retulit. Id. 17. Jan.

S. Jacobus Ep. Tarantas in via ad regem Galliarum dormientis asini oculum corvus abstulerat; præcepit in nomine Domini referri; retulit & sanctus sanum oculum in cavernam asino restituit. Id. 16. Jan.

V. P. Josephus Anchieta iter cum indigenarum comitatu faciebat; & ecce vipera illis objicitur in itinere (est autem huic colubrorum generi veneni virus supra quàm in Europa teterrimum) eâ conspectâ comites terrore perculsi diffugêre. Revocat illos Pater, jubétque viperam ad se venire; paret illa, eámque apprehensam sedens sibi collocat in gremio, manúque demulcens, occasionem cepit multa de divina potentia disputandi; naturam nullam esse demonstrans, quæ non hominis imperio obtemperet, nullâ re divinam legem violanti. Sermone longô in hanc sententiam absolutô, multisque monitis indigenas ad Christianæ legis obedientiam hortatus, viperam suâ benedictione affectam placidè à se dimisit. Vita ejusdem.

Vicos lustraturum P. Anchietam comitabatur navi Petrus Leitanus è Soc. Erat malacia summa, æstus gravis, ac molestus; ægrè eam cœli gravitatem ferebat Leitanus. Videt Josephus propè littus in arbore tres, quatuorve quaracies insidentes (eæ sunt aves gallinarum magnitudine,

tudine, purpureô colore in flavum vergente ſpecie pulcherrimâ) eas Joſephus Braſilico ſermone alloquens: ite, inquit, cognatas veſtras accerſite, noſtrúmque iter, volatu veſtrô obumbrate. Illæ extentô collô vocem, quaſi accepti imperii ſignum miſere, indéque avolantes paulò poſt magno cum grege rediêre; denſatæque in nubem, tamdiu eandem ſupervolantes umbram fecêre; donec, ſpatiô leucæ unius decurſô, lenis cepit afflare aura Favonii. Tunc Pater avium dimiſit comitatum. Illæ quaſi imperiô perfunctæ, officiosâ crocitatione, & multis lætitiæ ſignis, avolârunt. Jb. plura vide ibidem.

§. III.

Animalium refugia ad Sanctos.

CLothariô Britanniæ rege venationi indulgente, aper à venatoribus actus, ad Deicolam Abbatem confugiſſe dicitur, & tutum in ejus ſinu reperiſſe aſylum. Nieremb. l. 2. nat. hiſt. c. 5. Item Boll. 18. Jan.

Cervus à venatoribus, & canibus in venatione exagitatus ad S. Humbertum Ep. confugit, & ſe ſub pallio illius compoſuit, venatoribus perſequi non audentibus: quia repentinô terrore correpti divinitus, greſſus reflexerunt. Id. 25. Martii.

S. Ægidius Abb. ad oſtia Rhodani ſolitarius cervâ lac præbente vixit; ſed à venatoribus exagitata cellam ipſius petiit, & ſolitò mœſtiùs immugiens ante ſenis pedes provoluta jacuit; ut cujus humanitatem diu experta fuerat, ejus etiam auxiliô ab imminente periculo tegeretur. Nieremberg. hiſt. de animal. l. 9. c. 95.

S. Albertus Eremita, cum in agro quâdam die operaretur, in leporem incidit; qui non modò non profugit, ſed capi ſe familiariter ſivit: cùmque eum ſocii occidere vellent, liberum dimiſit. Poſt paulò inſectantes fugiens venatores ad virum Dei denuò accurrit; qui ipſum mox intrà tunicæ ſuæ manicam abſcondit. Boll. 7. Jan.

S. Catharinæ Svecicæ, filiæ S. Brigittæ, vit cùm more nobilium damam cum canibus venaretur, contigit S. Catharinam fortuitò per viam ipſius luci transvehi: ad quam fera laſſa confugiens caput ſuum in ſinu ejus reclinavit. Virô, & aliis advenientibus, oſtendit feram ſub pallio latentem; eidem petens, & impetrans, libertatem. Id. 24. Martii.

Inter Hiſpaniam, & Hiberniam, eſt locus quidam, qui ob reverentiam S. Brendani, aliorúmque loci illius Sanctorum, hominibus, pecoribus, feris, refugium præſtat inauditum. Cervi, apri, lepores, &c. cùm canes è veſtigio ſequentes nullatenus fugere poſſe ſe præſentiunt, ad locum illum accurrunt; ubi rivulum pertranſierunt, canes curſum ſiſtunt, nec ulteriùs inſequuntur. Nieremb. lib. 2. de miraculoſis naturis Europæ c. 12.

§. IV.

Animalia familiaria Sanctis.

AD Rhemigium Rhemenſem Ep. paſſeres advolare ſolitos, accepimus, & de manu ejus certatim cibum petere, & capere. Nieremb. de animal. l. 9. c. 95.

S. Franciſcus Seraph. cùm aliquando in horto inter fruteta deambularet, cicada ficulneam linquens ſupra evocantis manum conſedit; &, Deum laudare juſſa, voce tremulâ ſuaviorem ſolitò ſtridorem edidit. Id.

Erat Anchietæ uſitatum, quotidie dimiſſô catechiſmô, ad vires animi recreandas, in agro aliquantiſper ambulare, atque è Codice horario, etſi nondum ſacris ordinibus initiato, ſolemnem diei pſalmodiam percurrere. Obſervatum eſt perſæpe, admirandæ ſpeciei aviculam, multis, pulcherrimiſque coloribus diſtinctam, ad ipſum ſolitam eò tempore advolare, tripudiôque hilari, modò illus humeros, modò brachia, librúmque inſilire. Ex vita.

TITULUS XXI.

ANNUS.

ÆGyptii per Palmam in ſuis hieroglyphicis ſignificabant Annum: quia ſingulis quibusq; menſibus ramum profert, & ſic 12. ramis annum integrum ſignificat. Jo. Oſorius ſer. 2. poſt Dom. Paſſ.

Annus novus.

Idolorum cultores Jano duas facies figurârunt; unam, quæ præteritum annum videtur aſpicere, aliam, quæ futurum. Fauſtinus Ep. in ſermone.

Primum, & novum ſacrificium Teſtamenti veteris oblatum in menſe Niſan, ad quod ignis divinitus miſſus eſt. Dies fuit octava. Dies verò 14. ejusdem menſis Niſan, dies fuit Sacrificii novi, teſtamenti novi, Euchariſtiæ. Fuit dies novi ignis, eximii amoris. Sic Deus dilexit &c.

Calendis Januarii Deuteronomium Moyſes populo promulgavit. Undecimâ enim menſe, *primâ die menſis*, ait Scriptura Deut. 1. Cùm autem primus menſis Hebræorum fuerit Niſan, undecimus erat Januarius. Hujus rei figuram implevit Salvator, hôc eôdem die novam legem ſanguine ſuô in circumciſione ſanciendo, & vitæ Chriſtianæ velut exordium exhibendo. Primus anni dies Sanguine dedicatur, ùt olim in Niſan agni immolatione. Bayerlinc. L. I.

Sereniſſima, piiſſimáque Iſabella Belgarum princeps nocte poſtremâ cujúsque anni lampadem jubebat accendi coram eburnea Crucifixi ſtatua, (quam Philippo II. parenti ejus Pius V. dono miſerat) juxta lectum collocatam; ut, cùm Calendis Januarii evigilaret, primum obtutum, cogitationémque, jaceret in Chriſtum è

cruce

cruce pendentem; eamque mentem deinceps, quoad liceret, totô annô conservaret. Doultreman. l. 4. cap. 2. de amore sect. 4.

Solent Sinæ supra domûs limen renovatas, anni redeuntis initiis, nescio quorum spirituum imagines collocare. In earum locum successerunt insculpta singulis tabulis augustissima JESU, & Mariæ, nonnina, quæ simul ædium patrocinia suscipiant, & Neophytorum fidem protestentur. P. Nicol. Trigautius de Christiana expeditione l. 1. c. 10.

TITULUS. XXII.

APOSTOLI.

§. I.

Figuræ.

Ex Veteri.

Ubi erant duodecim fontes aquarum. Ex. 15. 27. Per duodecim fontes deserti, duodecim Apostolos intelligit S. Prosper parte. 1. c. 38.

Duo lapides; Ex 28. 9. duo præcepta sunt dilectionis Dei, & proximi; quibus duodecim tribuum sculpta nomina continentur, duodecim Discipulos in hoc numero jam designantes, quos noster Sacerdos in humeris perfectâ dilectione portavit. Id. p. 2. c. 3.

Ponesq; in eo quatuor ordines lapidum. Ex. 28. 17. Tertull. l. 4. Contra Marcion. c. 13. hisce duodecim gemmis dicit, significatos duodecim Apostolos. Iisdem enim significantur Apostoli Apoc. 21. 19.

In primo Ordine primus *Sardius*, qui ignis specie translucet. Significat fervidam doctrinam, & pro ea martyrium: est enim colore sanguineô, & igneô, quo feris terrorem incutit. Hinc Apoc. 21. 20. Tribuitur *S. Bartholomæo*, qui pro Christo excoriatus totus sanguineus ideóque dæmonibus tetribilis fuit.

Secundus *Topazius*, qui partim cæruleô, partim aureô, imò omni colore resplendet, ait S. Isidor. l. 16. c. 7. Significat animum cœlestem, & ad omnia infractum; Tribuitur *S. Jacobo* fratri Domini, qui cœlesti charitate irradiatus, per illam Judæos, omniáque terrena, supplantavit. Tertius *Smaragdus*, qui maximè viret; ita ut res alias, quin & aërem, virore suô inficiat. Significat Virginitatem, & tribuitur *S. Joanni.* In secundo Ordine primus *carbunculus*, Græcè ἄνθραξ, id est, carbo ignitus. Significat ardentem charitatem; & tribuitur *S. Jacobo* fratri Joannis, qui ardens charitate Christi primus Apostolorum pro Christo martyr occubuit. Secundus *Sapphyrus*, qui cæruleus est, id est, cœlestis coloris, & aureis punctis collucet; & radiis solis percussus ardentem emittit fulgorem. Significat eos, qui mente & vitâ in cœlis versantur: unde in Apoc. tribuitur S. Paulo; vel potiùs S. Andreæ; qui amore cœli, & radiis Christi, biduo apud eum manens percussus in ejus amorem exarsit & terrena omnia calcavit. Tertius *Jaspis*, gemma firmissima, & virens, ideóque Smaragdo subsimilis. Significat fortitudinem fidei, & tribuitur S. Petro. In tertio Ordine primus *Ligurius*. Verisimile est, esse hyacinthum, interprete S. Hieronymô. Significat contemptum terrenorum, & amorem cœlestium. Congruit S. Simoni, qui cœlestibus, & suavissimis fuit moribus. Secundus *Achates*, quem Anselmus Boëtius insignis medicus, & gemmarius Rudolphi II. Imp. dicit, venenis viperarum, & scorpionum ictibus adversari. Cor recreat, ac adversus omne genus contagii tuetur. Sitim ore contentus, manúque detentus, febrientium æstus compescit. Narratur, aquilam suô nidô imponere, ut pullos contra venenatorum animalium morsus tueatur. Tribuitur Judæ Thadæo. Tertius *Amethystus*, qui purpureus est, violaceus, & roseus, sculpturâ facili, lenitérq; flammulas fundit. Significat humilitatem; tribuitur *S. Matthiæ*, qui nomine & in oculis suis, parvus fuit.

In quarto Ordine primus Chrysolithus, qui partim aurei, partim marini est coloris. Significat pœnitentiâ. tribuitur *S. Matthæo.* Secundus *Onyx*, ità dictus ab humani unguis specie. datur *Philippo.* Anselmo Boëtius l. 2. de gemmis ex Appianô. Mithridates Ponti Rex fertur duo millia poculorum ex onyche in suô thesauro habuisse. Ceram non recipit, ideo ad sigilla aptissima. Tertius *Beryllus*, qui instar aquæ solis fulgore percussæ, rubicundus est, & decorus; affertur ex India. Tribuitur S. Thomæ. Corn. à Lap. in Ex. 28. 17.

Elige duodecim viros. Jos c. 4. 2. Duodecim viri electi à Josue sunt duodecim Apostoli electi à Christo. Hugo Card. hic. Sicut Judic. 7. 6. nudis usus est militibus, sinistrâ quidem gestantibus lucernas in urnis latentes, dextra verò tubas: ità sacros Apostolos misit nudos in universam terram, ferentes lucernam miraculorum, & prædicationum tubam. B. Theodoretus q. 15. in Judic.

Et boves duodecim subter mare. 3. Reg. 7. 44. super quos mare positum est, nisi duodecim Apostoli? quibus recens in morte Christi consecratum Baptismi Sacramentum traditum est. S. Rupertus l. 3. c. 23.

Salomon 3. Reg. 4. 7. ut aula sua esset benè ordinata, ordinavit *duodecim præfectos* ex filiis Israel, quos constituit provisioni ciborum &c.

Derelicta sunt tantummodò labia circa dentes meos. Job. 19. 20. Quid per labia, nisi locutio? quid per dentes, nisi Sancti Apostoli designantur? qui in hoc Ecclesiæ corpore idcirco sunt positi; ut vitam carnalium correptione mordeant, eámq; à suæ pertinaciæ duritie confringant. Unde & eidem primo Apostolorum, quasi denti in ejus corpore posito, dicitur Act. 10. 13. *occide & manduca.* S. Greg. Mor. l. 14. c. 23.

Sagittas suas ardentibus effecit. Ps. 7. 14.

Vocat Apostolos igneas sagittas ad inflammanda corda Credentium. S. Aug. hic. post medium.

Posuisti in capite ejus coronam. Ps. 20 4. id est, in principio prædicationis ejus, coronam de lapide pretioso, id est, de lapidibus pretiosis, scilicet duodecim Apostolis. Hugo Card. hic.

Dispersa sunt omnia ossa mea. Ps. 21. 15. Ossa Christi Apostoli dicuntur: quia sicut caro ab ossibus roboratur; ità & corpus Christi, quod est Ecclesia, ab Apostolis firmatur. S. Hieronym. hic.

Vox Domini præparantis cervos. Ps. 28. 9. Cervos hìc vocat beatos Apostolos, quorum *pedes speciosi evangelizantium bona*, utpote conculcantes serpentes, qui hominibus insidias struunt, & mortem afferunt. B. Theodoretus l. 2. in Cant.

Sagittæ potentis acutæ. Ps. 44. 6. Intellige sagittas acutas eos, qui per Orbem universum ad evangelizandum missi sunt. S Basilius hìc.

Convertentur ad vesperam, & famem patientur ùt canes. Ps. 58 7. Non enim inveniebant canes egregii, scilicet Apostoli, copiam escarum apud inimicos Christi Judæos: paucos quippe ex illis manducare, id est convertere, & sibimet incorporare poterant. Unde Petro esurienti ostensum vas linteum Act. 10. Rupertus in Gen. 27. l. 7. c. 8.

Animalia tua habitabunt in ea. Ps. 67. 11. Animalia Dei sacros Apostolos nuncupat. Idcirco ipsos equos Abacuc nominavit. *Viam fecisti in mari equis tuis.* 3. 15. Id hìc.

Virtus ejus in nubibus. Ps. 67. 35. Cùm Apostoli docendi munus præceptoris more obijsient, veluti quædam nubes, aquam è pelago Spiritûs Sancti haurientes, irrigationem hominibus afferunt. Id hìc.

Nubes sunt Apostoli, & prædicatores: quia sicut nubes è terra, & mari in altum sublatæ à ventis impelluntur; ità Apostoli ex terrenæ humilitatis humo, & hujus sæculi mari, Dei gratiâ attolluntur, & Spiritu Dei impelluntur. Corn. à Lap. in Ezech. c. 10.

Elevaverunt flumina Domine &c. Psal. 92. 3. Fluvios sacros Apostolos vocavit: hi enim fluviorum instar omnem irrigationem hominibus attulerunt. B. Theodoret. hìc.

Meliora sunt ubera tua vinò. Cant. 1. 1. id est, Apostoli tui, quos à te instructos vice tui substituis, multò sunt meliores, quàm antiqui Prophetæ; quorum Spiritus erat acer, sicut vinum. At Spiritus tuorum Apostolorum est Spiritus amoris; suntque instar matrum, quæ uberibus lactant infantes suos. Lud de Ponte hìc. Ubera Christi Apostolos non incongruè accipimus: per ipsos enim in fide nutrimur, & spiritali alimentô reficimur. S. Just. Orgelit. Ep. hìc.

Similis dilectus meus capreæ, hinnuloq; cervorum. Cant. 2. 9. Propter acerrimum visum, & velocem cursum ad omnes fines orbis speciosis pedibus Apostolorum currens. Philo Carpath. hìc.

Surge, propera amica mea, columba mea Cant. 2. 10. Apostoli comparantur columbis, tum propter alias analogias alibi recensitas, tum quia columba indulgentissima est erga fœtum. Etenim, ùt Naturalistæ tradunt, columba veniente frigore nidificans, & partum nido immittens, suas etiam plumas avellit, ut parvuli fœtus meliùs cubent. Quô fit, ut ipsa sæpè mater gelu contabescat. 1. Thess. 2. *7. facti sumus parvuli in medio vestrum, tanquam si nutrix foveat filios suos.* Corn. à Lap. hìc.

Ferculum sibi fecit Rex Salomon. Cant. 3 9. Mens præterea charitate, Zelô animarum, & Spiritu Apostolicô flagrans, & prædicans Christum crucifixum, vocatur ferculum Christi: Christi enim nomen, fidem, & cultum, circumfert per omnes gentes. Unde ferculum Christi fuit S. Paulus, & Apostoli, inquit Theodoret. Imò Christus ipse Act. 9 15. *vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum.* Id. hìc.

Emissiones tuæ &c. Cant. 4. 13. Per emissiones paradisi Sanctissimi Apostoli, veluti deliciarum horti, intelliguntur. Philo Carpath. hìc. Pro emissiones Hebr. *Apostolatus*; Lat. *legatus* vel *missus*. Unde Apostoli emissiones paradisi, velut lavacrum sacri fontis habentis intelliguntur; qui tanquâ mala Punica foris rubentes in laboribus, & ærumnis; postremùm & Sanguine Martyrii, permultos hominum Christi fidei veluti grana pepererunt; hisque tanquam parvulis fructus suavissimos arborum cœlestium, ad fidei incrementum, & charitatis opera, præbuerunt. Philo Carpath. cit. Corn. à Lap. cit.

Crura illius columnæ marmoreæ. Cant. 5. 15. Crura symbolum sunt ingressûs, & progressûs. Significant ergo itinera Christi, & profectiones, quibus per Judæam; per Apostolos verò, & viros Apostolicos, omnes gentes Evangelizando obivit; fuisse puras, rectas, fortes, & validas; ità ut nemo eas sistere, remorari, vel impedire, posset. Hinc multi per columnas has accipiunt Apostolos, qui, quasi pedes, Christum detulêre per totum orbem; adeò fortes, & robusti; ut columnæ marmoreæ esse viderentur, *fundatæ super bases aureas*, tum Christi Ephes. 2. 20. tum charitatis: charitas enim est, quasi aurum solidissimum. Ita Philo Carpath. S. Nyssenus, S. Ambrosius in Ps. 118. Cornelius cit.

Per crura Apostolos intelligimus, per quos universum Mundum circuivit, & fidem, eis prædicantibus, populis audientibus sparsit. Sed crura columnæ marmoreæ esse perhibentur; quia Ecclesiam inflexibiliter sustinent; dum contra omnes adversarios eorum prædicationibus, & exemplis, roboratur. S. Greg. hìc.

Quàm pulchri sunt gressus tui. Cant. 7. 1. Gressus Ecclesiæ sunt veloces prædicationes Apostolorum; per quos in omnem terram Evangelium insonuit. S. Thom. Aqu. hìc.

Quasi columbæ meditantes. Is. 59. 11. Apostoli dicuntur columbæ I. propter cordis compunctionem. Nahum 2. *gementes, ut columbæ.* II. propter vitæ simplicitatem Matth. 10. *simplices sicut columbæ* III. propter contemplationis altitudinem, vel velocitatem. Ps. 54. 7. *quis mihi dabit pennas sicut columbæ? & volabo.*

IV. Pro-

4. propter conscientiæ puritatem. Cant 5.12. *Oculi ejus sicut.* S. Thom. hic.

Et in manu ejus calculus Is. 6. 6. Hebr. *carbo*, vel *pruna ignita.* S. Hier. *lapillus*, seu *gemma.* Alcazar in Apoc. 2 17. not. 5. Seraphim sunt Apostoli Evangelium prædicaturi; quod, quia erat Summæ difficultatis, & quasi ignem complecti, hinc timidi forcipe acceperunt carbonem de altari; id est, timidè accesserunt ad labores & persecutiones. Sed ubi eum acceperunt, & inspexerunt, viderunt eum, non esse carbonem, sed carbunculum: quia labores hi, & cruces, pro Christo per charitatem, quâ accensi erant, eis dulcissimi, & pretiosissimi, evaserunt. Corn. à Lap. hic.

Qui sunt isti, qui ùt nubes volant? & quasi columbæ ad fenestras suas? Is. 60. 8. aesi dicat: Apostoli mei sunt: ipsi volant, nullò quieti otiò; sed impellente Spiritu Sancto, cunctis gentibus pluviam salutaris doctrinæ portantes. Ipsi sunt quasi columbæ simplices, attamen serpentis prudentiam habentes. Columbæ istæ singulæ stant ad fenestras suas; id est, exercent, quas acceperunt, Spiritûs Sancti gratias divisas, semper prædicando volantes ùt nubes, semper contemplando per illas fenestras suas cœlum suspicientes, meditando gementes, gemendo meditantes. S. Rupertus in Is. hic.

Annum placabilem Domino. Is. 61. 2. Annus est Christus; duodecim menses duodecim Apostoli. S. Anselmus in Elucidario.

Super muros tuos &c. Is. 62. 6. Quinam sunt custodes super muros Jerusalem? qui totâ die, & tota nocte, non tacent, nisi Apostoli? S. Rupert. hic.

Stabunt super illas piscatores. Ezech. 47. 10. Apostoli vocantur piscatores potiùs, quàm venatores: quia ipsi non violentis cædibus, sed dulcibus sermonibus, & moribus, sviaviter traxerunt homines ad Christum; ac sensim eos in retia Ecclesiæ compulerunt, ut vivos caperent ad meliorem vitam. Corn. à Lap. hic.

Dabo ei vinitores. Os. 2. 15. Vinitores ejus Apostoli sunt, prædicatores veritatis. S. Rupert. hic.

Ponam duces Juda, sicut caminum ignis in lignis. Zach. 12. 6. Alleg. dabo Apostolos, qui instar ignis totum Mundum amore Dei inflammabunt. Corn. à Lap. hic.

Ex Novo.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13 31. Sinapis, prædicatio est, & Apostoli: pauci enim videntur hi, & totum orbem occupârunt. Theophyl. hic.

Canes lingebant ulcera ejus. Luc. 16. 21. Sicut canes, ità & Apostoli, medicamentum linguâ ferunt; quia prædicando sanant. S. Eusseb. Emiss fer. 5. post Dom. 2 Quadrag.

Fragmentorum cophini duodecim. Luc. 9. 17 Illi duodecim cophini, signant duodecim Apostolos. Ex quo datur forma prædicantibus, ut non novas & de cordibus suis adinveniant: quia Dominus non creavit novos panes ad reficiendam turbam. Sed sicut Dominus multiplicavit divinâ benedictione quinque panes hordeaceos, sic omnis abundantia veræ doctrinæ sumi debet ex fundamento Sacræ Scripturæ multiplicanda per orationem, quâ in cœlum respicitur; & devotione, quâ benedicitur; & meditatione, quâ frangitur; & prædicatione, quâ distribuitur, & explicatur. S. Bonav. hic.

Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, & iterum illuc vadis? Joan. 11 8. Respondit JESUS: *nunquid duodecim sunt horæ diei &c.* Quid sibi vult ista responsio? ut diem se esse ostenderet, duodecim discipulos elegit. Si ego sum, inquit, dies, & vos horæ. Nunquid horæ diei consilium dant? horæ diem sequuntur, non dies horas. S. Augustr. 49. in Jo. Similiter explicat V. Beda. hic.

Pedes ejus similes aurichalco. Apoc. 1. 15. Apostoli Christi pedes dici possunt, ut qui solida sint Ecclesiæ fundamenta; & ad Magistri exemplum, in tentationis camino egregiè probati, & examinati. S. Andreas Cæs. Ep. hic serm. 1. Apostoli, qui universum orbem terræ obierunt, & Evangelium prædicârunt, per allegoriam Pedes Domini dicuntur. Clem. Alex. lib. 2. pædag. c. 8.

Mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus; & in capite ejus corona stellarum duodecim. Apoc. 12. 1. Ecclesia Christi lumine cincta, gloriam calcat temporalem; duodenariô Apostolorum numerô caput ornatur Ecclesiæ. V. Beda hic.

Cùm dicuntur *duodecim portæ Jerusalem* Apoc. 21. 12. & una porta Christus, & duodecim portæ Christus: quia in duodecim portis Christus, & ideò duodenarius numerus Apostolorum. S. Aug. in Ps 86.

Duodecim portæ duodecim sunt Apostoli; per quos introitum, simul & accessum, ad Patrem nacti sumus. S. Andreas Cæsar. Ep. serm. 23. hic.

§. II.

Apostolorum laudes, gloria, potestas. &c.

Ex Veteri, & Novo.

IN omnem terram exivit sonus eorum. Ps. 18. 5. Hebr. *exivit regula*, vel *norma*, vel *perpendiculum*, vel *architectonica eorum.* Philipp. Diez tit. Apostoli. Aquila: *exivit ordo eorum.* B. Theodoret. hic.

In omnem terram exivit sonus eorum. Ps. 18. 5. Secundùm Aquilam: *in omnem terram exivit ordo eorum.* Nam nec sermonem, inquit, emittentes, nec verba proferentes; sed regulam, & proprium ordinem, demonstrantes; omnem terram, atque mare, ad divinas laudes decantandas invitant. B. Theodoretus hic.

Oculi mei ad fideles terræ, ut sedeant mecum. Ps. 100. 6. Si scire cupis, quam

verè hoc dictum sit ad beatos Apostolos animum adjice. Nam ipsi *terræ fideles* erant : quippe cùm per eorum fidem universus terrarum orbis salutis prædicatione completus sit. Igitur hi fideles unà cum Domino sedent, illud audientes : vos autem *sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel.* Matth. 19. 28. O ingens miraculum ! lutei sedent ; & corporis expertes adstant ! S. Chrysost. hic.

Galilæa gentium. Matth. 4. 15. Idem est, quod *transmigratio*, ait S. Greg. Unde Apostolos non nisi Galilæos, id est, transmigrantes ; qui scilicet hospites terræ, & cives cœli forent, elegit. Corn. à Lap. in Matth. c. 4.

Vos estis sal terræ, vos estis lux Mundi. Matth. 5. 13. 15. Cur Dominus, post exhortationem ad patientiam, suos discipulos dicit sal, & lucem ? Extollitur magna charitas Apostolorum, quòd inter persecutiones sint sal, & lux, toti intenti ad aliorum bonum, & salutem. Sylv. hic q. 1. Lux non ad seipsam, sed ad alios est creata. Sim. Cassianus lib. 8. c. 16. Luci adhærentes lux esse meruerunt. S. Paschasius l. 3. in Matth. Quæ illa lux, cui Discipuli comparantur ? an lux lampadis, vel candelæ ? non : talis enim lux lucet ex consumptione olei, vel ceræ ; lux autem Apostolica nullius dispendiô fulget. Estne lux diei, vel Solis ? non : nam splendet solùm die, nocte desinit : lux autem Evangelica nunquam, & nusquam disparet ; & ideo nec lux lunæ, nec auroræ est, quia hæ die obscurantur. Dico : est lux solis, lunæ, auroræ, & stellarum. Sylveira addit. Evang. hic.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Plin. l. 31. 10. Sal est igneæ, & aqueæ naturæ, continens duo elementa, ignem, & aquam. Ignem, quia auro est instar ignis ; & si in ignem projiciatur, eum acuit, & accendit : aquam, quia sal, inspersâ aquâ, in eam liquefit, & dissolvitur. Apostoli fuêre sal terræ, quia igneâ suâ vi eam amore Dei accenderunt ; & igneâ suâ eloquentiâ, & sapientiâ, eam aridam humectârunt, irrorârunt, & fœcundârunt ; ut fruges bonorum operum, & virtutum, proferret. Sal sitim excitat : sic Apostoli excitaverunt sitim rerum cœlestium. Corn. à Lap. hic.

Sedebitis super sedes duodecim &c. Matth. 19. 28. O ingens miraculum ! lutei sedent, corporis expertes adstant. S. Chrysost. in Ps. 71.

Ex Patribus.

Boni flores Apostoli, qui diversorum scriptorum, atque operum, fuderunt odorem. S. Ambr. in Ps. 118. Octon. 6. Et nè auferas de ore meo &c.

Leguntur modò verba piscatorum, & colla subduntur oratorum. S. Aug. de verb. D. s. 59. Ipse itaque Apostolos suos vivæ lucis fonte perfudit ; ut ipsi postmodum universum Mundum, tanquam duodecim solis radii, ac totidem lampades veritatis, illuminarent. Idem de temp. fer. 2. Pent. s. 1. Quanti oratores, quanti periti, quanti Philosophi hujus Mundi, ab illis piscatoribus irretiti sunt, ut ad salutem de profundo attraherentur. Id. s. 63. de div.

Pauci homines totum ceperunt Mundum. S. Chrysost. s. de Pent.

Non aberraveris, si tubas vocaveris ora Apostolorum ; non tubas quidem æreas, sed aurô pretiosiores, & gemmis magnificentiores. Id. in Ps. 46.

Apostoli oculi, & lumen totius Mundi. S. Macarius hom. 1.

Quid ergo docuerunt, vel docent nos Apostoli Sancti ? non piscatoriam artem, non scenofactoriam, non Platonem legere, &c. docuerunt me vivere. Putas, parva res est, scire vivere ? magnum aliquid, imò maximum. Non vivit, qui superbiâ inflatur &c. S. Bern. s. 1. in festo SS. Petri, & Pauli. Docuerunt homines in carne angelicè vivere ; docuerunt, quid credendum, quid sperandum, quid amandum. Sim. de Cass. l. 14. in Jo. 21. v. 19.

Oculi Christi, Apostoli sunt, qui scientiæ lumen universo corpori Ecclesiæ præstant. S. Isid. Comment. in Gen. c. 31.

Audacter dixerim, neque in miraculis Apostoli ità mirabiles apparuerunt, sicut in contemptu rerum : neque in efficacia verbi tam homines commoverunt, ad novitatem vitæ prædicando, quàm bona externa spernendo. Corn. à Lap. in 1. Petri 5. 2. *Neque turpis lucri gratiâ.*

§. III.

Apostolorum Vocatio, Electio, Missio.

Ex Veteri, & Novo.

Posui arenam terminum mari præceptum sempiternum. Jer. 5. 22. S. Greg. l. 9. mor. c. 5. Arenam Dominus mari terminum imposuit, quia, ad frangendum Mundi gloriam, abjectos, & pauperes elegit. Cujus nimirum maris fluctus intumescunt, cùm potestates Sæculi ad communionem persecutionis exiliunt ; sed transire arenam nequeunt ; quia despectorum miraculis, & humilitate franguntur. Sylv. in Matth. 4.

Relictis retibus secuti sunt eum. Matth. 4. 20. Triplex fuit horum Discipulorum vocatio. Una ad simplicem notitiam, quæ Jo. 1. describitur. Secunda fuit ad familiaritatem, Luc. 5. 8. 11. quando Petrus, visâ miraculosâ piscium captione, procidit ad genua JEsu. Tertia fuit ad Apostolatum, quando omnia reliquerunt. Dion. Carth. hic.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Matth. 10. 16. Qui vult esse verus Apostolus Christi, cogitet, se mitti quasi ovem inter lupos, ac proinde sit prodigus vitæ, æstimet se perditum, sit resolutus ad labores, cruces, mortem, pro Christo. Corn. à Lap. hic.

Misit illos binos. Luc. 10. 1. Cajet : mutuum testimonium, mutuam morum custodiam, mutuam consolationem, Jesus constituit in Discipulis peregrinantibus. Sylv. addit. in Luc. 10.

Nisi

Nisi virgam. Marci 6. 8. Quid est virga, nisi præferendæ potestatis insigne, & ulciscendi instrumentum dolores? Ergo humilis Domini, (*in humilitate enim judicium ejus sublatum est*) humilis, inquam, Domini præceptum. Discipuli ejus humilitatem officiis exequuntur: eos enim misit ad seminandam fidem, qui non cogerent, sed docerent; nec vim potestatis exerceant, sed doctrinam humilitatis attollerent. S. Ambr. hic.

Designavit Dominus & alios. 72. Luc. 10. 1. Cur, præter 12. Apostolos, discipuli 72. designantur? Respond. Num. 72. & 12. Judæis semper fuit in magno honore: iste propter 12. Patriarchas; ille verò, juxta Salmeronem, Maldon. Baronium, Corn. à Lap. propter 70. Seniores, quos Moyses ad totius populi causas destinavit Numer. 11. 14. ut ità æqualiter divisi, 72. in 12. tribubus, ex unaquaque tribu sex Judices essent. Sic Christus in Ecclesia sua elegit 12. Apostolos, tanquam Ecclesiæ totius principes; & 72. discipulos, ut ità æqualiter distributi cuilibet Apostoli 6. discipuli obvenirent in ministerium Verbi Dei. Is. 6. 2. Sex alis stabant Seraphim servientes Deo; ità Apostolo cuivis, tanquam Seraphino in Ecclesia, dat sex alas, seu sex operarios ad messem Evangelicam: tot enim alas voluit Deus in ministris suis suo ipsius obsequio, quot etiam destinavit in bonum, & salutem animarum nostrarum. 2. Ex 15. 27. In Elim juxta 12. fontes aquarum 72. palmæ erant. Interpretes 72. fuerunt, qui rogatu Ptolomæi Scripturam ex Hebræo transtulerunt. Concilium magnum Senedrim ex 72. Senioribus constabat. Juxta S. Isid. l. 1. etymol. 22. in veste Pontificis 72. mala Punica, & totidem tintinabula erant Ex 28. 33. Sic & Christus designando hos discipulos, dedit Eccl. suæ 72. palmas victrices de inimico; 72. Interpretes ac Magistros Sacræ Scripturæ. 72. Viros magnos, regimen, & consilium; 72. tintinabula circumdata malô Punicô ignitæ charitatis ad docendum, & prædicandum. 3. S. Aug. in qq. Evang. Beda, Hugo: per hunc numerum ostendit Dominus, quòd per hos, & eorum sequaces, erat annuntiaturus Mundo fidem Trinitatis. Unâ die per 24. horas à Sole totus illustratur orbis. Sol ergo per triduanum ambitum 72. horas facit. Christus, qui se Diem, & Lucem, vocat; per hunc prædicantium numerum significat, fidem, & lucem Trinitatis toti orbi annuntiare, & per eam Mundum maximè illuminare. 4. Beda, Bonavent. &c. 72. mittuntur, qui totidem lingvarum gentibus prædicarent: ut sicut primò Apostoli propter 12. tribus Israel; ità & hi propter exteras gentes destinarentur imbuendas. Juxta Aug, Hieron. Prosperum, &c. in 72. lingvas & gentes, divisi fuerunt homines in dispersione Babel, ut Christus D. omnium gentium, & linguarum se Redemptorem ostenderet, 72. discipulos elegit, ut 72. gentibus responderent; ac sic cuique genti, ac linguæ, Christus suum attribuit Discipulum; ùt illius Curatorem, ac præceptorem. Sylv. in Luc. 10. e. 18. q. 2.

Neque peram, neque calceamenta. Luc. 10. 4. Utrumque de corio mortui animantis confici solet, nihil autem in nobis Dominus JEsus mortale vult esse. S. Ambr. hic.

Cur ex Galilæa Christus primos elegit Discipulos? Chrysost. & Rupertus ajunt: Bethsaida una erat ex illis civitatibus, quæ maximè incerdulæ, & peccatrices, erant. Unde ait Christus Matth. 11. 21. *væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida &c.* Dei gratia enituit, dum ex medio tantæ pravitatis tres Apostolos præclarissimos eduxit. Sylv. in Jo. 1. q. 10.

Cur Nathanael, qui Domino perhibuit tantum testimonium, Jo. 1. 49. in Apostolis non numeratur? Intelligere debemus, ipsum Nathanaelem eruditum, & peritum legis, fuisse: propterea noluit illum Dominus inter Discipulos ponere; quia idiotas elegit, unde confunderet Mundum. S. August. tr. 7. in Joan. Vide ibi plura.

Ex Patribus.

S. Chrysost. in illud Ps. 46. 3. *Dominus excelsus, terribilis, rex magnus super omnem terram, ità ait*: Erat etiam antea magnus, sed ignorabatur. *Mundus per ipsum factus est, & Mundus eum non cognovit.* Jo. 1. 10. Nunc autem hoc quoque præclarè gessit, quòd nos sibi familiaritate jungendo Rex magnus effectus est. Quidni enim magnus, qui pauperes, piscatores, illiteratos, privatos, numerô undecim, obscuros, peregrinos, piscibus magis mutos, unicam tunicam habentes, calceis carentes, nudos, per universum orbem terrarum misit, & veluti mandatô omnes cepit.

Enumeratis adversitatibus S. Pauli ex 2. Cor. 11. v. 23. ait S. Chrysost. tomo 6. s. de Verb. Apost. hi sunt veri Apostolatûs characteres.

Aliter eligit Mundus, aliter Christus: Mundus, quia confidit in potentia, & opulentia, eligit ad honores, nobiles, potentes, sapientes, divites. E contrà Dominus, quia est summè sapiens, & dives; non formidat humanam potentiam, non miratur humanam sapientiam, non aspicit humanam opulentiam. Non igitur eligit nobiles, vel potentes; sed infirmos, & ignobiles: non philosophos sapientes; sed piscatores simplices: non glorioso, & divites; sed pauperes & abjectos. S. Bonav. s. 2. de S. Mathia Ap.

§. IV.

Apostolorum fragilitas, & defectus, ante adventum S. Spiritûs.

PElli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum. Job. 19. 20. In osse fortitudo, in carnibus verò infirmitas corporis designatur. Quia igitur Christus & Ecclesia, una persona est,

est ; quid per os , nisi ipse Dominus , designatur ? quid per carnem , nisi Discipuli ? qui Passionis ejus tempore infirma sapuerunt. Per pellem verò ; quæ , exterior carne , manet in corpore ; quid nisi illæ Sanctæ fœminæ figurantur , quæ ad præparanda subsidia corporis,exterioribus Domino ministeriis serviebant ? Cùm ad crucis horam ventum est , ejus Discipulos gravis ex persecutione Judæorum timor invasit. Fugerunt singuli , mulieres astiterunt. Quasi ergo consumpta carne os Domini pelli suæ adhæsit ; quia fortitudo ejus Passionis tempore,fugientibus Discipulis , juxta se mulieres invenit. S. Greg. l. 14. mor. c. 23.

Dispersa sunt omnia ossa mea. Ps. 21. 15. Ossa vocat sacros Apostolos , quoniam & corpus Ecclesiam nominat ; robur autem corporis ossa sunt : ab his enim , quidquid in corpore mollis & fluxi est , sustentatur. Dissipati autem sunt omnes tempore crucis , instar aquæ , huc & illuc , dispersi. B. Theodoretus hic.

Dereliquit me virtus mea , & lumen oculorum , & ipsum , non est mecum. Ps. 37. 11. Petrum vocat Christus virtutem , propter confessionem fidei. *Tu es* enim *Petrus , & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Is eum reliquit inficiatus. Lux autem sunt omnes Apostoli , quibus dixit ; *vos estis lux Mundi.* Matth. 5. 14. Hi erant lux oculorum , duorum testamentorum ; Legis , & Evangelii ; qui , quô tempore crucifixus fuit, non erant cum Christo. S. Chrysost. hic.

§. V.

Apostolorum virtus , fortitudo , acceptô S. Spiritu.

Ex Veteri , & Novo.

Spiritus Domini induit Gedeon. Judic. 6. 34. Sept. *Spiritus Domini fortificavit Gedeon.* Metaphora sumpta ab armis , quibus induimur. Porrò Spiritus S. ille amor est in Deum , inexpugnabilem reddens amatorem. Hac armaturâ voluit Dominus Apostolos indutos progredi ad hostes vincendos. *Sedete in civitate , quoadusque induamini virtute ex alto.* Luc. 24. 49. Ubi Maldonatus : milites erant Christi regnum expugnaturi. Spiritus Sanctus erat instar armorum. S. Chrysost. in Cat. noluit milites suos inermes in aciem prodire. Escob. t. 3. Colloq. Chr. l. 10, sect. 1. obs. 2.

Lingua mea calamus scribæ - Psalm 44. 2. Quia eorum linguæ sunt tanquam calamus , qui à Spiritu scribente dirigitur. Sylv. in Act. 1. q. 5. *Apparuerunt illis dispertita linguæ.* Act. 2. 3.

Erunt quasi fortes Ephraim , & lætabitur cor eorum quasi à vino. Zach 10.7 de Apostolis , & eorum successoribus , dictum est. De Ponte in Cant. Exhort. 29. §. 2.

Descendit S. Spiritus in formam linguæ , quasi ignis , & sedit super singulos eorum. Act. 1. 3. Id est , super eorum capita. Cùm autem ornamentum capitis sit corona , non indignum erit, illam formam ignis super caput , coronam capitis appellare. Sicut vocat S. Cyrill. catech. 17. dicens : in specie lingvarum ignearum sedit super Apostolos , ut novæ coronæ spirituales imponerentur capiti illorum. Id. in Cant. 3. Exh. 38. §. 2.

Mustô pleni sunt isti. Act. 2. 13. Inebriati sunt sobriâ ebrietate , quæ peccatum mortificat , & cor vivificat. Ebrietate omninò contrariâ illi corporeæ ebrietati : illa enim & cognitorum inducit oblivionem ; hæc autem etiam ignoratorum notitiam donat. Inebriati sunt , bibentes vinum spiritualis vitis , illius , quæ dicit : *ego sum vitis.* Jo. 15. 5. S. Cyrill. Jeros. catech. 17. Erant quidem ebrii, sed amore , sed spiritu , sed fervore. S. Laur. Just. tr. de compunct.

Ex Patribus.

Apostoli , qui priùs tremebant , & formidabant ; post Spiritûs S. acceptionem , in media pericula prosilierunt , per ferrum , ignem , bestias , pelagus ; & ad omnem calamitatem intrepidi se exposuerunt. S. Chrysost. f. 74. in Jo.

Seraphim ardentes, sive incendentes, interpretantur. Qui sunt Seraphim , nisi Apostoli ; quos utique ardentes , atque incendentes, decimâ die post Asc. ejus , effect Spiritus Sanctus. S. Rupert. hic.

S. Basilius ep. 175. refert artem aucupandi columbas ; dum aucupes , captâ unâ, vel alterâ columbâ *agresti* , cicurem illam reddunt ; & alis odoriferô ungventô linitis, eam è columbario exire permittunt . ut conjungatur *agrestibus* : quæ , illius fragrantiâ attractæ , eam sequuntur & in ejus columbario manent. Sic Discipuli agrestes ungentô Spiritûs Sancti illiti &c. Lud. de Ponte in Cant. Exh. 15.

§. 21.

:) o (:

TITU-

TITULUS XXIII.

AQUA.

§. I.

Ex Veteri, & Novo.

QUærit Albinus, seu Alcuinus : cur terra à Deo maledicta fuerit, & non Aqua? respondet : quia de fructu terræ vetito comedit homo. Imò prædestinavit Deus, in aquis omne genus peccati abluere. Ideo etiam terrestria animalia plus habent maledictionis, quàm aquatilia. Unde post resurrectionem de *pisce* edit Christus, non de quadrupede, aut volucri. Doultreman l. 1. c. 1. de amore §. 8.

Nulla creaturarum est magis aquâ obediens : quò libuerit homini, ascendit; quò vult, descendit; ducentes sequitur, in canaliculos dividitur, aliorsum inflectitur, reflectitur. Cyrill. Jerosol. catech. 3. magnum quiddam est aqua, & ex quatuor elementis apparentibus pulcherrimum. Angelorum habitaculum est cœlum; atqui ex aquis sunt cœli. Terra est hominum locus; at ex aquis etiam terra. Et, ante omnem rerum creatarum sex illis diebus distinctionem, *Spiritus Dei ferebatur super aquas* Gen. 1. 2. Principium Mundi aqua, principium Evangelii Jordanus. Liberatio Israelis à Pharaone per mare facta. Ex. 14. 27. Et liberatio à peccatis Mundi, per lavacram est aquæ in Verbo Dei. Ubicunque fœdus aliquod inter Deum, & homines, ibi aqua. Aquam adeò celebrabant Ægyptii, teste Vitruvio lib. 8. in prooem; ut hydriam ad templum religiosè deferentes, procumberent demississimè; &, sublatis in cœlum manibus, gratias Numini de tanta benignitate supplices agerent. Doultreman de amore l. 1. c. 1. sect. 8.

Abyssus, sive aqua, quæ omnia occupabat à cœlo empyrio usque ad terram; de qua abysso seu aquâ, partim detenuatâ, partim solidatâ, facti sunt cœli omnes, seu firmamentum, die secundô; perinde ac ex aqua conglaciatâ fit crystallus. Ità S. Basilius hom. 1. hexam. Beda &c. *Corn. à Lap.* Ludov. de Ponte in Cant. c. 8. Exh. 8.

Et de petra melle saturavit eos. Psalm 80. 17. Atqui hoc nusquam in Scriptura lectum est; quòd mel de petra Moyses eduxerit; sed utique fluvios, & aquas, & frigida fluenta. Quid igitur tandem est, quod dicitur? neque enim Scriptura mentitur. Postquam sitientes, & indigentiâ defatigati, frigidioribus aquis inciderunt; ex potu voluptatem asserere volens, mel aquam appellavit; non tanquam in mel mutatâ naturâ, sed bibentium dispositione, fluenta illa melle jucundiora faciente. S. Chrysost. hom. 2. ad pop. Antioch.

Juxta fluvium Chebar. Ezech. 1. 1. Quæres : cur juxta aquas Ezechiel, & Daniel viderint suas visiones, & mysteria divina? Respond. quia Prophetæ juxta fluenta, quasi locô silente, delectati, & excitati, mentem in Deum elevabant; itaque per orationem ad visiones, & raptus divinos, se disponebant. Sic, Christô in Jordane baptizato, *aperti sunt cœli, & vox Patris intonuit : hic est Filius meus dilectus.* Corn. à Lap. in Ezech. cap. 1.

Erat autem ibi fons Jacob. Joan. 4. 6. Cur Dominus ad convertendam mulierem venit ad fontem? quia olim Jacob ad fontem visam Rachel dilexit. Gen. 29. 10. Ad aquas conjugium Isaac cum Rebecca Eleazaris ope initiatur. Gen. 24. 14. Moyses ad aquas in Ægypto, accepit uxorem Sephoram. Ex. 2. 16. Christus D. etiam ad aquas Samaritanam convertit, eamque sibi in sponsam copulat; ut Dominus antiquam Patrum servet consuetudinem. Sylv. in Jo. 4. q. 8.

Ex Patribus, & aliis.

Aqua pulcherrimum Dei opus. S. Jo. Damasc. lib. 2. orthod. fid.

Aqua dicta, quòd superficies ejus æqualis sit. Aquarum elementum cæteris omnibus imperat. Aquæ cœlum temperant, terram fœcundant; scandunt in sublime, & cœlum sibi vendicant. S. Isid. Ep. l. 13. c. 12.

In Thessalia duo sunt flumina; ex uno bibentes oves, nigras fieri ferunt; ex altero albas; ex utroque varias. Id. ib. c. 13.

In Troglodytis lacus est; ter in die fit amarus, & deinde toties dulcis. Id. ib. Apud Garamantes fontem esse ajunt, ità algentem die, ut non bibatur; ità ardentem nocte, ut non tangatur. Id. ib.

Noxia in terris, in aquis innoxia sunt, atque ipsi angues sinè venenô. Leo terribilis in terris, dulcis in fluctibus. S. Ambr. l. 5. hexam. c. 2.

Aqua marina contra morsum rabidi canis bibitur, ait Lemnius, Idem, ad purganda corpora, bilemque atram, aut sanguinem concretum, ab alterutra parte reddendum, ait Plin. l. 31. c. 6.

Prorumpit in monte quodam, duabus Nangasachô leucis, aqua ità æstuans, ut in stagnum collecta, corpori vivas imprimat cicatrices cum acerbissimo sensu doloris. P. Aloys. Froy in sua relat. historica de statu rei Christ. in Japonia.

§. II.

Aqua in vinum mutata.

Joan. 2.

Spiritus Dei ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Pulsat animum nostrum, si quidem Deus investigare permittit : cur incepit ab aqua convertenda in vinum Dominus JEsus Christus? sive cur à liquoribus inchoavit ? Multa sanè mysteria legimus Dominum in aqua fecisse. In prima rerum creatione *Spiritus Dei fereb. &c.* Ad id rationalem creaturam compellans ; nè rebus, quibus ipsa nobilior, imò domina constituta, velit malè subjici per amorem: consvevit enim amor hominum subjici rebus , quas diligit ; qui soli Deo debet esse subjectus. Sim. de Cass. l. 4. c. 1.

Congregentur aquæ. Gen. 1. 9. S. Hier. ep. 83. Christus JEsus Dominus noster , qui ab aquis primum signum fecerat, finivit in aquis. Latus Christi percutitur lanceâ, & baptismi, atque martyrii pariter Sacramenta funduntur. Bened. Fernandius hîc.

Aquam vinum factum. Jo. 2. 9. Cur non credamus virtute Dominicâ vinum fieri potuisse de aqua , cùm nobis , operante Deo, fomentis imbrium , terræ de gremio, per ministeria vinearum , aqua surgat in vinum? S. Maximus in Epiph. Dom. hom. 1.

Nihil aliud est vinum , quàm aqua ex vite facta. S. Greg. Nyss. lib. 1. de homine cap. 2.

Sanè non minùs stupendum videri debet, quòd humor vitis in vinum Deò disponente quotannis convertatur ; quàm quòd olim in Cana Galilææ eodem jubente aqua in vinum mutata fuerit. Blosius parad. an. c. 28.

Christus Dominus ostendit se esse , qui, ùt ait S. Aug. omnî annô hoc facit in vite, dum in vitibus succum aquarum in vinum convertit. Corn. à Lap. in Jo. 2.

§. III.

Ex vitis Patrum.

S. Odiloni Abb. Cluniac. aquam petenti , divinâ indulgentiâ bis in vinum conversa. Boll. 1. Jan.

B. Rogerius Abb. allatam aquam benedixit , & in vinum convertit. Id. 3. Jan.

S. Gerlaco Eremitæ aqua ex fonte, (hodie S. Gerlaci dicitur) allata, in vinum ter mutata. Id. 5. Jan.

Idem de S. Alberto Eremita 7. Jan.

B. Petro Damiano. Boll. 23. Febr. &c.

§. IV.

Aqua benedicta.

De Dominicô aspersio aquæ benedictæ in memoriam Baptismi. Delet venialia. S. Thom. 3. p. q. 65. a. 1. ad 6. Ut majori cum puritate, vel sacrificemus, vel oremus. Per salem amaritudo pœnitentiæ. Gavantus. tit. 19.

Aqua significat Incarnationem Domini, sal designat unionem divinæ Naturæ cum nostra Humanitate. S. Vinc. Ferr. s. 9. de aqua benedicta.

Uxor divitis nobilis, seu morbô, seu vexatione dæmonis , gallinas de die 30. sinè satietate edebat. Consumptis ità facultatibus amici Sanctum Macedonium adeunt ; venit , benedixit aquam, jussit ebibere , & morbum curavit; ut deinceps parva gallinæ particula fami sufficeret. B. Theodoretus histor. Patrum.

S. Odilo puerum caducô morbô laborantem aspersione aquæ benedictæ sanat ; item amentem. Boll.

S. Brigida V. Scota venerat ad quendam ex itinere , cujus uxor illum oderat. Aspersit aquâ benedictâ domum, potum, & lectum, uxore absente ; ex illo die maritum magnô constanti dilexit amore. Boll. 1. Febr.

Anno 1603. dum locustæ Æthiopiam vastant , vici cujusdam incolæ Catholici P. Petrum Paezium adeunt , nuntiantes hanc agris suis pestem imminere. Hos ille quamprimum in templo adesse jubet , & Sacris celebratis, ac Litaniis recitatis , aquâ lustralî agros aspergit. Nec effectu caruit consilium : locustæ enim hæreticorum agros , à Catholicorum aliquibus in locis non nisi fossâ disjunctos , vastârunt ; horum ne quidem attigerunt. P. Petrus Janicus thes. rer. Jndic.

§. V.

Aqua manualis curat morbos.

S. Odilo aquâ , quâ manus lavit , febricitantem , eâ epotâ, curavit absque morâ.

S. Fulerannus Ep. in Gallia, aquâ, quâ manus laverat , infirmos multos curavit. Boll. 13. Febr.

S. Heribertus Archi-Ep. Col. sanat aquâ lotionis manuum in Missa , dolorem capitis, & oculorum. Id. 16. Martii. Similiter S. Sulpitius Pius Ep. Bitur. 17. Jan.

S. Eduardus Conf. Rex Angliæ, aquâ, quâ manus lavit, multos cœcos curavit.

Metaphrastes.

(:) o (:)

TITU-

TITULUS XXIV.

ARBOR.

ILLustrium rerum eventus sæpe sub arboribus facti. Gen. 18. 8. Abraham, liberali hospitiô, & conviviô, Angelos excipiens, stabat juxta eos sub arbore. Judic. 4. 5. Debora, quô tempore Israelem judicabat, *sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur.* Judic. 6. 11. *Angelus*, qui Gedeonem in Judicem inauguravit, *venit, & sedit sub quercu, quæ erat in Ephra.* 1. Reg. 14. 2. *Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malogranato.* 3. Reg. 4. 25. *Habitabátque Juda, & Israel, absque timore ullô* unusquisque sub vite sua, & sub ficu sua. 3. Reg. 19. 4. Elias fugiens Jezabelem, & in desertum se abdens, sedebat subter unam juniperum, & in umbra illius dormiebat, ibique angelicô & colloquiô, & conviviô, fruebatur. Jonas 4. 6. de Ninive regressus, sub hedera, quam illi Dominus præparaverat, requiescens, lætabatur lætitiâ magnâ. Cant. 8. 5. cœlestis sponsa à Domino sponsô sub arbore malo ad meliorem vitam suscitatur. Jo. 1. 48. Nathanael, cùm esset sub ficu, à Christo Domino videtur, statim ipsum visurus, & cogniturus. Mendoza in 1, 1 Reg. 14.

In Paradiso arbores diversi generis erant contra varios defectus. Ut, si homo congruô tempore de uno comederet, nunquam ampliùs esuriret; congruô tempore de aliô, nunquam ampliùs sitiret; si verò de alio, nunquam lassaretur. Ad ultimum, si de ligno vitæ uteretur, non ampliùs senesceret, non infirmaretur, nunquam moreretur. S. Anselmus Elucidar.

Arbor vitæ, juxta Perer. & Franc. Valesium sacræ Philosophiæ c. 6. vitam fecisset longævam, non tamen immortalem, ùt multi putant. 2. Valentem, & robustam. 3. Lætam, & hilarem; prorogâsset ad aliquot annorum millia. Ex hac arbore finxerunt Poëtæ suum nectar, & Ambrosiam, qui Deos faciant immortales, juvenes semper, lætos, & beatos. Probabiliter Theodoret. Procop. Isidorus Pelus. & Gemmadius, putant arborem scientiæ boni, & mali, fuisse ficum. Nam statim ab ejus esu nudum se videns Adam, ex foliis ficûs vestem sibi consuit, ùt dicitur c. 3. v. 7. à proximâ scilicet arbore. Corn. à Lap. in Gen. 2. v. 8.

Lignum vitæ hanc naturaliter virtutem habebat, ut qui ex ejus fructu comederet, perpetuâ soliditate, & beatâ immortalitate, vestiretur; nullâ, vel infirmitate, vel anxietate, vel senii lassitudine, fatigandus. Hugo Card. in Gen. c. 2.

Certè, sine controversiâ, arbor illa erat ficus, de qua præceptum acceperant. B. Theodoret. q. 28.

TITULUS XXV.

ASCENSIO CHRISTI.

§. I.

Figuræ.

Cum duabus turmis regredior. Genesis 32. 10.

Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos. Deut. 32. 11. Ascendit potenter propter inflammationem, ut scilicet cœlestis patriæ, & gloriæ fides, & spes & desiderium firmius eis imprimeretur, & ut desiderium, veniendi ad eum, excitaretur in illis. S. Bernard. Sen. tomo 3. s. 1. de Asc. Dom. Apparitiones Christi post resurrectionem, & locutiones de regno Dei Act. 1. 3. erant velut volatus, quos coram Discipulis faciebat; ut sic corda eorum in cœlum erigeret. Diez tit. Ascensio Dom.

Hæc est præda David. 1. Reg. 30. 20. Ità milites ejus clamabant, cùm, victis Amalecitis, opimis spoliis victor onustus à bello reverteretur. Redeunti hodie potentissimo Duci, tot amoris sui captivos & spolia tam opima, referenti, quantâ cum lætitia cœlestem militiam applausisse putamus? quoties repetebant: *hæc est præda David.* Id. conc. 2. in Asc. Dom. Viderunt cœlites cuncti speciosum vulneribus Christum, spolia castris tyrannicis reportata; & admirantes fulgentia divinæ virtutis vexilla, talibus concrepant hymnis, deducuntque lætantes: *quis est iste Rex gloriæ?* S. Aug. de temp. s. 5. in festo. Asc.

Rex quoque (David) transgrediebatur torrentem Cedron, & cunctus populus incedebat contra viam, quæ respicit ad desertum. 2. Reg. 15. 23. Cur David fugiens Absalonem, in montem olivarum, tanquam ad asylum, confugit? Respondet Cyrill. Jerosol. cat. 2. Cùm Absalon adversùs illum armacepit, quamvis multæ illi viæ ad fugam paterent, per montes tamen olivarum fugere maluit; firmâ invocans mente Liberatorem illum, qui isthinc cœlos ascensurus erat. Did. de Castillo Illat. 176.

Nubecula parva ascendebat de mari, & facta est pluvia grandis. 3. Reg. 18. 44. 45. Postquam Humanitas Christi ascendit in cœlum, in Pentecoste facta est pluvia gratiarum de Rampelogis, Ascensio Christi.

Ecce currus &c. 4. Reg. 2. 11. Raptus Eliæ fuit typus aſcenſionis Chriſti in cœlum, uti docet S. Bernard. ſ. 3. & 6. de Aſc. & S. Greg. hom. 29. in Evang. Cornel. à Lap. hic.

Tria ſunt mihi difficilia, Prov. 30. 18. 19. Aquilam in hoc loco Chriſtum D. debemus intelligere, qui poſt venerandam reſurrectionem; quâ docuit humanum genus in vitam redire poſt mortem; velut aquila revolavit ad Patrem, prædam ſecum referens, id eſt, hominem, quem rapuerat de faucibus inimici. S. Ambroſ. l. de Salom. c. 2. hic. Via aquilæ in cœlo fuit Chriſtus in aſcenſione: via colubri in reſurrectione, quia coluber in petra renovatur: via navis in mari, in Paſſione: via viri in adoleſcentia, in Incarnatione. S. Bonav. hexam. ſ. 8.

Oritur ſol, & occidit &c. Eccl. 1. 5. Myſticè: oritur ſol, id eſt, Chriſtus de Virgine: & occidit in cruce: & ad locum ſuum, id eſt, in cœlum empyrium, vel ad ſinum Patris, revertitur in aſcenſione. Hugo Card. hic.

Oritur ſol, Eccl. 1. 5. id eſt, Chriſtus de Virgine; *& occidit* in cruce; *& ad locum ſuum*, id eſt, cœlum empyrium, vel ad ſinum Patris, *revertitur*, in aſcenſione. Hugo Card. hic.

§. II.

Aſcenſionis fines.

Si exaltatus fuero &c. Jo. 12. 32. Propter hoc in cœlum aſcendit, ut nos illuc attraheret. Hugo Card. in Prov. c. 4.

Expedit vobis, ut ego vadam. Jo. 16. 7. Propter hoc aſcendit Chriſtus, ut ſublevaret cor hominis ad ſuam dilectionem. S. Bern. Sen. tomo 3. in aſc. D. ſ. 2.

Quælibet res ardenter dilecta trahit ad ſe cor, & cogitationes, amantis; ſicut calore ſolis trahuntur ſurſum vapores terræ; & lux in lampade trahit ad ſe oleum paulatim. Luc. 12 34. *Ubi theſaurus veſter, ibi & cor veſtrum.* Quia igitur Apoſtoli ardentiſſimè amabant corporalem præſentiam Chriſti; nec mirùm, quia nimiùm amoroſus fuit, ex verbi dulcedine, & converſationis, gratiſſimâ; & ideò plurimùm à dilectione, & receptione cœleſtium bonorum impediebantur, & non curabant elevare cor, nec deſiderium in cœlum. O! dicit Chriſtus, ego faciam vos elevare cor, & intellectum, in altum; quia ego aſcendam in cœlum. S. Vinc. Ferr. ſ. in Aſc. Dom.

§. III.

Aſcenſio Chriſto gaudioſa.

VEni in hortum meum. Cant. 5. 1. Deſcendendo in uterum tuum, & aſſumendo carnem, ut verus homo naſcerer, qui verus Deus eram, veni in hortum meum. Moriendo, atque in infernum deſcendendo, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis. Reſurgendo comedi favum cum melle meo. Aſcendendo in cœlum bibi vinum meum cum lacte meo. S. Rupert. in Cant. l. 4.

Dimittit nonaginta novem oves in deſerto. Luc. 15. 4. Ut ovem errabundâ reduceret ad ovile, reportans eam humeris propriis ſuper crucem; & veniens in die Aſcenſionis convocat amicos, & vicinos ſuos, id eſt, Angelos, dicens illis: *congratulamini mihi, quia inveni ovem meam.* Hugo Card. in Eccl. c. 4.

Veniens domum. Luc. 15. 6. Scilicet in die Aſcenſionis, convocat amicos, id eſt, Angelos &c. S. Bernardin. Sen. tom. 3. ſ. de animæ dignit. Adventus ad quærendam ovem perditam, Incarnatio eſt Filii Dei; impoſitio ovis in humeros, redemptio eſt humani generis in proprio corpore; reditus domum, reſurrectio, & Aſcenſio, eſt in cœlum. Cajet. hic.

In hac die tota civitas cœleſtis Jeruſalem roſis coronata eſt, reſperſa odoribus, floribus redimita, ornata monilibus, decorata gemmis, auro depicta, & circumquaque ſepta cantoribus: adeò, ut per omnes vicos, & plateas, atque ſuper ipſius muros, dulciſonè laudantium perſtreperent voces. S. Laur. Juſtin. ſ. in feſto Aſc. Dom.

§. IV.

Aſcenſio Chriſto glorioſa.

Attollite portas principes veſtras, & introibit Rex gloriæ. Pſ. 23. 7. Quando natus in præſepio, rex conclamatus non fuit. Si ei regius titulus non datur, cùm è ſuperis deſcendit; cur, quando aſcendit, & in cœlum redit, Rex nuncupatur? Quia poſt vincula, poſt labores, in cœlum redit: tormenta Filio Dei coronam expoliverunt. Euſeb. Emiſſ. hom. in Aſc. D. meritò, poſt peractam redemptionis noſtræ adminiſtrationem, Regis ſuſcepit dignitatem.

Et nubes ſuſcepit eum. Act. 1. 9. Cur miniſteriô nubis utitur? Oecomenius: Incarnatus quidem Deus nube, tanquam vehiculô, uſus eſt; nam Dominus erat; Elias verò igne: ille enim tanquam Dominus Univerſi propriâ aſcendens virtute, terrenum quiddam, & quod deorſum fertur, ad aſcenſum aſſumit; nec magis ductus, quàm reducens ipſe vehiculum. Elias ſervus erat, ideóque ſurſum ferente vehiculô egens, & equis, qui velocitatem itineris illi pararent. Sylv. hic.

Cur Chriſtus aſcendit in cœlum per nubem, cùm venturus ſit ad judicandum *in nubibus cœli*? Matth. 24. 30 Amicis, & benevolis, ſat erat una nubes, ut ejus majeſtas agnoſceretur; & coram hoſtibus multiplex adſit famulatus. Sylv. ib. q. 18.

Lucifer inde (cœlo) cecidit, ſol aſcendit; vanitas è cœlo ejecta eſt, veritas in cœlum reverſa eſt: amiſerat illa civitas creatum Angelum, ac recepit creatorem Hominem.

Joan. Gerſon ſerm. de Aſc. Dom.

§. V. *Aſcen-*

§. V.

Ascensio Christi nobis proficua, benefica.

Levavit pallium Eliæ. 4. Reg. 2. 13. Elias quidem ascendens, pallium reliquit Elisæo. JEsus autem ascendens gratiarum dona in Discipulos dimisit; quæ non unum Prophetam, sed infinitos Elisæos efficiunt; atque multò, quàm ille erat, majores, & illustriores. S. Chrysost. tom. 6. s. 2. in asc. Dom.

Exprobravit incredulitatem eorum. Marci 16. 14. Audis Christum Discipulos increpantem; imò, quod durius sonat, etiam exprobrantem; nec quandocúnque, sed eâ horâ, quâ eis corporalem præsentiam subtracturus, videri poterat magis ab increpatione parcere debuisse. Noli ergo indignari de cætero, si te quóque aliquando Christi Vicarius increpaverit: id enim exhibet, quod ascensurus ab eis in cœlum suis Christus legitur exhibuisse Discipulis. S. Bern. serm. 1. in ascens. Dom.

Elevatis manibus benedixit eis. Luc. 24. 50. Nunquid, faciendo signum Crucis super eos, benedixit eis? Benedicere, est bona imprecari; dicere autem Dei semper efficax est; ergo & benedicere. An usus sit signò S. Crucis, tacet Evangelium: hoc tamen certum, antiquissimam consuetudinem per signum Crucis Ecclesiam retinuisse in usu publico à temporibus Apostolorum. Quare verisimile est; Apostolos eam didicisse à Magistro suo, maximè post triumphum victoriæ per agonem Crucis: ad declarandum; Deum Patrem nos benedicere omni benedictione in cœlestibus per triumphum Crucis. Diez ascensio Domini.

Dedit dona hominibus. Ephes. 4. 8. Quod ait, dedit dona hominibus, hoc Victoris insigne est: post triumphum enim victor semper dona largitur; & propriò regnò residens servulorum gaudia muneratur. S. Maximus hom. 2. in solenn. Pent.

Christi ascensio nostra provectio est; & quò præcessit gloria capitis, eò vocatur spes & corporis. S. Leo s. 1. de asc. Dom.

Sicut nubes ascendit, ut postmodum pluat; sic Christus, ut dona sua mittat. S. Bonav. de dono intellect. s. 3.

Christus retardavit suam ascensionem propter consolationem Discipulorum suorum: consolationes enim divinæ semper superabundant tribulationibus nostris. Sed tempus Passionis fuit tempus tribulationis Apostolorum; tempus autem, quod fuit inter Resurrectionem, & ascensionem, fuit tempus consolationis eorum. S. Bernardinus Sen. t. 3. serm. 2. in ascens. Dom.

§. VI.

Ascensionis festum.

COnsummatio est, & adimpletio reliquarum solennitatum, & felix clausula totius itinerarii Filii Dei. S. Bern. s. 2. in asc. Dom.

B. Theodorus Studita serm. 7. de ascens. D. festum imminet festorum.

Hinc est, quòd tempore ascensionis vexilla, triumphum Christi significantia, in eminentiori loco Ecclesiæ, tanquam in arcu triumphali sublimamus. B. Jvo serm. in Purif. B. Virg.

Domestici Ecclesiæ dicuntur vestiti duplicibus, id est, mutatoriis: sicut mulieres nobiles in profestis diebus induuntur communibus vestimentis, in festis induuntur pretiosis. Sic, & nos; pro varietate solennitatum, debemus assumere congrua vestimenta. V. g. in nativitate Domini; pro congruentia solennitatis, debemus indui veste humilitatis: parvulus enim natus est nobis &c. In Passione ejusdem debemus indui veste luctûs, & disciplinæ. In Resurrectione veste gaudii, & exultationis. In ascensione veste spei, & amoris; juxta illud: *si diligeretis me &c.* Joan. 14. 1. Hugo Card. in Prov. 31.

TITULUS XXVI.

AVARITIA.

§. I.

Figuræ.

Ex Veteri.

TRia ponit Moyses. Gen. 1. 24. *reptile, bestias, jumenta*; per quæ significantur illa tria 1. Jo. 2. 16. *omne, quod est in mundo &c.* Hæc tria de terra oriuntur: quia de amore terrenorum universa malitia ortum habet. Per reptile significantur cupidi (seu avari) qui circa terrâ repunt; per jumenta luxuriosi; per bestias superbi. Hugo Card. hic.

Terram comedes. Gen. 3. 14. serpens significat avarum: serpentis cibus terra. S. Vinc. Ferr. s. 2. Dom. infra. Oct. Epiph.

Fratres vendiderunt Joseph *Ismaelitis 20. argenteis.* Gen. 37. 28. Mox admissâ avaritia: tulerunt tunicam ejus, & in sanguine hædi, quem occiderant, tinxerunt. Hanc cùm missam agnovisset pater, ait: *fera pessima* comedit eum. S. Chrys. s. 29. sic avaritia excæcavit mentes, sic corda depressit, sic, quod in eis fuerat humani sensûs, ferinam in rabiem commutavit; ut non offensam Dei, non sancti patris dolorem, non proprii sanguinis sensum, meminisse permiserit. Intuere, quid auro gravius; quod cùm mores hominum perdit, perdit & naturam. Verè bestia devoravit Joseph. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 2. obs. 5.

Qui, plus quàm permissum erat, manna colligebant. Ex. 16. 20 hi non manna, sed, vermium plus, & putredinis, referebant. Idem

avariis accidit; ut plus detrimenti reportent, plúsque sordium, quàm voluptatis, & lucri. S. Chrysost. hom. 40. in ep. ad Corinth. Sicut terra auri, & argenti ferax, venas habens, aliis in rebus sterilis est, & inculta; sic avari divitiis affluentes, & metalla in animo portantes, nullum bonum fructum producere solent. Diez tit. Avaritia.

Vitulus aureus adoratur: Ex. 32. 6. Quando amor auri amori Dei præponitur. S. Bonav. Dom. 3. post. Epiph. serm. 3.

Nec milvus, nec accipiter, nec vultur, sive herodius, aut alia rapax avis, acceptatur in Dei Sacrificium. Lev. 11. 14. Avaritiam enim Dominus detestatur. Petrus Bles. ep. 102. Dicet in morte dœmon avaro: tu fuisti avis de rapina, modò rapieris. Is. 33. 1. *væ qui prædaris!* S. Vinc. Ferr. s. 2. de assumpt. Virg.

Sicut camelus. Levit. 11. 4. Damnat vitam cupidorum, qui sunt gibbosi, ùt camelus. Hugo Card. hic.

Crinis Absalon, quô suspenditur, 2. Reg. 18. 9. radix omnium malorum, avaritia est. Drogo Ostiens. Pecunia viscera sunt avari, illa diffunduntur, & perduntur. Id. Absalon cæsarie suspensus avarum denotat; qui vulneratur tribus laneeis: quia in morte spoliatur divitiis, corpus datur vermibus, & anima dæmonibus. Figur. Biblic. Anton. de Rampelogis. Avaritia.

Nunquid mare ego sum, aut cetus? Job. 7. 12. per mare fervens, & fluctuans, intelligitur superbia: per cetum, qui alios pisces devorat, avaritia, quæ omnia absorbet. Hugo Cardin. hic.

Cor ejus indurabitur quasi lapis. Job. 41. 15. Avarus enim est ùt lapis durus, & frigidus, nullam habens pietatem de proximo indigenti. S. Vinc. Ferr. s. 1. de Invent. S. Crucis.

In circuitu impii ambulant. Psal. 11. 9. id est, in rerum temporalium cupiditate. S. Aug. hic.

Hi in curribus &c. Ps. 19. 8 Avaritia in curru vehitur, cujus sunt quatuor rotæ; scilicet inhumanitas, pusillanimitas, contemptus Dei, Oblivio mortis; duo sunt equi, scilicet tenacitas, & rapacitas; auriga est amor habendi. S. Bonav. hic.

Divites eguerunt, & esurierunt. Psal. 33. 11. In Hæbræo pro divites, est *leones*, seu *leunculi*. Vocat enim propheta divites impios leones, quòd aliena rapiant. Robert. Bellarm. hic.

Tabescere fecisti, sicut aranеam animam ejus. Ps. 38. 12. Avarus araneo comparatur, qui pro muscis laborat, id est, pro temporalibus; quæ, ùt muscæ, citò avolant. Hugo Card. hic. Tela araneæ instabilitatem temporalium significat: multô enim labore texitur, facilè destruitur; sicut temporalia. Unde avari sunt araneæ diaboli: ad modum enim aranearum, quando telam temporalium componunt exterius, se eviscerant interius. S. Bonavent. Dom. Sexag. s. 3.

Excussus sum sicut locusta. Ps. 108. 23. locusta habet ventrem majorem totâ aliâ corporis parte. Fertur, quòd rore repleta manè, evacuatur incalescente sole. Avari ros divitiæ, in æstu divinæ justitiæ evacuatur. Vide de locustis Ægypti Ex. 10. 13. Anton. de Rampelog. Avaritia.

Expectatio sollicitorum peribit. Prov. 11. 7. Pagnin. *expectatio divitiarum*; alii *vanitatum*; alii *cupiditatum*; alii *dolentium*. Alluditur ad Benjamin, quem mater Rachel in partu cupidè enixa vocavit *Benoni, filium doloris mei*: q. d. sicut Rachel filiorum cupidissima, hanc suam cupiditatem luit morte; nam partu Benjamin interiit: sic pariter expectatio sollicitorum, id est, cupiditatibus inhiantium, ideóque dolentium, & suspirantium, peribit; imò ipsosmet enecabit: quod enim appetitur sollicitè ex amore, hoc acquiritur cum dolore, & amittitur cum mœrore; qui sæpe hominem ità affligit, ut vitam ei adimat. Corn. à Lap. hic.

Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Eccl. 10. 1. Concupiscentia apta comparatur muscæ: quia, instar muscæ, vilis est, exilis, mordax, immunda, importuna, improba, & putida; vivit enim paucos dies; imò subindè paucas horas, séque in oleo, melle, aliâque re dulci, suffocat; vel ad lucem lucernæ, aut candelæ, advolans adurit. Denique musca est indocilis, & indomabilis: sic concupiscentia. Corn. à Lap. hic.

In lectulo meo quæsivi. Cant. 3. 1. Concupiscentia carnis, quæ circa sensuum voluptates versatur, suum, quem diligit, ultimum finem in lectulo quærit. Concupiscentia oculorum, quæ est divitiarum cupiditas, quærit eum per vicos, & plateas. Superbia autem vitæ, & ambitio honorum, ad vigiles civitatis spectat. Ludov. de Ponte hic.

Super omnes quercus Basan. Is. 2. 13. Avari, qui estis quercus Basan, escam porcis, & Inferni belluis, proferentes.

Terra, terra, terra, audi sermonem Domini: Jer. 22. 29. Non sat erat à S. Propheta semel, aut bis, eos terram vocare; cur ter terram vocas? quia tu, ô homo, terra es; nam ex terra plasmatus es: & iterum terra es; quia omnes cogitationes tuæ, desideria, opera, terrena: terra es, quia citò in terram reverteris. Diez tit. Avaritia.

Aquila grandis magnarum alarum longô membrorum ductu, plena plumis, & varietate. Ezech. 17. 3. Sept. pro plena plumis, habent *plena unguium.* Quid unguibus cum pennarum plenitudine? ubi scilicet superfluitas in cibo, ornatu, & ædificiis; ibi rapinæ. Hinc Jer. 2. 34. crudelibus populi proceribus: *in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum.* Sept. *in manibus.* Liceat legere: in *unguibus tuis.* Escob. t. 2. persec. Chr. sect. 2. Obs. 7.

Pedum quædam pars erat ferrea. Dan. 2. 33. Tale quiddam est Avaritia, ùt statua illa Nabuchodon. nec ferrum quidem contemnens; S. Chrysost. in ep. 1. ad Cor. c. 6. hom. 18.

Audite verbum hoc vaccæ pingues. Amos 4. 1. Vaccas Basan vocat opulentos. Chald. vertit, *divites substantiarum.* & principes Samariæ,

mariæ, qui bona pauperum depascebantur. Corn. à Lap. hic.

Ecce uncinus pomorum. Amos 8. 1. Tropologicè Rupertus: uncinus est avaritia; rami, & poma, sunt divites, eorúmque opes. Pomum quippe res levis est, maximèque pueros mulcet; viris autem, & maximè sanis, pro minimo est. Sic bona præsentis sæculi levia sunt; & eos, qui sensu puerili sunt, nimis oblectant: Sapientibus autem, qui cœlestia sapiunt, contemptibilia sunt. Hinc primus homo cupiditatis crimen, per quod periit, non per aurum, nec per argentum, sed per exiguum pomum, commisit. Addit Rupertus: sicut hortulanus uncinò sensim sinè strepitu ramum, quò vult, crebrò motu contorquet, donec poma decerpat; sic avarus, fur, & fraudulentus, mille habet capiendi, & attrahendi, artes, quibus aduncat opes aliorum. Corn. à Lap. hîc.

Dilatavit, quasi Infernus, animam suam &c. Habac. 2. 5. Comparatur avarus morti, vel Inferno: quia nunquam satiatur illa occidendo, ille deglutiendo. S. Bonav. diæt. salut. c. 6. de avaritia.

Ex Novo.

Obtulerunt ei multos dæmonia habentes Matth. 8. 16. Avarum dæmoniaco comparat. Quid miserius avarò? nam dæmoniacus, verbo Christi abactis Dæmonibus, liberatus est: pecuniæ autem servus Christo non auscultat. Meâ quidem sententiâ, cum mille dæmoniacis habitandum potiùs quàm cum uno, qui hôc morbô laboraret. Avarus in omnes, ùt mors, exiliens, omnes, ùt Infernus, deglutiens, communis generis hominum hostis. S. Chrysost. hom. 29. hic. Vide elegantem ibi avari descriptionem. Idem de dæmoniaco, quem avaro comparat: hom. 82. in Matth. nudus lædit alios, sequitur deserta loca, & civitates populatur. Apud sepulchra versatur, imò ipse sepulchrum est; intrinsecus autem rapinâ, atque avaritiâ, pleni sunt. hom. 82. in Matth. 26.

Simplices sicut columbæ. Matth. 10. 16. in eo videlicet, quòd nihil eorum faciunt, quæ corvi solent facere. Corvi, inquam, id est, homines mali, rapaces, cupidi, pro his, quæ Mundi sunt, litigantes, invicem mordentes, invicem laniantes. S. Rupert. Append. ex lib. 8. in Matth.

Et ecce homo manum habens aridam. Matth. 12. 10. V. Beda, Albertus M. S. Thom. Hugo: homo iste per avaritiam habebat manum aridam, Sylv. hîc.

Extende manũ tuam. Matt. 12. 13. Communis ista, generalisque medicina est. Et tu, qui putas, manum te habere sanam, cave, nè avaritiâ, cave, nè sacrilegiô contrahatur. Extende sæpius illam, extende ad illum pauperem, qui te obsecrat, &c. S. Ambr. in Luc. 6. Non sit in Ecclesia, cujus manum arefaciat cupiditas, contrahat avaritia, rapina debilitet, tenacitas ægrotam constringat: sed, si acciderit idipsum, audiat Dominum, & citò eam in opere pietatis extendat, relaxet; & in misericordia, in eleemosynis, porrigat. S. Chrysologus s. 32. de manu arida.

Invenies staterem. Matth. 17. 26. Si & avarum videris nihil aliud habentem in ore, nisi aurum, & argentum; hunc habe pro pisce in mari hujus vitæ natantem. At ubi in ventus fuerit Præceptor, qualis Petrus, qui mittat hamum in mare; is eripiet ex ore illius aurum, & argentum. Theophylactus hic. Propter hoc, quòd ablatus est stater de ore ipsius aperto, dandus eis, quorum proprius est stater, & exigunt numisma quasi suum. (Convenienter poteris uti hoc textu adversùs avaros; qui nullam habent in ore suo loquelam, nisi pecuniæ.) Cùm autem videris hujusmodi hominem ab aliquo Petro correptum; qui abstulit de ore ejus non solùm verbum pecuniæ, sed & de toto affectu concupiscentiam pecuniæ; dices, hujusmodi in mari fuisse, & in falsis rebus hujus vitæ, & in fluctibus sollicitudinum avaritiæ &c. Origenes tr. 4. in Matth. 17.

Fecistis speluncam latronum. Matth. 21. 13. Avaritia, & lucri cupiditas, latronum morbus est. Vide autem, nè & tu fortè templum Dei, cogitationem tuam facias latronum dæmoniorum. Fit autem spelunca; si habuerimus cogitationes carnalibus rebus amicas, vendentes, & ementes, & lucri cupidas. Theophylactus hic. Salvator noster negotiatores illos, propter prædatorium avaritiæ vitium, latrones vocat: siquidem, quæ ad sacrificiorum usum necessaria erant, hæc illi in turpis quæstûs materiam vertebant. Alii enim lucri causâ venditabant boves, alii oves, alii turtures vel columbas. Vict. Antioch. ad Marci 11.

Socrus tenebatur magnis febribus. Luc. 4. 38. fortassis etiam in typo mulieris illius socrus Simonis & Andreæ, variis criminum febribus caro nostra languebat, & diversarum cupiditatum immodicis æstuabat illecebris. Febris enim nostra avaritia est. S. Ambros. hîc. Febris est inordinatus calor circa cor interiùs. Hæc est cupiditas, quæ vehementer accendit cor: & ideò in exterioribus sentit frigiditatem tantam, ut non possit manus extendere ad pauperes. *æstuaverunt homines æstu magnò.* Apoc. 16. 9. Hugo Card. in Joan. 4.

Vulpes foveas habent. Luc 9. 58. Clem. Alex. l. 4. strom. hos, qui in effodiendis, & infodiendis divitiis versantur, homines pravos, & planè terræ filios, vulpes Christus appellavit. Bessæus D. 2. Pent.

Ancilla ostiaria. Jo. 18. 17. Et quid est hæc ancilla, nisi cupiditas? sinè cujus nutu nullus intrat ostium Principis Sacerdotum. Unde Is. 59. 14. *æquitas non potuit ingredi. &c.* cur? quia nihil donat. Hugo Card. hîc.

Et ecce equus niger. Apoc. 6. 5. Equus niger peccatum est avaritiæ. Sicut color albus præ omnibus ostenditur, ità niger absconditur: quia avarus semper abscondit pecunias. Sessor equi hujus habet stateram: quia illud, quod est magis ponderans, & infiniti valoris, scilicet paradisus, parum ponderat in oculis avari. Et illud, quod modicum valet, ùt pecunia, temporalia bona, ponderat, & reputat, esse maximi valoris. S. Vinc. Ferr. D. 2. post Pach. s. 4.

Et

Et ecce equus pallidus. Apoc. 6. 8. In hoc figurantur rerum terrenarum nimii amatores, quibus insidet diabolus: pallidi sunt ex nimia anxietate acquirendi, timore acquisita perdendi. Sequitur Infernus: nam habent ab eo hanc conditionem; quòd sicut Infernus nunquam dicit, sufficit, sic etiam nullâ abundantiâ habeant satis. Sylv. hic.

Væ terræ, & mari! Apoc. 12. 12. Per terram avari, per mare luxuriosi, intelliguntur; ad quos principaliter venit diabolus, quia plures per hæc vitia seducit. Unde Luc. 8. 33. dæmones in porcos, & mare missi. Hugo Card. in Judic. c. 9.

Ex Patribus, & aliis.

Porcus. Avarus similis porco: porcus enim nihil valet, dum vivit; sed quando moritur, valere incipit: Sic avarus non valet aliquid in vita: quia vivens non vult restituere, nec eleemosynam dare; sed moriens incipit quandóque liberalis esse de hoc, quod non potest secum portare: quia diaboli habent animam, vermes corpus, amici divitias: quia divitiæ deserunt eum, non ipse divitias. S. Bonav. diæt. sal. c. 6 de avaritia. Phryx Æsopus ajebat: suem, si quis comprehendat, vociferari; idque non temerè. Etenim cùm nèque lanam portet, nec aliud in usum; statim conjectura, mortem augurari. Similiter avari. Ælianus l. 10. var. histor. Porcus Lem. *Tantùm in funere prodest.* Picinelli. Avarus porcus est diaboli, qui vivendo fœtet, omnique caret commodô, sed in morte comeditur. Sim. Cass. l. 8. c. 50. de avarit.

Talpa. Terrenorum cupidi, cæci sunt, ùt talpæ. Avaritia monstrosa: quia nimis adamavit terrestria, perdidit cœlestia; & habet oculos, & non videt. Nam ùt cæca, dimisit vera bona pro falsis, fixa pro fluidis, cœlestia pro terrenis, & infinita, maximáque bona pro minimis, gloriosa pro miseris, secura pro dubiis, sancta pro pessimis, & gratiosa pro afflictivis, commutavit. Congregat quidem stultus exteriùs, sed intus depauperatur. In nugis se tenet defluentibus, terram possidet, & à diris inferis possidetur. Quin & vorat, ut evomat; quô pereat; acquirit, quod perdat; curat, quod doleat; & se onerat, ut celeriùs in abyssum descendat. Ex Apologis S. Cyrilli l. 3. c. 2. Avarus similis talpæ in quatuor: avarus enim est niger per nequitiam, cæcus per ignorantiam; quot habet possessiones, tot habet tumulos, in quibus sepelit seipsum per continuam solicitudinem: quidquid fodit, ponit supra se; quia de omnibus facit Deum. S. Bonav. diæt. sal. c. 6. de Avaritia.

Ebrius. Discutiamus, quot modis mens inebrietur humana; inveniemus etiam ebriosos, qui sibi sobrii videntur. Si quid tamen ebrietate esse amplius potest, cupiditas, & avaritia, non solùm ebrium, sed & rabidum hominem reddunt, & obscœnæ concupiscentiæ inebriant animam. Orig. hom. 7. in Levit.

Tempestas. Unicuique sua cupiditas tempestas est. S. Aug. serm. de Verb. Dom. serm. 13. in fine.

Rete. Avaritia est rete diaboli, quod expandit super faciem universæ terræ. S. Alb. M. hom. de S. Andrea.

Arbor ulmea, significat hominem divitem in hoc Mundo: sicut enim arbor illa sublimis est, & amæna, & humida, & tamen fructibus vacua; ità & quicunque dives sæculi hujus, quamvis sublimetur honoribus, tamen si ad pauperem Christi, tanquam ad vitem, eleemosynarum suarum brachia non extendit, à fructibus æternæ vitæ vacuus manebit. Omnes divites timeant exemplum illius arboris infructuosæ, & sterilis, id est, illius, qui purpurâ, & byssô induebatur. Arbor enim amœna, & sublimis erat in Mundo; sed quia ramos misericordia non expandit ad Lazarum, flammas recipere meruit in Inferno; & ab illo petebat guttam, cui negaverat micam. S. Cæsar. ep. Arelat. hom. 24.

Sterquilinium. Avarus comparatur sterquilinio: quia sicut sterquilinium congregatum corrumpitur, & fœtet; dispersum verò facit agros fructificare: sic divitiæ avari, quamdiu sunt congregatæ, animam corrumpunt; sed dispersæ pauperibus, ipsos nutriunt, & divitum peccata redimunt. S. Bonavent. diæt. sal. cap. 6. de avar.

Canis. Sicut canis sequens duos homines in capite viarum, ostendit, quis sit Dominus ejus: quia tunc sequitur Dominum suum proprium, & dimittit extraneum; sic divitiæ in capite mortis sequuntur Mundum, & avarum dimittunt. Id. ib.

Lupus. Quid avarus? nunquid lupus rapacissimus? S. Greg. Nyss. or. 1. in illa verba: *faciamus hominem. Lupus & agnus pascentur simul.* Is. 65. 25. lupum vocat divitem, agnum pauperem. S. Chrysost. tom. 6. serm. de mob. hominis.

Ovis. Qui divitias congregant, sunt sicut oves, quæ lanam portant ad tempus tonsionis, non sibi, sed aliis. Jo de Broymard. sum. prædic. tit. tim. & tristitia salutaris.

Erinaceus. Cùm erinaceus hortum ingreditur, non comedit, nec quiescit, donec arborem conscendens aculeos pomis quàm plurimis oneret. Cùm autem hortô vult exire, non potest per foramen, quô ingressus est, exire, quia angustum; atque ità omnia poma ibi relinquere cogitur, & sic vacuus & famelicus, exit. Sic avarus spinis curarum, afflictionum, plenus, dum in horto hujus Mundi est, conatur se bonis temporalibus onerare; & vix fruitur illis bonis. At verò cùm exire cogitur per angustum mortis foramen, omnia relinquit. Diez. tit. Avar.

Avarus est *stipes*, in quo diabolus omnem furculum facilè inserit. Sicut canis non comedit de fœno, super quod jacet, nec alios permittit illud asportare, sed latrat; quia non sibi, sed aliis, custodit; ità avari non utuntur bonis suis. Summa prædicantium tit. Avar.

Avarus similis *Equo*, qui totâ die laboriosè thesaurum portat, nocte nihil illi relinquitur, nisi dorsum læsum. Id. ib.

Est similis *Navi exoneratæ* in portu, in qua sordes solùm relinquuntur. Id. ib.

Phi-

Philosophus quidam dixit, quòd non optârit majus malum inimico suo, quàm avaritiam: quia nec hic habet pacem, nec in futuro meritum. Ib.

Væ, qui congregat avaritiam malam domui suæ. Abac. 2. 9. Et meritò: etenim *qui ædificat domum suam impendiis alienis*, inquit Eccl. 21. 9. *quasi qui colligit lapides suos in hyeme.* Græcè: *quasi qui congregat sibi lapides ad tumulum sepulchri sui.* Deò quippe ulciscente ejus injustitiam, non multò tempore superstes erit in ea, quam per injuriam ædificat, domo. Diez. Avar.

Revera avaritia in manu suscipientis *Viscus est*, quæ, quidquid apponitur, excuti non permittit; sed, more picis, hærere compellit. Novarin. Elect. Sacr. l. 2.

§. II.

Avaritiæ proprietates, dicta & facta.

Ex Veteri, & Novo.

NOluitq; confiteri. Gen. 31. 20. Hebr. *furatus est Jacob cor Labani.* Cor, id est, opes; quæ erant quasi cor Labani; quasque ùt suum cor amabat, ait Lipomannus. Corn. à Lap. hic.

Et ego vidi somnium, quod tria canistra farinæ haberem super caput meum. Gen. 40. 16. Cibos fert pistorum magister; nec tamen ipse comedit, nec aliis edendos offert. *Divites eguerunt, & esurierunt.* Ps. 33. 11. Si divites, quomodo egent? si rebus abundant, quomodo esuriunt? Avaro tam deest, quod non habet, quàm quod non habet: fame malut perire, quàm rebus suis aliquid perdi. Lud. Alvarez Joseph illustr. illustrat. 128. Bellaria pistoris comedebant aves Gen. 40. 17. ipse verò non comedit, nec aliis dedit, ut videas, novo crudelitatis genere, divites libentius subvenire animantibus, quàm proximis. Luc. 15. 16. prodigus *cupiebat implere ventrem suum de siliquis, & nemo illi dabat.* Adeò forsan avarus erat Dominus, ut facultatem famulo ad siliquas edendas negaret; magis curans de impinguandis porcis, ut cariùs venderet, quàm de fame hominis, & famuli, sublevandâ. Id. ib.

Israëlitæ exeuntes de Ægypto secum tulerunt *oves, & armenta, animantia diversi generis multa nimis*, Ex. 12. 38. quæ novis fœtibus multiplicata usque ad ingressum terræ promissionis conservârunt, ùt constat Num. 32. 1. & tamen in deserto immoderatò appetitu carnes petebant: *quis dabit nobis ad vescendum carnes?* Num. 11. 4. cur è suis gregibus non mactant? Lyr. propter suam avaritiam parcebant suis animalibus. Sylv. in Luc. 12. c. 21.

Da mihi vineam tuam; ut faciam mihi hortum olerum. 3. Reg. 21. 2. Hæc erat omnis insania, hic omnis furor; ut spatium vilibus oleribus quæreretur. Non tam ergo cupitis ipsi (alloquitur avaros) quasi utile possidere, sed alios vultis excludere. Major cura vobis est de pauperum spoliis, quàm de vestris emolumentis: injuriam vestram putatis, si quid pauper habet, quod dignum possessione divitis æstimetur. S. Ambr. de Nabuthe. c. 3.

Rogabant, ut transiret à finibus eorum. Matth. 8. 34. Cajet. hic: salutem liberatorum à dæmoniis, & perditionem porcorum, videntes; magis timuerunt augmentum damni rerum temporalium, quàm concupierint augmentum salutis spiritualis. Sylveira in act. 16. quæst. 9.

Anima mea, habes multa bona posita in annos plurimos - destruam horrea mea, & majora faciam; & ibi congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, &c. Luc. 12. 19. 18. Sibi soli universa avarus exambit, qui multos ditare valuerat fructibus. Naxera tr. de B. V. §. 28.

Cur Domini puellæ, ob dæmonem expulsum, acriter consurgunt contra Silam, & Paulum. Act. 16. 19. quia magnum quæstum faciebat dominis suis divinando. Theophyl. hic: volebant puellam dæmone correptam esse, ut quæstum facerent. Vide illos, nè dæmonem quidem curantes, sed unum duntaxat pecuniæ studium spectantes. Sylv. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Tot sunt artium venæ, quot hominum concupiscentiæ. Tertull. l. de idololatria.

Possident ad hoc tantùm, ne possidere alteri liceat. O nominum quanta diversitas! bona appellant; ex quibus nullus illis, nisi ad res malas, usus est S. Cypr. ep. 2.

Olim quidam avarus his verbis usus fertur: fortunæ guttam malo, quàm mentis dolium. S. Gregor. adv. mulier. ambitiosè se ornantes.

Victum publicani non aliunde, quàm ex pauperum lacrymis habent. Theophylactus in Luc. 19.

Joannes Climacus gradu 16. vocat Avaritiam illecipitem spiritum.

Tristis es, & rogatu difficilis. Occursus pauperum vitas, nè fortè aliquid è manibus coactè exeat.

Unam tantùm nosti vocem: non habeo, non dabo: nam & pauper ego quóque sum. Pauper es, profectò, pauper, & omnium egens bonorum: pauper, inquam, charitate humanitate, fide, spe æternâ. S. Basilius serm. in divit. avar.

Amor divitiarum, oculus est avarorum. Jo. Gerson. de causis errantium.

Nabuchodonosoris statuam auream soli tres pueri non adorârunt. Dan. 3. 18. Et cur non? Respondet S. Chrysost. hom. de trib. pueris: fieri non potuisse, ut illi statuæ inesset Deitas.

Nunquid imago tale potuit demonstrare? Ecce Deus in auro non fulget. Difficultatem nobis S. Chrysostomus in manibus relinquit, cùm ait, Deum in auro lucere non posse.

Cur metallum tam præstans esse majestatis divinæ symbolum non possit? Respond. aurum est valdè illiberale, & avarum; ut omnia sibi velit,

lit, quò locò generatur; ità latè omnia depascitur, & exsugit, ut non arbores, non plantas, ferat terra, quæ aurum producit. Did. Niss. Dom. 1. Quadr. §. 6.

Avara auri, aut dignitatis cupiditas de cognatorum funere gaudet. Naxera in Jos. 2.

In usurarii cujusdam divitis exequiis S. Antoninus concionaturus, thematis locò accepit illud ex Evangelio: *ubi est thesaurus tuus &c.* Sub concionem autem inter cætera ait: mortuus est hic dives, & sepultus in Inferno. Ite ad thesaurum ejus, & in illius medio invenietis cor ejus, corpore jam humato. Abierunt hominis parentes, & amici, & cor adhuc calidum in medio nummorum invenerunt. Surius 13. Junii c. 28.

Avarus paralysi percussus loquelam amiserat. Religiosi hortaban ur ad confessionem, communionem; sed nullum signum impetrârunt: quidam astantium ait: ego citò ab eo habebo signum, & apposuit manum ad cistam, quæ erat ad pedes ejus, pecuniâ plenam, quasi volens eam aperire; & statim quasi expergefactus, capite erectò, voce, & vultu, triste signum vitæ ostendit. Dum verò de Deo, & animæ salute, esset sermo, quasi mortuus jacebat. Summa prædic. Alius, cùm sentiret manum sacerdotis inungentis eum ait: quis tangit bursam meam? cor enim ejus plus erat in bursa, quàm circa Sacramenta. Alius cùm moneretur recipere viaticum, noluit. Et ecce subitò venit ex angulo domûs diabolus in forma buffonis, ore denarium portans; ad cujus adventum æger os aperiens, denarium recepit, quô strangulatus. Id.

Ubi sunt, qui argentum &c. ad inferos descenderunt. Baruch. 3. 16. 18. 19.

§. III.

Avaritia vitium forte, & vix curabile.

Ex Veteri.

Tollite inaures. Ex. 32. 2. Furorem ut fallat Aaron, petit aurum. Oleaster: summa prudentia est, difficilia petere, ut sic rerum difficultate retractus ab incepto desistat. Luc. de Vellosо in Judith 7. paræn. 45.

Prohibuit Josuæ c. 6. 18. nè quis de præda Jerochintina quidquam contingeret; sed Acham inter præceptum divinum, & opimum spolium, constitutus, hoc illi antepositum; *pallium coccineum, argenti siclos, regulam auream furatus.* Jos. 7. 21. S. Ambrosius l. 2. de offic. cap. 26. JEsus Nave, qui potuit solem sistere, nè procederet, avaritiam hominum non potuit sistere, nè serperet. Mendoza in l. 1. Reg. c. 3.

Avaritia in capite omnium. Amos 9. 1. Dicitur esse in capite omnium, quia omnibus dominatur, omnia possidet: omnes enim caput, sensus, curas omnes eò intendunt, ut iniquis lucris se ditent. Sic Thren. 1. 5. dicitur: *facti sunt hostes ejus in capite;* id est, hostes dominati sunt Jerosolymæ. Avaritia ergo est in capite, non in calce; quia caput, id est, phantasiam, animúmque occupat; itáque illi infixa est, ut vix evelli possit; quia tenet arcem mentis, indéque quasi regina, imò quasi Dea, omnibus cogitationibus, sensibus, potentiis, membris, & actibus imperat, tanquam mancipiis. Corn. à Lap. hìc.

Ex Novo.

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Post hanc tentationem fugatur; quia omnem consummârat tentationem, nullúmque telum superarat. Et quando jaculum intorsit libidinis, otii, invidiæ? Nimirum radix malorum avaritia est; quâ Christus cùm vinci non posset, victoriam dæmon desperavit. Oliva l. 12. Strom. hìc. Quasi omnibus vitiis fortiorem, pecuniarum cupiditatem, postremò locò posuit; extremum illud reservans, quasi quod omnibus valentius esse judicavit. Jo. de Pinna in Ecclesiasticum c. 7. Tentavit diabolus Christum in deserto de calamitate, in templo de superbiæ vanitate, in monte de cupiditate. His tribus tentationibus impugnat adhuc quotidie Fideles, &c. Significatæ autem sunt in leone, urso, & gigante, quos occidit David; sicut legitur 1. Reg. 17. 34. 50. Per leonem superbia; per ursum, qui mel sequitur, concupiscentia; per gigantem, qui quasi insuperabilis videbatur, avaritia significatur: quia avaritia quasi insuperabilis est. S. Bonav. s. 3. D. 1. Quadr.

Tunc videns Judas, quia damnatus esset. Matth. 27. 3. Quanta molitus est Christus, ut avarissimum Judam converteret, lavando pedes, præbendo Eucharistiam, admittendo ad osculum; nec tamen pro voto res accidit. Quanta vis avaritiæ! S. Chrysost. hom. 68. in Matth. in ipso proditionis momento & osculari ab eo se sustinuit; sed nihil hinc consecutus est. Tantus certè, tamque incredibilis avaritiæ furor est: hæc enim illum &, proditorem nequissimum, & sacrilegum nefandissimum fecit. Audiatis hæc omnes avari, quique gravissimô Judæ morbô laboratis! quotidie ille cùm eo erat, qui *non habebat, ubi caput suum reclinaret;* & quotidie verbis, & operibus, instruebat, ut non argentum non aurum, non duas tunicas habere vellet; & tamen reprimere se non potuit. de Pinna in Ecclesiasticum c. 8. Juxta V. Bedam, & Bonav. Iscariotes interpretatur memoria mortis. Tam ingens fuit ejus avaritia, ut ipsa etiam mortis memoria, proprio nomini infixa, cohiberi nequiverit. Sylveira in Matth. 10. q. 19.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Latroni primùm aditus ad paradisum reseratur: Cherubim flammeum gladium primus evadit latro. Nempe, ùt vult S. Chrysost. hom. 5. in Luc. ideo latro primus inducitur; ut, quàm facilè aditus reliquis peccatoribus pateat, noscamus. Si enim latro aliena appetens paradisum intrat;

intrat; quid dubitandum de reliquis? Pinna in Eccleſiaſt. c. 7. Nemo eſt, qui poteſt excludi, quando receptus eſt latro. S. Ambr. in Pſal. 39. Altus hic ſenſus, q. d. tam difficile eſt hominem avarum abſolvere; ut qui latronem liberavit, oſtenderit, poſſe ſe aliorum morbos curare. Id. in Eccleſiaſt. 1. Ethologia 3.

Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Act. 5. 5. Cur hîc tam ſeverum, in reliquos mitis, ſe exhibuit Petrus? quia ſpes non erat de correctione. S. Ambroſ. ſerm. 57. In Anania ſi avaritiam Petrus potuiſſet corrigere, non puniſſet; ſed dum illum punit, alios corrigit. Id. in Eccl. c. 7. Colligimus, non neceſſariò correctionem præcedere debere, quando nulla ſpes eſt emendationis. Lorinus hîc.

Diſputante Paulo de juſtitia, - & de judicio futuro, tremefactus Felix reſpondit &c. Act. 24. 25. Perterrefit; non tamen petit ab eo inſtrui, quomodo ſe ad judicium parare poſſit. Cur? quia avarus. *Simul & ſperans, quòd pecunia ei daretur à Paulo; propter quod & frequenter accerſens eum loquebatur cum eo.* v. 26. Iſidorus Clarius in act. 2. cernis, ùt futuri judicii mentio, ac memoria, etiam gentilem virum perterrefaciat. Sed nihilominus etiam illud obſerves; pecuniæ cupiditas quanto ad ſalutem hominibus ſit impedimento. Sperabat, quòd pecunia ei daretur à Paulo; nec quærebat inſtrui, quô pactô ſtaret intrepidus ante illud tribunal, cujus appellatio illum ità perterrefecerat; &, tantâ re neglectâ, frequentius accerſebat Paulum, & cum eo verſabatur, ob ſolam accipiendæ pecuniæ ſpem. Navar. Elect. Sacr. l. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Corporum amorem, ùt qui acris quidem ſit; at celeriter extinguatur, pictores eam ob cauſam cum facibus, ac pennis, depingunt; quòd nunc libidinem inflammet, nunc rurſus ſatietatis tædiô avolet. At pecuniarum amorem nemo aut effingere auſus eſt, aut pingere. Cujus rei hæc fortaſsè ratio eſt: quia ne amor quidem eſt, ſed inſanabilis furor. Aut hæc fortaſse: quòd nec fingi; nec pingi poteſt. - Quin ne pennas quidem habet: expleri enim neſcit, ſatietatem ignorat. Tantùm verò ab eo abeſt, quòd ut pennas habeat (quibus ſatietas, atque tædium, deſignatur) ut, nè pedes quidem vir ullus cordatus illi tribuere queat: neque enim incedere, aut ab eo, qui captus eâ eſt, demigrare poteſt. S. Iſidorus Peluſ. l. 2. ep. 234.

Avaritiæ morbus ejusmodi eſt malum, ut vix unquam eô liberari poſſis. Et quemadmodum hæc ſemper virens, atque frondens, hedera adſitas arrepens arbores validè circumvolvitur, & adhæret, ac nè ramis quidem fatiſcentibus, aut areſactis, recedit; niſi quis flexus iſtos, & anguineos quaſi gyros ferrô ſecet. S. Aſterius hom. 3. adv. avarit.

Multos equidem novi, qui, etiam cùm in morbo cubant, pecuniam ſalute ſuâ magis ament, & æſtiment. Id ibid. Quotidianam vitæ experientiam interrogabo, cujusmodi fera ſit avaritia? quàm ægrè, quos ſemel prehenderit, elabi ſinat; ut vegeta ſemper, ac valida, nunquam debilitetur, atque deficiat. Id. ibid.

Pecuniæ amor morbus eſt mirè per vicax, expugnatu difficilis, denique & pernicioſus. S. Antoniochus Abbas S. Lauræ. hom. 8.

Avaritia difficile eſt, ut unquam curetur. S. Hier. cùm cætera vitia ſeneſcant in homine, ſola avaritia juveneſcit. S. Thom. Dom. 21. Pent.

In pluribus ſemimortuis videre eſt adhuc viventem concupiſcentiam Mundi: frigeſcunt membra, & ſervet avaritia; vita finitur, & ambitio protrahitur. Guerric. ſ. 3. de Adv. Dom.

Novi etiam fratrem diviti in extremis pœnitentiam ſuadentem; fuerat enim ultra 30. annos absque confeſſione; reſpondit æger: quanti aſcendit centenarium piperis? fratre autem ad verba ſalutis redeunte, reſpondit: & centenarium lanæ quantùm valet? fratre repetente pœnitentiam; reſp. eſtne bonum forum de cinnamomo? & ſaccharo? oh! mercantiæ hodie nihil valent! Frater ait: dilecte, volo, ut his dimiſſis, cùm ſis in extremis, jam de anima tuâ cures confitendo. Tum ille voce magnâ: non poſſum, non poſſum! non poſſum! quibus dictis cum diabolo expiravit. S. Bernardinus Sen. ſ. 13. Artic. 2.

Avarus quidam emerat magnam copiam frumenti, & venit penuria annonæ, & aſcendit ſextarius ad 30 ſolidos; & ſuadenti uxori, filiisq;, ut id venderet, occaſionem adeſſe ingentis lucri, repoſuit: ſciatis, adhuc plus valebit. Et venit fertilitas, & diminutum pretium frumenti ad 10. ſolidos. Quod ille audiens inſaniit, factus in Deum blaſphemus. Uxor reperiens totum pallidum; & quaſi mortuum, quærit, qui haberet? reſpondit; 10. ſolidos. Recordare Paſſionis Chriſti. reſp. 10. Solidas. Amici ſuadebant meliorem frugem; reſp. 10 ſolidos. Venit Sacerdos monens de contritione, & confeſſione; reſp. 10. ſolidos. Denique cum ſuis 10. ſolidis miſerè expiravit. S. Vinc. Ferr. ſ. 2. de avarit.

Avaritia fortiſſima catena eſt ad tenendos homines. Si quæras, cur homines pecuniæ dediti ſæpiſſimè aliis careant vitiis, caſti ſint, & bene morati? Reſp. Anaſtaſius Nicæn. q. in Scripturam: caſti ſunt aliqui à Deo protecti, aut cùm ſint frigidæ naturæ; aut ſuperbiam, aut avaritiam habentes, & deſpecti à Sathana: utpote quòd avaritia ſufficiat ſupra omnia vitia ad eos reddendos obnoxios æterno ſupplicio. Baeza Evang. hiſt. t. 2. l. 6. cap. 5. de Matthæi vocat. §. 1.

Senex dives in morte loquelam amiſerat per duos dies. Præſentes mortuum, vel morti proximum putantes, clavibus acceptis voluerunt ciſtam aperire, in qua nummi erant; quòd ut vidit, dixit: adhuc vivo! adhuc vivo! Pro pecunia loquax, pro confeſſione mutus. Summa Prædic. Avaritia.

§. IV.

Avaritia est insatiabilis.

Ex Veteri.

DA mihi de coctione hac rufa. Gen. 25. 30. Dapibus abundabat, quas ex venatu, & jure primogenituræ jucundiores in paterna domo habebat. Expressit divitum ingenium, comedentium propria, & esurientium aliena. Mendoza in 1. Reg. c. 10. sect. 2.

Dà mihi partem de mandragoris filii tui. Gen. 30. 14. Dicebat Rachel ad Liam. Nonne illa apud Jacob, cui gratior erat, lautioribus epulis abundabat? cur viliores petit? Oleast. quia quidquid pauperes habent, volunt sibi divites habere. Id. ib.

Dividam spolia, implebitur anima mea, dicebat Pharao. Ex. 15. 9. Avaritia ludit, furitque inter prodigia. Oliv. l. 1. Stromat. hîc.

Terram Australem, & arentem dedisti mihi; junge & irriguam. Jos. 15. 19. Qui multùm habet, plus cupit. Antequam Axa terram australem acciperet, non suspiravit; suspirat, cùm habet; suspiravit, cùm caruit. Naxera hîc §. 26.

Achab 3. Reg. 21. 2. hydrope laborabat, dum plenus merò divitiarum adhuc Naboth vineam sitiebat. Escob. t. 1. mir. Chr. Observ. 2.

Bibent sitientes divitias ejus. Job. 5. 5. id est, homines cupidi. S. Thom. hîc.

Leviathan Job. 40. 20. interpretatur *additamentum eorum.* Unde significat avaritiam, quæ semper addit denarium denario, domum domui, agrum agro. Hugo Card. in Luc. 8.

Aquæ furtivæ dulciores sunt. Prov. 9. 17. Sed nec hæ sitim extinguunt, quin potiùs augent: nam adeò ardenter quidam sitiunt, ut sanguinem etiam pauperum sugentes non satientur. Marchantius Dom. 16. Pent.

Infernus, & perditio, nunquam implentur. Prov. 27. 20. Perditio est mors, quæ omnia perdit, & status mortuorum. Significat Sapiens cupiditatis grande malum; scilicet, quòd sit inexplebilis instar, mortis, & Inferni: proindéque nos eam odiò prosequi debere, velut mortem, & Infernum: ideóque claudendos esse oculos, qui cupiditatum sunt internuntii, imò illices, & excitatores. Corn. à Lap. hîc.

Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes affer! affer! Prov. 30. 15. Beda l. 3. in Prov. has duas filias, avaritiam, & luxuriam, exponit, quæ nunquam satiantur, quæ semper volunt.

Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat. Eccles. 1. 7. Moraliter innuit eos homines, qui inexplebilis avaritiæ morbo laborant: insatiabile namque eorum desiderium non expletur; quanquam more torrentum undique ad illos divitiæ confluant. Olympiodorus hîc. Nec multitudine fluminum mare, nec divitiarum copiâ avari animus expletur. S. Nilus or. 3. de avarit. Mare, in quod omnia flumina currunt. Lem. *Nunquam satiabitur.* Picinelli.

Avarus non implebitur pecuniâ. Eccles. 5. 9. Pecunia est quasi ligna; quæ, quantò plura fuerint, non extinguunt ignem, sed augent. Et fames avaritiæ in corde est, cujus cibus est pecunia, quæ non in corde, sed in arca mittitur; & ideò fames avari non extinguitur. sicut si quis cibum, quem venter esurit, non in ventrem, sed in cophinum mitteret; nunquam famem ventris sedaret. Hugo Card. hîc. Avaritia non satiatur aurò. Sicut vinum in dolio sitim non sedat; sic pecunia in arca sitim avaritiæ non extinguit; quia pecunia non potest intrare. Jo. Geminiani l. 9. c. 5. de exempl. & similit.

Repleta est terra argentò, & aurò. Is. 2. 7. Nota, non dicit, repletum est cor, *sed terra*, aurò: fieri enim potest, ut terra repleatur aurò, sed cor avari eò repleri nequit. Nonne intelligis, te in arca habere inclusam vitam pauperum? quid dico, inclusam; imò sepultam. Quid est arca avari, nisi sepulchrum, ubi sepelitur vita pauperum? Cornelius à Lap. hîc.

Ex Novo.

Quid vultis mihi dare? Matth. 26. 15. Usque ad mortem Domini amor lucri se ingerit; nec vitæ Salvatoris quæstûs desiderium parcit. S. Cypr. de jejun. & tentat. Chr.

Et ecce homo quidam hydropicus. Luc. 14. 2. Hydropicum rectè comparamus diviti avaro: sicut enim ille quantò magis abundat humore inordinatò, tantò ampliùs sitit; sic iste, quantò est copiosior divitiis, quibus non benè utitur, tanto ardentiùs talia concupiscit. S. August. Quæst. Evang. l. 2. q. 29.

Et ecce homo hydropicus. Luc. 14. 2. S. Greg. l. 14. mor. c. 5. Redemptor noster ante Pharisæi domum hydropicum curat; & cùm contra avaritiam disputaret, scriptum est: *audiebant hæc omnia Pharisæi, qui erant avari, & deridebant eum.* Luc. 16. 14. Quid est ergo, quòd ante Pharisæi domum hydropicus curatur? nisi quòd, per alterius ægritudinem corporis, in altero exprimitur ægritudo cordis. Hydropicus quippe, quò ampliùs biberit, ampliùs sitit; & omnis avarus ex potu sitim multiplicat: quia, cùm ea, quæ appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia ampliùs anhelat. Escob. t. 1. mir. Chr. Obs. 2. Et habes, & concupiscis; & plenus es, & sitis: morbus est, non opulentia. Sunt homines in morbo; humore pleni sunt, & humorem sitiunt. S. Aug. t. 5. de Verb. Dom. Alios cœlestis medicus verbo, aut vestimenti attactu sanavit; hunc autem dexterâ apprehendit: ad significandum, quàm difficilis curatu sit hydrops avaritiæ. Diez D. 16. Pent. conc. 2. Nulli vilis videatur hic morbus; qui, sicut potest facilè declinari; ità, si quenquam possederit, ad sanitatis remedia vix pervenire concedit. Cassian. de Cœnob. Instit. l. 7. c. 6. Constituitur ante JEsum, non alios convivas; quia ille solus poterat mederi. Sylv. in Luc. 14. Hydrops induat tumorem, sic avaritia superbiam; Compressio anhelitus: quia avarus omnia ad se congregat, & claudit. Id. ib.

Cupie-

Cupiebat implere ventrem de siliquis. Luc. 15. 16. Nota cum S. Ambrosio l. 7. c. 14. in Luc. non dixit, cupiebat saturari, sed *implere ventrem*: quia avarus impleri potest divitiis, non satiari. Pinna in Eccles. Ethol. 145.

Reliquit ergo hydriam suam mulier. Joan. 4. 28. Domina avaritia, quæ majorem in sensibus solet exercere tyrannidem, testimonio Zachariæ 5. 6. ipsa est oculus eorum in universa terra. Hæc procul dubio est hydria Samaritanæ, de qua, qui biberit, sitiet iterum. Video valetudinarios senes, quorum, consumptis carnibus, pellibus os adhæsit, eisque solum videtur superesse sepulchrum. Job. 17. 1. Membra frigescunt, cupiditas fervet, caro senectute opprimitur, & ambitio juvenescit. Petr. Blesens. ep. 141.

Ex Patribus, & aliis.

Avare! an parum est tibi, quòd te impleat ipse Deus? Deus si ad te veniat sine auro, & argento, non vis illum. Quid ergo tibi de his, quæ fecit Deus; sufficit, cui Deus ipse non sufficit? S. August. in Psalm 30. conc. 3. prope medium.

Toties recurrentibus mercatoribus exaratum *erubesce Sidon, dixit mare.* Hoc est, meos fluctus negotiator arguis, cùm sis ipse fluctibus inquietior. Verecundiores venti sunt, quàm vestræ cupiditates: illi habent otia sua, nunquam vestra quærendi studia feriantur. Et, cùm otiosa tempestas est; nunquam vestra otiosa sunt navigia. S. Ambros. l. de El. & jejun. cap. 19.

Auri furor ardentius humano fervet in pectore, quàm caminus totus ignescit incendiis; & acriùs homines dissolvit in terra, quàm solvitur in calore flammarum. Crudelitatis dominus, sævus hostis, amando lædit, turbat quietem, adimit innocentiam, docet furtum, svadet fraudes, imperat latrocinium: S. Petr. Chrysol. s. 29. de Matthæo.

Quid est os interius hominis, nisi desiderium cordis? sed hoc os omnes Ægypti deliciæ implere non possunt, quia omnes divitiæ Mundi carnali desiderio satisfacere nequeunt. Vide, quàm parva portio humani corporis, & quàm angustum foramen sit os carnis. Quis non videat, quàm parvum est, quod unâ panis buccellâ impleri potest. Quod est ergo una buccella ad os carnis, hoc est totus Mundus, imò multò minus, ad os cordis. Rich. à S. Vict. In illud Ps. 80. 11. *dilata os tuum, & implebo illud.*

Nonne stultus est, volens extingvere igneni ligno, oleo, pice? nonne etiam stultus est, qui volens extingere sitim, sal comedit? Sic stultus est, qui, satietatem appetens, congregare divitias studet; quia suos possessores faciunt amplius sitientes. S. Bonav. s. 106.

Avaritia insatiabilis ebrietas: & sicut ebrii, quantò plus vini ingurgitant, tantò magis ad sitim inflammantur; sic & isti quoque insanam hanc indomitam nunquam sistere possunt. S. Chrysost. hom. 22. in Gen.

S. Chrysost. in illud Ps. 38. 7. *frustrà conturbatur omnis homo vivens*: commoventur aquæ, & iterum sedantur; movetur terra, & rursus confirmatur; venti impelluntur, & iterum quiescunt; omnis fera tumultuatur; & satiata desinit; flamma excitatur, &, materia subjecta cum consumpta est, extinguitur. At verò homo, cùm semel pecuniæ cupiditate inflammatur, nunquam desinit: cumque hoc accepit, ad illud cupiditate rapitur; & cùm illud assecutus est, ad aliud impellitur. S. Chrysost. hic.

Nonne stultus est, volens extinguere ignem lignò, pice, & oleò? Nonne etiam stultus est, qui volens extingvere sitim, sal comedit? sic stultus est, qui satietatem appetens, congregare divitias studet: quia suos possessores faciunt amplius sitientes. S. Bonaventura serm. 106 de temp.

Christiani quiescunt in die Dominico, Judæi in Sabbatho, Agareni die Veneris; avarus autem nunquam quiescit. *Cuncti dies ejus doloribus, & ærumnis, pleni sunt.* Eccl. 2. 23. S. Vinc. Ferr. fer. 5. post Oculi s. 2. Avari potantur de caldariis plenis argento, & auro liquefacto. Id. Dom. 17. post Trinit. s. 2.

Ferunt, leones satiatos esse innoxios; at avari hominis appetitus insatiabilis est; neque ulla copia parcit rapinæ, & aliorum damnis. Isid. Clarius l. 1. or. 56.

Si resurrectionis æternæ gloriam fiduciali-ter, & indubitabiliter, expectares; ageres, quod agis, nec sic te terrenorum fœcibus immergeres, qui immundis avaritiæ, te totum implicas, & involvis. Petr. Bles. ep. 9. ad Radulphum Ep.

Quis non misericordiâ erga hunc corriperetur? adeò à se ipso profligatum, anxium in tanta copia, miserum in tot bonis. Non enim proventus ei terra ferebat, sed fletus, & suspiria; non fructuum copiam, sed curas, & dolores, & graves anxietates. Divitiæ alios ad lætitiam invitare solent; hunc verò avarum in mœstitiam adducunt. S. Basil. serm. in div. avaros. Super illud: *quid faciam?* Luc. 12. 17.

Avaritiæ malum stare nescit, aut quiescere; sed ignis naturæ similis: ignis enim, postquam incendium attigit omnem properat absumere materiam. Id. s. de avarit.

Si totus Mundus esset possessio ejus, non quiesceret animus ejus: nam aut vellet Deum plura creâsse, aut alium constituere creatorem plura creantem; ut postmodum in omnibus haberet potestatem. Hæc sola naturæ, præ cæteris vitiis, adversatur; quia neque in terra, neque in aqua, neque in aëre, neque in igne, vellet habere consortem. Vellet ipsa moderari naturam, dispositionem imbrium, vim caloris, nubium, & ventorum; ut sibi ad nutum in agellis propriis deservirent. Sim. de Cass. l. 8. c. 50. de avarit.

Fluvius. Lem. *Incrementis rapacior.* Picinelli.

§. V.

Avaritiæ miseriæ, pericula, damna.

Ex Veteri.

AGrum trado tibi, & speluncam, quæ in eo est. Gen. 23. 11. Abraham precatur, ut Ephron filius Sephor, speluncam duplicem dignò pretiò sibi vendat; Ephron speluncam, & pretium liberaliter offert; sed Abraham relatis gratiis agrum precatur, non donari, sed vendi: *quæso, ut audias me; dabo pecuniam pro agro, suscipe eam; & sic sepeliam mortuum meum in eo.* Ut sepulchrum sibi comparet, pecuniam reddit: nam nisi pecuniæ amorem vicisset, sepulchrum quietis patriam, curarum exilium non possidebit. S. Hier. ep. ad Geran filias: quid est sepulchrum? locus quietis; ubi juxta Mundi rationem defunctorum corpora collocantur. Vera ergo intelligentia locum sibi requietionis pater Abraham fidè suâ, & pecuniæ contemptu, comparavit: Naxera in Jos. c. 7. §. 1. divitiarum nempe cupiditas, res anxia, inquieta.

Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum. 3. Reg. 21. 2. S. Ambr. l. de Nabuth. c. 2. quæ alia vox egentis est? quæ vox alia stipem publicam postulantis? nisi: da mihi, quia egeo; da mihi, quia aliud vivendi subsidium habere non possum. Mendoza hic in l. 1. Reg. c. 10.

Turbatus est Spiritus ejus, *& projiciens se in lectulum suum avertit faciem suam & non comedit panem.* 3. Reg. 21. 4. S. Ambros. l. de Nabuthe c. 3. divites eripitis quidem pauperibus universa; pœnam tamen pauperum vos divites sustinetis. Illi jejunant, cùm non habent; vos, cùm habetis. A vobis igitur pœnam exigitis, quam pauperibus erogatis. Baeza t. 2. l. 10. c. 3. de cæco nato Jo. 9.

Veruntamen frustrà conturbatur. Ps. 38. 7. Cùm dixisset, nullam creaturam inveniri, quæ, si commovetur, non iterum quiesceret; solum hominem dicit semper commoveri; & inquietum esse, postquam semel captus fuit cupiditate divitiarum. S. Chrysost. hic.

Dormierunt somnum suum viri divitiarum. Ps. 75. 6. Vocat viros divitiarum, quia non domini erant, sed divitiarum servi; sicut in scriptura *viri Dei* vocantur, quia Deo fideliter servierunt; sic avari viri divitiarum vocantur, quia eis perpetuò ministeriò sunt mancipati. Did. Stella in Luc. 1.

Dulcis est somnus operanti; sive parum comedat, sive multum; saturitas autem divitis non sinit eum dormire. Eccl. 5. 11. Famulus securam vitam ducens, quòcunque demum victu alatur, dulci somnò reficitur. At qui pecuniis servit, herum habet importunum; qui dormire eum non sinit; curam scilicet augendi lucri anxietatibus plenam. Avaros non somnus excipit, sed horribilis mors; quæ non sinit eos quiescere, sed æterno tradit supplicio. Olympiod. hic.

Saturitas divitis non sinet eum dormire. Eccl. 5. 11. Excitat eum cupiditas, excitat cura pervigil aliena rapiendi; torquet invidia, mora vexat, sterilitas proventuum infœcunda perturbat, sollicitat abundantia. S. Ambr. l. de Nabuth. c. 6.

Pecuniæ obediunt omnia. Eccl. 10. 19. Cajet. *argentum humiliat omnes*; quia scilicet tam grave onus servitutis ejus, ut nullus sustinere possit. Escob. t. 3. Colloq. Chr. obs. 4. S. Thom. patitur durum dominum, quisquis servit mammonæ.

Ex Novo.

Non potestis Deo servire, & mammonæ. Matth. 6. 24. Anselm. non possumus simul Deo servire, & divitiis: quia unum sustinebimus, & alterum contemnemus; Deum scilicet postponemus amori divitiarum. Judas, ut serviret marsupio, Christum adeò sprevit, ut vili venderet. *Ut quid perditio hæc?* Matth. 26. 8. ubi Hier. infelix Judas, damnum, quod ex effusione ungenti se fecisse credebat, vult Magistri pretiò compensare. *Quid vultis mihi dare?* Matth. 26 15. non postulat certam summam, paucis contentus. Imperiosus Dominus est amor habendi, faciliùs impugnans animos, quàm corpora, Siculorum immanitas tyrannorum. Nemo est, cui tam diu, tam devotè serviatur: quocunquè vult, suum ducit servum. Vix de cupiditate triumphat, de quo semel cupiditas triumphavit. Miserabilis cupiditas de Saule ipso, quam Saul de Amalech triumphavit. Hildebert. Turon. Ep. ep. 47.

Abiens laqueò se suspendit. Matth. 27. 5. S. Chrysost. hom. 86. Audite ista, audite, inquam, avari; versate animo, quod Judas passus fuit: nam & pecuniam amisit, & scelus admisit, & animam perdidit. Sylv. hic. q. 4. hæc atrox avaritiæ tyrannis facere solet. Id. S. Chrysost.

Hac nocte animam tuam repetent à te. Luc. 12. 20. S. Ambr. l. de Nabuth. c. 8. nocte anima avari reposcitur; quæ à tenebris incipit, & in tenebris perseverat. Avaro semper nox. S. Chrysol. s. 104. Convenienter *hac nocte* inquit; quia fugiens misericordiæ lucem, avaritiæ tenebris se mancipaverat. Sylveira hic. quæst. 9.

Destruam horrea mea. Luc. 12. 18. Viden, ut nolit Deus agrorum feracitate abuti ad cupiditatem mortales: quæ enim frumenta sunt, cùm metuntur; si condantur, in aconitum vertuntur. Mirum portentum! cùm lues nulla obesse soleat, nisi prodeat; solum triticum, si condatur, interficit. Sica evaginatur, ut feriat; angvis prosilit, ut mordeat; prorumpit fulgur, ut grassetur; seges tum mortem infert, cùm sepelitur. Oliv. lib. 1. Strom. hic.

Da mihi portionem substantiæ. Luc. 15. 12. &c. Ecce, quid facit cupiditas ad censum præceps! ecce quemadmodum sinè patre census nudavit filium, non ditavit: census filium

tulit

tulit è gremiô patris, ejecit de domo, exemit patriâ, spoliavit famâ, exuit castitate. S. Chrysol. s. 10.

Sepultus est in Inferno. Luc. 17. 22. Cur usus hic verbô *sepultus*, cùm aliàs dicat: *mittent eos in caminum ignis.* Matth. 13. 42. *Quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.* Matth. 18. 9. quia de divitis agebat damnatione. Hic ex auri pondere non tam mittitur in gehennam, quàm in profundo sepelitur. S. Ambr. aurum naturâ grave, gravius fit avaritiâ. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 6. obs. 5.

Quis nos separabit? Rom. 8. 35. S. Aug. s. 53. de Sanctis: idem extorquet avarus dicendo in corde suo: quis nos separabit à cupiditate auri? trib. an angust. an persecutio? possunt & avari dicere auro: propter te occidimur totâ die. Paoletti D. 16. Pent.

Ex Patribus, & aliis.

Avaritia virtutem effœminat: nihil enim tam contrarium fortitudini virili, quàm lucrô vinci. S. Ambrosius l. 1. offic. c. 39. *Si putavi aurum robur meum.* Job. 31. 24.

O homo, qui laborabas amando avaritiam; cum labore amatur, quod amas; sinè labore amatur Deus. Avaritia jussura est labores, pericula, trituras, tribulationes; & obtemperaturus es. Quô fine? ut habeas, unde impleas arcam, perdas securitatem. S. Aug. tr. 10. in ep. S. Joan.

Dura jubet avaritia, levia jubeo (ait Deus) onus ejus grave, sarcina mea levis est: jugum ejus asperum est; jugum meum leve est. Noli velle ab avaritia possideri. Jubet avaritia, ut mare transeas; & obtemperas: jubet, ut te ventis, procellisque committas; jubeo ego, ut ante ostium tuum, ex eo, quod habes, des pauperi; piger es ad faciendum ante te opus bonum. Et strenuus es ad transeundum mare, quia avaritia imperat, servis, quia Deus jubet, odisti. S. Aug. in Ps. 128.

Sicut periculosissimum est furioso, si ensem teneat; sic divitiarum cumulus avaro perniciosus; imò verò etiam multò magis. S. Chrysost. in Matth. 15. hom. 52.

Animus, qui pecuniarum cupiditate distrahitur, non facilè ab his abstinet, quæ Deum ad iram provocant: utpote qui alterius servus sit Domini, omnia ipsi contra divinas leges præcipientis. Id. hom. 7. in Jo. 1.

Avarus non parum dolet, quia terra pro spicis aurum non producit, quia fontes non manant aurô, quia montes locò lapidum aurum non habent. Idem in Matth. hom. 81.

Omni tyrannô gravior est pecuniarum cupiditas: nullam enim voluptatem habet; sed curas, invidiam, insidias, odia, calumnias, & innumera virtutis impedimenta &c. O amarum servitium! ô diabolicam potestatem! hic omnium affectuum molestissimus est. Cum tantis malis devincti gaudemus, & catenas libenter amplectimur; & te nebrarum carrerem habitantes in lucem prodire nolumus. Nunquid propterea in hunc Mundum venisti? num propterea homo factus es, ut æs, & aurum, accumules? non ideo te ad suam Deus finxit imaginem; sed ut sibi placeas, ut futura bona consequaris, ut cum angelis psallas. Id. in Jo. hom. 57.

Pueri etiam terribilium nullam ducunt rationem; sed sæpe etiam in ignem manus immittunt; personas autem inanes videndo pertimescunt. His sunt avari similes, qui paupertatem quidem verentur, quæ non modò terribilis non est, sed fundamentum potiùs est securitatis. Injustus autem divitias, & alienorum bonorum invasionem multi facit, quod est omnî igne terribilius. S. Chrysost. in Psalm 9.

Expelle tyrannum avaritiam, si vis reginam recipere justitiam: ista enim est regina; & liberos ex servis facit; & non è diverso illa. Idem in ep. 2. ad Corinth. c. 9. hom. 19.

Avari sunt similes pueris, qui vana sectando discurrunt totâ die. Cum serò domum redeunt, nihil utile secum ferunt: sic avari totum Mundum circumeunt, montes transeunt, maria sulcant, & omnibus laboribus, & periculis se exponunt: sed cùm in morte ad conscientiam redeunt, nihil sibi lucri, præter vanitatem, & culpam inveniunt. S. Bonav. s. 89. Dom. 4. Pent.

Fœnus pecuniæ, funus est animæ. S. Leo s. 6. de jejun. decimi mensis.

Qui opes congregat, ignem in sinu portat: cum colubro dormit, qui opes ambit. Petr. Bles. s. 9. in Purif.

Quid relinquunt avari, cùm moriuntur? eleemosynas magnas. Audi testamentum eorum: pro eleemosyna animam dant dæmonibus, corpus terræ, & devorantibus vermibus; divitias verò Mundo, & mundanis hominibus. S. Bern. Sen. tom. 1. s. 14. Artic. 1.

Nunquam sinè fluctibus est mare; nec avarus sinè irâ, & mœrore. S. Nilus in orat. de avaritia.

Felix, & beata, foret vita mortalium; si cupiditas non esset. S. Fulgent. sect. de Absalon.

Plus concupiscentia Mundi, quàm substantia, nocet. S. Bern. s. de Verb. Petri.

Quid quid ex prava cupiditate nascitur, serpens est. S. Greg. Nyss. l. de vita Moys.

Qui cupidates tollit, & metum sustulit: nam ex cupiditatibus metus veniunt. S. Cyprian. l. de bono pudicitiæ.

Divitiarum servus, non dominus, est avarus; at misericors tot servos probat se habere, quot nummos. S. Petr. Chrysol. s. 54.

§. VI.

§. VI.

Avaritia idolorum servitus.

Ex Veteri, & Novo.

Hi sunt dii tui Israël. Ex. 32. 4. S. Chrysol. s. 29. Aurum Judaicum populum sic suò captivavit aspectu, vicit illecebris, specie decepit; ut hoc Deum esse crederent; & Deum verum, Deum tot beneficiis cognitum, denegarent. Sic convertit homines in jumenta aurum; ut, vitulî caput, caput suum crederent; & omnium rerum capiti caput pecudis anteferrent. O dementia digna capite vitulinô. Escob. t. 6. parab. Chri. Observ. 4.

Tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum. 1. Reg. 5. 3. Quòd cœci homines colerent idolum Dagon, non mirum; cùm illum aris impositum cernebant: ab nunc non in aris positum, sed humi jacentem, dejectum semel, & bis, imò confractum, vident, & tamen adorant, & adhuc in ejus cultu perseverant? Quoties avarus vidit arcas à latronibus effringi, vestes tineâ corrumpi, domos igne exuri, omnia terrena bona ventô citiùs disparere? & nihilominus ea adorat! Baeza t. 2. lib. 11. cap. 7. §. 6.

Repleta est terra argentô, & auro. Js. 2. 7. & mox sequitur: *& repleta est terra idolis* v. 8.

Dives effectus sum, invenî idolum mihi. Os. 12. 8.

Qui statuam auream Nabuchodonosor non adorabant, in ignem mittebantur Dan. 3. 6. sic multi, nè in fornacem paupertatis ingrediantur, de qua Js. 48. 10 *elegi te in camino paupertatis*, auream statuam, scilicet temporalia bona adorant. Diez Conc. 1. in comm. Conf.

Disperierunt omnes involuti argentô. Soph. 1. 11. Involuti, quia cor suum, omnemque affectum, dederunt argento. Alii vertunt: *portatores argenti*: argentum enim est idolum, quòd portat avarus. Addit Delrio adagio 1008. sicut infantes, qui rebus vilibus delectantur, involvuntur fasciis; ità divites argentô. Corn. à Lap. hic.

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris. Matth. 4. 9. Hoc & nunc dicit avaris, ut adorantes se omnia hæc habeant. Theophyl. in Matth.

Avaritia *idolorum servitus dicitur ab Apostolo* Eph. 5. 5. quia avarus propriè in effectu, & opere, exhibet creaturæ, scilicet pecuniæ, illud, quod deberet Creatori, & præcipuè fidem, spem, & charitatem. Joan. Gerson de 7. vit. capit. Unde Glossa non ait habere divitias, sed servire. Servit, qui divitias custodit ut servus: sed qui servitutis excussit jugum, distribuit ut Dominus. S. Bonaventura in hac. Dicitur ille servire mammonæ, in cujus affectu divitiæ dominantur. Idem ibid.

Ex Patribus.

Cùm Apostolus avaritiam idolorum nominet servitutem, quomodo tu Christum colis, qui idolum in pecunia veneraris? S. Petr. Dam. opusc. 3. contra Cl. Regul. propriet.

Planè cùm confidis in incerto divitiarum, qui in solo Deo spem tuam ponere debuisti; non jam jure Christicola dicendus es, sed nummicola. Idem l. 1. ep. 18. ad Alex. 2. Pontif. Certè tam nobilis pecunia Christus est; ut consortium omninò aspernetur peculii; nec cum sorte pecuniæ se patiatur includi. Id. ib.

§. VII.

Avaritiæ malitia.

Ex Veteri, & Novo.

Nemo vidit fratrem suum. Ex. 10. 23. Cupiditate namque præoccupatus animus non videt fratrem suum, non agnoscit proximum suum. S. Rupert. Abb. in Ex. c. 39.

Quid vultis mihi dare? Matth. 26. 15. Qui veritatem pro pecunia negant, Dominum pro pecunia vendunt; ipse enim dixit: *ego sum veritas.* V. Beda hic. Ecce infelix! qualiter excœcatus est! maluit seipsum perdere, quàm denarios perire: denarios templo, seipsum laqueo addixit. Drogo ap. Sylv. c. 6. in Matth. 27. v. 5. q. 3.

Crucifixi sunt cum eo duo latrones. Matth. 27. 38. Cur sola avaritia crucifixa cum Christo est in latronibus? quia sola crucifixit Christum. Non adulter, non ebriosus, non apostata, non veneficus, non ariolus, non raptor, juxta Dominum crucifigitur. Ut disceres, credo, ideo vel maximè crucifixum à Deo Filium, ut pariter cum eo configeret avaritiam: novit enim Dominus, ex avaritia promanare malorum omnium copiam. &c. Oliv. t. 2. Strom. hic.

Filius hominis, futurum est, ut tradatur in manus hominum. Luc. 9. 44. Cur non dicitur filius hominis subjicietur hominum pedibus proterendus, labiis blasphemandus, crucifigendus, clavis vulnerandus; sed ut hæc omnia exprimantur, *futurum est &c.* Nimirum avaritiæ instrumentum manus hominum est. Manuum est, & nummos numerare, & JEsum tradere. Nec alii membro tribui potuit tantum facinus, quàm illi, quod avaritiæ famulatur. Unde & sinè interventu pecuniæ Christi proditio inchoari non potuit; & Pontifices eò maximè nomine Christo mortem intentârunt; quod decimas sibi imminuendas, ob Domini doctrinam, timerent. Ergo avaritia JEsum, & vendidit, & crucifixit. Oliva l. 13. Strom. hic.

Hac nocte repetent animam tuam. Luc. 12. 20. Quomodo repetent, cùm ipsi non mutuaverint: Jam enim ex ipsa voluntate ditandi teneri videntur intrà retia diaboli: & sibi sunt mancipati eò ipsô, quò divitias ex avaritia

ritia quærunt. Quô jure in hora mortis repetunt divitis animam, velut, dum viveret, ejus dominio ex iniquitate jam traditam. Repetunt igitur maligni spiritus animam in morte ad æternam pœnam; eô jure, quô eis se obligaverat per temporalem culpam. Sim. de Cass. l. 6. c. 11. de par. divit.

Cur tentavit Sathanas cor tuum fraudare de pretio agri. Act. 5. 3. Græc. & Syr. *Cur Sathanas implevit cor tuum?* Qui diabolus cor tentat ad amandam, & servandam pecuniam; etiam cor intrat, occupat, implet; nullum angulum Custodi Angelo, imò nec Deo ipsi, inurbanus avarus relinquit. Lud. Alvarez Joseph. illustr. Illustr. 329.

Ex Patribus, & aliis.

Quò plus opibus, ac cupiditate, crescis; eò magis charitate deficis: nam diu jam pecuniam abjicere cogitasses, si proximos æquè, ac teipsum, amâsses; nunc ea tibi magis insita, conjunctaque, quàm corporis membra, videtur. S. Basilius s. 2. in div. avar.

Non amat te, Domine, qui pecuniam diligit. S. Cyprian. de Bapt. Chr.

Nullum peccatum sinè cupiditate committitur; & omnis illicitus appetitus istius aviditatis est morbus. Amori pecuniæ vilis est omnis affectio; & anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit; nullumque est in illo corde justitiæ vestigium, in qua avaritia sibi fecit habitaculum. S. Leo sect. 9. de pass. Dom.

Nullum est justitiæ in illo corde vestigium, in quo avaritia sibi fecit habitaculum. S. Laur. Just. lign. vit. de virt. obed. c. 5.

Nihil est malorum, quod non cupiditas, aut concipiat, aut pariat, aut pascat, aut nutriat: ex hoc enim fomite videmus pullulare odiorum causas; hinc evenire criminum pugnas, hinc fraternas acies instrui, hinc amicitiarum fœdera dissipari. D. Valerianus Cemelienſis Ep. hom. 20.

Magis propriè est imago Dei anima rationalis, quam alia imago. Et aliqui scindunt eam; ut iracundi, & vindicativi: alii projiciunt in ignem, ut avari; quia avaritia est ignis. S. Vinc. Ferr. s. 2. de SSS. Trinit. Alii projiciunt in latrinam, ut luxuriosi. Id.

Tria sunt peccata Deo horrenda, propter quæ contra rationalem creaturam irascitur Deus. Superbia, luxuria, avaritia. Secundùm hæc tria peccata tria sunt generalia judicia Dei. *Primum*, quod jam factum est contra Angelos Dei rebelles. *Secundum* judicium factum est contra luxuriam, de quo Gen. 6. 5. *videns autem &c. Tertium* judicium futurum est, quod contra avaritiam per ignem fiet. Matth. 25. 46. S. Bern. Sen. t. 1. s. 11. art 1.

In vita, & operibus tuis, tota ferè Inferni facies depingitur: nec enim deest tibi unda Tantali, Titii jecur, rota Ixionis, urna Belidum, saxum Sisyphi; dum inter divitias esuris, dum sollicitudinibus anxiaris, dum cupiditate torqueris, dum ad illicita raperis, dum in saccum pertusum congregas. Petr. Bles. ep. 91. ad Radulphum Ep.

Sicut ebrii impediuntur à vini vaporibus, quò minùs rectè utantur mente; sic ab insana habendi cupiditate occupati, multa peccant; quæ nè peccata quidem esse agnoscunt. Isid. Clar. lib. 1. or. 66.

§. VIII.

Avaritia inutilis, imò noxia, proximo.

Homo quidam erat dives. Luc. 16. 19. *Quidam* dixit; ad insinuandam ejus singularitatem: dives enim avarus solus est; à nemine amatur. Nescit patrem, fratres ignorat, propinquos respuit, nemini utilis est. Alii peccatores, licèt sibi incommodent; aliis sunt utiles. v. 9. Superbus, plurimis stipatus famulis, ædificat domos; helluo cauponibus. Avari reipublicæ nocent, frumentum &c. asservantes; pauperibus oneri. &c. Rapiunt ad se aliis necessaria; sicut qui in hospitio sub uno stragulo sibi invicem ità rapiunt, ut alter denudatus frigori sit expositus. Did. Stella hîc.

Unde tanta in Mundo indigentia, nisi ex iniqua avaritia plurimorum. S. Thom. Vill. D. 4. Pasch.

Ubique certè avarus inutilis est; nec ad imperandum exercitui; nec, ut præsit populo, commodus. S. Chrysostomus in Matth. 26. hom. 81.

Maledicta est avaritiæ ara: nam si ad simulacrorum accesseris aram; videbis eam caprinum, & bovinum, olentem sanguinem: ad ipsam verò avaritiæ aram si veneris, humanum sanguinem videbis miserè, & crudeliter, exhalantem. S. Chrysost. in ep. ad Ephes. serm. 18.

Auri furor ardentiùs humano fervet in pectore, quàm caminus totus igneſcit incendiis: & acriùs homines dissolvit in terra, quàm solvitur in calore flammarum. Crudelitatis dominus, sævus hostis; amando lædit, nudat vitando, ipsum etiam captivat aspectum; fidem frangit, violat affectum, vulnerat charitatem, &c. S. Chrysol. s. 29.

Avarus, injustus, & crudelis, est quodammodo ipsis rebus inanimatis, quas possidet: quia frumentum, vestes, cibos &c. in carcere putrescere faciunt. Jacob. 5. 2. *Divitiæ vestræ putrefactæ sunt.* Et in hoc crudeliores sunt Infernô, & dæmonibus; qui nullum incarcerant, qui non demeruit. Summa prædic. tit. Avar.

In Ecclesia SS. MM. Placentinorum puteus quidam scatens oleô saluberrimô erant; quem stitit avaritia lucrum inde quærens.
Ball. 2. Jan.

§. IX.

Avaritiæ origo.

Dic, ut lapides isti panes fiant. Matth. 4. 3. Theophyl. non dixit, dic, ut lapis hic panis fiat; *sed ut lapides isti panes fiant*; volens Christum ad superflua instigare. Esurienti enim unus panis sufficit. Escob. t. 2. persec. Chr. obs. 7.

Sicut de vestimento tinea, rubigo de metallo, de necessitate fures, nascuntur; ità de divitiis avaritia, cupiditas de quæstu, de habendo habendi ardor, acquiritur. S. Chrysol. s. 7.

Philargyria, id est, amor pecuniarum, plerumque sumit principium ex tepido erga Deum amore. Jo. Cassian l. 7 c. 1.

Cur simulacro Babylonis similes avari? Aureum habent caput; nihil, præter opes, mente versant. Cur aurum caput occupavit? quia lutum in pedibus ejus. Mortis oblivio cupiditatem parit. Jaceret sub pedibus aurum, si pulvis resideret in capite: facilè contemnit omnia, qui se cogitat moriturum. Oliv. t. 2. Strom. §. omnes, quæ sua sunt, quærunt.

§. X.

Avaritiæ remedia, & ei oppositа.

Primum

Paupertas Christi.

QUæ avaritia sanari potest, si paupertate Filii Dei non sanatur? S. August. lib. de agone Christiano. c. 11.

Qui divitiis sublimatur, aspiciat Mundi dominum esse pauperrimum, & egenum. Quis unquam ità pauper, ut Dominus; ut cunam ad solatium non haberet? S. Bonaventura sect. 11. de temp.

Quis cupidus esse audeat? dum Christum videt nasci in stabulo, poni in præsepio, jacere in fœno, omni carere temporali subsidio; & nudum suspendi in ligno. Idem s. 2. in Conv. S. Pauli.

Secundum:

Eleemosyna.

REmedium, ad evadendam avaritiam, unicum assignat, eleemosynam S. Isid. Pelusiota l. 2. ep. 233. quæ collecta sunt, vel confertim, vel paulatim, egenis distribuamus. Nam hæc demum sola ratio est, quâ ab hujusmodi captivitate revocemur.

Si ligna appositа igni subtrahuntur, deficit ignis; ità in avaro, si divitiæ ejus subtrahantur sibi, & dividantur inter pauperes; extinguitur ejus insatiabilis appetitus. S. Bernardus Sen. t. 6. de Amore.

Febris potest dici avaritia. Hæc febris curatur per tactum manus; quando Dominus scilicet manum tangit; id est, quando facit avarum manum pauperi porrigere, eleemosynam largiendo. Hugo Cardinal. in Matth. 8. 14.

Radix omnium malorum quid est? Avaritia. Radix omnium bonorum quid est? eleemosyna. Et qui nunc vulneratus es per avaritiam; cura te per eleemosynam. Mortuus es per avaritiam; te vivum ostende per eleemosynam. S. Laurent. Novar. hom. de eleemosyna.

Tertium:

Memoria mortis.

Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis. Gen. 18. 27. Quid divitias suas æstimabat, qui seipsum pulverem, cinerémque putabat. S. Gregor. apud Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 3. sect. 1. obs. 4.

Israelitæ exierunt de Ægypto videntibus Ægyptiis, & sepelientibus mortuos suos. Num. 33. 4. In conspectu sepulchri homines vel avarissimi nihili solent pendere divitias. Spernit divitias, qui cinereum terminum meditatur. Escob. t. 3. Colloq. Chr. volum. 4. sect. 2. obs. 7.

De sanguisuga dicunt Philosophi, quòd si alicui rei inhæret, & ei cinis injiciatur, statim disjungitur, & recedit. Avaritia est sanguisuga, & nimia sollicitudo de rebus terrenis, quæ animæ sangvinem, virtutemque, fugunt. Injice cinerem, id est, seriò cogita; te hodie, aut cras, moriturum; recedent hæ sangvisugæ. Diez fer. 4. Cin.

Alia remedia, & oppositа.

Christus Luc. 15. ad peccatores revocandos, tres per ordinem parabolas ponit, ovis, drachmæ, filii: parabolam ovis contra superbiam, drachmæ contra avaritiam, filii contra luxuriam, objiciens; & sic ab omni peccato revocat eos. Hugo Card. hic.

Traditus est pro denariis inimico, nè tu tradaris pro denariis diabolo. S. Bonavent. Dom. Quinqu. serm. 2.

Septem vitia capitalia sunt septem donis oppositа: opponitur enim sapientiæ luxuria, intellectui gula, consilio avaritia, fortitudini acedia, scientiæ ira, pietati invidia, timori superbia, Id. in Luc. 11.

Officium donorum Spiritûs S. est, dissipare omnes vitiorum obliquitates. Primò enim Timor propulsat reliquias superbiæ. Consilium avaritiæ: disponit enim Consilium ad Spiritûs paupertatem: *Si vis perfectus esse &c.* Matth. 19. 21. S. Bernard. tom. 3. serm. in die Pent.

Fræna desiderium, & non cades in laqueum. Si autem vicerit te desiderium escæ, mittit tibi collum in laqueum, & capiet te auceps animarum. S. Augustinus in Psalm 139.

Dico

Dico Domino meo: Deus meus es tu; & dicit mihi Dominus meus: ego Dominus Deus tuus. Homo, cujus Deus est, quid ampliùs quærit? si sufficis tu Deo, sufficiat tibi Deus. Esto tu Dei; & erit tuus Deus tuus. S. Cyprianus de Ascens. Chr.

Quando cupiditate flagras; cogita, quònam sis perventurus. Si te in terram dissolutum iri consideraveris, reprimetur cupiditatis furor. Terra es, & in terram reverteris. S. Gregorius Nyss. orat. 2. in hominis procreationem.

Varia de avaritia.

Judæi modò facti sunt spongiæ, & sanguisugæ regum, & principum: ut, cùm collegerint fugentes sanguinem pauperum, evomant eis collecta. Et hoc processit ex avaritia principum. Hugo Cardinal in Psalm. 88.

Monstro similis est avaritia senilis. Quid enim stultiùs est, quòd dici solet; quàm viâ deficiente viaticum augere. S. Martinus Bracar. Ep. in Maximis de moribus.

Extiterunt in omni tempore, & in nostra quoque ætate non desunt, sicut & boni pauperes, ità & boni divites. S. Prosper Aquitan. Ep. ad Sacram Virg. Demetriadem.

TITULUS XXVII.

AULA.

§. I.

Periculosa, noxia.

Ex Veteri, & Novo.

Accidit, ut peccarent duo Eunuchi. Gen. 40. 1. Judæi dicunt, peccatum pincernæ in eo fuisse, quòd musca inventa fuerit in poculo Pharaonis; pistoris verò, quòd pilus in pane. Oleast. Hoc communiter servis principum evenire solet, ut propter facilem causam in carcerem detrudantur; & unâ horâ perdant, quod totâ vitâ meruerunt. Varia, & injusta res, est principis animus; ùt qui pro minimo hominem evehat, & pro nihilo deprimat. Alvarez in Joseph illustr. Illustr. 122. Aula, & aura, unâ tantùm litera distant.

Quomodo palàm factum est verbum istud. Ex. 2. 14. Vide, quàm instabiles aulæ honores. Moyses, adoptatus in filium regis, pellitur in exilium. Verè dixit Philo libro: quòd Deus sit immutabilis: sicut affluxum maris sequitur paulò pòst refluxus; sic rerum caducarum affluentiam sequitur mox refluentia. S. Athanasius, cùm Juliani Apostatæ jussu Alexandriâ in exilium pelleretur, & circa se Christianos lacrymantes videret, dixit: bonò animò estote; nebula enim est, quæ citò evanescet. Corn. à Lap. hic.

Stet David in conspectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis. 1. Reg. 16. 22. ait Saul impurò oppressus spiritu. David *tollebat cytharam &c.* v. 23. S. Basil. Seleuc. or. 14. causam tanti triumphi deprehendit: Loquebatur tantùm, & hostis vincebatur; & lyræ melos, velut telum jaciebatur in dæmonem. Quis audivit trophæum cantibus excitatum? Nè verò mireris, si cum regno in dæmonem quoque vires acceperit: nam Christi pater secundùm carnem David fuit. Leones discerpsit, & ursos, gigantem lapidis ictu dejecit; verùm necesse fuit Christi patrem esse; ut dæmonem cantu ex aula pelleret. Naxera in Jos. 11. §. 26. David lacravit ursum, & leonem; 1. Reg. 17. 34. sed in aula Saulis, quanta ei pericula! Naxera in Jos. 2. §. 50.

Ejicient te ab hominibus, & cum bestiis feris que, erit habitatio tua. Dan. 4. 22. Ut Deum agnoscat, è curia expellitur, & in montium secessibus commoratur: Naxera in Jos. 11. §. 26.

Facta est tempestas magna in mari. Jonæ 1. 4. In mari periclitatur; in ventre ceti securus. Navis, aulæ typus. Difficilius est inter aulicos inoffensum vivere, quàm illæsum inter feras servari. Naxera in Jos. 2. §. 50

Stella Magis in aula radios retraxit. Matth. 2. 9.

Tentabatur Christus *à Sathana eratque cum bestiis*, Marci. 1. 13. sed illæsus: non ità in aula Caiphæ, Pilati, Herodis. Naxera in Jos. 2. § 50.

Joannes in deserto inter feras immunis, in aula Herodis decollatur. Marci 6. 28.

Ex Patribus, & aliis.

Mirum dictu est: nutritus (nobilis Salvinæ maritus) in palatio, contubernalis, & condiscipulus Augustorum; quorum mensæ ministrat orbis, & terræ, & maria, serviunt; inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore, tantæ verecundiæ fuit, ut virginalem pudorem vinceret; & nè levem quidem in se obscœni rumoris fabulam daret. S. Hier. ep. 9. Ad Salvianam de servanda viduitate.

Arbor plena fructibus cœlò relictò, ad terram demittitur; Luna, cùm maximè lucet, & plena est, maximè abest à sole: sic dives, cùm plenus est opibus, cœlum non intuetur, Christum solem non respicit. P. Octavianus in Eccl. cap. 5.

Homines in curia sabbathizare non vidi: unde & in ea parte melior est conditio jumentorum. Petr. Bles. ep. 14. ad Sacellan. Aulic. Regis Anglorum.

Pro vanissima vanitate militant hodie nostri Curiales in labore, & ærumna, in vigiliis multis, in periculis magnis, periculis maris, periculis fluminum, periculis in falsis fratribus, in mortibus frequenter &c. in quibus gloriam martyrii mererentur, si hæc pro Christi nomine sustinerent. Nunc autem sunt martyres sæculi: per multas siquidem tribulationes intrant justi in regnum cœlorum; hi autem per multas tribulationes merentur Infernum. Id. ib.

Idem ib. vocat aulam laboriosam, opertam mortis caligine, ubi umbra mortis, & nullus ordo.

Erat viro nobili in aula Wirtenbergensi canis; qui, ubi vel semel tantùm ab aulicis canibus malè acceptus est; injuriæ, damnique memor, deinceps herum suum ad vestibulum tantùm arcis aulicæ comitatus est; & mox domum recepit se in tutum. Observavit dominus canis sui tam circumspectum obsequium; &, verè, inquit, meus canis plus me sapit: ego in aula toties pessimè habitus, indies tamen usque redeo. Drexel. Trismeg. l. 3. c. 11.

§. II.

Aulæ mali mores, & Aulicorum.

Tu forte divides populo huic terram. Jos. 1. 6. Nè ministris commiseris; non æqua fiet divisio. Bibulæ sunt ministrorum manus; quandoque ipse custos, aut distributor, est raptor. Naxera hic §. 45.

Fecit Rex Salomon thronum - & 12. leunculi stantes super 6. gradus. 3. Reg. 10. 18. 20. Rex pacificus leonum ferocitate non debebat terrere, sed agnorum potiùs mansvetudine allicere. Aptè ministrorum regiorum mores depinxit. Si quis ad regem accedere velit, medios inter leones gradi opus erit; quocunque se verterit, inveniet ungves. Ps. 103. 21. *Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant escam sibi.* Naxera in Jos. 22. §. 20.

Helisæus implebat vasa vacua, & deficientibus vasis vacuis *stetit oleum.* 4. Reg. 4. 6. In curia verò contemnuntur vasa vacua; & plena implentur; ligna in sylvas, & aquæ in maria deferuntur. Petr. Bles. ep. 14. ad Sacellan. aulic.

Vox clamantis in desertô. Luc. 3. 4. In deserto, non in palatio. Ibi non clamat Christus, sed Justinianus; vel etiam Galenus bene auditur ibi, vel etiam minùs; sed Christo indictum est silentium. Imò, quod pejus est, legitur Jer. 36. 23. quòd, cùm volumen allatum esset in palatio coram rege *scidit illud, & projecit in ignem.* Hugo Card. hic.

Panes quinque, & duos pisces, distribuit Dominus quinque millibus hominum, & impleti sunt *duodecim cophini* fragmentorum. Joan. 6. 11. 13. At Marci 8. 8. discipuli septem panes discribuunt quatuor millibus hominum, *septem* solùm referunt *sportas* fragmentorum. Apostoli quidem fideles. Sed ut agnoscas, quàm divitiæ, etiam ministrorum probatissimæ conscientiæ, manibus mutentur. Pauciores panes in Domini manu augentur; plures in Discipulorum manibus minuuntur. Naxera in Jos. 1. §. 45.

§. III.

Aula Sancta, & aulici sancti.

Anima Jonathæ conglutinata est animæ David. 1. Reg. 18. 1. S. Greg. thaum. orat. in Orig. conglutinata est non anima David animæ Jonathæ, sed è contrà. Nec enim pars potior, cùm sibi per seipsam sufficiat, deteriori se agglutinari sineret. Equidem tunc David à Saule petitus summè indigebat auxiliô, sibique videbat Jonatham affectum. An ideò adhæsit filio principis, illiusque se pedibus alligavit? absit! David Deo nitens sic principis utebatur favore, quasi illius minimè indigeret. Baeza t. 2. l. 6. c. 6. §. 2.

Judith imposuit Abræ suæ ascoperam vini, & vas olei. Judith. 10. 5. Sic defert cibos suos, ut non indigeat quidquam de principum mensis sumere. Addit præterea 11. 14.

Deum colo etiam nunc apud te. q. d. Non principis gratia, non favor, à Deo meo me abalienabunt. Id. ib.

David in regali culmine monachi vitam imitabatur. S. Chrysostomus in Psalm. 20. Theodosius Imp. palatium sic disposuit, ut haud alienum esset à monasterio. Sacrates lib. 7. cap. 22.

Studiosè commendavit nobis Rex Joannes 3. eô ipsô die, quô primùm eum vidimus, ut confessiones audiremus nobilium adolescentum, qui in ipsius comitatu essent: nam ipse mandatum edidit; ut nobiles juvenes omnes, qui aulam ejus frequentant, octavô quôque die peccata confiterentur. In hujus executionem mandati, & in ejusmodi adolescentes, ut nos invigilaremus, sedulò, injunxit, cujus curæ hanc rationem dabat; si à puero insveverint cognoscendo, adorandoque Deo, deinde, cùm maturuerint, viros bonos evasuros. Porrò hi nobiles, quales fuerint, sinè dubiô plebem ad eorum exemplum formandam. S. Franc. Rav. l. 5, op. 2. S. P. N. Ulyssipone.

:) o (:

TITU-

TITULUS XXVIII.

AURUM.

AUrum Judaicum populum sic suô captivavit aspectu, vicit illecebris, specie decepit; ùt hoc esse Deum crederet &c. vide tit. avaritia §. 6. initiô.

Si putavi aurum robur meum. Job. 31. 24. Sept: *Si posui aurum in conjugem meam.* Pro conjuge relinquet homo patrem, & matrem; sic qui aurum amat, nihili cognatos omnes facit præillo. Uxor tantùm in morte relinquitur. Auro autem homines tenaciter inhærent ùt conjugi. P. Octavianus in Ecclesiasticum c. 5.

Qui post aurum non abiit. Eccl. 31. 8. Noli amare aurum: si malus es, is post aurum; si bonus es, it post te. Quid est, it post te? tu ducis, non duceris: quia possides, non possideris. S. Aug. s. 115. de diversis.

Vidit sedentem in telonio. Matth. 9. 9. Sedebat utique, qui stare non poterat pondere cupiditatis oppressus, & ipsâ totâ conscientiâ fraudis incurvus. Aurum naturâ grave gravius fit avaritiâ nimis - vehementiùs aggravat corda, quàm corpora. Nascitur in terra profunda, sectatur ipsa montium fundamenta; & dum suam semper reptat ad naturam, cœlestes animos ad infernа deponit, obscurat sensus semper; alta mentium semper in terrena demergit. S. Chrysol. s. 29.

Aurum materia laborum, enervatio virtutum, malus dominus, proditor servus. S. Aug. ex Append. de diversis.

Ille habet aurum, qui novit uti auro; qui autem auro uti non novit, habetur, non habet; possidetur, non possidet. Estote domini auri, & non servi auri. & quia aurum Deus fecit, & te super aurum ipse fecit ad subsidium tuum, & te ad imaginem suam. Vide, quod supra te est, & calca, quod infra te est. S. Aug. in Ps. 123.

Aurum, ùt vitæ insidiatorem, peccati patrem, diaboli ministrum, vitabis. S. Basil. ad Chilonem de vita solitaria.

Aurum occultum tyrannum vocat S. Gregor. Naz. orat. 34.

Aurum ipsum, quid nisi est splendens quædam terra, & nitidius paulò lutum? Magnus Monomotapæ rex novô elogiô dicitur, Imperator auri. Just. Lipsi. Cent. 1. ep. 4.

TITULUS XXIX.

AUXILIUM DIVINUM.

§. I.

Varia nomina, figuræ, & Symbola.

EGo protector tuus. Gen. 15. 1. Hebr. *ego sum clypeus tuus.* Apud Alciatum emblema militis, qui scutum, quô hostium tela exceperat, cymbam fecit, quô fluvium trajecit; indéque clypeum osculatus; hic verus, inquit, & solus mihi amicus fuit, cùm premerérque solô cùm premerérque salo. Tale scutum suis est Deus. Cornelius. à Lap. hic.

Apud Hebræos exivit in proverbium, ut si quando in angustia constituti sunt, & Domini optant auxiliô adjuvari, dicant: *in monte Dominus videbit.* Gen. 22. 14 hoc est, sicut Abrahæ misertus est, miserebitur & nostri. S. Rupertus hic.

Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam. Gen. 30. 22. Quomodo recordatus est Rachelis, cùm nullius rei, licèt exiguæ, oblivisci possit? Resp. Abul. dicitur more humanô: homines enim, quando amicos in miseriis adjuvant, non dicuntur recordari. Deus autem, qui aliquando videtur nos deserere, licèt non deferat; quando rursus nos adjuvat, nostri recordari dicitur. Hujus styli conscius Joseph, cùm pincernarum præposito felicitatem jam prædixit in ergastulo, ait: *memento mei, cùm bene tibi fuerit.* Gen. 40. 14. Recordatus igitur Rachelis est Deus; non quia unquam illius oblitus; sed quia modò misertus. Chaldæus sic legit: *& venit memoria Rachelis in conspectu Domini,* & suscepit orationem ejus. Ideo Deus Rachelis fuit memor, quia ipsa Dei memor. Obliviscetur tui Deus, si tu ejus immemor. Alvarez Joseph illustr. illustr. 1.

Et posuit Ephraim ad dexteram suam. Gen. 48. 13. Dextera significat auxilium. *Operi manuum tuarum porriges dexteram.* Job. 14. 15.

Exurge Domine! Psal. 3. 7. Dicitur Deus per metaphoram exurgere, quando incipit juvare: quemadmodum dicitur dormire, dum non juvat. Bellarminus hic.

Miserere mei Domine, vide humilitatem meam. Ps. 9. 14. Sic sibi postulat subveniri, ut à clementissimo Rege videatur: quia revera conspectus ejus auxilium est. Cassiodorus hic.

Dominus firmamentum meum &c. Psal. 17. 3. In Hebræo *petra* pro firmamentum, pro refugium *arx*, sive *munitio.* Bellarm. hic.

Extendi manum meam. Prov. 1. 24. Extendere manum, est beneficia offerre, & conferre, ait Beda, Corn. à Lap. hic.

Sub umbra illius. Cant. 2. 3. quia in ejus protectione confido, & ab eo inter adversa gubernari, spero: Umbra enim Christi protectio Divinitatis est; quâ electos tuetur, & defendit. S. Thom. in Cant. hic.

In umbra tua vivemus. Thren. 4. 20. In tua protectione inter gentes iniquas à malis tuti vivemus. ità Rupert. Hugo, Lyr. Corn. à Lap. hîc. Bona est, & desiderabilis umbra sub alis JEsu; ubi tutum est fugientibus refugium, gratum fessis refrigerium. S. Bernard. hom. 2. super Missus.

§. II.

DEi proprium juvare, & ejus promptitudo.

DOmine! nonne ad te pertinet, quia perimus? Marci 4. 36. Magnæ profunditatis, & divinæ inclinationis est verbum, Domine &c. imò ad neminem pertinet, nisi ad te, si perimus: tui enim in creatione sumus; tibi ergo perimus, si tui sumus. Ad te solum liberare pertinet, ne pereamus, & reassumere de periculo, si incurrimus. Vocâsti nos in promissione tua, sequimur te in fide nostra, vocâsti nos miris modis, sequimur te vestigiis nostris; patrocinia Mundi dimisimus & sub tua protectione confugimus. Sim. de Cass. l. 5. c. 2.

Ecce, quem amas, infirmatur. Jo. 11. 3. Non rogaverunt, ut veniret, & sanaret languidum; sed tantùm inquiunt, *ecce*: amanti enim satis erat nuntiâsse. S. Rupert. Jo. hîc.

Stephanus vidit JEsum stantem. Act. 7. 55. paratum videlicet ad sibi impendendum suffragium.

Quia Dominus es, adjuvare nos pote; sed quia JEsus es, nos adjuvare te decet; quia totus dulcis es, & pius. Veni ergo, & fac, quod te decet. S. Bonav. s. 3. de adventu.

§. III.

Auxiliô humanô deficiente adest Divinum.

Figuræ, & Symbola.

PUer Ægyptius ego sum, servus viri Amalecitæ; dereliquit autem me dominus meus; quia ægrotare cœpi. 1. Reg. 30. 13. At David ipsum fovet, & cibô recreat. Carthus. per puerum Ægyptium ægrotantem, à domino suo derelictum, intelligitur quicúnque sæcularis adversitatibus pressus, & à Mundi amatoribus spretus infidelitérque desertus; quem Salvator misericorditer intuetur, consolatur, ac reficit. Sylv. Addit. in Luc. 14. 21.

Luna perfecta in æternum, testis in cœlo fidelis. Ps. 88. 38. testis scilicet divinæ providentiæ, & bonitatis. Cur hoc non potiùs præstet soli? Luna nocte deserto, pavido adest; ideo testis divinæ providentiæ: quia magis desertis magis adest. Sylv. Addit. in Matth. 5. 14.

Abjecti à Mundo recolliguntur à Deo. Flos mali granati, qui vocatur balaustia, dum cadit ab arbore, colligitur à medico; Est enim hic flos frigidus, & siccus, ad multa utilis. Sic à Mundo despecti, quasi ab arbore cadunt, tanquam inutiles; sed à Domino assumuntur. Jo. Geminiani l. 3. c. 2. de vegetab. & plantis.

Abjecti, & despecti, à Mundo; suscipiuntur, & nutriuntur à Deo; cujus exemplum in pullis aquilæ: quia hæc illos cum multa gravedine nutrit: si tres pullos habuerit, unum abjicit; quem tamen alia avis accipit, & nutrit. Sic, quem Mundus persequitur, gratia Dei misericorditer amplexatur. Id. c. 1. lib. 4.

Quando aliquis pater cum filio suo parvulo iter facit; si ad rivum, vel locum asperum, perveniunt; pater puerum suis humeris, aut brachiis, bajulat; per planam viam solum sinit ambulare. Sic misericordiarum Pater in rebus difficilioribus filios suos juvat magis, & quasi humeris bajulat, ut vix laborem aliquem sentire videantur; in aliis verò rebus, quæ faciliores sunt, eos tantô favore non afficit. Diez. D. 24. Pent. conc. 1.

Exempla, & Testimonia.

Ex Veteri.

Faciamus ei adjutorium simile sibi. Gen. 2. 18. Homo velut sui oblitus, silet, nec à Deo petit sociam sibi consimilem; at Deus, tacente homine, nec petente, providet ei adjutorium. Cur Deus hominis curam suscipit, ipsô silente? si homo eget adjutoriô, clamet, petat; cur Deus non petita concedit? Tacente homine clamabat necessitas; supersunt voces, si illa clamet. Did. de Castillo Illat. 95.

Fac tibi arcam. Gen 6. 14. Arca erat, non ùt navis; sed infrà, & suprà, lata, æqualis, plana. Philo, Arias Montanus, aliique, dicunt, similem feretro, quô mortuus deportatur. Vehebantur illâ arcâ, velut in loculo funerali, humani generis reliquiæ: nulla vectoribus, si naturam spectes, videbatur spes salutis. At eò illustriùs prodiit virtus Dei ex diluvio, ex loculo ferali, exsuscitans eos in novam lucem, in novum Mundum. Fernandius hîc.

Includit Deus Noe deforis. Gen. 7. 16. quia nemo erat, qui ostium foris oblimaret. Stengelius t. 1. de div. provid. c. 10.

Abjecit puerum subter unam arborum. Gen. 21. 15. q. d. suffice, Domine huic arbori in deserto aquas, quia omni ope aliâ destituta. Et sedens contrà levavit vocem suam, & flevit. *Exaudivit autem Deus vocem pueri.* Quomodo pueri? mater flevit, illa rogavit; attamen filii tacentis vocem audit, unde subdit: *quid agis Agar? noli timere, exaudivit enim Dominus vocem pueri de loco, in quo est.* v. 17. q. d. necessitas vocem habet, quam Deus exaudivit, ut opem ferat deserto; Octavian. in Ecclesiasticum cap. 2. 6.

Non

Non datis illi servis, non ancillis, aurô, vel argentô, è domo jussit abire puerum. Theodoret. Quò magis destitutus humanô auxiliô, promptiùs experitur divinum. Alvarez Joseph illustr. illustr. 109. v. 21.

Non extendas manum tuam super puerum. Gen. 22. 12. Jugulanda jam innocens victima, omni humanô auxiliô erat destituta. Cùm ergo nemo esset in terra, qui illi posset succurrere, cœleste adfuit auxilium. Did. de Castillo Illat 95.

Fuit q; Dominus cum eo. Gen. 39. 2. Quem fratres dereliquerunt, Deus in tutelam, & honorandum, suscepit. Id ib. illustr 8. Quem homines abijciunt, Dei clementia suscipit. Hippomanus.

Sumpsit fiscellam scirpeam - posuitque intus infantulum, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis. Ex. 2. 3. Nascitur Moyses, dum Pharao jubet, mares ùt primùm natos in flumen mergi, & pii parentes eum servare cupientes in fiscella fluvio tradunt. Si filium illæsum volunt, cur derelinquunt, & aquis committunt? Ipsam derelictionem patronam eligunt, ut filium tutum servent: caret patrociniô puer innocens, mox aderit divinum. Id. illust. 111.

Persequetur vos, & glorificabor in Pharaone. Ex. 14. 4. Omnia artificia hæc exquisivit Dominus, quò Hebræi acceptum beneficium pluris æstimarent, eòque magis victoriâ delectarentur; ac deniquè cognoscerent, Deum vel maximè in rebus desperatissimis auxiliari. Diez D. 4. Epiph. c. 2.

Nolite timere. Ex. 14. 13. Moyses duro, & incredulo, populo mansuetè respondet, memor vocationis Dei, & salutis populi potiùs, quàm injuriarum. q. d. Deus vos in dictum hunc locum concludi voluit, ut hic suam in vos curam, & potentiam ostenderet. Hic ergo locus vos magis in spem excitare debet: Deus enim maximè adest, quando spei superest minimum. Corn. à Lap. hic.

Totô corde universus Israel sequitur Absalon. 2. Reg. 15. 13. patre despectô; sed audi fiduciam deserti 2. Reg. 16. 12. *Ut forte respiciat Dominus afflictionem meam.* Alvarez illustr. 2. morali.

Adjutor in opportunitatibus. Ps. 9. 10. illud est adjutorium dulcissimum, quod in necessitate præstatur. Cassidorus hic.

Erraverunt in solitudine. Psalm. 106. 4. *& infirmati sunt, nec fuit, qui adjuvaret.* 12. *Clamaverunt ad Dominum, & liberavit illos.* v. 13.

Descendit itaque Jeremias in cœnum. Jer. 38. 6. Nota: Deus tunc maximè adest, cùm res videntur planè desperatæ; si seriò invocetur. Quis non putâsset actum de Jeremia cùm communi regis, & principum, consensu in lacum projectus est? at Deus ei affuit, ùti ei promiserat. Corn. à Lap. hic.

Angelus Domini descendit. Dan. 3. 49. Disposuerat divina providentia, ut ministeriô Angeli tres pueri liberarentur. Cur ergo non occurrit angelus, dum comprehenduntur, ligantur? Cùm sunt in medio fornacis, spes omnis humani auxilii defecerat. Sylv. in Matth. 20. cap. 35. q. 4. 6.

Et quatuor bestiæ grandes ascendebant de mari. Dan. 7. 3. Ecce meræ bestiæ apparent in terra; nullus homo, qui humanè agat. hinc leo, inde pardus, & ursus, prosilierunt, ut luctuosam exerceant carnificinam. Quid tunc? *aspiciebam* v. 6. 7. *& ecce in nubibus cœli quasi filius hominis.* v. 13. Ubi meræ bestiæ, nullus homo comparet, mox Filius hominis in cœlo adest, qui sui vicarius hominis erga homines officium agat. S. Chrysol. s. 156. meritò, quia humana desunt, divina succurrunt; & adest Deus ipse, cui homo non erat, qui adesset. Baeza t. 2. l. 9. c. 2. §. 22.

Dabo vallem achor. Os. 2. 15. id est, turbationis, *ad aperiendam spem.* q. d. turbatio, & desperatio, erit occasio, & initium spei. Ubi omnia videbuntur perdita, & desperata, ibi affulgebit spes salutis: Deus enim in extremis difficultatibus maximè adesse solet. Corn. à Lap. hierogl. & ænigm. in Prophet. hic.

Ex atro carcere Jonam c. 2. 2. nemo potuit liberare, nisi ille ipse, qui ventum, & mare concitavit. Stengelius t. 1. div. judic. cap. 11.

Ex Novo.

Ipse verô dormiebat. Matth. 8. 24. Eucher. l. de formulis spirit: dormire Dei est anxiis tardiùs subvenire. Propterea, inquit Theophylactus in Luc. 8. non in principio, sed in articulo periculi, excitatus illos servavit. Sic permisit Bethuliam Judith 7. 1. pœne in hostium deditionem venire: Susannam passus est ad supplicium duci Dan. 13. 43. Davidem à Saule ita obsideri, nulla appareret effugiendi spes 1. Reg. 23. 26. subitúmque rebus ferè deploratis præbuit auxilium. Solent enim, ait Theophyl. homines tunc meminisse ejus, qui salvat, quando à magnis periculis eripiuntur. Barradius D. 5. Epiph. t. 2. l. 5. c. 15.

Quid timidi estis modicæ fidei? Matth. 8. 26. Si navicula jactata jam pene mergitur, *ita ut mergeretur fluctibus*, quomodo Discipuli non timeant? imò cur metu tententur? an nescitis, Dei auxilium rebus desperatis illucescere? Escob. mir. Chr. hic obs. 2.

Quia venti, & mare, obediunt ei. Matth. 8. 27. Vela spei in DEUM maximè expandenda, cùm tempestates exsurgunt. Jo. Rho affectus spei.

Impone manum tuam tuam super eam, & vivet. Matth. 9. 18. De hoc mediò non agit, nisi quando filia jam erat in ultimo. Quamdiu media humana erant, iis usus est; at, deficiente in humanis omni spe, tunc ad Christum se confert. Sylv. hic q. 3.

Apostolis de nocte laborantibus, Marci 6. 48. apparuit JEsus non in prima vigilia noctis, sed *circa quartam vigiliam noctis*, cùm jam ferè de labore desperarent. Did. Stella in huc 1. *Non* erant *laborantes in remigando* Marci 6. 48. Non statim ab initio periculi, sed in fervore apparet Christus; ut, cùm nove-

noverimus omnem noſtram virtutem, & ſapientiam, invenerimúſque eam infirmam, ad illum confugiamus ſolum, qui ſalvare poteſt; & non nobis ipſis adſcribamus. Theophylact. in c. 6. Jo.

Nec habent, quod manducent. Marci 8. 2. Quæres: an tribus illis diebus turba cibô caruerit? Reſp. attulit cibum; ſed tertiâ die jam erat conſumptus, ùt ait Theophyl. Cibum tunc præbuit, cùm maximè turba egebat. Barrad. hîc D. 6 t. 2. l. 10. c. 17.

Eo quòd eſſet Eliſabeth ſterilis. Luc. 1. 7. ubi nulla prorſus ſpes deſiderati relucet, ibi Deus maximè ſuam gloriam oſtendit. Did. Stell. hîc. Quantò magis fuerint humana, & mundana cuncta remota, tantò præſtantiùs credenda ſunt divina aſtitiſſe. Sim. de Caſſia de geſt. Salvat. l. 1. cap. 4.

Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem, & venit prædicans baptiſmum pœnitentiæ. Luc. 3 2. Quando in principibus Mundi dominabatur tyrannis, in Sacerdotibus ſimonia; quando regnum Iſrael diviſum erat in quatuor partes, & orbis totus in præcipitium abiret. Ità Deus piiſſimus in maximis periculis adeſt, quoties tibi in interitum tendenti manum præſtat, pulſat ad oſtium cordis tui &c. Did. Stella hîc.

In medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam. Luc. 8 43. *nec ab ullo potuit curari*: deſerta ab omnibus, à Chriſto adjuta eſt. Stengel. t. 1. de div. judic. c. 12.

Deficiente vino. Jo. 2. 3. Naturale defecit, ut ſupernaturaliter factum apponeretur. Deficiente vinô humanæ lætitiæ, apponendum erat vinum ſpiritualis lætitiæ; & ad defectum ſummus erat adventurus profectus. Cum creatura voluntariè Mundo deficit, profectus divinus advenit. Sim. de Caſſ. l 5.

Nondum venit hora mea. Jo. 2. 4. S. Chryſoſt. hom. 20. in Jo. *quid mihi & tibi mulier?* Alia præterea cauſa afferri poteſt non minùs neceſſaria, nè qua in miraculo ſuſpicio oriretur: ab indigentibus enim, non à matre, id quærendum erat. Quid efficaciùs oratione MARIÆ? & tamen ipsâ deprecante non eſt tempus. Quando ergo erit? cùm ipſa indigentia clamaverit. Præpotens ad impetrandum oratio MARIÆ; at ipſa neceſſitas vim obtinet magnam ad divinam in homines clementiam ſollicitandam. Sylv. hîc q. 19.

Vis ſanus fieri? Jo. 5. 6. Deficiente humanô auxiliô adeſt divinum. Sylv. hîc q. 16.

Hominem non habeo. ib. Non habens hominem Deum reperit auxiliatorem; ipſa auxilii deſtitutio in ſervit ad patrocinium. Alvarez Joſeph illuſtr. illuſtr. 111.

Cùm remigâſſent quaſi ſtadia viginti quinque, aut triginta, vident JEſum ambulantem ſupra mare &c. Jo. 6. 19. Prudenter, patientérque ferendæ ſunt tentationes ſpe, quam habemus in Chriſto, etiamſi undique periculorum fluctus inundarent, ſalvari non dubitantes. Operæ námque pretium eſt, obſervare, non ſtatim, neque in principio periculorum, ſed quando jam longè à terra remigaverant, Chriſtum Diſcipulis apparuiſſe. Non enim incipientibus adverſis gratia Chriſti confeſtim nos ſalvat; ſed poſteaquam terror increverit, & certum videatur imminere periculum: tunc è mediis fluctibus eripit, timorem abijcit, & ab omni periculo liberans, ineffabili virtute, in ſummam tranquillitatem periculorum fluctus transponit. S. Cyrill. Alex. in Jo. l. 3. c. 23. Sic operari Deus, ſic adeſſe conſuevit, ut, ubi deſierit humanum conſilium, illic intercedat citiùs divinum auxilium. S. Fulgentius ſerm. de Exodo.

Audivit JEſus, quia ejecerunt eum foras. Jo. 9. 35. Omnes deſerunt cœcum hunc, parentes eum relinquunt in manibus Judæorum, dicentes, *ætatem habet, ipſum interrogate.* v. 21. Judæi omnes illum à ſe abjiciunt; ſed Dominus abjectum ab omnibus ſuſcipit. Baeza t. 2. l. 10. c. 3. §. 24.

Invenit JEſus, quod Mundus perdit; invenit ſalus, quod perditio derelinquit. S. Rupert. l. 9. in Jo. c. 9.

Ex Patribus.

Non efficitur clarum divinæ virtutis opus, ſi humanis adminiculis fulciatur. Orig. in lib. Judic. c. 7. hom. 9.

Meritò Genti ſanctæ, quia humana deſunt, divina ſuccurrunt; & adeſt DEUS ipſe, cui homo non erat, qui adeſſet. S. Chryſologus ſ. 156.

Ubi humana deficiunt, ibi divina ſeſe prodere mox incipiunt. Victor Antiochen. in c. 6. Marci.

Ubi deeſt auxilium humanum, ibi maximè adeſt divinum. S. Thom. in Job. cap. 12 lect. 1.

Quando videris, quæ ſunt mala, & difficilia, imminere; nè animum demittas: hoc enim vel maximè eſt ſperare; quando in media mala, & pericula gravia, fueris conjectus, tunc erigi. Quamvis vel ad ipſam mortem deveneris, & undique maxima immineant pericula; nè deſperaveris: poteſt enim Deus in rebus vel difficillimis, & impediriſſimis, exitum invenire. Quando res in maximam inciderunt inopiam, tunc tu ſpera maximè: tunc enim Deus ſuam maximè oſtendit potentiam, non à primordio, ſed quando res fuerint planè deſperatæ ab hominibus: hoc eſt enim tempus divini auxilii. S. Chryſoſt. in Pſ. 117.

Cùm ab hominibus nihil acceperimus, tunc à DEO majora recipiemus. Idem hom. 30. ad pop.

§. IV.

Auxilio divino cooperare, fac quod tuum est; præsentibus naturalibus non pete supernaturalia.

Ex Veteri.

Consuerunt folia ficûs, & fecerunt sibi perizomata. Gen. 3. 7. Post hæc *fecit Deus Adæ, & uxori ejus, tunicas pelliceas, & induit eos.* v. 21. Quærit Abul: cur Deus nova eis vestimenta dederit, qui sibi ipsis jam paraverunt? seu cur non antè eos vestierit, quàm se ipsi vestirent? Resp. ut daretur locus humanæ prudentiæ, & ingenio. Si Deus statim venisset, & providisset de vestibus, sic homo sibi ipsi nihil faceret de operimento; per quod appareret, quid possit novitatis invenire humanum genus. Ut ergo homo faceret aliquid à seipso, non venit Deus statim. Did. Niss. fer. 5. post Dom. 3. Quadr.

Inclusit eum Dominus deforis. Gen. 7. 16. S. Chrysost. rem paucis dixit: præbuit se Janitorem Deus. Quid commovit Deum, Noemo 120. annorum labores injungere, sibi januam tantùm observandam reservare, cùm opus totum tam facilè fuisset per angelos conficere, atq; unum ostium claudere? sed in promptu causa est. Poterat Noemus ædificare arcam, etsi plurimùm temporis labor hic absumpserit, non potuit foris obserare januam. Solus Deus facit, quod non possunt facere homines. Hoc nimirùm exigit Deus, ut, quod possumus, faciamus. Fac ergo quod potes; suo muneri providentissimus pater non derit. Doultr. de amore l. 5. c. 2. sect. 1.

Paravit illa (Rebecca) *cibos, sicut velle noverat patrem.* Gen. 27. 13. 14. Si divino oraculo Rebecca fidit Gen. 25. 23. *major serviet minori*, cur tam anxiè sollicita est, ut Jacob paternam benedictionem præripiat? Rebecca divinæ promissioni innititur, sed nihil omittit industriæ; eâ sollicitudine filium tegit, acsi votum humanis artibus consequendum, votum à Domino sic sperat, acsi ipsa nihil egisset. S. Chrysost. hom. 53. in Gen. quia Jacob, & Rebecca, fecerunt ea, quæ à se fieri oportebat; & ille quidem obedivit consilio matris; hæc autem omnia, quæ ad se attinebant, implevit: tunc ultrà bonus Dominus perfici fecit magnâ facilitate, quod omnium erat difficillimum; nè fieret actus istius impostura manifestus Isaac. Naxera in Ios. §. 6.

Divisit (Jacob) *populum - in duas turmas &c.* Gen. 32. 7. Jacob irato occurrens fratri divisit populum, qui secum erat. Prudenti hôc studiô adhibitô, ad alia, orationis putà, arma se contulit v. 9. Oleast. hic, postquam, quod suum erat, fecerat, ad divinum recurrit auxilium. Did. Niss. l. 8. c. 2. in Phœnice Græciæ.

Sumite de optimis fructibus terræ in vasis vestris, & deferte viro munera, - pecuniam quoq; duplicem ferte vobiscum. Gen. 43. 11. 12. Postquam hæc omnia diligenter bonus senecio Jacob ordinavit, tum ait:

Deus autem meus omnipotens faciat eum vobis placabilem v. 14. Oleast. faciendum quod in nobis est, postea ad preces recurrendum. Did. Niss. D. 18. Pent. §. 1.

Qui ostendit ei lignum. Ex. 15. 25. Jans. quorsum ei Dominus aliquod certum lignum ostendisset, nisi illud naturalem ex sua natura virtutem insitam habuisset? nam alioquin virga ejus, quæ reliqua operabatur miracula, ad miraculi operationem sufficisset. Ubi ergo naturale aderat miraculum, miraculosa virga non adhibenda. Sylv. in acta c. 9. q. 38.

Hoc cibo aliti sunt, usquequò tangerent fines terræ Chanaan. Ex. 16. 34. Oleast. Ostendit locus iste, non esse quærendam à Domino provisionem, cùm nobis possumus providere. Did. Niss. D. 18. Pent. §. 1.

Ad Moysem Dominus Num. 31. 2. *ulciscere prius filios Israel de Madianitis.* Ad Saulem 1. Reg. 15. 3. *vade, & percute Amalec.* Deus utrumque hostem, si vellet, flatu unicô prosterneret; jubet tamen parari Duces, cogi milites; ut, quod ille facit, homines cum Deo opus conficiant. Velloso in Judith 7. paræn. 10.

Circuite civitatem armati. Ios. 6. 7. Deus insignem victoriam, Josue offert; ille lætus hôc nuntiô populum monet: *Ite, & circuite civitatem armati.* Supervacua videtur hæc cura, & exigua fides. Si Deus totam victoriam, clamoribus obtinendam, promittit; cur Josue milites armatos præire jubet? Tostatus: Josue omnibus modis humanâ providentiâ usus est in actionibus bellicis - Licuit ergo facere Josue, quid humanæ fuit prudentiæ, & in reliquis de divina sperare bonitate. Naxera in Ios. 6. §. 6.

Nè timeas eos, in manus tuas tradidi eos. Ios. 10. 8. Rupertus l. 1. hic: cum quo Dominus erat, & cui dixerat, nullus vobis poterit resistere cunctis diebus vitæ tuæ, exploratores mittit ad considerandam terram Ios. 2 1. urbémque Jericho. Non ergo quisquam ullo in negotio tantùm de cœlestibus præsumat præsidiis, ut non etiam ipse sibi adsit vigilando pro facultate ingenii, laborando proportione virili: nam sicut minimæ fidei est de divinis dubitare promissis, sic nimiæ temeritatis, vel præsumptionis est, cœlestem per miracula præstolari opem, otiosè sedendo, manibus compositis. Naxera in Ios. 2. §. 1.

Multam sapientiam Salomon à Deo accepit 3. Reg. 3. 12. *dedi tibi cor sapiens*; nec tamen consultores ab aula ablegat; imò senatum instruit viris sapientissimis. 3. Reg. 4. 5. & c. 12. 6. iniit consilium cum senioribus, qui assistebant coram Salomone. Naxera in Judith. 7. paræn. 10.

Deus Eliam refecturus juxta torrentem jussit manere, ut alimoniæ cura inter Deum, & hominem divideretur. 3. Reg. 17. 3. Baeza l. 3. c. 2.

Aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis &c. 4 Reg. 2. 19. &c. *Sanavi aquas has &c.* v. 21. Cur Propheta solùm sanat aquas, nôn sterilitatem terræ? quia illud divinæ solùm potestatis; at terram facere fertilem, sedulò excolendo, industriæ est humanæ. Sylv. addit. in Jo. 2. q. 4.

Domine, invadit me. Tob. 6. 3. clamat ad angelum grandi pisce visô. Quid tunc Raphael? accurritne piscem occisurus? non, sed dixit ei:

apprehende branchiam ejus, & trahe eum ad te. v. 4. Unum petit totô itinere Tobias ab Angelo, nempe ut ipse solus in Rages civitatem proficiscatur, quod Tobias etiam faceret, nisi manere cogeretur à socio adjuratus, cujus vim adjuramenti tunc Raphael perrexit. Non aliud efficit angelus, quàm quòd ei constat à Tobia peragi non posse: quidquid enim est sub nostra potestate, nec Angelis, nec soli virtuti divinæ est demandandum. Baeza l. 3. c. 2. §. 18.

Præoccupaverunt omnes vertices montium. Judith. 4. 3. Israelitæ ad Holofernis potentiam repellendam magnis præsidiis se muniverunt. Sed perinde acsi hæc omnia munimenta inania cenferent, ad orationem confugerunt: *& clamavit omnis populus ad Dominum* v. 8. Lyr. fecit primò, quod potuit, nè tentaret Deum; sed residuum, quod facere non poterat, Deo precibus commendabat. Certus omninò, omnia vana esse præsidia, nisi divinitus firmarentur. Judith ipsa non modò in periculo precibus incumbebat c. 9. 2.; sed &, cùm pugna pene confecta, & victoria parta, videbatur, (jam enim stabat ad lectum Holofernis altum dormientis, jam ejus gladium manu alterâ evaginârat, jam nihil aliud supereſſe videbatur, quàm victoria) & nihilominus de successu adhuc timida orat Judith c. 13. 9. *confirma me Domine Deus in hac hora.* Mendoza in l. 1. Reg c. 7. Annot. 28 sect 2.

Assumentes arma sua. Judith 7. 5. Sanum profectò consilium, ità fidere Deo, ut manum cùm illo admoveas. Id boni præstant milites. Ps. 149. 6. *exaltationes Dei in gutture eorum, & gladii ancipites in manibus eorum,* precibus addunt gladios. Nec *viva*, quam Petrus vocat 1. 1. 3. nec *bona*, quam Paulus dicit 2. Thess. 2. 15. spes in Deo est, quæ ignava, & sinè operibus.

Ex Novo.

Vidimus stellam ejus, & venimus adorare eum. Matth 2. 2. Cur sub ipsum Hierosolymorum ingressum stella Magos destituit? quia habebant homines, à quibus erudiri poterant; itaque ubi lux suppetebat humana, desiit Deus communicare divinam. S. Chrysol. Domum Petri venit Christus, ut domus Petri veniret ad Christum. Did. Niss. fer. 5. post Dom. 3. Quadrag. §. 1.

Non tentabis Dominum Deum tuum Matth. 4. 7 Deum tentare, est sinè necessitate de ejus providentia, vel potestate, experimentum accipere; omittendo videlicet, quod in se est, & secundùm humanum modum sibi incumbit, atque divinæ potentiæ se indiscretè committendo. Dion. Carth. hic.

Et saturati sunt. Matth. 14. 20. Cur nulla vini mentio? Resp. quia vicini erant fontes, ad quos pro potu accedere poterant. Sic Angelus Eliæ tulit panem, & vas aquæ, non vini, in deserto. 3. Reg. 19. 6. Corn. à Lap. hic.

Videntes eum super mare ambulantem. Matth. 14. 26 Abul: Christus semel tantùm super aquas ambulâsse legitur. Non facit Deus miracula absque necessitate. Did. Niss. D. 18. Pent. §. 1.

Adducunt ei surdum. Marci 7. 32. Adduci sibi illum vult Christus, quia vult cooperationem nostram. Sylv. hic q. 4.

Ecce jam triduo sustinent me. Marci 8. 2. Theophyl. & nunc, nisi periculum ex ciborum penuria fuisset, neutiquam fecisset miraculum. Did. Niss. D. 18. Pent. §. 1.

Aquam vinum factam. Jo. 2. 9. Cur non creavit vinum ex nihilo? Ut doceret, non recurrendum ad altioris potentiæ remedia, quando faciliora sunt in promptu. Sylv. hic. q. 27.

Tollite lapidem. Io. 11. 39. Quid dicemus? nunquid lapidem Dominus à monumento præceptò removere non poterat? qui inferni clausira propriâ virtute reseravit? sed quod ab hominibus fieri poterat, homines facere præcepit; quod autem divinæ virtutis erat, suâ potentiâ demonstravit. Lapidem enim à monumento removere, humanæ virtutis est; animam verò ab Inferno revocare, solius divinæ potentiæ est. S. Aug. s. 104. de temp.

Factum est, - ut infirmata moreretur. Act. 9. 37. Quare non ad ægram Tabitham, sed ad mortuam, petitur Petrus? quia in morbo per media sperabatur salus; at mortuâ nullum aderat remedium; tunc ad opem Dei per preces Petri recurrunt. Sylv. hic q. 32.

Petrus autem perseverabat pulsans. Act. 12. 16. Petrus mirabiliter liberatus est per angelum, quod per hominem fieri non poterat; postea verò, quæ erant humanæ industriæ pro sua salute, & ab homine fieri poterant, ipse præstitit. Sylv. hic q. 14.

Ex Patribus, & aliis.

In omni conflictatione, & ærumnâ, tam sollicitè sunt conquirenda remedia, acsi non esset Deus; at verò Deus etiam tam enixè rogandus, acsi nullum esset remedium. Did. Niss. Phœnix. l. 7. c. 2.

Fac tu, quod tuum est: nam Deus, quod suum est, satis, absque tua sollicitudine, & anxietate, curabit. S. Bern. de consid. ad Eugen. l. 4.

Quamdiu adest humanum auxilium, homo non debet confugere ad divinum, quia hoc esset tentare Deum; sed debet illô auxiliô uti, quantùm potest. S. Thom. in c. 11. Corinth. lect 6.

Arbores sylvestres nullum habent cultorem, uni divinæ providentiæ innituntur, & crescunt; & tamen proceriores fiunt illis, quæ quotidie ab hortulanis irrigantur, fodiuntur, & stercorantur. Ut discamus, à Deo omnia, si committimus, feliciùs *saturabuntur ligna campi, & Cedri Libani, quas plantavit.* Ps. 103. 16. S. Hieron. *ligna Dei.* Scio literæ sensum; dico tamen & ideo saturari, quia ligna Dei, uni Dei providentiæ commissa, ab omni humana ope destituta. Octav. de Tuffo in Ecclesiasticum c. 2.

§. V.

Sinè divinô auxiliô humana vana; in his præsidentem divinum deserit.

Ex Veteri.

Castra metatus est Israel juxta lapidem Adjutorii. 1. Reg. 4. 1. initô autem certamine terga

terga vertit Israel. Sic pereunt, qui quærunt auxilium creaturarum. Abbas Alois : nisi dixerit homo in corde suo : ego solus, & Deus, sumus in Mundo, requiem non habebit. Baeza l. 3. c. 2.

Obdormivit in umbra juniperi. 3. Reg. 19. 5. ex lassitudine itineris, & mœrore animi. Porrò umbra juniperi exilis est, cùm pro frondibus spinas habeat. Juniperi gravis umbra, quæ potiùs capitis dolorem in Elia auxit, quàm minuit. Unde umbra hæc typus est humanorum præsidiorum ; quæ, cùm vana sint, & noxia, ad ea tamen confugiunt homines, dum potiùs ad Dei, Christique umbram, & protectionem, fugere deberent cum sponsa Cant. 2. 3 *sub umbra illius.* Et cum Jerem. Thr. 4. 20. *in umbra tua vivemus.* Corn. à Lap. hic.

Igitur audientes tres amici Job omne malum &c. Job. 2. 11. Veteranus miles solus in sterquilino mille confecit certamina ; tunc diabolus solùm pertimescens, convocat amicos auxiliatores : sciens, nihil magis nocere hominibus, quàm auxilium creaturarum. Baeza l. 3. c. 2.

Salvum me fac-nè quando rapiat ùt leo animam meam. Ps. 7. 2. 3. Absolonem vocat leonem, se verò imparem fatetur ad resistendum. S. Chrysost. hic : Collegit exercitum, & multos secum habebat. quomodo ergo non est, qui redimat? néque qui salvum faciat? Resp. quoniam nè universum quidem orbem terrarum auxilii locò habet, nisi opem divinam fuerit assecutus. Nec se esse ducit in solitudine, licèt solus sit, si sit illius auxilii particeps. Irà ille. Hinc fugiens Absolonem incedebat contrà viam Olivæ 2. Reg. 15. 23. typum divinæ misericordiæ. Mendoza in l. 1. Reg. 7.

Non salvatur rex &c. Psalm. 32. 16. Saulem non potuerunt à nece defendere ingentes copiæ militares. Goliath gigantem robustissimum David puer occidit. Joram filium Achab velocî curru fugientem sagitta velociter interemit. Bellarm. hic.

Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominis. Psalm. 107. 13. Omnè namque auxilium hominum, te non adjuvante, vanum, & inutile est. B. Theodoretus hic.

Similitudo vultûs eorum. Ezech. 1. 10. Quid mysteriosus ille currus Ezechielis significabat, tractus à bobus, leonibus, aquilis, & hominibus? Juxta literalem sensum, Hier. Bradus, Gaspar Sanchez, Lud. Alvarez, censent moti circumstantiam temporis, quô talis visio facta est : utpote post devastatam Jerosolymam à Babyloniis, Deum ob victoriam reportatam ab inani spe sui rebellis populi, qui sinè Deo felicitatem sperabat, triumphum instituisse solennem, in quo illa animalia essent symbola devictarum præsumptionum, quibus se fundabat populus in perspicacitate suorum consiliorum, significatorum per aquilam; fertilitate agrorum, expressâ per bovem : vigore adolescentum, denotatô per vultum hominis ; experientiâ, & generositate bellicorum Ducum, declaratâ per leonem. Quando ego vobis non faveo, frustra adhibetis consilia, frustra exstruitis munitiones, lectissimum scribitis militem, Duces colligitis expertissimos. *Sinè me nihil potestis facere.* Jo. 15. 5. Aloys. Juglar. conc. 33.

Ex Novo & Patribus.

JEsus ductus est in desertum. Matth. 4. 1. Solitudine se armat Christus contra hostem ; creaturarum auxilia refugit, ut vincat. Baeza l. 3. c. 2.

Angelis suis mandavit de te. Matth. 46. Cur Angelorum auxilium promittis ? an non magis Pater adstaret Filio ? an non Filius sibi sufficeret ? Cur, relictô Deô auxiliatore, angelicas manus adjutrices proponis ? sanè hôc solùm putabat persuasum præcipitium, si illius oculi ad creaturam, relictô Deô, respicerent. Baeza l. 3. c. 2. §. 17.

Quis potest servare eum, qui à Deo oppugnatur ? aut quis perdere eum, cui ipse fert auxilium ? S. Chrysost. l de virginit. Apud Juglar. conc. 33.

Sic ubi Christus adest nobis, est aranea murus; at cui Christus abest, & murus aranea fiet. S. Paulinus.

Vana sunt nostra studia, nisi Dei muneribus adjuventur. Homo diligentiâ suâ terram proscindit, & semen spargit ; Deus autem opportunis imbribus, quæ fata sunt, irrigat ; facitque, ut mollibus terræ cavernis radices diffundantur ; solem impertitur, qui terram calefaciat, & calore suô plantas sursùm eliciat &c. Ex his si unum aliquod desit, inanis deprehenditur labor. S. Nilus Levit. 11.

Varia de auxilio DEI.

Dormire ipsum dicimus, cùm quiescit à nobis, & quasi nos negligit, de causis, quas ipse novit. S. Greg. Naz. or. de S. Spiritu. *Exùrge, quare obdormis Domine ?* Ps. 43. 23.

Contingit quandoque, quòd Deus hominem non exaudit ad votum, sed ad profectum, sicut medicus infirmum. S. Thom. in Job. 9. lect. 3.

Est justum consilium, ut, qui se à potentiori adjuvari vult, adjuvet & infirmiorem, in quo est ipse potentior. S. Aug. l. 1. de serm. Dom. in monte.

Nihil fortiùs est eô, qui divinâ munitur opitulatione ; sicut etiam nihil infirmiùs eô, qui illâ privatus est. S. Chrysostom. hom. 60. in Gen.

B.

Titulus I.

BACCHANALIA.

Apparuit ei Dominus. Gen. 18. 1. *in ipso fervore diei*, & mira ei promittuntur. S. Ambr. l. 1. c. 5. Ante ostium sedebat Abrahamus, sedebat meridie; quando alii requiescebant, iste hospitum explorabat adventum: meritò illi Deus apparuit. Sylv. in Jo. 4. q. 8.

Immisit Dominus pestilentiam in Israel de manè, usq; ad tempus constitutum. 2. Reg. 24. 15. Sept: *dedit Dominus mortem in Israel à manè usque ad horam prandii.* Ut etiam advertit S. Cyrillus Alex., Hugo, Lyr. &c. qui omnes docent, quòd David per totum illud tempus erat Deum exorans in cilicio, & cinere. Sed, cùm tempus pestilentiæ assignatum esset trium dierum v. 13. cur usque ad prandium solùm duravit? & nunc cessârit? Manè orabant etiam alii, meridianô autem tempore omnes cibo, & potui, indulgebant: Rex solus jejunus, temperans, & orans. Sylveira in Joan. 4. q. 8.

Filiis Berzellai Galaaditæ reddes gratiam; erúntque comedentes in mensa tua: occurrerunt enim mihi, quando fugeram à facie Absolom. 3. Reg. 2. 7. Lib. 4. insinuat. c. 6. S. Gertrudi Ordinis S. Benedicti, nocte Dominicam hanc sequente apparuit D. JEsus sedens in throno gloriæ; sedebatque S. Joannes Evang. ad pedes ejus scribens. Quærenti illi, quid scriberet? respondit Dominus: ego singula obsequia congregationis hujus heri impensa, & per duos sequentes dies impendenda, curo annotari; ut cùm ego, cui Pater omne judicium dedit, unicuique post mortem fideliter reddidero mercedem bonam, pro operibus bonis; & superaddidero mensuram confertam ex fructu mortis, & passionis meæ; ducam eos cum hac charta ad Patrem, ut ex paterna benignitate superaddat eis mensuram coagitatam, & superefluentem, pro beneficiis mihi exhibitis in hac persecutione, quâ à Mundanis infestor. Si enim Rex David, qui omni tempore non prætermisit benefacientibus sibi correspondere, die mortis appropinquante, cùm regnum deponeret in manu Salomonis, dixit ei: *filiis Berzellai, &c.* quantò magis ego omnium fidelissimus non obliviscar compensare his, qui mihi fideles fuerint in adversitate hac: quia, sicut à quovis magis acceptatur beneficium exhibitum in adversis, quàm prosperis; sic magis accepto fidelitatem, quæ mihi modò exhibetur, dum Mundus plus peccando me infestat.

Sanctus! sanctus! sanctus! Dominus Deus exercituum plena est omnis terra gloriâ ejus canunt Seraphim Is. 6. 3. id est, divinis ejus donis, & beneficiis, quibus se à falsis diis differre sæpius testatur Diez fer. 4. D 1. Quadr.

Invenerunt Mariam, & Joseph, & infantem positum in præsepio. Luc. 2. 16. Cur non invenerunt Dominum servi vigiles? & illi servi, qui dum alii somnô sepulti sunt, illi pascendis gregibus dant operam. S. Chrysost. hom de Samarit. horâ sextâ, quô tempore quieti à labore vacabant omnes, tunc illa hydriam arripiens aquam advehebat. Noverat ergo Dominus, quam horam cæteri captandæ quieti dabant, illâ solere istam advehendæ aquæ vacare: propterea horâ sextâ Dominus abiit. Ità ille. Præstantior Magdalena Samaritanâ, & ipsa Christum sibi præripuit. Dum Pharisæus mensæ accumbit, omni aliâ debiti obsequii curâ feriatus, ipsa, cibi, potûsque immemor tota in Christi servitium effunditur. Luc. 7. 57.

Erat autem in proximo dies festus Judæorum. Jo. 7. 2. *Ego autem non ascendo ad diem festum istum.* v. 8. S. Aug. q. 78 novi testam: Ascendit, non quasi ad diem festum, sed quasi ad litem: illi enim omnes læti ascenderunt, quasi ad perfruendas delicias diei festi: Certùm est enim, quòd non ascendit ad diem festum: is enim illi fuit dies festus, quô passione suâ redemit Mundum: hic dies festus ejus, in quo vicit mortem. Sylv. hic in Matth. c. 14.

In illa hora factus est terræ motus magnus. Apoc. 11. 13. In qua scilicet cives Jerusalem læti, munera mittentes, Elias & Enoch reviviscerent, facto magnô terræ motu decima pars urbis cecidit. Gaudium impiorum breve, ex quo ad summas miserias transeunt. Luc de Vellosо in Apoc.

Ceteri occisi sunt in gladiô. Apoc. 19. 21. Probabile est, diem resurrectionis generalis fore eundem, quô resurrexit Christus, putà diem Paschæ. Suppositis his duobus principiis; scilicet *primò*, à nece Anti-Christi usque ad diem judicii, & resurrectionis, præcisè fore 45. dies. *Secundò*, resurrectionem fore ipsô die Paschatis; sequitur, Anti-Christum occidendum finitis Bacchanalibus. Notent hoc, & metuant Bachantes. Corn. à Lap. hic.

O quantâ compassione dignus est nunc ferè totus Mundus! considerata in quolibet statu paupertate divinæ cognitionis, & timoris. Quis non debet per compassionem cum Apostolo infirmari 2. Cor. 11. 29. S. Bern. Sen. tom. 2. f. 4. in D. Quinqu.

Titu-

TITULUS II.

BAPTISMUS.

§. I.

Figuræ.

Ex Veteri, & Novo.

Spiritus Dei ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. quòd prævideret, Mundum abluendum ab aquis in Baptismo. Ità sentit Tertull.

Creavit Deus cete grandia. Gen. 1. 21. Quintò die creati sunt pisces; per quos designantur ii, qui Baptismatis sacramenta suscipiunt. S. Petr. Dam. l. 2. ep. 5.

Iste consolabitur nos. Gen. 5. 29. Quæ est requies, vel consolatio, quâ consolatur nos iste verus Noe, scilicet Filius Dei, nisi peccatorum remissio, quam in Baptismo suo nobis tribuit: illud enim diluvium Baptismatis figura fuit. Rupert. in Gen. Per diluvium designatus Baptismus. Per columbam, quæ detulit ramum olivæ virentibus foliis in ore suo, signatur Spiritus Sanctus: quô confirmantur Credentes ab Episcopis per unctionem sacri chrismatis post gratiam Baptismi. Per arcam, quæ de lignis imputribilibus est fabricata, designatur Ecclesia. Haymo hom. in D. 2. Epiph.

Noe salvavit familiam suam per navem in aquis diluvii. Gen. 7. 1. Et Christus familiam suam per crucem in aquis Baptismi. Hugo Card. hic.

Emisit columbam, quæ non est reversa. Gen. 8. 12. S. Cyprianus l. ad Novatian. hæret. Columbam à Noe ter emissam, ait, significare Baptismatis Sacramentum, in quo nominatur SSS. Trinitas. Arca, teste S. Petro 1. 2. c. 3. 20. figura Baptismi. Columba accedens ad arcam cum ramo, Spiritus Sanctus assistens in Baptismo, conferens gratiam reconciliationis, pacis, & misericordiæ. Ità S. Ambr. l. 2. in Luc. c. ult. Lud. de Ponte in Cant. Exh. 10. §. 1.

Figura Baptismi aqua ancillæ Agar ab Angelo ostensa Gen. 21. 19. Puteus Gen. 24. 13. Aqua igni affusa Elisæi 3. Reg. 18. 38. Jordanis 4. Reg. 5. 10. S. Greg. Nyss. or. in diem Luminum.

Non sinè causa tres magni Patriarchæ Isaac, Jacob, & Moyses, uxores juxta puteos invenerunt, quia Christus ad aquam Baptismi inventurus erat Ecclesiam. Lud. de Ponte in Cant.

Ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris. Ex. 14. 22. Quid mare rubrum, nisi Baptismum Christi sanguine consecratum? hostes sequentes cum rege, qui à tergo moriuntur, peccata sunt præterita, quæ delentur, & diabolus. S. Isidor. Comment. in Ex. Iterum Phase agitur, iterum transitus celebratur. Potes iterum excelsi brachii antiqua exercere miracula rubri maris. B. Cæsar. Arel. Ep. hom. 3. de Pascha. Exodus beatè, ac perfectè consummatur in nobis, quando verus Moyses de Jordanis aqua sumptus Dominus noster JESUS CHRISTUS virgâ crucis suæ nos per aquam Baptismi de captivitate Pharaonis diaboli educit. S. Gaudentius tr. 1. in Ex.

Omnisque populus per arentem alveum transibat. Jos. 3. 17. Transitum Jordanis Baptismum præfiguralse docet S. August. s. 106. de temp.

Sicut enim Josue Hebræos per Jordanem traduxit in terram promissionis; sic JEsus suos Fideles per Baptismum traducit in cœlum. Corn. à Lap. hic.

Introduxit me Rex in cellaria sua. Cant. 1. 3. Quid Baptismus, & reliqua Sacramenta, nisi quædam Christi cellaria; in quibus animam sanat, reficit, lætificat; ingentésque delicias, divitias, & signa amoris præbet? Lud. de Ponte hic. Exhort. 15.

Veni de Libano. Cant. 4. 8. Libanus candor interpretatur: nisi enim quis candorem in sacro baptismate, quô peccatoribus remissio datur, perceperit; ad Christum venire non potest. S. Justus Orgelit. Ep. hic.

Et ecce aperti sunt ei cœli. Matth. 3. 16. Cur in Christi Baptismo cœli aperti videntur? S. Augustinus. sect. 29. de tempore.

Quod hoc spiritualiter pertinet ad Baptismum Christi: quia per id ostenditur, quòd quando homo egreditur de Baptismo, tunc janua regni cœlestis ei aperitur. Sylveira. hic quæst. 16.

Ascendente eo in naviculam. Matth. 8. 23. Id est, Baptismum. Hæc navis baptismalis innocentiæ facit naufragia; & rumpitur impingendo in rupem peccatorum mortalium, scilicet ventô diabolicarum tentationum, seu periculis occasionum Mundanarum; in tantum, quòd tot sint pericula in mari hujus Mundi, quòd è decem millibus animarum non transfretet una cum ista navi innocentiæ Baptismalis, quin peccet mortaliter. Ideo, ad instar navigantium, si volunt se tenere ad tabulam Pœnitentiæ fortiter, adhuc possunt evadere. S. Vinc. Ferr. serm. in die Cin.

Vade ad natatoria Siloë. Joan. 9. 11. Ex sententia S. Augustini, & aliorum, Siloë fons Baptismi, ac pœnitentiæ lavacrum, signavit. Hinc Nazianzeno Baptismus, & Pœnitentia, illuminatio dicitur. Escob. t. 1. mir. Chr. sect. 2. observ. 2.

Consepulti sumus in illo per Baptismum in mortem. Rom. 6. 4. Ritus Baptismi scilicet trina mersio, repræsentat tres dies sepulturæ Christi, & tropologicè mortem, ac sepulturam peccati. Corn. à Lap. hic.

§. II.

Baptismi ritus, & ceremoniæ.

Ab albis Baptizatorum vestibus, septimanam in albis veteres appellârunt eam, quæ Paschalem proximè sequitur. Tertull. l. de cor mil. Ex Interprete.

Idem testatur: lac & mel, baptizatis gustandum porrectum esse. Hier. contra Luciferianos ait: in Occidentis Ecclesiis vinum, & lac, recens baptizatis datum.

Omni tempore sint vestimenta tua candida. Eccl. 9 8. Olim adulti, qui Baptismum expetebant, cùm Quadragesimæ initiò nomina sua Ecclesiæ dedissent, & totis illis 40. diebus atris vestibus, promisso capillo, in squalore jacuissent; paulò ante Pascha lavabantur. Quod S. Aug. ep. 118. ad Januar. Baptismum ante Baptismum vocat; tandémque loti, candidisque induti vestibus ad Baptismum accedebant. Hasce candidas vestes gestabant per totam octavam Paschæ; easque Dominicâ sequenti deponebant; unde dicta *Dominica in albis.* Ac tum vestium locò accipiebant agnum ex cerâ candida, & virgineâ benedictum; quem ad collum appenderent: ut ex ejus intuitu monerentur, agninam Christi innocentiam, quam in Baptismo acceperant, studiosè servare. Cujus ceremoniæ certum indicium est, quòd etiamnum Romanus Pontifex Agnos cereos à se benedictos familiaribus, & Prælatis, distribuat ipsâ Dominicâ in Albis, Acolythô alrâ voce accinente: *Domine, Domine, isti sunt agni novelli, qui annuntiaverunt Alleluja: modò venerunt ad fontes, & repleti sunt claritate Alleluja.* Ità Josephus Vice-comes l. 5. de ritibus Baptismi. Durand. l. 6. ration. div. offic. c. 79. Corn. à Lap. in Eccl. c. 9.

Clem. Alex. l. 1. pædag. instruens Ægypti Ecclesias, svadet, ut fideles candidis vestibus utantur: cujus quidem institutione Christianos in Ægypto candidis usos fuisse vestibus existimamus, ait Baronius A. C. 256. Hinc cùm S. Antonius, Martyrii cupidus, ad tribunal prodiret, alba induit vestimenta; ut ex eis cognosceretur Christianus, teste Athan. in ejus vita. Corn. ib.

Oleum ideo ad Baptismum adhibetur: quia unctionem nostram designat; Christósque nos efficit; ac Dei misericordiam per S. Spiritum nobis pollicetur. S. Jo. Damasc. l. 4. c. 10.

Baptizatorum olim erant peculiares, & dicebantur, Resurrectionis vestes. Amphilochius in vita S. Basilii: accedens Sacerdos baptizavit eum, & oratione fusâ super eum, induit vestibus Resurrectionis Christi.

Notat S. Aug. recèns baptizatos suô tempore studiosè cavisse; nè terram pedibus totô per baptismum octiduô contingerent: quô indicarent; se deinceps sursum affectus, & corda, tollere debere: etenim baptizati Reges fiunt; sed regnum eorum non est de hoc Mundo. S. Cyr. Jeros. Catech. 1. docet, baptizandos suô tempore stetisse in porticu domûs Monasterii, atque inde versùs occidentem protensâ manu Sathanæ quasi coràm renuntiâsse: quia inquit solis occasus apparentium tenebrarum locus est; diabolus autem, cùm sit tenebræ, robur in illis suum habet. Doultreman de amore Dei l. 3. c. 5. sect. 2.

Cùm Sathanæ renuntiaveris, & omne cum illo pactum rescideris, veteres, inquam, pactiones cum Inferno; aperitur tibi paradisus Dei, quem ipse ad Orientem plantavit. Et hujus rei symbolum est, cùm ab occasu converteris ad occasum, quæ lucis est regio. S. Cyrill. Jeros. Catech. mystag. 1.

In pectore, in quo est locus cordis, baptizandus ungitur oleô; ut, per S. Spiritûs bonum, abjiciat errorem, & ignorantiam: inter scapulas; ut, per S. Spiritûs gratiam, excutiat negligentiam, & torporem: in vertice baptizatus chrismate à Sacerdote inungitur; ut sit paratus omni poscenti de fide reddere rationem. Dur. ration. offic. div. c. 8.

§. III.

Baptismus consecrat, & sanctificat DEO.

Hic scribet manu suâ Domino. Is. 44. 5. Id est, *Domini ego sum.* Ità Sept. Arabicus vertit: *hic scribet se è proprietate Domini.* Sicut enim sagæ, aliique, cùm se dæmoni devovent, dant ei syngraphum, quâ se ejus servos profitentur; ità & Fideles se olim scribebant esse Christianos, servvos JEsu Christi, uti scribit S. Paulus *servus JEsu Christi.* Hinc baptizati dicuntur nomen dare Christo, nomenque suum vel ipsi, vel pastor eorum, catalogo fidelium inscribit; quasi qui transeant in militiam Christi. Corn. à Lap. hic.

Per Christum solicta est mea vetus maledictio: jam ego non timeo: terra es & in terram reverteris: in Baptismate enim deposui terram, & cœlum indui; & nunc audio: cœlum es, & in cœlum ascendens. S. Chrysost. in Psalm 96.

In Baptismo charta conscientia est, calamus lingua Sacerdotis, manus gratia est S. Spiritûs. Sive ergo per me, sive per illum, qui officiô fungitur Sacerdotis, ipsa manus scri-

ſcribit ; nos miniſtri ſumus , non authores. S. Chryſoſt. hom. de regreſſu ſuo de Aſia Conſtantinopolim.

Vocati ſumus ad militiam Dei vivi jam tunc , cùm in Sacramenti verba reſpondimus. Nemo miles ad militiam cum deliciis venit ; nec de cubiculo ad aciem procedit , ſed de papilionibus expeditis , & ſubſtrictis &c. Tertullianus ad Martyres.

Per Baptiſmatis Sacramentum Spiritûs Sancti factus es templum. Noli tantum habitatorem pravis de te actibus effugare , & diaboli iterum te ſubjicere ſervituti : quia pretium tuum ſanguis eſt Chriſti. S. Leo. ſ. 1. in Nat. Dom.

Corpus hominis in Baptiſmate ùt templum Spiritui Sancto oleô , & chriſmate dedicatur. S. Anſelm. in Elucidariô.

§. IV.

Baptiſmus eſt nativitas , regeneratio.

Tulit Moyſes Iſrael de mari rubro. Ex. 15. 22. Putà dixiſſe , quia tulit nutritius ſedulus parvulos alumnos de novæ regenerationis Sacramento. S. Rupert. Abb. l. 3. in Ex. c. 3. Quâ die , vel horâ , credit homo in Chriſtum , & Baptiſmi ejus percipit Sacramentum , emittit Deus Spiritum ſuum , & creatur ; ut omni vetuſtate peccati abolitâ , jam novâ ſecundùm animam creatura ſit. S. Rupert. de oper. Spir. S.

Niſi quis renatus fuerit. Joan. 3. 5. Non in ventrem matris ſuæ , ſed in fontem gratiæ Dei , poteſt homo introire , & denuò naſci. Aliàs in ventrem matris ſuæ rurſus ingreditur , quando in ſinum hujus gratiæ verâ fide reducitur : mater enim noſtra gratia eſt. S. Rupert. in Joan. Gloriemur in utroque feſto (ſcilicet Nativ. & Baptiſmi) quia Filium genuit Mater , & caſta eſt : & quia Chriſtus undâ lavit , & ſancta eſt. Niſi quòd pene majori munere , quàm Maria undâ ditata eſt : illa enim ſibi tantùm meruit caſtitatem , iſta nobis contulit ſatisfactionem : illa meruit , ne peccaret ; iſta , ut peccata purgaret. S. Auguſt. ſ. 36. de temp.

Nos piſciculi ſecundùm noſtrum JEſum Chriſtum in aqua naſcimur ; nec aliter , quàm in aqua permanendo , ſalvi ſumus. Tertull. l. de Baptiſmo.

Dedit aquæ , quod dedit Matri. Virtus enim altiſſimi , & obumbratio Spiritûs Sancti ; quæ fecit , ut Maria pareret Salvatorem ; eadem fecit , ut regeneret unda Credentem. S. Leo ſ. 5. in Nat.

Tantùm contulit fidei noſtræ impugnatio perſequentium ; ut nihil magis regium ornet principatum , quàm quòd domini Mundi membra ſunt Chriſti : nec tam gloriantur , quòd in imperio geniti ; quàm gaudent , quòd in Baptiſmate ſint renati. S. Leo ſ. 6. in Epiph.

Magnum eſt ſanè propoſitum hoc Baptiſma : captivitatis liberatio , peccatorum remiſſio , mors peccati , animæ regeneratio , veſtimentum candidum , ſignaculum ſanctum & indelebile ; currus ad cœlum , deliciæ paradiſi , regni cœleſtis conciliatio , charismáque adoptionis filiorum. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 1.

Quare hæc vox , *hic eſt filius meus dilectus ?* Matth. 3. 17. quia certùm eſt , quia Chriſtus non incepit tunc eſſe Filius Dei , qui æternaliter fuit ? Reſp. illa vox non venit propter Chriſtum , ſed propter nos : ad oſtendendum , quòd in Baptiſmo efficimur filii Dei. Vinc. Ferr. ſerm. in Oct. Epiph.

§. V.

Baptiſmi varia dona , & bona.

Nox præceſſit , dies autem appropinquavit. Rom. 13. 12. Noctem veterem hominem ſignificavit , qui per Baptiſmum innovatus eſt. Hunc præceſſiſſe dicit , quaſi noctem ; diem autem appropinquâſſ,ecujus lumine veritas nobis apparuit ; ut ſciremus , quid agere debeamus. S. Ambr. hic.

Baptiſmus olim luminis , & illuminationis , vocabulô ſignificabatur , ùt patet ex Clem. Alexand. 1. Pædag. , & Baptiſterium illuminatorium. Ità Metaphraſtes in actis S. Marciani.

Ante Chriſti adventum terra eram , comedebar à ſerpente : ubi autem venit Dominus , in ſalem me mutavit. Diſce dilecte , quomodo ſal fit : ſal ex aqua fit , & vento. Sal meritò appellavit nos Dominus , quoniam ex aqua , & Spiritu , regeneravit. S. Chryſoſt. in Pſ. 96.

Vide , ſuis pauperibus quàm clementer Spiritus Sapientiæ proſpicit ! nam ecce aqua , janua regni Dei facta eſt. Quàm autem acceſſibilis eſt talis aditus regni Dei ! quis tam pauper eſt cenſu , ut urnam hujus elementi comparare nequeat ſuis ſumptibus ? nam ſive de lacu , ſive de flumine , ſive de mari magno , ſive de parvo fonte , ſumpta lympha pro hac intentione (Baptiſmi) pro hac fide , & ſacratâ ſancti nominis invocatione ; illa eſt aqua , quæ de illo fluxit ſacro Chriſti latere. S. Rupert. de oper. S. Spir. l. 3. c. 13.

Quilibet Chriſtianus eſt arbor , & plantatur in die Baptiſmi , & rigatur aquâ Baptiſmi. Non contentatur Chriſtus , quòd mittamus radices magnas in terram , ſcilicet amicos , parentes , (qui ſunt radices ,) nec etiam de ramo forti contentatur , qui eſt perſona juvenis , pulchra , fortis ; nec de ramis poſſeſſionum ; nec de bonis foliis , ſcilicet ratiocinando , advocando , diſputando ; nec contentatur de umbra prælationum , dignitatum : ſed vult fructus dulces bonorum operum. S. Vinc. Ferr. ſerm. d. S. Laur.

Jam eſt beatitudinis odor in vobis , ô illuminati ! jam ſpirituales collegiſtis flores ad plectendas cœleſtes coronas ; jam Spiritûs S. ſpiravit

ravit fragrantia ; jam circa porticum regalis palatii fuistis, utinam verò & ab ipso rege introducamini ! Flores nunc arborum apparuerunt, utinam verò & fructus perficiatur ! S. Cyrill. Jerof. Præfat. Catech. illuminatorum.

Judæis quidem sanguis, Christianis verò aqua. Illis quidem, tanquam insidiatoribus, ex sanguine condemnatio ; tibi verò nunc credenti per aquam salus. S. Cyrill. Jer. catech. 13.

Est Baptismus fons lacteus, ùt dixit Zeno Veronensis. Est Baptismus balneum lacteum, ùt docent S. Greg. in c. 5. Cant. & S. Ambros. s. 16. in Psalm. 118. Doultreman l. 4. c. 3. sect. 10.

Abbas Pachomius eâ nocte, quæ illi à suscepto Baptismo prima fuit, mellitum rorem in dexteram manum decidentem excipere, & vocem hanc audire visus est : aperi mentis tuæ oculos Pachomi, & agnosce in rore isto acceptæ gratiæ à Deo argumentum. Doultreman de amore Dei l. 4. c. 2.

Quô die S. Julianus Ep. mundandus erat aquis piacularibus, auditæ angelorum in aëre psallentium voces, puer natus est hodie, cui gratiâ similis non est. Bolland. 28. Jan.

§. VI.

Perseverantia in gratia Baptismali, & pacto.

Inimici Domini mentiti sunt ei. Psalm 80. 16. Inimici Domini sunt impii, qui toties Domino mentiuntur, quoties promissiones in Baptismo factas, & vota sua, & juramenta, transgrediuntur. S. Bonaventura serm. 1. D. 1. Quadrag.

Sanctificetur nomen tuum. Matth. 6. 9. A quo Deus sanctificatur, qui ipse sanctificat ? sed quia ipse dixit : *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum*, id petimus, & rogamus ; ut, qui in Baptismo sanctificati sumus, in eo, quod esse cœpimus, perseveremus. S. Cypr. l. de or. Dom.

Abluti semel estis Baptismô salutarî : nolite de fonte in cœnum regredi ; servate donatam munditiem. S. Gaudent. tr. 9. de lect. Evang.

Unctus es quasi athleta Christi, quasi luctamen hujus sæculi luctaturus ; professus es luctaminis tui certamine. Qui luctatur, habet, quod speret : ubi certamen, ibi corona. Memor esto sermonis tui, & nunquam tibi excidat tuæ series cautionis. Si chirographum homini dederis, teneris obnoxius : chirographum tuum tenet non in terra, sed in cœlo. S. Ambr. l. 1. c. 2. de Sacram.

Quis illa pacta custodit, ad quæ se in Baptismo voluntariè obligavit ? renuntiâsti diabolo ; & ecce solum diabolum sequeris : renuntiâsti omnibus pompis ejus ; & ecce solùm Mundi pompis intendis. S. Bonav. s. 16. de S. Steph.

Titulus III.

BEATITUDO.

Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. Psalm 143. 15. Sic judicant, qui veritatis discipuli non fuerunt. Mundi divitias præferunt, & cœlestia regna contemnunt ; beatitudinem putantes, aut oves fœtosas aspicere, aut boves crassissimos possidere. Audite malè persvasi, audite dementes in sinistra poni, quæ putatis esse magnifica. Sic enim Prov. 3. 16. legitur : *in sinistra illius divitiæ, & gloria.* Audiemus nunc, quid dicatur de turba Fidelium : *beatus populus, cujus est Dominus Deus ejus.* Post illam irrisionem, quæ de sceleratis facta est, venit ad penetralia Sapientiæ, hoc est, ad vocem ipsam sanctissimæ Veritatis. Definit enim veraciter, quis sit beatus populus : scilicet *cujus est Dominus Deus ejus.* Cassiod. hic.

Beati pauperes spiritu. Matth. 5. 3. Indè incipit beatitudo judiciô divinô, unde ærumna æstimatur humana. S. Ambr. Eth. Chr. l. 1. c. 16.

Beati pauperes &c. Hæc primum cecinit canticum Beatitudinis cithara gloriosa, cithara sonora, & dulcis, cui tota erat, & est, insita Musica Patris, universa sapientia Dei ; qui & dicebat ad eum jam dudum in Propheta Ps. 56. 9. *exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara.* Octo chordis antiquitus citharæ fiebant ; & quæ per primam, eadem vox resonabat per octavam, secundùm Musicæ naturalem vim : quia tantùm septem sunt discrimina vocum, & octava vox eadem est, quæ prima. Et quod non minimè delectat ; in ista Beatitudinum cantilena, quæ prima erat, octava sententia est, *quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Rupert. l. 4. in Matth.

Beati pauperes. &c. In actionibus primum principium est finis : quia finis est agendi ratio ; & ex fine actionis ratio sumitur. Et propterea JEsus legem Evangelicam inchoat à Beatitudine ; quam constat, actionum omnium, & laborum nostrorum, finem esse ; quandoquidem, ut beati simus, agimus, & patimur omnes, quidquid voluntariè agimus, & patimur. Cajet. hic.

De octo Beatitudinibus Joan. à S. Geminiano l. 1. c. 2. de exempl. & rer. simil. ità scripsit : Ventorum effectus, symbolum 8. Beatitudinum Matth. 5. 3. I. Ventus naves promovet ; sic paupertas Spiritûs, quæ vitat tria impedimenta : fluctus scilicet, & elationes humanorum honorum ; scopulos ; id est, cruces

cruces sæculi ; & syrtes absorbentes luxuriæ. II. Ventus refrigerat æstum, & ardores; sic mititas passionem. III. Ventus est imbrium , & aquarum causativus ; sic luctus lacrymarum. IV. Ventus ignem sufflat ; sic esuries justitiæ. V. Ventus semiviva producit , nutrit, & augmentat ; sic misericordia semen eleemosynarum, 2. Cor. 9. 6. *qui parcè seminat.* VI. Ventus, maximè Borealis , aerem serenat ; sic munditia cordis serenat , & tranquillat, conscientiam. VII. Ventus corpora conservat , maximè Borealis, quia aerem pestilentem sanat; sic per pacifica pestilentia bella removentur.

Beatam vitam quæritis in regione mortis. Non est illic : quomodo enim beata vita, ubi nec vita? S. Aug. Confess. c. 12.

Vis nunquam esse tristis? bene vive. Bona vita semper gaudium habet , conscientia rea semper in pœna est. S. Bernard. tr. de inter. domo c. 45.

Omnis bonus est beatus , & omnis malus est miser : etsi omnia bona , quæ fortunæ dicuntur , congregata habeat. S. Greg. Nyss. l. 8. c. 5. de Providentia.

Beatus dictus, quasi benè auctus , scilicet ab habendo quod velit ; & nihil patiendo, quod nolit. Ille autem verè beatus est , qui & habet omnia, quæ vult, bona; & nihil vult mali. S. Isid. lib. 10.

Vita beata est, Sæculi beatitudinem spernere, neglectisque terrenis in divina flagrare. S. Euch. Ep. Lugdun. ep. parænet. ad Valerian. cogna. suum.

Nemo aliorum sensu miser est, sed suô; & ideò non possunt cujusquam falsô judiciô esse miseri, qui sunt verè suâ conscientiâ beati. Nulli enim, ùt opinor, beatiores sunt, quàm qui ex sententia sua , atque votô , agunt. Humiles sunt Religiosi ; hoc volunt : pauperes sunt ; paupertate delectantur : sinè ambitione ; ambitum respuunt : inhonori sunt ; honorem contemnunt : lugent ; lugere gestiunt : infirmi sunt ; infirmitate lætantur. Salvian. l. 1. de vero judicio, & Provid. Dei.

Si vis beatus esse, cogita hoc primùm: æternorum intuitu contemnere, & contemni. S. Martinus Ep. Bracarens. de morib.

Illud imprimis sollicitos reddit homines, in quo inprimis felicitas summa posita sit ? de quo Philosophi sunt digladiati tam anxiè ; ut sectas hac de re colligat Varro 280. esse posse. Isid. Clarius l. 2. or. 2.

Titulus IV.

BELLUM.

§. I.

Causa, & origo, peccata.

Vides, quia peccata vires hostibus præbent. Et quando nos facimus malignum in conspectu Domini , & delinquimus , tunc confortantur à Domino inimici nostri, tunc vires contrariis virtutibus dantur. Orig. in Jos. hom. 3. in c. 2.

Non est , fratres, cur Turcarum feritatem timeamus nos, quando Deus præsidio est , qui illis est contrarius. Alium Turcam ego magis timeo , qui intrà nos latet , peccatum scilicet , ingratitudinem , aversionem. *Si populus meus audisset me, & pro nihilo forsitan &c.* Ps. 80. 14. 15. Propheta ille iniquus Balaam Num. 23. 21. dixit Balach regi svadenti , ut malediceret populum ; cui dedit consilium pessimum , sed utile ad victoriam , ut peccare faceret Israelem ; quia aliàs non posset populum Domini superare. Quod & fecit, S. Thom. Vill. serm. in Rogationib.

§. II.

Origo belli Divitiæ &c.

Unde & facta est rixa. Gen. 13. 7. Aucta sunt armenta, multiplicati greges , affluxerunt divitiæ multæ ; & statim discinditur concordia. Antea erat pax , & charitatis vinculum , nunc rixa , & contentio : ubi enim meum, & tuum ; illic omne litium genus. Hinc de primis Christianis Act. 4. 32. *multitudinis Credentium erat cor unum, & anima una.* Cur ? *nec quisquam eorum , quæ possidebat , aliquid suum esse dicebat. &c.* Act. 4. 32. Corn. à Lap. hîc.

Nihil æquè pugnæ , & belli , causa est , ùt amor præsentium ; ùt vel gloriæ , vel pecuniæ , vel deliciarum cupiditas. Quando hos omnes funes præciderís & animam nullô horum retineri videris ; tunc videbis , undenam bellum ducat principium , & undenam sit virtutis jaciendum fundamentum. S. Chrysost. in Ps. 119.

§. III.

Bellum contra hostes invisibiles.

Magnum prœlium nobis est , hostem non videre , & vincere. *Non est nobis colluctatio &c.* Ephes. 6. 12. S. Augustinus in Psalm. 142.

Clamat de cœlo Deus : spectо vos ; luctamini , adjuvabo vos ; vincite , coronabo. S. Aug. in Ps. 39.

Nulla nobis utilitas , si cum omnibus pax , cum Deo autem bellum nobis sit. S. Chrys. in 1. Cor. 1. hom. 1.

Tempus belli, tempus certaminis est; tu autem sedes in deliciis? non vides etiam reges, qui sceptra ferunt, in externis militiis frugaliter vivere? Christus præ fame labescit; tu autem præ gula teipsum disrumpis. Nunquid sacrificandi sumus, quòd impingvamus nos ipsos? Quid suppeditas vermibus tam splendidam mensam? S. Chrysostomus hom. 27. in Acta.

Imminet nobis triplex bellum: domesticum, civile, & campestre. Primum cum carne; Civile, est tentatio Mundi; Campestre, hostile cum dæmonibus. S. Bonav. s. 17.

Arma nostræ militiæ spiritualia sunt, potentia Deo. 2. Cor. 10. 4. Orationes scilicet, jejunia, pœnitentia, lacrymæ. His armis prioribus temporibus Ecclesia omnes diaboli conflictus devicit. Quoties ad hæc recurritur, certa est victoria; quoties negligitur, indubitata est miseria. S. Thom. Vill. s. 2. D. 2. Quadr.

Nullam cum inimicis nostris dæmonibus pacem ineamus: nam cum dæmone, vel carne, pacem habere, aliud nihil est, quàm dæmoni, vel carnis sensui obsecundare. Tit. Bostr. Ep. ad c. 14. huc.

Titulus V.

BENEDICTIO.

Dei est benefacere.

IN te benedicentur. Gen. 12. 3. Nota hîc: sicut dicere Dei, idem est, quod facere: *ipse dixit & facta sunt.* Ità benedicere Dei idem est, quòd benefacere, & bona largiri. Corn. à Lap. hic.

Benedictus tu in civitate. Deut. 28. 3. q. d. Abundabis omnibus rebus necessariis, tam in re urbana, quàm rustica: benedicere enim hic est benefacere: benedictio autem Dei realis est, non verbalis, non aulica. Idem hic.

Benedixisti Domine terram tuam. Ps. 84. 2. Benedicere, est aliquid boni velle. B. Theodoret. hic.

Offerebant ei parvulos, ut tangeret eos. Marci 10. 13. Interlin: ut eis voce, & manu, benediceret. Unde ad benedicendum etiam in cruce manus extendit. *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Ps. 144. 16. Quid mirum, si ad benedicendum, vel ad confirmandum in gratia, Christus imponit manus suas; cùm sit Episcopus. 1. Petri 2. 25. *Conversi estis nunc ad Pastorem, & Episcopum &c.* S. Bonav. D. 18. Pent. s. 1.

Benedixit illis Simeon. Luc. 2. 34. Benedictio in S. Scriptura, si sit hominis ad hominem, est bona precari; si verò hominis ad Deum, est laudare; Dei verò ad hominem, est benefacere. Didac. Stella hic.

Benedictiones variæ.

Dicet quis: cur Abraham moriturus Gen. 25. 5. non Isaacum item eò modò, quò & Isaac Jacob, & Jacob filios suos, benedixit? Videlicet: quia Isaac jam, ex quo in holocaustum Deo oblatus est, benedictionem hæreditate possedit; neque opus fuit illum sermone consecrari, qui reipsâ, in typum Salvatoris, sanctum sacrificium, & hostia viva esse meruit. Rupertus lib. 9. cap. 21. in Gen.

Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ. Gen. 27. 28. Toties de rore cœli accipimus quoties per infusionem contemplationis intimæ, de supernis aliquid tenuiter videmus. Cùm verò bona opera etiam per corpus agimus, de pingvedine terræ ditamur. Lud. de Ponte in Cant. 1.

Fac mihi inde pulmentum - & benedicat tibi anima mea. Gen. 27. 4. Hebr. *matammim, id est, gustamenta*; putà delicata fercula: erat enim hæc dies benedictionis filiis fausta, læta, & solennis; & proindè lætò epulò celebranda. Corn. à Lap. hic.

Benedicat nos Deus Deus noster &c. Ps. 66. 7. Benedicat nos Deus Pater; benedicat nos Deus Filius (hic enim propriè noster est, *filius datus est nobis* Is. 9. 6.) benedicat nos Deus Spiritus Sanctus! Cur autem Ecclesia ter Deum repetat, non tamen dicit, nisi bis, benedicat? ut innuat: quòd à trino DEO duplicem benedictionem exoptet; videlicet benedictionem gratiæ, & gloriæ. S. Bonav. D. SSS. Trinit. s. 4.

Benedictio, quæ nobis datur, ros, & pluvia cœlestis, esse cognoscitur. S. Cæsar. hom. 34.

Titu-

TITULUS VI.

BENEFICIA.

§. I.

In genere.

DA promptè. Exornat, beneficium, promptò animô, ac hilari vultu, dediſſe; dehoneſtat, aſperis verbis, & ſævâ facie donâſſe. Qui placidè exiguum dedit, fuit beneficus; qui multùm torvè, ac adductis ſupercilliis, injurius. Sen. l. 2. de benef. c. 5. Ingentia quorundam beneficia ſilentium, aut loquendi tarditas; imitata tarditatem, & triſtitiam, corrumpit, cùm promitterent vultu negantium: quantò meliùs adjicere bona verba rebus bonis, & prædicatione humanâ, benignâque commendare, quæ præſtas; ut illum caſtiges, quòd tardior in rogando fuit &c. Joſ. 14. 13. dum peteret Caleb - da mihi ergo montem iſtum &c. *Joſue benedixit ei, & tradidit ei Hebron in poſſeſſionem.* Naxera in Joſ. 14. §. 41.

Viditque in ſomnis ſcalam &c. Gen. 28. 12. &c. Petenti Jacob avunculi domum, ut iram fratris vitaret, & in itinere dormienti Deus ſcalæ innixus objicitur, amplæ ei fiunt promiſſiones. Jacob gratus *ſurgens manè tulit lapidem &c. & erexit in titulum.* Poſt multa tempora patriam repetens difficilis certaminis invenit ſtadium. *Vir luctabatur cum eo uſque manè.* Gen. 32. 24. Luctatus vicit, *benedixit ei in eodem loco.* v. 29. Hic Jacob nec gratitudinis erigit columnam, nec locum illum appellat cœleſtem aulam. Diſcrimen: ibi vel dormienti ingeruntur beneficia, & officia, hic poſt certamina impetrat: *flevit, & rogavit eum.* Gratiùs fuit ſponte manans, quàm luctâ extortum beneficium. Id. ib.

Egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ. Num. 20. 10 11. Deus autem liberalitatem ſuam queritur obſcuratam, & fratribus infert malitiam: *quia non credidiſtis mihi, ut ſanctificaretis me.* v. 12. Quæ hujus querelæ, & pœnæ, cauſa? quia aſperis verbis beneficium impertiverunt: *audite*, exprobrabit illis Moyſes, *rebelles, & incredulî* v. 10. &c. Nonnulli faciliùs tolerâſſent ſitis moleſtias, quàm verborum injurias. Abul. q. 8. populus, videns miraculum tantum, laudâſſet Dominum; ſed quia Moyſes, & Aaron, inceperunt objurgare totam multitudinem vocando incredulos, & rebelles; ideo multitudo turbata animô ex dura reprehenſione, etiam videns miraculum, non laudavit Dominum. Adde, Deum hîc iratum, quia petra, geminô ictu percuſſa: nec enim haberi poterat beneficium, quod violenter ad ſpeciem apparebat extortum. Id. ib.

Commoda mihi tres panes. Luc. 11. 5. Dedit amicus. *Dabit illi, quorquot habet neceſſarios.* Hujus donationis non video relatam gratiam. Joan. 6. 14. Cùm homines panibus paſti Prophetam acclamarunt benefactorem: *illi ergo homines cùm vidiſſent &c.* Diſcrimen: dedit amicus amico, ſed poſt aſpera verba: *noli mihi moleſtus eſſe;* Luc. 11. 7. poſt longas preces: *propter improbitatem;* poſt tractas moras: *jam oſtium clauſum eſt.* At in deſerto panis non petentibus datus. Id. ibid.

§. II.

Beneficiorum Divinorum copia.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Viſitans iniquitatem Patrum in filios, in tertiam, & quartam generationem. Ex. 20. 5. Cajet. cerne differentiam, quòd vindicta non extenditur ultra quatuor filios, beneficia autem extenduntur in millia. Ad ſignificandum, quòd ad bona eſt Deus propenſiſſimus; ad inferendum autem mala eſt parcus. Et ratio eſt: quia bona ſua confert ſponte, mala autem infert exigentibus demeritis noſtris, Sylv. in Act. ap. 2. q. 6.

Percutit, & manus ejus ſanabunt. Job. 5. 18. Deus unâ manu percutit, ſed duabus ſanat. *Addidit Dominus omnia, quæcunque fuerunt Job, duplicia.* Job. 42. 10. Lud. de Ponte in Cant. 1. Exh. 12.

Introduxit me Rex in cellaria. Cant. 1. 3. Ad ſignificandam eximiam abundantiam horum cellariorum. Lud. de Ponte hîc.

Faſciculus myrrhæ Cant. 1. 12. pòſt agens de ejus liberalitate: *emiſſiones tuæ paradiſus.* Cant. 4 13. Myrrha tribulatio. Per emiſſiones Theodoretus intelligit omnes virtutes; & Cat. PP. omnia dona S. Spiritûs, quibus anima recreatur, & impinguatur. Sylv. in Act. Ap. cap. 2. q. 6.

Decora ſicut Jeruſalem. Cant. 6. 3. laudatur à Jerem. Thr. 2. 15. *urbs perfecti decoris, gaudium univerſæ terræ*; maximè autem tempore Salomonis erat laudatiſſima, ab amplitudine, fortitudine murorum, à divitiis: *tanta enim erat abundantia argenti-quanta lapidum.* 3. Reg. 10. 27. Vocat ergo Chriſtus Eccleſiam decoram ſicut Jeruſalem: quia omnium virtutum, & gratiarum ornamenta in illam congeſſit. Lud. de Ponte hîc. l. 9, Exh. 1. §. 2.

Ad punctum, in modico dereliqui te, & in miſerationibus magnis congregabo te. Iſ. 54. 7. Sex diebus creavit Deus omnia, 40. diebus omnia aquis diluvii deſtruxit: ut oſtenderet promptitudinem ſuam in præſtandis nobis beneficiis, & tarditatem in puniendo; qui dicit per Iſ. 61. 2. *ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo noſtro.*

Placabilem vocat annum, & vindictam diem: quia multus est in ignoscendo, & parcus in puniendo. *In momento indignationis abscondi faciem meam parumper, à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.* Is. 54. 8. Did. Stella de contempt. van. Mundi p. 3. c. 88.

Nonne bonum semen seminâsti in agro? Matth. 13. 27. O gens Adam! quàm multi seminaverunt in te, & quàm pretiosum semen! Quàm malè petibis, & quàm meritò; si perierit in te tantum semen, simul & seminantium labor. Seminavit in terra nostra tota Trinitas, seminaverunt Angeli pariter & Apostoli, seminaverunt Martyres, & Confessores, & Virgines; seminavit & Filius: ipse enim est, qui *exiit seminare semen suum*. seminavit & Spiritus Sanctus: quia & ipse venit, & apparuerunt Discipulis dispartitæ linguæ, tanquam ignis. Ità tota Trinitas seminavit: Pater scilicet panem, de cœlo Filius Veritatem, Spiritus Sanctus charitatem. S. Bern. sect. de S. Benedicto. Filius Dei non cessat semper seminare in animabus nostris. Non enim solùm, quando videtur docere, sed & per Mundum iitum; & per ea, quæ quotidie facit erga nos, seminat in animabus nostris bona semina. Theophylactus in Luc. 8.

Impleverunt eas usque ad summum. Joan. 2. 7. Vellet omnium Salvator Christus, ut omnis anima caperet, quantùm posset, & in tantum repleretur virtutum moribus, & beatificâ gratiâ, quòd ampliùs impleri non posset. Longè latior esse posset nostræ mentis capacitas, quàm credimus: sed ipsam in augustum smum colligimus, cùm ipsam intendimus replere caducis. Sim. de Cass. l. 5. de mir. Salv.

Sonus replevit totam domum. Act. 2. 2. Cur sonus totam domum? non ignis? Respond. per ventum intelligitur divina benevolentia, & gratia. Cant. 4. 16. *Veni Auster!* Ignis autem, juxta Cyrill. labores, & afflictiones, quæ in mensura linguæ dantur. At gratia superabundans omnia implet. Sylv. in Act. 1. q. 6.

Sic onerat me miserationibus suis Deus, sic concludit, sic obruit beneficiis suis; ut onus aliud sentire non possim. Deficit spiritus meus, prorsus deficit in tanta beneficiorum consideratione. S. Bern. D. 6. Pent. s. 2.

Si Authoris tui dona dinumerare volueris, arenam maris, guttas pluviarum, & multitudinem reperies superare stellarum. S. Laur. Just. s. in festo Corp. Chr.

§. III.

Beneficium unum radix alterius, & plurium.

Ex Veteri.

Dominus Deus cœli, & terræ, qui tulit me, &c. Gen. 24. 7. Pii ex his, quæ acceperunt à Deo, beneficiis, erudiuntur; ut alia sperent. Sic Abraham, cùm Eliezer mitteret, ut sponsam filio quæreret, & ille de rei exitu dubitaret; fretus Abraham Dei beneficiis, nutantem servum his verbis confirmat: *Dominus Deus cœli, & terræ &c.* Jo. Osorius D. 4. Quadr.

Det tibi Deus de rore cœli &c. Gen. 27. 28. Cur non dicit de pluvia? aptior enim est pluvia, ad fœcundandam terram. Ergo uberiore benedictione cumularet de pluvia. Noscebat divinam largitatem: quia, si semel Deus rorem præstiterit, sinè dubiò pluviam uberem dabit: nam ubi divinus favor facit initium, licèt à minutissimo rore incipiat, magna procul dubiò est largiturus. Did. de Castillo Jl. lat. 47.

Addat mihi Dominus filium alterum. Gen. 30. 24. Josephum à Deo suscepit Rachel; petit & secundum. Nec mirum: unum enim Dei beneficium gradus est ad alterum. Vides Christum corpus suum hominibus in cibum dare; spera, etiam sanguinem in potum dabit. Alvarez Joseph. illustr. illustr. 4.

In baculo meo &c. Gen. 32. 10. 11. ità Jacob de Mesopotamia in patriam redux Deum alloquitur. Et addit: *erue me de manu fratris mei.* q. d. Adeò ad beneficiendum effusus es, ut ex nulla re magis, quàm ex beneficio jam præstitò, ad alia præstanda movearis. Quare, qui me rerum omnium egenum rebus omnibus ditâsti, perge mihi ulteriùs benefacere, & priora beneficia novis cumulare. Mendoza in 1. Reg. 2.

Pluit Deus manna, ut semen coriandri. Ex. 16. 13. Ut in forma seminis ostenderet, omnia ejus beneficia semina esse, fructumque expectare. Jo. Osor. D. 5. Epiph.

Virgam, quâ percussisti fluvium, tolle in manu tua, & vade. Ex. 17. 5. Voluit Deus ex priore sua beneficentia Moysen ad fidem novi miraculi excitare. Did. Nyss. pag. 1. cap. 5.

Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam. Ex. 33. 13. Hæc subdit, postquam audivit, se apud Dominum gratiam invenisse. Mendoza 1. Reg. 2.

Sol contra Gabaon nè movearis. Jos. 10. 12. Unde ei fiducia tantum petendi miraculum? Lyr. videns primum signum datum de cœlo aëreo, ex hoc petivit signum de cœlo sydereo. v. 11. *Dominus misit super eos lapides magnos de cœlo.* Did. Niss. part. 1. cap. 5.

Propterea invenit servus tuus cor suum, ut oraret te in oratione hac. 2. Reg. 7. 27. Sic subjecit David post multa beneficia à Deo accepta. q. d. Magnam in spem impetrandi petita excitatur, quia multa à te beneficia jam impetravit, qui ex datis ad majora danda excitaris. Mendoz. in 1. Reg. 3. v. 21.

Et si parva sunt ista, adjectam tibi multò plura. 2. Reg. 12. 8. Qui aliquid à Deo recipit, inde multò majora expectet. Baeza tr. 2. l. 10. c. 2. §. 6.

Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitâsti. Judith. 9. 4. Clamabat Judith ad Dominum, Cùm Deus priora munera exhi-

exhiberet, cogitavit, quænam munera poſt prima poſſet elargiri. Addit Judith: *reſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut tunc caſtra Ægyptiorum videre dignatus es*, v. 6. Ea eſt Dei munificentia; ut velut debitum contrahat ex beneficio exhibito, ad aliud largiendum. Eſcob. t. 3. Colloq. Chr. Obſ. 3. v. 3.

Manus tuæ fecerunt me & plaſmaverunt me; - & ſic repentè præcipitas me? Job. 10. 8. *Deus meus, adjutor meus; & ſperabo in eum.* Pſ. 17. 3. Conſidenter jam poſtulat, qui de Domini gratia, poſt beneficiorum exempla, præſumit: nam de futuro fiducialiter ſperare ſe dicit, qui eum in præteritis ſenſerat adjutorem. Caſſiodor. hic.

Clamabo ad Deum altiſſimum, ad Deum, qui benefecit mihi. Pſal. 56. 3. Lyr. benefecit mihi de præterito, & ſic ſpero, quòd faciet & de futuro. Did. Niſſ. p. 1. c. 5.

Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt aquæ. Pſ. 77. 20. Nimis fatua cogitatio! exemplum magni miraculi dare, & ejus auctorem in reliquis arbitrari poſſe deficere. Caſſiod. hic.

Narrantes laudes Domini, & virtutes ejus - ut ponant in Deo ſpem ſuam. Pſ. 77. 4. 7.

Quid retribuam Domino &c. Pſal. 115. 12. Omnia retribuit, dum omnia donat? Si David meditatur, quid ſolvere poſſit pro omnibus acceptis, cur non dixit: quid retribuam pro omnibus, quæ tribuit? Appoſitè ait, *pro omnibus, quæ retribuit*: quia dum Deus Davidem donat omnibus, quaſi debitor ſit, omnia illi rurſum retribuere; Eſcob. t. 3. Colloq. Chr. Obſ. 3.

Retribue ſervo tuo. Pſ. 118. 17. Ille tribuit, qui prior largitur; cui ergo Deus retribuere poteſt? quis enim prior dedit ei, ut retribuat ipſe? Baſil. in Pſ. 7. Non ideo dictum putat retribue, quaſi nos priùs Deo tribuerimus; ſed quia Deus priùs dando, priori ſuâ largitione ad dandum deinceps, quaſi ſe reddiderit obnoxium. Jo. Pinna in Eccl. 7. Ethiol. 65.

Oſculetur me oſculo oris ſui. Cant. 1. 1. S. Ambr. de Iſaac, & anima c. 3. illa oſculum poſcit, Deus Verbum ſe ei tôtum infundit. Agnoſcebat amatrix Dei, ſi aliquid à Deo habeat, ſtatim Deum ipſum cum tota plenitudine donorum accipiet. Sylv. in act. 1. q. 5.

Sub umbra illius, quem deſideraveram, ſedi. Cant. 2. 3. Neſcio, an non remiſſiori amori ſponſæ id tribuendum ſit: quia ardentius eſſet deſiderium, ſi ſponſi amplexus cuperet, quàm umbra ejus. Cur umbrâ ejus oblectari cupit, ſi ſupra Dilecti cor recumbere poteſt in deliciis? Perſuadebat ſibi, totum ſponſum deliciis plenum ſe obtenturum, ſi conſequeretur ejus umbram; nec ſponſum poſſe negare ſeipſum, qui ſemel ei umbram indulſerit. Orig. hom. 2. in Cant. fac ut poſſis capere umbram ejus; & cùm umbrâ fueris dignus effectus, veniat ad te, ut ità dicam, Corpus ejus, ex quo umbra naſcitur. Did. de Caſtillo Illat. 47.

Ubi eſt zelus tuus, & fortitudo tua? multitudo viſcerum tuorum, & miſerationum tuarum, ſuper me continuerunt ſe. Iſai. 63. 15. Exclamat mirabundus Iſaias multis beneficiis divinitus acceptis. q. d. rem novam agis, & inſolentem. Mendoza in 1. Reg. 2.

Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me. Jon. 2. 3. Jonas adhuc tenebatur in periculo, adhuc incluſus in ventre piſcis; orabat autem, ut ſalvus inde exiret. Unde agnovit, orationem exauditam? quia expertus aliquid de benignitate divina, quòd per longum tempus eum incolumem ſervaverit, pro certo credidit, ſuam orationem exauditam de feliçi exitu. Sylv. in act. 2. q. 32.

Ex Novo.

Vidit Spiritum DEI deſcendentem ſicut columbam. Matth. 3. 16. Tertull. lib. de Baptiſmo c. 8. tunc ille ſanctiſſimus Spiritus ſuper emundata, & benedicta, corpora libens à Patre deſcendit: ſuper Baptiſmi aquas, tanquam priſtinam ſedem recognoſcens, conquieſcit. q. d. deſcendit olim Spiritus Sanctus ſuper aquas Gen. 1. 2. en ergo cauſam, ob quam iterum in Jordane ad illas deſcenderit. Quia Spiritus Sanctus ſemel aquas honoravit; ideo ſuper eaſdem in Jordane deſcendit; ut honorem repeteret. Did. de Caſtillo Illat. 47.

Panem noſtrum ſuperſtantialem da nobis hodie. Matth. 6. 11. S. Chryſoſt. panem ſuperſtantialem, Euchariſticum ſcilicet. Cur non rogant, precor, ut tribuas? quia panis noſter eſt, dum quotidie recipimus: ſemel enim datus nobis panis ille quaſi debitorem reddit Deum, ſæpius tribuendi. Ideo quaſi imperamus: *panem noſtrum da nobis.* Eſcob. t. 3. Coll. Chr. Obſ. 3.

Non recordamini - quinque panum in quinq; millia hominum, &c. Matth. 16. 9.

Deinde iterum impoſuit manus. Marci 8. 25. Deus donando non fatigatur; nec, quia multa dedit dona, minuit, imò ſemper auget. Bis Chriſtus cæco manus imponit, bis dona tribuit lucis, ſed poſterius donum, quò clarè omnia videt, longè ſuperat primum. Baeza t. 2. l. 10 cap. 2. §. 6.

Et venit in omnem regionem Jordanis. Luc. 3. 3. Quare Joannes baptizat potiùs in Jordane, quàm in alio loco? Gloſſa ordin. Joannes baptizat in Jordane, ut ibi aperiretur janua regni cœleſtis, ubi datus eſt aditus filiis Iſrael terram promiſſionis intrandi. Velut ab ipſo loco, in quo unum largitus eſt beneficium, induceretur Deus ad aliud excellentius communicandum. Sylv. hic q. 19.

Præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere. Luc. 12. 37. ideo priùs Chriſtus in noſtro exilio loturus pedes diſcipulorum, & divinum paraturus convivium, *præcinxit ſe.* Jo. 13. 4. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. § 23.

Imponit in humeros gaudens. Luc. 15. 5. An non ſat erat, quòd bonus paſtor ad ovem perditam ierit, & illius reductionem curârit? ſed dives in miſericordia, non his contentus ſubſiſtit; majora dedit, humeros ſubmittit ovi portandæ. Id. t. 2. l. 10. c. 2. §. 6.

Cupiebat implere ventrem suum de siliquis. Luc. 15. 16. Prodigus non dixit omnia reversus ad Patrem, quæ decreverat dicere: nam ultima verba, *fac me sicut unum de mercenariis* v. 19. tacet. Aug. cùm enim panem non haberet, vel mercenarius esse cupiebat; quod post osculum Patris generosissimè jam dedignatur. Escob. t. 6. parab. Chr. Obs. 4.

Ut intingat extremum digiti sui in aquam. Luc. 16. 24. S. Ambr. l. 6. in Luc. per Abraham Christum D. intelligit: si semel donet guttam, torrentem præstabit. Did. de Castillo Illustr. 47.

Hoc initium signorum. Jo. 2. 11. Initium in aqua in vinum Christi virtute conversâ; ut hoc primum, & tanquam vitæ agendæ initium exigere videatur, animas nostras ad meliora converti. Sim. de Cassia lib. 5.

Non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat. Jo. 6. 32. Illa opera munificentiæ sunt digna Deo, quæ non finiuntur tempore, sed quotidie continuantur. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 8.

Qui proprio filio suo non pepercit &c. quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Rom. 8. 32. Si, quod majus est, & præcipuum, præstitit nobis, ut filium suum verum, & charissimum traderet propter nos adhuc impios; quare non, quod minus est, credatur facturus pro nobis Credentibus sibi, jam enim parata sunt Credentibus præmia: S. Ambrosius. hic.

Repleti sunt omnes Spiritu Sancto. Act. 2. 4. Dedit eis carnem, mox daturus Spiritum Sanctum: movetur enim, unò beneficiò datò ad plura danda. Sylv. hîc. q. 7.

Ex Patribus, & aliis.

Nihil est igitur, quod negare nobis posse vereamur; nihil est, in quo de munificentiæ divinæ diffidere perseverantia debeamus, cujus fuit tam diuturna, & jugis ubertas; ut primò prædestinaret, deinde vocaret; & quos vocaret, hos & justificaret; quos justificaret, hos & clarificaret. Poterit deserere, quos tantis beneficiis suis usque ad præmia prosecutus est? S. Ambr. l. 1. de Jacob & vita beata c. 6.

Plena semper, & redundantia sunt divina beneficia; non exiguò constricta numerò, sed uberi bonorum coacervata congestu. S. Ambr. in Luc. l. 1. c. 1.

Si, antequam eum quærerem, bene fecit mihi, clamantem me non exaudiet? S. August. in Ps. 56.

Quid tibi promisit Deus? ô homo mortalis! quia victurus es in æternum. Non credis? crede, crede. Plus est jam, quod fecit, quàm quod promisit. Quid fecit? mortuus est pro te. Quid promisit, ut vivas cum illo? incredibiliùs est, quòd mortuus est æternus, quàm ut in æternum vivat mortalis. Jam, quod incredibiliùs est, tenemus. Si propter hominem mortuus est Deus, non est victurus homo cum Deo? non est victurus mortalis in æternum, propter quem mortuus est, qui vivit in æternum? S. Augustin. in Psal. 148.

Tametsi lapideus etiam quis fuerit; tanta tamen jam sunt data dona, ut sufficiant eum excitare, & à præsentibus abducere, duplicique nomine ad futura complectenda erigere: cùm quòd adeò sunt magna, quæ jam exhibita sunt; tum, quòd licèt tanta sint, ac talia; primitiæ tamen sunt. S. Chrysost. in ep. ad Rom. c. 8. serm. 14.

Christus breviter orare docuit, qui citò vult postulata præstare. Aut quid petentibus se non dabit, qui seipsum non petentibus dedit? S. Petr. Chrysol. s. 67.

Nesciunt in foribus hærere, quæ cœli authore tribuuntur; semper incrementis ad culmen ascenditur, ubi supernus favor præstat exordium. Ennodius l. 5. ep. 16. Flumina, quò longiùs procurrunt, ampliora fiunt. Did. de Castillo Illat. 47.

§. IV.

Beneficiorum magnitudo ex persona dante.

NOn sepelias me in Ægypto, sed dormiam cum Patribus meis. Gen. 47. 29. 30. Idem petebat Joseph Gen. 50. 24. Cur tanti æstimata sepultura in Chananæa? acceperant à Deo promissionem terræ illius; adeóque lætabantur in munere à Datore Deo. Rupert. l. 9. cap. 21. Donum Dei, qualecúnque sit, sive magnum, sive parvum; cœleste, sive terrenum. Pro honore, vel charitate dantis pretiosum est, & debet esse in oculis sapientis. Baeza t. 2. l. 9. cap. 2. §. 32.

Non est sanctus, ut est Dominus, & non est fortis, sicut Deus noster. 1. Reg. 2. 2. Samuelis mater filiô, cœlesti favore acceptô, sic tota effusa in divinas laudes. Aliæ matres brachiis deliniunt exoptatos infantulos: non est puer, ut hic puer meus, hic pulcher, hic elegans; at Anna, non donum, sed Datorem, intuetur. Id. ibid.

Veniat Dilectus meus in hortum suum. Cant. 5. 1. Disce, non quiescendum in Dei donis, sed in ipso Datore; & æstimanda beneficia, non tam propter se, quàm Benefactorem: nec hortum animæ excolendum, ut nos ejus bonis ditemur, vel nobis ipsis dulces epulas paremus; sed ut Dilecto placeamus, & ipse in nobis jucundetur. Lud. de Ponte hîc l. 8. Exh. 1. §. 1.

Munera tua sint tibi, & dona domûs tuæ alteri da. Dan. 5. 17. Respuebat dona, quæ à Deo suo sibi non venire videbat. Baeza t. 2. l. 9. c. 2. §. 32.

Quia JEsus esset, qui fecit eum sanum. Jo. 5. 15. Muneris æstimatio ex persona dante incomparabiliter crescit. Et benefactori JEsu gratus, & sibi gratulans, hic homo, JEsum sanitatis suæ authorem, Judæis prædicat. Id. ib.

§. V.

Varia de magnitudine Beneficiorum.

DIlectus meus mihi, & ego illi. Cant. 2. 16. Nullum perfectum sensum videntur hæc verba habere. Quid est tibi dilectus tuus? quid tu illi? Aperit campum ad cogitandum, quàm ampla,

pia, & copiosa beneficia in eam sponsus contulerit. q. d. ad aperiendam tantam rerum abundantiam deest oratio, verba non suppetunt. Nam, si dixero, sponsus meus mihi consulit, nihil dixi. Si iterum, sponsus meus mihi operatur, mihi favet; obruitur oratio rerum magnitudine. Et ideò nihil dicere possum, nisi, *Dilectus meus mihi*! Quid pro his ego possum rependere? nunquid sanctos cogitatus, memoriam continuam, orationes crebras, ferventes; jejunia, vigilias, misericordiæ opera; sed non adæquant magnitudinem beneficiorum Dei. Quid igitur faciam? una mihi videtur ratio respondendi tanto amori: ùt ille mihi omnia factus, ità ego mea, & me totum ei impendam. Diez tit. Charitas.

A Sæculo non audierunt, neq; auribus perceperunt; oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparâsti expectantibus te. Is. 64. 4. Hæc bona, Christi fuerunt miracula, ùt docet Hier. & Chrysost. Bona Christi fuerunt ejusdem Sacramenta, & copiosa gratia, mentis quies, consolatio, gaudium, aliique fructus Spiritûs Sancti. q. d. à sæculis, ex quo natus est Adam, nemo unquam audivit, nec vidit; imò cogitare, & suspicari non potuit; tanta, & tam augusta, gratiarum dona, quæ præparâsti in Lege nova expectantibus te. Te, absque te, idem est, quod præter te; unô te excepto, ùt vertit Vatablus. Corn. à Lap. hîc.

Etiamsi faciamus, quæcunque facere poterimus; nihil magnum faciemus, ut ei, qui nos tantis beneficiis prævenit, aliquid rependamus. S. Chrysost. in Gen. hom. 34.

Quam gratiam illi referemus? tametsi in terra mille annos viveremus; ne pro uno quidem colapho, illi ullô modô unquam, prout decet, reddere æquivalens, dignásque gratias referre, possemus. S. Ephrem de compunct.

Nihil illi ad mensuram minuti tribuêre posses; si in retributionem eorum, quæ pro te sustinuit, te mille millies annis, etiam gehennali incendiô, cruciares. Cassidorus. Doultremon. l. 2. c. 3. sect. 8. de amore.

Quid retribuet pulvis, & vermis, Domino gloriæ, qui pro eo animam suam in morte concluſit? ut beatitudine frueretur, quam nec oculus vidit, nec auris audivit. Attende igitur sollicitus, quantùm Domino tuo debes. Blesens. ep. 137.

§. VI.

Bonus usus Beneficiorum, divitiarum, talentorum, gratiarum.

Ex Veteri, & Novo.

ET erant valdè bona. Gen. 1. 31. Fecit Deus omnia valdè bona. Nihil ergo naturâ malum, quando & ipsa, quæ in creaturis videntur esse pœnalia, si benè utantur, & bona, & prospera sunt; si malè utantur, nocent. S. Isid. cap. 9.

Aquæ in sanguinem versæ Ægyptiis, non Hebræis. Ex. 7. 20. In manu Ægyptiorum sanguis, inquit Josephus, in manu Hebræorum mundissima erat aqua. Sic opes in manu impii fœdus vitiorum sanguis, in manu probi instrumentum virtutis. Drexelius Opusc. 13. Salomon. c. 5. §. 1. Divitiæ sunt ambidextræ, ad bonum, & ad malum, faciles trahi. Utì scalæ ascensum, & descensum, juvant, ita pecuniæ ad cœlos ducunt & ad inferos. Id. ib.

Manum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fusum. Prov. 31. 19. Manum suam ad fortia, & heroica, extendere, est, res difficillimas, & sensualitati maximè repugnantes, operatam fuisse, & se spiritualibus exercitiis occupâsse. Digiti ejus apprehenderunt fusum. Dices: támne heroicum est nere, illud ut Spiritus Sanctus collocet inter heroica opera? Nota mysterium: nere, est ex sinistra in dexteram stupam traducere, & sic, quod antè erat in sinistra stupa, in dextera per fusum fit filum. Sinistra est vita præsens, dextra futura. Et omnia Mundi sunt stupa, valetudo, divitiæ, honores, &c. unâ scintillâ comburuntur. Si benè scis nere, traduc hæc temporalia à sinistra ad dexteram, fusô bonæ intentionis, & divini amoris. Quando valetudinem, ingenium, divitias, honores, in obsequium Dei confers; rectè nes, & stupam à sinistra in dexteram traducis. O miseros Alexandros, Darios, Cæsares! &c. quot bona habebant in sinistra, & quàm nudi nunc sunt, nescierunt enim fila ducere, nescierunt temporalia in æterna transferre. Diez fer. 4. D. 3. Quadrag.

Veniat Dilectus meus in hortum suum, & comedat fructus pomorum suorum. Cant. 5. 1. Erudimini, qui possidetis terram: divitiæ, quas tenetis, vestræ non sunt, sed Dei; dispensatores opum, & honorum, estis, non domini. Porrò cùm sponsam in cellaria introduxisset, non ad rapinam, & luxum; sed ad eleemosynam, incitavit. *Ordinavit in me charitatem.* Cant. 2. 4. Oliva. t. 2. Strom. hîc.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Non monet, sitis; sed *estis*: ut, quod sunt, perpendant, & necessitatem incumbendi proprio officio cognoscant. Universa, quæ à terrenis hominibus appetuntur (sive naturalia, ùt proles, & delectabilia tactûs, aliorúmque sensuum; sive divitiæ, honores, imperia, & gloria; sive scientiarum, & artium notitiæ) indigent condimentô vestrô; ut salubriter appetantur, salubriterque illis homines utantur. Cajet. hîc.

Quia super pauca fuisti fidelis. Matth. 25. 21. Quæ illa pauca? certè omnia illa, quæ in hoc Mundo pretiosissima æstimantur; omnia, quæ aut animæ, aut corporis ministerio assignata, fideli usu ab homine sic tractantur, ut virtutum incremento, & divini beneplaciti obsequio deputentur. Ramirez in epist. Chr. ad 7. Ep. ep. 2. Apoc. 2. v. 10.

Mini-

Miniſtrabat illis. Marci 1. 31. Non iſta beneficium otioſa ſuſcepit, non acceptâ ſanitate illicò contulit ad agenda; conſpiciens fore neceſſitatem, & decentiam Chriſto pauperi, & ejus collegio, miniſtrare, non expectavit de miniſtratione præceptum; quanquam non ſinè præceptô importuna febris abiviſſet. Optimum in moribus eſt, acceptæ gratiæ cooperari; & omne, quod à Deo accepimus, in dedicationem convertere: ſicut ipſa ſanitatem acceptam in obſequium illicò ſtatuit Largitoris. Sim. de Caſſ. l. 5. c. 9.

Reliquum eſt, ut, & qui habent uxores, tanquam non habentes ſint &c. 1. Cor. 7. 29. 30. S. Greg. hom. 36. in Evangelia: ille uxorem habet, quaſi non habens, quî ſic placere ſtudet uxori, ut tamen non diſpliceat Conditori. *Flet* quóque, ſed tanquam non fleat: qui ſic temporalibus damnis affligitur, ut tamen de æternis lucris ſemper animum conſoletur. *Gaudet* verò; ſed tanquam non gaudeat: qui ſic de temporalibus bonis hilareſcit; ut ſemper tamen tormenta perpetua conſideret. *Emit* autem, ſed quaſi non poſſidens: qui & ad uſum terrena præparat; & tamen cautâ cogitatione provident, quòd hæc citiùs relinquet. Mundô quóque *utitur*, ſed quaſi non utatur: qui & neceſſaria cuncta exteriùs ad vitæ ſuæ miniſterium redigit; & tamen hæc eadem non ſinit menti ſuæ dominari. Diez tit. Martyres.

Ex Patribus, & aliis.

Hoc ſolùm quæritur, ut, quidquid habuerit homo ex Deo, totô eô utatur ad gloriam Dei. Orig. tr. 33. in c. 24. ep. ad Timoth. poſt medium.

Utere ſanitate corporis in ſanitatem animæ. S. Chryſoſt. hom. 23. in Acta.

Non ſolùm ſpirituales opes, & dona cœleſtia, Deô donante, capiuntur; ſed etiam terrenæ, & corporeæ facultates ex ipſius largitate proveniunt: ut meritò rationem earum quæſiturus ſit; qui non magis poſſidenda tradidit, quàm diſpenſanda commiſit. Muneribus igitur Dei juſtè & ſapienter utendum eſt; nè materia boni operis fiat cauſa peccati. S. Leo ſ. 5. de Collectis.

Anima habet tres potentias, rationem, voluntatem, & memoriam. Ratio data erat ei, ut Deum agnoſceret; voluntas, ut eum amaret; memoria, ut in eo quieſceret. S. Bonav. de Reform. mentis c. 11.

Ut Impedimenta improbis divitiæ, ità bonis ſunt adjumenta ſalutis. S. Ambroſius l. 8. in Luc. apud Octavianum in Eccleſiaſt. 13. 30.

Ille habet aurum, qui novit uti aurô, &c. Vide ſuperiùs.

Devotus animus infulis beneficiorum creſcit ad obſequium, augetur ad gratiam, non ad arrogantiam profilit, non ad ſuperbiam pertumeſcit. S. Petrus Chryſol. ſ. 142.

Nos uſum tantùm earum accepimus, quas tenemus; commodatis à Deo facultatibus utimur. Igitur ſi omnia omnibus Deus tribuit, nemini dubium eſt, quòd ea, quæ donô Dei accepimus, ad Dei cultum referre debeamus. Salvianus l. 1. ad Eccl.

Ad inſtar fœneratoris, qui mutuat pecuniam ad lucrum, mutuat nobis Deus animam cum potentiis, corpus cum membris; de quibus vult habere lucrum. De memoria vult, ut memoremus ejus beneficia; de intellectu vult lucrum fidei, quæ in intellectu conſiſtit; de voluntate vult lucrum amoris, devotionis, & bonorum deſideriorum; de manibus eleemoſynas; de toto corpore vult lucrum pœnitentiæ. S. Vinc. Ferr. ſer. 5. poſt Judica.

§. VII.

Abuſus Divinorum Beneficiorum.

Ex Veteri.

Petierunt ab Ægyptiis vaſa argentea, & aurea. Ex. 12. 35. Dicitur hîc, quòd Deus Ægyptios aurô, rebuſque pretioſis, ſpoliârit, eásque Hebræis tradiderit; ut divites ex eorum ſervitute evaderent. Eodem autem aurô, quod eis Dominus dedit, fecerunt ſibi vitulum in Horeb. Ex. 32. 4. Sic multi beneficiis divinis, pulchritudine, ſanitate, ſcientiâ, honore, divitiis, Deo bellum inferunt. Diez D. 3. Epiph.

Quis eſt David? -- tollam ergo panes meos, -- & carnes pecorum, quæ occidi tonſoribus meis. 1. Reg. 25. 10. 11. Hæc loquitur, qui de Mundo eſt, qui dives in Mundum eſt: neſcio Chriſtum, quis eſt pauper, ut dem ei cibum? cui ergo ſervas illum? tonſoribus meis. Quis tonſor tuus? ludus, muliercula, vanitas; hi ſunt tonſores tui. Oſorius D. 4. Quadr.

Oſculatúsque eſt rex Abſolon. 2. Reg. 14. 33. Quid eum putas ex ore regis hauſiſſe? pſalmorum fragantiam? humanitatis candorem? pacis iridem? Superbiit, arſit, rebellavit. 2. Reg. 15. 1. *Igitur poſt hæc fecit ſibi Abſolon currus, & equites.* Beatior fuiſſet ſerpentis morſu, quàm regis oſculô; quíque fortaſſe vixiſſet poſt pœnam, poſt amplexum periit. En fatum murmur in manna Num. 21. 5. *cur eduxiſti nos de Ægypto?* En fragrans in veneno thus: *miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes. ib.* v. 6. Irriguam ſibi ad incolendum regionem dilexit Loth Gen. 13. 10. quæ univerſa rigabatur *ſicut paradiſus Domini.* Noli fidere ubertati, captivitatem legit; ſulphur, non lac, emulſit; uxoris funus, non gregum fœtus, aſpexit. Exceptus à Jahele Siſara videbatur ſibi nactus in naufragio portum. Judic. 4. 21. *Intra ad me Domine; intra, nè timeas.* v. 18. Cùm ſitiret aquam, recreatus eſt lacte; quid feliciùs? ſed Lacheſis latebat in lacte. Quô triumphô advecta putas vaſa aurea templi in palatium Regis? mors in phialis, non triumphus: ùt primùm iis uſi

Chal-

Chaldæi, occisi sunt à Medis. Dan. 5. 2. 30. Oliva l. 2. Strom. hic.

Nonne tu vallâsti eum. Job. 1. 10. q. d. non mirum, Domine, si Job te amet, & timeat; quando tot bonis eum affecisti, ut nec rimulam inveniam, quâ eum aggrediar. Tolle ab eo hunc murum; & audacter illum aggrediar. O rem horribilem! eò scilicet humanam malitiam perveniſſe: ut cùm divitiæ olim murus, & præsidium contra dæmones hominibus fuerint, & ad amicitiam Dei conservandam valdè conduxerint; nunc illis, tanquam armis, contra Deum bellum gerant. Diez in Nat. D. conc. 3.

Ipsi autem spreverunt me. Is. 1. 2. Unde tam immane populi chari flagitium? ex bonis divinæ charitatis: *filios enutrivi, & exaltavi.* ib.

Vestivi te discoloribus, & calceavi te hyacinthô; - & dedi coronam decoris in capite tuo. Ezech. 16. 10. 12. Quid non expectas in Deum hostiarum ab Jerusalem, quam Dominus & lavit, & compsit? En victimas: *& tulisti vasa decoris tui.* v. 17. Quibus Esther, 5. 1. muneribus Domino jungebatur, in solio Deo propior, quàm Assvero; iis Synagoga iniquissimè defecit à Deo suo. Ergo nobis adscribatur, quidquid in cœlum, Deumque peccamus; quando congesta ab eo in nos munera in tela vertimus, ut in eum consurgamus. Oliva fer. 4. D. 1. Quadr

Argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal. Os. 2. 8. Quæ abundantia argenti in Israel? 3. Reg. 10. 27. tanta abundantia argenti in Israel, quanta & lapidum. Quæritur Dominus de abusu beneficiorum. Rupert. l. 1. in Os. ô dira ingratitudo! de auro & argento meo, fecerunt mihi contraria, vitulos, & Baal, cætera deorum portenta. Sylv. in Jo. 9. cap. 18. q. 10.

Vitis frondosa Israel, - secundùm multitudinem fructûs sui, multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulacris. Os. 10. 1. Tum maximè Deus è memoria hominum elabitur, cùm beneficiis ejus fruentes honorem dare divinæ indulgentiæ deberent. Lact. l. 2. div. instit. cap. 1. Saul, dum pecora adhuc pascеret, juvenis erat modestus, & pius: cùm in Regem à Deo electus est; mores mutavit, & pessimus evasit. David inter persecutiones innocens, mansuetus, & vir secundùm cor Dei: ubi Dei gratiâ hostes vicit; in adulterium, & homicidium degeneravit. Nimiâ felicitate inflatus Salomon idololatra factus, Ozias sacrilegus. De his Job 21. 14. dicebant: *recede à nobis.* Quando in Deum ita debacchati? an cùm eos inopiâ, aut morbô, premeret? non; sed cùm implêsset domos eorum bonis. Paulus Segneri serm. 17. fer. 2. D. 3. Quadr.

Ex Novo.

Va vobis divitibus &c. Luc. 6. 24. 26. Licèt in pecuniariis copiis multa sint lenocinia delictorum; pleráque tamen sunt etiam incentiva virtutum. Quanquam virtus subsidia non requirat, & commendatior sit collatio pauperis, quàm divitis liberalitas; tamen non eos, qui habeant divitias, sed eos, qui uti his nesciant, sententiæ cœlestis authoritate condemnat. S. Ambrosius in Luc. hic.

Hæc dicens clamabat. Luc. 8. 8. Res mira, & maximâ consideratione digna: aliquô, sinè dubiô, dolore afficitur, & maximô. Vincitur, alapis cæditur, & verbum non loquitur; *quasi agnus coram tondente se &c.* Is. 53. 7. Estne aliquid, Domine! quod te majori afficiat dolore, quàm flagella, corona, clavi, crux? quod istud? utique semen amissum. Osor. D. Sexagesi.

Dissipavit substantiam suam. Luc. 15. 13. Hic est filius ille prodigus, qui portionem paternæ substantiæ, quæ se contingebat, accepit: ingenium scilicet, memoriam, vires corporis, cæteráque similia bona naturæ; quibus non ad divinam, sed suam uteretur voluntatem, essetque tanquam sinè Deô in hoc Sæculo. S. Bern. serm. de div. affect. animæ. Per substantiam interpretantur liberum arbitrium, Hier. Theophyl. Euthym. Per eam explicat omnia dona homini concessa, Aug. Hier. Barrad. Leo. Burg. Cornelius. Sylv. in Luc. 15. q. 1.

Epulo dives. Luc. 16. 24. In tormentis æstuat; Abraham, etiam dives, in refrigerio exultat. Quomodo adeò diversa fortuna? quia in simili fortuna dissimilis erat usus. Dives divitiis abusus est ad luxum, & fastum, exquisitas epulas (*epulabatur quotidie splendidè*) Abraham ad miserorum opem, ad virtutis cumulum, hospitum solatium. Naxera in Jos. 10. §. 34.

Purpurâ, byssô, delicatis vestibus, epulis blandis, ferrea viscera crudelis anima nutriebat S. Petr. Chrysol. s. 121.

Ex Patribus, & aliis.

Si calicem aureum invenisses in terra, donares illum Ecclesiæ Dei: accepisti à Deo ingenium spiritualiter aureum; & ministras indè libidinibus, & in illo Sathanæ propinas teipsum. S. Aug. ep. 39. Licentio juveni nobili, & docto, hortans eum ad Mundi contemptum.

Qui tibi felicitatem dedit hujus sæculi, ad consolationem tuam dedit, non ad corruptionem. S. Aug. tr. 12. in Jo.

Valetudinem corporum in usum consumimus vitiorum, bona mentis in usum expendimus vanitatis. S. Bern. Dom. 10. Pent.

Omnia, quæ ad usum vitæ accepimus, ad usum convertimus culpæ; sed cuncta, quæ ad usum pravitatis insleximus, ad usum vertuntur ultionis. S. Greg. hom. 35. in Evang.

Iram contra nos superni Judicis inextinguibiliter accendimus; si contra benignitatem illius etiam ex ipsa sua largitate pugnamus. Id. mor. l. 30. c. 9.

Ad hoc tantùm à Deo datâ quiete utimur, ut in ebrietate, ut in luxuria, ut in flagitiis, ut in rapinis, ut in omni scelere, atque improbitate, vivamus. Quasi vero beneficium datæ pacis, va-

catio sit probrositatis; & ad hoc inducias tranquillitatis Deô donante capiamus, ut licentiùs, atq; securiùs, peccemus. Indigni itáque cœlestibus donis sumus, qui beneficiis Dei non benè utimur; qui facimus, rem operum bonorum, materiam tantùm esse vitiorum. Quô fit, ut pax contra nos sit: quia sic agitur à nobis, nè expediat rem recipere, quâ deteriores sumus.

Quis hoc credere queat? Mutamus naturam iniquitatibus nostris: &, quæ Deus bona fecit, manere pietatis suæ, ea nos nobis facimus mala esse moribus malis. Salvian. l. 6. de Providentia Dei.

Præclara dona ejus, vel agnoscimus, vel honoramus; qui, quantùm ab eo beneficii accepimus, tantùm ei injuriarum repensamus. Id. ib.

In injuriam cedit donantis donum negligere, nec eô uti, quod donatum est, quod esse constat intolerabilis superbiæ displicentis & ingratæ. Gerson. consid. 3. mystica Theol. practica.

§. VIII.

Beneficiorum memoria, perpensio, oblivio.

Ex Veteri.

Semini tuo dabo terram hanc. Gen. 12, 7. Audit hoc Abraham à Deo, & ibi ædificavit. altare Domino & aliud v. 8.

Locupletatus est homo. Gen. 26. 13. Isaac v. 24. audit à Deo: *noli timere, quia ego tecum sum.* in gratitudinem *ædificavit ibi altare Domino* v. 25. Parantur à bonis viris monumenta, quibus monerentur de acceptis bonis; quasi timerent, nè oblivio irreperet divinæ beneficentiæ. Luc. de Velloso in Judith cap. 2.

Ecce Dominus meus &c. Gen. 39. 8. Joseph bona, quæ assecutus fuerat, repentè memoriæ intulit; & malum, quod se pulsabat, ejecit. Et quia perceptæ gratiæ meminit, vim culpæ imminentis fregit. S. Greg. mor. l. 30. c. 9.

Ut sit signum. Ios. 4. 6. Disce hìc, quàm Deus rigidè exigat beneficiorum suorum memoriam; & gratos iis præmiet; ingratos privet, & puniat. Corn à Lap. hìc.

Si bona accepimus &c. Job 2. 10. Magna consolatio tribulationis est, si, cùm adversa patimur, Authoris nostri ad memoriam dona revocamus. S. Greg. mor. l. 3. c. 7. in Job. hìc.

A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt. Psal. 4. 8. mox præcessit: *multi dicunt: quis ostendet nobis bona.* v. 6. Si abundantiam à Domino acceperunt, quomodo de Largitore jam dubitant? quis eis bona ostendit, & præstitit, ignorant. Theodoret: etiam de manu Dei bona ferentes dicere audent, *quis ostendit nobis bona?* Alvarez Joseph illustr. illustr. 128.

Memento horum Jacob, formavi te. Is. 44. 1. Procopius hìc: optimè in oblivionem Israelem usurpavit illud verbum *Memento.*

Comede, quæcunque ego do tibi: Ezech. 2. 8. hoc est, rumina, expende; & memoriæ, tanquam stomacho, commenda. Hoc est comedere, & in stomachum trajicere. Et quemadmodum ex stomachi officina digestus cibus in reliquarum partium alimentum, totius corporis bonô, distribuitur; contrà ventriculi, seu concoctionis vitiô languent vitalia, spiritus deficiunt, tabes oritur: ità, ex memoria beneficiorum Dei, cœteræ facultates animæ, & imprimis voluntas, incalescit, alitur, atque in charitate roboratur. Contrà ejus defectu languet, & arescit. Doultreman. l. 1. c. 3. de amore sect. 10.

Saturati sunt, & elevaverunt cor suum, & obliti sunt mei. Os. 13. 6. In beneficio accepto lethargum bibunt ingrati. Sicut, cui vini copiam ad ebrietatem propinas, ebrius vinô, tui fit immemor; sic, quem beneficiis cumulas, tui immemorem facis. Alvarez Jos. Illustr. illustr. 128.

Quinquagies, nec sæpius, minúsve, reperitur in S. Scriptura mentio liberationis, & egressionis filiorum Israel ex Ægypto: ad denotandum verum Jubilæum nostrum, sive Pentecosten, in qua Spiritus S. diffunditur. Sed non sinè prævia, frequentique redemptionis nostræ recordatione, atque gratiarum actione. Doultreman. l. 1. c. 3. de amore sect. 10.

Ex Novo.

Vade in domum tuam. Matth. 9. 6. Introrsus ipse remittitur; ut noverit spectando, quod acceperat, ad quid obligetur ex acceptis. Optima, & grata consideratio est, etiamsi rependere nequit, habere præ oculis beneficia Creditoris, maximè Creatoris; qui nullis nostris meritis, expedientia nobis gratis, & benignè, concessit. Sim. de Cass. l. 5. c. 26.

Beatus venter, qui te portavit. Luc. 11. 27. cur non dicitur genuit? sed portavit? quod pondus, & onus innuit? Resp. cùm Virgo Christum concepit supremâ Maternitatis Dei dignitate super omnes puras creaturas sublimatur: & quò major collata beneficiorum celsitudo, eò majus, graviúsque pondus imponitur. Moyses Num. 11. 11. *cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?* Gen. 48. 22. Dicit Jacob Josepho: *do tibi partem unam extra fratres tuos.* Hier. legit: *do tibi humerum unum.* Carolus V. jam senescens, onerum Reip. pertæsus, cùm regnum in Philippum II. transferret, lacrymans dixit: ô fili! magnum tibi onus impono. Sylv. in Luc. 11. Matth. 12. c. 23. q. 19.

Annulum in manu. Luc. 15. 22. Annulus datur in manu, in memoriam receptorum, nec non ad considerationem omnium indultorum: ut eum gratitudo in bonis operibus semper fervere faciat, quem ingratitudinis ad tanta mala pertraxit iniquitas. Sim. de Cass. l. 8. hìc.

Colligite fragmenta, nè pereant. Jo. 6. 12. Jubemur colligere fragmenta, nè pereant, id est, nec minima beneficia oblivisci. S. Bernard. in Cant. s. 51.

Scitis

Scitis, quid fecerim vobis. Jo. 13. 12. Non silet illa vox, sed semper ab eo tempore, quò emissa fuit, clamavit, clamat, & clamabit; *Scitis.* Scimus ergo, quid fecerit nobis. Ac per hoc, hæc scientia, velit, nolit, tenet omnem hominem inexcusabiliter, atque totaliter, debitorem. Hæc scientia scripta in tabulis cordis, in lamina rationis, in charta memoriæ; à peccatis avertit, & innectit virtutibus. Hæc scientia quærit solertem, petit activum, devitat ignavum, gratum vult, condemnat ingratum. Sim. de Cass. l. 13. c. 5.

Ex Patribus, & aliis.

Tum Deus maximè è memoria hominum elabitur, cùm, beneficiis ejus fruentes, honorem dare divinæ indulgentiæ deberent. At verò, si qua necessitas gravis presserit, tunc Deum recordantur. Lact. Firmianus lib. 2. Institution.

Non verecundæ, sed ingratæ mentis, indicium est, beneficia tacere divina. S. Leo. s. 1. de ass. ad Pontif. Manna Ex. 16. 33. Deus mandavit reponere in arca testamenti, ad perpetuam memoriam. Did. Stella. de contempt. p. 2. c. 55. Ut gratitudinis memoria non intercidat, solet Deus illi, quem ad magna elegit, mutare nomen; quod fecit Abrahæ Saræ, Jacob Petro. Id. ib.

Cùm Dei beneficia confiteris, immolas DEO sacrificium laudis. S. Bernardinus ep. 112.

§. IX.

Beneficia DEUS vult sibi adscribi.

SI septem crines capitis mei &c. Jud. 16. 13. Quærit Pineda, cur Deus vires Samsonis magis in capillis, quàm aliâ corporis parte, constituere voluerit? nonne robur in lacertis, humeris, pectore, melius, quàm in tam imbecilla corporis parte fuisset? Resp. ut illam suis lacertis nunquam tribueret; imò potiùs propterea agnosceret, illam acceptam divinitus. Illam Deus rei, & partium corporis omnium tenuissimæ, atque in constantissimæ, alligatam voluit. Did. Niss. D. 4. Quadr. §. 5.

Loquimini ad petram coram eis. Num. 20. 8. Quærit Abul. 1. cur Dominus præceperit loqui ad petram? 2. quare eorum omni populo. 3. cur durò saxò potiùs, quàm molliore terrâ, prolici aquam voluerit? Respond. q. 3. hic: ut ostenderet cæco illi populo, à miraculo beneficium venire. Did. Niss. Sabb. post Cineres.

Vade, & lavare septies in Jordane, & recipiet sanitatem caro tua. 4. Reg. 5. 10. Abul. q. 6. hic: quòd miserit eum ad fluvium Jordanis potiùs, quàm ad alium; fecit hoc: quia minùs verisimile erat de aqua Jordanis, quod sanare posset; quàm de alia aqua: eò quòd erat turbida, & turbulenta, propter alluvionem. Id. ib.

Laborantes in remigando. Marci 6. 48. Deus beneficia sua ità confert, ut ea alteri, quàm ipsi, nemo adscribere possit. Discipulis apparuit Christus, ut tempestatem componeret, ubi imparem suam diligentiam viderunt. Theophyl. in c. 6. Jo. non statim ab initio periculi, sed in fervore, apparet Christus; ut, cùm noverimus omnem nostram virtutem, & sapientiam; invenerimúsque quàm infirmam; ad illum confugiamus solum, qui salvare potest, & non nobis ipsis adscribamus salutem. Id. ib.

Accepit panes. Jo. 6. 11. Ut aleret turbam, accepit Christus in manus panem: quia vult, ut intelligamus, omnia bona nostra ab illis descendere; poterat enim in manibus Discipulorum panes multiplicare. Did. Niss. Dom. 4. Quadr.

§. X.

Per Beneficia Divinitas Christi manifesta.

EUntes renuntiate Joanni. Matth. 11. 4. S. Cyrill. lib. 2. thes. c 4. Christus miraculorum magnitudine simul & multitudine, ostendit se Messiam esse. Adde & beneficentiâ. Corn. à Lap. hic. Plenum sanè testimonium, quò Dominum propheta cognosceret. De ipso enim, & non de alio, fuerat prophetatum Ps. 145. ***Dominus dat escam esurientibus, Dominus erigit elisos, Dominus solvit compeditos, Dominus illuminat cæcos, Dominus diligit justos, Dominus custodit advenas, orphanum & viduam suscipiet.*** S. Ambros. in Luc. 7.

In ipso vita erat, & vita erat lux hominum -- ut testimonium perhiberet de lumine. Jo. 1. 4. 7. Orig. tr. 5. in Jo. quæro: cur tandem, cùm Joannes missus à Deo venerit ad testificandum, ut testificaretur de lumine, non etiam venerit, ut testificaretur de vita? Respond. Homo nullus, qui veniret, testificari poterat de vita, etiam nunc abscondita cum Christo in Deo. q. d. Salvator se abscondit, tantúmque vult dignosci per beneficia. Baeza l. 1. c. 8. §. 12.

Ecce agnus Dei. Jo. 1. 29. Intuitus Joannes JEsum, id de illo ostendit, quod in Deo patentissimum est; & se undique prodit, scilicet ejus benignitatem, & dilectionem; *ecce Agnus Dei*: nam amor, & benignitas Dei, nequit non in oculos exilire, seque creaturarum obtutibus præsentare. Baeza l. 6. cap. 1. § 2.

Humanitas, & benignitas apparuit Salvatoris. Tit. 3. 4. Quid, ô Paule! apparuit? apparuitne Salvator? apparuit potiùs *benignitas, & humanitas.* S. Ambros. ep. 86. Hæc est Salvatoris pietas, ut interveniat saluti, ac non se prodat, aspectu; sentiatur beneficiis, & non sentiatur obtutibus. Amat suam personam latere, & sua publicari beneficia. Baeza l. 1. c. 8. §. 12.

Civitas non eget sole, neque lunâ, ut luceant in ea: nam claritas Dei illuminavit eam; & lucerna ejus est Agnus. Apoc. 21. 23. Ubi Deus Agnum agit, benignitatis opera manifestat, nulla necessaria sunt luminaria: ipsa opera, ipsa agnina benignitas, per se satis perspicua est, & oculis patet. S. Irenæus l. 4. nemo investigavit altitudinem ejus, nec veterum, nec eorum, qui nunc sunt Secundùm autem dilectionem cognoscitur semper, per eum, per quem constituit omnia. Est autem Hic Verbum ejus D.N.J.C. Apoc. 19. 17. *Et vidi unum angelum stantem in sole.* Nullibi melius, quàm in sole staret ad Dei cœnam invitans: quia beneficia Dei clariora sunt solis radiis. Baeza l. 6. c. 1. §. 2.

§. XI.

Beneficia retrahunt à peccato, faciunt probos.

OMne, quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum. Gen. 9. 3. Ante diluvium non legitur carnis esus permissus; permissus est post diluvium. Actum est id in amoris signum. Gennadius in Catena: à diluvio majori usus est liberalitate; ut sic homines afficeret, ut majores culpas vitarent. Novarin. agn. Euch.

Per annos 40. annonam de cœlo consecuti sunt. Judith. 5. 15. Seneca l. 7. de benef. c. 28. vincit malos pertinax bonitas. Basil. Seleuc. or. 19. Contumaciam tuam (Hebræe) reverentiâ mollire machinatus Deus, supernè alimentis parandis cœlum vocabat; inferne rupes ad inexpectatas aquarum potationes adornabat. Luc. de Velloso in Judith 5. Paræn. 30.

Cœpit illum deprecari, qui à dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo. Marci 5. 18. A Deo benefactore tuo nunquam discede. Liberatus hic homo à dæmonio sic JEsu adhæsit, ut anxiè contenderet, nunquam separari ab eo. Præclarus gratitudinis affectus, benefactori suo semper adhærere. Baeza l. 7. c. 2. §. 16.

Pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes. Act. 10. 38. his industriis suas effecit Christus, Samariam, Galilæam, & Judæam. Gilbertus Abb. s. 33. in Cant. non est parca clementia Christi, nec pigra quidem. Revolve Evangelium, & ubique invenies JEsum, & copiosum, & citum.

Ex Patribus.

Quoniam beneficiis melior fieri non potuisti, reliquum est, ut pœnâ torquearis. S. Chrysost. hom. 61. in Matth. 18.

Homines primùm volunt ea, quæ præcipiunt, opere compleri, magnáque obedientiâ, & benevolentiâ, erga se uti subditos mandata suscipientes; ac tunc utique cogitant de remunerandis iis, qui multum obedientiam præ se tulerint. Non ita se gerit communis omnium Dominus: priùs enim benefacit, & multitudine beneficiorum nostra naturam ad se allicit; & postea imperat facilia, atque levia; ut facilitate mandatorum, & beneficiis prioribus, excitati, ad ea implenda ducamur. Id. hom. 27. in Gen.

Væ illis, qui rebelles sunt lumini! & resistunt Spiritui Sancto, nec acquiescunt veritati, quam intelligunt: & sicut lutum ex calore solis, ita ex bonitate, & beneficiis Dei, clariores fiunt: audacter etiam provocantes eum; cùm ipse dederit omnia in manibus eorum. Guarric. serm. in die Ascens.

Prima vox est beneficii, quâ Deus tractat peccatorem primò benignè, ac benevolè. Dat ei salutem & bonos successus, temporalium, honores, divitias; & facit, ut ei omnia ad libitum succedant; si fortè convertatur, & dicat: Anima mea! serviamus tam bono, & pio Domino, qui tam benignè nos tractat; qui pro tormentis tot largitur beneficia; & pro Inferno, quem meremur, dat nobis rerum temporalium abundantiam, S. Thom. Vill. s. D. 4. Adv.

§. XII.

Varia de Beneficiis Divinis.

BEnedictus Dominus Deus Israel. Luc. 1. 68. Non ob id solùm, quia potissimè à populo Israel celebratur, *Deus Israel* dicitur; sed etiam propter peculiaria beneficia huic populo exhibita. Did. Stella hic.

Per homines divinitus plurima beneficia suppeditantur. Clem. Alex. l. 1. Strom.

Notabili animadversione pensandum est, quòd altiora dona nequaquam conservari solent accepta; si absque ærumnoso labore fuerint acquisita. Unde Luciferum à tantæ altitudine gratiæ cernimus cecidisse? nisi quia tanta dona absque labore adeptus est. S. Bernard. Sen. t. 1. s. 8. a. 2.

TITULUS VII.

BLASPHEMIA.

§. I.

Symbola, & similitudines.

VIr, in cujus capite germinaverit lepra. Levit. 13. 29. In capite lepram jubulat, qui blasphemat Divinitatem; vel in Christum, qui est caput Ecclesiæ, peccat. V. Beda hic.

De Philisthæo illo, qui exprobat agminibus Israel, dicebat David ad Saulem: *nam & leonem, & ursum, interfecit ego servus tuus; erit igitur & Philisthæus hic incircumcisus quasi unus ex eis.* 1. Reg. 17. 36. ubi impium illum, & blasphemum, bestiis comparat.

Theo-

Theodoret. q. 40. Nihil differt à beſtiis, qui vivit in impietate. Mendoza hic.

De ore ejus lampades procedunt. Job. 41. 10. Sive, rotæ ignis accenſæ. Quemadmodum os Domini ſunt prophetæ, & ſancti, per quos loquitur, qui dicunt: os Domini locutum eſt hæc; ità & omnes blaſphemi os diaboli rectè dicuntur. V. Beda. l. 3. in Job. c. 10.

Sepulchrum patens eſt guttur eorum, Pſ. 5. 11. Per hæc verba innuit blaſphemias quæ contra DEUM jactantur. B. Theodoret. hic.

Si quis lupum cooperiat pelle ovina, quo modo cognoſcet illum? nisi aut per vocem, aut per actum. Ovis inclinata deorſum balat; lupus in aëra convertit caput ſuum contra cœlum, & ſic ululat. Qui verò ſecundùm Deum vocem humilitatis, & confeſſionis, emittit, ovis eſt; qui verò adverſus veritatem turpiter blaſphemiis, ululat contra Deum, lupus eſt. Drex. Orb. Paeth. c. 6. §. 1.

§. II.

Blaſphemiæ malitia, & abominatio.

PErcutiam te, & auferam caput tuum à te. 1. Reg. 17. 46. Si caput vis tollere, cur ſolâ fundâ contentus? cur non & gladium paras? Audierat Philiſthæi blaſphemias; & ſupervacaneum putat, gladium quærere: quando blaſphemus ipſe ſibi gladius eſt, & enſes porriget in ſuam necem. Baeza t. 3. l. 14. c. 6. §. 7.

Benedic Deo, & morere. Job. 2. 9. Ità allocuta eſt uxor cupiens maritum à malis quamprimum eripere. Vide, quale venenum illi porrigat *Benedic* ait, pro maledic. Nec enim efficaciùs virus potuit vel à fœmina excogitari, ad perdendum citiùs virum; quàm ſi ſuaderetur nominis Dei maledictio. Baeza t. 3. l. 14. c. 6. §. 7.

Poſuerunt in cœlum os ſuum. Pſ. 72. 9. Si audes os aperire adversùs omnipotentem, in quem Angeli, Archangeli, Cherubim, & Seraphim, non audent oculos conjicere? Cras tribunali ipſius præſentandus audes talia eloqui? & non metuis, nè fortè ignis è cœlo deſcendat, & devoret te; dum tu ſic os tuum adversùs omnipotentem aperis? neque vereris, nè fortè terra ſub te repentè diſrumpatur, & te abſorbeat. S. Ephrem Paræn. 43.

Sanctificetur nomen tuum. Matth. 6. 9. Prima petitio eſt contra peccatum blaſphemiæ: multi enim non ſanctificant, ſed blaſphemant, nomen Dei benedictum. Rex Franciæ S. Ludovicus fecit in regno ſuo ordinationem, ut blaſphemus ſignaretur in lingua, vel facie, ferrò calidò. Pariſiis magnus Burgenſis blaſphemavit, captus, ſignatus, nec quidquam amicis ingentem pecuniam ſpondentibus. Et dixit Rex: vellem portare ſignum illud, ut hæc mala conſvetudo tolleretur de regno meo. S. Vinc. Ferr. ſ. 2. D. 4. Paſch. Qui tunc à Judæis cæſus eſt, nunc eriam falſorum Chriſtianorum blaſphemiis cæditur. V. Beda in Marc. l. 1. c. 1.

Spiritus autem blaſphemiæ non remittetur. Matth. 12. 31. Ideo dicitur irremiſſibile, non quaſi nequaquam remiſſibile; ſed quia difficulter, & rarò dimittitur; non ex immiſericordia Dei, ſed quia homines de tali peccato rarò, & difficillimè, pœnitent. Dion. Carth. hic.

Colaphi, & ſputa, Judæorum ſignificant blaſphemias falſorum Chriſtianorum, quibus inceſſanter Deum inhonorant. Hugo Card. in c. 22. Luc.

Non eſt, qui contrà principem aliquem, vel civitatis cujuscunque Rectorem, audeat maledictionis verbum proferre, quin capiatur, ligetur, verberetur, & morti ſæpe tradatur; ſed à ribaldis, & luſoribus, totâ die Divina potentia blaſphematur ſed nemo eſt, qui capiat tales; qui divinò Zelò accenſus vindictam exquirat. S. Bonaventura. ſ. 3. de Virgine una ſancta.

In blaſphemia intendit homo directè offenſam Dei, & de ipſo ſe vindicare; qui nullam commiſit, neque committere poteſt culpam. Blaſphemator propriè deſignatur per coccineam beſtiam, de qua Apoc. 17. vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ. S. Bern. Sen. ſerm. 41. a. 1.

Peccatum tantò majus eſt, & gravius, quantò minus motivum habet; In blaſphemia autem nullum eſt motivum: quia nulla eſt ibi delectatio ad blaſphemandum inducens. Idem ibid.

Grave eſt blaſphemare DEUM, cùm; illum blaſphemando, lingua blaſphemantis efficitur quaſi gladius cor DEI penetrans, & enſis undique Deum ſcindens. Id. ib.

O rabidi canes, ô diabolici homines, ô incarnati dæmones, ô animæ maledictæ, ô proditores, & occiſores majeſtatis divinæ. Idem ibid.

Quis magis ingratus eſt Deo de beneficio ſpiritualiter ſibi collato, præ cæteris creaturis, ſcilicet loquelâ, & linguâ, quàm blaſphemator nominis Dei; qui, cùm debeat dicere cum Propheta: *benedicam Dominum in omni tempore, &c.* Pſ. 33. 2. Dominum ſuò ore fœtidò maledicit. Id. a. 2.

In hoc diſtingui poſſunt filii DEI à filiis dæmonum: nam veri filii DEI tolerare non poſſunt, quòd verus Pater eorum immaniter à blaſphemantibus ſagittetur; de quo filii diaboli minimè curant. Habuit quidam ex propria uxore communi opinione filios tres; quadam die rixans mulier ait: ex his tribus filiis unus tantùm tuus, duo ſunt ex alio; quis uterinus eſſet, nunquam voluit aperire. Moritur mulier, paulò poſt & vir, qui fecit teſtamentum indeterminatè, ut legitimus eſſet hæres. Mortuò patre oritur contentio inter fratres coram Judice: hic alligari jubet cadaver patris, & quem libet ſagittam in id jacere; ex optimo jactu legitimum agnoſcendum. Primus rectiſſimè ſagittam jecit, ſecundus nititur ſuperare primum; tertius refugit. Date, inquit, cui-

libet hæreditatem, quam amittere eligo, quàm meum, licèt mortuum, patrem vulnerare. Et huic adjudicata. Id. f. 41. a. 2.

Solet homo, ex qua patria sit, per loquelam agnosci. Tres autem regiones possidet Deus, scilicet cœlestem, mundialem, & infernalem; quælibet autem eorum habet linguagium suum, unde cognosci possit. Regio cœlestialis habet pro linguagio suo, semper Deum benedicere, & laudare: *beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Ps. 83. 5. Vis autem scire, quis sit jam in terris cœlestis civis? considera hominem in augustiis positum, paupertate, penuriâ, infirmitatibus, & aliis adversitatibus conquassatum, & in omnibus semper laudantem, & benedicentem DEUM; hic cœlicus civis est, sermo indicat. Mundialis autem regio etiam suos cives habet, ex sermonibus cognoscendos: superbi enim loquuntur de honoribus; luxuriosi de vanitatibus & lasciviis; avari de lucris, & thesauris. Qui de terrâ est, de terra loquitur. Infernalis autem patria etiam nunc in Mundo multos concives habet: sermo infernalis nihil aliud est, quàm blasphemiæ, & maledictiones Dei, Virginis, ac Sanctorum. Blasphemi igitur, quia jam scripti sunt in libro æternæ perditionis, ideò jam assvescunt loquelæ officio, quod facturi sunt in inferno. Cognoscuntur Galli ex loquela sua, Alemanni ex sermone suo, & Itali ex idiomate suo; sic & reprobi homines ex blasphemiis suis. O homines infernales! ô tartarei cives! ô consocii inferorum! cuilibet vestrum dici potest, quod Matth. 26. 73. dictum est Petro: *verè & tu ex illis es; nam & loquela tua manifestum te facit.* Idem a. 3.

Machometes infidelissimus canis in suo Alchorano præcepit, quòd, quicunque DEUM, & CHRISTUM, etiam B. Virginem, blasphemaret, medius divideretur. Idem ibidem.

§. III.

Blasphemus punitur, arguitur à DEO, & hominibus.

ET lapidet eum populus universus. Lev. 24. 14. Non ab uno, sed à tot judicibus, quot civibus, damnari, & castigari, jubetur tantum peccatum. Sed cur? ut totus populus imbiberet horrorem, & aversionem, â blasphemia. Salvian. l. 4. de gubern. Dei. Ne quis postea admitteret, quod omnis in uno populus vindicâsset. Baeza t. 2. l. 10. c. 8. §. 5.

Postquam de blasphemia nobis verba nunc facta sunt, unam vos omnes peteré volo retributionem, pro concione hac, atque sermone: ut in civitate blasphemantes mihi castigetis; & si quempiam in vivio, & foro, Deum blasphemantem audieris; accede, increpa, & si verbera infligere oporteat, nè recuses: ipsius faciem alapâ percute, contere os ipsius, percussione manum tuam sanctifica. S. Chrysost. hom. 1. ad pop. Antioch.

§. IV.

Motiva abstinendi.

NOtat Genebrardus ad initium explanationis c. 1. Cant. quòd in toto Canticorum libro Nomen Dei non ponitur: quia dilecta anima tantam puritatem, & reverentiam, agnoscebat in sanctissimo Dei nomine; ut nec ore illud pronuntiare auderet. Sylv. in Luc. 1. q. 11.

Similis ero altissimo. Is. 14. 14. Cur non ait: similis ero Deo? Cavit perfidus labiis peccantibus Deum nominare. S. Chrys. in Ps. 13. Sustulit Deum, & posuit altissimo, erubescens eum, quem jam negaverat. Non audet dæmon inter offendendum divini Nominis meminisse; & homo non vereatur fœtidâ linguâ, pollutis labiis, divinissimum nomen passim eloqui? utinam vel à diabolo discerent homines nomen divinum vereri; & absque magno timore, & reverentia, ac circumspectione, nec illud extremis tangerent labiis. Baeza t. 3. l. 14. c. 6. §. 7.

Nunquam audent dæmones JEsum nominare, sinè honoratis titulis; aut JEsum Nazarenum, aut filium David, aut sanctum Dei, vocantes: ut vel hinc erubescant Fideles, qui Deum, & Christum, sæpe nominant, sinè honorifici vocabuli memoriâ. Idem t. 2. lib. 7. cap. 1. §. 6.

Linguam blasphemiâ nè polluatis; quin laudis organum efficite, quæ in hunc usum facta est. B. Theodoret. s. 10. de Provid. Dei.

TITULUS VIII.

BONI.

§. I.

Pauci dantur.

Ex Veteri.

SEd & Seth natus est filius, quem vocavit Enos. Iste cepit invocare nomen Domini. Gen. 4. 26. Nota hic cum Oleastro, quòd Genesis ista antè v. 19. &c. multos memorat, qui fuerunt rerum diversarum inventores, quæ voluptati hominum magis, quàm utilitati serviunt; quorum author Thubal, qui *fuit pater canentium citharâ, & organo*; ut Tubalcaim *fuit malleator, & faber in cuncta opera aris, & ferri.* Oleaster: quemadmodum filii Cain musica instrumenta, quibus

bus deliciarentur, & artem alendorum gregum, quâ opes augerent, & arma, quibus inter se dimicarent, invenerunt; ità filii Seth modum invocandi Deum. Sed hoc interest inter hujusmodi malorum & bonorum inventores; quòd bonorum pauci sunt, malorum verò in immensum creverunt. Did. Niss. serm. de siti Chr. §. 5.

Quid si inventi ibi fuerint decem? Gen. 18. 32. & Jer. 5. 1. dicit, pro uno justo Jerosolymæ reperiendo non puniendam. Quare igitur à Judæis credentibus, divinamque Legem habentibus, unum tantùm; ab iis verò Infidelibus, & idololatris, decem exposcit? ostendit, inter Judæos minùs justitiæ, quàm inter Ethnicos esse. An hæc miseria inter Christianos inveniatur, testes tot fraudes, usuræ, depressiones pauperum, rapinæ, furta &c. Diez. D. Sexag.

Erit anima Domini mei custodita, quasi in fasciculo viventium apud Dominum Deum tuum. 1. Reg. 25. 29. Probi unum conficiunt fasciculum; quàm multi ad ignes fasciculi improborum! Matth. 13. 30. *colligite primùm Zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.* Velloso in Judith c. 5. Parænet. 15.

A paucis de terra divide eos. Psalm 16. 14. Per paucos justos intelligit communis interpretatio. Sylv. in Act. 6. q. 9. Paucitas justorum tanta, ut per antonomasiam pauci appellentur. Mendoza t. 1. in 1. Reg. Annot. 4. sect. 2.

Cùm exorti fuerint peccatores sicut fœnum, & apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem. Ps. 1. 8. De justis autem paulò pòst: *justus ut palma florebit.* v. 13. Quid causæ, quòd peccatores cum fœno, cum palma justos, componit? Respond. Joannes Cluniac. s. 90. quia fœnum facilè multiplicatur; multùm enim crescunt mali. Palma vix invenitur; & si inveniatur, vix floret, nisi post diuturnum tempus. De copia magna rei dicimus: habet copiam hujus rei quantùm fœni. Sed *justus ut palma florebit.* Non dicit justi, sed *justus ut palma*, quæ, ùt ajunt, centesimò annò primos fructus edit, quando totum sæculum antè feriata fuit. Sic sumus homines, ad mala fœnum, palma ad bonum. Did. Niss. D. 3. Pasch §. 3.

Si non peccaverimus, scimus, quoniam apud te sumus computati. Sap. 15. 2. Dicuntur boni esse computati, sicut dilecti, & electi; & benè possunt computari, quia pauci. S. Bonav. hîc.

Ecce Dominus auferet à Jerusalem fortem & dabo pueros eorum principes eorum. Is. 3. 1. 4. Fortis unus aufertur, & dantur multi pueri; scilicet non ætate, sed insipientiâ, & ignorantiâ, qui semper in magno numero sunt Sylv. in Act. 6. q. 9.

Circuite vias Jerusalem, & aspicite, & considerate, & quarite in plateis ejus; an inveniatis virum facientem judicium & propitius ero ei. Jer. 5. 1. Id est, civitati Jerusalem. Nota, quòd verba repetat idem significantia: ut exaggeraret; licèt plurima diligentia adhiberetur, neminem tamen justum reperiendum. Diez D Sexag.

Quomodo sedet sola civitas. Thr. 1. 1. In sessione dejectio intelligitur, quia stare per potentiam solita fuerat. Plena erat, quantùm ad multitudinem; sola, quia adjutorium Dei non habebat. *Civitas plena populo:* quia multi sunt Christiani numerò, pauci meritò. S. Bonav. hic.

Ex Novo.

Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam. Matth. 7. 14.

Multi sunt vocati, pauci verò electi. Matth. 22. 14. Abbas Pinufius candidato monasterii inter alia documenta: considera, te de paucis & electis effectum, & nè exemplo, ac tepore multitudinis refrigescas; sed vive ùt pauci. Cassian. l. 4. c. 38.

Turbæ te comprimunt. Luc 8. 45. *& dicis, quis me tetigit?* Christus premebatur, & ab una, quæ virtutem ejus susceperit, se tactum fatebatur. S. Bonav. in 1. Thren.

Vidi mortuos & libri aperti sunt; & alius liber apertus est, qui est liber vitæ. Apoc. 20. 12. Hinc patet, bonos viros adeò paucos esse, ut unò claudantur libellò. Velloso in Judith. 5. paræn. 15.

Ex Patribus, & aliis.

Verbò quidem Christiani sunt multi, moribus autem, ac vitâ, admodùm pauci. S. Chrys. tom 6. serm. de pseudoprophetis.

Præstantior, qui paucorum similis fuerit, & non plurimorum. S. Ambr. l. de Cain & Ab. c. 2. Rara est virtus, nec à pluribus appetitur; atque utinam hac omnes essent, quod pauci sunt, de quibus dicitur Matth. 22. *multi vocati &c.* S. Hier. ep. 43

Tanta est raritas bonorum, ut penè unus esse videatur. Salvian. l 5 de Provid. div.

Ecce in quid redacti sumus; ut beatam fore Ecclesiam judicemus, si vel tantùm in se boni habeat, quantùm mali. Nam quomodo beatam non arbitremur, si mediam plebis partem haberet innoxiam, quam penè totam nunc esse plangimus criminosam. Id. l 6. de Prov. div.

§. II.

Boni pauci, imò vel unus, prævalent multis.

Ex Veteri, & Novo.

Faciam te in gentem magnam. Gen. 12. 2. Ubi observat Philo Alex. lib. de migr. Abraham, non multam, sed *magnam*, dixisse; quasi non multitudo, sed magnitudo compenset. Mendoza in 1. Reg. 18. Deus, cùm multos haberet filios, tamen tantùm Abraham, Isaac, & Jacob, dici voluit. Oleast mira est dilectio, quâ Deus justos diligit; ut summè delectetur vocari Deus illorum; & malit esse Deus paucorum bonorum, quàm omnium malorum.

Nume-

Numeravit (Abraham) expeditos vernaculos suos 318 Gen. 14. 14. Abrahami delectus virtute copiosus, licèt numerò exiguus. S. Ambr. l. 1. de Abr. c. 3. *numeravit 318.* ut scias, non quantitatem numeri, sed meritum electionis expressum : eos enim adscivit, quos dignos numerò Fidelium judicavit, qui in D. N. J. C. passionem crederent. Fidei ergo meritò Abraham vicit, non populosò exercitu. Naxera in Jos. 10. §. 18.

Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni. Gen. 27. 27.

Ingredieris tu, & seniores Israel, ad Regem Ægypti. Ex. 3. 18. Et nihilominus postea *ingressi sunt Moyses, & Aaron.* Ex. 5. 1. Ubi sunt illi seniores? Cajet. locò seniorum subrogatus est Aaron ad legationem. Quasi ille æquivaleat pluribus senioribus. Mendoza in 1. Reg. 15.

Iste est Moyses, & Aaron. Ex. 6. 27. Duces tanti itineris : qui quasi duo fulmina belli, Pharaonem, omnesque hostes, prostraverunt; qui quasi sol, & luna, Israëlem illustrârunt. Ecce quantùm potest unus, alterve Dux! unus, alterve bonus; Quid non effecit unus Moyses, unus Josue, unus David, Elias, Elisæus, Daniel, Paulus, Gregorius &c. Corn. à Lap. hic.

In unum Moysis serpentem plurimi dracones armantur, Ex. 7. 10. 12. sed *devoravit virga Aaron virgas eorum.* Numeris virtus prævalebat. Naxera in Jos. 10. §. 18.

Qui dixit patri suo, & matri suæ, nescio vos &c. hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt. Deut. 33 9. Moyses de singulari numero transit ad pluralem, locutus ad tribum Leviticum. Acsi vel unus puer carnalibus parentum affectibus propter Deum renuntians multorum virorum instar haberi videretur. Mendoza in 1 Reg 3.

Donec sterilis peperit plurimos. 1. Reg. 2. 5. In uno, quem habebat Anna, Samuele plurimos reputabat. Trecenti Gedeonis quantam victoriam pepererunt? Judic. 7. 22. *Non exibis quia tu unus pro decem millibus computaris.* 2. Reg. 18. 3. Abul. quia ipse manens in urbe tantùm ageret orando, sicut decem millia de euntibus ad bellum pugnando. *Melior est unus timens Deum, quàm mille filii impii.* Eccl. 16. 3. *Quomodo persequatur unus mille, & duo fugent decem millia.* Deut. 32. 30. *Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortissimam.* Is. 60. 22.

Pater mi! currus Israel, & auriga ejus, 4. Reg. 2. 12. Hebr. *currus Israel, & equites ejus.* Hoc est : hic solus oratione suâ tam fortis est, ut pro exercitu integro valeret. Hinc Deus minatur Is. 3. *ecce Dominator auferet validum & fortem, & prudentem eloquii mystici.* Sept. *auferam gigantem, & fortem. Facta est quasi navis institoris.* Prov. 31. 14. Mulier hæc comparatur non uni navi, sed navibus in plurali, ùt habent Hebræa. Putà classi integræ, quæ ingentem mercium copiam affert: quia ipsa, licèt una, instar est multorum; ac per se, perque filios, & ancillas, plura conficit, quàm multi simul juncti in suis familiis efficiant. Corn. à Lap. hic.

Civitas parva, & pauci in ea viri; venit contra eam Rex magnus &c. Eccl. 9. 14. *inventusque est in ea vir pauper, & sapiens, & liberavit urbem per sapientiam suam.* v. 15. S. Greg. Thaum. sic vertit : parvam civitatem à paucis habitatam, magnam, & frequentem existimem, si vel pauperem unum sapientem civem habeat. Corn. à Lap. hic.

Lectulus noster floridus. Cant. 1. 15. q. d. Non amplum est grabatulum nostrum, fateor; verùm tantam exhalat svavitatem, quantam nè hortus quidem plurimis floribus consitus. Did. Niss. D. 23. Pent.

Hortus conclusus soror mea. Cant. 4. 12. Verè quidem assimilaris horto amœnissimo, & fœcundissimo; quia tot habes virtutum arbores &c. sed tamen in singulis es hortus conclusus: quia te ipsam, cunctaque bona tua, ex affectu humilitatis concludere, absondereque satagis; nè hortum ingrediatur pes superbiæ. Lud. de Ponte hic. Exh. 29. §. 2.

Electus ex millibus. Cant. 5. 10. Arab. & Sept. *ex myriadibus.* Hebr. *præ myriade*; id est, præ decem millibus. Pro electus Hebr. *Dagul, antestans, excellens, & instar vexilli reliquis eminens.* Corn. hic.

Decora sicut Jerusalem. Cant. 6. 3. Vocat Christus Ecclesiam decoram sicut Jerusalem, quia omnium virtutum, & gratiarum, ornamenta in illam congessit. Lud. de Ponte hic. l. 9. Exh. 9. §. 2.

Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea. Cant. 1. 8. q. d. tu, ô Ecclesia mea, assimilaberis à me Equitatui meo, quem opposui equitatui, & curribus Pharaonis; cùm pro Moyse, & Hebræis, pugnans eos profligavi, & in mare demersi. Porrò equitatus Dei fuit angelicus. Corn. à Lap. hic.

Simile est regnum cœlorum fermento. Matth. 13. 33. Theophyl. fermentum dicit Apostolos : sicut enim fermentum, cùm parvum sit, totam farinam in se transfert; sic & vos totum Mundum transformabitis, licèt pauci sitis. Escob. t. 6. parab. Chr. obs. 3. Si duodecim homines, putà Apostoli, totam ferè farinam orbis fermentârunt; animò versa, quanta sit nostra malignitas, & ignavia; qui, cùm jam innumeri simus, has gentium reliquias convertere non possumus, qui vel Mundis mille satisfacere deberemus. S. Chrys. hom. 42. in Matth.

Ex Patribus, & aliis.

Unus justus Deo pro pluribus habetur. Denique & scriptum est : *per unum sapientem inhabitabitur civitas.* Eccl. 16. 5. & unus justus pro toto Mundo reputatur. Orig. in Num. hom. 21.

Quid mihi opùs multitudine? Hoc & in bello viderit quis : meliùs esse decem peritos belli, & decem viros, quàm innumeros imperitos. S. Chrysost. hom. 24. in Acta.

Orbis conditor unius hominis Deum se dicens, non concludit, & abbreviat, cum Patriarchæ appellatione suum dominium. Ità, inquit, feci mihi eum proprium, ut apud me reputetur tanti, quanti alii homines. S. Chrys. hom. 52. in Gen.

Edu-

Educite in bellum centum myriades, & unum Sanctum : scimus, quis plura operetur. Multitudo, quando voluntatem Domini non facit, nihil differt ab his, qui non sunt. Non videtis, quòd melius sit habere unum lapidem pretiosum, quàm mille obolos? Quid mihi cum multitudine? quæ utilitas? Nulla; sed potiùs aliis damnum. S. Chrysostomus hom. 11. in Acta.

An tu universos Chananæos uni Abraham antepones? an Sodomitas uni Loth? an Madianitas uni Moysi? S. Greg. Naz or. 32.

Ubi sunt, qui Ecclesiam multitudine definiunt, gregemque exiguum aspernantur? arenam in pretio habent, & Mundi lumina contumeliis afficiunt; conchas aggerunt, & margaritas contemnunt: nec enim sciunt, quantò arenæ, & conchæ, stellas, perspicuásque gemmas, multitudine superant; tantò vicissim hæc illis, & pretiò, dignitatéque, præstare. Id. or. adv. Arri. Sibi responsum hoc habeant, qui dicunt, quoniam plures crederent, si martyria non essent. Sed præstantior est fortitudo paucorum, quàm remissio plurimorum. S. Ambr. ep. 77.

Ecclesia contemplativa, & anima, non differunt; nisi quòd anima totum habeat in se, quod Ecclesia in multis. S. Bonav. serm. 23. hexam.

Omnem hominem Paulus exhibebat Deo. S. Chrysost in 1. Cor. 9. q. d. unus Paulus erat omnis homo perfectissimus, & instar omnium hominum: utpote qui in se exprimeret omnem virtutem, & perfectionem, quæ in omnibus hominibus simul sumptis inveniri potest. Corn. à Lap. in Eccl.

Philo l. de Decal. quærens, cur Deus in singulari dicat? *non occides &c.* respondet: quia quicunque Deo paret, & legibus; æquatur frequentissimo populo, vel potiùs omnibus gentibus, imò universo Mundo.

§. III.

Boni prosunt malis.

Ex Veteri, & Novo.

Si decem. Gen. 18. 32. Si, ubi decem tantùm justi essent, omnes inhabitantes Deus salvare promisit; ubi non decem, & viginti, neque bis totidem solùm, sed multò plures sunt, Deum cum omni diligentia colentes; quomodo non oportet benè sperare, & de communi nostra omnium salute confidere. S. Chrysost. hom. 3. ad pop. Antioch.

Quia non potero facere quidquam &c. Gen. 19. 22. Plato: Cùm Deus civitati beneficium præstare vult, viros bonos ei præducit: cùm verò civitati calamitatem immissurus est; aufert ab ea viros bonos. Sic ante eversionem Sodomæ Loth eripitur. Quemadmodum civitas munita subversis muris facilè capitur, eundem in modum & hi (Sodomitæ) oratione justi hujus (Loth) destituti, pariter omnes deleti sunt. S. Ephrem in Loth.

Benedixitque Dominus domui Ægypti propter Joseph. Gen. 39. 5. Factum est hoc translato Joseph de terra Chanaan in domum Putypharis. Mendoza in 1. Reg 3. Vide, quanti fieri debeat consortium justi, quando etiam idololatra Dei benedictionem assequitur ex vicinia Josephi. Olim domus Laban benedicta propter Jacob. Alvarez Jos ill. illustr. 18.

Tantùm valet justus, ut ejus causa plurimos peccatores Deus ferat, ut patet in Moyse Ex. 32. 34. *Et Deus Abrahæ indevitavit &c.* Gen. 18. 26. Sæpe Deus justos à Mundo aufert, nè pro peccatoribus intercedant. Civibus Sodomitis sustulit Loth. Gen. 19. 22. ut eos combureret. Noe ineluctabilis in arcam Gen. 7. ut Mundum mergeret. Volens Deus evertere Jerusalem propter ejus peccata, voluit, ut priùs Rex Josias obiret. 4. Reg. 22. 20. Non diu potest stare domus, cùm ab eo columnæ auferuntur, quæ eam tenebant. Diez fer. 6. post D. 4. Quadr.

Ascendam ad Dominum, si quo modo quivero eum deprecari pro sceleribus vestris. Ex. 32. 30. Ascendit, exoravit, inflexit. S. Cyrillus: Deum indignantem sua virtute, & germanitate, quodammodo ad ignoscendum compulit. Cernis, quomodo unus ad Deum flectendum propter subjectionem, & obedientiam, pro omnibus sufficerit. Arcones in Js. 1. v. Discursu 4.

Locutusque Dominus ad Moysen, & Aaron, ait: separamini de medio congregationis hujus, ut eos repentè disperdam. Num. 16. 24.

Benedictione justorum exaltabitur civitas. Prov. 11. 11. Propriè, & genuinè, benedictio est boni precatio. q. d. Cùm justi benè precantur civitati, Deus preces eorum exaudit, ac civitati benè facit. Sic Loth fugiens à Sodomis in Segor, eandem ab incendio, cui pariter destinata erat, suâ oratione, & benedictione, liberavit. Genesis 19. 21. Sic DEUS servavit Jerusalem ab excidio Sennacherib, ob preces Isaiæ, & Ezechiæ. Js. 37. 16.

Noe in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Eccl. 44. 17. Cùm Deus iratus vellet totum humanum genus perdere Adeoque, ut ait Naz. Noe secundi Mundi fuit pater. Vide, quantùm possit coram Deo unus eminenter sanctus. *Ideo dimissum est reliquum terræ.* v. 18. Corn. hic.

Et sepivit eam. Js. 5. 2. Pintus per sepem accipit viros sanctos, qui populo pro muro sunt apud Deum, quibus ablatis conculcatur populus. Corn. hic.

Justus perit, & non est, qui recogitet corde. Js. 57. 1. Oleast. ad c. 5. Gen. est aliud, quod citatis Isaiæ verbis discere possis: esse scilicet evidentissimum signum punitionis Mundi, justorum ablationem. Neque hoc Mundus cogitat, sed putat eos casu esse sublatos. Similiter quid justi Mundo valeant: nam sicut nihil est Mundo, & patriæ, perniciosius impiis, ità nihil utilius justis. Ramirez in ep. Chr. ep. 5.

Quæsivi de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, nè disperderem eam, & non inveni. Ezech. 22. 30.

Quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa. Luc. 1. 58. Vocat Evangelista hunc partum misericordiam: magna quippe, & excellens misericordia est Domini, in Mundum justos mittere. Stella in Luc.

Donavit tibi Deus omnes. Act. 27. 24. Propter S. Paulum donata est vita omnibus cum ipso navigantibus; quos omnes tempestas absorbuisset, nisi ipse præsens fuisset. S. Chrysost. in morali: si navigantes, naufragium sustinentes; si & vincti, per Paulum, servati sunt; cogita, quid est, esse virum sanctum in domo: multæ enim tempestates etiam nobis incumbunt his multò graviores; sed potest Deus etiam nos donare, modò credamus sanctis, sicut illi; si fecerimus, quæ præcipiunt.

Ex Patribus, & aliis.

Vehementer sanctis opus est: servant enim urbes; & regiones, clade impendente, liberant; iram Dei, quantumvis ferventem, vitæ claritudine retundentes, & impetus ejus iracundiæ in cursantes nos, quasi retrahentes. S. Cyrill. Alex. in Amos n. 61.

Medulla hujus Mundi sunt Sancti. Medulla, quamdiu in arbore fuerit sana, floret; cùm autem percomesta fuerit, tota paulatim marcescendo siccatur. Sic & quamdiu sunt fideles, stat iste Mundus. Auth. imp. oper. in cap. 1. Matth.

Consvetudo misericordis Dei est, honorem hunc dare servis suis, ut propter eos salventur & alii. S. Chys. hom. 4. in Gen.

Bonos persequuntur mali. Vide tit. Peccatorum.

§. IV.

Varia de Bonis, & Bonitate in genere.

Dixit Deus: fiat lux & vidit Deus lucem, quòd esset bona. Gen. 1. 3. 4. Non pulchram eam vocat, sed *bonam*: id enim est, quod in rebus aspicit, & quod ejus oculos trahit, rei bonitas. Octavian. in Eccl. 15.

Ejiciens dæmonium &c. Luc. 11. 14. Deus permittit, ut nobis eveniant mala, quò æstimemus bona: Quis homo bonam valetudinem, quâ in præsens fruitur, pro dignitate, vel æstimat, vel curat? cùm verò morbus illam sustulit, quantis votis expetit; jacturámque ejus quàm acerbè sentit. Hinc Hier. quid boni habeat salus, languor ostendit. Did. Niss. D. 3. Quadr. §. 3.

Bonitas finxit hominem de limo. Tertull. l. 2. adv. Marcion.

Non potest bonus non esse, qui bonis placet: nec minùs validum argumentum mihi videtur, quòd bonus sit, si malis è regione displiceat. S. Bern. ep. 248.

Titulus IX.

BONITAS DEI.

§. I.

Communicativa sui.

Ex Veteri, & Novo.

Factus est homo in animam viventem. Gen. 2. 7. Chald. *In animam loquentem. Formavit Deus hominem de limo terræ.* Hebr. *Psalmavit Deus hominem pulverem, vel lutum, de terra. Insufflavit.* Ut ostenderet, ait Theodoretus, tam facilè esse Deo animam creare, quàm homini insufflare. Cùm ipsum flatum, animámque, Deus homini communicavit, seipsum communicavit, quasi suum in illo cor indidisset. Corn. hic.

Conceptum sermonem tenere quis poterit? Job. 4. 2. Ea est natura verbi, ut omnia tentet, dum se prodat. Verbum divinum vehementissimè cupiebat hominibus communicari. Baeza l. 2 c. 1. §. 2.

Si quis sitit. Joan. 7. 37. Alia est sitis Dei, alia creaturarum. Sitis creaturæ est, desiderium recipiendi, quia mendicitate premitur; sitis verò Dei, est desiderium se effundendi: quia, cùm sit plenus omni bonô, & redundans; se communicare desiderat. Sicuti enim, si os maximi fontis obstrueres, multaque congeries aquæ accederet, exireque conaretur, meritò diceres, fontem sitire se effundere; sic divina Bonitas. &c. Obstruitur autem hic fons peccatô. Osor. fer. 2. D. Pass.

Ex Patribus, & aliis.

Cujus bonitatis totus testis est Mundus; quem non instituisset, nisi bonus fuisset. Tertull. l. de Trinit. Quare fecit Deus hominem? non quasi indigens Deus hominis, plasmavit Adam; sed ut haberet, in quem collocaret sua beneficia. Propter hoc exquirit Deus ab hominibus servitutem; ut, quoniam est bonus, & misericors, benefaciat eis, qui perseverant in servitute ejus: in quantum enim Deus nullius indiget, in tantum homo indiget Dei communione. S. Ireg. l. 4. c. 28.

Bonus

Bonus cùm sit, nullius rei invidiâ tangitur: unde & nemini esse invidet, sed omnes esse vult; ut habeat, erga quos benignitate uti possit. S. Athanas. l. contra gentil.

Ut Dionysio placet, primarium Dei nomen Bonus est. S. Jo. Damasc. l. 1. Orthod. fid. c. 12.

Incredibili ipsius bonitate factum est, ut ex his rebus, quæ naturæ nostræ conveniunt, nominari voluerit; nè alioquin cognitionis ipsius prorsus expertes simus. Id. ib. c. 15.

Non ob aliam causam creavit hominem, nisi quia bonus est. S. Greg. Niss. l. de creat. hom. c. 17.

Non ob propriam necessitatem, sed ob solam benignitatem, benignus omnia condidit. B. Theodoret. in Ps. 135.

Quemadmodum ignis est calefacere, & solis illustrare; ità etiam ejus est benefacere. S. Chrysost. in Ps. 47. Si quæras, quis omnia fecerit? respondebitur, Deus. Si quæras, per quid? ecce habes, per ipsum scilicet Verbum: *omnia per ipsum facta sunt.* Si interrogas, quare? respondetur, quia bonus est. S. Rupert. in c. 1. Joan. l. 1.

Misericordi, & volenti omnibus benefacere, magna occasio est ad miserendum, videre in nullo participem bonitatis suæ. Theophyl. in Luc. 17.

Divinæ Bonitati hoc proprium singulariter inesse cognoscitur, ut solitaria omnino esse non valeat. Quod habet, absque remunerationis intuitu, præstat abundè. S. Laur. Just. opusc. de inter. consl. c. 4.

Ideo Deus cuncta creavit, ut in omnem creaturam rationalem Christus diffunderet, & dispensaret, ineffabiles gratias suas; sicut & ipse pro omnibus suscepit gratias à sibi unitâ personâ Dei. S. Bern. Sen. s. 59.

Bonitati minimè satis erat, suâ ipsius solùm contemplatione moveri; sed bonum diffundi; ac propagari oportebat; ut plura essent, quæ beneficiò afficerentur. S. Greg. Naz. or. 42.

§. II.

Bonitas DEI punit invita; difficilis ad pœnas.

Ex Veteri.

Maledicta terra in opere tuo. Gen. 3. 17. Cur Dominus terram, non Adamum, maledixit? Videtur his verbis indicari, patris irati simul, & peramantis, ingenium. Fertur interdum irâ percitus contra filium, quem aliquò deprehensum delictò tenet, expedit virgam, aut quidquid in manibus tenet. Sed tamen totus ille jactus in terram recidit, intactò filiò, & illæsò. Fernand. hic.

Eruntque dies illius 120. annorum. Gen. 6. 3. S. Chrysost. hom. 25. in Gen. quare, cùm dixerit Dominus, centum viginti anni erunt dies eorum, antequam implerentur anni promissi, universale introduxit diluvium? Respond. etiam hoc suæ misericordiæ maximum est argumentum, & indicium. Nam quoniam vidit quotidie incunctabiliter eos peccare, & non solùm nihil ex sua indicibili longanimitate proficere, sed etiam increscere ulcera; propterea succidit tempus, nè majori pœnæ se obnoxios redderent. Ad hanc misericordiam spectat illa tam festina Adami de paradiso expulsio: nam, mox ut peccavit, *emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis.* Gen. 3. 23. *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* Ps. 77. 31. *Adhuc esset in ore regis, vox de cœlo ruit.* Dan. 4. 28: Velox pœna Dei in ejus filium Balthasarem. Dan. 5. 4. 30. *Hac nocte animam tuam repetent à te.* Luc. 12. 20. Hæc Dei misericordia est: ubi pœnitudinem sperat, cunctatur; ubi contumaciam prævidet, festinat. De hac Rom. 2. 5. *Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ.* Mendoza in 1. Reg. c. 15. sect. 2. Abul. q. 11. in c. 6. Gen. dicitur Deus doluisse, quia puniturus erat totam multitudinem generis humani; ideo quasi compatiens dolebat de malo, quod eis illaturus erat. Quemadmodum parturiens, illud, quod concepit, non sinè sensu doloris emittit; & tamen dolere mavult, quàm non emittere, quod concepit: sic Deus, non sinè sensu pietatis profert sententiam judicii; & tamen, victâ pietate, miserias malorum mavult videre, quàm non proferre, quod, justitiâ dictante, concepit. Rupert. in Gen. c. 15.

Tactus dolore cordis intrinsecus. Gen. 6. 6. Hebr. *Et contristatus est in corde suo.* Quia describitur pœnitudine, & iracundiâ, commotus, & velut invitus ad puniendum. Idcirco vehementi quôdam dolore angi dicitur: ut intelligamus, Deum ad benefaciendum, quàm ad corripiendum, longè propensiorem; si quando punit, nonnisi compulsum, & irritatum nostris sceleribus, & quasi dolentem, & ejulantem, expedire virgas; in manu suppliciùm, in oculis lacrymas, in corde dolorem, præferendo. Id. hic.

Portans ramum olivæ. Gen. 8. 11. Diluvium solam olivam non eradicavit.

Venite, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum. Gen. 11. 7. Ecce divina descensio ad impediendum, nè tantùm procedat, quantùm fuerat antè prævisum. Providentiæ noscitur esse descensio, nè mala incepta progredlantur in amplius; misericordiæ descensio ità prænoscitur, nè malum initiatum ultrà procedat; nè judex aliquem inveniat, in quem puniendò desæviat. Sim. de Cass. l. 4. c. 9.

Clamor, Sodomorum venit ad me. Gen. 18. 20. Pulchrè, clamorem in se habere, dixit peccatâ. Gravis absque dubio peccantium clamor est, qui à terrâ ascendit in cœlum. Quare autem peccata hominum quasi clamare testatur? scilicet quia cœli aures suas Deus dicit clamoribus peccatorum impleri, ut non differatur pœna peccatorum. Et verè clamor, & grandis clamor, est, quando pietas Dei peccatorum clamoribus vincitur, ut peccatores punire cogatur. Salvian. de prov. Div. l. 1. de Cain.

Venerunt duo angeli Sodomam vesperè. Gen. 19. 1. Ubi gratia largienda est, Christus adest; ubi exercenda severitas, soli adsunt ministri, deest JEsus. S. Ambros. de Abraham l. 1. c. 6.

Filius meus primogenitus Israel. Ex. 4. 22. Deus, uti pater hominum, tardè procedit ad iram. Leges condit Ex. 20. 3. Sed nihil hic pœnarum contra peccantes. Levit. 20. 8. Autem urget: *custodite præcepta mea.* Audit filius sæpiùs morte moriatur. Nihil in Exodo, aut parum, minarum; multùm in Leviticò. S. Cyrill. Alex. l. 11. in Levit. primùm provocaris ùt filius; quodsi, ùt filius obediens esse non vis, contemptor plecteris ùt servus.

Quicunque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. 1. Reg. 2. 30. Cajet. hìc: vides differentiam? nam ait, honorantes me honorabo; & non subjungit: contemnentes me contemnam: ùt propensior ad nostrum bonum Deus describatur, quàm ad malum pœna. q. d. justo, deferenti mihi honorem, ego referam. Glorificabo eum; at, cùm impii tolerant pœnas, non ait, à se eas inferri; sed, *contemnentur*, inquit: ipsi namque conflant sibi supplicia. Did. Niss. fer. 6. post D. 2. Quadr.

Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem, & ver, tu plasmâsti ea. Ps. 73. 17. Hugo Card. numquid non Dominus simul autumnum fecit, & hyemem? quare ergo plus placuit de illis, quàm de his? Respondet: autumnus, & hyems, ejus justitiam designant; ver, & æstas, ejus misericordiam: unde dicitur ista facere: quia cùm facit misericordiam, proprium opus facit; cùm autem facit justitiam, alienum est opus ab eo.

Adhuc esca erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Ps. 77. 31. *Dominus in cœlo sedes ejus.* Ps. 10. 5. Quomodo ergo, ut peccatores in terra sternat, ira ejus ascendere dicitur, & non descendere? Indicat Deus, naturæ suæ repugnare supplicia, quæ coactus irrogat: qui enim ascendit, laborat, & corporis mole reluctante, progreditur. Utque scias, non festinare ad pœnas Deum, iram suam non è cœlo ruisse super peccatores dixit, sed ascendisse. Oliva t. 2. Strom. hìc.

Qui producit ventos de thesauris suis. Ps. 134. 7. Sermo hic procul dubiò est de ventis cientibus tempestates; nam de internecione, & tonitruis, loquitur. Hos autem in thesauris suis concluśit Deus; ut se declaret parcum, & tardum in pœnis. Nihil enim cunctantiùs proferimus, quàm quæ in arcis consignavimus; nolumus prostare facilè, quæ reponimus in thesauris. Huc facit, quod paulò antè præmiserat v. 7. *educens nubes ab extremo terræ.* En quò retruserit instrumenta nocendi, cunasque fulminum. Nostris sceleribus cœlum inficimus, nubesque densamus. Id. l. 12. Strom. hìc

Deus mortem non fecit. Sap. 1. 13. Peccatum enim à DEO quasi invitò mortem extorsit: Deus enim sicut gaudet de hominum vita, & felicitate; ità dolet de eorum morte, & miseriâ. Id significant ejus voces Js. 1. 24. *heu! consolabor super hostibus meis.* Corn. hìc.

Radet Dominus in novacula conducta. Js. 7. 20. Quasi Deus nullùm habeat domi suæ puniendi instrumentum. Mendoza in 1. Reg. 3.

Indignatio non est mihi; quis dabit me stipam, vel veprem, in prælio? Js. 27. 4. q. d. quis dabit, ut tam electæ vineæ sim in spinas? quis me faciet illi aculeatum, oblevia ejus peccata, ut eam conculcem, & succendam? q. d. Nemo. Nota. Deum quasi vim sibi facere, dum punit. Unde S. Hier. sic vertit: *quis me faciet durum, atque crudelem, ut vincam naturam meam?* Corn. hìc.

Alienum opus ejus Js. 28. 21. dum peccatoribus supplicia infligit.

Ut faciat opus suum. Js. 28. 21. S. Hier. opus proprium Dei, misereri, & parcere, condonare. Non suum, sed alienum est, irasci, punire.

Expectat Dominus, ut misereatur vestri. Js. 30 18. Grandis clementia Dei! ut expectet nostram pœnitentiam; & donec nos à vitiis convertamur, ille potentem contrahat manum; nè ferire cogatur. S. Hier. hìc.

Ecce furor meus, & indignatio mea, conflatur (S. Hier. legit, *stillavit*) *super locum istum. &c.* Jer. 7. 20. Non ait, effusus est furor meus super locum istum, sed *stillavit*; ut moderatam pœnam significet. S. Hier. hìc.

Ecce ego mittam vobis serpentes regulos. Jer. 8. 17. Hoc est, concitabo in vos chaldæos, & Babylonios; statim subdit: *dolor meus super dolorem, in me cor mœrens.* v. 18. Id est, meus dolor super dolorem vestrum. Mendoza in 1. Reg. 1.

Ecce Dominus egredietur de loco suo. Michææ 1. 3. S. Hier. Deus egreditur de loco suo, cùm punit. Dei enim proprium est misereri, & parcere. Locus ergo, & solium Dei, est clementia. Cùm ergo peccatis irascitur, & flagellat, videtur de loco suo egredi, ac personam clementiæ deponere, & alienam induere. Corn. hìc.

Ex Novo.

Sic erit in consummatione sæculi. Matth. 13. 40. Euthym. per se quidem seminat, ostendens quòd sibi proprium est beneficia præstare; per alios verò supplicium infert: demonstrans, quòd sit alienum à se punire. Did. Niss. l. 8. c. 1.

Tibi dabo claves regni cœlorum. Matth. 16. 19. Dixit, qui de se ait Apoc. 1. 18. *ego habeo claves mortis & inferni.* S. Justinus ep. ad Zenam: Si in hominum potestate esset situm, gehennæ quoslibet addicere, totus Mundus exhaustus esset eorum sævitiâ.

Unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram. Matth. 20. 21. Non dicit sinistram tuam: per dexteram beneficia, per sinistram pœnæ, & rigor justitiæ, intelligitur. Sylv. Addit Evang. Matth. 20.

Arefacta est continuò ficulnea. Matth. 21. 19. Nota ingentem Domini misericordiam, quam universo humano generi ostendit; suam verò justitiam

in

in arbore, & re insensibili. Theophyl. non in hominem, eâ utens, sed in arborem, utique misericors. Sylv. Addit. in Evang. Matth. 21. Observat hic S. Chrysost. de Laz. conc. 1. Christum, cùm omnibus benefeciſſet, neminem tamen puniviſſe.

Auferetur à vobis regnum Dei. Matth. 21. 43. Jo. 5. 22. *neq; Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio.* An Filius hoc indicium acceptat? non videtur acceptare, dum ait Jo. 8. 15. *ego non judico quemquam.* Sic videntur, Pater, & Filius, de judicio in alterum rejiciendo, miſericordi quôdam duello contendere. Cùm ad judicandum venerit, universo orbi aperiet, ſe quaſi violenter judiciariam poteſtatem exercere: *ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum.* Matth 24. 29. Cur tantus universi luctus? Palatius: ſi tantis tenebris orbis tegitur, ubi judex venit iratus; non id igitur opus eſt Judicis; adeóque, ſi lubens, & gaudens, veniret ad pœnam, rideret orbis, plenáque cuncta gaudiò eſſent. Eſcob. t. 6. Chr. parab. Obſ. 5. In die Judicii ſol, luna, & ſtellæ, lugebunt, conformantes ſe Domino; qui non veniet hilariter, neque ex malorum pœna cupiet voluptatem. Did. Stella de contempt. vanit. p. 3. c. 88.

Ecce prandium meum paravi &c. Matth. 22. 4. Paterfamilias ſeipsô quidem paravit convivium; miniſtris autem ſupplicium exercendum commiſit: *ligatis manibus &c.* v. 13. Id. ib.

Mediâ nocte clamor factus eſt. Matth. 25. 6. Putârit aliquis, expoſtulari reverenter cum ſponſo poſſe, quòd intempeſtâ nocte veniat, excitatum virgines, quando ſopor graviſſimus eſt; nonne opportunior ad veſperum veniſſet? ſed vertatur querela in gratiarum actionem, & pientiſſimam ipſius providentiam laudemus: nam ſi eô tempore gravior ſomnus occupat, minorem pœnam merebitur, qui tunc incurius dormierit, quàm qui cum die oculos clauſerit. Did. Niſſ. Sabbathô poſt Cin.

Statuet oves quidem à dextris ſuis, hœdos autem à ſiniſtris. Matth. 25. 33. S. Bern. ſ. 2. de aſc. ſedet ad dexteram, habens in dextera miſericordiam multam nimis, & judiciû multùm nimis, in dextera aquam, in ſiniſtra ignem, imobiliter tenens. Chriſtus ex ſe miſeretur, & benefacit; nobis autem provenit, ut puniat, & damnet. Sylv. in Apoc. 1. v. 5.

Fecit potentiam in brachio ſuo. Luc. 1. 51. q. d. ad ſuperbos diſpergendos, & diſſipandos, opus fuit, ut æternus Pater brachiô ſuô, hoc eſt, Filiô ſuô, potentiam, ſive violentiam inferret. Mendoza in 1. Reg. 3.

Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te. Luc. 12. 20. Non dixit, repeto: quiâ ſuâ clementiâ indignum judicabat, ſupplicia exercere; ſed repetent, quia illa miniſtris, id eſt, Angelis, ſive bonis, ſive malis, exercenda relinquebat. Mendoza in 1. Reg 13.

Flevit ſuper illam. Luc. 19. 41. prævidens ejus excidium.

Ecce ſanus factus es; jam noli peccare, nè deteriùs tibi aliquid contingat. Jo. 5. 14. S. Chryſ. non tibi, dicit, quid deteriùs faciam, ſed nè deteriùs tibi aliquid *contingat.* Salvian. l. 8. de provident: ipſe ſibi parat peccator quiſque quod patitur: nos calamitatum noſtrarum authores ſumus. Nos ergo adversùm nos omnia facimus: nihil itaque, nihil eſt in nos crudeliùs nobis; nos, inquam, nos, etiam Deô nolente, cruciamus: Dei cenſuram nos inardeſcere facimus, & peccatis noſtris jugiter commovemus; nos cœleſtis iræ ignem accendimus, & excitamus incendia, quibus ardeamus.

Quid eſt hoc, quod dicit nobis, modicum? Jo. 16. 17. Deus tam benignus, ut triſtia hominibus nuntiare reluctetur. Anſelm: neſciebant, quid loqueretur: quia obſcurè dixit. Cur dixit obſcurè? quia gravi erant mœrore afficiendi ex receſſionis Dominicæ indictione. Unde S. Chryſoſt. aſſerit, Chriſtum eos aſſvefeciſſe, æquò animô ferre ſuam ſeparationem: id enim audientes obſcurè dictum, & animô volventes, rem ipſam poſtmodum facilius laturos credibile erat. Eſcob. t. 5. prophet. Chr. Obſ. 4.

Cùm non nisi coactus percutiat, quid afferri poteſt, quin nativâ ſuâ bonitate utens, indulgentem ſe nobis præbiturus ſit, modò noſtri noſmetipſos miſereat, juſtisque Patris viſceribus viam pateſaciamus. S. Greg. Naz. or. in plagam grandinis.

§. III.

Dei bonitas accelerat pœnas, nè augeantur.

Emiſit eum Dominus Deus de paradiſo voluptatis. Gen. 3. 23. Vide priori §. ſub initium *erunt dies illius 120. annorum &c.*

Nunc ergo vade, & percute Amalec. 1. Reg. 15. 3. Dum Amalecitæ percuti jubentur, miſericorditer tractantur: nam, ſi diutiùs viverent; ſicut graviora patrarent, ità gravioribus digni ſupplicîis fierent: dum verò præmaturâ morte eripiuntur, majoribus & culpis, & pœnis, liberantur. Mendoza hic.

Qui percuſſit Ægyptum cum primogenitis eorum &c. Pſ. 135. 10. David ſupplicia divina refert non ad juſtitiam divinam, ſed miſericordiam, *quia percuſſit Ægyptum cum primogenitis eorum, quoniam in æternum miſericordia ejus*: quia miſericordiæ eſt punitionem maturare, nè dilata augeatur. Mendoza in 1. Reg. 15. ſect. 2.

§. IV.

Deus velox ad beneficia, tardus ad pœnas.

Ex Veteri.

SEx in diebus Deus cœlum, terrámque fecit, magnitudines, campeſtria, montes, flumina, paradiſum viſibilem, omnem cultum, & virtutem; mare hoc magnum, & ſpatioſum, ſex in diebus conſummavit. Hic igitur tam velox in conſtruendo, cùm ceperit unius urbis demoliendæ conſilium, inventus eſt bonitate tardus. Vult Jericho demoliri. Joſ. 6. 15. & dicit ad Iſrael: circuite eam ſeptem diebus, & octavâ die cadet murus. Num potentia imbecillior? ſed clementiâ diutius tolerat. S. Chryſoſtomus de

pœnit. hom. 5. Cur ad primum clangorem buccinæ primâ die muros Josue non prosternit? ut innueret, in punitione divina tarda molimina. Id. ib.

Cùm audissent vocem Domini Dei deambulantis. Gen. 3. 8. Galfindus apud Tilmannum confert hunc locum cum illo Cant. 2. 8. *ecce iste venit saliens in montibus.* Ad Adam veniens retardabatur, & incedebat lentis gradibus; utpote qui veniebat, tristem mortalibus inferre sententiam. Ad sponsam verò veniens festinat, & lætis admodum saltibus advolat, æternæ reparationis afferens medicinam. Ramirez in ep. Chr. ep. 1. § 1. *Ad auram post meridiem.* S. Ambr. in Psal. 38. putat Deum ad puniendum hominem venisse ad vesperam.

Facta est pluvia super terram 40. dieb. & 40. noctibus; Gen. 7. 12. Oleaster hîc: sex diebus cuncta creaverat, quæ 40. diebus delet. ut ostendat: quàm difficilè sit illi, peccatores punire.

Scribe, ob monimentum in libro delebo enim memoriam Amalec sub cœlo. Ex. 17. 14. ità mandavit Deus Moysi dum statuit, Amalecitas delere, ob negatum transitum filiis Israel. Diu cogitat creditorem agere, qui ob memoriam debita in libro scribit. Quoties minatus est Israelitis: venit finis super populum meum Israel; imminentes pœnas iis ob oculos ponit, & tamen plurimis annis distulit. Ipse Christus Jerosolymæ interitum prædixit Luc. 19. 43. *venient dies in te &c.* qui non nisi 40. annis post ejus obitum contigit Schönleben Disc. 4.

Vivit Dominus Deus Israel; si erit annis hisros, & pluvia, nisi oris mei verba. 3. Reg. 17. 1. Cœlum claudis Elia, & saltem claves non vis credere Deo? cur cessationem Divinæ non committis voluntati? S. Basil. Seleuc. or. 11. propensam Dei in homines benevolentiam metuit. Ipsam novit, ùt citò lacrymis concilietur; novit, ùt modicâ consilii, factive retractatione, pœnas contrahat; nè præmaturum det ab imbrium carentia laxamentum, metuit. Baeza tr. 2. l. 8. §. 10.

Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Ps. 29. 6. Fletus ad vesperam; summò manè. *Ad annuntiandum manè misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem.* Leonard. Less. de perfect. div. tit. misericordia.

Ecce iste venit saliens in montibus. Cant. 2. 8. In hoc potest intelligi festinatio sponsi ad remunerationem electorum; sicut legitur Ecclesiast. 11. 24. *Benedictio Dei in mercedem justi festinat.* Hugo Card. in Cant.

Similis est Dilectus meus capreæ, hinuloque cervorum. Cant. 2. 9. His comparatur propter hilaritatem, & celeritatem, multiplicis sui adventûs, hæc enim in beneficiis commendant benefactoris amorem, & magnificentiam. Hinc Seneca l. 2. de benef. c. 5. & 6. omnis benignitas properat; & proprium est libenter facientis citò facere. qui tardè dedit, & diem retrahens profuit, non ex animo fecit. Tardè velle, nolentis est. Lud. de Ponte hîc Exh. 3. §. 2.

Vox consobrini mei: ecce iste venit saliens &c. Cant. 2. 9. Dum loquitur cum filiabus Jerusalem, & rogat, ut excitent, & resuscitent, sponsum; subitò, tanquam de loquinquo, missæ vocis sonum sentiens, dicit: *vox consobrini mei &c.* Ecce, inquit, iste advenit. adhuc eum ego quæro, & ille jam proximus est. Ego suscitari mihi charitatem cupio, ego me vulneratam charitate puto; & ad me plus charitas ipsa festinat. Ego dixi, veni; ille salit, & transilit; ego rogo eum venire cum gratia; iste gratiarum operatur augmenta S Ambr. in Ps. 118. s. 6.

Ex Novo.

Orantes nolite multùm loqui. Matth. 6. 7. Cur longiorem orationem vetat? quia ità cupit dare desiderata, ut prohibeat multum tempus in una re insumere, quod ad multa, diversa petenda possit sufficere. S. Chrysol. s. 67. Christus breviter orare docuit, qui citò postulat præstare. Jo. de Pinna in Ecclesiasticum.

Omnis ergo, qui confitebitur me &c. Matth. 10. 32. Auth. imperf. hom. 25. priùs Dominus dicit præmium, postea pœnam: quia misericors Deus paratior est ad remunerandum bonos, quàm ad puniendum indignos. Sylv. hîc.

Post multum verò temporis venit Dominus servorum illorum. Matth. 25. 19. Si multum temporis est ad Domini reditum, quomodo Sophon. 1. 14. *juxtà est dies Domini magnus, juxta est, & velox nimis?* Perpensò Domini desiderio ad remunerandum suos longum erat tempus; at attentâ brevitate hujus vitæ, *juxta est dies Domini. Adhuc modicum, quia venturus est.* Hebr. Sylveira in Jo. 16.

Venite benedicti - discedite maledicti. Matth. 25. 34. Lis inter justitiam & misericordiam orta est, & quævis primatum prætendebat; sed Deus misericordiæ causam adjudicavit; & quotiescúnq; officium utráque exercere deberet, primæ deferrentur misericordiæ. Sic priùs in die judicii vocabit electos &c. Auth. Impf. hom. 54. in Matth. quia paratior est Deus semper ad benefaciendum, quàm ad puniendum, &c. Paoletti D. 6. Pent.

Amice, commoda mihi tres panes. Luc. 11. 5. Ille excusat, & varias causas apponit; tandem dedit, *quotquot habuit necessarios.* 3. Reg. 19. 5. *Surge, & comede.* Cujus præstat beneficium? amici, qui plures? an angeli, qui unum panem porrexit? Dico angeli: quia non regatus dedit, & preces prævenit. Deum factis expressit, dum dormientem excitavit, & in obliti sinum donum ingessit. Naxera in Jos. 15. §. 35.

Citò

Citò proferte stolam primam. Luc. 15. 22. Tardam misericordiam pater nescit. S. Chrysol. s. 3.

Flevit super illam. Luc. 19. 41. Plorat super civitate ùt misericors, nolens eos perdi, qui in ea. Ostendit viscera misericordiæ per fletum: quòd enim miserebatur eis, & non solùm ante crucem, sed & post crucem, conversionem eorum sitiebat, manifestum est ex eo, quod post 35. annos Romanis traditi sunt: nam propter nihil aliud distulit supplicium, quàm quòd cupiebat eos converti. Theophyl. hic.

Hodie mecum eris. Luc. 23. 43. Ipse attendens merita sua, non dixit, *memento mei*, ut liberes me hodie; sed, *cùm veneris in regnum tuum.* Et ille: non sic; invasisti regnum cœlorum, vim fecisti, credidisti, rapuisti: *hodie mecum eris in paradiso;* non te differo; tantæ fidei hodie reddo, quod debeo. S. August. s. 144. de temp. *Hodie mecum eris.* Quàm velox misericordia! S. Ambr. in Ps. 37. Idem in Psalm. 118. s. 8. *tuus sum ego.* Non dixit, ero, sed *sum*, jam inhabito, jam possideor; aufert dilationem, ubi justi invenit confessionem. *Hodie*, q. d. quid me, ô fidelis meus, & unicus tanti testis triumphi! quid me tantò tempore exorandum putas? ut in die judicii mei meminerim tui. Quid me, ad præsentem retributionem paratum, longè dissimulas? quid in futura sæcula fidem in te perfectam fatigas? Euseb. Emiss. hom. de B. Latrone.

Caput ejus, & capilli, erant candidi. Apoc. 1. 14. Christus hic, ùt ait Rupertus, per candorem capitis senex ostenditur; & tamen Esdras l. 4. cap. 2. v. 42. 43. *juvenem* vidit: *in medio eorum erat juvenis.* Cur discrimen? Esdræ visus est suos coronans, & eorum meritis præmia conferens; at Joanni repræsentabatur ùt castigaturus Asiæ Episcopos; apud Esdram juvenis celeritate juvenili utens, ad suorum merita coronanda velociter; at Joanni senex lentò gradu veniens ad puniendum. Sylv. hîc q. 53.

Habebat in dextera sua stellas septem; & de ore ejus gladius utrâque parte acutus. Apoc. 1. 16. Magnum mysterium, quòd manu stellas præferat, ore gladium. Quis ore gladium gestari vidit? nam si gladiô ad feriendum utimur, manu gestandus est, non ore; & stellæ caput commodè coronâssent. Significat: Christum ad manum semper præsto habere stellas, quibus nos coronet; gloriam, quâ nos beet; misericordias, quas nobis impertiat. Quod verò gladium in ore habeat, totam illius in ore positam esse ferociam, oris solius esse quascúnque illius minas. Did. Niss. fer. 4. post Dom. 1. Quadr. §. 5.

Ex Patribus.

Benignus est Dominus, & velox ad indulgendum, tardus autem ad vindictam. S. Cyrill. Jerosol. Cat. 2.

Cùm irascitur, differt; cùm miseretur, properat, ut absolvat. S. Ambrosius in Psalm. 47.

Piissimus Deus quibusdam tribuit delicias, seu divitias; ut non solùm beatitudinem possideant in futurum, sed etiam illam participent in præsenti. S. Bernard. Sen. t. 3. serm. de prosperit.

§. V.

Deus indignis, sceleratis, hostibus benefacit.

Ex Veteri.

Fecit quoq; Dominus Deus Adæ, & uxori ejus, tunicas pelliceas. Gen. 3. v. 21. Nota hic disparem genium Christi, & diaboli: diabolus hominem voluptate aliquâ supplantat, mox eum in profundo miseriæ jacentem deserit; at Deus, licèt hosti suo, succurrit. Corn. hic.

Audivi murmurationes filiorum Israel. Ex. 16. 12. Angelorum ministeriô, & hominum murmure, confectum est manna. Vide, ex quali radice amaritudinis prodierit semen omnis saporis, & dulcedinis. Non jejunando, non orando, non peregrinando; sed blasphemando, impetrârunt panem cœli, & ipsas beatorum delicias devorârunt in castris. Hinc planè Israel cognoscere potuit, Dominum suum non alium esse quàm Deum. Quis enim regum oblatranti sibi turbæ panem daret angelorum? sulphur, & ignem erupturum ex orco in blasphemos, credidissem. At gehenna conquiescit, & cœlo edicitur, ut latrantes compescant. Expectes inde fortè tonitrua, & fulgura? manna decidit, cœliique non tam rore, quàm melle, querula Hebræorum labia resperguntur. Nimirum hac solet sæpe Deus desævire pietate in rebelles. Oliva l. 5. Strom. hic.

Isti sunt dii tui Israel. Ex. 32. 4. S. Cyrill. Jerosol. catech. 2. Vitulum populus fabricârat, sed non destitit Deus à benignitate. Negaverunt Deum homines, sed Deus seipsum non negavit.

Vade, ascende de loco isto tu, & populus tuus, quem eduxisti de terra Ægypti, & mittam præcursorem tui angelum. Ex. 33. 1. 2. Hæc dixit Deus, postquam adorârunt vitulum. Oleast. nunquam hucúsque legimus Deum festinâsse, & ursisse sic Judæos ad terram promissam, quemadmodum nunc post peccatum, ut intelligamus: peccatores sæpius ad majora dona, quàm ante peccatum habuerint, resurgere. Quando austerum se exhibere debebat, justas de eorum perduellione exigendo pœnas, tunc se pium ostendit; ut qui

pro

pro tuenda misericordiæ suæ fama, totas gratiæ suæ aperire portas solet. Did. Niss. de prodit. Judæ §. 2.

Hi sunt dii, qui percusserunt Ægyptum omni plagâ in deserto; confortamini, & estote viri Philisthiim. 1. Reg. 48. his verbis Philistinorum duces, milites timore prostratos, in pugnam accendunt. Lyr. isti, ut excluderent timorem ab aliis, dicebant, *hi sunt &c.* Nè timeant, ùt Deum, tacent misericordem, percussorem evulgant. Nec ineptè: nam Deus non esset, ni misericors. Naxera in Jos. 7. §. 25.

Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Psal. 22. 6. Ut me retrahat, & convertat. S. Anastasius Sinaita in Psalm. 6. misericordia tua subsequetur me ùt servum fugitivum, qui semper ad peccatum confugio. Did. Niss. fer. 6. post Dom. 3. Quadr. §. 4.

Posuerunt adversùm me mala pro bonis Psalm. 108. 5. Hoc est maximum persequentium crimen, quòd bonitati malitiam, & dilectioni odia reddiderunt. S. Prosper hic.

Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Ps. 115. 12. S. August. hic: non ait, pro omnibus, quæ tribuit mihi, sed quæ *retribuit.* Quæ igitur præcesserunt hominis, ut omnium donorum Dei tributio retributio vocari possit? quæ præcesserunt hominis, nisi peccata? Retribuit ergo Dominus bona pro malis; cui homines adhuc tribuunt mala pro bonis.

Tempus faciendi Domine, dissipaverunt legem tuam Ps. 118. 126. hoc est, ut pro nobis crucem ascendas, mortem subeas. Totus in periculum ultimum Mundus urgetur, veni, ut tollas peccata Mundi. Veniat vita morientibus, veniat resurrectio jam sepultis. S. Ambros. hic.

Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Is. 7. 14. Nota *propter hoc.* Hinc vide indolem Dei aliam esse, quàm hominum; qui, cùm incidunt in homines difficiles, aversos, inimicos, & impios, retrahunt se, concipiunt iras, & odia, vindictam. Deus verò, qui magnificò est animô, suâ pietate certat cum impietate hominum, nec patitur se ab ea vinci: ideóque tunc se maximè beneficium ostendit, cùm videt homines esse miserrimos, & pessimos; ùti hic Achaz ingrato, & pessimo, ultrò promittit verbi Incarnationem. Corn. hic.

Aures tuæ audient verbum post terga monentis. Is. 30. 21. quia si nos ei terga dedimus, prius, ac clemens Dominus non dedignatur revocare nos de post tergum nostris exasperatus malis; ut ad eum quasi retrorsùm faciem convertamus, & unde cecidimus, videamus. Paschas. Abb. in Thren. *Memor esto, unde cecideris, & age pœnitentiam.* Apoc. 2. 5.

Suscepit de manu Domini duplicia. Is. 40. 2. Duplicia hæc non de pœnis, sed gratiis, accipi possunt; q. d. Deus ità dimisit Ecclesiæ iniquitates, itáque eam per Christum consolatur, ut duplicia, id est, multiplicia bona, gratias, & consolationes, ex immensa Dei misericordia, susceperit pro suis peccatis. Hæc est vindicta digna, & propria Deo; ut bona reddat pro malis, eáque duplicia. Ejus enim bonitas tanta est, ut certet cum malitia hominum, eámque obruat. Cornel. hic.

Non desinam eis benefacere. Jer. 32. 40. Hic bellum inter divinam bonitatem vide. priùs peccata populi describuntur, tum Deus promittit ingentia beneficia: *non desinam &c.* Leon. Less. de perf. div. l. 7. cap. 1. Bonus.

Ex Novo.

Exeuntes Pharisæi consilium faciebant adversùs eum, quomodo perderent eum. Matth. 12. 14. Quid Christus? recessit inde, & secuti sunt eum multi, & curavit eos omnes. S. Remigius apud Abul. ut non putaretur, quòd Christus, offensus à Judæis, cessaret eis benefacere. Semper enim benefaciebat; & sæpe, cùm gravius eum persequerentur, abundantius illis benefaciebat. Did. Niss. D. 4. Ad. §. 2.

Aliud cecidit secùs viam, aliud supra petram, &c. Luc. 8. 5. Cœlestis agricola in petram, in viam, in terram spinosam, & in terram bonam, beneficiorum grana misit; bonos, & malos, donis affecit. Arnob. l. 1. contra gentiles: Christus æqualiter bonis, malisque, subvenit, nec repulsus ab hoc quisquam est: hoc est enim proprium Dei veri, potentiæque regalis; benignitatem suam negare nulli; nec reputare, quis mereatur, aut minimè. Rom. 10. 12. *idem Dominus omnium, dives in omnes.* S. Chrysost in Ps. 43. quia Deus est omnium, dives est in omnes, & super omnes. Escob. l. 6 parab. Chr. l. 8. sect. 1. Obs. 3.

Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit. Luc. 12. 16. Cur abundavit ager hominis, nihil boni ex copia facturi? ut major Dei benignitas appareat, & usque ad tales ejus bonitas extenderetur, qui *pluit super justos &c.* S. Basil. serm. in div. avar.

Misericordiâ motus est. Luc. 15. 20. Nè verearis, nè te non recipiat: non enim delectatur Deus perditione peccatorum, jam occurrens venienti tibi cadit super collum; Dominus enim erigit elisos. Osculum dabit, quod est pignus charitatis, & amoris; Stolam, annulum, calceamenta, proferri jubebit. Tu adhuc injuriam metuis, ille restituit dignitatem; tu supplicium vereris, ille osculum defert; tu convitium times, ille adornat convivium, S. Ambr. hic. Rogo, quis hic desperationis locus? quæ hic excusationis occasio? hic simulatio quæ timoris? nisi fortè timeatur occursus, terret osculum, turbat amplexus. S. Chrysol. s. 3.

Videns

Videns civitatem flevit super eam. Luc. 19. 41. Euthym. civitatem Jerusalem, propter immensa vitia destruendam, humanô modô Christus, pro immensa sua bonitate, deflet; etiam hinc ostendens, qualia habeat erga ingratos viscera.

Sic Deus dilexit Mundum. Joan. 3. 16. Quem diligit? Mundum. O ineffabilem clementiam! Quod angelos diligat, non mirùm; sunt enim, ut ait Psalm. 102. 21. *ministri ejus, qui faciunt voluntatem ejus.* Quòd justos diligat, non mirum: quia ab ipsis amatur, Cant. 1. 3. *recti diligunt te.* Quòd si dixisset, ab eo creaturas irrationales diligi, etiam non esset mirum: *quoniam omnia serviunt tibi.* Ps. 118. 91. Sed, quòd diligat Mundum, proditorem, rebellem, suæ divinæ voluntati reistentem, de quo Jo. 1. *Mundus eum non cognovit*; justorum persecutorem, in maligno positum; quis non stupeat? Diez Conc. 1. fer. 2. Pent. Quid huic excellentiæ par fuerit? qui innumera beneficia contulit, contumeliâ affectus est; & contumeliâ affectus non solùm non exegit pœnam, sed & dedit Filium suum, ut conciliemur. Et postquam, qui acceperant, non conciliati sunt; sed & occiderunt: Iterum misit alios legatos obsecrantes; &, illis missis, ipse est, qui obsecrat. S. Chrysost. hom. 11. in c. 6. 2. ad Corinth.

Cùm dilexisset suos. Jo. 13. 1. Quod divinæ pietatis indicium clarius, quàm ab hominibus trucidari? & adhuc homines amare? non scelera hominum respicit vis amoris, sed id solùm, quô homines valeant amari. Non videt delicta, & rabiem, sed videt opus suum; videt suos, cùm dilexisset suos. Baeza l. 3. c. 7. §. 6.

Spiritus, ubi vult, spirat. Jo. 3. 8. Petr. Dam. opusc. 6. c. 8. non legitur: Spiritus, ubi dignum est, spirat; sed potiùs, *ubi vult*, spirat, dictum est. Tali ratione ostenditur, quòd Spiritus est Deus, & infinitus benefactor: ut, qui non expectet, donec beneficiis provocetur, ut pro eis beneficia reponat; sed in eos etiam, à quibus offenditur, donorum suorum thesauros erogat. Did. Niss. de prodit. Judæ §. 2.

Pertransiit benefaciendo. Act. 10. 38. q.d. ejus cursum non alium, quàm Solis fuisse, illuminando, & fovendo, cursum perpetuò peragit. Inc. Auth.

In quâ nocte tradebatur &c. 1. Cor. 11. 23.

Ex Patribus, & aliis.

Quàm multa habeant impii in hac vita munera, & dona gratuita, ab illo, quem contemnunt, enumerare quis potest? inter quæ illud magnum, quod exemplis interpositarum tribulationum, quas hujus Sæculi dulcedini, tanquam bonus Medicus miscet; admonet eos, si attendere velint, fugere ab ira ventura: &, cùm in via sunt, id est, in hac vita, concordare cum sermone Dei, quem sibi adversarium fecerunt malè vivendo. Quid ergo non miseriter hominibus præstatur à Deo, à quo etiam tribulatio beneficium est: nam res prospera donum est consolantis, res autem adversa donum est admonentis Dei. S. August. ep. 87.

Considerans vitam meam præteritam, video, quid mihi debebatur, & quid acceperim pro eo, quod mihi debebatur. Debebatur pœna, sed reddita est gratia; debebatur gehenna, data est vita æterna. Id. in Ps. 70.

O homo! faciem tuam non audebas ad cœlum attollere; oculos tuos in terram dirigebas; & subitò accepisti gratiam Christi. Omnia tibi peccata dimissa sunt; ex malo servo factus es bonus filius. S. Ambros. l. 5. c. 4. de Sacramentis.

Divitias bonitatis Dei ille agnoscere potest, qui considerat; quanta in terris mala quotidie homines gerant; & quomodo pene omnes declinantes, & simul inutiles facti, latam, & spatiosam, perditionis ambulant viam; angustô vitæ itinere neglectô: & his omnibus Deum producentem solem suum quotidie, & pluvias ministrantem; si quis consideret, quanti in Deum quotidie blasphemant. Origenes in ep. ad Rom. l. 2. c. 2.

Denique si quid ago utile, prorsus nullatenus ego compenso alimentis corporis, quibus abutor. Sed quis pascit pecus, quod non tantùm prodest, quantùm consumit. Et tamen tu benignus Deus, tu nutris, & expectas tuum inutilem, verùm & fœtentem peccatis. S. Anselm. l. de miser. hominis.

Quid tandem est, quod Deus non fecerit, ut à nobis amaretur? quid autem non est commeritus? quid autem omisit? Illi contumeliam fecimus, qui nobis nihil injuriæ intulit, sed magis infinita, & ineffabilia exhibuit. Aversati sumus vocantem, & undique attrahentem; cùm tamen neque sic nos punierit, sed ultrò accurrerit, fugientésque detinuerit. Nos verò, illô rejectô, ad diabolum transilivimus. Ac nec sic quidem abstinuit; sed innumeros iterum exhortatores, & sollicitatores, misit, prophetas, angelos, patriarchas: quorum tamen nos legationem non solùm non admisimus, sed & contumeliosè tractavimus. Ipse verò nec ob ista quidem nos aversatus est &c. Et post ista omnia occidimus prophetas, & lapidavimus, atque innumera hujusmodi mala perpetravimus. Quid igitur pro istis omnibus? non jam prophetas, non jam angelos, non jam patriarchas, sed ipsum mittit Filium. Occiditur & ipse. Verùm nec sic extinguitur ingens illius amor, sed magis accenditur; perseveranter exhortans, etiam post occisum Filium; & obsecrans, nihilque non faciens, quatenus ad ipsum revertamur. Si homo talia erga nos fecisset, an non in illius servitutem nos jam sæpe dedissemus? & cur Deum ista facientem aversamur? ô socordiam! ô ingraditudinem! S. Chrys. s. 5. in ep. ad Rom. c. 2.

Si magnum est, nihil promerentibus gratis impendere multa; quale, quantúmve erit, tribuere bona promerentibus mala? O qualis pietas! quam nulla nostra superare potest impietas. Rich. à S. Vict. lib. Benjamin. c. 12.

Tertull. l. de pœnit. c. 3. patientiam Christi laudans, ait: non illi saltem civitati, quæ eum recipere noluerat, iratus est: cùm etiam Discipuli tam contumelioso oppido cœlestes ignes repræsentari voluissent; ingratos curavit, insidiatoribus cessit. Quasi hoc sit maximum rationis tormentum, beneficiorum oblitis, ac ingratis, contulisse beneficium. Naxera in Jos. 7.

Stellæ productæ in cœlo, designare possunt dona Spiritus Sancti. S. Aug. Raulinus D. 4. post Nativ. s. 9. quantò magis frigus viget, tantò magis videtur stellatum cœlum. Quò magis congelascit peccator usu criminum, eò lucent splendidiùs stellæ gratiarum Dei. Did. Niss. D. 4. Adv.

Non coarctor ipsâ multitudine, non fatisco; omnes recipiam: quia non tam exiguum est benignitatis meæ pelagus; ut, licèt inundent facinorosorum torrentes, in angustum adducatur. S. Basilius Seleuc. or. 29.

Tanta est Dei benignitas, & tam liberaliter sua bona nobis communicat; ut & indignatio, & obmurmuratio, inde nasci posset: id quod & in familiari colloquio dicimus. Sæpe, cùm beneficiis quempiam affecimus, & deinde gratias non egerit, dicimus: reprehendunt me omnes, quòd tanta in te beneficia contulerim, quamvis forte nemo nos reprehenderit; attamen, magnitudinem beneficentiæ ostendere volentes, ità fingimus. Theophyl. in Luc. c. 15.

O ineffabilis misericordia tua, Domine, quæ supra id, quàm cogitari possit, declarata est: nam nescientes te sollicitè quæsiti; deserentes te non deseruisti; peccantibus tibi benignissimè indulsisti, aversis longiùs à te viam ostendisti æternæ salutis. Si tam pius factus es inimicis, quid eris amicis? Thom. Kemp. serm. ad fratres l. de Incarn. Chr.

§. VI.

Bonitas Dei, nomen, laus, fortitudo, gloria.

Fortissime Deus! num, unò peccante, contra omnes ira tua desæviet? Num. 16. 22. Fortitudo, & potentia Dei, in parcendo & miserendo. Baeza l. 1. c. 9. §. 6.

Non derelinquet Dominus populum suum, propter nomen suum magnum. 1. Reg. 12. 22. id est, propter misericordiam tuam. Mendoza in l. 1. Reg. 12. 20.

Implevit gloria Domini domum Domini. 3. Reg. 8. 11. quò porrò illud modò? nempè in condonando, & propitiando. Et verè templum illud propter propitiationem ædificatum est; quod erat ex ligno sethim, Ex. 25. 13. alii dicunt ex spina, quod aurò tegebatur. Hæc est gloria Domini, spinas ipsas peccatorum aurò charitatis vestire. *Omnes peccaverunt, & egent gloriâ Dei.* Rom. 3. 23. nempe, propitiatione, & condonatione. Canit Ecclesia: *gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.* Videtur impropria locutio: neque enim majestati regis dantur gratiæ, sed admiratio, & reverentia. Beneficia requirunt gratiarum actionem. Ità verò; gloria Dei est, condonatio, & propitiatio, magnum utique beneficium. Doult. de amore l. 4. sect. 4.

Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo. Ps. 24. 11. id est, propter nominis tui gloriam vel misericordiam tuam: hoc est enim nomen Dei. *Redime nos propter nomen tuum.* Ps. 43. 26. Chald. *propter bonitatem tuam.* Hebr. *misericordiam.* Octavian. in Eccl. 18.

In templo ejus omnes dicent gloriam. Ps. 28. 9. In ipsa autem dedicatione, & deinceps, implevit gloria Domini templum &c. vide paulò superiùs.

Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Ps. 49. 15. Et illud Achaz Is. 7. 12. *non petam, & non tentabo Dominum.* Hier. legit: *& non glorificabo Dominum.* Quoties à Deo misericordiam petimus, toties Deo laudem impertimus; juxta prædictum: *Invoca me, &c.* Mendoza in 1. Reg. 1.

Quia potestas Dei est, & tibi, Domine, misericordia. Ps. 61. 13. id est, ex magnitudine potestatis tuæ, Domine, immensitatem tuæ misericordiæ concludo, & colligo. Lorin. in c. 11. Sap. v. 24. quasi diceret: ideo ista, quia illa, *Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam.* Rom. 9. 22. quid fecit? an orbis magnam partem dejecit? &c. *Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum.* Did. Niss. D. 19. Pent. §. 3.

Laudate Dominum, quia bonus. Ps. 134. 3. Laus Domini nec uberiùs significari, nec plenius potest, quàm cùm dicitur *Bonus.* S. Prosper hic.

Misereris omnium, quia omnia potes. Sap. 11. 24. Videbatur dicendum cum Joele 2. 13. *quia benignus, & misericors est.* Nimirum potentes oportet esse clementes. Ecclesia orat: *Deus, quia omnipotentiam tuam parcendo maximè, & miserando, manifestas.* Et: *confiteor Deo omnipotenti.* Nadasi ros. cœl. Bonitas Dei.

Laude meâ infrænabo te, nè intereas. Is. 48. 9. Laus hæc, quâ Deus infrænavit Judæos, fuit Dei in ipsos indulgentia, & misericordia, sive Dei in ipsos beneficia. Nihil enim Deum ità commendat, & laudabilem facit, ac clementia, & beneficentia; quæ regum, & principum, propria est virtus; quæque subditos frænat, ac cogit eos amare, eisque obsequi. Porrò hæc laus Dei, sive frænum, putà beneficentia, duplex fuit: prior fuit tribulatio, scilicet captivitas Babylonica: hac enim, quasi frænô, Deus populum in scelera, & interitum, ruentem, infrænavit, & ab idololatria, aliisque sceleribus, retraxit, & ad se revocavit. Sept. vertunt: *gloriosa mea inducam* super te. Gloriosa, hoc est, gloriosam liberationem à Babylone, ait Cyrillus; qui addit: Dei gloria est, posse omnibus sinè labore dominari, servare, & misereri. Corn. hic.

Ex

Ex Novo.

Domine, si vis, potes me mundare. Matth. 8. 2. Non apte leprosus de Domini voluntate dubitat, qui sanandi potentiam profitetur. Potest mundare? ergo vult, si ab homine obstaculum non fuerit positum. Philo de migrat. Abrahæ: liquet, apud Deum esse potentiam, quæ ad opem nobis ferendam excubat, *Scio, cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem justus judex.* 2. Tim. 1. 12. quodnam illud depositum? Ambr. propriam salutem. Anselmus. bona opera, cum spe æternæ retributionis facta. Chrysost. ipsos Fideles. Cur non dixit, potens est, & vult? Superfluum esset. Escob. t. 1. mirac. Chr. Obs. 3.

Et vidimus gloriam ejus. Jo. 1. 14. *plenum gratia.* S. Bern. s. 6. in vigil. Nat. Dom. non enim gloriam potestatis, aut claritatis, vidimus; sed gloriam paternæ pietatis, gloriam gratiæ, de qua Paulus Ephes. 1. *in laudem gloriæ gratiæ suæ.* Corn. hic.

Et vita erat lux hominum. Jo. 1. 4. Cur non dicitur lux creaturarum, vel angelorum? quia angeli Sancti semper perseverârunt in gratia, homines exciderunt. Et Deus plus gloriatur, quòd sit eorum lux, qui à salute deperdita revocati sunt ad vitam, quàm eorum, qui semper in charitate perstiterunt. Sylv. hic q. 26.

Omnes peccaverunt, & egent gloriâ Dei. Rom. 3. 23. Quid enim nobis glorioſius, quàm quòd tanti æstimavit nos Deus? quævé major illi gloria, quàm tanta dignatio, & tanta benignitas; eò utique dulcissima, quò tam gratuita. S. Bern. s. 3. in Circumcis.

Vocavit nos propriâ gloriâ, & virtute. 2. Petri 1. 3. gloriâ, id est, gloriosâ gratiâ: gloria enim metonymicè accipitur pro gratia: quia gratia est index, & effectus, gloriæ, & gloriosæ misericordiæ Dei. Deus enim suam gloriam, id est, gloriosam potentiam, sapientiam, & misericordiam, maximè ostendit per gratiam; dum per eam nos peccatores, & viles, & indignos vocavit ad suam amicitiam, hæreditatem, regnum, & gloriam. Corn. hic.

Dei species, ac decor, est ejus bonitas, ac benignitas, & in omnes beneficentia. S. Chrys. in Ps. 49.

Ex omnibus nominibus, quæ Deo tribuuntur, nullum æquè proprium videtur, atque Entis nomen. quemadmodum ipse Ex. 3. 14. *qui EST misit me.* Universum enim id quod est, tanquam immensum quoddam, atque infinitum essentiæ pelagus complexu suo continet. Ut autem Dionysio placet, primarium ipsius nomen, *Bonus* est. S. Jo. Damas. l. 1. de orthod. fide c. 12.

§. VII.

Bonitas Dei variè manifestata.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Præcesit vos in via, & metatus est locum, in quo tentoria figere deberetis; nocte ostendens vobis iter per ignem, & die per columnam nubis. Deut. 1. 33. Olcast. solent servi dominos suos præcedere in via & explorare, & parare eis hospitia; hic verò vides Deum servis hospitia, ac quietem quærere. Etsi hæc magna Dei tui dignatio sit; major tamen est, quæ sequitur: ut scilicet eos, quasi puer, lumine præcederet.

Benè omnia fecit. Marci 7. 37. qui primam creationem aspiciens, cuncta, quæ fecerat, erant valde bona. Nescit ab ista potentia, præterquam quod bonum est, egredi; sed ipsa creatura se trajicit in vitium. Sim. de Cass. l. 5. c. 25.

Mirabilis Saulis interrogatio. *Quis es Domine?* Act. 9. 5. mirabilior Domini responsio: *Ego sum JEsus.* Quis non expectaret hic illas antiquas Domini amplitudines? Ego sum Deus Abraham &c. Addit c. 22. 8. *Ego sum JEsus Nazarenus.* Et sic legunt in præsenti Lectio Syra, & Græca. S. Chrysost. in Ps. 50. ad ea verba, *secundùm magnam misericordiam tuam.* Ego sum, inquit, JEsus Nazarenus, quem tu persequeris. O ineffabilis sapientia Domini! quare non dixit, ego sum Filius Dei, ego sum in principio Verbum? sed quid ait illa benigna pietas, & ineffabilis clementia? *Ego sum JEsus Naz.* de inferiori, & humiliori loco, de parva civitatula. Infimi generis, & inferioris nominis argumenta produxit; ut teneat Paulum fugientem: quòd de paupere matre, & ignobiliore Nazaret civitate, natus sit. Quæ quidem, quantò inferiora sunt, majorem Domini JEsu benignitatem ostendunt. Arcones in Is. 1. Disc. 1.

Opera Creatoris abundè testantur & bonitatem ejus, quà bona; & potentiam, quà tanta; & quidem ex nihilo. Tertull. l. 2. adv. Marc.

Quid non pro suo genere, ac pro suo modulo, habet similitudinem Dei? quandoquidem Deus fecit omnia bona valde; non ob aliud, nisi quia ipse summè bonus est. S. Aug. l. 11. c. 5. de Trinitate. Incredibili ipsius Bonitate factum est, ut ex his rebus, quæ naturæ nostræ conveniunt, nominari voluerit; nè alioquin cognitionis ipsius prorsus expertes simus. S. Jo. Damasc. l. 1. de orthod. fid. c. 15.

Finis omnium divinorum operum, est manifestatio divinæ bonitatis. S. Thom. in ep. ad Rom. c. 9. lat. 4.

Tria sunt invisibilia Dei, potentia, sapientiâ, benignitas. Ab his tribus procedunt omnia, in his tribus consistunt omnia, per hæc tria reguntur omnia. Potentia creat, sapientia gubernat, benignitas conservat: quæ tamen tria, sicut in Deo ineffabiliter unum sunt, ità in operatione separari non possunt. Potentia per benignitatem sapienter creat, sapientia per potentiam benignè gubernat, benignitas per sapientiam potenter conservat; Potentiam manifestat creaturarum immensitas, sapientiam decor, bonitatem utilitas. Rich. à S. Vict. tr. Expos. l. 2. c. 2.

§. VIII.

Bonitate Dei non abutendum.

Defecimus in ira tua. Ps. 89. 7. q. d. Domine, tu iratus es nobis propter peccata nostra, & flagellâsti nos; sed non correximus nos, sed *in ira tua defecimus* murmurando, impatienter sustinendo, à peccatis non cessando. *Percussisti eos, & non doluerunt.* Jer. 5. 3. *Nè deficias, cùm ab eo corriperis.* Prov. 3. 11. Multi ergo deficiunt in ira, sed plures in misericordia: qui indè pejores fiunt. Hugo Card. hic.

Indulsisti genti, Domine nunquid glorificatus es? Is. 26. 15. Sensus est: sæpe misertus es gentibus, id est, humano generi, & exercuisti in eas incredibilem clementiam; nunquid te cognoverunt? nunquid glorificaverunt nomen tuum? nónne è contrario longè à te recesserunt? securitas enim negligentiam, negligentia contemptum parit Hier. hic.

An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Matth. 20. 15.

Nemo ideo deterior sit, quia Deus melior est, toties delinquendo, quoties ignoscitur Tertull. lib. de pœnit.

Nunc sunt tantò quidam magis impii, quantò est benignior Deus, ac humanior. Clem. Alex. or. ad Græcos.

Quò major est Dei benignitas in nos, hòc major erit ultio; nisi illius benignitate, sicut oportet, utamur. S. Chrysost. in Acta hom. 1.

Væ illis, qui rebelles sunt lumini, & resistunt Spiritui Sancto, nec acquiescunt veritati! & sicut lutum ex calore solis, ità ex bonitate, & beneficiis Dei, duriores fiunt, audacter etiam provocantes eum, cùm ipse dederit omnia in manibus ipsorum. Guarricus serm. 1. die Pent.

§. IX.

Varia de Bonitate Dei.

Benedictus Dominus quoniam mirificavit (Symmach. illustravit) *misericordiam suam mihi* in civitate munita. Ps. 30. 22. Sic enim, ait, propriâ benignitate circumdedit, & munivit; ùt cives valido aggere urbem vallant. B. Theodoretus. hic.

Facies hominis. Ezech. 1. 10. insigne est, repræsentans Dei bonitatem, & mansuetudinem. Corn. hic.

Vide ibi de aliorum animalium faciebus.

§. X.

Bonum in genere.

Non est bonum. Gen. 2. 18. Bonum, secundùm Dionysium, est sui discursivum; solus autem si esset vir, non posset se diffundere: ergo si esset solus, non esset sufficienter bonus. S. Thom. hic.

Quemadmodum non est lux, quæ non illuminat; neque movens, quod non movet; ità nec bonum, quod non prodest. Clem. Alex. l. 1. pæd. c. 3.

Ejusdem est difficultatis, & bonum aliquod, quô antè carebas, adipisci, & cùm adeptus fueris, conservare. S. Greg. Naz. or. 40. in S. Baptisma.

Bona, quæ sunt bona, scire, nisi malorum cognitione, non possumus. S. Chrysol. s. 131.

Impossibile est, bonum aliquid fieri, quin simul etiam pullulet malum. S. Chrys. in Acta hom. 33.

Non potest esse verum bonum, nisi habeat impugnationem mali. Orig. tr. 5. in cap. 8. Matth.

Titu-

C.

Titulus I.

CŒLUM EMPYRIUM.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Jacob servivit pro Rachel septem annis. Gen. 29. 20. Nos septenariô hujus vitæ pro præmio vitæ æternæ. S. Bonaventura in Ps. 131.

Non est in loco nostro consvetudinis, ut minores antea tradamus ad nuptias. Gen. 29. 26. Pulchra erat Rachel, & Jacob dilectissima; Lia lippa: per quam Doctores vitam præsentem, per Rachelem vitam beatam significant. Robertus Holkot lect. 131. in Sap. c. 10 Cœlestis patriæ juniorem illam Rachelem, id est, beatitudinem, pulchram, & decoram, dare ante laborem præsentis vitæ, mos non est: & ideo oportet prius accipere Liam lippam, ut postea habeamus Rachelem decoram. Sylveira in Jo. 16.

Facies & mensam &c. Ex. 25. 23. Sanctum est Ecclesia militans tendens ad Sanctum Sanctorum, id est, ad cœlum; in qua alii se dedunt eleemosynis, & operibus charitatis: hoc significat hæc mensa panum. Alii se dedunt doctrinæ, & vitæ sanctæ; hoc significat candelabrum. Alii orationi, laudique Dei; hoc significat altare thymiamatis. Coronam habet mensa: ut significet, misericordes, non tantùm in cœlo, sed etiam in terra, benedici. Corn. hic.

Duo leones stabant. 3. Reg. 10. 19. Leo erat insigne tribus Juda, David, & Salomonis, ob robur, & regnum. Gen. 49. 9. Ità & Christi Apoc. 5. 5. Voluit Deus dare in Salomone specimen & tenuem idæam felicitatis, & gloriæ æternæ, quam suis Electis ab æterno præparavit in cœlo. Corn. hic.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? Ps. 14. 1. Quæ hic est Ecclesia, est tanquam tabernaculum in incolatu; quæ autem suprà est Ecclesia, est civitas tuta, & munita. Tabernaculum est hæc vita, mons autem est cœlum S. Chrys. hic.

Quis ascendet ad montem Domini? Ps. 23. 3. Vocatur mons Domini domus cœlestis, quæ est verè sublimis, & sancta. Rob. Bellarm. hic.

Domine, apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Ps. 35. 10. Sæpe Sacra Scriptura lumen, & flumen, combinat. Apoc. 22. 1. Lumen gloriæ beatorum describitur per fluvium paradisi. Hoc est ergo paradoxum Mardochæi somnium, ex aquis sol; id est, ex tribulatione oritur gaudium. Fingunt poëtæ solem, cùm occumbit, ex labore diurno anhelum, se aquis immergere, noctu se abluere, & refrigerare; & manè vegetum prodire, & renasci. &c. Corn. hic.

Quid est tibi mare, quòd fugisti? Ps. 113. 5. Quis mihi aliquando det perfectè discere regionem dissimilitudinis? quis mihi dare possit, introire in terram promissionis; ut & æquè videre possim fugam maris, conversionem Jordanis? Pulchrum spectaculum, satisque jucundum! videre aquam maris fugientem, videre aquam Jordanis revertentem; amaram recedere, dulcem refluere, amaritudinem deficere, dulcedinem redundare. Rich. à S. Vict. tr. de exterm. mali &c. c. 1.

Da partes septem, nec non & octo. Eccles. 11. 2. S. Greg. l. mor. 35. c. 7. anagogicè sic explicat: per septenarium numerum hoc, quod septem diebus agitur, tempus præsens expressit; per octonarium verò vitam æternam designavit. Acsi apertè diceretur: sic dispensa temporalia, ut appetere non obliviscaris æterna. Hinc est, quod Ezech. 40. 26. 31. gradibus templum ascenditur; ut ex ipsa ejus ascensione discatur, quatenus per septem, & octo, & temporalis sollicitè dispensetur actio, & providè mansio æterna requiratur. Corn. hic Octonarius numerus non tantùm attingit, sed superat quietis numerum, id est Sabbathum. Beda in Luc. 2. Octavum numerum resurrectionis gloriæ convenire penè omnibus claret. Adde numerum esse novi testamenti: nam septenarius veteris erat ob Sabbathum; in Novo Octavus. Hinc Hier. in Ezech. 40. post 7. octonarius ponitur numerus; ut de Synagoga ad Ecclesiam, de veteri instrumento ad novum, de terrenis ad cœlestia, transeamus. Adde, esse numerum æternitatis, ùt conjicit Aug. in Ps. 6. quoniam, inquit, omnia tempora 7. dierum repetitione volvuntur, octavus fortè ille dictus est, qui varietatem istam non habebit. Et in Ps. 11. potest, inquit, pro Octava intelligi, pro æterno sæculo.

Oſculetur me oſculô. Cant. 1. 1. Supremum oſculum Deus tribuit beatis in gloria, cujus gratia cætera conceduntur in terra. Id. hìc Exh. 16.

Meliora ſunt ubera tua vinô. Cant. 1. 1. Ratio cur non comparet ubera botris, vel lac vino; ſed ubera vino: quia in ubere, & botro, ſolùm eſt lac, & vinum in ſpe; extrà verò eſt in re, & poſſeſſione: quia melior eſt ſpes divinæ providentiæ, & lætis ejus; quàm poſſeſſio quarumcunque rerum terrenarum. Lud. de Ponte hìc. Exh. 8. §. 3.

Judica mihi, ubi cubes in meridie? Cant. 1. 6. Meritò beatorum gloria vocatur meridies, quoniam ultimus terminus eſt, & finis noſtri aſcensûs, & profectûs. Id. Exh. 9. Quantùm meridiana lux ſplendore ſuperat umbras, tantum æterna felicitas temporalem. Thr. 4. 20. *in umbra tua vivemus.* Meridies beatitudo cœleſtis. Idem.

Introduxit me in cellam vinariam. Cant. 2. 4. S. Greg. quid per cellam vinariam congruentiùs, quàm ipſam amœnam æternitatis contemplationem accipimus? in hac æternitate Angeli ſancti vinô ſapientiæ inebriantur; cùm ipſum Deum facie ad faciem videntes, omni voluptate ſpiritali ſatiantur. Hanc ſancta mens, ſi à ſponſo introducatur, poſtpoſitis omnibus temporalibus intrat; in qua ex illis angelicis deliciis, quantùm ſibi conceditur, guſtat. Porrò vinum, quod in cella Dei bibitur, eſt charitas, & amor, inquit Guilielmus Pariſ. hoc vinô nihil caſtiùs, ſapidiùs, calidiùs. Corn. hìc.

Donec introducam illum. Cant. 3. 4. Id eſt, ùt S. Ambr. de Iſaac. c. 5. in cœleſtem Jeruſalem, quam S. Paulus matrem noſtram vocat. Lud. de Ponte hîc. Exh. 4. §. 3.

Comedi favum cum melle meo. Cant. 5. 1. Hoc ad viſionem Divinitatis ſpectat. Comeditur autem per viſionem, per quam Deus poſſidetur, & intimè animæ conjungitur, in quo guſtus reliquos ſenſus excedit. Viſus enim, auditus, & olfactus, non ipſum objectum ſibi accipiunt, & poſſident; ſed vel ſpeciem ejus, ſeu imaginem, vel aliquam qualitatem; at guſtus ipſum cibum, & potum ſumit, & in ſuam ſubſtantiam convertit. Pſ. 33. 9. *Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Bibere autem vinum inebrians, ad beatificum amorem refertur; bibere cum lacte, ad abundantiam conſolationis, quæ ex illo procedit. Et hoc eſt inebriari ubertate domûs Dei, & torrente voluptatis ejus potari. de Ponte hic Exh. 4. §. 4.

Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Cant. 5. 1. In terra ſuos vocat ad ſobriam refectionem, in cœlo ad ebrietatem. *Satiabor, cùm apparuerit gloria tua.* Pſalm. 16. 15. De Pinna in Eccleſ. Ethol. 6.

Florete flores ſicut lilium. Eccl. 39. 19. Anagogicè noſter Pineda l. 6. de reb. Salom. c. 5. hæc verba refert ad gloriam, & jubilum, beatorum in cœlo. Lilium enim eſt ſymbolum ſtolæ candidæ *Reſurrectionis*, & dotis claritatis. Unde angeli poſt reſurrectionem Chriſti, ut eam ſuâ ſpecie adumbraret, apparuerunt in veſtibus liliatis, id eſt, candidis, & ſplendidis. Hinc tempore Paſchali canit Eccleſia: *Sancti tui Domine florebunt ſicut lilium &c.* Corn. hìc.

Reſpice Sion civitatem ſolemnitatis noſtræ, oculi tui. Iſ. 33. 20. Sion eſt hieroglyphicum cœleſtis patriæ. Id. hìc.

Aſſument pennas ſicut aquilæ. Iſ. 40. 31. Beati ſunt aquilæ acutiſſimi visûs in viſione Dei; fulmine non tanguntur, non timent damnationem; quæ omnibus hìc eſt terrori. Corn. hìc.

Ibi erit menſis ex menſe, Sabbathum ex Sabbatho. Iſ. 66. 23. Id eſt, continua quædam, & mirabilis, ſucceſſio neomeniarum, Sabbathorum, feſtivitatum. de Ponte in c. 1. Cant. Exh. 9.

Ex Novo.

Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol. Matth. 13. 43. In ſole autem quatuor dotes glorificati corporis intelliguntur: in claritate luciditas: itèm, quia exiens ab oriente, ſtatim apparet in occidente, & in hoc agilitas; in hoc, quòd tranſit per vitrum, ſubtilitas; in hoc, quòd radius ejus non læditur, impaſſibilitas. Hugo Card. hìc.

Conventione factâ ex denario diurno. Matth. 20. 2. Præmium illud diurnum denarium appellavit: quia denarius numerum omnem in ſe continet; ut hôc nomine bona omnia in æterno illo præmio incluſa eſſe intelligeremus. Diez feſto SS. Philip. &c. c. 2. Cur beatitudo cœleſtis denario comparatur? Reſpond. adeò auri cupiditas hominum animos ad ſe rapit; ut denarii lenociniô ſumma beatitudo fuerit ſignificanda, quô ardentiùs ad illam homines moverentur. Sylv. hìc. q. 6.

Homo quidam, Luc. 14. 16. JEſus eſt; fecit cœnam magnam æternæ beatitudinis, & *miſit ſervos ſuos*, angelicum miniſterium, ad invitandum homines ad cœleſte convivium. Cajet. hìc. Magna cœna eſt propter magnum apparatum, propter magnum locum, propter magnos convivas, propter magnum numerum convivarum, propter magna fercula, propter magnam durationem. Apparator eſt ipſe O. M. D. Eſther 1. 3. magnum convivium exhibuit Rex ille magnus Aſſverus, qui 127. provinciis imperabat. Rex verò regum, qui cœli, terræque Dominus infinitè potens; ut gloriam, potentiam, liberalitatem, & benevolentiam ſuam erga homines oſtendat; qualenam convivium exhibuit? Punctum eſt terra, ſi cum cœlo conferatur; punctum convivia omnia regum ad convivium regis cœleſtis. Convivæ, omnes nobiles filii Dei; Angeli, & homines. *Vidi turbam magnam &c.* Apoc. 7. 9. Fercula quid majus? quid dulcius, concipi poteſt Dei viſione? beatificôque amore, corporis gloriâ, convictu jucundiſſimô cum JEſu, & Maria? Duratio eſt æterna. Aſſverus fecit grande convivium multô tempore 180. dierum. Eph. 1. 4. Quid hoc tem-

tempuſculum cum æternitate comparatum? Barradius D. 2. Pent. t. 3. l. 3. c. 15. Tertull. Greg. Euthym. per cœnam magnam intelligit æternam; ut rectè vocatur cœna, quia dabitur veſpere in fine vitæ poſt labores. Sylv. in Luc. 14. Cœna magna ex magno factore, quia magnus Dominus. Magna ex appoſitione magnâ, æternorum ſcilicet ineffabilium bonorum, ut nullus eorum apprehenderet pondus, numerum, & menſuram. Magna ex domo magnâ. *O quàm magna eſt domus Dei?* Baruch. 3. 24. Magna ex dulcedine: *quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine!* Pſ. 30. 20. Caſſian. l. 6. c. 10. hîc.

Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, Jo. 7. S. Cyrill. ego verò, cui umbræ cordi non ſunt, non aſcendo ad diem feſtum hunc: quia expecto veræ ſolemnitatis feſtum.

Vincenti dabo edere de ligno vitæ. Apoc. 2. 7. Lignum hoc vitæ, eſt fruitio, & beatitudo, indeque conſequens immortalitas. Corn. hîc. Omnia feſta noſtra potiùs ſunt æternæ felicitatis quædam præambula, quàm vera feſta dicenda. Thom. Kemp. conc. 7.

Dabo illi ſtellam matutinam. Ap. 2. 28. Stella matutina eſt lumen gloriæ, & clara viſio Dei, quam anima victrix per Chriſti gratiam adipiſcitur poſt mortem. Dicitur *matutina*: quia poſt noctem hujus vitæ illuceſcet. Item propter inchoationem beatitudinis, quæ complebitur in reſurrectione corporum. Ità Rich. à S. Vict. Corn. hîc.

Amicti ſtolis albis. Apoc. 7. 9. Veſtis alba, ſive ſplendida, notat candorem, & ſplendorem cœleſtis gloriæ, ad quam anhelamus, quamque ambimus, velut ejus candidati. Hinc Chriſti glorioſa veſtis apparuit candida ſicut nix. Quocirca S. Chryſoſtomus moriturus communes veſtes depoſuit, uſque ad calceos, & candidas induit, tanquam candidatus æternæ vitæ. Ità Baron. tom. 5. p. 255. Corn. in Eccl. c. 9.

Ex Patribus, & aliis.

Omnis cultura, quam vita virtutis cultrix ſuſcipit, ad futurum Sæculum reſpicit; cujus principium octava dicitur, ſuccedens ſenſibili huic tempori; quod ſeptenariô numerô abſolvitur. Monet igitur inſcriptio Pſ. 6. & 11. *pro octava*, nè oculos ad præſentem temporis ſtatum conjiciamus, ſed ut octavam reſpiciamus. S. Greg. Nyſſ. tr. 2. de inſcript. Pſalmor. c. 5.

Ver futurum Sæculum eſt, quô omnia reviviſcunt. Theophyl. in Jo.

Bonus Dominus, amator ſuorum, Chriſtus, regni ſui ſimilitudines iterat, variat comparationes; quas non de occulto ſumit, non captat de cœleſtibus; ſed profert de quotidiano uſu, de communi converſatione proponit; ut ad omne genus hominum perveniat, quod eſt omnibus profuturum. S. Chryſol. ſerm. 99

Creatoris opera quælibet viſibilia ad hoc ſunt ordinata, ſic diſpoſita; ut in præſentis vitæ uſibus miniſtrarent, & futurorum bonorum umbram gererent. Rich. à S. Vict. de arca myſt.

Illius immenſi gaudii futuri celebrem feſtivitatem recolit nunc Eccleſia umbraticè per Paſchalis feſti ſolemnitatem. S. Honorius in die 1. Paſchæ.

§. II.

Cœli, cœleſtia, eorúmque amatores, per Dexteram deſignantur.

Ex Veteri.

Salvum me fac dexterâ tuâ. Pſal. 59. 7. S. Aug. hîc: non ſalutem temporalem quæro; de hac fiat voluntas tua. Sed *ſalvum me fac dexterâ tuâ;* transactâ nocte tribulationum, ad dexteram inveniar inter oves.

Dominus cuſtodit te, Dominus protectio tua, ſuper manum dexteram tuam. Pſalm. 120. 5. S. Auguſt. miratur, cur propheta ſolùm dicat, ſuper dexteram, non autem ſiniſtram? ſolvit ſic: ſiniſtra noſtra dicitur, quidquid temporaliter habemus; dextera noſtra dicitur, quidquid nobis æternum, & incommutabile, Dominus pollicetur. Mendoza in 1. Reg. 4. annot. 13. Quidquid ſit propter vitam æternam, dextera operatur; ſiniſtrum verò eſt, quidquid propter gaudia tranſitoria, aut optatur, aut agitur. Et in oblivionem venit dextera ſiniſtræ, cùm virtutis amor, & conſuetudo, ſuperaverit. S. Proſper in Pſ. 136.

Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cant. 2. 6. S. Bernard. ſ. 51. in Cant: quia per dextram, & ſiniſtram, adverſa ſolent, atque proſpera, deſignari; videtur mihi hôc locô intelligi poſſe, lævam quidem verbi, comminationem ſupplicii; dexteram verò regni promiſſionem Apud Sylv. in Apoc. 1. q. 65. Læva ſub capite eſſe dicitur, cùm præſens vita à mente, quæ cogitationum caput eſt, deſpecta calcatur. Dexteræ verò amplexibus ſtringitur, qui ſolius æternæ vitæ deſideriis undique delectatur. B. Petr. Damiani ep. 9. In læva Chriſti temporalia ejus bona, in dextera æternæ vitæ beatitudo, ſignificatur. V. Beda in Cant.

Ex Novo & Patribus.

Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. Matth. 6. 3. Siniſtra noſtra dicitur, quidquid temporaliter habemus; dextera noſtra dicitur, quidquid nobis æternum, & incommutabile Dominus pollicetur. S. Aug. in Pſ. 120. Audi hoc confirmatum in Cant. ſiniſtra ejus ſub capite meo, & dextera ejus complectetur me. Supponens ſiniſtram ad conſolationem, imponens dexteram ad profectionem. Quid ergo? Si dextera amplectitur, ſiniſtra ſub capite eſt? quid eſt, *neſciat ſiniſtra, &c.* Id eſt: quando bonum opus facis, propter vitam æternam fac. Si propter ſolas res humanas, & ſolam vitam, iſta facis, ſiniſtra ſola operatur; ſi autem propter vitam æternam operaris, dextera ſola operatur. Id. ibid.

Homo

Homo manum habens aridam. Matth. 12. 10. Arida manus operationem ſterilem, aut nullam, inſinuat; dextera operationem pro ſupernis, & infallibiles actiones. Sanat hunc Dominus Sabbatô, manum aridam in bonitate naturali reſtituens; ut pro Sabbato vitæ ſupernæ opera recta, & competentia, operetur. Sim. de Caſſ. l. 5. c. 22.

Dic, ut ſedeant - unus ad dexteram &c. Matth. 20. 21. S. Chryſoſt. in Catena: *Neſcitis quid petatis.* q. d. ego vos vocavi de parte ſiniſtra ad dexteram, & vos veſtrô conſiliô ruitis ad ſiniſtram; ideo forſan res per mulierem agebatur: contulit enim ſe diabolus ad conſueta arma mulierum: ut, ſicut Adam per mulierem ſpoliavit, ità & iſtos ſepararet per matrem.

Statuet oves quidem in dextris. Matth. 25. 33. per dexteram Spiritualia &c. A dextris beatos collocat: quia ſupernarum rerum amor ad tantam gloriam vos evexit; damnandos verò à ſiniſtris: quia nimia cupido, quâ flagrant erga temporalia, eos in gehennam detruſit. (Hugo Card. hîc: à dextris ſunt, qui quærunt æterna; à ſiniſtris, qui quærunt præſentia Pinna in Eccl. Ethol. 145.

Viderunt juvenem ſedentem à dextris. Marci 16. 5. Meritò angeli ſancti in forma juvenili apparent; quia inde ſunt, & illam vitam annuntiant, ubi nullus ſeneſcit; ſed ſempiterna juventus conſiſtit, in menſura ætatis plenitudinis Chriſti. Rectè quóque ſedet in dextris, quia proſpera venerat nuntiare, & conſolationem æternam cunctis Fidelibus exhibere. Dion. Carthuſ. in Marcum. A dextris: quia cœleſtis doni gaudium prædicabat: gaudium enim, & felicitas, per dexteram deſignatur. Et ideò angeli annuntiantes Chriſti reſurrectionem ad dexteram ſedent. Marci 16. 5. Apparuit autem à dextris altaris incenſi: quia divinæ inſigne miſericordiæ deferebat. Dominus enim *à dextris eſt mihi, nè commovear.* Pſ. 15. 8. S. Ambr. A dextris: ut ſignificaretur, quòd de cœleſtibus civibus erat. S. Bonav. Prov. 3. 16. *longitudo dierum in dextera ejus.* Sylv. in Luc. 1. q. 14.

Stans à dextris altaris. Luc. 1. 11. A dextris apparuit, quoniam omnia erant in meliora mutanda; & à dextris ponendi erant omnes credentes ea, quæ ipſe annuntiaturus advenerat. Simon de Caſſia l. 3. c. 1.

Mittite in dexteram navigii. Jo 21. 6. Filii dexteræ hi ſunt, qui omnia, quæ faciunt, aût quærunt, ad amorem ſupernorum referunt; ut nihil velint agere, habere, vel quærere; quæ non patriæ ſupernæ conveniant. Superna patria in deſignatione ſua dexteram tenet; ſiniſtra verò patriam terrenam, & infimam, præfert; quod inſinatione Judicii textremi, ſatis apertè cognoſcitur, cùm Electi ad exteram, reprobi ad ſiniſtram, ordinantur Id. l. 14. Navigium eſt anima peregrina in mari hujus Sæculi procelloſo; cui ad ſiniſtram à Domino conſtituta ſunt corporalia, & temporalia bona; ad dexteram verò ſpiritualia, & æterna. *Læva ejus ſub capite meo.* Cant. 2. 6. *in ſiniſtra illius divitiæ, & gloria.* Prov. 3. 16. Rete humanum deſiderium eſt, quô liberè piſcari poſſumus in temporalibus, & æternis. Conſuluit igitur nobis Dominus piſcari in ſpiritualibus, & æternis. S. Bern. Sen. tom. 2. f. 61. Dextera, & ſiniſtra, ſignificant vitam æternam, & temporalem; ſive ſtatum gratiæ & culpæ. Ibi mittunt rete, & piſcantur ad ſiniſtram; qui quidquid faciunt ad habendum temporalia. S. Vinc. Ferrer. fer. 4. Paſchæ.

Habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem. Apoc. 1. 16. Ideo hîc Chriſtus dexteram ſtellis fulgentem oſtendit, ſiniſtram occultat: quia maximè gloriatur de miſericordia, & hanc omnium oculis declarat; rigorem autem juſtitiæ abſcondit. Sylv. in Apoc. 1. q. 65.

Dextera Patris eſt beatitudo perpetua, quæ Sanctis datur; ſicut ſiniſtra ejus rectiſſimè dicitur miſeria perpetua, quæ impiis datur. S. Aug. de Agone Chriſtiano l. 12. c. 26.

Diaconibus ſupra ſiniſtrum humerum ſtola imponitur: quia, quidquid laboris in hac vita ſuſtinemus, tanquam in ſiniſtra portamus; donec à ſiniſtra tranſeamus ad dexteram, in qua requiem habeamus. Innoc. Pontif. 3. l. 1. c. 5.

Debemus à Deo petere benedictionem dexteræ, & non ſiniſtræ; id eſt, æterna quærere, & non temporalia: nam benedictionem ſiniſtræ dat Deus quandóque iratus. S. Bonav. in Pſalm. 128. 8.

Qui carnis adhuc fragilitate circumdatus, ad cœleſtem vitam aſcendiſſe cognoſcitur, rectè filius dexteræ nuncupatur. B. Petr. Dam. ep. 16.

§. III.

Cœlum vocatur Requies, Sabbathum, feſtum.

Ex Veteri, & Novo.

Factum eſt veſpere, & manè, dies unus. Gen. 1. 5. Quidquid humanum, limitatum eſt, & anguſtum; quidquid cœleſte, magnificum, & amplum; *Factum eſt veſpere, & manè dies ſecundus.* Gen. 1. 8. Septimam autem diem, quæ Dominico, ſacroque otio, dicabatur, veſper non obnubilat. Et cur dies ſeptimus à cæterorum conditione excluditur? reliquis veſpera & principium attulit, & nuntiavit finem; ſeptimam verò diem, nec urget veſpera, nec interturbat caligo. Quâ ergo ratione noctem non ſuſtinet ſeptimus dies? Reliqui dies mundialibus operibus dicati, irrequietâ volutatione, & moriuntur, & vivunt; Septimus tamen dies, qui feliciſſimum vitæ cœleſtis ſignabat ſtatum, noctis detrimenta non ſenſit, ſed immortali jubare emicuit. Naxera in Joſ. 2. §. 5. Dies ſeptimus etiam nos ipſi erimus, quando ejus fuerimus benedictione pleni, atque refecti. Ibi vacantes videbimus, quoniam ipſe eſt Deus, quod nobis ipſi eſſe volumus, quando ab illo cecidimus, audientes à ſeductore: *eritis ſicut dii*; & recedentes à vero Deo, quô faciente dii eſſemus, ejus participatione, non deſertione. Quid enim ſinè illô fecimus, niſi quòd in ira ejus defecimus? A quo refecti, & gratiâ majore perfecti, vacabimus in æternum; videntes, quia ipſe eſt Deus, quô pleni erimus, quando ipſe erit omnia in omnibus. Nam & ipſa bona opera noſtra, quando ipſius potiùs intelliguntur eſſe, quàm noſtra;

tunc

tunc nobis ad hoc sabbathum adipiscendum imputantur : quia, si nobis ea tribuerimus, servilia erunt, cùm de Sabbatho dicatur : *omne opus servile in eo non facietis.* S. Aug. de Civit. c. 30.

Quod scriptum est in Gen. 2. 2. *quia requievit Deus* in die Sabbathi ab operibus suis, non videmus, vel tunc factum esse in die septima, vel etiam nunc fieri. *Pater meus usq; modò operatur, & ego operor.* Jo. 5. 17. Erit ergo verum Sabbathum, in quo requiescet Deus ab omnibus operibus suis, futurum Sæculum; tunc, cùm aufugiet dolor, & tristitia, & gemitus; & erit omnia, & in omnibus, Deus. Orig. in Numer. c. 28.

In idipsum dormiam, & requiescam. Ps. 4. 9. finem vitæ vult intelligi; *requiescam*, futuram beatitudinem. Cassiod. hîc.

En lectulum Salomonis 60. fortes ambiunt &c. Cant. 3. 7. Lectulus Salomonis gloria est supernæ beatitudinis, in qua ipse Rex pacis cum Sanctis suis perpetuò quiescit. V. Beda hic. Fortissimi ex Israel, id est, ex his, qui Deum mente contemplantur, & quærunt; & quorum ferventiora fuerint desideria spiritualia, hunc lectulum ambiunt : vehementibus enim desideriis accensi, undique circumeunt, & aditum quærunt, ut quietem hanc degustent. Rich. à S. Vict. *En lectulum !* non magnum stratum; sed vel minimus lectulus Dei ingentes creaturarum animos satiat. Baeza l. 1. c. 7. §. 18.

Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Is. 32. 18. Dignum notatu est, quòd in sacris literis, quotiescunque fit mentio de statu Sanctorum, in termino, qui consistit in visione, & fruitione Dei, explicatur per terminos significantes quietem : ùt hîc Is. & Matth. 19. 28. *Sedebitis & vos &c.* & Paulus 1. Cor. 15. 20. vocat Sanctos nomine dormitionis, quæ significat quietem. Quando autem loquitur de statu Sanctorum in via, qui consistit in progressu virtutum, & meritorum, explicat per nomina significantia motum : sic *currite* 1. Cor. 9. 24. Ps. 83. 6. *ascensiones in corde suo disposuit.* Diez. Beatitudo.

Respice Sion civitatem solemnitatis nostræ. Is. 33. 20. Celebrant enim, qui sunt in ista civitate, continuum festum; qui nihil aliud faciunt, nisi quiescere, videre, amare, laudare; quæ conveniunt festo. S. Thom. Dom. 19. Pent.

Et cùm sedisset. Matth. 5. 1. Ad æternam quietem nos expectare præmonstravit, cùm sedisset in monte. Sim. de Cass. l. 10.

Transfiguratus est ante eos. Matth. 17. 2. Invitabit Jesus in illa transfiguratione terrenos ad cœlestia, mortales ad immortalia, homines ad divina, agonizantes ad quietem, peregrinos ad patriam, ad refugium miseros. Id. l. 4.

Docebat illos Sabbathis. Luc. 4. 31. Sabbathis docebat pro ultimo Sabbatho, & ad quietem in virtute invitabat mortales; cujus doctrinam non apprehendunt, nisi corde quieti. Id. l. 9.

Et sedeatis super thronos. Luc. 22. 30. Beatitudo consummata comparatur thronis, & sedibus Apoc. 3 21. quæ sunt ad quietem deputata : quia est ultimus terminus, & quies Beatorum : cessavit enim jam via, peregrinatio, ascensus. At beatitudo hujus vitæ comparatur scalæ, ad ascendendum. Lud. de Ponte in Cant. 1. Exh. 17. §. 3.

Sicut septimus dies, qui per omnem celebratur hebdomadam; vel certè septimus quietis annus, qui per omne septennium celebratur, hujus temporis significant requiem, quâ Sancti solum Deum diligunt, & in ea à cunctis Mundi perturbationibus requiescunt; ità per Jubilæum, quinquagesimum videlicet annum, illa ultima requies designatur; quâ videlicet Electi omnes securâ semper, & interminabili, requie perfruuntur. B. Petrus Dam. l. 5. ep. 24.

Homo fit Sabbathum Dei, & Deus Sabbathum hominis; cùm & ipse in Deo, & Deus requiescit in eo. Id. l. 2. ep. 5.

Pietatis, ac religionis, finis, est æterna in Deo requies, Clem. Alex. l. 1. pædag. c. 13.

Vocatur Æstas.

Videte ficulneam &c. Luc. 21. 29. Bene regnum Dei æstati comparatur; quia tunc mœroris nostri nebulæ transeunt, cùm vitæ dies æterni solis claritate fulgescunt. S. Greg. l. 4. hom. 1.

Regnum Dei, post hyemem, & tempestatem, quasi æstas adventurum justis; tametsi tunc peccatoribus futura sit hyems, & tempestas : nam illi præsens Sæculum pro æstate habent, futurum autem pro hyeme Theophyl. in Luc. 21.

Vocatur Corona.

Dabo tibi coronam vitæ. Apoc. 2. 10. Cur non addit *æternæ?* cùm revera ità sit? sed hoc subintelligitur : quia, cùm hæc corona detur à Deo, certùm est, quòd sit æterna; talia enim sunt dona Dei. Sylv. hic.

Quilibet Beatus Rex erit totius regni cœlestis; sicut Ap. 1. 5. scriptum est, *primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ.* S. Bern. Sen. t. 1. s. 11. Artic. 3.

Vocatur Dies.

In illo die vos cognoscetis. Jo. 14. 20. *Dies* meritò vocatur ille, in quo & JEsus, & Pater, sese nobis revelabunt. In die solùm, & non potiùs in annis illis; imò per infinita sæcula, cognoscemus; sed ea instar brevissimi diei reputabuntur. *Buccinate in neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ.* Ps. 80. 4. Diem solemnitatis humanæ vocat tempus illud, quò novam lucem homines intrabunt in voce tubæ, in voce archangeli. Sed cur æternitas dies, dicitur? facit id revelatio majestatis divinæ, „cujus in gaudia homo intrans, momentum reputat æternitatem ipsam. Buccina tu nobis, bone Jesu, in neomenia tuba, in insigni die solemnitatis nostræ. Verè insignis dies, ubi divina majestas se manifestat : nihil insigniùs, sed nihil succinctiùs. Diem dixi? hora est; hora verò insignis, & solemnis. Gilbert. lib. 18. in Cant. S. Laurentius Just. in fasc. amor. c. 6. Sola dies illa desiderabilis, sola amabilis; in qua Divinitatis immensitas purò contemplatur intuitu. Ista nempe dies illa sublimis est, de qua Dominus ait :

in illa die cognoſcetis &c. Baeza t. 3. l. 14. c. 17. §. 24.

§. IV.

Cœlum caret omni malo.

Malleus, & ſecuris, & omne ferramentum, non ſunt audita in domo, cùm ædificantur. 3. Reg. 6. 7. Hic foris tundimur, ut illuc ſinè reprehenſione veniamus; hic malleus, hîc ſecuris, hic omnia tunſionum reſonant ferramenta : in domo autem Dei nulli ictus audiuntur; quia in æterna patria omnis jam percuſſionum ſtrepitus conticeſcet : nequaquam ibi malleus percutit; quia nulla animadverſio affligit. S. Greg. moral. l. 34. c. 10.

Eripuiſti animam meam de morte &c. Pſ. 55. 13. hæc tria in futuro Sæculo proſtabuntur; quando jam nec anima peccando morietur, nec oculi mala ſua deflebunt, nec pedes labentur. Caſſiod. hic.

Converteré anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi. Pſ. 114. 7. Expone, ô propheta, hanc tuam requiem: *qui eripuit animam meam de morte &c. placebo Domino in regione vivorum*; hoc eſt, licèt beatitudo nullum mihi bonum importaret; præclarè mecum factum exiſtimarem, dum me à miſeriis hujus Sæculi liberaret. *Non accedet ad te malum; & flagellum &c.* Pſ. 90. 10. *abſterget Deus omnem lacrymam.* Apoc. 21. 4. Pinna in Eccl. Ethol. 6.

Duodecim fructus gloriæ immortalis. Primus fructus ſanitas absque infirmitate; II. juventus ſinè ſenectute; III. Satietas ſinè faſtidiô; libertas ſinè ſervitute; pulchritudo absque deformitate; immortalitas; abundantia ſinè indigentiâ; pax ſinè perturbatione; ſecuritas absque timore; cognitio absque ignorantia; gaudium ſinè triſtitiâ. S. Bonav. diæt. ſalut. c. 50.

In feſto Paſchæ rogavit S. Gertrudis Dominum, ut ſe inſtrueret, quali devotione eum laudare poſſet per Alleluja, quod toties in feſto illo repetitur. Reſpondit Dominus : convenientiſſimè poteris me per Alleluja collaudare in unione laudis ſupercœleſtium, qui per idem jugiter me laudant in cœlis. Et adjecit Dominus: nota ergo, quòd in illa dictione *Alleluja* omnes vocales inveniuntur præter O, quæ dolorem ſignificat; & pro illa duplicatur prima vocalis, ſcilicet A. Inſinuat. div. Gertrud. l. 4. c. 27.

§. V.

Cœlum abundat omni bonô.

Ex Veteri.

Oſtendam omne bonum tibi. Ex. 33. 19. Ità locutus eſt Deus Moyſi confirmaturus ejus animum, & induraturus contra omnes, quæ illi impendebant, calamitates. Incertô authore.

Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Pſ. 35. 9. Cur non dixit de torrente ? niſi quia aviditatem bibentium voluit exprimere; quaſi torrentem ipſum vellent ebibere, ſi poſſent. S. Ambr. hîc.

Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia. Pſ. 83. 11. Unicum beatitudinis momentum non jam dicit intrà intimos ſanctuarii receſſus, ſed ad limina tantùm: in atriis, plus liquidiſſimæ voluptatis affert, quàm quidquid omnes ſimul homines à mundi initio ad finem usque guſtant, Segneri. D. 2. Quadr. ſ. 10.

Habitavi cum habitantibus Cedar. Pſ. 119. 5. Cedar nigredinem, tenebrasque ſignificat. Unde Cant. 1. opponuntur tabernacula Cedar pellibus Salomonis; id eſt, tentoria nigra, tabernaculis pretioſis, & ſplendidis. Verè autem civitates, & palatia regum hujus Mundi, nihil ſunt, niſi tabernacula ruſticorum, comparata ad manſiones cœleſtis Jeruſalem. Bellarm. hic.

Introduxit me Rex in cellaria ſua. Cant. 1. 3. Nomen illud *Rex* non ſatis aptum inſtituto videtur : cùm enim in hoc dramate Amor divinus, & fidelis anima, paſtoritias induant perſonas, ſimilitudines, & exempla, à rure, paſcuis, cur hîc ad regiam aulam divertunt ? Agitur hîc de lætitia, & ſpiritualibus gaudiis. Horum abundantiam ut palàm faciat, non intrà anguſtias tenuis paſtorum vitæ ſe continet. Induit ſæpè Deus perſonam agricolæ, vinicolæ &c. ſed in præbendis deliciis Regem agit magnificum. Obſervat id Orig. hom. 1, ex 4. in Cant. Pinna in Eccl. Etho. 7.

Manus illius plenæ hyacinthis. Cant. 5. 14. Quia quicunque illius opera piô corde imitantur, felicitatis æternæ muneribus in retributione ditantur. S. Greg. in Cant.

In illa die erit Dominus exercituum corona gloriæ. Iſ. 28. 5. Viciſſim Chriſtus veriùs, quàm Paulus, Beatis dicet, Philipp. 4. 1. *gaudium meum, & corona mea.* Doultreman l. 1. c. 5. ſect. 6.

A Sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt, oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparâſti expectantibus te. Iſ. 64. 4. Hic locus accipitur de futura Fidelium gloria. Corn. hic.

Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Habac. 2. 3. Nota verborum quaſi contradictionem. In primis ſupponit, quòd Dominus remunerator *moram* facit; dein aſſerit, quòd moram non facit, dum ait, *non tardabit.* Quomodo non tardabit, ſiquidem moram facit ? moram quidem facit longam, & moleſtam, dum non venit; at ubi jam aderit, remunerationem afferens; tot affundet gaudia, quæ prorſus memoriam deleant præteritæ moræ; adeò ut minimè videatur moratus, ſed velociſſimè adveniſſe. Rupert. hîc: cùm venerit, non tanquam tardus aderit, ſed totum præteritum tempus videbitur fuiſſe nimiæ brevitatis. Baeza. t. 3. l. 13. c. 3. §. 10.

Ex Novo.

Intra in gaudium Domini tui. Matth. 25. 21. Tam magnum eſt gaudium cœleſtis patriæ de

de Deo, ut non possit concludi in homine; & ideo homo *intrat in gaudium* illud incomprehensibile, & non intrat gaudium illud in hominem, velut comprehensum ab homine. Sylv. hic. q. 11. ex Cajetano. Id est, patriam cœlestem, & divitias gloriæ Creatoris; ut immergaris, & absorbearis in Deum. Dion. Carthus. hic Ad cœlum, ad cœlum, Fideles devoti! ad cœlum! ad cœlum! quid nobis cum hac lacrymarum valle, ubi meræ miseriæ! hic nemo suâ sorte contentus vivit. Formosa Rachel, sed sterilis; Lia fœcunda, sed lippa; Naaman locuples, sed leprosus &c. Ecce per patentes sponte paradisi januas Angelorum chorus obviàm procedit, qui festivâ musicorum organorum symphoniâ, & canoro vocum concentu, insonabunt: *intra in gaudium &c.* ut primâ hac officiosâ salutationis formulâ futuræ beatitudinis magnitudinem designent; quæ usquequaque infinita est, & omni ex parte immensa; atque adeò, ùt observat Anselmus, cùm gaudium instar oceani vastissimum in nos intrare nequeat, nos gaudio immergamur. Segneri. D. 2. Quadr. f. 10.

Porrò unum est necessarium. Luc. 10. 42. Hoc scilicet est Regnum Dei, quò habitò nihil deest. S. Bonav. hic.

Præcinget se, & faciet illos discumbere. Luc. 12. 37. Ineffabilis Beatorum gloria hic comprehenditur. Quanta hæc gloria! verum omnium Creatorem, ac Dominum, accingi, & accinctum eis ministrare. Diez Conc. 1. in Comm. Conf.

Intingat extremum digiti sui in aquam. Luc. 16. 24. An tantam putabat inesse vim in digito Lazari, seu in sancta ejus anima, ut posset linguam ejus recreare? O cœlestia refrigeria! ex mente S. Augustini, tantæ estis virturis, ut pelagi hujus vel guttula æterna sedet damnatorum incendia. Escob. t. 6. par. Chr. sect. 2. §. 4. Tanta est dulcedo futuræ gloriæ, ut, si una gutta in Infernum deflueret, totam damnatorum amaritudinem dulcoraret. S. Aug.

Petite, ut gaudium vestrum sit plenum. Jo. 16. 24 Illud gaudium plenum est, quod perfectum, & integrum est; quod nunquam finitur, & æternum est. S. Euseb. Emiss. D. 5. post Pascha. In quo autem gaudium plenum esse poterit, nisi ut veniamus, & appareamus ante faciem Dei? Igitur cùm dicit, *petite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum;* illa tantummodo petenda esse innuit, quæ proficiant ad visionem Dei, in quo solo plenitudo gaudii est. S. Rupert. in Jo. c. 14. lib. 11.

Quid statis aspicientes in cœlum? Act. 1. 11. Cur nec Petrus, nec Discipuli, solùm aspiciunt, & nihil loquuntur? Petrus in Thabor dixit: *bonum est nos hic esse.* Matth 17 4 Respond. in Thabor fuit umbra, & similitudo gloriæ; in Ascensione portæ cœli aperiuntur, & omnes Angeli obviam eunt. A magnificentia veræ gloriæ mens ità stupescit, ut nec verbum possit proferre. Sylv. hic. q. 23.

Unus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni sicut dies unus. 2 Petr. 3. 8. Speculum exemplorum dist 9. c 65. narrat: Monachum quendam in choro canentem versum dictum, mirantem, quomodo id verum esset? meditabundum egressum in nemus, ibi audisse aviculam svavissimè canentem; quæ eum demulsit, & detinuit per 300. annos, sinè cibò, potu, somnò. Avolavit illa deinde, ac ipse rediens ad se, reversus ad monasterium, & chorum, quasi Tertiam ejusdem diei cantaturus, (putabat enim adhuc eundem diem, quò è choro exierat, perdurare) vidit alios monachos, alium chorum, omniaque alia. Abbas sciscitatus nomen monachi, reperit in chronicis monasterii, eum ante 300. annos vixisse, & choro exisse, nec amplius comparuisse. Sumpsit deinde Monachus S. Synaxin, & illicò exspiravit. P. Franciscus Costerus historiam hanc diligenter investigavit, comperitque revera accidisse in Monasterio Affligimensi Ord. S. Benedicti, quod in Belgio situm est inter Bruxellas, & Alostum, ùt ipse mihi in Belgio affirmavit Corn. hic.

Vincenti dabo manna absconditum. Apoc. 2. 17. Utique cœlestem paradisum: quia, sicut manna omne delectamentum in se habebat, & cujusvis palato accommodabat suum saporem; ità cœlestis beatitudo omnia gaudia, & voluptates, in se habet; & quidquid dulce, pulchrum, excellens, & bonum, mens humana potest aut appetere, aut fingere; planè in cœlo gustabit, & possidebit! Fernandius in Gen. 2. sect. 4.

Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. Apoc. 21. 4. Lacrymam dicit, non lacrymas. An lacryma erat, & non potiùs lacrymarum flumina, de quibus Ps. 6. 7. *lavabo per singulas noctes lectum meum &c.* Ubi remuneratio accedit, ut abstergat; tanta ibi gaudia, ut instar unius lacrymulæ appareant lacrymarum flumina. Baeza t. 3. l. 13. c. 3. §. 10.

Ex Patribus, & aliis.

Si tanta nobis facis in carcere, quid ages in palatio? Si tanta solatia in hac die lacrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? S. Augustin. Soliloq. c. 21.

Neque enim magnus es tu, & parva merces tua; sed ùt magnus es tu, ità magna merces tua: quoniam non aliud es tu, & aliud merces tua; sed tu ipse magnus nimis, tu ipse merces magna nimis. S. Aug. ib. c. 36.

Etsi gehenna non esset, adhuc omnium essent miserrimi; quibus cùm liceat unà cum Dei Filio regnare, & glorificari; tantis seipsos bonis defraudant. S. Chrys. in Jo. hom. 79. Nonne, si minutatim incidi, si innumeras mortes mori, si innumeras animas, & totidem quotidie corpora traditum iri oporteret; nonne omnia pro tanta gloria subeunda essent? Id. ib.

Sicut in cœlo omnia apponuntur bona, sic in Inferno omnia mala; ibi convivantes sunt omnes reges, hìc convivantes sunt omnes carnifices; ibi ministrat Christus, hìc diabolus; ibi sanctis datur in cibum omne bonum, hìc peccatoribus miseris serpentes dantur ad devorandum. S. Bonav.

Cogita, quidquid vis; quidquid potes, exopta: excedit cogitatum omnem, desiderium omne exsuperat illa felicitas, æternitas illa, beatitudo illa S. Bern serm. de verbis Petri. Ecce nos reliquimus omnia.

Quanta sint illa, quæ à Deo præparata sunt homini, etiam livor prodit inimici, S. Cæsar. Arel. sect. 28.

Ducitur anima in refectorio (cœlô) ubi sinè fame reficiatur, sinè sitî inebrietur. In dormitorio, ut ibi sinè torpore dormiat; in oratorio, ut ibi sinè tædiô oret; in claustro, ut ibi sinè fastidiô sedeat. Pectus Jesu ibi est refectorium, sinus Jesu ibi est dormitorium; vultus Jesu ibi est oratorium. Latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum Jesu, ibi est Claustrum Consortium Jesu, & omnium Beatorum, ibi est Capitulum. Petr. Cellens. l. de panib. c. 7.

Non aliquid potest in cœlo esse privatum, quod non fiat commune; ubi tanta est unitas, sincera dilectio, perfecta pax, invidentia nulla. S. Laur. Just. l. de cont. Mundi c. 13.

Nullum genus pœnarum Martyrum esset justum pretium, nec pro una sola hora essendi in paradiso: tanta est excellentia hujus gloriæ. S. Vinc. Ferr. s. 4. post ramos palm.

Corpora glorioſa ità pulchra sunt, tantamque undequaque gloriam spirant; ut rei tam supernaturalis, & ità eminenter pulchræ, aspectus hominem velut extra se rapiat, & velut dementem reddat. Estò in cœlo non aliud oculorum oblectamentum foret, quàm summa glorioſorum corporum pulchritudo; nimis quàm magna gloria esset, præsertim ipsam Humanitatem Salvatoris N. J. C. videre. ex vita S. Theresiæ.

§. VI.

Cœlestia gaudia ex præsentibus æstima.

Ceciderunt in faciem suam. Matth. 17. 6. Corruunt discipuli tantum gloriæ pondus non ferendo; ut contempleris, quàm immensum gloriæ pondus præparatum, amantibus Deum. S. Xaverius stillâ dulcedinis potatur, & exclamat: satis est Domine! satis est! Escob. t. Chr. mir. obs. 5.

Transfiguratus est coram ipsis. Marci 9. 2. O quanta felicitas! visioni Deitatis, inter choros angelorum, adesse perpetuò, si tantùm transfigurata Christi Humanitas, duorumque societas Sanctorum, ad punctum visa delectat. V. Beda hîc. l. 3. c. 8.

Si tam innumera, & varia dona tua, quæ nunc amicis pariter tribuis & inimicis; quàm magna, & innumerabilia, quàm dulcia, & delectabilia, quæ, solis tuis es largiturus amicis! Si tanta delectabilia continet carcer; quanta, quæso, continet patria! S. Augustinus l. soliloq. c. 21.

Si temporalia sunt ejusmodi, qualia sempiterna? si visibilia tam bona, qualia, quæ non videntur? S. Basil. l. 6. hexam.

Si sic delectat auditum hominum melodia, si sic concentus avium, si sic harmonia instrumentorum omnium musicorum; quantùm delectat in seipso audire summum bonum, ineffabile, quod causa est, & principium, omnium sonorum: semper etenim major est virtus in radice, quàm sit in arbore; & major abundantia in fonte, quàm sit in rivulo descendente. S. Bonav. s. 1. de tempore.

Dominus est adeò dulcis; ut, qui eum non gustaverit, quàm sit dulcis, degustanti credere non poterit. Unde Bernardus: semel te gustavi, bone Jesu! & utinam millies mori possem, & iterum te degustare. Si sic est in via, ubi vix stillat super animam una gutta; quid, putas, est in patria? quando ad modum fluvii redundat in animam. Id. ib.

S. Fulgentius Ruspensis Ep. in vita c. 3. 1. Jan. dum spectaret Romanæ curiæ nobilitatem, decus, ordinemque; salubri sermone ad fratres ajebat: quàm speciosa potest esse Jerusalem cœlestis, si sic fulget Roma terrestris! Et, si in hoc Sæculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem (loquitur de triumpho Theodorici) qualis honor, & gloria, & pax, præstabitur Sanctis, contemplantibus veritatem.

§. VII.

Cœlestium gaudiorum perennitas, novitas.

IN prima creatione sex priores dies vespere, & manè terminantur; sed dies septima, quæ quietem æternam exprimit, nullô vespere clauditur Gen. 2. 2. S. Aug. l. 4. de Gen. ad lit. c. 18. requies creaturæ habet initium, sed non finem; ideo septimus dies cœpit à manè, sed nullô vespere terminatur. Sylveira. in Luc. 12. quæst. 14.

Qui confidunt in Domino sicut mons Sion. Ps. 124. 1. Cùm sciamus, Jerusalem à diversis gentibus funditus fuisse subversam, ejusque cives frequenter ductos esse captivos; quomodo hîc habitatores ejus dicit nullatenus commovendos? sed hîc Jerusalem cœlestem patriam debemus advertere, quæ significat visionem pacis; de qua nullus potest ullô modô commoveri, qui meruerit in ejus soliditate constitui. Cassiodorus hîc.

Rami illius longævi. Eccl. 1. 25. Inter arbores omnium longissimam habere vitam, ità ut etiam rescissæ cariem non sentiant, putat Plinius l. 16. c. 40. cypressum, & cedrum: at ex his Dei domus construitur, in qua æternùm vivemus. *Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.* Cant. 1. 16.

Judæa in æternum habitabitur. Joel. 3. 20. De terrena Judæa hoc intelligi non potest: nam hæc in fine pariter suum habebit finem. Ergo necesse est hæc accipere de Judæa, & Jerusalem cœlesti. Cœlum igitur empyrium dicitur Judæa, id est, confessio, & laus Dei. Corn hîc.

Christus Jo. 4. cum Samaritana collocutus, mentionem æternitatis, æternæque vitæ, ultrà quàm vigesies injecit. Drex. Phaet. Consid 2. §. 3.

In hæreditatem immarcessibilem. 1 Petri. 1. 4. Quia nec ipsis beatorum hominum mentibus ex longo usu cœlestis illa conversatio valet aliquando vilescere, quomodo præsentis Sæculi luxus, & deliciæ, solent nonnunquam diutinâ consvetudine, & usu, in fastidium verti. V. Beda hîc.

Et cantabant quasi canticum novum. Apoc. 14. 3. Res mira! cantum, quem cœlestes illi spiritus tot millia annorum cantant, appellat *quasi canticum novum.* Ratio est: quia quâvis horâ sic delectantur cantantes, acsi tunc inciperent cantare. Speremus & nos in misericordia Dei: ille enim dabit nobis gustum, & suavitatem, quâ indies magis, & magis in sancto exercitio orationis, patientiæ, delectemur; si illud incipere velimus. Diez. Dom. Palm.

In domo Dei festivitas sempiterna est: non enim ibi aliquid celebratur & transit. Festum sempiternum, chorus angelorum, vultus præsens Dei, lætitia sinè defectu. De illa æterna, & perpetuâ festivitate, sonat nescio quid sonorum, & dulce, auribus cordis; sed si non perstrepat Mundus S. Aug. in Ps. 41.

Pagus hîc est rusticorum, civitas illa opulenta principum diversorium: hoc est viatorum regnum, illud perenne civium. S. Thom. Vill. conc. 2. de S. Ægidio.

§. VIII.

Officia cœlica, & occupatio.

Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus. Ps. 146. 1. Omnis operatio bona mercedem sibi postulat retribui; ut, quod laboriosè peragimus, spe propositi muneris consolemur. In laudationibus verò Domini actus ipse habet præmium suum; quando ipsa erit retributio, quæ nunc est exercitatio. Quid felicius, quam nunc exercere, quod te speras in æterna beatitudine posse peragere. Cassiod. hic.

Quid est mihi in cœlo? nihil, nisi semper ibi in oratione, absque ullâ distractione, adhærere. Jo. Clim. gr. 28.

Agite in terris, quod semper in cœlo facturi estis: nequè enim ibi aliud opus est, nisi laus. S. Thom. Vill. conc. 1. de Ass. Virg.

Gloria paradisi dicitur denarius: sonus denarii significat officium, quod erit in gloria; solùm erit officium Ecclesiasticorum, scilicet laudare Dominum. *Beati, qui habitant in sæcula sæculorum laudabunt te.* Ps. 83. 5. S. Vinc. Ferr.

Maxima, & unica, Sanctis est requies in cœlo, laudem Summæ Trinitatis, quæ Deus est, indefessâ voce dicere. V. Beda hexam.

Spiritus beati, hi sunt domicelli in curia cœlestis Imperatoris; Patriarchæ Principes; Prophetæ Secretarii; Apostoli Judices, & Assessores. Martyres milites; Confessores magni thesauri Christi thesaurarii; Virgines sunt sicut sponsæ Imperatoris. S. Bern. Sen. s. 9. de octo beatit.

§. IX.

Cœlum ama, quære, desidera.

Et omne volatile secundùm genus suum. Gen. 1. 21. Pisces, qui remanent in aqua, unde facti sunt, mali sunt, qui remanent in corruptione peccati, in qua nati sunt. Aves, quæ sursum elevantur ab aquis, sunt: qui habent cor elevatum à terrenis ad cœlum, & tamen sub firmamento. Hugo Card. hic. Volucres significant eos, qui virtutum pennis ad cœlestia contemplanda se suspendunt. B. Petr. Dam. l. 2. ep. 5.

Montes exultaverunt ùt arietes, &c. Ps. 113. 4. Campi sunt, qui terrena non deserunt; sobriè tamen, & justè, & piè vivunt in hoc sæculo. Montes, seu colles, sunt, qui sola, quæ sursum sunt, quærunt. Ejusmodi itaque montes, quantò ardentiùs cœlestia desiderant, quantò vehementiùs cœlestibus inhiant, quantò altiùs excrescunt; tantò procul dubiò cœli ardua viciniùs tangunt. Rich. à S. Vict. hic.

Ubicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Luc. 17. 37. Justorum animæ aquilis comparantur; quòd alta petant, humilia derelinquant, longævam referantur ducere vitam. Si igitur intellexerimus aquilas, de corpore jam dubitare non possumus; maximè, si meminerimus, quod à Pilato Joseph corpus acceperit. S. Ambr. in Luc. Quid putamus, fratres, quomodo tunc repentè de terris ad cœlos evolare poterimus, qui nunc exercitiô, & usu quotidianô, volitare non didicimus? nunquid non Christus, sicut aquila, provocat ad volandum filios suos, quando super eos volitabat? Deuter. 32. Guerric. Abb. s. de ascens. Sylv. in Luc. 21. Matth. 24. 28. q. 13.

Surgite, eamus hinc. Jo. 14. 31. præcipiens, ut unusquisque surgat de terrenis, erigat animam humi jacentem, ad superna attollat, excitet aquilam suam; & illam aquilam, ad quam dictum est: *renovabitur, ùt aquilæ, juventus tua.* Ps. 102. 5. Ad animam hoc dictum est. Anima igitur nostra, sicut aquila, alta petat, supra nubes volet, renovatis splendescat exuviis, cœlo volatus suos inferat, ubi laqueos incidere non possit. S. Ambr. l. de bono mortis c. 5.

Ut germani filii lucis intueamur lucem, & sursum aspiciamus; nè nos esse adulterinos deprehendat Dominus, quemadmodum Sol aquilas. Clem. Alex. Orat. adhort. ad Gentes.

Flamma in altum evolans. Lem: *Quies in sublimi.* Vel *Deorsum nunquam.* Picinelli.

Motiva varia.

Ex Veteri, & Novo.

In principio creavit Deus cœlum, & terram. Gen. 1. 1. Cur non statim hominem produxit? Facta est regia, creetur rex; ædificata est domus, producatur habitator. Quid necesse ad sextam diem creationem hominis differre? Philo Jud. lib. de opific. principium, & finem, volens Deus inter se coaptare, ùt res necessitudine conjunctas, & amicitiâ; principium quidem fecit cœlum, finem verò hominem. Ex principio & fine, fecit Deus circulum aureum; ut, quocúnque se verteret homo, cœlum videret. Amicum tibi est cœlum, familiare; solum hominem agnoscit sibi necessitudine conjunctum. Nexum amicitiæ nè dissolvas. sit tibi semper familiarissimum; & licèt situ remotum, mente, & desideriô propinquum. Lactant. l. 2. de orig. error. c. 13. fictô corpore, spiravit ei animam de vitali fonte spiritûs sui, qui est perennis: constat enim ex anima, & corpore; id est, è cœlo, &

terrâ : quandoquidem anima, quâ vivimus, vesut è cœlo oritur à Deo. Arcon. in Is. cap. 1. vers. 2.

Levo manum meam - à filo subtegminis &c. Gen. 14. 22. Cur opes Abraham rejicit? *levo manum meam.* q. d. difficulter quis animam ad Deum levare, & pius esse potest; nisi contemptis divitiis. Pinna in Ecclesiasticum Ethol. 150.

Hæc est generatio quærentium eum. Ps. 23. 6. Verè unum est, ac fortè præcipuum, signum Electorum Dei; suspirare ad patriam: generatio enim filiorum hujus Sæculi nihil minùs, quàm Deum, quærit; nihil magis, quàm mortem, horret. Bellarm. hic.

Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum. Eccl. 7. 30. Quamobrem? quia singularem etiam actionem erat traditurus. Reliqua animalia sunt bruta; & illa spectant, ad quæ nata sunt: ad pastum genita sunt pecora. Caput homini sublime est, ut genus cœleste suspiciat. Oculi non tendunt in terram; quocirca nè vim inferas naturæ tuæ. Terrena nè spectes, sed cœlestia, ubi Christus est. Genitus es, ut Deum videas, & contempleris; non ut humi dejecta serpat vita tua; non ut pecudum voluptates consectaris, sed ut vitam cœlestem agas. S. Greg. Nyss. or. 2. in hom. procreat.

In partes vade Sæculi Sancti cum vivis, & dantibus confessionem DEO. Eccli. 17. 25. Pars in Scriptura vocatur sors cujusque, juxta illud Is. 57. 6. *pars tua, hæc est sors tua.* Sæculum sanctum vocat Sæculum beatorum, & beatam æternitatem, quam Sancti agunt in cœlo; de quo ait Sapiens c. 5. 5. *& inter Sanctos sors illorum est.* Nam Sæculum, quod in hac vita agimus, totum in maligno positum est. q. d. tu jam à peccato, atque vanitate, & cupiditate hujus Sæculi, ad Deum conversus, illo relicto, vade ad Sæculum Sanctum; nimirum per bona opera quotidie contende; perge, & profice ad cœlum; ut inter beatorum partes, id est, sortes una pars Sæculi sancti, id est, una sors beatæ æternitatis, & futuræ gloriæ, tibi obtingat: vive sanctæ æternitati; adeóque hic illam inchoa per Dei confessionem. Corn. hic.

Si filius Dei es, mitte te deorsum. Matth. 4. 3. O signum! mitte te deorsum? convenientiùs dixerit: si filius Dei es, ascende ad cœlum; cùm sit hominis utique ad ima cadere, Dei sit, ad superna conscendere. S. Petr. Chrysol. s. 13.

Sanctificetur nomen tuum. Matth. 6. 9. meritò primâ petitione hoc petimus: quia ante omnia, desideranda nobis est Dei gloria. 2. Sicut primum præceptum Decalogi est dilectio Dei super omnia; ità & in hoc Evangelii breviario hæc sit prima petitio. Ità Tertull. l. de orat. S. Aug. l. 2. de serm. Dom. in monte, Author Imperf. Rupertus &c. Sylv. hic. q. 9.

Qui es in cœlis. Matth. 6. 9. Non quasi in cœlis Deus tantùm sit; sed ut humi jacentes ad cœli suspectum ipsius excitet; útque cœlestium bonorum pulchritudine collucens ipse, cupiditatem eò nostram rapiat, atque convertat. Id. t. 6. de or. instit.

Adveniat regnum tuum. Matth. 6. 10. Verus sensus est, quòd hic petamus perfectissimum illud regnum Dei; cùm destructo regnò diaboli, peccatò, & morte, ipse Dominus post judicii diem, cum Sanctis suis in æterna beatitudine regnabit. Et hæc petitio pertinet etiam ad gloriam Dei! Apoc. 21. 2. *vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de cœlo.* Ut homines ad cœlum veniant, describitur ipsa Jerusalem nova descendere; (*adveniat regnum tuum*) aliter enim ad illam se non movebunt. Id. ib.

Permitte me primùm ire, & sepelire patrem meum. Matth. 8. 21. Cui Christus: *sequere me &c.* Quia non dixit: permitte me ire, sed *primùm* me ire: hoc enim ei primùm esse non debuit, sed secundùm. Non pietatis obsequium negat, sed divinam præponit humanis affectibus servitutem. S. Chrysol. s. 19.

Obviam sponso. Matth. 25. 1. Professio conatûs ad eundum in cœlestem patriam significatur per ire obviàm sponso JEsu Christo. Cajet. hic.

Ut cessavit loqui, dixit ad Simonem: duc in altum. Luc. 5. 4. Nota, quòd Christus priùs prædicat, & postea agit de piscatione; priùs agit de spirituali cibo, & postea de corporali. Disce & tu priùs quærere regnum Dei. Sylv. hic.

Magister, dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem. Resp. *quis me constituit judicem, aut divisorem inter vos?* Luc. 12. 13. S. Aug. s. 196. de temp. petebat ille dimidiam in terra hæreditatem; in cœlo Dominus offerebat totam. Non venit dividere, sed unire. Sim. de Cass.

Quid quæritis? Jo. 1. 38. Bene dicimus, Magistrum illum vocantes: quia de disciplina ejus sumus, dum revera Deum quærimus; dicemúsque illi: *ubi habitas?* dum supernam cogitamus patriam ubi sedet ad Patris dexteram. Hoc autem jugiter petentibus, & hoc modò dicentibus, *ubi habitas?* fiet aliquando, quod sequitur, *dicit eis JEsus: venite, & videte.* 39. Rupert. in Jo. l. 2. c. 1.

Ex Patribus, & aliis.

Mater Jerusalem, civitas sancta Dei, charissima sponsa Christi! te amat cor meum; pulchritudinem tuam nimiùm desiderat mens mea! S. Aug. Medit. c. 25.

Non, ùt animalia rationis expertia, prona esse videmus in terram, ità creatus est homo; sed erecta in cœlum corporis forma admonet eum, quæ sursum sunt, sapere. Id. de Civ. cap. 24. l. 22.

Ideo huic vitæ malè dulci miscet amaritudines tribulationum; ut alia, quæ salubriter dulcis est, requiratur. Id. in Ps. 43.

Donis suis flagella permiscet, ut nobis omne, quod nos in Sæculo delectabat, amarescat; & illud incendium surgat in animo, quod nos semper ad cœleste desiderium inquietè excitet; atque, ut ità dicam, delectabiliter mordeat, suaviter cruciet, hilariter contristet. S. Greg. in Ezech. hom. 16.

Tametsi

Tametsi lapideus etiam quis fuerit; tamen tanta jam sunt data dona, ut sufficiant eum excitare, & à præsentibus abducere, duplicique nomine ad futura complectenda erigere: cùm, quod adeò sunt magna, quæ jam exhibita; tum quod, licèt tanta sint, ac talia, primitiæ tamen sunt. S. Chrysost. in ep. ad Rom. 8. f. 14.

S. Genoveva vidit cœli gaudia, & ideò sinè intermissione flevit. 3. Jan. c. 7. vitæ.

Audivi nonnullos, qui navali prælio interfuerunt, quod Joannes de Austria contra Turcas felicissimè gessit: cadavera in mari natantia internosci potuisse; siquidem corpora Turcarum prona, & Christianorum supina, cœlum tuentia, natâsse. Idem accidit iis, qui in divinæ Bonitatis mare incidunt: alii enim ibi eriguntur in spem, alii suôpte pondere evertuntur. Stengel. t. 1. Jud. div. c. 42.

§. X.

Cura, nè tibi Cœlum præripiat alius.

Ex Veteri.

Directus est Spiritus Domini ab die illa in David. 1. Reg. 16. 13. Non implet munus suum Saul; in ejus locum eligitur David. Sylv. in Apoc. 3.

Episcopatum ejus accipiat alter. Ps. 108. 8. De Juda intelligunt Patres. Alter non solùm individualiter, sed etiam moraliter intelligitur, q. d. qui in Judæ succedet locum, erit alter; id est, alter in vita & moribus. Paoletti f. 3. in Purif. B. V.

Implebit ruinas. Ps. 109 6. Dicunt Philosophi, quòd cœlum potiùs ascenderet, quàm quòd natura vacuum quidquam pateretur esse in terra. Et Deus hanc conditionem voluit servare: quia, nè esset in cœlo vacuum, voluit, ut terra, id est, humana natura, ascenderet ad supplendas angelorum ruinas. Ant. de Rempelog. figur. Bibl. Passio Christi.

Seraphim stabant super illud. Is. 6. 2. S. Bern. s. 3. verb. Is. in duobus Seraphim duplicem arbitror intelligi creaturam rationabilem; angelicam scilicet, & humanam. Sed quâ causâ Deus angelicam sic extollit naturam, ut certare cum angelis, iisque supremis, de amore, & laudibus Dei, possit? Respondetur: ad contumeliam tuam, ô Superbe, qui, creatus inter angelos, stare non meruisti. Ecce rex noster novos in terra angelos fabricaturus advenit; atque, ut tabescas ampliùs, non qualescúnque, nec inferioris alicujus ordinis, sed Seraphim. Cùm enim ipse fuerit Seraphim, atque, ex illa sublimitate, in tam dejectam vilitatem suâ arrogantiâ lapsus fuerit; non potest non plurimùm erubescere; cùm videt hominem, tam humilem creaturam, alis gratiæ, & ardentis amoris, suâque demissione, penetrare in sedem, quâ ille per suam superbiam excidit. Did. Niss. f. 2. post D. 3. Quadr. §. 5.

Egredietur virga de radice Jesse; Is. 11. 1. Cur Christus virga? quia virgâ utitur pastor, ut expellat lupos, & oves trahat; scit repellere, & congregare; si relinquit unum, assumit alium. Brachium Dei perdebat Palæstinos, Chananæos; & pro illis excipiebat Hebræos. Baeza t. 3. l. 14. c. 16. §. 12.

Periculosè semper spernis auxilia aliis necessaria ad salutem: eripientur enim tibi, & dabuntur aliis. Meritò Judæis nihil agentibus, sed impedientibus, & occupantibus otiosè Prophetam, Jon. 1. 2. eripitur Jonas, ut tradatur Ninivitis, ejus prædicatione egentibus, ut salvi fiant. Baeza t. 2. l. 12. c. 9. §. 11.

Ex Novo.

Si persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Matth. 10. 23. Sed quô id consiliô? an ut Apostoli fugâ sibi consulant? negat Tertull. l. de fuga. Ideò illis fugere tunc præcepit; non propter eludendum periculum propriô nomine persecutionis, sed propter profectum annuntiationis. Velloso in Judith. c. 5. parænet. 17.

Violenti rapiunt illud. Matth. 11. 12. S. Hilar. Can. 11. in Matth. quia gloria Israelis Patribus dedita, à Prophetis nuntiata, à Christo ablata, fide Gentium occupatur, & rapitur. Sylv. in Apoc. 3.

Ite ad exitus viarum; & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias. Matth. 22. 9. Aliis renuentibus venire, alios invitat. Glossa interlin: quia sermo Dei, etsi alicubi laborat, alibi requiescit. Id. ib.

Tunc abiit unus de duodecim. Matth. 26. 14. S. Chrysost. hom. de Juda: quando prostituta lupanar exivit; tunc Discipulus gehennam intravit: quando illa mercedem corporis sui abdicabat; tunc iste pretium Magistri sanguinis postulabat: ideo dixit *tunc*. Christus ex piæ mulieris lucro solatium sibi accersiit jacturæ, quam fecit, dum Judam discipulum perdidit: quando enim hic exiit, ut Infernum ingrederetur; tunc illa intravit, ut discipula esset Christi: fordido Judæ liberalis Magdalena suffecta est. Did. Niss. Dom. infra Oct. asc.

Dicite, quia Discipuli ejus nocte venerunt, & furati sunt eum &c. Matth. 28. 13. Et verò dormisti Judæe, quandò cœlestem thesaurum inter latrones posuisti. Quid indè reliquùm erat? nisi quòd pius latro tibi coronam salutis præriperet. Sanè, dum in præsenti vita sumus, inter latrones degimus, & latrones piissimos; qui coronas nobis præripiunt, si dormimus. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 28.

Zachæus præcurrens ascendit in arborem. Luc. 19. 4. Cur properat? ut divitis epulonis Dominum in Lazaro repellentis amissam sedem obtineat, verè Abrahæ filius. Publicanus præripit à longe stans Pharisæo: *descendit hic justificatus ab hoc*, quasi è manibus eripiens salutem. Euthym. Locò angelorum cadentium, & ab æternis nuptiis exclusorum, homines substituuntur. Locò Judæorum Gentes eliguntur: *auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.* Matth. 21. 43. Auferens ab Heli Sacerdotium, providit sibi de Samuele; & pro Saule David; pro Juda Matthiam. S. Franciscus initiô ordinis anxius, quòd pauci adhuc forent, & nonnulli deficerent, audivit à Domino, quid turbaris Francisce? quid angeris? ego, illis cadentibus, alios erigam; si unus ad vomitum redeat, ego in ejus locum alium excitabo, qui illius coronam accipiat. Deficiente unô è 40. militibus præ frigore, subrogavit Deus ipsum custodem Martyrum. Deficiente Germa-

niâ

niâ succeſſit India, & Japonia. Marchant. D. 2. Pent.

Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei &c. Act. 13.

Ibi latro locatur, unde Lucifer corruit. Arnoldus Carnot. Abb. ſup. Luc. 23.

Multi veniebant ad eum. Jo. 10. 41. Contemplamini JEſum ſic agentem, qui dum in una parte animas perdit, lucratur in alia. Ecce Judæi perſequuntur, Jordanes credunt. Illi fugiunt à fide, iſti veniunt, illos ſigna confundunt, iſti ſigna venerantur. Sim. de Caſſ. l. 11. c. 42.

Tene, quod habes. Apoc. 3. 11. id eſt, fortiter retine. Cant. 3. 4. *tenui eum, nec dimittam.* Rich. à S. Vict. tene, quod habes, fidem ſcilicet, & bona opera, & in eis perſevera; nè, ſi non habueris perſeverantiam, alius accipiat coronam tuam. Cùm enim ſit Deo certus ſuorum numerus; quando alius per culpam labitur, alius per miſericordiam ſubinducitur, ut in locum, unde lapſi ſunt dæmones, aſcendant homines: & in cultum divinum, quem Judæa dereliquit, gentilitas introivit. Sylv. hic.

Ut nemo accipiat coronam tuam. ib. nihil duriùs homini, quàm ſi ipſe locum ſuum perdat, & alium in eo ſedentem videat. Cur in Judicio priùs ad regnum vocabuntur electi? S Bern. ſ. 8 in Pſ. 90 ut videlicet acriùs doleant videntes quod amiſerunt. Id. ib.

Quocirca vobis providendum eſt, nè ad gratiam cunctanter accedatis, verùm ſummam celeritatem adhibeatis, nè latro vobis antevertat; nè adulter vos prætereat; nè avarus ſuperiore conditione ſit; nè publicanus, nè ſcortatrix, né denique quiſpiam ex his, qui per vim in regnum irrumpunt, illudque rapiunt. S. Greg. Naz. or. 40.

§. XI.

Memoria cœli, conſideratio.

DEt tibi Deus de rore cœli. Gen. 27. 28. Toties de rore cœli accipimus, quoties, per infuſionem contemplationis intimæ, de ſupernis aliquid tenuiter videmus. Cùm verò bona opera etiam per corpus agimus, de pinguedine terræ ditamur. S. Gregor. hom. 6. in Ezech.

Tulitq; pectuſculum elevans illud coram Domino. Lev. 8 29. S. Bruno in alleg. Tilmanni quare coram Domino pectus elevat? nisi ut corda, & corpora noſtra, ſemper ſit levata ad cœleſtia contemplanda.

Henoch placuit Deo, & translatus eſt in paradiſum. Eccl. 44. 16. S. Greg. Naz. or. 20. Omnis ejus vita nihil aliud quàm translatio fuit. Mentem enim à terra transtulerat in cœlum ad Deum. Corn. hic.

Circui civitatem. Iſ. 23. 16. Cœleſtis patriæ, cogitando Sanctorum præmia. S. Thom. hic.

Deliciæ Spiritûs noſtri divina cantica, ubi & fletus ſinè gaudiô non eſt. Fideli homini, & peregrino in ſæculo, nulla eſt jucundior recordatio, quàm civitatis illius cœleſtis, unde peregrinatur. S. Aug. in Pſ. 145.

Oculos erigamus ad cœlum, nè oblectamentis, & illecebris ſuis nos terra decipiat. S. Cypr. ep. 8.

Non aliâ de causâ Chriſtus, de regno cœlorum loquens, tot parabolis utitur, quàm ut nos hac ratione cogat quodamodo rerum cœleſtium perpetuò recordari; ac, velut in tabula, earum nobis imaginem ſubjicere. Vult nimirum paſtorem ovium tuarum, ſemen agri tui, uvas vineæ; nuptias, quas celebras; theſauros, quos aſſervas; gemmas, & margaritas, retia, quibus piſcaris; ſervorum rationes; omnia denique, quæ hîc agis, & moliris; cœli tibi memoriam refricare, myſteriáque divina edocere. Beſſeus D. Sept.

§. XII.

Bona, quæ habentur ex memoria Cœli, ejusq; recordatione.

BEatus vir, qui non abiit &c. Pſ. 1. 1. Cur à beatitudine pſalmos inchoat? ut ſcilicet beatitatis memoria armaret hominem contra difficultates, quæ in pietate oriri ſolent. Baſilius hîc: quando David per operis totius progreſſum erat tam multa admoniturus, quibus obeundis operoſiſſimi quique labores, ſudorésque innumeri, impenderent his, qui defudaturi erant in legitimo pietatis agone; hæc prævertens lucidiſſimis rationibus probat horum exitum felicem, ac beatum fore. Pinna in Eccl. cap. 7. Ethol. 101.

Quaſi palma exaltata ſum. Eccli. 24. 18. Philo l. de vita Moyſ. palma arborum præſtantiſſima, aſpectu pulcherrima, fructum quoq; fert optimum; & vitalem vim habet, non in radicibus deſoſſam, ut cæteræ, ſed in ſummo quaſi conſitam. Philipp 3. 20. *noſtra converſatio in cœlis eſt.*

Ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlum levavi, & ſenſus meus redditus eſt mihi. Dan. 4. 31. Ubi Nabuchodonoſor ad inſtar belluæ per ſeptennium terram aſpexit; peccatoris formam præſetulit: at ubi oculos in cœlum levavit, ſenſum recepit; altiſſimo benedixit. Cœlum reſpicere, regionem lucis præ oculis habere, eſt, in illud æternitatis lumen intelligentiæ oculos totâ intentione figere. Sed ecce, qui oculos in cœlum levavit, ſenſum, quem amiſerat, recepit. Senſus animalis eſt, quò percipit candidum, & nigrum; ſenſus verò ſuus eſt hominis, quô diſcurrit inter bonum, & malum; verum, & falſum. Hunc ſenſum cum Nabuchodonoſor perdiderunt, vel nunquam habuerunt; qui dicunt bonum malum, & malum bonum; ponentes amarum dulce, & dulce amarum; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Rich. à S. Vict. l. 2. c. 45.

Ex Patribus, & aliis.

Si vultis armati eſſe contra tentationes in Sæculo, creſcat, & roboretur, deſiderium Jeruſalem æternæ in cordibus veſtris. S. Aug. in Pſ. 136. in fine.

DEô ità diſponente accidit, ut ego, & ipſa (mater mea) ſoli ſtaremus incumbentes ad feneſtram

unde prospectus in hortum. Colloquebamur ergo soli valdè dulciter ; &, præteritorum obliti, quærebamus inter nos : qualis futura esset vita æterna Sanctorum, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. - Dicebamus talia, etsi non istô modô, & his verbis : tamen Domine tu scis, quòd illô die, quô talia loqueremur, & Mundus iste nobis inter verba vilesceret cum omnibus delectationibus suis. Id. l. 1. Conf.

Tacet cœlum ; sed ipsius aspectus vocem tubâ clariorem emittit, per oculos, non per aures, nos docens. Cùm enim videris pulchritudinem, magnitudinem, celsitudinem, situm, formam, per tantùm temporis permanere ; tanquam vocem audiens, & ad aspectum discens ; adoras eum, qui tam pulchrum, & admirabile, corpus creavit. S. Chrys. ad pop. Antioch. hom. 9.

Si te cœli cœperit amor ; videbis, & cœnum, & lutum, esse hæc omnia ; ridebisque, quæ nunc admiraris. Id. in ep. S. Pauli s. 30.

Volatilia, dum altum aërem secant, non facilè capiuntur. Ità tu, donec ad superiora aspexeris, nec laqueô, nec ullis aliis facilè capieris insidiis. Id. hom. 15. ad pop.

Oportet, sicut Scriptura testatur, laborantem agricolam aliquando de fructibus cœlestis patriæ prælibare ; & hoc, nè deficiat in labore. S. Bonav. 4. solemnit. de Magor. adorat.

Volenti facilè est, cœlestem vitæ tradu&ionem vel in terra habere ; si, quemadmodum Evangelium præscribit, cœlestia sapiamus, cœlestibus affi&iamur ; & in thesauris cœlestibus virtutis divitias deponamus. S. Greg. Nyss. de profess. Christiana. Inter labores animi sursum aspectum attolle ; contemplansque gaudia illa, nullos labores recusabis. S. Ephrem. de recta viv. rati. c. 24.

Si ovum, liquore suô vacuum, impleatur rore, & tigillum clementer acclive parieti applicetur ; ovum ad Sigilli pedem positum, per illud rependo, ascendet. Si quis æternam beatitudinem sæpius consideret, cor ejus ovum cœlesti rore plenum sursum tendet. Drex de Cœlo l. 1. c. 2. § 2.

S. Franciscus ajebat : tanta est gloria, quam expecto ; ut omnis me pœna delectet, omnis morbus, humiliatio omnis, persecutio omnis, mortificatio omnis. Henric. Jonghen nupt. agni pro Sacris profess. Exhort. 24.

§. XIII.

Cœlum spernitur, negligitur.

Ex Veteri, & Novo.

Damihi de coctione &c. Gen. 25. 30. In hoc contractu significatur ; quòd reprobi, propter lenticulam, id est, temporalia, venundat æternam hæreditatem. *Dederunt & pretiosa quæq; pro cibo.* Thr. 1. 11. Hugo Card. hîc.

Urgebant Ægyptii populum de terra exire velociter. Ex. 12. 33. de captivitate, durissimô labore, adeò inviti exeunt ; ut urgeri, & compelli, debeant ire in terram fluentem lacte, & melle. Sylv. Addit. Evang. Jo. 2. c. 5.

Inclinavit cœlos, & descendit. Ps. 17 10. Non ait, ascendere, seu avolare, te fecit in cœlum ; sed ipsum cœlum ad te deflexit, & inclinavit ; ut tu scilicet facilè obtinere possis. Longiùs à te cœlum distabat ; ergo, nè via te lassaret cœlum petendo, ipsum ad te inclinavit. Pinna in Eccl. c. 6. Ethol. 76.

Appropinquavit regnum cœlorum. Matth. 3. 2. Novus dicendi modus : homo debet quærere, & se appropinquare ad regnum cœlorum. At è contrà Joannes ait : nisi cœlum se inclinet, & ad nos veniat ; nunquam homo se movebit, ut illud conscendat. Sylv. in Jo. 4.

Adveniat regnum tuum. Matth 6. 10. Nonne faciliùs erat dicere, adveniamus in regnum tuum ? nunquid exorandum est, ut ipsum cœlum inclinetur, ut nos in se recipiat ? Ità piger est homo, ut, nisi cœlum ad ipsum descendat, minimè ille ad Deum velit ascendere ! S. Laur. Just. torpori nostro consentaneam posuit petitionem : nec enim volumus regnum à nobis quærendum, sed quòd ipsum nos quærat. Eliam fuit opùs curru vehere ad paradisum. Vide Corn. à Lap. de ferculo Salom. Sylv. in Matth. 3. c. 2. q. 4. *Vidi Jerus. descend.* ùt homines ad cœlum veniant, describitur ipsa Jerusalem nova descendere ; aliter enim ad illam se non movebunt. Sylv. Matth. 6. q. 9.

Accipientes murmurabant. Matth 20. 11. Diem tantùm in vineæ cultura ponunt, noctu quiescunt, præmium statim accipiunt ; & nihilominus murmurant. Jacob laborem suum, æstum, gelu, reputat præmium ; operarii laborem unius diei tormentum. Potest quæri, ait S. Greg. apud S. Thomam, quomodo murmurare dicti sunt, qui ad regnum vocantur ? Ipsa quæstio, est responsio : murmurant, quia vocantur ad regnum : quia vel unius diei laborem nolunt perferre pro regno ; cùm annos plures pro vanitate laboriosè posuerint. Naxera in Jos. 18. §. 9.

Jesus introivit domum Simonis. Luc. 4. 38. S. Chrysol. s. 18. Ad domum Petri venit Christus, ut domus Petri veniret ad Christum. Nam tales sumus : ut veniamus ad Christum, necesse est, ut ipse Filius Dei ad nos veniat, & quærat. S. Paschas. l. 3. in Matth. mira omnipotentis Dei dispensatio ! qui etiam non quærentes se quærit ; & non valentes ad se venire, ad eos clementer venit : quia si non ille prior ad nos venisset, nunquam ad eum redire potuissemus. Sylv. in Matth. 8. Luc. 4. q. 3.

Et descendens cum illis stetit in loco campestri. Luc. 6. 17. Adeò desides sunt homines, ad quærendum Christum ; ut ipsi necesse sit, ad eos descendere, quò in cœlum conscendant, & salutem obtineant. Sylveira cap. 6. in Luc. 6. q. 1.

Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum. Luc. 12. 36. Cur non dicit, ut sint similes hominibus quærentibus, vel emitantibus ; sed *expectantibus dominum suum* ? Cur servi eum non requirunt ; cùm hoc eorum conditioni maximè conveniat ? Adeò desides sunt homines, ut ad Deum nolint venire, nisi ipse ad eos descendat. Sylv. in Luc. 12. c. 22. q. 10.

Compelle intrare. Luc. 14. 23. S. Chrys. hom. 70. in Matth. Quid dementiùs invenitur, quàm cùm ad nuptias invitaris, resilire ? Tanta est hominis dementia, & fragilitas, ut ex se non

velit ad festivissima gaudia ire, nisi vehementer tractus. Sylv. in Luc. 14. c. 24.

Pater, peccavi in cœlum. Luc. 15. 18. An cœlum Numen est, in quod peccatur, cùm filius patrem dereliquit? oblivio cœli occasio fuit flagitii; cùm cœlestibus terrena præposuit; nunc cœli memoria salutis fuit exordium. Titus Bostr. in catena Græcor PP. Reversus dixit: *Pater! peccavi in cœlum, & coram te!* derelinquendo enim cœlestia, peccavi in ea; præferens ipsi voluptatem contemptibilem, & præeligens cœlesti patriæ meæ regionem famis. Quemadmodum enim in aurum peccare dicitur, qui illi plumbum præfert; ita in cœlum peccat, qui ei terrena præponit. Arcones in Is. 1. v. 1. Disc. 2.

Clamavit dicens: si quis sitit, veniat ad me. Jo. 7. 37. S. Amb. in Ps. 118. Voce magnâ clamabat: quia vocat homines ad regna cœlorum.

Ex Patribus, & aliis.

Quæ cœcitas animi! quæve dementia est? amare pressuras & pœnas, & lacrymas Mundi, & non festinare potiùs ad gaudium, quod nunquam possit auferri? Hoc autem fit, fratres dilectissimi, quia fides deest; quia nemo credit vera esse, quæ promittit Deus S. Cypr. lib. de mortalit.

O astutum consilium maligni spiritûs, & principis Mundi hujus! quomodo cunctos ad momentanea, & corruptibilia hæc pertrahit; in oblivionem interim æternorum bonorum homines inducens. S. Ephrem de his, quæ præsens icta continet.

Tyrannus, ac hostis noster, semper studet, nè ad cœlum oculos elevare possimus; sed, in terram continuò inclinati, lateres in ea ex luto faciamus. S. Greg. Niss. l. de vita Moys.

Mirabile est, quô impetu grandis fluvius currat, quocunque intret inmare; perrumpit omnia retinacula, nec ullô artificiô à suo cursu impediri potest. Majorem habet anima inclinationem ad beatitudinem; & tamen quæcunque nuga detinet eam in cursu suo ad Deum, abyssum dulcedinis. Excusatio sponsæ Cant. 5. 3. *expoliavi me tunicâ meâ &c.* Cùm te invitat Deus, cui tantum debes, ut eum diligas, excusationes futiles affers. Ut autem dæmoni ostium aperias; te mille periculis, & difficultatibus exponis, rei familiaris jacturaræ, periculo honoris, valetudinis &c. Ecce quàm puerilia nos tenent. Diez. conc. 2. 1. die Pent.

Infans, tenebroso natus carcere, ludit, jocatur, lætatur; quia, quid sit lux, ignorat. Mater autem, cui lucis suavitas nota fuit, lamentatur tristis: sic, quia parum scimus de spiritualibus, & æternis; ut parvuli in servitute, & obscuritate, enutriti, sensibilia amplectimur, exilium patriam æstimamus. Filii Israel in servitute Ægypti nati, & educati, *nihil* fecerunt *terram desiderabilem.* Ps. 105. 24. quare sæpius in Ægyptum redire voluerunt In peccatis oblectamur, vanis gaudemus: quia bona æterna non gustamus. Sancti, qui animô in cœlis erant, suspirabant, & flebant.

Did. Stella c. 56.

§. XIV.

Cœlum facilè comparari potest, parvô venale.

Ex Veteri, & Novo.

IN quolibet gradu ascensûs Salomonis erant duo leones hinc, & inde. 2. Paral. 9. 18. Sed hi leones, quia picti erant, & sinè vitâ, significant, quòd solum timidos, & vecordes impediunt. Jo. Broymard summa Prædic. ascens. Chr.

Ducunt in bonis dies suos &c. Job. 21. 13. Ego contrarium dico: ducunt in laboribus, sudoribus, & anxietatibus, dies suos; & in puncto ad gehennalia loca merguntur. Ecce cœcatas hominum mentes, qui labores, quietes; amaritudines, dulcedines; punctiones, unctiones, appellant. Ad peragendum malum, quàm bonum, amariùs desudatur; & toleratum ex tempore malum præparat ad æternum.

Quæ perversitas! ad labores à laboribus pergere? Tristitia vestra, qui propter me affligemini, non omnium vertetur in gaudium. Sim. de Cass. l. 6. c. 33.

Attollite portas principes vestras. Ps. 23. 7. S. Chrys. hom. 4. in Matth. Cur non ait aperite portas, sed *attollite* omnino, scilicet ex cardinibus? quia videntes angeli; quòd cœli jam nunquam essent claudendi; non erant necessariæ portæ cœli postea nunquam claudendæ.

Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis à timore nocturno. Ps. 90. 5. Cur veritatem magis propugnationem contra illos timores facit, quàm fortitudinem? Rich. à S. Vict. ait, timores nocturnos esse imaginationes, quas metus in nobis excitat, cùm noctu iter facimus. Sæpe, inquit, cùm rubus, vel rupes aliqua, cernitur, ferarum impetus imminere videtur; unde fit, ut intuentium membra horror invadat & illic trepident timore, ubi non est timor. Did. Niss. f. 3. post D. 4. Quad. § 4.

Ut iniquè agerent, laboraverunt. Jer. 9. 5. Excusationem mererentur impii, si Deus valdè ardua, & laboriosa, ab illis exigeret; sed dicant, num Deus tantum, ab illis requirat, ut salventur; quantum illi sustinent, ut damnentur? ô cœcitas! ô insania? si sat virium nobis suppetit ad iniquitatem, cur non etiam ad virtutem, & sanctitatem? Segneri f. 31. die Merc. Dom. Pass. vide ibi fusum discursum.

Tollite vobiscum verba, & convertimini ad Dominum. Os. 14 3. Rupertus: quare verba, & non potiùs munera? Videlicet, ut sciatis, quia non est difficultas apud Deum; non exigit, à vobis illa, quæ non possetis consequi pro redemptione animarum vestrarum. Unum *heu!* satis est; cum David unum *peccavi!* Did. Niss. fer. 3. post D 4. Quadr. §. 4.

Relictis retibus secuti sunt Matth. 4. 22. Regnum Dei tantum valet, quantum habes; valuit Zachæo dimidium substantiæ; valuit Petro, & Andreæ, dimissis retibus, & navi; valuit viduæ duobus minutis; valuit alteri calice aquæ frigidæ. S. Greg. hom. 4. in Evang.

Beati

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Matth. 5. 3. quid plus dici potest, regnum cœlorum, & facili negotiô obtinere potes. Sed quando? mox: *quoniam ipsorum est. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Quid viliùs terrâ? & ad illam assequendam quid factu opus? oportet esse mitem. Si quis in te jacit convitia, refer illi gratias; si quis tibi impingat alapam, ejus manui bene precare, ac alteram ei genam porrige. Quanta hic difficultas! & nota, in futuro præmium, *possidebunt.* Sic plura tolerantur, & graviora, pro terrenis; quàm facilia pro æternis, & cœlestibus. Paoletti D. 19.

Cùm ferò factum esset. Matth. 20. 8. Vespere vocantur operarii, & datur illis merces. O aulici, milites, mercatores! quantum reciperetis præmium, si decimam partem laborum, difficultatum, molestiarum, quibus vos fatigâstis in servitio principis, militiâ, mercaturâ; subiissetis pro Deo. Theologe superbe, attolle parum per oculos, & vide, quis cœlum intret? totidiotæ, qui nullum legerunt librum; tot faminæ, quæ solam calluerunt orationem Dominicam, & salutationem angelicam; in suo fonte Theologiam apprehensuri ascendunt: dum cum suo subtili ingenio, sublimi scientiâ, æternùm damnaris. Vide, ô princeps, quem Deus ad regnum suum assumat? Ille vilis, qui tibi servivit in culina; ille servus, quem verberâsti; Lazarus, quem sprevisti; inter angelos velut sol resplendet; dum tu cum tua nobilitate, opibus, titulis, lautis conviviis, æternæ famæ voracibus flammis traderis. Aloys. Juglar conc. 5.

Vidit gloriam Dei. Act. 7. 55. Cur S. Stephanus ante certamen absolutum, & mortem gustatam, gaudet supremô felicitatis præmiô? cùm aliis, post mille labores, & ærumnas, datur videre gloriam Dei? Euseb. Emiss. hom. de S. Stephano: Vide, quantum agat in pectoribus servorum suorum divinæ charitatis ardor; quod Sperabatur desideriis, oculis demonstrabatur: necdum explet famulus ministerium suum, & jam Dominus aperit regnum suum. Sylv. hic q. 31.

Ex Patribus, & aliis.

Regnum cœlorum venale proposuit, & pretium ejus, calicem aquę frigidæ esse voluit S. Aug. hom. 13. l. 5. homiliar.

Venite benedicti Patris mei, percipite. Quid percipite? *Regnum.* Pro qua &c. *esurivi, & dedistis mihi manducare.* Quid tam vile? quid tam terrenum? quàm frangere panem esurienti? Tanti valet regnum cœlorum. Frange esurienti panem tuum &c. Si non habes facultatem frangendi panem &c. da calicem aquæ frigidæ, mitte duo minuta in gazophylacium. Tantum emit vidua duobus minutis, quantum emit Petrus relinquens retia, quantum emit Zachæus dando dimidium patrimonium. Regnum Dei tantum valet, quantum habueris. Id. in Ps. 49.

Viduæ suffecerunt duo nummi minuti ad faciendam misericordiam; suffecerunt duo nummi ad emendum regnum Dei. Id. in Psalm. 147.

Breve quidem tempus hoc est, & labor minimus: & tamen oscitamus, & totâ mente torpemus. Terrestre certamen est tibi propositum, cujus corona in cœlo reddetur. - Paucis diebus curris; & æterna præmia consequeris. S. Chrosost. hom. 77. in Matth.

Habes nummum, compara cœlum; habes vestimentum, indue nudum vestimentô; das hospitium, accipies mansionem in cœlo. Vidè, si est comparatio: das res corruptibiles, das temporales, accipis æternas; das te dimissuras res, accipis in æternum possidendas. Id. hom. 11. in Matth. 6.

Mercatura, negotiatióque, cœlum est; atque ipsi pigritamus. Da panem, & accipe paradisum: parva da, & magna susçipe; da mortalia, & immortalia recipe. Id. hom. 9. de pœnit.

Regnum cœlorum, clamat Deus, se habere venale. Si quis quærit, quô pretiô? respondetur illi: non indiget terrenô pretiô, qui vult dare regnum in cœlo. Nec aliquis potest Deo dare, quod non habeat, cujus est totum, quidquid est. Nec tamen dat Deus tantam rem sine omni pretiô: quia non dat illam non amanti. Da ergo amorem, & accipe regnum; ama, & habe. S. Anselm. ep. 2. ad Hugonem inclusum.

Amore pauperis Deus suum regnum vendit; & ut emere illud omnis homo possit, fragmentum panis ponit in pretium. - Deus regnum suum fragmentô panis vendit; quis excusare poterit non ementem? quem tanta vilitas venditionis excusat? S. Chrysol. s. 41.

Hæc illa egregia est negotiatio, hic ille felix contractus: exiguis laboribus, ac certaminibus, æterna, & immortalia, parare. B. Theodor Studita s. 70.

Multimoda sanè relicta est ratio consequendæ vitæ æternæ, propter illius Passionem: benignus enim cùm sit Dominus, non unam, neque alteram tantùm, sed multas æternæ vitæ januas aperuit: ut omnes, quantùm in ipso est, absque impedimento illâ potiri possent. S. Cyrill. Jeros. Catech. 18.

Parere possunt æternam vitam pauci dies, qui tamen dies, etiamsi illæsam, atque incontaminatam, vitæ beatitudinem possiderent; tamen, quia pauci essent, parvo æstimandi erant: nihil enim est, magnum re, quod parvum tempore. S. Eucher. ep. parænet. ad Valerian.

Quid jucundius? quid facilius quàm bene vivere? quid rursus magis inamœnum, ac laboriosum? quàm, Deô derelictô vitiis servire? Plane ità est: minore negotiô cœlum nobis comparare possumus, quàm Infernum. Blosius parad. an. c. 33.

Thomas Morus dictitare solebat: quàm plurimi in hac vita eô labore Infernum mercantur, cujus vel dimidiô cœlum lucrati fuissent. Item ad mulierculam nimiô studiô, & lenociniô, comptam dixit: nisi Deus tibi pro hoc tanto labore tuo Infernum reddat, magnam tibi profectò injuriam faciet. Fernandius in Gen. 2. sect. 8.

§. XV.

Cœlum labore comparandum. Figuræ, & Symbola.

Ecce vir luctabatur cum eo usque manè. Gen. 32. 28. quam luctam exponit Os. 12. 4. *flevit & rogavit eum, in Bethel invenit eum.* Cur hôc tempore, & occasione potiùs, quàm aliâ luctatur Jacob? cur non tum, dum exiit à domo patris? vel dum in deserto pascit oves soceri sui Laban? Modò ingrediebatur terram promissionis, ut ascenderet Bethel. Significat, quòd, ad ingrediendam veram terram promissionis, necesse sit, priùs luctamine, lacrymis, & oratione, exerceri. Sylv. in Jo. 16.

Nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israel. Gen. 32. 28. Hugo Card. post luctam mutatur nomen, de Jacob fit Israel: quia, ùt dicit authoritas: non erit Israelita, qui priùs non fuerit Jacobita. S. Bern. serm. de Nat. Virg. luctare cum angelo, nè succumbas: quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. S. Hilar. in c. 7. Matth. regnum cœlorum sola verborum officia non obtinent; neque, qui dixerit Domine, hæres illius erit. S. Greg. Niss. or 3. de beatitudinibus: fructuum, qui sperantur, flos afflictio est. Propter fructum igitur etiam florem decerpamus. Did. Niss. polit. p. 2. l. 6. c. 8.

Non vocaberis ultrà Jacob. Gen. 35. 10. Credit Abulensis, eum ex fortitudine, & victoriis, duo illa nomina sortitum, *Jacob*, & *Israel*, *luctator* scilicet, ac *videns Deum*: nam, velut alter Hercules, luctatus est cum plurimis laboribus, cum fratris minis, cum ingratitudine Laban. Rursum cum timore fratris, cum angelo totâ nocte, cum seditionibus liberorum apud Sichimitas, cum nece Joseph illatâ, ùt putabat &c. Verus Jacob, sed & Israel Deum videns; nam septies Deum, sive angelum vidit. S. Thom., Lyr., Abul., inquiunt: Jacob hîc vocatur Israel: quia Deus hîc evexit Jacobum; ut, qui hucúsque vitam activam egerat, contra hostes, & vitia dimicando; nunc contemplativam agat. S. Aug. q. 114. *Jacob*, id est, *supplantator*, significat certamina, & labores, præsentis vitæ; *Israel* verò, id est, *videns Deum*, præmium futuræ beatitudinis. Corn. hîc. *Exultabit Jacob, & lætabitur Israel.* Ps. 13. 7. Per Jacob status viæ; per Israel status patriæ: in via enim oportet luctari; in patria videtur Deus. Non erit Israel, qui priùs non fuerit Jacob. Hugo Card hîc.

Mandavit Deus Moysi, Ex. 26. 1. ut vela, & cortinas tabernaculi, *lineas, & hyacinthinas, & purpureas faceret.* Purpura, quæ rubicunda est, & sanguinea, denotat, in Ecclesia ad sanguinis úsque effusionem nobis laborandum esse; linum verò, quod toties manus subit, toties tunditur, & laboratur, antequam ad perfectionem, & formam, legitimam perveniat, mortificationem designat; hyacinthus autem, qui cæruleus color est, æternæ beatitudinis præmium. Bessæus. D. Septuag.

Operuit nubes, & apparuit gloria Domini. Num. 16. 43. Factum est hoc, cùm ortâ seditione, & tumultu increscente, Moyses, & Aaron, fugerunt ad tabernaculum fœderis Orig. hîc hom. 11. quamvis magni sint vitæ meritô Moyses, & Aaron, quamvis animi virtutibus polleant; apparere tamen eis Dei gloria non potuisset, nisi in persecutionibus, in tribulationibus, in periculis, in ipsa pene morte, constitutis. Et tu ergo nè putes tibi dormienti, & otioso, apparere posse gloriam Dei. Sylv. in Jo. 16. q. 3.

Regnum Saulis, quod nec magnum, nec diu duravit, mox ei concessum à Deo; at Davidis, quod valde magnum, & stabile futurum, per multa pericula, & labores acceptum. Sylveira in Apoc. 5.

Et inter coronulas, & plectas; leones, & boves &c. 3. Reg. 7. 29. Salomon, dum in basibus columnarum, & in coronis pristyliorum, boves, & Cherubim, efformari voluit, mystícè declaravit, instar bonum nobis in Ecclesia laborandum esse; si Cherubim, & Sanctorum sortis, participes esse velimus. Bess. Dom. Sept.

Comedite, amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Cant. 5. 1. In terra suos vocat ad sobriam refectionem; in cœlo ad ebrietatem, & satietatem. *Satiabor, cùm apparuerit gloria tua.* Ps. 16. 15. de Pinna in Eccl. Ethol. 6.

Cœnabo cum illo. Apoc. 3. 20. Cur Dominus hîc promittit potiùs cœnam, quàm prandium? Joachim. Abb. bene se in hoc loco cœnare potiùs, quàm prandere, promittit: quia solet sponsum post prandium ab uxore discedere, & ad opus exire; post cœnam verò vix unquam; sed pariter conquiescunt. Sylv. in Apoc. 3. q. 55.

Testimonia.

Ex Veteri.

Dominus virtutum, ipse est rex gloriæ. Psalm. 23. 10. Priùs *Dominus virtutum* in hac vita, postea in beatorum felicitate *rex gloriæ.* de Pinna in Eccl. Ethol. 6.

Sicut lætantium omnium habitatio est in te. Psalm. 86. 7. Hier. ex Hebræo: *cantabunt omnes quasi in choris, omnes fortes mei in te. Regnum cœlorum vim patitur.* Alii: *omnes oculi mei in te*: quia idem nomen apud Hebræos oculos significat, & fortem. De Ponte in Cant. 1. Exhort. 16. §. 3.

Urbes fortitudinis nostræ Sion. Is. 26. 1. Cœlum, est civitas fortium, in qua nemo imbellis admittitur. In vita S. Astionis, & Epicteti Mon., qui acerba pro Christo tormenta tolerârunt, nil aliud ingeminantes, quàm *Christiani sumus*, refertur; quòd Vigilantius Astionis mortem parentibus adhuc Infidelibus nuntiârit parabolicè dicens: eum in remotam regionem migrâsse, in qua felicissimè viveret. Rogavit mater, dixitque: quæ est regio illa, quò perrexit dulcissimus meus, & unicus Astion? Vigilantius respondit: regio robustorum virorum: quam deinde explicans, esse cœlum,

ad

ad quod per martyrium transierit fortis Astion; parentes ejus ad fidem Christi convertit. Abbas Athanasius in prato Spir. apud Joan. Moschum c. 130. narrat: se in extasi ab Angelo ductum ad cœlum; cumque pulsans illud ingredi vellet, audisse ab Ostiario: non huc ingredietur quispiam in negligentia degens; sed si intrare vultis, abite, certate, nihil æstimantes vanitates Sæculi. Corn. hic.

Ex Novo, & Patribus.

Regnum cœlorum vim patitur. Matth. 11, 12. Cur, qui vetat rapinas, in negotio regni cœlestis rapinæ, & violentiæ, meminit? S. Paulinus ep. de gazophylacio: ô abundantia bonitatis Dei! nè trepides, nè cunctaris, nè parcas. Esto violentus Deo, rape regnum cœlorum; qui vetat aliena attingi, sua gaudet invadi. Et, qui damnat avaritiæ rapacitatem, laudet fidei rapinam. Delectatur Deus, si, quæ aliquando pro terrenis fecimus, pro cœlestibus exhibeamus; ut affectus mali in bonos vertantur. Ut gratior sit beatitudo, rapienda dicitur à beatis ad felicitatem æternam dulciorem: *aquæ enim furtivæ dulciores.* Prov. 9. 17. Qui contra hominem similem sibi luctatur, aut in agone contendit, opùs habet fortitudine corporis; ut athleta victor existens justâ laureâ mereatur coronari. Porrò, qui cum DEO luctari, & regno cœlorum vim inferre præsumit, aliâ & meliorî fortitudine, opùs habet, scilicet fortitudine mentis. Nam fortitudo corporis quid illic valet? spiritus enim est Deus. Et sicut eum, quem adorat, adorare oportet in spiritu, & veritate; ità, qui luctatur, colluctari oportet in spiritu, & veritate. Quid est legitimè luctari? ninùrum fortitudine uti veræ, & sanctæ humilitatis, in precibus, & lacrymis sic enim ille Jacob superavit, teste aliâ Scripturâ Oseæ 124. in fortitudine sua directus est cum Angelo, & invaluit ad angelum; *flevit, & rogavit eum.* S. Rupertus prologo Explanat. in Cant.

Vidi Sanctam Jerusalem novam descendentem de cœlo. Apoc. 21. 2. Semel in Scriptura legitur, cœlum, in singularis favoris testimonium, ad Joannem descendisse. Sed quò descendit? *in montem magnum.* v. 10. Cur non in planitiem, ut Joanni jam laboribus fracto, & seniculo, nonnihil parceretur? mysterium subest: non datur cœlum ignavis. Deus gloriam suam dare statuit in præmium, & mercedem; ut & nos aliquid, & quidem de nostro, conferamus. S. Chrysost. hom. 60. ad pop. neque nos supinos vult esse Deus; propterea non ipse totum operatur: neque vult esse superbos; & ideo totum nobis non cessit. Dei est vocare, nostrum respondere. Job. 14. 15. *Vocabis me, & ego respondebo tibi; operi manuum tuarum porriges dexteram.* Segneri S. 31. die Merc. Dom. Pass.

Si vis sustinere laborem, attende mercedem: nam & operarius in vinea deficeret, nisi attenderet, quid accepturus esset. Cùm autem attenderis, quid sis accepturus, omnia tibi erunt vilia, quæ pateris; nec digna æstimabis, pro quibus illud accipies. Miraberis, tantum dari pro tanto labore: nam utique, fratres, pro æterna requie labor æternus subeundus erat. Æternam felicitatem accepturus æternas passiones sustinere deberes. S. Augustin. conc. 1. in Ps. 36.

Non dormientibus provenit regnum cœlorum, sed in mandatis Dei laborantibus, atque vigilantibus. S. Leo s. 1. in solemnit. Epiph.

§. XVI.

Cœlum obtinetur per adversa, & ardua.

Figuræ, & Symbola

Faciam semen tuum sicut pulverem terræ. Gen. 13. 16. Et c. 15. 5. *Suspice cœlum, & numera stellas, si potes, sic erit semen tuum.* Cur prima comparatio abjecto pulveri fit? secunda micantibus stellis? Hugo Card. ad stellas usque evehuntur, qui ità se abjiciunt sicut pulvis. q. d. Quòd illi soli micandi dignitatem in firmamento obtinent, qui merentur; labores, & humiliationem, sustinendo. Sylv. in Matth. 1. q. 10.

Erant autem inter ascensus eminentes petræ ex utraque parte. 1. Reg. 14. 4. Laboriosam salutis viam via Jonathæ repræsentabat. Carthus. per illas tortuositates, & difficultetes, itineris, figurabatur; quàm arcta sit via salutis. Mendoza in 1. Reg. 14. annot. 18. sect. 1.

Labia ejus lilia. Cant. 5. 13. *Lilia*, quia charitatem cœlestis regni promittunt; *distillantia myrrham primam*, quia per contemptum voluptatum præsentium, ad hanc perveniendum esse prædicant. V. Beda hic.

In tentatione ambulat, scilicet sapientia, *cum eò.* Eccl. 4. 18. Ex hoc versu sumptus fuit ille Athenarum, & Academiarum, mos, probandi eos, qui eò studiorum causâ ventitabant. Athenis enim solebant novos scholares scommatibus, convitiis, sibilis, risibus, excipere; iisque probare eorum patientiam, & modestiam; itaque probatos ad studia admittebant, ùt refert Greg. Naz. or. 20. ubi S. Basilium Athenas venientem ità exagitatum esse commemorat. Corn. hic.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13. 31. S. Isid. Pelus. de par. grani & Sinapis l. 1. ep. 199. plurimis de causis Dominus regnum cœlorum grano sinapis comparavit: nempe ob paupertatis, quam pro indulgenti sua demissione subiit, viliratem; ob gregis, auspicante Evangeliô, pusillitatem; ob nativam grani sinapis acrimoniam; quâ etiam opùs habet is, qui arctam graditur viam.

Ad monasterium S. Davidis petentes recipi, priùs decem diebus, præ foribus monasterii, verborum opprobriis vexabantur; si patiens ad decimum diem perseverabat, recipiebatur. Bolland. 1. Martij.

Testimonia.

Liber generationis Jesu Christi. Matth. 1. 1. Quare priùs ponitur nomen *Jesu*, postea *Christi*? quia nomen Jesus, id est, Salvator, dicit merita; Christus verò dignitatem. De meritis ergo potiùs, quàm de corona, & purpurâ, Salvator noster gloriatur. II. Merita dignitatem præcedere debent. Sylv. in Matth. 1. q. 10.

Responsum acceperat &c. Luc. 2. 26. Sanctus senex toleravit hujus vitæ miserias, quæ acerba sunt justis, ut Christum in carne non in perpetuum, sed per horam videret. Quantùm eniti debemus, ut Dei visione æternum fruamur! Stella hic.

Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? & unde venerunt? Hi sunt, qui venerunt ex tribulatione magna. Apoc. 7. 13. 14. Quibus verbis ad primam quæstionem, *qui sunt hi?* nihil responsum est; ad alteram verò, *unde veneruni?* significanter dicitur, venisse eos *de tribulatione magna.* Ratio responsi est: non enim attendit Deus, quis ille homo? qui cœlum ingreditur, num dives, an pauper &c. modò de tribulatione magna venerit, modò patiens fuerit? Drexel. l. 1. de Cœlo c. 9. §. 3.

Difficile est, imò impossibile, ut præsentibus quis fruatur bonis, & futuris; ut hic ventrem, & illic mentem impleat; ut de deliciis transeat ad delicias; ut in terra, & in cœlo, gloriosus appareat. S. Bern. de inter. domo c. 46.

Quis? nisi stultus, volens cum festinatione ire Romam, viam tenet ducentem ad Compostellam, quæ semper elongat à Roma? Cùm igitur via crucis nihil habeat, nisi asperum; & hæc sola sit via ad Regnum; restat necessariò, quòd omnis via, quæ dulce bonum sequitur, non amarum, ductura sit ad Infernum. Sicut enim aqua omnis fluminis intrat, & finitur in amari; sic omnino necesse est, ut omnis humana dulcedo terminetur in amaritudinem. S. Bonav. s. 40. in Exalt. S. Crucis.

Vide plura T. Tribulatio.

§. XVII.

Alia media, & viæ.

Ex Veteri & Novo.

Levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei. 4. Reg. 2. 13. Elias, ad cœlorum regna festinans, non potest ire cum pallio; sed Mundi in Mundo vestimenta relinquit. S. Hier. ep. 34. Ad Julianum consolat. ob amissas filias.

Multiplicationem ingressus illius quis intellexit? Eccl. 1. 7. Hugo Card. multiplex est Sapientiæ ingressus. I. In uterum B. Virginis per incarnationem; II. in Mundum per apparitionem; III. in Infernum, ob captivorum redemptionem; IV. in cœlum per ascensionem; V. in mentem hominis per gratiæ infusionem, illuminationem, inspirationem. Paulus de Palatio, & Carthus. intelligunt varios modos, quibus divina Sapientia homines erudiens ad cœlum ducit.

In partes vade Sæculi sancti. Eccl. 17. 25. Raban. Hugo. imitare, sortire, partem eorum, qui in sæculo sancto habitant; imitare eorum mores.

Beati pauperes spiritu &c. Matth. 5. 3. Gradus quosdam firmissimos ex lapidibus pretiosis sternit quodammodo Dominus Salvator; per quos animæ sanctæ, & fideles, repere possint, & ascendere ad summum illud bonum, id est, regnum cœlorum. S. Chromatius Ep. conc. de 8. beat.

Ex Patribus.

Regnum cœlorum, ô homo! aliud non quærit pretium, nisi teipsum; tantum valet, quantum es. Te da; & habebis illud. S. Aug. Man. c 16.

Nemo potest idoneus fieri futuræ vitæ qui se ad illam modò non exercuerit. Idem in Ps. 148.

Fieri non potest, non potest, inquam, fieri, ut, qui hic in socordia, securitateque, vixerit; qui in deliciis omnibus assiduè dies consumpserit; qui temerè, neglectèque, transegerit ætatem; illic honorem consequatur. S. Chrysost. conc. 3. de Laz.

Quid? jam tollenda es in cœlum, & nunc te demum mergeres in cœnum? te præstolatur curia Sanctorum; & præponeres societatem dæmonum? Guarric. sect. in solemn. SS. OO.

Quanti, ô homines, profiteremini vos esse empturos, si salus æterna venderetur? Nè vos laborâsse pigeat. Licet vobis, si velitis, pretiosissimam salutem emere propriô thesaurô, charitate, & fide vitæ. Hoc pretium Deus libenter accipit. Clem. Alex. adh. ad Græcos.

In regnum Dei vocati sumus, dignè regnô Ambulemus. Id. l. 3. pædag. c. 11.

Beatus, qui oculis semper defixus est in contemplatione futurorum bonorum, quoniam ea consequetur. S. Ephrem de beatitud. & miseriis.

Quatuor sunt genera hominum regnum cœlorum possidentium: alii violenter rapiunt, alii mercantur, alii furantur, alii ad illud compelluntur. Rapiunt, qui dereliquerunt omnia, & sequuntur Christum. Mercantur, qui faciunt sibi amicos de mammona &c. quia dant in præsenti pauperibus temporalia, ut in futuro recipiant ab eis æterna. Sunt alii, qui nonnulla bona occultè faciunt, pro quibus merentur regnum cœlorum; sed tamen furari illud dicuntur.

Com-

Compelluntur pauperes neceſſarii, compelluntur multi variis neceſſitatibus, & oppreſſionibus, afflicti. S. Bern. lib. ſentent.

In paradiſo nullus inveniet domum ad qui eſcendum, niſi in hoc Mundo ſibi ædificet. Quidam in partibus Moſellæ, qui plures vivens ædificaverat domos, in agone conqueſtus: plures ædificavi domos; utinam parvam unam cellulam ædificâſſem in cœlis! S. Vinc. Ferr. ſ. 1. fer. 2. poſt Oculi.

§. XVIII.

Citò vult Chriſtus nos cœlum conſequi.

Exi citò in plateas, & vicos civitatis &c. Luc. 14. 21. *citò* inquit, ob maximum deſiderium, quod ei ineſt, ut divitiarum ſuarum theſauris perfruamur. Diez. Diligentia in oper. Virt.

Domine memento mei &c. Luc. 23. 42. reſpond. *hodie.* Euſeb. Emiſſ. hom. de bono latrone: hodie, inquit. q. d. Quid me ô fidelis meus, & unicus tanti triumphi teſtis, quid me tantoperè exorandum putas? *hodie mecum eris.*

Ecce vento citò, & merces mea mecum eſt. Apoc. 22. 12. Quare citò venis Domine JEſu? certè ut citò remuneret bonos. *Hodie mecum eris in paradiſo.* S. Bonav. ſ. 3. Dom Septuag.

Titulus II.

CALUMNIA.

Reus fortium ſuperatus eſt. 1. Reg. 2. 4. Propriè arcum vocat linguam mordacem Phenennæ, quæ ſcommata in Annam, quaſi ſagittas, jaculabatur. Corn. hic.

Percuſſerunt maxillam meam. Job. 16. 11. Ille dicitur aliquem in faciem percutere, quando ei improperium in facie dicit. S. Thom. hic.

Quisquis calumniis eliditur, vilipenditur; dum vilipenditur, pro vili venditur: quid enim eſt vilipendere, niſi pro vili vendere? ſed fatuus eſt mercator calumniator, qui carum pro vili pendit, cùm Deo charum hominem vilipendit. S. Bonav. in Pſ. 118.

Vide plura T. Tribulatio.

§ I.

Calumniæ affligunt, perturbant etiam Sanctos.

Ex Veteri.

Samſon, Judic. 16. 21. 25. non iniquè tulit catenas, carcerem, cœcitatem; at ubi illudi ſibi ſenſit, tunc enimvero credidit ſe captivum; &, vitam pertæſus, perire maluit, quàm erubeſcere. S. Ambr. ep. 70. ad Vigilium: circumagebatur ludibriis, quod duriùs, & ultra ipſam captivitatis ſpeciem, tolerabatur: nam mori, naturæ functio; ludibrio eſſe probro ducitur Oliva l. 4 Strom. §. Fidelis Deus &c.

Cùm audiſſet, aſcende calve, maledixit eis in nomine Domini. 4. Reg. 2. 23. 24. Qui theſauros Syri Naaman rejecit, 4. Reg. 5. 16. ſuſtinere non potuit puerorum clamores. Quàm duriùs eſt rubore tegi, quàm ſtoreâ! Oliva l. 4. Strom. §. fidelis Deus &c.

Tunc Tobias ingemuit. c. 3. 1. Vide hic, quàm verum ſit illud Eccl. 7. 8. *calumnia conturbat ſapientem.* En tibi! cœcitas non turbavit Tobiam, ſed conturbavit calumnia uxoris: magis enim offenſa Dei, quàm injuria propria eum cruciabat. Corn. hic. Quàm durum contumeliam pati, patet Tobiæ 3. 7. 10. quæ ſeptem virorum necem patienter ſiccis oculis ferens, ancillæ contumeliâ turbata aſcendit in ſuperius cubiculum domûs ſuæ; ibi tres dies egit lacrymis, jejuniis, orationi dedita. Sylv. in Apoc. 2.

Lædetur, quaſi vinea in primo flore botrus ejus, & quaſi oliva projiciens florem ſuum. Job. 15. 33. Flores vitis, vel olivæ, facilè læduntur gelu, aut nimiô æſtû; ità virtus tenera inter calumnias improborum. De Ponte in Cant. 2. § 2.

Cùm Job in omni calamitate perſtaret animoſus, dæmon amicos in ejus patientam armat, & duris illorum verbis pro armis uſus, ejus patientiam evertere aggreditur Job. 18. 21. *hæc ſunt*, inquiunt, *tabernacula iniqui & iſte locus ejus, qui ignorat Deum*; quibus ictus Job: *usquequò*, inquit, *affligitis animam meam, & atteritis me ſermonibus?* c. 19. 2. Orig. in Cat. Græca: qui corporis cruciamenta toleravit, non paſſus eſt verba. Jobus, qui hæc dicit, eſt athletarum fortiſſimus, in cujus libro nihil ità eminet, ùt ejus fortitudo, ac patientia; labores tamen ſentit, quos ex eorum duro ſermone, qui ad eum viſendi causâ venerant, hauriebat. Chananææ fides laudatur, Matth. 15. 26. quia duris verbis Chriſti nihil offenſa. Naxera in Joſ. 7. §. 38. mitiora ferri, quàm linguæ vulnera. S. Greg. l. 2. in Ezech. hom. 19. de Job. Diſponente Dominô; conſumpti ſunt greges, interfecti cuſtodes, everſa domus, extincti filii, percuſſa caro à planta pedis usque ad verticem. Remanſit uxor incolumis, quæ verborum jaculis vulnera augeret.

Calumnia conturbat ſapientem Eccl. 7. 8. vis exempla? Moyſi fuit irrogata calumnia à Core Dathan, & Abiron; quod ambiret principatum ſibi, & Pontificatum Aaroni fratri

fratri suo; quæ eum pupugit, & turbavit, juxta illud Ps. 105. 32. *vexatus est Moyses propter eos, qui exacerbaverunt spiritum ejus.* Unde Moyses questus est magno animi dolore Num. 16. 15. *nè respicias sacrificia eorum; tu scis, quod nè asellam quidem unquam acceperam ab eis, nec afflixerim quemquam illorum.* Sic Jeremias prophetans, Jerusalem tradendam Chaldæis, à Judæis calumnias, juges audiebat, quòd esset pseudopropheta, amicus Chaldæorum, proditor patriæ. Unde assiduè gemit, & luget, ùt videre est c. 20. 8. 9. &c. Hinc David orat Ps. 118. 134 *redime me à calumniis hominum, ut custodiam mandata tua.* Ità S. Basilius calumniam sibi de hæresi impactam valdè sensit; sic enim scribit ep. 82. ad hasce literas animatus, ùt par erat, & ad tam inopinam, ac subitam, immutationem animô perclusus, nec respondere quidem poteram: palpitabat enim, mihi cor, lingua me destituebat; & planè patiebar, quod animo solet parum forti accidere. Ratio à priori est: quòd homo ex eo, quòd sit rationalis, ingenuæ, & nobilis, naturæ, summè appetat honorem, & famam. Corn. hîc.

Venite, & cogitemus contra Jeremiam cogitationes, venite, & percutiamus eum linguâ. Jer. 18. 18. Inter arma omnia, quæ solet ministrare furor, nullum nocentius telum inveniunt, nisi linguam.

Theodoret. hîc: istud verò, *percutiamus eum linguâ*, ponitur pro: texamus in eum calumniam. Hæc sentit propheta, supplicat Deo, ut velit esse Index v. 19. Arcon. in Is. 2. Expos. 2. Dis. 1.

Ex Novo.

Dæmonium habes. Jo. 7. 20. Acerbiora sunt linguæ, quàm manuum vulnera. Theophylactus: contumeliosè, & audacter dicunt, dæmonium habes, eò quòd putabant animam ejus contumeliis cruciari. Noluerunt manus illi inferre; arbitrati magis se illum afflicturos linguâ. S. Chrys. hom 88 in Matth. in patibulo pendentem omnes amaris impetunt verbis; quæ rebus ipsis mihi graviora videntur. *Venite cogitemus &c.* Et quæ ex scelerata illa consultatione exiit sententia? *percutiamus eum linguâ*, inquiunt: nihil enim putabant esse intolerabiliùs. Did. Niss. f. 3. post D. 3. Quadr.

Ibant apostoli gaudentes - contumeliam pati. Act. 5. 41. Imò & flagris concisi estis, & alapis percussi, & cruorem ubique stillâstis? ità est. Verùm hæc sidera sunt, quæ in sole injuriarum non emicant. Exprobrarunt, irriserunt, conspuerunt; in his gloriamur, & exultamus. Oliva lib. 4. Strom. hîc.

Quis nos separabit à charitate Christi? &c. Rom. 8. 35. Paulus certamen indicit principi tenebrarum, ut cum omni suo exercitu secum descendat in arenam. Sed inter hostes lacessitos unum præterit, scilicet maledictum, opprobrium, convitium. Orig. l. 1. contra Celsum: certè Paulus innumera percensens, quæ à dilectione Christi separare alios soleant, verba non ponit in hoc numero. Arcones in Is. 2. Expos. 2. Disc. 1.

§. II.

Motiva Calumnias patienter ferendi.

Ex Veteri.

VAdam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus? Ex. 3. 2. Magna est visio, si videas hominem, invidiæ, calumniæ, tribulationum, igne circumdatum, & velut ardentem; non tamen comburi, non ullum impatientiæ, aut vindictæ, promere verbum. Stengel. t. 3. div. jud. c. 30.

Si dormiatis inter medios cleros. Psal. 67. 14. Hebr. *inter medios tripodas, & ollas,* ex quarum contactu denigrati aliquantum fueritis; scitote tamen, quòd tunc potiùs estis formosi, sicut columbæ, quæ argentatas, & candidas habent pennas, quibus ad cœlestia volat; & dorsum, quô ipsas tribulationes pertulistis, erit fulgenti charitatis aurô splendidum. de Ponte in Cant. 1. Exh. 22. §. 1.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Candidior, molliórque, nitescе, aculeis etiam domesticorum afflicta veritatem tui decoris gratiùs ostende. Venerab. Beda l. 2. in Cant.

Si patremfamilias Belzebub vocaverunt. Matth. 10. 25. Quis curet calumniatorum verba: nam ab eorum ore nihil non spurcum, novit exire. Cur ergo à stabulo conspurcari offendaris? Seneca l. 4. ep. 92. quanta dementia est, vereri, nè infameris ab infamibus. Quòd stabulum mittat à se stercus, nemo ægrè fert; nec in sterquilinium quis iratus est, quòd fœtorem emittat. Baeza t. 3. Luc. 15. §. 5.

Exempla

Ex Veteri & Novo.

Respondens Anna. 1. Reg. 1. 15. Notat S. Chrysostomus reverentiam, humilitatem, & modestiam, Annæ; quæ convitium ebrietatis, quod in fœmina est grave, & pudendum, sibi ab Heli objectum, patienter tulit, & simplici negatione refellit, ac Heli dominum vocat; ideóque ab eo benedici, & voti, filiique, compos fieri meruit. Corn. hîc.

Dimittite eum, ut maledicat. 2. Reg. 16. 11. Nos verò cùm verbum ullum in nos dictum

ctum audimus, canes imitamur: hi enim, si quis in eos lapidem jecerit, jaciente dimisso, lapidem remordemus. S. Doroth. Abb. Doctr. 7.

Non enim, sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt. Act. 2. 15. Cur Petrus non utitur suâ potestate, nec blasphemiam punit? Oecomenius: ratione illis viam muniebat (***cùm sit hora diei tertia***) ad conversionem, & pœnitentiam. Didicit id à Christo: nam cùm Pharisæi multa contra eum blasphemò ore jactâssent, ille non castigatione, sed mansvetò, & efficaci verbò, confundebat; ratione, non potestate, utens. Sylveira hîc. quæst. 18.

Sententiæ Patrum.

Qualis quisque apud se lateat, contumelia illata probat: nam sicut superbi honoribus, sic plerumque humiles suâ despectione, gratulantur. S. Gregorius lib. 1. Dial. cap. 5.

Duobus modis fracta possidere animum ira desvescit. Primus quippe est, ut mens sollicita, antequam agere quod libet, incipiat, omnes sibi, quas pati potest, contumelias proponat: quatenus Redemptoris sui probra cogitans, ad diversa se præparet. Quæ nimirum venientia tantò fortiùs excipit, quantò se cautiùs ex præscientia armavit: qui enim improvidus ab adversitate deprehenditur, quasi ab hoste dormiens invenitur. Secundus autem servandæ mansvetudinis modus est: ut, cùm alienos excessus aspicimus, nostra, quibus in aliis excessimus, delicta cogitemus. Patienter namque illatam injuriam tolerat, qui piè memînit, quòd fortasse adhuc habeat, in quo debeat ipse tolerari: & quasi aquâ ignis extinguitur, cùm surgente furore animi sua cuique ad mentem culpa revocatur. Quia erubescit sibi peccata non parcere, qui vel Deo, vel proximo, sæpe se recolit parcenda peccâsse. S. Greg. mor. l. 5. c. 3.

Ego plagis conscientiæ meæ nullum judico accommodatius medicamentum probris, & contumeliis. S. Bern. ep. 278.

Calumniam tibi quis infert, atque hostiliter adversatur? Causam is vigilandi tibi paravit; occasionemque præstitit, ut similis fias Deo. Si enim dilexeris eum, qui tibi insidiatur; similis eris ei, qui solem suum oriri facit tam super malos, quàm bonos. S. Chrysost. serm. 10. in Rom. 6.

Contra linguæ gladium patientiæ præbe scutum. S. Isid. lib. 2. Soliloq. c. 7.

Quotiescunque in hoc perverso Sæculo contra laudabiles viros multiformes tenduntur insidiæ, & diversis calumniarum generibus factiosæ emerserint causæ; quid homo pestilens excogitet, vel quid diabolus machinetur, non metuat justus: quia cum illo est Deus. S. Zeno Veron. de Dan. s. 9.

Ipsa te plebeja vox persvadeat; probrum, & contumeliam, lavacrum esse vitiorum animæ. Solent enim Sæculares, cùm aliquem in faciem ignominiis, & contumeliis, respserint, gloriantes ad alios dicere: lavi illum. Jo. Climac. 8. de iræ vacuitate.

Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. De inimicis dices: non nocuit mihi, sed animum nocendi habuit. Et cùm illum in tua potestate videris, vindictam putabis, vindicare potuisse. Scito enim, honestum, & magnum genus vindictæ esse, ignoscere. S. Martin. Bracarens. Ep. de vera virtute c. 2.

S. Macarius Ægyptius Abb. interrogatus à fratre, quomodo salvus fieret? respondit: vade ad monumenta, & maledic mortuis. fecit. Interrogatus à Sancto: quid tibi dixerunt? ille: nihil. Tùm senex: vade cras iterum, & lauda eos. Abiit ille, & laudavit. Revertenti quid respondêrant? nihil. Dicit senex: vide, sic tu sis velut mortuus, si cupis salvus fieri neque injuriâ hominum, aut gloriâ, movearis. Ball. in vita 15. Jan.

Motiva calumnias vitandi.

S. Chrysost. hom. 15. in Acta Ap. monens viros, nè in uxores convitiis invehantur: contumeliâ afficit mulier? nè fias mulier: muliebre enim est contumeliâ afficere. Quare cùm Abisai, & ejus fratres, Davidem ad maledicendum maledicenti provocarent, ***quid mihi***, inquit, ***& vobis, est filii Sarviæ?*** 2. Reg. 16. 10. A matre eos, non à patre nominavit: ut significaret, eos, dum ad maledicta impellebant, non paternam, & virilem, fortitudinem; sed maternam, & muliebrem, infirmitatem redolere. Mendoza in 1. Reg. annot. 8.

Contumeliam tibi imposuit iratus? siste silentiò malum; & nè ventos imiteris, qui per reflatum id, quod appulsum est, repellunt. S. Basil. hom. 9. de ira.

Titulus III.

CANTICA.

Sancta.

OMne psalterium sagaci mente perlustrans, nunquam invenio, quòd filii Core aliquid triste cantaverunt: semper enim in psalmis eorum læta sunt, & jucunda, sæcularibusque contemptis, cœlestia, & æterna desiderant. S. Hieron.

Deliciæ spiritûs nostri divina Cantica, ubi & fletus sinè gaudiò non est. S. Aug. in Ps. 145.

S. Dionys. Eccl. hierarch. c. 3. Canticum Canticorum vocat dulcia carmina divinorum amorum. Corn. in Cant.

S. Damascenus tr. de trisagio Is. 6. 3. docet: ab his Seraphinis Ecclesiam didicisse chorum; id est, modum alteris canendi; & psallendi.

Bene cane. Debet homo canere I. hilariter. Ps. 146. *Deo nostro sit jucunda decoraque laudatio.* II. Attentè 1. Cor. 14. *psallam spiritu, psallam & mente.* III. Devotè. 2. par. 29. *Obtulit populus hostias, & laudes, mente devotâ.* Thom. in Is. 23.

Cantabant canticum novum. Apoc. 5. 9. Quia Cantici materia erat nova, scilicet Christi incarnatio, passio, redemptio; nova & cœlestis ejus doctrina; nova beneficia, miracula, Sacramenta, lex, gratia, gloria. II. Dicitur novum, id est, singulare, exquisitum, eximium, jucundum, novâ semper hilaritate mulcens animum. S. Aug. in Ps. 149. quisquis terrena diligit, vetus canticum cantat; qui vult cantare canticum novum, diligat æterna: ipsa dilectio nova est, & æterna Corn. hic.

Cantorum princeps, psalmorumque thesaurus esse meruit. S. Isid. de Davide c. 5. l. 1. de Eccl. officiis.

Cum Deo multis, cum hominibus paucis, loquere. Et si manum operi admoveris, os psallat, & mens oret. Psalmus in ore tuo sit assiduè: quoniam Deus, cùm nominatur, dæmones fugat. S. Ephrem Encomio in psalmos.

Psalmus ex lapideo etiam corde lacrymas excutit. Psalmus Angelorum opus est, incensum spirituale. Ubi psalmus adest cum compunctione, ibi & DEUS unà cum Angelis. At ubi diabolicæ cautiones sunt, ibi ira DEI, & Væ remuneratio risûs. Idem ibidem.

Titulus IV.

CAPILLI.

NAzaræi sanctificatio maximè sita erat in cæsarie nutrienda: hæc autem mysticè est sanctorum cogitationum geminatio, quibus homo sanctus efficitur. Corn. in Num. 1.

Sanctus erit crescente cæsarie capitis ejus. Num. 6. 5. Illud mirabile, robur Samsonis, quô vincula facilè rumpebat, in capitis crinibus statuit Deus, quia Nazaræus erat, id est, Deo consecratus; cujus externum signum erat, quòd novacula non transibat per caput ejus, nec erat rasum tempore separationis suæ. Samson obsequium capillis Deo deferebat; ideo etiam in iis à Deo honorabatur. Sylv in Matth. 1. q. 20. De Capillis plura vide inferius tit. Religiosi.

Amygdalus florebit. Eccl. 12. 5. Ad literam amygdalus floribus citissimè, & densissimè candescens, repræsentat senectam pilis candidis subitò canescentem. Ità Hier. Cani, ait Hugo Card. sunt flores mortis, illam, quasi fructum, in propinquo esse denuntiantes: quia, sicut flores in fructum, sic cani in mortem desinunt. Corn. hîc. *Florebit amygdalus.* Glossa: *canescet caput.* Hugo Card. in Ps. 27.

Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion. Is. 3. 17. Per hostes Chaldæos: hostes enim solent captivos decalvare. Unde Sept. legunt: *ancillabit, ancillas faciet.* Rasura enim, & decalvatio, erat habitus debellatorum; indeque servorum, & servarum, etiam apud Gentiles. Corn. hîc.

Tonde capillum tuum. Jer. 7. 29. Et Job auditâ filiorum, & filiarum morte, capillos legimus totondisse; & apud veteres hæc erat omnium consvetudo lugentium, tondere cæsariem. S. Hier. hîc.

Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Matth. 10. 30. Non est hyperbolica hæc locutio, sed verissima, ut ait Cajet. cùm verè capillorum numerus notus sit Deo: nam, ut ait Euseb. Gallicus in Natali plurimor. MM. non ei difficile capillos numerare, cui difficile non fuit creare. Orig. hom. 1. in Num. virtutes animi, & multitudinem sensuum, qui de principali mentis, tanquam de capite Apostolorum, producebantur, capillos capitis appellavit. Capilli capitis significant omnes cogitationes, & operum intentiones, etiam minutissimas; quas DEUS distinctissimè cognoscit, dirigit, & perficit; ac omnes habet numeratas in suis Electis, ut præmiò donentur.

Capilli

Capilli Absolonis ponderantur. 2. Reg. 14. 26. Apostolorum autem capilli non ponderantur, sed numerantur. S. Paulin. ep. 4 tales (peccatorum) crines crimina sunt; peccatis suis anima premitur. *Dinumerabo eos.* Ps. 138. 18.

Octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. 1. Petri 3. 20. Cur Scriptura numerum ponit salvatorum, & non submersorum? Deus specialiter ea dicitur habere numerata, quæ custodit, liberat, & in tuto reponit. Sylv. in Matth. 10. q. 12. Discipulorum Domini etiam capilli capitis dicuntur esse numerati; hoc est, omnes actus, sermones, cogitationes, eorum servantur apud Deum, quia justæ, quia sanctæ sunt. Orig. hom. 8. in Levit.

Nè exuvias alieni capitis, forsitan immundi, forsitan nocentis, & gehennæ destinati, sancto, & Christiano capiti suppares. Tertull. l. de cultu fœm.

Clerico tondentur capilli: ad significandum, quòd inutiles cogitationes debet deponere; & in superiori parte, id est, capite debet esse apertura; ut sinè impedimentô, quæ sursum sunt, sapiant, & pro eis Deo deserviant. S. Bonav. in Ps. 119.

S. Theodosius Antiochenus Abb. comam ultra pedes longam gestabat, & ideò lumbis alligabat. Capilli in capite S. Simeonis Stylitæ 126. annis post mortem integri. Crines S. Quintini post 340. annos pulcherrimi. Ath. Kirch. in vita S. Eustachii 11. Jan.

In insula Bachania est moris, ut quicunque Christianitatis candidati cæsariem præscindant. P. Petrus Janicus S. J. thesaur. rer. Indic.

Caput.

Caput est, ut formam generis humani consideremus, quod fovet membra omnia, & dirigit, atque implet sensibus. Sensus enim sapientis in capite ejus. Inde ductus venarum, meatusque spiritûs, sangvinis vires in totius partes corporis derivantur. Lustrat omnia, ornat omnia. Sublatô capite, corpus sinè nomine est. S. Ambrosius in Psalm. 118. Oct. 20. initiô.

Regnum in animante obtinet caput. Philo de Mundi opificio.

Quid sinè capite est homo? cùm totus in capite sit. Cùm caput videris, hominem agnoscis. Sola ære fusa principum capita, & ducti vultus de ære, vel de marmore, ab hominibus adorantur. S. Ambrosius hexam. lib. 6. cap. 9.

Cognoscamus humani corporis fabricam instar esse Mundi: siquidem ut cœlum eminet aëri, terris maria; quæ velut quædam membra sunt, Mundi; ità etiam caput supra reliquos artus nostri corporis cernimus eminere, præstantissimúmque esse omnium; tanquam arcem inter reliqua urbis mœnia. S. Ambrosius l. 6. hexam. cap. 9. initiô.

Corpora SS. MM. Frontasii, Severini, Severiani, Silani, abscissis capitibus, cùm impii satellites temerè abjecissent, divinitus se in pedes erexerunt; acceptisque in manu capitibus per alveum fluminis, siccis pedibus in Ecclesiam B.V. ubi S. Fronto orabat, pervenerunt, & capita sua flexis genibus ante pedes ejus deponentes, corpora sua in modum crucis extenderunt, honorificè conditi. Boll. 2. Jan.

S. Lucianus post martyrium caput ad duo milliaria ipse deportat. Id. 8. Jan.

TITULUS V.

CARO.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Maledicta terra in opere tuo. Gen. 3. 17. O misera caro! diceris caro à carendo: quia cares omni bonô. Tu es illa terra Adam, quæ fuit maledicta à Deo; *spinas, & tribulos, germinabit*, id est, desideria mala, & delectationes, in te germinabuntur. Idiota l. 3. c. 1.

In sudore vultûs Gen. 3. 19. consolatibnis, ac virtutis, vescimur pane; terrâ cordis, & corporis, vitiorum spinas, atque concupiscentiarum tribulos, germinante. S. Laur. Just. s. in solemn. S. Joan. Evang. *Maledicta terra*, id est Caro. Hugo Cardinal. in Prov. cap. 19.

Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem, ô fili, asinam suam. Gen. 49. 11. Asina est caro, pullus appetitus; quæ ligata esse oportet per spiritum, & rationem, ad vineam, ut non vagentur per illam, & pascantur, quæ, & quando, & ubi voluerint; sed solùm, prout ratio præscripserit. de Ponte in Cant. 1. Exh. 27.

Lacrymis meis stratum meum rigabo. Ps. 6. 7. Quia vilis lectus est stratum, per ipsum Carnem accipimus. Rigat ergo lacrymis stratum suum, qui continuô luctu, & dolore, carnis maculas diluit, & cordis duritiam imbre compunctionis emollit: ut, sicut hortus receptâ suavi pluviâ evidenter germinat, ità caro lacrymarum fluentis rigata, bonorum operum, & justitiæ, germen emittat. S. Greg. in Psalm pœnit.

Fallax equus. Ps. 32. 17. Corpus dicitur equus animæ, qui est fallax ad salutem, id est, fallit animam quandoque, & à salute defraudat. Hugo Card. hic.

Pauperem ſuperbum, divitem mendacem, ſenem fatuum, & inſenſatum. Eccl. 25. 4. Ingeniosè, & appositè, vir eruditus, hæc explicat de tribus ſapientiæ, & ſapientum, id eſt, Sanctorum hoſtibus; qui ſunt dæmon, caro, & Mundus; quos odiſſe, quibusque tentantibus jugiter reſiſtere jubemur. Pauper ſuperbus, eſt diabolus: eſt enim privatus omnibus gratiæ donis, & viribus ſuis ſpoliatus à Chriſto; idem tamen ſuperbiſſimus eſt. Dives mendax eſt Caro: quia hæc mentitur, te non poſſe ſubire labores virtutis; cùm poſſit, ſi velit, v. g. cùm dicit, ſe non poſſe jejunare ob defectum virium, mentitur. Habet vires, ut ſerviat Mundo, & magnos pro eo labores tolerat; cur non habet vires, ut ſerviat Deo? Senex fatuus, eſt Mundus ſenex: quia ſteit pene ſex millibus annorum; ſed fatuus, quia contraria dictat Deo, qui eſt prima veritas, & Sapientia. Corn. hîc.

Caro abſtinentiâ coërenda. Hæc enim eſt Eva, nos ad pomum prohibitum invitans; hæc eſt Ægyptia illa Putypharis, innocentem Joſeph ad turpitudinem provocans; hæc eſt Jael Siſaram fictô amore ſeducens, & occidens; hæc eſt Dalila, quæ Samſonem tradit Philiſthæis; hæc eſt puella ſaltatrix, quæ Joannis caput petivit; hæc eſt ancilla oſtiaria, ad cujus vocem Chriſtum negamus. Did. Stella in Luc. 2.

Ex Novo.

Veſtimenta ſua ſtraverunt in via &c. Marci 11. 8. Veſtis animæ caro, quam ſubjiciamus Domino, & ſternamus viam vitæ noſtræ; deputantes ab arboribus ramos, hoc eſt, Sanctorum vias imitemur. Theophylactus in Marcum.

Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Sathanæ. 2. Cor. 12. 2. Quia Caro noſtra pro Sathana ſtat, eſtque inſtrumentum, quô à diabolo ſuperamur. Diez. conc. 3. in dedic. S. Mich.

Nemo unquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit, & fovet eam. Eph. 5. 29. Caro tua, tanquam conjux tua eſt. Tamen quid aliô locô? *Caro concupiſcit adversùs ſpiritum, & ſpiritus adversùs carnem.* Gal 5. 17. Concupiſcit adversùs te, tanquam conjux tua. Ama, & caſtiga; donec fiat in una reformatione una concordia. S. Aug. in Pſ. 140.

Ex Patribus, & aliis.

Caro in terram cogit, mens ſurſum tendit; rapitur amore, ſed tardatur pondere. Si ergo Caro vergens in terram onus eſt animæ, & ſarcina prægravans prævolantem; quantum quisque delectatur ſuperiore vitâ ſuâ, tantum deponit de terrena ſarcina ſua. S. Aug. tr. de util. jejun. cap. 2.

Si jumento fortè inſideres, ſi equô utereris, qui te geſtiendo poſſet præcipitare; nónne, ut ſecurus iter ageres, cibaria ferocienti ſubtraheres? & fame domares, quem frenô non poſſes? Caro mea jumentum meum eſt; iter ago in Jeruſalem; plerumque me rapit, & de via conatur excludere. Via autem mea Chriſtus eſt. Ità exultantem non cohibeto jejuniô? Id. ibid. cap. 3.

Equus unicuique ſanctæ animæ eſt corpus ſuum, quod videlicet novit, & ab illicitis abſtinentiæ frænô reſtringere, & rurſum charitatis impulſu in exercitatione boni operis relaxare. Equitis ergo nomine anima ſancti viri exprimitur, quæ jumentum corporis benè ſubditum regit. S. Greg. mor. l. 31. c. 9.

Quaſi quædam veſtis animæ Caro eſt. Sed hæc veſtis habet tineam ſuam: quia ab ipſa carnalis tentatio oritur, ex qua laceratur. S. Greg. mor. l. 5. c. 28.

S. Antonius Er. in tentationibus carnis iratus ſibi, & pectus pugnis verberans: ego, inquit, aſelle faciam, ut non calcitres; nec te hordeô alam, ſed paleis; fame te conficiam, & ſitî, gravi onerabo pondere; per æſtus indagabo, & frigora, ut cibum potiùs, quàm laſciviam cogites. S. Hier. in vita S. Hilarionis.

Caro hoſtis ſimul, & amica; dulce bellum, infidum bonum; plumbum deorſum vergens; fera indomita. S. Gregorius Naz. Carm. adv. Carnem.

Amicus ingratus, & doloſus, Caro eſt; &, ſi foveatur, ampliùs lædit. Jo. Clim. gr. de memor. injuriarum.

Ubi primus generis parens, divinô poſthabitô mandatô, conjurati in ejus omnino interitum hoſtis fraudem prætulit, tunc gravis nobis equus, (corpus) ac ad regendum difficilis, ceſſit. S. Iſid. Peluſ. l. 4. 204.

§. II.

Caro non ſequenda, coërcenda.

Ex Veteri, & Patribus.

Reſerventur quidem, ut vivant. Joſ. 9. 20. Cognitâ fraude Gabaonitarum, non eos occidit, ſed ad vilia officia mancipavit. Sic cum ſenſibus, & Corpore age. Metuunt ſibi à Joſue, id eſt, Ratione, bellum; pacem ab eo expoſcunt, teſtantur ſe non eſſe ſpiritûs inimicos; ſed ut ſervos habe Beſſeus D. 22. Pent.

Conſcidiſti ſaccum meum. Pſ. 29 12. Non omnibus Caro pro ſacco eſt; plerisque Caro purpura: qui enim carnem ſuam deliciis nutriunt, ſanè his non ſaccus, ſed holoſericum Corpus eſt. Ol. l. 9. Str. hîc.

Confige timore tuô carnes meas. Pſ. 118. 120. Quàm meritô deprecatur, timore Domini configi debere, nè ab eo poſſit noxiâ libertate diſſolvi. Sic unô verbô ſignificatum eſt, quemadmodum Caro tractari debeat Chriſtiani: timore ſcilicet futuri Judicii; ut hîc mortificatum Corpus, ibi reddatur æternum. Caſſiod. hîc.

Cor-

Corpore sic utitur anima, sicut faber malleô, vel incude. S. Cypr. l. de card. oper. Chr.

Quantò quis Carne plus fessus est, tantò erit animi virtute robustior, & sapientiæ complexibus aptior. Orig. hom. 11. in Gen.

Qui leonem blandâ demulcet manu, nonnunquam illum mansuefacit; qui verò Corpus obsequiis fovet, ipsum ampliùs efferavit. Jo. Clim. gr. 14. de gula.

Rectè dicimur in Carne non esse, si carnales non dominentur affectus; & meritò ejus rei deponimus nuncupationem, cujus non sequimur voluntatem. S. Leo s. 1. de Resurr. Dom.

Terra aratris scinditur, ut mundanis sit congrua frugibus; mea terra jejuniis exaratur, ut cœlestibus sit apta seminibus. Sicut enim redditum. uberiorem capit, qui frequentiùs vexando exercet campum; ità majorem gratiam percipit, qui exercet Corporis sui campum, sæpius jejunando. S. Ambr. s. 36. de Quadr.

Corpus, ad modum servi, & asini, debet tractari; quia, ut serviat, & onera ferat, datum est homini. Sicut ergo dantur asino cibaria, nè in via deficiat; virga, nè lasciviat; & onus, ut serviat: sic corpori, cùm sit pigrum ad omne bonum, debet dari panis ad sustentationem necessitatis, disciplina ad refrænationem voluptatis, & opus ad proventum utilitatis. S. Bonav. s. 93. Dom. 5. Pent.

S. Franciscus Corpus suum *fratrem asinum* appellabat. Val Max. l. 7. c. 3. Cùm Alexander M. ducturus in Persas, consultô Apolline, responsum accepisset: felicem fore belli exitum, si eum, qui primus sibi portâ egresso occurrisset, occidi juberet. Accidit, ut ante omnes sibi obvium haberet asinarium; hunc cùm ad cœdem rapi mandaret, asinarius causam requirit. Responsô acceptô: si ità est, inquit, alium sors huic morti destinavit: nam asellus, quem ante me agebam, tibi prior occurrit. Placuit responsum, asinus occisus servatus, asinarius. Spiritus asinarius, Corpus asinus: hujus occisio, seu mortificatio, animæ salvatio est. Rom. 8. 13. *Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Ex nuptiis agni Franc. Jonghen. parte 1. Exh. 6.

§. III.

Caro comparata cum Spiritu, & anima.

Ex Veteri.

Divisit lucem à tenebris. Gen. 1. 3. Per lucem anima ostenditur, quæ carne præstantior est; per tenebras caro cum vitiis suis. V. Beda hic.

Mulier dedit mihi. Gen 3. 12. Per mulierem decepit, & non per virum: quia non potest ratio nostra seduci, nisi præcedenti carnali delectatione. Id. ib.

Porrò Arca ferebatur super aquas. Gen. 7. 18. S. Cyrill. Alex. l. 3. in Gen. diluvium aquarū de cœlo defluens totam illam carnem ubiq; submergebat; at Arca, justorum animabus onusta, super aquas natabat. Ad suum quæque res locum naturalem fertur concitatô cursu; volat sublime aer, ignis ad cœlum; terra, aqua, lapides, gravia quæque, deorsum. Spiritus in altum spirat; Caro, & carnis opera, demergi in cœnum appetunt. Fernand. hic. sect. 3.

Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo. Gen. 13. 9. Hoc dicit spiritus, sive Ratio: quia quod dextrum est carni, spiritui est sinistrum; & è converso: in quo enim delectatur Caro, spiritus contristatur. Hugo Card. hic.

Respicienſq; uxor ejus. Gen. 19. 26. hîc Carnis imaginem tenet. Caro est enim, quæ semper respicit ad vitia; quæ, cùm animus tendit ad salutem, illa retrorsum respicit, & voluptates quærit. Origen. hom. 5. de Loth.

Ejice ancillam, & puerum ejus. Per Abraham, Gen. 21. 10. noster Spiritus, per ancillam nostra Caro, per filium ejus carnalia opera designantur; per liberam anima, per filium ejus spiritualia opera figurantur. Sicut ergo Sara despicientem se Agar afflixit, & Ismael ad mortis periculum Isaac impellentem ejici jussit: sic anima, quæ est domina, Carnem ancillam suam se contemnentem, jejuniis, & vigiliis affligat; filium ejus persequentem filium suum, id est, carnale opus impediens spirituale, ejiciat; herilem filium, id est, bonum opus pariat, qui gaudium hæreditatis capiat. S. Honorius Dom. 4. Quadr.

Adoravit pronus in terram. Gen. 33. 3. Jacob rediens è Mesopotamia adoravit fratrem suum Esau; quia Spiritus nonnunquam debet se humiliare, Carnique subjicere, edendo, bibendo, dormiendo. Cùm verò Esau invitaret Jacob ad perpetuam societatem, Jacob ab illo recessit v. 14. &c. Did. Stella p. 1. cap. 63.

Injecit domina oculos in Joseph. Gen. 39. 7. Moraliter per uxorem Eunuchi impetentem Joseph, potest intelligi Caro, nitens ad se pertrahere superioris rationis consensum. S. Thom. in Gen. c. 41.

Ligans ad vineam pullum suum &c. Gen. 49. 11. Vide hic §. 1.

Decipe eum. Judic. 16. 5. *Dalila* interpretatur *stulta*, & significat Carnem; *Samson* significat *Spiritum*. Samson credens Daliæ decipitur, id est, Spiritus carni consentiens seducitur. Samson per Dalilam septem crinibus nudatur; v. 19. id est, Spiritus carni consentiens septem donis Spiritûs Sancti spoliatur. Hugo Card. hîc.

Hostis, & inimicus noster pessimus, iste est Aman. Esth. 7. 6. Aman est Caro nostra, interpretatur enim *opprimens*, vel *coangustans*. *Mardochæus* est Spiritus; interpretatur enim *amara contritio*; & ipse debet conteri, atque Amanum suspendere. S. Anton. Pad. s. ser. 6. in cap. jejunii. Ex Nuptiis agni Jonghen. Exh. 10.

Quem diligit anima mea. Cant. 3. 1. Adverte, quàm eleganter amorem spiritus à carnis discernat affectu, dum Dilectum exprimere

magis ipsâ affectione, quàm nomine, volens, non simpliciter quem diligo, sed *quem diligit anima mea*, spiritualem designans dilectionem. S. Bern. s. 33. in Cant.

Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis. Cant. 7. 1. Quid sibi vult, quòd ait: *in calceamentis* speciosos gressus Ecclesiæ? Legimus, dictum esse ad Moysen Ex. 3. 5. *solve calceamentum pedum tuorum:* quô videtur admonitus, nè corporalibus vinculis teneretur adstrictus. Ergo speciosam significat in Canticis animæ pulchritudinem, quæ carne, tanquam calceamento, utitur; & in ipso impedimentum non patitur, sed incessûs decore præcellit. -- Utamur ergo corpore, tanquam calceamentô, ad inferiorís opera virtutis; ad ministerium, non ad præcipitium; ad obsequium, non ad delectationem; ad obedientiam, non ad dissensionem. S. Ambr. in Ps. 118. oct. 17.

Ubi erat impetus spiritûs, illuc gradiebantur. Ezech. 1. 12. In Electis, & reprobis, diversi sunt impetus; in Electis videlicet impetus Spiritûs, in reprobis impetus carnis. Impetus quippe carnis ad odium, ad elationem, ad immunditiam, ad rapinam, ad voluptates &c. animum impellit. Impetus verò Spiritûs ad charitatem, ad humilitatem, ad contientiam, ad pietatis opera, ad lacrymas, mentem pertrahit. Unde necesse est, ut magnâ semper curâ considerare debeamus; in omne, quod agimus, quis nos impetus ducat? utrùm nostra cogitatio per impetum carnis, an per impetum Spiritûs impellatur. S. Greg. hom. in c. 1 Ezech.

Ex Novo.

Mittete deorsum. Matth. 4. 6. *Vult, & non vult piger.* Prov. 13. 4. Urges me tuis verbis Luc. 7. 14. *Adolescens, tibi dico, surge*, jam volo surgere, jam nolo. Clamat spiritus: *quæ sursum sunt*, quære, *quæ sursum sunt*, sape. Reclamat caro, & dicit: *mitte te deorsum.* Nadasi anno rer memor.

Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Matth. 6. 10. Cœlum in nobis anima est, terra in nobis corpus est. Quid est ergo, *fiat voluntas tua?* Sicut & nos audimus præcepta tua, sic nobis consentiat terra nostra; nè, dum contendunt Caro, & Spiritus, præcepta Dei minùs implere possimus. S. Aug. Sabb. in Vigil. Paschæ s. 4.

Puer meus - malè torquetur. Matth. 8. 6. Quæramus, quis est iste servus? Si dominabitur anima, corpus servit; & homini nihil corpore pretiosiùs. S. Chrysol. s. 102.

Accessit ad illum una ancilla. Matth. 26. 69. Quænam est mulier hæc tam potens, tam domestica, tam fallax, quæ virum de Apostolatûs culmine dejicere valeat? Utique Carnis natura est. Ordinatione enim divinâ, in suæ creationis exordio, ancillæ ministerium sortita est; sed, peccati consuetudine inolente, viri sibi usurpavit imperium; adeò, ut reperiatur difficilè, qui carnem spiritui, sicut debet, subigere valeat. Hæc sub suggestionibus suis virilem enervat animum, & à veritatis tramite deviare facit, atque agnitam fidem fœdis operibus negare compellit. Toties quippe anima Christum negat, quoties carnis substernitur voluptati. S. Laur. Just. de triumph. ag. Chr. c. 9.

Et cum eo crucifigunt duos latrones. Marci 15. 27. Latro sinister est Mundus, qui Christo crucifixo, id est, membris ejus crucem portantibus, insultare non cessat. Latro dexter Caro est, cui spiritus crucifixus, cum ea compatiendò, id est, consolando, salutem promittit, dicens: *hodie mecum eris in paradiso*, id est, citò transibit passio tua, & pro ea æternaliter remuneraberis in cœlo. Hugo Card. in Marc. hîc.

Neq; ex voluntate Carnis, neque ex voluntate viri. Jo. 1. 13. S. August. tr. 2. in Jo. Carnem pro fœmina posuit: quia de costa, cùm facta esset, Adam dixit: *hæc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Gen. 2. 23. Posuit ergo *Caro* pro uxore, quomodo aliquando spiritus pro marito: quia ille imperare debet, ista servire. Explicat Sanctus Doctor rixas, & contentiones, quæ dantur inter conjuges, metaphorâ carnis, & spiritûs; quia perpetuum iis dissidium. Gal. 5. 17. *Caro concupiscit adversùs &c.* Gen. 2. 18. *Faciamus ei adjutorium simile sibi.* Cajet. ex Hebr. *faciamus ei auxilium contra ipsum.* 1. Reg. 18. 28. *dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum.* Abul. id est, occasionem cadend. in malum. Sylv. Addit. in Jo. c. 1.

Debitores sumus non carni. Rom. 8. 12. Spiritus sessor est, & caro jumentum; frænum est timor, calcaria amor. Hugo à S. Vict. hîc.

Si secundùm carnem vixeritis, moriemini. Rom. 8. 13. Principis morioni cùm quidam vexandi causâ dixisset: occidam te; trepidus ille se recepit ad principem, eique periculum exposuit. Cui princeps: bonô esto animo: si ille te occiderit, jussu meô mox in patibulo pendebit. Contrà morio: hoc non volo; sed illud tantùm, ut unâ die priùs eum suspendi jubeas, quàm me ipse occidat. Prava sensualitas caro est, mortem nobis intentat: *si secundùm carnem &c.*

Quid remedii? apud principem voluntatem insta, ut crucifigatur: quia *si spiritu facta carnis mortificaverimus, vivemus*; & priùs quidem carnem crucifige, quàm ictum lethalem infligat. Ex Nuptiis Jonghen Exh. 10. Democritus ridens.

Ex Patribus, & aliis.

Carnem legimus infirmam; & hinc nobis adulamur impensiùs. Legimus tamen & spiritum firmum: nam in uno sensu utrúmque positum est. Caro terrena materia est, spiritus verò cœlestis. Cur ergo ad excusationem proniores, quæ in nobis infirma sunt, opponimus; quæ verò fortiora, non tuemur? Cur cœlestibus terrena non cedant? si spiritus Carne fortior, quia & generosior, nostrâ culpâ infirmiora sectamur. Tertull. ad uxorem lib. 1.

Justum profectò erat, ut, si peccat homo, moreretur: quid namque justiùs poterat, quàm recipere talionem? Vita siquidem Deus animæ est, ipsa corporis. Peccando voluntariè, volens perdidit vivere; nolens perdat & vivificare -- Noluit anima regi à Deo; non queat regere corpus. -- Invenit Conditor suam sibi rebellem creaturam; inveniat

veniat animam suam sibi rebellem pedissequam. Transgressor inventus, est homo divinæ legis; inveniat ipse *aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ.* Rom. 6. Porrò peccatum separat inter nos & DEum; separet proinde etiam mors inter corpus nostrum, & nos. S. Bern. serm. exhortatorio ad milites templi. cap. 11.

Talis misericordia crudelitate plena est, quâ videlicet ità corpori servitur, ut anima juguletur: quæ enim charitas est, carnem diligere, & spiritum negligere ? Id. Apolog. ad Guiliel. Abb.

Tempus hoc animabus, non corporibus, est assignatum; dies salutis utique, non voluptatis. Omnia tempus habent; animabus nunc operam dare necesse est. Cùm judicium Carnis ex anima pendeat, Carni nihil potest utilius, quàm salus animæ provideri: ut videlicet in tempore sit respectus illius; & socia passionis, felicitatis quóque consortium mereatur. S. Bern. serm. de Verb. Petri: ecce nos reliq.

Quomodo ignis, & aqua, simul esse non possunt; sic spirituales, & carnales, deliciæ in eodem se non patiuntur. S. Bern. ep. 2.

Gustatò spiritu necesse est despere Carnem; affectanti cœlestia terrena, non sapiunt, æternis inhianti fastidio sunt transitoria. Id. ep. 111

Sensus corporum, quasi equi sunt, sinè ratione currentes; anima verò in aurigæ modum retinet fræna currentium. Et quomodo equi absque rectore præcipites ruunt; ità Corpus sinè ratione, & imperiò Animæ, in suum fertur interitum. Alia quoque comparatio animæ, & Corporis, à Philosophis ponitur: Corpus puerum, Animam pædagogum esse dicentibus. S. Hier. l. 2. adv. Jovin. c. 8.

Caro in terram tendit, mens sursum tendit; rapitur amore, sed tardatur pondere. Si ergo Caro in terram vergens onus est animæ, & sarcina prægravans prævolantem; quantumquisque delectatur superiori vitâ suâ, tantùm deponit de terrena sarcina sua. S. August. tr. de util. jejun.

Expedit inferius subjici Superiori; ut & ille, qui sibi subjici vult, quod est inferius, se subjiciat Superiori suo. -- Agnosce ordinem, quære pacem: tu Deo, tibi Caro. Quid justius ? quid pulchrius ? tu majori, minor tibi. Servi tu ei, qui fecit te; ut tibi serviat, quod factum est propter te. Si autem contemnis tu servire Deo, nunquam efficies, ut tibi Caro: qui non obtemperas Domino, torqueris à servo. Id. in Ps. 143.

Et honesta saltatio, quâ tripudiat animus, & bonis corpus operibus elevatur. -- Et bonæ nuptiæ, quando Verbo anima, Spiritui Caro nubit. S. Ambr. in Luc. l. 6. initiô.

Anima in hoc Corpore, tanquam in fidibus musicis, quæ sobria est, cum summis, ùt ità dicam digitis, velut nervorum sonos, ità pulsat carnis passiones, ut consonum reddat morum, atque virtutum, consentientémque concentum; ut in omnibus cogitationibus suis, in omnibus operibus, id custodiat, ut omnia consilia, & facta, sibi concinant. Id. l. de bono mortis. c. 6.

Ipsa anima locum obtinuit artificis; Carnis verò naturam instar citharæ habet, non aliter sonantis, quàm ipse coëgerit artifex. Non est itáque Carni, si citharæ istius absona fuerit cantio; sed magis, ante illam, animæ adscribendum. S. Chrys. s. 12. in c. 7. ep. ad Rom.

Si fructus spirituales gustabimus, præsentia certè universa vilipendemus, futurorum cupiditate quasi optimâ quâdam ebrietate capti. S. Chrysost. hom. 75. in Matth. 23.

Spiritus, & Caro, per similitudinem sitularum aguntur; quarum si una descendit, altera sursum fertur; si altera sursum, reliqua petit omnino deorsum. Et mirùm, quòd corporale depressum spirituale faciat sursum ferri. Tenuitas Corporis ex jejunio decenter assumpta tenuem sensum causavit in anima. Sim. de Cass. l. 4. in Matth. 4.

Væ nobis ! quia princeps Animæ pars, Carni, quæ ancilla est, servit; & pars deterior imperat præstantiori. B. Isaias Abb. or. 29.

Varia de Carne in genere.

Pecora campi Ps. 8. 8. Congruentissimè accipiuntur homines in carnis voluptate gaudentes; ubi nihil arduum, nihil laboriosum ascendunt. Campus enim est etiam lata via, quæ ducit ad interitum. S. Aug. Ps. 8.

Cur Deus de carnibus edendis legem tulit? Prævidens Deus, homines in extremam dementiam lapsos hæc omnia animalia pro diis habituros, permisit illorum esum, ut impietatem illam cohiberet. B. Theodoret. q. 55.

Exurge psalterium, & cithara. Ps. 56. 9. id est, cor meum, & caro mea, ad exultandum in Deum: cor námque Sapiens quæ sursum sunt; psalterium est sonans de superiori; caro patiens quæ deorsum sunt, cithara sonans ab inferiori. Guarric. Abb. s. 3. de Adv. Dom.

Vide tit. Corpus. Jejunium. Mortificatio.

TITULUS. VI.

CASTITAS.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis.

Vestivitq; eum stolâ byssinâ. Gen. 41. 42. Byssina vestis cœlitum habitus est, juxta illud Apoc. 19. 14. *Exercitus - vestiti byssinô albô.* Hanc stolam byssinam accepit Joseph, postquam Gen. 39. 12. in adulteræ manu pallium reliquisset: ut intelligeremus, quàm proximus cœlestis patriæ civibus sit, qui à libidine illæsus abit. Incertô auth.

Præcepit Holofernes, *ut ascenderent contra Bethuliam.* Judith 7. 1. *Bethul* Hebræis *Virginem* sonat. Castitatem igitur significat Bethulia & Virginitatem. Præcepit tartareus Holofernes &c. id est, contra castitatem. Ex Nupt. Jonghen Exh. 12.

Quæsivit lanam, & linum &c. Prov. 31. 13. Lana carnale aliquid, linum verò spirituale, significat: quia in ordine vestimentorum interiora sunt linea lanea verò exteriora. Lana etiam de commixtione animalium nascitur; linum verò, sinè carnis voluptate, de terra procreatur: ideo castitatis imaginem præferre videtur. S. Aug. s. 217. de temp.

Collum tuum, sicut turris eburnea. Cant. 7. 4. Ebur notat elephantinam (elephas enim animalium castissimus est) castitatem, & munditiem; quâ pollebunt Judæi in fine Mundi Apoc. 14. 1. Causa cur elephas sit castus, est ejus sagacitas, & amor longævæ vitæ: castitas enim vitam prolongat, quam libido abbreviat. Beda in illud Ps. 44. 9. *à domibus eburneis*: domus eburnea est cor innocentissimum, & castissimum. In ebore enim est candor; in candore designatur innocentia. Corn. hîc.

Vestimentum ejus sicut nix. Matth. 28. 3. Drogo Ost. l. 1. de Sacr. Dom. Pass. quid per candorem nivis, & vestimentorum speciem, nisi corporis nostri frigida, & mundissima, castitas signatur? quæ præsidenti in se angelicæ claritati similis, & testimonium præbet, & obsequium. Frigiditas navis, & candor vestis, castitatis angelicæ signum est. Ut ergo exterior vestis interiori candori correspondeat, veste albâ apparet exteriùs. Sylveira hîc.

Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. 35. q. d. mortificate luxuriam, studete Castitati. Ità Aug. Greg., Basil. Hier. Cingulum Symbolum castitatis. Corn. in 1. Petri c. 1. v. 13. *Succincti lumbos.* Habet cythara suam anima nostra. Cithara est caro nostra, quando septiformem accipit spiritum in baptismatis sacramento. Testudo enim, dum vivit, luto mergitur; ubi mortua fuerit, tegmen ejus aptatur in usum canendi. Similiter caro nostra, si vivat illecebris corporalibus, in quodam cœno vivit, & voragine voluptatum. Si luxuriæ moriatur, atque incontinentiæ, tunc veram vitam resumit; tunc edere incipit bonorum operum dulce modulamen. Dulcis sonus est castimoniæ, dulcis sonus timentium Deum. S. Ambr. in Ps. 42.

Castitatem palmæ similem existima. Siquidem palma corde cum sit albicante, circumcirca verò scatet surculis, & aculeis, quibus ejus candor muniatur. - O castitas! quæ homines Angelis similes reddis! - ô castitas, currus spiritualis, possessorem suum in sublime evehens! O castitas, quæ rosæ instar, in medio animæ, & corporis, flores! S. Ephrem. de Castitate.

Castitas virtutum omnium est lilium. Nihil pulchrum, nisi per puritatem. Cor mundum, & castum, ad instar conchæ margaritiferæ est; nullam, nisi quæ de cœlo venit, aquæ guttam recipientis. S. Franc. Salesius parte 3. c. 12.

Radix est; inimica pesti angelica dicitur. Verè Angelica est Castitas, quæ pellit animæ pestem libidinem, & angelos nunquam non amicos habet. Drex. horol. tut. angeli. hora 5. noct. c. 5.

Mustela, mus Armenicus, mavult occidi, quàm fœdari. Nieremb. hist. de animalib.

§. II.

Motiva servandi Castitatem.

Primum:

Quia est grata Christo.

Pascitur inter lilia. Cant 2. 6. Amat floriger am patriam flos de radice Jesse, & libenter inter lilia pascit flos campi, & lilium convallium. S. Bern s. 3. in annunt. Dom.

Veni de Libano sponsa mea. Cant. 4. 8. 9. O Libane! tua par cœlo dealbatio. Ità places sponso, ut, qui Dilectam rarò, vocavit, & sæpe neglexit, ter eam advocet coronandam. Nunquam coronam ab eo promeruit, nisi cùm albicavit; nunquam eam vulneravit, nisi candore suô; nec ex horto omnigenis floribus, nec ex domo cedrina; nec ex cellariis, in quibus charitate initiata est, Dilectum ad se rapuit; sed tantùm à Libano: *veni! veni! veni!* Præ cæteris gemmis, præ cæteris pretiosus unus castitatis candor. Qui lavant stolas suas in sanguine agni, non eas purpurâsse dicuntur, sed dealbâsse. Oliva l. 3. Strom. hîc.

Castitas est gratissimum Christi domicilium. Jo. Clim. gr. 15.

Castitas est Christi jucundum diversorium, & terrestris clypeus cordis. Id. ib.

Secundum:

Castitas est hostia, Sacrificium.

Qui corporis, & animæ castitatem, & innocentiam, custodiunt; illi equidem par turturum, aut duos pullos columbarum, Domino offerunt. Euseb. Emiss. hom. in Purif. Virg.

Virginitas holocaustum Christi est. Universa castitas, sive in virginitate, sive in viduitate, sive in continentia, hostia Christi est. S. Hier. in Ps. 95.

Pulcherrima victima est, piam mentem, & castam carnem, habere. S. Isid. Pelus. l. 3. ep. 75.

Ter-

Tertium:

Castitas, Angelica virtus, facit Angelos.

Castitas angelos facit. Qui eam servavit, Angelus est; qui perdidit, diabolus. S. Ambr. lib. de Virginib.

Differunt quidem inter se homo pudicus, & angelus; sed felicitate, non virtute. Sed tamen, licèt illius castitas felicior, hujus tamen fortior esse cognoscitur. Sola est castitas, quæ in hoc mortalitatis & loco, & tempore, statum quendam immortalis gloriæ repræsentat. S. Bern. in epistolis.

Castitas, quæ homines Angelis similes reddis &c. Vide hic § 1. ante finem.

Non ignoremus Castitatis gloriam: Angelica enim est corona, & supra homines hæc perfectio. Parcamus corporibus, quæ lucere debent sicut sol. S. Cyrill. Jerof. Catech. 12.

Nullâ virtute tam propriè carnales homines à spiritualibus angelis imitatione conversationis æquantur, quàm meritò, & gratiâ, castitatis. Cassian. l. 6. c. 6.

Angeli Dei non apparent promiscuè hominibus; sed iis, qui purò, castòque sunt animò. Titus Bostrens. in c. 1. Luc.

Vide tit. Joan. Evangelista.

Quartum:

Castitas amica Sapientiæ, prophetiæ.

Ex Veteri, & Novo.

Somnium regis unum est. Gen. 41. 25. Tantam lucem habere meruit Joseph, ex quo victor contra impudicam heram evasit. Qui puer olim somniorum suorum intelligentiam non acceperat, jam nunc aliena somnia intelligit, & fit verus propheta, Lud. Alvarez Illustr. hic.

Bethulia idem est, quod *Dei Virgo.* Huc missus ab Holoferne *Achior*, Judith 6. 7. *lucis frater.* Quò enim lucis splendorem mitti oportebat, nisi ad Dei Virginem? nam Virginitas multò splendore lucet. Sybillis profuit ad Sapientiam Virginitas. S. Hier. l. 1. contra Jovin. quarum insigne Virginitas, & Virginitatis prœmium Divinatio. S. Clem. Alex. l. 1. Strom. c. 2. de Virg. prud. Matth. 25. 1. prudentes animæ, & mundæ, ùt virgines; cùm intelligant, sitas se esse in mundana insciția, lumen accendunt, & mentem excitant; tenebras illuminant, & ignorantiam expellunt. Velloso in Judith 6.

Vos estis sal terræ; vos estis lux Mundi. Matth. 5. 13. 14. Sal exsiccat carnes ab omni pravo humore, & præservat à corruptione. Sint doctores incorrupti castitate; & tunc, ùt lux, per sapientiam fulgebunt. Sylv. in Act. 23. q. 9.

Vixerat Anna cum viro suo annis septem à virginitate sua. Luc. 2. 36. Castitas animam disponit ad receptionem divinarum consolationum, & revelationum; sicut è contrà luxuria hebetat intellectum. Sic teste S. Hier. lib. 1. adv. Jovin. Ezechiel, mortuâ uxore, elevatus est à Domino, & vidit arcana cœlestia; quod ei non evenit illâ vivente. Inter 12. Apostolos, ùt ait S. Ambr. super 2. c. ep. 1. Corinth. solus Joannes fuit Virgo, & sic elevatus ad tam divina secreta. Paulus inter cæteros Apostolos, virgo, raptus in tertium cœlum. S. Thomas Aquin. Angelicus Doctor ob hanc virtutem. Sybillæ virgines, licèt gentiles, donum prophetiæ habuerunt. Did. Stella in c. 2. Luc.

Aperuit illis sensum. Luc. 24. 45. Non omnibus Deus intellectum aperit; sed his, qui avulsi sunt à sterilibus scientiis, & delectationibus pravis. Sic enim Dominus per Is. 28. 9. dicit: *quem docebit scientiam? ablactatos à lacte &c.* Sim. Cass. l. 14.

S. Paulus 2. Cor. 6. 6. agens de Dei ministris, ait, quòd *sint in castitate, in scientia.* Ubi castitas scientiæ præponitur: quia præparat, & facit aptum, ad scientiam. Sylv. in Act. 23. q. 9.

Estote itaq; prudentes 1. Petri 4. 7. Syr. *estote casti.*

Meritò Christus Joanni tanta revelavit, qui præcellebat omnibus privilegiò castitatis. S. Aniel.

Consideremus dilectissimi, quantæ gloriæ vir iste (Joannes) credendus est; qui per quoddam adoptionis arcanæ mysterium filius Virginis est, & pater Salvatoris. Hinc est, quòd mentem ejus omnipotens Deus ad tantum puritatis, & mysticæ revelationis, culmen evexit. Petr. Dam. l. 2. de S. Joanne.

Quintum:

Castitatis excellentia, dignitas.

Ex Veteri, & Novo.

Joseph Filius tuus vivit. Gen. 45. 26. dicunt filii Jacobo cum magno gaudio. Orig. hom. 15. in Gen. Si, ponamus, potuisset vinci à libidine, & peccare cum uxore domini sui; non puto, quòd hoc à patriarchis de eo nuntiatum fuisset patri ejus Jacob, quia *filius tuus Joseph vivit*, hoc enim si fecisset, sinè dubiò non vivebat. Sylv. in Act. c. 9. q. 36.

Cùm Holofernes Judith 7. 1. innumerò Bethuliam obsedisset exercitu, & omnis Israelitarum virtus perturbatâ languescret; egreditur castitas oppugnatura lasciviam; & ad interitum superbiæ humilitas sancta procedit. Ille pugnabat armis, ista jejuniis; ille ebrietate, ista oratione. Igitur quod omnis Israelitarum populus facere non potuit, sancta vidua castitatis virtute perfecit B. Fulgentius ep. de statu viduali.

Candidiores Nazarai ejus nive Thr. 4. 7. Hugo Card. Nix comparatur castitati: quia sicut nix ex alto descendit; ità nemo est castus, nisi donò speciali. Nix, Lem. *Mihi candor ab alto,* Picinelli.

Nè magnitudo revelationum &c. 2. Cor. 12. 7. Castitas adeò nobilis, & generosa; ut ex nulla alia possit quis superbiùs gloriari; sicut ex nullo alio vitio, quàm oppositò castitati, major humilitatis occasio consurgit. Mendoza in 1. Reg. 1.

Et peperit filium masculum. Apoc 12. 5. Ecclesiæ populus is demum filius masculus rectè appellatur, qui carnis voluptatibus, sensuumque illecebris non frangitur. S. Andr. Cæsar.

Ep. hic sect. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Mirùm dictu est; nutritus (nobilis Salvinæ maritus) in palatio, contubernalis, & condiscipulus Augustorum; quorum mensæ ministrat orbis, & terræ, ac maria serviunt; inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore, tantæ verecundiæ fuit, ut virginalem pudorem vinceret, & nè levem quidem in se obscœni rumoris fabulam daret. S. Hier. ep. 9. ad Salvinam de serv. viduit.

Sicut candor materialis, vel albedo, est caput, & fundamentum, aliorum colorum, ùt dicit Philosophus; sic castitas est quasi caput, & fundamentum, aliarum virtutum. S. Bonav. diæt. sal. c. 23.

Majus est corpus subjugare, quàm sibi regna subjicere. S. Bonav. serm. de S. Nicolao Ep.

Castitas ubique spargit fragrantiam sui intacti corporis. -- Nihil sic hominem super propriam fragilitatem elevat, sicut virtus castitatis, quæ cœlis etiam vim infert. -- Jan patet clariùs; quia castitas de cœlis sumpsit originem, & à consortibus nobilissimis traxit progeniem; cùm sit filia cœlestis Jerusalem, & cognata Superorum. Thom. Kemp. serm. 4. ad fratres. Castitas velut quidam carbunculus in Sanctorum vita semper emicuit. Id. s. 5. ad fr.

Parce corpori tanquam templo Spiritûs Sancti; nè parvâ voluptate vendatis magnam dignitatem. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 4.

Castitas vera est, & æterna, formositas. S. Zeno. s. de pudic.

Sinè sanguinis effusione gloriosum martyrij triumphum obtinuit: quod enim carnificis mucrone non pertulit, hoc in seipso castitatis amore complevit. S. Laur. Just. s. in festo S. Hier.

Castitas virtutum omnium est lilium. Nihil pulchrum, nisi per puritatem. S. Franc. Sales. p. 3. c. 12.

§. VI.

Castitatis Exempla ex Sacris Scriptoribus.

Noe, cùm quingentorum esset annorum, genuit Sem. Gen. 5. 31. Oleast. commendat valdè castitatem, & continentiam Noe, qui quingentis annis cœlibem vitam duxit: & ideò fortè tam gratus esse Deo meruit; ut in toto terrarum orbe solus in oculis Dei justus videretur: de nullo enim alio legimus, generationem tam diu distulisse. Quô exemplô discimus, Deo semper continentiam placuisse. Ramirez in ep. Chr. ep. 5.

Refert Zonaras Isaacium Comnenum Imp. peregrè profectum in morbum incidisse. Consultatum de remedio; & à medicis, qui corporis magis, quàm animæ, curam habere solent, consultum, ut consuetudine mulieris morbum levaret. At is fidei â se datæ memor, cum periculo mortis recusavit. Stengel. t. 2. div. judic. c. 32.

Juxta Sinam montem in Arabia cùm à barbaris Saracenis, sancti quidam monachi interficerentur, inventus quidam juvenis, qui amore castitatis occidi potiùs maluit, quàm vestem exuere; cùm nunquam à se visum nudum corpus suum diceret. Kircherus 19. Jan. S. Nilus narrat.

Edmundus Cantuar. Ep. adhuc adolescens ab impudicis fœminis ad impudicos amores sæpe invitatus, admirandâ semper constantiâ repugnavit; semel etiam virgis insidiatricem excipiens ad frugem correxit. Surius 16. Novembr. Bernardinus Senensis cùm jam præsenti periculô perdendæ pudicitiæ stringeretur; inter angustias, & preces, hoc unicum reperit consilium: flagrô, quod ad manus tunc erat, invitantem fœminam excepit, & in ea omnem libidinis ardorem extinxit. Id. 2. Maij. S. Thomas Aquin. raptô ex igne titione pugnavit. Volstanus fœminæ ad flagitium allectanti colaphum inflixit. Drex. palæstr. Chr. §. 3.

Castitatis varia alia motiva.

Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis.

Et super capita columnarum opus in modum lilij posuit. 3. Reg. 7. 22. Lilia, Symb. castitatis, etsi super capitella columnarum reticulata erant: ut intelligas; ad quamcúnque vel altissimam, castitatem dæmonem sua retia tendere. Incertô Authore.

Babylonio regi pueros adesse jubebant, *in quibus nulla esset macula, decoros formâ, & eruditos omni Sapientiâ.* Dan. 1. 4. Et coram principibus cœli Squalent cogitationes tuæ in sterquilino? Tune adstante angelô fordere non times? Oliva l. 5. Strom. §. Ego ero tecum Judith 6.

Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Matth. 5. 28. Salvian. l. 3. de gubern. Dei: hinc intelligere planè possumus, quàm castos nos esse Salvator jusserit; qui etiam licentiam visionis abscidit. Quàm pura est pupilla oculi, tam pura est Christiani hominis vita.

Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione. 1. Thess. 4. 3. Et nè fortè dubium nobis relinqueret, vel obscurum, quidnam sanctificationem voluerit appellare? utùm justitiam, an charitatem, humilitatem, gratiam? infert, & manifestè designat: *hæc est voluntas Dei &c. ut abstineatis vos à fornicatione.* Jo. Cass. de cœnob. instit. c. 15.

Inter omnia Christianorum certamina sola duriora sunt prœlia castitatis; ubi quotidiana est pugna, & rara victoria. S. Aug. s. 250. de temp.

Difficilè est invenire hæreticum, qui diligat castitatem. S. Hier. l. 2. in Os. c. 9.

Noxia Castitati. vide tit. gula, vinum, otium, oculi.

§. III.

Castitatem tuendi amuleta, & media.

Mortificatio.

Dilo ubera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis. Cant. 4. 5. *Vadam ad montem myrrhæ?* v. 6. Gilbert. s. 28. in Cant. an forte lilia hæc non sunt aliena, nec longè posita à monte myrrhæ? sed magis nascuntur in illo? Ità quidem est: nusquam lætiùs nascuntur lilia, quàm in monte myrrhæ; nusquam magis illæsa ser-

servantur. In monte myrrhæ, ubi carnis universi mortificantur affectus; ubi lilia castimoniæ, ubi lilia gratiarum, & purè nascuntur, & perpetuè florent.

Vidi, & ecce vir unus vestitus lineis, &c. Dan. 10. 5. Linum, priùsquam linteum fiat, multas subit vicissitudines: è terra violentè extrahitur, in lacum projicitur, tunditur, & comminuitur, excoriatur, pectitur, nentium digitis in fila deducitur, apud textorem filis inter se transversis in crucum figura intertexitur; & variis tunsionibus ad invicem adunantur fila, & condensantur; factum jam linteum soli exponitur, conspergitur, torquetur, ut dealbetur. Hæc figura hominis casti est, quem multas oportet subire mortificationes, flagella, cilicia, jejunia &c. ut appareat vir vestitus lineis. Jonghen. p. 1. Exh. 22.

Lana. Lem: *albescit ab ictu.* Castitas in mortificatione. Id.

Cervus. Lem. *Mergor ob æstum.* Vel: *Ex gelido antidotum.* Pizinelli.

Jejunium.

Jejuno bis in Sabbatho. Luc. 18. 12. S. Ephrem in Cat. Græca: adulterii à se crimen removens jejunium jactavit. Jejunium enim luxuriam destruit. Sylv. hîc q. 7.

Jejunium concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verum lumen accendit. S. Aug. s. 230 de temp.

Est jejunium valde certum ingenium ad expugnandum castrum: sicut enim non est adeò forte castrum, quod non possit expugnari; si possent victualia subtrahi; sic non est adeò rebellis spiritui, quin, subtrahendo cibaria, non valeat à spiritu subjugari. S. Bonavent. diæt. sal. cap. 15. de Jejunio.

Temperantia.

Non habet perpetuam castimoniæ puritatem, quisquis non jugem temperantiæ æqualitatem tenere contentus est. Cassianus de cœn. inst. l. 5. de spir. gastrim.

Abstinentia assimilatur arbori, quæ dicitur agnus castus; quæ arbor est calida, & sicca. Sic abstinentia, & afflictio carnis, castitatem inducit. Jo. Geminiani l. 3. c. 3.

Fuga.

Job diabolum videns accedentem, non fugit; sed mansit sicut leo, viribus fidens: virgine autem visâ, non stetit, néque moratus in contuenda pulchritudine; sed statim secessit. Censebat nimirum in prælio contra dæmones virili, audaci, animò opùs; continentiæ autem præparatione victoriam concedi, non ex virginum consuetudine, sed secessu. S. Chrys. serm. de Job.

Describitur Apoc. 12. singulare certamen inter mulierem, & draconem. Vis scire, ex qua parte steterit victoria? Lege v. 6. *& fugit mulier.*

Sit armata.

Astitit regina à dextris tuis. Ps. 44. 10. Paschasius hîc: sponsus in acie stabat; debet ergo & ipsa armis succincta viriliter dimicare. Nemo in acie positus otiosus stare potest, nè cadat. Et hinc est, quòd Salomon Virginem castris comparet Cant. 6. 9. *terribilis ut castrorum acies ordinata.* Cœlius Rhodig. l. 10. c. 3. lect. antiq. Phidiæ solertem prudentiam indicat illud quóquè, quòd Palladis simulacris draconem apponere solitus: innuens, Virgunculas pervigili curâ indigere, ut pudor servetur illibatus. Ethnici Deas finxerunt armatas. Deus posuit in firmamento Virginem in Libram, & Leonem; ut hinc temperantiâ, indè fortitudine se muniat. S. Basil de Joseph or. 8. fugâ usus pro armis.

Amicti stolis albis, & palmæ in manibus. Apoc. 7. 9. Sanè, quisquis candet, luctatus est. Nusquam candorem messuit pudor sinè pugnâ. Ubi stolæ albicant, palmæ vernant; lanceas præfert lilium. Oliva l. 4. Strom. hîc.

§. IV.

Varia alia amuleta.

Susanna flens suspexit ad cœlum. Dan. 13. 35. *Susanna* Hebr. *lilium.* Cœlum suspiciendo candorem illibatum servavit. Cur senes illi tam libidinosi? *declinaverunt oculos suos, ut non viderent cœlum.* ib. v. 9.

Prima castitatis victoria est, facultatum cupiditates vincere: quia lucri studium tentamentum pudoris est. S. Ambr. ep. 31.

Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis. Facito aliquid operis, ut te diabolus semper inveniat occupatum. S. Hier. ep. 3. ad Heliodor.

Ceciderunt in medio castorum. Ps. 77. 28. Castra à castitate dicta sunt; quòd bellis exercitus occupatus fœdo luxui non vacaret. Cassiod. hîc.

Cera solis objecta radiis. Lem. *A calore candor.* Picinelli.

Castitatis donum modestia oculorum severissimâ tuetur. Lumen intrà laternam. Lem. *Tutum, quia tectum.* Idem.

Vide tit. Eucharistia. Oculi.

Titulus VII.

CATECHISMUS. CATECHISTÆ.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Catechistæ comparantur matribus.

Meliora ubera tua vinô. Cant. 1. 1. Quanquam perfecti viri Apostolici, qui præsunt populo Christiano Doctores, ubera Christi intelligantur, per quos Christus parvulos nutrit; tamen non erit inconveniens, duo ubera Christi Baptistam, & Evangelistam, duos Joannes, intelligi propriè, qui Ecclesiæ, plenissima ubera, sunt propinati. Aponius l. 1. in Cant.

Ubera tua fragrantia. Cant. 1. 2. Sponsa ubi laudavit sponsi ubera, quæ ad lactandos parvulos deputantur, & nominis fragrantiam, infert; parvulas animas, & adolescentulas, inardescere in amorem illius. q. d. hic est primus partus, & fructus divinæ, & maternæ erga nos dilectionis, ut adolescentuli, & adolescentulæ, eum diligant. de Ponte in Cant. hîc.

Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea, sponsa. Cant. 4. 10. Nyssenus, & Beda, docent hic admirari Deum illam animam, quæ rudiores fidei documenta docere non refugit. Corn. hîc.

Quàm pulchræ sunt mammæ &c. Cùm infirmis fiunt infirmi Doctores Ecclesiæ, ut infirmos lucrifaciant; tunc mammarum officia habere dicuntur: quia lac doctrinæ levioris parvulis sensu impertiunt. Et rectè pulchritudinem in sponsa laudat mammarum: quia magni apud Deum operis, ac mirandæ virtutis, est; cùm is, qui ad revelanda perfectioribus altiora veritatis arcana sufficit, nequaquam infirmos primis fidei rudimentis instruere fastidit. Rectè talem animam Dominus sororem sibi, ac sponsam, esse testatur: quia nimirum sua eam dilectione, ac conjunctione, dignissimam judicat, quam sui operis imitatricem fieri considerat. V. Beda l. 4. in Cant.

Mel, & lac, sub lingua tua, Cant. 4. 11. In lacte eruditio parvulorum; in melle perfectior doctrina fortiorum signatur: sub lingua, id est, in meditatione cordis. S. Isid. hîc. Item V. Beda. Mel, & lac sub lingua tua. Eò quòd parvulos lacte nutris. Justus Orgelit. hîc.

Ibi dabo tibi ubera mea. Cant. 7. 12. Id est, parvulorum meorum pædagogos. S. Isid. hîc. Tibi, id est, parvulis tuis, quos tui locô posuisti, & mihi commendâsti, ut eos nutriam, & ùt mater diligam, ac curam illorum geram. de Ponte hîc Exh. 19. §. 1.

Suges lac gentium, & mamillâ regum lactaberis. Is. 60. 16. Glossa Lyr. ab eis accipies nutrimentum. S. Hier. quæ divitiæ ubera sunt regum, atque Doctorum, quibus nascentium in Christo [illegible]ur, & nutritur infantia, Nutritios, & altores, vocat reges. de Arcones in Is. 3. Disc. 6.

Lac vobis potum dedi. 1. Cor. 3. 2. cognitionem dicens vobis infudi; quæ catechesi, id est, per auditum institutione data est; quæ nutrit in vitam æternam. Clem. Alexand. l. 1. pædag. c. 6.

Avicula pullis alimenta deferens. Lem. *Mollia dat teneris.* Picinelli.

Aliæ figuræ, & Symbola.

Collum tuum sicut monilia. Cant. 1. 9. In collo videntur mihi laudari, qui verbô ædificationis parvulos instruunt ad salutem; qui spiritualem cibum sermonis ad cætera corporis Christi membra transmittunt. Aponius l. 3. in Cant.

Fulcite me floribus. Cant. 2. 5. fulcimentum ex floribus intelligit institutionem puerorum. Per stipationem, ex malis, profectionem bonorum; qui suâ salutari doctrinâ, exemplarique vitâ aliis prodesse possint. de Ponte hîc Exh. 39 §. 2.

Dentes tui, sicut grex tonsarum Cant. 4. 2. Perfectiores, & ad regendam Ecclesiam apti, designantur in dentibus. Dentes sunt Ecclesiæ: quia panem Verbi Dei parvulis ejus, ad quem mandendum ipsi non sufficiunt, parant. V. Beda hîc. Sancti prædicatores, veluti dentes, cibum salutarem Scripturarum, & mandatorum, imperitioribus exponentes tanquam matres filiis parvulis præmandunt; quò fortiores indies ad cœlestia convalescant. Philo Carpath. hîc.

Parvuli petierunt panem. Thr. 4. 4. Panem frangit qui legem exponit. Petr. Cell. l. de pan c 5.

Horologium, cujus pondera alia sursum, alia deorsum. Lem. *descensus juvat ascensum.* Picinelli.

§. II.

Motiva parvulos, & rudes docendi.

Primum. Exempla.

Sinite parvulos ad me venire. Matth. 19. 14. Turbati accedebant Discipuli ad Jesum; & propterea prohibent parvulos venire ad eum: quòd existimarent, hoc derogare doctrinæ ejus authoritati, si offerrentur ei parvuli. Theophylactus hîc. O piissime JEsu! quis ultrà post te verecundabitur esse humilis ad parvulos? quis tumescens de sua, vel magnitudine, vel scientia, parvitatem deinceps parvulorum, ignorantiam, aut imbecillitatem, audebit aspernari? quando tu, qui es Deus benedictus in sæcula, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, absconditi; usque ad castissimos parvulorum amplexus beata brachia mansuetus inclinas, atque circumligas. Jo. Gerson. tr. de parvul. ad Chr. trahendis.

Secundum. Fructus Cathechismi.

Pueri me, neque divinum officium persolvere, neque cibum sumere, neque quietem capere sinebant, quoad aliquam deprecationem eos docuissem. Tum verò sentire cœpi, talium esse regnum cœlorum, S. Xav. l. 1. ep. ad S. Ign.

Incre-

Incredibile est, qui fructus ex infantium baptismo, puerorumque institutione, capiatur: mirum eos tenet odium idololatriæ; ipsos parentes, si quando illos senserint cultum tribuere, idolis, objurgare, atque ad me deferre, non dubitant. Ego, sicubi diis litatum esse rescivi, repentè advolo cum magna puerorum manu. Ibi enim verò diabolus majoribus injuriis, & contumeliis, oneratur à pueris, quàm honoribus, ac cærimoniis, à puerorum parentibus, cognatis, notis, cultus fuerat Ipsi enim pueri suapte sponte deorum simulacra invadunt, pro se quisque deturbant, affligunt, comminuunt, conspuunt, conculcant, omnibusque probris onerant. Quid multa? Deus, puerorum fiduciâ, ac pietate, adductus, ægris compluribus, & corporum, & animorum, restituit sanitatem. Idem ep. 5. Soc. Romanæ.

A. 1584. Ulissipone catechesis in publica platea docebatur. In hac adeò profecit puer, ut, cùm hominem adultum procaciùs jurantem audiret, in genua procubuerit, & summis precibus obsecrârit, non ità juraret: neque enim tam leve, quàm putaretur, esse peccatum. Erubuit reus ad has pueri preces; &, qui vocaris? inquit, qui tui parentes? tacuit puer, & abiit. Non tu, ait vir ille, puer es, sed angelus Dei; emendabo me. Drex. Orb. Phaet. c. 30. §. 3.

A. 1593. Divione pædagogus schedam à suo discipulo scriptam reperit, legitque ignarus peccata scripta; inter cætera & hoc perscriptum erat: pædagogum meum temerè jurantem non correxi. Ea res sic hominem movit, ut omnem jurandi consuetudinem generosè in se expunxerit. Id. ibid.

Alia varia motiva.

Amant primas cathedras. Matth. 23. 6. taxantur, quòd primas cathedras honoris causa requirant: qui Dei gloriam quærit, infimâ cathedrâ delectatur; quæ infirmorum est eruditio. Escob. tr. 3. Colloq. Chr. Obs. 4.

Notandum, quòd Christus Joan. 21. 14. 15. 16. 17. primò dicit bis: *pasce agnos meos*; & ultimò dicit semel: *pasce oves meas*. Ut ostendat, quòd major cura spiritualis nutrimenti circa tenellos, ac novellos, habenda est, quàm circa grandævos, & provectos. S. Bern. Sen. serm. de Rectorib. & Prælatis.

Est hæc virtutis prima eruditio fidei, ut in Christo perfectè credatur. Et hi parvuli sunt in Christo, qui credunt in ipso, nondum ex animo temporalia contemnentes; ignorantes, quid sit veræ abdicationis mysterium. Sim. de Cass. l. 14. jo. 21.

TITULUS VIII.

CELERITAS AD BONUM.

Ex Veteri.

IN principio. Gen. 1. 1. Id est, ex Hebr. *primum omnium, ante omnia.* Arguitur hic nostra in Dei obsequio tarditas. Fernandius hic sect. 1.

Non respexit Dominus ad munera illius. Gen. 4. 5. Non solùm quia viliora obtulit, sed etiam quia tardiùs: *factum est autem post multos dies.* v. 3. Paoletti in festo Epiph.

Odoratusque est Dominus odorem suavitatis, & ait: nequaquam ultrà maledicam terræ propter homines. Gen. 8. 21. Non præstantiâ, sed maturitate, sacrificii, ira Numinis exarmata est. Ut primùm licuit, litavit. Non tot portenta stragis exploravit; non pecus delegit, quod in suum, natorumque, usum retineret; non feras amandavit in sylvas, non mapale construxit; non bibit, non spatiatus est, post diuturni carceris pædorem, & otium; non agros excoluit; sed sacrificavit. Tanti momenti erat sinè morâ ab arca ad aram accedere. Plus certè aræ senis debemus, quàm arcæ: nam in arca pauci, ait Petrus 1. c. 3. 20. *id est, octo animæ salvæ factæ sunt*; at per aram mortales omnes securitatem nacti: *nequaquam ultrà maledicam.* Oliva ser. 2. Dom. Pass.

Affer mihi cibos de venatione tua Gen. 27. 25. Esau, & Jacob, cibis patris benedictionem sibi nanciscì curat; sed Jacob, diligentiâ matris adjutus, festinus, & alacer, matutinos cibos infert patri. Accipit lætus pater, & benedictionem Jacobo refert. Sed an non & Esau parat cibos patri? parat; sed in parando tardat. Baeza t. 2. l. 11. 8. §. 2.

Dimitte me; jam enim ascendit aurora. Gen. 32. 26. Nondum incaluerat dies, & jam Deus certaminum fatur discedere parat, & athletam suum in pace valere jubet. Unde hæc tam cita victoria Jacobo nascitur? nisi ex eo, quòd prævenerit in maturitate solem Id. ib.

Israel cursor velocissimus fuit. 2. Reg. 2. 18. Asaeles sunt, qui procurrunt alacres ad quævis charitatis officia; qualis fuit Cardamas, quem S. Paulinus ep. 5. ad Amandum Asaeli comparat: positus, est, inquit, in tantæ ministerio charitatis, ut in libertate serviat, in senectute discurrat, & requiem vacationis emeritæ malit in peregrinationis labore consumere, quàm in domestica sede &c. Corn. hic.

Si occurrerit tibi homo, non salutes eum. 4. Reg. 4. 29. Cur Elisæus vetuit quemquam salutare? S. Ambr. in c. 6. Luc. pulchra est salutatio, sed pulchrior divinorum præceptorum maturior executio, quæ per moram sæpe trahit offensam. Paoletti in festo Epiph.

Nunquid mittes fulgura, & ibunt; & revertentia dicent tibi, adsumus? Job. 38. 35. Describit Dominus promptitudinem suorum famulorum: mei servi, inquit, sunt sicut fulgura, sic parati, expediti, celeres, ut mox eant, quò à me mittuntur. Sunt fulgura, non toni-

trua: illa enim momentò totô cœlo lucem effundunt; ista tardiùs multô agunt, & non nisi post tempus tonant, & audiuntur. Eunt; &, antequam respondeant, *adsumus*, jam opus perfectum est. Fernandius in Gen. 1. f. 1.

Filii hominum usquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem? Ps. 4. 3. Quid levius vanitate? quid inanius rebus humanis? gravat tamen cor, ut violenter rapiat cœlum, ut currat in mandatis Dei. Pudeat hominem, tam tardum esse in servitio Dei! à quo tam celeriter *prævenitur in benedictionibus dulcedinis.* Ps. 20. 4. & Ps. 58. 11. *Deus meus! misericordia ejus præveniet me.* Id. ib.

In portis nostris omnia poma. Cant. 7. 13. Cur in portis? ut furi pateant? Hebr. phrasi in portis esse, est in promptu habere. Sicut Cain dictum est Gen. 4. 7. *peccatum tuum statim in foribus aderit.* Significat igitur promptitudinem ad faciendum, quæ Deo placent. Fatuis sat erat, oleum in foro esse de Ponte. hic.

In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi. Eccl. 31. 27.

Sex alæ uni Is. 6. 2. Ut quid tot alæ velocissimis spiritibus? duæ sufficerent. Dicam aulæ cœlestis ephebi sunt, & divinæ majestatis Legati; ideò duas: alas, id est, ut celeritatem avium ordinariam, habere non sufficit; sed senis opùs, & velocitate extraordinariâ, ad obsequium Dei triplicatâ. Paoletti in festo Epiph.

Ex Novo.

Magister, sequar te, quocunque ieris. Matth. 8. 19. Debebas dicere, sequor te. Oliva f. 2. D. Pass.

Abiit in montana cum festinatione. Luc. 1. 39. Docet festinatum iter in montes; ardua adiri oportere ferventiùs; nec retardandum cursum, cùm ad aliena commoda pergimus. Oliva l. 13. Strom. hic.

Et venerunt festinantes. Luc. 2. 16. Ut Christum inveniant, festinant; &, quia festinârunt, non solùm pueri aspectu, sed Virginis quoque, & Joseph, modestiâ recreati sunt. Præmium hoc acceleratæ pietatis. Id. ib.

Zachæe festinans descende. Luc. 19. 5. Ille præcucurrit; festinatio ejus meruit accelerationem gratiæ. Paoletti in festo Epiph. Quid Zachæum ad Christi epulum attraxit? festinatio: *festinans descendit; ecce do, reddo. Quòd & ipse filius sit Abrahæ.* v. 9. Sicut Abraham cunctatus nunquam est; seu domô egredi juberetur, seu filius posceretur ad cædem, seu angelos exciperet; ità avitæ festinationis æmulus Zachæus, Oliva f. 2. D. Pass.

Pater! in manus tuas commendo spiritum meum. Luc. 23. 46. Cur non potiùs carnem commendat clavis perfossam, flagellis laniatam? aut carnem cum spiritu? Matth. 26. 41. *Spiritus quidem promptus est.* Caro tarditatem demonstrat; spiritus autem promptitudinem, & celeritatem. Paoletti in festo Epiph.

O stulti, & tardi corde! Luc. 24. 25. Abjicienda est tarditas, quæ vitium non festinat expellere, nec nititur adhibere virtutem. Vituperanda tarditas ad expediens, ubi mors non sua molimina tardat, & natura tempore, & vitâ, propere procedit ad finem; & nihil sistit in rebus, quod, suis legibus à Deo positis, velocitate non pergat. Sim. de Cassia l. 14.

Qui prior descendisset. Jo. 5. 4. Ad motum piscinæ probaticæ unus tantùm curabatur, & *qui prior descendisset.* In hoc, quòd unus, & primus, sanatur. *Unus accipit bravium.* 1. Cor. 9. 24. Hugo Card. hic.

Velocitas fervens est, & omnia ferventiora, velociora; omnia frigidiora, tardiora. S. Aug. in Ps. 147.

Quantumcunque festinent homines in exequendo, quod faciendum nôrunt, vix fugiunt, quin rationem reddendam morarum habeant. S. Xav. l. 5. ep. 2. S. Patri Ulissipone.

Titulus IX.

CHARITAS ERGA DEUM.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Offerentes coram Domino ignem alienum. Lev. 10. 1. Erat in atrio tabernaculi; putà in altari holocaustorum, ignis sacer è cœlo lapsus; quem Deus jusserat foveri, ut eô solô uterentur ad sacrificia, & thymiamata. Vide c. 9. 24. Erat in eodem atrio ignis profanus; & communis, quô utebantur ad coquendas carnes hostiæ pacificæ, & hostiæ pro peccato; quibus vescebantur in atrio, partim Sacerdotes partim Laici offerentes; hoc usi Nadab, & Abiu. Ignis alienus est quævis cupiditas, quæ igni sacro, id est, Charitati est contraria: Charitas enim est ignis de cœlo missus, & animæ à Deo inditus. Corn. hic.

Erue me à circumdantibus me. Ps. 31. 7. Sancta anima, divini amoris spiculis vulnerata, cùm anhelare in Deo cœperit; cùm ad supernam se patriam per desiderium extendit; ad tentationem ei videtur, quidquid in hoc sæculo amicum antea, blandúmque, putabatur. S. Greg. in Ps. pœnit. hic.

Ambulabam in latitudine. Ps. 118. 45. Id est, in charitate, quæ diffusa est in cordibus nostris. S. Prosper hic.

Cum

Cùm dilatâsti cor meum. Pſ. 118. 32. Quid eſt cor dilatatum? nisi cor amore fervens, charitate repletum: per charitatem ergo cor dilatatur. Hugo à S. Vict. tr. de laud. char.

Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim. Cant. 1. 5. Symbolicè ſol accendens, & quaſi denigrans animam, eſt charitatis æſtus; quò quaſi tabeſcit anima, cùm videt Dei offenſas, & animarum perditionem, juxta illud Pſ. 118. 139. *tabeſcere me fecit Zelus meus.* Corn. hic. S. Humbertus ſerm. 46. ad moniales nigras: hujusmodi color atteſtatur calori charitatis: caloris enim eſt inducere nigredinem; ſicut patet in domibus, in quibus fit ignis magnus, & continuè, qui denigrat domum à fumo. Et felix, quæ dicere poteſt: *fuſca ſum, quia decoloravit me ſol*, ſcilicet amor Chriſti, quia pro ejus amore ſolo tali habitu ſum veſtita.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Hebr. *vexillum ejus ſuper me Charitas.* Sept. *vexillum ejus ſuper me ſit Charitas*; id eſt, vexillare, ordinate ſuper me charitatem. *Ordinavit ergo in me charitatem*, nihil aliud eſt, quàm ſi dixiſſet: ſtatuit me ſub vexillo charitatis, juſſit me in hoc ordine militare. Bene dixit, *ordinavit*: quia, ùt ait S. Aug. l. 15. c. 25. de Civ. nihil eſt aliud perfecta, & vera virtus, quàm ordo amoris. Vatablus vertit: *cujus* (ſponſi) *vexillum erga me eſt dilectio.* Solent enim duces vexillò poſt ſe trahere milites; ità ſponſus ſponſam amore, tanquam vexillò, ad ſe, ſuaque caſtra attraxit. Corn. hic.

Emiſſiones tuæ paradiſus mal'orum Punicorum. Cant. 4. 13. Pro malo Punico per translationem charitas intelligitur. B. Theodoret. hic.

Dabo tibi poculum ex vino condito. Cant. 8. 2. Deus potat animam vinò charitatis, & inebriat eam nectare ſui dulcis amoris. S. Bonav. diæt. ſal. c. 25. de charit.

Vinum, & muſica, lætificat cor; & ſuper utraque dilectio ſapientiæ. Eccl. 40. 20. Appoſitè confertur, & præfertur, dilectio ſapientiæ, vino, & muſicæ: quia ipſa eſt ſpirituale vinum mentem inebrians, & ſpiritualis muſica animum oblectans. Nota: dilectio ſapientiæ, propriè eſt dilectio virtutis; inter virtutes autem primas tenet Charitas, juxta illud Eccl. 1. 14. *Dilectio Dei honorabilis ſapientia.* Corn. hic.

Præceptum fuerat Ezechieli c. 4. 4. 6. ut dormiret *ſuper latus ſiniſtrum*; & poſtea, ut dormiret *ſuper latus dextrum.* Advertendum, utrumque latus quid ſignificet. Duo ſunt, in quibus vel ad bonum, vel ad malum, dilatatur cor, charitas ſcilicet, & cupiditas. Charitas eſt latus dextrum, cupiditas eſt latus ſiniſtrum. Dormit in dextro latere, cujus cor dilatatur in charitate; in ſiniſtro verò dormit, qui fræna ſuæ cupiditatis in avaritiam uſquequaque porrigit. Petr. Cell. c. 18.

Ex Novo.

Inventâ unâ pretioſâ margaritâ. Matth. 13. 46. Hæc eſt pretioſa margarita, Charitas, ſinè quâ nihil tibi prodeſt, quodcunque habueris; quàm ſi ſolùm habeas, ſufficit tibi. S. Aug. in ep. S. Jo. tr. 5.

Eſuriit. Matth. 21. 18. Eſurit JEſus ſemper in juſtis, volens manducare fructum Spiritûs Sancti in eis: & ſunt ejus eſcæ, ut ità dicam, ficus; quas eſuriens edit, id eſt, charitas ejus, qui eam fructificavit; qui primus fructus eſt Spiritûs Sancti, & gaudium, & pax &c. Orig. tr. 16. hîc. Unus de fructibus Spiritûs Sancti charitas eſt. Hujus tempus eſt, quando non eſt difficile fructum reddere charitatis, & diligere diligentem; & eſt quidem fructus iſte Spiritûs Sancti; tamen in tempore ſuo. Orig. tr. 16. in Matth.

Si quis ſitit, veniat ad me. Jo. 7. 37. *Hoc autem dixit de ſpiritu &c.* 39. quem? nisi ſpiritum charitatis, quem Mundus non poteſt accipere. Drogo oſt. l. de creat. & red. primi hom.

Suadeo tibi, à me emere aurum. Apoc. 3. 18. id oſt, charitatem, luce intimi ſplendoris fulgidam, fervore dilectionis ignitam, in Electis meis per fornacem tribulationis probatam. Rich. à S. Vict. hic. l. 1. c. 11.

Habentes ſinguli citharas, & phialas aureas. Apoc. 5. 8. Citharis ubi lignò chordæ tenduntur, corpora mori parata: phialis verò corda latitudine charitatis patula deſignantur. V. Beda. hic.

Ex Patribus.

Charitas oleo comparatur: nam quomodo oleum omnibus humoribus ſuperius eſſe cognoſcitur; ità charitas omnibus virtutibus ſublimior comprobatur. S. Aug. D. 2. poſt Epiph. f. 2.

Magnæ ſunt divitiæ charitatis; ſinè quâ dives pauper eſt, & cùm qua pauper dives eſt. Id. ib.

Quomodo arbor, quamlibet pulchra ſit, & fructuoſa, non poteſt vivere ſinè radice; ſic quælibet bona opera perſeverare non poterunt ſinè charitate. Ipſa eſt enim, de qua Apoſtolus Eph. 3. 17. dicit: *in charitate radicati, & fundati.* Id. ib.

O quàm felix, & beata eſt anima, quæ charitatem in ſe habere meretur! charitas ſitienti potus eſt, eſurienti cibus, in amaritudine poſitis dulcedo; in triſtitia conſtitutis vera, & grata, conſolatio; fluctuantibus portus, errantium via, peregrinantium patria. Id. ib.

Quomodo oleum à nullo humore premitur, ſed diruptis omnibus exilit, & ſupereminet; ſic & charitas non poteſt premi in ima; neceſſe eſt ut ad ſuperna emineat. Id. tr. 6. in Joan. circa finem.

Frigus charitatis, ſilentium cordis eſt; flagrantia charitatis, clamor cordis eſt: ſi ſemper manet charitas, ſemper clamas. Id. in Pſ. 37. *Ante te omne deſiderium meum.*

Æſtas charitas eſt. Habet & æſtas pluvias ſuas ſuaves, & uberes. Quid dulcius lacrymis charitatis? S. Bern. ſ. 58. in Cant. Fiet quippe charitas; ſed ex amore, non ex mœrore. &c. ibidem.

Charitas eſt ſicut avis generoſa, quæ vivit de præda, ſicut accipiter, falco, & aquila; iſtæ namque aves nobiles vix, vel nunquam, tangunt terram, nisi quando rapiunt prædam. Sic homines charitatem habentes, bona iſta tranſitoria non tangunt, vel terrena per affectum; nisi quærendo ſolummodò ſimplicem virtutem. S. Bonav. diæt. Sal. c. 25. de charitate.

Com-

Comparatur cani benè docto ad venationem: sicut enim canis sequens prædam non sentit spinam; sic qui charitatem habet, & sentit odorem paradisi, quasi non sentit spinam, id est, tribulationem hujus Mundi. Id. ib.

Sicut panis cum omni cibo sumitur; ita charitas cum omni opere debet esse. Idem in Ps. 40.

Tanta charitatis vis est, ut cœlo latiorem faciat animam. S. Chrys. hom. 44. in Acta Ap. Id. hom. 13. in ep. 2. Cor. Cor Pauli dilatavit charitas. Nihil latiùs corde Pauli; totum orbem complexum est. *Os nostrum patet ad vos, ô Corinthii, cor nostrum dilatatum est.* 2. Cor. 6. 11.

Si initium vitæ hominum panis, multò magis, initium, & consummatio animæ, panis dilectionis. Reficit panis esurientem, & charitas perficit deficientem. Panis corpus hominis confirmat, sed charitas cor vivificat. Cum pane cætera utiliter eduntur, cum charitate omnia salubriter sumuntur. Specialis hominum cibus panis; singularis virtus animarum charitas. Sine pane vilis est mensa; sinè charitate contemptibilis est anima. Petr. Cell. l. de pan. c. 23.

Quàm pulchras, & quàm decoras, novit formas depingere dilectio! Caput sphæricum, & rotundum, sed aurum in statua sua charitatis; quia intentionem puram, & perfectam, facit. Columbinos aspectus subjungit per innocentiam; manus tornatiles per eleemosynam; nasum apertum, & recurvum, per discretionis temperantiam; ubera plena per abundantiam gratiæ; pedes rectos per incessum misericordiæ; corpus totum plenum oculis per circumspectionem industriæ. Pingit trinum, & unum Deum in capite, pingit Jesum passum in oculis, pingit librum Evangelii in auribus, pingit flagella in dorso pingit lanceam in latere. &c. Id. l. de conse.

Charitas ventus est svaviſſimus, & dulciter flat in animas virtutibus aptas; & provehit, & introducit in portum justissimæ, atque sanctissimæ voluptatis: nec infirmitatem generat, sed, quod sanum est, ipsa producit. Sim. de Cass. l. 4. c. 9.

§. II.

Charitatis excellentia, & prærogativæ.

Ex Veteri & Novo.

APparuerunt gemini in utero. Gen. 38. 27. Irenæus, Chrysost. Cyrill. Isid. Rup. dicunt, repræsentari Hebræum, & gentilem, populum. Liceat mihi applicare, quod dicitur de aliis geminis Jacob, & Esau Gen. 25. 24. illum fuisse figuram Electorum, hunc reproborum. Zara posteriùs natus Jacob, symbolum justorum, & Electorum, qui à peccatoribus & reprobis per Phares natu majorem significatis, distinguuntur coccinô, id est, igneâ charitate. *Phares* interpretatur *divisio.* De Ponte in Cant. 4. Exh. 6.

Dimitte me, ut iraſcatur furor meus. Ex. 32. 10. Hæc (charitas) vita fidei, spei robur, & omnium intima vis, & medulla virtutum. Nonne hæc est, quæ in Moyse divinæ justitiæ, & potentiæ, obstans, prævaluit in fortitudine? *dimitte me &c.* Audis *dimitte*? & Deum teneri non dubites; nec aliunde, quàm amoris fortitudine. Rich. à S. Vict.

In dextera ejus ignea lex. Deut. 33. 2. ardentissima charitas est. S. Rupert. l. 2. in Deut. cap. 9.

Astitit regina à dextris tuis. Ps 44. 10. Meritò regina virtutum Charitas esse dicitur: quia virtutis nomen amittit, qui charitati non famulatur. Rich. à S. Vict. annot. in Ps. 44. Charitas hæc regina est, quæ à dextris Christi consident, cum fides stet à sinistris. Gerson s. 4.

Duxit illos in montem excelsum seorsim. Matth. 17. 1. Montes figuratô sensu virtutes scriptura nominat. Omnium porrò virtutum apex, ac velut arx quædam, est charitas. Et qui ad summum charitatis verticem pervenit, quodamodo à se excedens, eum, qui cerni non potest, perspicit. S. Damasc. or. de transfig.

Charitas Dei diffusa est. Rom. 5. 5. Nullum est istô Dei donô excellentius. Solum est, quod dividit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ. S. August. de Trinit. l. 15. c. 17.

Excellentiorem viam vobis demonstrabo. De te dixit, ô charitas! tu namque es via superexcellens, via supereminens, vias distortas dirigens, vias rectas ostendens. Hugo à S. Vict. tr. de laud. charit.

Deus charitas est. 1. Jo 4. 8. Hoc privilegium sola charitas habet, ut Deus dicatur, & sit; ità ut nulli alteri hoc convenire possit: non enim dicitur, Deus humilitas est; aut Deus patientia est, sicut dicitur: *Deus charitas est.* Hugo à S. Vict. tr. de laud. charit.

Ex Patribus, & aliis.

Adde charitatem, prosunt omnia; detrahe charitatem, nihil prosunt cætera. S. Aug. de V. D. s. 50.

Timor servus est, charitas libera est; &, ut sic dicam, timor est servus charitatis. Id. s. 13. de V. Apost. circa finem.

Charitas te domum Domini facit, & Dominum domum tibi. S. Bernard. in cœna Dom. sect. 9.

Quid in summa illa, & beata Trinitate, summam, & ineffabilem illam conservat unionem, nisi Charitas? Id. ep. 11. ad Carthus.

Quid est ordinate charitatem? si desiderium est, amor bene currat; si gaudium est, bene quiescat. Hugo à S. Vict. tr. 2. de laud. char.

Nemo inediam, atque jejunium; nemo, quia humi se prosternat; nemo cæteris virtutum exercitationibus, magnum quid se consequi putet; nisi rectè fratres diligat. S. Cyrill. Alex. in Joan. l. 9. c. 24.

Sic familiaris est Deo Charitas, ut ipse mansionem habere nolit, ubi Charitas non fuerit. Id. tr. 1. ib.

Charitas virtutum omnium obtinet principatum. S. Isid. l. 2. c. 3.

Dilectio Dei morti comparatur, dicente Salomone: fortis est, ùt mors, dilectio. Cant. 8.6. Idcirco, quia sicut mors violenter separat animam à corpore, ità & dilectio Dei violenter segregat hominem à mundano, & carnali amore. Idem ib. c. 3.

Anima ad imaginem Dei creata esse dicitur: quia, sicut Deus charitas est, sic & ipsa habet ex proprio suo esse, cùm in usu liberi arbitrii est, quandam innatam aptitudinem ad amandum; sinè quâ minimè esse potest. S. Bern. Sen. s. 5. Art. 1.

Nullam aliam virtutem sonat Spiritus Sanctus in corde humano sic illi connaturalem, sicut amorem, & charitatem. Cùm Deus creavit animam, ad imag. & similit. creavit illam, scilicet ad imaginem charitatis: quia *Deus charitas est.* 1. Jo. 4. Id. tom. 2. s. 3.

Quod in Angelis Seraphinus, in cœlis Empyreum, in astris sol, in elementis ignis, in belluis leo, in avibus aquila, in arboribus palma, in metallis aurum, in gemmis adamas, in membris cor; hoc in virtutibus est Charitas. Doultremann de am. increato in Prolegomenis.

§. III.

Charitas continet omnes virtutes, sanctitatem, perseverantiam &c.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Astitit regina - circumdata varietate. Ps. 44. 10. Quisquis unô quôlibet, quamvis pretiosô, delectatur opere, charitatis ornatum non habet, quæ vestitur varietate. Rich. à S. Vict. annot. in Ps. 44.

Charitas omnia suffert, omnia sperat. 1. Cor. 13. 7. Sicut habens nummum habet omnia terrena, cunctáque ei obediunt; ità qui habet charitatem, habet omnes virtutes, & omnia potest in spiritualibus. Broymard. Charitas.

In charitate radicati, & fundati Eph. 3. 17. vide hic §. 1. ex Patribus sub initium.

Tanta charitatis virtus est, ut ad se omnia trahat; omnésque sibi societ, vindicétque, virtutes. Orig. l. 5. in c. 6. Rom.

O charitas! ordinis regula Electorum, lex universalis universos ligans, virtus virtutum, canon canonum, lex legum, sententia regis regum; quam non solùm edidit, vel condidit, jubendo, sed & eduxit, & promulgavit, personaliter docendo, & adimplevit servando. Mater, & origo, legum divinarum; Magistra, & domina, humanarum; rationabilium & æquarum, hostis iniquarum; cujus observantia per gratiam in hac vita initiatur, & continuata usque ad mortem in alia vita consummatur. S. Thom. p. 2. de dil. prox. c. 11.

Consistit principaliter spiritualis vita in charitate; quam qui non habet, nihil esse spiritualiter reputatur. Id. de perf. vit. spir. c. 1.

Charitas clavis est regni, perfectionis mater, virtutum robur, thesaurus incomparabilis, cunctorumque meritorum principium, & finis. S. Laur. Just. de casto connub. c. 18.

Nunquam sinè patientiæ exercitu charitas esse solet; & qualis sit, ostentat patientia. Idem ibid.

O præcelsa charitas! virtutum radix, statera meritorum, filiorum hæreditas, cœli, clavis, fortitudo certantium, Angelorum gaudium, paradisus deliciarum, cœleste donum, omniumque delectabilium delectabile summum. Id. s. in festo S. Andreæ.

Charitas est sacræ Scripturæ compendium, virtutum virtus. Id. de inc. div. amor. c. 8.

Diserta quem prudentia, fortisque temperantia, quin universa sanctitas, ornavit; hæc est charitas. D. Fulbertus Carnot. prosâ de S. Martino.

§. IV.

Charitas Necessaria, beata, dives, utilis.

QUid voluntate liberiùs? quid ligatione charitatis astrictiùs! Deus enim, qui liberâ voluntate plasmavit hominem, sibi liberâ voluntate conformem, dictavit legem charitatis ad ligationem liberæ voluntatis: nec fortasse libertas voluntatem gravaret, si eam charitas non juvaret. Multùm voluntatem gravat libertas, quam non trahit sursum divina charitas, sed deorsum humana vanitas. S. Bonav. in Ps. 118. Nisi quod lex tua.

Charitatem vocat matrem animarum S. Ambros. in expos. ep. S. Pauli ad Rom. c. 14.

Non clarescet anima in fulgore æternæ pulchritudinis, nisi, ut ità dicam, priùs hic arserit in officina charitatis. S. Greg. moral. l. 18. cap. 15.

O charitas! quàm pia, & quàm opulenta! ô quàm potens! nihil habet, qui te non habet. Tu Deum in hominem demutare voluisti; tu virginali carceri novem mensibus religâsti; tu Adam in Christo renovâsti; tu sacram crucem in salutem perdito jam Mundo providisti; tu sola rogari non nôsti. Tu cœcorum oculus, tu pes claudorum, tu scutum fidelissimum viduarum; tu melior pupillorum, plusquam uterque, parens. Tibi oculos nunquam siccos esse, aut misericordia permittit, aut gaudium. S. Zeno Veron. serm. de fide, spe, & char.

Quæ major hæreditas? quæ melior hæreditas? quàm divinæ vinculum charitatis? quia hæreditas aliquando perit, *charitas nunquam*, dicente Apostolô 1. Cor. 13, 8. *excidit.* Ille ditat filios, qui relinquit filiis plenissimam charitatem. S. Chrysol. s. 162.

§. V.

Facilis, amœna.

Mediâ charitate constravit propter filias Jerusalem. Cant. 3. 10. Quid per filias Jerusalem? cùm non filios, sed filias dixerit, intelligimus? nisi nos debiles, qui in Ecclesia non viri, sed fœminæ, sumus: quia contra vitia fortiter non reluctamur, viriliter non resistimus, muliebriter subjacemus. Si

ergo per ascensum purpureum ascendere non valemus; saltèm charitatem, quæ communis omnibus Electis, quasi in medio posita est, teneamus. S. Greg. hîc.

Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani. Cant. 3. 9. O Domine! quàm pulchrum est ferculum! sed ascensus arduus; quis ascendet per illum? sed nolite diffidere: nam mediâ charitate constravit propter filias Jerusalem tenellas, & delicatas; sanguinem in charitatem, crucem in amorem, comutavit. Non exigitur hodie à te Christiane mors, non sanguis, non supplicia: ama, & regna. Quid facilius, quàm amare. S. Thom. Vill. Dom. Quinq. Hæc sunt proculdubio tapetia charitatis, quæ media humanæ naturæ, & majestatis construuntur, propter sanctarum animarum salutem. Aponius lib. 5. in Cant. In medio charitas sternitur propter filias Jerus. quæ teneris, & infirmis proposita est ad obtinendam salutem. Quis tam tener, ut amare non possit? Hugo à S. Victore. de ferculo Salom.

Jugum meum suave est, & onus meum leve. Matth. 11. 30. Jugum hoc charitas est, & amor virtutibus exhibitus. S. Laur. Just. s. in festo SS. Sim. & Judæ.

Ex Patribus.

Omnibus quæstionibus difficilibus fortior est charitas, cui omnes servire debemus; ut Deus, qui hoc præcepit, omnes nostras difficultates in facilitatem, gaudiumque convertat. S. Aug. s. 121. de diversis.

Per dilectionem copulavit sibi Deus creaturam rationalem, ut ei semper inhærendo ipsum, quô beatificanda erat, bonum, ex ipso quodamodo per affectum sugeret; & de ipso per desiderium biberet, & in ipso semper gaudium possideret. Suge ô apicula! suge, suge, & bibe dulcoris tui inenarrabilem suavitatem. S. Aug. lib. de subst. dilect. & charitatis.

Jejunii corpus sentit injuriam, vigiliæ carnem macerant, eleemosynæ labore quæruntur; sangvis in Martyrio, quamvis ardeat fides, tamen sinè dolore, & timore, non funditur. Sola charitas sinè labore est. S. Hier. in ep. ad Gal. l. 3. c. 5. ante medium.

Conjunctas molestias cœteræ virtutes habent, ùt sobrietas, modestia, vigilantia; invidiam, cupiditatem, despectum. Charitas autem cum lucro voluptatem ingentem habet, laborem nullum; velut quædam frugi apicula, bona undique collecta in amantis animam comportans. S. Chrys. in ep. 1. Cor. 13. hom. 32.

Verè dulcis, & suavis, cibus charitatis; quæ fessos allevat, debiles roborat, mœstos lætificat. S. Bern. de grad. humilit.

Sapit supra modum cordis palato, quod charitate conditur. Rich. à S. Vict. tr. de 4. gr. viol. char.

Deus noster cibus, & potus est: cibus, quando per cognitionem sumitur; potus, quando sumitur per dilectionem. In cognitione aliquid laboris esse videtur; in qua, quasi cibus, nisi priùs masticatus fuerit, non sumitur. Dilectio difficultatem non habet; & faciliùs intrat in animam boni dilectio, quàm occulti cognitio. Hugo à S. Vict. Quomodo Deus cibus, & potus.

Omnem amaritudinem fellis evome, & quoquô pactô volueris, charitatis dulcedinem sume: nihil enim svaviùs, nihil illâ beatiùs est. S. Isid. lib. de conflictu virt. & vit.

Non habet locum mœror, ubi sancta charitas posuit habitaculum: augmentum charitatis, tristitiæ diminutio est. S. Laur. Just. c. 16. discipl. monast.

Semper omnipotenti Deo magis complacuit amari, quàm timeri. Id. ib.

Charitas omnem amaritudinem dulcorat: unde, si modica gutta charitatis posset Inferno misceri, totum infernum dulcoraret. Hugo Card. in c. 4. Prov.

§. VI.

Charitate carere, noxium est.

Vanum est vobis ante lucem surgere. Ps. 126. 2. Lux est charitas, quæ non quærit, quæ sua sunt. S. Bern. 62. in Cant. Plenitudo legis, & cordis, est charitas. Eam nondum adeptus periculosissimè promovetur, quantislibet aliis videatur pollere virtutibus. Id. serm. 18. in Cant.

Si distribuero - charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. Cor. 13. 3. Genius seminans. Lem: *frustrà, promissus cœlo si deficit ignis.* Picinelli.

Nihil bonum est, quod non per charitatem fit. S. Chrysost. hom. 19. in ep. ad Hebr. cap. 10.

Sicut insipida sunt fercula sinè condimento; & vacua est mensa, in qua non ponitur panis: sic vacua sunt omnia opera nostra, insipida ante Deum, nisi sint charitate condita. S. Bonav. s. 43. fer. 6. Dom. Quinq.

Quid est homo dilectione nudatus, nisi carbo extinctus, ignis pulchritudine spoliatus. S. Bonaventura serm. 49.

Sic familiaris est Deo charitas; ut ipse mansionem habere nolit, ubi charitas non fuerit. Hugo à S. Vict. tr. de laud. char.

Sicut primus Mundus deletus est per aquam, quæ est frigida, & purgativa, contra ardorem, & fœtorem luxuriæ, quæ illud Sæculum inficiebat; sic finalis Mundus per ignem, qui calidus est, & consumptivus, finiri debet contra torporem charitatis, & frigus malitiæ, & cupiditatis; quæ maximè regnabit in Sæculi senectute. S. Bern. Sen. tom. 2. l. 11.

Sicut Mundus debuit mundari, & purificari per aquam tempore Noe, quia gentes erant nimis calidæ per luxuriam: sic purgabitur per ignem in fine Mundi, propter frigiditatem charitatis. S. Vinc. Ferr. s. 7. in D. 3. adv.

Cibus, quantumcunque delicatus, si crudus comedatur, comedentem lædit; sic nulla virtus bonum nutrimentum dat animæ, nisi igne charitatis coquatur. Ant. de Rampelogis tit. charitas.

§. VII.

§. VII.

Miscellanea.

Oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde. Ps. 30. 13. Mortem hanc, quæ fit à corde, infert charitas; de qua loquitur sponsa Cant. 4. *vulnerata charitate ego sum.* S. Bern. ep. 42.

Charitas non inflatur 1. Cor. 13. 4. Lemma hoc est pro symbolo: vas plenum spumâ tumens. Pizin.

Sicut pars charitatis est humilitas, ità pars humilitatis est charitas. S. Ambr. 84. S. Virg. Demetriadi.

Charitatis venenum est spes adipiscendorum, aut retinendorum temporalium; nutrimentum ejus est imminutio cupiditatis; perfectio, nulla cupiditas. Signum profectûs ejus, imminutio timoris; signum perfectionis ejus, nullus timor: quia & radix est omnium malorum cupiditas, & consummata dilectio foras mittit timorem. S. Augustinus lib. 83. Quæst. q. 36.

Titulus X.

CHARITAS.

Erga Proximum.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Fecit Deus duo luminaria magna. Gen. 1. 16. Tostatus: luminare magnum vocat Lunam; cùm, secundum demonstrationes Astrologicas, quòlibet astrô visibili, Luna ad minimum octo vicibus minor est? Respond. Abul. luna vocatur magnum luminare, non quantùm ad rem, sed quantùm ad apparentiam: propinquitas enim orbis ejus ad nos, in comparatione ad alios orbes facit magnitudinem apparentiæ. Vocatur *luminare majus*, quia plus lucis terræ affundit, quàm cæteræ stellæ. Did. Niss. l. 2. c. 3. in Phœn. Græc. Bonum communicativum sui.

Lignum vitæ in medio paradisi &c. Gen. 2. 9. In paradiso æternus Pater scientiæ arborem tibi sepositi; & in paradiso Ecclesiæ Filius æternus charitatis arborem suam esse voluit; cui literis aureis inscripsit: *mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem.* Jo. 13. 34. magnô tamen discrimine: ejus esus sub pœna mortis inhibitus; hujus præceptus sub amissione vitæ: *qui non diligit, manet in morte*, 1. Jo. 3. 14 quam Christus D. tantâ curâ coluit; ut non multô tempore ramos ab affinium angustiis ad immensos limites immicorum propagaverit; complexa etiam eos, qui vitæ, & honori insidiantur. Oliva t. 1. conc. 27.

Suspice cœlum, & numera stellas, si potes; sic erit semen tuum. Gen. 15. 5. Antea dixerat: *faciam semen tuum sicut pulverem terræ.* Gen. 13. 16. Quia Abraham erat bonos, & malos, liberos habiturus. Terrestria non moventur, nisi ob propriam utilitatem; cœlestium autem corporum motus sunt ob inferiorum utilitatem; de illis Philipp. 2. *omnes, quæ sua sunt, quærunt.* Diez. D. 6. Epiph. c. 2.

Cur Electus populus vocatus est *Israel*, quod nomen Jacob accepit in luctâ? Gen. 32. 28. Cur nomen non accipit ab Abraham &c. & si à Jacob, cur non dicuntur Jacobitæ? In illâ luctâ erat Jacob orationi intentus, ut exponit Oseas 12. 4. *flevit, & rogavit eum*, non solùm pro se, sed etiam pro filiis suis, ut tradit S. Bern. s. 6. de orat. Et cùm Jacob ob suam petitionem nollet dimittere angelum, *tetigit nervum fœmoris ejus, & statim emarcuit*, Gen. 32. 25. adeò nomen hoc totus populus accepit, in venerationem illius operis; quòd pater eorum, & dux factus, aliquid de suo pro filiis perdiderit. Sylveira in Matth. 5. quæst. 10.

Asinus, 1. Reg. 8. 16. qui ingenitâ mansvetudine, & hominum necessaria, & ipsos homines portare consvevit, amorem fraternæ utilitati accommodum designat. Bos autem; cui, non solùm imposita carro onera gestare, sed & arva, vertendo sulcos, seminibus præparare, moris est; eos nimirum, qui non modò fratrum infirma tolerare, verùm eorundem pigrescentia corda castigando evertere, & ad suscipiendum verbi semen excolere, demonstrat. V. Beda in Reg. l. 2. c. 5.

Emittes spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ. Ps. 103. 30. Quæ inveteratur in hyeme propter frigus; sed in fervore ætatis, id est, charitatis renovatur. Hugo Card. in Jo. c. 13.

Calicem salutaris accipiam. Ps. 115. 13. Accipere calicem salutarem, & invocare nomen Domini, hoc est satiari charitate; & ità satiari, ut non solùm non oderis fratrem, sed paratus sis mori pro fratre. S. August. in ep. S. Joan. tr. 5.

Decoloravit me sol. Cant. 1. 5. Decolorari à sole, est igneiscere charitate fraternâ; flere cum flentibus, cum infirmantibus infirmari, uri ad scandala singulorum. S. Bern. s. 28. in Cant.

Ex Novo.

Par turturum, aut duos pullos columbarum. Luc. 2. 24. Eris procul dubiô columba ſpecioſa, ſi fraternam ſervaveris charitatem; nulli malum pro malo, maledictum reddendo pro maledicto. S. Laur. Juſt. ſerm. in Purif. B. V.

Miſit illos binos. Luc. 10. 1. Cur binos? Reſpond. Orig. Theophyl. Bonav. Dion. Carthuſ. ut alter alteri eſſet auxilio, ſolatio, conſilio, excitamento. Eccl. 4. 9. *melius eſt duos eſſe ſimul.* Sic Chriſtus Petrum, & Joannem, mittit ad parandum Paſcha. Luc. 22. 8. Sic duobus Emauntinis apparet; ſic Petrus, & Joannes, ſæpè ſociati. Sic in monte Thabor Moyſes, & Elias, loquentes cum eo; ob teſtimonium à Lege, & Prophetis. Sylv. hic. q. 7. Ad fulcimentum tenendæ ſocietatis, ut unus relevetur ab altero. Simon de Caſſ. l. 9. c. 26.

Oves meæ vocem meam audiunt. Jo. 10. 27. Pacificum animal novimus eſſe; neque habet diſcerpentes, neque laniantes, dentes; neque novit aliquem lædere ex aliqua ſui parte: plus affert, quàm auferat; duas habens tunicas, pellem, & lanam, alteram ſibi permittit auferri; ſicut dictum eſt Luc. 3. 11. *qui habet duas tunicas, det non habenti.* Tota in uſu utilis eſt; ut nec quidquam in exterioribus, ſeu interioribus ſit, quin poſſit ad bonum, & ad pulchrum, & aptum uſum inferri; nec etiam ſtercus ejus à medicina, & utilitate, vacet. Sim. de Caſſ. l. 1. c. 44. Inter omnia animalia eſt ovis magis benefica: nam facit nobis miſericordiam lanâ ſe exuendo; dat lac ad comedendum, & etiam agnos. Eritius oves Chriſti, dando lanam, ſcilicet bona temporalia; lac, id eſt, bona interiora, & ſpiritualia. In Legenda S. Martini legitur: quòd ſemel admirans de ove attonſa diſcipuli quæſierint, quid miraris? qui dixit: hæc ovis complevit præceptum Evangelii: *qui habet duas tunicas, det unam non habenti.* Luc. 3. 11. S. Vinc. Ferr. ſ. 1. fer. 2. poſt Invocavit.

Erat tunica inconſutilis deſuper contexta. Jo. 19. 23. Quæ eſt iſta tunica, niſi charitas? in ipſam ſors mittitur; nemo illam dividit. S. Aug. in Pſ. 21.

Ex Patribus.

Tolle ex uſu hominum benevolentiam; tanquam ſolem è Mundo tuleris. S. Ambr. l. 1. offic. quia ſinè ea uſus hominum eſſe non poteſt. Apud. Oliva t. 3. conc. 19.

Mundus ſphæra eſt, cujus centrum Deus; lineæ verò, quæ à centro in circumferentia decurrunt, homines ſunt inter ſe; & quò magis à centro, magis inter ſe quoque diſtant. Ità homines, quò magis per amorem Deo conjunguntur, magis etiam inter ſe copulantur. S. Doroth. Doctr. 6.

Quali vinculô anima corpori jungitur, tali dilectione juſtum eſt, ut proximis conjungamur. S. Honor. ſerm. in Quinquageſ.

§. II.

Motiva

Primum

Charitatis excellentia & dignitas

Ex Veteri, & Novo.

Pulchra es amica mea. Cant. 6. 3. Sept. *pulchra es proxima mea, ſicut ipſa benevolentia.* Nyſſ. in Cant. pulchra, ſicut ipſa benevolentia, quæ aliis hoc ſit, quod Chriſtus humano generi fuit.

Vidit duos fratres. Matth. 4. 18. Nihil apud Deum tanto in pretio eſt, quàm charitas; ob quam & homo factus eſt, & ad mortem usque obediens. Eaque de cauſa diſcipuli illi, qui primi ab eo vocati ſunt, duo fratres extiterunt. Ex quo ſtatim per ipſa initia ſapientiſſimus Salvator illud indicavit; ſe diſcipulos ſuos omnes fraternô amore copulari velle. de Arcones in Iſ. 3. v. 5. Diſc. 1.

Erit magnus. Luc 1. 15. Vocatur magnus, qui dicitur parare Domino plebem perfectam, & non ſibi, ùt notat Hugo. Qui non de ſe, ſed aliis, agit, verè magnus dicendus eſt. Sylv. hîc q. 20.

In ſignum, cui contradicetur. Luc. 2. 34. Per charitatem debemus eſſe tanquam immobile ſignum, contra ſagittas caſtigationum divinarum. S. Bonav. ſ. 2. D. infra Oct. Nat.

Da mihi portionem ſubſtantiæ. Luc. 15. 12. Beati filii! quorum tota eſt in patris charitate ſubſtantia; beati! quibus manet tota in obſequio patris, in patris cultura, poſſeſſio. Cæterùm facultates unitatem ſcindunt, fraternitatem ſeparant, cognationem ſpargunt; parentum perdunt, & violant charitatem. S. Chryſol. ſ. 1.

In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli &c. 1. Jo. 3. 10. Dilectio ergo ſola diſcernit inter filios Dei, & filios diaboli. Signent ſe omnes ſignô crucis Chriſti; reſpondebunt omnes Amen. Cantent omnes Alleluja, baptizentur omnes, intrent Eccleſias; non diſcernuntur filii Dei à filiis diaboli, niſi charitate. S. Aug. hic tr. 5.

Et vidi alterum angelum habentem ſignum Dei vivi. Apoc. 7. 2. De hoc ſolo Angelo dicitur, quòd habeat ſignum Dei; quod non dicitur de aliis quatuor, qui tenebant ventos, ut nocerent terræ, & mari: quia hic Angelus venit benefacere, & cuſtodire Electos. Quia nota, & ſignum, Dei vivi eſt, benefacere cunctis, & protegere à malis. Sylv. hîc tom. 3.

Nolite nocere &c. Apoc. 7. 3. & Ezech. 9. Hoc ſignum debet eſſe in fronte: vult enim Dominus, ut exteriùs oſtendatur ſignum dilectionis, quæ eſt in corde; contrà eos, qui dicunt: ego diligo illum, ſed non volo loqui illi. Hugo Card. in illud Jo. 13. in hoc cognoſcent omnes &c.

Ex Patribus.

Nihil adeò poteſt nos Chriſti imitatores efficere, ùt erga proximum cura. S. Chryſ. in 1. Cor. hom. 25.

In

In hoc cognoscent omnes, verè oves Christi esse, si dilectionem simplicem, & sanctam, habuerimus ad invicem. S. Martialis Ep. Lemovic. ep. ad Tholosanos c. 16.

Charitas inter virtutes est, quod sol inter stellas: omnibus enim suam claritatem, & bonitatem, distribuit. S. Franc. Sales. c. 9. Charitas facit, & complet, omnia opera aliarum virtutum. Id.

Charitas est vestis Joseph consita omni virtutum varietate. Id. ib.

Card. Bellarminus, cùm à quodam æmulo in omnibus pene sententiis suis carperetur, & refutaretur, idque assiduè; continuò tacebat. Mirantibus aliis, & rogantibus, cur se, suaque dicta, & honorem Cardinalium non tueretur? respondit: melior est uncia charitatis, & pacis, libra victoriæ. Corn. in 1. Petri c. 2.

Quamvis multùm jejunes, quamvis eleemosynas largiter tribuas, quamvis templum assiduè ingrediaris, jugiterque ores, quamvis cœleste illud sacrificium quotidie in altari offeras; si fratrem odisti, non es de numero filiorum Dei: charitate filii Dei à filiis diaboli secernuntur. Blosius. par. an. c. 31.

§. III.

Motivum secundum.

Charitatem DEUS zelat, & ulciscitur præ honore suo.

Ex Veteri.

Ubi est Abel frater tuus? Gen. 4. 9. Ità tonuit, & excanduit Deus, occisò Abele.

Blasphemus ille in Deum, Levit. 24. 14. & maledictus in Moysen, apud hunc accusatus; de cujus supplicio cùm Deum Moyses consuleret, sic respondit, juxta Sept. *educ eum, qui maledixit, extra castra, & lapidet eum populus universus.* Isid. Clarius: Deus, cui sui curæ sunt, magis voluit ulcisci injuriam Moysis, quàm propriam contumeliam; ideo dixit: educ *maledicum:* & non dixit, educ blasphemum. Mendoza in 1. Reg. c. 3. Annot. 1. sect. 1.

Idololatræ Labano cum armatis Jacobum in sequenti Dominus fit obviam in itinere. Gen. 31. 24. *cave*, inquit, *nè quicquam asperè loquaris contra Jacob.* Cùm videas occupatam Nabuthi vineam suò rigâsse sanguine Jezabelem, 3. Reg. 21. 15. 23. cùm nulla Reginarum apud Salomonem vel solis lacrymis accensos idolis foeos extinxerit; fatere, Deum suas negligentius ulcisci injurias, nostras severiùs. Quin & Roboam regnò non excidit, nisi ubi sæviturum se dixit in populum scorpionibus. 3. Reg. 12. 14. *Pater meus cecidit vos flagellis &c. Recessit q; Israel.* v. 19. Ergo non simulacris Salomonis, sed Roboami scorpionibus, Davidis domus est eversa. Poterat regnare Roboam, septus licèt idolis, si plebis oppressione abstinuisset. Oliva. l. 2. Strom. ibid.

Nunc ergo vade, & percute Amalec. 1. Reg. 15. 3. Quid criminum admisêre? *recensui, quæcunque fecit Amalec Israeli* v. 2. non me læsit, sed vos Ol. l. 2. Strom. §. 1. filiæ Jerus. nolito flere &c.

Achab posuit aram Baal. 3. Reg. 16. 32. & cœlum stat? & terra non dehiscit? Unus non ablegatus Elias cœlum ultro rore, & pluviâ, exhaurit, alias impunè coram Baal Achabo libaturus. Vivit Achab, lascivit, imperat, annonæ quidem caritate laborante plebe; cui etiam opportunè subventum. Ità Dei ira refrixit in regem, rebellantem ab aris suis; exarsit tamen, ubi regis malitia ab aris Domini ad popularis vineta grassata. 3. Reg 21. 18. &c. Id. ib.

Tibi soli peccavi. Ps. 50. 6. An blasphemâsti? si militi tuo injurius fuisti tantùm, cur tè reum agis divinitatis? quòd sciam implacatiorem mihi Dominum fore, si me in militem injuriosum fatear, quàm in se: suas enim promptius injurias condonabit, quàm militis mei. Sapis David! Oliva l. 2. Strom. ibid.

David Ps. 105. 7. enumerat plura peccata Israelis contra Deum, nulla tamen pœna adest; dum verò Moyses, & Aaron, irritantur, tunc Deus irascitur, & vindictam sumit v. 16. 17. Removit Deus à primis prævaricatoribus mortem, quam minatus Gen. 2 17. Gen. 3. 13. verò: *finis universæ carnis venit.* Quare hi, non illi, puniuntur? Rationem dat textus: *repleta est terra iniquitate à facie eorum.* v. 13. Chald. *repleta est terra rapinis.* S. Chrysost. repleta est terra injustitiâ ab eis. Sylv. in Luc. 24.

Sprevêre Israelitæ Deum, blasphemavêrunt urbem, agnósque, idolis. *Lavamini* - inquit Deus, *quiescite agere perversè.* Is. 1. 16. Et quid agent blasphemi, ut vel quiescant à scelere, vel sanctimoniæ acquiescant? thuribula sanè conflanda sunt, idola diffianda. Audi: *discite benè facere, quærite judicium subvenite oppresso,* v. 17. Non imperatæ victimæ, non reparatio templi, non jejunia, & saccus. Quatuor jubet pœnitentes: subselliorum æquitatem, levamen oppressorum, pupillorum tutelam, & patrocinium viduarum; Quæ omnia, non in Numinis cultum, sed in Reip. utilitatem redundant. Idolorum pene oblitus est, dum pupillorum meminit. Oliva l. 2. Strom ibid.

Non obfuerat Ninivitis Jonas, sed defuerat. Jon. 4. 1. Deo penè insultavit: *& iratus est.* Hujus tamen offensæ carnifex vermiculus est, arrosor cucurbitæ; illius noxæ vindex est cetus c. 2. 1. Oliv. ib. Direptor templi Heliodorus virgis dirè conscissus; sed cujus æs rapere voluit. 2. Mach. 3. 26. Ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum, & pupillorum. v. 10. & tamen 2. Mach. 6. 1. 2. &c. leges plagarum expertem senem antiochenum, qui regis jussu Sionem, aris, mensisque occupârat, in quibus suillâ inquinarentur Israelitæ. Id. ib.

Ex Novo.

Cùm offers munus tuum ad altare &c. Matth. 5. 23. O admirabilem benignitatem! atque ineffabilem erga homines Dei amorem! honorem suum despicit, dum in proximo charitatem

requirit. Interrumpatur, inquit, ministerium meum, ut tua charitas integretur; sacrificium mihi est fratrum reconciliatio. S. Chrys. hom. 16. in Matth. c. 5. Cur non priùs acceptet Dominus oblationem factam, & postea remittat ad reconciliandum cum fratre? nam sacrificium imperfectum relinquere, apud omnes nationes grave piaculum erat? Quia in hoc negotio Deus nullam dilationem patitur. Sylv. hic q. 12. Contemnit Deus proprium honorem, tantùm ut nos diligamus. Theophyl. hic.

Dictum est antiquis, non occides. Matth. 5. 21. postea verò v. 33. *dictum est antiquis, non peiurabis.* De suo honore posteriùs, quàm de ira hominis, & alienâ injuriâ, meminit. Velloso in Judith 1. paræn. 9.

Hypocritæ! bene prophetavit &c. Matth. 15. 7. Cur acriter increpat Pharisæos, cùm tamen in Passione *quasi agnus coram tondente se obmutescet.* Is. 53. 7. In passione opprobria, ac tormenta, in ipsum inferebantur; in præsenti verò calumnia, & accusatio, in Discipulos tendebat: faciliùs suam, quàm alienam fert injuriam. Sylv. hic.

Serve nequam, omne debitum &c. Matth. 18. 31. Vide, quomodo declarat excellentem ejus malitiam. Verè hìc videre licet, quantùm malorum sit injuriarum reminisci. Quoniam cùm decem millia talenta consumpsisset, non vocavit eum malum; sed nunc, quia conservo suo crudelis fuit. S. Chrys. in Gen. hom. 27. Magna, & ineffabilis Dei misericordia! cùm in se quidem peccatum est, ad nudas tantùm preces totum remittit; cùm autem in conservum videt crudelem, & inhumanum, suam revocat liberalitatem. Id. ib. Vocans eum Dominus ejus, dixit ei, quod non dixerat priùs. Ut enim pius, & misericors rex, non dixit antea sibi oblato, tanquam debitori talentorum multorum, *serve nequam*, & male: hoc enim reservavit, ut non de pecuniis, sed de conservo misso in carcerem diceret. Orig. hom. 7. in Matth.

Malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis. Matth. 21. 41. minatus est Pater, ubi ejectus extra vineam filius est, & crudeliter ab agricolis occisus. Paratur ultio; ità tamen, ut futura tantùm pronuntietur. Ubi verò audit, retentos ab invitatis servos, & occisos; raptim suis contractis copiis, omnia cæde, flammisque, vastavit Matth 22. 7 *Rex autem, cùm audisset, iratus est &c.* Cùm agitur de homicidis filii, *perdet*, ait; cùm de cæde servorum, *perdidit.* Illi mali vocantur, hi dicuntur homicidæ. Adeò severior de occisis nuntiis, quàm de jugulato filio, apud summum Patrem est sententia. Oliva l. 2. Strom. cit.

Rex autem cùm audisset, iratus est. Matth. 22. 7. Cur non etiam perdidit invitationis contemptores? *illi autem neglexerunt. &c.* plus in servis suis, quàm in seipso læsum ostendit. Adæ delinquenti contra Numen dicitur: *maledicta terra in opere tuo.* Gen. 3. 17. Caino verò fratricidæ: *maledictus eris super terram.* Gen. 4. 11. Escob. t. 5. prophet. Chr. t. 6. Obs. 6.

Matth. 27. 31. *Diliges Dominum DEUM tuum.* & nihil additur; sed Matth. 5. 44. *diligite inimicos, ut sitis filii Patris &c.*

Intravit in quoddam castellum. Luc. 10. 38. Ministrabat Martha, Magdalena auscultabat; nullas tamen suæ in eas charitatis notas Jesus impressit, non eas fertur dilexisse; quin Martham objurgavit profusioris in cœnam studij. Ægrotat deinde Lazarus, assident languenti sorores, fovent æstuantem, mittunt tabellarios ad Christum pro fratre: *Domine, ecce, quem amas, infirmatur.* Jo. 11. 3. Addit Joannes: *diligebat autem Jesus Martham, & sororem ejus Mariam.* Christus vos diligit? gratulor. At cur non illas dilexisse scribitur, cùm ab eis honorificè exciperetur in Bethania? cur Magdalenam non dilexit in domo Pharisæi, ubi ab ea se amari, dixit multùm Luc. 7. 47. Effuso in se unguento, & hospitalitati quinque pro fratre exarata à sororibus verba Christus anretulit: ut testaretur, gratiora sibi esse obsequia quæ suis, quàm quæ sibi impendimus. Quod si illæ & fratri ministrantes, & in ferico, violáque languentem foventes diligi meruerunt à Christo; nos, qui putrescentibus in sacco, & stipula, blandimur agricolis, & mendicis, quid, rogo, à Christo accipiemus coronarum? Oliva l. 2. Strom. §. filiæ Jerus.

Flevit super illam. Luc. 19. 41. Non Jerusalem, sed te, defleto Christe. Titus, & Vespasianus, non adeò erunt crudeles in ejus destructione, quàm illa erit atrox, & immisericors, in tui occisione. Tu flagellis, ac tormentis, obrueris. In illa lapis super lapidem non manebit; verùm in tua carne illa nec guttam Sanguinis relinquet, & te ad terram posternent. Paoletti D. 9. Pent.

Nolite flere super me. Luc. 23. 28. Lugere illis licet murorum futurum post annos 40. excidium; & Deum suum jam jam in cruce moriturum flere non debent. Oliva ib. §. filiæ Jerusalem. &c.

O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt prophetæ &c. Luc. 24. 25. de morte scilicet, & passione Christi. Unde mox subdit: *nonne hæc oportuit pati Christum?* v. 26. Atqui etiam Christus sæpe de sua morte locutus; cur ergo eos non reprehendit, quia non crediderunt verbis ejus, sed solùm, quòd non crediderint Prophetarum oraculis? Resp. Magis gravatur Christus injuriis suis illatis, quàm illis, quæ ipsimet inferuntur. Sylv. hic.

Si ergo me quæritis, sinite hos abire. Jo. 18. 8. De me facite, quod lubet, lacerate me, torquete, occidite; sed horum nè capillum tangatis. Quàm sollicitus est de suis, quàm parum de se! Paoletti D. 9. Pent.

Qui priùs blasphemus fui, & persecutor, ait de se Paulus. 1. Tim. 1. 13.

Saule, Saule, quid me persequeris. Act. 9. 4. id est, ùt explicat cum PP. S. Aug. tr. 10. Persecutorem suum, vocavit persecutorem membrorum suorum.

Cruci

Cruci affixus, flagellatus, &c. Siluit, nec tortoribus verbum dixit; nunc verò de cœlo expostulat injurias suis illatas. Did. Stella in Luc. 7.

Vide tit. Injuria. Misericordia.

§. IV.

Motivum tertium

Charitatis utilitas propria.

Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum. Ps. 132. 1. S. Thom. Vill. concione pro expedit. Christianorum: bonum, & jucundum est, charitas sola; hoc privilegium quippe soli charitati reservatum est, ut, cum sit non solùm bonum, sed maximum omnium bonorum, sit quoque jucundissimum: omnis quippe alia virtus pœnam habet annexam.

Per omnia omnibus placeo &c. 1. Cor. 10. 33. Ecce modus optimus placendi omnibus; si omnium utilitas, non privatum commodum procuretur. S. Thom. hîc.

Duo, qui se sanctò amore diligunt, etiamsi unus in Oriente, alius in Occidente, ità in charitate conglutinante junguntur, ut nunquam ab invicem separentur. S. Aug. s. 2. de charit. Dom. 2. Epiph.

Incommoda separationis charitatis copulâ supplentur; quæ neminem patitur nobis esse absentem, neminem non familiarem. Eâ nihil est diffusiùs: par enim est latitudo charitatis, & Mundi. Facilè est, ut diversi littoris cultores charitas uniat, quæ unam Rempublicam, terram fecit, & cœlum. Hildebertus Turon. Ep.

Est levigamentum quoddam miseriarum, & calamitosæ vitæ, ipsa mutua, & vicissitudinalis dilatio proximorum. Sim. de Cassia l. 12. cap. 11.

§. V.

Motivum quartum

Charitatis communis utilitas.

Correxit orbem terræ. Ps. 95. 10. Unicum præceptum Domini de dilectione, si observetur, totum orbem terrarum corrigit, & in summa pace constituit. Bellarm. hîc.

Fiat pax in virtute tua. Psalm. 121. 7. Virtus tua, ô Ecclesia, ô Jerusalem! charitas est; quâ & dives, & fortis es. S. Prosper. hîc.

Mandatum novum do vobis &c. Jo. 13. 34. Maldonatus novum, id est, præstans, eximium. Sicut apoc. 14. 3. 4. dicuntur virgines canere Canticum novum; id est, singulare, & eximium. Hæc est illa dilectio, ait Toletus, quam si servaremus omnes; sicut non natio beatior ulla est, ità nec ulla foret illâ fortior, aut potentior. Corn. hîc.

Quis te constituit principem, & judicem, super nos? Act. 7. 27. Fatuè loquitur: ubi enim charitas urget, nullus est necessarius princeps, aut judex: ipsa charitas cuncta componit; ut supervacaneus sit judex. Sylv. hîc q. 17.

Tantùm valet junctura charitatis, ut, quamvis multi lapides vivi in structuram templi Dei conveniant, unus lapis ex omnibus fiat. S. Aug. in Ps. 39.

§. VI.

Motivum quintum

Charitas commendata à Christo

Vox turturis audita est in terra nostra. Cant. 2. 12. Vox annuntiantis pacem, annuntiantis amicitiæ veritatem, atque dicentis: *hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem.* Cassiodor. in prol. ad lib. de amicitia.

Vulnerâsti cor meum in uno (alii legunt, *unitate*) *oculorum tuorum.* Cant. 4. 9. In uno oculorum Sponsæ Sponsus vulneratur: quia profectò usque ad mortem crucis afficitur, ut unitas prædicatorum in Ecclesia confirmetur. S. Greg. hîc. q. d. Christus moritur, nè charitas moriatur. Nota, quam unionem Christus cupiat: non manuum; quæ, licèt sæpe jungantur precantes, sæpius tamen separantur; & dum operantur, una quiescit, movetur altera. Et fieri potest, ut, dum attollitur dextera percussura inimicum, amplectatur læva amicum. Pedes in ambulando, nisi sejungantur, hæremus loco affixi, nisi præcedat alter, sequatur alter. Secùs accidit, oculis, quorum tanta concordia, ut nunquam dissentiant, licèt se mutuò non inspiciant: quò movetur unus, sursum deorsum, dextrorsum &c. movetur & alter. Omen esset proximæ mortis, si alter solus lacrymas funderet. Hæc est unio, quam Christus sanguinis sui pretiò comparavit. Oliva t. 1. conc. 15.

Christus die ante obitum in Sacro Cœnaculo Apostolis commendavit, non matrem, non admodum Ecclesiam, sed summoperè, & accuratissimè charitatem. Oliv. t. 1. conc. 15.

Saule! Saule! quid me persequeris? Act. 9. 4. Christus jam gloriosus in cœlo, regnans ad dexteram Patris, impassibilis; dolet tamen in Discipulorum laboribus; nec putat sibi caput redimitum coronâ, quia illorum pedes vinciuntur ferrô. S. Aug. s. 10. de Sanctis membris positis interra: caput clamabat in cœlo, & non dicebat: quid persequeris Fideles meos; sed *quid me persequeris?* Oliva t. 3. conc. 19.

Nudus fuit Christus in cruce, qui veste charitatis operiendus est. S. Bonavent. s. 2. Dom. 2. Epiph.

Nascens docuit humilitatem. Is. 9. 6. *parvulus natus est nobis.* Vivens docuit pietatem: *misericordiam volui, & non sacrificium:* Os. 6. 6. Moriens docuit charitatem. 1. Jo. 3. *in hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit.* Hugo. Card. in c. 30. Gen.

S. Ma-

S. Maximus Abbas Martyr, vini hauſtum, charitatis Symbolum, moriens propinat fratribus, ad eadem eos exhortans. 2. Jan. Boll.

§. VII.

Sententiæ variæ ex Patribus.

SEmper debeo charitatem, quæ ſola etiam reddita ſemper detinet debitorem. Redditur enim, cùm impenditur; debetur autem, etiamſi reddita fuerit: quia nullum eſt tempus, quando impendenda jam non ſit. Nec, cùm redditur, amittitur, ſed potiùs reddendo multiplicatur. -- Non ſic impenditur charitas, ùt pecunia: quoniam pecunia cùm recipitur, accedit, cui datur; charitas verò non ſolùm apud eum creſcit, qui hanc ab eo, quem diligit, exigit, etiamſi non recipit; ſed etiam ille; à quo eam recipit tunc incipit, habere, cùm reddit. S. Aug. ep. 62.

Qui alii non eſt utilis, dic mihi, quomodo erit Chriſtianus? S. Chryſ. in act. ap. hom. 20.

Quæ amicitia, quæ familiaritas, tantam contrahere unionem poſſet, quantam fidei cognatio? non enim quantam amicus amico debet propinquitatem, tantam nos habere invicem oportet, ſed quanta eſt membri ad membrum. Hâc amicitiâ, & curâ, aliam majorem nemo unquàm invenire poſſet. Id. hom. 14. in Jo.

Cætera quidem omnia tempori cedunt, ac vetuſtatem, ac ſenium contrahunt; ſola autem Charitas ab ejusmodi detrimento immunis eſt; ac temporis longinquitate non modò non flacceſcit, ſed nè morte quidem ipsâ interrumpitur. Id. ep. 63 Trancylino.

Charitatis debitum, etiamſi ſemper ſolvatur, ſemper debetur. Id. ep. 21. Caſto Valerio.

Hôc ſignô internoſcimur, an Chriſtiani ſimus; cùm non ſolùm quæ noſtra ſunt, ſpectamus, ſed & membra noſtra perverſa corrigimus, & inſtruimus. Id. in Gen. de Nom. Abraham.

Quid nobis invicem, niſi charitatem debemus? quod utique B. Paulus loquens Fidelibus oſtendit: *nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis.* S. Fulgentius in prologo tr. libr. ad Monimum.

Nihil tam neceſſarium ſervis Dei, tam ſalutare Eccleſiæ; quàm charitatem ſervare, quàm pacem diligere. S. Chromatius conc. in cap. 5. Matth.

§. VIII.

Motivum Sextum

Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Quod ab alio oderis fieri tibi, vide nè tu aliquando alteri facias. Tob. 4. 16. De iſta juſtitia omnis pater erudiat filium; ex qua non inquietatur hominum vita, Reſpublica clareſcit in moribus, inimicitiæ non conſurgunt, onuſtos homines ferrô incedere non oportet; patula omnia erunt, nihil firmabitur propter hoſtes, ubique erit ſecura dormitio. Erit ſupervacua multitudo cuſtodum, ſi nullus alteri conferat damnum. Non erit latro in Sylvis, in inſidiis non morabitur prædo, alienarum rerum ereptor non apparebit in viis. Ut maxima multitudo, unus erit ubique ſecurus. Ante tribunalia non erunt funeſti clamores; nullus ponet de offenſione, aut de alia oppreſſione, querelam. Vidua non apparebit cum lacrymis, non dehoneſtabitur vultus ejus inter homines, aut opprimentes, vel adjutores: vultum non aſpiciet advocati, & defenſoris; in cauſa non præſtolabitur. Pupillus non indigebit tutore; nulla erit querela, ubi nulla fiet injuria. Clamat hoc Chriſtus, clamat Evangelium ejus, clamat juſtitia originalis, clamat lex Chriſtiana, clamat omnis ratio, clamat omnis non nubila conſcientia: quod non vis, aliis ne feceris. Sim. de Caſſia l. 19 de juſtit. Chriſtiana.

Quaſi compendioſum quoddam commonitorium, tibi Evangelii ſententia eligenda eſt, & ſuperſcribenda cordi tuo, quæ ad juſtitiæ totius breviarium Dominicô ore profertur: *omnia, quæ vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Matth. 7. 12. Ad omnem actum, verbum, cogitatum, hæc ſententia retractetur; quæ tibi quaſi ſpeculum quoddam paratum, & ad manum ſemper poſitum, qualitatem tuæ voluntatis oſtendat; ac etiam vel de injuſto opere redarguat, vel de juſto lætificet. S. Hieronym. vel potiùs S. Paulinus ad Celant. ep. 14.

§. IX.

Motivum ſeptimum

Non tibi ſoli natus, talenta non tibi ſoli data.

De Chriſto.

PArvulus natus eſt nobis, & Filius datus eſt nobis. Iſ. 9. 6. Cùm dicitur natus, ſed datus: ut detur diſcrimen inter hunc Filium, & alios. Alii filii naſcuntur parentibus: ſic natô Seth dixit Eva: *poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel.* Gen. 4. 25. Sic Abrahæ de Sara ait Dominus. Gen. 17. 16. *Ex illa dabo tibi filium.* Sic Gabriel Zachariæ. Luc. 1. 13. *uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium.* At JEſus veniens in Mundum, non tantùm dicitur *natus*, ſed & *datus* omnibus in ſalutem. Hinc Luc. 1. 31. *concipies, & paries Filium*, non *dicit tibi.* Hinc natum Mater non tenet in ſinu; ſed *reclinavit eum in præſepio*, tanquam hominibus eum tradens. Sylveira. Addit. in Jo. q. 8.

Exulta ſatis filia Sion. Zachar. 9. 9. Exultat meritò Sion in regis adventu. Cur? quia rex ejus illi venit, non ſibi; hoc eſt, non ut ſe ditet; ſed, ut illam ſoletur, eam convenit. Oliva. l. 10. Strom. hic.

Qui poſt me venturus eſt, fortior me eſt. Matth. 3. 11. Toſtatus, Abul. q. 66. in c. 3. Matth. Chriſtus jam venerat, quantùm ad ſubſtantiam perſonalem, quia jam erat; non tamen venerat, quantum ad operationem, ad quam ipſe mittebatur. Triginta annos jam exegerat in Mun-

Mundo Christus ; officium tamen, ad quod ab æterno Patre inprimis destinatus fuerat, ità superfederat, veluti nondum advenisset. Ut nos redimeret, non solùm nasci illum oportebat, sed & concionari, novas leges ferre, facere miracula, denique sanguinem in ligno fundere. Quia verò in illum usque diem nihil eorum operatus fuerat; dicit Joannes, Messiam primùm venturum. Hinc discе, quòd gratiæ, & dona corporis, & animæ, velut non sint, quamdiu apud nos feriata delitescunt, nec ad usum aliorum expromuntur. Did. Niss. Phœnix Græc. l. 2. c. 3.

Lumen ad revelationem gentium. Luc. 2. 32. Malach. 4. 2. *Orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ.* S. Ambr. l. 1. offic. magnus justitiæ splendor, quæ aliis potiùs nascitur, quàm sibi ; communitatem, & societatem nostram adjuvat. Baeza l. 2. c. 9. §. 5.

De eadem materia.

In principio creavit Deus cœlum, & terram. Gen. 1. 1. Cœlum, & terra, creatur ; nec ulla fit mentio diei : quia, cum cœlum sit sublunarium rex, à quo terræ dependet influxus ; nullus ei erat assignandus dies, in quo nulla terræ utilitas emanavit. Dicit enim Moyses : *terra autem erat inanis & vacua.* Cœlum non vixit illâ die, quâ nullum opus ad terræ sibi subditæ utilitatem excrevit. Quare luci, seu soli, è quo mox ad terræ fœcunditatem influxus emanavit, vitæ jam dies assignatur unus : *facta est lux ; factumq; est vespere, & manè, dies unus.* Philippus Abb. dum factum dicitur cœlum, silet de temporibus, silet de diebus Scriptura. Et rectè in ejus creatione nulla fit mentio diei, in qua nulla invenitur alicujus fructûs productio. Escob. t. 2. persec. Chr. l. 5. obs. 6.

Videte, quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem. Eccl. 24. 47. q. d. videte, ex his, quæ hactenus tam prolixè dixi, & scripsi ; ac deinceps dicturus, & scripturus sum ; me non mihi soli studuisse, sed & aliis laborâsse, & consuluisse : ut idem meo exemplo faciant alii sapientes ; nec satis putent, si sibi ipsi sapiant, sed & sapientiam suam aliis docendo & scribendo, communicent. Porrò Palacius hæc de Christo sic explicat : nullum grandius epiphonema ferè potuit à sapientia dici. O mortales ! veni in Mundum ; ô quàm in eo laboravi. Laboravit porrò in gloriam Patris, & in commodum vestrum. Nè committatis ergo, ut ego frustrà propositô meo, & vos tantô commodo vestrô. Corn. hic.

Serve male, & piger &c. Matth. 25. 26. non ait, intervertisti pecuniam meam ; non ait, dedi tibi, & non mihi, quod dedi, integrum reddidisti : quia non crevit, quia non erogâsti ; inde te puniam. Avarus est DEus salutis nostræ. S. Aug. in Ps. 99.

Erit gaudium tibi. Luc. 1. 14. Patri promittitur gaudere in filio, quoniam gloria est patris filius sapiens ; magis autem virtutibus fulgens. Sed nec commune bonum unius duntaxat debet esse lætitia, sed etiam plurimorum : *unde multi in nativitate ejus gaudebunt.* Nemo à Deo mittitur ad unius tantùm auxilium, sive gaudium ; quin etiam ex eo efficiat, quod bonum possit esse multorum. Sim. de Cass. l. 3. c. 1.

In diebus Eliæ. Luc. 4. 25. Cur dies Eliæ vocantur ? S. Ambr. l. 4. in Luc : non quia Eliæ dies fuerunt ; sed in quibus Elias operatus est. Regem Ægyptii sub solis simulacro ideò expresserunt ; quia Sol nunquam sibi, sed quotidie hominibus, exoritur. Illi adscribuntur dies, qui subditis vivit ; non qui sibi soli. Escob. t. 2. persec. Chr. lib. 5. sect. 2. Obs. 6.

Ex Patribus.

Hæc maximè vita est, aliis etiam prodesse : nam qui sibi vivit, cæteros omnes negligens ; & vita ejus supervacanea est, & ipse superfluus, nec homo generis nostri. S. Chrysost. hom. 78. in c. 24. Matth.

Hominem, non ut sibi tantùm prodesset, creavit DEUS, sed ut multis. Idcirco Paulus quoque Fideles homines *luminaria* appellat ; ex ipsa appellatione manifestans, oportere Fideles cæteris quoque usui esse. Luminare quippe, quamdiu seipsum tantùm illuminat, luminare profectò non est.

Quocirca gentilibus quoque ipsis deteriores esse ait, qui proximorum salutem negligerent, sic dicens : *si quis suorum, & maximè domesticorum, curam non gerit, fidem abnegavit, & est infideli deterior &c.* 1. Tim. 5. 8. ait curam animæ hîc significari. S. Chrys. l. 3. adv. vitup. vitæ monast.

Sive jejunus maneas, sive dormias humi, sive favillam comedas, sive lugeas continuè, & nulli prosis alteri ; nihil magnum efficis. S. Chrys. hom. 79. ad pop.

Belluarum est, sibi vivere, nec suas utilitates in commune conferre. S. Prosper l. 3. cap. 22.

In utero sic est, quasi non sit ; sic omnipotens ejus virtus vacat, quasi nihil possit. Guarric. serm. 3. de annunt. de verbo intra viscera Mariæ incluso. Quid causæ, quòd est, quasi non sit ? Respond. verbum æternum sub silentio se premit. Non prædicat, ut peccatores vitia sua deserant, ut justi virtutum profectui studeant. Et licèt in utero virtutibus omnibus abundet, ibi tamen est, quasi non sit : quia velut nihil agit, quisquis aliis non commodat.

Ego sum lux Mundi. Jo. 8. 12. Christianus, qui calorem sinè luce habet, nihil habet. Christi Discipuli debent non modò ipsi proficere, & rem suam agere ; sed curare quoque, ut & alii meliores evadant. Did. Niss. Sabb. post Dom. 4. Quadr. §. 5.

S. Ambr. in Pſ. 35. v. 1. & ſuper illud Jo. 16. 7. *expedit vobis, ut ego vadam*, ſic ait: advertimus quia Juſtitia aliis potiùs nata eſt, quàm ſibi; commune commodum, non ſuum, expectat; aliorum bonum pro ſuo ducit emolumento. Iſ. 53. 11. *pro eo, quòd laboravit anima ejus, - videbit ſemen longævum.* v. 10. Gloſſ. interlin. apponit: videbit Fideles in perpetuum regnare. Forerius hìc.

Ubi JEſus viderit ſemen longævum, ſaturabitur, id eſt, plenè ſibi ſatisfactum putabit; hôc unô laboris ſui præmiô affatim contentus erit. Hæc ſunt viſcera Dei noſtri; ut tunc benè habere dicatur, cùm res noſtræ bene habent; tunc comedat, tunc quieſcat, tunc deliciis affluat. Sylv. in Jo. c. 17.

Egregium Pauli Manutii adagium: *nemo ſibi naſcitur.* Quin & illud conſiderandum eſt, quòd quisque noſtrum non ſibi tantùm natus eſt, ſed ortûs noſtri partem ſibi vendicat patria, partem parentes, partem amici cæteri. Plato ep. ad Archytam. Cui Cicero conſentit l. 1. offic. *non nobis ſolùm nati ſumus.*

Vide tit. Dona §.

§. X.

Motivum octavum.

Exempla Charitatis.

Deſcendentes igitur fratres Joſeph decem, ut emerent frumenta in Ægypto &c. Gen. 42. 3. Cùm detentus fuiſſet Simeon in Ægypto v. 25. & fratres reverterentur ad patrem, non eſt ſcriptum, quia aſcenderunt ex Ægypto: néque enim dignè dicerentur aſcendere, quorum frater vinctus tenebatur in Ægypto; cum quo & ipſi, mente, & animô, ſolliciti, velut quibusdam charitatis vinculis cruciabantur adſtricti. Orig. hom. 15. in Gen.

Scyphum autem meum argenteum &c. Gen. 44. 2. Ad quid fabulam Scyphi commentus eſt? Joſeph experiri volens animum fratrum, & liquidò nôſſe; an Benjamin calumniam paſſum defenderent; ob id in ejus ſaccum ſcyphum abſcondit. At ubi non tantùm patrocinari, ſed & pro eo certare, eos perſpexit; perſonâ ejus, qui imperârat, depoſitâ, fraternum vultum exhibuit; fratréſque trepidantes, & tantùm non terram ſibi dehiſcere exoptantes, ipſe bonô animô eſſe juſſit dicens: *nolite pavere &c.* Gen. 45. 5. B. Theodoret. q. 105.

Tollite me, & mittite in mare. Jonæ 1. 12. Nota Jonæ charitatem magnanimam; quâ, nè alii pereant: item pœnitentiam; quâ ut Deo offenſo ipſe ſatisfaciat, ipſe ſolus perire cupit. S. Hieron.

His, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit. 1. Petri 3. 9. nè vel eô momentô vacaret ab opere charitatis, ait S. Bernard. ſ. 75. in Cant. apud Velloſo in Judith 6. Paræn. 17.

Ejusmodi vel maximè dilectionis operatio notam nobis inurit penes quosdam. Vide, inquiunt, ùt invicem ſe diligant, & ùt pro alterutro mori ſunt parati. Tertull. apologet. adv. Gentiles. S. Paulinus ſeipſum in captivum tradidit, ut filium cujusdam viduæ è captivitate liberaret. S. Greg. in dialog.

Omnium caſus continuis lamentis, ùt proprios, lugebat. Fateor planè, nunquam me virum inveniſſe, cui fons lacrymarum tantus ineſſet, tantúsque gemitus. S. Paſchaſius de S. Adelardo Abbate Corbel. Boll. 2. Jan.

De Ven. Gentile Ravennate vidua 28. Januar. vitæ cap. 3. tantam gratiam ad miſerorum conſolationem divinitus obtinuerat, ut ab ea nemo triſtis abſcederet. Boll.

S. Rembertus Arch. Hamburg. ad redemptionem pene cunctis, quæ habebat, expenſis, etiam altaris vaſa ad eorum redemptionem impendit. Boll. 4. Febr.

§. XI.

Motiva varia alia.

Pater noſter, qui es in cœlis. Matth. 6. 9. Dici noluit, Pater mi, qui es in cœlis: nimirum qui communem Patrem nos habere docti ſumus; fraternam quoque inter nos eſſe benevolentiam demonſtremus. S. Chryſ. tom. 6. orat. de inſtit. ſecundùm Deum vita. Non dicit Pater meus, ſed *Pater noſter*, ut omnes, quaſi fratres, unius Patris habeas. Theophyl. hìc.

Quicunque potum dederit &c. Matth. 10. 42. Legimus in propheta David Pſalm. 140. 4. *ad excuſandas excuſationes in peccatis;* quòd multi peccatorum ſuorum quaſi juſtas prætendant excuſationes; ut, quod voluntate delinquunt, videantur neceſſitate peccare. Dominus ſcrutator cordis, & renum, futuras cogitationes in ſingulis intuetur. Dixerat: ſed hoc præceptum multi pſeudoprophetæ, & falſi prædicatores, poterant impedire; medicatus eſt huic quóque ſcandalo, dicens: *qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet.* Rurſus poterat alius cauſari, & dicere: paupertate prohibeor; tenuitas me retinet, ut hoſpitalis eſſe non poſſim. Et hanc excuſationem leviſſimô præceptô diluit: ut *calicem aquæ frigidæ* totô animô porrigamus. *Frigidæ*, inquit, *aquæ*, non calidæ; nè & in calida, paupertatis, ex penuria lignorum, occaſione quæreretur. S. Hier. l. 1. in cap. 10. Matthæi.

Jubemur *diligere proximum, ſicut ſeipſum.* Luc. 10. 27. Quid eſſe poſſit hôc facilìus? odiſſe enim grave eſt, & turbas, ac tumultus excitans; amare autem facilè eſt, & expeditum. Si enim dixiſſet: vos, cùm homines ſitis, diligite beſtias, præceptum fuiſſet difficile. Si autem, qui homines ſunt, homines amare juſſit, ubi & ſubſtantiæ ſimilitudo, & cognatio, & ipſius naturæ admonitio, plurimùm momenti afferunt ad diligendum; quidnam habeat difficultatis. S. Chryſ. in Pſ. 5.

Dili-

Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Luc. 10. 27. id est, amore verò, non abusivò, & falsò. Non sicut amatur panis, vinum, equus, asinus &c. quæ quidem non diligit homo sicut seipsum, sed propter seipsum; id est, propter propriam commoditatem, & utilitatem. Sicut enim alias Mundi res assumere potest homo in usum suum, sic & homines ipsos: quos si diligit homo, quia utiles sibi sunt, aut delectabiles, manifestè apparet, quòd eos non verò amore diligit, sicut seipsum; sed sicut equum, panem &c. S. Bern. Sen. tom. 2. s. 7.

Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Jo. 15. 12. Quidquid Deus nobis præstat, id debemus proximo præstare. Luc. 22. 32. *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Theodoret. or. de charit: sicut ego te non despexi, cùm fluctuares, & laborares; ità tu sis quóque sustentaculum fratribus, qui circumaguntur; & id, quod es assecutus, imperti auxilium. Coloss. 3. 13. *Si quis adversus aliquem habet querelam; Sicut & Dominus donavit vobis, ità & vos.* S. Anselm. hic: *Sicut Dominus &c.* sinè ullò respectu vindictæ sumendæ; ità & vos condonate vobis omnia. Debetis enim conservis non negare, quòd à bono Domino gaudetis vos percepisse. Novit hanc bonorum divinorum obligationem ipse Filius Dei; qui, ubi à Patre accepit esse Filium, nihil magis studuit in Mundo, quàm ut nos quoque filii Dei fieremus. Jo. 1. 12. *dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Baeza tr. 3. l. 14. c. 20.

Oraturus Petrus cum Joanne pergebat in templum. Act. 3. 1. 6. claudus petit ab eis eleemosynam; mox Petrus: *in nomine JEsu Christi Nazareni surge, & ambula.* An non decentiùs Apostoli priùs templum adirent, & orarent, quàm claudum sanarent? Ut gratos se Deo præsentent, priùs se gerunt amantes in proximum. Escob. t. 3. Colloq. Chr. Observ. 7. l. 1. sect. 1.

Ex Patribus.

Quot Dei imagines non tantùm dejecerunt, sed & conculcârunt? cùm enim reùm ângas, cùm dispolies, cùm trahas, cùm dejicias, Dei imaginem conculcas. S. Chrys. hom. 3. ad pop. Antioch.

Quid jucundiùs esse potest, quàm hîc imitari, quod in illa beata patria summò munere constat attribui? ferantur hic, qui ibi nimis amandi sunt. Cassiod. in Ps. 132.

Nemo inediam, atque jejunium; nemo, qui humi se prosternat; nemo cæteris virtutum exercitationibus magnum quid se consequi putet; nisi rectè fratres diligat. S. Cyr. Alex. l. 9. c. 24. in Joan.

Citra profectum proficit, quisquis alteri, cùm potest, non prodest. Hildebertus Ep. Turon. ep. 1.

Infamis quæstus est, proximum diligere, cùm succedit; dum malè est, ignorare. Id. ep. 2.

Scio, quod gratia Dei obest, si non alii prodest. Petr. Bles. c. 1.

Tali ratione diligendus est Deus, ut diligatur omne, quod diligit. Signatio vultûs Domini super omnes; & similitudo ejus, quibus sunt homines insigniti, adducunt inexcusabiliter omnes invicem amicari. Una omnium animarum natura, carnisque traduce, nos ad amorem invitat, una materia, ex qua facti sumus; una forma humanitatis in omnibus; una nascendi, & moriendi conditio. Una terra, per quam gerimur; unum cœlum, quò tegimur; una lux, quâ perfundimur; debent jure inter homines indissolubilem amicitiam copulare. Sed nunquid inter omnes æqualem? omnino sic dixerim; nisi virtus præter ista in aliquo plus apponat. Virtus est, dilexisse virtutem. Sim. de Cass. l. 15. de justit. Christiana c. 6.

Exemplum usûs fraterni natura non longè à conspectu removit; sed in ipso corpore pleráque necessaria fecit duplicia, germana, & gemella, manus, pedes, oculos, aures: eó significans, omnia hæc salutis, & mutui auxilii, non dissidii, causâ, & pugnâ, sic esse divisa. Plutarch. libello de fraterno amore.

§. XII.

Charitatis proprietates, & actus.

Primò:

Communicat bona sua.

Multi publicani, & peccatores simul discumbebant cum JEsu. Marci 2. 15. qui sinè dubiò à Matthæo invitati fuerunt. Et quò consiliò? humanæ salutis amore. Victor Antioch. hic: Matthæus convocat, nè ipse solus beneficium accipiat. Sylveira in art. 10. q. 20.

Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit. &c. Luc. 12. 16. Non debet esse aliquid proprium, ubi mors invincibile tenet imperium. Proprium factum est homini mori; non in hoc sæculo aliquid vendicare privatum. Sim de Cass. l. 6. c. 11.

Convocat amicas &c. Luc. 15. 9. S. Chrys. hom. 23. in Acta: hoc amici officium pii est, in tantis bonis amicos facere socios.

Surgentes eâdem horâ. Luc. 24. Obliti sunt corporalium, spiritualibus jam referti. Regressi sunt Jerusalem, bona scilicet nuntiare, quæ viderant: ut consolatio, quæ illis per hujusmodi visionem erat propria, fieret cum cæteris ipsorum relatione communis. Virtus est piorum, gaudia fidei conferre cum Sociis. Sim. de Cass. l. 14.

Accipite Spiritum S. Jo. 20. 22. Mos est beneficii, quæ nuper accepit, communicare cum charis. Id. ib.

Viri Galilæi quid statis aspicientes in cœlum? Act. 1. 11. Cur eos increpat angelus? cùm laudabile sit cœlum suspicere? S. Athanas. or. in asc. Quid statis? Mundo miraculum hoc prædicate. q. d. Surgite, & implete munus vestrum Apostolicum; prædicate Evangelium, & agite de salute hominum. Sylv. in acta c. 1.

Cœperunt loqui Act. 2. 3. scilicet *magnalia* Dei v. 11. Rich. à S. Laur. l. de laud. Virg. *Repleti sunt omnes spiritu sanctô*; ecce plenitudo interior: *& cœperunt loqui*; ecce redundantia exteriùs.

Vas electionis. Act 9.15. Dicitur vas electionis, sumptâ metaphorâ à quotidiano vasis usu, quod adhibetur, ut infundatur aliquis liquor, oleum, vel vinum; non ut in ipso vase perpetuò maneat, sed ut suô tempore effundatur. Ideò Paulum elegit Deus, ut in eum infunderet magnam Sapientiam, virtutem, & gratias; non ut in eo clausæ permanerent; sed ut tempore opportunô eas effunderet, docendo, inflammando, omnes gentes. Sic dicitur Sol, Eccl. 43. 2. *vas admirabile.* Sylv. hic.

Cornelius expectabat illos convocatis cognatis suis. Act. 10. 24. præ gaudio: quia drachma animæ suæ inventa, adveniente Petro; ùt illa mulier præ gaudio *convocat amicas* Luc. 15. 9. S. Chrys. hom. 23. in Acta: hoc officium amici, hoc pii est; in tantis bonis amicos facere socios. Sylv. hic.

Qui audit, dicat, veni. Apoc. 22. 17. Qui audit vocem vocantis Dei, ipse etiam alios advocet. S. Greg. hom. 14. in Ezech. Cui enim jam vox vocantis Dei efficitur, in corde; necesse est, ut proximis, per prædicationis officium, erumpat in voce; & idcirco alium vocet, quia ipse vocatus est. Sylv. in act. 1.

Luna à Sole illustrata. Lem. acceptum *Communicat orbi.* Guil. Hesius.

Secundò:

Charitas gaudet de alieno bono, tristatur de malo.

REdemptore natô cœli cives ostensi sunt, qui clamarent: *gloria in altissimis Deo! & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Luc. 2. 14. ante Dei enim oculos nunquam est manus vacua à munere, si fuerit arca cordis repleta bonâ voluntate. Hinc etiam psalmista dicit Ps. 55. 12. *in me sunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi*; acsi apertè dicat: etsi exteriùs munera offerenda non habeo, intrà memetipsum tamen invenio, quod in ara tua laudis impono. Voluntas autem bona est, sic adversa alteriùs, sicut nostra, pertimescere; sic de prosperitate proximi, sicut de nostro profectu, gratulari; aliena damna nostra credere, aliena lucra nostra putare; inimicum etiam amando tolerare. S. Greg. hom. 5. in Evang.

Genius vultum suum in speculo contemplatur. Lem. *Vultum sumit amantis amans.* Dilectio sinè simulatione --- *gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus,* Rom. 12. 15.

Aspice me, quicunque voles me pingere, vultus
Qualis amantis erit, talis amoris erit.
Flentis erit vultus? vultum plorantis habebo.
Rideat ille: iterum vultus amantis erit.
Sollicitus me spectet; ero suspensus, & anceps.
Si timeat; mea mox ora timentis erunt.
Guiliel. Hesius

Hæc est charitatis, & unitatis virtus, ut si quid uni prosperum concedatur, omnes sibi provenisse congaudeant; rursumque, si quid contrarium ingeritur, universi sibi accidisse condoleant. Cassiod. in Ps. 123.

Charitas gaudet de bono.

Congratulabantur ei. Luc. 1. 58. Pars est supernæ vitæ, aliorum prosperitatibus collætari, & congratulari eis, quibus alludit divina potestas. Simon de Cassia lib. 3.

Si diligeretis me, gauderetis utique Jo. 14. 28. Diversis effectibus est probanda dilectio; exteriori, ut serventur dilecti mandata; interiori autem, ut in ejus prosperitate lætemur. Id. l. 12. c. 6.

Et omnibus, qui longè sunt. Act. 2. 39. Cur Petrus hic annuntiat Judæis Gentium conversionem, quos maximè odio habebant? Respond. cùm compuncti essent corde, de aliorum conversione non tristabantur; sed maximè de illa gaudebant: quia perfecta charitas omnes vult socios secum habere. Sylveira hic, q. 33.

Illa vera, & sincera, est charitas, & omninò de corde puro, & conscientiâ bonâ; & fide non fictâ, judicandâ procedere, quâ proximi bonum, æquè ac nostrum, diligimus. S. Bern. ep. 11.

Charitas tristatur de alieno malo.

Vidi prævaricantes, & tabescebam. Ps. 118. 158.

Scio -- patientiam tuam. Apoc. 2. 2. *& quia non potes sustinere malos.* Patiens ad injurias sibi illatas, impatiens sustinere mala gregis sui; plus dolens suorum, quàm sua damna. Sylv. hic.

Fortassis ignoras, tecum fui Romæ, tecum nivium perpessus sum injurias, tecum montes, vel lubricos glacie, vel scopulis exasperatos. Universa tecum pertuli, dum dolui, quæ perferres. Hæc enim est inter amicos animorum concordia; ut nihil ab altero sit alienum, nihil alteri singulare; omnia eis facit unam Rempublicam voluntas una. Hildebertus ep. 28. quâ amico gratulatur reditum Româ.

Non recipio consolationem, ubi video fratris desolationem. Sanctus Bernard. epist. 70.

O Cha-

O charitas! tibi oculos nunquam siccos esse, aut misericordia permittit, aut gaudium. S. Zeno serm. de fide, spe, & charit.

Amor ad dilectum, injurias dilecti suas profectò persecutiones facit; etiamsi ipse esset circumquaque pacatus. Et diligens proximum, ùt seipsum, in animo persecutionem patitur, cùm ipsum videt affligi, manens ipse non tactus. S. Bern, Sen. s. 9.

§. XIII.

Charitas erga Infirmos.

Ex Veteri, & Novo.

Motiva.

NOn te pigeat visitare ægrotum: ex his enim in dilectione firmaberis. Eccl. 7. 39. Syr. *Non tædeat te visitare infirmos, quia propter hos diligeris.* S. Bonav. stim. am. c. 1. Cur anima totâ die anxiaris post Christum? indicabo tibi, quem diligit anima tua. Certè in infirmaria jacet, & ibi torquetur. Curre, & sibi ministra; sibi compatere infirmanti. Corn. hic.

Cùm Jesus venisset ad domum Petri, *vidit socrum ejus jacentem, & febricitantem.* Matth. 8. 14. Mox ingressus non convertit oculos ad sedes pro quiete, non ad cibos, sed ad ægram: quia oculi ejus maximè rapiuntur ad miseros; ut eis medeatur. Sylv. hic.

Curam illius habe. Luc. 10. 35. Scilicet infirmi; *& quodcùnque supererogaveris, ego, cùm rediero, reddam tibi.* Et Dominus pro obsequio infirmis facto retribuet. Christus ipse non legitur circa alia opera misericordiæ se effudisse, sicut circa infirmos: ipse enim consolabatur eos, tangebat, visitabat, curabat; ad ipsos sanandos, Apostolos mittebat; propter ipsos Sacramentum speciale, scilicet Extremæ Unctionis, instituit. S. Humbertus s. 46. 40. ad fratr. & soror. in hospitalibus.

Juvenis olim religiosum senem interrogans: oro te Pater, ajebat; quid tibi videtur? duo fratres sunt, quorum alter in tuguriolo suo perdurat, jejunium quandoque usque ad sextum diem producit, nec interim consuetos sibi labores quidquam remittit. Alter verò unius rei satagit, ut ægrotis inserviat. Cujus vivendi genus videtur Deo acceptius? Cui senex: non opùs multâ deliberatione. Dico: si frater ille jejunans ipse suis se naribus suspendat; illi alteri, qui ægrotis ministrat, pro merito nequaquam æqualis esse poterit. Drex. opusc. 13. Ros. select. virt. parte 1. §. 4.

Exempla.

Si quis inceperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem, & tantò senum ministeriò confovetur, ut nec delicias urbium, nec matris quærat affectum. S. Hier. ep. 22. ad Eustoch. de ratione vivendi Cœnobitarum.

Quoties morbò regiò, & pædore confectos, humeris suis ipsa portavit? quoties lavit purulentam ulcerum saniem, quam alius aspicere non valebat. Præbebat cibos propriâ manu, & spirans cadaver sorbitiunculis irrigabat. Id. ep. 30. ad oceanum Epitaph. Fabiolæ.

Leo IX. Pontifex leprosum ante fores repertum in proprio lecto collocari jussit; qui manè quæsitus nusquam inventus est. Creditum est, Christum pauperis specie eò loci recubuisse. Ità Platina, & alii, in vita.

S. Bern. Sen. testè Surio 20. Maij: cùm A. 1400. Senis ingens lues grassaretur, cum fœtore, horribili, & morte plurimorum, ipse 12. adolescentibus ignitâ oratione persuasit, ut iis, se duce, totos impenderent; quod & præstiterunt, ipsò officiosissimè præeunte.

A. 1500. Lusitana mulier Eboræ ad extremum perdita, 45. annis in omni flagitiorum cœno volutata, sceleribus addidit dæmoni pactam servitutem. Adstiterat mendico morienti, eique se liberalem, ac sedulam præstiterat. Paucis post diebus imaginem defuncti conspicere visa est, & audire hæc verba: eleemosynas tuas in Dei conspectum tuli, ejusque clementiam exoravi, ut pro iis referretur tibi gratia. Ipsius nunc permissu ad te venio, & hortor: age pœnitentiam, exomologesi culpas elue. Cùm monita non reciperentur, eadem vox iterum, ac tertiò, auribus illapsa, non modò spem veniæ, sed & viam ostendit. Drexel. de eleemos. p. 3. c. 7 §. 3.

S. Abbas Minutius proficiscens ad visitandum ægrum, cùm jam videret solem occumbere, ait ad eum: in nomine D. N. J. C. sta paulisper in itinere tuo, & expectà me, donec ad vicum perveniam. At ille restitit, nec priùs occubuit, quàm homo Dei perveniret ad vicum. Ruffinus vitæ SS. PP. l. 2. c. 9.

S. Jovella, sive Jutta vidua, post primas nuptias, maritò mortuò secundas exosa; undecim annis leprosis in hospitali servit, optans fieri etiam leprosa: in hunc finem cum illis manducans, & bibens, lavans se de aqua balnei eorum. Boll. 13. Jan.

B. Agnes Ord. S. Claræ, Regis Bohemiæ filia, Pragæ & nata in terra, & in cœlo renata, inter Clarissas addictissima humiliati, fœdâ illuvie, & leprosorum sanie, infectas vestes undique per urbis nosocomia, & valetudinaria, conquiri jubebat, delatasque ad se, exclusò adjutorio, sola operosè eluebat, lacerasque resarciebat. Boll. 6 Martij.

S. Francisca Romana ex nobili prosapia per 30. annos servit infirmis in hospitalibus. Boll. 9. Martij.

S. Catharina Sen. existens adhuc in domo paterna leprosæ ingratæ, querulæ, contumeliosæ, patientissimè inservit, & lepram contrahit; non tamen recedens à servitio, à qua demortuam sepeliens liberatur. Boll. 30. April.

§. XIV.

Charitas sit universalis erga omnes.

Ex Veteri, & Novo.

EGressus est Joseph ad terram Ægypti, & circuivit omnes regiones Ægypti. Gen. 41. 46. Regius Vicarius, assumptâ Ægypti

procuratione, obibat ejus regionis præfecturas, & oppida; omnibus novum Magistratum officiosè, & hilariter, excipientibus: quos tum beneficiis, tum comitate, sibi devinciebat; elucente in ipso vultu hominis eximiâ quâdam gratiâ. Philo lib. de Joseph. Sylv. in Jo. 16.

Domine, salva nos, perimus. Matth. 8. 25. Nullus pro se solo loquitur, sed pro omnibus: nemo enim dixit, salva me. Chrysol. s. 20. Revera fratres, si essemus humanum corpus; & eos, qui pereunt, nostra viscera esse crederemus; afflictione jejunii, precum gemitu, effusione fletuum, jugiter clamaremus, *Domine, salva nos, perimus!* & studeremus, nobis in nostris fratribus subvenire: nè, furente gladiò, sangvinis nostri mare videremus in terris; nec tanta corporum, sed animarum jam naufragia sentiremus.

Hic est Jesus Rex Judæorum. Matth. 27. 37. Permittit Christus appendi titulum, qui regnum suum publicè prædicaret. Non sic Jo. 6. 15. *Jesus ergo, cum cognovisset, &c.* Cur in cruce regis admittit inscriptionem; & in solitudine, quando usque ad saturitatem turbas pavit, regnum recusat, & fugit? quia in desertò, licèt multis, non omnibus benefecit; in Cruce pro omnibus pretiosum sanguinem fudit. Did. de Castillo Illat. 193.

Intravit, secundùm consuetudinem suam, die Sabbathi in synagogam. Luc. 4. 16. Dominus non venerat, ut prodesset uni, sed ut prodesset multitudini; ideò in Sabbatho consueverat intrare in synagogam, & prædicare: quia tunc omnes ibi conveniebant. Hugo Card. hîc.

Deus meus! Deus meus! ut quid dereliquisti me? Matth. 27. 46. Suam solitudinem conqueritur. S. Hilarius. Sed quomodo dicit, se in cruce esse solitarium? nonne ait Jo. 12. 32. *si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum?* si omnia ad se traxit, quomodo solitarius? Admittebat unum latronem, & inde solitarius sibi videbatur. Sic unum amittens latronem anxiabatur, acsi omnes perdidisset. Sylv. hîc. q. 1.

Omnium me servum feci. 1. Cor. 9. 19. Loquitur de servitute charitatis. S. Thom hîc lect. 5. Citra profectum proficit, quisquis alteri cùm potest, non prodest. Hildebert. ep. 1.

Veniam ad vos, cùm Macedoniam pertransiero. 1. Cor. 16. 5. Charitas, quæ divisa unire consuevit, unum cor Pauli per multa dividi compellit; quod tamen tantò arctiùs in Deo colligit, quantò latiùs per sancta desideria spargit. Prædicando igitur Paulus vult omnia simul dicere; amando vult simul omnes videre: quia & in carne manendo vult omnibus vivere; & de carne transeundo per sacrificium fidei, vult omnibus prodesse. S. Greg. moral. l. 30. c. 8. Quid est, quòd tam anxiè labores partitur? nisi quòd circa omnes unâ charitate constringitur. S. Petr. Dam. l. 2. ep. 16.

Ex hoc neminem novimus secundùm carnem. 2. Cor. 5. 16. Id est, secundùm speciem externam; scilicet quòd nobis sit cognatus, amicus, Judæus, nobilis, elegans, doctus. His affectibus naturalibus mortuus sum: quia Christo regeneratus, illi soli vivo, ipsum solum; & omnes in ipso, secundùm charitatis spiritum, non secundùm carnem, amo. Corn. hîc.

Ex Patribus.

Cùm omnibus eadem debeatur charitas, non eadem est omnibus adhibenda medicina: ipsa itèm charitas alios parturit, cum aliis infirmatur; alios curat ædificare, alios contremiscit offendere; ad alios se inclinat, ad alios se erigit; aliis blanda, aliis severa; nulli inimica, omnibus Mater. S. Aug. l. de catechis. rudib. c. 15.

Tanta charitatis vis est, ut cœlo latiorem faciat animam. Totam Corinthum habebat ille in corde suo, & dicebat: *dilatamini* 2. Cor. 6. 13. S. Chrys. in Act. Apost. hom. 44.

Qui charitate præditus est, neminem alienum ducit, sed omnes putat ad se pertinere. S. Ephrem de charit. Latius debet esse cor Christiani, quàm cœlum, & terra, in benevolentia. Cœlum empyrium non recipit nisi bonas, & sanctas, personas; sed latius debet esse cor Christiani: quia ibi non solùm bonæ, sed etiam malæ, personæ; non solùm Christiani, sed etiam Infideles, debent recipi per dilectionem. Item debet esse latius, quàm terra: quia recipere debet vivos, & mortuos; de paradiso, & purgatorio. S. Vinc. Ferr. s. 7. D. 14. Trinit.

§. XV.

Charitas bonum suum alieno postponit.

Ex Veteri, & Novo.

PRovideat Dominus Deus spirituum omnis carnis hominem, qui sit super multitudinem hanc &c. Num. 27. 16. vide v. 12. &c. En qualiter sanctus vir nullam ferè sui curam habeat, nec uxoris, aut filiorum; sed solùm honoris Dei, & utilitatis proximorum. Diez Amor propinquorum. Moyses audita mortis sententiâ oravit Dominum; non ut se à morte, sed ut populum suum à periculis erueret. Lyr. patet charitas Moysis, qui acceptans Dei, voluntatem, pro se nihil petit; sed statim ad procurandum bonum populi se convertit.

In magna illa sterilitate ascendit Elias in verticem Carmeli, 3. Reg. 18. 42. *& pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua;* quibus peractis, venit magna aquarum abundantia. Quid quæso intendebat sanctus propheta hôc difficili orandi modô? amor proximorum sic eam fecit orare. Creditur, moris fuisse apud Hebræos; si herus servum punire vellet, ut ipsum expeditiùs flagellaret, caput ejus inter genua, manusque, inter pedes, ligabat. Hôc situ Elias forsan orabat: magne Deus Israel! tres anni sunt, & sex menses, ex quo super terram non pluit. Miserere Domine populi tui! & siquidem pro peccatis suis affligitur, ego pro illis luam; ecce servus ad flagella paratus. Diez Amor proxim.

Ego

Ego sum, qui peccavi &c. 2. Reg. 24. 17. Tantum abfuit, ut suorum incolumitati suam anteferret; ut potiùs se in discrimen adduceret, ut suos è discrimine liberaret. Mendoza in 1. Reg. 5. v. 11.

Responsô acceptô - reversi sunt in regionem suam. Matth. 2. 12. Cur potiùs, ut Christô potirentur, regionem, domum, familiam, & regnum, non oblivisscuntur? quomodo ab illo possunt separari? Imò, quia Deum sapiunt, citissimè convolant, etiam Christô relictô, ut munere, & officiô suô in subditos fungantur. Hôc maximè à terreno rege differt rex divinus. Terreno regi principes illi placent, qui propria obliti regiæ adhærent; verùm regi divino haud placent hi reges; sed qui Deum adorantes, in sua remeant, suisque frequentissimi adsunt. Hinc Ecclesiastici Principis Petri rejectus fuit affectus, quô, gloriâ Thaboris ebrius, ajebat: *bonum est nos hic esse.* Matth. 17. 4. Cui Dominus apud Timotheum Antiochenum: quid tibi in mentem venit Petre? tuine solius curam geris? an non totius Mundi? Baeza. l. 2. c. 8. §. 2.

Vade, & corripe. Matth. 18. 15. Non dixit Christus, ut is, qui injuriam intulit, abeat, & veniam precetur; sed ut offensus offensorem suum domi suæ invisat, & indulgentiæ invitatione invitet, blandâque correptione Deo lucrifaciat. Nonne melius foret, si injuriam passus domi, residens existimationis suæ rationem haberet, jureque suô utens expectaret offensorem, quoadusque ille veniens veniam poscat? Christus hoc vult potiùs, ut Christianus cedat de honoris sui jure propter charitatem; & nè meminerit potestatis, cùm daturus est veniam. Did. Niss. fer. 3. post D. 3. Quadr. §. 2.

Concurrerunt quondam Christi potentia, & amor. Videamus, quis cui cesserit? Matth. 20. 23. *accessit mater filiorum Zebedæi &c.* Respond. Christus: *sedere ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis &c.* Quærit S. Ambr. l. 4. de fide c. 5. cur Christus sic responderit: non suum, sed Patris, dare, quod illi petierunt? quin cùm & ille, æquè ac Pater, hoc donet. Respond. S. Ambr. duo hîc concurrisse, potestatem Christi, & amorem. Noluit, inquit, his, quos diligeret, videri, quòd peterent, denegâsse. Sanctus, & bonus Dominus, qui mallet aliquid dissimulare de jure, quàm de charitate deponere. Id. ib.

In nativitate ejus multi gaudebunt. Luc. 1. 14. Dum nascitur infans Zachariæ, & os ejus resolutum est. Quis non putaret tantis cumulatum beneficiis, mox gratias acturum pro filio, & receptâ voce? Prophetat, sed Christi solùm memor; vocis, filique immemor: *benedictus Dominus Deus Israel &c.* Luc. 1. 6. Cur? an quòd patrem te fecerit? an quòd eloquentem te fecerit ex elingui? *quia visitavit, & fecit redemptionem plebis suæ.* Gaudeo, non quòd Joannes natus sit, sed quòd nasciturus sit Jesus. Oliva l. 3. Strom.

Nunc dimittis servum tuum Domine. Luc. 2. 29. O beate vir! quid petis? longam vitam pete, ut deliciis tuis diutius fruaris: cur exposcis, ut te in pace dimittat? Respond in hoc manifestè ostendit, se justum esse; & habitare in se divinum spiritum. Nam justi magis commune proximorum bonum, quàm utilitatem suam expetunt. Peculiare ipsius bonum erat, Christum verum animarum consolatorem videre, illóque diu perfrui; bonum autem commune erat, bonum nuntium Patribus in sinu Abrahæ deferre, quod illi protulit. Diez. in festo Purif. conc. 4.

Et convocavit duos de discipulis suis Joannes. Luc. 7. 19. Probi obliviscuntur sui, ut proximorum recordentur. Baptista in vinculis est & non est memor sui, sed discipulorum. Nonne commodiùs esset, mittere eos ad Herodem, ut illi injusta vincula objicerent? Non meminit sui, sed honoris Christi, & necessitatis discipulorum suorum, ut veritatem agnoscerent. Did. Stella hic.

§. XVI.

Charitas sit ordinata.

Ex Veteri, & Novo.

Divisitque aquas. Gen. 1. 7. Videtur, quòd hanc divisionem facere non debuit; quia unumquodque secundùm exigentiam naturæ suæ collocari debuit. Dicendum: quòd quamvis sic esset secundùm convenientiam naturarum particularium; tamen, propter bonum naturæ universalis, & harmoniæ communis; oportuit illa, quæ magis conveniebant, dividere, nè possent in suis actionibus excedere, & naturæ ordinem corrumpere. S. Thom. hîc.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Juxta Sept. optat Ecclesia, ut unicuique, ac rebus omnibus, affectum impertiat, quem debet: præposterus enim est frequenter, & stultus, hominum Amor; ut ea diligant, quæ sunt odienda; ea oderint, quæ amanda. de Ponte hîc, Exh. 33. §. 1.

Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. S. Greg. hîc: per cellam vinariam quid congruentiùs, quàm ipsam arcanam æternitatis contemplationem accipimus. Qui hanc cogitationem de æternitate altiùs in animum demiserit, gloriari poterit: *ordinavit in me charitatem:* nam meliorem servabit ordinem amoris, seipsum minùs, Deum plus; &, propter Deum, ipsos etiam inimicos diligendo. Hæc quoque cogitatio largiùs delibata ebrium facit; sed ebrietate optimorum desideriorum. Drex. Consc. de æternit. §. 1.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Nihil aliud est vera, & perfecta virtus, quàm ordo amoris. S. Augustinus. l. 11. c. 25. de Civit. Eleganter locutus est, ordinate: plurimorum quippe inordinata est charitas; quando, quod in primo loco debent diligere, diligunt in secundo; quod in secundo, diligunt in primo. &c. Sanctorum verò charitas ordinata est. Orig. hîc. Ut majora magis, minora minùs, diligamus; & indignis diligi denegemus amorem. Sim. de Cass. l. 15. de just. Christ.

Quid

Quid autem vides festucam. Matth.7. 3. Charitas erit ordinata, ut à seipso incipiat homo; nè præsumat alium increpare, indicare, qui seipsum non purgat, discutit, & emendat. Dion.Carth. hîc.

Christus priùs orat pro crucifixoribus.Luc. 23. 34. tum commendat Patri spiritum. v.46. Stephanus verò Act. 7. 58. priùs pro se, tum pro suis lapidatoribus. En discrimen inter Deum, & homines: nam suæ indolis nativâ nobilitate incitatus Deus res alienas priùs, quàm suas, curat; homo verò sua ante omnia tractat, aliorum posteriùs. Did. Niss. D. 4. Quadr. §. 3.

Domine JEsu suscipe spiritum meum. Act. 7. 58. Dein pro inimicis orat. Utrobique Redemptorem imitatus; qui etiam orabat pro crucifixoribus, & Patris manibus spiritum commendabat. Sed hoc Stephanus primô locô, alterum secundô, fecit. Cur non servavit eundem ordinem? quia servus erat, quia periculum suum agnoscebat. Christus non ex necessitate, sed humilitate, spiritum commendat; & Stephanus totus indigus remedium petit. Christus in illo certamine securus, non tam de se, quàm miseris peccatoribus, degit sollicitus; Stephanus, mobile virtutis acceptæ ingenium agnoscens, in tuto prudenter se collocare satagit: & qui in ipso agone, etiam post visos cœlos apertos, post Angelici vultûs radios, conceptos, poterat deficere, debitô charitatis ordine, se tuetur priùs. S. Chrys. tom. 6. ord de S. Steph. post lapidum etiam jactus, athleta victoriam expectabat, & ejusmodi vocibus Creatorem compellabat: *Domine Jesu suscipe spiritum meum.* Quamdiu in hoc sum mortali corpore circumseptus, pertimesco; quamdiu terrenam hanc gesto carnem, reformido; nè post labores amittam labores. Vereor admodum, nè post luctam coronâ privatus remaneam. *Suscipe igitur spiritum meum.* Ramirez in ep. Chr.ep.6.

Agentia naturalia priùs agunt in propinqua sibi, ignis, aqua &c. sic benefac priùs domesticis. Diez. fer. 5. post Cin.

Qui dignas pro suis peccatis eleemosynas facit, priùs eas facere incipiat à seipso. Indignum est enim, ut in se non faciat, qui facit in proximum; cùm audiat dicentem Dominum: *diliges proximum tuum, sicut teipsum*, itemque audiat: *miserere animæ tuæ placens Deo.* Eccl. 30. 24. S. Aug. c. 27. de Civit.

Qui vult eleemosynam ordinatè dare, à seipso debet incipere, & eam sibi primùm dare. *Miserere animæ tuæ &c.* S. Augustinus Enchiridio c. 7.6.

§. XVII.

Charitas quas alias virtutes includat.

Humilitatem.

HUmilitas est præcursor charitatis, sicut Joannes Christi; & sic attrahit ad Deum: quia Deus charitas est. Quidam dicebat in vit. PP. l.7.c.13. Corn. in Js. 14.

Sicut ignis sinè calore, vel splendore, omnimodè non est; ità charitas sinè humilitate esse non potest. S. Cæsarius Ep. hom.36.

Patientiam.

Charitas patiens est omnia sustinet. 1. Cor. 13. 47. Ejus elogia inchoat, & terminat Patientiâ: quia in Patientia totam vim suam obtinet; ipsâque munitur, & defenditur. Sylv.in Apoc. 2.

Novi opera tua, & fidem, & charitatem. Apoc. 2. 19. Nectit utramque; fidem ùt principium salutis; charitatem, quâ fides vivificatur. S. Cypr. de bono Patient: tolle charitati Patientiam, & desolata non durat; tolle sustinendi, tolerandique substantiam, & nullis radicibus, ac viribus, perseverat. Apostolus denique, cùm de charitate loqueretur, tolerantiam illi, & patientiam injunxit. 1. Cor. 13.4. Sylv. hîc.

Genius vestem vulnerando facit pulchriorem. Lem. *Facit patientia pulchrum, dilectúmque magis. Charitas patiens est.*

Qui charus cupit esse, vulneretur.
Crebrô vulnere sæpe vulneretur.
Non est integer ille, nec decorus
Qui nullum patiens subivit ictum.
Vulnus nobile, nobilis cicatrix
Quam suscepit Amor, suámque fecit.
Res est integra amore vulnerari.

Genius vitem incidit. Lem. *Grata minùs, nisi læsa foret.*

Amoris placet indolem videre?
Sentit vulnera, nec movetur illis.
Gaudet posse pati, suique vindex
Pensat mille bonis malum unum,
Unum mille malis bonum rependit. &c.

Guilielmus Hesius.

Ferâ sit licèt immanior, simul si amare quis cœpit, ove mansuetior evadit. S. Chrys.hom. 33. in 1. Cor. 13.

Genius tentat digitô chordas testudinis. Lem. *Tentanti respondet amicè. Charitas non irritatur.* 1. Cor. 13.5.

Amor si meus ungue vellicetur
Irritatus, Amo tibi reponet.
Verbis, verberibúsque provocetur,
Amo semper, Amo, tibi reponet.
Amor non meliùs, benigniúsque,
Quàm, cùm ferre coëgeris, loquetur.
Amorem probat hostis innocentem,
Hostem blandus amor probat nocentem.

Hesius cit.

Concordiam.

Charitas sic dicta, quasi chara unitas. In fimbria summi Sacerdotis, Ex. 28. 33. quatuor elementa tranquillâ unione conveniunt. 2. Reg. 19. 14. Notatur de consensu filiorum Israel, fuisse illos universos, *quasi vir unius.* Tot millia hominum, quasi vir unus, erant. Magna laus!

laus! sed non summa. Ecclesiæ propria laus est, verè unam, non quasi unam, esse. *Una est columba mea.* Cant. 6. 8. Vespasiani nummo insculptæ erant plenæ spicæ ex duabus manibus junctis egredientes. Incertô authore.

Genius nexum funis trahendo solvere volens, magis constringit. Lem. *Qui distrahit, constringit; & nexum facit, qui sic resolvit.*

Quò magè disjunges, magè conjungentur amores.
Arctiùs avulsum stringere novit Amor. Hesius.

Liberalitatem.

Flosculi oriente sole se pandunt. Lem. *Suo se totum promit amori. Charitas benigna est.* 1. Cor. 13. 4.

Sis tenax licèt usque, si Savarus
Clausô pectore, corde colligatô,
Liberalis eris, patensque, cunctis:
Si te tangat Amor, forésque pulset,
Quantumvis adamantibus rigentes.
Nescit, quid sit Amor, benignitati
Qui clausum potuit tenere pectus. Hesius.

Fidelitatem.

Fatuus de cœlo ignis decidens. Lem. *fatuus tantùm excidit ignis. Charitas nunquam excidit.* 1. Cor. 13. 8.

Excludit

Suspicionem. Columna recta, supra quam directè Sol. Lem. *Non habet umbras. Charitas non cogitat malum.* 1. Cor. 13. 5.

Invidiam. Si homo lucis esse cœpisti, quæ sunt Christi, gere: quia lux, & dies, Christus est. Quid in Zeli tenebras ruis? quid te nubilô livoris involvis? quid invidiæ cœcitate omne pacis, & charitatis lumen extinguis? S. Cypr l. de zelo, & livore. *Charitas non æmulatur.* 1. Cor. 13. 5.

Murmur. Scandalosa est cunctis, charitatem evertit, unionem dissipat, pacem disturbat. S. Ephrem de murmuratione.

Detractionem. Est proles odii; pinguis, & occulta, ac latens, sanguisuga; quæ charitatis omnem consumit, ac demolitur, sanguinem. Jo. Clim. gr. 10 de detractione.

Simulationem. Melius mihi videtur, nullam charitatem habere, quàm fingere; & tolerabilius puto, charitate quemlibet vacuum esse, quàm ejus plenitudinem simulare. B. Petr. Dam. l. 6. ep. 6.

§. XVIII.

Miscellanea de Charitate.

Ex Veteri, & Novo.

Apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, & portavit eum in capillo capitis sui. Dan. 14. 35. Cur non potius per manum, vel per brachium, portabatur in auxilium Danielis? Tam difficilis homo ad alterum juvandum, ut ad hoc illum capillis quasi trahi necesse sit. Sylv. in Marci 6 q 8.

Visô illô præterivit. Luc. 10. 31. Sæpe, qui majoribus dignitatibus potiuntur, & amplioribus scientiis fulgent, prætereunt officia charitatis. Sim. de Cass. l. 6 c. 10.

Diliges & proximum tuum sicut teipsum. Luc. 10. 27. Legisperitus quærit: *quis est meus proximus?* Nactus Dominus occasionem, charitatem suam sub Symbolo Samaritani depingit. Videbatur aptius, charitatis exemplum Lazarus à mortuis resuscitatus. Quia Lazari suscitatio imperiô peracta est; ibi namque voce vocavit, & nullô labore vitæ reddidit; hic verò pedes incedit, ut equo faucium imponat, hic denarios porrigit. Naxera in Jos. 19. §. 16.

Cùm audieritis prælia. & seditiones. Luc. 21. 9. Cùm sublata fuerit omnis charitas, meritò locum habent bella, & seditiones. Theophyl. hic.

Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem. Jo. 13 34. Unde novum? quod jam Levit. 19. 18. fuerat impositum. Non dicitur novum, quia recenter impositum; sed quia semper in novitate sua conservandum: ut nunquam quasi vetus obsolescat, sed semper novis, ac novis, accessibus charitatis crescere ejus custodia videatur. Lex, cùm nova est, strictè solet observari. Gilbert. s. 19. in Cant. mandatum hoc semper sit vobis novum: & novum est; nisi in vestro Dominus Jesus veteraverit affectu. Ramirez in ep. Chr. ep. 1. Apoc. 2.

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Jo. 16 1. Paracletô spiritu dilectionis ad ventante, discipuli non scandalizantur, dum persecutiones patiuntur. Amantibus nullum scandalum: quia amor omnia excusat, cunctis parcit injuriis. Escob. t. 5. prophet. Christ. l. 8. obs. 1.

Habeo adversum te, quòd charitatem tuam primam reliquisti. Apoc. 2. 4. Rich. à S. Vict. lib. 1. de erudit. Arguitur, qui adhuc bonum agit, quòd charitatem primam reliquit, & aureum caput in pectus argenteum deflexit.

Ex Patribus.

Vidi ego quosdam jejunantes, orantes, præteritorum pœnitentiâ suspirantes, omnem denique sinè sumptu pietatem ostendentes; egentibus verò ne obulum quidem præbentes. Quid his, cætera virtutum diligentia prodest? non propterea regnum Dei consequentur. S. Basil. serm. 2. in div. avar.

O Domine Deus! quàm pauci sunt hodie inter nos ità firmati, ut dicere valeant illud verbum: *quis nos separabit?* Rom. 8 35. Nunquid ità firmati sunt in dilectione illi, quos non dico tribulatio, sed leve verbum separat à charitate proximi: qui auditô unicô verbô, quod eis displicet, statim excandescunt in iram, in ultionem; nec potest recedere de ipsorum memoria; imò istud volvunt, & revolvunt in cogitatione sua: similes cani, qui corrodit lapidem projectum. Certè isti non sunt firmati in charitate Dei; ideo facilè capiuntur à diabolo: nulla enim sagitta ipsius missa contra tales cadit in vacuum. S. Bonav. serm. 43.

Nulla sunt culmina à jugo charitatis immunia : quidquid in orbe libertatis est, tali non subtrahitur servituti. Ennodius lib. 3. ep. 30.

Ratio, quare finitâ combibitione olim, & apud Germanos etiamnum, bibant den Joannis Seegen / est : quia S. Joannes perpetuò adhortabatur ad charitatem. Cùm enim in ejusmodi congressibus facilè exoriantur aliquæ tricæ ; nè offensi discederent offensi, dicebant : Ey noch den Joannis Seegen ; & sic bonô poculô sepeliebant dissensiones. Berengar. similit.

Titulus XI.

CHRISTIANI.

§. I.

Nomina varia.

Dicet quis : nonne sunt apud vos alii pauperes, alii divites ; alii servi, alii domini ? nonne aliquid inter singulos interest ? nihil : nec alia causa est, cur nobis invicem *Fratrum* nomen impertiamus ; nisi quia pares esse nos credimus. Lactant. l. 5. div. instit.

Christiani priùs *Nazarent* vocabantur. Sed postea apud Antiochiam in communi Concilio à Petro commutatum est hoc nomen, & dicti sunt *Christiani*. Act. 11. 26. S. Anselmus in Elucidario.

Nomen Christianorum primum in Antiochia inventum est : antea enim omnes vocabantur *Discipuli*, vel *Fratres* ; donec Apostoli Concilium Antiochiæ fecerunt. Durand. Rat. div. offic. l. 2. c. 1.

Christiani ab Ethnicis vocati *Galilæi*. Boll. 1. Jan. vita S. Martinæ V. & M.

In regno Xatai omnes Christiani à Jesu vocantur ; Jesuitæ sicut hîc à Christô Christiani. Ex literis P. Emmanuelis Carvalii Malacâ.

§. II.

Christiani dignitas, & prærogativæ.

Ex Veteri.

Numera stellas &c. Gen. 15. 5. Ostensis stellis dicitur ei : *sic factam semen tuum*, id est, gentem Christianorum, cujus tu pater futurus es, in fide scilicet. Ostensâ autem arenâ dicitur : sic erit semen tuum, id est copiosa erit gens Judæorum ; sed arida, & infœcunda. Hugo Card. hic.

In nomine Dei nostri (Christi) *magnificabimur.* Ps. 19. 6. Hoc est nomen, de quo Matth. 1. *vocabis nomen ejus Jesum.* In hoc nomine magnificabimur : quia magnum est, vocari Christianum, & esse. Id. hic.

In finem intellectus filiis Core. Ps. 41. Titulus. Hebraicè *Chore* dicitur *Calvaria* ; Calvariæ verò locus est, ubi D. Salvatorem constat esse crucifixum. Ideo filii Chore meritò dicuntur, quia tanquam glorioſissimum trophæum cœlestis Regis, id est, signaculum Crucis suscipere meruerunt. Et ideo psalmus hic omni convenit Christiano, qui amore Domini flammâ dominicæ charitatis accenditur ; sinè quâ totum abjectum est, quidquid in humanis rebus putatur eximium. Cassiod. hic.

Respondit ei in via virtutis suæ. Ps. 101. 24. Quàm bene duobus verbis expressum est, quid sit Religio Christiana, id est, *via virtutis* ; quam in doloribus quidem gradimur, in tribulationibus commeamus : sed hæc omnia in Christi nomine, cum spe maximâ, sustinemus. Huic igitur virtuti, quam Christus D. prædicavit, Sanctorum congregatio devota respondet. Nam, cùm ille vocent ad bonam vitam, ipse illi respondet, qui imperiis ejus obsequens est. Quapropter respondet illi, non linguâ, sed vitâ ; non voce, sed fide ; non clamore, sed corde. Cassiod. hic.

Nolite tangere Christos meos. Ps. 104. 15. Christi Domini sunt omnes Christiani, qui merguntur in Baptismo, ut sint Reges : quia ipsorum est regnum cœlorum ; in Confirmatione ùt pugiles ; in morte ùt Pontifices ; ut se Deo sacrificent. Hugo Card. hic.

Sub umbra. Cant. 2. 3. Umbra Christi est Christiana Respublica. B. Theodoret. l. 1. in Cant.

Capilli tui. Cant. 4. 1. Coma, & capilli Ecclesiæ, multitudo sunt populo Christo credentium. Philo Carpath. in Cant. c. 4.

Ex Novo.

Et induunt eum purpurâ. Marci 15. 17. Feramus & nos purpuram, regalem vestem. Sicut reges ambulare debemus, super serpentes, & scorpiones, & imperare peccato : Christiani enim dicimur, hoc est, uncti ; sicut tunc reges dicebantur Christi. Sit ergo vita nostra non servilis, & illiberalis ; sed regalis, & libera. Theophylactus in c. 15. Marci.

Regale Sacerdotium. 1. Petri 2. 9. Christiana natio Regale Sacerdotium dicitur, quòd non tantùm ex sua Gente Sacerdotes veri Dei habeat ; sed quòd nullus masculus sit in toto orbe Christiano, (si pauculos irregulares à natura excipias) qui ad Regale Sacerdotium aspirare ; &, si operam adhibeat, etiam pertingere non possit, nulla mulier insuper, quæ vel fratrem, vel filium, aut cognatum, Sacerdotem habere non valeat. Cujus quanta dignitatis pars ad eas inde accedat, ex recepta passim cæremonia liquet ; quâ matres ipsô primitiarum filii die, corollam palàm in capite gestare, & in templo ipso consueverunt : quasi profitentes hôc ritu ; se cum filio, & in filio Neomystâ triumphare, ac regiæ dignitatis partem in se derivatam esse. Regale quoque Christianorum omnium est Sacerdotium : quia cum Sacerdote celebrante ad stantes Sacrificium offerunt ; ideo ait celebrans : *orate fratres, ut meum, ac vestrum &c.* Doultreman. l. 1. c. 4.

Fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo. Apoc. 1. 6. Rupert. hic. Rex, & Sacerdos, solus erat Jesus. Reges, & Sacerdotes, facere de servis peccati proposuerat ; & ideo sanguinem fundebat Utrumque honorem non sibi retinuit, sed suis quoq; com-

communicavit. Vide quanta sit differentia inter Christum D. & homines; qui emunt, ut abjectissimos servos, & captivos, faciant; Christus D. emit nos suo sanguine, ut ad regnum nos elevet. Sylv. hic.

Ex Patribus.

Christi estis facti, posteaquam Spiritus S. imaginem recepistis; & omnia in imagine facta sunt in vobis: quoniam Christi imagines estis. S. Cyrill. Jerosol. catech. myst. 3.

Non dixit: ubi fuerit cadaver, ibi congregabuntur vultures, aut corvi: sed, volens ostendere magnificos, & regales, esse omnes, qui in Passionem Domini crediderunt; propriè dixit: *ubi fuerit Corpus &c.* Orig. tr. 30 in c. 24. Matth.

In multis, magnisque dignitatibus, quibus florebat; hoc tamen ad decus, & gloriam præcipuam, ducebat; ut & esset, & diceretur Christianus: idque tanti æstimabat, ut præ hoc uno reliqua omnia in unum congesta ludi, ac nugarum, instar haberet. Erat autem Cæsarius, teste Gregorio, in primo Medicorum ordine apud Imperatorem in numero amicorum. S. Greg. Naz. or. in laudem Cæsarii fratris.

Omnes in Christo regeneratos Crucis signum efficit Reges; Sancti verò Spiritus unctio consecrat Sacerdotes; ut, præter istam specialem nostri ministerii servitutem, universi spirituales, & rationales Christi agnoscant, se regii generis, & Sacerdotalis officii, esse consortes. Quid enim tam regium, quàm subditum Deo animum corporis sui esse Rectorem? Et quid tam Sacerdotale, quàm vovere Domino conscientiam puram, & immaculatas pietatis hostias, de altari cordis offerre? S. Leo serm. 3. in anniversario die assumpt. ad Pontif.

Tantum contulit fidei nostræ impugnatio persequentium, ut nihil magis regium ornet principatum; quàm quòd, domini Mundi, membra sunt Christi. Non tam gloriantur, quòd in imperio geniti; quàm gaudent, quòd in Baptismate sunt renati. S. Leo serm 6. in solen. Nat. Dom.

Oleum ideo ad Baptismum adhibetur: quia unctionem nostram designat, Christòsque nos efficit; ac Dei misericordiam per spiritum Sanctum nobis pollicetur. S. Jo. Damasc. l. 4. c. 10.

Christianus sum, frater Christi sum. Si sum, quod dicor; hæres sum Dei, cohæres autem Christi. S. Bern. s. 15. in Cant.

In unoquolibet spiritualiter nascitur Christus; Ecclesia autem parturit, fasciisque involvit; donec Christus natus in nobis formetur: atque ita unusquisque Christi participatione Christus quodamodo efficitur. S. Andreas Cæsar. serm. 11. in c. 12. Apoc.

Joannes incarceratus est quilibet Christianus existens in peccato mortali. Joannes autem interpretatur, cui facta est donatio à Deo. Cùm Christianis Deus dederit tot dona, meritò quilibet Christianus dicitur Joannes. Nulli creaturæ donavit Deus tantum, quantum Christiano. 2. Petri 1. 4. *maxima & pretiosa nobis promissa donavit.* S. Vinc. Ferr. s. 3. D. 3. adv.

Nomen Jesus sibi retinuit, & nobis nomen Christus communicavit; unde Credentes dicti sunt Christiani. Sylv. in Matth. 1. q. 8.

§. III.

Christianorum Obligationes.

Prima

Imitatio Christi.

QUi esse cupimus Christiani, debemus, quod Christus fecit, imitari. Tunc respondet ad fidem nominis sectatio veritatis: & credenti præmium datur; si, quod creditur, & geratur. S. Cypr. lib. de disciplina & hab. Virg.

Quid est esse Christianum, nisi Discipulum Christi, de schola Christi, militem Christi, imitatorem Christi. S. Thom. Vill. serm. D. 3 adv.

Frustra appellamur Christiani, si imitatores non sumus Christi. S. Leo. s. 5. in Nat. Dom.

Omnium vox Christum clamat; sed non omnium vita Christum clamat. Haymo Dom. Septuag.

Quid est aliud esse Christianum, nisi habere cum Deo similitudinem, quatenus capit humana ratio. S. Greg. Nyss. Or. in illa verba: *faciamus hominem.*

Christianus est, qui Christum, quantùm homini possibile est, imitari nititur verbis, & operibus. Joan. Climac. de inan. vitæ fuga gr. 1. c. 1.

Cujuscunque Christiani hominis vita est quædam vitæ Salvatoris nostri continuatio. Dicamus ergo: Redemptorem nostrum esse vitam vitæ nostræ, & spiritum nostri spiritûs. Ex libello, cui tit. *Solus Deus.* Henrici Boudon.

Secunda

Opera congruant nomini, & professioni.

HÆc dicit Dominus Christo meo Cyro &c, Is. 45. 1. cúmque plura alia ejus encomia retulisset, concludit: *Vocavi te nomine tuo,* v. 4. *assimilavi te, & non cognovisti me.* q. d. Ut explicat Hier. assimilavi te mihi in nomine, quod imposui tibi, & tamen adorâsti idola tua, me relictò; ac cinxi te fortitudine magnâ ad præliandum contra hostes tuos. Applica Christiano. de Ponte in Cant. Exh. 22. §. 1.

Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? Matth. 7. 22. considera, quia *in nomine* dicunt, non in spiritu: quia in nomine Christi multi ambulant, qui non habent spiritum Christi: ideo non ex nomine Christi agnoscendi sunt Christiani, sed de spiritu Christi. Ergo prophetant in nomine Christi, in spiritu autem diaboli. Author Imperf. hom. 19. in Matth.

Omnis, qui confitebitur me. Matth. 10. 32. Nisi separemur à Sæculo, non copulabimur Christo. Igitur separari necesse est à visibilibus, si volumus invisibilibus sociari; & ab homine, si Deo conjungi satagimus, non odiò, sed spe conjunctionis ad melius. Sim. de Cass. l. 9. c. 23.

Aliud centesimum, aliud sexagesimum. Matth. 13. 23. S. Chrysol. s. 126. posteaquàm granum triticisatum est in terra nostræ carnis, & ad ubertatem supernam, per Dominicam fœcun-

datum est sepulturam; factum est, ut homo centesimum fructum suo jam debeat authori. Olim quidem, priusquam Christus humanæ nostræ naturæ uniretur, priusquam pro nobis mortem, & sepulturam, subiret; satis foret, si homo auctori suo sexagesimum, imò trigesimum fructum afferret; nunc post tot accepta cum Christo beneficia, centesimum jam debet. Ramirez in ep. Chr. ep. 3.

Magister, quod est primum magnum mandatum. Matth. 22.36 Fallax verbum; sed nec impunitum: eum vocare Doctorem, seu Magistrum, seu in aliquo superiorem sibi, & non exhibere vocationis officium; nec velle fieri adid, quod exigitur in ratione morali: quoniam multi vocant Dominum, cui subdi nolunt; multi Magistrum, cujus doctrinam despiciunt; Doctorem, cui contradicunt; multi vocant Patrem, & filiationem veram non exhibent; multi amicum, quem odiunt; multi extollunt virtutem verbis, & eidem moribus adversantur. Sim. de Cass. l. 11. c. 53.

Dicit ille, non sum. Jo. 18. 17. Nota, quòd dicit, *non sum*, scilicet Discipulus ejus. S. Aug. Petrus negat Christum, cùm se negat ejus discipulum. Ità & nunc non solùm negat Christum, qui dicit, eum non nôsse Christum; sed etiam, qui negat se Christianum. Hugo. Card. hic.

Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Tit. 1.16 verè reatus negationis incurritur, quando bonum, quod in sono vocis auditur, in conscientia non habetur. S. Leo s. 6. in Epiph.

Existimant quidam, in eo tantùm Deum negari, si in persecutione quis à Gentilibus comprehensus, se renuerit esse Christianum. Sed ecce Apostolus omnibus, quæ perversa sunt, factis Deum asserit denegari. Christus sapientia est, justitia, veritas, sanctitas, fortitudo; negatur per insipientiam sapientia, per iniquitatem justitia, per mendacium veritas, per turpitudinem sanctitas, per imbecillitatem animi fortitudo. Et quoties vincimur in vitiis, atque peccatis; toties Deum negamus. S. Hier. *Et confessus est, & non negavit.* Jo. 1. 20. Escob. t. 2. Chr. persec. l. 1. sect. 1. obs. 5.

Estote Christiani. Valde parum est, vocari Christianus. S. Aug. l. de 10. chord. c. 13.

Non se glorietur Christianum, qui nomen habet, & facta non habet. S. Isidor. l. 7. c. 14.

Christiani à Christo nomen acceperunt: & operæ pretium est, ut, sicut sunt hæredes nominis, ità sint imitatores sanctitatis. S. Bern. lib. sentent.

Qui se nominant Christianos, id priùs oportet ut sint, quod exigit ipsum nomen; deinde sibi eam appellationem accommodent. S. Greg. Nyss. de perfect. Christiani.

Christi nomen regem significat. Siquis nomen Christi quidem sumat; quæ verò unà cum hoc nomine considerantur, vitâ non exprimat, is nomen ementitur. Idem de profess. Christiana.

Nihil proderit nobis, Christianorum possedisse appellationem, si opera illam non sequantur. Nè fortè & illud nobis dicatur: *Si filii Abraham estis, opera Abraham faceretis.* Jo. 8. 39. S. Cyrill. Jeros. catech. 7.

Omninò nihil prodest, nomen sanctum habere sine moribus: quia vita, â professione discordans, abrogat illustris tituli honorem, per indignorum actuum vilitatem. Salvian. de provid. div. l. 3.

Nomen nostrum magnum est. Hôc nomine nihil majus, nihil excellentiùs. Dicimur enim Christiani à Christo. Quid ampliùs creaturæ potuit deferre, quàm Creatoris sui nomine censeri? si ergo convenimus nomine, convenimus & &c. Blesens. s. 6. de Nat. Dom.

Christiani alia officia, & obligationes.

Ex Veteri & Novo.

Bellum Domini erit. Ex. 17. 16. Dicamus & nos, tanquam resoluti milites Christi: bellum Domini mihi erit contra Amalec, id est, carnem, & Mundum, in æternum. Corn. hic.

Sacrificate sacrificium justitiæ. Ps. 4. 6. Sacrificium idem significat hic, ac sacrum officium. Dicit ergo David: facite Deo hoc sacrum officium, quod illi debetis. Siquidem Pater vester est; facite officium boni filii: quia Rex vester est; facite officium boni subditi: quia Judex vester est; timete eum, ùt oportet: quia vester Creator est; servite illi, & obedite, ùt fideles Creaturæ. Dic homo, quæ sunt officia Dei erga te? quomodo te tractat? optimè profectò. Tuum officium erga eum quale est? nec sicut filii erga Patrem, nec subditi erga Regem, nec creaturæ erga Deum, nec sicut hominis erga vilissimum alium hominem. Diez fer. 5. in Cœna Dom.

Populum istum formavi mihi. Is. 43.21. id est: hunc populum feci mihi singulariter ad servitutem meam, & obsequium. Et in quibus maximè ei servire debet? addit statim: *laudem meam narrabit*, formavi eum, ut in me laudando occupetur. Hic est populus Christianus, qui tot beneficia à Deo accepit. Quod declarat S. Petrus 1. 2. 9. *vos autem genus electum, regale Sacerdotium &c.* Cur tot beneficia in hac Gente cumulavit? *ut virtutes annuntietis ejus, qui vos vocavit in admirabile lumen suum.* Diez Dom. Palm.

Hic scribet manu suâ Domino. Is. 44. 5. id est: *Domini ego sum ità.* Sept. Arab. *hic scribet se è proprietate Domini.* Sicut enim sagæ, aliique, cùm se dæmoni devovent, dant ei syngraphum, quâ se ejus esse servos profitentur; ità & Fideles scribebant olim se esse Christianos, servos JEsu Christi, uti, scribit Apostolus: *Paulus servus JEsu Christi.* Hinc baptizati dicuntur nomen dare Christo, nomenque suum, vel ipsi, vel Pastor eorum, catalogo Fidelium inscribit; quasi qui transeat in militiam Christi. Sic in nonnullis Religionibus Professi, dum faciunt vota Deo, ea manu suâ scribunt, scriptaque tradunt Superiori. Sic Martyres, vel voce, vel scriptô, testantur, se esse Dei cultores, & Christianos. Aliqui ex Sept. vertunt: *inscribet manu Suæ: Dei ego sum.* Olim enim milites stigma inustum, vel impressum in manu fere-

ferebant, quò se milites hujus, vel illius Ducis, esse profitebantur, uti docet Lipsius l. 1. de milit. Rom. c. 9. Sic ait Paulus: *ego stigmata Domini Jesu in corpore meo porto.* Gal 6. 7. Sic & Anti-Christus faciet assecias suos suum characterem gestare in dextera. Apoc. 13. 16. Et sic Fideles etiamnum in annulis, & armillis manuum, gestant cruces, aut icunculas Christi; quibus se Christi servos fatentur. Imò primis Ecclesiæ temporibus multi Christiani non in annulis, sed in carne, candentibus notis, nomen JEsu, aut signum crucis, curabant sibi inuri, ùt Procopius vetus author hic ait. Alii ex Hebræo legunt: *inscribet manum suam Domino.* Inscribet, id est, consignabit aut consecrabit. Sic manus suas consecrant Domino, qui eis assiduè operantur bona opera ad Dei gloriam; aut qui templis, altaribus, domibus, libris, aliisque operibus suis, inscribunt D. O. M. vel Deo sit laus & gloria! Corn. hic.

Quare quasi colonus &c. Jer. 14. 8. Tropolog. Christus, & Christiani, sunt coloni. (Colonus est, qui agrum alienum pretiò conduxit, ut eum colendo, fructus colligat unius anni) 1. Quia Christus è cœlo in terram, quasi alienam, venit; & nos è cœlo animam accepimus: unde & cœlum nobis patria est, terra verò exilium. 2. Quia licèt Christus terræ esset Dominus, & veniret in propria, sui tamen eum, quasi peregrinum, non receperunt. 3. Quia caducis terræ bonis non est usus, nisi ad necessitatem quasi peregrinus; non habuit, ubi caput reclinet non propriam domum; sed Marthæ, & aliorum, hospitium: ut doceret nos, iis uti, non frui, & supernam patriam inquirere, ùt ipse mox ad cœlum rediit. Corn. hic.

Quatuor facies uni &c. Ezech. 1. 6. Religiosus, imò quilibet Christianus, quadrifacialis sit. Habeat faciem aquilæ in templo, faciem hominis in domo; bovis in cella, & officina; leonis in foro, & castris. In orando sit aquila, in conversando homo, in laborando bos, in dimicando leo. Cor. hic.

Magnificat anima mea Dominum. Luc. 1. 46. Magnificas Deum, qui dignè juxta Deum ambulas; vocatus Christianus, non attenuans nomen, & dignitatem Christi, faciendo quod non oportet; nec magnificans, operando magna, cœlestiáque opera. Theophylactus hic.

Ex Patribus, & aliis.

Quid utile fuerit, dic obsecro, arbori, quæ in summum se extendit, & foliis frondet, & fructu careat? sic & Christiano non proderunt recta dogmata, si vitam suam non benè instituat. S. Chrysost. t. 1. hom. 13. in Gen.

Idcirco nos ille elegit; ut simus quasi luminaria; ut veluti fermentum evadamus; ut Magistri cæterorum efficiamur; ut velut angeli cum hominibus conversemur in terris; ut tanquam viri cum infantibus pueris, quasi spirituales cum animalibus: ut ex contubernio nostro ingentia illi lucra conquirant; ut semina simus; ut fructum lætissimum afferamus. Nihil opus esset verbis, si in hunc modum virtutis probos actus proferremus. -- Nemo profectò Gentilis esset, si ipsi, ùt oportet, Christiani esse curaremus &c. S. Chrysost. hom. 10. in c. 3. Thessal.

Quemadmodum incus aliqua, licèt quòdam malleò semper verberetur, non tamen dat tergum, neque concavitatis formam in se recipit; sed eadem semper manet, sibique similis: sic & qui verum se vult gerere Christianum, inter diversas tribulationes, atque tentationes; sive extrinsecus ab hominibus illatas contumelias, persecutiones, damna, aut aliqua ejusmodi; sive intrinsecus à spiritibus immundis inductas angustias diversissimas: unus, & idem maneat oportet, fortiter quæcúnque obvenientia perferens. S. Ephrem de fide.

Lex vetus ad externum tantùm hominem spectabat: Christus autem ad internum mentis aciem conjiciebat: veluti tempore illò jam præsente, quò crux rebus illis typicis, & corporalibus, finem impositura erat: quò nimirum Christi Fideles vitam posthac ità instituant; corpore depositò, in merum spiritum transirent. Victor Antioch. ad c. 7. Marci v. 15.

Christianismus est imitatio divinæ naturæ. Christianismi professio est, ut homo reducatur ad pristinam & antiquam felicitatem. S. Greg. Nyss. de Profess. Christ.

Quærit fortassis aliquis, quid sit istud; quòd nunc plus exigat Deus à Christianis, per Evangelium, quàm à Judæis ante per Legem? aperta istius rei ratio est: ideo enim majora nunc Domino nostro solvimus, quia majora debemus. Hebræi habebant quondam umbram rerum, nos veritatem; Judæi fuerunt servi, nos adoptivi; Judæi acceperunt jugum, nos libertatem; Judæi maledictum, nos gratiam; Judæi literam interficientem, nos gratiam vivificantem; Judæis servus Magister missus est, nobis Filius; Judæi per mare transierunt ad eremum, nos per Baptisma introimus in regnum; Judæi manna manducaverunt, nos Christum; Judæi carnes avium, nos Corpus Christi; Judæi pruinam cœli, nos Corpus Dei. Salvian. l. 2. ad Eccles. Catholicam.

Nullus sapientior, nullus cautior apud Christianos respondendi modus contra diabolum: quidquid aggarriat, quidquid nectat; hæc una responsio sit Fidelis animæ: Christiana sum. Jo. Gerson tr. 8. super magnificat.

Christiani Probi, & boni.

Vide tit. Sancti.

§. VI.

Christiani mali.

Blasphemant nomen Dei, & Christi.

NOmen Dei per vos blasphematur, inter Gentes Rom. 2. 24. Nimirum quia verus, & legitimus Deus est ille, quem cultores ejus non solùm venerantur, sed etiam pro viribus imitantur. Hinc Gen. 1. 27. *ad imaginem, & similitudinem* Dei, factum hominem, narratur. hoc est, factus est ad imitandum, & refe-

rendum Deum in moribus. Quòd si pravis moribus fuerit, ansam dat Gentilibus, blasphemandi Deum, & Christum. Quod hac similitudine explicat S. Greg. Nyss. de perfect. Christ: ponatur aliquis, qui artem pingendi profiteatur; atq; huic imperari à Magistratu, ut his, qui procul habitant, Regis imaginem sculpat. Si igitur turpem aliquam, ac deformem, speciem in tabula sculptam, imaginem Regis indecoram, eam formam nominaverit; annon verosimile est, indignaturam eam Potestatem, quòd pulchritudo principalis, propter malam illam picturam vituperetur inter ignaros? qualis enim in imagine ostenditur, talem etiam formam principalem æstimari necesse est. Quocirca, si Christiani definitio, Dei imitationem esse dicit, qualem vitam inter nos viderit is, qui Christianus non est; talem quóque Deum nostrum existimabit esse. Is. 52. 5. *jugiter totâ die blasphematur nomen meum.* Hunc S. Pauli textum sic explicat S. Thom. lect. in c. 2. Rom. Sicut legis observatio in bonis operibus, est occasio videntibus, ut honorent Deum; ità etiam transgressio legis per mala opera, est occasio videntibus blasphemandi. Incertô Authore.

Ego puto, quòd non solùm ille maledicat Christo, qui sermonem adversùs eum maledictum profert; sed & ille, qui, sub nomine Christiani, malè agit, & turpiter conversatur; & inhonestis verbis, vel actibus suis, facit nomen ejus blasphemari inter gentes. Orig. hom. 17. in c. 23. Numer.

Christianus vocatus es. Parce huic nomini, - nè propter te blasphementur J. C. Filius Dei. S. Cyrill. Jeros. catech. 10.

Mali Christiani sunt opprobium Christi.

Magister, sequar te, quocunque ieris. Matth. 8. 19 Cur Christus D. illum repudiat? Malus erat discipulus; vulpem sub ove tegebat: nota fieret Magistro, si ficte ageret. Sic Isid. Pelus. l. 1. ep. 17. nè pertinax illius improbitas iis, qui fidem amplecterentur, offensionis causa afferret Domini potentiam calumniantibus; ut qui discipulum ad virtutem immutare non potuisset. Cùm Judas è Christi D. schola abiisset, dixit JEsus Jo. 13. 31. *nunc clarificatus est Filius hominis.* acsi honestatum se Magister significaret, cùm discipulum improbum à sua schola abegit. Nævum talem, ut à se Christus abigeret, Petro imperat. Jo. 18. 11. *mitte gladium tuum in vaginam.* Aurem Petrus Malcho sui impotens abscideràt, Magistrô ad crucem, & necem paratô. Quid Christus? gladium extorquet è manu Petri. Tertull. l. de patientia c. 3. patientia Domini in Malcho vulnerata est. Potuit enim improbus quisque dubitare; an non discipulus impatiens à Christo hausisset impatientiam. Tertull. nè unius quidem discentis gladium in ultorem probavit. 2. Reg. 12. 10. 14. *non recedat gladius, - quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini.* Cajet. hic ansam accepêre malè sentiendi de gubernatione divina; utpote fovente regem sceleſtum. Velloso in Judith 5. parænet. 45.

Christiani moderni dissimiles primis.

Quando ædificabatur templum glorioſum non viderant, cum lætitia vociferati sunt; seniores autem, qui illud in statu meliori viderant, flebant voce magnâ. 1. Esdræ 3. 11. 12.

Est civitas quædam in Africa, ubi Carthago fuit, quæ vulgari linguâ vocatur Tunees; quod interpretatur: tu non es, supple, quod eras, potens, pulchra. Ità qui vidisset primum statum Christianitatis, eúmq; compararet ad modernum, posset dicere: tu non es. Jo. de Broymard tit. Christianitas.

O miseriam lacrimabilem! ô miseriam luctuosam! quàm dissimilis est nunc à seipso populus Christianus, id est, ab eo, qui quondam fuit! Ecce in quid redacti sumus; ut beatam fore Ecclesiam judicemus, si vel tantum in se boni habeat, quantum mali. Nam quomodo beatam non arbitremur, si mediam plebis partem haberet innoxiam, quam pene totam nunc plangimus criminosam. Salvian. de provid. div. lib. 6.

Sicut videmus in aliquo templo, fundamentum, & parietes, majoribus lapidibus constructos, & tandem pinnaculum Protheô (Wetter-Hahn) terminari; sic Ecclesia firma fundamenta habuit Sanctos &c. nos sumus, tanquam ædificii summitas, Protheis mutabiliores. Diez Conc. in festo SS. Petri, & Pauli.

Miscellanea de malis Christianis.

Exibant dæmonia - clamantia. Luc. 4. Dæmonia vera dicebant; sed in omnibus reprobi erant. Heu! multorum Christianorum miseranda conditio! qui similes dæmoniis facti sunt, Christum confitentes, & vitam odientes. Sed utinam non priores! nam dæmones credunt, & contremiscunt; perversi verò sæpè credunt, & non verentur. Sim. de Cass. l. 5. c. 10.

Multi in Sæculo isto caduco, & fœneo, habitant Anti-Christi. Et audite qui sunt isti Anti-Christi? Anti-Christi dicuntur ficti Christiani. S. Chrys. in Ps. 9.

Credere se in Christum quomodo dicit, qui non facit, quod Christus facere præcepit? aut quomodo pervenit ad præmium fidei, qui fidem non vult servare mandati? S. Cypr. l. de unit. Eccl.

Christianus malus, dum secundùm Evangelii doctrinam non vivit, etiam ipsam fidem, quam verbô colit, objectâ tentatione, facilè perdit. S. Isid. l. 2. c. 2.

Illud considerandum est, quia quòd lex bona est, nostrum non est; quòd autem malè vivimus, nostrum est. Et nihil nobis utique prodest, quòd lex est bona; si vita nostra, & conversatio nostra, non est bona. Salvian. de provid. div. l. 4.

Quid

Quid est Christianismus ? Est imitatio divinæ naturæ. Nyss. initiò operis ep. ad Harmonium, affert exemplum simiæ, quæ à circulatore docta saltare, & gressus humanos imitari; ac ad quæstum in theatrum producta: cùm spectatores censerent, Simiam humanâ veste, & gestu, præditam, hominem esse; quidam ex eis callidior socio dixit: ostendam tibi, simiam esse simiam, non hominem. Quare in theatrum Simiæ objecit amygdala; quibus illa visis, relictô Magistrô, & præcentore suo, ad amygdala cucurrit, easque enucleavit, & comedit. Sic Christiani multi speciem externam Christiani præseferunt; sed oblatis suis cupediis, quasi nucibus, Christianissimi obliti in eas quasi pecora ruunt: itáque se non Christianos veros, sed fucatos; non homines ratione, & fide, viventes, sed hominum simias, esse ostendunt. Corn. in ep. 2. Petri 1. 4. *ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ.*

Si verum est, ùt est verissimum, Christum transtulisse nos à servitute diaboli in regnum dilectionis suæ; quæ causa est, cur tantus malorum numerus malit diabolo iterum se in servitutem tradere, ut cum eo ardeat in æternum; quàm Christo benignissimo Principi servire, imò regnare ? Ego certè nullam invenio causam; nisi quia in obsequio Christi inchoandum est à cruce, & necesse est carnem crucifigere cum vitiis, & concupiscentiis. Bellarm. de 7. verbis c. 16.

Romæ in Ecclesia dum elevaretur Corpus Christi, quidam juvenis noluit flectere genua; cui diabolus visibilis dedit alapam, dicens: ô proditor Christiane ! pro quibus tantum fecit Christus. Si feciſſet centesimam partem pro nobis eorum, quæ fecit pro vobis, nocte, & die serviissemus ei genibus flexis. & subitò interfecit eum. S. Vinc. Ferr. s. 5. D. 16. Trinit.

Stupendum est, quod quotidie cernimus: aves sylvestres, ùt falcones, & accipitres, faciliùs tractari, & cicurari, quàm domesticas, ùt galliñas, & gallos. Et revera ità contingit: faciliùs Judæum, & Turcam, ad fidem Catholicam convertes, quàm Christianum à peccatis suis removere, ut v. g. concubinam relinquat. Diez conc. 4. in Com. Virg.

Nummi coronati regni Portugalliæ, licèt in se habeant sculptam crucem, & figuram vulnerum Christi, non ideo plus valoris habent; quin potiùs ex omni moneta viliores sunt, utpote vilissimi metalli. Sic multi Christiani, licèt cruce se signent, & vulnera Christi confiteantur &c. Id. tit. Christiani.

§. V.

Christianorum peccata graviora, quàm Gentilium.

Ex Veteri.

Ecce filii Israel non audiunt me. Ex. 6. 12. q. d. hi, Domine, qui sunt populus tuus, & gloriantur, se esse filios tuos; hi non audiunt me. Si essent Infideles, esset malum tolerabilius. Diez. fer. 4. post 1. Quadr.

Ad iracundiam concitatus est, quia provocaverunt eum filii sui, & filiæ. Deut. 32. 16. 17. quod utique secundùm omnem rationem minùs tolerandum est, quàm si provocâssent eum externi, & externæ. S. Rupert. lib. 2. c. 2. hîc.

Triplex filiorum Heli commentatio præmittitur. 1. Reg. 1. 3. &c. A loco, quia erant in templo; à genere, quia erant filii Heli summi Sacerdotis; à dignitate, quia erant & ipsi Sacerdotes Domini. Sed quorsum hæc commendatio ? nisi ut ignominiosior vituperatio, Mendoza hîc.

Timuerunt q, Philisthiim. 1. Reg. 4. 7. Licèt de Deo Hebræorum non verè sentirent; eum nihilomninus timuerunt: in dedecus Christianorum, qui, Deum rectè cognoscentes, tamen non timent; deteriores in hoc non solùm Philisthæis, sed etiam ipsô Pharaone, qui dicebat Ex. 5. 2. *Nescio Dominum, & Israel non dimittam.* Cajet. contempsit mandatum Divinum, allegando inscitiam propriam. q. d. quia nescio, contemno; si scirem, procul dubiò timerem, & observarem. Quid ad hæc Christiani cognoscentes Deum, & non timentes ? S. Rupert. l. 4. in Ex. 31. Leviùs multò est Deum nescire, quàm cognitum irritare. Mendoza in 1. Reg. 4. v. 7.

Filii hominum, usquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quaritis mendacium ? Ps. 4. 3. Sept. *usquequò inclyti mei ignominiosè diligitis vanitatem ?* Chald. *usquequò honor meus ad vituperium ?* Aquila, & Symmachus: *usquequò glorioſi mei*, seu *gloria mea ?* Vatablus: *usquequò potentes, ac principes ?* Quò magis extollitur dignitas, magis exaggeratur iniquitas. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 6. sect. 3.

Incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestâsti mihi. Ps. 50. 8. Onus aliud addit reatui suo, ut, cùm beneficia memorat, culpa semper accrescat. Incerta, & occulta sunt, quæ ei Deus in filii sui manifestatione revelavit. Primum, ut agnoscceret, eum habere Filium; deinde ut ipsum nôsset ex suo semine in carnis assumptione venturum; ut Passionis quoque futura prædiceret, & resurrectionis gloriam nuntiaret: & inde dicit, se non debuisse peccare. O sancta simplicitas ! quis tantùm suæ defennsioni studere potuit, quantùm iste in propria condemnatione laboravit. Dicit, post collata beneficia ad talia se non debuisse pervenire peccata. Cassiod. hîc.

Israël autem non cognovit me. Is. 1. 3. hoc dicit cum ingenti ponderatione Dominus. Res miranda ! quòd Israël, id est, qui Deum videt, Deum non videat. Quòd cœcus non videat, nihil mirùm; at oculos habentem non videre, stupendum est. Quòd Infidelis non videat, & Deum offendat, malum est; cæterum quòd Fideles Christiani, qui Deum cognoscunt, ùt cœci vivant, illum offendant; ingens profectò malum est. Diez. conc. 2. festo S. Barthol.

Filii

Filii Sion inclyti, & amicti aurô primò, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli. Thren. 4. 2.

Major effecta est iniquitas filiæ populi mei peccatô Sodomorum. Thren. 4. 6. Major iniquitas nostra rectè plangitur, quàm eorum, qui non cœpêre in fide Christi aliquid boni agere. Hinc & supplicia pertimescamus atrociora, quàm ejus fuêre, quæ subversa est in momento. S. Paschas. hîc.

Contempsit judicia mea, ut plus esset impia, quam Gentes. Ezech. 5. 6. *juxta judicia Gentium non estis operati.* v. 7. Meritò de multis Christianis hæc dici possent, quod Deus de Jerusalem. Maurus ab eo, quod Legi suæ repugnat, abstinet; Christianus verò non. Cur saltem legem naturæ non ità servamus, ùt suos ipsi ritus servant? quin etiam virtutibus moralibus sæpe nobis præstant. Diez conc. 1. D. 3. adv.

Tu signaculum similitudinis &c. Ezech. 28. 12. &c. Sequitur. *& peccâsti.* v. 16. *& ejeci te de monte Dei.* Præcedunt laudes, ut culpa gravior habeatur. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 6. sect. 3.

Ex Novo.

Tolerabiliùs erit terræ Sodomorum &c. Matth. 10. 15. Quia quò plura beneficia accepit à Deo, eò graviora in Deum peccata ejus erunt. Mendoza in 1. Reg. 12. annot. 11. sect. 2.

Et tu Capharnaum, nunquid usq; in cœlum exaltaberis? &c. Matth. 11. 23. S. Hier. ideo, quia exaltata es usque ad cœlum, meô hospitiô, & meis signis, atque virtutibus, tantum habens privilegium; majoribus plecteris supplicîis. Mendoza ib.

Nemo nos conduxit. Matth. 20. 7. S. Greg. hom. 19. in Evang. quid est dicere, ad laborem nos nemo conduxit? nisi quia vitæ nobis vias nullus prædicavit. Quid ergo nos à bono opere cessantes in excusatione nostra dicturi sumus, qui pene à matris utero ad fidem venimus; qui verba vitæ ab ipsis incunabulis audivimus.

Ejecerunt illum extra civitatem. Luc. 4. 29. Videamus, de qua ratione, civitate rectiùs dicerem; quibus ex spelæis, sylvis, & latibulis, prodierint hæc monstra. Nazareth est, Christi patria; illa primum in Christi necem ictum vibravit. Ergo Nazareth, præ omnibus Palestinæ urbibus Christo devincta; unde cognomen assumere, ubi primùm stationem figere, dignatus est; illa prima sit, quæ in Christum seditiosa insurgat, tantôque furore illum persequatur? Si exteri hoc auderent, nullis à Christo beneficiis affecti, forsan veniam mererentur: quòd autem id facere ausint Nazareni, intolerabilis est ingratitudo, nullâ pœnâ expianda. Si autem Nazaræi ob id summè plectendi; plurimi eum illis magis. Eò res hodie devenit, ut, qui à Christo maxima beneficia accipiunt, sint maximi illius hostes; maximè conspicui dignitate, honore, divitiis, nobilitate, aliisque cœli donis, hi Christum utplurimùm impudentissimè offendunt. Paulus Segneri. Die Lunæ Dom. 3. Quadr.

Videns civitatem flevit super illam. Luc. 19. 41. Multæ aliæ civitates perierunt, & deletæ sunt: Babylon à Persis, Troja à Græcis, Romæ Roma sepulta jacet; nullam tamen aliam deflet: quia hæc una eô tempore Dei cultum habebat. Orig. hom. 34. in Matth. nos sumus Jerusalem, quæ defletur. (Jerusalem, id est, videns Deum) quòd si post mysteria veritatis, post sermonem Evangelii, post doctrinam Ecclesiæ, post visionem Sacramentorum ejus, aliquis è nobis peccaverit; plangitur, atque defletur. Si post multam continentiam, post aliquot annos castitatis, victus quis fuerit, patientiam, pudicitiámque amiserit; lapidem super lapidem non relinquent super te. Multis lacrymis prosequitur Dominus funus Lazari. Jo. 11. 35. nullum alium resuscitatum deploravit. Causam reddit Orig. tr. 38. in Jo. ex verbis: *ecce quem amas, infirmatur.* v. 3. si cadat virtute conspicuus, eum deflet maximè Christus. Pinna in Eccl. Ethol. 65.

Odiô habuerunt me gratis. Jo. 15. 25. Etsi aliqua excusatio esse posset, de Filio Dei latente in homine; nulla tamen adest de homine innocente, operante mirabilia docente utilia, dissuadente damnosa. Sed majus Christianorum peccatum; qui Christum credunt Dei Flium, & contemnunt; Redemptorem fatentur, & non diligunt; Deum, & non timent; Patrem, & non verentur; Magistrum, & doctrinam abjiciunt; præceptorem, & non obediunt; sed iterum atque iterum in cordibus, & damnatis moribus, crucifigunt. Sim. Cass. l. 12. c. 10.

Barbari præstabant non modicam humanitatem nobis. Act. 28. 1. Probro sunt Christianis Gentiles barbari, naufragos, peregrinos, inopes, nihil lucri sperantes, benignè susceperunt. Sylv. hîc.

Qui veritatem Dei in injustitia detinent. Rom. 1. 18. Quasi incarceraverunt veritatem, eámque detinuerunt, seris iniquæ voluntatis; nè exiret ad effectus, operáque conformia veritati notæ: itáque vim illi intulerunt, illique summam injuriam intulerunt. Ità S. Chrys., Aug. s. 55. de verb. D. secundum Joannem. Hi ergo quasi in vinculis detinuerunt Judicem, nec recta dictare permiserunt Legislatorem menti suæ à Deo impressum, scilicet rectæ rationis, & veritatis dictamen. Idem facit quivis peccator, dum contra veritatis, & rationis, dictamen operatur, & peccat. Corn. hîc.

Revelatur ira Dei super omnem impietatem, & injustitiam hominum eorum, qui veritatem. &c. ib. v. 18. Meritò conqueritur Veritas, & Fides Dei, de omnibus hominibus, de Mauris, Gentilibus, Judæis; multò tamen magis de Christianis &c. Diez fer. 2. D. 3. Quadr.

Utinam frigidus esses, aut calidus. Apoc. 3. 15. Frigidum de Infideli explicant; calidum, sive fervidum, de Fideli justo, tepidum autem de Fideli iniquo: S. Ambr., S. Greg., S. Thom., Anselmus, Salvianus. Licèt absolutè loquendo, melior sit conditio Christiani peccatoris, quàm Infide-

Infidelis: quia ille fidem habet, & auxilia paratora, æternaque præmia, & supplicia agnoscens, & aliorum exemplis animatus, facilius speratur convertendus; tamen negari non potest, Fidelem peccatorem in re aliqua esse Infideli deteriorem, dum, illius culpa, ob majorem Dei notitiam, longè gravior, quàm ignorantis Infidelis æstimatur. Ramirez in ep. Chr. ep. 7. Utinam aut calorem, aut fidem haberes, bonorum Christianorum; aut certè frigus, & ignorantiam paganorum. Aut enim fides calida te Deo insinuaret; aut certè ad præsens adhuc legis ignorantia aliquatenus excusaret. Nunc autem, quia Christum jam agnovisti; & negligis, quem agnovisti, qui susceptus es, quasi intrà os Dei, per fidei agnitionem, projiceris per teporem. Salvian. lib. 4.

Ex Patribus, & aliis.

Cùm etiam ignorantes Dominum nulla exceptio tueatur à pœna (quia Deum in aperto constitutum, & vel ipsis cœlestibus bonis comprehensibilem, ignorari non licet) quantò cognitum despici periculosum est. Tertull. l. de pœnit.

Discende, peccavit populus tuus. Ex. 32. 7. Acsi ei divina vox diceret: qui in tali peccato lapsus est, jam meus non est. S. Rupert. hic l. 4. c. 27.

Levius multò est, Deum nescire, quàm cognitum irritare; tolerabiliùs est, viam Dei ignorare, quàm, postquàm agnitam, retrorsum ire. Id ib. c. 31.

Criminosior culpa est, ubi honestior status. Si honoratior persona peccantis, peccati quoque major invidia &c. Ità & nos, qui Christiani Catholici dicimur; si simile aliquid barbarorum impuritatibus facimus, graviùs erramus: atrociùs enim sub sancti nominis professione peccamus. Salvian. l. 4. de provid.

§. VI.

Christiani puniuntur præ Gentilibus.

Ex Veteri.

Philisthiim autem tulerunt arcam Dei. 1. Reg. 5. 1. Cur hi, arcam tangentes, non interèunt, sicut Israelitæ, non solùm tangentes, sed & aspicientes? Num. 4. 15. 20. Dicet aliquis: quia Israëlitæ domestici erant, & familiares. Deus autem, sicut familiaribus suis majora beneficia confert; ità majores pœnas infert, si delinquant. Sic Oza occisus 2. Reg. 6. 7. Mendoza in 1. Reg. 5, vers. 1.

Salmanazar rex Assyriorum, ùt habetur 4. Reg. 17. 24. 25. captâ Samariâ, duxit captivos in regionem suam; Assyrios autem posuit in civitatibus Samariæ pro Israëlitis: cùmque hi Assyrii ibi habitare cœpissent, idolis suis immolabant. *Et misit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos &c.* Non punivit illos Deus in patria propter idololatriam; in regione verò, ubi Deus verus adorari solebat, mittit leones, qui eos occidant. Quid erit de nobis, qui in Ecclesiæ Dei gremio nati sumus, ejusque sanctissimam Legem, & Sacramenta, suscepimus? Cur ergo in terra sancta tot idololatrias committimus? cur venter noster Deus est? cur aurum? Hanc Legem Evangelicam, quam Majores nostri custodierunt in his regionibus; pro qua multi sanguinem fuderunt; quomodo nos transgredimur? Et cur non descendunt ex montibus leones, aut aliæ immanes belluæ, quæ nos devorent? ad magnum aliquod malum, supplicium gravius, nos forsan servat divina justitia. Licèt dicere possimus, quòd pestes, infirmitates, bella, quibus reges affliguntur, ut necessitate coacti graviora onera, & tributa, subditis suis imponant; omnes hæ calamitates sunt leones, & dracones, qui ab ira Dei procedunt, in supplicium peccatorum nostrorum. Diez Dom. Palm.

In terra Sanctorum (Ecclesia) *iniqua gessit; & non videbit gloriam Domini.* Is. 26. 10.

Quis miserebitur tui Jerusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu dereliquisti me, dicit Dominus, retrorsum abiisti; & extendam manum meam super te, & interficiam te. Laboravi rogans. Jerem. 15. 5. 6. Attende Christiane, quoties te Deus ità rogaverit, tum per concionatores &c.

Ecce sex viri veniebant de via. Ezech. 9. 2. Nonne sufficeret unus Angelus ad Judæorum perniciem? cur sex mittuntur, ut perirent primogenita Ægypti? Imò, ut perirent Assyriorum exercitus unus Angelus mittitur, Is. 37. 36. Ethnicorum peccata satis puniuntur per unum angelum; verùm Fidelium peccata adeò immania sunt &c Observatio hæc est Theodoreti in Isaiam. Baeza tr. 2. l. 12. c. 9 § 11.

Ex Novo, & aliis.

Tolerabiliùs erit terræ Sodomorum. Matth. 10. 15. An hoc intelligendum sit absolutè; ità quòd simpliciter, omnibus consideratis, major erit damnatio horum, quàm Sodomitarum; difficilè est determinare; Videtur enim quòd sic: quia, cæteris paribus, major est damnatio Fidelium, quàm Infidelium; & tantò gravius est peccatum, quò major gratia offertur, & spernitur. Dion. Carth. hic.

Legitur in Vitis Patrum; & liber approbatus est ex Decreto Gelasii Papæ, de B. Macario: qui, eundo per desertum, invenit antiquissimum caput cujusdam mortui. Cogitabat, si scirem, quòd anima hujus esset in paradiso, tenerem caput istud in reliquiis; si in purgatorio, orarem pro ipsa; si in Inferno, vellem scire, pro quo peccato? Et dum ista cogitaret, subitò anima fuit in capite, & locuta ei: quæras, & ego respondebo tibi. Tunc Macarius: cujus es conditionis? Christianus? an Paganus? Respondit, Paganus. In quo loco sit? quærit: in Inferno, & quidem profundè. Interrogat, an aliqui profundiores? respondit, Judæi; quia habuerunt Scripturas, & Prophetas; & non crediderunt? An aliqui profundiores Judæis? respondit, mali Christiani; qui tantas receperunt gratias, & tamen ingrati Deum spreverunt; ideo ex ingratitudine sunt profundiores. S. Vinc. Ferr. fer. 3. D. Palm.

Agareni tenent Sanctam terram, ad excusationem Christianorum: quoniam nullus potest se excusare de peccatis, & Christus non vult, quòd Christiani faciant peccata in illa sancta terra. Si dicatur: quare ergo sustinet, quòd Agareni faciant ibi peccata?

cata? respondeo: quia non tantùm sibi displicet, quantùm de Christianis. Id. ser. 4. post Lætare.

Refert Cæsarius Heisterbacensis illustr. histor. l. 4. c. 15. Guilielmo quodam Ord. Cisterc., qui ante Ordinis ingressum Cruce signatus mare trajecit, ad visitandum sepulchrum Domini, regnante Friderico I. Imp. quò tempore Saladinus Babyloniæ rex terram sanctam occupaverat, & Noradinus ejus filius Achonis portum, & urbem, possidebat. Huc cùm appulisset Guilielmus, conspectâ navi Christianorum, Noradinus vir miti ingeniò, & naturâ beneficus, nobilem quendam è suis linguæ Gallicæ gnarum ad, navem misit, qui advenas salutaret; &, nè quid hostile metuerent, pollicetur. Missa ultro citróq; munera; die posterò ipse Noradinus ad navem venit. ægrotum nobilem invisens. Inter quæ officia prædictus Guilielmus cum aliis, revertentem regem comitari jussus est; & inter eundum à Nobili, qui primùm ad navem missus fuerat, interrogatus: quomodo Christiani in patria illius servarent legem Christianorum? Verecundatus Guilielmus fateri, quod res erat, respondit: sat bene. Quò responsò auditò nobilis ille Saracenus: ego, inquit, exponam tibi legem Christianorum, qui in hac regione degebant. Pater meus, quia erat inter eminentiores Saladini, misit me juvenem ad regem Jerosolymorum, eâ conditione, ut apud ipsum Gallicum idioma perdiscerem; ille autem vicissim filium suum parenti meo remitteret, ut linguâ Saracenâ disceret loqui. Itáq; quę tunc audivi, quæque oculis meis usurpavi, referam tibi. Christiani eô tempore ità vixerunt, ut nullus adeò dives esset, qui lucri causâ & pro pecunia, vel sororem, vel filiam, vel, quod execrabilius erat, uxorem propriam, libidini peregrinorum, non exponeret. Ità universi gulæ, & carnis illecebris, dediti erant; ut, si eos de moribus æstimares, prorsus à pecoribus non differrent. Superbia adeò eis dominata est, ut nunquam sibi satisfacerent in vestibus suis incidendis, stringendis, prætexendis, acupingendis, aurò illinendis &c. Et, ut cœtera taceam, tot fuerunt, vel in solis calceis, mutationes, tot novitates; ut putares, aliud nihil dies, noctésq; cogitâsse, quàm quô pactô unus alterum vestimentorum pompâ superaret. Addidit sub hæc Saracenus: Ecce ista sunt vitia, propter quæ ejecit Deus Christianos superbos, & luxuriosos, de terra ista: non enim diutius potuit tantas illorum iniquitates sustinere. Putas, quòd nostris viribus obtinuerimus illam? nequaquam. Pergit quoq; narrare Cæsarius ex relatione præfati Guilielmi: Saladinum regem, qui Jerosolymam occupaverat, valde etiam fuisse humanum in Christianos. Nam, licèt ab ejus exercitu Christianorum copiæ fuissent partim deletæ partim dissipatæ, partim captæ; reliquias tamen in civitatibus, quæ se ultrò dedidérunt, permisit quietè vivere: adhibitâ tamen custodiâ, nè quid moverent. Evolatô verò nonnullô tempore inquisivit quomodo se gererent Christiani? responsum est: haud aliter eos vivere, quàm pecudes intellectu carentes: totam eorum occupationem esse ludos commessationes, compotationes, luxum, & illecebras voluptatum. Quare iratus Saladinus mandavit, quidquid in civitatibus Christianorum reliquum esset, pelli, & exturbari.

§. VII.

Christiani confunduntur à Gentilibus, & condemnantur.

Ex Novo & Patribus.

Ecce magi ab oriente venerunt. Matth. 2. 1, 5. Chrys. t. 156. plus cœleste de magis, quàm de Stella, signum est: quòd Judææ regem, quòd Legis auctorem, magus scit, nescit Judæus.

Vidimus stellam ejus in Oriente. Voluit Deus, ut Jerosolymam intrarent, ad majorem sui confirmationem, & Judæorum confusionem, ac condemnationem; videlicet, ut testimoniò prophetali certificarentur de puero nato, &, ut Judæi in excusabiles fierent; eorumque cæcitas, atq; desidia, confunderetur, dum, Gentibus Christum confitentibus, ac desideranter quærentibus, ipsi nec crediderunt, nec quæsierunt. Dion. Carth. hic.

Viri Ninivitæ surgent in Judicio cum generatione ista. Matth. 12. 41. Frequens est Dei, gratia, rarus per humanam voluntatem usus gratiæ. Ergo Ninive ex rea fit repentè arbitra, judéxque Palæstinæ, & suis lacrymis obruit Jerosolymam. Nobis imputanda est duritia nostra; qui si occasione uteremur, felicitatis nostræ essemus proculdubio non algæ in limo, sed palmites in Carmelo, &c. Oliva ser. 3. D. 1. Quadr.

Quidam ex eis de longè venerunt. Marci 8. 3. Propiores erant aut esse debebant ad sequelam Christi, qui de Lege Domini erant, quàm qui gentiliter vixerunt. Sed præposteratum est; ut, qui debebant esse propinquiores, sint remotiores; &, qui de longè erant, proximi facti sint. Nec non & de longè ad Christum veniunt, qui exiterunt majoribus criminibus irretiti, & in Mundi deliciis, atque divitiis, plus affecti; quibus est celeriùs divino edulio providendum. Sim. Cass. c. 4. de multipl. pan.

Samaritanus autem. Luc. 10. 33. Vicit Samaritanus Judæos amore in proximum. Faxit Deus, nè Turcæ, Mauri, Ethnici, eleemosynis, patientiâ, castitate, & aliis moralibus virtutibus, multos Christianorum superent. Barradius t. 3. l. 2. c. 16. hic.

Ubi S. Hier. Gentilium laudavit fortitudinem animi, ait: quanquam & hæc in sugillationem nostri breviter dicta sint, si non præsset fides, quod exhibuit Infidelitas. ep. 3. ad Heliodor.

Quærit Tertullianus: cur divina Providentia multos veterum Gentilium tam heroicis virtutibus orbi admirabiles esse voluerit? quis non stupet patientiam Socratis, contemptum terrenorum Cratis Philosophi, paupertatem ultroneam Diogenis? Respondet lib. ad Martyres: hæc non sinè causâ Dominus in Sæculum admisit; sed ad nos, & nunc exhortandos; & in illa die confundendos; si reformidaverimus pati pro veritate in salutem, quę alii affectaverunt pro vanitate in perditionem. Did. Niss. ser. 2. D. 3. Quadr. §. 5.

Voluit Deus Alexandrum Fidelibus statuere in exemplum, & cotem virtutis. Si enim Alexander solis naturæ viribus tanta præstitit; quanta nos viribus gratiæ, naturâ longè superantibus, instructos facere oportet? si gloriæ vanæ, & caducæ cupido Alexan-

Alexandrum ad tam heroica facinora impulit; quàm ardua nos capessere decet, quibus cœlestis gloria ob oculos proponitur? Fuit Alexandro hoc axioma, teste Curtio l. 2. cap. 8. nihil tam altè natura constituit, quò virtus non possit eniti. Christiano hoc axioma proponitur: nihil tam altè natura constituit, quò gratia Christi non possit eniti. Corn. in Dan. c. 2. v. 39.

TITULUS XII.

CHRISTUS DOMINUS.

§. I.

Figuræ.

Ex Veteri.

CHristus Dei virtus, & sapientia, ipse est arbor vitæ. Gen. 2. 9. Origenes l. 4. in ep. ad Rom.

Et benedixit dici septimo. Gen. 2. 3. Dies iste septimus splendor Paternæ gloriæ, lux lucis, & fons luminis. Sol ipse verus, & indeficiens. Hoc à cœteris diebus differt. quòd *vespere*, & *manè*, non habeat. Nec enim dixit Scriptura: factum est vespere, & manè, dies septimus; sicut dixerat: *factum est vespere, & manè, dies quintus &c.* Dies enim iste natus, non factus est; genitus, non creatus est. Rupert. c. 13. hic.

Adam figuram Christi gestavit: nam sicut ille sextâ die formatus est ad imaginem Dei; ità sextâ Mundi ætate Filius Dei carnis formam induit, S. Isid in allegor. S. Scripturæ.

Cur Abel in juventutis flore occiditur? Gen. 4. 8. S. Aug. lib. 1. de mirabil. Script. primus, post delictum, Salvatoris nostri gestavit figuram, qui virgo, & Sacerdos, & martyr. Sylv. in Matth. Matth. 25. c. 51.

Quæri potest: cur tam ipse Dominus in Evangelio Matth. 23. 35. quàm Apostoli in epistolis suis, Abel speciali justitiæ titulô exornent, ubique illum justum appellantes? ad quod dicendum: quòd tantus martyr, qui Dei Filium in tribus specialibus virtutibus præfiguravit, convenienter tanto mysteriô condecoretur: fuit enim Sacerdos, virgo, martyr. In quo ejus typum gessit, qui est flos virginitatis; qui est Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech; qui martyr pro vobis fieri, fusô in cruce Sanguine, dignatus est. Haymo hom. in festo S. Steph. Abel figurâsse Christum Pastorem ovium, à populo Judaico per Cain figurato, nullus jam ambigit Christianus. D. Prosper de promiss. & prædicat. Dei parte 1. c. 6.

Arca fuit Ecclesia, Noe Christus, columba Spiritus Sanctus, oleæ folium Dei benignitas. Gen. 7. & 8. S. Chrys. tomo 6. tr. in terræ motum.

Noe interpretatur *Requies*, & Christus dicit Jo. 16. 33. *in Mundo pressuram habebitis, in me autem pacem.* Noe salvavit familiam suam in aquis diluvii; & Christus familiam suam per crucem in aquis Baptismi. Hugo Card. in Gen. 5. Quæ est requies? vel consolatio? quâ consolatur nos iste verus Noe, scilicet Filius Dei? nisi peccatorum remissiô, quam in Baptismo suo nobis tribuit: illud enim diluvium Baptismatis figura fuit. Rupert. in Gen. c. 17. Noe per aquam, & lignum liberat suos; Christus per crucem, & Baptismum, liberat Christianos. V. Beda in c. 5. Gen. Noê per omnia, omnésque actus ejus Christum significat. S. Isid. c. 7. in Gen.

Arcum meum ponam &c. Gen. 9. 13. Arcus iste Christus est. *Vide arcum, & benedic, qui fecit illum.* Eccl. 43. 12. Ab hoc arcu procedunt sagittæ præceptorum, & comminationum. Hugo Card. hic.

Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Gen. 27. 27. Ager iste Christus est. Orig. in c. 13. Matth.

Viditq; in somnis scalam. Gen. 28. 12. Scala Christus est, per quem ascenditur ad cœlum. Hugo Card. hîc.

Jacob habet imaginem Christi. Sed & lapis ipse, quem ad caput suum posuisse cognoscitur: quoniam *viri caput Christus.* 1. Cor. 11. 3. S. Zeno Veron. Ep. serm. de somnio Jacob.

Moyses typum Christi gestavit, qui populum Dei à jugo servitutis diabolicæ eripuit. S. Isid. in alleg. Sacra Scripturæ.

Joseph unus ex duodecim filiis Jacob, quem pater præ cæteris filiis dilexit, Christum D. figuravit. Gen. 37. 3. S. Isidor. c. 30. in Gen.

Ægyptus Mundus est iste; Pharao, cum populo suo, diabolus; Israel populus Christianus, qui proficisci jubetur, ut ad futura contendat; columna viam demonstrans Christus Dominus. S. Zeno serm. 5. de Exodo.

Gedeon, Judic. 6. 11. typum gerit Salvatoris. B. Petr. Dam. opus. 2. Cleric. Aulicos.

Gedeon, qui cum trecentis viris, Judic. 7 8. perrexit ad prœlium, typum Christi gestavit, qui in Signo Crucis, de Mundo victoriam reportavit: trecentorum enim numerô, qui in litera Thau continetur, species Crucis ostenditur. S. Isid. in allegor.

Duorum in Veteri Testamento conceptio, & nativitas, fuit per angelum nuntiata, Isaac, Gen. 18. 10. & Samsonis Judic. 13. 3. duorum in novo, id est, Christi, & Joannis. Isaac, qui interpretatur *risus*, figura fuit Joannis, de quo scriptum est: *multi in nativitate ejus gaudebunt*; & in ejus, id est, Isaac conceptione nuntianda mittitur angelus tantùm ad patrem. Samson, qui interpretatur *Sol eorum*, figura fuit Christi: quia & Samsonis conceptio fuit priùs per Angelum mulieri nuntiata. Hugo Card in Luc. 1.

Samson Salvatoris nostri mortem, & victoriam, figuravit: quia post mortem plures lucratus. S. Isid. in allegor.

David missus adversùs Goliam, 1.Reg. 17. nihil aliud, nisi Christum adversùs diabolum pro salute humani generis significabat, & in illo impletum est. S. Fulgent. serm. de Golia.

David ter unctus 1. Reg. 24. Sic Christus. Primò, ubi de S. Spiritu conceptus est; secundò, cùm baptizatur, spiritus Sanctus in specie columbæ descendit super eum; tertiò ubi resurgens ex mortuis unctionis suæ gratiam in suos Fideles transfudit: *accipite Spiritum Sanctum.* S. Rupert. in 1. Reg. c. 24. *Memento Domine David*, Ps. 131. 1. JEsum Christum David dici, testis est Jerem. 30. 9. *& David regi suo, quem suscitabo eis.* Et c. 23. 5. suscitabò David germen justum. *Qui pascat eos, servum meum David!* Ezech. 34. 24. Constat autem, non esse dictum de David filio Jesse, quando isti prophetæ longò tempore post ipsum fuêre. Cassiod. in Ps. 131.

Job Christi imaginem præferebat. S. Zeno serm. de Job. Job in factis, dictisque suis, personam exprimit Redemptoris. S. Isid. in allegor.

In petra exaltavit me. Ps. 26. 6. Nota differentiam inter lapidem, & petram: nam lapis est parvus, & politus; petra magnus, & rudis. Christus potest dici petra: quia conteret in Judicio inimicos suos; Lapis autem, qui parvus natus, & humilis. Indè dicitur Dan. 2. 35. quòd lapis ille priùs parvus, postea crevit in montem magnum. S. Bonav. hîc.

Calamus Scribæ. Ps. 44. 2. Quod ad Christum aliqui referre volunt. Unò igitur locò & verbum, & calamus legitur, & Scriba. Verbum, quia de genitali Patris processit arcano: *eructavit cor meum verbum bonum;* Calamus: quia Caro Christi Paternæ seriem voluntatis expressit, & Linguæ mandata Divinæ, sacri effusione cruoris, implevit. Scriba: quia calamò suò, individuâ quâdam distinctione Novi, & Veteris testamenti, vel Divinitatis, & carnis, Paternæ nobis dispositionis mysteria revelavit. Hunc Calamum imitare tuæ carnis temperamentò. Et calamum tuum, id est, carnem tuam tinge, non atramentò, sed Spiritu Dei vivi; ut, quod scribis, æternum sit. Tali calamò Paulus illam epistolam scripsit, de qua dicit 2. Cor. 3. 2. *epistola nostra vos estis, scripta non atramentò, sed Spiritu Dei vivi.* Vide plura hîc apud S. Ambr. in Luc. 7. l. 5.

Magnificavi opera mea. Eccl. 2. 4. 5. &c. Christus est: *quàm magnificata sunt opera tua Domine.* Ps. 103. 24. Ipse autem magnificat opera sua spiritualia; dum magnos, & multos facit servos, quoad vitam activam, & contemplativam: *domus*, id est, conscientias quietas, *vineas*, id est, affectiones devotas; *hortos*, id est, exteriores clausuras; *sylvas*, hoc est, virtutes varias; *piscinas*, id est, lacrymas multas. S. Bonav. hîc.

Flos. Ego flos campi &c. Cant. 2. 1. id est, simplicium; & lilium convallium, id est, decus, & gloria humilium. Quod autem generaliter florem se dicit, non determinando aliquem, inde est: quia non unicò modò floret in campo Ecclesiæ; sed, ut ità dicam, rubet in martyribus, candet in virginibus, viret in Confessoribus, pallet in pœnitentibus, rutilat in Prædicatoribus. Hugo Card. hîc. Amat florigeram patriam flos de radice Jesse; & libenter inter lilia pascitur flos campi, & lilium convallium. S. Bern. in annunt. Dominica 3.

Salomon. Egredimini filiæ Sion &c. Cant. 3. 11. Significat JEsum Christum verum Salomonem: qui est *Salomon*, id est pacificus in exilio. *Ecclesiastes*, id est, concionator in Judicio; *ydida*, id est, Dilectus Domini in regno, ubique Rex: in exilio Rector morum; in Judicio discretor meritorum; in regno distributor præmiorum. In exilio mansuetus, in Judicio justus, in regno gloriosus. In exilio amabilis, in Judicio terribilis, in regno admirabilis. S. Bern. serm. 6. in parvis.

Mons Galaad. Quæ ascenderunt de monte Galaad. Cant. 4. 1. Christus rectè comparatur monti Galaad omnium illius regionis altissimo, optimis abundanti pascuis. de Ponte hîc. Urbs fortitudinis nostræ. Is. 26. 1. est Christus. S. Thom. hîc.

Ezechiel. Filius hominis in captivitate præprædicans, typus erat Christi. Ezech. 1. 1. Ezechiel, cùm triginta esset annorum, apertos vidit cœlos. Et D. J.C. incipiens erat quasi triginta annorum, secus fluvium Jordanem, & aperti sunt cœli. Orig. hîc.

Facies quatuor animalium. Ezech. 1. 10. Facies prima similis homini, per quam intelligimus Christi naturam. Alia leonis, per quam victoriam. Alia bovis per quam victimam. Alia aquilæ, per quam doctrinam. S. Bonav. Procem. in Luc.

Amalia quatuor, sunt insignia Christi Filii hominis: Aquilæ, quia est Verbum Patris; Hominis, quia est verus homo; Leonis, quia est Rex, Vituli, quia est Sacrificium, & Sacerdos. Item humana facies significat Christi incarnationem, vitulina mortem, leonina fortitudinem, quam ostendit in Resurrectione; aquilina ascensionem in cœlum. Corn. hîc.

Vir unus in medio eorum vestitus lineis. Ezech. 9. 2. *& atramentum Scriptoris ad renes ejus*, Christus est Dei Filius; qui, carnis nostræ vestitus lineis, venit in hunc Mundum ad hoc, ut electos suos conscriberet in libro viventium. S. Rupert. in Ezech. c. 31.

Sigillum Dei. Ponam te quasi signaculum. Aggæi. 2. 24. Mysticè Christus est Sigillum Dei; quia suâ effigie, putà fide, gratiâ, virtute, & moribus, charactere in Baptismo, aliisque Sacramentis, obsignat suos Fideles. Deus enim misit Christum, qui voluit nos *conformes fieri imaginis Filii sui.* Rom. 8. 29. Ut, sicut portavimus imaginem terreni Adæ, ità & portemus imaginem cœlestis. *Vivo, jam non ego, vivit verò in me Christus.* Gal. 2. 20. 2. Christus, tanquam sigillum, obsignat, & custodit Fideles suos contra omnes tentationes, & hostes. Porrò Christi sigillum est Crux, juxta Ezech. 9. 4. *Signa Thau super frontes virorum gementium.* Et Apoc. 7. 2. *vidi alterum Angelum habentem Signum Dei vivi.* Crux enim nos munit contra omnes illecebras carnis, Mundi, & diaboli; facitque nos esse assedas, milites, & Martyres Crucifixi. Corn. hîc.

Orietur-sol. Malachiæ 4.2. Sol iste est Christus. Orietur in nativitate ad illuminandum; occidit in Passione ad redimendum. Occidet sol in meridie, id est, in vehementi amore charitatis; ad locum suum revertitur in Ascensione. Flectitur ad aquilonem in extremo examine. S. Bonav. in Eccl. 1.

Ex Novo.

Granum sinapis. Excrevit, & facta est arbor. Matth. 13. 31. Arbitror hoc ipsi Christo rectiùs comparari, qui nascendo in hominem humiliatus ùt granum est; ascendendo ad cœlum exaltatus ut arbor est. Granum plane Christus est, dum patitur; arbor est, cùm resurgit: Granum est, cùm famem esuriens sustinet; arbor est, cùm quinque panibus saturat quinque millia virorum. Granum dixerim Dominum, dum cæditur, contemnitur, increpatur; arborem autem, cùm cæos illuminat, mortuos resuscitat, peccata condonat. S. Ambr. sect. 2. Christus est regnum cœlorum, qui velut granum sinapis in hortum Virginei corporis missus, orbe totô Crucis in arborem crevit; ac tantùm dedit fructûs sui saporem, cùm teritur Passione; ut, quidquid est vitale, suô saporaret, & condiret attactu. S. Chrysol. s. 98. de grano sinap. Potest in grano sinapis Dominicæ incarnationis humilitas designari, quod acceptum homo Joseph sepelivit in horto. Crevit in arborem: quia surgens ascendit in cœlum. V. Beda in Matth. Seipsum pulcherrimè exponens grano sinapis assimilavit. Sinapi autem & bilem diminuit, hoc est, iram; & phlegma exscindit, hoc est, fastum, ac superbiam. Clem. Alex. l. 1. pædag. cap. 11.

Margarita. Matth. 13. 45. Gemma, nisi auro, non convenit; margarita, nisi pretiosis monilibus, non aptatur. Estote ergo aurum optimum, estote monile pretiosum, ut possit in vobis margarita spiritualis includi. Margarita enim Christus est Dominus, quam negotiatur ille dives in Evangelio, venditis omnibus rebus suis, emere festinavit. S. Ambr. s. 6. de margarita. Illud pretiosum margaritum est Christus; ob quod dicit Paulus: omnium jacturam feci, ut Christum lucrifacerem. Cùm *omnia* dicit, sentit bonas margaritas; cumque dicit: *ut Christum lucrifacerem*, sentit unicum illud pretiosum margaritum. Orig. hic. *Inventâ unâ pretiosâ margaritâ.* An putas, id rectè factum à mercatore? Sanè mercatura petit, ut merces variæ, & multiplices sint; ut sic facilè emptores inveniantur: alii enim egent his, alii aliis. Lucrum videtur spernere, qui in unam solùm margaritam opes omnes exhaurit. Sed prudens est hic mercator; ubi enim mare sulcandum, quid valent mundiales thesauri? primô undarum fremitu opes ejiciendæ in mare, ut te salves. At unica illa margarita, quæ Christus est; & mercatorem ditat, & lucrum auget, & securus est. S. Paulinus ep. 4. Ipse JEsus est margarita, cui coemendæ si facultas nostra sufficerit, non deprimentem sarcinam, sed levantem nos, per hoc mare magnum, & spatiosum, vehemus, dormienter in nobis pro nostra segnitie Dominum (si vel dormientem vehere mereamur) excitare audebimus, ut increpans ventos salvos nos faciat in pusillo animo, & tempestate. Baeza t. 2. l. 11. c. 5. §. 11.

Vincenti dabo edere de ligno vitæ. Apoc. 2.7. Lignum vitæ Christus est, qui suis Electis semetipsum participando per gratiam, vitam æternam præbet. Rich. à S. Vict.

Leo. Agnus est Christus, Apoc. 5.5.6. leo magnus per Divinitatem, agnus parvus per Humanitatem; leo per potentiam majestatis, agnus per mansuetudinem; leo malos puniendo, agnus bonos redimendo; leo fortitudine, agnus pietate. Rich. à S. Vict. l. 2. c. 3. de Christo. Christus est homo nascendo; est leo resurgendo; est vitulus patiendo; & avis alta petendo. S. Bonav. s. 5. D. Palm.

§. II.

Christi dignitas, Princeps, Rex.

PEr me principes imperant. Prov. 8. 16. Christus, non tantùm quà Deus, sed & quà homo, habuit, & habet, absolutum, & directum, dominium; non tantùm spirituale, sed & temporale. Habuit potestatem super omnia regna Mundi, per quam posset illa moderari, regere, & mutare, pro arbitrio. Ità docet S. Thom. l. 1. de reg. princ. c. 22. S. Antoninus, Navarrus, Suarez. Hoc illi dominium ab instanti conceptionis suæ debitum fuit, tum ratione hypostaticæ unionis cum verbo; tum ratione redemptionis infiniti ejus meriti. Apoc. 1.5. vocatur *princeps regum terræ.* Et Apoc. 19. 16. *Rex regum, & Dominus dominantium.* Matth. ult. v. 18. *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.* Corn. hic.

Liber generationis JEsu Christi filii David. Matth. 1.1. Dicitur D. Christus, & ùt Rex, quia contra peccatum regnavit; & ùt Sacerdos: obtulit enim semetipsum sacrificium pro nobis. Theophyl. hic. Cur David hic regiô titulô non insignitur? cùm infrà bis nominando eum, Regem vocet? Respond. David hic scribebatur proximus Christo Domino, juxta quem nullus ex hominibus Rex potest nominari; ùt ait Is. 40. 17. *omnes Gentes, quasi non sint, sic sunt coram eo.* Et 24. *Seniores mittebant coronas suas.* Apoc. 4. 10. Sylv. hic. q. 17. Christus, nomen est officii, & dignitas; dicitur enim unctus: quia à Deo Patre unctus, & consecratus est, in summum Pontificem, Regem, Legislatorem, Prophetam, Doctorem. JEsus est proprium nomen Verbi Incarnati. Corn. in Matth. 1. JEsus, nomen salvandi, & redimendi est; Christus verò cognomen dignitatis, ac regiæ Majestatis: sibi ergo reservavit, quod passionem, & crucem, importabat; nobis verò id, quod splendorem gloriæ innuebat, communicavit. Id. ib. q. 8.

Ut describeretur orbis. Luc. 2. 1. Siquidem Christus futurus erat Monarcha in assumpta Humanitate, unus imperaturus omnibus; unus non solùm mortalibus, sed etiam supernis substantiis; non ad suam, sed ad subjectorum tantùm utilitatem; edicta proponens, ut ex eo cognoscatur perfectissimus, & summus per omnia, &

ſuper omnia Dominus; non quòd ſervo, ſed quòd ipſo penitus indiget ſervus: qui non indiget inveſtigatione, aut deſcriptione miniſtrorum, calculando ſcilicet ſubjectos: quoniam Angelorum, & hominum; bonorum, atque malorum, ſibi ſoli eſt cognitus certus numerus; qui etiam novit *multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat*; nec ignorat numerum capillorum, & foliorum arborum, & animalium, atque ferarum; & arenam maris ipſe dinumerat. Sim. Caſſ. de geſt. Salv. l. 1. c. 3. de Nat. Dom.

Omnia dedit ei Pater in manus ſuas. Jo. 13. 3. Monarcham eum univerſalem conſtituit Matth 28. 18.

Data eſt mihi omnis poteſtas. Multiplici titulo hanc Monarchiam accepit. I. Jure hæreditario Divinæ Filiationis. Rom. 6. 9. Gal. 4. 7. Pſ 2. 8. *Ego hodie genui te, poſtula &c. Gentes hæreditatem tuam.* Luc. 15. 31. *Fili, omnia mea tua ſunt.* II. Ex titulo mutuæ dilectionis ejus ad Patrem: nam amicorum omnia communia. III. Ex titulo victorioſæ debellationis. Jo. Gerſon ſerm. de Dominio Evangelico.

Omnis viri Caput Chriſtus eſt. 1. Cor. 11. 3. Quia in homine Chriſto eſt plenitudo omnium gratiarum, ſicut in capite vigent omnes ſenſus: quia ſicut caput ſuperius omnibus membris, ità Chriſtus Angelis, & hominibus, eminentior: quia, ſicut caput influit cæteris membris, ità à Capite Chriſto in cætera membra Eccleſiæ motus, & ſenſus ſpiritualis, derivatur. S. Thom. in ep. 1. Cor. hic. lect. 1.

Princeps regum terræ. Apoc. 1. 5. appellatur: quia peculiarem in illos dominatum obtinet, qui terrenis cupiditatibus imperare didicerunt. S. Andreas Cæſar. ſ. 1. de parad. animæ.

Primogenitus mortuorum. Apoc. 1. 5. S. Ambr. hic. Chriſtus eſt: quia ipſe princeps, & caput omnium Electorum. Verùm eſt, quòd ante Chriſti adventum multi mortui ſunt, ùt Adam, Abel, Noe; tamen quia Chriſtus D. ſuorum Electorum caput eſt; dicitur primogenitus mortuorum: non quia ante alios mortuus; ſed quia cum ſuis in cruciatibus erat usque ad extremum halitum; & in illis, tanquam membris ſuis, compatiebatur, ac commori videbatur. Sylv. hic.

Et à JEſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis. Apoc. 1. 5. Hinc Chriſtus à S. Greg. Naz. or. 18. vocatur primus Martyr. & à S. Aug. ſ. 2. de S. Steph Caput Martyrum. Corn hic.

Habeo claves mortis, & Inferni. Apoc. 1. 18. Quia ſum Dominus vitæ, & mortis: Deus enim poteſt mortem inferre, & ab ea educere. Matth. 17 3. Chriſtus in monte Thabor inter Moyſen, & Eliam. Cur non inter Abelem, & Seth? vel inter Abraham, & Iſaac? Moyſes mortuus, Elias ſuperſtes. Ut oſtendat, ſe vitæ, & mortis, Authorem eſſe. S. Chryſ. hom. 57. in Matth. ut diſcant, quoniam mortis, & vitæ, poteſtatem habet: propterea & Moyſen, qui morte defecerat; & Eliam, qui nondum mortem paſſus fuerat, in medium adducit. Sylv. hic.

Dulcis Jeſus Rex eſt cordium. S. Saleſ. de div. amore in Orat. dedicatoria.

Terræ Dominum ſe oſtendit in terræ motu, in hora mortis; aquarum, quando ſuper aquas ambulavit; Inferni, in ſpoliatione deſcendens ad inferos; aëris, & cœlorum, in Aſcenſione. Summa Prædic. Dominium Chriſti.

§. III.

Chriſti aliæ Prærogativæ.

Ex Veteri.

Beatus vir. Pſ. 1. 1. Primus pſalmus hic ideò non habet titulum: quia Capiti noſtro Domino Salvatori, de quo abſolutè dicturus eſt, nihil debuit præponi; dum ipſum rerum omnium conſtat eſſe principium. Caſſiod. hic.

Signatum eſt ſuper nos lumen vultûs tui Domine. Pſ. 4 7. Quemnam vultum Dei Patris intelligit, cujus lumen ſuper nos ſignatum eſt? Unigenitus Dei Filius vultus Patris appellatur. S. Cyrill. Alex. in Jo. l 1. c. 8.

Lumen vultûs Dei eſt Chriſtus Jeſus, qui eſt *ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus*; qui eſt *vera lux, quæ omnem hominem illuminat.* Hoc lumen eſt ſuper nos ſignatum, cùm Chriſti nomen in frontibus noſtris per S. Crucis impreſſionem eſt chriſmate notatum. S. Honor. ſerm. de Inv. S. Cruc.

Dextera Domini fecit virtutem. Pſ. 117. 16. Dextera Domini Chriſtus eſt, ſicut propheticò docemur eloquiò. S. Chryſol. ſ. 33

Dilectus meus. Cant. 1. 12. Nomen *Dilectus* proprium, & ſolius eſt Chriſti Domini; maximè ei attributum in Pſ. 44. qui totus eſt de Chriſto, cujus inſcriptio eſt: *Canticum pro Dilecto. Hic eſt filius meus dilectus.* Matth. 3. 17. & c. 17. 5. Prov. 31 2. *Quid Dilecte mi. Quid Dilecte uteri mei, quid Dilecte votorum meorum?* quid loquar tibi, quid tibi, faciam, in quo meam in te dilectionem oſtendam? quid me vis facere? quid me vis pati? de Ponte in Cant. 1.

In manu ejus trulla cœmentarii. Amos 7. 7. Symmachus, Syr. & Sept. pro *trulla* vocant *adamantem.* S Hieron. hic: Adamas ſui nominis lapis eſt, quem nos indomitum poſſumus appellare; eò quòd I. nulli cedat materiæ, nè ferro quidem: nam, ſi ponatur ſuper incudem, & gravi ictu feriatur mallei; antea incus, & malleus, vulnus accipient, quàm adamas conteratur. II. Cùm ignis omnia domet, & univerſa metalla conſumat, reddit adamantem duriorem. III. Nullâ limâ imminui poteſt, ſed è contrario limam terit. IV. Eſt parvus, & indecorus, ferrugineum habens colorem, & ſplendorem cryſtalli. Deinde hæc ſymbolicè adaptat Chriſto: Talis eſt Dominus, & Salvator, de quo Iſ. 53. 2. *non eſt ſpecies ei, neque decor.* &c. Corn. hic.

Ex Novo.

Pœnitentiam agite appropinquavit enim regnum cœlorum. Matth 3. 2. Hoc dum in deſerto prædicabat Joannes, ad unum hoc myſterium ſpectabat. Nec enim aliud ille regnum cœlorum annuntiabat, quàm *verbum Ca-*

ro

ro factum, hoc est, Christum. Vict. Antioch. in Marci 1.

Qualis est hic, quia venti, & mare, obediunt ei? Matth. 8. 27. Quæstio hæc per professionem ignorantiæ, aut per taciturnitatem, melius solvitur. Sed si omnes ab origine Mundi peritos quæstionibus de Christo adoriremur, qualis est hic homo Christus? explicare non possent: & taciturnitas, & laus Bonitatis, essent in responsionibus aptiores. Sim. Cass. l. 5. c. 2.

Nonne duodecim sunt horæ diei? Jo. 11. 9. Quid sibi vult ista responsio? Ut diem se esse ostenderet, duodecim Discipulos elegit. Si ego sum, inquit, dies, & vos horæ; nunquid horæ diei consilium dant? horæ diem sequuntur, non dies horas. S. Aug. tr. 49. in Jo.

Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Hebr. 4. 15. Ostenditur autem hæc pietas Christi magna: quia, in die summi honoris sui in terris, non cessabat à lacrymis per affectum compassionis. *Videns civitatem, flevit super illam.* Luc. 19. 41. Sicut potestas, & honor, decent Regem; sic pietatis dolor decent Pontificem. S. Bonav. hic.

Pulcherrimum est illud reminisci: quia quot sunt illius Draconis capita. Apoc. 12. 3. totidem sunt hujus Agni cornua. Apoc. 5. 6. Rupert. l. 1. c. 6. de victoria Verbi.

Ex Patribus.

Universa Ecclesiæ corona Christus est. Clem. Alex. l. 3. pædag. c. 8.

Christus imago, characterque Patris est. Facies Filii spiritus S. est. Id. l. 9. c. 40. in Jo.

Os Dei Unigenitus ejus est: nam sicut pro verbis, quæ per linguam fiunt, sæpe dicimus, illa, & illa lingua; ità pro Dei verbo os ponitur. S. Isid. lib. 1. Sentent. c. 5.

Novus homo JEsus Christus, primum ac præcipuum, S. Spiritûs est opus: quippe qui de Spiritu S. conceptus est. S. Rupert. l. 1. c. 2. de operib. S. Spirit.

Manus est virtus Christi, quæ habet quinque attributa, quasi quinque digitos, quibus Deus cuncta operatus est: primus potentia; secundus sapientia index; misericordia medius tangens venam cordis; justitia auricularis, quia minor aliis apparet nunc. S. Vinc. Ferr. s. 3. de S. Jo. Baptistâ.

§. IV.

Christi Sanctitas, virtutes.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

ECce odor filii mei sicut odor agri pleni. Gen. 27. 27. Verè Christus fuit ager plenus floribus virtutum, scilicet rosis donorum, & liliis charismatum, Spiritûs S. suavium consolationum. S. Bonav. serm. Dom. 5. Epiph.

Ego autem sum vermis, & non homo. Ps. 21. 7. Vermis nimiâ quidem abjectione contemnibilis, sed magna continet sacramenta. Nascitur absque concubitu, repit humilis, repit sinè sonitu. Quæ si consideras, non immeritò Christum D. vermem esse appellatum cognosces. Vermis ergo, quia mortalis, quia de carne, sinè permixtione humani seminis, natus est: quia viæ ipsius silentiosæ, & humiles, extiterunt. Cassiod. hic.

Dominus regnavit decorum indutus est. Ps. 92. 1. Perspicuum est, Prophetam appellavisse decorem, corporis assumptionem; vocat decentiam propriam carnem; non ob corporis naturam, sed ob virtutum perfectionem. S. Chrys. tom. 6. serm. de inobed. hominis.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. Dicitur indefinitè flos: ut intelligamus, omnes gratiarum, ac virtutum flores in Christo contineri. Flos campi, juxta rationem Ambr. Aug. Cyril. Greg. &c. quia decus est totius Mundi, honor, & gloria, universi generis humani. de Ponte hic Exh. 20

In quo mihi complacui. Matth. 3. 17. id est, de ipso, & ejus perfectione, in me ipso complacentiam, delectationémque habeo, tanquam qui talem Filium genui; tam speciosum, sanctum, & mihi in omnibus simillimum. Si enim lætatur Deus in operibus suis; & si beneplacitum est Domino in populo suo; quantò magis in Filio suo unigenito delectatur, & complacet; in quo nihil dissimilitudinis, nihil contrarietatis, nihil mali invenitur. Dion. Carth. hic.

Positus est hic - in signum. Luc. 2. 34. Est Christus sicut signum Crucis in via positum; ut per ipsum dirigamur, nè erremus, in via morum. Sed ubique ei contradicitur: nam quod Christus laudat, fugitur; & quod damnat amplectitur. Positus est Christus in signum humilitatis in præsepio, in signum paupertatis in Purificatione, in signum patientiæ & charitatis in Passione; sed contradicunt superbi &c. Did. Stella hic.

Et surrexit legere. Luc. 4. 16. Ut unum de Minoribus Ordinibus, scilicet ordinem, officiúmque Lectoris impleret, & approbaret. Sicut etiam officium Exorcistæ explevit, dæmones expellendo. Acolythi, seu Ceroferarii potestate: *ego sum lux Mundi.* Jo. 8. 12. Ostiarii quoque, ementes, & vendentes, de templo ejiciendo. Jo. 2. 14. Dion. Carth. hic.

Origo fontium, & fluminum omnium, mare est; virtutum, & scientiarum Dominus JEsus Christus. S. Bern. serm. 13. in Cant.

Societas, quam Deus Pater altissimus, secundùm suam sapientissimam dispensationem voluit, ut Filius suus dilectissimus haberet in isto Mundo, hoc est: I. perfectissima, continua, & summa paupertas. II. perfectissimus, continuus, & summus, despectus. III. perfectissimus &c. dolor. Ex vita B. Angelæ de Fulg. 4. Jan.

§. V.

§. V.

Christus est nobis omnia.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Super unum montium. Gen. 22. 2. Iste mons est Charitas; super quem totum negotium Incarnationis, Prædicationis, Passionis, consummatum est. Hugo Card. hic.

Dilectus meus mihi. Cant. 2. 16. Dilectus meus est mihi Deus, & omnia; & ego illi subdita sum per omnia. Ille meus sponsus, & ego ejus sponsa; ille Pastor, ego filia; ille Pastor, ego ovis. de Ponte hic Exh. 36. §. 3.

Quàm pulchri sunt super montes, pedes annuntiantis, & prædicantis, pacem. Is. 52. 7. Arab. *quàm pulcher est, qui annuntiat pacem.* Alexandr. *quàm decori, vel clari sunt pedes eorum, qui annuntiant bonum, & salutem.* Leo Castrius ex Prop. & Euseb. vertit, *prædicantis JEsum*; accedit Orig. in c. 10. Rom. v. 15. qui per *bonum* accipit JEsum: *annuntiantis JEsum*; & addit: nec miretur quisquam, si nomine bonorum numerò multitudinis exposuerimus, annuntiantis JEsum: facilè enim intelliges, quomodo multa bona sit JEsus. Vita bonum est, JEsus est vita. Resurrectio bona &c. lux Mundi, Veritas, Via, Sapientia; thesaurus denique bonorum omnium est JEsus. Corn. hic.

Ex denario diurno. Matth. 20. 2. Fit Christus paterfamilias, vinea, denarius, ad hominum salutem. Cyrill. Jerof. Cat 10. unicuique varius fit Salvator ad utilitatem: qui enim indigent recreatione, & lætitiâ; illis fit vinea: qui opus habent, ut ingrediantur; his constituitur ostium. Et qui cuperent offerre orationes; illis fit Mediator, Summúsque Sacerdos. Rursus habentibus peccata fit ovis, ut pro ipsis mactetur. Et omnibus fit omnia. S. Aug. conc. 1. ad Ps. 38. hoc aurum, quod est, non potest tibi esse argentum: quod vinum est, non potest tibi esse panis: quod tibi lux est, non potest tibi esse potus. Deus tuus, Salvator tuus, totum tibi erit. Manducabis eum, nè esurias; bibes eum, nè sitias; illuminaberis ab illo, nè sis cœcus; fulcieris ab eo, nè deficias. *Apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Ps. 35. 10. Escob. t. 6. Chr. par. observ. 5. Christus ovis propter Incarnationem, Pastor propter benignitatem Deitatis. Quamvis multæ sint appellationes, sed unum tamen subjectum: unicuique autem varius fit Salvator ad utilitatem &c. tanquam optimus Medicus, & Doctor compatiens, accomodat se ad infirmitates nostras. S. Cyrill. Jerosol. super. cit.

Omnia Christus est nobis. Si vulnus curare desideras, medicus est; si febribus æstuas, fons est; si gravaris iniquitate, justitia est si auxilio indiges, virtus est; si mortem times, vita est, si cœlum desideras, via est; si tenebras fugis, lux est; si cibum quæris, alimentum est. S. Ambr. l. 3. de Virg. ante finem.

Omnia propter te Christus. Lapis propter te, ut tu ædificeris; mons propter te, ut tu ascendas. Ideo inclinavit cœlum, ut tu esses vicinior; ideò surrexit in verticem montis, ut te elevaret. Id. in Ps. 41.

Repellis nos à te? da nobis alterum te. Ad quem ibimus, si te relinquamus? S. Aug. tr. 27. in Jo.

Ipse erat eis omnia; neque cœlum ante desiderium ducebant, tu mihi cuncta illa. S. Chrysost. hom. 48. ad populum.

Quid quæris, quod in illo non invenias? si ægrotus es, medicus est; si exulas, dux est, si desolatus es, Rex est; si impugnaris, pugil est; si sitis, potus est; si alges, vestimentum est; si tristaris, gaudium est; si obtenebraris, lux est; si orphanus, Pater est, sapientissimus est, omnia sine fine gubernans. S. Bernard. de Pass. Dom. c. 22.

Bonus pastor, qui animam suam dat pro ovibus suis. Animam pro illis, carnem illis: illam in pretium, istam in cibum. Res mira! ipse pastor, ipse pascua est, ipse Redemptio. Idem serm. 31. in Cant.

Non serviam, inquit homo Creatori. Ego igitur serviam tibi, inquit Creator homini: tu recumbe, ego ministrabo, ego tibi pedes lavabo. Tu quiesce, ego languores tuos feram, infirmitates portabo; utere me, ùt libet in omni necessitate tua; non modò ùt servo tuo, sed etiam ùt jumento tuo, ut peculio tuo. Si fatigatus, aut oneratus es, ego te, & onus tuum, feram; si esuris, aut sitis, & ad manum forte nihil melius habes; ecce ego paratus immolari, ut carnes meas comedas, & sanguinem bibas. Si in captivitatem ductus es, ecce ego. Vende me; teque pretio mei, vel me ipso pretio redime. Si infirmari, & mori times, ego moriar pro te; ut de sanguine meo tibi conficias medicamenta vitæ. Guarric. s. 1. de rem. palm.

Tibi rex, tibi sacerdos, tibi pastor, tibi sacrificium, tibi ovis, tibi agnus, tibi totum factus est, qui fecerat totum. Et, qui sibi nunquam, tibi toties immutatur: propter te varias monstratur in formas, qui manet unica Majestatis suæ in forma. S. Chrysol. s. 23.

§. VI.

Christus est Lumen nostrum.

Erit in novissimis diebus præparatus mons Domini. Is. 2. 2. Tabor interpretatur lumen adveniens, ait V. Beda. Unde verò hoc lumen advenit? ab illo scilicet, *qui illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum.* Jo. 1. 9. quod est lumen, quod néque ab alio accendetur, néque unquam extinguetur. Arcones hic Exposit. vaticinii secundi.

Lumen ad revelationem gentium. Luc. 2. 32. Lumen illuminans positum est ante conspectus hominum; ut, si non rectè ambulatur, non adscribatur Lumini, sed errare volenti ad splendorem ejus. Sim. Cass. l. 2. advertite lumen in lucerna testæ, solem in nube, Deum in homine, in luteo vasculo carnis nostræ splendorem gloriæ, candorémque Lucis æternæ. Guarr. serm. 2. in Epiph.

Ego

Ego sum lux Mundi. Jo. 8. 12. Velle lucere, ut ardeas, & uras; non est lucere ad morem Dei: qui non lucet, ut ustulet; sed ardet, ut luceat. *Ego sum lux Mundi.* Cur non dicit: ego sum sol Mundi? Imò nunquam Evangelistæ illum solem vocant, sed semper *Lucem*: & sic semper ille tum seipsum, tum Discipulos suos, vocat. Cur Lux, non sol, amat vocari? Respond. sol duo habet: illuminat, & urit; quòd lucet, blandum est, & gratum; quòd adurit, asperum. Sic Christus, quantùm in illo est, semper sibi à sole mutuatur, non ardorem, sed splendorem; non quòd rigidum, sed blandum, non quod amarum, sed dulce. Did. Niss. Sabb. post D. 4. Quadr. §. 2.

Surge, qui dormis - & illuminabit te Christus. Eph. 5. 14.

Dabo, illi stellam matutinam. Apoc. 2. 28. Hæc est Christus, qui ait c. 22. 16. *ego sum stella splendida & matutina.* Et Num. 24. 17. *orietur stella ex Jacob.* Christus enim vincentibus promittit semetipsum, suæque claritatis visionem. Dicitur Christus Stella matutina, id est, Lucifer. 1. quia in hac vita dispulit tenebras infidelitatis, & in futura dispellet tenebras mortalitatis. 2. quia, uti Lucifer noctis finem, diei initium præbet; ità Christus peccato, & ignorantiæ finem; fidei, & salutis, initium attulit. Corn. hic.

§. VII.

Christus est Consiliarius, Doctor noster.

Ex Veteri, & Novo.

Vox Domini in magnificentia. Ps. 28. 4. quia excitat ad magnifica, & heroica, facinora; ut non tantùm præcepta, sed etiam consilia, corde magnanimò exequamur. Id. in Cant. 2. §. 4.

Vox Dilecti mei. Cant 2. 8. Cùm audieris voces ejus, præcepta scilicet, & consilia; veni ad obediendum, & exequendum celeriter. de Ponte hic. Exh. 4. §. 5.

Vocabitur Consiliarius. Is. 9. 6. Haymo ait: Christus est Consiliarius: quia ab ipso omne sacrum consilium procedit, ac præsertim castitatis, paupertatis, obedientiæ. Si hæres in dubio, nescis, quid eligendum; adi magni consilii angelum: erit tibi instar columnæ Hebræorum, in deserto viam ostendet. Corn. hic.

In principio erat Verbum. Jo. 1. 1. Cur hìc secunda Persona potiùs dicitur *verbum*, quàm Filius? Greg. Naz. in Carmine Nico: Nominibus cùm multis ipse vocetur, nullum aliud nomen, quàm Verbi, gratius audit. Est enim nomen Doctoris, ùt tradunt Orig. l. 1. in Joan. Clem. Alex. or. adhort. ad Gentes, Epiph. Is. 61. 1.

Ut prædicarem captivis indulgentiam. At Filii nomen Majestatis est, importans æqualitatem in natura. Voluit ergo Christus in prima facie Evangelii se potiùs Verbum, quàm Filium nominari.: ut denotaret, se in primo loco ante oculos habere id, quod munus sibi commissum poscebat; non id, quod celsitudo personæ importabat: ut suò nos exemplò doceret; quantùm debeat esse fixum in mente, commisso nobis officio respondere. Did. Niss. polit. p. 2. l. 9. Expos. 3. q. 8.

Sciens JEsus, quia venit hora ejus. Jo. 13. 1. Hora ejus, ad eum modum, quo in scholis hujus, vel illius, Doctoris dicitur; quâ præstitutâ lectionem suam quisque inchoat. Horâ primâ Patriarchæ Legis veteris, operibus suis sanctis, populum docuerunt. Secundâ Sacerdotes ritus, & cæremonias, prælegerunt. Hebr. 1. 1. *multifariam, multisque modis &c. novissimè verò in Filio suo.* Ecce Doctor à Patre ordinatus: *hic est Filius meus dilectus, ipsum audite.* Totâ vitâ docuit; at in transitu ad Patrem maximè: filios obedientiam, justos pietatem, offensos charitatem, divites misericordiam, & liberalitatem; infirmos, & vulneratos patientiam; omnes amorem, & charitatem, docuit. Doultreman l. 1. c. 4. de amore sect. 3.

Ex Patribus.

Dictus est magni Consilii Angelus. Magnum enim cogitatum Patris, super hominis scilicet restitutione, annuntiaturus Sæculo erat. Tertull. lib. de Carne Christi.

Noster pædagogus Sanctus Deus JEsus. Clem. Alex. l. 1. pæd. c. 7.

Non aliter nos discere poteramus, quæ sunt Dei; nisi Magister noster, Verbum existens, homo factus fuisset. S. Irenæus l. 5. c. 1.

Lactantius vocat Christum, Doctorem justitiæ. l. 4. div. instit. vivam, præsentémque Legem. Lactant. l. 4. div. instit.

Rex JEsus, perfectus infantium Magister, parvulus factus est parvulis, ut erudiret imprudentes. S. Cyrill. Jer. Cat. 12.

Oratorem gratiæ, & veritatis, Christum vocat S. Rupert. l. 11. in c. 13. Jo.

Mea Grammatica Christus est, qui homo pro hominibus factus est: & in ipso quidquid potest fratrum meorum ædificationi consulere, huc solùm novit mea epistola redolere. S. Petr. Dam. ep. 8.

Ideò Joannes c. 1. 14. vocat Filium omnipotentis Verbum: quia, sicut quisque homo per Verbum suum manifestat alteri voluntatem cordis sui; ità Deus Pater manifestavit hominibus voluntatem suam per Filium. S. Honorius serm. in Nat. Dom.

Christus est Doctor internus; nec scitur alia veritas, nisi per ipsum. S. Bonavent. s. 12. de Virt. Cardin.

§. VIII.

Christus est lætitia nostra.

Ex Veteri, & Novo.

Risum fecit mihi Deus, Gen. 21. 6. Isaac typus Domini à risu sortitus est nomen: ut discamus, humani cordis exultationem à Christi ortu pendere: Ideò Angelus nuntiaturus pastoribus Christi ortû, præmisit: *evangelizo vobis gaudiũ magnũ.* Luc. 2. 10 Oliv. l. 11. Strom. hic. S. Ambr. l. de Isaac c. 1. Isaac risus Latinè significatur:

risus autem insigne lætitiæ est. Quis autem ignorat, quòd is (Christus) universorum lætitia sit; qui mortis formidolosæ, vel pavore compressô, vel mœrore sublatô, factus omnibus est remissio peccatorum. apud Corn. in Gen. c. 21.

Introduxit me Rex in cellaria sua. Cant. 1. 3. Nomen illud *Rex* non satis aptum instituto videtur. Cùm enim in hoc dramate, amor divinus, & Fidelis anima, pastoritias induant personas, similitudines, & exempla, a rure, pascuis; cur hîc ad regiam aulam divertunt? Agitur hîc de lætitia, & spiritualibus gaudiis. Horum abundantiam ut palàm faciat, non intrà angustias tenuis pastorum vitæ se continet. Induit Deus sæpe personam agricolæ, vinicolæ &c. sed in præbendis deliciis regem agit. Observat id Orig. hom. 1. ex. 4. in Cant. Pinna in Ecclesiast. Ethol. 7.

Fulcite me floribus. Cant. 2. 5. Per flores, & poma, rectè intelligimus verba, & exempla, dicta, & facta, ipsius Christi: quorum jugis meditatio, & fervens imitatio, magnum solatium, & fulcimentum præstat iis, qui ipsum ardenter amant, quamdiu in hoc exilio ejus absentiam patiuntur. de Ponte hîc. Exh. 37. §. 1.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. Is. 12. 3. Quis non videt latere in Salvatoris latere puteum gaudiorum? Oliva l. 11. Strom. hîc.

Venite ad me omnes. Matth. 11. 28. Qui illi omnes? etiámne deliciis innatantes? vocat solùm eos, quos temporariæ lætitiæ copia defecit: *qui laboratis, & onerati estis.* Id. ib.

Fecit ei convivium magnum. Luc. 5. 29. Qui domicilio Christum recipit internô, maximis delectationibus exuberantium pascitur voluptatum. S. Ambr. l. 5. in Luc.

Vocatus autem & JEsus ad nuptias. Jo. 2. 2. Quid est, quòd Evangelii lectio festivitati nuptiali interfuisse Dominum perhibet invitatum? nisi quòd ibi vinum, id est, virtus lætitiæ spiritualis, defecerat. Et languebant sitientium convivarum ora vini lætificantis inopiâ: quoniam vinum lætificat cor hominis. S. Gaudentius tr. 8. de lect. Evangelii.

Post hæc erat festus dies Judæorum &c. Jo. 5. 1. Ad malè habentes, qui festivitatibus vacare non poterant, se convertit misericors miseris factus homo. Semper Christus se tradidit ad solamen, qui mundi solatia despexerunt; aut quos ipse mundus abhorret; si velint se in Christi bona transferre. Sim. Cass. l. 5. c. 27.

Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum; vidit, & gavisus est. Jo. 8. 56. Sæpius Abrahæ pro voto res obtigit, sæpius desideratis potitus est, divitiis abundavit, hostes vicit, filium senex suscepit &c. at de nullo horum gavisum eum dicit Dominus, nisi quando Christi diem vidit, Orig. hom. 10 Gen. non gaudebat de præsentibus Abraham, neque de divitiis Mundi, & actibus Sæculi. Visio illa, quâ videbat Christi diem, & spes, quæ in ipso est, gaudia cumulabat. Pinna in Ecclesiasticum Ethol. 7.

Ego sum vitis. Jo. 15. 1. Prætermisit alias arbores, vitis duntaxat imaginem sumens; quòd ex illa lætificans, & calefaciens, fructus exigit; ex quo jam sanguinem suum fecerat, & propinaverat Discipulis. Sim. Cass. l. 7. c. 45.

Dabo illi stellam matutinam. Apoc. 2. 28. Est Christus consolans suos in persecutionibus, & afferens lucem proximè secuturæ prosperitatis. Sylv. hîc.

Ex Patribus.

Annon Christus totus est dulcedo, & totus desiderabilis? S. Jo. Damasc. or. de Dom. Transfiguratione. Ubi JEsus præsens est, luctus voluptate commutatur, & lacrymarum vis in lætitiam vertitur. S. Basil. Seleuc. or. in Chananæam.

Paradisum habemus multò meliorem, & longè delectabiliorem, quàm primi parentes habuerunt. Et paradisus noster Christus Dominus est. S. Bern. s. 1. in Nat. Dom. Pro paradiso, quem perdidimus, restitutus est nobis Christus Salvator. Id. s. 66. ex parvis.

Christus est suavissimus ad audiendum, speciosissimus ad videndum, delectabilissimus ad gustandum. Si sic delectat auditum hominum melodia, si sic concentus avium, si sic harmonia instrumentorum omnium Musicorum: quantùm delectat in seipso audire summum bonum ineffabile, quod causa est, & principium, omnium sonorum. Semper enim major est virtus in radice, quàm sit in arbore; & major abundantia in fonte, quàm sit in rivulo descendente. S. Bonav. s. 1. de adventu.

In illud Luc. 5. 1. *cùm irruerent in eum turbæ*: desiderabant enim, non solùm eum aspicere, & audire; sed etiam tangere: & posteriores impellebant priores; ità ut cum impetu quodam irruerent in eum. Quis enim bonæ mentis non appeteret tam dulcem, & pulchrum aspicere; tam sapientem, & eloquentem audire; tam virtuosum attingere; tot, & tantorum mirabilium operatori astare: præsertim quia gratiosissimum habebat, delectabilissimum aspectum. Imò in revelationibus S. Brigittæ credibiliter legitur, dignissima Virgo Maria loqui ad Brigittam: quòd, quicunque desolatus, seu tristis, vultum Filii sui aspexerat, mox levamen consolatorium sensit; ità, quòd adversitatibus, aut mœrore pressi, dicere consueverunt: eamus ad Filium Mariæ, ut ex ejus consolemur aspectu. Dion. Carth. in cap. 5. Lucæ.

Filius meus tam pulcher facie erat; quòd nullus videbat eum, qui non consolabatur in conspectu ejus, etiamsi præcordialiter dolorem haberet. Justi verò spirituali consolatione consolabantur. Sed & mali à tristitiâ Sæculi, tantô tempore, quô eum videbant, relevabantur. Unde & dolentes dicere consueverunt: eamus, & Filium Mariæ videamus; ut saltem tantô tempore relevemur. l. 4. revel. S. Brigittæ.

§. IX.

Christus est Advocatus noster, & Propitiatio.

Facies propitiatorium. Ex. 25. 17. Quid per propitiatorium, nisi ipse, qui est propitiatio pro peccatis nostris, figuratur? S. Rupert. l. 14. in c. 20. Jo.

Sanctifica eos. Jo. 17. 17. Infatigatus, & infatigabilis, amor Christi semper providet, & optat meliora dilectis; nec marcet otiô, & feriari nescit. Ecce amator hominum Christus, maximè Discipulorum suorum; quos ex omni carne, & Mundô, elegerat; à Mundo segregaverat, & urbanizaverat ad cœlestia: quantâ curâ, quantôq; studiô, super eos intendit, fungens advocationis, & interpellationis officiô apud Patrem: committens eos in curam, atque custodiam; ut sub ejus tutela degant, agant, conserventur, sanctificentur, & unum sint. Sim. Cass. l. 12. c. 18. in Jo.

Qui est ad dexteram Patris, qui etiam interpellat pro nobis. Rom. 8. 34. Theophyl. ad Hebr. 9. Illud ipsum, quòd Christus carnem ferens Patri assidet, intercessio est pro nobis; tanquam Caro pro nobis exoret Patrem: ut, quæ ob hoc ipsum assumpta, nimirum ob salutem nostram. Intuens enim illum Pater, recordatur dilectionem erga mortales, propter quam gestavit corpus Filius suus; hâcque ratione ad misericordiam inflectitur. Barradius D. 5. post Pascha l. 5. c. 12.

Orat Dominus, non ut pro se obsecret, sed ut pro me impetret. Nam, etsi omnia posuerit Pater in potestate Filii; Filius tamen, ut formam hominis impleret, obsecrandum Patrem putat pro nobis, quia advocatus est noster. S. Ambr. in c. 6. Lucæ. Erat pernoctans in oratione.

§. X.

Christus est Pax nostra, &c.

Sponsus. *Sponsus sanguinum tu mihi es.* Ex. 4. 26. Hoc dicat Christo verus Christianus, præsertim religiosus: *sponsus sanguinis. &c.* tum quia tuô sanguine animam meam tibi coëmisti, & desponsâsti; tum quia à me vicissim, ut sim sponsa te digna, sanguinem meum; imò carnem, & vitam meam exigis, dum doces mortificandas concupiscentias carnis, & sanguinis Corn. hic. Congruè sponsus à spondendo dicitur Christus, qui toties promissus est per Prophetas. Cassiod. in Ps. 17.

Altare nostrum. Lev 3. Christus est; ignis, qui ex eodem altari est, Spiritus Sanctus est: quem utique ignem ille venit mittere in terram, & voluit vehementer accendi. Porrò holocaustum nostrum cor nostrum est, totum incensum, id est, totum divino amori deditum, & propter illum ab omni carnis amore separatum. S. Rupert. l. 1. c. 28. in Levit. JEsus, qui est altare nostrum, divina est divinarum mentium consecratio. Dion. Areop. l. de Eccl. Hier. c. 4.

Et in terra pax hominibus. Luc. 2. 14. Theophyl. hic, S. Sophronius or. in Natali, per pacem Christum D. intelligunt, juxta Ephes. 2. 14. *ipse est pax nostra.* Syr. Arias, S. Methodius de S. Simeone, & Anna, S. Basil. Epiph. Greg. Niss. legunt: *& in terra pax, & in hominibus bona voluntas.* Sylv. hic.

Formam servi accipiens. Philipp. 2. 7. Non servus servorum Dei, sicut Papa; sed servus servorum diaboli factus est, serviens in simo peccatorum, expurgando. *Servire me fecisti in peccatis tuis.* Is. 43. 24. Servivit autem nobis non unô annô, sed usque ad mortem. Unde nefas est, fraudare cum mercede suâ, id est, animâ tuâ, pro qua servivit. S. Bonav. serm. 7. Dom. 1. Advent. *Non venit*, inquit, *ministrari; sed ministrare.* Matth. 20. 28. Bonus minister, qui carnem suam in cibum, sanguinem in potum, animam ministravit in pretium. S. Bern. s. 54. in Cant.

Medicus noster. Verbum Paternum solus est humanarum ægritudinum Pœonius medicus, & sanctus ægrotæ animæ incantator. Clem. Alex. l. 1. pæd. c. 2.

Servus noster est Christus, serviens nobis miseris usque ad sanguinem. S. Bonav. spec. B. V. c. 12.

§. XI.

Christi beneficentiæ varia nomina.

Ex Veteri, & Novo.

Portavit te. Deut. 1. 31. Affectuosè portavit nos Dominus, ad pœnitentiam expectando. Os. 11. 3. *ego quasi nutritius &c.* Item in cruce peccata nostra sustinendo. Is. 46. 4. *ego feci, & ego feram.* Item ad viam reducendo Luc. 15. ovem errantem reportavit. Item ab hostibus liberando. Ex. 19. Vos ipsi vidistis, quid fecerim Ægyptiis &c. Item in bono promovendo, Is. 40. 11. *sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo &c.* Hugo Card. hic. *Fecit potentiam in brachio suo.* Luc. 1. 51. Dicitur Filius Brachium Patris, quia per ipsum operatur Pater. Est autem Filius ut brachium nutricis, ad portandum parvulos. Os. 11. 3. *ego quasi nutritius Ephraim &c.* Id. hic.

Ego autem sum vermis. Ps. 21. 7. Lorin: convenit Christo vermiculo proprietas ejus, quô pretiosæ vestes rubefiunt; & alterius, qui sericas suppeditat. Arcones in Is. 1. Disc. 8. Præbent oves lanam, vermes bombyces sericum; ex quibus vestimenta pretiosa. Præbuit Christus agnus mansuetus, & vermis tenerrimus, materiam quasi de visceribus suis; cùm apertô latere infinitum suum erga nos amorem effudit pretiosô sanguine tinctum; ut hanc charitatis vestem texeremus, ut amor ejus ad mutuum provocaret amorem. Diez. tit. Charitas.

Liber generationis JEsu Christi. Matth. 1. 1. Sicut Adam omnibus hominibus fuit Pater vitæ mortalis; sic Christus Fidelibus est Pater vitæ immortalis; uti docet Paulus. Rom. 5. 14. &c.

Et ſicut Adam fuit Mundi veteris, ſic Chriſtus novi, & melioris, origo. Corn. hic.

Panem noſtrum quotidianum &c. Matth. 6. 11. Panis vitæ Chriſtus eſt. Et panis hic omnium non eſt, ſed noſter eſt. Et quomodo dicimus Pater noſter, quia intelligentium, & Credentium Pater eſt; ſic & panem noſtrum vocamus, quia Chriſtus noſter panis eſt. S. Cypr. lib. de or. Dom.

Betphage. Matth. 21. 1. ait Janſenius, & Adrichomius, fuiſſe vicum Sacerdotum, in eóque agnos, capras, & boves pro ſacrificiis templi alitos. Quare ex Betphage Sacerdotes ſolebant educere agnos Paſchales, aliasque victimas in templo offerendas. Ea de cauſa Chriſtus ex Betphage cum triumpho deduci voluit per portam auream in Jeruſalem, & templum: ut oſtenderet, ſe eſſe agnum, qui tollit peccata Mundi. Corn. hic.

Ego ſum via &c. Jo. 14. 6. Via in exemplo; Veritas in promiſſo; Vita in præmio. Hugo Card. hic.

Exiſtimans, quia hortulanus eſſet. Jo. 20. 15. JEſus eſt hortulanus, quia ipſe ſeminat omne ſemen bonum in horto animæ tuæ, & in cordibus Fidelium ſuorum. Orig. hom. de Magd.

Ex Patribus.

Magnum quid attulit mercator iſte (Chriſtus) de regione ſua. Mercator iſte invenit in regione noſtra, quod hic abundat. Quid hic abundat? naſci, & mori. Plena eſt terra iſta naſci, & mori. S. Aug. ſerm. 86. de diverſis.

Hæc mira commutatio facta eſt, & divina peracta ſunt commercia: mutatio rerum celebrata in hoc Mundo à Negotiatore cœleſti. Venit accipere contumelias, dare honores; venit haurire dolorem, dare ſalutem; venit ſubire mortem, dare vitam. S. Aug. in Pſ. 29.

Venit ad regionem peregrinationis noſtræ accipere, quod abundat, opprobria, flagella, colaphos, ſputa in faciem, contumelias, ſpineam coronam, ſuſpenſionem in ligno, crucem, mortem. Hæc abundant in regione noſtra, ad talia commercia venit. Quid dedit? dedit exhortationem, dedit doctrinam, dedit remiſſionem peccatorum: accepit contumelias, crucem, mortem. Attulit nobis de illa regione bona; & in regione noſtra ipſe pertulit mala. S. Aug. in Pſ. 148.

Mercatus eſt à nobis, quod hîc abundat, naſci, & mori: reſurgere, in æternum vivere, hîc non erat. Invenit hîc viles merces terrenas; & pro terreſtribus attulit peregrinas, & cœleſtes. S. Auguſt. ſ. 13. de temp. apud Did. Niſſ. D. 1. Pent. §. 1.

Cùm nos impertiiſſet Divinitate, viciſſim à nobis accepit carnem. De qua permutatione dicebat David Pſ. 88. 52. *exprobraverunt commutationem Chriſti tui.* Hoc eſt: carnem Filii tui affecerunt probrô, & contumeliâ. Did. Niſſ. D. 1. poſt Pent. § 1.

Chriſtus veſtimentum noſtrum eſt. Si volumus Chriſti habere veſtimentum; mundi ſimus, quaſi nix. S. Hier. in Pſ. 147.

Chriſtus eſt plenum Deitatis numiſma. Chriſtus eſt drachma noſtræ redemptionis, & pretii. S. Chryſol. ſerm. 169.

Poſt diuturna tempora tetræ noctis, auroræ ſuæ deſideratô ſplendore æternus dies Chriſtus noſter reluxit in lucem: qui duodecim ſuas horas in Apoſtolis duodecim ſignanter aptaret. Id. ſ. 170.

O bone JEſu! totius B. Trinitatis theſaurorum elargitor. S. Laur. Juſt. de incend. amor. cap. 6.

Pulchrum aurigam hominem Chriſtum diligamus. Pullum ſub veteri duxit ſub idem jugum, & junctâ hominum bigâ, currum dirigit ad immortalitatem. Pulcherrimum eſt ſpectaculum Patri Filius æternus victor. Clem. Alex. Orat. adhort. ad Gentes.

Chriſtum piſcatorem hominum vocat Clem. Alex. in Hymno.

Totum nobis proficiebat, quidquid Salvator hominis agebat in homine. S. Maximus hom. 2. in Epiph. Dom.

Quidquid Chriſtus fecit, aut pertulit, ut viator; nobis meritorium fuit. Dion. Carth. in Matth. c. 4.

De magnete lapide dicitur, quòd non ſolùm ferrum ad ſe trahat, ſed etiam ipſum ferrum ejus contactu recipiat virtutem, & trahat aliud ferrum. Ità Divinus magnes Chriſtus JEſus non ſolùm ſuos Diſcipulos ad ſe traxit, ſed etiam contactu cœleſti ſui eloquii, & conſervationis, virtutem innumeros homines attrahendi communicavit. Diez. fer. 3. Pent. conc. 1.

Vide tit. Paſtor.

§. XII.

Varia de Chriſto Domino.

Ex Veteri & Novo.

EGo flos campi. Cant. 2. 1. factus ſum: hoc eſt, terrenum corpus aſſumpſi. Et, cùm æternus, & excelſus, imò verò immenſus eſſem, lilium ſum factus; non montium, neque collium, neque camporum ſimpliciter, ſed convallium. Non enim viventibus modò ſalutem, ſed mortuis reſurrectionem annuntiavit, deſcendens in inferiores partes terræ. B. Theodoret. hîc. Lilium convallium eſt Chriſtus, hoc eſt filius humilium parentum. S. Thom. hîc. Flos campi Chriſtus, quia non aratus, nec ſatus fuit: quia de Virgine ſinè viri miniſteriô natus apparuit. S. Ildephonſ. ſ. 6. de aſſumpt. B. V.

Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cant. 2. 6. Orig. & S. Bernard. aliique Doctores, per lævam intelligunt Humanitatem, & omnia, quæ pro nobis in carne egit, & paſſus eſt: per dexteram Divinitatem, & cuncta, quæ ad ejus gloriam, & majeſtatem ſpectant. de Ponte hîc § 1.

Primum quidem sermonem. Act. 1. 1. Græcè *verbum.* Non dicit Lucas Evangelium, sed sermonem, seu verbum: quia cùm in Evangelio scribantur Christi D. virtutes, opera, doctrinæ, quæ ob suam multitudinem, tot, & tanta sunt; ut, quidquid dicatur, tam paucum, & strictum, videatur, ut unus sermo, unum verbum dicatur. Inde Rom. 9. 28. referens locum Is. 10. 23. ait: *abbreviationem Dominus Deus faciet in medio omnis terræ.* Quod de verbo Evangelico, & doctrina explicat Orig. Sylveira hic q. 2.

Ex Patribus.

Si miracula faciens nihil pertulisset ùt homo, plenè eis apparuisset Deus; & rursum humana patiens si nulla feciſſet ùt Deus, purus putaretur homo. Sed, quia & Divina fecit, & humana pertulit; quasi per fenestras, vel per cancellos, ad homines prospexit: ut DEUS & appareret ex miraculis, & lateret ex passionibus; & homo cerneretur ex passionibus; sed tamen esse ultra hominem ex miraculis agnosceretur. Sanct. Gregorius hom. 13. in cap. 40. Ezech.

Julianus apostata insultabat Christo, quòd non ex regina natus, nec filius terreni regis fuerit, nec Mundi gloriam habuerit. Respond. S. Cyrill. l. 6. contra Julian. hôc ipsô Christum testatum fuisse suam Divinitatem: oportebat, inquit, omninò JESUM existentem DEUM curam habere, nè videretur hominibus gloria minor, & desiderare nobiscum momentaneas has gloriolas, pompásque vanas. Etenim qui has, tanquam quid sublime amat, minor videtur illis: qui autem contemnit, est illis major. De Ponte in Cant. c. 3. Exh. 10.

Ad mamillam Patris, quæ curarum oblivionem inducit, nempe Verbum confugimus. Clem. Alex. l. 1. pæd. c. 6.

Christus totus fuit matri simillimus: hoc enim, qui viderunt utriusque imagines ad vivum, asserunt, nunquam sic fuisse filium matris simillimum, vultu, & moribus; verbis, & habitu. Denique in omnibus Mater nihil fuit, nisi Filii adumbrata imago, & Filius Matris expressa figura. S. Thom. Vill. conc. 3. de Nat. B. V.

Emitur Redemptor quinque siclis à matre, Virgine, qui quinque plagis totum erat Mundum redempturus. Id.

Quòd si tu noster es, Domine, omnia quoque tua nostra sunt. Nostra igitur sunt merita tua, nostra sunt vulnera tua, nostri vagitus infantis, nostri labores docentis, nostri dolores morientis. Id. conc. de Purif.

Ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahaam ad meipsum. Joan. 12. 32. Trahit omnes ad modum solis; qui de mari aquam dulcem, & puram, in altum trahit; salsa, ponderosa, atque terrestrem derelinquens. Summa præd.

Christus Requies nostra.

Noe, Gen. 5. 29. dicitur requies; & Christus ait Joan. 16. 33. *in Mundo pressuram, in me* autem *pacem habebitis.* Hugo Card. hic.

Christus est lapis pulvinaris Jacob Gen. 28. 11. juxta Hieronym. in Psalm. 132. August. l. 16. de liv. cap. 38. Gregor. Naz., Gregor. M. Ut enim Jacob in eo lapide recubans suaviter obdormivit; ità Fidelis in Christo requiescens. Mendoza in l. 1. Reg. cap. 6. v. 29.

Et cùm sedisset. Matth. 5. 1. Sedet ad quietem mentis, ex doctrina Christi hominibus affuturam. In ea æternus Pater quiescere voluit omnium hominum mentes. Sufficit enim omnibus præter omnia; & cuncta sinè ipsô deficiunt. Sim. Cass. l. 10.

Per suam resurrectionem JESUS populo requiem comparavit: Requies enim in cœlo, non in terra est. Requies nostra Dominus est JESUS qui ait Luc. 23. 43. *hodie mecum eris in paradiso.* S. Ambr. ep. 39.

Lectus Sanctorum Christus est, in quo universorum fessa Sæcularibus prœliis corda requiescunt. Sanct. Ambrosius l. 2. de Isaac & anima c. 5.

Quid per Sabbathum debemus intelligere, nisi Christum? in isto enim Sabbatho requiescimus, cùm in illo solo spem ponimus, cùm hunc totô cordis amore diligimus; ac, rerum temporalium concupiscentiam postponentes, à servilium operum labore cessamus. B. Petr. Dam. l. 2. ep. 5.

TITULUS XIII.

CIBI.

§. I.

De Corporalibus.

Germinet terra herbam virentem. Gen. 1. 11. & hortum pomiferum: nam naturalis cibus jumentorum est herba; naturalis hominum cibus sunt fructus, & poma. S. Thom. hic.

Anima nostra aridâ est, nihil aliud respiciunt oculi nostri, nisi Man. Num. 11. 6. Erat ille cibus Sap. 16. 20. *omne delectamentum in se habens, & omnis saporis suavitatem*; unde ergo tantum illis fastidium? Abul. hìc: in manna non erant varietates; quia, quam quam sapores essent diversi, tamen color unicus erat, & figura semper eadem; etiam odor non erat diversus: ista tamen in cibis multùm immutant appetitum nostrum. Nimirum tantus hominem tenet varietatis amor; ut, si unus illi quotidie offeratur cibus, licèt ab angelis adornatus, mox stomachum moveat. Did. Niss. in Phœnice l. 1. cap. 11. Cassiod. l. 2. ep. 3. ipse quoque annus, temporum pater, quadrifariâ se diversitate componit; nec desiderium caperet, si novitatis gratiam non haberet. Ibid.

Innocentia decerpturos alimenta ex arboribus, adhuc sibi bene conscios homines, ad superna evexit; & commissum ad conquirenda frumenta homines terræ, soloque, dejecit. Tertull. ep. de cibis Judaicis.

Rex Artaxerxes, teste Plutarchô, cùm in præcipiti fuga commeatum omnem perdidisset, panem hordeaceum, & aridas ficus pauculas, appetentiâ tantâ comedit, ut diceret: Dii boni! cujusmodi voluptatis hactenus inexpertus fui! quia scilicet nunquam esuriens comedit. Rex Ptolomæus longis itineribus Ægyptum peragrans in pauperem casam divertere coactus fuit. Hic panis niger, & crassus, in cœnæ caput appositus fuit. Rex avidè comedens: nunquam, ait, suaviorem cibum sumpsi. Drexel. de jejunio cap. 6. §. 2. Vide ibi plura.

§. 2. *Cibus quomodo sumendus.*

Egressus secundum consuetudinem, &c. Luc. 22. 39. Post cœnam non desidia, & ludi, & somnus, Dominum excipiebant; sed docebat, & orabat: propter nos hæc figurans, & demonstrans. Theophyl. hic. Senex Joannes ad senem Pesium veniens, & quærens, quid per 40. annos, quibus ab eo separatus fuerat, egisset? nunquam, ait, me sol reficientem vidit. Jo. Cass. de cœnob. instit. 27. Et c. 26. refert de quodam, qui nunquam solus comedit; sed licèt per totos quinque dies ad ejus cellulam nullus è fratribus venisset, refectionem jugiter distulit.

Fames, & sitis, quidam dolores sunt; urunt, & sicut febris necant; nisi alimentorum medicina succurrat: quæ, quoniam præstò est, consolatione munerum tuorum, in quibus nostræ infirmitati terra, & aqua, & cœlum, serviunt; calamitates deliciæ vocantur. Hoc me docuisti; ut, quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietem satietatis ex indigentiæ molestia transeo; in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiæ. S. August. l. 10. Confess. c. 31.

Sicut æger ad medicinam, sic ad sumendas dapes quisque debet accedere. S. Bern. D. 10. Pent. de villico iniquit.

Sicut ad crucem, sic accedas ad cibum. S. Bern de formula honestæ vitæ. c. 10.

Nè in corpore curando universum vitæ tuæ tempus consumas; sed quandocunque corpus esurit, & delicias appetit; cogita tunc, & animam tuam suô cibô refocillari velle. S. Ephrem. serm. de compunct. animæ, & salute.

S. Euticius Abbas 40. annis non sumpsit cibum, nisi priùs flevisset. Athan. Kirch. vita S. Eustach. 13. Jan.

Asceta spiritualis amabilem vitam, & passionem Domini JESU, tanquam pretiosissimam margaritam in scrinio pectoris sui reconditam habeat. Dum corpus cibô, & potu reficit; buccellas, quas sumit, devotâ cogitatione intingat in purissimum sanguinem illius, & hauriat potum è roseis vulneribus ejus. Ludov. Blosius Instit. spir. c. 6.

V. Lud. Blosius ad mensam magis de spiritu, quàm corpore, saginando sollicitus, singulas cibi buccellas, ut ipse loquebatur, in Christi sanguine intingebat. Boll. 7. Jan.

S. Palæmon in Paschate cùm accederet ad mensam, vidissétque olei apparatum cum sale; fricans manibus frontem, & ubertim flens, ait: Dominus meus crucifixus est, & ego nunc oleum comedam? Boll. 11. Jan.

S. Henricus Suso, ante mensam genua flectens, æternam Sapientiam enixè precabatur; sociam se ipsi præberet, secumque ederet. Ad singula fercula scutellam cœlesti Patrifamilias offerebat, rogans, ut benediceret. In mensa quinque haustus capiebat, eósque ex charissimi Domini sui totidem vulneribus. Si quis cibus injucundus illi oblatus fuisset, in cruentum cor Dilecti sui intingebat, nihil hæsitans, quin illi nihil incommodi allaturus. Delectabatur valdè pomis: in visione putabat sibi pomum porrigi à quodam cum his verbis: accipe, & fruere; id est enim, in quo tu voluptatem aucuparis. Respondit ille, se non nisi in æterna sapientia delectari. Contrà ille eum mendacii arguit. Igitur pudore suffusus, totô biennio poma non attigit: quô evolutô cùm malè crevissent, ità ut fratribus non apponerentur, & secum certans, rogavit Deum, ut, si ipsi placeret, ut pomis vesceretur, cunctis fratribus faceret subministrari. Manè homo ignotus illi multos nummos affert, eâ conditione, ut poma emeret. Factum, & longô tempore suffecerunt. Tunc cœpit Henricus vesci pomis gratô animô.

Majo-

Majora secabat in quatuor frusta; de iis tria comedebat in sacros, Trinitatis nomine: quartum in eo amore, quô Mater, & Virgo, suo Jesulo pomum præbuit edendum. Boll. 25. Jan.

§. III.

Cibi spirituales.

Cibus verus, & sanctus, & mundus est, fides recta, immaculata conscientia, & innocens anima. Quisquis sic pascitur, Christo convescitur; talis epulator conviva est Dei. Istæ sunt epulæ, quæ angelos pascunt; istæ sunt mensæ, quæ Martyres faciunt. Tertull. ep. de cib. Judaicis.

Sicut, qui sunt in navi, non bibunt ex mari, neque ex eo victum sumunt, sed aliunde important in navim; hôc modô Christianorum animæ, non à Sæculo isto, sed desuper è cœlo, cibum cœlestem capiunt. Escobar. t. 1. Matth. 8. Obs. 3.

Quantùm quisque spirituales epulas edit, tantùm & esurit: quæ, quia ad plenum nunquam comprehendi possunt, nunquam desideranti sufficiunt. Rich. à S. Vict. c. 14. in Cant.

Illa æthereæ naturæ portio, scilicet anima, habet alimenta divina, æthereaque: nam scientiis nutritur. Philo l. 2. allegor.

Titulus XIV.

CIRCUMCISIO CHRISTI.

Circumcisio in genere.

Ambula coram me. Gen. 17. 1. Chald. *Servias coram me.* v. 10. Circumcisio præcepta, ut Judæi recordarentur, se transisse in jus Dei, seque totos illius esse; sicut nostra signare solemus. Corn. hic.

Cùm incircumcisis labiis sim. Ex. 4. 10. Hebræi incircumcisum corde, mente, vel linguâ, vocant eum; qui aliquô vitiô, cordis, vel mentis, vel linguæ, laborat. Corn. hîc.

Nota, quòd multiplex est circumcisio: scilicet mentis à pravis cogitationibus; cordis, à pravis affectibus; oris, à pravis locutionibus, auris, à detractionibus. S. Thom. in Jerem.

Circumcisio Christi.

Conchylia, cùm sunt tecta, ferramentis circumciduntur; ex quibus plagis purpurea sanies, uti lacryma, profluens, excussa in mortariis terendo comparatur. Vitruvius l. 7. cap. 13. Arcon. in Is. 1. Disc. 8.

Christum D. à B. V. fuisse circumcisum in Bethlehem, traditur in libro de vera Circumcisione, qui est inter opera S. Hier. & tractatu de lamentatione virginis, qui tribuitur S. Bernardo; & communiter tenent Recentiores. Sylv. in Luc. 2. q. 1.

Cur circumdatur? S. Ambros. voluit legem cum honore sepelire: ut tu inde, cùm res in magnam attolluntur celsitudinem, cognoscas; proximè instare illius ruinam, & occasum. Sylv. c. 3. Luc. 2. hîc q. 1.

Circumciditur propter communitatis, & uniformitatis, commendationem; ut & nos singularitatem vitemus, nè pro peccatis nostris puniri spernamus. Dion. Carthus. Sylv. cit.

Christus in Magorum adoratione, ùt totius Universi Supremus Dominus, est recognitus. Benè ergo priùs circumciditur: quia, ad dignitatis recipiendos fructus, priùs molestiæ degustandæ. Id. q. 3.

Accelera, festina. Is. 8. 3. Optimè noverat Isaias nascentis Christi curam, quando vocavit illum: *accelera, festina*: nam vehementer festinabat sanguine suô nos redimere. Hoc erat illi in optatis; & illius sacratissimus sanguis pungebatur aculeô, ut quàm citissimè funderetur. Baeza l. 1. c. 4. §. 1.

Nascitur in Judæa, non inter Gentiles: quia Gentilitas carebat circumcisione. S. Irenæus l. 3 Ludolph. à Saxonia p. 1. c. 10. tempestivè cœpit pati pro nobis; &, qui peccatum non fecit, pœnam hodie portare incipit pro peccatis nostris: non solùm enim in virili, sed etiam in infantilitate, sanguinem suum pro nobis voluit fundere. Paoletti in festo SS. Innocent.

Christus octavam diem à Nativitate vix expectat, ut suum tibi sanguinem impendere incipiat. Tu, non dico, post octo dies, sed nec post octoginta menses; imò & octoginta annos, solam non rependis voluntatem. Ille vix natus sanguinem suum tibi effudit; tu jam moriturus, voluntatem tuam non refundis? S. Bernard. tr. de pass. Dom. super: ego sum vitis vera, c. 2.

Quotidie filios suos mater Ecclesia circumcidit circumcisione spirituali; nè fides Christi moriatur in illis; tangítque pedes ejus, dicitque inter circumcidendum filiis suis: *Christus passus est pro nobis, vobis exemplum relinquens, ut sequamini vestigia ejus.* Rupert. l. 1. in Exod. Arcones in Is. 1. Disc. 4.

Videtur, quòd Christus in Circumcisione sua tenuerit modum magni Mercatoris, venientis ad feriam, pro emendo pretiosas merces; quas non solvit; sed dat signum, vel arrham. Deinde tempore statutô solvit totum pretium. Ità fecit D. N. J. C. qui venit de cœlo ad terram, in quam intravit in die Nativitatis, ad emendum pretiosas margaritas, id est, animas, dicens Mundo: *da mihi animas, cætera tolle tibi.* Gen. 14. 21. S. Vinc. Ferr. in Circumcis. Dom.

Christus primô Nativitatis die lacrymas, octavô die sanguinem effudit. Quàm serò cœpit Filius Dei concionari! & quàm citò pro nobis sanguinem fudit! Did. Stella in Luc. 2.

Die octavâ voluit sanguinem effundere, qui primus anni est; ut totô annô fixum in nostra me-

memoria haberemus sanguinem, quem hodie pro nostra salute effundit Salvator. Nam sicut nobiles in fronte domûs stemmata figunt; ità Deus in principio anni vult, ut Christi Sanguinem contemplemur, nè beneficia collata obliviscamur. Idem ibidem.

Amorem non modò humeris, & pedibus; sed etiam manibus, alatum nonnulli depingunt; quòd, secundùm Plauti mentem, celerem oportet esse amatoris manum. Scribunt historici, Pyrrhum, Epiri regem, ùt fari cœpit, primam omnium hanc vocem misisse: *volo*: imperiosi animi signum & imperata rigidè exacturi. Christus contrà Hebr. 10. 7. *in capite libri scriptum est de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam.* Hæc desumpsit Paulus ex Ps. 39. 7. 8. 9. Ubi additur: *Deus meus! volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Ecce circumcisio; ecce titulus tibi; ecce nomen JEsu; ecce obedientia, ecce patiendi desiderium; quòd ultrà differre non poterat amor patientissimus. Doultreman. l. 2. c. 2. de amore.

Titulus. XV.

CIVITATES.

§. I.

Variarum Civitatum denominationes.

Hæc est Bethlehem. Gen. 35. 19. id est, *domus panis*, à fertilitate, quæ ibi fuit post famem, quæ acciderat tempore Elimelech, ùt habetur Ruth 1. 1. Sic Rachel Benjaminum; ità B. Virgo peperit Christum in Bethlehem, quasi suum Benoni, id est, virum dolorum. Ephrata Hebr. significat fertilem, fructiferam: est enim hic locus fertilis. Corn. hîc. Adrichomius in descriptione terræ Sanctæ: Bethlehem, sita est in monte mediocriter alto. Terra subjecta rerum omnium copiâ multùm præstat, vini potissimùm; ut comparandum non sit, quod ex aliis Palæstinæ locis affertur. Iter verò, quod Jerosolymâ euntibus Bethlehem est, usque adeò sui amœnitate, arboribus, hortis, odoratis herbis, transeuntes delectat; ut, si ad tam præclaram naturæ faciem cœlestis aliqua & digna Christianô, meditatio accedat; non jam in terris sibi esse videatur, sed in paradiso Christi Nativitatem, & incunabula, præsentibus oculis contueri. Idem Corn. in Mich. c. 5. 2 Scribit V. Beda l. de locis sanctis, c. 8., Borchardus, & alii: in Orientali angulo Bethlehem, esse rupem ipsi muro adjacentem, ab hominum turba, & oculis, semotam; in quo quoddam quasi naturale semiantrum est, quô, quasi stabulô, pro pecoribus utebantur; cujus exterior pars Nativitatis Christi fuisse dicitur locus. Ex hac rupe miraculosè scaturivisse fontem aquarum, eâ ipsâ nocte, quâ natus est Christus, eúmque ad sua tempora duravisse, scribit Beda locô citatô; & ex eo Baronius. Ex Bethlehem prodiêre plures principes, & viri illustres. Primus fuit Abesan Judex, id est, princeps Israelis, *qui habuit triginta filios, & totidem filias.* Judic. 12. 8. 9. Secundus Elimelech, maritus Noëmi. Ruth. 1. 2. cujus filio nupsit Ruth, & eô mortuô nupsit Booz, ex quo genuit Obed patrem Jesse; ex quo natus est David. Tertius David Rex; à quo tota familia regum Israel, & Juda, descendit, usque ad ultimum regem Sedeciam. Id. Cornelius ib.

Porrò Saul morabatur in extrema parte Gabaa, &c. 1. Reg. 14. 2. Nobilis illa Hispaniæ civitas, regnique caput, dicta est Granata, à malogranatorum copia, vel figura. Sic hic locus Hebraicè dictus est Remmon, à malogranatorum præstantia, & abundantia. Sic Jericho dicta est civitas palmarum, ob earum fertilitatem; plurésque aliæ civitates dictæ sunt Thamar, id est, palma, à palmetis, quibus abundant. Sic Bethel priùs dicta est Luza à nucibus, corylis, & amygdalis Gen. 28. 19. Corn. hic.

Jericho, Jos. 2. 1. Olim urbs fuit magna, populosa: unde & suum regem habuit, ùt patet v. 2. sita in regione campestri, & pinguissima; ibi balsamum præstantissimum, nusquam alibi. Abundat rosetis, cannis mellis, palmetis; unde & civitas palmarum appellata est. Est typus Mundi, qui mutatur ùt luna; odoratas delicias suas amatoribus exhibet; sed instar odorum evanescunt. Corn hic.

Tempore Josue. 15. 15. *Cariath Sephor*, id est, urbs literarum, quasi diceret, Academia. Corn. in Gen. 25.

Sita est Susan, Esth. 1. 2. juxta Choaspem fluvium locô amœnissimô, ità dicta à liliorum feracitate, & copiâ, testè Athenæo l. 12. Porrò reges Persarum, Xenophon l. 8. hyemem Babylone transigunt, quæ regio calidissima est; ver Susis; æstatem Ecbatanis: & ideo néque hyemem sentiunt, néque æstatem. Corn. hic.

Susan à liliis dicta; Rhodus insula à rosa: quia habet speciem rosæ. Cornelius in Dan. 5.

Roma, si per singulas literas explicetur, idem est, quod Radix Omnium Malorum Avaritia. Id. ib.

Quasi palma exaltata sum in Cades. Eccl. 24. 18. Judæa abundat palmetis. Unde Vespasianus, de ea victa triumphans, nummum excudit, in quo Judæa capta sedens, mœrensque, & manus complodens; ipse verò astans juxta palmam visebatur. Hinc & Palmira urbs à Salomone ædificata, Hebr. dicta est Thamar, id est, palma. Corn. hic.

Damascus ex Hebr. dicitur *dam sac*, hoc est, *sanguinis*, id est, vini rubri *saccus*: optimô enim vinô abundat. Fuit caput, & regia Syriæ; tandem Pompeji tempore à Romanis capta.

Circa

Circa annum 1400. Tamberlanes eam funditus delevit; & in trophæum tres ex calvariis cæsorum turres summô ingeniô erectas reliquit. Corn. in Jer. 49. 24.

Surge, & vade in Niniven. Jon. 1.2. Ninive Hebr. idem est, quod ***pulchra***, à radice nave, id est, species, pulchritudo. Ità S. Hieronym. 2. Idem est, quod habitata, frequens, plena populis, & domibus. Fuit urbs potentissima; in qua prima Assyriorum Monarchia sedem suam fixit, tenuitque mille annis, & ampliùs. Sita est ad Tigrim fluvium, teste Ptolomæo l. 6. c. 1. Corn. hic.

Metropolis Hispaniæ olim, ***Mantua dicta***, à Mauris occupata Affricanè vocata est ***Madrit***, id est, mater scientiarum; regnorúmque revolutiones, procellas, & turbines, spernit. Corn. in Jos. 15. 15.

Quæ urbs regis Hispaniæ igne est circumdata? Madritum; cujus muri ex silicibus constant. Corn. in Jer. 48.

Argentoratum nomen Straßburg habet ab Attila Hunnorum rege; qui eâ direptâ, & mœnibus dirutis, polydopolim edixit appellari; quòd multis viis accessibilis esset. Matthæus Tympius quæst. Sympos.

Joannes Leo in descript. Africæ l. 3. ***Festam*** Affricæ urbem dictam putat ex eo, quòd cùm urbis fundamenta jacerentur, ***fes***, id est, auri cumulus inventus sit.

§. II.

Civitates in orbe celebriores.

D*Ecora, sicut Jerusalem.* Cant. 6. 3. Laudatur à Jeremia Thr. 2. 15. ***urbs perfecti decoris, gaudium universæ terræ.*** Maximè autem tempore Salomonis erat laudatissima ab amplitudine, fortitudine, murorum; â divitiis: ***tanta enim*** erat ***abundantia argenti, quanta lapidum.*** 3. Reg. 10. 27. à mœnibus, pace, annonæ copia, ab augustissimo templo. Lud. de Ponte hic l. 9. Exh. 1. §. 2. De Jerusalem pulchritudine ità censent Hebræi: decem pulchritudinis mensuræ in Mundum descenderunt; novem abstulit Jerusalem; unam universus Mundus.

Nunquid melior es Alexandria? Nahum 3. 8. Hæc urbs, cùm Romanis paruit, pendebat plus tributorum singulis mensibus, quàm Jerosolyma totô annô; &, præter pecuniam, annonam quatuor mensium plebi Romanæ ministrabat. Fuit Alexandri M. opus, nomen, & bustum, emporium totius Ægypti vetustissimum. Urbs olim magnifica superbissimis ædificiis. Quam deinde ob cultum divinum isthic florentem, plebisque sanctimoniam, Paradisum Domini Veteres dixerunt; sicut Antiochiam Theopolim. Alexandrinos S. Marcus, à S. Petro eò missus, fide, & Religione Christianâ, imbuit per viginti annos, & pro ea ibidem Martyr occubuit. Insuper ipse Alexandriæ Ecclesiasticam Scholam instituit; cui doctissimi semper, & sanctissimi viri præfuerunt, ùt Pontenus, deinde Origenes. Origeni successit Heraclas, huic Dionysius Antiochenus, Didymus, S. Athanasius, Cyrillus, Theophylus, &c. Hic S. Hieron. S. Basil. S. Gregor. Naz. eruditi sunt. Denique Alexandrina fuit S. Catharina, quæ ibidem decollata lac pro sanguine fudisse fertur. Corn. hic.

Romæ numeravit Publicus Victor 9780. magnifica palatia, domos privatas civium 46602. Paulus Aringus de Roma vetere, & nova. Tametsi aliunde queam Romam laudare, nempe à magnificentia, antiquitate; & à pulchritudine, à multitudine, à potentia, divitiis, & à rebus in bello fortiter gestis. Sed, relictis istis omnibus, ob id illâ beatâ prædico, quòd erga illos Paulus, dum viveret, adeò fuit benevolus, adeò illos amavit, coram disseruit, & postremò vitam apud eos finivit. Nec ità solùm splendescit, quando radios suos sol ex sese demittit; quemadmodum Romanorum urbs duas illas lampades ubique terrarum effundens. S. Chrysost. s. 32. in ep. ad Rom.

Constantinopolis. O nova Roma! tantùm urbes omnes antecellens, quantùm cœlum terræ præstat. S. Greg. Naz. carm. ad Constantinopolitanos.

Babylon. Diodorus l. 3. ait: muros Babylonis adeò latos fuisse, ut per eas sex currus possent procedere. Urbs centum æreis portis claudebatur. Teste Aristotele l. 3. polit. c. 2. tanta fuit, ut urbe ab hostibus captâ per triduum incolæ alterius urbis partis eam captam esse non senserint. Stengel t. 2. div. Judic. c. 53.

Cùm Philippus II. Hispaniarum Rex vidisset ***Ulissiponem***, dixit: est orbis in urbe. Sylv. in Acta 17.

Ulissipone civitas non ab ædificiis, sed ab inhabitantibus, admiranda redditur. S. Chrysost. hom. 4. in Is.

Inhabitantium virtus, & pietas; hæc est dignitas, & ornatus, & tutela civitatis; ità ut, si hoc desit, omnium sit vilissima, licèt infinitum ab Imperatore consequatur honorem. Mihi civitas non habens pios cives, omni villâ vilior est, & quâcunque spelunca ignobilior. S. Chrysost. hom. 17. ad pop. Antioch.

Meacum urbs olim amplissima, quondam, ut ajunt, tectorum 180. millibus constabat; nunc, etsi magnâ parte eversa, domorum millia ampliùs continet ducenta. S. Franc. Xav. Societati Goam lib. 3. Epistola 7.

Paquinum, & Nanquinum, tantæ urbes, quarum ambitum eques unô vix die, non comprehensis etiam suburbiis, decurrat. Ex thesauro rer. Indic. P. Petri Janici l. 2. c. 19.

§. III.

Quid Civitates muniat, & tueatur?

TUnc civitatis porta munita esse poterit, si priùs in nobis portæ justitiæ muniantur. Cœterùm nihil prodest muros munire propugnaculis; & Deum provocare peccatis. S. Ambr. f. 88.

Lucernæ isti sunt, ubique terrarum fulgentes; mœnia urbium isti sunt. S. Chrys. hom. 37. in Matth. 23. de Monachis in Matth.

Tamerlanes volens vi capere Jerusalem, impeditus per bruchos; qui ejus exercitum adeò vexârunt, ut versùs eandem civitatem ulteriùs ire non potuerit. Rainaldus ad an Chr. 1403. ex Theodorico Niemio l. 2. c. 30.

Civitas peccatis plena jam jam obsidenda à potenti rege, misit ad magnum principem, offerens magna pro subsidio; simul civitatis robur per legatos exponens, muros, turres, cives &c. quos princeps interrogavit: ésne coopertura superiùs, nè via Dei super illam descendere possit; peccata civitatis fugilans. Summa prædicant. Civitas peccat. plena &c.

Eremita habitabat locô incultô triginta, & ampliùs annos; vitæ abstinentiâ, orationibus, & prophetiâ præsertim insignis. Afflictâ republicâ adiit quidam è primoribus virum Dei, rogat, num Veneta Resp., ùt ferebatur, deplorata esset? ad quem Eremita: commotus est furor Domini super vos, quia Verbum Domini projecistis; &, nisi Pontificis vestri lacrymæ interpellarent pro vobis, jam dudum quasi Sodoma periissetis. Boll. 8. Jan.

Attila Hunnorum rex multis Italiæ urbibus vastatis, Ravennam obsidebat. S. Joannes, eorundem Episcopus, Sacris viris comitatus, vestibus sacris indutus, extra urbem ad Attilam venit; oravitque, urbi, & civibus, ut parceret. Rex Deô sic animam inclinante, se, sinè nocumentô quidem ingressurum; sed, dejectis tamen postibus, fidem servavit. Boll. 12. Jan.

Theodosiô imperium suscipiente bellum grave in occidente motum est. Perculsus non pecuniam, non milites, cogit, non fœdera quærit, sed Dei opem. Intelligens virum quendam Anachoretam nomine Seraphium, sanctissimè vivere, miracula patrare, confestim Theophylum Alexandrinum Episcopum cum literis ad illum expedit, ut quamprimum Constantinopolim se conferat. Diu restitit vir Sanctus; tandem cucullô, & baculô in cœlum sublatis, Domine Deus, inquit, Deus virtutum; huic, obsecro, cucullo & baculo, vim tantâ imperti, quantam mihi, si adessem, tribueres. Tum, quæ manibus tenebat, Antistiti tradens: hæc, inquiens, defer Imperatori; ut cucullum imponat capiti, baculum manu ferat; primam ipse aciem in hostem dux educat. Fecit, quod suasum, Theodosius; hostis mox in fugam conversus, cæsus, victus, sinè suorum sanguine. Boll. 31. Jan c. 5.

S. Laur. Sipontinus Ep. Totilam, sibi conciliat, &, ut Sipontinis parcat, obtinet. Boll. 7. Febr.

S. Conon. Monachus Ord. S. Basilii, patriam suam Nisum in Sicilia post mortem à Turcarum obsidione hac ratione liberat: jam muros subierant; cùm terrore subitô correpti in fugam se dant; obsessis eos inquirentibus, & graviter cædentibus, Captivi retulerunt, in ipsa porta visum à se Monachum atro habitu, specie terribili; ac vexillum plurimâ luce collucens manu tenentem; territos ejus aspectu, velut fluminibus impetitos. Boll. 28. Martii.

S. Leo, teste Petrô Canisiô in vita c. 2. Attilæ ob ingentes victorias insolenti, post plures Italiæ urbes devictas, Romam properanti occurrit, mitiorem reddit modestô alloquiô, apparentibus SS. Petrô, & Paulô, ultrò recedentem ex Italia videt. Romam redux ùt pater patriæ solutatur. Boll. 11. April.

§. IV.

In Civitatibus plura, & majora, peccata committuntur.

Ex Veteri, & Novo.

Vidit iniquitatem, & contradictionem, in civitate. Ps. 54. 10. Notandum, quòd Dominus mittens prophetas in Mundum, frequentiùs misit eos in civitatem, quàm ad alia loca minora; ùt Jerusalem, Ninive, Babylonem &c. quia in civitatibus sunt plures, quàm in aliis locis; item ibi sunt plura peccata, de quibus Ps. *vidi iniquitatem &c.* B. Humbertus f. 72. ad Laicos in civitatibus.

Quid debui facere vineæ meæ, & non feci? Is. 5. 4. Verùm in quo statu hodie famosa illa civitas sit, ite, ite, & videte. Periit omnis decor illius; idque nulla alia ex causa, quàm quia *malos male perdet.* Segner. fer. 6. Dom. 2. serm. 55.

Super montem caliginosum. Is. 13. 2. Ità per tropum vocat Babylonem, licèt in loco campestri sitam; scilicet montem, ob magnificentiam, & fastum palatiorum, turrium, murorum &c. *Caliginosum* verò ob omnium rerum in ea caliginosam confusionem; ob quam Hebr. dicta est *Babel.* 2. Quia idololatriæ, & errorum tenebris erat involuta. Corn. hîc.

Tunc Herodes clam vocatis Magis. Matth. 2. 7. Misera planè civitas, in qua regnat Herodes. S. Bern. f. 3. in Epiph.

Jam securis ad radicem posita est. Matth. 3. 10. Adverbium *jam* advenisse tempus significat, quô securis posita est ad radicem arboris; procul dubiô ad excidendam illam, id est, Jerosolymam. q. d. hactenus tolerati estis, expectati estis, velut arbor ad faciendum fructum. Sed jam tempus venit, quô, velut arbor infructuosa, excidenda est gloria gentis vestræ, templum vestrum, celsitudo vestra ad radicem posita, ut in æternum non reviviscat. Cajet. in Matth. c. 3. Constantinopolis à Turcis capta die Pentecostes An. 1454. Excidium hoc Græcorum vaticinatus fuerat Nicolaus V. Pontifex; qui ad Græcos Romanæ Sedis authoritati se opponentes, scripsit literas plenas honoris, teste Bozio de Sign. Eccl. l. 6.

tole-

toleramus adhuc dilationem vestram, respicientes in JEsum sempiternum Sacerdotem, & Dominum; qui sterilem illam ficum usque ad tertium annum jussit adservari, agricolâ jam ad exscindendam arborem se accingente; quia nullum fructum ferebat. Tres annos expectabimus, si vos fortè à schismate, & separatione, converteritis, juxta Salvatoris de ficu præceptum. Sin minùs, excindemini, nè terram otiosam, & inutilem reddatis. An. 1451. hanc scripsit epistolam; & An. 1454. capta est Constantinopolis. Marchant. D. infra. Oct. ascens.

Cur Christus dixit Matth. 10. 13. *Cùm vos persequentur in civitate istâ.* & non potiùs in via, vel in agro? quia in civitatibus maximè grassantur scelera, & injustitiæ. Sylveira in Luc. 6.

Ite ad exitus viarum. Matth. 22. 9. Cùm in civitate ordinetur epulum, cur non è civitate, & ejus foro, ac plateis, quærit convivas? quia in convivio solùm sedem habituri erant, nuptiali charitatis, & puritatis, veste induti: in civitatibus autem tales non reperiuntur. Sylv. in Matth. 10.

Et multitudo copiosa plebis ab omni Judæa, & Jerusalem, &c. Luc. 6. 17. Cur expresse Lucas ponit Jerusalem, cùm sub Judææ provincia intelligatur? Erat Jerusalem totius regni caput; & velut rem miram, & raram, ponit; in ea aliquot aptos repertos, qui ad Christum venirent, & ipsum sequerentur. Idem habet de occursu ad Joannem Matth. 3. 5. *exibat ad eum Jerosolyma, & omnis Judæa.* Sylv. in Luc. 6. quæst. 6.

Erat in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Si in vico vitam degeret, ubi raræ sunt conciones, ubi non habentur divina officia, & homines vivunt sicut bruta; tolerabile videretur. Sed in civitate: ubi tot conciones, tot templa, Sacerdotes, Religiosi, & auxiliatores animarum. Sed nunc peiùs in civitatibus, quàm in vicis. Stella hic. Multæ aliæ civitates deletæ sunt, & perierunt; Babylon à Persis, Troja à Græcis, Romæ Roma sepulta jacet; nullam tamen aliam deflet: quia hæc una eò tempore cultum Dei habebat. Orig. hom. 34. in Matth. nos sumus Jerusalem, quæ defletur (Jerusalem videns Deum) quòd si post mysteria veritatis, post sermonem Evangelii, post doctrinam Ecclesiæ, post visionem Sacramentorum ejus, aliquis è nobis peccaverit; plangitur, atque defletur. Si post multam continentiam, post aliquot annos castitatis, victus quis fuerit; patientiam, pudicitiamque amiserit; *non relinquent in te lapidem super lapidem.* Pinna in Eccl. Ethol. 66.

Videns civitatem flevit super illam. Luc. 19. 41. Maledictæ urbes, Salvatori meo lacrymas excitatis. Nusquam invenietis Christum super pagos, aut oppida, flevisse, sed super urbes: tanta quippe in urbibus mala fiunt, ut Dei Filium ad fletum cogant. Bessæus Dom. 9. Pent. Roma septies ab hostibus eversa. 1. annò ab urbe condita 364. à Gallis duce Brenone. 2. 800. à Visigottis. 3. à Vandalis. 4. ab Erulis. 5. ab Ostrogotis. 6. à Totila. 7. Annò 1527. sub Clemente à Marte Cæsareo. Aringe de Roma vetere.

§. V.

Miscellanea de Civitatibus.

Ædificavit Cain civitatem. Gen. 4. 17. Impiorum progenies in ipsa Mundi origine civitatem constituxit: quia omnes impii in hac vita fundati sunt, ubi habent thesauros: Sancti verò hospites sunt, & peregrini. Abel in terra non condidit civitatem. V. Beda hic. Peregrini sumus, quamdiu in hoc Mundo sumus: nam in Mundo est proprietas hominum peccatorum; sed exilium est Sanctorum: nam mali sunt hic tanquam in propria patria; sed boni sunt tanquam in patria aliena. Hinc Cain ædificavit sibi civitatem; Abel verò, quia filius Dei, & peregrinus, nullam. S. Bonav. s. 69.

Civitates eorum destruxisti. Ps. 9. 7. id est, impiorum, quæ sunt tres in regno diaboli, id est, in hoc Mundo: concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Hugo Card. hîc.

Quatuor sunt minima terræ &c. Prov. 30. 24. Salazar appositè per hæc quatuor animalia, accipit quatuor hominum genera, quæ rempublicam conflant, fovent, & promovent: nimirum per formicas coacervantes grana, accipit agricolas; qui fruges parant, cibumque Reip. Unde Plato in Phædone constituens metempsychosin Pythagoricam, sive animarum post mortem in alia corpora, & animantia, quorum mores in vita imitati sunt, transmigrationem; asserit, agricolarum animas migrare in formicas: quia earum laborem, dum viverent, agros colendo, imitati sunt. Per lepusculum, accipit cives in urbibus, quasi in antris suis degentes. Per locustas, milites, qui urbem, & Remp. ab hostibus defendunt: locustarum enim exercitus, ordines, & acies, militiam quandam præseferunt; imò ipsorum forma galeatos milites refert. Per stellionem, aulicos: Stellio enim circa aularum fores, & forium cardines, versatur. Corn. hîc.

Notum est, Hebræos urbes, præsertim opimas, & amœnas, agris, & vineis, metaphoricè vocare, vineas, & ejus vites. Corn. Comment. in Is. 48.

TITULUS XVI.

COGITATIONES.

§. I.

In genere. Symbola.

Lavabunt in ea Aaron, & filii ejus, manus suas, & pedes. Ex. 30. 19. hinc Sacerdotes Aaronici in tabernaculo nudis pedibus sua munia obibant. Quin & Pythagoræ fuit dogma : nudis pedibus sacrifica. Nunc quóque Mauri, & Saraceni, templa, in quibus sacrificaturi sunt, non ingrediuntur, nisi calceis depositis. Euthymius in Ps. 72. per pedes intelligit cogitationes, veluti quæ animæ nostræ religionem, pedum instar, regunt, & sustinent. Corn. in Ex. c. 3. v. 5.

Tollet & capillos ejus. Num. 6. 18. Quid est, quòd, devotione completâ, caput Nazaræus radere, capillósque in igne sacrificii ponere jubetur? nisi quòd tunc ad perfectionis summa pertingimus, cùm sic exteriora vitia vincimus ; ut etiã cogitationes superfluas à mente resecemus : quas nimirum sacrificii igne concremare, est flammâ eas Divini amoris incendere, ut totum cor in Dei amore ardeat. S. Greg. l. 2. mor. in Præfat. Caput tondere, Job. 1. 20. est, cogitationes superfluas à mente resecare. Id. ib.

Capilli tui sicut greges. Cant. 4. 1. Crines capitis, sunt cogitationes cordis. S. Amedeus hom. 2. Mens nostra, quasi pictor est ; in anima, velut in tabulâ, cogitationes, prout vult, format. S. Basil. lib. de vera Virg.

Ponamus, velut aliquam animæ cutem, cogitationem ; carnem affectionem ; ut consequenter os ejus intentionem possimus accipere. S. Bern. s. 6. de verbis Abac.

Quid est aqua, nisi cogitatio humana? quæ semper ad inferiora labitur, nisi sub districtionis magnæ moderamine cohibeatur. Rich. à S. Vict. de arca myst. l. 5. c 6.

§. II.

Varia de Cogitationibus in genere.

Nè forte peccaverint filii mei. Job. 1. 5. Cur non contra peccata oris, aut, operum, litavit? S. Basil. M. orat. de pauperibus amandis : meritò hic justus de peccato, quod est in latebris, in recessu, verebatur : quæ enim corpore administrantur, tempore, atque opportunitate, opus habent ; mentis verò, cogitationisque motiones, momentò efficiuntur, sine labore absolvuntur, improvisò, & absque negotio, conformantur ; nullum est eis tempus importunum. Ubi autem subitus est casus, illic metum, & cautionem majorem esse oportet. Id cùm Jobus intelligeret, ad hoc peccati genus expiandum Sacrificiis utebatur. Did. Niss polit. cœl. p. 2. l. 9. c. 3.

Abyssus abyssum invocat. Ps. 41. 8. Quæ abyssus? quam invocat abyssum? Si profunditas est abyssus ; putamus, quod cor hominis abyssus est. Quid enim est profundius hac abyssô? Loqui homines possunt, videri possunt per operationem membrorum, audiri in sermone ; sed cujus cogitatio penetratur? cujus cor inspicitur? quid intus disponat? quid intus velit? quid intus nolit? quis comprehendet? S. Aug. hic.

Non potest fieri, ut habet mala facta, qui habet bonas cogitationes. S. August. in Ps. 148.

A cogendo cogitatio nomen accepisse videtur. S. Bernard. ep ad fratres de monte Dei.

Quis dignè pensare, quis sufficienter æstimare, valeat. Si diligenter attendat, quæ sit illa tam multiplex cogitationis humanæ volubilitas ; quæ sit ejus tam inquieta, & infatigabilis velocitas, quæ per tam multa, tam varia, & tam infinita, discurrit ; quæ nullâ horâ, nullô temporis momentô, quiescit ; quæ tot spatia locorum, quæ tot volumina temporum, in tanta festinatione, transcendit ; cui undique patet tam facilis transitus, tam agilis discursus, de summis ad ima, de imis ad summa, de primis ad novissima, de novissimis ad prima. Rich. à S. Vict. de arca myst. c. 21.

Non possumus impedire latrones venire ad forum, corvos super domum, hirundines in domum ; sed camerâ excludi possunt. Phantasia forum ; camera cor, & voluntas. Apud Religiosos, tres examinant suscipiendos ; sic cogitatio examinet : an sit licitum, honestum, utile? Summa prædic. verbo Cogitatio.

§. III.

Cogitationes bonæ. Symbola.

NAzaræi sanctificatio, Num. 6. 18. Maximè sita erat in cæsarie nutrienda : hæc autem mysticè est sanctarum cogitationum germinatio, quibus homo sanctus efficitur. Corn. hic.

Si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo. Judic. 16. 17. Causa literalis : cur, durante comâ Samsonis, durârit & fortitudo, fuit ; quòd durante comâ permaneret ipse Nazaræus, hoc est, Deo consecratus. Tropologicè : quia capillus notat cogitationes, & intentiones, hominis. Sicut enim à capite sano germinant sani capilli ; sic ex mente bona oriuntur bonæ cogitationes, à quibus omnium virtutum fortitudo germinat. Corn. hic.

En lectulum Salomonis 60. fortes ambiunt. Cant. 3. 7. Tres Patres apud Theodoretum : isti milites sunt efficaces cogitationes, & sacræ meditationes ; quæ divinâ virtute undique tuentur animam, ad Dei quietem præparatam, adver-

adversùs fallacias spirituum improborum. Fortissimi conscientiæ custodes, sunt cogitationes de quatuor novissimis. Barrad. D. 1. Epiph. t. 1. l. 10. c. 18.

Seminavit bonum semen in agro suo. Matth. 13. 24. Ager Mundus est, vel cujusvis anima. Porrò Christus est, qui seminavit. Bonum semen boni homines, vel bonæ cogitationes. Theophylactus hîc.

Dirigite viam Domini. Jo. 1. 23. Via, quam jubet parari, vita est Christiana. Potest item per viam anima intelligi; semitæ verò, cogitationes, & opera. Theophylactus hîc.

§. IV.

Varia de bonis cogitationibus.

Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. Ps. 75. 11. Ità Deus complacet sibi in sancta cogitatione; ut non solùm ipsa cogitatio ei placeat, sed etiam reliquiæ, seu minutissimæ cogitationes, seu earum vestigia, diem festum ei faciant. Sylv. Addit. in Evang. Matth. 10. q. 7.

Eruditis interfum cogitationibus. Prov. 8. 12. id est, sapientibus, & prudentibus; putà honestis, piis, sanctis. Disce, utilissimum esse, talia cogitare, legere, audire, loqui: his enim rebus quasi ad se pertinentibus, inserit se, & immiscet se Sapientia divina; ideóque eas promovet, auget, perficit, per lumina, quæ intellectui immittit; & per pios impulsus, quos voluntati afflat. Corn. hîc.

Oportet, ut Dei cultor omni studiô in ejus amorem ità feratur; ut nulla humana cogitatio tempus ullum inveniat, propriis cupiditatibus indulgendi. Si enim quælibet cupiditas, cùm in eo, quem possidet, moratur, rationem tanquam compedibus vinctam continet; cùr non virtutis amor animum ab omni alia cogitatione remotum continebit? S. Nilus lib. ascetico.

Vas plenum, & occupatum, alterius rei non est capax. Animâ occupatâ bonis cogitationibus, malæ locum non inveniunt. Stella de cont. van. Mundi p. 3. c. 59.

§. V.

Cogitationes malæ.

Symbola, & nomina varia.

Ex Veteri.

Volucres abigebat Abram in sacrificio. Gen. 15. 11. id est, malas cogitationes. S. Bonav. in Ps. 35.

Alluvione paulatim terra consumitur. Job. 14. 19. Mare mens hominis, & quasi fluctus maris, sunt cogitationes mentis; quæ aliquando per iram tumescunt, per gratiam tranquillæ fiunt, per odium cum amaritudine defluunt. S. Greg. mor. l. 12. c. 14.

Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis? Job. 38 17. S. Greg. mor. 28. 8. Portæ mortis sunt cogitationes pravæ: quia profectò via ad interitum, per iniquas semper cogitationes, aperitur. Pinna in Eccl. Ethol. 86.

Humiliata est in pulvere anima nostra. Ps. 43. 25. Pulvis sunt cogitationes vanæ; terra autem prava desideria. Hugo à S. Vict. hîc.

Effundite coram illo corda vestra. Psalm. 61. 9. S. Basilio, cor effundere, est evacuare cor à vitiis, affectibus malis, perversis cogitationibus, & similibus; quasi liquoribus noxiis. Bellarm. hîc.

Ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem. Ps. 100. 8. id est, ab anima malas cogitationes; quæ sunt mali cives. S. Bonav. hîc.

Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Eccl. 10. 1. Musca notat malitiosas cogitationes, à diabolô, vel carne, vel Mundô, suggestas. Ità S. Hier. Corn. hîc.

Capite nobis vulpes parvulas. Cant. 2 15. Competenter sanè, cùm adhuc parvæ sunt, capi eas mandat: dum enim cogitatio mala in initiis est, facilè potest objici à corde. Dum pusilla est capi debet, & abjici; nè, si adulta fuerit, & inveterata, jam non possit expelli. Orig. hîc.

Hortus conclusus soror mea. Cant. 4. 12. Hic hortus conclusus est serâ silentiis. Cogitationum terrenarum multitudo, si hortum hunc irruperit, bestialiter conculcat. Rich. à S. Vict. hîc.

Ex Novo.

Sinite utraq; crescere. Matth. 13. 40. Triticum est voluntas bona, quam seminavit Deus in homine; Zizaniam autem mala est cogitatio, quam diabolus seminavit per carnem. Cùm ergo omni voluntati bonæ adhæreat & desiderium malum; si volueris malam cogitationem tuam ad plenum tollere, simul tollis & opus bonum. S. Chrys. hom. 13. in Matth. 6.

Cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat. Luc. 15. 16. S. Antonius D. post Trinit. per siliquas porcorum diversas cogitationes intelligimus, quibus maligni spiritus, tanquam porci, incrassantur; quæ aliquando cupienti non dantur: frequentèr enim homo plus peccat, quàm diabolus suggerat: prævenit enim homo sæpe diabolum. Unde Ezech. 16. 27. *dabo te in animas odientium te filiarum Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua scelerata.* S. Anton. Pad. Dom. post Trinit. Grandis pudor, quòd diabolus erubescit de peccato hominis, quod ei non suggerit; & homo non erubescit. Sylv. in Jo. c. 7. q. 3.

Ex Patribus.

Malæ cogitationes sunt radices pestiferæ; & quasi ova diaboli, quæ fovet in nidulo cordis nostri. *Ova aspidum ruperunt.* Is. 59. 5. &, quod confotum est, erupit in regulum; id est,

in consensum, vel in opus malum. Hugo Card. in Prov. c. 5.

Sicut vipera à filiis in utero positis lacerata perimitur; ità nos cogitationes nostræ intrà nos enutritæ occidunt, & conceptæ interiùs vipereò venenô consumunt, animamque nostram crudeli vulnere perimunt. S. Isid. l. 2. c. 25.

Nè â memoria repellat Deum irruens turba plurimarum cogitationum, quæ solent effluere tanquam vilis plebs in atrium; ponatur ad ejus portam janitor, cujus nomen est, recordatio propriæ professionis; ut, cùm turpibus senserit sese animus prægravari, increpet se, & dicat sibi: tune hæc debes cogitare, qui Sacerdos es, qui Clericus es, qui Monachus es? cultor justitiæ debet in se quidquam iniquum admittere? decet servum Christi, amatorem Dei, tale aliquid ad modicum meditari? - Similiter ad portam voluntatis, in qua solent manere carnalia, tanquam in domo domestica familia, statuatur ostiarius, qui vocatur, recordatio cœlestis patriæ. -- Jam verò, ad thalamum rationis talis, & tam ferox, adhibendus est custos, qui nemini parcat; sed quicunque hostis, sive clam, sive palàm, ingredi præsumpserit, procul eum, arceat. Ethìc sit recordatio gehennæ. S. Bern. serm. de triplici judicio, proprio, humano, atque divino.

Summè cavendum est, quid homo in corde revolvat: quia omne malum intrat per sensus, & cogitatus. Unde est janitor diaboli, scilicet oculus, & malus cogitatus, qui introducit bestias Inferni, quæ animas vastant. S. Thom. in Gen. c. 2.

§. VI.

Miscellanea de malis cogitationibus.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam. Ps. 72. 8. Frænandum omnino cor est: nam, si cogitaveris, loqueris. Non ibi quiescit scelus, ubi nascitur; instar fluminis fontem deserit, & mare petit: mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum. Oliv. Strom. t. 2. hìc.

Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Ps. 93. 11. Vanæ, quia non intendentes hominis finem, id est, beatitudinem. Diez Cogitatio.

Usquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ? Jer. 4. 14. Ubi S. Greg. non reprehendit, cur veniant? Sed cur *morabuntur?* Etenim in bona corda cogitationes illicitæ veniunt; sed morari prohibentur; stulti tamen eas abigere nesciunt. Id. ib.

Percutiebat pectus suum. Luc. 18. 13. velut cor cædens, propter malas cogitationes; ac tandem, quòd obdormierat, excitans. Theophyl. hìc.

Et cogitationes ascendunt in corda vestra. Luc. 24. 38. Aliæ cogitationes ascendunt, aliæ descendunt in cor. Descendentes de alto cor non turbant; de Deo, de cœlestibus, quietant, solantur; ascendentes ab amore Mundi, & carnis turbant; Unde Christus, ubi dixit, *quid turbati estis?* mox addit: *& cogitationes ascendunt in corda vestra.* q. d. vestræ turbationis causa est, quòd cogitationes in corda vestra ascendunt. Sic aqua turbatur, quando terra, & limus, ex profundo in superficiem vergunt. Si quiescere sinas, & sordes in profundum labantur; aqua munda, & clara, redditur. Cur odiô, & irâ, turbaris? quia injurias suscitat memoria. In Magdalenæ cor, sedentis ad pedes Christi, cœlestes cogitationes descendebant; ideò quieta erat: In Marthæ cor curæ ascendebant; ideò turbatur. Stella in Luc. 24.

Nihil in nobis est corde fugacius; quod à nobis toties recedit, quoties per parvas cogitationes defluit. S. Greg. lib. past. curæ c. 15. p. 3.

Non in potestate nostra est cor nostrum, & nostræ cogitationes; quæ improvisè effusæ, mentem, animúmque confundunt; átque aliò trahunt, quàm tu propoſueris. Ad sæcularia revocant, Mundana inserunt, voluptuaria ingerunt, illecebrosa intexunt; ipsoque in tempore, quò elevare mentem paramus, insertis inanibus cogitationibus, ad terrena plerumque dejicimur. Beatus planè, quem delectatio non revocat, quem voluptas non inclinat, qui ad inferiora non respicit. S. Ambr. l. 1. c. 1. de fuga sæculi.

Si aliquis carbonem vivum apprehendat in manu sua, & eum statim projiciat; nec combusturam habere poterit, nec dolorem. Si verò eum unius horæ momentô tenuerit; sinè vulnere jactare non poterit. Hæc ergo, quod de carbonibus vivis observamus in corpore, quare de cogitationibus malis non timemus in corde? D. Cæsar. Arelat. hom. 10. Expellendæ malæ cogitationes de corde, tanquam prunæ ignitæ de manu. S. Vinct. Ferr. s. 3. Dom. infra Oct. Epiph.

Colloquebatur B. Juniperus cum Fratribus de medio contra carnis tentationes; singuli dixerunt suum sensum. Juniperus ait: cùm in castro meo sentio similes tumultus, mox ostium cordis claudo, & obfirmo piis meditationibus, ac desideriis melioribus. Cùm malæ suggestiones ad cordis ostium accedunt, ego ab intus respondeo, ostiô minimè reseratò: foris, foris, manete; jam capta est arx, & ab aliis præventa; recedite, procul abite. Jonghen Exhort. 9. pro sacr. professionibus.

Bombyces sunt initiô certa grana, velut sinapis, eaque portant mulieres ligata in linteo ad pectus; quæ, ubi incaluerint, reviviscunt, fiuntque vermes. Cave, imprimas sensualitati inhonesta semina, de quibus calore pectoris reviviscat vermis mordens, & rodens conscientiam. Stella p. 3. de vanit Mundi c. 41.

Titu-

TITULUS XVII.

COGNITIO DEI.

§. I.

Laudes, & utilitas.

Quomodo obscuratum est aurum? Thr. 4. 1. Aurum erant, propter notitiam Dei, & naturam Patriarcharum; obscurati verò sordibus delictorum, & perfidiæ inquinamentis. S. Paschas. hîc.

Satis agnitio Dei, quid sibi incumbat, intelligit. Tertull. lib. de patientia. Sub initium.

Summum in rebus humanis bonum est, Deum nôsse. S. Justinus M. lib. q q. Christianar. ad Gentiles.

Est alioquin homini à natura ingeneratum, ut ei quædam intercedat cum Deo conjunctio. Quemadmodum ergo equum non cogimus arare, neque taurum venari; ad id autem, quod naturâ aptum est animal unum quodque, trahimus: sic certè hominem, qui natus est ad cœli contemplationem, & verè est planta cœlestis, hortamur ad Dei cognitionem, id quod est ejus proprium. Clem. Alexand. Orat. adhort. ad Gentes.

Facti sumus, non ut comedamus, & bibamus; sed facti sumus, ut essemus ad DEI agnitionem. Clem. Alexand. Pædag. l. 2. cap. 1.

Beata vita cognitio Divinitatis est. S. Isid. l. 2. c. 1.

Perfectissimum quiddam est in rerum natura, Cognitio Dei. S. Greg. Naz. orat. de recta doctrinæ sententia.

Infelix homo, qui scit illa omnia, te autem nescit; beatus autem, qui te scit etiamsi illa nesciat. Qui verò te, & illa, novit; non propter illa beatior, sed propter te solùm beatus est: si cognoscens te, sicut Deum glorificet, & gratias agat; & non evanescat in cogitationibus suis. S. Aug. Confess. l. 5. c. 4.

Notitia unius Dei, omnium virtutum possessio est. S. Hieronym. in Jer. c. 31. post medium.

Nisi cognitio Dei pro fundamento ponatur, frustrà est, quidquid ædificatur. S. Bonav. s. 10. de tempore.

Cognoscere Deum, & se; est perfectio nostra: & in totô Mundo nihil modò me delectat scribere, nec dicere; nisi solùm hæc duo: cognoscere DEUM, & se. Boll. 4. Jan. vita B. Angelæ de Fulginio cap. 12.

§. II.

Cognitionis Dei effectus boni.

Scitote, quoniam Dominus ipse est Deus. Ps. 99. 3. Felices servi, si Dominum nossent suum! putas, recessuros aliquos â domo Domini, si scirent à se Deum derelinqui? putas tam mœstos remanere plerósque in hac servitute, si meminissent, se Deo militare? putas, tam negligenter servituros nos Domino, si eum sciremus Deum? hoc est, dignissimum cultu, remuneratione largissimum, sublime imperiô. Oliva t. 2. Strom. hîc.

Per aliam viam reversi sunt. Matth. 2. 12. Aliâ viâ venerunt Magi, aliâ redeunt. Qui enim Christum viderant, Christum intellexerant; meliores utique, quàm venerant, revertuntur. Duæ quippe sunt viæ; una ducit ad interitum; alia, quæ ducit ad regnum. Illa peccatorum est, quæ ducit ad Herodem; hæc via Christus est, quâ reditur ad patriam. S. Ambr. in Luc. 2. initiô.

Vidit, & sequebatur illum. Luc. 18. 43. Nascitur ab illuminatis oculis Dei sequela. Euseb. Emiss. cœci non sequuntur JESUM; illi eum sequuntur, qui illuminati sunt. Baeza t. 2. l. 10. cap. 4.

Initium bonæ vitæ Monachi, est cognitio Dei: ignorantia autem de Deo Monachi mentem obcœcat. S. Ephrem. Paræneſi 1.

§. III.

Cognitio Dei oritur ex despicientia sui, & reverentia Dei.

Exempla

Ex Veteri.

Cùm sim pulvis, & cinis. Gen. 18. 27. Sancti, quantò magis Divinitatis interna prospiciunt; tantò magis de nihil esse agnoscunt. Nusquam Abraham legitur se pulverem, & cinerem professum esse, nisi cùm meruit Dei locutionem habere. S. Greg. Mor. l. 18. c. 33. Disce, cognitionem Dei in nobis humilitatem gignere: qui enim videt Deum, videt seipsum; videt, quantùm distet à Deo; quàm parum, imò quàm nihil, sit. Ità Moyses Ex. 3. 6. Audiens Deum ex rubo, *abscondit faciem suam*: non enim audebat respicere contra Dominum. Corn. in Is. 6. 5.

Væ mihi, quia tacui; vir pollutus labiis ego sum. Is. 6. 5. Tum se pollutum dicit, cùm Deum, omnis Sanctitatis, & puritatis, fontem intuitus est: tunc se polluta labia habere fatetur; cùm loquentes Seraphinos audivit: quò enim quis in cœlestium contemplatione proficit, eò se amplius

ampliùs despicit. Pinna in Eccl. Ethol. 40. Ità Tobias 12. 22. cum suis agnitô Raphaele, *prostrati per tres horas in faciem, benedixerunt Deum.* Ità Daniel 7. 15. & c. 10. 8. visô angelô., Ezech. 2. 1. Viginti quatuor Seniores Apoc. 4. 10. S. Franciscus in spiritu elevatus: quis tu Domine? quis ego? tu abyssus essentiæ, veritatis, & gloriæ; ego abyssus nihili, vanitatis, & miseriæ. Corn. in Is. c. 6. v. 5.

Nunc autem oculus meus videt te, idcirco ipse me reprehendo. Job. 42. 5. 6. S. Greg. l. 35. moral. c. 5. quantò quis majoris gratiæ lumen percipit, tantò ampliùs reprehensibilem se esse cognoscit.

Nunc autem oculus &c. q. d. multa de gloria, & majestate tua, famâ, & auditu, acceperam; sed, cùm te præsentem video, multò magis sum commotus; & ad conspectum tuum omnia peccata mea, etiam levissima, tanquam atomos ad radios solis intueor, méque maximè inquinatum video. Sylv. in Apoc. 1. q. 70. v. 17.

Deus, qui glorificatur in consilio Sanctorum, magnus, & terribilis super omnes, qui in circuitu ejus sunt. Ps. 88. 8. Genebrardus ait: terribilis, formidabilis, verendus, admirandus apud omnes angelos eum circumstantes. Nota: non dixit, Deum esse terribilem, & admirandum, apud homines, qui in terra degunt, nec illum vident; sed apud felices illos spiritus, qui eum semper ob oculos habent. Did. Niss. fer. 5. post D. 1. Quadr. §. 6.

Ecce tu pulchra es amica mea. Cant. 1. 14. Audiens hæc sponsa, iisdem verbis sponso respondet: *ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus. v. 15.* Sciebat quidem, se pulchram esse; sed, in comparatione pulchritudinis sponsi, turpis sibi videbatur: sicut lumen lucernæ, exortô sole, propè nihil esse videtur. Diez. Humilitas.

Sicut virgula fumi. Cant. 3. 6. Fumo comparatur sponsa: quia fumus, quantò magis ascendit, tantò magis attenuatur. Sic, quantò magis quis ascendit in cognitione Dei, tantò magis humiliatur in se. Hugo Card. hîc.

Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis. Eccli. 24. 24. ait de se divina Sapientia. Nota: *agnitionis*, & *timoris*. hoc est, in cordibus notitiam sui, simúlque reverentiam, & metum generat. Did. Niss. fer. 5. post Dom. 1. Quadr. §. 6.

Væ mihi, quia tacui. Is. 6. 5. Sept. *quia compunctus sum.* Prado in Ezech. 2. 1. sic explicat: heu me! perii, occidi, defeci, ex consternatione tantæ visionis! Si enim Seraphim coram Deo velant facies, quidni cadat Isaias mortalis homo videns Deum cum Seraphinis? Addit Sanchez: Isaiam, licèt facundum in conspectu Domini; & auditô ardore, quô à Seraphinis laudatur Deus: mutum se putâsse, & elinguem. q. d. væ mihi, quia tacui, nec laudavi Majestatem tantam, quam ab angelis nunc tantô spiritu laudari cerno; tacui, inquam, cùm loqui poteram. Corn. hîc. Postquam hæc vidit, ac vocem illam sanctam audivit; tunc demum, velut seipsum magis dignoscens, me, inquit, miserum! S. Greg. Naz. or. 7.

Vidi Dominum sedentem super solium excelsum. Is. 6. 1. mox clamat: *væ mihi &c.* Luce cœlesti donatus, nihil priùs, quàm peccatorum fœditatem, videt; ut ad pœnitentiam excitetur. Escob. t. 3. Colloq. Chr. l. 5. sect. 1. obs. 1.

Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus Sapientiæ & replebit eum spiritus timoris Domini. Is. 11. 2. 3. Quem adimplet spiritus timoris Domini? eum, qui Deum ignorat? minimè; sed eum, qui est plenus sapientiâ, scientiâ, & intellectu: Ubi enim hujusmodi dona, ibi residet timor. Sylv. in Luc. 5. q. 15.

Ex Novo & Patribus.

Joannes autem prohibebat eum. Matth. 3. 14. non per modum imperii, cùm hoc sit superioris; sed per modum humillimæ abnegationis; sciens, se indignum ad baptizandum Filium Dei. Sicut etiam Petrus ad JEsum Jo. 13. 8. *non lavabis &c.* Considerans námque Joannes suam parvitatem, & Christi majestatem incredibiliter mirabatur de tanta dignatione, & humiliatione Dei incarnati. Dion. Carth. hîc.

Adoravit eum. Matth. 15. 25. Ex usu vicinæ, & familiaris, consuetudinis, uti majestas humana vilescit, ità augescit divina. S. Hier. nota: quòd istà mulier primùm filium David, deinde Dominum vocet, & ad extremum adoret ut Deum. Quò familiariùs Christo communicavit, eò reverentiùs illum observavit. Did. Niss. fer. 5. post D. 1. Quadr. § 6.

Exi à me, quia peccator sum Domine. Luc. 5. 8. Usquemodo præceptorem dixerat. v. 5.

Ex magnitudine, miraculosi effectûs majestatem causæ pensavit, & quantò Petrus Christi virtutem, excellentiámque, magis attendit; eò propriam culpam, ac pravitatem, evidentiùs intellexit, atque humiliùs fassus est. Sylveira hîc q. 15.

Non sum. Jo. 1. 20. Joannes Baptista, illum considerans, qui solus est continuò respondit: *non sum.* q. d. in comparatione ejus, qui solus potest dicere, *ego sum, qui sum*; ego de me dico, non sum, nihil sum. Marchantius D. 3. adv.

Domine, tu mihi lavas pedes. Jo. 13. 6. Expavit, de Domino, & Magistro suo magna, de se verò humilia, sentiens. S. Rupertus hîc l. 11. *Tu mihi &c.* q. d. tu talis, ac tantus; cui dixi: *tu es Christus Filius Dei vivi;* cui & turba paulò antè acclamabat: *benedictus, qui venit.* tu tantæ Sapientiæ, Sanctitatis, & Potestatis; qui solùs sinè peccatô inter viros - mihi piscatori, & peccatori; mihi idiotæ, impotenti, fragili; in tam abjecto, & infirmo, actu ministras; ante genua mea te prosternis; tuis sanctis, & venerabilibus manibus, pedes meos immundos, ac sordidos, tangere vis, & purgare? hoc nullatenus decet. O quàm magnus fuit JEsus in oculis Petri, cùm dixit: *Tu*, & quàm parvus fuit in oculis

pro-

priis, quando adjecit *Mihi*. Dion. Carth. hîc. Quis tu? quis ego? quis tu? quis mihi? tu Deus mihi! tu creator mihi creaturæ! tu justus mihi injusto! tu Dominus mihi servo tuo! tu beatus mihi misero! tu magister mihi discipulo! tu immortalis mihi morti subjecto! Agnoverat Petrus altitudinem, quam in Christo antea fuerat confessus: *tu es Christus Filius Dei vivi.* Matth. 16. 16. Sim. de Cassia l. 12. c. 13. v. 6.

Cùm vidissem eum, cecidi ad pedes ejus &c. Apoc. 1. 17. Quare cecidit tanquam mortuus? quia qui priusquam hæc conspiceret, stare in justitiæ culmine, quasi Christi discipulus, & dilectus præ cæteris, præsumebat; ubi divinæ claritatis luce, & justitiæ splendore, perfusus est; quidquid sibi de ipso complacuit, desipexit; unde & quasi mortuus ad pedes Domini cecidisse dicitur: quia nunquam tenebras suas mens humana meliùs dijudicat; quàm cùm divinæ Sapientiæ lucem, & justitiæ, quæ de cœlis est, veritatem agnoscit. Joachimus Abb. Quantò quis magis penetrat, & cognoscit, divinam celsitudinem, tantò magis in illa, tanquam speculô, intuetur suam exiguitatem: ex quo tantô rubore confunditur, ut ad agonem mortis veniat. Sylveira hîc.

Quærit Rupertus: cur olim reges tantoperè se oculis, & alloquio subditorum, subtraxerint? maximè rex Assverus, qui totos aliquando triginta dies, etiam Estheri delicio suo, conspicuum se nunquam fecit. Cur erat tanta difficultas adeundi regem? quærit ille l. 8. de victor. c. 10. Respondet: hoc venerat ex nimia ventositate miseræ vanitatis; nè vilior fieret ex usu publicæ visionis. Humana erat majestas Assveri, adeóque immutationis periculo expósita, si oculis crebro patuisset.

Divina verò ex communicatione veneratione majorem habet. Did. Niss. fer. 5. post D. 1. Quadr §. 6.

Si credimus, quòd Deus sit infinitæ excellentiæ, & dignitatis; requiritur, ut, secundùm hanc fidem, faciamus ipsi reverentiam. S. Vinc. Ferr. s. 3. D. 17. post Trinit.

§. IV.

Motiva varia ad studium Cognitionis DEI.

Faciamus hominem ad imaginem nostram. Gen 1 26. ut cognoscat; *ad similitudinem*, ut diligat. Hugo Card. hîc.

Ostende nobis faciem tuam. Ps. 79. 8. Facies Dei in scripturis sacris non caro, sed divina cognitio, intelligitur; eâ quidem ratione, quâ per faciem conspectam quisque cognoscitur: hoc enim Deo in oratione dicitur: *ostende nobis faciem tuam*; acsi dicatur: da nobis cognitionem tuam. S. Isid. l sentent. c. 5.

Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. Is. 5. 13. Quia abdomini suo serviens, non respexit opus Domini, de quo v. 12. quasi nesciret se ad cœleste, & æternum; non ad carnale, & periturum, creatum esse. Sept: *quia non cognoverunt ipsi Dominum.* Corn. hîc.

Ego sum pastor bonus - & cognoscunt me meæ. Jo. 10. 11. S. Basil. hom. 26 *Oves meæ*, inquit, *vocem meam audiunt.* Ecce quomodo cognoscatur Deus: ex eo, quòd præcepta illius audimus; ex eo, quòd ea audientes, opere impleamus. -- Satis sit scire, pastorem esse bonum, animam suam posuisse pro ovibus. Terminus hic sit divinæ cognitionis: quantus verò Deus sit, & quæ illius mensura, & qualis scientia? talia scitandi sunt periculosa ei, qui rogatur perplexa: talium remedium silentium. Pinna in Eccl Ethol. 25. Matth. 1. 20.

Inter primas hominis curas meritò sit cognitio Dei: ex hac enim manat omne bonum animi, omnis bona dispositio. Sap. 15. 3. vocatur notitia Dei *justitia consummata*: quia scilicet ex ea nascitur. Hinc B. V. MARIA, ob eximiam Dei notitiam statim perfecta, ut nec adiaphorum opus admiserit. Parit contemptum Mundi perfectionis Christianæ desiderium, observationem præceptorum, solatia Spiritûs, Dei timorem, & amorem. Jo. 17. 3. *hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum.* Paulus tam frequentibus, & ardentibus votis rogat, ut Fideles crescant, *in scientia Dei*, Eph. 1. 17. 19. 1. Cor. 1. 15. Philipp. 1. 9. Coloss. 1. 9. Dei enim ignoratio fons omnis mali, juxta Ps. 13. 1. *dixit insipiens in cor de suo &c.* Quis tam scelestus, qui admittat peccatum, sciens, quantùm Deo displiceat; si potentiam, omnipotentiam, justitiam &c. Lessius de perfect. moribusque divinis.

Absque notitia sui Creatoris omnis homo pecus est. S. Hier. ep. 3. ad Heliodor.

Primum instituti, átque in lucem editi, hominis officium est, proprium agnoscere auctorem, cognitúmque susipere; vitámque, id est, divinum donum in divinum officium, cultúmque, conferre. S. Eucherius ep. parænet. ad Valerian. cogn. suum.

Nihil prodest rerum omnium eruditio, nisi DEI scientiâ coronemur. V. Beda in Ex. cap. 20.

Nec charitas, nec virtutes cæteræ, esse valent, ubi Dei ignorantia locum habet. S. Laur. Just. l. de casto connub. c. 1.

Quid desiderabilius, quid optabilius, quid dulcius homini, quàm nôsse artificem, & conditorem suum? S. Thom. Vill. s. 1. festo SSS. Trinit.

B. Coleta, sive Nicolaia, cognitionem Dei accipit quadriennis; in prima ætate eligit sibi locellum in domo paterna à cœteris sequestratum; ubi devotis orationibus vacabat: nulla in ea observata puellaris levitas. Boll. 6. Martii.

S. Catharinæ Senensi apparens Christus dixit: scísne filia, quæ tu sis? & quis ego sum? Si hæc duo noveris, beata eris: tu enim es illa, quæ non es; ego sum autem ille, qui sum. Boll. 30. April.

§. V.

Media Cognitionem Dei consequendi.

1.

Ex beneficiis Divinis.

R*Enuntiate Joanni.* Matth. 11. 4. In quo se Deum ostendit, cui proprium est benefacere. Vide Baruch 6. de Diis non liberantibus. Nè ergo, ùt Ochozias 4. 3. consulas Deum Accaron, quasi non esset Deus in Israel. Osorius D. 2. Adv.

Ampliùs Deus innotuisti in Filio, quàm in Mundo, & perfectiùs in homine, quàm in orbe.

In hoc monstrâsti, quid esses, quid saperes, quid posses, quantùm amares, quantùm ignosceres; quàm bonus, quàm pius, quàm misericors, & quàm magnificus esses. S. Thom. Vill. s. 3. in Nat. D.

Fuit quidem & alius modus redimendi nos possibilis Deo; sed nullus convenientior: nihil enim æquè potuit nos incitare ad intelligendum Deum, quàm quòd animam posuit pro nobis. Blesensis serm. 9. in Purif. Beat. V.

2.

Ex Creaturis.

Tantus ordo, támque singularis dispositio, non ultrò hæc facta, declarat; sed causam præcessisse significat, per quam tanti operis principem, & Creatorem Deum esse, datur intelligi. S. Athanas. lib. de Incarn. Verbi Quæ esset utilitas conditis; nisi scirent Creatorem suum? aut quomodo rationales essent, si Patris ignorarent verbum, in quo etiam conditi sunt? nihil enim profectò à brutis excellerent; si nihil, præter terrena, cognoscerent. Id. ib.

Nemo est mortalium, cui non hoc ab eo naturaliter insitum sit; ut, Deum esse, perspectum habeat. Quin ipsæ quoque res conditæ, earúmq; conservatio, atque gubernatio, Divinæ Naturæ majestatem prædicant S. Jo Damasc. de orthod. fide l. 1. c. 1.

Citharam qui intuetur elegantissimè instructam, ejusque summâ arte, & ordine factam compositionem; vel pulsatarum fidium concentum audit; alio cogitationes animi non refert, quàm ad ipsum artificem, ac citharædum: hunc animô concipit, ad hunc se convertit, utut oculis eum non aspiciat. Sic & nobis non potest non esse manifestum id, quod & condidit universa, & condita movet, ac conservat, utut animi cogitatione comprehendi à nobis nequeat. S. Greg. Naz. Or. de recta ratione differendi de Deo.

Non desunt, qui fortuitò res omnes factas esse asserant. Quid miseriùs, & insipientiùs his? qui talia dicere attentant. Navis nunquam poterit absque gubernatore maris fluctus pertransire; & domus non exstruitur, nisi sit, qui ædificet S. Chrysost. hom. 3. in Gen. tom. 6.

Tanquam purum speculum creaturarum decor offertur homini quatenus ex earum notitia discat se; seque cùm agnoverit, contempletur suaviter, qui fecit se. S. Laur. Just. opusc. de inter. conflictu c. 1.

In sole Deus hominibus se depinxit, in eo se figuravit; ut esset in eo quòdam modô visibilis invisibilis Deus. Quid enim est sol iste corporeus, nisi simulacrum quoddam, & effigies increati luminis; & speculum nitidissimum, quô Deus mortalium oculis præsentatur? In eo Divinitatis unitas, Personarum Trinitas, lucet. In eo Dei majestas, virtus, potentia, immensitas, æternitas, decor, Sapientia, effigiata cernuntur. S. Thom. Vill. Conc. 1. de S. August.

Habet puer aliquis in manibus librum, in quo multæ imagines, plurimæque profundissimæ sententiæ; infans autem folia volvit, & imaginibus solùm delectatur. At si prudens eundem librum in manus sumat, grandia discit mysteria. Mundus liber, literæ creaturæ: peccatores delectantur pulchritudine cœli, solis, stellarum, plantarum, animalium; sed in his hærent; nec progrediuntur. Pii verò homines ex creaturis cognoscunt Dei potentiam &c. Diez. Cognitio Dei.

Trismegistus Dial. 5. Cùm statuam, & imaginem, absque fabro, & pictore, fieri nullus asserere audeat, miram Mundi hujus constructionem sinè Conditore constitisse putabimus? O cœcum homunculum! ô nimis impium! ô profundis obrutum ignorantiæ tenebris! Cave, cave, ô fili mi Tati, nè unquam artificium prives artifice. Corn. in Sap. c. 14.

3.

Cognitio Dei ex teipso, tui notitia, & humilitate.

Mirabilis facta est scientia tua ex me. Ps. 138 6. Ex parva fabrica magnum opificem animadverto. S. Greg. Niss. or. 1. in S. Script. loca. *Mirabilis &c.* id est: dum meipsum intueor, ineffabilis sapientiæ disco virtutem. S. Basil. l. 9. hexam.

Præcipuum, & speciale, speculum ad videndum Deum, animus rationalis absque dubio invenit seipsum Tergat ergo speculum suum, mundet spiritum suum, quisquis sitit videre Deum suum. Rich. à S. Vict. lib. Benjam. minor. c. 72.

Frustrà cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum seipsum. Id. ib. c. 71.

Vis videre Christum transfiguratum? ascende in montem istum (cognitio) disce cognoscere teipsum. Id ib. c. 78.

Ut cognoscere Deum possis, te antè cognosce. S. Cypr. ad Demetrianum.

In figura incisionis sculpens nihil ponit, sed removet; & tamen relinquit formam nobilissimam. Ità notitia DEI per ablationem relinquit in nobis nobilissimam dispositionem in intellectu. S. Bonavent. s. 2. de ingressu ad Sapientiam

Disciplinarum omnium pulcherrima, ac maxima, se ipsum nôsse: si quis enim seipsum nôrit,

nôrit, Deum agnoscit. Clem. Alex. Padag. l. 3. c. 1.

Quantò in cognitione mei proficio, tantô ad cognitionem Dei accedo. S. Bern. lib. de anima cap. 1.

Nihil scire convincitur, qui, sui ignarus, de Divinitatis scientia multa scire videtur. Porrò DEum scire non valet, qui ignorat se. Ordinatissima verò scientiæ regula hæc est; ut homo priùs se, deinde Deum agnoscere studeat. S. Laur. Just. Procœm. fasc. amor.

TITULUS XVIII.

COGNITIO SUI.

§. I.

Necessaria.

NOveris licèt omnia mysteria, noveris lata terræ, alta cœli, profunda maris; si te nescieris, eris similis ædificanti sinè fundamentô, ruinam, non structuram, faciens. S. Bern. l. 2. de consid. cap. 3.

Nihil est ante omnia homini timenti Deum tam necessarium, átque conveniens, quàm ut seipsum noverit. S. Zeno Ver. s. 2. de Gen.

Punctum, & meditatio de sui ipsius cognitione, panis est, qui ad omnes cibos quantumlibet delicatos, in orationis via adhibendus est. Lum. & dogm. ex vita S. Theresiæ.

§. II.

Utilis.

Exi à me. Luc. 5. 8. Initium citò habendæ bonitatis, ac divinæ potentiæ virtutis, est propriæ vilitatis, & indignitatis, cognitio; & humilis consideratio, quanta nostri inæqualitas est ad Christum: & eô ipsô nos dignos suô consortiô facit, & appropinquat nobis, qui nos ipsos judicamus indignos, & ex humilitate longè esse ab illo credimus. Sim. de Cass. l. 9. c. 15.

Si cognovisses & tu. Luc. 19. 42. Sermo est abruptus præ dolore. q. d. si cognovisses ea, quæ ad pacem tibi, & summam felicitatem spectant, meum scilicet adventum, meúmque regnum; non perires. Barrad. t. 3. l. 7 c. 9. D. 9. Pent. Citò corrigitur culpa, quæ citò cognoscitur. V. Beda hom. fer. 4. Quadr.

Sicut mare, dum undis erigitur, veniens ad arenâ confringitur; sic spiritus, dum in superbia elevatur, consideratâ suâ miseriâ, dissipatur. S. Bonav. s. 93. D. 5. Pasch.

Quid mirùm quæso, si in recordatione conditionis meæ, si ad aspectum animæ meæ, subitò, & absque mea, confusio faciei meæ cooperuit me? quem enim non pudeat civem cœli, Dominum Mundi, dilectam Dei, addixisse servituti corporis, prostituisse spiritibus immundis? diu tenuisse sub jugo servitutis, ad faciendam carnis curam in desideriis? Rich. à S. Vict. l. 3. de arca myst. c. 13.

Non est ferè quisquam, qui scire curet, quid ipse sit? faciliùs cœlum, quàm nos ipsos, cognoscere possumus. S. Greg. Niss. or. in illa verba: faciamus hominem.

Cognitio sui, est fundamentum solidissimum, & stabile; supra quod humilitatis structura locata est, augetur, átque perficitur. S. Laur. Just. l. de humilit. c. 2.

§. III.

Motiva varia studendi Cognitioni sui.

Ex Veteri, & Novo.

Scrutemur vias nostras. Thren. 3. 40. Videlicet actiones; & quæramus, & revertamur ad Dominum per lamenta, à quò discessimus per flagitia. Magnum igitur est, unumquémque se ipsum nôsse: idcirco jubemur, ut scrutemur vias, scilicet actiones nostras, actiones fidei nostræ, & nosmetipsos cognoscere possimus. Unde Moyses Deut. 27. 9. *attende*, inquit, tibi. Tibi utique, & non pecuniæ tuæ, non possessionibus, non viribus tuis; sed animo tuo; unde omnia consilia, & facta, cogitationesque manant. S. Paschas. hîc.

Unum quodque ante faciem suam gradebatur. Ezech. 1. 9. Animantia illa singula quadruplices vultus, & oculos, habebant: aquilæ, hominis, leonis, & bovis; Viri probi similes habent oculos: aquilæ, quibus Deum intuentur; hominis, quibus proximum cernunt; leonis, quibus mundum; bovis, quibus seipsos inspiciunt. Aquilinis, id est, purissimis, fidéque illuminatissimis opus est, ut solem fulgentissimum, id est, Deum comtemplari possimus: humanis oculis, id est, humanitatis, & misericordiæ, plenis proximus aspiciendus: leonis, hoc est, atrocibus mundus despiciendus: bovinis homo seipsum aspiciat; nimirum ut bovis instar, in terram, corpus suum, crucis aratrum immittat, sulcos altos in cor ducat, se perscruttetur frequentèr, & roget: tu quis es? Barradius t. 2. l. 2. c. 13. D. 3. adv. Jo. 1. 19.

Vade in domum tuam. Matth. 9. 6. Quid hoc aliud est dicere, quàm, habita tecum, teque ipsum cognosce: sunt enim plurimi, qui à semet longè peregrinantur; & nullibi rariùs, quàm in domo propria moram faciunt. Jo. Gerson serm. de 4. domib.

Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro. Matth. 13. 44. Est cognitio sui margarita quædam pretiosissima, atque thesaurus desiderabilis, in cordis agro absconditus; ad quem non nisi cum maximo pervenitur labore. S. Laur. Just. lib. de casto connub. c. 17.

Tu quis es ? Jo. 1. 19. Breve thema, sed magnum pelagus. Utinam scires, utinam intelligeres, tu quis es ?

Plus tibi prodesset, quàm scire omnes scientias Mundi, & omnes bibliothecas. Quid enim tibi prodest scire motus cœlorum, & influentias astrorum, virtutes herbarum, proprietates animalium, & ut totam naturam scias ? & nescire teipsum. Ecce curam habès de domo, de hæreditate, de negotio, de familia ; de mula, quam habes, in stabulo ; & teipsum solum negligis ? Omnibus tuis das partem aliquam diei, & curæ ; tibi nullam. Teipsum tam vilem æstimas, & sic parvi pendis, ut non digneris de te curam habere ! O anima misera ! quid extra te vagaris effusa, & diffusa per Mundum, à te alienata, & exul ? S. Thom. Vill. serm. D. 3. Advent. De Joanne, Levitæ, ac Sacerdotes, quærunt: *tu quis es* ? *Elias es tu ? &c.* nihil autem de se satagunt quærere. Angelum rogamus, tu quis es ? cœlum, solem, lunum &c. tu quis es ? animantia, plantas, herbas, morbos, rogamus, quidnam sint ? nos autem ipsos non rogamus, tu quis es ? S. Bern. ep. 193. de Abailardi inutilibus quæstionibus: Abailardus nihil nescit omnium, quæ in terra sunt, præter seipsum. Escob. t. 1. Chr. Persec. l. 1. sect. 1. obs. 4. v. 19. Quot quæstiones hi Sacerdotes, & Levitæ excitarunt ? de Joanne omnes, de se nullam. Superârunt illos turbæ, quæ Luc. 3. 10. eundem Baptistam de se interrogant: *quid faciemus* ? & militum, cùm Joannes diceret : *medius vestrum stetit &c.* Quærendum erat, quid faciemus, ut illum reperiamus ? Nos similiter multa quærimus, sed omnia de aliis rebus ; de nobis pauca, aut nihil. Angelum rogamus, tu quis es ? cœlum, solem, lunam, elementa, philosophiam rogamus, motum, tempus, locum ; tu quis es ? &c. nos autem ipsos non rogamus, tu quis es ? Escob. t. 2. Persec. Chr. l. 1. Sect. 1. obs. 4.

Tu quis es. Jo. 1. 19. Quisque crebrò se interroget, *tu quis es ?* obeundo singula prædicamenta : I. Substantiæ. Tu, quoad substantiam, quis es ? audiat conscientiam sibi respondentem : Dei Creatoris mei nomen est, *ego sum, qui sum* ; sive, *qui est*. Ex. 3. 14. Ergo meum, qui creatura sum, nomen est : ego sum, qui non sum ; quia ex me nihil sum, sed ex meo nihilo eductus sum à Deo. II. Quantitatis : quis ? id est, quantus es tu ? quatuor cubitorum : extende brachia, & mensuratus es. Si spectes discretam quantitatem, id est, numerum ; ego inter hominum milliones sum unus, exiguus, & pusillus. III. Qualitatis : qualis es tu ? corpore sum infirmus, miser, ærumnosus ; animâ rationalis, similis angelis ; sed appetitu sensitivô, asinis, & bestiis. IV. Relationis ? id est, cujus filius es tu ? sum filius Adæ, primi peccatoris ; ideóque peccator natus sum in peccatis ; moriar in peccatis, nisi Christi gratia ex iis me eripiat, sanctificet, & salvet. Interroga sapientissimum Salomonem : quis es tu ? respondet Sap. 7. 1. *Sum quidem & ego mortalis homo &c.* V. Actionis : tu quis es ? quid agis ? quid exerces ? exerceo artem fabrilem &c. ago prætorem, advocatum &c. Age, stude, labora æternitati. VI. Passionis : quis es tu ? quid pateris ? patior in corpore famem, sitim, frigus, morbos &c. in anima longè majora : dolores, angores, scrupulos, timores, iras &c. VII. Ubi es tu ? sum in terra ; situs inter cœlum, & infernum : ut, si sanctè vivam, in cœlum transferar ; si impiè in infernum. VIII. Quando es tu ? quando natus ? quamdiu vixisti ? quando morieris ? heri natus, hodie vivo, cras moriar. IX. & X. Situs, & habitus : quem habes situm ? quem habitum ? Nunc sto, nunc sedeo, nunc jaceo. Habitum, & vestem, gero Christiani, Sacerdotis, Episcopi, Religiosi. Vide, ut tuô habitu, & statu, condignè vivas. Corn. hîc.

Plena sunt oculis antè, & retrò. Apoc. 4. 8. Prodest ad salutem notitia nostri principii, & finis. Sylv. hîc.

Ex Patribus.

Scientiam terrestrium, cœlestiumque rerum, magni æstimare solet genus humanum ; in quo profectò meliores sunt, qui huic scientiæ præponunt nôsse semetipsos : laudabiliorque est animus, cui nota est, vel infirmitas sua ; quàm qui, eâ non respectâ, vias siderum scrutatur ; etiam cogniturus, aut qui jam cognitas tenet, ignorans ipse, quà ingrediatur ad salutem, ac firmitatem suam. S. August. de Trinitat. l. 4. Proœmio.

Quantùm quotidiè in tui cognitione proficis, tantùm ad altiora semper tendis. Magna altitudo scientiæ, seipsum perfectè cognovisse. Mons magnus, & altus, plena cognitio rationalis spiritûs. Rich. à S. Vict. lib. Benjam. minor. cap. 75. Vis videre Christum transfiguratum ? ascende in montem istum, disce cognoscere teipsum. Id. ib. c. 78.

Cùm me putavero ad calcem perveniisse virtutis ; tunc habeo principium : principium enim Sapientiæ timor Domini ; qui expellitur, atque destruitur charitate. Hæc hominibus sola perfectio, si imperfectos esse se noverint. S. Hier. ep. 67. adversus Pelag. & Ctesiph.

Quantùm quotidie in tui cognitione proficis, tantùm ad altiora semper tendis - magna altitudo scientiæ, seipsum perfectè cognovisse. Mons magnus, & altus, plena cognitio rationalis spiritûs. S. Hier. ep. 75.

Initium salutis est, sua intelligere, & flere peccata. S. Hier. l. 6. in Is. c. 15.

Primum est in hac consideratione ; ut redeas ad teipsum, intres ad cor tuum, discas æstimare spiritum tuum. Discute, quid sis ? quid fueris ? quid esse debueris ? quid esse possis ? Quid fueris per naturam ; quid modò sis per culpam ; quid esse debueris per industriam ; quid adhuc esse possis per gratiam. Rich. à S. Vict. de Arca myst. l. 3. c. 3.

Ex hoc exercitio cognitionis sui, cordis oculus mundatur, ingenium acuitur, intelligentia dilatatur. Nihil rectè æstimat, qui seipsum ignorat. Nescit, quòd sub pedibus ejus omnis mundana gloria jaceat, qui conditionis suæ dignitatem non pensat. Nescit omninò, nescit, quid

quid de spiritu angelico, quid de spiritu divino, sentire debeat, qui spiritum suum priùs non cogitat. Id. ib. c. 6.

Cogita animos perfectorum, nec non perversorum; & animos spirituum bonorum, & spirituum malignorum; ut ex contrariorum consideratione eluceſcat, quid imitari, quid vitare te, expediat. Attende, quid scias; attende, quantùm nescias. Agnosce, quantùm emineas per ingenium spiritibus brutis. Agnosce, quantùm subjaceas per intellectum spiritibus angelicis. Si attendas, quantùm procedas sensu spiritum brutum, cantabis præcordialiter: ***benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum.*** Si cogites intelligentiam angelicam, clamabis profectò: *Deus! tu scis insipientiam meam.* Id. ibid. cap. 6.

Fecerunt civitates duas amores duo: terrenam scilicet amor sui, usque ad contemptum Dei; cœlestem verò amor Dei usque ad contemptum sui. S. August. de Civ. DEI l. 14. cap. 28.

Quis sis naturâ quoad corpus, interroga mortuos, & dicent tibi: vade ad sepulchra, & cœmiteria; & apertè videbis: non opus est aliâ scholâ. S. Thom. Vill. D. 3. adv.

§. IV.

Ignorantia sui noxia.

OMne, quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus. Gen. 2. 19. Si Adam omnibus animalibus nomina imposuit, cur non & sibi? Philo Hebr. l. 1. allegor: nè in re propria erraret. Nam mens, quæ inest unicuique nostrum, cætera potest comprehendere, seipsam nosse non potest: quemadmodum enim oculus alia videt, seipsum non videns; sic & mens intelligit alia, seipsam non comprehendit. Mendoza in 1. Reg. c. 3. v. 9.

Si ignoras te, ô pulcherrima &c. Cant. 1. 7. Ideò quæris me absentem, & dicis, ***ubi pascas &c.*** id est, quia ignoras te. Si te cognosceres, quæreres me in teipsa. S. Thom. hic. Per cognitionem sui cessat omnis querela contra Deum de malis, quæ patimur. Precatio enim sponsæ involvit querimoniam de absentia sponsi, ob quam in tot miserias est prolapsa. Cui respondet sponsus: *si ignoras te &c.* q. d. si te cognosceres, non quererēris. ***Abi post vestigia gregum;*** disce obedientiam, subjectionem, & sufferentiam, à gregibus irrationabilibus. Sicut oves percutienti pastori non contradicunt, ab illo se duci sinunt, quò vult; ità tu te committe meæ providentiæ. de Ponte hic.

Quomodo, tu Judæus cùm sis bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana. Jo. 4. 9. hócne scelerum tuorum summum est, quòd redderis indigna Christo propinare, ***sum Samaritana.*** Et cur non dicis, sum sex virorum pellex, & charybdis pudoris? Planè vel nostra non novimus vulnera; vel, si novimus ea, minùs nobis putent, quæ maximè fœtent; aut, si fœtent, non putidiora manifestamus, sed honestiora. Oliv. l. 10. Strom. hic.

Cæcus. Apoc. 3. 17. quia se ipsum non videbat, & alium se judicabat, quàm erat. Sylv. hic.

Collyriô inunge oculos tues. Apoc. 3. 18. Ad literam, collyrium cognitio sui ipsius: nam hic Episcopus ignorabat se, dicebat se esse divitem &c. Sylv. hic.

Hæc pravitatis est causa, ignorantia sui: quam si quis cognitâ veritate discusserit; sciet, quò referenda, & quemadmodum sibi vita degenda sit. Lactant. Firmian. l. 1. de falsa Relig.

Qui seipsum non considerat, & solùm attendit res proximi, illasque taxare vult, certùm, quòd superbiâ capitur, & obliviscitur sui. Theophyl. in Luc. 6. 36.

Semper ad malum proclives sunt mali; voluntatis appetitus propria ducuntur, & tanquam jumenta indomita per vitiorum præcipita colliduntur. -- Et grande malum hoc unde? utique ex tumore animi ex ignorantia sui, ex veri nescientia. S. Laur. Inst. serm. in Purific. B. V.

Sui ignoratio omnia invexit mala, rerúmq; omnium confusionem hanc, quæ in Mundo est. Isid. Clarius l. 1. or. 60.

Hæc videtur causa fuisse, quòd Dominus nullum stultum curârit: quia stulti seipsos non agnoscunt mente captos esse; sed potiùs judicant, se esse sapientissimos. David Ps. 50. 5. veniam petens ait: ***quoniam iniquitatem meam ego cognosco.*** Stella in Luc. 18.

§. V.

Viæ, & media, cognitionem sui consequendi.

OStendam tibi, tanquam in speculo, quis, & qualis sis. Non vidisti in loco publico, sepeliendis hominibus destinato, naturæ nostræ mysteria? non vidisti ostium, aliis super alia temerè abjectis, congeriem? calvarias carnibus nudatas, terribilem quendam, ac deformem, aspectum exhaustis oculis præbentes? si illa vidisti teipsum in illis spectâsti. S. Greg. Niss. or. 1. de beatudinibus.

Sole ortô æstuaverunt. Matth. 13. 6. Per solem orientem intellige tentationes; eò quòd tentatio ostendat homines; & declaret, quales sint: sicut sol manifestat abscondita. Theophyl. hic.

Fecit lutum ex sputo. Jo. 9. 6. Ex luto Dominus cœco illuminando medicinam confecit, ut edoceat visu donari eum, cœcitate pulsâ, qui diligit pulveres rei terrenæ, quam diligit. Escob. t. 1. mir. Chr. l. 3. Obs. 10.

Inventa est ars, lacte in charta candida scribendi literas; ut legi possint, cineres asperguntur. Cognitio sui pro cinere. Speculum. Lem. Incerto authore.

Aqua in vitreo vase, sole absente, limpida videtur; sed mox, ùt sol suis radiis vas ferit, turbida, & atomis plena apparet. Ex vita S. Theres. lum. & dogm. spirit.

Tamdiu quis peccata sua, quæ nôsse aut deflere, debet, ignorat, quamdiu curiosè aliena considerat. S. Prosper. l. 1. c. 6.

Dico tibi : nulla pejor ignorantia, quàm tui. Si ignoravero Logicam Philosophiam, & omnes artes liberales mechanicas ; & omnia Jura, Leges, & Medicinam ; salvari potero : sed si te ignores, non salvaberis. S. Thom. Vill. D. 3. adv.

Titulus XIX.

COLORES.

Candidus. Funebris apud Japones color albus ; niger festus, & hilaris. Bartoli vita S. Xav. l. 3 n. 20.

Ruber. Viri exercitus in coccineis. Nahum. 2. 3. q. d. Milites Chaldæorum erunt nobiles ; ideoque vestientur chlamydibus coccineis : coccus enim erat nobilium, imò regum vestis ; uti dixi Thren. 45. De Cyri exercitu Xenophon l. 6 universus exercitus ære fulgurabat, Puniceoque florebat ornatu. Causam dat noster Martinus à Roa l. 1 singul. c. 2. ut scilicet sanguis, si quis ex vulnere esset impressus, absorberetur à coccotum illi confidentiùs, & sinè pavore, pugnarent. Hoc verius in sanguine Christi, qui nostra est purpura, & coccinea vestis, ait S. Ambros. in Ps. 118. Addit secundam : scilicet Gentiles credidisse : quòd coccinea vestis totos præstaret in præliis, & periculis. Unde & olim pueris Christianis funiculus coccineus è collo suspendebatur, ad avertendum fascinum, & quævis discrimina ; uti recenset, & redarguit S. Chrysost. hom. 12. in c. 4. ep. 1. Corinth. Ægyptii quoque quotannis omnes arbores, pecora, & multa alia rubricâ illinebant, adversùs incendium, teste Epiph. hær. 18. Tertiam dat l. 4. c. 7. quòd coccineus color, sive purpureus, ad ignem accedit, igneique animi sit index, & stimulus. Corn. hîc.

Induit me vestimentis salutis. Is. 61. 10. Teste Alex. ab Alex. l. 1. c. 20. mos erat Affris, Cauris, Numidis, & Masagetis, in bellum profecturis, Puniceas ferre vestes : ut sic vulnera, & sanguinem effusum, non internoscerent, audaciùsque dimicarent. Tu quoque Puniceam induere vestem, de sanguine Christi, sub qua non internoscas vulnera, & difficultates obventuras. Jonghen Exh. 20.

Unus illi rubor placebat, quem gignit candor ; unus candor, quem parit abstinentia. S. Greg. Naz. or. 25. in laudem sororis suæ Gorgoniæ.

Cæruleus. Utitur Romana Ecclesia violaceô colore in quatuor temporibus Septembris ; & in Vigiliis Sanctorum, in quibus est jejunium, quando Missa est de Vigilia ; & in Diebus Rogationum &c. Cùm enim jejunamus, carnem nostram crucifigentes maceramus ; ut sic facta livida Christi livoribus conformetur. Durand. rational. div. offic. In Mogor color cæruleus lugentium est. Janic. rerum Indic. tom. 3. c. 11.

Flavus. Color regis cæterisque interdictus, flavus est ; è quo vestis ejus contexta variis ex aureo filio draconibus ipsa tecta flavum colorem, & dracones spectandos exhibent. Si quis eum colorem, aut dracones, in proprios usus adhiberet, perduellis haberetur. Nicol. Trigautius de Christiana expedit. apud Sinas.

Niger. Indi, utpote naturâ nigri, suum cæteris anteponunt colorem ; ideoque Deos atros arbitrantur. S. Xav. ep. 5. Societ. Romanæ lib. 1.

Titulus XX.

COLUMBA.

Emisit quoque columbam. Gen. 8. 8. Spiritum Sanctum in sua maximè persona illa columba significavit, quam de arca Noe emisit. S. Rupert. hîc.

Quæ cùm non invenisset, ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in arcam. Gen. 8. 9. S. Chrysost. hom. 26. hîc quærit : quomodo non inveniret requiem, siquidem teste Scripturâ, cacumina montium fuerunt visa ? & respondet : quia cacumina adhuc limò erant plena.

Cùm Cardinales, & Episcopi, de S. Fabiano P. M. eligendo agerent, nemine de Fabiano cogitante, columba capiti ejus desuper volans insedit : inde populus Pontificem summum clamat. Boll. 20. Jan.

S. Ephrem vidit humeris S. Basilii concionantis columbam insidentem, & dicenda suggerentem. Boll. 1. Febr.

Anima S. Aventini Ep. à morte ejus in specie columbæ candidæ ab ejus ore visa sursum evolare. Boll. 4. Febr.

S. Schosticæ sororis suæ animam post triduum mortis S. Benedictus in cella sua columbæ specie videt in cœlum evolare. Boll. 10. Febr.

Post martyrium S. Eulaliæ V. M. anima specie columbæ visa cœlum petere. Boll. 12. Febr.

Fames regnum Navarræ depopulabatur ; fame ingravescente ad tria millia ad Sanctum Veremundum Abbatem pro victu conveniunt. Verùm non

non redierant, qui extra provinciam jussu ejus cibos empturi abierant. Ille ad altare accedit peracturus Divina; & ecce, cùm gemens orat pro populo, columba candida cœlô delapsa super singulorum capita volitabat; moxque sublime petens disparuit. Tantùm quisque inde refectus, velut exquisitis epulis pastus esset. Boll. 8. Martii.

TITULUS XXI.

COMPASSIO.

§. I.

Passus compatitur.

Ex Veteri.

Cucurrit in occursum eorum. Gen. 18. 2. Unde illi tanta festinatio? S. Chrysol. s. 121. peregrinus ipse jugiter laboravit, nè peregrinus peregrinum se esse sentiret; sub tentorio manens ipse sinè tectô advenam manere non est passus; & hospitem hospes ipse semper suscepit. Sylv. in Luc. 16. q. 14.

Cur tristior est hodie solitò facies vestra? Gen. 40. 7. Ad captivorum mœrorem solandum nullus aptior medicus Josephô: quis enim vinctorum afflictiones meliùs agnosceret, quàm qui simul vinctus est? Alvarez Joseph Illustr. hîc Illust. 134.

Ego propriè servus tuus sim. Gen. 44. 32. Non amat patientem, qui simul non patitur Deprehensô Benjaminô in scyphi furto, vestes in signum doloris lacerant fratres. *At illi scissis vestibus* v. 13. apud Proregem antè de explorationis crimine redarguti didicerunt compati indigna ferenti. S. Chrys hom. 64. in Gen. vide, quomodo calamitates mentem eorum fecerunt ad misericordiam promptiorem, & eos mansuetiores. Alvarez. Joseph. Ill. hîc Ill. 239.

Sum si fiscellam scirpeam, & exposuit eam in carectoribus fluminis. Ex. 2. 3. Providentiâ Dei ordinabatur Moyses ad populos ex captivitate, & multis periculis, eruendos: ut ipse priùs à periculis eruatur; quò promptiùs aliis exhibeat, quod ipse tam misericorditer ex Dei benignitate receperat. Sylv in Actor. 7. 21.

Surge, & transi Jordanem istum. Jos. 1. 2. *tu enim sorte divides populo huic terram, pro qua juravi Patribus suis.* v. 6 Ut populum in terram lacte, & melle manantem inducat, Jordanem trajicere monetur. Quid autem sit Jordanem trajicere, audi ex Hugone: *transi Jordanem istum*, id est, bibe de torrente Passionis. Nascitur à doloribus affectio erga alios suavissima. Naxera hîc §. 25.

Nosti, quid locutus sit Dominus ad Moysem &c. Jos. 14. 6. 7. Caleb prœmium, tot peregrinationibus, & laboribus exactis, promissum exigit; utque citiùs impetret, Josue in memoriam revocat eosdem secum toleratos: *nôsti, quid locutus &c.* Et ecce Josue mox annuit: benedixit ei, & tradidit ei Hebron in possessionem. Ut qui apprimè noverat, quàm ardua in illa exploratione perpessus Caleb, ab alio inexperto similia votis forsan frustraretur, aut in ævum protraheretur. Afflictorum lacrymas vel aspicere dedignabitur, cui semper blanda fortuna fuit. Patientiam misericordiæ matrem vocat Tertullianus lib. de pat c. 3. passus scit compati. Ferrea viscera in voluptatum officina conflantur. Naxera hîc. §. 13.

David verò, cùm factus esset rex durum jugum imposuit. 3. Reg. 12. 4. S. Odo Abb. Cluniac: lib. 2. collat.

A Saule David insectabatur, & super contritionem eorum, qui amarô erant animô, compatiebatur; quæ commiseratio Roboamum in deliciis natum non capiebat. Sylv. in Luc. 2. l. 2. de Infantia Christi. q. 2.

Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: sed cum austeritate ingerebatis eis. Ezech. 34. 24. Væ pastoribus; sed & ovibus væ! quando à nimis indulgentibus sibi reguntur. Quàm austerus ovibus, qui lacte suavitatis ablactatus; quàm rigidus, qui pretiosis indutus: nudum, famelicum, ægrum, subditum, aspiciet; non tamen panem, vestem, aut medicinam, exhibebit. Naxera in Jos. 1. §. 25.

Ex Novo.

De Christo Domino.

Domine! puer meus jacet in domo paralyticus. Matth. 8. 6. Hugo Card. meus, inquit: ecce compassio. ! quasi dicat: morbus est meus.

Esurivi, & dedistis mihi manducare. Matth 25. 35. S. Chrysost. dixisse suffecerat: dedistis mihi manducare, dedistis mihi bibere; sed præmisit: *esurivi, & sitivi*: quia parvus fuisset amor pauperis, quòd pauperem suscepisset; nisi & passiones pauperis suscepisset. Verus amor est, fecisse suas angustiati angustias. Salvianus lib. 4. ad Eccles. ego plus addo aliquid: Christum non solùm egere cum cæteris, sed plus multò egere, quàm cœteros. In omni enim pauperum numero non est universorum una paupertas. Christus tantummodò totus est, cui nihil est, quod in omni humano genere non desit: omnis enim egestuosus pro se tantùm, & in se, eget; solus tantumodò Christus est, qui in omnium pauperum universitate mendicat. Escob. t. 3. Colloq. Chr. l. 11. Obs. 3.

Ut describeretur universus orbis. Luc. 2. 1. Cur Christus, qui omnium Dominus nascebatur, tam festinat servitutem profiteri? Cùm esset omnium rex, disposuit in primo ingressu jugum subjecti, & onus inferioris, portare: ut per experientiam haberet, omnium mi-

miseriis condolere, & compati. Sylv. in Luc. 2. l. 2. q 2.

Imponit in humeros suos. Luc. 15. 5. Cur humeri ovis requies? quia illos flagris, & cruci subjecit. Ea membra, quæ dolores tolerant, alienæ fuerant fatigationis levamenta. Ibi ovi requies, ubi crux pastori: qui sibi rigidus, vel cruci humanus. Naxera in Jos. 1. §. 25.

Pater Abraham! - mitte Lazarum. Luc. 16. 24. Cur, cùm in sinu Abrahæ multi essent Patres, dives non alium petit refrigeratorem, nisi Lazarum? S. Greg. mor. l. 19. c. 12. potiùs pauperem advocat, cujus viscera misericordiæ plena sunt ex miseriis perpessis, quàm alium. Non petit Isaac, Jacob, vel alium; quia illi fuerant divites. Sylv. hic.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Christus D. ad preces B. V. *vinum non habent*, moratur, miraculum differt; *nondum venit hora mea.* At latronis petitis mox annuit: *hodie mecum eris in paradiso.* Christi dolor alieno dolori acceleravit remedium; propriis cruciatibus pietas nutritur. Sylv. Addit. in Luc 23.

Unde ememus panes? Jo. 6. 5. Cur non Apostoli pietate commoventur super hanc multitudinem, ut eis cibos quærant; sed solùm Christus compatitur. Matth. 4. 2. *cùm jejunasset 40. diebus & noctibus, postea esurit.* Tantam famem Apostoli nondum experti. Sylv. in Marci 6. q 6.

Scio tribulationem tuam. Apoc. 2. 9. Rupertus: quod nunc dicit *scio*, eôdem pondere debet intelligi, quô propheta de illo dixerat Is. 53. 3. *vidimus eum virum dolorum, & scientem infirmitatem*; id est, experimentum infirmitatis habentem. Itaque & hîc scio infirmitatem tuam; id est tribulationis, quam pateris, experimentum habeo; & paupertatem, quam sustines, in memet ipso expertus sum. Pro magno solatio tibi sit, quòd tribulationem, & paupertatem, sustines pro me, qui pro te hæc sustinui. Sylv. hic.

De aliis ex eodem.

Ambulans Jesus juxta mare Galiæa &c. Matth. 4. 18. Quare juxta mare Dominus Apostolos vocat? Euseb. Gall. hom. de S. Andrea: ecce primos discipulos Dominus de mari vocat: quoniam multos alios per eos de hujus Mundi fluctuosa amaritudine ad fidem disponebat; ut; quia de mari à Domino vocantur, ipsi quoque periclitantium animas de Mundi hujus naufragio, & de vitiorum insurgentibus procellis, liberare discant. Sylveira hic quæst. 9.

Serve nequam. Matth. 18. 32. Servus graviter offendit patremfamilias, quod, expertus angustias debitorum, conservi debitoris misertus non sit. Drexelius Gymn. pat. p. 2. c. 2. §. 2.

Negavit coram omnibus, Matth. 26. 70. Considerandum nobis est, cur omnipotens Deus eum, quem cunctæ Ecclesiæ præficere disposuerat, ancillæ vocem pertimescere, & seipsum negare, permisit? Quod nimirum magnæ actum esse pietatis dispensatione cognoscimus: ut is, qui futurus erat pastor Ecclesiæ, in sua culpa disceret, qualiter aliis misereri deberet. S. Greg. hom. 21. hic in Evang.

Omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines: eramus enim aliquando & nos insipientes, increduli, errantes. Tit. 3. 2. 3. Primasius, quia nos tales fuimus, debemus eorum insipientiam ferre patienter. Did. Niss. vitæ Abrahæ l. 2. c. 7.

Vocem, quam audivi, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. Apoc. 14. 2. Notandum quòd in cithara chordæ audientes quidem delectant, sed ipsæ in extensione sua quodammodo laborant. Sic denique hi auditores suos delectaverunt, sed ipsi apud semetipsos laboraverunt, & plerumque fatigati sunt. Rupertus l. 9. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Medicus, qui non fert infirmitates, curare nescit; & qui non fuerit cum infirme infirmatus, infirmo non potest conferre sanitatem. S. Chrysol. s. 50.

Experimentô propriô nostra didicerunt incommoda; ex quo singularem erga nos gerunt compassionis affectum. S. Laur. Just. in festo OO. Sanctor.

Cùm sit ars omnibus communis, illam omnes laudare debent; nè seipsos, illam vituperando, deprimant. Maximè qui passi interdum fuerint aliquam infirmitatem; si postmodum convalescant, infinita consilia dant. Cassaneus catal. gloriæ Mundi p. 11. consid. 48. de arte medica. Ex propriis miseriis disce aliis compati. Did. Niss. vitæ Abr. l. 2. c. 7.

Tu turbaris, quia domum congruam Romæ tibi invenire non potuisti. Scias igitur, quòd hoc ego permisi ad utilitatem tuam: ut per experientiam probares dolores illos, quos pauperes peregrini sentiunt, ut scias iis compati. ex Revel. S. Brigit. c. 107. v. 1.

§. II.

Motiva aliis compatiendi.

DOmine exaudi orationem meam. Ps. 101. 2. Scilicet eam, quam priùs allegator pro totius Mundi liberatione fundebat. Sanctorum enim consuetudo est, sic dolere calamitates alienas ùt proprias. Sicut Apostolus ait. 2. Cor. 11. 29. *quis infirmatur? & ego non infirmor?* Cassiodorus hic.

Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Luc. 2. 35. Quando ex corde afflictis compateris, quasi vulnus doloris in anima recipis, & gladiô illô transverberaris. Unde de B. V. dicitur: *tuam ipsius &c.* S. Bonav. serm. 3. Dominfra Oct. Nativ.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. S. Greg. hom. 33. in Evang. lacrymis mulier

mulier pedes ejus rigat. quod nos quoque veraciter agimus ; si quibuslibet ultimis membris Domini per compassionis affectum inclinamur ; si sanctis ejus in tribulatione compatimur ; si eorum tristitiam nostram putamus. Capillis pepes Domini tergimus, quando sanctis ejus, quibus ex charitate compatimur, etiam ex his, quæ nobis superfluunt, miseremur. Pinna in Eccl. Ethol. 218.

Lacrymatus est JEsus. Jo. 11. 35. Disce à Christo D. terrenam miserationem in aliorum miseriis ; ut eas sentias paternò affectu efficaci, quasi tuæ forent. Hæc dos primaria præsidis, suos reputare dolores suorum subditorum : fleant, illis lacrymantibus, sicut Christus : ùt vidit eam plorantem, lacrymatus est. Oliva 6. 3. conc. 19.

Ordo consolationis est ; ut, cùm volumus afflictum aliquem à mœrore suspendere, studeamus priùs mœrendo ejus luctui concordare. S. Greg. mor. l. 3. c 10.

Tunc plena est cordis nostri compassio cùm malum inopiæ pro proximo suscipere non metuimus, ut illum à passione liberemus. Quam videlicet pietatis formam Mediator nobis Dei, & hominum dedit : qui, cùm posset etiam nobis non moriendo concurrere, subvenire tamen moriendo hominibus voluit : quia nos videlicet minùs amâsset, nisi & vulnera nostra susciperet : nec vim nobis suæ dilectionis ostenderet ; nisi hoc, quod à nobis tolleret, ad tempus ipse sustineret. S. Greg. mor. l. 20. c. 26.

Melior, & major, est in conspectu Dei eleemosyna de bursa cordis, quàm de bursa corii sinè compassione cordis. S. Vinc. Ferr. s. 2. D. 2. post Pascha.

Corporis membrum, quod dolores non sentit aliorum membrorum ; aut est paralyticum, aut putridum, aut omninò à corpore separatum. Impossibile enim est, esse in corpore, & dolores corporis non sentire. Sed quantò corpus spirituale est carnali nobilius, tantò ejus membra uniuntur districtiùs. Tu ergo, qui dolores non percipis proximorum, scias certissimè, nec putes esse ambiguum, te esse membrum paralyticum, vel divisum. Nullum verius argumentum ad teipsum judicandum, si sis, vel non sis, Dei membrum. S. Bonav. serm. 4. de adventu.

Non est membrum Christi, qui non compatitur membris Christi ; & qui eis manum non aperit, si habet, unde possit. Plangant, plangant corda Fidelium divinâ pietate conscissa ; quando major pietas invenitur in bestia, quàm in rationali creatura. S. Bonav. serm. 31. D. 1. post octav. Epiph.

Titulus XXII.

CONCIO.

§. I.

Symbola.

Concrescat, ùt pluvia, doctrina mea &c. Deut. 32. 2. Quædam prædicatio est, quasi imber hyemalis ; cùm peccatores minis terrentur, ut convertantur. Alia est, instar vernæ pluviæ, suavis, & placida ; cùm exhortatur homines, vel ad pœnitentiam, vel ad majores in virtute progressus, spe regni cœlestis ; vel ex gratitudine propter accepta beneficia &c. de Ponte in Cant. 2. q. d. Utinam doctrina mea non sit cassa in vobis, sed fructum afferat, ut pluvia in agro herbas fœcundat. Cornel. hic.

Sapientia foris prædicat. Prov. 1. 20. Pro *prædicat* Hebr. est, *jubilat.* Sept. *hymnizat* ; id est, canit, & laudat. Vel passivè hymnizatur, canitur, laudatur. Sept. pro *foris* habent, *inexitibus.* hinc Salvianus l. 4. ad Eccles. Cathol. sapientia in exitu canitur. Cur eam non dixit cani in præsentia, non in juventute, non in statu rerum incolumium, non in prosperitatibus fecundorum ? quia in his omnibus, quidquid laudatur, incertum est : quamdiu enim quis subjacet mutationi, non potest cum securitate laudari. Quid est, quæso, Sapientia Christiani ? nisi timor, & amor Christi. Cornelius hic.

Imber abiit. Cant. 2. 11. Per hunc Patres prædicationem intelligunt ; de qua Moyses : *concr. sc at ùt pluvia &c.* de Ponte hic.

Mittentes rete in mare. Matth. 4. 18. Prædicare idem est, quod piscari ; sermo est rete, quô corda audientium trahuntur. S. Vinc. Ferr. serm. de S. Andrea.

Simile est regnum cælorum grano sinapis. Matth. 13. 31. Granum sinapis Prædicatio est, & Apostoli : pauci enim videntur hi ; & totum orbem occupaverunt. Theophyl. hic.

Exiit qui seminat seminare semen suum. Luc. 8. 5. Prædicare, est seminare triticum de grano Novi Testamenti ; vel horreum de Veteris. S. Vinc. Ferr. s. 4. Sexag.

S. Chrysost. t. 6. hom. de Anna, seu quid sit festum, vocat concionem suam convivium : parî alacritate hodie quoque convivium vobis exhibebo.

Sanè ego videns inexplebilem vestram spiritualium doctrinarum aviditatem, etiam satis conscius magnæ meæ tenuitatis ; non intermitto quotidie apparare ex Divinis Scripturis convivium. S. Chrys. hom. 28. in Gen.

§. II.

Quæ conciones, & quorum efficaces ?

Viri fratres, & Patres. Act. 7. 2. Prudens exordium. Optimum concionis ad populum, irâ exæstuantem, principium. - At ùbi vidit obfirmatam malitiam, - artificium omne, quod blandè animos demulcere, conciliareque, posset, omittens, nullis verborum ambagibus,

apertè vocavit eos *durâ cervice &c.* S. Asterius Laudatione S. Stephani.

Da mihi navim vacuam, gubernatorem, nautas, funes, anchoras, omnia dispositа; & nusquam esse spiritum venti: nonne cessat omnis qualiscunque apparatus, si desit operatio spiritûs? Ità fieri solet, licèt sit ampla sermonis supellex, & mens profunda, & intelligentia, & eloquentia; si non adsit Spiritus Sanctus, qui vim suppeditat, otiosa sunt omnia. S. Chrysostomus hom. de Spiritu Sancto adorando.

Quercus est fornicatio, glandes ferens, irrationabilium animalium escam, multô tempore tuâ in mente radicata. In arborum circuitu tuam dejecit conscientiam sermo meus. Meus sermo securis est; unô audisti die: quomodo unâ die cadat, quæ tantô tempore radices immisit? S. Chrysost. hom 3. de pœnit.

Si quis acediosus invenitur inter nos, nolo, diutius ut fatigentur aures ejus sermone nostrô contemptibili.

Transeat usque Bethlehem, & illud, in quod desiderant Angeli prospicere, prospiciat ibi Verbum Dei, quod Dominus ostendit nobis. Guaric. serm. 5. de Nativ.

Quotidie cernimus, simplices sermone, propter Spiritûs assistentiam, spirituales viros utiliter hominum corda ferire; alios verò ornatô eloquiô in ventum verba perflare: ut non coram Deo glorietur omnis orator. S. Thom. Vill. fer. 4. post. D. 1. Quadr.

Quandóque magis expugnatur diabolus virtute orationum sedentis in claustro, quàm virtute prædicationis loquentis in publico. Unde in vita B. Hilarii legitur: plus perficiebat S. Martinus orando, quàm Hilarius prædicando. Hugo Card. in Jos. c. 22.

S. Antonius Pad. ex longa meditatione, & oratione, premens conciones, loquebatur, non ùt homo, sed ùt angelus. In Quadragesima concionans ità Patavinos commovit ad planctum, & pœnitentiam; ut turmatim per plateas se cædentes incederent, inclamantes misericordia! misericordia! Corn. in Jer. Thr. præfat.

P. Ignatius Martinez S. J. vir magnæ doctrinæ, & majoris sanctitatis, Paduam veniens, linguamq; S. Antonii visitans, & exosculans, ità immutatus est, ut spiritum, & linguam, Sancti induisse videretur. Rediens enim in Lusitaniam, depositô veteri Rhetorum more, cœpit concionari Apostolicè, tantô spiritu, & fructu; ut totam Lusitaniam converterit: quæ etiamnum ejus, quasi Apostolici viri, memoriam veneratur, & celebrat. Cornelius ib.

Titulus XXIII.

CONCIONATOR.

§. 1.

Figuræ, Symbola, similitudines ordine Alphabeti.

A.

Adamas. Ut adamantem, & ùt silicem, dedi faciem tuam. Ezech 3. 9. Sed cur his comparatur Propheta, cùm ad populos prædicaturus mittitur? adamas candidus, pulcher, & pretiosus est; silex deformis, niger, ac vilis. Talis suis auditoribus futurus erat, qui eum benignè aspicerent, & diligerent; velut adamas ipsis videbatur. Qui eum contemnerent, & odio haberent, velut silex incompositus erat. Sylv. in Matth. 3. capite 3. q. 1. Adamas attrahit ferrum; ecce zelus, qui attrahit peccatores. Silex ictus sustinet, néque reclamat: ecce patientia; quæ verba sustinet, neque remurmurat. Hugo Card. in 2. Reg. 23.

Agricola. Unusquisque Doctorum pro eo, quod prædicat, docet, & instruit Auditores: agrum Ecclesiæ illius, quam docet, id est, credentium corda, videtur excolere. Orig. hom. 11. in Num.

Nemo mittens manum ad aratrum &c. Luc 9 62. Apparet, hunc fuisse de numero Discipulorum; alioquin non assimilaretur ei, qui applicuit manum suam ad aratrum. Aspicere retrò, est, mentem, affectumque habere ad impertinentia, & contraria evangelizandi statui, & officio; qualia sunt mundana negotia. *Aptus est regno Dei.* Subaudi, evangelizando: ad hoc enim Discipuli eligebantur ad sequelam Christi. Cajetan. hic. Aratrum lingua est Prædicatoris, arans terram conscientiarum, ut faciat fructum &c. S. Vinc. Ferr. s. 3. Dom. Sexag.

Ancillæ Sapientiæ. Misit ancillas suas. Prov. 9. 3 Sept. *misit servos suos.* Per ancillas accipe Prædicatores, Doctores, Prophetas, & Apostolos. Addit Hugo: hos vocari ancillas ob vilitatem, & humilitatem; & quia tractabiles erant ad infirmitatem proximi sublevandam. Sic enim ancillæ ad infima, & durissima quæque se demiserunt, ut heræ suæ obsequantur. Corn. hic.

Angelus. Angelus autem Domini descendebat &c. Jo. 5. 4. Gilbert. s. 47 in Cant. bonus aquæ motus disputatio, & exagitatio sacræ paginæ. Bene movetur, cùm ejus discussione Conditor promovetur. Sed non est passim omnibus hæc permittenda licentia. Nec aquæ motus sanabat, nisi cùm angelus descendens tempore suô movisset eam. Si à viris Angelicis divinæ Scripturæ tractentur, in Ecclesia nullus erit tam deformis leprosus, nullus ità paralyticus, nullus tam amens; quin recipiat sanitatem. Sin viles homuli, impudentes, histriones, salubres aquas Evangelii moverint; eos adeò polluent; ut, quæ infirmis sanitati erant, sanis morbos allaturæ sint graves. Oliva t. 1. conc. 25. Piscina est pœnitentia, quâ lavamur à sordibus peccatorum; angelus

gelus autem est Doctor, qui movet aquam ; dum movet ad compunctionem, vel ad lacrymarum gratiam. S Bonav. s. 2. D. 4. Pent. Prædicandi scientia est quodammodo Angelica. Clem. Alex. l. 1. Strom. Per angelos intelliguntur homines angelorum officium habentes ; qui sic aliis hominibus divina annuntiant. S. Thom. in 1. Cor. 13. lect. 1. *Qui facis angelos tuos spiritus.* Ps. 103. 4 Spirituales quique in Ecclesia spiritus appellantur, juxta illud : *qui facit ang. &c.* qui fiunt angeli, cùm fiunt Prædicatores, & nuntii veritatis : iique sunt ignis, cùm fervent spiritu ; & eos, quos exhortantur, accendunt. S. Prosper hic. Cùm audieris, quòd *fuerit missus à Deo*, Jo. 1. 6. nihil privatum, vel humanum, dicere putes ; sed divina omnia. Et idcirco etiam Angelus dicitur : Angeli enim virtus est, nihil proprium dicere. Theophyl. hic. Per Sodomam, Gen. 19. 1. significatur Mundus, per duos angelos Prædicatores ; quos Dominus misit binos, & binos, propter geminam charitatem ; aut propter mali destructionem, & boni ædificationem. Hugo Card. hic. Angeli Dei, id est, Nuntii sancti, in scala Jacob Gen. 28. 12. Prædicatores sunt veritatis. Rupert. c. 22. in Gen. Angeli ascendentes, & descendentes, Prædicatores sunt. V. Beda in Gen. c. 28. Jacob Patriarcha dormiens vult apertos cœlos, scalam è cœlo in terram, & Angelos ascendentes, & descendentes. Fiat hoc in Ecclesia. Angeli Dei, annuntiatores sunt veritatis ; ascendant, & videant : *In principio erat Verbum &c.* descendant, & videant : *& verbum caro factum est.* Ascendant, ut erigant magnos ; descendant, ut nutriant parvos : Vide ascendentem Paulum : *Sapientiam loquimur inter perfectos* ; vide descendentem : *lac vobis potum dedi non escam.* S. Aug. in Ps. 44.

Apotheca. Fac tibi arcam &c. Gen. 6. 14. Tertia est Apothecaria. Hi sunt sacri verbi Prædicatores ; in quibus est refectio, & unguenta animarum. Hugo Card. hic.

Architriclinus. Haurite nunc, & ferte architriclino. Jo. 2. 8. Non ait distribuite vinum convivis, sed primùm *ferte architriclino*, qui præest mensæ (is, secundùm aliquos, erat Sacerdos, qui nuptiis præerat) ut significaret, majores Ecclesiæ à se constitutos probatores spirituum. 2. Secundùm charitatis ordinem in Ecclesia, quòd à majoribus vinum fraternæ charitatis incipiat, & per eos ad minores derivetur. Decet enim majores, qui probatores sunt spirituum, priùs Dei spiritus in se recepisse, & gustâsse. de Ponte in Cant. 2. Exhort. 35. §. 4.

B.

Bos. Non ligabis os bovis &c. Deut. 25. 4. In bovis nomine vita Doctoris exprimitur. V. Beda hic.

Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est. Prov. 14. 4. Bovis dotes congruunt Doctori. 1. Bos symbolum laboris. Unde Veteres, teste Pierio, volentes laborem pingere, pingebant caput bovis. 2. Bos animal innocens, simplex, sincerum. 3. Bos aliis laborat, non sibi. 4. Sunt validi & fortes. 5. Frugalis est cibi, tantúmque paleas, herbas, & fœnum, comedit. 6 Erat victima : unde Religionis est Symbolum, & mortificationis &c. Corn. hic.

C.

Cælum. In omnem terram. Psalm. 18. 5. Prædicatores rectissimè comparantur cœlis, quòd elevati à terra per contemplationem, ampli per charitatem, splendidi per Sapientiam, semper sereni per animi tranquillitatem, celerrimè moti ab intelligentia per obedientiam ; pluentes per instructionem, tonantes per objurgationes, fulgurantes per miracula ; multa bona terris largientes, & nihil ab eis quærentes, per veram liberalitatem ; purissimi ab omni sorde per vitæ sanctitatem ; denique habitaculum summi regis per justitiam perfectam sint. Robertus. Bellarm. hic.

Calamus. Lingua mea calamus Scribæ. Ps. 44. 2. id est, Spiritûs Sancti. q. d. quod loquor, à meipso non loquor, sed à Spiritu Sancto. Sicut enim calamus non scribit, quod vult ; sed quod scribens vult : sic homo non prædicat à se ; sed à Spiritu Sancto dictante, & scribente in corde Prædicatoris, & in cordibus audientium. Hugo Card. hic.

Campana. In veste summi Sacerdotis erant tintinabula. Ex. 28. 33. Cymbalum aliquando pulsatur ad prædicationem, aliquando pro funere, aliàs ad solennitates. Sic aliquando concionator agat de morte, aliàs de inferno &c. Stella in Luc. c. 3.

Canis. Famem patientur ùt canes. Ps. 58 7. Prædicator dicitur canis propter latratum prædicationis ; propter linguam medicinatè, propter continuam famem. Philipp. 1. *testis est mihi Deus, quomodo cupiam omnes &c.* propter Domini sui fidelitatem, propter luporum odium, propter venationem. Hugo Card. hic. Canes sunt omnes qui habent officium prædicandi : magis enim timent, & terrentur dæmones, clamore, & latratu, prædicationis ; quàm lupi latratu canum. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. 2. Pasch. *Canes lingebant ulcera ejus.* Luc. 16. 21. habet canis in ore latratum, in dentibus morsum, in lingua medicamentum. Sic bonus Prædicator debet hæc tria habere : latratus est verbum exhortationis ; morsus est verbum objurgationis, sive increpationis, quod aliquando necessarium est ; linguæ medicamentum est verbum consolationis. Pinna in Eccl. Ethol. 126. Glossa : Prædicatores patiuntur famem, quando Auditores non audiunt Verbum Dei. Mater S. Vincentio Ferr. gravida, ex utero suo sæpe sibi videbatur audire, tanquam canis latrantis sonos emitti. Consulti de ea viri docti responderunt : quòd paritura esset infantem, qui esset futurus Evangelij ferventissimus Prædicator. Boll. 5. April. l. 1. cap. 1.

Collum. Collum tuum sicut monilia. Cant. 1. 9. In collo Ecclesiæ Doctorum persona designatur, qui & verbô ædificationis rudes instruunt, & ejusdem institutionis officiô, cibum

salutis in consimilia sibi S. Ecclesiæ membra transmittunt. Monilibus assimilatur: quia Doctorum spiritualium constantia cœlestium virtutum munitur, simul & decoratur insignibus: utpote qui ea, quæ verbò docent, operibus ostendunt. V. Beda l. 2. in Cant. 1.

Cor. Ego dormio, & cor meum vigilat Cant. 5. 2. Doctores Ecclesiæ sunt ejus cor, à quo aliorum vita procedit: ideo vigiles civitatis dicuntur, de Ponte hîc Exh. 7.

Currus. Ecce currus. 4. Reg. 2. 11. S. Greg. l. 2. in Ezech. hom. 21. Quid est, quòd Elias, *currus Israel, & auriga ejus* dicitur, nisi quia auriga agitat; currus portat? Doctor ergo, qui mores populi, & per patientiam sustinet, & sacri eloquii verbis docet; & currus dicitur, & auriga; currus, quia tolerando portat; auriga, quia exhortando agitat.

Custos. Invenerunt me custodes, &c. Cant. 5. 7. Apostolici Prædicatores, qui custodes sunt Ecclesiæ, Legum, & Sacramentorum ejus; animam percutiunt, cùm cœlestia bona prædicant; vulnerant, cùm sagittas contritionis infigunt; tollunt pallium vitiosæ verecundiæ &c. de Ponte hîc Exh. 37 §. 2. Id est, Prædicatores, qui ad hoc prædicando discurrunt, ut à falsa doctrina & peccatis, Ecclesiam muniant, & defendant. Amore illi vulnerant. Rich. à S. Vict. hîc c. 35. Custodes percutiunt sponsam, & vulnerant: quia Prædicatores sancti, dum cœlestia loquuntur, amantem animam efficiunt, & majori amore sagittant. Pallium tollunt: quia si quid pompæ sæcularis residuum erat in corde, exhortationibus suis ab animo auferunt. Pallium tollunt: quia aliquando ante verba Prædicatorum nos non cognoscebamus; ipsique omne, quod interiùs latebat, dum loquuntur, detegunt. Quod dum fit, ampliùs diligendi sunt; &, ut pro nobis Dilecto loquantur, devotius exorandi. S. Greg. hîc. Buccinatores sancti, dum cœlestia bona verè prædicant, amantem Dei animam sagittis amoris cædunt, ac vulnerant. Ab his deducimur, ab his impellimur, ad sponsum. Utinam ab his assiduè cæderetur sponsa, verberibus afficerentur homines! non tot, heu! miseri Christiani per assentationes Prædicantium infelicissimè perirent. Hinc tanta peccatorum labes, hinc illa corruptela morum; quâ singulæ Fideles animæ indies magis, ac magis turpiter inficiuntur. Nam, cùm in omni cœtu hominum, tum in Religione Christiana, assentatione nihil est perniciosius; eorumque præsertim, qui comminandi, & objurgandi cæteros, officium susceperunt. Philo Carpathius hîc.

D.

Debitores. Quantum debes? - centum coros tritici. Luc. 16. 6. id est, prædicationem verbi divini, quo reficiuntur populi. Per triticum designatur verbum Dei, quò reficiuntur animæ. Hoc habent Clerici, qui scientiam receperunt à Domino; ut eam Laicis prædicando ministrent. Hugo Card. hîc.

Dentes. Dentes tui, sicut greges tonsarum. Cant. 4. 2. Per hos Aug., Hier., Greg, M., Nyssen. &c. intelligunt Prædicatores: quia panem, & cibum spiritualem Scripturæ Sacræ frangunt, & in partes per meditationem molunt; tum ut se nutriant, tum ut in corpus Ecclesiæ, ad cæterorum Fidelium nutritionem, trajiciant. Præterea, ùt matres, & nutrices, cibum parvulis præmandunt. Deinde Infideles, & peccatores, molunt, non consumentes personas, sed errores, & vitia; ut eas Ecclesiæ corpori adjungant, sicut dictum Petro Act. 10. 13. *occide, & manduca.* Ezech. 2. 8. & 3. 1. Apoc. 10. 9. dati libri ad edendum.

Devoratô autem librô illis injunctum est, ut loquerentur, & prophetarent populis, & Gentibus. Liber autem iste sensu mysticô sacra Scriptura est. Dulcia sunt meditantibus, & loquentibus Ps. 118. 103. *quàm dulcia faucibus meis &c.* Sed in ventre sunt amara: vel quia carni amarescunt, quæ dulcescunt spiritui; vel quia internos excitant affectus doloris, compassionis, & tristitiæ, ob peccata, & miserias hominum. de Ponte hîc Exh. 4. §. 1. Dentes sunt, cùm corripiunt inquietos. V. Beda hîc l. 4. Sicut per oculos Prædicatores intelliguntur, quia per eos Ecclesia illuminatur; similiter & Dentes ejusdem possunt dici, quia per eos Infideles consumuntur, & parvuli nutriuntur. Dentes quippe bene sancti Prædicatores vocantur: quia dum sanctam Scripturam exponendo minoribus fratribus elucidant, quasi panem parvulis, tanquam matres filiis, commasticant, quô infirmi ad fortiora convalescant. S. Greg. hîc. Sanctæ Ecclesiæ Dentes accipimus eos, qui prædicationibus suis peccantium duritiam conterunt. V. Beda in Exposit. Job. l. 33.

E.

Equus. Ecce equus albus. Apoc. 6. 2. Tales equi, seu Prædicatores, sunt albi; quia portant læta, & jucunda pacis, & salutis. *Quàm pulchri sunt super montes.* Is. 52. 7. Sylv. hîc.

Ordo Prædicatorum Equus Christi regis dicitur, in quo ipse per orbem vehitur. Stella. Dom. 22. Pent.

F.

Faber. Porrò faber ferrarius &c. 1. Reg. 13. 19. Verùm Deus eluxit cautionem, & prudentiam, Philistinorum; dum per Samuelem Hebræis dedit victoriâ sinè ferrô, & armis ferreis. Unde S. Greg. amati ab inermibus victi sunt; ut totum, quod vincitur, omnipotentis Dei laudibus tribuatur. Tropol. faber ferrarius Prædicator, & quivis alius castigator vitiorum. Hunc tollere conantur Philisthæi, id est, dæmones. Sic S. Greg. Beda. Hugo &c. qui addunt: dæmonem adimere Fidelibus fabros ferrarios, id est, bonos Prædicatores, vitiorum castigatores; cum facit, ut illi subtilia, poëtica, vana, elegantia, & placentia populo, prædicent; ac plausum populi quærant, non planctum. Corn. hîc. Faber ferrarius est Prædicator, qui operatur in igne, vel malleô super incudem; id est, in verbis sacræ Scripturæ, quæ sunt ignis & malleus. Jer. 23. 29.

nun-

nunquid non verba mea sunt quasi ignis, & malleus conterens petram? Verba Domini sunt ignis, quia consumunt rubiginem peccatorum, & calefaciunt ad amorem Dei; & illuminant, ad agnoscendos articulos fidei. Sunt etiam malleus, quia duritiam cordium frangunt, & emolliunt, ad compunctionem. Incus est cor peccatoris, super quem debet Prædicator operari, & formare vas, in honorem in domo Domini. Caverant autem Philisthæi &c. id est, maligni spiritus cavent, nè sit Prædicator in populo Dei: quia per prædicationem convertuntur ad Deum; qui, ob defectum verbi Dei, remanent, & moriuntur in peccatis. Hugo Card. hîc.

Favus. Comedi favum cum melle meo. Cant 5. 1. Favo comparantur hi, qui in literis sacris dulcedinem sensuum spiritualium investigare, atque, ad salutem audientium, elucidare prædicando noverant. V. Beda hîc.

Flos uvæ. Olet flos uvæ, quia magna est virtus, & opinio Prædicatorum, qui inebriant mentes audientium. S. Greg. in Ezechiel. l. 1. c. 6.

G.

Gallina. Clamat, ut congreget. Picinelli.

Gallus Petri. Continuò gallus cantavit. Matth. 26. 74. Gallus gerit correptoris sive Prædicatoris, imaginem: continuò canit, ut Petrum admoneat, & corripiat; nè difficilior reddatur decursu temporis pœnitudo. S. Chrys. hom. de neg. Petri: ille invictus Petri accusator, prævius Dominicæ sententiæ præco, ac patronus, negationis proclamator, prænotionis index; ac pœnitentiæ, lacrymarumque, admonitor. Escob. t. Coll. Chr. Obs. 4. Prædicator sanctus, dum caliginosô hôc clamat in tempore, quasi Gallus clamat in nocte; cùm dicit: *hora est jam nos de somno surgere.* Rom. 13. 11. S. Greg. l. pastor. curæ c. 44. Gallus supra Ecclesiam Prædicatores designat. Pervigil enim profundæ noctis horas suô cantu dividit, dormientes excitat, diem appropinquantem præcinit; sed priùs seipsum alarum verbere ad cantandum excitat. Durand. Ration. div. offic. l. 1, cap. 1. de Ecclesia. Quare Galli Prædicatores dicuntur? quia inter præsentis vitæ tenebras, verum manè, hoc est, veram lucem, prædicando, annuntiant gloriam æternæ beatitudinis. Salonius. in Proverb. Gallus Prædicator est, qui cantat. 1. Cor. 15. 34. *evigilate justi, & nolite peccare.* Ad cujus etiam cantum Dominus convertitur ad peccatorem; & tunc peccator flet amarè. Hugo in Luc. c. 20. Post Petri negationem statim gallus cantat. quia in Gallo Prædicator significatur. Nulla ergo mora debet esse inter peccatum, & Prædicantis exhortationem. Hugo Card. hîc. Gallus. Lem. *Excuit, inde canit.* S. Greg. l. mor. 30. c. 4. Sancti, cùm verbum Prædicationis movent, priùs se in sanctis exercitationibus exercent; nè, in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce: sed antè se per sublimia facta excutiunt; & tunc ad bene agendum alios sollicitos reddunt. Picinelli.

Genæ. Sicut fragmen mali Punici genæ tuæ. Cant. 4. 3. Quid per Genas Ecclesiæ, nisi eosdem ipsos Prædicatores intelligimus; qui, dum in populis, ut eis proficiant, eminent, quasi in facie Ecclesiæ manifesti apparent. S. Greg. hîc.

J.

JEsus. Post hæc abiit JEsus &c. Jo. 6. 1. Per JEsum intelligitur Prædicator, qui seipsum salvare debet per bonam vitam, & alios per sanam Doctrinam. Hic Prædicator refecturus plebem verbô prædicationis, primò mare hujus Sæculi transire debet; & elongare, & ascendere in montem vitæ eminentis: & tunc sequetur eum, id est, imitabitur multitudo magna plebis. Hugo hîc.

Jonathas. Interpretatur columbæ donum; præditos Spiritu Sanctô Doctores designat. V. Beda in 1. Reg. 14. *Ascendit Jonathas manibus, & pedibus, reptans &c.* 1. Reg. 14. 13. Manifestum est, majora tentationum obstacula majore virtutum nisu debere transcendi: quod tunc ritè perficitur, cùm armatus contra hostem humilis auditor spiritualis per omnia sequitur exempla præceptoris. Id. hic.

L.

Labia. Labia ejus lilia stillantia myrrham primam. Cant. 5. 13. Labia Dilecti sunt Prædicatores: quia verbum ejus loquuntur, & voluntatem ejus annuntiant. Quæ labia sunt sicut lilia: quia candorem habent innocentiæ, & odorem bonæ famæ. Rich. à S. Vict. hic. *Sicut vitta coccinea labia tua.* Cant. 4. 3. Labia sponsæ cocco assimilantur: quia Dominici sanguinis, quô redempta est, pretium prædicare non cessat Ecclesia, sed sedula decantat: *mihi autem absit gloriari &c.* Gal. 6. 14. V. Beda in Cant. Labia Ecclesiæ, juxta S. Greg., Anselm., Bedam. &c. Prædicatores, dentibus priùs comparati ob munditiem; nunc rubicundis labiis ob charitatem: ut similes sint sponso candido, & rubicundo. Coccinea iis labia, quia igne Spiritûs Sancti rubricata, sicut Is. 6. 6. calculô ignitô. Itèm coccinea à sanguine Christi, quem potissimùm prædicant juxta 1. Cor. 1. 23. Quem etiam Apostolorum labia diebus Pentecostes, utpote recenti Christi sanguine tincta, ardenter prædicabant: Magistrum imitantes de Passione sua sæpius loquentem. de Ponte hic Exh. 6. §. 3. *Favus distillans labia tua.* Cant. 4. 11. Prædicatores integerrimi labia sunt Ecclesiæ, quæ dulcissima doctrinæ Christianæ præcepta, salutariaque eloquia, parvulis effundunt ad fidem alendis. Philo Carpath. hic. *Labia ejus lilia.* Cant. 5. 13. Possunt per labia stillantia Prædicatores fidei intelligere: qui, dum fortissimorum Martyrum gesta, & exempla, prædicant; myrrham populis stillare videntur. Id. hîc.

Lingua canis. Canum lingua, dum tingit, curat. Ità & sancti Doctores lingunt peccata nostra, & curant; dum ad pœnitentiam nos provocant. Haymo D. 1. Trinit. Sicut canes, ità Apostoli, & Prædicatores, medicamentum

linguâ ferunt; quia prædicando sanant. S. Eusеb. Emiss. fer. 5. post Dom. 2. Quadrag. Canes lingentes vulnera sunt Prædicatores curantes prædicando peccata. Hugo Cardin. in Luc. 16.

M.

Magister. Vos vocatis me Magister, & Domine. Jo. 13. 13. Ille perfectus Magister est, qui potestatem habet, Discipulorum mentibus doctrinam imprimere; & non tantùm docere, sed & dominari cordibus. Baeza l. 3. cap. 7. §. 26.

Mater Christi. Ecce mater tua &c. Matth. 12. 47. Qui Christi frater, & soror est, credendo; mater efficitur prædicando: quasi enim parit Christum, quem cordi audientis infuderit. S. Greg. l. 40. homiliar. hom. 3. hîc. Quid est, quod Maria portat JEsum in utero, Joseph in humero in Ægyptum, Simeon in brachiis? Maria significat Prædicatores, Joseph pœnitentes, Simeon bonos operatores. Quin enim aliis Evangelizat, quasi JEsum in utero portat: ut eum aliis, vel potiùs alios ei pariat. De talibus Paulus: *filioli, quos iterum parturio.* Qui verò pro Christo laboribus fatigantur, qui persecutiones patiuntur; meritò isti portare eum in humero dicuntur. Si quis autem est, qui porrigat panem esurienti, potum sitienti, cæteraque opera misericordiæ sollicitè impendat, genti; nonne iste rectè videtur eum portare in brachiis? S. Bern. ex sermon. brevib. s. 8. Universi ordinis Prædicatorum, quoscunque Spiritus Sanctus misit, qui ordo verè Mater Ecclesia est; eorum intentio talis est, talis affectus; ut spirituales parere filios, & Christum formare, valeant in suis auditoribus. S. Rupert. de S. Spir. operib. c. 3. Matrum natura est, filios scabie, vel immundâ sorde vitiatos, multò faciliùs exiguô dierum spatiô mundare, quàm alii quivis longô tempore. Hujus rei causa: quòd matres humilia quæque obsequia non dedignantur; atque potiùs delectantur; dum ad filiorum sordida loca manus admovent. Sic Episcopo (Prædicatori) est faciendum, quem omnium matrum superare charitatem necesse est; Non debet recusare, ad humillimum quemque sermonem sese demittere, ubicunque res postulat; qui, nisi ipse se inclinet, erigere jacentes non valebit. Isid. Clarius l. 1, or. 17. Sicut proles carnalis non potest generari sine amore carnali; sic nec spirituali sine benevolentiâ spirituali. S. Bonav. Proœmio in Evang. S. Lucæ.

Mensa. Pones super mensam panes propositionis. Ex. 25, 30. Panes propositionis super mensam positi, sunt Doctores spirituales; qui cunctis Ecclesiam intrantibus refectionem verbi cœlestis afferunt: qui rectè *propositionis* vocantur; quia in propatulo semper debet esse universis Fidelibus sermo communis. Escob. t. 3. Colloq. Chr. sect. 2. Obs. 1. v. 3.

Mons. Inter medium montium pertransibunt aquæ. Ps. 103. 10. Montes sunt Prædicatores magni, qui de humilitatis convallibus aquas veritatis emittunt. S. Prosper hîc. *Et stillabant montes dulcedinem.* Amos 9. 13. Bonæ operationis studiosi viri, propter altitudinem beatæ vitæ, quâ vivunt in Ecclesia, montes dicuntur: qui dulcedinem sanctæ conversationis, quasi stillas lucidissimas fundunt, aliis prædicando. Beda hîc.

Moyses. Spiritus Domini super me. Is. 61. 1. Indicat, qualis debeat esse Doctor Scripturæ Evangelicæ; adjungens, qualem debeat habere Auditorem. Doctor debet esse inunctus divinâ gratiâ, instructus merâ obedientiâ, inflammatus benevolentiâ fraternâ. Moyses signat Doctorem Legis divinæ, qui educit populum de tenebris ignorantiæ culpæ. S. Bonavent. Proœm. in Luc.

N.

Negotiator. Negotiamini, dum venio. Luc. 19. 13. Per vocationem servorum intelligimus vocationem Prædicatorum: negotiamini prædicando, & fructificando. hæc negotiatio est optima; quô quis spiritualia dat, ut spiritualia colligat. Is. 23. 18. erunt negotiationes ejus, & mercedes sanctificatæ Domino. S. Bonavent. hîc.

Nubes. Rectè Prædicatores sancti nubes sunt appellati; quia verbis pluunt, miraculis coruscant. S. Greg. in Ezech. c. 4. hom. 18. Beatus, cujus mens, tanquam nubes pluviis divinæ gratiæ plena est, animâsque mortalium ad incrementum fructuum vitæ capiendum irrigat. S. Ephrem lib. de Beatitudinib. Nubes, ait Olympiodorus, sunt viri sancti, quorum unus fuit Moyses, qui dicit: *concrescat ut pluvia doctrina mea.* Deut. 32. 1. Sancti ergo repleti divinô verbô effundunt fœcundum doctrinæ imbrem. Et S. Ambr. l. 3. ep. 19. ad Constantium: qui multa legit, & intelligit, impletur; qui fuerit impletus, alios rigat; ideóque Scriptura dicit: si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Eccl. 11. 3. Corn. in Eccles. hîc.

Nuntius. Tria sunt signa evidentia, quibus probatur; utrùm Prædicator à Domino sit missus ad Evangelium prædicandum. Primum est Pontificis, & maximè Pontificis summi, qui est locò Petri, imò JEsu Christi; unde qui ab eo mittitur, à Christo mittitur. Secundum est zelus animarum in persona, quæ mittitur: quando scilicet principaliter quærit DEI honorem, & animarum salutem. Tertium est fructificatio, & conversio Auditorum. Per primum sunt Nuntii Patris, per secundum Filii, per tertium Spiritûs Sancti. S. Bonavent. in Luc. cap. 9. Quilibet Religiosus, Clericus, vel Prælatus, prædicans doctrinam Evangelicam, est Nuntius DEI, invitans vos ad convivium. S. Vinc. Ferr. s. 1. Dom. 20. Pent.

O.

Oliva. Qui per olivam, Judic. 9. 8. quæ & signum pacis ostendit, & olei pingvedinem fundit; nisi illi designantur, qui Spiritûs Sancti delibuti pingvedine, evangelizando pacem, reconciliant homines Creatori. S. Petr. Dam. opusc. 2. contra Clericos Aulic.

P.

Pedes Domini Prædicatores Evangelii. S. Aug. l. 50. homil. s. 23. Pedes Christi sancti Prædicatores. Deut. 33. 3. *qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrinis illius.* Sanct. Anselmus lib. de vestim. membr. &c. Christi.

Piscator. Faciam vos fieri piscatores hominum. Marci 1. 17. Per rete significatur verbum Prædicationis, per navim Ecclesia, per mare Mundus, per piscatorem Prædicator; per prædicationem in studio, quâ diversi eâdem in fide, spe, & charitate, spiritualiter colliguntur. Dion. Carthus. hic.

Piscatores autem descenderant, & lavabant retia. Luc 5. 2. Quare piscatores lavabant retia? Resp. Beda: Piscatores sunt Ecclesiæ Doctores; qui nos reti fidei comprehensos, de profundo ad lumen elatos, sicut pisces littori, sic terræ viventium advehunt. Sed hæc retia modò laxantur in capturam, modò lota plicantur: quia non omne tempus est habile doctrinæ. Sed nunc exercenda lingua Doctoris, nunc suimet cura gerenda. Sylv. in Luc. 5. q. 4. Post officium piscationis lavant retia piscatores, quando Prædicatores sanctæ Ecclesiæ post expletam prædicationem, lacrymis abluunt, quod in prædicatione, aut fortè per jactantiam, aut negligentiam, deliquerunt. Haymo. *Ex hoc homines eris capiens.* Luc. 5. 10. Utinam ego miser peccator hodie unum piscículum, unum hominem, Deo meo JEsu Christo capere possem. S. Bonav. s. 3. D. 4. Pent.

Porta Cæli. Potest etiâ portæ nomine unusquisque Prædicator intelligi: quia, quisquis nobis januam cœlestis regni ore suo aperit, porta est. S. Greg. in Ezech. 40. hom. 15.

S.

Sagitta. Sagittæ electæ. Is. 49. 2. sunt sancti Doctores, qui perspicuè Domini Dei omnipotentis credentibus aperiunt voluntatem. V. Beda hom. in Nat. S. Jo. Bapt. Sermo sagitta est; & justi quidem sermo, cùm arguit, & corrigit peccatorem, velut sagittâ compungit, & transforat cor ejus; ut convertatur ad pœnitentiam, & salvetur. Orig. in Ps. 36 hom. 2. Quicunq; Prædicator loquitur verbum Dei, ad salutem hominum consummandam, sagitta Dei dici potest. Id. hom. 3. ib. Sermo Dei sagitta. Sap. 5. 12. *Sagitta emissa in locum destinatum*, Venator cor petit; sic tu non aures, sed cor - Summa Prædic. Prædicator.

Sal. Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Sal non modò injicitur cibis, dum coquuntur, dum aptantur; sed etiam mensæ apponitur. Ut, dum mandendi sunt, juxta cujusque palatum iterum sale condiantur. Sic Prædicator non tantùm condire debet mentes Auditorum, dum initiò ad virtutem vel ad fidem, trahuntur; sed etiam eos per virtutis viam perducere piis monitis. Pinna in Eccl. Eth. 263.

Cibus Dei populus, condimentum Sacerdos. S. Greg. M. hom. 17. in Evang. Sicut sal suâ acrimoniâ generat sitim; ità Prædicatores debent excitare sitim rerum cœlestium. Sal in omnibus quatuor elementis periclitatur, & suum esse amittit; solùm verò in cibis adhibitus utilis est: in aëre humectatur, in aqua liquefit, in igne prosilit, & consumitur; in terra sterilizat, & eam reddit sterilem. Sic Prædicator in aëre vanæ gloriæ infatuatur; in aqua adulationis, & delectationis, evanescit; in igne invidiæ, murmurationum, detractionum, consumitur, & perit; in terra autem ambitionis, proprii lucri sterilescit: solùm in cibis spiritualibus doctrinæ, & exempli, quos suis præbet, utilis est, & gratus. Sylv. in Matth. 5. q. 5. *Vos estis sal terræ*, mordentes, & condientes doctrinâ, & reprehensionibus dissolutos; ut non pariant vermes perpetuos. Theophyl. hic.

Scriba. Omnis Scriba doctus. Matth. 13. 52. Scriba, id est, Doctor, Prædicator; *in regno*, id est, *ad regnum cælorum*, ùt habet Syrus, scilicet prædicandum. Arab. Scriba, *qui docet pro regno cælorum.* Corn. hic. Scriba ille in Sancta Ecclesia Prædicator est, qui & nova scit proponere de suavitate regni; & vetusta de terrore supplicii: ut vel pœnæ terreant, quos præmia non invitant. S. Greg. hom. 11. in Evang.

Seductor. Quidam dicebant, quia bonus est; alii autem dicebant non, sed seducit turbas. Jo. 7. 12. Dictum hoc est; ad eorum solatium, qui postea prædicantes verbum Dei, futuri erant *ut seductores, & veraces.* Si enim seducere decipere est; nec Christus seductor, nec Apostoli ejus, nec quisquam, seductor debet esse Christianus: si autem seducere, alium aliunde ad aliud persuadendo, ducere est; quærendum est, unde? & quò? Si à malo ad bonum; bonus seductor est: Si à bono ad malum; malus seductor est. In hac ergo parte, quâ seducuntur homines de malò ad bonum, utinam omnes seductores, & vocemur, & simus. S. Aug. tr. 29. in Jo.

Seminator. Exiit qui seminat. Luc. 8. 5. Seminator est Christus, vel Prædicator ipsius; semen est verbum. S. Anton. Pad. serm. in Sexag.

Stabularius est ille, Luc. 10. 35. qui dixit: misit me Christus evangelizare. Stabularii sunt illi, quibus dicitur: ite *in Mundum universum, & prædicate Evangelium omni creaturæ.* S. Ambros. hic. *Dedit duos denarios Stabulario.* Stabularii typum gerunt Apostoli, & qui illos secuti sunt, Doctores, & Pastores. Per duos denarios duo testamenta designat. S. Titus Bostrens. hic.

Stella. Quantum stella Magis nocte dedit quærentibus lucem, tantum Doctoris sermo, ortûs Dominici præbet audientibus claritatem. S. Chrysol. s. 143.

Tuba

T.

Tuba Gedeon. Vide, quàm bene sibi conveniant, prœlium Proto-Martyris Stephani, & prœlium Gedeonis. Si enim per tubas Prædicatorum voces significantur, Judic. 7. 20. tunc B. Stephanus tubâ sonabat, quando incredulos Judæos arguebat. Quando verò prodigia, & signa magna, faciebat; tunc utique lampades in manu tenebat. Tunc autem Judæi lævientes Proto-Martyris lagunculam fregerunt, quando eum lapidaverunt. Euseb. Emiss. in Nat. S. Steph.

Tubicines. Populi Christiani Tubicines sunt Prædicatores. Tuba etiam manu tangenda. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. Oculi. *Ubi audieris buccinam, dicit vah!* Job. 39. 25. Quando audierit adversarius vester, inquit Dominus, buccinam, id est, unumquémque Doctorem Ecclesiæ adhortantem commilitones suos, ut contra adversarium stent fortes in prœliô; stupentî animô, auribusque attonitis, ait: *vah!* q. d. quid est, quod audio? an quisquam præsumit, aut contra me saltèm cogitat bella conserere? V. Beda lib. 3. c. 8. in Job.

Turtur. Verè turturem exhibes, si gemere doceas. S. Bern. s. 59 in Cant.

U.

Ubera Christi. Meliora sunt ubera tua vinô. Cant. 1. 1. id est Apostoli tui, & Evangelici Pastores, & Doctores, quos à te instructos vice tui substituis; multò sunt meliores, quàm antiqui Prophetæ; quorum spiritus erat acris sicut vinum: at spiritus tuorum Apostolorum &c. est spiritus amoris; suntque instar matrum, quæ uberibus suis lactant infantulos suos. de Ponte Exh. 19. §. 1. *Spes mea ab uberibus matris meæ.* Ps. 21. 10. Ubera matris sunt Prædicatores, qui debent pascere parvulos filios Ecclesiæ. Hugo Card. hîc.

Venator. Mittam venatores. Jer. 16. 16. Habet domus Dei, quæ est Ecclesia Dei viventis, venatores missos à Deo. Attende ergo multâ cum diligentiâ, nè fortè fugiat te præda; ut efferatos per improbitatem, verbô veritatis convictos, Salvatori offeras. Theodoretus in Philotheo. Vide superiùs Piscator. sermo Dei sagitta &c.

Vinitores ejus Apostoli sunt, Os. 2. 15. & quique Apostolici successores officii, id est, Prædicatores veritatis. S. Rupert. de oper. S. Spir. in c. 2. Os.

Vomeres. Sexcentos viros vomere &c. Judic. 3. 31. Vomer significat vim verbi Dei in animo, quô eradicantur spinæ vitiorum, & cordis duritia mollitur. Corn. hîc. Vomer etiam significat linguam Prædicantium, ùt docet S. Hier. in Is. 2.

§. II.

Concionatoris laudes, dignitas, officium sublime.

Ex Veteri, & Novo.

Adjutorium simile sui. Gen. 2. 18. Hi sunt Doctores, & Prædicatores. 1. Cor. 3. 9. *DEI sumus adjutores.* Sed non est verus adjutor, qui non est similis ei. Hugo Cardin. hîc.

Hæc sunt verba, quæ locutus est Moyses ad omnem Israel trans Jordanem in solitudine campestri. Deut 1. 1. Miraculô factum videtur, ut Moysis vox à toto Israel, id est, à duobus, vel tribus hominum millionibus audiretur. Ità vox S. Antonii Pad., S. Vincentii Ferrerii, & aliorum Præconum Apostolicorum, ad plures leucas, non tantùm audita, sed & intellecta fuit à Gentibus exteris, & illorum linguæ imperitis. Cornelius hîc. Principes olim erant Concionatores. Sic Moyses Legislator, & Dux Israelis, crebrò concionatus est ad populum; cùm ei Legem Dei promulgaret, & inculcaret: ùt patet Ex. 20. 1. &c. Imò Deuteronomium non est aliud, quàm ardens, & contenta concio; quâ Moyses moriturus Israelem ad studium Legis, cultumque Dei, adhortatur. Similem eâdem de re concionem ad populum habuit successor Moysis Josue 24. 1. jam moriturus capite ultimô. Job. 29. 7. Samuel 1. Reg. 12. 7. Machab. 2. 27. David Ps. 48. 2. & Ps. 77. 1. Ipse Ezechias ad Sacerdotes, & Levitas, concionatus est: exhortando eos ad purgationem templi, & Legis Zelum. 2. Paral. 29. 3. Ezechiam avum suum zelô, & concione imitatus est Josias rex 4. Reg. 23. 1. 2. Similem exhortationem ad Patres Concilii Nicæni habuit Constantinus Magnus, teste Eusebiô in ejus vita; Carolus Magnus ad Saxones. Cornelius in Eccl. cap. 1. 1.

Vox Domini. Ps. 28. 3. est ipse Prædicator. Jo. 1. 23. *ego vox clamantis &c.* Et dicitur vox: quia quidquid est in eo, debet esse vox, ad vocandum populum ad pœnitentiam. *Vox Domini in virtute*: quia per eam fiunt miracula spiritualia. Matth. 11. 5. *cæci vident, claudi ambulant. Misit verbum suum, & sanavit eos.* Ps. 106. 20. Hugo Card. hîc.

Hominis est, animam præparare. Prov. 16. 1. q. d. homo in animo suo rectè cogitationes ordinat, & disponit: sicut Dux in acie ordinat milites; sic mente ordinat homo ea, quæ dicturus est, sibique dicit: hoc dicam primô locô, hoc secundô &c. At Dei est ordinare, & disponere sermones; ut, quod mente concepisti, & ordinâsti, hoc ordinatè, appositè, & efficaciter, ore proloquaris. Nam hominis quidem est exteriùs loqui, & formare verba; sed Dei solius est, eis interiùs dare vim, & vigorem, ad persuadendum id, quod sonant, audienti: alioquin loquens est velut *æs sonans, aut cymbalum tinniens*, ùt loquitur Paulus 1. Cor. 13. 1. Sicut enim agricola serit semen, sed Deus solus sementi internam indit vim germinandi; sic in

in Verbo Dei &c. Ità S. Auguſt. apud Poſidon. in vita ejus narrat : ſe in concione quadam prorſus alia dixiſſe, quàm priùs mente conceperat ; ac poſtea advertiſſe, id factum à Deo, ad convertendum quendam Manichæum, qui concioni inter erat. Corn. hîc.

Introduxit me in cellam vinariam. Cant. 2. 4. Per hanc cellam, ſeu *domum vinariam*, ùt eſt in Hebræo, accipiunt Orig. hom. 3. & 4. Theodoret. &c. domum Sapientiæ : putà gymnaſia, vel templa ; in quæ inducitur populus fidelis, ut ibi à Doctoribus, & Prædicatoribus, hauriat vinum veræ Sapientiæ ; id eſt, cognitionis, timoris, & amoris, Dei. hinc S. Greg. & Aponius, per cellam hanc accipiunt Sacram Scripturam : hæc enim vinum cœleſtis ſapientiæ nobis propinat. Corn hîc.

Aperi mihi ſoror mea. Cant. 5. 2. Jam ſponſa Eccleſia oſtium cordis aperuerat ſponſo, totúmque cor illi tradiderat, ùt patet ex illo Cant. 2. 16. *Dilectus meus mihi, & ego illi* ; pulſat tamen id Sponſus hîc, ut ſponſa Eccleſia proximorum quóque clauſa corda per ſuos Concionatores clave prædicationis aperiat. ait Caſſiodor. Beda, Honor., Richard., Anſelmus, Rupert. &c. S. Aug. l. 57. in Jo. Pulſat, ut excutiat quietem ſanctis otioſis, & clamat : *aperi mihi*, prædica me. Corn. hîc.

Peſſulum oſtii mei aperui Dilecto meo. Cant. 5. 6. Quid per peſſulum, niſi ſilentii ſignatur firmamentum. Peſſulum ergo oſtii mei aperitur Dilecto, quando indictum ori ſilentium propter Chriſtum reſolvitur, ut audientes ædificentur. Et quàm pulcher ordo loquendi ! priùs myrrha ſtillat de manibus, & digiti myrrhâ probatiſſimâ pleni monſtrantur : ac deinde peſſulus oſtii Dilecto aperitur : id eſt, priùs vita laudabilis in exemplum præparatur ; & deinde doctrina, fidem quærens audientium, palàm profertur. S. Rupertus in Cant. hîc. l. 5.

Anima mea liquefacta eſt, ùt locutus eſt. Cant. 5. 6. Quando ? vel ubi locutus eſt ? nimirum quando, vel ubi ego peſſulum oſtii mei Dilecto aperui : loquendo ſcilicet pro utilitate audientium ea, quæ ſunt Dilecti ; tunc & ibi locutus eſt Dilectus : non enim ego eram, quæ loquebar ; ſed qui loquebatur in me. Id. ib.

Et dignationem conſequaris corrogationis. Eccli. 32. 3. Propriè, & genuinè, per corrogationem accipe collectionem ſymbolorum, quam faciebant convivæ, ut eam, quaſi tributum ſuo Regi, & Præfecto, offerant. Addit noſter Salazar : in Prov. 23. 21. Convivas Sympoſiarchæ corrogâſſe ſymbolum ex munuſculis myſticis. Nam v. g. aliquis, ut Sympoſiarchæ robur, & lacertos, commendaret ; armum illi deferebat : alius, ut ejusdem facundiam dilaudaret, linguam deferebat : alius, ut vigilantiam ejus innueret, oculum mittebat : alius, ut amorem teſtaretur, cor, vel pectus dabat. Hoc autem non niſi in ſplendidiſſimis cœnis fieri ſolitum. Sic Samuel Sauli regi armum ; ut regi futuro fortitudinem commendaret. *Ecce, comede, inquit, quia de induſtria ſervatum eſt tibi.* 1. Reg. 9. 23. 24. Et Philo in Joſeph tradit : à Joſeph miſſum Benjamin fratri in menſa pectuſculum ; ut illum ſibi in pectore, & amoribus eſſe, ſignificaret. Myſticè hæc adaptes Præfectis menſæ ſpiritualis, Epiſcopis, Paſtoribus, Concionatoribus : his enim cura incumbit, inſtruendi menſam doctrinæ, Euchariſtiæ ; quâ quémque erudiant, & paſcant ad vitam æternam. Corn. hîc.

Candidiores Nazaræi nive, nitidiores lacte. Thr. 4. 7. In nive ſola eſt candoris pulchritudo, in lacte cum nitore eſt & ſaporis dulcedo. Parum ergo erat, fuiſſe candidiores nive, niſi fuiſſent & nitidiores lacte : id eſt, parum fuiſſet, propriâ ſibi munditiâ candidos fuiſſe ; niſi à venientibus ad ſe, per ſermonem ſuum, guſtum præbuiſſent dulcedinis æternæ. Sed & cùm candidi, & nitidi eſſent, paſſionibus ſuperadditis quendam purpureum traxerunt ruborem : nam *verbera experti ſunt.* Sanct. Rupertus in Jerem.

Fili hominis ; ſume tibi laterem, & pones eum coram te, & deſcribes in eo civitatem Jeruſalem. Ezech. 4. 1. Quibus verbis declarat ; opùs eſſe, ut Magiſter ex luto diſcipulos faciat templum Dei. S. Nilus lib. Aſcetico.

Simplices ſicut columbæ. Matth. 10. 16. In eo videlicet ; quòd nihil eorum faciunt, quæ corvi ſolent facere : corvi, inquam, id eſt, homines mali, rapaces, cupidi ; pro Mundo, vel pro his, quæ Mundi ſunt, litigantes, invicem mordentes, invicem laniantes. S. Rupert. Append. ex l. 8. in Matth.

Simile eſt regnum cœlorum ſagenæ. Matth. 13. 47. Judæa obſtupuit, & multò magis Eccleſia, ob inaudita prodigia, quibus ſtipatus, & comitatus Joannes in lucem prodiit. Ortus prænuntiatus ab Archangelo ; Zacharias de eo dubitans obmutuit. Sterilis Eliſabeth, quia credidit, concepit. Infanti in utero matris acceleratus uſus rationis ; anima abſtersâ originis maculâ, Spiritu Sanctò repleta. In nati gratiam loquendi facultas reſtituitur patri. Palæſtina tota ad primos Joannis vagitus lætatur, exultat, dies feſtos agit. Cur Deus largitur infanti hanc prærogativarum magnificentiam ? & tam publicam gloriam ? An ad Sceptrum Iſraelis deſtinatur ? minimè. An ad Pontificatum parabatur ? non. Num à Romanorum jugo Abrahæ ſtirpem liberaturus ? haud. Cur igitur in ortu tot bonis repletur ? quia debet populo prædicare Legis obſervantiam, & adventum Meſſiæ. S. Auguſt. ſ. 38. de verbis Dom. in ipſo Evangelio, quantus, & qualis vir Joannes fuerit, invenimus : ut ex dignitate diſpenſatoris intelligatur, quanti pretii ſit verbum, quod per talem dici potuit. Oliva tom. 2. conc. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Doctrina electi Prædicatoris quid est aliud, quàm dies eruditi discipuli? S. Greg. in 1. Reg. c. 10.

Si mercedem suam non perdet, qui calicem aquæ frigidæ sitienti porrigit; quantam mercedem recipiet, qui animæ perpetuè victuræ salutaris Sapientiæ aquam scribendo ministrat? Quot enim literas debitè formas, tot Deo hostias laudis offers. Thom. Kemp. conc. 20.

Prædicator vox Dei est, qui loquitur in illo: non venis audire hominem, sed Deum in homine. S. Thom. Vill. Dom. Sexag.

In prædicatione complentur opera misericordiæ: quia ibi captivi dæmonum contritione redimuntur, esurientes verbô Domini pascuntur, infirmi ex peccatis visitantur, nudi virtutibus induuntur; & sic de aliis. S. Vinc. Ferr. serm. de S. Thoma Aquin.

Adeò proprium est Episcoporum concionari; ut, si primos Ecclesiæ Canones revolvatis, mox occurret legenti: neminem assumi posse ad infulas, quin suâ oratione Evangelia subditis explicare possit. Descendat ex monte Arsenius cilicio horridus, ferrô cinctus, pedes, nudus, oculis fletu manantibus, jejunans contemplator, immaculatus: sit charus principibus, imperatoribus gratus, regendi peritus; attamen, nisi potuisset concionari, non debuisset Episcopalem thronum conscendere. Oliva t. 1. conc. 25.

§. III.

Concionator sit ipse prius innocens, purus, probus.

Num. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

NOta: quia Benjamin non ivit in Ægyptum, Gen. 42. quia juvenis; & ei timebatur à patre. Item nota: quòd nunquam ivit Isaac in Ægyptum, sed Jacob: in quo notatur, quòd ad prædicandum non debent mitti, nisi maturi ætate, & moribus, sive conversatione. Per Isaac, qui interpretatur risus, significantur dissoluti moribus, & conversatione. Item nota: quòd unus è fratribus non revertitur ex Ægypto, aliis redeuntibus, & referentibus frumentum. Per quem significantur quidam Prædicatores, qui convictu Sæcularium maculantur, & non revertuntur; sicut corvus ad cadaver illectus non rediit ad arcam. Gen 8. 7. Hugo hic.

Renes vestros accingetis, - tenentes baculos in manibus. Ex. 12. 11. Prius jubentur renes accingere, deindi baculos tenere. Per renes accinctos virtutes signantur: *sint lumbi vestri præcincti.* Per baculos potestas castigandi. Ruper. l. 2. in Ex. c. 13. prius jubemur renes accingere, postmodùm baculos tenere: quia illi debent curam Pastoralem suscipere, qui jam in suo corpore sciunt fluxa luxuriæ domare; ut, cùm aliis fortia prædicant, ipsi desideriis mollibus enerviter non succumbant. Sylv. in Jo. c. 17. q. 8

Tabernaculi vasa Moyses recensens, solum *Candelabrum purissimum*, Ex. 31. 8. vocavit: quia, cùm id solum aliis præluceret, non debebat in se ullis sordibus obscurari. Mendoza in 1. Reg. 9. annot. 5. sect. 2.

Mariam, contra fratrem Moysem murmurantem punivit Deus leprâ, non autem Aaronem ejusdem delicti etiam reum: fortè, quia Aaron Sacerdos erat, ad quem pertinebat de aliorum lepra judicare, Id. ib.

Forcipes, & emunctoria, quæ erant in templo Salomonis, quibus lampades emungebantur, 3. Reg. 7. 49. ex auro erant purissimo: ad significandum eorum amorem, & puritatem, qui aliorum immunditias purgare tenentur. Diez. Concionator.

Sagittæ acutæ. Ps. 44. 6. Divina verba sagittæ vocantur; non hastæ, sed sagittæ. Sicut enim venator procul distat à feris, quas vult occidere sagittis; sic oportet Concionatorem non esse prope feras, id est, peccatores, quos Deo conatur venari, & occidere; sed longissimè ab eorum conversationibus, vitiis, & moribus. Diez. conc. 3. in Com. MM.

Accingere gladio tuo. Psal. 44. 4. & v. 6. *Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent.* Non decantatur victoriæ gloria, cùm memoratur gladius; sed dum sagitta; quod notat Lorinus, Sagitta prius ad pectus Sagittarii ponitur, prius se, quàm alios tangit. Ea enim prædicationis verba aliis proficiunt, quæ prius ipsum tangunt. Sylv. in Matth. 5. q. 9.

Ostende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. Quasi ad examen sponsam vocat, ut videat, an facies digna sit, quæ coram hominibus appareat? an verò aliquid fœditatis insit, quod vocem prædicationis, vel fructum ejus, impediat. de Ponte hic Exh. 29. §. 2.

Dentes tui sicut greges tonsarum. Cant. 4. 2. *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Matth. 10. 16. Non assimilantur ovium dentibus, sed ovibus ipsis, quia ovium induunt proprietates: nimirum simplicitatem, innocentiam, humilitatem, suoque pastori promptam subjectionem. Assimilantur autem non quibuscúnque ovibus; sed quæ ascenderunt de lavacro, propter duplicem munditiem, quæ in ovibus est, cùm tonsæ sunt; ablatâ lanâ, quæ immunditiem contraxit, & in lavacro sunt lotæ. de Ponte hîc Exh. 4. § 2.

Labia ejus lilia. Cant. 5. 13. Cavendum est Prædicatoribus, nè labia polluta cordis, & oris, habeant; ait enim: *labia* sponsi sicut *lilia.* Necesse est omninò mundos esse, & omni candore virtutum refertos, per quos Sponsus Ecclesiæ suæ loquitur. Philo Carpathius, hîc.

Oculi ejus sicut columbæ. Cant. 5. 12. Patres per oculos intelligunt Concionatores. Satis erat columbæ nomen ad puritatem designandam; addit tamen, *quæ lotæ sunt.* Et quod magis mirum: non aquâ, sed *lacte lotæ*; ut eximiam puritatem intelligas. Diez Concionator.

Vade

Vade, & ingredere ad transmigrationem. Ezech 3. 11. Caveat, scelere, qui scelus punit. Quòd Deus illum ad docendum mittat, patet ex sequentibus verbis : *& loqueris ad eos.* Pergit vates convenit homines; sed nihil docet. *Et mansi ibi septem diebus mœrens.* v. 15. Ibi vates, Deo deditus, precibus, & lacrymis, hebdomadam absolvit integram : nihil priùs, quàm suos expendit mores, cùm se piè exerceret. *Cùm autem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini ad me.* v. 16. S. Hier. hîc : qui speculator futurus est, & Dei verba populo narraturus; nullô tempore debet quiescere; dolere ea, quæ videat, & nihil habere in conscientia eorum, quæ in aliis correcturus est. Velloso in Judith 1. Parænet. 12.

Ex Novo, & aliis.

Et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam. Matth. 3. 16. quia tunc inchoabat officium suum spiritu animalis mundi, volantis non longè à terra, suâ conversatione mansueti; sinè armis extrà, sinè felle intus; nec solùm mansueti, sed fœcundissimi : quia pater futuri Sæculi veniebat, universo Mundo utilissimus. Cajet. hîc.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Sal constringit. Prædicator se priùs astringat, & reformet in vita; & postea alios doceat. Sylv. hîc q. 9.

Hoc fecit initium signorum, Jo. 2. 11. Priùs quisque in se sentiat, quod in aliis efficere curat. Cur Dominus ab aquarum mutatione dedit principium miraculis? assumendæ erant aquæ, ut peccatores in justos transmutarent; unde oportebat ipsas immutari priùs. S. Hilar. hîc. hom. 2. mutantur subitò aquæ, homines postmodum mutaturæ. Optimè facit, quisquis à se incipit mutationem facere, quam in aliis cupit. *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Luc. 22. 32. Baeza t. 2. l. 11. c. 1. §. 20. Necesse est, ut, qui alios ex statu frigiditatis aquarum culpæ, ad generosi vini divinæ gratiæ statum, est mutaturus; ipse primùm mutetur, atque in se exprimat, quod ab aliis factum cupit. Dd. Nissen. fer. 2. post D. 3. Quadr. Plutarchus de doctrina principum : Nec cadentis est, alium erigere; nec ignorantis docere, nec incompositi componere, nec ordinare inordinati.

Motus aquæ. Jo. 5. 4. Vide hôc titulô §. 1. *Angelus.*

Cœpit lavare pedes Discipulorum. Jo. 13. 5. Ammonius in Catena Græca : per attactum mundavit pedes eorum in præparationem Evangelii. Quod etiam docent Orig., & S. Hieronym. quia prædicaturi Evangelium, ac viam justitiæ, omnino debent esse puri, & mundi, ab omni sorde. Sylveira hîc. quæst. 26.

Vestitum podere. Apoc. 1. 13. Notat Alcazar, per poderem significari sanctitatem, & Religionem Christi, ejusque Fidelium; per zonam auream charitatem, per canos sapientiam.

Porrò inter hæc tria congruus servatur ordo : quia priùs est emundari à peccato, & sanctificari; mox virtutum perfectionem in fervore charitatis amplecti; & demum alios docere, & instruere, per sapientiam. Corn. hîc.

Ite, & effundite &c. Apoc. 16. 1. Non audent angeli iras Dei effundere in orbem, licèt in mandatis haberent : *ite, & effundite* : eò quòd Doctores non audeant minas intentare, Deumq; nuntiare tonantem; nisi & vivant angelicè. *Exierunt septem Angeli.* Apoc. 15. 6 & veste candidâ ostentant mores innocentes : *vestiti lino mundo, & candido.* Adam nec dictô quidem reum cædis fraternæ castigare ausus : nihil enim leges Gen. 4 8. à Deo tamen notatus, & punitus : quia Adamus ipse præcepti transgressor. Velloso in Judith 1. Parænet. 12.

Vidi unum angelum stantem in sole, & clamavit voce magnâ &c. Apoc. 19. 17. in sole, ob celeritatem, ob beneficientiam, illuminationem, & splendorem boni exempli. Mendoza in 1. Reg. 3.

Non reperimus de Discipulis scriptum, quòd eos sanaverit; propterea, quòd si quis jam est Discipulus JEsu, ille sanus est : & cùm bene habeat, opùs habet JEsu; non quatenus est medicus, sed secundùm alias illius vires. Orig. in Matth. c. 14.

Aurifabri habent aliquando abacum aureis, & argenteis, vasis plenum; si autem eorum domum ingrederis, videbis illos vasis luteis, & penè confractis, diuturnô usu bibentes. Sic mali Concionatores ditissima charitatis, humilitatis, patientiæ, vasa populo proponunt; ipsi autem intrà se his contraria, & vilissima, possident. Diez Concionator.

Num. II.

Motiva de eadem materia.

Ex Veteri, & Novo.

Mundati sunt Sacerdotes, & mundaverunt populum. 2. Esdræ 12. 30. Priùs te, dein alios. Summa Prædic.

Cor mundum crea in me Deus. Ps. 50. 12. Cur tot virtutes à Deo petit? Resp. *docebo iniquos vias tuas.* Hæc omnia necessaria sunt, ut munus Concionatoris rectè fiat. Et nota : cùm leones, & ursos discerpsit, cùm Gigantem occidit; tantas à Deo virtutes non petiit : quia difficiliùs peccatores convertere. Diez. Conc. 2. Dom. 4. Adv.

Docebo iniquos vias tuas; & impii ad te convertentur. Ps. 50. 15. Et cur statim peccatores convertentur te concionante? fortè causam innuit præcedentibus verbis : *iniquitatem meam ego cognosco. v. 5.*

Et cor mundum crea in me Deus. v. 12. De cordis munditia priùs laboravit, quàm se in concionatorem offerret. Alvaret Joseph illustr. Gen. 47. Illustr. 303.

Relictis retibus secuti sunt eum. Matth. 4. 22. Mysticè per Simonem Petrum signantur obedientes, & firmi in fide : Simon enim inter-

pretatur *obediens*, & Petrus *firmus*. Per Joannem speciali gratiâ donati; per Jacobum supplantantes peccata; per Andream, qui interpretatur *virilis*, designantur magnanimitate fulgentes; ad quorum conspectum ad nihilum redactus est malignus. Hos tales vocat, & mittit, Salvator ad prædicandum & docendum: oportet enim omnino, ut dignus, & efficax Prædicator, Doctor, sit rectæ rationi, Deo, atque Ecclesiæ, semper obediens, & firmus in fide: quatenus alios ad sanctam obedientiam, fideique immobilem firmitatem, inducat. Oportet quóque, ut speciali gratiâ adornetur, imò exuberet; quatenus de plenitudine ejus accipiant alii; scilicet purgationem, illuminationem, & perfectionem. Item necesse est, ut vitiorum sit victor; quatenus, quod alios docet, ipse imprimis adimpleat; nè sibi dicatur: qui alium doces, teipsum non doces.

Rursus necesse est, ut sit virilis in omnibus; non pusillanimis, non ponderans ista terrena, non succumbens adversis, nec mortem formidans amore justitiæ. Dion. Carthus. hîc. Acceptâ gratiâ, deinceps confidens armis justitiæ, decertato; &, si vis, etiam evangeliza. JEsus Christus Dei Filius erat; attamen ante baptismum non evangelizabat. S. Cyrill. Jerof. Catech. 3.

Ipsum audite. Matth. 17. 5. Christo D. baptizatô in Jordane, & transfiguratô in Thabor, utrobíq; vox Patris æterni de cœlo intonuit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Matth. 3. 17. & Matth 17. 5. sed in posteriori loco additur - *ipsum audite*; non autem in priori. Duas facti rationes assignat Mendoza. I. quia Christus in baptismo quandam peccatoris imaginem præferebat; in transfiguratione summam Prædicatoris sanctitatem. Quo ex discrimine significare voluit æternus Pater; nullam labem, sed summam innocentiam, in eo esse oportere, qui aliis audiendus præponatur. II. quia ante baptismum nondum Christus D. vitæ suæ sanctitatem evulgaverat; post baptismum verò magnarum virtutum luce radiabat. S. Stephanus habiturus longam concionem Act 6. 15. visus tanquam angelus coruscare. Mendoza in 1. Reg 3.

Vigilate mecum. Matth. 26. 38. Vigilat Christus; ad vigiliam Discipulos vocat. Ægrè Concionator, Doctor, Superior, aliis vigilantiam persuadet, si ipse dormiat. Sylveira hîc.

Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Luc. 22. 32. Arnold. Carnot. tr. de verbo Christi sitio: exurge & bibe de fonte misericordiæ; *& aliquando conversus &c.* & in eadem mensura, quâ propinatum est tibi, remetire eis; & ad formam tuam, qui ceciderit, adjiciat, ut resurgat. Baeza t. 2. l. 11. cap. 1. §. 20.

Arguet Mundum de peccato. Jo. 16. 8. Cur S. Spiritus arguet Mundum? quia, qui sanctus, & irreprehensibilis, dignus est alios arguere, & reprehendere. Episcopo Laodiciæ scribitur Apoc. 3. 14. *hæc dicit amen, testis fidelis, & verus.* Cur hunc Præsulem objurgaturus dicitur *Amen &c.* Cur non sicut aliis: *hæc dicit, qui habet septem stellas, & qui habet septem spiritus*; vel, *qui habet romphæam*? Arguendus erat hic Episcopus de mendacio: quòd, cùm esset pauper, miser, & miserabilis, se jactabat ùt divitem. Alios reprehensurus immunis sit ab eo, de quo increpat; si de mendacio arguit, sit verax. S. Ambr. l. 2. de pœnit. c 8. incusamus alicujus avaritiam; recordemur, si nihil ipsi avarè fecimus; nè dicat nobis id JEsus: festucam in oculo fatris tui vides; trabem autem, quæ est in oculo tuo, non vides. Sylv. hîc q. 8.

State succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam justitiæ. Eph. 6. 14. Scilicet castè, & justè, vobis agendum esse memineritis. Cur id docet? v. 15. *& calceati pedes in præparatione Evangelii*: quasi otiosè Paulus moneret de ratione docendi, si non priùs hortaretur de vivendi; quod Anselmus advertit: postquam libidinem vicerimus, & nos justæ operationis loricâ induerimus; tunc & aliis bona prædicare erimus idonei. Velloso in Judith 1. Paræn. 12.

Attende tibi & doctrinæ. hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos, qui te audiunt. 1. Tim. 4. 16.

Ex Patribus.

Erubescit, quamvis præclara, doctrina, quam propria reprehendit conscientia. S Hieronym. de S. Marcella vidua. cap. 2. Boll. 31. Jan.

Qui alium de peccatis arguit, ipse à peccato debet esse alienus. Qui negligit recta facere, desinat recta docere. S Isid. l. 2. c. 1. NB. 10. Nov. in Martyrol. festum S. Monitoris, & Justi. Puram æmuleris vitam, ut habeas liberam potestatem increpandi peccantes. S. Nilus Capit. Parænetic.

Hei mihi! quia bona doceo, sed mala committo. B. Isaias Abb. or. 29.

§. IV.

Concionatori virtus, probitas, præ eloquentia, necessaria.

Num. I.

Figuræ, Symbola, allegoriæ.

Biberúntque, & inebriati sunt cum eo. Gen. 43. 34. Votandum est, quòd priùs inebriati sunt cum Joseph filii Jacob, & postea jubentur aliis ferre alimenta, non antè: quod est contra quosdam, qui docere, aut prædicare præsumunt, nondum inebriati; aut si inebriati, non tamen cum Joseph, sed cum Aristotele, aut Platone, aut Tullio. Hugo Card. hîc.

Stetit Joathan in vertice montis Garizim, elevatáq; voce clamavit &c. Judic. 9. 7. Quid per Joathan, qui *consummatus*, seu *perfectus* interpretatur; nisi sanctum, & doctum Prædicatorem debemus accingere? Hic in montem Garizim, ascendit, & voce magnâ clamavit: Priùs ascendit, & postmodum clamavit: quia, nisi Doctor virtutis culmen priùs ascendat, inaniter clamat; sicut per Isaiam dicitur, c. 40. 9.

super

super montem excelsum ascende tu qui evangelizas Sion &c. S. Petr. Dam. l. 2. ep. 3.

Si manibus meis adhæsit macula, seram, & alius comedat. Job. 31. 7. 8. S. Greg. mor. l. 21. c. 8. More sacri eloquii serere dicimus verba vitæ, prædicare; comedere autem est bonis operibus satiari. Si ergo manibus ad hæsit macula; ea, quæ sunt docere, facere prætermisi; seram, & alius comedat. Id est, quod os meum loquitur, alter operetur, & eò reficiatur. Prædicator quippe, quia suis vocibus discrepat, jejunus fert, quod alius manducet: quia suò semine ipse non pascitur, quandò à verbi sui rectitudine pravâ actione vacuatur. de Ponte in Cant. 2. Exh. 29 §. 2.

Bibe aquam tuam de cisterna tua. Prov. 5. 15. id est, aquâ spiritualis intelligentiæ te refice; vel Sacram Scripturam addisce. Et postea *derivenţur fontes tui foras v. 16.* fontes scilicet sacrorum eloquiorum, docendo, & prædicando aliis; ut priùs sis concha, quàm canalis. Hugo Card. hic. Priùs bibe aquam vivam gratiæ, & sapientiæ; & fruere tu bonis tibi à Deo præstitis. Nec tamen retineantur, sed communica aliis, addit autem: *habeto eas solus, neq; sint alieni participes tui.* id est, cura in hac effusione, nihil sit inanis gloriæ, quod alieni, id est, inimici, tuis laboribus ditentur. de Ponte in Cant. 2. Exh. 21. § 4.

Ibi dabo tibi ubera mea. Cant. 7. 12. Propria Doctorum ubera, sanctitas, & sapientia. de Ponte hîc. Exh 19. § 3.

Ascendit in montem. Matth. 5. 1. Quid est, quòd priusquam docere incipiat, ascendit in montem? nisi quòd in hoc ipse docuit, necesse habere Prædicatores verbi Dei, desideriis animi, & conversatione sanctâ, ad sublimia tendere, & virtutum conscendere montem. S. Bern. l. 1. in festo OO. SS.

Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ. Luc. 12. 35. Placent lucernæ; sed si placuerit cingulum. Plerique toti sunt in concinnandis lampadibus; & cingulorum nè meminerunt quidem: studeni, legunt, describunt; sed nulla iis sui abnegationis cura. Os satagunt implere sapientiâ, sed non cor sanctimoniâ. Eccl. 6. 7. *Omnis labor hominis in ore; sed anima ejus non implebitur.* Ps. 146. 10. *non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.* Psal. 19. 8. *hi in curribus, & equis; nos autem &c. nomine Domini.* Curant maximè, ut equum eloquentiæ sibi curent perniciſſimum; cùm non in equo, aut tibiis, omen triumphi sit; sed in nomine Domini. Oliva l. 9. Strom. §. sint lumbi.

Conscientiæ suæ domum debet quivis ædificare ante omnia, deinde aliis intendere: exemplò bombycis, primò domum fabricantis, postea telas texentis. Jo. Geminiani l. 5. cap. 26.

Num. II.

Testimonia.

Ex Veteri.

Non sum eloquens &c. Ex. 4. 10. ait Moyses, cùm ad proximos in libertatem asserendos legatur. At Dominus linguæ non medetur, sed calceamenta solvere jubet. Ex. 3. 5. O sapientiam! nuntium delegat ad profliganda vitia, ad homines virtutibus imbuendos; utique feliciter cedat legatio, non quæsivit limatum eloquium, sed rerum humanarum despectum. Theodoret: jussus calceamenta solvere; hoc est, ut hujus vitæ curas deponeret. O quàm sæpè plurium eloquentium Concionatorum sermones vix unum, aut alterum, lucrantur virtuti; cùm aliquando ferè rudis homo, spiritu fervens, sanctitati eximiè studens; vel unò sermonis jactu plures capiat animas; non de elocutionis ingenio, sed de fervoris auxilio. Naxera in Jos. 15. §. 22.

Donec sterilis peperit plurimos. 1. Reg. 2. 5. Sterilis, ait S. Franc. Seraph. est pauperculus, humilis sanctúsque Religiosus; qui generandi in Ecclesia filios non habet officium. Hic pariet in Judicio multos: quia, quos nunc privatis orationibus, & bonæ vitæ exempiò, convertit ad Christum; illius gloriæ tunc judex adscribet. Quæ multos habet filios, infirmabitur: quia Prædicator vanus, & loquax, qui multis nunc, quasi suâ virtute genitis, gaudet; cognoscet tunc, se nihil proprii habere in eis. S. Bonav. in vita.

Cur Eliæ verbis Rex Achab pessimus obedivit? 3. Reg. 18. 17. quia videbat hominem pallidum, rigidum, cilicio indutum, orationi deditum. Stella in Luc 1.

Postquam David triplicem spiritum petiit, ps. 50. 12. &c. statim subdit: *docebo iniquos vias tuas.* v. 16. quò ostendit, maximum favorem Spiritûs Sancti esse necessarium ad hoc, ut Concionator cum fructu prædicet. Diez. Apostoli.

Euntes ibant, & flebant &c. ps. 125. 6. Prædicator duobus modis debet ire ad prædicandum, scilicet spiritualiter, & corporaliter. Spiritualiter crescendo in devotione, & fervore spiritûs, de die in diem; dein corporaliter de loco in locum, de villa ad villam, & non stare in uno loco. S. Vinc. Ferr. serm. 4. Dom. Sexag.

Ex Novo de S. Joanne Baptista.

In diebus illis. Matth. 3. 1. Tractaturus Evangelista in sequentibus de conversatione, doctrinâ, & miraculis Christi, primò de Præcursore ipsius mentionem inducit, sanctitatem, idoneitatem, doctrinam, & vitam Joannis describit: ut innotescat, quàm dignum, & credibile, sit testimonium ejus de Christo. Christus ergo, qui est lux vera, summa, & infinita; sciens Mundum sui non esse immediatè capacem;

præmisit magnum sui adventûs præparatorem, qui corda Judæorum ad Christi receptionem disponeret. Dion. Carthus. hîc.

Et multos filiorum Israël convertet. Luc. 1. 16. Postquam dictum est: *Spiritu Sanctô replebitur*, mox sequitur: *convertet multos.* Vox enim Prædicatoris, quæ non in aerio spiritu est, sed in Spiritu Sancto, audientium corda penetrat. Sylv. hic q. 24.

Ut convertat corda patrum in filios. Luc. 1. 17. Unde tata virtus Joanni? ut suis verbis, corda patrum in filios converteret? Joannes non aliud Evangelium prædicabat, quàm nos; nec magis subtilia: Cur ille tot ad Christum convertebat? nos paucos, aut nullos? quia moribus, & vitâ, prædicabat. Stella hic.

Venit in omnem regionem Jordanis prædicans. Luc. 3. 3. Cœlestia Præcursor dogmata audierat in deserto, quæ non reclusit pectore avarus fons; sed venit in omnem regionem Jordanis, aliis prædicans baptismum pœnitentiæ. Edocens auditores verbi debere in Concionatores converti, aliis proferentes, quæ audierunt. Escob. t. 3. Coll. Chr. Sect. 2. obs. 1.

De aliis itidem
Ex Novo.

Cœperunt loqui. Act. 2. 4. scilicet magnalia Dei. Rich. à S. Laur. l. 1. de laud. B. V. *Repleti sunt omnes Spiritu Sanctô*: ecce plenitudo interior. *Et cœperunt loqui*: ecce redundatio exteriùs. S. Greg. hom. 33. in Evang. linguis igneis apparuit Spiritus Sanctus: quia omnes, quos repleverit, ardentes pariter & loquentes facit.

Date, & mihi hanc potestatem, ut, cuicunq; imposuero manus, accipiat Spiritum Sanctum. Act. 8. 19. dicebat Simon magus. S. Chrys. hom. 18. in Acta: oportebat petere, ut ipse accipiat Spiritum Sanctum; at ille, quoniam hoc illi non erat curæ, ut det aliis, petit.

Ex Patribus, & aliis.

Tantùm debet actionum populi actio transcendere Præsulis, (Concionatoris) quantùm distare solet à grege vita pastoris. S. Greg. in Ezech. l. curæ Pastor. parte 2. c. 1.

Magisterium stat de scientia; sed Magisterii authoritas constat ex vita. Docenda faciens obedientem perficit auditorem. *Cœpit JEsus facere, & docere.* Act. 1. 1. S. Petr. Chrysol. s. 167.

Is demum mihi sapiens videtur, qui pauca quidem de virtute verba facit, cœterùm actionibus ipsis per multa demonstrat; vitæque integritate orationi fidem, authoritatémque conciliat. S. Greg. Naz. or. in plagam grandinis.

Si sapis, concham te exhibebis, non canalem: hic siquidem pene simul, & recipit, & refundit; illa verò, donec repleatur, expectat; & sic, quod superabundat, sinè damnô suô communicat. S. Bern. serm. 18. in Cant. apud Baezam tom. 1. l. 1. c. 10. §. 2. Ubi verba S. Bernardi non sunt, sed sensus. Sæpè meliùs ipsi discimus; & quasi propriô ore compellimur exequi, quod aliis inculcamus, Salomone attestante: *anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum.* Proverb. 16. 26. B. Petr. Dam. l. 2. ep. 1.

§. V.

De Concionatoribus vitæ improbæ similitudines.

Magna eorum dementia fuit, Gen. 6. 14 qui, postquam tot armis Arcam, quæ Noëmo, & filiis ejus, refugium foret, ædificâssent; eandem non subierunt præ cœteris, sed cum reliqua turba aquis perierunt. Sed magis deplorandum; tot hodie in orbe reperiri Doctores, qui, horum instar fabrorum, postquam totâ vitâ aliis media, & rationes suggesserunt, quibus alii se à divinorum judiciorum fluctibus, ac diluvio conservarent: tantùm abest, ut sui ipsorum præ cœteris salutem procurent; ut ante alios etiam pereant. Bessæus D. 12. Pent.

Proditor est cum Juda Ecclesiasticus, prædicans, & confitens JEsum verbis, operibus autem negans. SicUrias tulit secum literas propriæ mortis 2. Reg 11. 14. Sic fabricatores Arcæ pro salvando Noë cum suis perierunt. Jo. Gerson s. in Cœna D. Fœmina pia rediens cum multis ex concione, interrogata ab obvio, an sermo sactus esset? nequaquam, inquit; dum ille miratur, subintulit: sermo utique dictus est, non factus: *dicunt enim, & non faciunt.* Math. 23. 3. Id. D. 2. Pasch.

Qui benè docet, & malè vivit, æquatur cereo; qui bonam quidem aliis lucem præbet, se verò in malis consumere videt, atque extinguere. Isidorus l. 3. de sum. bono c. 36 & 37.

Si vobis bonum dicimus, & nos malum facimus; similes candelæ erimus, quæ aliis lumen præbet, & ipsa liquescendo à lumine deficiet. Si bonum prædicantes malum fecerimus, similes campanæ erimus; per quam populus ad Ecclesiam convocatur, ipsa crebrô pulsu atteritur. S. Honorius serm. in Sexag.

Nasturtia aquatica in aquis pallida, submissa, quæ nihil crescunt; quia pluvia de cœlo non descendit. Concionator, licet abundet aquâ Philosophiæ, & Theologiæ, parum proderit saluti animarum; nisi ab alto scientia, spiritus, devotio, in de descendat. Stella in Luc. 4.

Testimonia.
Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Salutes non fecimus in terra; ideo non ceciderunt habitatores terræ. Is. 26. 18. Est vox Isaiæ, Prophetarum, & Prædicatorum q. d. quia non fecimus opera sancta, præclara, & heroica salutis, tum nostræ, tum proximorum; qui lenti sumus ad opera pietatis: ideo non ceciderunt à sua superbia, & malitia, incolæ terræ. Corn. hic.

Ecce

Ecce ego ad Prophetas, qui furantur verba mea. Jer. 23. 30. Furantur verba Dei Prædicatores, qui sacram Scripturam docent, & prædicant ad gloriam, non Dei sed suam; quique impiè vivunt, & populum scandalizant. Corn. hic.

Parate viam Domini. Luc. 3. 4. Parat viam Domini, qui benè docet, & prædicat; sed, si vitiosè, distortèque vixerit, non rectas facit semitas ejus. Gerson in Marc. Lect. 2.

Cujus vita despicitur, restat, ut ejus prædicatio contemnatur. S. Gregor. hom. 12. in Matth. 25.

Hoc ipsum Rectoribus (Prædicatoribus) valdè timendum est, quòd Dei servantur examini: quia tantò subtiliores rationes vitæ, & doctrinæ suæ parare debent; quantò sapientior est Judex, quem sustinent. S. Greg. l. 1. in 1. Reg. 3.

Perdit autoritatem docendi, cujus sermo opere destruitur. S. Hieronymus ep. 83. ad Oceanum.

Bis benè loquitur, qui benè vivendo & alios instruit. Bis malè loquitur, qui malè vivit, & malè docet. S. Isid. l. 2. sent. c. 29.

Doctor malus, procurator inferni, advocatus dæmonum; latro insidians pergentibus ad regna cœlorum; angelorum inimicus, destructor supernæ patriæ, oppugnator Christi. Sim. Cass. l. 10. c. 16.

§. VI.

Arde, ut accendas.

Ex Veteri, & Novo.

Totus mons Sinai fumabat - & sonitus buccinæ &c. Ex. 19. 18. 19. Cùm Deus Legem populo in monte Sinai dare vellet, totus mons visus est conflagrare; deinde vox tubæ. Priùs divinò amore inardesce, tum tuba prædicationis resonet. Stella in Luc. 8.

Non descenderet Moyses ad erudiendum populum, nisi priùs ad ignem ascendisset. Ex. 3. S. Bonav. in hexam. s. 22.

Ascendit Moyses in montem, & fuit ibi 40. diebus, & 40. noctibus. Ex. 24. 18. S. Petrus Chrysol. s. 14. ascendit in montem, ut tantùm esset Dei amore succensus, ut ipse ardenter diligeret; & alios, ut diligerent, sic moneret: *diliges Dominum Deum tuum.* q. d. erat populo promulgaturus legem amoris Dei; ob hoc tot dies apud Deum versatur: ut ipse accensus amore DEI, cæteros faciliùs ad eundem amorem inflammet. Did. Niss. fer. 2. post D. 3. Quadr.

In dextera ejus ignea lex. Deut. 33. 2. non in lingua.

Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem urentem. Ps. 103. 4. Non dixit lucem, sed *ignem*: quia aptiores ad hominum magisterium sumus ex charitatis, & virtutis igne; quàm ex illustrati intellectûs fulgore. Escob. t. 3. Coll. Chr. Obs. 6.

Volavit ad me unus de Seraphim. Is. 6. 6. Non Cherubim. Qui ergo tacuerat, & proximorum saluti intenderat, jam clamat: *ecce ego, mitte me.* Escob. ib. Isaias à Seraphim accensus calculô ignitô, consecratus est Propheta; factúsque quasi Seraphicus, & Ordinis Seraphici: destinabatur enim à Deo ad hoc; ut frigida, & gelida, hominum corda ardenti suâ concione, vitâ, & charitate, inflammaret. Corn. Augment. in Is. c. 1. v. 6.

Et scintillæ quasi aspectus aris candentis. Ezech. 1. 7. S. Greg. hom. 3. in Ezech. Prædicantium vita sonat, & ardet; sonat verbô, & desiderio. Æs ergo candens est prædicatio accensa. De candenti ore scintillæ prodeunt: quia de eorum exhortatione flammantia verba ad aures audientium procedunt.

Occide. Act. 10. 13. Medici specialem statuunt stomachum. I. Debilem, qui escas boni succi in malum, putà bilem, aut phlegma, convertit. 2. Bonum, qui cibos boni succi in bonam alimoniam convertit. III. Optimum, qui vi caloris res mali succi in bonum convertit. Ità debili charitate sunt, & virtute, qui volentes sæculares in bonos convertere, ab eis pervertuntur. Alii sunt, qui bonos in bonitate conservant. 3. Optimi, qui vi charitatis malos, imò pessimos, serpentinos, & saxeos homines, in bonos, ovinos, & cereos convertunt. Corn. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Ad supernum desiderium inflammare Auditores suos nequeunt verba, quæ frigidô corde proferuntur: neque enim res, quæ in seipsa non arserit, aliud accendit. S. Greg. mor. l. 8. c. 26.

Nihil Doctore frigidius, qui verbis tantùm S. philosophatur. S. Chrys. in Act. Apost. hom. 1.

Nisi ardeat Minister prædicans, non accendit eum, cui prædicat. S. August. in Psalm. 103. conc. 2. *Qui facit angelos suos spiritus &c.*

Animæ lingua devotionis est fervor. S. Bern. s. 56. in Cant. *Ex abundantia cordis &c.* Matth. 12. 34.

Absque igne quis ignem accendet? & absque charitate quis charitatis officium consummabit? Poteris planè inflammare cœteros, si fueris tu charitatis incendiô concrematus. At tu si frigeas, si torpore jaceas, nullamque honoris divini, & fraternæ æmulationis, sentias famem; quid proferes? quid proficies? erunt utique corda audientium lapidea, & impenetrabilia, quemadmodum tuum. S. Laurent. Justin. tr. de compunct.

Si intus cor torpeat, si cœlestis dulcedinis gustu careat, si inutilibus cogitationibus distrahatur, si terrenarum rerum affectu deprimatur; utique quod docendo profert, ex se insulsum est, frigidum est, aridum, atque ad promovendum audientium mentes prorsus invalidum. S. Laur. Just. lib. de regim. Prælat. c. 11.

Si vis vocem habere in Prædicationibus insonantem, satage semper, ut te Divinus fervor accendat, nè vocem tuam frigoris torpor intercipiat: frigida enim prædicatio non admittitur, & tanquam

tanquam vox rauciens non auditur. B. Petr. Dam. l. 6. ep. 17.

Quoniam ſpiritu Dei Prædicatores non incaleſcimus, auditorum corda minimè inclinamus. S. Thom. Vill. ſ. 1. die Pent.

Habet amor proprium idioma, quod ſolus novit amator. Nemo igitur hujus materiæ idoneus Auditor, nisi amator; nemo idoneus orator, nisi qui præ cœteris amore pollet. Quò enim quisque ferventior amator eſt, eò facundior, vehementior, atque potentior, orator exiſtet amoris. S. Thom. Vill. ſ. 1. D. 17. Pent.

§. VII.

Concionator faciat bona, quæ docet.

Núm. I.

Figuræ, Symbola, Allegoriæ.

Ex Veteri.

Reverſus Moyſes de monte, portans duas tabulas Teſtimonii in manu ſua. Ex. 32. 15. Quisquis in monte cum Deo fuit, tabulas defert. Defert autem non in ore, ut aliis eas redicat; nec in humeris, ut eas cœteris imponat; ſed *in manu ſua*: ut non tam verbò, quàm opere, & veritate, ſit Legislator in Iſrael. Oliva l. 2. Strom. §. Reverſus.

Retortò ad collum capite &c. Levit. 1. 15. Os turturis torquetur ad axillas, ut ſcilicet Prædicator faciat, quod dicit. S. Bonavent. in Pſ. 44.

Quì linguâ lambuerint aquas. Judic. 7. 5. S. Greg. aquis doctrina ſapientiæ; ſtante autem genu recta operatio deſignatur. Qui ergo, dum aquas bibunt, genu flexiſſe perhibentur, à bellorum certamine prohibiti receſſerunt: quia cum illis Chriſtus contra hoſtes fidei pergit ad prœlium, qui, dum doctrinæ fluenta hauriunt, rectitudinem operum non inflectunt. Orig. hom. 9. Quod dicit, eos manu, & linguâ, aquam lambere; non abſque Sacramenti ſignificantia videtur ſcriptum: ſcilicet, quòd & manu, & linguâ, operari debent milites Chriſti; hoc eſt, opere, & verbô. *qui fecerit, & docuerit &c.* Corn. hic.

Manibus, & pedibus reptans. 1. Reg. 14. 13. In manibus opera ſolent ſignificari; Reptat manibus Prædicator, quando peccatoribus viam non profert ſapientiâ verbi, ſed exemplo converſationis. Corn. hic.

Quandocunq; ſpiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam & percutiebat manu ſuâ. 1. Reg. 16. 23. Cithara eſt virtutum unita harmonia; quam excitat operatrice manu, qui expetit animos à nequiſſimo ſpiritu ad Dominum revocare. S. Chryſ. hom. 4. in Acta. Cithara eſt charitas, ſeu ſanctitas ipſa, Concionatoris; chordæ autem voces loquentes verba, quæ ad charitatem, ſeu ſanctitatem, exprimendam pertinent. Omnes in unam ſuavem exſpirant harmoniam; hoc dæmonum furorem compeſcit. Matth. 2. 2. *vidimus ſtellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum.* Quâ viâ hi peccatores adducuntur? egregii cujúsdam peccatoris monitis, prædicavit ſtella ex Orientis ſuggeſſu? an fulgida lingua verba efformavit? minimè; ſed actionibus Sanctis uſa eſt ad peccatorum reductionem. Eſcob. t. 6. Parab. Chr. Obſ. 2.

Quot Saulis Duces muniti armis fulgurabant in Caſtris Iſrael, cùm Goliath arcæ Dei inſultaret? nullus armatorum à tanta injuria caſtra Dei vindicavit, nisi inermis David; cui non nisi funda in dextera, 1. Reg. 17. 49 & Deus in corde. Agendum magis, quàm præcipiendum. Quod monſtrum eſſes, ſi longiorem haberes linguam, quàm brachium? An non id es? ſi minùs agis quàm loqueris? Una tibi data lingua à natura, binæ manus: ut plus agas, quàm dicas. Oliva l. 9. Strom. §. Sint lumbi.

Currus Iſrael, & auriga ejus. 4. Reg. 2. 12. Sic Eliſæus vocat Eliam. Auriga eſt, qui ducit, & viam oſtendit; currus verò, qui ſupra ſe pondera ſuſcipit; illa faciens, quæ aliis præficit facienda. Diez Concionat.

Docebant populum habentes librum Legis Domini. 2. Paral. 17. 9. Quod doces, imple. Summa Prædic. Concionator.

Speciosus formâ præ filiis hominum. Pſal. 44. 3. tum converſis oculis ad ſponſam: *audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. v. 11.* Cur magis ambit audiri, quàm videri? qui cum fructu audiri cupit, oportet eſſe talem, ut avidè, jucundéque priùs videatur: ſic enim vires adjiciet verbis. Did. Niſſ. ſer. 3. poſt D. 2. Quadr. §. 2.

Omnes gemellis fœtibus. Cant. 4. 2. Gemellos fœtus pariunt; cùm exemplô, & verbô; opere, & ſermone, potentes ſunt. Hinc natura duos ordines dentium ſtatuit, qui gemellis fœtibus comparantur; ambóque ità neceſſarii ſunt, ut unus ordo ſinè alterô officium mandendi cibum præſtare nequeat. *Qui ſibi nequam, cui alii bonus erit?* Eccli. 14. 5. Hinc Oritur cauſa, inquit Niſſenus, cur ſponſus priùs laudet dentes, quàm labia; & illos ovibus ruminantibus aſſimilet: quia labia in loquendo pulchritudine non florerent, nisi dentes, per ſtudioſam contemplationem, labiis hanc ipſam in loquendo gratiam conferrent. Priùs ergo dentes ruminandi munus obeunt, cuncta, quæ dicenda ſunt, conſiderantes; quàm aperiantur labia ad ea proferenda aliis. Unde Pſ. 36. 30. *Os juſti meditabitur ſapientiam, & lingua ejus loquetur judicium.* de Ponte hic. Exhort. 4. §. 3.

Quàm pulchri ſuper montes pedes annuntiantis, & prædicantis pacem. Iſ. 52. 7. Potiùs laudandum videtur os, vox, quàm pedes. Laudes Prædicatoris non tantùm creſcunt ex verbis, quantùm ex operibus. Sylv. c. 4. in Jo. q. 20.

Quaſi tuba exalta vocem tuam. Iſ. 58. 1. Cur non præcipitur, ùt leo rugire, aut ùt tonitru populum percellere? Tuba priùs manibus applicatur ab iis, tum ſuccedit oris flatus. Did. de Caſtillo. Illat. 68.

Manus hominis ſub pennis eorum. Ezech. 1. 8. S. Greg. hom. 3. Manus hominis ſub pennis,

pennis, est virtus operis sub volatu contemplationis. Ægyptii, ait Horus hierogl. 27. sermonem notantes, pingebant linguam, & sub ea manum: significantes, ut sermo sit efficax, opere implendum esse, quod quis dicit, & suadet. Cornel. hic.

Ex Novo, & Patribus.

Exiit qui seminat seminare semen suũ. L. 8. 5. Advertat Concionator, nè, sicut loquax avicula facere solet, quæ caveis abdita humanas discit voces imitari; sic ille verba non sua, sed ementita profert. Id est, nè ea prædicet populo, quæ ipse priùs non egerit. Stella hîc.

Date annulum in manu ejus, & calceamenta in pedes ejus. Luc. 15. 22. S. Hieron. annulus est signaculum similitudinis Christi; hoc signaculũ in manu datur, quando opera justitiæ Scriptura significat. Quid de calceamentis dicendum? S. Amb. Evangelii prædicatio est Eph 6 15. *calceati pedes in præparatione Evangelii pacis.* Benedict. Fernand. in Gen. 1. Sect. 1.

Accepi librum de manu Angeli, & devoravi illum; & erat in ore meo tanquam mel dulce. &c. Apoc. 10. 10. Legem Domini eloquenti, & vano, dulce est prædicare; illam autem devorare, digerere, & opere complere, plurimis amarum est: & ideo pauci eam devorant. Idcirco dicitur. Apoc. 1. 3. *beatus, qui legit, & audit verba prophetiæ hujus.* Verùm non hic sistendum est; ideo addit, *& servat ea*, quæ in ea scripta sunt. Diez. fer. 6. D. 1. Quadr.

Pictor solò verbô nunquam faceret bonum Discipulum. Ità Prædicator est pictor, depingens nobis imaginem Patriarcharum, quando prædicat de misericordia; & Prophetarum, quando de devotione; & Apostolorum, quando de charitate; & sic de aliis. Sed, si solò verbô dicat, nunquam faciet bonos Discipulo, quia oportet, ut operi etiam manus apponatur; ut opere adimpleat, quod aliis servandum prædicat; aliàs dicitur vobis: ô Ribaldus ipse, tam bene dicit, & malè facit! S. Vinc. Ferr. serm. de S. Thom. Aquin.

Sicut, qui theriacam vendunt, eam priùs in se experiuntur, alioqui nemo vult eam emere; sic, qui virtutem docent, eam in se debent experiri, & id, quod aliis dicunt, efficere. Diez. Concionator.

Num. II.

Exempla

Ex Veteri.

Notandum. Gen. 1. verbum Creandi, & operandi, primò esse positum antequam Deus loqui, & dicere, dicatur: primò dicitur, *creavit*, deinde *dixit*, *fiat lux.* S. Ambr. s. 76. si non loquimur verbis Dei gloriam, factis exequamur ejus gloriam; quoniam dictis facta priora sunt. Fernandius in Gen. 1. Sect. 1.

In hoc scies, quòd sim Dominus: ecce percutiam virgâ, quæ in manu mea est. Ex. 7. 17. At quæ manus hæc? nonne Moysis? ità planè. Cur ergo Deus manum suam vocat? Respond. Cajetanus: manum Moysis appellat Deus propriam; quia jam eum constituerat Deum Pharaonis. Ex. 7. 1. Erat ergo manus Moysis manus Dei, propter admiranda opera, quæ patrabat. Deus vocatur Moyses; non quòd eloquens, sed quia erat vir operum. Elegantiùs quidem loquebatur Aaron; at Diviniùs operabatur Moyses. Fernandius in Gen. 1. sect. 1.

Testificatus est Dominus in Israel, & in Juda, per manum omnium Prophetarum. 4. Reg. 17. 13. Sed quomodo facta admonitio per manum Prophetarum? Abul. hîc q. 7. respondet: dicitur per manus, id est, per os Prophetarum; quia non fit admonitio per manum. Sed hæc responsio difficilius reddit dubium: nam cur putat, per manum, os Prophetarum intelligi? quia Prophetæ docebant populum; & Doctoris fidelis munus est, quod ore docet, opere implere. de Castillo. Illat. 212.

Dixi, custodiam vias meas. Ps. 38. 1. id est, certò apud me statuo, virtuti, & perfectioni, studere. Et quod inde emolumentum? *ut non delinquam in lingua mea*: quia, si virtutem docendo, aliud verbis, aliud operibus, ostendam; exiguum capient ex mea doctrina proventum. de Pinna in Eccl. Ethol. 112.

Exempla

Ex Novo.

Christus Dominus.

ET aperiens os suum docebat eos. Matth. 5. 2. Cur dicitur, quòd Christus aperuerit *os suum*? S. Chrys. hom. 15. cujus rei gratiâ videtur adjunctum, *aperiens os suum*? ut procul dubiô disceres: quia, non cùm loqueretur solùm, sed etiam, cùm taceret, docebat. Similiter Euthym. quam ob causam ait Evangelista, quòd os *suum* Christus *aperuit*? quia, etiam non apertô ore, docebat eos operibus. Sylv. hîc. q. 9.

Euntes prædicate. Matth. 10. 7. Qui laborem indicit concionandi, ipse suscipit. Velloso in Judith. 7. Paræn. Matth. 11. 1. *transiit inde, ut doceret.*

Surgite, orate. Luc. 22. 46. Monet Discipulos orare; sed postquam ipse priùs diu oravit. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Potens in opere, & sermone. Luc. 24. 19. Bonus ordo præcedant sermonem opera, ut efficax sit. Sylv. hîc.

Quemadmodum ego feci. Jo. 13. 15. non dixit, quemadmodum ego dixi. Nazianz. opus enim sermone fortius est; & validior operis, quàm oris, vox. Tertull. l. de pallio: auditur Philosophus, dum videtur. Escob. t. 3. Colloq. Chr. Obs. 8.

Cœpit JEsus facere, & docere. Act. 1. 1. S. Ambr. s. 57. audis ergo, quoniam præcedit factum, subsequitur doctrina: siquidem bene fa-

cere, prima doctrina est. Apud Olivam tom. 3. conc. 31.

Cur, postquam Joannes narravit de manu Christi cum septem stellis, mox ad os ejus cum gladio vertit sermonem? Apoc. 1. 16. quia verba operibus, mox vitæ, lingua manibus jungenda. Sylv.

S. Joannes Baptista.

Factum est verbum. Luc. 3. 2. Cur non dicitur: Dominus locutus est. Destinabatur Joannes, ut prædicaret, & alios erudiret: priùs verbum prædicationis in eo fit, & in se adimplet, quod docturus est. Sylv. hîc q. 12.

Plus quàm prophetam. Luc. 7. 26. Ille, qui minùs facit, quàm dicit; est minùs, quàm prophetæ; qui autem plus facit, quàm dicit; plus est, quàm propheta: talis fuit Joannes. Hugo Card. hîc. Opportunè nobis Joannes beatissimus jejunii tempore pœnitentiæ Doctor advenit; dictô factôque Magister verus. Sanct. Chrysol. s. 167.

Ego sum vox. Jo. 1. 23. Non dicit: ego clamo; sed, *ego vox*: non enim est aptus officio prædicandi, qui solùm ore clamat: sed ille potiùs, qui totus est vox; ore clamans, & opere. Osor. D. 3. adv.

S. Joannes ad pœnitentiam etiam hortabatur habitu: lugubrem enim gerebat vestem. Theophyl. in c. 3. Matthæi v. 4.

S. Joannes, quia pœnitentiam prædicabat, ipsam pœnitentiam in cibo, & potu, & habitu, prætendebat; quasi diceret populis ad se confluentibus: si ego, qui justus sum, pœnitentiam fector; & vos pœnitentiæ habitum sumere debetis multò magis, ut veniam consequamini. Haymo hom. D. 4. Advent.

Quid feceras? ô Joannes! quæ peccata commiseras? quæ flagitia perpetraveras? ut talem ageres pœnitentiam? Sanctificatus in utero, confirmatus in gratia, plenus Spiritu Sanctô, mortaliter peccare non noverat. Ad quid ergo pœnitentiæ tantus rigor? Nempe quia prædicaturus erat peccatoribus pœnitentiam, priùs eam in seipso operibus ostendit, quàm sermonibus docuit. S. Thom Vill. Conc. 3. de S. Jo. Bapt.

Domini Præcursor vox fuit. Non satis est, quòd clames; sed ipse vox esse debes; opere præstans, quod verbô dicis. Stella. de cont Mundi p. 1. conc. 31.

Exempla aliorum.

Et convenientes Apostoli ad JEsum, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant. Marci 6. 30 Theophyl. neque enim satis est, si doceamus, nisi & fecerimus. *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur.* Matth. 5. 19. Sylv. hîc c. 17.

Non audeo loqui aliquid eorum, quæ per me non effecit Christus. Rom. 15. 18. id est, non audeo de humilitate, patientia &c. concionari, nisi &c. Diez. Concionator.

Senem Pesium moribundum fratres pro documento rogantes: nunquam, ajebat ille, quemquam docui, quod priùs ipse non feci. Cassian. de Cœnobit. Instit. c. 28.

Motiva varia.

Ex Veteri, & Novo.

Custodi legem, & erit - gratia faucibus tuis. Prov. 3. 21. 22.

Nisi abundaverit justitia vestra &c. Matth. 5. 20. Docet, debere discipulos suos, & Doctores, non docere solùm, sed etiam facere. Barrad. hîc t. 2. l. 7. c. 14.

Operarii autem pauci. Matth. 9. 37. Non dicit Sacerdotes, Scribæ pauci; sed *operarii* pauci: quia pauci sunt, qui vitâ, & doctrinâ, student saluti animarum. Cajet. hîc. Nunquam Mundum convertissent ad fidem Apostoli, ac eorum proximi successores; si dixissent, & non fecissent. Id. in Matth. 23.

Ponite in cordibus vestris sermones istos. Luc. 9. 44. Non in libris tantùm, ùt multi; nec tantùm in cordibus aliorum; ùt illi, qui prædicant, quæ non implent: & eos, tanquam depositum custodite. Dion. Carthus. hîc.

Ut mittat operarios. Luc. 10. 2. id est, Prædicatores, magis opere, quàm ore prædicantes. Est enim prædicatio gladius; qui, nisi teneatur manu, non terret adversarios. De iis, qui dicunt multa, & faciunt pauca, dicitur Psalm. 58. 8. *gladius in labiis eorum.* Hugo Card. hîc.

Opus fac Evangelistæ. 2. Tim. 4. 5. Anselmus hîc: id est, Evangelici Prædicatoris: opus enim Evangelistæ est, bene vivere, & bene dicere; moribus, & verbis instruere Castillo Illustr. 68.

Audivi post me vocem magnam tanquam tubæ. Apoc. 1. 10. Deinde ait v. 12. *conversus sum, ut viderem vocem.* Talis vox Prædicatoris debet esse, quæ videatur; quando, quod dicit ore, ostendit opere: & tunc talis vox est efficax, nec vacua revertitur. Hugo Card. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Utinam tam multi bene facerent, quàm multi loquuntur bene! Lactant. l. 4. div. Instit.

Nullus sermo Doctoris firmus est, nisi priùs docens se factorem declaret. Theophyl. in Luc. 24.

Parum sinè operibus prosunt verba; virtus autem absque sermone plurimùm. S. Laur. Just. in fasciculo amor. c. 2.

Sermoni omni sermo alius adversari potest; vitæ autem egregiæ, quis tandem erit, qui adversetur? Aut à docendi munere abstine; aut moribus, vitæque probitate, doce: nè alioquin discipulos alterâ manu trahas, alterâ repellas. S. Greg. Naz. in sententiis.

Da voci tuæ vocem virtutis, consonet vita verbis; & statim erit in ore tuo vivus, & efficax sermo Dei, & penetrabilior omni gladiô ancipiti.

piti. S. Bern. serm. ad Pastores in synodo congregatos.

Non in verborum splendore, sed in operum virtute, totam prædicandi fiduciam ponat. S. Prosper l. 1. de vit. contempl. c. 23.

Percunctatus sum ex Japone, utrùm, si in Japoniam cum eo proficiscerer, censeret incolas Christi sacra suscepturos? Et ille, populares quidem suos non continuò his, quæ dicerentur, assensuros, respondit; sed multis interrogationibus exploraturos, quid afferrem religionis? maximè verò, utrùm dictis facta congruant? S. Xaverius ep. 6. Societati Romam Cocinò.

Quisque vestrum ubicunque est, se primùm, deinde alios, juvare studeat; inducátque in animum, nusquam se meliùs, quàm ubi à Præposito constitutus fuerit, operam Deo navare posse. Et simul confidite; Deum, ubi tempus fuerit, hanc iis, qui præsunt, mentem daturum; ut eò vos potissimum mittat, ubi vester labor fructuosissimus sit futurus. S. Xaverius ep. 5. Societati Goam Cangoximâ.

Contra eos, qui dicunt, & non faciunt.

Cùm Moyses virgam manibus teneret, erat virga; in terram projecta in colubrum vertebatur. Exod. 4. 3. Quando id, quod doces, opere comples, doctrina tua virtutis & justitiæ virga est; quæ aquâ è saxis elicere, & duros peccatores convertere possit. Atverò, si id, quod alios doces, manibus ipse non attingas; aliud docueris, & aliud feceris; in tortuosum vertitur colubrum, qui conscientias auditorum lædat, & veneno inficiat. Stella de cont. vanit. p. 1. c. 31.

Deduxisti - populum tuum in manu Moysi, & Aaron. Ps. 76. 21. S. Hieronymus ait, significari egressionem peccatoris è statu servitutis culpæ in libertatem gratiæ. Sed cur non per Moysen solum, sed & Aaron manum? quia alter faciendi, loquendi officiò alter, fungebatur. Si verbis conjuncta opera; educes à peccatis homines. Did. Niss. fer. 3. Dom. 2. Quadr. §. 2.

Abscondit piger manum suam sub ascella sua. Prov. 26. 15. Pigro labor est, ad os manum suam porrigere: quia desidiosus quisque Prædicator non vult hoc operari, quod docet: manum quippe ad os porrigere, est voci suæ prædicationis opera concordare. V. Beda. Cornelius hîc.

§. VIII.

Concionator sit boni exempli, quod efficacius verbis.

Symbola, & Allegoriæ.

Ex Veteri, & Novo.

Stetit sol obediente Domino voci hominis. Jo. 10. 13. 14. Cur non dicitur jubente, *sed obediente?* nè sol, & luna, renuant parere, si præcipientem non viderent obedire. Naxera in Jos. 1. §. 30. Non potest authoritatem habere sermo, qui non juvatur exemplò: dum iniquum sit, bona præcipere, & talia non fecisse. Cassiod. l. 11. var. 8.

In intellectibus manuum suarum deduxit eos. Ps. 77. 72. Quis manuum intellectus: intellectus sermonis, vox est rationibus exundans ingeniosis. At manuum intellectus est vis, quâ correptos invitatos servus ad cœnam adducit. Cajet. facta exemplaria significat, addendo *manuum suarum* Escob. t. 6. parab. Chr. l. 5. s. 2. Obs. 2.

Ostende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. id est, ostende filiis meis, quæ tibi commissi bonum exemplum de te, bene vivendo. Et addit: *sonet vox tua in auribus meis;* id est, filii mei tibi commissi audiant vocem prædicationis tuæ: quod enim Ecclesia facit filiis suis sibi commissis, Christus reputat sibi factum. S. Thom. Aq. in Cant. lect. 2.

Pessulum ostii mei aperui Dilecto meo &c. Cant. 5. 6. Quàm pulcher ordo loquendi! priùs myrrha stillat de manibus, & digiti myrrhâ probatissimâ pleni monstrantur; & deinde pessulus ostii Dilecto aperitur? id est, priùs vita laudabilis in exemplum præparatur; & deinde doctrina fidem quærens audientium palàm profertur. S. Rupert. l. 5. in Cant.

Animalia ibant, & revertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis. Ezech. 1. 14. Et post v. 24. *audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum.* De Sanctis Apostolis explicat Aug. illud Ps. 103. 7. *ab increpatione tua fugient, à voce tonitrui formidabunt.* Recentiores ità explicant: sicut tonante cœlò priùs fulgura ad oculos, quàm tonitru ad aures pervenit; ità prædicantibus Apostolis priùs ad oculos exempla, quàm ad aures documenta fundebantur. Sylveira in Matth. 10. q. 18.

Vidimus stellam ejus. Matth. 2. 2. Cùm omnium Patriarcharum doctrina, & prophetica sanctorum eloquia, ad agnitionem Dei Judaica corda non flexerint; unius stellæ radius fidem gentium suscitavit. Quæ tanta commutatio fratres? quæve ista conversio? Apud Judæos Propheta loquitur, nec auditur; apud gentiles stella tacet, & persuadet. S. Maximus serm. 5. de Epiph.

Quia videlicet Propheta verbis curabat persuadere; stella autem tacens radiis fulgentium virtu-

virtutum prædicabat. Escob. t. 6. Parab. Chr. Obs. 2.

Procedebant fulgura, & voces, & tonitrua. Apoc. 4 5. Priùs fulgur oculis videtur, quàm tonitru auribus percipiatur: ut significetur; quòd optimi exempli lux verborum virtutem, & robur, antecedere debet. Corn. hîc.

Exempla

Ex Veteri, & Novo, Patribus, & aliis.

Collectus est ad eum Israel. 1. Esdræ 10 1. Nota, quantùm exempla Doctorum juvent. Nihil scribitur Esdras locutus esse, sed tantùm, auditô scelere, lacrymâsse; & turbam ad se fidelem noa vociferando, sed lacrymando traxisse. Hugo Card. hic. Vide plura tit. Exemplum.

Renuntiate, quæ audistis, & vidistis. Matth. 11. 4. Auditores magni illius Concionatoris non audiebant solùm, sed etiam videbant: audiebant divinum verbum, videbant modestiam, humilitatem. &c. Barrad. t. 2. l. 8. c. 10.

Ego vox clamantis. Jo. 1. 23. Exercitium Prædicatoris est, quia omnia ejus membra, & potentiæ, debent prædicare; vita, mores, & fama. S. Vinc. Ferr.

Quæ audistis, & vidisti in me, hæc agite. Philipp. 4 9 Sint tuba, & lux.

Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione. 1. Timoth. 4 12. Verbum auditur, conversatio videtur.

Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua. Barrad. t. 2 l 8. c 10.

Tonitruum erat ejus oratio, quia vita fulgur. S. Gregor. Naz. in Epitaphio S. Basilii.

Motiva varia.

Ex Veteri & Novo.

Fuge dilecte mi. Cant. 8. 14. S. Ambros. l. de bono mortis c. 5. hortatur, ut fugiat sponsus: quia jam sequi potest etiam ipsa terrena fugientem.

Loquimini ad cor Jerusalem. Is. 40. 2. Isid. Pelus. l 3. ep. 202. quandoquidem sermo actione destitutus non ultra aurem grassatur; qui autem ab actione animatus est, ùt qui acris, & efficax, altè penetrat, animumque attingit. Eam ob causam Deus Sacerdotibus edixit, ut *ad cor* Jerusalem loquerentur: nam qui ad aures verba faciunt, permulti quidem sunt, & Sacerdotiô indigni; qui autem ad cor, pauci omnino. Sylv. in Matth. 17. q. 27.

Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Tit. 2. 15. Anselm. imperii nomine non dominationem potentiæ, sed authoritatem suadet vitæ: cum imperio quippe docetur, quod priùs agitur, quàm dicatur. Apud Escobar t. 6. Par. Chr. l. 5. Sect. 2. Obs. 2.

Sententiæ Patrum.

Sermo dulcedinem non habet, quem vita reproba intrà conscientiam remordet. Unde necesse est, ut, qui verbum Dei loquitur, priùs studeat, qualiter vivat; & post ex vita colligat, quæ, & qualiter dicat? Ad prædicandum quippe plus conscientiæ sancti amoris ædificat, quàm exercitatio sermonis. -- Qui enim vitam suam interiùs pensat, & exemplô suô foris admonendo alios ædificat; quasi in corde linguæ calamum tingit, in eo, quod manu verbi proximis exteris scribit. S. Greg. hom. 10. in c. 3. Ezech.

Nihil prodest, aliquem exercitatum esse in dicendo, & ad loquendum trivisse linguam; nisi plus exemplô docuerit quàm verbô. S. Hier. c. 2. in ep. ad Tit.

Validiora sunt exempla, quàm verba; & plenius est opere docere, quàm voce. S. Leo in solennit. S. Laurentii.

Longa manu trajicientibus, ad cursum regendum, pro tessera sunt astrorum undequaque splendentium motiones. Et gubernator incumbens gubernaculo, tollit in cœlum oculos, astrorum motibus aurigans navem. Qui verò vitæ pelagus rectè studet percurrere, ac vitæ, secundùm Deum institutæ, desiderant secare fluctus; non astra spectant, sed chorum justorum; ac eorum vivendi rationibus, studiisque incumbentes, quasi compositô gradu suam ipsorum vitam dirigunt. S. Basil, Seleuc. or. 8.

Quòd si Sacerdos quispiam ad utrumque non sufficit; videlicet, ut sit vitâ clarus, & doctrinæ facultate sit profluus; melior est vita procul dubio, quàm doctrina. Dulcior quippe est fructus operum, quàm folia nuda verborum. Quid designatur per angelum, qui pastoribus voce annuntiavit Nativitatem Domini, nisi geminæ gratiæ Prædicator; qui scilicet & doctrinæ verba exuberat, & sanctæ religionis splendore coruscat. Quid verò per Stellam? nisi simplex quilibet honestæ vitæ Sacerdos innuitur? qui licet affluentis eloquii facultate non polleat, claris tamen operibus, velut quibusdam radiis, micat: & quos non erudit verbô, informat exemplô. Quòd si non potest esse Angelus, qui per linguam Prædicatoris officium naviter impleat; sit saltèm stella, quæ radios sanctæ conversationis emittat. Necesse est tamen, ut clariùs per vitæ meritum luceat, qui facundæ prædicationis affluentiâ non abundat.

Hinc Moysi impeditioris linguæ, Ex. 4. 10. adeò postmodum facies clarificata resplenduit, ut filiorum Israel visus obtunderet Ex. 34. 30. Aaron verò, de quo Ex. 4. 14. *scio, quòd eloquens sit*, nullus supernæ claritatis splendor accessit. B. Petr. Dam. l. 8. ep. 1.

Si quis, etiam linguâ tacente, proximis exempla bonæ actionis, eosque ad imitanda quæ neglexerunt, eleemosynæ, vel hospitalitatis, vel aliarum opera virtutum, convertit, officium profectò Doctoris exequitur. V. Beda in c. 5. ep. S. Jacobi.

Verba sinè vitâ, sunt literæ sinè sigillô. Ideo nihil fit pro literis Dei, quas nos portamus;

mus; quia sigillô caremus. Ugo Carens. in c. 51. Is.

S. Xaverius ep. 2. ad S. Ignatium, Concionatorem aliquem optat esse non doctrinâ magis quàm exemplô clarum: siquidem, quod te non fugit, ad persuadendum facta dictis sunt potiora.

Sanè boni apud improbos vitæ exemplô assiduè concionantur; atque adeò plus, quàm Concionatores è suggestu, sæpè proficiunt: quippe, cùm longè plus ad permovendum in factis sit, quàm in dictis. S. Xaverius ep. 6. Societati Goam.

§. IX.

Concionator spernat terrena, amet paupertatem.

Ex Novo.

Nolite possidere aurum. Matth. 10. 9. Mundi contemptûs in se ipsis oportet exempla præbere, nè incredulitatis occasio Evangelio præbeatur: prædicantes cœlestia, terrena contemnant; annuntiantes æterna, temporalia omnino fastidiant; non gerant illa moribus, à quibus verba excelsa tonantia homines nituntur avellere. Sim. de Cassia l. 9. c. 18.

Pauperes evangelizantur. Matth. 11. 5. Potest id dupliciter intelligi. I. activè, juxta Euthymium, Theophyl. Abul. hoc est, Apostoli pauperes evangelizant. II. passivè, ùt docent Lyr. Hugo, Cajet. Si Activè sumas, inter miracula censetur; quòd pauperes evangelizentur. Sylv. hîc.

Ad Joannem egrediebatur omnis Judæa regio. Marci 1. 5. Da mihi aliquem de occupatis solitarios irridentibus, qui per omnes ætatis suæ totius discursus, & sudores anxios, tantundem proficiat, quantùm solitarius iste manens in deserto fructificavit. Mirari, & colere solent homines, præsertim simplex vulgus, eos viros, quos in vita sublimes, & sibimet austeros, aspiciunt; ob hoc maximè quòd nullâ cupidatis, aut ambitionis, notâ respersuntur. Ex opposito Prædicatores nostri temporis, quia talibus inhiare vehementer, populariter, & ardenter, cognoscuntur, fit sermo eorum in opprobrium, fit de mendacio, aut pravâ intentione, suspectum. Jo. Gerson hîc Lect. 2.

Erat Joannes in desertis. Luc. 1. 80. Prædicabat primitus exemplô Sanctorum, spem regni cœlorum per contemptum terrenorum; quatenus authoritatis pondus adderet verbis suis operatio; atque talis meritò judicaretur, qui fallere nollet cupidine mundanorum. Jo. Gers. tr. 11. sup. Magnif.

Nihil tuleritis in via. Luc. 9. 3. Occasione scilicet temporalis sustentationis, ut exemplô prædicetis illud 1. Tim. 6. 7. *nihil intulimus in hunc Mundum; haud dubium, quòd nec auferre quid possumus.* Unde Prædicator veritatis super omnia vitare debet vitium cupiditatis; alioquin non erit Prædicator veritatis, sed adulator. S. Bonav. hic.

Nolite portare sacculum. Luc. 10. 4. Hic eis præcipit, nè quid deferant, in quo vel frustum panis includant: ut innotescat, eos non cupiditate, sed salutis animarum zelô duci. In nonnullis regionibus in domum defuncti conductæ lamentatrices veniunt; quæ, etsi verbis, & ejulatibus, alios conentur ad defuncti obitum sentiendum, plorandúmque commovere; ipsæ tamen nè unam quidem lacrymam effundunt, nec dolore tanguntur: quia quærunt solum lucrum. Iis similes mercenarii Concionatores. Diez. Conc 3. in Com. Evangelist.

Rogo te - ut mittas eum &c. Luc. 16. 27. Cur non Abrahamum ipsum mitti petit Prædicatorem fratribus? forsan apud se statuit dives, quòd major fides adhibenda pauperi Lazaro, quàm diviti Abrahamo. Sylveira in Matth. 11.

Reliquit ergo hydriam suam mulier. Jo. 4. 28. S. Bonav. & Hugo: hydria significat temporalem sollicitudinem, quam debet Prædicator relinquere, ut Christum annuntiet. Sylv. hîc q. 36.

Projecit cupiditatem, & properavit annuntiare veritatem. Discant, qui volunt evangelizare; projiciant hydriam ad puteum. V. Beda hic.

Post hæc abiit JEsus. Jo. 6. 1. Per JEsum intelligitur Prædicator, qui seipsum salvare debet per bonam vitam, & alios, per sanam doctrinam Hic Prædicator refecturus plebem verbô Prædicationis, primò mare hujus Sæculi transire debet, & elongare, & ascendere in montem vitæ eminentis; & tunc sequetur eum, id est, imitabitur, multitudo magna plebis. Hugo Card. hîc.

Nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat. Act. 4. 32. *Sed erant illis omnia communia*; mox v. 33. dicitur: *virtute magnâ reddebant Apostoli testimonium resurrectionis J. C. D. N.* Quæ connexio inter paupertatem, & prædicationem Evangelicam? ut simul apponantur? Petr. Dam. opusc. 34. ut patenter ostendat, quòd illi duntaxat idonei sunt ad prædicationis officium, qui nullum terrenæ facultatis possident lucrum. Sylv. in Matth. 11. 5. q 7.

§. X.

Concionator corpori sit noverca.

Tenuerunt sinistri manibus lampades & dextris sonantes tubas, clamaverunt q. Judic. 7. 20. S. Greg. l. 30. mor. c 7. intuendum est: quia in dextera tubas, lagenas autem in sinistra, tenuerunt: quia pro magno habent prædicationis gratiam, corporum verò utilitatem pro minimo. Quisquis enim plus facit utilitatem corporis, quàm gratiam prædicationis, in sinistra tubam, in dextera lagenam tenet. Oliva t. 3. conc. 21. de pass. Chr.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Una ex præcipuis salis proprietatibus est, quòd non cpndiat, nisi conteratur. Ità oportet Concionatorem, animarum zelatorem, labore atteri, & ali-

quam jacturam virium pati. Talis Christus ùt sal in passione contritus. Diez. Conc. 1. Com. Doctor.

Da mihi bibere. Jo. 4. 7. Christus post laborem invitat nos ad parcitatem, & vitæ austeritatem, in hoc, quòd domum non petiit; sed super fontem simpliciter sedit. In hoc etiam, quòd non vinum, sed aquam, petiit. Hugo Card. hic.

§. XI.

Concionator sit humilis; non quærat suam, sed DEI, gloriam.

Symbola, & allegoriæ.

COlumba emittitur. Gen. 8. 11. ad revocandum perditos; & revertitur portans ramum olivæ: quia pacem, & misericordiam prædicans, fructum suæ prædicationis reportat Domino. Hugo Card. hic.

Tuba, per quam designatur Prædicator, non resonat, nisi vacua. & Prædicator debet esse vacuus per humilitatem, perque rerum terrenarum neglectum. Hugo Card. in Ps. 44.

Puer parvulus minabit eos. Is. 11. 6. Puer parvulus est humilis quivis Apostolus, & Prædicator; qui populum minat, id est, ducit, docet, & regit. Ità S. Cyrill. Hieron. &c. Corn. hic.

Motiva.

Lavabant retia. Luc. 5. 2. Post officium prædicationis lavant retia piscatores; quando Prædicatores sanctæ Ecclesiæ, post expletam prædicationem, lacrymis abluunt, quod in prædicatione, aut fortè per jactantiam, aut per negligentiam, deliquerunt. Haymo D. 5. post Trinit.

Reversi Apostoli narraverunt illi &c. Luc. 9. 10. In quo apparet illorum fidelitas; quia ad divinum consortium celeriter redierunt. Vel ideò narraverunt; ut de bonis factis non quærerent sibi gloriam, sed omnia referrent in Deum. S. Bonav. hic.

Etiam pulverem, qui adhæsit nobis &c. Luc. 10. 11. Pedes Apostolorum sunt affectus Prædicatorum; quibus pulvis consuevit adhærere, scilicet inanis gloriæ, impatientiæ, avaritiæ. Primus pulvis adhæret, cùm laudatur; sed excutitur per considerationem sui: vos non estis, qui loquimini. *Quid habes, quod non accepisti?* 1. Cor. 4. 7. Secundus pulvis adhæret, cùm contemnuntur; sed hic excutitur per rememorationem Christi secundùm illud Jo. 15. 20. *non est servus major Domino suo.* Tertius pulvis adhæret, quando munera offeruntur; sed hic excutitur per memoriam mortis. 1. Tim. 6. 6. *nihil intulimus in hunc Mundum.* S. Bonav. hic.

Et duxerunt illum ad JEsum. Luc. 19. 34. Multi vanæ gloriæ cupidi concionatores, non ad Christum, sed ad seipsos populum Christianum alliciunt. Stella hic.

Non adulterantes verbum Dei. 2. Cor. 4. 2. Sicut adulteri, non prolem, sed voluptatem suam, quærunt; sic multi Concionatores non spiritualem prolem, sed potiùs inanem gloriam, adipisci conantur. Diez. Conc. 1. Com. Doct.

Nolim te moveri ex eo, quòd sæpe tibi abjectum sermonem, fastidiosumque habere visus es.

Nam & mihi propè semper sermo meus displicet: melioris enim avidus sum, quò sæpe fruor interiùs, antequam eum explicare verbis sonantibus cœpero. S. August. l. de Catech. rudibus ad Fratrem Deogratias.

De fastuosis, & vanæ gloriæ cupidis Concionatoribus.

Ut fugeret. Jon. 1. 3. Fugit Jonas, quia præsumebat, Ninivitas, ad Dei minas à se proclamandas, pœnitentiam acturos, & Deum pœnitentibus parsurum. Itáque se quasi falsum prophetam irridendum. Ecce quibus umbris vanè vanus conturbatur homo. Eum sequuntur Concionatores, honoris sui, non divini, studiosi, qui auram popularem aucupantur. Corn. hic.

Secundùm opera eorum nolite facere. Matth. 23. 3. Christus Cant. 4. 11. comendat sponsam, simulque egregium laudat Concionatorem: *mel, & lac, sub lingua ejus.* Philo Carpath. falsi Christi servi, quales sunt Prædicatores ficti, mel in lingua portant, quod sublingua non habent. Sæpe enim aliis cœlestia gaudia prædicant; cùm ipsi tamen terrestria, & peritura bona, desideriis appetant. At recti buccinatores Dei, dum divinæ sapientiæ dulcedinem loquendo effundunt, eâque mentes audientium reficiunt, & idem secum sub lingua retinent, dum ea omnia sibimet profutura reservant, & sanctè peragunt, quæ cœteris rectè prædicârunt. Escob t. 3. Coll. Chr. Obs. 2.

Nè simus sicut organi fistulæ: quæ nisi ventô plenæ sunt, nec resonant, nec ullam melodiam faciunt. Miserum illum Concionatorem! qui ad prædicandum nec os, nec affectionem habet, nisi dum aura vanitatis, & superbiæ flat; & proinde in locis ignobilibus, & rudi plebi, prædicare non dignatur; quòd gloriæ spes non adsit. Diez Conc. 2. in assumpt. B. V.

§. XII.

Concionator non spernat pauperes, & simplices.

Symbola, Allegoriæ.

Ex Veteri.

IN scala Jacob *Angeli ascendunt, & descendunt.* Gen. 28. 12. Angeli Dei, id est, nuntii, sunt Prædicatores veritatis. Rupert. Non semper in summitate scalæ, ubi majestas eminet; sed etiam ad scalæ pedes, ubi nihil honorificum, prædicet angelus pacis: in nosocomiis, carceribus, trire-

triremibus, pauperibus. Alvarez Joseph Illustr. Gen. 39. Illustr. 121.

Altare de terra facietis mihi. Ex. 20.24. *& offeretis super eo holocausta.* Alij, pro pretio aræ, victimarum constituunt pretium. Si altare fulgeat, præstantissima immolant; si altare squaleat, vix immolant. Non ità jussit Dominus; etiam in imo immolari jussit boves, & oves. Tu quoque, si sapis, fervorem tuum explicabis, tum in splendido, tum in obscuro munere. Paulus non solùm Dionysium ex tribunali traduxit ad Cathedram; sed Onesimum fugitivum ità elaboravit in vinculis; ut ex mancipio Ephesiorum Episcopum effinxerit. Oliva lib. 4. Strom. §. appar. gratia.

Fili hominis, pone faciem tuam ad montes Israel. Ezech. 6. 2. Docentur hîc Concionatores non sectari copiosum auditorem: nam Ezechiel, tantus orator, jubetur verba facere ad rupes. Quid quereris, solos tibi parietes peroranti adesse? solæ rupes aderant declamanti prophetæ. Et quidem, nè putaremus, inculta, & extemporaneâ usum ad eas oratione, Deus ipse concionem dictavit. Oliva t. 4. Strom. ibid.

Ex Novo.

Erant enim piscatores. Matth. 4. 18. de quibus Jer. 16. 16. *ecce ego mittam piscatores multos.* Dominus ad suum Apostolatum non venatores, sed piscatores vocat: quia venatores ad certam aviculam, aut prædam, collineant; at piscator in incertum mittit rete, ad capiendos quoscúnque pisces. Sylv. hic q. 6.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Sal omnem carnem condit.

Apposuerunt turbæ. Marci 8. 6. Adnotat Marcus, Discipulos accepisse à Domino panes, ut apponerent: cuinam? an Principibus? an Pharisæis? an propinquis? an uni, aut alteri? profectò turbis, viris, fœminis, parvulis, omnibus. Escob. t. 1. Mirac. Chr. sect. 5. Obs 4.

Omnia quadrupedia, & serpentia terræ, non solùm leones, elephantes, sed & serpentia. Act. 10. 12.

Varia Motiva.

Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam. Prov. 1. 20 Non in solis magnis urbibus, & magnâ hominum frequentiâ; sed foris, etiam in oppidulis, in pagis, clamitet. Alvarez Jos. Ill. Gen. 39. Illustr. 121.

Mittens duos de Discipulis. Matth. 11. 2. Vox fuerat Joannes *clamantis in deserto*, nunc in carcere. Qui Dei vox est, ubique clamat; in deserto, in rupe, plateis; in palatiis regum, & casis pauperum. Alligatur carcere corpus, non vox. 2. Tim. 2. 9. *verbum Dei non est alligatum.* Barrad. t. 2. l. 8. cap. 10.

Pauperes evangelizantur. Matth. 11. 5. Inter cœtera adventûs sui signa hoc imprimis ponendum censuit Redemptor; quòd pauperes evangelizentur. Et sanè prodigii locô habendum; si concionator aliquis pauperibus verbum salutis annuntiet; si incarceratis, si rusticis; sed omnes proh jam dolor! urbes consectantur primarias, omnes primas metropolitanas Cathedras affectant, solis divitibus concionari gestiunt. Bess. D. 2. Adv.

Amen dico vobis, quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. Matth. 25. 45. Despicis stabulum? Christum despicis, cujus stabulum est. S. Chrysostomus optâsset videre concionantem Paulum: ego Paulinum libenter vidissem rusticantem &c. Oliva l. 4. Strom. §. apparuit gratia.

Circuibat castella in circuitu docens. Marci 6. 6. Non in solis civitatibus docebat Dominus, sed & in vicis, ut nos discamus, parvas non despicere, neque semper magnas quærere, civitates; sed & in contemptis oppidulis prædicemus. Theophyl. hîc.

Prædicate Evangelium omni Creaturæ. Marci 16. 15. Dion. Carth. ex Evangelio isto docemur, quòd Prædicatores nullum debeant despicere; sed sinè personarum acceptione, unumquémque pro posse suo instruere, exhortari, corripere; cum in Evangelio isto dicat Salvator: *prædicate omni creaturæ.* Unde Joseph in persona Christi, dixit fratribus suis personam Prædicatorum gerentibus: *non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum.* Gen. 43. 3. Sylveira hîc cap. 10.

Apparuit gratia Dei &c. Tit. 2. 11. Aliqui, si in luce reponantur, omnia præstant; si verò in luto sinantur, agunt nihil. Oliva l. 4. Strom. §. Apparuit &c.

Suscipe illum, sicut me. Philem. v. 17. Quantùm sapientiæ, & doctrinæ, disseminare debuit Paulus in arenis illis servilibus, quò aptæ redderentur ad insulas, ad Evangelium, ad Martyrii palmas. Omnino, si Paulus esses, ità elaborares Apostolum ex silice, ùt ex auro. Non ex ebore tantùm Phydias sciebat facere simulacra, ajebat Seneca. Nulla materies tam vilis est, in quam non debeas opificii tui studia omnia conferre. Oliva l. 4. Strom cit. Accede ad puteum Sichar, Jo. 4. 10. & vide quas sapientiæ opes coram Samaritana Dominus profundat; parciùs Scribas, & Apostolos, instruxit, quàm scortum. id. ibid.

§. XIII.

Concionator etiam paucis, imò vel uni, libenter concionetur.

EXurgens MARIA *abiit in montana.* Luc. 1. 39. Nescio, an verbi Dei adeò studiosi sint, qui non nisi apud nobilium conventus, in frequentissimis templis, in urbibus, de illo verba faciunt. Ecce Dei Verbum, virgineô uterô clausum quô se primùm deducat, per abrupta montium; ut vel famelicum puerulum Joannem cibô salutis satiet. Baeza l. 1. cap. 8. §. 3.

Unica ad pedes ejus sedebat Magdalena. Luc. 10. 39. Ut audiret verbum ejus; & copiosè ei illud ministrabat. Unicam ad puteum nactus est Samaritanam; nec eam est dedignatus; sed

sed instruxit, catechizavit, & convertit, & per illam Samaritanos ad fidem adduxit. Joann. 4. 6. 29.

Venit ad eum Nathanael cum Philippo, Joan. 1. 47. *Venit* Nicodemus *nocte* Jo. 3. 2. & his paucis non dedignatus est evangelizare regnum Dei. Marchantius D. Sexag.

Incipiens à Moyse. Luc 24. 27. Duobus pauperibus Discipulis tot mysteria declarare dignatus est Dominus: hodie verò nisi Prædicator plurimos habeat auditores, eosque nobiles; putat operam perdi. Diez. fer. 2. Pasch.

Sufficit ei, qui cognoscendi est potestate præditus, si ei vel unus inventus sit auditor. Clem. Alex. l. 1. Strom.

Non personarum, sed auditorum, multitudinem in Ecclesia requirimus. S. Chrys. t. 6. hom. de Anna.

Qui sapit, munus concionandi obeat purè ex obedientia, & amore Dei; ac eâdem quiete animi, & eâdem alacritate, concionetur paucis, & multis; plebeis, & nobilibus. Magnum cogitet se habere auditorem Deum; ac de eo dicat id, quod Plato de Aristotele: hic unus mihi sufficit; pluris enim est, quàm mille alii. Cornel. in Eccl. c. 3.

§. XIV.

Concionator vacet sibi; amet solitudinem, & silentium.

Symbola, & allegoriæ.

Tabernaculum ità facies, decem cortinas. Ex. 26. 1. Oleast. novit Dominus, quàm facilè in contemptum veniant, quæ nobis sunt familiaria: ideo, licèt delicias duxerit esse cum filiis hominum, voluit tamen eis multis operculis occultari. Did. Niss. D. 4. Pent.

In sole posuit tabernaculum suum. Psal. 18. 6. Possunt etiam hæc exponi de Prædicatore. Debet etiam Prædicator habere tabernaculum, debet habere thalamum: in tabernaculo militatur, in thalamo quiescitur. Debent enim Prædicatores militare, & pugnare, contra vitia in tabernaculo prædicationis; debent nihilominus quiescere in thalamo contemplationis. Hugo Card. hic.

Qui producit ventos de thesauris suis. Ps 134. 7. S. Aug. eosdem puto Prædicatores, & ventos. Venti sentiuntur, & non videntur. Did. Niss. D. 3. adv. §. 2.

Vox turturis. Cant. 2. 12. Dicitur Joannes apud Theodoretum, utpote solitarius: Barrad. D. 3. Adv. t. 2. l. 2. c. 14. Non vacat à mysterio, quòd mutus pater Joannem genuit, qui vox clamantis fuit: semper enim melius vox in silentio generatur, & spiritualis otii quiete sapientia foris proferenda percipitur, Gallfridus lib. allegor. super Luc. Unde Sanctus Basil. in regul. fus. disput. cap. 13. vocat silentium, gymnasium bene loquendi Novarin. Elect. Sacr.

Piscatores autem descenderant, & lavabant retia. Luc. 5. 2. Quare piscatores lavabant retia? Respond. Beda: Piscatores sunt Ecclesiæ Doctores, qui nos reti fidei comprehensos, de profundo ad lumen elatos, quasi pisces littori, sic terræ viventium advehunt. Sed hæc retia modò laxantur in capturam, modò lota plicantur: quia non omne tempus est habile doctrinæ; sed nunc exercenda lingua Doctoris, nunc suimet cura gerenda. Sylveira in Joan. 4. q. 4.

Exiit, qui seminat. Luc 8. 5. Unde exiit? de studio, seu cellâ, ubi debet esse clausus studendo, pensando, & ruminando: quoniam Prædicator, qui vult prædicare fructuosè, non debet ire visitando illum, vel illum. S. Vinc. Ferr. s. 4. D. Sexag.

Ego vox clamantis in deserto. Jo. 1. 23. Prædicator, ut sit admirationi, & terrori, debet fugere oculos hominum. Quærit Theophyl. cur vox clamantis in deserto? Respond. ut nè multitudinis malitiæ particeps fieret; & ut, neminem reveritus, liberè reprehenderet: nam si fuisset in Mundo, fortassis consuetudine amicorum, & societate, coinquinatus fuisset. Did. Niss. D. 3. Adv. §. 2.

Debemus esse, sicut imagines: nam si stas procul, apparent pulchræ imagines; sed si appropinquas, videntur aliquæ rugulæ, & maculæ; & tunc despiciuntur. Ità cavete vos Clerici (Prædicatores) nè multùm communicetis cum Laicis; nè videant maculas in vobis: quia nimia familiaritas parit contemptum. S. Vinc. Ferr. fer. 2. post Lætare.

Motiva.

Hic est, ecce ante te; festina nunc: hodie enim venit in civitatem &c. 1. Reg. 9. 12. Quid est, quod dicunt puellæ? *festina nunc &c.* nisi quia rarò videbatur in civitate: videlicet tardè veniens, citò recedens. Quò nimirum magisteriô Sanctæ Ecclesiæ Doctor instruitur; ut rarò sit in publico, frequens in secreto, ut quò tardiùs aspicitur, devotiùs veneretur. Tunc quidem quasi cœlestis excipitur: quia quò ampliùs in secreto contemplationis latuit, verbi Dei thesauros ad eos, qui se expectant, ditiores trahit. S. Greg. hic.

Tempus tacendi, & tempus loquendi. Eccl. 3. 7. Qui in silentio, & sub monasterii disciplina, doctrinam sacram fuerit perdoctus; cùm auctoritatem fuerit consecutus loquendi, ac prædicandi; tunc Dominus illi præbet opportunò tempore linguam eruditionis; ut cognoscat, quando verbum proponi oporteat. Olympiod. hic.

Adhuc quadraginta dies. Jon. 3. 4. Comminatur extraneus, & ad ejus Orationem mores commutat universa civitas. Extraneus loquebatur; ac veluti demissam cœlitùs orationem pertimuerunt, & ad unam vocem luctui indulgebant. §. Basil, Seleuc. or. 12. quæst. 1. ad Jonam.

JEsus ductus est in desertum. Matth. 4. 1. Oratorem non expedit sæpe videre quos docet, aut nimiâ familiaritate constringi; nè doctrina vilescat. Rarus fiat, non ex superbia, sed ex dispensatione, ob causam amplioris profectûs. Sed væ mihi, & pluribus! qui unum cum auditoribus facti sumus; ut habita sit vilis altissima Christi doctrina. Norma sit nobis, quod fecit Doctor JEsus: nam ex fuga desiderium audientium auxit; ut usque ad desertum venirent turbæ ad requirendum. Sim. de Cass. l. 4. c. 7. Christus nunc prædicare intendebat; ideo voluit omnia facere, quæ Prædicatores facere deberent, antequam prædicarent; & etiam postquam prædicare cœperunt. Prædicator enim debet se interdum à populo abstrahere. Abul. q. 5. ad c. 4. Matth.

Accesserunt ad eum turbæ multæ. Matth. 15. 30. Unde tanta tunc ad illum populi excursatio? Abul. q. 89. venerunt nunc multæ turbæ; quia nunc Christus veniebat quasi novus in terram illam: nam steterat aliquamdiu in terra Tyri, & Sydonis; & tunc Judæi non audiebant verbum ejus. Nunc verò cùm rediit, ex desiderio convenerunt multi: quia carentia præstat desiderium. Did. Niss. D. 4. Pent. §. 1.

Erat in deserto Joannes. Luc. 3. 12. 14. Nutriunt & sylvæ Concionatores. En Joannes non ex eo Concionatorum genere, qui solô vocis boatu vulgus terrent; sed quem Scribæ percontarentur, & milites; quem rex libenter audiret; eruditur in antris; fugit, non è paginis doctrinam, sed è cortice, ferarum condiscipulus, silentii auditor, discipulus solitudinis. A silentio didicit daclamare. Non dedecet Concionatorem eremus; imò, nisi solitudini assvescat, non ad Deum homines convertet; sed ad filios hominum ipse convertetur. Oliva l. 13. Strom. in Luc. 1. 80.

§. XV.

Concionator sit orationi deditus.

Figuræ, & Symbola.

DOmine Deus occurre, obsecro mihi hodie. Gen. 24. 12. Eliezer servus Abrahæ, perveniens in Mesopotamiam, ubi sponsam Isaaco filio Abrahæ electurus erat, priùs orationi se dedit. Cùm Concionator sit paranymphus, & sponsam divino sponso quærat; necesse habet orare, ut in tanti momenti negotio à Deo dirigatur. Diez. Concionat.

Si contra Deum fortis fuisti, quantò magis contra homines prævalebis. Gen. 32. 28. Hoc de Concionatore dic orationi dedito. Diez. ib. *Flevit, & rogavit eum.* Os. 12. 4.

Tribue sermonem compositum in ore meo, & transfer cor illius. Esth. 14. 13. orat Esther Deum, pro salute populi regem allocutura. Sic Concionator, populum pro majori causa, animæ scilicet salute, allocuturus oret; sermonemque à Deo ardentem, & corda auditorum à vitiis ad virtutes transferentem petat. S. Aug. l. 4. de doctr. Christ. c. 30. Si regina Esther oravit pro gentis suæ temporariâ salute, locutura apud regem, ut in os ejus Deus congruum sermonem daret; quantò magis orare debet, ut tale munus accipiat, qui pro æterna hominum salute, in verbo, & doctrina, laborat? Barrad. D. Sexag. t. 2. l. 10. c. 2.

Sonet vox tua in auribus meis. Cant. 2. 14. Cur non in auribus aliorum, cùm ad aures populi, non Dei, prædicatio dirigi soleat? Cupit sponsus, ut omnis vox, quæ ad aures populi pervenire debet, priùs auribus Dei sonet; & Prædicator cuncta, quæ locuturus est populo, priùs orationem ipse cum Deo conferat; ut ipse dirigat, probet, intus doceat, & cordi imprimat. Velut si ignarus discipulus declamationem, quam coram multis est habiturus, Magistro recitet; ut emendet eam, & poliat. Sicut Moyses omnia, puæ populo tradebat, conferebat cum Deo Ex. 19. 19. & 33. 11.

Impleverunt ambas naviculas. Luc. 5. 7. Duæ naviculæ, prædicatio, & oratio. Sim. Cass. l. 9. c. 15.

Illi cophini duodecim. Luc. 9. 17. signant duodecim Apostolos: ex quo datur forma Prædicantibus; ut non nova, & de cordibus suis adveniant: quia Dominus non curavit novos panes ad reficiendam turbam. Sed sicut Dominus multiplicavit divinâ benedictione quinque panes hordeaceos; sic omnis abundantia veræ doctrinæ sumi debet ex fundamento Sacræ Scripturæ, multiplicanda per orationem, quâ in cœlum respicitur; & devotione, quâ benedicitur; & meditatione, quâ frangitur; & prædicatione, quâ distribuitur, & explicatur. S. Bonav. hic.

Motiva.

Apparuerunt fontes aquarum. Ps. 17. 16. Fontes sunt vulnera JEsu Christi; quæ sunt fontes aquarum, id est, gratiarum, vel doctrinarum: ubi debet Prædicator haurire, quod aliis prædicet. *Hauritis aquas in gaudio &c.* Is. 12. 3. Hugo Card. in Ps. hic.

Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum. Eccl. 39. 6. *& in conspectu altissimi deprecabitur.* Sequitur: *& ipse tanquam imbres, mittet eloquia sapientiæ suæ, & in oratione confitebitur Domino. v. 9.* Alludit ad Deut. 32. 2. *Concrescat, ut pluvia, doctrina mea.* Imber ergo notat eloquii, & sapientiæ, primò copiam, secundò suavitatem, tertiò fœcunditatem; quòd fructum è cordibus audientium producat similem illi, quem imber producit è terra; quartò quòd è nube sapientiæ proferatur quasi è re non terrena, sed cœlesti; adeóque ejus originem esse à Deo in cœlis. Corn. hic.

Nos verò orationi, & ministerio verbi instantes erimus. Act. 6. 4. Dicunt primò *orationi*, quia, ut in vita activa ministerium prædicationis bene fiat, priùs per orationem dicenda ruminentur. S. Gregor. mor. l. 6. c. 17. ut quieti contemplantes sorbeant, quod occupati erga proximos loquentes refundant. S. Aug. l. 4. de doctr. Chr. c. 15. sit orator, antequam Doctor,

ipsâ horâ ; ut dicat accedens, priusquam exerat proferentem linguam, ad Deum levet animam sitientem : ut eructet, quod biberit; vel, quod impleverit, fundat. Sylv. hîc.

Tolle orationem timentium Deum; quid proderit, obsecro, labor fatigantium se, vel prædicando, vel monendo, vel corrigendo ? quando Medicos etiam monet Sapiens Eccl. 38. 14. orare, ut opera dirigat sua Deus. Pensèt ergo solitarius, quantùm potest corrigere delinquentes absens, & tacens ; si bene vixerit, & oraverit. Jo. Gerson l. 3. de consolat. Theologiæ.

§. XVI.

Concionator ex corde ruminata proferat.

Motiva, & praxes.

Ex Veteri.

OS justi meditabitur sapientiam, & lingua ejus loquetur judicium. Psalm. 36. 30.

Eructavit cor meum verbum bonum. Ps. 44. 5.

Labia Sapientium disseminabunt scientiam. Prov. 15. 7. Significat sapientes in docenda sapientia, id est, virtute, id facere debere, quod agricolæ in seminando semine juxta parabolam seminantis Matth. 13. 3. ut, sicut agricolæ alligant sibi saccum seminis ; sic sapiens adstringat sibi scientiam docendam ; ut cordi suo eam penitus imprimat : ut, dum docet, non ex ore, sed ex intimo cordis sensu, affectu, spiritu, eam promere videatur. Hoc est, quod ait Christus Matth. 13. 3.

Exiit, qui seminat semen suum : qui scilicet verbum Dei faciat *suum*; id est, cordi suo intimè impressit. Peccant multi Concionatores ; qui conciones à se conscriptas ex memoria ad verbum recitant, ac si recitarent orationem Ciceronis : hinc eorum concio arida, & frigida. Corn. hîc.

Ecce virgo concipiet, & pariet. Is. 7. 14. Concipe loquendo cum angelis, cellam incole; obumbrabere spiritu, ut solem parias. Oliva l. 9. Strom. hîc.

Erigit manè, manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. Is. 50. 4. Cur bis idem verbum repetit ? nihil enim à spiritu se timere dicitur. Nimirum, ut vehementissimam Concionatoris à rebus humanis ad contemplationem significet elevationem. Quare cogitet Concionator, sibi à Deo dici : surge, surge ô Concionator, manè ; & concionandum tibi hodie cogita : recordare, quô pretiô meus Filius JEsus Christus has animas emerit. Diez Conc. 2. SS. Philippi & Jacobi.

Quasi tuba exalta vocem tuam. Is. 58. 1. Organorum vox ventô emittitur, qui flat super terram ; at tubæ vox fit ventô ex viscеribus extractô. Et ideo Prædicator non organo, sed tubæ comparatur : quia ejus voces, & verba, è viscеribus, magnô cum fervore, & spiritu, exire debent. Diez Conc. 1. D. 3. Advent.

Comede volumen istud. Ezech. 3. 1. q. d. hæc traditio voluminis symbolum est legationis tuæ. Sicut Doctores creantur, tradendo librum; sic hîc Ezechiel creatur Propheta, accipiendo volumen Prophetarum à Deo. Comestio verò significat, ea, quæ in illa audis, & vides, in intima animæ tuæ meditando transmitti ; ut cum affectu, & ex calore interno, & totô spiritu, ea populo proloquaris. Corn. hîc.

Ex Novo.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Luc. 13. 19. Latet regnum in grano. At regnum cœlorum simile non est quôvis modô grano sinapis ; sed si acceptum illud defoderit homo *in hortum suum.* Nec enim ex rebus minimis tibi regnum proveniet; si ea prædicando, in aliorum sparsisse corda contentus, in tuo non severis. Oliv. l. 13. Strom. hîc.

Vigilate, memoriâ retinentes, quoniam per triennium nocte, ac die, non cessavi cum lacrymis monens unumquémque vestrûm. Act. 20. 31. Admirabilis charitas ejus erat fons, ex quo tot lacrymæ profluebant adeò copiosæ. Tales Prædicatores in humanis cordibus maximè operantur. O felices oculi justorum, qui sunt velut fontes lacrymarum, quæ exeunt ex vivo desiderio conversionis peccatorum. Diez Concionator.

Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Gal. 4. 19. Sed antequam hoc Galatis scriberet, iisdem testatus est: sibi Christum in corde esse. c. 2. 20. *Vivo jam non ego ; vivit verò in me Christus.* q. d. Christum in vobis formo, quem priùs in me conformatum gesto. Oliva l. 9. Strom. §. de qua natus est JEsus.

Accipe librum, & devora illum. Apoc. 10. 9. Primò vorare librum inscriptum amaritudinibus jubetur, & concoquere ; & tum nuntiare Gentibus. Id. ib.

Quomodo de amore loquetur homo, qui non amat, qui vim non sentit amoris ? Illum audire vellem, qui calamum linguæ tingeret in sanguine cordis : quia tunc vera, & veneranda doctrina est ; cùm, quod lingua loquitur, conscientia dictat, charitas suggerit, spiritus ingerit. Rich. à S. Vict. tr. de grad. charitat. cap. 1.

§. XVII.

Argumenta dictionis sæpius auditori inculcanda, & quæ ?

Ex Veteri.

ORigenes hom. 9. notat : Pontificem in ora, & fine vestis, habere tintinnabula, Ex. 28. 33. ut de extremis temporibus, & Mundi fine, nunquam sileat, sed inde semper sonet, semper loquatur, & inculcet. Corn. hîc.

Per-

Percutiens virgâ bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ. Num. 20. 11. Moyses Prædicator; virga, crux; silex, sive petra, cor peccatoris; aquæ, lacrymæ, quibus ardor concupiscentiæ refrigeratur. Hugo Card. in Ps. 77.

Samuel, Samuel! 1. Reg. 3. 10. Sic peccatores non solùm semel excitandi; sed iterum, iterumque vocandi; nè ad somnum revertantur, sed prorsus vigiles reddantur. Pinna in Eccl. Ethol 263.

Percussit Ammon, usque dum incalesceret dies. 1. Reg. 11. 11. S. Greg. hîc; Rector (Prædicator) qui in vigilia matutina castra ingreditur, usque dum incalescat dies, ab interfectione gladium non recondat: quia tam diu debet Auditorum suorum eruditioni insistere; quàm diu illos aspiciat magnis æterni luminis caloribus inflammari.

Ex Novo.

Docens in Synagogis, & prædicans Evangelium regni Dei. Matth. 4. 23. Cur dicitur de Christo, quòd erat *docens, & prædicans?* S. Remigius: distat inter *docens*, & *prædicans*; docens de præsentibus mandatis, prædicans de futuris promissis. Is. 52. 7. *quàm pulchri super montes pedes annuntiantis, & prædicantis pacem; annuntiantis bonum, prædicantis salutem.* 2. Palatius: docere, est illuminare, & instruere audientes; licèt eorum corda non inflammet. Prædicare verò, est inflammare animos audientium; licèt eos non erudiat. Sylveira hîc.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13. 31. Chrysol. s. 99. Bonus Dominus regni sui similitudines iterat, variat comparationes: quas non de occulto sumit, non captat de cœlestibus; profert de quotidiano usu, de communi conversatione proponit.

Et ego nesciebam eum. Jo. 1. 33. Idem dixit supra v. 30. Cur id repetit? Docet Prædicatorum princeps; nè Concionatores vereantur idem sæpius repetere: optimus enim Medicus eadem remedia ægris sæpe adhibet. Et ità Paulus Philipp. 3. 1. *eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.* Jo. 21. 17. ter quærit Christus: *Simon Joannis amas me?* S. Ambr. in ep. 2. Cor. c. 9. quæ trina repetitio quasi superflua videtur; sed prodest ad perfectionem monitionis: ut, sciat magna cum diligentia debere curare, quod frequenter mandatur. Sylv. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

S. Joannes Chrysostomus eô ipsô, quô in Cathedram Constantinopolitanam sublimatus est die, coram Imperatore Arcadio, & universa nobilitate, magnâque Episcoporum multitudine, ità concionem primam exorsus est. Nos, qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, ut voluntatem ejus testificaremur; hoc primum verbum à Christo, & divino ejus Præcursore, accipientes, vobis annantiamus: *pœnitentiam agite; appropinquavit enim regum cœlorum.*

Matth. 3. 2. Hæc autem vobis in memoriam revocare non gravabor, nullâ difficultate impediar; quin eandem vobis perpetuò inculcem. Besseus D. 4. Adv.

Qui cupis sub fasce delectorum sepultas animas erigere, erectásque servare illas ad Dei converte notitiam. Insinuare studè eisdem, quàm bonus sit Deus, quàm dulcis, quàm misericors.

Nempe anima, quæ sapit Deum, & charitatis illius flammulam in corde percepit, sponte impellente nemine, trahente Patre, consentiente ratione, currit ad ipsum. Præcipua difficultas benè operandi, in divinæ cognitionis deficientia est. Ubi cognitio Dei est, ibi charitas; & ubi charitas ibi legis custodia. S. Laur. Inst. tr. de compunct. Christ. perfect.

Nihil profectò in prædicationibus debet agi frequentiùs, quàm opus Redemptionis humanæ memoriæ commendare Fidelium. Istô enim nihil meditanti, & amanti, sapit dulciùs; nil pœnitentem ad lamenta, & lacrymas trahit efficaciùs; nilque ad æquanimiter hujus Mundi adversa tolerandum accendit fortiùs. Est quippe spiritualis cibus, & supercœleste manna, quod cuicunque statui, & personæ congruit. S. Laur. Just. l. de Regim. Prælat. c. 7.

S. Dominicus fundator Ord. Prædic, cùm solum. S. Matthæi Evangelium, per Provincias concionaturus, deferret secum, omnésque amore Dei inflammaret; rogatus, è quo libro tam suavia, & ardentia, eloquia depromeret? respondit: è libro Charitatis. Huic uni & vos studere; ac simili ardore omnes succendetis. Corn. in Cant. 3. 10.

S. Bonaventura verba sua in Concionibus nec Ciceronis stibiô illivit, nec Ciceronis succô tinxit; & tamen pellexit auditum, flexit mentem, tenuit pendulum Auditorem. Adfuit aliquando publicè dicenti S. Thomas Aquinas; qui missâ concione S. Bonaventuram rogat: ex quibus ille libris tot sermonis flores, tot legeret sententias, quas Concionibus inspergeret? Bonaventura domum invitat, librum illum ostenturum. Comitatur hominem in cellam S. Thomas; expectat avidè, quem prompturus sit codicem. Quid fecit Bonaventura? quis fuit? Crucifixus erat, osculis tritus, lacrymis notatus. Hinc vim loquendi, & persuadendi sumpserat. Drexel. Orb. Phaet. c. 31. §. 2.

§. XVIII.

Solatia in sterilitate auditorum Labor, non fructus, remunerabitur.

Ex Veteri.

Miser factus sum, & curvatus, usq; in finem. Ps. 37. 7. Afflictus est non solùm in cruce; sed etiam antequam crucifigeretur; multa ferens, ùt agricola, ut nostrum agrum purgaret. *Incurvatus sum autem usque in finem*; quando mortem pro nobis sustinuit. S. Chrysost. hîc.

Pluviam voluntariam segregabis &c. Ps. 67. 10. *Pluviam* doctrinæ irrigationem vocat. *Voluntariam* autem, ob liberum arbitrium: non enim ex necessitate irrigatur aliquis; sed doctrinæ acquiescens consequitur gratiam. B. Theodoret.

Et qui enarrat justitiam auri audienti. Eccl. 25. 12. id est, docili, intelligenti, & obedienti. Auditorum enim docilitas, obedientia fructus, & profectus, magnam Doctori affert voluptatem. E contra valdè affligitur, si docendi laborem subeat; eúmque frustraneum, imò noxium, sibi esse sentiat: eò quòd discipuli, Auditores, eum negligant, spernant, obstrepant. Quo circa illustre fuit martyrium S. Cassiano; qui, uti habemus in Breviario Romano 13. Augusti, vinctis posterga manibus, puerorum perversorum, quos erudiebat, ferreis stylis configendus traditus, mundo probrosam, & acerbam; sed Deo, & Ecclesiæ, gloriosam, mortem oppetiit. S. Hier. in Eccl. c. 10. lætitia dicentis est auditor intelligens; è contrario luctus Doctoris est malus discipulus. Jeremiæ quóque verba huic querelæ cap. 15. 10. *non fœneravi.* non profui, néque profuit mihi quidquam. Sunt, qui ex persona Christi hoc dici putent, causantis; quòd in tanta credentium multitudine, & in toto orbe generis humani, vix suô sanguine digna inveniat. qui etiam Psal. 29. 10. ait: *quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem.* Corn. hic.

Et ego dixi, in vacuum laboravi, sinè causâ, & vanè, fortitudinem meam consumpsit. Ergo *judicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo.* Is 49: 4. q. d. inquit Hector Pintus: mercedem operis mei, ac laboris, à Deo expectabo. Quomodo à vano labore mercedem expectat? Resp. Hier. Osorius: hôc utor solatiô, quòd nihil fuerit à me, quod ad gentis hujus salutem pertinet, omissum. Deum, quem nihil potest latere, judicem habeo, cui causam meam probabo. Scit enim ille, me, ut gloriæ suæ servirem, omnes conatus meos, ad hunc populum monendum, & instruendum, comparâsse; magnamque in eo opere moliendo laborem suscepisse. Non igitur per me stetit, quò minùs ad illius cognitionem perveniret. Did. Niss. Polit. Cœl. p. 1. l. 8. c. 2.

Clama, nè cesses &c. Is 58. 1. laborem exigit, non fructum. Id. ib.

Plorans ploravit &c. Thren. 1. 2. Vox est Ecclesiæ plangentis peccatores; maxillæ verò Prædicatores; qui verbum, quasi cibum, comminunt, & toti corpori refundunt. *Non est, qui consoletur*, quando nullus ex prædicatione compungitur. S. Bonav. hic.

Ex Novo.

Vidit duos fratres - mittentes rete in mare; & ait illis: venite post me. Matth. 4. 18. 19. Cur ejicientes rete vocat? Cur non expectat, quô fructu retia ejecerint? Voluit significare; ex officio piscatores hominum, non ad aliud obligandos, quàm quod tunc faciebant? id est, ad explicanda solùm in capturam retia. Piscatorem nemo arguit, quòd non multos pisces capit, ubi omnem diligentiam adhibuit, aptáque retia ejecit. Did. Niss. Dom. 4. adv. §. 4.

Cecinimus vobis, & non saltâstis. Matth. 11. 17. bene operando; lamentavimus, & non planxistis. Doctores cantant nobis, quando gaudia æterna promittunt; lamentantur, quando pœnas æternas comminantur. Hugo Card. in Eccl.

Nota, semen divini verbi quadripartitum, & in tribus partibus perditum, in sola quarta fructuosum. Matth. 13. 4. 5. &c. & tamen non propterea cessandum est à seminatore verbi divini. Et similiter omnis diversitas graduum, profectus spiritualis, designatur per hos tres numeros, trigesimũ, sexagesimum, & centesimum. Ubi nota, minimũ, fructũ esse 30. quia tantæ feracitatis est quælibet bona cordis terra, ut ad minus reddat triginta pro uno; ubi semen verbi divini susceperit, & in patientia coäluerit. Cajet. hic.

Adducunt ei surdum & mutum. Marci 7. 32. Viri boni surdum, & mutum, invenientes, hoc ei præstant auxilium, quod possunt: nimirum ad JEsum ducunt, & precibus exorant. Sic bonus ille Samaritanus Luc. 10. 35. ait: *cura illius habe.* S. Bern. l. 4 de consid. noli diffidere; curam præstare exigeris, non curationem. Denique audisti: *curam illius habe*; & non cura, vel sana illum. Baeza t. 2. l. 10. c. 9 §.

Emerunt aromata, ut venientes ungerent JEsum. Marci 16 1. Nunquid ut suscitarent? Et nos scimus, fratres, quia suscitare nostrum non est; sed ungere nobis incumbit. S. Bern. s. 2. de resurr. Ecce tibi munus eorum, qui animarum Curatores sunt. Tunc muneri suo satisfaciunt si unguentum adhibeant; non si infundant, aut si refundant vitam. Unus Deus est, qui mortuas animas suscitat, qui errantes reducit. Id. Baeza ib.

Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus. Luc. 5. 5. neque tamen de officio malè curato objurgatus fuit. S. Chrys. qui retia jactat in aquam, nescit, quos pisces comprehensurus est; sed, quos Deus illi transmiserit, illi intrant in retia. Ergo sicut in piscatione labor solus requiritur piscandi; sic & in Doctore nihil requiritur, nisi instantia doctrinæ. Populum non corrigit homo, sed Deus. Ideò Joannes vocatur *vox* c. 1. 23. non convertentis homines; *sed clamantis in deserto.* Convertere in manu ejus non erat. Did. Niss. D. 4. adv. §. 4.

Aliud fructum fecit centuplum. Luc. 8. 8. Cur Christus ponit quatuor differentias audientium suas prædicationes? & in sola quarta asserit sermonem suum proficere? pauci enim Judæorum, comparativè loquendo, ad eum fuerunt conversi. Non ergo Prædicator immoderatè tristetur, pusillanimitate dejiciatur, aut à bono inchoato desistat; si sua prædicatio non tot proficiat, sicut cupit: imò magnum omnique labore dignissimum, arbitretur, si vel unum lucrari valuerit, pro quo fusus est sanguis Christi. Dion. Carth. hic.

Cla-

Clamabat, Luc 8.8. JEsus memorans perditionem seminis: illô clamore acerbum animi dolorem testatus. Quid doluit? verbi sui divini jacturam, cujus tres partes de quatuor depereunt. Sicut, si æger medicinam propriis sumptibus longô studiô, paratam effundat Ægrè Christo erat, dum in hac parabola cogitabat, suos Prædicatores laborum suorum tam exiguos fructus percepturos. Did. Niss. fer. 2. post D. Resurr.

Curam illius habe. Luc. 10.35. Non dixit, sana illum; sed *curam illius habe*: quoniam sæpe medicamenta adhibentur; sed æger sanitatem minimè consequitur. Curam exigens; non curationem. Fac tu, quod tuum est: nam Deus, quod suum est, satis, absque tua sollicitudine, & anxietate, curabit. Planta, riga, fer curam; tuas explicuisti partes. Sanè incrementum, ubi voluerit, dabit Deus; ubi fortè noluerit, tibi deperit nihil, dicente Scripturâ Sap. 10.17. *reddidit justis mercedem laborem suorum.* S. Bern. lib. 4. de Consid. apud Marchantium D. Sexagesimæ. Non sunt omnia verba S. Bernardi; sed sensus.

Est ait servus: *Domine factum est, ùt imperâsti.* Luc. 14. 22. Diligens erat, & obediens. Licèt enim primò, secundò, & tertiò mittatur; nunquam se excusat, nec laborem refugit; nec excusationem priorum prætendit. Zelô insuper fervebat: *adhuc locus est.* his hominibus adductis adhuc numerus Electorum non est completus. Sylv. hic q. 14.

Ego vox clamantis in deserto. Jo. 1. 23. Vox est præparativa auditûs hominum. Primum enim inarticulatam vocem sonantem reddere solent clamantes è longinquo, vocantes eos, qui ab ipsis aliquid audire debent. Et ubi vocem solam audiverint, & mentem ad audiendum converterint, aurésque præparaverint; tunc is, qui sonantem vocem emisit, de cœtero distinguit sermonem, quem dicere voluit. Sic etiam Joannes vox fuit, aures hominum præparat. Non enim erat ipse Verbum; sed post ipsum venit Verbum, propter quod vox præparativa fuit. Et propterea dicit: *ego vox*, & inde: *parate viam Domini*: vox enim præparat; Dominus autem ingreditur vias præparatas. Sanct. Epiph. hære. 69.

Qui metit, mercedem accipit. ùt & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit Jo. 4. 36. Non seminantem, sed metentem, gaudere Scriptura affirmat Ps. 125. 6. *euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua.* De messoribus Is. 9. 3. *lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe.* Et Ps. 125. 6. *venientes autem venient cum exultatione.*

Prædicator est seminator, Auditor verò messor. Et, ut intelligatur, quomodo ille, qui in domo Dei aliis quærit, sibi inveniat, dicit Christus: quòd licèt aliud sit seminare, aliud colligere, sive excipere verbum Dei; aliud prædicare, aliud audire: in spirituali tamen agricultura idem est serere & metere: qui enim ex charitate seminat prædicando, consequenter gaudium illius metentis participat seminans, Did. Niss. Polit. Cœl. p. 2. l. 3.

Unusquisq; propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem. 1. Cor. 3. 8. Nota: non dicit, quisque recipiet mercedem secundùm fructum, quem fecit; sed *secundùm laborem:* quia fructus non est in nostra, sed Dei, dantis incrementum manu. Itáque integrum laboris præmium essentiale habebis ex concione, vel institutione tua, licèt nullus sequatur fructus; nullus hæreticus, vel peccator, convertatur; imò sæpe majus: quia difficiliùs est concionari, ubi nullus, vel exiguus, apparet fructus; quàm ubi concioni multi applaudunt, vel proficiunt. Corn. hîc.

Abundantiùs illis omnibus laboravi. 1. Cor. 15. 10. Non ait, plus omnibus effeci. Et cur istud? quia petitur à te cura, non curatio. Did. Niss. D. 4. Adv. § 4.

Qui habet clavem David. Apoc. 3. 7. Christus duo aperit ostia, ut prædicatio fructuosè fiat: ostium labiorum; ut concionatores igneis verbis loquantur; sicut Apostoli Act. 2. 4 *cœperunt loqui, prout Spiritus Sanctus dabat loqui illis*; deinde ostium cordium, disponendo Auditores, ut verbum Dei recipiant: de quo Christus D. cuidam Episcopo Apoc. 3. 8 *ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere*; ut scilicet prædicatio tua in corda audientium intret. Propter duritiem enim populi solet Deus ora Concionatorum claudere; sicut Ezechieli dixit c. 3. 26. *linguam tuam adhærere faciam palato tuo; & eris mutus* Et tunc nullus est, qui aperiat. E concepto cùm Deus labia prædicantium aperit, nullus est, qui claudat, vel eos possit impedire; sed audacter dicunt: sicut Petrus, & Joannes Act. 4. 20. *non possumus, quæ vidimus & audivimus, non loqui.* de Ponte in Cant. 4. Exh. 16. §. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Magisteria, forinsecus, adjutoria quædam sunt, & admoniones Cathedram in cœlo habet, qui corda docet. S. August. tr. 3. in ep. Joannis.

Et quid est peccator, nisi vulneratus? & quid Prædicator nisi medicus - Sæpe verò contingit, ut Prædicator reverenter, audiatur; nonnunquam verò à perversis ità despicitur, acsi eis nihil utilitatis loquatur. Unde rectè nunc subditur: *ùt adamantem, & ùt silicem, dedi faciem tuam.* Adamas, & silex; utráque dura; sed unum horum pretiosum est, alterum vile. Adamas ad ornamentum sumitur, silex ab itinerantibus calcatur. S. Greg. in Ezech. hom. 10.

Homo homini inaniter loquitur, si per semetipsum Deus interiùs non loquatur. S. Petr. Dam. p. 8.

Æthyops ità niger in balneo exit, sicut intravit: & tamen balneator mercedem accipit. Ità S. Greg. respondit Episcopo quærenti de sterilitate. Sol ubique lucet; & tamen aurum ubiq; non generat; sed in terra ad hoc disposita: & Deus ubique pluit; fructum tamen solùm in terra disposita producit. Summa Prædicantium. Concionator.

S. Jacobus Ap totâ Hiſpaniâ, non plures, quàm octo, convertit. Ità, velut ab irrito conata reverſus Herodis gladio caput præbuit ſecandum. An Deus Jacobo non idem præmium daturus, quod cœteris Apoſtolis, qui reges, & regna integra, Chriſto adjunxerunt? Idem utique; & forſan majus: neque enim illi Deus, quid efficeret, ſed quid faceret, imperavit. Diez. de recta Int. l 2. c. 11.

Oportet Concionatorem, etiamſi nemo attendat, ſemina jactare, & pecuniam deponere; ut poſtea Dominus, non ab illo, ſed à menſariis, rationem repoſcat. S. Chryſ. t. 6. hom. de S. Anna.

Aquarum venæ, etiamſi nullus veniat aquatum, manant tamen; & fontes, quamvis nemo hauriat, ſcatebras emittunt. S. Chryſ. hom. 29. ad pop. Antioch.

§. XIX.

Concionator non ſit fabulator; non riſum, ſed planctum moveat.

Ex Veteri, & Novo.

Percutiens virgâ bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ. Num. 20. 11. Percuſſa à Moyſe petra aquam dedit. Cauſa, ob quam Concionatores aquam è lapideis peccatoribus non educunt, ea eſt; quòd eos minis, & terrore, non percutiunt; ſed vanis, nugacibus, fabulis delectant. Diez Concionat.

Qui abſcondit frumenta. Prov. 11. 26. Qui ſanctæ prædicationis apud ſe verba retinet, talis maledicitur in populis: quia in ſolius culpa ſilentii, pro multorum, quos corrigere potuit, pœna damnatur. V. Beda hic.

Verba Sapientium audiuntur in ſilentio. Eccl. 9. 17. Quemcunque videris in Eccleſia Declamatorem, & cum quodam lenocinio, ac venuſtate verborum, excitare plauſus, ac riſus excutere audientes in affectus lætitiæ concitare; ſcito, ſignum eſſe inſipientiæ tam ejus, qui loquitur; quàm ejus, qui audit. S. Hier. hic.

In riſum faciunt panem, & vinum. Eccl. 10. 19. Chald. *hilares panem faciunt juſti, ad educandos pauperes, & fame confectos;* vinum quóque, quod ſitientibus miſcent, illis delectationem futurô Sæculô afferet. Myſticè S. Hier. accuſat eos, qui loquuntur in Eccleſia, & docent populos; ſed ea, quæ populum audire delectat; quod peccatores palpent in vitio, & ſtrepitus concitent audientium. Corn. hic.

In riſum faciunt panem, & vinum. ib. Verbum Dei eſt panis, ubi difficile eſt; vinum, ubi facilè. Vel panis, quia confortat, & firmat; vinum, quia lætificat. In riſu alienos faciunt Doctores panem, & vinum; dum Auditores ad riſum provocare ſacris eloquiis ſtudent, non ad lacrymas: cùm tamen ad hoc principaliter deberent attendere. Unde Iſ. 22 12. *vocabit Dominus Deus &c.* Hugo Card. hic.

Et audivi poſt me vocem commotionis magnæ. Ezech. 3. 12. Si in hac urbe piſtor aliquis farinâ veneficâ inficeret panem, ex quo plebs ſenſim virus admitteret; an non venditoris caput gladio ſubjicietur? Quis panis animorum? Matth. 4. 4. *non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo.* Ergo impune dimittetis, qui animas necant, dando flores pro pane. Ideo genibus flexis auxilium imploro magnæ Sedis, non prodibit decretum, quod corrigat tam divulgatam, & pernicioſam Verbi Chriſti depravationem? Ob frequentiam audientium, mimicos Concionatores, triumphat hæreſis, Catholica pietas contaminatur, pudore Concionatores probi ſuffunduntur; & populus Chriſtianus ſacrum Quadrageſimæ tempus commutando in Saturnalia; pro fletu, quô culpas abluat, riſu impiô flagitia nova accumulet? ſed templum implet! ego quæro, an cœlum repleat? orcum evacuet? Oliva tom. 2. con. 3.

Ad dandam ſcientiam ſalutis plebis ejus in remiſſionem peccatorum. Luc. 1. 77. Diſcant Concionatores, ut nunquam populo ſeipſos prædicent; aut vanitates, vel faceta, quæriſum moveant; ſed ea, quæ ad remiſſionem peccatorum adducere poſſunt; ùt ſunt lacrymæ, compunctio &c. Stella hic.

Et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei. Luc. 4. 43. De regno agitur, & ludimus! fortaſſis ad nos beatitas illa non ſpectat. Si de unius agatur obſidione urbis, Europa concutitur: vides, quâ utrinque contentione in opus incumbatur; non pilis puerorum, ſed ferreis, hîc agitur; non floribus, ſed ignibus. Ubi verò obſideri te audis, ut à regno in carcerem mittâre, nullâ redemptionis ſpe; aut te libet ſtertere, aut me lenocinari oratione. Vide, quid concionentur Prophetæ: Jeremias lacrymatur, Iſaias clamat; hic tubam arripit, ille ollam effundit; uterque plenum væ flumen evolvit Totus eſt Daniel in ſucciſione arboris, everſione ſimulacri; fodit parietem, ſculpitque obſidionem in latere. Modò Judices damnat, modò regem ſolió pulſum feris aſſociat, alium à phialis ducit ad ſepulchrum. Oliva Conc. fer. 5. D. 3. Quadr.

Videns civitatem flevit ſuper illam. Luc. 19. 41. hi Pentapolim vident, & rident. Nonam ſcilicet inveherent putidiſſimi heluones beatitudinem, nempe beati, qui rident. Sed audite Dominum fulminantem Luc. 6. 25. *væ vobis, qui ridetis.* Prophetæ *euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua* Pſ. 125. 6. & pſeudoprophetæ plauſus metunt, & tripudia! Ezechieli imperatur, ut, antequam propheret, lacrymas coacervet c. 19. 1. *aſſume planctum ſuper principes Iſrael.* Joanni viſus eſt Dei Filius ex ore, non Narciſſum ad illecebras, ſed enſem ad terrorem emittere Apoc. 1. 16. gladiô uſus pro lingua. Oliva l. 4. Strom. §. Nonne cor noſtrum ard. c. 24. vide plura hîc.

Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis? Luc. 24. 32. Horreo dicere, ſed tamen dicendum. Irrupit Jezabel in vineam Scripturarum, ut olus conſerat: quia nullus eſt Naboth, qui malit lapidari, quàm prodere Patrum hæreditatem. Joannes è ſylvis progreſſus viperas loquitur, & ſecures, hi Muſas fantur, & Nymphas. Nimirum

rum pœnitentiam nuntiat, qui locustis vescitur. At quibus par turturum, aut duo pulli columbarum, non satis sunt in patina una, ut ridere coegerint alumnos crucis, causam perorârunt. Christus Jerusalem &c. Oliva citatus.

Quomodo nihil subtraxerim utilium. Act. 20. 20. Non solùm referendum hoc ad doctrinam; sed etiam frequentiam Sacramentorum, orat. &c. in quo Apostolus Deum imitatus Is. 48. 17. ego Dominus DEUS tuus, docens te utilia. Discant Prædicatores docere utilia; & non plausibilia, auribus grata &c. Sylv. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Audi Paulum dicentem Act. 20. 31. *per triennium noctes, & dies, non cessavi cum lacrymis monens unumquemq; vestrum.* Si verò pro Milesiis, & Ephesiis, tantâ usus est diligentiâ, non facetias loquens, sed cum lacrymis admonitionem inferens; quid de aliis dici potest? S. Chrys. hom. 17. in ep. Ephes.

Illius Doctoris vocem libens audio, qui sibi non plausum, sed mihi planctum movet. S. Bern. s. 59. in Cant.

Ille est Doctor Ecclesiasticus, qui lacrymas, non risum movet; qui corripit peccatores; qui nullum beatum, nullum dicit esse felicem; nec prævenit sententiam Judicis sui. S. Hier. l. 2. in Is. c. 3.

Auribus, & cordi, consulere debet Doctor, non oculis: nè potiùs ex seipso eos spectatores magis, quàm auditores faciat. S. Isid. l. 2. c. 11.

Sanè reprehensibile valde est, in Ecclesiis Christi, in locis Sanctorum; in quibus, post sudores sæcularium negotiorum, post occupationes rei familiaris, post diversarum perturbationes actionum, post multifariam dissipationem mentis; confluit multitudo Fidelium, ad percipiendum Ecclesiastica sacramenta, ad audiendum salutis monita; ut ibi recitentur fabulæ Poëtarum, gesta Gentilium, ac vaniloquia; quibus mediantibus astantes provocentur ad plausum, nec non dissolvantur in risum. Hoc & Apostolus Timotheo scribens arguit 2. c. 2. 15. *Solicitè cura &c.* S. Laur. Just. lib. de regin. Prælatorum.

Difficillimum est, invenire, qui sincerè verbum Dei tractet; & non potiùs cauponetur: de ejusmodi enim Is. 1. 22. ait: *vinum tuum mistum est aquâ.* hoc est, depravant doctrinæ integritatem. Isidor. Clarius l. 2. orat. 4.

§. XX.

Concionator dicat seria; arguat, terreat.

Symbola, & allegoriæ.

Tuba.

Cumq; increpueris tubis. Num. 10. 3. Clangor tubarum, vox est Prædicatorum; sinè quibus utique quamvis pulchra, quàmlibet ordinata, castrorum acies, terribilis non est. S. Rupert. l. 1. in Num. c. 20.

Cumq; insonuerit vox tubæ longior, conclamabit omnis populus vociferatione maximâ. Jos. 6. 5. Potuisset quidem Deus pulsatis citharis Jericho muros evertere; sed maluit clamore subverti: ut doceâre; non Canticorum interpretatione blandâ, sed horente Prophetarum commentatione, concuti debere mœnia peccantium. Vociferatione maximâ labat Jericho, non fidium symphoniâ. Oliva l. 1. Strom. hîc.

Quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum. Is. 58. 1. Scitis, quòd tuba non tam oblectationis esse soleat, quàm terroris; non tam delectationem proferre, quàm inferre formidinem. Tuba itaque peccatoribus necessaria est; quæ non solùm aures eorum penetret, sed & cor concutiat; nec delectet cantu, sed auditu; & strenuos quosque hortetur in bonis; & remissos terreat pro delictis &c. S. August. s. 1. Sabb. post 4. D. Quadr.

Audite vocem tubæ. Jer. 6. 17.

Datæ sunt illis septem tubæ. Apoc. 8. 2. quibus terrerent graviter, non mulcerent leviter. Velloso in Judith 7. Paræn. 26.

Alia Symbola.

Erigamus, si pereuntes curare satagimus, cum Moyse, non columbam, sed serpentem æneum Num. 21. 8. Quæ terrent, medentur. Compelle intrare minis, terrore timorem improvisæ mortis incute. Peccantes coge accedere cum fletu ad agnum, qui tollit peccata Mundi. Oliva l. 11. Strom §. Erunt signa.

Fugiunt, & redeunt Philisthæi. 1. Reg. 7. 10. Cladem quis edidit tantam? Litabat Samuel. Ità est: non tamen hostes agni nidor fugavit; sed cœli fragor. *Intonuit autem Dominus fragore magnô.* Quis pardum pro telo flore desixit? quis tigrim armillâ revinxit? Monstrum esset, si draconem holosericô compedices. Catenis opùs est; quibus si belluam domes, non impar Samsoni es. Oliva l. 1. Strom. §. Vox clamantis. *Intonuit Dominus fragore magnô in die illa super Philisthiim ib. & cæsi sunt à facie Israel.* Quamdiu Agnus immolabatur à Saule, populus de hoste non triumphavit; ubi autem tonitrua strepuêre, tum enimvero consternati barbari cessêre victoriam. Oliva l. 11. Strom. §. Erunt signa.

Reges eos in virga ferrea. Ps. 2. 9. Ad suum Verbum ità Deus loquitur; ut videlicet timore in officio contineat, quos acquisivit sanguine suô. Et cur putredo, & vermis, audet excutere à dextera Christi sceptrum timoris, quod in ea locavit Pater; &, pro virga ferrea, virgulam floridam, imò flosculum reponere; passim nuntiando populis, nihil mitiùs, nihil suaviùs, patientiùs nihil, Christi regnô? Itáne? monet Deus Filium, ut exhibeat ferrum populis, & tu florem locas in dextera Crucifixi? aut clavum, aut ferream virgam, locare debes in manu ejus; nisi velis seductor inveniri, & reus teneri Paterni consilii.

filii. At inquis, in cœlo canitur lætitiæ, & misericordiæ, Canticum alleluja Apoc. 19. 1. Placet alleluja, at ubi à peccatis tuti sunt cives. Dices: sed clamat Propheta Ps. 5. 12. *& lætentur omnes, qui sperant in te*: sed audi Prophetam, & Apostolum 1. Jo. 3. 3. *& omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est.* Præsumptio est, non spes, quæ non expiat à scelere; sed inquinat. Ps. 33. *Et non delinquunt omnes, qui sperant in eo.* Oliva t. 2. Strom. § Reges eos in virga ferrea.

Et ero immaculatus cum eo, & observabo ab iniquitate mea. Ps. 17. 24. Sed sciendum, quô habitu se tibi Deus, ad innocentiæ tutelam, videndum præbuit. Agnusne, an turtur, apparuit tibi? rores, an flores, impluit? iridem gerebat in capite, an stellas: Audiamus expictam effigiem v. 10. *inclinavit cœlos, & descendit, & caligo sub pedibus ejus: Et intonuit de cœlo Dominus.* v. 14. En quâ ratione Deus candorem severit in purpura. Etiam princeps eris Palæstinæ immaculatus, si præ oculis habeas prædicantis Dei fulgura, & sagittas. Ol. l. 11. Strom. §. Erunt signa.

Motiva

Ex Veteri.

Loquere tu nobis, non loquatur nobis Dominus. Ex. 20. 19. Cùm eos angelus cum fulgure & tonitru, alloqueretur, eum territi audire nolebant, sed Moysen, qui blandiùs loquebatur. Sic multi dicunt: nè nobis prædicent angeli, qui nos minis terreant, qui fulminent, & tonent: prædicent nobis homines, qui ùt homines loquantur, ornatè compositè, leniter, tepidè. Diez. Conc. 1. Dom. 3. adv.

Quem mittam? & quis ibit nobis? Is. 6. 8. Mittere hìc intendit Deus Prophetam, & priùs hominem discutit; quærit, interrogat, an legationem obire velit. Mittit itèm Moysen Ex. 3. 10. nec tamen interrogat, an velit legatione fungi? sed non requisito mandat, ut in Ægyptus abeat, & populum in libertatem asserat. Quæ causa discriminis? S. Basil. in Is. 6. ideo ab Isaia consensum extorsit, à Moyse verò non: quia Moyses ad læta, & svavia mittebatur; scilicet ut populum per multa miracula in libertatem assereret. At verò Isaias ad carpenda populi vitia mittitur; quod Deus gravissimum putat, & intolerabile. Piana in Eccl. Ethol. 34.

Loquimini ad cor Jerusalem Is. 40. 2. non ad aures. Hugo Card. in Jo. c. 9.

Vade & clama in auribus Jerusalem. Jer. 2. 2. *Clama*, inquit, non cane. Quòd si necessarius tonitrui fragor, ubi sermo ad Jerusalem; nos, qui coacervatos unum in cœtum, Arabes, Medos Ægyptios, & forsan Gomorrhæos alloquimur; quomodo fulmen in lyram mutamus? &c. *Clama*, inquit, non cane; Syren alias es, non Propheta. Oliva t. 2. Strom. hic.

Ubi est verbum Domini? Jer. 17. 15. In quo loco seriò, & cum fructu, prædicat, qui prædicat? Jer. 23. 28. *Qui habeat sermonem meum, loquatur sermonem meum verè.* S. Hier. hic meus enim sermo nuntiat futura supplicia, ut deterreat homines à peccando; & paleis peccatorum comminatur incendium: ut corda dura, & instar silicis indomabilia, sermonis sui malleô conterantur: auferens cor lapideum, ut ponat pro eo cor carneum, molle: videlicet & quod possit Dei suscipere, & sentire, mandata. Oliva t. 2. conc. 3. festo S. Andreæ.

Ex Novo.

Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum. Matth 3. 2. Joannes, cùm propinquum caneret regnum; non ad choreas, non ad citharas, non ad ornamenta metallorum, excitavit animos Judæorum; sed ad ejulatum, & lacrymas, provocavit. Et sanè regnum istud, hoc est, regem regum asperô pœnitentiæ apparatu gaudere, ex eo constat vel maximè: quòd in ardente rubo adventûs sui primas, ut ità dicam, lineas ducit; non nisi amaturus in terra insvavia, & dura; cui paratum est solium è spinis in flamma. Oliva t. 2. Strom. hic.

Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Marci 6. 18. O ferventissimum justitiæ Zelatorem! ô Prædicatorem veritatis insignem! O si hodie tales haberemus Prædicatores, qui sic vitia redargueremt, sic zelarent humanam salutem! heu! heu! facti sumus sicut *canes muti non valentes latrare.* Is. 56. 10. Timeo, ne sanguis animarum vestrarum de manibus nostris in die Judicii requiratur. Speculatores positi sumus in domo Domini, in castris Dei nostri; & videmus gladium venientem, imò inimicos intrà castra jam omnia vastantes: & non solùm non excitamus dormientes, ut evigilent; sed & sub cubitis ponimus pulvillos, juxta prophetiam Ezechielis c. 13. S. Thom. Vill. conc. 2. de S. Jo. Bapt.

Quem vos crucifixistis. Act. 4. 10. Libertas Apostolica in publico senatu eis objicit gravissimum crimen, id est, mortis Christi. Veritas animosa nihil timet. Sylv. hic vide plura hic q. 5.

Et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere mysterium Evangelii Eph. 6. 19. Rogat, ut Deum orent pro gratia; ut liberè, cum fiducia, sinè metu, Evangelii veritatem loquatur. Pinna in Eccl. Ethol. 128.

Ex Patribus, & aliis.

Nunquid ego scripsi hoc? nunquid ego delere illud possum? si delevero, timeo deleri: Illud possum tacere? timeo tacere. Prædicare cogor; territus terreo: timete mecum, ut gaudeatis mecum. S. August. hom. 11. ex 50 S. Doctor, in dicendo melleus; sed ità firmus in igne æterno intentando divina præcepta spernentibus, ut ab æquissimis minis moveri non potuerit ullô dominantis motu. Dicebat omnibus intrepidè: statuta cœlestia non dicto, sed recito; nec ad vos venio legislator: præco sum eorum, quæ meum ministerium exigit. Quæ jussa sunt, in mentem revoco; præcepta non formo. Veritates, quas promulgo, sunt scriptæ in Ecclesiæ libris: licèt eas tacerem, essetis nihilominus rei: & ego pro ignavo silentio vocarer ad Deum Judicem, & ad ultrices flammas relegarr. Ol. t. 3. con. 29. die Ven. in Quadr.

Si

Si aliquando arguimus, aut reprehendimus peccata vestra, & vos acriter increpamus; incumbit nobis hoc ex officio, sub pœna indignationis æternæ. Et, si non fecerimus; sanguinis vestri in DEi Judicio rei erimus. Unde merito clamabat Propheta Is. 6. §. *væ mihi, quia tacui.* S. Thom. Vill. s. 1. D. 2. Quadr.

Officium Apostolicum est, prædicare veritatem. S. Thom. in ep. 2. Cor. Lect. 5.

Dura hæc, & austera sunt. Sed quid facias? non licet rerum mutare naturas; & nuntiari aliter veritas non potest, quàm virtus ipsa exigit veritatis. Dura hæc quidam putant, scio, & satis certus sum. Sed quid facias; nisi duris non itur ad Regnum. - Inter hæc quid agant? quibus loquendi à Christo officia mandantur? Deo displicent, si tacent; hominibus, si loquantur. Sed, ut Judæis Apostoli responderunt Act. 5. 29. *Obedire oportet DEo magis, quàm hominibus.* Salvian. l. 3. ad Ecclesiam Catholicam.

§. XXI.

Concionator non aduletur, non fit mollis.

Symbola de mollibus.

QUem, Gen. 40. 2. 16. Vulgata vocat *pistorum magistrum*, Sept. & Philo, nuncupat *principem coquorum.* Philo l. Joseph: quid inter coquos, & medicos, intersit, quis non videt? Si quid ad sanitatem conducit, etiamsi ægrô ingratum videatur, solùm magnô apparant studiô. Illi contrà suavia curant, utilia negligunt. Ergo medicis in civitate similes sunt Magistratus, Judices, Prædicatores; providentes communi saluti, ac securitati. Arcones in Is. 3. Discursu 1.

Deteriores molles Concionatores ipsis nautis, quos legimus Jonæ 1. 5. 6. ad Jonam isse, nè, furente Dei severitate, dormiret. Hi verò ad Dei fluctus mulcent, & sopiunt. Lacte potant Sisaras Jud. 4. 19. ut ipsâ oblivione supplicii trahant in se cœdem, & pereant imparati. Erigamus, si pereuntes curare satagimus cum Moyse, non columbam, sed serpentem æneum, Num. 21. 8. Quæ terrent, medentur; compelle intrare minis; terrore timorem improvisæ mortis incute; peccantes coge accedere cum fletu ad ægrum, qui tollit peccatum Mundi. Oliva l. 11. Strom. §. Erunt signa.

David autem psallebat manu suâ. 1. Reg. 18. 10 Putas, quia convalescet Saul hac arte curatus? imò verò vehementiùs cœpit sævire, & furere. Sanè cithara, & lancea, non bene coalescunt. altera ergo separetur ab altera; aut una alteri permutetur: qui citharam tenet, hastam vibret; qui verò hastam gestat, pulset citharam. Si David feriat peccantem, & Saul laudet, probétque ferientem; dæmon cedet, & Saul revalescet. Pœnitens enim blandiri debet medico, non Medicus languido. Certè, si David psallat, Saul sæviet: non enim hoc genus dæmoniorum deliciis fugatur. Cinere, saccô, vulnere, sæclus extruditur. Rarò benè curantur Magnates: quia, qui eos sanat, canit, non ferit. Oliva l. 10. Strom. hîc.

Væ, qui consuunt pulvillos. Ezech. 13. 18. Cùm aliquis aptus moribus populi, ut placeat eis, quibus aures pruriunt, loquitur, quæ gratanter accipiunt; loquitur, quæ vicina sunt voluptati: talis magister consuit cervicalia sub omni cubito manûs. Origenes hom. 2. hîc.
Ad hoc pulvillus ponitur, ut meliùs quiescamus, Quisquis ergo malè agentibus adulatur, pulvillum sub capite vel cubito jacentis ponit; ut, qui corripi ex culpa debuerat, in eo fultus laudibus molliter quiescat. S. Greg. 18. mor. c. 3.

Verba sapientum sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi. Eccl. 12. 11. In quem locum S. Greg. hom. 6. in Evang. clavis, ac stimulis, sapientum verba comparantur: quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere.

Es eis quasi carmen musicum, quod suavi, dulcique sono canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea. Ezech. 33. 32. S. Hieronymus in præfat. lib. 5. ad Gal. ait, hoc multis Prædicatoribus convenire. Mendoza in 1. Reg. 3.

Dic ut lapides &c. Matth. 4. 3. Moraliter: diabolus persuadet Prædicatori, ut doceat lapides, id est, comminationes emollire, propter temporale emolumentum. Modò enim versi sunt in panes; nec invenitur lapis, quô projiciatur peccator. Hugo Card. hîc.

Concionator non - adulans æstimatur, & est admirationi. De Christo Domino.

Tristia multa pro suggestu dixerat Christus: Matth. 22. 13. pœnam non vestitum nuptiali: de virginitate, de castitate, multa præmiserat; & subdit tamen Matth. v. 33. *& audientes turbæ mirabantur in doctrina ejus.* Pinna in Eccli. c. 4. Ethol. 57.

Stupebant super doctrina ejus. Marci 1. 22. Quid stupent? nonne ex Hebræa Schola multi probatæ sapientiæ, & eloquentiæ, unum pro omnibus Gamalielem nomine, de quo Act. 5. 34. Cur non stupent Gamaliele sciente differente, sed Christô vel modicè docente? Addit Marcus ib. *erat enim docens quasi potestatem habens.* Quod Victor Antioch. ità explicat: non loquebatur ad gratiam; nec auditorum laudes captabat. Sciebant eum adulatoribus durum esse; quibus blandè alloquentibus Matth. 22. 16. *Magister scimus &c.* ille durè respondet v. 18. *quid me tentatis hypocritæ?* Sciebat dæmonem malè adulantem, cùm proclamaret Marci 1. 24. *Jesu Nazarene!* à Christo rejectum silentiô imperatô: *obmutesce.* Inde stupebant super doctrina ejus. Velloso in Judith. 2. Cur stupebant? quia non loquebatur ad gratiam, neque ulli prorsus adulabatur; nec auditorum laudes captabat: sed erat sermo ejus in potestate: hortabatur enim non ad quævis promiscuè, sed ad cœlestia, & animæ salutaria; perfidiisque, ac obstinatis peccatoribus

bus imperterritè supplicia comminabatur. Victor Antioch. hîc.

De S. Joanne Baptistâ & aliis.

Joseph utriusque servi Pharaonis somnium interpretatur; & alterum in crucem agendum prædicit, alterum in pristinam dignitatem evehendum. Quomodo ostendit hæc vera esse? nunquid non Dei est interpretatio? Hæc non semper læta prædicit, sed quandoque tristia. Nec tamen iratus fuit pistorum magister, quòd illi tristia prædixerit. Non ergo credat Concionator, odium auditorum se subiturum, si acriùs pungat. Pinna in Eccl. 4. Ethol. 57.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Sal ingratus non est ob mordacitatem; imò ob hoc maximè expetitur: Ergo tu, cujus curæ commissum est, populi crimina carpere; instar salis morde: ob hoc vel unum maximè populum in conciones attrahes. Pinna in Eccl. Ethol. 56.

Et interrogabant eum turbæ. Luc. 3. 10. En, Joannes, cùm auditores suos genimina viperarum appellâsset, cùm eis divinam impendere securim clamaret; mox à turba, publicanis, militibus, convenitur, ejusque rogatur sententia de recto ad cœlum calle. Hæc vera benevolentia, Prædicatore digna est; quam ab auditoribus non laudes extorquent, sed minæ. Et sanè hoc sibi Concionator persuadeat: tum magnificiendum se ab auditoribus; non cùm eos palpaverit, sed cùm eorum vulnera secuerit. Ol. l. 13. Stromat. hîc.

Alia motiva non adulandi.

Verba sapientium sicut stimuli. Eccl. 12. 11. Notandum, quòd dicuntur verba sapientum pungere, non palpare, nec molli manu attrahere lasciviam; sed errantibus, & tardis, pœnitentiæ dolores, & vulnus, infigere. Si cujus ergo sermo non pungit, sed oblectationem facit audientibus, iste non est sermo sapiens. S. Hier. Corn. hîc.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Comparat Deus Concionatores non cum melle, sed sale. Non adulâre; sed argue, increpa; non quære gratiam, sed animas hominum. Diez. Præl. Conc.

Durúsne videor, quia non blandior; quòd metum incutio, quòd amico cupio initium sapientiæ? sic mihi contingat semper beare amicos, id est, terrendo salubriter, non adulando fallaciter. S. Bern. ep. 9.

Rex iste, (Christus) nemini blanditur; sed sunt stimuli, & quasi clavi in altum defixi. Ità recta sunt verba ejus; ut judicet, & probet eos, qui regnô suô digni habeantur. Hoc itidem, ejus exemplô, faciendum est cunctis regni ejus adjutoribus; ut videlicet nemini adulentur, delectati numerô discipulorum; sed prædicent illis dura, & aspera, per quæ itur ad Deum. S. Rupert. in Evang. c. 19.

§. XXII.

Concionator non respiciat personas.

Num. I.

Figuræ, & Symbola.

Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem urentem. Psalm. 103. 4. De igne Ausonius: ignis natura semper urere, & æquali vi cedros, ac pinos, inflammare. Nec fumarii pastorum vilitate abstrahitur, nec regii camini sublimitate allicitur. Dic idem de sole, luna, sale &c. Escob. t. 3. Coll. Chr. Obs. 4.

Qui emittis fontes in convallibus. Ps. 103. 10. Convalles humilitatem significant, quæ nunquam sinè fonte gratiæ est. Non est autem insolens; ut, qui montes sunt propter S. Spiritus altitudinem, convalles sint, propter sui Spiritûs humilitatem. S. Prosper hîc.

Ad alligandos reges eorum in compedibus. Ps. 149. 8. En murus concionatoris, injicere manicas, & compedes, & alligare etiam reges, & principes viros; nec consulentibus respondere omnia licere. Marci 6. 18. *Non licet tibi.* Sit *vox clamantis.* Luc. 3. 4. Vox ad omnes æqualiter pervenit; & quidem magis ad vicinores concionatori. Vox item sinè carne, & corpore: non dolet percussa, nec percuti potest; non audit, sed auditur. Pinna in Ecclesiasticum Ethol. 127.

Quasi tuba exalta vocem tuam. Is. 58. 1. Sicut tuba in castris omnes compellit, omniumq; auribus instrepit, tam Ducis, quàm militis; tam principis, quàm gregarii, aut lixæ: ità vox Concionatoris in Ecclesia adversùs omnes exclamare, magnos & parvos compellare; principes, & plebem, ad pœnitentiam vocare, vitiisque omnium, sinè ullô discrimine, bellum indicere debet. Bess. D. 2. adv.

Qui sunt isti, qui ùt nubes volant? Is. 60. 8. Patres per hos, Concionatores intelligunt; quos ideò nubibus comparatos ajunt: quòd, sicut nubes, dum aquam è terra, & mari, exsugunt; dum plenæ fuerint, eandem hinc, & illinc, sinè ullô discrimine effundunt; nequaquam anxiæ, utrùm in principis alicujus, aut agricolæ, agrum ea decidat: ità nubes illæ supernaturales Ecclesiæ, verbô Dei turgidæ; dum sanctum, & benedictum Evangelii liquorem effundunt; promiscuè illum, sinè ullô respectu, aut exceptione, tam in pauperis, quàm divitis, animam emittere debent. Bess. ùt suprà.

Mittam eis multos venatores; & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle. Jer. 16. 16. Sicut venator nulli animali parcit; sed nullum laborem subterfugit; modò ut lepusculum, modò ut vulpem, aliàs cervum, aliàs aprum, aut lupum, vel aliam feram, comprehendat: ità Concionator modò agricolam simplicem, & instar leporis meticulosum; modò causidicum instar vulpis astutum; modò, lupos, & apros, depeculatores illos provinciarum; modò cervos ce-

ges

ges inquam, in casses trahat; atque ità in omni monte, & colle venetur. Id. cit.

Cornua in manibus ejus. Ante faciem ejus ibit mors. Hab. 3. 4. 5. Theophyl. legit *ante faciem ejus ibit sermo.* Quid sermoni cum morte? sicut mors principes non veretur, sed æquô pede &c. Sic Prædicatoris verbum, in morem mortis, sinè personarum respectu, vulnerat Auditores ad vitam. Escob. t. 3. Coll. Chr. Obs. 4.

Vos estis lux Mundi. Matth. 5. 14. Sol omnibus lucet, & calorem æqualiter impertitur; nec pauperi minùs nec diviti magis, concedit. Paoletti. D. 22. Pent.

Super candelabrum lucerna ponitur. Matth. 5. 15. cùm Evangelium in suâ libertate prædicatur: porrò candelabrum est ipsa libertas, super quam lucerna Evangelij ponenda est. Simon de Cass. l. 7. c. 4.

Viderunt faciem ejus, tanquam faciem Angeli. Act. 6. 15. Quare facies Angelica Concionatori adscribitur? Lorinus asserit, idem esse, vidisse eum angelicâ facie micantem, ac liberè, & sinè ullô respectu, Judæos corripientem. Escob. t. 3. Coll. Chr. Obs. 4.

Num. II.

Motiva.

Ex Veteri.

Excusat Moyses Ex. 4. 10. tardiorem linguam ad loquendum cum Pharaone; & Deus excusationem acceptat, substituitque Aaronem v. 16. quia indignum judicavit Deus; ut is, qui pro Dei honore loquitur; ejúsque nomine, ac verba ipsius submissè, timidè, loquatur; sed clarâ voce intonet; reges, & principes, terreat. Pinna in Eccl. Ethol. 127.

Respondit Balaam - non potero præterire sermonem Domini, - sed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar. Num. 24. 13. Dum Madianita veneficus, collega dæmonum, generositate omnem utilitatem vincente, sic cum rege suo Domino loquitur, summô furore, summâ impotentiâ sæviente: erit Minister Evangelicus tam socors, & timidus; qui ob leviorem adversitatis suspicionem, aut metu jacturæ non considerandæ, conticeat? cùm Deus loqui præcipiat; aut justitia, divinæ voluntati humanam anteferens? O verum non sit, ex ore Magi prodiisse miracula, digna referri in cœlestem codicem: & in labiis principum murice lucentium, veritatem, quæ florere debuerat, exarescere! Omnes, omnes dicere debetis, nobilioribus, potentioribus proceribus: *non potero præterire sermonem D. Dei mei; sed, quidquid Dominus dixerit, hoc loquar.* Oliva t. 2. conc. 10.

Indicavit itaq; ei sermones. 1. Reg. 3. 18. O libertatem in puero giganteam! omnia indicavit, nullô intermixtô fucô inter oraculi fulmina. Ut autem videas; quàm id gratum Deo fuerit, mox additur: *crevit autem Samuel, & Dominus erat cum eo.* v. 19. Nota: non cum parentes dimisit; non, cùm remansit in templo; non cùm filiorum scandala exhorruit; non cùm surrexit ter, ut obediret, non, cùm Domino ministravit; Deus fuisse fertur cum eo: sed cùm Dei minas nunciavit Heli; nec canos senis, nec sellam Sacerdotis, nec solium Judicis reveritus, dum Sacerdotem de scelere, & pœna, monet. Oliva l. 10. Strom. §. Puer autem erat minister.

Pepercit Saul, & populus, Agag, & optimis gregibus, - & quæ pulchra erant. 1. Reg. 15. 9. quæ tamen Deus jussit occidi: & ideò *seipsum* propriô cecidit gladiô. 1. Reg. 31. 4. Sic Prædicatores adulantes, & parcentes, nè peccatores percutiant verbô Dei, justè verbô Dei percutientur, & damnabuntur. Summa Prædic. Adulatio.

Non ego turbavi Israel &c. 3. Reg. 18. 18. Vide libertatem Eliæ, quâ Achab regi culpam, causámque siccitatis, & famis, à se inductæ, in faciem objectat. Corn. hic.

Non est tui officii &c. 2. Paral. 26. 18. Vide libertatem, vide mentem servire nesciam; vide linguam cœlos attingentem &c. S. Chrys. hom. 4. de verbis Isaiæ.

Pro justitia agonizare pro anima tua. Eccli 4. 33. q. d. justitiæ, & virtutis defendendæ causâ, bellum cum quovis suscipe. Pinna hîc Ethol. 57.

Noli esse humilis in sapientia tua. Eccl. 13. 11. Nihil hîc contra veram humilitatem; sed contra eos, qui nimiùm se submittunt, & quâdam pusillanimitate aliorum indignationem, vel invidiam, veriti, remissiùs rem in concionando agunt, quàm par est. Pinna hîc Ethol. 269.

Visio Isaiæ filii Amos. Is. 1. 1. Quânam potissimùm virtute Propheta hic cæteris præluxerit, nôsse quidem vel maximè liceat ex opere ipsius: utpote qui locutus sit tantâ cum spiritûs vehementiâ. Ipsius enim ingenuam in loquendo libertatem invictam, nec servilem, constantiam repræsentans Paulus, universa hæc unâ exprimit sententiâ dicens: *Isaias audet, & dicit.* Rom. 10. 20. S. Chrysost. posteriori procemiô in Is.

Audite verbum Domini principes Sodomorum &c. Is. 1. 10. Nota impavidum vatis pectus in objurgandis principum criminibus. Propter hoc forsan Paulus de Isaia ait Rom. 10. *Isaias autem &c.* Arcon. hîc Disc. 5.

Ejicient te ab hominibus. Dan. 4. 22. Fuissent, qui priùs deliberationem habuissent, quàm talia dixissent regi: cogitâssent; si nuntium feram tam ingratum si hoc eloquar tam liberè; privabor meô munere, collectam gratiam omnem effundam, periclitabor capite: præstat igitur tacere, aliter Daniel. Drex. Daniel. c. 10. §. 2.

Ex Novo.

Christus Dominus.

Non respicis personam hominum. Matth. 22. 16. S. Anselmus: *Scimus, quia viam*

Dei in veritate doces ; non times prælatam perſonam ; ſed indiſcretè dicis veritatem majoribus, & minoribus. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Matth. 7. 19. An non, ô Domine Libani cedros à flamma non eximis ? Laurus à fulmine immunis, à flamma non erit ? An humiles ſolùm myricæ væ comminationis feriuntur ? in diſcretè inquit : *omnis arbor.* Non arborum aſpicio qualitates ; non celſitudinem pondero ; ſed iniquitatem ſterilitatis flagellare volo. Orig. *Omnis arbor.* id eſt, omnis homo, ſive rex, ſive regulus, ſive princeps, ſive ſenior ; nulli parcitur, nulli honor defertur ; ſed *omnis arbor* ; ſive dives, ſive pauper, ſive ſervus, ſive liber ; ſive juvenis, ſive ſenior ; non ferens fructum, abſcindetur. Eſcob. t. 3. Coll. Chr. Obſ. 4.

Data eſt mihi omnis poteſtas - Euntes ergo docete omnes gentes. Matth. 28. 18. Preme *ergo.* doctrina enim, & prædicatio Apoſtolica, ex poteſtate ſuperna procedit. Tam ſubditus vobis ſit rex, quàm vulgaris homo. Hieron. Ut omnem formidinem auferret à cordibus eorum. Remig. Id. ib.

Exprobravit incredulitatem eorum. Marci 16. 14. Juſtitia vindicativa æqualiter ſervetur. Inter Apoſtolos præ aliis habebat Dominus Petrum, Jacobum, Joannem ; verùm ubi ad reprehenſionem ventum eſt, nullum excipit, ſed medius omnes æqualiter excipit. Baeza l. 5. c. 7. §. 1.

Joannes Baptiſta, & alii.

Omnis arbor &c. Matth. 3. v. 10. Hinc pateſcit veritas juſtitiæ in Joanne ; qui ſinè perſonarum acceptione, peccatores dirè redarguit ; neminem palpans, nulli blandiens. Dion. Carth. hîc.

Quid exiſtis in deſertum videre ? arundinem ventô agitatam ? Matth. 11. 7. Non eſt arundo Joannes ; columna eſt, non movetur ventô, non quatitur timore, non flectitur adulatione : unô, eodémque vultu reſpicit & illos, qui eum laudant ; & eos, qui eum vituperant. Sic inimicos, ùt amicos, diligit ; ſic potentes, ùt impotentes, arguit. Euſeb. Emiſſ. D. 3. adv.

Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Marci 6. 18. Vocem emittebat, quâ poſſent impuri illi affectus reſcindi ; vocem emittebat, ægram animam adurentem ; *non licet &c.* Poſitor legis in regem legis prævaricatorem. O dicendi libertas, quæ regiam injuriam non metuit. S. Baſil. Seleuc. or. 48.

§. XXIII.

Concionator ſit bonæ intentionis.

SOnet vox tua in auribus meis. Cant. 2. 14. Ut eâ ſcilicet intentione coram multis ſonet, ac in ſolis Dei auribus ſonaret ; cui ſoli cupiat placere ; & cujus gloriam in animarum lucris quærat. de Ponte hîc §. 3.

In meſſem ſuam. Luc. 10. 2. Docet, præcipuum finem Concionatorum eſſe debere ; ut Dei hæreditati proficiant, id eſt, animarum proventus ; nec ſuammet utilitatem inquirant. Diez. conc. 1. in Com. Evang.

In die magno feſtivitatis - clamabat. Jo. 7. 37. Prædicator, ſi quà homo amat frequentem concionem, quà Chriſtianus debet exemplô Chriſti gaudere, quòd multos habeat, quibus profectûs cauſa eſſe queat. Et Jeſus Matth. 5. 1. *videns turbas, aſcendit in montem.* Auth. Imperf. videns magnam congregationē populi excitatus eſt ad docendum. Sic & omnis Sacerdos, cùm viderit Eccleſiam plenam, gaudet animus ejus, & delectatur, ut doceat. Si viderit Eccleſiam vacuam, confunditur, & nihil dicere poteſt. Did. Niſſ. f. 2. D. 5. Quadr. §. 3.

Non hac ſola de cauſa tam ſtudioſi in dicendo ſumus, ut aures veſtras oblectemus ; vel quòd laudari à vobis cupiamus : nisi lucrum ſit vobis ex ſermonibus noſtris, ſatiùs fuerit poſthac ſilere : nollem enim vobis majoris damnationis cauſa fieri. S. Chryſ. hom. 6. in Gen. tom. 1.

Optârim ipſe vel millies execrabilis eſſe, ſi queam per hoc veſtras animas convertere ; adeò mihi luce dulcior eſt veſtra ſalus. - Si quando contigerit veſtrûm peccare quempiam, dormienti mihi obverſamini. Emoriar ; nisi videor ſimilis dolore exanimatis, nisi attonitus ! &c. Nam, quæ ſpes nobis, ſi vos non proficiatis ? Rurſus quantum animi ſolatium, ſi vos probati ſitis ! geſtire mihi videor, quoties boni quippiam audio de vobis. S. Chryſ. hom. 3. in Acta.

Si quis innumeras gemmatas coronas meo capiti nunc impoſuiſſet ; non tam lætificaret, quantùm in profectu veſtro. Imò neque regem ſic opinor gaudere, ſicut ego de vobis. Quid dicam ? ſi omnibus gentibus adverſariis expugnatis victor rediiſſet, & pretioſâ coronâ plures alias pretioſiores accepiſſet coronas, & diademata, victoriæ ſymbola ; non opinor ſic illum gaviſurum in triumphis, ſicut ego in profectu veſtro. S. Chryſ. hom. 11. in Acta.

§. XXIV.

Concionator ſit ſuavis, clemens, pacificus ; etiam ſuavis, & ſimul fortis.

STabunt ſuper illos piſcatores. Ezech. 47 10. Apoſtoli vocantur piſcatores potiùs, quàm venatores : quia ipſi non violentis cœdibus, ſed dulcibus ſermonibus, & moribus, ſuaviter traxerunt homines ad Chriſtum ; ac ſenſim eos in retia Eccleſiæ compulerunt, ut vivos caperent ad meliorem vitam. Corn. hîc.

Cùm ſedisſet. Matth. 5. 1. ad æternam quietem nos expectare præmonſtravit. Docens ſedet, ut quietiùs doceat. Infunditur ocyùs in corde audientium emiſſa in quiete doctrina ; & tenaci memoriâ capitur, quod in tranquillitate à Doctore profertur. Sim. de Caſſ. l. 10. hîc.

Prædicans baptiſmum pœnitentiæ mel ſylveſtre edebat. Marci 1. 4. 6. Vides, qualem hominem hujus gratiæ ducem elegit, melle veſcentem, & dulciora melle, utilioraque loquentem. S. Cyrill. Jeroſ. catech. 3.

Habete

Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos. Marci 9. 49. Sal significat sapientiam. Vult Christus, ut, quæ dicunt Apostoli, paratè explicent, non tumore Pharisæo, nec bile hæreticâ. Velloso in Judith 6. Paræn. 49.

Canes lingebant ulcera ejus Luc. 16. 21. In mystico sensu per eos Prædicatores intelliguntur, qui linguâ solantur angustias miserorum. Sim. de Cass. l. 6. c. 12.

Cùm esses sub ficu, vidi te. Jo. 1. 48. ubi Nathanael convitium Christo dixerat: *à Nazareth potest aliquid boni esse?* victus à Magistro placato Nathanael ait: *Rabbi, tu es filius Dei.* v. 49. Unde tanta vis Christo ad victoriam? Inde collegit omnium scientem Filium Dei esse, qui verbis morsus non remorderet, sed laudaret v. 47. *ecce verè Israelita.* S. Chrysostom. 29. in Jo. ex quo maximè illum sibi conciliavit; cùm eum non reprehendit, sed laudibus prosecutus est. Velloso in Judith 5. Paræn. 49.

Habebat in manu sua libellum apertum, Apoc. 10. 2. *sed iris in capite ejus* v. 1. quæ quidem pacis tessera est. Gen. 9. 13. *arcum meum ponam in nubibus.* Velloso in Judith. 5. Paræn. 49.

Oportet te iterum prophetare gentibus. Apoc. 10. 11. Ne tamen tetricus in dicendo Magister esset, sed melle dulcior flueret oratio; librum jussus edit: *& erat in ore meo tanquam mel dulce.* v. 10. Id. in Judith. 7. Paræn. 7.

Sacerdotes, sicut apes de divinarum flosculis suavia mella conficiunt; &, quidquid ad medicinam pertinet animarum, oris sui arte componunt. Rectè comparantur apibus Sacerdotes; quia, sicut apes, castitatem corporis præferunt, cibum vitæ cælestis exhibent, aculeum legis exercent. Puri enim ad sanctificationem, suaves ad refectionem, severi sunt ad ultionem. S. Ambr. s. 83.

§. XXV.

Concionatori conceditur relaxatio.

Præparavit Dominus Deus hederam. Jon. 4. 6. Laboraverat enim: quasi debita sit illa relaxatio, & quies, homini, qui laboraverat. Fernand. in Gen. 8. sect. 5.

Venite seorsum, & requiescite pusillum. Marci 6. 31. Per hoc Christus D. Ecclesiæ Doctores, & Pastores, monet; nè externis turbis perpetuò se dedant; sed privatim sæpe, secretóque, agentes animum colligant; eundémque à publicis negotiis, & occupationibus, quantùm res patitur, itentidem sevocent. Docet per hæc eadem etiam, in verbi Ministerio desudantes nonnunquam respirare, & interquiescere; seseque, & corpus suum, suô tempore curare, & reficere debere; maximè verò post ministerium absolutum. Vict. Antioch. hic. Discipuli convenientes ad JEsum, renuntiaverant, quæ egerunt, & docuerunt. Marci 6. 30. Audit Christus id libenter, ac dein ducit illos ad secessum amœnitatis rusticanæ. *Venite seorsum, & requiescite pusillum.* Theophyl. credit id à Christo institutum: ut sciant Pastores laborantes in verbo, & doctrina, dignos esse, quibus sua detur quies, & non semper intendant laboribus. Quod si laborem piscandi jubet Jo. 21. 6. *mittite in dexteram navigij rete;* ubi imperata fecerunt, mox invitantur ad prandiolum. v. 12. *venite, prandete.* ut benevolè discipulos à labore per cibum refocillet. Sic Euthymius. Velloso in Judith. 3. Paræn. 15. vide hîc plura.

TITULUS XXIV.

CONCORDIA.

§. I.

Figuræ, Symbola, Allegoriæ.

Ex Veteri.

SPiritus Dei ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Subcœlestes aquæ oportebat, ut congregarentur in unum; proinde, quia *spiritus Dei ferebatur &c.* ut intelligamus: aquas dispositas ad operationem divinam, hominum voluntates; super quibus fertur spiritus voluntatis divinæ, quas in unum jubet congregari divina voluntas; in unum baptisma, in unum corpus Ecclesiæ, atque Fidei, & virtutis; in unum finem, in unum velle, in unum amorem, in unum Redemptorem omnium Christum. Sim. de Cass. l. 8. c. 37.

In rerum exordio laudavit Deus opera sua Gen. 1. 3. lucem &c. *vidit, quòd esset bona.* Et tandem, creatis omnibus rebus, ait sacer textus: *vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona* v. 31. Ità notat Aug. l. 13. Conf. c. 28. Septies numeravi, scriptum esse, te vidisse, quia bonum est, quod fecisti; & hoc octavum est: quia vidisti omnia, quæ fecisti. Et ecce non solùm *bona*, sed etiam *valde bona*, tanquam *simul bona.* An rebus creatis Deus addit novam perfectionem? haud; sed simul quia sunt, valde bona sunt. hoc est: mirabili concentu, & concordiâ, Universi componebant pulchritudinem. Did. Castillo Illat. 10.

Divisit ea per medium &c. Gen. 15. 10. Animalia dividuntur: quia inter malos semper sunt jurgia, & discordiæ. Quia ubi quilibet quæ-

iit quod ſuum eſt, non poteſt eſſe unitas: aves autem non dividuntur; quia boni ſemper ſervant unitatem in vinculo pacis. Hugo Card. hîc In Eccleſia carnales dividuntur, ſpirituales non dividuntur: quia amatores Mundi contra ſe invicem diviſiones, & ſcandala habere non deſinunt. Aves autem, id eſt, ſpirituales, non dividuntur: quia eſt illis cor unum, & anima una in Deum. S. Aug. ſ. de 50.

In fimbria ſummi Sacerdotis Ex. 28. 33. quatuor elementa tranquillâ unione conveniunt.

Porrò Saul morabatur in extrema parte Gabaa ſub malogranato. 1. Reg. 14. 2. Non ſinè myſteriô: nam malogranatum optimi regis typum gerit. I. dum ſuam in granis purpuram, ſuam in cortice coronam, præfert; nihil magis, quàm regem coronatum, ac purpuratum adumbrat. II. quia multa grana ſub uno cortice complectitur. Vel ſignificat multitudinem negotiorum, & conſiliorum; quæ à regibus fidô ſilentiô occultantur, ùt S. Ambr. l. 3. hex. c. 13. inſinuat. Vel concentum omnium virtutum; quibus æquum reges exornari, ùt S. Hier. l. 1. contra Jovin. interpretatur. Vel ſignificat animorum charitatem; quam reges in regno ſuo maximè curare, & conſervare, debent. Theodor. in Cant. 4. 13. pro malo Punico charitas intelligitur: quandoquidem ſub uno ejusdem mali cortice multa ſunt grana, ità mutuò inter ſe conſervata, ut ſe viciſſim non comprimant, néque corrumpant; ſed integra conſerventur, niſi aliqua in medio putredo naſcatur. Mendoza hîc.

Beatus populus, qui ſcit jubilationem. Pſalm. 88. 16. Mihi videtur jubilatio indicare quendam concordiæ, & unitatis, affectum. Orig. hom. 7. in Joſ.

Vulnerâſti cor meum, ùt alij legunt, *in unitate oculorum tuorum.* Cant. 4. 9. Nota, quam unionem Chriſtus cupiat: non manuum; quæ, licèt ſæpe jungantur precantes, ſæpius tamen ſeparantur; &, dum operantur, una quieſcit, movetur altera. Et fieri poteſt, ut, dum attollitur dextera percuſſura inimicum, amplectatur læva amicum. Pedes in ambulando niſi ſejungantur, hæremus loco affixi; niſi præcedat alter, ſequatur alter. Secùs accidit oculis; quorum tanta concordia, ut nunquam diſſentiant; licèt ſe mutuò non inſpiciant. Quò movetur unus, ſurſum, deorſum &c. movetur & alter. Omen eſſet proximæ mortis, ſi alter ſolus lacrymas funderet. Hæc eſt unio, quam Chriſtus ſanguinis ſui pretiô comparavit. Oliva t. 1. conc. 15. Concordiæ tantæ erunt omnes iſti, quantæ in præſenti ſunt oculi noſtri. Sicut enim oculus unus verti non poteſt, quò non vertatur & alius; ſed in eandem partem ſemper volvuntur: ſic etiam corpus, & anima; vel ſocietas illa juſtorum, nihil poterunt velle diverſum, ſed eandem ſemper voluntatem habebunt. S. Anſ. l. de ſimilit. c. 63.

Clamabant alter ad alterum. Iſ. 6. 3. *& commota ſunt ſuperliminaria cardinum à voce clamantis* v. 4. Erant multi ſpiritus Deum laudantes; ità tamen uniti, veluti unus. Sylv. in Matth. 5. q. 11.

Rectô tramite ibat; non declinabat néque ad dexteram, néque ad ſiniſtram Ezech. 19. currus ille admirabilis. Si leo, bos, aquila, currum trahebant, tam diſſimiles naturâ, quàm formâ, quomodo tranquillô motu currus ibat? Audi Prophetam v. 9. *junctæ, erant pennæ eorum alterius, ad alterum.* S. Greg. l. 29. mor. c. 28. Etſi diſſimilia ſunt, quæ agunt; unô tamen, eôdémque ſenſu, Sanctorum voces, virtutésque, ſociantur. Sit pax in manu, conſenſus in lingua, in corde concordia, idem in animo ſenſus; & felici greſſu, tum familia, tum reſpublica, procedet. Alvarez in Gen. 37. Illuſtr. 58.

Duæ pennæ ſingulorum jungebantur. Ezech. 1. 11. non ejusdem animalis, ſed diverſorum.

Quid neceſſe alas conjungi, quando animalia eôdem jugô vehebantur, iisdémque loris? In aliis affectus pingebantur: ut noſcas, divinam gloriam non ità celebrari, dum plures eidem conveniunt loco; quàm dum honeſtô uniuntur ſtudiô. Naxera in Joſ. 18. §. 10.

Ex Novo.

Vos eſtis ſal terræ. Matth. 5. 13. Sal olim ſymbolum fœderis, quem fœdus ferientes tangebant. Et Num. 18. 19. *pactum ſalis eſt ſempiternum coram Domino, tibi, & ſemini tuo.* Dicitur concordia ſal: quia ſicut ſal cibos à corruptione præſervat, résque durabiles reddit; ſic concordia res ſtabiles, firmásque, efficit. *Vos eſtis ſal terræ.* q. d. Mundus eſt plenus diſcordiis, & diviſionibus hæreſũ &c. Munus igitur veſtrum eſt; unum Deum, unam Eccleſiam, unam fidẽ, unum baptiſma, unam deniq; veram; exteriorem, interiorémque, pacem prædicare. *Vos eſtis ſal terræ*, vos Mundi concordia; vos homines confœderare debetis. Diez. Conc. 4 in Com. doct.

Vos eſtis lux Mundi. Matth. 5. 14. Cur non *luces*? Reſp. licèt Apoſtoli in ſe multi eſſent; ipsâ tamen gratiâ & charitate, ità uniendi erant, acſi unus in iis eſſet ſpiritus, unaque voluntas. Sylv. hîc, q. 11.

Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis. Matth. 13. 31. Cur grano, & non granis ſinapis? quia ſignificat Fideles; qui, licèt plures ſint, eſt tamen eis cor unum, & anima una: & ob hanc unitatem unum granum dicitur. Sylv. hîc. q. 3.

Simile eſt regnum cœlorum fermento. Matth. 13. 33. Fermentum, quod farinam in unum corpus unit, Eccleſiæ ſignificat concordiam triumphantem; concordiâ enim totus orbis

Eccle-

Ecclesiæ subigitur. Escobar. t. 6. Parab. Chr. obs. 1.

Faciamus tria tabernacula. Matth. 17. 4. Desideranti tria tabernacula, quibus tegerentur singuli, datur meliori consilio unicum tabernaculum nubis, sub qua tegantur omnes. S. Chrys. hom. 10. in Matth. ô Petre, quid vis facere tria tabernacula? respice unum tabernaculum Spiritûs Sancti, qui nos pariter protegit. Si fecisses tabernacula, utique fecisses humana; quæ lucem excluderent, & umbram includerent. Nubes autem lucida, & obumbrans, hoc est, unum tabernaculum, non excludit solem justitiæ, sed includit. Baeza l. 14. c. 20. §. 15.

Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te. Jo. 17. 21. Concordia nostra tam perfecta esse debet, ut propè adæquet unitatem naturæ trium divinarum personarum: quarum omnium voluntas tam perfectè una est; ut nunquam possit Filius nolle, quod Spiritus vult; aut non cupere Spiritus Sanctus, quod Pater, effectum nolit. Oliva t. 1. conc. 15.

Tunicam milites dividere noluerunt Joan. 19. 24. unitatem Ecclesiæ firmantes: quoniam sorte evenit, ut eam unus, id est, unitas posset. S. Prosper de prædict. Dei p. 1. c. 26.

Ex Patribus, & aliis.

Denarius numerus perfectus est, & unitatem designat. S. Ambr. tr. de 42. mans. fil. Isr.

Elementum arithmeticæ est unitas; elementum musicæ est unisonum; elementum Geometriæ est punctum; elementum astronomiæ est instans. Musica est plurium dissimilium, in unum redactorum concordia. Rich. à S. Vict. l. 1. c. 8.

Grues moralem noverunt exercere concordiam: inter quas nullus primatus quæritur; quia iniquitatis ambitus non habetur. Vigilant vicissim, communi se cautelâ custodiunt, ipse pastus alternus est. Sic honor nullis adimitur, dum omnia sub communione servantur. His etiam volatus vicariâ æqualitate disponitur: ultima fit prima; &, quæ primatum tenuit, esse posterior non recusat. Voluntariè serviendo liberæ sunt, & in vicem se diligendo muniuntur. Cassiodor. l. 9. var. ep. 2.

§. II.

Etymologia.

QUomodo consors dicitur, qui sortem jungit; ità ille concors dicendus est, qui corda jungit. S. Aug. tr. 77. in Jo.

Concors à conjunctione cordis appellatus S. Isid. l. 10.

Concordia à corde congruente. Varro. de verbor. orig.

Charitas, quasi chara unitas.

§. III.

Concordia placet Deo, & Christo.

Ex Veteri.

Tibi dabo &c. Gen. 13. 15. Deus hîc remuneratur Abræ mansuetudinem, quâ Loth, licèt juniori, cesserat meliora pascua: q. d. tu priùs Loth pacis causâ cessisti; ideo ego tibi nunc majora do. *omnem terram, quam conspicis, tibi dabo.* Vide, quàm largiter Deus remuneretur, si quid pacis causâ relinquatur. Corn. hîc.

Aaron tribus annis senior Moyse; & nihilominus præ Aaraone in ducem populi à Deo electus. Ex Philone l. 1. de vita Moys. constat; quod fuit 40. annis pastor ovium. Ex. 3. 1. in terra Madian: pastoralis autem exercitatio, ait Philo, magna ei fuit præparatio ad principatum. Fuit etiam pacis, & concordiæ, diligentissimus procurator. Ex. 2. 12. 13. Oleast. quia cognoverat Dominus, Moysen zelum habere ad omne bonum, & ad pacificandum inter fratres, ideo eum præfecit. Mendoza in l. 1. Reg. 1. sect. 3.

Judices, & Magistros, constitues in omnibus portis tuis. Deut. 16. 18. Cur non potiùs Judicibus designatur cathedra in medio civitatis? S. Gregor. 19. mor. c. 13. ut tantò esset pacificus urbis populus, quantò ad hanc discordes ingredi non liceret.

Quoniam sunt reliquiæ homini pacifico. Ps. 36. 37. id est, tali dantur. Exemplum de pauperibus, qui rixantur, & percutiunt se cum scutellis suis. Quando venit Eleemosynarius, nihil dat eis; sed eis, qui sedent ad portam, & expectant in pace, dat reliquias, id est, consolationes; quibus gustatis multùm accenduntur, & desiderant; ut possint intrare ad mensam, unde venerunt illæ reliquiæ. Hugo Card. hîc.

Ecce quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum. Psalm. 132. 1. ultimô versu: *quoniam illic mandavit Dominus benedictionem.* de Ponte in Cant. 4. Eph. 25. §. 2.

Ex Novo & Patribus.

Vidit duos fratres, Simonem, & Andream. Matth. 4. 18. & v. 21. *vidit alios duos fratres.* Ecce quatuor prima fundamenta Apostolici Collegij erant fratres, ex eodem loco, urbe, pares officiô. Sylv. in Act. 11. q. 1. Nota: quòd viderat aliquando Dominus Andream sinè Petrô Jo. 1. 40. & tunc eum non vocat; sed quando simul erat cum Petro: & similiter probabile est de Jacobo. Deus olim fundavit Synagogam super unam fraternitatem, Moysen, & Aaron; qui totius populi principes erant. At, suæ Ecclesiæ jaciens fundamenta, duplicem apponit. Auth. Imp. hom. 7. quoniam abundantior est gratia Novi Testamenti, quàm Veteris; ideo primum populum ædificavit super unam fraternitatem,

tatem, hunc autem super duas. Sylv. in Matth. 4. c. 8. q. 5.

Unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram. Matth. 20. 21. Non ait, unus ad dexteram, & alter, vel alius, ad sinistram; sed *unus*, & *unus*: ut in unitate fratrum JEsus non possit non medius stare. Ubi enim *duo, vel tres &c.* Matth. 18. 20. Baeza l. 12. cap. 8. §. 12.

Et cùm facta esset hora, discubuit. Luc. 22. 14. Videtur mihi non obiter recubitûs hujus, & Ministerii, meminisse; sed reducere eis in memoriam: quia de uno pane comedistis, & de uno calice bibistis, amicos, & unanimes, una mensa fecerit. Quare ergo sapitis, quæ tales non decent? Et neque ego quidem uni servivi, alteri autem non servivi; sed omnibus vobis. Omnes igitur unum, & idem, sentiatis. Theophylact. hîc.

Os non comminuetis, ex eo. Jo. 19. 36. Cur Christus D. in sua carne tam diros voluit habere tortores, in ossa verò tam humanos? S. Hilar. ait: per ossa Christi Ecclesiam ejus intelligi. Permisit, ut corpus suum verum, & reale, multis vulneribus laniaretur; noluit autem, ut corpus suum mysticum ullas divisiones, seu discordias, pateretur. Sylv. in Jo. 19.

Pax fratrum, voluntas est Dei, jucunditas Christi, justitiæ regula, magistra doctrinæ, suffragium precum, desideriorum omnium competens plenitudo; dilectionis mater, puræ mentis judicium manifestum; quæ sibi exigit de Deo, quod velit; quæ, quidquid voluerit, petit, quidquid petierit, sumit. S. Chrysol. s. 53.

Vellem te ducere in talem civitatem, si quidem possibile, ubi anima una esset: & videres, quomodo quâvis citharâ, & tibiâ, consonantiùs, ac suaviùs, omnia sonent, nihilque absurdi sit. Hæc melodia & Deum, & Angelos, lætificat. Hoc totum in cœlo spectaculum excitat; hoc & dæmonum furorem compescit, & affectionum demulcet impetus. S. Chrys. hom. 40. in Acta.

§. IV.

Concordiæ vis, victoriosa.

Figuræ, & Symbola.

NEc adæquari poterant greges ad puteum, nisi omnes congregarentur ad unum; pro eo, quòd os putei clauderetur lapide grandi, Gen. 29. 8. qui ab uno pastore removeri non poterat, nisi priùs in unum conveniret multitudo pastorum: ut quod ab uno non poterat fieri, à multitudine possit removeri. Ecce habebatur congregatione, quod non habebatur singularitate; habetur unione, quod non divisione. Sim. de Cass. l. 8. c. 37.

Populo Israel, permeanti per mare rubrum, imbecillitas divisionis, & unitatis virtus, emicuit: nam scissò pelagò prævalent hostes Ægyptii, fertque iis divisio opem ad vindictam. Cùm undæ redeunt in concordiam, omnes pereunt. Arcones in Is. 3. Disc. 3.

Sol contra Gabaon nè movearis, & Luna contra vallem Ajalon. Jos. 10. 12. Cùm sibi Solem, & Lunam auxiliares posceret, concordes voluit: veritus, nè si Sol staret, & Luna moveretur; non tam sibi, quàm hostibus opitulentur. Naxera in Jos. 10.

Quandocunque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam. 1. Reg. 16. 23. Quid ad medelam Musica contulit? Eucherius: erat David canticis Musicæ eruditus; Diversorum sonorum rationabilis, moderatúsque concentus Ecclesiæ unitatem significat; quæ variis modis continuè resonat. Naxera in Jos. 22. c. 22. §. 11.

Omnis, qui audit verba hæc &c. qui super arenam &c. Matth. 7. 24. 26. Petra est quid unum, fortiter cohærens; arena autem sunt quædam grana, alia ab aliis segregata. Charitas est tanquam petra, quæ homines unum facit; & fiunt ùt petra. Unde Propheta Ps. 133. 1. *qui statis in domo, benedicite Dominum*; & mox addit: *benedicat te Dominus ex Sion.* vers. 4. Quid est hoc Propheta? priùs cum pluribus, mox tanquam cum uno, loqueris? significat multos, imò plurimos, amore tamen, unum esse. Diez. fer. 6. post Cineres.

Testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Moyses prodigiis armatus, & pro Deo Pharaoni suffectus, prœlia cum Ægyptiis metuit. Ex. 4. 1. 10. 13. & 34. *Non credent mihi.* Aaroni tamen associatus congressum non metuit. v. 14. Oleast. non acquievit sanctus vir Deo, quousque ei socium in legatione daret. Audet concordiâ, quod non prodigiis. Naxera in Jos. 10. §. 33.

Quomodo persequatur unus mille, & duo fugent decem millia. Deut. 32. 30. Si unus mille fugat, bis mille hostium fugari debent à duobus. Verùm proportio non servatur in triumpho, quæ servatur in censu pugnantium. Ubi enim adesse potest unio, palmæ sinè numerò sunt. Unus mille fundit hostes, quia discors sibi esse non potest: duo verò decem millia persequuntur, qui concordes esse possunt. Adeò nulla firmior armatura concordiâ est; nullum ad comparandas victorias validius robur, unione: quæ ùt primùm inter duos nasci potuit, infantiæ suæ rudimentum, tantam fecit hostium cædem, fugatura Xerxis phalanges, si adolescat in numero cópiosiore. Oliva l. 2. Strom. hîc.

Frater, qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma. Prov. 18. 19. Significat, paucos fratres unitos esse instar civitatis firmæ; ac æquivalere multis civibus urbem propugnantibus. Quod enim in urbe facit multitudo civium; hoc in familia facit unio, & amor intimus fratrum. Corn. hîc.

Ter-

Terribilis ùt castrorum acies ordinata. Cant. 6. 9. Quid est, quod S. Ecclesia hostibus suis, ùt castrorum acies, sit timenda? Scimus, quia astrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ità fuerit constipata, atque densata; ut in nullo loco interrupta videatur. Nam si ità disponitur, ut locus vacuus, per quem hostis possit ingredi, dimittatur; profectò jam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo, cùm contra malignos spiritus spiritalis certaminis aciem ponimus; summoperè necesse est, ut per charitatem semper uniti, atque constricti, & nunquam interrupti per discordiam, inveniamur. S. Greg. in Ezech. hom. 8. *ùt castrorum acies.* id est, charitate unita, & compacta; ut nullus locus hostis per malum discordiæ aperiatur: quia solummodo in unitate pacis terribiles sumus hohosti. S. Isid. hic.

Tunc hi tres quasi ex unô ore. Dan. 3. 51. Tres pueros in fornace concordia servavit immunes. Zeno Ver. s. 4. tribus in pueris fides puniri non timuit; immissos camino ignis exæstuans detulit, ùt eos uuius virtutis esse persensit. Serm. 5. addit: Trinitatis sacramentô præmuniti, unitatis unâ fide solidi, æqualitate panes, passionis victoriâ glorioſi Naxera in Jos. 14. §. 29.

Ad huc quadraginta dies, & Ninivè subvertetur. Jon. 3. 4. S. Ephrem l. de Jona: cùm ille talia ex Deo nuntiavit; effecta est tota civitas velut unum corpus; tota civitas, sicut unus homo, erat appellata. Cúmque in hunc modum in unum arctissimè coijssent, restiterunt justitiæ Dei; veniam, & misericordiam, consecuti; Did. Niss. D. 3. Quadr.

At ille dixit: satis est. Luc. 22. 38. Cur satis duo tantùm gladii? quia satis armati sumus; si sumus concordes. Unio, & charitas, duos ad minimùm discipulos expetit Christo militantes: quia singularis esse non potest. Nullâ minor charitas, quàm inter duos. Oliva l. 13. Strom.

Ex Patribus.

Pax vestra bellum est diabolo. Tertull. l. ad Martyres.

Multi minimi, dum congregantur unanimes; fiunt magni; & multorum preces impossibile est, ut non impetrent. S. Ambr. c. 15. in ep. ad Rom.

Nihil concordiæ, & mutuæ voluntati, æquiparandum. Unus enim multiplex est. Si enim concordes sint duo, vel decem; non erit ampliùs unus; sed eorum unusquisque fit decuplum, & invenies in decem unum, & in uno decem. Et si inimicum habeant qui unum aggreditur; tanquam decem aggrederetur, ità superatur. Non enim ab uno tantùm, sed à decem impetitur. Singuli eorum viginti manus habent, & occulos viginti, & totidem pedes. Non enim suis tantùm oculis videt, non suis pedibus sustentatur, non suis operatur manibus; sed & amicorum. Decem animis spirat: non enim ipse sibi tantùm curæ est, sed & illis. Ecce dilectionis excellentia! quô pactô unum insuperabilem, & multiplicem reddat; & unus in multis simul locis, & in Perside, & Romæ, esse possit: &, quod natura non potest, dilectio potest; & pars ejus hic, & pars illic est; vel potiùs totus utrobique. S. Chrys. hom. 77. ex c. 16. Joan.

Quid pulchrius hac duorum oppositione fratrum spiritualium (Petri, & Pauli) contra duos fratres, qui urbem illam (Romam) fundaverunt: Duo namque fratres, Romulus & Remus; illam fundaverunt malô nimirum auspiciô; ut nunquam deesset civilis discordia. Nam, ùt nobis Auctor ait: fraternô primi maduerunt sanguine muri. Romulus quippe Remum interfecit per impatientiam consortis. Pulchrô igitur spectaculô contra Germanos discordes missi sunt hi duo spiritu fratres spirituali germanitate concordes; ut super vetera discordiæ fundamenda novum concordiæ fundamentum Christum ponerent; novamque magno regi Deo civitatem struerent cum sui profusione sanguinis; quæ pro magna firmitate Apostolicæ Fidei veraciter dici meruit justitiæ sedes, fidei domus, aula pudoris; cùm antea fuisset superbiæ solium, avaritiæ profundum, vorago sanguinis, & puteus homicidiorum. S. Rupert. de oper. S. Spir. l. 6. c. 9.

Exempla

Ex Veteri, & Novô.

Notatur 2. Reg. 19. 14. de consensu filiorum Israel illos fuisse universos, *quasi virum unum.* Magna laus; sed non summa. Ecclesiæ propria laus est, verè unam, non quasi unam esse. *Una est columba mea.* Cant. 6. 8. Vespasiani nummo insculptæ erant plenæ spicæ ex duabus manibus junctis egredientes. Incerto Authore.

Ibant filii ejus, & faciebant convivium. Job. 1. 4. Sept. *convenientes filii ejus ad invicem, qui septem erant numerô, & unam habebant animam.* Septem fuerunt personæ, unum erat eis cor. Non erat inter eos superbia; non arrogantia: erant illis omnia communia, & munera, & substantia, & divitiæ, & unanimitas, & pecunia, & charitas. Arcon. in Is. 3. Disc. 5.

§. V.

Concordia creaturarum irrationabilium.

UNiversa, quæ in Mundo cernuntur, mutuâ sibi societate consentiunt; & in unum omnis creatura conspirare cognoscitur, dum in oppositorum proprietatibus invenitur. S. Greg. Nyss. l. de creat. hom. c. 1.

Elementa ipsa satis diversa, satisque repugnantia, olim deprehendisset interitus; nisi ea invicem mutuis æqualibusque temperantia dotata muneribus, perennis connubij fideli propagine benigna charitas illigâsset. S. Zeno Ver. serm. de fid. spe, & char.

Longè major est unitas inter pisces, & aves; quàm inter homines: nam aves rapacissimæ, quæ in capiendo sunt valdè sævæ; aves tamen suæ speciei sociàs, nec invadunt, nec comedunt. S. Bonav. s. 48. de tempore.

Proh dolor! dolore tabesco: quia est major unitas columbarum, major struthionum, major gruum, & anserum; quàm hominum: nam illa simul vadunt, simul comedunt, simul terram petunt, simul è terra se erigunt &c. S. Bonav. s. 2. de SS. Apost.

Totus ob hoc Mundus creatus est exterior, & interior, scilicet ad unitatem; ut omnia sint in unum consummata. Jo. Gerson. tr. 9. sup. Magnif.

Aqua, ignis, aer, lumen, radij solares, & alia corpora subtiliora; percussa, vel divisa; statim sinè rugâ, vel divisionis signô, ad invicem copulantur, & reintegrantur. Alia verò, semel fracta, difficulter; vasa terrea, lapidea, vitrea, nunquam. &c. Summa Prædicant. Pax.

Variæ sententiæ Patrum de Concordia.

Unum cogitate fratres mei, & videte in ipsâ multitudine si delectat, nisi unum. Ecce Deô propitiô quàm multi estis. Quis vos ferret, nisi unum saperetis? Unde in multis ista quies? Da unum, & populus est; tolle unum, & turba est. Quid est enim turba, nisi multitudo turbata? *Unum autem necessarium est.* Luc. 10. 42. S. Aug. de verb. Dom. s. 26.

Unitas coërcet omnia, & regit; cui subjecta sunt. S. Ambr. in prolog. Ps. 118.

Vera requies in unitate est: dividi quippe unum non potest: ubi enim scissura divisionis est, vera requies non est. S. Greg. hom. 24. in Matth. 25.

Tanta unitas debet esse inter membra spiritualia, quanta est inter corporalia. Sed nunquam est bellum inter aurem, & oculum; nec inter pedem, & manum: igitur nunquam debet esse bellum inter proximum, & proximum; sed debent in Domino esse unum. S. Bonav. serm. 33. de tempore.

Ubi concordia ibi bonorum confluxus; ibi spiritualis lætitia. Sanct. Chrys. hom. 45. in Gen.

Multa nos conjungunt, & copulant: una mensa omnibus nobis proposita est, unus nos omnes genuit Pater, eosdem omnes dolores partûs intulimus parenti, idem potus omnibus. Quid dico unus, ac idem potus? cùm etiam ex uno, & eodem, calice detur. S. Chrysost. hom. 33. in Matth. 10.

§. VI.

Origo Concordiæ, & remedia.

Communes ærumnæ.

PUblica orbis calamitas adunârat animalia in arca, ut lupus accubaret agno &c. Gen. 7. 2. Sylv. in Matth. 18. c. 13. q. 2.

Nè trascamini in via. Gen. 45. 24. dixit Joseph fratribus fame vexatis, & alimoniam in Ægypto quærentibus. Inutilis verò videtur hæc commendatio: nam fratres multô amore coadunati in Ægyptum venerant. Cur in regressu inter eos dissidium timetur? Cùm descendunt in Ægyptum, fame premuntur; cùm verò redeunt, abundant annonâ. Timetur meritò; ut, quos fames unierat, saturitas discordaret. Sylv. in Matth. 18. c. 13. q. 2.

Duo cœci unanimes post Christum clamant Matth. 9. 27. Adversitas concordiam parit. Oves de lavacro venientes solent metu frigoris inter se stipari. Jo. 20. 19. *erant discipuli congregati propter metum Judæorum.* Rom. 16. 7. *Salutate Andronicum, & Juniam, cognatos, & concaptivos meos.* Nullibi arctioris vinculum cognationis invenitur, quàm quod nascitur ex simultanea captivitate, & passione. Sic canit Ecclesia de SS. Joanne, & Paulo Mm. *quos eadem fides, & passio, verè fecit germanos.* Bæza t. 2. l. 10. c. 1. §. 1.

Decem leprosi curantur. Luc. 17. 12. Tit. Bostr. conversabantur ad invicem leprosi: quia fecerat eos unanimes communicatio passionis.

Varia. Alia Origo.

Erat cor unum, & anima una. Act. 4. 32. *Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine.* Ps. 4. 7. & mox in singulari: *dedisti lætitiam in corde meo.* Consequenter videbatur dicendum: in Cordibus nostris. Ubi primùm vultûs divini flamma irradiat pluribus, destruit pluralitatem, & in unum cor omnium corda coadunat. Rupert. de glorific. Trinit. l. 6. c. 15. de multitudine Credentium cùm dixisset, *signatum est super nos*; protinus uti maluit singulari numerô dicens ex personâ ipsorum: *dedisti lætitiam in corde meo.* Et certè, quia *multitudinis Credentium erat cor unum, & anima una*; quam quoque unitatem cordis, & animæ, illud quoque adverbium pulchrè exprimit: *quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.* Dixerat enim v. 8. *à fructu frumenti, & olei, multiplicati.* Quos amor in se in unum convertit, sub unica eadem spe omnes cohibet; ut non multiplex, sed unica, sit expectatio. Sylv. hic. q. 18. Ecce, ubi non erat diversitas rerum, vigebat unitas voluntatum. Nimirum ubi non est divisio censûs, in unionem charitatis plurimarum mentium conflatur affectus. B. Petr. Dam. l. 1. ep. 18.

Factum est murmur Græcorum adversùs Hebræos. Act. 6. 1. Quis hic despectus? quod ministerium? I. Rabanus censet, Græcas mulieres ab Hebræis deputatas ad viliora ministeria, nimiôque labore oppressas. II. S. Chrys. & Beda, censent, Græcas viduas, quasi rudiores, repulsas fuisse ab Hebræis à ministrando; & rariùs ministrarent, quàm Hebrææ. III. Oecomen. & Cajet. ministerium accipiunt passivè: quòd malè alebantur viduæ Græcorum. Moraliter hinc discès, in omni communitate concordiæ causam esse æqualitatem; si videlicet omnes pari jure, & modò tractentur. Corn. hic.

Quod

Quod autem ascendit, quid est nisi quia & descendit? Eph. 4. 9. Quæres: Quid hic Christi descensus facit ad Pauli scopum, qui est, hortari Ephesios ad concordiam? Resp. Theophyl. per hunc descensum Christi hortatur illos ad humilitatem, quæ est mater concordiæ; sicut superbia est mater discordiæ. Corn. hic.

Desiderium magnum proficiendi plurimùm adjuvat hominem, ut ad charitatis perfectionem attingat. S. Laur. Justin. lib. de ligno vitæ cap. 14.

§. VII.

Concordiæ Conjugalis Symbola.

CErva charissima. Prov. 5. 19. Hebr. *cerva amorum, & hinnulus gratiæ.* Amores, & officia, conjugum optimè repræsentantur per cervos, & cervas. Cervus, & cerva carent felle, sic in connubiis olim Junoni pronubæ sacrificantes fel eximebant, & abjiciebant; ad charitatem designandam ait Plutarchus. Cervi, & cervæ, invicem succollant, & mutua capitum onera ferunt. *Alter alterius onera portate.* Gal. 6. 2. Cornel. hic.

Hæc particeps tua, & uxor fœderis tui. Nonne unus fecit, & residuum spiritus ejus est? Malachiæ 2. 14. Ubi uxor dicitur residuum spiritûs viri. Mendoza in 1. Reg. 1.

Conjugium nomen habet à jugo quasi conjunctum jugum duorum: quia, sicut in jugo duo trahunt, & nisi conjunctim, & æqualiter, trahant, malè trahunt; si malè trahunt, malè laborant; si malè laborant, nullum reportant fructum. Philippus Picinelli, volens exprimere concordiam conjugum, pinxit jugum, adjectô Lemmate: *Non benè ab uno.* Schönleben D. 3. adv. Disc. 7.

Varia motiva

Ex Veteri.

Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ. Gen. 2. 7. in faciem mulieris non dicitur inspirâsse; quia futura erat una caro cum viro virtute conjugii. Ergo unus spiritus, una vita, unaque respiratio, utrique communis erat: ideóque superfluum esset illud de fœmina referre. Tertull. l. 2. ad uxorem: Ubi caro una, unus & spiritus. de Castillo Illat. 161. De Eva solùm dicit: *ædificavit costam in mulierem.* ib. Cur non etiam Evæ inspiravit spiraculum vitæ? cur hîc architectus, ibi inspiratorem, agit? ut huic dubio occurram, libet advocare alium Scripturæ Textum Gen. 5. 1. *hoc est liber generationis Adam, in die, quâ creavit DEus hominem, masculum, & fœminam, creavit eos, & vocavit nomen eorum Adam.* Novô iterum mysteriô unus homo creatus dicitur, & tamen masculus, & fœmina. *Et vocavit nomen eorum Adam.* Non nomen ejus, *sed eorum*: quasi ambo non sint plures homines, sed unus homo, ob conjugium. Et hoc est ipsum, quòd dicatur inspirâsse Adamo spiraculum vitæ, non autem Evæ: Quia scilicet conjuges debebant vivere quasi unam vitam, & vivere ut anima una. Schönleben cit.

Immisit ergo Dominus DEus soporem in Adam. Gen. 2. 21. S. Chrys. hom. 15. in Gen. Putat divinô id consiliô factum; nè, si Adamus in efformatione mulieris dolorem sentiret, perpetuam haberet occasionem rixarum, & odiorum; aut certè minùs, quàm par est, uxori afficeretur. Immisit, inquit, excessum in Adam, & dormivit: accepit unam costarum illius, & implevit carnem pro illa; utne possit discussô somnô, quod factum erat, ex vacuitate sentire. Fernandius hic.

Ædificavit Dominus DEus costam in mulierem. Gen. 2. 22. Non ait, formavit, produxit, fecit; sed *ædificavit.* Ædificium est quid unum, una domus: sic matrimonium est quoddam ædificium, quod constat ex suis partibus, virô, & muliere. Sylv. addit. in Matth. 19.

Cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus. Ib. En costa videtur ex latere sinistro, non autem dextero, inter alvum, & cor, fuisse desumpta. Procop. sapienter admodum DEus ex uno finxit duos; ut unum iterum ex duobus constituat, invicem copulatis per matrimonium. Fernand. ib. sect. 12. Quid hoc sibi vult? quòd, cùm posset mulierem æquè ac virum, formare de limo terræ, maluit costam viro subducere, eamque in mulierem ædificare? Quid, in quam, hôc voluit? nisi ut firmam, & insolubilem, debere esse ostenderet unici conjugii charitatem.

Rupert. in Gen. l. 2. c. 34. Cur ex latere Adæ mulierem formavit? volebat creator naturæ ad concordiam adducere unumquódque genus. Si enim, rebus sic se habentibus, viri cum mulieribus contendunt, & mulieres cum viris; quid non admisissent, si aliunde mulierem formâsset? B. Theodoret. q. 30.

Vocavit nomen eorum Adam. Gen. 5. 2. ab Hebræo *adama.* q. d. vocavit eos *homo* ab *humô*, ex qua creavit eos. Eva ergo etiam est Adam, id est, homo: utrique unum nomen dedit, ad commendandam concordiam conjugalem. Corn. hic. Olim uxores à viris nomen accipiebant, ut Caji uxor vocaretur Caja; Cornelii Cornelia; Dionysii Dionysia: æquè ac Salomonis sponsa ab eo vocatur Sulamitis. Id. in Cant.

Recordatus autem DEus Noe. Gen. 8. 1. Si memor Noe, bestiarum, dicitur, cur non & ejus uxoris? S. Ambr. l. de Noe c. 16. cùm dixit, quòd Noe memor fuerit, in authore & præsule domûs, necessitates ejus reliquas comprehendit: Etenim cùm omnes sibi invicem chari sint, una est domus. Sylv. addit. in Matth. 19.

Ex Novo.

Dein separare hominem adversùs patrem suum, &c. Matth. 10. 35. Cur de viro, & uxore, non fit mentio? cùm ponantur pater & filius &c. quia vult illos maximè esse unitos; ideo nullam diffidii suspicionem dixit. Sylv. hic. q. 5.

Ubi sunt duo, vel tres, &c. Matth. 18 20. Quinam sunt hi duo illi, aut tres? an virum, & mulierem, & filium, tres dicit? Clem. Alex. 3. Stromat.

Sepelierunt ad virum suum. Act. 5. 10. Fuit celebris mos apud Hebræos, ut conjuges eôdem sepulchrô conderentur. Abul. 2. Reg. 15. q. 14. ut carnis conjunctio sequeretur conjunctionem pulveris; & quia de costa viri facta est mulier. Sylv. hîc.

Omnes unanimes. 1. Petri 3. 8. Memorabile est, quod in vita S. Macarii legimus; ipsi revelatum esse: Quòd omnî suâ oratione, jejuniô, & studiô virtutum, necdum perveniset ad mensuram meriti duarum mulierum, quæ cum maritis in eadem domo per 15. annos vixerant in pace, & concordiâ; adeò ut nulla unquam alteri verbum asperius dixerit. Corn. hîc.

Propterea mulierem DEus subjecit, virum verò illi præfecit; ut pax sit: Nam, ubi honoris est æqualitas, aut ubi familia dominatur, vel omnes principatum gerunt; ibi nunquam poterit esse pax. S. Chrysost. hom. 20. in ep. ad Ephes.

Mulieres viros suos intimè diligant, & ad omne bonum, ùt duo oculi, sibi invicem consentiant. S. Honorius s. de Sexages.

Exempla concordium Conjugum.

Ecce ancilla tua in manu tua est. Gen. 16. 16. Hoc est verum contubernium, hoc mariti officium; quando non magnâ diligentiâ mulieris spectat verba; sed imbecillitati sexûs, veniæ non nihil concedit: Hoc unum satagens, ut è medio tollatur tristitia; & pax, atque concordia, constringatur arctiùs. S. Chrysost. hom. 38. hîc.

Erant justi ambo. Luc. 1. 6. Ipsi mutuâ voluntate in idem convenerant, facti sanctâ conventione concordes; ut neuter vellet, quod ad bonitatem alterum impediret; uterque alteri præstaret, quod virtutis posset esse compendium. Sim. de Cass. l. 3. c. 1. *Ambo justi.* ib. Quia, ùt erat in duobus una caro, sic erat in duobus unus spiritus. Imitentur conjuges; ut, quos conjungit affectio, jungat & virtus: S. Chrysol. s. 91.

Erant justi ambo. Mox sequitur: *Incedentes sinè querelâ;* nec vicinis graves, nec inter se discordes: quia in DEI cultu valdè unanimes. Joseph Alvarez Illustr. 176. Prima nimirum conjugum felicitas est, communis in Deum pietas. Non bene conveniunt in humanis, si dissentiant in divinis. Id. ib.

Media concordiæ conjugalis.

Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Gen. 2. 23. In his verbis non solùm intellige amorem mutuum conjugum; sed etiam egregium patientiæ mutuæ documentum. q. d. vir: & mea fortitudo, & mea infirmitas, est in muliere. Alter in altero suam agnoscet duritiem, & patiens feret. Quis enim ità omnî vitiô liber, in quo non vel ossis rigor, vel carnis fragilitas, non sit? Fernandius hîc sect. 14.

Honorabile conjugium inter Isaac, & Rebeccam. Gen. 24. 67. Isaac enim Hebr. *risus*, est; Rebecca *patientia.* Clem. Alex. l. 1. pæd c. 5. Risus à tolerantia adjuvatur. Ut risum à viro mulier eliciat, patienter agat; risum patientia impetrabit. Velloso in Judith. 7. Præn. 25.

Et lex clementiæ in lingua ejus. Prov. 31. 26. q. d. in verbis non est aspera, morosa, clamosa, iracunda; sed lenis, blanda, & modesta, suavis. Hanc enim legem clementiæ sibi fixit, ut cum omnibus benignè, & clementer, loquatur. Corn. hîc. vide plura hôc locô.

§. VIII.

Concordia impia.

EST & mala concordia, & discordia bona: siquidem qui turrim ædificabant Gen. 11. 4. concordes erant in malo suo; inde etsi inviti, ad bonum tamen dissenserant. Et Socii Chore, malè conveniebant; ideo bene divisi sunt. Did. Niss. fer. post D. 4. Quadr. §. 4.

Cuncti reges trans Jordanem congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Josue. Jos. c. 9. 1. 3.

Marsupium unum &c. Prov. 1. 14. Hæc est impia concordia; quæ significatur per squamas Behemoth Job. 41. 6. & per spinas complectentes se mutuò. Nahum 1. 10. & per caudas vulpium colligatas Judic. 15. 4. & per lappam, & teram tenacem. Os. 9. 6. c. 10. 8. Hugo à. Caro hîc.

Nolite arbitrari, quia pacem venit mittere: non veni pacem mittere, sed gladium. Matth. 10. 34. Quare, quærit S. Chrysol. quòd agnus, quòd mansuetus, quòd humilis, Christus indicare bellum venit? & resp. s. 164. quia conjunctio cœlestis est in illa separatione terrestri. Did. Niss. fer. 3. post D. 3. Quadr. §. 4.

Ubi duo vel tres congregati in nomine meo. Matth. 18. 20. Nec omnis concordia bona, nec quævis discordia mala. S. Cyrill. Jeros. Catech. 16. sunt enim & inimicitiæ quædam bonæ. Quemadmodum scriptum est Gen. 3. 15. *Inimicitias ponam inter te, & semen tuum & semen illius.* Gen. 15. 10. *Tollens universa hæc, divisit ea per medium, aves autem non divisit.* Cur animalia terrestria Abraham divisit, non aves? ut significaretur; nec omnem DEO displicere discordiam, nec unionem quamcunque probari. Did. Niss. ib.

Sicut esse noxium solet, si unitas desit bonis; ità perniciosum est, si non desit malis. Perversos quippe unitas corroborat, dum concordat: Et tantò magis incorrigibiles, quantò unanimes facit. S. Greg. l. 31. mor. c. 24.

Titu-

TITULUS XXV.

CONFESSARIUS.

§. I.

Sit clemens, & lenis.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Extenditq; manum, & apprehensam intulit in arcam Gen. 8. 9. Confessarius absolvens extendit manum cum Noe, ut columbam in arcam introducat, ut confitens ei dicere possit ps. 59. 7. *salvum fac dexterâ tuâ.* Summa Prædic. Confessar. Jacob moriturus tribui Zabulon navigationis, & mercium felicitatem portendit. *Zabulon in littore maris habitabit, & in statione navium pertingens usque ad Sidonem.* Gen. 49. 13. Sed sublimiori sensu fidam Ecclesia stationem promittit, & maternam erga naufragantes filios charitatem. Audi S. Ambros. lib. de bened. Patriarch. c. 4. Zabulon juxta mare habitabit; ut videat aliorum naufragia ipse immunis periculi. Magisque ad subveniendum parata (Ecclesia) quàm periculo obnoxia: ut si qui, tempestatibus acti gravibus, confugere ad portum velint; præstò sit Ecclesia, tanquam portus salutis: quæ expensis brachiis in gremium tranquillitatis suæ vocet periclitantes, locum fidæ stationis ostendens. Usque ad Sidonem, usque ad gravissimorum criminum peccatores, donatâ benedictionis hæreditate absolvat. Arcones in Is. 1. Disc. 1.

Loquimini ad petram. Num. 20. 8. Moyses, & Aaron, castigati, quòd non verbis, sed verberibus, aquam eduxerint è silice. Oliva l. 6. Strom. §. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus.

Subter leones, & boves, quasi lora ex are dependentia. 3. Reg. 7. 29. V. Beda l. de Salom. templo c. 20. super leones, & boves, lora dependent; quando sancti Doctores & in severitate districtionis, quâ peccatores judicant; & in mansuetudine lenitatis, quâ pœnitentibus remittunt; judicium sui timent auctoris: nè fortè injustè ligando, ipsi justè ligari ab eo, cujus judicium errare nequit, moveantur.

Pater mi, currus Israel, & auriga ejus. 4. Reg. 2. 12. Abul. q. 19. Currus Israel vocatur; quia ad currum pertinet sustentare. Sic enim Elias sustentavit Israel, supportando defectus eorum, & providendo eis in necessitatibus. Arcones in Is. 3. Disc. 7.

Elizæus in domum Sunamitis ad filium ejus suscitandum, ire non dedignatus est 4. Reg. 4. 32. *& incubuit super puerum, posuitq; os suum super os ejus:* nullum denique horrorem in domo pauperculæ mulieris habuit de puero mortuo. Diez D. 20. P. conc. 2.

Tibia, & Psalterium, suavem faciunt melodiam: & super utraq; lingua suavis. Eccli. 40. 21. q. d. sermo suavis magis mentem afficit, & delectat, quàm melodia instrumentorum musicorum. Sermo enim suavis secum quasi vehit mel internum, & svavitatem animæ, à quo promanavit; eámque defert in aures, & cor, audientis. Id visum fuit, & etiamnum videtur viris Apostolicis; quorum lingua suavis *medetur, contritis corde* Is. 61. 1. Sic videmus Confessarios suaves ad se pœnitentes allicere; & flectere, quocunque volunt. Pierius hierogl. 7. de cervo c. 1. tradit: cervum, licèt fugacissimum animal, ità melodiâ detineri, ut consistens capi se, necarique, patiatur. Cornelius hic.

Columba in Jordane visa. Matth. 3. 16. non vultur: ut discas, non discerpendos, qui lavantur, sed inumbrandos. Oliva l. 6. Strom. antè citatus.

Imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum. Luc. 10. 34. S. Ambr. l. 1. de pœnit. c. 5. supra jumentum suum imposuit vulneratum, in quo ejus peccata vexit omnia; nec ovem pastor despexit errantem. Asterius Ep. in Cat. PP. in Luc. quid est jumentum, quò semivivum, ac animam agentem, ad hospitium Salvator deduxit, nisi Caro; in qua ad nos venire dignatus est: quæ fuit quasi vehiculum quoddam, aut Divini Verbi jumentum; in qua, & per quam, omnia sustinens, ac tolerans, pro plena morbi depulsione, ad hospitium, id est, Ecclesiam, ubi perfecta vulnerum curatio consummatur, deducit.

Arborem fici habebat quidam Luc. 13. 6. Quis agricola interfessor? Audi S. Greg. Nyss. Or. in mulierem peccatricem: alienus à cædendi acerbitate Sacerdos esse debet, tanquam promptus & paratus, ad excolendam humanitatem: ut etiamsi Dominus aliquem, uti plantam inutilem, exscindere jubeat; ipse tamen insitor debeat supplicare, ut ignoscat parumper, ac sententiam differat. - Noli esse tam facilis ad amputandum, & exscindendum, tu, qui Dominum, nè id faciat, debes obsecrare. Diligentiam adhibeto, reprehensionibus circumfodito, cohortationibus foveto, tanquam sinu. Tuum esto placare Judicis animum. Demus operam, ut eôdem nomine, quo Dominus, appellemur. Arcon. in Is. 1. Disc. 8.

Motiva.

Ex Veteri, & Novo.

Elisæus Naaman principem septies in Jordane mergi voluit. 4. Reg. 5. 10. nè salutatum quidem: puerum verò misellæ convenit, fovit, osculatus est; suôque spiritu in os ejus immisso revocavit ad vitam. Oliva l. 11. Strom. §. Traxit rete in terram. Crimen licèt iniquissimum, citò curatur in pannoso; difficillimè, licèt leve, in cocco. Id. ib.

Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis. Ps. 102. 3. Non execratur, sed curat Deus, morbos nostro, & quidem omnes. Oliva. l. 6. Strom. hic.

Neq; fota oleô. Is. 1. 6.

Motivum ſpeciale, Chriſti lenitas in peccatores.

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9. 2. Docet, quàm manſuetè à Confeſſario tractandi Pœnitentes. Syl. hic.

Homo, remittuntur tibi peccata. Luc. 5. 20.

Murmurabat Phariſæus Luc. 7. 39. intrà ſe, quòd mulier fletu quaſi convivium habet, & Dominus eam ad ſe accedere permittat. Non æquè vult Deus peccatores extruſos, ùt nos. Eſt hic puer, qui flens, & ejulans, omnes vos turbat; ideoque de manu in manum è templo ejicitis: qui ità lacrymans in exitu invenit matrem ſuam; quæ aſpiciens, illum ab omnibus ſic rejectum, brachiis excipit, oſculatur, & ait: hi ſatis oſtendunt, quòd non ſis eorum filius, nec ab iis diligaris. Profectò ſi pro te hos dolores pertuliſſent, quos egò, nunquam te tam inhumaniter tractâſſent. Talis, longéque incomparabiliter major, eſt benignitas clementiſſimi Salvatoris erga peccatores. Diez. fer. 5. D. Paſſ.

Cur ovem errantem Luc. 15. 4. non punit, verberat &c. ? quia exprimit, juxta Greg. Bed. Bonav. peccatorem pœnitentem, revertentem in viam ſalutis. Docet, Pœnitentes benignè ſuſcipiendos. Sylv. hîc. q. 8.

Cur præconium divini verbi non committitur primò Chriſti Diſcipulis diu cum ipſo converſatis; quàm mulieri, Jo. 4. 28. Samaritanæ, quæ paulò antè erat peccatrix ? S. Ambr. ſ. 132. hæc virtus Chriſti eſt Domini; ut quantùmvis peccator; qui ejus undâ ſe laverit, denuò in virginem reparatus; non meminerit, antea quid fecerit. Sylv. hîc. q. 38.

Si ſcires donum Dei. Ib. Cùm dicat Paulus Rom. 2. 11. *non eſt acceptio perſonarum apud Deum*, cur tam ſeverus in plectendo vinitorum homicidio ? adeò mitis in ferenda Samaritanæ impudentia; ut nec jacturam unius pili minetur ? Reſp. publicum crimen vinitorum pertinebat ad forum externum, & litigioſum. At Samaritanæ fragilitas diſcutitur in foro privato, & internô, intercedente ſummâ miſericordiâ: quam ideo Chriſtus audit patienter, diu perfert diſceptantem, monet ſolam, mirabiliter docet, abſolvit clementer, indulgentiis ditat, ſanctitate donat, & Apoſtolam patriæ præficit: in exemplum Sacerdotum; ut ſint clementes, & pœnitentibus aperiant aquam fontis Siloe, quæ nullô ſtrepitu, mirô ſilentiô, immundos purgabant. Oliva t. 1. conc. 18.

Alia Motiva

Ex Novo, & Patribus.

Converte gladium tuum in locum ſuum Matth. 26. 52. Quaſi uni manui tradidit Dominus claves, & alteri imperat, ut gladium claudat: ut ſciat, non percutere, ſed parcere. S. Bern. l. 4. de conſid. dracones me mones paſcere, & ſcorpiones. Propter hoc, inquam, magis aggredere eos, ſed verbô, non ferrô. Quid tu demum uſurpare gladium tentes, quem ſemel juſſus es ponere in vaginam. Sylveſt. hîc.

Quid ad nos: tu videris. Matth. 27. 4. S. Ambroſ. l. 2. de pœnit. c. 5. arbitror, quòd etiam Judas potuiſſet tantâ Dei miſeratione non excludi, ſi pœnitentiam, non apud Judæos, ſed apud Chriſtum egiſſet. Arcon. in Il. 1. Diſc. 1.

Dupliciter Spiritus Sanctus datus, I. in cœnaculo poſt reſurrectionem, quando leniter, & ſuaviter, JEſus *inſufflavit, & dixit: accipite Spiritum Sanctum.* Jo. 20. 22. II. cum impetu vehementi. Act. 2. 2. Quæ differentia ? Poſt Paſcha lenî flatu ſe habet: dabatur enim ad dimittendum peccata; nunc autem validô impetu venit: quia ad peragenda negotia regni Dei inſtigabat. Cum peccatoribus contritis leniter, & affabiliter, ſe habeat Miniſter; at in negotio regni Dei exequendo, vehementi conatu ſe exhibeat. Sylv. hîc c. 13. q. 12. Inſufflando eis Spiritum S. dat eis poteſtatem remittendi peccata. Valdè durus eſt homo homini: & ideo nulli creditur remiſſio peccatorum, niſi priùs Spiritus Sanctus eorum animis illabatur; de cujus munere venit, ut valdè leniter, & ſuaviter, peccatores tractentur. Id. hîc.

Aperi januam miſericordiæ; & ſi non pœnitentem propter Chriſtum, ſuſcipe vel Chriſtum in Pœnitente. Liqueſcat anima tua miſericordiæ rore, acclamantis, & pulſantis, JEſu ſuccendatur eloquium. Vox pœnitentis, vox eſt JEſu. Gilb. in Cant. ſ. 43.

Si erramus, modicam pœnitentiam imponentes; nonne meliùs eſt, propter miſericordiam dare rationem, quàm propter crudelitatem deficere Pœnitentem ? Hugo Card. in Matth 23. Ubi Paterfamilias largus eſt, diſpenſator non debet eſſe tenax. Si Deus benignus, ut quid Sacerdos auſterus ? Vis apparere Sanctus ? circa tuam vitam eſto auſterus; circa aliorum benignus. Id. ex S. Chryſoſt.

§. II.

Confeſſarius nimiùm mollis arguitur.

PEpercit Saul, & populus, Agag, & optimis gregibus, - & - quæ pulchra erant. 1. Reg. 15. 9. quæ tamen Deus juſſit occidi, & ideo propriô cecidit gladiô ſic Confeſſarij parrentes, nè peccatores percutiant verbô Dei, juſtè verbô Dei percutientur, & damnabuntur. Summa Prædic. Adulatio.

David autem pſallebat manu ſuâ. 1. Reg. 18. 10. Vide ſuperiùs Concionat. §. 21.

Labia ejus diſtillantia myrrham primam. Cant. 5. 13. Lucas Abb. ait: labia Chriſti eſſe Confeſſarios: quia per illos loquitur Chriſtus ad cor pœnitentium; eiſque myrrham pœnitentiæ vitæque auſteræ, inſtillat. Corn. hîc.

Habuit magnatorum quiſpiam Confeſſarium; eum in confeſſionibus offendere timebat. Super menſam aliis rigorem ſuorum Confeſſariorum exaggerantibus, Dominus ille ſui lenitatem

tem mirè laudabat. Utrôque defunctô uxor Domini, dum sola in Capella orat, videt hominem formâ ignitâ & terribili, qui portabat alium dorsô suô similis formæ. Cui timenti maritus: nè timeas; ego sum maritus tuus; & bajulus meus est Confessarius meus: qui, sicut viventem supportavit in culpa, ità mortuum portat in pœna. Summa Prædic. Confess. mollis.

§. III.

Qualis Confessarius eligendus?

Nè suljicias te omni homini pro peccato. Eccli. 4. 31. Lyr. delectus habendus in Confessione; nec cuivis Confessario aperienda peccata: multi enim stipites venantur, quibus dici posset illud Os. 4. 12. *populus meus in ligno suo interrogavit, & baculus ejus annuntiavit ei.* Medicum quæris in morbo peritum; pro anima vis hebetem: qui, ùt Medici imperiti cœmiterium implent corporibus, ità rudes Confessarii Infernum animabus. P. Octavian in Eccl. c. 4. hic.

§. IV.

Confessarius plebejos non abhorreat.

Pondus super sè tollet, qui honestiori sè communicat. Eccli. 13. 2. Multi ambiunt aulas Magnatum, ut eorum familiaritate honorati sint, & dignitates, & lucra captent. Verùm Siracides hîc sapienter idipsum dissvadet. Ubi enim sunt impares, superior vult Dominari inferiori; illique multa imperat, quæ inferior præ metu, & pudore, recusare non audet: quare potiùs servus est, quàm amicus. Experiuntur & illud pondus Confessarii magnatum, & divitum; qui, præter molestias illis obsequendi, non rarò conscientias suas, æquè ac Pœnitentium, periculo æternæ salutis exponunt: dum vel ex metu displicendi, aut placendi, non audent eos monere; sed dissimulant non dissimulanda; laxant non laxanda. Quantò feliciores sunt Confessarii pauperum, qui eos liberè monent, facileque ad omnem sanctitatem promovent. Hi domini sunt, illi servi. Corn. hîc.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Matth. 3. 10. Una securis, & idem rogus, cuivis plantæ sterili; æquè palma, ac ficus; cerasus, ac malus Punica. Ejectus est Judas, licèt Apostolus; Saul, licèt princeps; fugatus Cain agricola; damnatus ad greges Nabuchodonosor. Quos ergo Deus conjunxit, homo non separet. Utinam ea recurrerent sæcula, quando reginæ (3. Reg. 14. 2.) induebant personam ancillarum! A Jeroboam ad Ahiam missa est uxor personata amictu plebejô. Timuit, nè regina rejiceretur; speravit ancillæ simulatione Dominam admittendam. Caveant Ecclesiarum Ahiæ, ne rejectis ancillis, fœminis Consularibus ancillentur. Oliva l. 11. Strom. §. traxit rete &c.

Collocet se Confessor in arce, seu speculâ rationis, abstrahens semetipsum, quantùm potuerit, ab hominè exteriori; tam in se, quàm in aliis; ut spiritu ambulet, & non carne: nè fortè, illectus formis corporum, fiat sibi ipsi laqueus perditionis: totus in animarum perspicienda qualitate spiritualiter invigilet; non attendens distinctionem sexuum, vel formarum. Joan. Gerson tr. de arte aud. Confess.

Titulus XXVI.

CONFESSIO SACRAMENTALIS.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Aperiens Noë fenestram &c. Gen. 8. 6. Sic peccator aperiens fenestrâ cordis, id est, oris, columbinam gementem, simplicem, & sinè fuco, confessionem emittit. Illa verò ramum olivæ portat, id est, veniam, & pacem. Barrad. D. 3. Quadr. t. 2. l. 8. c. 19.

Facies labrum æneum. Ex. 30. 18. Quod potest exponi de pœnitentia; quæ dicitur mare, pro amaritudine contritionis; labium pro confessione. Dicitur etiam æneum pro constantia, & fortitudine, in labore satisfactionis. Illud labium ponitur inter tabernaculum, & altare. Altare est Ecclesia militans, in qua nos debemus offerre Deo priùs lotos per pœnitentiam. Rom. 12. 1. *obsecro vos &c.* Tabernaculum est vita æterna, sive cœlestis patria; *quod nequaquam transferri poterit*, ùt dicitur Is. 33. 20. Qui ergo à militante Ecclesia volunt ire ad triumphantem; oportet, quòd per mediam transeant pœnitentiam: hæc enim est via. Aqua ponitur in labio, quando pœnitentia fit cum lacrymis, vel cum gratia. &c. Hugo Card. in Joan. c. 5.

Pherezæus. Ex. 23. 23. interpretatur divisus; & significat peccata mortalia, per quæ anima dividitur à Deo. Hæc tradidit Dominus in manus Judæ: quia virtute Confessionis tam venialia, quàm mortalia dimittuntur. Hugo Card. in Judic. c. 1.

Sexcentos viros vomere. Judic. 3. 31. Glossa: vomer est Confessio: quia, sicut vomere aperitur, & scinditur, terra, ut semen recipiat; & fructificet; sic Confessione rescinditur

terra

terra cordis noſtri, ut ſemen verbi, & gratiæ Dei recipiat, & per illud fructus bonorum operum producat. Corn. hîc.

Effuderunt in conſpectu Domini &c. 1. Reg. 7. 6. in ſignum pœnitentiæ, qui perfectè idololatriæ, & peccatis, renuntiabant. q. d. ſicut aquam hanc, ſic & cor noſtrum, omniaque ejus vitia, effundamus coram Domino, profitentes, nos ea deteſtari, pœnitere, & aquam hanc vicè lacrymarum fundere. Optaremus pro peccatis tot lacrymas fundere, quot ſunt guttæ in ſitula: ſed quia id facere nequimus, hinc pro eis aquam effundimus. Corn. hîc.

Saul in eò, quòd, David citharam percutiente, refocillabatur, & leviùs habebat, 1. Reg. 16. 23. *& recedebat ab eo ſpiritus malus*, inimicos Dei ſignificat pro parte illorum; qui, auditâ dulciſſimâ prædicatione Chriſti ad pœnitentiam invitantis, ad fidem ejus convertuntur, & refocillantur, depoſitis peccatorum oneribus; & per confeſſionem recedit ab eis diabolus. S. Rupert. l. 2. in lib. Reg. c. 2.

Vox Domini confringentis cedros. Pſalm. 28. 5. quâ Sacramentum Pœnitentiæ perficitur. de Ponte in Cant. 2. Exh. 8. §. 1.

Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus Pſalm. 50. 19. Cùm mala tua confiteris, ſacrificium eſt Deo ſpiritus contribulatus. S. Bern. ep. 112.

Flores apparuerunt &c. Cant. 2. 12. Notantur hîc tres actus Pœnitentiæ: contritio per flores; confeſſio per vocem turturis; ſatisfactio per putationem. Huc facit, quòd turtur ſit Pœnitentiæ Symbolum: nam poſt mortem conjugis perpetuò gemit, & mœret. Quare nunquam in viridi ramo, ùt antè; ſed ſemper in arido, reſidet. Nunquam in aqua ſeipſam inſpicit; nec aquam claram, & elimem, ùt antè; ſed turbidam, & limoſam, bibit: imò aquam limpidam pede turbat, antequam bibat; uti tradunt Phyſici. Corn. hîc.

Dicitur 1. Machab. 2. 65. 66. quòd *Mathathias* moriens ſubſtituit ſibi *Simonem*, & *Judam*. Mathathias *donum gratiæ*; Simon *audiens mœrorem*, id eſt, contritio; Judas *confeſſio*. Hos duos debemus in nobis ſubſtituere, ſi fortè moriatur aliquando Mathathias; id eſt, gratia Dei Hugo Card. in Gen. c. 13.

Ex Novo.

Et tu Bethlehem, terra Juda, nequâquam minima es. Matth. 2. 6. S. Bern. l. 2. de Nat. B. V. Bethlehem *domus panis*; Juda ſonat *Confeſſionem*. Confitere ergo, & Bethlehem domus panis fies; id eſt, omni oppleberis abundantiâ. Eſcob. tit. 1. mir. Chriſt. l. 7. Obſer. 8.

Remanſit JEſus. Luc. 2. 43. Qui perdit Chriſtum per peccatum, non poteſt ipſum invenire, niſi poſt triduum Contritionis, Confeſſionis, Correctionis, S. Vinc. Ferr. D. infra Oct. Epiph. ſ. 4.

Piſcina, Jo. 5. 2. eſt Pœnitentia. Sicut enim nihil dignum erat offerri Domino ad literam, niſi priùs in ea lavaretur; ità nullus eſt dignus Deo offerri ſpiritualiter, niſi priùs ſit lotus per pœnitentiam. In probatica piſcina oves lavabantur ad immolandum. Hugo Card. hîc.

Lazare veni foras. Jo. 11. 43. acſi apertè cuilibet mortuo in culpa diceretur: cur reatum tuum intrà conſcientiam tuam abſcondis? S. Greg. hom. 26.

Sicut puer rumpit veſtem veterem, ut citiùs habeat novam, ſic bonus Pœnitens lacerat factum carnis, ut citiùs animæ ſuæ acquirat ſtolam felicitatis æternæ. S. Bonavent. 1. diæt. ſal. c. 2.

§. II.

Motiva Confeſſionis.

Primum

Petit illam à nobis Deus.

Adam ubi es? Gen. 3. 9. Vocabat hominem ad cor ſuum, ut pœnitens reſponderet: heu! in prævaricatione ſum! S. Rupert. l. 2. de oper. S. Spir. c. 3. Ad confeſſionem provocat, dum interrogat. Vult eum fateri peccatum, dum ab eo inquirit admiſſum. Quærit miſereri, dum cum reo de culpa loquitur. S. Chryſ. hîc ſ. de lapſu primi hom. Ad hoc requiſiti fuerant, ut peccatum, quòd tranſgrediendo commiſerant, confitendo delerent. Unde & ſerpens ille perſuaſor, qui non erat revocandus ad veniam, non eſt de culpa requiſitus. S. Greg. l. 22. mor. c. 13.

Ubi eſt Abel frater tuus? Gen. 4. 9. Multa, & immenſa, Dei patientia eſt: non enim interrogat, quaſi ignoret; ſed ipſum id agit, quod & patri ipſius fecerat. Nam quemadmodum illum, cùm ſe præ confuſione nuditatis tegeret, rogabat, ubi es? non ignorans, ſed fiduciæ occaſiones illi præbens, ut per confeſſionem peccati delictum ipſius ablueretur; ità & nunc rogat Cain. S. Chryſoſtomus hom. 19. hîc.

Unde venis? Gen. 16. 8. Quærit Angelus, non quòd neſciat, ſed ut confeſſionem peccati eliciat. Corn. hîc.

Juda, oſculo Filium hominis tradis? Luc. 22. 48. Cur, Domine, hominis ſpurciſſimi nomen aſſumis? S. Cyrill. Jeroſ. catech. 2. Hoc ad ipſum dicit; admonens eum per nominis appellationem, q. d. acceptiſti argentum, confitere citò. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. ſ. 28.

Vade voca virum tuum. Jo. 4. 16. Sciebat Dominus, Samaritanam non habere virum; & tamen ait: *vade, voca virum tuum*, illam ad humilem peccatorum veniam adducens: nam nil ſalubrius ſuadetur peccatori, quàm confeſſio. Baeza ib.

Vis ſanus fieri? Jo. 5. 6. Quærit JEſus, ſi vult ſanus fieri? ut ore profiteretur malum. Sim. Caſſ. l. 5. c. 27.

Se-

Secundum
Placat DEum, avertit pœnam, justificat.
Ex Veteri, & Novo.

Occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livorem meum. Gen. 4. 23. Nonne dictum est Gen. 4. 24. Omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur? Et tamen non multùm post Cain occisus est à Lamech teste S. Hier. in quæst. hebr. item ep. 125 ad Damas. q. 1. Et tamen nulla pœna legitur. Theodoret. q. 44 in Gen. pœnam evasit propter peccati confessionem; &, contra se ferens sententiam; evitavit divinam. Mendoza in 1 Reg. 7. Grave peccatum Judas, & Thamar, commiserunt; sed in hanc capitale supplicium decernitur, non in illum. *Producite*, inquit, *eam, ut comburatur.* Gen. 38. 24. Imò nunquam Judas hujus peccati reus, vel accusatur, vel nominatur. Nec immeritò: quia peccatum agnovit, & confessus est. *Justior me est.* ib. 26 S. Ambr l. 2. de pœnit. c. 8. hic: ideo culpæ ejus deputatum non est: quia ipse priùs se accusavit, quàm ab aliis accusaretur. Mendoza ib.

Peccavimus; redde tu nobis &c. Judic. 10. 15. Ingenuè confitentur; sed quid reddendum peccatoribus? num supplicium: imò beneficia cœlestia. Quò titulò? *peccavimus.* O stulti! imò prudentissimi. *Peccavimus!* vox est pœnitentis, sicut Davidis: *Peccavi Dom.no.* Qui peccatum ingenuè confitetur, DEum acquirit debitorem cœlestium munerum. Theodoret. q. 17. ubi suas iniquitates confessi sunt, beneficia ejus persenserunt. Escob. t. 1. mir. Chr. l. 7. obs. 8.

Domine, nè in furore tuo arguas me. Ps. 6. 2. Inter alios status, quos oratores Causis emergentibus indiderunt, *concessivam deprecationem* esse dixerunt: cùm reus non id, quod factum est, defendit, sed, ut ignoscatur, expostulat. Qui status, licèt inermis apud terrena judicia videatur, humanisque viribus destitutus; invictâ tamen apud DEum munitione præcingitur: Ut quem nulla valent argumenta defendere, sola possit Confessio vindicare. Hoc vere confitentibus datur; qui dum se cupiunt absolvere; ipsi potiùs nituntur propria facta damnare. Sic Il. monet c. 43. 26. *narra, si quid habes, ut justificeris.* Cassiod. hic.

Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum. Ps. 6. 3. Infirmitatis confessio cœlestis medici misericordiam monet; à quo facilè impetrantur remedia, cùm ostenduntur vulnera manifesta. Non enim dixit, quia mereor; sed quia justitiam tuam sustinere non valeo. O clementia magna Creatoris! à Judice percipimus, quid rei dicere debeamus. Docemur pietatem petere, nè nos justitia possit absumere. Id. ib.

Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo. Ps. 24. 11. id est, propter nominis tui gloriam; vel misericordiam tuam: Hoc enim nomen DEI. Ps 43. 26. *Redime nos propter nomen tuum.* Chald. *Propter bonitatem.* Hebr. *misericordiam.* Sed quam hujus propitiationis affert causam? quia forsan nescienes commisit, quia casu, quia leve? imò inquit: *Multum est enim.* Ps. 24. 11. S. Hier quia grandis est iniquitas. Grandem autem misericordiam cùm dico, ingentem etiam illius gloriam dico. Sic Ecclesia canit: *Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.* Quis unquam de gloria alicui gratias agit. Scilicet misericordiam in nos exercitam intelligimus. Rom. 3. 23. *Omnes peccaverunt, & egent gloriâ DEI.* Octav. in Ecclesiasticum c. 18.

Sana animam meam, quia peccavi tibi. Ps. 40. 5. En ratio, cur misericordiam petat, quia peccavit. Rei alii, cùm ignosci sibi petunt, peccatum abscondunt; hic autem aperit: illi apertum, ùt possunt, excusant. David autem extollit, & magnum dicit: ex quo misericordiam quasi majori cum fiducia sperat. Id. in cap. 18.

Miserere mei DEus. Ps. 50. 1. Rex ille potentissimus, & multarum gentium victor egregius; cùm se audisset à Nathan Propheta redargui; peccatum suum non erubuit publicè confiteri: Nec ad noxias excusationes cucurrit, ad quas maximè festinat humanitas. Sed repentè salutari humilitate prostratus ipse se DEo offerens purgatus pœnitens, piis lacrymis supplicavit. Mirabile dictu! dicendo enim Judici, *miserere mei*, locum examini cognoscitur abstulisse. Vox ista non discutitur; sed sub tranquillitate semper auditur. Cassiod. hic.

Confitebimur tibi DEus. Ps. 74. 2. Mortem plerumque generat; vel semel terreno judici crimina confiteri: DEO autem frequentata Confessio non parturit periculum, sed salutem. Pulcherrimus currit ordo verborum: priùs se dicit confiteri, id est, peccata deflere, postea invocare nomen Domini. Sic enim signum est, ut ipsius munere priùs corda nostra confessione purgemus; & sic ad auxilium suscipiendum nomen Domini invocare debeamus. Id. hic.

Notus in Judæa DEus. Ps. 75. 2. Judæa interpretatur *Confessio*; in hac recognoscitur DEus, qui antè in statu peccati ignorabatur; & DEus eos cognoscit; & se eis notum, & familiarem, ostendit. Hugo Card. hic.

Ostende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. Dicit hoc animæ peccatrici, quæ faciem suam; quam ei Dominus creando contulerat, & recreando formaverat, commutavit in faciem porci &c. q. d. depone faciem alienam, & ostende mihi tuam. Hugo Card. hic. Age, quod agis, contemplare, quod contemplaris; atque hoc modò semper ostende mihi faciem tuam; & ostendendò corrige, quod Eva peccavit, & abscondit à me faciem suam. Non ostendit mihi faciem suam, cùm dicerem, ubi es? non sonuit vox ejus in auribus meis, vox confessionis, quæ sonare debuisset. Rupert hic l. 2.

Non quæramus DEum. Luc. 23. 40. Hæc ideò dico, ut pro pietate laborare discatis; & cùm domi, tum publicè, æmulationem præ vobis ferre, ac pro Christo decertare. Mala propria confitetur, & Domino patrocinatur. Tortus es latro coram Præside, ut latrocinia tua, furta, & cædes, fatereris; non tamen fassus es. Et nunc extra tormenta dicis, *digna factis recipimus?* sic est, inquit: verùm illic confessionem excipit

excipit mors ; hîc confessionem pœnitentia sequitur, & vita. S. Chrysost. tr. de Zelo, & piet.

Ex Patribus.

Cùm apud Sæculi judices confessus mox dirigatur ad pœnam ; apud Dominum confitens statim pergit ad veniam. S. Ambros. c. 1. de pœnit.

In sæcularibus judiciis, quantumlibet, post acceptam sententiam, lamenteris, & lugeas ; non tamen effugies flendo supplicium. Hîc verò, si totô corde ingemueris ad DEum, solvisti repentè sententiam, veniamque consecutus es. S. Chrys. hom. 6. in Matth.

Omnis, qui seipsum accusat, Judicis iram mitigat. S. Chrys. hom. 4. de patientia Job.

Si adversarium nostrum prævertimus, diabolum dico, qui in die illa ob faciem nostram stabit ; & jam in præsenti vita, antequam ad tribunal ingredimur, facinora confessi fuerimus, dicendique principium rapuerimus, nostri ipsorum facti accusatores : in tantam misericordiam provocabimus Dominum ; ut non solùm nobis donet liberari à peccatis, sed & in justorum Catalogo numerari. S. Chrys. hom. 20 in Gen.

Cùm mala tua confiteris, sacrificium est DEO, Spiritus contribulatus. S. Bern. ep. 112.

Ex eo unusquisque justus esse incipit, ex quo sui accusator extiterit. S. Bernard. tr. de inter. Dom. c. 1.

Tertium.

Confessio plena gratiis ; honore, & favore Divinô.

Ex Veteri.

Spiritus DEI ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Ergo iis Divinus Spiritus incubat, à quibus prævidet animas expiandas. Oliva l. 9. Strom. hîc.

Psalmi 56. titulus : *in finem nè disperdas, David in tituli inscriptionem : cùm fugeret a facie Saul.* Inscriptio nostri David J. N. R. J. O tu ergo, quicunque fugis à facie Saul, à facie diaboli, vel mortis, aut cujuscunque vitii ; nè corrumpas hunc titulum ; imò nè corrumpas te ipsum, destruendo in te, quod dicitur Rex Judæorum. Quid enim est Rex Judæorum ? nisi Rex Confessorum ? Confitere igitur peccata tua, ut sis Regis hujus regnum. S. Rupert. l. 3. c. 30. in 4. Reg.

Hæc est dies, quam fecit Dominus &c. Ps. 117. 24. Hæc dies scilicet confessionis, quam fecit Dominus ; *exultemus &c.* Confessio dicitur dies propter claritatem gratiæ DEI. Et dicitur dies Domini : quia Christus ordinavit Confessionem. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. in Alb.

Vena vitæ os justi. Prov. 10 11. Lyranus hæc adaptat confessioni peccatorum : q. d. os justi verè pœnitentis emanat vitales aquas puræ, & sinceræ, Confessionis ; per quam veniam, vitamque gratiæ, consequitur. Corn. hîc. Qui linguâ per confessionem crimina sua enudat, is vitæ, ac salutis lucrum facit : *Ore* namque, ùt Paulus ait Rom. 10. 10. *confessio fit ad salutem.* Did. Niss. fer. 5. post D. 4. Quadr. §. 6.

Ex Novo, & aliis.

Faciem tuam lava. Matth. 6. 17. Facies animæ est conscientia, quæ lavatur confessione. S. Vinc. Ferr. serm. die Cin.

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9. 2. Verè filius DEI est, cui dimittuntur peccata. Haymo.

Locutus est mutus. Luc. 11. 14. Simul loquitur mutus, & cœcus videt, ac dæmoniacus liberatur : quia erga confitentem delicta Dominus se munificentissimum exhibet. Escob. t. 1. mir. Chr. l. 7. obs. 8.

Pater ! peccavi in cœlum. Luc. 15. 18. *& osculatus est eum*, v. 20. Sed quomodo supremus Dominus figit oscula impuro ori ? jam pulchrum erat confessione : *Pater peccavi !* ut dignum esset DEI osculo. S. Chrysost. hom. 4. in Luc. Occurrens Pater revertenti filio osculatur os ejus, per quod emissa de corde confessio pœnitentiæ exierat, quam pater lætus excepit. Sylv. hîc. q. 6. Cur pater non interrogat de substantia perdita ; nec infligit flagella, sed oscula ? S. Chrys. hom. 10. de pœnit : Si pœnas eum dare oportuit, satis pœnarum, quod in aliena versatus est, dedit. Magnam pœnam luit fame, carentiâ conspectûs JEsu. Sylv. hîc. q. 16.

Et osculatus est eum. ib. Sic Pater judicat, sic emendat ; sic peccanti filio dat oscula, non flagella. S. Chrysol. s. 2. Novum genus judicii, in quo reus, si excusaverit crimen, damnatur ; absolvitur, si fatetur. S. Zeno Ver. s. 7. ad Neoph.

Date annulum in manu ejus. ib. Annulus signum nobilitatis, & libertatis ; per quem Equites à plebeis, & servis, distingvebantur. S. Chrysol. s. 5. posuit annulum in manu ejus, annulum honoris, titulum libertatis, insigne pignus Spiritûs, signaculum fidei. Sylv. hîc q. 19. Reverso per confessionis viam prodigo Pater cœlestis stolam primam, seu merita demortua, jam revivisscentio, reddi imperat : addit annulum, calceamenta, vitulum saginatum ; verbô, omnem abundantiam. Gilbert. s. 33. in Cant. revolve Evangelium, ubique JEsum copiosum invenies ad veniam. Escob. t. 1. mir. Chr. l. 7. obs. 8.

Hodie mecum eris in Paradiso. Luc. 23. 43. Fœdaverant illum propria facinora ; sed Confessio Paradisum pate fecit. S. Chrysologus de latr.

Erat proximum Pascha, dies festus Judæorum. Jo. 6. 4. Tunc enim præcipuè confluunt homines ad confessionem, & transeunt de vitiis ad virtutes. Et dicitur *Pascha dies festus Judæorum* : Quia soli Judæi, id est, confitentes peccata sua, faciunt istum transitum de membris diaboli in corpus Christi ; de culpa ad gratiam ; de vitiis ad virtutes ; de servitute diaboli in libertatem regni ; de exilio vitæ præsentis ad patriam æternæ felicitatis. Hugo Card. hîc.

Confessio est porta, per quam intrant animæ ad paradisum. S. Albertus s. die Cin.

Quando absolvitur peccator, debet cogitare, quòd omnia vulnera Christi sunt aperta, & sanguis effunditur super eum. S. Vinc. Ferr. s. 1. fer. 5. post Oculi.

Quar-

Quartum.

Confessio facilis, & suavis est.

Facilitas Confessionis in Veteri Testamento præfiguratur. Homicidis constituit DEus sex civitates; tres citrà Jordanem Num. 35. 13. totidem ultra Jordanem. Deut. 19. 3. Cur non alia loca ad recipiendos profugos, quàm civitates, easque munitissimas, destinavit? R. Philo Hebr. neque effugium dedit in loca, quæ deserta forent; aut parum tuta, nè cædis invitæ reus facilè caperetur. Fuerunt præterea illæ refugii urbes propriè Levitarum. Num. 35. 6. Fortè quia Levitæ, sicut sanctiores erant, ità ad pietatem proniores: ut facilis accessus confugientibus daretur. Mendoza in 1. Reg. 7. Annot. 25.

Putabam, quod egrederetur ad me. 4. Reg. 5. 11. ait leprosus Naaman. Dicit ei servus fidelis: *Pater si rem grandem dixisset tibi propheta &c.* v. 13. Leproso peccatori dicitur: accede ad Christum, ad Confessarium. Multi sunt potentes, & divites; qui ad animarum medicum vel compulsi tempore veniunt. Sed si confessarius aliter, quàm ipsi velint, eos curare disponit; alium quærunt, qui pro libitu suo eis pharmaca præbeat. *Si rem grandem &c.* cùm damnatus sis ad æterna supplicia, cùm merueris Inferni pœnas; quid magnum postulari potest, ut hæc redimas? Certè si oporteret omnes labores, cruciatus, afflictiones corporis, subire &c. Jo. Osorius D. 5. post Epiph.

Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? Ps. 93. 20. Dici potest ob difficultatem renuenti Confessionem. Fictitius est iste labor, quem times. Tui te cordis iniquitas, non operis difficultas, à Confessione deterret: timidos illos terræ promissæ explorators imitatus, quædam in hoc sacramento fingis monstra de genere giganteo; quibus vincendis te imparem putas: cum tamen Josue, & Caleb, & qui illos Christiani milites imitantur, facilè possint ea omnia, sicut panem, devorare. Mendoza in 1. Reg. 7. Annot. 25.

Dum irent, mundati sunt. Luc. 17. 14. Ut discamus, DEi pharmacum accedentibus ægris occurrere; nec pati se ab iis conveniri. Ipsum curationis desiderium, curatio est. Oliva l. 13. Strom. §. hic.

Confitemini alterutrum peccata vestra. Jacobi 5. Cur non expressè dicit, confitemini Sacerdotibus? R. ad leniendum confessionis onus, & verecundiam. q. d. confiteri debetis; at non angelis; coram quibus, utpote purissimis, & sanctissimis, nimis erubescaretis peccata vestra, præsertim carnalia, aperire; sed hominibus, Sacerdotibus; qui iisdem peccatis, & tentationibus, obnoxii sunt, aut fuerunt, aut esse possunt. Corn. hic.

Quid timeo confiteri peccata mea quid vereor opprobrii mei mentionem facere apud eum, cujus judicia dulcia sunt? Quod severum in aliis, in Christo dulce est, & suave; quia ipse suavis est. S. Ambr. in Ps. 118. Octon. 5.

O dulcis sententia! ô damnatio necessaria! homo jugulatur, ut vivat; percussor, percussorisq; non cernitur gladius; percussiq; non hiat vulnus, non defluit sanguis, non decolor color est. Ipse est, & tamen ipse non est. Vetus quidem videtur domicilium; sed novus est inquilinus. S. Zeno Ver. s. 2. ad Neoph. post baptisma.

Quintum

Confessio est utilis animæ.

Confessio, & pulchritudo, in conspectu ejus. Ps. 95. 6. *Egressus est à filia Sion omnis decor ejus.* Thren. 1. 6. S. Bonav. hic. decor egreditur, quando homo non confitetur. Sylv. c. 22. in Luc. 11. q. 6. Confessionem bene sequitur pulchritudo: Quia nemo potest esse speciosus, nisi qui Domini fuerit miseratione mundatus. Fœdos nos peccata nostra faciunt; sed pœnitentiæ reddunt lavacra decoros. Cassiod. hic.

Tetigit manum ejus, & dimisit eam febris. Matth. 8. 15. Inde medicamentum habet peccator, si nudam malitiam suam exhibeat oculis Divini Medici. Baeza t. 2. l. 10. c. 6.

Erat autem Sabbathum in die illo. Jo. 5. 9. In die gratiæ, cùm sanatur homo, est Sabbathismus: in quo notatur spes æternæ quietis, & quies peccatoris. Ps. 114. 7. *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi.* Hugo Card. in Jo.

Cur cessas aggredi, quod scias mederi tibi? multæ quidem animæ, & irrationales, medicinas sibi divinitus attributas, in tempore agnoscunt. Cervus sagittâ transfixus, ut ferrum de vulnere expellat, scit sibi dictamnô medendum. Hirundo, si excœcaverit pullos, novit illos rursus oculare de sua chelidonia. Peccator restituendo sibi institutum à Domino exomologesim sciens, præteribit illam. Tertull. l. de vel. Virg.

Quid est peccatorum Confessio nisi quædam vulnerum ruptio? quia peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestiferè latebat in mente. S. Greg. hom. 38. in Evang.

Varia alia motiva.

Dixitq; Lamech, quoniam occidi virum. Gen. 4. 23. Non solùm factum confitebatur, & cædes in medium afferebat, quas operatus erat; sed & pœnam sibi inferebat, comparans peccatum suum peccato Cain: quâ enim veniâ, inquit, fuerit dignus, qui alteriùs pœnâ emendatior non sit; sed recentem, & auribus insonantem habens memoriam, insuper duplex homicidium patravit. S. Chrys. hom. 20. in Gen.

Dabitis Deo Israel gloriam. 1. Reg. 6. 5. Quomodo hæc munera in gloriam Dei cedebant? Est hebraismus; quo illi dicuntur Deo gloriam dare, qui sua peccata confitentur. Jos. 7. 19. ad Achan, *Fili mi, da gloriam Deo.* Pharisæi cœco Joan. 9. 24. *da gloriam Deo.* Jer. 13. 16. *date Domino Deo vestro gloriam, antequam contenebrescat.* Mendoza in 1. Reg. 6.

Os justi meditabitur sapientiam &c. Ps. 36. 30. Quid est loqui judicium? nisi confitendo se Sacerdoti tradere judicandum. Et quid est meditari sapientiam? nisi ad eum te conferre pro indulgentia, qui clavem habet in DEI Ecclesia. S. Bonav. serm. 2. de S. Ambros. Ep.

Mors, & vita, in manu linguæ. Prov. 18. 21. Mors est, si mortifera peccata malè confitearis; vita, si ritè aperias. Mirùm sanè est, hominem à dæmone, id est, peccatô lethali, vexatum, mutum esse. Clamat, qui dolore vexatur, medicum invocat; dolorem, morbúmque aperit. At miser, qui mortiferis tabescit criminibus, mutus silet; nec Medicum accersit, nec morbum patefacit. Barrad. t. 2. l. 8. c. 19.

Si de exomologesi retractas, gehennam in corde considera, quam tibi exomologesis extinguet: & pœnæ priùs magnitudinem imaginare; ut de remedii adeptione non dubites. Tertull. lib. de pœnit. c. 12.

Mortem plerumque generat, vel semel terrenô Judici crimina confiteri; Deo autem frequentata confessio, non parturit periculum, sed salutem. Cassiod. in Ps. 74.

Multis cameris dæmon habet ingressum, vel habere potest, in domum conscientiæ nostræ, scilicet animæ; sed tamen nunquam, nisi per unum ostium, potest ejici, & expelli: scilicet oris, seu confessionis. S. Anton. Pad. D. 3. Quadr.

Plures sua insumunt in syrupos, potiones, & pillulas; qui unicô *peccavi* possent sanari. Jugularis Conc. 16.

§. III.

Accusa te, non excusa.

Ex Veteri, & Novo.

Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Gen. 3. 12. Salvian. l. 3. ad Eccl. Cathol. dum se excusat, accusat. Caput mulieris est vir; ac proinde ipse debebat mulierem gubernare; non verò ejus directionem sequi. Sylv. addit. in Matth. 9.

Ubi est Abel frater tuus? Gen. 4. 9. *nescio, num custos &c.* Responsô exasperatus Dominus ait: *Nunc maledictus eris super terram.* Et quare non antea? sed *nunc?* jam cædè dexteram polluerat, & post responsum maledictus, quasi antea execrandus non fuerat. Naxera in Jos. 7. §. 39.

Quia vidi, quòd populus dilaberetur. 1. Reg. 13. 11. Pro mercede audiit: *Stultè egisti &c.* 2. Reg. 12. 13. David à Nathan argutus ait: *Peccavi Domino!* & audiit: *Dominus quoq; transtulit peccatum tuum.* Quæ differentia? David deliquit; sed humiliter confessus. Saul tot crimina non commisit; sed crimen defendit, & reatum excusavit. Plusque iram Numinis incendit excusationis temeritas, quàm humanæ conditionis fragilitas. Id. ib. §. 30.

Pone, Domine, custodiam ori meo. Ps. 140. 3. Hebr. *janitorem. Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.* ib. 3. Quot rationes inquirit peccator, ùt observat S. Bern. ad excusandum se. Quòd si se convictum advertit, dicit; feci, sed bene feci. Si verò malè feciisse convincitur, dicit: si multùm feci, non feci malâ intentione. Tandem se excusat; diabolus me decepit; ille homo mihi persuasit. Semper scuta quærit, quibus se defendit. Diez sec. parte Quadragesimalis D. Septuages.

Non contradicas verbo veritatis ullô modô. Eccli 4. 30.

Dabus ei scutum cordis. Thr. 3. 65. Hoc scutum primus homo tenuit: qui requisitus, cur lignum vetitum contigisset? non ad se culpam retulit, sed ad mulierem; & reatum suum obliquè ad authorem dati inique retorsit, qui ei mulierem dederat. Hoc scutum etiam requisita mulier tenuit; neque ipsa ad se culpam inflexit; sed serpentis persuasionibus replicavit: volens & ipsa reatum suum in creatorem inflectere; quod illic intrare serpentem, persuasurum talia, permisisset. S. Paschasius, hîc.

Arefacta est continuò ficulnea. Matth. 21. 19. Quia post transgressionem Adam accepit folia ficus, quibus obtexit suæ turpitudinis peccatum; cùm Christus destrueret transgressionis peccatum, & configeret, delerétque in cruce; arefecit operculum peccati, id est, folia ficus, quibus Adam tegebatur. S. Athanas. apud. Sylv. hîc q. 58.

Percutiebat pectus suum. Luc. 18. 13. Non ùt exteriorem corporis aliquam partem magis delinquentem; sed velut sub quo quiescit inquietum. Ad mala hominis cor omnium malarum actionum fontale principium. Percutiebat pectus *suum*, non alienum: non in alium refundens culpam; non causam, non occasionem, non suggestionem Sathanicam; sed seipsum criminans: qui, si nollet, nullô modô peccâsset. Sim. de Cass. l. 6. c. 25. hîc.

Præveni accusatorem tuum. Si teipsum accusaveris, accusatorem nullum timebis; si te detuleris ipse, etsi mortuus fueris, revivisces. S. Ambr. l. 2. de pœnit. c. 7.

§. IV.

Motiva integræ Confessionis.

Ex Veteri, & Novo.

Factus est homo in animam viventem. Gen. 2. 7. Chald. *Factus est homo in animam loquentem. Vestimenta ejus* (leprosi) *dissuta sint, & caput ejus revelatum, & os ejus adopertum.* Levit. 13. 45. (ità legit Origenes) Per quæ designat, eum, qui in anima leprosus est; id est, qui peccatis confixus est, non oportere sibi assumere tegumenta, & turpitudines operire peccati. Orig. hom. 8. in Gen.

Solve vincula colli tui captiva filia Sion. Is. 52. 2. Signanter dicit *vincula colli*, quia maximè periculosa. Licèt fur ligetur manibus, vel pedibus, semper potest habere spem evadendi. Sed quando chorda est circa collum, stringitur, & guttur suffocatur; tunc est certus de suspendio in morte. Ità licèt diabolus &c. Summa Prædic. Confess. integra.

Effunde sicut aquam, cor tuum in conspectum Domini. Thr. 2. 19. Cæteri liquores cùm effunduntur, quasi cum mora, & difficultate, exeunt, & aliquid sui fœculentum in vasculis suis relinquunt: Aqua verò, cùm effunditur, de facili, & tota simul, egreditur. Petr. Bles. s. 39. in Dedic. Eccl. Non sicut lac, cujus color remanet; non

non sicut vinum, cujus odor remanet; non sicut mel, cujus sapor remanet; sed sicut aqua: de qua, cùm effusa fuerit, nihil remanet. Hugo Card. in Ps. 61.

Cæpit loqui. Luc. 7. 15. Signum erat animæ omnino ad corpus reversæ. Sic & peccator cùm revertitur ad vitam, incipit loqui; confiteri scilicet mala, quæ fecit; & gratias agere, quod existens divinæ potestati rebellis, tolleratus est, expectatus, & quæsitus ad veniam; non derelictus in malis; non illicò factus inimicus DEI suam pertulit ultionem. Sim. de Cass. l. 5. c. 12.

Ostendite vos Sacerdotibus. Luc. 17. 14. Non dicit, ostendite caput, vel faciem, aut manus; sed *vos:* id est, omnes plagas. Recta confessio non est, nisi offensio plagarum. S. Vinc. Ferr. D. 14. Pent.

Hoc verè dixisti. Jo. 4. 18. Bis Dominus mulierem laudat; ut melius correptionem suscipiat, quia mulier, quæ sincerè peccatum suum confitetur, bis, terque, laudanda: quia prona ad tacendum, alias garrula. Sylv. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Non debet abscondere peccator miseriam, nè abscondat Salvator misericordiam. S. Bonav. in Ps. 118.

Confessio est necessaria ad mortis æternæ evasionem. Apostema interius non erumpens, si intus crepat, est causa mortis. Sic peccatum absconditum est causa mortis æternæ. Geminiani lib. 8. simlit. c. 10.

Revelanda sunt Domino peccata, sicut pauperes ulcera sua monstrant transeuntibus. Hugo Car. in Prov. 16.

Cadens in aquam, non est in periculo, quousque os ejus non cooperitur aquâ: quia potest respirare. Cadens in peccatum non est in periculo submersionis in stagnum ignis, dum os habet expeditum ad confessionem. de Rampelogis Confessio.

§. V.

Motiva vincendi pudorem in Confessione.

Ex Veteri.

Adam ubi es? Gen. 3. 9. Eucherius: Non tanquam ignarus Deus interrogat; sed, cùm esset misericors, præbet pœnitendi occasionem, & confitendi. Quænam confitendi occasio? illud ipsum, Adamum ad latibula confugere procurans ipsi DEO operiri nuditatem, q. d. DEus: vis ità tuum operiri crimen, ut vel ego te nudum ignorem? confitere delictum, & nemini dices iniquitatem. Escob. t. 1. mir. Chr. l. 4. sect. 2. Obs. 3.

Mare rubrum. Ex. 15. Significavit contritionem, & confessionem. Mare enim est amaritudo, quæ est in contritione; rubor est erubescentia, quæ est in Confessione. Hugo. Card. in Luc. 2.

Ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. Tob. 6. 2. Tobiæ volenti lavare pedes occurrit piscis, volens eum devorare. Quid piscis in aqua latens? nisi pudor occultus. Sed suffocandus est pudor talis, & ad multa tandem utilis; ad cibum, contra dæmonium, & ad visum. Gerson. serm. in cœna D. de pœnit.

Convertit aquas eorum in sanguinem. Ps. 104. 29. Quatuor sunt, quæ conversionem peccatoris impediunt: pudor, timor, spes, desperatio; pudor confessionis, timor satisfactionis, spes futuræ conversionis, desperatio remissionis. Contra primum dicitur: *Convertit aquas eorum &c.* Aquæ Ægyptiorum sunt fluctus vitiorum, in quibus peccatores submerguntur. Per sanguinem significari potest rubor erubescentiæ de peccatis; tum propter colorem; tum quòd, uti vita animæ in sanguine est, ità vita gratiæ est in rubore, quam homo habet pro peccato. Sanguinis hujus vox clamare debet in confessione, postquam frater, id est, corpus animam occidit in transgressione. S. Bonav. s. 3. in die Cin.

Tulerunt pallium meum. Cant. 5. 7. Confessarii tollunt pallium vitiosæ verecundiæ &c. de Ponte hic Exh. 37. §. 2.

Ex Novo.

Vide nemini dixeris; sed vade, ostende te Sacerdoti. Matth. 8. 4. Sim. de Cass. l. 5. c. 11. Nemini dixeris, dixeris Sacerdoti. Si Sacerdoti dicit, an non dicit alicui? nemini planè. Unde nunquam existima peccata tua magis abscondita esse, quàm dum Sacerdoti exposueris. Escob. t. 1. mir. Chr. hic. Obs. 3.

Non novi illum. Luc. 22. 57. Petrus quia tertiò negaverat, tertiò confitetur. Sed negavit in nocte, confitetur in die. S. Ambr. hic. Quia minus erubescere debet confessio, quàm negatio: hæc, ut maximè erubescenda, transigatur in tenebris; illa, tanquam maximè prædicanda, in luce perhibeatur: Mendoza in 1. Reg. 7. annot. 25.

Tollite lapidem. Jo. 11. 39. Primum faciendum, si mortuus, scilicet Spiritus, debet suscitari, est, aperire sepulchrum: Tollere lapidem magnum, & durum, verecundiæ. O quot sunt, qui nolunt istum lapidem amovere; sed volunt palliare peccata; ideò plures damnantur ex hoc. S. Vinc. Ferr. fer. 6. post Lætare.

Ex Patribus.

Cùm nôsset Sathanas, quia peccatum verecundiam habet, pœnitentia fiduciam; ordinem reprobus permutavit, & invertit: pœnitentiæ dedit verecundiam, fiduciam peccato. S. Chrysost. procem. in Is.

Quid horres fateri, quod libenter, ac properè, commisisti? cur confunderis dicere, quod non confusus es perpetrare? cur vereris Domino indicare, quod veritus non es ipsô præsente committere? S. Chrysost. in Ps. 105. 1. Confitemini Domino, quoniam bonus.

Est nobis dura, & deflenda conditio. Peccare nos cogit fragilitas innata; & confiteri prolubet confusio cognata peccati: malum enim facere, pudor non est, & pudor est confiteri; timemus dicere, quod committere non timemus. S. Chrysol. s. 34.

Verecunda confessio quodammodo videtur violentum corporale martyrium : in corporali enim martyrio sanguis effusus deorsum fluit ; in verecundo autem confitente contra naturam ascendit. S. Bonav. s. 109. D. Pent. 12.

Irrationabilis est pudor, qui te cogit non reverti : sicut irrationabile, & stultum, esset ; si corruisset aliquis in cloacam, quòd potiùs vellet ibi perire, quàm clamare. S. Bonavent. s. 4. die Cin.

Operuit confusio faciem conscientiæ tuæ ; aufer velamen confusionis, confessionis induere : nam & Dominus Confessionem induit Ps. 103. 1. confessionem non suam, sed tuam. Hôc se ornatum pallió reputat ; hoc à te mutuatur ; hoc illi pallium trade, quòd affectuosè tollit, quasi pignus amoris, & reconciliationis signum. Gilbert. s. 44. in Cant.

Nè peccatum confiteri graveris ; ut per hujus vitæ pudorem, futuri sæculi pudorem, ignominiámque fugias. Perspicuum facias, te seriò, atque ex animo, peccatum odisse ; dum illud, tanquam contumeliâ dignum, traducis ; ac velut ludibrio exponis, & de eo triumphum agis. Nazianz. in S. Baptismo.

Hæc est una causa, quare confessio instituta est ; ut scilicet, dum de culpa peccator erubesceret, â Deo misericordiam impetraret. S. Bernar. din. tom. 3. s. de conf. peccat.

§. VI.

Contra sacrilegè confitentes.

Num. I.

Symbola, & Similitudines.

Magister, attuli filium meum ad te, habentem Spiritum mutum &c. Marci 9. 16. Planè si mutus, sævus est : nullus truculentior dæmon, quàm qui linguam ligat. Ut enim Dei Filius essentialiter verbum est ; ità diaboli abortus naturaliter silentium est. Oliv. l. 4. Strom hic.

Dæmonium mutum. Luc. 11. 14. Mutum utique ab effectu : quia peccatum, propter verecundiam, mutum facit ; & specialiter mulierem circa opera carnis. Sunt enim quædam, sicut ancilla pigra, quæ sordes congregatas cum scopa reponit in angulo, & ibi putrescunt, & fœdant domum, & multiplicantur muscæ. S. Bernardin. s. de Conf. peccat.

Petrus vidit cœlum apertum &c. Act. 10. 11. quæ visio pœnitentiam significat : quæ, si perfecta sit, homini aperit cœlum. Notandum : soli pisces hic deerant, quia ad sacrificium non adhibentur, nec mactantur : quia muti, & elingues, procul ab eo mysterio arcentur. Doultremon. l. 4. c. 3. sect. 8.

Sicut navis, existens in aquis plena foraminibus, si ejus omnia foramina obturentur, præter unum, nihilominus per illud unum submergeretur in profundum maris : sic peccator, si omnia peccata confiteatur, & unum remaneat, per illum solum damnatur. S. Bonavent. s. 1. Dom. 6. Pent.

Lupus ovem capiens, guttur ore comprehendit, nè posset balare, & pastorem excitare : Sic diabolus ori nostro pudoris seram imponit in confessione. Stella in Luc. 11.

Num. II.

Damna, & pœnæ, sacrilegæ Confessionis.

Adam ubi es? Gen. 3. 9. *Ubi est Abel frater tuus?* Gen. 4. 9. Fatetur Adam : *mulier dedit mihi.* Negat Cain : *nunquid ego &c.* O eventus dissimiles ! parens vivit beneficiò confessionis, filius moritur, delictum operiens ! Deus terram, ob Adami peccatum, maledicit : *maledicta terra in opere tuo* ; ipsum Cain, non terram, maledicit : *maledictus eris super terram.* Escob. t. 1. mir. Chr. l. 7. Obs. 9.

Quia habuisti hoc apud te. 3. Reg. 11. 11. dictum est depravato Salomoni. Rupert. l. 5. in Reg. c. 1. : cui sic dicitur, palàm est, quòd peccatum suum necdum confiteatur : nam apud se habet ; cui, quod fecit, non displicet. Etiam cor Davidis amore mulieris seductum ; addidit homicidium : sed quia confessus, misericordiam consecutus. Sylv. c. 26. in Luc. q. 14.

Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem totâ die. Ps. 31. 3. Sic tacet improbus, & clamat. Clamat in morbo, & dolore ; tacet animi morbô correptus. Aliter quoque clamat, & tacet : Tacet, quia peccatum celat ; clamat, quia peccata peccatis addit ; quæ magnó clamore à Deo pœnas exposcunt. Sic S. Greg. in Ps. 7. pœnit : ille tacet, & clamat, qui peccata præterita per confessionem non annuntiat ; per cor impœnitens alia committere, acceptâ peccati libertate, non cessat. Barradius t. 2. l. 8. c. 19. *Quoniam tacui*, quod non erat tacendum, scilicet confessionem peccatorum ; *inveteraverunt ossa mea*, id est, defecit interior fortitudo mea. Tacui de peccatis confessionem, clamavi de meritis præsumptionem ; sana membra medico ostendebam, vulnerata tegebam ; & ideo non fui sanatus, sed inveteratus ; hoc est, in peccatorum meorum vetustate remansi : quia per culpæ meæ confessionem gratiæ tuæ novitatem non quæsivi. Gerson Medit. in Ps. 2.

Discooperiet peccata tua. Thr. 4. 22. Rectè eorum discooperiuntur scelera, qui hic ea detegere, & manifestare, noluerunt ad pœnitentiam. S. Paschas. hic.

Absconditum est peccatum ejus, dolores parturientis venient ei. Os. 13. 12. 13. Scilicet torquentes illum, remordente conscientiâ malâ. Dictum est hoc contra talem, qui malitiosè, aut ex verecundia, aliquod peccatum mortale scienter celat. S. Bernardin. t. 1. s. 15. de vera Conf. Art. 3.

Tunc dixit rex ministris : ligatis manibus, & pedibus, &c. Matth. 22. 13. Tunc videlicet ; non ubi ille sinè veste nuptiali introivit ; sed postquam admonitus siluit, interrogatus obmutuit, & noluit confiteri. Galfridus apud Tilman. in Allegor.

Præcipua causa mortis Ananiæ, Act. 5. 5. quia non confessus. Sylv. hic. Mirabile, quòd Petrus, qui ter Dominum negavit, Ananiæ, qui semel de pretio agri aliquid denegavit, duram mortis

mortis pœnam infligat. Cur misericordiam consecutus tam rigidus? Petrus lacrymis, & gemitibus, confessus est suum peccatum; quod non fecit Ananias. Id. c. 19. in Joan. 10. q. 12.

Scio ubi habitas; ubi sedes est Sathanæ. Apoc. 2. 13. Ubi sedes est Sathanæ, id est; mansio, non transitus: in illis enim mansionem fecit diabolus, qui peccata nolunt confiteri; sed celant ea in gutture suo. In illis transit, qui, etsi peccant aliquando ex fragilitate; tamen statim confitentur. Hugo Card. hic.

Mulier insignis, ac pia, Clara nomine, in morbo sensibus destituta, jámque pro mortua habita; cùm de exequiis jam cogitaretur, post quinque horas sibi redditur. Illa vultu attonitæ similis, suam ad inferos deductionem, animarumque cruciatus immaniſſimos, cum ingenti sudoris copia, narrare. Vidi, inquiebat, in terribili illo, ardentique inferorum specu, dispositos lebetes, subjectis ignibus bullientes; in quibus numerosæ animæ miserrimè coquebantur: nec longè flumen aquæ glaciæ constrictum, in quo, post intolerabiles ardores, subitaneò gelu cruciandæ mergebantur: ex quo exinde ereptæ denuò in bullientes ollas deturbabantur. Quas inter fuisse unam asserebat, quâ in hac vita familiariter usam se olim meminisset, æternis cruciatibus adjudicatam: quòd prolem, dum uterò gestaret, enecâsset; nec tantum facinus confessione ante obitum abluisset: Plurimorum postea, quos in vita noverat, tormenta, culpasque simul, ob quas perierant, recensebat. Quæ cùm in mentem Claræ intiderent, aut aliis explicaret, ubertimos totò corpore sudoris rivos præ horrore effundebat. Non vanam fuisse somni, morbive ludentis, imaginem commutatæ dein in melius vitæ, morumque ratio demonstravit. Annales Collegii Arimensis in Japonia.

§. VII.

Requisita ad fructuosam Confessionem.

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Is. 38. 15. Confessio debet esse intenta; unde dicitur: *recogitabo &c.* Contra illos, qui veniunt ad confessionem incogitati de peccatis: quia nullam, vel modicam, videntur habere sollicitudinem; cùm tamen hæc sint majora debita, & negotia, quæ homo debet, vel habere possit in hac vita. S. Bonavent. diæt. sal. c. 11. de Contritione.

Et cùm venit, invenit eam scopis mundatam. Luc. 11. 25. quia sæpe tantùm pulverem mundant, non autem durum lutum, aut tenacem ceram, quæ solo adhæret: est enim opùs ferreò instrumentò, ut terram radat. Ad eradicandam malam consuetudinem non sufficit frigida Confessio; sed opùs ferventi contritione. Stella hìc.

Debet esse flebilis. Hæc est enim aqua, quam Christus valde sitit. Et nullus fons tantùm eum delectat, quantùm puteus lacrymarum. In cujus figura quievit juxta puteum Samariæ & petiit aquam Samaritanæ. Jo. 4. scilicet lacrymarum; à muliere Samaritana, id est peccatrice. S. Bonav. diæt. sal. c. 12. de Confess.

Illa est fructuosa accusatio, si subsecuta fuerit correctio. S. Chrys. in Ps. 84. Superunò peccatò sæpe itera verbum, *peccavi*: ut, cùm venerint novæ suggestiones, addit Chrysostomus, ibi repellatur inimicus, dicendo: adhuc doleo peccatum vetustum; quomodo admitto peccatum novum?

Vade & lavare septies in Jordane. 4. Reg. 5. 10.

Plerique minimum, aut nullum, fructum de Confessione reportant: quia impræparati ad illam vadunt. S. Bernardin. s. 15. de vera Conf. Art 1.

§. VIII.

Confessio sit frequens, non differatur.

Confiteantur tibi populi Deus. Ps. 66. 4. Notandum, quòd in hoc Psalmo quater ponitur, *confiteantur*: in quo frequentia confessionis commendatur: frequentanda enim est; quia frequenter cadit homo. Vellosо in Judith. 7. Parænet. 33.

Si quis sibi nunquam ungues secaret, non capillum tonderet, non lavaret faciem; non oculos, non aures, nares, dentes, purgaret à sordibus; qualisnam videretur? Sylvestre potius animal, quàm homo. hic &c. Diez. In Circumc. D. c. 2.

Agricola, qui se in anno tantùm semel pectit, dolorem sentit; qui autem quotidie, sinè dolore. Sic rara Confessio. Stella de cont. van. p. 3. cap. 52.

Habent elephantes hoc proprium; quòd semper lunâ novâ turmatim ad aquas accedunt, & ab omnibus sordibus in aqua se abluunt; & filios, quos ante se ire sinunt, semper similia facere instruunt. Gerson l. 1. c. 43.

Si ligno, aut saxo, similes essemus; lustrandæ toties conscientiæ labore facilè supersedere possemus. Asser semel dolatus, lapis semel levigatus, permanent; quales eos ferramentum fabri firmavit. At nos hôc ipsò miseeenti, quia tam mutabiles. Arbori crescit, aut luxurianti, similes sumus: palmiti; quæ duo sæpius putanda sunt. Se ipsam vermibus pro domo locat arbor, quæ nulla unquam brachia olitoris cultro præbet secanda. In sylvam degenerat vitis, quæ lacrymare non vult, quæ secari non sustinet. Drexel. Trismeg. l. 1. c. 4.

Titu-

Titulus XXVII.

CONSCIENTIA.

§. I.

In genere.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Et canis secutus est eum. Tob. 6. 1. Hoc loco, uti Raphael tutelarem angelum; ità Canis conscientiam designat; quæ fidelissimis latratibus suis usque, & usque, monere non desinit. Drexel. Tob. c. 14. §. 1.

Lacrymis meis stratum meum &c. Ps. 6. 7. Lectus est Conscientia; quæ quibusdam est quies, quibusdam tormentum. Hugo Cardin. hic.

Vox tua dulcis, & facies tua decora. Cant. 2. 14. Facies animæ conscientia est. S. Bonav. s. 5. in Pentecostes die.

Per quadrigam illam, quam vidit Ezechiel c. 1. intelligit Nazianz. or. 47. quatuor microcosmi, id est, hominis, facultates: nam pars rationalis est homo, irascibilis leo, concupiscibilis vitulus; syntheresis, sive conscientia, est aquila. Hæc enim oculatissima est instar aquilæ Cornel. hic.

Exiit conducere operarios in vineam suam. Matth. 20. 1. Domini vinea, humana conscientia. Hæc est vinea Domini electa, in qua plantavit omne semen suum. Pro hujus vineæ cultura Dominus exit; cùm suam voluntatem, per internam aspirationem, innotescere facit. Iteratio egressionis, augmentatio est cognitionis; diversitas hominum, varii gradus perfectorum. Vineæ cultores, cogitationes, & affectiones. Primi exercendi sunt in investigatione veritatis, secundi autem in exercitatione virtutis. Rich. à S. Vict. tr. 1. de statu inter. hom. c. 35. viro sapienti, sua vita vinea est, sua mens, sua conscientia. S. Bern. s. 63. in Cant.

Cum intrâsset Jerosolymam, commota est universa civitas. Matth. 21. 10. Quid per Jerosolymam aliud, quàm conscientia congruentiùs designatur? Hanc Jerosolymam tunc nempe Dominus intrat, cùm conscientiam lumine virtutis irradiat; & sic per detestationem culparum atque puram contritionem, à malo ad bonum universa mentis civitas commovetur. S. Bernardin. t. 1. s. 12.

Antequam gallus cantet, Matth. 26. 34. Gallus à Deo cuique datus est sua conscientia; quæ, quoties quis peccat, ei occlamat: cur tantum scelus commitis? cur Deum offendis? &c. Hic clamor conscientiam remordet, & stimulat ad pœnitentiam: quem qui audit, & exaudit, verè cum Petro compungitur. S. Laur. Just. l. de Chr. agone c. 9.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Luc. 11. 34. Conscientia tua lucens benè in hoc corpore, lucernæ lux est, quia ipsa est oculus tuus. Sic, sit purus oculus tuus: si conscientia tua munda sit, munda est & caro tua. S. Ambros. in Ps. 118. Oct. 14.

Ex Patribus.

Venter interioris hominis, conscientia cordis est. S. Aug. tr. 32. in Jo.

Conscientia domesticum, & verum tribunal. S. Greg. Naz. or. 26. in plagam grandinis Conscientia hominis, est quasi *mare magnum, & spatiosum; illic reptilia, quorum non est numerus* Ps. 103. 25. S. Bernardus l. de conscientia.

Conscientiâ pro lucerna utere in actionibus: ea enim, quæ in vita bonæ sint actiones, & quæ malæ, ostendit. S. Nilus.

Animæ stomachus est conscientia. S. Vinc. Ferr. s. 5. D. 1. adv.

Liber conscientiæ est in die Judicis aperiendus: ideo scribendus est aureo calamo meritorum bonorum. Et, cùm sit liber indelebilis scripturæ; vide qualia in eo scribas: quia secundùm librum in die judicii judicandus es. S. Bern. s. 32. Conscientia hominis est liber, in quo scribuntur omnia, bona, & mala, quæ homo fecit. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. infra oct. ascens.

Testamentum est clausum vivente Testatore; & illi soli sciunt, quid in eo scribitur, qui fuerunt circa illud faciendum. Sed ipsò mortuò legitur publicè. Sic est in Conscientia. Testamentum igitur tuum accuratè scribe; nè portes literas Uriæ: dæmones nitentur illud probare falsum. Summa Prædic. Conscientia.

Citharœdus, aut fidicen, si vel digitulo unò testudinem suam carpat, vocem illa protinus reddit: ità Conscientia, velut garrula chelys, vix tactu, respondet, & suam homini exprobrat malitiam. Drexel. Trism. l. 1. c. 6.

§. II.

Conscientia est noster adversarius, judex, magister &c.

Esto consentiens adversario tuo. Matth. 5. 25. S. Athan. q. 62. docet; adversarium vocari Conscientiam: ipsa enim adversatur peccatis, & nos interiùs maximè pungit, ut à peccatis abstineamus. Et, si ei non acquiescimus, clamat, & accusat nos ante tribunal Dei. Sylv. hic c. 12. q. 14. Adversarius tuus, conscientia tua, est constitutus à Domino; ut clamet adversùs te; arguat te; & te, quoties delicta perpetrare conaris, ab interitu eripiat sempiterno. S. Laur. Justin. s. in Conv. S. Pauli.

Cùm autem vadis cum adversario tuo, &c. Luc. 12. 58. Adversarii nomine intelligitur Syndereſis; quæ continuò adversatur mordendo, stimulando animum pravè agentis. Cajet. hic. Per hunc adversarium intelligit S. Augustinus Conscientiam remordentem; cum quâ dum vadis ad principem Christum, da operam liberari ab

ab illo, id est, remorsu conscientiæ; te expurga, emendando, quod conscientia reprehendit; nè trahat te ad judicem: id est, ex ejus remorsu, & testimonio contra te, inveniaris damnabilis. Dion. Carthus. hîc.

Quid tibi prodest, non habere conscium, habenti conscientiam? Lactant. l. 6. de div. Instit.

Conscientiam nihil aliud esse arbitror, quàm rationis judicium, in veritatis lumine propalatum, atque discussum. S. Laur. Just. in festo S. Marci Evang.

Sufficientem magistrum habemus conscientiam. S. Chrys. hom. 54 in Gen.

Sicut mater puerum errantem castigat, &, quid faciendum sit, instruit; sic conscientia animum reprehendit; &, quid faciendum sit, demonstrat. Hugo Card. in Matth. c. 2.

Conscientia pietatis soboles est. Est autem conscientia, relicta in homine rectæ rationis scintilla; bonorum, malorúmque facinorum judex, & vindex; corrector defectuum, & animæ pædagogus. Est flagellum post peccatum; frænum ante peccatum. Lipsius l. 1. c. 5.

§. III.

Conscientia curanda, non negligenda.

In terra deserta & invia, & inaquosa. Ps. 62. 3. Conscientia videlicet diu neglecta, omnino inculta; spinis, & tribulis obsita, & omni horrore plena. Rich. à S. Vict. tr. de exterm. mali &c. c. 5.

Per vineam viri stulti. Prov. 24. 30. Hebr. *carentis corde.* q. d. sicut pedibus transiens per agrum pigri, vidi ejus squalorem, defectu culturæ, sic oculis mentis transiens, lustransque vitam, animam, & conscientiam (hæc enim cujusque est ager & prædium illi datum, imò locatum, ad culturam) hominis inertia, qui illam colere negligit; non tantùm vacuam virtutibus, & fructibus bonorum operum; sed repletam quoque urticis, carduis, & spinis vitiorum omnium, ac dæmonum; carnis, & Mundi incursionibus, & tentationibus expositam: eò quòd macheria, seu sepes ipsius sit diruta. Sepes hæc est intrinsecus gratia, & custodia sui; extrinsecus protectio Dei, & angelorum: utráque enim hâc sepe disjectâ, anima, ceu vinea aperta, patet bestiarum, & hostium, id est, tentationum, & dæmonum, incursibus; qui eam radicitus depascuntur, & demoliuntur. Quò fit, ut in extremam sterilitatem, & penuriam rerum omnium, incidat; ac in morte eum opprimat omnis meritorum inopia. Corn. hîc.

Vocaberis ædificator sepium. Is. 58. 12. Hoc est munus prædestinati: ùt primùm in conscientia sua foramen aliquod, aut labefactationem, advertit, statim reparat, non differt in crastinum: semper sepes ædificat, qui timet Deum; nè fortè aliquod ad se peccatum ingrediatur. Diez. fer. 4. Dom. 4. Quadr.

Abiit in domum suam. Luc. 5. 25. id est, in propriam conscientiam, non alienam, per sollicitam discussionem. Hugo Cardin. hic.

Conscientia est cordis scientiæ: cor enim & se novit suâ scientiâ, & multa alia. Quando novit se, appellatur conscientia; quando præter se alia, nominatur scientia. Petr. Cellens. lib. de Consc.

Si liber conscientiæ concordat cum libro vitæ; approbatur: si autem discordat; reprobatur. S. Bonav. s. 12. de sublimitate fidei.

Conscientia oleum in vase, fama lumen in lampade. Hugo à S. Vict. de consc. & fama.

Conscientiæ suæ domum debet quivis ædificare ante omnia; deinde aliis intendere: exemplò bombycis, primo domum fabricantis, postea telas texentis. Geminiani l. 5. similit. c. 1.

Conscientia vix ab homine æstimatur. Proponit nonnemo varia subjecta principi: unum dicit esse magnum Doctorem, alium subtilem politicum, tertium expertum militem. Omnia bene. Sed qualem habet conscientiam? ah! est scrupulosus! Conscientia est ornamentum Sacerdotum, & Religiosorum.

Quid? bonâ conscientiâ carens nunquam Deo, vel hominibus, fidus fuit. Est bonus miles? sed si non habeat bonam conscientiam; cave, nè ei arcem tradas: subtractione stipendii milites deserere stationem coget, patriam mille exactionibus exsuget. Est bonus politicus? nè tamen ejus consiliis insistas, si non habeat bonam conscientiam. Jurista bonus sinè conscientiâ bonâ vendet justitiam ei, qui meliùs inunget manus. Juglaris Conc. 16. Quadrag.

Annales Burgundiæ de Philippo 2. Burgundiæ Duce memorant, de Cancellario illius probæ conscientiæ: cùm in consilio de re iniquâ ageretur, reliquis contra æquitatem statuentibus, ille solus animosè refragatus est: potiùs ducens dignitate, & fortunis, excidere; quàm rei iniquæ contra conscientiam, consentire. Quæ sinceritas Duci deinde adeò placuit, ut rursus acitum, majori, novôque, honore cumulârit.

§. IV.

Conscientia colans culicem, glutiens camelos.

Seu

Scrupulosa in parvis, non magnis.

Ex Veteri.

Timui, eò quòd nudus essem. Gen. 3. 10. Dicere debebat: timui, quòd peccaverim. Sic homines vorant elephantes, culices timent. Fernandius hîc.

Cain. Gen. 4. 3. Sacrificium prætermittere horruit, viliora offerre non erubuit. Timet decimas non offerre; fratrem jugulare non timet. v. 8. Ipse Judas, in qua nocte proditurus Dominum, ab esu agni abesse noluit; cúmque Legem complêsset; & sibi restim, & Domino crucem, paravit. Oliva l. 3. Strom.

Ut David adulterium committeret, interrogabat, an mulier esset sanctificata ab immunditia sua? non habebat scrupulum, quòd nupta esset, &

ipsa adulterium committeret. Diez. f. 2. D. 3. Quadr.

Saul capitis damnat Jonatham, ob delibatam mellis guttam 1. Reg. 14. 39. Sed Agag pinguissimo parcit, quem Dominus occidi mandarat. Oliva l. 3. Strom.

Absalon reprehendit Chusai, quòd amicum Davidem in suo illo mœrore, & fuga, deseruerit: *hæc est gratia tua ad amicum tuum?* 2. Reg. 16. 17. Et ipse paricidium suum non detestatur; imò nec videt quidem.

Non comitari amicum, grande judicat flagitium; patrem regnô, thorô, vitâ, ùt molieba-tur, privare, nihil ducebat. Fernandius in Gen. 3. sect. 26.

Ex Novo.

Ecce Discipuli tui faciunt, quod non licet facere Sabbathis. Matth. 12. 2. Atqui illi, qui esum in Sabbatho pro crimine objiciunt, ipsi cædem in Dominum ipsô Sabbatho moliuntur. Baeza l. 14. c. 16. Pharisæi malunt mori, quàm vesci illotis manibus; mentiri verò, rapere, mactare, nullâ religione cohibentur. Propter Pascha in prætorium non ingrediuntur; Deum verò ipsô die Parasceves affigunt cruci. Aliquando granum sinapis exhorrent; jam pardos, & elephantes, glutiunt. Oliva l. 3. Strom.

Qui decimatis mentham. Matth. 23. 23. Nota, quid sequatur in iis gubernatoribus, qui decimant mentham; nimirum quòd relinquunt judicium: raro enim, qui animis affectus est circa parva, justum judicij pondus circa res habet. Justum judicium hoc est, in quô suuscuique valor, & æstimatio, datur; ut magna magni æstimentur; & præ illis relinquantur, si fors tulerit, parva Hoc justum judiciû minimè servari potest ab ijs; qui circa parva maximô, & nimiô, conatu feruntur: hi enim sic parva sua illa diligunt, sic requirunt; ut non alia majora vacet spectare. Unde fit, ut, propter illa parvula habenda, damnum inferant magnis; cum multo dispendio publicæ communitatis. Baeza l. 14 c. 16. §. 24.

Camelum autem glutientes. Matth. 23. 24. id est, majora dissimulantes. O quàm multi sunt hodie tales, qui parum ponderanda multùm ponderant; & multùm ponderanda parùm attendunt. Dion. Cart. hîc.

Excolantes culicem. ib. id est, expellentes à se minima delicta, quæ culices nominavit, &c. Orig. tr. 23. in Matt. Excolantes, id est, liquantes, defœcantes, à fœcibus expurgantes, sicùt per colum; sicut liquida colantur, à culicibus, aliisque fœcibus. q. d. si parvus culex in vinum, vel potum, vestrum inciderit, excolando culicem in colo retinetis, & abjicitis, nè eum hauriatis. Interim tamen vastum camelum ingenti oris rictu transglutitis. Tales etiam sunt inter Fideles, qui scrupulosè recitant rosarium, jejunant in honorem B. V. interim sinè scrupulô luxuriantur &c. Corn. hîc. Multi cavent panem quotidianum pedibus calcare, nec tamen horrent communionem sacrilegam. Stella in Luc. 11.

Samaritana habebat concubinarium. Jo. 4. 9. & non faciebat scrupulum de hoc: magno verò scrupulo ducit, proximo indigenti parum aquæ præbere. Diez. ib.

Ut non contaminarentur. Jo. 18. 28. Semper Judæi vilibus cæremonijs intendentes in magnorum malorum voraginem inciderunt. Verebantur contaminare Pascha, si Præsidis intrarent prætorium; sed non verebantur ad mortem injustè deducere Dominum omnium Christum. Sim. de Cass. l. 13.

Fratres, nolite pueri effici sensibus. 1. Cor. 14. 20. Nam solent pueri ad parva hiare, & obstupescere: valdè magna non æquè mirantur. S. Chrys. hom. 36. hîc. Clamabit puer pro chartula sibi ereptâ; qui præteribit ludens conflagrationem paternæ substantiæ. Baeza l. 14. c. 16. §. 22.

§. V.

Conscientia bona.

Num. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Malleus, securis - non sunt audita. 3. Reg. 6. 7. Conscientia bona est templum Salomonis. Hugo à S. Vict. l. 3. de anima c. 11.

Lavabo per singulas noctes lectum meum. Ps. 6. 7. Per lectum conscientiam accipimus: quia, sicut in lecto, quiescimus jacentes. S. Greg. in Ps. pœnit. hîc.

Oleô lætitiæ præconsortibus tuis. Ps. 44. 8. Oleum lætitiæ est, peccati maculam non habere. Unde se Conscientia semper exhilarat, quando nullâ recordationis asperitate mordetur. Cassiod. hîc.

Byssus, & purpura, indumentum ejus Prov. 31. 22. Byssus est candor conscientiæ, & innocentia vitæ; purpura patientiæ, & pœnitentiæ: sunt indumentum Ecclesiæ; quia & hæc eadem fuerant indumenta sponsi sui: Cant. 5. 10. *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Hugo Card. hîc.

Lectulus noster floridus. Cant. 1. 15. Lectulus dicitur quieta conscientia sanctis desideriis florida. Hug. Card. hîc. Lilijs candentibus sanctarum cogitationum, rosis rubentibus ardentium affectuum, floribus vernantibus cœlestium desideriorum, conscientiæ suæ lectulum sparsit. S. Th. Vill. in c. 1. Cant.

Flores apparuerunt in terra nostra. Cant. 2. 12. Serenitas conscientiæ. Hugo Card. in Ps. 27.

Reclinatorium aureum. Cant. 3. 10. Reclinatorium est conscientia pura; in qua reclinat se, & requiescit Christus, Dei sapientia: quæ aurea est; quia tribulationis igne excocta, & purgata ùt aurum, atque probata. Quæ enim grata est per vitæ innocentiam, gratior, & mundior, efficitur per tolerantiam adversariorum; & digna, ut aureum sit Dei reclinatorium. Rich. à S. Vict. hîc. c. 12.

Ipse verò dormiebat. Matth. 8. 24. Exprimitur, ait S. Ambr. in c. 8. Luc. securitas potestatis; quòd, omnibus timentibus, solus intrepidus quiescebat. Prov. 12. 21. *non contristabit justum &c.* Porrò cervical, in quo, teste Marco, dormiebat, mysticè est bona conscientia; resignatio in Dei voluntatem; fiducia de ope Dei, & providentiâ. Corn. hîc.

Oleum in vasis suis. Matth. 25. 4. Quid est in vasis suis? in cordibus suis. Unde dicit Apostolus 2. Cor. 1. 12. *gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ.* S. Aug. hom 23. de verb. Dom.

Quid

Quid est, ferre oleum secum, nisi habere conscientiam placendi Deo de bonis operibus: & non ibi finem gaudii sui ponere, si homines laudent, qui conscientiam videre non possunt. S. August. s. 26. de divers. Oleum gloria est; fulget, intet in superficie. Sed bona debet esse, & vera gloria; ut ibi sit nitus in vasis tuis. *Gloria hæc, est testimonium bonæ conscientiæ.* Id. in Psal. 140.

Ex Patribus, & aliis.

Paradisus conscientia justi est: quam non urit cura pungens, nec culpa remordens. S. Bern. s. 3. super Salve Regina.

Conscientia bonas, titulus religionis templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, reclinatorium aureum, gaudium angelorum, thesaurus regius, aula Dei, habitaculum Spiritus Sancti, liber signatus etiam clausus, & in die Judicii aperiendus. S. Bern. l. de conscient. c. 8.

Conscientia bona est scyphus Joseph, in quo augurari, imò inebriari solet. Conscientia bona est thesaurus regius. Unicum, & singulare, apud pias mentes futuræ beatitudinis, pignoris vinculum, conscientia bona. Ploret Mundus, rideat; omni volubilitate circumrotetur; ardeat, pereat, transeat: nunquam marcescet conscientia. Petr. Cell. l. de conic.

Præsepe est conscientia, inferiùs clausa per contemptum Mundanorum, superiùs aperta per desiderium æternorum. S. Bonav. in Nat. Dom. 2. solemnitate.

Promissionis terra, conscientia secura; terra melliflua, conscientia jucunda. Rich. à S. Vict. de Sacrificio David.

Mare pacatum Lem. *Cœli refert imaginem.* Picinelli.

Num. II.

Est læta, quietâ.

Nonne, si bene egeris, recipies? Gen. 4. 7. alii vertunt: *extolles*, scilicet vultum tuum, vivésque in lætitia. Corn. hîc.

Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Ps. 35. 9. Quis cibus suavior, quàm is, quem animus bene sibi conscius, & mens innocentis, epulatur. S. Ambr. hîc.

Timor Domini sicut paradisus benedictionis. Eccli. 40. 28. Sicut Infernus est, ubi peccatum mortale est; ità paradisus, & cœlum, ubi gratia, & timor Dei est: ubi cilicet nullius criminis reatus conscientiam mordet. Corn. hîc.

Ego autem non ascendo ad diem festum. Joan. 7. 8. Piè egit pro nobis in se formam in humanis festivitatibus non interesse, neque lætari: quoniam veris Christianis nulla, præterquam de virtute, & de puritate conscientiæ, debet esse festivitas super terram. Sim. de Cass. l. 11 c. 25.

Ex Patribus, & aliis.

Quæ major voluptas? - quàm conscientia integra, Tertull. l. de spectaculis circa finem.

Cibus verus, & sanctus, & mundus est, immaculata conscientia, & innocens vita: quisquis sic pascitur, Christo convescitur; talis epulator conviva Dei est. Istæ sunt epulæ, quæ Angelos pascunt; istæ sunt mensæ, quæ Martyres faciunt. Tertull. ep. de cib. Judaicis.

Sivis nunquam tristis esse, bene vive. Bona vita gaudium semper habet. S. Isid. l. 2. soliloq. c. 11.

Hæc est animæ suavissima, & saluberrima, requies, conscientia munda, quieta, secura. Sit ergo beatæ animæ culcitra conscientiæ suæ puritas; sit capitale tranquillitas; sit opertorium ejus securitas: ut in hoc interim strato dormiat delectabiliter, & feliciter requiescat. S. Bern. s. 2. in festo OO. SS.

Citò senties, dulciores esse justitiæ fructus, quàm iniquitatis. Et verius atque jucundius gaudere hominem de bona conscientia inter molestias, quàm de mala inter delicias. S. August. l. de catechis. rudib.

Intus est in corde, est Sabbathum nostrum: multi enim vacant membris, & non vacant conscientiâ. Omnis homo malus sabbathum habere non potest: nusquam enim illius conquiescit conscientia; & necesse est, ut in perturbationibus vivat. Cum autem bona est conscientia, tranquillus est; & ipsa tranquillitas Sabbathum est cordis. S. Aug. in Ps. 91.

Unum solatii genus est, in ærumna, & amaritudine, constitutis, à culpa vacare; ut ea, quæ perpetiuntur, adversa non pro delicti pretio sustinere videantur. S. Ambrosius de Interpellatione l. 1. c. 4.

Quid dulciùs conscientiâ bonâ? quæ si non est, & malè pungit; amara sunt omnia. S. August. l. 45. de diversis.

Quomodo mala conscientia tota in desperatione est; sic bona conscientia tota in spe. S. Aug. in Ps. 31.

Nihil est tam animæ suave, quàm à vitiis tranquillitas, & libertas. B. Theodorus Studita s. 113.

Quomodo potest quis gaudere, ubi vincula, ubi tormenta, ubi tribulatio? Maximè in hoc gauderi potest. Quomodo autem? disce: qui nihil sibi ipsi conscius est, plurimum lætabitur: ità ut quò majorem dixeris tribulationem, hoc majorem dicas voluptatem. S. Chrys. hom. 15. in Acta Apost.

Festa non multitudo convenientium facere solet, sed virtus; non sumptuosus vestitus, sed pietatis ornatus; non mensæ dapsilitas, sed curà animæ: maximum enim festum est conscientia bona. S. Chrys. tom. 6 hom. 5. de Anna.

Si puram habes conscientiam, festum diem ages perpetuò; bonâ semper nutritus spe, & futurorum bonorum perfusus expectatione. S. Chrysost. orat. in illud Apost. 1. Cor. 10. 31. *omnia in gloriam Dei facite.*

Num. III.

Conscientia bona est tuta, non timet.

Quando egressus fueris adversùs hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala. Deut. 23. 9. nam qui peccare non audet, nescit in periculis timere. Iturus ergo olim ad pugnam nullum armorum genus divina lex præcipiebat; bonam solùm conscientiam inculcabat. Mendoza in 1. Reg. 11. sect. 3.

Dormivit autem Samuel usque manè. 1. Reg. 3. 15. Samuel terribiles illas minas ex divino oraculo accipiens, dicitur nihilominus usque manè dormivisse; optimâ eum conscientiâ, ùt fieri solet, inter pericula sapiente. Mendoza hic annot. 4. sect. 1.

In cunctis, quæ in hac vita adversa proveniunt, sola est omnipotentis Dei distinctio pensanda; atque ad cor semper proprium recurrendum; ut nullius nos ibi lingua implicet, ubi conscientia non accusat. Quem enim conscientia defendit, & inter accusationem liber est: & liber vel sinè accusatione esse non potest; si sola, quæ interiùs audit, conscientia accusat. S. Greg. ep. 14. l. 6.

Nemo se contemnat pauper in cella, dives in conscientia: dives enim in conscientia securior dormitin terra, quàm dives in purpura. S. Aug. Dom. 8. s. 1. de temp.

Alphonsus Arrag. rex, interrogantibus, cur præter morem aliorum regum, absque satellitio incederet? respondit: innocentiam se habere comitem. Anton. Panormit. l. 2. de reb. gest. Alphonsi.

Omnis gloria filiæ regis ab intus. Ps. 44. 14. Quæ sunt interiora pulchritudinis? Conscientia. Ibi videt Christus, ibi amat Christus, ibi alloquitur Christus, ibi coronat Christus. S. Augustinus hic.

Miscellanea.

Quis sic præsumat de conscientia sua, ut certus sit, eam in judicio Dei posse sufficere; nisi misericors misericorditer judicet. S. August. ep. 120.

Profectò securitatem conscientiæ non valent vel solent habere; nisi aut valde mali, aut valde boni. Rich. à S. Vict. lib. de sacrif. David.

Multi quærunt scientiam, pauci conscientiam. Et si fortè tantò labore, & sollicitudine, quæreretur conscientia, quantò vana, & sæcularis scientia; & veriùs apprehenderetur, & fructuosiùs retineretur. Petr. Cell. lib. de Consc.

§. VI.

Conscientia mala.

Num. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

SYmbolum peccatoris Jób. c. 1. 15. spoliati virtutibus. Remanet solus conscientiæ remorsus, qui damna nuntiet. de Rampelogis Conscientia. Nuntius, qui, omnibus consumptis, Jobo remanet, est vermis Conscientiæ post peccatum. Diez. D. 8. Pent. c. 2.

Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Job. 15. 35. Peccantes comparat Scriptura cum parturientibus. *Mulier*, ait Christus, *cùm pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium.* Jo. 16. 21. At verò in dolore ex peccato longè aliter contingit; ùt notat S. Chrys. conc. 4. de Laz. nam peccatum, simul ac commissum est, tunc demum, extinctâ voluptate, amarus pœnitentiæ stimulus succedit; contrà quàm accidere solet parturientibus. Mendoza in 1. Reg. 3. v. 18. annot. 4. sect. 2.

Fugite à facie gladij. Job. 19. 29. Iste gladius est conscientiæ aculeus, qui semper est, divinâ exigente justitiâ, peccato conjunctus; & nunquam sinit esse delectationem sine dolore. S. Bonav. semper enim in peccato plus est anxietatis, quàm sit delectationis. s. 25. in Ascens.

Spiritus procellarum. Ps. 10. 7. In conscientia, quæ sibi contraria, est quasi tempestas. Is. 57. 20. *impii, quasi mare fervens, quod quiescere non potest.* Hugo Card. hic.

Non tanget (justos) *tormentum mortis.* Sap. 3. 1. quia, licèt sæpe multis in morte doloribus crucientur; illô tamen conscientiæ tormentô, quod per antonomasiam tormentum mortis dicitur, non tanguntur. Mendoza in 1. Reg. 3. 18. annot. 4. sect. 2.

Peccatum Juda scriptum est in ungue adamantino. Jer. 17. 1. Nihil potentiùs conscientiâ; in qua scilicet infixæ literæ sunt solidæ. Nam, licèt omnes homines suæ ipsorum conscientiæ de bona vita testificari conentur; peccata nihilominus eorum, qui mentiuntur, conscientia ferre nequit; sed percutitur, & perforatur, in corruptámque profert sententiam. Theodoret.

Pone ollam. Ezech. 24. 3. Olla semper bulliens, & ardens, est mala conscientia; quæ semper æstuat, tùm malis desideriis, tum doloribus, & anguibus. Corn. hic.

Recessit somnus, ait Antiochus. 1. Mach. 6. 10. *nunc verò reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem. v. 12.*

Vermis eorum non moritur. Marci 9. 45. q. d. sicut caro gignit vermes, quibus ipsa lanietur; ità & conscientia edit culpas, quibus exedatur. Mendoza in 1. Reg. 3. v. 17. annot. 3. sect. 3. Designatur vermis animæ, impura, sceleratáque conscientia: siquidem una hæc animam peccatricem, nulliúsque boni sibi conscium, inutilis pœnitentiæ aculeis, instar edacis vermis, continuò pungit, & rodit. Unusquisque ergo sceleratorum sui ipsius accusator erit; etiam dum ea secum perpendet, animoque jugiter revolvit, quæ improbè gessit; vel invitus se, reum confiteri compellitur. Omni supplicitô gravis est, immortalem illum vermem, direque corrodentem, circumferre. Victor Antioch. hic.

Quæ pœna gravior, quàm interioris vulnus conscientiæ? quod severius judicium; quàm domesticum? quô unusquisque sibi est reus; séque ipse arguit. S. Ambr. offic. l. 3. c. 4.

Infernus quidam, & carcer, animæ rea conscientia est. S. Bernardin. s. 4. in assumpt. B. V.

Tria sunt in judicio: testis, tortor, judex; sic in mente hominis testis conscientia, quæ accusat; dolor, qui cruciat; ratio judex, qui judicat. S. Bonav. in Ps. 82.

Num. II.

Num. II.

Mala conscientia affligit, inquietat.

Aperti sunt oculi amborum. Gen. 3. 7. Quid est hoc? vocavit divina Scriptura sensum illum peccati: Mox enim post admissum peccatum stimulatur conscientia. B. Theodoret. q. 33.

Abscondit se Adam. Gen. 3. 8. Quis à consortio, & loquela DEI, fugacem Adamum reddidit? crimen. Jam ab exordio flagitium lumen refugit, quærit latebras. Euseb. Emiss. hom. 3. de Pascha: Si fortè hominis cujuscunq; servus duris domini sui urgeatur imperiis; quòcunque fugiendo aut latendo, evadere, & declinare, iniquum Dominum potest. Servus peccati quò fugiet? quod secum trahit, quocunq; fugerit. Non fugit seipsum; non est, quò eat: Mala conscientia sequitur se; imò non recedit à se. Vix aliquod de foris potest esse remedium, quando intus est vulnus inclusum. Apud Arcones in Is. 3. 9. Discursu I.

Omnis qui invenerit me, occidet me. Gen. 4. 14. Noluit DEus illius cruciatum finire compendiò mortis: Videtur enim illud desiderâsse Cain, cùm dicit: ***Omnis, qui invenerit &c.*** Et quodammodo loquitur ad illum DEus: Non, ùt tu æstimas, morieris, & mortem pro remedio accipies: vives usque ad septimam generationem, & conscientiæ igne torqueberis. V. Beda hic.

Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum. Gen. 42. 21. Venditio fratris transacta erat; pretium acceptum, consumptum; sed funes peccati permanebant. Theodoret. in Catena Græca: vide; conscius animus quàm se non possit absolvere; sed longinquitate temporis. Duo, & viginti, anni erant, cùm facinus hoc illi perpetrârunt; & tamen ejus adhuc memores clamabant: ***Meritò hæc patimur, quia peccavimus.*** Baeza t. 2. l. 11. c. 7. §. 5. Nota hîc cum Chrys. quanta sit vis conscientiæ; cujus obtutibus omnia peccata illicò se sistunt, cùm DEI manum vindicem sentimus. Nulla enim Josephi facta hîc mentio; & tamen ejus memoria, & injuria, ei ante 23. annos facta, statim omnium fratrum mentibus se sistit, cùm ob eam castigari se augurantur. Corn. hic.

En sanguis ejus exquiritur &c. v. 22. Inde constare potest apertè, conscientiæ judicium esse inevitabile: Refricat enim memoriam sceleris ante duos, & viginti, annos admissi. B. Theodoret. q. 102.

Peccatum contra me est semper. Ps. 50. 5. Sapiens adversùs se judicat esse delictum suum; & tanquam hostiles acies; ità lapsus culparum suarum adversantium modò sibi arbitratur obsistere. Quidquid personuerit, quidquid increpuerit, culpa ei propria semper occurrit: momentis omnibus culpa pulsat conscientiam; nec quiescere, nec oblivisci, sinit. S. Ambr. hîc.

Et derelinquetur filia Sion ùt umbraculum in vinea &c. Is. 1. 8. Juxta anagogen, vinea DEI, pomorum paradisus anima nostra appellari potest. Cui si mens præfuerit, habet custodem mentis DEum: Si autem vitia nos quasi quædam bestiæ fuerint deprædatæ; relinquemur à custode DEO, & omnia nostra redigentur ad solitudinem. S. Hieron. Tom. 4. hîc.

Facies regis commutata. Dan. 5. 6. Rex Balthasar majestatis erat adeò tremendæ, ut in exercitu præsens hostem in fugam compelleret; & patis tempore toti regno esset formidabilis. Et manus unica illum adeò perterruit, cùm nondum intelligeret portentum. Credo sic eum terreri à remordente conscientia. Paoletti D. 1. Adv.

Dormiebat sopore gravi. Jonæ 1. 5. Sensit Jonas remorsus conscientiæ de fugâ suâ; quasi DEus illum persequeretur, puniretq;. Unde, ut hos remorsus evaderet, & sopiret, dedit se sopori. Mala enim conscientia parit mœrorem, mœror somnum. S. Corn. in Jonam.

Peccavi; tradens sanguinem justum. Matth. 27. 4. à propria conscientia accusatus adjudicavit seipsum dignum suspendiò. S. Ambros. l. 2. in Daniel: Domini traditorem non invenio à judice damnatum: non enim damnat Pilatus, non damnat populus; sed, quod majus est, seipse condemnat. Quem alter judicat, potest ùt cunque esse excusabilis: reus autem sinè excusatione est, qui conscientiæ suæ judiciò condemnatur. ***Peccavi, tradens &c.*** ib. Nota hîc potestatem Conscientiæ: Homo intrà seipsum habet patibulum intolerabile. ***Abiit, & laqueò se suspendit.*** S. Chrys. non enim potuit acerbos conscientiæ stimulos, & flagella, perferre. Did. Niss. de prodit. Judæ. §. 4. Suspendit se, ut desperatâ, tristique, vitâ citiùs liberatur. Euthym. Judas videns impleri crucifixionem, quàm à Christo audierat; intelligit etiam eum resurrecturum: cujus faciem cum præ verecundia videre non posset, suspendit se. Palatius in Matth. Quid Judam eò miseriarum compulit, ut in seipsum sæviret? agitabatur stimulis conscientiæ: &, quia hos diutius tolerare non poterat, cum vita finire volebat. Sic quasi cogitabat: alterutram ex his pœnis vitare non potero; ad hæc extrema compellor: aut inquietè semper vivere; & gehennam intus circumferre; aut laqueò vitam perdere: ex duobus malis minus eligendum. S. Ambr. non poterat ferre conscientiæ dolorem; ideo, adaptato sibi laqueò, vitam finivit. Paoletti D. 1. Adv. Judas statim, ante necem Christi, illô ipsô die se suspendit: non ferens tantum conscientiæ occlamantis remorsum, & probrum; ùti docet. S. Leo s. 3. de Pass. Corn. in Matth. 27.

Accurrens cecidit super collum ejus. Luc. 15. 20. Cur non expectat filium ad domûs fores; sed festinat, occurrit? Guerr. Alb. serm. in Sabb. 2. hebd. Quadr. Sic festinabat reum absolvere à tormento conscientiæ suæ: quasi plus cruciaret misericordem compassio miseri; quàm ipsum miserum passio sui.

Ex Patribus, & aliis.

Cùr comprehenderunt tè dolores parturientis, ut parturires iniquitates, & pareres injustitias? nullus enim major est dolor, quàm is, qui peccati mucrone vulnerat conscientiam: neque

ullum gravius est onus; quàm peccatorum sarcina, & pondus flagitiorum. Deprimit animam, curvat usque ad terram, nè se erigere possit. Gravia, fili, gravia nimis delictorum pondera. S. Ambr. ep. 18.

Inter omnes tribulationis humanæ animæ nulla est major tribulatio, quàm conscientia delictorum. S. Aug. in Ps. 45.

Quàmvis humanâ judicia subterfugiat omnis, qui malè agit; judicium tamen conscientiæ suæ effugere non potest. S. Isid. l. 2. c. 26.

Satis magna pœna censeri debet hominibus utique probis, ac moderatis; cùm ii, qui molestiam intulerunt, metu concutiuntur, propriæque conscientiæ cruciatu afficiuntur. S. Greg. Naz. or. 4.

TITULUS XXVIII.

CONSIDERATIO.

Pater verò rem tacitus considerabat. Gen. 37. 11. Lentè delibera, quid agere, loquique, debeas. Jacob filii somnium priùs maturè considerat, quàm judicium ferat. Res, quæ in deliberatione priùs non concoquitur, cruda, & indigesta, venit. Alvarez Joseph illustr. hic illustr. 50.

Et ambulavit coram Christo meo cunctis diebus. 1. Reg. 2. 35. Coram ipso omnibus diebus ambulat, qui cogitatione subitâ nihil operatur: nam ut rectos gressus foris ponat in opere, intus ad Christum respicit, quem per considerationem portat in corde. S. Greg. hic.

Paratus sum, & non sum turbatus. Ps. 118. 60. Ubi cogitatione quis prævenit, quod acturus est, semper paratus ad agendum est; semper fixus, & validus; ut non queat subitâ aliquâ accidentium offensioni turbari. - Paremus igitur affectum nostrum; non imparatum vis aliqua repentina perturbet. Si te cupiditas, appetentiaque, tentaverit; lege Evangelium; dicat tibi JESUS Christus: non turbetur cor tuum. Si quis terror ingruerit, dicat tibi Christus: Non turbetur &c. neque formidet. Si quæ supplicia persecutor inflixerit; lege Evangelium; dicat tibi Christus: non turbetur neq; &c. S. Ambr. hic.

Errant, qui operantur malum. Prov. 14. 22. Error hic non speculativus, sed practicus, putà, est erronea, & perversa electio & operatio mali culpæ, quod secum defert malum pœnæ. Vel est inconsideratio plurium rationum, & motivorum, quæ possent voluntatem continere à peccato. Sic peccavit Adam, Lucifer, & Angeli: in quibus nullus erat error; sed clarissima rerum, legisque DEI, cognitio, per merum defectum considerationis. Ità enim considerârunt suam pulchritudinem, non considerando eam se habere à DEO. Corn. hic.

Viri male non cogitant judicium. Prov. 28. 5. Audivi senem quondam valde religiosum, & timoratum, dicentem: Ego quotidie manè ascendo ad Cœlum, ut considerem beatorum gaudia; ac descendo in Infernum, ut spectem damnatorum supplicia. Itaque ex matutina hac consideratione totô die me sentio perurgeri ad omne bonum, licèt arduum, & difficile. Corn. hic.

Locutus sum in corde meo. Eccl. 1. 16. Olympiod: loqui aliquis dicitur in corde suo, cùm mentem ad cogitandum applicat, secum disputat, & ratiocinatur.

Totum corpus oculis plenum. Ezech. 1. 18. Corpora animaliam idcirco oculis plena describuntur: quia sanctorum actio ab omni parte circumspecta est; bona desiderabiliter providens, mala solerter cavens. S. Greg. hom. 7. in Ezech.

Daniel ingressus rogavit regem, ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi. Dan. 2. 16. Solus Daniel lente considerare negotium satagit; ergo solus mysterium referabit. Alvarez Jos. ill. Gen. 37. v. 11. illustr. 50.

Considerate Lilia agri. Matth. 6. 28. S. Ludovicus plurimùm suô tempore considerativus fuit. Neminem magis, quàm ipsum principem, decet consideratio; quæ singularis quædam est mater prudentiæ. Hoc in omni artè animadvertis. Refert Macrobius in Saturnalibus: fuit in theatro Romæ Mimus, studens repræsentare personam principis. Exclamavit alter histrio: non rectè sic repræsentari. Monitus igitur à populo, ut hujus errorem corrigeret; constituit se velut hominem valde meditabundum. Significans: nihil magis decere principem, quàm considerationem. *Rex qui sedet in solio judicii* Prov. 20. 8. Non in mensa, non discurrens? *Princeps, quæ digna sunt principe, cogitabit,* id est, considerabit. Is. 32. 8. *Nullus est, qui recogitet corde.* Jer. 12. 11. *Si cognovisses & tu.* Luc. 19. 42. Gerson serm. in die S. Ludovici regis Franciæ.

Noli me tangere. Jo. 20. 17. Sed Thomæ v. 27. licèt incredulo, præcepit se tangere; quòd in hoc temerarius non fuerit: quia Christus est hostis inconsiderationis. Dicebat Thomas, se tangendo crediturum; in quo proposito perstitit octiduô; sed Magdalena præcipitanter volebat tangere. Stella de cont. mundi p. 3. cap. 87.

:) o (:

Titu-

TITULUS XXIX.

CONSILIA.

§. I.

In genere.

NOmine *Jachin.* 3. Reg. 7. 21. *Jachin.* Hebr. idem, quod *directio*, & rectitudo. *Booz* id est: in eo *fortitudo.* Tropolog. quilibet fidelis, & sanctus, eget columnâ duplici, ut fiat templum DEI; scilicet Jachin; id est, prudenti, rectâque, directione, ad decernendum id, quod agendum est: & Boos, id est, fortitudine ad illud exequendum. Prudentia enim præit, quasi lux; viam virtutis, & sanctitatis ostendens: unde dexteram occupat. Corn. hic.

Quid est homo, ut sequi possit regem Factorem suum? Ecclesiast. 2. 12. Sept. pro regem, vertunt *Consilium*: quia Hebr. Melech, id est, rex, significat quoque Consultorem, & Consilium; eò quòd regum sit consulere Reipublicæ. Corn. hic.

Consilium, quasi proles mentis tuæ, quasi filius cordis tui. S. Aug. tr. 1. in Jo.

In minimis exordiis maxima sunt consilia agenda: quoniam parvus error in principio, maximus est in fine. S. Cyrill. Apol. mor. l. 1. cap. 10.

Omne consilium actionis gratiâ, & propter actionem est. S. Greg. Nyss. l. 7. de lib. arbitr. cap. 1.

§. II.

Consilia bona.

OMnia *consilia tua in Deo permaneant.* Tob. 4. 20. Tunc consilia nostra in DEO permanent, cùm nihil fecerimus præter Domini voluntatem. Sim. de Cassia l. 15. de just. Christ. c. 2.

Testimonia tua meditatio mea est, & consilium meum justificationes tuæ. Ps. 118. 24. Alii legunt: *Justificationes tuæ consiliarii mei sunt.* q. d. non audio, quid cordis mei intemperantia flagitet; non quæ caro concupiscat, non quid serpens suggerat, non quid Sæculi voces auribus meis insonent; non quid subdolè adulatorum lingua consulat, non quid falsi amici: *audiam* verò, *quid loquatur in me Dominus* Ps. 84. 9. quid ab ipso illuminata ratio, quid jus, & æquitas, requirant. Denique, omnibus aliis consiliis repudiatis, justificationes tuæ, Domine, fidelissimi, & certissimi consiliarii mei sunt. Diez. D. 20. Pent. Conc. 2.

Manus illius plena hyacinthis. Cant. 5. 14. Quia cuncta ejus opera, quæ propter semetipsum operatus est, hyacinthi sunt: id est, cœlestibus plena rationibus, cœlestibusque consiliis; & ad eum tendunt finem, ut nos ad cœlestia evehant. Si autem manus plenæ sunt hyacinthis, nihil continere videntur, quod hyacinthus non sit. Quidquid ergo ab illis procedit, nobis hyacinthus erit. Unde tribulationes &c. hyacinthi sunt, &, tanquam lapis pretiosus, accipiendi: in cœlestem enim vitam nos evehunt. Manus namque DEI lateres convertunt in Sapphiros, & duros lapides in hyacinthos. Nè ergo intuearis adversa, ut à manibus hominum procedunt; sed ut à manibus DEI. de Ponte, hic Exh. 24. §. 1.

Omnes isti congregati sunt, & venerunt tibi. Is. 60. 4. id est, ad ea, quæ tua sunt, facienda; & habent consilium de his, quæ pertinent ad tuam gloriam. B. Humbert. l. 5. de capit. generalib.

In lege quid scriptum est? Luc. 10. 26. Disce in consilium Legem adhibere: in ea reperies, quid agendum ad vitam consequendam. Quærentem de sua salute non mittit ad aulicos Consiliarios: ibi enim deest animæ sapientia; ibi discès ambitionem, invidiam, factiones. Non ad domos nobilium: ibi dicitur ludere; non ad domos mercatorum. A lege, non à Mundo, consilium cape. Origo perditionis nostræ: quòd in operibus nostris, & electionibus, non Deum, sed Mundum, consulamus. Si læsus ab inimico Mundum consulis, dicet: vindictam quære, honorem tuere. DEus verò Matth. 5. 44. *diligite inimicos vestros &c. In lege quid scriptum est?* Is. 30. 12. contra Israelitas: *Os meum non interrogastis.* Ps. 118. 24. *Consilium meum justificationes tuæ.* Stella hic.

Operatio virtutis electivæ attenditur in consilio, judicio, & desiderio. Consilium autem est in inquirendo, quid sit melius? hoc? an illud? sed melius non dicitur, nisi per accessum ad optimum: accessus autem est secundùm majorem assimilationem. Omni igitur consilianti necessaria est impressio summi boni. S. Bonav. Itin. mentis ad DEum c. 3.

§. III.

Consilia Evangelica.

QUid est *sanctificari?* Ex. 19. 10. nisi abstinere etiam à licitis? nam qui abstinet solummodò ab illicitis; pœnam quidem evasit peccati; sed gloriam nondum assecutus est sanctitatis. Ad sanctificationem non satis est fecisse præceptum, nisi adjicias facere & consilium. S. Rupert. Abb. hic l. 3. c. 26.

Servans semitas justitiæ. Prov. 2. 8. Semitas justitiæ vocat consilia, & altiora mandata; vias sanctorum generalia præcepta. Hugo Card. hic.

§. IV.

Pete consilia, non sperne aliena.

Exempla

Ex Veteri.

STulto *labore consumeris.* Ex. 18. 18. Nonne cum Moyse Deus loquebatur? & tamen consilium regendi, atque administrandi, tam magni populi à socero, alienigenâ scilicet homine,

mine, & maximè providus, & minimè superbus, accepit. Oliva t. 3. Conc. 8. Voluit DEus Moysen, virum alioquin sapientissimum, ab alienigena, & gentili, Jethro instrui: ut ostenderet, nemini datum esse, ut in omnibus semper æquè sapiat: ac proinde humiliter audiendos quoque esse inferiores, qui saniora consilia suggerunt. Corn. hic.

Quibus auditis, Moyses fecit omnia, quæ ei suggesserat. Ex. 18. 24. Sacra quædam res est consilium, voluntatum unio, fructus dilectionis, humilitatis insigne. E diverso intolerabilis est superbiæ argumentum; existimare, & nullius egere consiliò; sed uni sibi attentum esse; quasi solus posset sibi consiliò decernere, quæ optima sunt. S. Basil. in c. 1. Is. Consiliariis omnes opùs habent, etiamsi Moysi conferri possint. Multa enim sunt, quæ magni, & admirabiles, viri ignorent; quæ tamen parvi, abjectique, scire solent. S. Chrys. hom. de ferend. reprehension.

Moyses ille, quô nemò præsentiùs DEum coluit, neque surrexit ampliùs; in Israel propheta, qui DEum facie ad faciem, sicut Moyses, videret: ille qui quadraginta diebus cum Deo jugiter, & noctibus fuit; cùm legem acciperet in monte: ille, inquam, cui Deus dabat, quos loquereturfermones; invenitur magis Aaron fratris sui consilium, quàm suum probâsse. S. Ambr. ep. 3.

Et vocavit Dominus Samuel. 1. Reg. 3. 4. 5. DEus vocat Samuelem, simili voce Heli. Et cur non aperit ei, ad quid vocetur? Sed ordinat, ut prius tendat ad Heli? ut puer instrueretur, à Seniore, quomodo se debeat disponere ad DEI mandatum accipiendum. Sylv. in Actor. 9.

Ut erudiret principes ejus, & senes ejus prudentiam doceret. Ps. 104. 22. Sic senes sapientes non recusabant; sed patiebantur doceri, & illuminari à juvene triginta annorum. Sylv. in Act. 15.

Ex Novo.

Domine permitte me primùm ire, & sepelire patrem meum. Matth. 8. 21. Hic Christi discipulus sæpè Magistrum de cultu parentum differentem audierat: quid ergo opùs iterum consulere? sat per se notum videbatur, fore id opus Christo gratum. At ex eadem Magistri doctrina norat, sinè consiliô nihil moliri: & ideo etiam in re sat perspicua Christum adit, & consulit. Nec frustrà: nam prohibitus est id facere; & consilium æquò animò acceptavit, ac cum JEsu mansit. Pinna Ethol. 73.

Non satis Zachæo erat ex turba discere, quis esset JEsus; sed arborem *ascendit, ut videret.* Luc. 19. 4. Sed quam arborem? sycomorum, id est, ficum fatuam. Nullius monitâ despice, licèt indoctioris. Pinna in Eccli. 6.

Unde ememus panes? Jo. 6. 5. Christus æterna Sapientia quæsivit consilium à Philippo; cùm tamen ipse esset simplex: ut per locum à majori argueremus. Christus petit consilium à hebete, quô non indigebat; ut nec nos vereamur consilium petere pro veritate inquirenda etiam à simplicibus. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. 4. Quadr. Noli te tibi credere; non erubescas egere præsidiis, quibus non egebat Christus: & tamen ea non negligebat; ut te doceret. S. Ambr. l. 4. in 4. Luc. apud Oliva t. 3. Conc. 15. die primò Ven. post Cineres.

Ingredere civitatem. Act. 9. 7. DEus de cœlo vocavit Paulum: tamen, ut informetur de rebus agendis, non per se illum instruit, sed ad Ananiam mittit: ut seniorum consilia petamus; nec putemus à solo Deo nos docendos. Sylv. hic q. 13.

Cur Paulus plenus sapientiâ cum Barnaba venit Jerosolymam, consulere Apostolos de circumcisione? Act. 15. 2. Testatur Paulus Galat. 1. 1. quòd Evangelium acceperit *non ab hominibus, neq; per hominem, sed per JEsum Christum*; & tamen vult consultare? Similiter fecit Galat. 2. 2. *contuli cum illis Evangelium.* Hoc ejus humilitati tribuit S. Hieron.

Alia Motiva
Ex Veteri, & Novo, & Patribus.

S. Ambros. Enarrat. 2. in Gen. quærit: cur DEus sex dies in Mundi fabrica insumpserit; cùm momentò sexcentos posset condere? R. ut nos doceat, nihil temerè, & sinè de lectu agere. Si enim ille, qui posset simul omnia agere, nè tumultuariè edita viderentur; maluit tamen sex dierum spatium ponere; multò magis nobis lentè, & cum consilio, res agendæ, nec præproperè.

Et nomen principis militiæ ejus Abner filius Ner. 1. Reg. 14. 50. Juxta S. Greg. hic, Abner dicitur *filius lucis*, seu *lucernæ*; non tamen eligitur in regem: nè quis sapiens sibi persuadeat, satis sibi esse lucis; nec indigere, ut ab alio doceatur. Pinna in Eccli 6. Ethol. 73.

Qui fecit cœlos in intellectu. Ps. 135. 5. Cur addit *intellectu*? quod per seipsum intelligitur. Phrasi humanæ se attemperat: ut nos doceat, in rebus perplexis alienò uti consiliô. *Omnia in sapientia fecisti* Ps. 103. 24. id est, non temerè, non casu. Id. ib.

Ego sapientia habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus. Prov. 8. 12. Omnia sciens, qui sapientibus præest, thronum elegit consilium. S. Ambr. l. 2. Offic. quid tibi prodest habere Sapientiam, si consilium renuas? Cassiod. l. 6. var. ep. 29. Omnis providens consilium quærit: Escob. mir. Chr. t. 1. Obs. 7.

Ubi non est gubernator, populus corruet; salus autem, ubi multa consilia. Prov. 11. 14. Ut antithesis constaret, dicendum alterâ parte videbatur, salus autem ubi gubernator: Sed idem est, acsi dicat: salus autem est gubernator; quasi gubernator, & multa consilia, idem sint: quia ille propriè gubernator est, qui multos consulit. Id. ib.

Aperti sunt cœli - & ecce vox de cœlis. Matth. 3. 16. 17. Lucis, & vocis, testimonia credibilia facta sunt nimis: nec dubitare est de veritate,

veritate, quæ se ingerit, per utrasque scilicet oculorum, auriumque fenestras. Sic nimirum, sic in Jordane supra caput Domini & columba apparuit, & vox insonuit. Sic & in monte, quando transfiguratus est coram Discipulis, & claritas visa est, & vox Patris nihilominus audita. S. Bern. s. 1. de convers. S. Pauli.

De cœtero Patrum Spiritualium consiliis haud secus, quàm Majestatis divinæ præceptis, acquiescendum in omnibus esse memento. Hoc fac, & veniet super te benedictio. S. Bern. ep. 351.

Si gyras, ubi meliores vestes invenias; quomodo non oportet circuire omnes Doctores, & inquirere, ubi sincera veritas Christi venundetur; & veriorem eligere, plusquàm vestimentum. Auth. Imp. op. hom. 44. in Matth. 23.

§. V.

Arguitur, & luit, aliena negligens Consilia.

Radii, 1. Paral. 1. 16. Deponentes consilium interpretantur. Hi sunt, qui audire penitus nolunt, sibi omnes sufficientias adscribentes. Et sæpe nonnulli reperti sunt, atque reperiuntur, qui se cognoscunt, indigere consiliò; & insufficientiam autumant, quâ premuntur. Sed quia penitus reputari inter homines volunt, consilium non petendo deponunt; nè inferiores his, quos consulunt, esse videantur. Sim. de Cass. l. 15. de just. Chr. c. 13.

Inventa sponsa à vigilibus primò contrà eam nihil durè egerunt. Cant. 3. 3. Secundâ vice Cant. 5. 7. palliò nudant, & vulnerant. S. Ambr. in Ps. 118. ideo, ait, custodes blandè eam priori loco habuisse; quia illos super sponsò consuluit: *Num, quem diligit anima mea, vidistis?* Cùm verò deinde nihil ab eis quæreret, durius eam acceperunt. Vigiles sunt homines docti, & pii: pallium insigne est sapientiæ: perdit, cùm non consulit; servat, cùm consilium petit. Nam ille verè sapiens, qui alios consulit; à Sapientia alienus, qui aliorum sententias spernit. Pinna suprà cit.

Sapientes in oculis. Is. 5. 21. suis sunt, qui in his, quæ cupiunt, sive agunt, non judicium veritatis, non sententiam aliorum rectè viventium; sed propriam regulationem attendunt; & usque adeò sibi placentes, & consentanei sibi sunt, ut in nullo eis contradici posse videatur. Sim. de Cass. l. 2. c. 1.

Cogitabat intrà se dicens. Luc. 12. 17. Stultus hic meritas suæ avaritiæ pœnas dedit. Vis causam? nullum, præter seipsum in consilium vocavit. Si alios consuluisset, forsan de eleemosyna danda consuluissent, quâ & se à morte eriperet, & divitias cumularet. Pinna in Eccl. 6. Ethol. 73.

Quid faciam? Luc. 12. 17. Cur solùm secum loquitur? cur in consilium non vocat amicos? S. Basil. hom. 6. ex teipso captas consilium? planè imprudenti uteris consiliò. Prov. 3. 7. *nè sis sapiens apud temetipsum.* Sylv. hic q. 3.

§. VI.

Consilia humana evertuntur à Divinis.

Ex Veteri.

Vendiderunt eum Ismaelitis. Gen. 37. 28. Pensemus, quomodo sapientes in ipsa sua astutia vis divina comprehendat. Ideò ab eis venditus fuerat Joseph, nè adoraretur; sed ideò est adoratus, quia venditus. Astutè enim aliquid agere ausi sunt, ut Dei consilium mutaretur; sed divinò judiciò, quod declinare conati sunt, renitendò servierunt. Sic divinum consilium, dum derivatur, impletur; sic humana sapientia, dum reluctatur, comprehenditur. S. Greg. l. 6. mor. c. 12.

Voluit Dominus Hebræos multiplicari; Pharao autem voluit eos deleri. Ex. 2. Uter ergo inter hos prævaluit? certè Domini voluntas ità promovit, ut Pharao, longè aliud agens, adjuverit potiùs voluntatem Dei tyrannide suâ, quàm impediverit. Ut rumpantur tibi ilia Pharao, dum in tua aula nutrire, & educare cogeris eum, qui salvaturus est eos, quos tu persequeris, & te dignâ morte puniturus. Lipoman. hic.

Et clangor victoriæ &c. Num. 23. 21. Vide, quàm DEus dissipet consilia impiorum, eaque in ipsorum caput retorqueat; idque per ipsosmet, quos ad suam impietatem pertrahere sunt conati. Ità nutu Dei Balaam solicitatus à Balac ad infidelitatem, eidem infidus, & adversarius fit; & contrà eum pro hostibus vaticinatus est victoriam. Corn. hic.

Ipsi præparantur cogitationes. 1. Reg. 2. 3. Hebr. *ponderantur, mensurantur, numerantur.* q. d. DEus mensurat cogitationes nostras; an scilicet nimis parvæ, vel magnæ; æquæ, vel iniquæ; sapientes, vel stultæ, sint; ut sciat, cujus cogitationes, quando, vel quomodo explere debeat. Prov. 16. 2. *Omnes viæ hominis patent oculis ejus, spirituum ponderator est Dominus.* Alii sic explicant: ipsi præparantur cogitationes, sicut materia præparatur artifici; ut ex illa faciat id, quod ipse voluerit. Sic cogitationes fratrum de Joseph vendendo convertit in Josephi bonum. Corn. hic.

Porrò faber ferrarius &c. 1 Reg. 13. 19. Verùm DEus elusit cautionem, & prudentiam, Philisthinorum; dum per Samuelem Hebræis dedit victoriam sinè ferrò, & armis ferreis. Unde S. Greg. armati ab inermibus victi sunt: ut totum, quod vincitur, omnipotentis Dei laudibus tribuatur. Corn. hic.

Sic loquimini ad David &c. 1. Reg. 18. 25. &c. De consilio Saul loquens, qui David suam uxorem spopondit; dummodo David centum occideret Philisthæos. Quorsùm hoc consilium? Rectè Lyr. malitiosè cogitabat: ut, ad consequendum hoc matrimonium, David audaciùs se periculis exponeret; & sic periret. David autem ducentos interfecit. *Et celebre*, ait textus v. 30. *Factum est nomen ejus nimis.* S. Greg. l. 6. mor. c. 12. Saul supernâ providentiâ in sapientiæ suæ consilio est deprehensus. Quia unde succrescentis militis vitam se extinguere oredidit, virtutis ejus gloriam inde cumulavit. Mendoza. in 1. Reg. 3.

Non est in hominis potestate consilium tuum. Tob. 3. 20. Itaque frustrà filios vestros absconditis parentes; frustrà in terras peregrinas mittitis; ut DEO subducatis. Frustrà æmulos vestros, ô aulæ! dolo, ferro, veneno, petitis; si illis divina Providentia regnum præparavit. Stengel. t. 1. de jud. div. c. 29.

Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium pravorum dissipat. Job. 5. 13.

Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium, contra Dominum. Prov. 21. 30. Hem consilium! decernitur Christi mors, nè Romani Jerosolymæ dominentur. Et ecce Romani Jerosolymæ imperant, quia Christum occidere decretum est. Segneri serm. 33. die Ven. D. Pass.

Jonas à mari, à ceto voratus, c. 2. 11. & c. 3. 1. vividô belluæ ventre sepultus, adhuc ad mandatum sibi portum vadit. Quidquid in contrarium moliaris, resistente licèt Universi creaturâ, pugnantibus tenebrarum potestatibus; per eas ipsas contrarietates justus vadit, secundùm quod scriptum est de eo. Baeza l. 3. c. 6. §. 6. Ecce fugitivum Dei tempestas invenit, sors ligat, mare suscipit, bellua includit. Et quia auctori suo obedire renititur, ad locum, quò missus fuerat, suô reus carcere portatur. S. Greg. l. 6. mor. c. 12.

Ex Novo.

Et mittens occidit omnes pueros. Matth. 2. 16. Herodes fuit proselytus, & credidit scripturis de Christi adventu; quomodo ergo tentavit eum extinguere? quasi posset Dei consilium, & Prophetarum scripturas, mutare? v. malitia & passionum vehementia, obtenebrârunt intellectum Herodis; quòd non attendit, neminem posse resistere Deo, vel ejus immobile consilium variare, vel divinas scripturas falsificare. Sed tentavit, suis passionibus satisfacere, malò superatus affectu, qui non advertit judicium. Et quid hoc mirum de Herode? cum & Salomon, qui tempore suæ Sapientiæ dixit Prov. 21. 30. *non est sapientia, non est consilium contra Dominum,* à mulieribus infatuatus, tentavit, simile aliquid perpetrare. Nam 3. Reg. 11. cùm audisset, à Deo regnum suum esse scindendum; percepisseque à propheta Achia, prænuntiatum esse Jeroboam Ephratæo, quòd super decem tribus regnaret, tentavit illum occidere; qui in Ægyptum aufugit. Dion. Carth. in Matth. 2.

Dispersit superbos mente cordis sui. Luc. 1. 51. q. d. dispersit mentes. id est, per mentem, vel cogitationem cordis ipsorum: quia scilicet superbà illorum consilia, & machinationes, in ipsorum met exitium retorquet. Corn. hic.

Multa in hominum cordibus consilia; sed Domini consilium prævalet. S. Basil. in Ps. 32.

§ VII.

Consilia divina præpone humanis.

Abraham de nocte consurgens. Gen. 22. 3. Ad filii holocaustum vocatus, nihil cum familiaribus locutus. Orig. hom. 7. in Gen. non deliberat, non detrectat, non communicat cum ullo homine consilium, sed statim occupat iter. Baeza t. 2. l. 6. c. 1. §. 4. Totum se Deo permisit; & id, quod jubebatur, exequi parabat; ac nè cum uxore quidem de hac re communicavit. Rectè sanè, sibiq; utiliter faciens; qui fœminam non idoneam judicaret, quam in consilium adhiberet. S. Greg. Niss. orat. de obed. Abrah.

Cur, ignorante me, fugere voluisti; nec indicare mihi, ut prosequerer te cum gaudio? Gen. 31. 27. Cur Jacob non consulit socerum de profectione? S. Ambr. l. 1. ep. 4. quia vir exercitio intentus, & quærens veram vitam ad virtutem prosequi; non hominem deductorem, sed oracula quæsivit cœlestia. Baeza t. 2. l. 6. c. 1. §. 4.

Consilium meum justificationes tuæ. Ps. 118. 24. Bonum est, ut consilium Dei sequantur hominum consilia: quia DEI consilium certum semper; nostra autem plerumque incerta consilia, ex rerum probantur eventu. S. Ambr hic.

Responsô accepto in somnis, nè redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Matth. 2. 12. Ubi stellâ duce natum JEsum viderunt, cùm de reditu cogitarent in patriam, non jam stellas consulunt, nec Angeli quærunt ducatum; verùm responsô accepto. S. Paschas. l. 2. in Matth. non per Angelum, uti ad Joseph, hæc responsio facta dicitur; sed SS. Patrum traditio est, ab ipso Domino divinitus imbutos fuisse. Baeza suprà cit.

Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt JEsum. Jo. 1. 37. Vocat magni consilii Angelus; quid opus est, ut aliena consilia præstoleris. Quis enim fidelior, quisve sapientior illô? Seduc me, Domine, & seducar; fortior esto, & invalesce. S. Bern. lib. de cont. Sæculi.

§. VIII.

Consilia mala.

Qui non abiit in consilio impiorum. Ps. 1. 1. Trium inimicorum nostrorum. Consilium carnis est, quærere voluptates; consilium Mundi, multiplicare divitias, spoliare innoxios, vindicare injurias proprias; Consilium diaboli est, appetere dignitates. Hugo Card. hic.

Spiritus consilii. Is. 11. 2. Sancto DEI Spiritui tribuit propheta consilium: quia apud impios reperiri non potest. Pinna in Eccl. Ethol. 106.

Collegerunt Concilium. Jo. 11. 47. Unde consilia mala? malus metus, malaque spes, constituunt consilia mala. Metuit quis avarus perdere thesaurum; metuit direptionem eorum, quæ tenebat; fecit consilium malum, ut daret sibi suspecto ante mortem, quàm pateretur direptionem. Metuit ambitiosus gloriæ avidus, constitutus in authoritate, nè à potentiore superetur, nè redigatur ad ima; inivit consilium dandi mortem in eum, quem suspicatus est, posse fieri superiorem. Sim. de Cass. l. 11. c. 45.

Dicebant, quid facimus? Jo. 11. 47. Indixerunt cœlum, non ad majorem Dei gloriam; sed, obfirmatis animis, ad inferendam Christo necem. Non ad inquirendum, quid optimum esset; sed ad pessimum faciendum. Oliva t. 1. conc. 32. die Ven. hebd. Pass.

Charis-

Charissimi, nolite omni Spiritui credere. 1. Jo. 4. 1. Repeto, quia necesse est, ut repetam, & hoc mentibus vestris vehementer inculcem: *Charissimi, nolite omni spiritui credere.* S. Aug. s. 13. de V. Apost.

Cave eorum Zizania; nec facilè iis credendum putes: nervi enim sunt, & quidam artus sapientiæ, non temerè credere. S. Ambr. ep. 44.

Non quid concupiscat Caro, sed quid suadeat Spiritus, attendendum est. Caro præsentia, ac temporalia; Spiritus verò futura, & æterna, naturaliter appetit bona. S. Laur. Just. in fasc. am. cap. 8.

Veniunt sæpe ad mentem meam cogitationes innumeræ, & surgunt affectiones multæ, & sollicitant me de cura corporis, & suggerunt multa de usibus necessitatis. Conveniunt ibi quasi ad consulendum, veraciter autem ad decipiendum; & congregantur Consiliarii multi, & consiliatores vani, imò deceptores veri. Congregantur autem quasi in consilium unum, & quasi ad quærendum consilium bonum; & dantur in commune consilium multa, sed inutilia, & vana; quia concilium vanitatis est; & totum eorum consilium de vanitate est. Suadent sumere vinum propter stomachum, somnum extendere propter cerebrum; carnem fovere, ne tabescat; corpus recreare, nè deficiat; abstinentiam aliquantum relaxare, quieti parumper indulgere. Et in hunc modum agitur de cura corporis cura superflua; & de vanitate ventilatur quæstio vana; & super hujusmodi negotio consumitur sæpe dies integra. Rich. à S. Vict. Annot. in Ps. 25.

Animus jam totus directus ad cœlum non facilè recipit de terrena parte consilium. S. Valerianus Ep. hom. 18. de bono discipl.

Heu! quot, & quantos, maledicta mundialium consilia supplantaverunt, & conceptum in eis per Spiritum Sanctum DEI Filium extinxerunt. Hæc est illa potio misera, & mortifera, persuasio diabolica, quæ in multis spirituale conceptum impedit; in plerisque conceptum jam per propositum formatum, vel per votum jam perfectum, interficit, & extinguit. S. Bonav. tr. de 5. perfect. pueri JESU.

§. IX.

Consilium sapientis est mutare.

Motivum I.

DEus, & Christus Dominus.

Pœnitet me feciſſe eos. Gen. 6. 7. & delet, quem fecerat.

Ne, quæso, dicant Ægyptii, callidè eduxit eos. Ex. 32. 12. Poterat DEus Moysi respondere excusanti scelus: quid mea refert, si obloquantur Ægyptii jam decies à me vapulantes; si audent blasphemis vocibus honorem meum impetere. Ego, postquam in eremo Hebræos sepelivero, Nilo effuso, Ægyptios obruam. Nec Spes Abrahæ factæ removere me possunt à supplicio in ingratum populum decretò: nam quod destinabam Patriarchis fidelibus & reverentibus, donare nolo contumacibus posteris, & idololatris. Hoc Deus non dixit; sed contradicentis argumenta comprobans, gladium vaginæ reddidit. *Placatus q. est Dominus, nè faceret malum.* v. 14. Si DEus admittit considerationem adductam ab homine; poterit adeò superbus quisquam reperiri, qui non auscultet propositas rationes, & deliberata non mutet; quoties meliora, quàm quæ statuit, adducuntur? Oliva t. 3. conc. 8. die 5. Ven. in Quadr.

Pœnitet me, quòd constituerim Saul regem. 1. Reg. 15. 11. & abjecit regnò, quem regno præfecerat.

Ægrum Ezechiam inviserat Isaias dicens: *præcipe domui tuæ. - revertere.* 4. Reg. 20. 1. 5. DEus, quod dixerat, revocat. Et nos ea quoque revocare nolumus, quæ iniquè statuimus; hôc tantùm nomine, quòd ea statuerimus. An sapientiores Deô sumus, aut honoratiores? ut pudere nos debeat actuum rescissorum? Id. ib.

Misertus est DEus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis; & non fecit. Jon. 3. 10. Sapientissimus DEus decreta retractat, & sententiam mutat: quò nos doceat; aliquando mutare sententiam, non sapientis dedecus esse, sed elogium. S. Basil. Seleuc. or. 12. pœnitentia pœnitentiam genuit. Homines immutantur, & Deus consilia retractat; homines lacrymantur, & Deus immutatur; lugent mortales, & decretum solvit immortalis. Naxera in Jos. 2. §. 37.

Non sum missus, nisi ad oves - Matth. 15. 24. quibus rationibus spem omnem præcidit. Nihilominus petente instantiùs muliere, ait: *fiat tibi, sicut vis.* Oliva t. 1. Conc. 14.

Quid est, quod me quærebatis? Luc. 2. 49. Nollet quæri, sed Patris operibus insistere, & populi doctrinæ. Nihilominus ad Mariæ lacrymas voluntati ejus se tradit. Docuit, non inflexibiliter adhærere consilio. Quis jam non erubesceret, obstinatus esse in consilio suo? quando suum Sapientia ipsa deseruit. Sic mutavit consilium suum; ut, quod jam tunc cœperat, ex tunc, usque ad tricesimum ætatis suæ annum, prorsus dimiserit. S. Bern. s. 3. de resurr. Baeza tom. 2. l. 11. c. 1. §. 15.

Nondum venit hora mea. Jo. 2. 4. Et statim jubet parari opus. Credo, primam voluntatem fuisse, & consilium, quò, non expectata matris intercessione, vellet miraculum longiùs differre; juxta quod consilium rectè dixit, *nondum venit hora mea.* At, post MARIÆ preces, fuit in illo alia voluntas: Sapientis enim est, novis attentis circumstantiis, variare consilia. Baeza t. 2. l. 11. §. 16.

Motivum II.

Exempla hominum.

Ex Veteri.

Duo reges, Pharao Gen. 12. 20. & Abimelech Gen. 20. 9. raptam Saram, cum furti pœnitentia, Abrahæ remittunt. Poterat uterq; studiosè permittere, ut è palatio Sara elaberetur, nulla rapinæ exprobratione; sed neutrum puduit, palàm obreptam fœminam, palàm reddere viro

viro suo, evocatis cunctis aulæ satrapis in suæ testes pœnitudinis. Adeò non indecorum vel regibus est, palàm factis, & verbis testari, errâsse se, & exorbitâsse à jure thori, & Dei lege. Abraham, qui Gen. 21. 10. Saræ repugnârat imperanti extensionem Ismaelis, & Agar; mox illi obsecutus est; non ejectis tantùm, sed sinè opibus, sinè servis, sinè asellô, expulsis. Oliva l. 6. Strom. §. Dominus meus, & Deus meus.

Cernens Asina Angelum stantem in via evaginatô gladiô, avertit se de itinere, & ibat per agrum. Num. 22. 23. &c. Non institit viæ, quam semel fuerat ingressa; sed ubi, quod latebat antea periculum, novit; insuetâ gradi semitâ prudenter elegit; fatiusque duxit pœnitentiam, quàm pertinaciam. Naxera in Jos. 2. §. 37.

Peccavi! revertere. 1. Reg. 26. 21. Vel Saul Davidis probitate perspectâ, non modò ab eo insectando resiliit; sed stultè à se in eum procellam motam confessus est. Oliva l. 11. Strom. §. Revertimini &c.

Obsecro, ut novis epistolis veteres Aman literæ, insidiatoris, & hostis Judæorum corrigantur. Esther 8. 5. Da mihi, non dico imperantem super centum viginti septem provincias, sed Coriolis præsidentem; qui scriptas à se literas corripi patiatur. Oliva l. 11. Strom. ibid.

Revertimini ad judicium. Dan. 13. 49. Confertum erat totum judicium omni jure servato &c. & tamen retractavêre sententiam, quæstionem repetiêre, unius ad vocem pueri: non indecorum rati palinodiam, ubi de fama pudicitiæ agebatur &c. Oliva l. 11. Strom. ibid. unde fusiùs hoc ibi deductum.

Ex Novo.

Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Luc. 5. 21. Mox, visô sanati paralytici miraculô, *magnificabant DEum.* v. 26. Oliva l. 6. Strom. cit.

Dominus meus, & DEus meus! Jo. 20. 28. Non crediturum se dixerat Thomas, nisi Christi vulnera suis manibus contrectâsset; quibus tamen intactis, & credidit, & adoravit; felix propositi sui, & desertor, & transfuga. Tam salutare est, à sua sententia discedere, ubi in meliora transitur. Oliva l. 6. Strom. ibid.

Quanta Dominus signa ostendit Paulo, ut convertatur. Act. 9. 4. Ad Ninive convertendum satis erat una vox Jonæ. Sic & ad David Nathan. Zelus Judaismi in Saulo verti debuit in Zelum pro Christo contra Judaismum: qui antè pro Judæis disputavit, nunc pro Christo. Sylv. in Apoc. 3. q. 58.

Dabo ei sedere mecum in throno meo. Apoc. 3. 21. Promittitur huic Episcopo specialis honor, quia provocatur ad difficilem virtutem, retractationem sententiæ suæ. v. 17. diversum. Hinc laude dignissimus Augustinus scribens libros Retractationuum. Sylv. hic.

Varia alia Motiva.

Salus autem, ubi multa consilia. Prov. 11. 14. Non solùm ad salutem conducit bonitas consiliorum; sed & numerus. Ille sibi salutem promittat, qui non unum solùm consilium habet, sed multa alia, quæ pro rerum occasionibus possit variare. Baeza t. 2. l. 11. c. 1. §. 16.

Manus illius plenæ hyacinthis. Cant. 5. 14. Rich. à S. Vict. lapis iste cum aura mutatur. Sic sunt boni, quia pro tempore mutantur, sed ad cœlestium conversiones.

Observat Albertus Magnus, quòd nullum alium Christus traxit ad se per longum sermonem, ùt Nicodemum. Jo. 3. 1. &c. Unô verbô vocavit piscatores Matth. 4. 19. Erat scilicet Nicodemus Magister in Lege, senió confectus in suis opinionibus. Sylv. in Matth. 5. q. 7.

Romani maximus author Tullius eloquii, nullum unquam verbum, inquit, quod revocare vellet, emisit. Quæ quidem laus, quamvis præclarissima videatur; tamen credibilior est de nimium fatuo, quàm de sapiente perfecto. S. Aug. ep. 7.

Nunquam errari tutiùs existimo, quàm cùm in amore nimio veritatis, & rejectione nimia falsitatis, erratur. S. Aug. l. de mendac. cap. 1.

Nihil peccare, solius Dei est; emendare, sapientis est - id tamen difficile: quid enim tam rarum quàm ut invenias virum, qui seipsum coarguat, & factum condemnet suum? Itaq; rara pœnitentia repugnat enim natura, repugnat verecundia. S. Ambr. ep. 3. ad Simplicianum.

Sapientis est mutare consilium. Optima constantia, quæ non concepti semel erroris, sed rationis assecla est. Nonnunquam protervitas, pertinaciaque, constantiæ titulum falsò sibi vendicat. Non est constantia, sed obstinatio; quæ, etiamsi ratio appareat, aut se oculis veritas, ingerat, cœptis insistit; quæque honestiùs judicat, errores cœptos tueri, quàm consilium mutare. Illa vox *quod scripsi scripsi*, superbum redolet, non sapientem. Quod bene scriptum erat, nullis precibus, nullis artibus erat delendum; sed hoc, non quia scriptum, sed quia justè scriptum. Naxera in Jos. 2. §. 37.

§. X.

Consiliarii.

Num. I.

Bonorum Symbola.

Fecit me quasi patrem Pharaonis, Gen. 45. 8. id est, rectorem, consiliarium, moderatorem. Sic rex Tyri suum consiliariorum intimum, putà Hiram, vocat *patrem* suum. 2. Par. 2. 13. Corn. in Gen. 45. *Si oculus tuus dexter.* Matth. 5. 29. Non incongruè dexter oculus potest accipi, dilectus amicus, & Minister in divinis operibus, & in divinis rebus consiliarius; cui non est parcendum, nè abjiciatur; si nos vult scandalizare. Ven. Beda hic.

Viginti quatuor seniores. Apoc. 4. 4. Pineda in Job 19. n. 3. censet, in his 24. Senioribus, qui sunt quasi Senatores, & consiliarii Sapientiæ divinæ, notari, quales esse debeant principum consiliarii. I. Senes sint, qui prudentiâ pollent. II. Ut sint circumamicti vestimentis albis: ut scilicet sinceritate, & candore animi, polleant; nullaque cupiditas, aut metus, rectum judicium depravet. III. Ut habeant coronam in capite, hoc est, prædi-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

præditi sint libertate, & animô regali; ideóque non obsequantur cupiditatibus principum; sed liberè, quod rectum est, pronuntient. Corn. hic.

Num. II.

Consiliarij boni.

Cor boni consilij statue tecum. Eccl. 37. 17. q. d. statue in teipso cor, quasi tribunal; imò oraculum boni consilij; ut, cùm dubium, quid faciendum? occurrit; cor tuum quid factu sit opùs, consulas. Ideóque in corde, quasi in tribunali, causam undequàque diligenter, & prudenter, in omnem partem ventiles. Cor enim tuum erit tibi dictator optimi consilij, quod tibi maximè erit conveniens. Ad hoc enim dedit Deus homini cor, seu rationem, ut eam sequatur, juxta illud Psalm. 4. 7. *signatum est super nos lumen vultûs tui Domine.* Cornel. hic.

Et in his omnibus deprecare altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. Eccl. 37. 17. Tertius hic est, summúsque Consiliarius, aliorum omnium auctor, & director, scilicet Deus. Primus enim est vir sanctus, de quo v. 15. *cum viro facto assiduus esto.* Secundus est cor cujusque sapientis, & justi, de quo v. 17. *cor boni consilii statue tecum.* Tertius hôc locô est Altissimus, qui idcircò invocandus est: ut & viro sancto, & cordi proprio, consilia sana suggerat. Ità fecit Moyses, Josue &c. Hinc olim multis in locis apud Christianos Senatores ituri ad Curiam ptiùs sacrificio Missæ intererant. Unde etiamnum Sacella Curiæ vicina, vel annexa, ac beneficia, onusque sacrificandi quotidie ijs impositum, nonnullis in urbibus intuemur. Cornel. hic.

Vocabitur - Consiliarius. Is. 9. 6. Haymo: Christus est Consiliarius: quia ab ipso omne sacrum consilium procedit. Si hæres in dubio, nescis, quid eligendum? adi magni Consilij angelum: erit tibi instar columnæ Hebræorum; in deserto viam ostendet. Cornel. hic.

Venit Joseph ab Arimathæa, nobilis decurio. Marci 15. 42. 43. Syr. *honorabilis Senator.* Cajet. *honestus Consul.* Franc. Lucas ex Græco: *vir plenus gravitatis, & dignitatis, Consiliarius.* Arimathæa celsitudinem significat. Refert. S. Hier. in c. 17. Matth. quidam putant, de ipso primum Psalmum esse compositum: *beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum.* S. Epiphan. or. de JEsu sepultura: fasciæ ipsius ortum susceperunt. Et hic quóque fasciæ, quibus involveretur, non defuêre; myrrham susscepit natus; myrrham rursus & aloe susscepit in sepulturam illatus. Ibi adfuit Joseph Mariæ maritus; hîc etiam Joseph ab Arimathæa desideratus non fuit. Partus in Bethlehem editus, in præsepio depositus est; in sepulcho itidem, àc in quodam præsepio, collocatus Christus est. Non ignobilis quisquam, aut ignotus erat; sed ex consilio unus, àtque insignis. Unde fortitudo ejus maxima admiranda est, cùm propter amorem JEsu periculum mortis susceperit, & universorum se odio tradiderit. S. Chrysost. hom. 89. in Matth. Sylv. in Jo. 19. Marci 15. c. 21. Sepultura.

Unde ememus panes. Jo. 6. 5. Cur Philippum signanter interrogat? quia illius vox est Jo. 14. 8. *sufficit nobis:* ille enim præclarus regis Consiliarius, est, qui novit aliquando dicere, *sufficit*; qui plura habendi desiderio non tenetur. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. §. 16.

Consilium in hoc do. 2. Cor. 8. 10. idipsum sæpius asserit. Cur Paulus toties audet se Consiliarium dicere? Philipp. 4. 11. *ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse.* S. Ambros. l. 2. offic. c. 17. ideo boni vir consilij dicit, *ego* autem *didici &c.* Sciebat enim, omnium malorum radicem esse avaritiam; & ideo suô contentus erat, alienum non requirebat. Id. ib.

Alphonsus Rex dicebat: optimos Consiliarios esse mortuos; libros scilicet designans: à quibus sinè metu, sinè gratiâ, quæ nôsse cuperet, fideliter audiret. Anton. Panormitanus l. 2. de dict. & fact. Alphonsi.

Ferdinandus secundus, dum de gravioribus negotijs consultandum esset, Consiliarios monuit; consilia sua ità tractarent, ut ê re communi essent; ac rationem de ijs aliquando coram tribunali supremi Judicis reddere possint. Lamormain in idea princip. Christ.

Num. III.

Consiliarij mali.

Misit serpens ex ore suo. Apoc. 12. 15. Os diaboli, est os mali Consiliarij. S. Bonav. s. 2. fer. 4. Pent.

Unus malus consiliarius, plus quàm decem piratæ sunt; dicebat Anonymus Philosoph. Vilnens.

Titulus XXX.
CONSTANTIA.

§. I.
Figuræ, Symbola, Allegoriæ.

Num. I.
Indicata per Vesperum.

Factum est vespere, & manè dies unus. Gen. 1. 5. Matutinum tempus antecedit vespertinum, videtur ergo potiùs dicendum: factum est manè, & vespere. Stephan. Cantuar. in allegor. Tillmanni. bene post vesperum sequitur manè: quia vesper significat perfectionem operis, manè autem inchoationem. Licèt sis in virtutis perfectione, tamen sic te habeas, ac si tunc inchoares. S. Leo s. de jejunio: quantumlibet quisque justificatus sit, habet tamen, dum in hac vita est, quò probatior, & perfectior, esse possit. Sylv. in Luc. 18. c. 31.

Cur primam diem describens, à vespere incipit ad manè; cùm diversum ordinem servet natura? dies enim non à vespere, sed à manè sumit exordium. Cur ergo sacer textus invertit ordinem? incipiens ab occasu lucis, & non ab ortu? Respondet Stephanus Cant. citatus modò: bene post vesperum sequitur manè; quia vesper significat perfectionem, manè inchoationem: Unde

Cùm consummaverit homo, tunc incipiet. de Castillo Illat. 114. Quid hoc? quòd dicitur vespere est finis jam consummati, imò ordinati, operis; manè autem incipientis, vel potiùs ordinandi operis. Sanct. Anselm. in Elucidario

Colligebat Ruth in agro à manè usque ad vesperam. Ruth. 2. 7. 17. quoniam usque ad finem vitæ actio justa non debet excludi. Sim. de Cass. l. 6. c. 6.

Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam, usque ad vesperum. Psalm. 103. 23. id est, perseverabit in opere. S. Bonavent. hic.

Manè semina semen tuum, & vespere nè cesset manus tua. Eccles. 11. 6. Olympiodorus sic exponit: virtutem aggressus, persevera usque ad finem.

Num. II.
Per Palmam.

Sicut palma multiplicabis dies. Job. 29. 18. *Justus ut palma florebit.* Ps. 91. 13. *Statura tua assimilata est palmæ.* Cant. 7. 7. S. Ambr. l. 3. hexam. c. ultimò: palma virens semper manet conservatione, & diuturnitate, non immutatione filiorum: nam quæ primò germinaverit folia, ea, sinè ullâ substitutionis successione, conservat.

Palma in novissimis suis pulchra est. Ut initium ejus è terra educas, finem ipsius in cacumine, ubi habet totam pulchritudinem, vide. Aspera radix videtur in terra, pulchra coma sub cœlo est. Erit ergo & tua pulchritudo in fine. S. Aug. in Ps. 91.

Per palmam significatur victoria: palmâ enim victores coronabantur. Per palmam significatur perseverantia: palma enim diutissimè perseverat, S. Bonav. s. 4. D. Palm.

Num. III.
Per fimbriam.

Omnis gloria filiæ regis ab intus in fimbriis aureis. Ps. 44. 14. Fimbriæ, finales vestimenti partes sunt; quæ idcirco in sponsæ Christi decore laudantur: quia nulla est virtutum gloria, si lucere ante vitæ consummationem desistat. S. Greg. M. l. 6. in 1. Reg. 15. Fimbriæ sunt finitima vestium; per quas hominum vita significatur extrema. Hæc non deaurata, ut suprà, sed nunc illi esse aurea profitetur: quia in fine tota perfectio est; ubi charitas, non tanquam deaurata? conspicitur, sed jam plenissima, tanquam aurea reperitur. Cassiod. hic. Per fimbriam, quæ est finis vestis; significatur finis vitæ hominis; non ex capite aureo, id est, non ex initio vitæ bonæ, gloriandum est; sed potiùs semper timendum. Et debet homo se accusare, & judicare, usquequò perveniat ad fimbriam. Et cùm invenerit eam esse auream, tunc gloriabitur in æternum. Quod bene notatur in serie hujus versùs, cùm dicitur: *omnis gloria filiæ regis in fimbriis aureis.* q. d. licèt amicta sit varietatibus virtutum, & donorum; non tamen in his gloriatur, sed *in fimbriis aureis*, id est, operibus finaliter bonis. Hugo Card. hic.

Tetigit fimbriam vestimenti ejus Matth. 9. 20. id est, si in fine ei similis inventa fuero. Hugo Card. hic. Per hanc fimbriam intelligunt Greg., Bern., Beda, perseverantiam. Ipsa perseverantia est omnium virtutum, & bonorum, ultimum fundamentum. Sim. de Cass. l. 5. cap. 34.

Num. IV.
Per stare.

Ipsi autem stabant erectis pedibus. 2. Paral. 3. 13. Stabant erectis pedibus Cherubim: quia à via virtutis, in qua, mox ut conditi, sunt positi, nunquam aberraverunt. V. Beda lib. de templ. Salom. c. 13.

Dixit, ut disperderet eos, si non Moyses electus ejus stetisset in confractione, in conspectu ejus. Ps. 105. 23. id est, si non tantâ constantiâ orâsset. Mendoza in 1. Reg. annot. 8.

Hominis quidem stare; persistere est in vigore animi, & observatione propositi. S. Bern. de verb. Is. serm. 5.

§. II.

§. II.

Constantiæ varia alia Symbola.

Ex Veteri.

IGitur *perfecti sunt cœli.* Gen. 2. 1. *Complevitq; Deus die septimo &c.* v. 2. *Dei perfecta sunt opera.* Deut. 32. 4. nihil imperfectum relinquit ; inchoat, & demum perficit. Utinam ad exemplum Creatoris, bona opera, quæ aggredimur, ad exitum perducamus. Fernand. hic sect. 1.

Tulit Dominus Deus hominem - ut operaretur, & custodiret illum. Gen. 2. 15. Duplex munus homini à Deo injungitur ; ut operetur in paradiso, & ut illum custodiat. Operari, est terram colere, & ex agricultura victum conquirere. Custodire, est parata servare, nè pereant. S. Ambr. l. de parad. c. 4. non idem est operari, & custodire : in opere enim quidam processus virtutis est ; in custodia quædam consummatio operis, & quòd consummata custodiat. Pinna in Eccl. c. 6. Ethol. 78.

Fecitq; ei tunicam polymitam. Gen. 37. 7. In cassum bonum agitur, si ante terminum vitæ deseratur : quia frustrà velociter currit, qui, priusquam ad metam veniat, deficit. Hinc Joseph, qui inter fratres usque in finem justus, perseverâsse describitur, solus talarem tunicam habuisse perhibetur. Nam quid est talaris tunica, nisi actio consummata ? Hinc est, quòd Ex. 29. 22. per Moysen caudam hostiæ in altari offerri præcipitur : ut videlicet omne bonum, quod incipimus, etiam perseverantiæ fine compleamus. S. Gregor. mor. l. 1. c. 20. Joseph inter reliquos fratres tunicam talarem habuisse describitur. Tunica quippe usque ad talum, est opus bonum usque ad consumationem. Sanct. Eligius Epist. hom. 11.

Sin autem paululum remisisset, superabat Amalec. Ex. 17. 11. Nec vincere adversarium potuit, nisi postquam stabilis in signo allevatis jugiter manibus perseveravit. S. Cypr. de exhort. MM. c. 8.

Si emeris servum, sex annis serviet tibi ; in septimo egredietur servus liber gratis. Ex. 21. 2. Cum quali veste intraverit, cum tali exeat. S. Greg. hom. 3. in Ezech. *cum tali veste &c.* quia omnino necesse est, ut unusquisque nostrum, in hoc, quod incipit, perseveret ; atque usque ad finem operis in ea, quam inchoavit, intentione perduret.

Factesq; suprà coronam auream per circuitum. Ex. 25. 11. Repræsentabat Arca, tabulas Testamenti continens, perfectissimos Legis observatores ; qui ad unguem omnia mandata Dei servârunt. Undique victrix erat, quæ perpetuò victores referebat ; non tamen undique, non in imo, non ad latera ; sed *suprà*, in summitate coronatur. Quia, ùt benè Galfridus : corona in summitate posita designat, quod finis in pugna coronat. Hinc Infernus hostis tam ardenter fini fœdando, nobisque deperdendo, inhiat. Percussus tot plagis Pharao jam missionem populo concedebat ; dummodo sibi greges retineret. Ad quem Moyses Ex. 10. 26. *cuncti greges pergent nobiscum ; nec remanebit ex eis ungula.* Ad efficaciam resistentiæ usitatius dixisset, non remanebit ex eis pilus. Moyses tamen, qui in Pharaone dæmonem agnoscebat, & sub gregibus Fidelium congregationes, sapientiùs ungulam denegavit. Cur ità ? Stephanus Cantuar. hic : *non remanebit ungula*, id est, extremitas : quia diabolus semper insidiatur calcáneo, id est, fini hominis. Ramirez in ep. 2. ad Smyrn. Apoc. 2. v. 10.

Induebat Sacerdos talarem. Ex. 28. 15. Significans, quòd debeat induere perseverantiam. S. Innoc. P. 3. de sacro alt. myster. l. 1. c. 16. Tunicâ hyacinthinâ usque ad pedes vestiri ; est bonis operibus usque ad finem vitæ insistere ; præcipiente, ac promittente Domino Apoc. 2. 10. *esto fidelis usq; ad mortem &c.* V. Beda l. 3. de Tabernaculo c. 6.

Olim in fœderibus adhibitus Sal. Num. 18. 19, 2. Paral. 13. 5. Levit. 2. 13. Nam sal, cum præstet incorruptibilitatem, signum est incorruptæ, & constantis, amicitiæ ; ùt docent Lyr. Abul. Oleaster. Deus reconcilians sibi genus humanum, in Mundum misit Apostolos, tanquam sal ; in Symbolum pacis, & fœderis incorrupti. Sylv. in Matth. 5. q. 5.

Quidquid obtuleris sacrificij, sale condies. Levit. 2. 13. Sale significatur æterna durabilitas. Sal ergo est symbolum tùm æternitatis Dei, quam per salem protestabantur offerentes victimas salitas ; tùm integritatis, & incorruptionis animæ, & corporis, quam Deus in offerente exigit. Eâ de causâ olim hospitibus ante alios cibos apponebatur sal : ut scilicet sale significaretur amicitiæ firmitas, ac perseverantia. Quare multi gentiles ominosum habebant, si sal in mensa profundi contigisset : quasi per hoc amicitiæ eversio portenderetur ; ùt Pierius in hieroglyph. salis. Corn. hic.

Tunc surrexit. Job. 1. 20. In verbo surgendi notatur firmitatis stabilitas. Hugo Card. hic.

Spiritus ejus ornavit cœlos. Job. 26. 13. Cœlum eris, & decoraberis à spiritu ; si incorruptibilitatem habueris. Nec lædituur, nec lassatur cœlum ; quidquid in illud inciderit ; perstat incorruptum. Oliva l. 3. Strom. hic. Cur non prata, in quibus ubertas tanta, & tantus decor ? Isaac certò de Jacob loquens, & Christum præsignans, dicebat Gen. 27. 27. *odor filii mei, sicut odor agri pleni.* Et ipse de se sponsus ; Cant. 2. 1. *ego flos campi.* Rursus steriles cœli sunt ; agri fœcundi. Prata modò florent, modò arent. Ubi rosas, crocum, frumenta, & lilia, miraris ; brevi sentes, regulos, & aspides, videbis. Tepente cœlo virent ; rigente hyeme squalent. At cœlum, ùt fulsit primum, semper emicat. Deus animas, licèt ad pietatem pronas, molliores, lacrymis, & suspiriis calentes, non rarò fastidit : eam solùm ob causam, quòd non duraturas in ardore noscit. Contrà duros interdum diligit : quia duraturos novit. Oliva l. 9. Strom. hic.

Custodivi vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo. Ps. 17. 22. mox subdit : *& ero immaculatus cum eo, & observabo me ab iniquitate mea.* v. 26. q. d. dixi de præterito, *custodivi* ; nunc autem dico, quòd perseverabo Did. Niss. Vit. Abrah. l. 1. c. 7.

Laten-

Lætentur insulæ multæ. Ps. 96. 1. Pulchrè animas, quæ, licèt tentationibus agitatæ, stabilitatem, & firmitatem retinent, insulas appellavit, quas undique circundat quædam malitiæ salsugo; sed tantum allapsu non potest, ut æstu aliquò virtutis constantiam labefactet. S. Gregor. Niss. tr. 2. de inscript. psalmor. c. 9. Insula in medio maris. Lem. *Immobilis in mobili.*

Terra autem in æternum stat. Eccl. 1. 4. Olympiodorus censet: terram hîc induci; ut quasi testis, imò magistra, homine stabilior, & sapientior, redarguat hominum vanitatem, & inconstantiam. Accedit Hugo à S. Victore: quid est, quòd terra stat? perseverat in eo, quod facta est; servat naturam suam; conditionem suam non deseruit. Quod accepit, hoc retinet incorruptum. Quare igitur tu non stetisti in eo, quod factus es super terram? Et rursum: ausculta homo, & erubesce: terra stat; & tu stare non potes? Hinc collige, vanos esse homines, qui vano, & corruptibili Mundo incubant; utpote qui omnes eorum labores absumit: proinde ac stolida columba non habet cor Os. 7. 11. quæ, cùm videat, ova, & pullos suos, ex nido semper auferri, quotidiè tamen in novis ibidem ponendis laborat. Corn. hic

Tigna domorum nostrarum cedrina. Cant. 1. 16. Cur hic tantùm laudat supremas partes? cur non fundamentum portarum? &c. quia non est dignus laude, qui cœpit ædificare, & non potuit consummare. de Ponte hic Exh. 18.

Ferculum, fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Cant. 3. 9. id est, ùt Sept. interpretantur, *è cedris;* idque præ aliis arboribus, ob incorruptibilitatem. Gilbert. s. 17. in Cant. de S. Paulo: quid imputribilius illô, quem nulla potuit adversitas separare à charitate Dei? Rom. 8. 35. Momentaneæ virtutes, & quæ ad horam subsistunt, mihi videntur non tam ligna, quàm olera, quæ citò decidunt. Ramirez in ep. 2. v. 10.

Surge aquilo, & veni auster, perfla hortum meum. Cant. 4. 16. q. d. nolo spires Aquilo; at tu blande auster veni, & lude cum floribus, tenerisque plantulis, tuo afflatu exagita. Cur hortô suô aquilonem arcet? invitat austrum? Aristoteles: aquilo ut magnus incipit, ità parvus desinit. Auster verò contrà, ut parvus incipit, ità magnus desinit. Quòd ergo sponta aquilonem facessere, austrum verò advenire cupit, tale est: q. d. in hac vitâ parum refert, quòd quis cum magno animo opus virtutis inchoet, si languidè finiat. E contrà verò nihil obest, remissè, ac debiliter, inchoâsse; dum constanter, ac fortiter absolvas. Nihil est, quod invidere in hac vita cuiquam possis, præter unam bonæ mortis horam. Nimirum in fine cantatur gloria. Sit ergo, qui volet, Salomon; ego fortunatus malim esse latro. Did. Niss. de convers. boni latr. §. 1.

Videamus, si floruit vinea; si flores fructus parturiunt. Cant. 7. 12. Florent vineæ, cùm mentes Fidelium bona opera proponunt; sed fructus non pariunt, si ab eo, quod proposuerunt, aliquibus terroribus infirmantur. Non ergo intuendum est, si vineæ floreant; sed si flores ad partum fructuum convalescant: quia mirum non est, si quis bona inchoët; sed valdè mirabile, si intentione rectâ in bono opere perduret. V. Beda in expos. Job. l. 33.

Omnia poma; nova, & vetera. Cant. 7. 13. Animæ nostræ horti sunt, & pomaria; in quibus Christus earum sponsus obambulare cupit. Quò autem majorem inde voluptatem percipiat, fructus in ijs bonorum operum novi, & veteres, sint oportet: Si enim olim, heri, & nudius tertiùs; imò & hodie, aliquod opus bonum fecimus, hoc jam vetus est, & exolevit quodammodo; sed cras, & perendie & inposterum semper nova alia producenda sunt. Bessæus D. 2. Adv.

Quasi lapidis virtus probatio erit in illis. Eccl. 6. 22. Quadrati lapidis similis debet esse Christianus: in omni tribulatione non cadit, etsi impellitur. Et si quà vertitur, nunquam cadit: Stantem te sic inveniat omnis casus. S. Aug. in Ps. 86.

Spiritus vitæ erat in rotis. Ezech. 1. 20. id est, teste Hier. Spiritus Sanctus. Quid in rotis vidit, ob quod in eis suæ specialis præsentiæ solium statueret? *non revertebantur, cùm ambularent.* v. 17. per quod jugis perseverantia exprimitur. Ostendit Spiritus Sanctus his, quibus bono jugiter perseverant, summoperè delectari, de Castillo. Illat. 64.

Signa Thau supra frontes. Ezech. 9. 4. Græcis, & Latinis, Thau erat symbolum vitæ, Theta mortis; imò judices notabant damnatos literâ Theta, liberandos Thau. Symbolicè: Thau est ultima litera Hebræorum (per quod finem Græci significant) & significat Christum: qui pro nobis factus est *virorum novissimus* in cruce. Is. 53. 3. Multi psalmi inscribuntur *Vincenti*; quod Sept. vertunt, *in finem.* Significat etiam limitem; & consummationem: significatque perfectos in charitate & consummatos in virtute. Corn. hic.

Ex Novo.

Ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium &c. Matth. 26. 13. Cur huic unctioni in Bethania promittitur prædicatio in toto Mundo, non verò primæ. Luc. 7. 38. Orig. hom. 35. Si volumus ut & de nobis dicatur, quod facimus in JEsu, effundentes pretiosum unguentum super caput ipsius; proficiamus, ab unctione pedum ejus, ad effundendum pretiosum unguentum super caput ejus. Ità ille. Meritò non in prima Magdalenæ conversione, & virtutum incunabulis, id promittitur; sed quando perfectior sublimioribus virtutibus verticem Domini ungit. Sylv. hic. q. 14.

Lucernæ ardentes in manibus vestris. Luc. 12 35. Baptizatis accensus cereus datur. Parum refert, si multum vitæ spatium confecimus. Videndum, an candela timoris Dei nobiscum sit, & ad finem usque vitæ nos comitetur. Hoc est: *serva timorem illius, & in illo veteraste.* Eccli. 2. 6. P. Octavianus hic.

Erant

Erant lapideæ hydriæ sex positæ. Jo. 2. 6. S. Bern. s. 12. ex parvis: *lapideæ*, dicuntur propter fortitudinem; nè facilè frangantur, & affundatur liquor gratiæ, qui in eis continetur.

Vidit duos angelos in albis sedentes unum ad caput, & unum ad pedes. Joan. 20. 12. Cur non uterque ad latus? sed unus ad caput, & alter ad pedes? Galfridus hic: meritò duos vidisse angelos, unum ad caput, alterum ad pedes, perhibetur: nam & ad pedes Domini unguentum fuderat, & ad caput. Et ad pedes aliquando fleverat, & nunc flebat ad caput. Fleverat priùs sui confusionem; sed nunc flebat Dominicam passionem. Meritò viderat duos angelos, quæ sola ad monumentum stans duos Discipulos vicit. Meritò unum ad caput, & unum ad pedes vidit; quæ in eo, quod piè cœpit, piè perstitit, & permansit. Quasi dicant angeli: perseverâsti Maria, rectum virtutis ordinem tenens; principium ad pedes Christi, oleum, & lacrymas, fundens, posuisti: non destitisti, donec caput Domini ungens, ipsumque nobilioris originis lacrymis irrigans; ad finem pii operis pervenisti. Non potest hæc perseverantia non consequi, quod desideras: ecce ad locum capitis, & pedum, hilares, & devoti, considemus: quasi adhuc unguenti illius tui, quod olim illis influderas, odore recreati; perseverantiam, quam adhuc constanter retines, dum sedula in quiris, commendantes. Ramirez in ep. 2. v. 10.

Petra autem erat Christus. 1. Cor. 10. 4. Quia Petra dicitur Christus, eam nobis id nomen afferet utilitatem; ut rectam vivendi rationem firmam, ac stabilem, teneamus; & in rebus adversis fortiter perferendis constantes simus; adversusque peccati impetum omnem strenuos, atque invictos omnes præstemus. Ex his enim rebus, & aliis hujusmodi, nos item erimus petra, in natura fragili firmum, & immutabile, Domini robur pro viribus imitantes. S. Gregor. Nyss. de perfect. Christiani.

Pedes ejus similes aurichalco. Apoc. 1. 15. V. Beda, Ambros. Anselm. pedes Christi sunt Fideles, qui vivent in fine Mundi tempore Anti-Christi; durabuntque in igne persecutionis, quasi in camino, fortes, & constantes. Corn. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Vides cœlum hoc? quàm pulchrum, quàm amplum, quàm, magnificum sit; quantùm edurare potuerit temporis. Jam enim quinque millia annorum, atque etiam plus, servatur, & constat; nec tamen longô temporis spatiô effectum est, ut senescat; sed ad corporis modum, adolescentis robusti floret, vigétque ætate: & quam principiô sortitum est pulchritudinem, eandem integerrimam servat; nulla ex parte factum deterius tantô spatiô temporis. S. Chrys. hom. 2. de incompreh. natura Dei.

Quadratus lapis sex æqualia habet latera; in quod horum ceciderit, firmiter jacebit. Sic providendum est viro justo, ut in suo persistat proposito. Hujus autem latera sex hæc sunt: prosperitas, adversitas, sui libertas, subjectio, in secreto esse, & in publico: in quibus singulis si à diabolo impulsetur, stet; nec à proposito moveatur. S. Anselm. lib. de similit. c. 173.

Perseverantia assimilatur Lauro I. ob viriditatem: quia suô virore, nec hyeme, nec æstate, spoliatur. Sic perseverat homo in bono; ut nec hyeme adversitatis, nec æstate prosperitatis, virorem virtutis amittat. II. Ratione dignitatis: laurus enim dicitur à laude; eò quòd eius ramis, & foliis, cum laudibus victorum capita olim coronabantur, ùt dicit Isidorus. Sic sola perseverantia est, quæ laudem, & coronam, meretur. Geminiani de similit. l. 3. c. 61.

Constantiam prisci pingebant in rupe stantem allisis marinis fluctibus, cum Lem. *Eadem sum semper.*

Obeliscus, cui alæ agglutinatæ. Lem. *Immobilis.* Andreæ Sfortiæ Marchionis Palavicini; qui proposuerat, vel si alas ipsi adderes, à constantia sua nunquam dimoveri.

Sol Lem. *Hinc non recedam. Semper idem sub eodem.* Seneca ep. 31. Profice; & ante omnia hoc cura, ut constes tibi. Quoties experiri voles, an aliquid actum sit, observa, an eadem velis hodie, quæ heri.

Stella fixa. Lem: *Omnis expers motûs.*

Columna. Lem: *Tantùm volvitur umbra.*

Amarantus. Lem: *Nec gelu, nec æstu.*

Adamas. Lem. *Nec mollior, nec frangor.* Picinelli.

§. III.

Constantiæ Motiva.

Motiv. I.

Beati constantes.

Benedictus in filiis Aser &c. Sicut dies juventutis tuæ, ità & senectus tua. Deut. 33 24. 25. Aser Hebr. *beatitudo.* Ad senectutem usque imperturbatus incedit, qui beatitudinem consequi vult. P. Octavian. in Eccl. c. 11. v. 21.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum. Ps. 1 1. Non dixit, qui non abit, sed *abiit*: non enim ille, qui in vita est, beatus est prædicandus ob exitum incertum, sed quodcunque opus absolvit, vitámque fine certô clauserit. S. Basil. hic.

Quis requiescet in monte sancto tuo? qui ingreditur sinè maculâ, & operatur justitiam. Ps. 14. 1. 2. S. Basil. hom 3. hîc: attende exactam dictionis vim. Non dixit, qui ambulavit, sed qui *ambulat*; non qui ferit justitiam, sed qui *facit*. Non enim unus actus perficit virtutis studiosum operatorem; sed per omnem vitam prorogari, & extendi, convenit virtutis actiones; ut in bono perseveret homo usque ad finem, & salvus fiat.

Beatus ille, quem invenerit ità facientem. Luc. 12. 4. Non quòd ità fecerit; sed quòd ità perseveret faciendo. Caject. hic.

Mot. II.

Sola Constantia laudatur.

Et vidit Deus, quòd esset bonum. Gen. 1. 12. Ità dicitur post singula creationis opera; sed post creationem hominis omittitur. Cur? S. Aug. lib. 3. de Gen. ad lit. c. 24. quia homo nondum erat perfectus: nondum enim erat in paradiso constitutus. 2. quia præsciebat eum peccaturum. Corn. hic.

Tunc cecinit Moyses. Ex. 15. 1. quando & ipse, & populus, in littore jam liberi extiterunt; non autem, quando erant in mari: ut intelligamus, quia, quamdiu in hujus vitæ fluctibus navigamus, canere omninò non debemus; donec in firmitate littoris simus, hoc est, æternâ vitâ perfruamur. Jo. Cluniac.

Sapientia foris prædicat. Prov. 1. 20. Pro *prædicat*, Hebr. est *jubilat*, Sept. *hymnizat*: id est, canit, & laudat; vel passivè hymnizatur, canitur, laudatur. Idem Sept. pro *foris*, habent *in exitibus.* Hinc Salvian. l. 4. ad Eccl. Cathol. Sapientia in exitu canitur; cur non dicit, cani in pueritia, non in juventute, non in statu rerum incolumium, non in prosperitatibus secundorum? Scilicet quia in his omnibus, quidquid laudatur, incertum est: quamdiu enim quis subjacet mutationi, non potest cùm securitate laudari. Corn. hic. Gloria Patri in fine. Virtus boni operis perseverantia est S. Greg. hom. 25. in Evang.

Non quæruntur in Christianis initia, sed finis. Paulus malè cœpit, sed bene finivit. Judæ laudantur exordia, sed finis proditione damnatur. S. Hier. ep. 10. ad Fur. de viduit. servanda.

Non tam initia sunt in bonis studiis laudanda, quàm finis. Id. in ep. ad Gal. c. 4. Sicut enim in vinea multi usque ad prælum uvæ gradus sunt; & primùm necesse est, ut vitis gemmet in pampinis, spem promittat in floribus, dehinc ut flore decusso, futuri botri species deformetur, paulatimq; turgescens uva parturiat; ut pressa torcularibus, dulcia musta defudet. Ità & in doctrina singuli beatitudinum sunt profectus: ut audiat quis verbum Dei, ut concipiat, ut in utero animæ ejus adolescat, & ad partum usque perveniat: ut, cùm pepererit illum, lacte enutriat; & per infantiam, pueritiam, adolescentiam, juventutem, ad perfectum virum usque deducat. Idem ib.

Tolle perseverantiam; neq; obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. S. Bern. ep. 119.

Lauda navigantis felicitatem; sed cùm venerit ad portum. Sanct. Bern. l. de Pass. Dom. cap. 14.

Signum sapientiæ est, perseverantet complere. Nam non reputaretur sapiens, qui tempore Indulgentiarum iret Romam cum magno labore, & periculis pro Indulgentiis lucrandis; &, quando esset juxta portam Romæ, rediret absque hoc, quòd non viderit Sanctuaria; nec intraret Romam; cùm tot expensas fecerit, & nullam Indulgentiam lucratus fuerit: quia non dantur nisi intrantibus. S. Vinc. Ferr. de S. Thoma Aquin.

Mot. III.

Sola Constantia coronatur.

Illò verò retrahente manum egressus est alter. Gen. 38. 29. Qui partim egressus, præmiò caruit, quia iterum retractus; qui verò prodiit totus, præcessit, quantumvis initiò victus: quia corona non debebatur incipienti, sed orto. Zara misit manum, sed lassatus cessit gloriæ, & retractam dexteram dicavit ignaviæ; non gloriare de felici initio, antequam pervenias ad metam. Ille meretur laudem, qui virtutis cursum perfecit, non qui alacriter cœpit. Foris non vocatur, qui ipsâ scaturigine sepelitur; necesse est undas in processu augere, si fluvij nomen fons exambit. Naxera in Jos. 14. §. 40.

Postquam omnia perfecta sunt, operuit nubes tabernaculum Testimonij. Ex. 40. 31. 32. Constantia laude digna & à Deo benedicta. de Castillo. Ill. 214. Similiter factum est, 3. Reg. 9. 1. *cùm perfecisset Salomon ædificium.* Cur gloria Domini non implet tabernaculum, cùm inchoatur? Vel cur Salomoni non apparet, cùm opus tantis impensis struitur? Ostendit Dominus, quantùm ei placeat boni operis consummatio; ut sinè eâ non censeatur opus dignum divinâ præsentiâ. Sylv. in Apoc. 3. v. 5.

Adverte, Matth. 20. 8. operarios usque ad vesperam in opere perseverâsse; serò mercedem recepisse: perseverantiam commendat parabola. Barrad. D. Sept.

Jam triduo sustinent me. Marci 8. 2. S. Ambr. l. 6. in Luc. gratiæ cœlestis Christus impartitur alimentum; sed, quibus impartiatur, adverte. Non otiosis, non in civitate, quasi in Synagoga, vel sæculi dignitate, residentibus, sed inter deserta Christum quærentibus. Barrad. t. 2. l. 10. c. 11. hic

Vos estis, qui permansistis mecum: & ego dispono vobis. Luc. 22. 28. 29.

Cæsareæ Philippi mulier illa fuit, quæ sanguinis fluxu laborans à Christo sanata. Hæc præ foribus domûs suæ ad fontem quendam sub dio duas ex ære fuso erexit statuas; quarum altera mulieris ipsius genibus flexis; altera ex adverso collocata viri statu, dexteram mulieri porrigere visa. Ad hujus pedes ex basi herba quædam enascebatur nova, & specie cunctis medicis ignotâ: quæ, cum ad æreæ illius diploidis fimbriam excrevisset, eamque summô vertice tetigisset, præsentissimas inde accipiebat vires, ad omnis generis ægritudines pellendas: nihil tamen virium gerens, si, antequam æreæ fimbriæ summitatem crescendo attigisset, decerperetur. Nierenb. l. de mir. nat. terræ promissæ c. 16.

Motiv. IV.

Constantia DEo grata.

Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum, & animam meam faciet. 1. Reg. 2. 35. Cur de Samuele jam ministrante Domino non dicitur, qui facit, sed qui *faciet*? Deus adeò duraturæ robur sanctimoniæ amplexatur, ut præ eâ minùs æstimet florescentem. Oliva l. 4. Strom. §. Et anima mea illi vivet.

Erit

Erit tanquam lignum &c. Ps. 1. 3. Et cur non adulta jam poma memoras? an fructus non ediderat lignum tam fertile? absit. Exundant semper in justo poma. Verùm plus Dominus perseverantiâ futuræ, quàm exuberantiâ florentis virtutis, oblectatur, mavultque laudare in eo non casurum folium, quàm maturum, sapidumque, jam pomum. Id. ib.

Et anima mea illi vivet, & semen meum serviet ipsi. Ps. 21. 31. Cur non ais, anima mea illi vivit? Quòd Dominus gratiorem sibi testetur quodammodo esse futuram perfectionem nostram, quàm præsentis temporis. Adeò oblectatur corde de perseverantia futurâ generosè moliente; ut præ ea, quam parturit virtutem, pœnè negligat, quam peperit. Id ib.

Justus ut palma florebit. Ps. 91. 13. Si justus jam est, cur non dicitur jam florere ùt palma? Gratior est, quòd flores editurus præsciatur, quàm quòd florere spectetur. Ideò non juventutis fervor, qui enitet maximè, sed senectutis laudatur ubertas. Id. ib.

Mane surgamus ad vineas; videamus, si floruit vinea. Cant. 7. 12. Hoc enim sponso gratissimum, si mentem spectet grandia molientem. Sicut Paulus fecit: Philipp. 3. 13. qui præteritorum facinorum oblitus, in anteriora se extendebat: seipsò major fieri quotidie satagens. Hanc puto ob causam, Davidem maluisse futuras designare gemmas Justorum, quàm decora jam matura delibare: *erit tanquam lignum &c.* Id. ib.

Sedebit. &c. Thr. 3. 28. Si levavit super se, quomodo jam non solitarius sedet, & silet? Quòd si sedet, cur Jeremias ait, sedebit? Maluit futuram, quàm præsentem commendare cordis tranquilliratem: quòd sciret, & majoris esse pretii, & Deo longè gratiorem. Id. ib.

Simile est regnum cælorum grano sinapis. Matth. 13. 31. non quod in arborem jam excrevit, sed quod granum est. Charior est proceritas eruptura, quàm quæ jam erupit. Id. ib.

Motivum V.

Exempla

D E U S.

Non est Deus quasi homo, ut mentiatur; nec filius hominis, ut mutetur. Num. 28. 19.

Audi Israel: Dominus Deus tuus Dominus unus est. Deut. 6. 4. Et tu ergo, ad similitudinem Domini, unus esto, atque idem. Non hodie sobrius, cras ebriosus; hodie pacificus, crastinâ die litigiosus; hodie frugi, crastinâ die incontinens. Sanct. Ambros. ep. 1. ad Justum.

Incipiam, & complebo. 1. Reg. 3. 12. id est, non solùm diligens ero in inchoando, sed etiam constans in perficiendo. Mendoza hic.

Ego hodie genui te. Ps. 2. 7. Dicendo *hodie*, coæternitatem suæ majestatis ostendit: hodie enim apud DEum nullò initiò incipit, nullò fine concluditur: non est enim ibi, fuit, neque erit; sed semper manet, semper est. Ex. 3. 14. *qui est, misit me ad vos.* Cassiod. hic.

Ego Dominus, & non mutor. Malach. 3. 6. Fructus, constantia in propositis bonis. Quantilla res nos labefactat, & dejicit; mala societas, lectio, intemperantia &c. Lessius de perfdiv. Immutabilis.

Christus Dominus.

Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ. Gen. 2. 7. Terra fuit Christus in passione. Terra non movetur; & ipse Christus non est motus, quando dixerunt ei: *si filius Dei es, descende.* Hugo Card. hic.

Dominus ascendit super nubem levem. Is. 19. 1. De primo adventu Christi intelligit S. Cyrill. Hier. Athanas. respondet finis principio; non dimisit bonum in fine, quod in principio apprehendit. *Et nubes suscepit eum.* Act. 1. 9. à nube virginis in nubem venit, ac per nubem ascendit. Theophyl. Matth. 24. 29. de ultimo judicii die: *sol obscur. videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli.* Sylvest. in Act. 1.

Descendat de cruce. Matth. 27. 42. O superbi Judæi! non attendentes, quoniam majoris virtutis est, patienter in tormentis usque ad finem perseverare, quàm de cruce descendere, & ab infirmitate carnis miserabiliter superari. Si enim nullus salvabitur, nisi qui perseveraverit usq; in finem; quomodo Christus JEsus nomine, & re, salus diceretur, si in cruce patienter usque in finem non perseverâsset? S. Bonav. s. 1. D. infra Oct. Nat. D.

Antequam Abraham fieret, ego sum. Jo. 8. 58. ab æterno scilicet. De Abraham dicit, *fieret*, quia creatura; de se, *sum*: quia est, qui est. Ex. 3. 14. S. Aug. tr. 43. intellige, *fieret*, ad humanam facturam; *Sum* verò ad divinam pertinere substantiam. Dicendum videtur, ego eram: Deo enim nec est præteritum, nec futurum. O si per constantiam in bono semper dicere possis; ego sum, bonus, qui fui, & ero. Sylv. in Jo. 8. v. 58.

Aspicientes in authorem fidei, & consummatorem JEsum. Hebr. 12. 2. Parum prodest cœpisse, nisi inceptum consummetur. Diez. Sabb. post D. 4. Quadr.

Aliorum Exempla.

Ex Veteri.

Viri pastores sumus servi tui, ab infantia nostra usq; in præsens. Gen. 46. 34. *hæc autem dicetis; ut habitare possitis in terra Gessen.* Abul. hoc dicebat Joseph; nè rex eos faceret bellatores, & disjungeret; sciendo totâ vitâ hoc officium tenuisse: quia judicaret eos inhabiles ad aliud aliquid. Nemo senex facilè discit artem, cui non studuit puer. Nimiùm præsumit, qui inter brachia Domini, tanquam alter quidam Moyses, cupit suaviter obdormire; cùm per omnem vitam suam, Dominum enormibus sceleribus oppugnârit. Did. Niss. Polit. Cœl. p. 2. l. 4. c. 8.

Fuit vir unus. 1. Reg. 1. 1. Non frustrà hoc scriptum *fuit* : nam, ad titulum laudis Helcana respicit ; qui videlicet stabilis fuit & immobilis. At contrà, reprobi, non solùm in personis pluribus, vel diverso errore, peccantibus, multi sunt ; sed & singulus quisque eorum, ob multivolum variantis animi motum, multus est. V. Beda hic. Helcana *vir unus* appellatur: non enim in diversa vagabundus, velut instabilis, ferebatur ; sed firmus, atque inconcussus, persistens, vir unus erat. Id. in Job. Vir dicitur, quia propositò fortis est ; unus, quia amore singularis. Perfectio igitur viri in procœmio ponitur unitatis: ut qui Sæculum potenter despicit, mentem non dividat, sed supernis inhiet, & ea tantùm suspiret. S. Greg. l. 2. hic.

Ædificavit Salomon domum, & consummavit eam. 3. Reg. 6.

Sic faciebat Job cunctis diebus. Job 1. 5. Olympiod. neque interdum actiones virtutum suscipiebat, aliquando verò prætermittebat ; sed justi vita adeò semper apta erat : virtutum enim, bonarumque rerum, cessatio, reditus est ad improbitatem. Did. Niss. Pol. cœl. p. 23. cap. 5. Constantia.

Surgam, & circuibo civitatem. Cant. 3. 2. Heu misera ! jam quò ibo ? quæsivi in creaturis, quæsivi in sanctis ; nusquam apparet : neque tamen à quærendo desistam, donec inveniam. S. Thom. Vill. conc. in Cant.

Ex Novo.

Joannis Bapt. & aliorum.

Arundinem ventò agitatam ? Matth. 11. 7. Arundo ventò agitata Joannes non erat, quem à statûs sui rectitudine nulla rerum varietas inflectebat. S. Greg. hom. 6. in Matth. Non iviistis ad hominem arundini similem ; sed ad proceram arborem firmissimis hærentem radicibus ; quam nulli unquam turbines à justa sententia dimovere possunt. Barrad. hic.

Arundinem ventò agitatam ? Matth. 11. 7. Non cessit Joannes magnæ opinioni, etiam jam creditus, quòd esset Christus ; non cessit Herodis terrori, quin ab eo argueretur nectûs : semper eôdem modò se habet, quem fidei constantia fovet. Alumnus virtutis ab utero: semper ipsius servabat censuram ; non imaginem ejus colebat, sed ipsam in sua veritate gerebat. Sim. de Cass. l. 3. hic v. 7.

Ecce jam triduo sustinent me. Marci 8. 2. O felix perseverantia, quæ tantam Domini gratiam consecuta ! quis in bono perseverans misericordiam Dei non invenit ? Perseveravit Magdalena ad tumulum Jo. 20 1. 16. & invenit Dominum. Perseveravit Chananæa & invenit filiæ remedium Matth. 15. 22. Perseveravit Sara uxor Tobiæ triduo in oratione ; & post mortem septem virorum nacta est virum sanctissimum Tob. 6. 18. Perseveravit amicus pulsans ad ostium, & panes accepit necessarios pro amico. Luc. 11. 8. Marchantius Dom. 6. Pent.

Cœpit de Joanne dicere ad turbas. Luc. 7. 24. Laudat Joannem de mentis constantia. Et hoc ideò ; nè plebs, quæ antea audivit Joannem testimonium Christo præbentem, & jam quæstionis ejus formam audivit, *tu es, qui venturus es*, putaret Joannem instabilem, & ex levitate ante testatum, nunc que ex ignorantia scisciatum. Dion. Carth. hic.

Donec inveniat. Luc. 15. 4. Duæ parabolæ quærentis ovem, & drachmam, docent constantiam. Paoletti D. 2. Pent.

Maria autem stabat ad monumentum. Jo. 20. 11. Perseverantia est gemma virtutum, & cœlestis janua regni. Stabat mulier amore æstuans ad monumentum plorans ; & aliis recedentibus, perseveravit lacrymis persusa in prece. Quoniam verò ab inquisitione non destitit, meruit invenire, quod quærebat. S. Laur. Just. l. de casto connub. c. 15.

Ad destinatum persequor. Philipp. 3. 14. Senior ille, in Vitis PP. rogatus, quid perfectionis studioso agendum esset ? respondit : eum imitari debere canes venaticos ! Sicut enim illi leporem velocissimè, totóque conatu, persequuntur ; non respectant, quæ in via sunt, aut offeruntur ; sed oculis, sensibus & viribus omnibus, etiam per saxa, & vepres, in leporem feruntur ; nec quiescunt, donec eum ceperint : ità & virtutis studiosum circa virtutes facere debere. Cor. nel. hic.

§. IV.

Varia alia Constantiæ Motiva.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

AGar ancilla Sarai, unde venis ? & quò vadis ? Gen 16 8. Ad unum illa tantùm respondit. Cur non dixit, se in Ægyptum tendere ? Lipom. hic : erubuit confiteri, à domo sancti viri, probatæque dominæ, ad Ægyptios rursus redire idololatras. q. d. pudebat fateri, se à virtute ad vitia ; à fide ad infidelitatem, remeare. Judicavit infamiam, ab incepto bono desistere. de Castillo illat. 235.

Ut sint unum, sicut & nos. Jo. 17. 11. Dei Filius, qui hæc, moriturus nunc, loquitur, idcirco nunc moritur, ut ad unum, id est, ad æternitatis stabilitatem homo reformetur. S. Rupert. hic.

Sic eum volo manere. Joan. 21. 22. vult Deus, ut, qui sunt in gratia, perseverent. S. Vinc. Ferr. s. 4. D. 8. Trinit. Qui existit in gratia Dei dicitur Joannes. Id. s. 1. D. infra oct. Epiph.

Cœpisse multorum est ; ad culmen pervenisse, paucorum. Sanct. Hier. ep. 28. ad Lucinium.

Nemo Christianus, nisi qui ad finem usque perseveraverit. Tertull. l. de præscript. adverss. hæret.

Perseverantia, singularis filia summi Regis, virtutum finis, earumque consummatio. S. Bern. serm. de viis vitæ &c.

§. V.

§. V.

Sententiæ S. Scripturæ paræneticæ.

UNiversâ contradictio gentium, templi ædificationem Israelitis non poterat impedire: alterâ namque manu ædificabant, alterâ gladiis dimicabant. 2. Esdræ. 4. 17. Multò minori impedimento esse debent malignantium hominum cavillationes solidis, verisque, DEI servis; quò minùs incepta bona protendant. Diez conc. 2. in festo S. Matthæi.

Quærite Dominum, & confirmamini. Ps. 104. 4. Jubet Propheta, quærere Dominum; nec tempus designat, quo id faciamus. S. Greg. Niss. h. 7. in Eccl. quod est tempus quærendi Dominum? breviter dico, & compendiò: Totâ vitâ: in hoc enim solo studii tempus est totum studium. Did. Niss. fer 6. D. 5. Quadr.

Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare. Eccl. 9. 10. Hebr. *in virtute tua*; id est, totis viribus, & totô conatu, operare. Ita S. Cassius Narn. Ep. teste S. Greg. 4. dial. c. 16. paulò ante mortem à Deo audivit: Age, quod agis; operare, quod operaris: non cesset manus tua, non cessat pes tuus. Natali Apostolorum veñies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Corn. hic.

Esto firmus in via Domini. Eccli 5. 12. Ex. 32. 8. quæritur Deus Moysi de Hebræis vitulum adorantibus: *Recesserunt citò de via, quam ostendisti eis.* Ezech. 8. 16. *dorsa habentes contra templum Domini.* En tibi malorum omnium pessimum: nempe terga DEO obvertere, & inceptam pietatis viam deserere. Pinna hic. Ethol. 66.

Confide in Deo, & mane in loco tuo. Eccli 11. 22. Hugo: in Christo, qui est locus tuus; vel certè in fide, & charitate. Significat, standum in arrepto proposito serviendi DEO; necà virtute deflectendum: &, quem semel ingressi sumus laborem, & viam parendi præceptis Dei, nè emittamus. Octavian. hic.

Quærite Dominum, dum inveniri potest. Is. 55. 6. In hac vita Deus est quærendus, in hac vita invocandus. Mala incepta derelinquere, & bona opera facere, est Deum quærere. In bono usque in finem perseverare, est DEum, qui est vita æterna, invenire. S. Honorius Augustodun. serm. in capite jejunii.

Alios salvos fecit &c. Matth. 27. 42. O superbi Judæi! non attendentes; quoniam majoris virtutis est, patienter in tormentis usque in finem perseverare, quàm de Cruce descendere, & ab infirmitate carnis miserabiliter superari. Si enim nullus salvabitur, nisi qui perseveraverit usque in finem; quomodo Christus JEsus nomine, & re, salus diceretur, si in Cruce patienter usque in finem non perseverâsset. S. Bonaventura serm. 1. Dom. infra Octav. Nat. Dom.

Videte vosmetipsos, nè perdatis, quod operati estis; sed ut mercedem plenam accipiatis. 2. Jo. 8. Fervor noster, ut hedera Jonæ, ideo maturè crescit: ut quò festivius Jonam recreaverit amœnitate foliorum, eò duriùs illum ad mortem usque crucietur; in lucis ortu miserum passus occasum. Nimirum gigantes nascimur, & vivimus pusiones. Meridiem expandimus in aurora, noctem meridiei inventuri &c. Vide hic Oliv. fusius l. 4. Strom.

Bonum facientes non deficiamus. Gal. 6. 9.

§. VI.

Patrum Paræneses.

NOn est molestè resistendum provocantibus, & lacessentibus; sed constanter, placideque, respondendum hoc tantùm: nunquam efficies, ut me dimoveas à proposito. S. Justin M ep. ad Zenam, & Serenum, fratres.

Vetus dictum est: assuesce unus esse; ut vita tua quandam picturam exprimat; eandem servans semper imaginem, quam accepit. S. Ambr. ep. 82. ante medium.

Adolescens profice: mancipatus es Christi servitio; cœpisti magna agere, & excelsa imitari. *Confortetur cor tuum, & viriliter age.* Ps. 26. S. Bern. tr. de ordine vitæ &c.

Quid aliud sonat, *nec dimittam illum.* Cant. 2. 4. nisi, non mutabo in diversa vultum, & intuitum mentis aliò divertam ab ipso. Gilb. Abb. in Cant. s. 10.

TITULUS XXXI.

CONSUETUDO.

§. I.

Consuetudo bona.

ERit puer Nazaræus Dei ab infantia sua, & ex utero matris suæ usq; ad diem mortis. Judic. 13. 7.

Cur muliet affirmat perseverantiam pueri, usque ad mortem, quam Angelus non asseruit? Intellexit sapiens mulier: quòd is, qui ex utero matris, & ab infantia, pietatem culturus erat; ab ea non in senectute esset recessurus: quæ enim pietas cum lacte sugitur, vel in sene effloreseit. Oliva l. 10. Strom. §. vir Dei venit ad me.

Mors in olla vir DEI, & non potuerunt comedere. 4. Reg. 4. 40. Convivium lautum, ùt putabat, suis Discipulis instruxit Elisæus; sed ubi amarissimas herbas gustârunt, exclamant: *Mors in olla &c.* Nec tamen quæritur ipse Elisæus; nec irascitur cocco decepto, & pro dulcibus amaras herbas apponenti. Nimirum dulcescebat ei ex usu amaritudo. Ramirez in ep. 2. v. 9.

Hæc, & his similia, secundùm Legem Dei puerulus observabat. Tob. 1. 8. Quid ergo mirum Tobiam humandis corporibus, hostiis litandis, constantem fuisse? eum scito, pueritiam inter feretra, arasque duxisse. Oliva

l. 1. Strom. §. Exurgens Maria abiit in montana.

Flores mei fructus honoris. Eccli 24. 23. Omnes arbores priùs floribus ornantur; & ipsa vitis, cui se similem Sapientia, seu Pietas, dicit. Qualis ergo hæc vitis, quæ flores suos, fructus vocat? Flos Symbolum floridæ juventutis; fructus naturæ ætatis. Quales flores, talis fructus. Pinna hic Ethol. 75.

Bonum est viro, cùm portaverit jugum ab adolescentia sua. Thr. 3. 27. Onus, quod non ferre voluit juvenis, ægrè portabit senex. Id. ib.

Joannes mittens duos ex discipulis, ait illi: tu es, qui venturus es? an alium expectamus? Matth. 11. 3. Joanni certissimum erat, Christum esse verum Salvatorem; discipuli verò ejus dubii erant: utque errorem suum agnoscerent, cum tali nuntio eos ablegabat; idque ex carcere: *Cùm audisset in vinculis opera Christi.* Ibi illos, quis Christus sit, docere studet. Cur verò ista in carcere? S. Ambr. l. 1. de S. Jo. Bapt. mirari non debemus, quòd ab Herode missus in carcerem, clausus Christum suis Discipulis intimaret: cum clausus in utero eundem Dominum gestibus prædicarit. Tantas habet consuetudo vires. Did. Niss. fer. 3. D. 1. Quadr. §. 4.

Jugum meum suave &c. Matth. 11. 30. Juvenes initiò jugum detrectant, & ad ferendum vix adiguntur; assueti ultrò colla supponunt. Sic, licèt initiò, velut taurus indomitus, pietatis jugum excutias, tandem assuetur libenter trahes. *In novissimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in Oblectationem.* Eccli. 6. 29. Pinna hic Ethol. 79. Si jugum Christi suave est, & onus ejus leve; quomodo ait: *Intrate per angustam portam?* Matth. 7. 13. *Et regnum cœlorum vim patitur.* v. 12. R. Quòd unum, & idem, est angustum, laboriosum, & grave, incipienti, in perferendo, & spiritualem consolationem nondum experto: quod tamen latum, jucundum, & leve est exercitato, proficienti, perfecto, & habituato in bonis. Denique mandata, & consilia, Christi, ex sua natura dulcia sunt, & levia; licèt, per comparationem ad nostram fragilitatem, & pronitatem ad malum, difficulter in principio impleantur. Dion. Carth. in Matth. 11.

Intravit secundùm consuetudinem suam in Synagogam. Luc. 4. 16. Nunquam deserenda est agendorum consuetudo bonorum: firmat enim naturali quâdam potentiâ morem. Optimum in virtutibus, consuetudine assumptâ bonis moribus coalescere. Sæva tamen hostilitas est, consuetudine contrariâ roborari. Sim. Cass. l. 9. c. 10.

Mitte Lazarum &c. Luc. 16. 24. S. Chrysol. s. 122. Abraham etiam à morte hospitalis. Did. Niss. s. 3. D. 1. Quadr. § 4.

Domine, nè statuas, &c. Act. 7. 59. Hoc in ipsa cæde, & furore lapidantium, præstare nunquam potuisset; nisi multò ante ista animò percepisset, & in tota vita in his cogitationibus versari consuevisset. Isid. Clarius de S. Steph.

Bona consuetudo excutere debet, quod mala instruxit. S. Martinus Bracarens. Ep. in Maximis de morib.

Lignum diu jacens in aqua, non facilè, & cùm magno fumo, accenditur. Imbutus diu diversis peccatis, contra volentes eum charitate accendere, fumum emittit murmurationis, punctu-rarum, detractionum. Summa Prædic. Consuetudo.

§. II.

Mala Consuetudo.

Symbola.

Allegoriæ, Similitudines.

Ex Veteri.

Dissimulante illo (Loth) *apprehenderunt manum ejus.* Gen. 19. 16. Aquila legit: *cunctabatur.* Quantas moras nectit peccator; quem Loth cunctatione suâ adumbrat, ut ex ergastulo inolitarum consuetudinum egrediatur. Cùm ad meliorem frugem admonetur; tergiversatur, cunctatur, differt meliora: ut opus habeat, manu angelicâ, imò divinâ, educi. Arcones in Is. 3. Disc. 2.

Surgite, egredimini de loco isto - & visus est eis quasi ludens loqui. Gen. 19. 14. Instantissimè conabatur Loth duos illos juvenes, generos suos, secum Sodomis abstrahere; sed morâ detenti, concremati fuerunt. Glossa interlin: pravæ consuetudinis amor eos ligaverat. O quot hodie pertinaces in orbe peccatores! qui, quia ex tot concionibus non corriguntur, Inferni ignibus comburentur. Diez. Conc. 2. in Com. M M.

Respiciens uxor ejus post se, versa est in statuam salis. Gen. 19. 26. S. Nilus in Ascet. Consuetudo, cujus illa speciem gerit, eos, qui volunt omnino recedere, ad se trahit.

Sepelite me cum Patribus meis. Gen. 49. 14. Jacob in Ægypto vitâ functus est; sed præcepit filiis, nè illum in Ægypto sepelirent. In Ægypto, ô peccator, mortuus es; noli in Ægypto sepeliri: id est, nè per consuetudinem in eo hæreas. Stella in Ps. 136.

Urgebant Ægyptii populum de terra exire velociter. Ex. 12. 33. De captivitate, durissimo labore, adeò inviti exeunt; ut urgeri, & compelli, debeant ire in terram fluentem lacte, & melle. Ipsa consuetudo, & longa habitatio, illis dulcis erat. Applica malæ consuetudini. Sylv. addit. in Evang. S. Joan. 2 c. 5. q. 2.

Ego audivi vos dicere: bene nobis erat in Ægypto. Num. 11. 18. Bene in Ægypto? Dominum testor in rubo spinis, vulneratum laborantis in Ægypto populi imaginem proferentem. Quid Moysi præfatur?

Vidi afflictionem populi mei in Ægypto; sciens dolorem ejus, descendi, ut liberem eum. Ex. 3. An non ingemiscentes filii Israel propter opera vociferati sunt? *ascenditq; clamor eorum ab operibus ad DEUM?* Ex. 2. 23. Quomodo igitur vobis bene erat in Ægypto? addiderat textus: *post multum verò temporis.*

Ex. 2.

Ex. 2. 23. Diuturnitas servitutis nescio quam cœcis commoditatem ingesserat. Escob. mir. Chr. t. 1. Obs. 2. v. 6. Judæi, cùm Manna haberent, allium quærebant; & cùm libertate fruerentur, recordabantur servitutis, & Ægyptum sæpe numero expetebant, propter consuetudinem. Adeò violenta res est! Chrys. hom. 7. in 1. Cor. S. Bernardinus s. 19. de 12. impedim. pœnit. ponit quartum: malitiam malæ consuetudinis. *Qui facit peccatum, servus est peccati.* Jo. 8. 34. Pharaonica hæc servitus est; lapis Lazari Jo. 11.

Non poteris servire Domino. Jos. 24. 19. Dixit Josue populo promittenti æternam Legum observantiam. Abul. q. 12. Dicet aliquis: quomodo Josue dicit, quòd Israelitæ non possent servire Domino, cùm ipse supra v. 15. dixerit: quòd, etiamsi totus Israel vellet colere DEos Mesopotamiæ, vel Amorrhæorum; ipse, & domus sua, colerent verum Deum: nam si cæteris erat impossibilis cultus Dei, ei quoque fieret impossibilis. Respondet: proveniebat fortè ista difficultas propter assuetudinem ad peccandum: nam assueto ad aliquod genus peccati, difficillimum est relinquere illud; eò quòd transivit in naturam. Naxera in Jos. 24. §. 39.

Si incluserit hominem, nullus est, qui aperiat. Job. 12. 14. S. Greg. l. 11. mor. c. 5. Omnis homo, per id, quod malè agit quid sibi aliud, quàm conscientiæ suæ carcerem facit? qui, cùm, judicante Deo, in malitiæ suæ cœcitate relinquitur, quasi intra semetipsum clauditur; nè evadendi locum inveniat, quem invenire minimè meretur. Nam sæpe nonnulli à pravis actibus exire cupiunt: sed quia eorundem actuum pondere premuntur, in malæ consuetudinis carcere inclusi, à semetipsis exire non possunt.

Neq; inveniat in te locum latendi clamor meus. Job. 16. 19. Non omnis iniquitas clamor dicitur; sed magna, professa, publica. Nam cùm adhuc quodammodo verecundatur, atque cunctatur; & vel timore, vel pudore, reprimitur; nondum dicitur clamor. Cùm verò, ingentis cupiditatis impetu, omnia præceptorum, & Legum, monumenta rumpuntur, & malè concepta secreta, ejectis omnibus reprehensionibus, atque terroribus, in impudentissimos, atque audacissimos, mores, tanquam in diluvium consuetudinis, confluunt; jam clamor vocatur. V. Beda. in Job hic.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum &c. Ps. 1. 1. Abire, est malis consiliis ad modicum consentire. Stare, est malis operibus operam dare; sed sedere, est peccatum in consuetudinem ducere. S. Bonav. s. 7. de Apostolis. Cathedram, existimare longam in vitio moram oportet; quod maximè nobis cavendum: quoniam in peccatis diuturnitas habitum quendam vix mobilem in animis constituit. Antiquus enim animi morbus, & mali exercitatio longitudine obruta, vix remedium, vel potius nullum, reperiet; cùm in naturam, ùt plerumque videmus, sæpe consuetudo vertatur. S. Basilius hic.

Salva me ex ore leonis. Ps. 21. 22. Leo rapit, & raptum fortiter tenet: Sic diabolus rapit hominem in consensu, vel operatione; & fortiter tenet in consuetudine. Hugo Card. hic.

Fiat, Ps. 108. 19. id est, fiet ei suum *peccatum*, ex consuetudine scilicet mala, *sicut vestimentum, quò operitur; & sicut Zonâ, quâ semper præcingitur.* Dicere possunt illud Is. 28. 15. *Pepigimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* q. d. manus nostras posuimus in manus diaboli; & homagium facientes, nunquam recedendi ab ejus operibus. S. Bernardinus t. 1. s. 21. artic. 1.

Viam iniquitatis amove à me. Ps. 118. 29. S. Ambr. hic: Pulchrè *viam* dixit *iniquitatis*, non iniquitatem: eò quòd non quasi naturalis iniquitas sit in nobis; sed majorum post peccata currentium sit attrita vestigiis.

Funibus peccatorum suorum constringitur. Prov. 5. 22. Filis adjectis funes contexuntur, quorum singula facilè lacerari possunt: at si multa fila in unum texantur, constrictus ab iis vix te expedies. *Funiculus triplex difficilè rumpitur.* Escob. mir. Chr. t. 1. Obs. 1. v. 5.

In quocunque loco ceciderit, ibi erit. Eccl. 11. 3. Solet autem in eam partem cadere, in quam erat inclinatum. Stat in sylvâ arbor vetustissimis humi fixa radicibus, quam rusticus securi ferit: nutat arbor, & ruinam inclinato vertice minatur. Peto, in quam partem cadet? profectò in eam, in quam inclinatur. Diez in Circumcis. D. conc. 2.

Expoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar illa? Cant. 5. 3. Hebr. *excoriavi.* S. Bern. s. 9. in Cant. de peccatoribus inveteratis: operti sunt iniquitate, ut non facilè explicare se ab illa possint. Et, ut amplius dicam, quasi cute quâdam, sic parvâ sunt operti consuetudine vitiorum; ut illam dediscere, non tam expoliari sit, quàm excoriari. Escob. mir. Chr. t. 1. l. 7. sect. 1.

Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes. Eccli 16. 8. Gigas inveteratus peccator. Hugo Card. hic.

Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Is. 5. 18. Peccatum vocat vanitatem: quia, ut ait S. Hier. facientibus peccatum facilè texitur; ac adeò inane in se est, ac futile, ùti aranearum tela. Sed cùm indè exire voluerimus, solidissimis vinculis nectimur. Peccata ergo sunt funes. I. Quia fiunt ex filis, id est, ex rebus, & voluptatibus vanissimis, & levissimis. II. Quia distorta sunt, ùt funes. III. Quia invicem connexa. *Semper ligatus,* Symbolum peccatoris. Chald. *Væ, qui incipiunt paulatim peccata; augentis, ut crescant, & fortia fiant, ut vinculum plaustri.* Sicut bos, vel equus, dum primùm currui jungitur; salit, recalcitrat, jugum; conatur excutere, & manere liber. At ubi jugum subiit, eique assuetus est, sponte illum subit; imò ex habitu eum adit, mox ùt à præsepio solvitur; esto in illo illi sudandum, & gemendum, sit: ità homo initiò peccati onus aversa-

averſatur; at, ubi ei aſſuevit, ſponte illud ſubit; & quaſi in dolore, & gemitu ſuo, ridens; ad illud ex conſuetudine procurrit. S. Aug. in Pſ. 52. Væ, qui trahunt peccatum ſuum, ſicut reſtem longam! Quid eſt aliud, quàm væ his, quorum manus connectunt iniquitatem? Sed non vis modò disrumpi vincula tua, quia non ſentis vincula tua; etiam delectant te, & voluptati ſunt. Senties in fine, cùm dicetur: ligate illi manus, & pedes. Corn. in Iſ. c. 5. v. 18.

Humiliata es usque ad inferos. Iſ. 57. 9. id eſt, usque ad profundum peccatorum. S. Thom. hic.

Si mutare poteſt æthyops pellem ſuam. Jer. 13. 23. Et vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum? *Nequam eſt natio eorum, & naturali malitia ipſorum; & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum.* Sap. 12. 10.

Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem meam. Thr. 3. 4. Sunt enim quidam, velut pelles vetuſtæ; in quibus, præ nimia vetuſtate, & putredine, non poteſt durare, nec tenere, aliqua ſutura pœnitentiæ. Contritio enim eſt, quaſi acus pungens, filum verò, quod introducitur per hanc acum, & reſarcit diſſoluta, ſunt vincula ſatisfactionis, quæ injungitur à ſacerdote. Sed in illis, qui ità inveterati ſunt per pravam conſuetudinem, non poteſt tenere iſta ſutura. Hugo Card. in Pſ. 17.

Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me. Thr. 3. 53. In lapſu notatur delectatio, in lacu conſuetudo, in lapide obſtinatio. Hugo Card. in Pſ. 12.

Nabuchodonoſori duæ viſiones objectæ. Vidit ſtatuam magnam ex auro &c. Dan. 2. 34. Levi tamen tactu lapilli tota corruit, & periit. Videt etiam arborem magnam. Dan. 4. 10. Et ecce vigil clamavit: *Succidite arborem &c.* Tam ſtatua, quàm arbor, ſignificat Nabuchodonoſorem; ut interpretantur Hier. Rupert. Beda, &c. Cur ergo ad proſternendam ſtatuam lapidis jactus ſufficit? ad arborem deſtruendam tam fortia adhibentur? Statua tantùm ſuperficialiter tangebat terram; at arbor radicibus profundè inhærebat terræ: ut inde diſcas, quòd ſi peccator leviter ſit in peccatis, facilè unius vocis jactu inde movetur; at verò, ſi ſit in inveteratâ conſuetudine, multo fortiora mediâ requiruntur. Sylv. addit in Evang. Matth. 9. q. 8.

Abjecit veſtimentum ſuum à ſe. Jon. 3. 6. id eſt, peccati conſuetudinem. Zach. 3. 4. *Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et dixit ad eum: ecce abſtuli à te iniquitatem tuam.* Sed quidam induunt ſe conſuetudine pravâ; non ſicut veſtimentô, quod poteſt auferri; ſed ſicut pelle ſuâ, quæ vix poteſt exui. Hugo Card. in Joan. 13.

Ex Novo.

Oblatus eſt ei dæmonium habens. Matth. 12. 22. Per dæmoniacum iſtum cœcum, & ſurdum, ſignificatur quivis habituatus in vitiis; quem dæmon ducit, quo vult, habens eum captivum ad ſuam voluntatem; qui verba Dei aure cordis non percipit, nec gratias agit Deo. Dion. Carth. in Matth. hic.

Revertar, in domum meam, unde exivi. Matth. 12. 44. Euthym. Domum ſuam vocat hominem, à quo egreſſus eſt.

Ite potius ad vendentes. Matth. 25. 9. S. Paſchaſ. quid eſt dicere, *ite ad vendentes?* niſi, quia ſic facere conſueviſtis.

Hædos autem à ſiniſtris. Matth. 25. 33. Mali hædis comparantur: quia hœdus ſemper è malis in deteriora progreditur, quò magis creſcit, eò durior, eſuque redditur difficilior; in perfecta verò ætate non poteſt comedi. Talis eſt peccator: nam licèt initiò aliquam habeat cordis teneritudinem; & miſſam, aut concionem audiens, aliquantum compungatur; nimiâ tamen peccatorum aſſiduitate indies durior, & pejor, fit. Diez D. 4. Epiph.

Surge, tolle lectum tuum &c. Luc. 5. 24. Surge dicitur ſedenti, jacenti, dormienti: Sedet autem homo per conſenſum, jacet per operationem, dormit per conſuetudinem. Hugo Card. hic.

Plagis impoſitis. Luc. 10. 30. Peſſima ſit plaga peccati, quæ conſuetudine longâ infecit. Hinc Jeremias ait 30. 12. *inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua*: quia conſuetudine longâ induruit. Et Sapientia dicit Eccl. 10. 11. *Languor prolixior gravat medicum.* Sed nihil eſt, quòd divinâ potentiâ omnino non ſanetur, ſi diſpoſitum ſanare diſponit. Et poſt plagam malæ conſuetudinis pejor plaga inſligitur; ut etiam jaculô deſperationis plagatus, vitiis iterum feriatur. Unde iterum Jer. 15. 18. ait: *quare factus eſt dolor meus perpetuus & plaga mea deſperabilis renuit curari?* Quia ſæpe fit, ut aſſuetus longô tempore vitiis, deſſueſcere nolit; magis verò ſuâ exiſtimatione non poſſit. Sim. Caſſ. l. 8. c. 38.

Ecce mulier, quæ habebat Spiritum infirmitatis annis decem & octo. Luc. 13. 11. En peccatoris inveterati imago. Sunt; qui tam aſſiduè ex conſuetudine delinquunt, ut videantur Spiritum infirmitatis habere. *Et impoſuit illi manus*, ib. Vidi ſæpe viros, aut fœminas, diu voluptatibus indulgentes, non recedentes ab improbitate, niſi DEI manu fortiter flagellante. Eſcob. mir. Chr. t. 1. Obſ. 1. Cur hæc mulier non vocavit Chriſtum, & non quæſivit à medico ſanitatem? ſicut Chananæa, cœci in via, & leproſi, & multi alii? quia infirmitas inveterata deſpicit medicum. Mulier hæc in terram reſpicions figura peccatoris inveterati. Stella hic. Vehor in omnem hominem peccatorem, quem Sathanas diuturnitate temporis poſſedit, multiplicatione criminum, magnitudine ſcelerum, jure præſcriptionis. Aggravat hominum culpas, temporis longævitas in peccato. *Populus meus oblitus eſt mei diebus innumeris.* Jer. 2. 32. Nemo Dei obliviſcitur, niſi amore propriô delectatus. Sed hoc gravius, quòd *diebus innumeris.* Sim. Caſſ. l. 5. c. 27. v. 5.

Erat autem quidam homo ibi 38. annos habens in infirmitate ſua. Jo. 5. 5. Hic miraculô ſpeciali curatus fuit: media enim extraordina-

ordinaria requiruntur, ut inveteratus peccator convertatur. Escob. mir. Chr. t. 1. Jo. 5. v. 5. Obs. 1.

Lazarus amicus noster dormit; sed vado, ut à somno excitem eum. Jo. 11. 11. Cui Discipuli: *Si dormit, salvus erit.* nec ei timendum. Tunc Christus apertiùs loquitur: *Lazarus mortuus est - eamus ad eum.* Nota Christus, cùm dixit dormire Lazarum; dixit *vado*; cùm verò mortuum, *eamus ad eum.* Ostendit discrimen peccatoris dormientis à mortuo. Qui veluti dormiens peccavit, facilè excitatur, & convertitur; at qui mortuus jacet, jam contumax est; qui consenuit in sceleribus, difficillimè in vitam gratiæ revocatur. Did. Niss. D. 11. Pent. §. 4.

Lapis superpositus &c. Jo. 11. 38. Spelunca est ipsum peccatum; quod est profundum perdesperationem vel culpæ magnitudinem; angustum, per conscientiæ remorsum; fœtidum, per pravi exempli corruptionem; clausum per consuetudinem, & obfirmatur per excusationem. Thr. 3. 53. *Lapsa est in lacum vita mea, posuerunt lapidem super me.* Hugo Card. in Jo. hic.

Quatriduanus est. Jo. 11. 39. Liberat & de mala consuetudine Dominus quatriduanos mortuos. S. Aug. s. 44. de Verb. Dom. Est genus mortis immane; mala consuetudo appellatur. Aliud est enim peccare, aliud peccandi consuetudinem facere. Qui peccat, & continuò corrigitur; citò revivisci: quia nondum est inclinatus consuetudine, non est sepultus. Qui autem peccare consuevit, sepultus est. Et bene de illo dicitur, *fœtet*: incipit enim habere pessimam famam, tanquam odorem teterrimum. Id. tr. 49. in Jo. Non vacat mysteriô, quòd, cùm plures mortuos Dominus suscitaverit, tres tantùm eum Evangelistæ suscitâsse scripserunt. I. Suscitavit filiam archi sinagogi adhuc intrà domum manentem, & in abditis penetralibus jacentem. II. Suscitavit viduæ filium, jam quidem extra civitatis portam elatum, sed nondum humatum. III. Suscitavit Lazarum, non solùm sepultum, verùm etiam fœtentem quatriduanum. Isti tres mortui tria mortis genera significant. Moritur enim homo cogitatione, moritur operatione, & moritur peccandi consuetudine. Qui cogitando illicita, & nefaria, concupiscit; mortuus est, sed adhuc in domo manens, & peccatum interiùs celans; nondum ad sepulchrum effertur. Et iste quidem facilè suscitatur; si eum visitaverit, vocaverit, & tetigerit JEsus. Si verò malum, quod intus cogitavit, foris ostendat, & in effectum perducat; non solùm mortuus est, verùm etiam extra domum elatus, jam sepulchro, & perditioni, proximus est. At verò si & cogitatione, & operatione, & longâ consuetudine peccandi, mortuus est; hic, quasi Lazarus quatriduanus, jam fœtet. Suscitatur tamen & iste; sed non tam facilè, sicut illi: quantò enim ampliùs in peccato aliquis perseverat, tantò difficiliùs ab eo separatur. S. Eusèb. Emiss. fer. 5. D. 4. Quadr. Hæc est mors pessima, quæ delinquentem sub consuetudinis mole obrutum tenet, facitque omne salutis consilium sibi prærogatum despicere. Hanc lacrymabilem mortem, cæterisque damnabiliorem, mysticè Lazarus quatriduanus in monumento fœtens denuntiavit. Hunc cùm suscitare vellet Dominus, ut insinuaret, quàm difficilè hujusmodi corriguntur, voce magnâ *clamavit*: *Lazare veni foràs.* S. Laur. Just. l. de cont. Mundi c. 12. Latet in Lazari resuscitatione Spiritualis suscitatio peccatoris. Lazarus namq; quatriduanus, fœtidus, & sepultus peccatoris typum gerit, non cujusq;, sed obstinati, indurati, corrupti; in quo ratio, mens, sensus, syndéresis, vitiô sepulta sunt. *Quatriduanus est*: quoniam quatuor dies in peccato habet; scilicet consensum, opus consuetudinem, & contemptum. S. Thom. Vill. fer. 6. D. 4. Quadr.

Ex Patribus, & aliis.

Sicut Sus in volutabro luti immergitur; ità & anima à mala consvetudine obruta, nè sentit quidem peccatorum suorum fœtorem. S. Chrys. hom. 22. in Gen.

Facilè est rivulum, cùm primùm à fonte scaturit, quocunq; volueris flectere; at ubi aliorum fluminum accessione auctus est, vix ullâ arte possis ejus impetum reprimere, aut cursum aliò deflectere: ità facilè est vitium recèns adhuc natum abscindere; at multorum annorum consuetudine auctum, & roboratum, quis facilè superare queat? S. Chrys.

Peccatum admittere, cadere est in puteum; consuetudinem verò peccandi facere, os putei est coangustare; nè is, qui cecidit, valeat exire. S. Isid. lib. 2. sent. c. 23.

Sicut aqua constricta gelu longâ consuetudine crystallus efficitur; sic & humana corda per consuetudinem longam constringuntur, & induran tur. S. Bernard. s. 21. art. 1.

S. Anselmus Cant. Ep. conspexerat puerum aviculæ filo annexæ illudere; dum sæpius avolare nitentem hilariter retrahebat. Vocatis suis: en, simili, ait, jocô ludit cum multis diabolus, qui consuetudine irretiti malâ, quandoque avolare, vel amore, vel timore, nituntur; dùmque se jam liberos autumant, in eadem vitia retrahuntur. Boll. 21. April.

Flumen malitia est; crescit eundo: &, dum illud desiisse putas, mare est. Oliva fer. 6. D. 2. Quadr.

Elephas juvenis flectit anteriores, & posteriores pedum junctûras; verùm annis gravato nervi indurescunt, & crura ejus sunt instar columnarum inflexibilia. Sic tu difficillimè in senectute poteris te ad DEum convertere, si tuam in peccatis vitam consumpsisti. Stella de cont. Mundi p. 1. c. 47.

Sicut in torculari, gravi saxorum pondere, uvæ exprimuntur, & racemi siccantur; sic peccando multorum peccatorum pondus cordi impii imponitur; omnis timoris Dei, & bonæ spei, humor effluit. Id. ib. c. 13.

Dulce lumen, & delectabile oculis est, videre solem. Et tamen oculos tenebris assvefactos offendit. Sic virtus, quæ jucunda est; molesta, & tædiosa est assuefacto in peccatis. Id. p. 2. c. 48.

Quantò magis in culpa perseveraveris, hac difficilior conversio redditur; idque in clavi fixione patet: nam unôquóque ictu additô plus figitur, & difficiliùs postea extrahitur. Id. in Luc. c. 7.

Venit quispiam in villam, & ibi è rivulo turbidam aquam bibit; moxque malè habet stomachus; miratur, incolas omnes non mortuos ex illa aqua. Sed si dimidiô annô apud illos manens aquæ assuefieret, stomachus nihil incommodi sentiret. Qui primùm peccatum committit, turbatur, tristatur, & anxiatur conscientia: qui sæpe aquam peccati bibit, dulcis ei videtur. Id. in Luc. 11.

§. III.

Consuetudo mala difficulter curatur. Sententiæ id asserentes.

Non poteris servire Domino &c. Jos. 24. 19. Vide superius hôc titulô §. 2. sub initium.

Viri sanguinum, & dolosi, non dimidiabunt dies suos. Ps. 54. 24. Id est, non ponent dimidium vitæ suæ in cultura vitiorum, alteram dimidiam in amore virtutum; sed eorum senectus. Hæc enim est dimidium vitæ eorum: similis erit per omnia priori parti, scilicet juventuti. S. Greg. l. 5. mor. c. 28. Iniqui dies suos nequaquam dividunt: quia perversam mentem neque in extremo vitæ tempore immutant. Pinna in Eccli c. 6. Ethol. 75.

Operuisti in furore. Thr. 3. 43. Adjutorium justè aufertur ab iis, qui & multa de præteritis aggregata non plangunt; insuper & nova veteribus addentes, pium Judicem ad iracundiam provocant, & quotidie delinquendo inexorabilem reddunt. S. Paschas. hic.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Væ illi, cujus in corde peccatum consenuit. Hoc ut tollatur, absolutâ potestate Salvatoris extraordinariâ opus habet. Sal non medetur putridis, & jam corruptis rebus. Sic peccatum, præ senio putridum, in hominis mente fugit ordinariam medelam. Baeza l. 3. c. 7. §. 8.

Factum est prælium magnum in cœlo &c. Apoc. 12. 7. *projectus est draco, ille magnus, serpens antiquus,* v. 9. Ægrè adultum vitium expugnatur; facilè in cunabilis. Ex. 7. 12. *devoravit virga Aaron virgas eorum.* Unica Aaronis virga in tot serpentes audet intrepidè; vincitque gloriosè: quando Michael fortitudine armatus Socios auxiliares advocat, ut unicum draconem vincat. Ast Michael antiquum serpentem depulit. Naxera in Jos. 22. §. 15.

Ubi tædebat cadere, libet jacere. S. Greg. l. 2. in Ezech.

Omne peccatum consuetudinis vilescit, & fit homini, quasi nullum sit. Obduruit jam, dolorem perdidit, & valdè putre est; sed pro mortuo computandum est. Quando aliquid pungitur, & dolet; aut sanum est, aut est in illo spes aliqua sanitatis. Quando autem tangitur, pungitur, calcatur, & non dolet; pro mortuo habendum, ac de corpore præcidendum. S. Aug. s. Dom. 4. Adv. de Castillo III. 133.

Habet hoc infelix consuetudo peccandi; ut, quantùm ampliùs peccaverit, tantò minùs peccata ipsa intelligat; & tantò plus peccare delectet. Eusеb. Emiss. hom. 5. ad Monachos.

A delicto discedere volo, nec valeo: quæro à lapsu resurgere; & non valeo usui repugnare: Longa consuetudo in me vim sibi fecit, & legem. Volo agere bonum; sed desideria consueta non sinunt. S. Isidor. l. 1. Soliloq.

Magnus utiq; labor consueta deserere, & inolitarum cognitionum, vel cogitationum, infima in imo relinquere; & altâ perscrutatione de terrenis ad cœlestia evolare. Rich. à S. Vict. de arca myst. c. 13.

In omni re difficilis est, quæ expugnetur, consuetudo: quoniam, cùm multam, ad attrahendum in se animum, afficiendumque, vim obtineat; dum in eo valet, ut aliquam honesti opinionem afferat. S. Greg. Niss. l. de Virginit. cap. 9.

Versus poëtæ cujusdam est: qui non assuescit virtuti, dum juvenescit, à vitiis nescit desistere, quando senescit. S. Vinc. Ferr. serm. in Septuag.

Inolita cujuslibet vitii consuetudo, licèt omni studiô ab animi penetralibus sit repulsa; assistit tamen sæpe; quasi præ foribus, importuna; & vel lambere summotenus nititur, si mordicus apprehendere prohibetur. B. Petr. Dam. l. 5. ep. 2.

Exempla Biblica.

In mentem nobis veniunt cucumeres. Num. 11. 5. & Num. 21. 5. *anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo.* Cur manna fastidiunt, & allia appetunt? S. Chrys. hom. 3. de pœnit. manna comedebant Judæi, & cœpas de Ægypto quærebant, consuetudine ducti. Adeò turpis est res consuetudo pessima, quæ nec statim potest abjici, nec tempore brevi.

Salomon primus regum Israelis invexit idola in Judæam; quæ deinde in ea durârunt per 300. annos, usque ad Josiam regem, qui ea sustulit. Quàm tardè extirpantur scelera semel radicata. 4. Reg. 23. per totum. Corn. in Ecclesiasten. c. 1. 2. Quæres: an Salomon sit damnatus? an Salvatus? Damnatum censent Tertull. Cypr. Aug. Chrys. Beda, Rabanus, Isidor. Lyr. Abul. Ratio. I. Quia scriptura commemorans ejus lapsum tam gravem, non adjicit ejus pœnitentiam; sicut in lapsu Davidis. II. Quia sua delubra, idolis ædificata, non destruxit. III. Quia ad hoc Deus videtur Salomonem cumulâsse omnibus bonis, ut ejus merita remuneraretur in hac vita, & scelera puniret in futura. IV. Quia amor ardens fœminarum longâ consuetudine roboratus, pene est insuperabilis. Huc facit, quod ante paucos annos in Italia uni è nostra Societate contigit. Vocabatur ille, ut concubinario cuidam in morte adesset. Adfuit, & totis viribus eum ad pœnitentiam hortatus est, ut amoribus illicitis valediceret; nunc blandiendo, nunc minando instans Dei judicium & gehennam. Sed & concubina flens rogabat eum, ut pœniteret, & moriendo animæ saluti consuleret. Omnia frustra: ille enim dixit: se nec velle amicam tam diu dilectam abdicare. Quare impœnitens mortuus. Corn. in 3. Reg. 11. v. 13.

Per diem solemnem consueverat Præses populo dimittere unum vinctum. Matth. 27. 15.

Per

Per diem festum solebat dimittere. Marc. 15. 6. *Necesse autem habebat dimittere eis &c.* Luc. 23. 17. Qui consuevit, & solet, demùm necesse debet agere, quod diu malè egit. Did. Niss. tit. Abrah. l. 8. c. 5. consuetudinis vis.

Mitte Lazarum. Luc. 16. 24. S. Chrysol. s. 122. Adhuc divitem malitia non deserit, quem jam possederat pœna; qui non se ad Lazarum vult deduci. q. d. Viro huic solemne fuit aspernari, ac dedignari Lazarum, tanquam pauperem; idcirco nunc quoque agit, quod olim factitabat. Did. Niss. Fer. 3. D. 1. Quadr. §. 4.

Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt. Luc. 23. 34. Quare Christus, in quo erat omnis potestas dimittendi peccata; & aliàs frequentèr unicô verbô dimiserat; quare hic pro venia recurrit ad Patrem? ignorantia enim illorum non fuit sinè culpâ; quia à diuturna consuetudine Christum persequendi processit. Ità Arnold. Carnot. tr. de verbo illo, *dimitte illis:* Usque adeò in hoc malo voluntarii, ut voluntas consuetudinem, & consuetudo faceret necessitatem; necessitas verò usque ad illam vecordiam erumperet, ut nesciret, quid faceret. Quia ergo tam dura consuetudo, recurrit ad Patrem, cui omnipotentia adscribitur.

Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis. Hebr. 11. 31. Refert hîc Paulus Dei miracula ab orbe condito; & post longum catalogum, augustiorem perficiens ascensum, ait: *Fide Rahab &c.* Quale hoc miraculum, non periisse eam cum incredulis? Si jam ab eorum cœtu recesserat? Ingens miraculum est, meretricem, pravâ consuetudine affectam, non periisse. Theodoret. ut Apostolus Fidei ostenderet potentiam; hæc, quæ impudicè magnam vitæ partem transegerat, salutem, ait, est consecuta. Escob. t. 5. proph. Chr. sect. 2. Obs. 1.

Exempla historica.

Quidam nomine Pristinus, cùm in carcere pro Fide teneretur, plus epulis, quibus assuetus fuerat, quàm lacrymis indulgebat: imò ipsô summô diluculô, quô ad tribunal sistendus erat. Vix prima martyrii tentamenta subierat, vix ungulas viderat: ecce tibi non Christi martyr, sed Bacchi mystes, Fidem deseruit, Christum abjurat. Deliciis assuetus aspera non est passus: ad illas reverti; & in castris intemperantiæ pugnaturus miles, non martyrii coronâ; sed hederâ redimitus, inauguratur, Bacchoque dicatur. Tertull. lib. adv. Psychicos.

Suspirabam ligatus non ferrô alienô, sed meâ ferreâ voluntate. Velle meum tenebat inimicus; & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me: quippe ex voluntate perversa facta est libido; & dum servitur libidini, facta est consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi anulis quibusdam sibimet innexis (unde catenam appellavi) tenebat me obstrictum dura servitus. Voluntas autem nova, quæ mihi esse cœperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus, sola certa jucunditas! nondum erat idonea ad superandam priorem, vetustate roboratam. Ità duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova; illa carnalis, ista spiritualis, confligebant inter se; atque discordando dissipabant animam meam. S. Aug. l. 8. Confess. c. 5.

§. IV.

Motiva malam consuetudinem vitandi, & vincendi.

Ex Veteri, & Novo.

Cùm Josue promissæ terræ sortes divideret, tribui Judæ, præ aliis bellicosæ, meridionalem partem admisit. Jos. 15. 1. Cur Judæ tribus hac præ aliis parte locata? Lyra putat, partem illam proximiorem Ægyptiis, quorum jugo diu Israel subjectus; nè iterum facilem Ægyptii invenirent aditum. Qua quis aut vitiis impetitus, aut subjectus; eâ parte præcipuè invigilare debet armatus. Naxera in Jos. 15. §. 12.

Manum meam ponam super os meum &c. Job. 39. 34. Cur non super alia membra? oculos &c. Jam *cum oculis fœdus* percusserat Job. 31. 1. *nè de virgine cogitaret*-at lingua inveniebatur tantisper atrata, & reprehensibilis: ibi ergo præcipuam ponit custodiam; quia ibi aliquam senserat culpam. Credidit faciliorem linguæ lapsum, utpote aliquali jam maculata defectu; quasi de macula manserit debilitata, & obnoxia relapsui. Id. ib.

Prolongaverunt iniquitatem suam, Dominus justus concidit cervices eorum. Ps. 128. 3. S. Zeno. serm. hic. Justus Dominus, patiens, scilicet in ultionem, dissimulator ad pœnitentiam; tunc cervices concidit, cùm peccata in longum extenduntur, cùm jam totum patientis misericordiæ tempus exclusum est.

Nè impiè agas multùm, & noli esse stultus; nè moriaris in tempore non tuo. Eccl. 7. 18. An quis reperiatur, qui in non tempore suo moritur? Job. 14. 5. Constituit Deus unicuiq; homini terminum, quem præterire non potest. Dicerem ad intentum, inquit Franc. Quaverimus tomo 1. de sanctiss. Chr. vulneribus: Peccata multiplicantem se exponere periculo moriendi in tempore non suo: non quia tempus suæ mortis non sit proprium, ac suum; sed quia illô non poterit uti in suum commodum, & salutem. Si Dominus quispiam pacisçatur cum servo suo, ut partem diei impendat suis obsequiis, partem alteram in suam commoditatem dispenset: tempore quô Domino operatur, tempus Domini est; quô sibi, suum. Totum vitæ nostræ tempus usq; ad mortem reliquit Dominus noster homini, ad operandum pro sua salute. *Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam, usq; ad vesperum.* Ps. 103. 23. Incertô Authore.

Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Is. 5. 18. S. Hier. nec plangit eos, qui peccare cœperint, statimque desierint; sed qui longô funiculô peccata protraxerunt. Punit Deus graviter peccata iterata, & continuata: non enim tam malum est peccare, quàm in peccatis permanere. Chryf. hom. 80. ad pop.

Voca nomen ejus Absq; misericordia. Os. 1. 6 His verbis minatur Deus Samaritis extremum excidium. Constat tamen Dei bonitas in Judam v. 7. *& domui Juda miserebor.* Nec fides promissis

desuit. 4.Reg.17.25. &c. Ratio: Samarites vitulis suscepti verum à se DEum prorsus ablegavit; Judæus aliquando coluit, sub pia regum cura, David, Ezechiâ, Josaphat. Velloso in Judith c. 5. Paræn 20.

Hæc eô (Josephô) cogitante; ecce Angelus Domini apparuit in somnis. Matth. 1. 20. S. Hier. ep. ad Demetriadem. ibi te maximè oportet observare peccatum, ubi nasci solet; statimque ad primam repugnare tentationis faciem; & malum, antequam excrescat, extinguere. Neq; enim expectandum est augmentum ejus rei, quæ timeri debet à parvo; & quæ tantò facilius vincitur, quantò ei citius repugnatur. Cassiod. l. 5. ep. 38. admonet nos formarum cura præcipua; ut, quæ possunt noxiè crescere, debeamus celeriùs amputare: nam, quæ nunc virgulta sunt; erunt, si negligantur, & robora: ista enim, quæ modò facilè avulsioni, postea vix securibus succumbunt. Vide plura tit. Relapsus.

Hæc autem initia sunt dolorum. Matth. 24. 8. Hæc Dominus subjunxit, postquam multa justorum mala recensuit. Juxta Orig. tr. 28. in Matth. Sensus est: nemo est, qui in hoc æculo non multa patiatur; justus, & injustus; sed eô discrimine: quòd justi initia dolorum patiuntur, injusti etiam finem sinè fine: quia pœna peccatis respondet. Justi initia tantùm peccatorum admittunt; quia peccatorum seriem abscindunt; nec diutiùs patiuntur se peccatô detineri: hinc etiam initia tantùm dolorum patiuntur. At verò impii peccata in longum usum trahunt, & in fines ipsorum peccatorum perducuntur: unde etiam fines pœnarum patientur, id est, mala sinè fine. Pinna in Eccl. Ethol. 63.

Adolescens tibi dico, surge. Luc. 7. 14. Existimat S. Aug. s. 44. de Verb. Dom. Viduæ filium, peccatorem signare, opere quidem delinquentem; sed nondum pravæ consuetudinis sepulchro addictum. S. Chrys. hom 22. ad pop. Si purum habes vestimentum, caves nè pessumdes omnino, nè quô modô sordidetur. Si primam, secundam, & tertiam, contempseris maculam; jam velut sordidum habes vestimentum: nec grave videtur, licèt totum fiat lutum. 2 Reg. 12. 4. *cùm autem peregrinus quidam venisset ad divitem &c.* Cur peccatum Davidis peregrinus, seu hospes, vocatur? quia quasi per transitum apud Davidem commoratum fuit. Escob. t. 1. mir. Chr. sect. 5. obs. 3.

Ipsâ die. Luc. 24. 13. Malo citò affer remedium. *Ipsâ die*, quâ in animis tristium Discipulorum subnasci diffidentia cœpit, Salvator animarum medicus accurrit, ut ægritudinem curaret. Docuit, ut simul atq; ex terra cordium nostrorum lolium emergit, demetere curemus; nè radices diutiùs neglectum agat, ut posthac nequeat extirpari. Did. Niss. ser. 2. D. Resurr.

Ex Patribus, & aliis.

Longa vitiorum consuetudo magnam affert cœcitatem animæ, & amentes efficit; & perspicaces oculos intelligentiæ eruit. S. Chrys. in Ps. 49.

Qui diu malè vivendo, usque ad extremum vitæ, sine pœnitentiâ perseverant, tales duodecim pericula, dignô Dei judicio, incurrunt; ex quibus difficillimum, & quasi impossibile est, animam evadere cum salute. Primum periculum est passionum alteratio: adest enim maximus dolor, & cruciatus; vel maximus timor; vel quandoque uterque simul. Et utraque passio vehemens nata est, impedire liberum arbitrium, & usum liberæ rationis, & voluntatis. Tantus aliquando sensitivus dolor opprimit; quòd vix homo aliud cogitare valet. Pateat hoc per exemplum: sit, qui habeat dilectissimum filium suum præ oculis suis, ad mortem horribilem præparatum; vicinumque habeat infirmum, de cujus incommodo nihil, vel modicum, cogitat, nec etiam ante oculos suos habet. Quid mirum? si dilectum filium, quem ante oculos suos tenet, recogitat; & infirmi obliviscitur, quem non videt, nec diligit multùm. Sic in proposito sensualis appetitus, & carnalis amor, est filius dilectus; quem peccator cruciatum in tormentis ante oculos suos habet. Absens vicinus, modicùm quidem dilectus est ipse DEus, seu proprius spiritus; cujus peccator obliviscitur, dum angustianti dolore, & timore, comprimitur. Secundum periculum est: quòd hujusmodi peccatores in terribili bello mortis inermes sint: quia charitate, & cæteris virtutibus, sunt privati. Tertium periculum est, quia mali habitus, & consuetudines peccatorum, nè pœnitere valeant, retinent peccatorem. Lana etiam jacens in tinctura difficilè potest in colorem album reduci. Manus insuper, quas recentes nuces tinxerunt, non parvô labore purgantur. Populus Israel, qui diu captivus fuerat sub Pharaonica servitute, ab ea difficulter liberatus est. Quartum periculum: quia tunc maximè fortiùs, quàm unquam fecerant antea, à dæmonibus impugnantur. Si igitur peccator non potuit impias tentationes tolerare, quin caderet, quando erat sanus; quomodo graviores tolerabit, quando erit infirmus? Deridendus utique foret; qui, dum juvenis est, & fortis; dicit se pugnare non posse; demum cùm factus est ità debilis, & infirmus, quòd se movere non potest, petit campum certaminis ingredi, armaque sibi postulat dari &c. Vide plura ad S. Bernardinum t. 1. serm. 13. qui est de 12. periculis, quæ superveniunt peccatoribus in ultimo fine.

§. V.

Media à mala consuetudine abstinendi.

Nè procedas ulteriùs; & finem habebunt, quæcunque ad malitiam pertinent. Et si biduum hoc præstiteris, tertiô die faciliùs abstinebis: & post triduum addes decem quoque dies; deinde viginti, pòst centum; atque ità vitam tuam omnem: quantò siquidem ascenderis altiùs, eò faciliorem senties viam. S. Chrys. s. 10. in c. 6. ep. S. Pauli ad Rom.

Primum contra consuetudinem malam est remedium prævisionis: ut scilicet in sua novitate, & maximè in juventute, consuetudo mala tollatur. Consuetudo nova de facili immutatur; antiqua verò difficillimè, aut nunquam; nisi cum divino quasi miraculo, amovetur. S. Bernardinus t. 1. s. 21. art. 3.

§. VI.

§. VI.

Consuetudinem Mundi non sequere. Motiva.

Ex Veteri, & Novo.

Non sequêris turbam ad faciendum mâlum; nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies. Ex. 23. 2. Oleast. hîc: arbitrantur multi judices, & Consiliarij, se à peccatis immunes; cùm viderint alios in malo se præcessisse. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* 2. Cor. 11. 29. non dicit, & ego non scandalizor. Jo. Cluniac. s. 2. D. Sexag. prudenter sociat se Apostolus infirmitati alienæ; & non scandalo; sed dicit, quòd uritur, quando alius scandalizatur. Ratio hujus est: quia homo cupidus lucri libenter se sociat lucro, & non damno.

Regulamq; auream quinquaginta siclorum. Jos. 7. 21. Quid significat, quòd Josue Achan ad mortem condemnet; eò quòd regulam auream ex Jericho furatus fuerit? nisi præcipere Deum, ut moriatur, & in infernò sepeliatur; qui regulam; & mores depravatos mundi observaverit. Unde meritò Paulus Rom. 12. 2. *nolite conformari huic Seculo.* Sequimini regulam Christi, non Mundi. Diez. sequela Christi.

Tanquam prodigium factus sum multis. Psal. 70. 7. Prodigium in hoc sæculo fit Fidelis, quando alia sectatur, quàm potest amare peccantium multitudo. Quærunt illi divitias, iste pauperiem; quærunt illi epulationes, iste jejunia; quærunt denique illi gaudia, iste tristitiam. Cassiodor. hîc.

Si ignoras te - abi post vestigia gregum. Cant. 1. 7. Qui non ex ipsis rebus discernit id, quod bonum est, ab eo, quod malum est; sed sequens vestigia eorum, qui præcesserunt; præteritæ vitæ consuetudinem adsciscit sibi pro vitæ magistra; sæpè fallitur tempore discretionis, & imprudens hœdus pro ove efficitur. *Oves meæ vocem meam audiunt.* Si te cognoscas ô pulchra inter mulieres, totum mundum despicies; & ad materiæ expers bonum perpetuò intuens, contemnes errorem eorum, quæ in hac vita sunt, vestigiorum. S. Greg. Nyss. hom. 2. in Cant. hîc.

Deinde interveniente tempore, convalescente iniquâ consuetudine, hic error, tanquam lex, custoditus est. Sap. 14. 16. Scilicet ab impiis: nam pii sciunt, impiam consuetudinem nunquam præscribere, nec ullâ temporum longitudine roborari, ut vicem legis obtineant. Corn. hîc.

Nolite conformari huic sæculo. Rom. 12. 2. Scilicet, ut explicat S. Thom. per affectum amore inhærendo rebus temporalibus; & per imitationem viventium sæculariter. Fernandius in Gen. 1. v. 16.

Nulla consuetudo antiqua, mos firmatus, longævus usus, præscribere potest antiquissimæ veritati, & æternæ rationi. Væ, qui confidunt in lege malè agentis multitudinis; Nam in tantum sunt graviora peccata, & ad removendum difficiliora; in quantum talibus legibus seipsorum tuentur auctores. Sim. de Cass. l. 8. cap. 37.

Nihil magis præstandum est, quàm nè pecorum ritu sequamur antecedentium gregem; pergentes, non quò eundum est, sed quò itur, non ad rationem, sed ad similitudinem vivimus; inde ista tanta coacervatio aliorũ supra alios mentium. Seneca l. de vita beata cap. 1. Quæramus, quid optimè factum sit, non quid usitatissimum. Id. ib.

Exempla non sequentium.

Reges bellò captos nefas occidere apud Nationes habebatur; Josue tamen Reges sæpè ignobiliori supplicio extinxit. Abul. q. 1. licet in pugna quibusdam Nationibus nefas habeatur reges occidere, si capi possunt: Judæi tamen occidebant illos; quia præceptum erat illis, quòd occiderent omnes. 1. Reg. 12. 1. Naxera in Jos. 12 §. 12.

Solus Mardocheus non flectebat genu, nec adorabat eum. Esth. 3. 2. Interrogatus, cur non servaret regis statutum? *dixerat eis, se esse Judæum.* v. 4.

Constitue nobis regem, ut judicet nos, sicut & universæ habent Nationes. 1. Reg. 8. 5. Plurium consuetudinem sequi voluerunt, sed grandi suò malò. *Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super* eos. v. 7.

Exempla malè sequentium.

Non est in loco nostro consuetudinis &c. Gen. 29. 26. Deliquit Laban filiam producens in stuprum ei, quem sciebat non esse maritum. Es. cob. t. 2. persec. Chri. obs. 2.

Non quærimus, utrùm sit factum; sed utrùm fuerit faciendum? sana quippe ratio etiam exemplis anteponenda est. S. Aug. l. 1. de Civ. Dei.

Accipietis virtutem supervenientis Spiritus Sanct. in vos. Act. 1. 8. Tertull. l. de virg. vel: hic erit solus à Christo magister dicendus; & venerandus: hunc qui receperunt, veritatem consuetudini anteponunt.

Titulus XXXII.

CONTRARIA
Amicè juncta.

Ex Veteri, & Novo.

Utidquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite. Ex. 1. 22. Hoc mirabile est, quòd non per ea, quæ videntur securitatis esse; sed planè per contraria, omnia pro nobis fiunt. Et ut discas: jussit Pharao in flumen projici pueros. Nisi projecti fuissent pueri, non fuisset servatus Moses; non in aula educatus fuisset. Quando servabatur, non erat in honore; quando expositus est, tunc factus est in honore. Hoc faciebat Deus, declarans suam omnipotentiam; ac sapientiam; quàm facilè ei sit servare. S. Chrys. hom. 54. in Acta Apost.

Ignis in rubo. Ex. 32. est tribulatio in homine sancto, humili, & mortificato: talem enim non urit, non lædit; sed illustrat. Scribit Philo in vita Moysis: per Dei potentiam rubum incorruptibilem factum in medio ignis; imò acsi fonte desuper manante rigaretur, viridiosum visum. Hæc est enim, inquit Chrysost. omnipotentiæ Dei vis, ut per contraria operetur contraria; scilicet calorem per aquam, frigus per ignem. Corn. hic.

Vocavit autem Pharao maleficos, & fecerunt etiam ipsi per incantationes quædam similiter. Ex. 7. 11. Mendacium vel suis tenebris, novam offert lucem veritati; sicut nox adjuvat ad astra videnda. S. Chrys. hom. 4. de laudibus Pauli, extollit providentiam Dei, quæ tempore Prophetarum pseudoprophetas esse permisit; & tempore Apostolorum falsos Apostolos: horum enim mendacia illorum veritatem magis illustrem fecerunt. Sic Ægyptiorum incantationes illustriora reddiderunt vera Moysis miracula. Pinna in Eccl. c. 4. Ethol. 54.

Columna Hebræorum ductrix per desertum, Ex. 13. 21. lucem, & tenebras, habuit adjunctas. Nocte sexcentorum millium exercitui prælucebat; per diem ità obscura, ut pro umbraculo esset. Unam porrò eandémque fuisse columnam, observant Pierius, Tostatus, Cornelius. Dies item & nox, eidem aeri insedit, teste Theodotô Ancyranô in Ephesino Concilio. Verba ejus; quomodo lumen in Ægypto factæ sint tenebræ, non extincto lumine; sed manente, quod erat? dies enim Israëlitis erat, & clarum eos circumfulgebat lumen; Ægyptiis autem hoc lumen factæ sunt tenebræ. Et cùm unum esset, quod videbatur lumen; erat simul & tenebræ; néque ex hoc mutatum, & aliud factum. -- Lud. de Ponte de perfect hom. Chr. t. 1. tr. 3. c. 3. Eadem nubes tabernaculum ipsis interdiu erat, ac radiorum solis molestiam prohibebat; nocte autem ignea effecta luminis usum ipsis subministrabat. S. Chrys. in Ps. 104.

Ostendit ei lignum. Ex. 15. 25. Apparet, hoc certum ligni genus fuisse, arcanâ, & mirificâ vi dulcorandi, præditum; præsertim si copiosè aquis inspergeretur. Vis fuit naturalis: si enim una gutta olei, vitrioli, vel sulphuris, integrum vitrum aquæ, acore, & sapore, suô inficit; quidni idem facere potuerit in dulcorandis aquis hoc lignum efficacissimæ virtutis. Licet R. Salomon, & ex eo Abulensis, secùs sentiant: hoc lignum fuisse amarum, & mortiferum; quod Deus voluit adhibere ad dulcorandum aquas: ut eò majus esset miraculum, quò amaritudo ejus dulcori magis est contraria; itáque expressior esset typus Crucis, Passionis Christi amarissimæ. Corn. hic.

Misit in illum sal. 4. Reg. 2. 20. Cùm nihil sit, quod aquas magis reddat amaras, & impotabiles, quàm sal, ùt ex aquis marinis est manifestum; tamen Elisæus, immissô in amaras aquas sale, dulces, potabilesque effecit. de Ponte suprà cit.

Deduxit eos in nube diei. Ps. 77. 14. Nubes ipsa interdiu solis molestiam repellebat, nocte verò ignis usum præbebat. B. Theodoret. hic.

Ægrotavit Ezechias usque ad mortem. Is. 38. 1. Aquila, Symmachus, teste S. Hier. morbum regium dixere. Jussit autem Isaias, ut Scriptura testatur, ut sumerent massam de ficis, & cataplasmarent super vulnus. Morbo autem regio, ait Hier. contraria putârim vel sumpta in cibo, vel apposita corpori, quæcunque sunt dulcia. Ergo, ut Dei omnipotentiam demonstraret, per res noxias, & contrarias, sanitas restituta est. de Ponte cit. S. Chrys. in Ps. 148. Postquam miratur alia opera Dei. Imò verò unicus sæpe justus ea perfecit, quæ sunt suâpte naturâ contraria: quemadmodum in fornace Babylonica ignis, & urens, & irrorans, simul factus est.

Expuit in terram, & fecit lutum. Jo. 9. 6. & sic sanavit cœcum: cùm alioquin lutô oculi excœcentur.

Ex Patribus, & aliis.

Sicut contraria contrariis opposita, sermonibus pulchritudinem reddunt; ità quâdam non verborum, sed rerum, eloquentiâ, contrariorum oppositione, Sæculi pulchritudo componitur. S. Aug. de Civ. Dei l. 11. c. 18.

Palea sic friget, ut fluescere nivem non sinat, sic calet, ut matureſcere poma compellat. Id. ib. l. 21. c. 7.

Idem S. Aug. l. 11. de Civ. c. 22. & lib. de Gen. ad lit. c. 17. docet: animalia quæque noxia plura homini afferre commoda: quia ipsum; inquit, aut pœnaliter lædunt, aut salubriter exercent, aut utiliter probant.

Ex

Ex quatuor elementis hoc totum consistit inter se contrariis, & pugnantibus: & alterum alterum non consumpsit. Unde manifestum est, quòd virtus quædam invisibilis hæc cohibet; & vinculum est Dei voluntas. S. Chrys. hom. 10. ad pop. Antioch.

Neque fulgure est quidquam magis igneum; néque aquis est aliquid frigidius: eæ tamen miscentur; nec confunduntur; néque contemperantur; sed unaquæque conservat fines suos. Manens enim ignis in aqua, & aqua in igne, magis hæc illum excitat, nec illa eum extinguit. S. Chrys. in Ps. 134.

Sal est in se uno continens aquæ, & ignis, elementum; & hoc ex duobus est unum. S. Hilar. can. 4. in Matth.

Tenebris lux contraria est; amaritudini dulce, & vigilia somno. Qui creavit hæc omnia, nihil reliquit, cui non adjunxerit contrarium. S. Ephrem de morbo linguæ.

Quis in his, quæ contraria sunt, & dissimilia; æqualem, ac dissimilem, ordinem perfici attendit; nec continuò cogitat, unam esse virtutem, quæ ista distinguat, atque disponat. Nunquam, quæ sibi per naturam contraria sunt, & repugnantia, in unum per seipsa coirent; nisi præstantior esset, ac Dominus, qui illa conjungit. Sanct. Athanas. lib. contra Gentiles.

Nihil obsistere divinæ gratiæ potest, quò minùs id, quod voluerit, impleatur: dum etiam discordiæ ad unitatem trahunt; & plagæ in remedia vertuntur: ut Ecclesia, unde metuit periculum, inde sumat augmentum. S. Prosper de voc. Gent. l. 2. c. 33.

In bonis, disponente Deô, id agitur; ut unde in eis extinguendus videbatur, inde in eis amoris ardor acriùs inflammetur. Quantò enim Mundi malis acerbiùs urgentur, quantò gravioribus flagellis atteruntur; tantò ad Dei amorem vehementiùs accenduntur. Mirare, obsecro, mirare, & vehementer obstupesce; vel quomodo in malis amor Dei deficiat ex beneficio; vel qualiter in bonis dilectio Dei crescat ex flagello. Et quod adhuc est majus, & multò mirabilius: plus fortasse in Martyre amoris flamma convaluit, ex tam acerba pœna; quàm potuisset ex qualibet, & quantalibet temporali gloria. Vide, quæso, tale consilium, tam mirandum artificium; Vides, quomodo summus ille artifex peritiam suæ artis ostendit; qui in Electis suis contraria ex contrariis gignit, fovet, & nutrit. Rich. à S. Vict. de Arca myst. l. 2. c. 24.

Semel dixit DEUS, Gen. 1. 6. *fiat firmamentum in medio aquarum*; & permansit, neque deinceps cecidit. Aqua est cœlum, & igneus in illo sol, & luna, & sidera. Et quomodo ignea in Aqua currunt? Quis non admiretur aspiciens solis machinam! quàm parvum vas illud apparet; & quàm magnam continet virtutem! In oriente apparens, & usque ad occidentem lumen emittit; cujus matutinos ortus describens Psaltes ait: *& ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.* Psalm. 18. 6. Sanctus Cyrill. Jeros. Catech. 9.

Mirùm est, quòd in illa ferventis naturæ pervicacia mistas ignibus nives profert: & licèt vastis exsudet incendiis, apicis canities perpetua brumalem detinet faciem. Julius Solinus c. 11. de Æthna.

Plinius l. 29. cap. 4. scribit: Varronem prodidisse, aspidum ictus efficacissimè curari haustâ à percussis ipsarum urinâ. additque: constat, contra omnium serpentium ictus quamvis insanabiles, ipsarum serpentium exta imposita auxiliari; eosque, qui aliquando viperæ jecur coctum hauserint, nunquam postea feriri à serpente.

Ut rosa sit odorifera, hinc inde conserenda ei esse allia; quorum acrimonia, & caliditate, excitentur, & acuantur rosæ vires, scribit in Geographicis Didymus l. 2. de nat. plant.

In exortu fulguris è nube S. Chrys. eandem ignis, & aquæ, consociationem suspicit, expendens illud: *fulgura in pluviam fecit.* Psal. 134. 7.

Fontem ad Grationopolim conspeximus ipsi, in quo ignis admixtus; citra alterius noxam, & oculis, & manibus attrectantes. Raymundus.

Hyemem, & æstatem, incredibili propè spectaculô, conspirari licèt in arboribus Peruanis, mediâ parte virentibus, ac fructibus plenis; alterâ dimidiâ parte horridis. Josephus à Costa l. 4. hist. c. 32.

TITULUS XXXIII.

CONTRITIO
de Peccatis.

§. I.
Figuræ, & Symbola.
Ex Veteri, & Novo.

Carbones succensi sunt ab eo Psalm. 17. 9. nec tantùm succensi; sed & in gemmas divinitus conversi. Sic legimus, S. Vincent. Ferr. duos reos, dum ad supplicium ducerentur, suâ exhortatione ad tantum dolorem excitâsse; ut facies eorum in carbones quasi versæ fuerint, itáque expirârint. Cornel. in Is. 6. vers. 6.

Ibi dolores, ut parturientis. Ps. 47. v. 7. Quid sunt dolores ut parturientis, nisi dolores pœnitentis? vide ipsam conceptionem doloris, & parturitionis: à timore tuo, inquit Is. 26. 18. *concepimus, & quasi parturivimus & peperimus spiritum.* Sic ergo conceperunt reges

ges à timore Christi ; ut parturiendo salutem parerent, credendo in eum, quem timuerunt. Ubi parturientem audis, fœtum expecta. Parturit vetus homo ; sed nascitur novus homo : *tibi dolores ut parturientis.* S. Aug. hîc.

Potâsti nos vinô compunctionis. Ps. 59. 5. Vinum, semper emittendo faces, se purgat ; & semper est in motu, & tremore, donec separetur purum ab impuro. Sic compunctus semper est in metu, & tremore ; donec separetur ab eo immunditia peccati. Geminiani l. 9. simil. cap. 11.

Inebriabo te lacrymâ meâ. Is. 16. 9. Inebriantur Sancti lacrymis compunctionis. S. Thom. hîc.

Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum. Jer. 6. 26. Amarô quidem luctu configitur cor mulieris, cùm unicum filium perdit : quantò magis homo, qui solùm unicum spiritum habet, pro quo alterum nequaquam ponere potest, amarô luctu lacrymari debet ; quem utique perdit, cùm mortaliter Deum offendit, S. Bern. t. 1. s. 12.

Non invenerunt ignem, sed aquam crassam. 2. Machab. 1. 20. Audivimus antè, quia aqua pro igne reperta est : nunc è contrario dicitur ; quia per aspersionem aquæ ignis magnus accensus est. Ergo & ex igne aqua nascitur, & ex aqua ignis invicem procreatur. Ex igne divini amoris gratia compunctionis oritur ; & rursum ex compunctione lacrymarum desiderii cœlestis ardor augetur : alterum siquidem pendet ex altero, & sibimet utrumque invicem præstat, dum & ex amore Dei lacrymarum compunctio profluit ; & rursus per lacrymas ad amorem Dei mens nostra ferventiùs inardescit. S. Petr. Dam. opusc. 13. c. 13.

Pedes ejus unguentô ungebat. Luc. 7. 38. Pedes ungimus Salvatoris, cùm de peccatis compungimur. S. Bern. s. in festo S. Magd.

Per Benjamin, Apoc. 7. 8. qui doloris, aut diei, aut dexteræ, filium significat, eos accipere possumus, qui per cordis dolorem servantur. S. Andreas Cæsar. Ep. s. 7. c in c. 7. Apoc.

Cornu, sive silex durissimus, contusus. Lem. *Contritum nive candidius.*

Amoris genius in fornace è pulvere vitrum purum conflat. Lem : *Puro decor omnis ab igne est.*

Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. Petri 4. 8.

Nocte sis licèt atrior profundâ,
Sis umbræ similis tenebricosæ,
Fuligo mera sis, meruscq; fumus.
Totus ut niteas, micesq; totus,
Cœlo purior albicante cœlo,
Non aquâ puer indiges, sed igne.
Ignem si fugias, fugis decorem.

Sæpe diem tacitis, noctémque implere querelis
Me meus ereptô jussit amore dolor.
Siccine, dicebam, sic nos in sceptra reponis?
Sic facis æthereis mentibus esse pares?
Ab nimis à prima collectus origine pulvis
Pulvereâ genitos esse fatetur humo!
Pulvis eras, pulvisque manes mortalis, & ipsi
Nos quoque, nos ipsi pulvis, & umbra sumus.

Igne lutum fit agente vitrum, ferrumque fit aurum;
Sed fieri cœlum hoc corpus amore potest.
Et fieri mens ipsa Deus. In amore recusas
Vivere? nec cœlum, nec Deus esse potes.

Guilielmus Hesius.

Per virgam Moysis petra dedit aquam. Petra hæc est cor durum hominis : hoc enim si percutitur timore, & amore meô, statim effluunt lacrymæ contritionis, & pœnitentiæ. Nullus sic indignus, nullus sic malus ; si vertit se ad me, si passionem meam intimè cogitat, si potentiam meam attendit, si bonitatem perpendit ; quòd non fluant ora ejus lacrymis, & omnia membra ejus ad devotionem excitentur. l. 1. Rev. S. Brig. c. 35.

§. II.

Contritionis Motiva intrinseca

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos? Job. 29. 2. Tantis malis oppressus, oculos, cum ingenti dolore, & desiderio, conjicit in pristina sua bona. Quod lamentum optimè servire potest cuivis peccatori, ut resipiscat. Nihil est, quod tam summo dolori sit ; quàm si unusquisque positus sub captivitate peccati, recordetur, unde lapsus sit ; & quòd ad corpora, atque terrena, ab illâ speciosa divinæ cognitionis intentione, deflexerit. S. Ambr. l. 2. de pœnit. c. 11. Sylv. in Apoc. 2. v. 5. memento unde excideris.

Et malum coram te feci. Ps. 50. 6. quia illum ubique esse noverat, jure coram illo malum se fecisse deplorabat ; arguens dementiam suam, qui non expavit, tantô Judice præsente, peccare. Cassiod. hîc.

Incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestâsti mihi. Ps. 50. 8. Onus aliud addit reatui suo ; ut cùm beneficia memorat, culpa semper accrescat. *Incerta & occulta sunt*, quæ Deus illi in Filii sui manifestatione revelavit. Primùm, ut agnosceret, eum habere Filium ; deinde ut ipsum nôsset ex suo semine in carnis assumptione

one venturum; ut Passionis quoque futura prædiceret, & resurrectionis gloriam nuntiaret. Et inde dicit, se non debuisse peccare. O sancta simplicitas! quis tantum suæ defensioni studere potuit, quantum iste in propria condemnatione laboravit? Dicit, post collata beneficia, ad talia se non debuisse pervenire peccata. Cassiod. hic.

Va mihi! quia tacui. Is. 6. 5. *Regem Dominum exercituum vidi oculis meis.* Si ità plorat Propheta; quem non pudeat? quem non pœniteat scelerum; si innumera Dei beneficia recolat. Mendoza 1. Reg. 12. annot. 11. sect. 2.

Petra scissæ sunt. Matth. 27. 51. O peccator; quid cogitas, petras scissas fuisse: ùt velum templi à summo usque deorsum, in divisione animæ sanctissimæ Redemptoris nostri à corpore suo sanctissimo per mortem in cruce? nisi ut scias; nihil efficaciùs esse ad hoc, ut cor tuum dolore scindatur: quia contra tam benignum Dominum peccâsti; quàm JEsum Christum mori videre, & omnia ossa illius ità ab invicem disjuncta cernere; ut facilè quilibet ad crucem accedens posset illa singillatim dinumerare. Psal. 21. 18. *dinumeraverunt omnia ossa mea.* Diez Conversio peccatoris.

Duo sunt compunctionis genera: unum, quod æternas pœnas metuit; aliud, quod de cœlestibus præmiis suspirat: quia Deum sitiens anima priùs timore compungitur, pòst amore. S. Greg. ep. 23. l. 6.

Compunctionis gratia pœnitenti non infunditur, nisi priùs ipsa ei peccatorum cognitio monstretur S. Greg. l. 5. in 1. Reg. 11.

Cogita, in Deo tuo quatuor hæc concurrere: scilicet, quòd sit Creator, Benefactor, Pater, & Dominus. Ad omnia reus es; plange per singula. Ipse quidem Patrem se exhibuit; confundor audire: si ego Pater, ubi honor meus? S. Bern. s. 16. in Cant.

Considerandum, quid expenditur? quis offenditur? quid magni penditur, & quid parvi penditur? quoniam illud indecenter expenditur, quò nihil pretiosius: ille irreverenter offenditur, quò nihil gratiosius; illud impudenter magni penditur, quò nihil perniciosius; illud imprudenter parvi penditur, quò nihil fructuosius. Quid enim tempore pretiosius? quid Dominò gratiosiùs? quid legis dissipatione perniciosius? quid divinâ Lege fructuosius. S. Bonav. in Ps. 118.

§. III.

Motiva Contritionem eliciendi.

Unigeniti fac tibi planctum amarum. Jer. 6. 26. Bene dicit *unigeniti*: quia si mater haberet plures filios unò mortuò, posset de aliis consolari: ità peccator, si haberet plures animas. Broymond Contritio.

Nullus est, qui agat pœnitentiam super peccato suo dicens, quid feci? Jer. 8. 6. Ingredere intra teipsum, & dic: quid feci cùm peccavi? quid contra Creatorem meum feci? quid contra Redemptorem? quid contra meam animam? &c. de Ponte de perfect. hom. Christiani tomo 3. cap. 3.

Ambulabant in medio flammæ laudantes Deum. Dan. 3. 24. Dicitur, quòd ignis consumpsit vincula puerorum. Per ignem contritio intelligitur. Ps. 38. 4. *in meditatione mea exardescet ignis.* S. Thomas D. 3. adv.

Vade in pace. Luc. 7. 50. Cur Magdalenæ mandatur abire in pace sinè ullâ impositâ pœnâ; cùm aliter factum sit Adamo. Gen. 3. 17. Ratio ex ferventi Magdalenæ contritione. Sic B. latro sinè ullâ pœnâ volavit ad cœlum. Sylvest. hic q. 30.

Mox ùt Dominus *respexit Petrum.* Luc. 22. 61. Petrus de clementia piissimi Vultûs susceptit imbrem serotinum, lacrymas post peccatum. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. § 18.

Vade, & jam amplius noli peccare. Jo. 8. 11. S. Thom. Fœminam adulteram solvit Dominus à culpa, non imponendo illi aliquam pœnam: quia cùm absolvendo exteriùs, justificaret interiùs, bene potuit eam adeò immutare interiùs, per sufficientem contritionem, ut ab omni pœna immunis efficeretur.

Non grandis mihi restat via ad te amandum: solùm enim opùs est, ut curram ad meipsum, scilicet ad compunctionem. Idiota de am. div. cap. 3.

Sicut lignum cedrinum, cùm incensum fuerit, odore suò serpentes fugat: sic etiam, ubi cor ardet igne contritionis accensum, omnia fugantur dæmonia. S. Albert. M. serm. de invent. S. Crucis.

Contritio non in verbis consistit, sed in perfectâ cordis conversione; & mox hominem justificat, quibuslibet verbis exprimatur. Publicanus quinq; verbis justificatus est Luc. 18. 13. *DEus! propitius esto mihi peccatori!* David duobus verbis id effecit 2. Reg. 12. 13. *peccavi Domino.* Latro: *memento* Luc. 23. 42. Prodigus: *Pater peccavi in cœlum.* Luc. 15. 21. Magdalena, & Petrus, non verbis, sed lacrymis compunctionem exprimunt. Luc. 7. 38. Matth. 26. 75. Marchant. D. 10. Pent.

Quantum frigus sit peccatum, ex eo vel maximè ostenditur; quòd nec universæ Inferni flammæ, per omnem æternitatem peccato uni admotæ, illud consument. Tanta è contrà vis est contritionis; ut si omnia omnino peccata, quæ nunc in gehenna puniuntur quidem, sed non absumuntur, in illius ignem inciderent, unò momentò abolerentur. Fernandius in Gen. 3. sect. 21.

§. IV.

Requisita ad veram Contritionem.

Non est in tempore hoc princeps (orat Azarias in fornace) *- neque holocaustum - ut possimus invenire misericordiam tuam; sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur. - & nunc sequimur te in toto corde.* Dan. 3. 38. 39. Nota, quid, locò sacrificiorum, offerat: animum contritum, sequelam ex corde. Baeza t. 2. l. 6. c. 4. § 17.

Vade, ostende te Sacerdoti. Matth. 8. 4. Misit eum ad Sacerdotem: ad figurandum, quòd Christianus, quamvis sit per contritionem, & gratiæ infusionem, à lepra animæ mundatus; tenetur tamen congruò tempore, si adsit facultas, se

Sacerdoti novæ Legis ostendere; aperiendo ei cor suum per veram confessionem: quia nec Deus dimittit peccatum, nisi sub hac conditione; ut pœnitens proponat confiteri secundùm Christi præceptum. Dion. Carth. hîc.

Percutiebat pectus suum. Luc. 18 13. dolore plenum; externoque signô internam contritionem signabat. Barrad. t. 3. l. 4. c. 13. hîc D. 10. Pent. Corporis afflictiones fideles indices sunt perfectæ pœnitentiæ. Pectus percutit Publicanus; ut intimam cordis sui imprimat pœnitudinem. Quis enim credat, cor esse verè contritum in eo, cui omnia externa sint integra, & vel à quovis parvo vulnere libera. Baeza t. 3. l. 15. cap. 7.

Sicut morbus, qui in faciem non prodit, & exteriùs non apparet; aut non est verus morbus, aut levissimus; Sic etiam spiritûs afflictio, nisi exteriùs in corporis afflictione appareat; vel non est vera afflictio; vel exigua. Prov. 17. 22. *Spiritus tristis exsiccat ossa.* Vera contritio, & dolor de peccatis, plerúmque saltèm lacrymas prodit. Diez. fer. 6. D. 2. Quadr.

Titulus XXXIV.

CONVERSATIO.

Vos estis lux Mundi. Matt. 5. 14. Idcirco ille nos elegit, ut simus quasi luminaria; ut velut angeli versemur cum hominibus in terra; tanquam viri cum pueris; tanquam spirituales cum carnalibus agamus. S. Chrys. hom. 10. in ep. 1. ad Timoth.

In humanis rebus, & in hac peregrinatione, nihil tam efficaciter gerit in se imaginem cœlestis patriæ, quàm monastica conversatio, & congregatio divino cultui dedicata. S. Laur. Justin. de monast. Conversat. c. 7.

Maxima pericula, & formidanda, innumeriq; casus, latitant in conversationibus proximorum. S. Laur. Just ib. c. 22.

Nemo, nisi valde sanctus, absque sui detrimento, proximorum curis occupatur. Id de casto connub. c. 12.

Ingredimini ad Sæculares, cum eo, quod ipsorum est; sed egredimini cum vestro; dicebat suis S. Ignatius. q. d. initio Sæcularibus vos accommodate; sed sensim, & suaviter altiora, & divina inducite, eásque figite in eorum cordibus. Corn. in Jer. c. 15. v. 19.

Titulus XXXV.

CONVERSIO.

Ad meliora.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Quid est tibi mare, quòd fugisti? &c. Ps. 113. 5. Quid est lugere, & contristari, nisi maris tempestatibus agi? quid est gaudium consolationis, nisi fuga maris, & absentatio doloris? Impietas enim mare est: dulcem siquidem aquam facere non potest, sed est aqua ejus salsa valdè, & multùm amara; & amaritudo amarissima. Rich. à S. Vict. tr. de exterminat. mali c. 3.

Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Matth. 3. 9. Excitavit Deus filios Abrahæ ex lapidibus; quando multi videntes crucifixum, & ruptas petras, crediderunt. Theophylactus hîc.

Ite & vos in vineam meam. Matth. 20. 4. Quia ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adolescentia, alius in juventute, alius in senectute, alius in decrepita ætate, perducitur; quasi diversis horis operarij ad vineam vocantur. S. Greg. hom. 19. in Evang.

Virtus altissimi obumbrabit tibi. Luc. 1. 35. Cùm anima devota, vel spe cœlestis præmij, vel timore æterni supplicij, vel tædiô in hac lacrymarum valle diutiùs commorandi, mota, ac stimulata, novis inspirationibus visitatur, sanctis affectionibus inflammatur; & tandem, abjectis veteribus defectibus, novô vivendi proposito, à Patre luminum, spiritualiter spiritu gratiæ fœcundatur: quid aliud agitur? quàm quòd superveniente virtute altissimi, Pater cœlestis divinô quôdam semine animam gravidam facit, & fœcundat. Post hunc conceptum sacratissimum pallet in facie per veram humilitatem in conversione; fastidium cibi, & potûs concipit in mente plenariô mundialium contemptu. Jam anima cum Maria montana ascendere incipit. S. Bonav. tr. de 5. perfect. puer. JEsu.

Audivit vocem. Act. 9. 4. Deus in Paulo ostendit typum conversionis peccatorum. Lux enim repræsentat gratiam excitantem; prostratio in terram, adversitatem; vox reprehensionem Concionatoris; simulus conscientiæ remorsum. Ananias Confessarium; cœcitas clausuram oculorum, & animi, ad res terrenas, ac considerationem æternorum. Triduanum jejunium satisfactionem pro peccatis; casus squamarum ab oculis, est depositio excusationum; baptismus est pœnitentia, & confessio; cibus Eucharistiæ frequentatio; versari cum Discipulis, est agere cum probis. Cornel. hîc.

Occide.

Occide. Act. 10. 13. S. Hieronymus, vel quisquis est author, in Thr. c. 3. censet: Petro, quasi Capiti Ecclesiæ, dictum esse de Gentibus: *mactа, & manduca*: id est, vetustatem eorum contere, & in corpus Ecclesiæ, ac tua membra, converte. Comparat Petrum leoni, qui quasi rex animalium, ea mactat, & comedit; & leænæ, id est, Ecclesiæ, ea transcribit. Unde S. Greg. 18. mor. c. 20. ipsi primo Pastori quasi hujus leænæ ori, dicitur: *mactа, & manduca.* Quod mactatur, à vita occiditur; id verò, quod comeditur, in comedentis corpore commutatur. *Mactа* ergo, *& manduca*, dicitur; id est: à peccato eos, qui vivunt, interfice; & à seipsis illos in tua membra converte. Corn. hic.

Mortui estis, & vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. Coloss. 3. 3. id est, per Baptismum, morum conversione, & vitæ mutatione; mortui estis Mundo, Carni, peccatis; imò mortui estis vobis ipsis: quia jam non estis, quod eratis antea. Tunc mors erat, nunc vita. S. Anselmus: mortuus est Saulus persequens Christianos; resurrexit eorum amator: mortua est iniquitas in Saulo; resurrexit sanctitas in Paulo. Sylv. in Apoc. 1. q. 74.

Et posuit dexteram suam super me. Apoc. 1. 17. id est, erexit me præ timore cadentem, & confortavit me. Id ib.

Immutatio conversionis portio cujusdam comprehenditur mortis. Tertull. lib. de Trinit.

§. II.

Exempla Conversorum ex auditu.

Lavamini, mundi estote. Is. 1. 16. Hæc verba audiens legi in templo fornicator quidam, compunctus, conversus est; planéque vitam incestam in castam mutavit. Corn. hic.

Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Is. 14. 11. Sæcularis ille, de quo Platus l. 3. de bono stat. Relig. c. ult. cùm in deliciis mollem vitam ageret, ac nullum sibi de conversione verbum fieri pateretur; Religiosus quidam eum comiter invisens, ad extremum in digressu: scis, inquit, quis post mortem erit lectus tuus? docebit te Isaias: *subter te sternetur &c.* Qui versus eum ità pupugit; ut jam nihil aliud, quàm vermes illos, & tineas, animò volvere posset. Quin etiam, cùm molestam hanc recordationem ludis variis, & æqualium sociis, abstergere conaretur; ità nihil proficiebat, ut potius magis, ac magis, infigeretur. Quare hoc reputans: si ipsa cogitatio illius pœnæ tam erat intolerabilis; quantò intolerabilior futura erit ipsa pœna. Manus denique dedit Deo, seque in religione dicavit. Corn. hic.

Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum. Matth. 3. 2. Mimus, nomine Babylas, luxuriosè cum duabus concubinis vivebat; agens omnia, quæ illi dæmon suggessisset. Die quâdam ingrediens Ecclesiam audivit ex Evangelio: *pœnitentiam agite &c.* Compunctus, & templò egressus, concubinis valedicens monachus factus; quò & illæ conversæ. Joan. Moschus c. 32. prati spir.

Beati qui lugent. Matth. 5. 5. S. Simeon Stylita, hac in templo auditâ beatitudine, ex ovium pastore conversus. Boll. 5. Jan.

Qui amat patrem, aut matrem, plus quàm me &c. Matth. 10. 37. S. Conon adolescens hæc ex Evangeliis audiens, permotus monasticum habitum suscepit. Boll. 28. Martii.

Si vis perfectus esse, vade, & vende quæ habes. Matth. 19. 21. audiens hæc S. Constantius Comes apud Brixiam in Italia, qui primùm militiæ operam dedit, cùm perpenderet, & opulentus esset; spiritualibus divitiis cœpit intendere. Boll. 12. Febr.

Omnia, quæcunq; habes, vende - & veni, sequere me. Luc. 18. 22. hæc S. Antonius Magnus, dum tempore Missæ, cui devotè interfuit, decantari audivit, conversus.

Ecce video cœlos apertos. Act. 7. 55. Moneta, celebris Bononiæ Doctor, ad capessendum S. Dominici institutum permotus cujusdam ex eo concionatoris, hæc verba S. Stephani explicantis, voce dicentis: Ecce nunc cœli aperti sunt volentibus introire; sed mox in æternum claudentur iis, qui hoc vitæ, & bene agendi, tempus neglexerint. Ità Chronica Ord. S. Dom. p. 1. l. 1. c. 37.

Alia Exempla ex variis.

S. Julianus cum Basilissa desponsatus, & in thalamum sponsæ introductus, miram uterque liliorum, & rosarum in eo hyemali tempore odorati sunt fragrantiam: quâ ità delibuti, ut statuerent, simul virginitatem servare. Mortuis utriusque parentibus, de hæreditate monasterium construunt, totosque se dedunt bono animarum. Non erat, qui posset audire verbum de ore S. Juliani, ut aliquâ morâ retineretur converti ad Dominum; factusque decem millium monachorum Pater. Boll. 9. Jan.

B. Joannes de Deo fundator Ordinis de hospitalitate, concionante Joanne Avilâ commotus, pœnitentiam agit publicè, solo sternitur, caput humo, & parieti allidit; capillos, barbámque vellit; saltuatim cum clamoribus civitatem ingressus pro stulto illuditur, sese omnibus expoliat vestibus &c. in acervum luti se conjicit; inde egressus, & commaculatus, à pueris lutò, lapidibusq; impetitur; trahitur ad hospitale; sæpe manibus, pedibúsque, ligatis durè flagellatur; Curatores Nosocomii de variis delictis incusatos asperiores sibi reddit. Avilâ Joannem solatur, acta ejus probat, amentiæ tandem larvam deponens incipit ministrare infirmis; peregrinationem instituit sine calceis, sine pileo, ac malè vestitus; Granatæ xenodochium instruit, ægrotos juvat. Boll. 8. Martij.

B. Torellius Puppius Solitarius in Hetruria, mortuis parentibus, piè ab illis educatus, adhæsit parvæ societati, à bono proposito deflectens, Animi causâ deambulabat cum suis æqualibus; cùm gallus è vicino loco ad brachium ejus advolat, terque canit. Stupuit, &, quasi divinâ voce percussus, resipuit. Quinquaginta annis in cella, & vitâ solitariâ exactis, mors ejus miraculosò campanarum pulsu innotuit. Boll. 16. Martii.

Stultum infirmum solabatur ipsius dominus dicens: spera in Deo; ibis ad cœlum: cui ille semper respondit, nolo illuc ire; à quo cùm tandem quæreret, quare nollet illuc ire? respondit: quia volo ire ad Infernum. quare? quia diligo te; & sicut fui tecum in vita, ità tecum volo esse post mortem: &

quia tu ibis ad Infernum, ità & ego volo, ratione societatis. Cui Dominus: quomodo scis, quòd ego illuc vadam? quia tota patria, respondit, sic loquitur, quod sis pessimus homo, & ideò iturus ad Infernum. Compunctus se correxit. Summa prædicant. Conversio.

§. III.

Exempla Conversorum per visum.

CAtharina de Sandæval nobilis, decimum quartum annum jam egressa; formâ, & opibus, clarior; nuptias, quascunque ei Pater suus gereret, velut se indignas, repudiabat. Cùm ecce fortuito in effigiem Crucifixi oculos conjicit, cui imminebat titulus J. N. R. J. inhærere verbis, quid amabile nomen portenderet? quis Nazarenus flosculus? quæ regis dignitas? quæ cœcitas Judæorum? quid ipse pro se? quid illa hactenus pro illo? quàm vita ejus dissona à sua? Si omnes, qui fornicantur abs te, Regum optime, peribunt, quò misera deveniam? Te spretò, hostibus adhæsi; proh scelus! Hæc inter mirè illustrata, accensa, mutata, pati avida; cum animo mutat vestes, mortificationi sese dedit, precationi per noctes intenta, Carmelitanis se adjunxit. Francisc. Ribera l. 3. de vita S. Theresiæ.

Joannes Roberti in historia S. Huberti narrat: illum, cum famulorum, & canum, grege ad venationem profectum, insignis magnitudinis cervum vidisse; in cujus cornuum medio apparuit Crucifixus, qui dixit: Quamdiu, ô Huberte! quamdiu in captandis feris occupabere? sempérne ignorabis? te ideo esse conditum, ut Deum tuum cognoscas, illum ames, eôque in æternum potiaris? Ecquid ergo saluti tuæ concessum tempus ità nullô tuô commodô, profundis? Cecidit Hubertus cum Saulo exclamans: Domine, quid &c. Ad Lambertum missus prò Catechesi.

In annuis Collegij Monasterienſis An. 1599. Acatholica mulier Mundo muliebri addictissima, duos filios disciplinæ nostræ tradiderat: qui videntes matrem ad speculum sese curiosiùs comentem quotidie, Crucifixi iconẽ materno speculo appenderunt. Quô spectaculô illa permota, atque in Salvatore vulnerato, quasi in crystallo, fœditatẽ suam conspicata, vitæ prioris pertæsæ, hæresim ejuravit, morésque composuit.

S. Fulgentius Ruspensis Ep. nobili genere ortus in juventute Præfecturam Sæcularem adeptus; dum monasteria frequentiùs visitat, mores religiosos observat; in hæc verba prorupit: cur, obsecro, sinè spe futurorum bonorum laboramus in sæculo? quid aliquando nobis præstare poterit Mundus? Si gaudere desideramus, (licèt meliùs sit benè flere, quàm malè gaudere) quantò meliùs tamen gaudent, quorum sic in Deum tranquilla est conscientia; qui nihil timent, nisi peccata. Imitemur tam laudabiles viros; abjiciamus pristinos mores; & mutemus labores. Nitebamur priùs inter amicos nobiles; nitamur modò inter servos Dei pauperes effici pauperiores. Si coacti sumus exigere debitores, conemur modò convertere peccatores. Monachus factus matre manente monasterium ejulantem, non audivit &c. Boll. 1. Jan.

SS. Liberata, & Faustina, virgines sorores nobili stemmate ortæ viderant mulierem quandam inconsolabiliter conjugis mortem lacrymantem: statuerunt igitur à conjugio abstinere, & sanctius vitæ institutum arripere. Boll. 18. Jan.

Dositheus, cùm juvenis esset mundo deditus, conversus est, visâ picturâ infernalium tormentorum. Boll. 23. Febr.

B. Jacoponus, in Sæculo vir nobilis, Juris Doctor, celebrisque Causarum Patronus; sed superbus, avarus, & vanitatum Mundi mancipium: cùm uxorem suam in ludis publicis ruinâ theatri oppressam, asperò ad carnem cilicio indutam, deprehendisset; tam subitô ejus casu, quàm asperitate vitæ, compunctus, Sæculo valedicens, ordinem S. Francisci ingressus, mirus exstitit sui, vanitatúmque, contemptor. Annô Domini 1300. Raderus in vita.

Aderat morienti homò nobilis, at libidine infamis. Hic inspectâ viri sancti sub mortem horribili luctâ, tanquam si in imagine arcani judicij actionem vidisset; summum repentè sensit dolorem, ob vitæ prioris impuritatem. Nec differenda ratus sanctiora consilia; Sacerdotem, qui moribundo adfuit, mox à funere abduxit, & magnâ vi lacrymarum peccata expunxit. Drexel. trib. Chr. l. 2. c. 5. § 2.

Refertur de Concionatore Franciscano Parisiis, qui solebat quotannis egredi ad quandam civitatem, causâ prædicandi in Quadragesima. In illa civitate innotuit Domicellæ, non integræ famæ; interdum eam invisebat; eâ spe, ut eam à dissoluta vita retraheret; licèt parum proficiens. Sub finem Quadragesimæ ei valedicens, ab ea rogatus est: ut proximâ vice, cùm rediturus esset ad conciones, speculum ei adferret, qualia multa essent Parisiis. Ille se facturum promisit. Cùmq; reverteretur, convocatâ omni familiâ, obtulit ei domicellæ alterius calvariam dicens: speculum petisti. En tibi clarissimum speculum, caput talis Domicellæ N. quæ paucis abhinc annis talis erat, qualis tu modò leviuscula in lusibus, & tripudiis. Et talis tu brevi eris, qualis illa nunc est. Hôc aspectu, & commonitione, compuncta dimisit vana, séque correxit. Henric. Jonghen in Dedic. Ecclesiæ S. J.

§. IV.

Conversi ex devota lectione.

INcidit, ut diceret Politianus, nescio quando se & tres alios contubernales suos, nimirum apud Treviros, cùm Imperator pomeridianô Circensium spectaculô teneretur, exiisse deambulatum in hortos muris contiguos, atque illic, ùt fortè combinati spatiabantur; unum secum seorsum, & alios duos itidem seorsum, paritérque digressos; sed illos vagabundos irruisse in quandam casam, ubi habitabant quidam servi Dei; & invenisse ibi scriptam vitam Antonij. Quam legere cœpit unus eorum; & mirari, & accendi, & inter legendum meditari arripere talem vitam; &, relictâ militiâ sæculari servire Deo. Conjecit oculos in amicum, & ait ei: Dic, quæsò te, omnibus istis laboribus nostris, quò ambimus pervenire? quid quærimus? cujus rei causâ militamus? major-

majórne esse poterit spes nostra in palatio, quàm ut amici Imperatoris simus? Et ibi quid non fragile? plenumque periculis? & per quot pericula pervenitur ad grandius periculum? & quamdiu istud erit? amicus autem DEI, si volu-ero, ecce nunc fio. Dixit hoc, & turgidos parturitione novæ vitæ reddidit oculos paginis; & legebat, & mutabatur intus; jamque Dei ait amico: ego me jam abrupi à spe nostra, & Deo servire statui; & hoc ex hac hora, in hoc loco aggrediar. Te si piget imitari, noli adversari. Respondit ille: Adhærere se socio tantæ mercedis, tantæque militiæ. S. Aug. Confessionum c. 6.

S. Fulgentius, lectô S. Augustini in Ps. 36. Commentario, ad æternitatis beatæ, Deique amorem, adeò exarsit; ut se Deo in Religione transcripserit. Surius vitæ c. 3. 1. Jan.

De S. Cleolulpho Rege, dein Monacho in Anglia Boll. de 15. Jan. cùm esset egregiè doctus, V. Beda historiam Ecclesiasticam à se conscriptam illi legendam obtulit; cujus lectione se ad regnum abdicandum excitavit: cùm videret, res humanas, & regna, cum labore perquiri, cum timore possideri, cum dolore amitti.

§. V.

Conversi aliis modis, & viis, mirabiliter.

Et venient ab Oriente, & Occidente. Luc. 13. 29. Per orientem designatur ortus Nativitatis; per occidentem occasus mortis: per aquilonem, qui est ventus durissimus, duritia adversitatis; per austrum favor, & lenitas, prosperitatis. Itaque spiritualiter ab Oriente veniunt, qui consideratione suæ Originis convertuntur; pensantes illud Job. 14. 1. *homo natus de muliere &c.* Ab Occidente veniunt, qui mortis memoriâ, Judicii metu, Inferni formidine, convertuntur; pensantes illud Hebr. 10. 31. *Horrendum est incidere in manus DEI viventis.* Ab aquilone veniunt; qui, necessitate urgente, vel adversitate monente, compunguntur, & redeunt ad salutem; de quibus ait Salvator Luc. 14. 23. *compelle intrare.* Ab austro, qui, arridentibus prosperis, nihilominus Deo inhærent. Dion. Carth. hic.

Ego sum JEsus Nazarenus. Act. 22. 8. Mirabilis Saulis interrogatio! mirabilior Dómini responsio. *Ego sum JEsus.* Quis non expectaret hîc illas antiquas Domini amplitudines: *Ego sum DEus Abraham &c.* Non. Sed *Ego sum JEsus Nazarenus.* Et sic legit in præsenti Lectio Syra, & Græca. S. Jo. Chrys. in Ps. 50. ad ea verba, *secundùm magnam misericordiam: Ego sum*, inquit, *JEsus Nazarenus, quem tu persequeris.* ô ineffabilis sapientia Domini! quare non dixit: Ego sum Filius DEI? ego sum in principio verbum? ego sum, qui in dextera Patris sedeo. Quare non dixit magna illa, & admiranda præconia? Sed quid illa benigna pietas, & ineffabilis clementia? *Ego sum JEsus Nazarenus.* de inferiori, & humiliori loco, de parva civitatula. Infimi generis, & inferioris nominis, argumenta produxit, ut teneat Paulum fugientem; quòd de paupere matre, & ignobiliori Nazareth civitate, natus sit. Quæ quidem quantò inferiora sunt, tantò majorem Domini benignitatem ostendunt. Arcones in Is. 1. Disc. 1.

Diocletiano Æliam adventanti nobilis fœmina Ethnica occurrit, filium suum Ephysium ad militaria stipendia offerens; quem mox Diocletianus magnæ exercitûs parti præfecit, jubens in Italia Christianos persequi. In itinere ipse, militesque, ingentî tonitru perterriti; Ephysius autem vocem audit cœlestem, visâ crystallinâ in aere cruce: Ego sum Christus Filius DEI, quem tu persequeris. Ephyse ab hac hora vas electionis eris. Proximâ inde nocte ingressus Cajetam, crucem sibi ex auro curat: noctu miraculosè tres insculpuntur imagines, suô nomine descriptæ; in cujus titulo Emmanuel, dextrô cornu Michael, lævo Gabriel. Artifex timens additum aliquid præter Ducis mandatum, formas eradere nequicquam conatur; quam repetenti dixit, quid factum sit. Lætus ille accipit, per idem tempus contra hostes Romanorum moturus, à turbis remotus crucem suam adorat, petens à Christo auxilium. Cui ille: nè timeas Ephyse; viriliter age: ego enim tecum sum Dominus DEus tuus. Quô factô ad milites accedit, animat in prælium, confligit; cadunt ex hostibus duodecim millia, mille ex suis desideratis. Suscipit Baptismum, Divinarum studio se applicat, Christum prædicat; Diocletiano scribit, se Christianum; illum de cultu idolorum arguit. Idem matri nuntiat, quæ in odium Diocletianum animat. Mittit Diocletianus Julium militem, qui eum, ni Christum deserat, crudeliter occidat. Hunc ille honorificè excipit, Diocletiani mandata spernit, blanditias, & promissa, respuit. Comprehenditur, fustigatur à sedecim militibus, ferreis uncis dilaniatur, discerpiturque, continuò orans. In carcere apparentibus Angelis non credit, nisi se muniant cruce; quibus cognitis indignum se reputat tantâ gratiâ. à Christo ipso sanatur, & roboratur. Totus sanus ad tribunal adductus cùm esset, stupente populô, Judex proclamat, à diis sanatum, & plasmatum. Ephysus provocat ad ædem Apollinis, quam evertit cum idolis. Judex febre correptus substituit Flavianum; qui, blanditiis nihil proficiens, gladiô truncare conatus; gladius ei excidit, utam pliùs illum non posset erigere. Minitanti gravissimè Ephysus ait: regnabo cum DEO mox in æternum; & tu miser cruciaberis cum diabolo sinè fine. Crudeliter dein torquetur duabus horis; in fornacem ardentem injicitur illæsus, combustis satellitibus. Multi convertuntur. Plectitur capite Boll. 15. Jan.

S. Alexander Acemetus Abb., nè Episcopus fieret, profugiens incidit in latronum latibula, in quibus Dux latronum manebat; qui triginta habebat socios sceleratos. Ille precatus à Deo animas eorum, exauditus est: nam latronem mysteria fidei docuit, baptizavit; baptizatum interrogat, an quidquam à DEO petierit baptizandus? petii, inquit, ut DEus brevi animam meam suscipiat. Elapsâ unâ hebdomadâ pœnitens piè

obiit. Illius exemplô triginta socii permoti, & ipsi petierunt baptismum; impetratô, latrocinii domum in monasterium convertunt, sanctè, & monasticè viventes. Boll. 15. Jan.

S. Ardelio, mimus insignis Maximianô Imperatore, Christianorum in martyrio constantiam per ludibrium exprimebat. Suspensus quasi nollet diis sacrificare; spectatoribus, ejus tolerantiam laudantibus, voce magnâ silentiô indictô, dixit: nolite arbitrari, me jam ludicrè agere: ego enim Christianus sum. Præses consternatus, cùm frustrà suaderet mutare mentem, in rogum ardentem injici jussit; in quo martyrium consummavit. Talis fuit; de quo 27. Febr. Boll. S. Gelasius, seu Gelasinus, conversus, cùm baptismati Christianorum illuderet. Talis Genesius, qui Romæ mysteriis Christianorum illudens, conversus, & martyr fuit. 25. Aug. Boll. 14. April.

S. Petrus Gonzalez, natus nobilibus, & divitibus, parentibus; Canonicus, mox Decanus factus; die Nativ. Dom. dum per frequentem urbem juveniliter equitando se jactat; in cœnum excussus, risu explosus est. Plenus verecundiâ hæc locutus: quandoquidem Mundus me sic illusit; ego quoque illum, tanquam fallacem, sumptâ vindictâ, irridebo; neve iteratò illudar, vitam in melius commutabo. Fit Religiosus Dominicanus, egregiè proficit, Theologiâ absolutâ fit fervens Concionator. Boll. 15. April.

Cùm Juvenis Dilingæ in theatro Peccatoris ad DEum seriò conversi, & vitæ anteactæ dedecora detestentis, personam ageret; divinô instinctu se sensit veris lacrymis superfusum. Ergo ream conscientiam coram Deo, Deique Matre, affluenter deploravit, post Scenam absconditus. Inde illæ bonæ scintillæ ità crevêre; ut ad obeunda S. P. Exercitia se contulerit, societatem competierit, & impetraverit. P. Nadasi ann. rer. memorab. 2. Julii.

§. VI.

Conversio peccatorum grande miraculum.

Titulus Ps. 44. 1. *Pro iis, qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro Dilecto.* V. Beda: Titulus sic est construendus: Canticum istud cantatum pro Dilecto: id est, ad honorem, & laudem, sponsi specialiter dilecti, propositum filiis Core; pro iis, qui commutabuntur. id est, causâ commutationis factæ in seipsis ad intellectum, scilicet ut intelligant, & se commutatos, & commutationem esse non ex se, vel aliunde; sed per Dilectum, &c. Arcones in Jos. 1. Disc. 5.

Miserere mei DEus secundum magnam misericordiam tuam. Ps. 50. 1. Magnam petit misericordiam, quia non petit auxilium ad patranda miracula naturæ, sed gratiæ; de quo auxilio solùm dicebat alius Marci 9. 21. *si quid potes, adjuva nos, misertus nostri.* Baeza t. 3. l. 14. c. 1. 22. §. 2.

Admirabilis, Is. 9. 6. Dicitur admirabilis in conversione nostræ voluntatis; quæ mutatio est solius dexteræ excelsi. S. Bern. s. 10. in psalm.

Vidit hominem sedentem in telonio Matthæum nomine. Matth. 9. 9. Cur vocatio Matthæi recensetur post sedatam tempestatem, dæmones pulsos, paralyticum sanatum? Resp. Glossa: Matthæus refert vocationem suam inter miracula. Sylv. hic.

Qui non accipit crucem suam. Matth. 10. 38. Quod majus miraculum? quàm ad fidem Christianæ Religionis venire Judæum, vel Paganum? quod majus miraculum, quàm cùm in mentibus eorum, qui convertuntur, & resipiscunt à malis, assuefactus amor vertitur in odium eorum, quæ tantâ tenacitate dilexerat; & odium pœnalitatum, & cruciatuum corporis, vertitur in amorem insolitum contra tenerum sensum; & placitum in displicentiam, & displicentia in placitum, venit; secundùm ineffabilem mutationem, & distributionem illius, qui semper in factis suis est miraculosus, & mirus. O quàm horrenda castitas videbatur luxuriosô, humilitas superbo, patientia iracundo, amor communis invido, labor acediosô, paupertas, & largitas avaro, abstinentia gulosô! Deridebat hæc in animo amplectentium hanc vitam. Ecce, quæ amabantur, venerunt ad fugam, & odium; & quæ odio habebantur, summô amore, quæruntur. Sim. Cass. l. 8. c. 27.

In nomine meo dæmonia ejicent. Marci 16. 17. Spiritualiter dæmonia ejicit, qui peccatorem, mortalibus vitiis irretitum, convertit; ità ut sit templum Spiritus sancti, qui paulò antè vas erat diaboli. Novis linguis loquitur, qui solita vaniloquia, scurrilia, vitiosaque, verba devitans, incipit loqui salutaria, DEum laudare, proximum informare, jugiter orare. Serpentes tollit, qui diabolicas suggestiones, & venenatas tentationes, supplantat &c. Dion. Carthus. in Marcum cap. 16. 17.

Ecce mulier. Luc. 7. 37. Præstantius argumentum est, Christum esse DEI Filium, quòd converterit ad se peccatores; quàm quòd mortuos suscitaverit. Luc. 7. 15. Adolescens à Christo suscitatus mox redditus matri suæ. Jo. 11. 44. Lazarum suscitat, & mox ait discipulis: *Solvite eum, & sinite abire.* At Zachæum Luc. 19. convertens, cum ipso manet; & probabiliter Zachæus secutus est Christum. Cur mortuos suscitatos dimittit, peccatores autem conversos apud se retinet? ut sint Christi Deitatis argumentum. An non resurrectio mortuorum Deitatem Christi declarat? ità planè; sed conversio peccatorum mirabiliùs adhuc manifestat. Escob. l. 3. colloq. Chr. part. 2. sect. 3. obs. 1. Quærit S. Chrys. hom. de Latrone: cur Christus in cruce audiens illud opprobrium: *Si Filius DEI est &c.* Cur tunc Christus D. non fecerit aliquem mortuum adduci, ut eum in hostium conspectu ad vitam revocaret? & apertè se Filium Dei ostenderet? respondet: Latronis mentem aversam voluit commutare; ut ex omni parte ejus Divinitas sentiretur. Id. ib.

Admiratæ sunt turbæ. Luc. 11. 14. Mirantur; cùm dæmoniacum in corpore sanat; magis mirùm, cùm dæmonem ejicit ab anima; &

& justum facit. Hoc potentiæ Divinæ majus opus, quàm creatio. Unde canit Ecclesia: *DEUS, qui omnipotentiam tuam parcendo maximè, & miserando manifestas.* Stella hic.

Hoc initium signorum. Jo. 2. 11. Initium in aqua in vinum, Christi virtute, conversâ: ut hoc primum, & tanquam vitæ agendæ, initium exigere videatur; animas nostras ad meliora converti. Sim. Cass. lib. 5. cap. 2. v. 7.

Lazare veni foras. Jo. 11. 43. Hæc vox Filii DEI signat magnam gratiam ejus, qui vocat peccatorem interiùs, per occultam inspirationem dicens: *veni foras;* id est, confitere peccata tua Sacerdoti. Haymo hom. in octava Pasch.

Constat, quia majus est miraculum, prædicationis verbô, atque orationis solatiô, peccatorem convertere; quàm carne mortuum suscitare: in ipso enim resuscitatur caro, iterum moritura; in illis verò anima in æternum victura. S. Greg. l. 3. c. 17.

§. VII.

Quorum Conversiones sint difficiliores.

Num. I.

Doctorum.

Ecce Magi venerunt ab Oriente Jerosolymam. Matth. 2. 1. De Pastoribus non dicitur id cum admiratione. Luc. 2. 16. Cur mirabilior Matthæo visa submissio, & conversio regum, quàm veneratio opilionum? Resp. dicere vult Matthæus: cum plausu celebrate miraculum, quod sapientes dedoceri, quòd magi converti, & revocari à suis erroribus sunt passi: non tam novum hoc reputatur in pastoribus. Nam quòd homines rudes, amusi, rustici, instrui se sinant, non multùm habet admirationis; verùm quòd sapiens imbui toleret; quòd doctus sit quis, idemque docilis; novum hoc, & perquam mirum est. Did. Niss. in Phœn. Græc. l. 2. c. 1.

Exibat ad eum Jerosolyma, & omnis Judæa. Matth. 3. 5. Et Luc. 3. 10. 12. 14. *interrogabant eum turbæ &c. Venerunt autem & publicani &c. interrogabant autem eum & milites.* Videns verò sanctus Præcursor, & Sadducæos, & Pharisæos, emendandæ vitæ cupidos ad se venire; cum ingenti admiratione eos asperis verbis appellavit Matth. 3. 7. *progenies viperarum! quis demonstravit vobis fugere à ventura ira?* Novarinus: non miratus est, quòd alii ex populo accederent. Difficile videbatur Joanni, salutis viam didicisse Sadducæos, & Pharisæos; quia aliorum doctores erant. Hinc est, quòd ad Deum citiùs idiotæ convertantur, quàm scioli; & qui sibi sapientes esse videntur. Did. Niss. in Phœn. Græc. l. 2. c. 1.

Quod si sal evanuerit, in quo salietur? Matth. 5. 13. S. Hier. Si Doctor erraverit, quô aliô doctore emendabitur? Denotatur per hoc non impossibilitas, sed difficultas. Observat Albert. M. quòd Christus nullum alium traxit ad se per tam longum sermonem, ut Nicodemum Jo. 3. 1. &c. Unô verbô vocavit piscatores. Matth. 4. 19. Erat scilicet Nicodemus magister in Lege, seniô confectus in suis opinionibus. Sylv. hîc. q. 7.

Quærit S. Jo. Chrys. l. 2. c. 1. cur Paulus, cùm initiô Saulus vocaretur, post conversionem, mutatô nomine, appellatus fuerit Paulus; qualem se in omnibus epistolis suis vocavit: *Paulus servus JEsu Christi; Paulus Apostolus Christi*; ab ea nuncupatione literas suas, præter ultimam, omnes orditur. Cur Spiritus sanctus ei nomen suum permutavit? Resp. Chrys. quemadmodum Dominus, qui servum mercatus est, ostendere volens, se Dominum servi, nomen illius mutat; ità & Spiritus S. fecit; ubi Paulum captivum accepit, vocabulum ejus mutavit; ut etiam inde disceret Paulus; se habere Dominum: nominum enim impositio, Dominii signum est, & præcipuum. Hæc ille de conversione Pauli. Nota hic illa verba: ut etiam Paulus disceret, se habere Dominum. Quis erat Paulus, ut ad eum modum erudiendus esset, esse alium, qui illi imperare posset? fuitne princeps, rex, Monarcha? palàm est, nihil horum fuisse. Erat sapiens, doctus, eruditus. Ipse fatetur Act. 22. 3. *eruditus juxta veritatem paternæ Legis.* Et ad Gal. 1. 14. *proficiebam in Judaismo supra multos coætaneos meos.* Gloriosior triumphus est, qui de conversis doctis agitur, quàm qui de superatis regibus reportatur. Columba simplex revertitur in arcam; non corvus; qui, teste Farnesiô, Mercurii ales. Did. Niss. in Phœn. Græc. l. 1, 1.

Num. II.

Principum, & Potentûm.

Steterunt, Sol, & Luna. Jos. 10. 13. Innumera pœnè miracula DEus fecit per viros justos; hoc tamen super omnia Scripturæ, & doctores extollunt. S. Chrys. hom. 27. in ep. ad Hebr. ille, qui deorsum erat, superioribus imperabat. Hoc etiam illo opere Moysi majus est. Quid ità? non enim æquale est, mari imperare; & eis, qui in cœlo sunt. Magnum quidem illud est, & valde magnum; veruntamen nihil simile. q. d. difficillimum est, principes viros ad virtutem inflectere, & præstandum obsequium DEO: Celeberrimum hoc est miraculum, longeque mirabilius; quàm si multitudinem pauperum ad vitam ducas. Pinna in Eccl. 13. Ethol. 246.

Quinque Satrapæ Philisthinorum viderunt, & reversi sunt in Accaron. 1. Reg. 6. 16. Hi ità suis erroribus excœcati erant; ut videntes sanctitatem arcæ, tantis prodigiis confirmatam, adhuc nihilominus, non ad Bethsames domum solis pergerent, se Deo in perpetuam servitutem tradituri; sed ad suas tenebras, & idololatriam, redirent. Dion. Carth. per quinque Satrapas istos ritè designantur filii sæculi, nobiles, & potentes secundùm carnem; delectationibus quinque sensuum dediti; qui, etsi audiant verba Dei, videantque exempla justorum, & miracula omnipotentis agnoscant; rarò tamen, & pauci,

pauci, convertuntur ad Dominum. Mendoza in 1. Reg. 6. v. 16.

Velum templi scissum est. Matth. 27. 51. Quid tunc? *Centurio, & qui cum eo erant custodientes JEsum; viso terræ motu, & his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: verè Filius DEI erat iste!* Quid Principes Sacerdotum? *Illudentes cum scribis, & senioribus, dicebant: alios salvos fecit, seipsum salvare non potest.* Theophylact. Centurio, homo Ethnicus, signis credit cum his, qui secum erant; Judæi autem, qui Legem, & Prophetas, audierant, increduli manent. Naxera in Jos. 16. §. 14.

Num. III.

Aliorum.

Magi Matth. 2. 2. qui prodigia non viderant, vel unicô stellæ miraculô perculsi; at sacerdotes miraculis assueti, nec sole miraculosè ecclypsatô, percelluntur. Luc. 23. 44. Naxera in Jos. 16. §. 14.

Superbus homo difficulter corrigitur: cibus enim, in quo nimis est de sale, quasi perditus est. Sed non ille, in quo parum est; quia potest apponi. Sic homo superbus, qui nimiùm habet de sensu, non est flexibilis. Geminiani l. 9. similit.

§. VIII.

Motiva

Convertendi peccatores.

Ex Veteri, & Novo.

EDuxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis, & statuit supra petram pedes meos. Ps. 39. 3. Priùs de luto pravitatis educitur; ut ejus pedes per fidem in petra solidentur: Sed quia rectam fidem recta subsequi debet operatio, gressus ejus directi sunt; ut post directionem gressuum, id est, post perfectionem boni operis, in ore acciperet etiam novum Canticum prædicationis. S. Greg. in Ezech. hom. 9.

Sicut turris David collum tuum. Cant. 4. 4. Collum caput, & membra, connectit. Unde per collum designantur, qui vel prædicatione, vel adhortatione, alios convertunt, & Capiti Christi jungunt. Rich. à S. Vict. hic.

Ideo missus sum. Luc. 4. 43. Prophetam missum viduæ de gentibus, divinum dicimus esse sermonem, ac prædicatorem; qui semper mittitur animæ, quam ab æterno prædestinavit omnipotens; ut pascatur, non necessitatis pane, sed conversionis delectatione. Nam sicut cibus Christi est, ut voluntatem Paternam perficiat, Jo 4. Sic & omnium prophetarum &c. est cibus; ut hi, ad quos mittuntur, illam inculpatè perficiant. Sed primò petitur aqua in vase; lacrymæ scilicet in mensura, pro compensatione delicti. Sim. Cass. l. 9. c. 12.

Esca justorum, est conversio peccatorum; de qua dicitur Jo 6. 27. *operamini non cibum, qui perit; sed qui permanet in vitam æternam.* S. Greg. moral. l. 31. c. 22.

Quos iterum parturio. Gal. 4. 19. Nam semel illos parturierat in prima conversione. Unde conversio hominis partus dicitur. Job 39. 3. *incurvantur ad fœtum, ut pariant.* S. Thom. hic lect. 6.

Ex Patribus.

Gaudium, quod percipimus, quando aliqui ex eis correcti in melius commutantur, & Sanctorum societati copulantur; nulli gaudio in hac vitâ, comparari potest. S. August. ep. 141.

Est maximum, & perfectissimum, bonum; quando à malè faciendo, & à re malè gerenda, ad virtutem, & bonam actionem, possit quis aliquem traducere. Clem. Alex. l. 1. Strom.

Quis unquam ambiget? supremæ dilectionis esse; omni studiô, atq; operâ, ad cognitionem veritatis, & obsequium Dei, errantes homines revocare. Id. l. 10. c. 25.

Pascit sanctos Doctores, quodammodo & Angelos, qui convertit se à peccatis. Linteum Petri. V. Beda in Levit. c. 4.

Hoc habent in virtutibus proprium, qui verè Christiani sunt: quòd omnes vellent ad Christum converti; & gaudent de conversis, & dolent de aversis. Sim. Cass. l. 9. c. 18.

Miscellanea de Conversione.

Si quis vult venire post me, abneget semetipsum &c. Matth. 16. 24. Semetipsum abnegat, qui mutatur ad meliora; & incipit esse, quod non erat. S. Greg. in Ezech. hom. 10.

Exiit primo manè &c. Matth. 20. 1. Nulla non hominum ætas apta conversioni. Prudentissimè primâ horâ, id est, in pueritia ad propriæ vineæ culturam properabis: qui præcoces fructus expetit; qui ait: *Sinite parvulos venire ad me.* Matth. 19. 14. At si pueritiam possederit otiositas; adolescentia ligonem accipiat. Flores ætatis immaturos, & acidos fructus parturiêre? virilis ætas maturos exponat. Maturi fructus maturam decent ætatem, ais? saltèm ergo in senectute ad operationem vineæ perge. An putas, patremfamilias circà undecimam horam exiturum fuisse, si inepta ad conversionem, vel decrepita ætatis infirmitas? *Ite & vos in vineam meam.* q. d. vel in ultimis resipiscite. S. Fulgentius ep. 7. c. 10. Si aliquam ætatem judicaret Dominus conversionis remedio ineptam, non diversis temporibus operarios vocaret ad vineam: in diversitate quippe horarum accipitur ætatum diversitas. Eccl. 3. 1. *Omnia tempus habent.* Dictúmne uspiam, tempus pœnitendi, & tempus non pœnitendi? S. Fulgent. cit. c. 9. semper DEus delectatur conversione nostrâ; nec tempus hujusmodi, quamdiu in hac vita est, posuit, quô propitiari conversio non possit. S. Chrys. hom. 2. in Ps. 50. Occidisti? pœnitere: vulneratus es? adhibe tibi curam; dum vivis, dum spiras; etiam in ipso lecto positus; etiamsi dici possis exanimatus. Non impeditur temporis angustiâ misericordia Dei. Escob. n. 6. parab. Chr. sect. 4. obs. 3.

Primo

Primo manè circa horam tertiam. Matth. 20. Orig. hom. 10. in Matth. dies hujus Sæculi spatium est; qui quidem dies nobis longus videtur; sed si cum æternitate comparetur, est brevissimus.

Percutientes pectora sua. Luc. 23. 48. Percussio illa pectorum non erat emendatio; sed solidatio scelerum, ubi per fidem non convertebantur ad CHRISTUM. Revertebantur ad domos, non autem ad se ipsos. Revertebantur ad domicilium proprium; sed non revertebantur ad Dominum. Sim. Cass. lib. 13.

Faciliùs inveni, qui innocentiam servârent; quàm qui congruè pœnitentiam egerint. S. Ambr. l. 2. de pœnit. c. 10.

Nunquam est sera conversio. Latro de cruce transiit ad paradisum. Nabuchodonosor rex Babylonis, post efferationem corporis, & cordis, & belluarum in eremo convictum, mentem recepit humanam. S. Hier. ad Lætam de instit. filiæ.

TITULUS XXXVI.

CONVIVIA.

§. I.

Sint frugalia, sancta.

Ex Veteri, & Novo.

SIC autem comedetis illum: renes vestros accingetis. Ex. 12. 11. Accinctos jubet Legislator accedere ad mensas. Hoc habitu potiùs bellaturis incedere conveniret: Quia comesturi potiùs corpus laxare, & curare solemus. Docet ad mensam accedendum cum moderatione, & parsimonia. Pinna in Eccl. 13. Ethol. 254.

Si quando habebitis epulum, & dies festos; cunctis diebus &c. Num. 10. 10 &c. Cur DEus, tam tempore belli, quàm pacis, & epuli, vult cani tubis? Cùm ad mensam, ad epulum, itur; certamen nobis indicitur contra gulam, & intemperantiam; proinde si moneremur his verbis: tuum hic hostem invenies certò. Vide, virum te geras; dimices, vincas. Drexel. Aloe, seu de jejunio l. 2. c. 2.

Coram Domino epulaberis tu, & domus tua, & Levita, qui intrà tuas portas est: cave, nè derelinquas eum. Deut. 14. 26. 27. Ad convivia olim invitari debebant Sacerdotes, & Levitæ; ut in modestia invitatos suò exemplò continerent. Marchantius D. 16. Pent.

Bibebant vinum, & laudabant deos suos. Dan. 5. 4. Hæc agebantur, non in cœnula religiosi, sed regiò convivio Balthasaris. O quàm religiosior est interdum superstitio, quàm religio! impii in convivio deorum recordantur ligneorum; nec recordantur solùm, sed eos laudant: Christi Sacerdotes nonnulli utinam DEum laudare non fastidiant vel inter choros psallentium Deo! Illi meminerunt idolorum in mensis; nos mensarum recordamur in aris. Oliva l. 9. Strom. hic.

Non legimus, Christum manducâsse cum principibus, & potentibus sæculi; sed cum peccatoribus, & publicanis. S. Eligius hom. 13.

Hospes, & egenus JEsus, acceptabat oblata suffugia, semper intendens animicapium exercere: nam & illas ubilibet modis omnibus venabatur. Sim. Cass. l. 9. c. 29.

Ex Patribus, & aliis.

Non priùs discumbitur, quàm oratio ad Deum prægustetur: ità laturantur; ùt qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum sibi esse: ità fabulantur; ùt qui sciunt, Dominum audire. Tertull. adversùs Gentes de Christianor. conviviis.

Epulis vestris interfit Christus; in facie prandeatur authoris; honestate convivij natura ipsa, quæ nos producit, honoretur. Lætitia mentis vestræ pertingat ad pauperes Christi. Familia vestra innocentiæ tripudiet disciplinâ. Absit ebrietas, luctus abscedat, fugetur effusio; saltatricum pestis, lenocinia cantorum, voluptatum fomenta, ventris onera, naufragium ventris, cùm Herodiadis convivio abscindatur. S. Chrys. hom. 16. in Matth. 15.

Post sensibilem mensam, cùm hinc abieritis, apponite & spiritualem mensam. Et dicat quidem vir aliqua eorum, quæ nunc hìc sunt dicta: audiat autem mulier, discant pueri, discant familiares; fiatque domus Ecclesia. S. Chrysost. tom. 1. in Gen. hom. 2.

Augustum trinis tantùm ferculis exhibuisse convivia, testis est Suetonius c. 14. aut, cùm abundantissimè, senis. Quæ doctis colloquiis temperabat.

§. II.

Convivia vitiosa carpuntur.

Sabbatha mea custodite. Levit. 19. 30. Contra hoc mandatum aperte faciunt, qui maximè in festis diebus operibus diaboli, scilicet commessationibus, & potationibus, & choreis, & hujusmodi, vacant; potiùs festa Baal, quàm Domini, celebrantes. Deus Bel tot, & tanta comedit. Dan. 14. Hugo Card. in Levit. hic.

Absolon per convivium, & simulativè se regem constituit, & populum avertit à David. 2. Reg. 15. Sic diabolus hodiè in festis, & conviviis, multos à Christo avertit, & subjicit sibi, quasi regi. Hugo Card. hic.

Sanctificabat illos. Job. 1. 5. Hoc nobis solerter est intuendum; quòd, peractis diebus convivij, purgatio per singulos adhibetur holocausti. Vir quippe sanctus noverat, quia celebrari convivia sine culpâ vix possunt. Noverat, quia

magnâ purgatione sacrificiorum diluendæ sunt epulæ conviviorum : & quidquid in semetipsis filii convivantes inquinaverant, pater sacrificium immolando tergebat. Nonnulla quippe sunt vitia, quæ à conviviis, aut separari vix possunt, aut certè nequaquam possunt. Porrò enim semper epulas comitatur voluptas : nam cùm corpus in refectionis delectatione resolvitur, cor, & inane gaudium, relaxatur. Unde scriptum est : *Sedit populus manducare, & bibere; & surrexerunt ludere* Ex. 32. 6. Pœnè semper epulas loquacitas sequitur ; cumque venter reficitur, lingua deformatur. S. Greg. mor. l. 1. c. 4.

Melius est ire ad domum luctûs &c. Eccl. 7. 3. Sensus est, quasi dicat : quia melior est dies mortis, quàm nativitatis ; hoc enim præcesserat. Hinc consequenter est melius ire in domum funebris luctûs, quàm ad domum convivii natalitii ; quod scilicet celebratur ob natum infantem ; quia in illa ex spectaculo funeris, & defuncti, homo admonetur mortis suæ ; ut cogitet, se propediem similiter moriturum, & funus futurum ; ideoq; ad illùd bene vivendo se præparat. In hac verò deliciis, vinô, & gaudiis, sermonibusque variis, dissolvitur animus &c. Corn. hic.

Epulabatur quotidie. Luc. 16. 19. Ipsius mensa multorum pauperum constabat sanguine ; & ipsius pocula multorum, quos ad laqueum coëgerat, rubebant cruore. Quanti necantur, ut vobis, quod delectat, paretur ! Funesta fames vestra, funesta luxuries. Ille de summis culminibus ruit, ut frumentis ampla receptacula præpararet ; ille de sublimi arboris cacumine decidit, dum genera uvarum explorat, quæ deferat, quibus digna convivio tuo vina fundantur. Ille mari mersus ; dum veretur, nè piscis mensæ tuæ desit, vel ostrea. &c. S. Ambr. l. de Nabothe Jezraelita c. 5.

Ex Patribus.

Laqueus tenditur, cum mensa regalis conviviis præparatur ; quæ constantiam sæpe mentis inclinat. S. Ambr. in Luc. c. 4. l. 4. Dixit autem illi diabolus.

Natus in paupere domô, & in tugurio rustico ; qui vix milio, & cibario pane, rugientem saturare ventrem poteram ; nunc similam, & mella fastidio. Novi & genera, & nomina piscium ; in quo littore concha lecta sit, calleo ; saporibus avium discerno provincias, & ciborum me raritas, ac novissimè, damna ipsa, delectant. S. Hieron. ep. 2. ad Nepotian. de victu Clericor.

Sicut terris nubes caligant cœlum, sic obscurant animas intempestiva convivia. S. Chrysol. s. 41. S. Chrysost. hom. 71. in Matth. comparans inter se mensas sæcularium, & Monachorum, ait : hæc viam ad cœlum præparat, illa vî ad gehennam trahit : diabolus illius, Christus istius princeps est : luxus, & lascivia, illam ; philosophia, & moderatio, istam præparat : hic Deus adest ; illic diabolus.

O quanta mala sequuntur peccatorum convivia ! nam ibi lingua nullis gubernaculis gubernata ; ibi mendacia, ibi verba scurrilia, ibi perjuria, ibi sæpe odia ; sæpe lites, & verbera ; ibi vanitas plurima. S. Bonav. s. 84. D. 2. Pent.

Est etiam mensa diaboli, in qua non nisi animarum sanguis bibitur ; non nisi cruciatus hominum in cibo sumitur. Petr. Cell. l. de panib. c. 1.

Titulus XXXVII.

COR.

§. I.

Symbola.

Dixi, custodiam vias meas. Ps. 38. 2. David propheta docuit nos, tanquam in ampla domo deambulare in corde nostro, & conversari cum eo, tanquam cum bono contubernali ; ut ipse sibi diceret, & loqueretur secum, ut est illud : *dixi custodiam &c.* S. Ambros. l. 3. c. 1.

Exurge psalterium, & cithara. Ps. 56. 9. id est, cor meum, & caro mea, ad exultandum in DEum. Cor namque sapiens, quæ sursum sunt, psalterium est sonans de superiori ; caro patiens, quæ deorsum sunt, cithara sonans ab inferiori. Guarricus hic.

Sume tibi laterem &c. Ezech. 4. 1. Videlicet proximi cor terrenum pones coram te ; ut & vitam, & intellectum illius, intentâ mente custodias. *Et describes in eo civitatem Jerusalem*, ut ei, quæ sunt supernæ patriæ gaudia, de visione pacis innotescas. S. Greg. hom. 12. hic.

Cor nostrum velut fons est quidam ; verbum verò emissum, veluti rivus ex hoc fonte profluens. S. Basilius serm. in verba illa, in principio erat verbum.

Cor est abyssus. S. Macarius hom. 17.

Sicut molendinum velociter, & nihil respuit ; sed, quidquid imponitur, molit ; si autem nihil opponitur, seipsum consumit : Sic cor meum semper est in motu, & nunquam requiescit. S. Bern. Medit. c. 9.

Molendinum semper aliquid molens, cor est humanum, assiduè aliquid cogitans. Hoc DEUS unicuique homini servandum tradidit ; jubens, ut in illo molat illos tantùm cogitatus, quos ipse suggerit. Quorum cogitatuum alii ut frumentum, alii ut hordeum, alii ut avena, sunt. Ut frumentum, quos anima replicat, cùm in contemplatione posita purè de DEO cogitat. Hi autem hordeo assimilantur, qui de virtute in virtutem ascendere nituntur. Illi verò ut avena sunt ; quibus homo intendit sua deferere vitia &c. S. Anselm. lib. similit. cap. 41.

§. II.

§. II.

Cor magnâ curâ custodiendum; illius laudes.

Ex Veteri, & Novo.

Cor meum dereliquit me. Ps. 39. 13. Cor nos derelinquit, quando peccatis ægrum profutura non appetit. Cassiodorus hic.

Myrrha, & gutta - à domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ regum. Ps. 44. 9. Vis domos eburneas spiritualiter accipere? Magnæ domus, & magna tabernacula DEI, corda sunt Sanctorum. Ipsosque reges, regentes carnem, subjugantes sibi turbas humanarum affectionum; castigantes corpus, & servituti subjicientes, accipe: quia inde delectaverunt eum filiæ regum. S. Augustus. hic.

Beati, qui habitant in domo tuâ Domine. Ps. 83. 5. Domum Domini agnoscimus cor humanum. S. Chrysost hic.

Effundite coram illo corda vestra. Ps. 61. 9. Effundere cor, est evacuare cor à vitiis, affectibus malis, perversis cogitationibus, & similibus, quasi liquoribus noxiis. S. Basil.

Omni custodiâ serva cor tuum. Prov. 4. 23. & Cant 8. 6. *pone me ut signaculum, super cor tuum.* Hebr. *præ omni custodia custodi cor tuum.* q. d. diligentiùs, quàm tuam domum, agros, thesauros, uxorem, filios, arces, & urbes. Significatur etiam custodia, & vigilia militaris; quæ primaria militiæ est disciplina. Romani enim diem, æquè ac noctem, in quatuor vigilias distribuerunt; ità ut quælibet contineret tres horas; atque initiò cujuslibet vigiliæ mutabant excubias; unde sic exponas: Sicut milites omni custodiâ, id est, quâlibet diei, & noctis, vigiliâ, custodiunt urbem, & castra; sic tu quâvis horâ cor tuum. Præterea ex Hebræo, custodia significat carcerem, quò rei, filii regum, juvenésque protervi, custodiuntur. Cor ergo petulans, & vagum, carceri, & custodiæ mentis, mancipa; nè quòd scelus admittat, nè seducatur. Corn. hic.

Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum nè dimiseris. Eccl. 10. 4. S. Cyrill. in 1. Is. legit *cor*: in corde enim est locus sapientiæ, & constantiæ. Corn. hic.

Sepi aures tuas spinis - & os tuo facito ostia, & seras &c. Eccli 28. 28. Possessio tua, mens tua est; aurum tuum, cor tuum; argentum tuum, eloquium tuum est. S. Ambr. offic. l. 1. c. 3.

Dictum est antiquis. Matth. 5. 21. Ecce abundantior justitia; non solùm prohibitio corporalis, sed & cordis. Ecce justitia Pharisaica, corpore non mœchari. Ecce abundans, concupiscentias à corde rescindere: ubi abundantia peccatorum, ibi etiam & virtutum. Cor hominis fons est malorum, cùm fuerit perversum. Sim. Cass. l. 10. c. 19.

Cor autem eorum longè est à me. Matth. 15. 8. De corde longè facto queritur DEus, & cor maximè custodire jubet; cor exquirit; cor informat, & instruit; cor jubet excoli, minitatur-

que ei. *Filii hominum! usquequò gravi corde?* Ps. 4. 3. *Cor autem eorum non erat rectum cum eo. Fili præbe mihi cor tuum.* Deprime cor tuum, & sustine. Id. l. 11. c. 2.

Regnum Dei intrà vos est. Luc. 17. 21. Quod illud regnum? hominis cor: in hoc solo rex amoris regnat. Ergo quisque cor suum arctâ custodiâ cingat; in quo DEI regiam, & regnum, concludi intelligit. Oliva l. 3. Strom. hic.

Nobile regnum possidet, qui cor suum possidet. S. Bern. tr. de inter. domo. c. 24.

Altare, quod votum sanctificat, est hominis cor, quod principale habetur in homine. Vota autem, & dona, quæ ponuntur super altare, omne quod superponitur cordi. Ut putà: proponis orare; votum orationis posuisti super cor tuum, quasi super quoddam altare, ut orationem offeras Deo. Orig. tr. 25. in c. 23. Matth.

Ex Patribus.

Leva cor in cœlum, nè putrescat in terra. S. Aug. s. 50. de temp.

Munus nostrum est oratio nostra; altare verò nostrum est cor. S. Isid. l. de consl. vit. & virt.

Cor, quia præstantissima humani corporis pars est, & totius imperium corporis sibi commissum habet; ceu regem quendam Creator undique munit; & thoracis vallô fortissimô circumsepsit; nè quid eorum, quæ extrinsecus homini incidunt, cor facilius lædere queat. B. Theodoret. de Provid. Dei s. 3.

Mihi cor non videtur absimile esse diversorio: illud enim perforatur, & effoditur, & stercore sæpe repletur: cùm homines petulanter sè gerant; & locum omnino nihil curent; ùt qui sit alienus. Eôdem modô cor quoque, cùm quamdiu illius nulla cura geritur, sit immundum, & multorum dæmonum habitaculum. Clem. Alex. l. 2. Strom.

Castitas est Christi jucundum diversorium; terrestrisque clypeus cordis. Jo. Clim. gr. 15. de castit.

Quæcunque in Mundo concupiscis; quæcunq; in Mundo amittere metuis; impende libenter pro libertate cordis. Rich. à S. Vict. l. 3. de arca myst.

Sicut avis rapax amat cor prædæ, sic dæmon cor hominis: ùt patet de illo, qui interrogabat diabolum, quid plus amabat? diabolus respondit: quòd tria præcipuè, scilicet Lunam primam, rotam solis, & ferrum molle; hoc est, cor: quod componitur ex tribus literis, quæ habent illas tres figuras C. O. R. S. Bonav. Diæt. sal. cap. 1.

Cor instabile, & à bonis cogitationibus vacuum, nidus est diaboli. Thom Kemp. s. 7. ad Novit.

Cor instar speculi est; quoquò illud verteris, illud in ipso respondet. Si cœlum versus &c. Oseæ 9. 10. *Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt.* Broymard Cordis pulchritudo. Senex ille apud Moschum in prato spir. cap. 1. 10. hoc singulare suis dabat monitum: esto janitor cordis tui; ut nil, nisi te conscio, tuâque ratione probante, in illud

ingrediatur, vel egrediatur. Corn. in cap. 15. Matth.

§. III.

Cor DEO dedicandum, & consecrandum.

PRæbe fili mi cor tuum mihi. Prov. 23. 26. Præbendum est, non commodandum; ut de cætero nihil ibi juris habeat homo: ut nihil velit, nihil sapiat; nisi quod vult, & sapit sapientia. Hugo Card. hic.

Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longè est à me. Matth. 15. 8. Conjuncta ità inter se sunt os hominis, & cor; ut, si alterum à DEO absit, utrumque à Deo exulet. Frustrà cœlo labia inseritis, qui cœnô cor opprimitis. Imò nunquam totus homo ità à Deo exulat; quàm cùm, abductô à suo Domino corde, numen labiis prosequitur. Nunquam libidines, aut bacchantur immaniùs, aut grassantur magis impunè; quàm cùm vesano cordi colorata labiorum religio personam accomodat &c. Oliva fer. 4. D. 3. Quadr. vide hîc fusum desuper discursum.

In aram Dei, quæ verè maxima est, & quæ in corde hominis collocata, coinquinari non potest sanguine, justitia imponitur, patientia, fides, innocentia, castitas, abstinentia. Lactantius l. 6. div. instit.

Nullum est scrinium tam aptum, & dignum, ad recipiendum DEum puerum; sicut cor tuum ab omni malitia purum. Thom. Kemp. Conc. 7.

§. IV.

Cor magnum, firmum, regale.

IMmutavit ei DEus cor aliud. 1. Reg. 10. 9. q. d. DEus cor Saulis, quod, cùm esset privatus, erat pusillum, abjectum, agreste, servile; jam, eô rege factô, fecit magnanimum, sublime, amplum, & regale: ut nullis periculis cederet, nullos hostes metueret; nullum onus difficile sibi putaret. Ità Abul. mutavit ei cor, quod antè erat parvum, & servile, in cor regale. Vatabl. immisit illi mentem aliam, & cor regium, sive regios Spiritus. Theodoret. quoniam erat rusticus solùm sciens terram colere; cùm ei manus imposuisset, dedit ei Spiritum regium. Corn. hic. Carthus. dedit Sauli cor virtuosius, & specialiter magnanimius.

DEus dicitur, 3. Reg. 4. 29. Salomoni dedisse *latitudinem cordis, quasi arenam, quæ est in littore maris.* Per latitudinem cordis intelligunt Hebræi cor latum, amicum, liberale. Sic de se scribit Paulus 2. Cor. 6. 11. *Cor nostrum dilatatum est.* q. d. vehementissimè vos amo. Cornel. in 2. Cor. hic.

Et opera manuum ejus annuntiat firmamentum. Ps. 18. 2. Cœlum firmamentum, firmum cor, non timidum cor. Annuntiata sunt ista inter impios, inter adversos Deo, inter amatores Mundi, persecutoresque justorum, inter sævientem Mundum annuntiata sunt ista. Sed sæviens Mundus quid poterat facere, quando firmamentum ista annuntiabat? S. Aug. hic.

Det vobis (Deus) *cor omnibus, ut colatis eum.* 2. Machab. 1. 7. *Corde magnô.* Quid est cor magnum? nisi, cui præter Deum nihil est magnum. Quid est cor magnum? nisi quod Mundo se præferens despicit Mundum magnum. Quid est cor magnum? nisi ubi per dilectionem laudabilis nimis, & sapientiæ innumerabilis habitat Dominus magnus. Quid est cor magnum? nisi quod omnia sensibilia, æstimata magna, comparata in ordine ad veritatem, reputat parva. Quid est cor magnum? nisi quod corpus parvum deserit, seipsum excolit magnum. Quid est cor magnum? nisi quod ad majora se ordinat, & ad maxima per virtutes invisibiliter ascendit. Sim. Cass. l. 1. c. 24.

§. V.

Cor quietum.

TU excitas, ut laudare te delectet: quia fecisti nos ad te, & inquietum est cor nostrum, donec quiescat in te. S. Aug. Confess. l. 1. c. 1.

Quis mihi dabit requiescere in te! quis mihi dabit, ut venias in cor meum! & inebries illud; ut obliviscar mala mea; & unum bonum meum amplectar te? Id. ib. cap. 5.

DEO exhortante, & consolante, nos; quamvis mille hominum molestaverint; haud in re sanè vel minima offendere potuerint: Nam cùm ille in solido cor posuerit, nemo id vel moveri coëgerit. S. Chrys. hom. 4. de pœnit.

Meliùs est, ut cor meum JEsus habeat, quàm ego: quia cum illo est in pace; mecum autem in inquiete. Thom. Kemp. Conc. 8.

§. VI.

Cor instabile, inquietum.

COr humanum in desiderio æternitatis non fixum, nunquam stabile esse potest. S. Aug. Man. c. 25. Sed omni volubilitate volubilius; de alio in aliud transit, quærens requiem, ubi non est. Id. ib.

Quid est mare, nisi cor nostrum, furore turbidum, rixis amarum, elatione superbiæ tumidum, fraude malitiæ obscurum? S. Greg. mor. l. 28. c. 9.

Quid per mare? nisi cor instabile; & quid per terram? quàm cor firmum, & stabile, rectiùs intelligimus. Rich. à S. Vict. de erud. hom. inter. lib. 3. c. 1.

§. VII.

Cor Christi.

MEliora sunt ubera tua vinô. Cant. 1. 1. Ex loci positione per ubera cor Christi tacitè significat. S. Gregor Nyss. hîc.

Quia semel venimus ad cor dulcissimum JEsu, & bonum est nos hîc esse; nè sinamus nos facilè avelli ab eo. - O quàm bonum, & quàm jucundum habitare in corde hoc!

Bonus

Bonus thesaurus, bona margarita, cor tuum, bone JEsu! quam fossò agrò tui corporis invenimus. Sanct. Bernard. tr. de pass. Dom. cap. 3.

Si cor Christi attendimus; nihil illô dulcius, nihil illô beatius. Nihil uspiam creaturarum dulcius esse poterit illô corde. Rich. à S. Vict. l. 2. de Emmanuele c. 21.

Cor Salvatoris verus orientalis unio; unicè unicus, & pretij inæstimabilis; jactum in mare incomparabilium amaritudinum, diebus ejus Passionis seipsum in seipso liquefecit, & resolvit in dolorem, vi, & vehementiâ angustiarum mortalium undique prementium. S. Franc. Sales. tr. div. am. l. 6. c. 12.

Titulus XXXVIII.

CORONÆ.

§. I.

Spinea Christi Domini.

Varia ex Scriptura, & mixtim.

Maledicta terra in opere tuo, - spinas, & tribulos germinabit tibi. Gen. 3. 17. 18. Propterea JEsus accepit spinas; ut solvat hanc maledictionem. Et ideò sepultus est in terra; ut maledicta terra, pro maledictione recipiat benedictionem. S. Cyrill. Jeros. Catech. 13.

En modò Arca Testimenti Ex. 25. & altare thymiamatis, non aureâ, sed spineâ coronâ præcinctum. Incertò Authore.

Super ipsum efflorebit sanctificatio ejus. Ps. 131. 18. S. Hier. vertit. *efflorebit diadema ejus.* Bern. de Britto l. 6. hist. Cistert. c. 26. testatur: quòd, cùm partem Coronæ Christi, Carolus M. dono acciperet, eruperit in flores. Sylv. in Matth. 27. c. 11. q. 10.

Spinæ illæ, quas è Corona Domini servat Ecclesia variis in locis, die Veneris sanctô florere consuevisse dicuntur. Testis est S. Greg. Turon. eas necdum suô tempore aruisse: ferunt inquit, ipsas coronæ partes, quasi virides apparere; quæ, tametsi videantur amissis foliis, quotidie tamen revirescere virtute divinâ. Quæ Rhodi in magni magistri Equitum sacello colebatur, quotannis sub meridiem ipsius Parasceves florere solita erat. Valencenis in Belgio, in templo FF. Minorum, eôdem die cruenta olim cernebatur. Doultremon. l. 2. cap. 12. de amore. Sect. 4. Coronatio.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Ubi lilium istud inter spinas? nimirum in Judæa; quando toleravit tot, & tantas, impiorum blasphemias; sustinuit probra, alapas, flagella; coronatus insuper coronâ spineâ. Sanct. Rupert. hic.

Ornârunt faciem templi coronis aureis. 1. Mach. 4. 57. hîc spineô nunc sertô Caput templi non manufacti coronant. Nadasi ros. cœl. Coronatio.

Videbunt Filium hominis. Matt. 24. 30. Tunc, teste S. Hypolitô M., apparebit spineô diademate redimitus, ut ab omnibus videatur. Sylv. hic. c. 11.

Nunc sanè, si unquam aliàs, *Verbum Dei cecidit inter spinas; & simul exortæ spinæ suffocaverunt illud.* Luc. 8. 7.

Et milites plectentes coronam &c. *Ave rex &c.* Jo. 19. 2. sic implebantur, quæ de se prædixerat Christus. Sic Martyres informabantur ad omnia, quæ persecutori libuisset facere, perferenda. Sic paulisper occultatâ trementâ potentiâ, commendabatur priùs imitanda patientia. Sic regnum, quod de hoc Mundo non erat, superbum Mundum, non atrocitate pugnandi, sed patiendi humilitate vincebat. Sic illud granum multiplicandum seminabatur horribili contumeliâ; ut mirabili pullularet in gloria. S. Aug. tr. 116. in Jo.

Ex Patribus, & aliis.

Ille coronatus est spinis, ut nos coronemur coronâ de lapide pretioso, dandâ Electis in patria. Dion. Carth. in Jo. 19.

Quantùm ad recubitum; non habuisti, ubi caput tuum reclinares: imò corona spinea fuit pulvinar tuum. S. Laur. Justin. de incend. div. amor. c. 4.

Suavissimum mihi cervical, bone JEsu, spinea illa capitis tui corona. Gilbert. Abb. s. 2. in lectulo meo.

Horret Christus magis asperitatem morum, linguæ stimulos, quàm aculeos spinarum: in his præsertim, qui in silentii vocati sunt simplicitatem, in charitatis negotium, in humilitatis scholam, in vinculum unitatis. Id. s. 20. in Cant.

S. Anselmus auctor est, Christi venerandum caput vel mille aculeis compunctum. Blos. p. 3. margarit. spir. c. 10.

§. II.

Coronæ mysticæ Ecclesiæ, & nostræ.

Scutô bonæ voluntatis tuæ, coronâsti nos. Ps. 5. 13. Dominus est hic ùt scutum protegens; in Patria verò ùt scutum coronans. Consuetudo namque fuit Romanis uti scutis rotundis: & quando triumphabant, illômet scutô utebantur ùt coronâ. Et inde Sancti pinguntur cum scuto rotundo in capite; quia de hostibus adepti triumphum. S. Thom. hic.

Veni coronaberis, de capite Amana. Cant. 4. 8. q. d. pugnabis contra has feras Dei verbi gladiô; & vinces eas; & hos omnes montes, eorumque incolas; ac universas gentes subjicies mihi; de illis triumphabis, & coronaberis. Prov. 17. 6. *Corona senum filii eorum*: quoniam ij, qui convertuntur ad fidem, & gratiam; corona sunt eorum, qui eos converterunt. 1. Thess. 2. 19. *quæ spes nostra, aut gaudium, aut co-*

rona gloriæ? nonne vos? Philipp. 4. 1. *gaudium meum, & corona mea.* de Ponte hîc. §. 4.

Caput tuum, ùt Carmelus. Cant. 7. 5. Pagnin. *caput tuum rubrum est, ut coccinum.* Theodoret. Alcazar, per Carmelum accipiunt coronam, ex floribus Carmeli, quâ sponsæ caput coronabatur. Corn. hîc.

Corona nostra caro Christi est: per hanc regnum cœlorum possidemus. S. Thom. Vill. s. 1. in Nat. Dom.

Universæ Ecclesiæ corona Christus est. Clem. Alex. l. 2. c. 8.

§. III.

Quæ Coronæ non conveniant Christiano.

DE Moyse ait Josephus l. 2. antiq. c. 1. Pharao, postquam Moysen parvulum ad pectus appressisset, filiæ gratificaturus, comiter diadema suum ejus capiti imposuit; Moyses verò detractum pedibus calcavit.

Corona superbiæ. Is. 28. 1. Coronantur mali, & boni: mali coronantur I. coronâ vanæ lætitiæ. Sap. 2. *coronemus nos rosis.* II. opulentiæ rerum. Is. 23. *quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam?* III. mundanæ potentiæ. Job. 19. *spoliavit me gloriâ meâ, & abstulit coronam de capite meo.* Sanct. Thom. hîc.

Tam contra naturam est, florem capite sectari; quàm cibum aure, quàm sonum nare. Tertull. l. de corona milit. Idem l. 2. ib. docet: Christianos, ut Christum sequerentur, exhorruisse coronas ex rosis, & floribus. S. Ludovicus Rex Franc. vetuit gestari rosas feriâ 6. in honorem coronæ spineæ Christi Domini. Cornel. in Sapient.

A ratione alienum est, ut, qui audierimus Dominum spinis fuisse coronatum, ipsi venerabili Domini Passioni per ludum insultantes, habeamus capita redimita floribus. Clem. Alex. l. 2. c. 8.

Miscellanea.

S. Polycarpus M. Smyrn. ep. ad Philippenses, vocat vincula Martyrum, coronas electas.

Omne verbum durum sustinens homo, sciens absque malo esse, quod præcesserit ab illo contra loquentem; coronam quidem spineam capiti suo imponit; sed beatus est: quia tempore, quò ignorat, incorruptibiliter coronabitur. S. Isaacus Syr. l. 1. de contemptu Mundi.

Non decet redimitos floribus corona, sed pulverulentos: nec molles deliciis, sed labore exercitos, ornat victoria. S. Ambr. in Ps. 118.

Quid præpropere coronam exigis, antequam vincas? quid detergere pulverem? quid requiescere cupis? quid epulari gestis? antequam stadium solvatur? S. Ambros. Ethic. Christ. cap. 16. l. 1.

S. Agapetus M. puer 15. annorum, sub Aureliano A. C. 275. virgis, nervis, igne, ferrò, aquâ bulliente, aliisque gravissimis tormentis, excruciatus, & dilaceratus; cùm in caput ejus congererentur carbones ardentes, gratias agens Deo dicebat: parva res est, si caput coronandum in cœlo, comburatur in terra. Quàm decorabit corona gloriæ plagas, & vulnera excepta pro Christo! Ità habet ejus vita 18. August.

Titulus XXXIX.

CORPUS.

§. I.

Symbola, & similitudines.

M*Ansiunculas in arca facies.* Gen. 6. 14. Sept: *nidos facies arcam.* Symbolicè S. Ambr. l. de Noë c. 6. omne corpus nostrum attextum est, sicut nidus. Nidi quidam sunt oculi nostri, hiatus oris, spiritus nidus est, pulmo; sanguinis & spiritus nidus est cor. Corn. hîc.

Quando commovebuntur custodes domûs. Eccl. 12. 3. Pro commovebuntur, Cajet. & Tigur. vertunt, *trement.* Qui sunt hi custodes domûs, id est, Corporis (hoc enim est domûs, in qua habitat anima.) Lyran. intelligit omnes sensus, præsertim oculos, & aures; qui quasi custodes, & vigiles, excubant; nè quid in corpus noxæ ingrediatur: hi in senibus commoventur, debilitantur, & deficiunt. Corn. hîc.

Ut sciat unusquisq; vestrûm vas suum possidere, &c. 1. Thessal. 4. 4. Cum S. Chrys. Theodoreto, Theophyl. Anselmo, per vas accipe Corpus; quod generatim phrasi Hebraicâ dicitur *vas;* id est, instrumentum hominis. Sicut enim habet suâ regulâ, quasi instrumentô, utitur ad omnem fabricam; ità anima utitur corpore quasi instrumentô, & organô, ad omnes suas actiones. Corn. hîc.

Quod est auriga currui, rector navi, fidibus musicus; idem huic esse terrestri vasculo, qui finxit illud, animam voluit. S. Chrys. orat. de instit. secundùm Deum vita.

Constat, velut organum Musicum, totum hominis Corpus extructum. S. Greg. Nyss. l. de creat. hom. c. 12.

Totum Corpus nostrum, cùm instrumenti habeat rationem, nihil suôpte motu agere consuevit; sed nostris voluntatibus subservit. Per illud enim animas, velut Musicus quidam, aut virtutis sonos pulsat, aut improbitatis strepitum ciet. Sanct. Basilius Seleuc. orat. de sanctiss. D E I genitrice.

Isti sunt sancti, *qui non inquinaverunt vestimenta sua &c.* Apoc. 3. 4. Sacra Scriptura vocat Corpora vestimenta: quia sicut corpus vestimentô cooperitur, ità anima Corpore vestitur:

ſtitur: per albas autem æterna lætitia accipitur. S. Honorius ſerm. de Innocentibus.

§. II.

Corpus miſerum, vide fragile.

Coeperunt complodere inter ſe lagenas. Judic. 7. 19. quando Gedeon, ſuperaturus Madian, trecentos viros juſſit hydrias ſumere, & in hydriis faces accenſas habere, & in dexteris tenere tubas; Ità noſtri acceptum ab Apoſtolis ſervavêre majores; quòd hydriæ ſint corpora noſtra, figurata de limo: quæ timere non nôrunt; ſi fervore gratiæ ſpiritualis igneſcant, & JEſu Domini Paſſionem canoræ vocis confeſſione teſtentur. S. Ambr. l. 1. de Spir. S. c. 16.

Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra. Matth. 6. 10. Cœlum in nobis anima eſt, terra in nobis Corpus eſt. Quid eſt ergo, *fiat voluntas &c.* Sicut & nos audimus præcepta tua, ſic nobis conſentiat caro noſtra; nè, dùm contendunt caro, & ſpiritus, præcepta Dei minùs implere poſſimus. S. Auguſt. Sabb. in Vigil. Paſchæ. l. 4.

Tolle lectum tuum. Luc. 5. 24. Hic lectus, qui tolli jubetur, quid eſt aliud? nisi quia humanum jubetur corpus attolli. Ipſe eſt, qui per ſingulas noctes lavatur à David, lectus doloris; in quo anima noſtra gravi conſcientiæ ægra cruciatu jacebat. Sed ſi quis ſecundùm Chriſti præcepta ſe geſſerit; jam non lectus Doloris eſt, ſed quietis. Miſeratione enim Domini cœpit quies eſſe, quòd mors erat; qui nobis ſoporem mortis vertit in gratiam voluptatis. S. Ambr. hic l. 5.

Inter omnia Mundi corpora Corpus hominis formatum eſt ex viliori materia: nam cœleſtia corpora ex luce ſunt facta; piſces, & volatilia, ex aqua; greſſibilia verò ſunt facta de terra. Sed noſtra non ſunt facta ſolùm ex terra; ſed ex terra limoſa, ſeu lutoſa. Sanct. Bonavent. ſ. 9. de adv.

Ad hominis corpus unum ſupplicia plura, quàm membra ſunt. S. Cypr. ep. 2. Cùm corpus è terra, & ſpiritum poſſideamus è cœlo; ipſi cœlum, & terra ſumus; & in utróque; id eſt, in corpore, & ſpiritu, ut Dei voluntas fiat, oramus. Id. l. de orat. Dom.

Quia juncta eſt anima cum corpore; ſi virtute careat, contagiò ejus ægreſcit; & imbecillitas de ſocietate fragilitatis redundat ad mentem: cùm autem diſſociata fuerit à corpore, vigebit ipſa per ſe; nec ullâ jam fragilitatis conditione tentabitur: quia indumentum fragile projecit. Lactantius l. 7. de div. præmio.

Caro non poteſt videre, niſi corporalia: ſicut ille, qui coram oculis videret berillos virides, & rubros; quid quid videret, eſſet viride, vel rubrum: defectus non eſt ex parte oculorum, ſed de vitris, ſive berillis. Ità eſt de nobis. Oculi animæ habent corpus, ſicut berillos; ideo non poſſunt videre, niſi corporalia: ſed dimiſſis berillis, ſcilicet carne, ſtatim vident ſpiritualia. S. Vinc. Ferr. ſ. 1. de S. Dominico.

Quid gloriaris homo ſuper tuum eſſe corpore? ſi corpus habes; habent & lapides: ſi creſcis; creſcunt & arbores: ſi magnus es; majores ſunt equi, elephantes, & grandia cete: ſi fortis es; fortiores te ſunt leones: ſi velox es; velociores ſunt pardi: ſi vocem habes; nunquid majorem ùt tauri? nunquid clariorem ùt canes? nunquid dulciorem ùt philomelæ? Si viſum habes, nunquid auctiorem ùt aquila? Si providus es in tempora; & formicæ. Si ſapiens in conſtruendis domiciliis; & aves aëreæ. Profectò nihil eſt, quòd à beſtijs, atque avibus, te eximat, niſi ratio; quæ poteſt aſcendere virtute propriâ ſuper corpus, aſcendens deſuper appetitum. Sim. Caſſ. l. 4. c. 7.

§. III.

Corpus curando non negligas animam.

SAnctuarij, ſeu tabernaculi partem interiorem, byſſus, & purpura; Ex. 26. 1. ſed exteriora operiebantur de pellibus arietum. v. 14. hæ duæ partes ſunt cujuscunque cultura animi, & corporis. Pinna in Eccl. Ethol. 123.

Quæſivit lanam, & linum. Prov. 31. 13. Ambroſ. hic: lanificam, & linificam, matronam hanc ſanctus ſermo deſcribit. Quæritur modò à nobis, quid ſit lana? quid ſit linum? Lanam carnale quid puto; linum ſpirituale: nam interiora veſtimenta ſunt linea, exteriora lanea. Sic ſpiritualia curemus, & temporalia non negligamus. Pinna ib.

Da partem ſeptem, nec non & octo. Eccl. 11. 2. S. Greg. mor. l. 35. c. 7. Aeſi apertè diceretur: ſic diſpenſa temporalia, ut appetere non oblivíſcaris æterna. — Hinc eſt, quòd Ezech. 40. 26. 31. templum quindecim gradibus aſcenditur: ut ex ipſa ejus aſcenſione diſcatur; quatenus per ſeptem, & octo, temporalis diſpenſetur actio, & providè menſura æterna requiratur. q. d. per ſeptenarium intelligæ temporalia; per octonarium ſpiritualia; & cœleſtia: nam Chriſti reſurrectio octavâ die facta eſt. Ergo *da ſeptem, nec non & octo.* Id. ib.

Tolle grabatum tuum. Jo. 5. 8. Grabatum noſtrum corpus eſt, in quo priùs languidi jacebamus, ſervientes deſiderijs, & concupiſcentijs noſtris: nunc portamus illud, cùm ſpiritui obedire cogimur. Sanct. Bernard. ſerm. de Paſſ. Dom.

Ne in corpore tuo curando univerſum vitæ tuæ tempus conſumas: ſed, quandocunque corpus eſurit, & delicias appetit; cogita tunc, & animam tuam ſuò cibò refocillari velle. S. Ephrem. ſ. de compunct. animæ, & ſalute.

Cave, nè deſideriò Corporis, præclara mentis ſtudia derelinquas. Sanct. Ambroſius in Luc. 17.

§. IV.

Quomodo Corpus tractandum?

PUlchrum quidem, & integrum, Corpus fuerat Jobi; multò verò venerabilius factum est, ab illis vulneribus infectum: quoniam & lanæ pulchræ quidem, antequam inficiantur: postquàm verò purpureæ factæ fuerint; ineffabilem capiunt pulchritudinem, multúmque decorem. S. Chrys. hom. 5. ad pop. Antioch.

Qui delicatè à pueritia nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem. Prov. 29. 21. Servus animæ est Corpus: qui ergo illud delicatè nutrit, sentiet illud sibi rebelle; ut suis deliciis addictum nolit animo obsequi ad orandum, meditandum, cæteraque opera pœnitentiæ, & virtutum arduarum. Corn. hic.

Resplenduit facies ejus sicut sol Matth. 17. 2. Transfigurari voluit Christus, ut celebraret Pascha corpori suo. Triginta annorum spatium excedebat, ex quo Christi Corpus acerbâ pœnitentiâ macerabatur. Præter labores, quotidiana fluenta ex oculis; cor tristitiâ plenum visis tot sceleribus. Ut ergo tantisper corpori consuleret, voluit transfigurari: celebrans semel saltèm in vita festum corpori suo afflicto. Et tu facis quotidie festum corpori tuo, rarò animæ. Stella in Luc. 9.

Justi anima utitur Corpore, ùt instrumentò, aut organò: quæ velut præclara artifex, quò vult, obsequium corporis ducit; & effinxit de eo speciem, quam elegerit; & eas, quas voluerit, facit in eo resonare virtutes: pangens nunc modulos castitatis, nunc modulos temperantiæ; sobrietatis carmen, integritatis dulcedinem, virginitatis suavitatem, gravitatem viduitatis. Sanct. Ambros. l. de bono mortis. cap. 6.

Si equus tuus sit piger ad vigilandum, jejunandum &c. percutiatur calcari de pede dextro, dicendo: corpus labora modò, quia resurges impassibile, clarum, subtile, & leve. Si autem sic non vult se movere, percutiatur calcari de pede sinistro; scilicet timore damnationis, dicendo: Si modò non vis jejunare, in Inferno nunquam comedes. Sanct. Vinc. Ferr. s. de Sanct. Jo. Evang.

Herodes interpretatur *glorians in pellibus*; seu *pelliceus gloriosus*. In ipso peccatores intelliguntur; qui de pelle, proprij corporis gloriantur; enutrientes deliciosè, ultra quam deceat; & foventes perampliùs, quàm natura requirat. Non nisi à diabolo, & ejus consentaneis, fuit inventum; quod in Christiano corpore, atque in vultu, præterquam naturalis color, alius adderetur. Sed participium habebunt cum dæmonibus, qui cum Herode gloriantur in pellibus. Sim. Cass. l. 8. de vitiis c. 4.

Vestimenta sunt ingentia corpora; quibus apprehensis voluptas nos trahit. S. Nilus lib. Ascetico.

TITULUS XL.

CORRECTIO.

§. I.

Figuræ, Symbola, Allegoriæ.

Ex Veteri, & Novo.

QUid est, quod tenes in manu tua? Ex. 4. 2. Virga, est disciplina, correctio, & castigatio; quæ initiò pueris, imperfectis, immortificatis, horrida videtur; sed in fine, cùm ejus fructum experiantur, agnoscunt esse virgam paternam, & pastoralem, Hebr. 12. 11. *Omnis disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris; postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiæ.* Corn. hic.

Posuit super tempus capitis ejus clavum. Judic. 4. 21. Quid per clavum signatur, quò caput Sisaræ perforatur? quis est clavus iste? nisi rigor disciplinæ. Quid est enim rigor disciplinæ acediosis, nisi quasi quidam clavus in oculis? Rigor itaque disciplinæ clavus est, diabolum acerrimè pungens; clavus est, diabolum rigidissimè configens. Sanct. Bonavent. spec. B. V. c. 13.

Præcidit ergo lignum, & misit illuc; natavitq; ferrum. 4. Reg. 6. 6. Ferrum in manubrio est donum intellectûs in corde; lignum verò per hoc cædere, est parva agentes increpare. S. Rupertus hic. l. 5. c. 32.

Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. Ps. 37. 3. Sermo sagitta est: & justi quidem sermo, cùm arguit, & corrigit, peccatorem, velut sagitta compungit, & transfodit cor ejus, ut convertatur ad pœnitentiam, & salutem. Orig. hic. Fortassis etiam sagittas vocat verba illa increpatoria, & comminatoria, quæ à Nathan Dei nuntio audivit. Bellarm. hic.

Virgam vigilantem ego video. Jer. 1. 11. id est, minantem, & agitantem se, ac paratam percutere, ait Rupertus. Sept. *ego video baculum nuceum.* Theodoret. *ego video virgam amygdalinam;* quæ primò inter arbores evigilat; id est, sollicita est, ut suos flores emittat. Advertit Theodoretus: sicut nux, vel amygdalum, amarum habet corticem, sed nucleum suavem; ità castigatio primò molesta est, sed deinde fructum dat suavitatem morum. Aliqui pro *virgam vigilantem*, legunt, *virgam vigilare facientem.* Corn. hic.

Dimitte - usq; dum fodiam circa illam. Luc. 13. 8. Quid est, circa ficulneam fodere; nisi infructuosas mentes increpare? quid est cophinus stercoris, nisi memoria peccatorum? S. Greg. hom. 31. in Evang.

Dei

Dei templum ædificat, qui corrigendis, atque instituendis, proximorum mentibus vacat. S. Greg. mor. l. 7. c. 16.

Verborum increpationes, verbera quædam sunt. Isid. Clarius or. 50.

§. II.

Corrigens alios, à se incipiat; sit ipse innocens.

Symbola

Ex Veteri, & Novo.

Tenebræ erant super faciem abyssi. Gen. 1. 2. *& spiritus DEi ferebatur super aquas.* Non in aquis tenebræ, sed in abysso: quia peccati tenebræ aquarum candore fugandæ. Nam culparum officit correctioni, vel umbra culpæ. Naxera in Jos. 7. §. 28. Quoniam per aquam diluere maledictionem paraverat, quod in diluvio est factum; & nunc per baptismum indulgetur. S. Aug. l. 1. de mirabilib. Script.

Maledicta terra in opere tuo. Gen. 3. 17. Cur terræ, non aquæ maledixit? Alcuinus: terræ maledicitur, non aquis: quia in aquis erat peccatum abluendum de fructu terræ contractum.

Abraham primò circumcidit se. Gen. 17. 27. posteà Israël, dein reliquam familiam.

Dixit Dominus ad Moysen: dic ad Aaron, tolle virgam tuam, & extende manum tuam super aquas, Ægypti, ut vertantur in sanguinem. Ex. 7. 19. Cur Moyses aquas non verberat, & contra Ægyptios vertit in sanguinẽ? Moyses hominem antea occiderat: quasi nihil possit Moyses hominis interemptor in aquas infanticidas. Naxera in Jos. 7. §. 28.

Quibus Dominus respondit: Judas sit dux vester. Judic. 20. 18. Mira DEi ordinatio! jubet enim undecim Tribus semel cæsas à Benjamitis iterum eos aggredi, & ab eis rursum cædi; & tamen illæ bellum justum piumque agebant. Cur hoc? Paima causa fuit, ut peccata eorum præterita castigaret; ac nominatim, quòd permisissent idolum Michæ, item cultum Baalim, & Assaroth. c. 2. 11. & c. 3. 7. Secunda innuitur v. 22. quòd nimis in sua fortitudine, & viribus, confiderent; ut discerent; ut discerent, Dei esse victoriam. Tertiam dat S. Greg. mor. l. 14. c. 13. quid est, quòd in ultionem sceleris inflammatur Israel; & tamen ipse priùs prosternitur? nisi quòd ipsi priùs purgandi sunt, per quos aliorum culpæ feriuntur: ut ipsi jam mundi per ultionem veniant, qui aliorum vitia corrigere festinant. Corn. hic. Qui alios ad rectitudinis viam debet instruere; valde cavendum est, nè ipse, quod absit, in aliquo videatur errare. Hinc est, quòd Israeliticus populus ad ulciscendum zelus Benjamin zelo rectitudinis inflammatur: & tamen idem populus Benjamin gladijs antè prosternitur. Quem enim non moveat, quòd Dominus bis interrogatus, bis, ad ineundum contra Benjamin prælium, dedit assensum? Et tamen in primo certamine viginti duo millia; in secundo verò octodecim millia ceciderunt. Quid in hoc sentiendum? nisi quia priùs curandi sunt à tumore propij vulneris, qui auferre morbos alienæ gestiunt pravitatis: ut ipsi jam mundi per ultionem suimet veniant, qui aliorum percutere prava festinant. Sicut Jo. 8. 7. dicitur: *qui sinè peccato est vestrûm, primus in illam lapidem mittat.* Unde rectè cùm illi DEum consulerent, Judic. 20. 18. *quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Benjamin? respondit: Judas sit dux vester:* quia enim Judas confessio interpretatur, rectè dux belli illius Judas constituitur: ut nimirum priùs per confessionem propria studeant errata corrigere, qui alijs volunt errorem confitentibus subvenire. B. Petr. Dam. l. 5. ep. 9.

Speciosus formâ præ filijs hominum. Ps. 44. 3. tum conversis oculis ad sponsam: *audi filia, & vide, & inclina aurem tuam.* v. 11. Cur magis ambit audiri, quàm videri? quia, cùm fructu qui audiri cupit, oportet esse talem; ut avidè, jucundéque priùs videatur: sic enim vires adjiciet verbis. Did. Niss. fer. 3. D. 2. Quadr. §. 2.

Surge - amica mea, - & veni. Cant. 2. 10. Non vocatur, quæ vitiis est denigrata, vel adhuc parum firma, sed quæ jam est amica Dei per gratiam; quæ novit voluntatem ejus facere per exactam obedientiam; cuique divina secreta commissa sunt per intimam contemplationem. Si Christi es inimicus, quomodo alios ei conciliabis? si corvus, quomodo alios post te trahes? si deformis, quomodo alios reddes pulchros? de Ponte hic Exh. 15. §. 21.

Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus. Cant. 4. 2. Dentes symbolum superiorum, & Concionatorum. Gilbert. s. 23. in Cant. vides, quomodo lotos, & irreprehensibiles esse oportet, qui aliorum excessus debent remordere, & corripere. Cur ovinis dentibus superiores comparantur? Ea est dentibus ovium proprietas; ut herbas mandentes haud pestifero halitu marcorem ingerant, aut siccitatem. Naxera in Jos. 18. §. 15.

Quàm pulchri pedes annuntiantis pacem. Is. 52. 7. S. Hier. quorum Dominus lavit pedes, ut mundi, & pulchri essent ad prædicandum. Si speciosa vita reprehendentis, sinè objectionis periculò aliorum errata corriguntur. Escob. t. 1. Coll. Chr. l. 6. sect. 2. obs. 1. Negligentes salutem propriam, qualiter super aliorum salute vigilabunt? alteri vix bonus esse valet, qui sibi nequam est. Corrigat sua, qui proximorum cupit errata corrigere. S. Laur. Just. opusc. de compunct.

Dormite jam, & requiescite. Matth. 26. 45. Nobile doctrix Sapientia documentum instituit, quando Discipulis priùs *dormite, & requiescite;* quàm *surgite, & eamus,* dixit. Suos brevi sermone Fideles admonuit: ut priùs propria, quàm aliena debeant emendare delicta; atque antè in quietis se agnoscere otio, quàm ad exteriorum tumultus foras exire. *Surgite, postquam feceritis.* S. Laur. Just. de triumph. Chr. c. 7.

Angelo Laodiceæ Ecclesiæ scribe. Apoc. 3. 14. Multis erat reprehensibilis hic Episcopus; debebat reprehendi ab angelo, qui gerebat personam Christi, qui est veritas. Alb. M. Argu-

dus erat de mendacio : quòd, cùm esset pauper, se jactaret divitem; ideo à teste fideli, & vero, arguendus : quia immunem esse oportet à crimine, de quo alium arguis. Sylveira hìc.

Gallus, antequam cantet, priùs se ipsum alis suis verberat, & excitat : sic bonus frater, & devotus orator, se primitus corrigere debet, antequam alium increpet. Thom. Kemp. in Valle lilior. c. 21.

Motiva

Ex Veteri.

Provide viros - in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam. Ex. 18. 21. Orig. hom 11. hìc. legit : *qui oderint superbiam;* aitque : tales enim oportet esse principes populi; qui non solùm superbi non sint, sed qui oderint superbiam : id est, non solùm ipsi absque vitio sint; sed & in aliis oderint vitia : non homines, dico, odisse, sed vitia : Pinna in Eccl. Eth. 216.

Loquimini de me coram Domino &c. 1. Reg. 12. 3. 4. 5. Expurgat se Samuel coram Deo, & rege; ad innuendum : quòd purus, & inculpabilis, debet esse, qui accusaturus, seu judicaturus, est alios. Dion. Carth.

Ipsa obmutescit facundia, si ægra sit conscientia. S. Ambr. Octon. 6. in Ps. 118. Samuel suæ integritatis testimonium poscit à populo, ut deinde liberiùs eum de suis sceleribus redarguat. Nam, ùt ait S. Greg. l. 7. mor. c. 16. mundus esse à vitiis debet, qui curat aliena corrigere : quia nequaquam purè maculam in membro considerat oculus, quem pulvis gravat; & superpositas sordes tergere non valet manus, quæ lutum tenet. Corn. hìc.

David 2. Reg. 13 arguere impudicum filium Ammon nequibat, quia ipse impudicus, & homicida. Heli filios corripuit 1. Reg. 2. 22. quia ipse non reus similis delicti. Naxera in Jos. 7. §. 28. Correctionis energia, corrigentis est puritas.

Derelicta sunt tantumodo labia circa dentes meos. Job. 19. 20. Quid per labia, nisi locutio ? quid per dentes, nisi sancti Apostoli, designantur ? qui in hoc Ecclesiæ corpore idcirco sunt positi, ut vitam carnalium correptione mordeant, eámque à suæ pertinacia duritie confringant. Unde & eidem primo Apostolorum, quasi denti in ejus corpore posito, dicitur Act. 10. 13. *occide, & manduca.* S. Greg. mor. l. 14. c. 23.

Quare persequimini me sicut Deus ? Job. 19. 22. Tantò omnipotens Deus justiùs aliena vitia percutit, quantò in se nihil habet vitiorum. Homines verò, cùm per disciplinam alios feriunt, sic alienam infirmitatem debent percutere, ut etiam ad suam noverint oculos revocare : ut ex semetipsis considerent, quantùm alijs feriendo parcant; cùm se quoque ipsos dignos percussionibus non ignorant. Itáque nunc dicitur : *quare persequimini me, sicut Deus ?* acsi apertè diceretur : ità me ex infirmitatibus meis affligitis, acsi ipsi, more Dei, de infirmitate nihil habeatis. S. Greg. mor. l. 14. c. 24.

Cor mundum crea in me Deus. Ps. 50. 12. *Docebo iniquos.* v. 15.

Tibi soli peccavi. Ps. 50. 6. S. Hier. solus ille justè punit, qui non habet, quod in illo puniatur : ille justus reprehensor, qui non habet in se, quod reprehendebatur.

Ecce ego, mitte me. Is. 6. 8. Quærit Deus hominem, qui ad populum legatione fungatur, ejus mandata nuntiet, & populum ad frugem reducat. Nec Isaias ausus fuit se ingerere; donec ablutus, & purgatus, carbone; donec ei ab angelo dictum, *auferetur iniquitas tua,* v. 7. Pinna in Eccl. Ethol. 50.

Ex Novo.

Quid autem vides festucam &c. Matth. 7. 3. Charitas erit ordinata, ut à seipso incipiat homo; nec præsumat alium increpare, judicare; qui seipsum non purgat, discutit, & emendat. Dion. Carth. hìc. Cùm iniquitas gravat propria, judicium rationis non sinit rectè judicare de cæteris. Purgatum esse oculum decet, qui clarè vult alios intueri. Et purgata esse debet ratio a tenebris, quæ fugare aliorum nebulas cupit. Munda sit manus, quæ alios studet abstergere. Sim. Cass. l. 7. c. 9.

Quare Discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum ? Matth. 15. 2. Necesse est, ut esse munda studeat manus, quæ diluere sordes curat; ne tacta quæque deterius inquinet; si sordida ipsa lutum tenet. S. Gregor. l. 1. ep. 24.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Matth. 17. 2. Rectè additur : *hic est Filius meus dilectus, - ipsum audite.* v. 5. candidum atros carpentem. Did. Niss. fer. 3. Dom. 2. Quadr. §. 2.

Ejiciebat omnes vendentes, & ementes. Matth. 21. 12. Innocens liberè arguit peccatores; quibus formidabilis. Christus, ut ait S. Hier. solus adoriri non dubitavit, quæ infinitus non fecisset exercitus. Causam hujus rei dat Euthymius : quòd Christus unus, ac solus, imperterritò animò, plurimos aggressus sit; propter immunitatem à peccato confidens. Did. Niss. fer. 3. D. 1. Quadr. §. 3.

Digitò scribebat in terra. Jo. 8. 6. Digitò scribebat JEsus in terra peccata eorum, qui accusabant. S. Hier. l. 2. contra Pelag. c. 6. *Si præ occupatus fuerit homo in aliquo delicto; vos qui spirituales estis, hujusmodi instituite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum.* Gal. 6. 1.

Qui sinè peccatò est vestrùm, primus in illam lapidem mittat. Jo. 8. 7. Aliena peccata punienda ibant; & sua reliquerant : revocantur itaque intus ad conscientiam; ut priùs propria corrigant, & tunc aliena reprehendant. S. Greg. hìc. Dicat, quod dicere debet mansuetus, & justus; *qui sine peccatò est &c.* Hæc vox justitiæ est : Puniatur peccatrix; sed non à peccatoribus : impleatur lex; sed non à prævaricatoribus legis. Sanct. August. tr. 33.

Justa

Justa lex, quæ jubet adulteram occidi; sed hæc lex justa ministros habeat innocentes. Attenditis, quam adducitis? attendite, & qui estis? S. Aug. in Ps. 50.

Et iterum se inclinans scribebat. Jo. 8. 8. Aliqui dicunt: quòd primò scripsit sententiam; secundò scribarum, & Pharisæorum, peccata: ut considerantes propria crimina, desisterent à lapidatione adulteræ; atque seipsos corrigerent. Dion. Carth. hîc c. 8.

Ex Patribus, & aliis.

Qui sapit, quoties animadvertit in aliorum peccata, sic apud se loquatur: num fortè ego quoque talis sum? S. Justin. M. ep. ad Zenam, & Serenum, fratres.

Facilius est videre, quod in alio corrigas; atque id vituperando, vel objurgando, corrigere; quàm videre, quid in te corrigendum sit. S. Aug. lib. exposit ep. ad Galat.

Medici sumus vitiorum; at ipsi nos fatemus jugibus morbis. Duces viarum, sunt præcipitium, trivêre quas illi nunquam. S. Greg. Naz. poemate de vita sua.

§. III.

Correctio non negligenda.

Motiva

Ex Veteri.

Tollensq; Simeon, & ligans illis præsentibus. Gen. 42. 25. Cur præ omnibus Simeon in carcerem mittitur? Si pro crimine venditionis res agebatur, omnes rei erant. quid magis peccavit Simeon? Post Judæ consilium datum de venditione Joseph, cùm non interesset Ruben, qui major natu erat; penes Simeonem, qui erat secundus, erat major authoritas inter fratres; qui debebat reclamare nefario consilio: at ipse omnino tacuit; & ejus silentium dedit occasionem, ut venditio fieret: ideo meritò pro aliis omnibus punitur. Ità S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 115. quoniam igitur, tuendi juris causâ nè vocem quidem mittere ausus est Simeon; tanquam pro fratribus obsidem futurum vinculis constringi jussit: non tam, ut de ipso supplicium sumeret; quàm ut documentum ipsi præberet; nè posthac ejusmodi quidquam moliretur. Is. 6. 5. *væ mihi quia tacui!* S. Bern. ep. 7. redarguit seipsum: non quia cum malis dubitaverit; sed quia mala non redarguit. Baeza t 2. l. 10. c. 11.

Virga directionis, virga regni tui. Psalm. 44. 7. Non regit, qui non corrigit. S. August. hîc.

Magna est, velut mare, contritio tua! quis medebitur tui? Thr. 2. 13. Et unde tam desperata salus? v. 14. *prophetæ tui nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent.* S. Paschas. hîc. nec dubium, quòd culpa Sacerdotum, & eorum, qui in lege versantur, ruina sit populi, qui iniquitatem eorum populo sollicitè non annuntiant, ut ad pœnitentiam convertantur. Escob. t. 1. mir. Chr. Obs. 6.

Onus verbi Domini in manu Malachiæ. c. 1. v. 1. *Malachias* ex Hebr. *Angelus Domini.* Nota moraliter: eum, qui te de vitiis corripit, vel castigat, esse Malachiam, id est, angelum à Deo tibi missum, & cœleste oraculum. S. Carolus Borromæus duobus gravibus Sacerdotibus id officii dederat, ut jugiter in omnia sua verba, & facta, invigilarent, notarentque, sicubi quid peccarent. Corn. in Malach. hîc.

Non solùm Episcopi, & Sacerdotes, Sanctæ Ecclesiæ, Angeli appellantur; sed etiam unusquisque Fidelis, sive laicus, sive fœmina; qui peccantes redarguunt. Haymo hom. Dom. 4. Adv.

Ex Novo.

Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram. Matth. 25. 18. Is, qui talentum defodit, non pro reatibus suis tunc accusabatur (integrum enim depositum reddidit) sed quoniam ipsum non multiplicavit; quoniam non castigavit cæteros; idcirco in illas intolerabiles pœnas mittebatur. S. Chrys. hom. 2. ad pop. Antioch.

Auferte ista hinc Jo. 2. 16. *Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis?* v. 18. S. Chrys. hom. 22. in Joan. quônam signô opùs erat, cùm malefacta corriperet, & Dei domum tantâ purgaret ignominiâ? zelus illi, pro domûs Dei honore, maximum fuit signum.

Erat lucerna ardens, & lucens. Jo. 5. 35. Ardens in se, lucens aliis; ardens increpando, lucens instruendo. Hugo Card. in Lev. c. 28.

Ego sum vitis, vos palmites. Jo. 15. 5. Putandi estis. Et certè Christus, quoties lapsi essent, eos reprehendit: modò esse illos modicæ fidei; tardos corde; Petrum Sathanam vocat &c. Oliva fer. 2. D. 4. Quadrag.

Ex Patribus, & aliis.

Dum in hoc corpore vivitur, nullius est negligenda correctio, nullius est desperanda reparatio. Sanct. Ambrosius l. 2. de vocat. Gent. cap. 10.

Molestus est, & Medicus furenti phrænetico, & pater indisciplinato filio; ille ligando, iste cædendo; sed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant; ista potiùs mansuetudo falsa, crudelitas est. Si enim equus, & mulus, quibus non est intellectus, moribus, & calcibus, resistunt hominibus, à quibus eorum curanda vulnera contrectantur; & cùm inter dentes eorum, & ungulas, sæpe homines periclitentur, & aliquando vexentur; non tamen eos deserunt, donec per dolores, & molestias medicinales, revocent ad salutem: quantò magis homo ab homine, & frater à fratre, nè in æternum pereat, non est deserendus: qui correctus intelligere potest, quantum sibi præstabatur beneficium, quando se persecutionem perpeti querebatur. Sanct. August. ep. 50.

Annuntiate peccatori opus ejus, nè ille in peccato suo moriatur. Sanguinem verò ejus de manu vestra requiret, qui suô eum redemit sanguine pretioso. En de cœlo clamat: virgo Israel corruit; & non est, qui sublevet eam. In luto aurum jacet. tollite, tollite margaritam. Levate splendidissimam, atque pretiosissimam, gemmam de sterquilinio. Levate eam, antequam porcorum, id est, spurcorum spirituum, pedibus conculcetur. S. Bern. in epistolis.

Eam ob causam ira nobis insita est, non ut nos etiam peccemus; sed ut, qui offendunt, prohibeamus. S. Isid. Pelus. l. 2. ep. 239.

Cum injurias nostras ipsi ulciscimur, modum quoque in ulciscendo excedimus: cùm verò, vel de divina gloria, vel de iis, qui injuriâ læduntur, agitur; tum verò religiositatem, ac tranquillitatem, fingimus, mutique, ac torpidi sumus; atque ità affecti, ut nos inter, ac saxa, interstit nihil. S. Bern. ep. 202.

Est consentire, silere; cùm arguere possis: & scimus, quia similis pœna facientes maneat, & consentientes. Sanct. Bernard. in Nat. S. Joan. Bapt.

Hæc est veræ charitatis, & amicitiæ, regula: ut ità se fratres mutuæ dulcedinis amore confoveant; quatenus, si quid in utrovis reprehensibile sit, alter alteri non abscondat. B. Petr. Dam. ep. 3.

Qui negligentiâ, vel timore, aut amore, remissus in correctione; est quasi imago mortua ad fugandas aves; quæ successu temporis nihil curatur. Et sicut janitor juxta hospiciû depictus qui gladium, vel baculum, super intrantes quasi percutere, & ab ingressu arcere volens, neminem tamen lædit, vel arcet. De his Ps. 72. 20. *in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* Summa Prædic. Correctio.

§. IV.

Correctionem negligentes, vel detrectantes.

Fac nobis Deos, qui nos præcedant. Ex. 32. 1. Quis putâsset, Aaron tam sanctum hominem post visiones tam illustres, miracula; populo simulacra flagitanti, non ausum dicere, hoc nolite facere? Oliva t. 3. c. 25.

In aula tam sancta, 2. Reg. 11. 4. nè unus quidem fuit, qui insanientem principem contineret; saltèm nè sic palàm turpe facinus patraret. Oliva t. 2. conc. 26.

Adonias - elevabatur dicens: ego regnabo. - Nec corripuit eum pater suus aliquando dicens; quare hoc fecisti? 3. Reg. 1. 5. 6.

§. V.

Correctio amanda, acceptanda.

Exempla

Ex Veteri.

CHam à prostituto parente non arguitur tantùm, sed maledicitur. Gen. 9. 25. nec mussitat contrà. Oliva fer. D. 4. Quadr.

Moyses socero Jethro arguenti non solùm indignatus non est; sed etiam humiliter obsecutus. Ex. 18. 17. Quam humilitatem mirè laudat S. Chrysost. de ferendis reprehensionibus. I. à dignitate personæ reprehensæ: erat enim *Moyses eruditus omni sapientiâ Ægyptiorum.* Act. 7. 22. Loquebatur Dominus cum eo facie ad faciem: erat propheta eximius; patrator miraculorum; omnium ductor, & princeps. II. Jethro verò, ait Chrys. erat homo barbarus, & insipiens; quique in solitudine vitam egerat. III. à gravitate reprehensionis: *non bonam rem facis, stulto labore consumeris.* Ex. 18. 18. Et, quod gravius est, palàm, & coram omnibus. Quid verò Moyses? Et neque sic ait Chrys. exasperatus est ille sapiens, ille intelligens, ille tot myriadum dux; neque rubore suffunditur, quòd tot præsentibus, iisq; subditis, corrigeretur. Sed considerabat, quòd licèt magna à se signa fierent, humanæ tamen particeps esset naturæ; quam non rarò multa latent: atque ideo cum mansuetudine consilium suscepit. Ita ille. apud Mendozam. in 1. Reg. 3. Annot. 6. sect. 3.

Oro te, ne celaveris me. 1. Reg. 3. 17. Hæc machina est, per quam ex altissimis hominum animis extrahitur sepulta veritas, & peccata silentiò tecta; si dixeritis; *oro te, ne celaveris me.* Oliva t. 2. conc. 27. die 2. Ven. in Quadrag.

Duo reges, David, & Asa, peccaverunt: David adulteriò; Asa, dum in bello ponit spem in auxilio regis Syriæ: uterque arguitur à Propheta; David à Nathan, Asa ab Hanani; David impetrat veniam. 2. Reg. 12. 13. *Dominus quoq; transtulit peccatum tuum.* At Asa graviter punitur tam morte suâ, quàm multorum de populo. Quod discrimen? David benignè accipit correptionem; at Asa reprehensus furit in Prophetam: *Iratusq; est Asa.* 2. Par. 16. 2. 7. 10. Sylv. addit. in Evang. Matth. 19. quæst. 4.

Et reversus est Nathan in domum suam. 2. Reg. 12. 15. Quem mihi nunc facilè reperies honoratum, ac divitem; qui, si alicujus culpæ reus arguatur, non molestè ferat? At ille regiô clarus imperiô, tot divinis probatus oraculis; cùm à privato homine corriperetur, quòd graviter deliquisset; non indignatus infremuit, sed confessus ingemuit culpæ dolore. S. Ambr. l. de Apolog. David c. 2. Idiota, seu plebejus arguit regem. Verùm David non indignatus: non enim tam dicenti, quàm mittenti, attendebat. Non excœcabat illum circumstans militum agmen: intellexerat enim Angelicum Domini exercitum; & tanquam videns invisibilem, exhorrescebat, ac respondit venienti; imò potiùs, per illum, mittenti: *Peccavi Domino,* v. 13. S. Cyrill. Jerof. Catech. 2.

Exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum. 3. Reg. 13. 4. Hinc adverte, quàm invisa sit Numini contra correctorem indignatio. Oliva fer. 2. D. 4.

Ex Novo

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Vade voca virum tuum. Jo. 4. 16. Quid patravit Samaritana, ut, Magdalenâ prope superior, brevi tempore velut Apostola, fecerit patriotas admiratores Christi? Fœmina pœnitens audivit admonentem, & honorificè appellavit: *Domine, ut video, Propheta es tu.* Oliva t. 1. conc. 7.

Petro Paulus in faciem restitit. Gal. 2. 11. Et tamen Petrus 2. 3. 15. vocat *Charissimum fratrem.*

Inimicum nè laudantem quidem probo; amicum verò & reprehendentem amplexor: ille, etsi me osculetur, insuavis est; hic, etsi vulneret, amabilis. Illius osculum suspicione plenum est; hujus vulnus medicamenti vim habet. S. Chryl. hom. de fer. repreh. & conversione Pauli.

Quis dabit mihi centum in mei custodiam deputari pastores. Quantò plures sentio mei curam gerere, tantò securior exeo ad pascua. S. Bern. ep. 42.

Quæso te, profusus lacrymis faciem mentis; ne, mei curâ posthabitâ, necessariam castigationis, vel admonitionis, eleemosynam mihi subtrahas. S. Fulbert. Carnot. ep. 12.

Sal, si in aquam mittatur, mitius convertitur; & aqua ejus saporem recipit; si autem in ignem, ignis ingentem edit strepitum, nec ejus saporem recipit. Probi, ùt aqua salem reprehensionis leniter accipiunt; at verò improbus statim exasperatur. Diez. Conc. 3. in Com. Doct.

Sal vulnus acerbat, sed sanat; carni integræ non nocet. Sic correctio molesta non probo, sed improbo. Stella in Luc. 14. si Sal evanuerit.

§. VI.

Alia motiva varia acceptandi Correctionem.

Ex Veteri, & Novo.

BEnedixit singulis filiis Jacob. Gen. 49. 1. Sed an benedictiones vocandæ, quæ fulminibus funestavit? Ibi Ruben libidinis reus prohibetur crescere. Simeon, & Levi, *vasa iniquitatis bellantia*, in abyssum merguntur. Issachar æquatus asino, servitutis jugo addicitur. Dan coluber arguitur tortuosus. In lupum Benjamin degenerat spoliis inhiantem. Quæ prosperitatis inde seges pullulet? Enimvero quòd objurgantem è filiis, aut interpellârit parentem, aut oderit; supplicii catastrophe in theatrum mutatur felicitatis. Nam Levi, & Simeon, non exulant, sed sacrificant; nec pelluntur civitate, sed templo præsunt. Benjamino pro lupo Paulus sufficitur. Tanta est vis patientiæ censuram. Oliva fer. 2. D. 4. Quadr. Jacob moriturus acriter increpavit tres filios Ruben, Simeon, & Levi; & tamen ibidem dicitur, singulis benedixisse *benedictionibus propriis.* Nodum solvit Cajetanus: Omnia dicit benedicendo: nam & arguere, & præmonere, aliena non sunt à paternis benedictionibus. Mendoza in 1. Reg. Annot. 10.

Projecit eos virgam, & versa est in colubrum. Ex. 4. 3. Virga Moysis correptio. S. Bern. illis convertitur virga in draconem, qui leniter correcti emendare se nolunt. Alvarez Joseph ill. Illustr. 27.

Qui correctiones malè ferunt, similes sunt vitro, quod frangitur, cùm lavatur. Summa Prædic. Accusatio falsa.

Apprehendite disciplinam &c. Ps. 2. 12. In Hebr. *Osculamini filium.* Non est satis, illam pati, & admittere; debes correptionem fovere, osculari, lactare; alioquin exterminaberis. Oliva t. 2. D. 4. Quadr. Hebr. *Osculamini disciplinam.* Aquila: *Osculamini filium.*

Quærit derisor sapientiam, & non invenit. Prov. 14. 6. Jansen. q. d. derisor, id est, qui longò tempore non acquievit sapientium salutaribus monitis; sed etiam inveteratâ malitiâ obstitit veritati, & Sapientiæ; justò DEI judiciò incidens in tribulationes, & angustias; atque ob id quærens sapiens consilium, quò evadat urgentia mala, frequenter non invenit sapientiam sibi bene consulentem; sed suis consiliis sinitur semper in pejora prolabi. Corn. hic. Quod est aratrum agro, sarculus horto, lima ferro, lixivium panno, fornax auro, pecten capiti, carminatio lino, tritura tritico, frænum equo, cauterium vulneri, pharmacum febri, virga puero: hoc est disciplina homini carnali, & vitiis addicto. Corn. ib.

Plus proficit correptio apud prudentem &c. Prov. 17. 10. q. d. vir prudens ob divinas comminationes corde conteritur, & resipiscit; stultus autem nè fame quidem, aut aliâ clade, pulsatus sentit, aut ad frugem se convertit; sed in malitia obstinatè persistit. Ratio hujus sententiæ: quòd sapiens sequatur ductum rectæ rationis. Itaque si verâ ratione ostendas, eum errâsse; veritati, & orationi cedet; erratum agnoscet, & corriget. Stultus verò non sequitur ductum rationis, sed phantasiæ, & concupiscentiæ: cui quia modicus adhæret; hinc ab ea non nisi multis verberibus avelli potest. Sicut canis os rodens, ab eo nisi multis plagis avelli se finit. Corn. hic.

Melius est, à Sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi. Eccl. 7. 6. Hebr. *melius est, audire increpationem sapientis, super virum audientem canticum stultorum.*

Et conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Is. 2. 4. Hæc subjunxit Isaias; cùm præmisisset de Salvatore nostro, quia judicabit gentes, & arguet populos multos. Nimirum congruus ordo: dum primùm quidem peccator arguitur; deinde gladii in vomeres, & lanceæ conflantur in falces. Nam dum impatiens quispiam per disciplinam mitior factus, tanquam planus ager increpationis cultrò proscinditur; deinde suavi semine sanctæ prædicationis aspergitur; & sic demum fœcundâ bonorum operum fruge vestitur. Huic scilicet & gladii facti sunt vomeres; & lanceæ convertuntur in falces. Impatientibus sanè correptiones

quasi gladii sunt: sed si volunt, ut hi gladii vertantur in falces; hirsuta vitiorum suorum dumeta, quibus horrent, permutentur in messes. B. Petr. Dam. l. 6. ep. 18.

Exprobavit incredulitatem eorum. Marci 16. 14. Audis Christum Discipulos increpantem; imò, quod duriùs sonat, etiam exprobrantem; nec quandocunque, sed eâ horâ, quâ eis corporalem præsentiam subtracturus, videri poterat magis ab increpatione parcere debuisse. Noli ergo indignari de cætero, si te quoque aliquando Christi vicarius increpaverit: id enim exhibet, quod ascensurus ab eis in cœlum suis Christus legitur exhibuisse Discipulis. S. Bern. in ascens. s. 1.

Rogo vos, fratres, ut sufferatis verbum solatii. Hebr. 14. 22. Hoc scripsit, postquam eos acriter reprehendit. Reprehensionem vocat consolationem: neque enim vana adulatio, sed objurgatio consolatur. Mendoza in Reg. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Si per charitatem imponitur disciplina, de corde lenitas non recedat. Quid enim tam pium, quàm medicus ferens ferramentum? Plorat secandus, & secatur; plorat urendus, & uritur. Non est illa crudelitas; absit, ut sævitia medici dicatur. Sævit in vulnus, ut homo sanetur: quia, si vulnus palpatur, homo perditur. S. Aug. s. 15. de Verb. Dom.

Sicut insipiens est, qui pharmaca rejicit; ità & stultus, qui non suscipit gratô animô reprehensiones. S. Chrys. hom. de fer. repreh.

Cui vita sua chara est, dura nulla est cura. Medicus non sit ingratus, qui per dolorem revocat ad salutem. S. Chrysol. s. 167.

In Capitulis Religiosorum, antequam culpæ recognoscantur, seu proclamentur; fit lectio in Martyrologio: ut fratres sanctorum Martyrum exemplô ad patientiam animentur; licèt sinè culpâ redarguantur, aut proclamentur. Molanus ex Dion. Carth. lib. de Martyrol. c. 14.

Vulnerat chirurgus, cùm venam aperit, ut sanguinem malum deducat; & mercedem ei damus: Quia salubriter vulneravit. Sic ama correptorem. Stengel. t. 3. div. Judic. cap. 35.

§. VII.

Correctionem non acceptantes.

Cùm Moyses, Ex. 8. 17. percussisset pulverem, *omnis pulvis terræ versus est in sciniphes.* Non dicitur, percussisse omnem pulverem; & tamen dicitur, omnis pulvis conversus in sciniphes. Quia cum arguitur, vel punitur, unus malus, omnes mali detrahunt corrigenti. Summa Prædic. Correctio.

Prævaricatores quasi spinæ. 2. Reg. 23. 6. Omnis peccator spinæ comparatur: quia sicut spina tangentem se manum lacerat; sic peccator corrigentem se dente detractionis mordet. Hugo Card. hic.

Convertimini ad correptionem meam; en proferam vobis Spiritum meum. Prov. 1. 23. Non dixit, ad blanditias meas. Undequibusdam corripi dedignantibus ait: *manè consurgent, & non invenient me,* v. 28. Nimis à Sapientia deviat, qui superbum cor divinis increpationibus non inclinat. Vitrici privignis indulgent; patres dura plerumque verbera propriis pignoribus adhibent. B. Petr. Dam. ep. 18.

Tenebræ factæ sunt. Matth. 27. 45. Cur tot, & tanta, signa fiunt, cùm Christus est crucifixus? cur non etiam, quando comprehenditur, flagellatur &c. cur expectatur tempus usque ad mortem? S. Chrys. hom. 10. de Pass. post omnia verò, quæ per insaniam, & furorem, fecerunt, factum est. Quando ipse furor cessavit, quando deridendo saturati sunt, quando contumeliando animum suum expleverunt; quando denique omnia ab ipsis dicta sunt, quæ volebant; tunc tenebræ apparent: ut saltèm tunc irâ depositâ nonnihil ab hoc signo consequerentur. Cœlestia, & rationabilia signa non dantur ferveſcente fervore; quia tunc nil proficient; sed quando remittitur, & quiescit; ut valeant ratione percipi. Sylv. in Act. c. 18. q. 8.

Sicut qui vult ignem accendere, à fumo patitur molestiam; qui candelam emungit, digitos suos comburit; tractans spinas pungitur: ita, qui corrigit insipientem, puncturas sustinebit. Summa Prædic. Correctio.

§. VIII.

Correctio sit lenis, cum amore.

Ex Veteri.

Sed abiisse simpliciter in Sylvam - ferrumque lapsum de manibus &c. Deut. 19. 5. Ad Sylvam cum armis imus, quoties ad intuenda subditorum delicta convertimur. Ferrum de manibus profilet, cùm de correctione sermo durior excedit. V. Beda hic.

Venit ergo Moyses, & locutus est omnia verba Cantici hujus. Deut. 32. 44. à versu primo nihil aliud, quàm ingrati populi peccata, ac divini Judicis supplicia, continentur; & inhilominus Canticum appellatur. Quod ideo factum reor; ut reprehensiones, tanquam suaves cantilenæ, & leniter à Prælatis adhibeantur, & benevolè à subditis accipiantur. Ob eandem causam, cum DEus populo Israelitico peccata vellet objicere, & supplicia minitari: *cantabo,* inquit, *dilecto meo canticum patruelis.* Is. 5. 1. Sapienter id facit; ut cantu leniat asperitatem objurgationis. S. Chrys. in Is. 1.

Et ecce examen apum in ore leonis. Judic. 14. 8. Samson invenit in ore leonis mel, quando subditus invenit in ore Prælati correptionem. Figur. Bibl. Rempel. Justitia.

Dentes tui sicut greges tonsarum. Cant. 4. 2. Verborum artifices humani sunt dentes; ideoque pro verbis in sponsa dentes laudantur. Hæc verò verba, & oves decet esse lenitate, & detorsa modestiâ, & fruge fœcunda. Nolo verba aut leonem rugitu æmulari, aut taurum cornu, aut ebore elephantem. Lota sunt innocentiâ, dum alios mundare volunt. Oliva l. 6. Strom. hic.

Non

Non incendas carbones peccatorum, arguens eos. Eccli 8. 13. S. Basil. in regul. brevior. interrogat. 99. quærit: quô animi affectu quis alium corripere debeat? & respondet: qualî uteretur pater, & medicus; cum misericordia, & lenitate, si filium suum curaret.

Attritâ fronte. Ezech. 3. 7. DEus Prophetæ promittit duram frontem, at non cor durum: quia, licèt ei, qui est durô corde, severa, & dura, ostendenda est frons; à corde tamen durities abesse oportet. Cor enim corripientis debet esse amore plenum; & ex amore, ut durum corrigat, duram assumere frontem. Prælatus, dum durum corripit, adhibeat duritiem increpationis, non solùm instar adamantis, ut terrorem correptus aspiciat; sed etiam instar silicis: quia in illa ipsa duritie scintillæ charitatis emicare debent in corripiente. Corn. hic.

Ex Novo.

Vos estis Sal terræ. Matth. 5. 13. Sal, ut sit utilis, cum moderamine adhibendus. Ità Prælati correptio sit moderata. Sylv. hic. q. 5. Sal cum humido humectat, siccatur cum siccô. Priùs eos Sal vocat, quàm lucem: ut doceat; si lucere corripiendo velint, ut primùm Sal sint; & ad ingenia hominum se componere studeant. Did. Niss. fer. 3. D. 3. Quadr. §. 3.

Convescens præcepit eis &c. Act. 1. 4. Cur comedit, antequam ascendat? Quia suos reprehendit. *Exprobravit incredulitatem eorum.* Marci 16. 14. Comedere autem est signum eximiæ benevolentiæ, & amicitiæ; quô rigorem reprehensionis voluit mitigare. Sylv. in Act. 1. q. 7.

Vos, qui Spirituales estis, hujusmodi instruite in Spiritu lenitatis. Gal. 6. 1. Arguendi munus Spiritui Sancto traditur: *Arguet Mundum.* Jo. 16. 8. quia est amor. Ut ergo reprehensio efficax sit, in Spiritu lenitatis fiat. Sylv. hic q. 12.

Amoris, & rigoris spiritu temperatos discipulos suos videbat Paulus: non Timotheum Zelô ferventem patientiæ frænô coërcebat: *increpa*, inquit, *in omni patientia.* 2. Tim. 4. 2. At verò Titum mansuetudini vacantem potestatis stimulô incitat: *Argue cum omni imperio.* Tit. 2. 15. S. Greg. p. 3. pastor admonit. 7. illi, quod deest, jungit; huic quod superest, subtrahit: illum stimulô impellere nititur; hunc frænô moderatur. Mendoza in 1. Reg. 2.

Vide tit. Mansuetudo.

§. IX.

Dum corripis, tuam, & proximi, fragilitatem intuere.

QUare persequimini me sicut DEUS? Job. 19. 22. Ità enim arguebant eum in suâ miseria; acsi ipsi nihil, more Dei, de infirmitate haberent. Sylv. in Matth. 4. q. 20. Ità ex infirmitatibus me affligitis, acsi ipsi, more DEI, de infirmitate nihil habeatis. S. Greg. hic.

Vos estis Sal terræ. Matth. 5. 13. Cur Sal terræ, & non hominum? ut semper ante oculos habeant fragilitatem subditorum. Sunt enim è terra, & limo formati: ut eorum miseriis condescendant, & compatiantur. Sylv. hic.

Negavit. Matth. 26. 70. Homines hominum creavit Doctores, ut similî offensâ, indulgentiâ proclives magistros efficeret; passionumque societate clementiam doctrinæ admisceret. Sic Petro, qui puellæ metu Dominum negaverat, missâ objurgatione veniam concedebat: docens, quâ ratione peccantes ferendi sint. Infirmitatem sensisti? periculô doctus es. Nè tibi ipsi credas. Didicisti, quàm sit ubique necessaria gratia. Veniam concede, quâ te scis eguisse. Nè depretiaveris pœnitentiæ pharmacum, cujus tu petram, (robur, vim) miratus es. S. Basil. Seleuc. or. in illud: nisi conversi fueritis. Matth. 18. 3. Divina dispositione factum est; ut Sacerdotes etiam ipsi peccatis subjecti sint. Si enim Doctores, & Sacerdotes ipsi, non peccarent; neque vitæ hujus affectibus subjecti essent; certè inhumani, & à veniâ aliis dandâ essent abhorrentes. Probat id exemplô Petri alioquin severi, & durioris, de quo seq. Succubuit peccato, ut delictum suum, & Domini veniam, considerans, condonaret & aliis benignitatis causâ. S. Chrys. or. de SS. Petro, & Elia.

Cur Petrus permissus labi? S. Aug. s. 124 de Temp. ut in Clavibus esset fidelis janitor, in sententia clementissimus dispensator. S. Leo s. 9. de Pass. ob hoc Petrus hæsitare permissus est; ut in Ecclesiæ principe remedium pœnitentiæ conderetur.

Se inclinans scribebat in terra. Jo. 8. 6. Cùm peccantem conspicimus alium, mox inclinemur deorsum; id est, quàm dejecti ex nostræ conditionis fragilitate simus, si nos non divina pietas sustentet, humiliter inspiciamus. V. Beda hic. Ad terræ contemplationem Christus vocat accusatores. q. d. terra est mulier, fragilis; ex vestra fragilitate discite. Escob. t. 2. pers. Chr. Jo. 8. obs. 6. Porrò Dominus *digitô scribebat in terra.* v. 6. Quid scribebat? aliquis ingeniosè asserit, expressisse: qui stas, vide, nè in graviora adulteria prolabaris. Escob. Chr. parab. sect. 4. obs. 2.

Pasce oves meas. Jo. 21. 17. S. Basil. Seleuc. or. 28. Infirmitatem tuam sensisti? agnovisti, quò tua devoluta sit jactantia? veniam concede, quâ te scis eguisse. Nec deprecaberis pœnitentiæ pharmacum, cujus tu robur admiratus es.

Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. 1. Cor. 9. 22. Omnia omnibus factus est, cogitando scilicet, se esse potuisse etiam in eo vitio, unde cupiebat alium liberari. S. Aug. l. 1. q. q. 71.

Fratres, & si præoccupatus quis fuerit homo in aliquo delicto &c. Gal. 6. 1. S. Hieron. ut ex ipso nomine homo humanæ conditionis imbellicitas ostendatur, dignusque censeatur; qui, velut homo errore deceptus, & mersus in voraginem, seipsum sinè auxiliô erigere non possit.

Nihil ità frangit hominis severitatem in corrigendo,

gendo, quàm timor proprii casûs. S. Thom. in c. 6. Gal. L. 1.

§. X.

In Correctione oderis vitia, non hominem.

PErfectô odiô oderam illos. Ps. 138. 22. Quid est, perfectô odiô? oderam in eis iniquitates eorum; diligebam conditionem illorum. Hoc est perfectô odio odisse; ut nec propter vitia homines oderis; nec vitia propter homines diligas. S. Aug. hic.

Et increpavit JEsus Spiritum immundum, Luc. 9. 43. *& sanavit puerum.* Nos contrà peccatores execramur, sceleribus ignoscimus; impietatem fovemus, impios damnamus. JEsus autem dæmonem increpat, puerum sanat. Correctio impios purget, ùt purpuram, quæ si pulverulenta sit, virgis concutitur; non ut ipsa laceretur, sed ut pulvis excutiatur. Sic prudens agricola ferrô luxuriantes ramos deculminat; non ut in arborem sæviat, sed ut arborem servet. Sic Christus fecit cum Thoma; à quo amoturus perfidiam, Apostolatum non tollit, nec cœnaculô pellit. Jo. 20.

Reges eos in virga ferrea. Apoc. 2. 27. Rupert. hic. id est, rectâ & severâ justitiæ disciplinâ, quæ non citò flectatur in gratiam, vel odium: quia vicit hæc, qui prædictarum victor est passionum; bonumque habet Zelum, nunquam odiendo hominem, & amando vitium; sed semper amando hominem, & odiendo vitium. Hæc enim in Rectore Ecclesiæ animi fortitudo, virga ferrea; id est, fortis, & recta, disciplina est.

§. XI.

Correctio sit privata.

JOseph Gen. 45. 1. Fratribus revocaturus in memoriam peccatum, extraneos jussit exesse.

Cùm Dominus vellet arguere Job, c. 42. 1. solum convenit. Apud amicos palam laudavit: *Non locuti estis rectum, sicut servus meus* Job. 42. 7. Sic Num. 12. 5. volens arguere Mariam, & Aaron, murmurantes in Moysen; eos ad fœderis tabernaculum seorsim præcepit ire cum fratre. Sic Christus Jo. 4. 27. Samaritanam solam, & secretò, arguit; discipulis dimissis, ut cibum emerent. Stella in Luc. 24.

Apprehendens eum de turba seorsum. Marci 7. 33. Ad designandum: quòd spiritualiter surdi, & muti, secretè admonendi sunt, atque docendi; nè ex humano rubore retrahantur ab advertentia, & pœnitentia. Dion. Carthus. hic.

§. XII.

Varia requisita ad fructuosam Correctionem.

ECce constitui te DEum Pharaonis. Ex. 7. 1. Quasi innueret: quòd, nisi Deitatem induat privatus homo, minimè nuntiabit dura, & acerba verba, principi; ex quo sperare bona posset, & timere mala. Ex. 32. 27. *occidat unusquisque fratrem suum &c.* Cur ad munus adeò durum Moyses Levitas selegit? S. Ambr. ep. 56. sanctiora cœteris ad hoc munus eliguntur ministeria Levitarum, quorum portio DEus. Nesciunt enim parcere suis, qui nihil suum nôrunt: quoniam sanctis omnia DEus est. Baeza l. 3. c. 4. §. 33.

Etiam in secreta monitione, cum prudentia, & cautis exemplis, procedendum est, sicut Nathan 2. Reg. 12. 1. &c. Sunt quidam sicut leones, qui rugitu suô alia animalia terrent, non proprios catulos: sic illi alios, non propriam familiam. Summa Prædic. Correctio.

Perversi difficilè corriguntur; & stultorum infinitus est numerus. Eccl. 1. 15. Hebr. *quod depravatum, vel perversum est, non poterit quis reconcinnare; & diminutio, vel defectus, non poterit numerari.*

TITULUS XLI.

CREATURÆ.

§. I.

Omnes bonæ, & utiles.

INtroduxit me Rex in cellaria sua. Cant. 1. 3. Modus contemplandi in Creaturis providentiam DEI erga nos. Quid sunt maria, & flumina, piscibus referta, nisi quædam Dei cellaria ad reficiendum? quid aër volatilibus; aut terra animalibus, arboribus, & plantis, abundans? nisi quædam promptuaria ad tuam nutritionem. Quid mineralia, ubi aurum &c. nisi thesauri DEI, ad te locupletandum. De Ponte hic. Exh. 10.

Nihil est ordinatum, quod non sit pulchrum. S. Aug. l. de vera Relig. c. 41.

Omnis natura, quamvis extrema, quamvis infima, in comparatione nihili jure laudatur. Id. ib.

Quid ità inutile videtur nescientibus, ut cimices? si sanguisuga faucibus hæserit, fumô ejus exceptô, statim evomitur, & difficultas urinæ hujus appositione laxatur. Pavi fimus podagræ fervorem mitigat. S. Hieron. l. 2. contra Jovin. apud Doultremian de amore l. 1. c. 1. sect. 10.

Alia esui, alia potui, alia alii nascuntur usui. Nihil vacat, nihil inane germinat terra. Quod tibi putas inutile, aliis utile est; imò ipsum tibi frequentèr aliô usu utile est. Quod escam non adjuvat, medicinam suggerit: & sæpe eadem, quæ tibi noxia sunt, avibus, aut feris, innoxium ministrant pabulum. S. Ambr. l. 3. hex. cap. 9.

Nihil vile, aut abjectum, putandum est, quod DEUM habet authorem. S. Jo. Damasc. or. 1. de imaginib. Omnia, quæ à Deo

creata

creata sunt, nobis bona sunt, & bona valde. S. Chrysol. s. 89.

Tanta est nobilitas cujuscunque vilissimæ creaturæ; utpote pili, paleæ, & cujuscunque etiam vilioris; quòd tota philosophantium peritia omnem eis perfectionem, quam in illa creavit DEus, comprehendere non valeret. S. Bernardin. s. 51.

Dicet aliquis: ad quid valent pulices, qui nos inquietant? respondetur: valent ad humiliandum hominem; homo enim tumet superbiâ. Inquietatus à pulice humiliat se dicendo: Quid te exaltas pulvis, & cinis, qui pulici non vales resistere? Jo. Gerson. Alphabeto div. amor.

§. II.

Creaturæ sunt scalæ ad Creatorem.

Ex Veteri, & Novo.

Posuit eum in paradiso voluptatis. Gen. 2. 15. ut ex aspectu multam acciperet voluptatem, provocaretque ad gratitudinem. S. Chrysost. hom. 13. Certum est, quòd homo stans habuit cognitionem creaturarum; & per illarum repræsentationem ferebatur in DEum; ad ipsum laudandum, venerandum, amandum: & ad hoc sunt creaturæ, & reducuntur in DEum. S. Bonav. s. 13. de sublimit. fidei.

Ex omni ligno, paradisi, comede. Gen. 2. 16. Quod, ni fallor, idem est, ac si diceret: facite; ut per res omnes conditas ad me Conditorem assurgatis. S. Jo. Damasc. l. 2. Orthod. fid. c. 11.

Formatis igitur Dominus DEus cunctis animantibus terræ, adduxit ea ad Adam. Gen. 2. 19. Statuens DEus coram eo tot genera, creaturarum; potentiæ suæ infinitæ contemplandæ ei præbuit materiam. Et sequitur statim: *Immisit Dominus DEUS soporem in Adam*: quem soporem Sept. dicunt quandam *extasim* fuisse. Et credo, extasim illam causatam fuisse ex Bonitatis, & Majestatis, Dei infinitæ consideratione; quam ostendit in formatione tam diversarum creaturarum. Diez. conc. 2. in Comm. Virg.

Cœli enarrant gloriam DEI. Ps. 18. 2. Hebr. *Cœli scribuni gloriam DEI.* Cant. c. 14. *Manus illius tornatiles aureæ.* Alii: *manus ejus volumina aurea.*

Quàm magnificata sunt opera tua Domine! Ps. 91. 6. Quodcunque aspexeris ædificium, tuum est. Vides solem, vides stellas, vides lunam: hoc ædificat te. Debes enim cogitare, & dicere: si sol, & luna, & cœlum, & stellæ, Deo serviunt; quare ego non serviam? Cœlum servit, terra servit; & infelix ego homo non servio. Quid erigeris in cœlum? & cogitatio tua transcendit in cœlum? ecce à pulice vulneraris! S. Hier. in Ps. 91.

Audierunt omnia verba oris tui. Ps. 137. 4. Nulla est pars Creaturæ, & supernæ, & infimæ; quæ non emittat vocem quâvis tubâ clariorem, prædicantem nominis Dei magnificentiam. S. Chrys. hîc.

Sanctus Dominus in omnibus operibus suis. Ps. 144. 17. Omnia ista DEI opera sunt: proponuntur, suscipiuntur, laudantur, opera celebrantur; de operatore tacetur. Ergo in operibus volo laudare Creatorem; ingratum non amo laudatorem. Laudas, quidquid fecit; taces de illo, qui fecit? Quasi verò, nisi ille tantus esset, invenires, quod laudares. In eo, quod vides; quid ibi laudatur? species, utilitas, aliqua virtus, aliqua potentia, rerum istarum: ut pulchritudo te delectet; quid pulchrius faciente? Si utilitas laudatur; quid illo utilius, qui fecit omnia? Si virtus laudatur; quid illo potentius? à quo etiam facta non dimittuntur, sed reguntur, & gubernantur omnia. S. August. hîc.

Num, quem diligit anima mea, vidistis? Cant. 3. 3. Sponsæ charitas eò devenit, ut sponsum omnia putet; nè usquam eô careat. Si ad vineas divertit, *botrus Cypri dilectus meus mihi.* Cant. 1. 13. In campo florem illum agnoscit. Si aromata fragrant, Christus myrrha illi est. Si sylvas adit, malus est inter ligna. Si montes subit, Christus est cervus. Breviter, nè à Christo unquam avocetur, illum ubiq; ea esse dicit, quæ ipsi in oblectamentum objeceris. Oliva l. 3. Strom. hîc.

Paululùm, cùm pertransissem eos, inveni, quem diligit anima. Cant. 3. 4. In triplici Creatura sua investigari, & agnosci, potest DEus: in Mundo, & ad ejus ornatum creatis; in Homine; & in Angelo. Has singulas circuit, & pertransit, anima DEUM sitiens; ut eum, quem quærit, inveniat. Rich. à S. Vict. hîc.

Cœcus quidam. Luc. 18. 35. Vident cœci, cùm cernentes hunc Mundum immensâ pulchritudine rerum conditarum, collatione factâ, conspicantur & ipsum Mundi opificem. Orig. in Matth. c. 13.

Quærere DEum; si forte attrectent eum, aut inveniant. Act. 17. 27. Verbum attrectare dici solet de cœcis, qui palpando viam quærunt: quia in hac vita tantùm per vestigia Creturarum investigamus DEum; & palpando creaturas, in illis quasi DEum attrectamus. Alii putant, vocabulum esse Musicum, significans tactum psalterii, vel citharæ: creaturæ enim velut chordæ instrumenti Musici à DEO facti; ex quorum tactu per cognitionem mirus prodit sonus. Hic sonus vocatur Job. 38. 37. *concentus cœli.* De Ponte. in Cant. 3. Exh. 1. §. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Sol oculus est Mundi, jucunditas diei, cœli pulchritudo, naturæ gratia, præstantia creaturæ. Sed quando hunc vides, auctorem ejus considera; quando hunc miraris, lauda ipsius Creatorem. Si tam gratus est sol, consors, & particeps creaturæ; quàm bonus est sol ille justitiæ? S. Ambr. l. 4. hex. c. 1.

Quamcunque creaturam aspexerimus, fulgurat DEI notitiam; dum ex creaturis

Creator agnoscitur. S. Hieron. in Ezech. cap. 1.

Circumeat animus tuus per universam Creaturam; undique clamabit tibi Creatura: DEUS me fecit. Quidquid te delectaverit in arte, artificem commendat. S. Aug. in Ps. 26. Enarr. 2.

Quid non pro suo genere, ac pro suo modulo, habet similitudinem DEI? quandoquidem DEus fecit omnia bona valdè; non ob aliud, nisi quia ipse summè bonus est. Id. l. 11. c. 5. de Trinitate.

Interroget se anima: Quis fecit hæc omnia? Quis creavit hæc? Quis teipsam? Quid sunt ista, quæ consideras? Quid? in quo consideras? &c. Id. in Psal. 99. Enarrat.

Ineffabili dulcedine teneor, cùm audio, bonus Dominus! consideratisque omnibus, & collustratis, quæ forinsecus video, quoniam ab ipso sunt omnia; etiam cùm mihi hæc placent, ad illum redeo, à quo sunt: ut intelligam, quoniam bonus est Dominus. Id. in Ps. 134. enarrat.

Disce amare in creatura Creatorem, & in factura factorem. Nè terreat te, quòd ab illo factum est, & amittas eum, à quo & ipse factus es. Id. in Ps. 39.

Circumspice mihi ver, & diversi generis flores, in similitudine disparata; rosam quidem rubeam, Lilium autem album: ex una sanè pluvia hæc fiunt, & ex una terra: quis hæc discernit? quis operatur? S. Cyrill. Jeros. Catech. 9.

Hæc universa Mundi moles perinde est, ac liber literis exaratus, palàm contestans, ac deprædicans, gloriam DEI; illiusque augustissimam majestatem annuntians tibi intellectuali creaturæ. S. Basil. hom. 11. hexam. In manus dedit DEUS hominibus librum suo digitò concinnè descriptum, quasi precarium; ut eò apertò, & subinde evolutò, nunc ejus omnipotentiam, nunc sapientiam, modò alia, & alia Deitatis attributa, lectitemus. At quorsum liber aureis notulis pulcherrimè picturatus, mysteriisque rerum abditarum abundans? si tamen illum nec in manus sumas, nec lineam unam legas. Fernandius in Gen. 1.

DEus res creatas in morem scalæ adaptaverit; per eas sui amantibus ascensum ad se adstruxit. S. Basil Seleuc. or. 1.

Per ipsa elementa Mundi, tanquam per publicas paginas, significationem divinæ voluntatis accipimus: Nec unquam cessat divina eruditio; quando etiam de iis, quæ nobis famulantur, imbuimur. S. Leo s. 7. de jejunio.

Utere, quomodo utendum est, creaturis visibilibus: & quidquid in eis pulchrum, atque mirabile est, refer ad laudem, & gloriam, Creatoris. S. Leo s. 7. in Nat. D.

Licet undecunque proficere, ac doceri. Omnia ferè mysticos offerunt intellectus; & facilè est, ex qualibet re morum figurare venustatem. Nihil ità creatum est per se, nihil ità simplex, cui non sit aliquid; unde doceamur, vel cavere noxia, vel salutaria providere. Hildebertus ep. 16.

Mundus, & omnia, quæ cœlò, & terrâ continentur; quædam clarissima DEI Sapientiæ signa sunt. Rupert. lib. 1. in Gen. cap. 5.

Omnia ad æternam beatitudinem capessendam à DEO sunt omnia ordinata; ità ut etiam corporalia, & mortalia, dum transeunt, dum in usum veniunt, aut in considerationem recipiuntur: subserviant. Sim. Cass. lib. 12. cap. 17.

Qui tantis rerum creaturum splendoribus non illustratur, cœcus est: Qui tantis clamoribus non evigilat, surdus est: qui ex omnibus his effectibus DEUM non laudat, mutus est: qui ex tantis indiciis primum principium non advertit, stultus est. S. Bonav. diæt. sal. Itin. mentis in DEum. c. 1.

Omnes creaturæ istius sensibilis Mundi sunt umbræ, resonantiæ, & picturæ; sunt vestigia, simulacra, & spectacula, nobis, ad contuendum DEUM, proposita, & signa divinitus data. S. Bonav. ib. c. 2.

Cuncta hæc, quæ videntur, sunt quoddam speculum, per quod cognoscitur Deus. S. Laur. Just. de virt. Fidei c. 2.

Cogita rerum principium, quod est nihil; & lauda potentiam: Attende ordinem; & mirare sapientiam: considera finem; & occurret tam benigna utilitas, quàm utilis benignitas Creatoris: nam suâ Bonitate, & nostrâ utilitate, fecit omnia DEus. Hugo de S. Charo Prologo in Gen.

Speculum sunt creaturæ, quæ repræsentant Creatorem. v. 9. terra cum arboribus repræsentant potentiam Dei; aquæ, quæ ablaunt & mundant, misericordiam Dei &c. S. Vinc. Ferr. fer. 2. post Ramos.

DEus depinxit hunc Mundum, tanquam tabulam plenam imaginibus ad repræsentandum. Id. de S. Dominico.

Si quis intraret domum, & in introitu sentiret calorem, & appropinquans majorem crederet ignem esse interius, etsi ignem non videret. Sic considerans res Mundi per pulchriora, credo, quantò magis appropinquat Deo, tanto pulchriora, & meliora invenit. S. Thom. opusc. 3. c. 3.

A quodam sancto viro secretè scio, quod post quosdam excessus, quos aliquando habuit; postmodum ad odorem florum sic immutabatur spiritus ejus; quòd quasi ridebat ad prædictos excessus. Id. in Gen. c. 27.

Nulla tam exigua, & tam vilis, creaturula est; in qua non reluceant hæc tria invisibilia: Potentia, Sapientia, Bonitas. Blosius Parad. animæ cap. 28. Si vel folium arboris contemplari volueris, deprehendes in eo stupendum quoddam artificium. Id. ib. cap. 29.

Pueri

Pueri mirantes in Libris aurum, aut picturam, privantur libri medullâ, id est, doctrinâ. Non contemplare pulchritudinem creaturæ; sed lege, quod in ea scribitur: ut scilicet ames tantæ pulchritudinis Authorem, & Creatorem. Stella de cont. Mund. cap. 38.

Sol in vitro reflexus, vel aqua. Lem. *Reflexum facilius.* Subintellige, intuemur. Just. Lipsius in not. ad l. 1. polit. ùt solem deficientem non directè, sed in aquis intuemur; sic DEUM in operibus. Picinelli.

Perspicilia. Lem. *Non ipsa, sed per ipsa.* Non creaturas, sed per ipsas DEUM. Idem.

§. III.

Creaturarum usus, & abusus.

Vade ergo, & comede in lætitia panem tuum; & bibe cum gaudio vinum tuum. Eccles. 9. 7. Literali sensu; in lætitia, & corde bono, uti quis dicitur bonis sibi à DEO concessis; cùm modestè utitur, & ad naturæ necessitates. Hic est enim proprius usus rationalis Creaturæ; propterea inquit., *Panem tuum*: Nam qui inexhaustâ cupidine gulæ, ventrique, deserviunt; pecorum vitam potiùs consectantur. Olympiodor. hic.

Reliquum est, & qui gaudent, tanquam non gaudentes. 1. Cor. 7. v. 30. Gaudet, sed tanquam non gaudeat; qui sic de temporalibus bonis hilarescit; ut tamen semper tormenta perpetua consideret. Emit autem, sed quasi non possidens; qui & ad usum terrena præparat; & tamen cautâ cogitatione providet, quòd hæc citiùs relinquet. Mundô quoque utitur, sed quasi non utatur; qui & necessaria cuncta exteriùs ad vitæ suæ ministerium redigit; & tamen hæc eadem non sinit menti suæ dominari. S. Greg. hom. 36. in Evang.

Res aliæ sunt, quibus fruendum est; aliæ, quibus utendum: illæ, quibus fruendum est, beatos nos faciunt; istis, quibus utendum est, tendentes ad beatitudinem, adjuvamur; & quasi adminiculámur, ut ad illas, quæ nos beatos faciunt, pervenire, atque his inhærere, possimus. Si redire in patriam volumus, ubi beati esse possumus, utendum est hôc Mundô, non fruendum. S. Aug. l. 1. de doctr. Christ. c. 3.

§. IV.

Placeat Creator præ creaturis.

Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi. Cant. 2. 3. Perpendit S. Bern. s. de Nat. V. non dixisse sponsam: sub umbra illius, *quam*, sed *quem* &c. quia non petebat umbram, sed potiùs lucem meridianam: *Indica mihi, ubi cubes in meridie:* Optabat enim sponsum in seipso videre. De Ponte hìc Exh. 26. §. 4.

Fili, tu semper mecum es; & omnia mea tua sunt. Luc. 15. 31. S. Chrysol. s. 4. hoc est dicere: patere illum rediisse patri; permitte patri, filium suscepisse: nec ille aliud, quàm patrem quæsivit; qui veniens non filii, sed mercenarii, locô voluit collocari. Sint tibi omnia; illi sufficit pater.

Nolite diligere Mundum. 1. Jo. 2. 15. Fuge creaturas, si vis habere Creatorem: Omnis creatura vilescat, ut Creator in corde dulcescat. S. August. hic. Sylveira in Luc. 15. 31.

Serò te amavi, pulchritudo tam antiqua, & tam nova; serò te amavi! Ecce intus eras; & ego foris: & ibi te quærebam; & in ista formosa, quæ fecisti, deformis irruebam. Mecum eras; & tecum non eram. Ea me tenebant longè à te: quæ, si in te non essent, non essent. Id Confess. l. 10. c. 27.

Non tibi ità placet, quod fecit; ut recedas ab eo, qui fecit. Sed si amas, quod fecit; multò magis eum, qui fecit. Si pulchra sunt, quæ fecit; quantò magis pulchrior est, qui fecit. Id. in Ps. 148.

Miscellanea.

Cæcus secùs viam mendicans. Luc. 18. 35. Clara est effigies hominis positi in hujus vitæ via. An non mendicant homines? voluptates, divitias, honores; à cibo, pecunia, agro, ædibus, veste; à terra, aere? Nulla dies est, quâ non à creatura miserrimus homo mendicet. Et, cùm ità egens sit, quid accipiat? cæcus non videt. Quæ putat munera, ludibria sæpe sunt; & unde multùm credit, vacuus remanet. Goliath 1. Reg. 17. 51. ensem accipit; putat defensionem suam accipere: finietur vita ejus, & patebit; non defensionem, sed mortem accepisse. Baeza t. 2. lib. 10. cap. 4. hìc.

Inspexi cætera infra te; & vidi, nec omnino esse, nec omnino non esse. Esse quidem, quoniam abs te sunt; non esse autem, quoniam id, quod es, non sunt: id enim verè est, quod incommutabiliter manet. S. Aug. Conf. l. 7. c. 11.

Omnis creatura, velit, nolit, uni DEO, & Domino suo subjecta est. S. Aug. l. de agone Christ. c. 7.

Vide plura tit. Mundus. Terrena. Vanitas.

TITULUS XLII.

CRUCIFIXUS.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Lignum vitæ in medio Paradisi. Gen. 2. 9. Lignum vitæ est Christus; lignum mortis diabolus. Vis videre ejus (Christi) fructum, quem dedit in tempore suo? vide eum Crucifixum, & latus ejus compunctum. Speciosus est, ut malum; suavis est, ut vinum; fructifer, ut olea; fructu abundans, ut palma; maturus, ut botrus: gustate, & videte. S. Chrys. in Ps. 1. Sicut cor, quod est medium vivifici caloris, mediantibus spiritibus, influit vitam in cœtera membra animalis; sic Christus crucifixus in medio latronum, qui est lignum vitæ, plantatum *in medio paradisi*; id est, Ecclesiæ, mediantibus sacramentis influit vitam in alia membra corporis mystici. S. Bonav. s. 1. D. 3. adv.

Cornibus hærens aries, Gen. 22. 13. Crucifixum Dominum significabat; vepres autem spinæ sunt. Spinæ iniquos, & peccatores, significant; qui suspenderunt Dominum in cruce. S. Isidorus in Gen. c. 18. Dum lignorum congeriem cernis, crucem mihi animadverte: Dum ignem specularis, amorem, & desiderium mihi cogitatione complectere; dum aram cogitas, Calvariam mihi perpende. S. Ephrem in Abraham, & Isaac.

Dominus videt. Gen. 22. 14. Hebr. *Videbitur*, id est, apparebit, succurret. S. Ambros. Eucher. Vatab. sic exponunt, quasi hæc sit prophetia de Christo; q. d. in monte Dominus videbitur; id est, Christus D. apparebit in monte hoc; cùm in eo crucifigetur, Corn. hîc.

Lapis Jacob Gen. 28. 11. Figura Crucifixi, ùt volunt Interpp. Primò describitur jacens lapis, & capiti dormientis suppositus; & post somnum erectus: ùt in positione passio, in erectione resurrectio, Domini prænostraretur. Nadasi anno Crucifixi. Dominus scalæ innixus præsentiam suæ Majestatis, & mysterium DEI crucifixi, apertè designat. S. Thom. hîc.

Joseph, Gen. 40. 21. 22. Christi Crucifixi figura, innocens in carcerem inclusus, cum duobus Pharaonis ministris, qui in Dominum suum peccaverunt; quorum unus servatus est à morte, alter illam non evasit. Sic Christus inter duos latrones. Nadasi anno Crucif.

Vadam, & videbo visionem hanc magnam. Ex. 3. 3. Non minor mihi, credite, est visio, aut minus prodigiosa: eundem DEUM in deserto Calvariæ Cruci affixum, spineô redimitum fertô, manus illius clavis perforatas, faciem livore, ac sanguine, oppletam, corpus vulneribus lacerum, lanceâq; latus apertum, habentem cernere. Besseus. D. Quinq.

Quòd agnus Paschalis assari jubetur Ex. 12. 9. crucifigendum Christum significavit: siquidem agnus in crucis formam expansus assabatur. Novarinus Agn. Euch. Mysterium solennis sacrificii: quò in Paschæ Festo mactatur agnus ex oraculo, figura Christi erat; cujus sanguine Fideles freti ungunt domos suas, id est, semetipsos. S. Justin. M. Colloq. cum Tryphone Judæo.

Sed assum igni. Ex. 12. 9. Allegorica, & potissima causa fuit; ut assus agnus significaret Christum amore nostri in cruce tostum: Nam agnus in crucis formam assabatur. Corn. hîc.

Cùmq; levaret manus Moyses. Ex. 17. 11. præseferebat typum ejus, qui crucifixus est pro nobis. Declarata est igitur sub illa figura vis ipsius veritatis: quemadmodum enim servô extendente manus cecidit Amalech; ità, cùm Dominus manus extendit, dissoluta est acies diaboli. B. Theodoret. q. 34.

Racemus ex ligno dependens Num. 13. 24. quisnam alius erit, quam is, qui in novissimis sæculis ex ligno pependit: cujus sanguis potus factus est credentibus salutaris. S. Greg. Nyss. l. de vita Moysis. Botrus in phalanga suspensus, in cruce Christus appensus ostenditur. S. Maximus hom. 1. in Natali S. Cypr. Ep. M. Quod lignô portatur, Crucifixum significat. S. Prosper parte 2. c. 8. Botrus in vecte, Christus est in cruce. S. Rupert. l. 10. in Matth.

Petra percussa aquam vomuit Num. 20. 11. quæ Christum significat: percussus enim Christus in cruce sitientibus gratiæ lavacrum effudit. V. Beda in Ex. 17.

Serpens lignô suspensus, Num. 21. 8. Typus, & umbra fuit Christi pro salute nostra in cruce pendentis; sicut ipse exponit in Evangelio Joannis 3. 14. *Sicut Moyses exaltavit serpentem &c.* Vide figuram, & confer cum veritate. Illic serpentis similitudo formam quidem habebat bestiæ; venenum autem non habuit: ità & hôc locô homo Dominus; sed à peccati veneno liber: in similitudine carnis peccati venit; hoc est, in similitudine carnis peccato obnoxiæ, quæ minimè caro peccati esset. Theophylactus in Jo. 3. Assimilat seipsum JEsus in cruce serpenti æneo in ligno pendenti: eò quòd caro ejus non caro peccati; sed similis carni peccati erat: sicut serpens æneus non venenosus, sed similis venenoso animali erat. Cajet. in c. 3. Jo. Serpens æneus figura Crucifixi. Si quis sentit se morderi à Serpente Leviathan per superbiam; si vult curari, respiciat CHRISTUM humiliter in cruce pendentem. Si à Serpente Mammona per avaritiam; respice CHRISTUM nudum, & pauperem. Si à morsu Serpentis Asmodæi; respice cruentatum Christum in cruce. Si à morsu serpentis Beelphegor per gulam; respice sitientem.

Si

Si à morsu serpentis Baalberith; respice orantem pro crucifixoribus. Si à serpente Astaroth per acediam; respice orantem in cruce. Si ab invidia; respice amore nostri crucifixum. S. Vinc. Ferr. s. 2. fer. 4. post Ramos. Ad aspectum serpentis ænei in palo levati, id est, Christi in cruce affixi, sanabantur, qui percussi erant à serpentibus, id est, carnis delectationibus. Hugo Card. in Ps. 15.

Sicut aquila provocans &c. Deut. 32. 11. Expandit alas suas in cruce D. JEsus, ut scapulis suis te obumbraret, & onus omnium susciperet peccatorum. Arcones in Is. 1. Disc. 5.

David tollebat citharam. 1. Reg. 16. 23. Non propter citharam recessit spiritus malus à Saul; sed mysterium in cithara designabatur. In cithara est lignum, & chorda: lignum est crux Christi, chorda tensa, caro Christi est in cruce extensa. Unde citharizare, est Christum passum prædicare; quod cùm audit diabolus, multùm expavescit. Hugo Card. hic.

Funda jecit. 1. Reg. 17. 49. id est, per charitatem; manus in crucem extendit, ut unum lapidem jaceret: ut unâ, & solâ fide, sinè Legis operibus, diabolum prosterneret. S. Rupert. hic.

Et erit tanquam lignum. Ps. 1. 3. Bene, ut arbitror, ligno fructifero comparatus est Dominus Christus, propter crucem, quam pro hominum salute suscepit. Quæ meritò lignum vitæ dicitur; quando ibi & Dominus Christus, qui est vita nostra, suspensus est; & latroni in eadem confitenti dictum est: *amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Cassiod. hic.

Cantate Domino canticum novum. Psalm. 97. 1. Canticum novum est Filius Dei crucifixus, quod nunquam auditum fuerat. S. Hier. hic.

Sacrificium vespertinum. Psalm. 140. 2. Sacrificium Christi in cruce. S. Vinc. Ferr. s. 6. D. 5. Trinit.

Sicut malus inter ligna sylvarum. Cant. 2. 3. Ad hæc humanum æterni verbi characterem eidem malo inter ligna versanti comparat, ligno crucis appendentem, tanquam malum suavissimè redolentem. Philo Carpath. hic. Arab. *sicut malum Punicum.* Aponius, & Bellus, hìc accipiunt malum granatum; ex quo succus rubeus, & aqueus, exprimitur: Sicut ex latere Christi in cruce manavit sanguis, & aqua. Malus inter ligna sylvarum, est Christus crucifixus in medio latronum, ait Theodoret. Rupert. Bernardus. Corn. hic.

Læva ejus sub capite meo. Cant. 2. 6. Ipse est læva Christus JEsus; & hic crucifius: nam Dextera quidem Christus JEsus, & hic gloriosus. Sanct. Bernard. serm. 4. in Vigil. Nat. Dom.

Manus illius tornatiles. Cant. 5. 14. Tunc manus Christi tornatiles factæ sunt, cùm eas pro salute nostra crudelissimis clavis in vitæ ligno perforatas extendit. Philo Carpath. hic.

Mittamus lignum in panem ejus. Jer. 11. 19. Lignum in panem mittere, est configendo ejus corpori stipitem crucis adhibere. S. Greg. mir. l. 3. c. 11.

Calabo sculpturam ejus. Zach. 3. 9. Hier. istum lapidem clavis crucis, & lanceâ militis, faciam vulnerari.

Ex Patribus.

Christus sicut uva pependit in ligno. S. Ambr. in Luc. 23.

Nobis expandit manus suas JEsus, ut totum Mundum obumbraret. Quomodo non sumus in umbra, qui crucis ejus protegimur velamentô? Quomodo non sumus in umbra, quos Christus crucifixus à malignitate Sæculi, & corporis ardore, defendit? S. Ambr. in Ps. 118. Oct. 3. sub initium. Erat medius Salvator, tanquam statera veritatis: unum elevans confitentem, & alterum blasphemantem condemnans. S. Chrys. t. 6. or. de æmulat. & pietat.

In Crucis candelabro tanquam Sol resplenduit. S. Chromatius conc. in c. 5. Matth.

Cithara tibi factus est sponsus, cruce habente formam ligni, corpore autem suô vicem supplente chordarum per ligni planitiem extensarum. Nam nisi ligno affigeretur expassus, neutiquam verborum sonum ederet, tanquam citharizans, quibus ampliùs delectareris. Observa diligentiùs. Septem chordas habet cithara. Cantat tibi, ludit tibi; te ad audiendum invitat; quæ illam, ad loquendum potiùs debueras invitare. S. Bern. tr. de Pass. D. c. 8.

Christus in cruce tanquam botrus in torculari compressus, per vulnera sui floridi corporis odoriferum liquorem expressit, omnium morborum sanativum, & saluti sufficientissimum. S. Bonav. s. 1. infra Oct. Nat. D.

Tunc, quando mustum amoris amorosi JEsû in torculari crucis exprimebatur, quô totus orbis erat inebriandus; non debuit quasi in parvo cyatho propinare latroni: sed tota operatio mentis suæ in torculari cordis JEsu, quasi sinè mensurâ demergi. Unde non puto istum latronem nisi inter sublimes Dei priacipes collocandum. S. Bernardinus t. 1. p. 2. a. 1.

§. II.

Crucifixus est Rex.

Unxerunt eum - in Gihon. 3. Reg. 1. 45. Mons hic vicinus monti Calvariæ; in quo Crucifixus *regnavit à ligno Deus* Ps. 95. 10. ut ex Sept. canit Ecclesia. Unde in cruce hunc ei Pilatus titulum dedit: J. N. R. J. Hoc ergo Christi ex se nascituri regnum præfiguravit hìc Salomon unctus in Gihon. Corn. hic.

Si Rex Israel est, descendat de cruce. Matth. 27. 42. S. Bern. s. 1. in die Paschæ: ô stulti! imò quia Rex Israel est, titulum regni non deserat, virgam imperij non deponat; cujus imperium super humerum ejus. de Castillo Ill. 56.

Nolumus hunc regnare super nos. Luc. 19. 14. Perversi, & fallaces etiam Christiani, terrenis rebus illecti, hujus vitæ labentis amœnitatibus delectati, nolunt regi à Crucifixo

Rege; nè motus carnis cruci pœnalitatis affigat; & cruce paupertatis divitias tollat; & auferat honores patibulo vilitatis; & cogat patienter omnia mala ferre usque ad ignominiam mortis. Sim. Cass. l. 6. c. 29.

Fugit Christus. Jo. 6. 15. cùm à turba satiata indeserto quæreretur ad regnum. Sed in horto comprehensores non fugit dicens: *quem quæritis?* Jo. 18. 4. Ideo hîc non fugit, quia præparabatur ad crucem, è qua erat regnaturus. In deserto ad regnum quærebatur, sed sinè cruce. Noluit regnare absque crucis gloriosa ignominia. Id. ib.

JEsus Nazarenus Rex Judæorum. Jo. 19. 19. Novus Rex, nova lex; novus dux, nova lux. Fractis prioribus tabulis, & silice ad silicem comminutô, novis subscriptionibus figit titulum; & dictat pietas, & discernit omnia charitas. Scribitur tribus linguis insignibus, Hebraicâ, Latinâ, & Græcâ, Regnum Christi, & dominatio ejus emanatura in Gentes, Cruci insculpitur; nec corrumpere Pilatus, quod scripserat, voluit. Jam ad hanc Scripturam Latro crucifixus pertinebat, & eum intrà se illæ literæ colligebant. Arnoldus Carn. tr. de ult. verb. Chr.

Vide plura titulo Crux.

§. III.

Crucifixi in nos amor.

Num. I.

Figuræ, & Symbola.

Immisit Dominus Deus soporem in Adam. Gen. 2. 21. Immisit & in seipsum, factus nimirum secundus Adam. - Sanè soporem Christi solius charitatis fuisse nemo dubitat. S. Bern. s. 2. in Septuag.

In holocaustum. Gen. 22. 3. Cæteri Sancti dicuntur Sacrificia; quia partim pro se passi sunt: sed dicitur Christus holocaustum; quia nihil pro se, sed pro nobis totus incensus est. Hugo Card. hîc.

Super unum montium. Ib. Iste mons est charitas; super quem totum negotium Incarnationis, Prædicationis, Passionis, consummatum est. Id. ib.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Hebr. *vexillum ejus super me charitas.* Porrò vexillum charitatis Christi, est vexillum Crucis: in cruce enim invictam, & summam, charitatem, tum erga Deum, tum erga homines, Christus ostendit; unde per eam de peccato, morte, diabolo, & inferno, triumphavit. Corn. hîc.

Num. II.

Magnitudo amoris, & vehementia.

Extendi manum meam, Prov. 1. 24. Extensio manûs, signum est summi amoris, & desiderii; quô Deus, & sapientia, homines omnes expansis charitatis brachiis complecti, stringere, sibique unire satagunt. Hac de causa Christus in cruce brachia extendit: ut iis totum Mundum amantissimè complecteretur: imò extendit manus, quasi rogans, & obsecrans; ut ad eum accedamus. Beda hîc. apud Corn. hîc.

Lanceâ latus ejus aperuit. Jo. 19. 34. Novimus moderamen Spiritûs S. in prolatione hujus Evangelistæ, ut sic proferret: *unus militum &c.* ut apertô latere cognoscamus dilectionem cordis usque ad mortem; & ad illum ineffabilem amorem ejus ingrediamur, quô ille processit ad nos. Et accedamus ad cor ejus, cor altum, cor secretum, cor omnia cogitans, cor omnia sciens, cor omnia diligens; & per apertam portam fiamus saltèm in amoris vehementia cordiformes. Proinde sibi ad negligentiam computet, qui non ingreditur; si apertum novit introitum. Sim. Cass. l. 13.

Accepit angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris, & misit in terram. Apoc. 8. 5. Quid per hunc angelum, nisi angelus magni consilij Christus: cujus cor, propter ardentissimum charitatis amorem, thuribulo ignis carbonibus pleno comparatur. Altare verò in quatuor cornibus in se distinctum, est sancta Crux, plena igne suæ ardentissimæ charitatis. Ex hoc altari Crucis, & meritis ejus, accepit angelus ignem; & in die Pentecostes implevit thuribulum, id est, Apostolicum cœtum atque misit in terram; quando *in omnem terram exivit sonus eorum.* S. Bernardinus t. 2. s. 56.

O quàm indebita miseratio! quàm gratuita, & sic probata dilectio! quàm inopinata dignatio! quàm stupenda dulcedo! quàm invicta consuetudo Regem gloriæ pro despicatissimo vernaculo, imò vermiculo, crucifigi! S. Bern. s. de quadruplici debito.

Immortalis pro mortalibus mortuus est, innocens pro reis occisus est, justus pro peccatoribus interemptus est. Unde cognoscitur, quantùm præstabit servientibus, qui tantum peccatoribus præstitit. Tantum in te Christi amorem quô amore Christiane pensabis? quidquid in ejus obsequium erogaveris, parum est: quidquid in ejus servitium impenderis, minus est. Nec si animam dederis, aut sanguinem fuderis, compensabis. Sanct. Chrysostom. hom. 2. in Joan. 15. 14.

Latitudinem charitatis Christus etiam inter supplicia commendans in eo; quòd expansis manibus; elevatâque lævâ, & dexterâ, inter latrones se medium exhibebat; volebat intelligi, commune illud esse beneficium; & non solùm bonis, sed & impiis, quod agebatur, proficere. Arnold. tr. de Verb. D.

Num. III.

Fortitudo amoris Crucifixi, causa mortis.

Vulnerâsti cor meum. Cant. 4. 9. Id est: tuô amore fecisti, ut ego in Cruce vulnerarer. S. Thom. hîc.

Fortis, ùt mors, dilectio. Cant. 8. 6. In tantum dilexi te, ut mori voluerim pro te. S. Justus Orgel. hîc.

Cornua in manibus ejus. Hab. 3. 4. Mysticè: cornua Christi sunt crux, seu fortitudo crucis; quâ superavit dæmones, omnésque hostes.

ſtes. Tropol. hæc cornua fuerunt virtutes Chriſti, præſertim fortiſſima ejus charitas. Hinc Sept. vertunt: *cornua in manibus ejus, & poſuit dilectionem robuſtam fortitudinis ſuæ.* Theodoret. Theophyl. verſionem Sept. ſic explicavit: dum Chriſtus natus, & paſſus, eſt pro nobis, oſtendit nobis robuſtum ſuum amorem. Paſſus enim non eſt ex infirmitate, ſed ex valida dilectione; ità ut fortitudo, & robur ejus, fuerit dilectio; ac viciſſim dilectio illi fuerit fortitudo; ad labores, & dolores, immenſos generosè ſuſtinendos. Aut ùt alij: *poſuit dilectionem robuſtam fortitudinis ſuæ:* id eſt, juxta menſuram immenſi amoris, admenſus eſt Deus Pater Filio potentiæ ſuæ vim; quam, tum ad ejus angores, labores, & dolores immenſos, generosè ſuperandos; tum ad ejus exaltationem, & gloriam immenſam in Reſurrectione, & Aſcenſione in cœlum, oſtendendam adhiberet, & exerceret. Ubi enim amor eſt machina, quanta ſperari poteſt elevatio ponderum etiam maximorum! S. Auguſt. amor meus, pondus meum; eò feror, quocunque feror. Corn. hìc.

Sic Deus dilexit Mundum. Jo. 3. 16. Cur Chriſtus D. hìc cum Nicodemo agit de amore; quia ſuperiori verſu 14. egerat de ſua exaltatione in cruce? Et mirabundus Nicodemus dicere poterat: quomodo, ſi Filius es, permittet Deus Filium ſuum ſuſpendi? Occurrit Chriſtus: hoc Deum permiſſurum ob nimiam ſuam charitatem. q. d. nè mireris, quòd Filius Dei ſit crucifigendus: quia *ſic Deus dilexit Mundum.* Sylv. hìc q. 40.

Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. Epheſ. 5. 2. Tangitur cauſa originalis, atque motiva, quæ Chriſtum induxit, inflammavit, ac movit, ad ſuſtinendam amatiſſimam, ac ſaluberrimam, mortem pro nobis, cùm dicitur: *Chriſtus dilexit nos.* Chriſtus quippe, ex ſumma, gratuita, atque puriſſima, dilectione ſua ad nos, voluit pati pro nobis. Dion. Carth. in Luc. 21.

Princeps regum terræ - qui dilexit nos. Apoc. 1. 5. Nota ſeriem textûs: *princeps regum terræ, qui dilexit nos.* Aeſi proprium regis ſit, ſuos intimè diligere, ac pro eis mori. S. Chryſ. ſ. 6. de Paſſ. pati pro ſubjectis, pro ſervis mori, inſigne eſt charitatis immenſæ documentum; ſingulare hoc eſt amoris argumentum. Rich. à S. Vict. hìc: quia *dilexit nos*, ideo *lavit nos:* non enim laviſſet, nisi dilexiſſet. Sylv. hìc

Ex Patribus, & aliis.

Uſque ad mortem Chriſtum duxit dilectio; & reſurgens à mortuis charos habet. S. Cypr. de Bapt. Chriſti. *Attendite*, inquit, *& videte; ſi eſt dolor, ſicut dolor meus.* Thr. 1. 12. Imò, Domine, attendam, & videbo; ſi eſt amor, ſicut amor tuus. S. Bonav. ſtim. am. c. 6.

Hìc maximè apparet illa charitas ejus, quæ corda noſtra totaliter deberet concremare. S. Bonav. Medit. vitæ Chriſti c. 74. de Paſſione.

Nullum ferrum eum in Cruce tenuiſſet; nisi charitas affuiſſet. Sanct. Laur. Juſt. de Chârit. cap. 6.

Nullam in te video cauſam mortis, nisi ſuperabundantiam charitatis. Id. de incend. div amor. c. 2.

Nunquam aliquis homo cum tanto ardore amavit aliquam mulierem, ſicut Chriſtus humanam naturam; pro cujus amore recepit clenodium in veſte Humanitatis, ſcilicet quinque vulnera, quaſi quinque Stellas; quæ voluit retinere poſt reſurrectionem. Unde ſi aliquis interrogaret: Domine, amore cujus portabis hoc clenodium? reſponderet: amore philocaptæ meæ. Nullus ſuſtineret amore dilectæ ſuæ, quòd nomen ſuum dilectæ ſcriberetur ferrò ignitò in carne ſua. S. Vinc. Ferr. ſ. 3. D. in Alb.

Quem non clavi; ſed unus ejus in homines diffuſus amor, ſic tenebat affixum. Sim. Caſſ. l. 18. Luc 23. v.

Dixit *Conſummatum eſt:* ſignificans, in Paſſione ſua impletas eſſe Prophetias, Scripturas; & quidquid ab æterna veritate, ut pateretur, definitũ atque præfixum erat. O quot admiranda myſteria, victoriáſque, breve hoc & ſubtile verbum comprehendit! nam, quidquid æterna Sapientia conſtituerat; quidquid rigida juſtitia pro ſingulis quibuſque exigebat; quidquid charitas amanter poſcebat; quidquid ad noſtram redemptionem erat neceſſarium; quidquid abolendis debitis noſtris erat conducibile; quidquid ad noſtras explendas, reſarciendásque negligentias conferebat; quidquid accommodum eſſe poterat, ad ſublimem demonſtrandum amorem; quæcúnque pro noſtra ſpirituali inſtitutione, átque informatione, deſiderare potuiſſemus; quidquid demum congruum erat glorioſo noſtræ Redemptionis triumpho celebrando: cuncta hæc iſthóc ſunt determinata verbô; *conſummatum eſt.* Bloſius margar. Spir. c. 18.

§. IV.

Crucifixi miſericordia, & bonitas.

A Periente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate. Pſ. 103. 28. Per manuum apertionem Chriſti in Cruce extenſionem intelligere convenit; per quam omnia impleta ſunt bonitate, hoc eſt, humanitate, ac miſericordiâ: ſiquidem omne peccati genus Crucis beneficiô condonatum eſt. S. Chryſ. hìc.

Quærebat videre JEſum. Luc. 19. 3. Noli te extollere; puſillus eſto. Zachæus eſto. Sed dicturus es: Si Zachæus fuero, præ turba non potero videre JEſum. Noli eſſe triſtis; aſcende lignum, ubi pro te pependit JEſus. Videbis JEſum. S. Aug. de verb. ap. ſ 8. *Quærebat Zachæus videre JEſum;* quis eſſet? aſcendit in arborem, & vidit, *quis eſſet.* Sic nos in arborem, id eſt, Crucem, mente, & cogitatione, aſcendamus; videbimus, quis ſit JEſus; quàm bonus! quantùm amet! quam amandus! Barradius D. 17. t. 3. l. 8. c. 20.

Ut poſſis comprehendere cum omnibus Sanctis; quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum. Eph. 3. 18. Quando iſta comprehendis? audi Apoſtolum dicentem tibi Gal. 6. 14. *mihi abſit: gloriari, niſi in cruce D. N. J. C.* Ibi inveniemus & lon-

longitudinem &c. His in Apostoli verbis crux quodamodo nobis ante oculos constituta est &c. S. Aug. de verb. Ap. s. 7.

Ex Patribus, & aliis.

Creator hominis homo esse dignatus est. Factus est, quod fecerat; nè periret, quem fecerat. Quid huic misericordiæ addi potest? Et tamen addidit. Parum fuit ei, hominem fieri; sed voluit etiam ab hominibus reprobari. Parum fuit reprobari; & exhonorari; parum erat exhonorari; & occidi. Sed & hoc parum est; morte crucis. S. Aug. tr. 36. in Jo.

Neque cœlum, neque mare, neque terra, neque rerum omnium creatio; neque aliud omnino aliquid, ità, ut crux illa venerabilis, Divinæ Bonitatis magnitudinem prædicat. S. Chrys. hom. 25. in ep. 1. ad Timoth.

Pro nobis mortuus est, & non intercedet pro nobis? pro nobis dignatus est crucifigi; & misereri recusabit? Sanct. Ephrem de pœnit.

O genus humanum expergiscere à tuo lethargo; & vide, quia ad Orientem vertit faciem suam Christus; ad meridiem dexteram manum, ad Occidentem plantas pedum sanctorum, ad Septemptrionem alteram manum: omnes vocat, omnes desiderat, omnes visitat, omnes invitat, atque clamans ait, *venite ad me omnes.* Ab oriente vocat adolescentes, à meridie magnates, ab occidente senes, à septentrione vocat pauperes. S. Bernardinus t. 1. Artic. 2.

Quia homo per pœnitentiam peccatum superare non poterat, nec posset; etiamsi mala omnia in unum conflata pateretur: ideo infinitus Deus per assumptam carnem pro omnibus in cruce pœnitentiam egit; ut tantus esset dolor animi, quanta fuit delectatio commissi peccati. Sim. Cass. l. 3.

§. V.

Crucifixi beneficentia, & liberalitas.

Ex Veteri, & Novo.

ORitur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur. Eccl. 1. 5. Pro, ad locum suum revertitur, Hebr. *anhelat, anhelus tendit, inhiat, ardenter cupit.* Sept. *trahit.* Arab. *trahitur.* Sol enim tantâ velocitate rapitur ab ortu ad occasum; ut anhelare, & fessus anhelo spiritu, quasi ad quietem rapi, videatur. S. Ambr. in Ps. 118. vide mysterium prænuntiatum. *Oritur*, inquit, *sol, &c.* hoc est, quod ait Dominus Jo. 12. 32. *si exaltatus fuero, omnia traham ad me ipsum:* trahit enim ad se omnium studia; ut vel peccata nostra crucifigeret; vel bonum ingenium ad justitiam provocaret. Corn. hic.

Sub umbra illius. Cant. 2. 3. Christus crucifixus ad omnia utilissimam præbet umbram; sed maximè ad protegendum peccatores ab ardore Divinæ iræ. Is. 30. 27. *ardens furor ejus, & gravis ad portandum.* Sicut major est umbra, cùm corpus, & sol, conjunguntur, in occasu; sic in morte Christi. Nulla potentiæ umbra contra vitiorum æstus, quàm Crux, & Passio Christi. Nuditas contra æstum avaritiæ; sitis, fel, contra gulam; dolores carnis contra libidinem; ignominiæ contra gloriam mundanam. de Ponte hic Exh. 27.

In manibus meis descripsi te. Is. 49. 16. Lyr. id est, ità te habeo in memoria, sicut illud, quod tenetur manu. Novar. El. sacr. l. 3. Habet suos in manibus suis sculptos; & non blandis penicillis, sed duris clavis. Descripsit eos non atramentô, sed sanguine suô. Hector Pictus. Sic charta est in manu Scriptoris, ut in ea scribat, & pingat, quidquid velit; sic Christus Crucifixus in manibus suis inscripsit dilectos suos; non calamis, sed clavis; non atramentô, sed sanguine: ut amorem suum eximium in nos testaretur. Corn. in Sap. 3.

Ego quasi nutritius Ephraim portabam eos in brachiis meis. Os. 11. 3. Ubi Stephanus cum Mendoza: in brachiis meis in cruce distentis: ibi enim extendit Dominus brachia sua ad amplectendum nos, & portandum. Nadasi ex anno Crucifixi. Ego quasi nutrix. Et sicut nutrix, ad alliciendum parvulum plenè extendit brachia, & quantùm potest; cùm tamen parvula extensione possit eum colligere, & amplecti: sic Christus fecit. Steph. Cant. hic.

Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum. Matth. 5. 15. Lucerna est Christus, candelabrum est Crux; super quam erat altè elevatus; ut omnibus luceret, & viam salutis ostenderet. S. Bonav. s. 129.

Extende manum tuam. Matth. 12. 13. Beda: Adam, carpens pomum vetitum, manum humani generis arefecit; id est, potentiam, operationémque hominis fœcunditate boni operis privavit. At Christus eam restituit, extendens manus suas in Cruce.

Dimittit nonaginta novem in deserto. Luc. 15. 4. ut ovem errabundam reduceret ad ovile: reportans eam humeris propriis super crucem. Et veniens in die ascensionis convocat amicos, & vicinos suos; id est, angelos, dicens: *congratulamini mihi &c.* Hugo in Eccl. 3.

Ibi crucifixerunt eum. Luc. 23. 33. In aere mori voluit; quia commune est elementum: & sic mors ejus pro omnibus æqualiter offerebatur. Cætera elementa dominos suos habent; aer omnium est: de illo tantum participat colonus, quantum rex. Stella hic.

Ex Patribus, & aliis.

Christus crucifixus, & lac sugentibus, & cibus est proficientibus. S. August. tr. 98. in Joannem.

Expandit in Cruce manus, ut comprehenderet fines terræ: medium enim terræ est hic Golgothos. Non meus est hic sermo. Propheta dixit: *operatus est salutem in medio terræ.* Ps. 23. 12. S. Cyrill. Jerof. Catech. 13.

Gratia influit in nos per verbum Crucifixum; de cujus latere exiit profluvium gratiarum, habens vim sanativam. S. Bonav. s. 2. hexam.

Deus

Deus semper habet manum apertam ; imò etiam perforatam : quia ex utraque parte manus diffundit Bonitatem suam super omnes creaturas. Sanct. Bernardinus t. 3. serm. in dieb. Rogat.

Pendebat in cruce moriturus ; disposuit testamentum Electis suis : Patri Spiritum, Ecclesiæ corpus, peccatoribus sanguinem, latroni regnum, militibus vestes, Petro Ecclesiam, Apostolis Paracletum, Electis charismata distribuit. S. Thom. Vill. Conc. de S. Jo. Evang.

Cuncta extra JEsum Crucifixum generant fastidium, & habent defectum ; &, quasi absynthium, & fel amarissimum, torquent animam variis desideriis occupatam. Thom. Kemp. p. 2. ad Novit. s. 4.

An. 1641. Drepani fœmina pauperrima filiolo in templo importunè panem petenti, Crucifixum ostendit ; ab eo panem peteret. Ivit simplici sinceritate parvulus, dixitque Domino : da mihi panem. Mater mea mittit me, ut panem à te petam. Et ecce Crucifixus revulso à cruce brachio panem recentem dedit parvulo : ille lætus ad matrem, res in vulgus. Stupent omnes panem candoris mirabilis. Itur in templum, reperiunt Crucifixi brachium etiamnum à cruce liberum. Episcopus & Matri, & parvulo, liberaliter annonam, & reditus in omnem vitam suffecturos assignavit. Lyræus de imit. Chr. l. 4. cap. 8.

§. VI.

Crucifixus est Philosophia nostra, liber, &c.

NOn judicavi me scire aliquid inter vos, nisi JEsum Christum, & hunc Crucifixum. 1. Cor. 2. 2. Indubitatum est, non his tam angustis cancellis circumscriptâ fuisse scientiam Pauli, ut solum Christum crucifixum nôsset ; qui tam sublimiter de omnibus vitæ, passionisque, aliisque ad salutis nostræ remedium pertinentibus mysterijs, concionabatur ; qui raptus in tertium cœlum &c. Quid ergo ait, non plura scire ? voluit significare, quid sibi evenerit, & quid omnes agere debeamus. Christus crucifixus Pauli oculos ad se rapiebat, spiritum extollebat, excitabat devotionem. Huc ergo totum pondus meditationis ejus vertebatur ; cum Christo Crucifixo dulces miscebat sermones, nunquam ab illo suam abducebat considerationem. Did. Niss. t. 2. D. Palm. §. 3.

Vidi -- librum scriptum intus, & foris. Apoc. 5. 1. Christus est Liber, quem Joannes in sua apocalypsi conspexit, scriptus intus, & foris. Foris Christi vulnera cernimus ; sed intus immensi ejus erga nos amoris incendia contemplamur. Hunc docti, & indocti videant ; hunc omnes legant. S. Chrys. s. 1. de Resurr.

Hæc mea sublimior Philosophia : scire JEsum, & hunc Crucifixum. Non requiro, sicut sponsa, ubi cubet in meridie ? quem lætus amplector mea inter ubera commorantem. Non requiro, ubi pascat in meridie ? quem intueor Salvatorem in cruce. Sanct. Bernard. s. 43. in Cant.

In tantum infatuata est illa quondam gloriosa Mundana Philosophia, ut innumeri ex ejus Professoribus quotidie fiant ejus irrisores ; & ex ejus defensoribus fiant ejus impugnatores : & illam detestantes nihil aliud profitentur se scire ; nisi JEsum Christum, & hunc Crucifixum. Et ecce quàm multi, qui priùs fabricabant arcam in officina Aristotelis, tandem saniori consiliò discant studere in officina Salvatoris. Et qui priùs fabricabant vasa contumeliæ, nunc docentur fabricare vasa gloriæ. Rich. à S. Vict. l. 2. de arca myst. cap. 2.

Crux illa schola erat : ibi docuit Magister latronem : lignum pendentis cathedra facta est docentis. S. Aug. s. 87. de diverf.

S. Bonaventura S. Aquinati petenti : è quâ bibliotheca illum reconditum thesaurũ hausisset, rogantique, ut illa sibi monstraretur, in aliud conclave inducto, attritum oculis Crucifixum ostendens, illam esse bibliothecam suam dixit. Nadasi anno Crucifixi.

S. Philippus Benitius in extremo morbo sæpius ab astantibus identidem petebat librum suum. Librô quôdam ei porrecto, unus ex astantibus assecutus petitionem, Crucifixi effigiem ei porrexit ; quam reverenter accepit, &, facie ad piam lætitiam compositâ, exosculans, eum ad pectus suum adstrinxit. Paolett. s. 24. de eodem.

Christus in cruce suspensus Liber est ; in quo omnium virtutum perfectiones, omnium contemplationum sublimitates ; & quidquid ad salutem pertinet, mirabiliter, ineffabiliter, & supernaturaliter leguntur, discuntur, resplendent. Dion. Carth. c. 26.

Venerunt ad Religionem, literatus unus, alter Laicus. Literatus ob austeritatem de exitu tentatus Socio tentationem aperiens, ab eo ad constantiam solidis rationibus monitus est. Rogatus, ubi hæc didicisset ? respondit : se librum habere, in quo omnia hæc didicisset. Qualis hic liber ? imaginem ostendit Crucifixi : ecce, inquit, liber meus. Summa Prædic. Passid Christi.

O quàm præclarus Liber est Christus pendens in Cruce ! Blos. p. 3. c. unico.

Hæc sit sapientia vestra, fratres, hoc studium ; præ cunctis literarum studiis eligatis meditari die, ac nocte, JEsum Crucifixum pro omnibus nobis in Cruce immolatum. Thom. Kemp. p. 2. s. 4. ad Novit.

O Librum super omnem librum ! hunc expedit nocturnâ versare manu, versare diurnâ. Hoc sit nostrum Enchiridion, verbum abbreviatum, contemptus mundi, Soliloquium, Stimuli divini Amoris. Salmeron tomo 10. tr. 37. de Crucifixo.

§. VII.

Circumstantiæ temporis, quô crucifixus.

SIcut Christus die 25. Martii in utero Virginis conceptus fuit, ità post 33. annos eôdem die crucifixus est in æquinoctio verno. Natus

verò est 25. Decemb. in solstitio hyberno. Ità S. Aug. s. 18. de civ. c. ult. Chrysost. Tertull. &c. Crucifixus in meridie. S. Joannes enim ait c. 19. 14. *erat hora quasi sexta*, scilicet ab ortu solis, quæ est in meridie. Dices: Marc. c. 15. 25. ait: *erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.* Resp. erat hora tertia non incipiens, sed finiens. Finis autem horæ tertiæ erat initium sextæ: hæ enim horæ olim apud Judæos, & Romanos, ternas modernas continebant. Porrò eâdem die creatum esse Adam, & eâdem horâ comedisse pomum vetitum, quâ Christus in cruce moriens culpam expiavit, multi censent; inter quos Tertull. Corn. in Matth. 27. v. 35. Sextâ die homo est conditus, qui & sextâ horâ de ligno comedit. Quâ igitur horâ Dominus hominem condidit, eâdem & lapsum curavit. Sextâ die, & sextâ horâ, cruci affixus est. Theophylact. in Matth. 27.

Cras vobis erit salus, cùm incaluerit sol. 1. Reg. 11. 9. Significat illud meridianum tempus, quô Christus D. in Crucem actus salutem humani generis operatus est, & calidiores radios in terram vibravit. Non sinè mysteriô Nehemias urbis custodibus præcepit: *non aperiantur portæ Jerusalem, usq; ad calorem solis.* 2. Esd. 7. 3. ut significaret, non esse portas cœli reserandas, priusquam Christus D. crucem subiret, & amoris igne incalesceret. Mendoza in 1. Reg. 11. v. 9.

Immisit Dominus pestilentiam in Israel de manè usque ad tempus constitutum. 2. Reg. 24. 15. Sept: *de manè usque ad horam prandii.* Sequuntur hanc lectionem Orig. Theodoret. Ambr. Hora prandii erat hora sexta, seu meridiana. Ubi sol incaluit, ira angeli refrixit: nam misertus est Dominus. Illa hora figurabat illum meridiem, in qua Christus crucifixus, divinæ justitiæ ardor refrixit. Id. ib.

Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie? Cant. 1. 6. Per meridiem Christi accipe crucifixionem; in meridie enim crucifixus est. Et Crux Christi Ecclesiæ, ac Fidelibus, contra omnes persecutionis, & tribulationis, æstus; certum, fidúmque, præstat umbraculum. Aurora ergo vitæ Christi fuit in nativitate, dies in Prædicatione, meridies in Cruce, vespera in sepulchro. Ità Philo Carpathius apud Corn. hîc. Circuire possum, Domine, cœlum, & terram, & mare, & aridam; & nusquam te inveniam, nisi tantum in Cruce: ibi dormis, ibi pascis, ibi cubas, in meridie. Drogo Ost. de Sacr. Dom. Pass.

§. VIII.

Circumstantiæ loci, in quo Crucifixus.

IN terram visionis. Gen. 22. 2. Hebr. *vade in terram Moria.* Mons Moria est mons Sion, in quo Salomon ædificavit templum. Moria cum Oleastro deduci potest à radice *marar*, id est, *amarus fuit*; vel à *mor*, id est, *myrrha*: quia mons Moria ferax est myrrhæ, aloes, & cinnamomi, Pagninus, & ex eo Barradius t. 2. l. 3. c. 11. Moria dicitur quasi *mori*; id est, *myrrha mea*; & *jah*, id est, *Deus*: quasi diceret: *myrrha mea Deus.* Chald. vertit: *vade in terram divini cultûs. &c.* Nota: mons Moria in plures colles, & monticulos, fuit divisus: in Orientali enim parte montis Moria fuit Sion; alia pars Moria extra Jerusalem mansit, posteáque dicta est mons Calvariæ. Aug. l. 16. de Civ. c. 32. Hieron. scripsit, se certissimè à Senioribus Judæorum cognovisse: quòd ibi immolatus sit Isaac, & Adam sepultus, ubi postea Christus crucifixus est. Cornel. hîc. Idem habet Beda de locis sanctis c. 2.

Ista est Jerusalem; in medio gentium posui eam. Ezech. 5. 5. S. Cyrill. Jer. Catech. 13. medium terræ est Golgotha. Non meus est sermo; Propheta dicit: *operatus est salutem in medio terræ.* Ps. 73. 12. S. Chrys. hom. de Cruce, & latrone: nè putares, pro Judaica tantùm plebe oblatum Christum; ideo foras civitatem, id est, foras muros; ut scias Sacrificium esse commune. S. Leo s. 9. de Pass. ut Crux Christi non templi ara esset, sed Mundi. Sylveir. in Matth. 27.

Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus. Jo. 19. 41. Præcantavit in Canticis de hoc horto ad sponsam, hæc dicens ad illam: *Veni in hortum meum, soror mea, sponsa.* Cant. 5. 1. Et quid accipis illic? *messui myrrham meam;* vinum myrrhatum bibens, & acetum. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 13.

§. IX.

Crucifixi dolores.

Num. I.

De Clavis.

MAnus illius - plenæ hyacinthis. Cant. 5. 14. Hyacinthus flos coloris purpurei. Manus Domini plenæ hyacinthis: quia in cruce clavis perforatæ; & ruborem sanguinis illius quasi colore purpureô respersæ sunt. S. Thom. in Cant. hîc.

Erunt tibi compedes ejus in protectionem. Eccli. 6. 30. Verosimile est, Christum non tantùm clavis, sed etiam funibus, cruci fuisse adstrictum. Clavi enim manuum, & pedum, non potuissent soli tantam corporis molem sustinere. Et funes hi è Jerusalem Romam à S. Helena delati, servantur in ejus palatio, nunc templo S. Crucis in Jerusalem: uti habet programma Sacello ejus subterraneo præfixum. Corn. hic.

Quæsivit Helena clavos, quibus crucifixus est Dominus, & invenit. De uno clavo frænos fieri præcepit, de altero diadema intexuit: unum ad decorem, alterum ad devotionem, verut. Clavum crucis ejus diademati suo præferunt Imperatores. Sanct. Ambrosius or. de Exitu Theodosij.

Refert Landbergius de Passione: viro pio fuisse revelatum, Christi pedes 36. mallei ictibus fuisse cruciaffixos: ex quo conjice, quantùs fuerit dolor: nam quôvis ictu clavus magis rumpebat carnes, arterias, & nervos. Corn. in Matth. 27.

Num. II.

Num. II.

Varia de doloribus.

Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit; & qui consolaretur, & non inveni. Ps. 68. 21. *& dederunt in escam meam fel &c.* Hoc ipsum, quòd non invenì, qui simul contristaretur, hoc fuit fel meum; hoc mihi amarum; hoc acetum fuit. Sanct. Augustl. hic.

Attritus est propter scelera nostra. Is. 53. 5. Quod accidit Jerichuntam eunti à latronibus percusso Luc. 10. 31. contingit saucio Christo. Plures prætereunt, unus misereatur, & compatitur. Oliva t. 1. conc. 21. de Pass.

O vos omnes, qui transitis per viam. Thr. 1. 12. Ethicus ait: pulsus doloris est amor. Ut scias, quanta sit febris, & calor; tangis pulsum. Ut scias, quis dolor fuerit Christi; cogita, quantus fuerit amor erga omnes. Cornel. hic.

Deus meus! Deus meus! ut quid dereliquisti me? Matth. 27. 46. Dicit Christus, se à Deo derelictum: non quòd privatus esset gratiâ, vel gloriâ; sed quia tam graviter patiebatur; acsi peccator, & à Deo contemptus fuisset; & quia voluntati impiorum expositus erat; & quia nulla tunc fiebat redundantia consolationis, & alleviationis, à superiori parte animæ Christi in partem ejus inferiorem. Sic autem non fuit in beatis Martyribus: quorum multi tempore suæ passionis tantam in anima senserunt delectationem, ut vix perciperent exteriorem dolorem. Dion. Carth. in Matth. c. 27. Derelictus est Christus à Patre per privationem, scilicet Spiritualium consolationum. Nam cùm in cæteris Dei Electis, pro suo honore certantibus, & patientibus, influxus divini dulcoris, quasi totam supportaverit, & temperaverit, vehementiam illati doloris. Solus ipse JEsus, quantùm ad hoc, est præter cæteros in passionibus derelictus; ità ut nulla gaudij, & dulcoris, redundantia fieret ab habitu, & actu suæ gloriæ in naturam, quæ patiebatur, sic quòd mitigaret passionis acerbitatem. S. Bernardinus p. 2. art. 1.

Clamans voce magnâ. Matth. 27. 50. Quantò dolore, quantóque amore, de nequam Sæculo recedebat, quem Mundus nullò pactò cognovit! Sim. Cass. l. 13. hic.

S. Catharina Senensis dicebat: maximum dolorem, quem Christus sensit in Cruce, fuisse in pectore; scilicet in extensione, indéque consequente disjunctione ossium pectoris: idque se experientiâ didicisse, cùm à Christo omnium ejus dolorum particeps facta Cornel. in Matth. 27. v. 35.

§. X.

De inclinatione capitis. Joan. 19.

SAlvator noster caput inclinavit in morte, ut oscula daret suis dilectis. Toties eum osculamur, quoties in ejus amore compungimur. S. Aug. in Manuali c. 23.

Consummatum est, & inclinatò capite tradidit spiritum. Jo. 19. Quæ connexio inter hæc duo. Vidit Christus post libatum acetum, nihil jam superesse ad generis humani remedium; ideo ait, *consummatum est.* q. d. omnia prædicta à Prophetis impleta sunt; omnia, quæ pati oportebat pro salute hominum, perpessus sum: nihil restat, nisi mors. Inclinat ergo caput, mortem vocans; quia præstitit, quidquid præstare poterat. S. Augustl. tr. 119. in Jo. quia nihil remanserat, quod, antequam moreretur, fieri oporteret. Unde sequitur: *& inclinatò capite tradidit spiritum*, peractis omnibus; quæ, ut peragerentur, expectabat: tanquam ille, qui potestatem habet ponendi animam suam, & iterum resumendi eam. de Castillo lll. 31.

Inclinat caput; quasi supra Patris gremium caput reponens. Orig. hom. 85. in Matth.

Caput liquefecit ad misericordiam, flexit ad gratiam, inclinavit ad indulgentiam. S. Laur. Just. l. de agone Chr. c. 20.

Inclinatò capite ad istam (B. V.) tradens spiritum, obdormivit. Philipp. Abb. l. 1. in Cant. cap. 25.

Inclinatò capite ex parte Matris suæ: quasi diceret; per ipsam veniam petite. Hugo Cardin. hic.

Caput inclinavit in morte; in expiationem erectionis ad vetita: simulque suasit obedientiam, reverentiam docuit, humilitatem in operibus usquequaque monstravit; cùm omni peractò mysteriò, inclinatò capite expiravit. S. Bernardinus p. 2. s. 55.

Inclinavit in cruce caput: ut ostenderet gravitatem. Consuevit enim homo, præ nimio onere aggravatus, suum inclinare caput. Sic Christus aggravatus pondere peccatorum nostrorum, inclinavit caput. Unde 1. Petri 2. *peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.* Inclinavit caput, ut ostenderet, humilitatem esse viam ad gloriam sempiternam. Inclinavit caput: ut ostenderet gratuitatem; id est, ut augeret gratiam Deo Patri pro mortis victoria. Solent enim gratias agentes inclinare caput: ejus enim mors mortis nostræ victoria fuit. Sanctus Bernardinus t. 2. sect. 56.

Tradidit spiritum, inclinatò capite æterno Patri, cui commendaverat: ut non solùm in corpore, sed à corpore separatus ejus spiritus esset obediens. Etenim decretò Paternò descendit ad limbum; & reversus ad tumulum reanimavit exanimatum. Sim. Cass. l. 13. hic.

Inclinavit caput, tum ad dilectissimam Matrem, tum ad homines universos, tanquam ultimum vale dicens; extremamque petens copiam discedendi; & osculum pacis offerens. Blosius Margar. spir. cap. 18.

§. XI.

Christi Crucifixi imitatio.

Ex Veteri, & Novo.

NUnquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo? 4. Reg. 10. 15. Sic Jehu amicum suum quendam in via reperiens interrogat, cùm magnanimus pergeret sumpturus supplicium de quibusdam idololatris. Id est: dic mihi. nunquid idem, quod ego, desideras? ibi enim sumitur cor pro intentione, & desiderio. Cui ille respondit: *est. Si est, inquit; da mihi manum tuam: qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum.* O Divine JEsu! si te interrogo: quò tendis in crucis curru? respondebis: vado ad carnem, peccatumque interficiendum. Estne cor tuum rectum eum corde meo? Ego te ab Inferno liberare, tibique cœlum adipisci, intendo. Si tu idem intendis; da mihi manum tuam; ascende mecum in crucem; labores, sicut ego, patere; teipsum mecum abnega; tolle crucem tuam, & sequere me. Diez. Conc. 1. in Comm. unius Martyr.

Exclamantes ploraverunt (amici Job) *scissis vestibus sparserunt pulverem super caput suum.* Job. 2. 12. Orig. l. 3. Quod fecisti? inquiunt, ô Job! facimus? & quæ gessisti? quærimus. Vestimenta nostra scindimus; & terram super capita nostra spargimus: sic namque & tu fecisti ante paululum. & utinam cœteros dolores tuos tecum dividere possemus. Sic discipuli JEsu amici, & amatores, in formam Dilecti transfossi, & sepulti, se transformantes, terni, ùt in sepulchro se condunt, & fixis pedibus præ tristitia tenentur clausi. Per hæc Dominicæ mortis stigmata, & stemmata, Dominum ad se trahunt: quia nihil sic regnatorem JEsum allicit, quàm ejus morientis imitatio. Baeza l. 5. c. 4. §. 2. Erant clausi propter metum Judæorum. Jo. 20. 19. Non erat domus illa; sed carcer, sed sepulchrum. Tunc tota ad Discipulos pœna Dominicæ transierat Passionis. Et non solùm lateribus eorum, sed & cordibus, doloris lancea tota figebatur: tunc tristitiæ clavis affixæ manus eorum, pedésque, tenebantur. S. Chrysol. s. 83.

Fasciculus myrrhæ inter ubera. Cant. 1. 12. Sponsi commoratur, cùm anima quæque, Deo consecrata, mortem ejus, à quo se redemptam novit, intentâ mente, quantùm valet, imitari satagit. V. Beda in Cant. hîc.

Sub umbra illius. Cant. 2. 3. Ad contemplandum Christum crucifixum si dignè vis accedere cum Sponsa sub umbra ejus, & cum Maria, sponsarum regina, stare; id est, fortiter te præcingere ad simul patiendum. de Ponte hîc.

Surrexi, ut aperirem Dilecto meo; manus meæ stillaverunt myrrham. Cant. 5. 5. Meritò, cujus manus sudabant myrrham, hoc est, cujus opera Dominicam referebant mortem, & sepulturam, exurgit, aperire Dilecto Christo. Veniendum illi certò erat, cùm suæ mortis imitatorem videat. Surrexi, inquit, aperire; & opera ejus, & facta, mortificata sunt Mundo. Talis enim debet esse anima, quæ Verbum est recepturа; ut moriatur Mundo, & consepeliatur Christo. Sic enim Christus invenitur; & tale quærit hospicium. S. Ambr. l. de Isaac c. 6. Baeza l. 5. c. 4. §. 2.

Statura tua assimilata est palmæ. Cant. 7. 7. Potest per palmam Crux Christi intelligi: palma enim in sublime valde crescens dulcissimos fructus gignit. Et Crux Christi cœlestem cibum nobis præparavit. Sed cur statura Sponsæ assimilatur? quia pro Christo mori non dubitat, quisquis Christum valde diligens dignè imitatur. S. Greg. in Cant.

Pone me ùt signaculum super cor tuum. Cant. 8. 6. Signaculum meum es, ad imaginem, & similitudinem meam es. - Et quia imago Dei in corde tuo est; sit & in operibus tuis. Ideo crucem ego pro te portavi, nè tu propter me portare dubitares. S. Ambr. in Ps. 118. Oct. 22. Pone me ùt signaculum, dicit Crucifixus sponsus. Primum hominem portâsti; qui tibi impressit naturam peccato infectam: porta etiam secundi Zach. 3. 9. *cælabo sculpturam ejus.* Pone me cruci affixum; ut imago Crucifixi in corde tuo imprimatur per meditationem; & in brachio per imitationem virtutum Crucis. de Ponte hîc Exh. 2. §. 2.

Duabus velabant faciem ejus, duabus velabant pedes ejus & duabus volabant. Is. 6. 2. In extensione duarum alarum crucem efformabant; putantes, quòd nullâ figurâ, & gestu, gratiùs possint coram Deo adstare, quàm si Christum crucifixum repræsentarent. S. Germanus Constantinop. or. de Cruce: & illi, qui tuæ gloriæ, ùt sceptrò regali assistunt; tibi conformantur; & novâ quâdam ratione imitatione tui gloriantur; contractis quidem alis superioribus, & inferioribus; expansis autem utrinque mediis; & in forma Crucis volantes, sinè intermissione laudes, & prœmia, decantant. Sylv. in Luc. 23. q. 9.

Ante quorum oculos JEsus Christus præscriptus est. Gal. 3. 1. Genuinè præscriptus, id est præ oculis vestris scriptus & ùt Syrus, *pingendo depictus est in vobis*; id est, ante vos, in oculis vestris Christus crucifixus. Hôc sensu Crucifixus quasi imago, vel liber, proponitur; in quo sangùineis literis descriptus, & depictus est ipse Christus, Corn. hîc.

Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt. Gal. 5. 24. Per duos latrones intelliguntur Caro, & Mundus; qui sunt crucifigendi ad hoc, ut spiritus noster in cruce Domino offeratur. Crucifigenda est Caro sicut dexter latro: *qui sunt Christi &c.* Mundus ùt latro sinister: *mihi Mundus crucifixus est &c.* Gal 6. 14. Et tunc Spiritus in medio crucifigitur cum Christo: *Christo confixus sum Cruci.* Gal. 2. 19. Est autem crux carnis, rigor disciplinæ; cujus quatuor sunt brachia: scilicet vigilia, abstinentia, asperitas vestium, & disciplina verberum. Crux autem, quâ Mundus crucifigitur, est paupertas spiritûs; cujus quatuor sunt brachia: contemptus gloriæ, pecuniæ, patriæ, & pa-

& parentelæ. Crux Spiritûs, est fervor devotionis; cujus quatuor sunt brachia: scilicet amor, spes, timor, dolor. Spes sursùm, timor deorsum; amor à dextris, & dolor à sinistris. S. Bonav. in Lucæ c. 23.

Ex Patribus, & aliis.

Non tantùm tempore pacis congaudeas Crucifixo; verùm etiam tempore persecutionis eandem retine fidem. Nè sis tantùm tempore pacis JEsu amicus, & tempore belli inimicus. Pro te crucifixus est, qui nihil peccaverat; & tu pro Crucifixo non crucifigeris? S. Cyrill. Jeros. Catech. 13.

Hæc dies, in qua Christus pro te mortuus, & crucifixus: & tu morere, & crucifigere. S. Chrys. de pœnit. s. 1. de jejunio.

Etiam homo ad formam crucis figuratam habet imaginem; ut qui sit ad imaginem CHRISTI crucifixi. Anastasius Sinaita lib. hexam.

Amor absque Cruce, & crux absque amore; nec ratione, nec verbô, nec opere, aliquam meretur laudem. S. Bernardinus t. 2. s. 56.

Dicere possumus: Christum passum, & crucifixum, esse horologium cordium Religiosorum, distinguens horas diei, & noctis. Id. ib.

O bone, ô pie, ô dulcis JEsu Christe! nihil aliud à te peto, in via ista; nisi ut sim semper tecum perfectè crucifixus in cruce. S. Laur. Justin. de incend. am. c. 4.

Omnis humilitas depicta est in tabula sanctæ Crucis; nulla deest in cruce imago virtutis. Etenim ibi inexæstuata paupertas rerum, amicorum, & humanæ potentiæ; inexæstuata patientia. Nulla querela ibi auditur; nisi orationes ad Patrem? & benedictiones pro maledictionibus. Verè consummator bonorum JEsus omnem virtutem consummavit. Sim. Cass. l. 4. c. 7.

Quicunque vult perfectè vivere, nihil aliud faciat; nisi quod contemnat, quæ Christus contempsit in Cruce; & appetat, quæ Christus appetiit. Nullum enim exemplum virtutis abest à Cruce. S. Thom. opusc. 3. c. 5.

S. Franciscus Seraph. desiderans summoperè scire: quid sibi, ac fratribus suis, maximè conveniret exercere? ac quæ devotio DEO maximè placeat? sensit internè se instigari, ut aperiret Missale. Aperuit semel, bis, ter; & semper occurrit: Passio D. N. J. C. Sandæus parad. amant. Crucif. centur. 7.

Rodesindus, sive Rosendus Ep. Compostellanus sub annum Christi 990. pro scuto, & insigni tessera, sumpsit sibi Crucem; è cujus uno brachio circinus, ex altero speculum, pendebat: quô significâsse videtur, oportere nos crucem Christi sæpius contemplari; in eaque, velut in speculô, nos ipsos, vitámque totam intueri, & despicere: similesné ei, an dissimiles, simus; tum circini instar, aut regulo, eâdem cruce actus omnes nostros dirigere, & metiri. Doulxeman l. 2. cap. 2. de amore Sect. 7.

§. XII.

Crucifixus amandus.

GLoriosa, & pia amatrix Magdalena obvios habuit Angelos circa sepulchrum; qui dubiô procul locuti sunt illi angelicè, id est, suaviter. Sed nec ex eorum verbis, estò suavissimis, nec ex splendore vestimentorum, nec amabili eorum decore, ullam capere potuit complacentiam. Et vertens se, vidit dulcem Salvatorem, sed in forma hortulani: quâ ejus animo, flagranti desiderio videndi Dominum, minimè satisfactum est; quia scilicet non vult flores, nec consequenter hortulanum: ejus enim animum crux, clavi, spinæ, occupârunt. Unum, unum quærit Crucifixum. S. Franc. Salesius tr. de div. am. l. 5. c. 7.

S. Gonsalvus Amaranthus Ord. Prædic. in Lusitania: ùt à sacro fonte fuit levatus, præstolanti nutrici cùm confestim esset traditus, ut à vagitibus lactis dulcedine tractus temperaret. Sed ille ubera prorsus respuens, siccis subitò ocellis, & versùs quandam Christi crucifixi effigiem defixis, lamenti oblitus, & lactis, tenera brachiola eodem inenarrabili jubilô tendebat. Cùmq; eadem nutrix successu dein temporis cum infante eandem Ecclesiam frequentaret, puerulus in ingressu primo oculis curiosè illam Christi passi imaginem requirebat; vixq; ab illius aspectu amabili abstrahi potuit. Kircherus 10. Jan.

à Crucifixo didicit S. Gertrudis: neminem unquam Christi crucifixi imaginem oculis compassionis aspicere, quin ab ipso Crucifixo respiciatur oculô pietatis. Sandæus parad. amant. Crucifixum centur. 7.

Martyr Anonymus captus, cùm cuidam tyranno serviret, & gemebundus semper incederet; interrogatus ab eo, cur cum cœteris famulis non gauderet? respondit: Non possum non tristis incedere, quia continuô mortis DEI mei memor in corde meo Crucifixum porto. Irritatus tyrannus; experiar, inquit, num vera sunt, quæ dixisti: nec mora, vocatô carnifice jussit apertô Martyris pectore cor evelli, & per medium cultrô scindi: & ecce in eo imago Crucifixi. Tyrannus cum suis conversus. Thom. Cantipr. l. 1. ap. c. 25.

S. Lydwina crescente morbô confirmabatur spiritu; amarum omne illi dulcescebat; nec quidquam ei sapiebat, nisi solus JEsus, & hic Crucifixus. Joan. Brugmannus parte 1. vitæ c. 4.

Sit cor nostrum illi gratum pulvinar, quo sacrum suum caput reclinet. Blos. margar. spir. cap. 15.

§. XIII.

Crucifixus honorandus.

DUm esset Rex in accubitu suo, nardus meus dedit odorem suum. Cant. 1. 11. Gloss. interl. exponit: in accubitu Crucis. Vocat Sponsum Regem, quando illum in throno Crucis positum spectat. Aliàs illum Dilectum vocat, & aliis titulis donat. Tam reverenter illum colit (cum quo aliàs familiarissimè consueverat) cùm in Cruce positum cernit; ut aliô, quàm Regis titulô appellare non ausit. Did. Niss. die Jovis S. §. 2.

Non pudeat Crucem Christi confiteri; angeli enim gloriantur dicentes: *JEsum quæritis Crucifixum.* Non potuisti dicere, ô Angele! scio, quem quæritis, meum Dominum; sed confidenter dicit: scio, quòd Crucifixum: corona enim est crux, & non ignominia. S. Cyrill. Jeros. Catech. 13.

Carolus V. M. Imp. cùm in Affricana expeditione videret Hispanicæ nobilitatis, quæ plurima eum sequebatur, principes de summa exercitûs præfectura ambitiosè anxios, & suspensos animô; ab eorum uno interrogatus: quem tandem Capitaneum Generalem renuntiaturus esset? sublatâ coram omnibus Crucifixi statuâ: hunc, inquit, cujus ego signifer sum. Quæ responsio cunctorum sedavit animos. Doultremon l. 2. c. 2. de amor. sect. 6. Crucifixio.

Pientissima Radegundis Regina, S. Crucis Dominicæ portionem argenteis thecis inclusam venerata, constituit, ut perpetuò lumina accenderentur. Id gratum fuisse Crucifixo, illustrî miraculô declaratum. Nam lampadarum lychni non solùm non absumebant oleum, verùm etiam perpetuò parturiebant. Adeò enim exundabat oleum, ut subjecta vasa opplerentur ex lampadum redundantia. Greg. Turon. l. de glor. MM. c. 5.

Pulsus meridianus horâ 12. in honorem Crucifixi institutus. Ad quem Lûdov. XI. Gall. rex ex equo descendêre, & flexô utroque genu, ac capite nudô, patientem Dominum venerari non erubescebat. Imò existimant aliqui, ab hoc Rege meridiani pulsûs initium. Canis. l. 3. de B. V. c. 3.

§. XIV.

Crucifixi memoria, & meditatio.

Num. I.

Est dulcis, deliciosa.

Stipate me malis. Cant. 2. 5. S. Ambr. in Ps. 118. Oct. 5. per flores, & mala, accipit memoriam, & meditationem Christi Crucifixi. Cornelius hic.

Memoria ejus in omni ore, quasi mel indulcorabitur ejus memoria; & ut musica in convivio vini. Eccli 49. 1. 2. Sed longè dulcior in ore, & corde, memoria JEsu Crucifixi. Nadasi ann. Crucif.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. Is. 12. 3. Devotio tenera erga Crucifixum, est cella vinaria, in quam introducit animas sibi dilectas Rex sponsus. Sandæus Cent. 7.

Memoriale ejus (Syr. *memoria ejus*) *sicut vinum Libani.* Os. 14. 8. q. d. memoria, & commemoratio Israelis, erit gratissima, & suavissima; ûti erat vinum crescens in Libano. Nam hoc præstantissimum fuisse, æquè ac odoratissimum, ex afflatu arborum odoratarum, quibus abundat Libanus, docent Geographi terræ sanctæ. Corn. hic.

Lac vobis potum dedi, non escam. 1. Cor. 3. 2. ait enim 1. Cor. 2. 2. nunquid dixi, me aliquid inter vos scire, *nisi JEsum Christum & hunc Crucifixum?* Quia si diceret tantùm JEsum Christum, est JEsus Christus etiam secundùm Divinitatem; secundùm id, quod erat Verbum apud DEum Filius DEI JEsus Christus. Sed hunc, hoc est, hôc modô dictum, parvuli non capiunt. Quomodo ergo capiunt, qui hæc capiunt? *JEsum Christum*, inquit, *& hunc Crucifixum.* Suge, quod pro te factus est; & crescès ad id, quod est. S. Aug. in Ps. 118.

Sit JEsus Christus tibi semper in corde; & nunquam imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Hæc tibi sint cibus, & potus; dulcedo, & gloria tua; mel tuum, & desiderium tuum; lectio tua, & meditatio tua &c. S. Bern. formula honestæ vitæ.

Quid possit amanti animæ esse suavius, quàm ut post distractiones, labores, perturbationes, multas, in hac lacrymarum valle illi occurrentes, eamque fatigantes, sub hac salutifera Crucis umbra respiret, sese reficiat, sensus dispersos colligat, animamque exhaustam delectabili arboris hujus fructu confortet. Blos. margar. Spir. c. 15.

S. Franciscus Seraph. vivâ Crucifixi imago (ità eum appellat author in ep. dedic.) cùm nonnunquam videndi facultate privatus, & totos dies in tenebris sederet; quidam è fratribus commiseratione ductus hortabatur eum, ut consolationis ergò juberet, pium aliquem sibi librum prælegi, dixit: Ex CHRISTI patientis memoria tantùm se haurire voluptatis; ut, si ad finem usque Mundi vitam sibi protrahendam sciret, haud aliam lectionem, ad jucundissimam animi relaxationem, esset desideraturus. Chronicon Ord. l. 1. c. 103.

Num. II.

Alia Motiva

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Acsi dicat: Tangat me præsentiæ dulcedine unigeniti Filii Redemptoris mei. S. Greg. mor. l. 27. c. 10.

Plantate in hortulo memoriæ vestræ arborem S. Crucis, contra omnes mortiferas diaboli suggestiones, medicinam virtuosam proferentem. Hujus enim nobilissimæ, & felicissimæ arboris radix est humilitas, & paupertas; cortex labor, & patientia; rami misericordia, & justitia; folia veritas, & doctrina &c. Hæc est vitis Deifera, oliva fructifera, dulcis ficulnea; foris aspera, intus mellitum. Thom. Kemp. p. 3. c. 1. ad Novit.

Omnino sicut ille, qui opobalsamum vel leviter contingit, necessariò suavem odorem retinet; ità is, qui Passionem Dominicam piè recolit; licèt permodicô affectu id faciat, non potest non referre augmentum gratiæ divinæ. Sed nec effigiem quidem Crucifixi homo Christianus unquam reverenter aspexit, aut aspiciet, sinè grandi utilitate. Ex Theologia Germanica Anonymi Equ. Teut. Sacerd. Francofurti.

Magnum est discrimen inter miracula Christi à sua morte patrata; & inter ea, quæ in vita operatus est. Nam, dùm viveret, ægris salutem, mortuisque vitam, præstabat: in ejus verò morte lapides confringebantur, terra tremebat, & sol splendorem suum amittebat; cùm è contrà humanô

manô judiciô agendum fuerit. Nam, cùm ejus mors misericordiæ culmen, & plenitudo, esset; miracula ab eo tunc facta solatium potiùs afferre, quàm timorem incutere deberent. Ad quod respondere possumus: signa à Domino JEsu in vita edita talia fuisse, qualia necessitas indigentium tunc exigebat: suæ verò sanctissimæ mortis miracula ostendisse, & præ se tulisse effectus; quos ipse Dominus suâ morte fieri in hominibus cupiebat: ut scilicet corda lapidea contererentur, spiritus superbi humiliarentur, terrena desideria in cœlestia mutarentur; ac denique, ut nullus alius Sol, aut Lux, in Mundo esset, quam homines aspicerent; præterquam JEsus Crucifixus, vera lux, & nitidissimus Sol. Diez. Amor Dei erga hom.

Mortis Christi multi non recordantur; nisi dum vident mortem propriam. Tunc Crucifixum amplectuntur; cujus, dum viverent, obliviscebantur. Stella de Cont. van. p. 2. cap. 84.

Margarita Lotharinga, nè in itinere avelleretur ab intuitu Crucifixi, illum locabat secum in lectica. Sand. Crucif. cent. 7.

§. XV.

Crucifixi variæ apparitiones.

SAnct. Francisco in excessu contemplationis, in monte excelso apparuit Seraph sex alarum in cruce confixus. S. Bonavent. diæt. sal. cap. 7.

S. Catharina Senens. post Communionem vidit Dominum Crucifixum magno cum lumine advenientem, & ex ipsius vulnerum cicatricibus quinque radios ad quinque loca sui corporis descendentes. Nadasi ann. Crucif. & habetur in Brev. Rom. 30. Apr.

Innocentius III. Papa l. 2. de cont. Mundi cap. 43. existimat, sub arcani Judicii tempus, hominibus tam probis, quàm improbis, Christum Crucifixum aspectabilem obversari. Malus videt sibi ad confusionem, ut erubescat, se non esse redemptum sanguine Christi, suâ culpâ exigente.

S. Bertulphi Abb. S. Gudvali corpus cùm portaretur, imago Crucifixi inclinatô vultu illud venerata, immobilis mansit, neque se reflexit. Boll. 5. Febr.

§. XVI.

Crucifixus est figura extremi Judicii. Luc. 23.

U*Num à dextris, & alterum à sinistris.* Luc. 23. 33. S. Ambr. hic: quia sic erit in die Judicii. q. d. per latronem à dextris justi designantur; & per latronem à sinistris peccatores. Castillo Illat. 110.

Ipsa Crux, si attendas, tribunal fuit. In medio enim Judice constitutô, unus, qui credidit, liberatus; alius, qui insultavit, damnatus est. Jam significabat, quod facturus est de vivis, & mortuis; alios positurus ad dexteram, alios ad sinistram. S. Aug. tr. 31. in Jo. Cur Christus, cùm summâ benignitate redimeret Mundum in Cruce, ibi nobis tremendum ultimi Judicii tribunal objicit? quia memoria illius valdè utilis, ut vitam componentes, fructus redemptionis colligamus. Sylv. in Jo. 19. q. 14.

Affixus est cum latronibus duobus, unô ad dexteram, alterô ad sinistram, similiter crucifixis. Ut etiam in ipsa patibuli specie monstraretur illa, quæ in Judicio ipsius omnium hominum est facienda discretio: cùm & salvandorum figuram fides credentis latronis exprimeret; & damnandorum formam blasphemantis impietas prænotaret. S. Leo s. 4. de Pass.

Erat medius Salvator, tanquam statera veritatis; unum elevans confitentem, & alterum condemnans blasphemantem. S. Chrys. or. de æmulat.

Ipsa Crux, non tantùm tormentum judicati; sed Judicantis quoque jam quoddam tribunal extitit. S. Rupert. in Jo. 19.

Exeamus ad eum, vel cum eo, in locum, qui dicitur Golgotha; & videamus in humilitate vel pœnam judicati; vel gloriosum, & terribile mysterium judicaturi. Illic enim ipse duorum latronum medius, alterum à dextris pœnitentem suscepit; alterum à sinistris, in nequitia perseverantem, in damnatione reliquit. S. Rupert. in Matth. 26.

Miscellanea.

Clamans voce magnâ. Matth. 27. 50. Quòd Christus tantis, & tam diuturnis tormentis excruciatus, sanguine exhaustô, totôque corpore dissipatô, tam fortiter in ipsa expiratione clamavit; fuit penitus supernaturale, & indicium potestatis divinæ. Dion. Carth. hic.

Petierunt Judæi à Pilato Jo. c. 19. 31. ut crucifixorum *crura frangerentur.* Et hôc ipsô persuadere volebant omnibus: tantum esse scelus, & facinus Salvatoris, quòd in vivo corpore dignè castigari nequiverit; itàque necesse fuerit in corpus desævire extinctum. Blos. marg. spir. c. 29.

Quid hôc admirabilius? cernere DEum in Cruce pendentem; & quidem inter latrones. S. Andreas Cret. orat. in Crucis exalt.

Ambrosius in quodam sermone ait: Auctor pietatis in Cruce pendens testamentum condidit, singulis opera pietatis distribuens: Apostolis persecutionem, Judæis corpus, Patri spiritum, Matri paranymphum, latroni paradisum, peccatoribus infernum, & Christianis pœnitentibus Crucem. S. Bernardinus t. 2. s. 56.

Sorte accidit, ut quidam Minores FF. in solo, & suburbiis Jerusalem offenderent lilium miræ pulchritudinis, & magnitudinis è terra exortum; quod præciderunt. Postea, novô succensi desideriô, de radice inquisiverunt; & effossâ terrâ invenerunt crucem in Christo eidem affixo tribus clavis, cum vulnere lateris, ex ipsa radice lilij, divinô opificiô efformatum. Franc. Quaresmius Ord. Min. in elucid. terræ S. tomo 2. l. 4. cap. 1.

Lancrius ait apud Doultremon l. 1. c. 1. Venetiis in S. Georgij columnam esse, in qua Christi Crucifixi imago ità graphicè à natura marmori impressa sit, ut peritissimi pictoris opus credi possit.

Reperitur in Palæstino solo Musa arbor, seu frutex potiùs; cujus fructus quoq; Musa dicitur; altitu-

altitudine sesqui hominis, stipite viridi; folia in digitorum modum protensa, adeò longa, ut staturam hominis erecti ferè excedant; tam lata verò, ut extensus quispiam facilè foliò unò cooperiatur. Semel tantùm ex uno stipite fructus fert, qui plures in unò botro crescunt, aliquando decem, plerumque viginti; quorum quisque ovi habet magnitudinem: suntque coloris crocei, instar ficuum, odore rosis non absimiles. Sapore quidem dulcissimi, ideoque grati palato; sed stomacho noxii: somnum inducunt, explent cerebrum fumô; satiant multùm, ac citò corrumpuntur. Sunt, qui fructus hosce paradisi poma appellant, in quibus Adam peccavit. Si in articulos concidas, venas in singulis reperies, Crucifixi effigiem utrinque referentes: ideò à quibusdam vocatur fructus mortis. Niremberg. lib. de miracul. naturis terræ promissæ c. 99.

In urbe Beritho plenâ Judæis Christianus quidam juxta Synagogam censualem cellulam incolebat, fixitque in pariete ad lectulum Crucifixum. Migrans post tempus ad spatiosam domum, omnia sua asportavit, Crucifixi oblitus. Successit in eandem cellulam Judæus imaginem non advertens. Die quodam invitavit alium Judæum ad prandium; qui inter comedendum advertit illam imaginem; & contra invitantem excandescens, eum apud summos Sacerdotes accusavit; qui repertâ imagine cum multis contumeliis, verberibusque afficientes, extra Synagogam semivivum projecerunt. Imaginem autem terræ allidentes dixerunt ad invicem: quia audivimus, quòd patres nostri diversis modis illuserunt; ità & nos huic faciamus. Tunc cœperunt spuere in faciem, percutere alapis; post illa crucifixerunt eam acutissimis clavis; acetum, & fel, præbuerunt; coronâ spineâ, percutientes arundine, lanceâ latus aperuerunt. Quô factô res mira: nam ipsius vulneris locus aquâ, & sanguine illicò cœpit decurrere. Dixerunt autem principes Sacerdotum: adferatur vas ad locum vulneris, unde sanguis decurrebat; quod & factum. Dixerunt autem ad invicem: quoniam Christiani susurrant, quòd mirabilia fecerit in Mundo; accipiamus hunc sanguinem, & deferamus ad nostram Synagogam; & congregemus malè habentes, & perungamus eos. Factum: inter primos adductus senex paralyticus in grabato; qui perunctus statim incolumis de grabato exiliens ad propria remeavit. Cœci sanati, & plurimi alii diversis morbis laborantes. Omnes autem principes Sacerdotum, & Seniores, & omnis turba Judæorum, crediderunt in Christum. S. Athanasius Ep. Alexandrinus Relat. miraculi hujus.

Titulus XLIII.

CRUX.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Ordine Alphabeticô.

Altare.

Ædificavit altare. Gen. 22. 9. Quid sibi vult ara constructa, nisi Crux in monte porrecta? S. Fulgent. serm. de Abrah. Hæc autem omnia figura erant Crucis: propterea & Christus Judæis dicebat Jo. 8. 56. *Abraham pater vester exultavit &c.* Quomodo vidit, qui temporibus præcessit? per figuram, per umbram. Sicut enim hîc ovis oblata est pro Isaac; ità & rationalis agnus oblatus est pro Mundo. S. Chrysost. hîc hom. 47.

Arbor vitæ.

Audiens Adam vocem Domini post peccatum, fugit sub arborem vitæ Gen. 3. 8. Quæ fuga, ô Adam! hæc est? quod asylum contra iram DEI sub caducis foliis? Ex eo tempore videtur Dominus peccatoribus cognitionem quandam dedisse; quâ perciperet: asylum ab ira Dei optimum fore sub arbore vitæ, id est, Cruce. Diez Crux.

Sub arbore malo suscitavi te. Cant. 8. 5. Hæc malus salutifera, si ad arborem respicias, Crux est humanæ salutis authrix; in qua salus Mundi, authorq; pependit. Si verò ad pomum ejus, ad fructum suavissimum, atq; sanctissimum (de quo sæpe diximus) cœleste totum, & salutarè malum corpus est JEsu Christi. Philo Carpath. hîc.

Arbor Zachæi.

Noli te extollere; pusillus esto. Zachæus esto. Sed dicturus es: si Zachæus fuero, præ turba non potero videre JEsum. Noli esse tristis; ascende lignum, ubi pro te pependit JEsus; & videbis JEsum. S. Aug. de verb. Apost. s. 8.

Arca Noe.

Arca Noe est Crux Christi. S. Thom. in Gen. c. 8.

Argentei 300.

Benjamin dedit 300. Argenteos. Gen. 45. 22. Per 300. arg. significatur prædicatio Crucis; quæ commissa est Paulo præ cœteris. Et rectè per 300. arg. Crucis designatur prædicatio: quia ipse numerus per T. repræsentatur, qui figuram crucis habet. Hugo Card. hîc.

Baculus Jacob.

In baculo meo transivi Jordanem. Gen. 32. 10. Crucis typus fuit Patriarchæ Jacob virga, cùm transivit Jordanem. Andreas Cret. or. 1. de exalt. S. Cruc.

Benedictio Jacob.

Jacob moriturus transpositis manibus benedixit nepotibus. Gen. 48. 14. quô Crucis Figuram expressit. Meritò igitur dicitur:

Regnâ-

Regnavit in domo Jacob; ubi Crucis figura apparet: qui regnum suum in Cruce, & laboribus, quibus nos redemit, collocavit. Sylv. in Luc. 1. q. 40.

Lignum illud vitæ, quod à DEO in paradiso consitum est, præclaræ Crucis figuram gessit. Quoniam enim morti aditus per lignum patuerat, consentaneum erat, ut per lignum quoque vita, & resurrectio, donaretur. Quin Jacob, cùm adoratô virgæ fastigiô, cancellatisque manibus, filiis Joseph bene precantur, Crucis signum apertissimè delineavit. S. Jo. Damasc. l. 4. c. 12.

Hanc Crucem Patriarcha Jacob, cùm permutatas olim manus nepotibus imponeret, symbolicè præsignificavit. S. Andr. Carnot. or. in exalt. Cruc.

Crucis mysterium Jacob exhibuit, quando juniorem Ephraim, Manasse primogenito præferens, in modum Crucis super eos brachia permutavit. S. Petr. Dam. in Invent. S. Cruc.

Sinè dubiô transpositio manuum Crucis expressit figuram. Nunquid in eo sic manus commutando casu Crucem figuravit? nunquid non poterat, eâdem ratione datâ, Manassen ad dexteram, Ephraim autem ad sinistram suam posuisse? Poterat planè; sed prophèta erat; & prophèticô spiritu sciebat, quod per Crucem componenda esset benedictio, quam venturus Legislator daret. S. Rupert. in Gen. l. 9. c. 24.

Candelabrum.

Et bajulans sibi Crucem. Jo. 19. 17. Portavit Christus Crucem, sicut illustrator candelabrum. Super quo ponenda erat lucerna, de qua ipsemet Salvator Jo. 8. 12. testatus est: *ego sum Lux Mundi.* Ascendit Dominus Crucem, sicut Doctor cathedram, vel pulpitum Prædicator; scilicet ut viam, ac doctrinam doceat veritatis. S. Bernardin. p. 2. s. 55.

Cithara David.

Suavî sonô citharizans David, non tantùm animalium mulcebat auditus, quantùm etiam in ipsô Saule vexationem mali Spiritûs temperabat. 1. Reg. 16. 23. Si nostri, manu fortis, CHRISTI D. citharam respicias personantem, quam ligno Crucis, carnis, membrorumque suorum, chordis aptatam, plectrô dum tangit S. Spiritus, omne animal replens benedictione; ipsum quoque diabolum fugavit de cordibus inimicorum. S. Prosper de promiss. Dei p. 2. c. 25.

Cithara David figuravit Crucem D. N. J. C. S. Vinc. Ferr. D. Reminisc.

Non putandum est, citharam illam, quàmvis dulcissimè resonantem, tantæ potuisse virtutis existere, quæ spiritus pelleret immundos; sed figura S. Crucis; & ipsa, quæ canebatur Passio Dominica, jam tunc diaboli refringebat audaciam. V. Beda in lib. Reg. l. 3. c. 1.

Clavis.

Dabo clavem domûs David super humerum ejus. Is. 22. 22. Clavis super humerum Crux est appositа dorso ejus: cui versâ facie ad homines crudeliter fuit affixus. Et statim sequitur utilitas passionis, apertio cœli, Electis nunquam claudenda, reprobris verò nunquam aperienda. Sim. Cass. l. 14.

Columna ignis.

Crucis signum exhibuit columna ignis, & nubis, quibus deducebat DEus errantem Israelem. S. Andr. Cret. or. in Exalt. S. Cruc.

Columna ignis, & nubis, erat Crux; quæ semper præ oculis haberi debet peregrinantibus in terram promissionis per rubrum mare, per desertum, per loca invia, inaquosa. S. Chrys. serm. de Joseph.

Dies Domini.

Exultavit, ut videret diem meum. Jo. 8. 56. Diem autem dicit Crucem. Theophyl. hic.

Ferculum.

Ferculum. Cant. 3. 9. à ferendo accepit; quod dicit de lignis Libani factum, in quo monte Lex data est: Quod ferculum Crucis secundùm hæc mysteria de lignis cedrinis factum, non erit incongruum intelligi. Apo nius l. 5. in Cant.

Et sanè, si per ferculum accipias Crucem, in ejus medio non erat, nisi Christus, nostri amore crucifixus. Corn. hic.

O Crux regalis lectica Salomonis! te regium, & omnî honore dignum thronum stipant sexagintâ potentes ex fortibus Israel. Ubi sexagenorum mentio in memoriam mihi revocat excellentissimum illum Seraphinorum sex alas habentium conventum; qui tuæ gloriæ, ùt sceptro regali assistunt; tibique conformantur contractis alis superioribus, & inferioribus; expansis autem utrinque mediis; & in formam Crucis volantes, sinè intermissione victoriæ tuæ laudes, & prœmia decantant. S. Germanus Patriarcha Constant. or. 2. in ador. Cruc.

Ficus.

Ficus protulit grossos suos. Cant. 2. 13. Quod si arbor scientiæ boni, & mali, ficus fuit; ùt quibusdam placet; convenienter ficus Crucem repræsentat: ut damnum, quod unum lignum intulit, alterum aufferret. de Ponte. hic.

Fons.

Da mihi bibere. Jo. 4. 7. Mysticè fons iste, super quem ascendit D. N. J. C. est sancta Crux: super hunc fontem sedebat Dominus; quia passionem, & Mortem, summâ mentis tranquillitate portavit. Quantô autem charitatis amore pro nostra redemptione sederit in Cruce, manifestat Evangelista dicens: hora erat quasi sexta, id est, summum charitatis, ac dilectionis ardore; & in summo æstu passionis, & mortis pro nobis se posuit Filius DEI Christus. S. Bernardin. t. 2. s. 31.

Gladius.

Elevavit aliquando celeberrima illa Judith acinacem in Holofernis dormientis caput. Judith 13. 9. Crucis exaltationem figurans; salutemque Israeli peperit. S. Andreas Cret. or. 2. in Cruc. exalt.

Juniperus.

Jezabel, 3. Reg. 19. 2. &c. quæ mortem Eliæ intentat, mors æterna est, quæ per peccatum in hunc Mundum introierat. Hanc quicunque fugit, sedet subter Juniperum, id est, confugit ad sanctum, & vivificum Crucis Dominicæ lignum. Illic ambit mortem; illic festinat commori Christo, nè à Jezabel occidatur; complantari similitudini mortis Christi, nè in æterna morte detineatur. S. Rupert. in lib. Reg. l. 5. c. 19.

Lectus.

Ego dormivi &c. Ps. 3. 6. id est, sponte jacui in Cruce; ut in ea morerer: quomodo se in lectum componunt, qui dormire volunt. Bellarm. hic.

Lectulus floridus.

Lectulus noster floridus. Cant. 1. 15. Sept. *lectulus noster umbrosus.* Lectulus floridus præsepe, Crux: ille initium laborum; hic consummatio laborum, & impletio desiderij pro nobis patiendi. Floridus ob JEsum Nazarenum. De Ponte hîc.

Lectulus Sponsæ.

Suavissimum mihi cervical, bone JESU! spinea illa Capitis tui corona; Dulcis lectulus illud Crucis tuæ lignum. In hoc ego nascor, & nutrior; creor, & recreor; & super Passionis tuæ altaria memoriæ mihi nidum libenter recolloco. Gilb. s. 2. in Cant.

Lectulus Salomonis.

Rectè aptatur Cruci nomen lecturi Salomonis, Cant. 3. 7. quia nullibi Christus magis fuit Salomon, quàm in ea: quia, ut dicit Apostolus Coloss. 1. 20. *pacificans per sanguinem Crucis omnia sive, quæ in terris sive quæ in cœlis sunt.* De Ponte hîc Exh. 27.

Lignum vitæ.

Per lignum vitæ, Apoc. 2. 7. Crucem Christi intelligit S. Ambr. lib. de iis, quæ initiantur c. 3. Hesichius in 14. Levit. Hieron. in c. 2. Joel.

Hæc Crux est vitæ æternæ lignum. S. Jo. Damasc. l. 3. c. 12.

Crux pretiosa est. Et crux amari potest; & crux habet exultationem. - Non est Sylvestris arbor; lignum vitæ est apprehendentibus eam. S. Bern. s. 1. in Festo S. Andreæ.

S. Laur. Justin. vocat Crucem lignum vitæ. Sub umbra tua ab æstu diei protegimur, a tempestate, a turbine, a pluvia. Radios amoris, charitatisque sagittas, emittis de te, quæ amantium corda transfigunt. Serm. in Exalt. S. Cruc.

In Cruce pendet omnis fructus vitæ; quia ipsa est arbor vitæ, quæ est in medio paradisi. Drogo Ost. de Sacr. D. Pass.

Ligna Isaac.

Dum lignorum congeriem cernis, crucem mihi animadverte: dum ignem specularis; amorem, ac desiderium, cogitatione complectere. Dum Aram cogitas; Calvariam perpende. S. Ephrem in Abrah. & Isaac.

Ligna holocausti imposita super Isaac, est Crux Christi, primò ab ipso portata; sed postmodum super eam est positus, & confixus. Ignis verò & gladius in manibus Abrahæ, sunt ardor divinæ charitatis, ad dandum Filium pro nobis in mortem; & rigor justitiæ exigens ab ipso mortem pro solvendis reatibus nostris. S. Thom. in Gen. c. 22.

Lignum Moysis.

Quòd aquæ amaræ lignô in se suscepto dulcescunt, Ex. 15. 25. indicio erat, amaritudinem Gentium per lignum Crucis Christi, in usum dulcedinis quandoque esse vertendum. S. Isid. Comment. in Ex. c. 21.

Quid tam amarum, quod in recordatione Dominicæ Passionis non possit dulcescere? Certè legimus, Hebræos, cùm exissent de Ægypto, venisse ad aquam amarissimam, quam nullus gustare poterat. Cui cùm Moyses lignum injecisset, dulcorata est sic, ut eam delectabiliter biberent. Quid apertiùs per aquam amaram, quàm cujuslibet adversitatis amaritudo signatur? cui cùm lignum Crucis injicitur, id est, cùm Passio dulcis JEsu consideratur; necesse est, omnem passionem hominis levem videri, respectu Passionis Dominicæ, quam pro hominibus voluit sustinere DEUS, & homo, mediator Dei, & hominum, Dominus JEsus. S. Bern. tr. de Pass. Dom. c. 44.

Aqua Mara amara, lignô in eam immisso dulcis effecta, ostendit Christianum sitientem, statim ut amarum Passionis poculum biberit, ligni, & crucis, dulcedine, omni amaritudine liberandum. S. Prosper p. 1. de Promissionib. cap. 38.

Sicut lignum Moysi à Domino ostensum, aquis Marath immersum, omnem illarum amaritudinem in dulcedinem vertit; ità Sanctæ Crucis virtus animô recondita omnem tentationum salsuginem suâ immersione, contactuque indulcat. Arnold. Carnot. tr. de Verb. Dom. Pater ignosce.

Lignum Cedrinum.

Lepra, Levit. 14. 6. 7 est peccatum, lignum Cedrinum Crux; coccus sanguis Christi; hyssopus herba humilis radicibus hæret in petra. Unde aptè fidem, quæ Deô, Deique veritate infallibili, nititur, significat. Cedrus altissimè se erigit, spei Symbolum. Cedrus rubet instar ignis, charitatis Symbolum. Corn. hîc.

Lignum Elizæi.

Crux ejus amaras aquas vertit in dulcem saporem; & securim perditam, 4. Reg. 6. 6. inque profundum demersum, missa in fluenta Jordanis levavit. S. Hieron. in Matth. lib. 2. cap. 3.

Quid

Quid est, lignum mittere, & ferrum in lucem producere? nisi patibulum Crucis ascendere; & de profundo Inferni humanum genus erigere; ac de omnium peccatorum limo per Crucis mysterium liberare. S. Aug. Dom. 7. Trinit. de Elizæo, & securi &c.

Lignum benedictum.

Benedictum est lignum, per quod fit justitia. Sap. 14. 7. Aliqui apud Jansenium accipiunt furcam, seu patibulum, quô fit justitia. Mysticè: benedictum lignum, per quod facta est justitia, justaque satisfactio pro peccato Adæ, ac peccatis totius Mundi, est Crux CHRISTI. Unde S. Chrys. or. de Festo Crucis legit: Benedicite lignum, per quod fit justitia. S. Germanus de Exalt. Cruc. benedicite lignum, per quod fit salus. Corn. hic.

Moyses orans.

Moyses, quid utique tantùm tunc, cùm JEsus adversus Amalech, Ex. 17. 11. prœliabatur, extensis manibus orabat residens, quando in rebus tam attonitis, magis utique genibus positis, & manibus cædentibus pectus, & facie humi volutatâ, orationem commendare debuisset? nisi quia illic, ubi nomen JESU dicebatur, dimicatur quandoque adversùs diabolum, Crucis habitus quoque erat necessarius, per quam JEsus victoriam esset relaturus. Tertull. lib. adv. Judæos.

Idcirco lignum adversùs lignum; & manus adversùs manum; illæ, inquam, fortiter extensæ adversùs incontinentes extensam; illæ clavis confixæ, atque constrictæ, adversùs remissam, solutamque; illæ orbis fines conjungentes, adversùs eam, quæ Adamum paradiso exturbavit. Idcirco sublimitas adversùs lapsum; & fel adversùs gustum; & spinea corona adversùs perniciosum imperium; & mors adversùs mortem; & resurrectio propter resurrectionem. S. Greg Naz. or. 21.

Navis Jonæ.

Jonas in navi dormiens, 1. 5. Sacramenti Dominici imaginem præferebat: Etenim significavit navis materia Crucem; somnus verò Passionem. S. Zeno Ver. Serm. de Jona.

Navis Christi.

Navis, Matth. 8. 24. Crux Christi est: quam cùm Dominus ascendit, in ea dormivit: requies enim Domino Crux; passio pulvinar. V. Beda l. 3. in Luc.

Palma.

Statura tua assimilata est palmæ. Cant. 7. 7. Potest per palmam Crux Christi intelligi: palma enim in sublime valde crescens dulcissimos fructus gignit: & Crux Christi cœlestem cibum nobis præparavit. S. Greg. hic.

Aperte victoriosissima Crux palmæ comparatur; in quam Christus ascendens apprehendit fructus ejus, id est, dona; quæ largitus est sanctæ Ecclesiæ. S. Isid. hic.

Illi in palmam ascendunt, qui in Cruce proficiunt. S. Justus Orgelit. in Cant. hic.

Quid est in palmam? in crucem, cujus una pars de arbore palmæ dicitur facta. S. Bern. l. de Pass. Dom. c. 46.

Piscina.

Quinque porticus. Jo. 5. 2. Quæritur: unde tantam virtutem piscina probatica habebat; quòd, quoties Angelus descendebat ad movendam aquam, haberet illam virtutem? ut ostendatur virtus Crucis, & Passionis: nam dicit Magister historiæ Scholasticæ: quòd in illa piscina erat illud lignum, quod postea servivit ligno Crucis. Quinque porticus significant quinque vulnera. S. Vinc. Ferr. fer. 6. post Invocavit.

Sanguis postium.

Hæc Crux sigillum, Ex. 12. ut nè exterminator Angelus nos tangat. S. Jo. Damasc. l. 4. c. 4.

Serpens æneus.

Imago Crucis, Serpens æneus est. Num. 21. 8. quoniam, etsi in carne sua suspensus est Christus, tamen & ipse crucifixus est Mundo; & ipsi Crucifixus est Mundus. S. Ambr. l. 3. de S. Spir. c. 9.

Signum.

Super montem caliginosum levate signum. Is. 13. 2. Per Crucem Christi amorosè fuit levatum signum in nationes, Is. 11. 12. ad congregandum profugos Israel. Nam Christus mortuus est; ut filios DEI, qui erant dispersi, congregaret in unum, sicut Jo. 11. 52. ait. S. Bernardinus p. 2. s. 55.

Apostolis præcipitur, & Apostolicis viris, ac Magistris Ecclesiarum; ut dimicaturi contra Babylonem, signum elevent Dominicæ Crucis; non in humili loco, & in demersis vallibus; Sed in monte caliginoso, seu campestri. S. Hier. hic.

Spiritus Ezechielis.

Hæc dicit Dominus DEus: à quatuor ventis veni Spiritus. Ezech. 37. 9. An non DEus unicô ventô poterat cadavera illa vivificare? sanè ità. Cur ergo à quatuor ventis, vel à quatuor Mundi plagis venire jubet spiritum? Sacramentum Crucis latet. Duc ab Oriente in occasum lineam; ab aquilone ad austrum alteram; & crucem habes. Castillo Illat. 58.

Sycomorus.

Vellicans Sycomoros. Amos 7. 14. Dicta est arbor morus per antiphrasim, quasi minimè μωρὸν id est, fatua. Nam, ut ait Plinius l. 16. 25. morus arborum est prudentissima, quia lædi se à frigore non sinit: unde non nisi planè exactô frigore germen emittit. Symbolicè: Sycomorus est Crux Christi; ejusque doctrina; quæ Gentibus, & terrenis hominibus, videtur fatua. Corn. hic.

Tabula Legis.

Ipsæ Tabulæ, quæ DEI digitô scriptæ sunt, Ex. 31. 18. Crucis Dominicæ prætulerunt Sacramentum: denarius enim numerus per X. Literam, quæ Crucis exprimit speciem, designatur. B. Petr. Dam. in Invent. S. Cruc.

Therebinthus.

Jacob infodit eos, (deos Laban) subter terebinthum. Terebinthus arbor resinam generans, pretiosissimum lignum Crucis, quod virtutis est optimæ, significat: subter quam omnia peccata nostra sepeliuntur, ut eorum ultrà nullum vestigium reperiatur. S. Rupert. in Gen. l. 8. cap. 12.

Idola, quæ Jacob sepelivit sub ligno, significant vitia, & peccata, quæ absconduntur sub ligno Crucis. V. Beda in c. 35. Gen.

Trecenti Abrahæ.

Trecentos, decem, & octo. Gen. 14. 14. S. Ambrosius ad mysterium Crucis refert. T. enim, quod Græcis 300. significat, signum est Crucis. I. & H. quæ significant 10 & 8. initium sunt, & abbreviatio Græci nominis JEsu. Corn. hîc.

Trecenti Gedeonis.

Trecentos elegit ad prælium Gedeon. Judic. 7. 7. ut ostenderet, non in numero multitudinis, sed in Sacramento Crucis, Mundum ab incursu graviorum hostium liberandum. S. Ambr. Prologo in lib. 1. de S. Spir.

Turris David.

Est Crux Christi tanquam turris David Cant. 4. 4. ædificata cum propugnaculis &c. S. Laur. Inst. de Triumph. c. 17.

Vas Olei.

Vas medicinale Crux; unde hoc oleum redundavit in vase; & dilectio Christi in Cruce. S. Bonav. in Ps. 30.

Virga Moysis.

Crucis virtutem habuit virga Moysis in Serpentem conversa. S. Andreas Cret. or. in exalt. Cruc. Virga, per quam Ægyptus corripitur, & Pharao superatur, Crux Christi est, per quam Mundus vincitur, & princeps hujus Mundi triumphatur. V. Beda in Ex. c. 7.

Umbra alarum.

In umbra alarum tuarum. Ps. 56. 2. id est, in protectione Crucis contra diabolum: alæ enim expansæ crucem faciunt, & umbram.

§. II.

Alia Symbola ex Patribus.

Principatus super humerum ejus. Is. 9. 6. Id significat virtutem Crucis, cui suspensus adhæsit humeris. Quòd Crux sit præcipuum insigne principatûs, ac roboris, ut oculis cernitur. Considerate totum Mundum; an in eo quidquam geratur sinè hac figura, aut constet ulla societas. Mare non sulcatur; nisi hoc trophæum, quod vocatur velum, in navi maneat incolume. Fossores non operantur, sicut nec opifices, nisi instrumentis hanc formam habentibus. S. Justinus M. apol. 2. ad Antoninum Pium.

Cœlum quoque ipsum hujus signi figurâ dispositum est: Nam cùm quatuor partibus, id est, Oriente, & Occidente; Meridie, & Septentrione, distinguitur; quatuor quasi Crucis angulos continet. S. Ambros. Tom. 5. f. 6.

Etiam homo ad formam Crucis figuratam habet imaginem; ut qui sit ad imaginem CHRISTI crucifixi. Anastas. Sinaita lib. hexam.

Crux ipsa nos sumus, cui Christus memoratur infixus. Homo enim formam Crucis habet; quam si manus extenderit, exprimet manifestiùs. *Infixus sum in limo profundi.* Ps. 68. limum quidem nos esse, manifestum est. S. Bern. s. 4. in Vigil. Nat. D.

Fortiter certemus contra vitia in hac domo Domini: ubi est habitatio peregrinationis nostræ; in qua erectum vexillum S. Crucis, in signum spiritualis militiæ, pro lucrandis aureis coronis in cœlestibus regnis. Thom. Kemp. p. 2. f. 6. ad Novitios.

§. III.

Crux, Christi Regnum, Sceptrum, thronus.

Ex Veteri, & Novo.

Sedisti super thronum. Ps. 9. 5. Crucem vocat thronum. Bellarm. hîc.

Dicite in Gentibus, quia Dominus regnavit. Ps. 95. 10. S. Aug. legit: quia Dominus regnavit à ligno. Quam lectionem olim fuisse in Sept. interpretatione, & ab Hebræis sublatam, testatur S. Justinus in Dial. cum Tryphone. Bellarm. hîc.

Vidi Dominum sedentem super solium excelsum. Is. 6. 1. Id est, vidi in Spiritu Dominum omnium JEsum Christum, propter passionem mortis, gloriâ, & honore, coronatum. Illud verè excelsum est solium, & ab humilitate humana, quâ pati dignatus est, longè elevatum. S. Rupert. hîc. In Cruce, tanquam Rex in solio, stabat Dominus JEsus; singulis ea, quæ habebat, dividens. S. Laur. Just. de triumph. c. 18.

Factus est principatus super humerum ejus. Is. 9. 6. Quis omnino regnum insigne potestatis suæ humerô præfert; & non, aut capite diadema, aut in manu sceptrum, aut aliquam propriæ vestis notam? sed solus novus Rex sæculorum, Christus JEsus, novæ gloriæ, & potestatem, sublimitatem suam in humero extulit; Crucem scilicet: ut secundùm priorem prophetiam Ps. 95. exinde *Dominus regnavit à ligno.* Tertull. lib. adv. Judæos.

Principatus ipsius est Crux, & mors ejus. S. Ignat. M. ep. ad Philadelph.

Memento

Memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Luc. 23. 42. Da mihi regnum, commemoras: quid enim regni vides? clavi, & crux est, quod inspicis. Sed ipse, crux, inquit, regnum est; & ideo eum regem nomino; quia Crucifixum inspicio. Imperatorum est, pro omnibus mori, & regis optimi pro communi utilitate nunquam recusare supplicium. S. Chrys. s. de Cruce & latr.

Ex Patribus.

Crux regni sceptrum, diadema pukhritudinis, virga potentiæ. S. Andreas Cret. or. in exalt. S. Cruc.

Principatus Domini, & regnum, Crux est. Etsi benè animadverteris; invenies non aliter regnare in nobis JEsum, nisi per afflictionem. Theophylact in Luc. c. 23.

S. Laurentius Just. vocat Crucem Ducis nostri glorioſissimum vexillum. in Exalt. S. Cruc.

Non à Nazaræis præcipitari, non à Jerosolymitis lapidari, non ab Herode perimi; non aliâ voluit morte consummari; sed Crucis expectare voluit triumphum. Ipsa enim est typus Monarchiæ singularis; *ut in nomine JEsu omne genu flectatur*, Philipp. 2. 10. Et hoc est, quòd cacumina Crucis cœlos ostendunt, ima petunt inferos, cornua terram tegunt. S. Bonav. in Luc. 4.

Crux Regnum Patris, Sceptrum Filij, sigillum Spiritûs Sancti, totius est testimonium Trinitatis. S. Rupert. lib. 6. c. 21.

§. IV.

Crux gloria Christi.

Moyses, & Elias, cum eo loquentes. Matth. 17. 3. Præter tres causas transfigurationis Christi, & adscitorum Moysis, & Eliæ, hanc quartam ponit: ut crucis gloriam ostendat; & tam Petrum, quàm reliquos, qui passionem formidabant, consolaretur, & ad sublimius erigeret. Non enim tacebant; sed loquebantur de gloria, quam completurus erat in Jerusalem: de Cruce videlicet, & Passione; Sic enim ipsam semper appellabant. S. Chrys. in Matth. hom. 57. Loquebantur de excessu. Euthym. loquebantur de cruce. Alij. loquebantur de gloria. Crux enim, quæ aliis probrum, Christo gloria fuit. Quis enim non glorificet Christum, qui pro nobis voluit Crucifigi? Escob. t. 1. mir. Chr. l. 12. sect. 1. Obs. 1.

Ità exaltari oportet Filium hominis. Jo. 3. 14. Cur Christus D. Crucifixionem suam, non suspendium, sed exaltationem, vocat? S. Anastasius Sinaita l. 4. de rectis fid. dogm. *data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.* Matth. 28. 18. Acsi manifestè diceret: authorem gloriæ istius Crucem esse. Sylv. hîc q. 36

Nondum erat Spiritus datus, quia JEsus nondum erat glorificatus. Joan. 7. 39. Quoniam nondum fuerat crucifixus, non erat Spiritus S. hominibus datus. Illud quippe *glorificatus*, idem valet, - quod Crucifixus. Nam etsi res est naturâ suâ ignominiosa: quia tamen eorum causâ fiebat, quos amabat; gloriam illam Christus appellat. Sanct. Chrys. tom. 6. or. de S. Pent.

Ex Patribus.

Crux inter omnia maxima gloria Christi est. Theophyl. in Luc. 22.

Crux trophæum contra dæmones erectum, gladius contra peccatum. Crux Patris voluntas, Unigeniti gloria, spiritûs exultatio, angelorum decus, S. Chrys. tom. 6. or. in Crucem Domini.

O ineffabilis potentia Crucis! ô admirabilis gloria Passionis! in qua, & tribunal Domini, & judicium Mundi, & potestas est Crucifixi. S. Leo s. 8. de Pass.

Crux gloria tua est, crux imperium tuum est super humerum tuum. Portas portantem te: qui portat Crucem tuam, portat gloriam tuam; qui portat gloriam tuam, portat te: portantem autem te portas super humerum tuum. Drogo Ost. de triumph.

§. V.

Ex Cruce nota Divinitas Christi.

Tu es Christus. Marci 8. 31. Ubi Petrus Christum Filium Dei confessus, cœpit eos docere, quoniam oportet Filium hominis multa pati. Victor Antiochen: posteaquam Divinitatis suæ sensum illis impressit, doctrinam de Cruce, & passione, mox subjunxit. Ut scilicet faciliùs ejus Divinitas crederetur; nec absq; Cruce volebat Deus prædicari. de Castillo Illat. 243.

Plenitudo fidei, Crux Domini. S. Ambr. in Luc. 6.

§. VI.

Crux victoriosa Christo, & nobis. Ex Scriptura.

Surge, Domine, & dissipentur inimici tui &c. Num. 10. 35. dicebat Moyses, cùm arca fœderis elevaretur. Cùm autem deponeretur, ajebat: *revertere Domine ad multitudinem exercitûs Israel.* v. 36. Ità etiam, cùm Christus D. cujus imaginem arca illa ferebat, elevatus est in Crucem, ad pugnandum contra hostes suos, dictum est illi per Prophetas: surge Domine, & virtute tuâ cuncti tui hostes dissipentur. Postquam autem corpus descendit in spelunca, & anima in limbum; clamabat sponsa: *revertere Domine ad multitudinem exercitûs Israel,* de Ponte in Cant. 2. Exh. 39. §. 1.

Tulit Jahel clavum. Judic. 4. 21. Infracta, & invicta arma; in quibus Ecclesia Dei conterit, & aufert caput serpentis, Crux est JEsu. Anastas. Sinaita l. 12. hexam.

Tulit unum lapidem. 1. Reg. 17. 49 jecit, inimicum in fronte percussit; cæcidit eò locô corporis, ubi signum Christi non habuit. S. Aug. in Ps. 143.

Fecit potentiam in brachio Juo. Luc. 1. 51. in cruce extento: quia diabolum superavit, captivos de Inferno liberavit, & Electos omnes ad superna levavit. Hugo Cardin. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

S. Polycarpus M. Smyrnens. Ep. discipulus S. Jo. Ev. epistolâ ad Philippenses: vincula MM. vocat de ra, & coronas electas.

Crux Domini armatura vestra invicta contra Sathanam; galea custodiens caput, lorica protegens pectus; clypeus tela maligni repellens &c. S. Martialis ad Burdegalenses ep. 1.

Scit exercitata mens, quos, ad prælium consummandum, sibi adhibeat; quibus armis instrueret; quibus ducat vexillis. Non aquilarum profert imagines, nec dracones; sed in Cruce Christi, & in JEsu nomine progreditur ad prælium: hôc signô fortis, hôc vexillô fidelis. S. Ambr. l. 2. de Abrah. c. 7.

Vicit Christus orbem terrarum, subjecit omnes potestates, subjugavit Reges; non superbô milite, sed irrisâ Cruce; non sæviens ferrô, sed pendens lignô. S. August. s. 63. de divers.

Christus de Cruce sua vicit Reges; &, subjugatis illis, ipsam Crucem in fronte fixit: & gloriantur de illa; quia ibi est salus eorum. S. Aug. in Ps. 95.

Tripartita ratio Dominicæ Passionis ostenditur. Prima causa est: ut Christus, pro reatu Mundi, redemptio daretur; & hostis antiquus velut hamô Crucis caperetur. Secunda est, ut secuturis hominibus magisterium vitæ præberetur. Tertia, ut superbia Sæculi, & inflata sapientia, per Crucis stultam, ùt putatur, prædicationem humiliata corrueret. Sanct. Isid. de Matutinis l. 1. c. 29.

Crux, Principum honor, Regum potentia, belli -- ducum victoria. Miraculorum nobis factorum coronis. S. Andreas Cret. or. in exalt. S. Cruc.

Hæc clypeus, atque armatura, & trophæum est, adversùs diabolum. S. Jo. Damasc. l. 3. c. 12.

Rex cœli homini militavit; militavit dixit: Crux enim pugnantem indicat. Euseb. Emiss. hom. de S. Latrone.

Crux signum Fidelium, & timor dæmonum. Triumphavit enim de illis in hoc signo. Ostenta illud audacter: quando enim viderint Crucem, recordantur Crucifixi. Metuunt eum, qui contrivit capita draconis. S. Cyrill. Jer. Catech. 13.

Non est aliqua armatura tam fortis; nec sagitta tam acuta, & terribilis, contra diaboli potentiam, & sævitiam; quam sic timet, sicut signum S. Crucis. Thom. Kemp. p. 3. s. 1.

Constantinus M. Byzantinos non felicî prœliô aggressus, fatigatus, ac mærens, ex acie redijt. Jámque dies in noctem ibat; cùm dubius, quid ageret, obtutu assiduô cœlum suspexit. Et en auxiliare prodigium! in precibus scripturam è stellis observat in hæc verba signatam: *Invoca me in die tribulationis; & eruam te, & honorificabis me.* Ps. 49. 15. Ad omen tam sublime initiô nonnihil expavit Cæsar; sed mox lætior oculos eâdem viâ remisit ad cœlos, ubi alterum vidit ostentum, expressam è stellis Crucem; & circum eam hæc omninò verba; *In hoc signo vinces.* Nicephor. l. 7. c. 59.

§. VII.

Crux amata, & honorata à Christo.

Pone me, ùt signaculum super cor tuum. Cant. 8. 6. Signaculum idem est, quod stigma, & signum: quale servis suis herus imprimit &c. ut ex eis liqueat, sua esse. Sic Apoc. 7. 3. omnes Electi signantur signô Crucis. Christus ergo sic sponsæ imprimit suum stigma Crucis; ut ex eo liqueat, eos esse servos Christi Crucifixi. Aponius apud Corn. hîc. Putant nonnulli, teste Salmerone in c. 24. Matth. 30. Cruce, quasi tessera, & trophæô, in frontibus insigniendos omnes Beatos in cœlo: ut significetur, eos meritô Crucis, tam Christi, quam suæ, cœlum possidere. Corn. in Ezech. 9. Christus velut sigillum obsignat, & custodit, Fideles suos contra omnes tentationes, & hostes. Porrò Christi sigillum est Crux, juxta Ezech. 9. 4. *Signa Thau super frontes virorum gementium.* Et Apoc. 7. 2. *Vidi alterum angelum habentem signum Dei vivi.* Crux enim nos munit contra omnes illecebras Carnis, Mundi, & diaboli; facitque nos esse asseclas, milites, & Martyres Crucifixi. Corn. in Aggæum.

Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis; cujus imperium super humerum ejus. Is. 9. 6. Crucem, quam imperii nomine significavit, nativitati statim adjunxit: quia profecto à Nativitatis exordio Passio Crucis simul exorta est. S. Bernard. tr. de Pass. D. c. 36. O quanta charitas! ô quanta commendatio charitatis! Vix natus est, cœli gloria, cœli Divitiæ, cœli deliciæ; & ecce recenti ortui Crucis ignominia, Crucis dolor, Crucis paupertas, copulatur. Sed redemit miseriam Crucis Imperij nomen verum. Cruce etenim totum Mundum simul, & inferos subjugavit, qui regnavit à ligno fortis JEsus. S. Bern. tr. de Pass. D. s. 30.

Signaculum regium Crux est: quam si in cordis nostri memoria portaverimus; tanti regionem Regis, quæ finem non habet, securè poterimus transire. Habet hoc sigillium imaginem Crucifixi JEsu, in ipso sigillo Crucis multis fissuris effossam, & expressam; sicut in sigillis imago rerum exprimitur fodiendo. Habet & superscriptionem, titulum à Pilato conscriptum: J. N. R. J. Sanct. Bernard. tr. de Pass. D. cap. 44.

Magna res est signum Christi, & Crux Christi: & ideo de isto tam pretioso signaculo res magna, & pretiosa, signari debet. Quid enim prodest, si de annulo aureo sigillum facias, & putridas paleas intus recondas? Quid prodest, si signum Christi in fronte, in ore, gestamus; & intus in animo crimina, & peccata, recondimus? S. Aug. s. 115. de temp.

Cha

Chariora illi (Christo) fuêre brachia Crucis, quàm ubera Matris. S. Bern.

Cur Christus Crucem suam permisit venire in captivitatem Persarum quatuordecim annis? Resp. quia illam amavit ut Matrem suam Reginam Martyrum. Sylv. addit. in Jo. 2.

§. VIII.

Crux honorabitur in Judicio.

Tunc parebit signum Filii hominis in cœlo. Matth. 24. 30. Signum autem verum, & proprium Christi, est Crux. Lucidum Crucis signum præ cæteris præcedens Regem, atque demonstrans eum, qui priùs fuerat Crucifixus. Tremor est inimicis signum Crucis, & gaudium amicis in illum credentibus; vel qui prædicârunt, vel qui passi pro illo. Sanct. Cyrill. Jer. Catech. 15.

Hæc rursus in secundo adventu Domini primò in cœlo apparebit, tanquam pretiosum, & venerabile magni Regis Christi sceptrum. S. Ephrem serm. in pretiosi. Cruc. D.

Apparente Cruce Domini meritò omnia Mundi lumina obtenebrantur; ut dicat S. Basil. Seleuc. serm. de transfig: vidit sol, quæ priùs non didicit; ut qui doctus sit abscondi alterius luminis illustratione. In novissimo die etiam sol obscurabitur, & luna. Matth. 24. 29. Baeza l. 4. c. 5. §. 21.

Considera, quanta sit virtus Crucis: in die namque judicij *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum.* Ut discas, quantùm Crux lunâ lucidior, & sole splendidior sit, apparebit tunc Crux. Sanct. Laur. Just. de ligno vitæ c. 4.

Ad famulatum S. Crucis, ejusque manifestandam gloriam, omnes convocantur nubes; licèt ad majestatem ostendendam ipsius Domini una sufficerit. Sylv. in Act. 1. q. 18.

Quæres: an ipsa Crux lignea sit in cœlo conspicienda? an illius effigies ex splendido formata ære? S. Ambr. S. Antonin. Abulens. Jansen. & alii, ex aere putant effigiandam. Contrà ipsam Crucem ligneam, divinâ redintegrandam potentiâ, & in die Judicij in cœlo ostendendam omnibus hominibus, docent Ephrem, Chrysost & hæc sententia probabilior. Ex quo infero: quòd post Universale Judicium Crux lignea sit reponenda inter choros angelorum. Imò & reliqua instrumenta Passionis apparebunt, ut columna, flagella, corona spinea, clavi, lancea, spongia; ut docet S. Thom. Opusc. 2. c. 244. Salmeron. &c. Sylv. in Matth. 24.

Idcirco forsan tempore Passionis obscuratus fuit sol: quia soli Crucis radij digni erant, qui & orbem, & oculos hominum, illustrarent. Ideo & ad finem Mundi sol obscurabitur, quia tunc apparebit signum Filij hominis. Alvarez Ill. 322.

S. Thom. addit. q. 90. a. 2. apparebit signum Crucis, ut per hoc justior eorum condemnatio appareat, qui tantam misericordiam neglexerunt. II. ut dolores, mortem, & opprobria; quæ tantus Rex pro hominibus pertulit, ante oculos eorum ponat, & increpet ingratitudinem.

§. IX.

Crux gloria Regum, & Christianitatis.

Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine. Ps. 4. 7. Lumen vultûs Dei, est Christus JEsus; qui est splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, qui est vera lux; qui omnem hominem illuminat. Hoc tamen est super nos signatum, cùm Christi nomen in fratribus nostris, per S. Crucis impressionem, est chrismate notatum. Sanct. Honor. serm. in Invent. Sanct. Crucis.

Et sit splendor Domini Dei nostri super nos. Ps. 89. 17. Splendor Domini super nos est, quando Crucis ejus impressione decoramur, & vexillum triumphi ipsius in fronte portamus. Cassiod. hic.

Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum. Ps. 95. 12. Theodoret. hic: tunc laudabunt omnia ligna nemoris; illa potissimùm Deo offerent hymnum: quandoquidem ex ipsis salutare lignum fuit; in quo Salvatoris corpus suffixum fuit; per quod hominibus germinârunt bona. Hæc est ergo summa arborum laus, quòd ex illarum genere nata, excisa, & fabricata, sit Crux Christi; quam humeris portavit, in qua Crucifixus pependit; quam fecit imperij sui sceptrum, militiæ suæ vexillum; tantóque eam in honore habuit, ut eôdem, quò Deus ipse adorationis gradu, ab angelis, & hominibus, colendam proposuerit. Ob hanc eandem sui generis prærogativam exultare gaudiô, & DEI bonitatem prædicare, videntur regio vati arbores ipsæ: *tunc exultabunt &c.* Fernandius in Gen. 1. sect. 5.

Exultabunt Sancti in gloria. Psalm. 149. 5. Sanct. Hieron. exultabunt Sancti in Cruce.

Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce D. N. J. C. Gal. 6. 14 Poterat dicere in Sapientia D. N. J. C. & verum diceret: in majestate; & verum diceret: in potestate; & verum diceret. Sed dixit in *in Cruce.* Ubi mundi Philosophus erubuit, ibi Apostolus thesaurum reperit: non contemnendo vile involucrum pervenit ad pretiosum involutum. S. August. ex fragmentis, fragm. 27.

Mihi absit gloriari &c. quia in ipsa inveniuntur omnia, de quibus homines gloriari solent. Nam gloriantur aliqui de magnorum amicitia; at hoc maximè Apostolus invenit in Cruce: quia ibi ostenditur evidens signum divinæ amicitiæ. Rom. 5. 8. *commendat autem Deus charitatem suam in nobis.* Gloriantur aliqui de scientia: & hanc Apostolus excellentiorem invenit in Cruce. 1. Cor. 2. 2. *non judicavi me aliquid scire &c.* Nam in Cruce est perfectio totius Legis, & tota ars bene vivendi. Item gloriantur aliqui de potentia. Et hanc Apostolus maximam habuit per Crucem. 1. Cor. 1. 18. *Dei Virtus est.* Item aliqui gloriantur in assumptione ad aliquod magnum Collegium: sed

sed per Crucem Christi assumuntur ad Collegium cœleste. S. Thom. hic Lect. 4.

Ex Patribus, & aliis.

Quæ gemma pretiosior in diademate, quàm Crux Christi regnatium in fronte. S. Aug. in Nat. D. s. 63. de diversis.

Instituit lignum, quò mare transeamus. Nemo enim potest mare transire hujus Sæculi, nisi Cruce Christi portatus. Id. tr. 2. in Joan.

Non sinè causâ signum suum Christus in fronte nobis figi voluit, tanquam in sede pudoris; nè Christi opprobriò Christianus erubescat. S. Aug. in Ps. 30.

Vexilla militum Crucis insignia sunt. Regum purpuras, & ardentes diadematum gemmas, patibuli salutaris pictura condecorat. Jam & Ægyptius Serapis Christianus factus est &c. S. Hier. ep. 7. ad Lætam. de institut. filiæ.

Gloriatio Ecclesiæ Catholicæ est omnis Christi actio: gloriatio verò gloriationum est Crux. Quod sciens Paulus: *mihi*, inquit, *absit gloriari, nisi in Cruce D. N. J. C.* S. Cyrill. Jerosol. Catech. 13.

Crux inæstimabile signum, & admirabilis virtus est. Crux spes Christianorum, resurrectio mortuorum, cœcorum dux, claudorum baculus, destructio superborum &c. Regum magnificentia, Sacerdotum gloria. S. Rupert. de div. offic. l. 1. c. 26.

Crux Regum magnificentia, Imperatorum Philosophia. S. Chrys. s. de Cruce Dom.

Reges, positis diadematis, Crucem suscipiunt, mortis symbolum. In purpuris Crux, in diadematis Crux, in precibus Crux, in armis Crux, & super solem fulget Crux. S. Chrys. Demonstr. adv. Gent. quòd Christus sit Deus.

Hugo de Sanct. Victore in quadam epistola pro titulo sic scripsit: Hugo servus Crucis Christi.

Cùm recusarent Germaniæ Principes Rudolpho Habsburgico Imperatori Electo Sacramentum dicere; ad quòd sceptrum Regale abesset longiùs; ille Crucis signum accipiens; en, inquit, sceptrum meum; in eo nos omnes redempti sumus. Quis huic signo vivifico aliud quicquam præferat? valuit ea pietas ad continendos in officio nutantes; qui mox Cruci oscula figentes, in verba Rudolphi juravêre. Doultremon l. 2. c. 2. sect. 7.

§. X.

In Cruce benedictio, & salus.

Imponebant manus super illos. Act. 8. 17. Cur, cùm olim manûs impositio esset signum condemnationis ad mortem, Apostoli imponentes manus dabant vitam? Sic Dan. 13. 34. *presbyteri posuerunt manus super caput* Susannæ. Et de blasphemo Levit. 24. 14. *ponant manus suas super caput ejus.* Resp. alij simpliciter manus imponebant; Apostoli verò signô Crucis factô: signum autem Crucis salutem, vitam, & omne bonum secum importat. Sylv. hic.

Tollat Crucem suam. Luc. 9. 23. Crux Sanctum Domino meritò vocatur: quia per eam Mundus, qui adeò profanatus fuerat, benedicitur. B. Petr. Dam. ep. 22.

Insitum est lignum vitæ in terra, ut maledicta terra deinceps frui posset benedictione; ut liberentur, vivificenturque mortui. Non pudeat igitur nos Crucifixum confiteri; sed in fronte confidenter signaculum Crucis digitis imprimatur, & in alijs omnibus Crux fiat: in panibus comedendis, & in poculis bibendis, in egressu, & ingressu; ante somnum recumbendo, & surgendo; eundo, & quiescendo &c. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 13.

Crux tua omnium fons benedictionum, omnium est causa gratiarum. S. Leo s. 8. de pradic. Dom.

§. XI.

Varia bona, quæ nobis Crux attulit.

Ex Patribus, & aliis.

Ad illum, qui ubique est, amando venitur, non navigando. Sed quoniam etiam in tali itinere abundant fluctus, & tempestates, diversarum tentationum: in Crucifixum crede; ut fides tua lignum possit ascendere. Non mergeris, sed ligno portaberis. Sic, sic in hujus sæculi fluctibus navigabatille, qui dixit: *mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce.* S. Aug. s. 2. de Verb. Apost.

Confuge ad Crucis lignum: non metuas procellas, & turbines hujus diluvij: non mergêris, si lignô portaris. Id. Dom. 4. post Octav. Epiph. s. 1.

Per verba illa: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate, Ps. 103. 28. mysterium crucis denotari ait S. Chrysost. Per manuum apertionem, inquit, Christi in cruce extensionem intelligere convenit, per quam omnia impleta sunt bonitate, hoc est, humanitate, & misericordiâ: siquidem omne peccati genus crucis beneficiô condonatum est.

Crux Christi clavis paradisi est; Crux Christi aperuit paradisum. Sanct. Chrys. de divite. Luc 16.

Aliæ cruces nihil mihi prosunt; sola Crux Christi mihi utilis est. Et verè utilis, per quam mihi Mundus crucifixus est, & ego Mundo. Si mihi crucifixus est Mundus, scio, quia mortuus est. Non diligo eum: scio, quia præterijt. Non concupisco eum; scio, quia corruptela consumet hunc Mundum; quasi fœtidum vito; quasi luem caveo; quasi nociturum relinquo. Sanctus Ambrosius l. 6. in Luc.

Ille pependit in ligno, ut peccatum, quod commiseramus, in ligno scientiæ boni, & mali; ligno deleret appansus. S. Hieron. l. 2. c. 3. in ep. ad Galat.

Crux spes Christianorum, resurrectio mortuorum, cœcorum dux, claudorum baculus, destructio

ſtructio ſuperborum, conſolatio pauperum, ſuſtentatio inopum, ſpes deſperatorum. S. Rupert. de div. off. l. 1. c. 26.

Chriſtiani perfecti, qui meruerunt attingere gradum perfectionis, ac fieri Regi proximi; hi Cruci Chriſti perpetuò conſecrati ſunt. Sanct. Macarius hom. 17.

Nulla cœleſtis janua clauditur, ſi vexillum Crucis ab eo feratur. S. Bonavent. ſ. 40. in Exalt. S. Cruc.

Crux jacentium excitatio eſt, ſtantium fulcimentum, infirmorum baculus, ovium virga, reſipiſcentium adminiculum, proficientium perfectio; animæ, & corporis ſalus, malorum omnium depulſio, bonorum omnium cauſa, peccati extinctio, reſurrectionis planta, vitæ æternæ lignum. Sanct. Joan. Damaſc. l. 14. cap. 12.

Crux Chriſtianorum ſpes, lex charitatis, infantium magiſtra, ſcala in cœlum deducens, Clavis regni cœlorum, miraculorum nobis factorum coronis. S. Andreas Cret. or. in exalt. S. Cruc.

Arbor in navi, eſt Crux in Eccleſia; quæ inter totius Sæculi blanda, & pernicioſa naufragia, incolumis ſemper ſervatur. In hac ergo navi quisquis arbori Crucis ſe religaverit, dulcem procellam luxuriæ non timebit. Sanct. Maximus hom 1. de Paſſ. Dom.

Crux eſt clavis, quæ aperit cœlum. S. Vinc. Ferr. ſ. de S. Magd.

Statuit Deus Crucem, & mortem Chriſti in medio terræ: I. tanquam commune aſylum. II. Tanquam commune meritum. III. Tanquam commune gaudium. IV. Tanquam commune exemplum. S. Bernardinus t. 2. ſ. 56.

Facta eſt arbor illa (in paradiſo) ſcalâ deſcendens in barathum; Crux facta eſt ſcala aſcenſionis in cœlum. Sim. Caſſ. l. 13.

Crux Chriſti fuit quaſi ſtatera, in quam Chriſtus aſcendens, in una lancea ſe poſuit ad pœnam ſuam; in altera autem poſuit genus humanum, & peccata ejus. Quod autem ponderoſius fuit, minus ponderoſum elevavit. Unde Chriſtus deſcendit in mortem; & genus humanum elevatum eſt ad vitam, & ad cœlum. Hugo Card. in Jo. c. 12.

Ludovicus XII. Gall. rex inauguratus juſſit ſibi afferri catalogum nobilium, qui aliquâ præfecturâ in aula conſpicui erant. Calamo ſumptô Cruce notavit nomina duorum abſentium aulicorum. Alij malè ominantes monuêre illos duos. Hi fugâ ſibi conſuluêre. Rex id intelligens, ſubridens, ait: Hallucinati ſunt duo illi aulici, neſcientes alphabetum Chriſti, qui à Cruce gratiam auſpicatur. Ego Cruce eos ſignavi, quia præcipuam eis volo dignitatem conferre. Sic agit Chriſtus: *qui vult venire poſt me. &c.* Jonhen ex Sacr. Profeſſionibus Exh. 21. Piſe tom. 2. hom. de S. Andrea.

Cur mortem Crucis elegerit Chriſtus? S. Germanus Patr. Conſt. Or. de S. Cruce: ut externa hæc Chriſti Cruci ſuffixi effigies, quid ipſe Paſſione ſuâ præſtiterit, ob oculos nobis ponere videatur: labentem nimirum Mundum firmare, ac priſtinæ, ac immotæ, ſoliditati reſtituere; quaſi is, qui per irriſionem, veriſſimè tamen, ab inimicis, & invidis, *fabri filius* dicebatur Matth. 13. 55. egregium ſuæ artis ſpecimen daret. Macharius Philadelphiæ Archiep. or. in exalt. vivificæ Crucis: Crux cœli firmamentum eſt, totumque Mundum ſuſtentat.

Hæc S. Crux eſt nobis lampas lucis æternæ in hujus vitæ caligine; quæ ſuos ſequaces ducit ad cœleſtia; ſuis amatoribus gaudia confert Angelica. S. Honorius ſ. in Exalt. S. Crucis.

§. XII.

Crucis materia.

DUrandus p. 6. rationalis div. offic. Rubrica de die Paraſc. ex quatuor lignorum ſpeciebus conſtare refert Chriſti Crucem; affertque illud:

Pes cedrus eſt, truncus cupreſſus, oliva ſupremum,
Palmaq; transverſum Chriſti ſunt in Cruce lignum.

Hæc eadem lignorum genera in Chriſti Cruce contemplatur S. Aug., Albertus M. Bernard. tr. de panib. Ludolphus de vita Chriſti, Jacobus de Vorag. ſ. 3. in Dom. 3. poſt Epiph. In quatuor lignis, ait, denotari virtutes Crucis. I. quia fugat malas cogitationes, quæ per cedrum denotantur, cujus odor ſerpentes fugat. II. quia in tribulatione conſtantiam probat; & ſignificatur per cupreſſum, quæ nullius venti turbine comam amittit. III. quia de hoſte triumphat; ſignificatur per palmam, quâ victores coronabantur. IV. quia pœnitentiæ amaritudinem temperat; ſignificatur per olivam, cujus liquor dolores vulnerum reddit tolerabiles. Nieremberg. l. de mir. nat. S. c. 103.

De quatuor generibus arborum Crux facta fuiſſe refertur: de cypreſſo, de cedro, de oliva, de palma. Cypreſſus in profundo, cedrus in longo, oliva in alto, palma in lato. S. Bern. tr. de Paſſ. c. 46.

Fuſiorem explicationem vide ibi.

Dicendum cum S. Franciſco Saleſio: ideò nobis Dominicæ Crucis materiam eſſe incompertam, quia ex omni ligno ea paratur. Unde, unde veniant tribulationes; è cœlo, an à terra; à nobis, an ab hoſtibus; parum refert. Doultremon de amor. l. 2. c. 2.

Peccatum radix amariſſima Crucis fuit, Sim. Caſſ. l. 13.

§. XIII.

Figura.

UT possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, &c. Ephes. 3. 18. Quando ista comprehendis ? audi Apostolum dicentem tibi : *mihi autem absit &c.* ibi fortè inveniemus & latitudinem, & longitudinem : his enim Apostoli verbis crux quodammodò nobis ante oculos constituta est, &c. S. August. de verb. Apost. serm. 7.

His virtutum gemmis quatuor cornua Crucis ornantur, & est supereminentior charitas, à dextris obedientia, patientia à sinistris ; radix virtutum humilitas in profundo. S. Bern. s. 1. die S. Paschæ.

Protensio Crucis ad ima, protensionem animæ facit per aspectum mentis ad loca tartarea. Protensio superior contemplationem provehit in superna. Ibi justitia, hîc misericordia, plenè fulget. Binæ protensiones in latera, quasi alæ gallinæ, omnes pullos filiorum hominum, nè à volitante diabolo rapiamur, provocant ad tutelam. Et sub umbra istarum alarum oportet nos fugere, donec à nobis transeat omnis iniquitas. Sim. Cass. l. 13.

§. XIV.

Tituli Crucis explicatio.

J. N. R. J. In quo titulo tota spes nostræ salutis insinuatur ; secundùm quod est triplex spes nostra. Prima veniæ, secunda gratiæ, tertia gloriæ. Prima spes veniæ indicatur, cùm dicitur *Rex Judæorum*, id est, confitentium. Secunda spes gratiæ ponitur, cùm dicitur *Nazarenus*, qui floridus interpretatur ; flos autem spem fructuum evidenter designat. Tertia verò spes gloriæ demonstratur in hoc Sanctissimo nomine *JESUS*, qui Salvator interpretatur. Sanctus Bernardinus s. 49.

Titulus Crucis in his tribus linguis ideò scriptus est ; quia illæ erant principales linguæ : ut apertè insinuaretur, quòd ipse erat Rex Theologiæ, quantùm ad Hebræos, in quibus erat Dei scientia : Philosophiæ, quantùm ad Græcos, in quibus erat Philosophica eloquentia. Et Practicæ, quantùm ad Romanos, & Latinos ; in quibus erat bellandi, & regendi, potentia. Sanct. Bernardinus t. 1. p. 2. a. 1.

§. XV.

Crucis Bajulatio.

TULIT quoque ligna holocausti. Gen. 22. 6. Quòd ipse ligna ad holocaustum portat Isaac, figura est, quòd & Christus ipse sibi bajulat Crucem. Orig. hic hom. 8. Sicut Isaac ipse sibi ligna portaverat, quibus erat imponendus ; ita & Christus gestavit in humeris lignum Crucis suæ, in quo erat crucifigendus. S. Eligius hom. 5.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua. Matth. 21. 8. 9. Per quam urbis januam paulò antè asello insidens, populorum vallatus agminibus, palmarum, olivarumque ramos in manibus gestantium, atque clamantium, *Osanna ! benedictus &c.* perrexit ad templum ; per eandem hodie blasphemantibus turbis, tam ignominiosè rejectus ad Crucis supplicium trahebatur. Sanct. Laur. Just. de triumph. cap. 16.

Et imposuerunt ei Crucem portare post JESUM. Luc. 23. 26. Quod crudelissimi illi non fecerunt ex compassione, aut pro relevamine JESU ; sed quia ex pœnis jam valde lassatus fuit, timebant, nè fortè sub onere Crucis deficiens, moreretur in via ; sicque futurus pœnas leniori morte evaderet : vel ut citiùs venirent ad locum Calvariæ, in quo desiderium suum de CHRISTI crucifixione explerent. Dion. Carthus. hic.

Bajulans sibi Crucem. Joan. 19. 17. Cogita malignitatem Judæorum, quorum machinatione milites Præsidis posuerunt lignum Crucis super collum Christi : quod non fecerunt latronibus secum eductis. Turpissimam enim ; & acerbissimam, mortem ei intulerant ; & quidquid confusionis, contemptûs, & crudelitatis, excogitare potuerunt, fecerunt in eum. Dion. Carthus. hic.

Portavit adhuc multò chariùs me in humeris suis, quando *bajulans sibi Crucem exivit, &c.* Ubi & crucifixus est. Ego enim ibi portabar magis ab ipso, quàm Crux ipsa. Thom. Kemp. Soliloq. animæ cap. 15.

§. XVI.

Crucis varia ostenta, & expressiones.

EX epistola Sanct. Cyrilli, de signo Crucis in Cœlo, ex lumine Jerosolymis apparente : Imperatori DEO dilectissimo, & pientissimo Constantino Augusto. Primas hasce ex Jerosolymis ad te, DEO dilecte Imperator, mitto literarum primitias ; quas & te deceat accipere, & me dare. -- Revera imperium tuum amatur à DEO : quandoquidem hôc tempore tuô tanta prodigia monstrare non dubitat. Sanctis enim hisce diebus Sanctæ Pentecostes, circiter horam tertiam, omnium maxima Crux, ex lumine constituta in cœlo super sanctissimum montem Golgotham, & usque ad sanctum montem olivarum extensa, apparuit. Neque, ut aliquis fortasse putaverit, celeriter secundum phantasiam percurrens ; sed compluribus horis, supra terram apertè conspecta, coruscis splendoribus radios superans solares : ut illicò universa civitatis multitudo ad Sanctam Ecclesiam concurreret, metu divini illius prodigij, non sinè lætitiâ concitata. --

Et

Et tempore quidem Deo dilectissimi, & b. m. Constantini Patris tui, salutare Crucis lignum Jerosolymis repertum est ; Divinâ gratiâ concedente ei, qui rectè quærebat pietatem, etiam abstrusam locorum sanctorum inventionem. Tempore verò tuò, Domine omnium pientissime Imperator, qui tua erga Deum pietate majori parentes tuos superâsti ; non jam amplius de terra, sed de cœlis sunt prodigia.

S. Alexander Acœmetus Abb. postquam gentilem aliquem rabulam baptizavit, illius vestis undique crucibus divinitus signata fuit : quò in fide roboratus. Bolland. 15. Januar.

De Sanct. Agnete V. Ord. Sanct. Dom. scribit Bollandus : sæpissime mantellum, quò tegebatur, totum manna replebat, dum oraret. Manna illud erat instar nivis, quod dividebatur per multa grana : in singulis erat figura Crucis. 20. April.

Ante persecutionem in Arimensi agro prodigiosa Crux intrà truncum arboris apparuit.

Alia item Crux reperta est in suburbanis nostræ Societatis ædibus in trunco candido atra Crux.

Trigautius de Christianis apud Japon. triumph. l. 1. cap. 3.

Sanct. Joannes Silentiarius, cùm certam sibi salutis viam à DEO demonstrari supplicaret, stellam lucidissimam vidit, depictâ in medio Cruce, cum hac voce : *Si vis esse salvus, sequere hanc lucem.* Incerto Authore.

In omnibus ædificiis : quæ jussu, & sumptibus, celeberrimi viri D. Petri Gonzalez de Mendoza. Cardin. tit. Sanct. Crucis, constructa in Hispania sunt ; spontè enascitur herbula, quæ Crucem perfectè formet in medio atriorum. Erat hic Cardinalis sanctissimæ Crucis cultor ; ubicúnque transibat, supplex adorabat. Nieremb. de mir. nat. in Europa l. 1. §. 34.

§. XVII.

Crux amanda, & ferenda.

Tollat Crucem suam. Matth. 16. 24. Nam meam non poterit : gravissima est enim, & quam nullius puri hominis humerus portare sustineat. Non meam injungo ; sed tollat suam, levem, facilem portatilem. Non peto sanguinem à te Christiane miles ; non vulnera, non tormenta, non spinas, & verbera ; quæ pro te ipse passus sum. Age pœnitentiam pro peccatis tuis, & sufficit mihi. Sanct. Thom. Vill. conc. 3. de uno M.

Exuerunt eum chlamyde. Matth. 27. 31. Ut Christus D. deferat crucem, exuit vestimenta, quæ Herodes dedit, & Pilatus ; & propriis vestibus induitur, quæ totius puritatis, & sanctitatis, præferebant typum.

Ut ergo quis Crucem Christi ferat, exuat mores mundanos, & virtutes Christi assumat, patientiam, puritatem, humilitatem. Sylveir. hic q. 1.

Descendat de Cruce. Matth. 27. 42. Non cessemus tollere Crucem nostram, perseverantes in eas ; sicut ipse perseveravit ; donec dicat spiritus, ut requiescant à laboribus suis. Neminem audiamus, fratres ; non carnem, & sanguinem ; non spiritum quemlibet ; descensum è Cruce suadentem. S. Bern. s. 1. in die Paschæ.

Quid in hac Cruce (Religionis) nobis faciendum ? utique quod Christus fecit in sua. Moriendum est in ea : quia Christus mortuus est in sua. Si perstrepat Mundus ; si dæmones ; si caro propria, & dicat : descende de Cruce ; dic ei : nihil certius morte, nihil incertius horâ mortis : vigilabo, & stabo in Cruce ; donec inclinatò capite tradam spiritum. Blesens. s. 9. in Purif. B. V.

Qui suadent Crucis descensum propter asperum sensum, similes sunt diabolo, quia similia diabolo faciunt. Hoc enim diabolus Christo dixerat in deserto : *si filius DEI es, mitte te deorsum.* Matth. 4. Sim. Cass. l. 13.

Absit mihi gloriari, nisi in Cruce - per quem mihi Mundus Crucifixus est ; ut, quæ Mundus appetit, Crucem reputes ; & tu Crucifixus Mundo ; illis, quæ Mundus Crucem reputat, totò inhæreas amore. Sanct. Bernard. s. 4. in Asc. Dom.

Si eorum, quorum amore flagramus, & domus nobis chara est, & lectus, & vestis ; quantò magis ea, quæ Dei, ac Salvatoris, sunt ; per quæ nobis salus parta est. S. Jo. Damasc. l. 4. c. 12.

Divitiæ illi erant, nihil habere ; & Crux, quam solam totâ vitâ familiarem habebat, multisque pecuniis excellentiorem sibi esse existimabat. S. Gregor. Naz. or. 30. in laudem Sanct. Basilij.

Si, ut latro, Cruci simul affixus fueris, probò animò Deum agnosce : cumque ille propter te, tuumque peccatum, cum iniquis reputatus sit ; tu propter illum justus fias. Adora tuâ causâ suspensum, pendens etiam ipse. Lucri aliquid ex ipsâ quoque improbitate collige. S. Greg. Naz. or. 42.

Grata ignominia Crucis ei, qui Crucifixo ingratus non est. Sanct. Bern. s. 25. in Cant.

Agnosce hæreditatem tuam in Cruce Christi, in laboribus plurimis. S. Bern. l. 2. de consid. c. 6.

Latrones, qui cum Christo crucifixi fuerant, significant eos, qui sub fide, & confessione Christi, vel agonem martyrij, vel quælibet arctioris Disciplinæ instituta, subeunt. Sed qui hæc pro æterna vita gerunt, dextri latronis fide designantur ; qui verò humanæ laudis intuitu, sinistri latronis mentem imitantur. V. Beda in c. 15. Marci.

Ille non amat Christum, qui non amat Crucem Christi. B. Petr. Dam. in Invent. S. Cruc.

Idem s. 1. de Exalt. S. Cruc. vocat Crucem victorum coronam: nisi pretium Crucis intelligas, nescies, quid dicat: quia Deus non reperit lauream, quâ coronet eos, qui in hac vita passi sunt adversa; quàm ut eis novam Crucem veteri submittat.

Non dedignetur justus intrare cœlum per portam Crucis, per quam ingressus est Dominus. Sanctus Thom. Vill. conc. 2. de uno M.

Via Crucis vita nostra; via electorum, via paucorum, via amara, via vitæ salutis, via brevis, via laboris, via perfectionis. Joan. Gerson ep. de custodia sensuum.

Quamdiu sum filius veteris Adam, grave jugum porto. Si essem filius novi Adam, leve jugum portarem. Quid est jugum grave? *talentum plumbi* Zach. 5. 7. Et quod est onus leve? Crux Christi. Illud, sicut scriptum est, submergitur in aquis vehementibus; istud enatat super aquas. Mira res! nihil formidolosius homini, quàm Crucem pati. Sed quare timent homines Crucem? quia latrones sunt. Si latrones non essent, Crucem non timerent. Quòd enim majus homicidium, quàm ut seipsum interficiat homo? quoties voluntariè & ex studio peccatum perpetrat, quid aliud, quàm seipsum jugulat. Drogo Ost. de Sacr. D. Pass.

Arboris Sanct. Crucis nec foliolum permittere debemus in terram cadere: erat Balthas. Alvarez ad afflictos familiaris exhortatio. de Ponte c. 28.

Henrico Susoni, quoties graviores aliquæ Cruces impendebant, visus est D. JEsus in ejus caput rubentes rosas depluere. S. Joannes Columbanus Jesuatorum fundator in tribulationibus exultans clamabat: laudetur JEsus Christus Crucifixus. Lyræus de imit. C. P.

S. Jo. Damasc. l. 4. c. 12. vocat Crucem: argumentum multæ benedictionis.

§. XVIII.

De Consignatione Crucis.

AD omnem, progressum, atque promotum; ad omnem aditum, & exitum; ad vestitum, ad calceatum; ad lavacra, ad mensas, ad lumina, cubilia, ad sedilia; quæcunque nos conversatio exercet, frontem Crucis signaculô terimus. Tertull. l. de cor. mil.

Ad omnem actum, ad omnem incessum, manus pingat Crucem. S. Hier. ep. 22. ad Eustoch. de cust. Virg.

Non pudeat nos Crucis Christi. Tu manifestè signate Cruce in fronte; ut dæmones signum Regis videntes, trementes procul fugiant. Fac autem hoc signum & manducans, & bibens, & sedens, & stans, & loquens, & ambulans; in summa in omni tuo negotio. S. Cyrill. Jeros. Catech. 4.

Signum Christi est Crux; signum diaboli est circulus, vel rota. S. Vinc. Ferr. s. 2. de SSS. Trinit.

§. XIX.

Crux amuletum contra peccata, & tentationes.

EST tanta vis Crucis Christi; ut, si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur; ità ut in ipsam mortem Christi intentis oculis mentis aspiciatur; nulla concupiscentia, nulla libido, nulla possit superare invidia; sed continuò ad ejus præsentiam totus ille peccati, & carnis, fugatur exercitus. Orig. l. 6. in ep. ad Rom.

Semper Crucem habe ante oculos tuos radiantem, & prorsus à peccatis per id temporis abibis. Nam sicut columna nubis, Ex 13. 21. figura nostræ Crucis, Hebræorum multitudinem protegebat, nè quid mali ab Ægyptijs paterentur; ità Crux ante oculos visa statim abigit malam voluptatem. Hæc enim salus est animæ, fœdarumque concupiscentiarum salubre antidotum. Sanct. Chrys. serm. de Joseph.

Crucis meminisse, insignis gaudij materia, mœrorisque imminutio est. S. Andr. Cret or. in Exalt. S. Cruc.

§. XX.

De Iconibus Crucum.

CRucem, quæ Constantinopoli S. Sophiæ asservabatur, tribus illis diebus ante Pascha, quibus in altari colenda exponebatur; non modò mirificum odorem exhalâsse, sed & nodos ejus liquorem omni morborum generi salutarem fundere consueviſse, certùm est. V. Beda c. 22. de locis sanctis.

Primi Christiani, quô pravum antiquum morem extirparent, Crucem pro Mercurio substituere cœperunt; & lapides cum magna reverentia mittere, in memoriam Calvarij montis. Corn. in Prov. 26.

Anno 1625. In Singafu civitate dum sub fundamentis foderent, inventa est Crux; cujus coma liliorum in modum, cum tabula lapidea, in qua leges Christianorum insculptæ. Kircherus China illustr. p. 1. cap. 2.

Titu-

TITULUS XLIV.

CURA MINIMORUM.

§. I.

Cura Minimorum in bono.

Ex Veteri.

DE ligno scientiæ boni, & mali, nè comedas. Gen. 2. 17. Basilius, & Nyssenus: sciendum, mandatum, quod obedientiam hominis probaret, datum fuisse. Verùm, si DEus Adami obedientiam experiri vult, cur non rem majoris momenti præcipit? Parum in pomi contemptu obedientia laborat, quando paradisi deliciis exundat. Si vetuisset reliquas omnes, unâ tantùm concessâ, alacris obsequii agnosceretur devotio; at, tot pomiferis concessis arboribus, unâ abstinere, nec cultûs obsequium, nec obedientiæ videtur studium. Minima præcipit, ut obedientiæ virtutem examinet: nam vel indevoti est magnis obtemperare præceptis; est perfecti, parere vel minimis. Naxera in Jos. 8. §. 4.

Digitus DEI est hic. Ex. 8. 19. Manui adversantur, & succumbunt digito. Sciniphes educere incantamentis non possunt, qui virgas dracones fecerant apparere. Theodoret. Digitum DEI dixit, non manum; huic tamen digito succubuerunt. Lethali non infici, justorum est; ast nec apicem Legis præterire, perfectorum. Id. ib.

Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & consurgens ascende in oppidum Hai. Jos. 8. 1. Cur omnem suam multitudinem tollat invasurus non muratam, nec copiosam urbem, sed oppidum? fors quia oppidum: sæpe enim exilora, & minora, majorem virtutem, & fortitudinem, exigunt. Id. ib.

Cur durante comâ Samsonis duravit & fortitudo? Judic. 16. 14. Ut DEus moneret capillorum, id est, rerum minimarum nobis curam esse habendam. Corn. hic.

Revertere & dormi. 1. Reg. 3. 6. Suspicatus Heli Samuelem vocari à Domino, jubet illum ad lectulum redire, & dormire. Quale hoc præceptum ad puerum, qui expectabat se à Domino vocandum? cur non potiùs monet, ut oret; vel aliud virtutis insigne opus faciat? S. Greg. lib. 2. in Reg. cap. 3. redire ad somni quietem Samuel sinitur, ut profectò nec ea, quæ sunt minima, contemnamus. Baeza l. 14. cap. 12.

Abigail ex humili fortuna à Davide in regni, thronique consortem assumpta, ob tenue humanitatis obsequium, & pauca edulia, quibus David, & servos 4 recreavit. 1. Reg. 25. 27. Rebecca in Isaaci Sponsam, & promissi Messiæ abaviam, propter oblatum ejus paranympho æquæ haustum, adlecta est. Gen. 24. 18. &c. Segneri f. 21. die Ven. 3.

Capillos DEus numerat, & eorum curam habet; gressus observat. In templo Salomonis usque ad ipsa emunctoria providere voluit. *Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus.* Prov. 30. 24. *Minimum pro magno placeat tibi.* Eccli 29. 30.

Judith, non post prostratos leones, aut ursos, ut David ad gigantem; sed post fusum ad gladium accedit. Judith. 13. 8. Sic Prov. 31. 19. mulier illa *manum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fusum.* Hæccine fortia illa facinora, ad quæ misit manum, quòd apprehendit fusum? quid fuso cum fortibus facinoribus? sanè fortissimi etiam viri in spirituali stadio per levium rerum exercitium sese ad ardua accingunt. Baeza l. 10. c. 7. §. 4. S. Petr. Dam. opusc. 14. c. 1. quia videlicet hujus vitæ idoneus executor sic se per majora opera ex devotionis fervore dilatat, ut etiam cautus, quæ sunt minima, non relinquat.

Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti sunt, inquit Eliphaz. Job. 4. 10. Sed quid mirum, catulorum fractos dentes, quando discerptos leones, & leænas, præmisit? stylum invertat, & à catulorum dentibus inchoet; ut exaggeratio debitis gradibus ad summum ascendat. Leones vincere, virtutis elogium est: sed nonnunquam qui leonem, & leænam in frusta laceravit, catulorum sustinuit morsus. Naxera in Jos. 8. §. 4.

Vulnerâsti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. Cant. 4. 9. In uno oculorum, & in uno crine, sauciùm se clamat: ut ostenderet, non tam sibi gratâ esse opera magna justorum, sed etiam minima. S. Franc. Salesius prax. Spir. p. 3. cap. 35.

Ex Novo.

Si tetigero tantùm vestimentum ejus, salva ero. Matth. 9. 21. De levi fimbriæ tactu morbo salutem parat. Sic per levissima virtutum exercitia ad illustres sæpe victorias aptamur. Baeza l. 10. c. 7. §. 4.

Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. Matth. 10. 30. Discipulorum Domini etiam capilli dicuntur esse numerati; hoc est, omnes actus, omnes sermones, omnes cogitationes eorum servantur apud DEUM; quia justæ, quia sanctæ sunt. Orig. hom. 8. in Levit.

Quis, putas, major est in regno cælorum? Matth. 18. 1. In salutis negotio etiam minima servanda, & implenda. Parvuli fieri jubemur, qui in regnum cœlorum contendimus. Sed cur parvuli fiamus? alibi monebat Matth. 5. 48. *estote perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est*; modò ut sicut

parvuli efficiamur. Quid parvulus commune habet cum Patre; & Creatore omnium? Parvulus æstimat parva. Nec aliter magis claret perfectio Creatoris, quàm in eo: quòd etiam rationem, & curam habet parvorum animalium. Fiat ergo parvulus æstimando etiam virtutum parva, quisquis Conditoris induere vult imaginem. S. Hieron. in Epitaphio Nepotiani: ùt enim Creatorem non in cœlo tantùm miramur, & in terra, & sole, oceano, elephantis, camelis, equis, bobus, pardius, ursis, leonibus; sed in minutis quoque animalculis, formicâ, culice, muscis, vermiculis, & istiusmodi genere; quorum magis scimus corpora, quàm nomina, eandemque in cunctis veneramur solertiam; ità mens CHRISTO dedita, æquè in minoribus, ac majoribus intenta est: sciens etiam pro otioso verbo reddendam rationem. Baeza lib. 14. cap. 12. §. 3.

Christus Luc. 7. 44. Pharisæum arguit, quòd pedibus aquam non dederit, neque terserit capillis, nullam faciens mentionem alabastri, & unguenti pretiosi. Quia aquâ, & capillis, hoc est, rebus minutis designantur ea, quibus gratiam DEI possimus mereri. *Tu quidem gressus meos dinumerásti.* Job. 14. 16. Pellegrinus cap. 5. Matth. parte 12.

Admone illos ad omne opus bonum paratos esse. Tit. 3. 1.

Signum magnum apparuit in cœlo. Apoc. 12. 1. Sed cur magnum, quod minimis coronatur luminibus, luminari verò maximò vestiatur? Itane majus lumen vilius in Origine est? princepsque siderum non coronat, sed vestit? Nimirùm quæ in cœlo coronant Reges, non tantùm facta præclara sunt, sed sæpe quæ minima putantur opera, principibus cœli diademata fabricant. Risus compressus, verbum duriusculum non repositum, non emissus lepor, bolus neglectus in patina; stellæ, non soles sunt; spectatore carent, nec in luce humanæ æstimationis coruscant. At in cœlo præ sole nobiliora æstimata regnantes coronant. Disce minima non spernere; qui non sole, sed stellis, Virginem vides insignitam. Oliva lib. 12. Strom. hic.

Ex Patribus.

Nihil earum rerum, quæ DEO offeruntur, tam parvum est, quamvis etiam minimi momenti sit, quamùs longè illis dignitate inferius, quod non omnino accipiat, atque comprobet. S. Greg. Naz. or. 23.

Præceptores non solùm elementorum Scholaribus ostendunt figuras; sed & minima quoque puncta, distinctionesque, proponunt. Atque sic oportet nihil, quantumvis minimum, quod ad salutem pertineat, negligere. S. Ephrem. de vita spirit.

Nec in maximis tantùm, sed & in minimis, maximus erat. S. Bern. l. 26. in Cant. de Gerardo fratre suo.

Vide plura tit. Parva. Liberalitas Dei.

§. II.

Cura minimorum in malo.

ET nè tangeremus illud. Gen 3. 3. Mendacii ab Interpretibus solet argui Eva; quòd non solùm esum, sed etiam tactum ligni, sibi dicat prohibitum: quod tamen c. 2. 17. non exprimitur. Ego tamen non video, cur, qui in negotio minùs periculoso, montis tactum prohibuit, hìc etiam tactum ligni non vetaret, licèt id Scriptura non referat. Quòd si, ùt est, probabile putas; meritò DEUS vetuit tactum, nè à tactu veniret ad esum. Oleast. hìc: pius Pater præcepit non tangere; licèt scriptum non sit; nè contingeret edere. Solet Dominus vias ad peccandum, seu initia, præcludere; nè contingat peccare. Ramirez in ep. Chr. Apoc. 2.

Cavete, nè ascendatis in montem, nec tangatis fines illius. Ex. 19. 12. Oleast. hìc: pulchram habent admonitionem Prælati, ut, cùm velint præcepta sua à subditis servari, prohibeant initia transgressionum &c. Quare & hìc Dominus non solùm prohibet montis ascensum, sed contactum. Ideò enim prohibet tangi, ne contingeret ascendere. Ubi simul disce, quàm sit cavendum, peccati terminos accedere, si vis non peccare. Id. ib.

Nazaræi, Num. 6. 3. etiam acinis abstinere debebant: nè videlicet ab acinis ad uvas, ab uvis ad vinum, transirent. Ità religiosi omnem etiam minimam, & remotam occasionem gulæ, & peccati, præcindere debent. S. Antoninus 2. part. hist. tit. 15. §. 2. Præfatæ Religiones, quæ non magnò fervore, & vitæ sanctimoniâ, initium habuerunt, minima negligentes traditionum paternarum, processu temporis paulatim defluxerunt, & eximanitæ sunt usque ad fundamentum in eis, vota scilicet substantialia. S. Greg. Naz. orat. de fuco: illud velim nè ignores: rugam unam tibi turpiorem esse, quàm maxima vulnera iis, qui in Mundo vivunt: neque enim tam notabilem, ac conspicuum in sordidis, quàm in puris unius coloris vestibus, labes aliqua fœditatem habet. Corn. hìc.

Capite nobis vulpes parvulas. Cant. 2 15. Eccl. 10. 1. *Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti.* Id est, ex re parva, si contemnatur, oritur magnum damnum; maximè cùm res parva finitur multiplicari. De Ponte hìc Exh. 35. §. 2. Parvæ vulpes, sunt relaxationes regulæ, & disciplinæ, in rebus parvis. Cùm in monasterio dissimulatur ruptura silentii; usurpatio rerum parvarum non petitâ licentiâ &c. Corn. hìc.

Ex Patribus, & aliis.

Si de virtute in virtutem, de profectu ad profectum, vultis ascendere; semper timete in singulis minimis DEUM offendere. S. Anselmus ep. 6. Monachis in Cystere. Cœnobio.

Quid

Quidquid nunc parvipendendo transimus, palpando tegimus, dissimulando negligimus; quantô illic cruciatu vindex flamma consumet! S. Bern. serm. de eo, quod legitur Job. 5. 19.

Anno 1584. Bolsani missi in montes metallici fossores cum suis quisque lampadibus, ùt solent. Eorum incautior unus lampadis mucum projecit in sulphuris venam; & ità incendit montem; ut socios omnes repentinum hoc incendium suffocaverit; mons ipse biennium fermè arserit. Parva sæpe scintilla. Drexelius aurifod. c. 2.

Ferunt urbem nobilem obsessam ab hostibus non priùs captam, quàm emissus dolô ab hostibus lepusculus, cùm ad urbis portas accurreret, à portæ custodibus apertô tantisper portæ minoris aditu, admissus est. Quâ occasione usi hostes, alii ex aliis in portam illam irruerunt, urbe deinde totâ potiti. Nadasi in sexto mense amor. div.

Titulus XLV.

CURIOSITAS.

Motiva eam vitandi.

TOtus propter aspectum captivus factus est. Gen. 34. 2. S. Chrys. hom. 59. de Emor filio Sychem. Oculus sit animæ fenestra, speculum sit mentis, sit lumen corporis, membrorum dux sit; non introitus vitiorum. S. Chrysol. s. 139.

Gravis, ac vehemens est proditor, oculus vagus, atque distractus. S. Ephrem. Paræn. 37.

Mens oculis tanquam fenestris utitur. Lactantius lib. de opificio Dei.

Non humiliter, neque constanter, ut debuit, ingressus est: & fortasse ideò corruit; quoniam, non ut pugnaret, sed ut finem videret, accessit. S. Laur. Just. de triumph. c. 8. de Petro.

Si porta oculorum bene munita fuerit, tota illa interior civitas cordis nostri ab assultu vitiorum quieta erit. Hugo à S. Victore in Psal. 13.

Vide plurà tit. Oculus.

D.

Titulus I.

DEBITA.

§. I.

DEO reddenda.

Dimitte nobis debita. Matth. 6. 12. Quid debemus DEO, nisi imaginem, & similitudinem ejus servare illæsam? S. Chrys. hom. 9. c. 6. in Matth.

Cùm non haberet, unde redderet. Matth. 8. 25. Si non habebat, unde redderet, cur respondet tantâ cum fiducia: *& omnia reddam tibi?* utrumque verissimum est: non habet peccator, unde reddat; & potest cum fiducia maxima dicere, *omnia reddam tibi.* Non habet, unde reddat à se; habet, unde reddat à DEO. Non potest peccati debitum solvere pecuniâ propriâ, potest solvere pecuniâ, & mentis D. N. J. C. In seipsum si oculos conjiciat, nihil reperiet, quod pro peccato remittendo sit satis: si Christum Crucifixum intueatur, fidenter clamabit: Domine, omnia reddam tibi. Non reddam ex opibus meis; sed ex opulentissimis thesauris vulnerum Domini mei. Barradius t. 2. l. 10. c. 37. hic. D. 21. Pent.

Redde, quod debes. Matth. 18. 28. Nulla est omnino creatura, quæ, quod debet, non faciat; exceptô homine solô, & diabolô. Probat id deinde I. ab Angelis, & reliquis creaturis. S. Bonavent. s. 123. D. 22. Pent.

Duo debitores erant cuidam fœneratori. Luc. 7. 41. Non materialem fœneratori huic debemus pecuniam, sed meritorum examina, æra virtutum; quarum meritum gravitatis pondere justitiæ specie, sonô confessionis, expeditur. Væ mihi! si non habuero, quod accepi. Aut quia difficile quisquam est, qui fœneratori huic integrum debitum possit exolvere. Nihil est, quod dignè DEO referre possimus. Quid enim referamus pro susceptâ carnis injuria? Quid pro verberibus? quid pro Cruce? tubitu? sepultura? Væ mihi! si non dilexero. Reddamus ergo amorem pro debitô, charitatem pro munere, gratiam pro sanguinis pretio. Plus enim diligit, cui donatur amplius. S. Ambr. lib. 6. hic.

Plura solvendi habet subsidia, qui DEO; quàm is, qui homini debet. Homo pecuniam pro pecunia reposcit, quæ non semper debitori præstò est. DEus affectum exigit, qui in tua potestate est. Nemo pauper est, qui DEO debet; nisi qui seipsum pauperem fecerit. Etsi non habet, quæ vendat; habet, quæ solvat. Oratio,

tio, lacrymæ, jejunia, debitoris boni census est. S. Ambr. lib. 2. de pœnit. c. 8.

Etamsi mille mortes pro Christo pateremur; nè sic quidem satisfacere, aut debitum nostrum implere, possemus. Alius quippe est DEI, alius servorum, sanguis; secundùm dignitatem dico, non secundùm substantiam. Jo. Climac. gr. 22.

Quid illi retribuemus pro omnibus, quæ retribuit nobis? Quid illi pro malis meis, quæ pertulit? quid pro bonis suis, quæ contulit, referam? quid pro suscepta carne? quid pro alapis, opprobriis, flagellis, cruce, obitu, sepultura, rependam? Reddamus amorem pro debito. S. Paulinus ep. 4. ad Severum.

Ingentia debita labor solvit exiguus, quæ vix consumpturus erat ardor æternus. S. Cæsarius hom. 1.

§. II.

Debita peccata sunt.

Dimitte nobis debita nostra. Matth. 6. 12. *Et dimitte nobis peccata nostra*, Luc. 11. 4. Quare post petitionem panis de venia peccatorum agitur? Resp. Fortunatus: bene, post escam quæsitam, postulatur venia peccatorum; ut, qui DEI cibô pascitur, Deô vivat. In pane intelliguntur omnia temporalia ad vitam necessaria. Obtentis his homo ad peccatum adeò est proclivis, ut mox ei necesse sit veniam peccatorum petere. S. Thom. in Catena ex S. Chrys.

post subsidium cibi, petitur & venia delicti. Sylv. in Matth. 6. q. 16.

Decem millia talenta. Matth. 18. 24. Quantùm interest inter centum denarios, & decem millia talenta; tantum & inter ea, quæ nos in Dominum; & ea, quæ alii in nos deliquerunt. S. Chrys. in Gen. hom. 27.

Et debitum dimisit ei. Matth. 18. 27. Quàm facilis debitum remittit, qui tam iratus jussit venundari peccatorem. Jussit venundari, ut peteret veniam. Vexamur à Domino, ut ad pœnitudinem alliciamur. S. Chrys. Rex cœlestis non ex crudelitate jussit servum venundari, uxorem, & filios: sed quia incredibili curâ illius devictus hac comminatione ad supplicandum, nè venderetur, adducebatur. Escob. t. 6. par. Chr. l. 2. §. 3.

Non curabant Sodomitæ debita, neglexerunt quotidie. Neglectu crescente crevit debitum: repetitionis Chirrographum auctum est, fœnera peccati aucta sunt; factum est tempus repetitionis. Non habuerunt aliquid in promptu, quod redderent; non erant solvendo. Imperavit Dominus debiti, ut ipsi traderentur igni, & uxores eorum, & filii eorum; & omnia, quæ habuerunt, in satisfactionem cederent. S. Chrys. in Gen. serm. de Adam, & pœnitentia.

Oculi sunt velut loculi solutionem debitam deducentes per lacrymas. S. Bonavent. in Ps. 118.

Titulus II.

DESIDERIA.

§. I.

Symbola, & similitudines.

Os meum aperui. Ps. 118. 131. Os cordis desiderium est: quod tunc ad amorem aperitur, quando supra modum ab homine desideratur. S. Thom. Vill. s. 3. Diliges Dom. &c.

Omnis labor hominis in ore ejus. Eccl. 6. 7. Os dicitur inhiatio desiderii: qui enim desiderat, quasi os aperit. Laborem igitur esse in ore, hoc est, laborare ad desiderii completionem. S. Bonav. hic.

Omnis, qui vult sibi aliquid præstari, in ardore est desiderii. Ipsum desiderium sitis est animæ. S. Aug. in Ps. 62.

Hydropim spiritualiter patitur, qui ardenter aliquid concupiscit. S. Laur. Just. in fasc. am. cap. 15.

Fames animæ, desiderium est. Rich. à S. Vict. tr. de grad. char. p. 1. c. 2.

§. II.

Desideria dilata cruciant.

Ex Veteri.

Multiplicabo ærumnas tuas. Gen. 3. 16. *& conceptus tuos.* Ex Hebræo aliqui sic reddunt: *Multiplicando multiplicabo angustiam tuam, & conceptum tuum: angustiâ paries filios tuos.* Ubi observat Oleaster; non in eo fuisse maledictam mulierem, quòd multas proles paritura esset, (hoc enim in beneficiis Dei numeratur) sed maledictionem, & pœnam, illius futuram in modo pariendi, & tempore conceptûs. Decreverat enim DEus, ait Oleaster, ut fœmina susceptô semine, & formatô fœtu, statim illum emitteret, & non gestaret in utero ad novem menses cum maxima molestia: ideo in pœnam peccati multiplicavit tempus. Est mulier desideriorum mirè impatiens: quam cùm DEUS maximè totam vellet, acerbiores non invenit dolores, quàm ut eam res cupitæ dilatione castigarent. Did. Niss. s. 5. D. 1. Quadr. §. 4.

Commota fuerant viscera ejus super fratre suo. Gen. 43. 30. Sept. *torquebantur viscera ejus.* S. Ambr. l. de Joseph. c. 10. torquebantur viscera ejus, quia complectendi ejus, quem desiderabat, libertas differebatur. Id. ib. gaudendum tibi potiùs, ex quo charissimum tuum Benjamin vides tamdiu desideratum. Ardenter se manifestare, illum amplexari, & osculari, cupiebat; sed eo continuit se, quia tempus opportunum id faciendi expectabat.

Videns

Videns autem populus, quòd moram faceret descendendi de monte Moyses. Ex. 32. 1. Impatientissimum desiderium, & expectatio longior, eos ad idololatriam compulit. Paoletti f. 14. de S. Monica.

Si occurrerit tibi homo, non salutes eum; & , si salutaverit te quispiam, non respondeas illi. 4 Reg. 4. 29. Quærit Abul. cur ità properare voluerit Elisæus discipulum suum ad resuscitandum puerum? R. id factum, ad satisfaciendum citò desiderio mulieris.

Defecit in salutare tuum anima mea. Ps. 118. 81. Ponitur hoc verbum, *defecit*, pro desiderii nimietate declaranda. Ut est illud Ps. 83. 3. *concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.* Item & hic sancta congregatio defecisse dicit animam suam in Domini Salvatoris ardentissimam charitatem. Mos enim iste humanitatis est; ut, quod omnino concupiscimus, in eo lassari, ac deficere videamur: quando dilatione suspensi ad vota nostra pervenire non possumus. Cassiodorus in Ps. 118.

Spes, quæ differtur, affligit animam. Prov. 13. 12. Cunctis liquet, quòd omne desiderium pœna sit; Salomone quoque attestante, qui ait: *Spes, quæ differtur &c.* S. Greg. mor. l. 9. c. 15. Hebr. *Spes protracta, morbus, aut ægritudo cordis; dolor cordis maximus.*

Ex Novo.

Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Matth. 9. 38. Quærit Abulensis: cur non jusserit petere operarios ad seminandum? juxta Luc. 8. 5. *Exiit, qui seminat seminare semen suum.* Resp. q. 8. in c. 10. Matth. hoc dictum est, ad consortationem Discipulorum. Quia, si diceret eis Christus, quòd mittebat eos ad seminandum, videbatur eis imponere tristem rem; eò quòd, qui seminat, expectat longò tempore; qui autem metit, gaudet secundum illud Is. *lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe.* Non est leve genus martyrii, torqueri tyrannide desiderii. Did. Niss. D. 1. Pasch. §. 2.

Quærit S. Ambros. l. 1. de pœnit. c. 16. Cur DEus eleemosynariis, quibus vitam æternam addicit, hujus vitæ bona promittat Matth. 19. 29. *Omnis, qui reliquerit &c. centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit?* respondet: priùs hic promittit, ut fastidia dilationis auferret. q. d. fovere desideria gloriæ, quæ expectatur, talibus promissis voluit, & mitigare spei ardores, quæ molestissima est. Did. Niss. fer. 5. D. 1. Quadr.

Nolebant venire. Matth. 22. 3. 4. Iterum Rex mittit servos cum tali mandato: *prandium meum paravi; tauri mei, & altilia occisa sunt; & omnia parata: venite ad nuptias.* Cur monet, in promptu esse omnia, nec aliud reliquum; quàm venire, & instructæ jam mensæ assidere? Causa hæc est: vocabantur primò nuntiò ad nuptias, & ad prandium: cùmque invitati putarent, moras fore in celebritate nuptiarum, nolebant venire. Nam homines omni voluptati renuntiare malunt, quàm diu illam expectare. Plus enim ponderis habet dolor desiderii præsentis, quàm gaudium boni futuri. Itaque Rex, ut certò illos convivas habeat, monet; invitâsse illos non ad expectandum, sed ad prandendum. Did. Niss. f. 5. D. 1. Quadr.

Volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ. Marci 6. 25. Et non videsne puella regem mensæ assidentem? cum primoribus regni sui; nec opportunum esse exercendæ crudelitati tempus; nec decere, ut vinum sanguine misceatur. Nihil horum vel cogitat, vel curat. *Volout protinus des.* Id. f. 4. D. 1. Quadr. §. 4.

Exultavit infans in utero ejus. Luc. 1. 44. S. Chrys. apud Metaphr. 24. Junii: exultavit, tanquam injustam custodiam quatiebat matricem; in claustra naturæ insultabat, calcibus; & clausis labiis vociferabatur figuris, talia matri dicens: injustè facis, ô mater! quæ tardas prophetam; gestando in utero præcursorem Regis Christi martyrem stringis. Unde hoc martyrium Joanni? quis carnifex? non alius, quàm vicinitas boni propinqui: ad manum habere DEum, nec illô frui pro voto posse, hoc est esse martyrem. Id. fer. 6. D. 1. Quadr. §. 2.

Baptismo habeo baptizari; & quomodo coarctor, usq; dum perficiatur. Luc. 12. 50. Non ait: quomodo, cùm perficietur, arctabor. q. d. tunc non arctabor, cùm perficietur. Modò desiderii patitur flammas, postea sustinebit crucis injurias. Sed adeò levius est, patibulô dilaniari, quàm equuleô desideriorum torqueri; ut desiderans arctetur, patiens quodammodo doloribus exolvatur. Cajetanus: affirmatur coarctatio, id est, afflictio; & sub admiratione ponitur modus. Quomodo? quia incredibili modô affectabat perfectionem passionis suæ. Vehemens desiderium animi martyrium. Qui anxio, vehementique desiderio cor tradidit, sævo tortore non indiget: nam cupiditatis flamma sic durè exedit præcordia, ut longè tyrannorum excedat tormenta. Inventus est, qui ardenti rogo manum subridens admoverit; qui ferociam trucis tortoris, marmoris instar, eliserit, &c non tamen hucusque repertus est, qui, urgentî desiderîô divexatus, non clamet, non gemat, & suspiret. Naxera in Jos. 15. §. 34.

Domine memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Luc. 23. 42. Nè superaretur tædiô, nè laxaretur tarditate, nè longæ expectationis fatigatione succumberet; beatitudinem cœlestem, & cœleste promittit obsequium. S. Chrysol. s. 24.

Et ego mitto promissum Patris mei in vos. his dictis, *elevatis manibus, benedixit eis.* Luc. 24. 49. 50. Benedicit Discipulos suos, fortassis infundens eis vim; quæ custodiret usque ad adventum Spiritus. Theophyl. hic. Cur hôc robore egebant Apostoli, ut servarentur usque in diem adventûs Spiritûs Sancti? quod periculum imminebat? Quia spes tantùm affligere solet; ut videatur DEus præstolabundos novis auxiliis necessariò constabilire debere, nè vita illorum inter expectationem deficiat. Did. Niss. l. 10. c. 2.

Erat ibi 38. annos habens in infirmitate sua. Jo. 5. 5. Ex multis miseriis, quas hic homo passus, præcipuus dolor fuit, expectatio 38. annorum. Id. f. 6. D. 1. Quadr.

Modicum, & non videbitis me. Jo. 16. 16. O modicum, & modicum! ô modicum longum! Pie Domine! modicum dicis, quod non videbimus te? salvum sit verbum Domini mei: longum est, & multùm valdè nimis. S. Bern. f. 74. in Cant.

Ex Patribus, & aliis.

Domine ante te omne desiderium &c. Omne desiderium in pœnam convertitur, si non citò evenerit, quod optatur. S. Greg. in Ps. 3. pœnit.

Maximæ dilectionis, & fidei est, non patienter mori; sed patienter vivere in hoc sæculo pleno peccatis; & voluntatem sequi Creatoris cuncta bene disponentis, dum non citò exauditur cupiens dissolvi; desiderans ab ista valle lacrymarum migrare ad gaudium visionis Dei. S. Rupert. l. 12. in Matth.

Unicus revera dies, tota hominis vita est desiderio languentibus. Quod Theocritus in Bucolicis dixit: languentes desiderio unâ luce senescunt. S. Greg. Naz. or. 13.

Omnis mora desideranti longa est. Hugo à S. Vict. in Ps. 41.

Vide plura tit. Spes. Longanimitas.

§. III.

Cupimus negata, difficilia, abstrusa, absentia.

Ex Veteri.

Tabernaculum ità facies: decem cortinas. Ex. 26. 1. Oleast. novit Dominus, quàm facilè in contemptum veniant, quæ nobis sunt familiaria; ideo, licèt delicias duxerit esse cum filiis hominum, voluit tamen ab eis multis operculis occultari.

O si quis mihi daret potum aquæ &c. 2. Reg. 23. 15. Non constat David hanc aquam appetiisse, nisi Philistæo ad eam positô v. 14. Quò Philistæus magis aquam negat, eò David magis capit. Quod siti David, id fame probat Esau, qui à Jacob pultes petit. Gen. 25. 30. Cunctatur Jacob, & negat, nisi sibi vendat primogenita. Quò Jacob in negando tenacior, eò frater in expetendo importunior; ut mori se credat, nisi fruatur optatis. Velloso in Judith 7. Parænet. 17.

Rex Salomon adamavit mulieres alienigenas multas. 3. Reg. 11. 1. Pineda l. 7. de reb. Salom. c. 6. n. 3. Mirum, ait, quòd inter tot fœminarum greges nulla mentio Israeliticarum fœminarum fiat: quia scilicet non placent, quæcunque facilè obtinentur. Seneca l. 3. de benefic. c. 4. novis cupiditatibus occupati, non quid habeamus, sed quid petamus; non in id, quod est, sed in id, quod appetimus, intenti: quod enim domi est, leve est. Did. Niss. D. 1. post Pascha. §. 1.

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, quam abscondisti. Ps. 30. 20. Rectè autem intelligimus absconditam, ut eam desideria humana plus apperant: quia solet fastidiri omne, quod subjacet; & vile plerumque creditur, quod sinè aliquâ difficultate præstatur. Cassiod. hîc.

Aquæ furtivæ dulciores. Prov. 9. 17.

Ex Novo.

Accesserunt ad eum turbæ multæ. Matth. 15. 30. Unde tanta populi tunc ad eum concursatio? Abul. q. 89. venerunt nunc multæ turbæ; quia nunc Christus veniebat tanquam novus in terram illam: nam steterat aliquamdiu in terra Tyri, & Sidonis; & tunc Judæi non audiebant verbum illius. Nunc verò cùm rediit, ex desiderio venerunt ad eum multi; quia carentia præstat desiderium.

Egressus abiit in desertum locum. Marci 1. 35. Eò loci non facilè abiret turba hominum. Negat copiam sui hominibus Christus D. quò absens acueret desiderium eorum. Victor Antiochenus.

Vide nemini dixeris. Marci 1. 44. at ille egressus cœpit prædicare.

Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua. Luc. 16. 25. S. Chrysol. s. 123. ex persona Abrahæ: tu vocas patrem, ego voco filium; ut amariùs doleas, perdidisse te, quòd natus es. Adhuc voco filium; ut amariùs doleas, quod tibi gratia dederat, & natura: quia non habuisse, doloris non est tanti, quanti habita mœroris est perdidisse. Author Imperf. in 22. Matth. invenies actum in omnibus prophetis, quia viventes eos nemo coluit, sed post mortem. Unde & Dominus ait: *qui ædificatis sepulchra prophetarum.* Matth 23. 29. S. Hier. ep. 46. Scire non possumus ægrotationis mala, nisi cùm fuerit sanitas consecuta: &, quantum boni virtus habeat, vitia demonstrant; clariusque fit lumen comparatione tenebrarum.

Dedit eis potestatem filios DEI fieri. Jo. 1. 12. Satiùs forsan fuisset dicere, ut liberalitas videretur major, fecisse DEum DEI filios hos, qui in Filium ejus credunt: quibus cùm solam potestatem concessam ait, quâ filii DEI fieri possent; difficultatem aliquam obtinendo illius dignitatis, tali verborum circuitu indicare videtur. Chrys. & Euthym. Non statim fecit eos DEI Filios, nè per ignaviam perdant gratiam; sed *dedit* ipsis *potestatem fieri*, quâ diligentiores reddantur. Greg. Naz. or. 16. quidquid facilè percipitur, facilè quoque in contemptum venit, quod autem supra nos est, quò majori cum difficultate percipi potest, eò etiam majorem sui admirationem movet: atque id omne, quod desiderium nostrum fugit, cupiditatem exercet. Cyrill. Alex. l. 3. in Jo. c. 34. tunc gratissimum solet videri beneficium, quando magnô ardore petitur! aliter animus hominis magnitudinem beneficii non cognoscit. S. Laur. Just. l. de triumph. c. 24. id possidetur fortiùs, gustatur dulciùs, chariùs amplectitur, ac prudentiùs custoditur; quod ardentissimè concupitum, solerter quæsitum, atque laboriosè repertum est.

Cùm

Cùm serò sset die illò. Jo. 20. 19. Ingeniosa solertia est, moras afferre beneficiis, ut sint gratiora : quia, sic sunt homines, ut parvi faciant, quod modicò labore, tenuì sumptu assequuntur. Did. Niss. D. 1. post Pascha.

Occasione acceptâ peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Rom. 7. 8. Videtur lex peccati causa esse; quæ, dum prohibet, concupiscentiam quodammodò inflammare videtur. S. Hier. ep. 151.

Ex Patribus, & aliis.

Rosarum amatoribus natura minutas illas spinas, quasi quædam amatoria illecta menta, isti flori affixit; ut stimulis illis ægrè contactum admittentibus ad majus desiderium colligentes provocet. S. Basilius. apud Did. Niss. D. 4. Pent. §. 1.

Sic à natura comparatum est; ut quibus expeditè, facileque, potiri possumus, ea segniùs appetamus. S. Greg. Naz. or. 13.

Ideo Christus noluit apparere (in Eucharistia) quod est; ut sit desiderabilior. Alger. l. 2. de Sacramentis c. 5.

Avidiùs requiritur, quod latet; & pretiosius est, quod cum fide quæritur. S. Paschas. c. 12. de Sacram.

Gratior est fructus, quem spes productior edit: ultro objectorum vilius est pretium. S. Prosper Aquit. epigr. 67.

§. IV.

Desideria longa, possessio brevis.

ABrahæ omne vitæ tempus in sobolis votis transactum est; inutili senectuti concessus filius. Gen. 21. 2. Zeno Veron. s. de Abrah. Abraham Patriarcha noster exploratus à DEO, in senectute suscepit filium: nihil tamen sollicitum Patri, cujus ætas in annis vergentibus in occasus sui terminum versabatur, & educationis tempus angustum, quando senectuti exitus jam vicinus.

Septimò die septies circuibitis civitatem, & muri funditus corruent civitatis. Jos. 6. 4. 5. Hebdomada, humanæ vitæ figura, diebus septem recurrit; ex quibus sex in civitate ambiendo ponit populus: & septimi diei majus spatium septem circuitiones insumunt; ac tandem in diei articulo optata eveniunt, & Jericho possidetur eversis muris. Naxera in Jos. 5. §. 7.

Sol contra Gabaon nè movearis. Josue c. 10. 12. 13. diem conflictûs absumpserat, nec jam supererat triumphis spatium. Ergo Josue stationem soli imperat. Tempus triumpho concessum est: moratus est sol; sed stupendò, & sæculis invisò miraculò: Josue luminaria sistit, quia prudenter agnoscit, post longum conflictûs spatium defuturum victoriæ tempus. Hoc petivit Josue, ait Lyra; ut haberet tempus adversarios persequendi. Id. ib.

Ubi est, qui natus est Rex Judæorum? Matth. 2. 2. Christus nascitur Rex ab omnibus acclamandus; sed usque ad vitæ extremum regni titulum non est adeptus; licèt à vitæ primordiis hoc curârit, nostræ salutis, non gloriæ vanæ, cupidus. Crucem subit, & titulus Cruci præfixus Sæculorum Regem denuntiat: *hic est JESUS Rex Judæorum* Matth. 27. 37. O quot doloribus titulus Regni constat! tribus tandem horis caput titulò redimitum resplendet. Totam vitam laboribus duris consecraverat, ut acquireret. Id. ib.

Anima mea habes - stulte, hac nocte. Luc. 12. 19. 20. Non poterant non exigua esse possessionis spatia, cùm tam prolixa fuerint ambitionis tempora. S. Cyrill. in Catena: fructus quidem habes in horreis; sed annos plurimos unde poteris obtinere? dives igitur non parat permanentia bona, sed caduca; &, quod stultius est, Vitæ longitudinem sibi taxat. Id. ib.

§. V.

Diu desiderata chariora.

CArò constat, quod longò desideriò emitur. Christus Chananææ salutem Matth. 15. 23. filiæ dilati desiderii pretiò vendidit. Did. Niss. f. 5. D. 1. Quadr. §. 4.

Eò quòd esset Elisabeth sterilis. Luc. 1. 7. Quare sterilitas horum parentum explicatur? V. Beda hic: divinitus est procuratum, ut provectæ ætatis, diuque conjugii fructu privatis Joannes parentibus nasceretur: quatenus inopinatò prolis ortu, & ipsis donum gratius efficeret, & cæteros miraculi stupor futuri prophetæ pararet auditui. Quantò res desiderata magis est extrà spem, tantò majori cum gaudio suscipitur. Sylv. hic q. 8.

Quid mihi, & tibi, est mulier: nondum venit hora mea. Jo. 2. 4. Non ferè solet Christus ultrò, & non rogatus, ad miraculorum effectionem accedere; sed necessitati, & usui hominum id expetentium hanc gratiam præbere. Etenim sæpe usuvenit, ut, quæ aliquantisper differuntur, postea sint chariora; &, quæ non petita ultrò donantur, minùs grata sint, minorique in pretio habeantur. S. Cyrill. Alex. apud. Niss.

Id possidetur fortiùs, gustatur dulciùs, chariùs amplectitur, ac prudentiùs custoditur; quod ardentissimè concupitum, solerter quæsitum, arctè laboriosè repertum est. S. Laur. Just. de triumph. c. 24.

§. VI.

Desideria bona & sancta.

Num. 1.

Symbola, & Allegoriæ.

Divisitq; aquas quæ erant sub firmamento &c. Gen 1. 7. Firmamentum anima rationalis; aquæ superiores sancta desideria, & mundæ cogitationes. Hugo Card. hic.

Quid clamas ad me &c. Ex. 14. 15. Desiderium viri sancti clamorem appellat, quia linguâ profectò tacebat. Non semper clamare possumus motu labiorum; semper autem possumus bonò desideriò, fervore, quod ostendit Dominus loquens ad Moysem tacentem. S. Bern. tr. de Pass. D. c. 6.

Flores apparuerunt in terra nostra. Cant. 2. 12. Quid sunt animarum nostrarum flores, nisi sancta desideria. S. Franc. Salesius. Bibliotheca c. 5. Liliis candentibus sanctarum cogitationum, rosis rubentibus ardentium affectuum, floribus vernantibus cœlestium desideriorum, gratiæ suæ lectulum sparsit. S. Thom. Vill. in c. 1. Cant.

Omnis, qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum. Jo. 4. 13. Ecclesiasticus verò dicit 24. 29. *qui edunt me, adhuc esurient; &, qui bibunt me, adhuc sitient.* Qui hæc conveniunt? Alb. M. Carthus. Bonav. Lyr. respondent: triplex est desiderium. I. rei non habitæ, ut habeatur. II. rei habitæ ut conservetur. III. rei habitæ, ut augeatur. Dum ergo dicit Ecclesiasticus: *qui bibunt me, adhuc sitiant*, est secundò, & tertiò modò: quia justus maximè desiderat conservare DEI gratiam, & in charitate erga DEum crescere. Christus D. autem loquitur de primo desiderio, & siti: nam qui semel accipit in se Spiritum sanctum, non habet necesse illum iterum recipiendi; nisi per peccatum expellatur.

Num. II.

Varia de bonis desideriis.

In ipsa effusione infantium unus (Zara) *protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum.* Gen. 38. 27. Mira res: manum protraxit, & protractam recondidit. Dum parturitionis non oppetit tempus, Zara ardenter majoritatem anhelat; at, dum necesse est porrigere manum ad ardua, cedit ignavus. O quot in Mundo Zaræ! dum pariendi tempus non adest, gestiunt, lucem ambiunt, sibi magna facturos promittunt; opportunitate tamen invitante dexteram retrahunt, & arida desideria relinquunt. Naxera in Jos. 18. §. 16.

Reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. Ps. 75. 11. Antonius Guevarra in prologo ad orat. Religiosor: adeò DEus noster est, ac tam paucis contentus; ut festum agatur ei reliquiis ipsis bonorum desideriorum.

Desiderium justorum omne bonum est. Prov. 11. 23. S. Bern. ep. 10. Sicut fides ducit ad plenam cognitionem, sic desiderium ad perfectam dilectionem. Ex hac gnome disce praxim facilem crescendi in omni virtute, & meritò; si crebra, & ardentia, desideria eorum concipias. Per hoc enim virtutem quamlibet, (etiam cùm exteriùs ob paupertatem, infirmitatem, aliúmve defectum, exercere non possumus) interiùs in animo concipimus, firmamus, augemus &c. Corn. hic.

Amici auscultant. Cant. 8. 13. Siquidem Angeli amici sponsi sunt, auscultant vocem ejus, quem faciunt sponsum audire. Voces ejus desideria sunt: hæc vehementer clamant in aure sponsi; hæc auscultant amici, videlicet angeli; his delectantur, ista nuntiant. Et illam animam, ut veniat, invitant; istam consolantur; & monent, ut quærat, & pulset. Rich. à S. Vict. hic. c. 4.

Pedes ejus similes aurichalco. Apoc. 1. 15. Pannonius: quia Christi desideria sancta erant, & fortissima, ut non cederent morti; rectè æri comparantur. Frequenter in scriptura per pedes desideria, & affectus, significantur: Ps. 9. 16. Ps. 17. 34. Ps. 35. 12. Prov. 3. 13. Sylv. hic q. 58.

Ex Patribus, & aliis.

Tota vita Christiani boni, sanctum desiderium est. Quod autem desideras, nondum vides; sed desiderando capax efficeris; ut cùm veneris, quod videas, implearis. S. Aug. tr. 4. in ep. S. Jo.

Sancta desideria dilatione crescunt. Si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt. S. Greg. hom. 25. in Evang.

Celebritas bona, ac pulchra, & DEO grata, est, Dei cognitio, æternorumq; bonorum desiderium. S. Ephrem serm. in Crucem pretios.

S. Gregorius Theol. in laudem patris sui S. Greg. Ep. Naz. orationem sic inchoat: homo Dei, & vir spiritualium desideriorum: hôc enim nomine sublimes, & excelsos viros, & super ea, quæ oculis cernuntur, positos Scriptura vocat. Alloquitur autem hac compellatione S. Basilium præsentem. Parum operatur, quamvis multa agat, qui non amplius agit affectu, quàm actu. Non meruit secreta scire cœlestia propheta Daniel, quia jejunavit, sed quia concupivit, dicente angelo Dan. 9. 23. *ego autem veni, ut judicarem tibi, quia vir desideriorum es.* Et quis potest verbis propalare sanctorum desideria? soli experti nôrunt amantium affectus; quàm sæpe desiderio patiuntur, dilaniantur, uruntur, occumbunt. Quod si liceret, non segniùs sustinerent actu, quàm desideriis concupiscant. S. Laur. Just. de discipl. monast. c. 6.

Avis caveæ etiam argentea, inclusa, vel aureæ, desiderat exire; & exeundi cupiditate caput exporrigit. Sic, licèt anima justi in hac vita divitiis, honoribus, & deliciis, circumfluat; DEum suum desiderat, cujus sanctò amore est inflammata. Stella de contempt. p. 3. c. 36.

§. VII.

Desideria in solum DEum tendant.

Ex Veteri, & Novo.

Requievit die septimo. Gen. 22. Quid restat? ut intelligamus, nisi fortè creaturæ rationali, in qua & hominem creavit, in seipso requiem præbuisse, post ejus perfectionem, per donum Spiritûs Sancti; per quem diffunditur charitas in cordibus nostris: ut illuc feramur appetitu desiderij; quò cùm pervenerimus requiescamus: id est, nihil amplius requiramus. Sicut enim rectè Deus dicitur facere, quidquid, ipsô in nobis operante, fecerimus; ità rectè DEUS dicitur requiescere, cùm ejus munere requiescimus. S. Aug. De Genesi ad lit. l. 4. c. 9.

Sitivit in te anima mea. Ps. 62. 2. Beata sitis, quâ DEus sititur! Nonne Davidis rigebant pavimenta aurô? nonne ubique palmæ, tributa undique? nihilominus in deserto est. Cur? sitit DEum. Nam animæ sitienti DEum nihil omnino sapit, nisi DEUS. Oliva l. 3. Strom. hîc.

En lectulum Salomonis 60. fortes ambiunt. Cant. 3. 7. *Ex fortissimis Israel*, id est, ex his, qui DEum mente complectuntur, & quærunt; & quorum ferventiora fuerint desi-

desideria spiritualia, hunc lectulum ambiunt. Vehementibus enim desiderijs accensi, undique circumeunt, & aditum quærunt, ut quietem hanc deguſtent. Rich. à Sanct. Vict. apud Corn. hic.

Quis mihi det te fratrem meum, ut inveniam te foris? Cant. 8. 1. Quid autem est *foris?* æstimo, quod extra corpus. S. Bern. tr. de Pass. D. c. 3.

Non est, qui clamet in vis ad me. Oseæ 7. 7. Quidnam est clamare ad Dominum, nisi desiderare Dominum? Cœterùm si quis orationem multiplicet, quantùmvis clamando, & lacrymando, non habens intentionem in hoc, ut ipsum mereatur habere Deum, sed ut aliud quid obtineat terrenum, sive transitorium; non veraciter potest dici, clamare ad Dominum. S. Rupert. de Operib. S. Spir. l. 3. hîc.

Ubi fuerit corpus. Matth. 24. 28. Aquilas vocat Sanctos, qui cupiunt dissolvi, & esse cum CHRISTO. B. Ivo Carnot. de Epiph. D.

Cùm turbæ irruerent. Luc. 5. 1. Desiderabant, non solùm eum aspicere, & audire, sed etiam tangere: & posteriores impellebant priores; ità ut cum impetu quodam irruerent in eum. Quis enim bonæ mentis non appeteret, tam dulcem, & pulchrum, videre; tam sapientem, & eloquentem, audire; tam virtuosum, & sanctum, attingere; tot, & tantorum mirabilium operatori astare? præsertim, quia gratissimum habebat, delectabilissimúmque, aspectum, Imò in revelationibus S. Brigittæ credibiliter legitur B. Virgo loqui ad Brigidam: quòd quicunque desolatus, seu tristis, vultum Filij sui aspexerat, mox levamen consolatorium sensit; ità quòd adversitatibus, aut mœrore, pressi, dicere consueverunt: eamus ad filium Mariæ, ut ex ejus consolemur aspectu. Dion. Carth. hic.

Zachæus quærebat videre JEsum, quis esset. Luc. 19. 3. Compone hujus desiderium cum desiderio Herodis. Ambo cupiebant videre JEsum; verùm Herodes non tam cupiebat, quàm expectabat: contentus desiderio nil aliud curabat; Zachæus media adhibuit, ut optatis frueretur. Baeza l. 4. c. 3. §. 17. Hic, si staturâ pusillus, animô magnus erat; cùm affectavit videre JEsum, augmentum nactus est ex arte, atque studiô, quod sibi natura negaverat. Ex omni satagit, ut videat, cujus tam eximiæ bonitatis audierat famam. Sed quoniam scriptum est Prov. 10. 24. *desiderium suum justis dabitur*, complendum erat sanctum desiderium ejus; quô nullum sanctius, quàm JEsum quærere; habere notitiam ex modo, quô in via est donanda mortalibus. Sim. Cass. l. 9. cap. 48.

Unâ Sabbathi. Jo. 20. 1. Per noctem ambulaverunt, quæ diluculô ad monumentum fuerunt. Sabbathô quieverunt, propter mandatum legis, quia lex vetat Sabbathô operari. Constat itaque, quia in lacrymis pervigiles amore, nimirúmque longâ retardantis Sabbathi morâ fatigatæ; mox ùt onerosum illud Sabbathum abijt; non quieverunt, non dederunt oculis suis somnum, non Luciferum ad proficiscendum præstolatæ sunt; mortem pro die, desiderium pro duce, lunam rapuêre pro sole.

Falso igitur quidam Evangelistas calumniati sunt, quòd contraria dixissent in eo, quod Matthæus *vesperè Sabbathi*; cœteri *primâ Sabbathi diluculô*, mulieres venisse dixerunt ad monumentum. Matthæus enim, ut earum commendaret desiderium, quando venire cœperunt; cœteri dixerunt, quando pervenerint. S. Rupert. hic. l. 14.

Ex Patribus, & aliis.

Paratus sum ad ignem, ad bestias, ad gladios, ad crucem: tantùm ut Christum videam, Salvatorem meum, & DEUM, qui pro me mortuus est S. Ignatius M. ep. 4. ad Tharsenses.

Bonum tuum quære ô anima. Est enim bonum aliud alteri; &, omnes creaturæ habent quoddam bonum suum. Quære tuum bonum, summum bonum; hoc est tuum bonum. Sunt & inferiora bona, quæ alijs & alijs, bona sunt. Pecori quod est bonum? nisi implere ventrem, dormire, bibere, &c. tale tu bonum quæris cohæres Christi? Erige spem tuam ad bonum bonorum omnium. S. Aug. in 102.

Omnis homo cupit quod bonum est; & affectu quôdam naturali constringimur ad omne, quod bonum putamus. Et quid habetur tam bonum, quàm Deus? S. Basil. Regula de instit. Monach. c. 2.

Porrò hoc est unum illud necessarium, in quo est omne bonum, imò quod est omne, & unum, & totum, & solum bonum. S. Anselm. Prologij c. 23.

Cur per multa vagaris homuncio, quærendo bona animæ tuæ, & corporis tui. Ama unum bonum, in quo sunt omnia bona, & sufficit. Desidera simplex bonum, quod est omne bonum; & satis est. Id. ib. c. 25.

Quodcunque bonum cupis, quodcunque pulchrum quæris, quodcunque dulce, & delectabile, requiris; totum in ipso invenitur, & in ipso perfrueris. Si gaudere, ipse gaudium est; si te pugnare delectat, ipse palma est; si coronari vis, ipse corona est &c. S. Bern. l. de miseria humana.

Qui perpetuâ Dei cupiditate flagrat, hic eum cernit. Sanct. Joan. Damasc. l. 1. Orthod. fid. c. 18.

DEUM tuum desidera cunctis diebus vitæ tuæ: dulcedo quippe, & illuminatio, atque lætitia perpetua est, desiderare DEum. S. Ephrem de Virginit.

Bonum est, quô quis adeptô nihil ulteriùs desiderare potest. S. Bonav. s. 2. de adv. & Boetius l. 3. de consol.

Deus finis est animæ, & ejus ultima perfectio: ipse est velut centrum, & locus naturalis omnium desideriorum suorum. Joan. Gers. Consid. 42.

§. VIII.

Desideria mala, carnalia &c. Symbola, & Similitudines.

ET Chamæleon. Lev. 11. 30. Theophrastus docet, chamæleontem ex rore vivere; & sæpe deprehensum muscas comedere. Et hinc fortè orta vulgi opinio, eum ex aere vivere. Est symbolum eorum, qui ventô honoris, & muscis deliciarum, se pascunt. Quàm multi Christiani stolidiores Domitiano; qui, cùm salutem suam æternam procurare debeant, quotidie non duabus, sed omnibus horis, captant muscas. Ambis opes? muscas ambis &c. Corn. hîc.

Humiliata est in pulvere anima nostra. Psalm. 43. 25. Pulvis sunt cogitationes nostræ vanæ; terra autem parva desideria. Hugo à S. Vict. hîc.

Muscæ morientes &c. Eccl. 10. 1. Concupiscentia aptè comparatur muscæ: quia instar muscæ vilis est, exilis, mordax, immunda, importuna, improba, & putida. Est brevis ævi; vivit enim paucos dies; imò subinde paucas horas; séque in oleo, melle, aliáque re dulci, suffocat; vel ad lucem lucernæ, aut candelæ, advolans adurit. Denique musca est indocilis, & indomabilis, sicut concupiscentia. Corn. hîc.

Omne caput languidum. Is. 1. 5. *& omne cor mœrens: à planta pedis &c.* Caput liberum arbitrum; cor consilium; pes carnale desiderium. Rich. à S. Vict. tr. de statu inter. hom. post. lapsum.

Nunc verò tribus malignissimis, & validissimis ventis expositi sumus: Carni, diabolo, & Mundo; qui conscientiam illuminatam moliuntur extinguere, insufflantes in cordibus nostris desideria mala. S. Bernard. s. 3. in vigil. Nat. D.

Quid? nisi quædam bestiæ sunt, quælibet vitia? quid nisi bestiæ sunt, quælibet prava desideria? Rich. à Sanct. Vict. de erudit. hom. inter. l. 3. c. 2.

Sicut bonus unum habet Deum, quem colit; ità mali multos habent deos, & idola: quia multas scilicet voluptates, multa desideria vana, passiones diversas, quibus serviunt. Idiota in Psalm. 15.

Motiva frœnandi desideria prava.

Utinam mortui essemus. Ex. 16. 3. Hæc periculosa, gravisque, animæ ingerit ægritudo, ut noxia sumere velit; &, quæ utilia sunt, ac saluti proficiunt, spernat, ac renuat. Sanct. Proper p. 2. cap. 8. de pop. Isr. carnes desiderante.

Filij hominum usquequo gravi corde &c. Ps. 4. 3. Hæc potissima ratio, cur deberent homines non amplius inhærere temporalibus: quia videlicet venit ad nos de cœlo Sanctus Dei, id est, Filius Dei. Bellarm. hîc.

In circuitu impij ambulant. Psalm. 11. 9. Semper ambientes bona Mundi, & nunquam ad finem desideriorum suorum pervenientes. Id. hîc.

Fortitudinem meam ad te custodiam. Ps. 58. 10. retrahendo nimirum vim appetituum meorum, eámque in te solem dirigendo: appetitus enim animam in plura distrahens, debilem reddit ad virtutem. Joannes à Cruce libro Ascens. montis Carmeli c. 8.

Visitásti terram, & inebriásti eam. Ps. 64. 10. Quid, putas, est causæ, quòd solam terram Dominus dicitur inebriásse? cur non etiam & mare? sed scimus, quia mens, quæ per varia desideria fluctuat, quam adhuc sæcularium curarum procella exagitat; ad illud internum gaudium non admittitur, & illô torrente voluptatis non potatur; quantò minùs in ebriatur. Hæc est illa verè beata terra, mentis videlicet stabilitas tranquilla; quando mens in seipsa tota colligitur, & in uno æternitatis desiderio immobiliter figitur. Rich. à Sanct. Vict. l. Benjam. cap. 38.

Expectatio sollicitorum peribit. Prov. 11. 7. Pagn. *expectatio divitiarum.* Alij *vanitatum.* Alij *cupiditatum;* Alij *dolentium.* Alluditur ad Benjamin, quem mater Rachel Gen. 35. 18. in partu cupide enixa vocavit *Benoni;* id est, *filium doloris mei.* q. d. sicut Rachel filiorum cupidissima hanc suam cupiditatem luit morte, (nam partu Bejamin interiit) sic pariter expectatio sollicitorum, id est, cupiditatibus inhiantium, ideóque dolentium, & suspirantium, peribit; imò ipsosmet enecabit. Quod enim appetitur sollicitè ex amore, hoc acquiritur cum dolore, & amittitur cum mœrore: qui sæpe hominem ità affligit, ut vitam ei adimat. Corn. hîc.

Et omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis. Eccl. 2. 10. q. d. plenas oculorum, & cordis desiderijs laxavi habenas; intrà limites tamen licitos honestatis, & Legis, ne quid illicitum committeret. Disce I. quàm noxium sit suis indulgere desiderijs, & affectibus: his enim Salomon indulgens præcipitavit se in luxuriam, & idololatriam. II. Quàm periculosum sit, velle experiri, quidquid est licitum; nec terminos voluptatis sibi statuere, nisi in eo, quod illicitum est. Facilè enim terminos hosce; & confinia liciti, & illiciti, utpote exiguum, & indivisibile, curiosus transgreditur; itaque in peccatum prolabitur, ut fecit Salomon. Sed, qui nihil vult cavere, nisi quod est peccatum mortale, venialia multa committit, per quæ vicinus fit mortalibus; ac tandem in ea corruit. Corn. hîc.

Lassus adhuc sitit, & anima ejus vacua est. Is. 29. 8. *Foderunt sibi cisternas.* Jer. 2. 13. *In desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui.* Jer. 2. 24. *Defecit anima ejus, & ad mortem usq; lassata est.* Judic. 16. 16. Dalila mala concupiscentia, ità eum afflixit. Desideria terrena animam, ùt Samsonem Philisthæi, affligunt. Joannes à Cruce c. 6.

Cœcus si cœco &c. Matth. 15. 14. Appetitus cœcus est, quia non sequitur rationem. Id. ib. c. 8.

Vinum

Vinum non habent. Jo. 2. 3. illico apud nuptias vinum deficit. 1. Cor. 7. 28. *& si nupserit virgo, non peccavit, tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi.* Escob. l. 1. mir. Chr. l. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Hæc voluntas vaga, incerta, instabilis, imperita; infirma ad efficiendum, facilis ad audendum; inscupiditatibus cœca, in honoribus tumida, curis anxia, suspicionibus inquieta; gloriæ, quàm virtutum, avidior; famæ, quàm conscientiæ, diligentior; &, per omnem sui experientiam, miserior fruendo his, quæ concupiverit, quàm carendo: nihil in suis habet viribus, nisi periculi facilitatem. Sanct. Ambrosius l. 1. de voc. Gent. c. 2.

Nunquam in carnalibus affectionibus ità quiescit animus, ut cruciatu careat; dum necessitudines suas aut bonas amat, cum amittendi metu; aut malas odit, cum amittendi voto: in utróque miseriis sustinendis semper obnoxius. S. Paulinus ep. 39.

Ille demum verè divinus est Philosophus, qui omni tempore pravis suis concupiscentiis resistit. S. Ephrem. serm. ad pietatem.

Impetus cupiditatum ab abjectissimis cogitationibus incipiunt, &, formicarum more, sensim repunt. Paulatim autem in eam crescunt magnitudinem; ut cuilibet non minùs, quàm leones, terrorem, ac periculum afferant. S. Nilus in ascet.

Sicut ex magno incendio niger exhalatur fumus, quò oculi caligant, nec munus suum ritè possunt exercere; sic ex cupiditatis incendio adeò obcœcatur ratio, ut pericula non advertat. Naxera in Jos. 16. §. 3.

Vide plura tit. Passiones.

Desperatio. Vide tit. Spes.

Titulus III.

DETRACTIO.

§. 1.

Symbola, & similitudines.

Ex Veteri.

Invenerunt campum in terra Sennaar. Gen. 11. 2. quod ex Hebræo, significat, *excussio dentium:* quia dentati, id est, superbi homines ædificantes Babel, ibi suis dentibus, id est, suâ linguâ, privati sunt, inquit Rupertus. Et S. Greg. in Ps. 4. pœnit: in Sennaar habitant dentati, qui detractionum morsibus proximos laniant. Horum dentes excutit Deus; cùm illórum facta, simul & verba confundit.

Inter immunda reputabilis -- & sus. Levit. 11. 4. 5. Sus significat illum, qui gaudet esse in luto, ùt est Detractor; qui semper in luto, id est, in vitijs aliorum, immoratur. Hugo Card. hîc.

Discurrens lepra in cute, Levit. 13. 12. est infamia falsa criminum; qualibus Christus, & sancti, aspersi, ideóque afflicti sunt. Hæc discurrit, quia nusquam locum invenit, ubi verè stabiliatur. In candorem vertitur, id est, in laudem cognitâ rei veritate; ideoque lepra mundissima censetur. Quippe per eam homo potiùs in patientia, meritis, & gloria crescit; cùm, sinè criminis perpetratione, criminis laborat suspicione. Hinc dicitur de Christo. Is. 53. 4. *putavimus eum quasi leprosum.* Cornel. hîc.

Leprâ Mariæ sororis Moysis infecti rebelles, murmuratores, detractores. Num. 12. 10.

Vas, quod non habuerit operculum, -- immundum erit. Num. 19. 15. Item aliquando comparantur scabronibus: quia deferunt flores, & super stercora residunt; id est, virtutes aliorum, & opera bona tacent; peccata loquuntur, & ruminant. Comparantur etiam sepulchro Psalm. 5. 12. *sepulchrum patens est guttur eorum:* quia verba fœtida proferunt, & denudant peccata aliorum. Hugo Card. in Ps. 5.

Detractores *sunt dentes igniti,* Num. 21. 6. quorum morsibus multi de filijs Israel perierunt. Sed sanatur plaga hujusmodi, ad respectum serpentis æneí; per quem Dominus in cruce significatur: quem qui verè aspiceret, quot, & quanta, propter nos opprobria, & contumelias sustinuit, non curaret linguas detrahentium, dicens cum Apostolo 1. Corinth. 4. 3. *mihi pro minimo est.* Hugo Cardin. in Eccl. cap. 10.

A flagello linguæ absconderis Job 5. 21. Dicitur flagellum linguæ Detractio graviter infamantis. S. Thomas hîc.

Dentes peccatorum contrivisti. Ps. 3. 8. id est, detrahentium verba mordentia: dentes enim dicti sunt à demendo. Et ideo linguæ detrahentium dentes vocantur; quia, sicut illi abitum partes demunt; ità & isti opiniones hominum detractione corrodunt. Cassiod. hîc.

Circumdederunt me canes multi. Psal. 21. 17. id est, Judæi, per detractionem oblatrantes, atque mordentes. Et possunt propriè Detractores rabidus canibus comparari. Ait enim Plinius l. 3. quòd canis rabidus ùt plurimum habet sub lingua vermiculum quendam, qui linguam ejus pungit; & pungendo choleram magnam in cerebro ejus accendit; propter quod in furiam eum convertit. Sic etiam accidit homini Detractori; qui vermiculum, vel odij, vel invidiæ, aut rancoris, sub lingua, id est, in corde, habet. S. Bernardinus t. 2. f. 29.

Si

Si ambulavero in medio umbræ mortis. Pſ. 22. 4. Nota quòd inter omnes peccatores, propriè Detractores dicuntur umbra mortis; quia ſimiles ſunt morti: mors enim nulli parcit; ſed omnes æqualiter ferit: ſic Detractores omnibus detrahunt. Hugo Card. hìc.

De viris ſanguinum ſalva me. Pſ. 58. 3. Viri ſanguinum ſunt Detractores: quia alienum ſanguinem, & carnes crudas, comedunt. Id. hìc.

Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti. Eccl. 10. 1. Hebr. *muſcæ mortis fœtere faciunt oleum pigmentarij.* Muſcis, imò omnibus inſectis, oleum eſt lethale, teſte Plinio l. 11, c. 19. & Galen. l. 2. de ſimpl. facult. c. 20. Cajet. ſic exponit: ſicut muſca unguentum fœdat, ſic inſipiens, puta Detractor, & calumniator, fœdat nomen, & famam ſapientis. Sicut enim muſcæ impuræ impuris cadaveribus inſident, ſic Detractor non niſi alienis occupatur. Corn. hìc. Vilis res eſt muſca moriens, ſed exterminat oleum ſuavitatis. Tenerum membrum lingua; attamen vix teneri poteſt: ſubſtantiâ quidem infirmum, atque exiguum; ſed uſu magnum, & validum invenitur: modicum membrum eſt; ſed, niſi caveas, magnum mallum. S. Bern. de triplici cuſtodia. Muſca in pomo, non ſanum, ſed putrefactum mordet; ſic Detractor licèt in proximo multas virtutes videat: ſi tamen minimum in eo defectum advertit, illum roſtrò ſuò compungit. Diez D. 2. Quadrag.

Si mordeat ſerpens in occulto ſilentio; nihil eô minùs habet, qui occultè detrahit. Eccl. 10. 11. S. Hier. Serpens, & Detractor, æquales ſunt: quomodo enim ille, mordens occultè, venenum inſerit; ſic iſte clam detrahens, virus pectoris ſui infundit in fratrem; & nihil habet à ſerpente amplius. Detractor ergo eſt ſerpens I. quia ſicut ſerpens abſconditè venena infundit; &, cùm advertis, invenis te ab illo percuſſum, & veneni peſtiferi violentiâ ſaviatum; ſic Detractorem admittens, & fratris peccata, aut defectus, audiens; ſubitò amorem, quem erga illum habebas, aut vulneratum, aut penitus exhauſtũ, invenies. II. Morſus ſerpentis non unam, ſed multas plagas, morſu ſuô infligit homini: quia venenum ejus per omnia membra ſerpit, eaque inficit, & cruciat: & Detractor ſuâ maledicentiâ fratrem lædit, pacem turbat, charitatem diſſipat, audientes ſcandalizat. III. Serpentis lingua eſt triſulca, ait Plin. l. 11. c. 37. unde mordendo tria vulnera infligit: ſicut & lingua Detractoris, detrahentis conſcientiam peccatô lethali vulnerat; famam proximi ſauciat; & audientium aures, mentémque malevolentiâ ſuâ inficit. IV. Aſpidis morſus eſt lenis, ut vix ſentiatur, velut punctum actùs, ſinè tumore; virus tamen ejus illico ad ſanguinem, & viſcera, illico pervadit. Unde Cleopatra aſpidis morſu ſe occidit, ut ſuaviſſimè moreretur; nè cum Antonio marito à Cæſare Auguſto duceretur in triumphum. Sic Detractoris ſermones lenes ſunt: ſimulat enim, aſſeritque ſe, non ex odio, ſed amore, & ſtudiò emendandi, vitia proximi recenſere. Corn. hìc.

Leo factus eſt; didicit rapere prædam, hominem comedere. Ezech. 19. 3. Detractores aſſimilantur canibus macellariorum; qui, licèt multæ carnes bonæ reſideant in macello, nihil tamen de illis capiunt, vel aſportant; niſi aliquid fœtidum, vel immundum, aut aliquod os. De hujusmodi genere eſſe ſolent plurimi Sæculares: qui cum Religioſis, vel Sacerdotibus, vel alijs ſervis Dei, converſantes, nihil exempli boni (licèt multa videant) ex eis aſportant: ſed ſi quid fragilitatis conſpexerint, aut otioſum verbum, vel riſum; inde ſcandalizati recedunt, illud perpetuâ memoriâ retinentes. Detractor vorax eſt, imò crudeliſſimus: quia devorat ampliùs, quàm Infernus: Infernus enim devorat ſolùm malos; Detractor autem malos, & bonos. S. Bern. t. 1. Artic. 2. de Detractore.

Percuſſit ſtatuam in pedibus ejus fictilibus. Dan. 2. 34. In ſtatua Nabuchodonoſori oſtenſa erat aurum, argentum & æs; in pedibus verò partem habebat fictilem. Et decidens lapis non aurum, aut argentum, aut æs, percuſſit; ſed fictilem partem contrivit; & ità tota ſtatua comminuta eſt. Habet proximus aurum charitatis, argentum ſapientiæ, æs optimæ famæ; & tamen, cùm homo ſit, habet aliquam partem fictilem, defectum; & impingit Detractor, nec virtutes attingit; ſed parum luti, illud confringit, ut pulcherrimam illam ſtatuam proſternat. Diez D. 2. Quadr.

Et ecce beſtia alia ſimilis urſo ſterit. Dan. 7. 5. Detractor ſignificatur per hanc beſtiam: urſus enim habet os amplum, & multùm vorax animal eſt: ſic ipſi Detractores. Et dicitur de illa beſtia, quòd tres ordines erant in ore ejus, & in dentibus ejus. Ita Detractio in tribus eſt: quia Detractor mala operta diffamat bonis apertis derogat, dubia malè interpretatur. Hugo Card. in Pſ. 22.

Quia ſicut ſpinæ &c. Nahum 1. 10. Convivæ vocantur ſpinæ: quia ſæpius abſentes ſuâ maledicentiâ, convitijs, & ſcommatibus, pungunt, & lacerant. Corn. hìc.

Ex Novo.

Habebat dæmonium jam temporibus multis. Luc. 8. 27. Cùm cœtera vitia habeant unum dæmonem in prælatum; ſola crudelitas Detractoris à multis dæmonibus poſſidetur. In cujus myſterium dæmoniacus ille, qui morabatur in monumentis; quia ſepulchrum eſt guttur eorum, legionem dæmonum in ſe habuiſſe refertur. S. Bernardinus t. 1. ſ. 23.

Vidi equos in viſione &c. Apoc. 9. 17. &c. Quanta ſit nequitia Detractorum, hìc myſticè demonſtratur. Id. ib. ſ. 23.

Ecce draco magnus, rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem, & cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram. Apoc. 12. 3. 4. Homo iracundus, qui proximo ſuo convitiatur, qui ejus famam obſcurat, draconi ſimilis eſt: cujus lingua inſtar caudæ draconis; quid-

quidquid in proximo illustre, virtuosum, & velut sidereum est, palàm subinde, sæpius clam, & in occulto, flagellat; & ex alto existimationis cœlo in terram detrahit: ut non amplius credatur talis esse, qualis vel erat, vel apparebat: neque id unô modô molitur, sed variô, utì observat S. Bernardinus t. 2. serm. 29. a. 2. c. 7. Detractio est, secreta bona occultare, occulta bona denigrare, bona in mala convertere, bonis mala miscere; occulta mala manifestare, audita mala augmentare, atq; crimina falsa imponere: quæ sunt septem draconis, id est, Detractoris capita. Quoties iminuta unô verbô laus viri boni, illum ex alto bonæ famæ detraxit in terram; ut nunquam amplius ad pristinum honorem resurgeret. Hoc est, quod dicebat David: Ps. 72. 9. *posuerunt in cœlum os suum; iniquitatem in excelso locuti sunt.* Schönleben p. 2. Discursu 7. D. 5. post Pent.

Ex Patribus, & aliis.

Detractatio grave vitium est, grave peccatum est. Canum mos est lacerare; canum, dente pestiferô mordere, soli canes oblatrare noverunt. S. Isid. l. 2. Synon, vel Soliloq. c. 9.

Pessima vulpes occultus detractor; sed non minùs nequam adulator blandus. Sanct. Bernard. s. 63. in Cant.

Est Detractor mortifera sagitta, emissa de pharetra Sathanæ ad perdendas animas. Sanct. Laur. Just. de disc. monast. c. 22.

Non nisi, quod fœdum est, fœdat; & quod immundum est, contaminat. S. Cyrill. in Apologis c. 29.

Detractores Deo odibiles. Ipsi propriè advocati sunt diaboli. Hugo Carens. in c. 24. Prov. Detractor est coquus diaboli. Id. in c. 6. Prov.

Inter cœtera peccata, Detractio est inhumanius, & bestialius, quia lupinum: nam bestia bestiam ejusdem speciei non comedit; solâ lupâ exceptâ, quæ, ùt ajunt, cùm fame premitur, lupum comedit. Sic Detractor homo hominem suæ naturæ consortem, tanquam lupa rapacissima, dentibus detractionis rodere, & comedere, & occidere, non erubescit. In hoc à lupa differens, quòd illa comedit carnes recentes; ipse autem quandóque carnes fœtentes, etiam putrefactas: quando videlicet non tantùm vivis, sed & dudum mortuis, dentes infigit. Gerson in responsoriis ad quasdam quæst.

Qui sordes totius urbis evehunt, vilissimi in bene morata civitate habentur. Ità Christiani peripsema habendi sunt, qui temerè suspicantes domos alienas converrunt, omniumque naribus exponunt. Besseus tom. 2. D. 1. post Pent.

Prius quam Camelus bibat, turbat aquam; nè in ea corporis sui fœditatem videat. Ità mali turbant splendorem virtutum bonorũ, honorem eorum obscurantes; nè in iis vitia sua videant. Stella p. 1. c. 77.

Ut gallina, dum rostrô pavimentum domûs sordibus inquinatum scrutatur, escam quærens; si adamantem, aut Smaragdum reperit, rejicit; si autem vermiculum, aut vile milii granum, illud læta eligit, & accipit: sic Detractor &c. Diez Detractio.

Proprium stultitiæ est, aliorum vitia cernere, oblivisci suorum. Cicero. l. 3. Tusc. q q.

§. II.

Motiva vitium Detractionis fugiendi.

Motiv. I.

Quia grave, & crudele est vitium.

Ex Veteri.

DE fructu lignorum, quæ sunt in paradiso, vescimur &c. Gen. 3 2. Lipoman: Eva non se tam gratam ostendebat pro tot, tantisque concessis in paradiso fructibus; quàm querulam, & impatientem, de uno negato se ostendebat. apud Niss. f. 4. D. 3. Quadr. §. 4.

Non maledices surdo. Levit. 19. 14. Quare? an forsan surdi speciali gaudent privilegiô; ut luscos quidem, mutilos, balbos, impunè liceat calumniari? non itèm surdos? haud: charitas enim omnes, sinè discrimine personarum, complectitur. Prov. 10. 12. *universa delicta operit charitas.* Voluit tamen Deus, ex mente Interpretum, singularem curam surdorum haberi: quia turpe nimis, & inhumanum, videtur; illum lacessere verbis, qui, cùm audire eos non possit, innocentiâ suam tuendi modum non habet. S. Greg. 3. past. surdo maledicere, est absenti, & non audienti, derogare. Segneri fer. 3. D. 3. Quadr.

Cùm recessissem ab eis, detrahebant mihi. Job 19. 18. Iniquissimum planè factum: si enim defectibus scatet frater vester; ei & palàm, & in faciem, exprobrate: ùt quondam Davidi Nathan, Jeroboamo Achias, Baptista Herodi. Dum autem absentem roditis, vecordis instar canis lupum jam fugâ lapsum, & in antrô tutum, allatratis. Id. ib.

Qui devorat plebem meam sicut escam panis. Ps. 13. 4. Cur non sicut vitulos, gallinas, perdices, pisces? quia sicut panis, cibus quotidianus. Lorinus: ciborum aliorum partes relinquuntur, ùt ossa, spinæ, putamina, nuclei; panis sumitur totus. Sylvëira. in Matth. 13. q. 4.

Impij quasi mare fervens. Is. 57. 20. *quod quiescere non potest.* Hector Pintus: ùt mare propellit in littus limum, spumas, & alias spurcitias; & ut se purget littus coinquinat: sic impius, ut se laudet, alios vituperat; ut se defendat, alijs vitiorum notam inurit; eorumque splendorem maculare contendit. Apud Niss. f. 4. Dom. 3. Quadr. §. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Grande vitium est, detrahere fratribus, tacere non posse; circuire cellas, alijs detrahere. Ego peccator sum, iste peccator est. Quid ad te? te ipsum considera, nè cadas. Quid in alterius ruina exultas? nunquid, si ego cecidero, tu stabis? licèt ruina mea sit; ruina fratris timor tuus esse debet, non exultatio. S. Her. in Ps. 149.

Grave malum est detractio, turbulentus dæmon, nec unquam peccatum hominem reddens. Quodnam enim mali genus est, quod non à detractione oriatur? S. Chrys. in Ps. 100. 5.

Minus malum est, manducare carnes in Quadragesima, quàm carnes comedere fratrum suorum. S. Bonav. s. 81. de tempore.

Carnem edere, & vinum bibere, melius est, quàm in detractione carnes proximi sui vorare. S. Ephrem Paræn. 1.

Gladius anceps, imo triceps, est lingua Detractoris. Nec verò ejusmodi lingua, ipsô, etiam mucrone, quô Dominicum latus confossum est, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Christi corpus, & membrum de membro. Nec jam exanime fodit, sed facit exanime fodiendo. Ipsis quóque mocentior est spinis, quas illi tam sublimi capiti furor militaris imposuit; seu etiam clavis ferreis, quos sacratissimis manibus illis, & pedibus, consummatio Judaicæ iniquitatis infixit. Sanct. Bernard. s. de triplici custodia.

Detractio spirituale homicidium est: quod enim in corpore materialis agit gladius, hoc in anima detrahentium perficit lingua. S. Laur. Just. l. de vita solit. c. 4.

Leo leoni parcit, lupus lupum non comedit, & quasi omnes feræ crudeles alijs feris generis sui parcunt, solus autem Detractor similes sibi satagit devorare. Sanct. Bernardinus s. 29.

Motiv. II.

Detractor ipse sibi nocet.

A detractione parcite linguæ. Sap. 1. 11. Parcere, etiam significat misereri; unde aliqui vertunt: miseratione tangimini linguæ; nè eam temerari patiamini detractione, & obligari flammis; uti contigit diviti epuloni. Luc. 16. 24.

Dedi inaurem super os tuum. Ezech. 16. 12. Inauris aurium ornamentum est, non labiorum. Cur ergo inaure non aures, sed labia ornantur? Ut scias, illud fore in auribus, quod fuerit in labiis; nam, ut ait Terentius in Eunucho: Si malè dixeris, pejùs audies. Naxera in Jos. 6. § 17.

Quare Discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Matth. 15. 2. Sed quid referunt responsi? *quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* v. 3.

A charitate excisum se fatetur, qui detractionibus assuetus est. S. Laur. Just. de Disc. Monast. c. 13.

Motiv. III.

Pœnæ Detractorum.

Illi omnes, qui Moysis famam læserant, ab infesto aspidum exercitu obruti sunt. Num. 21. 5. 6. Dathan, Core, & Abiron, Moysis contemptores, à terra absorpti sunt. Num. 16. 3. 31.

Time Dominum, fili mi, & cum detractoribus non commiscearis: quoniam repentè consurget perditio eorum Prov. 24. 21. 22.

Qui Judæ Machabæo temeritate summâ detraxit, verba ipsi summis in labris imperfecta hæsere; & subitò tactus apoplexiâ obmutuit simul, & expiravit. 1. Mach. 9. 55.

Detractori Malachiæ intumuit, & computruit lingua, vermibus scatentibus ex ea. S. Bern. in vita S. Malachiæ Ep.

Motiv. IV.

Difficilis famæ restitutio.

Projecerunt & singuli virgas suas &c. Ex. 7. 12. Orig. hom. 13. in 2. Num. non poterat virtus dæmoniaca malum, quod ex bono fecerat, restituere in bonum. Potuit ex virga serpentem facere; virgam autem reddere ex serpente non potuit. Idipsum vobis accidet, ô maledici, & detractores: efficietis quidem, ut proximus vester alijs sit horrori, & serpenti similis videatur; sed quâ ratione priorem illi gratiam, & formam restituetis? Facilè vobis erit, homini pudico lascivi nomen inurere; sed quâ arte hanc maculam eluetis? Facilè erit vobis, ut, qui devotus est, credatur hypocrita; sed quid agetis, ut ex hypocrita denuo religiosus videatur? O quàm rarò ad unguem, ex rigore justitiæ, famæ restitutio præstatur! Segneri s. 19. fer. 4. Dom. 3. Quadr.

Lenî susurrô, pauculis verbis, mala opinio de aliquo, velut clavus in asserem adigitur. Visne hunc iterum extractum? vix ullâ vi hoc efficies. Contra serpentis citus, est serpentis pulvis; contra scorpionis aculeum, est scorpionis oleum; contra rabidi canis morsum, sunt pili canum. At qui læsi sunt linguâ obtrectatoris, ab eadem difficulter, nec nisi imperfectè, aut nunquam curabuntur: quamvis hæc ipsa lingua medelam ipsis debeat, quibus malum hoc intulit. Drexel. Orb. Phaet. cap. 15. §. 4.

Sicut, si in albam papyrum atramentum incidit, licèt diligenter radatur, semper tamen remanet aliqua macula; sic infamia difficillimè tota eraditur, quin adhæreat aliqua macula. Diez. conc. 2. D. 18. Pent.

Facilè est sigillum solvere; in integrum verò restituere, nè signaculi appareat fractio, difficillimum est. Hugo Car. in c. 6. Prov.

Con-

Convenit verbo prolato cum projecto lapide: qui lapidem arripit, potest eum retinere, aut projicere; at, postquam semel violentè projecit, sistere illum, aut moderari ampliùs, non potest. Ità verbum labijs contineri potest; at semel emissum revocare intrò non licet. Did. Niss. Phœn. Græc. l. 8. cap. 5.

§. III.

Errata aliena cela.

Num. I.

Figuræ, & Symbola.

Terra erat inanis, & vacua; & tenebræ erant super faciem abyssi; & spiritus Dei ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Quàm proprium Numini, terræ vacuitatem, abyssi tenebras, operiri! Escob. t. 6. parab. Chr. Obs. 6.

Vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix. Matth. 17. 2. Quem cùm talì amictu Pater ornatum videret, statim inclamat: *hic est filius meus dilectus* v. 5. Petrus Berchorius: nix omnia immunda non solùm cooperit, sed pulchra etiam apparere facit. apud Did. Niss. vit. Abrahæ l. 7. c. 7.

Citò proferte stolam primam. Luc. 15. 22. Prima Patri cura de nuditate filij tegenda: fames non erat ei ignominiosa, sed nuditas. Paoletti D. 8. Pent. Antè vestiri voluit filium, quàm videri: ut soli Patri nota esset nuditas. S. Chrysol. s. 3.

Num. II.

Exempla

Ex Veteri.

Defectus, quos corrigere nemo potest, non prodè. Causam lapsûs primi hominis fatìs clarè dixit Moyses Gen. 3. Angelorum ruinam, causamque ruinæ, tacuit. de Castillo Illat. 204.

Incusatus Joseph nè verbum pro se loquitur, nec mulierem de mendacio arguit: quia erat domina ejus, ideo tacet culpam; eligens mortem suam præ dominæ infamia. Sylveira in Apoc. cap. 3. q. 4. Mavult talia sustinere, quàm peccatum ejus detegere. Oleaster hic.

Furtò sublatus sum. Gen. 40. 15. Theodoret. l. 8. de provid. nec ipsâ necessitate jubente fratrum malitiam detegit, sed furti prætextum infert: & ingenitò sibi pudore ipse tegit injustitiam. Inter cœtera nota, quod est valde mirabile: quòd in 23. annis, quibus Joseph in Ægypto fuit, insciò patre; nunquam per literas, aut nuntios, aliquid patri de se significavit; etiam ex quo per novem annos fuerat sublimatus à Pharaone super totam terram; cùm tamen bene sciret mœstitiam patris. Per hoc detulit reverentiæ fratrum suorum in eo, quòd noluit etiam prodere crimen eorum. Sanct. Thom. in c. 42. Gen.

Joseph ad colloquium fratres recepturus, præcepit, ut egrederentur cuncti foras. Gen. 45. 1. Cur? Rupertus l. 9. in c. 11 Gen. non alienis communicanda erat domestici notitia sceleris. Quando fratres recognovit, vocem extulit, etiam ab ijs, qui foris erant: auditam v. 2. 3. elevavit vocem cum fletu: cùm autem proditores declaravit, propiùs accedere jussit. v. 4. *accedite ad me, &c.* ubi Lyr. istud volebat eis dicere submisse, & ideo fecit eos propè venire; nè Ægyptij audirent proditionem, quam fecerant, & sic eos despicerent.

Cùm Dominus argueret Aaron, & Mariam, murmurantes in Moysem, eos ad tabernaculum seorsim vocavit cum fratre. Num. 12. 1. 5.

Nolite annuntiare in Geth. &c. 2. Reg. 1. 20. Publicus exstitit casus; David tamen severè prohibet illud evulgari civitatibus Philisthinorum. Quantò magis secreta, & occulta, operienda. Sylveira in act. 5. q. 10.

Num. III.

Exempla

Ex Novo.

CHRISTUS Dominus.

Tenebræ factæ sunt super universam terram. Matth. 27. 45. Ut Deus Christi carnifices tegeret, & à turpi nota vindicaret, tenebras toto offundit cœlo. Velloso in Judith 5. Parænet. 5.

Homo quidam dives. Luc. 16. 19. Narratio, & historia, magis videtur, quàm parabola; quando etiam nomen exprimitur. Ità S. Greg. hom. 40. in Evang. Irenæus, Tertull. Barradius: nominatur Abraham, Lazarus, Moyses; ergo res verè gesta est. Ais, Christum nomen divitis tacuisse. tacet: quia damnatus erat; nolebátque manifestum esse, quisnam esset? Escobar t. 6. parab. Chr. Sect. 1. §. 1.

Christus cum Samaritana locuturus, Discipulos in civitatem mittit. Cur omnes? Salmeron tomo 4. tr. 20. ut pudori ejus solitudine consultum esset. Joan. 4. 8.

Christus in cœna dicturus: *unus ex vobis tradet me; turbatus est spiritu.* Jo. 13. 21. S. Aug. tr. 60. in Jo. hìncne turbatus est JEsus, non carne, sed spiritu, quia dicturus erat: *unus ex vobis &c.* an quia jam fuerat expressurus, ut non lateret in cœteris, & discerneretur à cœteris, ideo turbatus est Spiritu. Quando in agonia positus erat, dicebat: *spiritus quidem promptus, caro autem infirma* Matth. 26. 41. Caro imbecillis turbatur ad passionem, spiritus erat intrepidus. Sed dum peccati, quod Judas meditabatur, sola etiam quædam indicia daturus erat; turbatus est, non carne, sed spiritu. Did. Niss. in Phœnice l. 2. cap. 9.

Hoc autem nemo scivit discumbentium. Jo. 13. 28. Manifestatus fuerat à Domino proditor Joanni; ipse verò adeò siluit, ut vel JEsu loquente ad Judam, nihil indigitaret, quô nequam hominem cognoscerent Discipuli. Baeza l. 3. §. 4.

Si me quæritis, sinite hos abire. Jo. 18. 9. Abire jubet, nè fugientium timiditas notaretur. Mendoza in 1. Reg. 3.

Pontifex interrogavit JEsum de Discipulis suis, & de doctrina. Joan. 18. 19. JEsus dissimulans ad interrogationem de Discipulis respondere (fugerant enim à se omnes; unus ipsum in mortem proditor tradiderat) ideo ad secundam solùm interrogationem de doctrina respondet. Paolettus D. 8. Pent.

Et Angelo Ecclesiæ Sardis scribe. Apoc. 3. 1. Cur nec nomen hujus Episcopi, nec crimen certum exprimitur? Rupertus hîc: rectè uti debuit Filius Dei spiritu consilij, id est, non publicâ descriptione, qualitatem, vel nomen declarare, operis mortiferi, secundùm regulam Evangelicam, quam ipse præscripsit: *Si peccaverit in te frater tuus.* Obscurum manet, quis fuerit tam tepidus pastor. Sylveira in Apoc. 3. 14.

Num. IV.

Evangelistæ celant, & alij Sancti.

Matthæus 1. 6. de Bethsabee adultera, cùm non constet egisse pœnitentiam, nomen ejus non exprimit, de Castillo Illat. 204.

Joseph, aliàs faber, vocatur filius David. Ob silentium meretur hunc honorem; cùm taceret suam suspicionem de B. V. *Cum esset justus, & nollet eam traducere.* Matth. 1. 19. Velloso in Judith. 5. Paræn. 5.

Adolescens autem quidam. Marci 14. 51. Accusans eum de turpi fuga, rectè, piè, amicè, nomen tacet. Velloso in Judith. 5. Paræn. 5.

Cur dicitur Deiparæ Luc. 1. 31. *concipies, & paries?* cum de Baptista dicatur solùm Luc. 1. 13. *uxor tua pariet tibi filium.* Partus solus, non conceptus, nuntiatur. Justi, quod bonum est, publicant; malum occultant. Nativitatis Christi, & Joannis, ùt sancta ab Angelo annuntiatur; at conceptio Christi ùt Deo grata, ab Angelo dicitur; conceptio verò Joannis, ùt in peccato, tacetur. Sylv. hic.

Vidit publicanum nomine Levi sedentem ad telonium. Luc. 5. 27. Lucas sicut tacuit nomen usitatum Matthæi, describendo ipsum publicanum; ità modò tacet nomen Mariæ, describendo eam peccatricem. Paolettus D. 8. Pent.

Mulier, quæ erat in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Hujus mulieris nomen tacetur, propter honorem mulieris, quia peccatrix describitur. Cajetanus.

Angelus Domini descendebat secundùm tempus in piscinam, & movebatur aqua. Jo. 5. 4. Turbabat Angelus aquam, nè languentium vulnerum turpitudo appareret. Sanct. Chrys.

Maria, quæ unxit Dominum unguentô. Jo. 11. 2. Evangelista non recenset peccata Magdalenæ, sed virtutem: ut nos doceat, cùm de absentibus loquimur; non eorum vitia, sed virtutes, in medium proferendas. Apelles, cùm Antigonum facie pulcherrimum vellet depingere, sed cocliter; semiversum illum depinxit, ità ut defectus ejus non appareret. Interrogatus, cur regem cum defectu suo non depingeret? respondit: si sinè illô depingere possum, cur eum illi appingam? Diez fer. 6. D. 4. Quadr.

Uxor ipsius nesciens. Act. 5. 7. Cur spatio trium horarum nemo nuntiavit Saphiræ mortem sui mariti? Tantum de malo domestico erat silentium, licèt in Auditorum oculis res peracta fuerit; inter cancellos tamen domesticos clausa est; ità ut nefas quisque duxerit illud publicare. Sylveira hic quæst. 10.

Cur Ananias non dicit Paulo Act. 9. 17. *Dominus, qui* te obcœcavit, sed, *qui apparuit tibi?* Oecumenius: ut improperium declinaret.

Lucas c. 6. 15. 16. recensens Apostolos, virtutem unius recenset, vitium alterius tacet. Et Simonem, qui vocatur Zelotes, & Judam Jacobi, & Judam Iscariotem. Simonem à bono zelo honoris Dei, & animarum nominat; Judæ proditoris patriam solum, non vitium, indicat. Illum de animi sui virtute nuncupavit, ait Chrys. hom. de Juda, istius malitiæ nomen abscondit. Et ideo non dixit Judas proditor; ut te deceat, detractiones nescire, & accusationes declinare. Aristot. 5. 10. problem. n. 52. partes infirmiores natura semper integere consuevit. Did. Niss. l. 7. vit. Abrah. c. 7.

Num. V.

Detractores non audi; ostende displicere.

Dederunt ei omnes deos alienos, & inaures. Gen. 35. 4. Ascensurus Jacob in Bethel., exigit à familia sua ea, quem verum Deum offendere possent; idola, & simulacra; sed & inaures, quas patriô ritu gestabant.

Cur & has petit? quia, juxta Ambr. l. de Jacob. c. 7. genus est idololatriæ, benignè excipere detrahentem, ei arridere, applaudere. Pinna in Ecclesiasticum. Ethol. 144.

Opprobrium non accepit adversùs proximos suos. Ps. 14. 3. Hug. Card. id est, detractor deductus est ad nihilū, quia non audet detrahere coram ipso, qui non accipit opprobrium dictum de proximo suo. q. d. non passus est, ut

ut quisquam se præsente ulli detraheret. Unde cessaverunt omnes à detractione. Quis enim alium carperet, nisi benignè ejus dicta exciperentur? Id. ibid.

Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequebar. Ps. 100. 5. Doctrinam pulchram hinc discamus: nempe ut nemini detrahamus; sed nè detractioni quidem aurem præbeamus. S. Chrys. hîc.

Ventus aquilo dissipat pluvias; & facies tristis linguam detrahentem. Prov. 25. 23. Hugo Card. ex Hier. Si non est auditor, deest detractor. Si vultu hilari audieris detrahentem, tu ei das fomitem detrahendi: ille ignem excutit, tu substernis igniarium. Quod si facie subtristi, & aversâ, detractorem audias; discet ille non libenter dicere, quod didicerit non libenter audiri. S. Hier. ad Celant. ep. 14.

Sepi aurem tuam spinis; linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia, & seras. Eccli 28. 28. Ori ostia, & seras; auribus autem sepem spinarum, apponi præcipit. Discrimen est: quia porta domum claudit; & eos, qui foris sunt, arcet ab ingressu: at sepes spinarum non modò arcet, sed tentantis ingressum pungit, & lacerat. Qui linguam moderatur, satis est, si ostia ori ponat, nè verba diffluant; at qui aures instruit, non modò caveat audire; verùm, si quis eò præsente alium carpat, pungat, lancinet. S. Aug. lib. de Discipl. Christ. sepi aurem tuam spinis; ut ille, qui intrare importunè ausus fuerit, non solùm repellatur, sed etiam compungatur. Pinna hîc.

Cùm audisset (Joannes) in vinculis opera Christi. Matth. 11. 2. Cur dicitur Joannes in vinculis audisse opera Christi, non verò turpia facta Herodis, cùm sæpius in carcere superiorum crimina referantur? magnæ prudentiæ est, illis aurem præbere, quibus & remedium præstare potes. Joannes, priusquam mitteretur in carcerem, crimina Herodis audiebat, & arguebat, ut corrigeretur: vinculatus ea audire non vult; cùm illis remedium adhibere prohibeatur. Sylv. hîc q. 3.

Non solùm maledicentes, sed & aliis detrahentes, moneo, aures obstruere. Dic proximo: habes aliquem, quem laudes, & commendes? aures aperio, ut unguenta suscipiam. Si verò malè velis dicere, verbis ingressum obturo: non enim stercus & cœnum, accipere sustineo. Quòd mihi lucrum, si didicero, quòd ille improbus? maximum igitur nocumentum ex hoc, &c. S. Chrys. tom. 5. hom. 3. ad pop. Antioch.

Detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilius sit, non facilè dixerim. S. Bern. l. 2. de consideral.

§. IV.

Detrahenti resiste, obloquere.

Devoravit virga Aaron virgas eorum. Ex. 7. 12. Qui detractiones audit, sit lingua ejus, sicut virga Aaron; quæ devoravit virgam Magorum, compescat linguas detractorum. Dicit historia Scholastica, quòd magorum serpentes veri non fuerint, sed per præstigias tales fecerint apparere; ità detractores faciunt bonos apparere serpentinos, & malos. Summa Prædic. Detractio.

Conterebam molas iniqui. Job. 29. 17. id est, detractorum, *& de dentibus illius auferebam prædam.* S. Bernardinus t. 1. f. 23. Artic. 3.

Quid existis in desertum videre? Matth. 11. 7. Hôc suô exemplô docet Christus: quòd, quando alicujus honor, & fama, periclitatur, audenter debemus pro illo loqui, ejus virtutes proferre; ut detractores compescantur. Sylveira hîc. q. 18.

Sæpe suspenderunt morsus suos revocante sonô vocis humanæ. Videmus innoxiô canum dente lepores sinè vulnere capi; leones quoque ipsos, si vox hominis resultaverit, prædam dimittere: pardos, atque ursos, incitari, ac revocari, vocibus; similiter equos. Ità vehementiùs illos incitat linguæ flagellum. S. Ambr. ep. 38. de feris.

Qui non repellit injuriam à socio; si potest, tam est in vitio, quàm ille, qui facit. S. Ambr. offic. l. 1. c. 36.

Rapacitatem non putas, si pecuniæ parcis, famam decerpis? non concupiscis possessionem, & laceras opinionem? non audes corrodere; non tamen potes collaudare. Jam alienum bonum verbô non carpis; nunquid ideo non rapis? Quomodo non rapacitas? ubi evidens bonum debitô defraudas testimoniô; & veram alterius gloriam, etsi mendaciô non corrumpis, silentiô tamen supprimis? Gilbert. s. 19. in Cant.

§. V.

Delicta ei pandenda, qui potest corrigere.

Joseph accusavit fratres apud patrem crimine pessimo. Gen. 37. 2.

Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi. Num. 11. 14. Per quadraginta annos, quibus Moyses fuit cum populo in deserto; nec cum fratre suo, nec cum Josue, nec cum uxore, conquestus est illud; sed solùm ad DEum refert: quia ipse solus poterat mederi. Sylveira in Matth. 13. c. 31. q. 2.

Videntur mihi Sermones tui justi, & boni; sed non est, qui te audiat, constitutus à Rege. 2. Reg. 15. 3. Sed quis faciliorem aditum ad regem habuit, quàm filius? cur ergo hæc patri non dicis; sed particularibus personis? Id. ib.

Zelô zelatus sum. 3. Reg. 19. 14. Elias non Angelo, sed DEO conqueritur: quia solus DEus poterat illis sceleribus remedium adhibere. Id. in Jo. 2. q. 15.

Nonne bonum semen seminasti. Matth. 13. 27. Ad patres familias accurrunt servi sedulî, ubi messem Zizaniis infertam reperiunt. Oleast. adverte non esse mala, quæ vides, vicinis, aut amicis, denuntianda; sed iis, qui possunt ea emendare. Sunt enim nonnulli, qui mala, quæ de proximis sciunt, priùs per totam viciniam divulgant; quàm dicant patri, aut domino illius, qui malè operatur.

Domine Soror mea reliquit me solam ministrare. Luc. 10. 40. Aderat Lazarus, discipuli, ministræ Marthæ; non tamen his proponit

querimoniam, sed solùm Christo: prudentiæ enim est, illi tantùm miseriam aperire, qui & congruum valet adhibere remedium. Sylveira hic q. 9.

Et ecce quidam homo hydropicus erat ante illum. Luc. 14. 2. Constituitur ante JEsum, non alios convivas: quia ille solus poterat mederi.

Vinum non habent. Jo. 2. 3. Cur B. Virgo vini defectum soli Christo manifestat? quia eximia ejus charitas amicorum defectum occultari volebat; & ideo non invitantibus, non ministris, pauperibus; sed Filio soli proponit: ille enim solus poterat juvare. Sylveira hic q. 15.

§. VI.

Detractionum origo, & radix.

Qui reddit mala pro bonis; Prov. 17. 13. Sicut lapides molares, si non habent, quod molant, rotatu suô se ità allidunt, ut ex iis, velut ex silice ignis eliciatur, qui ingens excitat incendium. Sic lingua in familiaribus colloquiis, cùm deest aliqua utilis materia, quam molat; ad proximorum detractiones, & contentiones, se vertit, ignemque discordiarum excitat. Cornelius hic.

Qui aliorum vitia libenter ex more carpit, peccati maculam non evadet: quia, licèt Zelô justitiæ ferveat, aliquando necesse est, ut in laqueos detractionis impingat. Planè, nisi multùm nobis nostra vita splendesceret, non tantoperè nostris oculis aliena conversatio displiceret. Si districti circa nos essemus, ùt dignum est, judices, non tam rigidos experiretur aliena vita censores. B. Petr. Dam. l. 6. ep. 30.

Detractio est proles odii; pinguis, & occulta, ac latens sanguisuga; quæ charitatis omnem consumit, ac demolitur, sanguinem. Jo. Climac. gradu 10. de detract.

Tria radicalia peccata sunt, ex quibus Detractio generatur. I. Est crudelis superbia. II. Crudelis stultitia. III. Crudelis invidia. S. Bernardinus t. 1. f. 23.

Servi expectantes Dominos suos, cùm non habent, quô occupentur; accipiunt carbonem, & albos parietes inficiunt. Sic maleferiati, cùm non habent aliud, quod loquantur; carbone maledictæ suæ linguæ albos parietes inficiunt. Sed sicut illi atri pictores manus proprias denigrant; sic hi animas suas. Diez. fer. 3. D. Pass.

§. VII.

Motiva

Detractiones patienter ferendi.

Si dormiatis inter medios cleros &c. Ps. 67. 14. Hebr. *Si dormiatis inter medios tri-*

podas, & ollas; ex quarum contactu denigrati aliquantum fueritis: scitote tamen, quòd tunc estis magis formosi, sicut columbæ, quæ argentatas, & candidas habent pennas; quibus ad cœlestia volent: & dorsum, quô ipsas tribulationes pertulistis, erit fulgentî charitatis aurô splendidum. De Ponte in Cant. 1. Exhort. 22. §. 1.

Detrahebant mihi; ego autem orabam. Ps. 108. 4.

Quid detur tibi? aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Ps. 119. 3. hoc est, juxta expositionem S. Aug. & Euthymii, quod tibi dabimus antidotum? quâ te consolatione reficiemus? cùm te videris vulneratum linguâ dolosâ? *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis.* Hæc tibi sit consolatio, quia jam pacatæ sunt sagittæ Dei ad judicium venturi, honoremque tuum defensuri. Osorius D. 1. Advent.

Et dixerint omne malum adversùs vos mentientes. Matth. 5. 11. Laudat eos Christus D. qui patienter detractiones ferunt. Neque hoc satis; sed addit, *mentientes:* id est, ut ea, quæ nobis imponunt, longè absint à nobis. Pinna in Eccli 13. Ethol. 244.

Si patrem familias Belzebub vocaverunt. Matth. 10. 25. Quis curet calumniatorum verba: nam ab eorum ore nihil non spurcum, & fœtidum, novit exire; cur ergo à stabulo conspurcari offenderis? Seneca l. 4. ep. 92. quanta dementia est, vereri, nè infameris ab infamibus. Quòd stabulum mittat à se stercus, nemo ægrè fert; nec in sterquilinium quis iratus est, quòd fœtorem emittat. Baeza t. 3. l. 14. §. 5.

Quoniam quantalibet humana cautela suspiciones malevolentissimas non potest omni ex parte vitare, ubi pro existimatione nostra, quidquid rectè possumus, fecerimus; si aliqui de nobis, vel malè fingendo, vel malè credendo, famam nostram decolorare conantur; assit conscientiæ solatium, planèque etiam gaudium: quòd merces nostra magna est in cœlis, etiam dum dicunt homines mala multa de nobis, piè tamen, justèque viventibus. Illa enim merces, tanquam stipendium est militantium, per arma justitiæ: non solùm in dextra, verùm etiam sinistra: per gloriam scilicet, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam. S. Aug. l. de bono viduit. c. 22.

Magna, & mirabilis, & omnî acceptione digna, est misericordia DEI; quæ per malos quandoque contra justos duras, & graves infamias suscitare permittit: ut per aquam infamiæ vinum nimis gratiosi nominis temperetur; nè justi mens incurrat spiritualem ebrietatem, unde deviare habeat à vero lumine virtutis. S. Bernardinus t. 1. f. 8. artic. 2.

Devotio. Vide Oratio. Sanctitas. Opera bona. Virtus.

Titu-

TITULUS IV.

DEUS.

§. I.

De Nominibus DEI.

Ex Veteri, & Novo.

Formavit itaq; Dominus DEus hominem. Gen. 2. 7. Tertull librô contra Hermogenem hæreticum perpendit, quòd in S. Scriptura DEus, ante hominis creationem, non reperiatur Dominus, sed tantùm DEUS, appellari; ùt legenti patebit. *Formavit &c.* Tandem passim Dominus vocatur: nam principatus politicus apud homines rationis participes tantùm reperitur. Diez c. 1. D. 14. Pent. S. Aug. in Gen. ad lit. l. 8. ab ipso divini hujus libri exordio, in quo ita cœptus est: *in principio creavit DEus &c.* usque ad formationem hominis, nunquam positum est, *Dominus DEus*, sed tantummodo DEus. Nunc verò, ubi ad id ventum est, ut hominem in paradiso constitueret, eumque per præceptum operaretur, ità scriptura locuta est, & sumpsit *Dominus DEus* hominem. Non quòd supradcitarum creaturarum non esset Dominus; sed quia hoc non propter Angelos, nec propter hæc, quæ creata sunt; sed propter hominem scribebatur: ad eum admonendum; quantum ei expediat habere Dominum DEum. q.d. Tunc se DEus magnum Dominum æstimat, quando hominem sibi obedientem esse conspicit. Paolett. s. 6. Festo S. Josephi. Ut monstraretur, nullius alterius creaturæ, sed tantùm hominis, non solùm ùt aliarum creaturarum esse, & vocari Dominum voluisse; cujus propriè proprium est, sub cœlo rationabilem obedientiam recipere. Sim. Cassian. l. 4. c. 1.

Qui est, misit me. Ex. 3. 14. Ex omnibus Nominibus, quæ DEO tribuuntur, nullum æquè proprium videtur, atque *Entis* nomen: quemadmodum, cùm Moysi in monte oracula ederet, ait: dic filiis Israel: *qui est &c.* S. Jo. Damasc. l. 1. orthod. fid. c. 12. universum enim id, quod est, tanquam immensum quoddam, & infinitum essentiæ pelagus complexu suô continet Ut autem Dionysio placet, primarium ipsius nomen *Bonus est.*

In aliis libris veteris Testamenti DEus vocatur *Jehova*, *Adonai*, *Elohim*. Et quia DEus in iis agit cum Synagoga quasi cum ancilla; ideo se DEUM, Dominum, fortem, vindicem, omnipotentem, terribilem, nominat. In Cantico verò nullum est tale nomen reperire, quod terrorem incutiat: quia in ea agit cum Ecclesia, quasi cum Sponsa dilectissima: unde se non nisi Sponsum, Patrem, amicum, amantem, & amatum, ac Dilectum nuncupat: quia hæc nomina amorem Sponsæ excitant, fovent, acuunt, & augent. Ità Bellarminus l. 1. de verbo Dei c. 5.

DEus in veteri Testamento plusquam ducenties vocatur *Dominus exercituum;* in Novo tamen ferè nunquam: sed potiùs *Pater, Magister, agnus, ovis, pastor, & Salvator:* quia illud nomen erat; hæc autem pietatis. Mendoza in 1. Reg. 1.

Clamabant Seraphim sanctus! sanctus! sanctus Dominus DEus exercituum. Is. 6. 3. Sed cur sanctitatem primò laudant? & hoc non semel, sed ter; cùm tamen semel tantùm Dominum DEum nominent: S. Ambr l. 3. de Spiritu c. 18. illam solam sanctitatem prædicant Cherubim, & Seraphim, indefessis vocibus laudant, & dicunt: *Sanctus! sanctus! sanctus! Dominus DEus Sabaoth.* Nos quoque nihil pretiosius invenimus, quô DEum prædicare possimus; nisi ut sanctum appellemus Quodlibet aliud inferius est Deô, inferius est Dominô. *Magnificásti super omne nomen sanctum tuum.* Ps. 137. 2. Cur non dixit, nomen tuum DEus? nomen tuum omnipotens, nomen tuum misericors? sed nomen tuum sanctum? Dion. Areop. l. de divin. nominib. cap. 13. Nomen sanctum tuum, tanquam omnium nominum pretiosissimum. Sylveira in Luc. 1. q. 50.

Qui ponitis Fortunæ mensam. Is. 65. 11. Hebr. pro fortunæ *Gad.* Hinc patet, Gad fuisse DEum Gentium, à quo in bellis fortunam, & victoriam, pendere censebant; quem alii Martem, alii Fortunam, vocabant. Atque hinc Germani olim bellis assueti DEum suum vocaverunt *God.* Cornelius in Is. c. 65.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14. 16. DEus homo dicitur, quòd hominis creator sit; & cùm homo omnium illius operum sit primum, & excellentissimum, ipse in tantæ rei significationem, nomen hominis sibi ultro assumpsit. Homo quoque dicitur, quòd hominem cumprimis diligat. Homo deniq; vocatur, quòd Filium unigenitum hominem, hominum redimendorum gratiâ, induere voluerit. Cùmque Filius sit divinitate per omnia æqualis, simulque homo sit; Pater, qui idem prorsus est, quantùm ad divinitatem cum Filio, similis quoque secundùm humanitatem esse desiderat. Besseus D. 2. Pent.

Ex Patribus.

DEus nec videri potest; visu clarior est: nec comprehendi; tactu purior est: nec æstimari; sensu major est: & ideo sic eum dignè æstimamus, dum inæstimabilem dicimus. S. Cyprianus lib. de idolor. vanit.

Nec Nomen DEI quæras. DEUS est nomen illi: illic vocabulis opùs est, ubi propriis appellationum insignibus multitudo dirimenda est. Id. ib.

Nomina imponuntur rebus, ut per ea dignoscatur ipsarum varietas: DEUS autem neque superiorem quemquam habuit, à quo nomen acciperet; neque se ipse nominare voluit:

voluit: cùm unus, & solus esset. S. Justinus M. serm. ad Gentes.

Ex quo effectum est, ut nec nomen DEI proprium possit edici, quoniam non possit nec concipi. Id enim nomine continetur, quidquid etiam ex naturæ suæ conditione comprehenditur: nomen enim est significantia ejus rei, quæ comprehendi potuit ex nomine. Tertull. lib. de Trinit.

Augustus Imperii formator nè Dominum quidem dici se volebat: Hoc enim DEI est cognomen. Sed & gratius est nomen pietatis, quàm potestatis. Idem apologet. adverss. Gentes.

Incredibili illius bonitate factum est, ut ex his rebus, quæ naturæ nostræ conveniunt, nominari voluerit; nè alioquin cognitionis ipsius prorsus expertes simus. S. Jo. Damasc. l. 1. orthod. fid. c. 15.

Pater ideo appellandus est, quia nobis multa, & magna largitur. Dominus ideo, quia castigandi, ac puniendi, maximam habet potestatem. DEUS autem, qui unus est: quoniam utramque personam sustinet, & Patris, & Domini. Et amare eum debemus, quia filii sumus; & timere, quia servi. Lactantius l. 4. Div. instit.

§. II.

DEUS ineffabilis, incomprehensibilis.

Cùm Moyses primò ad DEI amicitiam vocatur, præbet se in rubo inter lucidas flammas Ex. 3. 2. Postea verò, cùm jam Moyses proficeret, Deoque esset familiarior, DEus se ei per nubem in caliginosa nebula objicit. Ex. 34. 5. S. Greg. Niss. l. de vita Moys. cur, qui in principio vocationis Moysis ad DEI familiaritatem illi in rubo splendido apparuit; postquam in familiaritate cum DEO majores progressus fecerat, non in flamma ignis, sed in nebula illi apparuit? Quia quanto magis quis in rebus divinis conversatur, tantò magis eas sublimiores esse comprehendit; velut inter densas tenebras se versari sibi videtur. Sylveira in Matth. 13. cap. 29. q. 3.

Loquar ad te de medio duorum Cherubim. Ex. 25. 22. Propitiatorium DEum repræsentabat; Cherubim duo naturam Angelicam, & humanam; alæ cognitionem de DEO. Quò magis alas extendunt, eò magis Propitiatorium velant: quia, quò magis DEus intelligitur, eò magis incomprehensibilis esse cognoscitur. Dicz. in Ascens. D. c. 1.

Cùm consummaverit homo, tunc incipiet. Eccli. 18. 6. Significat eum, qui magnitudinem Dei, & operum ejus, vestigare, & enarrare, conatus fuerit! cùm omne studium eò contulerit, nihil tamen effecturum. Cùm quisquam absolvisse se putaverit in vestigationem, & enarrationem, de Deo; tunc demum inveniet tantùm superesse, ut quasi de novo incipiendum sit. Jansenius apud Cornelium hìc.

Vidi Dominum sedentem - & addit: *duabus velabant faciem ejus.* - Is. 6. 1. Quomodo vidit Dominum, si velatus? quia eò plus se Dominus manifestat, quò oculis nostris se magis subtrahit. Sylveira in Matth. 13. q. 2.

In principio erat Verbum &c. Jo. 1. 1. Cur hic ponitur *erat* modi imperfecti? denotat, quòd omnis notitia, quæ in hac vita habetur de hoc divino mysterio, est valde imperfecta. Did. Niss. p. 2. h. 9. pol. cœl. Exposit. 2. q. 4.

Ex Patribus.

Ad cogitandam, & ad loquendam, illius majestatem, & eloquentia meritò omnis muta est, & mens omnis exigua est. Major enim est mente ipsâ, ut nec cogitari quidem possit, quantus sit: nè poterit cogitari, mente humanâ minor sit oportet, quâ concipi possit. Quidquid autem de illo cogitatum fuerit, minùs ipsò erit. Quidquid omnino de illo retuleris, rem aliquam ipsius magis, & virtutem, quàm ipsum explicaveris. Tertullian. l. de Trinit. sub initium.

Si meipsum nescio; si animæ meæ substantiam, & naturam ignoro; si eorum, quæ intrà me sunt, rationem non intelligo: quâ audaciâ supra me erigam oculos, ut videam principium sinè principio; & finem sinè fine attingam? S. Cyprian. in præfat. de Cardin. operib. Christi. Idem dixit S. Greg. Naz. orat. de recta doctrina.

Certè hic est, de quo, & cùm dicitur, non potest dici; cùm æstimatur, non potest æstimari; cùm comparatur, non potest comparari; cùm definitur, ipsâ suâ definitione crescit. S. Ambrosf. l. de fide contra Arrian. c. 6.

De DEO nihil dignè humanus sermo dicit. S. Isidorus l. 1. sentent. c. 2.

Quantò magis cogitatur DEUS, tantò incomprehensibilior reperitur. Hugo Card. in Prov. 23.

Religiosa est quædam ignoratio DEI eorum, qui cum Paulo eum vident *per speculum in ænigmate* 1. Cor. 13. 12. cum Moyse balbutiem, & insciliam suam fatentur. Ex. 4. 10. cum Elia faciem suam obtegunt. 3. Reg. 18. 42. cum Ezechiele oculos velant. Ezech. 12. 6 cum Daniele, & Joanne, ad tantæ majestatis splendorem, in terram proni concidunt. Dan. 10. 9. Apoc. 1. 17.

§. III.

DEUS unus.

DEus, si non est unus non est: quia dignius credimus esse, quodcunque non ità fuerit, ut esse debebit. Tertull. l. 1. adv. Marc.

DEus perfectus est, atque ab omni defectu alienus. Si plures deos asseruerimus, inter plures discrimen considerari necesse erit: nam si nihil inter eos discriminis reperietur, unus potiùs erit, quàm multi; si autem discrimen aliquod inter eos existit, ubi tandem erit perfectio? S. Jo. Damasc. l. 1. de orthod. fid. c. 5.

§. IV.

DEUS infinitus.

Sub pedibus ejus, quasi opus lapidis sapphirini. Ex. 24. 10. q. d. Sub pedibus DEI apparebat quasi pavimentum ex Sapphiro constratum.

stratum. Signabatur præstantissima Dei Majestas, quæ omnem cœli, & gemmarum, fulgorem longè transcendit, & pedibus premit. Est enim sapphirus gemma gemmarum, ait Abulensis, Pierius hierogl. 41. Sapphirus apud verteres magna semper in veneratione fuit: quia per eum, Imperium, & summum Sacerdotium, significari, manifestum est. Modò quoque summus Pontifex cuilibet Cardinali recèns creato Sapphirum mittit. Sapphirus aureis punctis, quasi stellis, micat, &c. Cornelius hìc.

Magnus Dominus, & laudabilis nimis; & magnitudinis ejus non est finis. Ps. 144. 3. *Magnus, & non habet finem: excelsus & immensus.* Baruch. 3. 25.

Consummatio sermonum, ipse est in omnibus. Eccli. 43. 29. Græc. *Finis autem dictorum ipse est omne.* Concordat Paulus 1. Cor. 15. 28. *ut sit DEus omnia in omnibus.* DEus ergo est το πᾶν; id est, omne, & omnia. Cornelius hìc.

Ecce gentes, quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ. Is. 40. 15. quasi sputum reputatæ sunt. Hugo Card. hìc.

Erit magnus coram Domino. Luc. 1. 15. Omnes fluvii, ingredientes mare, nomen suum amittunt: excellentia Dei tam grandis est, ut omnes perfectiones cum eo comparatæ nihil sint. Stella hìc.

§. V.

DEUS immensus.

NOn est DEus in conspectu ejus. Ps. 10. 5. Nusquam deest; & tamen ab iniquorum cogitationibus longè est. S. Greg. hom. 8. in Ezech. Fatendum est, DEum ubiq; esse, per divinitatis præsentiam; sed non ubiq; per habitationis gratiam. S. Aug. ep. 57.

Quò ibo à spiritu tuo? Ps. 138. 7.

Nunquid non cœlum, & terram, ego impleo? dicit Dominus. Jer. 23. 24. S. Isidor. l. 1. de summo bono c. 2. immensitas divinæ magnitudinis ita est, ut intelligamus eum intrà omnia; sed non inclusum: extra omnia, sed non exclusum.

In ipso vivimus &c. Act. 17. 28. *In ipso vivimus*, sicut pisces in aqua, quæ non solùm ad extra circuit eos, imo intrat intus; ità Divinitas in nobis. In ipso *movemur*, sicut aves in aere. In ipso *sumus*, sicut stellæ in cœli firmamento, ubi habent suum esse; ità nos in DEO: quia intrà DEum stamus, movemur, & sustinemur. S. Vinc. Ferrer. s. 7. D. 2. adv.

Efficaciæ divinæ per membra monstrantur; non habitus Dei, neque corporalia lineamenta ponuntur. Neque enim sunt membra, aut membrorum officia, necessaria; ad cujus solum, etiam tantum, arbitrium, & serviunt, & adsunt omnia. Cur enim requirat oculos, qui lux est? aut cur quærat pedes, qui ubique est? aut cur ingredi velit, cùm non sit, quò extra se progredi possit? aut cur manus expectet, cujus ad omnia instituenda artifex est? & silens voluntas? Tertull. l. de Trinit.

DEI locus esse dicitur, qui uberioris ipsius operationis, & gratiæ est particeps. Ob eamque causam *cælum* ipsius *sedes* est. Is. 66. 1. Illic enim angeli, qui ipsius voluntati obsequuntur, eumq; sempiternis laudibus afficiunt: hæc quippe ipsi est requies. *Terra autem scabellum pedum ejus*: in ea siquidem per carnem cum hominibus conversatus est. Pes porrò Dei, sancta ipsius caro variis locis nominata est. S. Jo. Damasc. l. 1. orth. fid. c. 16.

Omnipotentiæ divina Majestas cuncta potestatis suæ immensitate concludit; nec evadendi potentiam ejus quisquam aditum invenire poterit: quia illa omnia circumquaque constringit. S. Isidorus l. 1. sent. c. 2.

Quia perfectissimum, & immensum; ideo est intrà omnia non inclusum; extra omnia non exclusum; supra omnia non elatum, infra omnia non prostratum. S. Bonav. Itiner. c. 5. de Esse divino.

§. VI.

DEUS æternus.

EGo sum, qui sum. Ex. 3. 14. Significat æternitatem DEI; opponiturque volubilitati temporis, quæ per futurum, præsens, & præteritum, extensa est, & distincta: æternitatis enim proprium est, semper immutabiliter esse. Cornelius hìc.

Ego hodie genui te. Ps. 2. 7. Dicendo hodie, coæternitatem suæ Majestatis ostendit: *hodie* enim apud DEum nullò initiò incipit, nullò fine concluditur. Non est enim ibi *fuit*, neque *erit*; sed *semper* manet, *semper* est. *Qui est, misit me.* Ex. 3. 14. Cassiodorus hìc.

Priusquam montes fierent; aut formaretur terra, & orbis; à Sæculo, usq; in Sæculum tu es DEus. Ps. 89. 2.

Antiquus dierum. Daniel. 7. 9.

Primus, & novissimus. Apoc. 1. 17. Nihil ei præteritum, nihil futurum. Lessius de perfect. div. æternus l. 4. c. 1.

§. VII.

DEus omniscius, sapiens.

SApientiam DEI præcedentem omnia quis investigavit? Eccli 1. 3. DEus omnia, quæ in Mundo sunt, usq; ad minutissimas partes, figuras, colores, qualitates, conditiones, situs, motiunculas, momenta, modósque omnes, distinctissimè, & perfectissimè, intuetur, & in numerato habet: nimirum omnes vermiculos, omnes muscas, omnia animalia; & partes singulorum; omnia gramina, folia, omnes pilos animantium, omnes arenas littoris, & deserti; omnes guttas maris, omnes stillas pluviarum, omnes crispationes undarum, omnes foliorum motus; omnium mensuras, distantias, congruentias, discrepantias, situs, modos, tempora: omnes hominum, & Angelorum, cogitationes, affectus, intentiones; præsentes, præteritas, futuras; & momenta singulorum. Hæc omnia semper distinctissimè, & clarissimè, intuetur, penetrat, comprehendit; idque adeò clarè, & perfectè, acsi tota vis mentis illius in unum duntaxat illorum intenta esset. Corn. hìc.

Vestrì autem capilli capitis omnes numerati sunt. Matth. 10. 30. Quia omnia, quantùmvis

tùm vis vilia, & parva; distinctè, & perfectissimè, cognoscuntur à DEO. Carthus. hic.

In ipsâ Deitate omnia, quæcunque sunt, rationabiliter, & sapienter, ordinata sunt: nam non est ulla titella in cœlo, quæ non est in ea, & per eam constituta, & prævisa. Non unus atomus in terra; non una scintilla in Inferno est, quæ ejus constitutionem excedat; & quæ ab ejus præsentia se possit occultare. l. 2. Revel. S. Brigittæ cap. 17.

§. VIII.

DEus bonus, beneficus, clemens.

Num. I.

Ex Veteri, & Novo.

ET *ero eorum* DEUS. Gen. 17. 8. Quid est? *ero eorum DEUS?* hoc est: multam me eorum habere curam ostendam; & meum subsidium illis præstabo. S. Chrys. in Gen. hom. 39.

Vocatur etiam DEus *Saddai*. Exodi 6. 3. quasi mammeus; qui omnem sufficientiam, & abundantiam, quasi omnipotens tribuat. *Saddai* enim interpretatur *munificus*, liberalis, omnipotens. Cornelius hic.

Ego sum Dominus Deus tuus. Deut. 5. 6 Oleaster expendit tuus, dum ait: sunt aliqui reges, & Domini, qui sunt sui; alii, qui sunt consanguineorum suorum, & amicorum. Quid, quæso, habet DEus, quod non sit tuum? Habet cœlum; tuum est, cujus influentiis vivis. Si *terram*; eam *dedit filiis hominum:* si stellas; eas creavit in ministerium cunctis gentibus. Lessius de perf. div. Liberalitas.

Custos, quid de nocte? Is. 21. 11. Tu es, qui rationabilem substantiam, ad imaginem tuam factam, custodire debes; solus, qui custodire potes; tu ipse, qui custodire soles. Doles, quia creatura tua est; potes, quia omnipotens es; soles, quia misericordissimus es. Rich. à S. Vict. l. de verb. Incarn. c. 4.

Hæc omnia tibi dabo. Matth. 4. 9. Christus Divinitatis suæ existimationem in periculum adduxisset, si unus sibi omnia arrogâsset; cùm ipse totus, quantus est, communis sit omnium. Did. Niss. D. 1. Quadr. § 6.

Ex Patribus, & aliis.

TAm clementer DEus humanæ consulit infirmitati; ut, quia eum, sicut est, non possumus agnoscere; nostræ locutionis modò seipsum nobis innuet. Unde & membrorum nostrorum qualitatem habere describitur; & passionum indigna de se dici voluit: quatenus ad sua, per nostra, nos traheret; & dum condescendit nobis, consurgeremus ei. S. Isido. l. 1. sentent. c. 5.

Ejus bonitatis totus testis est Mundus; quem non instituisset, nisi quia bonus fuisset. Tertull. lib. de Trinit.

Num. II.

Bonitas, Deitatis propria, & signum.

VEnisti huc, *ante tempus torquere nos.* Matth. 8. 29. Non dixit; venisti, hominem in libertatem asserere; sed nos affligere. In ipsa laude subdolus, & adulatione pessimus: voluit hominibus persuadere, Christum advenisse nocendi studiò, quò illum non esse DEum assereret. Naxera in Jos. 13. §. 11.

Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur; & dabit illi Dominus DEus sedem David Patris ejus. Luc. 1. 32. Quomodo nunc vocat filium David, cùm priùs dixerit *Filium altissimi?* Dum Angelus de ipso ait, quòd erit magnus operibus, miraculis, & donandis beneficiis, tunc asserit vocandum Filium DEI. Dum autem ait, accepturum eum sedem David, statim filium hominis declarat. S. Chrysol s. 44. vides, quia, quando accipit, David filius dicitur, quando dat, DEI Filius nuncupatur. Proprium enim Dei est dare, benefacere; hominis autem accipere. Sylveira hìc q. 38.

Cur Baptista Christum Jo. 1. 29. appellat, non solùm agnum, sed agnum Dei? cùm tamen Evangelista Apoc. 5. 6. 13. agnum tantùm dicat? & in apocalypsi apparebat Agnus in monte Sion, in throno, & eminentissima sede, in medio Seniorum; à Baptista verò digitò ostendebatur, *tollens peccatum Mundi* v. 29. Ideo hic agnus DEI vocatur: multò enim magis patefit Divinitas, dum hominum peccata abluit? quàm dum in throno, & sede majestatis regnat. Sylveira hic q. 5.

DEI benignitatem imitare. Nihil homo divinius habet, quàm beneficentiam. Licèt DEUS nullò labore fias, opportunitatem adipiscendæ Divinitatis amittere noli. S. Greg. Naz. or. 18.

Deus omnipotens, & clemens; cujus naturâ bonitas, cujus voluntas potentia, cujus opus misericordia est, S. Leo s. 2. in Nat. D.

Num. III.

Falsi dij non juvant, non dant; imò exigunt.

ECce *constitui te DEum Pharaonis; & Aaron frater tuus erit propheta tuus.* Ex. 7. 1. Cur non & Aaron DEus constituitur? Aaron, cùm, absente Moyse, populo imperaret; quidquid optimum, & pretiosum, accepit, pro mittens auxilium; sed providens damnum: pro conflando idolo populus est nudatus, & pòst mucrones expertus. *Moyses verò fecit serpentem æneum.* Num. 21. 9. Moyses nihil refertur à populo accepisse; sed vitam impendisse omnibus. Naxera in Jos. 24. §. 9.

Mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum. Ps. 105. 20. Erat vitulus, ut fœnum comederet. Non erat vitulus; sed vituli figura, ut populum per desertum duceret. Ps. 113. 7. *Pedes habent, & non ambulabunt.* Non tamen ait: dentes habent, & non edent: vitulus enim pasci volebat; sed non ambulare ad juvandum. Id. ibid. Sed quid novum dicitur, quòd comedebat fœnum? si enim vitulus; manifestum, quòd tali cibò uteretur. Lorinus: exaggeratur egregiè peccatum, describendo animal escâ utens; & nihil velut beatiùs habens, quàm vesci: cùm arare, triturare, plaustrum trahere, labor sit ipsi.

ipsi. Pasci, & comedere, utilitas est ipsius vituli; arare verò labor ipsi, commodum autem aliorum. Inde ergo exaggeratur culpa, & quæ major poterat esse? quàm pro DEO colere illum; qui ad sui, & non aliorum, emolumentum, totus erat intentus: nihil enim magis alienum à Dei natura est excogitabile. Sylveira in Matth. 4 q. 13.

Os habent, & non loquentur; Ps. 113. 5. Idolis Gentium sunt sinè sensu oculi, nares, os, manus, pedes. Cur non & ventrem testatur inanem epulis? aut cur non dicit: os habent, & non comedent? nimirum dij gentium non utuntur membris, quibus prodesse possent; sed ea adhibent, quibus noceant hominibus, eorumque fortunas absumant. Oculis capti sunt, nè adoratores videant; manibus carent, quibus munera largiantur; elingues stant, nè oracula fundant; non currunt implorati: ore ad edendum, & ventre, non carent; sed edacissimè & nostra vorant, & nos. An gentium simulacris similes fiant aulicorum semidei; viderint illi, qui iis non pecora; sed dies, vitam, mentem, & non rarò DEum immolant suum. Oliva l. 12. Strom. hîc.

Confractus est Bel - non potuerunt salvare portantem. Is. 46. 1. 2. & statim subditur v. 3. *Audite me Domus Jacob, qui portamini à meo utero.* Subdit rationem: *Ego feci, & ego feram.* v. 4.

Impenebantur in eo per singulos &c. Dan. 14. 2. Ecce, quanta idolo solvere quotidie opùs! Quid autem juvit suos cultores? audi Danielem v. 6. *nè erres Rex: iste enim intrinsecus luteus est, & foris æneus, nec, comedit aliquando.* Gradi non poterat ære onustum; nec manum porrigere, quia luteum. Et tamen vivens videbatur; ut illi penderentur tributa; mortuum, ut ipse præberet auxilia. Naxera in Jos. 24. §. 9.

§. IX.

DEI cultus.

ERit mihi Dominus in DEum. Gen. 28. 21. Videtur votum otiosum. Non idem est, habere Creatorem pro Domino, & habere illum pro Deo. Qui pro Domino illum habent, nec tamen ei serviunt; pro Deo non habent. Did. Niss. pol. cœl. p. 12. c. 9.

Salomon septem annis ædificavit templum, tredecim regiæ domui impendit. 3. Reg. 6. 38. 3. Reg. 7. 1. Josephus l. 8. antiqu. c. 2. absolutâ templi fabricâ, quæ septenniò duravit, Regiæ structuram est aggressus, quam vix decimòtertiò annò consummavit. Cur amplissimo templo ædificando non tot annos insumpsit, quot Regiæ domui exstruendæ? quia primæ curæ spirituali totus conatus animi erat impendendus: exstructionem autem domûs ad proprium usum, quasi accessorium, rex sapientissimus deputavit. Escobar t. 3. Colloq. Chr. l. 6. sect. 2. obs. 4.

Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ. Eccl. 12. 1. Hebr. *Tempore electionum tuarum.* Sensus est, quasi dicat, juxta S. Hier. Hugon. Cajet. adolescens, qui in flore, & vigore, es ætatis; blanditur tibi voluptas, sollicitat venus, instigant socii, impellit dæmon. Quare, nè iis succumbas, & teipsum perdas; *memento Creatoris tui*: quòd scilicet sit DEus tuus Creator, tu ejus creatura; quæ totum suum esse, quantum quantum est, debet Creatori; ab eoque tota pendet, tam in esse, quàm in conservari; sicut radius à sole. Si igitur homo Creatura DEi es, memento, te totum, quantus es, Dei esse; non tuum, non parentum, nec alterius creaturæ. Redde ergo Deo, quod suum est, redde teipsum. Itaque Creatoris nomen habet emphasim; qui titulus exposcit à Creatura, ut DEO creatori suo, velut absoluto Domino, præstet omnem submissionem, reverentiam, & amorem. Cornelius hic.

Sicut fuit sensus vester, ut erraretis à Deo, decies tantum iterum convertentes requiretis eum. Baruch 4. 28. q.d. decuplam in DEi obsequio adhibete diligentiam, quam posuistis in offensione. Justissimum est, nihil omnino detrahere ex iis, quæ præstare possis, memor ejus quod Job dixit: c. 9. 3. *Si voluerit* homo disputando *cum eo contendere, non poterit ei respondere unum pro mille.* Et quod dixit Ecclesiasticus 43. 31. *Terribilis Dominus, & magnus vehementer; & mirabilis potentia ejus. Glorificantes Dominum quantumcunq; potueritis; supervalebit enim adhuc. Benedicentes Dominum exaltate illum, quantum potestis: major enim est omni laude.* De Ponte tom. 1. de perfect. Chr. hom. tr. 1. c. 19.

Ecce magi ab Oriente. Matth. 2 1. Video magos Jerosolymis audiente tyrannò recèns natum Judæorum regem impunè prædicare. Cur tanquam authores rebellionis non puniuntur? cur illis silentium non imponitur? quia confitentes DEum quærebant. O si nobis hæc esset cura, ut in omnibus DEum quæramus; quâ securitate, quô triumphô, per media mala incederemus! Baeza l. 2. c. 8. §. 1.

DEus noster ignis quidem consumens est; sed igni elementario multùm dissimilis. Ignis namque corporeus res ipsas comburit, quibus continetur; procul autem positus innoxius est. DEus autem noster, verus, & perpetuus, ignis; suam è contrario naturam, vel potentiam, exerit: nam illis, intrà quos est, non solùm innoxius, verùm etiam salutaris, & clementissimus est; longè autem positis, & dignè appropinquare nolentibus, nimiùm damnosus existit. Rupert. in Exod. l. 1. c. 12.

§. X.

DEus talis erga nos, quales nos in ipsum.

Testimonia.

Ex Veteri.

RESpexit Dominus ad munera Abel. Gen. 4. 4. 5. Quare respexit DEus Abel, & munera ejus? Pro eo quòd respexit DEum rectò animô, & in omnibus moribus suis; Deumque honorabat sinè fraude de muneribus suis. Cur autem Cain non est respectus, & munera ejus? quia perversa agebat in animo. Quòd DEus ad te, atq; ad

tua munera, non respiciat; non fecit bonitas fraterna; sed hoc tua malitia meruit. Respexisset utique, si respexisses. Nam diligentes se diligit; & respicientes se respicit. Inæqualitatem irradiantis solis non fecit lucis natura, sed corporum dispositio, major, vel minor, ad susceptionem ejus. Sim. Cass. l. 15. de justit. Chr. c. 4.

Si ambulaveritis ex adverso mihi; ego quoq; contra vos adversus incedam. Levit. 26. 23. 24.

Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. Num. 20. 12. Cajet. quia non credidistis mihi, nec ego vobis fidam, ut populum hunc introducatis &c. pœna manifestat culpam. Did. Niss. D. 20. Pent. §. 2.

Jucundum sit ei eloquium meum; ego verò delectabor in Domino. Ps. 103. 34. Duæ quidem res sunt, sed utræque sibi pariti societate consentiunt. Sic enim suavis fit Domino nostra laudatio, si nos delectemur in Domino; quantumque ille nobis dulcescit, tantò illi efficimur chariores. In se enim unusquisque reperit, qualis apud Majestatem illam esse possit: amans diligitur, negligens spernitur. Cassiod. hic.

Pœnituit eum secundùm multitudinem misericordiæ suæ. Ps. 105. 45. Considera, quia ista pœnitentia tunc fieri dicitur, quando & nos pœnitentes esse cognoscit: talis enim ille nobis efficitur, quales nos sibi esse probaverit. Cassiodorus hic.

Ecce non dormitabit, neq; dormiet. Ps. 120. 4. Dormitare dicitur Dominus, quando nos in ejus fide tepescimus. In quo enim non dormit fides, vigilat Christus: nam si nos ab ejus contemplatione discedimus, ipse quoque à nostra defensione subtrahitur: sicut in illa navi factum est; quando negligentibus discipulis Dominus dormiebat. Sed ubi fides eorum excitata est, Dominus quoq; de somno surrexit; & statim ab eis pericula maris submovit. Cassiod. hic.

Non debet peccator abscondere miseriam, nè abscondat Salvator misericordiam. S. Bonav. in Ps. 118.

Sponsa Dilectum modò botro, modò fasciculo myrrhæ comparat. Cant. 1. 12. 13. Cur tam rebus disparatis? uva dulcis est palato, gratàque; myrrha autem amara, & gustui insipida. Maximilianus II. Imp. ut modum ostenderet subditis, quem in regimine observatum voluit; curavit in Symbolo pingi aquilam, pede unò fulmen tenentem, altero coronam auream, cum lem: *In opportunitate utrumq;*. q. d. probus subditis liberaliter præmia largiar; malos puniam. Sic Deus fasciculus myrrhæ est iis, qui eum ad amaritudinem provocant, &c. Paoletti D. Quinq.

Dilectus meus mihi & ego illi. Cant. 2. 16. Joannes JEsu, & JEsus Joanni: Joannes JEsum prædicat; & Joannem JEsus commendat. Pari redditur; & tam amicâ, quàm justâ vicissitudine, charitas invicem provocatur, & remuneratur. Guerricus Abb. s. 4. de S. Joan. Bapt. Qualis ego sum Dilecto meo, talis & ille mihi: quia ego illum amo, ille amat & me. S. Greg. Niss. hic. Et explicat hom. ult. in Cant. sicut speculum ad usum rectè comparatum purâ in superficie inspicientis faciei accuratè reddit characterem; sic, posteaquam anima seipsam rectè comparavit, omnemque ejus vitæ labem abjecit, puram incorruptæ pulchritudinis sibimetipsi imprimens speciem dicit: meus est cognatus, & ego ipsius sum. Si accedis ad speculum, quid aliud monstrat? quàm teipsum. Si accedis gratiosâ, vel horrendâ facie; te gratiosum, vel horrendum reddet &c. Sic &c. applica Deo & tibi. Sylveira in c. 14. Jo. q. 7.

Speculum sinè maculâ. Sap. 7. 26. dicitur Christus. Qualis es, talem te speculum exhibet. Did. Niss. D. 20. Pent. §. 2.

Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Jon. 3. 4. Sententia hæc non pervenit ad executionem. S. Hier. Libenter mutavit DEus sententiam, quia vidit eorum opera commutata. Paoletti Dom. Quinqu.

Ex Novo.

Responsò accepto, ne redirent ad Herodem, &c. Matth. 2. 12. Qui munera obtulerunt Domino, consequenter responsum accipiunt; non per Angelum, sed per ipsum Dominum. S. Hieron. l. 1. hic. quia nimirum ipsi in persona venerunt adorare. Sed cur stella? cur angelus, non reducit, sed DEus? Qualis homo Deo, talis homini DEus. Magi, cognitâ Christi nativitate, non legatos ad eum cum muneribus mittunt; sed ipsi in persona veniunt, & adorant. Sic Deus ad nos non aliquem ministrum designat, sed eis ipsemet adest, viamque monstrat. Sylveira hic. q. 37.

Domine! Matth. 8. 25. Videtur Dominus eis, qui sibi dormiunt: nam meritò se omnibus exhibet, qualem merita cujuscunque requirunt. Sim. Cassian. l. 5. c. 2.

Qui autem negaverit me coram hominibus &c. Matth. 10. 33. Qualis homo erga DEum; talis ille erga ipsum. S. Hilar. S. Paschasius.

Assumsit Petrum, & Jacobum, & Joannem. Matth. 17. 1. DEus erga eos magis est beneficus, qui in illum sunt officiosiores. Hos assumpsit: quia liberalioris obsequij erga Christum. Did. Niss. Sabb. D. 1. Quadr.

Tradiait eum tortoribus. Matth. 18. 34. Cum servo converso, & pœnitentiam agente, conversus est Dominus. At cùm factus perversus, *tradidit eum Dominus tortoribus.* Baradius hic D. 21. Pent.

Video homines velut arbores ambulantes. Marci 8. 24. Sistitur Domino cœcus, ut visum recipiat. Christus applicat salivam oculis; & interrogat, si quid videret? respondet: ut eúmque, sed imperfectè: *Video homines &c.* Tum planè vidit omnia. Cur non mox confert visum perfectum? Christus se gerit in danda cura, quomodo cœcus in præstanda Christo fide. Cœcus initiò modicæ fidei; & Christus dat modicum lucis: crescit cœcus in fide, crescit Christus in danda luce. Euthymius: augmentum fidei augmentum promeruit sanitatis. Paoletti D. Quinq.

Con-

Conversus JEsus ad mulierem. Luc. 7. 44. conversam ad eum. Néque quidem convertitur ad aversos, qui ab eo faciem avertunt; de quibus per prophetam dicitur: *verterunt ad me tergum, & non faciem.* Ad hos non convertitur Dominus, sed avertitur. Sim. Cassian. t. 9. c. 29.

Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. 35. Dion. Carthus. hic: estote parati ad exequendum opera Dei, & ad ambulandum in via Domini: Christus etiam *præcinget se*; id est, disponet ad dignam felicitatis æternæ dandam mercedem.

Faciet illos discumbere &c. Luc. 12. 37. Quia paramper servus adstitit in Domini sui expectatione succinctus, & sustinendi fidem brevi fatigatione portavit: cui talionem ut redderet, dissimulat se in ipsa Divinitate Divinitas. Sanct. Chrysol. s. 24.

Vidit illum. Luc. 19. 5. videntem se, quia elegit eligentem se, & amavit amantem. V. Beda. hic.

Ecce dimidium bonorum meorum do. ib. Non dixit dabo dimidium, & reddam quadruplum; sed *ecce do, & reddo:* Christus evangelizat ei salutem. Hodie das, hodie tibi & salus. Theophylactus hic.

Zachæe festinans descende. ib. Alludere videtur Christus ad festinationem, quâ Zachæus *præcurrens ascenderat in arborem.* q.d. sicut festinâsti, ut ascenderes ex curiositate, festina descendere, ut ex charitate me recipias. Sylveira hic.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Promptus erat latro ad pœnitentiam, & Christus promptus ad præmium. Paoletti D. Quinq.

Tu solus peregrinus. Luc. 24. 18. Meritò reprehendendus peregrinus tantorum mysteriorum ignarus; sed Discipuli erant illi peregrini. Dominus in eam se ponebat formam, quam illi in credulitate sua habebant. S. Greg. hom. 23. in Evang. hoc egit Dominus in oculis corporis, quod apud ipsos intus erat in oculis cordis: quod ipsis in animo suo erat, hoc illis videndum in se Dominus, extrinseus, & manifestè, exhibebat. Baeza l. 5. c. 3. §. 4.

Erat quidam Regulus. Jo. 4. 46. Talis est erga homines Deus, quales erga Deum homines. Erat quidam regulus, propter paucitatem fidei, ait Glossa, & V. Beda. Parcus in fide erga Deum, parcum habet in titulis. Did. Niss. D. 10. Pent. §. 2.

Manete in me, & ego in vobis. Jo. 15. 4. Si enim nos priùs manemus in Christo per fidem, & charitatem; etiam absque dubio ille in nobis manet per suam gratiam. Talem se nobis Deus præbet, quales nos erga eum exhibemus. Sylveira in Jo. 15. q. 7.

Non sciebat, quia JESUS est. Joan. 20. 15. *existimans, quia hortulanus esset.* Ait ille: *mulier, quid ploras?* cur non dicit Magdalena? quasi de incognita dicit *mulier.* S. Ambr. quando non credidit, mulier est; quando converti incipit, Maria vocatur. Paolettus D. Quinq.

Vidit JEsum stantem. Act. 7. 55. S. Ambr. in Ps. 71, immobilis fide Stephanus immobilem Christum videbat: non se movit Stephanus, non movit se Christus.

Mulier amicta sole. Apoc. 12. 1. Quorsum in matre tam sumptuosus apparatus: ut etiam in sole, luna, & stellis, decor requiratur? Nil mirandum, ait S. Bern. hom sup. Miss. qualis erga Filium mater, talis erga Matrem Filius. Vestis eum, & vestiris ab eo, ait, vestis eum de substantia carnis tuæ, vestit ille te gloriâ majestatis suæ; vestis solem nube, & sole ipsò vestiris. Paolett. D. Quinq.

Ex Patribus.

Sicut speculum ad usum aptè comparatum purâ in superficie aspicientis faciei accuratè reddit characterem. Sic posteaquam anima seipsam rectè comparavit, omnémque ejus vitæ labem abiecit, puram incorruptæ pulchritudinis sibimetipsi imprimens speciem dicit: meus est cognatus, & ego ipsius sum. S. Greg. Naz. hom. ult. in Cant.

Dico Domino meo: Deus meus es tu; & dicit mihi Dominus meus: ego Dominus Deus tuus. Homo, cujus Deus, quid an plùs quærit? si sufficis tu Deo; sufficiat tibi Deus: esto tu Dei; & erit tum DEUS tuus. Sanct. Cyprianus de Ascens. Chr.

Qualis te paraveris Deo, talis apparet Deus. Cum amante est amans, cum vacante vacans, sollicitus cum sollicito. S. Bern. s. 70. in Cant. apud Paoletti Dom. Quinq.

Quando uti homines morimur, humanis peccatis obnoxij; ut homo nobis apparet Deus. Quando autem ùt dij ambulamus; tunc stat *Deus in synagoga deorum.* Ps. 81. 1. Sicut & quando ferarum naturam assumimus, fit & ille nobis panthera, & ursus, & leo. Theophylactus in c. 21. Matth.

§. XI.

Peccator non est Dei.

Ex Veteri, & Novo.

DEscende, peccavit populus tuus. Ex. 32. 7. Acsi ei divina vox diceret: qui in tali peccato lapsus est, jam meus non est. S. Rupert. hic c. 27.

Pepercit populus melioribus ovibus, & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo. 1. Reg. 15. 15. Dixit Saul ad Samuelem. Non dixit Domino Deo meo: quia Deum à se, propter inobedientiam, alienum esse suspicabatur. Mendoza in 1. Reg. 1.

Deus meus. Ps. 5. 3. Ille verè ausus est dicere, *Rex meus, & Deus meus:* cui non regnat peccatum in mortali corpore. *Rex meus, & DEUS meus:* quia regnas in me, & non regnat peccatum: propterea Deus meus es. Tu es Deus meus: quia non est venter Deus meus: quia non est aurum Deus meus: quia non est libido Deus meus. Quoniam tu virtus es, & ego cupio habere virtutes;

proptera tu es Deus meus ; hoc est, virtus mea. S. Hieron. hic.

Miserere mei Deus. Ps. 50. 1. Non audeo dicere meus. Solùm modò te Deum agnosco ; sed meum dicere non præsumo. Ego infelix propter peccata mea te perdidi. Urbanus IV. Pontif. hic.

Tuus sum, salva me Domine. Psalm. 118. 94. Facilis vox, & communis videtur ; sed paucorum est. Satis rarus est enim, qui potest dicere Deo, *tuus sum.* Ille enim dicit, qui adhæret Deo totis sensibus ; qui aliud cogitare non novit. Non potest dicere Sæcularis, *tuus sum* : plures enim dominos habet. Venit libido, & dicit, meus es ; quia ea, quæ sunt corporis, concupiscis -- Venit avaritia, & dicit : argentum, & aurum, quod habes, servitutis tuæ pretium est. -- Venit luxuria, & dicit : meus es. Unius diei Convivium pretium tuæ vitæ est. Et, quod pejus est, pretiosior est unius diei mensa tua, quàm totius temporis vita. S. Ambr. in Ps. 118. Octon. 12. hic.

Puer meus jacet. Matth. 8. 6. Quomodo hic Centurio, qui sic agnoscit Dominum, puerum suum ausus est profiteri ? *puer meus.* Meum dico, quia jacet : si tuus esset Domine, non jaceret. Probat hoc propheta, cùm dicit : *ecce nunc benedicite Dominum omnes servi Domini, qui statis in domo Domini.* Puer meus, qui jacet ; ut tuus sit, surgat : meus, quia paralyticus ; ut tuus sit, jam sanetur. S. Chrysol. s. 15. de Centur.

Et ira populo huic. Luc. 21. 23. Non ait, populo meo : quia jam reprobatus Israel. Oliva l. 13. Strom.

Gratias ago Deo meo. Rom. 1. 8. Non est otiosè accipiendum : non enim vox ista potest esse, nisi sanctorum, quorum Deus dicitur : sicut Deus Abraham, vel Isaac, vel Jacob. Non potest Dominum Deum suum dicere, cui Deus venter est ; aut cui avaritia Deus est ; aut cui gloria Sæculi, aut pompa Mundi, aut potentia rerum caducarum, Deus est. Quidquid enim unusquisque super cætera diligit, hoc illi Deus est. Orig. hic.

Propriè eorum est Deus, qui eô fruuntur ; qui serviunt, qui libenter sub ipso sunt : nam & mali, quamvis inviti, sub illo sunt. S. Aug. in Psal. 139. 7.

§. XII.

Deus solus satiare potest animam.

Ex Veteri.

Dominus pars hæreditatis meæ. Ps. 15. 5. Eligant sibi alij partes, quibus fruantur, terrenas, & temporales ; portio Sanctorum Deus æternus est. Bibant alij mortiferas voluptates ; portio calicis mei Dominus est. Sanct. Aug. hic.

Super aquam refectionis educavit me. Ps. 22. 2. Estnè aqua, quæ non reficit ? ità planè : nec enim aquæ maris potabiles. Gilbert. s. 4. in Cant. solus ille animæ refectio est, qui finis est omnium. Escobar t. 1. in Matth. 8. Obs. 3.

DEus, Deus tuus ego sum. Ps. 49. 7. Boni sunt in Deo, quasi in centro ; ipse enim est centrum omnium : mali verò sunt in circuitu ejus, non accedentes ad eum per recta opera. Hugo Card. hic.

Quid mihi est in cælo ? Ps. 72. 25. quid pulchri ? quid pretiosi est, quod appetam in cœlo ? *& à te quid volui super terram ?* q. d. nihil creatum invenio, quod mihi satisfaciat ; nihil, in quo cor meum penitus acquiescat. Bellarmin hic.

Dilata os tuum &c. Ps. 80. 11. Quid est os interioris hominis, nisi desiderium cordis ? Sed hoc os omnes Ægypti deliciæ implere non possunt : quia omnes divitiæ, Mundi carnali desiderio satisfacere nequeunt. Vide, quàm parva portio humani corporis ; & quàm angustum foramen sit os carnis. Quis non videat, quàm parvum est, quod unâ panis buccellâ impleri potest. Quod est igitur una buccella ad os carnis ; hoc est totus Mundus, imò multò minus, ad os cordis. Rich à S. Vict hic. Si orbis terrarum latitudini cordis unius comparetur ; quid aliud capacitatis, vel aviditatis, illius comparatione, quàm parva quædam buccella esse videtur. Id. de Miss. S. Spir.

Mundum tradidit disputationi eorum. Eccl. 3. 11. Hebr. *tradidit in corde eorum* : ut homo secum disputans, & ratiocinans, de vanitate Mundi ; deque temporum, rerúmque omnium temporalium successione, rotatione, & transitu : & ex alia parte de Dei veritate, constantiâ, æternitate, & omnimodâ perfectione ; inde concluderet, sibique diceret : ergo cor tuum, & amorem tuum avoca à Mundo, & transfer, ac defige, in Deum : ille enim solus immensum tuum sciendi, & amandi, desiderium, satiare, & beare, potest. Cornelius hic.

Transierunt omnia illa tanquam umbra. Sap. 5. 9. Cùm sol ad occidentem pergit, quò magis occidit, eò magis umbræ accrescunt. Quæcunque res corporea, etiam exigua, umbram magnam efficit. Cùm verò sol in meridie est, omnes umbræ sunt minimæ. Sic contingit nobis : quò magis Deus à nobis recedit, eò majores nobis apparent res, & honores, Mundi. Quando verò Deus in medio hemisphærij, id est, cordis nostri, commoratur ; tunc omnes umbræ sunt minimæ. Cùm enim sic possideatur, illuminetur, & à Deo inflammetur ; omnia minima & quasi nihil, esse ducit. Et hoc est, quod sponsa significat Cant. 2. 3. *Sicut malus inter ligna sylvarum, sic Dilectus meus inter filios.* Arbores sylvarum sunt, robora, rubus, ilices, & quercus ; quæ suavem fructum non proferunt. Vult igitur dicere : quidquid est in Mundo, præter DEUM, animæ est fructus sylvarum, glandes duræ, & amaræ. Diez D. Palmar.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. Tigurina : *ego sum rosa Saron, & lilium gaudens vallibus. Saron* interpretatur *saturitatis*, vel *abundantiæ.* Cornelius hic. Vatablus addit : Solus JESUS rosa est Saron, id est, saturitatis : quemadmodum Deus dicitur Sadai, copia omnium bonorum.

Ex

Ex Novo.

Cùm sedisset. Matth. 5. 1. Sedet, adquietem mentis, ex doctrina Christi hominibus affuturam. In eo Pater æternus quiescere voluit, & omnium hominum mentes. Sufficit enim omnibus præter omnia ; & cuncta sinè ipsô deficiunt. Sim. Cass. l. 10.

Porrò unum est necessarium. Luc. 10. 42. Porrò hoc est illud necessarium, in quo est omne bonum ; imò quod est omne, & unicum, & totum, & solum bonum. S. Anselm. Prosologij c. 23.

Fili, tu semper mecum es &c. Luc. 15. 31. S. Chrysol. s. 4. hoc est dicere : patere illum rediisse patri ; permitte patri filium suscepisse : nec ille aliud, quam patrem quæsivit ; qui veniens non filij, sed mercenarij locò voluit collocari. Sint tibi omnia, illi sufficit pater. Licèt omnis turba amicorum circumstet, licèt omnia bona affluant ; si unus Deus abest, nullum solatium esse potest. Sylveira hîc.

Ut cum amicis meis epularer. Id. ib. S. Hier. ep. ad Damasum : erras ô Israel ! dic potius, ut tecum epularer. Aut potest tibi esse aliqua jucunditas, nisi patre tecum celebrante convivium ?

Si quis sitit. Jo. 7. 37. Satiare vult Christus desideria nostra, quæ signantur in siti ; porrò aliunde satiari non possunt. Sim. Cassian. l. 11. c. 31.

Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Jo. 14. 8. Non petit Philippus ostendi sibi mansiones in cœlo ; sed *Patrem :* quia certè sciebat, quòd, Patre ostensô, omnia bona possideret. Prodigus fame, & ærumnis, confectus ait Luc. 15. 18. *surgam, & ibo ad Patrem meum.* Non ait, ibo ad domum Patris mei, in qua omnia abundant ; *sed ad Patrem :* sciebat, quòd cum Patre omnia esset habiturus. Sylv. in Jo. 14. q 11.

Repleti sunt omnes Spiritu Sanctô. Act. 2. 4. Didymus l. 1. de S. Spir. ex eo, quòd spiritu sanctô repleti dicantur Apostoli, probat ejusdem divinitatem : nemo autem, ait ille, sive in Scripturis, sive in consuetudine, plenus creaturâ dicitur.

Ex Patribus, & aliis.

Si cuncta, quæ fecisti, mihi dederis ; non sufficit servo tuo, nisi teipsum dederis. S. Aug. Man. c. 3.

Quidquid adest nobis, præter Deum nostrum, non est dulce. Nolumus omnia, quæ dedit, si non dat seipsum, qui omnia dedit. S. Aug. in Ps. 85.

Ad imaginem Dei facta est rationalis anima. Cœteris omnibus occupari potest, repleri omnino non potest.

Capacem Dei, quidquid Deô minus est, non implebit. S. Bern. Declam. sup. Evang. ecce nos reliqu. &c.

Nihil est in rebus, quod possit replere creaturam factam ad imaginem Dei, nisi charitas Deus, qui solus major est illâ. Id. s. 15. in Cant.

Quidquid præter Deum quæritur, mentem occupat, non satiat. Solus Deus explebit desiderium tuum ; in solo Deo veram requiem invenies. Ipse est *unum* illud *necessarium*, & summum illud bonum ; in quo omnium eorum, quæ pulchra sunt, quæque delectant ; plenitudo, & perfectio, consistit. Blosius parad. animæ c. 15.

Sol. Lem : *Omnibus sufficit.* Deus meus, & omnia !

Carolus nonus Galliarum Rex pretiosum monile cuidam fœminæ dedit his verbis inscriptum : qui me possidet, nullius eget. Isidorus Orig. l. 16. c. 13.

§. XIII.

Etiam DEI dona satiant, & implent.

Ex Veteri, & Novo.

Cibabit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturavit eos. Ps. 80. 17. Mirabar, quòd Dei Angelus, quòd Dei stella, quòd Dei mica, afferat hominibus saturitatem, & plenitudinem. Sed vide, quid mirêre magis ? *de petra melle saturavit eos.* Quam in nullis Mundi bonis reperies, vel in Divinæ domûs petra plenitudinem invenies. Baeza l. 1. cap. 7. §. 18.

En lectulum sexaginta fortes ambiunt. Cant. 3. 7. Ubi Nissen. hom. 6. & Richardus Victorinus, cœlestem quietem intelligunt : in qua, qui labore improbô hîc desudabant, requiescunt. Sed cupis scire, quanta sit hæc requies ? en, inquit, *lectulum*, non magnum stratum ; sed vel minimus lectulus Dei ingentes creaturarũ animos satiat. Idem ibidem.

Et catelli comedunt sub mensa de micis. Marci 7. 28. Sapiens illa Chananæa vel unam micam requirebat è divinis manibus. Quæ mulieris petitio ? tota egens erat, & unam tantùm à Christo petijt micam ? Noverat, quòd à Dei manibus vel mica integram boni plenitudinem affert. Baeza l. 1. c. 7. §. 18.

Et saturati sunt. Marci 8. 8. Nemo, nisi quem JEsus alit, dicitur *saturatus.* Neque fieri potest, ut anima satietatem accipiat ab his, quæ inania sunt. Optima saturitas, gratia ; néque fastidit animam ; vel amplioribus ; & suavioribus, desiderijs angit. Sim. Cass. l. 5. c. 4. Non casu additum : *& saturati sunt.* q. d. saturati sunt, quia manducaverunt ea, quæ Deus illis apposuit. Qui autem temporalia quærunt, minimè satiari possunt. Siliquæ implent ; non satiant. Pinna in Eccl. Ethol. 151.

Distribuit discumbentibus quantum volebant. Jo. 6. 11. Manus Christi plenitudo bonitatis est. S. Ambr. in Ps. 43. Christi epulum humanæ voluptatis appetitum exsatiat. Escob. t. 1, mir. Chr. Obs. 4.

Vide tit. Dona.

§. XIV.

Extra DEum nihil ſatiat.

Qui biberit ex hac aqua, ſitiet iterum. Jo. 4. 13. S. Aug. in Pſ. 102. bonum tuum quære, ſitiens anima. Et enim bonum aliud alteri; & omnes creaturæ habent bonum ſuum. Quære tuum bonum, ſummum bonum: hoc eſt bonum tuum. Sunt & inferiora bona, quæ alijs bona ſunt. Pecori quid eſt bonum, niſi implere ventrem, bibere? tale tu bonum quæris cohæres Chriſti? non ſatiaberis. Erige ſpem tuam ad fontem bonorum omnium.

Orbis terrarum reſpectu animæ eſt quaſi una gutta roris; unde non poteſt animam replere. S. Thom. opuſc. 38. c. 9.

Totus Mundus ſenſibilis ad animæ ventrem quid eſt, niſi bolus exiguus? nam ſi mille millia Mundorum adjeceris, eum non implebunt. Patuit in Alexandro &c. Gerſon S. in Cœna Dom.

Juſtus comedit, & replet animam ſuam; venter autem impiorum inſaturabilis. Prov. 13. 25.

Titulus V.

DIABOLUS.

§. I.

Symbola, Similitudines.

Ex Veteri.

Lignum vitæ. Gen. 2. 9. eſt Chriſtus; lignum mortis eſt diabolus. Sanct. Chryſ. in Pſalm. 1.

Si maſculus fuerit, interficite. Ex. 1. 16. Quod Pharao parvulos Hebræorum pueros jubet interfici, & fœminas reſervari; diaboli utiq; ſpeciem præferens inimicus ſpiritui, & amicus carni; invidens virtuti, conſentiens voluptati; fortitudinem præfocabat, concupiſcentias nutriebat. B. Cæſarius Arel. hom. 2. de Paſcha. Pharao figuram habuit diaboli, qui in hujus Sæculi captivitate populum Dei perdere, & terrenis vitiorum operibus prægravare tentavit. S. Iſidorus in allegor. S. Scripturæ.

Immolabit ad latus altaris &c. Levit. 1. 11. Aquilo diabolum ſignificat; qui dixit Iſ. 14. 13. *Sedebo in lateribus aquilonis.* Hunc aquilonem reſpicit latus charitatis: quia videlicet nihil diabolo ſic contrarium eſt, quomodo latitudo charitatis. Sanct. Rupert. l. 1. hic.

Surge aquilo, & veni Auſter. Cant. 4. 16. S. Greg. quid per aquilonem, qui in frigore conſtringit, & torpere facit; niſi immundus ſpiritus deſignatur: qui reprobos omnes dum poſſidet, à bono opere torpere facit. S. Greg. apud Cornel. hic. Diabolus dicitur aquilo propter tentationis impetum: quia impedit boni operis fructum. Siccat lacrymarum fluvium. Prov. 25. 23. *ventus aquilo diſſipat pluvias.* S. Thom. in Jer. c. 1.

Dagon, 1. Reg. 5. 26. interpretatur *piſcis triſtitia*; eſt idem qui *Leviathan* Job 40. 20. V. Beda hic.

Naas. 1. Reg. 11. 2. Hebr. *ſerpens*, idem eſt diabolus; qui dextros ſuorum oculos eruit; quando abſtinentibus à ſe devictis ſic per gulam prævalet, ut carnalia ſolùm cupiant; & ſpiritualia, quæ amare ſolebant, non attendat. S. Greg. & Beda apud Cornelium hic.

Ipſe liberavit me de laqueo venantium. Pſ. 90. 3. Ergone beſtiæ ſumus nos? beſtiæ prorſus: *homo* enim, *cùm in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt jumentis inſipientibus &c.* Pſ. 48. 13. Sed qui ſunt venatores iſti? venatores utique peſſimi, & nequiſſimi, & callidiſſimi, venatores - ipſi rectores ſunt tenebrarum &c. S. Bern. ſ. 3. hic.

S. Auguſt. ſ. 63. de diverſis, vocat diabolum magnum Mundi venatorem. Diabolus velut venator robuſtiſſimus, & auceps callidiſſimus (malos) velut indices ſibi ad capiendas, ſi poteſt, etiam ſanctas animas, aptat, & præparat. Sanct. Cæſar. Arelat. hom. 31.

Fugit impius nemine perſequente. Prov. 28. 1. S. Hier. in Michææ 2. Nemine, id eſt, dæmone perſequente.

Perdix fovit, quæ non peperit. Jerem. 17. 11. Clamavit perdix; congregavit quæ non peperit. Impurum, & malevolum, ac fraudulentum animal, adverſario, & circumſcriptori generis humani, fallaciſſimoque, & impuritatis auctori, conferendum putatur Sathanæ. Clamavit ergo perdix, qui à perdendo nomen accepit. S. Ambr. ep. 48.

Ex Novo.

Et venerunt volucres cœli. Matth. 13. 4. Diaboli dicuntur volucres cœli. I. ob ſubtilitatem naturæ. II propter habitationem eorum in aere caliginoſo III. ratione inordinati aſcensûs eorum ad alta ex tumore ſuperbiæ. Dion. Carth. hic.

Dedit vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones. Luc. 10. 19. Serpentens id eſt, dæmones; qui habent venenum in ore, ùt ſerpentes; & in cauda, ut ſcorpiones: quia actionem bonam nituntur corrumpere in principio, & in fine. In principio, intentionem corrumpendo; in fine, vanam gloriam ſuggerendo. Apoc. 9. 29. *poteſtas equorum in ore eorum eſt, & in caudis eorum.* Hugo Card. in Luc.

Adhæſit uni civium. Luc. 15. 15. quem ego non alium, quàm unum ex malignis ſpiritibus intelligendum puto. S. Bern. ſ. 8. de diverſ. affect. animæ. Ità etiam intelligunt S. Aug. l. 2. qq. E-

qq Evang. q. 33. S. Hier. V. Beda. apud Sylveiram hic.

Dabo illi stellam matutinam. Apoc. 2. 28. Aretas, Andreas Cæsar; diabolum intelligunt, juxta illud Is. 14. 12. *quomodo cecidisti de cælo Lucifer?* Promittit Dominus juxta hanc sententiam victori, dandum illi diabolum calcandum sub pedibus. Quod peccatur Paulus Rom. 16. 20. *Deus pacis conterat Sathanam sub pedibus vestris velociter.* Sylveira hic.

Ex Patribus.

Avis propterea diabolus vocatur, quia per superbiam ad alta sustollitur. S. Isidorus l. 3. sentent. c. 5. Dæmones, propter volatum superbiæ, & agilitatem naturalis potentiæ, volucres appellantur. S. Thom. in c. 15. Gen.

§. II.

Diaboli varia vocabula Ex Novo, & Patribus.

Inimicus homo hoc fecit. Matth. 13. 28. Dæmon dicitur *homo* à devicto homine: sicut Scipio Africanus à devicta Africa. Hugo Card. hic. *Qui regnare facit hominem hypocritam.* Job 34. 30. Potest diabolus homo iste intelligi; qui, perditâ angelicâ dignitate, hominis nomen sortitus est; de quo Dominus ait: *inimicus homo hoc fecit.* V. Beda l. 3. in Job. c. 3. De hoc David Ps. 9. 20. *exurge Domine, non confortetur homo.* Inimicus homo diabolus est. Sim. Cass. l. 6. c. 3. non quòd diabolus homo, aut homo diabolus natura sit; sed officiò pravò, & similitudine malâ. Nam & de Juda Salvator ipse dixit: *unus ex vobis diabolus est;* ut homo diabolus, & diabolus homo, ex malitia meritò dici possit. Id.

Spiritus immundus. Erat in Synagoga eorum homo in spiritu immundo. Marci 1. 23. Per hoc, quòd spiritum hunc immundum appellat, secernit illum à cæteris omnibus rebus, quæ spiritûs nomine designantur. Nam & aër, & anima, & spiritus administratorij, hoc est, angeli; & ipse etiam Spiritus Sanctus, spiritus vocantur. Nè ergo ob communem illam notionem in aliquam hæsitationem incideremus, dæmonium hoc spiritum immundum nominat. Dicitur autem hic spiritus immundus propter obstinatam in impietate mentem, fœdámque à Deo defectionem; tum maximè, quòd obscænis, flagitiosisque, operibus mirificè delectetur. Victor Antiochenus hic.

Et illud erat mutum. Luc. 11. 14. Quomodo dicitur diabolus mutus? ab effectu. Sicut Spiritus Sanctus nomen assumit à bono, quod in anima operatur. Is. 11. 2. *requiescet super eum spiritus sapientiæ &c.* quia sapientiam, & reliquas virtutes, in anima operatur. Sic dæmon nomen assumit à malo, quod in homine operatur. Diez. D. 3. Quadr.

Rex locustarum, Apoc. 9. 11. *Angelus abyssi* ib. *Belzebub*, hoc est, *muscarum Deus.* Behemoth ex Hebr. *Draco rufus* Apoc. 12. 3. propter fraudem, & malitiam, inquit Viegas, & Alcazar; vel, ùt Ribera, rufus propter crudelitatem, & cœdes. *Sathan* Job. 1. 6. *Leviathan* Job. 3. 8.

Ex eo Sathanas dicitur, & est: ex quo adversari cœperit Verbo Dei, & inter Angelos seditionem fecit; turbator pacis *diabolus*, id est, *deorsum fluens.* Post hæc egit, cur meritò vocetur *serpens antiquus* Apoc. 12 9. videlicet quando primum decepit hominem, serpentem ingressus. Rupertus de vict. Verbi l. 1. cap. 6.

Sub eo sunt omnes, qui in peccato nascuntur: est enim princeps peccatorum. S. Isid. Originum l. 6 c. 19.

Vitiorum omnium dux, atque imperator, diabolus. Sanct. Gregor. Niss. l. de vita Moys.

S. Rupertus l. 13. in Matth. vocat diabolum: tenebrarum principem, præpositum noctis.

§. III.

Diabolus quàm fœdus, & horribilis.

SI videres dæmones, sicut sunt, morereris per subitaneam mortem, propter terribilem visionem eorum. l. 2. Revel. Sanct. Brigittæ.

Interrogata eadem Sancta: cur dæmones non appareant visibiles? respondit: si eorum horribilis deformitas videretur, ex ipso visu extra sensum fieret; corpusque totum quasi hominis tremuli contremisceret; cor etiam totum, quasi timore exanimatum, moreretur; nec pedes sufficerent sustentare membra reliqua. l. 5. Revel.

Quidam Religiosus rogavit Dominum, ut dæmonem in sua forma posset videre; ut plus eum, & ejus opera, imposterum detestaretur. Soli igitur afficit diabolus; quem ùt vidit, statim amens factus est. De alio scribitur: cùm jaceret in extremis, & videret dæmones circumvenire; postea ad statum suum rediens dixit: quòd si esset ignis ab Oriente ad Occidentem, libentius per illum transiret, quàm illam visionem iterum videret. Summa prædicant. Diabolus.

Ex mago quodam importunis precibus exorâsse ajunt curiosum aliquem virum, sibi ut dæmonem spectandum præberet, nec quidquam illò dissuadente. Eminus igitur nefrendem conspexit in volutabro luti adeò deformem, ut eò conspectò confestim exanimis corruerit, & post paulò expirârit. Doultreman l. 2. c. 3. sect. 3. de tristitia Christi.

§. IV.

Diaboli malitia, & obstinatio.

Divisit lucem, à tenebris. Gen. 1. 4. Divisio ista lucis, & tenebrarum, terribile Dei judicium super diabolum esse factum insinuat. Rupertus hic.

Si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Mali angeli præcipiunt adorari se. Cassiod. in Ps. 96. Verba diaboli. In veritate: si possem sumere corpus mortale; magis in eo vellem pati omnem pœnam, & omnes insuper pœnas Inferni, quàm charitatem vertere ad Deum. In Revel. extravagant. S. Brigittæ c. 62.

§. V.

Diaboli odium contra homines, & invidia.

Percussit Job ulcere pessimo. Job 2. 7. Cùm diabolus percutit, non communi ulcere, sed pessimo affligit. Escobar t. 3. coll. Chr. Obs. 7.

Cibus ejus electus Habac. 1. 16. Perinde ùt hominum cibus, est salus à Deo pacta; sic epulæ Sathanæ hominum est interitus. Theophyl. hîc.

Dic, ut lapides isti panes fiant. Matth. 4. 3. Lapides esurienti offert. Humanitas talis est semper inimici: sic pascit mortis author, sic invidus vitæ. S. Chrysol. s. 11.

Non dixit, ut ex lapidibus capones &c. faceret, sed panem: nam dæmon, si te parvâ recapere possit, non dabit pretiosam. Filio prodigo nec siliquas dabat; voluptates suis in mensura tribuit. Stella in Luc 4.

Venisti huc ante tempus torquere nos. Matth. 8. 29. Cùm dæmones torqueantur mox ab initio Mundi; cur dicunt *ante tempus?* Hugo Card. hoc erat eis læsio, quod ab obsessis exire cogebantur. S. Hier. magnum tormentum est ei, à læsione hominum cessare. Pinna in Eccl. Ethol. 103.

Filia mea malè à dæmonio vexatur. Matth. 15. 22. Quàm crudelis dæmon tyrannus! quàm horribilis tortor! hinc gehennæ diritas confirmatur. Escob. t. 3. colloq. Chr. hîc Obs. 7.

Adjuro te per Deum, nè me torqueas. Marci 5. 7. Quale hoc tormentum? dicebat enim illi v. 8. *exi spiritus immunde ab homine.* Tamen non tendebatur in tortura, sed solùm ab humano corpore pellebatur; cur petit ità non torqueri? Sic diabolus humanam perditionem sitit, ut, cruciandi hominem opportunitate carere, summum suum reputet cruciatum. S. Chrysol. 17. hic adorat evadere cupiens pœnam; prædam perdere pertimescens. Sylveira in Apoc. 2. q. 61.

Venisti perdere nos. Luc. 4. 34. Velut insitiabiles ad malum, & ad pœnas hominibus inferendas; torturam existimant, quia pelluntur è corporibus hominum. Magis autem, quia, Christô vocante homines, expelluntur à sedibus animarum. Hoc habet proprium obstinata crudelitas; ut pœnam patiatur, si pœnam non inferat. Sim. Cass. l. 5. c. 8.

Quod tibi nomen est? & ille ait legio. Luc. 8. 30. Dæmones militare nomen sibi arripiunt: quia perpetuò bellant in homines. Pinna in Eccl. Ethol. 103.

Videbam Sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Luc. 10. 18. q. d. timete Discipuli mei, quia dæmon de cœlo instar fulguris descendit. Cur, ad incutiendum timorem, non dicit lapsum ùt saxum, aut lanceam, aut ignem? Quando fulgur descendit, quæ fortiùs illi obstant, ea gravius ferit: hinc, salvâ vaginâ, gladium in cinerem vertit. Ideo ergo timendus: quòd, parcens corpori, stragem facit in anima; &, illæsâ vaginâ, conficit gladium, qui est spiritus. Did. Niss. s. 5. D. 1. Quadr.

Potestas equorum in ore eorum, & in caudis eorum. Apoc. 9. 19. Omni ætati insidiantur; pueritiæ, & senectuti. Pinna in Eccl. Ethol. 103.

Væ terræ, & mari! quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam. Apoc. 12. 12. Mens S. Chrysost. est, diabolum, ubi accepit torquendi Jobi facultatem, per se ipsum omnes calamitates præparâsse: cùm nemo, inquit, reperiatur immanior, earum rerum negotium dare alijs verebatur. Escob. t. 3. Coll. Chr. Obs. 7.

Quia meminit exul cœli, quid agatur in cœlo; quanta homini trementi sermones Dei præparetur remuneratio; Zeli indicat magnitudo. Prodit gloriam, dum exercet invidiam. S. Cæsarius hom. 3. de Pascha.

Nihil est unde magis doleant; nihil est, quod magis ingemiscant, quàm bonum nostrum, quàm profectum nostrum. Pœnè plus oderunt bona nostra, quàm tormenta sua: imò malunt quotidie tormenta sua augere; quàm nostra bona, quàm merita nostra, non minuere. Rich. à S. Vict. annotat. in Ps. 2.

Sicut divites denarijs; sic dæmones animabus insidiantur. Sanct. Bonavent. s. 2. ser. 3. Pent.

§. VI.

Diabolus DEI providentiâ nobis prodest.

Exagitabat Saulem spiritus nequam. 1. Reg. 16. 14. Cur vocatur hic spiritus nequam? forsan dæmon aliquis bonus est? ut nequam ab hoc distinguatur? Resp. ità est: sunt enim etiam boni, nec tantùm mali, dæmones. Dæmon Saulis spiritus nequam dicitur, quia illum ad peccandum incitabat, ùt Deum per invidiæ scelus offenderet. Non est mihi malus dæmon, si ab illo vinci me non patior; quin bonus, si obsisto. Dum enim plurimum vult sibi in me juris usurpare; solùm occupare corpus, sed non penetrare ad animam potest. S. Hilarion (ut est apud S. Hier.) percunctatus dæmonem, qui se Virginis cujusdam corpori insinuârit: quare ausus fuerit puellam Dei ingredi responsum accepit: ut servarem eam Virginem. Did. Niss. Sabb. post D. 2. Quadr.

Ecce trado tibi eum, veruntamen animam illius serva. Job. 2. 6. Magna potestas! magna gratia! quæ imperat diabolo, ut se ipse destruat. Se enim destruit, dum hominem, quem tentando supplantare studet, ex infirmo fortiorem efficit: quia, dum carnem debilitat, mentem ejus corroborat. -- Quod nocet corpori, juvat spiritum. Manducet erga terram meam serpens, dentes

dentes carni infigat, conterat corpus. Dicat Dominus, & de me: trado tibi eum, tantum modo animam ejus custodi. Quanta vis Christi! ut custodia hominis imperetur etiam diabolo, qui semper vult nocere. Dominum ergo JEsum nobis propitiemus. Imperante Christô & diabolus ipse sit prædæ suæ custos; vel invitus mandatis obsecundat cœlestibus. S. Ambr. l. 1. de pœnit. c. 13.

Malè à dæmonio vexatur. Matth. 15.22. Videtur suppositisse fervens mulier, quòd sint dæmones, qui vexent benè; cùm dicit, filiam suam à dæmone malè vexari. Id ità est. Non malè nos vexat dæmon, qui corpus torquet, mutilat membra, carnem afficit; sed qui ad peccandum invitat, & voti compos fit. Et hôc sensu dicere possumus; non condolendum his, quorum corpora invasit dæmon; sed quorum animas obtinuit. Etiam venena præparantur arte medicâ in pharmaca. Ità S. Paulus cum incæstuoso illo Corinth. egit 1. Cor. 5. *judicavi tradere hujusmodi Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit.* Et cum Hymenæo, & Alexandro, 1. Tim. 1. 20. hominibus sacrilegis, & blasphemis; *quos tradidi Sathanæ, ut discant non blasphemare.* Did. Niss. f. 5. D. 1. Quadr. § 5.

Cogitur adversarius sanctos Domini, ad sua damna, tentare. Dum enim tentat, meliores facit; ut, qui tentatur, possit alios instituere, qui sibi ipse invalidus videbatur. Sanct. Ambros. in Ps. 43.

Quia glorioſus princeps despexit esse in palatio, fecit eum Deus laboriosum fabrum in hoc Mundo; ut coactus totis viribus serviat, qui vacare, Deo fruendo, nolebat. Unde dicitur Job. 40. 23. *accipies eum servum sempiternum.* Cujus fabri caminus est afflictio, & tribulatio; folles, & mallei, sunt tentationes, & suggestiones; forcipes, sunt tortores, & persecutores; limæ ferreæ, sunt linguæ maledicentium, & detrahentium. Tali caminô, & his instrumentis, purgat ipse aurea vasa cœlestis regis. Hæc sunt Electi, in quibus renovat imaginem Dei. S. Anselm. in Elucidario.

Tenet Deus imperium & super diabolum. Permisit autem illi vivere duabus de causis: ut ille magis quidem confundatur, homines autem confundantur. O sapientissimam providentiam! quæ malum etiam propositum in salutis occasionem convertit. Quemadmodum enim illorum fratrum, Joseph odiô persequentium, malam voluntatem, accepit occasionem propriæ administrationis; & permittens ipsis ex odio vendere fratrem, occasionem accepit efficiendi, ut regnaret. Quos dilexit, cum his sic permittit Diabolum luctari, ut vincentes coronentur; & factâ victoriâ, major quidem virtus à minore vincatur: homines autem magnificè probentur; cùm eum, qui aliquando fuit Archangelus, vincunt. S. Cyrill. Jeros. Catech. 8.

Diabolus sibi ipsi, non nobis, est malus: nos enim, si velimus, plura etiam commoda per illum, perque ipsius nequitias, consequimur, illô etiam invitô, ac renuente: quod est profectò mirabile; & in hoc divinæ bonitatis magnitudo conspicitur. Sanct. Chrysost. l. 1. de provid. Dei.

S. Bernardus, ùt refert vitæ ejus Scriptor, cùm dissidium quoddam sopiturus currum conscendisset; ejus in itinere rotam unam cacodæmon, pacis inimicus, confregit; & in campis medijs, longè ab omni humano auxilio, abjecit. Sensit veteratoris fraudes vir sanctus, &, post exiguam precationem, divinitus roboratus, jussit cacodæmonem sese currui subjicere, & rotæ vices supplere. Paruit infelix vel invitus, lepidúmque vehentibus præbuit in ascititio corpore, ac formâ, spectaculum; & sanctum virum, quò intenderat, spe citiùs devexit. Doultreman l. 1. c. 2. sect. 6.

§. VII.

Diabolus debilis vincit nos nostrâ ignaviâ.

Nè fortè moriamur. Nequaquam moriemini. Gen. 3.3.4. Dominus affirmavit, mulier dubitavit, diabolus negavit. Hugo à S. Vict. l. 1. miscell. tit. 88. Dæmon venit ad Evam, trepidus, pusillanimis, desperans victoriam, quoúsque eam vidit hæsitantem de fide verborum Dei: tunc enim credere cœpit, paulò pòst negaturam, quæ tam citò dubitare cœpisset. Iterum Hugo: si mulier non dubitâsset, fortè diabolus non negâsset; sed dedit audaciam, quæ inchoavit malitiam. Did. Niss. vit. Abrah. l. 4.

Ipsa conteret caput tuum. Gen. 3. 15. Tam facilè conteritur caput serpentis, ut vel calce atteri possit; sed cauda difficillimè. Pinna in Eccl. Ethol. 211. Primos parentes non ursus, aut leo, sed potiùs serpens; callidior utique, non fortior cæteris animantibus, supplantavit. Nec mulierem vir, sed virum mulier. S. Bern. s. 11. de div. animæ affection. Videte rem miram in paradiso: cum Adam diabolus dimicat, ubique insidiatur homini, ubique congreditur: sed ubi mulierem non invenit, victus abscedit. Sanct. Ambros. s. 37. de Quadragesima.

Et non potuerunt &c. Ex. 8. 18. Cur magi, qui ranas, & majora, fecerant; non potuerunt parvas sciniphes producere? Dico: a Deo fuisse impeditos dæmones: idque ut sic Dei potentia, & dæmonum imbecillitas, magis appareret: & quòd non dæmon, sed Deus nobis timendus sit; qui dæmonis vires cohibet, ut etiam in rebus parvis nocere non possit, nisi Deus permittat. Corn. hîc.

Censet Sanchez, dæmonem fugatum fumô cordis piscis, Tob. 6. 5. quòd hæc suffumigatio rei tam vilis in dæmonis contemptum fiat, quem ipse superbus non ferens abit. Cornelius hîc.

Catul leonis dissipati sunt. Job. 4. 11. Diabolus, ex sensu Jobi, Sancto Gregorio myrmicoleon dicitur, seu formica-leo; hoc est, formicis leo, formica leonibus: formicis, & timidis, quales reddit conscientia mala, leo sævus, & formidandus. Leonibus verò, id est, justis, leonis instar confidentibus in Deum, formicâ debilior est. Doultreman l. 1. c. 2.

In Deo speravi, non timebo, quid mihi faciat homo. Psalm. 55. 11. Sed vide propheta; esse præter hominem alios, quos timere debes; dæmones, inquam, qui tentationibus suis magnas sæpe adferunt molestias. Quidni ergo dicis: in Deo speravi; non timebo, quid mihi faciat dæmon? Propheta, tanquam expertus, locutus est; itáque dixit pro singulari erga Deum confidentia, nequidquam timere hominum quascúnque machinationes: ut qui sciret tutissimum se a dæmonibus fore, dum ab hominibus tantùm securus esset. Nullæ enim sunt dæmonum vires, nisi eas auxiliares homines subministrent. Itáque existimo, dæmonem, si interrogaretur, quare, cùm solus congreditur, sæpe irritò conatu pugnet? id responsurum, quod Christo paratyrus Jo. 5. 7. *hominem non habeo.* Did. Niss. D. 3. Quadr. Fortis & dæmon, sed hominis præsidiò obarmatus. Unde S. Chrys. hom. 2. in ep. ad Rom. 1. de cæde Abelis ait: dux hujus belli erat Sathan, assumptò in militem Cainò Id. Niss. hîc.

Eripe me ab homine malo. Psalm. 139. 2. S. Hilarius hîc: omnes insidias, quascunque nobis spirituales nequitiæ prætendunt, maximè per homines aptantur; & occasiones vitijs nostris alienæ naturæ perversitas subministrat. Ut planum fiat, quòd majus bellum diabolus per homines excitet, quàm dum ipse apertè in pugnam descendit. Sylveira in Matth. 4. q. 41.

Capite nobis vulpes parvulas. Cant. 2. 15. S. Gregor. Niss. hom. 8. in Cant. accepit ex his verbis materiam illius deridendi, ubi ait: hic ergo tantus imperator legionum dæmonum, quomodo revera, & solâ potestate, vocatur parva vulpes: & omnes, qui eum circumstant, & universus ejus exercitus, vulpeculæ; non enim dicit: venamini aprum sylvestrem, aut singularem feram, aut rugientem leonem, aut magnam balænam, aut magnum draconem; sed parvas vulpes; & debiles, si cum nostris viribus comparentur; ut ab homine constante illicò repelli possint. Cornelius hic.

Ex Novo.

Accedens tentator. Matth. 4. 3. Non vocat eum fortem &c. ut intelligamus; quoties ab illo superamur, non id brachij illius robore, sed infirmitate, & ignaviâ nostrâ, fieri. S. Chrysol. s. 105. Diabolus nihil esset, si homines sollicitiores, & cautiores essent. Aut quid unquam prævaluit ille in homines virtute, nisi arte, mendacijs, insidijs, fraude, dolò, nequitiâ. Did. Niss. Dom. 1. Quadr. §. 5.

Mitte te deorsum. Matth. 4. 6. Diabolus hîc in pinaculo nequaquam est ausus manum levare in Christum, sed tantum præcipitium suasit. At de Nazarenis dicitur Luc. 4. 29 *auxerunt illum usq; ad supercilium montis, superquem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.* Ecce isti non verbis solùm excitant ad præcipitium, sed de facto inferre moliuntur. Reip. ex S. Hieron. hîc. quòd diabolus, cùm sit valde debilis, suadere potest, præcipitare non potest. Sylveira hîc q. 28. Ostendit in hoc congressu debilitatem suam, quia non valet ille mittere, sed ait: *mitte te deorsum.* Ità est, fratres, si non tu te mittis, ille non mittet. Hortari potest, sed præcipitate non potest. Porrigit gladium; sed tu te jugulas: nemo enim læditur; nisi à seipso. Sanct. Thom. Vill. D. 1. Quadr.

Cùm dormirent homines, venit inimicus &c. Matth. 13. 25. Insidiator in noctibus latitat, in diebus vigilantes fugit, appetit dormientes. Fortis conflictum petit, provocat palam spectantibus omnibus, & coram populis vult habere victoriam. Maximæ infirmitatis est, dormientibus irruisse. Sanct. Chrysol. serm. 97.

Legio mihi nomen est, quia multi sumus. Marci 5. 9. Euthymius: multis dæmonibus imperat, quasi unus esset, propter ipsorum imbecillitatem.

Vos ex patre diabolo estis; & desideria patris vestri vultis facere. Jo. 8. 44. Benedicit, *vultis*: quia, licèt diabolus possit tentando suggerere; non potest tamen homines ad peccatum cogere: Guido Carmelita.

Sobrii estote &c. 1. Petri 5. 8. Si diabolus est leo, qui præ ferocia terribiliter rugit; quis illum non timeat? Sed nota: aliud esse rugire, & minaci voce terrere, aliud nocere opere. Sanct. Cyrill. Alex. lib. 1. apolog. c. 16. expertus miles tubam bellicam non expavescit, sed gladium: & eruditus Philosophus nubis tonitruum non veretur, sed fulgur. Sola sobrietas, & vigilantia, sufficit; ut leo rugiens non noceat. Did. Niss. D. 5. Epiph.

Ex Patribus, & aliis.

Diabolus nihil esset, si essent sollicitiores homines, & cautiores. Chrysol. s. 105.

Mali dæmones accincti sunt ad bellum nobis inferendum; gestántque in capitibus suis coronas auri speciem præseferentes; certos utique victoriæ contra nos obtentæ indices. Nos enim sumus, qui toties illos coronamus, propositámque victoriam turpiter abjicimus, quoties voluptatis sensu superamur. S. Andreas Cæsar. l. 9. c. 9.

Incentor ille, auctorque peccati, primùm superbus ut caderet; deinde invidus, ut noceret;

ceret; quia in veritate non ſtetit, totam vim ſuam in mendacio collocavit; omniaque deceptionum genera de hoc venenatiſſimo artis ſuæ fonte produxit. S. Leo ſ. 4. de collectis.

Unus ex vobis diabolus eſt; cujus nomen horrendum eſt nominare. Veruntamen multi nomen exhorrent, ſed facta diaboli non abhorrent. Sed tolerabilius eſſet, diabolum videre, quàm eſſe; ipſum vexantem pati, quàm fieri. Ac per hoc, ſi Judas proditor à ſeipſo fieri potuit diabolus; quot igitur ſunt depravatâ mente facti diaboli? Quid igitur expedit diabolo Spirituali, ut ad culpam homines tentet; ſi apſi ſibi homines facti ſunt diaboli? Nemo cauſetur adversùs inviſibilem hoſtem, dicens: hoc mihi fecit diabolus, ſi homo à ſeipſo factus eſt diabolus. Et ſicut primus diabolus à ſeipſo factus, non ab alio; ſic homo diabolus non fit, niſi à ſemetipſo. Sim. Caſſ. l. 11. c. 20.

Lupus fortis eſt in capite, & collo; extrema debilia. Tota vis diaboli eſt in principio tentationis: ſi ei in principio reſiſtitur, jam debilis eſt. Geminiani l. 5. c. 39.

Clementia divina diabolo alas non evulſit, ſed accidit; dentes non excuſſit, ungues non præſcidit; ſed illos ità detrivit limâ, ut nec mordere jam, nec inuncare ullum poſſit, niſi volentem. Drexelius in palæſtr. Chr. c. 3. §. 2.

§. VIII.

Diabolus fallax, mendax.

Ex Veteri, & Novo.

N*Equaquam moriemini, eritis ſicut dii.* Gen. 3. 4. 5. Victoria ejus, in quo gloriabatur, ùt jam dictum eſt, talis erat, qualis odibilium ſophiſtarum eſſe ſolet. Nam per æquivocationes, incautos, & imprudentes, circumvenit: imprimis dicendo: *nequaquam moriemini;* volens intelligi mortem carnis; cùm DEus, dicendo: *in quocunq; die &c.* intelligi voluerit mortem animæ à DEO. Apertionem oculorum, ait Rupertus, intellexiſſe, quâ cognituri erant confuſibiliter, ſe nudos eſſe. *Eritis ſicut dii*; ſe, & ſuos angelos, intelligens; quos intendebat generi humano ità ingerere, ut divinam illis exhiberent culturam &c. Rupertus de Victor. verbi Dei l. 2. c. 10. Aptè diabolus in ſpecie non ovis, ſed ſerpentis, tentavit. I. quia ſerpens naturâ eſt calidus. II. Quia homini naturaliter contrarius. III. Quia repit, venenum diffundit, quia totô corpore terræ adhæret. Corn. hic.

Oſculans eum. 2. Reg. 20. 9 10. Diabolus blanditur, ut fallat. Hoc ſignificatur in Joab principe, qui Amaſam oſculando interfecit. Oſculum diaboli, falſa ſecuritas peccatoris. S. Bonavent. ſ. 2. D. 3. Paſch. *Joab* interpretatur *inimicus*; & ſignificat diabolum; qui ſub ſpecie oſculi interficit animam. Hugo Card. in Pſ. 7.

Circuivi terram &c. Job. 1. 7. Per circuitionem Sathan, calliditas ejus oſtenditur, ad explorandum, quos decipere poſſit? Convenienter autem per circuitum calliditas deſignatur; ſicut per rectum ſimplex, & juſtus. S. Thom. in Gen. c. 1. Lect. 2.

Non credas inimico tuo in æternum: ſicut enim æramentum æruginat nequitia illius. Eccli 12. 10. Æs, licèt terſum ſit, ùt aurum videatur, tamen ex ſeipſo æruginem agit. Quomodo ergo dæmoni quis credat? Auth. Imperf. op. in c. 4. Matth. diabolus, quantùm ad ſe, nunquam ceſſaret tentans: nec enim habet alium actum. Non manducat, non bibit, non dormit; nec habet negotium aliud, niſi ut tentet, ut fallat, ut ſubvertat. Hic eſt cibus illius, hic honor, hoc & gaudium. Gloſſa: venit, cùm dormirent homines id eſt, cùm cautelam amoverent. Did. Niſſ D. 5. Epiph.

Scriptum eſt. Matth. 4. 6. Audet diabolus ipſe dicere: *Scriptum eſt;* ſed non pro ſe, ſed magis adversùm ſe. Scriptum quidem erat, *quoniam Angelis ſuis mandavit de te*: ſed quod de ſuo addidit, *mitte te deorſum*, ſcriptum non erat. In quo cognoſcimus antiquam ejus, & uſitatam verſutiam: ſemper ut fallere poſſit, malis ſuis bona miſcere, & venena ſua mellis dulcedine dulcorare. S. Chryſoſt. hom. 5. de Chr. tent.

Ex Patribus, & aliis.

Sex millia annorum jam pene complentur, ex quo hominem diabolus impugnat. Omnia genera tentandi, & artes, atque inſidias, dejiciendi uſu ipsô vetuſtatis edidicit. Si imparatum invenerit militem Chriſti, ſi rudem, ſi non ſollicitum; ac totô corde vigilantem; circumvenit neſcium, fallit incautum, decipit imperitum. S. Cyprianus de Exhort. Martyrii in Præfat.

S. Rupertus in Gen. l. 3. c. 2. vocat diabolum cauponem nequiſſimum.

Doloſus impulſor celat ſe nunc ſub habitu Theologi, nunc Prædicatoris, nunc Confeſſarii, nunc Religioſi, nunc ſolitarii, nunc Prælati: & ità ſe formas vertit in omnes. Finxit ſe Theologum loquens ad Evam: *cur præcepit vobis DEus?* Gerſon. Centiloq. decade 7.

§. IX.

Quos, & quibus viis, tentet diabolus.

D*ij montium ſunt dij eorum; ideò ſuperaverunt nos &c.* 3. Reg. 20. 23. In campeſtri victus, ſuperatusque eſt Adam; in hac Salomon dejectus eſt valle. Oſorius D. 1. Quadr.

Hæc omnia tibi dabo, Matth. 4. 9. O ſi hodie diabolus regna promitteret, quantos haberet adoratores! pro aureo, vel argenteo, nummo homines mille perjuria, & peccata committunt; quid facerent pro regno? S. Thom. Vill. D. 1. Quadr.

Si Filius DEI es, mitte te deorſum, ib. O quàm ſtulta hæc ſuaſio! nimiumque per-

versa, ut Filio, DEI diceret: *mitte te deorsum.* Nunquid non rectius dixisset, si Filius DEI; ascende in cœlum? Quod utique si faceret Dominus, verè illum Filium DEI esse comprobaret. Sed inimicus cœli, nè tentando quidem ascensum vult suadere cœlestem; deorsum, & in ima provocat: quia optat omnes cadere, qui se sentit præ omnibus cecidisse: S. Maximus hom. 2. de jejun. Quadr. Sic suis suadet; sic suis providit semper; sic suos elevat, ut de alto præcipitet validiùs in ruinam. S. Chrysol. s. 13. Adeò cavet in hominibus ascensus cœlestes, ut nec per tentationem hoc suggerat: quia maximè affectat, ut omnis humana cogitatio à cœlis sit aliena, & terris affixa. Sylveira hîc q. 27.

Omnium discutit consuetudines, ventilat curas, scrutatur affectus; & ibi causas quærit nocendi, ubi quemque viderit studiosiùs occupari. S. Leo s. 7. in Nat. D.

Neque persequitur, & impugnat Christi adversarius, nisi castra, & milites, Christi. Hæreticos prostratos semel, & suos factos, contemnit, & præterit: eos quærit dejicere, quos videt stare. S. Cyprianus ep. 58.

Nemo diu tutus est periculo proximus: nec evadere diabolum servus Dei poterit, qui se diaboli laqueis implicavit. Id. ep. 62.

Titulus VI.

DIES.

§. I.

De die Dominico.

Diei Dominici nomen ab Apostolis. S. Ignatius M. ep. ad Magnesianos vocat: reginam, & principem omnium dierum. Chrysost. hom. 5. de Resurr. diem panis, & diem lucis. Apud Baron. A. 58. n. 87. primam feriam. Diem remissionis Concil. Carthag. 4. can. 82. Diem Solis S. Maximus hom. 3. Pent. Gavanthus tit. 12.

Dominicam diem Apostoli ideo religiosâ solemnitate sanxerunt, quia in ea Redemptor noster à mortuis resurrexit; quique ideo Dominicus appellatur, ut in eo à terrenis operibus, vel à Mundi illecebris, abstinentes, tantùm divinis cultibus serviamus: dantes scilicet diei huic honorem, & reverentiam, propter spem resurrectionis nostræ, quam habuimus in illa. S. Isidorus de offic. Eccles. c. 24.

Ipse dies Dominicus est primus dies Sæculi. In ipso formata sunt elementa Mundi; in ipso creati sunt angeli; in ipso quoque à mortuis resurrexit Christus; in ipso de cœlis super Apostolos Spiritus S. descendit, manna eôdem die in eremo de cœlo datum est. Id. ib.

§. II.

Varia de aliis diebus.

Dies Paschæ, sive prima azymorum, quô Hebræi egressi ex Ægypto, fuit dies Veneris, Deô ita disponente: ut significaret diem veneris, quô Christus Phase nostrum immolatus est &c. Cornelius in Ex. 12.

In die furoris sui. Threnor. 2. 1. quia in die salutis suæ noluit observare diem Domini, quem Abraham Pater ejus viderat, & gavisus est; idcirco impegit in diem furoris DEI. S. Paschasius hîc.

Olim dies à solis ortu usque ad occasum, in 12. horas dividebatur, juxta illud Christi Jo. 11. 9. *Nonne duodecim sunt horæ diei.* Dividebatur dies in quatuor partes; quarum quævis tribus horis constabat. Hora prima diei illa erat, quâ sol oritur: & ideo, pro anni cursu, breviores, vel longiores, horæ. Undecima hora erat una ante solis occasum. Barradius t. 3. l. 5. c. 16. Dom. Septuag.

Vespere autem Sabbathi. Matth. 28. 1. Gentiles nominant dies appellationibus planetarum, & deorum seorsum; ut eorum semper memoriam habeant: Christiani autem nominibus *feriarum:* quia semper feriandum, seu desistendum, à peccato. Dion. Carth. hîc.

Et quidem in hac die tua. Luc. 19. 42. Dies, & vita tota hominis probi, dies est DEI: nam totâ vitâ DEI operibus intentus est. At improbi dies ipsius solùm dies est: totâ enim vitâ gulo, genio, &c. indulgens. Ipsô transactô die inquit Job 8. 9. *sicut umbra dies nostri.* Stella in Luc. 19.

Dies ista (Jovis sancti) multiplicibus mysteriis honoratur. - Hodie reconciliantur Ecclesiæ peccatores; & ejecti foris ad matris ubera reducuntur. -- Hodie patent carceres; & damnati libertate donantur. S. Cyprian. de unct. chrism.

Eximia bona, & mala, sub cœlo, in die sexto sunt condita: illa à Deo, ista ab homine. Sim. Cass. l. 1. c. 2.

Titu-

TITULUS VII.

DIFFICULTATES
Et impedimenta.

§. I.

In bono animosè vince.

Ex Veteri, & Novo.

ABraham non destitit à sacrificio, ob aves descendentes, & impedientes; sed ad vesperam usque abigit, & in sancto opere perseverat, donec sol occumbat. Gen. 15. 11.

Conatur Laban, Gen. 31. 23. impedire iter Jacob revertentis in patriam: ille verò non acquiescit; sed persequitur fortiter, feliciterque pertingit.

Hebræi ex Babylone reversi conantur reædificare templum Domini; populus terræ conatur impedire: at illi non desistunt; imò unâ manu faciunt opus, alterâ gladium tenent, 2. Esdræ 4. 17.

Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum. Ps. 17. 30. S. Greg. l. 26. mor. c. 10.

Murus est, omne, quod itineri nostro objicitur; nè ad eum, qui diligitur, transeatur. Sed murum transgredimur, cùm præ amore supernæ patriæ, quæ in hoc Mundo fuerint objecta, calcantur. Rom. 12. 12. *Spe gaudentes, in tribulatione patientes.* Pinna in Eccl. Ethol. 184.

Esto firmus in via Domini. Eccli 5. 12. Philo l. quòd omnis probus sit liber: invictus animus, rationis rectæ placitis confirmatus, cedit nemini. Colebat Plutarchus constantiam Fabricii, qui, respuens Pyrrhi regis munera, cùm subitò à tergo ejus elephas barriens, à Pyrrho territandi causâ immissus apparet: me, inquit, nec aurum heri, nec bellua hodie, fecit attonitum. Quocirca glorisè audiit: facilius est, solem à suo cursu, quàm Fabricium à suo proposito, deducere. Cornelius hic.

Ascenderunt supra tectum. Luc. 5. 19. Portitores hi impedimentum sibi oblatum, nè ad Christum accederent, mirabiliter, perfossô tectô, superârunt. Sic impedimenta virtutum vincenda. Barradius hîc t. 2. lib. 5. cap. 20. Impedimento erat domus, & hominum turba; sed, ùt ait S. Bonav. in Luc. 5. Veram fidem impedimenta non retrahunt, sed accendunt. Id. ib.

Ipse verò multò magis clamabat, fili David miserere mei. Luc. 18. 39. Tantò ejus affectio in seipso accendebatur, & fortior, calidiorque fiebat, atque in valentiorem vocem erupit; quantò majorem contradictionem, & resistentiam, sentiebat. Dion. Carth. hic.

Voluimus venire ad vos; sed impedivit nos Sathanas. 1. Thess. 2. 19. Dæmon fervidè officia charitatis exercendæ impediebat; sed fervidior Paulus à generoso conatu non desistebat. S. Chrys. hom. 1. ad pop. Antioch. quoties igitur frustrati fuerimus, toties spiritualia aggrediamur; neque dicamus, quare Deus impedimenta permisit? propter hoc enim permisit; ut tu promptitudinem tuam multò magis demonstres, & multum amorem. Amantis enim maximè est, nunquam ab his, quæ amato conplacent, absistere. Mollis, & ignavus, ex primo statim impetu concidet; vehemens autem, & excitatus, etsi millies interpelletur, tantò magis divinis rebus instabit, quantùm in se est, omnia implens. Ramirez in ep. Chr. Apoc. 2.

Legi apud quendam sapientem: non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. S. Bern. ep. 256.

§. II.

Difficultates DEus complanat.

FIlios Israel impedire conatur Pharao; rubrum ante se mare habens: Dominus tollit impedimenta, ut progredi possent. Ex. 14. 9. 10. &c.

Surge, & transi Jordanem, tu & omnis populus tecum. Jos. 1. 2. Licèt fluvius profundus esset; nec pontem aut cymbam, haberent ad illum trajiciendum; sed DEus, eis favens, aquas divisit, & iter patefecit. Ex quo apparet, DEum, cùm difficilia imperat, difficultates amovere. Diez. D. 14. Pent. Conc. 1.

In manibus portabunt te, nè fortè offendas ad lapidem. Ps. 90. 12. Lapides in via, sunt omnia impedimenta, quæ occurrunt in hac vita, sive temporalia, sive spiritualia, scandala, tentationes, persecutiones, & his similia. Bellarminus hic.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto &c. Cant. 8. 5. id est, licèt ascensus asper, & arduus, sit; sinè labore, imò plena deliciis, ascendit. Et mox dant rationem: quia *innixa super dilectum suum.* Nam si ità non ascenderet, valdè fatigaretur. Ubi S. Bern. frustrà sponsa nititur, si non innitatur; si autem innititur, omnia possibilia sunt innitenti super eum, qui omnia potest. Diez D. 14. Pent. Conc. 1.

Animalia ibant, & revertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis. Ezech. 1. 14. O virtus ignis divini, qui terrena animalia convertit in splendida, frigida in ardentia, tarda in celerrima; alas igneas præbet ad obediendum, & discurrendum per orbem; pennas ignitas ad ascendendum; omnia impedimenta, ùt fulgur, vincit; omnes difficultates superat. De Ponte in Cant. 1. Exhort. 8. §. 4.

Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum &c. Zach. 4. 7. S. Cypr. l. 2. epist. Postquam cœlitus spiritu hausto in novum me hominem secunda nativitas reparavit; mirum in modum protinus confirmare se dubia patere clausa, lucere tenebrosa; facultatem dare, quod

prius

priùs difficile videbatur; fieri posse, quod impossibile putabatur. Mons hic, omnes æmuli, & potentes adversarii Judæorum; qui volebant, aut certè facilè poterant, impedire fabricam templi. Chald. *quid tu reputaris regnum stolidum coram Zorobabele? nonne quasi vallis?* q. d. quid sunt Monarchæ Persidis, qui videntur esse montes excelsi, ut se tibi ô Zorobabel opponant in fabrica templi? ecce ego eos in planitiem deducam; id est, humiliabo coram te. Ità DEus piis regibus, & quibusvis Fidelibus, complanat difficultates, quæ maximæ reipsâ erant, vel pusillanimis esse videbantur, ad extirpandam hæresim, aut vitia inolita; adeò, ut ipsi mirentur, subitò illas, quasi in planum deduci, & evanescere. Spes ergo in DEum omnes montes complanat. Cornelius hic.

Quis revolvet nobis lapidem? Marci 16. 3. Erat saxum magnum; sed non sunt deterritæ à præstanti bono opere: pergunt, non desponent animum; quodque minimè putabant, lapidem ab Angelo revolutum inveniunt, apertumq; sepulchrum. Docent nos, nè pusillanimes simus, animumque objectis difficultatibus nè desponeamus. DEus enim, etsi lapides esse videantur magni, revolvet, difficultates complanabit. Barradius hic t. 4. l. 8. c. 6.

§. III.

Christus Dominus difficultates complanavit.

Fluent ad eum omnes Gentes. Is. 2. 2. Nota miraculum: flumina enim deorsum fluunt; hic verò fluunt sursum, in altissimum montem ascendendo. Hoc facit gratia Christi, quæ sursum corda rapit. Cornelius argumento in Is. 1.

Et ego reficiam vos. Matth. 11. 28. Non dicit, tollam laborem, seu onus vestrum; sed, refocillabo vos. Non promittit Christus, tollere labores, & malorum onera, in hac vita; sed reficere interiori pabulo mentes, animosque hominum venientium ad eum. Cajetanus hic. Id est, confortabo, & consolabor vos, minuendo gravitatem laboris; ut opera bona, quæ cum difficultate, tædioque, fecistis; cum fervore, & gaudio, facere inchoëtis. Dion. Carthus. hic.

Petrus ambulabat super aquam. Matth. 14. 29. Priusquam DEus fieret homo, homines non deambulabant super aquas; sed per siccum transibant. Sic adingressum Israel mare dividitur Ex. 14. 21. Per arentem alveum transit Israel Jordanem. Jos. 3. 15. Elisæo divisæ sunt aquæ huc, atque illuc, & transit, scilicet per siccum, ùt ibi explicat Abul. 4. Reg. 2. 14. At ubi DEus factus homo, deambulat Petrus super fluctus semel, & iterum; & plures alii Sancti. Mare notat Mundum plenum fluctibus calamitatum. Et antequam Christus pelagus hoc calcaret, cuncti id horrebant; at ubi ille super illud incessit, plures habet assecias. Sylveira in Luc. 5.

Et aspera in vias planas. Luc. 3. 5. Patientiâ sua Christus lenivit omnes asperitates, morte montem Martyrii: humilitatis, virginitatis iter, antea asperrimum, à paucis tritum; modo à plurimis curritur. Stella in Luc. 3.

Omnis vallis implebitur. Luc. 3. 5. Tertull. l. 5. contra Marcion. Christus colles æquabit vallibus, & obliqua diriget in rectitudines, & campos: quia omnes Legis difficultates, in Evangelii facilitates, & æquitates, convertet. Titus Bostr. per valles, difficultates in via virtutis occurrentes; per montes, & colles, malignos spiritus; & internas, externasque, perturbationes interpretatur. Sylveira hic.

§. IV.

Difficultatum origo ex ignavia, & timore.

Iter pigrorum, quasi sepes spinarum; via justorum absq; offendiculo. Prov. 15. 19. Hebr. *via pigri, velut sentes rectorum complanata.* Alludit ad hortos sepibus spinarum obseptos. Sicut enim viator, qui vult fructibus hortorum gaudere, necesse est, ut sepes spinosas transeat; sic, qui vult fructibus virtutum frui, sepes tentationum, & difficultatum, perrumpat. Genuinè sic explicatur: iter ad honestas virtutes pigris videtur nimis durum, arduum; imperium quasi spinis septum: via autem justorum, qui strenuè progrediuntur in via justitiæ, absque offendiculo, facilis, & tuta. Cornelius hic.

Dicit piger, leo est foris. Prov. 22. 13. Syr. *dicit piger, quando mittitur, leo in via.* Pigri enim, nè cogantur laborare, & labore sibi victum parare, fingunt sibi mille inanes metus, & pericula; ac parvas difficultates æstimant maximas; & ex formica faciunt sibi leonem. Hebr. *dicit atsel*, id est, *piger*, & tardus instar asini, leo est foris: asinus enim mirè formidat leonem, quasi hostem propriæ suæ viæ insidiantem, ut carnibus ejus pascatur. Hinc illud Eccli. 13. 23. *venatio leonis onager in eremo.* Cornelius hic.

Dicit piger: Leo est in via &c. Prov 26. 13. Pigris, & sceleratis, leo est leo; at sedulis, & sanctis, Leo est canis: eis enim servit, & obsequitur, ùt canis suo hero. Joannes Moschus in prato Spir. c. 181. narrat: Leonem Joanni anachoretæ inter duas arctas sepes occurrentem, illi iter aperuisse, & sepes dorso amovisse, donec Joannes transiret. Ità leo justo iter sinè impedimentò præbuit; post cujus transitum & ipse leo de sepe exurgens peregit iter suum. Cornelius hic.

Sicut solertem virum, animò, & propositò alacrem, nulla res detinere potest; ità segnem, & remissum, hominem omnia possunt impedire. S. Chrys. t. 6. or. in SS. Petrum, & Eliam.

Vide plura tit. Timor.

§. V.

Difficultates sentiuntur in divinis, spiritualibus; non item in vanis terrenis, & malis.

Ex Veteri.

Quatuordecim Jacob servit apud Laban, imminutis licèt stipendiis. Gen. 29. 27. At sub Christo si triduum subsistamus in deserto, deficimus. Marci 8. 2. *Ecce jam triduo sustinent me.* Ibi anni, hîc horæ, supputantur, Oliva D. Palmarum.

Cùm

Cùm Moyses Dei jussu virgam suam abjecisset, *versa est in colubrum, ità ut fugeret Moyses.* Ex. 4. 3. Cur fugit à Numine? serpens adest. Et quot annos Moyses in deserto moratus serpentes aspexerat, & despexerat? aderat DEO. Id. id.

Tædere cœpit populum itineris, ac laboris. Numer. 21. 4. Quemnam populum tædet? eum, qui, paucis antè mensibus, excoquendis lateribus opprimebatur servitute; virgis, fame tantùm non enectus in Ægypto? Ex. 5. 16. *paleæ non dantur nobis.* Ad Dei jussum piget vel regnare in libertate; quibus libet sub Pharaone non premi tantùm, sed mori. Proh jugi divini impatientiam! etiam manna fastidimus, si pluat è cœlo. Esurimus pepones & cucumeres; si eos Ægyptus præbeat. &c. Id. l. 1. Strom. hîc.

Cùm periclitantur in acie Israëlitæ, eò arcam ducendam curârunt 1. Reg. 6. 1. at captæ Arcæ tanta incuria, & oblivio; ut de ea recuperanda nè semel quidem deliberaverint. Id. D. Palmar.

Ibant vaccæ in directum-pergentes, & mugientes. 1. Reg. 6. 12. Proh! quoties graviora traxerunt, & duriùs laborârunt; nec mugierunt. In stabulo emunguntur, & silent. Tacuissent credo, si aratrum ducere per diem, noctemque, coactæ essent; arcam sinè mugitu non trahunt. Et eas non miror: nam bruta erant; & forsan dolebant, à se derelictos vitulos. Nos verò quâ exultatione mugitus nostros tegimus, qui aratrum trahimus non rarò læti, & insomnes; arcam verò orationis circumducimus, & mugimus? rustici totâ die in agris æstuant; quos stupeas quadrante unô aris adstare sinè ejulatione non posse. Id. l. 4. Strom. hîc.

Ad mandatum Saulis continûere se cohortes à melle in saltu defluo. 1. Reg. 14. 26. Et aquâ, ac pane abstinere nesciit propheta, quem leo præfocavit in via. 3. Reg. 13. 9. 19 &c. Libet à deliciis abstinere pro lauro; nec securibus cohibemur à frigida, si obsecuturi sumus Deo abstinentiâ nostrâ. Jejunant centuriones à melle pro duce suo: pro Deo suo prophetæ à potione frigidæ nè pœnæ quidem minis cohibentur: Id. l. 1. Strom.

Leprosus Naaman lavari pro incolumitate sua abnuit 4. Reg. 5. 13. pro qua verisimile est dura passum in Syria; qui modò nè Jordane quidem amœnissimô amne perfundi vult. Si medicus urat, nemo reclamat; si propheta diluat, nemo non latrat: voluptuosum est mergi flumine; si tamen non eò à propheta mittamur. Id. l. 1. Strom.

Et fecerunt vitulum in Horeb. Ps 105. 19. Quàm liberalis, & quàm superstitiosa superstitio est! sed nobis quàm parca, ignaraque consilii religio! ut peccetur, nihil non relinquitur; ut verò litemus Deo, grana vertuntur in trabes; in montes excrescunt arenæ. Ut tabernaculum Deo extrueretur, infundi debuit Sapientia è cœlo in architectos. Ex. 31. 6. Idolum verò nullâ lege latâ, nullis designatis artificibus, nullis conquisitis instrumentis, statim conflatur. Ex. 32. 4. & quidem aureum in eremo. Ubi nulla aurificina, rerum omnium inopia; tamen, ut monstrum colatur, præstò sunt fusores, officina, aurum, sacerdos, victimæ. Quàm plures reperies; qui, si morituro, tantùm obolô, imò bolô, opitulandum sit, inopes se clament, moxque mendicaturos, si mendico subvenerint: quos tamen videas ad nutum principis, tantum auri, argentique, profundere; ut Peruanas credas fodinas in eorum ædes translatas. Nimirum Irus quisque est, cùm DEO erogandum; nemo, ut ambitioni liret, non ditior est Crœsô. Id. l. 2. Strom. hîc.

Ex Novo.

Si *Dominus opùs* habet asellô Matth. 21. 3. nemo illum mittit, nisi moneatur; si verò quadrigis ambitio vehi optet; & Bucephalus Pella, & Pegasus è Thessalia, adducuntur. Oliva D. Palmar.

Invenit eos dormientes. Matth. 26. 40. Excubare unâ non possunt horâ inter lilia, & oleas horti; qui vitam inter nassas labore magnô traduxere. Luc. 5. 5. *per totam noctem laborantes nihil cepimus.* Audin? Qui vigilare in horto unâ tantùm horâ pro Christo, toties excitatus, non potest; unam] exegerat noctem insomnem in lembo, captandis nec quidquam piscibus intentus. Ità pro Christo nihil non durum etiam remigibus, quibus nihil non pro lucello volupe. Id. ib.

Domine, non est tibi curæ? Luc. 10. 40. Putâsne adfuisse Mariam Marthæ, quoties illa cognatis, & nobilibus, cœnas instruxit? vagabatur illa; otiô, & deliciis, dissoluta. Sed enim modò verbo DEI intendebat. Ergo se non tunc credidit Martha à Sorore in procuratione familiæ destitutam, cùm illa illecebris solveretur; sed tunc se desertam queritur, cùm Christo hæret: adeoque ipsis etiam exceptoribus JEsu nihil ità onerosum est, ùt laborare pro JEsu. Oliva l. 1. Strom. hîc.

Da mihi, qui unam in Ecclesia hebdomadam perstet, ut paralysî cordis solvatur. En piscinæ porticum Jo. 5. 5. *erat quidam homo ibi triginta, & octo annos habens in infirmitate sua.* Id. ib. Vide apud eundem plura D. Palmar.

Item vide plura tit. Fortitudo, Fiducia, Magnanimitas.

Quatuor sunt difficillima homini: aliena possidere, & ea restituere; contumelias audire, & tacere; injustitiam irrogari, & hoc debere pati; desiderabilia tractare, & non frui. S. Thom. opusc. 37. de vitiis, & virtut. c. 4.

Diffidentia sui. Vide tit. Fiducia, Spes.

Titulus VIII.

DIGNITATES.

§. I.

Variæ, fugaces.

Ex Veteri, & Novo.

Vidit q, in somnis scalam. Gen. 28. 12. Scala est hujus Mundi inconstantia; in qua alii è summo dejiciuntur in imum, alii ex imo evehuntur ad summum; idque ad DEI nutum, & voluntatem; qui scalæ huic incumbens eam dirigit. Philo lib. de somniis.

Hæc est interpretatio somnii. Genes. 40. 12. Vidit hic pincerna symbolicè per somnium suum statum, puta pincernatum restituî; ut hoc ipsi significaret DEUS, dignitates, vitam, resque humanas, tantùm esse somnium. Cornelius hîc.

Ite, & ponite pedes super colla regum istorum. Jos. 10. 24. Nuntiatum est Josue, quòd inventi essent quinque Reges latentes in spelunca: hos Josue jussit proferri de tenebris in lucem, & calcari. Abulensis: Fecit Josue, ut reges illi extenderentur in plano, & principes ponerent pedes super colla transeuntes, & proculcantes eos, velut lutum. Et cur modò pede premuntur capita, quæ pretiosa antè ornavêre diademata? quia de tenebris ad lucem adducti. Naxera hîc §. 48. & addit: quidquid uti eximium stupemus, si de tenebris proferamus ad lucem, calcabile reperiemus.

Vidi impium superexaltatum & transivi, & ecce non erat. Ps. 36, 35. Quò transivit David, ut tam citò evanescceret pompa? transivit mente ad contemplandam Dei gloriam; Elias Eremita orat. 3. Nazianz. ait: quid illud est, quod transit justus, ut ista cessèt elatio? Cùm videmus extolli impios, & in nimiam superbiam crescere; transeamus & nos mente, & intellectu, ab iis, quæ videntur, & temporalia sunt; & transferamus intellectum nostrum ad cœlestia, & æterna; & tunc omnis Mundialis altitudo corruit tanquam nihilum. Sylveira in Act. cap. 1. q. 8.

Faciamus hic tria tabernacula. Luc. 9. 33. Cur non de domo extruenda, sed tabernaculô, cogitat Petrus? fortè ut significet; non diuturnam regni, & dignitatum, felicitatem esse; tentoria, non domicilia, delineavit. Tabernaculum itinerantium diversorium est, opportunum felicitati, in qua non diu subsistitur. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Facta est nubes. Luc. 9. 34. En quò felicitas recidat! en quomodo apparatus ille Majestatis evanuit! en, ùt sol genarum vertatur in nubem! Ità ùt plurimùm solennitas potentiæ nubilô excipietur; & fortuna agnatum secum trahit nimbum lacrymarum. Soli succedunt nubes; splendor umbrâ funestatur; rutilantia indumenta tandem inumbrantur. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Si autem, quod hodie in agro &c. Luc. 12. 28. Quod antè lilium dixerat, nunc, mutatô splendore vocabuli, fœnum vocat: ùt nostri temporis Salomones, qui se lilia jactant, fœnum se esse intelligant. Nam lilio vix quidem comparari Salomon, Salomonesque, possunt. Cùm omni gloria sua lilium non potest non esse fœnum; cujus pompam omnem sapienter Christus vestem dixit: ut discas, non innatam nobis esse felicitatem, sed additam, eam quandoq; depositurus. Lilium es, noli esse securus. Lilium quoq; computatur in fœno; quod hodie nives candore exæquat, cras igni immittitur. Id. hîc.

Nubes sinè aquâ, quæ à ventis circumferuntur. Judæ v. 12. Dici potest, esse nubes sinè aquâ, quæ à ventis circumferuntur. Nubes fit ex vapore à terra, calores virtute excitatô: quæ ità in aëre extenditur, ut cœlum contegat; & vix aliud, præter eam, videatur. Sed nunquam in eodem loco manet, & huc, illuc, à ventis circumfertur; & tandem paulatim consumitur. En Symbolum humanarum dignitatum! videre enim est, aliquos è terræ pulvere, humani favoris vi, ad tantam dignitatem elevatos, ut cætera omnia occultare, & obscurare, videantur; sed nunquam in eodem statu quiescunt: nam invidiâ, [illegible] inimicitiis, & aliis molestiis, agitati, inquieti vagantur; & tandem ad terram, ex qua excitati sunt, miseri revertuntur. Diez. de Incarn. Dom. Conc. 3.

Leo XI. Pontifex, Florentinus ex familia Medicea, in insignibus gestabat rosam, cum hoc Lem. *sic floruit.* Verus sibi fuit vates: nam paucis diebus in Pontificatûs culmine steterit, & floruit instar rosæ. Cornelius in Sap. c. 2.

§. II.

Dignitates in morte vilescunt.

Nox nocti indicat scientiam. Ps. 18. 3. Nox est, quæ in umbra mortis sedentes homines omnis boni scientiam revelare contendit. Nocturnis in tenebris terrena omnia, quantùmvis splendida, horrent tenebrosâ induta caligine. Nihil oculis gratum, nihil regia palatia discrepantà sepulchris; & ferales luci, & delicioſi horti, confunduntur. Unum cœlum splendet, totumque luminibus distinctum oculos complet humanos, complendo allicit, & alliciendo delectat. Baeza l. 3. c. 4. §. 5.

Inclinato capite. Jo. 19. 30. Titulus Crucis, hostibus Christi, ejus gloriæ invidentibus, invisus. Quòd Dominus, ùt splendidum titulum etiam in morte, se despicere ostendat, caput inclinat: quasi ipsum à regio titulo averteret. Vides lilium excelsum languidô capite? Incerto Authore.

Leo XI. Pontifex, cùm 27. sui Pontificatûs die, gradu, & vitâ, decederet; Confessario magnô animi sensu dixit: quàm satiùs mihi modò foret, si Monasterii potiùs, quàm

quàm cœli claves, tenuissem. Cornelius in Eccliæ c. 1.

Hadrianus sextus hìc situs est; qui nihil sibi infelicius in vita, quàm quòd imperârat, duxit. Platina in vitis Pontificum.

Cardinalis Alexandrinus Pij V. nepos jam-jam moriturus: quàm, inquit, optarem in hac hora, totam vitam meam in religione mea transegisse (Dominicanus erat) sanè jam mallem me totâ vitâ servisse coco Monasterii mei, quàm Cardinalem egisse. Paulus III. Pont. animam agens: mallem, inquit, me subjecisse coco familiæ Capuccinorum, quàm hanc DEO proximam, sex, & decem annorum curriculò dignitatem sustinuisse. Cornelius in Apoc. cap. 3.

Carolus Siciliæ Rex moriens: ô vanas hominum cogitationes! quid mihi jam regnum prodest? Quàm præstaret jam, pauperem fuisse, quàm regem. Cornelius in c. 50. Gen.

Cornelii Musii in Hollandia Martyris carmen:

Vive ùt vis; sed cùm ægrotabis,
Justis lacrymis damnàbis
Omnes Mundi insulas.
Et cùm morti propinquabis;
Tunc, sed serò, provocabis
Ad beatas cellulas.
O beata solitudo!
O sola beatitudo!
Piis secessicolis!

§. III.

Dignitates in vivis spretæ, & spernendæ.

Ex Veteri.

AD prædam, fili mi, ascendisti, requiescens accubuisti ùt leo, & quasi leæna. Quis suscitabit eum? Gen. 49. 9. Ubi sermo est, juxta Patres, de Christo Domino; qui ascendit, seu cucurrit, ad prædam: ut scilicet homines criperet à devorantis ore leonis. Quis suscitabit eum? nisi DEUS Pater, ùt explicat S. Greg. l. 11. moral. c. 28. Galat. 1. 1. *quem DEUS suscitavit à mortuis.* Cùm ad generis humani redemptionem veniret, dicitur, quòd ipse ascenderit, & cucurrerit; ad gloriam autem corporis, quòd *Pater excitavit eum:* quia ad ea, quæ charitatis erant, Christus D. prævolabat; ad ea verò, quæ dignitatem, majestatemque præseferebant, ità erat humilis; ut dicatur, quòd Pater suscitaverit eum. S. Greg. 1. p. past. c. 3. ad Jo. 6. 15. rex fieri noluit Christus; ad Crucis patibulum sponte pervenit. Oblatam gloriam culminis fugit; pœnam probrosæ mortis appetit: ut membra ejus discerent; favores Mundi fugere, terrores minimè timere. Sylveira in Luc. 1.

Tolle Josuæ, filium Nun, virum, in quo est Spiritus. Num. 27. 18. Ità dixit DEus Moysi, cùm postularet à Domino populo Præfectum. Cur usus hòc verbò *tolle*, & non assume!

quia vocabulò tollendi aliquem, significatur, eum ad necem deduci. Gen. 22. 2. *Tolle Filium tuum unigenitum.* Jo. 19 15. *tolle, tolle, crucifige eum.* Abulens. tolle Josue; significat quandam deductionem non voluntariam, scilicet ad necem. Escobar. t. 3. colloq. Chr. sect. 2. obs. 1.

Adonias elevabatur dicens: ego regnabo. Fecitq; sibi currus, & equites. 3. Reg. 1. 5. Aliter Joseph Gen. 41. 43. *fecitq; eum ascendere super currum suum secundum.* Adonias sibi ipse parat, ineptus regno præripit honores; Joseph quasi vî illatâ intruditur. Sylveira in Luc. 10. q. 5.

Veni de Libano Sponsa mea; Soror mea veni; veni coronaberis. Cant. 4. 8. Virgo sapiens à DEO vocata ad regnum semel, iterum, ac tertiò; cunctatur, in dubio est, timet. Gilbertus s. 29. vide, si non morosè de Libano egreditur, quæ toties vocatur. Sed quid timet vocata ad sedem regiam? Gilbertus iterum: optanda quidem lucra; sed metuendus est lapsus. Velloso in Judith 1. v. 4.

Ex Novo.

Ostendit ei omnia regna Mundi. Matth. 4. 8. Hieron. & Cajetanus, ajunt, in omnibus tentationibus voluisse diabolum investigare, num Filius Dei esset? Author Imp. op. hom. 5. ostendam illi omnia regna Mundi, ait Lucifer: si concupierit ea, scio, quia homo est; si autem contempserit, scio, quia Filius Dei est. Escobar. t. 2. persec. Chr. l. 3. obs. 1.

Transfiguratus est ante eos. Matth. 17. 2. Cur seipse non transfiguravit? S. Anton. Ulyss. s. 2. D. 2. Quadr. in hoc notatur humilitas. *Sed ipse Satbanas transfigurat se in Angelum lucis.* 2. Corinth. 11. 14. *Assumptus est in cœlum.* Marci 16. 19. non ait, assumpsit se; cùm tamen propria virtute ascenderit. Gloria ipsum quæsivit, non ille gloriam. Sylveira hic q. 7.

Cogitabat, qualis ista esset salutatio. Luc. 1. 29. Cur Virgo tam festinanter tendit ad Elisabeth? cùm cogitabunda fuerit ad respondendum Angelo? Et iterum quærit: quomodo fiet istud? Vide divinum ingenium; ad honores, ad dignitates acceptandas, cunctatur; ad opera verò humilitatis velocissimè prævolat. Sylveira hic q. 7.

Designavit & alios &c. Luc. 10 1. Cur ex his Discipulis nullus se offert, sed omnes designantur à Domino? Magni animi, & præclari facinoris, videbatur, si quis se Domino offerret ad prædicationis munus; tamen nullus ex iis id fecisse legitur: quia talis dignitas erat præcellens, & honorifica. Hebr. 5. 4. *nec quisquam sumit sibi honorem; sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Sylveira hic q. 5.

Fugit in montem ipse solus. Jo. 6. 15. Fugere docet honores, & gubernacula. Escob. t. 1. mirac. Chr. hic. obs. 6.

§. IV.

Dignitates obnoxiæ ruinæ, & depressioni.

STeterunt aquæ descendentes in loco uno, & ad instar montis intumescentes; Jos. 3. 16. Per maris rubri profunda populus non properavit. *Erat enim aqua quasi murus à dextra eorum, & læva.* Ex. 14. 22. Discrimen: marini fluctus in muros surgunt totâ nocte; at Jordanis repentè superbos in montes exurgit: sciunt enim repentinum culmen celerrimè inclinare in ruinam. Mare, ait Lipomanus; DEus primò divisit, deinde arefecit. Naxera hîc §. 23. & subjungit: malè firmata est repentina altitudo, & gradibus non adepta felicitas.

Tulitq; unum lapidem. 1. Reg. 17. 49. In caput Goliath lapis dejectus est: semper enim adversa manus altioribus paravit insidias. Vel ingentî clypeô membra protegere gigas non potuit; quia grande corpus se vulneri objecit. Ne lapidis frustaretur ictus, superba moles in causa fuit. Seneca de tranquill. vit. c. 8. habiliora sunt corpora pusilla, quæ in arma sua contrahi possunt, quàm quæ superfunduntur, & undique magnitudo sua vulneribus objecit. Rota, quò altiùs effert, deprimit citiùs. Facilius labiles aquæ calcantur, quàm dignitatum vertices gradu figantur. Id. in Jos. 22. §. 9. Percussit Philisthæum in fronte, & infixus est lapis in fronte ejus. In tam procero corpore solum caput plagam admisit. Illi parti, quæ aliis eminebat, ictus funestus contigit; &, quia altior, ictui patentior. Idem in Jos. 8. §. 32.

Magna arbor - & proceritas ejus contingens cœlum - succidite arborem &c. Dan. 4. 8. 11. Unde advertis, ô vigil! arborem tam pulchram subjacere ruinæ? Richard à S. Vict. l. 2. de erud. inter. h. p. 2. c. 14. hæc fortassis succisionis causa extitit, quòd ejus altitudo nimia fuit; & hoc ei extitit causa ruinæ. Escobar t. 6. parab. Chr. Obs. 1. Excelsa periculosiùs stant; & citiùs corruunt, quæ sublimia sunt. S. Hieron. hîc.

Statuit eum super pinnaculum templi. Matth. 4. 5. E celsis locis, dignitatibus, vult præcipitare. S. Isidorus l. de summo bono c. 51. quantò quisque in superiori constitutus est loco, tantò in majori versatur periculo. Barradius D. 2. Quadr. hîc.

Ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Matth. 17. 6. Cum audita est vox: *hic est filius meus dilectus &c.* Euthymius: atqui priùs in Jordane facta est vox hujusmodi, & nullus quicquam tale passus est. Est discrimen loci: Thabor altus locus; *duxit illos in montem excelsum*: In loco plano erant, inquit Euthym. ad Jordanem. Did. Niss. vit. Abrah. l. 4. c. 1.

§. V.

Dignitates periculosæ, metuendæ.

ESto civitas hæc juxta, ad quam possum fugere, parva; & salvabor in ea Gen. 19. 20. Timet Loth alta; parva securitati eligit. Sæpe fastigium infelicitatis mater. Naxera in Jos. 1. §. 54.

Accingere gladiô tuô super femur tuum potentissime. Ps. 44. 4. Si potentissimus, ad quid gladius? Imò, quia potentissimus, gladiô accingatur: tunc enim plures in eum coronabuntur. Id. ib.

Duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant. Is. 6. 2. Cur sex alas non adhibent, ut ad altiora feliciùs dirigant motum? cur non quatuor saltèm alas explicant, ut perniciùs ad felicitatis apicem evolent? ut nos doceant, quàm periculosa sint culmina: sic alas disponunt, ut quatuor quasi quibusdam vinculis Domino alligentur, quò tutè duarum volatu efferantur. Alis caput, pedesque, ambiunt; initium, & finem respicientes, Id in Jos. 14. §. 37.

Hæc omnia tibi dabo &c. Matth. 4. 9. Quàm periculosam sublimitatem obtulerit, patet ex responso: *vade Satanas*, id est, adversarie, hostis. Non sic eum vocat lapidibus oblatis, non in pinnaculo templi; sed cùm ei regnum obtulit. Escobar t. 5. proph. Chr. obs. 5.

Nolite timere pusillus grex: quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Luc. 12. 32. Mirùm timore percelli, non tangi ambitione pusillos. Timet etiam, dum meretur, humilitas, quod aliis novit causam extitisse ruinæ. Verùm si Apostolos, uti oves in medio luporum missos, pavidos non fuerat expertus, ad regni consortium vocatos veretur timidos? Chrysol. s. 23. promissionem regni sinè timore servilis statûs audire non sufficit: quia qui libertate vix dignus est, capere non valet insulas principatûs. Dominus ergo servorum mentes tali voce confirmat, nè eos repentinus regni promissi prosternat auditus. Regnum velle servum, crimen est; audire periculum; temeritas non timere. Ita ille. Temeritas est, non timere, si heri servus, hodie ascendat culmen regni: Naxera in Jos. 4. §. 23.

Mulier amicta sole - fugit in solitudinem. Apoc. 12. 1. 6. Cur cœlum deserens ad solitudinem fugit? in solitudine nihil excelsum, non sole micat; ibi tutior. Id. in Jos. 1. §. 54.

Quid est potestas culminis? nisi tempestas mentis: in qua cogitationum procellis semper navis cordis quatitur, huc, illucque incessanter impellitur; ut per repentinos excessus oris, & operis, quasi per obviantia saxa frangatur. S. Greg. l. cur. pastor. p. 1. c. 9.

§. VI.

Dignitates noxiæ.

ET in uno canistro, quod erat excelsius, portare me omnes cibos aves, & comedere eos. Gen. 40. 17. Alia canistra cibos habent, & quidem avibus non insulsos; sed tamen ad unum hoc convolant, illôque pascuntur: quia reliquis altius & ditius. Naxera in Jos. 8. §. 32.

Quid

Quidquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite &c. Ex. 1. 22. Potior sexus naufragium subibat, & præstantia creabat periculum. Id ib.

Dignitates sunt figuratæ per montes Gelboe, de quibus dicitur 2 Reg. 1. 21. *montes Gelboe, nec ros &c.* Sanct. Bonavent. f. 109.

§. VII.

Dignitates obnoxiæ peccatis.

QUanta sit peccandi occasio in dignitatibus, conspicitur in rege Saule, *qui filius unius anni erat, cùm regnare cœpisset.* 1. Reg. 13. 1. Glossator Chaldaicus ait: *in quo nulla erant peccata.* Itáque, quando Saul in regiam dignitatem evectus est, purus, & absque peccato, erat, velut puer unius anni. Postea verò in illa dignitate regia ità se pervertit, ut in statu damnationis mortuus fuerit. Gufredus Clarevallensis Prior, electus Episcopus Tornacensis, & ab Eugenio Papa, & à S. Bernardo coactus, ut onus subiret, omnino renuit, ; sed prostratus ad pedes S. Bernardi dixit: Monachus quidem fugitivus esse potero, si me ejicis; Episcopus verò nunquam ero. Post mortem apparens cuidam Monacho, illi quærenti: quomodo tibi est? dixit, bene. Sed revelatum est mihi à SSS. Trinitate: quòd si in Episcopum promotus fuissem, in numero reproborum fuissem; sed cùm essem ex Electis, omnipotens Pater misericordiarum, nè dignitatem mihi pernicioſam reciperem, ordinavit. Diez Ambitio.

Designavit Dominus & alios septuaginta duos. Luc. 10 1. Cur ex duodecim Apostolis unus proditor? ex Discipulis verò in multò majori numero omnes probi, juxta probabiliorem sententiam. Resp. Apostoli in suprema dignitate, Discipuli verò in inferiori, erant. Ex magno gradu facilior lapsus. Sylveira hìc quæst. 6.

Nescis, quia potestatem habeo, crucifigere te? Jo. 19. 10. O miserum te! Pilate. Meliùs tibi esset, si potestatem talem nunquam habuisses; cùm tam horrendum peccatum cum illa commiseris. O quantis præstitisset, in triremibus remigâsse, aut porcos in agro pavisse, in frigore, fame, nuditate; quàm ad summos gradus aspirâsse, in quibus magnas Dei offensas incurrerunt. Diez. conc. 1. festo S. Philippi.

§. VIII.

Dignitates obnoxiæ fastui.

DOminare *nostri tu* Judic. 8. 22. *non dominabor vestri* v. 23. Firmus est in repudiando sceptro catus, & cautus, teste Abulensi q 20 ut non superbiret, principatum non accepit. Velloso in Judith 1. Parænet. 4.

Sub pœna mortis vetitum erat, regem Assuerum, non vocatum, adire. Esth. 4. 11. Rupert. l. 8. de Victor c. 10.

Nimirum hoc venerat ex nimia ventositate miseræ vanitatis; ut rex magni imperij plusquàm homo, putaretur habere aliquid; nec vilior fieret ex usu publicæ visionis.

Floruit virga. Ezech. 7. 10. Lyr. sceptro florere visus est. Quid inde? germinavit superbiæ. Regni flores superbiæ fructum peperêre. Velloso ib.

Solent plerique mortalium, cùm ad majorem dignitatem pervenerint, animos quoq; simul attollere, ac majores spiritus sumere. S. Chrys. ep. 79. Gamello.

Summus locus bene regitur; cùm is, qui præest, vitijs potiùs, quàm fratribus dominatur. S. Greg. Mor. l. 25. c. 19.

Sicut gemmæ multò meliùs obscurô locô splendent, quàm meridianâ luce; sic multi, cùm privatam agunt personam, longè præclariùs se gerunt, & odorem boni nominis habent; quàm cùm publicam obtinent dignitatem. Diez. Ambitio.

§. IX.

Dignitates sunt viæ ad orcum.

QUod *de carcere, catenisq;, interdum quis egrediatur ad regnum.* Eccle. 4. 14. Dio orat. 4. de regno: apud Persas accipiunt unum ex captivis ad mortem, collocantque in regis thronum; & eundem illi dant vestitum regium, & imperare sinunt, ac vivere, & deliciari: & nemo illum vetat quidquam facere, quæ velit. Post hæc autem exutum, virgisque cæsum, suspendunt. Cujus rei putas hoc esse signum, & quam ob rem fieri apud Persas? nonne ideo, quòd sæpe numero stulti homines, & pravi, talem potestatem, & nomen adipiscuntur; deinde aliquantô tempore viventes, turpissimè, atque ocyssimè perduntur. Cornelius hìc.

Hæc potestas videtur esse celsitudo; sed est locus infimus, tanquam Inferno proximus, & à cœlo remotus: facilè enim inde ad Infernum descenditur. S. Thomas opusc. 38. de erudit. princip. c. 1.

Multorum dominatio, est eorum damnatio: quot enim paupertas ad cœlum promovet, tot cum dignitatibus suis Infernus absorbet. Besens. ep. ad Priorem de Monasteriolo.

§. X.

Dignitates sunt onera.

DO *tibi partem unam extra fratres tuos.* Gen. 48. 22. Dicebat Jacob Josepho. S. Hieron legit: do tibi humerum unum. Carolus V. jam senescens, onerum Reipublicæ pertæsus, cùm regnum in filium Philippum II. transferret, lacrymans dixit: ô fili! magnum tibi onus impono: ego enim totô tempore principatûs mei, nunquam quadrantem horæ magnis curis, & anxietatibus, vacuum habui. Sylveira in Luc. 11. c. q. 19.

Cur imposuisti pondus universi populi hujus super me? Numer. 11. 11.

Ecce constitui te super gentes, & super regna. Jerem. 1. 10. Potéstne dari diploma illustrius, quàm hoc? quô propheta super regna Mundi constituitur? nunc audite, quod actio-

num genus præcipiat rectori tam illustri, & dignitati tam speciosæ : *ut evellas, & aestruas.* Attonitus hic S. Bern. l. 2. de consid. exclamat : *ut evellas, & destruas?* rusticani sudoris schemate quôdam labor spiritualis expressus est. Oliva t. 2. conc. 25. die Ven. post Sexages.

Beatus venter, qui te portavit! Luc. 11. 27. Cur non dicit, qui te genuit? sed portavit; quod pondus, & onus, innuit. Resp. Cùm Virgo Christum concepit, suprema maternitatis Dei dignitate super omnes puras creaturas sublimatur : &, quò major collata beneficiorum celsitudo; eò majus, graviusque, pondus imponitur. Sylveira hic q. 10.

Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus &c. 1. Tim. 3. 1. S. Hier. ep. 83. *Opus,* non dignitatem; labores, non delicias; *opus*, per quod humilitate decrescat, non intumescat fastigiô.

Ad honorem vocavit te Deus propter onera; non ad multiplicandum numerum familiæ, aut equorum; non ad dandas parentibus dignitates; *sed ad dandam scientiam salutis plebi ejus.* Blesens. ep. 15. ad comitem quendam electum in Episcopum.

Urbanus VII. quoties amiculum è subtili tela superindueret, altò pectore ingeminabat : quis crederet, sub tam levi sindone tantum ponderis delitescere? Incert. Author.

Qui vocatur ad Episcopatum; non ad principatum vocatur; sed ad servitutem totius Ecclesiæ. Origenes hom. 6. in Isaiam.

§. XI.

Dignitates amaræ, molestæ, cum cruci-bus, &c.

Ex Veteri.

JOsue 8. 29. *Regem suspendit in patibulo.* Quæ hujus ratio? quia rex erat : nam præstantia non semel est infortunij, ac calamitatis, illex. Quisquis alijs præstantior, ut plurimùm infelicior. Naxera in Jos. 8. §. 32.

Nunquid possum deserere pinguedinem meam? Judic. 9. 9. *nunquid possum deserere dulcedinem meam?* ib. Quis cogit privari olivam pinguedine suâ? ficum dulcedine suâ? regnent cum pinguedine, & dulcedine. Hoc fieri non posse utraque arbor cognovit : néque enim bene convenit cum dignitate dulcedo; sola coronæ comes est amaritudo. Abulens. necesse erat, dimitti illam pinguedinem, si regnaret; & hoc, quia reges, si bene regunt, non debent attendere voluptatibus suis, sed subditorum : alioquin tyranni, & non reges sunt. Alvarez. Joseph. illustr. Gen. 41. Illustr. 150.

Duodecim leunculi stantes super sex gradus. 3. Reg. 10. 20. Salomonis thronus non lascivijs, sed leonibus, ambiebatur. Oliva l. 12. Strom. §. J. N. R. J.

Circumdederunt me sicut apes. Ps. 117. 12. Utique de Judæis Christus id non loquitur, quos leones vocârat, cùm Patrem precaretur. *Salva me ex ore leonis.* Ps. 21. 22. Quos ergo, nisi Ecclesiæ primates, hic fugillat, qui in eo apes æmulantur : quòd, sicut illæ delibant florem; spinarum amaritiem, & duritiem vitantes : ità Florem campi, non probi animarum pastores circumstant; quando ex eo regnum, & sacerdotium, delibant; spretis in eo, relictisque, clavis, acetò, cruce, spinis, contumelijs. Sugent & de Cruce Domini aliquid ingratæ apes, Regis videlicet titulum; cætera Christo relinquent. Oliva l. 12. Strom. hic.

Venter tuus sicut acervus tritici. Cant. 7. 2. Da mihi aliquid in Sæculo, quod, si frumentũ est, acervus frumenti sit, vix granum sunt. Etiam Josephi suprema dignitas in manipulo solùm adumbrata est. Gen. 37. 7. Quod si secunda post regiam in Ægypto fortuna, manipulus vix est; quid prætura est? quid quæstura? quid centurio? quid decurio? vix spica est. Vel inter principes da mihi, quis sit acervus inter eos. Vix grana colliges; & quidem non in sudore tantùm, sed in rubore quóque vultûs sui. Et rarò, quæ seminâsti, illa & metes. Quis enim non clamat in aula : seminavimus multùm, & intulimus parùm. Aurum probatum expendimus; quod recepimus, plumbum est. Oliva l. 4. Strom. hic.

Duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant. Is. 6 2. En Seraphinos cruciformiter extensos : referunt enim crucem, dum alas explicant ad volatum. O quàm supremis crux propria fastigiis! super solium excelsum, & elevatum, emicabant elati; sed & imaginem crucis referebant extensi. Naxera in Jos. 13. §. 14.

Appensus es in statera, & inventus es minus habens. Dan. 5. 27. Non aurum, non argentum, non opes, non palatia, in stateram veniunt : solus rex appensus, & levis apparuit. Alvarez Joseph Illustr. c. 41.

Ex Novo.

Ostendit ei omnia regna Mundi. Matth. 4. 8. Diabolus hic in principatu Mundi solum ostendit gloriam, splendorem, & divitias; celavit verò molestias, ac labores. Sylveira hic q. 8.

Sunt de hic stantibus - donec videant Filium hominis, venientem in regno suo, Matth. 16. 28. & tunc *dicebant excessum ejus* Luc. 9. 31. Itáne cum Majestate Thaboris supplicia Calvariæ copulantur? crux producitur, ubi sceptrum protenditur? squalor noctis cum sole conjungitur facici? Nimirum majestas Ecclesiasticæ dignitatis non pompæ militat, sed martyrio. Oliva l. 13. Strom. Luc. 9. 31.

Potestis bibere calicem? Matth. 20. 22. Quò insilit ambitio candidatorum non candida? purpuram rapitis; sed cruore tingemini; sellam ascenditis, sed crucem occupatis. Si præesse optas; non pulvinar meditare, sed equuleum : hac imbuendi animi patientiâ, qui sceptra, insulasque, concipiunt. Oliva fer. 4. Dom. 2. Quadr.

Post

Potestis bibere? S. Chrys. non habebant intelligentiam regni superioris: idem est regnare, & passionis calicem bibere.

Villam emi; & necesse habeo - videre illam. Luc. 14. 18. Emit villam, antequam videret: honorem scilicet prælationis, & dominationem potestatis, ut explicat August. s. 33. de verb. Dom. quia si agnoscerem labores & molestias, quæ prælaturæ insunt, potiùs illam abhorreret, quàm appeteret. Sylveira hic.

Scripsit & titulum Pilatus. Jo. 19. 19. Tandem regni titulus planè hæret in Cruce, qui clam tot elaborabat cruces in throno imperantibus. Jacta, si potes, nunc regij nominis felicitatem procul à supliciis abesse, quando regium titulum legis in Cruce. Oliva l. 12. Strom. §. J. N. R. J.

Iris in capite ejus. Apoc. 10. 1. Dicitur hoc de Christo Ecclesiæ Capite. Ecclesiasticorum, & Religiosorum, corona, iris est; quæ elaboratur inter turbines, imbrium opus. Oliva l. 13. Strom. Luc. 9 v. 31.

Adrianus II. Pontif. teste Petrarchâ nullum supplicium majus de hoste poscebat, quàm ut Papa fieret. Bene allusit Poeta ad Crucem triplicem in Pontificis tiara:

Cur tibi Crux triplex Gregori? triplèxque corona?
Nónne suam sequitur quæque corona crucem?

§. XII.

Contra fastum memento prioris statûs.

Ex Veteri.

AGar, ancilla Sarai, unde venis? Gen. 16. 8. Lyran. q. d. advertere debes, quòd tu es servilis conditionis respectu Sarai; & ideò non debes ei præferri.

In baculo meo transivi Jordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior. Gen. 32. 10. Cùm Deo reddit gratias, quòd jam dives rediret, refricat memoriam paupertatis; quâ solus peregrinus, unô comite baculô, iter egerat; idque humilitatis studiô. Ramirez in ep. Chr. ep. 7.

Protulit manum leprosam instar nivis. Ex. 4. 6. Theodoret. q. 10 in Ex. dextera, quæ admiranda illa patrârat, cùm priùs fuisset leprosa, signis divinis inservivit, & elementa mutavit. Quæ res Moysen etiam admonuit, non superbire debere, sed agnoscere naturam, cum recordatione dexteræ leprâ priùs infectæ.

Quid est, quod tenes in manu tua? respondit, virga. Ex. 4. 2. Deus Moysi illam ipsam virgam, quâ oves soceri agebat, voluit usui esse ad maxima quæque peragenda: ut quantò major sibi videri potuisset, virgâ mirabilia operando; tantò demissiùs se gereret ex ipsa virgæ contemplatione, quâ paulò antè alienas oves duxerat in deserto. Octavianus in Eccl. 3.

Prævaluit David adversùs Philistæum in funda, & lapide. 1. Reg. 17. 50. In aulæ illius picturis statuatur Cherubim, id est, plenitudo sapientiæ; appareat sculptura palmarum, hoc est, de hostibus victoriæ, & reportata trophæa. Sed cherubim, & palmas, funda constringat; ut perenne illud memoriale in templi pariete affixum, pecuariæ artis vilitatem, & fundam pastoris patris sui in memoriam revocaret. Arcones in Is. 2. Disc. 4.

Quis ego sum? aut quæ est vita mea? aut cognatio patris mei in Israel, ut fiam gener regis? 1. Reg. 18. 17. S. Chrys. hom. de David: noverat, se pastorem esse ovium, & non genere nobilem. Sed quando factus est nobilis, agnovit, se ex nihilo fuisse sublevatum. Et quia non est oblitus, quis natus erat, perseveravit in culmine regali.

Quis ego sum, Domine DEus, & quæ domus mea, quia adduxisti me hucusq;? 2. Reg. 7. 18. Dixit hoc, post mille victorias, & promissiones ingentes Dei sibi, & filijs suis, à Deo datas. q. d. memini, DEus meus, à qua paupertate, & abjectione, me in regnum sublimâsti; ego sum ille minimus fratrum suorum; ille pastor ovium, qui nunc tuô beneficiô populos pasco. Baeza t. 2. l. 10. cap. 3. §. 11.

Salomon *omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis cælaturis, & tornô.* 3. Reg. 6. 29. Pagninus ex Hebr. legit, *sculpsit sculpturis fundarum, Cherubim, & palmarum.* In fundis mirabilis cognitio, & despicientia sui, eminebat in rege. Volebat demonstrare sapientiæ ornamenta, bellicam gloriam, & summam sui exaltationem, in funda patris sui Davidis habuisse exordium. Arcones in Is. 2. Disc. 4.

Statuit duas columnas in porticu templi. 3. Reg. 7. 21. In eis adumbratos Apostolos, & Doctores, fortes fide, & opere; & contemplatione ad superna erectos, censet V. Beda. Columnarum capita decorantur ducentis ordinibus malogranatorum, quæ quidem retibus involuntur ib. v. 17. 18. 20. Malogranata, & eorum coronæ, denotant regna, & urbes, quas Discipuli Christi ejus subjugârunt imperio: per retia ars piscatoria in memoriam revocatur. Id. ib.

Et elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium. Psal. 77. 70. Euthym. hîc: vide, quomodo verè, ac simpliciter, beatus David narrat, quæ ad se pertinent: minora de se asserere non puduit; &, quæ majora erant, omisit: neque vires suas cummemoravit, quas, aut adversùs feras, sæpe ostendit, aut adversùs Goliath. Nunquam dignior coronâ David extitit, quàm cùm in memoriam revocat pastoris humile officium. de Castillo Illat. 122. Qui fastum in sublimmate castigat, docet, se iteruisse, quod adeptus est. Ennodius l. 4. ep. 7.

Ex

Ex Novo.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Ut contineat illos in munere, apponit illis vilem originem ex terra. Sylveira hîc q. 5.

Vos estis Sal terræ, vos estis lux Mundi. ib. Cur priùs sal vocat, quàm lucem? Sal quid vile; lux excellens & nobilis. Et qui in dignitatis est apice, priùs, & maximè, ante oculos habeat, quod est humile; nè efferatur. Id. hic. q. 9.

Esurivi, & dedistis mihi &c. Matth. 25. 35. ità Dominus dicet, cùm venerit in sede majestatis suæ. Mirùm, quòd Dominus in gloria, & majestate tanta, de paupertate, & antiquis suis miseriis, ità recordetur. Cur non adducuntur alia justorum merita? fides in DEum, fortitudo, patientia? sed cur tantùm fames, sitis, nuditas, & miseria, è memoria excidat. Sylveira in Jo. 1. q. 19.

Ille verò dicebat, quia ego sum. Jo. 9. 9. Qui divinò afflantur spiritu, non erubescunt abjecta secundùm carnem natalitia memorare; nec favoribus divinis evecti dedignantur priorem mendicitatem fateri, dicentes: quia ego sum ille pauperculus, ille obscuris natus parentibus. Baeza hic t. 2. l. 10. cap. 3. §. 11.

Dominus Petrum laudans, patris ejus meminit: *beatus es Simon Barjona.* Matth. 16. 17. Et etiam, dum illum summum Pontificem creavit Jo. 21. 15. *Simon Joannis, diligis me?* Cur tali occasione patris mentionem facit? quia vult, ut quoties Christianus ad dignitatem evehitur, paupertatis suæ, vilitatis generis; &, cujus sit filius? recordetur: ut hac memoriâ vinum honoris temperet. Diez. conc 2. in festo SS. Petri, & Pauli. Cur non dixit, Simon Petre? nè, qui orbi præficiebatur, ortûs sui obliviscereturvilitatem; sed antiqui nominis tinnitu ante oculos haberet avitam, pauperem, angustam, parentum domum; quò se maximè in virtute confirmaret. Baeza l. 5. c. 6. § 7.

Viligisius primus Elector Moguntinus tempore Ottonis secundi obscurô locô natus, parente rotariô, in conclavibus suis rotas fecit effigiari, cum lemmate: Willegiß/ willegiß; deiner Ankunfft nicht vergiß.

§. XIII.

Quinam ad Dignitates eligendi, & assumendi.

Primò

Renuentes, & non ambientes.

Ex Veteri.

Fecit eum ascendere super currum suum secundum. Gen. 41. 43. Joseph quasi vi illatâ intruditur. Sylveira in Luc. 10. quæst. 6.

Applica quoq; ad te Aaron. Ex. 28. 1. Ad quid accersitur Aaron? ut Sacerdotiô fungatur coram Domino. Non quæritSacerdotium; sed ad hoc quæritur: forsan quærens non consecuturus. de Castillo Illat. 9.

Tolle Josue. Num. 27. 18. Significat quandam deductionem non voluntariam. Escobar tr. 3. Colloq. Chr. sect. 2. Obs. 1.

Quæsivit Dominus sibi virum juxta cor suum. 1. Reg. 13. 14. Et Ps. 88. 21. *inveni David servum meum, oleô sancto unxi eum.* David à Domino inventus, postquam illum quæsivit, non inter alios expectantem eligi, sed singulariter eam fugientem, q. d. David ubi es? ubi ille, qui fugit honores? denique fugientem honor, & gloria, comprehendit. Escobar. t. 1. mir. Chr. sect. 4. Obs. 2.

A A A Domine DEus, ecce nescio loqui. Jer. 1. 6. Et tamen ait DEus: *Ecce constitui te hodie, &c.* v. 10. Quid in blesô Jeremia vidit Deus, ut eum ità amaret, & promitteret tam felicem exitum? nullas in corde alebat appetitiones, non cogitabat elevationem. c. 17. 16. *diem hominis non desideravi.* Gilbertus serm. sup. Cant. nescio, quô pactô sibi adversantur, & alterutro se obscurant dies Domini, & dies hominis? siquidem, dum alter exoritur, alter reconditur. Diem, inquit, hominis non concupivi, id est, humanum favorem, hominum gloriam; & inter reliquos, imò præ reliquis, spectabilis videri. Oliva t. 3. conc. 24. die S. Luciæ.

Ex Novo.

Assumptus est in cœlum. Marci 16. 19. *Ferebatur in cœlum.* Luc 24. 51. *Elevatus est.* Act. 1. 9. Omnes in passiva significatione locuti: innuentes, Dominum, & servos ejus, qui verè magni sunt, ad honorem sibi debitum tractos potiùs, & assumptos, quàm euntes venire. Incert. Auth.

Nusquam angelos apprehendit; sed semen Abrahæ apprehendit. Hebr. 2. 16. S. Chrys. hom. 5. hîc. quid est, quod dixit, *apprehendit?* non apprehendit naturam angelorum, sed nostram. Quare non dixit, suscepit; sed istô verbô usus est, *apprehendit?* ex metaphora insequentium eos, qui aversi sunt; & omina facientium, ut fugientes occupent, & ut resilientes apprehendere valeant. Aufugientem quippe ab ipso naturam humanam, & procul aufugientem, insecutus apprehendit. q. d. quia Angeli magnô numerô, temerariô ausu, ad Dei sedem aspirârunt! homo autem, & maximè Abraham, patet multarum gentium, vilitatem originis recognoscens, divinum consortium refugiens, pulverem se, & cinerem reputans; Gen. 18. 27. ideo ejus semen apprehendit. Honor insecutus fugientes se, deseruit quærentes se.

Moyses negavit se esse filium filiæ Pharaonis. Hebr. 11. 24. Verùm ipsa dignitatis, & divitiarum, fuga, auxit dignitatem. *Ecce constituite DEum Pharaonis.* Ex. 7. 1. S. Ambr. in Ps. 118. fugiendo potentiam potentior factus est: factus est enim in DEum regi Pharaoni. Naxera in Jos. 1. §. 38.

Quisquis dominari non appetit, is profectò fructuosè præest cæteris instituendis. S. Bern. s. 18.

Non volentes, néque currentes assumite; sed cunctantes, & renuentes; qui regibus Joannem exhi-

exhibeant, Ægyptijs Moysem, fornicantibus Phinees, Eliam idololatris, Elisæum avaris, Petrum mentientibus, Paulum blasphemantibus, negotiantibus Christum. S. Bern. de consid. l. 4. c. 4.

Cancer. Lem: *Retrocedens accedit.* Per demissionem ad honores. Masenius in symbol.

Secundò

Digni, apti, meriti; non indigni.

Minimus, juxta ætatem suam. Gen. 43. 33. Hæc est norma prudentiæ, lex justitiæ, juxta ætatem, & merita, loca impertire. Non quia aliquis plus amatur, ideo reliquis debet anteferri. Inter Apostolos magis dilectus Joannes; at non idcirco Caput aliorum electus. Plura dedit Joseph Benjamino; hoc declarat ejus amorem, locus commendat justitiam. 2. Humilitas fecit digniorem pluribus gratijs: plurima accipit in novissimo sedens loco. 3. Fuit figura Joannis in ultima cœna favore majori præ aliis affectus. Alvarez Gen. 43. Illustr. 222.

Ego tuli Levitas à filijs Israel pro omni primogenito. Num. 3. 12. Origen. hom. 3. hic notat: Levitas assumi pro primogenitis; cùm tamen, ùt refertur Gen. 49 3. Levi non fuerit primogenitus Israel, sed Ruben, secundus Simeon, tertius Levi. quomodo ergo Levitæ in primogenitos assumuntur? Quia apud Deum non illi primogeniti habentur, qui corporeâ nativitate præcedunt, sed meritis. de Castillo Illat. 3.

Montes in circuitu ejus. Ps. 124. 2. Deus Mundi gubernator non patitur circa se apponi colles vulgaris peritiæ, montes expetit virtutis admirabilis, quæ vincant industriam vulgi. *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Cant. 2. 8. Oliva t. 3. conc. 17. die 3. Ven. in Quadr.

Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurij; ita qui tribuit insipienti honorem. Prov. 26 8. Hoc proverbium manavit â superstitione, & cultu Mercurij. q. d. sicut ad statuam Mercurij lapides mittere honoris causâ, summa dementia est, quia statua Mercurij aut lapis est, aut lignum nihil sentiens; ità stulto homini honorem tribuere insciția est. Cornelius hîc.

Citò proferte stolam primam. Luc. 15. 22. Non tamen legitur, illi datus primus locus: habebat enim seniorem fratrem, cui locus ille meritò reservabatur. Alvarez. Gen. 43. Illust. 226.

Scholares pueri, & impuberes adolescentuli, ob sanguinis dignitatem, promoventur ad Ecclesiasticas dignitates; & de sub ferula transferuntur ad principandum presbyteris: lætiores interim, quòd virgas evaserint, quàm quòd meruerint principatum. Sanct. Bernard. ep. 42.

Quid est dignitas in indigno? nisi ornamentum in luto. Et ideo cunctos, qui sacri altaris suggestu eminent, tantùm opertet excellere meritò, quantùm gradu. Salvianus ad Eccl. Cath. l. 2.

Facem ponite, non dico in infima Lunæ sphæra, sed in infima regione aeris, situ altiore, quàm opùs sit; lux illa statim evanescet; quæ in cubiculis admota noctem mutat in diem. Si horologio grandi tollas pondera gravia, eáque appendas exili; mole oppressum ità rotarum cursum præcipitabit, ut horæ momentis affluant, & dies horæ quadrante excurrant. Sic evenit, cùm inepti judices sunt rerum magnarum. Oliva t. 3. conc. 17. die 3. Ven. Quadr.

Est facetum adagium Plutarchi: capram gestare non valeo, bovem tamen superimponere labore.

Tertiò

Boni, & probi.

Elegerunt bonos in vasa. Matth. 13. 48. Quô significatur, nè in capita promoveant inidoneos, & dignos repellant. Hujus doctrinæ academia arca Noe Gen. 6. belluæ ad carinam; homines, & volucres in tabulatione summa. Catellus, licèt arcæ rectori blandiretur, & familiæ delicias faceret; ovis, licèt ei lac, & lanam daret; non tamen admissi ad tabulatum summum, in quo agebat corvus, quanquam fugitivus, quia volucris erat. Idem ordo servatus in statua Nabuchodonosori, Dan. 2. 34. Statuæ caput ex auro. Sed major schola ordinis ad sedem agni regnantis Apoc. 4. 6. *in conspectu sedis tanquam mare vitreum.* Cur non sol? quia hic nullô optimi, pessimive discrimine, tam cicutæ, quàm rosæ, præstat maturitatem; ranam juvat, & hominem; plumbum, & aurum. At mare, quæ indigna sunt, expellit constanter; & pretiosa amanter fovet; cadavera, & algam, in littus ejicit; in grémio retinet corallia purpurata, & margarita candentia. Is. 7. 15. *ut sciat reprobare malum, & eligere bonum.* Dicat in solio sedens à mari, non promovere indignos, sed expellere; amplecti bonos & dignos. Oliva t. 1. conc. 13. in festo S. Lucæ.

Cùm dies factus esset, vocavit Discipulos suos. Luc. 6. 13. q. d. factâ die clarâ eligit: ut doceat quòd, qui assumendus est in ministerium Ecclesiæ, sit ex omni parte cognitus, visus, & probatus. Sylveira in Matth. 12. c. 4.

Antistes Ecclesiæ, qui virtutibus, & sapientiâ, fulgere debuerat, aurô nitet, & sericô: & animarum ornatus hodie in corporis cultum permutatus est. Favore, non meritô, Ecclesia regitur; & ad curam gregis non sapiens pastor, sed potens, quæritur; non innocens, sed dives: & qui populum magis potentiâ opprimat, quàm vitâ ædificet. Sanct. Thom. Villan. s. 4. Nat. Dom.

Quartò
Non mali.

Vidi servos in equis &c. Eccl. 10. 7. S. Greg. 31. moral. c. 10. Equi nomine dignitas temporalis accipitur, Salomone testante, qui ait: *vidi servos in equis.* Omnis quippe, qui peccat, servus est peccati: & servi in equis sunt, cùm peccatores præsentis vitæ dignitatibus efferuntur. Principes verò quasi servi ambulant: cùm multos, dignitate virtutum plenos, nullus honor erigit; sed summa hìc adversitas velut indignos, deorsum premit. Cornelius hìc.

Subter eam (arborem) *habitabant animalia & bestiæ; & in ramis ejus conversabantur volucres cæli.* Dan. 4. 9. Per animalia, & bestias intellige homines animales; mentes carnales, & sæculares: per volucres, accipe spirituales; bonorum studiorũ, & sanctorum desideriorum alis ad cœlestia volantes. Discant Prælati nostri, discant hìc, quid facere debeant; discant, inquam, indisciplinatos mores premere, bonos attollere, & honorare. Quid, quæso, hoc genus monstri est; quòd nostri temporis arbores, ursos, & leones, & alias hujusmodi quaslibet bestiales mentes, portent in ramis; volucres verò cœli, contra conditionis jura, Creatorisque instituta, premunt in imis? Quoties ego ipse *vidi*, videnséque ingemui, *impium superexaltatum* Ps. 36. 35. *& elevatum super cedros Libani!* Quid, quæso, eis aliud, quàm ruinam paratis? dum eos ad alta suspenditis, & quasi in ramis portatis. Quid aliud quis suo sublimatori, vel potiùs subvertori, daturus est in fine, in ipso confinio ruinæ? nisi: *quia elevans allisisti me.* Rich. à Sanct. Victore de erud. hom. inter. l. 2. cap. 17.

Miscellanea de Dignitatibus.

Dixit ostiariæ. Jo. 18. 16. Non est mirum, si Christum negat in curia, qui introducitur ab ancilla. Ingressus enim in atrium Pontificis, est ingressus ad dignitates Ecclesiasticas. Ancilla introducens est Caro vel carnalis parentela, & qui sic per Carnem intrant; fures sunt, & latrones. Ipsi enim non per sanguinem Christi, quò linitum debet esse ostium, intrant; sed per sanguinem proprium: cùm tamen præcipiatur Ex. 12. quòd postes liniantur sanguine agni. Hugo Card. hic.

Propter hoc dignitates positæ sunt, ut major pietas ostendatur: mirabiliùs etenim, quando quis in divitijs, & potentia agens, fuerit talis. Sanct. Chrys. hom. 22 in acta.

Monstrosa res, gradus summus, & animus infimus; sedes prima, & ima; lingua magniloqua, & manus otiosa; sermo multus, & fructus nullus; vultus gravis & actus levis; ingens authoritas, & nutans subtilitas. S. Bernard. l. 2. de consid. ad Eugenium. c. 7.

Joannes X. Pont. ex humili genere ad summum Pontificatum evectus, in annulo pretiosum lapidem pro sympolo usurpavit cum lem: *Tunc gutta, nunc gemma.* quia ex aquæ guttis, sole cooperante, coalescunt. Masenius l. 2. argut.

Fumus. Lem. *Ascendendo deficit.*

TITULUS IX.

DIJ.

ANseres Romana Capitolia à Gallo hoste servaverunt. Meritò debes illis Roma, quòd regnas: Dij tui dormiebant, & anseres vigilabant. Ideo illis diebus anseri sacrificas, non Jovi: cedunt enim Dij vestris anseribus, à quibus se sciunt esse defensos; nè & ipsi ab hoste caperentur. Sanctus Ambrosius l. 5. hexam. cap. 13.

Utile esse civitatibus, dicit varro, ut se viri fortes, etiamsi falsum sit, ex Dijs genitos esse credant: ut eò modò animus humanus, velut divinæ stirpis fiduciam gerens, res magnas aggrediendas præsumat audaciùs, agat vehementiùs; & ob hoc impleat ipsa securitate, feliciùs. S. Aug. de Civit. lib. 3. c. 4.

Complures, non modò veteres, verùm etiam ætatis nostræ, cùm amantissimos quosque amisissent patres, cognatos, & uxores; plurimæ item orbatæ viris, quos omnes natura prodidit, fuisse mortales: hos, atque has, per immodicum affectum átque luctum, pinxêre; sicque, pictis, seu fictis, hostias immolaverunt. Quos secuta posteritas ob elegantiam fictionis, artificisque peritiam, illos ùt Deos coluerunt. S. Athanasius Alexandr. libro contra Gentiles.

Quæ quisque pulcherrima animadverterat, ea sibi, tanquam Deos, præstituit. Siqui autem affectionibus & morbis, animi, plus æquò dediti erant; has ipsas sive perturbationes, sive morbos, DEos esse putârunt; vel Diis saltem eos consecrarunt. Iracundiam scilicet, cœdes, Lasciviam, Ebrietatem &c. S. Greg. Naz. or. 2. de rectâ rat.

Cùm aberrârint quidam ab uno Deo diversimodè multi sentiebant: ac alij quidem solem ponebant; ut occidente sole, noctis tempore, sinè Deò essent: alij verò Lunam; ut in die Deum non haberent. Alij amore mulierum furentes, nudæ mulieris idolum in sublimi statuentes adorabant; ut cupiditas illorum appareret. Alij verò ob auri splendorem in stuporem redacti, hocipsum, & cœteras materias, Deos finxerunt. S. Cyrill. Jeros. Catech. 4.

Ausi sunt nonnulli impiè unum Deum dividere sermone; & aliqui dicebant: alium esse animæ opificem, & Dominum; alium verò Corporum; absque ratione, simul & pietate, docentes. Quomodo enim duorum Dominorum unus homo servus esset; cùm Dominus dicat in Evangelio. Matth. 6. 24. *nemo potest duobus dominis servire.* Id. ib.

Titu-

TITULUS X.

DISCIPULI CHRISTI.

§. I.

Figuræ.

IN Elim, juxta duodecim fontes aquarum, septuaginta duæ palmæ erant. Ex. 15. 27. Interpretes septuaginta duo fuerunt, qui rogatu Ptolomæi Scripturam ex Hebræo transtulerunt. Concilium magnum Senedrim ex septuaginta duobus Senioribus constabat. Juxta Isidorum l. 1. etymol 22. in veste Pontificis septuaginta duo mala Punica, & totidem tintinabula erant. Ex. 28. 33. Sic & Christus, designando Discipulos, dedit Ecclesiæ suæ septuaginta duas palmas victrices de inimico. 72. Interpretes, & magistros S. Scripturæ; 72. viros magnos, regimen, & consilium; 72. tintinabula circumdata malò Punicò charitatis ad docendum, & prædicandum. S. August. in qq. Evangelicis, Beda, Hugo: per hunc numerum ostendit Dominus, quòd per hos, & eorum sequaces, erat annuntiaturus Mundo fidem Trinitatis. Unâ die per 24. horas à Sole totus illustratur orbis: Sol ergo per triduanum ambitum suum, 72. horas facit. Christus, qui se diem, & lucem, appellat, per hunc prædicantium numerum, significat, fidem, & lucem Trinitatis, toti orbi annuntiare, ac per eam Mundum maximè illuminare. Beda, Bonav. &c. mittuntur 72. qui totidem linguarum Gentibus prædicarent: ut sicut primò Apostoli, propter duodecim tribus Israel; ità & hi, propter exteras Gentes destinarentur imbuendas. Nam juxta Aug. Hier. Prosper. &c. in 72. Gentes, & linguas, divisi fuerunt homines in dispersione Babel: Ut Christus D. omnium Gentium, & linguarum, se Redemptorem ostenderet, 72. Discipulos elegit, ut 72. Gentibus responderent; ac sic cuique Genti, & linguæ Christus suum attribuit Discipulum, ùt illius curatorem, ac præceptorem. Sylveira in Luc. 10. c. 18. q. 2.

§. II.

Cur Christus misit Discipulos binos?

UT alter alteri esset auxilio, solatio, consilio, excitamento. Orig., Theophyl., Bonav., Dion. Carthus. Eccl. 4. 9. *melius est duos esse simul.* Sic Christus Petrum, & Joannem, mittit ad parandum Pascha. Luc. 22. 8. Sic duobus Emauntinis apparet. Luc. 24. Sic Petrus, & Joannes sæpe sociati; sic in Thabor Moyses, & Elias, cum eo loquentes, ob testimonium à Lege, & Prophetis. 2. Quia prædicaturi erant geminam Christi naturam, duplicem Christi adventum, duo testamenta; verbum, & Sacramentum; fidem, & opera; gemina charitatis præcepta. 3. S. Greg. hom. 17. in Evang. qui charitatem erga alterum non habet, prædicationis officium susscipere nullatenus debet. Character, & nota, prædicatoris est Evangelici, ut alios Prædicatores diligat. Si injurius, invidus; verus Prædicator non est. Sap. 7. 13. *sapientiam sinè fictione didici, & sinè invidiâ communico.* Sylveira in Luc. 10. q. 7.

Designantur, sicut qui ad militiam eliguntur, & mittuntur ad pugnam; illâ disciplinâ militari, quæ congruens fuerit, & quam statuerit Imperator. Quòd bini mittuntur, pertinet ad veritatem, & cautelam, & ad testimonium sanæ doctrinæ: ut verecundiâ socij, qui loquitur, moderetur sermones, & disponat in judicio; nè plus, quàm expediat, effluat, & loquatur in pertinens. Et ad fulcimentum tenendæ societatis, ut unus relevetur ab altero. Sim. Cass. l. 9. c. 26.

§. III.

Discipulus malus opprobrium Magistro.

MAgister, *sequar te.* Matth. 8. 19. Cur Christus illum repudiat? malus erat Discipulus: vulpem sub ore tegebat. Nota fieret Magistro, si fictè ageret. Sic Isid. Pelus. l. 1. ep. 17. nè pertinax illius improbitas ijs, qui fidem amplecterentur, offensionis causam afferret, Domini potentiam calumniantibus: ut qui Discipulum ad virtutem immutare non potuisset. Cum è Christi schola Judas abiisset, dixit JEsus Jo 13. 31. *nunc clarificatus est Filius hominis*: acsi honestatum se Magister significaret, cùm Discipulum improbum à sua schola abegit. Nævum talem, ut à se abigeret Christus D. Petro imperat; *mitte gladium tuum in vaginam.* Jo. 18. 11. Aurem Malcho Petrus sui impotens absciderat, Magistrò ad crucem, & necem paratò. Quid Christus? gladium extorquet è manu Petri. Tertull. l. de patientia c. 3 patientia Domini in Malcho vulnerata est. Poterat enim improbus quisque dubitare; an non Discipulus impatiens à Magistro hausisset impatientiam? Tertull. nè unius quidem discentis gladium in ultorem probavit. Velloso in Judith 5.

Epistola nostra vos estis. 2 Cor. 3. 2. Quidquid enim illud est, quod eas fecit literas, quæ commendant nos redduntque reverendos; hoc vos facitis, dum & vident vos, & de vobis audiunt omnes, propterea, quòd Discipulorum virtus præceptorem ornare solet, & commendare, plusquàm ulla epistola. S. Chrys. hic hom. 6.

Titulus XI.
DISCORDIA.

§. I.
Symbola, & similitudines.

Divisitq; aquas &c. Gen. 1. 8. 9. Opus etiam illius diei secundi divisionem contrariam quodammodo unioni designabat: eô enim die fecit firmamentum, quod divideret aquas, quæ erant supra illud, ab eis, quæ erant infra; cùm tamen antea essent unitæ. Cornelius in Cant. 4. Cur secundâ die non dixit Moyses: & vidit Deus quod esset bonum? Respondent aliqui: opus hoc non tam fuisse creationis, quàm interstitij, &, divisionis aquarum superiorum ab inferis, per interpositum firmamentum. Unde colligo, quàm ingens malum divisio, & dicordia. Cornelius hîc. Non poterat secundus dies, qui numerum facit, qui ab unione dividit, Dei sententiâ comprobari. Sanct. Hier. in c. 1. Aggæi.

Non ædificabis illud de sectis lapidibus. Ex. 20. 25. Secti lapides ij sunt, qui unitatem scindunt: tales in corpore suo Christus non recipit. V. Beda. De sectis lapidibus altare reprobat Deus. Secti lapides sunt, qui fraternæ societatis consortium respuunt; qui vivere cùm fratribus, & conversari concordirer nolunt. B. Petr. Dam. l. 5. ep. 20.

Contristatus est David, eò quòd divisisset Dominus Ozam. 1. Paral. 13. 11. Domus, aut ædificium, cùm dividitur, & rimas agit; ruinam minatur: navis quoq; quæ circa latera rimosa, aquam bibit, in naufragij periculo versatur. Divisio mortis est causa; & sæpe in sacris literis pro morte accipitur. Bessæus D. Septuag.

Atrium autem, quod est foris &c. & nè metiaris illud. Apoc. 11. 2. Notat Hugo Card. justos mensurari, iniquos numerari. Metire templum Dei, id est, Fideles, & electos. Et suprà c. 9. 16. de iniquis *numerus equestris exercitûs.* Sic Dan. 5. 26. *numeravit Deus regnum tuum.* Discrimen: mensuratur continuum; numeratur divisum. Justi inter se uniti, & per amorem quid unum; & ideo mensurantur. Sed iniqui divisi numerantur. Sylveira hîc.

§. II.
Motiva vitandi.

1.
Discordia chara Dæmoni.

Descenderuntq; volucres super cadavera. Gen. 15. 11. Nullâ re sic inescantur volucres malignæ, quàm divisione. S. Isidorus in Gen. 12. per volucres descendentes supra corpora, quæ divisa sunt, spiritus immundi signicantur; palum quendam suum de carnalium divisione quærentes. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 15. Obtulit Abraham Deo vaccam, & capram trimam, turturem, quóque, & columbam; qui tollens divisit ea; vaccam puta, & capram per medium; aves autem non divisit. Cumque hoc sacrificium litaret, *descenderunt volucres super cadavera.* S. Ambr. Lyra, & alij, legunt: *descenderunt volucres super cadavera divisa.* Ad divisa delapsæ aves, id est, dæmones. Ab avibus abstinuerunt, quia hæc divisæ non erant; cœtera secta: quô significatur magna unionis potentia. Did. Niss. D. 3. Quadr. § 5.

Eligite ex vobis virum. 1. Reg. 17. 8. clamavit Goliath licèt armatissimus contra Israël. Nota belluæ pusillaminitatem, qui cum uno tantùm vult pugnare. Sathanas, de quo Job 41. 24. *non est super terram potestas, quæ comparetur ei*, curat, quoad potest, nos divisos, & discordes, invenire, & singulare certamen inire. Quia ergo tot inimicitias inter Christianos invenit, ideò tot victorias reportat. Diez. conc. 3. in Communi Apost.

Triumphus dæmonum est dissensio Christianorum. S. Aug. s. 156. de temp.

Sicut *in pace factus est locus Domini.* Ps. 75. 3. Sic in discordia locum diabolo fieri manifestum est. Sanct. Bernard. s. 3. in Ded. Eccl.

2.
Discordia noxia, accelerat interitum.

Quòd si linguarum discordia admirabile illud opus Babylonicæ turris conturbavit, & destruxit. Gen. 11. 7. quantò magis cordium discordia nos omnes poterit evertere. Ex elementorum concordia pretiosæ margaritæ generantur, aurum, argentum, cœteráque metalla. Ex humorum concordia oritur valetudo; discordia origo morborum, & mortis est. Diez fer. 6. D. 3. Quadr.

Divisum est cor eorum, nunc interibunt. Oseæ 10. 2. Quomodo enim valet quis vivere, si divisio est in corde? unde divisio cordis esse nequit sinè vehementiâ doloris. Tantæ enim voluntatis, tantæque unitatis, est cor; ut si acu pungatur; ità ut modica divisio subsequatur, continuò moritur. S. Bonav. s. 20. D. infra Epiph.

Gens in gentem, & regnum in regnum. Matth. 24. 7. Sic distracti in partes populi Anti-Christo locum dabunt, ad terræ cladem ultimam. Velloso in Judith 1. Præn. 16. Unde ampliùs est Turcarum potentia? unde ejus imperium sic sublimatum est? nisi ex discordia Christianorum. S. Thom. Vill. Conc. de fœd. inter Rom. Pont. Imper. & Venet.

Descendebat ab Jerusalem in Jericho. Luc. 10. 30. Descensio à Jerusalem, aversio est à pace, & quiete. Malè sibi providet, & ad gehennam se parat, qui à pace fecit absessum. Sim. Cass. l. 6. c. 10.

Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur. Luc. 11. 17. Quoquô modô connexa, divisa depereunt; regna, provinciæ, civitates

tes, domus, familiæ, aut quôcunque vinculô colligata; cùm in discordiam venerint, interitum faciunt. Sim. Cass. l. 5. c. 23.

Quidquid capit divisionem, & interitum capiat, necesse est. Lactantius l. 1. Instit.

Si in uno membro totum corpus violatur, utique in uno homine communio totius humanitatis solvitur. Violatur natura generis humani, & S. Ecclesiæ congregratio. S. Ambr. l. 3. c. 3. Offic.

Carbones. Lem. *Extinguimur, si distinguimur.*

§. III.

Alia motiva.

S. Aug. Chrysostomus probat, elementa DEos non esse, ob eorum discordiam: si sunt elementa dij, quomodo pugnant inter se? quomodo armantur ad bellum inter se gerendum? in Ps. 2.

Qui ab unitate dividitur, nè dubites, quin ab eo recesserit spiritus vitæ. S. Bern. Festo S. Michael.

Respice volatilia cœli, respice bestias agri, attende pisces in mari; non tantam divisionem in eis invenies, sicut in hominibus esse patet. S. Bonav. s. 29. D. infra Octav. Epiph.

Vulgò dicitur: in denario litis non est obolus amoris. Gerson de præceptis Decalogi c. 9.

Vide tit. Divitiæ.

§. IV.

Discordiarum origo.

Divisit per medium. Gen. 15. 10. Animalia dividuntur: quia inter malos semper sunt jurgia, & discordiæ: quia, ubi quilibet quærit, quod suum est, non potest esse unitas. Aves autem non dividuntur: quia boni semper servant unitatem in vinculo pacis: Hugo Card. hîc. Felix erit civitas illa, in qua hæc duo verba *meum*, & *tuum*, non audiuntur: eò quòd communibus rebus, quæ alicujus æstimationis sunt, quoad fieri possit, cives utantur. Dicebat Plato, teste Stobæô s. 72. Duo fratres, propter morum arborem, graves habebant rixas; quôvis eorum suam esse asserente; S. Franc. de Paula charitate motus, optans lites tollere, ad orationem confugit; & eâ finitâ ad arborem conversus: ô creatura DEI, ait, ego minimus servorum ejus, in nomine sanctissimæ Trinitatis impero tibi, ut componas litigia inter istos dominos temporales. Et mox arbor illa in duas divisa partes æquales, ut quisque dimidium habuerit. In vita ejusdem.

Ubi non est JEsus, illic seditiones, & lites, & pugnæ sunt. Orig. tr. 35. in Matth. 27.

Si solus DEus coleretur, non essent dissensiones, & bella; cùm scirent homines, unius se DEI filios esse; ideoque divinæ necessitudinis sacrô, & inviolabili, vinculô copulatos; nullæ fierent insidiæ: cùm scirent, cujusmodi pœnas DEUS animarum interfectoribus præparet; qui clandestina scelera, & ipsas etiam cogitationes, prævidet. Lactantius. l. 5. div. instit. de justitia.

Multi vel in hodiernum usque diem bella habent in ædibus: & hic quidem oppugnatur ab uxore, ille verò obsidetur à filio; alius autem à fratre, & alius domatur à famulo: & nemo subductâ ratione apud se cogitat, quòd, nisi peccata seminâsset, non in domo sua spinæ, & tribuli, succrevissent: nisi peccatorum scintillas occultâsset, domus non conflagraret. S. Chrys. in Psal. 3.

Procurandum nobis est, ut nostra potiùs emendare vitia, & mores corrigere, studeamus. Quæ procul dubiô, si fuerint emendata; non dicam cum hominibus, sed etiam cum feris, & beluis, facillimè nobis conveniet. Jo. Cass. de Cœnob. instit. l. 9. c. 8.

S. Andreas Corsinus discordibus Florentinis prædicans, surgite, inquit, levate capita, & videte, unde vestræ rixæ? & viderunt super civitatem innumerabilem multitudinem corvorum, qui erant dæmones in ea; ex quo pacificati sunt. Bollandus 30. Jan.

§. V.

Contra Discordiarum seminatores.

Intenderunt arcum suum. Ps. 36. 14. Cùm videris aliquem, vitiis, & passionibus, agitatum, circuire, & perturbare omnia: nolo dubites, quòd ille sagitta diaboli est; & os ejus posuit arcum suum, & tetendit sagittas verba ejus; ut sagittet rectos corde. Orig. hom. 3. hîc.

Beati pacifici, quoniam filii DEI vocabuntur: Matth. 5. 9. Beati pacifici, id est, pacem facientes. Sic maledicti, qui pacem impediunt: quoniam filii diaboli vocabuntur. S. Vinc. Ferr. s. 1. in Festo Corp. Chr.

Inimicus homo hoc fecit. Matth. 13. 28. Admonendi sunt, qui jurgia seminant; ut, cujus sunt sequaces, agnoscant. In uno malo innumera peragunt: quia, seminando discordiam, charitatem, quæ virtutum omnium mater est, extinguunt. S. Greg. p. 3.

Non criminatrices. Tit. 2. 3. Græcè diabolus significat propriè calumniatrices, quæ lites serunt; aliosque ad rixas, & pugnas, accendunt. Cornelius hîc.

Misit serpens ex ore suo &c. Apoc. 12. 15. Os diaboli, est seminatoris discordiæ os. S. Bonav. s. 2. fer. 4. Pent.

Quidquid separat fratres, Infernus est appellandus. S. Hieron. lib. 3. in Os.

Væ homini illi, per quem unitatis vinculum jucundum turbatur! Judicium profectò portabit, quicunque est ille. Antè mihi contingat mori, quàm audire in vobis quempiam justè clamitantem: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* S. Bernard. s. 29. in Cant.

Discordiæ, vel odij, ignem incendentes, excludentur à consortio Sanctorum; sicut incendiarii excluduntur per excommunicationem à consortio Fidelium. Geminiani l. 8. c. 18.

Titulus XLI.

DISCRETIO.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

EGo sequar paulatim vestigia ejus. Gen. 33. 14. *Sicut videro parvulos meos posse.* Discant hoc indiscreti, qui, non expensis suis viribus, cursim feruntur per viam Spiritûs; ut antè deficiant, quàm perficiant iter. Did. Niss. polit. cœl. p. 2. lib. 7. cap. 9.

Nosti Domine, quòd parvulos habeam teneros &c. Gen. 33. 13. 14.

Ibant in directum vacce - non declinabant, neq; ad dexteram, neq; ad sinistram. 1. Reg. 6. 12. ità & sancti viri. Mendoza hic.

Inter medios fines. Marci 7. 31. Infensus est DEUS extremis. Transiit Dominus inter media duo confinia: ut doceret, quà eundum, si prosperum viarum nostrarum exitum velimus, medium tenendum. Did. Niss. D. 11. Pent.

Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis, humiliabitur. Luc. 3. 5. S. Greg. Nyss. tr. 2. in Ps. c. 9. jubet compleri valles, & complanari colles, & montes: quod mihi nullo aliò consiliò dixisse videtur; quàm, ut ostenderet; in virtutis studio excessum, defectumque; seu nimium, & parum, diligenter attendendum esse: ut, neque per defectum boni, virtutis rationem quasi excavemus, & exinaniamus; neque etiam, per excessum, reddere inæqualem conemur. Id. ib.

Omni ciborum sal salubre est condimentum, si mensura non desit; alioquin sinè modo & ipsum perit; &, quod salierit, perdit: amarat enim nimietas, quod poterat condire mensura. Id. D. 1. Pasch.

§. II.

Discretio commendatur.

IN camo, & fræno, maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. Ps. 31. 9. Hebr. *in flagello, & fræno.* Fræno utimur, ut præceps brutum coerceamus; flagello, ut ignavum excitemus. S. Petr. Dam. l. 6. ep. 26. in conventu spiritualium fratrum tunc discretionis ordo congruè geritur, si moderatio Rectoris imitetur diligentiam equitis: ille siquidem calcaribus utitur, ut impellat; frænò, ut reprimat. Id. ib.

Attingit à fine usq; ad finem fortiter: & disponit omnia suaviter. Sap. 8. 1. Rich. à S. Vict. p. 2. in Ps. 44. à fine inchoationis usque ad finem consummationis. Tu fortiter inchoas, tepidè consummas. Cur hoc? nisi quia non disponis omnia suaviter; nec scis operari sapienter: incipis, curris, festinas, anhelus lassaris, deficis; non dicam ad finem, sed nec ad medium pertingis.

Quidquid cum discretione feceris, virtus est; quidquid sinè discretione gesseris, vitium est. S. Isidor. l. 2 soliloq. c. 16.

Est discretio non tam virtus, quàm quædam moderatrix, & auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc, & virtus vitium erit. S. Bern. s. 49. in Cant.

Semper, quod mediocritatem custodit, amabile est; quod verò modum non servat, injucundum. S. Chrys. hom. 16. in acta.

Cùm nihil aliud sit virtus, quàm affectio ordinata, & moderata; ex intentione bona agitur, ut sit affectio ordinata; & per discretionem efficitur, ut fiat moderata. Rich. à S. Vict. de arca myst. c. 23.

Optima inter virtutes noscitur esse discretio; quæ gradiens inter bonum, & malum; inter bonum, & bonum; inter malum, & malum; inter opinionem, & verum; inter voluptatem, & necessitatem; inter virtutem, & famam; inter competentia corpori, & spiritui: semper ad tutiora declinat, devitatque pejora. Sim. Cass. l. 7. c. 1.

Coram S. Dominico tripudiabat dæmon cantans: magis & minùs! magis & minùs! Cùm autem adjuratus ab eo esset, quid sibi hoc vellet? respondit: quòd, quidquid ipsi lucrantur in hoc Mundo, totum fit per majus & minùs: medium autem est, quod placet DEO, & displicet diabolo. S. Vinc. Ferr. s. 4. D. 4. Adv.

§. III.

Discretio spirituum.

DEntes tui sicut greges tonsarum. Cant. 4. 2. Dentes sunt discussiones discretionis; quibus meditationes spirituales, & cogitationes cordis, cernuntur, & comminuuntur, ac discernuntur: an puræ sint, & veraciter bonæ? an sint à Deo, vel à spiritu malo, vel a corde humano? Rich. à S. Vict. s. 17. in Cant.

Nasus tuus sicut turris Libani. Cant. 7. 4. Rectè per nasum discretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Unde & in laude Sponsæ dicitur: *nasus tuus &c.* quia nimirum S. Ecclesia, quæ ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionem conspicit; & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. S. Greg. l. past. off. p. 1. cap. 11.

§. IV.

Indiscretio.

DOmine, tu mihi lavas pedes? - non lavabis &c. Jo. 13. 6. 8 *Domine, non tantùm pedes meos, sed & manus & caput.* v. 9. Chrysost. in recusando vehemens Petrus, & in permittendo vehementior.

Plerum-

Plerumque virtus, cùm indiscretè tenetur, amittitur; cùm discretè intermittitur, retinetur. S. Greg. 28. mor. c. 6.

Ferunt in processione Crucem sinè candelis accensis, qui ferunt Crucem pœnitentiæ sinè discretione. Stella de cont. van p. 3. c. 69.

Non vult DEUS, ut destruas corpus, sed vitia: hodie currere, & cras fatigatum jacere, non est fructum facere, sed impedire. Hodie nihil, & cras nimiùm habere, non est paupertatem amare, sed cupiditatem nutrire. Hodie necessaria respuere, & cras singularia velle; non est abstinentis, sed gulam irritantis. Hodie non velle comedere appositа, & cras de exiguo murmurare; non est judicium animæ abstinentis, sed monstri impatientis. Hodie tantùm legere, & scribere, ut doleat caput; non est animum pascere, sed ad alia opera bona impotentem reddere. Id. ib.

Titulus XIII.

DIVITES.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Divites eguerunt, & esurierunt. Ps. 33. 11. Hebr. *Leones.* Chald. *catuli leonum* eguer. & esurierunt.

Confringatur rota super cisternam. Eccl. 12. 7. Bene comparat Salomon vitam hominum rotæ super cisternam: nam sicut, aliis urnis repletis aliæ vacuæ sunt; sic in Mundo, ut aliqui ditescant, alii debent fieri pauperes. Stella p. 2. cap. 88.

Venatio leonis onager in eremo; sic & pascua divitum sunt pauperes. Eccli. 13. 23. Insidiatur quasi leo in spelunca. Ps. 9.

Sicut ignis, qui comburit Sylvam. Ps. 82. 15. Per Sylvam divites intelligimus. In sylva est copia arborum infructuosarum: sic in talibus copia divitiarum, quæ infructuosæ sunt. Hugo C. hic.

Lupus & agnus pascentur simul. Is. 65. 25. Lupum vocat divitem, agnum verò pauperem. S. Chrys. tom. 6. serm. de inob. hom.

Aquila grandis - plena plumis. Ezech. 17. 3. S. Greg. 31. mor. 19. Aquila est Nabuchodonosor præ multis divitiis plenus plumis. Aldrovandus Ornithol. c. 1. Plumæ significant opes, quibus abundabat: nam plumæ regum sunt opes. Sicut enim aquila sinè plumis volare nequit; ità & principum dignitas omnis, nisi pecuniâ, quæ belli nervus est, fulta; enervis, & robore carens, facilè corruit. Cornelius hic.

Ululate quercus Basan. Zachar. 11. 2. Chald. *ululat satrapa provinciarum* Quasi inter homines idem sit dives, quod inter arbores quercus: quippe quercus frugifera est, sed suibus alendis, non hominibus. Sic divites, instar quercûs, canibus, & equis, alendis invigilant. Baeza t. 2. l. 10. c. 8. §. 3.

Filius (reguli) *infirmabatur Capharnaum.* Jo. 4. 46. S. Anton. p. 21. Trinit. *Capharnaum* interpretatur *ager pinguedinis*, vel *villa consolationis.* Sim. Cass. l. 1. c. 18. amor ejus ægrotaverat in pinguedine Mundi. In abundantia temporalium rerum habitâ vel quæsitâ, infirmatur hominum amor; qui, dum habet abundè, quod habendum est temperatè; ipsâ intemperie est ægrotus. Ps. 72. 7. *prodiit quasi ex adipe iniquitas.* Sylveira hic q. 6.

Valles dicuntur homines divites; quia vallis est terra delicioſa, & pinguis. S. Vinc. Ferr. s. 1. fer 6. post Cineres.

§. II.

Divites sunt alieni à DEO, virtute &c.

Cain agricola. Gen. 4. 2. quia divites hujus Mundi terram, & carnem suam, colunt quasi DEum. Hugo Card. hic.

In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis. Ps. 118. 14. Id est, delectatus sum ambulare in via testimoniorum tuorum, sicut delectantur avari in omni copia divitarum. Magnus sanè affectus, & rarus, apud homines; cùm e contrario soleant plerique pro tenui luto contemnere omnia mandata DEI. Bellarminus hic.

Gloriam regni tui dicent. Ps. 144. 11. Qui crescere studeant potentiâ, & divitiis, & alios supergrediuntur; isti non magni, sed inflati sunt; non sunt succô pleni, sed ventô distenti. Id. hic.

Rogabat illum quidam de Pharisæis, ut manducaret cum illo. Luc. 7. 36. Hic adumbratur mundialium principum vanitas, quâ se fallunt; non ipsi ad DEUM relictis suis ire cupientes, sed DEUM ad se vocantes; ut DEus eorum assideat mensis, eorum conformetur affectibus, & voluptatibus. Baeza t. 2. l. 6. c. 6. §. 1.

Extollens vocem quædam mulier. Luc. 11. 27. Confusio magna est, quòd sapientes, & divites, omnes taceant; & quædam muliercula, cujus nulla ratio habebatur, ipsa sola pro honore DEI respondeat. Quando fidei nostræ volumus testes adhibere, quærimus homines honoratos, & præcipuos, qui inveniri possunt. At verò DEI Filius consultò videtur gentem abjectiorem quærere, quæ pro ejus honore respondeat. Ingredientem in Jerusalem pueri, & plebs, laudaverunt; in cruce latro, & hodie mulier quædam. De pastoribus Bethlehemiticis Lucas 2. 20. *reversi sunt pastores glorificantes, & laudantes DEum;* quod de Regibus non meminit Matthæus. Piscatores eum

per

per Mundum laudaverunt. Voluit his significare Dominus : quàm difficulter divites , & potentes hujus sæculi possint disponi , ad hoc , ut honori DEI consulant , & pro eo respondeant. Diez. Conc. 1. Festo B. V. ad Nives.

Scenopegia. Jo. 7. 2. id est, festum Lunæ observant , qui gaudent de abundantia temporali , quæ significatur per Lunam. Hugo Card. hic.

S. Aug. s. 109. de temp. loquens de fumo : vides magnam molem? habes , quod videas ; & non habes , quod teneas : solidior est fumus igni proximus , & terræ proximus ; attenuatus evanescit , & disperit ; quando se multùm extulerit. q. d. ex inflammata ligni congerie prodit fumus ; ut , nisi doceret experientia , ipsum brevi dilapsurum , cruciaret spectantes. Modò se attollit in sublimem turrim , mox se in arcem latè patentem format , dein in nubem diffunditur ; tandem putatur viam in cœlum facere , & sedem inter astra ponere. Habes , quod videas in pompa Mundi. Vestes sunt augustæ , tituli illustres , saltationes frequentes , reditus copiosi , ampla jurisdictio , comitatus nobilium frequens : an accedant virtutes , patiens audientia , largitiones &c. novit omniscius. Oliva t. 3. Conc. de Imm. Concept. Luna cùm apparet nobis splendidior , & majori luce fœta , tunc à sole remotior est , & ipsi ex adverso opposita ; eâ parte obscurior , qua Empirium spectat. Contingit non rarò eos in Angelorum conspectu minus conspicuos , & magis obscuros ; qui ad oculos nostros refulgent majori lucis copiâ. Id. ib.

Homines si fiant magis divites , minùs fiunt homines. S. Bonav. s. 74. in If.

§. III.

Divites ditescunt alienâ inopiâ.

QUomodo tam citò invenire potuisti?. voluntas DEI fuit. Gen. 27. 20. Pete similiter à divitibus : Sub mentito divinæ voluntatis pallio fraudes , furta abscondunt. Vidisti personas inopes , & quas à veste lacera mendicas putâsles ; post paucos annos fortunam ità mutâsse , ut aureorum millia comparârint ; famulos , equos , rhedam , domum amplam. Petite unde tam citò divites? DEI gratiâ , dicent , industriæ attribuendum ; ità DEUS juvit , ità voluit : sed fraudes sunt Jacob. Paoletti. D. 3. Adv.

Boves macræ devoraverunt pingues. Gen. 41. 4. Nunc fit contrarium. Sylveira in Jo. 6.

Videns Moyses populum , quòd esset nudatus. Ex. 32 25. Non potuit non spoliari populus à ministris , cùm inauguratus est vitulus : vituli gloria de paupertate cunctorum exstructa est. Naxera in Jos. 10. §. 37.

Sol contra Gabaon nè movearis. Jos. 10. 12. Abul. q. 22. quærit : an omnia sidera steterint? Respondet : videtur dicendum , quòd non fuerint mota ; sed stante cœlo Solis , tota cœlestis machina steterit , & etiam ipsum primum mobile. Quia sol candidior refulsit , quasi micare nequeat sinè Lunæ depressione , sinè cœlorum violentiâ , & stellarum injuriâ. Sic angusta Mundi gloria est , ut unius prosperitas de plurium cudatur ærumnis. Plurima sidera cadunt , ut Phœbus lucidior resurgat. Id. ib.

Beatus dives , qui inventus est sine maculâ , & qui post aurum non abiit. Eccli 31. 8. Palacius : si aurum ad te jure venit , tu post illud non abis ; sed si aurum injustè quæris , tu post illud abis. Si gratiosò donò , si hæreditatis jure , si justâ arte , aurum comparo ; aurum ad me venit : sim per fas , & nefas , illud conquiro ; si propter illud res divinas violo , aut Ecclesiæ leges transgredior , post aurum vado ; ac post illud totô affectu , & conatu , quasi mancipium , sequor , & feror. Sic Judæi dicebantur ire post DEos alienos , cùm , relictô Deô , illos colebant. Cornelius hic.

Hæc omnia tibi dabo &c. Matth. 4. 9. Auth. Imp. hom. 5. in Matth. uni dare non poterat omnia , nisi ab omnibus tolleret omnia. S. Chrysol. s. 122 ait epulonem artificiosè nuditate vestitum : cujus nuditate? multorum , quos nudavit , ut vestem sibi teneret.

Epulabatur quotidie splendidè. Luc. 16. 19. Ipsius mensa multorum pauperum constabat sanguine ; & ipsius pocula multorum , quos ad laqueum coegerat , rubebant cruore. Quanti necantur , ut vobis , quod delectat , paretur! funesta fames vestra , funesta luxuries. Ille de summis culminibus ruit , ut frumentis ampla vestris receptacula præpararet : ille de sublimi arboris cacumine decidis , dum genera uvarum explorat ; quæ deferat , quibus digna convivio tuo vina fundantur. Ille mari mersus ; dum veretur , nè piscis mensæ tuæ desit , vel ostrea. Ille brumali frigore , dum lepores investigare , aut laqueis studet aves captare , diriguit. S. Ambr. l. de Nabuth c. 5.

Erat publicanus , & ipse dives. Luc. 19. 2. Victum publicani non aliunde , quàm ex pauperum lacrymis habent. Theophylactus hic.

§. IV.

Divites impunè peccant.

HÆc dicit Dominus DEus Israel : anathema in medio tui est , Jerusalem. Jos. 7. 13. Et nihilominus Achan de Jericho Spoliis nonnulla clam furatus , non capit fugæ consilium , nec sortes antevertit. Quæ causa? quia nobilis , aliasque jam aurô dives , non timuit sortes , non expavit flammas ; imò putavit , etsi crimen cœlesti indiciô reperiretur , pœnam haud infligendam. Abul. q 42. non putavit , pœnam magnam esse infligendam , quamquam reperiretur furtum : ideo non recessit de castris. Divites , perverso Sæculi more , nec infamiæ , nec criminis , sunt obnoxii suppliciis. Qui nummorum adeptus est patrocinium , impunè peccat ; quasi pecunia sit scelerum baptismus , & reatuum absolutio. Ridicula habetur divitis accusatio : nam frustra jure agitur , qui auri defenditur eloquentia. Naxera in Jos. 7. §. 29.

Judi-

Judicate egeno, & pupillo; humilem, & pauperem justificate. Pſ 81. 3. Juſtificatio ſupponit culpam, & delet præcedentem maculam. Dicat ergo, peccatorem juſtificate, aut pauperem eripite. Paupertati juſtificationem prudenter exoptat: quia ſcit, apud humanos Judices, & tribunalia, pauperem ſemper, ùti peccatorem, damnari; cùm dives abſolvatur ùt juſtus. Id. in Joſ. 9. §. 20.

§. V.

Divites periculis obnoxij.

DIves quidem nihil aliud mihi eſſe videtur, quàm civitas absque muris in agro ſita, & undiquè inſidiantibus expoſita. S. Chryſ. hom. 13. in act.

Non aliter in divites Sathan inſilit, quàm canis quispiam panis buccellam, aut placentam, de manu parvuli abrepturus. Id. in ep. Rom. 3. ſerm. 7.

Quem non metuit dives? an non latrones? an non potentes? an non invidos? an non calumniatores? & quid calumniatores? aut latrones, dico? familiares ſuos ſuſpectos habet. Id. hom. 35. in ep. 1. ad Corinth. c. 4. Vide plura hic.

Quemadmodum paſſer, & à pueris, & à viſco, capitur, & à laqueis, & ab aliis innumerabilibus; ità etiam qui eſt dives, & ſuorum, & hoſtium petitur inſidiis; & in majore, quàm ille, verſatur periculo. Id. in Pſ. 10.

Facilè amittunt cœleſtia, qui terrenis abundant. S. Laur. Juſtin. l. de caſt. connub. cap. 4.

§. VI.

Divites ſunt miſeri.

HOmo *quidam erat dives.* Luc. 16. 19. Hunc, tanquam durum, & in pauperes inhumanum, Dominus anonymum, nominisque expertem, inducit: nempe ut exemplò id confirmet, quod per prophetam de iis aliquando pronuntiârat, qui DEUM non metuunt. Pſ. 15. *Nec memor ero nominum eorum per labia mea:* pauperem verò propriò nomine deſignat; ſiquidem tales in DEI lingua, & ore, obverſantur. S. Titus Boſtr. hic.

Erat quidam mendicus nomine Lazarus. Luc. 16. 20. Ubi ergo nomen divitis? nusquam: quippe qui nomine careat. Quantæ divitiæ! arbor foliis vernans, ſed fructu deſtituta: quercus in altum protenſa, quæ glandem brutis animantibus in cibum ſuppeditat. S. Chryſ. t. 6. tr. in terræ mot.

Leoni X. alchimiſta librum dedicaverat de arte aurum conficiendi. Cùm ſperaret magnum honorarium, tandem Papa crumenam bene magnam homini dedit, inquiens: quoniam aurum tibi ipſe conficere potes, dari tibi ſolùm neceſſe eſt, quò illud recondas. Sic DEUS cum iis agit, qui omnî ſtudiô aurum comparant: dat eis vacuam crumenam, ut impleant ipſi. Et quia in conatu ſuo ſæpe deficiunt, burſa vacua manet. Jonghen p. 3. Exh. 4.

§. VII.

Divitum conditio in morte.

D*Ormierunt ſomnum ſuum, & nihil &c.* Pſ. 75. 6. Dormierunt enim in cupiditatibus ſuis; delectat illos: tranſit ſomnus iſte, tranſit vita iſta; *& nihil invenerunt in manibus ſuis*, quia nihil poſuerunt in manu Chriſti. Vis aliquid invenire in manibus tuis poſtea? noli contemnere modò manum pauperis; & reſpice manus inanes, ſi vis habere manus plenas. S. Aug. in Pſ. 75.

Omnia flumina intrant in mare. Eccl. 1. 7. Cùm flumina ſint aquarum dulcium, habent tamen fines amaros. Non poteſt quæri in mari, quisnam ſit Tagus? aut Nilus? aut alius fluvius? Divites hujus ſæculi ſunt fluvii (*divitiæ ſi affluant*) nunc dulces fluunt, in morte omnia amareſcunt, & confunduntur. Diez fer. 6. D. 2. Quadr.

Fili, recordare &c. Luc. 16. 25. Dentes integros, & valentes, ſummâ curâ fovemus; putridos extrahi curamus, & abjicimus. E contra pedes ſanos laboribus, ambulatione exercemus, in pulvere, & cœno; ſi deficiunt, eos fovemus. Sic divites, quaſi dentes, omnibus in honore; putridi, perditis opibus, deſpiciuntur. Pauperes ùt pedes, in Sæculo abjecti, laboribus expoſiti; ſi infirmantur, à DEO cœleſtibus recreantur auxiliis; & ſi moriuntur, beatorum gaudent conſortiô. Stella hic.

Vos alloquor divites, ac locupletes. Reſpicite finem; à cupiditate deſiſtite; quæ poſſidetis, non amate. Quantò amantior fueris, tantò plus eorum, quæ ad te nihil pertinent, nihilque profutura ſunt, relinques. Volo, tecum feras omnia, nè alienis relinquas. S. Baſilius ſ. 2. in divit. avaros.

Neſcit natura divites, quæ omnes pauperes generat. Neque enim cum veſtimentis naſcimur, nec cum auro, argentoque, generamur. Nudos fudit in lucem; egentes cibô, amictu; nudos recipit terra, quos edidit. S. Ambr. l. de Naboth c. 1.

Dives in morte ſimilis mulo regio, divitias multas deportanti; ex quibus nihil illi tandem manet, nisi plura ulcera, quæ ex tanto onere contraxit. Oſorius fer. 3. D. 2. Quadr.

Avis, quæ inviſcatur, dicitur miſerior; nec gaudet de viſco; nec libera dolet, quòd non inviſcatur: quia viſcus eſt ad malum ejus; ſic viſcus divitiarum. Eccl. 5. 12. *divitiæ conſervatæ in malum Domini ſui.* Et licèt modò viſcum, ſeu laqueum, non ſentiant; ſentient in morte, ſicut avis volare incipiens.

Tunc non ascendent, sed cadent. Prov. 11. 28. *qui confidit in divitiis, corruet.* Summa Prædic. Divitiæ.

§. VIII.

Divites honorantur, promoventur.

Fuit (Berzellai) *vir dives nimis.* 2. Reg. 19. 32. Pagnin. & Sept. *vir magnus erat valde.*

Erat ibi mulier magna. 4. Reg. 4. 8. Magna, id est, dives, potens, ut explicat Lyr. Carthus. Hugo.

Confundantur omnes, qui adorant sculptilia. Ps. 96 7. Divites, quando habent divitias, honorantur ut imagines auro circumdatæ. Hugo Card. hic.

Venit quidam homo dives. Matth. 27. 57. Quia Joseph dives, & nobilis, fuit; facilè impetravit à Pilato, quod petiit: ideo Evangelistæ dicunt, quòd fuerit *dives*, & *nobilis decurio*; non ad jactantiam, quòd talem discipulum habuit JEsus; sed ad insinuandum, cur ei patuit ad Pilatum accessus; qui pauperis ingressum, & preces, sprevisset. Dion Carth. hic. Joseph ab Arimathæa dives dicitur: ut ostenderet causam, quare à Pilato potuerit impetrare Corpus JEsu; vel unde accessum ad eum habuerit. S. Paschasius.

§. IX.

Dives sit virtute, maximè misericordiâ.

Filii *Joseph in duas divisi tribus, Manasse, & Ephraim.* Jos. 14. 4. Cæteri filii Jacob quisque suam tribum dedit populo DEI; Joseph autem duas constituit. Cur hoc? Joseph solus è fratribus pauper fuit, & dives. Pauper, dum servus Ægyptius factus, & incarceratus, omnibus bonis spoliatus, & amicis: dives fuit Prorex Ægypti. S. Hieron. ep. ad Salvinam: Joseph, qui in egestate, & in divitiis, dedit experimenta virtutum; qui & servus, & Dominus, docuit animæ libertatem; nonne post Pharaonem regiis ornatus insignibus? Sic DEO charus fuit, ut super omnes Patriarchas duarum tribuum pater fieret. Baeza t. 2. l. 6. §. 3.

Quid faciam? Luc. 12. 17. Parata tibi responsio fuerat: esurientium animas implebo; aperiam horrea, & omnes vocabo pauperes; imitabor Joseph Gen. 41. 56. humanitatis laudibus vocem emittam magnificam: quicunque panibus egetis, venite ad horrea mea. Ne puta, omnia tuo ventri præparari. Quæ in manibus habes, ut aliena existima &c. S. Basilius serm. in div. avaros.

DEO, gratitudinis ergo, aliquid tribue; quòd ex eorum es numero, qui de aliis bene mereri possunt; non qui aliorum beneficentiâ opùs habent; quod non ex alienis manibus pendes, sed ex tuis alii. Da operam, ut non solùm opibus, sed etiam pietate; non solùm auro, sed etiam virtute, sis locuples. Cura, ut proximo tuo idcirco præstantior sis, quia benignior. Fac calamitoso sis DEUS, DEI misericordiam imitando: nihil enim tam divinum homo habet, quàm de aliis bene mereri. S. Greg. Naz. or. 27. de paup. amore.

Esto dives in misericordia, si semper vis esse dives. S. Chrysol. s. 104.

Extiterunt in omni tempore, & in nostra ætate non desunt, sicut & boni pauperes, ità & boni divites. S. Prosper ep. ad Demetriadem.

Eleemosynarius est sicut nutrix, quæ lactat puerum. Nam sicut nutrices consueverunt impinguari, ut abundent lacte, & bene nutriant pueros. Sic Dominus impinguat divites bonis temporalibus, ut abundent lacte compassionis, & nutriant filios, id est, pauperes suos. S. Bonav. diæt. sal. cap. 16.

Pauperes utilitati divitum causâ facti sunt; ut, factâ inter utrosque comparatione, faciliùs agnoscant divites Dei erga se beneficentiam. Isid. Clarius or. 10.

Miscellanea.

Homo quidam erat dives. Luc. 16. 1. Et quis erat homo iste? nisi CHRISTUS. Et quomodo dives non erat, cui ministrabant Angeli? Virtutes parebant? elementa serviebant? Et habebat villicum. Quem? nisi hominem: Cui ad colendum Mundum tota fuerat commissa possessio. S. Chrysol. s. 125.

Dives Luc. 16. 19. Dicitur, ait S. Bonavent. non solùm propter divitiarum possessionem, sed etiam propter nimium earum amorem.

Iste demum verè dives est, qui ditescere non cupit; qui pauper esse non vult. S. Chrysostomus Serm. 2. in Philippens. cap. 1.

Vis ditari? amicum habeas DEUM; & omnium ditissimus eris. Id hom. 2. ad pop. Antioch.

Titu-

TITULUS XIV.
DIVITIÆ.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri, & Novo.

NOn facietis deos argenteos, nec deos aureos. Ex. 20. 23. Philo Hebr. l. 1. de Mon. figuratè docens, divinos honores non convenire divitiis: feruntur enim ultro citroque ventorum in morem. Mendoza in 1. Reg. 2.

Adhæsit caput ejus quercui &c. 2. Reg. 18 9. Absolon peccator est; mulus sensualitas est. Absolon mulo insidet, cùm peccator in sensualitate delectatur. Cæsaries Absalon divitiæ sunt hujus Sæculi, quercus luxuria: quercus enim cibus est porcorum. Hæc est via, de qua dicit Dominus Matth. 7. 13. *Spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem.* Quercui igitur Absolon per cæsariem pendet, quando peccator fomentò divitiarum luxuriæ inhæret. Hugo Card. hîc. Si Absolon sibi crines totondisset, ex iis suspensus non fuisset. Multis causa mortis divitiæ, qui eas non resecant, dando pauperibus. Stella p. 1. c. 51.

Stercora hirundinis, Tob. 2. 11. quæ cadunt de nido, sunt divitiæ hujus Mundi: hæc stercora dormientem, & pigrum, excœcant. Hugo Card. hîc. S. Antonius de Pad. fer. 4. hebd. 4. in Quadr. quærit: cur scriptura ponat, fuisse stercora calida? Resp. quia stercora, nisi sint calida, non excœcant. Divitiæ stercus pretiosum sunt: sic enim divitias appellare soleo. S. Greg. Naz. or. 17. Addit S. Anton. sic divitiæ nisi cum ardore diligantur, non offendunt. *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Ps. 61. 11.

Viri divitiarum. Ps. 75. 6. dicuntur, qui ità divitiis adhærent, sicut uxori: quasi celebratum esset matrimonium inter eos, & divitias. Hi, cum post mortem evigilant, nihil inveniunt in manibus suis. Hugo Card. hîc.

Nè fortè impleantur extranei viribus tuis. Prov. 5. 10 id est, facultatibus, & opibus. Job 31. 24. *Si putavi aurum robur meum.* Prov. 10. 15. *substantia divitis, urbs fortitudinis ejus.* Cornelius hîc.

Non erigas oculos tuos ad opes: quia faciunt sibi pennas quasi aquilæ. Prov. 23. 5. 1. Aquila & robore, & volatu, & prædatione, cæteras aves antecellit; sic divitiæ. II. Aquilæ volant celerrimè; ac cùm in terra pabulum ceperint, illicò in cœlum avolant. Sic & opes. III. pennæ aquilæ, mixtæ pennis anserum, aliarumq; avium, eas arefaciunt, & consumunt: sic & opes iniquè partæ reliquas etiam justè partas devorant. Cornelius hîc.

Dabis eis bibere vinum. Jer. 35. 2. Dæmones aliquando exhibent se matres, dantes duo ubera sua, id est, divitias, & honores: de primo ubere sugitur lac voluptatis, de secundo lac vanitatis. Hugo Card. hîc.

Requievit in fœcibus suis. Jer. 48. 11. Lyr. fœces sunt divitiæ: quia, sicut vinum fœcibus, sic regna divitiis conservantur. Id. hîc.

Dixit Ephraim: dives effectus sum, inveni idolum mihi. Os. 12. 8. idolum vocat suas opes. Chald. *invent mihi pecuniam*, quæ, quasi tyrannus mihi vim infert, & violenter opprimit. Id. hîc.

Væ, qui multiplicat non sua! usquequo, & aggravat contra se densum lutum. Habac. 2. 6. Densum vocat: quia pertinaciùs adhæret, ægriùs eluitur, incidens difficiliùs emergit. Job. 41. 21. *sternet sibi* (diabolus) *aurum, quasi lutum.* Mendoza in 1. Reg. 3.

Obtulerunt ei aurum, thus & myrrham. Matth. 2. 11. Quàm inops etiam in suis gazis humana opulentia! aurum offerri sinè myrrhâ non valuit. Adeò opibus amarities est concreta; quis enim sinè dolore divitias cumulavit? Magos Mundus imitatur: qui primùm aurum expromit, thus, myrrhæ conjunctione corrupturus. An non myrrham post aurum demessuit sepultus igne epulo? Quæ autem conjunctio thuris cum auro? utrumque trahunt divitiæ secum, thus, & myrrham: vix enim aurum haberi potest, quin adoretur: avaritia enim servitus est, ait Paulus. Vides, non opum nos dominos esse; sed vel sacrificulos, vel victimas. Nec myrrhâ divitiæ carere solent, quas curæ innumeræ sepiunt. Oliva l. 12. Strom. hîc.

Relictis retibus. Matth. 4. 20. Rete sunt divitiæ sæculares. S. Thom. in Festo S. Andreæ.

§. II.

Quorum divitiæ magnæ?

CÙm David Salomoni pro templo reliquerit 1. Patal. 22. 14. *auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum*, sequitur eum reliquisse illi bis mille, & quadringentes milliones auri; millionem verò decies centena millia: quæ summa auri vix in tota Europa inveniretur. Quam David non tam suâ industriâ, quàm DEI benedictione, comparavit. Cornelius in Ex. 38.

Coacervavi mihi argentum, & aurum. Eccl. 2. 8. David pro fabrica templi reliquit ei mille millia talentorum. Salianus in annalibus, hæc Davidis talentorum auri, & argenti millia, censet confecisse 2672. milliones, ac insuper 125. millia nummorum aureorum. Budæus l. 4. de asse, putat has Davidis opes Salomoni relictas, fuisse decies majores, quàm Darii ultimi regis Persarum, quas eò victò occupavit Alexander. Ex his patet, quàm immensæ fuerint opes Salomonis: DEUS enim in sinum ejus aurum, & argentum, undequaque congerere videbatur; & ipse suâ sapientiâ mille modos illud con-

gerendi excogitabat. Villalpandus docet: majores fuisse, quàm fuerint Imperatorum Assyr. Babylon Medor. Græcor. Romanorum. Cornelius in 3. Reg. c. 10. v. 15.

Basilius Imp. Græcorum, teste Zonarâ, in ærario suo habuit, computatione Lipsii 1200. milliones aureorum coronatorum. Julius Cæsar, teste Appianò, quatuor triumphis ærario intulit 40. milliones aureorum coronatorum. In singulis ludis, quos Augustus instituit, non minùs duobus millionibus, & semi, insumptum. De his ludis quadraginta, & ampliùs, dedit.

Cyrus, teste Plinio l. 33. c. 3. devictâ Asiâ auri pondo 34. mille, argenti 500. mille talentorum, id est, 594. milliones, præter vasa aurea, & argentea, infiniti pretii reportavit. Alexander superatò Dario 213. milliones retulit & 840. millia ducatorum. Sardanapalus, cum sexies, & decies mille septingentis quinquaginta millionibus coronatorum in rogum se conjecit. Doultreman l. 1. c. 5. sect. 6.

Rex Peguanus in una arce tantum habuit thesaurorum, ut ad deferendum modò aurum & gemmas, vix sexcenti elephantes, totidemque equi sufficerint; taceo de argento, cæteròque metallo, tanquam de rebus nullius pretii. Ex epist. Nicolai Pimenta de statu rei Christ. in India.

§. III.

Divitiæ fugaces, vanæ, infidæ.

Sicut dies mercenarij, dies ejus. Job. 7. 1. Qui mercenarius est, alieno in fundo, aut agro, laborat; sic mortales omnes, qui perituraram rerum curis angimur, mercenarij sumus. Qui vel divitiis congerendis, vel acquirendis honoribus, & dignitatibus, operam dat, velit, nolit, mercenarius est: quia in alienis rebus labores collocat; quas paucos post dies aliis relinquet. Diez Vita humana.

Transierunt omnia, tanquam umbra. Sap. 5. 9. Canis portans per flumen frustum carnis, umbram illius capere voluit, perditâ verâ. Divitiæ faciunt tres deceptiones. I. Recipere apparentia pro existentibus, somnium pro veritate. II. Recipere imaginem pro re. III. Recipere umbram pro veritate. S. Vinc. Ferr. s. 3. D. 15. Trinit.

Me dereliquerunt &c. Jerem. 2. 13. Verè cisterna dissipata, honor: cisterna perforata, voluptas, divitiæ, & omnis prosperitas mundialis: *Continere non valet aquam.* Triduò placet & statim evanescit omnis illa consolatio; & fastiditur, & displicet. S. Thom. Vill. D. 3. Quadr.

Vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix. Matth. 17. 3. Nix non est durabilis, modicò calore dissolvitur, ità ut nihil de ea ampliùs reperiatur. Sic divitiæ. Jonghen Exhort. 23.

Mitte Lazarum. Luc. 16. 24. ait dives; quem millies præteriisti; quem nè videre quidem voluisti; hunc tibi nunc ad salutem mitti postulas. Ubi verò nunc pocillatores tui? ubi parasitæ? ubi superbia? ubi aurum? folia erant; ea corripuit hyems, & exsiccata sunt omnia. Somnium erant. Ut autem dies illuxit, abscessit somnium. Umbra erant; veritas venit, & umbra præteriit. S. Chrys. t. 6. in terræ motum.

Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra &c. Jacobi 5. 2. Ecce, quanta est corruptio omnium, ex quibus sitis accenditur avarorum. Hinc 4. Reg. 5. 1. Naaman Syrus *princeps militiæ, erat vir dives, sed leprosus.* S. Bonav. s. 34. D. 2. Epiph.

Ex Patribus.

Nihil nobiscum ferre possumus, nisi vitam bene, atque innocenter, actam. Ille ad DEUM copiosus, ille opulentus adveniet, cui adstabunt continentia, misericordia, patientia, charitas, fides. Hæc est hæreditas nostra, quæ nec eripi cuiquam, nec transferri ad alterum, potest. Lactantius lib. 7. instit.

Nemo est dives, qui, quod habet, secum hinc auferre non potest: quod enim hìc relinquetur, non nostrum, sed alienum est. S. Ambr. ep. 10. ad Simplicianum.

Hominum naturam divitiarum natura imitatur. Quò tandem modò? Quid est homo? animal caducum, abjectum, exigui temporis. Tales sunt divitiæ; aut potiùs non sunt ejusmodi; sed multò instabiliores. Neque enim post hominem plerumque desinunt, sed etiam ante hominem. Itaque non errabit, qui divitias ingratum servum dixerit, sanguinis devoratorem, & parricidam, quippe quæ Domino pro gratia cædem referant. S. Chrysost. in Ps. 48.

Nihil tam infidum, quàm divitiæ. Quod cùm sæpe dixerim, dicere non quiescam: quòd fugitivus est, & ingratus servus, fidem non habens; ut si innumera illi vincula injicias, sic quoque cum ipsis vinculis aufugit. Sæpius igitur pessulis, & foribus, ipsum possidentes concluserunt, servorum adhibitâ custodiâ; ille verò servis ipsis persuadens, cum ipsis fugit custodibus, tanquam catenam eos trahens; & nihil profuit custodia. S. Chrys. hom. 2. ad pop. Antioch.

Fugitivus servus, & perfidus, divitiæ sunt; & innumeris implicant malis. S. Chrysost. hom. 11. in 1. Cor.

Opes aquarum instar fluvialium, & adfluunt, & effluunt; nunc ad hunc quidem, nunc ad illum, transeunt; ac possessorem facilè fugiunt. S. Chrys. t. 6. or. de instit. vita.

Divitiæ si affluant, nolite cor opponere. Psal. 61. 11. Tu autem affluentes retines, & exitus obstruis. Deinde sic coactæ, ac occlusæ, & quasi stagnantes, quid tibi faciunt? Putei continuò exhausti, & copiosiore, & pulchriore, admodum aquâ fluunt; quieti verò facilè patent. Sic & opes

conditæ,

conditæ, quiescentes, inutiles; motæ autem, & translatæ, fructum pariunt, maximóque usui sunt. S. Basilius s. in divit. avar.

Tristis es, & rogatu difficilis; occursus pauperum vitas, nè fortè aliquid è manibus coactè, exeat. Unam tantùm nósti vocem: non habeo, non dabo; nam & pauper ego quóque sum.

Pauper es, profectò pauper, & omnium egens bonorum. Pauper, inquam, charitate, humanitate, fide, æternâ spe. Id. ib.

Tales sunt impiorum divitiæ, tales malè seminantium messes; nimirum ut juxta veterem maledictionem, multa inspiciant, & pauca in horreum inferant; ac messem non faciant; vineas plantent, & uvas non exprimant. S. Greg. Naz. or. 26. in plag. grand.

Infidæ sunt opes, sublimiúmque thronorum, & dignitatum fastus, mera sunt insomnia. Sermones verè alati, gloria aer; nobilitas, vetus sanguis. Omnia humana metus, risus, lanugo, umbra, ros, flatus, volatus, vapor, insomnium. Idem Carm. de vitæ itinerib.

Potiùs ventis, aut literis in aqua descriptis, fidendum est, quàm divitijs. Id. or. ad cives Naz.

Fluxum, & inconstans, hujus lucis aurum est; & quasi sphæra lusoria ab alio statim ad alium transit. Sanct. Asterius hom. in fest. Kalendar

Usum tantùm earum rerum accepimus, quas tenemus: commodatis enim à Deo facultatibus utimur, & quasi precarij possessores sumus. Denique egredientes è Mundo isto, velimus, nolimus, hîc cuncta relinquimus. Salvianus ad Eccl. Cathol. l. 1.

De cane sequente duos homines simul, in bivio, alterô dimissô, sequitur dominum suum; & tunc cognoscitur, cujus est canis. Ità modò homo, & Mundus, vadunt simul, & canis, scilicet divitiæ sequuntur; & ignoratur, cujus est. Sed quando in morte homo recedit à Mundo, divitiæ sequuntur Mundum. S. Vincent. Ferrer. serm. de S. Andrea.

§. IV.

Mors divitijs spoliat.

P*Lumas projiciet - in loco, in quo cineres effundi solent.* Levit. 1. 15. Volucris nudabatur pennis inter cineres abjectis. Divitiæ pennæ sunt, quibus in hoc orbe volitamus: his nos mors spoliat, ut alij induantur: deplumatos verò in locum projicit cinerum, id est, in sepulchrum. Barradius t. 3. l. 3. c. 12.

In imagine pertransit homo. Ps. 38. 7. Mos est, in festis v. g. S. Catharinæ, ad ejus imaginem ornandam petere ab aliqua matrona pretiosam vestem; ab alia aliam; ab illa pretiosa velamina; ab hac annulos, torques, monilia: quibus sic ornatam imaginem cum celebri pompa in processione comitantur, eam honorant. Finitâ pompâ imaginem exuunt, vestes &c. reddunt; & tandem imaginem ipsam sic denudatam in angulo sacelli reponunt; & vix aliquis est, qui ejus ultrà recordetur. Hoc experiuntur ij, qui alios bonis privant ut ipsi divites fiant, & se ornent. Videbis eos ornatos, acsi essent templi imago. Et dum pompa celebratur, dum vivunt, omnes illum comitantur. Finitâ verò vitæ pompâ, exutô omnibus divitiis; corpus ejus in sepulchro collocatur, anima in Inferno. Diez conc. 2. D. 22. Pent.

Nè timueris, cùm dives factus fuerit homo. Ps. 48. 17. Hoc solatium pauperibus dici, communis est opinio. Sed S. Basilius hic putat, divites solari. q. d. decet quidem de æterna salute vos timere; sed sperate tamen: nam licèt opes aditum regni difficilem faciant, bonô tamen vestro in morte omnibus spoliabimini, & in numerum pauperum venietis. Hoc est enim, quod addit Propheta: *: quoniam cùm interierit, non sumet omnia.* v. 18. Pinna in Ecclesiasticum Ethol. 59.

Et confringatur rota super cisternam. Eccl. 12. 6. Per cisternam intelligitur congregatio opulentiæ mundanæ: rota est volubilitas in possidendo. Tunc ergo rota confringitur super cisternam, quando omnis spes habendi aufertur. S. Bonav. hîc.

Cui mors ob divitias parcit? à quo morbus ob pecuniam abstinet? opes ergo animarum laqueus, mortis hamus, peccati esca, belli materia. Sanct. Basilius s. 2. in div. avar.

Quousque inhiabis auro, quod animarum laqueus est, rete mortis, peccati esca? Isid. Clarius l. 1. or. 38.

Mors est largissima eleemosynaria: quia multa priùs avarè collecta, & retenta, largè dare facit. Sicut 1 Machab. 1. 7. Alexander: cui vivo orbis non sufficerat, regna sua moriens dividebat. Summa Prædic. Mors.

§. V.

Divitiæ etiam dantur improbis.

C*Ain* Gen. 4. interpretatur *possessio. Abel nihil habens.* Hugo Card. hîc.

Ecce peccatores, & abundantes in Sæculo, obtinuerunt divitias. Ps. 72. 12. Si divitiæ apud Deum commendabiles essent, justis, & timentibus Deum frequentiùs obvenirent. Nunc autem ecce peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias. Psal. 72. 12. Esau, quem Dominus reprobaverat, incedebat cum quadringentis viris; Jacob cum baculo suo transeunte Jordanem. Blesensis ep. 17.

Atrium - ejice foras. Apoc. 11. 2. Alcazar per atrium foris, seu externum intelligit externa bona Fidelium, divitias &c. Jubet Deus Joanni talia à se amovere, & relinquere infidelibus, ac sibi rapientibus. Servos autem suos contentos esse vult templô, altari, bonis spiritualibus. Sylveira hîc.

Justi, cùm intuentur peccatores florere, facultatibus abundare, & temporalibus bonis pacificè frui; nequaquam Dei reprehendunt sapientiam; néque felici eorum invident prosperitati: quin potiùs contemnunt, atque despiciunt illa, tanquam exigua bona transitoria, periculosa, atque vilissima; quæ profectò ùt plurimùm iniquis, quibus in regione vivorum nulla est portio, pro

suorum tribuuntur mercede meritorum. S. Laur. Just. de instit. c. 5.

Divitiæ non solùm sunt iniquæ, quia ex iniquo acquiruntur; sed etiam quia iniquis hominibus ùt plurimùm advenire solent, Sanct. Bonav. s. 97.

Commendavit Christus animam suam Patri, Ecclesiam Petro, Matrem Joanni, pecuniam proditori. Communiter, Deus quos odit, hìc bonis abundant. Diez festo Sanct. Matthiæ.

§. VI.

Divitiæ sunt inanes, inutiles, viles.

Dives non addet ad medium sicli. Ex. 30. 15. quia apud Deum non pluris sunt divitiæ, quàm paupertas; una anima Crœsi, seu Iri Cornelius hìc.

Quid prodest stulto habere divitias? Prov. 17. 16 Significat Salomon, divitias, sinè sapientiâ, esse inutiles, & vanas, imò noxias: eò quòd à sapiente per sapientiam in opera utilia pietatis sapienter debeant expendi. Aristoteles l. 2. Rhet. c. 16. divitiæ nihil aliud ferè sunt, quàm felix amentia. Cornelius hìc.

Argentum eorum, & aurum eorum, non valebit liberare eos in die furoris Domini. Ezech. 7. 19. Nolent hoc avari scelesti: à Dei ira, à morte, à gehenna, nec opes, nec nepotes, nec filij, nec uxores, nec cognati; quos iniquè ditare voluerunt, cum animæ suæ perditione; eos liberare valebunt. Cornelius hìc.

Sedebat sub umbra viridis hederæ - & paravit Dominus Deus vermem. Jonæ 4. 6. 7. Hedera, terrena bona. hedera innixa alteri attolitur; sin minùs, per humum serpit, arescit. Ex tunc æstimantur divitiæ à justis, ùt res arida; multique ab eis affectum abstrahunt. Diez conc. 2. festo S. Francisci.

Omnis copia, quæ Deus meus non est, egestas mihi est. S. Aug. Medit. c. 18.

Quid prodest plena bonis arca, cùm sit inanis conscientia. Sanct. August. s. 12 de Verb Dom.

Tibi magna vis pecuniæ suppetit; quid hoc ad animum? pecunijs locupletior, pauperior animô: foliis coronatus es, & fructu eges. Sanct. Chrys. in Ps. 48. Nè timueris cum dives factus fuerit.

Quid prodest homini, si pecunias possideat, virtutem verò non possideat? villam, inquit fertilem habeo; quid est hoc? at animam fertilem non habes. Habeo mancipia; sed virtutem non habes: quod alterius est, habes; tua verò non habes. Id. t. 6. tr. in terræ motum.

Quæ sunt præsentia, sunt somniò nihil meliora. Sed, quemadmodum qui in somnis videntur sibi habere pecunias, licèt fuerint regiæ gazæ, cùm dies illuxerit, sunt omnium pauperrimi: ità tu in vita præsenti, qui nihil illuc auferre potuerit, est omnium paupertimus: in somniis enim est solùm dives. Si velis mihi ergo ostendere divitem, tunc mihi ostende, quando fuerit dies, quando in illam patriam recesserimus: nunc autem non potero discernere divitem, & pauperem. S. Chrys. in Ps. 43.

Ego terram calcare didici, non adorare: non est enim mihi fas unquam rebus inanimatis credere spes animæ. Clem. Alex. or. adh. ad Græcos.

§. VII.

Divitiæ sunt grave onus.

ERat autem Abraham dives valde. Gen. 13. 2. Hebr. *gravis vehementer.*

Israelitis ex Ægypto liberatis divisi sunt fluctus. Cur Deus eos navibus non imposuit, sicut Noe? Cur non effecit, ut omnes, sicut postea Christus, & Petrus Matth. 14. 25. super aquas graderentur? quia spoliabant Ægyptum auro, & argentô, & his onerati divitijs, & pressi fuerunt. Stengelius t. 3. Judic. div. c. 8.

Statua illa, cui caput aureum, pectus argenteum; non habebat alatos pedes; plantas, tibiasque ferreas, habebat. Sanè ubi cor, caputque, auro immersum est, non leves pedes expecta ad currendam viam mandatorum. *Omnia subjecisti sub pedibus ejus.* Ps. 8 8. cœlum super caput. Primi Christiani afferebant pretia coram, quæ vendebant, ad pedes Apostolorum. Act. 4. 34. 35. Ad pedes, ait Sanct. Hieronym. ut ostenderent, pecunias esse calcandas. Nadasi de Ang. Custod.

Concluserunt piscium multitudinem copiosam; rumpebatur autem rete. Luc. 5. 5. Mihi cumulus iste suspectus est, nè plenitudine sui naves penè mergantur. Ecce alia sollicitudo Petri, cui jam sua præda suspecta est. S. Ambr. l. 4. hic.

Apud Barbaros quosdam, quia vernaculum est aurum, & copiosum, aurô vinctos in ergastulis habent, & divitiis malè onerant; tantò locupletiores, quantò nocentiores. Tertull. de habitu muliebri. Crœsus à Cyro aureis compedibus vinctus. Ammicenus l. 71. de Sapore Persarum rege, captum ait regem ipsum Arsacem, adhibitúmque in convivium, effossis oculis, vinctum catenis argenteis, exterminavit ad castellum quoddam. Aureis etiam compedibus apud Æthyopes vinctos reos Herod. refert.

Si illi, qui in mari navigant, sæviente tempestate, merces negligunt, & propriis manibus onera in mare projiciunt, & fortunis vitam anteponunt; & nè navis pondere oppressa submergatur eam sublevant, & pretiosissima quæque in profundum jaciunt: cur non etiam nos, propter vitam præstantiorem, ea despicimus, quæ animum in profundum detrahunt? cur idem non potest Dei timor, quæ potest timor maris? S. Nilus libro ascetico.

Gravis pecuniarum sarcina est, quæ tenacium sui mentes avaritiæ pondere ad terram deprimit; nec emergere ad superna, cœlumque suspicere, ubi vita nostra est, omninò permittit. S. Gaudentius tr. de Villico iniq.

Divi-

Divitiarum amissio nihil aliud est, quàm gravis oneris depositio. Hugo Card. in Job. cap. 1.

§. VIII.

Divitiæ sunt spinæ, pungunt.

Prævaricatores quasi spinæ. 2. Reg. 23. 4. Omnis peccator spinæ comparatur: quia sicut spina tangentem se manum lacerat; sic peccator corrigentem se, dente detractionis mordet. Maximè autem avarus spinæ comparatur: quia divitiæ habent punctiones gravissimas. Hugo Card. hic.

Conversus sum in ærumna mea dum configitur spina. Ps. 31. 4. Divitiæ, quæ dicuntur spinæ à Domino, quantò magis cordi inseruntur per amorem, tantò magis pungunt per dolorem. Pungunt quippe, cùm acquiruntur per laborem; cùm habentur, pungunt per timorem; cùm perduntur, pungunt per dolorem. Hugo Card. hic.

Meritò divitiæ comparantur spinis: tum, quia fructum non afferunt; tum, quia fructum impediunt; tum, quia habentem affligunt. S. Bonav. in Luc. c. 8.

Quemadmodum spinæ steriles sunt. Ità & divitiæ. Quemadmodum illæ eos, qui tangunt, lacerant; ità harum cupiditas. Quemadmodum facilè igni comprehenduntur & odio habentur agricolis; ità hujus sæculi negotia. Postremò, ut inter spinas feræ, viperæ, scorpij delitescunt; ità in fraudibus divitiarum. S. Chrys. hom. 23. in Joan.

§. IX.

In divitiis labor, timor, dolor.

Ex Veteri, & Novo.

Congregationesq; aquarum appellavit maria. Gen. 1. 10. Divitiæ dicuntur mare: quia plenæ sunt amaritudine. Hugo Card. hic.

Jacob transgrediens Jordanem in baculo suo sinè metu, regrediens cum duabus turmis fratrem timet. Gen. 32. 10. S. Chrys. hom. 1. in illud, salutate: pauper nummis parum valens, & curis his omnibus carens, leo est. Ignem spirat; generosò, ac forti, animò adversùs omnes insurgit; facilè omnia agit, quæ prodesse possunt Ecclesiis. Quot divites erant tempore Herodis? quot potentes? & quis in medium prorupit? quis tyrannum increpavit? quis contemptas Dei leges ultus est? Divitum nullus. Qui neque tectum, neque lectum, neque mensam, habebat; ille solus, ac primus, omni libertate tyrannum arguit; & præsentibus omnibus, ac audientibus, nuntiatâ sententiâ eum damnavit: *non licet tibi habere* eam.

O mors! quàm amara est memoria tua, &c. Eccli. 41. 1. Si sic est amara sola memoria, quid erit experientia? Cùm dolor ex amore causetur, necesse est, ut in morte tantò major sit dolor, quantò ad hæc temporalia major est amor. S. Bonav. s. 33.

Obtulerunt ei munera. Vide hoc titulô §. 1.

Væ vobis divitibus! Luc. 6. 24. Est divitibus triplex væ in præsenti: væ laboris in acquirendo; væ timoris in custodiendo; væ doloris in deserendo. Et propter hoc fortè dicitur Apoc. 8. 13. *væ! væ! væ! habitantibus in terra.* Et hoc triplex væ perpetuabitur in Inferno: quia erit ibi labor sinè requie, timor sinè spe, dolor sinè consolatione. Hugo Card. hic. Non pertinet ad omnes; sed ad eos tantùm, qui totum animi desiderium ad pecunias contulerunt. S. Titus Bostr. hîc.

Quid faciam? Luc. 12. 17. Quis non misericordiâ erga hunc corriperetur? adeò à seipso profligatum, anxium in tanta copia, miserum in tot bonis. Non enim proventus ei terra ferebat; sed fletus, & suspiria: non fructuum copiam; sed curas, & dolores, & graves anxietates. Divitiæ alios ad lætitiam invitare solent; hunc verò avarum in mœstitiam adducunt. S. Basilius s. in div. avar. *Quid faciam?* ubi recondam? iisdem cruciatibus, per sollicitudinem facultatum, quibus pauper per egestatem, torquetur. S. Ambr. s. 82 de hom. divite. Spectandas putabam in divite messe cantilenas, verba lætitiæ, & jubili. At non hæc, sed quæ anxietates, & molestas curas, sonabant: *quid faciam?* Baeza l. 5. c. 1. S. Zeno serm. de dupl. tent. genere: *Quid faciam?* inquit, quis non talem miseretur? quis non infelicitatem ejus doleat? angustiatur ex abundantia, constringitur ex opulentia: infelix in præsentibus bonis, infelicior in futuris. Et, ut video, ager ei non tam reditus largiores, quàm gemitus attulit graviores.

Excepit illum gaudens. Luc. 19. 6. Matthæum, & Zachæum, ambos publicanos, Salvatorem domi gaudentes excepisse Lucas refert. Quam exultationem nè in domo quidem Marthæ innocentis floruisse refert. Quid hîc mysterii? fortè insolens est adeò diviti exultatio, ut velut miraculum habitum fuerit, potuisse illos, exceptô domi Christô, gaudere. Oliva l. 13. Strom. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Fugitivus servus, & perfidus, divitiæ sunt; & innumeris implicant malis. S. Chrys. hom. 11. in 1. Cor.

Divitiæ sunt vinculum grave ijs, qui illis uti nesciunt; tyrannus crudelis, & inhumanus. Id. hom. 13. ib.

Videre licet, pauperes non facilè insanabilibus morbis capi; sed eos passim in divitum corporibus provenire. Certò podagræ, gravedines, dissolutiones nervorum, aut contractiones, delicatos illos magis infestant; eos, qui unguenta olent; non eos, qui laborant, & exercentur, & quotidianâ operâ victum sibi comparant. Sanct. Chrysost. t. 6. hom. 5. quid sit festum.

Non

Non liberum animum, cunctis rebus terrenis liberatum, contristat, angitque migrationis hora: sed mors contristat multa possidentem; qui curis, & negotijs sæcularibus, suam devinxit animam. S Ephrem s. 3. de compunct.

Quietissimam vitam agerent homines in terris, si duo hæc verba à natura omnium rerum tollerent: *meum*, & *tuum*. S. Martinus Bracar. Maximæ de morib.

Quæ est maxima egestas? avaritia. Pecuniæ imperare oportet, non servire. Id. ib.

Mare tempestate turbatum. Lem: *Magnum æquor, magni fluctus.* Carolus Bovius.

§. X.

Divitiæ turbant somnum.

Dulcis est somnus operanti; sive parum, sive multum comedat: saturitas autem divitis non sinit eum dormire. Eccl. 5. 11. Famulus securam vitam ducens, quôcunque demum victu alatur, dulcî somnô reficitur. At, qui pecunijs servit, herum habet importunum, qui dormire eum non sinit: curam scilicet augendi lucri anxietatibus plenam. Mystice: qui Deo famulantur, æquô animô feruntur, atque lætantur de temporarij hujus Sæculi vita in æternam transferri; quam vitæ præsentis tralationem pulchrè vocavit somnum. Avaros autem non somnus excipit, sed horribilis mors; quæ non sinit eos quiescere, sed æterno tradit supplicio. Olympiodorus hîc.

Satiato divitijs, non est, qui sinat eum dormire. Excitat eum cupiditas, exagitat cura pervigil aliena rapiendi; torquet invidia, mora vexat, sterilitas proventuum infœcunda perturbat, sollicitat abundantia. Sanct. Ambrosius l. de Naboth. c. 6.

Sigismundus Imp. 40000. ducatorum ex Ungaria acceperat: sollicitudo de iis nocturnam ei quietem omnino ademerat. Igitur posterô die advocatis aulæ proceribus: ecce, inquit, carnifices meos, qui me nocte dormire non sinunt: accipite, & dividite inter vos; nunc quietus dormiam. Æneas Sylvius l. 4. Commentar.

§. XI.

Divitiæ sunt origo peccatorum; impedimentum virtutis, probitatis &c.

Num. I.

Symbola, & Similitudines.

A Fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum. Jos. 13. 3. Unde turbidus? Tostatus q. 4. cùm creverit, implet terram; & totum alveum pulvere, & lutô commaculat.

Ecce dij tui Israel. 3. Reg. 12. 28. Jeroboam, nè populus ascenderet adoraturus Deum in templo, fecit duos vitulos aureos, quos populo præbuit adorandos, dicens: hi sunt *dij tui Israel &c. Jeroboam* interpretatur *divisio populi.* Significat diabolum; duo idola, cupiditas, & avaritia. Ant. de Rampelogis fig. Bibl. avaritia.

Naaman, 4. Reg. 5. 1. est peccator; lepra, peccati immunditia, quæ potentiam, & opulentiam, consuevit commitari. Unde hîc dicitur, quòd Naaman erat *vir fortis & dives.* Hugo Card. hîc.

Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei. Ps. 39. 13. Peccator comparatur capillis: quia sicut capilli ex superfluitate nascuntur; sic peccata ex abundantia temporalium. Idem hîc.

Qui tetigerit picem &c. Eccl. 13. 1. Pix dicitur moneta: quia multas nigredines dimittit in anima tractantium peccuniam. 1. In cogitatione, 2. in temporis perditione, 3. in negotiorum occupatione. Sanct. Vinc. Ferr. de S. Matth.

Quod autem in spinas cecidit. Luc. 8. 14. Assimilantur spinæ divitijs: quia, sicut spinæ latibulum omnium reptilium, & venenosorum, animalium sunt; ità divitiæ vitiorum sunt receptaculum. Michææ 6 12. *divites ejus repleti sunt iniquitate.* Nè aliena invadas, Deus tuas divitias sepivit spinis. Sunt tamen non pauci pueris similes, qui per medias spinas, cruentatis manibus, & pedibus, temporalia sectantur. Stella hîc.

Luna, nisi plena sit, ecclypsim non patitur: sic divitiis repletus magis solet obscurari, & obcæcari. Luna eadem plena à sole est remotior: sic divites à sole justitiæ. Stella p. 1. c. 48.

Num. II.

Testimonia, & exempla.

Ex Veteri.

Sicut paradisus Domini. Gen. 13. 10. & v. 13. *porrò - pessimi erant.* En malorum causam, scilicet temporalium abundantiam. Pinna in Eccl. Ethol. 150.

Levo manum meam - à filo subtegminis &c. Gen. 14. 22. 23. Cur Abraham opes rejicit? *Levo manum meam* q. d. difficulter quis animum ad Deum levare, & pius esse, potest; nisi comtemptis divitiis.

Ceperunt civitatem. Jos. 6. 20. Pugnavit & cœlum in urbem, subactis mœnibus, non vi arietum, sed fragore tubarum. Et tamen, quô laborârit flagitiô urbs, Josue tacet. Verùm abundâsse sceleribus Jericho, inde conjiciendum relinquit; quòd exportatum ex ea auri plurimùm v. 24. Neque enim fæx criminum, limesque scelerum, deesse potest; ubi opum profluens aureas mediocritatis ripas transgressus est. Oliva ser. 5. D. 2. Quadr.

Rex Salomon adamavit mulieres. 3. Reg. 11. 1. Post Plutum Venus: nam, cùm auri, argentique copiam, inundâsse Jerosolymis priore capite referatur; mox patuisse ait regis thalamum exteris mulieribus. Tanta est luxuriæ, libidinisque, conjunctio; ut, si abundes, vix floreas. Oliva l. Strom. hîc.

Si

Si dives fueris, non eris immunis à delicto. 11. 10. Ideo docuit Christus post panem veniam precari. Oliva l. 9. Strom. §. Vitis frondosa Os. 10.

Beatus dives, qui inventus est sinè maculâ. Eccl. 31. 8. Si quem compedibus, catenis que vinctum tam celeriter, quàm alium liberum currere videres; nonne miraculum clamares? hoc utique facit dives, virtute præditus: sunt enim divitiæ compedes. Diez. conc. 2. in festo OO. SS.

Vitis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei: secundùm multitudinem fructûs sui multiplicavit altaria; juxta ubertatem terræ suæ exuberabit simulachris. Os. 10. 1. Damnanda fertilitas, quâ religio sterilescit. Quot pampini, tot scelera! quot vites, tot idola! malo esurire, quàm perire.

September apud Hebræos *Ethanim* dicitur; id est, *mensis asperitatum.* Aliqui ità vocatum putant, quòd tunc, transactò æstu, & imbres, & fulmina, ruant. Ego verò, puto; quòd ubi abundantia, & vindemia, exundant; scelera, & calamitates, non desint. Oliva l. 9. Strom. hîc.

Ex Novo.

Panem nostrum & dimitte nobis. Matth. 6. 12. Quare, post petitionem panis de venia peccatorum agitur? In pane intelliguntur omnia temporalia ad vitam necessaria. Obtentis his, homo ad peccatum adeò est proclivis, ut mox ei necesse sit veniam peccatorum petere. Sylveira hîc. q. 16. S. Thom. in Catena ex Chrys. post subsidium cibi, petitur & venia delicti. Consequens erat, ut observatâ Dei liberalitate (*panem nostrum*) etiam clementiam ejus precaremur. Tertull. hîc cap. 4. Quare erat consequens? quia vel parcus cibus solet occasionem delicti ministrare. Escob. t. 5. proph. Chr. l. 5. Obs. 6.

Abiit, qui quinque talenta acceperat. Matth. 25. 16. & filius prodigus acceptâ portione substantiæ, etiam abiit. *profectus est in regionem longinquam.* Luc. 15. 13. nec enim Deum agnoscit dives. Quare principes, cùm sedent in solio, interjectam habent solij partem, inter cœlum, & caput; quasi nihil illis cum cœlo sit. Octavianus in Ecclesiast. hîc.

Exi à me, quia homo peccator sum Domine. Luc. 5. 8. Sic ait dives in captura piscium. Indicium peccantis est, terrenis abundare. Non Deo adhæret, cujus cor inhærere cœpit jacturæ. Unde Job. 21. 14. felices illi clamabant: *recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Oliva l. 13. Strom. hîc.

Da mihi portionem substantiæ. Luc 15. 12. Beati filij, quorum tota est in patris charitate substantia! Beati, quibus manet tota in obsequio patris in patris cultura possessio? Cœterùm facultates unitatem scindunt, fraternitatem separant, cognationem spargunt; parentum perdunt, & violant, charitatem. S. Leo Chrysol. s. 1.

Homo quidam erat dives. Luc. 16. 19. Divitiæ non solùm possidenti, sed etiam dispensatori, factæ sunt causa peccati: ut rarò, & difficulter factum sit, possidere divitias, quin inducant in animarum pericula contrectatores. Sim. Cass. l. 6. c. 13.

Ex Patribus, & aliis.

Ecclesia, postquam ad Christianos principes venit; potentiâ quidem, & divitiis, major; sed virtutibus minor, facta est. S. Hieron. in vita Malchi captivi Monachi.

Quò plus opibus, ac cupiditate, crescis; eò magis charitate deficis. Nam diu jam pecuniam abjicere cogitâsses, si proximos æquè, ac teipsum amâsses. Nunc ea tibi magis insita, conjunctáque, quàm corporis membra, videtur. S. Basilius s. 2. in div. avar.

Quædam societas, pene etiam nominis, duabus his rebus, vitijs, & divitijs. Eucherius de contempt. Mundi. Qui divitijs, simul vitijs, quó, que incubant. Sidonius l. 8. ep. 7.

Divitias simul, & paupertatem, tanquam materiam quandam, vel vestimenta, à rerum opifice nobis proposita, & oblata, dicimus: homines verò, ceu fabros quosdam, per hæc, aut virtutis simulacrum effingere, aut malitiæ statuam exsculpere. Cœterum per divitias vix aliquis paucula quædam virtutis membra eleganter exsculpet; multi verò paupertate adjuti omnia simul fabricare possunt. B. Theodoret. s. 6. de provid. Dei.

Divitias accumulare citra peccatum impossibile: nisi alicui, sicut Job, quòd valde rarum, simul & ditescere, & justitiam colere, contigerit. Sanct. Asterius hom. de div. & avaro.

Nunquam tentationibus carebit, qui terrena dilexerit: sunt quippe opes arma diaboli, tentationum fomentum, exterminium quietis, & perfectioni inimicæ. S. Laur. Just. l. de casto connub. c. 6.

Divitiæ sunt maculosæ: maculant intellectum, quò cogitare deberet de suo Creatore, animâ, æternitate; sed, qui servit pecunijs, orans cogitat de negotijs &c. Maculant voluntatem, & auferunt desiderium paradisi. Memoriam non sinunt cogitare de mysterijs, beneficijs Dei, &c.

§. XII.

Divitiæ inducunt oblivionem Dei.

Memento mei, cùm bene tibi fuerit. Gen. 40. 14. Vox Christi est ad quemlibet. Nihil enim ità oblivionem Domini facit, sicut opulentia. Hugo Card. hîc.

Ephraim, & Manasses. Gen. 48. 5. dicuntur Germani fuisse fratres. *Ephraim* quidem *frugifer*, seu *crescens*, interpretatur; per quem crescens in divitijs significari potest. *Manasse* autem interpretatur *oblivio*: ut meritò indicetur; quod divitiarum Mundialium incrementum, & Dei oblivio, insimul socientur. S.

Bernardinus ſ. 50. Act. 2. Avaritia facit hominem oblivioſum propriæ ſalutis. Et in ſignum hujus, Manaſſes, & Ephraim fuerunt fratres. Manaſſes interpretatur oblivio; Ephraim fructificans, vel creſcens; & figurat avarum, qui eſt creſcens Ephraim in divitijs. S. Bonav. diæt. ſal. c. 6. de avaritia.

Cùmq; introduxerit te Dominus Deus tuus in terram; cave, nè obliviſcaris Domini Dei tui. Deut. 6. 13.

Joas occidit Zachariam. 2. Paral. 24. 22. id eſt, abundantia temporalis Domini memoriam. *Joas* enim interpretatur *temporalis*; Zacharias *memor Domini*. Hugo Card. in Luc. 10.

Adimpleti ſunt, & ſaturati ſunt, & levaverunt cor ſuum, & obliti ſunt mei. Oſ. 13. 6.

§. XIII.

Divites ægrè admittunt pœnitentiam.

Ex Veteri, & Novo.

CAin occidit Abel. Gen. 4. 8. id eſt, poſſeſſæ divitiæ luctum pœnitentiæ. *Cain poſſeſſio; Abel luctus* interpretatur. Hugo Card. in Luc. 11.

Quod Eſau, nec ſanctimoniâ patris, & matris; nec fratris; revocaretur à ſcelere, factum eſt, *veſtibus valde bonis* utebatur; & conſequendæ ab Iſaac hæreditati inhiabat. Hæc retinacula, nè à flagitio ſurgeret. Gen. 27. 15. Oliva ſer. 4. c. in §.

Fugiamus Iſraëlem. Exod. 14. 25. Ægyptij Iſraëlitas inſequi noluêre: nam illi jam ſpoliati fuerant ab Hebræis: ideoque Numen poterant revereri. Pharao autem ſpe ſpolij ait: *perſequar, & comprehendam; dividam ſpolia, implebitur anima mea.* Ex. 15. 9. Nonne ſat erat arcam impleviſſe? cur animam auro infodis? ibique mammonam recludis, unde Deum cogeris excludere. Id. ib.

Eliſæus Naamum principem ſepties in Jordane mergi voluit nè ſalutatum quidem 4. Reg. 5. 10. Puerum verò miſellæ convenit. 4. Reg. 4. 32. fovit, oſculatus eſt, ſuôque ſpiritu in os ejus immiſsô revocavit ad vitam. Crimen licet iniquiſſimum, citò curatur in pannoſo, difficillimè, licèt leve, in cocco. Oliva l. 11. Strom. §. Traxit rete in terram. Joann. 21.

§. XIV.

Divitiæ ægrè ad cœlum, facilè ad orcum deducunt.

NAbuzardan princeps exercitûs. 4. Reg. 25. 12. Servus regis Babylonis, cùm populum Dei victum, captivum abduxiſſet in Babylon, præcipuè divites abduxit: *De pauperibus terræ reliquit vinitores, & agricolas.* Sic hominum hoſtis pauperibus, quos Chriſtus, & ſua paupertas, defendit relictis, divites invadit, vinculis innumeris ligat, & in Babylonicum acheruntem trahit. Stengelius t. 3. div. Judic. c. 8.

Fallax equus ad ſalutem. Pſalm. 32. 17. Equus dicuntur divitiæ, quæ ſunt fallaces ad ſalutem: quia multos decipiunt, & defraudant à ſalute; ferunt hominem ad peccata. Equus velox; ſic temporalia citò tranſeunt. Hugo Card. hic.

Dives difficilè intrabit in regnum cælorum. Matth. 19. 23. Et tam multi adhuc ſunt, qui divitiis adhærent. Sententia hæc Chriſti adeò Apoſtolos perculit, ut dicerent: quis ergo poterit ſalvus eſſe? Reſpondet Chriſtus: apud homines hoc impoſſibile eſt; apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt. q. d. omnipotentia Dei ad hoc exigitur, ut dives ſalvus fiat: eſt enim miraculum ingens, divitijs onuſtum cœlum aſcendere. Stengelius t. 3. div. judic. c. 8.

Licèt diabolus non eſſet; licèt nullus, qui impugnet, appareat; innumeræ tamen viæ ſunt, divitiarum amatores ad gehennam ducunt. S. Chryſ. hom. 7. in Acta.

Divitiæ adeò ſuſpectæ ſunt Chriſtiano, ut credam, notanter à Luca Zachæum & publicanorum principem, & divitem, fuiſſe propoſitum: nè viderentur divites ab anguſta cœli porta prorſus arceri. Baeza t. 2. l. 6. cap. 8. §. 3.

Pluto, & Plutus, affines: hic divitias, ille Infernum, ſignat: magna enim divitijs, & inferis, inter ſe ſocietas. Stengelius t. 3. jud. div. cap. 8.

§. XV.

Divitiæ ſunt origo ſuperbiæ.

A*ſſumpſit eum diabolus in montem excelſum.* Matth. 4. 8. Supra montem tentatio fuit de avaritia: quia pecunia ſuperbire facit. Hugo Card. hic.

Sicut ex abundanti cibo adeps; ità ex abundantia rerum ſuperbia, naſcitur; quæ impinguat mentem divitis, dum elevatur animus ſuperbientis. Superbia quippe cordis, quaſi quædam pinguedo eſt craſſitudinis. Unde, quia plerique ex abundantia peccata perpetrant, per Prophetam dicitur: Pſ. 72. 7. *prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum.* Sanct. Greg. mor. l. 15. c. 33.

Omne pomum, omne granum, omne frumentum, omne lignum, habet vermem ſuum: alius eſt vermis mali, alius fabæ, alius tritici: vermis divitiarum ſuperbia. S. Auguſt. ſ. 5. de V. D.

Rarò cùm divitijs hujus Sæculi vera humilitas poſſidetur: inflat enim opulentia Mundi. Sim. Caſſi. l. 9. cap. 16.

§. 16.

§. XVI.

Divitiæ sunt origo discordiarum.

Unde facta est rixa. Gen. 13. 7. S. Chrys. hom. 32. Aucta sunt armenta, multiplicati greges, affluxerunt divitiæ multæ; & statim discinditur concordia. Antea erat pax, & charitatis vinculum; nunc rixa, & contentio: ubi enim meum, & tuum, illic omne litium genus. Hinc de primis Christianis Act. 4. 32. *multitudinis credentium erat cor unum.* Causa subditur: *erant illis omnia communia.* Cornelius hic.

Ne irascamini in via. Gen. 45. 24. Cur hoc dixit iis, in quibus vidit tantam concordiam, ut omnes pro Benjamin liberando se obtulerint in captivitatem? *Omnes servi sumus Domini mei.* Gen. 44. 16. Quæ ergo suspicio iræ? Dederat eis plaustra, & cibaria in itinere. &c. Gen. 45. 21. Scivit pecuniam esse matrem discordiarum. Stengelius t. 3. div. judic. cap. 5.

Nolite possidere aurum, neq; argentum. Matth. 10. 9. S. Ambr. l. de Joseph c. 13 ob id misit Discipulos, suos sinè sacculô, sinè virgâ, sinè pecuniâ; ut & instrumenta discordiarum, & incentiva eriperet ultionis. Pardani monetis duos gallos inter se pugnantes insculpsêre: significantes, omnium discordiarum radicem, pecuniam esse. Alex. ab Alex. l. 4. c. 15.

Da mihi portionem substantiæ Luc 16 Vide superiùs hôc titulô §. 11. Num. 2. Ex Novo.

§. XVII.

Divitiæ quomodo tractandæ, & impendendæ?

Num. I.

Superfluæ sunt pauperum.

Quod superest, date eleemosynam. Luc. 11. 41. Græcè, *quod superest, inexistentia.* id est, ut explicat Theophylactus, ea, quæ insunt cordi vestro; id est, quibus affixum est cor vestrum, scilicet opes. Cornelius hic.

Colligite fragmenta; Jo. 6. 12. Docet locus, colligenda fragmenta, id est, quæ supersunt, ut pauperibus donentur. Heu! quot pereunt fragmenta, quot pecuniæ hominum; qui opes suas in canes, equos, bombycinas vestes, lautos cibos, ludos, fœminarumque turpissimum obsequium, impendunt; pauperes nudos miminè curant. Libet, quamvis cum impio Juda, exclamare: *ut quid perditio hæc?* Potuerunt opes vestræ venundari Christo magnô pretiô, & dari pauperibus. Barradius hic. Volebat assuefacere turbas, ut nihil superflui retineant; sed id omne alienæ fami sponte cedant. Lex hæc creatis rebus omnibus à Creatore imposita. Cùm cœlum aridam, & sitientem terram, pluvijs recreat; absorbet, & bibit illa, quantùm ad restaurandas humidi radicalis vires sufficit: quidquid abundat, aliò derivat, & alienæ utilitati transmittit. Cùm vitis, vel alia planta, sat humoris attraxit, reliquum vicini palmiti, & sitienti ramo, facilè indulget. Quid mirum ergo? Si Christus populum, quem ad satietatem, & delicias usque, pavit, eâdem lege teneri voluit. Paulus Segneri s. 21. die Ven. D. 3. Quadr.

Cætera, quæ superflua jacent, aliorum sunt necessaria. Superflua divitum, necessaria pauperum. Res alienæ possidentur, cùm superflua possidentur. Sanct. August. in Psalm 147.

Incassum se innocentes putant, qui commune Dei munus sibi privatum vindicant. Qui, cùm accepta non tribuunt, in proximorum nece grassantur: quia tot quotidie pene perimunt, quot morientium pauperum apud se subsidia abscondunt. Nam cùm quælibet necessaria indigentibus ministramus; sua illis reddimus, non nostra largimur. S. Gregor. l. pastor. curæ c. 22 p. 3.

Quæcunque Deus, exceptô mediocri, & rationabili, victu, & vestitu; sive de quacunque militia, sive de agricultura, contulerit; non tibi specialiter dedit, sed per te pauperibus erogenda transmisit. Si nolueris dare; noveris, te res alienas auferre. S. Cæsarius Arelat. hom. 14. de Verb. Apost.

Cur dives es, ille pauper? profectò non ob aliam causam, nisi ut tu benignitatis, ac fidelis administratoris, præmium recipias; ille verò patientiæ maximè mercede honoretur. Sanct. Basilius serm. in divit. avar.

Esurientis est panis, quem retines; nudi est vestis, quam in arca custodis; discalceati calceus, qui apud te marcescit: egentis argentum, quod tu in terram fodis. Denique tot adfers injuriam hominibus, quot deseris, cùm juvare possis. Id. ib.

Clamant nudi, clamant famelici; conqueruntur, & dicunt: dicite Pontifices; non quidem in sancto, sed fœno, quid facit aurum? nostrum est, quod effunditis; nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis: vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus detrahitur, quidquid accedit vanitatibus vestris. S. Bern. ep. 42. Vide plura hic ante medium.

Multa per totam vitam temerè disperduntur, quæ, vel sola, pauperum indigentiæ succurrere potuissent. Clarius l. 2. orat. 10.

Num. II.

Divitiarum administrator es, non Dominus.

Veniat Dilectus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Cant. 5. 1. Erudimini, qui possidetis terram. Divitiæ, quas tenetis, vestræ non sunt, sed Dei opum dispensatores estis, non domini. Porrò cùm sponsam in cellaria induxit; non ad rapinam, & luxum; sed ad eleemosynam, invitavit, Cant. 2. 4. *ordinavit in me charitatem.*

tatem. Oliva t. 2. Strom. §. Introduxit me rex.

Redde rationem villicationis tuæ. Luc. 16. 2. Hoc discimus, quòd non sumus domini divitiarum : nihil enim habemus proprium ; sed dispensatores alienarum rerum sumus, quæ à Domino nobis concreditæ sunt, ùt illas bene dispensemus, sicut ipse imperat. Theophylactus hîc. Qui hæc temporalia bona sic expendunt, quòd non quærant in eis meritum salutis, sed solatium carnis ; temporalia non dispensant ad modum boni villici, sed dissipant ad modum filij prodigi. Tunc autem hic villicus apud Dominum diffamatur, quando clamor pauperum ascendit ad Dominum. Sanct. Bonav. hîc.

Soli Deo hæc vox competit *meum.* Philo Jud. alleg. sacr. leg. l. 2.

Num. III.

Divitijs bene utere.

Melius est bonum nomen quàm divitiæ multæ. Prov. 22. 1. Si ergo & tu gloriam ex divitiis quæris ; cognosce, quia melius est, mille filiorum, quos per misericordiam filios acquisieris, patrem vocari, quàm mille aurcorum Dominum dici. Et considera, quanta tibi tum erit gloria ; cùm te omnis ille populus, qui ex promptuariis tuis pastus est, & refectus, pro tribunali magni illius, & justissimi Judicis, catervâ constipante circumdabit, pastorem te suum, ac tutorem pium, & misericordiæ patrem, omni gratiarum voce testabitur. Sanct. Ambr. s. 82.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Potest hoc etiam intelligi de spinis, quæ Mundo rosæ apparent. Hinc Abraham, Isaac, Jacob, Job, David, & alii, utriusque sexûs, divitijs utentes, lilia fuêre inter spinas. Non tam ipsæ divitiæ spinæ sunt, quàm earum concupiscentiæ. de Ponte hîc.

Nemo potest duobus dominis servire. Matth. 6. 24. Non dixit Dominus, qui habet divitias, sed qui servit : qui enim divitiarum servus est, divitias custodit ùt servus ; qui autem servitutis excussit jugum, distribuit eas ùt dominus. S. Hieron. Job dives erat, non tamen pecuniæ serviebat, sed habebat divitias, eisque, ùt congruit, imperabat : nec erat famulus earum, sed dominus. S. Chrys. hom. 22. in Matth. Dicitur ille servire mammonæ, in cujus affectu divitiæ dominantur. Avaritia est *idolorum servitus.* Ephes. 5. 5. Unde Glossa non ait, habere divitias, sed servire. S. Bonav. hîc.

Qui autem seminatus est in spinis. Matth. 13. 22. Comparat hîc Dominus divitias spinis. Quia si manus extensæ sunt, & apertæ, suprà se spinas habere possunt, quin eis officiant : si autem manus coarctantur, statim spinæ pungunt. Sic etiam potest Christianus habere divitias, quin animam lædant ; si habet manus in pauperes apertas. Si avaritia coarctat, certè lædent. Diez. Dom. Sexag.

Divitiæ sunt serpenti similes : quem si quis nescit inoffensè eminus accipere, bestiam sinè periculô summâ caudâ appendens, ea manu circumplicabitur, & mordebit. Pulchrè callent serpentum instar repentes divitiæ, dum à perito, vel imperito, apprehenduntur, inhærere, & mordere. Clem. Alex. l. 3. pædag. c. 6.

Non solùm spirituales opes, & dona cœlestia, Deô donante, capiuntur ; sed etiam terrenæ, & corporeæ facultates, ex ipsius largitate proveniunt : ut meritò rationem earum quæsiturus sit ; qui non magis possidenda tradidit, quàm dispensanda commisit. Muneribus igitur Dei justè, & sapienter, utendum est, nè materia boni operis fiat causa peccati. S. Leo s. 5. de collectis.

Divitiæ, potestates, & cætera in hunc modum, quædam subsidia sunt ; quibus juvamur ad bonum virtutis, tanquam calamis, & atramentô, ad artem scribendi. Hildebertus ep. 32.

Scorpio, dum nos ferit, venenatus est ; at in oleum liquatus, præstans est ; & ad proprium morsum, & aculeum, antidotum, & remedium. S. Franc. Salesi. in Philoth. p. 1. cap. 19.

§. XVIII.

Divitiis non apponendum cor ; moderatè ama.

Multiplicatæ sunt aquæ, & elevaverunt arcam in sublime à terra. Gen. 7. 17. Hæc, in tanta aquarum illuvie, nè unam quidem guttam intrà se admisit. Oliva t. 3. conc. 33.

Frequentissimè olim Deus in Scriptura Sabbathi observationem imperavit. Ex. 20. 9. 10. Levit. 23. 3. Deut. 5. 13. 14. imò violatoribus capitale supplicium statuit. Ex. 31. 14. Num. 15. 35. Cur in hac lege tàm severus ? Franc. Mendoza in 1. Reg. 5. quia adeò propensi erant ad divitias congregandas, ut in hoc labore totam vitam collocarent. Unde, nisi inde violenter avellerentur, semper terrenis studijs incumberent, nunquam divinis obsequiis vacarent. Quare severissimis legibus opus fuit, quæ illos à temporalium rerum negotio ad cœlestium otium transferrent.

Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. Ps. 61. 11. Abundent licèt, & sequatur te prosperitas Sæculi ; tu mari noli credere licet ridenti. *Divitiæ si affluant,* si abundant ; calca eas, & suspendere ex Deo tuo. Sanct. Aug. hîc. *Nolite cor apponere.* Id est, manus apponere permitto, usum ; sed corde amplecti, suspicere, affectu totô in eas ferri, planè dissuadeo. Pinna in Eccl. Ethol. 119.

Concha in mari, licèt aquis undique mersa, tamen nè guttam intrà claustra admittit. Agit quidem in pelago ; sed, cùm spirare liberiùs cupit, aut concipere fœtum ; enatat, & sub pri-

primam lucem, versùs cœlum expandens se, purissimum aeris excipit rorem; &, eô opulenta, se rursùs recludit, & in aquas immergitur. Abstinentia illa ab oceani undis, & pascuis, largè rependitur margaritarum formatione. Plin. l. 9. c. 35. Cœli eis major Societas, quàm maris: inde nubilum trahit colorem, aut pro claritate matutina serenum. Idem contingit veris DEI servis, quos reliquit DEus inter Sæculi procellas, in eorum exemplar inter prospera Sæculi. Non desunt Ecclesiæ conchæ, quos tituli, divitiæ, circumdant undique; sed in mentem non penetrant, semper intentam ad cœlestes affectus excipiendos; ut effingant in se margaritas pretiosas cogitationum Apostolicarum. Oliva t. 3. conc. 33.

Jonam balæna absorpsit. c. 2. 1. sed nè unum quidem digiti unguem violavit. Cur ergo non possit Christianus sic possidere opes, mente in iis non fixâ, ùt piscis non delibans corpus Jonæ. Oliva t. 3. conc. 34.

Multùm interest, inter habere venenum, & venenum sumpsisse. Pharmacopolæ ùt plurimùm venena in officinis habent; ut illa in tempore, & variis in eventibus adhibeant: at non propterea intoxicati sunt. Pari modô habere divitias potes, non tamen ab iis intoxicatus esse. Id fiet, si eas domi, & in crumena tua, habeas, non autem in corde. S. Salesius in Philoth. p. 3. cap. 14.

§. XIX.

Motiva
Divitas spernendi.

Num. I.

Exemplum Christi.

SEdebat Jonas sub umbra viridis hederæ - *& paravit DEus vermem.* Jon. c. 4. 6. 7. Hedera, terrena bona. Hedera innixa arbori attollitur; sin minùs, per humum serpit. Divitiæ, si pauperi, hospitali, carceri, adhærent, ad cœlum ascendunt; si pietati non hærent, humi serpunt. Sub hujus hederæ umbra sedet homo gaudens, at vermis ascendit, & abrosit. Ps. 21. 7. *ego sum vermis.* Rosit, cùm dixit: *beati pauperes* Matth. 5. 3. Ex tunc æstimantur divitiæ à justis, ùt res arida; multiqùe ab eis affectum abstrahunt, & ardentissimô spiritu relinquunt. Diez conc. 2 festo OO. SS.

Magna abusio, & magna nimis: ut dives velit esse vermiculus vilis, propter quem DEUS majestatis, & Dominus Sabaoth, voluit pauper fieri. S. Bern. s. 3. in Resurr. Dom.

Vide tit. Paupertas Christi.

Num. II.

Exempla aliorum.

Agrum trado tibi, & speluncam, quæ in eo est. Quæsô, ut audias me: dabo pecuniam pro agro, suscipe eam; & sic sepeliam mortuum meum in eo. Gen. 23. 11. Abraham, ut sepulchrum sibi comparet, pecuniam reddit: nam, nisi pecuniæ amorem vicisset, sepulchrum, quietis patriam, curarum exilium, non possidebit. S. Hier. ep. ad Gerun. filias: quid est sepulchrum? locus quietis, ubi juxta Mundi rationem defunctorum corpora collocantur. Verâ ergo intelligentiâ locum sibi requietionis pater Abraham fide suâ, & pecuniæ contemptu, comparavit. Naxera in Jos. 7. §. 51.

Erit mihi Dominus in DEum. Gen. 28. 21. Jacob panem petit; non carnem, non perdices, ùt docet Nyssenus l. de orat. Quærere jubemur id, quod satis est ad naturam corporis conservandam; non luxum, non delicias, non ornamenta aurea, non lapidum fulgores &c. Cornelius hic.

Vir suus reliquerat divitias multas. Judith 8. 7. Tamen matrona heroica angustam sibi ædium partem elegit; & ex tot telis pretiosis durum cilicium sumpsit. *In superioribus domui suæ.* v. 5. 6. Et licèt ad Holofernem occidendum aureas telas induerit, seque gemmis ornarit, post victoriam tamen primam vestem resumpsit, & ex spoliis ditissimis, quæ triumphans illi populus concessit, nihil sibi habuit, sed DEO cuncta obtulit. c. 16. 23. Oliva tr. 3. Conc. 34.

Et fuit possessio ejus septem millia ovium. Job. 1. 3. Quis ex patritiis nunc non se pauperem diceret, si eas haberet opes, quibus inter orientales Job maximus celebratur. Ubi Job aurum, gemmæ, tabulæ, aulæa &c. adeò etiam opulentissimi id temporis principes horrebant speciem omnem, apparatumque luxuriæ: ea tantùm sectati, quæ natura funderet, & præberet mortalibus. Quin Jobo Asinæ quingentæ; equus nullus, biga nulla. Quæ habuit Job, ea DEus recenseri voluit, quasi aut non necessaria principi, aut justô non digna. Oliva l. 6. Strom. § Vir erat in terra Hus.

In actis Apost. 4. 34. 35. quando Domini nostri adhuc calebat cruor, & fervebat recens in Credentibus fides; vendebant omnes possessiones suas, & pretia earum ad Apostolorum pedes deferebant: ut ostenderent, pecunias esse calcandas. S. Hieron. ep. 8. ad Demetriadem.

Num. III.

Alia Motiva
Ex Veteri, & Novo.

Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam. Jos. 1. 3. Quasi solùm illa possideant, quæ calcaverint; & habendi sit ars, contemptus. Naxera hic. §. 38.

Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longè sit à me. Job. 21. 16. Bona in manu habet, qui despiciendo temporalia sub dominio mentis premit. Nam quisquis ea nimiè diligit, se magis illis, quàm sibi ipsa supponit. Multi enim justorum in hoc Mundo divites fuerunt, rebus, & honoribus, fulti: habere multa videbantur; quorum mentem, quia eorum, quæ aderant, delectatio nimia non possidebat: bona illorum in manu erant, quia potestate animi subjecta tenebantur. At contrà iniqui ità se totis desideriis in

exteriorum rerum appetitionibus fundant, ut non magis ipsi habita teneant; sed ab his, quæ habent, captiva mente teneantur. S. Greg. mor. l. 15. cap. 28.

Qui post aurum non abiit. Eccl. 31. 8. Noli amare aurum. Si malus es, is post aurum: si bonus es, it post te. Quid est, it post te? tu ducis, non duceris; quia possides, non possideris. S. Aug. l. 115. de diverf

Relictis omnibus. Luc. 5 11. Licèt non omnes teneantur relinquere omnia, quantùm ad effectum; nisi perfecti, qui voto paupertatis sunt adstricti; tamen omnes tenentur relinquere omnia, quantùm ad affectum: nè eorum amore superati cor suum circa defluentes divitias apponant; & perversô ordine creaturam supra DEUM diligant. S. Bonav. s. 4. D. 4. Pent.

Thesaurum non deficientem in cœlis. Luc. 12. 33. Magna multorum insania; qui, cùm duorum, vel trium, dierum spatiô, in hac vita sunt mansuri, thesaurizant in patria, ubi hospites, & peregrini sunt: nec congregare curant divitias in cœlum, cujus perpetui incolæ esse debent. Si viatorem videres, qui, cùm unius horæ in hospitio sit moraturus, parietes dealbet, omnia cubilia sternat, tecta renovet; quid de eo judicares? Cur hìc thesaurizas, ubi non habes manentem civitatem? Stella hìc.

Ex Patribus.

Quàm magnum contemnere divitias; sed quàm rarum hoc ipsum est. Utique & Moyses potuit esse regis successor, nutritus à regis filia. Potuit ergo esse non solùm quasi Pharao, sed etiam & Pharao potuit esse. Uterque enim homo; sed omnis potentia hominis in affectu est. Moyses noluit rex esse, cùm posset; sed opprobrium Christi thesauris Ægypti arbitratus est esse præferendum: sed fugiendo potentiam, potentior factus est: factus est enim in DEum regi Pharaoni. Rex erat Pharao; sed DEus nôn erat. Moyses factus est illi DEus; hoc est, regi ipsi terribilis, quem rex metueret, & timeret. Sed hæc erat potentia sanctitatis. - Et tu si vis tanquam DEUS peccatoribus esse terrori, regibus reverentiæ, ut tanquam DEO videantur tibi esse subjecti, quia operaris in DEI nomine; contemne, quæ Sæculi sunt, & Dominicæ Passionis opprobrium contende omnibus præferre divitiis. S. Ambr. in Ps. 118. Octon. 8.

Quantò melius est, salutem habere sinè pecuniâ, quàm pecuniam sinè salute! sed hæc vix in Sanctis Domini reperiuntur, ut divitiæ contemptui sint. Id. Offic. l. 2. c. 25.

Divitiæ sæculares si desunt; non per mala opera quærantur in Mundo: Si autem adsint, per bona opera serventur in cœlo. S. Aug. ep. 205.

Beatus, qui post illa non abiit, quæ possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant. An non ea satiùs eum honore spernis, quæ cum dolore perdis, an non ea prudentiùs Christi cedis amori, quàm morti? S. Bern. in epistolis.

Divitiarum contemptus, perfectionis est via, cœli scala, receptaculum pacis, Christi imitatio, - spirituale gaudium, - pretiosa margarita. S. Laur. Just. l. de reg. Præl. c. 8.

Fortitudinis est, divitias & omnia vana relinquere. Unde dicitur de Juda 2. Mach. 12. *vir fortissimus Judas duodecim millia drachmas &c.* Fortissimus fuit, dum argentum contempsit, & pro mortuis illud obtulit. S. Bonav. s. 5. de uno Martyre.

Fuit opinio Philosophorum, quòd divitiæ artificiales, ùt pecunia, faciant divitem. Sed falsa: quia, juxta regulam Philosophiæ, ab extrinseco non fit vera denominatio v. g. Famelicus, habens coram se mensam opulentam, non dicitur satiatus. Divitiæ in bursa non satiant: quia non intrant cor, ubi est fames. Nec divitiæ naturales ùt vinum, oleum, &c. quia per regulam Philosophiæ, nulla res naturalis simul in eodem inducit effectus contrarios: quia nulla res simul frigefacit, & calefacit. Divitiæ autem naturales, sunt causa indigentiæ. Si enim habes agrum, oportet habere animalia ad arandum, flabulum, paleas, jugum, messores, horrea, molendinum, furnum. Ecce quot indigentiæ! S. Vinc. Ferr. s. de S. Andrea.

§. XX.

Divitiæ malè partæ noxiæ, steriles.

Num. I.

Symbola, & Similitudines.

Alia quoq; septem confectæ macie. Gen. 41. 3. Vidit septem spicas vacuas, rubigine informes, glutientes primas, & adhuc macie confectæ remanent; sic & septem vaccæ. Pinguescuntne, qui alios deglubunt? mendici fiunt. Nemo ex alieno felix, & pinguis est. Alvarez hìc.

Manna scatere cepit vermibus. Ex. 16. 20. *atq; computruit.* Balduinus: hôc exemplô de manna damnatur malum avaritiæ, quâ pecunia malè parta possessori suo in vermem vertitur.

Suavis est panis mendacii. Prov. 20. 17. Panis mendacii significat opes, mendaciô, id est, usurâ, fraude, & injustitiâ partas. *Postea implebitur os ejus calculo.* Tigurina: *Scrupulis.* Sicut enim panis scrupulis, & lapillis, mixtus, aspicienti pulcher, sed masticandi molestus est; ita opes fraude partæ initiô suaves videntur, at in fine exitiosæ deprehenduntur; cùm conscientiam, quæ est animæ os, mille scrupulis, angoribus, onere restituendi &c. lancinant. Cornelius hìc.

Laxate retia vestra in capturam. Luc. 5. 4. *Vestra*, inquit: hinc rapax institor, cùm totâ nocte desudet, inanior semper est. Unde tantæ calamitatis origo? non sua laxavit retia, sed aliena: non enim tua est, sed viduæ lacrymantis; suspirantis mercenarii pecunia est, quam mutuam exponis in capturam. Redde aliis sua, & tuum impende censum in scenus; & aurea tibi messis erit. Oliva l. 13. Strom. hìc.

Seminare semen suum - fructum fecit centuplum. Luc. 8. 5. 8. Vel unum granum cadens in terram bonam, centuplum fructum reddi-

reddidit: quia agricola non ex alieno, sed proprio, tritico seminavit. Propriæ enim divitiæ fructificant; quæ acquiruntur ex raptu, minuuntur. Escob. t. 6. par. Chr. l. 8. obs. 4.

Membris infirmi, corruptis humoribus aggravati, sitibunda sanguinis apposita sanguisuga sibi gratulabatur, quòd ad fontem aptatum venisset. Cùm igitur arida biberet, malis malè cupida plena facta est. Cùm autem virus ebulliret, cœpit, cum ingenti clamore, disrumpens singultire. Mox accurrit formica granum trahens, quæ dixit: quid est, quod accidit tibi? cui illa: amatum potavi alimentum, & exhausi venenum: cupidam enim decepit me propinator avarus, qui, retinens sibi commodum, in perniciem dedit virus. Tunc formica: bene video, quòd stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupiunt. Gaudeo igitur, quòd nullius sanguinem sugo; sed res meas providentiâ curo, diligentiâ quæro, justitiâ congrego, sapientiâ servo. Quô dictô sanguisuga simul cum vita cruorem raptum evomuit. S. Cyrillus l. 3. apol. mor. c. 16.

Num. II.

Exempla

Ex Veteri, & Novo.

Nunc igitur maledictus eris super terram, cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos. Gen. 4. 11. 12. Vide, ut oppressione innocentis aratrum hebetatum, &c. Oliva l. 1. Strom. §. Exultate filiæ Sion.

Illicitis artibus ditare suos voluit Achan Jos. 7. 25. dum, contra DEI vetitum, aurum, inter spolia Jericho sublegit: unde & ipse, & familia tota, flammis absumpta est. Segneri s. 13. die Merc. D. 2.

Iniquis modis ditare suos voluit Achab, 1. Reg. 15. 9. dum vineam Naboth injustè rapuit, propterea violentâ morte periit, stirpe ejus totâ excisâ quindecim annorum spatiô. Id. ib.

Absalon, quia manus rapinis dabat, non potuit infame evadere supplicium. 2. Reg. 18. v. 9. 18. Ubi nota: ubi arbore suspensus obiit, mox addit textus: *Porrò erexerat Absolon titulum & appellatur manus Absolon.* v. 18. Quæ connexio inter suspendium, & hunc titulum? quia crucis supplicium, tunc latronibus debitum, notabat textus in arbore, causam quoque supplicii affixit. Manus rapinis deditæ cædis causam notabant. Baeza t. 3. lib. 14. cap. 16. §. 15.

Præsumpsit Giezi 4. Reg. 5. qui figmentis, & mendaciis, à Naaman pretiosa munera, ab Elizeo repudiata, extorsit; sed mox ipse, cum tota progenie, lepra percussus est. Segneri cit. Sic 4. Reg. 10. 17. percussi sunt omnes de domo Achab.

Projectis argenteis in templo, recessit; & abiens laqueô se suspendit. Matth. 27. 5. Vide, quantum tormentum sit in muneribus, & pecunia injusta; ut omnes eam repellant. Imitentur hoc in bonum, bonorum alienorum defraudatores injusti. Judas projicit tanquam rem detestabilem; neque dignam, ex qua vel restem emat, quô vitam abrumpat. Sacerdotes repellunt à sacrario, *non licet mittere in corbonam*; neque audent inferre in locum, ex quo extraxerunt; veriti, nè reliquam pecuniam contaminaret: nam malè parta seipsa perdunt, & reliquam pecuniam, justô labore comparatam, absumunt; ùt de aquilarum plumis experientia ipsa docet, exurere aliarum avium plumas, si eis adhæserunt. Pinna in Eccl. 13. Ethol. 251. Nummi abjiciuntur, penitus è manibus elabuntur: solum peccatum ab iis ortum manet æternâ plectendum pœna. Baeza t. 2. l. 11. cap. 7. §. 5.

Convocatis singulis debitoribus domini sui. Luc. 16. 5. Miraris, villicum, cui cuncta bona domini divitis commissa fuerant administranda, post tam diuturnam ruinam ita evanuisse, ex injusti possessoris manibus; ut, vocatis debitoribus domini sui, nullum suum vocârit debitorem; nec, unde posset vitam transigere, post villicationem ablatam, inveniret. Ego quidem non miror; si recolo; eum ex injustitia bona illa acquisisse. Nam, quæ rapinâ, aut injuriâ, possidentur, illicò è possessorum manibus elabuntur. Escobar t. 6. parab. Chr. lib. 4. Obs. 1.

Num. III.

Exempla ex Historicis.

Quidam apud Lugdunenses vix multô labore trientem unum acquisierat; quem cùm multiplicare vellet, de eo vinum comparat; admixtisque aquis iterum per argenteos venundans duplicat pecuniam. Hoc iterum, atque iterum agit, donec centum solidos lucraretur. Pòst alterius negotiationis nundinas adit; extractoque triente colloqui cum socio cœpit: erat autem sacculus ex pelle. Et ecce subitò adveniens milvus rapit eam, & decerpere tentat, putans à colore partem carnis esse; sed cùm nihil pinguedinis sentiret in eo, volans super fluvium, è quo ille aquam hauserat, laxatum sacculum dejecit in flumen. Quô conspectô ille tristis exclamat: Væ mihi! sicut feci, sic recepi; qui è fluvio eos habui, ad fluvium rediisse video. Gregor. Turon. de glor. Confess. c. 109.

Mercator per fraudem nummorum multùm collegerat; navi in mari vectus dum eos numerat, aurô plenum ad caput positum sacculum simius arripit, summumque conscendens malum, aurum in mare abjicit. Malè parta malè dilabuntur. Berengarius lib. similit.

Cùm S. Eduardus Angliæ Rex intrâsset ærarium suum, vidit diabolum sedentem super denatios. Interrogatum quid ageret, & dicentem, custodio pecuniam meam, adjuravit per SSS. Trinitatem, indicaret, cur suam diceret? respondit: quia injustè acquisita est de substantia pauperum (fuerat id factum inscio rege) jussit reddi. Bollandus 5. Januarii.

Vidua pauper mutuam ab usurario pecuniam acceperat, sed magnô suô malô: nam ille non tantùm usuram, sed duplum pecuniæ mutuæ poscebat. Confugit vidua ad S. Juventium Episcopum, singularem pauperum, viduarum, pupillorum, patronum. Is Diaconum suum Exuperan-

uperantium cum vidua misit ad Creditorem cum hoc mandato: admone eum vice meâ, qui hanc viduam oppressit, dic ei: Pater tuus rogat, sufficiat tibi, quod tuum est; nec exigas, quod non dedisti; nè id, quod habere videris, amittas. Si autem te audire noluerit, ecce do tibi summam pretii; porrige ei, & revertere. Paruit Diaconus in omnibus; sed non molliit iniquum hominem: cum damno suo fœnus accepit; & eôdem momentô, quô aurum ab Episcopo missum contigit, humi collapsus miserrimè expiravit. Stengelius t. 3. divin. Judic. c. 13. Surius 14. Septemb. Vide plura apud Stengelium citatum.

Num. IV.

Sententiæ

Ex Veteri, & Novo.

Divitias, quas devorâvit, evomet. Job 20. 15. quin si id sponte non fecerint, de ventre illorum extrahet eas Dominus. Quòd si alienum aliquid retinere præsumpserit, DEum domûs suæ inimicum habebunt. Segneri s. 13. f. 4. D. 2. Quadr.

Ne erigas oculos tuos ad opes, quæs non potes habere (scilicet justè, & licitè) ***quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cœlum.*** Prov. 23. 5.

Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme. Eccl. 21. 9. q. d. qui ædificat domum non suô, sed alienô, sumptu, putà injustè, per vim, fraudem, aliamve injustitiam, ab aliis raptô; hic similis est homini &c. Complutenses habent: ***colligit lapides in tumulum sepulturæ suæ.*** q. d. non domum, sed sepulchrum, sibi ædificat. Sic etiam vertit Tigur. & Syrus. Cornelius hic.

Væ qui prædaris! Is. 33. 1. Dicet in morte dæmon avaro: tu fuisti avis de rapina, modò raperis tu. S. Vinc. Ferr. s. de assumpt. V.

Perdix fovit, quæ non peperit; fecit divitias, & non in judicio. Jer. 17. 11. Tradunt Aristot. Theoph. Plinius: perdicem alterius perdicis ova furari, iis incubare, excludere pullos: qui cùm adoleverint, & vocem excludentis audierint, ab ea, quasi alienâ, avolant ad primam, & veram matrem; cujus vocem naturæ instinctu agnoscunt. Tales, ait Jeremias, sunt Sedecias, & Judæi, aliique divites; qui ***non in judicio***, id est, non justè, sed injustè, divitias congregant, aliena rapiunt; & faciunt sibi divitias, quas brevi Babylonii diripient. Cornelius hic.

Pro eo, quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo - quid inde habent? ***domos quadrô lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis. Vineas plantabitis &c.*** Amos 5. 11.

Væ ei, qui multiplicat non sua! usquequo & aggravat contra se densum lutum. Habac 2. 9. Nota: non ait, contra alios, sed contra se: ut enim alteri benefaciat, amore crudeli perdit seipsum.

Væ qui congregas avaritiam malam domui suæ! cogitâsti confusionem domui tuæ. Habac. 2. 9.

Væ vobis, qui comeditis domos viduarum. Matth. 23. 14. Injusta bonorum alienorum defraudatio ruinam etiam temporalem parit. Meritò Christus viduarum spoliatoribus, præter primum væ, ampliùs minatur judicium; quasi velit illos, non solùm in futuro, sed & in præsenti, pœnas dare. Baeza t. 3. l. 14. c. 16. §. 15.

Num. V.

Ex Patribus, & aliis.

Quò quisque infirmior; eò prædæ patet. Sunt, qui invicem se devorent, & suâ carne pascantur. Minor apud ipsos, esca majoris est. - Vide, nè idem te, qui piscem illum, finis maneat. S. Ambr. l. 5. hexam. cap. 5. de piscib.

Vetus est proverbium: abdita vulpium, fiunt rapinæ luporum. Gerson D. 2. Pasch.

Basilius Imp. parænet. ad filium c. 27. ignis non ità celeriter paleam consumit, ùt malè, & injustè congestæ opes, etiam jure partas, in perniciem secum abripiunt.

Si bene valens pinguior ex cibis fias, pinguedo illa vires addit, si verò ex morbo tumescas, artem quæris medicam. Sic qui, vel à parentibus justas divitias accepit, vel honestis modis lucratus est; iis fidere potest: si autem contra fas corrosit, periculosè avaritiâ laborat, mortique proximus est. Pinna in Eccl. Ethol. 119.

§. XXI.

Divitiæ veræ.

VEnit quidam homo dives. *Joseph.* Matth. 27. 57. Fuit ille Discipulus Christi, qui paupertatem tantoperè amabat, & prædicabat: ***beati pauperes spiritu.*** Quomodo ergo Joseph dives simul, & Discipulus Christi, esse poterat? S. Epiphan. orat. de Dom. sepult. verè dives Joseph; siquidem margaritam illam, quæ omnem pretii æstimationem excedit, secum habere, ac portare promeruerat. Verè dives! sacculum enim plenum portabat, nempe ipsummet divinitatis thesaurum. Paoletti s. 6. Festo S. Joseph.

Quid quæritis viventem cum mortuis? Luc. 24. 5. Quærendæ res sunt suis locis. Christus ibi non erat, ubi eam fœminæ quærebant. Quærebant inter mortuos; erat inter vivos: quærebant in domo mortis; erat in domo vitæ: quærebant in sepulchro jacentem; cùm quærere deberent in domo victoriæ triumphantem. Sic tu quære divitias, gloriam, gaudia: hic in Mundo non sunt. Barradius D. Paschat. Marci 16. t. 4. l. 8. c. 6.

Magnæ sunt divitiæ charitatis; sinè quâ dives pauper est; & cum qua pauper dives est. S. Aug. D. 2 Epiph. s. 2.

Quid habet dives? si DEum non habet? quid non habet pauper, si DEum habet? S. Aug. D. 5. Trinit. serm. 1.

Domi-

Dominus dedit, Dominus abstulit &c. Abstulit, qui dedit; nunquid periit, qui dedit? tanquam diceret: abstulit omnia; auferat omnia; nudum dimittat me, & servet mihi se. Quid enim mihi deerit, si DEum habuero? aut quid alia mihi prosunt, si DEum non habuero? S. Aug. l. 1. de Symb. fidei c. 3.

Hæ sunt vel maximæ divitiæ, non egere divitiis. S. Chrys. in Ps. 111.

Nihil nostrum est, nisi hoc tantùm, quod corde possessum, atque animæ nostræ cohærens, à nemine potest prorsus auferri. Cassianus coll. 3. c. 10. dicebat Abb. Pafnutius.

Vide tit. Virtutes.

Titulus XV.

DOCERE. DOCTRINA. DOCTOR.

§. I.

DEUS vult nos ab hominibus doceri.

Ex Veteri, & Novo, & Patribus.

Vocavit Dominus Samuel. 1. Reg. 3. 4. Cur Samuel à DEO vocatus ad Sacerdotem properat? ut puer cum DEO locuturus priùs ab homine instrueretur de modo, quò se deberet ad divinam locutionem comparare. Mendoza hîc. DEus vocat Samuelem; simili voce Heli: & cur non aperit ei, ad quæ vocetur? sed ordinat, ut priùs tendat ad Heli? Ut puer instrueretur à Seniore; quomodo se debeat disponere ad DEI mandatum accipiendum. Sylveira in Act 9.

Omnes nos quasi oves erravimus; unusquisque in viam suam declinavit. Is. 53. 6. Daturus rationem, cur omnes erraverint? dicit: quemque in viam suam declinâsse, suo judicio adhæsisse. Mendoza hîc.

Ubi est, qui natus est? Matth. 2. 2. Divinæ est providentiæ ordo, homines ab hominibus doceri. Sylveira hîc q. 7.

Ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Act. 9. 7. Saulum vocavit de cœlo Dominus, non tamen quid agendum? plenius informavit; sed ad Ananiam remisit. Mendoza in 1. Reg. 3. v. 5. Et Centurionem Act. 10. 5. Cornelium, quamvis exauditas orationes ejus, eleemosynasque respectas, ei Angelus nuntiaverit; tamen missum esse ad Petrum ab eo imbuendum, legimus.

Divinas literas adeò obscuras voluit esse DEus, ut per *librum septem sigillis signatum*, Apoc. 5. 1. communiter intelligantur. Quò hæc obscuritas? Author Imp. hom. 44. in Matth. quia DEus etiam ex hominibus, alios voluit esse Doctores, alios discipulos. Ut scilicet inter eos mutua charitas, & humilitas, conservetur. Mendoza cit.

Qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum subdit. S. Bern. ep. 87.

§. II.

A quovis velis doceri.

Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi. Actor. 8. 31. Ibat Eunuchus, ùt valdè potens in magnifico curru, multô comitatu famulorum: è contrà Philippus solus, humilî vestitu, pedibusque, incedens. Ab eo tamen ille petit doceri, & illuminari; ùt expendit S. Chrys. hom. 35. in Gen. non ægrè tulit Ennuchus, nec dedignatus est, neque se contumeliâ affici existimavit: quod plerisque insulsis accidit; quos pudet ignorantiam suam confiteri, & ab eis discere, qui docere valeant; & frequentèr malunt in perpetua versari ignorantia. Sylveira hîc.

Laudánda est modestia Apollo; quòd, cùm esset vir doctissimus in Scriptura, voluit magis informari ab una muliere, & opifice. Act. 18. 26.

Licet undecunque proficere, ac doceri. Omnia ferè mysticos afferunt intellectus; & facilè est, ex qualibet re morum figurare venustatem. Nihil ità creatum est per se, nihil ità simplex; cui non sit aliquid, unde doceamur; vel cavere noxia, vel salutaria providere. Hildebertus ep. 16.

Vide plura tit. Consilia. Verbum Dei.

§. III.

Doctores.

Num. I.

Figuræ, & Symbola.

Pistor, Gen 40. 1. significat Doctores grossioris, & naturalis doctrinæ Scribas: per Pincernam verò Doctores specialis doctrinæ. S. Thom. hîc.

Collum tuum sicut monilia. Cant. 1. 9. In collo Doctores significantur; in monilibus opera exprimuntur: quia ea, quæ verbis docent, operibus ostendunt. S. Isidorus hîc.

Sicut turris David, collum tuum. Cant. 4. 4. Collum, caput, & membra, connectit: unde per collum designantur, qui vel prædicatione, vel admonitione, alios convertunt, & capiti Christi jungunt. Rich. à S. Vict. hîc.

Et habebat in dextera sua stellas septem. Apoc. 1. 16. Genuinam harum stellarum interpretationem dat ipse Angelus, qui hôc Joanni revelabat v. 20. *Septem stellæ, angeli sunt septem Ecclesiarum.* Il. intelliguntur de Doctoribus. Dan. 12. 3. *qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ.* S. Hieron. hîc: qui alios erudiunt, stellarum fulgori comparantur: non enim sufficit scire Sapientiam, nisi ut alios erudias. Sylveira hîc.

Num. II.

Doctor optimus est DEus.

Osculetur me osculo oris sui. Cant. 1. 1. Hoc est, Filius osculetur. Neque enim, inquit, volo à Prophetis osculari ampliùs; non à Patriarchis; sed ipse jam proximè accedat. Non vult per os Prophetarum solùm erudiri, atque doceri; sed ipsemet, inquit, appropinquet, jamque me Filius ipse instruat: os enim Dei Patris, est Filius. Philo Carpathius hîc.

O quàm velox est sermo sapientiæ! Et ubi Magister DEus est, quàm citò discitur, quod docetur. S. Leo s. 1. de Pent.

Fruſtrà discendo laborat homo, qui DEum Magistrum non habet. B. Isaias Abb. or. 8.

Num. III.

Miscellanea

Ex Veteri, & Novo.

Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres; ipse est, quasi tenerrimus ligni vermiculus. 2. Reg. 23. 8. Compone vermiculum cum Sapientissimo; an docebat è cathedra tanquam elatus princeps? non: sed tanquam vermiculus; suâ molli teneritudine ligni duritiam domans, alios devinciens, & ad se alliciens; non altâ arrogantiâ, sed humili modestiâ, & lenitate. Sylveira in Apoc. 1. 9.

Attendite à falsis Prophetis. Matth. 7. 15. S Maximus ità intelligit: docuit Dominus suprà v. 14. viam cœli esse arctam, & angustam; nunc subdit: cavete à falsis Prophetis, qui dicunt, viam cœli esse latam, & laxam; & extenuant peccatum, veniam facilem promittunt, & vos in tartara ducunt. Sylveira c. 19. in Matth. hîc.

Num. IV.

Ex Patribus, & aliis.

Hac ætate (annô tricesimô ætatis Christi) tempus doctrinæ insinuatum est rationabile; &, ante has metas perperam invadi Magisterium, data est forma: quia non competit annis impubibus sedere in cathedra. S. Cyprianus de jejun. & tentat. Chri.

Nihil tam præclarum, hominique conveniens, potest esse; quàm erudire homines ad justitiam. Lactantius lib. 6. div. instit.

Docens aliquis plus discit, & dicens sæpe unà audit cum iis, qui ipsum audiunt. DEus est enim magister, & ejus, qui discit; & ejus, qui audit; qui & mentem irrigat, & rationem. Clemens Alex. l. 1. Strom.

Si me Magistrum libenter vocatis, reddite mihi mercedem: boni estote. S. Aug. de Ordine l. 1. c. 10.

Sicut discipuli probitas, laus est Magistri; ità Magistri vituperatio, discipulus nescius disciplinam. S. Chrysologus s. 94.

Noctuarum oculis similes habentur sæcularis sapientiæ professores: nam & illarum aspectus noctibus quidem acrior est; exortô autem sole cœcatur: sicut istorum, cùm sit acutissimus ad contemplandam vanitatem sensus, erga inquisitionem veræ lucis hebescit. S. Basilius hexam. l. 8.

Post prælia Martyrum successerunt in Ecclesia Christi sanctorum, & verorum studia Philosophorum; id est, Doctorum, habentium; qui post spiritum fortitudinis per descensum scribitur, sanctum scientiæ spiritum. Hoc nimirum Evangelicæ fidei idcirco fuit necessarium; quia diabolus, qui adversùs eam eatenus pugnaverat, non solùm Leo, sed & draco est. Leo, quia apertè sævit; draco, quia occultè decipit. S. Rupertus de oper. Spir. S. lib. 7. cap. 1.

Præceptorum virtus est, nihil honoris, nihil gloriæ, à subditis, sed salutem ipsorum quærere; atque hujus gratiâ nihil non facere: ità ut, qui non illius, sed gloriam suam quærit; non jam præceptor, sed tyrannus sit. S. Chrys. in ep. ad Ephes. 3. s. 8.

Lucâ docente didicimus, quòd B. V. Maria Christum invenerit in templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem. Donec annorum defuit integritas, Doctor omnium, fines discipuli non excessit. Hildebertus ep. 12.

§. IV.

Doctrina.

Num. I.

Fac, quod doces.

OMni tempore, quo leprosus est &c. Levit. 13. 46. Ei, qui in lepra peccati est, claditur sermo, clauditur & os: ut fiducia, sermonis, & docendi authoritas, excludatur. Origenes hom. 8. hic.

Beati immaculati in via &c. beati qui scrutantur testimonia ejus. Ps. 118. 1. 2. Quàm pulcher ordo! quàm plenus doctrinæ, & gratiæ! Non priùs, *qui scrutantur testimonia ejus*, dixit; sed priùs, *beati immaculati in via.* Antè enim vita, quàm doctrina, quærenda est: vita enim bona, & sinè doctrinâ, habet gratiam; doctrîna sinè vitâ integritatem non habet. S. Ambros. hîc.

Magisterium stat de scientia; sed magisterii authoritas constat ex vita. *Cœpit JEsus facere, & docere.* S. Chrysol. s. 167.

Labia ejus lilia, distillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles aureæ &c. Cant. 5. 13. 14. Ordinatè post labia manus, id est, opera post verba, laudat Ecclesia sui Redemptoris: quia, quæ verbis docuit, virtutibus credenda esse monstravit. V. Beda hic.

Aperiens os suum docebat. Matth. 5. 2. Et cur additum est, cùm aperuisset os suum? ut intelligas: quòd & tacens docebat, nedum loquens. Sed nunc quidem os aperiens, nunc autem ex operibus emittens vocem. S. Chrys. in Matth. hîc hom. 6.

Num. II.

Miscellanea.

Omnes sitientes venite ad aquas. Is. 55. 1. Doctrina divina dicitur aqua I. quia infirmos sanat Eccli 15. 3. *Aquâ sapi-*

ſapientiæ ſalutaris potabit illum. Inquinatos mundificat, Ezech. 36. 25. *effundam ſuper vos aquam mundam.* Sitientes ſatiat. Jo. 4. *qui biberit ex aqua &c.* II. Dicitur vinum: quia pungit arguendo, incendit exhortando. Pſ. 104. 18. *eloquium Domini inflammavit eum:* quia inebriat conſolando. S. Thomas in Iſaiam hic.

Quanam doctrina hæc nova? Marci 1. 27. Novus homo novam Mundo afferebat doctrinam: quòd Mundus contemneretur; quòd præſtaretur indulgentia ferventi; quòd ſuper conjugium virginitas ferebatur; quòd dignitatem cœleſtem terrena vilitas mercaretur; quòd per pœnas, & opprobria, homo poſſit ad ſuperna conſcendere. Sim. Caſſ. l. 5. c. 8.

Incipens à Galilæa. Luc. 23. 5. Aſcendendo docet: nam doctrina Chriſti facit hominem in ſuperna conſcendere. Cœpit à Galilæa, velut à minùs doctis, ut pedetentim perveniret ad doctos Jeroſolymis conſtitutos. Cœpit a Galilæa perveniens Jeruſalem. Una interpretatur *roza*, altera *pax*: ut ſciamus, absque dubio Chriſti doctrinam temporaliter latam tendere ad æterna, enuntiatam in Mundo aſcendere in ſuperna. Idem l. 13. hic.

Sapientibus, & inſipientibus debitor ſum. Rom. 1. 14. Per hoc debitorem ſe profitetur: quia ad hoc accepit doctrinam, ut tradat; &, cùm tradit, acquirat. S. Ambroſius hic.

Sunt in Eccleſia lapides pretioſi, & ſemper fuerunt, docti ſcilicet, abundantes ſcientiâ, & eloquentiâ, & omni inſtructione legis. S. Auguſtinus ſ. 258. de temp.

Doctrina electi Prædicatoris, quid eſt aliud? quàm dies eruditi diſcipuli. S. Greg. in 1. Reg. 10.

Vide tit. Concionator.

Titulus XVI.

DOLOR.

§. I.

Ad dolorem teſtandum ſciſſæ veſtes.

Sciſſiſq; veſtibus. Gen. 37. 34. Vetus mos, in luctu ſcindere veſtes; eratque hoc Symbolum planctûs: ſciſſio enim veſtium ſignificabat ſciſſum dolore cor. Cornelius hic.

Scindebant veſtes, ad teſtandum animi dolorem. Ruben Gen. 37. 30. Jacob 16. 34. fratres Joſeph Gen. 44. 13. Jephte Judic. 11. 35. David 2. Reg. 1. 11. Eliſæus 4. Reg. 2. 12. Hinc nuntius, qui tam multas clades Jobo nuntiavit, c. 1. 14. non dicitur ſciſſâ veſte, & pulvere conſperſus, acceſſiſſe: quia hic nuntius, cùm fuerit ipſe diabolus, ùt vult S. Chryſoſtomus; vel ſaltem diaboli fraude ſubmiſſus, ùt Origenes &c. voluit Jobi aures telô minimè præviſô vulnerare; ut repentinô dolore conſternatus faciliùs ad impatientiam, & blasphemias contra DEUM, adigeretur. Mendoza in 1. Reg. 4. v. 12.

§. II.

Miſcellanea.

Absq; liberis me eſſe feciſtis. Gen. 42. 36. Dolentis vox iſta eſt, inquit Abulenſis: quia dolentes pro re modica faciunt propoſitiones univerſales: ut, ſi parva mala habeant, dicant, ſe omnia habere; & ſi pauca bona eis deſint, dicant, ſibi omnia deeſſe. Unde Jacob tres tantùm filios abfore ſentiens, ex vehementia doloris, dicit, ſibi omnes defuturos; cùm tamen alii novem illi adhuc ſupereſſent. Dolor hic oriebatur ex ingenti amore, quô ſuper omnes diligebant Joſeph perditum, & Benjamin abducendum. Cornelius hic.

Calicem meum bibetis. Matth. 20. 23. Joannes bibit calicem Domini, non vulneribus corpore exceptis, ſed intimis, & diris doloribus, quibus ipſius anima premebatur: dolores enim animi graviores corporeis. Hinc B. Virgo à Patribus vocatur Regina Martyrum; & plusquàm Martyr. In triſtitia, & agonia, apparet Chriſto *Angelus confortans eum* Luc. 22. 43. non verò Crucifixo: ideo Divina ſapientia judicavit; magis eſſe neceſſarium Angelum confortantem, dum dolores animi patiebatur. Sylveira addit. Evang. hîc. q. 4.

Audivi vocem de cœlo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni; & vocem, quam audivi, ſicut citharædorum citharizantium in citharis ſuis. Apoc. 14. 2. Eandem vocem, & tonitrui, & citharæ, ſimilem vocat. Rupertus hîc: in tonitruo terroris aſperitas; in citharis verò ſonantibus, delectationis eſt ſuavitas. Honeſtus dolor nequit à gaudio ſeparari. Citharizabant, & cantabant, id eſt, ſemetipſos affligebant, & gloriam DEI reſonabant. Primò vox tonitrui, deinde citharæ melos: quia de dolore oritur gaudium. S. Aug. l. de catechiſ. rudib. citò ſenties, dulciores eſſe juſtitiæ fructus, quàm iniquitatis: & veriùs, atque jucundiùs gaudere hominem de bona conſcientia inter moleſtias; quàm de mala inter delicias. Naxera in Joſ. 1. §. 26.

Quaquaverſum ſe verterit anima hominis, ad dolores figitur, præterquam in te! tametſi figitur in pulchris extra te, & extra ſe: quæ tamen nulla eſſent, niſi eſſent abs te: quæ oriuntur, & occidunt; & oriendo, quaſi eſſe incipiunt, & creſcunt, ut perficiantur; & perfecta ſeneſcunt, & pereunt. Etenim omnia ſeneſcunt, & omnia intereunt. Ergo cùm oriuntur, & tendunt eſſe; quò magis celeriter creſcunt, ut ſint; eò magis feſtinant, ut non ſint. S. Auguſtinus l. 4. Confeſſ. c. 10.

Dolor nimius non deliberat, nec verecundatur: non consulit rationem, non metuit dignitatis damnum; legi non obtemperat, judicio non acquiescit; modum ignorat, & ordinem. S. Bernardus ep. 1.

Tempore dedicuntur universa: nihil humano pectori sic inhæret, ut tempore non evanescat. Tempore mater mœroris obliviscitur, quæ in morte unici filii sui solatia non admisit. Hildebertus ep. 29.

Dolor speciem ignis gerit: quia, dum plus tegitur, plus ignescit. Blesensis ep. 49.

Titulus XVII.

DOMINUS.

§. I.

Sit misericors, clemens, benignus.

Emisit eum DEus de paradiso voluptatis. Gen. 3. 23. Decies sacra pagina DEum Domini titulo commendat, dum hominem creat, tellurem floribus vestit, mare piscibus fœcundat &c. at hic solùm DEUM. Ità enim legit Lipoman: quia illum scilicet ad spinas, & tribulos damnat. Alvarez Illustr. 3.

Recordatus quoq; Dominus Rachelis. Gen. 30. 22. Afflictæ succurrit, & tunc vocatur Dominus. Alvarez hic Illustr. 3.

Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua. Gen. 39. 8. Dominum vocat, dum beneficum, & liberalem experitur. Postea incarceratus ait: *hic innocens in lacum missus sum.* Non ait: à Domino missus sum. Id. ib.

Domine, nè in furore tuo arguas me. Ps. 6. 1. S. Gregorius hic: Vides, quàm bonum principium, quàm affectuosum, quàm gratiæ plenum! In eo enim, quòd Dominum vocat, quòd sui jure misereri deberet, ostendit. Dominorum enim est, servos alere, non negligere. Pinna in Eccl. Ethol. 116.

Duo hæc audivi: quia potestas DEI est; & tibi Domine misericordia. Ps. 61. 12. Non vocat Dominum ex potestate, sed misericordiâ. Alvarez in Eccl. Illustr. 3.

Faciens misericordias Dominus. Ps. 102. 6. Interroganti tibi, quid sit Dominus? respondes, *faciens misericordias, & judicium omnibus injuriam patientibus:* quapropter abundè designatus est Dominus DEus; cùm nulli alteri possit convenire, quod dictum est. Cassiodorus hic.

Etiam Domine. Matth. 15. 27. Canem vocâsti; cùm sim familiæ pars, Domini fruar mensâ. O fides! ô prudentia! ô chananæa pietas! S. Basilius Seleuc. or. 20. Credit non terrenum, sed cœlestem Dominum: non enim Mundialis principis est, de minimis servis curam habere. Cùm dicit Dominum; tunc ille: ô mulier! magna est fides tua. Potens argumentum, vocare Dominum: Domini enim est, suorum misereri. Sylveira hic.

Misertus Dominus servi illius, dimisit eum. Matth. 18. 27. Quid servus? *suffocabat eum.*

Tu quis es? Jo. 1. 19. Ego Dominus temporalis, comes, dux &c. Et quid est esse Dominum temporalem? nunquid habere multam familiam, equos phaleratos, domos, & palatia, opulentam mensam, magnificas, & pretiosissimas, vestes? argenteis, aureis, vasis fulgentem abacum; & pulcherrima aulæa, peristromata; insuper & canum, & accipitrum omne genus? Non utique ad hoc sunt in populo: sed ut sint patres, & patroni, subditorum, quibus præsunt: ut eos in pace, & justitia, regant, & defendant eos à molestantibus; & subveniant eis in necessitatibus suis. Formam Dominorum audi in beato Job scriptam, qui utique fuit magnus Dominus temporalis: oculus *fui cæco &c.* c. 29. 15. S. Thomas Vill. D. 3. Adv.

Exi à me, quia homo peccator sum, Domine. Luc. 5. 8. Antea vocaverat Magistrum, cùm laborantibus non succurreret; dum juvat, vocat Dominum. Alvarez in Gen. 30. Illustr. 3.

Optimo Præsidi Felici salutem. Actor. 23. 26. *Optime Feste* Actor. 26. 25. Modus hic loquendi proprius est ad Prælatos, qui debent alios in bonitate excellere. *Optime,* dicebatur principibus, & Præsidibus. In primitiva Ecclesia sæculares principes erant communiter valde religiosi. Dionysius Carthus. in Luc. 1.

Vera Dominatio est ipsa, quæ amore imperat, non timore: quæ per affectum sibi, & corpora subdit, & corda; quæ amando non invitam, sed voluntariam, sibi instruit servitutem. S. Chrysostomus s. 6. de myster. cœnæ Dom.

Erudimini, qui judicatis terram. Discite, subditorum matres vos esse debere, non Dominos. Studete magis amari, quàm metui. Etsi interdum severitate opus est, paterna sit, non tyrannica: matres fovendo, patres verò corripiendo, exhibeatis. Mansuescite, ponite feritatem; suspendite verbera, producite ubera; pectora lacte pinguescant, non typhô turgeant. S. Bern. s. 23. in Cant.

§. II.

Dominus sit beneficus, liberalis.

Spiritus Domini ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. ùt habetur in Hebræo. Cur modò primùm vocat Dominum? quem hactenus DEum. Vide, quid antè dixerit: *terra autem erat inanis, & vacua, & tenebræ &c.* Mox DEus illius misertus lucem creat, quæ te-

ne-

nebras, & mœrorem, dissipet. Nunc ergo vocetur Dominus. Alvarez Gen. 30. Illustr. 3.

Moysi *apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi - & ait : ego sum, qui sum.* Ex. 3. 2. 14. Josue autem 5. 14. tanquam vir præliator stans, & evaginatum gladium tenens : *princeps*, inquit, *sum exercitûs Domini.* Rupertus in Jos. c. 18. Principem se vocat, qui in Israëlitarum auxilium præliaturus apparet. Naxera ib. §. 28.

Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus? - nescio Dominum. Ex. 5. 2. ait Pharao. Postea verò Ex. 14. 25. *fugiamus Israelem! Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Quia Israelem propugnat Deus, Dominum agnovit. Naxera in Jos. 1. §. 28.

Adorate Dominum in atrio sancto ejus. Ps. 28. 2. Felices, qui Deo serviunt! nam in ipso limine servitutis obvium habent Deum suum. Quàm verò Deo dissimiles principes essent; quos vix reperias, postquam interiorum cubiculorum alpes congeminatas transmiseris. Feliciùs sanè regna administrarentur, & diœceses; si in atrio princeps, vel præsul, colerentur. Certè Salomon non procul ab atrio jus dicebat, quem convenire potuerunt facilè duæ fœminæ jurgantes. 3. Reg. 3. 16. Oliva l. 12. Strom. hic.

Quomodo dilexi legem tuam Domine. Ps. 118. 97. Dicitur Dominus, quasi dans munus; & ideo dilectus. Sanctus Bonavent. hic.

Homo peregrè proficiscens. Matth. 25. 14. Cur initiò parabolæ vocatur *homo*, postea *Dominus* v. 19. in primo distribuit homo bona, non translatò Dominò: secundò locò dona in servos confert: *super multa te constituam.* v. 21. Sylveira hic. q. 3.

Dominus tecum. Luc. 1. 28. Cur non, Deus tecũ? Deus dicit naturam increatam, quæ est ubique; Dominus verò dicit respectum ad servos: quia non solùm ut Deus ibi erat, sicut ubique per essentiam, & potentiam; sed etiam ùt Dominus: cùm Domini splendor maximè eluceat, dum suis præsens adest, fovendo, & tuendo. Sylveira hic. q. 27.

Exi à me Domine. Luc. 5. 8. Usque modò præceptorem dixerat v. 5. quando eum concionantem vocavit: cùm beneficia largientem videt, Dominum vocat. Id. hic.

Quam cùm vidisset Dominus. Luc. 7. 13. Frequentiùs Lucas, quàm cœteri Evangelistæ, Christum vocat Dominum, in ijs præcipuè locis, in quibus humanitatis officia recenset; ut ejus divinam majestatem ostendens, simul insinuet bonitatem, & clementiam. Stella. hic.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14. 16. Qui nobilissimos civium vocat ad cœnam, homo dicitur. Cùm mendicis cœnaculum replêsset, Domini mox titulò honoratur. *Exicito, & pauperes - & ait servus: Domine, factum est ùt imperâsti.* v. 22. Oliv. l. 1. Strom. §. Natus est nobis hodie Salvator.

Dicit ei mulier: Domine, neq; in quo haurias, habes. Jo. 4. 11. Christi doctrinâ jam proficiebat, ùt notant Chrysost Euthym. Theophyl. & Beda: & quem antea Judæum dixerat, jam Dominum vocat. Nam dixerat - *& dedisset tibi aquam vivam*; v. 10. quia vidit liberalem. Sylveira hic.

Domine, hominem non habeo. Jo. 5. 7. Cùm aliquid speraret ab eo accipere, Dominum vocat, Hugo Card. Tantâ devotione captus est ad benignitatem sermonis Christi: statim enim eum honorans, Dominum dicit: Sylveira hic.

Domine, semper da nobis panem hunc. Jo. 6. 34. Frequentiùs Judæi Christum Rabbi, Magistrum, vocârunt; hic autem Dominum: ut sic facilè eum inducerent, ad dandum iis panem cœlestem, quem petebant. Sic & Samaritana, cùm aquæ vivæ excellentias audiret, dicit: *Domine, da mihi hanc aquam.* Sylveira hic. q. 11.

Dominus meus! & Deus meus! Jo. 20. 28. Ubi suavitatem carnis Christi attigit, statim supereminentis regis, ac Domini delicias gustavit, & sensit. Id. ib.

§. III.

Dominus potestate utatur in bonum subditorum.

PRo salute vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum. Genes. 45. 5. Dicebat Joseph.

Nè putes, quòd animam tuam tantùm liberes. Esth. 4. 13. dicebat Mardochæus ad Esther.

Domine, si vis, potes me mundare. Matth. 8. 2. In divitibus, & potentibus hujus sæculi, plerúmque potestas, & voluntas, quoad bonum, & malum. Diez D. 3. Epiph.

Data est mihi omnis potestas. Euntes ergo docete &c. Matth. 28. 18. Novarinus: quis verborum nexus, quæ consecutio ista est? *data est mihi omnis potestas, ergo docete omnes gentes.* Injuriarum memor dixisset: potestas mihi data est; ergo pœnas luent, qui in me sævierunt. Non dixit hoc: injuriarum oblitus quærit omnium salutem. Didacus Nissenus in Phœnice l. 7. c. 6.

Nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem; non erubescam. 2. Cor. 10. 8. Sanct. Chrys. hom. 22. hic: ergo ad hoc potentiam accipimus, ut ædificemus.

Vide tit: Potestas.

§. IV.

Vitia malorum Dominorum.

Num. I.

Volunt sibi Deum conformem.

NEmroth *robustissimus venator coram Domino.* Gen. 10. 9. Dabat operam venationi robustissimus homo; non solùm delicias quærens venando, sed insuper volens ad delicias suas oculos Dei trahere. Sic explico illud: *coram Domino:* quasi vellet gratum sibi assidere Deum, & arridere; dum suas voluptates sectatur. S. Ambr. l. de Noe & arca c. 34. qui terrenas diligit voluptates, eas sequitur; & putat, his se posse ad Dei gratiam pervenire; & regnum cœlorum hujusmodi erroribus deferendum. Vellent Mundiales, Deum gaudere his rebus, quibus ipsi gaudent. Sic fingebat regem Mundialem somnium Nabuchodonosor: Baeza t. 2. l. 6. c. 6.

Ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia. Dan. 4. 7. *Proceritas ejus contingens cœlum.* Quid cum cœlo habebat regia hæc arbor? sufficeret, quòd in medio terræ esset, pulchritudo foliorum, copia fructuum. Sanè nihil reliqua omnia ad regium fastum essent, nisi & cœlum ipsum, & Deus, ipsi arbori appropinquaret, ac ejus delicijs, & gloriæ applauderet. Baeza t. 2. l. 6. c. 6. §. 5.

Rogabat eum quidam de Pharisæis, ut manducaret cum illo. Luc. 7. 36. Hìc adumbratur mundialium principum vanitas, quâ se fallunt; non ipsi ad Deum relictis suis ire cupientes; sed Deum ad se vocantes, ut Deus eorum assideat mensis; eorum conformetur affectibus, & voluptatibus. Id. ib.

Num. II.

Varia de malis Dominis.

Potentes potenter tormenta patientur. Sap. 6. 7. Nam quantò magis aliquid suo contrario resistit, eò postea, si superetur, operatio contrarij sui, quod vicit, est efficacior. Magis resistit ignis ferro, quàm ligno; sed cùm ignis vincat utrumque, intensior est calor ferri, quàm ligni. Stella p. 3. c. 99.

Cujus vestitum asinus &c. Luc. 14. 5. Perversis, & excœcatis illis Legisperitis & Pharisæis, jam multi Domini sunt similes: quia, si viderint pecoribus suis aliquid adversitatis contingere, mox succurrunt; sed si viderint proximos suos aut subditos, spiritualiter lædi, atque occidi, scilicet peccare mortaliter, tacent, dissimulant, non curant, nec dolent. Dionysius Carthus. hìc.

Servus est conditione, gratiâ tamen frater est. Etenim similiter Christum induit; isdem participat sacramentis; eôdem, quò & tu, Deo Patre; cur te non utatur ut fratre? Sunt enim plerique, qui de venatibus redeuntes, magis canum, quàm servorum, curam gerunt; & faciunt eos vel juxta se recumbere, vel dormire; quotidianum illis cibum sui præsentiâ ministrantes: qui, utrùm servi eorum fame moriantur, ignorant: &, quod est gravius, nisi diligenter his præparatum fuerit; pro cane servus afficitur. Vides enim in nonnullorum domibus nitidos, & crassos, canes discurrere; homines autem pallentes, & titubantes, incedere. S. Ambr. s. 33. in tempore jejunij non luxuriandum esse.

Titulus XVIII.

DOMUS.

Materialis, & moralis.

Æ*Dificavit quoque domum saltus Libani.* 3. Reg. 7. 2. Erat hæc domus ad amœnitatem, & recreationem, comparata. Sed cur dicitur saltus seu sylva libani? Resp. 1. quia in loco sylvoso montis Sion, ac instar Libani arboribus, & viridarijs, cincta. 2. quia constructa erat ex lignis libani. 3. quia suis nemoribus, amœnitate, viriditate, umbrâ, speciem Libani repræsentabat. 4. quia multitudine columnarum cedrinarum cedros Libani imitabatur. ità Theodoretus. 5. quia ex ea prospici poterat Libanus; ejusque aura tempore æstivô captari. ità Arias. Unde Josephus, & Chald. eam vocant *domum refrigerij.* Sita erat in Jerusalem, & in monte Sion. Cornelius hìc.

Cornelij domum, Act. 10. 48. conversam esse in Ecclesiam, eamque adhuc suô tempore extitisse, docet Sanctus Hieronymus ep. 27.

Sit domus Christiani hominis immunis à choro diaboli: sit planè humana, hospitalis; orationibus sanctificetur assiduis; psalmis, hymnis, canticisque spiritualibus, frequentetur. Sanct. Gaudentius tr. 8. de lect. Evangelij.

Marcianus domunculâ se inclusit, in qua stans rectus non stare, nec recumbens pedes extendere, poterat. B. Theodoretus histor. PP.

Sic habita; ut potiùs laudetur Dominus, quàm domus. S. Martinus Bracar. in Maximis de moribus.

Communiter dicitur: tria sunt, quæ expellunt hominem de domo: fumus, stillicidium, & mala uxor. Unde versus: sunt tria damna domus: imber, mala fœmina, fumus. Hugo Card. in Prov. c. 19.

Cardinalis Dominicus de la Rovere domui suæ hos versus inscribi fecit:

Steti

Stet domus hæc, donec fluctus formica marinos
Ebibat; & totum teſtudo perambulet orbem.

Paulus Aringi de Roma nova, & vetere.

Anguſta eſt mihi domus animæ meæ, quousque venias ad eam, & dilatetur à te. Sanct. Auguſt. Manuali c. 5. Oſtendit JEſus eis. Jo. 1. 37. 38. Ubi maneret, venerunt & fuerunt cum illo. Quàm beatam diem duxerunt! quàm beatam noctem! Ædificemus & noſmetipſi in corde noſtro, & faciamus domum; quò veniat ille, & doceat nos. Sanct. Auguſt. tr. 7. in Joan.

TITULUS XIX.

DONA.

§. I.

Dona Divina omnia magna.

ET hymnô dictô. Matth. 26. 30. Omne minimum magnum eſt, ſi æſtimatur magnitudo donantis, & altâ mente conſideratur dignatio largiendi. Minimum æquatur magnis muneribus, ſi donatur à procere; multò magis, ſi dantur ab omnium authore regnorum. Nihil poteſt dici parvum, aut modicum, quod datur à Deo: hinc eſt, quòd omnia nos ad gratiarum actionem invitent. Sim. de Caſſ. l. 13. c. 7.

Rogabat illum quidam de Phariſæis, & ingreſſus diſcubuit. Luc 7 36. Nota: *rogabat*, eſt præteritum imperfectum; *diſcubuit* verò, præteritum perfectum: noſtra enim obſequia ſemper imperfecta; dona autem Chriſti plena, & perfecta. Sylv. hîc. c. 15.

Sæpe numerò magnum Dei donum eſt, non multa dona à Deo accipere. Bloſius ep. ad amicum.

§. II.

Non omnibus omnia.

Ex Veteri.

LIa lippis oculis, Rachel decora facie. Gen. 29. 17. Nota quomodo Deus dona ſua diſtribuat: omnibus quidem dat aliqua; ſed nulli omnia: ſic Rachel dedit pulchritudinem, ſed non fœcunditatem; hanc Liæ, ſed non pulchritudinem. Corn. hic. S. Greg. mor. l. 6. c. 28. Rachel pulchra, ſed ſterilis; Lia autem lippa, ſed fœcunda: quia nimirum mens, cùm contemplando otia appetit, plus videt; ſed minùs Deo filios generat: cùm verò ad laborem prædicationis ſe dirigit, minùs videt; ſed ampliùs parit. Rachel, quæ antè ſibi felix videbatur, ut ſororem deſpiceret, per ſterilitatem depreſſa eſt; ut ſe miſeram cognoſceret: & Lia, quæ omnibus contemptibilis videbatur, ex fœcunditatis abundantia ſibi poſtea felix viſa eſt. Did. Niſſ. Dom. 3. adv. § 4.

Moyſi datur virga prodigiorum effectrix, ſed impeditior lingua. Ex. 4. 17. *Aaron frater tuus Levites, ſcio, quòd eloquens ſit.* Ex. 4. 14. Conſummata in neutro perfectio eſt: Moyſes mutuatur à fratre vocem, & mutuat virgam. Aaron accipit virgam, & commodat fratri loquelam. Neuter ſuperbus, quia alterô ſe indigere conſpicit: neuter animô cadit, quia & laude aliquâ præcellere videt. Imò in iſto ſermone hoc ſpectes: Deus enim Moyſi inſpirat, quæ ad regem perferenda: Aaron, à Moyſe accipit, depromit. *Ipſe loquetur pro te ad populum, & erit os tuum.* v. 16. Naxera in Joſ. 14. §. 5.

Erit os tuum. ib. Diſce, quàm bona ſocietas: cùm enim omnis homo defectum habeat; alter ſupplet alterius: quia in adjutorium mutuum homo creatus eſt: Moyſes ab Aaron eloquentiam; Aaron à Moyſe ſapientiam accipit. Corn. hic.

Dederat Moyſes duabus tribus, & dimidiæ, trans Jordanem poſſeſſionem, reliquis novem, & dimidiæ, Joſue. Joſ. 13. 17. Moyſes primæ diviſionis ſortitur gloriam; Joſue laudem obtinet amplioris. Invicem ſe utérque excedit: ille hunc tempore; hic illum amplitudine. Naxera hic § 5.

Dum Goliath Iſraëlitas provocaret 1. Reg. 17. 8. Cur non Jonathas, qui percuſſerat Philiſthæos 1. Reg. 13. 3. ad certamen ſe obtulit? Abulenſis hic: fortè Jonathas aggreſſus fuiſſet Goliath ſingularî pugnâ; niſi Dominus repreſſiſſet ejus animoſitatem. Ut exaltavit David, contulit ei hanc animoſitatem: néque enim uni ſoli victorias omnes impertiri voluit.

Similitudo autem vultûs eorum &c. Ezech. 1. 10. In Ezechielis curru aliud animal ſimile leoni, aliud aquilæ, aliud bovi, aliud homini. 1. Cor. 7. 7. *alius quidem ſic, alius verò ſic.* Non omnes ad currum aquilæ ſunt. Unus currum trahet volando, alias arando. Bos factus ad laborem, aquila ad volatum. Leo, ſi rugit, currit, homo, ſi imperet, trahit. Martha epulum parat, & placet; Magdalena plorat, ut placet Chriſtum. Oliva l. 4. Strom. §. Domine, quid me vis facere?

Audivi vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram. Ezech. 3. 13. Quid eſt ergo, quòd hæc pennata animalia viciſſim alas, alteram ad alteram feriunt? niſi quòd omnes ſancti ſe invicem ſuis virtutibus tangunt, & ſeſe ad profectum excitant,

ex

ex consideratione virtutis alienæ. Non enim uni dantur omnia, nè in superbiam elatus cadat; sed huic datur, quod tibi non datur; & tibi datur, quod alteri denegatur: ut dum iste considerat bonum, quod habes, & ipse non habet, te sibi in cogitatione præferat: & rursum, dum tu habere illum conspicis, quod ipse non habes; te illi in tua cogitatione postponas. -- Hoc itáque omnipotens Deus agit in cordibus hominum, quod facit in regione terrarum. Poterat enim unicuique regioni fructus omnes tribuere; sed, si unaquælibet regio alterius regionibus fructibus non indigeret, communionem cum altera non habuisset. Unde fit, ut huic vini, alij verò olei abundantiam tribuat; hanc multitudine pecudum, illam verò ubertate abundare faciat frugum: ut, cùm illa defert, quod ista non habet; & ista reddit, quod illa non detulit; per communionem gratiæ, sibi simul etiam divisæ terræ, conjuncti sint. Sicut ergo terrarum, ità sunt mentes Sanctorum. Sanctus Gregorius hic.

Ex Novo.

Divisit Christus panes illos. Matth. 14. 19. Poterat singulos singulis dare; sed voluit ostendere, quam rationem servet in donorum suorum distributione erga justos suos. Non enim eis integros panes dare solet, sed fragmenta, alia alijs. Diez D. 4. Quadr. *Distribuit discumbentibus.* Jo. 6. 11. O liberalissime Domine! ut quid panes confringis? nunquid non potes singulis integros panes dare? Possum hoc facere: sed volo homines erudiri; quòd, quamdiu in hoc Sæculo vivunt, panem integrum sperare non debent. Etenim in hac vita omnia divisa, & confracta, tribuuntur; etsi homines integrum panem exquirant, nunquam illum invenient. Est aliquis nobilis, dives &c. sed Xantippen in domo habet. Alius probæ frugis uxorem habet, sed desunt liberi, quos optat. Diez D. 4 Quadr.

Uni dedit quinque talenta, alij autem duo. Matth. 25. 15. Durum, imparem esse conservo, talentis pluribus ab alio locuplete, vix unô instrui. Verùm cùm audias, tuis fuisse viribus adæquata talenta, gaudere debes, non angi. Ergo te dilexit Dominus, cùm non ditavit: oppressisset enim vires, si dona cumulâsset. Oliva l. 6. Strom. §. hîc.

Ego vox clamantis in deserto. Joan. 1. 23. Cùm utrúmque Joannem charissimum haberet Christus; Baptistæ tamen clamandi gratiam potissimum concessit; Evangelistæ autem scribendi gloriam reservavit; ut nemo se omnibus donis locupletatum præfidat. Did. Niss. D. 3. adv. § 4.

Dixit Discipulus ille, quem diligebat JEsus, Petro, Dominus est. Joan. 21. 7. Petrus amore fervidus fluctibus se commendat; Joannes aquilinô intuitu, Petrus affectu excellebat; Petrus pedibus, Joannes oculis gloriosus: habuit utérque, quod reprimeret gloriæ, Petrus caliginem, Joannes tarditatem. Naxera in Jos. 13. c. 14. §. 5.

Dividens singulis, prout vult, ait S. Paulus 1. Cor. 12. 11.

Datæ sunt illis septem tubæ. Apoc. 8. 2. Non omnes tubæ dantur uni angelo, sed quivis suam accipit. Quivis Prædicator contentus sit suô talentô, & inflet tubam suam, non alienam. Sylveira hic.

Ex Patribus.

Non uni dantur omnia, nè in superbiam elatus incidat. Forsan idipsum Lucifero ruinæ fuit; quod omnis lapis pretiosus esset operimentum ejus. S. Greg. M. hom. 14. in Ezech.

In divisione donorum diversi percipiunt diversa munera; non tamen conceduntur uni omnia: ut sit pro humilitatis studio, quod alter admiretur in altero. Sanct. Isidorus l. 2. c. 5.

§. III.

Dona dantur in bonum proximorum.

INfirmos curate &c. Matth. 10. 8. Usus gratiæ debet esse liberalis in proximum; *gratis accepistis, gratis date*, ait Dominus hîc. S. Bonaventura s. 2. de ingressu ad sapientiam.

Alij datur sermo sapientiæ &c. 1. Cor. 12. 8. Quia sapientia, & scientia, à DEO nobis sic donatur, ut in alios derivetur. S. Bernardus s. 13. in parvis: Cœtera charismata dantur nobis ad aliorum utilitatem: Unde Apostolus, cùm de distributione donorum loqueretur, non ait simpliciter, alij datur sapientia, alij scientia; sed addidit dicens: *sermo sapientiæ, sermo scientiæ*: Ut eô tenderet, quòd hujusmodi dona dentur propter alios, ut alij ædificentur. Sylveira in Apoc. 10.

Ad hoc Deus dat aliquibus specialia dona, ut ipsi effundant illa in utilitatem aliorum: non enim dat lumen soli, ut sibi soli luceat, sed ut toti Mundo. S. Thomas in ep. 2. Corinth.

§. IV.

Dona DEI sunt stabilia, & continua.

DAte nobis de oleo vestro. Matth. 25. 8. Virgines fatuæ habent parva vascula, nec oleô replentur; sed etiam in parvis deficit. Elisæus, ut beneficeret mulieri, jussit 4. Reg. 4. 3. *vade, pete ab omnibus vicinis vasa vacua, non pauca.* Et oleum superabundat, vasa deficiunt. Virgines habent oleum Mundi, vidua oleum Dei. Oleum Mundi etiam in parva vasa parcè datur, ut excedant nostram capacitatem. Hugo Victor. l. 1. mi-

l. 1. miscell. c. 51. habet oleum Deus, habet oleum & Mundus: ad oleum Dei vasa deficiunt; oleum Mundi in vasis deficit: oleum Dei, dulcedo æternorum; oleum Mundi delectatio præsentium; illa sufficit, ista deficit. Sylveira in Jo. 4. q. 37.

Omnis, qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum &c. Joan. 4. 13. Cur hæc aqua Christi extinguit sitim in æternum, cùm angelus dederit Eliæ potum solùm ad quadraginta dies? 3. Reg. 19. 7. 8. Aqua Christi est donum è manu Domini veniens. At aqua distributa manu ministri, etiam angeli, in occasione deficit, & non tollit sitim. Id. ib. q. 22.

Dabo tibi coronam vitæ. Apoc. 2. 10. Cur non addit æternæ? cùm revera ità sit. Sed hoc subintelligitur: quia cùm hæc corona detur à Deo, certùm est, quòd sit æterna; talia enim sunt dona Dei. Sylveira hîc.

§. V.

Dona Dei ad omnes se extendunt.

Ecce ego pluam vobis panes de cælo. Ex. 16. 4. & Psalm. 77. 24. Sap. 16. Cùm multa mirabilia facta sint in Ægypto per manum Moysis, & ejus virgam, Ex. 7. &c. cur non etiam in manna adest manus Moysis? Deus per illum utrúmque poterat præstare; sed vexetur per manum Moysis Ægyptus. Dum verò manna, supremi Regis donum, è cœlo cadit, ipse Dominus det, & pluat; nulla hic sit manus ministri, ut nullus esuriat, sed omnibus abundet. Cassiodorus l. 12. var. 11. dona regum nullâ debent pollutione fuscari; sed, sicut ab ipso exeunt copiosa, ità debent ad cives pervenire: mutant enim quamlibet largitatem ministrorum manus. Sylveira in Jo. 4. q. 22.

Multi in nativitate ejus gaudebunt. Luc. 1. 14. Quare multi, & non omnes? Beda hîc: notandum, quòd natô Præcursore multi gaudebunt; natô autem Domino annuntiat Angelus *gaudium magnum, quod erit omni populo.* Luc. 2. 10. Quia videlicet hic salutem multis prædicare; ille omnibus, qui velint, venit donare. Hoc discrimen inter salutem, & bonum, datum à Deo, & homine: quod enim est à Deo largitore, ad omnes se extendit; quod verò ab homine, ad paucos. Sicut etiam dixit Angelus Zachariæ: *uxor tua Elisabeth pariet tibi filium*; at B. Virg. *ecce concipies in utero, & paries filium.* Sed cur, sicut Zachariæ, non est appositum tibi? Sanctus Chrysologus s. 142. *quia sanctum vocabitur Filius Dei*: qui Filius Dei est, omnibus nascitur; Filius verò hominis tantùm particularibus, scilicet tibi. Sylveira in Luc. 1. q. 19.

Regnabit in domo Jacob. Luc. 1. 32. Quare non dicitur in domo Abraham, Isaac? In domo Abraham duo sunt nati filij; unus tantùm, scilicet promissionis, obtinuit benedictionem. In domo Isaac duos peperit Rebecca; unus tantùm assecutus est benedictionem. At in domo Jacob duodecim progeniti filij; & omnes propriis benedictionibus ditati sunt à patre Gen. 49. 1. &c. In hac ergo domo præfigurabatur regnum Christi; cujus dona non unus, vel alter possidet, sed ad omnes se extendit. Sylveira hîc. q. 40.

§. VI.

Dona divina, & humana, vocantur benedictiones.

Susipe - Benedictionem. Gen. 33. 11. *Benedixit Dominus domui Ægyptij* Gen. 39. 5. *Suscipe benedictionem hanc.* 1. Reg. 25. 27. *Obsecro, ut accipias benedictionem.* 4. Reg. 5. 15. *Dominus benedixit novissimis Job magis, quàm principio ejus.* Job 42. 12.

Benedicta tu in mulieribus. Luc. 1. 28. Hebr: *Berucah*; quod donum & beneficium significat. q. d. maximis à Deo inter omnes beneficiis ornata. Benedictionem enim significare beneficium patet 1. Reg. 25. 27. Ubi Abigail dona quædam offerens David ait: *Suscipe benedictionem hanc.* Et Naaman 4. Reg. 5. 15. cùm à lepra curatus quædam Elisæus daret; *obsecro*, inquit, *ut accipias benedictionem à servo tuo.* Diez conc. 2. de Incarnat. div.

E.

Titulus I.

EBRIETAS.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Eris sicut dormiens in medio mari. Prov. 23. 34. 1. Sicut dormiens in navi jactatur ventorum flatibus, ac maris æstibus, & fluctibus; & nunc ad sidera videtur ascendere, nunc in abyssum descendere; sic æstibus phantasmatum & cupiditatum, sursum, & deorsum, jactatur ebrius. 2. Sicut nauclerus dormiens sinit agi navim in rupes, scyllas, & charybdes quibus eliditur, vel circumrotatur, & mergitur: Sic ebrius in mille fortunarum, & vitæ pericula, finit se abripi. 3. Sicut dormiens in navi, sopitâ ratione, non sentit piratas, cœteraque necis discrimina; unde contra ea se munire nequit: sic ebrius vinô sopit, mergitque rationem; quâ sopitâ, nequit se contra hostes, qui corpori, vel animæ, insidiantur, tutari. Cornelius hic. Tanquam fractæ, & naufragæ, naves; ità ipsius ebrietatis fluctibus fatigamur. S. August. s. 232. de temp. Philostratus l. 3. Prisci pingebant navim hederâ coronatam: navis mediô sedentem Bacchum inter potatores, fidicines &c. nec habentem malum, nec velum, nec regimes, nec remos, nec gubernatorem. Antiqui, teste Athenæo l. 5. gymnosoph. maximos quosdam scyphos, Thetides, id est, maria, vocabant. O quot in ijs naufragia! Idem l. 2. Domus quædam triremis dicta, quòd in ea quidam ebrii navigâsse se crederent.

Omnes ebriosi tales sunt; quales paludes esse videntur. Quid enim in paludibus nascatur, non ignorat charitas vestra; serpentes, sanguisugæ, ranæ, vermes. S. August. s. 231. de temp.

Quid, quæso, sunt ebrij? quam Gentium idola? oculos habent, & non vident; aures habent, & non audiunt &c. S. Basilius serm. in ebriet.

A tempestate, ac procellâ, quàm ebrietas generare solet, liberati; in portum animarum nostrarum, jejunium, inquam, pertingere contingat. S. Chrysost. hom. 1. in Gen.

Quid aliud ebriosi sunt, quàm simulachra Gentium? oculos habent, & non cernunt; manus solutas habent, pedes mortuos. Isidorus Clarius l. 1. or. 59.

Non tam inordinatè currus à furentibus equis, excussô aurigâ, feruntur; neque navis à sævis ventis, amissô gubernaculô, tam miserè dissipatur; quàm ebriorum animi à potûs intemperantia divexantur. Id. ib.

Navis oneraria. Lem: *Nimiô gravamine mergor.* Picinelli.

§. II.

Ebrietas Dæmoni comparatur.

Nè reputes ancillam tuam, quasi unam de filiabus Belial. 1. Reg. 16. *Belial* interpretatur, *absque jugo.* Et notandum: quòd omnes, qui ebrietatem sectantur, filii Belial vocentur. S. Rupertus hic.

Unde Sanct. Chrysol. s. 26. ebrietas est blandus dæmon. S. Basilius hom. 14. de ebriet. ebrietas est dæmon voluntarius. Mendoza hic Annot. 8.

Verè ebrietas voluntarius est dæmon.; & gravius, quàm dæmon mentem obtenebrat. S. Chrysostomus hom 29. in Gen. Voluntarius dæmon, & ipsâ molestior insaniâ. Id. t. 6. in ep. ad Eph. 5. 18.

Ebrietas est blandus dæmon. Sanct. Chrysol. s. 26.

Dæmon blandus, & satis domesticus, est ebrietas. Sim. Cass. l. 8. c. 51.

§. III.

Ebrietas comparatur pecori; rationem obscurat.

Irruit spiritus Domini in Samson, Judic. 14. 6. Quæres: an Samsonis virtus in solis capillis? an etiam in reliquis cæremonijs Nazareatûs; ac præsertim in abstinentia à vinô, sita fuerit? ut, si vinum biberet, fortitudinem amitteret; estò capillum intonsum servaret? affirmat Abulensis, Basilius, &c. Ebrium insinuat Sanct. Ambros. ep. 70. Sanct. Basilius or. 1. & 2. de jejunio; & Theodoretus. S. Basilius hom. 2. de jejunio: jejunium magnum illum Samsonem educavit, idque, quamdiu viro adfuit, singulis conflictibus milleni hostes prostrati sunt, urbium portæ subruptæ sunt, leones manum illius non sustinuerunt. At simul atque ebrietas, & scortatio, corripuit hominem, captus est ab hostibus, atque exoculatus. Cornelius hic.

Vinum, & ebrietas, auferunt cor. Oseæ 4. 11. id est, mentem, rationem, judicium; ac hominem dementant, faciuntque vecordem. Ità Theodoretus.

Fugite tenebras! Ebrietas ad tenebras pertinet. Sanctus August. s. 53. de diversis in Nat. D.

Animô gravatô sunt supra modum ebrij multis menti offusis. S. Chrysost. hom. 1. ad pop. Antioch.

Commune generis nostri oprobrium. hom. 1. ad populum.

Bestiæ eò usque bibunt, quousque fert sitis; & cupiditatem sistunt necessitate? hic intemperantia cupiditatem transilit, & ratione

tione carentibus à ratione alienior apparet. Sanct. Chrysostom. Orat. Contra ebriet. tom. 6.

Aqua ignem extinguit; vinum extinguit rationem: aqua maris naves; vinum vitis homines submergit. Ebriorum animæ vinô submersæ sunt. Sanctus Basilius hom. de ebriet.

Quantò melior asinô ebrius est! quantò canis præstantior! Omnes certè animantes, quæ rationis expertes sunt, non bibunt, ultrà quàm satis est; etiamsi mille homines cogerent, nunquam biberent. Pejores igitur irrationabilibus vos estis, qui inebriamini. Sanct. Basil. 16.

Ubi regnat ebrietas, ratio exulat, intellectus obtunditur, consilia deviant, judicia subvertuntur. Blesens. ep. 7.

Vide, quàm probrosa res sit ebrietas! quô enim aliô à ratione carentibus differs ô homo! nisi donô rationis, quam accepisti ab eo, qui te condidit? quâ etiam princeps, & Dominus, creaturæ omnis factus es. Qui verò per ebrietatem ratione se privat, ac prudentiâ, *comparatus est jumentis, & similis factus est illis.* Ps. 48. 21. Isidorus Clarius l. 1. or. 59.

§. IV.

Ebrietas servilis, probrosa.

NOn multo vino servientes. Tit. 2. 3. Hic signanter expressit, *non multô &c.* servitus enim quædam est, & extrema conditio, vinô sensus hominis occupari; & non suum esse, sed vini. Misera servitus! Sanct. Hieron. hîc.

Servitus quædam est, & extrema conditio, vinô sensus hominis occupari; & non suum esse, sed vini. Sanct. Hieron. in ep. ad Titum. cap. 2.

Quos manè insignes armis spectaveras, vultu minaces; eosdem vesperi cernas etiam à pueris rideri, sinè ferrô vulneratos, sinè pugnâ interfectos, sinè hoste turbatos; sinè senectute tremulos, in ipso juventutis flore. S. Ambr. l. de El. & jejun. c. 13.

Quisquis in temulentia totos agit dies, quisquis in delicijs, & ingurgitatione; sub diaboli tyrannidem redactus est. S. Chrysost. conc. 1. de Lazaro.

Bacchus juvenis pingitur: quia nunquam ebrietas matura est. Ideo etiam nudus; quòd omnia ebriosus intervertendo, dissipando, nudus, id est, pauper, remaneat; aut mentis secreta nudet. Fulgentius l. 2. Mytolog.

§. V.

Ebrietas origo multorum vitiorum.

QUòd tibi nomen est? & dicit ei: legio. Marci 5. 9. *quia multi sumus.* Idem de se dixerit ebrietas, mihi nomen est legio; innumeros mecum traho comites; omne vitiorum agmen me unam comitatur S. Ambros. l. 1. de Isaac & anima c. 5. diversa singulis peccatoribus mala eveniunt; temulentis omnia. Drexelius Tob. c. 4. §. 3.

Sobrietas omnium virtutum mater est, sicut è contrario ebrietas omnium vitiorum. Origenes hom. 7. in Levit.

Quemadmodum Scylla, & Hydra, apud Poetas; sic & ebrietas multis capitibus armatur: hinc enim fornicatio, hinc ira, mollities, hinc turpes amores oriuntur. S. Chrysost. hom. 71. c. 22. in Matth.

Ebrietas cædis mater, parens litium, furoris genitrix. - Hanc qui habet, se non habet; hanc qui habet, homo non est; hanc qui habet, non peccatum facit, sed est ipse peccatum. Ebrietas est venenum dulce, rabies voluntaria, - illecebra honestatis. S. Chrysologus s. 26.

Ebrietas pestilentissimus humani generis hostis. Isidorus Clarius l. 1. or. 59.

§. VI.

Ebrietas libidinis mater.

DOminus pluit super Sodomam. Gen 19. 24. Audite; ebrietas quid agat. Audite, & cavete vos, quibus istud malum non in crimine, sed in usu, est. Ebrietas decipit, quem Sodoma non decepit. Uritur ille flammis mulierum, quem sulphurea flamma non ussit. Origenes hom 5. de Loth.

Mulier habens poculum aureum in manu sua. Apoc. 17. 4. Mulier illa, non facibus, non jaculis, sed paterâ, imperia corrumpit; *habens poculum in manu sua*, mater fornicationum. Mergendis Ægyptiis totô marî rubrô opùs fuit; in uno Babylonis calice rationes omnes naufragantur. Oliva Dom. 4. Quadr.

Duo ista dæmonia conspirata, & conjurata, inter se sunt, ebrietatis, & libidinis. Tertull. l. de Spectac. c. 3.

Pascitur libido conviviis, nutritur deliciis, vinô accenditur, ebrietate flammatur. Graviora sunt his fomenta verborum, quæ vinô quôdam Sodomitanæ vitis mentem inebriant. S. Ambr. l. 1. de pœnit c. 14.

§. VII.

Motiva varia Ebrietatem vitandi.

CUr Hebræis, in solitudine vagantibus, non vini potus, sed aquæ, à Deo ministratus? Resp. Clemens Alex. l. 2. pædag. cap. 2. oportebat eos, utpote errantes, esse maximè sobrios. q. d. oportebat, nè curantes corpore, animô pariter errarent. Mendoza in 1. Reg. 1. v. 16.

Frangit audaciter Moyses tabulas. Ex. 32. 19. Sciebat enim Dei sermonem non posse audire temulentos. Id. ib. Moyses 40. diebus jejunus cum Domino loquitur; populus satur idola fabricatur: ille vacuô ventre accipit Legem scriptam digitô Dei; iste manducans, & bibens, consurgensque ludere, aurum conflat in vitulum; & Ægyptium bovem præfert Domini majestati. S. Hier. l. 2. contra Jovinianum.

Sicut regulus venena diffundet. Prov. 23. 32. Ælianus, Solinus, & alij tradunt: veneni basiliscî remedium esse speculum: hoc enim illi objectô halitus ejus venenatos reverberari, & in basiliscum retorqueri, ipsumque enecare. Ità remedium ebrietatis est; si quis inconditos, & fœdos tum suos, tum aliorum, mores, velut in speculo, intueatur. Ità Lacones pue-

ris ostendebant servos temulentos; ut eorum gestus inconditos videntes, odiô haberent ebrietatem. Cornelius hîc.

Ebrioso Deus in visione ostendit, quòd à diabolo ad pœnas duceretur; & Magistro dæmoniorum quærenti, ubi eum invenisset? respondit: in ebrietate. Cui Magister: portes eum huc, ut bibat satis: & infundebant ei in os ejus picem, & sulphur, dicentes: sitisti; bibe. Hôc visô territus ab ebrietate deinceps abstinuit. Ebriosus, in morte à Sacerdote ad confessionem monitus, nihil aliud respondit, quàm: bona cervisia! cervisia bona! Cumque alij de Sacerdote præsente mentionem facerent, solùm dicebat: fertne mihi Sacerdos bonum haustum. Summa Prædic. Ebrietas.

Ex Patribus, & aliis.

Qui linguâ impeditâ micat velut igneis oculis, & pedibus vacillat impos sensuum, venenum recepit lethiferum. S. Justinus M. ep. ad Zenam, & Serenum, fratres.

Bibamus, inquiunt, pro salute Imperatorum; & qui non biberit, sit reus indevotionis. -- O stultitiam hominum! qui ebrietatem sacrificium putant. Sanct. Ambros. l. de El. & jejun. c. 17.

Quid ebrietate miserabilius? mortuus est animatus, ebrius; morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. S. Chrysost. hom. 1. ad pop. Antioch.

Ebrietas, & luxuria, stantem everterunt civitatem Niniven. Id. hom. de Jona.

Verùm illud multò intolerabilius est, quòd morbus hic tot malis redundans, tótque secum invehens calamitates, nè crimen quidem censeatur; sed in divitum mensis, hujus turpitudinis gratiâ, pugna oritur átque certamen; stadium, certamenque, diabolicum. Id. tom. 6. or. contra ebriet.

Ebrietas, rationis interitus, fortitudinis pernicies, senectus non intellecta, mors brevis temporis. S. Basilius serm. in ebriet.

Si Deo volumus placere, & de salute animæ altiùs sobrietatem debemus diligere; & ebrietatem, quasi foveam Inferni, longè refugere. B. Cæsarius hom. 13.

Fuge vivum, quasi venenum; nè ebrietate vincaris, & virtutibus nuderis. S. Ephrem. de agon. spirit.

Ubi crapulam ructantis inter pocula senserit Christus, vina sua dulciora super mel, & favum, menti propinare non dignatur. S. Bernardus ep. 2.

Ut navem fluctus, corpus ebrietas sic demergit; hominem dat in profundum, lucra vitæ aufert, mentis mortis facit subire naufragium. S. Chrysologus s. 41.

Ebrietas cornua habet: quia, cùm ultra modum vinum bibitur, excitat lites, & quasi cornua dat. Rabanus in 2. Machab. 7.

Ebrij castrum animæ produnt: & Deum, qui in eo habitat, produnt: sicut multa castra per ebrietatem perdita sunt. Ebrietas omni latrone crudelior: quia aufert bona meliora, scilicet spiritualia; & captum periculosiùs tenet. Quia sub alio latrone posset ad Deum clamare; & si statim occidendus, posset à Deo veniam peccatorum petere; quod ebrietas non permittit. Summa Prædic. Ebrietas.

Ebrietas proprium hoc habet, quòd ebrium constituat in periculo certo, & inevitabili, æternæ damnationis. Alij enim peccatores, si ingruat mors, pœnitent, cùm sint rationis compotes, & sacramentis expiantur; solus ebrius nec pœnitentiæ, nec sacramentorum, est capax; ut, si lædatur, vel catarrhô suffocetur, certò certiùs damnetur. Cornelius in c. 19. Gen.

Ferdinandus Imperator, Caroli V. frater, cùm Legati Electorum, & Principum, causas Imperij negligentiùs tractâssent, propter crapulam; eos sic objurgavit: mementote, quòd huc missi sitis, non ad inebriandum vos; sed ad consultandum, & deliberandum regni Romani causas. Abstinete à maledicta ebrietate; quæ neque corpus, neq; animam beat. Matth. Tympius in quæst. sympos.

Exempla Historica.

Sepulchra concupiscentiæ. Num. 11. 34. Visitant sæpe ebriosi hæc sepulchra: qui uti rationem, ità & corpus, & animam, sepeliunt. Carolus M. Imp. ebriosum jussit submergi: quia, inquit, hic vini perditor non meretur vinô, sed aquâ, sepeliri; ut, qui vinô se mersit, aquâ mergatur, sitimque expleat. Corn. hic.

Verberaverunt me; sed non dolui. Prov. 23. 35. Moscovitæ ebrios tamdiu verberant, donec sobrij fiant, teste Sigismundo in hist. Moscovit.

Zeno Orientis Imp. in quo consueta temulentia nihil homini relinquebat simile. Igitur per Ariadnam conjugem, tantâ invisus turpitudine, sic inebriatus in monumentorium conjectus est, lapide maximô impositô. Nec profuit ad mentem, sobrietatemque, reverso, lamentis, ejulatibúsque, sub terreno carcere obluctari. Vivus in funesto hoc mortis antro fortunam Imperatoris, animamque infelicem, lentô, tristique, fatô miserante nemine, exuere coactus est. Masenius l. 3. Argutiar.

§. VIII.

De fœminarum ebrietate, & sobrietate.

Usquequò ebria eris? Nequaquam Domine &c. 1. Reg. 1. 14. Multiplicì argumentô Anna probat, se non ebriam esse; Primò vocando dominum. Tanta patientia cum temulentia esse non poterat. Secundò; cùm dicit, se esse mulierem: cùm ebrietas ab eis valdè aliena sit. Cur non est contenta puritate conscientiæ? Sanct. Chrysost. hom. de fide Annæ: multam adhibet curam, nè à Sacerdote malam referat opinionem. Nec apud se dixit: quid mihi curæ istius calumnia? ignoranter, ac temerè, accusat; suspicatur, ubi nihil erat opus. Mea conscientia pura esto; & omnes me traducant. Sed Apostolicam illam implevit legem, 2. Cor. 8. 21. quæ jubet, ut *provideamus bona, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus.* Sylv. in Matth. 26. q. 13.

Jeju-

Jejunabat omnibus diebus. Judith. 8. 6. Temperantia virtus est fœminarum. Inebriatis vino viris abstulit vidua gladium, bellatoris abstulit caput. Advertis igitur, quantùm mulieri nocere possit ebrietas; quando viros vina sic solvunt, ut vincantur à fœminis. S. Ambros. ad Virg. Lapsa. Esto igitur vidua temperans; casta primùm à vino, ut casta possis esse ab adultero. Id. ib.

Titulus II.

ECCLESIA.

§. I.

Figuræ, & varia nomina.

Ex Veteri.

Plantaverat autem Dominus DEUS paradisum voluptatis. Gen. 2. 8. S. August. l. 13. de civ. c. 21. S. Ambros. lib. de Paradiso: Paradisus est Ecclesia; quatuor flumina sunt quatuor Evangelia; ligna fructifera sunt Sancti; fructus sunt opera Sanctorum; lignum vitæ est Christus. Cornelius hic. Ecclesia, paradisi instar, arbores fructiferas intra muros suos intus includit: ex quibus, quæ non facit fructum bonum, exscinditur, & in ignem mittitur. Has arbores rigat quatuor fluminibus, id est, quatuor Evangeliis. S. Cyprianus ep. 73.

Arca, Gen. 7. & 8. fuit Ecclesia, Noë Christus, columba Spiritus Sanctus, oleæ folium DEI benignitas. S. Chrysost. tom. 6. tr. de terræ motu. Per arcam, quæ de lignis imputribilibus est fabricata, designatur Ecclesia. Haymo D. 2. Epiph.

Rachel quis non Patrum agnovit Ecclesiam, quam sibi Dominus desponsavit. Gen. 29. 30. Gen. 35. 19. S. Paschasius l. 2. in Matth. Rachel figuram gerens Ecclesiæ, ibidem (in Bethlehem) sepulta legitur: ut in eodem loco plena requies ejus signetur, ubi Christus panis vivus, qui de cœlo descendit, quotidie exortu novo sine defectu versatur. Baeza t. 2. lib. 7. cap. 1. §. 12.

Agnoscit (Pater in Ecclesia) *tunicam Joseph* Gen. 37. 31. non illius, qui liberavit Ægyptum, sed qui salvavit Mundum - Notissima quippe est, quia polymita, id est, pulcherrimâ varietate distincta; sed & sanguine apparet intincta. S. Bernardus Apolog. ad Guilielm. Abb.

Super Sion montem sanctum ejus. Ps. 2. 6. Nomen hoc, modò significat Ecclesiam, modò ipsum Salvatorem, modò Jerusalem futuram. Hic Sion Ecclesiam debemus accipere; quam montem appellat, propter eminentiam honoris, & firmitatem fidei. Sion enim Hebraicè dicitur *specula*, quæ competenter aptatur Ecclesiæ: quæ ad futuras spes sufficienter instructa, promissiones Domini mentis providentiâ contuetur. Cassiodorus hic.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? Ps. 14. 1. Quæ hic est Ecclesia, est tanquam tabernaculum in incolatu: quæ autem suprà est Ecclesia, est civitas tuta, & munita. S. Chrysost. hic.

Astitit regina à dextris - circumdata varietate. Ps. 44. 10. Ecclesia pluribus, tamque dissimilibus, variatur ordinibus, utpote regina, quæ legitur circumamicta varietatibus. S. Bernardus Apolog. ad Guilielm. Abb.

Circumdata varietate. ib. Significat Ecclesiæ virtutum pulcherrimam diversitatem. Ornatur enim aurô Apostolorum, argentô Prophetarum, gemmis virginum, coccô martyrum, purpurâ pœnitentium. Cassiodorus hic.

Currus DEI decem millibus multiplex. Ps. 67. 18. Sunt currus boni Ecclesia. Hugo Card. hic.

Permanebit tum sole, & ante lunam. Ps. 71, 5. Luna dicta est Ecclesia; quæ crescit in Sanctis, decrescit in peccatoribus. S. Chrysost. hic.

Dominus regnavit, decorem indutus est Ps. 92. 1. Vestimentum Domini sancta Ecclesia. S. Anselmus l. de vestim. & art. DEI attribut.

Beati immaculati in via &c. Ps. 118. 1. Ecclesia est currus DEI, quæ regenda est gubernaculis Christi; nè diversorum populorum motus, dissensionesque, eam perturbent. S. Ambros. hic.

Civitas parva, & pauci in ipsa viri; venit contra eam rex magnus, & vallavit eam, extraxitq; munitiones per gyrum, inventusq; est in ea vir pauper, & sapiens; & liberavit urbem per sapientiam suam. Eccl. 9. 14. 15. Mysticè ità intellige: parva civitas est militans DEO in terra Ecclesia: parva, inquam, comparatione ejus, quæ triumphat magna in cœlis. Pauci in hac civitate sunt viri, Sancti scilicet, & electi DEI. Magnus autem rex iniquitatis caput est diabolus: hic assiduè hanc circuit civitatem; ut illius cives redigat in servitutem! Pauper autem sapiens in civitate, cujus consiliô ipsa servatur, ipse est Christus Deus noster. Olympiodorus hic.

Sapientissimo Salomoni, quidquid ab initio Mundi, usque in finem, in mysteriis egit, acturusve erit DEI sermo erga Ecclesiam; in figura, & ænigmatibus est demonstratum. Aponius l. 1. in Cant.

Ferculum fecit sibi rex Salomon. Cant. 3. 9. Ferculum significat Ecclesiam Romanam, jam amplam, & magnificam; cæterisque Ecclesiis totô orbe sparsis, per Romanum Pontificem præsidentem, & instar Salomonis dominantem. Cathedra ergo, & Ecclesia Romana, est ferculum, in quo in suo vicario Pontifice Romano residet Christus. Unde factum dicitur ex cedris

Libani, id est, firmissimum, & incorruptibile: cedrus enim non sentit cariem; & cedrum commendat æternitas. In Cathedra enim Romana à Christo hucusque per 1600. & amplius, annos, nullus sedit Pontifex hæreticus; Christô ità providente, ad illibatam Ecclesiæ fidem. Cornelius hic.

Hortus conclusus. Cant. 4 12. Hortus clausus Ecclesia est, Evangelii vomere orbe totô diffusa cultura; clausus stimulis disciplinæ, Fidelium plantariis, liliis virginum, rosis Martyrum, Confessorum viriditate amœnus, fragrans floribus sempiternis. S. Chrysol. s. 98.

Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora &c. Cant. 6. 9. Consurgit Ecclesia *quasi aurora;* cùm, spretis tenebrarum operibus, castè, & sobriè, vivit in conjugatis: *pulchra ùt Luna* in continentibus candidô nitore resplendet: *electa ùt Sol*, cùm in virginibus perfectionis decore refulget. S. Justus Orgelit. hic.

Conturbavit me propter quadrigas Aminadab. Cant. 6. 11. Animadvertendum est diligenter: quòd non solùm in quadrigis sponsa, & Fideles animæ, positæ esse dicuntur; verùm etiam currus, vel quadrigas, Ecclesiam ipsam positam dicit: ut se, velut piam matrem, & sanctissimum vehiculum, quò plures convehantur ad patriam, esse intelligat. Philo Carpath. hic.

Spiritus Domini replevit orbem terrarum. Sap. 1. 7. Orbi terrarum comparatur Ecclesia. I. Propter sui dilatationem. II. Propter sui perfectionem; rotundus est enim orbis. III. Propter ornatum omnium virtutum. IV. Propter stabilitatem. V. Propter compressionem, & attritionem. VI. Propter generis humani sustentationem. VII. Propter aquarum, id est, sapientiæ, & doctrinæ salutaris, Originem. S. Bonavent. hic.

Et ad domum DEI *Jacob.* Is. 2. 3. Ecclesia nuncupatur domus. Sed cur domus Jacob? respondet Procopius: quia Jacob luctator, & victor, extitit. Qui enim ad Ecclesiam DEI pertinet, debet cum vitiis, & passionibus, luctari, & supplantare dæmones. Arcones hic Disc. 6.

Vinea facta est Dilecto. Is. 5. 2. Vinea est militans Ecclesia. S. Thomas hic.

Septem fratres unà cum matre sua. 2. Mach. 7. 1. Non immeritò præsumitur ista mater beatissima Ecclesiæ sanctæ imaginem præmonstrâsse; quæ filios Deo spirituales parere consuevit, nihil de carne, & sanguine cogitantes. S. Gaudentius tr. de Machab.

Ex Novo.

Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier &c. Matth. 13. 33. Mulier, quæ accepit fermentum, Ecclesia est: Fermentum, quod accepit, cœlestis doctrinæ est Sacramentum. Mensuræ tres, in quibus perhibetur abscondisse fermentum, Lex, Prophetæ, Evangelia. Ubi divinus sensus mystico absconditur, & celatur, in verbo; ut Fidelem non lateat, lateat Infidelem. S. Chrysol. s. 99.

Mons olivarum, Matth. 21. 1. est Ecclesia; in quo fructificantes Fideles dicere possunt: *Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei.* Origenes hic tr. 15.

Scribe, quæ vidisti. Apoc. 1. 19. Nihil, à tempore visionis hujus, usque ad finem Mundi, factum, vel futurum esse in Ecclesia, creditur, quod hæc divina Apocalypsis non annuntiet. Sylveira hic.

Quod est in Paradiso DEI mei. Apoc. 2. 7. Ecclesia paradisus, propter securitatem, & jucunditatem; quam à DEO in DEO habet. Rich. à S. Victore apud Sylveiram hic.

Post hæc vidi: & ecce ostium apertum in cœlo. Apoc. 4. 1. Cœlum est S. Ecclesia; quæ sicut cœlum, per cœlestem conversationem est exaltata; per fidei firmitatem, & constantiam, solidata; corporali mansione, usque ad terminos terræ; & spirituali dilectione ad amicos, & inimicos, circumquaque dilatata; solis justitiæ, qui eam illustrat, claritate; & justitiæ divinitus sibi collatæ splendore; & sanctorum Doctorum, atque perfectorum virorum, præclarâ actione; quasi lumine solis, & lunæ, sive innumerabilium stellarum, lucidissima. Richardus à S. Vict.

Ecclesia est *amicta sole* Apoc. 12. 1. scilicet Christô, ex claritate fidei, quam ipse prædicavit. *Luna*, id est, scientiâ Philosophiæ *sub pedibus ejus*; & non super caput: quia in factis fidei nullus debet se regere per Philosophiam: quia Philosophi sunt sicut servitores, qui nesciunt secreta regis; sicut Consiliarii. *Et in capite corona stellarum duodecim*, id est, duodecim articulis fabricata. S. Vincent. Ferret. s. 13. de coronis.

§. II.

Ecclesia cur similis Regno cœlorum?

Simile est regnum cœlorum homini regi. Matth. 22. 2. Ecclesia regnum cœlorum vocatur, quia cœlestem habet Regem, cui subest; cœlestem legem, quâ dirigitur; cœlestem doctrinam, quâ eruditur; cœlestes promissiones, quibus consolatur: cœlestem gratiam, dona, cœlestem cibum, jus cœlestis hæreditatis: & continuò tendit, & aspirat, ad cœlestia. Meritò ergo vocatur regnum cœlorum, quia in ea omnia sunt cœlestia. Marchantius D. 19. Pent. Cur Ecclesia dicitur Regnum cœlorum? & non potius regnum cœleste? Hebraismô regnum cœlorum vocatur; sicut vir fortitudinis, dicitur vir fortis. Vocatur sic: quia cœlestes habet leges, cœlesti Regi præstat obsequium; cœlestem doctrinam, cœlestes scripturas, profert; omnia exponit cœlestia. Escob. t. 6. parab. Chr. l. 1. §. 2.

Simile erit Regnum cœlorum decem virginibus. Matth. 25. 1. Regnum cœlorum est Ecclesia peregrina, meritò sic vocata: quoniam cœlestis est, qui illam condidit, & ad cœlestia præordinavit, atque vocavit; cœlestibus illam disciplinis instruxit; terrena, propter cœlestia, contem-

contemnere docuit; cœlestibus illam virtutibus decoravit; sibi regna cœlestia repromisit. Sim. Cass. l. 6. c. 28.

Adveniat Regnum tuum. Luc. 11. 2. Regnum DEI est militans, ac triumphans, Ecclesia. Petitur primò: ùt militans Ecclesia, numerò, ac meritò, crescat, & undique diffundatur; & tu solus, per fidem, & gratiam multiformem, regnes in ea: hoc est, in cordibus universorum, ac singulorum Fidelium; adversariis tui honoris, ac nostræ salutis, præsertim dæmonibus, inde ejectis. Secundò, *adveniat regnum tuum;* id est, triumphans Ecclesia repleatur; ad cœlestem Jerusalem protinus perducamur. Dion. Carthus. hìc.

Christiana Respublica nihil est aliud, quàm repræsentatio eorum, quæ fiunt in cœlo: ob hanc causam hæc Philosophia regnum cœlorum frequentissimè à Servatore appellatur. Isidorus Clarius l. 1. or. 62.

§. III.

Ecclesiæ dignitas, majestas, stabilitas &c.

Ex Veteri, & Novo.

Accepitq, Sephoram filiam ejus uxorem. Ex. 2. 21. Quam ob rem Moyses uxorem alienigenam duxit? Typus erat Christi Domini: qui, cùm ex Judæis secundùm carnem natus esset, Ecclesiam Gentium appellavit sponsam suam. B. Theodoretus q. 4. in Ex.

Ps. 5. Titulus in finem pro ea, quæ hæreditatem consequitur. Ecclesiam significat, cujus persona in hoc Psalmo inducitur ad loquendum. Hæc bona Domini Salvatoris adit, ac possidet. Cassiodorus hìc.

DEus locutus est in sancto suo. Ps. 59. 8. Constat, de variis nationibus Ecclesiam Domini, quasi ex diversis floribus, in una coronæ specie esse formatam. Cassiodorus hìc.

Vox Dilecti mei pulsantis: aperi mihi Soror mea. Cant. 5. 2. Soror Christi est Ecclesia: quia de sanguine ejus *amica;* quia per mortem ejus reconciliata; *columba* de spiritu Sancto; *immaculata* Baptismi Sacramentò. Justus Orgelitanus apud Cornelium hìc.

De die illo, vel hora, nemo scit, neq; Angeli in cœlo, neq; Filius, nisi Pater. Marci 13. 32. Donec Ecclesia, quæ est corpus Christi, nescit diem illum, & horam; tamdiu nec ipse Filius dicitur, diem illum, & horam, scire. Origenes in Cat. S. Thomæ. q. d. Christus, tanquam Præsul Ecclesiæ, indecorum sibi putavit illius diei manifestare durationem, & scientiam ostendere se habere; quando Ecclesia, cujus caput erat, illum ignorabat: nè cognitionis excellentiâ videretur perfrui, quâ carebat Ecclesia. de Castillo Illat. 11.

Fiet unum ovile, & unus pastor. Jo. 10. 16. Verba sapientum sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per Magistrorum Consilium data sunt à pastore uno. Matth. 16. 14. *Alij Joannem Baptistam.* Sic de singulis vulgi opinionibus omnes disputant. Verùm ubi Dominus, non quid alij sentiant, sed quid ipsi Discipuli? tunc omnes tacent. Unus Petrus pro omnibus loquitur: *tu es Christus &c.* Cur modò non omnes, sed unus loquitur? quia modò verus sensus Ecclesiæ requirebatur, qui debuit tradi à Pastore uno. Quia ad securitatem doctrinæ maximè conducit singularitas Pastoris. Baeza t. 3. l. 14. c. 14. §. 12.

Qui ambulat in medio septem candelabrorum. Apoc. 2. 1. Explicat deambulatio ista curam anxiam, attentam sollicitudinem, quâ Christus Fidelibus assistit; &, quasi Ecclesiam nunquam deserturus, in sancto circuitu illam identidem invisit, & illustrat. Ramirez in ep. Chr. hìc.

Ex Patribus.

Si reges à regendo dicuntur; omnes utique, qui Ecclesias Dei regunt, Reges meritò appellabuntur. Origen. hom. 12. in Levit.

O beatam Ecclesiam nostram! quam sic honor Divinæ dignationis illuminat; quam temporibus nostris gloriosus Martyrum sanguis illustrat! Erat ante in operibus fratrum candida; nunc facta est in Martyrum cruore purpurea. Floribus ejus nec lilia, nec rosæ desunt. S. Cyprianus ep. 9.

Sancta Ecclesia Electorum floribus plena est; habet in pace lilia, in bello rosas. S. Gregor. hom. 35. in Evangel.

Corpus ejus Ecclesia est; corporis ejus odor sumus: & ideò decet, ut mortem corporis ejus ornemus. Etsi nostros illa non requirat ornatus; sed requirunt pauperes. Ornabo corpus ejus, si fiam sermonum ejus Prædicator, & possim Gentibus crucis aperire mysterium. S. Ambros. l. 6. in Luc.

Non sunt tot in orbe hæreses contra Ecclesiam, quot sunt testimonia legis pro Ecclesia. Quæ pagina hoc non sonat? quis versus non hoc loquitur? omnia clamant pro unitate Dominica. S. August. in Ps. 147.

Facilius cœlum exterminari potest, & terra perire; quàm aliquid mali pati Ecclesia. S. Chrysost. serm. de Pentecoste.

Sceptrum Filij Dei est Ecclesia Catholica. Hæc regnum; hæc est & nostri Redemptoris imperium. B. Petrus Domiani l. 1. ep. 22.

Patriarchæ, quasi designantes Ecclesiæ locum, figuris foderunt: Prophetæ fundamenta ejus scipturis suis posuerunt; Apostoli prædicationibus parietes exstruxerunt; illorum sequaces expositionibus depinxerunt. S. Anselm. in Elucidario.

Sicut ex Adæ latere fabricata est Eva; ità ex Christi corpore, & vulnere, redempta crevit Ecclesia. B. Eucherius hom. 1. in Nat. D.

JEsus deambulabat in templo, in porticu Salomonis. Jo. 10. 23. Adverte, quia in illius templi (Synagogæ) exterioribus adhuc deforis deambulabat Christus; nec sedem ponit, sed deambulat; nec intus ingreditur. Hujus autem (Ecclesiæ) interiora perpetuò, habitatamque intravit; sicut ipse dicit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus.* B. Eucherius hom. 3.

Videte

Videte fratres, nè degeneretis. Nobilis est mater, quæ vos genuit; generosa sunt ubera, quibus lactati estis. Guarricus s. 2. in nat. SS. Petri & Pauli.

§. IV.

Ecclesia Catholica.

ANnuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna. Ps. 39. 10. Catholicam dicit, quæ totô orbe diffusa. Cassiodorus hîc.

Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi. Ps. 60. 9. Audiant Donatistæ, à finibus terræ Ecclesiam clamare; Et ipsi eam Localem dicere protinus conquiescant. Contra vocem Mundi quis possit audiri? impudentissimum est, adversùs trium testimonium loqui. Et contra generalem sententiam non erubescunt impudenter armari? Cur novis inventionibus animas fatigant? accipiant certè, quod credant; non quod suâ iniquitate pervertant. Cassiodorus hîc.

Si dixerint vobis, ecce in penetralibus. Matth. 24. 26. Potest hoc referri ad spiritualem Christi adventum, quô venit visitando Ecclesiam; non solùm in isto loco, vel illo, sed totô orbe terrarum. Propter quod non est credendum, quòd in conventiculis hæreticorum, seu locis particularibus tantùm, sit CHRISTUS; sed in Universali Ecclesia. Dion. Carthus. hîc.

Chorus Christi jam totus orbis est: chorus Christi ab Oriente in Occidentem consonat. S. August. in Ps. 149.

Nulla pars Mundi ab Evangelio vacat Christi ex omni gente, ex omni conditione, adaptantur quotidie millia senum, millia juvenum, millia parvulorum; & effectibus gratiæ Christianæ, eriam ipsa, quibus Mundus atteritur, arma famulantur. S. Ambros. de Vocat. Gent. l. 1. c. 10.

Ecclesia in Latinum vertitur *Convocatio*; propter quod omnes ad se convocat. S. Isidorus l. 8. c. 1.

Catholica vocatur: quia per universum sit orbem terrarum diffusa, à finibus terræ usque ad extrema. Et quia docet Catholicè, hoc est, universaliter, & sinè ullô defectu, vel differentiâ, omnia dogmata, quæ deberent venire in cognitionem. Et quòd omne genus hominum piè subjugat, principes, & privatos. Et quia, in universum curat omne genus peccatorum; & quæ per corpus, & quæ per animam, patrantur: habeturque in illa omne genus, quocunque nomine vocetur, virtutis; in factis, & dictis, & spiritualibus charismatis omnigenis. Aptè autem Ecclesia vocatur, quasi dicas, Convocatio; propter omnium convocationem, & congregationem. S. Cyrillus Jerosol. Catech. 18.

Vide plura tit. Fides.

Miscellanea.

Facies mea intumuit à fletu. Job. 16. 17. Facies S. Ecclesiæ sunt hi, qui in locis regiminum positi apparent primi; ut ex eorum specie sit honor Fidelis populi; etiamsi quid in corpore latet deforme. S. Gregor. mor. l. 13. c. 7.

Oculi sponsæ, id est, Ecclesiæ, sunt Prælati; os, advocati, & Doctores; aures, Pœnitentiarij, & Confessores: Collum, Clerici, & Cantores: pectus, nobiles, & potentes: Ubera consiliarij: brachia milites: manus, operarij, & artifices: pedes, qui portant totum corpus, rustici, & agricultores. S. Bonavent. s. 1. D. 19. Pent.

Titulus III.

EDUCATIO.

§. I.

In genere.

ERit tanquam lignum, quod plantatum est. Ps. 1. 3. Exoritur vates sapiens à satione selectioris præconia plantæ: quòd sciat, maturitatem frugum è positione trunci pendere. Debemus incunabilis, quæ in subsellils gerimus; seu cum laude, seu dedecore. Hærent enim primæ elementa institutionis ità suis alumnis; ut ab eis, nè tum quidem, cùm divelluntur, abscedant. *Plantatum*, inquit David, *est* feliciter *secus decursus aquarum.* Quî proficiet? *fructum suum dabit in tempore suo.* Aut fortè ninget? *folium ejus non defluet.* Quid si teredo plantam rodat? *omnia, quæcunque faciet, prosperabuntur.* Cur? quia bene plantatum. Oliva l. 1. Strom. hîc.

Viri sanguinum, & dolosi, non dimidiabunt dies suos. Ps. 54. 24. id est, non ponent dimidium vitæ suæ in cultura vitiorum, alteram dimidiam in amore virtutum. Sed eorum senectus (hæc enim est dimidium vitæ eorum) similis erit per omnia prioti parti, scilicet juventuti. S. Greg. mor. lib. 5. cap. 28. iniqui dies suos nequaquam dividunt: quia perversam mentem neque in extremo vitæ tempore immutant. Pinna in Eccl. cap. 6. Ethol. 75.

Flores mei fructus honoris. Eccli 24. 23. Omnes arbores priùs floribus ornantur; & ipsa vitis, cui se similem sapientia, seu pietas, dicit. Qualis ergo hæc vitis, quæ flores suos, fructus vocat? Flos Symbolum floridæ juventutis; fructus maturæ ætatis: quales flores, tales fructus. Pinna in cap. 6. Eccli. Ethol. 75.

Bonum est viro, cùm portaverit jugum ab adolescentia sua. Thren. 3. 27. Onus quod non ferre voluit juvenis, ægrè portabit senex. Pinna in c. 6. Eccli Ethol. 75.

Citò profer te stolam primam. Luc. 15. 22. Stola prima est virtus juventutis, in qua cum edoctus. Qualis juvenis, talis senex. Id. ib.

Draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura. Apoc. 12. 4. Novit reptilium fugacissimus. Frustrà ætatem maturiorem tentari, quàm enascentem transmiseris. Oliva l. 1. Strom. §. Exurgens Maria abiit.

Sicut ex eadem cera, cùm mollis est, juxta diversos digitorum ductus, vel Angelus effingitur, vel dæmon: ità ex eadem natura, dum mollis es ætas, vel Angelo similis puer, vel cacodæmoni, efformatur. Barradius D. 2. Epiph. t. 2. l. 3. c. 1.

§. II.

Educatio bona.

Num. I.

Symbola, & Similitudines.

Sumpsit fiscellam scirpeam, & linivit eam bitumine, ac pice, posuitq; intus infantulum. Ex. 2. 3. Lippomanus: Omni diligentiâ incumbunt, ut tuto reponatur infantulus exponendus; non minori fide, quàm olim Noe arcam quoque suam disposuit. Fiscella hæc bonæ educationis figura. Gregor. Nyss. de vita Moysis: Fluctum aquarum hanc vitam dico, in qua perturbationibus alternis multi obruuntur. At verò cogitationes rectæ, rationesque, viridis partûs parentes fiscellâ muniunt, quos genuerunt; nè undarum impetu confringantur, atque submergantur. Subdit: est autem velut virgulis diversis compacta fiscella; doctrinâ, ùt arbitror, eâ; quæ multis, atque variis, disciplinis in unum collecta, super fluctus hujus vitæ fert, nec mergi patitur. Naxera in Jos. 14. §. 16. Non minùs arduum, puerum criminum fluctibus eripuisse, quàm Mundum à diluvio servâsse. Idem in Jos 2. §. 27.

Obtulerunt - aurum, thus, & myrrham. Matth. 2. 11. Non sinè causâ oblata est Christo puero myrrha à magis: ut discamus, pueritiam mortificatione, & disciplinâ indigere: quia illa ætas mollis facilè, ùt virga, flectitur in quamcunque velis partem, si adsit pædagogus. Salmeron hîc.

Fervet initiò vinum; sic & adolescentia: paulatim fervorem remittit vinum, tandemque consistit: sic æstus adolescentiæ tempore sedatur, tandemque constituitur, dum patrum disciplinâ eruditur. B. Isaias Abb. or. 12.

Qui palmites putat, partes eorum amputando; eis videtur nocere, & ipsi palmites lacrymantur: & tamen secundùm veritatem est ad palmitum utilitatem; purgantur enim, & postea meliùs fructificant: Sic est in pueris, qui patienter disciplinam suscipiunt. S. Thomas l. 5. de erudit princip. c. 33.

Pomum amarum, sedulò in manibus attractatum, dulcescit: sic juventus inter manus bonæ educationis. S. Berengarius Ep. in similitud.

Num. II.

Educatio bona durat in senectam.

Ex Veteri.

Luctatur Jacob cum Angelo totâ nocte; & victor evadit: hinc ei à victoria nomen inditum. Gen. 32. 28. Unde Jacob tanta fortitudo, ut Angelum vinceret? Jacob cum fratre in utero matris luctatus, & vicit Oseæ 12. 3. *in utero supplantavit fratrem suum.* Artem luctandi callebat ab infantia. Theodoret. plantam fratris tenens in lucem prodiit; qualis futurus esset, præsignificans. Processu temporis vir factus, adeò virtutis exercitatione excelluit; ut cùm semel fratris timuisset adventum, DEumque rogâsset; non modò auxilium obtinuerit, verùm etiam visus sit ipse sibi luctari cum DEO, & victoriam reportare. Ps. 128. 1. *sæpe expugnaverunt me - etenim non potuerunt mihi.* Unde ei tantum robur? *Expugnaverunt me à juventute mea.* Sylveira in Act. 10. q. 14.

Miraris impollutam Josephi innocentiam in Ægypto? accusavit puer petulantiam fratrum, aditque in filiis scelus pessimum. Gen. 37. 2. Oliva l. 1. Strom. §. Exurgens Maria.

Erit Nazaræus DEI ab infantia sua, & ex matris suæ utero. Judic. 13. 5. Mulier hæc ab Angelo audiens refert marito suo: *erit puer Nazaræus Dei ab infantia sua, & ex utero matris suæ usq; ad diem mortis suæ.* Postremum non dixit Angelus; sed ipsa addidit: quia ab infantia sancta intulit; quòd talem vivendi modum per omne suæ vitæ tempus servaret. Sylveira in Matth. 11. q. 20.

Puer Samuel *accinctus Ephod lineô.* 1. Reg. 2. 18. Cur Sacerdotis habitus puero datur? ut vel ex habitu disceret, etiam in pueritia esse modestus, & gravis, instar Sacerdotis. Baeza t. 3. l. 14. c. 1. §. 14.

David Goliam elisit in acie. 1. Reg 17. Præfocavit ursum in pascuis. Casta Judith in conopæo; casta & domi fuit à viro alieno post viri mortem. Nemo Samueli grandævo rapinam objicere potuit, aut injuriam: puer ministrârat Domino. Vix ullum dabis victorem criminum in Scripturis, quem non puerum videas triumpho suo præluisse. Oliva l. 1. Strom. antè citatus.

Surgant pueri, & ludant. 2. Reg. 2. 14. ait Abner. Textus est de ludo militari, quô exercentur pueri; ut virtutem militarem à teneris imbibant. Velloso in Judith 7. Paræn. 5.

Hæc, & his similia, secundùm legem DEI puerulus observabat. Tob. 1. 8. Cùm ab infantia sua semper DEUM timuerit &c. Tob. 2. 13.

Cantionibus sacris literas præfigit alphabeticus David Ps. 118. & Jeremias Threnis. S. Hieron. in præfat. ad lib. Reg. quibus quasi literis, & exordiis in Dei doctrina, tenera adhuc, & lactentis quodammodo viri justi traditur infantia. Velloso in Judith 7. paræn. 5.

Excusanti Jeremiæ missionem c. 1. 6. *nescio loqui;* ait DEus: *ad omnia, quæ mittam te, ibis.* Et unde vis tanta rerum conficiendarum? *Antequàm exires de vulva, sanctificavi te.* Oliva l. 1. Strom. ib.

Susannæ constantia unde? *Parentes enim illius, cùm essent justi, erudierunt filiam suam secundùm legem Moysi.* Dan. 13. 3. Bonæ educationi triumphum suum debet Susanna. Hauslam cum lacte pudicitiam nudata retinuit. Oliva t. 2. Strom. §. Religio munda hæc est.

Eleazarus senex, cùm & à tyranno, & ab amicis; ac denique ab ipsis cruciatibus, coràm positis, ad divinam legem violandam cogeretur; se contra hæc omnia tela obarmavit unicâ cogitatione vitæ bene à puero institutæ. 2. Machab. 6. 23.

Ex Novo.

Hominem mollibus vestitum? Matth. 11. 8. Non otiosè proponit CHRISTUS D. amictum Joannis ab omni purum mollitie; religionis, & pœnitentiæ virtutibus sacratum. Etsi enim trimus puer in desertum abiit; non credendum est, eò secum detulisse pictas fasciolas, bullas, corallia, & cætera crepundia, molliculaque ornomenta. Imò jam in domo parentum habitum acceperat, qui deceret Eremitam. Exemplum inde sumunt ij probi Fideles, apud quos pueruli religionem docentur fugere, dum habitum induunt religiosum. Baeza t. 3. l. 14. c. 1. §. 14.

Dic, ut sedeant hi duo filij mei. Matth. 20. 21. Adverte piæ fœminæ sapientiam, quæ non offert filios DEO, nisi ut sedeant; hoc est, persistant immobiles coram ipso. Id enim vel maximè parentes curare debent, ut illorum filii immobiles perseverent in via divini servitii semel arreptâ. Baeza t. 2. lib. 12. cap. 8. §. 10.

Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione. Luc. 1. 39. Pergit ad Joannem, ut Filius catenam solvat originalis culpæ. Scit enim, validiori ætati infantiam præludere; & malè sperari à viro, quod frustrà effingere tentâris vagienti. Ut peccata Joannes vir expiet in Jordane, à crimine puer eximatur in utero. *Spiritu S. replebitur adhuc ex utero & multos filiorum Israel convertet.* Luc. 1. 15. Pendet autumnalis vindemiæ copia ex germine, floresque vernantis suò tempore palmitis. Oliva l. 1. Strom. hîc.

Exultavit infans in utero. Luc. 1. 41. Sciebat Joannes, gratum DEO fore, si festinaret in obsequium adhuc infans. S. Bernardus hom. 4. de Laud. Virg. ut minori adhuc Domino sui officii valeat exhibere primitias. Velloso in Judith 7. paræn. 5.

Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserint in fide, & dilectione. 1. Timoth. 2. 15. Vix putantur parentes satisfeciisse officio suo; nisi cùm ità filius instruunt, ut in virtute permaneant. Baeza t. 2. l. 12. c. 8. §. 10.

Num. III.

Exempla bonæ educationis.

Ex Veteri, & Novo.

Seth natus est filius, quem vocavit Enos &c. Gen. 4. 26. Non solùm parentum hîc monstratur pietas; sed & magna erga pueros diligentia. Et quomodo statim, & à principio, erudiebant pueros, qui ipsis nascebantur: admonentes appellationibus, quas illis imposuerant, ut virtutem exercerent. Et non, sicut nunc, fortuitò, & absque causa, nomina fiunt. S. Chrysost. hom. 21. in Gen.

Ejice ancillam hanc, & filium ejus. Gen. 21. 10. Mirabile! quia solùm videt ludentem, non quiescit, quousque pater ejus ipsum, & matrem, domó ejiciat. Tantúmne hoc nefas erat, fratrem cum fratre ludere? ad hoc communiter respondetur: ludum illum fuisse idololatriam; & Ismaelem idola fictilia fabricâsse, fratremque suum Isaac docuisse illa adorare; sicuti modò pueri altaria erigunt. At verò Sara periculum illius ludi intelligens, conjugem suum importunis precibus obsecravit; ut, ipsô Dominô eum jubente, & ad id impellente, Ismael ejecerit. Diez. c. 1. D. 5. Pent.

Anna non composuit suum Canticum filiô in lucem editô; sed in tabernaculum oblatô: quia majus beneficium censuit, filium Deo reddidisse, quàm filium à Deo accepisse. 1. Reg. 2. 1. Mendoza hîc Annot. 12.

Cùm in orbem transissent dies convivij, mittebat ad eos Job, & sanctificabat eos &c. Job. 1. 5. Ullane jam nobis erit excusatio, ejusmodi scelus admittere audentibus; quando is, qui ante gratiam, ante legem, fuit; qui nullô sacrarum literarum magisteriô instructus erat; tantam filiorum ostendit, gessitque, providentiam: ut de incertis quoque eorum, & occultis, tremeret, paveretque, delictis. Quænam nos jam excusabit ratio? qui, cùm simus sub gratia; cùm tantis, & tam insignibus, magistris: potiamur; cùm ejusmodi exemplis abundemus, totq; monitis erudiamur; non modò pro occultis, incertisq; filiorum peccatis, non metuimus; verùm aperta quoque, & manifesta, contemnimus. S. Chrysost. l. 3. adv. vitup. vitæ monasticæ.

Nè forte peccaverint filii mei &c. Job. 1. 5. O sinceritas patris! ô dilectio parentis! ô studium genitoris! non enim tantùm pro corpore sollicitus erat; sed plus de anima cogitabat. Origen. hîc.

Ut doceret eos literas, & linguam Chaldæorum. Daniel. 1. 4. Nulla de torquendis jaculis, aut de edomandis equis, apud barbaros mentio. Nam licèt iis quoque credam artibus imbui solitos ephebos Babylone; prima tamen instituendi pueros cura est, ut saperent. Erant enim in partem imperii ascisendi, & à rege provinciis imponendi. Oliva l. 6. Strom. §. suscitabo David germen.

Nota: quòd Joseph, & Maria, secum ducunt puerum JEsum in templum. Luc. 2. 42. Exemplo sunt parentibus, pueros maturos assuefacere piis moribus. Nam pueros duorum, vel trium, anno-

annorum, in templum deferre; qui cursu, luſu, ploratu, immodeſtiâ, non niſi celebrantibus moleſti ſunt; ac matrum, aliorumque, devotionem turbant; non eſt piæ, ſed pravæ, conſuetudinis. Marchantius D. 1. Epiph.

Ex hiſtoriis, & vitis Sanctorum.

Hinc educatus rectè ab incunabulis, ut qui intuerer egregia exempla domi, reddebar usque verecundior: & hinc, velut magis, magisque, de nebula nubes coit, ſemper mihi aureſcebat cupiditas boni. S. Greg. Naz. Poemate in vitâ ſua.

Mater S. Bernardi ſeptem liberos genuit, non tam viro ſuo, quàm Deo: ſex mares, omnes Monachos futuros; fœminam unam ſanctimonialem. Ex vita l. 1. c 1.

S. Antonius tantâ ſuorum nutritus curâ, ut nihil aliud, præter parentes, Dominumque, cognoſceret. Vita ejusdem.

Familia Caroli M. continuos per multa ſæcula Duces, Regesque protulit; rerum geſtarum gloriâ, in cœlo, æquè ac in terra, conſpicuos: idque ex pia inſtitutione Modoaldi Archi-Epiſcopi Trevirenſis, & S. Arnulphi Epiſcopi Metenſis; à quibus prognata deſcendit. Cornelius in Sapient. cap. 7.

S Gregorius Naz. or. 20. S. Baſilium comparat Achilli; quem fingunt Poetæ educatum à Chirone Centauro; ab eoque enutritum medullis leonum, & cervorum: longè enim meliùs, ſanctiusque, educatus fuit S. Baſilius, à timore DEI, quaſi pædagogô; ab eoque & ſanctam audaciam leonum, & pium pavorem cervorum, hauſit, & ſuxit. *Time DEum - erit irrigatio oſſium tuorum.* Prov. 3. 7. 8. Cornelius in Prov. 3.

Comes Elzearius à Roberto Rege Carolum filium natu majorem, eundemque Calabriæ Ducem, regiis artibus imbuendum accepit. Carolus minùs compoſitos mores præſetulit, laſcivorum ſermonum amantior. Elzearius Carolum ad ſe vocatum his verbis aggreſſus eſt: ab omni quidem Chriſtiano ore, & aure, ſermones illoti, & turpes, procul arcendi ſunt; maximè verò à Principum, ac Regum, colloquiis. Fuge homines contaminatos, qui ſpurcitias effutiunt. Venenum, quod auribus inſtillant, diutius hæret, quàm auditur. Hæc Elzearius animo tenero oratione tam nervosâ impreſſit, ut Carolum brevi ad omnem pietatem, & pudorem, adduxerit, non ſinè totius aulæ ſtupore. Hinc illæ voces: Dominus Dux in alium hominem mutatus eſt. Certè ipſe Carolus non tantùm poſtea verbum obſcœnius nullum fecit; ſed nec audire ſuſtinuit. Drexelius Orb. Phaet. c. 54. §. 2.

S. Edmundi mater, Religioſa magis, quàm ſæcularis, filium religioſiùs imbuit, & cohortata, ut, ad virginei corporis florem ſemper illibatum retinendum, ſuam carnem, jejuniis, ac ciliciis, domaret; & Creatorem, re quamvis minimâ, offendere caveret. Etiam tenero perſuaſit, ut cujusque hebdomadis feriam ſextam jejunus exigeret, pane, frigidâque, contentus. Atque ut hoc ei jejunium perſuaderet, quædam bellaria, aut alias elegantias, dabat. In Academia literis operam danti lineis pannis, quos ei mittebat, addebat ſubinde cilicium; ut eô diligenter uteretur, hortata: ſollicita, nè fortè à pravis ſodalibus abreptus in præceps abiret. Quam matris doctrinam adeò firmiter tenuit, ut, quoad vixit, nunquam animum venereâ illecebrâ inquinârit. Ribadeneira in flore SS. 16. Novemb.

Num. IV.

Educatio bona grata DEO, meritoria.

Num celare potero Abraham, quæ geſturus ſum? Gen. 18. 17. Quodnam ob meritum? *Scio enim, quòd præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, ut cuſtodiant viam Domini; & faciant judicium, & juſtitiam.* v. 19.

Cur potiùs ablactationis, quàm nativitatis, dies inſtructô conviviô celebratus à parentibus Samuelis? 1. Reg. 1. 24. Reſpondet Mendoza hîc; ut ſignificarent, eum præcipuè celebrandum, in quo filii non ſimpliciter vitam; ſed bonam vitam, inchoarent; in quo abducerentur à terrenis voluptatibus, & applicarentur ad divinas. Sic exponunt Origen. hom. 7. in Gen. S. Auguſt. q. 50. in Gen. S. Ambroſ. l. 1. de Abrah. c. 7. Rupertus &c.

Adoleſcens juxta viam ſuam, &c. Prov. 22. 6. Hebr. Sic habent: *dedica*, vel *initia, puerum ad os viæ ſuæ.* Sicut enim altare, vel templum dedicatur Domino Deo; ſic puer, & pueritia, velut pura, & intacta, ſtatim dedicata eſt Deo; ut per eam reliqua omnis ætas Deo, velut ejus authori, & Domino dedicetur. Cornelius hîc.

Num. V.

Alia motiva varia bonæ educationis.

Samſon dilaceravit leonem quaſi hadum in fruſta diſcerpens. Judic. 14. 16. Domum tamen regreſſus patri, ac matri noluit indicare. Cur tantam victoriam ſiluit? Planè, ut mihi videtur, inquit Mendoza, nè, ſi parentes tantas filii ſui vires, animosque, cognoſcerent, eum formidarent; proindeque ab eo reprehendendo, ſi opùs eſſet, abſtinerent. Mendoza in 1. Reg. Annot. 12. ſect. 3.

Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas. Cant. 2. 15. Dæmones; qui vulpium naturam induunt, ut per dolos cum hominibus agant. Sed cur ità vineam cuſtodiri petis? nam vinea noſtra floruit. Atqui vulpes potiùs maturis uvis, quàm floribus, inſidiantur. Ità eſt, de veris vulpibus; ſed dæmones potiùs arcendi à floribus: quàm fructibus: quia magis juvenibus, quàm ſenibus, parant. Pinna in Eccl. 6. Ethol. 75.

S. Hieronymus ep. ad Lætam de filiola ejus Paula, quæ neptis erat S. Paulæ, ità ſcribit: ipſe, ſi Paulam miſeris; & magiſtrum, & nutritium, ſpondeo. Geſtabo humeris, balbutientia ſenex verba formabo, multò glorioſior Mundi Philoſophô, qui non regem Macedonum Babyloniô periturum venenô, ſed ancillam,

& sponsam Christi, erudiam regnis cœlestibus offerendam.

Quid majus, quàm animis moderari? quàm adolescentiorum fingere mores? omni certè pictore, omni certè statuariô, cœterisque hujusmodi omnibus, excellentiorem hunc duco; qui juvenum animos fingere non ignoret. S. Chrysost. hom. 60. in Matth. 18.

Proba educatio naturâ nobilior. Aurum dum purgatur, variis instrumentis politur, clariùs emicat; ut dubites, an plus naturæ, an arti, debeat? Inter homines alius, nobili licet origine natus, caret disciplinâ, brutescit morum rusticitate; ità ut provocet odium, & despicitur. Naxera in Jos. 14. §. 8.

Num. VI.

Praxes bonæ educationis.

Prima.

Non sit nimis rigida.

Terra erat inanis, & vacua. Gen. 1. 2. Sperâsses ab ea lilia, & gemmas. Quid si jubereris in horrea messes inferre? Aratris eam proscinderem, adigeremque in viscera ferrum. Exerrares à cœli agricultura: nam DEus, ut terra germinet, lucem primò inducit v. 3. dixitque DEus, fiat lux. Aquis oppressam siccat; tum non aratrô, sed germina, stirpesque, verbô fœcundat. Pone ergo ligones, falcesque; nec verberibus, sed verbis agendum tibi esse scito cum filio. Oliva fer. 5. D. 4. Quadr.

Loquimini ad petram, & ipsa dabit vobis aquas. Num. 20. 8. Quid rupe aut steriliùs, aut duriùs, & tamen eliciendo ex eo flumini vox suffecisset: Loquimini. Id. ib.

Fili, quid fecisti nobis sic? Luc. 2. 48. Sit parentum in filios correctio suavis, cum amore, non imprecatione. Ephes. 6. 4. patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros. Marchantius D. 1. Epiph.

Furebat, & fremebat, natu major filius recepti nuntiô fratris à Patre. Videbatur à saginato vitulo, quô frater recreabatur, in pardum efferatus, parentem cum filio voraturus. Nunquam dedisti mihi hœdum. Quô putas, sævitiam tantam repressit pater? fuste? an ense? fili, tu semper mecum es. Sentiat quisque quod vult: ego pluris facio senis patientiam in grandiorem, quàm commiserationem in prodigum juniorem. Facilè est parenti, filium amplexari lacrymantem; at furentem non modò non arguere, sed filium vocare; arduum æquè, ac rarum est. Delinitus ità est furor primogeniti his patris illecebris, ut nè musârit, aut de vitulo, aut de fratre. Oliva l. 1. Strom.

Secunda.

Parentes ipsi sint probi.

Ambula coram me, & esto perfectus. Gen. 17. Ità Dominus ad Abraham locutus est; non cùm de Ur Chaldæorum eum eduxit; neque cùm illum dimisit in Ægyptum; sed cùm ex Sara suscepturum prædixit Isaac. Ergo non abeundo ex patria; non fratres, & opes, dimissuro; non peregrinaturo inter impios, perfectio necessaria est; sed cùm educandus est filius, qui nascetur. Oliva l. 2. Strom.

Noluit contristare Spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, qui primogenitus erat ei. 1. Reg. 13. 21. Ità incessum filij non castigavit pater partim amore, partim verecundiâ ductus. Quippe cogitaverat David; ego ipse sum castigabilis; nam liberis meis pessimô exemplô nocui; cur exprobrem, quod ipse feci? Animosum facit innocentia, libertatem adimit sceleris conscientia. In educandis liberis rex David vix quidquam laudis obtinuit, regias curas solertiss. mè tractavit; liberorum curam, nec severam putem, nec seriam gessit: hinc nec Absolonem patratâ jam cæde à fuga retrahi in carceres jussit. Drexelius, David c. 25. § 1.

Exclamavit voce magna. Luc. 1. 42. Ideò magnâ voce clamabat: quia illum continebat in utero, qui erat vox Verbi; secundùm quod de ipso dicitur: vox clamantis in deserto. S. Bonavent. hîc. Sint matres tales, quales optant proles. Sylveira hîc q. 16.

Quare ait Elisabeth, *unde hoc mihi &c.* Luc. 1. 43. Titus Bostr. cujusmodi verba suô postea tempore deprompturus erat Jacobus Matth. 3. 13. ejusmodi ferè hôc locô deprompsit mater illius Elisabeth: ùt enim ille indignum se pronuntiat, qui Christo proximè assisteret; ità hæc quoque Deiparæ Virginis præsentiâ indignam se pronuntiat. Quisq; patris, ac matris, mores facilè sugit. Id. hîc. q. 21.

Variæ aliæ praxes.

Psalmi 44. *titulus pro iis, qui commutabuntur, filiis Core.* Symmachus, Aquila, Theodoretus, legunt: pro floribus, seu pro liliis, filiorum Core. Lilia, nè defluant, diligentem curam requirunt. S. Hieron. ep. 7. ad Lætam, exhortans parentem ad filios probè instruendos, rationem subdit: citò flores pereunt; citò violas, & lilium, & crocum, pestilens cura corrumpit. Sicut natura rosas, nè facilè carperentur, spinis munivit; ità parentes aculeatis præceptionibus debent filios erudire. Matrimonii flores liberi; quos quidem carnalium pratorum divinus colligit agricola. Clemens Alex. l. 2. pæd. c. 8.

Ex ore infantium &c. Matth. 21. 16. S. Chrysost. Euthymius, & Theophylactus, censent; hos infantes, qui clamabant hosanna filio David, verè infantes fuisse, id est, fari nescios. Innuit hîc Christus; ut infantes, cùm loqui incipiunt, doceantur pia proloqui; ac prima eorum vox sit hosanna, JESUS, MARIA. Sic S. Hieronymus scribit ad Blasillam, ut Paulam filiolam, primùm ut fari incipit, alleluja pronuntiare doceat; uti S. Franciscus Borgia, prima, cùm infans esset, edoctus est verba sonare JESUS MARIA. Cornelius hîc.

Alleluja! Alleluja! Apoc. 15. 7. S. Hieronymus in epitaph. Fabiolæ, docet: Christianos ità crebro habuisse in ore Alleluja, ut ipsi etiam infantes, dum fari inciperent, primùm Alleluja balbutire docerentur.

Verba nutrientium, aut lac erunt, si bona sunt; aut venenum, si mala. S. Gregor. ep. 23. l. 6.

Prima

Prima institutionis est disciplina, culpam avertere; secunda, virtutem infundere. S Ambr. lib. de vid.

Nihil aliud discat audire, nihil loqui; nisi quod ad timorem Dei pertinet. Turpia verba non intelligat, cantica Mundi ignoret; adhuc tenera lingua psalmis dulcibus imbuatur. Procul sit ætas lasciva puerorum: ipsæ puellæ, & pedissequæ, à sæcularibus consortiis arceantur; nè, quod malè didicerint, pejus doceant. S. Hier. ep. 7. ad Lætam de instit. filiolæ.

Vide plura tit: Parentes.

§. III.

Educatio mala.

Num. I.

Symbola conniventis.

Filia populi mei crudelis, quasi struthio. Thren. 4. 3. Filiæ Jerusalem, matres filiarum suarum, in educandis illis sunt crudeles sicut struthiones. Quid ergo hæc crudelitas affine habet immanitati struthionis? Primum illud, quod de eo Job 39. 13. *penna struthionis similis est herodij, & accipitris.* Sanct. Gregor. quia alas quasi ad volandum specie tenus erigit; sed tamen nunquam se à terra volando suspendit.

Ità ille. Tales multæ sunt matres: vident filias suas vanas leves; & quæ tum videre, tum videri, ament; objurgantque eò nomine illas; sed quô modô? struthionum instar: asperiùs enim appellant, nec appellant; minantur, non minantur: omnia scilicet in speciem faciunt; quia nihilominus illis omnia permittunt. Alterum, quod Struthio habet Job 39. 15. quod derelinquat ova sua in terra; *obliviscitur, quòd pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.* Sic matres non cavent prolibus de mala societate. Tertiò: struthio, ob calorem vehementem, ferrum concoquere potest: tales multæ matres, in digerendo, dissimulando, & utinam etiam in persuadendo, & fovendo, errata suarum filiarum. Did. Niss. f. 5. Dom. 1. Quadrag. §. 2.

Num. II.

Mala educatio punitur à Deo.

Occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. Ex. 4. 24. Quis non inhorrescat, & tremat? digressum à Dei colloquio Moysen, regni abdicatione, Ægypti occisione, legatione ad Pharaonem, insignibus, insignem, Angelus non arguit, non flagellat, non vulnerat; sed neci destinat. Incircumcisi sceļus tam grande est, ut destinatum ad maxima prophetam supplicio subjecerit perditurum? sed Deo collocutus est, Jethro pro Deo valedixit, in DEUM constitutus est Pharaonis, annis 40. servivit pro tuenda lege, annis item 40. pro tuenda justitia exulavit.

Summa sunt hæc sanè, ait Angelus: tantum tamen incircumcisi pueri piaculum est; ut solô funere parentis expiari possit: *volebat occidere eum.* Quod si neglecta, imò dilata, pueri circumcisio in tantum adduxit discrimen virum tantum? quantùm pœnarum ijs impendet parentibus; qui non solùm non expiant filios ab Adæ peccato; sed proprijs, & iniquissimis, sceleribus inquinari eos sinunt, imò non rarò cogunt. Oliva l. 3. Strom. §. Qui sunt hi sermones.

Cecidit (Heli) *de sella retrorsum juxta ostium, & fractis cervicibus mortuus est.* 1. Reg. 4. 18. Non moritur in sella sedens, sed cadens: ut qui filios probè non instituit, magisterij cathedrâ indignus censeretur. Non cadit in faciem, sed in tergum: ut qui filiorum scelera, ùt par erat, non advertit; quò ipse rueret, ignoraret. Cervices fregit ex ruina, caputque illisit: quia filiorum cervices indomitas non subegit; & proprium capitis officium, in administranda familia, non curavit. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 10. *De patre impio queruntur filij; quoniam propter illum sunt opprobrio.* Eccl. 41. 10.

Maledixit eis. 4. Reg. 2. 24. Magis parentes, quàm pueros, punire voluit: parentes enim idololatræ pueris instillabant suam idololatriam, & contemptum veri Dei, eiusque prophetarum. Nam, ut ait S. August. f. 204. de temp. rem parentibus instigantibus fecisse pueri contumelioſi credendi sunt. Neque enim illi clamarent, si parentibus displiceret. Et S. Justinus q. 80. Deus puerorum clade parentes flagellavit; ac simul posteros monuit: ut in vero Dei cultu, modestiâ, & probitate, filios suos educent; nè similiter castigentur. Cornelius hîc.

Egressi duo ursi de saltu. 4. Reg. 2. 24. Cur potiùs ab ursis, quàm leonibus (cùm, ùt notat Abulensis, regio illa leonum fuerit feracissima) fuerunt discerpti? quia ursi parentes de educatione sollicitos adumbrant: nam, ùt refert Plinius, l. 8. c. 36. partus suos informes lambendo fingunt, poliunt, formant. S. Ambr. l. 6. hexam. c. 4 ursa partus suos ad sui effingit similitudinem: tu filios instituere tui similes non potes? Id. ib.

Num. III.

Mala educatio dissuadetur pluribus motivis.

Erunt vobis, quasi clavi in oculis, & lancea in lateribus. Num. 33. 55. hoc impletur in malè educantibus proles suas.

Dilexit. Ps. 114. 1. O quàm afflicti parentes multi, qui filijs suis semper vesperas Defunctorum canunt. Primum ibi verbum *Dilexi.* Nimis liberos amant; & illi hac occasione *Placebo* canunt; exorbitando, ad placitum in bonis dies suos ducendo. Quid tandem? miserrimè vitam perdunt; & parentibus canendum *Requiem* maximô dolore. Paoletti D. infra Oct. Nat. D.

Ubi est literatus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum? quærit Is. 33. 18. ruinam supremam Reipulicæ Hebrææ ostensurus. q. d. de Republ. Hebræorum actum est: quia juventutis doctores boni, instructoresque non adsunt. Mendoza in 1. Reg. 1. Educatio filiorum.

Ex quo ei hoc accidit? ab infantia. Marci 9. 20. S. Chrysost. f. 51. interrogatione tali tempus aperit, ætatem pandit, revolvit infantiam,

ut tanti mali causa non tangat sobolem, sed parentem: quia à Deo sibi datum pignus, ad diaboli gratiam, dæmonum retulit ad honorem. Si adulto malum accidisset, filij culpæ deputaretur. At cùm ab infantia dæmonis sit domicilium, patris crimen est, qui malè puerum educavit. Sylveira hic q. 20.

Sic Deus dilexit Mundum &c. Jo. 3. 16. Ecce Deus dedit tibi Filium suum; & tu meritò debes ei dare filium tuum; ipsum semper ad bonum inducendo. Sed heu! Deus dedit tibi filios; & tu dedisti diabolo filios tuos, quando eos in vitijs educâsti. Ps. 105. 37. *immolaverunt filios suos, & filias suas, dæmonijs.* S. Bonav. s. 2. f. 2. Pent.

Ex Patribus, & aliis.

Nemo omnino est sic prudentiæ inops, qui non summâ infamiâ dignum judicet, se ab avibus, & bestijs, quæ longissimè à ratione absunt, virtute superari. Nam si leænæ cordi est fœtus; si lupus pro catulis decertat, & sanguinis ovium dispendiô cibum illis omnî periculô postpositô, ministrat, cùm ipse vorax sit. Quid, quæsô, Judici tuo Christo dices ô homo, familiam habens, & filios; ab ipsomet Domino, & Judice, sibi ut pædagogo alendos, sanguine suô redemptos; qui præceptum de educandis filijs negligis, naturámque pervertendo, etiam divinum mandatum conculcare non times? Sanct. Basilius orat. 18.

Nulla alia ex ratione perversi ut fiant liberi contingit; nisi quòd eorum patres circa vitæ præsentis commoda æquò amplius, & incumbunt, &, ferè dixerim, insaniunt. S. Chrysost. l. 3. adv. vitup. vitæ Monast.

Majorem asinorum, ac equorum, quàm filiorum, curam habemus. Sanct. Chrysostom. hom. 60. in Matth. 18. vide locum, & multa invenies.

Qui non corupit puerum ova furantem, magnum postea latronem patitur, equorum stabula perstringentem. Sanct. Petrus Dam. l. 1. ep. 22.

Chariores multi videntur habere porcos suos, quàm filios. S. Thomas l. 5. de erudit. princip.

Tartari nonnulli suos infantes lactant lacte caninô, ut evadant feri, pugnaces, rixosi, instar canum. Prov. 1. 10. *Si te lactaverint peccatores.* Cornelius hic.

Notum est exemplum adolescentis: qui maternâ indulgentiâ, ùt fit, corruptus; cùm ob scelera duceretur ad supplicium, exclamavit: non Prætor, sed mater mea, ducit me ad furcam. Corn. in Prov. 23.

Vide plura tit: Filij, Exempla, Juventus, Matres, Parentes.

Titulus IV.

ELECTIO.

§. I.

Libera homini ad bonum, & malum.

Appositi tibi aquam, & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. Eccli. 15. 17. Per aquam, & ignem, quæ sunt elementa opposita, proverbialiter accipe quælibet contraria. Hinc per aquam, quæ refrigerat, accipe refrigerium gloriæ; per ignem, pœnam, & flammam gehennæ q. d. elige utrumlibet quodvis. S. Basilius in illud Ps. 61. 10. *verumtamen vani filij hominum mendaces in stateris*, ità ait: quid est, quod dicit: quoniam cuilibet nostrum intus statera quædam est à Creatore omnium apparata, per quam rerum naturam probe possis cognosere. Posui, inquit, ante faciem tuam vitam, & mortem; bonum, & malum; duas inter se contrarias naturas. Has tu apud tuum tribunal, & judicium, examina; ac diligenter expende, quid utilius tibi sit? an momentaneam, parúmque duraturam, eligere voluptatem, per quam mortem apprehendas æternam? an in virtutis exercitatione afflictionem malle, quâ perpetuas consequaris delicias? Cornelius hic.

Surge, & accipe puerum &c. Matth. 2. 20. Joseph, Nutritius Christi, rediturus in patriam, duas sibi vias habuit propositas: liberum ei erat, aut in Judæam, aut in Galilæam ire: Angelus enim id unum jusserat: *vade in terram Israel.* Joseph prudenter deliberans, *cum audisset, quòd Archelaus regnaret pro Herode patre suo, timuit illò ire.* Ad cœlum nobis, & ad orcum, via patet; eligamus maturè, utrà placeat. Sexcenties ingeritur nobis, apud inferos regnare diabolum, apud Superos Christum. Elige, quod placet. Drexelius de inferno c. 13.

Quid vis? utrùm amare temporalia, & transire cum tempore? an Mundum non amare, & in æternum vivere cum Deo? S. August. t. 2. in ep. S. Joan.

Dic mihi, ô cor humanum! quid magis eligis? semper gaudere cum hoc Sæculo? vel esse semper cum Deo? Quod plus diligis, hoc plus eligis. Hugo à S. Vict. tr. de laudib. charitat.

§. II.

Motiva bonæ electionis.

Reprobatio mali, & electio boni, sic animæ rationali infixa sunt divinitus; ut de hoc nemo rectè causetur, quia nulli ad harum rerum prosecutionē deest scientia, sive potentia: quia, & quod agendum est, scimus; &, quod scimus, facere possumus. Sanctus Cyprianus de Baptismo Christi.

Sanè prudens, & dispositissima, electio; quâ transitorijs æterna, vitijs virtutes, exilio patriam præ-

prætulisti. Hildebertus 31. ad viduam Sæculo renuntiantem.

Est rationalis animæ justum judicium, ut eligat Deo magis servire, ac Sæculo; ut statuat mandatis Christi obsequi, non diaboli consilijs depravari: ut spiritualibus inhærere decernat studiis, non carnalibus vitiis implicari: & ut æternam beatitudinem futurorum brevissimi Mundi voluptatibus judicet præponendam. Sanct. Gaudentius tr. 11.

Cogita, te medium, inter cœlum, & terram, constitutum esse; & tam illud, quàm hunc, ad te admittendum, patere; pro elevatione, quam facies. Considera deinde electionem alterutrius, quam quis in hoc Mundo fecerit, æternùm in altero duraturam. D. N. J. Christus è summo cœlorum, eâ, quâ est, benignitate, te aspicit, & quàm blandissimè invitat, dicens: intra dilecta anima mea in requiem æternam; conjice te intrà bonitatis meæ brachia, quæ immortales illas delicias, ex amoris sui abundantia, tibi præparavit. Vide etiam Sanctos te studiosè adhortantes; & tot sanctarum animarum milliones, te blandè, amicéque invitantes; adeò nihil videre desiderantes, quàm ut cor tuum in suo aliquando conjunctum sit; quò junctis animis Deum in omne ævum dilaudetis. Sanct. Franc. Salesius Philoth. p. 1. c. 17.

Omnis homo, cùm sit dotatus prærogativâ rationis, debet uti ipsâ, ad discernendum inter bonum, & malum; inter bona præsentia, & futura; inter mala præsentia, & futura; inter bona corporis, & animæ; inter Creaturam: ut, quod melius est, eligat. B. Humbertus p. 1. s. 1. ad omnes homines.

§. III.

Electionis bonæ praxes, & regula.

M*Emento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ.* Eccl. 12. 1. Hebr. *tempore electionum tuam.* Sensus, quasi dicat, juxta S. Hier. Hugon. Dionys. Cajetan. Adolescens, qui in flore, & vigore, es ætatis; blanditur tibi voluptas, sollicitat venus, instigant socij, impellit dæmon: quare nè iis succumbas, & teipsum perdas; memento Creatoris tui: quòd scilicet sit Deus tuus Creator, tu ejus creatura; quæ totum suum esse, quantum quantum est, debet Creatori; ab eóque tota pendet, tam in esse, quàm in conservari, sicut radius à Sole. Si igitur homo creatura Dei es, memento te totum, quantus es, Dei esse, non tuum; non parentum, non alterius creaturæ. Redde ergo Deo, quod suum est, redde teipsum. Ità ue Creatoris nomen habet emphasim; qui titulus exposcit à creatura; ut Deo Creatori suo, velut absoluto suo Domino, præstet omnem submissionem, reverentiam, & amorem. Corn. hìc.

Primus Adam pelliceis vestitur tunicis, pannis secundus involvitur. Non est tale judicium Mundi. Aut iste fallitur, aut Mundus errat: sed divinam falli impossibile est Sapientiam. Quid enim? Christus utique, qui non fallitur, elegit, quod carni molestius est. Id ergo melius, & utilius; idque potiùs eligendum. Et quisquis aliud doceat, aut suadeat; ab eo, tanquam à seductore, cavendum. Quid stabulum eligit? planè ut reprobet gloriam Mundi, damnet Sæculi vanitatem. S. Bernardus s. 3. in Nat. D.

Quidam priùs judicant, & posteà probant: ego, de potione, utrùm dulcis sit, an amara? ante gustum non judicabo. Sanctus Bernardus ep. 192.

Talem quisque viam eligat, qualem eligere voluisset, si in mortis articulo constitutus esset. S. Laurent. de discipl. Monast. cap. 20.

Operatio virtutis electivæ attenditur in consilio, judicio, & desiderio. Consilium autem est in inquirendo, quid sit melius? hoc? an illud? sed melius non dicitur, nisi per accessum ad optimum; accessus autem est secundum majorem assimilationem. Omni igitur consilianti necessaria est impressa notitia summi boni. S. Bonaventura Itiner. ment. ad DEUM cap. 3.

Titulus V.

ELEEMOSYNA.

§. I.

Symbola.

E*Elevatio manuum mearum, sacrificium vespertinum.* Ps. 140. 2. Elevatio manuum significat opera pia, quæ in eleemosynis exercetur. Sacrificium verò vespertinum illam oblationem significat, quam in fine vitæ Domino solet offerre religiosa devotio, cum pœnitentiam gerimus. Vespera enim nostra est, quando ista lucem morte veniente deserimus. Cassiodorus hìc.

Cum universis lignis Libani. Cant. 4. 14. Ligna Libani sunt quidam amici nostri, potentiâ Sæculi grandes, atque facultatibus dilatati: ità ut ex eleemosynis eorum sustententur parvuli nostri; quemadmodum in ramis lignorum Libani nidificant passeres. Ps. 103. 17. *illic passeres nidificabunt.* Sic qui spiritualibus abundant minùs, carnalia spiritualibus communicant, ut jure spiritualium illorum participes fiant. S. Rupertus in Cant.

Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. 35. Aliqui hoc de ministrantibus Christo, & pauperibus, per eleemosynam (de hac enim sermo proximè præcesserat) exponunt. q. d. præcingite lumbos, ut sitis expediti, & agiles, ad ministrandum Christo, & pauperibus. Cornelius hìc.

Vasorum ex navi projectio, est eleemosynarum largitio, & temporalium abjectio. S. Vincentius Ferr. D. 3. Epiph.

Medius

Medius inter areolas plenus arenâ puteolus. Lem. *Congregat, ut disperdat.*

Plura occurrent sequentibus paragraphis.

§. II.

Eleemosyna comparatur Sacrificio.

Dedit ei Sacerdos sanctificatum panem. 1. Reg. 21. 6. Famelico David sacros panes obtulit Abimelech : opus id scivit Deo gratum. Beda de illo : meliùs arbitrans de famis periculo homines liberare, quàm Deo offerre sacrificium, dicente prophetâ : *quia misericordiam volui, & non sacrificium.* Oseæ 8. 6. Alvarez Illustr. 179.

Anima, quæ benedicit, impinguabitur. Prov. 11. 25. Benedicit, id est, benefacit. Mysticè τὸ *benedicit* innuit, eleemosynarium esse Sacerdotem mysticum ; qui egenis benedicat ore & magis manu. Sic Paulus docet 2. Cor. 9. 13. eleemosynam esse sacrificium, cujus victima opes erogatæ, altare pauperes, sacerdos eleemosynarius immolatio erogatio. Cornelius hic.

Eò quòd & ipse sit filius Abrahæ. Luc. 19. 9. Cur Zachæus dicitur Abrahæ filius ? Sanct. Chrysost. hom. de Zachæo : Abraham Domino filium, Zachæus substantiam, obtulit ; ille hæredem, hic hæreditatem, donavit. Ille immolandum filium, quod habuit pignus exhibuit, hic patrimonij substantiam Domino immolavit: unde certè Abrahæ filius nuncupatur, dum ordinem gloriæ paternæ exequitur. Sylveira hic q. 15. Quomodo filius Abrahæ ? quem montem sacrificaturus conscendit ? An ligna humeris portavit, ùt Isaac ; an gladium cervici expertabat ? quomodo Zachæus tam citò filius Abrahæ ? S. Laurentius Novar. hom. de pœnit : Zachæus, pusillus corpore, factus est præclarus opere. Flagitiosus conceptus, felix subitò de eleemosyna nascitur. Baeza t. 2. l. 6. cap. 8. §. 15.

Cogita, cui potum præbes, & perhorrescas : cogita, quia Sacerdos Christi tu fias, cùm propriâ manu ei offeras, non carnem ; sed aquæ frigidæ, calicem. S. Chrysost. hom. 46. in Matth. 13.

Sicut Abel obtulit sacrificium, & respexit Deus ad eum. Gen. 4. 4. & ad munera ejus ; & illud fuit causa mortis ejus. Sic Laurentius magnum, & famosum, obtulit Deo Sacrificium, thesauros Ecclesiæ dando pauperibus. Et hæc fuit prima causa mortis ejus. S. Rupertus l. 6. c. 20. de oper. Spir. S.

Altare tuum Christus est, quod in paupere, vel in aut mente, ubiq; invenies. *In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.* Malach. 1, 11. Sanct. Bonaventura s. 2. D. 5. Pent.

§. III.

Eleemosynæ variæ prærogativæ, & laudes.

Rebecca dando servo Abrahæ, & animalibus, aquam, copulata est Isaac. Gen. 24. & Gen. 29. 11. Jacob adaquando greges, meruit introduci in domum Laban, & copulari Racheli. Et Moyses Ex. 2. adaquando oves Jethro sacerdotis, introduci meruit in domum ejus, & ejus copulari filiæ.

Eleemosyna viri, quasi signaculum cum ipso. Eccli. 17. 18. Rabanus, & Jansenius, sic explicant : sicut sigillô, vel signaculô, solemus obsignare res charas, pretiosas ; ità Deus obsignat eleemosynas cujusque in mente sua. Magis genuinè : ipsa eleemosyna est quasi signaculum, id est, annulus signatorius homini est charissimus, quem semper in manu, & præ oculis, habet ; sic est & eleemosyna coram Deo, scilicet ipsi in pretio, eique charissima. Addunt aliqui : eum, qui eleemosynam erogat, à Deo quasi sigillum accipere ; ut scribat, quidquid volet, quidquid optabit ; sigillôque Dei diplona imprimat, & obsignet : quô ante Dei tribunal præsentatô haud dubiè postulatum impetrabit. Cornelius hic.

Ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium &c. Matth. 26. 13. S. Chrysost. hic : ecce, quod dixit, factum est, & ubique videbis hanc mulierem famosam ; quod multis regibus, & Ducibus, non contigit.

Magdalena Luc. 7. 38. priùs pedes Christi unxit, quàm caput Matth. 26. 7. Sæpius enim præfert Deus ea, quæ pauperi damus, quàm quæ ipsi Deo. Pinna in Eccl. Ethol. 212.

Vidit Angelum Dei. Act. 10. 3. Cur ad illuminandum Cornelium inde, non mittitur aliquis Dicipulus, sed angelus ? Ad illuminandum Eunuchum missus Philippus. Act. 8. 26. Resp. id factum ob bona opera, eleemosynas ejus, & orationes, quæ Deo offerantur per manum Angeli. Apoc. 8. 4. Tob. 12. 12. Sylveira hic q. 5.

Unde memoriæ perennitas ? S. Anselmus: Ob obsequium ; quod Christo pauperi piè exhibuit. Escobar t. 2. persec. Chr. l. 10. S. 2. Obs. 4.

Hæc major est gratia, quàm mortuos resuscitare : multò namque majus est, quàm in nomine JEsu mortuos resuscitare, esurientem pascere Christum. S. Chrysost. hom. 33. ad pop. Antioch.

Sicut divitum liberi monilia circa collum aurea gestant, nec unquam ea deponunt ; sed tanquam nobilitatis insine circumferunt: sic & eleemosynam Charissimi, nos ipsos semper oportet induamus ; ostendentes, quòd misericordis Patris sumus filij, qui facit hunc solem oriri super bonos, & malos. S. Chrysost. hom. 63. ad populum.

Virginitas sinè eleemosynà nè in vestibulum quidem thalami perducere potuit; eleemosyna verò sinè virginitate alumnos suos eum magna laude in regnum, ante conditum orbem præponatum, manu ducit. Totó igitur animô, totisque

que viribus, oleum affundamus lampadibus; idque largiter, & indesinenter; ut hilare, ac largum, lumen permaneat. S. Chrysost. tom. 6. l. de Verb. Apost.

Operum bonorum, ex radice dilectionis prodeuntium, primum, vel præcipuum, eleemosyna est; sequens oratio, deinde jejunium. S. Rupertus l. 5. in Matth.

Eleemosyna munus bonum est, omnibus facientibus eam coram summo bono. Hæc est, quæ perpetuos ignes extinguit: hæc est, quæ Christum pascit esurientem in paupere: hæc est, quæ discernit agnos ab hœdis: hæc angelis sociat: hæc ex servis filios Dei fieri præstat. S. Prosper p. 2. c. 7.

Radix omnium malorum, quid est? avaritia. Radix omnium bonorum, quid est? eleemosyna. Et, qui nunc vulneratus es per avaritiam; cura te per eleemosynam. Mortuus es per avaritiam, te vivum ostende per eleemosynam. Escobar t. 6. parab. Chr. l. 4. Observ. 3.

Quomodo verum illud: *non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem.* Ps. 36. 25. cùm multis servis Dei non sint addita illa, de quibus Dominus Luc. 12. 31. *hæc omnia adjicientur vobis.* Nundquid Paulus ait de justis? Hebr. 11. 37. *circuierunt - egentes &c.* Et de seipso 2. Cor. 11. 27. &c. *in fame, & siti; in jejunis multis; in frigore, & nuditate.* An Paulus non quærebat regnum Dei? quis ardentiùs quæsivit? Resp. majus donum Dei est, forte suâ contentum vivere, quàm omnia in abundantia habere. Stella in Luc. 12.

§. IV.

Eleemosyna datur Christo.

D*A mihi pauxillum aquæ in vase.* 3. Reg. 17. 10. Si Elias cœli claves gestabat, ut aquarum cœlestium fontes referaret; cur aquam à muliere postulat? quia Christus sitiens priùs in paupere vult refici, quàm cœlestem impendat abundantiam. Escobar. t. 3. Colloq. Chr. l. 3. Obs. 8.

Beatus, qui intelligit super egenum, & pauperem Ps. 40. 2. Quæ est intelligentia? ubi est professa paupertas! vis est intelligentiæ, si rimetur viscera, si deprehendat occulta, si tecta nudet. Verùm subjecta oculis, exposita in publico, ingesta rebus, non est intelligere, sed videre. Nuditate algidus, tabidus fame, siti aridus, lassitudine tremens, defectu luridus, quòd egenus sit intelligere quis labor? Se (Christus,) in paupere sic demonstrat, quòd ipse, qui cœlum tegit, sit nudus in paupere. S. Chrysologus s. 14.

Delectaverunt te filiæ regum in honore tuo. Juxta Aug. *adorabant eum filiæ Tyri cum muneribus.* Ps. 44. 9. Venite cum muneribus, date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis Venit cum muneribus ad eum, qui dicit: misericordiam volo magis quàm sacrificium. S. Aug. hic.

Et oleum de capite tuo non deficiat. Eccl. 9. 8. Nostrum caput Christus nuncupatur in Scripturis sanctis; qui sibiipsi collatas accepturus est, quascunque pauperibus eleemosynas conferemus. Nè itaque desistamus Caput hoc nostrum perungere oleò misericordiæ: hoc est, Christi pauperes misericordi affectu protegere. Olympiodorus hic.

Alij autem cædebant ramos de arboribus. Matth. 21. 8. Arbores sunt divitiæ, redditus, possessiones; à quibus scinduntur rami, flores, folia; & ponuntur Christo in viam; quando amore sui facitis eleemosynas pauperibus. S. Vincentius Ferr. s. 2. D. Palm.

Esurivi, & dedistis mihi manducare. &c. Matth. 25. 34. S. Chrysost. hic: dixisse sufficeret, *dedistis mihi manducare, dedistis mihi bibere;* sed præmisit: *esurivi, & sitivi.* Quia parvus fuisset amor pauperis, quòd pauperem suscepissset; nisi & passiones pauperis suscepissset. Verus amor est, fecisse suas angustiati angustias. Salvianus l. 4. ad Eccles. ego plus addo aliquid: Christum non solùm egere cùm cæteris, sed plus multò egere, quàm cæteros. In omni enim pauperum numero non est universorum una paupertas. Christus tantùmmodò totus est, cui nihil est, quod in omni humano genere non desit. Omnis enim egestuosus pro se tantùm, & in se, eget; solus tantummodò Christus est, qui in omni pauperum universitate mendicat. Escobar t. 3. Colloq. Chr. l. 11. Obs. 3.

Emerunt aromata, ut venientes ungerent JEsum. Marci 16. 1. Providè ob hoc Dominus JEsus paratam sibi confectionem expendi noluit in suo corpore mortuo, ut servaret vivo: cùm anticipans horam, & accelerans gloriam, mulierum devotionem non elusit, sed instruxit; non recusans obsequium, sed reservans proficuum. In isto ergo pepercit magister pietatis unguentis optimis, quæ membris suis indigentibus cuperet exhiberi. S. Bernardus s. 12. in Cant. Christus resurgens afflictos, oppressos, & constrictos, non dimittet? pauperes amplectimini vestram nutricem. S. Greg. Niss. or. 3. de Resurr. Resurrectionis celebrantes triumphum, fidem in conversatione decoremus, misericordiam in pauperes faciamus, imitemur Deum. S. Hilarius hom. 6. de pass.

Pedes ejus unguentò ungebat. Luc. 7. 38. Sunt pedes Domini minimi fratres, per quos vadit Christus ad uniuscujusque januam, quærens, quæ utilia sint; quos unge eleemosynæ unguentò. Theophylactus hîc. Pedes Christi pauperes. Lacrymis cœpit rigare, & capillis, id est, temporalibus tergebat. Hugo Card. in Ps. 137. Sunt pedes, id est, pauperes, rigandi lacrymis compassionis, ungendi suavitate consolationis, tergendi capillis, id est, fovendi eleemosynis, & operibus pietatis: per capillos enim designantur temporalia. Hugo Card. in Joan.

Stans retro secus pedes ejus. Luc. 7. 38. Per pedes, qui sunt infima pars corporis, significantur pauperes; qui sunt infimi in mystico corpore Christi, quod est Ecclesia. Bonum est rigare hos pedes: quia pauperes sunt terra fertilis; quæ si bene rigata fuerit, & seminata, fructum reddit multiplicem. Et hæc etiam eleemosynarum largitio significatur per tersionem capillorum, qui corpori superfluunt. Sed quidam non tergunt capillis suis pedes Domini;

sed illis potiùs suspenduntur, sicut Absolon 2. Reg. 14. 26. cui capilli semel tondebantur in anno, & vendebantur ad pondus publicum. Ad pondus publicum semel in anno capillos suos vendunt, qui frumentum, vinum, & alia bona sua, servant, ut cariùs vendant; nec pauperibus erogant, sicut usurarij. Tales proculdubio capillis proprijs suspenduntur ad patibulum infernale. Hugo Card. in Luc. hîc. Elisabetha Landgravij Ludovici Hassiæ conjux ad exprobrantes sibi liberalitatem in pauperes: quid ago? nisi quòd per eleemosynas Christo pedes lavem. Osorius D. 6. Epiph.

In domo tua oportet me manere. Luc. 19. 5. Christus apud Zachæum hospitatur. apud Pharisæum convivio exceptus fuit. Luc. 7. 36. Laurentius Novarinus hom. 1. Apud Zachæum mansit, apud Pharisæum manducavit. Cur apud Pharisæum tantùm manducavit, & apud Zachæum convivio exceptus, imò hospitatus? *Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus.* Hæ gratissimæ epulæ Christi erant. de Castillo Illat. 172.

Da mihi bibere. Jo. 4 8. q. d. tu sitis divitias, & ego eleemosynas, aliaque bona opera. Hugo Card. hîc.

Petit, ut det. Sitiens Dominus petit modicâ undâ donari, ut donet flumine cœlestis impetûs. Commendatur hîc eleemosyna. Escobar. t. 3. Colloq. Chr. l. 3. Obs. 8.

Mentitur amare se Christum, qui eum in egeno non diligit: qui dilectionem, quam promittit verbis, negat operibus. Sanct Gaudentius tr. 13.

Manus pauperis est gazophylacium Christi: quia quidquid pauper accipit, acceptat Christus. S. Chrysost. s. de divite, & Lazaro. Thesaurus cœli est manus pauperis. Id. ib.

Exempla.

Ivo Sacerdos, & pauperum ad tribunal advocatus, non prandisse, non cœnâsse, se credidit; nisi mensæ suæ pauperem, aut peregrinum quempiam, adhibuisset. Quâdam die extremæ penuriæ mendicabulum stipem petiit. In ædes admisit Ivo, & ad mensam juxta se assidere jussit. Consedit mendicus, sed parcè comedit. Mox mensâ consurgens, & amabili candore radians dixit: Dominus tecum. & oculis se subduxit. Drexelius in Gazophylacio c. 4. § 2.

Jordanus, postea Ordinis Prædic. Generalis, cùm pauperi obvio, quod daret, non haberet; baltheum dedit; quô ipse baltheô Crucifixi JEsu simulacrum in templo paulò pòst vidit. Nadasi anni Crucifixi. Cantipratanus memorat 2. mir. sui ævi c. 21. leprosum à pia matrona in mariti absentis lectulo, ut suaviùs quiesceret, collocatum. Rediit fessus ab itinere conjunx: & quia ad alium à solito lectulum avocabatur ad quietem; in suspicionem venit, lecti conjugalis parum castè ab alio forsan occupati. Quare non nisi in suo lecto quiescere velle dixit. Illuc ergo abeunt; & hybernô licèt tempore, fragrantissimum constratum rosis lectum reperiunt. Suspicion in admirationem conversâ, pia uxor marravit læta, qualem illic hospitem habuisset. E roseis illis vestigiis, Christum in leproso acceptum hospitio, & lecto, fuisse, compertum est. Quoties nimirum Christum foves in paupere, toties rosis lectulum tuum sternis in quietem beatam. Nadasi Ros. cœl. ros. 22.

Quidam pauperi amore Christi vestem dedit; & postea intelligens illum malum esse, doluit. Cui Christus apparens ait: non doleas, quia non ei, sed mihi vestem dedisti. Summa Prædic.

S. Julianus Episcopus quotidie pauperes alebat; mensam ipse sternebat, & cibos inferebat. Conspicatus in turba egenorum quendam laceris vestibus, sed vultu valde liberali; ratus nobili locô natum, opibus adversâ aliquâ fortunâ exutum, seorsum illum evocat; & quis sit? iterum iterúmque, scisciatur. Cùm ecce totô illius mendici vultu emicare ingens splendor cœpit, ipseque ità antistitem appellavit: Amice mi Juliane, gratias tibi ago; qui tantô studiô, & charitate, pauperes meos sustentas: præmium tibi hujus charitatis vitam æternam promitto. & videri desijt. Boll. 28. Jan.

S. Catharina Senensis Christo formam mendici induto argenteam crucem donat. Nocte sequenti apparet oranti habens crucem illam in manibus, ornatam multis lapidibus pretiosis, & dixit: agnoscisne crucem istam filia? & illa: optimè agnosco; sed non fuit apud me ità pulchra. Et Dominus: tu mihi hanc hesternâ die dedisti cum charitate; quæ designatur per hos lapides: & ergo promitto tibi, quòd in die Judicii coram universo Angelorum, & hominum, conventu, tibi eam talem, ùt vides, ad culmen gaudij tui, ostendam: nec occultabo opus misericordiæ per te mihi impensæ in die, quâ Patri misericordiam, & judicium decantabo. Bolland. 30. April. ex vita.

§. V.

Eleemosyna nihil perdit: tua sunt, qua largiris.

Verùntamen mihi primùm fac de ipsa farinula subcinericium panem: tibi autem, & filio tuo facies post. 3. Reg. 17. 13. Nonne illi sufficiebat secunda buccella? cur primam petit? charitas incipit a seipsâ, præsertim in tali necessitate. Sciebat efficaciam eleemosynæ: quòd mulier panem ei datura, non pasura defectum cum filio. Sylveira in Ioan 6. Dura videtur hæc petitio. Si parum farinæ est; quomodo prius Eliæ provideat, quàm sibi, filio? Hoc est privilegium liberalitatis, ut res distributæ non pereant, sed augeri incipiant. Ubi vidua dedit, plus accepit, quàm Eliæ dederat. Alvarez Gen. 40. Illustr. 143.

Non vidi justum derelictum. Ps. 36. 25. Quomodo enim poterit indigere, qui *totâ die miseretur, & commodat?* S. Ambrosius hîc. q. d. perditè quidem de voluptuosè vivendo etiam ingentes opes exhauriuntur; at verò, liberaliter, & misericorditer, donando; & parva augentur. Novit hoc negotium Sanct. Paula, de qua

qua S. Hieronymus, in cujus epitaphio ad Eustochium: pauperes totâ urbe curiosissimè perquirens damnum putabat, si quisquam debilis, & esuriens, cibô sustentaretur alterius. Spoliat filios, & inter objurgantes propinquos majorem se eis hæreditatem, Christi misericordiam, dimittere, loquebatur. Idem experta est vidua Sarephtana; quæ, quidquid habebat farinæ, & olei, præbens Eliæ, nihil amisit, sed plura recepit. Mendoza in 1. Reg. 9. Annot. 5. sect. 3.

Qui dat pauperi, non indigebit. Prov. 28 27.

Da, & accipe. Eccl. 14. 16. Optimè hæc duo connectuntur: cùm enim quis temporales, seu spirituales, eleemosynas elargitur; accipit statim fructum spiritualem. Basilius Imp. Leonem filium ità docet: largire misericordiæ stipem egentibus; ut ipse tibi misericordiam allicias à Rege universorum Deo: nam in eo præcipuè versatur pietas, si tua non habentibus benigne impertiaris. Eum ergo diem periisse tibi existimato, in quo nemini benefeceris pro beneficiis, quæ à Deo illâ die acceperis. Octavianus in Ecclesiasticum. hic.

Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Luc. 12. 33. Mox addit: *facite vobis sacculos.* S. Chrysologus s. 22. homo! tali monitu Christus te voluit ditare, non nudare. Sylveira in Joan. c. 6.

Accepit ergo JESUS panes. Jo. 6. 11. Cur Christus D. hos panes, & pisces, non creavit, sed acceptos multiplicavit? Docet: ex nostris rebus, licèt exiguæ videantur, pauperibus subvenire; de quibus nihil perdemus. Sylveira in Jo. 6.

Terrena omnia servando amittimus; sed bene largiendo servamus. S. Gregorius hom. 4. in Matth.

Non timeatur inter opera misericordiæ terrenarum diminutio facultatum: semper dives est Christiana paupertas: quia plus est, quod habet, quàm quod non habet. S. Leo s. 4. de Quadragesima.

Exempla.

S. Lydvina Hollanda, cùm esset pauper, studiosè tamen egenis succurrebat. Paucos habens in bursâ nummos, dum eos liberaliter erogaret, assiduè alij cœlitus surrogabantur? ità ut nunquam deficerent, sed crescerent jugiter: ideoque hæc ejus bursa, bursa JESU dicta est. Surius in vita.

Alphonsus Aragonum rex, cùm quidam familiariùs quæreret, quid servaret sibi, qui tam multa multis donaret? ea ipsa respondit, quæ dono. Drexelius Eleemosyna c. 3. Inter selecta epitaphia illud: habeo, quod dedi; perdidi, quod servavi. Id. ib.

De S. Maesima Sacerdote in Syria refert Bollandus 23. Jan. hospitum, & pauperum, curam ità gerebat, ut patefaceret portas omnibus, qui aderant. Dicitur habuisse duo dolia; unum frumenti, alterum olei: ex his semper suppeditabat omnibus egentibus: habebat autem ea semper plena benedictione Sarephtanæ.

S. Rodanus Abbas in Hibernia, in itinere leprosis petentibus eleemosynam, equos currûs dedit illis: statimque duo cervi è sylva adsunt, & currum subeunt. Bollandus 15. April.

§. VI.

Eleemosyna est lucrosa, & fœneratur.

FOeneratur Domino, qui miseretur pauperis. Prov. 19. 17. O verbum prudentissimum! cur non dixit: qui miseretur pauperis, dat Deo, sed fœneratur? Novit Scriptura avaritiam nostram; intellexit appetitum nostrum insatiabilem, qui sibi majora ad habendum proponit; redundantiam ac plus semper quærens: ob eamque causam non dixit omnino, qui miseretur pauperis, dat Deo; ut nè simplicem largitionem, & vicissitudinem mercedis existimet; sed, qui miseretur pauperis, Deo fœneratur: ut avarus, & lucri cupidus, auditô usuræ nomine, seipse misericordiæ dederet. S. Chrysost. in Ps. 38.

Non fœneravi, nec veneravit mihi quisquam. Jerem. 15. 10. Sensus est ex persona Christi: nullus se præbuit, qui digne mea æra susciperet; non fœneravit mihi quisquam in sanctis, atque pauperibus conferendis, me sibi faciens debitorem. S. Hieronymus hic. Ingentes reditus conferet pecunia largita pauperibus; nam si hominibus in fœnus dederis eam, centesima tibi reddent; si verò Dei pauperibus fœneretur, centuplum restituet, & æternam conferet vitam. S. Chrysostomus serm. de jejun. & lectione Genesis.

Qui parcè seminat, parcè & metet. &c. 2. Cor. 9. 6. *& qui seminat in benedictionibus*, id est, beneficentiis multis, *de benedictionibus*, id est, beneficentias multas, *metet.* Cornelius in Matth. 14.

Exemplum.

Erat in civitate Nisibe mulier habens virum gentilem. Erant autem pauperes; habebant tantùm quinquaginta numismata. Die autem quâdam ait vir uxori suæ: demus hæc numismata fœneratori, ut aliquid lucremur. Respondens uxor: veni, demus ea sub fœnore Deo Christianorum. Dicit vir: ubi est Deus Christianorum? illa duxit eum in sanctam Ecclesiam, ibique ostendit ei pauperes, dicens: istis si præbueris, Deus Christianorum ipsa accipit; illi enim omnes sui sunt: qui mox cum gaudio numismata erogavit. Cùm verò post menses tres penuriam paterentur, ait vir: nihil, ut video, daturus est nobis Deus Christianorum. Respondit mulier: certè dabit; tantùm i, ubi illa dedisti. Currens vir in Ecclesiam, neminem vidit, nisi solos pauperes. Cùm ergo cogitaret cui diceret aliquid, vidit jacere numisma, illudq; conjugi tulit, atq; dixit: ecce ivi in Ecclesiam, & Deum Christianorum non vidi; nec quicquam accepi ab illo nisi quod numisma ibi positum vidi, ubi priùs erogaveram. Cui illa: vade domine mi, eme nobis aliquid, ut comedamus hodie. Abiit ille, & emit panem, & vinum, & pis-

piscem ; & veniens domum dedit uxori ; quæ exenterans piscem, invenit in visceribus ejus lapidem : quem vir videns, & admirans, tulit ad trapezitam ; qui dixit : quid vis, ut tibi pro eo solvam ? ait autem ille : da, quidquid vis. Ad quem ipse : accipe, inquit, quinque numismata. Putans venditor, quia illuderet sibi : & tantùm vis pro illo persolvere ? Putans trapezita, quòd ità per ironiam loqueretur, ait accipe decem ; & sic ascendens emptor ad trecenta pervenit ; cùm iis domum rediit, ostendit uxori, & factus Christianus. Aloysius Lippomanus c. 185.

§. VII.

Eleemosyna plura accipit.

ELeemosyna est similis terræ, quam seminavit Isaac ; quæ reddidit fructum centesimum Gen. 26. 12. *Date eleemosynam : facite vobis sacculos.* Luc. 12. 33. Videtur in his verbis contradictio. Mandat Dominus omnia vendi, distribui ; & simul præcipit sacculos fieri. Nota, quod dicit : *date eleemosynam.* Inde parentur sacculi : quia, quæ pauperibus dantur, cum fœnore recipiuntur. Sylveira, in Matth. 25. q. 8.

Accepit ergo Jesus panes. Jo. 6. 11. Ubi in manus accipit Dominus panes, illosque egentibus dividit, augmentô profluô incipiunt panes redundare : nam erogatio in pauperes facit perennem bonorum abundantiam. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. §. 26. Fœcundissimæ sunt Christi manus : paucos panes accipiunt, pauciores pisces ; & instar fertilissimi agni, non solùm centuplum, sed plus quàm millecuplum fructum afferunt. Barradius D. 4. Quadrag.

Distribuit discumbentibus, quantùm volebant. ib. Bona enim crescunt, dum egenis impenduntur. Prov. 11. 24. *dividunt propria, & ditiores fiunt.* Apostoli quinque solùm panes habebant ; sed, cùm turbis apponunt ditiores fiunt ; & panibus multiplicatis, & duodecim fragmentorum cophinis superantibus. Escobar t. 1. mir. Chr. sect. 2. Obs. 3.

Exempla.

Leva oculos tuos. Gen. 13. 14. Vidisti, quomodo Deus certet beneficiis ? vidisti dignam divina bonitate munificentiam ? vidisti, quantis cessit, & quanta est assecutus ? Hic erudiamur, ut magnâ in dandis eleemosynis largitate utamur ; quò, datis parvis, adipiscamur magna. S. Chrysost. hom. 34. in Gen.

Vidua Sunamitis mortuum sibi filium *collocavit super lectulum hominis Dei.* 4. Reg. 4. 21. Ubi eum Elizæus ad vitam revocavit. Cur non in lectulo pueri eum collocavit ? credo, quia ille lectulus Elizæo ex eleemosyna datus fuerat ; & ideo mirabilem vim resuscitandi mortuos quasi habebat. Mendoza in 1. Reg. 10.

Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus. Luc. 19. 8. Priùs dicendum videtur, reddo Creditoribus, deinde do pauperibus : quia priùs, & graviùs, urget obligatio, quàm largitas ex pietate. Cur opus consilij anteponit præcepto ? S. Chrysost. hom. de Zachæo : conferunt dona, quod fraudes ademerant : dona enim pauperum sunt lucra animarum. Priùs dat dimidium pauperibus, ut largior fieret restitutio. Piô fœnore sperabat, ex eleemosynis divitias multùm crescere : ut ergo valeat, non simplum, sed quadruplum, restituere, priùs dimidium bonorum suorum statuit in pauperes expendere ; ut inde opes multiplicentur in quadruplum Creditoribus restituendæ. Sylveira hic q. 13.

Anno 1631. quô hæc scripsi, magnus Heturiæ Dux Ferdinandus, cùm pestilitas grassaretur Florentiæ, totô contagij tempore triginta quatuor millia egentiorum hominum, & inclusorum, aluit. In diem singuli octo carnis uncias, duas panis libras, oleum, salem, ligna, legumina, aliaque hujusmodi, acceperunt ; ità ut egentioribus in victu nihil defuerit. Expendisse dicitur septingenta millia Coronatorum tempore contagionis. Dux ipse, sine ullô comitatu, quotidie ad pauperes revisit humaniter allocutus, & solatus est. Non distulit Deus prœmium : Idibus Februarij in palatio, dum aliud quæreretur, reperta est cista ferrea, lignô vili operta, sed metallô nobiliore plena. In capsulis primis inventæ sunt scutellæ argenteæ cum effigie Cosmæ Ducis primi. Cistam altiùs nostrum non est scrutari. Ità Cæsar Troilus Florent. Colleg. Rector literis testatus est. apud Drexelium de eleemos. p. 1. § 4.

Sententiæ Patrum.

Cibus egeni, regni cœlestis est pretium : & largitor temporalium hæres efficitur æternorum. S. Leo s. 4. de Collectis.

Planta in pauperum manibus, quæcunque volueris : nihil hac terrâ pinguius. S. Chrysost. hom. 22. in Acta.

Qui peccunias servat, non est earum dominus. Quòd si, ut augeantur, servas ; ea profectò optima ratio augendi, in omnes distribuantur. Neque enim sinè sumtu lucrum, néque divitiæ sinè largâ effusione, proveniunt. Cujus rei argumentum in sæcularibus rebus videre licet : siquidem mercator, & agricola ; ille peccunias, hic semina, profundit. Mercator navigando peccunias in multos impendit, ut deinde lucretur ; agricola, semina in terram jaciens, assiduô dies labore exercetur, ut plus inde accipiat. S. Chrysost. hom. 18. in Joan. 1.

Noli pecuniarum respicere sumptum, sed magis eum, qui ex illo sumptu est, proventum. Si enim, qui seminat, gaudet, tametsi in incertum seminet ; multò magis qui cœlum, quasi agrum colit. Idem serm. 21. in ep. ad Roman. c. 12.

Ars omnium artium quæstuosissima, eleemosyna. Id hom. 33. ad pop. Antioch.

Felix est illud horreum, & omnium fructuum multiplicatione dignissimum ; de quo egentium, & debilium, satiatur esuries ; de quo relevatur peregrini necessitas ; de quo desiderium fovetur infirmi. S. Leo s. 5. de jejunio.

Si quis crederet, aliquam esse terram, vel regnum, ubi calix aquæ frigida valeret sibi mille mar-

marchas; libenter portaret illuc. Sed certò in regno cœlorum quantitas mercedis multò plus excedit parvitatem meriti nostri. S. Bonaventura s. 3. D. Septuag.

Quid est temporalia aggregare, nisi lutum cumulare. Sicut enim in luto, quantò cumulus major est, tantò periculosior; sic divitiæ congregatæ gravant; sed dispersæ juvant. Sicut lutum, si congregetur, fœtorem generat; sed si dispergatur super terram, eam fœcundat, &c. Idem s. 23. Dom. infra Octav. Nat.

Eleemosyna sicut semen: semen debet abscondi, eleemosyna occultè dari. Eccli. 29. 15. *conclude eleemosynam in corde pauperis.* Semen videtur perdi, cùm potiùs renovetur; sic eleemosyna videtur amitti, cùm datur; quæ tamen tunc optimè servatur. Semen cum fœnore surgit; ità &c. Semen sustinet molestias multas, gelu, &c. Sic misericors sustinet omnes necessitates pauperum. Id. diæt. sal. c. 16. de Eleemos.

§. VIII.

Eleemosyna necessaria, utilis, ad consequendum cœlum.

Ex Veteri, & Novo.

Mitte panem tuum super transeuntes aquas &c. Eccl. 11. 1. Aliqui appositè censent, esse metaphoram à mercatoribus, frumenta, & panes, transmittentibus in exteras regiones, lucri causâ. q. d. Sicut mercator panes, & grana, per naves transvehit in alias oras, ut ea ibi carò vendat; itaque ingens lucrum demum reportet: Sic & tu mitte panes, & opes tuas, in pauperes. Sis Prov. 31. 14. *navis institoris de longè portans panem.* Pauperes sint naves, per quos eleemosynas in cœlum præmittas. Hæ naves nunquam patiuntur naufragium. Cornelius hìc. Lazarum sibi compatientem haberet dives, si deciduas micas præbuisset. Naxera in Jos. 15. §. 44.

Da partem septem, nec non & octo. Eccl. 11. 2. S. Gregorius l. 35. mor. c. 7. anagogicè sic explicat: per septenarium numerum, hoc, quod septem diebus agitur, tempus præsens expressit; per octonarium verò vitam æternam designavit. Acsi apertè diceret; sic dispensa temporalia, ut appetere non obliviscaris æterna. Hinc est, quod quindecim gradibus templum ascenditur. Ezechiel. 40. 26. 31. ut ex ipsa ejus ascensione discatur, quatenus per septem, & octo, & temporalis sollicitè dispensetur actio, & providè mansio æterna requiratur. Apud Cornelium hìc.

Redde debitum tuum. Eccli 4. 8. Eleemosyna vectigal nostrum est, ut transeuntibus demus, veluti nos transeuntes sedentibus in via. S. Hieron. hìc. Ergo hac lege divitiæ divitibus dantur; & hac lege eas in cœlum inferre conceditur; ut scilicet vectigal pauperibus tribuant: quod si non faciunt, omnes facultates perdent. Pinna hìc Ethol. 49.

Anteibit faciem tuam justitia tua. Is. 58. 8. Hugo Card. id est, eleemosynæ tuæ, & opera tua bona. Eleemosyna enim est velut præcursor hominis in curiam cœlestis regis, ut præparet locum facienti.

Venite benedicti Patris mei, possidete. Matth. 25. 34. Quid percipite? Regnum. Pro qua re? *esurivi, & dedistis mihi manducare.* Quid tam vile? quid tam terrenum? quàm frangere panem esurienti.

Tanti valet regnum cœlorum! Frange esurienti panem tuum, & egenum sinè tectò induc in Domum tuam. Si videris nudum, vesti. Si non habes facultatem frangendi panem &c. da calicem aquæ frigidæ; mitte duo minuta in gazophilacium. Tantùm emit vidua duobus minutis, quantum emit Petrus relinquens retia; quantum emit Zachæus dando dimidium patrimonium. Regnum Dei tantum valet, quantum habueris. S. August. in Ps. 49.

Facite vobis amicos &c. Luc. 16. 9. Qui urbem munitam vi expugnare non valent, murorum custodes donis, magnâque pecuniæ copiâ, corrumpunt; ut noctu aliquam urbis januam patefaciant. Unde appositè illô verbô usus est, *cùm defeceritis.* q. d. cùm aliter obtinere hanc urbem non potestis, ad eleemosynæ artes, piosque dolos, confugite: pauperes enim manum vobis porrigent, & cœlum patefacient. Incert. Auth.

Ecce dimidium bonorum meorum &c. Luc. 19. 8. q. d. qui hucusque hujus vitæ temporalis tantùm curam habui, omnia bona in præsentem vitam asservabam, immemor futuræ: nunc autem duplicem vitam agnovi; præsentem unam, alteram futuram. Unde partitâ re familiari, dimidium bonorum meorum in usus præsentes asservo; dimidium verò in vitam futuram per manus pauperum transmitto. S. Chrysologus s. 54. Sicut iste ibi credit vivere, quia illuc transmittit sua; ità ille se ibi non credit esse victurum; quòd sibi illic, quod habere debeat, nihil paravit. Pinna in Ecclum. Ethol. 212.

Ex Patribus, & aliis.

Ante fores gehennæ stat misericordia, & neminem permittit in carcerem mitti. S. August. l. 50. hom. 30. In mercatibus nemo angitur sua pro mercibus dare: quantoque fuerint pretiosiores, tantò magis gaudet, ut quam accipit præcellentiorem. At tu & aurum, & possessiones, distribuere; præterea lapidem, ac terram, pro æterna dare felicitate, gravaris. S. Basilius s. 2. in divites avaros.

Si alacri animô das aurum, ut equos possideas; cur id regnô Dei potiùs commutare suasus doles? simulque tantum abnuis donum mille sumptuum occasiones commemorando? Quid miser Judici respondes? parietes vestis, hominem non vestis? equis phaleris ornas; fratrem tuum laceris amictum pannis aspernaris? canes ad venandum pascis; esurientes non respicis? aurum in terram condis; egentes super terram non curas. S. Basilius ib.

Cibus egeni, Regni cœlestis est pretium; & largitor temporalium, hæres efficitur æternorum. S. Leo s. 4. de collect. eleemos.

Thesaurum suum condit in cœlo, qui Christum pascit in paupere. Benignitatem itaque in hoc, & dispensationem divinæ pietatis, agnosce. Idcirco enim te abundare voluit, ut per te alius non egeret. S. Leo s. 1. de Collect.

De terrenis cœlestia prodeunt; de parvis magna gignuntur; & temporale donum in præmium transit æternum .S. Leo s. 2. de jejun. sept. mensis.

Miserantur pauperum, qui sibi volunt parcere Christum. Faciles sint in elementa miserorum, qui cupiunt ad societatem pervenire Fidelium. -- Unde autem exigua ista impendia tantâ æstimari taxatione meruerunt? nisi quia pondera operum charitatis lance pensantur. Id. s. 4. de collect.

Est eleemosyna nota cœli janitoribus; & contradicet nemo, sed omnes cedunt. S. Chrysost. hom. 36. ad pop. Antioch. Expellitur Virginitas, si eleemosynam non habet. Id. hom. 34. ib.

Nihil prorsus ità nos eximere potest à gehenna ignis, atque largitas eleemosynarum. Id. hom. 31. in Gen. c. 11.

Impossibile, impossibile est, etsi innumera faciamus bona, sine eleemosynâ cœlestis regni vel vestibulum quidem attingere. Id. hom. 22. in Joan.

Domum in cœlis manus pauperum ædificant. Id. in illud Ps. 88. *quoniam dixisti, in æternum misericordia ædificabitur in cœlis.*

Audite orantem prophetam, & dicentem: *Vovete, & reddite Domino* DEO *vestro.* Ps. 75. 12. Reddite, quod accepistis; accipite, quod non habetis. Quid est, quod dixi, reddite, quæ habetis? habes pietatem, fac pietatem. Habes nummum; compara cœlum: habes vestimentum; indue nudum vestimentô. Das hospitium; accipies mansionem in cœlo. Vide, si est comparatio. Das res corruptibiles, das temporales; accipis æternas; das te dimissuras res, accipis in æternum possidendas. Id. hom. 11. c. 6 in var. loc. S. Matth.

Tanta est eleemosynæ virtus, ut audacter alumnos suos introducat: nota siquidem est ipsis cœli janitoribus, qui januas Sponsi obtinent. Nec solùm nota, sed & venerabilis. Et si quos cognoverit sui studiosos, cum magna illos fiducia introducet; contradicetque nemo, sed cedent omnes. Id. in ep. ad Philipp. in argumento epistolæ.

Mercatura, negotiatioque, cœlum est; atque ipsi pigritamus. Da panem, & accipe paradisum: parva da, & magna suscipe: da mortalia, & immortalia recipe. Id. hom. 9. de Pœnit.

Præmittamus, fratres, thesauros nostros in cœlum; sint vectores pauperes, qui possunt sinu suô, quæ nostra sunt, ad superna portare. Chrysologus s. 7.

Da homo pauperi terram, ut accipias cœlum; da nummum, ut accipias regnum; da micam, ut accipias totum. Id. s. 8.

Amore pauperis DEUM suum regnum vendit: & ut emere illud omnis homo possit, fragmentum panis ponit in pretium. - DEus regnum suum fragmentô panis vendit; quis excusare poterit non ementem? quem tanta vilitas conditionis excusat? Id. s. 41.

Manducat DEUS in cœlo panem, quem perceperit pauper in terra. Si nobis in cœlo misericordia sit patrona, nihil nobis nocebit in terra. Id. s. 42.

Si magnas eleemosynas facitis, magnam domum habebitis. Sin autem; remittet vos ad hospitale miserorum, scilicet ad Infernum. S. Vincentius Ferrer. serm. de S. Thoma Apostolo.

§. IX.

Exemplum Eleemosynariorum.

Cùm facis convivium &c. Luc. 14. 13. S. Ludovicus Rex Franciæ quotidie 120. pauperes; qui eum ubique sequebantur; in festis verô 200. ad mensam adhibebat, eisque sæpe ministrabat, & pedes abluebat. S. Elisabetha filia Andreæ Regis Hungariæ quotidie 900 pauperes mensæ adhibebat. Cornelius hic.

Unusquisq; vestrum per unam Sabbathi apud se seponat. 1. Cor. 16. 2. Id est, in primo die hebdomadæ, scilicet Dominicâ. Nota: unam, id est, primam: Hebraismô enim ponitur, numerus cardinalis pro ordinali. Secundò: Sabbathum hic idem est, quod hebdomada. Dominicâ itaque conveniebant Fideles in Ecclesia, & faciebant suas oblationes. Collectæ autem hîc vocantur eleemosynæ. Cornelius hîc.

S. Oswaldus Rex, datis multis eleemosynis cuidam, dum prandet, petenti eleemosynam unà cum cibo scutellam dedit argenteam. S. Aydanus Ep. juxta eum sedens, Regisque manum tenens, dixit: nunquam putrescat manus ista. Quam etiam adhuc integram dicunt insignum eleemosynarum servari. V. Beda de gestis Anglor. c. 9.

Alexander V. ex ordine S. Francisci, evectus ad Pontificatum, adeò liberalis in pauperes fuit, ut diceret: se divitem Episcopum fuisse, pauperem Cardinalem, mendicum Pontificem. Cornelius in Ezech. c. 34.

Carolus V. Imp. etiamnum adolescentulus, subinde crumenam in pauperes unô die deplevit septies. Dabantur autem ei unâ vice 40 floreni. Quin imò etiam quandoque flevit Carolus, quòd non posset dare omnibus alienâ ope egentibus. Laurentius Surius A. D. 1558.

In fame Burgundiæ Ecdicius Senator ad quatuor millia pauperum assiduè aluit. Unde ad eum vox de cœlo lapsa: Ecdici, qui fecisti rem hanc, tibi, & semini tuo panis non deerit in sempiternum: eò quòd obedieris verbis meis, & famem meam refectione pauperum satiaveris. Ità Gregorius Turon. l. 2. histor. Franc. cap. 24.

Leo Imp. cùm adhuc privatus ageret, in itinere cœco cuidam sitienti dux viæ fuit, & potum quæsivit: cùmque diu non inveniret, B. Virgo voce cœlitus lapsâ aquam ei in luto monstravit; promisitque, quòd lutô oculis cœci

cœci illitô eum illuminaret: ac tandem imperium ei promisit. Baronius A. C. 457.

In Cœnobio quodam prisca consuetudo est, in triclinio diebus triginta continuis vacuum defuncti locum eatenus honorare; ut quidquid cibi, potusque, appositum fuisset vivo, id omne apponatur mortuo; eaque omnia mensæ illata in pauperum casas abeunt. Drexelius de eleemos. p. 2 §. 3.

A. C. 1585. Uxorem domum ducturus civis Brunensis, vir dives, & eruditus, nuptias feliciter auspicatus est. Nam, cùm pro more sacris epulis priùs accubuisset, triduo post trecentos pauperes benignè admodum mensâ excepit, quibus ipse, & sponsa, inservierunt. Sodalis Parthenius l. 2. c. 12.

Ex urbe una Cambaja quinquaginta millia hominum abierunt ad fluvium Gangem; locatumque se putat, qui in hoc flumine se laverit. Securos de salute se existimant, si impendente morte pauxillum hujus aquæ biberint. Vir primarius, qui peregrinationem hanc obierat, ter in hoc flumine ponderavit matrem: semel argentô, secundò margaritis, tertiò aurô; & hoc omne in pauperes erogavit. Ex historia relat. de regno Mogor.

§. X.

Eleemosynæ varia motiva.

Memoria mortis.

QUomodo Joseph allicitur portionem cum inope dividere? Gen. 42. 13. *Alius non est super.* Mox *jussit ministris, ut implerent eorum saccos tritico.* v. 25. Escobar t. 3. Colloq. Chr. s. 2. Obs. 1.

Colligat unusquisq; &c. Ex. 16. 16. 19. Cur prohibet lex cibum in crastinum servari? ut sibi persuadeant, alterum eis non suppetere diem: unde non reservent, quod non ederint, sed pauperi succurrant. S. Paschasius lib. 4. in Matth. gradienti per desertum populo præcipitur, ut singuli non ampliùs ad victum quotidianum, quàm gomor unum colligerent; sic vivant quotidie, quasi morituri. Id. ibid.

Petit Elias famens à vidua panem; at illa: *Vivit Dominus &c. ut comedamus, & moriamur.* 3. Reg. 17. 12. Audiens Elias fœminam mortis memorem, opportune sibi succurri petit: *Noli timere; sed vade, & fac &c.* v. 13.

Est, qui locupletatur parcè agendo; & hæc est pars mercedis illius, in eo, quod dicit: inveni requiem mihi; & nunc manducabo de bonis meis solus: & nescit, quòd tempus præterierit, & mors appropinquet &c. Eccli 11. 18. 19. 20. Dupliciter hic dives errat: tum quia temporis brevitatem, & propinquum vitæ finem, non attendit; tum quia dicit: *manducabo de bonis meis solus.* At dives, qui finem perpendit, non manducat solus, sed cum pauperibus. Job. 31. 17. *Si comedi buccellam meam solus.* Barradius t. 3. l. 4. c. 2. D. 8. Pent.

Fili, si habes, benefac tecum Eccli. 14. 11. *memor esto, quoniam mors non tardat.* v. 12. Optimum remedium, quod in avaris notavit; optimum ad exequendum, quod præcipit de eleemosyna, mortis meditatio. Octavianus hic.

Cùm defeceritis. Luc. 16. 9. Sicut ex puppi, id est, fine navis, navis ipsa bene gubernatur; sic ex puppi, id est, fine villicationis considerato, rectè opes administrantur. V. Beda hîc: qui sedulò finiendæ villicationis, ac rationis reddendæ, tempus præviderint, facilè terrenorum omnium delectationes, & dilectione, nudati; plus sibi de amicis conquirendis in futuro, quàm divitiis in præsenti colligendis, prospicere incumbunt. Barradius D. 8. Pent.

§. XI.

Varia præmia eleemosynæ, & alia motiva.

Ex Veteri.

NUm *verè paritura sum anus?* Gen. 18. 10. *Et ecce eris tacens.* Luc. 1. 20. Cur Zacharias, & non Sara, ob petitum signum, punitur? promittitur filius Zachariæ, & Saræ; & tamen, dum Zacharias de se dicit, quòd sit senex, castigatur, non item Sara, dum ait: *num verè paritura sum anus?* Hæc antè occupata fuerat in peregrinis recipiendis, ac eorum cibis parandis. Et quæ in misericordiæ operibus fuerat occupata, nihil mali poterat experiri: nam *sicut aqua extinguit ignem, ità eleemosyna extinguit peccatum.* Eccli 3. 33. Sylveira in Luc. 1. q. 27.

Voluit DEus Levit. 1. 5. 6. ut animal sibi offerendum non esset integrum, sed in frusta scissum. In quo significavit: se nolle homines in suis voluntatibus integros; nec eos, qui intactas omnes suas divitias habere volunt, absque omni earum cum pauperibus divisione: sed pios, & contritos, qui in multas dividuntur partes, in hospitalia, carceres, & alia pietatis opera. Diez Conc. 2. D. 21. Pent.

Mittant sibi mutuò partes epularum, & ciborum. Esth. 9. 19. Quod fit, quando subvenitur pauperibus per eleemosynas. Hugo Card. in Joan. 12.

Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum. Ps. 146. 9. Singulariter pullis corvorum DEUS escam ministrat. Drogo Ost. de Sacr. Pass. putat DEum solvere corvorum filiis, quod Eliæ aliquando patres præstiterant. Apud Naxeram in Jos. 13. §. 39.

Cognovi, quòd non essent meliùs, nisi lætari, & facere bene in vita sua. Eccl. 3. 12. Vatablus: cognovi, quòd nulla sit hominibus felicitas in eis; nisi ut gaudeant, & beneficiis afficiant proximos. Aptè nectit hæc duo, scilicet lætari, & benefacere: ut indicet, non esse veram lætitiam, nisi in benefaciendo; adeóque causam veræ lætitiæ esse, bene semper agere. Cornelius hic.

In risum (ità legendum cum Hebr. & Roman. non in risu, ut alii legunt) *factum panem, & virum.* Eccl. 10. 19. Chaldæus vertit: *Hilares panem faciunt justi, ad educandos pauperes, & fame confectos; vinum quoq;*

quoq; quòd sitientibus miscent, illis delectationem futurò Sæculò afferet. Cornelius hîc.

Sicut in sereno glacies, solventur peccata tua. Eccli 3. 17. Glacies peccatum designat, serenitas eleemosynam, ùt Jansenius explicat. Sicut enim serenitas, & solis ardor, nivem, & glaciem, dissolvit, sic eleemosyna gratiam DEI impetrans delet peccata. de Tusso in Ecclesiasticum hîc.

Peccata tua eleemosynis redime. Dan. 4. 24. Cur Daniel ad expianda scelera, non orationem, non jejunium, sed eleemosynam suasit? Rex Nabuchodonosor jam annis 37. voluptuosam vitam duxit; adeoque ægrè persuaderi potuisset operosior pœnitentia jejuniorum, vel orationum. Quia verò grandes collegerat thesauros; non difficilè potuit videri, aliquam inde partem decerpere in egenos. Drexelius in Daniele c. 11. §. 1.

Habacuc illæsus stetit inter leones, Dan. 14. 35. Nihil mirum: quia officia pietatis exercebat. Mendoza in 1. Reg. 9. sect. 3.

Ex Novo.

Sicut dedit Christus Apostolis, Marci 6. 41. ut darent turbæ; sic donat divitibus, ut donent ipsi pauperibus. Barradius hîc.

Quid faciam? Luc. 16. 3. Negatio harum duarum viarum vivendi, scilicet vel labore, vel mendicitate, significat consilium hominis de æterna vita non quærenda labore jejuniorum, nec mendicitate orationum. Et verè, cùm comminatio mortis adest, jejunare non valemus; & orare erubescimus, conscii malæ vitæ totius: nulla enim suppetit ratio, quòd exaudiamur. *Scio, quid faciam.* Consilium optimum iniit, deliberando tertiam viam, scilicet eleemosynarum. Cajetanus hîc.

Et Lazarum in sinu ejus. Luc. 16. 23. Abrahamus pauperem in sinu collocat: ut ostendat, sibi esse æqualem circa eleemosynas. Pauperrimus enim homo potest Abrahamum munificentissimum erga pauperes imitari. S. Chrysostomus hom. 14. in Jo. probat Filii cum Patre æqualitatem ex eo, quòd dicatur Filius in sinu æterni Patris esse. *Qui est in sinu Patris* Joan. 1. 18. Sic Lazarus. Sed quomodo pauper potuit Abrahæ liberalitatem imitari? Certè pauper tribuens micam, vel aquæ poculum, aut saltèm affectum, potest cum munificentissimis comparari. *Beati pauperes, quoniam ipsorum est regnum cœlorum* Matth. 5. 3. At verò, *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum &c.* Matth. 25. 34. Quomodo regnum cœlorum potest esse pauperum, si paratum iis, qui pauperes cibant, potant, operiunt? Parvam illam, quàm impendere possunt, portionem, DEus accipit pro augustissima munificentia. Escobar t. 6. parab. Chr. Obs. 3. hîc.

Dives in Inferno Luc. 16. 24. rogat Abraham, ut sibi mittat Lazarum. Alii multi justi erant in sinu Abrahæ; petiit tamen præ reliquis illum: quòd sciret, licèt seriùs, pauperes divitum esse refrigerium. Stella p. 1. cap. 51.

Mortuâ Tabithâ, seu Dorcâ, beneficâ in pauperes, Actor. 9. 39. adfuit S. Petrus; *& circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas, & vestes, quas faciebat illis Dorcas.* Quid Petrus; fusus in preces, illam mox suscitavit. Mendoza in 1. Reg. 10. sect. 3.

Scio abundare. Philipp. 4. 12. Qui non solus possidet, quod accepit, sed cum indigentibus misericorditer dividit, ille scit abundare. S. Anselmus hîc. *Erat* Abraham *dives in possessione auri, & argenti.* Gen. 13. 2. S. Chrysologus s. 121. Abraham opes non habere, sed prorogare, gestiebat; sciens, se non incubatorem, sed dispensatorem, divinæ positum esse largitatis.

Ex Patribus, & aliis.

Minuitur census, sed augetur justitia. Laudas mercatorem, qui vendit plumbum, & acquirit aurum; & non laudas mercatorem, qui erogat pecuniam, & acquirit justitiam? illud minuitur, quod relicturus es; illud augetur, quod in æternum possessurus es. S. Augustinus in Ps. 111.

Qui iram Judicis districti, quam peccando meruit, placare desiderat, eleemosynas det pauperibus. S. Hieronymus ep. ad Nepotianum.

Si saucii, & morbos corporales depellere cupientes, nullis facultatibus parcimus, etiamsi indusium dividendum sit, ut ab infirmitate illa liberemur; multò magis animæ infirmitatem, & gravissima peccatorum vulnera curaturi per eleemosynam, cum summa alacritate eam exerceamus. S. Chrysost. tom. 6. serm. 1. de Verb. Apost.

Quæ sunt animæ indumenta? eleemosyna, & largitas in pauperes: hoc enim maximum animæ vestimentum est, hoc clarum illius indumentum. Id. hom. 21. in Gen.

Nihil sic continet, & accendit, ignem spiritûs, ùt hoc oleum largum, quod effunditur. Igitur quando videris pauperem Fidelem, aram te videre putes. Id. hom. 20. in ep. 2. ad Corinth. c. 9.

Pœnitentia sinè eleemosynâ mortua est; & sinè plumis nequit volare pœnitentia, pennas eleemosynæ non habens. Id. hom. 5. de pœnit.

Quemadmodum oleum efficit, ut athletæ elabantur è manibus adversariorum; ità etiam eleemosyna facit; ut, qui eâ utuntur, declinent, & effugiant dæmones. Id. in Ps. 40.

Sunt ratione præditæ hirundinis, quæ rationabile animarum ver annuntiant. Id. hom. de decem virgin. q. d. quoties pauper in domum tuam venit, dicas: DEUS me amat; gratiæ illius ver mihi advenit. Did. Niss. s. 5. D. 3. Quadr. §. 2.

Non videbit diem malum, qui dies bonos habere pauperem fecit. Videbit diem malum, qui diem Judicii sinè advocatione paupertatis intraverit. Sinè causâ accusant peccata, quem pauper excusat. S. Chrysologus s. 14.

Divitiæ opes dictæ sunt, quia usui sunt hominibus; & opem, atque auxilium, afferunt; non

non autem quòd detinendæ sint. Theophylactus in c. 10. Marci.

A. C. 1500. Lusitana mulier Eboræ ad extremum perdita, quadraginta quinque annis in omni flagitiorum cœno volutata, sceleribus addidit pactam dæmoni servitutem. Adstiterat mendico morienti, eique se liberalem, ac sedulam, præstiterat. Paucis pòst diebus imaginem defuncti conspicere visa est, & audire hæc verba: eleemosynas tuas in DEI conspectum tuli, ejusque clementiam exoravi, ut pro iis referatur gratia. Ipsius nunc permissu ad te venio, & hortor: age pœnitentiam, exomologesi culpam elue. Cùm monita non reciperentur, eadem vox iterum, ac tertiò, auribus illapsa; non modò spem veniæ, sed & viam ostendit. Drexelius de eleemos. p. 3. c. 5. §. 6

B. Joannes de DEO pecuniarum inopiâ pressus mercatorem adit sub prandium. Molestus illi, & uxori, mendicus petiit triginta sibi aureos commodari. Cui mercator, quem mihi dabis fidejussorem recipiendæ solutionis? Dominum hunc respondit Joannes, pueri JESU imaginem proferens; quem tales ad usus semper gestabat: è cujus vultu tam splendidos emicare radios mercator vidit; ut, qui parvi Joannem hactenus fecerat, non tantùm, quod rogabatur, concesserit, sed etiam, uxore mortuâ, ad pedes Joannis se abjiciens, se cum omnibus facultatibus obtulerit ad obsequia infirmorum. Bollandus 8. Martii.

§. XII.

Arguuntur parci, tenaces.

Tollite inaures aureas &c. Ex. 32 2. Si Aaron hoc aurum in eleemosynas, aliámve piam molitionem, petivisset; cunctatores haud dubiè habuisset: fortassis vix inaures pauculas, aut nullam, accepisset. Ad conflandum idolum liberaliter fluit aurum. Ità passim in orbe res geritur. Ad aucupium honoris satis est auri; ad illicium voluptatis non deest moneta; ad vestium luxum pecunia in promptu est, ad conviviorum ganeam nummi copiosè fluunt: ad dandas eleemosynas nihil æris superest. Drexelius de eleemos. p. 3. c. 7. §. 3.

Abimelech ingressus est domum regis, quæ erat sub cellario, & tulit inde veteres pannos, & antiqua, quæ computruerunt, & submisit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos. Jerem. 38. 11. Putridos centones invenit in aula regis; à qua etiam miseriæ non absunt. In domibus magnatum multa computrescunt, quæ cum magno merito dari poterant pauperibus. Escobor in Gen. 47. Illustr. 276.

Ululate quercus Basan. Zach. 11. 2. Chald. *Ululate satrapæ provinciarum:* quasi inter homines idem sit vir dives, quod inter arbores quercus: quippe quercus frugifera est; sed suibus alendis, non hominibus. Sic divites, instar quercûs, canibus, & equis, alendis invigilant. Baeza t. 2. l. 10. c. 8. §. 3.

Unde illos quis poterit saturare? Marci 8. 3. Cùm Dominus pascere vellet turbam, Discipuli difficultatem opponunt. Sic ei, qui eleemosynam largiri vult, obtendit natura difficultates: Unde poteris pauperes pascere? qui familiæ alendæ necessaria non habes. Si pauperi eleemosynam dederis, pauper ipse fies, & familia. At verò si ludere; si voluptati, gulæ, servire vult; facilia reddit omnia, amplámque pecuniam repræsentat. Barradius D. 6. Pent.

Qui habuerit substantiam - & clauserit &c. 1. Jo. 3. 17. Sacculus noster cor nostrum est. S. Petrus Dam. s. 21.

Ex Patribus, & aliis.

Quid faciam? ubi recondam? iisdem cruciatibus pro sollicitudine facultatum, quibus pauper pro egestate, torquetur. S. Ambrosius s. 81. de hom. div.

Quô ore, quæso, quâ impudentiâ, panem de cœlo accipientes nos, panem de terra non damus fratribus? Id. ib.

Quid respondebis Judici tuo, qui parietem vestis, hominem nudum finis? qui equos ornas, fratrem in turpi amictu contemnis? qui frumentum purrescere finis, esurientes non nutris? Qui non aperuisti domum, repudiaberis à Regno; Non dedisti panem, non accipies vitam æternam. S. Basilius serm. 2. in divites.

Væ eleemosynas, & pietatis opera non exercenti: nulla namque, nulla venia est eleemosynas non exercenti. S. Greg. Naz. hom. 4. in ep. ad Ephes.

Quidam plus dant canibus, quàm pauperibus. S. Bonaventura serm. 5. D. 2. Quadrages.

§. XIII.

Damna, & pœnæ, tenacium.

NOn defrauderis à die bono, & partiçula boni doni non te prætereat. Eccli. 14. 14. Aliqui legunt, *boni diei.* Basilius Imp. inter alia capita exhortationum ad filium Leonem dictata tom. 5. Biblioth. SS. P.P. eum diem tibi periisse existimato, in quo nemini benefeceris, pro beneficiis, quæ à Deo illâ die acceperis. Cornelius hic.

Pater Abraham! Luc. 16. Ideò rogans dives non auditur in tormentis, quia orantem pauperem non exaudivit in terris. S. Hieronym. hom. de divite. Ille dives, ante cujus januam jacebat pauperrimus ulcerosus, non est dictus raptor alienorum. *Dives*, inquit, *erat;* non dixit, pauperum oppressor; non dixit, rerum alienarum raptor, non pupillorum spoliator, non viduarum persecutor; nihil horum: sed, *erat quidam dives.* Quid magnum est? dices: de suo dives erat Si vis audire crimen divitis illius, noli ampliùs quærere, quàm audis à veritate. Dives erat, indutus purpurâ, & byssô &c. Quod ergo ejus crimen? jacens ante januam ulcerosus, & non auditus: hoc enim apertè de illo dictum est, quòd immisericors erat. Propter hanc solam inhumanitatem, quâ contemnebat pauperem ante januam suam jacentem, nec congruè, dignèque pascebat; *mortuus est, & sepultus in Inferno:* Desideravit guttam, qui non dedit micam.

micam. S. Augustin. s. 19. de Verb. Apost. Dives, qui participem pauperem in bonis præsentibus audire contempsit; in futuris malis compatientem pauperem non meruit invenire. S. Chrysologus s. 66. Sibi uni infelicitatem amavit, ut flammas solus sustineat. Invenisset in calamitate remedium; si in infelicitate admisisset consortium. Naxera in Jos. 1. §. 55.

Majores nostri ideo copiis omnibus abundabant, quia & DEO decimas dabant, & censum Cæsari dependebant. Modò autem, quia DEI recessit devotio, Cæsaris accessit additio: hoc enim tollit fiscus, quod non accipit Christus; hoc barbaris datur, quod pauperibus non erogatur. S. Fulgentius serm. de eo, cui uberes ager attulit fructus.

Egreditur de Ecclesia Christianus, & surdis auribus precantem pauperem præterit: ità nos DEUS exaudiet obsecrantes; ità inter pericula imminentium barbarorum auxiliô divinô protegi merebimur. S. Gaudentius tr. 13.

Arbor ulmea significat hominem divitem in hoc Mundo. Sicut enim arbor illa sublimis est, & amœna, & humida; & tamen fructibus vacua: ità & quicunque dives Sæculi hujus, quamvis sublimetur honoribus; tamen, si ad pauperem Christi, tanquam ad vitem, eleemosynarum suarum brachia non extendit, à fructibus æternæ vitæ vacuus remanebit. Omnes divites timeant exemplum illius arboris infructuosæ, & sterilis; id est, illius, qui purpurâ, & byssô induebatur. Arbor enim amœna, & sublimis erat in Mundo; sed quia ramos misericordiæ non expandit ad Lazarum, flammas recipere meruit in Inferno: & ab illo petebat guttam, cui negaverat micam. S. Cæsarius hom. 24.

Attendant divites; qui satis probè se vixisse putant, si aliena non rapiunt, si licitis modis ditantur, si nemini injuriam faciunt, aut fraudem videant: quia, non dedisse, sufficit ad gehennam. S. Thomas Villan. Conc. 2. D. 1. Adv.

Avarus, ùt Infernus, nunquam ait, sufficit. Mare terminos habet; nox itèm leges antiquas non egreditur. Solus avarus nullum circumscribit tempus, non terminum noscit, rerum successione non concedit; sed vim, naturamque, ignis imitando, omnia comprehendit, omnia pascitur. S. Basilius s. 2. in Avar.

Quæ nobis erit excusatio? cùm ipse nobis quidem cœlum pollicetur, nos nè panem ei exhibemus. Cùm ipse tibi solem oriri facit, & omnis creaturæ ministerium tibi largitur; tu nec nudum induis, neque ei domum communicas? Et quid ego solem, & creaturam, memini? Corpus suum tibi tradidit, & pretiosissimum sanguinem; tu nec potum das. S. Chrys. in Joan. hom. 76.

Exempla.

Refert Gregorius Turonensis de nauta, cujus omne navis onus, quod mandi potuit, in saxa est conversum; cùm pauperi dixisset, se nihil, nisi lapides habere. Bollandus 4. Jan.

Antiochenus dives, incendio factus pauper, abiit ad S. Simeonem Stylitam, clamans: Domine, domus mea, & omnia, incensa. Cui Sanctus: quot solidos ibi habuisti? & ille ait, tria millia. Et Sanctus: cur non dicis veritatem? habuisti septem modios solidorum; & nunquam boni aliquid fecisti, non fratribus subveniisti; & modò quid quæris? illos solidos Domine. Respice sursum, ait Simeon; quid vides? cœlum. Quantùm altum est cœlum, tam profundè intrârunt terram solidi tui. Bollandus in vita 5. Jan.

Consuetudo à S. Theodosio Antiocheno Abbate introducta, ut in cœna Domini omnes pauperes, & pupilli, confluerent, & acciperent certam mensuram tritici, & vini, mediumque sextarium mellis. Magna autem, illô defunctô, erat sterilitas: suadentibus diu reluctatus Abbas fratribus nihil illô annô dedit. Apertis dein horreis totum germinâsse visum est; quare coacti illud in mare projicere. Tunc Abbas fratribus: quingentos modios daturi eramus; nunc verò quinque ferè millia modiorum tritici perdidimus. Quid lucrati sumus? Bollandus 11. Jan.

Duegenius Hispan. Speculo tristium c. 1. memorat virum cœterà modestum, sed adeò mendicis asperum, ut nec voces quidem rogantium æquis auribus toleraret; & eam ob causam in remotiori ædium parte habitâsse. Illuxit demum suprema dies; amplô funere in templum elatus est. Sacris funebribus operari cœpit Sacerdos: quoties autem dicebat, *Dominus vobiscum*, toties imago Crucifixi prodigiô luculentô visa manus clavis eximere, & digitos ambabus auribus ingerere: velut indignaretur preces pro defuncto fusas excipere. Cognitâ penitus causâ, vox omnium erat: nemo preces pauperum repellat; surdus est Christus surdis; repulsus repellit.

§. XIV.

Eleemosynæ sint largæ.

Colligite, quæ superaverunt fragmenta; & collegerunt & impleverunt duodecim cophinos. Joan. 6. 12. Cur voluit colligi frustilla panis reliqua? ℞. S. Basilius Seleuc. or. 33. Ejus, qui patrabat miraculum, virtutem extrahebat in lucem: nam si pro modo necessitatis dationem commensus fuisset, decoris illius gratia adulterata fuisset; nec is, qui fecisset, satis evidenter Dominus agnosceretur; quippe qui necessitati servisset. Nunc autem profusior, quàm necessitas postularet, suppeditatio, auctoris potestatem testatiorem facit. Hinc disce, dare pauperi, non solùm pro necessitate, sed affluenter. S. Chrysost. in 1. Cor. 9. Si vel exiguum quiddam argenti exhibuistis, tanquam omnia vestra consumpseritis, commoveminì: nescientes, quòd non dare, sed largè dare, id demum est eleemosyna. Did. Niss. D. 2. Epiph. §. 4.

Totô igitur animô, totisque viribus, oleum affundamus lampadibus; idque largiter, ac indesinenter; ut hilare, ac largum lumen permaneat. S. Chrysost. tom. 6. serm. de Verb. Apost.

Bene-

Beneficiorum, quæ pauperibus conferuntur, mensura, debet esse immensitas. Blesensis ep. 20.

§. XV.

Eleemosynam junge orationi.

NOn apparebis in conspectu meo vacuus. Ex. 23. 15. Vacuus autem intrat ante DEUM, qui veniens ad orationem nullam eleemosynam facit. S. Chrysost. hom. 15. in Matth. 6.

Salomon ad ingressum oraculi januas oliveas fecit 3. Reg. 6. 31. An non essent pulchriores cedrinæ? voluit Spiritus S. significare; ingressum orationis debere esse misericordiam. Ille namq; qui in pauperes misericors est, DEum in oratione misericordem, & liberalem, inveniet. Diez Eleemosyna.

Quid faciam, cùm resurrexerit ad judicandum DEus? DEus &c. Job. 31. 14. *Si negavi, quod volebant, pauperibus? v.* 16. q. d. quid exorabo, *si comedat buccellam meam solus?* Nonne erant in eo multæ virtutes aliæ, quæ in medium poterat adducere? patientiam, fortitudinem, rectitudinem, simplicitatem? Qui sua pauperi viscera claudit, divinas sibi, suæque orationi, aures occludit. Sylveira in Matth. 6. q. 14.

In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? Eccli. 28. 4. q. d. quâ audaciâ, quâ præsumptione, homo immisericors, & in similem sibi crudelis, poscet à Deo misericordiam; eamque non de uno, sed de multis, iisque gravissimis, peccatis? Cornelius hîc.

Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate. Is. 35. 3. hoc est, confortate manus, & ad eleemosynam elevate, quas avaritia ad terram depressit; genua roborate ad orationem. Diez. oratio.

Frange esurienti panem tuum. Is. 58. 7. & v. 9. *tunc invocabis, & Dominus exaudiet.*

Et cùm oratis. Matth. 6. 5. Post exhortationem operum misericordiæ, & charitatis fraternæ, quibus homo ad proximos suos virtuosè extenditur, docet Salvator de actu latriæ, per quem anima ad DEum levatur, videlicet de oratione. Dionysius Carthus. hîc.

Postquam Christum tantâ alacritate, & gaudiô, receperunt, Matth. 21. 9. nè buccellam quidem panis ei ad manducandum dederunt. Multos videbis in Ecclesiis cum magnis rosariis, qui aliquot horas in oratione consumunt; postea verò in eandem illiberalitatem incidunt erga DEUM in suis pauperibus. Diez. D. Palmarum.

Quidam vir, qui erat claudus. Actor. 3. 2. Cur ante orationem Petrus, & Joannes, dant salutem? S. Chrysost. præveniuntur precibus preces; rogantem claudum rogaturi antè audiunt, quàm precentur. Antè virtus ostenditur, quàm oratio ad Dominum præmittatur. Nam ex bono opere præmisso valentior fit oratio. Sylveira hîc q. 3.

Quemadmodum solemne est, ut fontes præstò sint ante oratoria, ut adoraturi DEum manus priùs lavent, lotas inter precandum attollant; ità pauperes fontium vice ante fores collocârunt majores nostri; ut non aliter, quàm manus abluimus aquâ, priùs per beneficentiam abstersâ animâ, tum demum preces nostras offeramus. S. Chrysost. tom. 6. s. 3. de Verb. Apost.

Ignis est precatio; præcipuè cùm à vigilante. & sobriâ, mente proficiscitur. Sed ignis iste opùs habet oleô. Cœterùm oleum, quô ignis hic fovetur, non aliud est, quàm eleemosyna. Id. ib.

Efficacissima est ad exorandum DEum postulatio, cui pietatis opera suffragantur. S. Leo s. 6. de jejun. &c.

Frustra manus ad DEum pro peccatis rogaturus expandit, qui non has ad viduam rogantem, beneficium collaturus extenderit. V. Beda. l. 1. in Marcum.

§. XVI.

Eleemosynam junge jejunio.

Cùm jejunas, unge caput tuum. Matth. 6. 17. Ungit revera omnis devotus caput suum, cujus religiosum jejunium eleemosynæ ubertate pinguescit. S. Maximus hom. in die Cinerum.

Sicut verni flatus tota faciunt germina florere camporum; ità misericordia tota jejunii semina producit in florem: in cœlestem messem totam jejunii facit fructificare virtutem. S. Chrysologus s. 8.

Jejunium sinè eleemosyna, non est virtus, sed hypocrisis. Id. ib.

Quod anima est corpori, hoc misericordiam constat esse jejunio. Id. s. 41.

Jejunium non germinat, si de misericordia non rigetur: siccatur jejunium misericordiæ siccitate. Quod imber terris, hoc jejunio misericordia est. Id. s. 43.

Alget jejunium, jejunium deficit; quod non eleemosynæ vellus tegit, quod non miserationis operit vestimentum. Quod est terris ver, hoc misericordiam scimus esse jejunio. Quod oleum lucernæ est, hoc jejunio pietas; quod diei sol, hoc misericordia noscitur esse jejunio. Id. s. 8. de jejun. & eleemos.

Abstinentia est prima hominis medicina; sed ad plenam curam misericordiæ requirit expensas. Jejunium est sanctitatis hostia, sacrificium castitatis; sed sinè misericordiæ incensô ad divinum non potest conspectum in odorem suavitatis ascendere. Id. s. 40.

Jejunium sinè misericordiâ deficit; jejunium sinè pietate jejunat; fames est avaritiæ, jejunium sinè misericordiâ. Est ager cultus sinè semine, sinè miseratione jejunans. Quod est sinè rege aula regia, hoc est sinè largitate jejunium. Id. s. 42.

§. XVII.

Eleemosyna quando exhibenda?

ANte mortem benefac amico tuo. Eccli 14. 13. Absque judicio recto facit, qui divitiis congre-

congregandis sedulò insistit, & has aggregatas non ipse pro redemptione animæ suæ pauperibus dispensat; sed aliis post se dispensandas reservat. S. Hieron. in Prov. 13. Talem carpit hîc Ecclesiasticus, qui, dum vivit, parcus est, expectans horam mortis; ut testamentò leget pauperibus bona, quæ, dum viveret, cumulavit, ut iis ad luxuriam prodigè uti posset. Jansenius adfert vulgatum versum: da tua, dum tua sunt; post mortem tunc tua non sunt. Octavianus in Eccl. hîc.

Non defrauderis à die bono. Eccli 14. 14. Lyran. hoc est, festivô: tunc enim maxime eleemosynæ faciendæ.

Lucernæ ardentes in manibus. Luc. 12. 35. Lumen ante te, non à tergo feras; si videre cupis, quâ viâ gradiaris. Sunt multi, qui totâ vitâ nec buccellam panis eleemosynæ dederunt, & vix aliud opus bonum fecerunt; quousque instante morte hæredibus præcipiunt, multa bona opera impleri & eleemosynas erogari. Lumen ante te porta, id est, fac bona opera in vita, non à tergo. Mors vitam sequitur; & ità morieris, ut vixeris. Stella hîc.

Hoc est illud cœnaculum, ubi tunc Christus cum Discipulis orat; hinc ad montem olivarum exiit. Hinc & nos ad manus pauperum exeamus: ibi enim mons olivarum est. Olivæ quippe in domo DEI plantatæ, multitudo pauperum est: hinc stillat guttatim illud oleum, quô nobis tunc opùs omnino erit. Hoc est, quod quinque illæ virgines habebant; hoc est, quô alteræ carentes perierunt. S. Chrysost. hom. 83. in Matth.

§. XVIII.

Quibus danda eleemosyna.

Num. I.

Egentibus non habentibus.

NEc dimittatis quidquam de suppellectili vestra: quia omnes opes Ægypti vestræ erunt. Gen. 45. 20. Divitiæ dantur divitibus; ideo jubentur opes suas adferre, plures recepturi, quàm si suas in patria relinquerent. S. Bernardus in Apologia ad Guilielm. Abb. pecunia pecuniam trahit: quia nescio quô pactô, ubi ampliùs divitiarum cernimus, ibi. offertur libentius. Non sic cœli princeps Matth 19. 27. *Ecce nos reliquimus omnia.* Axioma Mundi: *habenti dabitur.* Luc. 19. 26. Regum ditissimo Salomoni quanta munera allata sint, lege 3. Reg. 10. 10. 25. Alvarez Illustr. 252.

Docuit Elisæus mulierem ponere oleum intrà *vasa vacua.* Liquor in vas plenum infusus perditur. 4. Reg. 4. 3. Et CHRISTUS Luc. 14. 21. *cæcos & claudos introduc.* Hoc etiam ratio docet, ut terra arida conspergatur, & non aquosa; & non seminetur seminata. Sed heu divitibus plura dantur! Summa Prædicant. Eleemosyna.

Num. II.

Egenis Religiosis.

Cucurrit in occursum eorum. Gen. 18. 2. Nescio, an tot officia hospitalitatis omnibus hospitibus exhibuerit Abraham; vix omnibus vitulum tenerrimum attulit in cibum. Sed in his aliquid divinum, & cœleste, agnoscebat. Et licèt angelos latentes excepit; agnovit tamen, viros esse justos, & pios, & Deo charos. Finna in Ecclesiasticum. Ethol. 26.

Non habuit Levi partem &c. Deut. 10. 9. Unam tribum Levi, quam ad sacra delegit, parte regionis privavit; reliquis omnibus tribubus, quas à sacris arcuit, sortem, & partem, in terra promissa attribuit. Scilicet, notante Origene hom. 17. in Num. id egit DEus, ut quodammodo cogeret populum ad dandam eleemosynam eis, quos Sacris addixit. Tam gratum ei est hoc genus liberalitatis. Idem ibid.

S. Augustinus in Ps. 102. advertit Eliam corvum 3. Reg. 17. 6. Angelum 3 Reg. 19. 5. 6. & viduam Sarephtanam 3. Reg. 17. 15. aluisse. Et priùs per corvos, quàm viduam: nè quis patet, DEUM necessitate coactum, viros pios alendos ad divites mittere; non ob bonum pauperum, sed ipsorum divitum. Idem Ethol. 219.

Si bene feceris &c. Eccli. 12. 1. Eleemosyna data Religiosis DEO gratior. Id. Ethol. 26.

Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis. Matth. 25. 40. Cuicunque pauperi eleemosyna detur, Christo datur, qui in paupere est: præcipuè tamen Christo datur; cùm eis datur, qui divino cultui sunt mancipati, Fratribus, hoc est, perfectis viris, vel Apostolis. Illud enim pronomen *his* apertè demonstrat eos, qui proximiores sunt Christo. Id. ib.

Num. III.

Da verecundis.

Booz Ruth 2. 16. non jubet Ruth dari spicas, sed suis messoribus ait: *de vestris quoq; manipulis projicite de industria, & remanere permittite, ut absq; rubore colligat; & colligentem nemo corripiat.* S. Chrysol. s. 9. bene ait, *noli tubâ canere*: quia talis eleemosyna hostilis est, non civilis; verecundiam pauperum non relevat, sed fatigat. Sylveira in Matth. 5. q. 2.

Beatus, qui intelligit super egenum, & pauperem. Ps. 40. 2. Ad quem intelligendum sollicitâ benignitate vigilandum est; ut, quem modestia tegit, & verecundia præpedit, invenire possimus. Sunt enim, qui palàm poscere ea, quibus indigent, erubescunt; & malunt miseriâ tacitæ egestatis affligi, quàm publicâ confessione confundi. S. Leo s. 4. de eleemos.

Misereor super turbam. Marci 9. 1. 2. Abul. in c. 15. Matth. q. 103. misereor eis; quasi dicat: ipsi non petunt panes, sed erubescunt.

Vinum non habent. Jo. 2. 3. Compassa est verecundiæ sponsi, ac sponsæ, & indigentiæ convivantium piissima, affectuosissima, atque dulcissima, Virgo. Dionysius Carthus. hîc.

Extat in templo arcula, quam præsepe appellare consuevistis; ad hoc unum parata, ut iis pauperibus, qui pudore deterrentur, nè palàm mendicent, inde succurratur. In eam ergo poterit unusquisque vestrum, quoties, & quantùm, voluerit, immittere. Placeret autem, ut nunquam ille dies, quô verba ad vos facio, prætermitteretur. Osorius l. 2. orat. 4.

Narrat

Narrat Brœttus ex Francietto in additionibus ad vitam S. Zitæ Neapoli Anno 1608. Vidua, quæ cum unica filia jam nubili adeò acerbam patiebatur penuriam, ut, fami sedandæ, jam pulvinaria vendiderit, & filiam prostituere decreverit; quam in hunc finem stimulabat. Filia pudicitiæ amans eam abegit, Dei providentiam non defuturam, allegans: & parumper recedens cincinnos aureos præcidit, matrique, venales eos foris offerret, dedit. Mater egreditur hæc fila aurea manu gestans. Quæ dum quidam famulus, ei forsan obvius, conspicit; venustate eorum captus, hero suo gratificaturum se sperans, viduam ad herum ducit. Herus, visâ illâ bellâ comâ, quærit: cujusnam sit, an forsan alicujus Religiosæ? Vidua rei seriem aperit, esse filiæ suæ; quæ potiùs cincinnos, quàm Deum, perdere elegisset. Obstupefactus re tam insolitâ, cum pingui eleemosyna eam dimittit; famulo mandans, eam sequeretur, veritatem exploraturus. Re ità compertâ, ipsemet filiam invisit; miransque non minùs virtutem insignem, quàm egregiam indolem, optimâ dote eam instruxit; aliósque nobiles hoc factô movit, ut Sodalitatem instituerint; cujus pietate puellæ pauperes dotarentur. Quod adeò feliciter successit, ut duobus primis diebus duo millia scutorum in opus tam sanctum collata fuerint. Juglaris Conc. 22.

§. XIX.

Non discute indigenitam, merita &c.

Quos cùm vidisset, cucurrit. Gen. 18. 2. Cùm Loth, & Abraham, nihil de meritis mendicantium discuterent, Angelos hospitiô suscipere meruerunt. Gen. 19. 1. Eleemosyna sæpe in Scriptura comparatur semini: nam, qui seminat, nullô discrimine grana jacit; nihil curans, quô ordine grana decidant. Sic dans eleemosynam nihil cogitat de egenorum vel virtute, vel indigentia, aut dolis. Pinna in Eccl. Ethol. 47.

Dum Deus civitates refugij occisoribus in voluntarijs tutandis adscriberet, ait: *stabit ante portam civitatis, & loquetur senioribus urbis illius, ea, quæ se comprobent innocentem; sicq; suscipiet eum; & dabunt ei locum ad habitandum.* Jos. 20. 3. 4. Tepida est misericordia, quæ nimis discutit causam. Alijs in rebus pati errorem, prudentiæ est nebula; in hac securissimè erratur. Nam magnum misericordiæ elogium miserendi causam non citare ad severum judicium. Petit quis, egestatem mentitus, eleemosynam; si subveneris, non amittis meritum. Naxera hìc §. 8.

Credidit Naaman Syrus mendaci Giezi, dum diceret: *Dominus meus misit me ad te, dicens: modò venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim ex filiis Prophetarum; da eis talentum argenti, & vestes mutatorias duplices.* Naaman *ligavit duo talenta argenti in duobus saccis, & duplicia vestimenta.* 4 Reg. 5. 22.

Bonum est te sustentare justum; sed & ab illo (impio, de quo sermo processit) *nè subtrahas manum tuam.* Eccl. 7. 19 Genuinè explicat S. Hieron. Alcuinus, Titelman &c. q. d. bonum est, sapientes, & justos, ope, & opibus, sustentare; sed à stultis quoque, & impijs, nè subtrahe manum, & beneficentiam tuam: *quia, qui timet Deum, nihil negligit;* sed omnes occasiones bene agendi, & bene faciendi captat; ut imitetur Deum; *qui solem suum oriri facit super bonos, & malos.* Matth. 5. 45.

Non exasperes pauperem in inopia sua. Eccli. 4. 2. Licet sanè magistratibus mendicorum dolos detegere, egestatem mentientes, tanquam otiosos punire. At privatis hominibus hoc non licet; sed cuivis, & quòvis prætextu eleemosynam petat, dare. Pinna hìc Ethol. 47.

Si benefeceris, scito, cui feceris. Eccli. 12. 1. Id est, juxta Hugonem, & Carthus. in paupere nihil aliud requiras, quàm Christum, qui sub pauperis persona latet: sic enim fiet, ut omni petenti dones. Id. hìc.

Qui recipit prophetam in nomine prophetæ &c. Matth. 10 41. Nè tamen quis putet; ad excipientem pertinere, an hospes verè Propheta, vere justus sit? subdit: *quicunq; potum dederit uni ex minimis istis &c.* Id est, cavete, nè de meritis mendicantium sitis solliciti: nam, licèt contigat, eleemosynam dari homini immerito; misericordia tamen in illum collata præmiô non carebit. Id ib. Nota: in nomine, non in re, q. d. non discutias, an is, qui à te eleemosynam petit, reipsâ pauper sit. Sufficiat tibi, si nomine sit talis, & pauperem se dicat; integra tibi merces manet. Id. ib.

Quamdiu fecistis uni ex his fratribus Matth. 25. 40. S. Chrysost. hom. 41. in Matth. ait, Dominum ideo in paupere delitescere; ut omnem viam obturaret divitibus, nè malè verbis pauperes excipiant. Quis enim audet probris egenos lacessere, quos audit personam Christi Domini gerere?

Esurivi enim, & dedistis mihi manducare. Matth. 25. 42. Cur in supremo Judicio maximè discutienda misericordia? Rationem reddit S. Chrysost. hom. 21. in 1. Corinth. tune à mendico pænè mortuo rationem efflagitas? & metuendum istud, & horrendum Christi judicium non formidas? q. d. vult Deus, ut causa de misericordia usque in ultimum judicium reservetur. Id. in Eccl. 4. Ethol. 47.

Vidit illum pater, & misericordiâ motus est. Luc. 15. 20. Non dixit, unde venis? unde venisti? ubi sunt, quæ tulisti? quare tantam gloriam tantâ turpitudine commutâsti? sed, *citò proferte stolam primam &c.* videtis, quia delicta non videt vis amoris. S. Chrysol. s. 3.

Ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Luc. 16. 9. Non architectorum, sanè, aut operariorum, magna nobis fuerit cura. Pauperum manus hujusmodi domos construunt; claudi, & esurientes, illos ædificant. S.

Chryſoſt. hom. 7. de pœ[illegible] q. d. ſicut ille, qui operarios conducit ad ædificationem domûs, non diſcutit perſonas; ſed quemcunque pe[illegible]itum conducit; nec curat, an pulcher, an nobilis ſit? dives, an pauper? Sic, qui eleemoſynis datis domum ſibi in cœlo ædificare nititur &c. Id. Abraham non interrogavit tres viros: qui estis? aut, unde venitis? aut, qua de cauſa? Gen. 18. 2. Nec Rebecca Gen. 24. 46. Pinna in Eccl. c. 12. 1.

Cùm eſſemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet. Theſſal. 3. 10. Hanc legem contra otioſos condit Paulus; ſubdit autem v. 13. *Vos autem fratres nolite deficere benefacientes.* q. d. licèt pauperes monuerimus, nè quis ſibi eleemoſynâ victum paret, qui laborando ſibi ſufficere poteſt; aſt etiam pro divitibus legem condo: *vos autem fratres &c.* q. d. vos autem, qui eleemoſynam datis; nihil curate, an verè pauper ſit? an ſpecietenus? ſed omni petenti eleemoſynam date. S. Chryſoſt. hom. 36. in Matth. ſed multa, inquis, mendacia, multas fabulas, pauperes fingunt. Ego verò hac etiam de cauſa majorî miſericordiâ moveor; cùm in eam neceſſitatem homines incidiſſe videam, ut impudentiſſimè mendaciis vivere cogantur. Pinna ſuprà citatus.

§. XX.

Non rogatus ſuccurre.

Putáſne eſt aliquis, qui remanſerit &c. 2. Reg. 9. 1. quærit David. Sic Chriſtum dives amans, Chriſti pauperes quærit, ut in illos miſericordiâ utatur: cùm facit convivium, vocat pauperes. Barradius t. 3. l. 3. c. 12. D. 16. Pent.

Miſericordia motus ſuper eam. Luc. 7. 13. Ut ſol ultro, nec rogatus, ſuum præbet ſplendorem; ſic Chriſtus viduæ ſuum præbuit auxilium. Apoc. 3. 20. *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo.* Barradius t. 2. l. 8. c. 6. D. 15. Pent.

Quid mihi, & tibi, eſt mulier? Jo. 2. 4. Cur ad ſpeciem durius eam affatur? S. Chryſoſt. hom. 20 in Jo. alia præterea afferri poteſt cauſa, nè qua ſuſpicio oriretur, (ſcilicet Mariæ precibus non ſponte propriâ, ad miraculoſam munificentiam fuiſſe inductum) non quia & preces diſpliceant; ſed quia liberalitatem ſuam manifeſtari intendebat; quæ glorioſius oſtenditur, cùm preces antevertit. de Caſtillo. Illat. 29.

Ecce quem amas, infirmatur. Jo. 11. 3. Non rogaverunt, ut veniret, & ſanaret languidum; ſed tantùm, *Domine*, inquiunt, *quem amas &c.* amanti enim ſatis erat nuntiâſſe. S. Rupertus l. 10. hic.

Diſcipuli autem, prout quis habebat. Act. 11. 29. Antiocheni hi non expectabant ſubſidium peti à fratribus, qui erant in Judæa; ſed anticipatò non rogati, ſubſidium præbent. Sylveira hic.

Agabus ſignificabat famem magnam. ib. Beda ait, Agabus interpretatur nuntius tribulationis. Sol. Lem: *Non exoratus exoritur.* Picinelli.

Moleſtum verbum eſt, & onoroſum, & demiſſo vultu dicendum *rogo.* hujus faciendæ eſt gratia amico, & cuicunque, quem amicum ſis promerendo facturus. Seneca l. 2. benefic. cap. 2.

§. XXI.

Eleemoſyna ſit occulta cum bona intentione.

Juſſit miniſtris, ut implorent eorum ſaccos triticô. Gen. 42. 25.

Utrumque latus propitiatorij Cherubim tegant expandentes alas &c. Ex. 25. 20. Oleaſt. Summus benefactor eſt; & nihilominus tectus: ut te doceat benefacere, & nolle videri.

Conclude eleemoſynam in corde pauperis. Eccli. 29. 15. Eleemoſyna eſt ſicut ſemen: ſemen debet abſcondi, eleemoſyna occultè dari. Sanct. Bonavent. diæt. ſal. c. 16. de eleemoſ.

Cùm facis eleemoſynam, noli tubâ canere ante te. Matth. 6. 2. Apud Judæos hypocritæ tubâ convocabant pauperes ad loca publica. Et licèt dicerent, ſe hoc facere ad congregandos omnes, nè ex ignorantia quis emaneret; intendebant tamen, ut omnes quaſi ad ſpectaculum confluerent, ſcirentque quis eſſet eleemoſynas erogaturus. Ità S. Paſchaſius l. 4. in Matth. Rupert. Anſelmus, Lyranus, Cajetanus. Sylveira hic. q. 2.

Respexit in cœlum. Luc. 9. 16. Reſpice cœlum, cùm eleemoſynam das: cœleſti tantùm Patri placere ſtude; hominum gloriolam ſperne. Barradius hic D. 4. Quadrag.

Perfecta eſt liberalitas, ubi ſilentiô quis tegit opus ſuum, & neceſſitatibus ſingulorum occultè ſubvenit. S. Ambr. l. 1. Offic. c. 30.

Apes, quando cerarum cellas intexunt, quando mel conficiunt, & dulcî diſtendunt nectare favos; non in publico opus exercent; ſed ſub vili cortice clauſæ laborant: & inde poſtea gratia dulcoris erumpit in publico. Fac eleemoſynam, abſconde penes te. Sit intrà te cella tua; ut, quod tu legis, ab alijs prædicetur. S. Laurentius Novarienſ.

§. XXII.

Tu ipſe da, non per alium; & de tuo.

Honora Dominum de tua ſubſtantia. Prov. 3. 9. Multi multa pauperibus, ſed de aliena ſubſtantia, ac frugibus; quas vi, vel fraude, rapuerunt, tribuunt. V. Beda hic cap. 4.

Unus ædificans, & unus deſtruens, quid prodeſt illis, niſi labor? Eccl. 34. 28. Genuinè Rabanus, Lyra, Janſen. &c. hæc referunt ad v. 23. putà ad *dona iniquorum.* Nota: iniquum offerentem dona Deo, eſſe unam perſonam formaliter; ſed duas virtualiter. Nam aliqui expilant pauperes, pupillos opprimunt, uſuras exercent, fraudant: pro quibus omnibus ſe

Deo

Deo satisfacere censent, per eleemosynas, quas dant pauperibus, & Religiosis; hôc fine, ut ipsi pro se orent, Deum pro peccatis suis placent. Hoc refellit hîc Syracides. q. d. erratis, ô miseri, & cœci! quia dono ù in iniquitate persistentium non probat Altissimus. Etsi enim dona, & oblationes, in se bona, sanctáque sint, utpote actus virtutum; non tamen ob eas gratus est Deo, qui ea donat; si sit impius, iniquus, & in scelerata vita persistat. Rationem dat: quia quod ipse, ùt pius, donando, & offerendo ædificat, id est, rectè, benéque facit, aliisque dat virtutis exemplum; hoc idem, ut impius, & quasi alter à te pio diversus, suis sceleribus assiduis destruit. Rursus quod ipse, ùt pius per se, vel pauperes, & Religiosos, quorum preces per eleemosynas deposcit, orat, & obsecrat, ut fiat; hoc ipse, ùt impius, maledicit; & reipsa orat, ut non fiat: dum DEUM suis sceleribus irritat, & ad vindictam provocat. Cornelius hic.

Frange esurienti panem tuum. Is. 58. 7. Rapinas elargiri, furtum est, non liberalitas. Quàm frequenter sacrilegium est, quod putatur religio. Oliva l. 9. Strom. hic.

Exiit qui seminat semen suum. Luc. 8. 5. Magnus princeps, ac Dominus, proprium semen diffundit, ex propriis rebus confert beneficia, non ex alienis. Sylveira hic.

Facite vobis amicos. Luc. 16. 9. Hoc aliqui malè intelligentes rapiunt res alienas, & aliquid inde pauperibus largiuntur; & putant, se facere, quod præceptum est. Intellectus hic corrigendus est; imò de tabulis cordis nostri omnino delendus. Nolo sic intelligâtis. De justis laboribus facite eleemosynas; ex eo, quod rectè habetis, date. S. Augustinus s. 35. de Verb. Dom. Credi potest, illos, quibus cum Christus loquebatur, divitias habuisse iniquas, & injustè partas, quæ dominis restitui non poterant: ideóque eos monuisse, ut egenis darent. Barradius hic D. 8. Pent.

Dimidium bonorum meorum do pauperibus. Luc. 19. 8. Meorum, non alienorum: eleemosynam ex propriis donat; aliena dominis restituit, S. Chrysol. s. 54.

Unde ememus panes? Jo. 6. 5. Non consulit Christus Rex, an pecunia à paupere sit exquirenda; sed undenam ex propria penu possint emi panes in subditorum subsidium? Ideo Philippus, voluntatis Christi conscius, ad pecunias Apostolici marsupij (ex sententia probabili) recurrit: ducentorum denariorum summam exponens. Escobar mir. Chr. t. 1. Obs. 9.

Vide tit: Opera bona.

Titulus VI.
EPISTOLÆ
S. Pauli.

Epistola nostra vos estis scripta in cordibus nostris. 2. Cor. 3. 2. Epistola salutis indicium est. Rectè ergo ait: quia salus Corinthiorum in corde erat Apostoli, & eorum, qui cum illo erant: semper enim de salute eorum cogitabant. Cum ergo in corde sunt Apostoli, & eorum, qui cum ipso erant; epistola sunt scripta in cordibus eorum: quia qui semper alicujus memor est, scriptus est in animo ejus. Sanctus Ambrosius hic. Hoc est, quod ait: *epistola nostra vos estis.* Quidquid enim illud est, quod eas fecit literas, quæ commendant nos, redduntque reverendos: hoc vos facitis, dum & vident vos, & de vobis audiunt omnes; propterea, quòd discipulorum virtus præceptorem ornare solet, & commendare, plus quàm ulla epistola. S. Chrysost. hom. 6. hic.

De Pauli cervice, quam cùm persecutor gladiò percussisset, dicitur fluxisse lactis magis unda quàm sanguinis. Quæ quidem res in Sanct. Paulo stupenda non est. Quid enim mirum, si abundat lacte nutritor Ecclesiæ; sicut ipse ad Corinthios ait 1. 3. 2. *lac vobis potum dedi, non escam.* Quæ Pauli epistola non melle dulcior est, lacte candidior? quæ epistolæ, tanquam ubera Ecclesiarum populos nutriunt ad salutem. Sanct. Ambrosius s. 68. de Natali. SS. Petri, & Pauli.

Titulus VII.
EVANGELISTÆ.

Figuræ.

Cœli enarrant gloriam Dei. Psal. 18. 2. Justi Evangelistæ, in quibus Deus tanquam in cœlis habitat, exponunt gloriam Domini nostri JEsu Christi. Sanct. Augustinus hîc.

Sagittæ tuæ transeunt. Psalm. 76. 19. Sagittas hîc Evangelistas decenter advertimus, qui præ-

prædicationibus suis devotos populos usque ad cordis intima medicinaliter transfodiunt, non inflictò vulnere, sed salute. Cassiodorus hîc.

Similitudo quatuor animalium. Ezech. 1. 5. Apud Ezechielem hîc, & in Apocalypsi Joannis 4. 6. commemoratur animal quadruplex habens quatuor personas, hominis, vituli, leonis, aquilæ. Matthæo leo tribuitur, qui rex est bestiarum: quia in generationibus Domini regiam seriem prosecutus est. Lucæ autem, quia cœpit à Sacerdotio Zachariæ Sacerdotis, vitulus deputatus est: quia magna victima vitulus erat in Sacrificijs Sacerdotum. Marco homo Christus meritò assignatus est, quia ab homine Christo exorsus. Aquila Joanni, quia à Divinitate. S. August. tr. 36. in Joan. Primus habet faciem hominis, propter genealogiam; secundus faciem vituli, propter Sacerdotium; tertius faciem leonis, propter vocem clamantis in deserto: *parate viam Domini*; Joannes verò noster quasi aquila ad superna volat, & ad ipsum Patrem pervenit dicens: *in principio erat Verbum.* Sanct. Hieronymus l. 1. contra Jovinianum.

Titulus VIII.

EVANGELIUM.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Paradisus est Ecclesia, *quatuor flumina* sunt quatuor Evangelia. S. August. l. 15. de Civ. c. 21. & S. Ambros. l. de parad. Ecclesia paradisi instar, arbores fructiferas intrà muros suos intus includit. Has arbores rigat quatuor fluminibus, id est, quatuor Evangelijs. S. Cyprianus ep. 78. Quatuor paradisi flumina, quatuor sunt Evangelia ad prædicationem in cunctis gentibus missa. Sanct. Isidorus c. 2. in Genes.

Meliora sunt ubera. Cant. 1. 1. Vinum fervorem scientiæ Legalis; ubera verò dicit rudimenta Evangelicæ fidei. V. Beda hîc. Per ubera Christi, dulcedo Evangelij intelligitur: quia velut lacte nutritur infantia credentium. S. Thomas hîc.

Mittentes rete in mare. Matth. 4. 18. Evangelium est mare, in quo piscantur Apostoli; in quo mittitur rete, quod est simile regno cœlorum. S. Ambros. hex. l. 5. c. 7. Evangelium est mare, in quo divinæ gratiæ plenitudo est. Id. ib.

Granum sinapis. Matth. 13. 31. Evangelium est, annuntians minima, scilicet JEsum Crucifixum. Nihil minùs, nihil abjectiùs hôc dogmate est; sed idem maximæ virtutis in regeneratione Ecclesiæ, velut arboris inter olera apparet. Cajetanus hîc.

Quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus. Marci 10. 15. Regnum Dei, id est, doctrinam Evangelij, sicut parvuli recipere jubemur: quia quomodo parvulus in discendo non contradit Doctoribus; néque rationes; & verba, componit, adversùm eos resistens, sed fideliter suscipit, quod docetur; & cum metu obtemperat, & quiescit: ità & nos in obediendo simpliciter, & sinè ullâ retractatione, verbis Domini facere jubemur. V. Beda l. 1. hîc.

Ego sum vitis. Jo. 15. 1. Vitis hujus vinum, Evangelij mustum est, mustum lætificans cor hominis. S. Hildebertus ep. 47.

Quid liber comestus, Apoc. 10. 9. & amaritudini mixta dulcedo, significaret, exprimit: quòd videlicet ereptus exiliô Gentibus esset Evangelium prædicaturus; amore quidem dulce, sed tolerandis persecutionibus amarum, V. Beda hîc.

Ex Patribus.

Tuba Christi est ejus Evangelium. S. Clemens Alex. Orat. adh. ad Gentes.

Lucerna Sacerdotium vetus, nocte tantùm clausis in domibus lucens. Sol Evangelium. V. Beda in l. 1. Samuel c. 1.

Evangelium, speculum veritatis, nemini blânditur; nullum seducit: talem in eo se quisque reperiet, qualis fuerit. S. Bernard. l. 1. de 7. panib.

§. II.

Evangelij laudes.

Absorpti sunt juxta petram judices eorum Ps. 140. 6. Ità legit S. Augustinus; alias *juncti petræ.* Quid est, absorpti sunt juxta petram? *Petra autem erat Christus* 1. Cor. 10. 4. Absorpti sunt juxta Petram. Juxta, id est, comparati judices magni, potentes, docti. Dixit hoc Aristoteles; adjunge illum petræ, & absorptus est. Dixit hoc Pythagoras; hoc Plato. Adjunge illos Petræ; compara illorum authoritatem authoritati Evangelicæ; compara inflatos Crucifixo. Dicamus illis: vos literas vestras conscripsistis in cordibus superborum; ille crucem suam fixit in cordibus regum. S. August. in Ps. 140.

Optime Theophile. Luc. 1. 3. Theophilus interpretatur *amans Deum*; vel *amatus à Deo.* Quisquis ergo amat Deum, vel ab eo amari se cupit; sibi putet Evangelium hoc scriptum; & tanquam munus à DEO sibi donatum, accipiat. Dionysius Carthus. hîc.

Plena

Plena oculis. Apoc. 4. 8. Quia Evangelium dat nobis multiplicem cognitionem futurorum, quæ ante nos sunt : aperit oculos, ad expectanda præmia, quæ Deus justis pollicetur; & ut caveamus horrenda mala, quæ impiis minatur. Plena oculis retro. Ostendit nobis, quod fuimus, ex pulvere terræ. Ostendit exempla priorum. Plena in circuitu : ad videndum, quæ circa nos sunt, & rectè ordinanda. Plena oculis intus : ad videndum interna. Sylveira hîc.

Colligitur ex sequentibus verbis, in more fuisse Christianis, ad tollendum dolorem capitis, supponere illi Evangelium. Cùm caput tibi dolet, laudamus, si Evangelium ad caput tibi posueris, & non ad ligaturam cucurreris. S. Augustt. tr. 7. in Joan.

Inter omnes divinas authoritates, quæ sanctis literis continentur, Evangelium meritò excellit. Quod enim lex, & prophetæ, futurum prænuntiârunt, hoc redditum, atque expletum, in Evangelio demonstratur. Id. l. 1. de consensu Evangelist. c. 1.

Evangelium bonum nuntium. S. Isidorus l. 1. c. 11.

Evangelium dicitur, eò quòd nuntiet nobis res prosperas, hoc est, bona : nempe remissionem peccatorum, justitiam, reditum ad cœlos, adoptionem in filios Dei. Theophylactus in procœmio.

Evangelium idem est, ac bona annuntiatio : annuntiatur enim in eo conjunctio hominis ad Deum, quæ est bonum hominis, secundùm illud Ps. 72. 28. *mihi autem adhærere Deo bonum est.* S. Thomas in ep. ad Rom.

Evangelium est annuntiatio humanæ salutis, facta propriò ore Salvatoris. Hugo Card. Prologo in Evangelia.

Evangelium vox Græca est ; proprissimè accipitur, pro jucunda, faustaque, nuntiare. Sylveira Procem. in textum quatuor Evangelist.

Hoc est verbum Verbi, sermo sermonis, sapientia Sapientiæ. Innocent. P. III. de Sacr. Altar. Myster. c. 46.

Si in quacunque domo Evangelium est, illuc diabolus ingredi non audet; quantò minùs animam ei assiduis lectionibus familiarem, néque dæmon, néque peccatum, attinget ? Sanctifica igitur animum, sanctifica corpus : hoc continget, si Evangelium semper, & animô habueris, & linguâ. S. Chrysost. hom. 31. in Joan. 4. Judæi sub lege erant quasi Alphabetarij ; Christiani verò sub Evangelio perfecti evadunt Theologi. S. Cyrillus l. 9. in Joan. oportebat per Moysen, tanquam per puerum, eruditi Israelem ; qui puerilis adhuc, & rudioris mentis erat. At per CHRISTUM, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ reconditi, descriptam veram, & consummatissimam nobis afferri scientiam. Cornelius Procœmio in Evangelia.

Evangelium est epistola quædam DEI è cœlo missa. Sanct. Antonius, teste S. Anastasio in ejus vita.

Evangelium Christi docuit Mundum, quod ignorabat ; persuasit ei, quod nolebat ; compulit credere, & amare Crucem, & mortem, quam ipse Mundus horrebat. Simon de Cass. l. 1. c. 25.

Evangelium est lex æterna, temporaliter promulgata. Divinæ voluntatis est ostensio, reforma deformatæ imaginis, invisibilium amor, visibilium sanctum odium, terror dæmonum, clausura inferni, animæ speculum, rationis luminare splendidissimum. Id. l. 4. c. 1.

Quatuor Evangelia instruunt nos de quatuor, credendis, faciendis, fugiendis, appetendis. Credenda sunt, articuli fidei, Sacramenta, & testamenta. Operanda sunt præcepta, consilia, & misericordiæ opera. Fugienda sunt peccata, infernus, & purgatorium. Appetenda sunt, virtutes, sapientia, & vita æterna. Geminiani l. 7. similit. c. 13.

Prophetia est Evangelium velatum ; Evangelium verò est prophetia revelata. Cornelius Procœmio in Evangelia.

§. III.

Evangelij æstimatio, & honor.

COnstantinus M. Evangeliorum codicem aurô, gemmisque, ornatum, domo misit S. Nicolao Myrensi Episcopo. Theodosius Imp. Evangelium propriâ manu descriptum quotidie lectitabat bonâ noctis parte. teste Nicephoro l. 14. c. 3. Synodi Oecumenicæ ambæ Nicænæ, Chalcedonensis, Ephesina, Evangeliorum librum in medio concilij statuebant; ut ad illum, quasi ad personam Christi, converterentur; acsi Christus ipse diceret : justum judicium judicate, ait S. Cyrillus in Apolog.

Gregorius Turonens. de vita PP. c. 6. narrat. quòd, cùm, arverna civitas incendiô conflagraret, S. Gallus Ecclesiam ingressus diu ante altare Deum exoravit ; surgénsque, apprehensô Evangeliorum codice, eôque apertô, obviam se igni obtulit ; subitoque incendium extinctum est, ut nè favillæ quidem remanerent.

Martianus, cùm jam flamma serpens Ecclesiæ S. Anastasiæ propinquaret ; acceptô in manus Evangeliô, per tegulas in tectum ascendit ; precibusque, ac lacrymis, illæsam ab incendio servavit. Nicephor l. 5. c. 22.

Tantâ reverentia audiebant Evangelium, quantâ ipsum Christum, Sanct. Antonius, Basilius, Franciscus. Cornelius in Malachiam procœmio.

Nos sic audimus Evangelium, quasi præsentem Dominum. S. Aug. tr. de S. Joanna. Synodus 8. Oecumenica act. 10. can. 3. Evangeliis honorem æqualem illi, qui Christo defertur, decernit. Sacram inquit, imaginem D. N. J. C. & omnium Salvatoris, æquô honore cum libro Sanctorum Evangelium adorari decernimus.

S. Hilarionis hæreditas erat Evangelium propriâ manu descriptum, quod moriens legavit Hesychio. Ità S. Hieronym.

Partem Evangelij S. Marci Carolus quartus propriâ ejus manu Latinè ſcriptam, Aquileia ex Italia, Pragam miſit; ſcribens inter reliqua ad Proceres, & Clerum Pragenſem: Librum ſincerè complectimur. Jam diſpoſuimus pulchrum, & pretioſum, ex auro, & margaritis, pro eodem libro confici apparatum, pretij duorum millium florenorum. Quocirca Devotionem veſtram attentè requirimus, & hortamur, volentes; quatenus cum univerſo Clero civitatum, & ſuburbiorum noſtrorum Pragenſium, eidem libro obviam veniatis; & cum jucunditate ſpirituali, & gaudio, ſuſcipiatis eundem. Bolland. 25. April.

TITULUS IX.

EUCHARISTIA.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

FOns *aſcendebat è terra.* Gen. 2. 6. Ex paradiſo fons ſcaturijt, à quo ſenſibiles fluvij emanârunt. A menſa hac prodiit fons, qui fluvios ſpirituales diffundit. Juxta hunc fontem non ſteriles ſalices germinant, ſed arbores cœlum ipſum attingentes. Si quis æſtuat, ad hunc fontem ſe conferat; & recreabitur. Mundat ſqualorem, & ſordes; æſtus mitigat non ſolares; ſed quos ignitæ ſagittæ imprimunt. S. Chryſoſt. hom. 45. in Joan.

Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus. Gen. 4. 4. Ideo placuerunt Deo munera Abel, quia ipſe placuit. Rupertus l. 4. c. 4. in Gen. Sacrificium Abel ait, eſſe figuram Euchariſtiæ. Cornelius hic.

Dominus præcedebat eos - per diem in columna nubis. Ex. 13. 21. Quæ eſt nubes, quæ præcedit veros Iſraelitas? nisi veriſſimum, & ſanctiſſimum corpus tuum, quod in altari ſumimus; in quo velatur nobis altitudo diei, immenſitas majeſtatis tuæ: cujus & calorem, & ſplendorem, mortalis infirmitas ſuſtinere non poſſet; niſi mediatrix nubes interpoſita, & ardorem temperaret deſuper, & tutam ſubtus ſe viam præmonſtraret. Drogo. Oſtienſ. ſerm. de Sacr. Dom. Paſſ.

Et ſanguinem uvæ meraciſſimum. Deut. 32. 14. id eſt, ſanguinem Chriſti Filij Dei biberet ſacroſanctum. S. Rupertus Abb. in Deuter. l. 2. c. 7.

Elegit ſibi quinq; limpidiſſimos lapides. 1. Reg. 17. 40. David ſumit lapidem limpidiſſimum, cui dicitur nomen Domini inſculptum fuiſſe. Candor petræ repræſentat candorem, & cœtera accidentia, Hoſtiæ: nomen ſignificat veram, & Sacramentalem præſentiam Chriſti Salvatoris. Hugo Card. hic.

Et levavit pallium Eliæ. 4. Reg. 2. 13. Elias melotem Diſcipulo reliquit. Filius autem Dei aſcendens ſuam nobis Carnem dimiſit. S. Chyſoſtomus hom. 2. ad pop. Antioch. Ecce ſublatus es: ampliùs te tuus non videbit Elizæus. Remanſit tamen ei pallium tuum in memoriam tui; ut præſentiæ tuæ dolorem ejus ſemper & augendo leniat, & leniendo augeat. Hoc ſumite, ait, in mei commemorationem. Hoc eſt Sacramentum Corporis tui; quod ſumimus in commemorationem tui, donec venias. Pallium tuum, eſt Caro tua; quâ veſtitus ad nos proceſſiſti. Drogo Oſtienſis antè citatus.

A fructu frumenti, vini, & olei ſui multiplicati ſunt. Pſalm. 4. 8 Fructum frumenti ad Sacramentum Corporis Chriſti; fructum autem vini ad Sacramentum Sanguinis Chriſti; fructum verò olei ad unguentum Spiritûs Sancti, referre poſſumus. S. Bonav. Spec. B. Virg. c. 12.

Super aquam refectionis educavit me, animam meam convertit. Pſ. 22. 2. Diviniſſima Euchariſtia, aqua eſt refectionis. Vel, ùt habet Hebræa vox *quietis aqua;* quæ laſſum, ſitibundum, & mœrentem, reficit, erigit, & tranquillum reddit. Ludovicus de Ponte in Cant. 5. Exhort. 21. §. 3.

Altaria tua Domine virtutum. Pſ. 83. 4. Noſtri nidi, & cubilia, & bonorum fructus tua ſancta Altaria ſunt: apud illa enim, velut pulli hiantes, divinum, & ſalutarem, cibum à te percipimus. B. Theodoretus hic.

Lectulus. Cant. 1. 15. pulcherrimus floridus, & umbroſus, Euchariſtia. *Lectulus* etiam *noſter* dicitur: quia, dum ipſe intrà nos commoratur, nos etiam in ipſo quieſcere facit, *in me manet, & ego in eo.* de Ponte hic Exhort. 15.

Sub umbra illius &c. Cant. 2. 3. Sicut Caro Chriſti umbra eſt Divinitatis, illam nobis attemperans; ità tegumentum accidentium panis, & vini, poſt conſecrationem umbra eſt ſplendidiſſimi Corporis, & Sanguinis Chriſti; nobis illa attemperans, ut ſint apta noſtro cibo, & potui, Idem hîc Exh. 28. §. 1.

Ferculum. Cant. 3. 9. Divinitatis eſt Humanitas Chriſti. Hæc enim eſt quaſi lectica, in qua recumbit, & quieſcit Deitas Verbi, ait Philo Carpathius. Utriusque verò Ferculum eſt Euchariſtia: in qua tota Chriſti Deitas, & Humanitas, continetur, & in ſupplicationibus circumfertur, ad Chriſti gloriam, & Fidelium devotionem. Ferculum hoc factum eſt de lignis Libani, id eſt, puriſſimo ſanguine B. Virginis omnis corruptionis experte. *Libanus* enim Hebraicè idem eſt, quod *candor*, candida puritas. Columnæ argenteæ ſunt Chriſti ſapientia, eloquentia, vis dicendi, & prædicandi, inſtar argenti ſonora, & efficax.

Recli-

Reclinatorium aureum sunt septem dona Spiritus Sancti; quæ super Christum requiescere docet Isaias c. 11. 12. ac vicissim in iis quasi reclinatus requiescit ipse. Ascensus purpureus, est sanguineus Christi sudor, passio, mors, & martyrium. Cornelius hic. Ferculum imputribile fecit sibi Pacificus noster; corpus incorruptibile aptans sibi; in quo salutis epulas ministraret. Sanctus Bernardus serm. 5. in Vigil. Nativ.

Candidus, & rubicundus. Cant. 5. 10. S. Gregorius Nyssenus hæc verba refert ad Carnem, & Sanguinem Christi, pro nobis assumpta: Candidus propter carnem, rubicundus propter sanguinem. de Ponte hic Exh. 19. §. 3.

Ex Novo, & Patribus.

Centuplum accipient. Matth. 19. 29. Ipse est panis Angelorum; panis divus, panis quotidianus. Hic est, de quo nobis promissum est, quia *centuplum* accipiemus in hoc Sæculo. Sanct. Bernardus serm. 1. Dom. 1. Epiph.

Adducite vitulum saginatum. Luc. 15. 23. Vitulus saginatus, qui ad pœnitentis immolatur salutem, ipse Salvator est: cujus quotidie carne pascimur, cruore potamur. S. Hier. hom. 146. de filio prodigo.

Granum frumenti. Joan. 12. 24. Caro illa unum erat granum frumenti; quod, antequam *cadens in terram mortuum* fuisset, nunc, postquam mortuum est, crescit in altari, fructificat in mentibus, & corporibus nostris: &, ascendente magnô, & divite, Dominô messis, terram fructiferam, in qua crevit, secum vehit in horrea cœli. Rupertus de Divin. Offic. l. 2. cap. 11.

Ego sum vitis. Joan. 15. 1. Cur se hic Christus comparaverit viti, causa est, quòd recenter Eucharistiam instituerat, ac sub specie vini Apostolis sanguinem suum bibendum dederit. Cornelius hic. Prætermisit alias arbores, vitis duntaxat imaginem sumens: quod ex illa lætificans, & calefaciens, fructus exit; ex quo jam sanguinem suum fecerat, & propinaverat Discipulis. Et nullius arboris fructus aptior potui, quàm qui procedit ex vite. Et nullus potus sublimior, quàm sanguis, qui processit ex latere; quem sumimus in fructu procedente de vite. Sim. Cass. l. 7. c. 45.

Dabo illi calculum candidum. Apoc. 2. 17. Est calculus ipse lapis pretiosus, & gemmeus; quem Sanct. Hieronymus ep. 143. ad Damasum, carbunculum vocat; cujus meminit Isaias cap. 6. 6. repræsentatque Christum in Eucharistia. de Ponte in Cant. 1. Exh. 15. §. 2. Vide Cornelium à Lapide Is. 6.

Sol in fracturis speculi integer. Lem: *Et in fragmentis integer.* Christus in Sacramento per partes manducatur, & manet integer. Totus in cœlo, totus in corde tuo: totus in fracto, totus in integro. Hugo à S. Vict. de anima l. 3. c. 5. Picinelli.

§. II.

Eucharistia vocatur vita, & vivificat.

IN sudore vultûs tui vescêris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es. Gen. 3. 19. Vatablus legit: *vesceris pane tuô.* Nota, *pane tuô.* Terrenus panis mortem non abscindit; imò salutem, corporisque vires, paulatim, dum enutrit, comminuit. At cœlestis Christi panis morbos, & mortem, arcet. *Vesceris pane tuo*, ut in pulverem redigaris: nam meô victitans contra mortem medicamen haberes. Naxera in Appendiculo de Sacr. Euch. § 13.

Ubicunq; fuerit corpus illic congregabuntur & aquilæ. Matth. 24. 28. Habet Ecclesia aquilas suas sibi ad obsequium electas: de quibus in Evangelio Dominus, *ubi fuerit corpus &c.* quia ubi Passio Christi celebratur, & Corpus immolatur nostræ salutis; ibi aquilæ cœli adgregantur quasi ad escam, & adveniunt: ut de morte Carnis ejus vitam, & refectionem, recipiant perpetuæ saturitatis. S. Paschasius in Thren. l. 4. c. 4.

Tenens manum ejus clamavit, dicens: puella surge, & jussit illi dare manducare. Luc. 8. 54. Hac de causa exsuscitandis mortuis, non solummodo verbô, & imperiô, ut Deus, utebatur; verùm etiam carnem suam, quasi cooperatricem, nonnunquam adhibebat. Ut ostenderet; carnem quoque suam, quoniam sibi conjuncta est, vivificam esse. Sanctus Cyrillus in Joan. c. 14. l. 4. apud Naxeram citatum.

Qui manducat meam carnem - habet vitam æternam. Joan. 6. 55. Patres in Concilio Nicæno vocârunt Eucharistiam *symbolum Resurrectionis.* Multus est in hoc argumento Sanct. Irenæus l. 4. cap. 34. probans, futuram corpoream resurrectionem vel ex eo, quòd corpora nostra hîc excipiant Carnem vivificantem. Petrus Doultreman de amore div. l. 4. c. 4.

Panis Dei est, - & dat vitam Mundo. Joan. 6. 33. Eucharistia senem Mundum vivificat, & renovat. Dum in domo Abrahæ, & Saræ, convivium celebratur, ubi Deus adest, fit illa promissio: *habebit filium Sara uxor tua.* Gen. 18. 10. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 9.

Ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur. Joan. 6. 50. Manna in deserto datum Israelitas ibi reliquit sepultos: panis autem vivus, *qui de cœlo descendit*, ut in hujus vitæ deserto homines pasceret; non relinquit hic sepultos, sed in patriam cœlestem ducit, similiter ibi satiandos. Idem ibidem §. 23. Quia per cibum vetitum mors in ultione fuit, & in privatione vita; per cibum cœlestem depellitur horrida, & odiosa, mors; & vita optata redditur: dum servator obedientia de sumendo, prout in vetito inobedientia est servata. Sim. Cass. l. 11. cap. 16.

Vincenti dabo edere de ligno vitæ. Apoc. 2. 7. Per lignum vitæ Eucharistiam intelligunt S. Paschasius l. de Corp. & Sanguin. Dom. c. 9. S. Chrysostomus hom. de pœnitentia, Rupertus, Bonaventura. Sylveira hîc q. 23.

S. Ignatius M. vocat, ep. 11. ad Ephesios, Eucharistiam *Panem*, qui est medicamentum immortalitatis.

Quia homo per gustum mortem incurrit, per gustum quoque vitam acquirit: quatenus *unde mors oriebatur, inde vita resurgeret.* Dictum est quippe de illo: quôcunque die comederis, morte morieris. Dicitur autem de isto: *si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Innocentius III. l. 4. de Sacr. Altaris.

Homo cecidit à vita beata per cibum corporalem à Deo vetitum, & ab homine usurpatum diabolô suggerente: & ideo conveniens extitit, ut similia similibus, & contraria contrariis, curarentur: quòd scilicet homo reduceretur ad vitam, à qua ceciderat per cibum similiter corporalem à DEO præstitum, & ab homine sumptum, ipsô Dei Filiô ministrante, & imperante. S. Thom. Aqu. Opusc. 20. de sacr. Euchar. cap. 6.

Quicunque Christiani damnationi addicentur; nihil habebunt certè, quod in sui defensionem, & excusationem, adferant tum; cùm Judex justissimus ostendet illis, quàm immeritò spiritualiter voluerint mori; cùm tam facilè & vitam, & sanitatem, Corporis sui; quod hac de causa illis relictum, & datum, erat, manducatione conservare potuerint. S. Franc. Salesius in Philothea p. 2. c. 20.

Veteres Christiani Eucharistiam, quasi propriô vocabulô *Vitam* appellabant: quibus proinde idem erat ire ad Vitam, adorare Vitam; atque ire ad Eucharistiam, adorare Eucharistiam, suscipere Eucharistiam, teste Baroniô tom. 1.

§. III.

In Eucharistia realis præsentia Christi Domini.

Melchisedech - proferens panem, & vinum. Gen. 14. 16. Si non esset in hoc Sacramento, nisi figura Corporis Christi, in pane; & figura sanguinis in vino; tunc non differret Sacrificium Christi à Sacrificio Melchisedech Sacerdotis, qui offerebat panem, & vinum; quod significat Corpus, & Sanguinem. 2. Secundùm hoc non mutâsset Sacrificium Agni Paschalis in rem aliquam; sed solùm figuram in figuram, magis claram in magis obscuram: melius enim significat Agnus Christum, quàm panis, & vinum. Item, cur dicit Paulus 1. Corinth. 11. 27. *qui indignè manducat.* Comedere enim hujusmodi figuram indignè, non videtur dignum tantâ pœnâ. Item, si intelligeretur sola figura, quomodo Apostoli reputâssent istum sermonem durum. Joan. 6. 61. Non enim comedere figuram Corporis Christi, est res supra usum solitum. Similiter ibidem *litigabant Judæi &c.* v. 53. S. Humbertus serm. 44. in solemni Communione.

Si quis manducaverit ex hôc pane &c. Joan. 6. 52. Theophylactus: non dixit, *panis, quem ego dabo*, figura est Carnis; sed *Caro mea est.* Si in Eucharistia est, juxta Calvinum, nudus panis, non Corpus Christi; ergo perperam Christus præfert Eucharistiam ipsi manna: utpote quod erat sapidius, & sublimius, pane. Et ità intellexerunt Christum Capharnaitæ, & Discipuli Christi: scilicet, quòd vellet verè, & propriè, Carnem suam manducari; etsi modum manducandi sacramentaliter sub speciebus panis, & vini, ignorarent: nec eum, etsi Christus explicuisset, hôc tempore capere potuissent. Et tamen eos, licèt graviter offenderentur, non correxit Christus; cùm hanc eorum offensam, & apostasiam, unicô verbô impedire potuisset, & debuisset; dicendo, se loqui mysticè. Scilicet, quòd manducare Carnem suam non sit aliud, quàm credere, se esse incarnatum, & passum, pro salute hominum. Cùm ergo hoc non fecerit, certum est, ipsum loqui de manducatione Carnis suæ reali, & Sacramentali, in Eucharistia. Cornelius hîc.

Hæc in figura facta sunt. 1. Cor. 10. 6. Res figurata suâ figurâ nobilior est, sicut corpus suâ umbrâ, ac homo suâ imagine. Ergo Sacramenta novæ Legis, & præsertim, Eucharistia, quasi res figurata, nobilior esse debet sacramentis Legis veteris, ipsôque mannâ figurâ Eucharistiæ. Christus dixerit corpus suum in Eucharistia præfert ipsi manna. Joan. 6.

Nonne communicatio Christi sanguinis est? 1. Corinth. 10. 16. Ergo non typus sanguinis, ùt vult Calvinus; sed ipsissimus Christi sanguis est; & nobis communicatur in calice Eucharistiæ. Si dicam, do tibi aureum; verum, non fictum, intelligis. Si te invitarem ad epulum cervi, vel leporis, & imaginem cervi apponerem; nónne ridiculus essem, & impostor? Idem hîc.

Hoc est Corpus meum. 1. Cor. 11. 24. Omnes Evangelistæ, & Paulus, Corpus hoc explicant, cùm addunt, *quod pro vobis datur, tradetur.* Atqui non figura Corporis, sed verum Christi Corpus pro nobis datum, & traditum est: ergo. Nota etiam: Christus genimen vitis vocavit, non id, quod erat in calice Eucharistico, sed quod in Calice Agni Paschalis. Idem hîc.

Cùm Christus ipse sic affirmet, atque dicat de Pane: *hoc est Corpus meum*; quis deinceps audeat dubitare? Atque eôdem quoque affirmante, & dicente: *hic est sanguis meus*; quis dubitet, & dicat, non esse illius sanguinem? Aquam mutavit aliquando in vinum, quod est sanguini propinquum, solâ voluntate; & non erit dignus, quòd vinum in sanguinem transmutâsset? Sanct. Cyrillus Jeros. Mystag. Catech. 4.

§. 4. *In*

§. IV.

In Eucharistia velatus Christus.

Utrumq; latus Propitiatorii tegant Cherubim, *expandentes alas, & operientes.* Ex. 25. 20. Ratio, quare Corpus suum dat velatum, est instructio morum: discat enim homo abscondere virtutum, & bonorum operum, intentionem ab humano favore. S. Thom. Aqu. Opusc. 58. c. 8.

Cur faciem tuam abscondis &c. Job. 13. 24. Cùm videret Job, DEum faciem suam abscondere, conjiciebat, se à DEO tanquam inimicum haberi. Christus verò in Eucharistia faciem suam abscondit, ut amicum se præberet. *Comedite amici, & bibite.* Cant. 5. 1. Dum faciem in hoc Sacramento Christus occultat, amorem suum retegit. Seraphim velant DEI faciem, & pedes, Is. 6. 2. Cur non alii Angeli? quia Seraphim amoris plenitudinem significat. Aloysius Novarinus Agn. Euch.

Verè tu es DEUS absconditus. Is. 45. 15. Alii vertunt: *DEus absconsionum*, quia non unam tantùm rem in Eucharistia abscondit, sed plures: scilicet Personam suam, opus, & modum. In his quoque tria discimus; in nobis virtuosè abscondit nostram personam, opera nostra, & bonorum operum intentionem. Did. Niss. serm. in die Cinerum.

Nubes suscepit eum ab oculis eorum. Actor. 1. 9. In hoc Ascensionis suæ triumpho, dum sub nube absconditur, quandam Eucharistiæ speciem exprimit: nubes enim candida est, dum Christus sub illa tegitur; seipsum repræsentat obvelatum, & absconditum sub speciebus: acsi gloria, & majestas Christi nequeat manifestari absque signis S. Eucharistiæ. Sylveira hic.

Manducamus panem Angelorum sub Sacramento in terris: eundem sinè sacramentô manifestiùs edemus in cœlis. S. Cyprianus de Cœna Dom.

Velatur nobis altitudo DEI, immensitas majestatis suæ: cujus calorem, & splendorem, mortalis infirmitas sustinere non posset; nisi mediatrix nubes imposita & ardorem temperet desuper, & tuam subtus te viam demonstret. Drogo Ost. tr. de Cruce & Pass. Dom.

Abominabile esset, carnem humanam visibiliter comedere, & sanguinem bibere. Sed, sicut medicus cooperit pillulam hostiâ, nè personis delicatis sit fastidiosa; ità Christus medicus noster, cujus Caro est pillula salutis nostræ, cooperit, nè videatur. S. Vincent. Ferrer. serm. 1. festo Corp. Chr.

Quærit Albertus M. de Sacr. alt. s. 7. quare datur velatum Corpus Dominicum? Responsio: prima ratio, indignitas pravorum, secunda, fides bonorum. Ut qui indignè sumunt, minus ex illo sumant exitium; & qui dignè communicant, cum fœnore gratiæ amplioris id faciant; tectum se utriusque permittit &c. Did. Niss. Sabb. post Cin. §. 1.

§. V.

In Eucharistia amor à Christo exhibetur.

Ex Veteri, & Novo.

Fructum suum dabit in tempore suo. Ps. 1. 3. Scilicet in Cœna mystica. *Nondum venit hora mea.* Joan. 2. 4. *Sciens JEsus, quia venit hora ejus.* Joan. 13. 1. Tempus suum vocat, in qua eximiam charitatem ostentat: & se esse cibum, & convivam hominum, habet pro deliciis. De Arcones in Is. 3. Discursu 5.

Osculetur me osculô oris sui. Cant 1. 1. Quænam, ô Domine, & DEus meus; hæc sunt verba? ut ea vermiculus Creatori suo dicat? Quis, ô Rex meus! verbum hoc dicere audeat? nisi te concedente, & permittente. Quid est, DEUS bone! quod adeò miremur? an non potius est, opus ipsum admirari? an non sanctissimum Altaris Sacramentum accedimus? Cogitabam ipsa præterea; num forsan sponsa illam sibi fieri gratiam peteret, quam postea bis Christus præstitit; quando scilicet noster cibus factus est. Ex Conceptibus divini amoris c. 1. Comprehendit Eucharistia osculum, quô DEO unimur, ubera, quibus nutrimur; & unguenta fragrantia, quibus ungimur, & roboramur: quæ omnia expetit Sponsa, cùm ait: *osculetur me &c.* de Ponte hîc Exh. 15. In ultima Cœna instituens Eucharistiam pascebat, & cubabat cum Discipulis suis in meridie: quia in supremo æstu tribulationis exhibebat supremum amorem charitatis erga ipsos, *cùm dilexisset suos*, Joan. 13. 1. Vide de his pascuis Chrysost. hom. 60. ad pop. Antioch. & hom. 83. in Matth.. Idem in Cant. 1. Exh. 8.

Introduxit me in cellam vinariam &c. Cant. 2. 4. Alij meliùs per cellam vinariam accipiunt Altare: in hoc enim Sacerdotes consecrant, hauriunt, & distribuunt, vinum Eucharisticum, putà Sanguinem Christi. Ità Nyssenus hom. 4. Rupertus, & Paschasius. Cornelius hîc.

Ferculum fecit sibi Salomon. Cant. 3. 9. interiorem partem charitate constravit: ubi velut pro Symbolo amoris charitatem ignitam esse volunt, qui ex Hebræo transtulerunt: *& in medio ejus carbo ignitus.* Ferculum hoc, seu thronus, juxta Ambrosium, Bedam, Bernardum, Divinum est Sacramentum. Illud, *mediâ charitate constravit*, alii legunt: *medium ejus combustum, & ardens charitate.* Septuag. *medium ejus tenet incensus charitate propter filias Jerusalem*; hoc est, semetipsum DEUS, qui charitas est, in eo posuit. Incert. Auth.

Quis mihi det, ut deosculer te. Cant. 8. 1. Deosculer unita tibi in percepitione Carnis tuæ, & sanguinis; & jam non simus duo, sed una caro. S. Amedeus hom. 1.

Ex Patribus, & aliis.

Magis amari voluit, quàm timeri, qui panem vitæ se dedit ipsum, qui sanguinem suum in

poculum salutis effudit. S. Chrysologus serm. 2.

O quàm mirabilis est dilectio tua Domine JESU ! qui, antequam ascenderes ad cœlum, misisti homini potestatem ; ut te, qui velit, habeat in Altari : & tuo Corpori taliter nos incorporari voluisti ; ut tecum unum cor, & unam animam, haberemus inseparabiliter colligatam. S. Laurent. Just. de incendio div. am. cap. 4.

Alta dies allegoricè diei potest fervens dilectio Christi : quâ sic ardenter dilexit nos ; quòd nobis in cibum tradidit semetipsum, ut in se per charitatem totaliter transformaret. S. Bernardinus Sen. t. 1. s. 53. a. 1.

Hoc Sacramentum est memoriale suæ dilectionis : quia *dilexit nos & lavit nos in sanguine suo* à peccatis nostris. Apoc. 1. 5. Solet utique homo, cùm est in magno amoris fervore, ex vehementia dilectionis facere magna. In illo fervoris excessu, quando paratus erat pro nobis in mortem tradere vitam suam, ab excessu amoris majus opus agere coactus est, quàm unquam operatus fuit ab origine Mundi ; dare nobis Corpus in cibum, & sanginem suum in potum. Ideo in persona Christi ad Dominum Prophetа ait : *Zelus domûs tuæ comedit me.* Ps. 68. 10. id est, immensus animarum Zelus. & Zelans amor, me comestibilem fecit. Idem s. 54.

Tunc propemodum omnem vim amoris effudit amicis, antequam etiam ipse sicut aqua effunderetur pro inimicis. Guerricus Abb. serm. 1. de Ascens.

Monstrosum nimis gelicidium, si non fluat sicut cera cor tuum (loquitur de sumptione Eucharistiæ) & anima mea à facie hujus ignis. Qualiter defluebat, quæ dicebat in Canticis. c. 5. 6. *anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.* Jam habemus non vocem, sed præsentiam. Gerson tr. 9. sup. Magnif.

§. VI.

Eucharistia unit nos Christo Domino.

COques ex ea duodecim panes. Levit. 24. 5. Figura sunt Eucharistiæ, ùt docent Hieronymus, Cyrillus Hieros. Damascenus, Hesychius, Rupertus. Sunt autem & figura Apostolorum ; participatione Sacramenti ità DEO uniti, & conformati ; ut & ipsi panes dicerentur. S. Cyrillus Alex. in Cat. Græc. ad Luc. 6. 20. panis siquidem de cœlo descendens, & vitam dans Mundo, quisnam alius sit ? præter omnium Salvatorem Christum. Ad imitationem autem ipsius panes appellati sunt beati Discipuli, consortes facti panis nutrientis nos in vitam æternam. Sylveira in Joan. 6. q. 41.

Revertere. Cant. 2. 17. Qui in cœlos ascendisti, revertere ; ut mihi sis cibus, & nutrimentum : quò arctiùs sis unitus mihi, & ego tibi. de Ponte hic Exh. 40. §. 1.

Propter te, dimisso Patre, ad te veni, ut tenerem te. Univi te mihi, atque conjunxi, dixi : me comede, bibe ; & in cœlo te habeo, & tibi in terra connector. Non tibi satis quòd in cœlo primitias tui habeo ? non istud consoletur affectum ? Rursus ad inferiora descendi : non utcunque commisceor tibi ; sed connector, comedor, & in frusta concidor ; ut summa conjunctio, & commixtio, atq; unio fiat. S. Chrysost. hom. 15. in ep. 1. Timoth.

Non sufficit ipsi, hominem fieri, flagellis interim cædi ; sed nos secum in unam, ut ità dicam, massam reducit. Neque id fide solùm, sed reipsa, nos Corpus suum efficit. Multæ matres post partum aliis nutricibus infantes dederunt ; quod ipse facere noluit, sed propriô Corpore nos alit, & sibi conjungit, atque conglutinat. Idem hom. 83. in Matth. 26.

Dum in Sacramentis vino aqua miscetur, Christo fidelis populus incorporatur, & jungitur ; & quâdam ei copulâ perfectæ charitatis unitur ; ut possit dicere cum Apostolo : *quis nos separabit à charitate Christi ?* Rom. 8. 35. - Sicut ergo separari grana ab illius confecti panis adunatione non possunt ; & sicut aqua ad propriam redire substantiam vino permixta non potest : sic & Fideles quique, atque sapientes, qui redemptos se Christi sanguine, & Passione, cognoscunt ; ità debent quasi inseparabilia membra Capiti suo fidei conservatione, & ardentissimâ religione, sociari : ut ab eo non voluntate, non necessitate, sejungi ; non ullâ terrenæ spei ambitione, non denique ipsâ possint morte divelli. Eusebius Emiss. hom. 5. de Pascha.

Caro, & sanguis, Christi id efficiunt ; ut nos in Christo, & Christus in nobis sit. S. Eligius hom. 8.

Hæc unio Christi, & perceptio Sacramenti, est figura unionis in patria. Nec mirum, si Filius DEI nunc tribuit nobis Corpus, & Sanguinem suum, in alimoniam gratiæ ad tempus ; quibus post hanc vitam paratus est dare propriam Divinitatem in escam gloriæ in æternum. Dion. Carthus. in Matth. 26.

§. VII.

Eucharistia est plena dulcibus deliciis.

Ex Veteri, & Novo.

DE pomis cœli - de pomis fructuum solis, & lunæ. Deut. 33. 13. Non solùm arbor, sed etiam cibus suavis in malo est. Ergo cibus suavis est Christus : cibus planè mentes hominum, & Angelorum, pascens. S. Ambros. Octon. 5. in Ps. 118. Ideo à Moyse vocatur *pomum cœli* : quia cœlum ad terras secum detulit ; & torrentem voluptatis, quæ in cœlicolas exundat, ad terram derivavit. Eucharistia fructus, & pomum est solis, & lunæ, hoc est, solis JESU, & MARIÆ lunæ, Arcones in Is. 3. Disc. 5.

Afferte farinam. 4. Reg. 4. 41. Si paululum farinæ, quam Elisæus misit in ollam carnium, tanquam mortem amaram, satis fuit, ut nihil amaritudinis in olla remaneret ; quomodo Panis ille cœlestis non sufficiet ad dulcorandam omnem vitæ hujus amaritudinem. de Ponte Perfect. Chr. tr. 4. c. 6. §. 1.

Dedisti

Dedisti lætitiam in corde meo, à fructu frumenti, & vini. Ps. 4. 7. 8. Data est lætitia in corde nostro ab illo tempore, quò accepimus frumentum in Corpore, vinum in sanguine. Et certè in corde dedisti lætitiam: nam in aliis conviviis in extimis labiis lætitia apparet; & risus mentem, & cor, subire non potest. S. Ambrosius hic.

Altaria tua Domine virtutum. Ps. 83. 4. Optaverat sanctus peregrinus domum cœlestem: sed interim, dum ejus possessio differtur, consolatur se, quòd vel nidulum in terris invenerit, Altaria nidelicet Domini sui. Nihil enim habemus in terris, quod meliùs nobis repræsentet tabernaculum cœleste, quàm sacrum Altare. Bellarminus hic.

Comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum. Eccle. 9. 7. id est, sume Eucharistiam cum gaudio, quod ex munda conscientia profluit. de Ponte in Cant. 1. Exhort. 15. §. 3.

Sub umbra illius. Cant. 2. 3. Quis vestrùm nesciat? quòd sit fructus ejus dulcis: expulit enim à nobis amaritudinem mortis, & vitæ æternæ dulcedinem indidit. Ubi tempus venit hujusmodi fructûs edendi, accipiens panem, & vinum, *accipite*, inquit, *& comedite.* S. Rupertus hîc. Fructus dulcis gutturi tam corporis, quàm animæ, est Eucharistia, quâ nos Christus pascit. Ità Aponius, Rupertus, Bernardus. Sylveira hic.

Fulcite me floribus. Cant. 2. 5. Hebr. *Fulcite me in lagenis*, aut *vasis viteris*: Scilicet continentibus optimum vinum lætificans cor. Nonne lagena, & vas vini, Sacramentum istud, quod sub speciebus panis, & vini, institutum est? Imò ipsæ species sunt lagena vini: nam cum Corpore CHRISTI continent ipsum sanguinem intrà venas, tanquam vinum in suo vase. De Ponte hic Exh. 38. §. 1.

Deserviens uniuscujusq; voluntati. Sap. 16. 21. Ut quod pius quisque velit, id latè sapiat manna Eucharisticum: pœnitentibus enim sapit veniam, timentibus gratiam, amantibus lætitiam, omnibus piè agentibus bona reliqua. Quàm dulces piè sumentibus lacrymæ! quàm dulces affectus inter amplexus! quàm dulces gemitus inter voces! Velloso in Judith 5. Præcnet. 34.

Vincenti dabo manna calculum candidum. Apoc. 2. 17. Gemmam albam lucidam. Manna significat inenarrabilem felicitatis dulcedinem. Rich. à S. Vict. In reprehensione Episcopi duo Nicolaitarum mala tetigit Dominus: *edere. & fornicari.* Et utrumque vincenti promittitur in præmium manna absconditum, Eucharistia; juxta Rupertum, Bedam, Albertum M. Nam vincenti gulæ concupiscentiam datur refectio spiritualis Eucharistiæ; in qua sunt omnes spirituales deliciæ, & suavitates. Sylveira hic. Optimè manna hoc sunt consolationes spirituales: quæ quasi congrua merces à Deo datur vincenti tum delicias, tentationes, & concupiscentias carnales; tum suum metum, & pusillanimitatem, qualis erat hæc Episcopi Pargameni. Cornelius hîc.

Ex Patribus.

Panis iste Angelorum - omnium exuperat dulcedinum voluptates. S. Cyprianus de Cœna Domini.

Dum in hac vita sumus, ut terra nobis cœlum fiat, facit hoc mysterium. S. Chrysost. hom. 24. in 1. Corinth.

Promissionis terra Christi Caro est, ac dulcibus divinæ gratiæ succis exuberans; cujus purissimô doctrinæ lacte alimur, & nutrimur. S. Gaudentius tr. de ordinatione sua.

Exhibuit se, ut tuæ sit peregrinationis comes, ignorantiæ tuæ lux - de te lætetur, suis tecum deliciis perfruatur, quemadmodum testatur: *deliciæ meæ, esse cum filiis hominum.* Non quidem ut suas à filiis hominum captet delicias; sed ut cum filiis hominum communicet proprias. S. Laurentius Justin. de Eucharist.

O dulcis, & delectabilis cœna; dum Dilectus in mensa cordis suscipitur, dum amplexibus amoris adstringitur. Si enim delectatio est convenientis cum conveniente; quantam tibi putas delectationem adesse, quando Creator suæ conjungitur creaturæ ad similitudinem factæ; Pater pius amantissimæ filiæ, & sponsus dulcissimæ suæ sponsæ. S. Bonavent. serm. 84.

§. VIII.

In Eucharistia Christi Domini liberalis magnificentia.

Ex Veteri.

Pleraq; figuratè.

DEt tibi DEus de rore cœli, de pinguedine terræ. Gen. 27. 28. Ros Christi Divinitas, pinguedo terræ Humanitas. Rorate cœli desuper. De Ponte in Cant. 1. Exh. 15. §. 3.

Manè videbitis gloriam Domini. Ex. 16. 7. *Et ecce gloria Domini apparuit.* v. 10. Quæ sit ejus gloria, indicat, v. 12. *Manè saturabimini panibus; scietisq; quòd ego sum Dominus DEus vester.* Arcones in Is. 3. Disc. 6.

Facies mensam de lignis Setim. Ex. 25. 23. *Et ipsi labio coronam interrasilem.* v. 25. Præcipitur Moysi facere candelabrum aureum, ut luceret in templo v. 31. Mandavit fieri altare Ex. 27. 1. Et tamen nec in candelabro, nec in altari, sed solùm mensæ vult imponi coronam. Candelabrum figura miraculorum, & doctrinæ Christi; Sacrificia, & altare, Crucifixi. At panes in mensa, figura Eucharistiæ. Rupertus lib. 4. in Ex. quæ est hæc mensa, nisi mensa Corporis, & sanguinis Domini. Sylveira in Joan. 6.

Videns regina Saba - cibos mensæ ejus - non habebat ultrà spiritum. 3. Reg. 10. 5. Regina Saba stupore affecta est, cùm vidit cibos mensæ Salomonis: quid si vidisset hunc cibum

mensæ

mensæ nostri Salomonis? profectò non haberet ultrà spiritum : cùm in eo ipse Salomon cum omni gloria sua contineatur. de Ponte in Cant. 3. Exh. 37. §. 3.

Pulli aquilæ lambunt sanguinem. Job 39. 30. Bene Christus aquilæ comparatur propter sanctissimum Communionem : lambunt Fideles sanguinem de Calice. Aquila, licèt sit tantæ liberalitatis, quòd escam suam communicet aliis avibus ; non tamen propriam carnem, vel sanguinem, corporis sui communicat : quod utique Christus facit. S. Bonaventura serm. 1. de Asc. Dom.

Dominus regit me &c. Ps. 22. 1. Totus hic psalmus ad laudes Eucharistiæ decantandas est totus; ùt docent S. Ambros. l. 5. de Sacr. c. 3. Theodoretus, Rupertus, Bellarminus, &c. Habet pro titulo : *in finem*; seu, ut alij vertunt, *triumphatori. Claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis.* Joan. 17. 22. Sylveira in Joan. 16 20. q. 15.

Vox Domini in magnificentia. Ps. 28. 4. quâ fit magnificentissimum Sacramentum Eucharistiæ. de Ponte in Cant. 2. Exh. 8. §. 1. Idem explicat S. Vincentius Ferr. Dom. Oculi. serm. 1.

Dominus in Sion magnus, & excelsus super omnes populos. Ps. 98. 2. Nam in monte Sion perfecit mysteria, nimirum sui Corporis, & sanguinis : & inde contriti sunt omnes, qui dij dicebantur. Hesichius hìc.

Confiteantur Domino misericordiæ ejus quia saturavit animam inanem, & animam esurientem satiavit bonis. Ps. 106. 8. 9. Aspexit hujus Mundi creationem vates regius, & ad DEum pro tanto opere laudandum convocat omnes creaturas : *Benedicite Domino omnia opera ejus.* Ps. 102. 22. Ibidem pro Incarnatione : *Benedicite Domino omnes angeli ejus.* v. 20. Sed cùm ad Eucharistiam vertit Sermonem ; ad celebrandum tantum opus, ipsam DEI Misericordiam invitat : *Confiteantur Domino Misericordiæ ejus.* In aliis Dei operibus creaturæ aliquid valent dicere : at Eucharisticum Sacramentum tam sublime, & mirabile, est; ut non jam creaturæ, sed sola DEI Misericordia, quæ sui amoris tam excellens invenit Sacramentum, illud potuerit explicare. Sylveira in Joan. 6. q. 4.

Memoriam fecit mirabilium suorum. Ps. 110. 4. In præparatione, & dispositione, & ordinatione, istius benedicti Panis, scilicet Sacramenti Eucharistiæ, DEus tot, & tanta, mirabilia incluśit ; quòd in ipso videtur quasi omium mirabilium, quæ ab initio Mundi fecit, memoriam renovâsse. S. Thom. Aqu. Opusc. 20. de Euch. c. 1.

Oleum effusum nomen tuum. Cant. 1. 2. Si à me quæras, quod est nomen Christi contentum in Eucharistia ? aptè responderem : *Oleum effusum nomen ejus :* quia insignia olei ibi liberaliter exercet. Hic verus est Samaritanus oleô medicinali vulnera animæ curans. Nutrit animam, ut in bono proficiat : à fructu frumenti &c. Ps. 4. 8. & Ps. 103. 15. Ungit tanquam pugiles : impinguasti caput meum &c. Ps. 22. 5. Mos erat antiquis, in conviviis capita convivarum oleô, seu unguentô pretiosô, ungere in signum amoris, & lætitiæ. *Oleô caput meum non unxisti.* Luc. 7. 46. de Ponte in Cant. 1. Exhort. 3. §. 1.

Introduxit me Rex in cellaria sua. Cant. 1. 4. Et v. 11. *dum esset Rex in accubitu suo.* Et: *introduxit me Rex in cellam vinariam.* Cant. 2. 4. Cur potiùs in his, quàm in aliis, Regem dicit ? Hic cogitabat Christum in Eucharistia, juxta S. Ambrosium lib. 5. de Sacram. S. Gregorium Nyss. hom. 4. Philonem Carpath. &c. Sylveira in Joan. 6. q. 6.

Videte - Regem Salomonem in diademate. Cant. 3. 11. Anima pia Christum in Eucharistia diademate, id est, speciebus panis, coronatum intuetur, susçipit, sibique unit, & desponsat. In Eucharistia enim celebratur CHRISTI, & animæ, nuptiale convivium, ait Theodoretus, & Aponius. Cornelius hìc.

Pone mensam, contemplare in specula comedentes, & bibentes. Surgite principes. Is. 21. 5. Dicitur per eum (Prophetam) ad omnes Credentes ; ut comedentes, & bibentes, Corpus, & Sanguinem Domini vertantur in Principes Ecclesiæ. S. Hieron. hìc.

Erubescet luna, & confundetur sol ; cùm regnaverit Dominus. Is 24. 23. Nimirum propter beneficia, quæ nobis in Eucharistia confert, plura, & majora, quàm sol, & luna. Incert. Auth.

Comedite bonum &c. Is. 55. 2. Panis Eucharistiæ antonomasticè dicitur bonus, sive bonum. Hugo Card. in Ps. 21.

Quid bonum ejus est ? & quid pulchrum ejus ? nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines ? Zachar. 9. 17. Planè ad literam frumentum hoc, & vinum, Eucharistia. Dicitur *Bonum*, & Bonitas Christi : quia summâ bonitate summum *Bonum*, scilicet seipsum. quantus, quantus est ; totam Divinitatem, & Humanitatem, nobis communicat. Cornelius hìc.

Ex Novo.

Accepit Jesus panem. Matth. 26. 26. Qui prudentior est, quærat à quo accipiens? Deo dante accepit ; & dat eis, qui digni sunt accipere Panem. Origenes hom. 35. in Matth. *Omnia dedit et Pater in manus*, ut nobis communicaret : *de plenitudine ejus accepimus omnes.* Dona DEI non sistunt in uno, sed ad plures derivantur. Nota : *manus* dicit in plurali, non manum, vel digitos : declarans magnificentissimam suam in Eucharistia liberalitatem. Sylveira hic p. 13.

Venit homo quidam dives ab Arimathæa. Matth. 27. 57. Verè dives Joseph : utramque enim substantiam à Pilato dono acceperat : verè dives ; siquidem margaritam illam, quæ omnem pretii æstimationem excedit, secum asportare promeruerat. - Quomodo is dives non dicatur

qui

qui Mundi vitam, & salutem, adeptus fuerat? Quomodo Joseph verè dives non erat, qui illum dono acceperat, qui omnes nutrit, omniumque absolutô imperiô dominatur? S. Epiphanius orat. de Dom. Sepult. apud Baezam t. 1. l. 1. c. 3.

Cœnaculum magnum stratum. Luc. 22. 12. Mirabile est, Dominum JESUM in stabulo voluisse nasci, & in præsepio reclinari, & in monte Calvariæ, locô scilicet infimô, in cruce mori, & in angusto sepulchro sepeliri; ac denique, dum vixit, dicebat: *vulpes foveas habent &c.* Matth. 22. 12. Cœnam verò magnam Eucharistiæ in cœnaculo grandi strato apparare. In quo singularem magnificentiam, quâ erga homines utebatur, voluit ostendere. Diez Dom. 2. Pent. Conc. 2.

Et manifestavit gloriam suam. Joan. 2. 11. Cur dicitur hic manifestâsse gloriam suam? quia hoc miraculum CHRISTI Eucharistiam adumbravit: in ea enim mirabilia potentiæ, & gloriæ suæ eis apparent, dum nobis summe benefacit. Sylveira hîc q. 33.

Non Moyses dat vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat. Joan. 6. 32. Dicendum videtur, non Moyses dedit, sed Pater dat. Cur ità? Illa opera munificentiæ sunt digna DEO, quæ non finiuntur tempore, sed quotidie continuantur. Baeza t. 3. lib. 14. c. 10. §. 8.

Caro mea verè est cibus. Joan. 6. 56. Cur non meminit quoque animæ, & Divinitatis suæ? In hoc Sacramento, ùt docet Concilium Tridentinum Sess. 13. cap. 3. sub specie panis continetur Corpus Christi ex vi verborum; sanguis verò, anima, & Divinitas, ac tota Trinitas, per concomitantiam. Solùm de Corpore, & sanguine, facit mentionem tanquam magnificus princeps in suis donis; in quibus minora solet publicare, majora tacere. Sylveira hic q. 27.

Dominus JESUS, in qua nocte tradebatur, accepit panem. 1. Cor. 11. 23. Paulus, qui millies JESUM nominat, contentus hoc sacrum nomen exprimere sinè aliô titulô; ubi ad cœleste convivium accedit, statim ait, *Dominus JESUS.* Cur modò præcipuè dicitur *Dominus JEsus?* Sic regius apparet in convivio, ut nequeat sinè honore compellari. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 25.

Ex Patribus, & aliis.

Hic sanguis facit, ut imago in nobis regia floreat: hic sanguis pulchritudinem, atque nobilitatem animæ, quam semper irrigat, & nutrit, languescere non sinit. S. Chrysost. hom. 45. in Joan.

Quis melior thesaurus in corde hominis esse potest, quàm Corpus Domini nostri JESU CHRISTI, humilî devotione susceptum? S. Bernardinus Sen. serm. 54. de Cœna Dom.

Hic est ultimus, & supremus gradus largitatis divinæ. Nam primus est, quô largitur sua: *omnia subjecisti sub pedibus ejus:* Secundus gradus, quô largitur suos, id est, Angelos: tertius, quô largitur se nobis. Idem t. 2. serm. 54.

Non unum aliquod invenitur vocabulum, quod tantum Sacramentum dignè valeat appellare; nisi quòd Græcè dicitur *Eucharistia*, quod exponitur, *Bona gratia.* Innocent. III. de Sacr. alt. myst.

O felices nuptiæ, ubi omnes convivantur Reges! ubi ferculum mensæ impositum est omne bonum: & ubi Minister est summum bonum. Et propterea dicitur Apoc. 19. 9. qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt. S. Bonaventura serm. 32. Dom. 2. Epiph.

Ad institutionem hujus convivii quasi omnes cataractæ cœli aperiuntur. Quis Fidelium dubitet, inquit Gregorius, in ipsa immolationis hora cœlos aperiri, & imis cœlestia jungi? *Rorate cœli desuper!* Is. 45. 8. Hodie melliflui facti sunt cœli, canit Ecclesia. Joan. Gerson tr. 9. sup. Magnif.

Quærit Algerus lib. 3. de Sacr. cap. 4. cur CHRISTUS Eucharistiam instituerit sub humilibus speciebus? Resp. in Sacramentalibus speciebus non quæsivit dignitatem, sed aptitudinem. Ut omnes tantô beneficiô gaudeant, ut vitæ panis cunctorum usui, & esui, sit expositus; sub rerum nec magnarum, nec pretiosarum, sed passim obviarum, & quæ parvô haberi possunt, speciebus instituit. Majorem enim rationem utilitatis nostræ, quàm propriæ majestatis, habuit. Didac. Niss. fer. 6. Dom. 3. Quadrag. §. 5.

§. IX.

Eucharistia est victoriosa, confortat.

Ex Veteri.

Per aq. figuratè.

Manè quoq. vos jacuit per circuitum castrorum. Ex. 16. 13. Quia piè militantibus vires addit cibus Eucharisticus. Velloso in Judith 5. Paræn. 32.

In hoc scietis, quòd Dominus DEUS disperdet in conspectu vestro Chananæum &c. Jos. 3. 10. *Ecce arca fœderis Domini omnis terræ antecedet vos per Jordanem.* v. 11. *Parâsti in conspectu meo mensam adversùs omnes, qui tribulant me.* Ps. 22. 5. Qui sunt isti, qui nos tribulant? suggestiones inimici, exagitationes, cupiditates, delectationes, sæculi honores. Isti tribulant: quia hujusmodi, qui ità vivunt, tribulationes carnis habent. Sed veniunt ad mensam Potentis; & ex mensa præparata proficiunt contra eos, qui tribulant eos. Naxera hîc §. 19.

Jericho clausa erat, atq. munita timore filiorum Israel. Jos. 6. 1. Quæ causa timoris Jerichuntinis? textus indicat: *fecerunt Phasè quartâ decimâ die mensis.* Jos. 5. 10. Glossa moralis: per Phasè figuratum fuit Sacrificium Eucharistiæ. Ex terroris causa, Eucharistiæ umbra. Idem hîc §. 5.

Ecce Dagon jacebat pronus in terra ante Arcam Domini. 1. Reg. 5. 3. Non minùs corruit olim Dagon coram Arca contritus, quàm nunc diabolus coram Sanctissima Eucharistia. Mendoza hic.

Corvi quoq; deferebant panem ei. 3. Reg. 17. 6. Cùm ministraret Eliæ corvus, epulum quotidie comedebat, & quotidie famebat: verùm cùm eidem panem attulit Angelus 3. Reg. 19. 7. adeò reficitur; ut quadraginta diebus ambularet in fortitudine cibi illius. Unde meritò Christus, qui non temporalem refectionem, sed æternam hominibus meditatur, cavit; nè animal, nè Angelus, sed ipse DEus, acciperet hunc Panem communicandum. Baeza t. 1. l. 3. c. 8. §. 16. Quoties apparuerunt Angeli sanctis Patribus timore perculsis, mox ab eorum cordibus timorem expellebant. *Noli timere Abraham.* Gen. 15. 1. Jacobo: *noli timere descendere in Ægyptum.* Gen. 46. 3. Josue: *noli timere.* c. 1. 9. Gedeoni: *pax tecum; nè timeas.* Jud. 6. 23. Zachariæ: nè timeas. Luc. 1. 13. *Joseph fili David noli timere.* Matth. 1. 20. *Nè timeas Maria.* Luc. 1. 30. Cùm autem Elias timore perterritus fugeret à facie Jezabel; Angelus ei apparens non dicit, noli timere, Præferebat Angelus Panem, Sacræ Eucharistiæ typum: per quem DEUS nos mirô modô defendit. Et ideo supervacaneum Angelus judicat, *noli timere.* Sylveira in Joan. 6. q. 44. Apparet fugienti Angelus, cibum præbet; & tamen timorem de corde non excutit: quia in corde Prophetæ magna erat custodia fortitudinis. S. Gregorius hom. 14. in Ezech. Dicitur de Elia, quòd cùm sub umbra juniperi obdormisset, Angelus Domini pane confortârit. Sub umbra juniperi dormit, qui in fide Dominicæ Passionis requiescit. Hic autem Angelicô patrociniô excitatus ad devotam sumptionem hujus Sacramenti, illud comedit &c. S. Bernardinus Sen. t. 2. serm. 54.

Annonam de cœlo. Judith 5. 15. Addo, manna è cœlo missum in castra. Ex. 16. 13. Num. 11. 9. quia piè militantibus vires addit cibus Eucharisticus. Velloso hîc Paræn. 32.

Imposuit (Judith) Abræ sua ascoperam vini - & polentam - & panes &c. Judith. 10. 5. Dum contra Holofernem egreditur, quæ arma defert? nulla, præter Mundum muliebrem, & cibum legalem: nam ad dæmonem jugulandum, requiritur cultus non corporis, sed mentis; cibus itèm Eucharisticus. Mendoza in 1. Reg. 5. 1. Annot. 17.

Pone me Domine juxta te; & cujusvis manus pugnet contra me. Job. 17. 3. Si Sanctus Job modò juxta DEum esset; universum Mundum non formidabat, qui toties DEum intrà se habet in Communione, quam fortitudinem habeat, æquum est. Diez Conc. 1. in festo Corp. Christi.

Parâsti in conspectu mensam adversùs omnes, qui tribulant me. Ps. 22. 5. Qui sunt isti, qui nos tribulant? suggestiones inimici, exagitationes, cupiditates, delectationes, Sæculi honores. Isti tribulant: quia hujusmodi, qui ità vivunt, tribulationes carnis habent. Sed veniunt ad mensam Potentis; & ex mensa præparata proficiunt contra eos, qui tribulant eos. S. Chrysost. hîc apud Naxera in Jos. 3. §. 19.

Proposuit mensam. Prov. 9. 2. Quando seipsum in altaris Sacramento manducandum dedit. *Misit ancillas*, v. 3. id est, Prædicatores; *ut vocarent ad arcem*, id est, Sacramentum Corporis CHRISTI; quod est contra inimicos munimen. Hugo Card. in Ps. 22.

Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium. Is. 25. 6. Si exercituum Dominus, cur operam dat convivio? quid Marti cum deliciis? An non aptiùs Dominus exercituum armamentarium faceret? Sanè convivium Eucharisticum armamentarium est, roborans Fideles contra principes tenebrarum. Salmeron t. 9. tr. 2. dicitur, hoc convivium instructum à Domino exercituum: quia pro exercitibus Ecclesiæ militantis corroborandis, & contra malignorum Spirituum exercitus confirmandis, instructum est. Priusquam Israelitæ mannâ reficerentur, cum hostibus pugnare non audebant; Angeli pro ipsis certabant. Pharao Hebræos persequitur; Angelus Domini ejus currus evertit. Ex. 14. 25. At postquam mannâ refecti sunt; ipsi audaciores facti, quiescentibus Angelis, præliati sunt. Ex. 17. 11. Antequam Panis cœlestis consequamur annonam, & carnibus Agni immaculati satiemur; tanquam parvuli sub procuratoribus, & actoribus, agimus: Ubi autem militiæ cœlestis Sacramenta gustavimus, & Pane vitæ refecti sumus; audi, quomodo per Apostolicam tubam excitemur ad prælium. Origenes hom. 6. in Judic. Escobar t. 6. Parab. Chr. l. 5. sect. 3. obs. 5. Sed cur inter epulas pacificas DEUS tanquam bellator, *Dominus exercituum* vocatur: Quia ex hac mensa acerrimè contra diabolum confligit. Mendoza in 1. Reg. 5. 1. Annot. 16.

Et ecce sex viri. Ezech. 9. 2. Accedunt viri militarsi ad Arcam, & umbram Eucharistiæ, quod videt Ezechiel: *& unusquisq; vas interfectionis habebat in manu sua.* Sciebat Christus, epulum Eucharisticum contra omnem mortis metum præsens amuletum esse: hinc non priùs agit de sævitia hominum, de laniena carnificum; quàm Sacramentum Eucharistiæ instituat. Incert. Auth.

Hæc est mensa coram Domino. Ezech. 41. 22. *Et fabrefacta Cherubim, & palmæ, & palma inter Cherub, & Cherub, duasq; facies habebat Cherub; faciem hominis juxta palmam ex hac parte, & faciem leonis juxta palmam ex alia parte.* v. 18. Per hanc mensam S. Hieronymus intelligit Eucharistiam. Sed tantùm duas, inquit S. Hieronymus, facies habebat Cherub, hominis, & leonis; quorum primum ad rationem pertinet, sequens ad furorem.

Furo-

Furorem autem dicimus, non eum, qui perturbationi, & vitio, proximus est; sed qui mentis consolidat molliciem, & fortiorem facit animum dimicantis. Tanquam leones ignem spirantes ab illa mensa recedamus, facti diabolo terribiles. S. Chrysost. hom. 61. ad pop. Ant. Arcones in Is. 3. Disc. 2.

Elephantis ostenderunt sanguinem uvæ, & mori; ad acuendos eos in prælio. 1. Machab. 6. 34. Hôc artificiô utitur hodie Ecclesia; dum ad nos roborandos in prælio, pretiosissimum sanguinem, & mortem Christi, ante oculos nobis proponit. Unde de Joseph ab Arimathia dicit Joannes 19. 38. *quòd esset Discipulus JESU; occultus autem propter metum Judæorum.* Postquam autem sacratissimum sanguinem ab illo effundi perspexisset, tam magnanimi erat pectoris, ut de illo dicat S. Marcus 15. 43. *Audaciter introivit ad Pilatum, & petit Corpus JESU.*

Ex Patribus, & aliis.

Mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit, & accendit. S. Cyprianus ep. 54.

Gravior nunc, & fortior, pugna imminet; ad quam virtute robustâ parare se debent milites Christi considerantes; idcirco se quotidie Calicem sanguinis Christi bibere, ut possint & ipsi propter Christum sanguinem fundere. Idem ep. 55.

Idoneus non potest esse ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium. Mens deficit &c. Idem antè Citatus.

Hæc est annona præliantium, de horreis invecta Dominicis, unde pascuntur Angeli. S. Augustinus in Ps. 143.

Cùm hoc Pane saginamur, serpens tabescit. S. Paulinus ep 9.

In remedium humanæ infirmitatis hoc suum Verbi clementia instituit Sacramentum. S. Laurentius Justin. de triumph. ag. Ch. cap. 4.

Tenetur adversarius, cùm Christiani labia CHRISTI videt cruore rubentia. Agnoscit enim præstò suæ perditionis judicium; & divinæ victoriæ, quâ captivatus est, & obrutus, non tolerat instrumentum. Petrus Damiani. ep. 19.

Alphonsus Octavus Rex Castellæ A. 1212. die 16. Julij cum suis militibus V. Eucharistiæ Sacramentô armatus, Archi-Episcopô Toletano Crucis vexillum præferente, ducenta millia Saracenorum cæcidit, quinque duntaxat, & vigiuti è suis desideratis. Doultreman de amore l. 1. cap. 4.

§. X.

Eucharistia illuminat, docet.

Cùm ingrederetur Moyses &c. Num. 7. 89. B. Thomas Morus, teste Stapletoniô in vita, cùm negotium aliquod arduum tractandum erat, sumebat Sacram Synaxim: ut ex ea, quasi ex Oraculo, dirigeretur ad id; ex DEI lege, & mente, fideliter perficiendum. Cornelius hic.

Sumens Tobias de felle piscis. Tob. 11. 13. Hoc Sacramentum est fel piscis, quô Tobias illuminabatur. Et meritò quidem hoc Sacramentum in felle mysticè demonstratur; cùm in eo Passionis amaritudo rememoretur. Piscis autem, in quo exstitit hoc fel, est ipse Filius DEI Christus; qui in mari magno, & spatioso amaritudinum, & dolorum, ab exordio suæ Conceptionis immorans usque ad littora Paterni sinûs per acerbissimam mortem jactatus est. S. Bernardinus Sen. t. 1. serm. 54. a. 1.

Cibavit illum pane vitæ, & intellectûs. Eccl. 15. 3.

Aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum. Luc. 24. 31.

Erant omnes docibiles DEI. Joan. 6 45. Totus sermo est de Eucharistia, eoque in se credentes, ac eum in Sacramento comedentes, docibiles, seu doctos, vocat: quia hôc divinô Sacramentô maximè illuminatur intellectus; ut intelligat, quæ salutis, & Dei sunt. S. Cyrillus Alex. l. 3. de ador. postquam comedimus Panem in conspectu Dei, meliora tum sentire, tum loqui, didicimus. Sylveira hic.

In qua nocte tradebatur. 1. Cor. 11. 23. Fuit institutum in nocte: per virtutem enim hujus Sacramenti anima illuminatur. *Nox illuminatio mea.* Ps. 138. 11. S. Thom. Aqu. hic.

Quid mihi opùs est sole, & lunâ, & istis miraculis? ipsô Dominô cunctorum apud me habitante, & permanente, quid mihi opùs est cœteris? ipse mihi erit sol, ipse lumen. S. Chrysost. hom. 27.

Eucharistiam Panem sapientiæ vocat. S. Bernardus de Natura, & Dignitate, amoris. cap. 13.

§. XI.

Eucharistia est antidotum contra vitia, & tentationes.

Ex Veteri, & Novo.

A Filio subtegimus usq; ad corigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt. Gen. 14. 23. Unde tanta spoliorum nausea? *Melchisedech proferens panem, & vinum benedixit ei.* v. 18. Scelus esset, si epotô Calice Domini aliquid præter Dominum sitiremus. Oliva ser. 3. Dom. 1.

In cunctis diis Ægypti faciam judicia. Ex. 12. 12. Nocte illâ, quâ agnum abituri Judæi comederunt, idola omnia, quæ ab Ægyptiis colebantur, divinitus ceciderunt: id quod refert Abulensis, explicans illa verba: *in cunctis diis &c.* Quia, ùt volunt Hebræi, omnia idola Ægyptiorum illâ nocte subitò putrefacta, & incinerata fuêre; metallica resoluta, lapidea in pulverem comminuta.

Eligè viros, & egressus pugna contra Amalecitas. Ex. 17. 9. Bibit de petra populus; & statim bellum iniit contra Amalec. Videte fratres, quia postquam quis de Petra biberit, id est, Christi Sacramenta susceperit; necesse est illum ad pugnam procedere. Quisquis

ergo Christo conjungitur, non ad delicias, non ad voluptates, sed ad prælium præparetur. S. Augustin. serm. 93. de temp.

Steterunt aquæ descendentes in loco uno. Jos. 3. 16. Steterunt aquæ contra naturam; cùm sint fluidæ. Lyranus. Cur fluvius prolabi dedisci? quia mannæ arca, alveò recepta, cogit nobiliter degenerare naturam, constantiam undis induit, frænat impetus, solidat fluctus. Naxera hic §. 32.

Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi. Cant. 1. 12. Devota sumptio Sacramenti valet ad resistendum cogitationibus pravis: myrrha siquidem servat corpora illæsa. Quia dilectum Dominum suscipimus sicut fasciculum myrrhæ; eò quòd Passionem ejus ad memoriam revocamus. S. Bernardinus t. 2. serm. 55.

Ab aquilone pandetur malum super omnes habitatores terræ. Jer. 1. 14. Sed mandat DEus Moysi: *mensa stabit in parte aquilonis.* Ex. 26. 35. Aptè Eucharistica mensa ad frigidum aquilonem præparatur. Sylveira in Matth. 23.

Vivent triticô - quid mihi ultrà idola? Oseæ 14. 8. 9.

Si tetigero tantùm vestimentum ejus. Matth 9. 21. Audiant Christiani, qui quotidie Corpus Christi attingunt; quantam de ipso Corpore sumere possunt medicinam; quando mulier totam rapuit de sola Christi fimbria sanitatem. S. Chrysologus serm. 34.

Ex Patribus, & aliis.

Quàm præclarus est Calix iste! quàm religiosa est hujus potûs ebrietas! per quam excedimus Deo; & quæ retro sunt obliti, ad anteriora extendimur, non habentes sensum hujus Mundi; sed divitis purpurati delicias contemnentes cruci hæremus, sanguinem fugimus, & intrà ipsa Salvatoris nostri vulnera figimus linguam. S. Cyprianus de Cœna Dom.

Si quis vestrûm non tam sæpe modò, non tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujusmodi; gratias agat Corpori, & sanguini Domini: quoniam virtus sacramenti operatur in eo. S. Bernardus serm. 1. in Cœna Dom.

Ex hujus sumptione devota, cessant odia, contentiones sopiuntur. S. Laurentius Just. in festo Corp. Chr.

Contingere potest, quòd tantâ devotione mens per sumptionem Sacramenti in Domino absorbeatur; quòd ab omnibus venialibus expurgetur, ac perfectè configuretur solari claritati dulcissimi JEsu Christi. S. Bernardinus Sen. t. 1. serm. 54. art. 2.

§. XII.

Eucharistia est amuletum castitatis.

Mortua est Rachel, & sepulta est in via, quæ ducit Ephratam. Hæc est Bethlehem. Gen. 43. 19. Quid Bethlehem, nisi *domus panis*? Apud domum Panis ardentissimi moriuntur, & sepeliuntur, amores. Escobar t. 3. Colloq. Chr. p. 2. Obs. 3.

Apparuit minutum - in similitudinem pruinæ super terram. Ex. 16. 14. Panis cœlestis in similitudinem pruinæ, rorisque, apparebat: quia Corpus Domini à fervore pravæ concupiscentiæ refrigerat. S. Thom. Aqu. Opusc. 56. c. 6.

Vivent triticô. Oseæ 14. 8. & v. 6. *ero quasi ros.* De priore versu Glossa Ordinaria: *vivent tritico*, id est, Corpore, & sanguine Domini. De secundo S. Hieronymus: *ero* eis *quasi ros*; ut fornacem Babylonicam, & caminum æstuantis incendij, meô rore restinguam. Si in medio fornacis Mundi fueris projectus; vive hoc triticô. Non angelus, sed ipse Dominus descendet ad tuum pectus, & excutiet flammam ignis de fornace. Arcones in Is. 1. Disc. 1.

Quid bonum ejus? - germinans virgines. Zach. 9. 17. id est, castos, immortales. Virgo enim immortalis vitæ est Symbolum, ait Hieronymus Prado in Ezech. 15.

Tetigit fimbriam vestimenti. Matth. 9. 20. Mulier illa Evangelica felici furto attigit fimbriam JESU, & statim stetit in ea fluxus sanguinis, fluxus carnalis illecebræ. Gilbertus serm. 1. in Cant.

Ut cognovit, quòd accubuisset. Luc. 7. 37. Cognitio, seu meditatio, JESU accumbentis in mensâ Eucharistica, sufficit; ut impudica Magdalena nuntium remittat voluptati. Escobar t. 3. Colloq. Chr. hic Obs. 3. p. 2.

Quanti mercenarii abundant panibus. Luc. 15. 17. Vel sola recordatio paterni panis eum domum reducit, & à luxuria revocat. Eucharistia vel in umbra solùm exterminat luxuriam. de Castillo Illat. 152.

Caro mea verè est cibus. Joan. 6. 56. Mira inter Eucharistiam, & castitatem, concordia. S. Augustin. in Ps. 98. de carne Mariæ carnem accepit, & ipsam carnem nobis manducandam dedit, Et de Assump. 3. Virg Caro CHRISTI caro est MARIÆ. Ex Matre Virgine Corpus, & Sanguinem, assumpsit. Et quia ex Matre Virgine hæc nobis contulit; ad virginitatem, & castitatem, nos allicit. Idem Illat. 141. Qui amat hanc carnem, non est amicus suæ carnis: & qui in hunc sanguinem est affectus, mundus erit à sensibili sanguine. S. Gregor. Nyss. hom. 8. in Ecclesiasten.

§. XIII.

Eucharistia renovat, sanctificat, auget gratiam, &c.

Ex Veteri.

Mensis hic principium mensium. Ex. 12. 2. Antiqui, cùm ad mensam alicujus magni viri, ac principis, admitterentur, nasci se dicebant. Hinc illud Statii 4. Sylv. qui dum mensæ Domitiani fuisset adhibitus, ait: hæc ævi mihi prima dies, hæc limina vitæ. Verùs id de Eucharistia Pane vitæ. Gaudentius in Ex. serm. 1. tunc audiunt: *mensis hic &c.* tunc utique, quando liberati de Ægypto hoc verum manna comedemus, & de Petra ista Christo bibemus, adhærentes agni immaculati vestigiis. Novarinus Agn. Euch.

Quid-

Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. Levit. 6. 27. id est, aliquô modô sanctum habebitur; ut non possit, nisi certâ præmissâ cærimoniâ, ad usum profanum rursus converti: ut si vestis esset, deberet lavari priùs. Cornelius hic.

Introibo ad altare Dei, ad Deum, qui lætificat juventutem meam. Ps. 42. 2. Eras nempe cor vetustum, priusquàm emitteret lucem suam. Recreavit te in tabernaculis Ecclesiæ, detractâ pelle vetustâ peccati, defluentibus plumis ad calorem Austri, contusa ad petram Christum in abstinentia curvitate nimiâ rostri. Job. 39. 26. Gerson tr. 9. super Magnif. Depositi peccatorum senectutem, sumpsisti gratiæ juventutem: hoc tibi præstiterunt Sacramenta cœlestia. *Renovabitur ut aquilæ juventus tua.* Ps. 102. 5. Bona aquila esse cœpisti, quæ cœlum petis, terrena fastidis. Bonæ aquilæ citra altare: ubi enim corpus, ibi & aquilæ. Corpus Christi est in altari; aquilæ vos estis renovatæ ablutione delicti. S. Ambros. de Sacram. l. 4 cap. 2.

Panem angelorum manducavit homo. Ps. 77. 25. Si panis Angelorum est, quomodo homini datur? Hugo Cardin. in Prov. 31. talis cibus datus est hominibus, ut fiant Angeli.

Ecce tu pulchra es amica mea. Cant. 1. 14. Septuag. *proxima mea.* Hebr. *commensalis mea.*

In manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari. Is. 6. 6. Theodoretus ait: his verbis significari participationem Corporis, & sanguinis Domini. Eam de carbone Eucharistico cor Isaiæ flammam charitatis concepit, ut divinis obsequiis se prorsus addixerit. Naxera in Appendiculo de Euchar. Isaias optans se jungere Seraphinis in laude Dei, calculô hôc charitatis inflammari debuit; simulque per eum quasi consecrari non tantùm Propheta, sed & Evangelista, & Apostolus: perinde ac Apostoli consecrati sunt per igneas linguas in Pentecoste Act. 2. 3. Hic autem carbo est Eucharistia, quæ ab omni peccato nos purgat, roborat, & inflammat: ut tanquam leones ignem spirantes ab illa mensâ recedamus facti diabolo terribiles, ait Sanctus Chrysostomus hom. 61. ad populum. Ità S. Justinianus in resp. ad q. 44. Cornelius hîc in Isaiam.

Deus ipse veniet, & salvabit nos. Is. 35. 4. Scilicet, ùt ait Guilielmus Pepinus serm. 2. in festo Corp. Chr. veniet Dominus in Sacramento altaris. Quid additur? *tunc saliet sicut cervus claudus.* v. 6. id est, saliet peccator de vitiis ad virtutes, de Mundo ad cœlum. Novarinus Agn. Euch.

Ex Patribus, & aliis.

Cibus sum grandium; cresce, & manducabis me: nec tu me, in te mutabis, sicut cibum carnis tuæ; sed tu mutaberis in me. S. August. Confess. l. 7. c. 10.

Inter Dominicæ mensæ convivas animalis homo non admittitur: quidquid caro, & sanguis dictat, ab hoc cœtu excluditur. S. Cyprianus de Cœna Dom.

Verus ad sacra percipienda accessus id accedentibus tribuit, ut ex communione divina ad Dei similitudinem, atque consortium transeant. S. Dionysius l. de Eccl. Hierarch. c. 3.

Eucharistia vim maximam habet perficiendæ sanctitatis. Idem ibidem c. 2.

Sub specie panis datur tibi Corpus, & sub specie vini datur Sanguis: ut sumptô Corpore, & Sanguine Christi efficiaris ei comparticeps Corporis, & Sanguinis. Sic Christoferi erimus, hoc est, CHRISTUM ferentes; cùm ejus Corpus, & Sanguinem, in membra nostra receperimus. S. Cyrillus Jeros. Catech. mystag. 4.

Per hujus Sacramenti virtutem universæ virtutes augentur, & omnium gratiarum fructus exuberant. Per Crucis mysterium eripuit nos à potestate peccati; per Eucharistiæ Sacramentum liberat nos à voluntate peccandi. Innocentius P. III. l. 4. de Sacrament. Alt. cap. 4.

Plus augmentatur quis in sanctitate vitæ, & gratia spirituali, dignâ unâ Communione, quàm unius hebdomadæ afflictione in pane, & aquâ. Sanctus Vincentius Ferr. Dom. 18. Trinitatis.

§. XIV.

Eucharistia beatam, ac suavem facit mortem.

NOn sepelias me in Ægypto. Gen. 47. 29. Patres antiqui morituri ambiebant sepeliri in Palæstina. Cur? illis terræ finibus beati viri jam medullitus aggliscebant; quam interioribus oculis jam videbant pretiosô Dominici Corporis sanguine purpurari. S. Petrus Dam. serm. de translat. S. Hilarij. q. d. credebant ossa riganda Deificô sanguine esse in vitam, & resurrectionem fovenda. Baeza t. 1. l. 3. cap. 8. §. 29.

Melius est, ut incidam in manus Domini. 2. Reg. 24. 14. Cur præ reliquis pœnis elegit mortem? S. Cyrillus Alex. l. 3. de justif. in Christo; à manè igitur, id est, à primis hujus Sæculi temporibus, mors depasta est eos, qui in terra erant, usque ad horam prandij, hoc est, usque ad tempus mensæ. Ubi enim advenit nobis sanctæ mensæ tempus, nimirum illius in Christo, ac mysticæ; in quo pane reficimur illô cœlitus datô: quæ priùs terribilis erat mors, cessavit. Baeza citatus.

Mors in olla. 4. Reg. 4. 40. Mors ex olla Prophetarum, injectâ farinâ, depulsa est; omnisque ejus amaritudo in suavissimum saporem transijt. Mors amara est, & fructus in suavissimum pomi illius ab Eva decerpti quô, in novissimo præsertim vitæ, obstupescunt dentes nostri. Verùm per Eucharistiæ sumptionem, quæ per modum Viatici nobis præbetur, mortis ipsius amaritudo in dulcedinem, gaudiúmque, vertitur. Doultreman l. 1, c. 14. Sect. 8.

Si dimisero eos jejunos. Marci 8. 3. Non vult JEsus eos dimittere jejunos, nè deficiant in via. Periclitatur ergo, qui sinè cœlesti pane ad optatam mansionem pervenire festinat. Sanctus Hieronymus in Matth. 15. apud Sylveira hîc.

Nunc dimittis. Luc. 2. 29. Quidni dimittatur in pace, qui Christum Domini habet in pectore? ipse enim est pax nostra. S. Bernardus serm. de Purif. B. Virg.

Ad cœnam nuptiarum Agni. Apoc. 19. 9. Per hanc intelligunt Cyrillus, Theophylactus, Eucharistiam ideo; quia in fine Mundi, seu vitæ Christi, instituta. S. Bernardinus Dom. 14. Pent. cœna ad leniendum horrorem mortis, quem illa excludit. Sylveira hîc.

Si quis egreditur è Mundo, si quis è carcere vinctorum domo dimittitur, ut ad regnandum vadat; sumat JEsum in manibus suis, & circumdet eum brachijs suis; totum habeat in sinu: & tunc exultans ire poterit, quò desiderat. Origenes hom. 15. in Luc.

Illud est Viaticum nostri itineris; quô in hac via vitæ alimur, ac nutrimur, donec ad ipsum pergamus de hoc Sæculo. S. Gaudentius tr. 2. in Exod.

Qui nobis ità familiaris dignaris esse in vita; quòd à nobis tractaris, consecraris, manducaris; noli nobis alienus esse in morte; sed parce nobis in die mala. Guarricus serm. 5. in Purif. B. Virg.

Caro Christi est Viaticum, spiritûs vehiculum: ipse est cibus, ipse currus Israel, & auriga ejus. Idem serm. 1. in Resurrect.

Varia de bonis, quæ Eucharistia adfert.

Quemadmodum qui est à terra panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans terrenâ, & cœlestî; sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam jam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. S. Irenæus adv. hæres. l. 4. c. 34.

Eucharistia bona gratia interpretatur. Et quid melius Corpore, & Sanguine, Christi? S. Isidorus l. 6. c. 19.

Bonus Pastor, qui animam suam dat pro ovibus suis. Animam pro illis, Carnem illis: illam in pretium, istam in cibum. Res mira! ipse pascua, est, ipse, redemptio. S. Bernardus serm. 31. in Cant.

Hæc unio Christi & perceptio Sacramenti, figura est futuræ unionis in patria. Nec mirum, si Filius Dei nunc tribuit nobis Corpus, & sanguinem suum, in alimoniam gratiæ ad tempus, quibus post hanc vitam paratus est dare propriam divinitatem in escam gloriæ in æternum. Instituit Sacramentum hoc 1. ob suæ Passionis perpetuam recordationem. 2. ob suæ eximiæ charitatis indicium. 3. propter Ecclesiæ consolationem: ut Dominum suum haberet sub Sacramento, quem modò non habet visibili modô. 4. propter nostram subventionem: ut purgemur virtute hujus Sacramenti à vitiis, gratiâ impinguemur, in via confortemur, ad gloriam perducamur. Quidquid enim cibus corporalis facit in carne manducantis, hoc efficit cibus iste spiritualis in anima communicantis. Dionysius Carth. in Matth. 26.

§. XV.

Præparatio ad Eucharistiam in genere.

Ex Veteri.

Surge, & perambula terram in longitudine, & latitudine sua: quia tibi daturus sum eam. Gen. 13. 17. S. Chrysost hom. 37. in Gen. surge, & circumi; & dicse tam longitudinē, quàm latitudinem: ut possis scire & magnitudinem terræ, quâ fruiturus es; & antequam fruaris, spe passus magnam inde voluptatem haurias. Eucharistia terra promissionis. Sed priùs meditatione perambula, & vide, quid acceptaturus sis. Didacus Niss. Polit. Cœl. p. 1. l. 9. c. 2.

Minimè; sed in platea manebimus. Gen. 19. 2. S. Thomas Aqu. *minimè* supple, nisi nos amplius compellas. Non enim erat dignus eos accipere, & habere, nisi tanta ejus esset charitas, quòd compelleret eos. Si Loth post tam demissam humilitatem, postutam liberalem hospitalitatem, indignus est, cujus domum subeant Angeli: quantus amor, quanta mundities animæ, requiritur, ut Angelorum Dominum excipiamus. Idem ibidem c. 3.

Ibimus viam trium dierum. Ex. 3. 18. Via trium dierum est via fidei, spei, & charitatis: via contritionis, confessionis, & satisfactionis; quibus præparamus nos, & tendimus ad sacrificium Eucharistiæ. Cornelius hîc.

Non comedetis ex eo crudum quid. Ex. 12. 9. Crudum cibum manducat, qui nullam circa illum dispositionem, aut præparationem, præmittit. Abulensis in Matth. 26.

Renes vestros accingetis. Ex. 12. 11. Carnis lumbos castitatis funiculô accingat, seque devotionis affectu componat, virtutum se ornet gemmis; quisquis ad sanctum accedit altare divina susceptarus mysteria. Paoletti Dom. 2. Pent.

Assum igni. Ibidem. Jubet eos edere carnes assas igni: eò quòd oporteat eos esse inflammatos Spiritu, qui volunt ad Communionem Christi accedere. S. Cyrillus Alex. lib. 2. in Exod.

Manè quoq; ros jacuit per circuitum castrorum. Ex. 16. 13. Rore priùs in terram missô mappam quodammodo explicabat Angelus, ut Hebræus panem exciperet. Quô igitur ore, quâ mente, affectu, & puritate, sumendus ipse DEUS? Velloso in Judith c. Præn. 39.

Sanctifica illos hodie, & cras; lavent que vestimenta sua: & sint parati in diem tertiam: die enim tertiâ descendet Dominus coram omni plebe. Ex. 19. 10. Si illi jubentur se parare hodie, & cras, ut tertiâ die Do-

Dominum in nube excipiant, ejusque verba audiant; nos quantò magis hodie, & cras, præparare debemus, ut Christum intrà nos recipiamus? Sylveira in Matth. 6.

Operuit nubes montem, & habitavit gloria Domini super Sinai, tegens illum nube sex diebus: septimò autem die vocavit eum de medio caliginis. Ex. 24. 15. 16. Cur non statim primò die illum vocavit? Resp. Ut ab humano consortio separatus totos sex dies ad divinum colloquium se præpararet. Quòd si ad alloquendum non tam ipsum DEum, quàm Angelum, tanta præparatio necessaria; quanta, obsecro, non modò ad alloquendum, sed etiam amplectendum ipsum DEum in Eucharistia exigetur? Mendoza in 1. Reg. 3.

Quando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende, quæ apposita sunt. Prov. 23. 1. S. Augustinus tr. 47. & 48. Chrysostomus in Ps. 22. per mensam hanc accipiunt Eucharistiam. In Eucharistia autem summa requiritur consideratio; ut tanti epuli, cibique dignitatem, & pretium æstimes, reverearis, colas, & adores, ut par est. Cornelius hic.

Candor est lucis æternæ. Sap. 7. 26. quantùm ad Divinitatem: ideo Hostia est rotunda; quod significat æternitatem DEI. *Et speculum sinè maculâ*, quantùm ad animam: ideo Hostia debet esse purissima, & alba. *Et imago bonitatis DEI*, quantùm ad Corpus; per quod complevit suam bonitatem in opere redemptionis. Si dignè volumus communicare, habeamus candorem lucis æternæ per veram fidem; speculum sinè maculâ per castitatem; imaginem bonitatis per firmam amicitiam. S. Vincentius Ferr. serm. 1. in Festo Corporis Christi.

Ex Novo.

Ipse vobis demonstrabit cœnaculum grande stratum. Marci 14. 15. Græcè, & Syriacè, *paratum*. Hieronymus, *mundatum*.

Reliquit me solam ministrare. Luc. 10. 40. Quomodo se solam dicit Martha, cùm habeat ancillas? Jansenius in Concordia: demonstravit, se revereri Dominum, cui dignè excipiendo tota esset intenta; nihil satis esse putans. Cogitabat Martha secum, supremam majestatem domo excepisse: & ideò ad tantum hospitem omnem sedulitatem, pompam, apparatum, ministros, exigua esse putat. Et ideo sororem quoque tanto ministerio exigit. Sylveira hic.

Cito proferte stolam primam. Luc. 15. 22. De filio prodigo priùs vestiendo cogitat pater, quàm cibando. Stola prima signat gratiam, annulus bona opera, calceamenta humilitatem. Idem in Joan. 6. q. 15.

Operamini cibum. Joan. 6. 27. An hic sacer cibus conficiendus ab hominibus? Docet, nè ad hanc escam edendam accedamus, quin illum priùs bonis operibus promereamur. Idem ibidem q. 2.

Mundet se compunctionis, & lacrymarum lavacrò; carnis lumbos castitatis funiculò accingat; sicque Dominicæ memor Passionis quisque ad sanctum accedat altare divina suscepturus mysteria. S. Laurentius Just. de casto connubio.

Verè humanâ voce explicari non potest, cum quanta devotione confici, cum quanta cautela dispensari, cum quanta reverentia suscipi, debeat Corpus Christi. Blesensis ep. ad Richardum Episc. London.

§. XVI.

Eucharistiam accede mundus, cum gratia &c.

Ex Veteri.

Lignum etiam vitæ. Gen. 2. 9. Lignum vitæ meritò dicitur Corpus Domini in Eucharistia: est enim vivorum, ut loquuntur Patres: scilicet à solis vivis ritè suscipitur; quod significatur verbò *manducare* toties à Christo repetitò. Quippe cùm manducare, & bibere, actiones sint vivorum, non mortuorum: ideò, ut ritè hoc Sacramentum suscipiatur, necesse est, ut suscipiens in se habeat vitam gratiæ; manducet, & bibat, Corpus, ac sanguinem Domini. Fernandius hîc c. 2. Sect. 4.

Afferam pauxillum aquæ; & lavate pedes vestros, & requiescite sub arbore; ponamq; buccellam panis. Gen. 18. 4. 5. Angelis accepturis Christi Corporis figuram, pedum ablutio in dicitur. Licet angelicam habeas puritatem; æquum erit te amplius lavari. Escobar t. 3. Colloq. Chr. Sect. 2. Obs. 7.

Lavent q; vestimenta sua. Ex. 19. 10 Si Deus præcepit filijs Israel, ut lavarent vestimenta sua ad suscipiendam Legem; quantò major puritas requiritur ad suscipiendum in se, ipsum Legislatorem? Stella in Luc. 2.

Deserviens uniuscujusq; voluntati, ad quod quisq; volebat, convertebatur. Sap. 16. 21. Deserviens uniuscujusque voluntati existenti de numero bonorum: nam malis insipidus erat cibus. Lyranus. Unde dicebant: *anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo.* Num. 21. 5. Naxera in Jos. 12. Appendic. de Euchar. §. 10.

Mundamini, qui fertis vasa Domini. Is. 52. 11. Quantò mundiores esse oportet, qui in manibus, & in corpore, portant Christum. Blesensis ep. ad Richardum.

In quibus nulla esset macula. Dan. 1. 4. Si regi Nabuchodonosor assistebant adolescentuli, in quibus non erat macula; multò magis qui ad Deum accedit, debet esse sinè maculâ. S. Chrysost. in Ps. 14.

Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum; & replebimini in eo. Joel. 2 19. Caro, aut sanguis, sinè oleò Spiritûs Sancti non prodest nobis; imò magis officit. Ideo quisquis rectè vult communicare, sic vivat necesse est, ut templum Spiritûs Sancti semper esse queat. S. Paschasius l. de Corp. & Sangu. Domini. In eodem cœnaculo, in quo celebrata Eucharistici Agni mensa fuit, etiam Spiritus Sanctus in linguis igneis in Apostolos se demisit: ut discceremus; qui Christi domicilium est, debere etiam esse

esse Spiritûs Sancti. Guilielmus Pepinus in Ex. 12.

Cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret? 1. Machab. 4. 44. &c. Ipsos etiam lapides altaris, quòd à Gentibus fuerat profanatum, quando jàm nefas erat in eo hostias adolere, eò quòd idolorum sacrificijs pollutum esset; præcepit Judas Machabæus in loco mundo collocari, donec surgeret propheta, qui, consultô Deô, quid de his lapidibus faciendum esset, ostenderet. Si Deus adeò puritatis amator est, ut altaris sui lapides sacrificiô idolorum maculatos, in mundo loco reponi voluit; quantam à nobis puritatem exiget, ut sacratissimum Corpus suum suscipiamus. Diez. Eucharistia.

Ex Novo.

Involvit illud in Sindone munda. Matth. 27. 59. Non ponendus est Christus in sindone munda, & in monumento novo: quia Panis vitæ non est recipiendus nisi conscientiâ mundâ, & corde sincerô. Blesensis ep. 86. Cùm Passionis tempore nobilis ille Senator immaculatâ, mundâque sindone involvens Domini Corpus in novo, & purô monumento posuit; commonemur, ut sacrosanctum Domini Corpus purâ conscientiâ suscipiamus. S. Gregorius Nyss. de perfect. Christiani. Non fortuitò scriptum est, quoniam involvit Corpus in sindone munda, & posuit in monumento novo: quia omnia, quæ sunt circa Corpus JEsu, munda sunt, & nova, & omnia magna valde. Origenes in Catena S. Thomæ.

Occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans. Marci 14. 13. Per hanc aquam intelligit S. Ambr. in Luc. 22. Baptismum. Baptismalis innocentia requiritur ad Eucharistam suscipiendam. Sylveira c. 4. in Matth. 26.

Ave gratiâ plena, Dominus tecum. Luc. 1. 28. Si Deus jam in Virgine, cur à Deo ad eam mittitur angelus? S. Chrysologus serm. 143. ergo erat cum Virgine, qui ad Virginem miserat? præcessit nuntium suum Deus. Ad dignam Eucharistiæ sumptionem debet in nobis Deus præexistere per gratiam: ità ut in nobis Deus sit prævia dispositio ad ipsum Deum sanctè, & reverenter suscipiendum. de Castillo Illat. 34.

Postquam consummati sunt dies. Luc. 2. 22. Virgo purissima, cùm inspiceret, se brachijs Sanctum Sanctorum portare, voluit purificari: ut nos doceret; quòd anima licèt sancta, & pura, ut ad Deum accedat, magis, ac magis præparari, ac mundari debeat. Blesensis serm. de Purif. B. Virg.

Si non lavero te. Joan. 13. 8. Genuinè ad literam: si te non lavero, non habebis partem mecum, id est, si obstinatè persistas in inobedientia, non habebis partem mecum, id est, non communicabis mecum in mensa Eucharistica; à sacra Synaxi te excludam, non habebo te familiarem, at mensæ sacræ socium &c. Cornelius hîc.

Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet; sed est mundus totus. Jo. 13. 10. Qui mundus est totus, cur adhuc indiget lavare pedes? quia ad Eucharistiam recipiendam tota mundities adhuc indiget purgatione. Escobar t. 3. Colloqu. Chr. Observ. 7. hic. Nota: quòd priusquam Dominus duceret Discipulos ad Thabor, non laverit eorum pedes; sed ante institutionem Eucharistiæ: quia major puritas requiritur ad eam accedenti, quàm quâdam gloriæ specie fruenti. Sylveira hîc q. 26.

Et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in quâ urna aurea habens manna. Hebr. 9. 4.

Vidi sanctam civitatem. Apoc. 21. 2. Civitas sancta tota aurea est, muros habet aureos, aureas habet plateas. In hac civitate Christus non habitat in lato. Siste ergo gradum: si aurô fulges, accede confidenter; digna es sedes Domini. Sanctus Hieronymus in Psal. 133.

Post transitum maris rubri Marrhæi fontis amaritudine per ligni gratiam temperatâ, agnoscimus (Patres veteres) esse mundatos: deinde duodecim fontium potu; postremò spiritualem undam petræ vomentis irriguô. Unde & manna manducaverunt: ut toties abluti manducarent panem, ùt scriptum est, Angelorum. S. Ambrosius Octuo. 16. in Ps. 118. 3.

Quâ igitur re non oportet mundiorem esse eum, qui hôc sacrificiô participatus est? quos radios non deberet excedere manus illa, quæ hanc coronam pertractat? os, quod igne impletur spirituali? lingua, quæ cruentatur hôc admirabili sanguine? Veniat tibi in mentem, quô sis honore honoratus, quâ mensâ fruaris &c. Sanct. Chrysost. hom. 83. in Matth.

§. XVII.

Ad Eucharistiam accede pœnitens, contritus.

Ex Veteri.

Lavate pedes vestros. Gen. 18. 4. id est, affectiones per contritionem, & confessionem; *& requiescite sub arbore* Crucis; ut possitis dignè sumere buccellam Panis Eucharistici. Broymard. Passio Christi.

Pone azymos cum lactucis agrestibus. Ex. 12. 8. Hebr. *cum amaritudinibus*, seu cum amaris herbis. Abulensis hic: fiebat autem hoc ad significandam amaritudinem, de qua tunc exierunt. Lactucæ agrestes valde amaræ sunt: carnes ergo agni cum lactucis agrestibus sunt edendæ; ut, cum corpus Redemptoris accipimus, nos pro peccatis nostris in fletibus affligamus. S. Gregorius hom. 22. in Evangelia.

Tenentes baculos in manibus. Ex. 12. 11. Baculus significat justitiam, quâ debemus nos de nostris excessibus judicare ante Communionem. S. Thomas Aqu. Opusc. 18. c. 16.

Cumq; descenderet nocte ros super castra, descendebat pariter man. Num. 11. 9. Ante Eucharistiæ sumptionem anima nostra perfundatur rore lacrymarum, ut anima hac aquâ purificetur. Sylveira in Joan. 6.

Ingres-

Ingressisq; eis Jordanem &c. Josue 3. 15. Sicut transitus prior Hebræorum, quò duce Moyse transierunt mare rubrum, repræsentat Baptismum: sic posterior, quò duce Josue transierunt Jordanem, figurat Pœnitentiam. Et sicut Hebræi post transitum Jordanis celebrârunt Pascha; sic post Pœnitentiam sumitur Eucharistia. Præterea Jordanis Hebraicè idem est, quod *fluvius judicij*. Talis est Pœnitentia, in qua pœnitens est accusator sui, & Sacerdos judex. Sicut Jordanis conversus est retrorsum, sic pœnitens vitam commutat. Sicut Hebræi transitò Jordane cum Chananæis assiduè bella gesserunt, donec ijs expulsis terram possederunt; sic & nos post mutationem vitæ assiduè cum vitiis confligamus necesse est. Cornelius in Jos. 4. 25.

Da mihi paululum aquæ in vase, ut bibam. 3. Reg. 7. 10. Dein ait: affer mihi *obsecro, & buccellam panis in manu tua.* v. 11. Priùs aquam, tum panem petit. Idem ibidem q. 8.

Josias noluit fieri Phase, nisi priùs Judæa purgaretur ab idololatria. 4. Reg. 23. 21.

Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Cant. 5. 1. Per amicos, & charissimos, S. Gregorius, & alij, accipiunt quoslibet Fideles, & justos; qui hîc invitantur à Christo ad Eucharistiæ Synaxim. Illa enim suò spirituali gustu, & dulcedine, quasi inebriat animam; ut omnium oblita non nisi Christum cogitet, & amet. Sed ante hanc vini, mellisque in Eucharistia degustationem oportet præmittere myrrham, id est, mortificationem, pœnitentiam, confessionem peccatorum. Hinc præmisit dicens: *messui myrrham.* Ita Nyssenus, Philo, Rupertus, apud Cornelium hîc.

Convertentur sedentes in umbra ejus; vivent triticò. Oseæ 14. 8. Primò *convertentur*, scilicet à via sua mala. Post conversionem, & confessionem, sedebunt sub umbra ejus. Chaldæus: *habitabunt in umbra Christi sui.* Tunc autem *vivent triticò*, id est, vitam suam spiritualem nutrient, & proficient. de Ponte in Cant. 2. Exhort. 28. § 1.

Ex Novo.

Cùm natus esset Jesus in Bethlehem Juda. Matth. 2. 1. Bethlehem interpretatur *domus panis*: Judæa autem *confessio.* Fiat igitur, ut nos nunc per Confessionem fiamus domus panis spiritualis. Theophylactus in Matth

Curavit languidos eorum. Matth. 14. 14. Observa, quòd cùm daturus esset panes benedictionis Discipulis, ut apponerent turbis, sanavit ægrotos; ut sani participes fierent panum benedictionis. Non enim possunt, qui adhuc ægrotant, capere panes benedictionis. Origenes in Matth. 14.

Involvit illud in sindone munda. Matth. 27 58. Ubi Glossa: Sindone mundâ involvit JEsum, qui mundò corde suscipit. Inde mos Ecclesiæ manavit, ut purâ, simplicique sindone, seu lineò pannò, sacra Hostia excipiatur. Quia sicut linum lavari, torqueri, ac siccari, solet; ità per aquam lacrymarum corda mundari, per opera pœnitentiæ torqueri, per fervorem charitatis à carnalium desideriorum humore siccari, debent, ut Christi Corpus excipere mereatur. Doultreman l. 1. cap. 4. Per opera pœnitentiæ debes torqueri, per fervorem divini amoris à carnalium desideriorum humore desiccari. S. Bernardinus serm. 57.

Misereor super turbam. Marci 8. 2. Non solùm ægris sanitatem contulit; sed etiam turbam pane, & piscibus, in solitudine pavit Dominus. Vult Christus pascere, quos curavit: priùs aufert infirmitates, ut postea sanis offerat cibos. S. Hieronymus in Matth.

Bethlehem factus es, dignus planè susceptione Dominicâ: si tamen confessio non defuerit. Sanct. Bernardus serm. 1. in vigil. Nat. Dom.

§. XVIII.

Eucharistiam indignè sumentes.

Ex Veteri.

EMisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis. Gen. 3. 23. Considera cum timore, & tremore: si à paradiso terrestri primores parentes divinò imperiò expulsi sunt; nè fortè in eo remanentes sumerent de ligno vitæ, qui erant indigni peccatores: quis non timeat mortuus in peccato ad sumendum vitæ panem, Deum vivum, accedere ad altare Dei? Fernandius hic.

Ubi est Abel frater tuus? Gen. 4. 9. Hoc dicitur cuilibet accipienti Eucharistiam. q. d. vide, quomodo custodis. Sed respondet Cain fratricida: *nescio. nunquid &c.* q. d. non est mihi tanti, ut velim eum custodire. Sed quid dicit Dominus? *vox sanguinis fratris tui clamat.* id est, veniam petit pro peccatore; eò quòd indignè sumpsit. Hugo Card. hic.

Rex Salem. Gen. 14. 18. id est, pacis. Symbolum justitiæ, & misericordiæ Christi. Communiter Patres docent, Salem fuisse eandem civitatem, quæ postea dicta Jerusalem. Christus in Eucharistia indignè sumptus, rex justitiæ; dignè, rex pacis. Corn. hic.

Manus non tanget eum (montem) *sed lapidibus opprimetur - sive jumentum fuerit, sive homo.* Ex. 19. 13. Bestia, quæ montem teligisset, in quo Deus Moysi loquebatur, lapidibus obrui jubetur. Et non magis lapidandus, qui ad Sacram Eucharistiam ferinis moribus accedit. Novarinus Agn. Euchar.

Et mortuus est. 1. Paralip. 13. 10. Hîc intuendum, quantùm delinquit, qui ad Corpus Domini indignus accedit; si ille morte mulctatur, qui arcam Domini, Corporis figuram, minori, quàm debuit, veneratione tetigit. Hugo Card. hic.

Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. Ps. 68. 23. De indigna Communione accipit hæc S. Thomas opus. 20. de Sacr. Euchar. cap. 6.

Escam dedit timentibus se. Ps. 110. 5. Non offendentibus, non ad iracundiam provocantibus &c. Mendoza in 1. Reg. 3.

Vir quoq; unus in medio eorum erat - & atramentarium scriptoris ad renes ejus. Ezech. 9. 2. S. Paschasius l. de Corp. & Sangu. Dom. c. 8. Virum, qui erat indutus lineis, & atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis, Christum intelligimus. Habet atramentarium ad renes suos, ut omnium peccata describat, & Sanctorum à peccatoribus numerum segreget; maximè dum ad altare veniunt.

Si Dominus Daniel. 5. 3. injuriam vasorum ultus est contra Balthasarem regem, in quibus sanguis tantùm hircorum, & arietum, fundebatur: quâ, quæso, pœnâ in eos animadvertet, qui calicis sui sangumem, & Corpus, impurò corde susceperint? Diez Eucharistia.

Ex Novo.

Quomodo huc intrâsti, non habens vestem nuptialem? Matth. 22. 12. Hoc illis specialiter videtur dicere, qui ad Christi Corporis, & sanguinis Sacramentum, indignè accedunt. Eusebius Emiss. D. 22. Pent. Sane hic imparatus ad Eucharisticam cœnam ingressus fuerat: quod crimen tantum est, ut nullò possit prætextu celari, aut imminui. Origenes tr. 20. in Matth. Villicus ille Luc. 16. 3. quando ab illo Dominus rationes poscit; quando malè acta vita eum accusat, invenit, unde in angustia respiret. Sed ille hospes sinè veste nuptiali obmutuit. Discrimen: homo, dum cæterorum beneficiorum rationes poscitur; verbò, aut factò utcunque se purgare potest de incuria, vel malitia. Verùm Eucharistia, cùm sit gratiarum Dei suprema, ità obruit hominem suâ magnitudine, ut nec verbò, nec factò, aliquam suæ ignaviæ excusatiunculam adferre possit. Didacus Niss. D. 2. Pent. §. 2.

Væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur. Marci 14. 21. Et hodie quoque, & in æternum, væ illi homini, qui ad mensum Domini malignus accedit. Et ille enim, in exemplum Judæ, Filium hominis tradit, non quidem Judæis peccatoribus; sed tamen peccatoribus: membris videlicet suis, quibus illud inæstimabile Dominici Corporis, & Sanguinis Sacramentum temerare præsumit. V. Beda l. 4. c. 14. in Joan.

Manus tradentis mecum est in mensa. Luc. 22. 21. Ità sæpe conqueri potest in hoc Sacramento Christus. Et v. 48. *Juda, osculò filium hominis tradis?* Gerson tr. 9. sup. Magnif.

Hunc Pater signavit Deus. Joan. 6. 27. Ly *hunc* ad panem refert Rupertus, qui ait: hunc cibum signavit Deus, hoc est, à communibus cibis distinxit: ut, cùm alios communes bonis, ac malis fecerit, solum hunc panem, hunc cibum, nunquam dare voluit, nisi dignis, id est, operantibus opus Dei.

Ex vobis unus diabolus est. Jo. 6. 71. Cur Judas à Christo vocatur diabolus, non recedentes. Quia gravior indigna, quàm nulla communio. Sanct. Chrysost. hom. 83. in Matth. dico horribile quoddam, atque tremendum: non est ità malum, dæmoniacos intrà Ecclesiam esse, sicut illos.

Quicunq; manducaverit - indignè. 1. Cor. 11. 27. hoc est: eandem pœnam dabit, quod supplicium luent ij, qui Christum cruci affixerunt: quemadmodum enim ij jugulatores rei sunt sanguinis; ità & hi, qui indignè mysteriis participant. S. Chrysost. orat. de non contemnenda Ecclesia.

Ex Patribus, & aliis.

Ingens nobis indicitur bene vivendi necessitas, nè Corpus Domini, vel indignè sumendo, sumamus judicium; vel sumere cessando; nihil. ominus incutramus periculum. Necessatiò quippe sumendus est Agnus, ut à vastante angelo protegamur. Innocentius P. III. c. 42. de Sacro Alt. myst.

Certus sit, quia ultores Angeli nec semel indignè communicanti parcerent; nisi Bonitas Christi, in cujus judicio pendent omnia; & cui commissum est, ut signum ponat in frontibus suorum; & gladium suspenderet, & removeret momentaneam mortem. Christo totum debemus adscribere. S. Paschasius l. de Corp. & Sang. Dom. cap. 8.

Sumentes indignè præcœteris delicta graviora committunt, & pertinaciores in malo, atque ad emendationem vitæ tardiores sunt. S. Laur. Just. s. de Corp. Christi.

Semel pretiò traditus est in carne; sed millies in Sacramento. Dies una suæ pertulit ludibria Passionis; quotidiè verò ab infidelibus ministris super mensam Altaris. S. Laurentius Just. l. de casto connub. c. 24.

O quantum peccatum reputares, si Corpus Christi cani dares. Et certè, tu luxuriose, tu invide, tu avare, sordidior es quòvis cane. S. Bonaventura s. 5. D. 2. Quadr.

Tales sunt socij Judæ proditoris, de quo in Joanne 13. 27. legitur: *post buccellam introivit in eum Sathanas*: nam & antè in eum intravit, Sed quia Corpus Christi indignè accepit, magis possedit eum diabolus. Dionysius Carthus. serm. quomodo communicandum.

Christus D. nec cùm hoc Sacramentum promisit Jo. 6. 32. neque cùm instituit Matth. 26. 26. ullas pœnas, aut minas, indignè communicantibus decrevit. Ratio facilè potest inveniri. Ut significaret, hoc sacrilegium adeò atrox, ut nemini deberet in memoriam venire; à nemine, tanquam possibile, judicari. Quò pactò Solon apud Athenienses, teste M. Tullio pro Amerino, nullam statuit pœnam in patricidas: ut ostenderet; hoc facinus esse adeò infandum, ut nè in mentem quidem cuiquam mortalium venire debuisset. Quòd si talis culpa cogitari ut possibilis videri non debebat; quis debitam illi pœnam excogitabit? Certè Sanct. Paulus gravissimas assignat. 1. Cor. 11. 27. *reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* Mendoza in 1. Reg. 3.

Appendix præcedentis paragraphi
Mors est malis, vita bonis.

Putabam me stare &c. Gen. 41. 17. Quis non miretur, in ijsdem herbarum pascuis, & in ijsdem aquarum fluentis, saginari boves quasdam, alias emaciari? Mendoza in 1. Reg. 3.

Nilus Ægyptiis sanguis, Hæbreis potabilis. Ex. 7. 20.

Armenta Ægyptiorum pereunt, salvis Israelitarum. Ex. 9. 4. Id.

Manna, quod à malis servabatur, multis vermibus scatebat; bonis nectar erat. Ex. 16. 20.

Erat manna quasi semen coriandri album. Ex. 16. 31. Ea natura coriandri est, ut homines sanet, serpentes necet. Plinius l. 20. c. 20.

Panes propositionis dicuntur in Hebræo: *panes facierum.* Ex. 25. 30. quòd duas nimirum facies habuerint; non sinè mysteriô: ut Christus D. in Eucharistico pane duplicem habere faciem significetur: unam amabilem, quâ bonos sanet Ps. 20. 7. *lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.* Et Ps. 66. 2. *illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.* Alteram terribilem, quâ malos perdit, juxta illud Ps. 20. 10. *pones eos, ut clibanum ignis, in tempore vultûs tui;* & Ps. 33. 17. *vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Mendoza cit.

Arca Israëlitas animabat, Philisthæos occidebat. 1. Reg. 5. 2. Sicut columna nubis excœcabat Ægyptios, illuminabat Hebræos. Ex. 14. 20.

Caminus Babylonicus justis tribuebat refrigeria, injustis movebat incendia. Dan 3. 22.

Sic Christus alijs est *in ruinam*, alijs *in resurrectionem.* Luc. 2. 34.

§. XIX.

Ad Eucharistiam accede castus, sinè impuritate carnali.

Et azymos panes cum lactucis agrestibus. Ex. 12. 8. Quòd dicit azyma cum amaritudine manducandum; docuit, neminem posse sinè tristitiâ carnis sinceram vitam ducere. Amaritudo videtur jejunium, & omnis abstinentia carnalium deliciarum. Sed Pascha Domini non aliter celebratur; sed sinceritatis azyma aliter non editur. S. Gaudentius tr. 7. in Ex.

Renes vestros accingetis. Ex. 12. 11. Agnum nostrum comesturi renes nostros accingamus; id est, delectationes noxias, & carnalium desideriorum fluxa, restringamus. S. Eligius hom. 14. Renes præcingimus, cùm carnis luxuriam per continentiam coarctamus. S. Gregorius. Oportet nos ex præcepto Domini (*sint lumbi vestri præcincti*) mortificare priùs concupiscentias carnis; & sic accipere Corpus Christi. S. Gaudentius tr. 2. in Ex. Primùm hôc loco lex castitatis in renibus, quorum scrutator est DEUS, affigitur. Sanct. Paschasius. l. 1. c. 22.

Sinè maculâ. ib. Sciendum: quia Agnus Dei sinè maculâ, qui Virginis est filius, luxuriosi, & incœsti, sumunt periculosiùs. Quia, cùm in Sacramento uniri Christo debeamus, conformitate passionis, & munditiæ; nihil sic adversatur Passioni Crucis, ùt voluptas; nihil sic munditiæ, ùt fœditas; nihil sic ejus unioni, ùt fornicariæ societatis unitas. Algerius l. 1. de Sacr. Alt. c. 21. Non est aliud, quod tantam munditiam exigat. Abulens. in c. 26. Matth. q. 32.

Offerentes coram Domino ignem alienum. Levit 10. 1. Cùm ad offerendum Deo terribilis Sacramenti libamen accedimus, cavendum valde est, nè alienum ignem, id est, libidinis flammam, vel cujusvis vitij fomitem, inter salutares hostias deferamus. S. Petrus Dam. ep. 66.

In sanctuario comedes illud. Num. 18. 10. *Mares tantùm edent ex eo.* Jo. 6. 10. *discubuerunt viri numerô quasi quinq; millia.* Cur nulla mentio fœminarum? S. Cyrillus Alex. l. 3. in Jo. de viris solis mentionem facit; œnigmaticè monens: omnibus, qui viriliter probitatem, ac fidem, amplectuntur; non imbecillibus, ac mollibus, cibum cœlestem à Salvatore præberi: nam qui muliebri animô sunt, nihil magni cognoscere possunt.

Fecit grande convivium. Esth. 1. 3. Assveri convivium ad literam fuit vanum voluptatis, & gloriæ, aucupium; sed mystícè magnum S. Eucharistiæ simulachrum. *Assverus* Hebr. & Chald. idem est, quod *magnum caput.* Celebravit hoc convivium in regia sua *Susan*; quæ vox Hebr. significat *lilium*, puritatis, & virginitatis symbolum. Corn. hic.

Cùm jussisset turbam discumbere super fœnum. Matth. 14. 19. Opinor, quòd jusserat turbas discumbere in fœno, propter id, quod dicitur in Isaia: *omnis caro fœnum.* hoc est, subjicere carnem, ac subditum reddere carnis affectum: ut sic aliquis possit esse particeps panum, quibus benedixit JEsus. Origenes c. 14. in Matth. Quicunque es, qui vis satiari de panibus Christi; discumbe priùs super fœnum: imò priùs teipsum fœnum esse cognosce. Non jam luxuriet in te viriditas carnis. S. Eusebius Emiss. Dom. 4. Quadr. Discumbat super fœnum, florem fœni conterat; id est, castiget corpus suum, & servituti subjiciat, voluptates carnis edomet; quisquis panis vivi cupit suavitate refici. V. Beda in cap. 6. Joan.

Inter Dominicæ mensæ convivas animalis homo non admittitur; quidquid caro, & sanguinis dictat, ab hoc cœtu excluditur. S. Cyprianus de Cœna Dom.

Quicunque ad altare Domini accedit inquinatus luxuriâ, juxta filium Virginis idolum ponit Veneris. Et cùm in os immundum sanctissimam carnem imponit, eam quasi in lutum platearum projicit. Blesensis s. 38.

Accede Eucharistiam cum renovatione tui.

Mensis Nisan. id est, Aprilis, eligitur ad esum agni Paschalis. Ex. 12. 2. 3. Sed & ipse mensis Nisan, id est, Aprilis, verna temperies; cùm tellus resloreseit, totusque post hyemem, quasi post senium, juvenescit orbis; nonne sensatum hominem docet, quatenus renovatus Spiritu mentis suæ, fide viridis, spe lætus, & charitate floridus, Paschalis agni epulis interest spiritualibus. Rupertus l. 2. in Ex. c. 5.

Egrediatur populus, & colligat, quæ sufficiunt per singulos dies. Ex. 16. 4. Profecto & nobis spiritualiter egrediendum est, ut colligamus, quantum sufficere potest. Unde egrediemur? de pristina conversatione, de vetustate vitæ. Nondum enim deposito vetere homine, non est nobis hoc manna colligere; non est nobis hunc panem Dominicum manducare. Rupertus l. 3. in Ex. c. 11.

Non sinè causâ olim Deus jubebat Panes propositionis, qui divini hujus Sacramenti figura erant, *per singula Sabbatha*, sive hebdomadas, mutari. Levit. 24. 8. Aliósque recentes, & calidos apponi: ad significandum, quantopere Christus D. noster desideret, ut singulis hebdomadis communionis fervores renoves &c. de Ponte tr. 4. de perfect. Christ. hom. c. 8.

Filij tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ. Ps. 127. 3. Seu, ut habet Græcus: *sicut novellæ plantæ olivarum.* Cur novellæ? oliva jam grandis est arbor; novella tenera. Tales adsint in mensa Domini. Sylveira in Matth. 26. c. 4. q. 9.

Quando sederis cum principe, statue cultrum in gutture tuo. Prov. 23. 1. Ut juguletur scilicet vetus homo in te; ac novus, hoc est, Christus vivat. Hugo Carensis hic.

Ubicunq; fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. Matth. 24. 28. Bonæ aquilæ circa altare. Corpus Christi est in altari; aquilæ vos estis renovati ablutione delicti. S. Ambr. l. 4. de Sacr. Alt. c. 2.

Ad Eucharistiam accede cum humilitate, reverentiâ, & timore.

Major pars venit Benjamin, ità ut quinque partibus excederet. Gen. 43. 34. Benjamin semper innocuus Josepho conjunctior. Lyran. quantò humiliùs sedebat, tantò ampliùs capiebat. Naxera in Appendic de Eucharist. Sacr. §. 10.

Ità ad Regem florum JEsum Nazarenum ingredere, sicut Esther 15. 8. *rosco colore vultum perfusa;* verecunda cum modestia, & humilitate. Nadasi Ros. cœl. Rosa 10.

Forcipe tulerat. Is. 6. 6. prunam accensam Seraphim de altari, non manibus. An timuit aduri? Significavit, quantâ reverentiâ, & puritate, res altaris sunt pertractandæ. Diez. Eucharistia.

Terræ motus factus est magnus. Matth. 28. 2. S. Chrysost. in Ps. 21. sepulchrum acceptò corpore depositò terretur, quòd Patris thesaurum accepisset, depositum cum tremore reddidit. Quàm justiùs nos tremere oportet, qui non semel eundem thesaurum corde recipimus. B. Idam ingens terror corripiebat, quando contingebat eam Altare transire, in quo Eucharistia asservabatur. Novarinus Agn. Euchar.

Zachæe festinans descende &c. Luc. 19. 5. Si descendis, si te demittis, satis est, hodie oportet in domo tua manere Christum. Doultreman. l. 1. c. 4. sect. 2.

§. XX.

Eucharistiam accede cum viva fide.

Ex Veteri, & Novo.

EDent carnes nocte illâ assas igni. Ex. 12. 8. Nota, duo mysteria nocte patrata. Primum hic, quòd figura Eucharistiæ, ut docent Ambrosius, Augustinus, Gregorius, Chrysostomus, &c. Secundum Sap. 18. 14. *cùm quietum silentium & nox in suo cursu.* Utrúmque in Eucharistia; oculis tenebræ, vox ad auditum: *hoc est Corpus meum.* Arnoldus Carnot. tr. ult. de septem verb. Dom. ideo nocte agnum mactare præcipitur, quia nondum ad liquidum elucet operis ratio, cujus fides ministra est. Sylveira in 6. Joan. q. 55. Eucharistia nocte instituta à Domino: ut denotaret; quòd, quamvis ad omnia Sacramenta necessaria sit fides, quæ per noctem obscuram significatur; peculiariter tamen ad hoc sanctissimum Sacramentum requiritur; in quo majores difficultates, majoraque mysteria, clauduntur. Diez Conc. 4. festo Corp. Chr.

Tenentes baculos in manibus. Ex. 12. 11. Ad Christum pertinet hoc, ut sumentes Eucharistiam teneamus baculos in manibus; scilicet vi fidei fundamentum teneamus: nam baculus fidem notat. In sumptione autem Corporis Dominici nihil magis necessarium est, quàm fides. Psalm. 22. 4. *virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Novarinus Agn. Euch. Avidiùs requiritur, quod latet; & pretiosiùs est, quod cum fide quæritur. Ideo quoque debuit sic mysterium hoc temperari; ut & arcana secretorum celarentur infidis, & meritum crescceret de virtute fidei. Sanctus Paschasius l. de Corp. & Sangu. D. cap. 13. *Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi.* Cant. 2. 3.

De Elia dicitur 3. Reg. 19. 5. 6. *quòd sub umbra juniperi* obdormisset; ubi eum Angelus Domini pane confortavit. Sub umbra juniperi dormit, qui in fide Dominicæ Passionis requiescit. Hic autem angelicô patrociniô excitatus ad devotam susceptionem hujus Sacramenti illud comedit &c. S. Bernardinus t. 2. s. 54.

Duabus velabant faciem ejus. Is. 6. 2. Hebr. *duabus velabat unusquisque faciem suam.* Cur facies suas suas velant? cùm potiùs debeant discooperire, ut vultum Dei cernant? Seraphim figura Fidelium, teste Bonaventura in Eccles. consid. 2. Fides facit animam Seraphicam. Ut anima Fidelis Deum in throno altaris

valeat

valeat contemplari, debet faciem, oculos nempe naturales, velare; & extendere solùm alas fidei. Sylveira in Matth. 18. q. 14.

Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. Matth. 8. 10. An non major fides Nathanaëlis Jo. 1. 49. *tu es Filius DEI; tu es Rex Israel.* Vel Petri Matth. 16. 16. Fides ex objecto illustrior. Chrysologus s. 102. ait, Centurionem suis verbis præfigurâsse fidem Christianorum communicantium: Fratres, hoc tectum Corpus est, quod tegit animam. Sub hoc ergo tecto Centurio dicit, indignum intrare Christum, hoc est, in Corpus humanum divinam succedere majestatem. Sylveira in Jo. 6. q. 38.

Non inveni tantam fidem in Israel. Matth. 8. 10. Tetigit vestimentum mulier, & curata est, & ab antiquo absoluta est languore. Miseri! qui quotidie Corpus Domini tractamus, & sumimus; & à nostris vulneribus non curamur. Non Christus infirmantibus, sed fides, deest. S. Chrysolog. s. 33. Laudatur Chananæa fides, non latronis in cruce: quia hic postulabat regnare cum Christo, at illa petebat mensæ Sacramentalis micas, ùt interpretatur S. Ambros. l. 8. in Luc. animosior hujus, quàm illius fides. Sylveira in Jo. 6. q. 38.

Vidi unum angelum stantem in sole, & clamavit - venite - ad cœnam magnam Dei. Apoc. 19. 17. 18. Angelus sub pedibus solem habens ostendit, lumen rationis in consideratione sanctissimi mysterii sub pedibus ponendum. Solus ad hoc fidei mysterium admittitur auditus, Is. 55. 2. *audite audientes me, & comedite bonum.* Incertô Authore.

Ex Patribus, & aliis.

Si cum fide accesserimus, procul dubiô videbimus eum in præsepi jacentem: siquidem hæc mensa vicem explet præsepis. S. Chrysost. orat. de B. Philogonio.

Summo cum metu, & purâ conscientiâ, fideque haudquaquam dubiâ, accedamus: ac profectò sic nobis fiet, quemadmodum firmè, ac constanter, credimus. S. Joannes Damasc. l. 4. c. 14.

Potuisset planè mentis acies infidelitatis obtenebrari caligine, atque illuminatæ fidei resilire splendore, si creaturarum quælibet tanti mysterii fieret institutor. Abegit itaque omnem dubietatis opinionem, omnisque argumentum erroris; quando per seipsum id voluit consummari. Nihil hôc Sacramentô verius, nihil certius, credi potest, cujus institutionis DEus author est. S. Laurentius Justin. de triumph. agone Chr. cap. 4.

De fide interioris hominis procedit divini gustus saporis. Fulbertus Carnot. Ep. de V. Sacr. ep. 1.

Mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit, & accendit. S. Cyprianus ep. 54.

Oculus humanus vultu velatô per tenuem velaminis rimulam solem intuens. Lem: *Hac tutò, totuq; videtur. Apparet eis, qui fidem habent in illum.* Sap. 1. 2.

Videre quisquis illud aureum sidus,
Jubar illud orbis, Numen illud astrorum,
Mortalis optas: ora cautus obnube
Oculi fideli fac tegantur à velo
Pupilla fidum spectet in punctum:
Minimo videri summus ambit, & gaudet.
Ille DEus punctô totus mihi sistitur unô;
Exiguô immensus sistitur orbiculô.

Guilielmus Hesius.

§. XXI.

Eucharistiam accede cum desiderio, gaudio, sinè nausea.

Ex Veteri.

Ecce Filius tuus Joseph venit ad te. Gen. 48. 2. O quantum gaudium debet esse, cùm dicitur alicui: ecce filius tuus Joseph venit, ad te illuminandum, & calefaciendum. Hugo Card. hîc.

Comedetis festinanter. Ex. 12. 11. Quod autem dicit, cum festinatione illud manducandum, præcipit, nè lentô corde, & ore languidô, Sacramentum Dominici Corporis sumamus; sed cum omni aviditate animi, quasi verè esurientes, & sitientes, justitiam. S. Gaudentius tr. 2. in Exod.

Tabernaculum ità facies: decem cortinas &c. Exod. 26. 1. Oleast. novit Dominus, quàm facilè in contemptum veniant, quæ nobis sunt familiaria: ideo, licèt delicias duxerit esse cum filiis hominum, voluit tamen ab eis multis operculis occultari. Scilicet ut avidius quæratur. Didacus Niss. D. 4. Pent.

Anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo. Num. 21. 5. Apostolus cor meum animaverat, cùm iis impendere judicium dixit, qui ad Christi epulum polluti irrumperent. 1. Cor. 11. 29. *qui manducat, & bibit indignè &c.* Indignus cùm sim, abstinebo; & evado. At Moyses cor meum exanimat; dum non profanatores, sed nauseantes exterminatos refert. Non proculcatio, sed nausea, serpentes evocavit in fastidiosos. Toties peccârat populus in DEum diffidentiâ, concupiscentiâ, libidine, timore, tædiô, murmure, idololatriâ; nec omnino periit. Ubi autem nauseare cœpit manna, ea immissa plaga est, quam non Aaron thure, non Phinees gladiô, non oratione Moyses, non lacrymis populus, sed morituri in ligno Domini sedare laniena. Oliva l. 4. Strom.

O si quis mihi daret potum aquæ &c. 2. Reg. 23. 15. Sitiebat David non aquam de lacu, qui est in Bethlehem: sed oriundum ex Virgine Christum in spiritu prævidebat. Volebat ergo bibere non aquam fluminis, sed potum gratiæ spiritualis: hoc est, non aquarum sitiebat elementum, sed sanguinem Christi. S. Ambros. lib. de Apolog. David c. 2.

Quemadmodum desiderat cervus. Ps. 41. 2. Quid est ùt cervus? non sit tarditas in currendo; impigrè curre, impigrè desidera fontem. S. August. hic.

Quando venies ad me? Ps. 100. 2. Talem hic admirabilis vir puritatem habuit, ut cum fiducia ad DEUM clamaret, *quando venies ad me?* Videlicet regales aulas instructas tibi præparavi; tuum adventum Domine exopto, tuamque præsentiam desidero. B. Theodoretus hîc.

Comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum. Eccl. 9. 7. id est, sume Eucharistiam cum gaudio; quod ex munda conscientia profluit. de Ponte in Cant. 1. Exh. 15. §. 6.

Ex Novo.

Panem nostrum supersubstantialem &c. Matth. 6. 11. Hanc petitionem de Eucharistia intelligunt Tertull. Basilius, August. Ambr. Cyprian. Chrysost. Teste S. Hieronymô in ep. ad Tit. 2. à multis in Græco legitur: *panem præcipuum, eximium, electum.*

Cùm turbæ irruerent in eum. Luc. 5. 1. Quod rarum, charum. Cur Christus in V. Sacramento se nobis tam involutum, & tectum, sub speciebus panis, & vini, exhibet? Algerus l. 2. de Sacr. c. 5. ideo Christus noluit apparere, ut sit desiderabilior. S. Paschasius c. 12. de Sacramentis: avidiùs requiritur, quod latet; & pretiosius est, quod cum fide quæritur. S. Basilius: rosarum amatoribus natura minutas illas spinas, quasi quædam amatoria illectamenta, ibi flori adfixit; ut stimulis illis ægrè contactum admittentibus ad majus desiderium colligentes provocet. Didacus Niss. D. 4. Pent.

Secessit seorsum in locum desertum. Luc. 9. 10. 11. *quod cùm cognovissent turbæ, secutæ sunt illum.* Cur non potiùs in urbe commorantibus illud convivium fecit? S. Ambros. in Apolog. David c. 7. gratiæ cœlestis impartitur alimentum non otiosis; non in civitate, quasi in Synagoga, vel sæculari dignitate, residentibus; sed inter deserta quærentibus Christum: qui enim non fastidiunt, ipsi excipiuntur à Christo. Mendoza in 1. Reg. 3.

Ego sum panis vitæ. Jo. 6. 48. Decies vitam vocat Eucharistiam, ut gratus de sacra cœna sermo fluat. S. Chrysost. hom. 46 in Jo. vitæ ubique meminit; nam ejus trahimur cupiditate. Velloso in Judith. 2. v. 2.

Lac concupiscite. 1. Petri 2. 2. Quodnam lac? (Per *lac verbale*) sic enim vertit Clemens Alex. 1. pædag. c. 6. (accipit Verbum incarnatum.) Per hoc lac aliqui accipiunt Eucharistiam. Cornelius hîc.

Ex Patribus.

Non videtis, quantâ infantes animi alacritate mamillas arripiunt? quâ pressione papillis infigunt labia? non minore cupiditate nos quoque ad hanc mensam, & ad hujus calicis spiritualem accedamus papillam: imò verò majori desideriô, quasi lactentes pueri, gratiam spiritûs sugamus. Unus sit nobis dolor, una mœstitia, si hôc alimentô spirituali privamur. S. Chrysost. hom. 83. in Matth. 26.

Ardenti cupiditate ad eum accedamus; manibusque in Crucis formam compositis Crucifixi Corpus suscipiamus; atque & oculis, & labiis, & frontibus impositis, divini carbonis participes efficiamur: ut ignis desiderii in nobis insiti, assumptâ eâ, quæ ex carbone oritur, inflammatione, peccata nostra exurat, ac pectora nostra collustret; demusque operam, ut per divini ignis perceptionem inardescamus, Diisque efficiamur. S. Joannes Damasc. lib. 4. cap. 14.

An non horam illam beatam dixerim, in qua divina Majestas inclinatur ad hominem; se illi communicat, ipsum pascit, & potat, non aliô cibô, quàm Corporis sui; neque potu aliô, quàm proprii sacrati cruoris. S. Laurentius Just. s. in festo Corp. Chr.

Cùm accedis ad calicem communionis sanguinis CHRISTI; ità affectus sis, quasi ex ipso latere bibas. Theophylactus in cap. 19. Joan.

Exempla.

S. Ida ex ardore divini amoris, & desiderio sumendæ Eucharistiæ, sæpius tempore Missæ copiosum sanguinem ex ore, & naribus, effudit. Communicatura cum aliis Religiosis dicebat ad unum ex illis: eamus, & devoremus DEUM; nesciens, quomodo desiderium suum erga Eucharistiam explicaret. Bollandus 13. Aprilis.

S. Lidwinæ præ desiderio Eucharistiæ, dies unus, quô carere cogebatur, sæpe unus annus videbatur. Bolland. 14. April.

S. Catharinæ Senensi erat tantum desiderium frequentius communicandi; ut nisi adimpleretur, durè pateretur corpus, & quasi deficeret. Bolland. 30. April. Quando cupiebat communicare, dicebat Confessario suo Raimundo: Pater; ego esurio; propter DEum detis cibum animæ meæ. Ib.

§. XXII.

Eucharistiam accede sinè rancore, pacificus &c.

Motiva

Ex Veteri.

MElchisedech, qui panem, & vinum, obtulit. Gen. 14. 18. *Rex Salem*, id est, *pacis* interpretatur. Hinc tunc occurrit Abrahamo, quando ex fraterno amore Lothum ab hostibus defenderat. v. 15. non verò, quando rixa inter eos erat. Novarinus Agn. Euch.

Quid venistis ad me hominem, quem odistis, & expulistis à vobis? Gen. 26. 27. Dicebat Isaac ad injuriantes sibi. Fecit eis ergo convivium, & post cibum, & potum, surgentes manè juraverunt sibi mutuò. Applica Christo Eucharistico. Escob. t. 3. Colloq. Chr. l. 6. Obs. 1.

Pater Isaac filio Jacob non irascitur ob præreptam benedictionem; quia frumentô, & vinô, stabilivit eum. Gen. 27. v. 37. Erat hæc figura Eucharistiæ, teste Paschasio l. de Corp. & Sangvi. D. c. 12. In hac mera se prodit Christi pietas. Sylveira in Jo. 6. q. 20.

Imme-

Immolatis victimis in monte, vocavit fratres, ut ederent panem. Gen. 31. 54. Quia sciebat, sacrificium conjunctum cum reconciliatione maximè DEO placere, aliàs displicere. Paoletti D. 5. Pent.

Ponite panes. Gen. 43. 31. Ubique gratiosus Joseph, sed in convivio magis, multoque amplius jucundus. In convivio Joseph etiam venditoribus suis non negat negatam sibi germanitatem; in convivio non retinet injurias: extendit munificentiam, cibat inimicum, extinguit invidiam, sanat malevolentiam. Petrus Cellens. l. de panib. c. 1.

Assum i victimum suum. Ex. 12. 4. Legalem agnum, Eucharistiæ figuram, manducaturi Hebræi, jubebantur vicinos advocare; nè scilicet aliquid ex eo remaneret; utque fraternus amor ità foveretur. Theodoretus q. 24. in Ex. Præcepit numerô sufficientes adesum agni simul immolare Pascha; docens eos fraternam charitatem. Novarinus Agn. Euch.

Nec manna inter arma cecidit, inter tumultus, sed *per circuitum castrorum.* Ex. 16. 13.

Parâsti in conspectu meo mensam. Ps. 22. 5. Euthymius addit, altaris: mensam præmiserat tanquam ovis esset. Novarinus Agn. Euch.

Filii tui, sicut novellæ olivarum, in circuitu mensæ. Ps. 127. 3. Cur non sicut alterius arboris novellæ? quia oliva pacis, & concordiæ, Symbolum. Illi ergo ritè sacræ mensæ solennia celebrant, quos pax, & concordia adornat. Naxera in Jos. 18. §. 19.

Qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te. Ps. 147. 14. Ante Eucharistiam para pacem. Novarinus cit.

Introduxit me in cellam vinariam ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Per cellam vinariam intelligunt Gregorius Nyss. Paschasius, & alii, Eucharistiam. Novarinus cit.

Ex Novo.

Si offers munus tuum ad altare. Matth. 5. 23. Cur non priùs acceptet Dominus oblationem factam, & postea remittat ad reconciliandum cum fratre? nam sacrificium imperfectum relinquere apud omnes nationes grave piaculum est. Quia in hoc negotio DEus nullam dilationem patitur. S. Chrysost. hom. 16. O admirabilem benignitatem, atque ineffabilem erga homines amorem DEI! honorem suum despicit, dum in proximo charitatem requirit. Quid his verbis mitius esse possit? interrumpatur, inquit, cultus meus, ut tua charitas integretur. Sylveira hic q. 12.

Domine non sum dignus. Matth. 8. 8. Observat Origenes, quòd, cùm plerique Christum domi suæ habere expetierint, ùt Regulus Jo. 4. 49. Simon Pharisæus Luc. 7. 36. ad Zachæum Luc. 19. 5. seipsum invitaverit; & Matthæus convivium illi domi suæ instruxit. Luc. 5. 29. Solus se excusârit Centurio. Cur hoc? respondet Origenes: miles sum gladiô accinctus, sanguinem fundens, ad prælium exiens; & ob hoc non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Didacus Niss. fer. 6. post Cineres §. 4.

Cùm facis convivium &c. Luc. 14. 13. Moraliter: cùm facimus prandium, id est, cùm ad orationes, aut celebrationes, accedimus, ut spiritualiter reficiamur, & de mensa Domini communicemus; non solùm oremus pro amicis, parentibus, cognatis; & pro divitibus, id est, justis, qui in charismatibus Spiritûs S. abundant; sed etiam pro inimicis, & peccatoribus; qui verè, & infeliciter, pauperes sunt. Dionysius Carthus. hic.

Quis major est? qui recumbit, an qui ministrat? Luc. 22. 27. Videtur mihi, non obiter hujus recubitûs, & ministerii meminisse; sed reducere eis in memoriam: quia de uno pane comedistis, & de uno calice bibistis; amicos, & unanimes una mensa fecerit. Quare ergo sapitis, quæ tales non decent? Et neque ego uni quidem servivi, alteri autem non servivi; sed omnibus vobis. Omnes ergo unum, & idem sentiatis. Theophylactus hic.

Litigabant Judæi ad invicem. Jo. 6. 53. *Litigabant* itaque: quoniam panem concordiæ non intelligebant, nec sumere volebant: nam qui manducant talem panem, non litigant ad invicem. V. Beda hic.

Salutate invicem in osculo sancto. 2. Cor. 13. 12. Solemne fuit primis Christianis, ut tum aliàs, tum præsertim in sacris conventibus ante S. Synaxim sese osculô, seu amicô complexu, salutarent, dicentes: *pax tecum.* Erat hoc communicaturis reconciliationis, ac injuriæ omnis remissæ, puræque charitatis, symbolum; ùt docet S. Cyrillus Catech. 5.

Suscipite insitum verbum. Jacobi 1. 21. *Germen Domini in magnificentia & gloria.* Is. 4. 2. Plinius l. 17. c. 14. de arborum insitione: facillimè coalescunt, quibus eadem corticis natura. Violenta enim res est, quoties humidis repugnant sicca, mollibus corticum duri. Sic Christus per Sacramentalem insitionem facilè coalescit, si in homine est mansuetudinis mollitudo. Incerto Auth.

Ex Patribus, & aliis.

Communio, & Synaxis, id est, collectio nominata. S. Dionysius Areop. lib. de Eccl. hierarch. 3. c.

Sanctissima unius, ejusdemque panis, & calicis communis, pacis, ac tranquillitatis, plena communio &c. Divinum Synaxeos Sacramentum in unum redigit eos, qui ad se sanctè ducuntur. Id. ib. c. 3. parte 3.

Eucharistia vocatur ab Augustino tr. 26. in Jo. panis concordiæ; quem si sumunt, non litigant. Legitur in Annalibus Servorum B. Mariæ Cent. 2. l. 4. c. 13. B Biuda vidua unicum filium, ab hostibus familiæ interemptum, ferebat impatientissimè. Eorundem porrô sicariorum truculentiâ effectum est, ut mater in convivio, fraudis ignara, appositum ei filii cor comederit. Mirum dictu! cibata filii corde mater cor illico immutavit; & restinctâ irâ, positisq; odiis, non modò orbitatem suam patienter tulit; sed

sed etiam non multò pòst Sæculo renuntians, & adscriptâ ordini servorum, insignî sanctimoniæ laude exornatam vitam concluſit. Accipimus in Eucharistia cum reliquo corpore Cor ejusdem. Nunquid eô cibatô manſuefiemus, & omnem iram, odium, & simultatem, ponemus? Doultreman l. 1. c. 4. sect. 11.

O Sacramentum pietatis; ô signum unitatis! ô vinculum charitatis! Nam qui manducant talem panem, non litigant ad invicem, *quoniam unus panis, unum corpus, multi sumus.* 1. Cor. 10. 17. D. N. JEsus Christus corpus, & sanguinem suum nobis in eis reis commendavit, quæ ad unum aliquid rediguntur ex multis. Namque aliud in unum ex multis granis conficitur & constrat, aliud in unum ex multis acinis confluit. S. Augustinus tr. 26 in Jo.

Deinde clamat Diconus: complectimini, & osculamini vos invicem; atque tunc mutuô nos osculô salutamus. Non hoc ità accipias, quasi osculum illud sit ejusmodi, quale in foro inter communes amicos esse consuevit: neque enim tale est. Hoc igitur osculum animas mutuò conciliat, & omnium malorum oblivionem illis spondet. Signum est hoc osculum reconciliationis animorum, universæq; injuriarum memoriæ deletæ. S. Cyrillus Jerosol. Catech. 5. mystag.

Nullus leo, nulla sic vipera, viscera queunt humana laniare, ùt hominis iracundia ferreis quibusdam unguibus universa confodiens Quônam igitur modô ab hac tam noxia peste fugiemus? si illam utique potionem bibamus, quæ intrà nos vermes, serpentesque, mortificet. Et quodnam, inquies, istud est poculum? Pretiosus scilicet Christi sanguis; si cum fiducia sumatur: omnis enim hôc remediô morbus extinguitur. S. Chrysost. hom. 4. in Matth. 1.

Pacis Sacramentum est hoc Sacramentum. Id. hom. 51. in Matth. 14

Ad hodiernum convivium qui solemni frequentiâ convenistis, & cum Christi Discipulis in immolatione agni Pascha facere festinastis; sinceră, quæso, & plena charitate pectora divinis exhibete mysteriis. Nulla sit in mente duplicitas, nec livoris libidine interior homo fuscetur. Agnum comesturus Agni innocentis imp roferat; nec immaculatæ ovis membra lupinâ malignitate transfundat in viscera. Habebit debitam cum proditore pœnam, qui ad bonum malam attulit conscientiam. Denique Judas non sincerus, sed simulator accubuit; &, post buccellam Christi, in eum diabolus introivit. Id. s. 1. de proditore &c.

Ad sanctum, ac terribile Sacrificium properas. Erubesce oblationis arcana; occisus propositus Christus est. Et cur occisus est, videamus: ut cœlestia pacificet, ut in terra reconciliet universa, ut amicum te constituat Angelorum, ut te societ habenti omnium potestatem. Animam suam pro te Dominus dedit; & tu inimicus conservo perduras? & cur hoc animo ad mensam pacis accedis? Id. serm. de prodit. Jud.

Hoc mysterium non à rapina tantùm; verùm & ab omni, vel tenui, inimicitia purum jubet esse penitus: est enim pacis mysterium. Id. hom. 60. ad pop. Antioch.

Tantæ mensæ particeps fuisti: & cùm omnium manſuetissimus esse, & Angelis par, deberes; omnium crudelissimus factus es. Sanguinem gustâsti Dominicum; neque sic fratrem tuum agnoscis. Et quânam dignus es venia? Id. in ep. 1. Corinth. c. 10. hom. 27.

Prædones salem eundem comedentes, prædones esse desinunt adversùs eos, quorum convictu usi fuerunt; mensâ illorum mores immutante: ut, qui feris immaniores essent, eos ovibus manſuetiores reddat. Ipsi autem ejusmodi mensæ, ac cibi, participes, adversùm nos mutuò armamur. Id. hom. 8. in ep. ad Rom.

Si munera nostra absque pace offerre non possumus; quantò magis & Christi corpus accipere. S. Hieronym. ep. 62. ad Theophilum.

Sicut Baptismus dicitur Sacramentum Fidei, quæ est Fundamentum spiritualis vitæ; ità Eucharistia dicitur Sacramentum Charitatis, quæ est vinculum perfectionis. S. Thomas 3. p. q. 73. a. 1. ad 3.

Inter mulierem divitem, & pauperem, diuturna erat discordia. Pauper pacem petebat. Die Paschæ Sacerdos divitem publicè à Communione repulit, quia inimicitia erat publica. Confessione conctâ fictam fecit pacem. Post missam pauper gratias agit de pace; cui illa superbè respondit: credis me reconciliatam? mallem potius pendere. Quæ statim nigerrima mortua concidit, & hostia gutture fractô exivit; tamque diu mansit in aëre, donec patenâ à Sacerdote recepta. Misera in foveam, ùt canis, projecta. Summa Prædic. Eucharistia.

§. XXIII.

Imitare, quod sumis.

Ex Veteri.

DEcorticatas virgas ideò Jacob ovibus bibentibus objecit, ut natæ similem in se varietatem effigiarent. Gen. 30. 37. Eodem situ divinus Pastor sub Crucis, mortisque suæ memoria porrigit nobis potum vivifici calicis; ut similem in membris nostris mortificationem, Mundo, & vitiis exhibeamus. Baeza l. 3. c. 8. §. 26.

Caput cum pedibus ejus vorabitis. Ex. 12. 9. Pedes Agni vorare, est vestigia Humanitatis ejus amando, & imitando, perquirere. S. Gregorius hom. 22. in Evang.

Sanguis animalium vetitus. Levit. 7. 26. nè bestiarum mores cum sanguine attraherent. At modò jubet Sanguinem suum bibi Christus; ut vitam cœlestem suæ similem vivamus. Diez Conc. 1. in festo Corp. Chr.

En colligo duo ligna, ut ingrediar, & faciam illum mihi, & filio meo: ut comedamus, & moriamur. 3. Reg. 17. 12. O sanctitatis plena illatio! farinâ acceptâ duo ligna colligo, *ut comedamus, & moriamur.* An farinam duobus lignis præparatam sequitur mors necessariò? Theophanes apud Gretserum de Cruce tr. 2. orat. de Cruce. Cœterum farina, carnis Dominicæ, quâ nutrimur, typum gessit.

Duo

Duo ligna indicant illa duo ligna, ex quibus Crux. Cùm ergo farinulam hanc Carnis Dominicæ, sub Crucis mysterio paratam, mandimus, nihil aliud nobis restat accommodatiùs, quàm, manducemus, & moriamur. Hanc à nobis mortem mors ipsa petit Salvatoris Eucharisticô epulô repræsentata. Baeza l. 3. c. 8. §. 26.

Quando sederis, ut comedas cum principe. Prov. 23. 1. Septuag. addunt. *sciens, quoniam talia oportet te præparare.* q. d. in Eucharistia non tantùm manducas Christum, sed & tu manducaris à Christo, ait S. Thomas. Non enim mutabis me in te; sed tu mutaberis in me, ait Christus D. per os S. Augustini. Fac ergo, ut teipsum ijs dotibus, & moribus, condias; ut sæpidum de te epulum Christo exhibeas. Porrò Christus in hoc convivio decem miracula nobis exhibet. Similia nos illi per gratiam ejus præparare oportet. I. Est transsubstantiatio panis, & vini: sic peccator pœnitens in hoc convivio se quasi transsubstantiet; ut, qui antè fuit carnalis, fiat spiritualis &c. Ut dicat: *vivo ego, jam non ego; vivit verò in me Christus.* Gal. 2. 20. II. Quod cum Corpore, & Sanguine Christi per concomitantiam ponatur simul ejus anima cum tota sua sanctitate; cum visione & amore beatifico. Rursum quòd ponatur unio hypostatica, ipsaque hypostasis verbi cum tota sua Deitate, & omnibus perfectionibus suis divinis. Sic & nos corpus, & animam, ejusque potentias, sensus interiores, & exteriores, cogitationes, operationes, intentiones, Christo offeramus, & consecremus; ut tota ferantur, & dirigantur in Christum, ejusque amorem, honorem, & laudem. III. Quòd Christus hic se summè humiliet: cùm enim sit immensus, totum se claudit in parvula hostia, imò in quolibet hostiæ puncto. Disce conviva Christi ab ipso humiliari; soli DEO cupi patere virtutes tuas, & placere. Insuper Christus in multis Ecclesiis, præsertim in pagis, & locis desertis, latet absconditus, desertus, & incognitus: ità ut multis diebus, & fortè mensibus, lateat solus, nec ab ullo visitetur: quin & aeris corruptioni, muco, & sordibus, exponatur; præsertim ubi negligentes, & irreligiosi, sunt sacerdotes. Ità & tu disce latere, & tolerare; si cum S. Alexio negligaris, vilipendaris, & in angulum Domûs retrudaris. IV. Christus in Eucharistia est totus in tota hostia, & totus in quavis hostiæ parte: ità & tu totum te trade Christo in tota vita, & totum in qualibet vitæ parte, hora, & actione; totus in actione, & totus in contemplatione. V. Est in Eucharistia impassibilis: estò enim species panis gladiô transfigatur, lædatur, comburatur; Christi tamen Corpus sub iis latens transfigi, lædi, comburi, imò tangi, nequit. S. Thomas in opusculo de impassibilitate. Tu, cùm non possis esse impassibilis, esto tamen cum quadam impassibilitate patiens: id est, sic fortiter patere, ut videaris esse impassibilis. VI. Est Christus in Eucharistia insensibilis, tum passivè (nullô enim sensu percipi potest) tum activè: quia, ùt docet S. Thomas, & ex eo Suarez, 3. p. q. 76. disp. 52. sect. 3. Christus in Eucharistia, eò quòd locô non coextendatur, sed quasi in punctum loci sit contractus; naturaliter non potest sentire, audire, videre, astantes; imò nec seipsum: quia species visivæ, cœteræque sensibiles, requirunt extensionem ad locum. Disce à Christo tuos sensus mortificare, fierique insensibilis: ut non nisi secundùm mentem, & spiritum, vivas instar Christi, DEI, & Angelorum. Sensus enim trahunt ad concupiscentias; spiritus verò ad cœlestia, & divina: sensus ad vitia, spiritus ad virtutes; sensus ad Infernum, spiritus ad paradisum. VII. Christus reliquas dotes glorioси corporis tibi propinat; putà claritatem, subtilitatem: ità & tu præbe illi corpus, mentemque tuam puram, per castitatem; claram, per splendorem boni exempli; agilem, per fervorem; subtilem, per contemplationem. VIII. Christus potestatem consecrandi non uni, non decem, sed pluribus hominum millibus, adeoque omnibus Sacerdotibus, etiam impuris, &c. concessit; voluitque hanc indignitatem pati ad nostrum commodum; ut nobis ubique, & semper, hoc divinum sacrificium, etiam per indignos Sacerdotes, copiosè suppeteret; nec ob eorum malitiam nos tantô bonô frustraremur. Exhibe ergo tu vicissim Christo cor amplum, & amore latum; ut etiam inimicos tuos ames, iisque beneficia pro malefactis rependas. Estò enim ij hunc amorem non mereantur, eum tamen meretur Christus. IX. Corpus Christi in Eucharistia sinè partium, membrorumque, commixtione, aut confusione: licèt enim omnes simul in eodem puncto sint, nec locô, aeréve ambiente, coextendantur; quælibet tamen retinet suum temperamentum, suam unionem, ordinem. Similiter & tu; licèt in humili, parvoq; verseris officio, aut gradu; tamen in omnibus serva ordinem, & decorum: ut discretè, decorè, & prudenter, singula facias: Eccli. 33. 22. *in omnibus operibus tuis præcellens esto.* X. Christus in Eucharistia omnes totius orbis Christiani Fideles pascit, sibi unit, & in corporat, eisq; suum divinitatis spiritum impertit; ut jam non tam homines, quàm dij quidam humani, ac homines divini, esse videantur. Imitare hanc immensam Christi charitatem, ut omnes, tam exteros, quàm domesticos, Europæos, & Indos; pauperes, ac divites; omnes in Christo unire, imò ipsi Christo, satagas. Ob hoc enim Eucharistiam instituit, ut sibi quasi Capiti omnes Fideles, totamque Ecclesiam, velut corpus, & membra, realiter, & substantialiter uniret, & incorporaret: ut omnia in omnibus sit, vivat, & agat Christus. Cornelius hic.

Panem otiosa non comedit. Prov. 31. 27. Cùm sacrificium Dominici Corporis percipiens studet imitari actu, quod in ministerio celebrat; multùm sollicita, nè indignè panem Domini comedendo, & calicem bibendo, judicium sibi manducet, & bibat. V. Beda hic.

Surrexi, ut aperirem Dilecto meo: manus meæ distillaverunt myrrham. Cant. 5. 5. S. Ambros. l. de Isaac c. 6. Surrexi, inquit, aperire. Et opera ejus, & facta, mortificata sunt Mundo. Talis enim debet esse anima, quæ Verbum est receptura; ut moriatur Mundo, & consepeliatur Christo. Sic enim Christus invenitur; & tale quærit hospitium. Baeza l. 5. c. 4. §. 2.

Pone me ut signaculum super cor tuum. Cant. 8. 6. & statim infert: *fortis ut mors dilectio.* Guillelmus Abb. hic: imprime te mihi, quasi signaculo, per amorem fortiter inhærendo; ut à me, quasi signaculo, formam accipias, & meâ subtili expressione similitudinem trahas. Quanta fuerit impressio amoris, tanta erit expressio similitudinis.

Ex Novo.

Potestis bibere calicem &c. Matth. 20. 22. Bibetis calicem, non quidem ex vobis, qui facilè respueretis; sed donò gratiæ meæ suò tempore. Unde in Cœna dedit omnibus Apostolis de calice bibere; in signum, quòd omnes pro eo pati debebunt. Et nos, dum sumimus Cœnam Dominicam, intelligamus, nos tantò Sacramentò ad exponendam vitam pro Christi gratia admoneri. Salmeron t. 4. p. 3. tr. 27.

Qui manducat me, ipse vivet propter me. Jo. 6. 58. Periculosè non ostendis in vita, quas susceperis epulas: nam hoc tibi dat Christus D. signum Eucharistiæ dignè susceptæ: *qui manducat me &c.* Ista Deo conformis testatur, qualem cibum susceperis, & qualem te in susceptione præbueris. Si nihil de Christo in te habitante ostendis in verbis, operibus, vitâ, moribus; cave, nè tantus cibus tibi in perditionem cedat. Job 20. 21. *Non remansit de cibo ejus, & propterea nihil permanebit de bonis ejus.* Guarricus l. 2. de Resurrect. nihil prorsus ex illis retinens, non saporem in sermonibus, tanquam gustum in fauctibus; non virtutem in moribus, tanquam succum in visceribus: sed dum statim totum per inania, vel scurrilia revomit, gratiam sibi in iram convertit. Hebr. 6. 7. 8. *terra sæpe super se venientem bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur; accipit benedictionem à Deo. Proferens autem spinas &c.* Et qualis tu terra es? quoties bibis cœlestem rorem sanguinis divini? si nihilominus sterilis maneas, spinas proferas, maledicto proximus es. S. Macarius hom. 12. Moyses Ex. 24. 18. cum *quadraginta diebus* jejunâsset, fortior omnibus descendit: siquidem alebatur à Deo; & Corpus ejus aliò cibò cœlesti regebatur; & gloria Dei lucebat in facie. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. § 34.

Ex Patribus.

Ut in nobis Sacramentum Dominicæ Passionis non sit otiosum, debemus imitari, quod sumimus; & prædicare cæteris, quod veneramur. S. Gregorius moral. l. 13. c. 8.

Libamenta Corporis, & sanguinis sui prior in hac mensa ponit; ac deinde imitationem suæ Passionis pro compensatione multùm dignanter resumit. Petrus Cellens. l. de panib. c. 9.

In Sacramento Christi ei uniri debemus conformitate Passionis. Nihil sic adversatur Passioni Christi, ùt voluptas; & nihil sic ejus unioni, ùt fornicariæ societatis unitas. Algerus l. 1. de Euchar. c. 22.

§. XXIV.

Eucharistiam sume cum memoria Passionis.

Requiescite sub arbore, ponamq; buccellam panis &c. Gen. 18. 4. 5. Sub arbore Crucis requiese Eucharistiæ panem comesturus. *Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi; & fructus ejus dulcis gutturi meo.* Cant. 2. 3. Novarinus Agn. Euchar.

Cum lactucis agrestibus. Ex. 12. 8. Quis est, qui agnum assum cum lactucis manducat? qui Christum in cruce passum dolenter cogitat, & innocenter vivendo se castigat. Thomas Kemp. conc. 32.

Tenentes baculos in manibus. ib. v. 11. Tertium est memoria Dominicæ crucis. Et hoc est, tenere baculos in manibus. Guilielmus Pepinus in c. 12. Ex. Nos de Cruce Domini pascimur, quia Corpus ipsius manducamus. S. Augustin. in Ps. 100.

Intinge buccellam tuam in aceto. Ruth. 2. 14. id est, in commemoratione Passionis Christi. Hugo Carens. hic.

Cumq; venisset, & sedisset subter unam juniperum &c. 3. Reg. 19. 5. *Surgite, postquam sederitis, qui manducatis panem doloris*, ait David Ps. 126. 2. Eucharistia panis doloris est, tum nostri, tum sui. Nam, *in qua nocte tradebatur Dominus.* 1. Cor. 11. 23. Fermentatus est panis iste, quem Elias manducare non potuit, nisi subter unam juniperum spinis horrescentem. Cant. 2. 2. *sicut lilium inter spinas.* Noctu decidebat panis Angelorum; inter ærumnarum tenebras coalescit panis doloris; manna in arenti eremo cecidit. Corpus suum Dominus ex frumento conficere voluit, quod aristarum asperitate vallatur; & excuti stipulis nequit, quin sævissimè proteratur. Ità quoque vinum elegit ad sanguinis inaugurationem; quod, nisi calcetur, & comprimatur, non manat. Oliva l. 3. Strom. §. surgite postquam sederitis.

Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Ps. 22. 4. Per baculum Crucem intelligit Hugo Carensis hîc. Quid sequitur? *parasti in conspectu meo mensam &c.* Crucem meditare ad mensam Eucharisticam accessura, Novarinus Agn. Euch. S. Basilius hic: haud procul à scopo aberrârit quis, si salutiferam Crucem his nominibus insigniverit.

Fasciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. primò Dilectus dicitur; deinde *botrus Cypri.* v. 13. quia meditatio Passionis, & amaritudinum Christi, præparatio est ad dignè recipiendum sanctissimum Sacramentum. de Ponte hîc.

Sub umbra illius &c. Cant. 2. 3. habes in his verbis *desideraveram, sedi*, fructuosum modum communicandi; ut cum fame, & siti accedas. *Sub umbra sedi;* docet quietam contemplationem Crucifixi. Præ omnibus autem pensanda immensa Christi charitas; qui arbor mali pro nobis fieri voluit, ut noster esset cibus, & potus. Nam cùm malus, & poma, symbolum sunt ejus amoris; nullibi Christus magis gerit munus mali, quàm in hoc Sacramento. de Ponte hic.

Qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti - & nihil patiebantur super contritione Joseph. Amos 6. 4. 5. 6. Tota beatitudo vestra est, ingredi pompaticè domum Domini; comedere agnum, & nihil patimini super contritionem Joseph. Verè enim non compatimini, neque compassione charitatis pascimini in contemplatione mysteriorum, quæ

quæ vidistis; seu quæ in altari commemoratis; nihilque omnino patimini super contritionem dicentis: hoc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. 1. Cor. 11. 25. Rupertus l. 6. in Joan.

Quotiescunq; manducabitis panem hunc, mortem Domini annunciabitis. 1. Cor. 11. 26. Cluniacensis: quare mortem Domini? quare non similiter dixisti, ô Apostole, Incarnationem, Nativitatem, Resurrectionem Domini? quare illa, quæ glorioſa videntur, dimisisti? &, quod erat ignominiosius, elegisti? ut ostenderem, inquit, istud opus ejus præponderare omnibus operibus ejus.

§. XXV.

Eucharistiam sume cum memoria mortis, & desiderio cœli.

Immolabit eum universa multitudo ad vesperam. Ex. 12. 6. Cur tantum sacrificium non præcipitur fieri manè, vel meridie; sed ad vesperam. Erat typus Eucharistiæ, & celebrabatur occasu solis ante oculos positô: ut inde homo occasûs sui, & mortis suæ, memor, totus à terrenis abalienatus, & in DEum immersus, dignè se præparet ad tantam mensam. S. Bernardinus tom. 4. s. 39. p. 2. horâ vespertinâ comedendus est agnus, in quo sol declinat, & tendit ad occasum. Quod significat, quòd tu debes cogitare de hora vespertina, scilicet de tua morte; & deponere vanitates: quia, si non deponas ista, non poteris capere Corpus Christi. Sylveira in Matth. 6. q. 15. Guilielmus Pepinus hîc: Notandum, quod per hoc instruimur, qualiter debeamus accedere ad Sacramentum altaris, & ipsum suscipere; signanter cùm appropinquat in nobis nox mortis.

Comedetis festinanter. Ib. Causa hujus cærimoniæ est, ad ostendendam festinationem comedendi; quòd statim post cibum sumptum recessuri erant. 4 Reg. 4. 29. jussit Elisæus puero suo Giezi citò ire ad suscitandum filium Sunamitis: *accinge lumbos tuos & vade.* Luc. 12. 35. *Sint lumbi vestri præcincti. confestim aperiant ei.* v. 36. Fiebat hoc, ad commemorandum Judæos, ut omnia parata haberent, quando comederent, ad recedendum: cùm tantâ celeritas eis ostenderetur, ut etiam comedendo deberent habere apparatum itineris. Novarinus Agn. Euch. Comedat festinanter, id est, ad solemnitatem patriæ cœlestis anhelet. S. Gregor. hom. 22. in Evang.

Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus. Ex 12. 11. Nemo eorum, qui hoc Paschate vescuntur, ad Ægyptum respiciat; sed ad cœlum, ad cœlestem Jerusalem. Propterea præcinctus, propterea calceatus comedis: ut discas, quamprimum hôc Paschate vesci cœperis, peregrinandum tibi, iterque faciendum esse. S. Chrysost in ep. ad Ephes. s. 23.

Tenentes baculos in manibus. Ex. 12. 11. Abulens. in c. 26. Matth. q. 33. jubere, quòd comedendo tenerent in manibus baculos, erat, acsi diceretur: tam citò recessuri estis post cibum sumptum, quòd neque vocabit vobis baculos accipere. Guillelmus Pepinus in c. 12. Ex. debent tenere baculos in manibus, id est, profitentes se peregrinos in hoc Mundo.

En colligo duo ligna, ut ingrediar, & faciam illico, mihi; & filio meo, ut comedamus, & moriamur. 3. Reg. 17. 12. Si scis, te illico morituram, cur de parando pane satagis? In pane viduæ Eucharistica cœna figuratur; ad quam pergere oportet horâ cœnæ, id est, horâ mortis. Vis comedere ut vivas? sic comede, acsi ad mortem post epulum tibi sit properandum. Escobar tr. 6. Parab. Chr. s. 3. Obs. 2.

Statue cultrum in gutture tuo. Prov. 23. 2. Ità communicare debes, ac si culter in faucibus tuis positus esset; acsi communicando tibi moriendum esset. Stella Meditat. 33.

Nunc dimittis. Luc. 2. 29. Cur dicit dimitti, non mori? Cùm JEsum contemplatur, & manibus tenet, mors siletur; & mutatô verbô vocatur dimissio, seu migratio: quia ad JEsu præsentiam nulla mors, nec illius sentitur angustia S. Ambros. hîc: qui vult dimitti, accipiat in manibus Verbum Dei, contempletur velut quibusdam fidei brachiis. Tunc dimittetur, ut non videat mortem; quia viderit vitam, secundò: *nunc dimittis:* id est, hac horâ, hôc punctô, jube me mori, & ab hac vita migrare. Ubi primùm Christum accepit; de morte mox incipit cogitare: ut exemplô suô nos doceat, quòd sacram mensam accedens ità debeat se parare, ac mundare; acsi illicò è vita esset migraturus. Sylveira hic.

Recumbe in novissimo loco. Luc. 14. 10. Novissimus locus mors est. S. Bernardinus t. 4. s. 19. Nuptiæ hæ, juxta Bedam, Bonav. Hugo &c. est mensa Eucharistica: in ea recumbe novissimô locô, id est, consideratione mortis. Sylveira in Luc. 14.

Misit servum suum horâ cœnæ dicere invitatis. Luc. 14. 17. Hora cœnæ hora mortis est. Tunc enim dignè Eucharisticæ cœnæ assistant invitati; cùm ità dispositi accedunt, acsi mox è vita essent discessuri. Escobar t. 6. Parab. Chr. s. 3. Obs. 2.

§. XXVI.

Quid post Eucharistiæ sumptionem agendum?

Ex Veteri.

Postea transibitis. Gen. 18. 5. Convivium Abrahæ, figura Eucharistiæ. Convivium enim hoc ad id ordinatur: ut, resumptis viribus, ulteriùs progrediamur; & transeamus à terrenis ad cœlestia; à temporalibus ad æterna. de Ponte in Cant. 1. Exh. 8. §. 2.

Præcepit, ut egrederentur cuncti foras &c. Gen. 45. 1. Ubi Joseph fratres suos agnovit, cunctos Ægyptios ex aula facessere jussit, ut clam fratres suos amplexaretur, iisque se manifestaret. JEsus verus Joseph in aula pectoris tui latet; nisi solus-soli, manifestari renuit. Dic igitur cum Bernardo: manete foris cogitationes meæ, & occupationes externæ; subinde vos recipiam, ubi cum sponso meo amoris negotia confecero. Conchilium unionis matrem, ajunt, ubi matutini roris stillas concepit, continuò valvulas concludere: non modò ut eas ab omnibus alluentis maris fœcibus, & sale, tueatur; verùm etiam, ut divite illô unionis germine, quod è cœlo accepit,

cepit, tacitè gaudeat, & securâ fruatur. Haud aliter Diva Virgo, *Halma*, absconditâ, Verbum DEI rorantibus cœlis, desuper, castis concluſit viſceribus; & in ſecreto cordis ſui tantô bonô fruens, ſibi gratulabatur: *magnificat anima mea Dominum.* Luc. 1. 46. Doultreman l. 1. c. 4.

Legitur 1. Reg. 1. 18. quòd Anna, mater futura Samuelis, *comedit; & vultus ejus ſunt ampliùs in diverſa mutati.* Timeant, qui poſt hunc cibum mutabiliores effecti: Gerſon tr. 9. ſup. Magnif.

Surge, comede grandis tibi reſtat via. 3. Reg. 19. 5. &c. Longô itinere fatigatus Elias ſe umbræ arboris, & ſomno commendavit. Et ecce Angelus, ſoporatum excitans, panem obtulit illi: quô refectus ſe iterum inclinat, & rurſus obdormivit. Vix oculos clauſerat, & angelus inſtat: *ſurge &c.* Quorſum hæc? nonne ſalutare eſt viatori à prandio dormire? cur eum excitas? Sanè is erat panis, poſt quem priſtino ſomno incumbere lethale foret. S. Paſchaſ. l. de Corp. & ſang. D. c. 10. idcirco & noſtra ad panem percipiendum paranda ſunt corda, ut tali epulô refecti ad altiora in fortitudine tranſeamus. Nemo itaque dignè accipit, niſi qui tranſit. O quoties te ſomnô vitiorum ſepultum angelicæ voces excitârunt; excitatoque pauliſper obtulerunt hunc divinum panem; ſed vix à ſacro ferculo diſcedis; & rurſum obdormis, ùt antea. Baeza l. 3. c. 8. §. 31.

Ecce ego, mitte me. Iſ. 6. 8. Iſaias calculô ignitô tactus, figurâ Euchariſtiæ, cùm DEus diceret, *quem mittam?* promptè ait: *ecce ego.* Excuſante ſe Jeremiâ 1. 6. *a a a. Domine - neſcio loqui.* Sic, ait nobilis author, qui dignè ſumit Euchariſtiam, eâque mundatur, & inflammatur; ſtatim ſe, omniaque ſua, DEO offert, cum magna animi promptitudine ad agendum, quidquid præceperit; & ad exequendum, quidquid ordinaverit. Novarinus agn Euch.

Ex Novo.

Per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam. Matth. 2. 12. Bethlehem domus panis interpretatur: ipſe namque eſt, qui ait, *ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi.* S. Gregorius M. hom. 8. in Evang. Qui Euchariſticô cibô alitur, manna debet fieri; &, ad quodcunque velit, converti. Naxera in appendic. de Euchar. §. 2.

Orate, ut non intretis in tentationem. Matth. 26. 41. Quoties dormivit Petrus, nullâ ei de impendente ruinâ injectâ religione? poſt eſum verò agni, ad orationem egreſſum, & ſoporatum, non tentatio modò concuſſit, ſed caſus evertit. Oliva l. 2. Strom. hîc.

Hymnô dictô exierunt in montem olivarum. Marci 14. 16. Poſtquam Chriſtus ſacrâ ſynaxi recreavit Apoſtolos.

Poſuit in monumento. Marci 15. 46. Accipiamus Corpus JEſu per communionem, & collocemus in monumento exciſo ex petra; hoc eſt, in anima memori, quæ DEum non obliviſcatur. Theophylactus hîc.

Cùm ergo accepiſſet buccellam, exivit continuò: erat autem nox. Jo. 13. 30. Tunc ùt credo, diabolus, nè morando locus pœnitentiæ detur, & quaſi à tumultu mentem ſuam, rectiùs cogitans, homo eripiat; hac de cauſa feſtinat, ac impellit. S. Cyrillus Alex. l. 9. in Jo. c. 19. Eſt & hoc contra eos, qui poſt Communionem continuò templô exeunt. Sylveira in Jo. 6. q. 12. Quando ultimæ Cœnæ communicavit Judas, nocte illâ poſtremâ; cæteris omnibus recumbentibus, ipſe ſe proripiens exceſſit. Illum imitantur & iſti, qui ante ultimam gratiarum actionem diſcedunt. Niſi enim exiiſſet ille, proditor factus non eſſet. S. Chryſoſt. hom. de baptiſmo Chriſti.

Surgite, eamus hinc. Jo. 14. 31. Surgite, qui ſediſtis, qui manducâſtis panem doloris; Corpus ſcilicet meum de proximo immolandum pro vobis. Surgite properè: quia illum panem vivum manducâſtis, qui dolores pro peccatis omnium à die conceptionis ſuæ in corde portavit; & dolore ſenſibili confixus in cruce dolebit. Surgite animâ vigilanti in promptitudine Spiritus. Surgite; mentes veſtras ad ſuperna erigite. Contemplamini magnô intuitu, quid egi, quid ſim acturus, pro redemptione generis humani. Eamus hinc, ubi accepiſtis panem cœleſtem ad confortationem infirmitatis veſtræ: non enim iterum tabeſcere decet otiô ſpiritualiter confortatum. Simon Caſſ. l. 12. c. 6.

Ab illa menſa, tanquam leones ignem ſpirantes, ſurgamus diabolo formidoloſi. S. Chryſoſt. hom. 45. in Joan. 6.

Si affectionem ibi nullam habuit anima, recogitet ſignum eſſe infirmitatis, vel mortis. Ignem poſuit in ſinu, & calorem non ſentit? mel poſuit in ore, & dulcedinem non percepit. S. Bonavent. de præpar. ad Miſſam apud Sylveira in Joan. 6. q. 9.

Quoties S. Franciſca Romana communicabat, ità Sponſi præſentiâ diffluebat; ut avulſa à ſenſibus extra ſe aſportata raperetur; tamque ſuavem inuſitati odoris fragrantiam eô locô, ubi Sacramentum acceperat, exhalâret; ut, qui præſentes aderant, tam hybernô, quàm æſtivô, tempore, locum recentibus roſis, ac liliis, de induſtria ſtratum crederent. Doultreman l. 1. c. 4.

V. Maria de Mailliaco vidua ante Euchariſtiæ ſumptionem ex carnis mortificatione pallida, & quaſi mortua; pòſt, velut roſa, ejus facies rubeſcebat. Bolland. 28. Martij.

§. XXVII.

Euchariſtiam frequentèr ſume, non differ.

POnes ſuper menſam Panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper. Ex 25. 30. Hoc argumentum eſt: Panem Euchariſticum frequenter ſumendum; nec enim Sacra menſa patet, ut manum parcè admoveas. S. Chryſoſt. hom. 60. ad pop. unus ſit nobis dolor, hac eſcâ privari. Velloſo in Judith. 5. Paræn. 33.

Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc populum, quia gravis eſt mihi. Num. 11. 14. Dixit Moyſes, poſtquam populus manna faſtidiiſſet. Nimirum tunc maximè ſentitur onus, & gravis ſubditorum cura fit, cùm cœleſtia faſtidit; & Euchariſticas delicias ſæculi voluptatibus poſtponit. Novarinus Agn. Euch.

Ambu-

Ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usq; ad montem Dei Oreb. 3. Reg. 19. 8. Nec ulteriùs progressus est, sed ibi manit, ubi ad mortem non inveniretur. Sed cur in cibo secundò sumptò sic ambulavit? cur non similiter post primum? v. 6. nonne cibus idem erat? & ab eodem angelo allatus? & ejusdem virtutis? Rabbanus: Elias bis passus exprimit nostræ naturæ infirmitatem; quibus non sufficit simplex passus, quatenus ad superna valeamus ascendere. Vis homo mentis metus ponere? vis non timere? non solùm semel, sed & bis, & ter, & sæpe, dapibus Salvatoris vescere. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 35.

Divites eguerunt, & esurierunt. Psalm. 33. 11. Quando egent divites? quando fidem non habent rectam. Quando esuriunt? quando minimè Domini corpore satiantur. Cassiodorus hic.

Comedite amici &c. Cant. 5. 1. Quicunque estis operibus fratres mei, corpus meum comedite, & sanguinem bibite meum. Deinde inebriamini præ lætitia; & propter ebrietatem stupore perculsi, omnino Mundi sollicitudinem obliviscimini. B. Theodoretus l. 3. in Cant.

Accipite. Matth. 26. 26. 27. *comedite, bibite* Fecit Assverus convivium sumptuosissimum. Eph. 1. 3. fecit & Christus convivium omnium, quæ cogitari possunt, pretiosissimum; quando seipsum alendis animabus in cibum, & potum dedit. De Assveri tamen convivio Scriptura loquitur v. 8. *nec erat, qui nolentes cogeret ad bibendum.* Christus verò mandat, ut bibant; adeoque præceptò opus habuit, ut vel divinas illius epulas homo sumeret. Didacus Nissen. D. 2. Quadr. §. 2.

Nunquam dedisti mihi hœdum. Luc. 15. 19. Ità queritur senior filius, eò ipsò tempore, quò munificum agitur convivium, & vitulus saginatus apponitur. Cur ex illo nihil accipit? an id effecit parcitas patris? Absit. Causa fuit ipse filius; noluit intrare, & potiùs voluit foris manere. Divinæ mensæ largitas in promptu est: tu illâ te privas, quia non vis intrare; quia non accedis. Psalm. 35. 10. *apud te est fons vitæ.* Dei domus ubertas, & divinarum torrens voluptatum: ideo nos implet, quoniam apud Dominum est fons vitæ. Si quis aliòdivertat, vitæ fontem non inveniet; sed famem, & ariditatem. S. August. tr. 25. in Jo. quoniam *apud te est fons vitæ*, & non apud nos; Ideo intrare debemus, ut vivamus. Baeza t. 2. l. 14. c. 10. §. 10.

Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Joan. 6. 59. Vix fieri potest, ut pereat; qui frequens est in Eucharistia suscipienda. Notanter dixit, æternandum esse illum, qui manducat. Non qui aliquando manducat, nec cessat, sed frequens est, & continuus tanti conviva epuli. Baeza t. 3. l. 14 cap. 10. §. 35.

Ex Patribus, & aliis.

Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere. S. Ambros. l. 5. c. 4. de Sacramentis.

Miserere animæ tuæ placens Deo. Eccl. 30. Mendicat à te anima tua: redi ad conscientiam tuam, - & ibi invenis Mendicantem animam tuam. Invenis egentem, invenis pauperem, &c. - Anima tua vescatur, nè fame pereat. Da illi panem. Quem panem? ipse tecum loquitur. Tu, si audires, & intelligeres, & crederes Domino; ipse tibi diceret: *ego sum panis vivus, qui de cœlo descendit.* S. Aug. s. 30. de Verb. Dom.

Sunt, qui arbitrantur, hoc esse pœnitentiam, si abstineant à Sacramentis cœlestibus. Hi sæviores in se judices sunt, qui pœnam præscribunt sibi, declinant remedia. Objectioni de spirituali Communione respondet Gilbertus s. 32. in Cant. bonum quidem, desiderare Dominum; sed habere, & frui, melius. Et cùm non habes, bonum est mendicare; sed melius manducare. Si enim potes absentem amare, quantò magis cùm adest. Ah pereat illa diffidens reverentia; quæ, sub specie Christi honorandi, illi negat obsequium, quam ille tantopere concupivit. Oliva t. 1. conc. 12.

Quantam in se credis habere dulcedinem sanguinem Filij hominis JEsu Christi? ecce sitiunt irrationales bestiæ sanguinem hominis: & non sitiam ego sanguinem Filij Dei? Bestiæ quantò plus gustaverint, tantò plus sitiunt sanguinem humanum: & ego fastidiam sanguinem Dei, & hominis, benigni JEsu? S. Bernardus tr. de Pass. Dom. c. 33.

In preceptione Corporis, & Sanguinis Domini magna nobis adhibenda discretio. Cavendum est enim, nè, si nimiùm differatur, mortis periculum incurratur. Innocentius P. III. c. 42. de sacro altar. myst.

Non parcè prandendum ubi cibum invenis DEUM. Petrus Cell. l. de panib. cap. 2.

Si Christus præcepisset nobis recipere venenum amore sui, facere deberemus: & præcepit recipere Corpus suum, & non facimus. S. Vincentius Ferrer.

Zachæus recepit Christum *gaudens* in domum suam; in quo ejus charitas commendatur. Legimus etiam, quòd Centurio dixit Christo: *non sum dignus &c.* in quo commendatur reverentia. Quia tamen amor in se præfertur timori; commendabilus esse videtur, quòd aliquis frequentiùs sumat, quàm quòd rariùs. S. Thomas in ep. 1. ad Corinth.

Qui ad Eucharistiam nolunt accedere, nisi sint actualiter devoti, & fervidi; similiter agunt, quasi frigidus nolit ad ignem proximare, nisi priùs calidus sit. Gerson tr. 9. Sup. Magnif. Si te retrahit indignitas tua, major alliciat considerata dignatio sua, charitas, misericordia, mititas, atque benignitas. Ægrotus an non agit stultissi-

mè, cui tantùm displicet deformitas ægritudinis suæ; quod aspectum, vel adventum, horret mendicantis manûs alienæ; dum medicus invitat, offert, provocat, astat, ut suscipiatur, & sanetur. Id. ib.

Illud moneo, ut Eucharistiæ Sacramentum sæpius frequentis: hoc enim præcipuum adjumentum est ad sistendum illum frequentem ad peccandum lapsum. Clarius l. 1. or. 1.

§. XXVIII.

Communio menstrua.

IN Calendis autem &c. Num. 28. 11. Cur Deus instituit Neomeniam? Nota: Calendæ erant prima dies mensis, quæ & Neomenia, sive Novilunium dicitur. Prima causa: ad recolendum beneficium gubernationis divinæ. Sicut enim Sabbathô celebrabant Hebræi memoriam Creationis; ità Neomeniâ gubernationis divinæ. Secunda: ut Hebræi primitias tam temporis, & mensium; quàm frugum, Deo dependerent. Tertia: ut à Deo per sacrificia, & preces, decursum totius mensis faustum, & salutarem, ipsô ejus initiô peterent, & impetrarent. Quarta: ad Legem Dei, & ea, quæ illô mense agenda erant, in tabernaculo audiendum. Hac de causa & apud Romanos in Kalendis populus confluebat urbem: ut quisque disceret, & intelligeret, quid eô mense in divinis, humanisque rebus, faciendum incumberet. Hæc commodè applica primæ Dominicæ mensis, quâ Christiani religiosiores solent spiritum innovare, confiteri, communicare, Deo pro beneficijs mense elapsô acceptis gratias agere; eique auspicia mensis, totumque mensem offerre, & prospera in eo petere. Cornelius hîc.

Quod fructum suum dabit in tempore suo. Ps. 1. 3. scilicet in Cœna mystica. Arcones in Is. 3. v. 6. Discursu. 5. Per lignum Eucharistiam intelligunt S. Paschas. l. de Corp. & Sangu. D. c. 9. Chrysost. hom. de pœnit. Rupert. Beda.

Per singulos menses afferat primitiva. Ezech. 47. 12. Sept. *de novitate sua primitiva dabunt.* S. Hieron. fructus ejus in renovatione sui primitiva dabit. Applica communioni menstruæ. Communicantibus apta verba Ps. 91. 13. *justus ut palma florebit.* Germina palmæ ad annum inventum aptabant Ægyptij, teste Horô Apolline l. 1. c. 3. Aliter quoque annum indicantes, palmam pingunt: quòd arbor hæc sola ex omnibus ad singulos Lunæ ortus singulos etiam ramos procreet; ità ut duodecim ramorum productione annus expleatur. Arcones in Is. 3. v. 6. Disc. 5.

Lignum vitæ afferens fructus duodecim per menses singulos. Apoc. 22. 2.

§. XXIX.

Communio menstrua est motivum fugiendi peccata.

OMne, quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum. Gen. 9. 3. Ante diluvium non legitur carnis esus permissus, sed post diluvium. Gennadius in Catena: à diluvio majori usus est liberalitate: ut sic homines afficeret, ut majores culpas vitarent. S. Albertus serm. 12. de Euchar. notandum est, quòd cùm irrationalis creatura, scilicet panis, per Verbum Dei, & spiritum ejus, in melius convertitur; quanta sit peccatoris duritia, qui multis verbis, & Spiritûs S. circa se operationibus, ad conversionem non reducitur.

Præcepit Deus Moysi Ex. 16. 33. ex manna implere Gomor, & custodire in futuras generationes; posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandum. Nota manna simul cum Legis tabulis. Hebr. 9. 4. asservatum fuisse: quia manna eximium erat beneficium, quod ad gratitudinem obligat. Adest ergo juxta manna Lex, ut eam observent Hebræi, tanti beneficij obstricti memoriâ. de Castillo Illat. 90.

Bis Hebræi carnes cupiêre: semel cùm exierunt ex Ægypto. Ex. 16. 3. semel post acceptum manna. Primâ vice, licèt contra Deum, & Moysem, murmuraverint, non eos tamen punivit, DEus, ùt notat S. Cyrillus l. 3. in Joan. c. 34. sed eis liberaliter dedit, quod postulabant. At verô, postquam manna exhibuit Ps. 77. 30 *adhuc esca eorum erant in ore ipsorum; & via Dei ascendit super eos*; percussique sunt plagâ magnâ. Quia non semel *verum* manna gustavit, magis punietur ob carnales voluptates, quàm qui nunquam. Novarinus Agn. Euch.

In omnibus his peccaverunt adhuc. Psal. 77. 32. Israelitarum peccatum post acceptum manna his verbis exaggerat regius psaltes. Postquam Angelicô cibô pasti, protecti, roborati &c. Novarinus Agn. Euch.

§. XXX.

Communio est motivum virtutum, sanctitatis &c.

SI autem minor est numerus, ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum. Ex. 12. 4. Theodoretus hîc: hoc præcepit Deus, ut erga pauperes misericordiam eos doceret. Die Jovis Sanctô pauperibus, & captivis benefit. Novarinus Agn. Euch.

Comedetis festinanter. ib. Quô ostendit, nè segnis, aut remissus, in operando appareat is, qui Christi particeps factus sit; sed diligentiam, & ardentem sedulitatem in ijs, quæ putet sibi profutura, adhibeat. Cyrillus Alex. lib. Glaphyror. in Ex. 2.

Qui manducat me, & ipse vivet propter me. Jo. 6. 58. Id est, ad honorem, & gloriam meam, ordinabit vitam suam. Dionysius Carthus. hîc

Miscellanea.

Sequimini, sitq; inter vos, & arcam, spatium cubitorum duûm millum. Jos. 3. 3. 4. Cur tam à longè? propter reverentiam Arcæ, inquit Lyranus.

Erant autem lampades copiosæ in Cœnaculo. Actor. 20. 8. Cur tanta lampadarum copia hîc memoratur? cùm de illis nulla fiat mentio, quando Petrus venit in domum Mariæ Marci Act. 12. 12. Resp. aderat ibi divinæ Eucharistiæ Sacramentum, ùt patet ex v. 7. *ad frangendum*

dum panem. Syr. & Aug. ep. 86. *Eucharistiam.* Sylveira hic. q. 2.

Ipse JEsus conviva, & convivium; ipse comedens, & qui comeditur. S. Hieronymus ep. 150.

Accedens ad Communionem, non expansis manuum volis accede, neque cum disjunctis digitis; sed sinistram, velut sedem quandam subjicias dexteræ, quæ tantum Regem susceptura est; & concavâ manu suscipe Corpus Christi, dicens Amen. S. Cyrill. Jerosol. Catech. mystag. 5.

B. Angela de Fulginio vidit Christum in Eucharistia cum societate Thronorum. In vita.

TITULUS X.

EXAMEN CONSCIENTIÆ GENERALE.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Collegit ergo in agro usque ad vesperam; &, quæ collegerat, virgâ cædens, & excutiens, invenit hordei tres modios. Ruth. 2. 17. Quid hoc sibi vult? quàm te monere constantiæ in bonis tuis exercitiis, usque ad finem diei, totius scilicet vitæ tenendæ; instituendo semper vesperi de eis examen. de Ponte de perfect. Christiani hom. tr. 2. c. 11. §. 2.

Consideravit semitas domûs suæ. Prov. 31. 27. Vatablus: *speculatur statum domûs suæ.* S. Greg. 35. moral. c. 15. per hanc considerationem semitarum, id est, actionem, accipit examen conscientiæ: semitas, inquit, domûs suæ considerat: quia cunctas conscientiæ suæ cogitationes subtiliter investigat.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Sept. *tempus sectionis.* Oportet quotidie certum designare tempus, ad putandos omnes defectus illô die commissos; tunc tibi dicito: *tempus putationis advenit*; examinando districtè, quid cogitaveris? dixeris? feceris? de Ponte in Cant. hîc Exh. 19 §. 4.

Manus meæ stillaverunt myrrham &c. Cant. 5. 5. Tunc manus sponsi myrrham stillaverunt, & digiti, pleni sunt myrrhâ electâ; cùm non modô promiscuè bona agimus, sed cum singulas actiones nostras, dictaque ac facta omnia, sigillatim recensemus, diligentissimeque discutimus. Philo Carpathius hic.

Prius sedens computat. Luc. 14. 28. Sedere illud, est considerare intrà se secreta conscientiæ suæ. *Sedebit solitarius, & tacebit.* Threnor. 3. 28. Computare, est prævidere per sollicitam considerationem. Unde Glossa: omne, quod agimus, prævenire per studium considerationis debemus. S. Bonav. in Luc.

In se reversus. Luc. 15. 17. Extra se iverat, qui ad se revertebatur. *Redite prævaricatores ad cor.* Redit ad cor, qui per compunctionem malè actorum in seipso revivisit, & discutit conscientiam suam: quia propriâ voluntate suâ, atque perversâ recessit à Deo; & pœnam, quam justè meretur, agnoscit. Simon de Cassia l. 8. hic.

§. II.

Motiva Examen faciendi.

Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum utique facere judicium. Michææ 6 8. Revertere ad te, ô homo. In te quære accusationem, in te quære defensionem, in te quære judicium; imò tu esto accusator, & defensor, & judex. S. Fulgentius, hic.

An non codicem domi habes, in quo quotidianas rationes scribas? habe item codicem in conscientia, & quotidiana peccata scribe. Verbi gratiâ: cùm in lecto tuo jaces, nec quisquam est, qui tibi negotium faceſſat; antequam somnus obrepat, libellum in medium produc, & peccata tua tecum reputa, dicens apud teipsum: nunquid hodiernô die, vel sermone, vel opere, peccavi? S. Chrysost. in Ps. 50.

Rationarium nobis faciamus eorum, quæ accipimus, & quæ expendimus; quidnam utiliter, & bene locuti simus; & quod otiosum verbum protulerimus. Sanct. Chrysost. t. 1. hom. 4. in Gen.

Scrutemur suam quisque conscientiam, & rationem examinemus; & consideremus, quid in hac hebdomade probè actum sit? quid in alia? & quale augmentum fecerimus ad sequentem? quas in nobis affectiones correxerimus? Id. t. 1. hom. 11. in Gen.

Cùm in lectum, hoc est, ad tranquillum portum, te conjecisti, nec ullus est, qui tibi molestiam exhibeat; dic cordi tuo, atque animæ tuæ: exegimus hodiernam diem, ô anima! quid boni fecimus? aut quid mali admisimus? ac gehennæ recordare: ut metu affectus bonum augeas; malum autem de medio tollas. Id. in Psal. 50.

Negotiator Sæcularis damna, & lucra, quotidie computat; &, si quidem damna perpessus fuerit, ea resarcire sollicitè studet. Sic etiam tu charissime seriò facias, ac cures. Diebus singulis vespere, & manè, diligenter considera, quô pactô sese habeat negotiatio tua, ac mercimonij ratio. Et vespere quidem ingressus cubiculum cordis tui, examina temetipsum, ac dicito: putásne hodie Deum in aliquo exacerbavi? nunquid verba otiosa protuli? &c. S. Ephrem. serm. de vita religiosa.

Redi

Redi per considerationem ad cor tuum, quisquis es, qui sapientiam, & prudentiam, cupis adipisci. Discute assiduè teipsum; considera, unde venis? quò vadis? quomodo vivis? quantùm quotidie proficis? quantùm deficis? Sanct. Laurentius Justin. de prudentia cap. 6. Lign. vit.

Habet judex iste in manu stateram, in qua perpendit inter duo pondera, unum meriti, & unum peccati. Prævide te homo: senti pondus tuum, antequam veniens ille in sua statera te suspendat. Considera statum tuum, & esto tibi ipse statera. Vide, quid plus est in opere tuo, aut quæ pars in actibus tuis exuberat? sinistra? an dextera? Sanct. Laurentius Novariens.

Prudentis est, officium, examinare cordis desideria; examinare verba, examinare consilia, examinare opera; ut sic sapienter fiant omnia. Sanct. Bonaventura s. 17. de Sanct. Stephano.

Utor hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Cùm sublatum è conspectu lumen est, & conticuit uxor, moris mei jam conscia; totum diem meum scrutor; facta, ac dicta, mea remetior. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo. Quare enim ex erroribus meis timeam, cùm possim dicere: vide, nè istud ampliùs facias; nunc tibi ignosco. Seneca l. 3. de ira cap. 36.

In Chinensium libris sigillatim commendatur continuum suipsius, actionúmque suarum; ac præcipuè earum, quæ in aliorum oculos non incurrunt, examen. Eam ob causam magni faciunt secessum ad villas, & loca solitaria. Quod nonnulli faciunt, ut diligentius vacent contemplationi luminis naturalis, & se ipsi reforment, revocando se ad pristinum statum; in quo, ùt ipsi loquuntur, de cœlo conditi sunt. Ex literis P. Nicolai Longobardi Ao. 1598. ex China.

§. III.

Conscientiæ Examen particulare.

QUid faciemus, ut salvemur? aggrediamur virtutem, cùm tempus habemus: distribuamus virtutes nobis, sicut sibi distribuunt agriculturam agricolæ. In hoc mense vincamus detractiones, injurias, iracundiam, injustitiam, & dicamus: hodie ab hoc nos vitio corrigamus; in illo autem mense patientiam doceamus; & in alio aliam virtutem. Et cùm hanc virtutem in habitu perceperimus, ad aliam transeamus. S. Chrysost. hom. 24. in ep. ad Hebr.

Dicebat Abb. Serapion: Unusquisque vitium, quò maximè infestatur, explorans, adversùs illud arripiat principale certamen; omnem curam mentis, ac sollicitudinem, erga illius impugnationem, observationémque, defigens; adversùs illud quotidiana jejuniorum dirigens jacula; contra illud cunctis momentis cordis suspiria, crebráque gemituum tela, contorquens; adversùs illud vigiliarum labores ac meditationes sui cordis, impendens; & impugnationis suæ extinctionem ab illa specialiter, ac jugiter poscens. Cassianus. Collat. 5. c. 14.

Tritum est exemplum Senis in vitis Patrum: cui cùm quidam quereretur, se vitijs oppletum, ac proinde de eorum extirpatione desperare; jussit ille, ut secum hortum quendam carduis, sentibusque obsitum, expurgaret. Quotidie igitur operi manum admovendo sensim omnes extirpârunt, hortúmque plenè intrà paucos dies expurgârunt. Tum senex ad juvenem: fac, inquit, ô fili similiter in agro animæ tuæ: quotidie aliquod vitium extirpa, idque constanter urge, & continua: ità sensim omnia evelles, & animum primævo nitori restitues. Cornelius in Prov. 24.

TITULUS XI.

EXEMPLUM.

§. I.

De bonis, & malis in genere.

QUales erant virgæ, quas Jacob. Gen. 30. 39. In aquis ostendit; tales illæ concipiebant fœtus: quia subditi sequuntur exempla majorum sive bona, sive mala. Stella p. 1. c. 25.

Præcedente columnâ Israel procedebat; sed quando stabat quieta, populus quoque quiescebat. Ex. 33. 10.

Compelle intrare. Luc. 14. 23. Cogis exemplo facti tui: facta enim Superiorum non tam invitant, quàm cogunt, subditos ad imitationem. Cajetanus.

Ut hirundines veris, flores fructuum, nuntij sunt: sic de hero moribus ex ancillis judicari potest. S. Gregorius Naz. adverſ. mul. ambitioſiùs ſe ornantes.

§. II.

Exempla bona.

Num. I.

Figuræ, Symbola, & Similitudines. Ex Veteri.

FEcitq; *Deus duo luminaria magna.* Gen. 1. 16. Cur Luna ponitur inter luminaria magna? cùm omnium, exceptô Mercuriô, minima sit? Nimirum vulgi æstimatione: oculorum enim judiciô ob propinquitatem, maxima omnium post solem videtur. Sic non vulgi tantùm, sed Dei etiam, judiciô illa virtus pluris habetur, quæ lucet coram hominibus; qui videntes opera nostra glorificant Patrem nostrum. Fernandius hîc. sect. 6.

Quem-

Quemadmodum Jacob, cupiens suas oves concipere agnos maculosos, apposuit virgas decaricatas, quæ varios facerent colores, ut oves eas aspicerent tempore conceptûs. Gen. 30. 37. Ita Christus Dominus noster posuit in Ecclesia sua multitudinem Sanctorum in omnibus statibus; ut ejus Electi in suis actionibus concipiant opera ijs similia. Justorum enim, ut Ezechiel de mysticis suis animalibus dixit, *aspectus* sunt *quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum.* c. 1. 13. de Ponte de perfect. hom. Christ. t. 2. c. 11. §. 2.

Ignis in altari semper ardebit. Levit. 6. 12. *quem nutriet Sacerdos.* S. Gregor. l. 15. mor. c. 7. Altare Dei est cor nostrum, in quo jubetur ignis semper ardere: quia necesse est, ex eo ad Dominum charitatis flammam indesinenter accendere. At quæ ligna? subjicit idem: quasi quædam fomenta igni dare, est in excitatione charitatis exempla Patrum ministrare.

Comede, fili mi, mel, quia bonum est &c. Prov. 24 13. noster P. Alvarez de Paz l. 4. de dignit. perfect., p. 3. c. 38. per mel, & favum, accipit sancta virtutum exempla: Vita Patrum nostrorum, inquit, est mel; quia ejus memoria suavissima est, & sapor, sive imitatio dulcissima.

Flores apparuerunt in terra nostra. Cant. 2. 12. Flores exempla Sanctorum. Hugo Card. hic. Inveniuntur viri virtutum tanquam ligna fructifera in horto sponsi, & in paradiso Dei: de quorum bonis actibus, ac moribus, quot sumis exempla, tot carpis poma. S. Bernardus s. 23. in Cant.

Ostende mihi faciem tuam. 2. 14. id est, ostende filijs meis, quos tibi commisi, bonum exemplum de te, bene vivendo. S. Thomas hic lect. 2. Quæ in abdito secretæ quietis, quasi columba in foraminibus petræ, delitescere cupis; precor, ut in publicum actionis procedas, ostendásque ex operibus fidem tuam; & quid intus plenitudinis habeas, alijs etiam foris in exemplum declares. V. Beda l. 3. hic.

Surgam, & circuibo civitatem. Circuit cogitatione conventum bonorum; & in eis exempla melioris vitæ, & virtutum documenta capiat. Per humilitatem enim reputat sibi deesse virtutum ornatum, & cordis munditiam, per quæ sponsum invenire mereatur: domum mentis, quàmvis vacantem à vitijs, sed minùs ornatam virtutibus indicans. Quam ut decentiùs ornet, Sanctorum virtutes circumiens, & perlustrans, & specialem gratiam uniuscujusque explorans; & ab alio humilitatis, ab alio patientiæ, ab alio obedientiæ, ab alio abstinentiæ, ab alio charitatis, ab alio puritatis, flores decerpens. Richardus à S. Vict. hic.

Comedite, & bibite &c. Cant. 5. 1. id est, Sanctorum bonis actibus congaudete, & illos vobis ad imitationem proponite. Sanct. Thomas hic.

Quàm pulchri sunt gressus tui. Cant. 7. 1. Quid sunt calceamenta Ecclesiæ, nisi exempla præcedentium Patrum, quibus in via Mundi hujus munitur; ut per omnes tribulationes, quæ exurgunt, confidenter calceata gradiatur. S. Gregorius hic

Vitæ Sion. Thren 1. 4. sunt Sancti, dantes exempla vitæ. S. Bonav. hic.

Aspectus eorum quasi carbonum ignis. Ezech. 1. 13. Quia sancti viri, dum quosdam juxta se positos quasi tangendo ad amorem patriæ cœlestis accendunt, carbones sunt. S. Gregorius hom. 5. hic.

Fili hominis, ostende domui Israel templum; & confundantur ab omnibus iniquitatibus suis &c. Ezech 43 10. Præcipit Dominus Ezechieli, & Prædicatoribus, proponere, & ostendere, populo Dei templa illa magnifica Sanctorum; ut videant eorum vitam, & conversationem. S. Thomas Vill. conc. 2. de S. Joan. Bapt.

Ex Novo.

At illi continuò relictis retibus secuti sunt eum. Matth. 4. 20. Ut piscatores fiant, vocantur; & tamen abjiciunt retia Apostoli. Nunquid sinè retibus itis piscatum? Equidem piscaturus homines, relinquat retia, solis utatur manibus: nam operum exemplò homo capitur. Licèt mutus fias, licèt solùm bonis operibus manus applices; procul dubiò eris homines capiens. Baeza t. 2. l. 6. c. 1. §. 25.

Cùm jejunas, unge caput tuum. Matth. 6. 17. Ungi postulat & à nobis: ungit Christum, qui bonus ejus odor est in omni loco. S. Bern. l. 1. in capite jejunij.

Nonne bonum semen seminasti? Matth. 13. 27. Semen bonum, id est, triticum, viri probi sunt. S. Ignatius M. frumentum Christi sum. Dicuntur semen: quia, seminis instar, alios sibi similes producunt, exemplò, & verbò. Barradius t. 2. l. 9 c. 3. D. 5. Epiph.

Lucernas ardentes in manibus. Luc. 12. 35. In manibus tenemus, cùm per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus. S. Gregor. hom. 13. in Evang.

Calceamenta in pedes ejus. Luc. 15. 22. Pedes calceantur exuvijs animalium: quia exemplis præcedentium Patrum muniuntur. S. Amedeus hom. 2.

Dans illi manum, erexit eam. Act. 9. 41. Contactâ manu Petri Tabitha resurgit: quia languescens anima peccatis nullò melius ordine, quàm Sanctorum exemplis, convalescit. V. Beda hic.

Libri aperti sunt. Apoc. 20. 12. Justorum debemus vitam conspicere, ut subtiliter deprehendamus nostram. Illorum videlicet species, quasi quædam forma nobis imitanda proponitur. Quia viva lectio est vita bonorum, unde, & non immeritò, jidem justi in sacro eloquio libri nominantur. S. Greg. l. 24. mor. c. 6.

Ex Patribus.

Beatorum virorum vitæ literis traditæ, velut imagines quædam vivæ, divinæ Reipublicæ, ad bonorum operum imitationem propositæ sunt Sanct. Basilius ep. 1. ad Gregor. Nazianz. Et paulò post: quem-

admodum pictores, cùm imaginem ex imagine pingunt, frequentèr ad exemplar respicientes, lineamenta exinde ad suum opificium transferre contendunt; sic oportet eum, qui studet seipsum omnis virtutis partibus perfectum efficere, ad sanctorum hominum vitas, velut ad statuas nobiles, & actuosas, oculos intendere; atque illorum bona per imitationem sua facere.

Nox est vita præsens; sol justitiæ Christus: qui tamen, nostræ per omnia salutis memor, nequaquam noctem vitæ hujus prorsus obscuram reliquit; sed, velut in cœlo stellas figens, Sanctorum nobis exempla, per quæ inoffensô pede nostri operis incederemus, proposuit. V. Beda l. 4. in Cant. 4.

Succinum. Lem. *Non vi, sed virtute.* Picinelli.

Panthera suaviter odore attrahens feras. Lem: *Allicit omnes.* Vel. *Non vi; sed gratiâ.* Id.

Pisces minores sequentes majorem. Lem. *Sic tua nos virtus.* Aloysius Estens. Card.

Num. II.

Bonorum Exemplorum vis, & efficacia.

Ex Veteri, & Novo.

In dextera ejus ignea lex. Deut. 33. 2. non in lingua.

Trahe me, post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Cant. 1. 3. Sponsa indiget trahi; adolescentulæ non indigent? O pulchra! edissere nobis hujus distinctionis rationem. Nunquid majorem charitatem adolescentulæ habent, ut ipsæ non indigeant trahi, sed sola sponsa? Non curram ego sola; etsi solam me trahi petierim: current adolescentulæ mecum. Curremus pariter: ego odore unguentorum tuorum; illæ meô excitatæ exemplô, atque hortatu. S. Bern. s. 21. in Cant. Cur non dixit: trahe nos post te, curremus? omnes enim egent excitandi gratiâ. Ipsa sola attrahitur; & omnes excitantur ad cursum, exemplô unius excitatæ. Arcones in Is. 2. Disc. 3.

Fuge dilecte mi. Cant. 8. 14. Exemplô celeritatis, & alacritatis, ad cœlum sibi præcurrere Dilectum optat sponsa. Hortatur, ait S. Ambros. l. de bono mortis c. 5. quia jam sequi potest etiam ipsa terrena fugientem. Mendoza in 1. Reg. 3.

Vadant habitatores unus ad alterum dicentes &c. vadam etiam ego. Zachar. 8. 21. Verus Judæus est religiosus Dei cultor, omnis virtutis speculum: quem dum Sæculares vident, spiritu Dei instincti dicunt: *ibimus vobiscum: audivimus enim, quoniam Deus vobiscum est.* Corn. hic.

Cùm transiret inde JEsus, vidit hominem &c. Matth. 9. 9. Cur obiter? cur in transitu: Petrus Chrysol. s. 28.

Non dixit, cùm staret ibi; transivit, & pertransivit ibi JEsus. Nè Matthæus remaneret ibi, transivit JEsus inde; nè Matthæus ibi totaliter permaneret. Frustrà discipulum è telonio magister separare conaretur, qui in eodem persisteret telonio. Ramirez in ep. Chr. ep. 1. Apoc. 1. 20.

Ecce ego mitto vos sicut oves. Matth. 10. 16. Dicendum videtur, mitto vos sicut pastores inter oves; ut lupos arceatis, & commissum gregem regatis. Est sermo de animarum custodia, quæ optimè reguntur bonis exemplis, quàm vi. Ovis mansueta vel lupos cicuravit in oves. Pinna in Eccl. c. 10.

Ex Patribus, & aliis.

Si vel decem de nobis tantùm rectè egerint, brevi decem viginti fient, 20. 50; 50. 100, 100. 1000. mille, civitas. Et sicut decem lucernis accensis omnem domum facilè quis lumine implere poterit; Sic & in officiis spiritualibus, si decem soli rectè egerint, flammam per totam civitatem incendimus, habentem lumen & securitatem nobis afferentem. Non enim sic flamma in materiâ dilapsa vicina semper ligna incendit; sicut virtutis Zelus in paucas lapsus animas, ulteriùs procedendo, omnem implere civitatem poterit. Sanct. Chrysostomus hom. 6. ad pop. Antioch.

Si ad boni incitamentum divina, quibus admonemur, præcepta deessent; pro lege nobis Sanctorum exempla sufficerent. Orandus est Deus, ut virtutes, quas Sanctis præparavit ad coronam; nobis ad profectum sint positæ, non ad pœnam. S. Isidorus l. 1. sentent. c. 11.

Exempla

S. Lucianus M. solâ oris modestiâ vultusque serenitate, ac compositione, Deum verum non semel astantibus persuasit. Et Imperator Maximianus, timens, nè sibi, quod aliis, eveniret; ut ex Luciani videlicet aspectu Christianus fieret; illum non nisi eminus positum alloqui voluit. Surius 7. Jan.

Eusebius gerens curam gregis, non multis verbis opus habuit ad docendum: sufficiebat enim vel solus aspectus, ut vel tardissimum celerem efficeret ad cursum virtutis. S. Theodoret. histor. PP.

Erat S. Macarius Alexandrinus, & alius Macarius, cum tribunis in una navi, sedentes in angulo. Unus ex tribunis dixit ad eos: beati vos, qui Mundum illuditis! cui ille: nos quidem Mundum illusimus; vos autem illusit Mundus. Tribunus exemplô eorum vitam elegit solitariam. Bolland. 2. Jan.

Num. III.

Exempla efficaciora verbis.

Ex Veteri, & Novo.

Tulit Dominus Deum hominem &c. Gen. 2. 15. Cur non cum Adamo Eva formatur? Nè præceptum laborandi sit irritum, in paradiso illam finxit, ut Adam ibi videret Deum laborantem. Naxera in Jos. 1. §. 30.

Obediente Deô voci hominis stetit Sol. Jos. 10. 13. 14. Cur non dicitur jubente, sed obediente? nè sol, & luna renuant parere; si præcipientem non videant obedire. Id. ib.

Potuit

Posuit os meum quasi gladium acutum, & posuit me sicut sagittam electam. Is. 49. 2. Ubi Cyrillus Alex. per gladium, qui est in ore, verba doctrinæ; per sagittam, vitæ exempla intelligit. Sagitta magis penetrat, & ad longius spatium pertingit. Hinc est, quòd, cùm David Christo Domino gladium tribuat, & sagittam, nullas tamen ex gladio stragès memorat, plures ex sagitta. Ps. 44.4. *Accingere gladiô tuô &c.* sed ubi strages? nullæ. paulò pòst: *sagittæ tuæ acutæ, populi sub te sadent.* v. 6. Mendoza in 1. Reg. 1.

Ut quemadmodum ego feci &c. Jo. 13. 15. Non dixit, quemadmodum ego dixi. S. Gregor. Naz. opus enim sermone fortius est; & validior operis, quàm oris vox. Auditur Philosophus, dum videtur. Tertul. l. de pallio.

Cœpit JEsus facere, & docere. Act. 1. 1. Pacatus in Panegyr. Theodosij Imp. exasperat homines imperata correctio; blandissimè jubetur exemplô. S. Chrysost. nihil doctore frigidiùs, qui verbis tantùm philosophatur: neque enim hoc doctoris est; sed hystrionis, & hypocritæ. Cornelius hic.

Ex Patribus, & aliis.

Nihil prodest, aliquem exercitatum esse in dicendo, & ad loquendum trivisse linguam; nisi plus exemplô docuerit, quàm verbô. S. Hier. in ep. ad Titum c. 2.

Idcirco nos ille elegit; ut simus quasi luminaria, ut veluti fermentum evadamus, ut Magistri cœterorum efficiamur, ut veluti Angeli cum hominibus versemur in terris, ut tanquam viri cum infantibus pueris, quasi spirituales cum animalibus: ut ex contubernio nostro ingentia illi lucra conquirant, ut semina simus, ut fructum lætissimum afferamus. Nihil opùs esset verbis; si in hunc modum vita nostra sanctitatis luce fulgeret. Nihil Magistris opùs esset; si virtutis probos actus præferremus. Nemo profertò gentilis esset; si ipsi, ùt oportet, Christiani esse curaremus. &c. S. Chrysost. hom. 10. in ep. 1. ad Timoth. c. 3.

Si quis, etiam linguâ tacente; proximis exempla bonæ actionis ostendit, eósque ad imitanda, quæ neglexerant eleemosynæ, vel hospitalitatis, vel aliarum opera virtutum, convertit; officium profectò Doctoris exequitur. V. Beda in ep. S. Jacobi c. 5.

Quare triginta annis nos docuit Christus, nec signa fecit? Exempli gratiâ venit in Mundum: ideo voluit prius facere, & tunc docere. Sanctus Anselmus in Elucidario.

Sermo vivus, & efficax, exemplum est operis; facilè faciens suasibile, quod dicitur; dum monstrat factibile, quod suadetur. &c. Sanct. Bernardus ep. 200. ad Balduinum Abbatem.

Non potest authoritatem habere sermo, qui non juvatur exemplô, dum iniquum sit, bona præcipere, & talia non feciss. Cassiodorus l. 11. var. 8.

Num. IV.

Exempla bona Superiorum sequuntur subditi.

Symbola.

Steterunt aquæ descendentes in loco uno, & ad instar montis intumescentes. Jos. 3. 16. Sacerdotes arcam portantes Jordanis fluctus ingressi sunt; & quod mare rubrum fecit, imitatus est fluvius. Naxera in Jos. 3. §. 33.

Sol contra Gabaon non movearis, & Luna contra vallem Ajalon. Jos. 10. 12. Steterúntne alia quoque sidera? Tostatus q. 22. videtur dicendum, quòd, stante sole, tota cœlestis machina steterit, & etiam ipsum primum mobile, quod conjicitur ex litera; cùm dicatur, quòd *steterunt sol, & luna.*

Laudate eum Sol, & Luna; laudate eum omnes stellæ, & lumen. Ps. 148. 3. Quia Sol, astrorum princeps, prior in dignitate, prior Deum debet laudare. Escobar t. 1. mir. Chr. Obs. 2. Sect. 2.

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Matth. 6. 22. S. Ambros. l. de dignit. Sacerd. c. 6. Si Episcopus, qui lumen promeruit præesse in corpore, simplicitate est sanctâ & innocentiâ decoratus; omnis Ecclesia splendore luminis irradiabitur.

Num. V.

Testimonia, & exempla.

Ex Veteri.

Ingredieris arcam tu. Gen. 6. 18. deinde: *ex cunctis animantibus.* v. 19. Nihil erga subditos exemplô Superioris potentius. Fernandius hic. Sect. 7.

Eádem die circumcisus est Abraham, & Ismael filius ejus, & omnes viri domûs illius. Gen. 17. 26. 27.

Tunc cecinit Moyses, & filij Israel, carmen hoc Domino. Ex. 15. 1. Moyse præcinente, carmine consonô canticum Domino universi pariter decantârunt. S. August. l. 1. de mirab. c. 1.

Si quis homo in via occisus, incertô authore, prope aliquam urbem deprehendebatur, præcipiebat Deus, ut principes illius urbis ad quæstionem vocarentur: Qui si jurati dicerent: *manus nostræ non effuderunt sanguinem hunc, neq; oculi viderunt;* mox tota urbs ab homicidio immunis credebatur. Deut. 21. 7. &c. Sed cur non fiebat ulteriùs quæstio in populares, si quis eorum reus deprehenderetur? Respondet Rabbi Salomon: quia plebs adeò in facta principum conspirat; ut, si hi innocentes sint, procul dubiô & vulgares homines criminis expertes censeantur. Mendoza in 1. Reg. 6. v. 18.

Ego, & domus mea, serviemus Domino. Jos. 24. 15. Abulens. q. 11. id est, licèt omnes vos declinetis ad idola; tamen ego, & domus mea, id est, qui pertinent ad familiam meam, & cognationem;

ſerviemus Deo, non deſerendo legem Dei. O beatum hominem, qui ita familiæ ſuæ præfuit; ut ab ea nihil timeri poſſit religioni contrarium. Magna ſpondet de ſuis, quos verbò, & exemplò, inſtruxerat. Naxera hic §. 37.

Feliciter pugnavit. Aod contra Moabitas Judic. 3. 27. 28. Quid milites in eo prælio animavit? exemplum Ducis: *diſcenderunt cum eo filij Iſrael, ipsò in fronte gradiente, qui dixit ad eos: ſequimini me.* Non minùs illuſtris victoria Gedeon Judic. 7. 17. *quod me facere videritis.* Judic. 9. 48. Abimelech: *quod me videtis facere, citò facite.* Appropinquans oſtio ignem ſupponere nitebatur. Abulenſ. q 52. hæc faciebat ad excitandum ſuos: nam, ut omnes promptiùs agerent, ipſe præcedebat. 1. Reg. 8. 20. *judicabit nos rex noſter, & egredietur ante nos.* 1. Reg. 14. 12. Jonathas: *aſcendamus, ſequere me.*

At ille noluit bibere; ſed libavit eam Domino. 2. Reg. 23. 16. Vicit naturam, ut ſitiens non biberet. Et exemplum de ſe præbuit, quò omnis exercitus tolerare ſitim diſceret. S. Ambr. Apolog. in David c. 7.

Pro Patribus tuis nati ſunt tibi filij: conſtitues eos principes ſuper omnem terram; memores erunt nominis tui - propterea populi confitebuntur tibi. Pſ. 44. 17. 18. 19. iſte verſus; *principes memores erunt nominis tui*, verus eſſet de Prælatis; ſequens verſus verus eſſet de ſubditis, *propterea confitebuntur &c.* quòd ſi boni ſunt prælati; boni erunt, & ſubditi. Hugo Card.

Spiritu principali confirma me. Pſalm. 50. 14. Confirma me, dixit, nè iterum peccem. Quid lacrymarum tunc Iſraeliticum populum profudiſſe credamus, ubi tantâ princeps afflictione plangebat? quis enim illò flente non fleret? quis dolente non gemeret? quando pro gemmato diademate rex cinerem geſtabat in capite, canus pulvere, non ætate? noluit enim ſe videri forinſecus ornatum, qui ſe intus noverat fœdiſſimum. Pulchrior ſordibus ſuis, qui pompam Sæculi reſpuit in delictis. Dolor unius cordis fuit nimirum correctio civitatis. Caſſiodorus hic.

Iſaias c 6. 5. 7. & ſe polluta labia habere fatetur, & populum. Sed unum tantùm remedium duplici malo adhibetur. Solius Prophetæ labia mundantur: quia in eo reliqui correcti. Pinna in Eccl. Ethol. 112.

Inebriabo animam Sacerdotum pinguedine, & populus meus bonis adimplebitur. Jer. 31. 14. S. Laurentius Juſtin. de triumph. &c. c. 13. hominum redemptio, Pilati mediante uxore Matth. 27. 19. nè fieret, laborabat Sathanas. Conſultiùs propoſiti ſui poterat obtinere effectum; ſi, quos inflammaverat, Sacerdotum animos evertiſſet.

Si vulgus vidiſſet, ſuſcipi à Sacerdotibus, & principibus ſuis, Chriſti patrocinium; facilè ſententiam mutâſſet. Caſſiodorus l. 3. ep. 12. facilius eſt, ſi dicere fas eſt, errare naturam; quàm diſſimilem ſui princeps poſſit formare Rempublicam. Seneca quæſt. natur. l. 1, c. 1. neque mirum eſt, ſi in terris omnis generis, & varia evaporatio eſt; cùm in cœlo quoque non unus appareat color rerum; ſed acrior ſit Caniculæ rubor, Martis remiſſior, Jovis nullus. Quæris: unde illa in vulgo mentiendi, jurandi, blaſphemandi &c. conſuetudo? an non ſcis, quanta ſit planetarum viciſſitudo? quanta principum, & ſuperiorum, vivendi licentia? Didacus Niſſ. polit. cœl. p. 2. l. 3. c. 9. Exempli vis.

Quomodo ſedet ſola civitas? Thren. 1. 1. Plorat Jeremias copiosè fortunam ſiniſtram populi. Quid Jeroſolyma tota? *ploratus ploravit in nocte* v. 2. Jam non ſuſtinet plorantem Prophetam. S. Paſchaſ. hìc: omnis populus ejus gemens. Vide, quid profuerit, quòd Propheta ploraverit? Velloſo in Judith. 4. Præn. 18.

Famem ſibi rex primus indixit. Jon. 3. 6. & ſolus omnium cauſa prior cœpit eſurire, quàm miles. Neceſſe enim erat, ut qui potentior cunctis fuerat, devotior fieret univerſis. S. Maximus hom. de jejun. Ninivitarum.

Ex Novo.

Iratus Herodes. Matth. 2. 16. Cur Herodes iraſcitur de adventu Magorum, non verò de adoratione paſtorum? S. Chryſol. ſ. 150. puerum quærebat diabolus per Herodem, qui videbat Magos ſibi, quos habebat in erroribus ſuis principes, aufugiſſe; ſentiebat, quòd Chriſtus doctrinis, virtutibus, vitam mox repararet, & mundum totum; qui adhuc vagiens ipſum, quod erat mundani verticis, occupârat. q. d. timebat, nè poſt eos totus ad Chriſtum Mundus traheretur, eorum emendatus exemplò. Sylveira hìc. q. 3.

Aſcendente eò in naviculam, ſecuti ſunt eum Diſcipuli ejus. Matth. 8. 23. quia ùt notat Abulenſis, Chriſtus priùs intravit in naviculam; quàm illi: quia Chriſtus erat Dominus, &, quò vadit Dominus, eò vadunt famuli. Sylveira hìc

Rex ipſe multos ad nuptias filij invitavit Matth. 22. 4. ſed *nolebant venire.* Res mira? quòd ad nuptias, ad epulas &c. venire noluerint. Eidem illi Domino opùs erat vineæ cultoribus. Matth. 20. cùm quæreret omnibus horis, habuit obvios, paratósque, ſummò manè, meridie, veſpere. Quid hoc? ad gaudia, comedendum, nolunt venire; ad laborandum, ſudandum &c. vocati facilè ſunt ſecuti? Videte, quid dicat Evangeliſta: ut ad nuptias invitati venirent, *miſit ſervos ſuos;* ad conducendum verò operarios ipſe *exijt primò manè.* Hinc intellige vires exempli. Nam quando ſuperior non eſt præſens, nihil obtinet apud ſubditos ſuos; licèt eos ad menſam, ad feſta gaudia, invitet. At quando ſuperior ante ſolem de multa nocte ſurgit, ipséque excurrit; tunc omnes facilè ad nutum ſuum movet, & adducit, ubicunque illorum operâ eget. Didacus Niſſ. fer. 6. Dom. 5. Quadr.

Hodie

Hodie salus domui huic facta est. Luc. 19. 9. Cajetan. Significatur, salus facta non soli Zachæo; sed familiæ ejus similiter. Sed cur etiam familiæ? Ille dolore, & lacrymis, dolebat sua scelera; ergo similiter fecit familia. Didacus Niss. Vita Abrah. l. 6. c. 8.

Credidit ipse & domus ejus tota. Jo. 4. 53. Fit, ut qui sunt in sæculi culmine constituti; aut plurimos secum perdant; aut secum multos in via salutis acquirant: solummodo utiq; probè, aut improbè, operando. S. Fulgentius ep. 6. ad Theodorum.

Dicit ei, sequere me. Jo. 21. 19. Cur hoc tantùm Petro dixit? illum suarum ovium pastorem creavit: significans; quòd si cœteris præpositus primus omnium cœlestem hunc Ducem secutus fuerit; facilè ipsum etiam cœteri sequentur. Diez conc. 2. in festo S. Jo. Evang.

Timens DEum cum omni domo sua. Act. 10. 2. Audite omnes, qui regibus assistitis. Pius inquit, erat, ac timens DEum. Et quod maius, talis erat cum omni domo sua. Ità erat huic rei intentus, ut non solùm sua bene constitueret; sed etiam in ministris suis istud faceret. S. Chrysost. hom. 33. in Acta.

Baptizatus est ipse (custos carceris) *& omnis domus ejus continuò.* Act. 16. 33. Exemplum boni patrisfamilias sequuntur subditi. Id. hic.

Mulier illa Lydia, ubi ipsa baptizata est, totam suam familiam baptizari fecit. Act. 16. 15. Similiter archisynagogus Actor. 18. 8.

Num. VI.

Exempla bona suadentur, præmiantur.

Divisa est aqua, & ingressi sunt filij Israel. Ex. 14. 21. 22. Gloriosè magnificavit Dominus tribum Juda ad Sceptrum, & regnum vocando. Ex eadem tribu originem Rex regum Christus duxit. Cur hæc tribus aliis omnibus antepositа? propter egregium ejus facinus. Narrat Lyranus, ex sententia communi Hebræorum tribum Juda post Moysem ante omnes ingressam fuisse per divisionem aquarum; quam aliæ tribus subsecutæ sunt. de Castillo Illat. 79. Dicunt Hebræi, quòd marî rubrô divisô, & Moyse in illud ingressô; cùm cœteræ tribus timerent eum sequi, Aminadab cum tribu Juda, in qua principalior fuit, primus secutus est Moysen: quô visô aliæ tribus secutæ sunt. Unde per hoc dicunt tribum Juda meruisse principatum, & regnum. Dionysius Carthus. in Matth. 1.

Itaq; post eum non fuit similis ei de cunctis regibus Juda; sed neq; in his, qui ante eum fuerunt. 4. Reg 18. 5. Abulens. hîc q. 19. ait, scripturam non dicere de aliquo ei non esse similem, ad excludendum, vel negandum majorem perfectionis gradum in alio; sed solùm ad significandam majorem perfectionem secundùm aliquam virtutem specialem. Sic enim ab Ecclesia de quolibet Confessore dicitur Eccli. 44. 20. *non est inventus similis illi, qui conservaret legem Excelsi.* Et tamen hæc verba de uno solo Confessore non possunt intelligi; cùm pluribus aptentur. Sensus ergo est circa aliquam virtutem, in qua hic Confessor specialiter floruit, *non est inventus similis illi.* Abulens. non fuit Josias similis Ezechiæ: quia licèt Josias destruxerit omnem idololatriam; tamen non fuit ei, similis: quia Ezechias fecit hoc à seipso, non habens aliquem priorem, cujus sequeretur exemplum. Josias autem secutus est exemplum Ezechiæ. Magna enim laus est, quòd aliquis fecerit bona, quæ nullus antea fecit. de Castillo Illat. 79.

Ut esse autem genuit David regem. Matth. 1. 5. Cur in genealogia Christi de solo David dicitur, quòd fuerit rex? Cajetanus hîc: David primus rex in genealogia Christi fuit Salvatoris; propterea Evangelista descripsit eum regem. Gloriâ magnâ donantur, qui dant primordia rebus præclaris. de Castillo Illat. 106.

Beati pauperes spiritu. Matth. 5. 3. Omnes beatitudines, quas locutus est in Evangelio JEsus, suô firmat exemplô. Origenes hom. 38.

Sanctificetur nomen tuum. Matth. 6. 9. Tunc nomen DEI sanctificatur in nobis; cùm sanctitatem per nos in eo cognitam imitamur. Sanctificatur etiam nomen DEI in nobis per proximi ædificationem: ut, sicut Christiani vocamur nomine, sic virtutem Christianitatis monstremus per exemplum in opere. S. Bernardinus s. 6. a. 3.

In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum. Tit. 2. 7.

Via Incarnatæ Sapientiæ est omnis actio, quam temporaliter gessit. Viæ ejus sunt vivendi ordines, quos ad se venientibus stravit. Tot itaque ad se venientibus vias præbuit, quot bene vivendi exempla monstravit. S. Gregorius mor. l. 25. c. 11.

Eligitur Petrus, super quem fundata est Ecclesia; & Jacobus, qui primus de Apostolis martyriô coronatus est; & Joannes, qui Virginitatis est exordium. S. Chrysost. hom. 8. in Marcum. Cur hos Christus tantùm secum assumpserit.

§. III.

Exempla mala.

Num. I.

Vis, & efficacia.

COmedit, deditq; viro suo. Gen. 3. 6. Quâ non usus est serpens rhetoricâ ad persuadendum Evæ! memoria præcepti divini, & timor mortis, erant duo fræna, quæ refrænabant appetitum. Eva verò Adæ solô exemplô, nullô verbô factô, statim persuasit. Eva saltèm, aliquamdiu restitit serpenti, minimè verò Adam Evæ. Paoletti D. 20. Pent. Non suaderi jam opus erat viro, quando eam illô cibô mortuam non esse cernebat. Et Eva ipsa, ex hac divina patientia prorepsit ad tentandum virum. S. Aug. l. 11. de Gen. ad lit. 30.

Ecce mulier una sedens in medio amphoræ; & dixit: hæc est impietas. Zach. 5. 7. 8. Ubi dominatur impietas, mox allicit plures: v. 9. *Ecce duæ mulieres egredientes; & habebant alas.* Citò advolant ad augendam impietatem. Vellosо in Judith 7. paræn. 4.

Unus est servus, qui Petrum urget. Luc. 22. 58. *Post pusillum: accesserunt, qui stabant, & dixerunt Petro.* Matth. 26. 73. Unus traxit exemplô plures. Maldonatus: creden-

dum est, cognatô illô servô incipiente alios subsecutos fuisse. Id. ib.

Quare, hoc unguentum non venit &c. Jo. 12. 5. Et ecce Matth. 26. 8. *videntes Discipuli indignati sunt.* Judâ contra mulierem duce, reliqui Apostoli irritati. Lyra.

Num. II.

Mala exempla Superiorum sequuntur subditi.

Erat peccatum puerorum grande nimis: quia retrahebant homines à sacrificio Domini. 1. Reg. 2. 17. DEus tam ægrè fert alienas injurias, præsertim quæ in damnum cedunt spirituale animorum; ut de illis potiùs, quàm de suis, conqueratur. Unde Sacerdotum peccata exaggerari vult; non tam ex eo, quòd divinum honorem, & cultum, violabant; quàm ex eo, quòd homines à Sacrificio Domini retrahebant. Mendoza hic.

Cumq; roboratum fuisset regnum Roboam, & confortatum; dereliquit legem Domini, & omnis Israel cum eo. 2. Par. 12. 1. Similiter de Sedecia 2. Paral. 36. 12. 14.

Erunt signa in Sole, Lunâ, & Stellis. Luc. 21. 25. An non sufficit, signa esse in sole; ut in Luna etiam ea apparere sit necesse? Nempe, sole obscuratô, obscuratur & Luna, ac stellæ deliquium patiuntur. Quando igitur optimates in timore, & cultu DEI, defectum faciunt; inferiores, & subditos eundem experiri necesse est. Besseus D. 1. Adv.

Percussa est tertia pars Solis &c. Apoc. 8. 12. Cur à stellis non incipit? Per solem prælati intelliguntur; quia non ex inferiorum lapsu sequitur ruina; sed ex horum illorum. Dionysius Carthus. hîc.

Occisa est tertia pars hominum de igne, & de fumo, & sulphure. Apoc. 9. 18. id est, de igne avaritiæ, fumô superbiæ, sulphure, id est, fœtore luxuræ. Subdit v. 19. quòd *potestas equorum in ore ipsorum est.* Scilicet principum præcipientium, aut suadentium; sive exemplis post se trahendo. Et ideo subdit: *& in caudis eorum*, id est, exemplis. Geminiani similitud. l. 7. c. 6.

Sicut exemplari unô apud Typographos vitiatô omnes deinde libri, qui per illud excudunter, vitiati plurimi prodeunt; ita unius superioris vitium totius fit populi offendiculum. Diez. Prælatus.

Multi domini, ùt famulis sunt stipati, ità comitibus vallati infernum intrant; multos, quibus exemplô suô fuêre scandalo, post se trahentes. Stella p. 1. c. 26.

Exiguus rivus, dum exundat, parum nocet: at rapidus fluvius pontes, hortos, domos, molendina, abripit, & plurimùm damni infert. Lapis exiguus de monte decidens mox ubi recidit, consistit; si verò ingens à rupe abrumpatur, magnum lapidum acervum, ipsasque arbores, secum trahit. Horologio perversè incedenti; non illi, nec rotis ejus, sed directori causa adscribitur; sic errores, & culpæ populi, culpæ sunt prælatorum. Id. ib.

Caprum ex ponte desilientem grex sequitur. Lem. *Sic ducis urget amor. Dux caper ipse gregis.* Carolus Bovius.

Num. III.

Testimonia & Exempla.

Ex Veteri.

Quæ respondit: serpens decepit me. Gen. 3. 13. En vis mali exempli! excusantem se, & Dei consilia fugillantem, virum mulier imitatur. Fernandius hic sect. 29.

Armiger Saulis, videns Dominum suum irruisse super gladium suum, *irruit etiam & ipse super gladium suum.* 1. Reg. 31. 5.

Filius, qui natus est tibi, morte morietur. 2. Reg. 12. 14. B. Theodoretus: ideo DEus occidit filium David, ut pariter extingueretur malum exemplum, quod per adulterium exhibuerat populo Dei.

Jeroboam rex Israel post se traxit ad idololatriam totum populum. 3. Reg. 12. 1.

Omne caput languidum &c. Is. 1. 5. 6. Si caput fuerit infirmum, totum corpus languidum erit. Innocentius P. III.

Nabuchodonosor erigit statuam auream adorandam. Dan. 3. 2. Et quos primò inducit ad idololatriam? *principes.* S. Hieron. Seductis enim magistratibus subditi populi majorum exemplô malè peraunt.

Exiit ex eis radix peccatrix Antiochus. 1. Machab. 1. 11. S. Gregorius 1. p. past. c. 2. cùm pastor per abrupta gradiatur, consequens est, ut ad præcipitium grex feratur.

Ex Novo.

Turbatus est rex, & omnis Jerosolyma cum eo. Matth. 2. 3.

Principes Sacerdotum, & Seniores, persuaserunt populis, ut peterent Barabbam. Matth. 27. 20. & ità omnes unâ voce clamant Barrabam. Scilicet ad majorum voluntatem populus movetur. S. Paschasius l. 12. in Matth. quid in hoc dicam? nisi quia pene omnis iniquitas, & prævaricatio plebum à principibus est populi; quorum excitatur malis ad omne peccatum; quorum velle, quorumque nolle, omnes considerant, & sequuntur. Sylveira in Jo. 4. q. 9.

Non licet tibi. Marci 6. 18. Cur Joannes Herodem tantùm, & non Herodidem, arguit? R. quia ipse rex; & inferiores semper appetitui ejus serviunt. Sylveira in Jo. 3. q. 9.

Et nemo ei dabat. Luc. 16. 21. Cum dominus familiæ esset avarus, omnes ejus servi avaritiæ studebant; ut nullus ex eis pauperi vel micam daret. Sylveira hic.

TITULUS XII.

EXERCITIA SPIRITUALIA.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Supponens capiti suo &c. Gen. 28. 11. Jacob durum sibi sternit lectum, scilicet lapidem: quia cœli aulicos durus lectus, durus victus, omnia dura, decent. S. Ambros. l. 2. de Jacob: in somno bonus operarius; quia cum DEO plus negotii dormiendo peregit, quàm vigilando. Cornelius hic.

Moyses tacendo loquebatur. Ex. 17. 11. & otiosus operabatur. Sedens in otio dimicabat, & triumphabat. Erat tam otiosus, ut alii manus ejus sustinerent; & tam occupatus, ut manibus otiosis vinceret. Crudelius bellum inferebat Amalecitis considendo, quàm alij Israelitæ in campo manus conserendo. Stella p. 3. c. 6.

Insiliet in te spiritus Domini - & mutaberis in virum alium. 1. Reg. 10. 6.

Nunquid non Sapientia clamitat, & prudentia dat vocem suam? in summis, excelsis q., verticibus &c. Prov. 8. 1. 2. Prius delegit montium juga, postea declinavit ad semitas. Civitatis portæ appropinquavit, nec ingressa est: quasi paveret in se tumultûs agmina, & varia occupationum dispendia. S. Cyrillus ad Habac. c. 2. in exercitatione mea, & consuetudine mea, excubabo; animum rursum purgabo, curis mundanis exolvam. Sursum volabo in stabilitatem, & securitatem cogitationum; illinc speculabor, quæ DEus mihi locutus fuerit. Naxerain Jos. 13. §. 50.

Ego dormio, & cor meum vigilat. Cant. 5. 2. Somnia sunt vigiliæ dormientium; spes autem somnia sunt vigilantium: quod Platoni tribuit Ælianus l. 13. de var. histor. Aristoteli verò Laertius l. 8. c. 1. S. Augustin. tr. 57. in Joan. quid est, *ego dormio, & cor meum vigilat?* nisi, ità quiesco, ut audiam. Otium meum non impenditur nutriendæ desidiæ, sed percipiendæ Sapientiæ. Vaco, & video, quoniam tu es Dominus: quia sapientiam scribo in tempore otii. Ego requiesco à negotiosis actibus; & animus meus divinis intendit affectibus. Cornelius hic.

Sapientia scribæ in tempore vacuitatis. Eccli. 38. 25. Rabanus, Jansenius, Lyranus, S. August legunt: Sapientiam scribe in tempore vacuitatis. q. d. Sapientia Doctoris S. Scripturæ, vel Sapientis cujusque, in tempore otij literarij; quæ ab aliis negotiis vacat, quærenda, & comparanda est. S. Bernardus s. 85. in Cant. Sapientiam scribe in otio, ait Sapiens: ergo sapientiæ otia, negotia sunt; & eò otiosior sapientia, quò exercitatior in genere suo. Hugo: Studium Sapientiæ, est studium vitæ contemplativæ: hæc enim requirit otium, & mentem vacuam ab omni cogitatione, & curâ terrenâ, maximè carnali. Huc facit proverbium Arabicum centur. 1. n. 9. obstrue quinque fenestras, ut luceat domus, & habitans eam. Cornelius hîc.

Gallina ovis incubans. Lem. *Et cubans operatur.* Otiosum non est; vacare DEO; sed negotium negotiorum omnium. S. Bernardus ad FF. in monte Dei. Picinelli.

Bombyx. Lem. *Mutatus exit.* Id.

Lebes clausus. Lem. *Clausus magis æstuat.* Id.

§. II.

Motiva

ELigatur tibi opportunus, & aliquantum à familiæ strepitu remotus, locus; in quem tu, velut in portum, quasi ex multa tempestate curarum te recipias; & excitatos foris cogitationum fluctus secreti tranquillitate componas. Tantùm ibi sit divinæ lectionis studium; tam crebræ orationum vices; tam pressa, & firma, de futuris cogitatio; ut omnes reliqui temporis occupationes facilè hac vacatione compenses. S. Hieronymus ep. 14.

Animæ quoque partem da, non carni solùm: DEO quoque partem da, non Mundo soli. Ex ventre quiddam subtrahe, & spiritui consecra: ex igne quidpiam eripe, ac procul à depascente flamma reconde. Ei, cujus beneficiò plura habes, aliquid dato; imò etiam ei, qui omnia largitus est, universas opes dato. S. Gregorius Naz. or. 27. de pauper. amore.

Istis saltèm diebus, qui nobis sunt ad saluberrima remedia prostituti, mundanis nos occupationibus subtrahamus; & aliquid temporis, quod prosit ad bona æterna, furemur. S. Leo s. 3. de jejun.

Demus DEO aliquid temporis vitæ nostræ; nè totam diem infelix ista vanitas, & sollicitudo miseranda, consumat. - Vigila homo, vigila: habes exemplum; ut quod tibi gallus impendit hospiti, & tuo exhibeas Creatori. S. Chrysol. s. 21.

Quidam ex instituto factis seriis & efficacibus propositis sequendi Dei voluntatem; cum in finem per dies aliquot se à negotiis mundanis abstrahunt, ut animas suas diversis exercitiis spiritualibus, è gravi tepiditatis somno, ad opera charitatis præstanda, exsuscitent; nec non ad interiorem vitæ reformationem faciendam inflamment, inducantque. Quod familiare, & sacrosanctum fuit primis Christianis: sed deinde refrigescente paulatim charitate in cordibus posterorum neglectum fuit; usque dum magnus DEI servus S. Ignatius S. J. Fundator Patrum nostrorum tempora in usum reduxit, & revocavit. S. Franciscus Sales. de div. amore l. 12. c. 2.

Vide tit. Oratio mentalis. Recollectio, Renovatio.

Titu-

F.

Titulus I.

FAMA.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

PRæcepit DEus Noe Gen. 6 14. ut Arca intus, & extra, bitumine liniretur: ut & intus munda conscientia splendeat; & foris sanctâ conversatione hominibus placeamus. Stella in Luc. 1.

Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni. Gen. 27. 27. Fragrantia bonæ opinionis, quæ omnia merentur benedictionem æternæ retributionis. Hugo Card. hîc. Multùm Jacob præstiterat, ut pater a n benedictionem aucuparetur; hœdum attulerat, coxerat &c. Sed maximè odor bonus benedictionem paternam elicuit. Pinna in Eccl. Ethol. 190.

Peperit quoq; Zelpha alterum, dixitq; Lia: hoc pro beatitudine mea. Gen. 30. 12. *Beatam quippe me dicent mulieres.* Zelpha Liæ, serva dominæ, peperit filium, quem vocavit *Aser*, id est, *beatitudinem.* Subdit: *beatam me dicent:* quia non satis est operari bonum; sed insuper tales ab aliis haberi. Curandum de bono nomine. Id. Ethol. 190.

Fundetq; super eam oleum, & ponet thus. Levit. 2. 1. Oleum charitatem; thus bonæ famæ significat odorem. S. Rupertus l. 1. hîc.

Si vidi solem, cùm fulgeret; & lunam incedentem clarè - & osculatus sum manum meam ore meo &c. Job. 31. 26. 27. Sol, bona opera; luna, fama ex ipso bono opere; osculari manum, sibi attribuere. Hugo Card. hîc.

Qui maledicit patri suo, & matri; extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris. Prov. 20. 20. Lucerna est Symbolum excellentiæ, famæ, & gloriæ. Unde vulgò dicimus, aliquem officere luminibus alterius, dum ejus famam, & gloriam obscurat. Cornelius hîc.

Ecce tu pulchra es amica mea; ecce tu pulchra. Cant. 1. 14. Pulchra est, mundissimam DEO conscientiam exhibendo: pulchra est, inimicis, & alienis à fide CHRISTI, irreprehensibilem conversationem monstrando. Aponius hîc.

Ego, quasi vitis, fructificavi suavitatem odoris; & flores mei fructus honoris, & honestatis. Eccli. 24. 23. Vide, quomodo Sapientia odorem suum in fructibus reputat: odor enim quidam fructus est: odor eorum cibi gratiam tenet, ipsa fragrantia pascit. Gilbertus s. 27. in Cant. Suavitatem conscientiæ, & odorem bonæ famæ. Hugo Card. hîc.

Domus impleta est ex odore. Jo. 12. 3. Domus impleta est bonâ famâ: nam odor bonus, bona fama est. S. Augustinus tr. 50. in Joan.

§. II.

Habe curam famæ.

Motiva

Num. I.

Exemplum Christi.

EGo flos campi &c. Cant. 2. 1. Præmiserat sponsa in laudem sponsi Cant. 1. 13. *botrus Cypri &c.* Botrus suavem gustum habet, non suaveolentiam. Laudat ergo sponsa præclara opera sponsi, immemor præclaræ famæ; quam corrigit sponsus adjiciens: *ego flos campi*; bonus odor sumus. Pinna in Eccl. Ethol. 190.

Quem dicunt homines esse Filium hominis? Matth. 16. 13. In multis instruimur, ut simus solliciti, quid de nobis dicatur? ut si malum, quod corrigamus; si bonum, conservemus, & multiplicemus. S. Thom. hîc. Sciebat omnia; percunctatus tamen est: ut doceret, famam propriam non spernere. Stella p. 1. cap. 12.

Ecce duo cæci audierunt, quia JEsus transiret. Matth. 20. 30. Alij Domini auxilium poscebant, qui eum viderant; hi autem solùm ex auditu. Quia alij alliciuntur ex bonis operibus, quæ vident; alij ex bono nomine. Ità vivendum, ut etiam cæci loqui possint ex narratione aliorum de bona vita. Hugo Card. rosa, antequam videatur, sentitur: cæci, antequam viderunt, senserunt DEI fragrantiam. Pinna in Eccl. Ethol. 190.

Dixerunt, quòd JEsus Nazarenus transiret. Luc. 18. 37. Nazaræi, id est, floridi odore excitati sunt - cæci, qui opera videre non poterant. Cui aliorum cura est, non modò vocari studeat JEsus, id est, Salvator, per bona opera; sed etiam Nazarenus per bonam famam: utrumque si habet, facilè cæcos illuminabit. Pinna in Eccl. Ethol. 190.

Num. II.

Exempla alia.

Usquequò ebria eris? Nequaquam Domine &c. 1. Reg. 1. 40. Multam adhibet curam, nè à Sacerdote malam referat opinionem. S. Chrysost. hom. de fide Annæ.

Erat hæc in omnibus famosissima: quoniam timebat Dominum valde; nec erat, qui loqueretur de ea verbum malum. Judith 8. 8.

Oculus fui cæco. Job. 29. 15. ut famam suam defenderet. Nam ei amici objiciebant, malorum causam peccatum. c. 4. 5. 7. *nunc venit super te plaga.*

Curam

Curam habe de bono nomine. Eccl. 41. 15.

DEO autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo JESU, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco. 2. Cor. 2. 14.

CHRISTI bonus odor sumus. 2. Cor. 2. 15. Comparat se cum iis, quæ odoratu percipimus, non quæ visu. Nam ut oculis aliquid videamus, necesse est, ut lumine illustretur; &, ut is, qui videt, oculos aperiat. At ea, quæ naribus excipiuntur, etiam per tenebras, & nolentibus nobis, sese ingerunt: quia ea est natura actuum nostrorum, ut, vel nolentibus in publicum se proferant. Pinna in Eccl. Ethol. 244.

Num. III.

Motiva varia.

Ignorabat, quòd cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini. Ex. 34. 29. Cur non resplendebat mutans Nilum in sanguinem, percutiens mare; &c. cur splendoris majestas eousque dilata est, dum Israëlitæ liberi? quia emendaturus mores, legem promulgaturus; ideo in cœlestem virum conversus, duas tabulas ferebat, & duo cornua. Oliva tom. 3. conc. 1. in Festo S. Ambrosij.

Exuit David arma Saulis, 1. Reg. 17. 40. quæ induerat; & pastoralem ornatum assumpsit. S. Chrysost. in Psal. 50. Saul ei arma porexit; verùm David ea minimè gestaræ poterat. Quam ob rem? nimirum DEUS minimè permisit; id scilicet agens, ut nudus victoriam adipisceretur: nè arma rei feliciter gestæ, ac victoriæ partem sibi vendicarent; rexque armis suis victoriæ partem adscriberet. q. d. DEUS integram præclari facinoris laudem servo suo David reservavit. Nam multùm tuetur, & honorem curat, ac famam servorum suorum. Pinna in Eccl. Ethol. 244.

Sic luceat lux vestra coram hominibus &c. Matth. 5. 16.

Adeò DEUS famam, & æstimationem Servorum suorum æstimat, ut nunquam in Scriptura suadeat, ut quis sui causâ honorem amittat. Dixit Matth. 10. 39. *qui perdiderit animam suam, &c.* & Matth. 19. 29. *omnis, qui reliquerit domum &c.* Nunquam tamen ab eo dici inveniemus: qui honorem suum propter me perdiderit. Diez Conc. de S. Joseph. Maluit DEus aliquos de suo ortu, quàm de Matris pudore, dubitare; nec putavit ortûs sui fidem Matris injuriis adstruendam. S. Ambros.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Ipsum audite. Matth. 17. 2. 5. Splendere oportet ipsum sanctitate vitæ, qui cum fructu audiri cupit. Oliva tom. 3. conc. 1. in Festo S. Ambrosii.

Cui nomen Nazareth. Luc. 1. 26. Amat florigeram patriam flos de radice Jesse, & libenter inter lilia pascitur flos campi, & lilium convallium. S. Bernardus s. 3. de annuntiatione. Teque florem reputat DEus, & bene ei complacet in te; si tibi nec honestæ conversationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia, desit. Baeza l. 1. c. 7. §. 6.

Mulier in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Liberet nos DEUS! nè simus civitatis peccatores, id est, peccatores publici, qui jam famam apud omnes amiserunt. Est honor in hominibus, quasi cortex in pomis: qui, cùm sit adeò tenuis, pomum tamen incolume servat: cùm primùm cortice nudatur, putrescit. Pomum, quod cortice opertum annô integrô conservatum est, ablatô cortice intrà duas horas corrumpitur. Sic bona fama, licèt in comparatione bonorum animæ parvum bonum sit, quia est bonum temporale; efficaciam tamen habet ad hominem in virtute conservandum. Diez s. 5. D. Pass.

Sicut rarus est, aut nullus, qui de se mala dici æquanimiter ferat; ità rarus est, qui non bene velit de se sentiri; & se, si rectè vivit, stantem in vitæ rectitudine non diligat æstimari. S. Cyprianus. de jejun. & tentat. Christi.

Non despiciat, quid de se unusquisque, & maximè vir bonus, sentiat: nam negligere bonorum judicia, vel arrogantiæ, vel dissolutionis est. S. Ambros. l. 1. offic. c. 47.

Nobis necessaria est vita nostra, aliis fama nostra. S. August. l. de bono viduit. c. 22.

§. III.

Fama mala.

FErmentum, & mel, in sacrificium sibi offerre nolebat DEUS; eò quòd adusta malum redderent odorem. Stella p. 1. c. 12. Idcirco mel in sacrificio offerri sibi DEUS noluit, quia mali odoris est, si crematur. Oleaster in Levit. 2. Nihil magis DEO displicet, quàm si mali odoris, & famæ, sis. Novarinus Agn. Euch.

Domine, jam fœtet. Jo. 11. 39. Bene de illo, qui peccare consueverat, dicitur, fœtet: incipit enim pessimam habere famam, tanquam odorem teterrimum. S. Cyrillus Alex. lib. 7. cap. 23. *Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti.* Eccles. 10. 1.

Titulus II.

FŒMINA.

§. I.

Creatio, natura.

Tulit Dominus DEUS hominem &c. Gen. 2. 15. S. Ambros. l. de paradiso: quô loci illud adverte, quia extra paradisum vir factus est, & mulier intrà paradisum. Extra paradisum factus, hoc est, in inferiore loco, vir melior invenitur; & illa, quæ in meliori loco, hoc est, in paradiso facta est, inferior reperitur. Mulier enim prior decepta est; & virum ipsa decepit.

Non est bonum hominem esse solum. Gen. 2. 18. Bonum est, secundùm Dionysium, sui diffusivum: solus autem si esset vir, non posset se diffundere. Ergo, si esset solus, non esset sufficienter bonus. S. Thomas hic.

Tulit unam de costis ejus. Gen. 2. 21. Quòd fuit perfecta de nobiliori materia, quàm ipse vir, hoc fortè fuit factum, nè ipse vir eam contemneret; nec propter hoc tamen præsumeret: quia quidquid habuit, & locum, dignitatem, & materiam, mediante virô habuit. Id. in c. 2. Ut sciret Adam, quod animal formandum æqualis cum ipso dignitatis esset futurum: idcirco, quemadmodum de ipso dicebat *faciamus*; sic & nunc dicit: *faciamus illi adjutorium simile sibi.* S. Chrysost. hom. 14. in Gen. Mutuata est à viris fœmineo generi gratia. Eva enim ex viro nata est, & non ex matre concepta; sed ex solo viro tanquam partu edita. S. Cyrillus Jerosol. Catech. 12.

Ædificavit Dominus DEus costam &c. Gen. 2. 22. Decuit mulierem ex viro formari; ut vir magis diligeret mulierem, & ei inseparabilis inhæreret, dum cognosceret eam ex se esse productam. S. Thomas 1. p. q. 92. a. 2. Et art. 3. conveniens fuit mulierem formari de costa viri: ad significandum, quòd inter virum, & mulierem, debet esse socialis conjunctio. Neque enim mulier debet dominari in virum; & ideò non est formata de capite: neque debet à viro despici, tanquam serviliter subjecta; & ideò non est formata de pedibus.

Rachel plorans &c. Matth. 2. 18. Cur Rachel, & non Jacob, vel Abraham, plorat? quia fœmineus sexus ad compassionem, & lacrymas, valde propensus. Sylveira hic. q. 13.

Ecce, quem amas, infirmatur. Jo. 11. 3. absque compassione, & lacrymis esse, bestiarum est: multùm autem lacrymari, plorare, & contristari, mulierum. Theophylactus hic.

Contentiosum est hoc animal mulier, avidumque victoriæ. Et, sive ad malum declinet, magna mala patrat; sive ad virtutem se applicet, anima citiùs eam destituet, quàm propositum mutet. S. Chrysost. tom. 6. hom. de Anna.

Non temerè mulieri data est mollitudo: ut ad humanitatem sit facilior, & ad misericordiam propensior. S. Gregorius Nyss. orat. in illa verba: faciamus hominem.

§. II.

Laudes fœminarum, & privilegia.

Ter in anno apparebit omne masculinum coram Domino DEO tuo. Ex. 23. 17. Hæc lex solùm viros comprehendebat. Cur non etiam fœminas? Oleaster: I. Tanquam pius, & misericors, hoc fieri voluisti; nè scilicet sexus infirmior longô itinere gravaretur. II. Aut quia non ignoramus, devotum sexum hoc sinè præceptô facturum. III. Fœmineum genus decet non hinc inde discurrere, etiam pietatis, aut religionis, prætextu. Notat Philo l. de profug. virtutes omnes habent appellationes fœmineas, fides, spes, charitas, fortitudo, justitia, temperantia, prudentia.

Pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum. Job. 19. 20. In osse fortitudo, in carnibus verò infirmitates corporis designantur. Quia igitur Christus, & Ecclesia, una persona est; quid per os, nisi ipse Dominus designatur? Quid per carnem, nisi Discipuli, qui passionis ipsius tempore infirma sapuerunt. Per pellem verò, quæ exterior carne manet in corpore, quid nisi illæ sanctæ fœminæ figurantur, quæ ad præparanda subsidia corporis exterioribus Domino ministeriis serviebant. Cùm ad crucis horam ventum, ejus Discipulos gravis ex persecutione Judæorum timor invasit. Fugerunt singuli, mulieres astiterunt. Quasi ergo consumptâ carne os Domini pelli suæ adhæsit: quia fortitudo ejus, passionis tempore fugientibus Discipulis, juxta se mulieres invenit. S. Gregorius Moral. l. 14. c. 23.

Ubi non est mulier, ingemiscit egens. Eccli. 36. 27. Per quod innuitur; mulieris esse, quòd sit pia ad indigentiam miserorum. B. Humbertus ad mulieres Burgenses.

Avete: Matth. 28. 9. Oportebat primùm muliebrem sexum, & ab Angelo bonum resurrectionis accipere nuntium, & Dominum videre; & primam ab eo vocem audire, *avete*; quoniam mulier quoque prima audiverat fraudem serpentis. Quapropter etiam adorare Servator, & pedes apprehendere, & contrectare, permittebat; ùt iis, quæ primæ desciverant, & alienatæ erant ab eo. S. Gregorius Niss. or. 2. de resurr.

Dominus multas prærogativas contulit mulieri; non solùm super alia animantia, sed super ipsum hominem (virum) Et hoc tempore naturæ, gratiæ, & gloriæ. Tempore naturæ, producendo: formavit enim virum in hoc Mundo vili; sed mulierem in paradiso. Item virum formavit de limo terræ; sed mulierem de costa viri.

Nec

Nec formavit eam de parte hominis inferiori, scilicet pede; ne vir haberet eam pro ancilla: sed de media parte; ut haberet eam pro socia. Tempore gratiæ, poterat Dominus assumere carnem de viro; noluit hoc facere, sed, assumpsit de muliere. Tempore resurrectionis primò mulieri apparuit. In statu gloriæ nullus purus homo erit rex; sed pura mulier est Regina, Beatissima scilicet Maria. Hæc autem omnia movere debent mulieres ad DEI dilectionem; qui hæc contulit eis; & retrahere ab eis, quæ mala sunt. B. Humbertus s. 94.

Mulieres tribus gaudent privilegiis: quorum primum est, quod in paradiso sit condita. Secunda, quòd ex ea natus Christus. Tertia, resurgens primò apparuit mulieri. Joannes Belethus rationali divini officii c. 109.

DEus per infima confundit fortia, ad supprimendam arrogantiam. Dux Sisara à muliere prostratus. Judic. 4. 21. Abimelech prostravit fœmina. Judic. 9. 53. Assyriorum acies viduâ opitulentâ cæsa. Judith. 13. 9. 10.

Miscellanea in fœminarum laudem.

Quæres: cur Salomon Ecclæ 1. Hebraicè vocetur *Coheleth* fœmininè, id est, *congregatrix*, vel *concionatrix?* Causam Primò multi dant hanc: quòd Hebræi sæpe permutent nomen fœminarum, cum Masculino; & vicissim masculinum cum fœminina terminatione, quando rei præstantiam, & pulchritudinem denotare volunt: qualis hoc est concio Salomonis, quæ proinde vocetur *Cohileth;* id est *concionatrix*, ob elegantiam sermonis. Solent enim Hebræi, rebus eximiè pulchris tribuere genus fœmininum: quia imago, & maxima illecebra pulchritudinis, est fœmina. Concionatrix ergo est idem, quod pulcher, & eximius concionator. Solent enim fœminæ in dicendo esse disertæ, gratiosæ, elegantes, efficaces; ideoque viris persuadere, quidquid volunt. Sic Ps. 67. 12. *Dominus dabit verbum Evangelizantibus.* Hebr. *evangelizatricibus:* quô significat, excellentissimos à DEO prædicatores constituendos. Et Aggæi 1. 13. *nuntius Domini de nuntiis Domini.* Hebr. est, *de nuntiatricibus Domini.* Secundò, dicunt aliqui, quòd Sapientia hic sit quasi Concionatrix; ut vis, & energia concionis significetur: quasi ejus anima, & forma, sit ipsa sapientia. Cornelius hîc.

Et ait Angelus ei: nè timeas Maria. Luc. 1. 30. Nota: duæ personæ, scilicet mulier, & angelus, dederunt occasionem perditionis Mundo: unde congruum fuit, ut eædem personæ darent ei occasionem salutis; nè Mundus haberet minùs amandi, vel honorandi, personas istas. Hugo Card. hic.

§. III.

Syllabus probarum, eximiarum fœminarum.

SErpens decepit me. Gen. 3. 13. Eva accusata à viro, non accusat, injuriæ patiens. Gen. 3. 12. Flagitium delegat in serpentem. S. Ambros. de instit. Virg. c 4. nec accusata crimen retorsit; sed ipsum accusatorem suum, maluit, si posset, absolvere, quàm ligare.

Fecit & labrum æneum - de speculis mulierum. Ex. 38. 8. Vide priscam devotionem, & ritum; quô sanctæ mulieres (præsertim cùm se totas DEI obsequio dicabant) sua specula, & ornamenta; per quæ antea vanitati, & Mundo, servierunt; jam conversæ secum pariter DEO consecrârunt. Ità S. Ludgardis matrona sanctissima, præter patrimonium, totum Mundum muliebrem Ecclesiæ obtulit, ut divinus cultus indè augeretur. Ità Pulcheria Arcadii filia, è patrimonio suo Virgini Deiparæ nobile templum ædificavit; in quo B. Virginis vestes cultu magnificentissimô asservari curavit; easque gemmis, monilibus, ac etiam vestibus propriis adornavit. Testis est Cedrenus. De Paula Romana scribit S. Hieronymus in ejus Epitaphio: eam, ubi primùm se DEO dicâsset, ornamenta sua omnia, adeoque totum mundum muliebrem, in supellectilem sacram commutâsse. Idem fecit S. Elisabetha filia Andreæ Regis Hungariæ, & uxor Landgravii Thuringiæ. Cornelius hîc.

Non est bonum sumere panem filiorum &c. Matth. 15. 26. Quàm firma, & patiens, ad repulsam Chananæa. S. Chrysost. hom. 15. vides, quomodo non contradicit; nec laudibus alienis indolet; nec, quia contemni videtur, molestè fert. Velloso in Judith ad Lector. Mira, sub persona mulieris Chananitidis, Ecclesiæ fides, patientia, & humilitas, prædicatur. Fides, quâ credidit, sanari posse filiam suam. Patientia, quâ toties contempta in precibus perseverat. Humilitas, quâ se non canibus, sed catulis comparat. S. Hieronym. hîc cap. 15.

Ite, & nuntiate fratribus meis. Matth. 10. Quod eô consiliô factum putat S. Hieron. ut erubescerent viri, non quærere; quem jam fragilior sexus invenerat. In Prologo ad Sophoniam.

Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in civitatem &c. Jo. 4. 28. Cur præconium divini verbi non committitur primò Christi Discipulis diu cum ipso conversatis? quàm mulieri, quæ paulò antè erat peccatrix? Ut nullus, quàmvis abjectissimus, peccator desperet, se divinâ gratiâ ad supremum Christianismi apicem posse evehi. Hæc mulier in Evangelio fuit prima, quæ suum peccatum confiteri non erubuit: *non habeo virum.* Et viris civitatis audenter dixit: *venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunq; feci.* Conveniens ergo erat, ut prima esset in ea dignitate. Sylveira hîc q. 38.

Ex civitate autem illa &c. Jo. 4. 39. Origenes: Tanquam Apostolâ hac muliere utitur CHRISTUS ad eos, qui in urbe erant. Simon de Cass. Christus Samaritanam fecit Evangelistam: evangelizavit enim civibus suis Christum.

Phœben commendat Paulus. Roman. 16. 1. De famosis in pauperes largitionibus; v. 6. Mariam de labore. v. 12. Tryphænum, & Tryphosam, de virtutum cura perpetua. Felices

mulieres, quæ sæviente Nerone, fidem, & castos mores colebant. S. Chrysost. hom. 31. in ep. ad Rom. rursus mulier coronatur; rursus confundimur viri; sed etiam honestamur. Honestamur quidem, quòd tales apud nos sunt mulieres; confundimur, quòd longè ab illis post terga relinquimur viri.

Nota: quòd magis innocens mulier, quàm unquam fuerit nobilis, Beatissima Virgo: quia orta ex progenie regali. Similiter laudabilior pœnitens, quæ unquam fuerit, fuit nobilis Magdalena. Similiter omnes mulieres, quæ sunt majoris authoritatis in Ecclesia, fuerunt nobiles: ùt Agnes, Catharina &c. B. Humbertus s. 95. ad mulieres nobiles.

Inter Græcos hìc conversos illustrissima fuit S. Thecla, nuncupata Apostolica, & primogenita S. Pauli. Act. 14. v. 1. Ab Isidoro Pelus. ep. ad Tharasium vocatur Proto-Martyr. Cornelius in Acta hìc.

§. IV.

Fœminæ confundunt viros.

Ex Veteri.

Ejice. Gen. 21. 10. In familia tam seduli Abrahæ non deest Ismael indisciplinatus. At pejùs, si in iis studiosa Sara desit, quæ dicat, ejice. *Durè accepit hoc Abraham.* v. 11. Adhibendum fuit spectaculum Angeli, & DEI præceptum, ut ejus domô exularet impius. *Cui dixit DEus* ib. v. 12. Oliva t. 1. conc. 3. in testo S. Thomæ Apost.

Occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. Ex. 4. 24. Cùm enim esset Legislator, & exemplar populi in accurata legis observatione, ipse primus eam violavit, filium incircumcisum in Ægyptum ducens. Occurrit mox intrepida Sephora. v. 25. *& tulit acutissimam petram, & circumcidit præputium filii sui.* S. Isidorus Pelus. l. 1. ep. 125. mulieres, cùm necessitas urget, diligentioribus, quàm viri, artibus uti; sinceri usque ad DEum confugere, consueverunt. Arcones in Is. 4. Disc. 7.

Regina Saba - venit &c. 3. Reg. 10. 1. Quô viarum incommodô, sumptu, & apparatu, ad Salomonem accessit Saba; ut audiret sapientiam; de qua dubitabat: ideo *venit tentare eum in ænigmatibus.*

Surge, & vade in Sarephta Sidoniorum &c. 3. Reg. 17. 9. Famelicus Elias ad mulierem mittitur; non ad aliquem principem.

Facta est autem quadam dies, & transibat Elisæus per Sunam - Erat ibi mulier magna. 4. Reg. 4. 8. *Magna*, id est, dives, potens, ac devota; ut explicat Lyra, Carthus. Hugo &c. Cur Scriptura contra morem, non de viro, sed de muliere, facit mentionem? cùm constet ex v. 9. 14. de ipso; & divitiarum dispensatio ad virum spectet? Aulens. q. 15. respondetur, quòd mulier erat melior virro; ideo sit mentio principaliter de illa. Sylveira c. 33. in Jo.

Suspenderunt super muros caput Holofernis. Judith c. 14. 7. Cur hoc? an non satiùs esset, mox exire in hostes, quàm his parvi momenti rebus immorari? Quid intererat, quòd caput Holofernis in muro suspenderetur? multùm per omnem modum. Nam Bethulienses milites, visô illô capite à fœmina abscisso, non poterant non incredibili pudore confundi, & excitari in certamina. Baeza t. 2. l. 10. c. 6. § 9.

Ex Novo.

Surrexit, & ministrabat eis. Matth. 8. 15. Socrus Petri anicula ministrat Christo. Matth. 8. 16. non Petrus. Pudori sunt multis Religiosis mulieres in divino obsequio ferventiores. Baeza citatus.

Ecce mulier Chananæa &c. Matth. 15. 22. Cur pater puellæ non properat ad Christum? an non aptiùs vir à finibus egrederetur? Quia fœmineus sexus promptior ad virtutis opera. Hinc Ecclesia ex S. Augustino orat: *intercede pro devoto fœmineo sexu.* Escobar t. 3. Colloq. Chr. Obs. 6.

Erant autem ibi mulieres multæ à longè. Matth. 27. 55. Dicit hoc Matthæus, ut mulierum harum præ viris fidem, constantiam, & pietatem in JEsum, celebret: quòd spectantibus Judæis Christi hostibus ausæ fuerint Cruci ejus adstare, & compassionem suam in eum testari. Solent enim fœminæ viris esse pientiores. Cornelius hìc.

Ite dicite Discipulis ejus, & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Marci 16. 7. Quid necesse erat, Petro id seorsim nuntiare, quando Discipuli, ùt ait Joan. 20. 19. *erant congregati.* Et quod cæteri audierunt, non audire Petrus non potuit, qui inter cæteros adfuit. Resp. magnam animositatem ostentarat Petrus in cœna: *Etsi oportuerit me simul commori tecum, non te negabo.* Marci 14. 31. Cùmque fortitudinis occasio se obtulisset, ad unius ancillæ vocem corruit. Dicite ergo Petro, dicit nunc Angelus. q. d. dicite strenuo illi, robusto illi, invicto illi; ubi suas reliquerit vires? utque à vobis discat constantiùs agere: ille enim, ancillæ interrogatione fractus, ignavè timuit; vos autem armatos viros nihil veritæ, animô masculô omnes vicistis difficultates: nam discrimine quòvis spretô magistri vestri divinum Corpus pervestigatum invistis. Didacus Niss. f. 5. D. 1. Quadr. §. 3. *Ite &c.* ut erubescerent viri, non quærere, quem jam fragilis sexus invenerat. S. Hieron. in Prologo ad Sophon.

Vides hanc mulierem? Luc. 7. 44. In domo principis Synagogæ totum obsequium ejus confundit una fœmina; quæ sola præ omnibus novit JESU servire. Heu quoties, non una mulier Hebræa, Judith. 14. 16. sed mille mulieres Christianæ, faciunt confusionem in domo Ecclesiæ principum! quando cum dedecore audient: *tu aquam pedibus meis non dedisti.* S. Chrysost. s. 4. in Matth. verè magna confusio est Sacerdotum, & omnium Clericorum; quando Laici inveniuntur fideliores eis, & justiores. Baeza t. 2. l. 10. c. 6. §. 9.

Domine da mihi hanc aquam &c. Jo. 4. 15. Quare, cùm Christus proponat suam mirabilem aquam Samaritanæ; & Nicodemo: nisi

nisi quis renatus fuerit &c. Jo. 3. 3. illa eam petit, hic autem non ? S. Chryſoſt. hom. 31. Credidit continuò mulier longè Nicodemô ſapientior ; nec ſapientior ſolùm , ſed & fortior. Ille hujusmodi pluribus auditis neminem advocavit, néque ſibi confidit: hæc Apoſtolicô officiô functa eſt ; omnibus audita annuntians ; & populum extra civitatem ad Chriſtum advocans , ac trahens univerſum. Sylveira hîc q. 24.

Ex Patribus.

S. Hieron. ep. 140. laudatos putat priſcô textu mores fœminarum nobiliſſimarum , ut pungantur viri ſuâ molles ignaviâ. Mulieres erant , ſed vitâ nobiles , Sara Gen. 17. Debora Judic. 4. Holda 4. Reg 22. Suſanna Dan. 13. Judith c. 8. Et has mulieres inducit Hieronymus , ut Principiam moneat de virtutum cura ; pungat viros de morum ignavia. Hæc , inquit, & ejusmodi perſtrinxi breviter : ut nec te pœniteat ſexûs tui ; nec viros nomen ſuum erigat, in quorum condemnationem fœminarum vita laudatur.

Utinam præconia fœminarum imitarentur viri & rugoſa ſenectus redderet , quod ſponte offert adoleſcentia. Sanct. Hieron. ep. 10. ad Furiam.

Imitare conjugem tuam , quam docere debueras. Proh. pudor ! fragilior ſexus vincit Sæculum , & robuſtior ſuperatur à Sæculo. Tanti dux fœmina facti eſt , & non ſequeris eam ; in cujus ſalute candidatus es fidei. S. Hieron. ep. 46. ad Ruſticum, quem hortatur , ut ſancta loca inviſat conjugis exemplô.

§. V.

Quæ virtutes maximè ornent fœminas.

Num. I.

Solitudo.

Ex Veteri.

ET ædificavit Dominus Deus coſtam. Gen. 2. 22. Bene ædificâſſe dicitur , ubi de mulieris creatione loquitur : ſicut enim vir publicis officijs ; ità mulier domeſticis miniſteriis habilior æſtimatur. S. Ambr. l. de parad. c. 2. Mulier debet de domo ſua eſſe immobilis, ſicut ædificium. Materia itèm mulieris non ex cute , vel aliâ patente corporis parte ; ſed è coſta latente : ut ex hac iterum mulieribus latendi daretur exemplum. Jonghen in Sacr. Profeſſ. Exh. 29.

Hoc nunc os ex oſſibus meis. Gen. 2. 23. Cur Deus felici matrimonio locandam ex abditiſſima corporis parte eduxit ? & cur Adam priùs oſſis proprietatem , quàm formam laudavit ? hoc nunc os &c. q. d. jucundè amplector ſponſam , quam oſſis inſtar agnoſco vel luci celatam. Os intimè latet , oculis non patet ; carne , & cute tegitur ; aut , ſi patet , corpori periculum imminet. Mulier , dum oſſis imitatur ingenium , felicitatis eſt ſulerum. Verùm, ſi in publicum prodeat , ſi ſecretum averſetur ; corporis ſtructuram labefactat , & oſſis firmitatem perdit. Naxera in Joſ. §. 11.

Ubi eſt Sara uxor tua ? Gen. 18. 9. Erat Sara receſſûs amans ; ut quæ totos in tabernaculo dies intus exigebat. Ut igitur probarent , ſe non qualeſcunque , ſed à Deo venire ; nomen Sar pronuntiârunt : quia mulieris ſanctæ , & ſolitariæ nomen ſolus Deus , aut cui is revelavit , ſcire debet. Didacus Niſſ. f. 6. Dom. 4. Quadrag. §. 5.

Noli reſpicere poſt tergum. Gen. 19. 17. Quid mali in reſpiciendo eſſe potuit ? nonne juvaret , ultrices flammas intueri ad noſcendam juſtitiam Dei ? nihilominus reſpectus prohibetur. Ut mulieres , ait Cajetanus , non tardent in itinere, ſed accelerent.

Debora judicabat populum in illo tempore ; & ſedebat ſub palma , - aſcendebantq; ad eam filij Iſrael in omne judicium. Judic. 4. 4. *Sedebat* , id eſt , habitabat , ùt interpretatur Abulenſis , Cajet. Lyran. Cur , cùm judex ſit , domô non exit ! cùm videatur id poſtulare munus judicis. De Samuele judicante Iſrael dicitur 1. Reg. 7. 16. *ibat per ſingulos annos , circumiens Bethel.* cur non idem fecit Debora? quia ſexum agnovit , & mulierum obligationem domi manendi. Sylveira in Matth 13. cap. 28.

Notiſſimi erant Jephte , filiæ greſſus , quàm rara extra domum : unde votum vovens non veritus eſt filiæ occurſum. Judic. 11. 30.

Ingredere , & claude oſtium tuum &c. 4. Reg. 4. 4. Extra domum inops , premitur debitis ; domi clauſa adeò abundat , ut fœnora potuerit ſolvere , & de reliquo commodè vivere. Vagam nequiſſimus fœnerator depauperat ; domi recluſam Dominus divitijs implet. Naxera in Joſ. 7. §. 11.

Vaſthi ab Aſſvero vocata , *ut oſtenderet cunctis populis , & principibus , pulchritudinem illius* , regina virtutis amans , *ad regis imperium venire contempſit* , vanum Aſſveri ſtudium abnuens. Eſth. 1. 11. Tantô laudabilior , inquit Sulpitius l. 2. Sacræ hiſtoriæ , quantò perſeverantior in legum , ac pudoris , cuſtodia. Velaſo in Judith ad Lectorem.

Uxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domûs tuæ. Pſalm. 127. 3. Scilicet nata mulier eſt , ut domi habitet , domum regat , domeſtica obeat munia intrà domi parietes , (id ſignificat , *in lateribus*) concurſet illa. Noverit , quidquid intrà domeſticos receſſus continetur ; at foras efferre pedem neſciat. Adverte hîc comparari mulierem viti : formoſius , & abundantiùs nihil vite ; ſed facilè deperditur vitis gratia , ſi vallô munita non ſit : avibus , feris , latronibus , diripienda exponitur ; ſi in aperto eſt. Comicus Alexis : non eſt arx , néque poſſeſſio difficilis ulla , quæ tam difficulter aſſervetur , quàm fœmina. Fernandius in Gen. 2. Sect. 13.

Hortus concluſus , - fons ſignatus , ſponſa. Cant. 4. 12. Sponſus *flos Campi.* Cant. 2. 1. Sponſus *tranſiliens colles.* Cant. 2. 8. Sponſæ dicitur Cant. 5. 2. *aperi miki.* Erat enim clauſa, & obſerata. Sylveira in Matth. 25.

Ex Novo.

Simile est regnum cœlorum fermento. Matth. 13. 33. Res de usu geritur : vir in agro sinapis arborem serit ; domi mulier fermentum procurat , & panes præparat alimoniæ : quia virum foris expectat labor ; intus mulierem domestica cura constringit. S. Chrysol. s. 99.

Cur virgines ponuntur *cum lampadibus.* Matth. 25. viri cum lucernis Luc. 12. 35. Virgines sint in domo, ùt lampas in templo. Viri in publicum prodeant. Sylv. hic q. 5.

Turbata est in sermone ejus Luc. 1. 29. Quid fecit angelus, ut omnem Virgini trepidationem adimeret : Ex nomine illam vocavit : *ne timeas MARIA.* Vix illa nomen suum audierat, conquievit. Nam cogitavit apud se : ego domô nunquam prodeo ; nomen meum omnibus incognitum est : ergo Propheta Dei est juvenis ; Deus hæc illi indicavit ; ergo à nuntio Dei nihil timendum. Didacus Niss. f. 6 D. 4. Quadr. §. 5. Adeò mulieres ament latebras, ut divinare necesse sit ei, qui nomina earum scire velit. Id. ib.

Accendit lucernam, & everrit domum. Luc. 15. 8. Unam è decem drachmis mulier quædam perdiderat : quam ut reperiret, *everrit* ; seu, ùt alij legunt, *everrit totam domum.* Non dicit Christus eam exisse, & in compitis, aut foro, illam indagâsse ; sed in domo solùm quæsivit. Cur non etiam in publico ? sicut pastor ovem ? Docet Christus, mulierem ùn plateis, aut publico, nihil perdere ; imò nec videri quidem, debere. Id. ib. Non alibi, quàm domi suæ quærebat : quæ alibi se non fuisse sciebat.

Miserunt ergo sorores ejus ad eum. Jo. 11. 3. *Accessit ad eum Centurio.* Matth. 8. 5. Hugo Card. cur non ipsæ venerunt, sicut Centurio ? ratio est : quia non debent mulieres discurrere, neque vagari. Utrique tamen compotes voti facti : & Centurionis puerum sanitati restituit ; & Lazarum vitæ : quia utrique ad voluntatem Domini se gesserunt. Quare mittentes accesserunt JEsum, & non ipsæ veniunt, sicut Centurio ? Quia plurimùm fidebant Christo : & quia mulieres erant, non oportebat eas adeò facilè è domo egredi. Theophylactus in Jo.

Ecce mittam eam in lectum. Apoc. 2. 22. Ut scilicet ægra fiat. Cur ob tot scelera non ei rigidior pœna infligitur ? nullum durius mulieri supplicium, quàm ut domi detineatur, & extrà vagari non possit. Sylveira hîc.

Ex variis Authoribus.

Cœlius Rhodiginus l. 10. lect. antiq. c. 3. Ægyptiis mulieribus inde uti calceis patrij non fuit moris ; ut ità se domi continere quodammodo cogerentur.

Jucundus Concionator proponebat quæstionem : cur natura viris de barba providerit, non mulieribus ? Respondit ? viris dedit illud munimentum contra injurias aeris, quia ipsis ob negotia sæpe exeundum : Mulierum autem officium est domi latere ; vel, dum eis exeundum, ità se velò contegere, ùt genæ, & mentum, injurijs aeris non pateant ? adeóque barbâ non egent. Jongh in Sacr. profess. Exh. 29.

Virgines libenter audiunt Domicellæ (frauen zimmer) quod vocabulum eas monet solitudinis. Domi cella ; domi, & in cella, esse manendum. Conjugatæ vocantur Hauß-Frau. Virgines non decet esse filias platearum. Idem prosec 2. pro Magistratibus.

Quidam sapiens dicebat : non nisi ter filiam egredi debere. Primò ut baptizetur ; deinde ut nubat ; postremò ut sepeliatur. Besseus D. 23. Pent.

In Bœotia sponsæ in domum sponsi plaustrò ducebantur : unde illa phrasis orta, uxorem ducendi. Iis verò in domum sponsi ingressis statim plaustrum præ foribus sponsi cremabatur : ut omnis spes novis nuptis eriperetur ampliùs ex illa domo exeundi. Plutarchus in problem. Roman. probl. 28.

Num. II.

Silentium. Sint breviloquæ maximè cum viris.

Cucurrit itaq; puella, & nunciavit &c. Gen. 24. 28. Protulit vir inaures aureas ; audit illa sermonem blandum : *cujus es filia ?* v. 23. Sed matrem citò adit, & nantiavit. quid ? fortasse quæ acceperat ? non ; sed quæ audierat. Sermonem cum viro abrumpit virgo cauta, & matrem consulit ; timens, ne qua sub voce lenî pestis esset ; sub melle venenum, sub esca hamus, hæreret. Virginum enim est, omnes viri affatus vereri, ait S. Ambr. l. 2. ad Luc. 1. Velloso in Judith. Disq. 6. Paræn. 1.

Postulet vir ab amico suo, & mulier à vicina sua, vasa argentea, & aurea. Ex. 11. 2. Vir virum convenire poterat, ubicunque esset ; mulieri vicina præscribitur. Adhuc res magis exprimitur Ex. 3. 22. *postulabit mulier ab hospita sua.* Mendoza in 1. Reg. 1.

Beata, quæ credidisti. Luc. 1. 45. Cur tam breviter loquitur Elisabeth ? Zacharias, ad natalem filij sui celebrandum, egregium componit canticum magnis carminibus plenum. S. Ambrosius l. 2. in Luc. adverte, quàm pacis Elisabeth, quàm multis Zacharias prophetet ? sed disciplina servatur ; ut mulier discere magis, quæ divina sunt, studeat, quàm docere. Sylveira hic q. 27.

Ecce duo viri astiterunt. Act. 1. 10. Cur angeli in ascensione apparentes dicuntur viri, cùm in resurrectione exprimantur Angeli ? Matth. 28. 5. In ascensione loquebantur viris : *viri Galilæi* ; in resurrectione cum mulieribus. Discat mulier pia sic vitare consortium, & colloquium, virorum : ut videatur sermonem habere non cum homine de hoc Sæculo, sed cum angelo Dei de cœlo veniente. Veniunt ad Abraham tres viri Gen. 18. 2. qui erant sancti angeli ; sicut & ille vir, qui luctabatur cum Jacob Gen. 32. 24.

Angelus

Angelus quoque erat ; & vir dicitur. At Agar, ancillâ Abrahæ, ejectâ, in aquæ penuria vocat eam Angelus de cœlo. Gen. 21. 17. Matri Samsonis apparet Angelus Judic. 13. 3. Vir cum viris loquatur ; at mulier tantùm cum angelo de cœlo loquatur ; aut cum viris brevissimè, sicut sponsa Cant. 3. 3. *num quem diligit anima mea, vidistis ?* Cur non diutius loquitur ? plura quærit, cùm ità cuperet dilectum ? Sed mox pertransit, nec responsum expectat. Sciebat, periculosum virginibus colloqui cum viris. Et cùm pertransisset, invenit Dilectum. Sylveira hîc q. 20.

Silentium est virtus mulierum. Clemens Alex. pædag. l. 2. c 7.

S. Paula vidua post viri mortem, usque ad diem dormitionis suæ, nunquam cum ullo viro comedit ; quamvis eum sanctum, & in Pontificali sciret culmine constitutum. Bolland. 26. Jan.

In Guinea fœminæ, nè loquaces sint, summô manè aquam haustam ore, etiam dum domestica obeunt officia, ad prandij usque, vel jentaculi, tempus, tenent : quam nè expuant, aut deglutiant ; nec loquuntur, nec comedunt. P. Petrus Janicus S. J. Thes. rer. Jndic. tomo 3. c 44.

Num. III.

Fœminæ caveant videre, & videri.

Noli respicere post tergum. Gen. 19. 17. Quid mali in respiciendo esse potuit ? nonne juvaret, ultrices flammas intueri ad noscendam justitiam Dei ? nihilominus respectus prohibetur. Ut mulieres, ait Cajetanus, non tardent in itinere. Rectè Abimelech rex Geraræ recedentibus à se Abrahæ, & Saræ, multa munera distribuit : viro quidem oves, & boves, & servos, & ancillas ; uxori verò unum *velamen oculorum.* Gen. 20. 16. Ex Hebr. virgo interpretatur *abscondita.* Mendoza in 1. Reg. 1.

Thamar, honestam alioquin fœminam, cùm Judas ejus socer videret *sedentem in bivio itineris,* Gen. 38. 14. hoc est, in loco publico, *suspicatus est esse meretricem.*

Cùm Rebecca domui Isaac propinquaret, illúmque in agro deambulantem videret, *tollens citò pallium operuit se.* Gen. 24. 65. Cur venusta faciem abscondit matrimonio locanda ? novit illa, probis maritis placere modestiam ; & præ decore arridere pudicitiam. Naxera in Jos. 17. §. 11.

Erat cooperta. Dan. 13. 32. Quantus in Susanna pudor est, nè videat, nè videatur. Noverat mulier castissima, ægrè sibi fuisse ex hominum oculis. Rapta ad judices faciem velô tegit. Quia *Susanna* erat, Hebr. *lilium castitatis*, faciem tegit. S. Ambr. 1. Offic. c. 8. est enim in oculis verecundia ; ut nec videre viros fœmina, nec videri velit. Velloso in Judith ad Lector.

§. VI.

Fœminarum vituperia, & vitia, in genere.

Ex Veteri.

Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus - dixit ad mulierem. Gen 3. 1. 2. Tangit serpens astutum processum in tentando, quia primò venit ad mulierem, sicut ad partem humani generis infirmiorem. Non enim venit ad virum : quia vir in assumpta natura facilè posset ipsum, & fraudem suam, dignoscere ; sed solùm ad mulierem, quæ non fuit tantæ prudentiæ, quod ipsum dignosceret ; nec tantæ constantiæ, quòd sibi resisteret. Sanct. Thomas in Gen. hîc. Diabolus, quod per se non potuit per uxorem Adam protoplastum circumvenit ; Adam verò per uxorem invenit interitum, quam à Deo acceperat in auxilium. Proh dolor ! prospera in contraria cedunt, utilia perniciem operantur. Denique plus Adam domesticis, quàm inimici, jaculis læditur ; plus propriô, quàm hostili, ense perimitur ; plus mulieris, quàm externô gladiô, vulneratur. S. Chrysost. de lapsu primi hom.

In generatione bonorum. Gen. 5. nulla fœmina numeratur ; quia nihil in bonis fœmineum invenitur : generatio verò malorum in fœmina terminatur ; quia, quod in eis est, molle, & fœmineum est. Hugo Cardin. hîc.

Itaq; Abraham de nocte consurgens &c. Gen. 22. 3. Totum se Deo permisit ; & id, quod jubebatur, exequi parabat ; ac nè cum uxore quidem hac de re communicavit : rectè sanè, sibique utiliter faciens, qui fœminam non idoneam judicaret, quam in consilium adhiberet. Sanctus Gregorius Nyss. de Obed. Abrah.

Quarite mihi mulierem. 1. Reg. 28. 7. ità Saul suos allocutus, cùm certò scire vellet, quænam esset alea belli futura ? Non quærit virum artis iniquæ Magistrum : meminit enim quod v. g. *magos, & artolos, de terra erasserat.* Credebat tamen superesse adhuc posse matrem hujusce monstri, mulierem. Abul. hîc q. 21. dixit de fœmina : quia fœminæ magis vacant istis superstitionibus, quàm viri. Velloso in Judith ad Lector.

Misitq; Jezabel nuntium ad Eliam dicens : hæc mihi faciant dij, &c. timuit ergo Elias, & surgens abijt, &c. 3. Reg. 19. 2. Proh facinus ! quanta, fuit hæc timiditas ! mulieris unius audivit verbum, & aufugit quadraginta dierum itinere : idque fecit non post unum, aut alterum, aut tertium, diem ; sed cùm primùm mulieris sermo ad ipsum perlatus est. Quid hoc est Elia ? tune ille es, qui cœlum clausisti, pluviam refrænâsti, ignem ex alto evocâsti, Sacerdotes interfecisti, & regi Achab dixisti : tu es qui pervertis Israelem. Sanct. Chrysostomus tom.

tom 6. orat. in SS. Petr. & Paul. Ità timuit Elias vel unicam malam fœminam.

Dixit illi uxor : adhuc tu permanes in simplicitate &c. Job. 2. 9. Post damna rerum, post funera pignorum ; post vulnera, scissuràque membrorum ; antiquus hostis linguam movit uxoris. S. Gregorius mor. l. 3. c. 6. Omnia auferuntur, sola mulier relinquitur, antiquum diaboli organum. Scilicet sibi ipsi vetulam servans ; quoniam quidem sciebat, quòd per mulierem primum hominem subegerat : ideo mulierem sibi reservat quoad versutiam ; ut ejusdem armis utatur. S. Chrysost. hom. 3. de patient. Job.

Ex Novo.

Misit ad eum uxor ejus. Matth. 27. 19. Adit diabolus primò mulierem, quàm ut plurimùm novit esse proclivem, & ad patranda mala ; impediendaque bona, idoneum instrumentum ; cum quo morti perpetuæ genus humanum affixerat. Sciebat etiam Pilatum ad illam plus debitô amore ligari : amor autem confestim exaudit, quod amatus expostulat. Etenim primum virum per fœminam in amore ligatum diabolus circumvenit. Simon Cass. l. 13. c. 8.

In parabola ovis perditæ vir. Luc. 15. 8. in drachma mulier designatur. Minùs arduum fuit ovem, quàm drachmam reperiri. Ovis ad primam pastoris vocem accurrit ; drachma verò inter sordes decidens, luto adhæsit, aut sterquilinio immersa. Licèt facilius, turpius, ac frequentiùs, vir in peccatum ruat ; mulier tamen, licèt rariùs, at periculosiùs, peccat : quòd pudore confusa latere malit in sordibus, quàm ut culpas expiet in confessione. Adde : ovis, licèt perdita, balatu se prodere solet ; drachma elinguis est. Fernandius in Gen. cap. 2. sect. 4.

Et visa sunt ante illos sicut deliramenta. Luc. 24. 11. Peritia est, non segnities, cùm sensim miles veteranus incedit. Sic Adam novus citò cecidit, dum citò credidit : &, dum facilè dat aures ad mulieris auditum ; se, suosque posteros pessimo addixit inimico. At veteranus Petrus fœminam non facilè audit, fœminis nuntiantibus credit tardè ; & ùt veteranus deliberat, nè ùt puer incurrat. S. Chrysologus s. 79.

Dicit ergo Petro ancilla ostiaria. Joan. 18. 17. Nulla est firmitas, quæ non fœmineis artibus concutiatur. Et bene dicitur, *ancilla ostiaria* : quia una mulier omne ostium, & omne malum, & ad omnem ruinam, aperuit ; & altera Apostolum ad Magistri negationem. Tertullianus de hab. fœm. mulier diaboli janua. Sylveira hic. Sexus muliebris semper suspectus est : illô frequentissimè abutitur diabolus. Quantos robustissimos telis fœmineis prostravit viros ? quod ab initio Sæculi damnavit fraudibus mulierum ? Non armatos advocavit milites, ut debellaret Apostolum. Unius mulierculæ lingua Christianæ militiæ devicit Ducem. Quid de membris inferioribus sperare poterat Belial, quando Ecclesiæ principem sic leviter superavit. Sanct. Laurentius Justin. de triumph. ag. cap. 9. Non bona ostiaria, quæ Petrum ideò in domum Sacerdotis includit, ut à fide Salvatoris excludat. Malè Adam induxit Eva ; malè Petrum introduxit ancilla. Illa excluſit à paradiso ; hæc excluſit à Christo. -- Et eidem in utraque officium ostiariæ gerens, aut excludit à vita, aut includit ad mortem. S. Ambr. s. 45.

Docere mulieri non permitto. 1. Timoth. 2. 12. An non aliquibus egregiis viraginibus posset dari copia docendi ? Posset omnino ; sed fœminea lingua silentiô speciali circa cœlestia dogmata vindicatur : quia Eva semel virum docuit, mala verborum Dei interpres. *Tulit de fructu illius &c.* Gen. 3. 6. Miror Adamum tam facilè fœminæ offerenti pomum sese præstitisse. Cur non quæsivit ? cur non objecit, nefas Conditoris præcepta præterire ? Quæsivit, objecit, ex Patrum sententia ; sed fœmina satisfecit argumentis viri ; & linguâ, & verborum lenocinijs, virum allexit ad piaculum. Quæ igitur malè docuit linguâ delinquens, linguæ refrænatione puniatur. S. Chrysost. hîc : semel mulier docuit, & cuncta pervertit, virúmque inobedientiæ fecit obnoxium ; idcircò ultrà non doceat. Escobar. t. parad. Chr. Obs. 5.

Signum magnũ apparuit luna sub pedibus ejus. Apoc. 12. 1. Luna, & fœminæ, & inconstantiæ, Symbolum. Pro miraculo narratur, quòd mulier illa, id est, B. Virgo, Lunam, inconstantiam habeat sub pedibus. E Jovis capite natam Minervam, id est, Sapientiam, fingunt Veteres. Sinè matre nata Sapientia, & prudentia. Ità sanè. Adeò steriles sunt fœminæ, ad sapientiam progignendam ; ut nulla inventa fuerit, à qua edi posset, vel nutriri. Alvarez Joseph. illustr. illustratione 48.

Ex Patribus, & aliis.

Tu es diaboli janua ; tu es arboris illius resignatrix ; tu es divinæ legis prima desertrix ; tu imaginem Dei, hominem, tam facilè elisisti. Propter tuum meritum, id est, mortem, etiam Filius Dei mori habuit. Tertullianus lib. de habitu muliebri.

Simon magus hæresim condidit, Helenæ meretricis adjutus auxiliô. Marcion Romam præmisit mulierem, quæ decipiendos sibi animos præpararet. -- Montanus immundi spiritus prædicator, multas Ecclesias per Priscam, & Maximillam nobiles, opulentas fœminas, primô aureô corrupit, deinde hæresi pollusit. -- Arius, ut orbem deciperet, sororem principis antè decepit. Donatus per Africam, infelices quosque fœtentibus pollueret quis, Luciliæ opibus adjutus est. Sanctus Hieronymus adversùs Pelag. & Ctesiphontem.

Ego

Ego existimo, nullam esse in hoc Mundo bestiam comparabilem mulieri malæ. -- O malum summum, & acutissimum diaboli telum, mulier. S. Chrysost. hom. 15. c. 14. Vide hic plurima apud eundem.

Caro, & mulier, duplex infirmitas; & consortium vix discens dediscere voluptatem. B. Hildebertus ep. 41.

Sicut debilia navigia procellæ, ac tempestates, dispergunt, atque inundant; sic pravi uxorum affectus virorum debiles animas corrumpunt, atque pessumdant. S. Basilius s. 2. in divit.

Quid est mulier? naufragium super terram, - oculorum pernicies, animarum exitium, cordis spiculum, - Sceptrum inferni, - requies serpentis, diaboli consolatio, - caminus succensus; - triumphus tenebrarum, - vipera vestita, procella domûs, viri naufragium, exornata mors. S. Ephrem serm. adverf. improbas mulieres.

Nulla par fera improbæ, ac maledicæ, mulieri. Quid enim inter quadrupedia terribiliùs leone? aut inter reptilia dracone crudelius? verùm nihil ad malam mulierem. Id. ibid.

Leones in lacu Danielem veriti sunt; at Naboth Jezabel occidit: cete ventre suô Jonam servavit; Dalila verò Samsonem septem crinibus capitis ejus abrasis tradidit alienigenis dracones, & aspides. Joannem in eremo timuerunt; Herodias verò illum in convivio decollavit: corvi Eliam in monte sustentârunt; at Jezabel ipsum, post beneficium pluviæ acceptum, ad internecionem persecuta est. Id. ib.

O malum malorum pessimum, mala mulier! - Qui igitur uxorem improbam nactus est; intelligat, suorum se delictorum tulisse mercedem. -- Est mulier quotidiana calamitas. Id. ib.

Mulier mali causa, peccati author, via mortis, inferni janua. Ob has nascuntur lacrymis, mancipantur mœroribus, gemitibus addicuntur: & in lamentis tantùm fortes sunt, quantùm viribus inveniuntur infirmæ; & quantùm imparatæ sunt ad labores, tantùm ad lacrymas sunt paratæ. Hinc est, quòd lacrymis arma vincunt, regna fletibus inclinant, lamentis totam fortitudinem virorum frangunt. S. Chrysologus s. 79.

Mulieres sunt incendiariæ diaboli, templa DEI comburentes. S. Vincentius Ferr. s. 1. de superbia.

Sicut CHRISTUS habet suos Apostolos, sic diabolus suos. Apostoli quidem diaboli sunt vetulæ, & quidem interpretes, lenones, & meretricibus verba portantes. Hugo Card. in c. 1. Ex.

§. VII.

Fœminæ sunt loquaces, garrulæ, curiosæ &c.

Cur præcepit vobis DEUS? Gen. 3. 1. Evam serpens callidè aggreditur, ut non statim provocet ad peccandum, sed loquendum. S. Chrysost. vidisti malignitatem? dixit, quod non erat, ut in colloquium provocaret. At cur diabolus loquacem volebat? Credo, quia non dubitabat illud fore multiloquium, in quo, teste Prov. 10. 19. peccatum non defuturum. Nec sua eum opinio fefellit: Nam plura respondit, quàm oportuit, de fructu lignorum. Si penitus tacuisset, aut saltèm respondisset, nescio; aut, quia Dominus est; aut, quia ità voluit; veriùs, & accommodatiùs, respondisset. Dum autem in plura verba se effudit, bis peccavit: semel aggravando præceptum, *& nè tangeremus illud*, v. 3. secundò dubitando de pœna, *nè fortè moriamur.* ib. Mendoza in 1. Reg. 9. annot. 4.

Cantemus Domino. Ex. 15. 21. Olim victoriæ à viris reportatæ à fœminis decantabantur: nam post exitum de mari rubro Maria prophetissa Soror Aaron sumpsit tympanum in manu sua; & egressæ sunt omnes mulieres post eam cum tympanis, & choris, quibus illa præcinebat: *Cantemus Domino.* Interfectô à David Philistæô, *præcinebant mulieres.* 1. Reg. 18. 7. Partâ victoriâ de Assyriis, ait Psal. 67. 26. *prævenerunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvencularum tympanistriarum.* Cur potiùs fœminis, quàm viris, ea cura tradita? Germana ratio est: quia, quantùm viri pugnandi vi, tantùm fœminæ fandi copiâ, præstant. Mendoza ib.

Accessit ad eum una ancilla. Matth. 26. 69. Unde hæc ancilla, præ viris, & ministris, qui Petrum in horto cum Christo viderant, eum esse JESU discipulum agnovit? Fortè etiam aliàs viderat Petrum cum JESU, & aliis Apostolis, per urbem incedentem, ac curiosè eum notârat. v. 71. *vidit eum alia ancilla*: forsan æque curiosa. Cornelius hic.

S. Malachias fœminam mutam loquelæ restituit. Mirùm, cùm CHRISTUS nulli id beneficium contulisse legatur. Ex vita S. Malachiæ Ep.

Multùm loquaces meritò nos omnes habemur. Eunomia apud Plautum in aulularia. Nec mutam profectò hodie repertam dicunt mulierem ullam in sæculo. Sed quid mirùm? quod nulla mulier muta sit, cùm etiam lapideum mulieris simulacrum loquax fuisse memoretur. Nam celebre illud Fortunæ simulacrum, quod Romanæ fœminæ olim dedicârunt, semel, & iterum, locutum fuisse prodit S. August. lib. 4. de Civ. cap. 19. Mendoza ib.

§. VIII.

Cum fœminis periculosum consortium, affatus, auditus.

Ex Veteri.

Deditq; viro suo, qui comedit. Gen. 3. 6. Eva, ut tentaret Adamum, nè verbum quidem protulit; sed tantùm *comedit; deditq; viro suo, qui comedit.* Cur hoc? quia vehementior est tentatio per fœminam, quàm per diabolum: adeóque quod diabolus vix potuit efficere multis verbis cum Eva, potuit fœmina sinè verbis; & in viro insuper constantioris virtutis. Mendoza in 1. Reg. annot 8.

Hujuscemodi verbis - mulier molesta erat adolescenti. Gen. 39. 10. Adulterinus sermo juvenculæ nodus adolescentium est. Verba adolescentis vincula sunt amoris. Vidit hunc ignem Joseph, quando eum adulterij cupida mulier allocuta est: voluit eum capere sermone, misit loqueos labiorum suorum; sed pudicum virum ligare non potuit. Solvit enim vincula mulieris vox pudoris, sermo gravitatis, habena cautelæ, fidei custodia, castimoniæ disciplina. Capere igitur eum retibus suis impudica non potuit: misit manum, & apprehendit vestem ejus, ut fortiùs nodum stringeret. S. Ambrosius l. 1. de pœnit. c. 13. Non sic admirabile mihi videtur esse, tres pueros illos in medio Babylonicæ fornacis ignem vicisse, illæsis eorum corporibus; ùt mirabile, & rarùm est, quòd justus iste, qui in fornacem hanc, Babylonicâ multo graviorem, in incontinentiam inquam Ægyptiæ incidit, & intactus permansit; purôque castitatis indumentô servatus exijt. S. Chrysost. hom. 44. in Gen.

Quid populus tuus populo huic faciet? Num. 24. 14. q. d. Video, me per auguria Israelitis nocere non posse. Discedens ergo dabo tibi ô Balaac consilium; quô per mulieres Israelitæ ad cultum Belphegor alliciantur, itàque perdantur: hoc enim consilium suggessisse Balaam patet c. 31. 16 & Apoc. 2. 14. idque successisse patet capite sequenti v. 1. ita Theodoretus q. 45. S. August. q. 60. volebat Balaam regij favoris, aurique avidus, Israëlitas divinô præsidiô; ijsque bonis, quæ de eis vaticinatus erat, orbare: ad hoc ei optima ratio visa, si Israelitæ pertraherentur ad luxuriam. Suasit igitur, ut mulieres pulcherrimæ Moabitides, & Madianitides, collocarentur tanquam cibos vendituræ, aut negotiaturæ, juxta castra Israel, cum idolis suis, & cibis idolo consecratis, &c. O quot per fœminas arcentur à terra promissionis! &c. Cornelius hic.

Et fornicatus est populus &c. Num. 25. 1. Disce, quanta illecebra, & vis pulchritudinis in fœminis. Contra Hebræos milites, non armatas turmas, sed pulchras fœminas instrui præcepit Rex Balac consiliô Balaam; quem Origenes hic ità inducit loquentem: non virtute militum. sed mulierum decore, pugnandum est: forma vincit armatos, ferrum pulchritudo captivat; vincentur specie, qui non vincuntur prœliô. Id. ib.

Favus stillans labia meretricis. Proverb. 5. 3.

Ex Novo.

Si oculus tuus dexter scandalizat te &c. Matth. 5. 29. Author Imp. hom. 12. intelligit opus sub prætextu pietatis. Pura erat mulier quædam religiosa, & virgo; respexi, consideravi, & dixi: debeo visitare illam mulierem assiduè; ut, si quid religionis ignoret quasi mulier, instruam illam, & confirmem ipsam in bono proposito ejus. Bonus respectus est iste, & dexter oculus. Sed dum assiduè visito eam, decidi in laqueum desiderij ejus; & ille bonus respectus meus, & dexter, factus est mihi in scandalum. Oportet ergo præcidere tale opus bonum, quod vel mihi, vel alteri, generat malum.

Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi, Matth. 20. 20 Si Christi per viam comes erat, quid necesse fuit dicere, *accessisse?* S. Chrysost. ait: cum mysterio, & circumspectione, Joannem id dixisse: licèt enim Christum promiscuè viri, ac mulieres, sequebantur; vero tamen simile est, mulieres procul inde tum Christum, tam ejus discipulos secutas.

Mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Jo. 4. 27. Mirabantur fortè præ novitate. Hugo Card. hic. Cajetan. nulla in textu alia redditur ratio hujus admirationis, nisi locutio Christi cum muliere. Et dixit hoc Evangelista, ad significandum, insolitam fuisse Christi locutionem cum muliere. Miramur enim insolita.

Bonum est homini mulierem non tangere. 1. Cor. 7. 1. Animadvertenda est Apostoli prudentia. Non dixit, bonum est, uxorem non habere; sed *bonum est, mulierem non tangere*: quali & in tactu periculum sit; quasi, qui illam tetigerit, non evadat: quæ virorum pretiosas animas rapit; quæ facit adolescentiam evolare corda. S. Hieronymus l. 1. adverſ. Jovinianum.

Lingua ignis est. Jacobi 3. 6. Audi Isaiam 40. 6. *omnis caro fœnum.* Ambo verum dicunt. Ergo mentiris, si dicas, audire te, & non ardere: nam, si caro es, fœnum quoque es. Si autem *lingua ignis est*, admoveri fœno sinè incendiô non potest. Oliva f. 6. D. 3. Quadè.

Tenella Scotiæ regina mirâ arte statuam sibi effingi curavit, in cujus manu pomum aureum, gemmis ornatum: quod qui tetigit, mox jaculis innumeris inde profilientibus confodiebatur. Cardanus de rer. variet. l. 12. c. 56.

Ex Patribus, & aliis.

Solus cum sola, secretò, & absque arbitrô, vel teste, nè sedeas. S. Hieronymus ep. 2. Nepotiano Clerico.

Certè

Certè solum ad solam accedere, nulla religionis ratio permittit. S. Basilius in regula. De S. Augustino Possidonius in vita: si fortè ab aliquibus fœminis, ut videretur, vel salutaretur, rogabatur; nunquam sinè Clericis testibus ad eas intrabat; vel solus cum solis nunquam est locutus; nec si secretorum aliquid interesset. Sanct. Carolos Borron. cum fœmina, etiam consanguinea, nunquam locutus est; nisi ex gravioribus domesticis aliqui interessent. ùt habet vita l. 7. c. 6.

Fœminarum congressus, ùt præcipua diaboli tela, quæ maximos viros præcipites interdum egerunt, omnino vitandi. Quodque mirùm in hoc genere: etiamsi nulla libido, nulla peccandi voluntas, nihilque, nisi sanctum in dictis, factisque, admiremur; & tamen in ipso congressu naturâ titillatio quædam, ut sexûs statim diversitas sentiatur. Earum oculi sunt faces; vox etiam muliebris sensum corrumpit. Quamobrem felix, qui rarò cum eis versatur; felicior, qui nunquam. S. Basilius serm. quòd castitas vitæ spir. fundamentum.

Quòd si te frequentèr cum fœminis conversari, nec ullô inde detrimentô affici, dixeris; id quidam mihi persuaderi sinam. At illud item valim omnibus fidem adhiberi, à quibus lapides extenuari, ac rupes aquæ guttis continenter cadentibus excavari dicunt quorum verborum hujusmodi sensus est: quid rupeduriùs fingi queat? quid item aquâ mollius? Et quidem aquæ guttula, & tamen assiduitas, naturam vincit. Quòd si natura, quæ ægrè dimoveri potest, dimovetur; idque, quod minimè debebat, perpetitur: quâ tandem arte, ac ratione, voluntas, quæ facilè novetur à consuetudine, non vincatur, & evertatur? S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 284. Palladio Episcopo.

Mulierum aspectus sagitta venenô illita; quæ ferit animos, & venenum immittit. S. Nilus or. 2. de luxuria.

Ad ignem potiùs ardentem, quàm ad mulierem juvenem, juvenis appropinqua. Idem ibidem.

Nè velis dicere: loquor cum muliere, & mundus sum. Ignem luxuriæ accedit confabulatio mulierum. Facies mulieris sagitta est truculenta; infixit vulnus in anima, & venenum. Magis appropinqua igni ardenti, quàm mulieri. Hugo de S. Victore. de contemptu Mundi.

Ipse vel aspectus mulieris telum est venenô thali litum. Quemadmodum splendorem lucernæ alit oleum; sic & colloquium mulieris ignem reaccendit voluptatis. S. Antiochus Abb. hom. 17.

Non est tuta mulierum, quantumcúnque sanctarum, cum viris etiam Religiosissimis cohabitatio, & familiaritas: quia potest fieri, ut amor à spiritu incipiat. Sed vehementer formidandum est, nè per blanditias sensim carne consumatur. Quocirca scripsit quædam devota mulier: nihil nihil ità se habere suspectum, sicut dilectionem; & plus quàm diabolum; etiam dum circa divina, & personas probatæ sanctitatis, versatur. Gerson de distinct. verar. vision. signô. 5.

Magna est inter utrumque sexum adhibenda custodia: quoniam, operante hoste antiquô, in illa chara Societate, naturali vinculô colligatâ, periculum dulce ingestum est. Simon Cass. l. 9. c. 32.

Præclarè senior ille apud Sophronium in prato spir. c. 119. filioli, sal ex aqua est; & si appropinquet aquæ, mox solvitur, & deficit. Et Monachus est ex muliere; si appropinquet mulieri, solvitur & ipse. S. Thomas omnes mulieres semper horruit, & fugit, quasi serpentes; etiam postquam victor tentationem à duobus angelis cinctus est. Regina siciliæ, S. Ludovici ex Franciscana familia Episcopi mater, eum ad se Neapolim venientem, ùt filium suum, more Gallicô osculari volebat. Renuit ille. Tum illa: nùnquid non sum mater tua? cui illa: sed mulier es; quam Servo Dei osculari non licet. Cornelius in Num. c. 25. v. 18.

S Xaverius dicere solebat: fœminas majorî periculô vel castitatis, vel famæ, adiri, quàm fructu. Corn. in c. 34. Gen.

Quidam Frater accusatus, quòd manum tetigisset mulieris, ait: mulier bona fuit. Respondit Sanct. Jordanus: pluvia bona est, & terra bona est; lutum tamen ex horum commixtione generatur. Bolland. 13. Febr. in vita c. 8.

§. IX.

Fœminarum aspectus nocet.

NE *capiaris nutibus illius.* Prov. 6. 25. Audivi in Belgio matronam sapientem, & sanctam; monentem Confessarios, etiam Religiosos, & sanctos; ut caverent sibi ab aspectu, & colloquiis fœminarum pœnitentium: quia inquiebat illa, adeò illices sunt oculi earum; ut si in virum quempiam illos defigant, illum amore sui planè irretient. Addebat: certa sum, non esse virum adeò gravem, & constantem, cui, si fixè eum reciprocè per quadrantem intuita fuero, non persuaserim, quidquid voluero. Cornelius hic.

Non intuearis vinum, quando flavescit &c. Prov. 23. 31. Non intelligitur de colore vini, sed mulieris pulchræ, in vitro, id est, corpore vitrô debiliorî. S. Vincentius Ferr. S. de exalt. S. Cruc.

Vidi similia præcedente paragraphô inter Patres.

Titulus III.

FERVOR IN DEI OBSEQUIO.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Osculetur me osculo oris sui. Cant. 1. 1. Purgati à peccato, & justificati, petunt osculum Christi; quò scilicet ejus Christus Spiritum S. inhalet; ut à torpore, & vetustate, velut aquilæ renoventur, & in Dei amore accendantur: sicut qui se mutuò osculantur, halitum, spirituque, suum sibi mutuò afflant, & inspirant. Alludit ad formationem corporis Adam ex limo terræ, quem Deus quasi osculando, *inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ; & factus est homo in animam viventem.* Gen. 2. 7. Aut sicut Discipulis insufflavit, dicens: *accipite Spiritum S.* Joan. 20. 22. Sicut enim anima, dum assumit, & quasi osculatur corpus, ipsum exanime animat, & vivificat sic Spiritus S. gratia, osculans animam, eam vivificat; imò Deificat; facitque eam Dei filiam, & hæredem. Ità S. Ambrosius l. de Isaac, & anima c. 3. Petit sponsi osculum, per quod sibi transfunditur spiritus osculantis. Corn. hic.

Indica mihi, ubi cubes in meridie? Cant. 1. 6. S. Augustinus ep. 48. per meridiem accipit justos; in quibus luce fulgentibus, & charitate ferventibus, quasi in meridie requiescit. Christus in spiritu ferventibus requiescit. S. Justus Orgelitanus Ep. hic.

Current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Is 40. 31. Currentes sunt fervidi; qui, præ fervore cursûs, laborem non sentiunt: quia eum amant, & ambiunt. Unde monet Eccl. 31. 27. *in omnibus operibus tuis esto velox; & omnis infirmitas non occurret tibi.* Corn. hic.

Aquam vinum factam. Jo. 2. 9. Aquam in vinum vertit; quia spiritum, fervoremque, Ecclesiæ dedit. Cant. 8. 1. *quis mihi det te fratrem meum &c.* Addit v. 2. *& dabo tibi poculum ex vino condito.* q. d. si tu Domine venires, esset nobis vinum conditum fervidæ charitatis. Cùm venisset, gloriatur illa: *introduxit me Rex in cellaria.* Cant. 1. 3. Sed jam vinum in aquam videtur mutatum: tantus tepor; acsi Christus non venisset. Osorius D. 2. Epiph.

Mustô pleni sunt. Act. 2. 13. Discipuli ab Infidelibus mustô ebrij putabantur. Erant quidem ebrij; sed amore, sed spiritu, sed fervore. S. Laurentius Justin. de compunct.

§. II.

Fervoris Motiva

Primum.

Prior tepor, prior a peccata.

Qui statim terga vertentes percussi sunt à viris urbis Hai. Jos. 7. 4. 5. Dux, & principes, jacent proni in terra scissis vestibus. Quid tunc Deus? *surge, cur jaces pronus in terra?* v. 10. Majoribus deinde viribus hostê aggredi jubet c. 8. 1. *nè timeas, neq; formides; tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum.* Vicit antea hostis; quid ergo? jacebit Josue, & animô contristatus conflictum detrectabit? mini, mè; imò majores copias contrahit, & in victorem animosiùs irruit, vincitque divinô protectus auxiliô. Naxera hic. Qui plagam à dæmone accepit, animum non despondeat, sed acriùs ad vincendum surgat. §. 26.

Elias projecit se & obdormivit in umbra juniperi. 3. Reg. 19. 5. Glossa moralis: tepor aliquando in Scriptura vocatur sopor. Ab Angelo excitatus sic gressu indefessô cucurrit, ut 40. diebus, & 40. noctibus in somnis, ac jejunus, ad Dei montem celerî pede contenderit. O quàm prolixis vigilijs compensat somnum! quàm restituit celeritati tempus, quod fugæ abulerat! Seneca l. 3. nat. quæst. faciamus, quod in itinere fieri solet: qui tardiùs exierunt, velocitate pensant moram. Naxera in Jos. 16. §. 13.

Lavabo per singulas noctes lectum meum. Psal. 6. 7. Per oculos contrà jaculatus est, & lacrymis diabolum convulneravit. Pugnat, ut lacrymis ab offensione se vindicet: lamentando victoriam acquirit, & gemitibus gratiam trahit, luctum luctu medicatur. Viditi virum optimum sauciatum, nec, acceptâ plagâ, quidquam de strenuitate remittentem? viditi derepente succumbentem, & subitò emergentem? S. Basilius Seleuc. or. 17.

Tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua. 1. 20. Doloris animus vires, quas quasi amittere cœperat, pœnitendo conservat. *Tunc surrexit Job.* Sedere enim quiescentis est; assurgere decertantis. Auditis ergo adversis surgere, est, expertis tentationibus mentem ad certamina robustiùs parare. Sanctus Gregorius Moral. l. 2. cap. 37.

Sicut fuit sensus vester, ut erraretis à Deo; decies tantùm iterum convertentes, requiretis eum. Baruch. 4. 28. q. d. decuplam in obsequio Dei adhibete diligentiam, quam posuistis in offensione. de Ponte de perfect. Chr. hom. c. 19.

Tene-

Tenebræ factæ sunt. Marci 15. 33. Ergo Sol, qui præter horam, ut Domino compateretur, absceſſerat; cùm reſurgeret Dominus claritate ante tempus occurrit. Et qui, ut ſuo commoreretur Auctori, ipſam meridianam ſuam mortificaverat claritatem, evictis tenebris, ut conſurgeret auctori ſuo, antelucanus erupit. S. Chryſol. ſ. 1. de Reſurrect.

Concluſerunt piſcium multitudinem. Luc. 5. 6. Nocturni laboris jacturam piſcatio reparat nomine JESU facta. Quid enim non reparat tanti Præceptoris diſciplina? Baeza t. 2. l. 11. c. 4. §. 8.

Elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit. Luc. 6. 13. Cur duodecim? S. Ambroſ. ad 2. Luc. à duodecimo anno ſumitur Dominicæ diſputationis exordium. Hic prædicandæ fidei Evangelizantium numerus debebatur. q. d. duodecim Apoſtolos eligit, quia usque ad duodecimum annum non inceperat divinæ Sapientiæ luce illuſtrare. Naxera in Joſ. 2. §. 40. Virtuti reſtituat induſtria, ſiquid temporis ſuffuratur offenſa, aut otioſa negavit infantia. Id. ib.

Fides tua te ſalvam fecit. Luc. 7. 50. Viſa eſt pœnitens mœſtiſſima abſolventis verba non percepiſſe: nam quaſi Chriſtus illi bellum indixiſſet, non pacem dediſſet; ab eo tempore in ſeſe immiſericors ſæviit; & ætate meliore lugendo conſumptâ in Bethania, & Calvario, in Speluncam Maſſilienſem ſe abdidit, ubi per totos triginta annos omni martyrii genere ſe cruciavit. Veterum delictorum memoria ſtimulus ſit fervoris. S. Gregorius hom. 33. in Evang. conſideravit quod fecit; & noluit moderari quid faceret. Oliva t. 2. con. 2. in feſto Im. Conc.

Fidelior factus eſt Petrus, poſtquam fidem ſe perdidiſſe deflevit; atque ideò majorem gratiam reperit, quàm amiſit. S. Maximus hom. 4. de S. Petro.

Anima, quæ viriliter pugnare cœperit, rurſumque debilitata ceſſerit; antiquæ virtutis, & ſtudij memoriâ, quaſi ſtimulo quôdam, & flagellô, vulneratur: atque ex hoc nonnunquam plurimi priſtinum vigorem receperunt, prioresq; pennas reſumpſerunt. Joannes Climacus gradu 1. de inanis vitæ fuga.

Secundum

Brevis fervor melior longô tepore.

Conſummatus in brevi explevit tempora multa. Sap. 4. 13.

Quid hic ſtatis totâ die otioſi? &c. Matth. 20. 12. Si tota propè dies tranſacta otiô, cur tandem mittuntur in vineam, quando breviſſimum laborandi tempus reſtat? Inſuper mittuntur nullâ conducti mercede: nihil enim illis, ùt reliquis, promittit. An quia in tantis anguſtiis temporis impoſſibile erat mercedem aliquam conſequi? Imò nulla mercedis nova mentio fit: ut ſciant, primam diurni laboris mercedem omnibus eſſe propoſitam; tam his, qui multùm; quàm his, qui parvum tempus laborandi habent: ut quisque in brevi poſſit reſarcire plures annos inutiliter amiſſos. Origenes hom. 10. poterant æquale opus facere eis, qui ex manè ſunt operati, quicunque in tempore brevi volebant operantem virtutem ad opus extendere, quæ antea non fuerat operata. Baeza t. 2. l. 11. c. 4. § 8. Parabola hæc oſtendit; mercedem vitæ æternæ non tempori, quô quis laboravit, reſpondere, ſed labori, & operi, quod fecit: poteſt enim quis fervore ſuo conſummatus in brevi explere tempora multa. Barradius hìc tomo 3. lib. 5. cap. 16.

Hi noviſſimi unâ horâ fecerunt. Ib. Præmia non antiquitatis, ſed actionum, & meritorum, jura debent aſpicere. S. Anſelmus: *pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei, & æſtus.* q. d. qui diu ſub onere legis fuimus. Fuiſtis diu ſub legis onere; ſed non adeò exactè legem impleviſtis, ac illi, qui unâ horâ fecerunt; id eſt, qui conſummati in brevi expleverunt tempora multa. Eſcobar t. 6. Parab. Chr. ſect. 5. obſ. 3.

Amice, non facio tibi injuriam. ib. q. d. nulli injuriam facio; ſed pro cujuſque meritis mercedem rependo: quia hi ſenes unâ horâ tantùm tolerârunt, quantùm vos totô vitæ ſpatiô. Ex quo patet, ſenectutem aptiſſimam eſſe humanæ vitæ portionem ad ſtudium pietatis; adeò, ut in ſenectute facilè reſarcire poſſis, quod reliquis vitæ partibus neglectum eſt. Pinna in Eccl. Ethol 82.

Erunt noviſſimi primi. ib. quia in DEI ſervitio non tam attenditur quantitas temporis, quàm fervoris, & diligentiæ. Non ergo ſuperbiant, qui in juventute vocati ſunt, & longô tempore ſervierunt; nec diffidant, qui in ſenectute redeunt ad DEum: nam ſi diligentes fuerint, poterunt & alios ſuperarè. S. Thomas Villan. D. Septuageſ.

Juſtè pater plus fecit filio prodigo, Luc. 15. 22. quia poſt lapſum tantô fervore ſurrexit, ut brevi illô ſpatiô plus ſit meritus, quàm filius ſenior multorum annorum obſequiô tepidô. Stella p. 3. c. 68.

Sollicitudine non pigri ſpiritu ferventes, Domino ſervientes. Rom. 12. 11. Parvum tempus fuit, quô latro in cruce Chriſto ſervivit; tamen propter fervidam diligentiam, quâ Deo mirè placuit, ampliſſimam retributionem accepit. Idem in Lucam in Præfat.

Noli fidem penſare temporibus. Nè me idcirco meliorem putes, quòd prior in Chriſti exercitu cœperim militare. Paulus Apoſtolus, & vas electionis, de perſecutore mutatus, noviſſimus in ordine, primus in meritis eſt: qui, extremus licèt, plus omnibus laboravit. 1. Cor. 15. 10. Subitus calor longum vincit teporem. S. Hieronymus ep. 13. ad Paulinum de inſtitut. Monachi.

Tertium

Brevitas vitæ ſuadet fervorem.

Viam mandatorum tuorum cucurri. Pſ. 118. 32. Bene ait Propheta, *cucurri:* non eſt pigritandum, cùm dies ſit parva, & diæta magna; nec ſit infra paradiſum manſio ſecura. Gerſon in feſto Purif. Lect. 2.

Hi noviſſimi unâ horâ fecerunt &c. Matth. 20. 12 S Chryſoſt. ait primos operarios fuiſſe ex primorum Sæculorum juſtis, quorum erat vita diuturnior; poſtremis autem deſignatos Sanctos, & ſervos Legis gratiæ, quorum vita brevior. Primos operarios, ait Chryſoſtomus, quodammodo negligentes faciebat circa juſtitiam, & refrigeſcere faciebat animas eorum expectatio Sæculi longioris; & illis infrigidatio erat, cognoſcere Mundi ſpatia eſſe longinqua. Hæc ille in Imperf. Poſtremi ſeipſos incitârunt vitæ brevitate. Vide, quàm tepefaciat corda fragilitatis propriæ neglecta memoria; quàm verò fervorem accendat vitæ brevis recordatio. Didacus Niſſ. f. 5. D. 4 Quadr. §. 3.

Ambulate, dum lucem habetis. Jo. 12. 35. Quàm eſt vitæ noſtræ curſus perennis, tam nunquam debemus in virtutis ſtadio ſubſiſtere quieti. Jubet Chriſtus ambulare conſtanter, dum lucem habemus. Nec enim decet, ut minus aliquid habeat vita Spiritûs, & animæ; quàm vita corporis, aut carnis. Et cùm hæc jugi curſu pergat, donec metæ ſuæ terminum attingat; non debet illa in gradu ſuo hærere. Didacus Niſſ. f. 6. D. 5. Quadr.

Quartum

Exempla.

Ipſe verò portabat in manibus ignem, & gladium. Gen. 22. 6. Cur Abraham igne, & gladiô, utramque occupat manum? cur non in una utrumque? Sacerdotis fungebatur officiô. S. Zeno Veron. ſerm. de Abrah. nec deeſt ad miniſterium gladius, ut pater eſſet pariter, & Sacerdos; vult omnem operationem, & conatum, divino obſequio eſſe dicatum. De Caſtillo. Illat. 278.

Emerunt aromata. Marci 16. 1. Nonne hæ fœminæ ſciebant, Chriſtum à Joſeph, & Nicodemo, eſſe unctum magnâ unguenti copiâ? cur ergo jam ſic unctum ungere volunt? Amor id faciebat; cui nihil nimium eſt, quod honori Domini impenditur. Barradius t. 4. l. 8. c. 1.

Valde manè unâ Sabbathorum. Marci 16. 2. Fervor animi illarum mulierum demonſtratur in hoc, quòd valde manè ad ſepulchrum Domini venerunt, ut ungerent Corpus ejus. Niſi enim valde dilexiſſent, nequaquam tam manè ad monumentum veniſſent. Haymo hom. in Dom. Paſchæ.

Ipſe verò multò magis clamabat. Luc. 18. 39. Fervor quidam intrinſecus inſtimulabat eum: idcirco JESUS *juſſit illum adduci ad ſe*; quòd profectò dignus eſſet, qui appropinquaret ei. Cùm interrogâſſet, & comperiſſet, eum recipiendi viſûs valde cupidum; dat, quod petit. Theophylactus hic.

Quintum

Fac, quod potes.

Quodcunq; facere poteſt manus tua, inſtanter operare. Eccl. 9. 10. Hebr. *in virtute tua*; id eſt, totis viribus, & totô conatu, operare. Ità S. Caſſius Narnienſis Ep. teſte S. Gregoriô 4. dialog. c. 16. Paulò ante mortem à DEO audivit: age, quod agis; operare, quod operaris: non ceſſet manus tua, non ceſſet pes tuus. Natali Apoſtolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Cornelius hic.

Curremus in odorem unguentorum tuorum. Cant. 1. 3. Exiguum videtur, quod Sponſa petit. Cur ſolô odore contenta non ipſa petit unguenta? vult dicere: quia teipſum non datur amplecti, interea odor nominis tui mecum ex deſiderio pernoctabit. S. Ambroſ. in Pſ. 118. octon. 7. v. 1. Si mons eſſe non potes, nec prævales; eſto vel collis. Seneca l. de tranq. c. 3. miles, præciſis quoque manibus, in prælio invenit, quod partibus conferat; & clamore juvat. Didacus Niſſ. Vita Abrah. l. 5. c. 1.

Ponam in deſerto abietem, ulmum &c. Iſ. 41. 19. Ulmus vitem cum fructu ſuo ſuſtentare ſolet. S. Gregorius hom. 19. in Evang. Loquitur ex more Palæſtinæ, & Italiæ, ubi ulmis vites nubunt, maritasque complexus per ramos earum procacibus brachiis geniculatô curſu ſcandentes cacumina ſenſim petunt. Ulmus, cum botros non producat, facit, quod poteſt; ideò Deo gratia. Id. ib.

§. III.

Varia alia motiva

Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis.

Sic dicetis viris, qui ſunt in Jabes Galaad: cras erit vobis ſalus, cùm incaluerit Sol. 1. Reg. 11. 9. Cùm mens per deſidiam tepefacta, & jam in ſe reverſa, ad Conditoris ſui deſiderium recaleſcit; cùm torporem negligentiæ deſerit, & frigus inſenſibilitatis priſtinæ flamma ſancti amoris accendit; tunc velut incœleſcente ſole victoria de hoſtibus ſumitur, & obſeſſa civitas de ſuperbi regis manibus liberatur. Petrus Damiani l. 6. ep. 5.

Vineæ florentes dederunt odorem ſuam. Cant. 2. 13. Ajunt, floreſcentibus vineis omne reptile venenatum cedere locô; nec ullatenus novorum ferre odorem florum. Quod volo attendant Novitij noſtri; & fiducialiter agant; cogitantes, qualem Spiritum acceperant, cujus primitias dæmones non ſuſtinent. Si ſic Novitius fervor, quid erit abſoluta perfectio? S. Bernardus ſ. 60. in Cant.

Benedicite ignis, & æſtus Domino! benedicite gelu, & frigus Domino! Dan. 3. 66. 67. 69. Æſtas, & hyems in chorum evocantur, ut DEO pſallant; ver floribus renidens non inducitur: quin & aurora à cœtu pſallentium excluditur. Nimirum, quæ in confinio virtutis, vitiique, ſunt, ea cœlo non probantur. Mavult abdenago frigus, quàm teporem; mavult æſtum, quàm remiſſiorem anni partem autumnum. Tenebras audies concinentes cum pueris in fornace, non admiſſô crepuſculô in odeum; benedicite lux, & tenebræ Domino. v. 72. Oliva l. 6. Strom. hic.

Et

Dicit Daniel 7. 10. *millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* Ecce dum innumerabilium Angelorum alij DEO ministrare, alij dicuntur assistere; nullus eorum reperitur hic in subsellio residere. Et Zacharias Sacerdos Luc. 1. 11. cùm incensum poneret, non sedentem, sed stantem juxta altare Angelum vidit. Apoc. 7. 9. *vidi turbam magnam - stantes ante thronum.* Et Paulò pòst v. 11. *omnes Angeli stabant.* Isaiæ 6. 2. *vidi Dominum sedentem* v. 1. - *Seraphim stabant.* De sedente Heli dicit Scriptura 1. Reg. 4. 18. *cecidit de sella retrorsum.* Sedebat & Balthasar rex Dan. 5. 2. At contrà Elias dicit 3. Reg. 17. 1. *vivit Dominus DEUS Israel, in cujus conspectu sto.* *Sto*, inquit, non sedeo, non oscito: cui etiam à Domino dicitur: 3. Reg. 19. 11. *egredere, & sta in monte coram Domino*; non ait sede, sed *sta*. Num. 3. 6. ait Dominus Moysi: applica tribum Levi; sed fac stare, ut ministrent, excubent, & observent. B. Petrus Damiani l. 3. ep. 8.

Et opera tua novissima plura prioribus. Apoc. 2. 19. Joachimus Abb. tantò majoris præconij, & laudis est, quando perpauci sunt, qui non tepescant à fervore novitio, & remissa conversatione ab his, in quibus ardere videbantur, frigescant. Apud Sylveira hìc.

Sunt Spiritûs fervori cuncta facilia. S. Gregorius Naz. poëmate de vita sua.

Clavis ignita referat seram unamquámque; sic menti igneæ, fervori, magnanimitati, cedunt omnia ardua. Berengarius in similitudinibus.

Vide tit. Perfectio, Prpfectus, Servire DEO.

TITULUS IV.

FESTA.

§. I.

Consecra Divino cultui, rebus Spiritualibus.

Ex Veteri.

Factum est vespere &c. Gen. 1. 5. Fuit hæc prima dies Dominica: nam septima ab ea fuit Sabbathum. Doceris Christiane, quid operari te Dominicâ oporteat, lucem verbi Dei, considerationis &c. Cornelius hic.

Benedixit diei septimo, & sanctificavit illum. Gen. 2. 3. Quid est, *& sanctificavit illum?* ab aliis illum segregavit statimque adjecit causam istius sanctificationis: eò quòd in illo requievetit ab omnibus operibus suis. Jam hìc ab initio doctrinam hanc nobis insinuat Deus; eruditis, in circulo hebdomadis diem unum integrum segregandum, & reponendum in spiritualem operationem. S. Chrysost hom. 10. Servi, & ancillæ arceantur ab otio; quò morbò laborâsse legitur ancilla Saræ; quæ vel ipsò nomine suò ignaviam, & otium, præferebat. Agar enim, ut quibusdam placet, vertitur *somnians festa.* Fernandius hic.

Frequentissimè olim DEUS in Scriptura Sabbathi observationem imperavit. Ex. 20. 9. 10 Levit. 23. 3. Deut. 5. 13. 14. & passim. Imò violatoribus capitale supplicium statuit Ex. 31. 14. Num. 15. 35. Cur in hac lege tam severus? Quia adeò propensi erant ad divitias congregandas, ut in hoc labore totam vitam collocarent. Unde, nisi inde violenter averterentur, semper terrenis studiis incumberent, nunquam divinis obsequiis vacarent. Quare severissimis legibus opus fuit; quæ illos à temporalium rerum negotio ad cœlestium otium transferrent. Mendoza in 1. Reg. 3.

Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino. Ex. 23. 17. id est, coram Arca, vel tabernaculo Domini. Nota: cùm viri omnes civitates suas desererent, nullus tamen eis metus fuit ab hostibus, nè fortè diriperent civitates sic desertas, & inermes: quia promissum iis erat Ex. 34. 24. *cùm tulero gentes à facie tua, & dilataverò terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, & apparente in conspectu Domini DEI tui ter in anno.* Marchantius D. 1. Epiph.

Mutabantur Pane Propositionis per singula Sabbatha. Ex. 25. 30. Appositisque calidis frigidi tollebantur: quia veteres oblationes quasi frigidas, & calorem spiritui non habentes, repudiandos tempore gratiæ ipsa panum mutatio intimabat. Arnoldus Carnot. tr. de 6. & 7. verbo. Panes Propositionis super mensam mundissimam coram Domino statuuntur, cùm Sanctorum solennitates ad DEI honorem à Fidelibus in Ecclesia celebrantur. Petrus Cellens. cap. 11.

Sabbatha mea custodite. Levit 19. 30. Interlinearis dicit: *feriantes ab omni malo.* Contra hoc mandatum apertè faciunt, qui maximè in diebus festis operibus diaboli, id est, commessationibus, & potationibus, & choreis, & hujusmodi vacant; potiùs festa Baal, quàm Domini, celebrantes. Deus Baal tot, & tanta comedit. Daniel 14. Hugo Card. hìc.

Die autem Sabbathi offeretis duos agnos anniculos immaculatos Num. 28. 9. aliis autem diebus, exceptis solennioribus, & Calendis, non nisi unum: quò docemur, devotionem in festis duplicandam. Besseus D. 16. Pent. Sabbathum otium præcipiebat, sed non omne otium; quandoquidem Spiritus opus multiplicabat: precibus enim, & hymnis, dare operam jubebat, & Deo geminas hostias adolere. B. Theodoret. in Ps. 91.

Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem Festum agent tibi. Ps. 75. 11. Docet nos, quomodo festivitates celebrare debeamus. Primò sanctis considerationibus,

nibus, postea verò reliquiis earum sanctarum cogitationum, ac considerationum. Nam postquam DEI infinitam Bonitatem, Sapientiam, &c. anima consideraverit, sicque in ejus amorem rapta fuerit; statim in ea efficacia desideria adimplendi ejus divina præcepta generatur, quorum executione festivitates magnopere celebrantur. Diez s. 6. D. 1. Quadr.

Ex Novo.

Unge caput tuum. Matth. 6. 17. S. Hieronymus: juxta ritum Provinciæ Palæstinæ loquitur Dominus, ubi diebus festis solent ungere capita. Imò non soli Palæstini, sed omnes orientales, in lætitia, & rebus prosperis, inungebantur. Ruth. 3. 3. 2. Reg. 12. 20. Judith. 10. 3. Esther 2. 12. Escobar t. 3. Colloq. Chr. volum. 4. sect. 1.

Invenerunt illum in templo. Luc. 2. 46. Amisit B. Virgo Christum, cùm ad festum Paschale celebrandum Jerosolymam venit. In festo amittitur Christus; in festo crucifigitur. Festa nobis Christum sæpe eripiunt. Quô tempore amisit David DEum? festo tempore; cùm adversis rebus minimè premeretur. Luna, cùm plena est, deficit, & lumen amittit. Barradius hîc. Dicitur hîc, quòd Christus amissus fuit in die festo: quia multi in festivis diebus, quando deberent se magis conjungere Deo per contemplationem, & orationem; amittunt JEsum, id est, salutem. Hugo Card. hîc.

Intravit secundùm consuetudinem suam die Sabbathi in Synagogam. Luc. 4. 16. Festivis temporibus idcirco ab exteriori occupatione cessatur, ut homines exercitiis quietiùs, devoti usque, intendant: & quod ferialibus diebus, per omissionem, vel commissionem, peccaverunt; corrigant, & emendent; ac perditum tempus recuperent. Dionys. Carthus. hîc.

Erat ibi homo, & manus ejus dextera erat arida. Luc. 6. 6. In Synagoga scilicet erat, quam die Sabbathi JESUS intraverat, ut doceret. Dignus sanè erat curatione: qui, licèt ager, cum aliis tamen convenerat in Synagoga. Die autem Sabbathi manus curatur, quando minimè futura erat usui; mandante Lege sacrum eô die ab operibus otium. Docuit nos Christus, dexteram adhibendam in rebus divinis die Sabbathi, quô humanis vacandum laboribus. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Si licet Sabbathô curare? Luc. 14. 3. Novimos nos, in Sabbatho nostro licere curare corporis, & animæ, morbos. &c. Marchantius D. 16. Pent.

Fui in Spiritû in Dominica die. Apoc. 1. 10. Talî die à servilibus abstinemus, orationibus dediti. Meritò ergo talis dies tantæ revelationi assignatur. S. August. s. 241. de temp. sciendum est Fratres charissimi, quòd ideo à sanctis Patribus nostris constitutum est Christianis, & mandatum; ut in solennitatibus Sanctorum, & maximè in Dominicis diebus, otium haberent, & à terreno negotio vacarent: ut paratiores, & promptiores, essent ad divinum cultum; cùm non haberent, quod eos indè retardaret, incommodum.

Ex Patribus.

Die Sabbathi nihil ex omnibus Mundi actibus oportet operari. Si ergo desinas ab omnibus sæcularibus operibus, & nihil mundanum geras, sed spiritualibus operibus vaces; ad Ecclesiam convenias, lectionibus divinis aurem præbeas, de cœlestibus cogites &c. hæc est observatio Sabbathi Christiani. Origenes hom. 23. in Num.

Eâ ratione imperata sunt Sabbatha, ut DEum vobis revocarent in memoriam. S. Justinus M. Colloq. cum Tryphone Judæo.

Curate, qui his solennitatibus interestis; nè ab æterna solennitate separemini. Quid potest interesse festis hominum, si deesse contingat festis Angelorum? umbra venturæ solennitatis est solennitas præsens. S. Gregorius hom. 26. in Evang.

Festa non multitudo convenientium facere solet; sed virtus: non sumptuosus vestitus; sed pietatis ornatus: non mensæ dapsiliras, sed cura animæ. Maximum enim festum est, Conscientia bona. Qui vivit in justitia, & in operibus bonis; vel absque festo festum agit, sinceram voluptatem ex bona conscientia percipiens. Qui verò in peccato, & malitia, degit, multorum malorum sibimet conscius; etiam cùm maximè festum est, festô caret quàm maximè. S. Chrysost. tom. 6. hom. 5. de Anna, sive, quid sit festum.

Festivitates Apostolorum, seu in honore Martyrum festivitates antiqui Patres in venerationis mysterio celebrari sanxerunt; vel ad excitandum imitationem; vel ut meritis eorum consociemur, atque orationibus adjuvemur. S. Isidorus de offic. Eccl. c. 34.

Feriari nostrum nihil est aliud, quàm animæ thesaurum aliquem earum rerum condere, quæ firmæ sunt, ac stabiles, & manibus tenentur. S. Gregorius Naz. or. 44. in Pentec.

In Sanctorum festivitatibus, & gaudere, & confundi, debemus: gaudere, quia Patronos præmisimus; confundi, quia eos imitari non possumus. S. Bernardus Serm. in vigil. SS. Petri, & Pauli.

Si ob reverentiam festi pilos corporis superfluos radimus, quantò magis pilos superfluos vitiorum! S. Bonaventura s. 2. in Vigil. Nat. Dom.

Christiano spirituale Sabbathum agere, est à laboriosa rerum temporalium cupiditate quiescere; solis orationum, ac lectionum, studiis insudare; sæcularium negotiorum pondus de mentis cervice projicere; ad contemplanda cœlestia totâ cordis intentione vacare; carnis oblectamenta contemnere; de sola spe cœlestium spirituali jucunditate gaudere. Ille porrò Sabbathum Domino veraciter celebrat, qui sic ab his, quæ Mundi sunt, operibus vacat, ut à spiritualibus tamen actibus non quiescat. B. Petrus Dam. ep. 16.

Sciendum, quòd omnia festa anni aguntur in memoriam beneficiorum DEI, quæ contulit Ecclesiæ suæ sanctæ; ut de his laudet DEum, & regratietur: quantò beneficia sunt collata majora, tantò majus festum est. S. Vincentius Ferr. s. 2. in Pasch.

Tanta est nequitia dæmonum, & nocendi cupiditas; quòd quidquid à DEO pro charitate gene-

generanda, augmentanda, vel conservanda, institutum est; totum conatur avertere in opprobrium divinæ dilectionis, & in detrimentum nostræ salutis. Statuerat namque DEus sacra, solennitates, & dies festos; ut cessaremus à vitiis, vacaremus ab operibus mundanis, & insisteremus divinis: jamque corda nostra prægustando suavitates, & præludia æternorum, delicata Sabbatha celebrarent. Sed insidiante humani generis inimicô, quod statutum fuerat ad DEI gloriam, & nostram salvationem; jam utique conversum est ad DEI ignominiam, & nostram damnationem. S. Bernardinus t. 2. s. 10.

Sacris temporibus, atque celebribus, quis dubitet copiosiora solere infundi gratiæ divinæ fluenta super magnum hospitale, & carcerem purgandorum mortuorum. Tunc enim *in die bona* 1. Reg. 25. 8. venimus ad DEum; tunc fiduciâliùs ad aliquem Sanctorum dicimus: prospera diem triumphalem tuum. Tunc copiosiores charismatum reliquiæ, velut à mensa splendidissima beatorum convivarum decidunt, largiendæ pauperibus, & mendicis petentibus, quærentibus, & pulsantibus. Gerson de myst. Theol. pract. Consid. 9.

Date quartam partem horæ Verbo DEI, & honori Sanctorum, & saluti vestræ; qui non unam horam, non duas; sed dies integros, sed hebdomadas, fabulis sæpe datis. Id. serm. de OO. SS.

Felix festivitas, quando & mentis jucunditas sentitur, & spiritualibus epulis anima à te invitata largè reficitur. Non enim festum mihi est, si in corde non est. At verò idcirco sæpe exteriùs recolitur; ut gratiùs, & jucundiùs, intus celebretur. Nam exteriora festa interiorum sunt incitamenta festorum; & æternorum quædam præsagia gaudiorum. Thomas Kemp. Conc. 4.

§. II.

Festa consecra operibus misericordiæ.

Intravit secundum consuetudinem suam die Sabbathi in Synagogam. Luc. 4. 16. Dominus non venerat, ut prodesset uni; sed ut prodesset multitudini: ideò in Sabbatho consueverat intrare in Synagogam, & prædicare; quia tunc omnes ibi conveniebant. Hugo Card. hic.

Erat festus dies, & ascendit Jesus Jerosolymam: erat autem Jerosolymis Probatica piscina. Jo. 5. 1. 2. Ascendit Christus Jerosolymam ad celebrationem festi: & postquàm æterno Patri debitum honorem in templo exhibuit, ivit ad visendos infirmos; & ad consolandos eos, qui in circuitu piscinæ, in porticibus commorabantur. Diez s. 6. D. 1. Quadr.

Dum Sanctorum memorias celebratis, reminiscamini quoque imbecillorum, & egentium viduarum, orphanorum, peregrinorum, pauperum, mutilatorum, claudorum, atque cœcorum. S. Ephrem de fest. dieb.

Non ibis ad tabernam, & luctationes, aut choreas, vel ad alios ludos vanos: nam de talibus sæpe eveniunt infortunia, & peccata mortalia: sed debes miseros, & languidos, visitare; & ità dies festales in DEI servitio finire. S. Edmundus Cant. Ep. Speculo Eccl. c. 11.

Inter præcipua facta, quibus sanctificari dies festos contingit, opera sunt misericordiæ: quæ Dominus ipse facere docuit, qui potissimùm in Sabbatho curabat paralyticos; lumen cœcis, usum membrorum aridis restituebat, & variis morbis oppressos sanabat: qui etiam testabatur, se misericordiam malle, quàm sacrificium. Isidorus Clarius l. 1. or. 31.

§. III.

Contra labores in festis vetitos.

Quòd si dixeritis &c. Levit. 25. 20. Audiant hoc Christiani, discantque sua lucra non quærere, violando festa per labores, venditiones &c. Si enim DEus promittit hîc servantibus quietem totô annô Sabbathicô, annonam in tres annos; multò magis Christianis servantibus quietem paucorum festorum providebit de victu, & lucris. Cornelius hîc.

Plus proficiunt bona vestra ex bona observatione festi, quàm ex vestris laboribus. S. Vinc. Ferr. serm. in ascens. D.

Servando Dominicam magis proficiunt bona tua, campus, vinea, grex, oliveta; quàm ex tuo labore totius anni. Id. s. 3. D. 5. Trinit.

Cùm quidam festô die aucupatum potiùs, quàm missam audire, voluisset, ac perdices captas coquere: illa statim redivivæ eô obcœcatô evolârunt; qui tamen facti pœnitens, & ad aram S. Defendentis M. orans visum recepit. Bolland. 2. Jan.

Rusticus arreptâ securi violare volebat diem Resurrectionis D.; illicò manus arescit, securis adhærens recluditur, intolerabiles patitur cruciatus. Quem S. Sulpitius Pius Ep. fusâ oratione, & lacrimis, per totam noctem, sanat. Bolland. 17. Jan.

Cùm quôdam tempore in Frisia S. Anscharius Archi-Ep. Hamburg. concionaretur, diem festum opere servili non profanandum; quidam contumaces domum reversi, quia serenus erat aer, collectô fœnô acervos fecerunt. Vespere omnes illi acervi divinitus igne consumpti sunt; illæsis, qui ferialibus diebus congesti. Bolland. 3. Febr.

Quidam die festo colligens herbas, divinitùs punitus, herbis manibus ejus adhærentibus. Bolland. 30. Martij.

Titulus V.

FIDELITAS.

DEI in promissis.

Sed & clavos fecit aureos. 2. Paral. 3. 9. Et 3. Reg. 6. 21. *& affixit laminas clavis aureis.* V. Beda l. de templo c. 12. clavi aurei, quibus erant affixæ laminæ, ipsa sunt promissa æternæ claritatis; per quæ in exercitio, studioque virtutis, nè deficiamus, donante Christi gratiâ continemur.

Semel loquitur DEus, & secundò idipsum non repetit. Job. 33. 14. Quomodo verum est, quòd Semel loquatur DEUS; cùm sæpius verba fecerit, tum per seipsum, tum Prophetas? S. Hieronymus hîc: quod ait semel, non ad numerum referendum est, sed ad sententiæ firmitatem. Quia DEus promissa ità semper exequitur, ut iterum promittere non sit opùs. Pinna in Eccl. Ethol. 261.

Audi filia, & vide. Ps. 44. 11. Audi prædicta; vide completa. S. Augustin. s. 31. de Verb. Dom. q. d. tanta est certitudo promissorum Dei; ut dictum, & factum, simul videatur. Pinna in 4. Eccl. Ethol. 59.

Transierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Ps. 104. 13. Loquitur hîc de Abraham, Isaac, & Jacob. Nondum in terra Chanaam regnabant; quomodo ergo de regno transierunt ad populum alterum? quia illis promissum. S. Chrysost. hom. 46. in Gen. neque ità fidere debemus his, quæ in manibus habemus, & videmus, ùt promissionibus DEI; etiamsi non eveniant statim primô tempore. Baeza t. 2. l. 9. c. 3. §. 13.

Hæreditate acquisivi testimonia tua. Ps. 118. 111. id est, verba DEI. Quis amicum verborum hæredem scribit? quid enim prosunt hæredi sola verba? Cur ergo David gloriatur, se hæredem verborum? sunt verba DEI; quæ tanti valent, quanti res ipsæ, quas verba notant. Id. ibid.

Principium verborum tuorum veritas. Ps. 118. 160. Homines plerumque promissis non stant: quia verba non proferunt eâ intentione, ut opere impleantur. Secùs in DEO; apud quem promissio originem ducit ex veritate, & animô ea implendi. Pinna in c. 4. Eccl. Ethol. 59.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Ps. 144. 13. Hæc vox *sanctus*, non solùm rem sacram & religiosam; sed etiam firmam, stabilem, significat. Didacus Niss. f. 2. post Resurr.

Visio Isaiæ - Is. 1. 1. Cur ea, quæ DEus in aurem loquitur Prophetis, visio sæpe vocantur? quia certa fides, & promissorum veritas DEI; acsi oculis jam videres præsentia. Pinna in c. 4. Eccl. Ethol. 59.

Dic verbo, & sanabitur puer meus. Matth. 8. 8. Pollicentem videam, & optata consequar. S. Basilius Seleuc. orat. 19.

Accepit eum in ulnas suas. Luc. 2. 28. Plus accepit, quàm ei fuit promissum, Christum videre. Et jam non solùm vidit; sed brachiis strinxit, portavit, & contrectavit; imò & osculatus, dulcissimum infantem. Dionysius Carthus. hîc.

Promissiones DEI multò certiores sunt, quàm quæ in nostris sunt manibus. S. Chrysost. de Nomine Abram.

Nonne homo homini exiguâ chartulæ obligatione constringitur? DEus tot, & tantis, voluminibus caret; & debitor non tenetur. S. Chrysologus s. 25.

Titulus VI.

FIDES.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Dixit DEus fiat lux. Gen. 1. 3. Tunc autem in homine dicitur, ut lux fiat; cùm datur, ut illuminatio sibi credulitatis infulgeat. Prima quippe mentis lux, fides est. Unde jam Fidelibus dicit Apostolus Eph. 5. 8. *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Tunc ergo in homine primus dies fit; cùm novus ad fidem venit. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 5. *Dixit DEus fiat lux:* id est, illuminatio credulitatis apparebat. S. Isidorus hîc. 2. Cor. 4. 6. DEus, *qui dixit, de tenebris lumen splendescere ipse illuxit in cordibus nostris*, scilicet per fidem. Sit fides nobis quasi dies primus, quô Fideles ab Infidelibus, quasi lux à tenebris, separamur. Ælredus Abb. Per firmamentum intelligitur visio fidei: fides enim reddit sublimem animam intellectivam; quia transcendit omnem rationem, & investigationem, rationis. S. Bonaventura s. 8. de sublimit. fidei. reddit stabilem; quia excludit dubitationem: reddit spectabilem; quia multiformem ostendit claritatem. Id. ib.

Et facta est lux. Gen. 1. 3. Fides est sicut lux primò creata: nam sicut illa primum opus in majori Mundo; hoc est, in corde humano. S. Bonaventura diæt. sal. c. 26. de fide.

Per noctem in columna ignis. Ex. 13. 21. Fides, est viva, fida, & salutaris, columna; deducens per desertum hujus Mundi. S. Laurentius Just. lib. virt. fidei c. 5.

Aurum, & argentum, & æs &c. Ex. 25. 3. Fides auro conferri potest; sermo prædicationis ejus argento. Origenes hom. 9. de Tabernaculo.

In vestitu deaurato circumdata varietate. Ps. 44. 10. Vestitus Reginæ hujus quis est? Et pretiosus est, & varius est. Sacramenta doctrinæ in linguis omnibus variis. Alia lingua Africa, alia Syra, alia Græca, alia Hebræa, alia illa, & illa. Faciunt ipsæ linguæ varietatem vestis hujus Reginæ. Quomodo autem omnis varietas vestis in unitate concordat; sic & omnes linguæ ad unam fidem. In ipsa autem varietate aurum quod est? ipsa Sapientia. Varietas in linguis, aurum in sententiis. S. August. hic.

Si ascendero in cœlum, tu illic es &c. Ps. 138. 8. Qualiter Propheta in corpore constitutus, vel in cœlum ascensurus erat, vel in infernum descensurus? vel trans ultima maria perrecturus? Quas habet pennas? alas fidei mentis credentis assumit. S. Gaudentius tr. 14. de diverf. capitulis.

Collum tuum sicut monilia. Cant. 1. 9. Fides scilicet est, & esse debet, ex bonis operibus, tanquam ex margaritis, ornata. Simon Cass. l. 8. c. 40. v. 20.

Per noctes quæsivi &c. Cant. 3. 1. id est, per Philosophicas rationes; quæ parum, vel nihil, luminis habent, respectu luminis fidei; per quod solùm DEus videtur in præsenti. Vel per noctes, id est, per creaturas, quæ ex se, & in se, tenebræ sunt, & obscuræ; & nihil luminis habent, ut nox. *Et non inveni:* quia fides ex auditu. Hugo Card. hic.

Collum tuum sicut turris eburnea. Cant. 7. 4. Verè fides collo; collum turri simile dicitur; ut & fides ad similitudinem turris esse dicatur. Ædificatur turris ad prospectandum à longè; atque quantùm potest, rectitudine in altum erigitur: ut, quæ de planitie atque subjectis domibus, non videntur; de altitudine turris videantur. Nam neque de planitie naturali, neque de ratione alicujus artis, videntur, quæ de fidei culmine conspiciuntur. Videt ergo fides, quæ infinitis, & invisibilibus, spatiis distant à natura. Nec non ad tutamentum turris ædificari cognoscitur. Ad tutamentum omnium nostrum Christus fidei ædificium fecit. Simon Cass. l. 8. c. 40. v. 20.

Ex Novo.

Vidimus stellam ejus. Matth. 2. 2. Stella hominis fidelis est fides, præcepta, consilia Evangelica; ductusque sanctæ Dei inspirationis. Cornelius hic.

Ascendit JEsus in montem. Matth. 5. 1. Si vis & tu benedictionem à Domino accipere; relinque terrenam conversationem, pete vitam supernam. Ascende in altitudinem fidei, tanquam montem; ut benedici à Domino jure mereatis. S. Chromatius conc. de octo beatit.

Si tetigero, salva ero. Marci 5. 28. Illi CHRISTUM Redemptorem spiritualiter tangunt, qui in illum credunt. Qui autem Christum verè tangit, is illum ad clementiam, & misericordiam, allicit. Victor Antioch. hic. Tangitur Dominus fide. Hugo Card. in Luc. 10.

Aut piscem; nunquid pro pisce serpentem dabit? Luc. 11. 11. Sicut piscis bonus bona est fides: quam qui petit à Domino, nequaquam serpentem infidelitatis accipit. Ita & piscis nequam, infirma est cogitatio, quæ curis hujus mundi se ultra modum solet immergere. V. Beda l. 3. c. 36.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Luc. 11. 34. Optimum rationis lumen est fides; quæ inter potentias animæ solum in ratione statuit sibi sedem. Simon Cass. l. 7. c. 6.

Respice. Luc. 18. 42. Fides oculus est mentis humanæ, quô divina, & quæ supra naturam sunt, & fiunt, possumus contueri. Simon Cass. l. 5. c. 32.

Ascendit in arborem. Luc. 19. 4. Hæc arbor fides est, *quia inde erat transiturus.* Hac enim viâ, & juxta hanc fidei arborem, transit JEsus. S. Eusebius Emiss. in Dedic. Eccl.

In arborem Sycomorum. ib. Per Sycomorum, quæ ficus fatua appellatur, intelligitur eminentia fidei; quæ stultitia esse videtur. 1. Cor. 1. 25. In hujus stultitatis credulitatem oportet conscendere eum, qui vult ad Sapientiam pervenire. 1. Cor. 3. 18. *Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat.* S. Bonaventura hic.

Per fidem ambulamus. 2. Cor. 5. 7. Pes animæ fides est. Tantum vadis, quantum credis. Credis multum; curris velociter: parum credis; remisè ambulas. S. Laurentius Just. in fasciculo amor. c. 15.

Stella matutina. Apoc. 2. 28. est fides, & Scientiæ donum; quâ præcognoscimus ea, quæ in cœlo visuri sumus. Joachimus Abbas apud Sylveiram hic.

Mulier amicta Sole. Apoc. 12. 1. Ecclesia est amicta Sole, scilicet Christo, ex claritate fidei, quam ipse prædicavit. *Luna*; id est, scientia Philosophiæ, *sub pedibus ejus*, & non super caput; quia in factis fidei nullus debet se regere per Philosophiam. *Et in capite corona stellarum duodecim;* id est, duodecim articulis fidei fabricata. S. Vincentius Ferrer. s. 13. de coronis.

Ex Patribus, & aliis.

Omnia opera tua bona, filii tui sunt spirituales; sed inter hos tibi primogenita est fides. S. Augustinus fragmento 2. de Decal. ad pop.

Ignitum sæpe telum, turpis voluptatis concupiscentia, à diabolo emittitur; sed fides subjiciens menti judicium, & refrigerans mentem, extinguit telum. *In omnibus sumentes scutum fidei*, Eph. 6. 16. S. Cyrillus Jeros. Catech. 5.

Adeò potens est fides, ut eos etiam, qui super mare ambulant, leves efficere potuerit. Petrus, dicente JEsu *veni* Matth. 14. 29. credens ambulavit super aquis; omni fundamentô firmiorem super aquis habens fidem; & gravitatem corporis levitate fidei attollebat. Id. ib.

Sicut membra tremula, & senectute languida, baculò tutò deducente, labi, & cadere, non permittuntur; sic etiam animam nostram, incertis ratiocinationibus circumactam, ac jactatam, fides quòvis baculò tutiùs suscentans, suâque vi reficiens, summoperè firmat; nec sinit subverti. S. Chrysost. serm. de Verb. Apost. tomo. 6

Fides comparatur speculo mundo: quia sicut turris magna in modico speculo cernitur; sic Majestas, & magnitudo divina, in speculo fidei repræsentatur. S. Bonaventura diæt. sal. c. 26. de fide.

Quisquis perfectè credit, lapis est templi Dei; lapis est solerti apparatu lævigatus, & exæquatus in substructionem DEI Patris. S. P. Antiochus Abb. hom. 1. de fide.

Dies Clara est fides, quando est sinè errore: habet duodecim horas, scilicet duodecim articulos fidei. S. Vincentius Ferrerius f. 6. post Lætare.

Fides pupilla est oculi tui. Quomodo pupilla oculi est subtilissima; & nisi impigrè, ac sollicitè, custodiatur à palpebris; levissimi, ac tenuissimi, pulveris tactu confunditur: sic acies fidei; nisi pervigilem semper habeat custodiam, nihil citiùs conturbat. Drogo Ost. de Sacr. Pass.

Genius circinô faciens circulum. Lem. *Stans unô capit omnia punctô. Stans in uno Spiritu unanimes, collaborantes fidei.* Philipp. 1.27. Hesius.

§. II.

Fides prævia, est necessaria ad visionem beatificam.

Ex Veteri.

NOn est in loco nostro consuetudinis, ut minores antè tradamus ad nuptias. Gen. 29. 26. Duas filias habet DEus, id est, duas Ecclesias; triumphantem, quæ est pulchra Rachel; sed sterilis est, quia ibi merendi locus non est: altera militans, lippa Lia; quia nihil hic rerum divinarum, & spiritualium, videmus, sed tantùm credimus. Est tamen fœcunda, & plurimos parit filios. Priùs Liæ nubere debemus, id est, in fide vivere; tunc Rachele fruemur. Diez conc. 3. festo Expectat. part. B. V.

Audi filia, & vide. Ps. 44. 11. Videre desideras, sed audi priùs: gradus est auditus ad visum. Proinde *audi, & inclina aurem tuam;* ut per auditûs obedientiam pervenias ad gloriam visionis. S. Bernardus s. 4. in Cant. *Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam.* Ps. 50. 10. Si audis per fidem, statim dicetur tibi; vide per intellectum. Sylveira in Luc. 2.

Vox dilecti mei. Cant. 2 8. Priùs percipimus vocem Sponsi, quæ fidem per auditum generat; & postea ipsum per contemplationem intuemur. Ob id Sponsæ dicitur Ps. 44. 11. *Audi filia, & vide.* Priùs audi, & post videbis. Et Job. 42 5. de se: *Auditu auris audivi te; nunc autem oculus meus videt te.* de Ponte hic Exh. 1. §. 1.

Ex Novo.

Beati mundo corde, quoniam ipsi DEum videbunt. Matth. 5. 8. Sed unde veniet hæc cordis munditia, nisi à fide? Unde Paulus Act. 15. 9. *& illos fide purificans corda illorum.* Baeza t. 2. l. 10. c 1. §. 5.

Secundum fidem vestram fiat vobis. Matth. 9. 29. Fides viatorum in patria parit DEI visionem. Requiritur in cœcis his fides, ut iis conferatur visus. Est illuminatio fidei ad gloriam visionis beatificæ, quod Lucifer, sive aurora, ad Solem. *Credentes exultabitis lætitiâ inenarrabili.* 1. Petri. 1. 8. Baeza ib.

Beata quæ credidisti. Luc. 1. 45. quia cognitio per fidem inchoatio quædam est cognitionis beatæ in patria; ipsum quoque credere ex charitate meritorium est beatitudinis consummatæ. Sicut enim fructus virtute sunt in semine, sic virtualiter beatitudo nostra continetur in fide. Stella hic.

Videamus hoc verbum, quod factum est. Luc. 2. 15. Vatabl. videamus hanc rem, quæ accidit. Eusebius Gallic. hom. in aurora: factum tamen quodammodo est, quia Verbum Caro factum est, quod Dominus ostendit nobis. Videamus corporaliter; & quod mente concepimus, & fide tenemus; restat ut oculis intueamur. Adeò sunt certa, quæ fide creduntur; ut nihil aliud restet, quam ut oculis in beatitudine videantur. Sylveira hic.

Laudantes DEum in omnibus, quæ audierant, & viderant. Luc. 2. 20. Audierant ab Angelis, viderant propriis oculis in præsepio. Nota ex S. Bonaventura ordinem: *audierant, & viderant;* nisi enim quis per auditum crediderit, non videbit in visione DEI. Et ideo dicitur Is. 7. 9. *nisi credideritis, non intelligetis.* Vulgata: *permanebitis.* Sylveira hic.

Intrantibus illis in nubem. Luc. 9. 34. Non frustrà Spiritus S. hic in lucida nube, in Jordane apparuit in columba. Matth. 3. 16. quia qui nunc simplici corde fidem, quam percepit, servat; tunc luce apertæ visionis, quod credidit, cernet. Columba etiam, quæ de terra est, gratiam vitæ præsentis; nubes verò de cœlo apparens, gloriam vitæ cœlestis præfigurat. Dionysius Carth. hic.

Qui credit in Filium, habet vitam æternam. Joan. 3. 36. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te &c.* Jo. 17. 3. videlicet cognoscant per fidem, quousque unusquisq; cognoscat; sicut & ipse cognitus est per explicatam visionem. Et tanta est adhæsio fidei Christianæ; ut spe gaudeat, acsi possideat. Simon Cass. l. 3.

Conversus sum, ut viderem vocem. Apoc. 1. 12. S. Ambros. Audivimus extra civitatem, vidimus in civitate; DEus lumen est æternum. Supra v. 10. ait: *audivi post me vocem magnam,* modò videre vult. Prima significat vocem DEI in hac vita; in qua per fidem audimus vocem DEI. Secunda statum patriæ denotat; in qua anima clarè videt, quæ in via credebantur. Sylveira hic.

Ut

Ut absque elementis non licet vivere; ità nec absque fide non licet absequi cognitionem. Clemens Alex. Strom. l. 2.

Fides prælibatio est quædam illius cognitionis, quæ nos in futuro beatos faciet. S. Thomas Opusc. 9. c. 2.

§. III.

Fides obscura.

Pleraque Symbolicè.

VAdam, & videbo visionem hanc magnam. Ex. 3. 3. At Dominus: *nè appropies huc.* Lyra q. d. humana fragilitas non præsumat arcana Dei inquirere curiosè: quia scriptum est Prov. 25. 27. *qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria.* Seraphim & volabant pennis, & oculos operiebant: ut nos docerent, Deo non tam accedendum ingenij acumine, quàm affectionis amore. Naxera in Jos. 24. §. 34.

Sub umbra illius. Cant. 2. 3. Bona fidei umbra, quæ lucem temperat oculo caliganti, & oculum præparat luci. Fides itáque lucem non extinguit, sed custodit. S. Bernardus s. 31. in Cant. Umbra ejus, caro ejus; umbra ejus fides. Mariæ propriè obumbravit caro Filij; mihi Domini fides. S. Bernardus s. 48. in Cant.

Resplenduit facies ejus sicut Sol Matth. 17. 2. Discipulis non dicitur, ipsum videte; sed, *audite.* v. 5. quia facies instar solis micabat. Nè ergo radiorum acie obcœcentur, auditum præbere jussi. Naxera in Jos. 24. § 34.

Rabbi, tu es Filius Dei. Jo. 1. 49. Simplex fides eum in ista excelsa provexit. Quem antè putabat hominem purùm, nunc DEI Filium confitetur. Cass. l. 9. cap. 9. In quo non erat dolus.

Quantò certius demonstratur argumentum, tantùm fidei præmio detrahitur. S. Chrysost. hom. 6. in 1. Corinth. 1.

Nihil fide nostrâ foret injustius, si quidem ea caderet in solos sapientes; ac tum in dicendo, tum demonstrationibus Logicis immodicos. S. Gregorius Naz. orat. 7.

Psittacus, aut alia avis caveæ inclusa. Lem: *Si videat, minùs illa canet. Non videntes credistis; credentes autem exultabitis lætitiâ inenarrabili* 1. Petri 1. v. 8. Populus Israeliticus olim dicebat; *quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena?*

Non ego sic, licèt à patribus quoq; sedibus exul,
Cæca catenati carceris antra colam.
Canto tamen meliùs, quàm si non capta viderem
Inter odoratum tecta paterna nemus.
Tange fidem mortalis, habes tua gaudia tecum;
Nec peritura unquam gaudia; tange fidem. Hosius.

Oculus ex profunda, & tenebrosa caverna cœlum intuens. Lem: *Ex obscuro spectabile cœlum est. Ego lux in Mundum veni; ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat.* Joan. 12. 46.

Oculis patentem quisquis excipit Mundum,
Videre Cœlum non potest, patet Cœlum
Habitantibus profunda. Per fidem præstant
Videnda, quæ sagaci ingeni nulla
Lux possit cohibere. Scire vis causam?
In hominis animo perspicace quantumvis
Malè cum caducis sempiterna miscentur. Idem.

Oculus. Lem: *Per cæcum videt omnia punctum. Credite in lucem.* Jo. 12. 36.

Hôc ubi punctô oculus modicè distinguitur unô,
Et vacuô medius panditur orbiculô,
Rebus iter patet obscurum. Sol ipse videri
Si velit, hac etiam cogitur ire viâ.
Quin placidus niveis quò plus micat ignibus aër,
Pupula nigra magis, & minor esse solet.
Usq; adeò natura diem, sibi sumit ab umbris;
Visaque per cæcum lumina ducit iter.
Non est, crede mihi, Sapientis, quærere lucem;
Quando per obscurum plura videre potes. Idem.

Horologium Solare. Lem: *Lux ipsam fit nota per umbram. Convertantur à tenebris ad lucem.* Act. 26. 18. Deus nimirum, nisi obscurâ fide, non cognoscitur.

Umbra diem, docet umbra Deum. Quid aperta requiris
Signa, videre Deum si sinè luce potes?
Claude oculos natura, Fides jubet; utere nocte.
Plus aliquid plenô nox dabit illa die. Idem.

Oculus humanus vultu velatô per tenuê velaminis rimulam solem intuens: Lem: *Hæc tui à totusq; videtur. Apparet eis, qui fidem habent in illum: perversæ enim cogitationes separant à Deo.* Sapient. 1. 2. 3.

Videre quisquis illud aureum sidus,
Jubar illud orbis, Numen illud astrorum
Mortalis optas; ora cautus obnube.
Oculi fideli fac tegantur à velo
Pupilla fidum fida spectet in punctum:
Minimô videri summus ambit, & gaudet.
Ille Deus punctô totus mihi sistitur unô;
Exiguô immensus sistitur orbiculô. Id.

Species per angustum foramen ad tenebricosum cubiculum inductæ ad chartam candidam. Lem: *Candida mens medâ capit omnia nocte.* Felix - incoinquinata - habebit fructum in respectione animarum sanctarum. Sap. 3. 13. dabitur enim illi fidei donum electum. ibid. 14.

Mediis in umbris, inq; noctis obscuro,
Ubi nil videndum est, mira spectat & puncto
Sibi annuente charta concipit virgo
Quod ars Apellis exhibere pingendo
Frustrà laboret. Nocte quisquis in densa
Proscriptus astris, prostitutus à cælo.

Aspice, namq; potes, quantillô pervia punctô,
Quot rerum species, quàm speciosa fluat.
Utq; fluat noctis medium per inane profundæ
Dum cadit in gremium candida charta tuum.
Hîc purâ natat in tabulâ, natat æquore castô,
Quidquid humus veri, quidquid Olympus habet.
Si vaga, cærulô volvuntur nubila cælo,
Hîc quoq; picta levis nubila ventus agit.
Sol, quot habet radios, tot habet radiata papyrus,
Innocuas tot habet charta serena faces.
Si qua secet volucris plaudentibus aera pennis,
Hîc similî plaudens remige fertur avis.
Ventus agit frondes? tremit hîc quoq; frondibus aura,
Et pavidis cursim ludit in arboribus.
Et sit adhuc quæ clara foris spectacula quærat;
Cuncta domum certâ cum ferat umbra fide. Id.

Puerulus semiclausô oculô per punctum arcûs in medio collineans. Lem: *Punctum via certa per unum est. Aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem.* Hebr. 12. 2.

§. IV.

Fides certa, infallibilis.

Accede huc, ut tangam te fili mi. Gen. 27. 21. Sapiens fuit Isaac, sed tamen erravit in sensibus. Solus habet auditus verum, qui percipit verbum. S. Bernardus s. 26 in Cant. Omnes sensus, præter auditum, defecerunt in Isaac; solus auditus immunis fuit. *Caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat*: gustus in esu hœdi deceptus est: & decipiebatur etiam tactus ejus. Solus auditus à deceptione liber evasit. Unde & ait: *vox quidem vox Jacob est, sed manus manus Esau.* S. Bernardinus t. 2. s. 54.

Misit ancillas suas. Prov. 9. 3. Aliæ scientiæ dicuntur ancillæ fidei: quia omnes aliæ scientiæ sunt sub intellectu humano; sed fides, & ejus veritas, sunt supra omnem intellectum humanum. Sanct. Vincentius Ferr. s. 3. infra Octav. Epiph.

Quomodo potest hic nobis carnem suam dare? Jo 6. 53. JEsus non edisserit modum, non reddit rationem; nè infirmaret fidem, quæ rationibus non fulcitur: quæ si redduntur, fides ipsa diminuitur, & demitur præmium. Non quæratur à Deo mortalibus modus operum divinorum, néque ratio factibilium. Simon Cass. l. 11. c. 16.

Noli me tangere. Joan. 20. 17. Meritò carnem redivivam verbi prohibetur tangere mulier carnaliter sapiens: plus quippe tribuens oculo, quàm oraculo; id est, carnis sensui, quàm verbo Dei. *Noli me tangere*, hoc est, discesce huic seducibili sensui; innitere verbo, fidei assvesce: fides nescia falli. S. Bernardus serm. 28. in Cant.

Tale quid fides est, ut apertior etiam sit, & clarior eâ, quæ ex demonstrationibus est, ratione; magisque, quàm illa, prævaleat. Adeò siquidem firma est; ut, etiamsi quâvis aliâ impetita fuerit ratione; commoveri tamen nequeat. Siquidem, qui rationibus persuasus est, potest in duci rationibus, ut fluctuet.

Qui verò fide fuerit solidatus; auditum suum jam dudum, quasi quôdam circumductô murô, nè sermonibus perversis inficiatur, studiosè munivit. S. Chrysost. s. 8. in cap. 4. Rom.

Enervat fides rationes humanas, atque supergreditur planum rationis judicium, intelligentiæ humanæ aspectum: dubietatis tenebras fugat; retrahit hominum mentes ab injustis, & impijs querelis; adversùs justitiam Dei, & misericordiam, ab insipientibus sæpe procedunt. Simon Cass. l. 1. c. 25.

§. 5. Si-

§. V.

Signa, & motiva credibilitatis.

QUomodo manifestum est, quòd meliorem omnibus sub cœlo fidem nos Christiani credimus? Primum: quòd non invenimus ab initio Sæculi gentem aliam inter omnes gentes, tot, ac tantis, temporibus impugnatam; & tamen non deletam; præter hanc solam Christi fidem. Secundum: quòd nullus rex Christianorum aliquibus barbaris Infidelibus traditus est in mortem; etiam tot nationibus, ac gentibus, adversùs regnum bella gerentibus. Quin imò non solùm regem non opprimere; sed nec imaginem suam de monetis, & numismatis, delere cum cruce voluerunt. Et hoc ipsum, quod in omni genere creditur Evangelium Christi, est testimonium infallibile, quòd non sit alia fides verior sub cœlo. S. Athanasius Alexandr. Ep. lib. Quæst. q. 40.

Probata Christianorum vita majorem apud multos auctoritatem sibi vendicat, quàm signa. Siquidem hæc apud impudentes, & malos homines, malam concitant opinionem: vita autem pura etiam ipsum diabolí os majorem in modum obstruere poterit. S. Chrysostom. hom. 6. in 1. Corinth.

§. VI.

Fidei laudes, fructus &c.

Ex Veteri, & Novo.

MOyses populum ducit per mare siccis tantùm pedibus, Ex. 14. 22. non navibus, sed fide pelagus transit. S. Gregorius Niss. lib. de vita Moys.

Fiat tibi, sicut vis. Matth. 15. 28. Fides tua quidem majora, quàm petis, poterat impetrare; verumtamen fiat, ùt vis, hæc vox affinis est, quâ dictum est, fiat cœlum. Omnia, quæcunque voluit, fecit. S. Chrysost. hom. 33 in Matth. Non dixit, sanetur filia tua; sed *fiat, sicut vis.* tu eam cura; esto medicus, tibi committo medicamentum, ut imponas ei; voluntas tua curet illam. Idem hom 17. ex varijs in Matth.

Beati qui vident. Luc. 10. 23. Illud scire convenit, quia videre non significat actum oculorum. Multi enim Judæorum viderunt Christum divina operantem, corporali scilicet intuitu; nec tamen omnibus beatificatio convenit. Beatifici sunt ergo oculi nostri in hoc, quòd fide vidimus, Verbum pro nobis hominem factum; imprimens nobis decorem sui nominis; ut nos sibi conformes faciat per sanctificationem, atque justitiam. Didacus Niss. D. 12. Pent.

Ibo ad Patrem. Luc. 15. 18. Divinum Patrem, nescit viarum cursu quærere: qui fide quærens, mox sibi illum invenit esse præsentem. S. Chrysol. s. 3.

Ut omnes crederent per illum. Jo. 1 7. Cur dixit, ut omnes crederent; non verò scirent, vel cognoscerent? quia peccatum intravit in Mundum per immoderatum appetitum, sciendi bonum, & malum, in primis parentibus. Salus ergo debet intrare per mortificationem ipsius appetitûs; captivando intellectum in obsequium fidei & præbendo assensum his, quæ non videt. Sylveira hîc q. 34.

Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet. Jo. 11. 25. Unde est mors in anima? quia non est fides in ea. Unde est mors in corpore? quia ibi non est anima. Ergo animæ tuæ anima fides est. Sicut anima corporis, vita est corporis; ità fides animæ, vita est animæ. V. Beda hîc.

Ex Patribus, & aliis.

SI non intellexisti, crede: intellectus enim merces est fidei. Ergo noli quærere intelligere, ut credas; sed crede, ut intelligas: quoniam nisi credideritis, non intelligetis. S. Augustin. tr. 29. in Joan.

Cibus verus, & sanctus; & mundus, est recta fides, immaculata conscientia, & munda anima: quisquis sic pascitur, Christo convescitur; talis epulator conviva Dei est. Istæ sunt epulæ, quæ angelos pascunt; istæ sunt mensæ, quæ Martyres faciunt. Tertullianus ep. de cibis Judaic.

Quod est esca carni, hoc animæ est fides. S. Cyprianus de cœna Domini.

Oculus, omnem illuminans conscientiam, & intelligentiam efficiens est fides. S. Cyrillus Jeros. Catech. 5.

Unicus DEI Filius, non in spatiosis domibus, auratisque laquearibus; sed in fide Credentium requiescit. S. Gregorius Naz. hom. 2. in Nat. Dom.

Hæc victoria nostra, quæ vincit Mundum, fides nostra. Hæc est, quæ, velut quoddam æternitatis exemplar, præterita simul & præsentia, ac futura, sinu quôdam vastissimô comprehendit: ut nihil ei prætereat, nihil pereat, præeat nihil. S. Bernardus s. 6.

Nihil est tam arduum, & tam durum, quod non aggrediatur propter Deum, qui verâ fide credit in Deum. S. Thomas Vill. Serm. in Octava Paschæ.

Nihil difficile est fidei, quæ tantùm habet, quantum credit. Sanct. Zeno Ver. s. 3. de Abrah.

Tantæ vivacitatis est fides, ut mortis teporem, quô mens humana ad salubria moveri non permittitur, omnino amoveat: timoris etiam fortissimi, & amoris, motus incitat vel excitat. Unde similis est radio, & calori solari; cujus vigore reviviscunt plantæ, & herbæ, arbores, & cuncta virentia terræ. Similis est radici: nam vita radicis, vita totius arboris est; quæ, si aresit, & moritur, tota vis arboris perit. Item similis est cordi omnia in corpore vivificanti. S. Bernardinus s. 4. A. 1.

Triumphat anima per ardorem fidei contra omnia tentamenta. Unde Apoc. 19. 11. scriptum est: *ecce equus albus; & qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis, & Verax.* 1. Joan. 5. 4. *hæc est victoria, quæ vincit Mun-*

Mundum, fides nostra. Hebr. 11. 33. Sancti *per fidem vicerunt regna.* Idem ibid. a. 3.

Unusquisque tantum proficit, & fructificat, quantum credit. Victor Antioch. ad c. 5. Marci.

Tunc cuique nostrum quasi recèns Christus occiditur, cum credit occisum. S. Bonavent. in c. 15. Lucæ.

Radix bonorum fides; sinè quâ impossibile placere Deo. Cœteræ virtutes ex ipsa, velut rami à radice, consurgunt. Simon Cass. l. 14. cap.

§. VII.

Fides requirit opera.

Figuræ, Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri.

Suspendi itaq; inaures. Gen. 24. 47. Inter prima, quæ Isaac Rebeccæ dedit in pignus amoris, fuêre monilia, armillæ, & inaures. Inaures quidem fidei, armillæ verò bonorum operum, sunt Symbolum. Primum, & pretiosissimum monile, quô nos Deus, verus animarum nostrarum sponsus, donat, fides est; quæ sinè bonis operibus mortua est. Besseus Dom. Septuag.

Da mihi liberos, alioquin moriar. Gen. 30. 1. Fides Catholica est Rachel pulchra, & clara sinè errore; quæ dicit viro, scilicet vero Fideli, *da mihi &c.* Quid proderit, fratres mei, si fidem dicat, se quis habere? S. Vincentius Ferr. f. 2. D. 3. Adv.

Ignea columna. Ex. 14. in terram Israël promissam non induxit; sed armis expugnaverunt. Ità fides duxit de Ægypto, & per desertum Mundi dirigit: opus tamen, ad introeundum cœlum, illud expugnare. Stella in c. 2. Luc.

Collum tuum sicut monilia. Cant. 1. 9. Fidelis anima scilicet est, & debet esse ex bonis operibus, tanquam ex margaritis ornata. Simon. Cass l. 8. c. 40.

Fulcite me floribus, stipate me malis. Cant. 2. 5. S. Bernardus, V. Beda, & alij Patres, per flores fidem; per poma, bona opera intelligunt: nam sicut post flores nascuntur fructus; Sic post fidem, nè sit mortua, sequi debent opera. de Ponte hic.

Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus. Cant. 7. 8. Arduum sanè arborem tam proceram ascendere; sed dedecoris plenum, illâ insciensâ, nec fructus ejus legere, nec nôsse. Plerique ità palmam conscendunt, ut Zachæus Sycomorum Luc 19. 4. non ùt sequeretur, nec ut audiret; sed solùm, ut videret JEsum. Verùm Dominus, qui non amat spectatores, sed sectatores sui, moxait: Zachæe festinans descende. q. d. ascendisti palmam; sed fructus non colligis. Non sat est, me videre; excipere me debes domi tuæ, debes furta quadruplum restituere. Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi! & fructus ejus dulcis gutturi meo. Cant. 2. 3. Oliva l. 10. Strom.

Dabo tibi poculum ex vino condito. Cant. 8. 2. Est vinum optimum, quod est fides perfecta. -- Vinum conditum, fides bonis virtutum operibus condita. S. Bernardus l. de Pass. c. 45.

Ponetur in ea murus, & antemurale. Is. 26. 2. Murus bonorum operum; & antemurale rectæ fidei: ut duplici septa sit munimentô. Non enim sufficit, murum habere fidei; nisi ipsa fides bonis operibus confirmetur. S. Hieronymus hic.

Ex Novo.

Et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Matth. 22. 11. S. Gregorius: non habentem vestem nuptialem explicat fidem non habentem opera charitatis.

Simile est regnum cœlorum decem Virginibus, Matth. 25. 1. Qui rectè credunt, & justè vivunt, assimilantur quinque prudentibus: qui autem profitentur quidem fidem JEsu, non autem præparant se bonis operibus ad salutem; reliquis quinque virginibus fatuis. S. Gregorius hom. 22. in Evangelia. Virgines sunt quivis Fideles: prudentes illi, qui habent fidem cum operibus misericordiæ: fatuæ, qui solùm fidem habent sinè operibus. Ità Origenes, S. Hilarius, apud Cornelium hîc. Non in hoc confidas, quòd solam lampadem habes; sed custodi illam credentem. Non in hoc solùm confidas, quòd credis; sed fidem ardentem conserva: ut luceat lux tua coram hominibus per bona opera. S. Cyrillus Jeros. Catech. 15.

Exierunt obviam sponso, & sponsæ. ib. Per hoc, quòd Virgines dicuntur accepisse lampades suas, insinuatur, quòd cuncti fideles, cùm ad judicium venerint, secum ferent fidem, & opera sua, quæ nomine lampadum suarum exprimuntur: *opera enim illorum sequuntur illos.* Apoc. 14. 13. Et licèt multorum mala sint opera, vix tamen invenitur Christianus aliquis ità perversus, quin habeat aliqua opera ex suo genere bona; licèt non sint meritoria: præsertim cùm ipse interior actus fidei bonus sit. In die autem judicij obviabunt Christo sponso, & Ecclesiæ triumphanti, cum ipso de cœlo venienti, quæ est Sponsa Christi; vel Sponsæ Christi singulari, quæ est Virgo beatissima. Dionysius Carthus. hîc.

Accepit eum in ulnas suas. Luc. 2. 28. Ad Salvationem nostram non sufficit videre Christum per fidem; sed ipsum recipere oportet in manibus per bona opera. S. Vincent. Ferr. serm. de Purif. B. V.

Date annulum. Luc. 15. 22. Glossa S. Ambrosij: id est signaculum fidei, quô signantur promissa in cordibus Fidelium: *dat in manum,* id est, in operatione; ut per opera fides clarescat, & per fidem opera confirmentur. S. Bonaventura hic. Annulus in manu, fides est cum operibus. Nec decet conversum peccatorem, cui gratis est indultum à pigritia detineri, magis autem operari arrdentiùs, quò sceleratiùs se fœdavit. Simon Cass. l. 6. c. 16. *Date et annulum &c.* id est, docete eum habere fidem in opere:

opere : fides enim per se non sufficit. Hugo Carensis hic. Mortis signum habebatur, si annulus è digitis prolapsus esset. Novarinus Electa Sacra. *Fides sinè operibus mortua est.*

Credidit homo sermoni, quem dixit JESUS, & ibat. Joan. 4. 50. Nota: quòd priùs dicitur, *credidit*, & postea, *ibat*: quia priùs est corde credere, pòst ire opere. Sic ubi de Eunucho ajunt Acta 8. 37. *credo Filium Dei esse JESUM Christum*, mox subditur vers. 39. *Eunuchus autem ibat per viam suam gaudens.* Sylveira hìc.

Ex Patribus, & aliis.

Sicut se habet esca ad corpus, ità recta vita ad fidem. Et sicut carnis nostræ natura sinè alimentò durare non potest; ità néque fides sinè bonis operibus. S. Chrysost. t. 6. s. de Verb. Apost.

Sicut corporis hujus vitam ex motu suo dignoscimus; ità & fidei vitam ex operibus. Sanctus Bernardus sect. 2. de Resurr. Dom.

Sicut, qui in fluvium incidit, si nec brachia movet, nec manus, nec crura; statim abripitur, & in profundum cadit: sic qui, solâ fide nixus, virtutis opera reliquerit, in barathri gurgitem mergetur: qui autem manus, pedésque, illisque remorum locò, usus fuerit; & fidei conjunxerit opera charitatis; incolumis portum æternæ salutis consequetur. Diez opera bona. *Habens fidem, & bonam conscientiam: quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt.* 1. Tim. 1. 19.

Fides tacita. Lem: *Sola Fides est vana fides.* Vel. *Nil juvat aspectus. Vis scire ô homo, quoniam fides sinè operibus mortua est.* Jacobi 2. 20. Hesius.

Testudo. Lem: *Muta fides nisi mota.*

Quid otiosam prædicans fidem jactas?
Digitô quid illam nil agente demonstras,
Numerisque cunctis, nutibúsque, distinctam?
Et absolutam venditas? Fides pro se
Aliquando causam dicat, & suô tandem
Opere ipsa contestetur se esse talem.
Talem esse, nisi se dicat ipsa, non credam.

Idem.

§. VIII.

Super hac materia testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

ET crediderunt viri Ninivitæ in Deum, & prædicaverunt jejunium. Jonæ 3. 5. Non dixit: & crediderunt imminens excidium; sed *crediderunt in DEUM*, qui solùm ijs innotescens, eos impulit in dura, & aspera, opera. Baeza t. 2. l. 6. cap. 5. §. 35.

Discedite in ignem æternum. Matth. 25. 41. Nec increpat, quia in eum non crediderunt; sed quia bona opera non fecerunt. Sanctus Augustinus l. de mendacio cap. 15.

Exclamans pater pueri cum lacrymis ajebat: credo Domine! adjuva incredulitatem meam. Marci 9. 23. Nónne dictum est: omnia possibilia sunt credenti? an lacrymanti? Percepit prudens homo, fidei potestatem mirabilem esse; sed de conjunctis lacrymis, & operibus. Baeza t. 2. l. 7. § 7.

Qui crediderit. Marci 16. 16. Multi in hoc verbo damnabiliter erraverunt, solùm fidei, & ablutionem baptismi, credentes sufficere ad salutem. Et in domibus acediæ, atque negligentiæ, hospitati sunt: dicentes, ex hac sententia pro salute nihil aliud oportere: cùm Christus post ista duo, credere, & baptizari, sinè interpositione verborum, dixerit, *salvus erit.* Sed non adverterunt Spiritûs Sancti per Jacobum expressam sententiam: *fides sinè operibus &c.* Simon Cass. l. 14.

Exibant dæmonia - clamantia. Luc. 4. 41. Dæmonia vera dicebant; sed in omnibus reprobi erant. Heu multorum Christianorum miseranda conditio! qui similes dæmonijs facti sunt: CHRISTUM confitentes, & vitam odientes; sed utinam non pejores! Nam dæmones credunt, & contremiscunt; perversi verò sæpe credunt, & non verentur. Simon Cass. l. 5. c. 10.

Fides tua te salvam fecit. Luc. 7. 50. Quis delicatam peccatricem in sui lanienam coget? sanè fides divina, quâ in Deum credimus. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 29.

Quid faciendo vitam æternam possidebo? Luc. 10. 25. Non dixit, quid credendo. Hinc 2. Petri 1. 10. *Satagite, ut per bona opera certam vocationem, & electionem vestram faciatis.* Substantia sinè accidentibus perit; ità fides sinè operibus. Aqua frigore corrumpitur, calore absumitur. Stella hic.

Cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, Rom. 1. 21. *veritatem Dei in injustitia detinent.* vers. 18. Non tollunt omnem veritatem: credunt esse Deum, immortalem &c. Sed practicè, colere Deum verâ pietate, non credunt, non id agunt.

Sed quia illis faciliùs videtur credere Deum, quàm colere; ideò, dimidiam veritatis partem retinent, reliquam captivant. Drexelius David Rex cap. 15.

Impleat (Dominus) *omnem voluntatem bonitatis, & opus fidei in virtute.* 2. Theſſ. 1. 11. Quis non videat, Apoſtolum hic præter fidem, opus fidei requirere? Ergo dicit, quòd fides nos juſtificet, non ſola (utì Lutherus addidit) quod abſit, ut ſentiret vas electionis, ait S. Auguſtinus lib. de gratia, & lib. arbitr. c. 7. Sed ſicut dicimus: hæc arbor me aluit, ſcilicet cum pomis, & fructibus ſuis, ſic medicus me ſanavit, ſcilicet per pharmaca, diætam, exercitia à ſe præſcripta, quibus ſanatus ſum. Cornelius in ep. ad Rom. Canone 3. Vide Rom. 12. 13. c. 14. v. ultimo.

Ex Patribus.

Credere ſe in Chriſtum quomodo dicit, qui non facit, quod Chriſtus facere præcepit? aut quomodo perveniet ad præmium fidei, qui fidem non vult ſervare mandati? S. Cyprianus lib. de unit. Eccl.

Qui eſte cupimus Chriſtiani, debemus, quod Chriſtus fecit, imitari. Tunc reſpondet ad fidem Chriſtiani nominis ſectatio veritatis; & credendi præmium datur; ſi, quod creditur, & geratur. S. Cyprianus l. de diſcipl. & habitu virg.

Fides ſemper in præcinctu caſtrorum ſpiritualium obſtantem adverſariũ coram impetit. Advocat deinde juxta latus ſuum exercitũ bonorũ operum. Præparat deinde & prudentia cuneum ſuum; confortat quoque fortitudo brachium ſuum. Juſtitia vallum jacit, & muros ſubvertit. Temperantia ad deditionem turmas congredientium cogit. Ordinantur acies virtutum; & præparantur in clypeis, & lanceis, adversùs caſtra vitiorum. De caſtris virtutum ejicitur virtus, quæ præter ordinem vagatur: perdit enim virtutis nomen, quæ egreditur ordinem. Virtus igitur non eſt, ſi ordinata non eſt. Petrus Cellenſis de panib. c. 13.

§. IX.

Fides cum amore.

Figuræ, & Symbola.

G*Emmula carbunculi in ornamento auri.* Eccli. 32. 7. Fides ſimilis eſt carbunculo, cujus fulgor nec nocte vincitur, ornamentum aureum charitas, gemma carbunculi fides. Carbunculus ponitur in auro, cùm fides per charitatem operatur. Geminiani Similitud. l. 2. c. 12.

Socrus Petri. Matth. 8. 14. Hæc mulier fides eſt, quæ cum Simone per dilectionem ſocietatem fecit: etenim dilectio filia eſt fidei; & fides illa ſalvat, quæ per dilectionem operatur. Simon Caſſ. l. c. 9.

Lucernæ ardentes in manibus. Luc. 12. 35. Adſit nobis lucerna, id eſt, fides, ſed ardens charitate. Hæc enim quid cavendum, & agendum ſit, oſtendit. Ità Sanct. Auguſtinus ſ. 39. de Verb. Dom. apud Cornelium hic.

Colligite - fragmenta. Joan. 6. 14. Cùm ex quinque panibus, & duobus piſcibus, quinque millia hominum Dominus ſaturâſſet, fragmenta panum, non piſcium reliquiæ, ſuperfuerunt. Per panes intelliguntur dogmata, & myſteria fidei, ſolidus ſcilicet cibus: per piſces verò, qui quaſi condimenta ſunt panis, præcepta charitatis. Dogmatibus ergo ſaturamur quidem; ſed ſuperſunt adhuc, quæ hic plenè percipere nequimus. At ijs, quæ de charitate præcipiuntur, nunquam ſaturari poſſumus, nedum ut queant ſupereſſe. Nunquam enim tantum quis amat, quantum illi eſt amandum. Non decuit ergo, ut piſces ſupereſſent; quos omnes comedere jubemur, cùm præcipitur, ut ex toto corde, totâ mente, totâ animâ, omnibus viribus, diligamus Deum. At panum eſus integer, hoc eſt, dogmatum curioſior inveſtigatio, etiam prohibetur. Iſidorus Clarius l. 1. or. 47.

Si quis ſitit, veniat ad me. Joan. 7. 37. Nemo excipitur; ſed cuilibet ſitienti ſpirituale bonum monſtrat fons, monſtratur ire ad fontem. Dicendo, *veniat*, voluntarium ire ſignificat. & *bibat.* Non ſufficit ire ad fontem; ſed oportet bibere: non ſufficit venire ad JESUM fide; ſed oportet incorporare ſibi JESUM hauſtu amoris. Cajetanus hìc.

Aurum ignitum. Apoc. 3. 18. Hoc aurum, nempe fidei, debet eſſe ignitum per charitatem, probatum per tribulationem. Et hoc aurum emitur pretiò deſiderij, & bonorum operum exercitiò. Richardus à S. Laur. l. 11. de laud. MARIÆ.

Fides aſſimilatur amygdalo: quia omnibus arboribus prior ſe floribus veſtit. Sic fides debet in corde hominis ante omnes virtutes florere. Nam fides eſt diſpoſitio ad charitatem, & alias virtutes. Unde, ſicut flos eſt diſpoſitio ad fructum, ità actus fidei ad actus charitatis, & aliarum virtutum. Joannes Geminiani ſimilitud. l. 2. c. 24.

Ala. Lem: *Non ſufficit una. Fides ſinè operibus mortua.* Jacobi 2. 20. Picinelli.

Genius ludens teſtudine. Lem: *Amor fidem facit eloquentem. Fides charitatem operatur.* Gal. 5. 6.

Fides amore deſtituta, ſit muta:
Fides amore provocata, ſit grata
Deo, atque cœlo; quemq; terra mire-
tur.
Negotioſum læta prodit in cantum;
Nec plus amoris, quàm laboris aſſumit.
Laborioſam diligis fidem? caſti
Amoris unô fac regatur impulſu.

Heſius.

Genius

Genius intendens arcum sinè sagittâ. Lem: *Sinè amore fides nil profiat. Si habuero omnem fidem - charitatem autem non habuero, nihil sum.* 1. Cor. 13. 2.

Fruſtrà tenditur arcus, incitato
Fruſtra tenſa Fides laborat arcu;
Si non ulla ſuper tibi ſagitta eſt;
Quà cœlum ferias, Deumq; vincas.
Arcus eſt animus, Fidesq; nervus,
Telum rectus amor. Fidem remitte,
Vel ſummum jaculator adde telum.

Idem.

§. X.

Prædicta confirmantur

Ex Novo.

NOn potuiſti unâ horâ vigilare? Marci 14. 37. Si Deus non dediſſet potentiam, negligentiam non increpâſſet. Multam poteſtatem accepimus, ſi credentes in CHRISTO DEI filij facti ſumus. Quare igitur cum CHRISTO non vigilat Petrus? quare cum Chriſto non vigilat Chriſtianus? Huic interrogationi nulla vera reſponſio dabitur, ſi ſuffugium excuſationis inquiritur. Certùm eſt, Deum nobis dediſſe omnem ſufficientiam ad virtutis actus, quos exigit. Sed quòd non vigilamus, diminutio eſt fidei, & defectus amoris: nam *charitas omnia ſuſtinet.* 1. Cor. 13. 7. quâ deficiente, defecère virtutum exacti, & debiti actus. Simon Caſſ. l. 13. c. 13.

Fides tua te ſalvam fecit. Luc. 7. 50. Non dicit abſolutè *fides*, nè videatur ſalutem tribuere uni fidei; ſed *fides tua*: id eſt, fides ſic operans per dilectionem, ſic cor immutans debitâ pœnitentiâ ad imbres usque lacrymarum. Fides tua, talis, ac tanta, ô Magdalena, te ſalvam fecit. Diez Fides.

Omnis, qui credit in eum. Joan. 3. 16. Significanter dicitur *in eum*: ad differentiam credentium ipſum, ſed non in ipſum. Qui enim credunt, & factis negant; credunt quidem ipſum, ſed non in ipſum. Qui autem fide, quæ per dilectionem operatur, credunt; ità credunt, quòd credendo tendunt in ipſum. Cajetanus hîc. Aliud eſt credere illi, aliud credere illum, aliud credere in illum. Credere illi, eſt credere, vera eſſe, quæ loquitur. Credere illum; credere, quòd ipſe ſit Deus. Credere in illum, eſt diligere illum. Credere, vera eſſe, quæ loquitur; multi, & mali, poſſunt: credunt enim eſſe vera, & nolunt ea facere; quia ad operandum pigri ſunt. Credere autem, ipſum eſſe Deum, hoc & dæmones potuerunt. Credere verò in Deum, ſoli novêre, qui diligunt Deum; qui non ſolô nomine ſunt Chriſtiani, ſed & factis, & vitâ. V. Beda in c. 1. ep. Sanct. Jacobi.

Novi opera tua, & fidem, & charitatem Apoc. 2. 19. Nectit utramque, fidem, ùt principium ſalutis; charitatem, quâ fides vivificatur. Sylveira hîc.

Ex Patribus.

Fide titubante, charitas etiam langueſcit: nam ſi à fide quiſquam ceciderit, à charitate etiam neceſſe eſt, cadat: non enim poteſt diligere, quod eſſe non credit. S. Auguſtinus l. 1. de doctr. Chriſt. c. 37.

Charitas robur fidei, fides fortitudo eſt charitatis. Et tunc verum nomen, ac verus eſt fructus ambarum, cùm inſolubilis utriusque manet connexio. Sanct. Leo ſ. 7. de Quadrag.

Quòd ſi quis amore in Deum accendatur; non ſuſtinet poſtea ad corporales res oculos intendere; ſed alios oculos poſſidens, oculos, inquam, fidei: illa ſpeculatur ſemper, & ad illa habet mentem intentam. Sanct. Chryſoſt. hom. 28. in Gen.

Sicut corporis hujus vitam ex motu ſuo dignoſcimus; ità & fidei vitam ex operibus bonis. Itáque vita quidem Corporis eſt anima, per quam movetur, & ſentit; vita verò fidei charitas eſt, quâ per illam operatur. S. Bernardus ſ. 2. in die Paſchæ.

Fides fervore charitatis animatur ad vitam. Pigra planè, ubi diſcrimen impendet, ſi non confeſſionis ſibi vendicent libertatem beneficiô dilectionis. Gilbertus ſ. 13. in Cant.

Quemadmodum nutrimentum ignis, oleum, & ligna, ſunt; ità amoris argumentum clara eſt cognitio veritatis. Impellitur affectus veritate, quæ cognitivæ virtutis inhabitat ſedem. Sanct. Laurentius Juſt. de triumph. ag. cap. 13.

Priùs venit in carnem, miracula edidit, & Divinitatis opera præmonſtravit inſignia: deinde Paracletum miſit; quatenus aſcendendi ad dilectionem jure ſervatô, antè erudiretur ad fidem, demum intelligendo, qui deberet meritò diligere, amoris ureretur incendiô. Idem l. de vitâ ſolit. c. 17.

§. XI.

Fides cum ſpe.

SAnguis fidei eſt ſpes, in qua continetur, quemadmodum fides ab anima. Cùm autem ſpes expiraverit, perinde acſi ſanguis effluxerit, vitalis fidei facultas diſſolvitur. Clemens Alex. l. 1. pæd. c. 6.

Fides ſpei ſubſtantia eſt. S. Zeno Veron. ſ. de fide, ſpe, & char.

Corpus, quibus ſe promovet, habet tria, ſcilicet caput, manus, & pedes. Caput notat divinam charitatem: Sicut enim in capite ſunt omnes quinque ſenſus; ſic in divina charitate dulciter ſapit animæ, quidquid dicitur, & auditur, & videtur, de Deo. Manus animæ ſunt fides: ſicut enim in manu plures ſunt digiti; Sic ſunt in fide

multi articuli, quamvis sit una fides. Pedes animæ spes; per hanc enim anima procedit ad DEUM. Revel. Sanct. Brigittæ l. 4. c. 115. V. C.

Genius ante fores occlusas canens fidibus. Lem: *Ex fide vivit.* Rom. 1. 17. *Credere oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Hebr. 11. 6.

§. XII.

Fides gaudet, & crescit adversis.

Minimum est omnibus seminibus. Matth. 13. 31. Sicut granum sinapis primâ fronte specie sui est parvum, vile, despectum; non sapore præstans, non odorem circumferens, non indicans suavitatem: at ubi teri cœperit, statim odorem suum acrimoniâ exhibet, cibum flammei saporis exhalat, & tantò fervoris calore succenditur; ut mirum sit, in tam frivolis granis tantum ignem fuisse conclusum. --- Ità & fides Christiana primâ fronte videtur esse parva, vilis, ac tenuis; non potentiam suam ostendens, non superbiam præferens, non gratiam subministrans: at ubi diversis tentationibus teri cœperit, statim vigorem suum prodit, acrimoniam indicat, calorem Dominicæ credulitatis aspirat; & tantò Divinæ ignis ardore jactatur, ut & ipsa ferveat, & participantem sibi ardere compellat. Sanctus Ambrosius s. de grano sinapis.

Fides grano sinapis comparatur; quod quantò magis atteritur, tantò magis ejus fortitudo sentitur. Sanct. Thomas in ep. 1. Cor. Lect. 1.

Nunquid pro pisce &c. Luc. 11. 11. Piscis bonus, pia est fides. Vivit inter fluctus; nec frangitur, nec solvitur fluctibus. Sanctus Augustinus s. 29. de Verb. Dom.

Quia traditam nobis Divinitatis disciplinam pax longa corruperat; jacentem fidem, & pœne dixerim dormientem, censura cœlestis erexit. Sanctus Cyprianus l. de lapsis.

Citò fides inexercitata languescit, & crebris otiosa tentatur incommodis. Sanct. Ambrosius in Psalm. 118.

Fides altiùs attractæ generosiùs sonant. Lem: *Vis ipsa torturæ fidem facit animosam. Exultabitis modicùm nunc, si oportet contristari in variis tentationibus; ut probatio vestræ fidei inveniatur in laudem, & gloriam, & honorem, in revelatione JEsu Christi.* 1. Petri 1. 6. 7.

Fides vel ipsis excitata tormentis,
Magis alta, magis est clara, quò magis tensa,
Quò torta magis est. Muta languet, & nulli
Audita serpit, siquæ ferre torquentem
Fides recusat.
Hesius.

Vide tit: Ecclesia. Persecutiones.

§. XIII.

Fidei tepidæ, & defectuosæ, damna.

Ipse verò dormiebat. Matth. 8. 24. Periclitatur navigium in stagno, & dormiebat JESUS. Navigamus in hac vita, quasi per quoddam stagnum; & ventus est, & procellæ, non desunt tentationum. Unde hoc fit? nisi quia dormit in te JEsus. Si non in te dormiret, tranquillitatem haberes intrinsecus. Quid est autem, quod in te dicitur dormire JESUS? nisi quia fides tua, quæ est de JEsu, sopita est in corde tuo. S. Augustinus s. 221. de temp. Navis tua, cor tuum; JEsus in navi, fides in corde. Si meministi, fidei tuæ, non fluctuat cor tuum: Si oblitus es fidem tuam, dormit CHRISTUS; observa naufragium. Idem Conc. 1. de prima parte Psalm. 34.

Utinam frigidus esses, aut calidus &c. Apoc. 3. 15. Utinam, aut calorem, aut fidem haberes bonorum Christianorum; aut certè frigus, & ignorantiam paganorum. Aut enim fides calida te Deo insinuaret; aut certè ad præsens adhuc legis ignorantia aliquatenus excusaret. Nunc autem, quia Christum jam agnovisti; & negligis, quem agnovisti; qui susceptus es quasi intrà os Dei per fidei agnitionem, projicieris per teporem. Salvianus de Provid. Dei l. 4.

Fidei nostræ prævaricatores sumus; simulata, ficta, fucata, videntur esse, quæ dicimus. Nihil prodest, verbis præferre virtutem, factis destruere veritatem. Sanct. Cyprianus l. de mortalit.

Sicut in corpore quinque Corporis sensus sunt; ita in anima sunt quinque sensus spirituales. Visus est fides; auditus obedientia; gustus amor; olfactus spes; tactus patientia. Anima in peccato jacens hos omnes sensus ligatos habet: ità enim credit, acsi non, crederet; ità sperat, acsi non speraret, absque obedientiâ, patientiâ, & amore. S. Bernardus s. de quinque sensit. Apud Diez Conc. 1. in Comm. Virg. Non sunt omnia verba S. Bernardi.

Christianus malus, dum secundùm Evangelij doctrinam non vivit, etiam ipsam fidem, quam verbô colit, obortâ tentatione facilè perdit.
S. Isidorus l. 2. c. 1.

Titu-

TITULUS VII.

FIDUCIA IN DEUM.

§. I.

Sui ſecura dormit.

TErram, in qua dormis, tibi dabo. Gen. 28. 13. Quis? ut urbem occupet, non excubet? & tamen regni Jacob, & rerum potitur quieſcendo. Quòd ſi eam poſſidet terram, in qua obdormiit; quàm nos feliciùs dominatum noſtræ carnis, quæ terra eſt, inibimus; ſi non illi excubemus anxij, ſed generosè indormiamus, ad quem ſomnum nos Chriſtus, & avium garritu, & mollitudine liliorum, provocavit. Quis autem in lilio non cubet? aut inter luſcinias non ſopiatur? Pſ. 54. 23. *Jacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet.* Fallimur, ſi tunc cœlo ſpes noſtras committimus, cùm ros ex eo defluit. Tunc te pendere in DEO volo; cùm te ab eo deſertum, ſpretumque, putâris. Ibi Jacob indormiit, ubi non hortus, non gramen, non thorus, erat. Saxum ſolùm præſtò erat in cervical, & dormiit. Oliva l. 1. Strom. hic. Tangitur hic fructus vitæ contemplativæ. Terra enim hæc, patria cœleſtis eſt, in qua erit perfecta quies. Unde in hac terra debet caput noſtrum, id eſt, mens, tanquam in pulvinari, quieſcere; ut quieta ſit à terrenorum cura. Hanc dabit nobis DEUS, ſi in ea per contemplationem, & deſiderium, converſamur. Joannes Geminiani lib. ſimilitud. cap. 8.

Dilataberis ad occidentem, & orientem &c. Gen. 28. 14. Hoc audit Jacob, non cùm fratrem ſupplantat, aut parentem fallit; ſed, cùm in ſoporem reſolutus, DEum videt innixum ſcalæ. Id. ib. Senſus eſt, quaſi ideo donet, quia dormit, quia nullam temporalium curam gerit. S. Chryſoſt. hom. 54. in Gen.

Putabam, nos ligare manipulos &c. Gen. 37. 7. Obvenêre tum manipuli inclinati, & obſequentes ſtellæ, Joſepho adoleſcenti, ſed dormienti. Oliva l. 1. Strom. ibidem.

Vidi ſomnium; & videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis ex hordeo volvi &c. Judic. 7. 13. Quò ſe, ſuaque, magis DEO, cœloque, commiſerit Dux, eò majorem de hoſte referet victoriam. Oliva lib. 1. Strom. ibid.

Factum eſt igitur in nocte illa. 4. Reg. 19. 35. Cæſa Aſſyriorum in tenebris caſtra, quò tempore Iſraelitæ quieſcebant. Tum potiſſimùm pro rege pugnaverunt Cœlites, cùm Ezechias non tam in ſuo ſtrato, quàm in DEO ſuo, recumbebat. Quòd ſi arces ſomnò, melius, quàm pugnâ, ſervantur; quid de Eccleſia fiet? quam ſeu in Eva, ſeu in navi, adumbratam putemus; fateamur neceſſe eſt, & in fluctibus à dormiente Servatore vindicatam, & à paradiſo à dormiente Adam enatam. Id. ib.

In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. Pſ. 4. 9. An ideò auctæ res Davidis dormientis? imò multùm amplificatæ. Reviruit, non languuit, in ſopore ſpes; nam ſubjicit: *quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.* Quis non DEO votum dicat militandi, cujus ſtipendia mereri licet quieſcendo? Bene de DEO meritus es, ſi diu dormiſti. Id. ib.

Non contriſtabit juſtum, &c. Prov. 12. 21. Quia ſcit, ſe, ſuaque, eſſe DEO curæ. Quare in paterna ejus cura ſuaviter requieſcit. Cornelius hic.

Ego dormio, & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulſantis. Cant. 5. 2. Ubi fortiſſimi Iſrael Salomoni adſtant? in arce? an in tentorio? aut throno ſuo? Audio Cant. 3. 7. *en lectulum Salomonis &c.* gladij pullulârunt è plumis. Docemus; tutiores nos nunquam fore, quàm in quiete dormientis in DEO animi. Munitior thorus eſt Salomonis, quàm turris David: in hac arma defenſiva, clypei; ibi offenſiva, & defenſiva. Oliva l. 1. Strom. ante citatus.

Ipſe verò dormiebat. Matth. 8. 24. Exprimitur ſecuritas poteſtatis; quòd omnibus timentibus ſolus intrepidus quieſcebat. S. Ambroſius in c. 8. Lucæ.

Genius quaſi feſſus, & ſopore laſſus, incubat anchoræ. Lem. *Juvat feſſos. Habebis fiduciam propoſitâ tibi ſpe, & defeſſus ſecurus dormies.* Job. 11. 18.

§. II.

Fiducia in DEUM vincit omnia ardua.

IN te eripiar à tentatione, & in DEO meo transgrediar murum. Pſ. 17. 30. Ignavos, & puſillanimes, lapis magnus, & nonnunquam parvus à DEI itinere revocat. Barradius D. Paſchatis.

Juſtus, quaſi leo, confidens abſq; terrore erit. Prov. 28. 1. Aptè juſtus comparatur leoni: quia leo, ùt dicitur Prov. 30. 30. *fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pavebit occurſum.* Plinius l. 8. cap. 36. invalidiſſimum urſo caput, quod leoni fortiſſimum. Sic juſtus omne robur habet in capite, id eſt, mente, voluntate generosâ, & amore DEI armatâ. Vidimus leonem, in quem immiſſi canes venatici, & moloſſi; cùm unus eum fronte apprehenderet, alij auribus, alij caudâ, alij dorsò, alij pectore, immotum perſiſtere: at cùm jam planè canibus circumdatus eſſet, ſingulos pedibus complecti; ac omnes ex ordine, à primo ad ultimum, ſingillatim diſcerpere; eâ facilitate, & quiete, quâ chartam laceramus. Cornelius hîc.

Dicetis monti huic &c. Matth. 17. 16. Myſticè mons, eſt gravis tentatio, ùt docet S. Hienorymus; quæ maximè vincitur fide, & ſpe; putà orando, ſibi diffidendo, & fidendo

DEO. Unde S. Franciscus molestâ tentatione Spiritûs pulsatus, intendens orationi cum lacrymis, audivit è cœlo vocem: Franciſce! ſi habueris fidem ùt granum ſinapis, & dixeris monti, ut tranſeat, tranſibit. Quærit ille: Domine, qualis hic mons? cui reſponſum: mons eſt tentatio. Franciſcus cum lacrymis: fiat mihi Domine, ſicut dixiſti; & ſtatim, ſublatâ omni tentatione, quievit. Wading. in Ann. Minor. 1218. n. 2. Cornelius hîc

Omnia poſſum in eo, qui me confortat. Philipp. 4. 13. Quanta fiduciæ vox! omnia poſſibilia ſunt innitenti ſuper eum, qui omnia poteſt. Nihil omnipotentiam Verbi clariorem reddit; quàm quòd omnipotentes facit omnes, qui ſperant in eo. S. Bernardus ſ. 25. Apud Sylv. Addit. in Evang. Matth. 9. q. 7.

Vide tit. Difficultates. Magnanimitas. Spes.

§. III.

Fiducia in DEum non eſt vacua.

Omnis locus, quem calcaverit pes veſter, veſter erit. Deut. 11. 24. Magna fides magna meretur; & quatenus in bonis Domini fiduciæ pedem porrexeris, eatenus poſſidebis. S. Bernardus ſ. 32. in Cant.

Quæ non quæſivit muliebrem cultum. Eſth. 2. 15. Actum eſt de Eſther: nam puellæ reliquæ, quibuscum de occupando regis corde certatum eſt, pigmenta, & ornamenta, petiêre; ſe principi gratioſas fore ornatu conſilæ: quidquid poſtulâſſent ad ornatum pertinens, accipiebant. Et tamen pigmentatæ rejectæ ſunt; delecta verò præ cœteris Eſther, ipsâ gratior negligentiâ. Ergo, ſi placere Regi vis, noli eſſe ſollicitus de ſucis tuis. Si Eſther fortunam ſuam arbitriô Eunuchi excolendam tradit; tu Paſtori tuo tincturam velleris tui non committes? Oliva l. 5. Strom. hîc.

Sola ſpes apud te miſerationis obtinet locum; nec oleum miſericordiæ, niſi in vaſe fiduciæ ponis. S. Bern. ſ. 3. in annunt. B. V.

§. IV.

Fiducia in DEum roboratur potentiâ DEI.

NUnquid DEO quidquam eſt difficile? Gen. 18. 14. *Nunquid manus Domini invalida eſt?* Num. 11. 23. *Scio, quia omnia potes.* Job. 42. 2. *Domine DEus virtutum, quis ſimilis tibi?* Pſ. 88. 9. *Nunquid abbreviata, & parvula facta eſt manus mea?* Iſ. 50. 2.

Unde illos quis poterit ſaturare panibus? Marci 8. 4. Quid ad illa verba Chriſti *unde ememus panes?* Joan. 6. 5. reſpondere debuerunt Apoſtoli? Hoc ſanè: Domine, jam ſemel majorem turbam quinque panibus, & duobus piſcibus, ſatiâſti; nihil tibi difficile: qui majorem pavit, paſcere poteſt & minorem. At illi nullum de præterita ſaturatione verbum faciunt; ſed rei difficultatem opponunt: *unde illos &c.* In ſuam impotentiam, ac penuriam, conjiciebant oculos; non autem in Magiſtri potentiam. Ideô difficillimum, imò impoſſibile, illis videbatur, tantæ turbæ panes ſuppetere. Si Chriſti potentiam conſideràſſent, facillimum id eſſe exiſtimâſſent. A veſtra penuria oculos avertite; in opulentia, potentiaque Magiſtri figite. Pſ. 144. 15. *Oculi omnium in te ſperant Domine.* Barradius t. 2. l. 10. c. 17. hic. D. 6. Pent.

Si ergo vos nôſtis bona data dare filiis veſtris. Luc. 11. 13. *quantò magis Pater veſter.* Quare non vis accedere? amatte; plus omnibus poteſt. Et vult, & poteſt. Quid prohibet? nihil. S. Chryſoſt. in Act. hom. 36.

Confidite in potentia Domini JEſu Chriſti; cujus clementia immenſurabilis eſt, cujus poteſtas ineffabilis, cujus gratia ſemper, & in æternum, deſiderabilis: quia nunquam derelinquet vos; ſed in omnibus ubique vobis aderit. S. Martialis Ep. Lemovic. epiſt. ad Toloſanos c. 25.

§. V.

Fiduciæ in DEum exempla.

AQuæ prævaluerunt nimis. Gen. 7. 19. Nota hic conſtantiam ſpei in Noe, & patientiam. Relinquere coactus domum, amicos, & omnia, imò eorum interitum videre: quaſi in carcere, fœtore animalium clauſus: videbat tantam iram DEI: neſciebat, quamdiu diluvium duraturum: cruciabat eum interitus tot hominum, & animalium: laborabat, ut ſuos in ſpe roboraret, & conſolaretur. Vide Hebr. 11. 7. Eccli. 44. 17. Cornelius hîc.

Et ecce vir luctabatur cum eo uſq; manè. Gen. 32. 24. Quam ob rem luctatur Angelus cum Jacob; illum fiducia roborat, qui fratrem metuerat. Quapropter etiam illi victoriam conceſſit, dicens: nonne me ſolum vicisti, & hominem timuiſti? B. Theodoretus q. 91. Si quæras: quare DEUS ſic luctabatur, quòd luctantem ſuperare nollet? ad hoc eſt ratio: ad monſtrandam ſcilicet efficaciam ſortis, & fiducialis orationis. S. Thomas cap. 32. in Geneſ.

Dominus illuminatio mea, & ſalus mea; quem timebo? &c. Pſ. 26. 1. Quanta fiducia in eo, qui novit dicere: *Dominus illuminatio mea &c.* Protegitur Imperator ſcutatis, & non timet; protegitur mortalis à mortali; & ſecurus eſt: protegitur mortalis ab immortali; & timebit? & trepidabit? S. Auguſtinus hîc.

Audiens autem JESUS miratus eſt. Matth. 8. 10. Quis actus ille magnus fuit virtutis, ex quo tantum applauſum ſibi conciliavit Centurio? Ecce hoc unicum: tantum confidit Chriſti potentiæ; ut crederet, etiam diſtantem ſervo ſanitatem redditurum, ſi vel verbum in ſalutem ejus enuntiaret. *Tantùm dic verbô.* Segneri. ſ. 2. die Jovis poſt Ciner.

Surgam, & ibo ad patrem meum. Luc. 15. 18. Quâ ſpe? quâ fiduciâ? quâ confidentiâ? illâ, quâ pater eſt. Ego perdidi, quod erat filij; ille, quod patris eſt, non amiſit. Apud patrem

patrem non intercedit extraneus: intus est in patris pectore ipse, qui intervenit, & exorat, affectus. S. Chrysologus s. 2.

Præbet apud Dominum nobis hominibus peccatoribus fiduciam DEUS - homo. Est nobis spes magna pœnitentibus: quia advocatus noster factus est noster Judex; qui non vult mortem peccatoris. S. Eligius hom. 8. in Cœna Domini.

§. VI.

Diffidentia DEO displicet.

Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira DEI ascendit super eos. Ps. 77. 31. Cur eos tam repentina ira DEI oppressit? ob diffidentiam de bonitate, & providentia, DEI. *Quoniam percussit petram &c. nunquid & panem potest dare?* v. 20. Hanc populi obtrectationem durissimè DEus accepit; nec diu vindictam distulit. Licèt alia peccata patienter tulerit, hoc tamen mox castigat. Pinna in Eccl. Ethol. 34.

Miratur S. Prosper, in Ps. 105. 32. Moysem dubitantem petram percussisse; cùm DEus in Ægypto tanta jam miracula patrârit.

§. VII.

Fiduciæ in DEum motiva alia.

Sicut fui cum Moyse, ità ero tecum: non dimittam, neque derelinquam te. Jos. 1. 5. Ità nos CHRISTUS ad fiduciam stimulat. Drexelius Ros. select. virt. cap. 14. §. 4.

Etenim passer invenit sibi domum, & turtur nidum, ubi ponat pullos suos. Psal. 83. 4. Vis audire, qualis lectulus? jacta cogitatus tuos implumes in Domino, & ipse te enutriet; donec formetur, & firmetur in te CHRISTUS, & occurras in virum perfectum, qui fluctuare non possit. Gilbertus s. 2. in Cant.

Ego flos campi, & lilium convallium. Cant. 2. 1. Quia illis mentibus meam præcipuè gratiam tribuo, quæ nullam spem in se habentes, mihi se humili devotione committunt. S. Thomas hîc.

Quærite Dominum, dum inveniri potest, invocate eum, dum prope est. Is. 55. 6. Quamdiu prope est? totum hoc vitæ præsens tempus designat; in hoc semper prope est, ut opem ferat, quòcunque malò labores. 2. Cor. 1. 3. *Pater misericordiarum.* Nusquam dicitur Pater justitiæ, sed vocatur Pater misericordiæ: quia sicut pater naturali ductu, & innatâ propensione, in filios fertur; ità DEus naturâ ad benefaciendum propendet. Pinna in Eccl. Ethol. 34.

Orantes nolite multùm loqui. Matth. 6. 7. Christus breviter orare docuit: quia ità cupit dare desiderata, ut prohibeat multum tempus in una re insumere, quod ad multa, & diversa petenda possit sufficere. S. Chrysologus s. 67. CHRISTUS breviter orare docuit, qui citò vult postulata præstare. Pinna ib. Ethol. 12.

Juramentum in DEO actus religionis non est, nec dicti firmatio; sed hominum solatium, quô sublevatur nostra infirmitas. Philo lib. de Abel. Jurat DEus ad fidem hominum excitandam; qui vel DEO, nisi jurato, non credunt facilè. Tertull. de pœnit. c. 4. ad Ezech. 33. 11. *Vivo ego* dicens, cupit sibi credi. O nos beatos, quorum causâ DEUS jurat. Velloso in Judith. 1. Parænet. 18.

Citiùs cœlum cum terra periret; quàm DEUS hominem, sese illi resignantem, & benignitati ejus humiliter confidentem, abjiceret, aut desereret. Ludovicus Blosius Sacello animæ fid. §. 2.

§. VIII.

Fiducia in DEum de alimentis.

Pater noster. Matth. 6. 9. Quid charius debet esse filiis, quàm Pater? & supplex affectus? cùm homines dicunt DEO: *Pater noster!* Et quædam impetrandi præsumptio, quæ petituri sumus; cùm, priùsquam aliquid peteremus, tam magnum donum accepimus; ut sinamur, dicere, *Pater noster*, DEO. Quid enim jam non det filiis petentibus, cùm hoc ipsum jam antè dederit, ut filii essent. S. Augustinus lib. 2. de serm. Dom. in monte cap. 8.

Scit Pater vester. ib. v. 32. Non dixit, scit DEus; sed *Pater vester*; quò maximam habeant fiduciam. Ex quo enim Pater est, & talis Pater, filios despicere non poterit; & pati, ut rerum necessariarum indigentiâ deficiant; cùm neque terreni patres id sustineant. Itaque quam tibi existimas esse causam sollicitudinis, magis causa est securitatis. Quia enim hæc necessaria sunt, ideò magis confidere oportet: quis enim pater etiam necessaria filiis negabit? Euthymius hîc. Quid tam auget fiduciam? quid tam inflammat affectum? quid tam lætificat humilem animam? sicut DEUM verum, & summum, velle à Fidelibus Patrem vocari, eumque fiducialiter Patrem vocare. Dionysius Carthus. hîc.

Nonne anima plus est, quàm esca? Matth. 6. 25. Quod dixit Dominus istiusmodi est, qui majora præstitit; utique & minora præstabit. S. Hieronymus.

Indecorum est, homines curare de cibo, qui militant regno. Novit Rex, quemadmodum familiam suam pascat, alat, vestiat; & ideo dixit: *jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Ps. 54. 23. S. Ambrosius in c. 12. Luc.

Pascebat te Dominus contemnentem se; & deseret te timentem se? S. August. in Ps. 33. 10. *timete - quoniam non est inopia timentibus eum.*

S. Franciscus Seraphicus suis non dabat aliud viaticum, quàm hoc: *jacta super Dominum curam tuam; & ipse te enutriet.* Cornelius in Prov. 10. 22.

Vide plura tit. Providentia DEI de alimentis.

§. IX.

§. IX.

Fiduciam non colloca in temetipso.

Quomodo ceciderunt fortes? 2. Reg. 1. 19. Aquilis velociores, leonibus fortiores. Si fortes, quomodo ceciderunt? Non glorietur sapiens in sua sapientia, neque fortis in fortitudine sua: nam, etsi sint aquilis velociores, ut contemplativos velocitate intellectûs supervolent; etsi leonibus fortiores, ut in fortitudine operis veros prædicatores superent; tamen, si, de se præsumentes, clypeum salutis abjiciunt, erunt corruentes coram inimicis suis. Qui autem confidit in Domino, sicut mons Sion non commovebitur in æternum. Maluit Saul 1. Reg. 31. 4. incumbere super hastam suam; quàm inniti super Dominum: idcirco baculus Ægypti arundineus perforavit manum ejus. Drogo Ost. l. de creat. & redempt. primi hom.

DEUS meus! in te confido, non erubescam. Ps. 24. 2. DEUS meus; ex eo, quòd in me confidebam, productus sum usque ad hanc infirmitatem carnis. Et qui, deserto Deo, sicut DEUS esse volui, à minutissima bestiola mortem timens, de superbia mea irrisus erubui. Jam ergo in te confido; non erubescam. S. Augustinus hîc.

Immolabit sagenæ suæ, & sacrificabit reti suo: quia in ipsis incrassata est pars ejus, & cibus ejus electus. Habac. 1. 16. Dicit, quosdam sic se gerere, quasi retia, & sagenam suam adorent: quia per illa cibum sibi, & familiæ parant; sicque illa pro DEO habent, & totam in iis fiduciam habent. His similes illi, qui in arte sua laboribus nimis confidunt. Marchantius D. 14. Pent.

TITULUS VIII.

FILII.

§. I.

Donum DEI: varia nomina, ædificium, domus &c.

Possidi hominem. Gen. 4. 1. *Cain* Hebraicè idem, quod *possessio.* Discant parentes, proles esse dona DEI. *Abel* S. Ambrosio dictus est, quasi *habel*, id est, *dans Deo.* Josephus, & Eusebius, Abel interpretatur *luctum.* Verùm propriè Abel ex Hebræo significat *vanitatem.* Cornelius hîc.

Joseph, cùm sedecim esset annorum &c. Gen. 37. 2. Hebraicum *Ben*, id est, *Filius*, significat inchoationem, & quasi ædificationem illius rei, à radice *bana*, id est, *ædificavit.* Cornelius hîc.

Ædificavit eis domos. Ex. 1. 21. id est, dedit ei prolem numerosam, divitem, honoratam. Hebr. enim filius vocatur *ben*, à radice *bana*, id est, *ædificavit:* quòd filius sit quasi fabrica, & domus patris. Nota: congrua hæc fuit merces; ut quo proles Hebræorum servaverant, prolibus bearentur. Cornelius hîc.

Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in medio tenebris, Prov. 20. 20. Lucerna est Symbolum filiorum, & nepotum. Sicut enim lucerna una accendit aliam, & aliam; per eamque lumen suum propagat; sic pater suum quasi Spiritum, & vitam inspirat filiis, eumque per nepotes propagat. Sic Plato docet: parentem filiis vitam tradere; sicut cursores tædas accensas, quas initiò stadii à Præfecto acceperant, eò emensò tradebant aliis, & hi aliis &c. Is autem, in cujus manu fax extinguebatur, habebatur infelix, & inglorius. Sic pater, qui moriebatur sinè liberis, ut in eo lucerna familiæ extingueretur, habebatur infelix, & inglorius. Pœna hæc eorum, qui maledicunt patri. Ex adverso DEus in Scriptura dicitur filiis piis parare lucernam; id est, filios, & posteritatem illustrem; ut Davidi, & Christo, dicens: *Paravi lucernam Christo meo.* Ps. 131. 17. Item de Abia 3. Reg. 15. 4. *propter David dedit ei Dominus DEus suus lucernam in Jerusalem, ut suscitaret filium ejus post eum.* Cornelius hîc.

Et peperit filium masculum. Apoc. 12. 5. Propriè, & genuinè, filius masculus est populus fidelis, & sanctus, quem Christo parit Ecclesia: Alludit ad Is. 66. 7. Sic populus Israël vocatur filius, isque primogenitus DEI Oseæ 11. 1. *Puer Israel, & dilexi eum, & ex Ægypto vocavi filium meum.* Nota: Fideles, ut sint Christo chari, & genuini ejus filii, masculi esse debent; ut fortiter suis cupiditatibus imperent, & constanter adversa quævis sustineant. Nam fœminæ, id est, voluptuarii, molles, timidi, & inconstantes, quasi spurii ab eo rejiciuntur. In masculis ergo Fidelibus perstat CHRISTI, quasi parentis nomen, & gloria. *Masculus* enim Hebr. dicitur *Sachar* à *Zecher*, id est, *memoria:* quod in eo patris post mortem nomen, & memoria perduret, juxta Eccl. 30. 4. *mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus; similem enim reliquit sibi post se.* Econtra fœminæ vocantur Hebr. *Nasin* à *Nasa*, id est, *oblitus est:* eò quòd in fœminis patris nomen, & memoria, pereat. Cornelius hîc.

§. II.

Filij primogeniti privilegia.

Vende mihi primogenita tua. Gen. 25. 31. Jus Primogeniti in lege naturæ quadruplex. I. Erat princeps fratrum, eorumque quasi dominus, & pater; adeò ut coram eo se fratres inclinarent, ùt patet Gen. 27. 29. II. In divisione hæreditatis duplices partes accipiebat, ùt patet Deut. 21. 17. III. Post diluvium Primogenitus erat Sacerdos familiæ, & parentibus in Ponti-

Pontificatu succedebat. Num. 20. 28. IV. Pater moriens peculiariter Primogenito benedicebat. Cornelius hic.

§. III.

Filii imitentur bonos parentes.

Patrem habemus Abraham. Luc. 3. 8. Nemo confidat in prædecessoris justitia, si sibi dominetur iniquitas. Proinde Joannes hanc præsumptionem interimit, ut filiis merita paterna subveniant: quoniam filii Abraham non computantur in semine; sed in fide, ac in imitatione morum, & directione virtutum. Simon Cass. l. 3. Quid profuit Cham? quid Ismael? quid Esau? quid Dinæ? quòd patres carnales habuerint sanctos? Sicut enim per divinam justitiam unius peccatum alterum non obligat; sic prædecessorum justitia posteros à malis non liberat, nec ad beatitudinem salvat. Id. l. 8. cap. 12. Non prodest nobilitas generis; & paterna bonitas in filios non transfunditur; neque virtus, more hominum, aut arborum, propagatur: quoniam tantùm caro de carne nascitur, non virtus originem habet ex carne; cujus solus DEUS potest esse largitor. Inaniter igitur Judæi de Abraham sibi gloriam vendicabant, quòd de suis lumbis essent traducti continuatâ propagine. Id. l. 11. c. 39.

Non fidamus patrum virtutibus; sed, etiamsi celebrem habeas parentem, nè putes tibi illud ad salutem sufficere; aut ad honorem, & gloriam; nisi & moribus illi cognatus sis. S. Chrysost. in ep. ad Rom. s. 19.

§. IV.

Filii boni malorum parentum; mali bonorum parentum.

EX pessimis parentibus optimi filii Abraham ex Thare. Gen. 11. 26. Jonathas ex Saule, 1. Reg. 13. 3. Ezechias ex Achaz 4. Reg. 16. 20. Josias ex Amon, 4 Reg. 21. Timotheus ex patre gentili, Act. 16. 1. Job ab Esau duxit originem. Mendoza 1. Reg. 8. annot. 30. serm. 2.

Quis justior Noë? & tamen filium habuit impudentem. Isaac quàm sanctus? & tamen ejus filius Esau nullam sanctitatem spiravit. Quis Moyse perfectior? & tamen filios habuit tam degeneres. Quis sanctior Samuele? & tamen pessimos filios habuit. S. Chrysost. hom. 9. in Matth. quid filios Samuelis necessitudo juvit parentis? cujus non fuerunt virtutis hæredes. Mendoza ib.

Acceperunt (filii Samuelis) *munera.* 1. Reg. 8. 3. Disce, non gloriandum in filiis: quia sæpe sunt degeneres. Sic Abraham genuit Ismaelem; Isaac Esau; Moyses Gersam; Heli Ophni, & Phinees; Samuel Joel, & Abia, impios; David Absolonem; Salomon Roboam; Ezechias Manassem; Josias Joakim.

Sicut *filius non portabit* innocens *iniquitatem patris* Ezech. 18. 20. Sic nec filium reprobum decet de patris actibus gloriari. Petrus Bles. ep. 3. ad quendam nobilem.

§. V.

Filii ament, observent suos parentes, ac juvent.

ISaac non duxit uxorem vivente matre: nè uxoris dilectio dilectionem matris superaret. V. Beda in c. 2. Ex. Gen. 24. 67.

Cavet DEus Ex. 21. 17. nè quis patri, vel matri maledicat. Imò peccati hujus reum eidem pœnæ subdit; ac eum, qui DEO maledicit. Levit. 24. 16.

In omni opere, & sermone, & omni patientiâ, honora patrem tuum. Eccli. 3. 9. Non satis est, verbô, & exteriori cultu, parentes revereri; sed etiam facultatibus adjuvare. Et omni patientiâ, ob illius ætatis morositatem, vel ingeniorum diversitatem, vel ob præceptorum rigorem. Pinna in Eccl. Ethol. 37.

Vidit alios duos fratres. Matth. 4. 21. Sæpius Christus D. hos duos fratres vidit; cur tunc primùm vocat? S. Chrysost. hom. 14. in Matth. causam refert ad ea verba, cum Zebedæo patre eorum: quia unà cum patre reficiebant retia, eum juvabant, senectam solabantur, jussis obediebant. Ob hanc pietatem digni fuerunt, ut in Christi societatem vocarentur. Id. Ethol. 36.

Nondum venit hora mea. Joan. 2. 4. Sanè nondum erat tempus, ut Christus miraculis initium daret; sed maternæ preces tempus mutârunt. S. Chrysost. hom. 21. in Joan. cur, cùm nondum horam suam venisse dixerit, implevit tamen matris voluntatem? propterea, ut matri honorem exhiberet; nevé genitricem tam multis præsentibus pudore afficeret. Id. ib.

Exempla filialis amoris.

Cùm Ætna in urbes, & agros, effudisset incendium, duo juvenes humeris suis parentes illæsi ab ignibus exportârunt. Solinus in Annotat. c. 5.

S. Cuthmannus Conf. Anglus patre mortuô matrem ægram, & pauperem, mendicans circumvexit. Bolland. 8. Febr.

Nobili viduæ Japanicæ, sed pauperrimæ, tres filii erant: quibus dolentibus deesse media matrem alendi, pia hæc placuit excogitatio. Ingens auri pondus rex promiserat sistenti ante judicem aliquem furem. Concordant igitur, ut eorum unus, tanquam de furto convictus, à duobus deferatur; sicque aurum capiant, quô matrem alant. Prævaluit junior, mortique offertur, ad judicem sistitur, datur illis præmium. At pietate commoti delatores lacrymantes pretium accipiunt. Quô regi nuntiatô; mittit, qui eos sequatur, & causam fletûs cautè inquirat. Excipiuntur à matre cum ejulatibus, omnes pariter lacrymantur miserrimam sortem, suamque in fratrem sævitiam. Explicatur negotium regi; qui & vinctum solvere; & fratres, matremque ingentibus donis jussit cumulare. Alvaretz Jos. Ill. illustr. 248.

Non aliter dicti Scipiones; nisi quòd Cornelius, qui patrem luminibus carentem pro baculo regebat, scipio cognominatus, nomen ex cognomine posteris dedit. Macrobius Saturnal. l. 1. c. 6.

§. VI.

Filialis obedientia.

Vidit scalam, &c. Gen. 28. 12. S. Chrysost. hom. 54. in Gen. considera, obsecro, eximiam curam misericordiæ Dei: quia enim juxta consilium matris, propter timorem fratris susceptarum peregrinationem; & quasi erronem quendam viam facere; & solum, atque ab aliis abstractum, nullamque habentem consolationem ullo ex loco; sed totum in supremum auxilium projectum; statim in ipso initio volens confirmare alacritatem ejus, apparet, & dicit: *ego sum Dominus DEus Abraham.* Statim initio itineris languenti Jacob DEus auxilium fert: quia iis, qui parentes colunt, mox DEus adest; nec eorum vota differt. Pinna Ethol. 36.

Et vidit puteum in agro, tres quoq; greges ovium. Gen. 29. 2. En quô recreetur theatrô post saxum initiatum. Dormiens cœlô, hîc puteô excipitur. Ibi videt discurrentes Angelos, hîc accubantes oves. Quid sideribus, & pecoribus? unde tanta dormientis, & consecrantis, diversitas coronarum? Nimirum patri obedierat Jacob, cùm peregrinantem à domo sua cœlô DEus, & promissis excepit. Gen. 28. 1. *Vocavit itaq; Isaac Jacob, præcepitq; ei.* DEO fuit obsecutus, cùm erectô in titulum saxô, gregis, puteique spectaculô luditur. Similiter obedientia ejus in matrem præmiata. Gen. 27. 8. *Fili mi, acquiesce consiliis meis.* - Obedivit matri simplici obedientiâ, patinam intulit, calicem porrexit; moxque laudatus à patre, prælatus fratri. Ergo, quod Abraham Gen. 22. 10. impetravit, stricto in unigenitum ferrô; hoc Jacob in se traduxit structâ patri mensâ. Servatorem ille Sacrificiô, hîc patinâ demeruit. Obsecutus nimirum Abraham est voci Domini, Jacob matris consiliis acquievit. Oliva l. 2. Strom. §. filiæ Jerusalèm nolite flere super me.

Cui illa respondit - Judic. 11. 36. Mirare in hac filia obedientiam, religionem, & amorem patriæ, quibus se morti generosè offert. Potuisset patri replicare: ego non vovi me DEO immolare; nec tu, ô Pater, es vitæ meæ Dominus, ut me in vitam devovere, & occidere, possis. Nolo adolescentula, & illiberis, mori. Sed noluit &c. timebat enim; nè, si mortem recusaret, pœna violati voti in patrem, & patinam, redundaret. Cornelius hîc.

§. VII.

Filii impii in parentes.

ISaac interrogatus in Gerara, Gen. 20. 2. quæ ea mulier? quam circumducebat, respondit: *Soror mea est.* Idem pater ejus Abraham Gen. 12. 13. De filiis nostri temporis illud dici potest Didaci Nisseni Polit. cœl. p. 1. l. 7. c. 6. Tollunt, commutant, abradunt, aut certè emendant, ædificia, hortos pensiles, totum etiam regendæ familiæ ordinem; ac omnem statum paternæ domûs exterminant; ut se patribus sapientiores esse ostendant; & quasi pudeat, aliorum, vel parentum vestigiis insistere.

Absq; liberis me esse feciſtis. Gen. 42. 36. Sed licèt pereat Benjamin, nunquid decem tibi supersunt filii? viderat Jacob decem illos filios vitiis irretitos, avaritiâ, invidiâ, &c. Et quid si sciret parricidium Joseph? Quia ergo paternarum virtutum vidit expertes, degeneres putavit, quasi non essent sui. Orbatus Josephô, & Benjamin, sinè liberis se judicat, licèt tot liberis sit circumdatus: cùm illi duo paternas imitarentur virtutes, secùs alii decem. De Castillo Illat. 6.

Servate mihi puerum Absolom. 2. Reg. 18. 5. Infelices filii inobedientes; nomen filii amittunt. Non filium vocat, sed *puerum.* S. Ambros. in Ps. 118. quâ ratione antè puerum dixit, postea filium nominavit: 2. Reg. 18. 33. *Absolon fili mi!* cur non in utroque aut puerum dixit, aut filium? Verè puer erat, qui parricidiô petebat patrem. Non ergo pietatis nomen accipere debebat, sed infirmitatis. Ubi verò mortuus est, apud pium patrem personæ crimen defecit, natura remansit. q. d. quia nec crimen purgâvit, filium vocat. Pinna Ethol. 39.

Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Luc. 15. 12. Et cur filius paternam domum spernit? ipsa vita parentis. Sic cupiditate hæreditatis æstuat, ut patris vitâ torqueatur. S. Chrysologus s. 1. hæres impatiens patris fatigatur ad vitam. Avara auri, aut dignitatis, cupiditas de parentum funere gaudet. Naxera in Jos. 2. §. 39.

Vidi ego juxta Gravelingas rivulum, imò lacunam, in quam infelicem fenículum, veneficii insimulatum, filius, filia, & gener, conjecerant; magistratûs studia, ac familiæ suæ dedecus, prævertere molliti. Et quia vix aquæ in ea scrobe satis erat, ut vel pronum hominem præfocarent, rastellô misselli caput in aquam immersum oppressêre. Et huc ter miserrimus parens adactus, cùm eluctaretur; ad filiam, quam præ cœteris liberis dilexerat, conversus flebilî ejulatu: tunc, inquit, filia etiam mihi parenti tuo immerenti mortem adferes? at illa tygris Medæâ ferociôr: sine, pater, sine; mox tecum actum erit; & carnificinam, parricidiumque peregit. Doultremon l. 2. c. 5. sect. 3.

Pœnæ impiorum filiorum.

Et comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis. 2. Reg. 18. 17. Christianus Adrichomius de hoc Absolonis extemporali tumulo: hodieque, ait, ibi turris, & magnus acervus lapidum, est; qui quotidiè augetur. Nam peregrinorum quisque solet lapidem illuc projicere cum imprecatione: maledictus sit parricida Absolon; & quicunque suos parentes impiè persequuntur, maledicti sint in æternum. Ipsi Turcæ, & Barbari, cum execratione lapides eò jaciunt. Drexel. David c. 28. §. 2.

Qui

Qui maledicit patri suo &c. Vide hic §. 1. sub initium.

Quidam in pago contra matrem suam pro dividenda segete jurgabatur: cùmque sibi majores secerneret manipulos, illa fraudis impatiens, filium, nè DEUM irritaret, sedulò commonebat. Ille in furias actus crinibus apprehensam prosternit. Sinistrô oculô sequentî nocte privatus, brachium antè, & retrò, inquietissimè vi occultâ agitans, amens denique efficitur. Mater tertiâ die mortua præ dolore. Carceri ille in triennium mancipatus. Ad sepulchrum tandem S. Frodoberti, priùs multis sacris locis visitatis, quietem brachii, & sensus capitisque integritatem, accepit. Bolland. 8. Jan.

Narratur de filio, falsis testimoniis convictum, & innocentem condemnatum. In loco supplicii protestatus, se non reum sceleris impositi; moriturum tamen justè: quia memini, ait, in hoc loco semel graviter offendisse matrem; quæ facta impatiens mihi imprecata: faxit DEus! & hunc precor, ut eô ipsô locô te suspensum videam, ubi in matrem impius esse non timuisti. Non sum mihi conscius alterius sceleris. Paoletti D. infra Oct. Nat Dom. Vide aliud terribile exemplum apud Stengelium t. 2. divin. Judic. c. 53.

Vide plura tit. Pœna Talionis.

§. VIII.

Quomodo filii malè immolentur.

Cain de fructibus terræ. Gen. 4. 3. Abelis est hæc vox: sacrum pingue dabo; non macrum sacrificabo. Cain ex adverso: sacrificabo macrum, non dabo pingue sacrum. Cùm Cain offerunt, qui proles stupidas, turpes, mancas, dant religioni; pulchras & ingeniosas, conjugio. Cornelius hic.

Vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntatem &c. Gen. 24. 57. Hinc intellige, quàntùm errent illi, qui per vim filias suas in uxores tradunt iis, quos ipsæ nollent. Vel qui eas monasteriis includunt, ut religiosæ sint; quamvis repugnent. Diez Conc. 2. de Incarnat. Dom.

Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis Joan. 2. 16. Et tamen hîc ad Sacrificii majestatem, oves, & boves, vendebantur. Nos verò filios, & filias, in templum ducimus; non ut hostiæ sint Numinis, sed gazophylacii hirundines. Velatur filia, non ut Domino psallat; sed nè domi perstrepat; nuptiis excluſa, non liliis immissa. Liberi aris admoventur, non ut altari serviant. 1. Cor. 9. 13. sed ut de altari vivant. Hinc dolemus, non Levitas institui; sed sues interdum adipari: à quibus luxuriæ cœnô in haras aræ convertuntur. Multi pudicitiæ votô authorantur; & nescii; & plerumque nuptiis aptiores, quàm cœlibatui. Clero filium devoves? Annam imitare; quæ Samuelem Domino obtulit: non ut è tabernaculo annonam, domum, deliciasque, referret; sed ut puer Domino ministraret. Oliva f. 3.

D. 1. Quadr.

§. IX.

De filiorum hæreditate.

NE filios tuos avaritiæ causam facias. Filios habes? eis thesaurum sempiternum thesauriza. Fac omnes filio tuo, ratione pietatis, & beneficentiæ, patres. Necesse enim te quandoque è vita discedere; deinde filium relinques parvum, Magistratûs auxiliô indigentem. - Quemadmodum scorpii filium, quicunque aspexerit, timet; nè quando in ætatem veniet, patris venenum imitetur; sic itèm & ex te descendentes liberos, ùt paternæ iniquitatis hæredes futuros, priusquam ad ætatem veniant, omnes suspicabuntur. S. Basilius serm. de avarit.

Quid ad conquirenda terrena, & peritura, distenderis? nihil majus præstare filiis poteris; quàm si hoc bonum per te habeant, quod nunquam penitus amittant. Non necesse est ergo, ut filio tuo terrenos thesauros recondas: nullâ re eum facies ditiorem; quàm si ipsum filium tuum thesaurum DEI feceris. Salvianus ad Eccl. Cath. lib. 1.

Dives ille in Evangelio, qui purpurâ induebatur, & byssô; absque dubiô, qui locuples in hoc Sæculo ipse fuerat, etiam hæredes suos morte ditârit. Sed nequaquam hoc ei proderat, quòd opibus, ac talentis, ejus germani divites incubabant; & ille guttam refrigerii impetrare non poterat. Illi erant in abundantia; sed ille in egestate: illi in gratulatione; sed ille in dolore: illi in divitiis; sed ille in tormentis: illi fortasse jugiter in luxuria; sed ille semper in flamma. Id. ib. lib. 3.

S. Paula pauperes totâ urbe curiosissimè perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis, & esuriens, cibô sustentaretur alterius. Spoliabat filios; & inter objurgantes propinquos, majorem se eis hæreditatem, Christi misericordiam, dimittere loquebatur. S. Hieronym. in ejus Epitaph. ad Eustochium.

§. X.

De filiorum jactura.

Tulit quoq; ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum. Gen. 22. 6. Putas, alius vestrum, ex ipsa historiæ narratione, tantum constantiæ, tantum animi robur, acquirit: ut, cùm fortè amittitur filius morte communî, & omnibus debitâ, etiamsi sit dilectus; adducat sibi in exemplum Abraham, & magnanimitatem ejus ante oculos ponat. Et quidem à te non exigitur istud animi magnitudinis, ut ipse alliges filium, ipse gladium pares, ipse unicum jugules. Esto Sacerdos animæ filii tui. Origenes hom. 8. in Gen.

Concussit quatuor angulos domûs - oppressit liberos tuos, & mortui sunt. Job. 1. 19. Cùm filium amiseris, filiamve; refuge ad justum illum; solatiumque tibi prorsus summum invenies. Tu quidem fortassis unum amittes, vel secundum, vel tertium; ille verò tot natos, natasque. S. Chrysost. t. 1. hom. 5. de pat. Job.

Pellem pro pelle &c. Job. 2. 4. Intendit Sathan dicere: quòd amissionem possessionum, & natorum, Job patienter toleraverit propter corporis sui salutem: & quòd hoc non erat magnæ virtutis; sed erat humanum, & apud omnes homines consuetum. Et hoc est, quod dicitur: homo quicunque etiam non virtuosus dabit de facili pellem pro pelle; id est, carnem alienam pro carne sua: sustinet enim homo non virtuosus, ut quicunque alij, etiam quantumcunque conjuncti, potiùs corpore affligantur, quàm ipse. S. Thomas hîc Lect. 1. Job priùs amisit possessionem, quàm filios: nè jam orbato esset vilis rerum amissio; cùm non essent hæredes, quibus hæc servarentur. S. Bonaventura in Ps. 29.

Occidit omnes pueros. Matth. 2. 16. Fortasse illi pueri probi futuri non erant. Euthymius hîc.

Titulus IX.

FILIUS DEI CHRISTUS.

§. I.

In genere.

Ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Præstantius argumentum est, Christum esse DEI filium, quòd converterit ad se peccatores, quàm quòd mortuos suscitârit. Luc. 7. 15. adolescens à Christo suscitatus mox redditur matri suæ. Jo. 11. 44. Lazarum suscitat; & mox ait Discipulis: *Solvite eum, & sinite abire.* At Zachæum convertens Luc. 19. cum ipso manet, & probabiliter Zachæus secutus est Christum. Cur mortuos suscitatos dimittit? peccatores autem conversos apud se retinet? ut sint Christi Deitatis argumentum. An non resurrectio mortuorum Deitatem Christi declarat? ità planè; sed conversio peccatorum mirabiliùs adhuc manifestat. Quærit S. Chrysost. hom. de latrone: cur Christus in cruce illud audiens opprobrium: *Si filius DEI es descende nunc de cruce;* Matth. 27. 40. cur tunc Dominus non fecerit aliquem mortuum adduci, ut eum in hostium conspectu à morte revocaret? & apertè se DEI filium ostenderet? Resp. latronis mentem aversam voluit commutare, ut ex omni parte ejus divinitas sentiretur. *Melior est misericordia tua super vitas.* Ps. 62. 4. *labia mea laudabunt te.* id est: benignitas illa, quâ me peccatorem à Tartaro revocâsti; hæc melior est ad Deitatem tuam testandam; quàm vitæ redditæ Lazaro, viduæ filio, aut principis filiæ. Escobar t. 3. Coll. Chr. p. 2. sect. 3. obs. 1.

Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Joan. 14. 9. Filius DEI, quia viva illius imago; qui Filium videt, & Patrem videt. Alvarez in c. 37. Gen. Illustr. 20.

Non aliud est illi esse de Patre, id est, nasci de Patre, quàm videre Patrem; aut aliud videre operantem, quàm paritur operari. S. Augustinus de Trinit. l. 2. c. 1.

DEus quem genuit, quoniam meliorem se generare non potuit (nihil enim Deô melius) generare debuit æqualem. Si enim voluit, & non potuit, infirmus est: Si potuit, & non voluit, invidus est. Id. q. 48.

Manus, vel brachium, Domini Filius dicitur: quia per ipsum omnia facta sunt. S. Gregorius hom. 2. in c. 1. Ezech.

Potest per os DEI unigenitus designari Filius: qui, sicut brachium ejus dicitur, quia per eum Pater cuncta operatur; ità etiam os dicitur, per quem nobis omnia loquitur. Unde & ei sponsa in Cant. 1. 1. dicit: *osculetur me osculo oris sui.* Acsi dicat: tangat me præsentia dulcedine Unigeniti Filii Redemptoris mei. Id. lib. 27. cap. 10.

§. II.

Cur CHRISTUS vocetur filius David?

Filii David, filii Abraham. Matth. 1. 1. O quàm disparia nomina assumit DEUS in novo Testamento, ab iis, quæ in veteri. Tunc enim plerumque vocabatur DEUS Abraham, DEUS Isaac, & DEUS Jacob, DEUS hominum justorum; quos, sicut Davidem, peccâsse nescimus. Nunc autem filii David peccatoris, filiusque Abrahæ justi dicitur: quia non modò justos; sed & peccatores, recipit. Diez. Conc. 1. in Nat. B. V.

Filium David nominabant, quem misericordem esse sciebant. V. Beda lib. 2. in c. 10. Matth.

De domo David. Luc. 1. 27. Quare Christus potiùs dicitur filius David, quàm Abraham, vel Isaac, vel Jacob? Credo, propter tria, quæ fuerunt in David; in quibus potissimè Christum repræsentabat. Primum est pietas, quâ suscepit inopes. 1. Reg. 22. *convenerunt ad David omnes, qui erant in angustia &c.* Sic Christus: *tibi derelictus est pauper.* Ps. 10. 14. Secundum est humilitas. 1. Reg. 24. 15. *quem persequeris Rex Israel? canem mortuum &c.* Et Christus Ps. 21. 7. *ego sum vermis, & non homo.* Tertium est mansuetudo, quâ sustinuit patienter contumelias Semei. 2. Reg. 16. 10. Et Dominus contumelias, & blasphemias Judæorum. Hugo Card. hic.

JESU fili David miserere mei. Luc. 18. 38. Matth. 20. 30. Marci 10. 47. Nempe jam Davidis filio laudes canunt, jam ejus misericordiam implorant; jam subjectionem ei offerunt cœci, qui Davidi oppugnanti arcem Sion exprobrârant, & contradixerant; unde irrisoriè illi dictum 2. Reg. 5. 6. *non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos, & claudos,* q. d. Soli cœci, & claudi, potentes sunt contra te bellare, ô David, & arcem defendere. Jam ergo hi filio David

David prosternuntur in compensam; jam agnoscunt, se illius solius egere auxiliô, qui patrem oderant. Marchantius D. Quinq.

§. III.

Cur seipsum vocet Filium hominis?

Filii hominis. Ezech. 2. 1. Ezechiel hîc fuit typus Christi; qui post descensum in carnem vocatur filius hominis. Cornelius hîc. Appellat seipsum JEsus filium hominis, tum humilitate, tum appropriatione: quia ipse est, solus deditus homini, est totus hominis: ad hoc enim venit, ut hominem salvaret; ut seipsum daret redemptionem pro homine. Sicut Hebræô modô loquendi, filij nuptiarum dicuntur dediti nuptijs; filij sponsi, dediti ijs, quæ sunt sponsi; & filij mortis, obnoxij morti, & sic de similibus. Cajetanus in c. 7. Matth.

Qui seminat bonum semen, est filius hominis. Matth. 13. 37. Præcipuum nomen quô se Deus in Scriptura nominat, Bonitas est; quæ omnia alia sub se comprehendit. Creator appellatur, quia, se creando communicat: Vita; quia nobis vitam tribuit: Sapientia; quòd communicet nobiscum Sapientiam, noscque sapientissimè moderetur. Sic filium hominis se vocans, infinitam suam Bonitatem valde manifestat: hoc enim significat filius hominis, hominis ministerio deditissimus. Diez D. 5. Epiph. conc. 1.

Videbunt Filium hominis venientem &c. Matth. 24. 30. Cur in his occasionibus, inter quas gloriæ, & majestatis suæ ostentationem facere poterat, filij hominis nomen usurpavit; quando illi honorificentissimus Dei titulus magis congruebat? Fecit hoc, ut ardentem suum erga homines amorem testaretur. Inter omnes glorias illam maximam putabat; quòd gloriæ suæ consortem haberet hominem. Didacus Niss. D. 19. Pent.

Osculô filium hominis tradis? Luc. 22. 48. hoc est, mansuetum, lenem, morigerum; propter te factum hominem, cùm Deus sit. Theophylactus hîc.

Filius hominis, qui est in cælo. Joan. 3. 13. Christus D. sæpe se dicit filium hominis: quia in hoc passus est, in quo filius hominis est. Albertus M.

Christus D. nunquam se filium Virginis, frequentissimè tamen filium hominis appellat. Ad reprimendum ùt ait Sanct. Chrysost. hom. 3. in Matth. Judæorum tumorem; quô nimium insolenter de Abraham stirpe gloriabantur; virtutem parentum, defensionem suorum rati esse vitiorum. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 4. sect. 2.

S. Bernardinus rationem, cur Christus se vocârit filium hominis, dat istam: quia nos sumus filij hominum, non hominis: quia ex patre, & matre, quilibet generatur. t. 1. act. 3. s. 11.

TITULUS X.

FILIJ DEI ADOPTIVI.

§. I.

In genere.

Ecce hæreditas Domini filij &c. Ps. 126. 3. Multi filij sunt merces unici Filij, qui est fructus ventris benedicti. Vel ubi? vel quando meruit hanc mercedem? meruit certè nascendo; meruit in præsepi jacendo, meruit circumcisionem sustinendo; meruit docendo; meruit opera salutis nostræ exercendo; meruit moriendo; meruit nobis triginta tribus annis serviendo. Sanct. Bonaventura. spec. B. V. c. 12.

Et eris tu velut filius altissimi. Eccli. 4. 11. Magna hæc merces. Angeli natura, omnes creatas alias dignitate præeminet; quare Joannes Baptista angelus dictus est. Malach. 3. 1. nunquam tamen tam præcellens natura filij Dei nomine dignata est. Hebr. 1. 5. *cui enim dixit aliquando angelorum filius meus es tu?* hunc autem honoris titulum pupillorum Patri tribuit. Dan. 3. 92. Nabuchodonosor cum tribus pueris quartum vidit: *& species quarti similis Filio Dei.* Verum Filium Dei interpretatur Tertullianus, August. Rupert. nimirum quia pueris illis, omnî ope humanâ destitutis, pupillis denique, opem tulit; dignum potuit rex existimare, qui aut filius Dei videretur, aut esset. Octavianus de Tuffo hîc.

Filij Dei viventis. Oseæ. 1. 10 Potuisset Deus in justificatione per gratiam, & charitatem infusam, nos tantum facere justos, & Sanctos. Illaque magna fuisset Dei gratia; etiamsi nos in filios suos non adoptâsset: sed hac non contentus; voluit nos ità facere justos, ut simul adoptaret in filios. Rursum hanc adoptionem facere potuisset, dando nobis solam charitatem, gratiam, & dona creata. Sed eô non contentus bonus Deus, voluit nobis dare seipsum; & per se nos sanctificare, ac adoptare. Quocirca Spiritus S. sponte suâ se annexuit suis donis gratiæ, & charitati: ut, quandocunque ea infundit animæ, simul cum eis, & per ea, infundat seipsum personaliter, juxta illud Rom. 5. 5. *Charitas, Dei diffusa est &c.* Cogita, qualis sit dignitas, esse filium principis, regis, Imperatoris (hic enim filius hôc ipsô dignior est cœteris omnibus) Idem est in Divinis, esse filium Dei. Hoc enim in immensum ampliùs est, quàm esse regem, Imperatorem, Pontificem, dominum cœli, & terræ; imò quàm esse Angelum, Archangelum, Cherubinum, Seraphinum. Cornelius hîc.

Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Jo. 1. 12. Qui receperunt eum fide, spe, charitate, imitatione possibili; ab ipso auctoritatem maximam acceperunt, quâ nulla major, nulla dignior, & utilior, & delectabilior, po-

tuit conferri mortalibus, ut in Divinam filiationem transirent. Simon Cass. de gest. Salvat. l. 1. cap. 1.

Quicunque spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. Rom. 8. 14. Illud porrò Spiritu Sanct. donari, & filios DEI fieri, expetendorum omnium extremum est. Sanctus Joannes Damasc. histor de Barlah. & Josaph.

Nè sitis ingrati tantæ gratiæ illius: qui, cùm haberet unicum, noluit illum esse solum; sed, ut fratres haberet, adoptavit illi: qui cum illo possiderent vitam æternam. S. Augustinus tr. 8. in ep. Joan.

O admirabile mysterium! ô innumerabile commercium! ô mira, semperque amanda divinæ propitiationis benignitas! Servi digni non fuimus; & ecce filij DEI facti sumus: hæredes quidem DEI, cohæredes autem CHRISTI. Id. lib. Medit. cap. 16.

O homines! nolite desperare vos fieri posse filios Dei: quia & ipse Filius Dei, hoc est, *verbum* Dei *Caro factum est, & habitavit in nobis.* Reddite vicem; efficiamini Spiritus, & habitate in illo, qui claro factus est, & habitavit in nobis. Id ep. 120. ad Honoratum.

Omnia dona excedit hoc donum, ut DEUS hominem vocet filium; & homo DEUM nominet Patrem. Sanct. Leo s. 6. in Nat. D.

§ II.

Filiorum Dei adoptivorum obligatio.

Iste (Enos) *cæpit invocare nomen Domini.* Gen. 4. 26. Ideò dicitur primus invocâsse, quia invenit verba deprecatoria ad Deum. Hugo Cardin. hîc. Et Oleaster: quemadmodum filij Cain Musica instrumenta, quibus delicjarentur; & artem alendorum gregum, quâ opes augerent; & arma, quibus inter se dimicarent, invenerunt: ità filij Seth modum invocandi DEUM. Nam sicut filiorum hujus Sæculi est, invenire modos, quibus diteſcant, & delicientur; ità filiorum DEI est, invenire modos, quibus DEUM suum colant.

Non est exhortatio vehementior, nè peccemus; quàm quâ nos Scriptura Divina filios Dei vocat. Quis enim non erubescat, & metuat, tantô Patre agere aliquid indignum: ut qui dicitur filius DEI, ipse efficiatur vitij servus. Sanct. Hieronymus ep. 1. ad Demetriadem.

Quia tanti muneris gratiam consecuti sumus, ut non solùm servi, sed & filij, efficeremur; quasi filij DEI agere, & conversari, debemus: ut id nos esse, quod dicitur, spirituali actu probemus. Sanct. Chromatius conc. in c. 5. Matth.

Credamus, nos Filios Dei, respondeamus generi, vivamus cœlo: Patrem similitudine referamus; nè perdamus vitijs, quod sumus per gratiam consecuti. S. Chrysol. s. 10.

Ignobilitas maxima est, filios Dei filios diaboli fieri. V. Beda hom. in D. Sexag.

§. III.

Filij tropologicè sumpti.

Filius unius anni &c. 1. Reg. 13. 1. Hebræi tempori, diei, mensi, & anno, tribuunt nomen *filius*: ùt filius hujus anni, diei &c. dicatur, qui annô &c. natus est. Tempus enim, annus, & dies, dicuntur, quasi patres generare eos, qui illô annô, & die, nascuntur. Sic Jonæ 4. 10. *hedera* in Hebræo vocatur *filia noctis*: quia illo nocte orta, & nata erat. Sic filius auroræ est Lucifer, sive stella Veneris, quæ in aurora nascitur. Sic filij orientis vocantur in oriente nati. Is. 14. 12. Sic filij terræ vocantur terrigenæ. Iudic 6. 33.

Et filius ejus erit spes. Prov. 14. 26. Pronomen ejus referunt ad timorem Domini. Beda. id est, ijs qui summè timent Deum; adeò ut ex timore Domini, velut è matrice sati, concepti, & geniti, videantur; erit spes, tutela, & protectio. Sic enim valde sapientes dicuntur filij Sapientiæ; valde obedientes filij obedientiæ; valde diligentes filij diligentiæ. Cornelius hîc.

Filij hujus Sæculi. Luc. 16. 8. Dicit eos, qui laudant omnia, quæ in terra lucrosa sunt: filios verò lucis eos, qui debent piè spirituales divitias comparare. Theophylactus hîc.

Quasi filij obedientiæ. 1. Petri 1. 14. vocantur dediti obedientiæ, & planè addicti obedientiæ: ut ex ea, quasi matre progeniti, planéque obedientiæ indolem, & naturam imbibisse videantur. Hi sunt fratres angelorum; qui sunt *potentes virtute, facientes verbum illius ad audiendum vocem sermonem ejus.* Ps. 102. 2. Corn. hîc.

Et peperit filium masculum. Apoc. 12. 5. Propriè, & genuinè filius masculus est populus Fidelis, & Sanctus, quem Christo parit Ecclesia. Alludit ad Is. 66. 7. Sic populus Israël vocatur filius, isque primogenitus Dei. Oseæ 11. 1. *Puer Israel, & dilexi eum.* Et: *ex Ægypto vocavi filium meum.* Nota: Fideles, ut sint Christo chari, & genuini ejus filij; masculi esse debent: ut fortiter suis cupiditatibus imperent, & constanter adversa quævis sustineant. Nam fœminæ, id est, voluptuarij, molles, timidi, inconstantes; quasi spurij ab eo rejiciuntur. Corn. hîc.

Tit.

TITULUS XI.
FINIS.

§. I.

Finem boni, & mali exitum, perpende.

Præcepit nobis Deus, nè comederemus, & nè tangeremus &c. Gen. 3. 3. Mendax Eva dixit, sibi à Deo esse imperatum, nè tangerent &c. Imò licuisset tangere priùs, & meditari multis; quid damni, quidque utilitatis cibus ille posset afferre. 1. Jo. 1. 1. *quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ.* S. Ambros. l. de paradiso c. 13. vides, quòd antè velut manibus quibusdam perscrutatus sit Dei verbum, & postea annuntiaverit. Et ideò fortè & Evæ nihil nocuisset verbum, si pertractantibus diligenter quibusdam mentis manibus tetigisset. Hinc omnis ruina, quòd sinè mentis consultatione ruitur in optata. Baeza l. 1. c. 7. §. 27.

Cumq; invenisset angelus Domini eam in solitudine &c. Gen. 16 7. Fugit è domo Abrahæ contumax Agar. At quò evasit? Nihil dici hîc commodiùs ab Angelo potuit, quò Agar ad saniorem frugem reduceretur, quàm: *unde venis? & quò vadis?* v. 8.

Plantam pedis Esau apprehendit Jacòb. Gen. 25. 25. Non caput, sed pedem; qui & patris benedictionem adeptus est. Si inter eos cupis esse quibus dicetur: *venite benedicti &c.* non caput peccatorum, & voluptatum; sed pedes, & exitus, considera. Diez conc. 2. Nat. B. V. Caput est principium, pes extremum hominis. Hæc est differentia inter bonos, & malos; quòd boni instar Jacob arripiunt peccatum per pedem, mali per caput. Stella p. 1. c. 7.

Non invenerunt, nisi calvariam, & pedes summas & manus. 4. Reg. 9. 35. Jezabel oculos, & faciem, pinxit stybiò, & cerussâ, & ornavit caput suum; & respexit per fenestram, ut Jehu falleret. Si aspexeris Mundi pigmenta, ornatum, & gestus; capieris. Intuere autem infelicis Jezabelis finem, non caput; videbis eam à canibus devoratam. *Non invenerunt ex ea &c.* quia Deus vult Mundi extremitates ad tuam memoriam, & medelam, superesse; ut mortem, & omnium Mundanorum considerans finem, ejus pigmentis non capiaris. Stella p. 1. cap. 94.

Radix juniperorum erat cibus eorum. Job. 30. 4. Radicem Juniperi comedunt. Sed hujus radicis quàm sint asperi rami, non attendunt: quia nimirum modò prava actio quasi ex radice delectat in culpa; sed postea quasi ex ramis pungit in pœna. Sanct. Gregorius l. 20. mor. c. 15.

Vox illa *in finem* plurimis psalmis præfixa, alius vertit: *victori;* alius *in victoriam.* Quocirca cùm omnis certaminis victoria finis sit; ad quem, qui certamen ingrediuntur, omnia sua referunt, eâque freti pugnare incipiunt: mihi planè persuadeo, finis nomine, velut brevî quâdam commonitione, excitari omnes illos, qui in hujus vitæ stadio per virtutis exercitationem decertant: ut finem respicientes, spe coronæ obtinendæ, certaminum laborem levent, & minuant. Stadium est communis hominum vita. S. Gregorius Niss. tr. 2. de inscript. psalm. c. 2.

Via peccantium complanata lapidibus; & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. Eccli 21. 11. Græcè: *in fine illorum fovea inferni.* q. d. via concupiscentiæ, per quam incedunt peccatores, initiò videtur pulchra, amœna, acsi planis lapidibus esset strata; at postmodum apparet aspera, tristis, & horrida: nam finis ejus deducit, & desinit in infernum; ubi sunt tenebræ densissimæ, & pœnæ atrocissimæ. Alludit ad Prov. 14. 12. *est via, quæ videtur homini justa; novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Cornelius hîc.

Sordes ejus in pedibus ejus; nec recordata est finis sui. Thr. 1. 9. Hebr. *quia non est recordata finis sui.* Tropolog. S. Thomas, & Rabanus: anima peccatrix non est recordata finis, id est, mortis suæ, & extremi judicij. Cornelius hîc.

Ego sum α & ω Apoc. 1. 8. Vocalibus se comparat; quia ipse vocavit nos ad regnum Dei: quia verò nos per duo maximè vocat; scilicet per considerationem principij vitæ nostræ, & per memoriam finis; ideo se comparat his duabus literis, quæ sunt extremæ, & finales. Albertus M. apud Sylveira hic.

Uniuscujusque rei finem ante initium considera. S. Nilus Cap. parænet.

Peccatum est sicut falsitas in panno. Nam sicut mercator de falsò panno non ostendit emptori medium, néque finem; sed tantùm caput: sic diabolus, qui est mercator peccati, ostendit fatuo emptori solum caput panni, id est, delectationem culpæ, non medium, ist est, remorsum conscientiæ; vel finem. id est, pœnam gehennæ. S. Bonaventura diæt. sal. c. 2. de vitijs in speciali.

Sapientis præcipua cura est, finem respicere. Joannes Gerson tr. 8. sup. Magnif.

Diligenter considera terminum peccati; ità demum odiò habebis voluptates, & vanitates, quas Mundus tibi ob oculos ponit. Vita est flumen, quod currit ad mare mortis: fluminis aqua est quidem dulcis, ejus tamen finis est, ingredi in aquas amaras maris. Stella. p. 1. c. 6.

Nemo, quantùm sitiat, præsumet bibere ex fonte, in cujus fundo serpentes videt venenatos. Ità ex fonte hujus Mundi non bibet, qui ejus fundum intuetur. Id. ib.

Philosophus quidam in foro proclamabat, se intellectũ, & scientiam, venditurũ emere volentibus. Quod cùm princeps illius regionis intellexisset, misit ad eum nuntios cum numis. Philosophus autem detexit illis schedulam, in qua hæc sententia

tia exarata: *in omnibus, quæ facturus es, semper cogita, quid tibi possit accidere.* Quod responsum, licèt risu exceperint nuntij, rex tamen magni æstimavit; & illa verba aureis characteribus in ostio palatij sui inscribi jussit. Cogita & tu in omni actione, quid tibi possit accidere; præsertim cùm id, quod intendis facere, peccatum est: quid si in eos moriaris? quid si non confiteri possis? quid multis acciderit, perpetratò etiam unicò peccatò mortali? Diez fer. 5. D. Pass.

§. II.

Finis hominis, in quem creatus.

SI homo ità creatus est, ut per id, quod in eo præcellit, attingat illud, quod cuncta præcellit; id est, unum verum, optimum Deum; sinè quò nulla natura subsistit, nulla doctrina instruit, nullus usus expedit: ipsè quæratur, ubi nobis omnia sunt secura; ipse cernatur, ubi nobis certa sunt omnia; ipse diligatur, ubi nobis recta sunt omnia. Sanct. Augustinus de Civ. l. 8. cap. 4.

Quis alius noster est finis? nisi pervenire ad regnum, cujus nullus est finis. Id. ib. l. 22. c. 30.

Ideo nascimur, ut agnoscamus factorem Mundi, ac nostri Deum: ideo agnoscimus, ut colamus; ideo colimus, ut immortalitatem pro laborum mercede capiamus Lactantius l. 7. instit. div. de div. præmio.

Si fideliter, dilectissimi, atque sapienter, creationis nostræ intelligamus exordium; inveniemus hominem ideo ad imaginem Dei conditum, ut imitator sui esset authoris. S. Leo s. 1. de jejun. decimi mensis.

Omnis actio, sermoque, Servatoris nostri JEsu Christi, pietatis, ac virtutis, norma quædam nobis est. Nec ob aliam causam homo ad imaginem Dei altissimi factus est; quàm ut aliquid gesturus, in eum tanquam archetypum, exemplarque, adspiciens; modum, viamque, virtutis imitari conaretur. S. Basilius serm. quomodo Deus orandus. Cogita, quemadmodum formatus sis homo: neque enim aliam ob causam factus es; nisi ut ad Dei gloriam celebrandam esses instrumentum accommodum. S. Greg. Niss. or. 2. in hom. procr.

Formavit Deus *hominem rectum.* Eccl. 7. 30. Quam ob rem? quia singularem etiam actionem erat traditurus. Reliqua animalia sunt bruta; & illa spectant, ad quæ nata sunt: ad pastum genita sunt pecora Caput homini sublime est, ut genus cœleste suscipiat. Oculi non tendunt in terram: quocirca non vim inferas naturæ tuæ. Terrena nè spectes; sed cœlestia, ubi Christus est. Genitus es, ut Deum videas, & contempleris: non ut humi dejecta serpat vita tua; non ut pecudum voluptates consecteris; sed ut vitam cœlestem agas. Id. ib.

Non propterea Deus nobis præsentem vitam præstitit; non animam in hoc corpus infudit; ut hac tantùm fruamur vitâ; sed ut totis viribus ad futuram contendamus. Bruta præsenti duntaxat vitæ usui sunt: nos idcirco immortalem habemus animam, ut ad illius vitæ præparationem omnia moliamur. Sanct. Chrysostomus hom. 30. in Joan.

Deus dedit tibi vitam, ut se coleres; tu eam incassum, & inutiliter, consumis. Quæris quod sit damnum? si vel parum argenti temerè consumpseris, id omnino damnum appellas: sin totos dies in diaboli operibus consumseris, nihil amisisse opinaris. Id hom. 57. in Joan.

Nunquid propterea in hunc Mundum venisti? numquid propterea homo factus es, ut æs, & aurum, accumules? Non ideo te ad suam Deus finxit imaginem; sed ut sibi placeat; ut futura bona consequaris; ut cum Angelis psallas. Id. ib.

Ad hoc creatus es, ut Conditori tuo placeas, ut Domino tuo servias; & tu de mercedibus cogitas? -- Verè ignoras, quantùm boni sit, placere Deo. Si enim scires, nunquam aliquid aliud extrinsecus mercedis, aut muneris, expeteres. Nescis? quia major tibi augetur merces, quando non spe mercedis operaris, sed studiò placendi. Id. de compunct. cord. l. 2.

Ad hoc plasmatus est homo, ut proprium cognoscat authorem; agnoscendo diligat; atque diligendo sic vivat, ut quandóque illò fruatur, ipsiúsque ineffabili fruitione beatus existat. S. Laurentius Just. l. de cont. Mundi c. 1.

Scire debes, quòd omnes sumus propter unum finem creati, scilicet ad cognoscendum, habendum, & amandum, Deum. S. Edmundus spec. Eccl. c. 12.

Hæc est merces, & hic est finis, & fructus nostri laboris, scilicet visio Dei. S. Bernardus s. 5. in assumpt. B. V.

Cor humanum ad hoc factum est, ut videat suum Creatorem. Id. s. 16.

Me totum ad tuum honorem fecisti; ut tibi perfectè in præsenti obsequar, & te in æternum fruar. Sanct Bonaventura stim. amor. cap. 7.

Totus Mundus servit homini, qui factus est pro homine; ut ipse serviat ei, qui fecit Mundum, & hominem. Id. s. 1. D. 8. Pent.

Scitote, quia mercenarij sumus conducti. Sicut ergo nemo conducit operarium, ut hoc solum faciat, quòd manducet; sic & nos non ideo vocati sumus à Christo, ut hæc solùm operemur, quæ ad nostrum pertinent usum, sed ad gloriam D E I. Author. Imperfect. hom. 34.

Gallus. Lem: *Et aspicit crebrò.* Epictetus in Enchir: si luscinia essem, luscinia munere fungerer; si olor, oloris. Nunc, cùm rationale animal sim, Deus mihi laudandus. Hoc meum munus est, hoc facio: neque stationem hanc deseram, quoad licuerit; vosque ad eandem cantilenam exhortor.

§. III.

Motiva hunc finem assequendi.

Quis ascendet in montem Domini? Psalm. 23. 4. *qui non accepit in vano animam suam.* Ps. 23. 4. In vano accepisti, nisi illam exerceas in ijs rebus, ad quæ creata fuit. Diez D. Quinq. In vano accipitur aliquid, quando non dirigitur ad destinatum sibi finem. In vanum emisti vestem, si nunquam eam induas. Creavit Deus memoriam, ut ejus recordaeris; intellectum, ut eum cognoscerres; voluntatem, ut eum amares. Stella c. 95.

Oritur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur. Eccl. 1. 5. *Prorevertitur*, Hebr. habet: *anhelat, anhelitus tendit, inhiat, ardenter cupit.* Sept. *trahit.* Arab *trahitur.* Sol enim tantâ velocitate rapitur ab ortu ad occasum; ùt anhelare, & fessus anhelò spiritu ad occasum, quasi ad quietem, rapi videatur. S. Ambrosius in Ps. 118. vide mysterium pronuntiatum. *Oritur*, inquit, *Sol, & occidit, & in locum suum trahit*: Hoc est, quod ait Dominus Jo. 12. 32. *cùm exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum.* Traxit enim ad se omnium studia; ut vel peccata nostra crucifigeret; vel bonum ingenium ad justitiam provocaret. Cornelius hic.

Nesciebatis, quia in his &c. Luc. 2. 49. In his operibus, ad quæ Pater eum misit, usque ad mortem occupatus fuit. Et primum verbum, quod legitur in hnc Mundo locutus fuisse, fuit, cùm Matri, & Josepho diceret: *nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Justum est, ut & nos id totô studiô agamus. Opera, ad quæ nos Deus in hoc Mundo creavit, non sunt hæc, quibus plerumque occupamur, domos construere, divitias acquirere, dignitates expetere, & his similia; sed illa, de quibus Ephes. 1. 12. *ut simus in laudem gloriæ ejus.* Diez s. 4. D. 4. Quadr.

Excedat cor nostrum omnia visa; excedat intentio universas cogitationes ex carne eductas. Totum ab animo rejicite; &, quidquid occurrerit, dicite: non est illud. Sanct. Augustinus in Psal. 26.

Est amor res animæ naturali quôdam pondere referens eam in locum, vel finem, suum. S. Bern. c. 1. de nat. div. amor.

Licèt activa possit in Deum ordinari, & à sapientibus ordinetur; tamen, quod propinquius est fini, magis est eligendum; & magis ipse finis; & illud, quod est ad finem. S. Bonaventura. Stim. am. c. 7.

Aristoteles in Meteoris ait: quòd, quando res non facit illud, ad quod debet esse; desinit esse, quod est. Ergo si homo rationalis est, & ad beatitudinem ordinatus est; si omissô eô, quod est, sensibilibus rebus adhæret, ad quas non est; desinit esse quod est. -- Homo, dum à suo fine recedit, & sensibus se involvit; homo esse desinit. Id. s. 9 de temp.

Ad æternam beatitudinem capessendam à Deo sunt omnia ordinata: ità ut etiam corporalia, & dum transeunt, dum in usum veniunt, aut in considerationem recipiuntur; subserviant. Simon Cass. l. 12. c. 17.

Omni, quod non sortitur proprium finem finaliter, esset non esse melius. Id. l. 13. c. 4.

In actionibus primum principium est finis: quia finis est agendi ratio; & ex fine actionis ratio sumitur. Et propterea JEsus Legem Evangelicam inchoat à beatitudine: quam constat actionum, & laborum nostrorum omnium, finem esse; quandoquidem ut beati simus, agimus, & patimur omnes, quidquid voluntariè agimus, & patimur. Cajetanus in c. 5. Matth.

Titulus XII.

FONTES SACRI.

Ad fontem Misphat. Gen. 14. 7. id est, *judicij*: ità dictus postea; eò quòd Deus ibi judicârit Moysen, & Aaron; quasi indignos terrâ promissionis, ob incredulitatem ad petram. Numer. 20. 12. Verùm hic fons miraculô aquæ sanctificatus, postea dictus est *Cades*, id est, *Sancta*; Corn. hic.

Purus fons &c. Esth. 10. 6. Appositè fons hic dicitur conversus in lucem, & Solem: quia magna est affinitas, & analogia fontis, & solis. Primò, quia sicut fons est origo, & scaturigo fluminis; sic sol luminis. Secundò: quod fons est in terra, hoc sol in cœlo: sicut enim fons est quasi oculus terræ, sic sol cœli. Unde Hebraicum Am, tam oculum, quàm fontem significat: quia quod oculus est in homine, hoc fons est in terra, & sol in cœlo. Tertiò; quia flumen ex fonte manans limpidum est, perspicuum, & clarum, instar crystalli; ac radijs solis illumitum resplendet ùt Sol. Quartò: quia ex fonte, & aquis primigenijs creatus est Sol, & cœli. Simili modò Esther hic quasi aquea, id est, pauper, & abjecta, ab Assvero evecta ad thronum, & solium regale, quasi ad cœlum; facta est gloriosa, & radians ùt Sol. Hinc sæpe Scriptura lumen, & flumen, combinat: ùt Psal. 35. 10. Domine, *apud te est fons vitæ; & in lumine tuo videbimus lumen.* Et Apoc. 22. 1. lumen gloriæ Dei describitur per fluvium paradisi. Corn. hic.

Fons hortorum Cant. 4. 15. Adrichomius in descriptione terræ Sanctæ p. 107. n. 48. Fons hortorum, cujus in Cantico Salomonis fit mentio, ex monte Libano cum impetu scaturit; ac brevi spatiô auctus in vehementem cursuque velocem, fluvium excrescit; suisque aquis, quæ limpidissimæ, frigidæ, & dulces, sunt; omnes hortos (unde & fons hortorum vocatur) totámque regionem, quæ inter Libanum, & Tripolim, est, irrigat, & fœcundat, Corn. hic.

Ante urbem Emaus prope trivium, in quo Christus post resurrectionem à mortuis cum Cleopha incedens, quasi simulabat se alterum pagum condere; est fons quidam salutaris, in quo homines, & animalia, lota ab infirmitate curantur. Ferunt enim, Christum cum Discipulis quôdam tempore à via ad fontem illum divertisse, inque eo lavisse pedes; & ex eo tempore aquam vim medicinalem habuisse. Sozomenus l. 5. c. 20.

Vade, lava in natatoria Siloe. Joan. 9.7. Cur Christus cœcum illuminaturus misit ad fontem, vel piscinam Siloe? Respond. quia Siloe erat typus Christi. Item: quia magna est affinitas fontis, & lucis; ablutionis, & illuminationis. Fons enim est quasi oculus, & lux terræ; & flumina sunt quasi limpida agrorum lumina. Cornelius hic.

Cor mihi pœne exilijt, cùm in S. Pauli, Sacello vidi ipsissimum locum, & columnam, in qua Doctor Gentium Neroniano gladio capite truncatus est; atque tres limpidissimos fontes, qui ex trino, eóque ingenti ejus capitis saltu, exilierunt; & per 1600. annos continuò exiliunt. Rursum, cùm vidi in Montorio collem, & Sacellum, in quo S. Petrus crucifixus fuit. In Sanct. Potentiana puteum, in quo ipsa suis manibus tria Martyrum millia sepelivit. Id. in Is. cap. 26. v. 20

Ad sacrum corpus S. Sulpitij Pij Ep. Bituricens. assiduus fons olei redundat. Et licèt ignis juge capiat pabulum, liquor tamen divinitus sumit augmentum. Bollandus 17. Jan.

S. Gemmuli M. occisi sanguis in fontem profluxit; in quem lapides immissi, sive nati, ad hæc usque tempora rubescunt, quasi sanguine tincti. Id 4. Febr.

S. Codratus M. medicus dum capite plecteretur, è saxo sanguine respersô fons erupit; quod in pluribus alijs Martyribus factum. Id. 10. Martij.

Titulus XIII.

FORMA.

§. I.

In quo consistat? Quæ vera?

Tota pulchra es. Cant. 4.7. Totus speciosus est, cui nihil deest pulchritudinis: totus speciosus est, cui nihil in est turpitudinis. Petrus Blesens. s. 29. in assumpt. B. V.

Pulchrum vocatur ex eo, quod omni ex parte pulchrum sit, & plusquam pulchrum; quod eôdem modô semper se habet: ità ut nec oriatur, nec intereat, nec augeatur, néque minuatur; nec partim pulchrum, partim turpe sit. Pulchrum idem est, quod bonum. Dionysius Areopag. l. de divin. Nominib. c. 4.

Ei, qui pulcher esse cupit, quod est in homine pulcherrimum, ornandum est: nempe mens; quam oportet quotidie pulchriorem, & magis decoram, ostendere. Clemens Alex. pædag. l. 3. c. 3.

Quæ est corporis pulchritudo? supercilium porrectum, collum erectum, digiti in longum producti, statura erecta. S. Chrysost. in illud: astitit regina à dextris tuis.

Omnis homo, dum sui corporis pulchritudinem concupiscit, procerum se esse exoptat. S. Chrysologus s. 163.

§. II.

Forma exiguum, caducum bonum.

Nè laudes virum in specie sua. Eccl. 11. 2. Deformes fuêre Æsopus, Socrates, Crates, Gellius, Agesilaus, Aristoteles parvus, gibbosus, deformis, balbutiens: qui tamen sapientiâ, & virtute, excelluêre. Ità Sanct. Paulus, Chrysostomus, Gregorius Naz., Hieronymus, staturâ parvi; & tamen tanta lumina Ecclesiæ. Cornelius hic.

Surrexerat antè floribus immixta teneris sinè spinis rosa; & pulcherrimus flos sinè ullâ fraude vernabat: postea spina gratiam floris, tanquam humanæ præferens speculum vitæ; quod suavitatem perfunctionis suæ finitimis curarum stimulis sæpe compungat. Vallata est enim elegantia vitæ nostræ, & quibusdam sollicitudinibus obsepta, ut tristitia adjuncta sit gratiæ. S. Ambr. l. 3. hex. c. 11.

Hoc, quod valde pulchrum est, hoc citò cadit. Sanctus Augustinus in Psalm. 102.

Ub nunc decora illa facies? ubi totius corporis dignitas? quâ, velut pulchrô indumentô, pulchritudo animæ vestiebatur? Marcescebat, proh! flante Austrô lilium; & purpura violæ, in pallorem sensim migrabat. Sanct. Hieronymus ep. 3. ad Heliodorum Epitaph. Nepotiani.

Quid aliud est pulchritudo corporis, nisi pulvis, & lutum? atque adeò quidpiam his etiam terrius, ac deformius? S. Chrysostomus in Ps. 43.

Certè nihil aliud, quàm gypsô incrustatum sepulchrum, esse dixeris bonam corporis formam; modò exactè cognoscas: tam diversis oppleta est intus sordibus! Id. paræneti ad Theodorum lapsum.

Quantò caro fit pulchrior, tantò fit anima deformior. Sanct. Cyrillus in Apologia l. 2. c. 25.

Forma est morbi, ac temporis, ludibrium. S. Greg Naz. or. 31.

Omnem formæ elegantiam mihi breve ver affert, eámque hyemis asperitas protinus extinguet. Id. orat. adv. mulier. se ornantes.

§. 3. *Forma*

§. III.

Forma trahit, vincit.

ET ecce unus de filiis Israel intravit ad scortum &c. Num. 25. 6. Forma vincit armatos, ferrum pulchritudo captivat: vincuntur specie, qui non vincuntur prœliô. Origenes hom. 20. hîc.

Cùm sponsus miram amatæ suæ pulchritudinem descripsisset: *pulchra es amica mea, suavis, & decora, sicut Jerusalem.* Cant. 6. 3. præter omnem repentè expectationem subjungit: *terribilis ut castrorum acies ordinata.*

§. IV.

Forma exterior, & interior.

REbecca puella decora nimis, virgoq; pulcherrima. Gen. 24. 16. Bis dicitur pulchra: ut ostendatur, quòd pulchritudo exterior multùm ab interiori puritate dependebat: ac proinde dicitur pulchra in exteriori facie, quoties virgo, & pura, in interiori. S. Chrysostomus t. 6. serm. quales ducendæ uxores: quid mihi narras pulchritudinem corporis? discas insignem ejus pudicitiam, discas animi pulchritudinem. Sylveira in act. 7.

Ecce tu pulchra es &c. Cant. 1. 14. Duplicî laude celebrat sponsæ pulchritudinem; ut non modò extrinsecus eam formosam esse ostendat; verùm & intrinsecus decoram. Philo Carpath. hîc. V. Beda hîc intelligit geminam pulchritudinem operis, & intentionis. hîc

Joseph pulchritudine animæ pulchritudinem corporis occultabat: stellæ cuidam formositate corporis; angelis autem venustate animæ, conferendus. S. Chrysost. serm. de Joseph.

Idem vocat exteriorem pulchritudinem, ancillam; interiorem verò ejus dominam. hom. ad Eutropium, & illud ps. astitit regina.

De formoso, & pretiosè vestito, sed stupidô, dixit ad adstantes Carol. V. Imp. est pulchra statua; sed sinè animâ; myrotheciúm sinè balsamô; lypsanotheca sinè reliquijs. Schönleben D. 10. Pent. Disc. 12.

§. V.

Forma adscititia, & Miscellanea.

QUæ non quæsivit muliebrem cultum. Esth. 2. 15. Actum de Esther est! nam puellæ reliquæ, quibuscum de occupando regis corde, pigmenta, & ornamenta petiêre; se principi gratiosas fore ornatu confisæ. Et tamen pigmentatæ sunt; delecta verò præ cœteris Esther, ipsâ gratior negligentiâ. Oliva l. 5. Strom. hîc.

Oculos habemus ad videndum, aures ad audiendum, nares ad olfatiendum &c. Barbæ quis usus? nisi sola pulchritudo? Quare Deus barbam creavit in homine? speciem video; usum non quæro. S. Augustin. s. 6. diversis.

Quod nascitur, opus Dei est: ergo, quod fingitur, diaboli negotium est. Divino operi Sathanæ ingenia superducere, quàm sceleſtum est. Tertullianus l. de cultu fœm.

Nè exuvias alieni capitis, forsitan immundi, forsan nocentis, & gehennæ destinati; sancto, ac Christiano capiti suppares. Id. ib.

Projiciamus ornamenta terrena, si cœlestia optamus. -- Vestite vos sericô probitatis, byssinô sanctitatis, purpurâ pudicitiæ. Taliter pigmentatæ Deum habebitis amatorem. Id. ib. Vide plura in Interprete Tertulliani B. Rhenano erudita valde de habitu luxuriæ.

Quemadmodum cui impositum est cataplasma, & cui inuncti sunt oculi; vel ipsô aspectu præbet morbi suspicionem; ità fuci, tincturæ, & colores illiti, animam intrinsecus ægrotare significant. Clemens Alex. pædag. l. 3. c. 1.

TITULUS XIV.

FORTITUDO ANIMI.

§. I.

Symbola.

FIat firmamentum. Gen. 1. 6. Firmamentum est firmitas animæ in Deo, & cœlis, defixæ; quæ constanter sustinet aquas superas, id est, prosperitates; & inferas adversorum. Corn. hîc. Sit nobis fortitudo quasi dies quintus, per quam hujus maris magni procellas toleremus; ac pisces spirituales Deo operante effecti vitam nostra inter undas servemus. Alredus Abb.

Rasitq; dimidiam partem barbæ. 2. Reg. 10. 4. Hanon est diabolus; qui subinde bene facere volentibus barbam radit, id est, fortitudinem adimit: barba enim virilitatis, & fortitudinis, est Symbolum. Corn. hîc.

Inter omnes viros fortes David Banajas maximè laudatur, *qui interfecit leonem in diebus nivis.* 2. Reg. 23. 20. Magna gloria, occidere Leonem; sed major tempore hyemis, id est, desolationum &c. Incert. Auth.

Accincti, & *Succincti*, dicuntur robusti, Abac. 3. 16. Prov. 31. 17. Job. 38. 3. Psal. 17. 33. Psal. 92. 1. Unde cingulum, tanquam symbolum fortitudinis, Marti sacrari consuevit, teste Homerô Iliade 13. Romanorum lex erat, ut milites semper cincti essent. Alexander ab Alex. l. 1. gen. d. c. 20. discincti malè audiebant. Et ob id Octavius Augustus, authore Tranquillô in ejus vita, cùm militem ignavum acerrimè punire vellet, discinctum per medias acies ire jubebat. Mendoza in 1. Reg. 1.

In manu ejus trulla cæmentarij. Amos 7. 7. Symmachus, Syrus, & Sept., pro trulla vertunt *adamantem.* S. Hieronymus hic. Adamas sui nominis lapis est, quem nos indomitum possumus appellare; eò quòd 1. nulli cedat materiæ, nè ferro quidem: nam, si ponatur super incudem, & gravi ictu feriatur mallei; antea incus, & malleus, accipiet vulnus, quàm adamas conteratur. 2. Cùm ignis omnia domet, & universa metalla consumat, reddit adamantem duriorem 3. nullâ limâ imminui potest; sed è contrario limam terit. Corn. hîc.

Summus Pontifex in pectore gestat Crucem adamantinam, etiam dum celebrat: quia summa in eo requiritur tum patientia, tum fortitudo, in tuenda fide contra hæreticos. Cornelius in c. 3. Ezech.

Adamantis virtutem invictam, & contemptricem duarum violentissimæ naturæ rerum, ferri, & ignis, docet Plinius l. 37. c. 4.

Vide tit: Æquanimitas. Difficultas. Magnanimitas. Virtutes Cardinales.

§. II.

Fortitudo in vincendis difficultatibus. Miscellanea.

Spiritus Domini induit Gedeon. Judic. 6. 34. Chald. *Spiritus fortitudinis, qui à Domino proficiscitur, induit Gedeonem.* Hic spiritus instar vestis erat, à frigore metus protegens. Jonghen Exh. 7.

Exultavit ut gigas. Ps. 18. 7. Hier. *ut fortis.* S. Cyrillus in c. 1. Is est familiare Scripturæ gigantes appellare eos, qui sunt robustissimi. Significat gigantis appellatio hominem illum, qui summum spiritualis fortitudinis fastigium sit adeptus. Procopius.

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. Cant. 3 7. Vatabl. *sexaginta heroës ex heroibus Israel.* Syr. gigantes.

Terribilis ut castrorum acies ordinata. Cant. 6. 3. Fortitudo Ecclesiæ, ac animæ piæ, oritur ex ejus pulchritudine: ideo enim terribilis est hostibus, quia decora est sicut Jerusalem; id est, sicut visio pacis. Cornelius hic.

Super hoc laudabit te populus fortis. Is. 25. 3. Sanctorum scilicet, & electorum; qui fortiter se, suasque cupiditates, Mundi illecebras, & dæmonis tentationes, superârunt. Cornelius hîc.

Christianorum virtus propria, vera fortitudo est; quæ apparuit in Apostolis, & Martyribus; & apparere continuò debet in veris Christi sequacibus. Cajetanus in Luc. 1.

Vires corporales Deus dat bestijs; animi verò fortitudo hominibus est propria; quæ consistit in adversis magnô animô perferendis. Stella p. 1. c. 32.

Titulus XV.

FORTUNA.

Verte impios, & non erunt. Prov. 12. 7. Cajetanus: converte rotas fortunæ impiorum; ut conversâ rotâ impij, qui in culmine consistebant, deorsum volvantur in imum: & videbis eos jam non esse; utpote depressos, ac fortunis, honore, gradu; tandémque ipsâ vitâ privatos, & eversos.

Benedicite frigus, & æstus Domino; benedicite noctes, & dies Domino; benedicite lux, & tenebræ Domino. Dan. 3. 66. &c. Cur, ad communes Deo laudes concinendas, advocantur res tam pugnantes, & mutuò infestæ, quàm sunt calor, & frigus; nox, & dies; lumen, & tenebræ? Causa ea fuerit, quam insinuat Clemens Alexandrinus l. 3. Strom. sicut Mundus componitur ex contrarijs, nempe ex calido, & frigido; ità etiam ex ijs, qui dant; & ex ijs, qui accipiunt. Monent Sancti pueri, ut se mutuò constanter aspiciant, obscurus & illustris; magnus, & parvus; servus, & Dominus; dives, & inops: ut néque hic desperet, néque ille præfidat; & néque opulentus immoderatè extollatur animô; néque suum despondeat inops. Exemplô suô Christus hanc doctrinam tradidit; de quo Matth. 5. 1. *Ascendit in montem; & cùm sedisset &c.* Et Luc. 6. 17. *descendens stetit in loco campestri.* Quid est sedere? se humiliare? Ità Augustinus, Beda, Hugo. Sedere humilitatis est. Quid autem egit Dominus, postquam in humilem campum descendit? *stetit* in pedes erectus. Et quid stare significat? constantiam. Quem ergo benevolentior fortuna in prosperitatis montem eduxit, ut stet; sedeat meminerit, quòd humiliari possit. Quem verò infelicitas in calamitatum vallum abjecit, in pedes se erigere, & stare debet. Didacus Niss. in Phœn. Græc. c. 4. In felicitatis monte nè avertas oculos à valle miseriæ, & in ima ærumnarum valle nè despera ascensum in altum. Id. ib.

Romani, qui res maximas, & præclarè gestas, Fortunæ attribuunt, & eam esse deam maximam existimant; posuerunt eam in sterquilinio; dignum deæ templum secessum tribuentes. Clemens Alex. or. ad Græcos.

Vide tit: Providentia Dei. Prosperitas.

TITULUS XVI.

FRAUS.

Vulpes foveas habent. Matth. 8. 20. Vulpes foveas habent in corde tuo, quia dolosus es: volatilia cœli habent nidos in corde tuo, quoniam elatus es. S. Augustin. s. 7. de Verb. Dom. Vulpes dolus est; volucres cœli superbia est: sicut enim volucres alta petunt, sic superbi; & ùt vulpes cavernas dolosas, ità omnes insidiatores. Quid ergo respondit Dominus? Potest in te habitare superbia, & dolus; CHRISTUS non habet, ubi in te habitet, ubi reclinet caput suum: quia reclinatio capitis humilitas CHRISTI est. Id. in Psal. 90.

Dirigite viam Domini. Jo. 1. 23. Servus sum, & viam præparo Domino corda vestra. Proinde illa facite recta dolosi vos, & obliqui; & facite æqua; ità ut Dominus per vos iter faciat. Theophylactus hic.

Ecce verus Israelita. Jo. 1. 47. Non enim omnes, qui secundùm carnem ex Israël sunt, sunt Israëlitæ; sed hi tantùm, in quibus dolus non est: qui rectô corde sunt, & DEum videre sitiunt, reputantur Israelitæ. S. Rupertus l. 2. in c. 1. Joan.

Habens poculum aureum in manu sua. Apoc. 17. 4. Calicem, sive poculum Babylonis, dulcem intelligimus deceptionem. Id. de Vict. Verbi Dei c. 15.

Circumventio aliena vel maximè diabolum facit. S. Bernardus serm. 10. in Psal. qui habitat.

TITULUS XVII.

FUGA CHRISTI IN ÆGYPTUM.

UT fugaces revocaret, auffugit. Et revera, si, ut revocet errantem ovem in montibus, ipse errat; quomodo ipse non fugit fugientes populos, ut reducat? S. Chrysologus s. 150.

In Ægyptum fugit, ut & illam sanctificet. Theophylactus in c. 2. Matth.

Vadit in Ægyptum. Nunquid alia terra defecit? Recordatus est Dominus, qui non in finem irascitur, quanta mala fecerit super Ægyptum: ideo mittit Filium suum in eam; & dat ei magnæ reconciliationis signum, & perpetuæ amicitiæ pignus; ut decem plagas unâ medicinâ sanaret. O commutatio dexteræ Excelsi! ut populus, qui antè fuerat persecutor populi primogeniti, postea fieret custos Unigeniti Filij DEI. Author Imperf. hom. 2. in Matth.

Fugit in Ægyptum Dominus; ubi Hebræa Gentis antiqua fuêre cunabula. S. Leo serm. 3. de Epiph.

Quid sibi vult Evangelista, quòd hæc scribat ad memoriam sempiternam? devoti militis est, regis sui tacere fugam, referre constantiam, virtutes loqui, timores silere, aperire fortia, infirma reticere, prædicare victorias. Bellicosus quod in bello fugit, artis est, non timoris. DEUS, quando fugit hominem, Sacramenti est, non pavoris. S. Chrysologus serm. 150.

G.

Titulus I.

GABRIEL.

Angelus enim Domini. Matth. 28. 2. Censent alii, hunc Angelum fuisse Gabrielem, qui, juxta nomen suum, administer est fortitudinis DEI, ac ejus opera exequitur. Gabriel enim idem est, quod *fortitudo Dei.* Cornelius hic.

Mittens per Angelum suum. Apoc. 1 1. Credibile, hunc Angelum fuisse Gabrielem: quia hic frequenter in his missus, quæ pertinent ad CHRISTUM. Dan. 9. 21. Zachariæ Luc. 1. 19.

Reverere nomen Archangeli, qui nuntium illud lætissimum apportavit MARIÆ; qui appellatus est Gabriel; id est, *DEUS homo.* Proclus Ep. hom. contra Nestorium. (Gabes homo est, & DEUS) nomine ipso significans nuntium, quem apportat: quia is, quem evangelizat, CHRISTUS DEus, & homo erat nasciturus.

Vide M. in Alphabetico Mar. tit. Annuntiatio.

Titulus II.

GAUDIA.

§. I.

De gaudiis in genere.

Symbola.

Surge, surge Debora. Judic 5. 12. Verbum surgendi in Scriptura lætitiam significat. Is. 60. 1. *Surge, illuminare, Jerusalem.* Mendoza in 1. Reg. Annot. 8.

Exultavit cor meum. 1. Reg. 2. 1. Verbum exultandi, id est, extrà saltandi, significat ingentem lætitiam, quæ intus se non capit, sed foràs erumpit. Tale habuit David, cùm saltavit coram arca. 2. Reg. 6. 14. & Bartimæus ille cœcus, qui à Christo D. vocatus *exiliens venit ad eum.* Marci 10 50. Et claudus ille ex utero matris, qui à S. Petro sanatus, *exiliens stetit, & ambulabat.* Act. 3. 8. Et divinus Sponsus, qui præ lætitia humanæ naturæ induendæ, *venit saliens in montibus.* Cant. 2. 8. Ac denique Abraham; de quo Christus D. Jo. 8. 56. *exultavit, ut videret diem meum.* Id. ib. Annot. 12.

Angelus Domini stans à dextris altaris Domini. Luc. 1. 11. Quare Angelus apparet à dextris altaris? Euthymius: quia cœlestis doni gaudium prædicabat: gaudium enim, & felicitas, per dexteram significatur; & ideo Angeli annuntiantes Christi resurrectionem ad dexteram sedent. Marci 16. 5. Sylveira. hic.

Varia.

In hoc nolite gaudere, quia Spiritus vobis subjiciuntur. Luc. 10 20. Non erat culpabile gaudium, quòd Spiritus subjicerentur nomini JESU; sed quòd subjicerentur eis, culpabile gaudium erat. Cajetanus hic.

Gaudenti homini & carcer lætus est; & tristi pratum angustum est. S. Augustinus in Ps. 141.

Voluptatem quærunt, & gaudere cupiunt omnes: & propter hoc omnia faciunt, & dicunt, & negotiantur. Etenim mercator propter hoc navigat, ut pecunias congreget; congregat autem pecunias, ut habens repositas gaudeat. S. Chrysostomus hom. 18. ad popul. Antioch

Idem facere solet immodicum gaudium, quod excellens tristitia. Et videre licet, multos effundere lacrymas præ gaudio immenso; alios etiam sæpe obstupescere, quando fieri vident, quæ non expectaverant. Id. hom. 65. in Gen.

Delectatio est conjunctio convenientis cum conveniente. S. Bonaventura. Itinerarii mentis ad DEum c. 2.

Magna sunt gaudiorum imperia: expers est continentiæ hilaritas, & in vocem gessit erumpere. Ennodius Ep. l. 5. ep. 16.

Faciliùs est, ignem in pyras animatum, linguâ comprimere, quàm silentium inter optata servare. Ennodius l. 7 ep. 16.

Ità præsentis temporis est agenda lætitia, ut nunquam amaritudo, & timor sequentis Judicii, recedat à memoria. S. Laurentius Justinianus Lign. vit. c. 4.

Semper dicitur majus gaudium post dolorem, qui ex re perdita ortum habet. Et consona est moribus hominum ista locutio: qui de modica re perdita exultant ampliùs, cùm illam reinvenerunt; quàm de plurima re servata. Et hoc quare? quia non præcesserat dolor in illa, qui subsequens gaudium facit ampliùs apparere. Simon de Cassia l. 6. c. 14.

§. II.

Gaudia vera.

Num. I.

Hic non quære.

In conspectu Angelorum psallam tibi. Ps. 137. 2. Non coram hominibus psallam; sed coram Angelis psallam. Psalterium meum, gaudi-

gaudium meum. Sed gaudium meum de inferioribus coram hominibus est; gaudium meum de superioribus coram Angelis est: non enim novit impius gaudium justi. Non est gaudere impiis, dicit Dominus. Gaudet iniquus inpopina, gaudet Martyr in catena. S. Aug. in Ps. 137.

Obtulerunt ei partem piscis, & favum mellis. Luc. 24. 42. Non legitur Redemptorem Mundi in tota vitâ sua, nisi post sanctissimam Resurrectionem, mel manducâsse. In quo docemur; quantùm sæculares dulcedines in hac mortali vita fugere debeamus, & quod omnes in futurum Sæculum reservemus. Diez fer. 3. D. Resurr. Favos post fella gustavit. Nec ante Rex gloriæ à cœlestibus salutatus Ps. 23. 7. quàm Rex Judæorum proscriptus in crucem. Tertullianus lib. de cor. milit.

Ego non ascendo ad diem festum: quia meum tempus nondum impletum est. Joan. 7 8. Nolo gaudia, at festivitates, in hac mortali vita; cùm advenerit tempus meum, tunc delectabor. Diez fer. 3. D. Pass.

Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Joan. 7. 37. Participatio cœlestis suavitatis Mundi voluptatum ingerit oblivionem. S. Augst. l. Medit. c 27. Fons vitæ, reple mentem meam torrente voluptatis tuæ; & inebria cor meum sobrietate amoris tui: ut obliviscar, quæ vana sunt, & terrena; & te jugiter solum habeam in memoria mea. Escobar T. 2. Persec. Chr. l. 6. S. 2 obs. 5.

In vitis PP. Arsenius, in morte rogatus à fratribus pro ultimo documento dixit *ibi, ubi.* Post mortem solliciti fratres id intelligere, pro expositione miseruat ad alium senem; qui rescripsit eis: hæc est, ùt puto, verborum intelligentia: *ibi* nostra fixa sint corda, *ubi* vera sunt gaudia. Jonghen. parte 2. Exh. 3. S. Bernardus dixit: universum tempus præsentis vitæ, vigiliam esse solemnitatis magnæ. Besseus D. 3. Pasch.

Num. II.

Quibus vera dentur.

Visitâsti terram, & inebriâsti eam. Ps. 64. 10. Quid putas, causa est, quòd solam terram Dominus dicitur inebriâsse? cur non etiam mare? sed scimus, quia mens, quæ per varia desideria fluctuat; quam adhuc sæcularium curarum procella exagitat; ad illud internum gaudium non admittitur, & illô torrente voluptatis non potatur; quantò minùs inebriatur. -- Hæc est illa verè beata terra, mentis videlicet stabilitas tranquilla; quando mens in seipsâ tota colligitur, & in uno æternitatis desiderio immobiliter figitur. Richardus à S. Victore lib. Benjamin c. 38. Quàm suave mihi subitò factum est, carere suavitatibus nugarum! &, quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eos à me, ver. tu, & summa suavitas. Ejiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior; sed non carni, & sanguini: omni luce clarior; sed omni secretô interior: omni honore sublimior; sed non sublimibus in se. S. August. l. 9. Confess. c. 1.

Esus panis post ablactationem datur infanti: & homo, qui vult delectari in Divinis, priùs se debet à Sæculo, velut infans ab uberibus maternis, alienare. S. Isaac l. 1. de contemptu Mundi cap. 1.

O bone JESU! quàm dissimile est illud gaudium tuum, quô interim consolaris renuntiantes illi falso, & fallaci gaudio! quàm melior est misericordia tua super vitas! quàm melior est dies una in atriis tuis super millia; quantò beatiores facis pauperes tuos ipsâ paupertate tuâ, quàm Mundus facere possit quantâlibet affluentiâ! ubi, quidquid affluit, defluit, sibique inhærentem pereffluere facit. Guarricus s. 1. die Pent.

Num. III.

Gaudia sunt in corde, non in ore.

Risit olim *Abraham.* Gen. 17. 17. *risit* & Sara. ibid. 18. 12. sed hujus tantùm risus reprehenditur, non illius. Ratio fortasse esse potest; quia Sara risit in ore suo, Abraham autem in corde. Sic enim illa verba in quibusdam Bibliis habentur, & dispunguntur: *risit in corde suo dicens:* quasi illa lætitia, quæ ore proditur, tanquam fallax, & adultera reprobetur: quæ verò in corde nascitur, vera esse, & germana, censeatur. Imò Sara, quæ risit in ore suo, risisse se negavit; non autem Abraham, qui risit in corde suo: quia illa externa cordis lætitia sit tam inanis, acsi nulla sit. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 12.

Exultavit cor meum. 1. Reg. 2. 1. Gaudium profanum in cor non illabitur. Unde olim Baload luites, cùm temporalem felicitatem Jobo polliceretur c. 8. 21. *donec*, inquit, *impleatur risu os tuum, & labia tua jubilô.* Non dicit animum, non cor, implenda jubilô; sed tantùm os, & labia. Id. ib.

Dedisti lætitiam in corde meo. Ps. 4. 7.

Num. IV.

Varia de gaudiis veris, spiritualibus &c.

Det tibi DEus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam &c. Gen. 27. 28. Toties de rore cœli desuper benedictionem accipimus, quoties per infusionem Spiritus S. de supernis gaudiis in mente aliquid degustamus. Cùm verò bona opera per corpus agimus, de terrena pinguedine ditamur. V. Beda hom. in lect. Sabbathi D. 3. Quadr. de Susanna.

Læva ejus sub capite meo. Cant. 2. 6. In læva CHRISTI temporalia ejus bona; in dextera beatæ vitæ beatitudo significatur. Id. hic.

Isaac autem genuit Jacob. Matth. 1. 2. Spiritualiter Isaac, id est, *gaudium* in Domino, genuerat Jacob, id est, vitiorum *supplantatorem:* qui enim delectatur in Domino & actibus sanctis; vitiis fortiter reluctatur, alios ad vitiorum eradicationem inducit. Dionysius Carthus. hic.

Gavisi

Gavisi sunt gaudio magno. Matth. 2. 10. *& procidentes adoraverunt eum.* v. 11. Quòd inter gaudia magna non evanescat humanus animus, adeò magnum est, ut hinc summa virtus commendetur Abrahæ; qui promissâ sibi à DEO prole Gen. 17. 17. *cecidit in faciem suam, & risit.* Rupertus hîc: ô virum æternô risu verè dignum, & sempiternæ jucunditati bene præparatum! qui ità cecidit in faciem suam ut rideret; & ità risit, ut in faciem caderet; illius adorans omnipotentiam, cujus in promissione audierat singularem gratiam. Verè regia virtus, inter gaudia, prosperitatem DEO devotam permanere. Baeza lib. 2. §. 13.

Si jugiter gaudere velimus, multas habemus occasiones: nam, si virtutem arripuerimus, nihil jam erit, quod nos contristes. S. Chrysost. hom. 63. ad pop. Antioch.

Quantùm post tenebras gratior lux est, serenitas post tempestates obscuras; tantùm est acceptius gaudium post afflictionem. S. Chrysologus s. 84.

Illud verum est gaudium, quod non de creatura, sed de Creatore concipitur; cui comparata omnis aliunde jucunditas mœror est. S. Bernardus ep. 114.

Nihil gaudiô spirituali, & tranquillitate, & charitate, dulciùs est. B. Theodoretus lib. 1. in Cant.

Sicut pane reficitur corpus, ità exultatione Spiritus. Petrus Cellens. c. 12. de pane lugentium.

Boetius l. de consol. prosâ. 2. dicit: quòd in palatio Joviniano erant duo dolia; unum de optimo vino, & aliud de amarissimo. Et, quicunque volebat de bono bibere, oportebat, quòd priùs biberet de amaro.

§. III.

Gaude in DEO.

Ex Veteri.

Exultavit cor meum in Domino. 1. Reg. 2. 1. Edicite, ô Apostoli sancti! quis vestras angustias in gaudia, afflictiones in solatia, mœrores in jubilos, mutavit? Resp. *Gavisi sunt viso Domino* Jo 20 20. Christiane, imitare Apostolos in afflictione, morbô, egestate. Oculos in Dominum conjice; manibus Crucifixum arripe, & cordi delectando opportunum erit remedium. Paoletti D. in Alb.

Si gaudeam, quòd inveni thesaurum visibilem; istud gaudium carnis est, & non in Domino. Si gaudeam, quòd me homines laudant, & fortè non pro merito; non est hoc gaudium in Domino. Si gaudeamus in rebus fragilibus, & caducis; hæc omnia non habent laudabile gaudium. Origenes in 1. Reg. 1.

Lætata sum in salutari tuo. 1. Reg. 2. 1. Tales sunt sanctorum animæ: Deô magis lætantur, Authore munerum, quàm ipsis muneribus: non enim eum propter dona ipsius, sed dona propter ipsum diligunt. Hoc servos gratos decet; hoc famulos, agnoscentes beneficii magnitudinem: videlicet rebus suis omnibus præponere DEUM. Sic etiam nos affecti simus, cùm peccaverimus; non doleamus, quia punimur sed quia Dominum offendimus. Et, si quod benefactum nostrum est, non gaudeamus propter regna cœlorum; Sed quia rem cœlorum Regi gratam fecimus. Qui enim sanæ mentis est, offensam DEI magis timet, quàm ullam gehennam; & benevolentiam pluris æstimat, quàm omne regnum. S. Chrysost. t. 6. hom. de Anna.

Et nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum, usq; in præsentem diem; nisi in te, Domine DEUS Abraham. Esther 14. 18. hæc dixit imperatrix potentissima, quæ Assverum 127. Provinciis imperantem suæ potestatis habuit: quæ omni voluptatum genere, modò voluisset, affluere potuit.

Gloria mea, exaltans caput meum. Ps. 3. 4. id est, lætificans me, ut qui præ mœrore, demissô capite incedebam; nunc exultans attollam caput. Et hæc phrasis Hebræis familiaris. Unde Jeremiæ ult. dicitur: *Elevavit Evilmerodach rex caput Joachim regis, & eduxit de domo carceris.* Bellarminus in Ps. 3.

Dedisti lætitiam in corde meo. Ps. 4. 7. Non dixit simpliciter, & absolutè, dedisti lætitiam, nec in mancipiis, nec in auro, nec in argento, nec in vestibus, non in lauta, & opipara mensa; non in potentiæ magnitudine, nec in domûs laxitate: hæc enim lætitia non est cordis, sed tantùm oculorum. S. Chrysost. hîc.

Sitivit in te anima mea. Ps. 62. 2. 3. Beata sitis, quâ DEus sititur! Nonne Davidis rigebant pavimenta aurô? nonne utique palmæ, tributa undique? nihilominus in deserto est. Cur? sitit DEUM. Nam animæ sitienti DEum nihil omnino sapit nisi DEUS. 1. Reg. 2. 1. *Lætata sum in salutari tuo.* Lætata est non in Samuele; sed in DEO Puer adeò exoptatus, & summis à DEO precibus impetratus; qui parentis opprobrium in trophæa converterat, matrem non lætificat? sitiens DEUM Samuele non expletur, sed Deô. Zachariæ nascitur infans, *in* cujus *nativitate multi gaudebunt*; quin & os ejus Luc. 1 14. 64. resolutum. Quis non putaret, tantis cumulatum beneficiis mox gratias acturum pro filio, & recepta voce? Prophetat; sed CHRISTI solùm memor, vocis, filiique immemor. Luc. 1. 68. *Benedictus D. DEUS Israel.* Cur? an quòd patrem te fecerit? an quòd eloquentem te reddiderit ex elingui? *quia visitavit, & fecit redemptionem plebis suæ Israel.* Gaudeo, non quod Joannes natus sit, sed quòd nasciturus sit JEsus. Oliva l. 3. Strom. hîc.

Delectâsti me Domine in factura tua. Ps. 91. 5. Non dixit: delectavit me, Domine, factura tua; sed tu in illa delectâsti; qui talem ipsam fecisti, ut decore suô te mihi insinuares in illa, & delectarer in te. S. Laurentius Just. t. in festo S. Mich. Archang.

Exulta, & laudа, habitatio Sion; quia magnus in medio tui sanctus Israel. Is. 12. 6.

Exulta-

Exultamus in fœno, ſtipula, fimo, fumo. Ut videas, quàm indecorum ſit, exultare in pompis, & vanitatibus. Oliva lib. 9. Strom. hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Exultavit infans in utero ejus. Luc. 1. 44. præſente ſcilicet Dominô. *Multi in nativitate ejus gaudebunt;* puerulum tamen vel unum jubili ſignum dediſſe non legimus. Abſens, juxta Rupertum, jam erat JEſus; quia mater natalitiis gaudiis intereſſe volebat. Paoletti D. in albis.

Gavisi ſunt Diſcipuli viſô Dominô. Joan. 20. 20. Solus DEus veram poteſt dare lætitiam. Vide in ſuperiori §. S. Chryſologum, & S. Bernardum.

Gaudete in Domino ſemper. Philipp. 4. 4. Verè ſemper eſt gaudendum: quia gaudium conſervat hominem in bono habitu; quia nullus poteſt diu eſſe in eo, quod contriſtat. S. Thomas Aquin. in 2. Cor. c. 13. Lect. 3.

S. Ambroſius ſerm. de Jacob, & vita beata, ponit diſcrimen inter piorum, & impiorum, lætitiam; datâ ſimilitudine duorum hominum, quorum alter novit ex arte citharam pulſare, ſimul & ſuaviter canere; alter verò, qui ſolam citharam pulſet. Prior, licèt cithara deſit, aut confracta; habet tamen, quô ſe mulceat, & dolorem leniat; non autem alter. Impius lyram corporis pulſare ſolùm novit; id eſt, ab illo ſolùm corpore lætitiam, ſcilicet per ſenſus ab eſculentis, & poculentis &c. Hæc ſi deſint, non novit voce canere, quò ſe recreet. Sed vir pius, licèt hæc corporea oblectamenta deſint, nihilominus rebus ſpiritualibus, & divinâ contemplatione, ſe lætificat. *Suſpendimus organa noſtra, quomodo cantabimus?* Pſ. 136. 2. 4 *Hæreditate acquiſivi teſtimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei ſunt.* Pſ. 118. 111. id eſt, non mœrorem inferunt, ſed omnia læta. Pinna Ethol. 81.

Nihil, quæſo, ſinè te mihi dulceſcat, nihil complaceat; nihil pretioſum, nihil, præter te, mihi arrideat ſpecioſum. Vileſcant, obſecro, abſque te mihi omnia, ſordeant univerſa. Quod tibi adverſum eſt, ſit mihi moleſtum; & tuum beneplacitum mihi indeficiens deſiderium. Tædeat me gaudere ſinè te; & delectet contriſtari pro te. S. Auguſt. l. Medit. c. 7.

Tu ſemper aderas miſericorditer ſæviens, & amariſſimis aſpergens offenſionibus omnes illicitas jucunditates meas; ut ità quærerem ſinè offenſione jucundari. Idem Conf. l. 2. c. 2.

Revera illud ſolum, & unicum, eſt gaudium; quod non de creatura, ſed de Creatore, percipitur: & quod, cùm poſſederis, nemo tollet à te; cui, comparata omnis aliunde jucunditas, mœror eſt: omnis ſuavitas, dolor eſt; omne dulce amarum eſt, omne decorum fœdum, omnè poſtremo, quodcunque aliud delectare poſſit, moleſtum. S. Bernardus ep. 114.

§. IV.

Gaudia falſa, Mundi, terrena &c.

Num. I.

Deſinunt in luctum.

Congregationesq, aquarum appellavit maria. Gen. 1. 10. id eſt, delectationes temporales, quia in amaritudinem terminantur; quàmvis Sæcularibus dulces videantur. Hugo Card. hîc.

Nequaquam ultrà Vaſthi ingrediatur ad regem. Eſth. 1. 19. Vide, ùt convivium Aſſveri in mœrorem deſinat, ac extrema gaudii luctus occupet; ac rex Vaſthi reginam, conjugemque ſuam, repudiet. Sic fluvii in alveo ſuo dulces ſunt; cùm tamen ad mare decurrunt, fiunt amari. Cornelius hîc.

Converſæ ſunt nuptiæ in luctum. 1. Mach. 9. 41. Sic ſæpe in Mundo plauſus vertitur, & extrema gaudii luctus occupat. Id. hîc.

In illa hora factus eſt terræ motus magnus. Apoc. 11. 13. In qua ſcilicet cives Jeruſalem læti, munera mittentes; Elias, & Enoch, reviviſcerent; factô magnô terræ motu decima pars urbis concidit. Gaudium impiorum breve; ex quo ad ſummas miſerias tranſeunt. Sylveira hîc.

Si cum Sæculo gaudemus, cavendum eſt, nè cum Sæculo & lugeamus. Tertullianus l. de idololatria.

Quid per ima deſideria defluis? quid tibi cum bonis perituris, gaudiisque lugendis? omnia flumina intrant in mare; & omnis infima delectatio deſinit in dolore. Richardus à S. Vict. tr. de exterminat. mali &c. c. 19.

Accenditur cereus; non purum lumen eſt, ſed lucerna: ſiquidem ignis ipſa propria fomenta conſumit; nec nisi ipsâ conſummatione fovetur. Porrò deficiente materiâ etiam ipſa deficiet. Et ubi illam videris prorſus exutam, hunc quoque nihilominus extinctum reperies. Sicut ergo flammæ illius noviſſima fumus occupat, & caligo; ſic lætitia læta rei in triſtitiam commutatur. S. Bernardus ſerm. 1. de diverſ. de nimia quadam fallacia præſentis vitæ.

Num. II.

Non hîc, & ibi.

Nemo poteſt & hîc gaudere cum Sæculo, & illic regnare cum Chriſto. S. Gregorius hom. 11. in Matth. 13

Elias, ad cœlorum regna feſtinans, non poteſt ire cum pallio; ſed Mundi in Mundo veſtimenta dimittit. S. Hieronymus ep. 34. ad Julianum conſol. ob amiſſas filias.

Non eſt quisquam, inquies, qui & hîc, & illic, requie fruatur? iſtud impoſſibile eſt, ô homo, atque ex eorum numero, quæ fruſtrà ſperes. Fieri non poteſt, non poteſt, inquam; ut, qui hîc in ſcordia, ſecuritateque vixerit; qui in deliciis omnibus aſſiduè dies conſumpſerit; qui temerè, neglectaque tranſegerit ætatem; illic honorem conſequatur. S. Chryſoſt. de Lazaro conc 3.

Hîc oportet contriſtari, ſi velimus in futuro ad lætitiam tranſire: omnes enim motus à contrario

trario in contrarium sunt. Eligat ergo, hic unusquisque quod voluerit; lætitiam scilicet, vel tristitiam: quia hinc ad suum contrarium transitus est. *Tristitia vestra vertetur in gaudium*, Joan. 16. 20. Hugo Card. in Ps. 54.

Num. III.

Offer DEO.

Tolle filium tuum - Isaac &c. Gen. 22. 2. Si vocem Domini audieris intus in animo, & dicatur tibi, ut offeras Isaac, tuum quodcunque est gaudium; immoles DEO (interpretatur enim Isaac *gaudium*, sive *risus*) fideliter; & constanter obedire nè timeas. Nunc autem quidquid affectio propria judicet, securus esto; non Isaac, sed aries morietur; non peribit tibi lætitia, sed contumacia; cujus utique cornua vepribus hærent, & sinè punctionibus, anxietatibus, esse non potest. S. Bernardus serm. de verbis Petri.

Nec sanguinem, nec adipem, omnino comedetis. Levit. 3. 17. Omnis ratio, & intellectus animi, quem sanguis significat, sunt DEO consecranda; anima enim in sanguine est; quia in ratione, & intellectu vita animæ consistit, sicut vita corporis in sanguine. Hugo Card. hic.

Num. IV.

Miscellanea.

Mel in Sacrificio non offertur. Levit. 2. 11. quia omne temporale gaudium, omnis mundana lætitia, DEO abominabilis est. S. Thom. Vill. Conc. 3. de S. Augustino.

Fœnum quasi bos comedes. Dan. 4. 29. qui omne gaudium suum in temporali gloria, & carnalibus oblectamentis, ponit; & spirituales delicias omnino, nec per studium, nec per desiderium, requirit. Richard. à S. Vict. de erudit. hom. inter. c. 41.

Erat in proximo dies festus Judæorum Scenopegia. Joan. 7. 2. Quod est fixio umbrarum, sive tabernaculorum: quod festum faciebant Judæi singulis annis, in memoriam beneficiorum, quæ Dominus eis contulerat in deserto, ubi quadraginta annis fuerant in tabernaculis; per quod significatur gaudium Mundiale. Hugo Card. hic.

Tristitia vestra vertetur in gaudium. Joan. 16. 20. q. d. vos soli, quos exercebunt afflictiones, mœrores, & amaritudines; sentietis verum, sincerum, & solidum, gaudium. At verò Mundus gaudebit quidem; sed non erit opus, ut ejus gaudium in præsenti vertatur in tristitiam; quia ipsum illud gaudium, quô Mundus in tempore fruitur, est fictum, apparens, falsum, gaudium: &, si bene inspiciatur, non est aliud, quàm tristitia. Schönleben Disc. 25. D. 3. Pasch.

Quasi tristes. 2. Cor. 6. 10. Notat hic S. Anselmus: in tristibus hic addi *quasi*, non in prosperis: quia omnis tristitia Sanctorum hic *quasi* habet; nam brevi, & in somnis *quasi* transit; videturque *quasi* umbra esse, & somnium; nec esse tristitia, sed *quasi* tristitia. Gaudium autem Sanctorum non habet *quasi*: quia solidum est, ob spem certam æternæ beatitatis. Contrà verò impiorum gaudium hic habet *quasi*: quia breve est; & umbraticum videtur esse somnium: sed tristitia eorum non habebit *quasi*; quia solida erit, & æterna. Cornelius hic.

Si adhuc præsenti Sæculo mente hæres; si adhuc terrenis voluptatibus delectaris; amare non potes gaudia æterna, quæ audis. S. Gregorius hom. 9. in Ezech.

Non est possibile, quòd hi, qui secundùm Mundum gaudent, simul & juxta DEum gaudeant. S. Chrysost. hom. 16. in acta.

Brevia, & caduca, sunt terrenarum gaudia voluptatum; quæ ad æternitatem vocatos, à semitis vitæ conantur avertere. S. Leo s. 2. in Assumpt. ad Pontificatum.

Æternum facile amittit præmium, qui temporaliter lætari non veretur. S. Laurentius Just. de triumph. Chr. ag. c. 4.

Legitur de rege potente; qui interrogatus à fratre, cur, cùm esset in deliciis, divitiis & honoribus, cum aliis ridentibus, & gaudentibus, non rideret? nec vultum quidem hilarem ostenderet? Antequàm fratri de hoc respondit, puteum altum parari fecit, in cujus fundo ignem copiosum accendit, & fratrem in sede putrida collocavit. Super puteum collocavit hominem quatuor lanceas habentem, ut ferrum earum ex omni parte corpus ejus tangeret; gladium insuper acutissimum tenuissimô filô super caput suspendit. Post hæc mensam, & cibaria, apposuit; addidit musicam, jocos &c. ille tremere, pallere, de appositis nihil attingere. Tunc ait illi rex: quare, cùm omnia habeas delectabilia, tristem exhibes vultum? Cui ille: quomodo hilaris sim, tot circumdatus periculis? Et rex: hôc dictô tuô quæstioni tuæ nuperæ respondeo: Si tu gaudere non potes, ùt asseris, propter pericula, ex quibus sola mors corporis imminet; quomodo potero ego, vel quicunque peccator, gaudere, qui in periculis animæ versamur? Habet peccator sub se ignem inextinguibilem; habet cathedram putridam, corpus; habet ante se lanceam mortis; post se lanceam remorsûs conscientiæ; à dextris lanceam prosperitatis; à sinistris adversitatis; supra se gladium divini Judicii. Vita Barlaam & Josaphat. *Beatus vir, qui semper est pavidus.* Prov. 28. 14.

Vide plura tit. Lætitia.

TITULUS III.

GLORIA VANA.

§. I.

Figuræ, & Similitudines.

Ex Veteri, & Novo.

Aves sacrificio Abrahæ insidiantes. Gen. 15. 11. vana gloria, & laudes hominum, sunt. De Rampelogis Gloria vana.

Et gloriam meam in pulverem deducat. Ps. 7. 6. Hic est ille pulvis, *quem projicit ventus à facie terræ*; superborum scilicet vana, & inepta, jactantia; & inflata, non solida; tanquam ventô elatus pulveris globus. S. Augustinus hîc. Pulverem de pedibus excutere, est, nihil de vana hominum gloria permittere suis affectibus adhærere: Vana enim gloria rectè per pulverem designatur, quæ elevatur per ventum. S. Bonaventura in cap. 9. Luc.

A sagitta volante in die. Ps. 90. 6. Fama volat, & ideo in die, quia ex operibus lucis. S. Bernardus s. 33. in Cant. Sagittæ volantis in die, Spiritus vanæ gloriæ, jactantiæ. *Pascit ventum, & sequitur æstum.* Os. 12. 1. hoc est, pascitur non veritatibus, sed vanitatibus; & sequitur æstum, quia luxuria finis superbiæ. Ludov. de Ponte in Cant. 1. Exh. 2. §. 4.

De vestimentis procedit tinea. Eccli. 42. 13. id est, de operibus inanis gloria. Ugo Carensis in Psal. 58. Est inanis gloria quasi tinea; quæ vestem, unde oritur, corrodit. Hugo Card. in 4. Reg. 5.

Domine, in lumine vultûs tui ambulabunt. Ps. 88. 16. Alius ambulat in lumine vultûs sui; sollicitus facere suam voluntatem; & beneplacitum cordis sui considerans: alius ambulat in lumine vultûs humani; in eo semper intentus quid hominibus placeat, quid Mundus judicet; de quo die propheta loquitur: *diem hominis non desideravi; tu scis.* Jer. 17. 16. S. Bernardus serm. quando voluntas nostra divinæ voluntati subjici debeat.

Omnis caro fœnum; & omnis gloria ejus, quasi flos agri. Is. 40. 6. Bos, cùm fœnum accipit, pro summis deliciis ducit; & nihil lautius requirit. Ergo fœnum quasi bos comedit, qui gaudium suum in temporali gloria ponit. Richard. à S. Vict. p. 1. de erudit. hom. lib. 2. cap. 40.

Diem hominis non desideravi. Jer. 17. 16. Miraris, quòd bona nox, & dies malus est. Nescio, quô pactô sibi adversantur, & alterutrô se obscurant, dies Domini, & dies hominis: siquidem dum alter exoritur, alter reconditur. *Diem* inquit *hominis &c.* hoc est, humanum favorem, humanam gloriam; & inter reliquos, imò præ reliquis, spectabilis videri. Gilbertus s. 1. in Cant.

Paravit DEUS vermem. Jonæ 4. 7. Quàm suave fuit Jonæ sub umbrosa hedera meridiari? unicus vermiculus omnem amœnitatem illam turbavit. Virent subinde opera nostra, velut arbor; sed, ùt primum vermiculus superbiæ arborem admordet, momentô exarescunt omnia. Drexelius de recta intent. l. 1. cap. 4.

Antiochus 1. Machab. 6. 46. contra Judam multos duxit elephantes, maximo ipse Antiochus insidebat. Hunc strenuè occidit Eleazar. Sed incautè juxta illum remanens, sub cadente elephante mortuus est. Diabolus Antiochus, elephas maximus superbia, Eleazar Fidelis; quærens de victoria laudem moritur. De Rampelogis Gloria vana. Bestiæ ruinâ inclusus suô est sepultus triumpho. S. Ambros. lib. 1. offic. cap. 40. Id multis usuvenit; ut, post triumphatum dæmonem, post trucidatam in tentatione feram inferorum belluam, quæ omnium sanguinem avidè sitit; demum ipsi succumbant gloriæ, quam sibi ex dæmone superato parârunt. Didacus Niss. D. 1. Quadr. §. 8.

Attendite, nè justitiam vestram &c. Matth. 6. 1. Quasi de aliqua mala bestia dicat; attende, nè te dilaceret. Theophylactus hîc.

Te faciente eleemosynam nesciat sinistra &c. ib. Dicitur manus dextera, quando intentio est recta. Nesciat sinistra vanæ gloriæ. S. Vincentius Ferr. serm. 1. fer. 6. post Cin.

Ex Patribus, & aliis.

Humanum genus rectô DEI judiciô in voluptatibus suis sibi dimissum, atque in easdem voluptates spontaneis tribulationibus traditum, absynthiô est ebrium: Quia & amara sunt, quæ pro hujus vitæ amore tolerat; & tamen eandem amaritudinem cœcitate cupiditatis, quasi insensibilitate ebrietatis, ignorat. Mundi enim gloriam sitiens, dum multas pro ea tribulationes reperit, amarum est, quod bibit. S. Gregor. moral. l. 20. c. 16.

Intolerabilis quædam ebrietas est inanis gloria; ideoque, quem suæ subjecit ditioni, is ægrè in sanitatem restituitur. S. Chrysost. hom. 1. in 1. Joan.

Grave quiddam est gloriæ amor; grave, inquam, & multarum ipsa spinarum plena gloria; & quæ difficilè tolli potest, fera, & multorum capitum bestia; & in eos, è quibus fovetur, & suscipitur, armata. Id. hom. 26. ib.

Homo ſtultus palàm oſtentat divitias ſuas, ex quo multi ad ſtruendas inſidias commoventur. Tu verò, cùm inter latrones verſeris, abſconde, quæ tua ſunt; donec ad pacis civitatem pervenias; ubi rebus tuis tutò perfruaris. S. Nilus Or. 7. de inani gloria.

Eſt humana gloria putrido ligno ſimillima, quod de nocte lucet, ſed de die putridum eſſe apparet. Quid eſt enim hominem vana gloria de nocte lucere; niſi in hoc præſenti tempore, quod noctis umbroſæ eſt ſimile, glorioſum incedere, & luminoſum infirmis oculis apparere; qui non poſſunt, niſi ſecundùm ea, quæ foris ſunt, judicare. Sed cùm dies Judicii advenerit, in quo *illuminabit* Dominus *abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium;* tunc, qui videntur nunc glorioſi, apparebunt putridi, & viliſſimi. S. Bonaventura ſ. 1. de S. Andrea.

Perditæ vitæ homines ſe laboribus torquent, cruciant curis, expenſis eviſcerant: Nonne figuram araneæ gerunt, quæ de ſuis viſceribus telam texit, ut muſcam capiat viliſſimam? Quid eſt inanis gloria, quam venantur, niſi muſca viliſſima, murmuroſa, ſordida, pungitiva? Bleſenſis ep. ad Sac. Aulic.

Molendinum **Windmühl** / non circumagitur, neque facit farinam, niſi excitetur ventò: ità multi non operantur bene, niſi flante ventò humanæ laudis. Organum ſinè ventò tacet. Stella p. 1. c. 19.

Amygdali, quòd ante debitum tempus floreant, gelu, & brumali injuriæ obnoxiæ ſunt, & fructum maturum vix ferunt. E contrà mori, quòd non niſi ſerò gemmeſcunt, & florent; ventos noxios, gelu, & frigus, non metuunt. Docere nos hic rerum natura parens voluit: eos, qui in hoc Mundo florere geſtiunt, meritaque ſua oſtentant, amygdalo præcipiti perſimiles eſſe; quorum nimirum fructus, id eſt, bona opera, nunquam matureſcunt; ſed inanis gloriæ pruinâ, & aquilone, aduruntur, & deſtruuntur. Beſſeus D. 3. Epiph.

Tormentum bellicum exploſum. Lem. *Cum fulgore ſonus.* Carolus Bovius.

Molendinum ventò agitabile. Lem. *Abſq; aura quieſcit.* Sinè ſpe honoris nihil agitur. Idem.

Tuba militaris. Lem. *Abſque aura tacet.* Id.

§. II.

Vanæ Gloriæ damna, & motiva vitandi.

Ex Veteri, & Novo.

MAnna, quod filii Iſrael per aliquot dies ſeptimanæ ſervabant, alterò die à vermibus corroſum invenerunt: ſervantes autem illud pro Sabbatho, incorruptum erat, & bonum. Exodi 16. 20. Per dies ſeptimanæ intelligendum eſt tempus vitæ præſentis. Omnia opera, quæ facis in hoc Mundo, ut laudaris ab hominibus, perduntur, & corrumpuntur; quæ verò fiunt, ut reſerventur ad quietem, ſeu ſtum gloriæ æternæ, ibi apparebunt valde bona; & præmium ſuum recipient. Reſerva ergo iſta in Sabbathum gloriæ. Stella p. 1. cap. 17.

Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum. 4. Reg. 4. 29. Sciebat, eſſe honoris cupidum, & cauſam dicturum: inanem autem gloriam fore impedimento, nè faciat miraculum. Theodoretus q. 17. hic.

Ecce dies venient, & auferentur omnia &c. 4. Reg. 20. 17. Ezechias rex, quòd theſauros ſuos Aſſyriorum legatis oſtenderit, juſſu Domini audivit: *Ecce dies venient &c.*

Bibe aquam de ciſterna tua &c. Prov. 5. 15. 16. 17. q. d priùs bibe aquam vivam gratiæ & ſapientiæ; & fruere tu bonis tibi à DEO præſtitis: nec tamen retineantur; ſed communica aliis; addit autem; *habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui.* id eſt: cura, in hac effuſione nihil ſit inanis gloriæ; quod aliqui, id eſt, inimici tuis laboribus ditentur. de Ponte in Cant. 1. Exh. 21. §. 4.

Noli tubâ canere ante te. Matth. 6. 2. O vanitas, ac miſeria infinita! propter volatilem, vilem, fallacem, & momentaneam, hominum laudem, divinò, æternò, & cœleſtì, honore privari! Dionyſius Carth. c. 5.

Et vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali. Matth. 22. 11. Suam, non Domini, gloriam quærentem. S. Auguſt. l. 2. contra Fauſtum c. 19.

Quod autem ſecus viam &c. Luc. 8. 12. Semina ſunt orationes, jejunia, peregrinationes &c. Sed hæc ſeminantur ſecus viam, quando fiunt pro apparentia, ut videantur à tranſeuntibus; & ideo pereunt. S. Bonaventura ſ. 2. D. Sexag.

Ex Patribus, & aliis.

Qui pro virtute, quam agit, humanos favores deſiderat, rem magni meriti vili pretiò venalem portat. Unde Cœli regnum mereri potuit, inde nummum tranſitorium ſermonis quærit. S. Gregorius Moral. l. 8. c. 25.

Qui bene didicit, vel expertus eſt, vitiorum ſuperandorum gradus; intelligit hoc vitium inanis gloriæ, vel ſolum, vel maximè, cavendum eſſe perfectis. S. Auguſt. in Pſ. 7. Et gloriam meam in pulverem deducat.

Quidquid contemplatione humanæ gloriæ fecerimus, in terra nos theſaurizare, ſecundùm Domini ſententiam, noverimus; & conſequenter illud velut humi reconditum, terræque defoſſum; vel diverſis dæmoniis depopulandum, vel edaci cenodoxiæ æruginе conſumendum, ſeu ſuperbiæ tineis devorandum; ut ad nullam recondentis utilitatem, emolumentumque, proficiat. Caſſianus Collat. 1. c. 22.

Quæ utilitas homini, ſi ipſum totus orbis admiratur, & laudat; Conditor autem omnium, & Judex, qui decipi nequit, in die illo terribili condemnaturus ſit. S. Chryſoſt. hom. 23. in Gen.

Spiri-

Spirituale quid faciens, & humanam respiciens gloriam, mercedem suam hîc accepit; & jam ultrà Deum non habet debitorem. S. Chrysost. hom. 31. in Gen.

O novæ calamitatis genus! ô furiosam hanc turbationem! quæ tinea corrodere non potest, nec fur violare; ea inanis gloria omnino dispergit. Hæc est tinea cœlestis thesauri, hic est fur, qui æterna regna furatur; qui immarcessibiles à nobis divitias aufert; qui tanquam contagiosus morbus, omnia corrumpit. Id. hom. 72. in Matth. 22.

Amittit meritum justitiæ apud DEUM, qui idcirco justè vult vivere, ut gloriam humanæ laudis acquirat. Id. hom. 8. in Matth.

Elegerim potiùs innumerorum barbarorum servitutem, quàm semel unius inanis gloriæ. Néque enim talia captivis suis illi imperant, qualia subditis suis ista mandat. Id. s. 17. in ep. ad Rom. c. 10. Qui quidquam sibi vendicat, quod debetur Christo, fur est, & latro; eò damnabilior, quò Deo chariora prædatur. *Gloriam meam alteri non dabo.* Is. 42. 8. S. Laurentius Just. tr. de compunct.

Crux præsens scala est ad gloriam. Et è converso præsens gloria scala est ad crucem æternam. Hugo Card. in Gen. 40.

Constat è Roma subterranea, & philologis, qui de subterraneis lucernis, lampadibusque, scripsêre: sepulchralem lucernam per annos, imô sæculum non unum, absconditam arsisse; mox verò, ac aura eam afflavit, fuisse extinctam. Sic fervorem nostrum abscondit, custoditque, humilitas; extinguit verò superbia, quando illum vanitatis aura afflavit. Nadasi 6. mense amoris Dei c. 12. Tulliolæ corpus Clemente VIII. Pontifice repertum ajunt in Italia plumbeò loculô in speciem prorsus integrum; juxtaque lampadem etiam jam tum è multis sexcentis, & ultrà, annis accensam, ac lucentem; Verùm, ùt loculus aperiri cœptus est, mox lucerna illa extincta est, & ipsum cadaver sensim resolvi, atque in cineres abire visum. Simile quid amoris lampadi usuvenit; quæ perfacilè solô hominum respectu, ac favore, extinguitur; nitórque charitatis, ac species, deperditur. Doultreman l. 4. 3. s. 2.

§. III.

Exempla Gloriam vanam spernentium, & fugientium.

Num. I.

Christus Dominus.

Egressus abiit in desertum locum. Marci 1. 35. Secedit Christus pusillum in desertum locum, quò absens eorum desiderium acuat, qui illum sequebantur: suôque nos exemplô admoneat, ut post miraculum patratum, aut opus aliquod illustre perfectum, aliquò seorsum secedamus: nè quod inanis gloria venenum aut humanæ laudis studium, in animos nostros irrepat; sed Deo sua ubique gloria, debitáque gratiarum actio nusquam non constet. Victor Antioch. in Marcum.

Agebatur à spiritu in desertum. Luc. 4. 1. ut formam præstaret vitandi laudem humanam, & omnem gloriam vanam: ut laudati, & honorati, quæramus latere, & optemus nesciri. Dion. Carth. hîc. c. 4.

Ecce sanus factus es. Joan. 5. 14. Non dicit, sanum te feci: in quo monet nos fugere jactantiam de bonis operibus; contra illos, qui dicunt Is. 10. 13. *in fortitudine manûs meæ feci.* Hugo Card hîc.

Si opprobrium tuum gloria est, Domine JEsu, quanta est gloria tua? Tuæ igitur gloriæ participatione quid erimus, cujus sumus opprobrio glorioši? S. Ambros. in Ps. 118. actor. 5. Auter à me opprobrium &c. Quid stabulum eligit? planè ut reprobet gloriam Mundi, damnet Sæculi vanitatem. S. Bernardus s. 3. in Nat. D.

Num. II.

Exempla alia.

Percussit bis in cervicem ejus, & abscidit caput ejus Judith 13. 10. Perfectam voluit reportare victoriam. Hostis noster non semel; sed iterum, est feriendus: ac primùm quidem, cùm tentatione nos adoritur, sed iterum percutiendus; curandúmque, nè gloriæ succumbamus, quam prior nobis victoria peperit. Did. Niss. D. 1. Quadr. §. 8.

Judith universa vasa bellica Holofernis obtulit in anathema oblivionis. c. ult. 23. S. Chrysostomus: reliquit omnia vestimenta, nè succumberet. Quid? nè succumberet? illa bellicosa virgo, quę Holofernis potentiam non timuit, metuit spolia? Voluit hæc sancta vidua significare: quis scit, an non, ad conspectum horum spoliorum, mentem invadet vana gloria, dum heroica gesta considero; possent mihi esse occasio incurrendi in sublimem æstimationem de me ipsa. Apage ergo; abeant ex oculis meis; nolo ea videre, nec retinere. Paoletti Dom. 18. Pent.

Viri Israelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini? Act. 3. 12. q. d. oculos à nobis amovete, & in Deum potiùs convertite: nos gloriam, aut favorem vestrum, minimè ambimus. Drex. Ros. select. p. 2. cap. 14. §. 5.

Mulier amicta sole, & Luna sub pedibus ejus. Apoc. 12. 1. Ecclesia CHRISTI lumine cincta gloriam calcat temporalem. V. Beda. hîc.

An unquam David in psalmis aut meminit gigantis fundâ prostrati, aut provinciarum victorijs suis subjugatarum; aut Philisthæorum cæsorum; aut Moabitarum; aut cumulatorum ad templum Domini thesaurorum, spoliorum super altare appensorum? Contrà, in quàm multis psalmis plangit thorum Bersabææ, & sepulchrum Uriæ! Quantâ severitate censuræ peccatorem se nuncupat! quantô lacrymarum diluviô sua immergit flagitia! Oliva t. 3. conc. 27.

S. Catharina Sen. in morte luctans cum dæmonibus, inter alia dicebat: vanam gloriam nunquam; sed veram gloriam, & laudem Domini utique. Bollandus 30. April.

§. IV.

Gloriam fugiendo assequeris.

Hæc, quæ non postulâsti, dedi tibi. 3. Reg. 3. 13. Divitias scilicet, & gloriam. Naxera in Jos. 1. §. 38.

Inveni David servum meum, oleo sancto unxi eum. Ps. 88. 21. David à Domino inventus, postquam illum quæsivit, non inter alios expectantem eligi, sed singulariter eum fugientem. q. d. David, ubi es? ubi ille, qui fugit honores? Denique fugientem honor, & gloria comprehendit. unde 1. Reg. 13. 14. *quæsivit Dominus sibi virum juxta cor suum.* Escob. Mir. Chr. t. 1. l. 7. S. 4 obs. 2.

Præcepit eis, nè cui dicerent &c. Marci 7. 36. quia honor sequitur fugientes. Escobar, mir. Chr. tr. 1. l. 7. Sect. 4. Obs. 2.

Moyses negavit se filium filiæ Pharaonis. Hebr. 11. 24. Verùm ipsa dignitatis, & divitiarum fuga auxit dignitatem. *Ecce constituì te Deum Pharaonis.* Ex. 7. 1. Fugiendo potentiam potentior factus est: factus est enim in Deum regi Pharaoni. Sanct. Ambrosius in Ps. 118.

Sicut inter multas gemmas purissima gemma micat, & jubar solis parvos igniculos stellarum obruit, & obscurat; ità cunctorum virtutes, & potentias, suâ humilitate superavit; minimaque fuit inter omnes, ut major esset: & quantò se plus dejiciebat, tantò magis à Christo sublevatur. Latebat, & non latebat; fugiendo gloriam, gloriam merebatur; quæ virtutem quasi umbra sequitur; & appetitores suos deserens appetit contemptores. Sanctus Hieronymus ep. 27. ad Eustoch. Epitaph. Paulæ Matris. Sub initium.

Si glorificari cupis, gloriam despice, & eris omnibus glorioſior. S. Chrysost. hom. 4. in Matth. c. 1.

Gloriam aliter assequi non licet, nisi gloriam fugiendo: nam donec quidem eam sectemur, nos fugit; cùm autem eam fugimus, nos ipsa sequitur. Si vis esse glorioſus, noli gloriam concupiscere; si vis esse sublimis, nè te sublimem facias. Id. hom. 39. ad pop. Antioch.

Nil magis admirantur mortales, quàm eum, qui gloriam aspernetur: nec quempiam majori laude, & admiratione prosequuntur, quàm qui laudari se pro nihilo duxerint, aut magni fieri. Id. serm. de inanis glor. cupiditate.

Quò gloria plus affectatur, eò minùs apprehenditur. S. Bernardus ep. 126.

Vide tit. Honor. Humilitas.

§. V.

Antidota contra vanam gloriam.

MAgis cogitare debetis, quid vobis desit; quàm quid vobis adsit. Quod habes, cavè perdas; quod non habes, supplica ut habeas. In quantis sis minor, tibi cogitandum est; non in quantis sis major. Semper tibi displiceat quod es; si vis pervenire ad id, quod nondum es. S. Augustt. s. 53. de V. D.

Qui igne Christi captus fuerit, talis sit, qualis esset homo solus super terram habitans: adeò ei nihil curæ est gloria, & ignominia; sed, quemadmodum si solus habitaret, nihil curaret; ità & talis quoque non curaret. S. Chrysost. hom. 52. in Acta.

Quod in se firmiter stat timore compressum, gravitate modestum, humilitate solitum, puritate sanum; aurâ hujus vanitatis nequaquam leviter rapietur. Sanct. Bernardus s. 39. in Cant.

Imitare in pavone diversitatis exemplum. Videt in pedibus rusticum aliquid, quod despiciat; ignorat in cauda, quod eum mirabilem reddat. In promptu est, unde se debeat humilitate deprimere; post tergum gerit, unde valeat, quasi præ cœteris avibus superbire. Te quoque quodammodo, quod in te virtutis est, lateat. Si quid verò vitiosum, ab aspectûs tui judicio non recedat. S. Petrus Dam. l. 2. ep. 12.

Pavoni pompaticè se rotanti quidam lemma adjecit: *Deformes oblita pedes.* S. Bernardinus spiritualis magister B. Alberti Sartiani, occurens ei cum Clero, & populo Cortonensi; dum pro munere Nuntij Apostolici equo bene instructo insideret, hominésque accurerent, vel simbriam tacturi; sanctus senex discipulo metuens de inani gloria, voce magnâ clamavit: Frater Alberte, respice ad pedes; memento mortis: cave, nè honores tanti plus æquò animum extollant. In Annalib. Minorum tom. 5. Anno 1441. n. 1.

§. VI.

Nihil tibi; sed Deo omnia, attribue.

Num. I.

Symbola.

Occurrit ei unigenita filia sua &c. Judic. 11. 34. &c. Occurrit Jephtæa virgo parenti è bello reduci, laudes patris decantatura, & victoriam gratulatura; sed pater laudatricem pro præmio jugulavit. In bello sumus & nos: re præclarè gestâ nostra nobis filia prodit obviam, pulcherrimis nos elogijs ornatura. Hæc est, ut Origenes explicat hom. 5. in Gen. inanis gloria. Si vir es, si non vis labores cassos; jugula eam, Deo omnia adscribe. Drexelius de recta int, l. 2. c. 5.

Ibant, & revertebantur. Ezech. 1. 14. Omnia spiritualis exercitij lucra referas ad illius gloriam, qui est Rex gloriæ. Fur enim, & latro es, si tibi aliquid indè usurpare præsumas. Illuc, unde flumina exeunt, revertantur. Animalia apud Ezechielem *ibant, & revertebantur.*

tebantur; quidquid gratiæ eis conferebatur, ad Dominum referebant. Blesensis de institut. Episcopi.

Acceperunt & ipsi singulos denarios. Matth. 20. 10. Dona Dei denario comparantur, qui habet figuram circularem. Sic illa à Deo sunt, & in Deum reflectenda. Broymard. Summa Prædicantium. *Luna.* Lem: *alienâ luce.* 1. Cor. 4. 7. *Quid autem habes, quod non accepisti?* Picinelli.

Num. II.

Exempla

Ex Veteri.

Ubi Noe evigilâsset è somno, *cùm didicisset, quæ fecerat ei filius suus minor, ait maledictus Chanaan.* Gen. 9. 25. Et remunerans reverentiam Sem erga ipsum, ait: *benedictus Dominus Deus Sem.* v. 26. Cur non etiam dicit: benedictus Sem? Agnovit Deum esse authorem totius boni operis Sem; & ideo omnem laudem in ipsum refert. Oleaster: non benedicit filium Deum: ut discamus, bona opera nostra potiùs Dei esse; qui ad ea facienda animum & vires, dedit: proindeque meritò prior in laudibus proponitur Deus, qui primus, & præcipuus in nostris operibus operator est; & sinè quò nihil operari possumus. Sylveira in Joan. 1. 38.

Interrogabat Esau Jacobum: *quid sibi volunt isti* Gen. 33. 5. 6. *respondit: parvuli sunt, quos donavit mihi Deus* rogánsque fratrem: *Suscipe benedictionem, quam attuli tibi, & quam donavit mihi Deus tribuens omnia.* Vide, ùt omnia Deo adscribat. Non ità Esau, qui dixit v. 9. *habes plurima, frater mi, sint tua tibi.* Non dixit: mihi quoque multa Deus tribuit; sed habeo plurima, tanquam ingratus, & immemor beneficiorum, loquens. Diez Conc. 3. in festo Sanct. Joan. Evang.

Absque me Deus respondebit prosperæ Pharaonis. Gen. 41. 16. & paulò pòst v. 25. *quæ facturus est DEUS, ostendit Pharaonis.* Joseph, licèt vocaretur Salvator Mundi, ipse tamen Gen. 50. 20. ait: *& salvos faceret multos populos.* Alvarez. Joseph illustr. illustr. 363.

Deus fecit me dominum universæ domûs ejus. Gen. 45. 8. Non dixit Pharao me fecit dominum; aut prudentiâ meâ hæc assecutus sum: sed à Deo hoc accepi. Idem ibid.

Per manum fœminæ percussit illum Dominus. Judith 13. 19. Non ait: ego illum interfeci; sed Deus occidit. Diez. f. 4. D. Pass.

Si vidi solem, cùm fulgeret, & Lunam incedentem clarè, & osculatus sum manum meam &c. Job 31. 26. 27. Sol est bona opera; Luna fama ex bono opere; osculari manum, sibi attribuere. Hugo Card. in Levit 3.

Fortitudo mea, & laus mea, Dominus. Ps. 117. 14. Ut laus nostra Deus sit, antè fortitudo nostra sit, necesse: quia durum certamen est, ità gloriam abdicare, ut in solo Deo gloriemur. Quot vincendi animi effectus? quot fugiendæ dignitates? quot tolerandæ injuriæ? si unus Dominus laus nostra esse debet. quoties cor exultabit, & inhibendum erit? quoties ingerentur laureæ non rapiendæ? Oliva l. 12. Strom. hic.

Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me. Psal. 117. 16. non mea.

Redemisti David servum tuum de gladio maligno. Ps. 143. 10. Deo refert victoriam in acceptis contra Goliath, non sibi adscribit; in hoc glorioſior. Alvarez illustr. 363.

Veniat Dilectus meus in hortum suum. Cant. 5. 1. Non ait: in hortum meum, sed in hortum suum; jure quidem in suum, quoniam ab ipso datum, & ipsi debitum, & certè debitum. Gilbertus s. 40. in Cant. Non quomodo Eva invitavit virum suum, ego invito Dilectum meum. Illa invitavit virum suum ad comedendum pomum non suum, pomum alienum: ego invito Dilectum meum ad hortum suum; ad comedendum fructum pomorum, non alienorum, sed fructum pomorum suorum. S. Rupertus l. 4. in Cant. Propterea in hortum suum vocatur sponsa ad suos fructus edendos: ut ostenderet, nihil inter se habere disiunctum, nihil separatum, nihil dissonum, instar unius paris sanctissimi amicorum: utque illud salutariter admoneat, omnia bona nostra ex ipsius gratia provenire; nihilque boni Sponsæ inesse, quod non ab ipsius Sponsi largissima bonorum omnium fonte emanârit. Philo Carpath. hic. Disce, non quiescendum in Dei donis, sed in ipso Datore; & æstimanda beneficia non tam propter se, quàm propter Benefactorem. Nec hortum animi excolendum, ut nos ejus bonis ditemur, vel nobis ipsis dulces epulas paremus; sed ut Dilecto placeamus, & ipse in nobis jucundetur. dePonte hic l. 8. Eph. 1. §. 1.

Species ejus ùt Libani. Cant. 5. 15. In quo Sponsi pulchritudinem Libano floribus variegato comparat. Libanus mons præaltus est; è quo omnia ligna, tigna, trabes, & columnæ, quas templo suo rex Salomon indidit, petitæ sunt: adeò ut in solo Libano omne templi magnificentissimi decus creviſse videatur. Sponsa ergo, ut ostendat, omnia merita nostra, è quibus ædificium illud cœleste construitur, à Sponso provenire; Libano eum similem esse dixit. Quò etiam referri potest illud Is. 35. 2. *gloria Libani data est ei:* quòd omnis sanctitas, gloria, & Ecclesiæ splendor, ac pulchritudo; omnisque meritorum nostrorum fructus, uni Christo acceptus referri debeat. Idipsum monet Paulus Rom. 11. 17. *tu autem, cùm oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis, & pinguedinis olivæ, factus es.* Oleaster, & quidquid Sylvestre, naturâ suâ amarum est, nullumq; fructum palato gratum profert: mox tamen, ut olivæ inseritur; de fœcunditate, & virtute illius parti-

participans, fructus suaves progignit. Idipsum de operibus nostris censendum est: ex se enim sylvestria sunt, amara, & insipida. Si verò per fidem, & charitatem, arbori vitæ, quæ Christus est, inserantur; gratiarum illius participes efficiuntur; operandoque gloriam æternam ex condigno promerentur. Besseus Dom. Septuag.

Innixa super Dilectum suum. Cant 8. 5. Id facit humilitas cordis, ut non sibi Fidelis anima innitatur, sed deserens semetipsam ad scendat jam de deserto *innixa super Dilectum*, atque ideo *deliciis affluens*. S. Bernardus. serm. Sanctificamini hodie.

Ex Novo.

Domine, nonne bonum semen seminâsti. Matth. 13. 27. Seminâsti, non seminavimus. Nos, quod per te facimus, tibi semper nostro assignamus authori: nos, præter tuam gratiam, nihil habemus; per quam stamus, movemur, & sumus; sinè quâ jacemus, deficimus, & perimus. S. Chrysologus s. 97.

Reversi Apostoli narraverunt illi &c. Luc. 9. 10. In quo apparet eorum fidelitas, quia ad divinum consortium celeriter redierunt. Vel ideo narraverunt, ut de bonis actis non quærerent sibi gloriam; sed omnia referrent ad Deum. S. Bonaventura hîc.

Mna tua decem mnas acquisivit. Luc. 19. 16. Non dicit, ego decem mnas acquisivi; sed tua mna: quia omne lucrum gratiæ Dei attribuit justus. Stella. p. 1. c. 18. Idem dicit Cajetanus hîc.

Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me. Joan. 7. 16. *Verba, qua dedisti mihi, dedi eis.* Joan. 17. 8. *Opera, qua ego facio in nomine Patris mei.* Jo. 10. 25. *Abundantiùs illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum.* 1. Cor. 15. 10. Viginti quatuor Seniores coronas sibi detractas ad pedes agni deponebant. Apoc. 4. 10. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Ps. 113. 1.

Motiva varia.

En ego stabo ibi coram te supra petram Horeb, percutiesq; petram. Ex. 17. 6. Oleaster hîc: nè servus sibi miraculum adscriberet, adest Dominus. Est enim mirabilis hominis vanitas, qui facilè sibi adscribit, quod Dei virtute operatur.

In maxilla asini - percussi mille viros. Judic. 15. 16. Jactans suam fortitudinem: quare Deus illum punivit, & humiliavit situ enormi. Stella p. 1. c. 18.

Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur? Is. 10. 15. Comparatur homo securi, & ferro; instrumentis, quibus opifex opera sua perficit. Nam licèt opera tua præstantissima sint; Dei potiùs, quàm tua sunt: tu enim es instrumentum, quò DEUS operatur Arbitrium tuum cum DEO concurrit, & sic operatur: quia DEUS voluntatem tuam excitat, & trahit; illamque adjuvat, sicut artifex serram, & securim. Diez D. Septuag.

Omnia opera nostra operatus es nobis. Is. 26. 12.

Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi? Dan. 4. 27. Mox intonat è cœlo vox: *Regnum tuum transibit à te.*

Recubuit in cœna super pectus ejus. Jo. 21. 20. Quis iste tam felix conviva est? *Joannes est nomen ejus.* Planè gratia, & Christo gratiosus; cujus & saginari meruit carnibus, & pectore excipi. Quanquam, ubi reclinaret gratia, quàm in ipso Christi sinu? Néque enim in se, sed in authore suo, gratia requiescit. Hinc alter Joannes, hoc est, alia, non dissimilis gratia, exilivit in utero Elisabeth ad adventum Domini. Nimirum gratia, non ubi esset, sed unde processerit, attendit, & cognovit. Quàm avarus, qui, Zachariæ æmulus, opera sua, non suum nomen præferre, sed gratiæ cupiat. Dignus planè Zacharias, qui confestim loqueretur, quando in filio suum reticere statuit nomen, & gratiæ prædicari. Oliva t. 2. Strom. hîc.

Qui tendit ad perfectionem, vel eam aliquomodo assecutum se sentit; ad rerum initium, à quo universa dependent, respicere, ad ipsumque referre debet; nec ab eo unquam recedere. Sanct. Ambros. tr. de mansionib. filior. Isr.

Non meò vel ingeniò, vel meritò, sed ejus donò sum, si quid laudabiliter sum. Sanct. August. ep. 52.

Celata virtus, & conscientiæ fota secretò, Deum solum judicem respicit. S. Hieronymus ep. 30. ad Oceanum.

§. VII.

Absconde virtutes, bona opera &c.

Num. I.

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri, & Novo.

ÆGyptij enitentibus fœminis Hebræos masculos in flumine mergebant; ideo matres eos absondebant. Ex. 1. 21. Sic, nisi bonum opus, quod est velut animæ tuæ partus, occulta veris, peribit, vanitate ei meritum auferente. Stella p. 1. c. 20.

Manus Moysis quamdiu sinu continebatur, sana, & vivax apparebat; sed in apertum prolata, leprosa erat. Ex. 4. 6. 7. Et quia manus in Scriptura designat, opera, mysticè hîc innuitur: opera nostra, quamdiu sinu animæ continentur, & delitescunt, sana, Deóque grata existere. Sed in apertum prolata, mundoque demonstrata, quò laudem, & gloriam aliquam adipiscamur, leprosa, maculosa esse. Besseus D. 3. Epiph.

Quòd

Quòd si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus; si enim levaveris cultrum super eo, polluetur. Ex. 20. 25. Altare est mens hominis, ubi construendum est ædificium de sectis, vel politis, lapidibus: lapis enim non politur, nisi ut videatur. Unde lapis, qui in fundamento ponitur, non politur, quia videri non potest. Ille ergo struit altare de sectis lapidibus, qui ideo facit opera sua, ut videantur. Stephanus Cantuar. in allegor. apud Tilman. *Justus quasi fundamentum sempiternum.* Prov. 10. 25.

Utrumq; latus Propitiatorii tegant, expandentes alas, & operientes oraculum. Ex. 25. 20. Cur DEus arcam beneficentiæ suæ, & propitiationis, tam absconditam voluit? Erat illa officina gratiarum, asylum miserorum; & oculis non subjicit? Oleaster hic: considera, quid te admoneat hîc DEUS. Summus benefactor est, & nihilominus tectus: ut te doceat benefacere, & nolle videri. Didacus Niss. s. 2. die Cin. § 4.

Ignorabat Moyses, quòd cornuta esset facies sua. Exod. 34. 29. Hebr. *quòd splenderet.* Solus ipse proprios non videbat radios.

Columnas - quas operuit aurô, baseq; earum fudit æneas. Ex. 36. 37. Totum tabernaculum aurô, argentôque, fulgebat; nihilominus bases columnarum, quæ erant in primo tabernaculi introitu, ex ære fieri jubentur. Oleaster: consueverunt filii Adæ, quidquid pretiosum, aut pulchrum, habent, in ingressu domûs suæ locare: ut, qui personam ignorant, cognoscant ejus vanitatem. Non sic autem DEus: sed pretiosa ponit in occulto, vilia in ingressu. Disce ergo à DEO tuo pretiosa tua absondere, & viliora ostendere. Mendoza in 1. Reg. 12. Annot. 12. s. 1.

Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper immundum erit. Num. 19. 15. Rabanus: quasi vas sinè operculô, vel ligaturâ polluitur, qui, per studium ostentationis patens, nullô velamine taciturnitatis operitur.

Non tondebis primogenita ovium. Deut. 15. 19. Cùm vita nostra aliquid innocuum inchoat, dignum est, ut humanis oculis, quasi subductô vellere, non ostendatur. V. Beda hîc.

Si non prodideris nos. Jos. 2. 14. Exploratores Rahab se absondenti rem magni momenti promiserunt; eâ tamen conditione, *si tamen non prodideris nos.* Opera bona exploratores sunt, & ad cœlum tabellarii. Hi promittunt nobis inaudita præmia à magno illo Josue tunc danda, cùm Jericho, hoc est, orbem succensurus advenerit; cum hac tamen conditione: *Si non prodideris nos.* Drexelius de recta int. l. 1. c. 9.

Si rasum fuerit caput meum; recedet à me fortitudo mea. Judic. 16. 17. Quærit S. Augustinus s. 107. quid est, quòd & in capillis virtutem Samson habebat? Respondet: Virtutem non habuit in manu, in pede, non in pectore, non in capite; sed in capillis. Quid sunt capilli? quid comæ? Et nos videmus, & interrogatus Apostolus respondet nobis 1. Cor. 11. 15. *capilli pro velamine - dati.* Et in velamento CHRISTUS habet virtutem. *Converte gladium tuum in locum suum.* Matth. 26. 52. Fortitudo abscondita fortior. *Ibi absondita est fortitudo ejus.* Habac. 3. 4. *Virtus altissimi obumbrabit tibi.* Luc. 1. 35.

In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis; & vestigia tua non cognoscentur. Ps. 76. 20. Vel, ùt legit Genebrardus; non cognoscebantur. q.d. cùm Deus populum suum siccô pede per maris medium duxisset; nec leve tantæ munificentiæ reliquit vestigium. de Castillo Illat. 147.

Vade ad formicam. Prov. 6. 6. S. Antiochus legit: *Vade ad apem.* Vir intelligens, ingeniosam, & solertem imitatur apiculam. Quos exteriùs selegerit flosculos, defert in alvearium internè mellificum; favúmque operosiùs conficit, nè labores suos humanæ ísti gloriæ exponat. S. Antiochos hom. 43.

Oculi tui columbarum absq; eo, quod intrinsecus latet. Cant. 4. 1. Sept. *Oculi tui columbæ extra taciturnitatem tuam.* Solent nobiles fœminæ in secreto domûs suæ communibus uti vestibus; pretiosis verò, cùm egrediuntur in publicum. Non sic filia Regis Christi Sponsa. De Ponte hic.

Sicut fragmen mali Punici. ib. v. 3. Sicut intrà corticem mali Punici latent plurima, & pulcherrima grana; ità intrà corticem operis externi latent plures, & pulchriores affectus, & interni actus. De Ponte hîc.

Manus hominis sub pennis eorum. Ezech. 1. 8. S. Gregorius hom. 3. in Ezech. per hunc hominem, CHRISTUM intelligit; manus munificas absondit, ut perfectam in nos liberalitatem ostendat. Cur CHRISTUS D. Eucharistiam post Solis occasum instituit? & sub velamine? ut manus non videatur largitoris. Manna, tanti mysterii celebris umbra, non luce clarâ, sed intempestâ nocte, in circuitu castrorum diffundebatur. Arca velata semper, & tecta erat. De Castillo Illat. 147.

Animalia, quæ vidit Ezechiel 1. 11. Sex habebant alas, quarum duæ elevabantur, *duæ verò corpora eorum tegebant.* Alis extensis rectitudinem, & charitatem, quam habebant, demonstrabant: alis, quibus sese tegebant, nos bona opera nostra celare docebant. Stella p. 1. cap. 21.

Lucernæ ardentes in manibus. Luc. 12. 35. Lucerna ardens absondit lumen à vento; sed non à visu. Sic bona opera comparantur lucernæ: quia sic debet opus esse in publico, quatenus intentio maneat in occulto. Sic velit homo aliis dare exemplum virtutis, ut tamen non quærat minimum transitorii favoris. S. Bonaventura. apud Sylveira hîc.

Depositum involvit syndone, & posuit eum in monumento. Luc. 23. 53. Nónne decentius feciſſet Joſeph, ſi gloriosè ſacratiſſimas reliquias oſtentâſſet? S. Ambroſius: pulcherrimè lapis appoſitus, nè pateret: quicunque enim in ſe bene humaverit Chriſtum, diligenter cuſtodiat, nè eum perdat. Didacus Niſſ. ſ. 2. in die Cin.

Num. II.

Ex variis Authoribus.

Pretioſa aromata in pyxide clauſa fortiùs fragrant; aperta, & oſtenſa, virtutem odoris citiùs amittunt. Creſcunt roſæ in hortis clauſæ, ſecuræ; areſcunt, & calcantur pedibus, in viis projectæ. Thomas Kemp. Vallis lilior. c. 18.

Bombyx Symbolum fugientis vanam gloriam. Lem. *Operitur, dum operatur.* Paoletti D. infra Oct. Epiph.

Nocturni imbres præſtant diurnis: fit enim, ut plantæ humore potiri ampliùs valeant; cùm Sol non protinus illum conſumat. Theophraſtus lib. 3. de cauſis plantar. cap. 17. ùt pluvia terram fœcundat, ſic animam bona opera: ſed magis, ſi lucis opera in tenebris fiant. Didacus Niſſ. D. 3. Epiph. §. 4.

Carbunculus. Lem. *Amat obſcurum. Attendite, nè juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* Matth. 6. 1. Picinelli.

Unio in concha. Lem. *Nè te quæſieris extrà.* Id.

Candela accenſa vitrô cooperta. Lem. *Tegmine clarior.* Id.

Cervus. Lem. *Abditur impinguatus. JEſus autem plenus Spiritu Sanctô regreſſus eſt à Jordane, & agebatur à Spiritu in deſertum.* Luc. 4. 1. Id.

Lilium. Lem. *Pretioſior intus.* Lilium, cùm exteriorî decore ſplendet, tum aureum intus floſculum continet. Talis eſt anima juſtitiæ ſplendore circumdata, & ſpirituale Sapientiæ, cognitionisque, donum in intimis penetralibus geſtans. Theodoretus in Cant. Idem.

Malum Punicum. Lem. *Sub cortice tego.* Sicut cortex mali Punici ſolum quidem ruborem foris oſtendit; Sed multa interiùs grana, quibus exuberat, occultat: ità anima DEO devota, ac ſalubriter verecunda, plura virtutum genera, quæ foris minimè apparent, continet. V. Beda in Cant. 6. Idem.

Ignis ſub cineribus abditus. Lem. *Sepelitur, ut vivat.* Gratia divina. Id.

Mundus. Lem. *Parte ſui meliore latet.* Videlicet gemmis, aurô, &c. Id.

Intentio bona, ùt radix, vult latere; aliàs deficit, & ſiccatur. Geminiani lib. 3. cap. 31.

Num. III.

Exempla. Chriſtus Dominus.

Chriſtus D. omnibus ſuas infirmitates manifeſtavit, abſcondit glorias. Jacob in utero animosè contra fratrem inſurrexit; cujus certaminis gloria uterò matris fuit clauſa. Verùm ubi in lucem editus eſt, nunquam non timuit fratrem. *Erue me de manu Eſau.* Gen. 32. 11. Inſuper Gen. 33. 3. magnâ cinctus familiâ, *adoravit pronus in terram ſepties.* Sic victorias, & animoſitatem, uteri tenebris concluſit; metus autem, & infirmitates, coram omnibus propalavit. Hinc dicitur JESUS *in domo Jacob regnaſſe.* Luc. 1. 32. quando Jacobi more totus erat in manifeſtandis paſſionibus, & victoriis obnubilandis. Iſ. 6. 2. de gloria: *vidi Dominum ſedentem.* De paſſionibus agens c. 53. 2. *vidimus eum, & non erat aſpectus.* Baeza l. 1. c. 7. §. 43.

Altare aureum, in quo adoleatur incenſum coram Arca Teſtimonii. Ex. 40. 5. Tentorium in introitu tabernaculi pones, & ante illud altare holocauſti. ib. v. 6. Ecce tibi utrumque altare CHRISTUM ſignificabat; ſed quod aureum eſt, velô obtegitur; alterum holocauſti palàm omnibus patet. Cur hoc? S. Cyrillus Alex. lib. 4. in Joan. c. 28. celebratur primum, quia occultata, atque recondita, eſt gloria Chriſti. Alterum autem vulgo patebat; quia mors ejus omnibus patet. Id. ib.

Cùm autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Matth. 9. 28. Non in via, ſed intrà domum, voluit Dominus oculos his cœcis præſtare: ut doceret Fideles, ſplendentis virtutis decora obumbrare. Baeza t. 2. l. 10. c. 1. §. 3.

Cùm ſol occidiſſet, curabat eos. Luc. 4. 40. Cur medicus ſolis occaſum expectat ad morbos curandos? quia curabat opera ſua egregia tenebris abſconditi. Incert. Auth.

Interrogabat eum de multis. Luc. 23. 9. Herodes enim *ſperabat ſignum aliquod videre fieri ab eo.* Cajetanus hìc: ad cumulum Paſſionis ſuæ elegit ſilentium; ut non ſolùm minor Joanne Baptiſtâ, notô Herodi, haberetur; Sed etiam fatuus exiſtimaretur.

Nocte voluit naſci. Ubi ergo ſunt, qui tam impudenter geſtiunt oſtentare ſemetipſos? S. Bernardus ſ. 3. de Nat. D.

Num. IV.

Alia Exempla. Ex Veteri, & Novo.

Scripſerat Moyſes quinque volumina, Geneſim, Exodum, Leviticum, Numeros, Deuteronomium; an Authoris nomen uſpiam legitur? S. Chryſoſtomus hom. 1. ad Rom. 1. ponderat Moyſis humilitatem, totam operis gloriam curantis in DEum referri. Geneſeos ille librum à DEO maluit, quàm à ſuo nomine auſpi-

auſpicari. Addit Chryſoſtomus, Samuelem proprium nomen abſcondentem; & Evangeliſtas nullatenus libris ſuis propria nomina exarantes. Objicis Moyſem ſcribentem. Num. 12. 3. *erat Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines.* In Hebr. habetur: *erat vir ille.* quaſi de alio ageret. Eſcobar Perſec. Chr. t. 2. l. 11. ſ. 2. obſ. 3.

A facie Sarai dominæ meæ ego fugio. Gen. 16. 8. Abulenſ. bene reſpondit, ſe humilians, & eam dominam recognoſcens: ideo meruit ab Angelis benedictionem in filijs audire. Eadem in domum Abrahæ regreſſa, nè verbum quidem de ſermone cum Angelo, de promiſſione divina, de filio ſibi feliciter naſcituro, dicitur commemorâſſe. Mendoza in 1. Reg. 12.

De nocte conſurgens ſtravit aſinum ſuum, dixitq; ad pueros ſuos; expectate hic. Gen. 22. 3. 5. Immolaturus filium, omnium oculos fallere optavit, contentus oculis unius Dei. Locus electus ad ſacrificium fuit altiſſimus montis vertex invius omnibus. Forſan etiam ipſi Iſaac immolando oculos obtexit, nè ab illo etiam videretur. Cur tantopere oculos humanos fugit? reſpondet impoſitum monti nomen *Moria*, id eſt, *Dominus videt*, aut *videbit.* q. d. Videt Dominus ſacrificium Abrahæ: quid alienos oculos quæram, aliisque placere cupiam, cùm Deo mea probari ſat videam. Octavianus in Eccl. 14.

Noſti Domine mi, quòd parvulos habeam teneros, & oves fœtas &c. Gen. 33. 13. Timétne avarus pecoribus, in fratrem liberalis? cur non revelat femur emarcidum? quia, ſi Jacob id revelaret, forſan rogaretur à fratre, à quo id factum? & ſic compelleretur dicere, ſe factum claudum in lucta cum Domino. de Caſtillo Illat. 119.

Aperuitq; oſtia Domûs Domini. 1. Reg. 3. 15. Oſtium aperuit, & os occluſit; nihil de viſione locutus eſt ad reliquos templi miniſtros. Rara avis, quæ viſiones ſupprimere poſſit. Oliva l. 10. Strom. §. Puer autem erat miniſter.

Lavabo per ſingulas noctes lectum meum. Pſ. 6. 7. Cur per noctes lacrymas profundit? nè ab hominibus videatur tunc ſomnò preſſis. *Laboravi in gemitu meo.* ib. S. Ephrem de pœnit. cur ità? ut nullus planè audiat: nam gemitum prodeuntem retinere, negotium faceſſit. Eſcobar t. 3. Colloq. Chr. l. 2. obſ. 6.

Hortus concluſus ſoror mea. Cant. 4. 12. Verè quidem aſſimilaris horto amœniſſimo, & fœcundiſſimo; quia tot habes virtutum arbores &c. Sed tamen in ſingulis es *hortus concluſus*: quia teipſum, cunctaque bona tua, ex affectu humilitatis, concludere, abſconderéque, ſatagis; nè hortum ingrediatur pes ſuperbiæ. Hortus concluſus dicitur, ait Sanct. Gregorius, quia dum bona ſua intentione vitæ æternæ abſcondit; dum humanas laudes omnino contemnit; ipsâ bonâ intentione ſuâ ſe circumſepit; nè ad interiora rapienda hoſti, antiquus irrepere poſſit. de Ponte hîc Exh. 29. §. 2.

Oculi ejus ſicut columbæ ſuper rivulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident juxta fluenta pleniſſima. Cant. 5. 12. Gregorius Nyſſ. obſervat, quod ſolum lac inter humida imaginem non reddat. *Juxta fluenta pleniſſima*, hoc eſt, in occulis populi. *Aquæ - populi ſunt, & Gentes, & linguæ.* Apoc. 17. 15. Sponſa igitur ſimpliciter cœlum, & ſponſi ſui oculos ſpectat; ut propriam imaginem, bonámque intentionem, nulli hominum velit ſpectandam dare. Incert. Auth.

Pone me ùt ſignaculum ſuper cor tuum. Cant. 8. 6. *quia fortis eſt, ùt mors, dilectio*: non enim poſſet dilectionis fortitudo conſiſtere, niſi corde obſignatò. Baeza t. 2. l. 10. c. 7. §. 3.

Dicebat intrà ſe. Matth. 9. 21. Bene hæc mulier, itura per turbas ad Chriſtum, dicebat *intrà ſe: ſi tetigero.* Non exertâ voce animi decretum publicabat, nè impediretur; ſed ſecretum ſuum ſibi retinebat. Baeza t. 2. l. 10. c. 7. §. 3.

Spiritus S. ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Luc. 1. 35. Cur tanta virtus requiritur, ut obumbret *Mariæ?* Sanct. Bernardus ſ. 3. in Pſ. qui habitat: obumbratio MARIÆ facta eſt à Spiritu S.; ad celandum videlicet tam incomprehenſibile Sacramentum. ib.

Num. V.

Motiva varia.

Ex Veteri, & Novo.

Aſcendite adhuc ſemel, quia nunc mihi aperuit cor ſuum. Judic. 16. 18. Expende, unde mala fœmina ſecuros faciat Philiſthæos de Samſonis ruina. Non inquit, quia illum ligatum habeo fortiſſimis vinculis: noverunt enim omnes, quàm parvi vincula penderet: quaſi illum tunc maximè infirmaverit, & inermem reddiderit; cùm ſanctæ virtutis ſpolia rapuit. Baeza ib.

Et in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei. Eccli. 14. 22. Rabanus, & Gloſſa, cogitationem hanc Dei circumſpicientis omnia in eo ſitam eſſe volunt, ut Dei gloriam tantùm in noſtris operibus ſectemur; nec alios oculos curemus, quàm Dei; contenti Deo tantùm patere noſtra, licèt ignota ſint omnibus. Octavianus hîc.

Ezechias theſauros perdidit, quia oſtendit. Iſ. 39. 5. 6.

Cùm jejunas, unge caput tuum. Matth. 6. 17. 18. Ut odore, & nitore vultûs, jejunium tegas; *nè videaris ab hominibus jejunans.* Drexelius l. 2. c. 4. de intent. recta.

Quem, qui invenit, abſcondit. Matth. 13. 44. Neceſſe eſt, abſcondere interim, ſi quid habemus boni: quoniam theſaurum regni cœlorum *qui invenit homo, abſcondit.* Propter quod etiam corporaliter in clauſtris, & in ſylvis,

absconditur. S. Bernardus s. 3. in Ps. 90. Si thesaurus hic, id est, dona cœlestia, ùt explicat S. Hilarius, erat absconditus; cur iterùm illum abscondit homo? Quia non solùm ab alijs, sed etiam à te ipso, est abscondendus, nè merita sua multùm appendat. S. Bernardus S. in Psal. 90. necessaria est hæc absconsio, non solùm ante oculos aliorum, sed etiam multò magis ante teipsum. *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.* Sylveira Addit. in Evang. Matth. 13.

Scio opera tua. Apoc. 2. 2. Potest hæc scientia Dei approbationem significare. Satis laudatur ille, cujus opera infallibili judiciô Numinis, & calculô, approbantur. Quid jam timeat improborum calumnias, qui Judicem suffragatorem habeat? *Scio opera tua*; non ità mundus: quia tu me solum, & non illum, cupis inspectorem, & arbitrum. Ideo non dico, sciuntur, quasi ab aliis, sed scio ego; cui uni gratum virtutum tuarum spectaculum satagis exhibere? Ramirez in ep. Chr. hîc.

Ex Patribus.

Celata virtus, & conscientiæ fota secretô, Deum solum Judicem respicit. S. Hier. ep. 30. ad Oceanum.

Fecisti aliquid boni? illud preme, atque occulta; ut Dominus tuus evulget. Mali aliquid perpetrâsti? fac illius recorderis; ut Dominus tuus illud oblivione deleat. S. Chrysost. in Ps. 50.

Linea in aqua impressa confunditur; itidem labor in animo inanis gloriæ cupido. Manus in sinu latens fit candida; & opus absconditum luce nitet splendidiùs. S. Nilus lib. Ascet. or. 7. de inani gloria.

Qui aurum possidet, vel argentum, vel pretiosos lapides; non foris hæc proponit, sed intus in cellis, & thalamis, occulit; ut manus eorum, qui parietes effodiunt, declinent. Similiter, qui virtutis divitias habet, has in anima abscondit; nè per inanem gloriam animarum fures eas subripiant. B. Theodoretus in Psalm. 118. in corde meo abscondi eloquia tua.

Thesaurum, qui non abscondit, prodit; virtutes proditæ non manebunt. S. Chrysologus s. 7.

Vide plura tit. Humilitas, Liberalitas Dei.

§. VIII.

Veram gloriam quære.

Sic luceat lux vestra &c. Matth. 5. 16. *& glorificent Patrem vestrum.* Cajetanus hîc: quia noverat Dominus, amabile bonum esse, quod unicuique proprium; ideò suaviter disponens præceptum appetitus gloriæ, non trahit Discipulos ad appetitum alienæ gloriæ; sed temperat appetitum gloriæ propriæ, eam transferendo in gloriam propriam. Propterea enim non dixit, & glorificent Deum omnino à nobis diversum; sed *glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Patris siquidem proprij honor, & gloria, naturaliter quæritur à filijs. Didacus Niss. Polit. cœl. p. 1. l. 5. c. 1.

Qui gloriatur in Domino glorietur. 1. Cor. 1. 31. Consideravit Apostolus, rationalem creaturam adeò affectare gloriam, ut aut vix, aut nunquam, ab hoc desiderio compesci possit. Propterea, secundùm datam sibi à Deo sapientiam, saluberrimum adinvenit consilium, dicens: quandoquidem persuaderi à nobis non potest, non gloriari; saltem, *qui gloriatur, in Domino glorietur.* S. Bernardus de triplici gloria. Apud Did. Niss. fer. 3. D. 5. Quadr. §. 4.

Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. 2. Cor. 1. 12. Oleum gloria est, fulget, nitet, in superficie. Sed bona debet esse, & vera gloria; ut ibi sit intus in vasis tuis. Quid est in vasis suis? audi ipsum Apostolum: *gloria nostra hæc &c.* S. Aug. in Ps. 190.

Mihi autem absit gloriari. Gal. 6. 14. Poterat dicere, in sapientia D. N. J. C. & verum diceret: in majestate; & verum diceret: in potestate; & verum diceret: Sed dixit, *in Cruce.* Ubi Mundi Philosophus erubuit, ibi Apostolus thesaurum reperit: non contemnendo vile involucrum, pervenit ad pretiosum involucrum. S. Aug. Frag 27.

Non habeo, unde gloriari in operibus meis possim: non habeo, unde me jactem: & ideò gloriabor in Christo. Non gloriabor, quia justus sum; sed gloriabor, quia redemptus sum: gloriabor, non quia vacuus peccatô sum; sed quia mihi remissa sunt peccata. Non gloriabor, quia profuit mihi quisquam; sed quia pro me Advocatus apud Patrem Christus est; sed quia pro me Christi sanguis effusus est. Facta est mihi culpa mea merces Redemptionis, per quam mihi Christus advenit. S. Ambros. l. 1. de Jacob. c. 6.

Ideò virtutes mihi habenti magna virtus est, contemnere gloriam, quia contemptus ejus in conspectu DEI est; judicio autem non aperitur humano. Sanct. August. de Civ. l. 5. c. 19.

Age, responde: si luctas exercitatorias disceres; ad quosnam spectatores, aut quibus te in palæstra ostenderes? oleráne, an pisces, vendentibus? an hujus lactationis principi, ac magistro? Et certè illi quidem multi sunt, hic verò unicus. Quomodo igitur turpe non est, in cæteris quidem artificiis, & certaminibus, ad magistrum te duntaxat respicere; hac verò in re contrarium prorsus facere? Sanct. Chrysost. hom. 72. in Matth. 22.

Si nulla etiam proposita esset merces; vel hoc ipsum gloriæ locô fuerit: nimirum dignos haberi, qui DEUM glorificemus. -- Quantum enim inter DEUM, & hominem, discrimen esse putas? an quantum inter homines, & vermiculos? imò neque sic quicquam dixi, etiam tantum discriminis ponens.

Neque

Neque enim exprimi potest, quantum differat ab homine DEus. Num igitur velles, ut magnam, & illustrem, à vermiculis gloriam haberes? nequaquam. Cur igitur tu, licèt gloriæ amator, non cupias à vermiculis laudari; quomodo putas tuis opùs habere præconiis, qui & ab hoc affectu liber est, & usque adeò cunctos, præcellit? Verumtamen licèt tuis laudibus nihil opùs habeat; per te tamen laudari, glorificarique, desiderat. Id. hom. 8. in ep. S. Pauli ad Rom. c. 4.

Gloria Christianorum DEI præceptum est. Gloria Christianorum, Apostolorum, & Prophetarum, Doctrina est. Gloria Christianorum humilitas animi est, spiritualis paupertas, atque obedientia. Gloria Christianorum pœnitentia cum lacrymis. Gloria Christianorum, & salus est, semper mensâ suâ pauperes, orphanos, advenasque, suscipere. S. Ephrem. de Amore pauperum.

Virtutes comitatur gloria; inhæret vitiis cognata confusio. S. Petr. Chrysologus s. 31.

§. IX.

Gloriam Dei unicè quære.

Domino, & Gedeoni. Judic. 7. 16. 20. Gedeonis milites in Madianitas pugnaturi, lævâ lagenam, in qua lumen; dexterâ buccinas tenebant. At ubi res prælium spectabat, buccinis clangebant, & lagenas frangebant, atque unà conclamabant: *Domino, & Gedeoni. Non nobis Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam.* Ps. 113. 1.

Afferte Domino filios arietum, afferte Domino gloriam, & honorem. Ps. 28. 1. Acsi apertè dicat: in virtutum vestrorum hostiis non vestram, sed Domini, gloriam quærite. In omnibus, quæ bene agitis, ejus laudem, non vestram, desiderate. Ad hoc agite, in eo studete, ut DEus glorificetur, ut DEus honoretur. Richardus à S. Victore hìc. Afferte gloriam per bona opera. Cùm opera nostra splendore claritatis irradiârint hominum oculos, fit; ut, perspectis operibus nostris, homines glorificent Patrem nostrum, qui in cœlis est. S. Basilius Magnus.

Fortitudinem meam ad te custodiam. Ps. 58. 10. Non ad me; non ut mihi laudem, nomen, gloriam pariam. Qui sic valet, bene valere meretur. Georgius Stengelius Procœmio div. Judic.

Pater noster, qui es in cœlis. Matth. 6. 9. In filiorum ordinem, gradumque, provecti, illâ continuò, quæ est in bonis filiis, pietate flagrabimus; ut jam non pro nostris utilitatibus, sed pro nostri Patris gloria, totum impendamus affectum, dicentes ei: *Sanctificetur nomen tuum;* nostrum desiderium, nostrum gaudium gloriam nostri Patris esse testantes. Joan. Cassianus Coll. 9. c. 18.

Sanctificetur nomen tuum! ib. Sicut primum præceptum Decalogi, est dilectio DEI super omnia; ità & in hoc Evangelii breviario hæc sit prima petitio. Ità Tertull. lib. de orat. S. August. l. 2. de serm. D. in monte, Rupertus &c.

Et confessus est &c. Joan. 1. 20. Ipse de se loquatur amicus sponsi. Stat Joannes: nec enim arundo est agitata ventô. Stat, quia amicus est; verè amicus sponsi, quî procedentis de thalamo suo non æmulatur gloriam, sed parat viam, sed prædicat gratiam. S. Bernardùs s. 8. de verb. Isaiæ. Apud Escob. t. 2. Persec. Chr. lib. 1. sect. 1. obs. 7.

Qui habet sponsam, sponsus est. Joan. 3. 29. Sponsa Christi est gloria; quam soli sibi retinet, & nulli servorum vult communicare. Is. 42. 8. *gloriam meam alteri non dabo.* 1. Tim. 1. 17. *Soli DEO honor, & gloria.* Omnia alia bona communicat nobis DEus; gloriam verò sibi soli retinet. Hug. Card. hìc.

Ego gloriam meam non quæro. Joan. 8. 50.

Ut manifestentur opera DEI in illo. Joan. 9. 3. Poterat cœcus dicere, quid Domine! ad hoc homines in ærumnis ponis, ut gloria tua manifestetur? Verùm ô cœce, quàm magna est DEI misericordia, & gratia, vermiculum terræ in instrumentum gloriæ suæ assumere. Diez s. 4. D. 4. Quadr.

Et fructum plurimum afferatis. Joan. 15. 8. Quidam afferunt fructum, sed non ferunt; qui de alienis bonis Deum laudant. Quidam autem ferunt, & non afferunt; qui de bonis suis DEum non laudant, sed propriam gloriam quærunt. Et sunt sicut pavo, qui omnia ova sua, & fœtus suos, comedit, quando potest. Ità faciunt, qui mercedem suam statim quærunt de suis operibus. Hugo Card. hìc.

Primus, & novissimus. Apoc. 21. 6. Vocatur Christus α. principium, & ω. finis, rerum omnium: ut, quemadmodum omnia de ejus munere procedunt, sic etiam ad ipsiusmet laudem noscantur referenda. Ramirez hìc. ep. 2. ad Smyrnens.

Est animæ sentientis, ac DEum amantis, proprium; gloriam quidem DEI semper quærere, in omnibus mandatis, quæ facit; suâ verò demissione delectari. S. Diadochus Ep. de perfect. Spir. c. 12.

DEO gloria, nobis pax.

Dicant semper, magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi ejus. Ps. 34. 27. q. d. non habebunt pacem, nisi DEO reddant gloriam. Sic enim fuit partitio Luc. 2. 14. *gloria in altissimis Deo &c.* Qui enim partem Dei, quæ gloria est, invadit; suam partem, quæ est pax, meritò perdit. Unde dicit S. Bernardus: gratanter suscipio, quod relinquis, scilicet pacem; de quo Joan. 14. 27. *pacem relinquo vobis*; & relinquo, quod tenes, scilicet gloriam; de qua Is. 42. 8. *gloriam meam alteri non dabo.* Hugo Card. hìc.

Non nobis, Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam. Ps. 113. 1. Solus habeas gloriam, qui solus pugnâsti, solus in patibulo triumphâsti. Da nobis Domine pacem; & sufficit nobis. Scimus, quòd prudentissimè distinguebat, *Gloria in altissimis DEO, & in terra pax &c.* Luc. 2. 14.

Gloria in altissimis Deo &c. Luc. 2. 14. Displicet mortalibus angelica illa partitio, quâ gloria DEO, pax hominibus, nuntiatur. Et dum

gloriam usurpat, turbant pacem. Solus gloriam meretur, qui facit mirabilia; soli Deo honor, & gloria. O stulti filii Adam! qui contemnentes pacem, & gloriam appetentes; & pacem perdunt, & gloriam. S. Bernardus ep. 126. Apud Sylveira addit. in Luc. 2.

Pacem relinquo vobis. Joan. 14. 27. q. d. mihi servo gloriam victoriæ. Sed vobis do fructum victoriæ pacem. Et ideo dicunt angeli natô Dominô: gloria in excelsis DEO, & in terra pax. Hugo Card. in Gen. 39.

TITULUS IV.

GRATIA DEI
Actualis, seu Præveniens.

§. I.

Symbola
Ex Veteri.

Det tibi DEus *de rore cœli.* Gen. 27. 28. Ros cœli inculpatam vitam signat, quæ cœlestibus Civibus placet, qui Deo in supernis serviunt inculpatè. Ros cœli est invisibilis gratia. Ros cœli est contemplatio supernorum. Ros est gratia, quæ percipitur in Sacramentis: quia descendente manna in deserto, descendit pariter & ros. Simon de Cassia l. 15. c. 2.

Respiciam vos, & crescere faciam. Levit. 26. 9. Respiciam vos, tanquam si sol respiciat segetem; & afferat fructus; quam utique si non respexisset, infructuosa mansisset. Origenes hom. 16. in Levit.

Spiritus Domini induit Gedeon. Judic. 6. 34. Et dicitur Spiritus Domini; id est, gratia Spiritûs S. indumentum animæ, quia est munimentum contra frigus timoris malè humiliantis; vel contra calorem amoris malè accendentis. Hæ sunt enim duæ portæ inferni, ex quibus omne malum. Hugo Card. hic.

Prævaluit David adversùm Philisthæum. 1. Reg. 17. 50. Vidisses tunc inopinatas, mirabilesque res; armatum ab inermi dejectum; reique militaris peritum ab eo prostratum; qui, præter pastoralem artem, nihil sciebat. Quam ob causam? quia hic quidem habebat supernam gratiam, se adjuvantem; ille autem eâ carens in hujus manus venit. S. Chrysost. hom. 46. in Gen. Lapides quinque, conjungere volens gratiæ posuit in vase pastorali, in quo lac mulgere consueverat. Significatur gratia lacte. His armatus, gratiâ utique armatus; & ideò præsumens, non de se, sed de Domino suo, processit adversùs Goliam superbum. S. Aug. in Ps. 143.

Sicut lux auroræ. 2. Reg. 23. 4. Lux auroræ, gratia est pœnitentiæ; quæ illuminat pœnitentem, pellens ab eo tenebras peccatorum. Hugo Card. hic.

Manè primô consurgit. Job. 24. 14. Est *manè* peccatoris illuminatio gratiæ, seu initium pœnitentiæ. Os. 6. 1. *in tribulatione sua manè consurgent ad me.* Hugo Card. in Job. hic.

Manè astabo. Ps. 5. 5. Manè vitæ humanæ, & sic juventus dicitur manè. Item diei gratia in prima conversione hominis ad DEum: quia tunc accipit habere lumen gratiæ. *Repleti sumus manè misericordiâ tuâ.* Ps. 89. 14. S. Thomas Aqu. hic.

Sicut oleum in ossibus ejus. Ps. 108. 18. Oleô pugiles, nè retineantur, inunguntur: Sic pugiles DEi inunguntur à gratia, ne capiantur à diabolo. Ugo Carens. in Ps. 108.

Meliora sunt ubera tua vinô. Cant. 1. 1. hoc est, pinguedo gratiæ, quæ de tuis uberibus fluit, efficacior mihi est, ad spiritualem profectum gratiæ, quàm mordax increpatio prælatorum. S. Bernardus s. 9. in Cant.

Caput meum plenum est rore. Cant. 5. 2. q. d. *aperi mihi Soror: quia caput meum*, id est, Divinitas, plena est rore gratiæ, & misericordiæ. Cupio autem de plenitudine mea teipsam etiam replere, & roris te cumulare augmentis sanctitatis. Nam sicut ros decidens super herbas, facit eas virescere, & fertiliorem reddit agrum; sic ros divinæ gratiæ &c. de Ponte hic Exh. 8. §. 4.

Ecce dies veniunt. Jer. 23. 5. Tempus gratiæ dicitur dies, propter luminis apparitionem. Rom. 13. 12. *nox præcessit, dies autem appropinquavit.* S. Thomas hic.

Ex Novo.

Vidimus enim stellam. Matth. 2. 2. Stella est gratia præveniens; quæ ducit ad perfectionem, & consummationem. Hugo Card. hic.

Vidit illum pater. Luc. 15. 20. Nisi cœlestis Pater redeuntis filii radiâsset in vultu, & totam confusionis caliginem respectûs sui lumine sustulisset, nunquam Divini vultûs vidisset iste filius claritatem. S. Chrysologus s. 3.

Aqua, quam ego dabo, fiet in eo fons aquæ, salientis in vitam æternam. Joan. 4. 14. Aquam gratiam Spiritûs appellavit: quam qui adeptus est, divinæ scientiæ scaturientem fontem sic adeptus est; ut possit facilè ad potum verbi cœlestis etiam cœteros hortari; quales olim erant Prophetæ, atque Apostoli. S. Cyrillus l. 2. c. 82. Non dixit: fiet in eo fluvius: quoniam fluvius ex natura sua semper ad ima, & inferiora labitur, & ad mare turbulentum pergit: gratia tamen, & dona DEI, data sunt, velut fons sursum saliens: nam dona DEi ad superiora invitantia, & perducentia, supra naturæ usum sunt: aqua verò voluptatis ad ima trahit,

trahit, & in mare tormentorum demergit. Diez Desideria sancta.

Gratia, lucens est radius, à throno DEI procedens; illuminans cor, & divinæ voluntatis pandens arcana. DEUS verò ipse est Sol, non temporaliter factus, sed æternus. S. Laurentius Just. l. de Spir. animæ resurr.

Gratia DEI est equus, animæ. S. Vincentius Ferrer. s. 2. de pace.

§. II.

Gratiæ actualis necessitas.

Num. I.

Figuræ, & Symbola.

Non est bonum, hominem esse solum. Gen. 2. 18. Nihil enim boni est in homine solo sinè Deô. Quid infirmius homine? & quid fortius homine? Homo sinè Deô ipsâ infirmitas; homo cum Deo, & contemptor mortis, & vitiorum, ac dæmonum debellator; omnia potest in eo, qui confortat hominem. S. August. in Ps. 45. infirmum te fecit DEUS, ut fortem faceret de se. Idem in Ps. 75. tamdiu est aliquid homo, quamdiu hæret illi, à quo factus est homo: nam recedens ab illo nihil homo est. Fernandius hîc.

Vidit Dominum innixum scalæ. Gen. 28. 13. Ut ostenderet, neminem ad eum ire posse; nisi ille tenuerit viam ejus, scalamque sustentaverit. Oleaster hîc.

Anima mea sicut terra sinè aqua tibi. Ps. 142. 6. Quasi enim terra sinè aquâ, est anima sinè gratiâ. Sicut enim terra, quæ imbre non perfunditur, non vestitur herbis, non venustatur floribus, non abundat messe: Sic anima gratiâ carens, non operitur virtutibus, non cogitat de cœlestibus, non insistit utilibus. S. Gregorius hîc.

Introduxit me Rex in cellaria sua. Cant. 1. 3. Cellariis fruor; sed non meis viribus huc irrepsi. Oliva l. 11. Strom. §. Reddite quæ sunt Cæsaris.

Nolite me considerare, quòd fusca sim: quia decoloravit me Sol. Cant. 1. 5. S. Ambros. lib. de poster. apol. David c. 8. sic legit: nolite aspicere me, quia obfuscata sum: quia non est intuitus me Sol. Ergo fuscamur, quando non videmur à Christo; sed, quando videmur, albescimus. Si Petrum perscrutemur: quid hoc rei Petre? qui factum, quòd Magistrum tuum negâsti? unde illas tam fœdas maculas contraxisti? posset respondere: non est intuitus me Sol. *Conversus Jesus respexit Petrum.* Quando à Christo videmur, albescimus. Didacus Niss. de lacrymis Petri.

Veniat Dilectus in hortum suum. Cant. 5. 1. Propterea in hortum suum vocatur sponsus ad suos fructus, edendos: ut salutariter admoneat; omnia bona nostra ex ipsius gratia provenire; nihilque boni Sponsæ inesse, quod non ab ipsius Sponsi largissimo omnium bonorum fonte emanârit. Philo Carpathius hic.

Manus illius tornatiles. Cant. 5. 4. Sponsa quidem Sponsi manus multis laudat; at sponsus laudatus vices referens Cant. 4. 4. Singula corporis membra dilaudat; de manibus omnino tacet. Quia ad opus bonum nihil conferunt humanæ vires, quæ per manus adumbrantur. Pinna in Eccl. c. 1. v. 1.

Num. II.

Probatur

Ex Veteri.

Misericordia tua subsequetur me. Ps. 22. 6. Cùm misericordia Domini præcedat, *misericordia ejus prævenier me,* Ps. 58. 11. hîc dicit, *subsequetur me.* Subsequitur utique ad justitiam; sed præcedit ad gratiam conferendam. Nam, si solùm sequeretur, nemo donata perciperet; si tantùm præcederet, nullus poterat collata servare. Unde nimis necessarium est; ut semper nos & gratia Domini præcedat, & misericordia subsequatur. Cassiodorus hic. Prævenit impium, ut fiat justus: subsequitur justum, nè fiat impius. Prævenit cœcum, ut lumen, quod non invenit donet: subsequitur videntem; ut lumen, quod contulit, servet. Prævenit elisum, ut surgat: subsequitur elevatum, nè cadat. S. Fulgentius l. 1. c. 11. ad Monimum.

Apud Dominum gressus hominis dirigentur. Ps. 36. 23. Pulchrè viri gressus dirigi dicuntur à Domino: quia *non volentis, neq; currentis*, Rom. 9. 16. *sed miserentis est DEI*, sinè offensione servare vestigium. S. Ambrosius hîc. Sicut puer tenellus firmare gressus non valet, nisi matris, aut nutricis, manibus fulciatur; sic, quibusvis homo viribus polleat, in via virtutis ruere necesse est; nisi eum DEUS manibus gestet. Pinna in Eccl. 1. vers. 1.

Erravi, sicut ovis, quæ periit; quære servum tuum. Ps. 118. 176. Dicendum videtur, erravi; ego quæram te. Melius tamen ait, quære. id est, ego sanè errare possum; sed in viam me reducere, nisi tu traxeris, non valeo. Pinna ib.

Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo. Ps. 123. 7. Sed quâ ratione, quâ vi laqueus discissus? *adjutorium nostrum in nomine Domini.* v. 8. DEUS ipse laqueos dissolvit; nam mihi ad tantum facinus vires non suppetunt. S. Ambrosius hîc: non dixit, ego contrivi laqueum; non ausus est hoc dicere David; *sed adjutorium nostrum.* Pinna ib.

Voluntatem timentium se faciet. Ps. 144. 19. id est, ùt explicat S. Chrysostomus hîc, operabitur effinget. Non modò pia opera, nisi Deô ferente auxilium, non fiunt; sed nec bona voluntas, quâ bona opera homo facere disponit, nisi Deô adjuvante, habetur: nam velle, & operari, in nobis efficit Deus. Pinna ib.

Trahe me; post te curremus. Cant. 1. 3. Cur ipsa ad eum non venit? fatetur, quòd ex se non

non possit venire; ideo ejus opem implorat. Paoletti in festo Epiph.

Si locuti estis dicentes: iniquitates nostræ super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus; quomodo ergo vivere poterimus? Ezech. 33. 10. O homo! quicunque illam peccatorum multitudinem attendis; cur & omnipotentiam cœlestis Medici non attendis? S. Augustinus s. 18. de temp.

Ex Novo, & Patribus.

Magister, sequar te, quocunq; ieris. Matth. 8. 19. Decipit, non accedit; qui promittit, Dominum incautè sequi. Sed omnia posse, quis promittit? dixisset cautiùs, sequar te, quocunque jusseris. S. Chrysolog. s. 19. q. d. arrogavit sibi vires, quibus Christum sequeretur; ideo immemor divinæ gratiæ meritò repulsam tulit. Nihil enim boni facere, vel mali cavere, poteris; nisi DEI auxiliô fretus. Pinna in Eccl. 1. v. 1.

Dicunt ei possumus. Matth. 20. 22. Dicendo tam absolutè *possumus*, propriam fragilitatem non pensaverunt. Sicut nec Petrus dicendo: *tecum paratus sum in carcerem, & in mortem ire.* Luc. 22. 33. *non quòd sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis.* 2. Cor. 3. 5. Si autem dixissent: possumus per gratiam tuam, tutè dixissent; quomodo dixerit Paulus. Philipp. 4. 13. *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Dionysius Carthus. hic.

Etsi omnes scandalizati fuerint in te. Matth. 26. 33. Petrus, non additô adjutoriô DEI, promiserat se pro DEO moriturum. Sed quid est homo sinè gratiâ DEI, nisi quod fuit Petrus, cùm negaret Christum? Et ideo Petrum paululùm Dominus subdeseruit: ut in illo totum humanum genus posset agnoscere, nihil se sinè DEI gratiâ prævalere. S. Augustin. s. 24. de temp.

Joannes est nomen ejus. Luc. 1. 63. *Apertum est illico os ejus.* v. 64. O magnum nomen, quod patri vocem, populo Sacerdotem, uxori virum, per usum loquelæ restituit. Et magnô factum est hoc præsagiô futurorum: quoniam sola gratia linguas hominum facit in veritate disertas; sola gratia miracula operatur. Simon Cass. l. 3. c. 1.

Duc in altum. Luc. 5. 4. Græc. *reduc in profundum.* Omnia sunt divinô facta consiliô, ut miraculi magnitudo magis innotesceret; & ut Petrus totâ nocte laborans nihil caperet: ut intelligeret, frustrà se sinè Christô laborare; & omnia humana studia, sinè divinâ gratiâ, irrita esse. Escobar t. 1. mirac. Chr. Sect. 5.

Erant appropinquantes ei peccatores. Luc. 15. 1. Non potest peccator per se venire ad Dominum, nisi hic præveniat, quærat, vocet, illuminet at trahat. Unde, si appropinquantes erant peccatores, ipse priùs appropinquabat, & trahebat eos. Dum ferrum vides currere ad magnetem, non est vis in ferro ad appropinquandum, & se magneti conjungendum; sed in magnete est vis ad trahendum. Magnes mysticus est Christus. Marchantius D. 3. Pent.

Vidit illum pater ipsius, & misericordiâ motus. Luc. 15. 20. Pater prior filium vidit, prior occurrit: quia nisi DEus auxiliô suô homines anteverteret, nihil boni efficere possent. Et Luc. 19. 5. Zachæus priùs à Christo visus est. Pinna in Eccl. 1. v. 1.

Expectantium aquæ motum. Joan. 5. 3. Movet magni consilij Angelus aquam, scilicet gratiæ, cùm corda hominum commovet, & invitat ad gratiam. Et quoddam invitatorium erat ille motus, ut descenderetur in aquas. Movetur quidem gratia, cùm ad se indigentes invitat. Non enim homines ante moventur ad illam, nisi priùs gratia ad homines moveatur: prævenit enim gratia omnem motum cordis ad illam, omnemque bonam corporis actionem. Hinc Salvator ait Joan. 15. 5. *sinè me nihil potestis facere.* Simon Cass. lib. 6. cap. 27.

Gratias ago DEO meo per JESUM. Rom. 1. 8. Judicavit, propriis viribus nè quidem debitas gratias referre posse; nisi per JESUM, & ejus auxiliô. Paoletti in Festo Epiph.

Quod est meritum hominis ante gratiam? quô meritô percipiat gratiam? cùm omne bonum meritum nostrum non in nobis faciat, nisi gratia. Et cùm DEUS coronat merita nostra, nihil aliud coronet, quàm merita sua? S. Augustinus ep. 105.

DEus profectò nullatenus invenitur, nisi ipse nos excitet, ut quæratur. S. Fulgentius l. 1. ad Monimum c. 1.

Sicut corpus nihil potest sinè vitâ suâ (id est, sinè animâ) sic interior homo noster nihil boni potest sinè gratiâ divinâ. Richard. à S. Victore. de erudit. hom. l. 1. c. 3.

Ad hoc nobis ejus gratia subtrahitur toties; ut, quàm per se nihil boni possit humana infirmitas, ex proprio defectu doceatur. Ad hoc iterum eadem, quæ fuerat subtracta, gratia restituitur: ut per ejus effectum, quid ex DEI munere simus, experiamur: ùt qui unum idémque modò possumus, modò non possumus, nisi quia gratiam adjuvantem modò habemus, modò non habemus. Idem de arca myst. l. 3. cap. 17.

§. III.

Gratiæ efficacia.

Ex Veteri, & Novo.

Sol contra Gabaon nè movearis. Jos. 10. 12. Non stetisset sol ad vocem hominis; nec Josue auderet ejus rapidissimos equos frænare; nisi de JESU nostri efficacia. S. Ambros. Psal. 43. nec enim in sua confidentia dixit JESU Nave, stet Sol contra Gabaon; sed quia præsumebat in CHRISTO, quem ducem militiæ cœlestis agnovit, & suppliciter adoravit; & ideò gentes feras eradicare promeruit. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 7.

Addu-

Adducentur Regi virgines post eam. Ps. 44. 15 Adducentur, ut Domini gratia declaretur, quâ nos ad se adducit, quando nos miseratus aspexerit. Cassiodorus hic.

Ego Dilecto meo, & Dilectus meus mihi. Cant. 6. 2. Ut oviculæ, vel alicui è cicuribus animanti, præmonstratum aliquid, eam propiùs allicit, ac movet; nec tamen cogit: ità menti humanæ divinæ gratiæ lumen infusum, voluntatem nostri animi, seu rationis, illicit, ac trahit; nec ullâ vi cogit; sed solâ charitate benignissimè invitat. Philo Carpathius. hic.

Fluent ad eum omnes gentes. Is. 2. 2. Nota miraculum: flumina enim deorsum fluunt; hic verò fluunt sursum in altissimum montem ascendendo. Hoc facit gratia Christi, quæ sursum corda rapit. Cornelius hic.

Potens est DEUS de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Matth. 3. 9. Quia de gentibus, qui propter cordis sui duritiem, & idololatriam, lapides vocantur, potest misericordia DEI facere homines sanctos, & spirituales; qui digni sint dici filii Abrahæ. Dionysius Carthus. hic.

Et surgens secutus est eum. Matth. 9. 9. Ad unam vocem rapitur Matthæus, dimissis thesauris; quem levitatis insimulabat ille, qui nescierit JESUM fuisse, qui vocabat. Nam minimus ejus radius potens est omnium ad se rapere radios. Rapidissimus ipse Sol, ubi vel JESU umbrâ tangitur, quam nunquam noverat, in cursu moram fecit, nesciens JESU non obtemperare. Baeza t. 2. lib. 6. cap. 5. §. 7.

Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida! Matth. 11. 21. DEI gratia enituit; dum ex medio tantæ pravitatis tres Apostolos præclarissimos eduxit. Sylveira in Joan. 1.

Angelus Domini stetit juxta illos, & claritas DEI circumfulsit illos. Luc. 2. Nota, quòd Angelus juxta affuit; sed DEI claritas eos omnino penetravit, intrinsecus illustravit. Non Angelorum militia, non totus stellarum exercitus, valet; quod vel unius JESU nascentis radius, ad expugnandas, & trahendas humanas voluntates. Baeza t. 2. lib. 6. c. 5. §. 7.

Amen dico tibi. Luc. 23. 43. Admiranda prorsus Spiritûs Sancti gratia in corde hujus latronis agnoscitur. Apostolus Petrus negat; Discipuli in Emaus euntes dicunt, *nos autem sperabamus*: hic autem confidenter loquitur dicens: *memento mei &c.* Bellarminus de 7. V. D. lib. 1. cap. 4. Vide utrinque potentiam illius (Christi) effulgentem. Creaturam concussit, petras disrupit; animum latronis petrâ duriorem, cerâ molliorem effecit. S. Chrysost. hom. in Crucem.

Lazare veni foras. Joan. 11. 43. Hæc vox filii Dei signat magnam gratiam illius, quâ vocat peccatorem interiùs, per occultam inspirationem dicens illi: *veni foras;* id est, confitere peccata tua Sacerdoti. Haymo hom. in octava Pasch.

Domine, quid me vis facere? Act. 9. 6. Magnificè in hac una conversione, & misericordiæ magnitudo, & efficacia gratiæ, commendatur. S. Bernardus s. 1. in Conv. S. Pauli.

Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis DEI, & non ex nobis. 2. Cor. 4. 7. Si tam multæ molis est thesaurus, cur imbecille vas? atqui vas istud eam ob causam fragile est; quòd magnus sit thesaurus. Non enim thesaurus iste à vase conservatur; quin potiùs thesaurus conservat vas. S. Chrysostomus hic.

Ex Patribus, & aliis.

Adamante solidiores DEI gratia nos efficit; &, si volumus, omnino inexpugnabiles. Itáque [illegible]it qui adamantem tundit, nihil adamanti nocet, sed seipsum fatigat, & robur suum imminuit: in hunc modum res se habent nostræ cum salutis adversario; si armis, quæ Spiritûs S. gratia exhibet, continuò nos muniamus. S. Chrysost. hom. 4. in Gen.

Nihil obsistere Divinæ gratiæ potest, quò minùs id, quod voluerit, impleatur: dum etiam discordiæ ad unitatem trahunt; & plagæ in remedia vertuntur: ut Ecclesia, unde metuit periculum, inde sumat augmentum. S. Prosper de voc. Gent. l. 2. c. 33.

Mirabilis triumphus gratiæ! omnino novum, ac pulcherrimum, genus victoriæ; hostem non perdere ad mortem fortitudine; sed convertere ad amorem pulchritudine. Guarricus. s. 2. in Nat. B. V.

Plus potest gratia DEI in bono, quàm peccatum Adæ in malo; quia peccatum procedit ex infirmitate voluntatis humanæ; gratia autem procedit ex immensitate Bonitatis divinæ. S. Thomas Aqu. in c. 5. ep. Rom. Lect. 5.

§. IV.

Gratia DEI prompta se omnibus communicare.

PErcutiens virgâ bis. Num. 20. 11. Gratia Christi promptissimè exilit, ubi subjectum aptum invenit. Non magnis ictibus opùs habes, ut à Christo fluenta gratiæ prosiliant. Solùm expectant, ut quanta sint vasa, quibus recipi possint. Quòd si aptatum sit vas ad recipiendum; adeò prompta est gratiarum vena, ut vel levi tactu, vel oculorum jactu, pulsata, mox se profusissimè effundant. Non bis peccati expectat ictibus virgæ Petra CHRISTUS; verùm si vel ictu oculi tangatur, largissima mittit fluenta gratiarum, ubi subjectum fuerit aptum. Baeza t. 2. lib. 10. cap. 7. §. 5.

Operi manuum tuarum porriges dexteram. Job. 14. 15. Sicut, cùm nutrix videt puerum invalidum conari ad ambulandum, statim occurrit, nè cadat: ità DEus, cùm aliquis nititur per liberum arbitrium ambulare ad eum; statim DEus accurrit per gratiam. Hugo Card. in Luc. 15.

Præcurrens ascendit in arborem. Luc. 19. 4 Non verbum fecit, non manibus pulsâvit; sed nec oram vestimenti tetigit: solùm ab arbore oculorum ictibus egit; & totum se effudit JEsu charitas. S Laurentius Novar. hom. de pœnitentia: Domine, quid est hoc, quod dicis? Publicanus est Zachæus, videre te solùm cupit; nunquid de sola visione jam debet salvari? *ascendit in arborem, ut videret*: necdum ingemiscit. Nunquid confessus est maculam suam, aut flagitia explicavit? nunquid flevit ante te? Et dicis illi: *hodie in domo tua oportet me manere?* Vix adhuc vel videre te meruit, & jam angulos ejus visitas. Verùm hoc officij tui est, & indulgentissimæ curæ. Cant 4. 9. *Vulnerâsti cor meum in uno oculorum tuorum.* Moyses vulneravit bis silicem, ut aquæ fluerent: Fidelis anima vel unius oculi radio immisso vividum fontem vulnerat, & gratiarum fluenta educit. Is. 60. 5. *tunc videbis, & affluës.* Baeza t. 2 l. 10. c. 7. §. 5.

Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Joan. 1. 5. Cur de præsenti dicitur, quòd lux luceat? Lux significat auxilia, & gratiam Dei; per tenebras verò intelligit peccatores suis peccatis obcœcatos. Dum ergo est sermo de gratia, & auxilijs; loquitur in præsenti *lucet*: quia Deus dona sua semper habet in præsentia, & in conspectu; ut ea communicet, & hominibus largiatur. At dum de peccato agit, in tempore præterito proferuntur, & veluti post tergum Dei; ut sic quodammodo videatur dissimulare Deus, ac ideò obliviscì, nè puniat: ut det locum pœnitentiæ, & misereatur. Sylveira hic q. 30.

Ex Patribus.

In amplitudine sinûs sui Mater Charitas prodigos suscipit revertentes; &, (velit, nolit, Novatus hæreticus) omni tempore Dei gratia recipit pœnitentes. Ipse Dominus noster, derelictorum personam gerens in Cruce, se queritur derelictum; Et, nè desperarent etiam in ultimis constituti, festinans in adjudorium illicò adest, &, re in arcto positâ non differt beneficium; sed repentè indulgentiæ celeris documentum ejusdem statuit, & exemplum, latroni inquiens: *hodie mecum eris in paradiso.* S. Cyprianus de Cœna Domini.

Quemadmodum fons neminem ab aqua sua arcet; ità gratiæ thesaurus nullum prohibet hominem, cur minùs particeps illius reddatur. Modò igitur voluntas gratiæ accipiendæ adfuerit, illicò totus thesaurus gratiæ patebit. Haurite ex hoc fonte Charissimi cœlestium donorum rivos, atque fluenta, dum licet. Tempus enim veniet, & hora, quando ex eo bibere, atque sitim extinguere, planè nemini licebit. S. Ephrem de timore Domini.

Instar matris ubera præbebit tibi; & velut infantem ab insidiatoribus custodiet te. Tanquam parvulum incautum gubernabit te; & in virum perfectum te formabit. Amori ejus, atque indulgentiæ fidem adhibe: ea enim omnis Creaturæ principium est. Idem de divina gratia.

Efficacissima est hominibus gratia Dei; & velut in eorum jurata obsequium: quibus hoc solum tribuit, ex quo boni sint; seu per quod boni esse possint. Quippe quidquid eis tribuit, aut virtus est, aut instrumentum ad virtutem. Hildebertus ep 32.

Gratia gratis datur: etiam cùm emitur, gratis emitur: quia, quod datur pro ea, melius retinetur. Sanct. Bernardus s. 2. in Resurr. D.

Anima, si esuris gratiam, pulsa ad januam; si pulsaveris, aperietur; si petieris, dabitur. Non se abscondit gratia, non latitando fugit, non in fossis se recondit. Præstò est, nè quærens fatigeris: occurrit, nè tœdiò afficiaris: præoccupat, nè conscientiæ pudore verecunderis: excitat, nè pigriteris: portat, nè labaris: gressus regit, nè exorbites: pascit, nè in via deficias præ inopia ægrotus. Petrus Cellens. de pane lætantium cap. 14.

Non est Filij Dei gratia ullis coarctata limitibus; communis omnibus volentibus est. Simon Cass. l. 5. c. 27.

§. V.

Gratiæ cooperare.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Non enim pluerat Dominus super terram, & homo non erat, qui operaretur terram. Gen. 2. 5. Duplicem affert causam, cur nondum terra esset ornata herbis, & arboribus. 1. Quia Deus non pluerat 2. Quia homo non erat, qui terram excoleret. Terra est animus justi; virtutes plantæ: quæ ut pullulent, necesse est, & Deum superna irrigare gratia, & hominem gratiæ cooperari. Non ego solus, sed gratia DEI mecum. Pinna in Eccl. Ethol. 256.

Posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur &c. Gen. 2. 15. S. Thomas Aqu. hìc: quid oportebat custodire illum locum, cùm nullus esset violentus invasor? Potest dici: quòd licèt Deus sufficienter custodiret locum illum, & nunc etiam custodia; decens tamen fuit, quòd aliqua ejus custodia homini committeretur, quamdiu ibi staret. Unde quælibet incommoda, quæ poterant vel ab avibus, vel ab alijs animalibus, vel etiam à dæmonibus, contingere; poterant per hominem removeri, & impediri.

Faciamus ei adjutorium simile sibi. Gen. 2. 18. & mox subditur: *tulit unam de costis ejus.* v. 21. S. Anastasius Sinaita l. 9. hexam: quæ dicitur adjutrix, eam fecit ex propria in ipso costa.

Cur Deus non aliter Noe, quàm per arcam ab illo fabrefactam liberavit? Gen. 7 Resp. S. Thomas hic: Ut per hoc daretur aliquis locus meritis, & cooperationi ipsius: quia fabricando hanc Arcam probata est fides ejus; & per hoc

hoc cooperatus est restitutioni salvationis. Mendoza in 1. Reg. 4. Sect. 3.

Circuibat populus, & colligens illud &c. Num. 11. 8. Manna non dabatur esui jam præparatum; sed fragendum molâ, sive terendum in mortario, & coquendum in olla &c. Pagninus: manna ope, & industriâ humanâ præparabatur ad vescendum. Manna cœlestium donorum symbolum; quibus cooperandum. Sylveira in Joan. 2. q. 29. Manna non pluit intrà, sed extra castra. Ex. 16. 13.

Sic, & sic locuta est puella de terra Israel. 4. Reg. 5. 4. Puella parvula Hebræa gratiam Dei excitantem repræsentat. de Ponte in Cant. 1. Exh. 6. §. 2.

Vade, & lavare septies in Jordane. ib. v. 10. Cur non sanat solô verbô? ut doceat, etiam in rebus divinâ virtute peragendis industriam aliquam humanam adhibendam. Mendoza in 1. Reg. 4. Annot. 10. Sect. 3.

Titulus Ps. 87. *pro Maheleth ad respondendum.* Græc *pro choro ad respondendum.* Psalmus iste, qui de Christi passione agit, inquit David, volo serviat choro; in quo dum canitur, mutuò, sibi respondeant in choro, id est, in Ecclesia Dei. S. Augustinus vult, Prophetam hîc usum metaphorâ sumptâ à Cantoribus, qui sunt in choro: in quo sacri odei director psalmum, aut antiphonam, inchoat; cœteri verò prosequuntur, eò vocis tenore, quo cum ille exorsus est. S. Petrus dixit 1. 2. 21. *Christus passus est pro nobis;* ille mutum Passionis inchoavit; sed addit. *Ut sequamini vestigia ejus.* Et hoc est, respondere, inquit S. Augustinus: quia ille non cantare omnia solus debet; necesse est, ut Christianus ex se quoque aliquid faciat; ut illum imitetur, & patiatur cum illo. Vult Christus, ut cantemus velut per choros pro choro ad respondendum: ut per choros patiamur: nec enim omnia ille solus ferre debet. Adjiciendum ex parte nostra aliquid est. Didacus Nissenus f. 3. D. 4. Quadr. §. 5.

Aperi mihi soror mea. Cant. 5. 2. Illa sensus inter amoris curas, & somni delicias partita; & dormiebat, & vigilabat: *ego dormio, & cor meum vigilat.* v. 2. Gilbertus s. 4. in Cant: Quid est bone JEsu! quid rogas aperiri? Tu ipse *habes clavem David; aperis, & nemo claudit.* Apoc. 3. 7. Si ergo aperire potest sponsus, cur à sponsâ cupit sibi aperiri? Nisi sponsa aperiat, non intrabit sponsus. Addit Gilbertus: utraque necessaria est, & cognatæ sibi sunt; apertio sponsi, & apertio sponsæ. Apertio sponsi apparitio ejus est; apertio sponsæ apparatus ejus, & coaptatio ad tam dulces usus. Naxera tr. de B. V. §. 15.

Sponsabo te mihi in justitia &c. Os. 2. 19. Non est verum matrimonium, nisi mutuò conjugandorum consensu stabilitum. Dicit ergo: si vis, ô anima, gloriam sempiternam; non aliter eam obtinebis, quàm sibi copulari conjuges solent. Dat tibi Christus manum; tu illi da. Concurrere ambo debemus; ut ego quidem opem feram; tu verò operam tuam simul adhibeas; & ad meam gratiam tua industria accedat. S. Chrysost. hom. 58. in Gen.: sicut, nisi gratiam habeamus, nihil unquam possumus rectè agere; ità nisi, quod nostrum est, attulerimus, non poterimus superûm acquirere favorem. Demus igitur operam, ut & ex nostro studio, & Dei misericordia, virtutes nostræ quotidie crescant, multâque supernâ fruamur gratiâ.

Ex Novo.

Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt DEI DEO. Matth. 22. 21. Si legi æquissimæ pareamus, salva sunt omnia. Nam in homine, qui est instar numismatis; & insunt, quæ Domino debeantur; & subest, quod Cæsari, hoc est, tibi, imputet homo. Ex rudi massâ recusus es in didrachma Ecclesiæ: debes sculpturam tuam Deo, debes eam & tibi. Utrumque si expendas; & mortem excutis, & languorem. Nolo tibi adscribas cœlaturam tuam. Sed nec puta, ità te cudendum in Dei nummum; ut, stertente te, sculptura tua, quasi ex Adamo Eva, elaboretur. Adlabores necesse est operanti Deo. Ps. 1. 3. miratur arborem fertilem; sed ait, eam juxta fluenta gratiæ, quæ manat de vulnerato latere Domini. Oliva l. 11. Strom. hîc.

Elevavit eam apprehensâ manu. Marci 1. 31. Magna benignitas Salvatoris, qui manum porrigit, manumque fabricantis apprehendit. Conferuntur manus Dei, & hominis; salvatoris, & salvandi; justi Dei, & hominis peccatoris. Id. l. 5. c. 9.

Et adducunt et surdum. Marci 7. 32. Adduci sibi vult eum Christus: quia vult cooperationem nostram. Considera, quando, quod à nobis est, offerimus; largiter divinam operationem consequimur: nam nè desides, & supini, simus; vult etiam aliquid nos conferre: quô sic sua declaret, & non totum sit supreni auxilij; sed oporteat etiam nos aliquid simul afferre, Neque à nobis iterum exigit totum, sciens infirmitatis nostræ excellentiam, & suam servans misericordiam. Et volens occasionem aliquam offerre, ut suam declaret liberalitatem; expectat, ut offeramus, quæ à nobis sunt. S. Chrysost. hom. 53. in Gen.

Adducunt ei cœcum. Marci 8. 22. Cœci omnes sumus; hoc duce pariter indigemus. Præstat ipse suam manum; porrigamus & nostram. Et opera nostra infirma suis altissimis operibus conjungamus; neminem, nisi solum ipsum sequentes. Simon Cass. l. 5. cap. 26.

Singulis manus imponens curabat eos. Luc. 4. 40. Manuum autem impositio significat cooperationem liberi arbitrij; quæ requiritur in nostra sanatione. Unde Augustinus: qui creavit te sinè te; non justificat te sinè te. 1. Cor. 3. 9. *Dei sumus adjutores.* Hugo Card. hîc.

Descendit procella venti in stagnum. Luc. 8. 23. Navigantibus Discipulis, id est, Fidelibus quibusque Sæculi fluctus calcantibus, & ad portum æternæ beatitudinis tendentibus, ventus est flatus Spiritus Sancti; gratia ejus pro velo, liberum arbitrium pro remo. Hugo Card. hîc.

Implete hydrias aquâ. Joa. 2. 7. Cur non ipse Christus D. aquam infudit? S. Ambros. l. 6 in Luc. in nuptijs ex fontibus vina, ministris operantibus, colorantur; & ipsi, qui impleverant hydrias aquis, vinum, quod non detulerant, hauriebant. Ut nobis divina dona communicentur, cooperatio nostra est adhibenda. Sylveira hic q. 29.

Da mihi bibere. Jo. 4. 7. q. d. citò convertere, & me potabis. Tu sitis ad culpam; & ego sitio te ad gratiam. Tu sitis tuam damnationem; ego tuam salvationem. Hugo Cardin. hic.

Est puer unus hic, qui habet quinq; panes hordeaceos. Joan. 6. 9. Si tantum miraculum patraturus JEsus erat in illo epulo; cur, qui duodecim cophinos superesse voluit, panes petijt? & non magis dapes è nihilo jussit emergere: Quare, qui panes multiplicat, non creat panes? Negligatur puer cum annona sua: & quando miraculis mensa paranda est, sinè panibus panes progerminet. Docet nos Christus, dum pascit, gratiæ suæ cooperatores nos esse debere. Liberalis tecum vult esse Deus; sed tu cum illo debes esse industrius. Multiplicabit quidem; sed si quid exhibueris ex eo, quod accepisti. Audi Paulum Eph. 5. 14. *Surge, qui dormis, & exurge, à mortuis; & illuminabit te Christus:* illuminabit; sed non jacentem. Aquam è saxo educet; sed nisi virgâ petram percusseris, vel terrueris, undam non eliciet. 2. Cor. 9. 10. *& multiplicabit semen vestrum:* auget, sed semen; multiplicat, sed panes. Ol. t. 2. Strom. § Est puer unus hic.

Vade, lava in natatoria Siloe. Joan. 9. 7. Cur cœcus ad natatoriam mittitur, cùm posset illum CHRISTUS mox sinè hôc adjutoriô sanare? ut cooperaretur gratiæ, & aliquid de suo adderet. Baeza t. 2. l. 10. c. 3. § 8.

Afferte de piscibus. Jo. 21. 10. Exquiritur communicatio atque unio debita operum capitis, & membrorum: ut ex alteris altera virtutis perfectionem accipiant. *Venite, prandete.* ib. v. 12. Vocat ad esum JEsus suos Discipulos: ut cum ipso in sua beatitudine per suam misericordiam, & per meritum Passionis, datâ nostrâ operatione quæsita æternaliter perfruamur. Simon Cass. l. 14. hic.

Cœnabo cum illo, & ille mecum. Apoc. 3. 20. Jacobus Januens. s. 1. de S. Magd. id est, ego ponam partem meam, & ipse ponet partem suam. Cœna, ad quam Christus invitat, est gloria cœlestis.

Ecce sto ad ostium, & pulso. Apoc. 3. 20. Ostium mentis voluntas est; seu consensus ejus; quod & bono, & malo, à libertate arbitris, per assensum, & dissensum, aperiri, & claudi potest. Ex quo patet, quòd liberum arbitrium portarius est ad aperiendam hanc januam voluntatis. S. Bernardinus t. 3. s. de amore inter Deum & hom.

Vidi sanctam civitatem novam Jerusalem descendentem. Apoc. 21. 2. Semel in Scriptura legitur; cœlum, in singularis favoris testimonium, ad Joannem descendisse. Sed quò descendit? *super montem magnum.* v. 10 (ut non in planitiem, ut Joanni jam laboribus fracto, & seniculo, nonnihil parceretur? Mysterium subest: non datur cœlum ignavis. Deus gloriam suam dare statuit in præmium, & mercedem; ut & nos aliquid, & quidem de nostro, conferamus. S. Chrysost. hom. 60. ad pop. neque nos supinos vult esse Deus; propterea non ipse totum operatur: nec vult esse superbos; & ideo totum nobis non cessit. Dei est vocare, nostrum respondere. Segneri s. 31. die Merc.

Spica. Lem: *Sole, sólóq.* Gratia divina requirit operationem humanam. Picinelli.

Motiva
Ex Veteri.

Dominus Deus, qui ductor est vester, pro nobis ipse pugnabit. Deut. 1. 30. S. Augustin. q. 1. in Deut. Deus ità locutus; non ut se infirmum judiearet; sed ut ostenderet, esse adjutorem: ut etiam homines agant aliquid.

Ab omni via mala prohibui pedes meos; ut custodiam verba tua. Ps. 118. 101. His videtur adversari, quod Ps. 114. 8. dicitur: *quia eripuit animam de morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu.* S. Ambros. octon. 13. hic: eruit Dominus pedes à lapsu; si cognoverit, quòd tu prohibeas pedes tuos à lapsu. Ideo hoc meruit David, ut Deus à lapsu pedes ejus erueret; quoniam pedes suos ipse prohibuit. Didacus Niss. Pol. Cœl. p. 2. l. 6. c. 2.

Converte nos Domine ad te, & convertemur. Thren. 5. 21. Quibus verbis primùm pietatis implorat gratiam, tum repromittit arbitrium; ut effectus capiat salutis. Alioquin, nisi per gratiam, nullus est, qui convertatur aversus: quia nostrum est, quòd cecidimus; Dei autem, quòd resurgimus. Ut sit secundùm Apostolum, *non volentis, neq; currentis.* Rom. 9. 16. Neque enim sufficit, ut convertat nos Deus; nisi nos ad eum per gratiam, nostrâ convertamur voluntate. S. Paschasius hic.

Ex Novo.

Venite post me; & faciam vos fieri piscatores hominum. Matth. 4. 19. Non dixit faciam vos esse, sed *fieri* piscatores hominum: innuens, quòd debet homo laborare ad hoc, quod sciat prædicare. Hugo Card. hic.

Quod de prædicatione dicit Hugo, traducere possumus ad salvationem.

Sanctificetur nomen tuum. Matth. 6. 9. Vide, quàm cautè locutus est. Non dixit: Pater sanctifica nomen tuum in nobis; adveniat regnum tuum super nos; fac voluntatem tuam in nobis. Nec iterum dixit: sanctificemus nomen tuum; suscipiamus regnum tuum; faciamus voluntatem tuam: nè hæc aut Dei tantùm, aut hominis tantùm, esse videantur; sed medicè dixit,

xit, & imperſonaliter. Nam ſicut homo non poteſt facere bonum, nisi habeat adjutorium Dei; ſic nec Deus operatur bonum in homine, nisi voluerit homo. Didacus Niſſ. D. 2. Paſch.

Viri Ninivitæ ſurgent in Judicio cum generatione iſta. Matth. 12. 41. Frequens eſt Dei gratia; rarus per humanum voluntatem uſus gratiæ. Ergo Ninive repentè fit ex rea arbitra, Judexque Palæſtinæ; & ſuis lacrymis obruit Jeroſolymam. Nobis imputanda eſt durities noſtra; qui, ſi occaſione uteremur, felicitatis noſtræ, eſſemus procul dubiò non algæ in limo, ſed palmites in Carmelo &c. Oliva f. 4. D. 1. Quadr.

Adjuva me. Matth. 15. 25. Prudens fœmina non ſe à labore eximit; ſolùm petit auxilium, cui ipſa, ſi fas ſit, cooperetur; quaſi & ipſa, quod eſt in ſe, factura. S. Alcimus lib. de caſtit: auxilium conatus amat; quis namque vacantem adjuvet, aut ſomno virtutem jungat inerti Baeza t. 2. l. 6. c. 7.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi. Luc. 1. 38. Cur Deus voluit hoc myſterium fieri interveniente conſenſu Virginis? Noluit Deus carnem ſumere ex B. Virgine ſinè ejus conſenſu, ſicut Eva formata eſt ex coſta Adami, ipsò dormiente. Ut ſignificetur: quòd aliter ſe Deus habeat in creatione, aliter in reſtauratione, & ſalute noſtra: nam in creatione utitur potentiâ ſuâ independenter à noſtra voluntate; at in ſalute noſtra non vult ità effici, nisi cooperantibus nobis, & conſentientibus. Sylveira hic.

Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Jo. 1. 12. Cur non dixit, fecit nos filios Dei fieri? ut oſtenderet, multâ nobis opùs eſſe diligentiâ, ut adoptionis nobis, per Baptiſma impreſſam, imaginem puram ſervemus, atque intactam. Sanct. Chryſoſt. hom. 9. in Joan.

Caſtigo corpus meum. 1. Cor. 9. 27. Ecce beatus Apoſtolus jam Chriſti habitaculum, jam vas electionis, effectus; intelligit ſibi non ſufficere, ſolam gratiam; nisi gratiæ adjungat ſollicitudinem vigilantiæ, & laboris induſtriam. Euſeb. Emiſſ. hom. 1. de initio Quadr.

Gratia ejus in me vacua non fuit. 1. Cor. 15. 10. Multos haberet Eccleſia Paulos, ſià multis, plenitudo gratiæ non projiceretur. Verùm quò copioſiùs in nos influit divina liberalitas, eò ſterilior eſt cordis noſtri ſenticoſus ager. Oliva l. 9. Strom. §. Gratia ejus in me vacua non fuit.

Induite vos ſicut electi Dei. Coloſſ. 3. 12. Non ait, venite ad me, & ego vos induam: veſtrum eſt, ornare vos; nisi vos induatis ipſi, ego vos fruſtrà induerem. Ideo ſponſus ait Cant. 8. 6. *pone me, ùt ſignaculum.* Si ità cupis ſigillum tuum in corde Sponſæ, illud in ea imprime. Falleris; nisi ſe eò ipſa conſignet, fruſtrà eam ego ſignarem. Oliva l. 4. Strom. §. Domine, quid me vis facere?

Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi. 1. Tim. 4. 14.

Ex Patribus, & aliis.

Quia manifeſtiſſimè, & Prophetica, & Evangelica, & Apoſtolica, doctrina, nec ſuperbos nos vult eſſe, nec deſides; cooperatores nos eſſe oportet gratiæ Dei, ut illam excitantem, juvantem, locupletantem, & quotidie provehentem, vigilanter, & ſobriè, ſubſequamur: nunquam ceſſantes ab actione gratiarum: quia inter ſecunda vitæ hujus, & adverſa, ſi proficimus, inde alimur; ſi ſtamus, inde ſubſiſtimus; ſi recidimus, inde reparamur. Sanctus Ambroſius ep. 84. S. Virgini Demetriadi poſt medium.

Neque in rebus bonis conatus humanus, ſublatâ ope divinâ, perfectè unquam, quod vult, poterit adipiſci: neque itèm viciſſim divinum præſidium ad nos, nullô noſtrô ſtudiô, venire putandum eſt; ſed ad perfectum virtutis cumulum conjuncta eſſe ſimul utraque hæc oportet, & humanum ſtudium, & auxilium cœleſte, fidei operâ aſcitum, & comparatum. S. Baſilius M. conſtit. Monaſt. c. 16.

Liberalis eſt DEUS, & pronus ad beneficentiam; expectat tamen cujuslibet propriam voluntatem. S. Cyrillus Jeroſ. Catech. in præfat.

Omnes nobis cauſamur deeſſe gratiam; ſed juſtiùs forſitan ipſa ſibi queratur gratia, deeſſe nonnullis. S. Bernardus de triplici cuſtod.

Tolle liberum arbitrium, non erit, quod ſalvetur; tolle gratiam, non erit unde ſalvetur. Id. tr. de grat. & libero arbitr. ſub initium.

Ad perficiendam curationem oportet non ſolùm Medicum, ſuum præſtare officium; ſed & ægrotantem ſuum exequi: etenim ægri eſt, unà cum medico, morbo reluctari. Hypocratis axioma.

§. VI.

Gratia Dei requirit noſtram diſpoſitionem.

Symbola

Menſus eſt ſex modios hordei, & poſuit ſuper eam. Ruth 3. 15. cùm ingenuam Ruth ex arca ſua dimitteret; nè vacua abiret. Cur tam parcus Booz? Abulenſ. q. 32 voluit ei dare, quantùm poſſet portare: & quia poterat portare ſex modios, putavit Booz, quòd fortè non poſſet portare plus. Incapacitas noſtra facit, ut Deus pauciora, & minora, quàm vellet nobis impertiat. Didacus Niſſ. f. 4. D. 5. Quadr.

Pete vaſa vacua non pauca. 4. Reg. 4 5. Significatur, cor vacuandum eſſe à cupiditatibus terrenis, ut Deus illud oleô gratiæ ſuæ impleat. Sanct. Auguſtinus ſ. 206. de temp. docet, viro Apoſtolico quærenda eſſe vaſa vacua, id eſt, homines inſtructione indigentes, in quos oleum doctrinæ infundat. Cornelius hic. In vaſa vacua à filiis ſibi allata oleum à Deo miraculosè multiplicatum infudit;

quod & vasis deficientibus stetit. Si vis, ut divinam suam gratiam Deus animo tuo infundat, ipsum à Mundi amore vacuum illi offer. Quòd si cesset divina consolatio; ideo fit, quòd cessas dare vas vacuum. Mihi crede, si tibi Deus non largitur gratias, quas magnis suis donavit amicis; id non fieri, quòd modò non sit liberalis, sicut tunc; sed quia tu voluntatem tuam non disponis, sicut illi suam disponebant. Stella p. 1. c. 1.

Si tetigero tantùm vestimentum ejus. Matth. 9. 21. Altè contemplari oportet, quòd virtus diffusiva divina nunc singulariter pronuntietur emissa; nisi quia, cùm semper diffunditur, non tamen semper operatur: velut solaris lux obice objectô, non semper in objecta refulget: non defectu irradiantis luminis, sed interjecti obicis. Sic & virtus divina semper ageret supernaturales effectus, si se objecta suis infusionibus coaptarent. Proinde Salvator asserit, exisse de se virtutem: quia invenit, ubi absque Sathana suum operaretur effectum, Sim. Cass. l. 5. c. 19.

Quod autem in bonam terram. Luc. 8. 15. Ista bonitas terræ nihil aliud est, quàm bona præparatio nostri cordis. S. Bonav. s. 1. D. Sexag.

Implete hydrias. Joan. 2. 7. In nuptiis Canæ tantùm hauserunt vini, quantùm infuderant aquæ. Quòd si minùs aquæ infudissent, minùs etiam vini habuissent. de Ponte in Cant. 2. Exh. 35. §. 2. Vellet omnium Salvator Dominus, ut omnis anima caperet, quantùm posset; & in tantum repleretur virtutum moribus, & beneficii gratiâ, quòd ampliùs impleri non posset. Nam anima hîc vivens non agnoscit, quantùm dilatari potuit in captione gratiæ, sive virtutum; aut quantùm hîc potuit à vitijs depurari. Videbit autem, exempta cùm à corpore fuerit, & tetralibus sedibus sita æquè dolebit de hujusmodi negligentia, ùt de pœna. In mansionibus verò recepta supernis sinè dolore cognoscet, undè dolendum esset, nisi beata foret: & perspicuè intuebitur, ad quas celsitudines fuisset à suo Redemptore sublata; si, dum in hac tenebrosa vita degebat, dilatâsset seipsam, ad capessendas gratias, & virtutes, quantùm ex eis desuper Salvator volebat infundere: qui nunquam cessaret nisi anima fastidiret. Longè latior esse posset nostræ mentis capacitas, quàm credimus: sed ipsam in angustum sinum colligimus, cùm ipsam intendimus replere caducis; & in illa intendimus, ad quæ creata non fuit. Simon Cass. l. 5. c. 1.

Suadeo tibi emere aurum ignitum. Apoc. 3, 18. Verbô emendi hortatur, ut multa faciat, & ex sua parte adhibeat, ut aptus sit ad dona divina. Albertus M. hîc: Suadeo tibi, id est, ad tuam utilitatem emere. Hoc dicit contra illos, qui pro nihilo volunt habere aurum ignitum; id est, regna cœlorum. Sylveira hîc.

Testimonia.

Ex Novo, & Patribus.

Parata sunt omnia. Luc. 14. 17. Omnia saluti nostræ, atque refectioni animæ, necessaria in regno Ecclesiæ sunt parata. De quo Paulus 1. Cor. 1. 4. 5. 7. *gratias ago Deo meo, quòd in omnibus divites facti estis - ità ut nihil vobis desit.* Sed parans omnia divina Bonitas, ad illa invenit homines imparatos. Sed nescio, quæ major perversitas, quàm ad præparationes divinas se reddere imparatum. Hinc invitati se excusare cœperunt; plus intendentes præparationibus, & directionibus propriis, quàm divinis. Deneganda, & nihili pendenda sunt omnia, ubi adest præparatio æternorum, & divinorum magnalium. Simon Cass. l. 6. c. 19.

Loquor vobis, & non creditis. Jo. 10. 25. Quòd beneficia non satis magna à Deo recipimus; id exigua nostra capacitas, aut mala dispositio, non Dei liberalitas remissior, facit. Judæi quòd Christum non cognoscerent, id non suæ cœcitati, non erroribus, sed Christo, adscribebant, dicentes: idcirco in notitiam illius se non venire, quòd se illis non aperiret. Sanct. Augustinus in Ps. 7. nolunt culpæ suæ tribuere culpam suam. Didacus Niss. s. 4. D. 5. Quadr.

Juvenes vestri visiones videbunt: seniores vestri somnia somniabunt. Act. 2. 19. Senibus, utpote ætate fessis, in somnum propensis, tribuit somnia; at verò juvenibus excitatis, & vigilibus, visiones. Sapientia Dei accommodat se genio uniuscujusque. Sylveira hîc.

Justificari gratis. Rom. 3. 24. Vox *gratis* in hac justificatione non excludit dispositiones spei, timoris, doloris de peccatis, propositi boni, prævias ad justificationem, quas alibi requirit Scriptura. Sed merita sola excludit. Sic dives dicitur pauperem gratis adoptare in hæredem; licèt ab eo requirat bonos mores, doctrinam; quæ non sunt merita, sed dispositio. Cornelius hîc.

Sitienti dabo de fonte aquæ vitæ. Apoc. 21. 6. & Joan. 7. 37. *Si quis sitit, veniat ad me.* Sitientes tantùm Dominus vocat. Unde infertur, magnam ad recipienda Dei dona dispositionem esse, ea ardenter desiderare. Dicæ D. in Alb.

Non, qui beneficiorum terrestrium mos est, in capiendo munere cœlesti mensura ulla, vel modus, est. Profluens largiter spiritus nullis finibus premitur; nec coercentibus claustris intrà certa metarum spatia frænatur. Manet jugiter, exuberat affluenter; nostrum tantùm sitiat pectus, & pateat. Quantum illuc fidei capacis afferimus, tantum gratiæ inundantis haurimus. S. Cyprianus ep. 2.

Quando videt gratia spiritûs fervens desiderium, & vigilem mentem, tunc & gratiam suam opulentam liberaliùs largitur. S. Chrysost. t. 6. hom. 3. in Gen.

In

In veritate didici; nihil æquè efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam; quàm si omni tempore coram Deo inveniaris non altum sapere, sed timere. S. Bernardus s. 54. in Cant.

Sitis est appetitus (teste Aristotele) frigidi, & humidi. Quid est ergo sitire, nisi gratiam appetere; per quam concupiscentia infrigidatur, & lacrymarum abundantia provocatur. S. Bonavent. s. 10.

Divina gratia tribus hominum generibus maximè datur: scilicet obedientibus, divina sapientibus, & proximo compatientibus. Idem s. 16. de S. Steph.

Tantò aliquis magis spiritualibus donis repletur, quantò magis à carnalibus separatur. Sanct. Thomas Aqu. Opusc. 9. t. 2. cap. 37.

Sicut in naturalibus formæ infunduntur secundùm dispositionem materiæ; ità DEUS gratuita dona largitur. Idem in Psalm. 1.

Omnes indigent misericordiâ CHRISTI; non tamen omnes præparant se ad illam suscipiendam; oportet enim miseros se ad misericordiam præparare. Simon Cass. l. 5. cap. 13.

Titulus V.

GRATIA HABITUALIS.

§. I.

Symbola.

Det tibi Deus de rore cœli. Gen. 27. 28. Est rationali creaturæ ros cœli non aliud, quàm gratia Spiritûs Sanct., quæ peccata remittit. Rupertus l. 7. cap. 17. in Gen.

Lumen vultûs tui. Ps. 4. 7. id est, ratio. Vultus Dei dicitur ratio; & lumen hujus vultûs est gratia. Quia, sicut moneta est informis, donec imago Regis ei imprimatur; ita ratio deformis est, donec per gratiam Dei illustretur. Ratio enim est imago Creationis; sed gratia Dei est imago recreationis. Hugo Card. hîc.

Muscæ morientes, id est, peccatores, *perdunt suavitatem unguenti.* Eccles. 10. 1. id est, divinæ gratiæ, quô inungitur anima ad sanitatem, ad dignitatem, ad speciositatem, ad fragrantiam, ad suavitatem. Idem hîc.

Pulchra ùt luna. Cant. 6 9. Ut quid dicitur anima pulchra, non ùt sol, sed ùt luna? nisi ut scias, pulchritudinem gratiæ non tantùm à te non esse, sed à Deo; quòd humilitatem commendat. Sed etiam, quamdiu in hoc exilio degis, inesse tibi mutabiliter, & amissibiliter. Qui hodie es pulcher, cras poteris esse fœdus: & qui modò es lucidus; postea forsitan fies tenebrosus. de Ponte hîc Exhort. 5, §. 5.

Computrescit jugum à facie olei. Is. 10. 27. Jugum à facie olei computrescit: quia dum Spiritûs S. gratiâ ungimur, à captivitatis nostræ servitute liberamur. Dumque maligni Spiritûs dominatio superba repellitur, jugum conteritur, quô libertatis nostræ colla premebantur. Sanct. Gregorius Mor. l. 10. cap. 11.

Vendit universa, quæ habet. Matth. 13. 44. Cur ad emendum agrum, non aliqua, sed universa sua vendit homo? Thesaurus fides, gratia, Deique amicitia; ob cujus æstimationem homo cœtera spernit. Sylveira hîc.

Inveni drachmam. Luc. 15. 9. Gemma pretiosior in totò orbe fingi non potest, gratiâ divinâ. Hæc quondam à genere humano perdita, à quo in cassum, nec sinè lacrymis, quæsita frustrà fuit. Sed tandem mulieri obtigit eam inveniendi felicitas: *invenisti gratiam.* Ludolphus p. 1. c. 3. gratiam, quam Eva perdidit, MARIA invenit. Segneri s. 40. in festo B. V. Annunt. Drachma hæc Dei gratia est: ea sola tam sollicitè investigatur; cœterarum præ hac ratio nulla habemur. S Greg. Niss. lib. de virginit. c. 12.

Vinum non habent. Joan. 2. 3. Vinum defecit: quia collatæ gratiæ beatitudinæ privata est miserabilis natura hominis S. Rupertus lib. 2. hc.

Sic eum volo manere. Joan. 21. 22. Dicit Christus de quolibet, quod de Joanne: *Sic eum volo manere*; scilicet in bona vita, *donec veniam.* Qui existit in gratia, dicitur Joannes. Sanct. Vincentius Ferr. D. infra Oct. Epiph.

Dabo illi stellam matutinam. Apoc. 2. 28. Stella matutina est gratia sanctificans; eum qua advenit Spiritus Sanctus. Richardus â S. Victore.

Peccatum est arbor mortis: gratia est arbor vitæ. S. Bonav. s. 2. hexam.

§. II.

Gratiæ præstantia.

Ex Veteri.

Scit enim Deus. Gen. 3. 5. Nota: diabolum inter omnes creaturas primò *DEUM* nominâsse; sicut hîc habes; & in Evangelio Marci 1. 24. primò vocavit *JESUM Nazarenum.* Cur permisit Deus, ut tam perversa creatura abominabili ore suô prima divinum illud nomen proderet. Respondet Lippom: id factum, ut nobis indicaretur, non magni faciendas gratias, quæ non habent eam comitem, quâ reddimur amici Dei. Quid refert multa de Deo loqui, si ejus gratiâ excidisti, de quo tanta loqueris. Didacus Niss. s. 6. D. 5. Quadr. §. 8.

Homi-

Homines autem Sodomitæ peſſimi erant, & peccatores coram Domino nimis. Gen. 13. 10. 13. *Univerſa* regio, *irrigabatur ſicut paradiſus Domini.* q. d. parum illis proderat ubertas patris ſoli, & bonorum temporalium incredibilis affluentia; quibus maxima opulentia deerat, ſcilicet gratia Dei. Omnia bona, & mala, ad unum gratiæ bonum, & culpæ malum, revocantur. Didacus Niſſ. Vit. Abrah. l. 2. c. 6.

Non eſt Deus mecum. Deut. 31. 17. Deus in omni re eſt; ſed non cum omni re. Eſſe quidem Deum in re, eſt, eſſe ipſum per eſſentiam, per potentiam, præſentiam in re. Eſſe verò cum re, eſt, eſſe in re per gratiam. Hugo Card. hîc.

Tenui eum, nec dimittam. Cant. 3. 4. Mater noſtra eſt gratia Spiritûs, quæ ſpiritualiter nos generat; cujus domus eſt humana mens, in qua eadem gratia ſuſcipitur. Richardus à Sancto Vict. in appendice in Cant. cap. 6.

Qui edunt me, adhuc eſurient; & qui bibunt me, adhuc ſitient. Eccli. 24. 29. Et Joan. 4. 13. dicitur: *Omnis qui bibit ex aqua hac, non ſitiet iterum.* Quomodo hæc conveniunt? Albertus M. Carthuſ. Bonav., Lyranus, reſpondent: triplex eſt deſiderium. 1. Rei non habitæ, ut habeatur. 2. Rei habitæ, ut conſervetur. 3. Rei habitæ, ut augeatur. Dum ergo dicit Eccleſiaſticus: *qui bibunt me, adhuc ſitient*; eſt ſecundò, & tertiò modò: quia juſtus maximè deſiderat conſervare Dei gratiam, & in charitate erga Deum creſcere. Chriſtus D. autem loquitur de primo deſiderio, & ſiti: nam qui ſemel accipit in ſe Spiritum Sanct., non habet neceſſe illum iterum recipiendi; niſi per peccatum expellatur. Sylveira in Joan. 4. q. 21.

Regnum tuum tranſibit à te. Dan. 4. 28. Regnum ab unoquolibet tranſit, quando gratiam ſibi divinitus collatam amittit; per quam deſideriis, & paſſionibus, ſuis dominari conſvevit. Richardus à S. Vict. de erud. inter. hom. l. 2. c. 38.

Ex Novo.

Nunquid poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire? Joan. 3. 4. Non in ventrem matris ſuæ, ſed in fontem gratiæ Dei, poteſt homo introire, & denuò naſci. Aliàs autem, & verè, in ventrem matris ſuæ rurſus ingreditur; quando in ſinum hujus gratiæ verâ fide reducitur. Mater enim noſtra gratia eſt. S. Rupertus l. 3. hîc.

Habet vitam æternam. Joan. 5. 24. Scilicet vitam animæ. Dicit *habet*: quia inchoativè in vita præſenti habetur vita æterna. Gratia enim, ſeu charitas, vivere in æternum, inchoat in anima. Cajetanus hîc

Prophetavit. Joan. 11. 51. Non eſt in gratijs numerandum, quod non habet adjunctam gratiam Dei. Caiphas fuit propheta redemptionis humanæ. Sed quid illi gratiâ deſtituto hæc prophetia ad ſalutem profuit? Didacus Niſſ. f. 6. D. 5. Quadr. §. 8.

Manete in me. Joann. 15. 4. Quid eſt? niſi manete in gratia mea. V. Beda hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Meliùs eſt mihi non eſſe; quàm ſine JESU eſſe: meliùs eſt, non vivere; quàm vivere ſinè vitâ. Sanct. Auguſtinus Medit. cap. 39.

Ut Gehennam timere non debemus propter ignem illum inextinguibilem, & pœnas terribiles, & perpetuos cruciatus; ſed quia offendimus tam bonum Dominum, & ab illius gratia ſumus alieni: ità & ad regnum nobis feſtinandum, non niſi propter amorem in illum, ut ejus gratiâ fruamur. Nam ut regnò deſiderabilius eſt, miſericordem Dominum noſtrum benevolum eſſe nobis; ità gehennâ gravius, ab illius benevolentia excidere. S. Chryſoſt. hom. 23. in Gen.

Maxima ſecuritas, & inexpugnabilis murus, eſt gratia DEI. Idem hom. 46. in Gen.

In eo, quod participamus per gratiam, quod ipſe Deus habet per naturam; meritò nuncupamur dij. S. Laurentius Juſt. l. de cont. Mundi c. 10.

Magnam gratiam homines apud DEUM haberent, ſi medietatem eorum, quæ pro gratia Mundi expendunt, pro gratia DEI expenderent. Sanct. Thomas Aquin. opuſc. 38. c. 11.

Gratia eſt primum inter dona Dei: quia per eam juſtificatur impius Rom. 3. 24. *juſtificati gratis per gratiam ipſius.* Pax autem eſt ultimum, quod in beatitudine perficitur. Pſal. 47. 14. *qui poſuit fines tuos pacem.* Tunc enim erit perfecta pax, quando voluntas requieſcet in plenitudine omnis boni. S. Thomas Aq. in ep. ad Rom. Lect. 4.

Summum bonum in vita dixit Epicurus, voluptatem corporis; Stoicus timorem mortis; Peripateticus virtutem mentis; quod ſecus eſt à veritate. Summum enim bonum in vita, eſt gratia Dei per JEſum Chriſtum. Bleſenſ. ſ. 30. in feſto S. Auguſt.

Non eſt, corrigiam calceamenti perdere, gratiam Dei amittere. Thomas Kemp. ſerm. 8. de aurea corona in cap. S. Agnet.

Nullus potus dulcior gratiâ Dei. Idem conc. 19.

Gratia eſt nodus Dei, & hominis; eſt dulcis amplexus divini ſpiritûs, & humani. Nierenbergius l. 4. de arte volunt. cap. 68.

Vide apud eundem plura de præſtantia gratiæ divinæ, de ador. in Spir. l. 1. cap. 12.

§. III.

Gratia DEI parit angelicam, & humanam.

INvenitq; Joseph gratiam coram Domino suo. Gen. 39. 4. Nihil tam difficile, quàm potentibus placere, & non displicere DEO. Illa tamen DEI remuneratio esse solet; ut, quos ipse amat, hominibus etiam gratos reddat; quod inter prodigia maximum. Alvarez Joseph. illustr. Illustr. 88.

Percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis. Ex. 3. 20. addit v. 21. *dabo q; gratiam populo huic coram Ægyptiis.* Pro miraculorum suorum coronide hoc addit. Ut verò & DEO placeas & hominibus, duo servanda. I. Ut nunquam, pro æstimatione hominum obtinenda, contra conscientiæ, rationisque, normas, aliquid opereris. II. Ut non semper efficias, quod, etiam salvâ conscientiâ, efficere poteris. Possunt enim multa sinè crimine agi; quæ tamen ex circumstantiis injucunda sunt, & non opportunè venient. Idem ibid.

Puer autem Samuel proficiebat, atq; crescebat; & placebat tam Domino quàm hominibus. 1. Reg. 2. 26. Mirus ordo, quòd DEO priùs, tum hominibus, placuerit. Mirum fœdus, quòd simul, & DEO placuerit, & hominibus. Nec rusticam probo sanctitatem, quæ hominibus amarescit; & urbanitatem improbo, quæ, ut hominibus blandiatur, DEUM negligit. Oliva l. 10. Strom. hic.

Tobias quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi DEUS gratiam in conspectu Salmanazar regis. Tob. 1. 13. *dilectus DEO, & hominibus.* Eccli. 45. 1.

Daniel in Persia succedentibus diversis quatuor regibus felicissimè servivit, à singulis honore maximò affectus. Drexelius in Tobia c. 3. §. 1.

Proficiebat gratiâ apud DEUM, & homines. Luc. 2. 52. Priùs apud DEUM, deinde apud homines. Docet, qui optatum ex suis operibus fructum capit, ei per hæc ante omnia quærendam gratiam DEI, gratiamque hominum tum ultrò obventuram. Didacus Niss. D. 1. Epiph.

Habentes gratiam ad omnem plebem. Act. 2. 43. *Gratia magna erat in omnibus illis.* Act. 4. 33. Si quispiam servus fit; apud DEum potiùs, quàm apud herum suum, gratiam invenire nitatur. Si mulier, posthabitò virò, Salvatoris nostri gratiam quærat; si dux exercitùs supernam potiùs, quàm regis, aut principis, sibi benevolentiam efflagitet: hôc pactò hominum sibi quoque amorem conciliabit. S. Chrysost. in ep. 1. Cor. 1. hom. 1.

Horologium solare. Lem. *Aspice, & aspictar.* q. d. Si tu, ô Sol, me aspicis, aspiciar ab omnibus. Sic, si DEus nos aspicit, aspicimur, & honoramur ab hominibus. *Oculus DEI respexit illum in bono.* Eccli. 11. 13. Cornelius in Eccl. hic.

§. IV.

Gratiam divinam solet excludere humana.

STuduit astutus Esau Gen. 27. se confirmare in adepta gratia patris; blandiens maximè per ea obsequia, quibus bonus senex caperetur. Sed DEus eum repulit: quia in hominum gratia spem ponens, de bona vita, & justis operibus, sollicitus non erat. S. Chrysost. hom. 9. in Matth. vitia voluntatis vicerunt privilegia naturæ. Et quia pravis moribus erat, nihil ex his omnibus adjutus est. Sed & juxta naturæ ordinem prior, & de voluntate patris securior; quia displicebat DEO, omnia, quæ jam tenere videbatur, amisit. Oliva t. 3. conc. 16.

Recordatus quoq; Dominus Rachelis. Gen. 30. 22. Humanis displicens oculis jus aliquod acquirit placendi divinis. Jacobi oculos in adolescentia sua inescârat Rachel; imò omnium animos irretiverat forma: & tamen in memoriam DEI tunc non dicitur venisse. Tunc ejus recordatur, cùm primùm adolescentiæ flore abeunte, & formâ, & Liæ sorori in contemptu est, & forsan omnibus in oblivione. Mortalibus oculis non fidat, qui divinos sibi propitios cupit. Alvarez. Joseph. Illustr. 2. morali.

Venite, & sub umbra mea requiescite &c. Judic. 9. 15. Contra rationem sibi cupiunt umbram, & inveniunt dignissimè flammam. Naxera hic in Judic. 23. § 26.

Memento, quia ventus est vita mea. nec aspiciat me visus hominis. Job. 7. 7. 8. Dum sui memorem DEum cupit, ait, non *aspiciat me visus hominis.* Innuere videtur; non bene convenire divinam gratiam cum humana. Alvarez. Illustr. 2. mor.

Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, & nos. Luc. 23. 39. Godfridus Card. de S. Latrone: in passione nostri Salvatoris latro ille, qui in sinistris positus fuerat; & adulabatur Judæis, & convitiabatur Christo. Sed neque DEI gratiam invenit, neque hominum, quibus assentabatur. Secùs alteri latroni evenit. Didacus Niss. D. 1. Epiph.

Nobis non licet interficere quemquam. Joan. 18. 31. Sed planè suò frustrati consiliò; & Cæsaris amicitiam, & Romanorum gratiam perdiderunt. Mendoza in 1. Reg. 5. v. 9.

§. V.

De gratia humana.

ACcidit, ut peccarent duo Eunuchi. Gen. 40. 1. Judæi dicunt; peccatum pincernæ in eo fuisse, quòd musca inventa fuerit in poculo Pharaonis; pistoris verò, quòd pilus in pane. Oleaster: hoc communiter servis principum evenire solet; ut propter facilem causam in carcerem detrudantur; & unâ horâ perdant, quod totâ vitâ meruerunt. Varia, & injusta, res est principis animus; ut qui pro re minima hominem evehat, & pro nihilo deprimat. Alvarez Illustr. 122.

Anima Jonathæ conglutinata est animæ David. 1. Reg. 18. 1. S. Gregorius Thaumat. orat. in Orig. conglutinata est non anima David animæ Jonathæ; sed contrà: nec enim pars potior, cùm sibi per seipsam sufficiat, deteriori se agglutinari cuperet. Equidem tunc David à Saule petitus, summè indigebat auxiliô, simulque videbat Jonatham sibi affectum. An ideo adhæsit filio principis, illiusque pedibus se alligavit? absit. David Deô nitens, sic principis utebatur favore, quasi illius minimè indigeret. Baeza t. 2. l. 6. c. 6. §. 2.

Invenit gratiam apud Absolonem Achitophel; hæc illi suspendium attulit. 2. Reg. 17. 23.

Imposuit Abræ suæ ascoperam vini, & vas olei. Judith 10. 5. Sic defert cibos suos; ut non indigeat quidquam de principum mensis sumere. Addit præterea: *DEum colo etiam nunc apud te.* c. 11. 14. q.d. non principis gratia, non favor, à DEO meo me alienabunt. Baeza ibid.

Invenit Aman gratiam apud regem Assverum. Hæc illi gratia crucem peperit. Esth. 3. c. 7. 10.

Præparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Jonam. Jon. 2. 1. Ad quid manus DEI præparavit piscem? ut pro morte præberet habitaculum: ut qui in mari iratum senserat DEUM, in morte propitium sentiret. E contra hoc proprium gratiæ, & favoris humani, quòd noceant, dum favent. Sic de pulcherrima Tyri navi Ezechiel 27. 26. lamentatur: *ventus auster contrivit te in corde maris.* Non sævus aquilo; sed lenis, & suavis, auster contrivit tantam navim. Baeza l. 6. c. 7. § 30.

Rogabat illum quidam de Pharisæis, ut manducaret cum illo. Luc. 7. 36. Non illos unquam rogabat de potentioribus, ut se invitarent; adest mensis principum, sed enixè rogatus: quasi ipse nihil eorum egeat; sed suam operam illis egentibus præstiturus. Indigne libertus Christi principum favoribus intrat. Baeza l. 6. c. 6. §. 2.

Hæc cùm dixisset, insufflavit. Joan. 20. 22. O quàm potentes sunt DEI flatus! pauperes piscatores Dominus unô flamine, gratiæ, & benedictionis vasa effecit; nec qualia vitriarius in officina flatu sua fragilia. Flatus etiam regum, & principum Mundi, potentes sunt; sed non ut gratiæ, imò iniquitatis, & superbiæ, vasa confringant. Hinc videbis eos, qui à magnatibus foventur, & amantur, tam inflatos; ut eos vix orbis capiat. Diez. D. in alb.

Nubes sinè aquâ, quæ à ventis circumferuntur. Judæ. v. 12. Nubes fit ex vapore, à terra, caloris virtute, excitatô; quæ ità in aere extenditur, ut cœlum contegat, & vix aliud præter eam videatur. Sed nunquam in eodem loco permanet; & huc, illuc, à ventis circumfertur; & tandem paulatim consumitur. En Symbolum humanorum dignitatum. Videre enim est aliquos, è terræ pulvere humani favoris, vi ad tantam dignitatem evectos, ut cœtera omnia occultare, & obscurare videantur; sed nunquam in eodem statu quiescunt: jam invidiâ, odiô, inimicitiis, & aliis molestiis, agitati inquieti vagantur: & tandem ad terram, ex qua excitati sunt, miseri revertuntur. Diez. Conc. 3. de Incarn. D.

Amicus Mundi est amicus proditoris; & ejus osculum est fraudulentum. *Quemcunq; osculatus fuero.* Matth. 26. 48. Sic facit Mundus illi, quem amare se simulat; sicut fecit Joab Amasæ, quem quasi osculans occidit. 2. Reg. 20. 10. S. Thomas Aqu. opusc. 38. cap. 11.

O sæculum nequam! quod solus tuos sic soles beare amicos; ut DEI facias inimicos! &c. S. Bernardus ep. 107.

Titulus VI.

GRATITUDO
Erga DEUM.

§. I.

Symbola.

Formavit Dominus DEus hominem de limo terræ. Gen. 2. 7. Quomodo DEus, volens eum constituere principem terræ, illi non format corpus ex subtili aëre; quô se vestiunt Angeli, cùm descendunt è cœlo? cur non ex puro auro, educto ex fodinis? aut ex lucidissimo marmore; aut ex ipsa firmamenti stellati luminosa materiâ? Delectus materiæ tam imparis dignitati hominis à DEO constitutus est, ut in hominem infunderet accuratissimum studium grati animi. Aer jucundus; sed sterilis: lucet aurum; sed fœcundum non est: gemmæ fulgent; sed expolienti nihil producunt: cœlum, & stellæ, nullum fructum reddunt. Una terra pauca grana spargenti, plures spicas restituit: pro unica glande vilissima procreat quercũ robustissimam. S. Ambros. de obitu fratris: id, quod acceperint agri, velut crescentibus usuris, multiplicatum, cumulatumque, restituunt. Oliva t. 3. conc. 5. Cur non potiùs de aere, vel aqua; sed de terra? ut ex principio gratitudinem suam disceret homo: terra acceptum semen in genere suo iterum reddit. Sylveira in Matth. 3. q. 37.

Reversa est ad eum in arcam. Gen. 8. 9. Sicut rediit columba ad Noe diluviô cessante, olivæ virentis ramum ore præferens; sic redit columbinus, gratusque, homo ad CHRISTUM; peccatorum inundatione cessante, gratiarum laudes gratô ore proferens. Non rediit corvus ingratus. Gen. 8. 7. Barradius D. 14. Pent. t. 3. lib. 1. c. 7.

Unum

Unum agnum manè, & alterum vespere. Ex. 29. 39. Agni duo jussu Legis mactantur quotidie, manè, & sub vesperum: uterque cum gratiarum actione; alter pro diurnis, alter pro nocturnis beneficiis; quæ indesinenter DEus largitur humano generi. Pinna in Eccl. Ethol. 230.

Omnia flumina intrant in mare. Ecclæ. 1. 7. Omnes etiam Fideles, flumina sunt; & hæc flumina ad locum, unde exeunt, revertuntur: quoniam per sancta desideria ad amorem sui Conditoris redeunt, & de omnibus bonis laudes, & gratias, illi referunt, à quo ea perceperunt. Salonius in Eccl.

Ignis. Lem. *Pro esca splendorem.* Picinelli.

§. II.

Exempla

Cumq; proficiscerentur de Oriente. Gen. 11. 2. Quæres: ubi habitaverit Noe post diluvium? Resp. vixit dies reliquos fortè in humili tugurio prope arcam extructo in monte Armeniæ. Ante oculos habebat arcam, divinæ misericordiæ mirabile prodigium: unde, ex nova beneficiorum DEI memoria, in ejus amorem indies magis effervescebat. Utile est contueri sæpius loca, in quibus insigne à DEO beneficium præstitum. Fernandius in Gen. hîc. Sect. 2.

Concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra. 4. Reg. 5. 17. Naaman dum per Elisæum leprâ mundatus est, petiit terram, in qua sanatus est. Theodoretus: petiit terram illam; ut ex ea domi suæ extrueret altare, in quo DEO Israelis victimas, & vota, offerret, ac gratitudinem renovaret. Fernandius hîc in Gen. c. 11.

Cum venissent filii DEI, & assisterent coram Domino. Job 1. 6. Angeli misericordias ejus confitentur, & gratias agunt pro beneficiis, quæ ille incessanter impertit filiis hominum. Origenes l. 1. Timent angeli, nè homines deponant memoriam beneficiorum DEI: unde excitantur; ut, quas DEO gratias debent homines, solvant pro ipsis. Vel credunt; satis non esse, homines ut grati sint, quos ideo adjuvare volunt. Vellozo in Judith, 2.

Confiteor tibi Pater. Matth. 11. 25. S. Fulgentius ep. 1. gratias tibi ago Pater. Cur Christus, pro parvulis gratias agit? quia, cùm ipsi sint insufficientes, ipsam gratitudinis pensionem CHRISTUS in se recepit. Sylveira hîc q. 3.

Tu es Christus filius DEI. Matth. 16. 16. Sicut excelsi animi est, silere, quæ donat; ità & memorari quod accepit. Sylveira hîc q. 12.

Ministrabat eis. Marci 1. 31. Non ista beneficium otiosa susceptit: nam, receptâ illicò sanitate, se contulit ad agenda: conspiciens fore necessitatem, & decentiam, CHRISTO pauperi, & ejus collegio, ministrare. Non expectavit de ministratione præceptum; quanquam non sinè præceptò importuna febris abisset. Optimum in moribus est, acceptæ gratiæ cooperari; & omne, quod à DEO accepimus, in dedicationem convertere Creatori: sicut ista sanitatem receptam in obsequium illicò statuit Largitoris. Simon Cass. l. 5. c. 8.

§. III.

Gratitudo digna pluribus beneficiis.

Possedi hominem per DEUM. Gen. 4. 1. ait Eva genitò Cain, gratias agens DEO. Quod ità placuit DEO, ut majora ei donaverit; quasi diceret: expecta mulier. Filius, quem peperisti, non est bonus; idcirco ego tibi dabo alium longè meliorem; deditque justum Abel. Sic provocat gratitudo DEum ad majora, & plura, beneficia præstanda. Diez Laudes Dei.

Reddat mihi Dominus filium alterum. Gen. 30. 24. ait Rachel. Cur unô acceptô filiô? Gratias DEO habuit pro primo; ideo secura de secundo. Lippom. propterea, quòd pro primo suscepto gratias DEO agit Rachel; & secundô, quem maximè optavit, ditata est. Adde: tunc solùm beneficia accepta utilitatem afferre, cùm DEO grates, & laudes, referuntur. Alvarez Illustr. 99.

Domino gloriosè cantemus. Ex. 15. 1. Cur has laudes non reservant ad tempus, quô in terram promissionis excepti, sinè curis viarum, DEO attentiùs poterant vacare? sed mox ùt, sepultis Hebræis, è mari siccô pede exeunt, ad gratias Domino exhibendas se mutuò invitant? Multùm adhuc itineris metiendum, & graves difficultates superandæ, divinô egebant auxiliô. Ergo, ut DEum obstringant ad nova beneficia conferenda, statim grates habent de priori; ut digni fiant muneribus novis. Idem Illustr. 203.

Comedetis, & non saturabimini. Lev. 26. 26. ait DEus Israëlitis. De pauperibus autem. Ps. 21. 27. *edent pauperes, & saturabuntur.* Nota, quòd addit: *& laudabunt Dominum.* En discrimen. Idem. Illustr. 100.

Susceptor meus es tu, & refugium meum. DEUS meus, sperabo in eum: quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium. Ps 90. 2. 3. Sed vide, quas vices dulci commemorationi nuperorum donorum suorum pius Pater rependat: *Scapulis suis obumbrabit tibi; & sub pennis ejus sperabis.* v. 4. S. Bernardus l. 4. hîc: confitenti humiliter, & devotè gratias referenti, non immeritò ampliora beneficia promittuntur. Itaque respondit Spiritus: non id solùm faciet, sed & *scapulis suis obumbrabit tibi.* Didacus Niss. Pol. cœl. p. 1. l. 1. c. 5.

Ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur. Ecclæ 1. 7. Quia ad principium, unde proveniunt beneficia, revertuntur: scilicet per gratiarum actiones; ut iterum fluant per iteratam beneficiorum exhibitionem. Non est dignus beneficium consequi, qui de beneficiis acceptis gratias non agit. S. Thomas Aq. in ep. ad Rom. sect. 5.

Accepit panes: & cùm gratias egisset. Joan. 6. 11. Significanter describitur gratiarum actio in patratione miraculi. Ad erudiendum nos; quòd petitio futurorum ex gratitudine præteritorum consurgere debet. Cajetanus hîc.

Cùm gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud DEUM. Philipp. 4. 6. Nam, qui se, ob accepta beneficia, gratum ostendit; ad nova disponit. Diez. Conc. 1. in festo S. Matthiæ.

Ità liberalis est Dominus noster: ut, quando videt nos bene, & cum gratitudine, uti his, quæ jam nobis concessit; ultrò nos potioribus, majoribusque, muneribus impleat. S. Chrysost. t. 1. hom. 15. in Gen.

Cùm innumeris beneficiis quotidie omnes nos prosequatur; nihil tamen aliud à nobis exigit, quàm habere gratias pro his, quæ nobis facta sunt: ut pro ipsa illa gratiarum actione ad ampliora danda provocetur. Idem hom. 52. in Gen.

Alia motiva.

Diffamaverunt eum in tota terra illa. Matth. 9. 31. Gratitudo fortissimus, & vigilantissimus, est custos gratiarum. Baeza t. 2. l. 10. c. 1. §. 9.

Spiritus rapuit Philippum. Act. 8. 39. Cur tam citò Angelus rapit Philippum à præsentia Eunuchi? Lyranus ait: ut intelligat, Philippum à DEO specialiter missum fuisse, ad eum de fide informandum, & baptizandum. Ut ideo multas gratias DEO redderet pro tam speciali beneficio. Sylveira hîc.

Charitatem habete - pax Christi exultet - & grati estote. Coloss. 3. 14 15. Primùm omnes virtutum manipulos colligit; & deinde singulorum vinculum addit charitatem. Dein, post ligatos manipulos, nè fur rapiat, nè fera comedat; adhibet in fine custodiam, *grati estote.* S. Chrysost. hom. 26. in Matth. optima beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum, & perpetua gratiarum confessio. Baeza ib.

Quid meliùs & animô geramus, & ore promamus, & calamô exprimamus; quàm DEO gratias? hôc nec dici brevius, nec audiri lætius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest. S. Augustin. ep. 77.

Ad veram gratitudinem inducere nos debet consideratio dantis, qui est DEus omnipotentissimus, nobilissimus, amantissimus, fidelissimus, optimus, beatissimus, & perfectissimus. Item consideranda est indignitas nostra, qui nec ipsâ vitâ digni sumus; nec meruimus esse vermes inter alias creaturas. B. Albertus M. parad. animæ c. 25.

Quid retribuet pulvis, & vermis, Domino gloriæ, qui pro eo animam suam in morte concluserit, ut beatitudine frueretur? quam nec oculus vidit, nec auris audivit! attende igitur sollicitus, quantùm Domino tuo debes: &, dum in profectu es, nunquam te perfectum existimes.

Blesens. ep. 137.

§. IV.

Gratitudo sit communis omnium.

Ædificavit Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocausta super altare. Gen 8. 20. Cur obtulit de cunctis? quia gratiarum actionis sacrificium erat. Ità, unde oportebat cuncta pecora, & volatilia, servata, quasi uno ore ad agendas gratias redire. Rupertus lib. 4. in Gen. cap. 12.

Tunc cecinit Moyses, & filii Israel, carmen hoc Domino, & dixerunt: Cantemus Domino. Ex. 15. 1.

Confitemini illi omnes, quoniam bonus - universi autem adorantes &c. Judith. 13. 21. 22.

Tunc hi tres, tanquam ex unô ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant DEum. Dan. 3. 51.

Unus ex illis, ut vidit, quia mundatus est &c. Luc. 17. 15. Taxatur communitas, quæ postulans communiter, de beneficio accepto haud communiter gratias referre curavit. Ex decem mundatis unus redit gratias acturus, novem desiderantur. Deberet communitas, quæ petitura venit, & accepit, redire ad gratias ferendas largitori. Escobar t. mir. Chr. l. 4. sect. 4. Obs. 1. Unus sanatus gratus redit; sed invenit offensum Christum in eos, qui non unà gratitudine accedebant. Nam non placet DEO gratitudo, quæ non habet socios omnes eos, qui beneficium acceperunt. Baeza t. 2. l. 9. c. 5. §. 10.

§. V.

Gratitudo non sit frigidior petitione.

Orate Dominum. Ex. 8. 8. 15. *Videns Pharao, quòd data esset requies, ingravavit cor suum.* Lyranus: Sic faciunt multi; qui, cùm in afflictione positi sunt, multa DEO promittunt; sed extra periculum positi retractant.

Mementote diei hujus, in qua egressi estis de Ægypto, & de domo servitutis. Ex. 13. 3. Cur non petit gratias pro beneficio libertatis? judicavit DEus satis esse memoriam beneficii; frigidioremque esse gratitudinem, quàm petitionem. Alvarez Illustr. 203.

Ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum; sicut oculi ancillæ - ità oculi nostri ad Dominum DEum nostrum, donec misereatur nostri. Ps. 122. 2. 3. Oculi in spes intenti, misericordiam consecuti, benefactoris obliti; quàm aliò tunc dirigentur pupillæ. Dum salutem petimus; dum grave nobis negotium, periculum &c. aras lautis oneramus muneribus, cœlum pulsamus suspiriis, confitemur: at, si ex sententia votum cedit, mox ingrata irrepit oblivio. Naxera in Jos. 13. §. 29.

Donec accipiant, osculatur manum dantis. Eccl. 29. 5. Camelus accipiens onus submittit se in terram. Lem. *Donec accipiat.* Didacus Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 7. c. 2.

Non

Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Matth. 9. 12. S. Gaudent s. 8. Medicus mœstitudinis potius, quàm lætitiæ, domum ingreditur: quia medici officium prosperitas non requirit. Videas hominem sanum, proscindentem passim medicos: invadit illum levis febricula, mox ardenter medicum suspirat; ùt angelum excipit venientem ad se. CHRISTUS medicus est: quàm demissè illum in adversis invocamus; quàm ingratos exhibemus nos in prosperis. Didac. Niss. D. 13. Pent.

Dimitte eam, quia clamat post nos. Matth. 15. 23. *Dimitte*, id est, da, quod petit. Adeò enim synonyma sunt, accipere, & recedere; ut concessio vocari potuerit missio. Tenet, dum abit, impetrans recedet post Domini indulgentiam. *Fiat tibi sicut vis.* v. 28. Revolve Evangelium; non invenies, aut gratias egisse, aut Dominum secutum, sive ministrâsse. Naxera in Jos. 13. §. 29.

Levaverunt vocem. Luc. 17. 13. Utinam tanta semper esset humilitas, & gratitudo; quanta est submissio, & fervor, illud prensantis! quàm devotè clamant pro salute leprosi! *levaverunt &c.* Did. Niss. D. 13. Pent.

Importuni ut accipiant, inquieti donec accipiant; ingrati, ubi acceperint: largissimi promissores, & parcissimi exhibitores. S. Bernardus l. 4. de considerat. Apud Nisenum Polit. cœl. l. 7. c. 2.

Statio est processio; quæ fit ad Ecclesiam, ut Deo persolvantur gratiæ. Dicitur autem Statio, quòd stantes Deo gratias agimus; non flexis genibus, sicut in Litanijs. Frigidior est gratiarum actio, quàm petitio gratiæ. Bethus in Rationali div. offic. cap. 6. de Stationib.

§. VI.

Exempla æquè ferventis gratitudinis, ac petitionis.

Quibus transgressis dixit Dominus ad Josue: elige duodecim viros. Jos. 4. 1. Mira res! fluentis tranmissis lapides humeris imponuntur ad Dei honorem. Non minùs fuit jam adeptorum obsequium, quàm desiderantium servitium: utrobique humerus teritur; modò ad gratitudinem, antea ad trajectionem. Naxera in Jos. 3. c. 4. §. 6.

Sunamitis orba pro filio defuncto Elisæum rogatura: *cùm venisset ad virum Dei in montem, apprehendit pedes ejus.* 4. Reg. 4. 27. Filiò resuscitatô gratitudine, quàm antea precibus, ferventior: *corruit ad pedes ejus, & adoravit super terram.* v. 37. Idem ibidem.

Effudit super caput ipsius recumbentis. Matth. 26. 7. Cajet: Memor recepti beneficij, remissionis scilicet peccatorum; debitricem se arbitrata est, ut iterum, quàm melius posset, ungeret JESUM. Nec reputavit pretiosum aliquod - Messiæ Dei Filio offerebat unctionem illam, in ipsius Messiæ, secundùm assumptam carnem, corporale refrigerium: & propterea putavit, & bene; oportere esse optimam, & pretiosissimam hujusmodi unctionem.

Cur unguentum, Luc. 7. 37. à Magdalena exhibitum non dicitur pretiosum, ùt alibi Matth. 26. 7. Joan. 12. 3. Euthymius ad c. 12. Joan. sorores cœnam ei paraverunt, tanquam Magistro, & benefactori summo, ac plus quàm humano. Hìc Magdalena unguentum suum affert veniam peccatorum intendens.

At Joan. 12. unguentum effusum in obsequium Christi pro vita data Lazaro. Plus enim requiritur in gratijs referendis, quàm dum de proprio negotio tractatur.

Sequebatur illum, magnificans Deum. Luc. 18. 43. Fervens fide ante beneficium; post beneficium fervet benevolentia. S. Chrysost. hìc.

§. VII.

Quid retribuam? Ps. 115. 12. 13.

1.

Amorem.

PRima hæc retributio est, ut mortem pro morte reddamus. - Secunda, ut, si debitum morte non solvimus, vel amore solvamus. Salvianus de provid. Dei l. 4.

Hoc est: & ego moriar pro illo. S. Chrysolog. s. 110.

Quid illi pro malis meis, quæ pertulit? quid pro bonis suis, quæ contulit, referam? quid pro susceptâ carne? quid pro alapis, opprobriis? quid pro flagellis, cruce, obitu, sepulturâ, rependam? reddamus amorem pro debito. S. Paulinus ep. 4. ad Severum.

Advertite, & considerate, quàm leve tributum à nobis Dominus exigat! pro tantis beneficijs nihil aliud petit, quàm amorem. S. Thom. Vill. conc. de fœd.

2.

Pœnitentiam, observationem præceptorum.

Posuitq; illud Aaron in tabernaculo reservandum. Ex. 16. 34. Nota: manna, simul cum Legis tabulis, asservatum in arca fuisse: quia manna eximium fuit beneficium, quod ad gratitudinem obligat. Adest ergo juxta manna Lex; ut eam observent Judæi tanti beneficij obstricti memoriâ. de Castillo. Illat. 90.

Nonne DEO subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum. Psalm. 61. 2.

Sciderunt vestimenta sua. 1. Machab. 4. 39. 40. &c. Machabæi Deo gratias agentes pro recuperata arce Sion, cinere se asperserunt &c. magnôque ululatu templi excidium, & hostium flagitia, deplorârunt. Oliva l. 9. Strom. §. Erat quidam Regulus.

Cognovit ergo pater. Joan. 4. 53. An regressus est ad JEsum cum leproso alienigena, gratias ei pro beneficiis acturus? imò perrexit domum. An ex ea literas Christo & munera, misit? nihil horum præstitit. Ergo nullas red-

didit gratias? imò maximas. Quas? audi: *credidit ipse, & domus ejus tota.* v. 53. ô præclarum munus! ô perfectam gratitudinem! Nihil Deo offerre potes gratius in gratiarum actionem, quam confessione m tuam. Oliva .9 Strom ibidem.

O Christe! Dei Verbum, & Sapientia, & potentia, & Deus omnipotens! quidnam tandem nos inopes tibi pro omnibus his rependemus? Tua enim sunt omnia. Nec quid quam à nobis, nisi salutem nostram exposcis. Quod ipsum quoque tribuis. Quæque sermone omni præstantior tua bonitas est; beneficium accipientibus gratiam habes. S. Joan. Damasc. Orthod. fid. l. 4. c. 4.

Dominus quinque à nobis requirit pro redemptione nostra. 1. ut à peccatis ad eum revertamur. Is. 44. 22. *revertere ad me, quoniam redemi te.* 2. ut eum diligamus. 3. ut ipsi soli serviamus. 1. Cor. 6. 20. *empti estis pretiô magnô.* 4. ut tantum beneficium ubique prædicemus. Is. 48. 20. *auditum facite hoc; & efferte illud usq; ad extrema terræ.* 5. ut pro tanto beneficio gratias agamus. Ps. 70. 23. *exultabunt labia mea, cum cantavero tibi; & anima mea, quam redemisti.* S. Th. Aq. D. infra Oct. Nat.

Luna. Lem: *In ipsum cornua nunquam.* Scilicet in solem.

§. VIII.

Gratitudo erga homines.

Quid pro hac fide honoris, ac præmij, Mardochæus consecutus est? Esth. 6. 3. Dixerunt servi: *nihil omnino.* Asserus erubuit, pertæsus plurimùm; quòd suo in regno viveret nullâ mercede, qui ipsum tantô periculô eripuisset. Ideo mox correcturus ingratum animum, jubet Hebræum triumphare in civitate. Scribantur caractere aureô actiones præclaræ subditorum, ac Ministrorum; scribantur eorum incommoda, pericula, itinera, detrimenta valetudinis &c. Si hæc omnia in Diarijs scriberentur, & legerentur, tempore à negotijs vacuô; Mardochæi multi, qui jacent ad limina conculcati, obnoxij Ammonitarum insidiis, donarentur supremis honoribus. Sed quia facta præclara in aqua scribuntur; ideo adulatores triumphant, & bene meriti cruciantur. Conservantur in tabulis reorum crimina signata charactere publicô; nec unum foliolum reperitur, in quæ notentur vel apice sudores uberes laborantium pro bono communi, aut domini sui. Oliva t. 3. conc. 5.

S. Antonini Florentini Archi-Episc. gratiarum actio, chartulæ inscripta, præponderasse dicitur caniſtro toti pomis refecto. Doultreman l. 1. c. 3. Sect. 3.

Olim, à quo quis beneficium acceperat, ejus nomen assumebat. Sic Sanct. Cyprianus Cœcilij nomen assumpsit à Cœcilio presbytero, qui eum ad Christum convertit. Eusebius Cæsarienſis Pamphili nomen sibi ascivit à Pamphilo Doctore, & Martyre. Josephus Historicus Flavij sibi pronomen assumpsit à Flavio Vespasiano Imp. qui eum honoribus auxit. Cornelius in Cant. Canon. 16.

Cùm Sanct. Franciscus ex liberalitate Abbatis montis Subesij, Benedictinæ Religionis a. diculam accepisset S. Mariæ de Portiuncula, filijs suis enixè commendavit, PP. Benedictinis summas semper habere gratias. Et ut locum hunc suum non esse monstraret, gratum exhiberet; quotannis fiscellam piscium ex proximo flumine ad Benedictinos, velut ad censum, dari curabat. Annal. Min. t. 1. An. 1210. n. 30.

§. IX.

Gratitudo animalium.

Cùm S. Modomnocus, discipulus S. David Archi-Episcopi, Hiberniam peteret; navem ingressus, cunctæ apes eum secutæ navem insidentes. Servierat enim earum alvearijs. Redijt ad Magistrum sequentibus apibus. Abit iterum; iterum sequuntur; idque tertiô. Tum ijs benedicens: terra, ad quam properatis, vestrô abundet semine. Et ita Hibernia, in qua ad id tempus apes vivere non poterant, ijs nunc abundat. Bolland. 1. Martij.

Veneti quidam institores mare labore remigij fulcabant; cumque applicuissent, formidandum vident non procul à littore leonem ingentis draconis spiris involutum. Cumque illinc draco captum ad speluncam suam violenter attraheret, hinc miserabilis leo, quibus valebat nisibus, reluctabatur. Sed Pandoces, qui repentè huic spectaculo supervenerant, miserantes leonis vicem, arma corripiunt, draconem perimunt, leonem de faucibus mortis ereptum abire sinunt. Sed leo, vitæ authoribus gratus, per aliquot dies, quibus illic morati sunt, unam illic quotidie capti à se animalis pellem advexit. B. Petrus Dam. 1. 6. ep. 5.

Lupus puellam adultam invasit, dentibus brachium ejus tenens: quam cùm secum traheret, quoties illa clamare cœpit, clamantem duriùs pressit, & tacenti pepercit. Ducta est ab eo in sylvam ad alium lupum, cujus gutturi os fuerat infixum. Qui cùm nimis torqueretur, per os affecti lupi manus puellæ in guttur hiantis mittitur, à qua os inhærens extrahitur. Sanctus verò mox cum suo collega puellam ad villam proximam reduxit. Stengelius t. 1. Jud. div. c. 22. ex Cæsario l. 10. c. 66.

Vide tit. Ingratitudo.

TITULUS VII.

GRATIÆ DEO AGENDÆ IN ADVERSIS.

Motiva

Ex Veteri.

Cunctorum, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. Gen. 28. 22. Non aliquorum solùm decimas obtulit Jacob, aliquorum verò non; sed omnium, nihil excepit: sic ex adversis, & prosperis, primitias gratitudinis offeramus. Gen. 14. 20. *dedit ei decimas ex omnibus.* Pinna in Eccl. Eth. 158.

Gratias agentes semper pro omnibus. Ephes. 5. 20. Christianorum propriè virtus est, etiam in his, quæ adversa putant, referre gratias Creatori. Nam in beneficijs Dei, quæ nobis accedunt, gratulari; hoc & gentilis facit, & Judæus. Sed, juxta Apostolum, hæc virtus est maxima, ut in ipsis periculis, atque miserijs, Deo gratiæ referantur; & semper dicamus: benedictus DEUS! Minora me scio sustinere, quàm mereor: hæc ad mea peccata parva sunt. Nihil mihi dignum redditur. S. Hier. hic.

In omnibus gratias agite. 1. Thess. 5. 18. Tam in morbo, quàm sanitate; tam in inopia, quàm copiâ; tam in consolatione, quàm desolatione; tam intentatione, quàm pace; tam in humiliatione quàm exaltatione: quia non minus, imò sæpe majus donum, & beneficium Dei, est morbus, inopia &c. Cornel. hic.

Exempla.

Non est contristatus contra DEum, *quod plaga cæcitatis evenerit ei; sed immobilis in* DEI *timore permansit, agens gratias* Deo *omnibus diebus vitæ suæ.* Tob. 2. 13. 14.

Bonum mihi, quia humiliâsti me. Ps. 118. 71. Non de felicitate humana gratias agit, sed de afflictione salutari: meminit enim, piam districtionem esse, quæ corripit. Intelligebat quippe, bonitatem illam debere dici, unde proficitur; non unde inanî exultatione gaudetur. Sic facit & Medicus bonitatem, cùm secat vulnera; sic pater cùm filium cœdit. Cassiodorus hic.

Accepit JEsus *panem, & benedixit, ac fregit.* Matth. 26. 26. Divisâ in Apostolos Eucharistiâ, obversatur Christo ob oculos tota crucis injuria; quam libenter suscipiens *gratias egit*: v. 27. ut ostendat; se non ingratiis fractionem sui corporis, id est, occisionem suscipere, ait Theophylactus. Vellos. in Judith. 7.

Beatissima V. Maria, nè unquam cessaret Deum laudare, semper in ore habuisse fertur, teste S. Bonavent. vitæ Christi c. 33. *Deo grattas.* S. Cyprianus, teste Baronio ad Ann. 261. acceptâ mortis sententiâ solùm dixit: Deo gratias; & caput securi subdidit. S. Bonifacius mirabiliter conversus, inter sævissima tormenta sæpe repetijt, Deo gratias! Surius in vitâ. B. Servulus, teste S. Gregorio l. 4. Dial. c. 14. à prima ætate ad finem vitæ multis annis paralysi in lecto detentus, hôc hymnô sibi assiduè dolores temperabat? Deo gratias! Idem egit S. Clara per 28. annos morbô intabescens.

S. Elisabetha defunctô conjuge Ludovico Thuringiæ Principe, cognatis Provinciam occupantibus, cum liberis ejecta, inops, vaga, exul, ærumnis omnibus pressa; ab ijs etiam, in quos olim benefica, deserta, & contempta; cœnobium Fratrum Minorum adijt, & hymnum Ambrosianum decantari rogavit. In vita 29. Novemb.

Henricus VI. Angliæ Rex, ab Eduardo æmulo suo regnô privatus, & in vincula conjectus, occisô insuper filiô, gratias Deo egit; quod hoc sibi in vita purgatorium dedisset, quô peccata expiaret. Polydorus l. 24.

Ex Patribus, & aliis.

Non magnum, si tunc Domino gratias agas, quando in prosperis, & secundis, es. Sed si tunc adhæreas CHRISTO, quando te persecutor exagitat, quando aliqua procella perturbat. Amisisti filium? in illo dolore, in illa destitutione, memento Domini Dei tui: nè, quasi non exauditus, ingratus sis, & in tua prævariceris ærumna &c. S. Ambr. in Ps. 118. s. 7. Memor fui nocte.

Cùm omnium mandata virtutum perficeret; unum ei deerat; ut etiam flagellatus gratias agere Deo sciret. Notum erat, quòd servire Deo inter dona noverat. Sed dignum fuit, ut districtio severitatis inquireret: utrùm devotus Deo, & inter flagella permaneret. S. Gregor. Mor. Præfat. in Job. c. 3.

In bonis quidem gratias agens reddidisti debitum; in malis autem Deum constituisti debitorem. S. Chrysost. in Ps. 9.

Nihil hac linguâ sanctius, quæ in adversis Deo gratias agit. Certè non inferior est lingua Martyrum; utráque pariter coronatur. Nam & adversùs istam instat lictor, Deum per maledicentiam negare cogens; instat diabolus, argutis cogitationum quæstionibus lacerans, & animi angustijs obtenebrans. S. Chrysost. hom. 8. in c. 3. Colost.

Unum

Unum tantùm à nobis quæritur : ut in omnibus gratias agamus Deo ; & omnia habebimus abundanter. Ut puta : perdidisti auri libras decem millia ; age gratias Deo confestim, & centum millia acquisivisti, per vocem illam, & gratiarum actionem. Idem hom. 20. in ep. ad Hebr. c. 10.

Plus valet in ærumnis, & doloribus, unum Deo gratias, quàm sex millia in rebus prosperis. Joan. Avila.

Titulus VIII.

GULA.

§. I.

Symbola

Comedit, & bibit, & abijt, parvi pendens, quod primogenita vendidisset. Gen. 25. 34. Sic gulosi pro gula vendunt præmia æterna. Thren. 1. 11. *dederunt pretiosa quæq; pro cibo.* Sanct. Bonaventura diæt. sal. cap. 8. de gula.

Oppianus ait : piscem illum Tob. 6. 2. adeò voracem esse ; ut ciborum copiâ nimiùm distentô ventre disrumpatur, & emoriatur : quô tristi exitu homines à luxu, crapulâque deterret. Corn. in Tob. hìc.

Princeps cocorum destruxit muros Jerusalem. Jer. 52. 12. Quid enim per muros Jerusalem Scriptura exprimit, nisi virtutes animæ, quæ ad pacis visionem tendit ? aut quis cocorum princeps, nisi venter accipitur, cui diligentissimâ à coquentibus curâ servitur ? S. Greg. Moral. l. 30. cap. 13.

Illa corda lebetes sunt, in quibus edacitas regnat & per cupiditatis æstum excoquuntur edulia. B. Petrus Dam. de dignit. Sacerd. cap. 3.

Gula comparatur porco : diabolus autem nutrit, & impinguat, porcos suos, scilicet gulosos ; ut postea ad fumum inferni ponat, eos in æternum devoret, & pascatur. Unde dicitur Matth. 8. 31. *Si ejicis nos hinc, mitte nos ingreges porcorum*, id est, gulosos. S. Bonav. diæt. sal. c. 8. de gula.

Ligna, quæ in plenilunio cœduntur, vel plantantur ; quia tunc humor in corporibus abundat, corrumpuntur, & generant vermes, à quibus corroduntur, & corrumpuntur. Humor talis est repletio carnis vitiorum vermes gignens. Geminiani l. 5. Similit. c. 58.

Asellus marinus cor habet in ventriculo. Ælianus l. 5. de animalib. c. 22.

Acephalus stella ante stellam errantem enumeratur. Et videtur, capite in pectus compressô, significare helluones : quia in his ratio non in capite, sed ventre. Sanct. Hieronymus super Matth. cor habet in ventre gulosus &c.

§. II.

Motiva vincendi.

IN pinguedine terræ - erit benedictio tua. Gen. 27. 39. 40. Bonus pater, cùm duos haberet filios, unum intemperantem, sobrium alterum ; quò utrique consuleret, intemperanti præfecit sobrium, & insipientem prudenti statuit obedire : quia insipiens non potest voluntarius virtutis esse discipulus &c. S. Ambr. l. 2. de Jacob. c. 3.

Vincenti dabo manna absconditum. Apoc. 2. 17. In reprehensione Episcopi duo Nicolaitarum mala tetigit Dominus : edere, & fornicari. Et utrúmque *vincenti* promittitur in præmium *manna absconditum* Eucharistiæ, juxta Rupert. Bed. Albert. M. Nam vincenti gulæ concupiscentiam datur refectio spiritualis Eucharistiæ ; in qua sunt omnes spirituales deliciæ, & suavitates. Sylveira hìc.

Deum ventrem vis habere pro Christo. Servis libidini, & gloriaris in carne, & confusione tuâ ; & quasi pinguis hostia in mortem propriam saginaris ? S. Hier. ep. 48. ad Sabinianum Diaconum.

Mentis subtilitatem crassus venter expellit : contraria enim contrarijs adversantur. S. Gregor. Naz. adversùs mulieres ambit.

Oneratus venter ad vitia cor disponit, premit mentem ; nè supernam valeat sentire pietatem. S. Chrysol. s. 2.

Sicut impossibile est, ut gravatæ nimis carnibus volucres in cœlum evolent ; ità &, qui carnem suam nutrit, & fovet, illuc ascendere non poterit. Joan. Climacus gradu 26.

§. III.

Gula morborum origo.

NOli avidus esse in omni epulatione ; & non te effundas super omnem escam : in multis enim escis erit infirmitas. Eccl. 37. 32. 33. *Qui autem abstinens est, adjicet vitam.* v. 34.

In his jacebat multitudo magna languentium. Joan. 5. 3. Omnes morbi hìc reperiuntur ; nullus locus morbis aptior in toto mundo. Piscina hæc vocatur *Bethsaida*, id est, *domus pavis*, juxta Salmeronem, *domus venationis piscationis*, *domus pecudum*. Ubi varietas est, & copia, ciborum ; ibi, languentium copia, ibi nosocomium. Alvarez in Gen. 40. v. 1.

Antiphanes Delius Medicus vel unam hanc dixit esse morborum causam, ciborum varietatem. Clemens Alex. Pædag. l. 2. c. 1.

Spumante ventre, assistentibus doloribus, stomachô cruciatô, pede podagrô, spondet temperantiam de futuris, laudat moderantium vitam, extollit solitariè quiescentes, à quibus ventris

tris cura receſſit. Effert præconijs Sanctos, qui ſe per abſtinentiam afflixerunt, maledicunt accuratiſſimis cibis. Dormiebat ſanè iſta regina refocillata per paululum: excitata verò, & parumper gradiente per ſpatia, doloribus conſopitis, vale jejunio, væ temperantiæ dicitur, & ſemper fit regreſſus in idipſum, à quo firmiter credebatur egreſſus. Simon Caſſ. l. 8. cap. 51. de gula.

Quod oleum lumini, hoc nutrimentum corpori. Sicut oleum ordinatè lampadi infuſum lumen nutrit, abundans extinguit: & ſicut pluvia terra moderatè infuſa ipſius virtutem nutrit, confortat, & germinare facit; ſic nutrimentum facit corpori. Broymond. Gula.

§. IV.

Gula noxia ſpiritui.

Anima, habes multa bona comede, bibe, & epulare. Luc. 12. 19. Nonne, ſi dici ità poteſt, muti animalis via iſta eſt? Si enim porcinam animam habuiſſet, quid ei aliud, quàm manducandi, & bibendi bona nuntiare debuerat? Nunc autem ita totus animalis homo eſt, & totus carneus; ut animam ſuam carnalibus, & corruptibilibus, eſcis exiſtimet eſſe paſcendam. Cujus itaque natura talis eſt, ut virtutibus alatur, ut verbo Dei ſaginetur, ut intellectibus pijs, & religioſis diſciplinis, atque exercitijs, excolatur? S. Ambr. ſ. 8. de homine divite poſt medium.

Quid, quæſo, vegetum, validumque, ſtudes reddere, quod paulò pòſt eſt interiturum? quid teipſum ſaginas, & carnibus gravas? An ignoras; quantò pinguius tuum tibi corpus, tantò graviorem animæ tuæ carcerem conſtituis? S. Baſilius in Pſ. 29.

Virium corporis munitio ſaluti ſpiritûs eſt impedimento. Idem in Pſ. 32.

Haudquaquam nobis placere poteſt ſapor cœli, dum ſaporem quærimus loci noſtri. Sanct. Bern. ſ. 66. in parvis.

Quantò corpus magis fovetur, tantò anima magis attenuatur. Sanct. Bernardinus ſ. 5. Act. 1.

Mali hîc impinguant carnem, ut lautiùs à diabolo manducentur. Hugo Card in c. 40. Gen.

Nemo poteſt dominari cœteris vitijs, niſi priùs ingluviem ventris reſtrinxerit. S. Iſid. Sentent. l. 2. c. 42.

Qui intemperans eſt, & incontinens; à quocunque alio vitio facilè ſuperatur. S. Ephrem. de intemperantia.

Copiâ ciborum animi ſubtilitas impeditur. Seneca ep. 15.

§. V.

Gula origo vitiorum.

Accidit, ut peccarent. Gen. 40. 1. Gula, & culpa, ſunt comites. Eunuchi duo peccârunt, qui cibo, & potui, lautè parando curam dabant. Alvarez hic. Illuſt. 122.

Avaritiâ, iracundia, & triſtitia, ex gula oriuntur: nam guloſus pecunijs eget, ad inſatiabilem explendam cupiditatem; quam tamen explere nunquam poteſt. Illis autem, qui obſtant, qui minùs pecunias parent, iraſcitur neceſſariò: & quia nequit ulciſci in mœrore, triſtitiaque, verſatur. S. Nilus lib. aſcet.

Appetitus cibi peperit inobedientiam; & guſtûs jucunditas ejecit hominem è paradiſo. Idem de gula.

Jejuni mens, ut ſtella, ſerenò cœlò fulget; ſaturi verò tenebris oppreſſa jacet obſcura. Nebula ſolis radios tegit; & ciborum multitudo mentis ſplendori caliginem offundit. Ager incultus ſpinas gignit; & animus guloſi fœdas parit cogitationes. In cœno non licet aromata reperire; neque in guloſo contemplationis ſuavitatem. Id. ib.

Faciunt guloſi ſicut uter; qui nullum ſonum facit, donec fuerit plenus. Ità guloſi ſilentes, dum implentur, ſiunt loquaciſſimi. S. Vinc. Ferr. ſ. 4. de gula.

§. VI.

Gula mater libidinis.

Ingreſſi ſunt domum latenter. 2. Reg. 4. 6. Iſti duo latrones, qui domum latenter ingrediuntur, & dominum domûs interficiunt, ſunt nimius potus, & cibus exquiſitus; ſive potius ſuperfluitas, & cibi ſaturitas: quæ ſe multoties latenter ingerunt ſub ſpecie neceſſitatis; & dominum domûs, id eſt, ſpiritum in inguine percutiunt, & occidunt; id eſt, in luxuriam dejiciunt. Hugo Card. hîc.

De ſtrato ſuo poſt meridiem. 2. Reg. 11. 2. Somnò, & cibò, paſtus; ideóque in Venerem proclivis: hujus enim ſtimuli ſunt delicias regales, deſidia, & ſomnus. In ſomno enim fit cibi concoctio, cujus ultima pars eſt ſemen: quod enim corpori alendo ſuperfluit, vertitur in ſemen. Quapropter ſomnus matutinus cautus periculoſus eſt: tunc enim, peractâ concoctione, reliquum alimenti in ſemen tranſit; quòd venereas cogitationes, motuſque, efficit. Corn. hîc.

Venit Nabuzardan. &c. Jer. 52. 12. Princeps cocorum deſtruxit muros Jeruſalem. Quia gulæ deditos luxuria ſequitur, Propheta teſtatur; qui, dum aperta narrat, occulta denuntiat dicens: princeps cocorum &c. Princeps namque cocorum venter eſt; cui magnâ curâ obſequium à cocis impenditur, ut ipſe delectabiliter cibis impleatur. Sanct. Gregor. l. paſt. cur. p. 3. c. 15.

Docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſrael, edere, & fornicari. Apoc. 2. 14. Nota: quòd conjungit hæc duo, *edere, & fornicari*: priùs edere; quia ingluvies genitrix luxuriæ eſt. S. Gregorius Naz. in ſentent: quemadmodum fertur ignis natura, ut ad ſubjectam materiam ardeat; ſic etiam naturâ comparatum eſt, ut immodicam ſatietatem libido comitetur. Pſ. 105. 15. *mit-*

fit saturitatem in animas eorum. Alij legunt: *misit cædem.* Sylveira in Luc. 16.

Difficilè inter epulas servatur pudicitia. Nitens cutis sordidum ostendit animum. S. Hier. ep. 47.

Si rectè consideres; pestis ista, scilicet vitium gulæ, permaxima est vexatio generis humani; ex quo suboriuntur plurima læva, atque mortifera, vitia carnis. Rupertus l. 5. in Matth.

Gentium princeps Amalec, & cupiditatum dux, est ingluvies. Sanct. Nilus. or. 1. de gula.

Libido gulam sibi in sociam assumit in bello. Id. ib.

O ignis infernalis luxuria, cujus flamma superbia; cujus scintillæ prava colloquia; cujus fumus infamia; cujus cinis inopia, cujus finis gehenna. Cohibe gulam; & hæc omnia cessabunt. Sanct. Laurentius Just. de sobriet. cap. 3.

Fovetur luxuria ex cibis, sicut ignis ex lignis. Sim. Cass. l. 8. c. 51. de gula.

§. VII.

Exempla Gulam mortificantium.

UT *præsit piscibus.* Gen. 1. Origenes, Chrysost., Eucherius: homo præest piscibus, quando dominatur gulæ, & libidini.

Erit mihi Dominus in DEum. Gen. 28. 21. Jacob panem petit, non carnem, non perdices; ut docet Niss. l. de Orat. Quærere jubemur id, quod satis est ad naturam corporis conservandam; panem da, ad Deum dicentes; non luxum, non delicias, non ornamenta aurea &c. Corn. hic.

Joannes Abbas missas sibi ficus à quodam, ad senem quendam morbidum per duos adolescentes misit; qui per nebulam viam perdiderant, fame, sitiq́ue, mortui: inventa corpora ficubus intactis. Joan. Cassianus de instit. cœnob. c. 40.

Senex asceta, teste Ruffinô, n. 70. nactus cucumerem, cujus appetentissimus fuerat, ante oculos suspendit; &, nè gula vinceret, cucumerem nec quidem attigit: seipsum insuper graviter objurgans; quòd tam impudenter gulosus has delicias auderet appetere.

S. Macarius Alexandrinus cùm aliquando cupijsset vesci uvis recentibus, perbellisq́ue ad se missis; vincens gulam eas ad alium fratrem infirmum misit; hic ad alium; ipse iterum alteri; sic ad multos; demum iterum ad Macarium, qui ijs abstinuit. Bolland. 2. Jan.

Sanct. Romualdus Abb. Si aliquando ex aliquo esculentiori cibo gula titillaret, mox illum accuratè præparari præcipiens, ori, & naribus, opponebat; & solùm captans odorem, dicebat: ô gula! ô gula quàm dulcis, quàm suavis, modò tibi saperet iste cibus! Sed væ tibi; ex eo nunquam gustabis; & sic intactum ad cellarium remittebat. Bolland. 7. Febr.

Sanct. Jonas Monachus hortulanus cœnobij in Ægypto, cum 85. annos exegisset in monasterio, solusq́ue horti frugiferi curam gereret; nullum unquam fructum gustavit usque ad mortem. Bolland. 11. Febr.

Miscellanea.

Dum rex. Dan. 14. 13. locum carnium, & escarum, intueretur, deceptus est: cùm verò cinerem aspexit; intellexit veritatem. Si ad escas, gulam, ebrietatem, respicis; deciperis, & idolum coles. Sed si cinerem, & pulverem, in quem converteris, aspexeris, rationis ductum verum, non carnis sequeris. Diez Gula.

Mirùm, si quis unquam hanc liber evasit; nisi forte qui sepulchrum habitaverit. Joan. Climacus gr. 14. de gula.

Qui leonem blandè demulcet manu, nonnunquam illum mansuefacit: qui verò corpus obsequijs fovet, ipsum ampliùs efferavit. Id. ib.

Noli Evæ incontinentiam imitari, nè rursus serpentem accipias consiliarium. S. Basilius s. 1. de jejun.

Si quis plus delectaretur in pultibus, quàm in perdicibus; in aqua plus, quàm in vino: acceptiùs esset Deo à pultibus, quàm à perdicibus; ab aqua, quàm à vino, abstinere. S. Albertus M. parad. an. c. 7.

Vide plura tit. Peccata capitalia.

H.

Titulus I.

HÆRESES.

§. I.

Utiles Eccleſiæ.

Oportet, (id eſt, Fidelibus) *& hæreſes eſſe.* 1. Cor. 11. 19. contra eos ad exercitationem eorum. S. Anſelmus hîc. Ideo Providentia divina multos diverſi erroris hæreticos eſſe permittit: ut, cùm inſultant nobis, & interrogant nos ea, quæ neſcimus; vel ſic diſcutiamus pigritiam, & divinas Scripturas nôſſe cupiamus. Id. ib.

Etiam ſic veris illis Catholicis membris Chriſti, malô ſuô proſunt: dum Deus utitur & malis benè. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Rom. 8. 28. Inimici enim omnes Eccleſiæ quolibet errore cœcentur, vel malitiâ depraventur. Si accipiunt poteſtatem corporaliter affligendi, exercent ejus patientiam. Si tantummodò malè ſentiendo adverſantur; exercent ejus ſapientiam. Ut autem etiam inimici diligantur; exercent ejus benevolentiam, aut etiam beneficentiam; ſive ſuaſibili doctrinâ cum ijs terribili diſciplinâ. S. Aug. l. 18. de Civ. cap. 51.

Hoc de peccatis eorum (hæreticorum) divina operatur Providentia; quæ lucem facit; & ordinat, ut ſit earum comparatione lux gratior. Idem in Pſ. 9.

Hæreticorum occaſione propagati ſunt Doctores in fide: & per acumina hæreſum Eccleſiæ Magiſtri creverunt. S. Iſidorus Sentent. l. 1. cap. 16.

§. II.

Figuræ.

Cepit tercentas vulpes. Judic. 15. 4. Quid eſt aliud vulpes capere, nisi hæreticos divinæ legis authoritate revincire; & ſanctarum Scripturarum teſtimonijs, velut quibusdam vinculis, alligare, atque conſtringere. S. Aug. ſ. 1. D. in Paſſ.

Ecce equus niger. Apoc. 6. 5. Joachimus Pererius, Ribeira, Corn. &c. dicunt, in equo nigro ſignificari hæreticos; qui in nigris errorum tenebris verſantur. Sylveira hîc.

Vidi ſtellam de cælo cecidiſſe. Apoc. 9. 1. Quidam varios hæreticos intelligunt. Id. hîc.

Locuſtæ; & data eſt illis poteſtas, ſicut habent ſcorpiones terræ. Apoc. 9. 3. An hæreticorum perverſitas non ſatis expreſſa per locuſtas? cur additur, habere *ſcorpionum poteſtatem?* quia neſciunt in uno malo ſtare; in pejus ruunt. Id. hîc.

Varia.

Multos ſeducent. Matth. 24. 5. Seduci dignos; plus ſapere præſumentes, quàm deceat ſimplicitatem fidei. Seducent verbis, & novitate; magis verò ſuavitate doctrinæ, moribus palliatis. Simon Caſſ. l. 9. c. 54.

Deus meus! ùt quid dereliquiſti me? Matth. 27. 46. Poteſt & ità accipi; quòd Dominus prævidens aliquos, imò plurimos in corpore ſuo; qui ab unitate Eccleſiæ ſuæ per hæreſes, ſive per alia criminalia peccata, erant receſſuri; illorum perſonam in ſe transfigurando clamabat: *ùt quid &c.* S. Bernardus de Paſſ. cap. 12.

Titulus II.

HÆREDITAS.

§. I.

Hæreditas Domini.

Pars Domini, populus ejus, Jacob funiculus hæreditatis ejus. Deut. 32. 9. *Elegit nobis hæreditatem ſuam.* Pſ. 46. 5. Hæreditatem ſuam vocat gentem: non quòd aliquando gentium curam nullam geſſiſſet; ſed vehementem in eos dilectionem, & cum eis conjunctionem, & providentiæ acceſſionem oſtendens. S. Chryſoſt. hîc.

Hæreditatem ſuam ſprevit. Pſ. 77. 62. Hæreditatem ipſos nominavit, ut qui ipſi Deo quàm maximè curæ fuerint. B. Theodoretus hîc.

§. II.

Hæreditas noſtra ſit Deus.

Dominus pars hæreditatis meæ. Pſ. 15. 5. Eligant ſibi alias partes, quibus fruantur, terrenas, & temporales; portio Sanctorum Dominus æternus eſt. Bibant alij mortiferas voluptates; portio calicis mei Dominus eſt. Sanct. Aug. hîc.

Filius hominis non habet, ubi caput reclinet. Matth. 8. 20. Et tu amplas porticus, & ingentia tectorum ſpatia, metiris. Hæreditatem expectans ſæculi cohæres Chriſti eſſe non poteris. S. Hier. ep. 1. ad Heliodorum.

§. III.

Hæreditas terrena.

Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem. Ps. 2. 8. Quia hæreditas propriè dicta solebat dividi inter fratres, & plerumque dividebatur sorte, & partes divisæ mensurabantur funiculis; ideo pro eodem accipitur hæreditas, pars, sors, funiculus, possessio. Bellarminus hîc.

Spiritus procellarum pars calicis eorum. Ps. 10. 7. Dicitur hæreditas calix: quia sicut calix in mensâ, saltèm in cœna Paschali, dividebatur inter convivas; ità hæreditas dividitur inter filios ejusdem patris. Idem hîc.

Hæreditas, ad quam festinatur in principio. &c Prov. 20. 21. Cajetanus sic exponit: hæreditas, quam filius juvenis ante mortem patris adire festinat, benedictione caret: quia ab eo regi, & conservari nequit, sed juveniliter dissipatur. Hinc illud: Si vultur es, expecta cadaver: Si vis hæreditate paternâ gaudere, expecta mortem patris. Exemplum in filio prodigo, qui præproperè portionem hæreditatis suæ à patre exigens, eam dilapidavit. Mystice Rupert. l. 4. in Gen. c. 10. homines mundani, quia festinant hæreditare terram, & frui præsentibus; amittunt bona futura, & hæreditatem cœlestem. Corn. hîc.

Vocavit servos suos, & tradidit illis bona sua. Matth. 25. 14. Bona sua, non aliena. O quot in Mundo testantur, & in hæredes suos bona, non sua, sed aliena, dividunt. Diez conc. 2. in Comm. Conf.

Cùm scias humanitatem, bonitatem, & æquitatem, tui Domini; expertem eum tui testamenti facies? non facies eum cohæredem liberorum tuorum? induc eum in terrenam hanc hæreditatem; ut te, unà cum tuis liberis, in cœlestem illam hæreditatem inducat. S. Chrysost. t. 6. s. 2. de V. A.

Titulus III.

HOMO.

Creatio.

§. I.

Cur non faceret Deus hominem? quamvis eum peccatorem prænosceret; cùm & stantem coronaret, & cadentem ordinaret, & surgentem adjuvaret semper, & ubique ipse gloriosus bonitate, justitiâ, clementiâ. S. Aug. lib. de catechiz. c. 18.

Homo dictus, quia ex humo factus est. S. Isid. Orig. l. 11. c. 1.

Homo ipse, propter quem omnia facta sunt in terra; perfectæ, hoc est, juvenilis ætatis, plasmatus esse credendus est. V. Beda t. 4. hexam.

Adam in sexta feria formatus est, in qua peccavit, & mortuus est, V. Beda in c. 2. Gen.

§. II.

Hominis dignitas, & excellentia.

Num. I.

Est Monarcha, Dominus.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Præsit piscibus &c. Gen. 1. 26. In quo consistit hic principatus? in rationis præstantia. S. Greg. Nyss. Or. 1.

Faciamus hominem ad imaginem nostram. ib. hoc est, illi rationis præstantiam tribuamus. Non inquit, faciamus hominem ad imaginem nostram, ut irascatur, concupiscat, & mœreat. Perturbationes enim non cadunt in imaginem Dei; sed ratio perturbationum moderatrix, ac domina. Ad imperandum natus est homo; quid ergo perturbationibus servis? cur dignitatem abjicis? cur te peccato tradis in servitutem? cur te constituis mancipium diaboli? Idem ib.

Homo sævissimas quasq; feras sibi ludum facit. Nihil est, ad quod ille arte non perveniat. Id. ib.

Ut fieremus ad imaginem Dei, dum principio procrearemur, obtinuimus: ut autem efficimur ad ejus similitudinem; propositô, voluntateque, consequimur. Ex imagine habeo, quòd ratione sim præditus; ex similitudine autem; ut bonus efficiar. *Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est.* Matth. 5. 48. Id. ib.

Nondum magna hæc, & pretiosa res, homo, Mundi dominus aderat. Id. l. de creat. hom. c. 2.

Propterea novissimus in hunc Mundum, post creaturam, introductus est homo; non ut vilissimus in extrema parte projectus; sed quem decebat genitum mox esse rectorem. Id. ib.

Anima hominis pro purpureo velamine vestita virtute est, quæ omnium ornamentorum regalium pretiosior approbatur: pro sceptro verò, beatitudine, & immortalitate, sustollitur; & regali fertò, justitiæ coronâ, decoratur. Id. c. 4.

O quale miraculum! fit, & nullum præcedit consilium: cœlum quoque, cui nihil in creaturis visibilibus simile videtur, verbô solô perficitur; & opus tam mirabile, nec unde fiat, nec qualiter, intimatur. Ad hominis autem solius conditionem cum consilio quodammodo Conditor universitatis accedit. Id. ib.

Quòd rectus est hominis habitus, & ad cœlum sese extollens, sursumque respiciens; principalia hæc dona esse certissimum est, approbantia regiam potestatem. Denique quod solus ità formatus est, cæterorumque omnium prona sunt corpora; manifesta differentia honoris ejus ostenditur: dum constet quidem illa hujus esse subjecta potentiæ; hunc autem supereminentis existere dignitatis. Id. c. 8.

Ut, ingressurô in civitatem aliquam rege, operæ pretium est, præmittere satellites, aliósque omnes; ut, bene adornatis palatiis, rex honestius ibi agat: ità simili modò regem, & principem

pem aliquem, rebus terrenis præfecturus DEus, priùs omnem hunc ornatum fabricavit; & tandem præficiendum hominem introduxit: declarans factis istis; quantô honore animal hoc prosequatur. S. Chrysost. hom. 8. in Gen.

DEus fecit hominem principem omnium, quæ sunt super terram: & nihil super terram homine majus est; & omnia sub potestate illius sunt. S. Chrysost. ibidem.

Quasi Angelus aliquis vivebat homo super terram, scilicet in paradiso; corpore quidem amictus, sed extra corporis necessitates constitutus: &, sicut rex, paludamentô, & diademate, ornatus, & purpurâ vestitus. Id. hom. 13. in Gen.

Terror vester - sit super cuncta animalia. Gen. 9. 2. S. Ambros. ep. 38. de feris loquens: Sæpe suspenderunt morsus suos revocante sonô vocis humanæ. Videmus innoxiô canum dente lepores sinè vulnere capi; leones quoque ipsos, si vox hominis resultaverit, prædam dimittere; pardos, atque ursos, incitari, ac revocari vocibus; Ità vehementius illos incitat linguæ (humanæ) flagellum.

Ut disponat orbem terrarum. Sap. 9. 3. Scilicet per Sapientiam: est enim homo positus in hoc Mundo, sicut rex in regno. S. Bonavent. hîc.

Simile factum est regnum cœlorum homini regi. Matth. 22. 2. Origen. hom. 20. hîc: necesse est, ut regnum DEI simile sit homini regi: ut hominibus quasi homo apud homines loquatur. Rectè annectitur regi homo, ut reges homines se esse agnoscant. Sylveira hîc q. 3.

Homo quidam erat dives. Luc. 16. 1. Et quis erat homo iste? nisi CHRISTUS. Et quomodo dives non erat, cui ministrabant Angeli? virtutes parebant, elementa serviebant? Et *habebat villicum.* Quem? nisi hominem; cui, ad colendum Mundum, tota fuerat commissa possessio. S. Chrysol. s. 125.

Quid est Mundus, nisi quidam agon plenus certaminum? - hujus agonis instaurator utique omnipotens DEus est. Qui igitur agonem suscipit in hoc Sæculo; nonne omnia præparat, quæ agoni sunt necessaria? Et tunc athletas vocat paratis prœmiorum insulis certaturos ad coronam. - Terra exercitium est hominis - Cœlum mihi thronus, in cœlo sedes ejus. Ps. 10. 5. Non enim DEus supra elementum sedet; sed in corde hominis. Principium ergo mundani operis cœlum, homo finis. Cœlum de Mundo, homo supra Mundum. Illud enim Mundi portio, iste paradisi incola, Christi possessio. Cœlum incorruptibile putatur, & præterit; homo corruptibilis habetur, & incorruptionem induit. Illius figura perit, iste quasi immortalis resurgit. S. Ambros. ep. 38. ad Horontianum.

Videbatur nihil elephantis natura habere robustius, nihil tam terribile, vel procerum; nihil tam ferum, quàm leones, vel tygrides sunt. Et hoc serviunt homini; & naturam suam humanâ institutione deponunt; obliviscuntur, quod nata sunt; induunt, quod jubentur. Quid multa? docentur ùt parvuli, serviunt ùt infirmi, verberantur ùt timidi, corriguntur ùt subditi. S. Ambros. l. 6. hexam. c. 6.

Omnes in Christo regeneratos Crucis signum efficit reges: Sancti verò Spiritûs unctio consecrat Sacerdotes: ut, præter istam specialem nostri ministerii servitutem, universi spirituales, & rationales Christiani agnoscant, se regii generis, & Sacerdotalis officii, esse consortes. Quid enim tam regium, quàm subditum DEO animum corporis sui esse rectorem? Et quid tam Sacerdotale, quàm vovere DEO conscientiam puram, & immaculatas pietatis hostias de altari cordis offerre? S. Leo s. 3. in anniversar. die assumpt. ad Pontificat.

Vir quidem, cùm sit imago, & gloria Dei, *non debet velare caput.* 1. Cor. 11. 7. Si ergo, qui non debet velare caput, imago DEI est; profectò quæ velatur, non est imago DEI, quamvis ejusdem animæ sit particeps. Quomodo ergo homo est imago Dei? secundùm imperium, & potestatem. Quod perhibere etiam videtur vox divina, quæ dicit: *faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Et modum subjungens, ait: ut dominetur &c. B. Theodoretus q. 20.

Anima regium quid præfert ex eo; quòd liberô voluntatis arbitriô utitur. Pro purpura virtutem induta, quod omnium indumentorum est maximè regium; pro sceptro verò immortalitatis beatitudine nixa, pro regio diademate justitiæ coronâ honestata. Isid. Clarius l. 1. or. 58.

Quælibet persona humana, quædam est congregatio, quidam cœtus, quoddam collegium, imò quoddam regnum; in quo diversæ potentiæ, scilicet sensitivæ exteriores; potentiæ intellectuales, memoria, intelligentia, voluntas; in quibus consistit imago DEI: quibus omnibus præest voluntas, tanquam domina, & regina; quæ tendit sequi consilium rationis, tanquam judicis. Tunc autem illud regnum bene regitur, quando inferiores potentiæ subduntur, & obediunt mediis, mediæ supremis, supremæ ordinatæ voluntati, voluntas soli Deo. S. Bonavent. s. 39. in Nat. B. V.

Virtus est gratuita unctio regalis promotionis. Sicut enim Reges, qui promoventur ad regna terrena, unguntur; sic DEus Electos suos ungit unctione gratiæ, ad obtinenda regna cœlestia, & terrena. Idem diæt. sal. c. 24. de virtutibus in communi.

Homo est nobilissima creatura, omnibus creaturis prælata, & summum bonum factum. Richardus à S. Vict. de Arca myst. l. 3. cap. 1.

Mundi domicilium non sinè singularî elegantiâ concinnatum, atque in morem throni regalis exornatum, regem expectabat. Oportebat denique & hominem procreari, qui regali throno conveniret. S. Basilius Seleuc. or. 1.

Num. II.

Ab ipso DEO creatus.

Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me. Job. 10. 8. Notant Scripturæ Interpretes, in illa verba Gen. 1. 24. *producat terra animam viventem*; potuisse etiam terræ DEum præcepisse, ut produceret saltèm hominis corpus (anima enim ejus ità perfecta est, ut à solo DEO formari possit.) cùm sit ex limo formatum. Nihilominus ait cum psalmista Ps. 118. 73. Job: *manus tuæ fecerunt &c.* quod de perfectis illis animalibus non legimus. Idque etiam notavit S. Ambros. in Ps. 118. ut inde operis dignitatem agnosceremus.

Formavit igitur Dominus DEUS hominem de limo terræ. Gen. 2. 7. Doultreman l. 1. c. 2. sect. 3.

Tantus amor terræ, tanta est dilectio nostri!
Dignatur præpinguis humi comprehendere molem
Divinis glebam digitis; nec sordida censet
Hærentis massæ contagia.

Prudentius.

Tu formâsti me, & posuisti super me manum tuam. Ps. 138. 5. Erat enim homo imago illa, quæ omnium maximè Sapientiam DEI debebat ostendere. De Tuffo in Eccl. cap. 1.

Cuncta, dixit, & facta sunt. Cùm verò facere hominem decernit, hoc, quod reverenter pensandum est, præmittit dicens: *faciamus hominem &c.* Neque enim de eo, sicut de rebus cæteris, scriptum est: *fiat, & factum est:* neque ùt aquæ volatilia, sic terra hominem protulit; sed, priusquam fieret, *faciamus* dicitur: ut videlicet, quia rationalis natura condebatur, quasi cum consilio facta videretur, quasi per studium de terra plasmatur. S. Gregor. mor. l. 9. c. 27.

Cætera dixit, & facta sunt; mandavit, & creata sunt; Ut homo fiat, specialis DEI accedit hortatus: ut tanquam laborantis DEI in hujus munere creaturæ significaretur operatio. DEus quidem expers laboris est; sed tamen Scripturæ verba quid aliud, nisi studiosam, tui ob gratiam, operationem ejus ostendunt. S. Ambros. c. 10. in Ps. 118.

Homo lyra est, & multarum vocum instrumentum; ad concentuum suavitatem aptissimum summi DEI compositum manibus. Clemens Alex. adhort. ad Gentes.

Limus in manus Dei, quæcunque sunt, pervenit; satis beatus, etsi solum modo contactus. Itáque toties honoratur, quoties manus Dei patitur. Tertull. l. de resurr.

Quantùm cæteris creaturis præstet homo, dignitate virtutis, ex ipsa reverentia discitur Creatoris: dum per omnia *dixit DEus, fiat, & facta sunt*; creare verò hominem, cum quadam æterni consilij deliberatione voluerit, dicens: *faciamus &c.* S. Isidorus sent. l. 1. c. 11.

Cùm universum conderet orbem terrarum, & omnia, quæ in illo sunt, à principio *ipse* dixit *& facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt.* Ps. 148. 5. Non aliter Angelorum naturam, quàm cujuscunque vermiculi, creavit; non ampliùs laboravit. At verò cùm hominis naturam plasmare vellet: ut ostenderet, qualis esset, quem facere volebat quatùmque eum diligeret, ait: *faciamus hominem.* S. Laurent. Just.

Num. III.

Homo quantùm à DEO honoratus, & æstimatus.

Jussit illum Dominus venundari, & uxorem ejus, & filios &c. Matth. 18. 25. O quanti æstimat DEus hominem! cùm eum venundari jussit, ut tam ingentem recuperaret summam: quando homo adeò parvi æstimat DEum, ut de vendito non magnam recipiat summam. Naxera in Jos. 17. §. 15.

Jure homo est DEO charus: quoniam ejus figmentum homo est. Clemens Alex. pæd. l. 1. c. 3.

Gratias Domino DEO nostro, qui hujusmodi opus fecit, in quo requiesceret. Fecit cœlum; non lego, quòd requieverit: fecit terram; non lego, quòd requieverit: fecit solem, lunam & stellas; nec ibi lego, quòd requieverit: sed lego, quòd fecerit hominem, & tunc requieverit; habens, cui peccata dimitteret. Aut fortè tunc jam futuræ Dominicæ Passionis præcessit mysterium, quô revelatum est; quia requiesceret Christus in homine, qui requiem sibi prædestinabat in corpore pro hominis redemptione. S. Ambr. hexam. l. 6 c. 10.

Nostræ naturæ primitias obtulit Patri: & oblatum donum miratus est Pater: quòd & tanta dignitas offerebat; &, quod offerebatur, nullâ maculâ fœdabatur. Nam, & suis manibus suscepit oblatum, & suæ sedis fecit esse participem; &, quod plus, ad partem suæ dexteræ collocavit. Cognoscamus, qui est ille, qui audivit: *sede à dexteris meis.* Quæ natura est; cui DEus dixit: esto meæ particeps sedis. Illa natura est, quæ audivit: terra es, & in terram ibis. Non enim ad omnem gloriam cœlos transisse sufficerat, non cum Angelis stare; sed cœlos transivit, supra Cherubim ascendit, ultra Seraphim elevatur: nec antè stetit, nisi sedem Dominicam meruisset. S. Chrysost. l. de Asc. D.

Homo est chara possessio Dei. Id. hom. 27. c. 25. in Matth.

Quæ oratio, quæ mens, quantum honorem DEus humano generi exhibuit, mirificum profectò, & admirandum, explicare poterit? quis Angelus? quis Arch-Angelus? nihil quod in cœlis est, nihil quod in terra: Et profectò, in hoc quoque Domini videre licet benignitatem; qui, cùm nemine nostrûm indigeat, refetri sibi tamen vicem dicit, cùm animam nostram non neglexerimus. Idem hom. 10. in Joan.

Mira

Mira quærentis DEI dignatio ! magna dignitas hominis sic quæsiti ! S. Bernardus s. 1. in Adv.

Quid sumus nos ? nisi Magni Musici DEI quædam instrumenta. Unde & in cytharis, & in organis, quæ profectò corda, & corpora nostra sunt, Dominum laudare jubemur. Ipse quoque Dominus noster Musicum DEI Patris maximè instrumentum est, cui dicit idem Pater, dum secundùm corpus in sepulchro jacet: *exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara.* Psal. 56. 9. Rupertus lib. 1. in Joan 1.

Summæ dignitatis est homo. Video, quantum sit cœlum, terra, sol, & luna: nec tamen placuit in iis Domino, sed in homine, requiescere. S. Macarius hom. 15.

Vide plura tit. Honor. §. 6.

Num. IV.

Homo cur ultimò creatus.

In omnibus rebus præstantiora sunt, principia, & finis. Si domum consideres, potiora omnibus fundamenta, & culmina. Si agrum, satio, & messis; plantatio, & vindemia - Ità ergo & cœlum primò est conditum, novissimus homo, quasi quædam cœlestis in terris creatura - Rectè ergo in constitutione Mundi primum cœlum, & novissimum cœlum; in quo, quod ultra cœlum est, DEus cœli est. Denique de eo magis accipitur: cœlum mihi thronus. Non enim DEUS supra elementum sedet; sed in corde hominis. Principium ergo operis Mundani cœlum, finis homo. Cœlum de Mundo; homo supra Mundum: illud enim Mundi portio; iste paradisi incola, Christi possessio &c. S. Ambros. ep. 38.

Qui convivium adornat, ùt ille Evangelicus dives, - utique omnia priùs præparat; tauros, & saginata, occidit; & tunc amicos ad cœnam invitat Priùs ergo, quæ leviora sunt, parantur; & tunc rogatur honoratior. Unde & Dominus homini antè animalium cœterorum præparavit epulas; tunc ipsum, quasi amicum, ad suum vocavit convivium. Et verè amicum: quasi charitatis divinæ participem, & hæredem gloriæ. Id. ep. 38.

Consentaneum non erat, Imperatorem existere priùs; quàm eos, quibus esset in potestate præficiendus. Idcirco universitatis hujus Creator ei, qui imperaturus erat, quandam sedem regiam præstruxit. Ea verò terra erat, & insulæ, & mare, & ipsum cœlum: atque iis in palatiis omnis generis opes conditæ sunt. S. Gregor. Niss. de opif. hom. c. 2.

Anima inertissima, & rudissima, generi piscium obvenit; post volucria, & terrestria acrioribus jam sensibus prædita; postremus homo creatus est, cui conditor mentem eximiam donavit, quæ sit ceu animæ anima; quemadmodum pupilla in oculo: nam hanc quoque naturæ scrutatores dicunt esse oculi oculum. In his autem, quæ successivè generantur, ordo hic est; ut natura, incipiens à vilissimis, desinat in præstantissima omnium. Nihil enim è terra genitum DEO similius, quàm homo. Philo Jud. lib. de Mundi opif. c. 1.

Num. V.

Homo parvus Mundus epitome Creaturarum.

Homo ex rerum universitate compositus, alter in brevi quodam modò creatus est Mundus. S. Isidorus. l. 1. sent. c. 8.

Quàm parva, atque indigna, nonnulli externorum de magnificentia hominis suspicati sunt, qui eum collatione Mundi hujus extollere putaverunt: dixerunt enim, parvum Mundum esse hominem. S. Greg. Niss. l. de creat. hom. cap. 17.

DEus fecit, ùt aliquis Doctor; qui fecit aliquem librum; & pòst in fine libri totum epilogat in uno capitulo. Ità DEUS fecit Mundum, ùt librum magnum: in quo qui vult legere, potest ibi legere divinam potentiam in creatione, DEI sapientiam in ordinatione, misericordiam in conservatione. Fecit omnes creaturas corporales, & Spirituales; & ultimò hominem, qui participat cum omnibus creaturis, tam spiritualibus, quàm corporalibus; cum lapidibus in esse; cum plantis in esse, & vivere, & sentire; cum Angelis intelligere. S. Vincent. Ferr. s. D. 1. Epiph.

Ut propriè dicere liceat, hominem esse omnia, terrenam, aquaticum, volucrem, cœlestem. Philo Jud de opif. c. 4.

Num. VI.

Hominis dignitas ob Incarnationem Christi, & labores.

Deliciæ meæ, esse cum filiis hominum. Prov. 8. 31. Potiùs sunt ei deliciæ esse cum filiis hominum, quàm cum Angelis: quia de his, quæ aucupiô, vel venatione, capiuntur, fiunt deliciæ ciborum, non de domesticis. Et ipse quidem venatione prædicationis, & aucupiô crucis, cepit homines. Hugo Card. hîc.

Quis mihi det te fratrem meum. Cant. 8. 1. Vult sponsum foris sponsa invenire, & deoscularî, quia concupiscit sub lege posita, ut per carnem appareat; ut ei per amorem serviat, cui priùs, non acceptâ gratiâ, plus timore, quàm amore, serviebat. Post cujus oculum jam à nemine despicitur: quia, postquam Christus venit, & Fidelibus suis spiritum libertatis infudit; ab ipsis etiam Angelis Ecclesia honoratur. Hinc est, quòd Josue angelum adoravit. Jos. 5. 15. Joanni verò volenti se adorare dixit Apoc. 22. 9. *vide, ne feceris: conservus enim tuus sum &c.* S. Gregor. hîc.

Conferens in corde suo. Luc. 2. 19. Conferamus Dei dignationem, & hominis dignitatem; DEi humilitatem, & hominis exaltationem. Quantum potuit altitudo divina inclinari, & infirmitate humanâ provehi; ut illa istam susciperet, ista verò susciperetur in illa: ut DEUS homo fieret DEus. Si conferamus, exultabimus, amabimus; & apponetur confidentia, nè aliquâ desperatione frangamur. Simon Cass. l. 2. c. 21.

In

In brevi poterat patrari negotium; & poterat tantus labor abbreviari ad solum CHRISTI verbum; sicut factus Mundus, & disposita cuncta ad ejus imperia. Sed elementariô Mundô dignior est rationabilis homo. S. Cyprianus de Nat. Dom.

Hoc utique consideranti mihi, fiducia est dicere; non homo minor paulò minùs est Angelis; non utique tantùm æqualis angelis, sed superior Angelis: quia homo DEus, & DEus homo, non Angelus. S. August. solil. c. 8.

Unde DEus humana patitur, inde homo ad divina sublevatur. S. Gregor. lib. 4. hom. 2. in Luc.

Antè DEus ornavit terram, quàm cœlum: tanquam si terra ante cœlum ditata sit Christi mysteriô & adventu. Propterea ante cœlum ornatur, quoniam ante angelos terra, & terrâ geniti homines, DEum per carnem vidimus &c. Anastasius Sinaita l. 4. in Gen.

Dignissima quidem facta humana natura; non tamen vilefacta divina. Amator æternus, & omnium hominum DEus, divinè amat omne, quod sui amoris susceptibile fecit. Simon Cass. l. 4 c. 2.

Stupenda res! Dedit tibi DEus animam, quâ ipsi similis fieres. Dedit corpus, cujus ipse DEus similitudinem assumpsit: ut non tantum se sibi, sed & se sibi, admirabili charitatis inventô conformaret: quod Theologi plures censent facturum DEUM fuisse, licèt primus homo non peccâsset. Masenius in duce vitæ de fine hom.

§. III.

Varia de præstantia Hominis.

M*Anus tuæ plasmaverunt me.* Job. 10. 8. Manus dicit pluraliter, non manu. At verò alibi ait: ego manu meâ solidavi cœlum, & manus mea fecit hæc. In hominis constitutione videtur non abundare, quod toti Mundo, ut fieret, abundavit. Cœlum una firmavit manus, ut scriptum est; & utraque DEI manus hominem figuravit, ùt legimus. Cœlum non ad similitudinem, homo ad similitudinem. Angeli enim ad ministerium; homo ad imaginem. Esto, ut & Angeli ad imaginem; Scriptura tamen de homine locuta est, quòd sit ad imaginem. Habemus enim aliquid, quod fortasse Angeli non habeant: ubi enim abundavit peccatum, superabundavit gratia. Nobis est natus Christus ex Virgine. Nobis carnem suscepit; imò potiùs nos in illa carne suscepit, quando Filium hominis in DEI sede constituit. Non lego Angelos in DEI sede, nisi stantes, nisi ministerium deferentes. Filius ergo hominis ad dexteram DEI, non Angelus, non Arch-Angelus; nec Cherubim, & Seraphim. Illi laudant; Filius hominis sedet. S. Ambros. in Ps. 118. oct. 10. Manus tuæ fecerunt me.

Seraphim stabant super illud. Is. 6. 2. S. Bernardus s. 3. de verb Is. in duobus Seraphim duplicem arbitror intelligi creaturam rationalem; angelicam scilicet, & humanam. Sed quâ causâ DEUS humanam sic extollit naturam, ut certare cum angelis, iisque supremis, de amore, & laudibus, DEI possit? Respondet: ad contumeliam tuam ô superbe, qui creatus inter angelos stare non meruisti. Ecce rex noster novos in terra Angelos fabricaturus advenit: atque, ut tabescas amplius, non qualescunque, nec inferioris alicujus ordinis, sed Seraphim. Cùm enim ipse fuerit Seraphim, atque ex illa sublimitate in tam abjectam vilitatem suâ arrogantiâ lapsus fuerit; non potest non plurimum erubescere, cùm videt hominem, tam humilem creaturam, alis gratiæ, & ardentis amoris, suâque demissione, penetrare in sedem, quâ ille per suam superbiam excidit. Didacus Niss. ser. 2. D. 3. Quadr.

Videte, nè contemnatis unum ex his pusillis. Matth. 18. 10. Multi ideo non curant, nec metuunt, alios scandalizare: quia parvi pendunt eorum personam; nec attendunt dignitatem naturæ ad DEI imaginem factæ; ac pretium sanguinis Christi pro ipsis effusi. Consideremus ergo dignitatem animæ rationalis, & beatitudinem, ad quam condita est: & quanta pro ejus salute tota Trinitas fecit; quanta Christus sustinuit; quanta beneficia contulit: inter quæ est superdignissimum Corporis, & sanguinis sui Sacramentum. Et sic fiet, ut neminem aspernemur. Dionysius Carth. hîc.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14. 19. DEUS homo dicitur, quòd hominis creator sit. Et, cùm homo omnium illius operum sit primum, & excellentissimum; ipse, in tantæ rei significationem, nomen hominis sibi ultrò assumpsit. Homo quoque dicitur, quòd hominem cumprimis diligat. Homo denique vocatur; quòd Filium unigenitum hominem, hominum redimendorum gratiâ, induere voluerit. Cùmque Filius Patri divinitate per omnia æqualis, simulque homo, sit; Pater, qui idem prorsus est, quantùm ad divinitatem cum Filio; similis quoque secundùm humanitatem esse desiderat. Besseus D. 2. Pent.

Cognosce te anima, quia non de terra, non de luto es: quia insufflavit in te DEus, & fecit in animam viventem. Opus est magnificum, est homo, DEI generatione inspiratum. S. Ambros. in Ps. 118. s. 10.

Rectè ergo novissimus, quasi totius summa operis, quasi causa Mundi, propter quem facta omnia; quasi omnium habitator elementorum. Inter feras vivit, cum piscibus natat, super aves volat, conversatur cum Angelis; terram inhabitat, & cœlo militat; sulcat mare, aere pascitur; cultor soli, viator profundi; piscator in fluctibus, in aere auceps, in cœlo hæres, Christi cohæres. Idem ep. 38.

Cùm omnia opera sua laudaverit DEUS, cœlum, terram, maria, noctem, & diem; ubi ad hominem ventum est, solus non videtur esse laudatus, propter quem omnia generata sunt. Quæ causa est? nisi fortè ea: quia alia in specie sunt, homo in occulto. Nihil in bestiis plus reperias, quàm quod videtur: in homine nihil est inferius, quàm quod videtur. Qui, cùm ex animo constet, & corpore; hoc utique in eo servit,

servit, quod videtur: illud autem in eo regit hominem, quod non videtur. Meritò ergo alia in exordio laudantur; istis laudatio non promitur, sed reservatur: quia aliorum gratia foris, hujus intus est. Aliorum in nativitate, hujus in corde: & ideo laudatio ejus non in exordio, sed in fine est. Idem de institut. Virg. c. 3.

Quàmvis miracula visibilium naturarum videndi assiduitate vilueriut; tamen cùm ea sapienter intuemur, inusitatissimis, rarissimisque, majora sunt. Nam & omni miraculo, quod fit per hominem, majus miraculum est homo. S. Augustin. de Civit. l. 10. c. 12.

Quod DEus est in cœlo, nos in terra: & quemadmodum supernè nullus eò est superior; ità nullus in terra est huic animali similis virtute. S. Chrysost in Ps. 11.

Multis passeribus antestare nos Dominus pronuntiavit, Luc. 12. 7. Si non & phœnicibus, nihil magnum, homines semel interibunt, avibus Arabiæ de resurrectione securis. Si enim phœnice non essemus præstantiores, nihil magnum: in actibus enim heroicis non solùm debemus excedere vulgus; sed etiam eos, qui rari sunt, ùt phœnix. Sylveira in Matth. 10.

Potuit DEus delegare Angelis suis discutiendi hominis potestatem; sed agnosce homo dignitatem tuam: nulli etiam vel cœlesti creaturæ te esse subjectum voluit, nulli de te judicare permisit. Agnosce nobilitatem tuam: soli Deo competit de te judicare. Eusebius Emiss. s. 2. de Symbolo.

Puto, quòd glorioſior est Joannes, quia homo fuit, & propter virtutis meritum angelus est vocatus; quàm si nomine Angelus, & naturâ, fuisset. Angelus enim hôc ipsô, quòd Angelus; non est virtutis prœmium, sed naturæ proprietas. Iste autem mirabilis est, qui in humana natura angelicam sanctitatem transgressus est; & obtinuit, quod non habebat naturâ per gratiam. Author Imperf. hom. 27.

Solam in terris cœlestem plantam fecit hominem, cujus radices Conditor in cœlum usque protendit; cœtera in terra defixit capita (omnes enim humi caput habent) soli homini sublime dedit: ut alimenta cœlitus incorruptibilia quærat, non terrena ista corruptioni obnoxia. Quapropter corporis nostri partem insensatissimam a ratione secretam, pedes, ceu radices, ad terram applicuit; sensus autem, mentis satellites, & hanc ipsam longissimè à terra jussit habitare. Philo Jud. lib. de eo, quod deterius potiori insidiari soleat.

§. IV.

Homo est imago, & similitudo DEI.

Num. I.

Ex Veteri.

ET *vidit DEus, quòd esset bonum.* Gen. 1. 10. 25. Cur post hominis creationem nulla laus? S. Epiphanius hæresi 66. quoniam ad imaginem DEI creatus est, tam excellenti dignitate contentæ Sacræ Scripturæ fuerunt, nullâ ut accessione opùs esse videretur. Nam, si bonitatis ipsius erat imagine præditus, scilicet DEI, à quo bonitatis fons omnis ab eoque bonum ipsum in universa derivatur; quid attinebat hoc audire testimonium, & esse bonum; cùm boni ipsius imaginem in sese contineat.

Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine. Ps. 4. 7. Moneta DEI sumus. A thesauro aberravimus. Errore detritum est, quod in nobis fuerat impressum. Venit, qui reformet, quia ipse formaverat. Quærit & ipse nummum suum, sicut Cæsar nummum suum: ideo ait: *reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari: & quæ sunt DEI DEO.* Cæsari nummos; DEO vos ipsos. S. August. tr. 40 in Evang.

Dignum est, ut imago DEI DEO splendeat; & inde pulchra, inde sit compta, dicens: *signatum est super nos lumen vultûs tui Domine.* Alioquin adultera est, & à divino aliena conjugio; si alterius cujusquam decorem in speculo sui cordis ostentat; aut ullis aliis monilibus acquiescit ornari; nisi illis, quæ de thesauris sponsi per S. Spiritûs pignus accepit. S. Ambros. ep. 84. post medium.

Proprius hominis character est, similitudo cum DEO. S. Gregor. Nyss. tr. 2. de inscript. Ps. c. 12.

Num. II.

Quare ad imaginem, & similitudinem homo creatus?

Liberum, & sui arbitrii, & suæ potestatis, invenio hominem à DEO institutum; nullam magis imaginem, & similitudinem DEI in illo animadvertens, quàm ejusmodi statûs formam. Tertull. l. 2. adv. Marcion.

Fecit DEus hominem non solùm ad imaginem similitudinem suam, sed etiam similitudinem. Ad imaginem videlicet in eo, quod rationalem, & æternum; ad similitudinem verò in eo, quòd suæ bonitatis imitatorem fecit eum. Et hanc quidem similitudinis DEI lucem tunc amittit, quando peccando Creatoris imitationem deserit. Innocentius III. P. de sacro alt. myst. l. 1. c. 1.

Ad imaginem, ut sit rationalis; ad similitudinem, ut rectus sit sectando justitiam DEI. Sed ea, quâ carere non potest homo, facultas rationalitatis, instrumentum est; sive oculus quidam, ad quærendam similitudinem DEI. Est ergo inexcusabilis, cùm ad similitudinem DEI non pervenerit: quia videlicet bonô instrumentô ad hoc, propter quod sibi datum est, ut noluit. Rupertus l. 2. c. 3. in Gen.

Quid illud est, *ad imaginem*? Facillimè reperiuntur, in quibus homo DEUM imitatur: siquidem ad imitationem DEI Creatoris, homo construit domos, parietes, civitates, portus, naves, currus, & alia infinita; velut imagines, & figuras, cœli, solis, lunæ, stellarum. Infinita tamen est in ratione condendi diversitas: nam DEus omnium ex iis, quæ sunt, & non sunt, creat; idq; sinè labore, & tempore: quia, simul atq; voluerit, producit, quod ei placuerit. B. Theodoretus q. 20.

Ad imaginem suam fecit creaturam rationalem, secundùm rationem; ad similitudinem suam,

secundùm dilectionem. Ad imaginem suam, secundùm intellectum; ad similitudinem suam, secundùm affectum. Ad imaginem suam, secundùm cognitionem veritatis; ad similitudinem suam, secundùm amorem virtutis. Richardus à S. Vict. tr. Exception. l. 1. c. 1.

Faciamus hominem ad imaginem, ut cognoscat; ad similitudinem, ut diligat. Hugo Card. in Gen. c. 1.

Num. III.

Imago, & similitudo, in homine falsificata, perdita.

Cujus est hæc imago. Matth. 22. 20. Tunc certè DEus examinabit hominem, & superscriptionem: utrùm sit Dei, an diaboli? si enim est Dei, reponitur in thesaurum cœli, si est diaboli, projicitur in fornacem inferni. S. Bonav. s. 1. D. 18. Pent.

Illa anima à DEO pingitur, quæ habet in se virtutum gratiam renitentem, splendoremque pietatis. - Illa anima bene picta est, in qua est splendor gloriæ, & Paternæ imago substantiæ. Secundùm hanc imaginem, quæ refulget, pictura pretiosa est. Secundùm hanc imaginem Adam ante peccatum; sed ubi lapsus est, deposuit imaginem cœlestis, sumpsit terrestris effigiem. S. Ambr. hexam. l. 3. c. 7.

Fuga malorum, similitudo DEI est; & virtutibus imago DEI acquiritur. Ideò, qui nos pinxit, quasi author, pinxit virtutum coloribus. Ecce ego, inquit ad Jerusalem Is. 49. 16. pinxi muros tuos. Non detergamus penicillô negligentiæ depicta animæ nostræ muralia. S. Ambros. l. de bono mortis c. 5.

Adam ubi es? ubi imago mea primùm formata? ubi paradisi pretiosissimus ornatus? ubi manuum mearum artificium? ubi imago regni mei nuper depicta? ubi nunc familiaris meus amicus? S. Chrysost. s. de Adam & pœnitentia.

Omnia DEus ad eum adduxit Gen. 2. neque illi quidquam vel nocere audebat, vel insidiari: quippe quod in eo videbant regiam relucentem imaginem. Simulac verò speciem illam peccati tenebris obscuravit, DEUS hominem de imperii statu dejecit. Idem lib. de Virginit.

Perdidit imaginem suam anima, quæ mandatum DEI transgressa est. S. Macarius hom. 11.

§. V.

Quis verus homo?

SEth, nepos Adami, qui Gen. 4. 26. *cæpit invocare nomen Domini*, dictus fuit *Enos*; quod intelligitur *homo*. Cur commune nomen uni tanquam proprium datur? Eusebius l. 7. præparat. Evang. c. 3. Apud Hebræos Enos verus homo interpretatur: neminem enim verum putant esse hominem, præter eum, qui verum DEum, & cognoscit, & piè colit; alios nihil à pecoribus differre arbitrantur: quia veluti bestiæ, ad terram proni; ventri, & veneri, obediant: quorum alios lupos, alios canes, alios porcos, alios serpentes, variâ quâdam vitiorum similitudine, Scriptura Judæorum appellare consuevit. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 4.

Dominus quasi vir pugnator. Ex. 15. 3. Septuag. transferunt: *homo.* Nam & hoc nomen virtutis est, juxta illud Moysis ad DEUM Num. 27. 16. *provideat Dominus DEus hominem, qui sit super multitudinem hanc.* Idem ib.

Homo quidam erat. Job. 1. 1. Ità legit Origenes. Aliàs: *vir erat.* Cùm hominem illum memorat, ostendit protinus, quòd ille homo fuerit, & non jumentum, neque bestia. Unus erat ex omnibus hominibus secundùm corpus, secundùm corruptionem; sed singularis erat præ omnibus hominibus juxta spiritûs instantiam, & animæ sinceritatem, atque justitiæ perfectionem. Homo quidam erat. Non erat bellua cruenta; non erat serpens nequitiæ; non erat equus, neque malus luxuriâ, neque petulantiâ; non erat canis spurcitiâ; neque vulpes dolô, atque astutiâ; non erat scorpius; neque veneni lethalis vipera; sed homo erat. Origen. hìc.

DEum time, & mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo. Eccle. 12. 13. Noster Cosmas Magalianus in ep. 2. ad Timoth. c. 4. v. 5. annot. 2. num. 3. sic exponit: hæc est definitio hominis. Ut, si quæras: quid est homo? respondeat Salomon: est is, qui timet DEUM. Cæteri enim quidem videntur homines; sed revera sunt leones superbi, lupi voraces. Genuinè: *hoc est omnis homo:* id est, huc natus, & factus, est omnis homo; ut scilicet DEUM timeat, & mandata ejus observet. Rursum: omnis homo, id est, omne bonum, omne officium, omnis finis virtus, decus, felicitas, hominis, in hac vita consistit in timore DEI, & observantiâ legum ipsius. Quidquid præterea habet homo; sive opes sint, sive scientia, sive deliciæ, sive insulæ, sive purpura, sive regnum; ventus est, vanitas est, nihil est. Cornelius hìc. Sapiens rem magni momenti suis auditoribus impressurus ait: *finem loquendi pariter audiamus: DEum time, & mandata ejus observa &c.* quasi eò minùs hominis quis habeat, quò minùs habuerit timoris. DEUM enim non timere, irrationabile est, & belluinum. Unde Ps. 63. 10. *& timuit omnis homo.* S. August. qui non timuit, non fuit homo utens ratione. Mendoza in 1. Reg. 12. Annot. 4. sect. 1.

Aspexi terram; & ecce vacua erat, & nihil &c. Jerem. 4. 23. & v. 25. addit: *intuitus sum, & non erat homo.* Nullum vidit, quia nullus hominis nomine dignus. Alvarez illustr. 85.

Ecce homo. Joan. 19. 5. Hujus hominis DEI imaginem referas; & verè homo evades: ejus patientiam, modestiam &c. imiteris; & verus homo eris. Idem ib.

Si quis te interrogaverit, quid est homo? dic ad eum: irreprehensibilis, justus, & recedens ab omni opere malo; adeò ut, qui talium perfectorum officiorum testimoniis non fuerit comprobatus, homo non sit. Etenim talis, quamvis naturæ characterem ferat, hunc tamen malitiæ

nalitiæ propositum deformat. S. Chrysost. hom. 2. de patientia Job.

Homo DEI. In Scriptura dicitur esse DEI, quidquid habet in suo genere excellentem aliquam commendationem. Sic Gen. 32. 2. dicuntur *castra DEI.* 1. Par. 12. 22. *exercitus Dei.* Ezech. 1. 1. *visiones Dei.* Ps. 79. 11. *cedri DEI.* Ps. 35. 7. *montes DEI.* 1. Thess. 4. 15. *tuba DEI. &c.* Cùm enim Judæi superlativis careant, eorum defectum adjectô nomine DEI supplent. Sed maximè in ordine morali dicebantur *homines DEI*, vel *viri DEI*; qui ad DEUM proximè accedere videbantur: vel quia; quod est DEI proprium, divinabant: vel quia sanctitate ipsam divinitatem exprimebant: vel quia toties se in DEI obsequium mancipabant. Homines, sive viri DEI, vocantur Moyses. Jos. 14. 6. David 2. par. 8. 14. Elias 3. Reg. 17. 18. 4. Reg. 1. 9. Mendoza in 1 Reg. 9.

Epitaphium Eusebij M. Eusebio homini DEI. Aringi de Roma subterranea, de Cœmit. S. Sixti.

§. VI.

Pauci veri homines. Quis non verus.

Quis novit, si spiritus filiorum Adam, ascendat sursum, & si spiritus jumentorum descendat deorsum. Eccl. 3. 21. Jumenta accipimus pro iis hominibus, qui, non utentes munere rationis, comparantur jumentis insipientibus. Homines autem illos veros cognoscimus; qui, distincti à bestiali ritu vivendi, secundùm rationem se moderantur. Olympiodorus hic.

Omnes homines nati sumus homines; sed non omnes homines homines sumus. *Homo in honore positus comparatus est jumentis insipientibus &c.* Origenes hom. 3. in c. 13. Ezech. Ità legit ille.

Homo quidem nomine est plerumque; verùm homo non est prudentiâ. Cùm enim te vitam à ratione alienam agentem videro; quônam modô te hominem nominabo, non bovem? S. Chrysost. hom. in Ps. 48. Nè timueris &c.

Factamus hominem &c hoc est, ut imperet, & visibilibus omnibus, & passionibus suis; imperet; non ferat imperium. Itaque, quia, amissâ dignitate, magis subditus est; & imperium fert potiùs, quàm imperet; amisit & nomen, quòd sit homo; & brutorum in se nomina transtulit. Idem hom. 23. in Gen.

Vide tit. Finis hominis.

§. VII.

Hominis vanitas, miseria, fragilitas.

Ex Veteri, & Novo.

Factus est homo in animam viventem. Gen. 2. 7. Chald. *in animam loquentem. Formavit Dominus DEus hominem de limo terræ.* Hebr. *plasmavit DEus hominem pulverem, vel lutum de terra.*

Contra folium, quod ventô rapitur &c. Job 13. 25. Quid est enim homo, nisi folium? qui videlicet in paradiso ab arbore cecidit. Quid est, nisi folium, qui tentationis ventô rapitur? & desideriorum flatibus levatur. S. Gregor. mor. l. 11. c. 22.

Mare Job. 9. 8. mens hominis, & quasi fluctus maris sunt cogitationes mentis; quæ aliquando per iram tumescunt, per gratiam tranquillæ fiunt; per odium cum amaritudine defluunt. Id. l. 12. c. 4.

Quasi flos egreditur. Job. 14. 2. Quid sunt nati homines in Mundo, nisi quidam flores in campo? Tendamus oculos cordis in hac latitudine Mundi præsentiæ; & ecce quasi tot floribus, quot hominibus, plenus est. Id. ib. cap. 26.

Quoniam pater meus, & mater mea, dereliquerunt me. Ps. 26. 10. Verè, si quis fragilitatem humanæ naturæ consideret, & hostium invisibilium potestatem; & quantopere DEI gratiâ in omnibus actionibus egeamus; nullô modô negare poterit, nos infantibus à parentibus neglectis rectissimè comparari. Porrò S. Isaias usque adeò rem hanc intelligebat, ut non infanti: sed pullo hirundinis, seipse comparârit. c. 38. 14. *sicut pullus hirundinis &c.* Bellarminus hic.

Homo vanitati similis factus est. Ps. 143. 4. Theodotion. *auræ similis.* Symmachus: *vapori.*

Vanitas vanitatum. Eccl. 1. 2. Potest hæc gnome appropriari homini, propter quem totus hic Mundus, & omnia hæc vana, creata sunt; quique parvus quidam est Mundus. Imò ad hominem solum eam arctat Chaldæus, Cajetanus, & alij. q. d. homo est vanitas vanitatum, id est, universitas vanitatis. Quid ergo est homo? est microcosmus vanitatum, est epitome vanitatum omnium, quæ per res cœteras sparsæ sunt. Universa vanitas omnis homo vivens. S. Gregorius hom. 29. in Evang. omnis creaturæ aliquid habet homo; plurimum autem de vanitate earum. Cornelius hic.

Mundum tradidit disputationi eorum. Eccl. 3. 11 ut homo secum disputaret, & ratiotionaretur, de vanitate Mundi; deque temporum, rerúmque omnium temporalium successione, rotatione, & transitu. Et ex alia parte de DEI veritate, constantia, æternitate, & omnimoda perfectione; inde concluderet, sibique diceret: ergo cor tuum, & amorem, avoca à Mundo, & transfer, ac defige in DEUM: ille enim solus immensum tuum sciendi, & amandi, desiderium satiare, & beare, potest. Cornelius hic.

Video homines, velut arbores ambulantes. Marci 8. 24. S. Chrysol. f. 176. Quare vidit sicut arbores, non ut columnas? neque stantes, sed ambulantes? quia post Christi crucem vident, quòd homines velut arbores transirent in hoc Sæculo, & non manerent. Sylveira addit. in Marc. hic.

Cæcus quidam sedùs viam mendicans. Luc. 18. 35. Clara effigies est hominis positi in hujus vitæ via. An non mendicant homines? voluptates, divitias, honores; è cibo, pecuniâ, agrô, ædibus, veste; à terra, aere? Nulla dies est, in qua non à creatura miserrimus homo men-

dicet. Et cùm ità egens sit; quid accipiat, cœcus non videt. Quæ putat munera, ludibria sæpe sunt: & unde multùm credit, vacuus remanet. Goliath 1. Reg. 17. 51. ensem accipit; putat se defensionem suam accipere: finietur vita, & patebit; non defensionem, sed mortem accepisse. Baeza t. 2. l. 10. c. 4.

Ex Patribus, & aliis.

Scio, Domine, quòd nullum peccatum est, quod unquam fecerit homo, quod non possit facere alter homo; si Creator desit, à quo factus est homo. S. August. Soliloqu. c. 15.

Ubi nunc est decora illa facies? ubi totius corporis dignitas? - marcescebat, proh dolor! flante austrò lilium; & purpura violæ in pallorem sensim migrabat. S. Hieron. in epitaphio Nepotiani.

Comparatus est homo jumentis insipientibus. Pejùs est comparari, quàm nasci, nam naturaliter non habere rationem, tolerabile est; verùm rationis decoratione decoratum irrationabili creaturæ comparari, voluntatis est crimen. S. Chrysost. s. de Asc. D.

Homo est flos tempestivè nascens, tempestivè marcescens. S. Gregor. Naz. or. 10.

Homo natus de muliere. nihil abjectiùs. S. Bernardus s. hebd. pœnosæ.

Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium. Ergone bestiæ sumus nos? bestiæ prorsus: *homo enim, cùm in honore esset &c. comparatus est jumentis insipientibus.* Bestiæ profectò sunt homines; oves errantes, non habentes pastorem. Sed qui sunt venatores isti? venatores utique pessimi, & nequissimi, & callidissimi. Idem serm. 3. super ps. 90.

Cogita unde veneris, & erubesce; ubi sis, & ingemisce; quò vadas, & contremisce. Idem. s. 12. de div. affect. animæ.

Omnes homines lucernæ, quia & incendi possunt, & extingui: Et lucernæ quidem, cùm sapiunt, lucent, & spiritu fervent. Permanserunt lucernæ bonæ ex oleo misericordiæ illius, non ex viribus suis. V. Beda in Joan. c. 5.

Dicenti Præfecto urbis Almachio ad S. Cæciliam: ignoras, quænam mihi sit potestas? respondit: omnis hominis potestas est perinde ac uter ventò plenus; quem si unâ acu pupugeris, omnis tumor ejus colli flaccescit. Metaphrastes 22. Novemb.

Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu, vultur odoratu, præcedit, aranea tactu.

§. VIII.

Miscellanea.

HEbræi habitârunt in Ægypto à descensu Jacob ducentis quindecim annis; quibus ità aucti sunt, ut, præter parvulos, & uxores, sexies centies millia peditum in egressu numerata sint. Ex. 12. 37. Nec multiplicatio hæc propriè adscribenda miraculo. Docet Diodorus Siculus l. 3. c. 2. Ninum, qui regnare cœpit sub annum 250. à diluvio, contra Bactrianos eduxisse peditum decies septies centena millia, & equitum ducenta millia. Vide, quantum 250. annis ex tribus tantùm Noe filiis propagati sint homines. Cornelius in Ex. c. 1.

Nicolaus Trigautius l. 1. de expedit. Sinensi ait, in eo regno censeri supra quinquaginta octo milliones adultorum, qui regi pendunt tributum. Sed in his neque mulieres, neque pueri, nec milites, neque magistratus, nec literati, aliique multi, continentur: qui omnes si computentur, excedunt ducentos quinquaginta milliones. Scribunt Boterus, & Maffejus, annuum regis Sinarum censum esse centum viginti milliones auri. Id. in Is. 49.

In quocunq; loco (lignum) *ceciderit, ibi erit.* Eccl. 11. 3. Pulchrè Spiritus S. hominem arbori comparat: nam sicut arbor, dum in terra fixa stat, percipit & humorem de terra, & pluviam de cœlo; sic & homo, dum vivit, capax est meriti, & infusionis gratiæ, & donorum spiritualium. II. Sicut in Sylva non solùm parvæ, sed & magnæ, arbores succiduntur; sic & pauperes moriuntur, & divites; securis ad radicem arboris posita est, omnibus imminet. III. Sicut lignis, & arboribus, potissimùm utimur, vel ad ædificia, vel ad ignem; sic homines, vel ad gloriam, vel gehennam, destinati sunt. IV. Sicut de arboribus, quamdiu stant, nemo scire potest, in quem usum tandem applicabuntur, aut in quam partem cadent; sic nec de homine judicare possumus, quid futurum sit, quamdiu hîc vivit. Nescit homo, an illâ ultimâ horâ dignus amore, vel odiô, erit; an ad Austrum, an ad aquilonem cadet. Diez Mors.

Cùm vivit homo secundùm hominem, non secundùm DEUM; similis est diabolo: qui nec Angelo secundùm Angelum; sed secundùm DEUM vivendum fuit. S. August. de Civit. l. 14. c. 4.

Quantùm attinet ad hominis naturam, nihil est in eo melius, quàm mens, & ratio. Sed non secundùm ipsam debet vivere, qui beatè vult vivere: alioquin secundùm hominem vivit; cùm secundùm DEUM vivendum sit; ut possit ad beatitudinem pervenire. Idem l. 1. contra Academicos.

Ille *secundùm hominem* vivit. 1. Cor. 3. 3. qui secundùm se ipsum vivit: qui, si potuerit esse, cum quibus vult, pergit, quò vult; dormit, quando, & quamdiu vult; loquitur, quæ vult, & ubi vult; manducat, & bibit, quando, & quod, & quantum vult; ridet, ac lætatur, inter quos vult. Postremò, quidquid naribus suave, quidquid tactui blandum, quidquid oculis delectabile, quidquid cœteris sensibus carnis suæ jucundum, exercet, ac sequitur; qualiter vult. S. Prosper de vita contempl. l. 3. c. 1.

Visum à se hominem asserit Galenus, qui simul pluviam, grandinemque, tussiendo exprimeret; cum saliva lapillos excreans. Theodorici parens è cute, cùm affricaret, fulgetra vibrabat. Carmelitæ cujusdam è capite scintillæ emicabant, quoties cucullum demittebat. Non ità pridem visus est. Tolentinas quidam in Italia, vir nephritide laborans; qui adamantes pro calculo reddebat cum lotio, legitimos illos, & probatos, quorum unum præsul Malvasia gestabat in annulo: quod ab idoneis testibus confirmatum accepimus; & id-

& idipsum confirmat Sylvester Petra Sancta noster l. de Symb. heroicis.

Habeo ex authore fide dignissimo, Societatis nostræ religioso, civem quendam Augustodunensem in Burgundia, diuturnô, atque acrî vesicæ dolore afflictatum; cùm calculô laborare crederetur, cum lotio piscículum ejecisse. Et hoc animalculum in urina natabat, & lusitabat; in aqua verò dulci langueícere, & interire, videbatur. Doultreman. l. 1. cap. 2. sect. 3.

TITULUS IV.

HONORES.

§. I.

Motiva Spernendi.

Primum:

Quia fugaces, vani, viles.

Symbola.

ET posuit Ephraim ad dexteram &c. Gen. 48. 14. Theodoretus: discе hîc, DEum non prima & nobiliora, ùti homines; sed ultima & viliora, præeligere, & præponere: sic hominem Angelo, Abelem Caino, Isaacum Ismaeli, Jacobum Esau, Josephum Rubeno, Moysem Aaroni, Davidem septem fratribus prætulit, & præposuit.

Sublimium thronorum, & dignitatum fastus, mera sunt insomnia: sermones verè alati, gloria aër, nobilitas, vetus sanguis. Omnia humana metus, risus, lanugo, umbra, ros, flatus, volatus, vapor, insomnium. S. Gregor. Naz. Carm. de vitæ intinerib.

Terreni honores, & dignitates, quasi fumus; quò altiùs extolluntur, in nihilum redeunt: & Mundana omnia, ipsô jam Mundô ad finem delapsô, subsistere nullatenus possunt. B. Petr. Dam. l. 4. ep. 6.

Fumus. Lem. *Ascendendo deficit.* Picinelli.

Aulicæ vitæ, honorum, species ad se allicit, & trahit. *Trigonum vitrum.* Lem. *Decipit, & placet.* Carolus Bovius.

Testimonia.

Primum.

Adhuc reliquus est parvulus. 1. Reg. 16. 11. Quàm diversa judicia sunt DEI, & hominum. Isai enim Davidem, ùt juvenem, & minimum, ideoque oves pascentem, parvi æstimabat; nec dignum conspectu Samuelis; unde eum non adduxit. DEus autem eum omnibus fratribus prætulit, regemque creavit, cùm esset viginti circiter annorum. Cornelius hîc.

Miserunt eum in lacum leonum. Dan. 6. 16. Quem hodie super omnes regni satrapas, & principes, evectum, summis honoribus cumulatum, vidistis; cras ad mortem condemnatus in lacum leonum conjicietur. Vide, quàm fragilis, & inanis, sit Mundi hujus gloria, & favor. Besseus D. 2. Adv.

Joannes in vinculis. Matth. 11. 2. Quem omnes paulò antè ùt prophetam suspexerant, Messiam esse crediderant; ad quem legati à rege Herode destinati erant: hodie in carceribus gemit, compedibus constrictus jacet, ac brevi carnificis mucrone vitam amissurus est. Besseus D. 2. Adv.

Ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis. Luc. 4. 5. Bene in momento temporis sæcularia, & terrena, monstrantur: non enim tam conspectûs celeritas indicatur, quàm caducæ fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt. Et sæpe honor Sæculi abiit, antequam venerit. S. Ambros. hîc.

Lapidantes Paulum traxerunt extra civitatem. Act. 14. 18. Paulum, cùm Lystris miraculosè claudum ab utero matris persanâsset, cives, novô hôc miraculô perculsi, dixerê ad invicem: *dii similes facti hominibus descenderunt ad nos;* atque idcirco Paulum Mercurij, Barnabam Jovis nomine donârunt. Quin & ipsi sacrificuli nectentes coronas, & serta, victimásque ad domum illorum adducentes, iisdem illas immolare velut diis, voluerunt. Sed audite, quid mox contigisse Scriptura dicat: *supervenerunt quidam* Judæi, *& persuasis turbis lapidantes Paulum &c.* Bess. ib.

Jactas, quia prodeunti illico ceditur; & homines te, tanquam feram, declinant, aut bestiam. Num hæc esse aliquid putas? S. Ambros. in Ps. 1. Non sic impij.

Sinè causâ est aforis vel genere, vel honore, conspicuus, qui non est intus ingenuus. B. Cæsarius Arel. hom. 2. de Pascha.

Testimonium Secundum.

Honores periculosi, ruinæ obnoxij, graves &c.

Symbola.

Hi in curribus, & hi in equis &c. Ps. 19. 8. Non se extollant homines in suis dignitatibus; non se sublimes putent honoribus: caveant, nè in equo indomito præcipitentur. S. August. hîc.

Ascendente eô in naviculam - ecce motus factus est in mari. Matth. 8. 23. Nullus in Mundo ascensus cum quiete fit. Ad sublimes honores per somnium solùm adhuc ascendit Joseph; audi strepitus: *nunquid rex noster eris?* Gen. 37. 8. Perstrepit pater: *quid sibi vult hoc somnium?* v. 10. Alvarez Illustr. 50.

Discе, quàm tumultuosa sibi, & aliis, sit amnitio. S. Paulinus ep. ad Romanianum: blandum nomen honos; sed mala servitus.

Cogitet, qui honorem affectat, tempestatem se affectare. Philo lib. de Joseph.

Quid est potestas culminis, nisi tempestas mentis? S. Greg. p. 1. pastor. c. 9.

Manus elevatæ pallescunt: multi ad honores elevati perdunt sanguinem, vigorem pietatis &c. Berengarius in Similitudinib.

Aquila testudinem elevans. Lem: *Elevat, ut elidat.* Quidquid in altum fortuna tulit, ruitura levat, Seneca in Agamemn. Act. 1. Picinelli.

Aureæ compedes pedibus injectæ. Lem: *Auro licèt illita, stringent. Honor splendidus.* S. Ambrosius Bovius. Mallei in mola sublati. Lem: *Tolluntur in altum, ut lapsu graviore ruant.* Bovius.

Testimonia Patrum.

Quantò plus honoramus, tantò plus periclitamur. S. Aug. in Ps. 106.

Honores hujus Sæculi quid sunt? nisi risus, & inanitas, & ruinæ periculum. Id. l. de catech. rud. c. 16.

Quantò major honor, tantò majora pericula: alta enim arbor ventis fortiùs agitatur. S. Isidorus Syn. l. 2. c. 17.

Plus habent ponderis ad ruinam, quæ sunt cœteris altiora. Lactantius l. 7. de div. prœmio.

Tertium.

Exempla honores fugientium.

Cui soror pueri &c. Ex. 2. 7. Cùm Pharao, pueri venustatem miratus, coronam suam capiti ejus imponeret, puer coronam projecit in terram, & fregit. Hugo Card. hic.

Expoliavi me tunicâ meâ. Cant. 5. 3. Tunicâ suâ Sponsa se expoliavit: quia omnia exteriora, quibus honorabatur, & onerabatur, abjecit. S. Greg. hic.

Flevit. Luc. 19. 41. Si quis Prælatorum in pompis puerili, & vanâ, exultatione delectetur; si ad honores caducos gloriabundus exhilarescat; si de se faciat idolum, & statuam Nabucho donosor; exhorrescat potiùs instar Christi, qui summos inter honores flevit: dum scilicet inter plausus die Palmarum ingressus Jerusalem. Gerson. s. de Circumcis. D.

Motiva alia honores spernendi.

Descendit de camelo - tollens citò pallium, operuit se. Gen. 24. 64. 65. Anima Christiana, si videris sponsum tuum Isaac ire peditem; debes tu, ad imitationem Rebeccæ, teipsum operire chlamy de: eò quòd pudere te debeat, videre JEsum Christum in ignominia, & te in alto hujus Mundi honoris camelo constitutam. Stella p. 1. c. 3.

Hæc dicit primus, & novissimus. Apoc. 2. 8. Rupertus hìc: ille, cùm apud Deum esset primus, & pretiosus; secundùm alteram naturam Filius Dei, secundùm alteram Filius intemeratæ Virginis; cùm, inquam, sic esset, primus, & optimus; apud homines fuit novissimus, id est, vilissimus. Quid ergo magnum? si tu ô homo, & non Deus, de tuo honore quantulocunque propter illum es dejectus.

Qui honoribus delectatur, aspiciat Dominum gloriæ, & regem regum, vilissimum, & omnino abjectum. Vilis est pars illa, & abjicienda, quæ, capite dejectô, videri appetat gloriosa. Confundatur, vilipendatur, abjiciatur humana superbia; quando sic est humiliata majestas divina. Qui divitijs sublimatur, aspiciat, Mundi Dominum esse pauperrimum, & egenum. Quis unquam ità pauper, ùt Dominus; ut cunam ad solatium non haberet. S. Bonavent. s. 11. de tempore.

Pecunias quidem facilè quisque contemner, dum id instituerit: porrò honoris esse negligentem, laudemque non affectare multorum, maximô labore indiget. Magnæ philosophiæ, & animæ cujusdam Angelicæ, & quæ ipsum verticem cardinis cœlestis attigerit, certum argumentum Sanct. Chrysostomus in ep. ad Tit. cap. 1. hom. 2.

Utinam nulla sit princeps dignitas, nulla prærogativa loci, nullum privilegium tyrannicum; quò ex virtute sola cognosceremur. Nunc autem illud, & sinistrum, & medium, & sublimiùs, & inferius, & præitio, & par incessio; multas nobis, citra fructum ullum, collisiones pepererunt, multos in foveam præcipitârunt, & ad hircos aggregârunt; non solùm inferioris sortis homines, sed etiam pastores; qui, cùm Israelicorum Magistri sint, hæc ignorârunt. S. Greg. Naz. or. 13.

Homo, natus ad laborem, non ad honorem. S. Bern. l. 2. de considerat.

Honores tituli, nomina, gradus, & dignitates, ad instar croci sunt; tunc meliùs crescentis, & lætiùs provenientis; cùm pedibus conculcantur. S. Franc. Sales. c. 5.

Evenit fortè, ut, in frequentissimo congressu duæ nobilissimæ fœminæ convenirent, & de digniore loco contenderent! utraque alteram præcedere nitebatur; rem ad Imp. Carolum V. deferendam clamant: qui, re examinatâ, sic decernit: præcedat semper, quæ de duabus stultior est. Cùmque nulla stultior videri vellet, defervuit lis. Alvarez Illustr. 95.

§. II.

Honor quibus exhiberi soleat, & quibus conveniat.

RAchel autem, & Joseph novissimos. Gen. 33. 2. tanquam prædilectos, & principales, ait Lyra. Abul: fortè iste ordo fiebat ficq; ut monstraretur Esau prudentiâ Jacob, ponentis in principio ea, quæ minùs honoranda videbantur. Magis honoratur, qui plus diligitur. Alvarez Illustr. 16.

Cùmq; adorâssent eum fratres sui. Gen. 42. 6. En, quem fratrem despexerant, dominum adorant quærentes alimenta. Cùm se nullatenus fratre egere putabant, limis aspiciebant; at verò, cùm ab arbitrio ejus pendent, venerabundi suspiciunt. Non tam animus adoravit, quam indigentia. Ecce revera, quomodo manipuli eorum

rum manipulum ejus adorant; dum non ob aliud ignotum sibi principem Ægypti adorant; nisi quia defuerant manipuli eorum: ille autem de manipulis plenum habebat horreum. Naxera in Jos. 9. §. 7.

Videns JEsum à longè cucurrit, & adoravit. Matei 5. 6. Cur modò prostratus aderat dæmon, qui in deserto superbus adorari volebat? S. Chrysol. s. 17. quid est, diabole? quem trinâ tentatione provocabas ad lapsum; quem promissione regni, ut te adoraret, subdolus ambiebas; nunc tremens, ac miserandus, prolaberis, & adoras? Agnoscunt, agnoscunt Deum, judicem confitentur; clamant, se judicium debere. Ad potentis timent conspectum; adorant modò judicem, quem paulò antè despexerunt jejunum. Naxera in Jos. 9. §. 7.

Mulier, quid ploras? quem quaris? Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi &c. Dicit ei JEsus: Maria. Conversa illa dicit ei Rabboni, quod dicitur Magister. Joan 20. 15. 16. Antè hortulanum dominum vocans, Dominum modò Magistrum appellat. S. Aug. in Catena: nemo calumnietur mulieri, quòd hortulanum dixerit dominum, & JEsum magistrum: ibi enim rogabat, hic agnoscebat.

Imago lignea terreni regis honoratur; quantò magis rationalis imago Dei? S. Cyrill. Jerosol. Catech. 12.

Suum cuilibet honorem impendas. Quid enim honor aliud, quàm unicus actus omnium virtutum. Hic enim est prudentia, cùm attenditur, cui, quando, ubi, quomodo, tribuatur. Justitia verò, cùm non justò minus impenditur: magnanimitas, cùm non debitò amplius datur: temperantia, cùm modestè defertur. Nam extra modum honorare, illudere est. S. Cyrill. Jerosol. Apol. mor. l. 1. c. 18.

Novô modô optimi, ac pessimi, viri nusquam ferè minus discrimen est, quàm in honore. Sanct. Eucherius ep. parænet. ad Valerianum.

Nec Christus præfecit Andream, qui primò pervenit ad Christi notitiam; sed Petrum, quem præinsignem agnovit: quia non est de ordine veræ justitiæ, ut magis præferatur prioritati temporis, quàm dignitati virtutis. Sim. Cass. de justit. Christ. l. 15. c. 4.

Sicut qui mortuos efferunt, videntur quidem illos honoribus afficere, suffitu incensô, cereorum accensione; sed, quod intendunt, est, io sepulchrum cadaver conjicere. *Sepulchrum patens est guttur eorum. Linguis suis dolosè agebant.* Octavianus in Eccl. 7.

§. III.

Honores non mutent mores. Exemplum Christi.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Matth. 17. 2. Dominus in secessu montis etiam vestimenta luce mutaverat; sed lineamenta Petro agnoscibilia servaverat. Ubi etiam *Moyses, & Elias, cum eo loquentes*; alter in imagine carnis nondum receptæ, alter in veritate, nondum defunctæ; eandem tamen habitudinem corporis etiam in gloria perseverare docuerunt. Tertull. de resurr. carnis.

Homo peregrè proficiscens. Matth. 25. 14. Cur hic solùm vocatur homo, cùm Matth. 20 1. dicatur *homo paterfamilias?* & *Rex* Matth. 22. 2. maximè cùm dicat S. Hieron. homo iste haud dubium, quin Christus sit; qui ad Patrem post resurrectionem victor ascendens vocatis Apostolis doctrinam Evangelicam tradidit. Resp. est etiam in gloria memor humilitatis. Sylveira hîc.

Cùm venerit Filius hominis in majestate sua. Matth. 25. 31. Mitare Regis JEsu indolem. Minabatur se in judicium severum judicem venturum. quid tunc? ecce dies venit, tribunal apparet, & rei circumstant: & ille sicut pastor segregat oves ab hœdis. Sicut pastor ait: in ipsius justitiæ acie se meminit pastorem, & pastorem agit. Baeza t. 3. l. 13. c. 3. § 4.

Quamdiu fecisti uni ex his fratribus meis minimis &c. Matth. 25. 40. Quid ais? si fratres tui sunt, quomodo minimos appellas? imò verò ideò fratres, quia humiles, quia pauperes, & abjecti: hos enim maximè ad fraternitatem convocat suam; quia ignoti, & despicabiles sunt. S. Chrysost. hom. 80. Homo, si ex humili generatur, &, Deô præstante, ascenderit ad aliquam dignitatem; erubescit generationem suam audire. Et Christus adhuc gloriatur fratres suos dicendo, sedens in Majestate; quia veniens in judicio gloriæ non mutabit voluntatem priorem. Author Imp. op. hom. 50.

Ite, nuntiate fratribus meis. Matth. 28. 10. O confusionem humanæ superbiæ! JEsus effectus immortalis; acceptâ omni potestate in cœlo, & in terra, servos suos, eosque piscatores; quos olim humilis vocârat amicos, modò appellat fratres. Et nos elevati ad superiorem gradum, quos priùs habebamus fratres, dedignamur habere amicos. Cajetanus hîc. O insolita clementia Principis! qui post victoriam de ligno, de tumulo, de tartarea lege, reportatam, appellat fratres. Sanct. Bernardinus t. 2. s. 58. de Resurr.

Faciet illos discumbere. Luc. 12. 37. Discumbenti homini Deus adstat, & adstat in cœlestibus epulanti. Servo servit Dominus, & servit accinctus. Pueris suis, & ministris suis, ministerium facit Christus; & facit in Patris gloria constitutus. S. Chrysol s. 24. Qui tibi in terra, lavando pedes, extremum repræsentavit obsequium; & repromittit in cœlestibus extremam servitutem, Id. ib.

Tran-

Transiens ministrabit illis. Luc. 12. 37. In apice honoris, & gloriæ, ad dexteram Patris constitutus, ministrat. Tantum placuit humilitatis obsequium; ut illud inter gloriosas æterni imperij insulas non deponat. Arcones in Is. 2. Discursu 6.

Ostendit eis manus, & pedes. Luc. 24. 40. S. Cyrill. Alex in Catena: non alius est, qui videtur; sed ille idem, quem viderant in ligno mortuum. Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum. Licèt enim appareret in tanta resurrectionis gloria sublimatus; tamen ille idem ipse erat, qui privatim hominem agebat, qui in cruce erat. Tantò gloriæ fastigiò non est mutatus in alterum; sed idem ille, quem viderant in cruce mortuum. Sylveira hìc.

Existimans quia hortulanus esset. Joan. 20. 15. Cur resurgens similis videri voluit hortulano: ut in eo honore pristinæ humilitatis exemplum retineret; & adhuc pro hominum salute laborare potiùs, quàm regnare, velle videretur. Mendoza in 1. Reg. 11. v. 5.

Exempla aliorum.

Fratres ipse cognoscens non est cognitus ab eis. Gen. 42. 8. Nota, quòd Joseph in dignitate constitutus fratres noscat; licèt vulgari amictos veste,; licèt mendicantes frumentum. Solent enim, qui dignitates conscendunt, miseros, antè bene cognitos non agnoscere. Alvarez. Illustr. 179. hìc.

Aperuit fores domûs Domini. 1. Reg. 3. 15. Samuel ad sublimiorem gradum propheticæ dignitatis evectus, cum Deo familiariter collocutus, ac de rebus suo Magistro certissimè eventuris edoctus; tamen nec tantò honore tumidus, nec tantâ scientiâ inflatus; ad eadem ministeria, quæ antea humilis exercebat, humilior recurrit. Mendoza. hìc.

Quidquid ille (Mardochæus) *præcipiebat &c.* Esth. 2. 20. *faciebat.* E captiva facta regina obedientiam conservavit. Mendoza ut.

Puer meus jacet. Matth. 8. 6. Laudatur Centurionis in servum benignitas, & fides. Unde ei tanta fuit benevolentia? quia procul dubiò olim etiam unus fuerat de gregarijs. Escobar t. 6. par. Chr. hìc. Obs. 2.

Et portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Luc. 16. 22. Revera fratres, parum se beatum credidit Abraham, si in ipsa superna gloria ab hospitalitatis pio cessaret officio, & solus donis frueretur divinis; qui hìc humana bona, crudelem se credidit, si negaret. Sanct. Chrysol. 121.

Vado piscari. Jo. 21. 3. Petrus Apostolorum princeps, & totius Ecclesiæ pastor jam designatus; post Christi resurrectionem; post apertum ei sensum, ut intelligeret Scripturas; post acceptum Spiritum Sanct. ad artem piscatoriam exercendam redijt. Mendoza in 1. Reg. 10.

§. IV.

Honor quomodo acquiratur, & perdatur.

Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Gen. 3. 14. Ad hominem verò: *in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.* v. 17. Serpens, & homo, dicitur terram, seu ex terra comesturus: sed homo in laboribus; non serpens: quia labor via est, ad quam non serpens jam extra viam positus, sed homo, adhuc in via constitutus, aspirabat. Mendoza in 1. Reg. 8. v. 7. gradus ad honorem labor.

§. V.

Pro honore Dei zelantes.

Dimitte me, ut irascatur furor meus. Ex. 32. 10. Quid Moyses? *nè quæso dicant Ægyptij, callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus* v. 12. Sui oblitus, causas fecit honoris Dei. Nimirum vel ad divinitatis insulas vocatus *constituit te Deum Pharaonis*, Ex. 7. 1. linguæ impedimenta allegavit, & pro viribus fugit. Jussus accipere dignitatem renuit, hìc tacitur nitatem jussus decenter non paruit. Naxera in Jos. 18. §. 18.

Ego servus tuus vadam, & pugnabo adversùs Philisthæum. 1. Reg. 17. 32. David ad regnum minimè se ingerit; obedientiâ accersitur: *misit, & adduxit eum.* 1. Reg. 16. 11. 12. Sed ad honorem Dei tuendum seipsum intrudit. Naxera in Jos. 18. §. 18.

Omnes ejecit de templo. Jo. 2. 15. O quàm uterini germani sunt, & honoris proprij despectus, & honoris divini zelus! Qui proprijs honoribus inhiat, haud zelabit divinos: ad gloriam ardebit divinam, qui magnanimè condemnet humanam. Id. ib.

§. VI.

Honor noster Deo curæ.

Tolle filium tuum. Gen. 22. 2. Deus secretò, & internâ locutione, dixit Abrahæ; ut sibi filium immolaret. Sed postea. v. 11. jam evaginantem gladium videns, ecce *Angelus Domini de cælo clamavit.* Cur antè ad aurem submissè locutus, postea validè clamat? Credo, ut tanti Patriarchæ honori consuleret.

Nam si Isaac Deum priùs præceptum non audiret revocantem; forsan crederet, patrem affectu paternò à divino obsequio revocatum. Nè ergo sinistrè de eo cogitet, testatur Deus clamore, Abrahamum ab illo sacrificio non aliter, quàm divinitus, impeditum. Mendoza in 1. Reg. 6. Annot. 20. sect. 2.

Jacob vir simplex. Gen 25. 27. Jacob maternò, seu potiùs divinò, consiliò inductus, fratri Esau paternam benedictionem præripuit. Gen. 27. 28. Quis non crederet, Jacobum perversâ fuisse calliditate? Ità videtur censuisse ipse Isaac. c. 27. v. 35. *venit germanus tuus fraudulenter.* Ità & frater suspicatur v. 36. *justè vocatum est nomen ejus Jacob.* Ità necesse erat, ut Jacob patris, & fratris testimoniò in manifestam apud posteros infamiam fraudulenti veni-

veniret. Quid ergo Deus ? ut Jacobum ab infamia liberaret, ejus ſimplicitatem paulò antè prædixit : *Jacob vir ſimplex.* Idem ibid.

Et depoſuit ea. 1. Reg. 17. 40. Exuit David arma Saulis, quæ induerat ; & paſtoralem ornatum aſſumpſit. Saul ei arma porrexit; verùm David ea minimè geſtare poterat. Quam obrem ? Nimirum Deus minimè permiſit, id ſcilicet agens, ut, nudus victoriam adipiſceretur ; nè arma rei feliciter geſtæ, ac victoriæ partem, ſibi non vendicarent ; rexque armis ſuis victoriæ partem adſcriberet. S. Chryſoſt. in pſ. 50. q. d. Deus integram præclari facinoris laudem ſervo ſuo David reſervavit : nam multùm tuetur, & honorem curat, ac famam, ſervorum ſuorum. Pinna in Eccl Eth. 244.

Percuſſit Dominus parvulum &c. 2. Reg. 12. 15. Davidis veram etiam infamiam ex adulterio contractam Deus abſconditam voluit : nam filium ex adulterio natum morti tradidit Deus etiam ad multas ejus preces ; nè diutius viveret adulterij memoria. Theodoretus q. 26. quam ob rem infantem recèns natum morti tradidit Deus ? vivus erat futurus argumentum ſceleris, & iniquitatis. Pij ergo regis, qui erat etiam Propheta, curam gerens Dominus, non ſinit eum vivere. Mendoza in 1. Reg. 6. Annot. 20.

Cecidit ignis Domini. 3. Reg. 18. 38. Vetitum erat lege veteri, nè quis extra tabernaculum ſacrificaret. Deut. 12. 5. Et tamen Elias extra templum, quod tabernaculo ſucceſſit, & in quo ſacrificandi obligatio, quæ in tabernaculo fuerat, procedebat ; extra templum, inquam, in monte Carmelo immolavit. 3. Reg. 18. 20. Quis non diceret Eliam divinæ Legis violatorem ? ſed ut Deus teſtaretur, Eliam non peccâſſe, imò gratum ſacrificium obtuliſſe, ignem è cœlo miſit, qui Sacrificium abſumpſit : quod apud Hebræos erat clarum acceptionis indicium. Idem ibid.

Tu autem Dominator virtutis cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia diſponis nos. Sap. 12. 18.

Rogavit eum à terra reducere puſillum. Luc. 5. 3.

Et fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo. Apoc. 1. 6. Rupertus hîc : Rex, & Sacerdos, ſolus erat, JEſus. Reges, & Sacerdotes facere de ſervis peccati propoſuerat ; & idcirco ſanguinem fundebat. Utrumque honorem non ſibi retinuit, ſed ſuis quoque communicavit. Sylveira hîc.

Titulus V.

HOSPITALITAS.

§. I.

Exempla, & præmia.

Ex Veteri.

Abrahæ.

Sedenti in oſtio tabernaculi. Gen. 18. 1. Sedens eos, qui præteribant, venerabatur : quia hoſpitalitatis ſagenam expenderat, meruit & univerſitatis Dominum cum Angelis ſuis ſuſcipere. Id. ibid.

Abraham, relictis omnibus, piſcatum, hoſpitalitatis retî explicatô, exijt ; num alicubi eſſet viator ? num peregrinus, & domum præteriit ? Vide, quid ſenex faciat. Non famulo hoc onus imponit, quamquam trecentos decem, & octo haberet. Intellexit ; negligens, & iners, eſſe ſervorum genus ; nè fortè famulus ſomnô opprimeretur, & interim mercator præteriret, & prædam amitteret. Idem in Pſ. 48.

Si inveni gratiam in oculis tuis ; nè tranſeas ſervum tuum. Gen. 18. 3. Hoc eſt admirabile ! Beneficium das, non accipis. Verè enim ejusmodi res hoſpitalitas eſt ; quâ magis accipit, quàm dat, qui illam promptè, & alacriter exercet. S. Chryſoſt. hom. 41. in Gen.

Ipſe verò ſtabat juxta eos ſub arbore. Gen. 18. 8. Habebat quidem Abraham in ampla familia expeditos vernaculos 318. & tamen neminem eorum ad ſerviendum hoſpitibus adhibebat ; ſed ſolus ipſe, uxor, &c. S. Hieron. ep. 26. nec bonum, quod exercebat, per alios minuit ; ſed quaſi prædâ repertâ, humanitati ſolus incubuit, ipſe pedes lavit, ipſe vitulum portavit &c. S. Chryſoſt. hom. 21. in ep. ad Rom. c. 12. 13. *hoſpitalitatem ſectantes.* Non dicit facientes, ſed *ſectantes* : inſtruens nos, ut non expectemus egenos, donec ad nos veniant ; ſed ad ipſos curramus, & ſectemur.

Hoſpitalitatis exempla. Abraham excepit Angelos, & meruit Iſaac. Gen. 18. 2. 10. Loth evaſit incendium. Gen. 19. 2. 16. Rahab ſalutem eſt conſecuta. Joſ. 2. Vidua à fame liberatur, filiumque redivivum obtinet. 3 Reg. 17. Sunamitis impetrat filium. 4. Reg. 4. Zachæus ſalutem, ſibi, & toti domui conſequitur. Luc. 19. 9. Diſcipuli in Emaus meruerunt eſſe inter primos, qui eum reſuſcitatum videre. Luc. 24.

Et portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Luc. 16. 22. Revera, fratres, parum ſe beatum credidit Abraham, ſi in ipſa ſuperna gloria ab ipſa hoſpitalitatis pio ceſſaret officio, & ſolus donis frueretur divinis ; qui hic humana bona, crudelem ſe credidit, ſi negaret. S. Chryſol. ſ. 121.

Quare nullum alium juſtum videt ? non Noe, non Jacob, non Loth, non Iſaac ; ſed Abraham ? quoniam hoſpitalis erat ; & in ſuum tabernaculum viatores pertrahebat. Itaque hujus inhumanitatis major accuſatrix efficitur ipſa hoſpitalitas. S. Chryſoſt t. 6. tr. in terræ motum. Ut reprehenderetur ejus inhoſpitalitas, propterea Lazarum apud Abraham videt. Theophylactus in Luc. hîc.

§. II.

Exempla alia.

Ex Veteri.

Festina, & salvare ibi. Gen. 19. 22. Evadit ignes, evadit incendia; ob hoc solùm, quòd domum suam patefecit hospitibus. Origenes hom. 5. de Loth.

Tenuit eum. 4. Reg. 4. 8. Tantus debet esse affectus hospitalitatis, quòd etiam cogendi sint hospites. Blesens. s. 4. de B. Lucia.

Ac familia multa nimis. Job. 1. 3. Origenes l. 1. in Job legit: *ministerium copiosum.* Et subjungit: certùm est, quòd & mensa ejus, atque sedes, & ministerium copiosum. Sed plus erat ministerium copiosum, quod ministrabat hospitibus, & advenientibus, infirmis, destitutis, pauperibus, & infelicibus. Pro horum omnium susceptione nimirum copiosum habuit ministerium.

Ini consilium. Is. 16. 3. q. d. ait Sanct. Hier. vis cladem evadere ô Moab, Deumque tibi propitium, & protectorem, reddere? accipe consilium, quod suggero: pone quasi noctem umbram tuam in meridie; absconde fugientes. Symbolicè: sicut meridies, & æstus, significant ingentem calamitatem, quia in meridie sol maximè urit; ità umbra, & nox, significat ejus remedium, refugium, & refrigerium. Unde Is. 4. 6. dicitur: *erit in umbraculum diei ab æstu.* Sensus ergo est: ô Moabitæ, vultis esse salvi, vultis evadere manus Nabuchodonosoris? facite, quod dico: Israelitas cognatos, & vicinos vestros patriâ exules, humaniter excipite, fovete, protegite. Vis evadere miseriam? esto misericors in miseros. Vis suscipi cœlo? suscipe peregrinum hospitiô. Corn. hîc.

Ex Novo.

Qui recipit Prophetam &c. Matth. 10. 41. Qualem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur; talem habet, qui suscipit peregrinantem: & fiunt ambo æquales; & qui propter Deum refrigerat, & qui propter Deum laborat. S. Chrysost. hîc.

In sepulturam peregrinorum. Matth. 27. 7. Disce & hoc; quòd & apud Judæos fuerit in pretio hospitalitas: unde in sepulturam peregrinorum agrum illum emerunt. Theophylactus hîc.

Rogabat illum quidam. Luc. 7. 36. Hospes, & egenus, JEsus acceptabat oblata suffugia, semper præintendens animi capium exercere: nam & illas ubilibet modis omnibus venabatur. Simon Cass. l. 9. c. 29.

Mulier quædam Martha nomine. Luc. 10. 38. Christus Marthæ morienti adfuit dicens: veni hospita mea dilectissima: quia sicut tu me in domum tuam recepisti; sic ego te mecum in cœlum recipiam. Corn. hîc.

Hodie salus domui huic facta est, eòquòd & ipse filius sit Abrahæ. Luc. 19. 9. S. Bruno s. in Dedic. Eccl. qui hujus domûs habitator est, jam non publicanus, sed filius Abrahæ. Abrahæ namque filij sunt, quicunque Abraham imitantur, & Abrahæ opera faciunt. Et Abraham quidem Angelos; Zachæus verò Angelorum Dominum, hospitiô suscepit.

Facite homines discumbere. Joan. 6. 10. Discamus ex hoc miraculo, nè pusillanimes simus in angustijs, & paupertate; neque timidi simus in hospitalitate, & communione: sed credamus, quòd, etiamsi tantùm unum panem habeamus, illum multiplicaturus sit, qui ex quinque panibus tantum superesse fecit. Idem hîc.

Caveamus, nè si nos duri, aut negligentes, fuerimus in recipiendis hospitibus; etiam nobis post vitæ istius cursum Sanctorum hospitia denegentur. S. Ambr. l. 1. de Abrah. c. 5.

Titulus VI.

HUMANITAS.

§. I.

Trahit animos.

Progrediens adoravit pronus in terram septies. Gen. 33. 3. Quid Esau ad hanc urbanitatem? *Currens itaq; Esau obviam fratri suo amplexatus est eum.* v. 4.

Intulerunt eam in domum Aminadab in Gabaa. 1. Reg. 7. 1. Aminadab præ reliquis Arcæ custos deligitur, cùm tamen dignitatem illam non ambiat. *Aminadab*, idem est, quod *Urbanus*, ait S. Gregorius hîc. Et nimirum talibus Arca Dei committenda est: populus namque spontaneus est, quem ad exercenda virtutum opera sola bona voluntas trahit. Naxera in Jos. 9. §. 10. Urbanitas impetrandi artificium.

Quæ nulla armata manus efficeret, effecit officiosa manus prudentis Abigail; hostem lenivit, amorem sibi conciliavit, & regale conjugium. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 8.

Quis me constituat judicem super terram; ut ad me veniant omnes, qui habent negotium, & justè judicem. 2. Reg. 15. 4. quô animos popularium ità devinxit, ut, Scripturâ teste, ad primum buccinæ clangorem *totô corde universus Israel* sequeretur *Absolon.* v. 13.

Quidam de primoribus Hispaniæ rogatus: quâ arte sibi totius populi animos obstrinxerit? pileô inquit, & crumenâ. Scilicet humanitate erga quosvis, & liberalitate. Alvarez Illustr. 250.

§. II. Hu-

§. II.

Humanitas auget, non minuit, reverentiam.

AT ille clementer reſalutatis eis. Gen. 43. 27. *Adoraverunt proni in terram.* Non adorârunt ob convivium ſplendidum.

Sum princeps exercitûs Domini, & nunc venio. Joſ. 5. 14. ſcilicet, ùt Lyra ait, in adjutorium veſtrum. Quid tunc Joſue? *cecidit pronus in terram, & adorans ait &c.* Angelus Joſue urbanè alloquitur; utque illum honoret, ſub ipſo quodammodo mereri exambit; & ideo reverenter, ùt Dominus, adoratur: *quid Dominus meus loquitur ad ſervum ſuum?* Naxera in Joſ. 5. §. 20. Urbanitas eſt amoris, & honoris uſura.

§. III.

Humanitas Dei, & Chriſti Domini.

Ex Veteri.

ABſcondit ſe Adam à facie Domini. Gen. 3. 8. Fugit, & timuit Deum inclamantem.

Nunc autem legimus Luc. 15. 1. *erant appropinquantes et publicani, & peccatores.* Rationem dat Paulus Philipp. 2. 7. *venit in ſimilitudinem carnis peccati factus, & habitu inventus ut homo.* Fernandius hic. Sect. 23.

Cavete, nè aſcendatis in montem. Ex. 19. 12. Sed Chriſtus ait Matth. 11. 28. *venite ad me omnes.*

Loquebatur - facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo ad amicum ſuum. Ex. 33. 11.

Convenerunt ad eum omnes, qui erant in anguſtia conſtituti, & oppreſſi ære alienô, & amarô animô; & factus eſt eorum princeps. 1. Reg. 22. 2. de Davide.

Non ſunt tantò quidam magis impij, quantò eſt benignior DEUS, ac humanior. Clemens Alexand. orat. adhort. ad Græcos.

TITULUS VII.

HUMILITAS.

§. I.

Symbola, Similitudines.

Num. I.

Comparatur nigredini.

NIgra ſum, ſed formoſa. Cant. 1. 4. quia immunda putabatur. *quia decoloravit me ſol,* ſcilicet Filius meus exemplô ſuô fuſcum hunc mihi colorem indidit. Nam & ipſe, cùm ſit agnus innocens, voluit circumcidi, acſi peccator eſſet: quomodo ergo me non purificarem, etſi purificationis legi non ſubjacerem de Ponte hîc. Exh. 23. de Purif. B. V.

Nigræ quaſi corvus. Cant. 5. 11. Capilli Chriſti ſunt viri ſancti, præſertim Religioſi, & Apoſtolici. Hi nigri ſunt, ùt corvus; qui viles, & peccatores, ſe reputant; ideoq; magis à Deo exaltantur. Ità Beda, Nyſſen., Caſſiodorus, S. Gregorius, Richard à S. Victore. Viri ſancti, velut capiti Chriſti cohærentes, non tantùm ſunt velut elatæ palmarum ſanctitate ſublimes; ſed etiam humilitate nigri: quia, quamvis virtutibus in cœlum ſe erigant; ſemper tamen peccatores ſe eſſe cognoſcunt. S. Greg. hic.

Capilli animæ ſunt variæ cogitationes. Perſona exiſtens in gratia habebat capillos nigros, id eſt, cogitationes humiles, cogitando proprios defectus, quos peccator non cognoſcit. S. Vinc. Ferr. ſ. 3. D. 19 poſt Trinit.

Nigreſcere faciam ſtellas ejus. Ezech. 32. 7. hoc eſt, ùt ait S. Thomas, juſtos omnes, qui in Eccleſiæ firmamento ſunt; quòd in cœlo ſtellæ, videlicet ardentes ſpiritu charitatis, lucentes verbô Veritatis, nigreſcentes virtute humilitatis.

Num. II.

Alia Symbola

Ex Veteri.

Vidit Angelos aſcendentes, & deſcendentes per eam. Gen. 28. 12. Non eſt confuſus, ſe ad formam ſervi exinanire; ut, qui de fraternitate ejus gloriantur, & volunt aſcendere; ſed eidem ſcalæ cum Jacob innitantur; & cantantes canticum graduum ab imis ad ſuperiora conſcendant. S. Cyprianus de Nativ D. Per Angelos deſignantur Sancti, quorum eſt aſcendere ad Deum, & deſcendere ad proximum. Aſcenſus Angelici ſunt illuminationes, & meditationes, aſcendentes in cœlum: deſcenſus verò ſunt conſiderationes peccatorum & miſeriarum, omniumque defectuum, noſtrorum, & condeſcenſivæ compaſſiones ad proximum. Sanct. Thomas Aq. hîc.

Apparuitq; Dominus, in flamma ignis. Ex. 3. 2. Cur in igne Dominus? Educturus ex Ægypto filios Iſrael, Moyſen ablegat; ideoque ex igne eum docere voluit, qualis eſſe debeat populorum, & animarum liberator. Ignis enim, cùm elementorum primas ſit, & in cœlo regni ſui ſedem habeat; ut Deo tamen obſequatur, non recuſat infra omnes eſſe, & in inferno concludi ad impiorum pœnam, factus ex ſupremo poſtremus. Quiſque in cœlo blanditur, non urit; in gehenna nocentes immaniſſimè torquet. Qui animarum curæ deſtinatur; licèt excelſa teneat, infima non declinet; Oliva l. 9. Strom. hîc. Et licèt mitiſſimus ſit, cùm ſtellis circumdatur; furere debet, & ſævire, quando perduellibus immiſcetur.

Ut tollant mihi primitias. Ex. 25. 2. Primitias bonorum noſtrorum Domino tollimus, quando, ſi quid boni agimus, totum hoc divinæ gratiæ tribuimus; veraciter, & intimo ex corde profitemur: quòd nè initium quidem bonæ actionis, aut cogitationis, niſi à Domino, poſſimus habere. V. Beda l. 1. de tabernaculo cap. 3.

Filius unius anni erat Saul, cùm regnare cœpiſſet. 1. Reg. 13. 1. id eſt, humilis, & quaſi parvulus. *Duobus autem annis regnavit ſuper Iſrael,* id eſt, juſtè rexit populum. In reliquis annis quaſi tyrannus fuit, & non rex Hugo Card. hic.

Septies cadet juſtus, & reſurget. Prov. 24. 16. Id eſt, quotieſcunque ceciderit, non peribit. Quod non de iniquitatibus, ſed de tribulationibus, ad humilitatem perducentibus intelligi voluit. Sanct. Auguſt. de Civit. l. 11. c. 31.

Nardus mea dedit odorem. Cant. 1. 11. Eſt nardus humilis herba; quam & calidæ ferunt eſſe naturæ: & ideo per hanc videor mihi non inconvenienter hôc locô virtutem humilitatis accipere; ſed quæ ſanctis amoris vaporibus flagret. Sanct. Bernardus ſ. 42. in Cant.

Lampades ejus, lampades ignis. Cant. 8. 6. Dei ſpiritus ijs oblectatur, quibus delectatur & flamma: hæc non aurô, argentô, gemmis; ſed ſtipulis, fœnô, lignô, vilibus, nutritur. Ut intelligas, in te Dei Spiritum non reſidere, ſi vilia refugis, & ſplendidis innutriris. Oliva l. 9. Strom. hic.

Vas admirabile, opus Excelſi. Eccl. 43. 2. Et bene admirabile: quia, dum impletur, capacior fit. Bonaventura. diæt. ſal. de humilitate.

Poſui arenam terminum mari. Jerem. 5. 22. Rabanus Maurus ait: arena humiles ſignificat; quos Deus poſuit ad vincendum tumorem ſuperborum.

Super quem videritis Thau. Ezech. 9. 6. Signum Thau ſignificat humilitatem triplici ratione. 1. quia ſignificat Crucem Chriſti. 2. quia Thau interpretatur *Subter.* 3. quia Thau eſt ultima litera Hebraica. S. Vinc. Ferr. ſ. 1. D. infra Oct. Nat.

Canet ibi juxta dies juventutis ſuæ. Oſeæ 2. 15. Sept. Syrus: *humiliabitur ibi.* Symmachus, *affligetur ibi.* Nam Hebræum ana, & humiliari, & affligi, & canere, ſignificat. Corn. hic.

Num. III.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Stetit ſuprà, ubi erat puer. Matth. 2. 9. Licèt cœleſtem fuerit originem nacta, non dedignatur dimitti ad ſtabulum uſque; ut hominibus præbeat ducatum. Baeza l. 1. c. 8. §. 7.

Arborem attendite: petitima priùs, ut ſurſum excreſcat. Figit radicem in humili, ut verticem tendat in cœlum. Nunquid nititur niſi ab humilitate? tu autem ſinè humilitate vis excelſa comprehendere: ſinè radice auras petis. Ruina eſt iſta, non incrementum. S. Auguſt. ſ. 38 de V. D. in fine Humilitas mons magnus eſt; in cujus ſummitate lux eſt non modica, & honeſtarum perſonarum, id eſt, Sanctarum virtutum pulcherrima turba. S. Anſelmus lib. ſimilit. c. 99.

Citò turgens ſpuma dilabitur. Et quamvis grandis tumor, contrarius ſanitati eſt. S. Hieron. ep. 26.

Duo ædificia, & duæ civitates, à Mundi initio conſtruuntur: unam ædificat Chriſtus, alteram diabolus; unam ædificat humilis, alteram ſuperbus: una humiliatur, ut firmiter ſurgat; altera erigitur, ut infeliciter cadat. S. Cæſarius hom. 18.

Humilitatis plantam diligamus, cujus fructus cœlum. S. Baſilius Seleuc. in illud: niſi efficiamini ſicut parvuli &c.

Cœlorum regnum gloriæ amantem candidatum reſpuit; ambitioſa vota repellit; humilitatis merces eſt, non ſtabulum ambitionis. Id. ib.

Ipſe flos lilij tam altus, tam candidus, tam jucundus, ſemper reclinatur ad terram. Quid nobis per hoc aliud, quàm humilitas commendatur? Caput enim inclinare ad terram, eſt mentem noſtram ad generationem terrenam, & fragilitatem de terra contractam, inflectere: nè de nobis aliquid præſumere omnino audeamus, dum nos lutum, & cinerem eſſe, conſideramus. S. Bernardus tr. de Paſſ. D. c. 29. Lilium. Lem: *Celſum reſpicit ima.*

Quid eſt aliud, in faciem cadere, quàm illud etiam, quod in ſe præcipuum, vel optimum eſt, altâ conſideratione deſpicere: & illud utique, unde alijs innoteſcere, & velut venerandus apparere, conſueverat; tanquam infirmum, & penè, vel penitus, nihilum reputare. Richardus à S. Vict. de erudit. inter. hom. c. 36.

Nullum in genere granorum inveniri poteſt adeò nobile, & adeò dulce, & minùs ventoſum, quod humilitatem ſignat, ſicut granum frumenti. Sanct. Albertus M. tr. 1. de Euch. diſt. 3. c. 1.

Sicut ramus, in quo pendet fructus; & ſicut ſpica plena grano, reſpicit, & declinat versùs terram: ſic anima humilis, quæ, inſtar rami, eſt onuſta fructibus bonorum operum; & admodum eſt plena granis virtutum, reſpicit terram, id eſt, propriam fragilitatem. S. Bonav. diæt. ſal. de humil. cap. 36.

Incinerat ſe, & pulverizat; & ſic ſuaviùs fragrat: ſicut herbæ, & ſpecies aromaticæ, plus redolent, quantò ſunt minutiùs tritæ, & pulverizatæ. Unde dicitur Cant. 3. 6. *quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & univerſi pulveris pygmentarij.* Idem ibid.

Eſt

Est luminosa instar sideris radiosi. Nam sicut sidus, vel stella, est modica in apparentia; cùm tamen sit major totâ terrâ: sic humilis cùm sit parvus, in veritate est apud DEum maximus. Idem ibid.

Est instar lapidis pretiosi: nam tales sunt ùt plurimùm quantitate modici, & virtute magni. Id. ib.

Verum bonum eôdem agnoscitur modô, quô verum balsamum. Si enim aquæ immissum fundum petat, purissimum, & pretiosissimum reputatur. Sic, ut sciatur, num verè quis sapiens, doctus, nobilis sit? dispiciendum, num opera ejus humilitatem, modestiam, & submissionem, spirent. S. Franc. Salesius p. 3. c. 4.

Humilitas similis arbori illi, quæ in insulis Tyli enascitur, per noctem rubicundos suos flores occludenti, & non nisi sole exoriente recludenti. Sic humilitas omnes nostras virtutes, & perfectiones, tegit; &, non nisi charitate exigente, eas exerit, & prodit. Id. ib. c. 5.

Sanctum chrisma, cujus ad Confirmationem, & benedictiones, usus est, ex oleo, & balsamo. Symbolum humilitatis; quæ, ùt balsamum, ima petit; & charitatis, quæ summa. Id. ib. c. 8.

Humilitas mihi videtur esse sicut fulgur: sicut enim fulgur facit percussiones terribiles, & postmodum nihil potest inveniri ex eo; sic humilitas dissipat omne malum, & facit hominem nihil se reputare. B. Ægidius tertius Socius S. Francisci.

Ubi quis pulchros characteres exaraverit; jacit super illos pulverem: non tamen fœdantur; sed potiùs pulveris injectione defœdatio illa antevertitur. Hic pulvis est humilitas, quæ Abraham, licèt magna in DEI obsequium fecerit, ea operuit, dum pulverem se vocat Gen. 18. 27.

Cinis Symbolum humilitatis. Lem. *Contectum conservat.* B. Petr. Dam. s. 3. in Nat. S. Jo. Bapt.

O beatæ humilitatis excelsa majestas! quæ dum suô judiciô in ima deprimitur, divinâ provehente clementiâ ad cœlestia sublevatur.

Sagitta. Lem. *Depressa magis consurget in altum.*

Luna. Lem. *Alienâ luce. Quid autem habes, quod non accepisti?* 1. Cor. 4. 7. Picinelli.

Magnes inter gemmas positus ferrum trahit. Lem. *Pretiosa relinquit.* Idem.

§. II.

Humilitas Christi Domini.

Ex Veteri.

Formavit Dominus DEUS hominem de limo terræ. Gen. 2. 7. Terra fuit Christus in Passione: terra infimum locum tenet; & plus non potuit descendere: nec Christus magis potuit humiliari, quàm ut pateretur pro nobis. Hugo Card. hîc.

Rebecca conspectô Isaac descendit de camelo Gen. 24. 64. Anima Christiana! si videris Sponsum tuum Isaac ire peditem; debes tu, ad imitationem Rebeccæ, teipsum operire chlamyde; eò quòd pudere te debeat, videre JESUM Christum in ignominia, & te in alto hujus Mundani honoris camelo, constitutum. Stella p. 1. c. 3.

Cumq; amplexatus recidisset in collum Benjamin. Gen. 45. 14. Joseph exosculans, super omnium colla cum mira compassione recumbit; sed specialiter super Benjamin uterinum. Allegoricè per Benjamin designatur hîc Christus humillimus, virorum novissimus; sinè quô nullus Patrum potuit videre faciem Sapientiæ DEI, quâ instar Joseph omnia regit. S. Thomas Aq. hîc.

Cumq; complêsset sorte dividere. Jos. 19. 49. Mirare modestiam Josue, qui omnibus aliis sortes divisit; suam ultimus accepit datam à populo. Fuit typus CHRISTI, cùm primus esset omnium, imò α, & ω. Apoc. 1. 8. pro nobis factus est virorum novissimus. Cornelius hîc.

Incubuit super puerum. 4. Reg 4. 34. ut puerum resuscitaret: humiliavit se Christus, ut Mundum in peccatis jacentem erigeret. Misit Elisæus oculos super oculos, manus super manus. Videte fratres, quantùm se vir ille perfectæ ætatis contraxit; ut parvulo mortuo, & jacenti congrueret. Quod Elisæus in puero præfiguravit, hoc in toto genere humano Christus implevit. S. August. D. 5. Trinit. s. 2.

Exurge Domine DEUS meus in præcepto, quod mandâsti. Ps. 7. 7. Id est, quia humilitatem præcepisti, humilis appare. S. August. hîc.

A summo cœlo egressio ejus. Ps. 18. 7. & usque ad Bethlehem descensus ejus. S. Bernardus hom. D. infra octav. Epiph.

Ut jumentum factus sum apud te. Ps. 72. 23. Jumentum designat summam Christi humilitatem. Cornelius hîc.

Erit in novissimo diebus. Is. 2. 2. Magnum in Christo humilitatis magisterium, quando suo in terras adventui non elegit tempus primum, sed postremum. Arcones hîc. Disc. 2.

De radice Jesse. Is. 11. 1. Cur Propheta hîc Jesse maluit nominare, quàm David? cùm non ad Jesse patrem, sed ad filium hujus David floris hujus repromissio facta sit. Dicimus: quòd quia David, pro majestate regia, persona fuit sublimis; Jesse verò, qui & ipse dictus fuit Isai, ordine, vel statu, multò humilior fuit; adeò ut multoties Davidi jam regi ab inimicis improperaretur, quòd esset filius Isai. Porrò adversùs superbiam Assur, id est, diaboli nunc sermo erat; & velut antidotum humilitatem medicinalis gratia promittebat. S. Rupertus hîc.

Ex Novo.

Ego veniam. Matth. 8. 7. Quantùm divinæ humilitatis insigne; ut cœli Dominus nequaquam dedignaretur Centurionis servulum visitare. Quod utique non ideò faciebat, quia absens curare non poterat; sed ut formam tibi daret imitandæ humilitatis; quâ juxta humilioribus

doceret, ac superioribus, deferendum. Denique alibi dicit: *vade, filius tuus vivit.* Joan. 4. 50. Ut scias & potentiam divinitatis, & humilitatis gratiam. Ibi noluit pergere, nè in Reguli filio videretur magis divitiis detulisse: hic ipse perrexit; nè videretur in Centurionis famulo conditionem despexisse servilem. S. Ambros. l. 5. in Luc. 7.

Ascendente eô in naviculam. Matth. 8. 23. In naviculam, non in navem ascendit: ut signetur, DEI Filium vehiculô humilitatis vehi. Escobar hic Obs. 2.

Confide fili. Matth. 9. 2. O mira humilitas! despectum, & debilem, filium vocat; quem Sacerdotes non dignabantur attingere. S. Hieron. hîc.

Et assumptô Petro, & duobus filiis Zebedæi. Matth. 26. 37. Origenes tr. 35. in Matth. ad hos autem adduxit eos, maximè Petrum, magna de se confidentem: ut videant, & audiant, ubi est posse hominis, & quomodo impetratur. Videant eum cadentem in faciem suam.

In civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth. Luc. 1. 26. In hoc, quòd humilem locum elegit, humilitatem commendavit; & nos docuit, ut nos illa loca eligamus, quæ possunt de nobis magis, quàm nos de ipsis, gloriari. Hugo Card. hic.

Invenietis infantem pannis involutum. Luc. 2. 12. Certè cœlitùs annuntiatur humilitas, quia hæc quasi propria virtutis divinæ exhibenda sit majestati. S. Bernardus s. 4. in Nat. D.

Ut circumcideretur puer. Luc. 2. 21. Christus in circumcisione profundiùs se humiliavit, quàm in Nativitate: in hac enim accepit formam hominis; in illa verò peccatoris. Cornelius hîc. Dominus in Incarnatione minoratus est paulò minùs ab Angelis; sed in Circumcisione multò minùs; quia latronis cauteriô est signatus. Hugo Card. hic ex S. Bernardo.

Erat subditus illis. Luc. 2. 51. Erubesce superbe cinis! DEUS se humiliat; & tu te exaltas? DEus se hominibus subdit; & tu, dominari gestiens hominibus, tuo te præponis authori. Quoties enim hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo. S. Bernardus hom. 1. super Missus.

Dicebant excessum ejus. Luc. 9. 31. id est, excellentem ejus humilitatem, quâ usque ad mortem Crucis se humiliavit. Hugo Card. hîc.

Memento mei. Luc. 23. 42. Salvatorem tunc majestatis Dominum recognoscit, cùm videt humilitatis patientiâ cruciari. S. Maximus hom. 2. de latrone.

Et Verbum Caro factum est. Joan. 1. 14. & statim sequitur: *& vidimus gloriam ejus.* Quasi hæc Filij DEI exinanitio, atque humiliatio, ejus divinitatem miró modô patefecerit. Incert. Auth.

Cœpit lavare pedes. Joan. 13. 5. Sedebant discipuli; at virtus omnipotentis DEI ad terram usque se dejecit; & Dominus dominantium coram illis genuflexit. Blosius Margar. Spir. p. 3. c. 1.

Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus. Joan. 13. 3. Antequam Joannes summam Christi humilitatem explicet, prius exponit summam ejus majestatem. Sylveira hîc.

Ex Patribus.

O verè divinam in ipsa humilitate Domini prospicientiam! quantò enim abjectior humilitas, tantò divinior providentia. S. Ambros. in Luc. 3.

Lac nostrum Christus humilis est; cibus noster idem ipse Christus æqualis Patri. S. Aug. tr. 3. in ep. S. Joan.

Signum ejus est humilitas ejus. Per stellam eum magi cognoverunt: & erat hoc signum de Domino datum, cœleste, atque præclarum. Noluit stellam in fronte Fidelium esse signum suum; sed Crucem suam. Unde humiliatus; inde glorificatus. Inde erexit humiles, quò humiliatus ipse descendit. Idem. tr. 3. in Joan.

Factor omnium sit inter omnia: portatur manibus Matris rector totius orbis: lambit ubera regens sidera: tacet; & Verbum est. Idem l 4. c. 4. de Symbolo ad Catechumenos.

Quemadmodum majestas ejus non comprehenditur, sic neque ejus humilitas. S. Macarius hom. 31.

O quanta humilitas! incomprehensibilis DEus vult comprehendi, summus humiliari, potentissimus despici, pulcherrimus deformari, sapientissimus fieri ùt jumentum, immortalis mori; &, ut compendiô absolvam, DEUS vult fieri vermiculus. S. Bernardus tr. de Pass. cap. 17.

Quid superbis homo? DEus propter te humilis factus est. Puderet te fortasse imitari humilem hominem; saltèm imitare humilem DEum. V. Beda in Joan. 6.

Non est decens, militem sedere in scamno, si rex sederet in pavimento. Sic nos humiliari est necessarium; cùm videamus Regem gloriæ propter nos in tantum humiliatum. S. Bonaventura diæt. sal. de humilit. c. 36.

Quantò pro me egit viliora, tantò bonitatis suæ dedit indicia majora ipse parvulus lectulus; ipse pulli est nidulus. Gilbertus s. 2. in lectulo meo.

Tota vita CHRISTI descensio est, per humilitatis, vilitatis, paupertatis, gradus; quousque inferna descendendo penetraret, & inde solùm misericordiâ dignos extraheret. Simon Cass. lib. 4. c. 9.

§. III.

Humilitas à DEO, & ejus Filio Incarnato amatur, fovetur, æstimatur.

Ex Veteri.

Scyphum meum argenteum - pone in ore sacci juniores. Gen. 44. 2. Sicut Joseph lusit cum Benjamin, quem initiò quasi furem premere, & vincire velle se simulavit; postea totum id jocò factum esse ostendit; cumque amplexans cœteris fratribus prætulit: ità DEUS agit cum humilibus. Sinit illos contemni, affligi; sed si humiliter, ac patienter, ea ferant; blandietur eis, eosque evehet: ut tantò fiant gloriosiores, quantò antè erant abjectiores. Ludus ergo DEI est humilitas. Cornelius hic.

Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? 1. Reg. 15. 17. Acsi apertè diceret: magnus mihi fuisti, quia despectus tibi: sed nunc, quia magnus tibi es, factus es despectus mihi. Tantò unaquæque anima fit pretiosior ante oculos Dei; quantò præ amore veritatis despectior fuerit ante oculos suos. S. Gregorius mor. lib. 18. cap. 20.

Cùmq; deposuisset vestes regias &c. Esth. 14. 2. Valet apud Sæculum pompa, apud DEum humilitas. Esther, depositô ornatu regiô, nititur DEum ad commiserationem flectere: cùm deposuisset vestes regias; fletibus, & luctibus apta indumenta suscepit. Regem verò mortalem pro clementia aditura, circumdata est gloriâ suâ &c. c. 15. 5. &c. O prudentiam mulieris! sciebat, apud Dominum valere solùm virtutis meritum, non pretiosum corporis cultum: apud Sæculum verò virtutem sperni, pompam suspici. Idcirco ut hominum sibi conciliet gratiam, mœret; ut regis benevolentiam, refulget. Naxera in Jos. 21. §. 3.

In velamento alarum tuarum exultabo. Ps. 62 8. Parvuli sumus, ergo protegat nos DEus sub umbraculo alarum suarum. Quid cùm majores facti fuerimus? Bonum est nobis, ut & tunc protegat nos; ut sub illo majore semper nos pulli simus. Sinè protectione DEI nihil es; semper ab illo protegi velimus. Tunc semper in illo magni esse poterimus, si semper sub illo parvuli simus. S. Augustin. hic.

Inclina Domine aurem tuam, & exaudi me. Ps. 85. 1. Inclinat aurem, si tu non erigis cervicem: humiliato enim appropinquat; ab exaltato longè discedit; nisi quem ille humiliatum exaltaverit. Idem hic.

Dum esset rex in accubitu suo &c. Cant. 1. 11. Bonus humilitatis odor, qui de hac valle plorationis ascendens, perfusis circumquaque vicinis regionibus; ipsum quoque regium accubitum gratâ suavitate respergat. S. Bernardus s. 42. hic. Magna humilitatis virtus, cui etiam Deitatis majestas tam facilè se inclinat. Id. s. 43. ib.

Lilium convallium. Cant. 2. 1. Lilium convallium se dicit, quia in humilibus elucet magis gratia. S. Ambrosius s. 5. in Ps. 118.

Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu. Is. 66. 2. S. Augustus. sic legit: *super quem requiescet spiritus meus? super humilem, & quietum.* Is. 66. 2. Vis ergo esse locus Domini? esto humilis, & quietus. S. Augustus. in Ps. 131. Tabernaculum tuum, Domine, humilitas est, in quo verè Spiritus S. requiescit. Thomas Kemp. de trib. tabern. c. 2. Habitator cœli, imò Creator omnium, qui in terris habere se templum denegat, humilem, & quietum, & trementem sermones suos hominem, libenter assumit in templum. S. Hieronym. hic. Est humilitas angusta tibi, ampla Divinitati: pauper, & insufficiens tibi; sufficiens ei, quem non capit orbis; copiosè, ac deliciosè reficiens illum, qui & Angelos pascit. Guarricus s. 3. in Assumpt. B. V.

Ex Novo.

Et ecce vox de cœlis. Matth. 3. 17. Cur vox Patris auditur super Christum in baptismo? S. Hilarius in illa Ps. 138. 1. verba de Christo, *Domine probásti me, & cognovisti me*, ità ait: Demonstrandum autem in Evangelio, ubi & probatus, & cognitus est. Humilitas itaque probatio ejus est. Unigenitus namque DEUS baptizari tanquam peccator exposcit - Et probatus in istis omnibus. Probationem mox consecuta est cognitio: & quem humilitas probabilem fecerat, hunc Paterna vox Filium ostendit.

Cujus non sum dignus &c. tunc venit JEsus - ad Joannem. Matth. 3. 11. 13. En, quô magnete raptus. Qui, cùm statuisset jejunare priùs, quàm turbis immiscerì; turbis sociatus ante jejunium est, ut audiret dicentem: *tu venis ad me &c.* Oliva l. 1. Strom. hic.

Ego veniam. Matth. 8. 7. Centurio humilitate præcessit. Ut dixit, hominem se esse; mox cor ejus CHRISTUS intravit. Oliva l. 1. Strom. Joan. 4. 50.

Domine, non sum dignus &c. Matth. 8. 8. Dicendo se indignum, præstitit dignum; non in cujus parietes, sed in cujus cor CHRISTUS intraret. Nam non erat magna felicitas, si D. JEsus intraret in parietes ejus; & non esset in pectore ejus. S. Augustus. s. 6 de puero Centur. Non erat dignus, ut CHRISTUM domô reciperet; & jam corde receperat. Etenim Magister ille humilitatis, filius hominis, jam invenerat in illius pectore, ubi caput reclinaret. S. Augustus. in Ps. 38.

Vulpes foveas habent &c. Matth. 8. 20. Vulpes dolus; volucres cœli, superbia est. Quid ergo respondit Dominus? Potest in te habitare superbia, & dolus; CHRISTUS in te non habet, ubi habitet in te, ubi reclinet caput suum: quia reclinatio capitis humilitas Christi est. S. Augustus. in Ps. 90

Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Matth. 11. 27. Non Mundi elementa; sed hi, quibus parvulis spiritu Sacramenta Filij Pater revelavit. V. Beda in Luc.

Et descendens Petrus de navicula. Matth. 14. 29. Descendit de navi Petrus, ut iret

ad

ad JESUM. Quantùmvis enim descendas, licèt in omnium infimum locum venias; ibi invenies, & habebis JEsum. *Si descendero in infernum, ades.* Joan. 1. 51. dicitur: quòd visuri simus omnes, *Angelos DEI ascendentes, & descendentes super Filium hominis.* S. August. l. 41. Non diceret ascendentes ad Filium hominis, nisi sursum esset: non diceret descendentes ad Filium hominis, nisi deorsum esset: ipse sursum, ipse deorsum. Sursum in se, deorsum in suis. Baeza t. 2. lib. 11. c. 6. §. 9.

Et accipiens puerum, statuit eum in medio. Marc. 9. 35. Quòd complectitur puerum, significat, humiles suô dignos esse complexu, ac dilectione; talesque jure posse gloriari: *læva ejus sub capite meo.* V. Beda hîc.

Intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elisabeth. Luc. 1. 40. Cur non Zachariam? audi humilem vocem: *unde hoc mihi &c.* Oliva l. 1. Strom. hîc.

Ecce vir nomine Zachæus &c. Luc. 19. 2. *Staturâ pusillus*, hoc est, nullâ nobilitatis ingenitæ dignitate sublimis, exiguus meritis. S. Ambros. Divitiæ arboris obtinuerunt fastigium, præcurrens ascendit, non dignus, sed opulentus. Quàm morosè fastigium obtinuissent virtutes! quàm citò elatæ sunt facultates! Verùm ad videndum DEum nec humana valent fastigia; nec auri, nisi pauperibus erogata, prodest copia. Ideo ei præcipitur descensus: *Zachæe festinans descende*: quia Domini visio debetur humilibus, non superbis. Naxera in Jos. 13. §. 37.

Tu es Simon filius Jona. Joan. 1. 42. *Jona* dicitur *columba.* Tu es filius Jona, tu es filius Spiritûs S. Filius ergo dicitur spiritus, quia humilitatem de Spiritu S. acceperat. V. Beda hîc.

Ex Patribus.

Altus est DEUS; erigis te, & fugit à te. Humilias te; & descendit ad te. Quare hoc? quia excelsus est; humilia respicit, & alta de longe cognoscit. S. August. in festo ascens. D. s. 2.

Qui sinè humilitate bona opera agit, in ventum pulverem portat. Qui sibi vilis videtur esse, ante DEum pulcher est. Qui sibi displicent, DEO placent. Esto ergo parvus in oculis tuis, ut tu sis magnus in oculis DEI. Tantò enim eris apud DEum pretiosior, quantò fueris ante oculos tuos despectior. S. August. de tempore. Dom. 9. Trinit. serm. 1.

O quàm excelsus es! & humiles corde sunt domus tua: tu enim erigis elisos; & non cadunt, quorum fortitudo tu es. S. August. l. confess. 11. cap. 31.

Minimum discipulum DEus amat plurimùm. Inferiùs frater accumbe; ut, minore adveniente, sursum jubearis ascendere. S. Hieron. ep. 1. ad Heliodorum.

Non libentius Prophetarum ora, quàm humillimum hominem, osculatur Dominus. S. Chrysost. hom. 79. in Matth.

Manum CHRISTUS, quæ se indignam calceamentis esse dicebat, à pedum obsequio ad caput suum sublevavit. Idem hom. 3. in Matth.

Qui sibi vilis est, DEO charus est. S. Bernardus tr. de inter. domo c. 28.

Nescio quô pactô familiariùs semper humilitati propinquare solet divinitas. S. Bernardus ep. 42.

Si vultis oculô misericordiæ, oculô gratiæ, à Domino respici, humiles estote: *humilibus* enim, sicut Scriptura dicit, *dat gratiam: quia respexit humilitatem ancillæ suæ.* Id. de Pass. c. 17.

Humilitas se attenuat, ut ametur à sponso; se annihilat, ut creetur de novo: se evacuat, ut impleatur à DEO. Se attenuat, & facit seipsam gracilem, ad domicellæ modum. Annihilat se, ut de novo creetur. Ipsa enim est illud nihilum, super quod DEUS fundavit terram. Job. 26. 7. *qui appendit terram super nihilum;* id est, animam super humilitatis fundamentum. S. Bonavent. diæt. sal. de humilit. cap. 36.

Legitur in vitis PP. de quodam fratre bono, qui in suis orationibus non habebat ullas consolationes spiritûs. Qua de re DEO conquestus: Domine, tot annis servio tibi; & tamen necdum dedisti mihi aliquam consolationem divinam. Subitò venit umbra magna, quæ ipsum prostravit semimortuum, dicens: donec te contempseris sicut lutum, quod calcas, non senties consolationes divinas. S. Vincent. Ferr.

Tantò fit quisque pretiosior DEO, quantò propter eum fit vilior. S. Bernardinus t. 3. D. 10. Pent.

Quis est dignus sedere ad mensam Christi? qui sponte se humiliat pro amore Christi. Thom. Kemp. conc. 32. de Paschate.

Pretiosior coram eo est humilis, profundaq; propriæ imperfectionis agnitio; quàm miraculorum, aliorumque grandium operum, exhibitio. Blosius parad. an. c. 33.

§. IV.

Per humilitatem DEUS magna operatur.

SAmson arreptâ mandibulâ *interfecit mille viros.* Judic. 15. 15.

David quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu unô. 2. Reg. 23. 8. Rupertus: per humiliora instrumenta DEus gloriosiùs triumphat. Salvian. l. de provid. c. 7. quando evidenter DEus intelligi voluit, magna opera à se patrari; aut per paucos, aut per infirmos, res acta est: nè opus cœlestis dexteræ virtuti assignaretur humanæ. Ideò quidem & dux Sisara, quem Hebræus timebat exercitus, à muliere prostratus est. Judic. 4. 21.

Humilitas ad nihilum peccatorem adducit, ut se nihil reputet, & in valore, & in virtute. Ex hoc nihilo fit recreatio, sicut ex nihilo simpliciter facta est creatio. Umbertus l. 4. de erudit. Relig. p. 2. c. 4.

Hoc

Hoc non ignorabat David, qui dicebat: *cor contritum, & humiliatum, DEUS non despicies.* Ps. 50. 19. Qui etiam ait: *cor mundum crea in me DEUS.* v. 12. Creatio Mundi cordis facta est ex nihilo humilitatis. Novarinus agn. Euch.

§. V.

Humilitas disponit ad divinas gratias.

Pelliculasq; hœdorum circumdedit manibus &c. Gen. 27. 16. Non erubescamus esse humiles, ut exaltemur. Sicut Jacob non erubuit reputari deformis, & pilosus; ut patris benedictionem consequeretur. Broymard. Humilitas.

Tintinabula de auro purissimo - in extrema parte tunicæ - Exod. 39. 23. Nemo, opinor, ambigit; sanctioris amœnitatem vitæ malogranatis, aureisque tintinabulis, designari: hæc enim concentum cœli, illa verò gloriæ delicias, repræsentant. Suspendebantur autem ea ad oræ imas fimbrias; quas nemo non videt quasi in cœnum rejectas, & à gemmis Pontificis usque ad calceos ablegatas. Quæ ergo pars tunicæ putabatur abjectior, ea præ cœteris comptior, ornatiorque & renidebat, & sonabat. Oliva f. 4. D. Pass.

Et valles abundabunt frumentô. Psal. 64. 14. In vallibus pinguedo est; ibi proficiunt plantæ, ibi plena spica, ibi centesimus oritur fructus. Audis, quia ubique vallis laudatur, ubique humilitas prædicatur. S. Bernard. serm. de S. Benedicto.

Qui emittis in convallibus. Ps. 103. 10. Convalles humiliratem significant, quæ nunquam sinè fonte gratiæ est. Non est autem insolens; ut, qui montes sunt propter S. Spiritûs magnitudinem, convalles sint propter sui Spiritûs humilitatem. S. Prosper hic.

Qui bonus est, hauriet gratiam. Prov. 12. 2. Sicut hauriens aquam, eò puriorem, & copiosiorem, haurit; quò profundior puteus: sic & justus majorem gratiam, quò major est animi ejus humilitas. Nam bonus hic quilibet justus intelligitur, sed præsertim humilis, inquit Beda, & Hugo. Cornelius hic.

Benedicat terra Dominum, laudet, & superexaltet eum in sæcula. Dan. 3. 74. Uni dicitur terræ, ut DEum non benedicat solùm, sed & superexaltet. Et tamen ad cœlum magis ista exaltatio spectare videtur; quod & DEI sedes est, & altior terrâ. Puto, duplicî causâ id terræ mandari: I. Quia humilitas sui inclinatione maximè DEUM elevat. II. Quia humili plura suppetunt celebrandi DEI argumenta. Nam terra humilitatis imago, licèt reliquis elementis inferior, illa tamen militare suis commodis miratur. Fulget cœlum; sed fœcunditati terræ adlaborat. Sol splendet; sed suis fovet radiis fœtus agrorum: Luna crescit; sed plantis famulatur: aer, & aqua, terræ inservit. Ità, quò quis humilior est, eò magis sibi ancillari stupet vel reges. Quin terra docet, cœterarum virtutes concludi, tegique humilitate. Solis unus fœtus est splendor; una cœli soboles, astra; maris una piscium propago; aeris unica fœcunditas, volucres: terræ autem quam varia, & multiplex fœcunditas florum, fructuum, segetum, quadrupedum, metallorum. Oliva l. 12. Strom.

Facite homines discumbere: erat autem fœnum multum in illo loco. Joan. 6. 10. Poterat stantibus cibum dare! cur vult, ut sedeant, & super fœnum? Non enim beneficia divina dantur superbè stantibus; sed humiliter jacentibus super fœnum. Eusebius Emiss. quicunque igitur, qui vis satiari de panibus Christi; discumbe priùs super fœnum; imò priùs te fœnum esse, cognosce. Sylveira in Luc. 23. q. 13. Super fœnum discumbentes saturantur: quia humiles tantùm refectione Domini digni judicantur. S. Honorius D. 4. Quadr.

Ex Patribus, & aliis.

Cum timore, & tremore, vallem facite, imbrem suscipite. Depressa implentur, alta siccantur; gratia pluvia est. Quid ergo miraris, si DEUS superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. S. August. s. 2. de Verb. Ap.

Tunc pœnitentiæ fides habetur, cùm humilitati conjuncta est. Eam ob rem Sanctorum nobilissimi, ac in eis Principes, tum maximè humilitatem spectant, cùm humanis majora, ac diviniora, fuerint assecuti. Ubi suis verbis Abraham istud intexuit: ego sum terra, & cinis. Gen. 18. 27. tunc maximè naturam agnoscendo, naturæ modos præstantiâ transcendit. Modus amplificandæ gratiæ, vis est humilitatis. S. Basilius Seleuc. or. in illud. nisi conversi fueritis &c.

Sicut non patitur natura vacuum, quin illud repleat; sic nec gratia humilem, quin illi se infundat. S. Laurent. Just. de humilit. cap. 3. Lign. vit.

Semper solet esse gratiæ divinæ familiaris virtus humilitas. S. Bernardus hom. 4. sup. Miss.

Fons gratiæ in cor hominis, carnalis scilicet, & terreni, non ascendit. Sed quid est, in cor hominis non ascendit? utique quia fons est, & ascensum nescit. Scimus enim, quia fontium natura est, rivos sectari convallium, montium ardua declinare. Id. s. 4. in Vig. Nat.

Sicut aqua semper fluit ad valles, sic DEI gratia ad humiles. S. Bonavent. s. 2. de S. Andr. Apost.

Valles in seipsis frumentum, spiritualemque multiplicant fructum. Vallis est humilis anima inter medium montium, sinè arrogantiâ semper, atque immobilis permanens. Joan. Clim. gr. 25.

Qui seipsum ex intimi animi sensu, & affectu, novit; jam in terra seminavit: nam nisi ità seminemus, fieri non potest, ut floreat humilitas. Idem ib.

Hydria. Lem. *Subsidiam, ut implear.* Quantò humilior, tantò capacior, tantò plenior: colles enim aquam repellunt, valles implentur. S. Auguſt. ſ. 74. de temp. Picinelli.

§. VI.

Humilitas eſt mater ſapientiæ, ſcientiæ &c.

Symbola.

Major pars venit Benjamin. Geneſ. 43. 34. Benjaminus ſemper innocuus Joſepho conjunctior. Lyr. deſignavit, quòd humiles ſint doctrinæ, & ſapientiæ, magis capaces. Quantò humiliùs ſedebat, tantò ampliùs capiebat.

Collyriò inunge oculus tuos. Apoc. 3. 18. Collyrium hoc eſt humilitas. q. d. ait Rupertus: cor tuum verâ humilitate purifica; ut paupertatem tuam videas, & divitias bonitatis DEI agnoſcas. Cornelius hîc.

Confiteor tibi Pater. Luc. 10. 21. Somnia Pharaonis non revelavit DEUS Sapientibus Ægyptiorum, ſed humili Joſepho captivo. Oculi eminentes imbecilli visûs; ſubmiſſi meliùs vident. Stella in Luc. 10.

In fonte, aut profunda fovea, de die ſtellas licet videre. *Abſcondiſti hæc à ſapientibus &c.* Luc. 10. 21. Berengarius lib. ſimilitud.

Humilitas eſt Soror Sapientiæ. Hoc ſignatur in genibus; quæ mirâ fraternitate oculis junguntur: nam, cùm quis gignitur, ità formatur, ut genua ſurſum ad oculos teneantur; quorum conjunctione foramina oculorum cauſantur. Geminiani lib. 6. de Similitudin.

Teſtimonia

Ex Veteri.

Intellectum dat parvulis. Pſ. 118. 130. *Tuliſtis clavem ſcientiæ.* Luc. 11. 52. humilitas eſt clavis ſcientiæ. Hugo Card. in Pſ. 118. ad rerum divinarum contemplationem ingredi non poſſunt ſuperbi. Id.

Ut detur parvulis aſtutia. Prov. 1. 4. Cum parvulis congruè apponitur aſtutia; quia eam parvis rebus indidit DEUS, juxta illud: ingeniô pollet, cui vim natura negavit. Hinc vulpes aſtutior leone, canis ſagacior aſinô, ſimia ſolertior bove; parvæ aves magnis aſtutiores, parvi homines magnis. Quid prudentiùs formicis, & apibus? Cornelius hîc.

Inclina, cor tuum. Prov. 2. 2. Docet hîc Salomon viam, & modum, acquirendi ſapientiam; qui eſt, inclinare cor ſuum ad ſapientiam; eique totum cordis ſinum magnâ attentione, humilitate, & aviditate, expandere. Cornel. hîc. Inclina per humilitatem cor tuum ad cognoſcendam prudentiam. Ubi humilitas, ibi Sapientia. Hugo Card. hîc. Inclinare, eſt cor ad cognoſcendam prudentiam humiliare; & emundare cor, quod dignum fiat ad percipienda myſteria veritatis. V. Beda hîc.

Si quis eſt parvulus, veniat ad me. Prov. 9. 4. S. Gregor. l. 34. mor. c. 15. Salomon ad Sapientiam parvulos vocat: qui enim necdum ſemetipſum deſpicit, humilem DEI Sapientiam non apprehendit. *Ubi eſt humilitas, ibi & ſapientia.* Prov. 11. 2. Si quæritis veram ſapientiam, detis vos ad veram cordis humilitatem. Thom. Kemp. ſerm. ad Novit. p. 2. ſ. 3.

Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens redundans fons ſapientiæ. Prov. 18. 4.

Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam. Eccli 6. 34. In hac aurium inclinatione humilitatem agnoſcit. Hugo Card. Dion. Carth.

Quia repleta eſt terra ſcientiâ Domini. Iſ. 11. 9. Quæ eſt ſcientia Domini, quæ mira hæc efficit, niſi humilitas Domini? S. Rupertus l. 2. in Iſ.

Ex Novo.

Venite ad me. Matth. 11. 28. Quò? ad me. Quà? per humilitatem. Quô fructu? *ego vos refictam.* S. Bernardus tr. de gr. humilit.

Quomodo poſſunt hæc fieri? Joan. 3. 9. Non poteſt ab ignorantia detineri, qui humiliter, docere ſcientem, interrogat. Initium eſt ad ſcientiam, ignorata quærere à ſciente, nec vereri erubeſcens ſuper eis. Simon Caſſ. l. 11. c. 6.

Tu es Magiſter in Iſrael, & hæc ignoras? Joan. 3. 10. Humiliare illum ſtuduit ad divinam doctrinam capeſſendam. Id. ibid.

Ego ſum, qui loquor tecum. Joan. 4. 26. Cur Dominus ſe Meſſiam apertè manifeſtat Samaritanæ, non verò Judæis interrogantibus Joan. 10. 24. *quò uſq; animam noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palàm.* Imò Matth. 16. 20. *tunc præcepit Diſcipulis ſuis, ut nemini dicerent, quia ipſe eſſet JESUS Chriſtus.* S. Chryſoſt. hom. 32. fidelior Samaritana erat Judæis; qui non diſcendi, ſed arguendi, causâ rogabant: nam ſi diſcere voluiſſent, verborum, Scripturarum, & miraculorum, eis ſufficiens fuiſſet doctrina. At hæc mulier tantùm ſimplici affectu Meſſiam deſiderat; ideo ſe illi revelat. facilè humilis ſimplicitas apprehendit. Sylveira hîc.

Quomodo poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi? Act. 8. 31. Non ægrè tulit Eunuchus, nec indignatus eſt, neque ſe contumeliâ affici exiſtimavit: quod plerisque inſulſis accidit; quos pudet ignorantiam ſuam confiteri; & ab eis diſcere, qui docere valeant; & frequenter malunt in perpetua verſari ignorantia. S. Chryſoſt. hom. 35. in Gen.

Ex Patribus, & aliis.

Nemo magis poteſt videre divina, niſi qui humilitatis ſuæ conſcius neſcit extolli. S. Ambr. lib. de Vid.

Qui

Qui didicerunt à D. JEsu Christo humiles esse corde; plus cogitando, & orando, proficiunt, quàm legendo, & audiendo. S. August. ep. 112.

Amat Christus infantiam, humilitas magistram, innocentiæ regulam, mansuetudinis formam. S. Leo serm. 7. in Epiph.

Humilitas sapientiæ mater est. S. Chrysost. hom. 48. in Matth.

Hoc ingens est operæ pretium studij Sapientiæ, ut, qui rectè magnus factis est, submissò, & purò, corde sit, & vitam condemnet; neque conscius fuerit, quòd seipsum DEO dignum reputaverit. S. Gregor. Niss. de scopo Christiani.

Quæ revera cognitio est, atque scientia, humilitati conjuncta reperitur. S. Ephrem ad eversion. superb.

Malus mercator est, qui se decipit; qui se appretiat plus, quàm valet. Sed, alios appretiare, & se despicere; hoc est principalissimum studium sapientiæ. S. Bonavent. serm. 19. hexam.

Humilitas est sapientiæ solium, gratiæ pallium, & gloriæ præludium. Id. in Ps. 118.

Summa totius Philosophiæ Christianæ hæc est; ut ducem nostrum JEsum per veram humilitatem sequi contendamus. Blosius par. an. cap. 7.

Coram infinita illa sapientia plus valet parva quædam de comparanda humilitate cura, & unicus ejus actus; quàm omnis totius Mundi scientia. Ex luminibus, & dogmat. Spir. S. Theresiæ.

§. VII.

Humilitas est basis, substantia virtutum, & sanctitatis.

D*Escendit hic justificatus.* Luc. 18. 14. Si humilitas cum peccatis tantum valet, ut etiam Pharisæi sanctitatem superet; quid effecisset eadem humilitas cum pietate conjuncta? Stella hic.

Qui sinè humilitate virtutes congregat, quasi in vento pulverem portat. S. Gregor. hom. 7. in Joan.

Magna, quæ agimus, quasi minima ducimus; cùm hæc per fortium exempla pensamus. Sed tunc apud DEum crescunt per meritum, cùm apud nosmetipsos per humilitatem decrescunt. S. Gregor. mor. l. 30. c. 9.

Fundamentum sanctitatis semper fuit humilitas: nec in cœlo stare potuit superba sublimitas. S. Cyprian. de Nat. D.

Parva est cujusvis virtus corporis; nisi major simul adsit virtus animi. Tota namque illa mira vis Samsonis, non ab ossibus tantum, sed à spiritu erat in capillis. Virtutis autem Spiritus humilitas est. S. Cyrill. in Apolog. cap. 18.

Virtutum bonum quoddam, ac stabile, fundamentum, humilitas. Nempe si nutet illa, virtutum aggregatio non nisi ruina est. Sanct Bernardus de consid. ad Eug. lib. 5.

Pretiosissimus fundus virtus est; bonus fundus humilitas; in quo omne ædificium constructum spirituale crescit in templum sanctum in Domino. S. Bernardus ib. l. 2.

Vana est omnis exercitatio, omnis temperantia, omnis obedientia, omnis voluntaria paupertas, omnisque disciplina multijuga, humilitate destituta. S. Ephrem. ad evers. superb.

Humilis ædificat super petram, superbus super arenam. Richard. à S. Victor. in die Paschæ.

Virtus non est; nisi conjunctam habeat humilitatem. Qui hoc fundamentum rectè jecerit, poterit, in quantam volet altitudinem, structuram excitare. Hæc maxima est munitio, hæc murus inconcussus, hæc inexpugnabilis turris; hæc omne continet ædificium; non sinens ipsum, vel à ventorum violentia, vel ab imbrium impetu, vel à spirituum vi, dejici; sed omnibus insidiis inaccessum facit, & invictum; quasi ex adamante constructum esset; magnasque nobis largitatis retributiones affert. S. Chrysost. hom. 35. in Gen.

Unusquisque humilitate suppositâ tutissimè cuncta alia superponit ædificans: hac verò subductâ, etiamsi usque ad ipsum cœlum conversationis sublimitate pervenias, simul omnia subtrahuntur, atque in finem pessimum relabuntur. Idem hom. 15. in Matth. 5.

Quod igitur caput virtutis est? - humilitas certè. - Hoc caput, etsi nec cæsariem, nec crines habeat; sic tamen pulchrum est, ut DEUM ad seipsum attrahat. Idem hom. 48. in Matth. 13.

§. VIII.

Humilitas est via ad cœlum.

E*Go sum ostium.* Joan. 10. 9. Qui per januam intrat humilis est; qui per aliam partem ascendit, superbus est. Ideo dixit illum *intrare*, illum *ascendere*: sed ille intrando recipitur, ille ascendendo præcipitatur. S. August. in Ps. 95.

Quid factura fuerat humana, & vana, præsumptio; quantamlibet in cœlum adversùs DEUM, altitudinem molis extolleret; quando montes transcenderet universos, quando spatium nebulosi hujus aeris evaderet. Tutam, veramque, ad cœlum viam molitur humilitas, sursum levans cor ad Dominum. S. August. de Civit. l. 18. c. 14. apud Octavianum de Tuffo in Eccl. 18.

Humilitas est cœleste instrumentum, quod ex abysso peccatorum in cœlum animam levare potest. Joan. Climac. gr. 25.

Via paradisi est humilitas. S. Vincent. Ferr. s. 14. de morte quadruplici.

§. IX.

Humilitas ardua virtus, excellens, honorata &c.

Ex Veteri, & Novo.

Profectiq; filij Israel. Ex. 12. 37. Israëliticus populus unius noctis spatiò Ægyptiorum excussit jugum, seque in desertum dedit: at in deserto quot dies, quot annos consumit? Richardus à S. Victore: de exterminio mali tt. 1. c. 12. proculdubio non est ejusdem facultatis, & facilitatis; Ægyptò exire, & eremum pertransire; Mundum relinquere, & seipsum vincere. Illud unius diei opus est; hoc vix post multa tempora explemus. Durum, difficile, grande; seipsum bene inspicere, & plenè despicere; perfectè probare, & penitus improbare.

Facile est umbram crescere. 4 Reg. 20. 10. q. d. inquit Abul. cùm ascendere sit facilè, non peto istud, sed contrarium; ut miraculum appareat. Ascendere de linea ad lineam; de gradu ad gradum; de dignitate ad dignitatem; facile est: quia inclinationi nostræ valde conforme. At verò retrocedere, ex culmine dignitatis ad humilia descendere, miraculum apparet. Paoletti s. 24. de S. Philippo Benitio.

Accessit ad eum mulier. Matth. 26. 7. *Maria accepit libram unguenti.* Joan. 12. 3. Toletus hic: Matthæus nomen tacet, quia caput unxit; Joannes nominat Mariam, quia pedes. Joannes Damasc. or. de dormit. Mar. Maria unxit pedes JESU, quia in Maria humilitatem in honore habet. Duæ sunt Dominæ: una est, quæ non habet nomen speciale, quia indigna est nomine: Domina ista est superbia. Alia est humilitas, quæ vocatur Maria. Lib. 1. c. 29. Revel. S. Brigittæ.

Magnificat anima mea Dominum. Luc. 1. 46. Tunc anima nostra verè DEum magnificat, quando sub ipso seipsam captivat, & humiliat. S. Bonavent. hic.

Ex Patribus.

Quia originem perditionis nostræ se præbuit superbia diaboli; instrumentum redemptionis nostræ inventa est humilitas DEI. S. Gregorius l. 4. ep. 37.

Vestra arma jejunia sunt, vestra pugna humilitas est. S. Chrysostomus hom. 13. in Marci 11.

Quod igitur caput virtutis est? humilitas certè. S. Chrysost. hom. 48. in Matth.

Nihil conferendum humilitatis virtuti: ipsa enim mater est, & radix, & columna, & fulcimentum, & vinculum bonorum. Sinè illâ abominabiles, & sceleſti, & immundi, sumus. S. Chrysost. hom. 30. in acta.

Quia illis maximè laborare opùs est, ut veram consequi humilitatem possint qui magnarum sibi virtutum conscij sunt; magnam sibi vim inferant, necesse est, ut conscientiam rectè factorum sese semper efferentem obtundere queant. Idem. hom. 3. in ep. 1. ad Timoth. c. 1.

Si non potes sublimem incedere semitam virginitatis; sequere vel DEUM per tutissimam viam humilitatis. S. Bernardus hom. 1. sup. miss.

Glorioſa res humilitas; quâ ipsâ quoque superbia palliare se appetit, nè vilescat. Idem tr. de grad. hum.

Nulla splendidior gemma in omni præcipuè ornatu summi Pontificis: quò enim celsior cœteris, eò humilitate apparet illustrior & seipsò. Idem l. 2. de consid. ad Eug.

Decor animæ humilitas est. Id. s. 45. in Cant.

O humilitas, ô sublimitas! & tabernaculum Cedar, & sanctuarium DEI! & terrenum tabernaculum, & cœleste palatium; & domus lutea, & aula regia! Idem s. 27. in Cant.

Qui contendit supergredi proximos, multas inveniet difficultates; multos habebit æmulos, multos patietur contradictores, ascendentes equidem ex adverso. Nihil verò facilius est volenti, quàm humiliare semetipsum. Idem. s. 2. in capite jejunij.

Quemcunque humilem conspexeris; DEI esse filium confidenter credere debes. B. Cæsarius Arel. hom. 13. de V. A.

Semper ex mensura humilitatis pendet mensura magnitudinis. Richard. à S. Vict. c. 32. de erud. hom.

Maximus est animæ decor, si, post omnium virtutum perfectionem, humilitatem possideat; &, cùm magni sit meriti, magnam se esse nesciat. Idem c. 3. in Cant.

Magnus thesaurus magnâ eget custodiâ: fur enim semper sollicitus est, ut effodiat, ut furetur, ut traducat. Erat Apostolis pretiosus, & inæstimabilis, thesaurus ipsa Redemptoris gratia, & divinum ejus Collegium. Hujus thesauri custodem oportuit esse humilitatem. *Discite à me, quia humilis sum.* Matth. 11. 29. Hildebertus ep. 71.

Humilitas omnium virtutum est maxima; cùm tamen virtutem se esse nesciat. Guarricus Sabbath. 2. hebd. Quadr.

Superbiat, ô humiles, anima vestra glorians in humilitate sua; omnemque altitudinem hujus mundi longè sub pedibus suis jacentem despiciat; indignumque judicet gloriæ suæ, ad concupiscentiam vilis prædæ, suam ulterius majestatem inclinare. Quid? jam jam tollenda es in cœlum. & nunc te demum mergeres in cœnum? Te præstolatur Curia Sanctorum, & præponeres societatem dæmoniorum? Idem serm. in sol. OO. Sanctorum.

Humilitas susceptа pro Christo regiam præfert dignitatem. Gilbertus s. 18. in Cant.

O sancta humilitas tu omnium te noviſſimam credens, cœteros honorabiliter antecedis. dum descendis, ascendis: Dum gloriam fugis, acquiris: dum latere cupis, efficeris manifesta. - Deformitatem tuam sæpissime intuens; ô quàm pulchra es in oculis Domini ex venustate tua, & faciei tuæ splendore, summi regis Filius adamavit te, & te suô fecit dignam connubiô &c. S. Laurent. Just. de triumph. ag. 3. c. 3.

Meliot

Melior est purpurata humilitas, quàm pannosa superbia. Blesens. Invectiva in quendam depravatorem oper. suor.

Humilitas est proprium, atque magnificum, donum Salvatoris. Cassianus Collat. 15.

Nulla major altitudo est, quàm propter Deum profunda humiliatio. S. Thom. Vill. conc. de S. Michaele.

Humilitas suò modò est ambitiosissima, cupidissima; maximi cordis, & altissimi spiritûs: quia dedignatur impleri, nisi summò honore, nisi summis divitijs, nisi summâ gloriâ. Joan. Gerson. s. in Cœna Dom.

§. X.

Humilitas est potens, victoriosa.

Num. I.

Symbola.

Issachar asinus fortis. Gen. 49. 14. Tot laboribus exantlandis, tot oneribus ferendis, satis videbatur si generosius aliquod animal, ùt camelus &c. in comparationem daretur. Quæritur tamen quadrupes vilissima conditio; ut hujus justi fortitudo, non solùm oneris oppressione, sed etiam honoris jacturâ probaretur. Richardus à S. Vict. istud internum gaudium, est illa terra, quam Issachar vidit, & concupivit: pro qua asinus factus, & effectus fortis, libenter supposuit humerum ad portandum. Multùm sibi viluerat, qui se asinum, animal scilicet præ cœteris vilius, reputabat. Vilis ergo ùt jumentum, fortis ad se mortificandum, habitamus inter terminos. Pene, non plenè, hanc morientium terram deseruerat; pene, non plenè, illam viventium terram apprehenderat, qui inter terminos habitabat: quia vilissimis, quia pauciss imis hujus vitæ bonis contentus erat. Hujus terræ miseræ extrema tenebat; quia per frequentes mentis excessus vitæ perennis dulcedinem prægustabat, illius beatæ terræ initia contingebat. Ramirez in ep. Chri. &c. ep. 3. Apoc. 2.

In mandibula pulli asinarum delevi eos &c. Judic. 15. 16. Quid est, per jacentem mandibulam asini mille viros occidere; nisi per linguas humilium, atque simplicium, perfectum non credentium numerum à pravitatis suæ statu dejicere, atque ad humilitatem Christi per sanctæ prædicationis officium inclinare. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 17.

Ascendit Jonathas *manibus, & pedibus, reptans.* 1. Reg. 14. 13. Manifestum est majora tentationum obstacula majore virtutum nisu debere transcendi? quod tunc ritè perficitur, cùm armatus contra hostem humilis auditor spiritualis per omnia sequitur exempla præceptoris. V. Beda hic.

Aristoteles in Problem. S. 25. q. 9. quærit: cur aër, qui luce crassior, solida valeat permeare; lux ipsa non possit? an quia lux per directum tantum fertur? At aër impedimentò nullo arcetur: quoniam quà transit, tendere è directo non solet. q. d. aër locum sæpe invenit, ubi luci negatur introitus, & via obstruitur: ille quippe novit se flectere, torquere, accommodare. Sic, qui novit curvare ad obsequium cervicem, flectere ad reverentiam poplites, inclinare ad gratiam caput; ille in impediti ssimâ, & obturata planè loca, insinuare se potest. Qui de sua gravitate remittere, descendere de celsitudine, existimatione sui scit cadere; ille facilè quacunque ingreditur, & componit omnia. At qui per directum semper velut lux vult tendere; nec de suo honore, ac jure aliquid aliquando cedere; difficilè obtinebit, quod cupit. Didacus Niss. Vit. Abraham. l. 2. cap. 4.

Humilitas similis magneti; etiam mentes ferreas trahit, & placat. Geminiani l. 2. similit. c. 14.

Num. II.

Testimonia.

Ex Veteri.

Pascebat servus tuus. 1. Reg. 17. 34. Sanct. Antonius de Padua. D. 2. Quadr. Ego servus tuus. O margarita fulgens; O narde redolens! Ego, inquit, servus tuus! humilis servum se reputat, minùs de se sentit, quàm in se sentit. Iste humilis servus interficit leonem superbiæ, & ursum luxuriæ.

Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cœli &c. 1. Reg. 17. 44. Provocavit Golias David: provocavit impietas pietatem, provocavit superbia humilitatem; postremò provocavit diabolus Christum. Quid miramini diabolum victum? ille erat grandis staturâ corporis; iste autem staturâ parvus, sed fide magnus. Sanct. Augustinus in Psalm. 143.

Nunquid vox hæc tua? &c. 1. Reg. 24. 17. Vide, quàm efficax fuerit vox Davidis, quàm potens humilitas; quæ adamantium cor Saulis confregit, ac mite, placidumque, reddidit, & in lacrymas amoris solvit. Corn. hîc.

Ludam, & vilior fiam, plus quàm factus sum. 2. Reg. 6. 22. S. Gregor. mor. l. 27. c. 27. Quid alij sentiant, ignoro. Ego David plus stupeo saltantem, quàm pugnantem: pugnando hostem subduxit; saltando coram Domino seipsum vicit: &, cùm despiceretur, dixit: *ludam &c.* quasi diceret; vilescere coram hominibus appeto.

Corruens in terram adoravit. Job. 1. 20. Job prostratus dejecit diabolum; alium humiliavit, exaltatum supplantavit, confudit fortem, deformavit elatum. Origen. l. 1. in Job.

Ibi abscondita est fortitudo ejus. Habac. 3. 4. Quæ est fortitudo tua, nisi humilitas? Drogo. Ostiens. de Sacr. Dom. Pass.

Ex Novo.

Ecce Magi &c. Matth. 2. 1. Cùm tres Magos ad adorandum JEſum novi ſideris claritas deduxiſſet; non eum imperantem dæmonijs, non mortuos ſuſcitantem, &c. vel in aliqua divinarum virtutum actione viderunt; ſed puerum ſilentem, quietum, & ſub matris ſollicitudine conſtitutum: in quo nullum apparebat de poteſtate ſignum; ſed magnum præberetur de humilitate miraculum. Tota victoria Salvatoris, quâ & diabolum ſuperavit, & Mundum, humilitate eſt concepta, humilitate eſt confecta. S. Leo ſ. 7. in Epiph.

Diſcite à me, qui ſum humilis corde. Matth. 11. 29. Non ait, diſcite à me quatriduanos mortuos ſuſcitare; ſed ait: *diſcite quia humilis*: potentior eſt enim ac tutior, ſolidiſſima humilitas; quàm ventoſiſſima celſitudo. Sanctus Auguſtinus de Trinitat. l. 8. cap. 7.

Ut deſcriberetur univerſus orbis. Luc. 2. 1. Cur Chriſtus tunc natus? Hugo à S. Victore: cùm Roma victrix ſuper omnia regna caput ſuperbô faſtu extuliſſet; tunc, dominante ſuperbiâ, humilis venit; ut de ſua humilitate celſitudinem Mundi ſterneret: manifeſtè demonſtrans; quantus in ſua majeſtate foret, qui in noſtra infirmitate poſitus univerſa dejecit. Unde tota Chriſtianæ ſapientiæ diſciplina non in abundantia verbi, non in aſtutia diſputandi, neque in appetitu laudis & gloriæ; ſed in vera, & voluntaria humilitate conſiſtit: quam Dominus JESUS CHRISTUS, ab utero matris, uſque ad ſupplicium Crucis, pro omni fortitudine, & elegit, & docuit. Sanct. Leo ſ. 7. in Epiph.

Nolite timere puſillus grex. Luc. 12. 32. Vide, quô titulô timorem depellat: *puſillus grex.* Imò ob hoc vel maximè timere debent, quòd ſint *puſillus grex*: nam juxta Sanct. Chryſolog. ſ. 32. puſillum gregem humiles vocat: quia humilitas omnem prorſus timorem excutit, & fortes reddit. Pinna in Eccl. Ethol. 221.

Non eſt nobis colluctatio adverſùs carnem - propterea accipite armaturam Dei. Epheſ. 6. 12. 13. Lucta pugilum fit ſolis manibus; arma impedimento. Optimè armatus nudus per humilitatem. 2. Cor. 12. 9. *libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti.* Pinna in Eccl. Ethol. 40.

Adjuvit terra mulierem. Apoc. 12. 16. Sanct. Andreas Cæſarienſ. hîc: terra juvit illam: juvit autem Sanctorum ſubmiſſione. Qui verè, rectèque dicere ſolent, ego ſum terra, & cinis; omnes ſuperbi diaboli vires enervant. Nihil enim diaboli vires ità frangit, ùt humilitas. Euſebius Gallic. ſ. 1. de Epiph. quælibet tribulatio ità ab humilitate mitigatur, ac vincitur; ſicut in planis littoribus ſinè aliquô fragore unda conſumitur.

Ex Patribus.

Omnis fortitudo in humilitate: quia fragilis eſt omnis ſuperbia. Sanct. Auguſtinus in Pſalm. 92.

Humilitatem exerceamus: nihil enim illâ potentius. Sed & petrâ eſt fortior, & adamante ſolidior; & in majorem nos ſecuritatem collocat, quàm queant vel turres, urbes, muri: omnibusque diaboli machinationibus ſublimior facta contingere volentibus inſuperabiles facit. S. Chryſoſt. ſ. 20. in ep. ad Rom. 2. 12.

Dilige humilitatem: nam, quæ ſecundùm DEUM eſt humilitas, murus firmus, & inexpugnabilis eſt à facie inimici. S. Ephrem. præn. 46.

Humilitas eſt turris fortitudinis à facie inimici. Jo. Climac. gr. 25.

§. XI.

Humilitas vincit, pellit dæmonem.

NIhil, ùt divino Antonio ab Angelo nuntiatum eſt, diaboli vires ità frangit, ſicut humilitas. Sanct. Andreas Cæſarienſ. ſ. 12. in c. 12. Apoc.

Cuidam fortiſſimo athletæ Chriſti, qui ad hanc beatiſſimam virtutem (humilitatem) feſtinabat, impuri dæmones laudem in corde ſubſeminabant. At ille divinâ inſpiratione malignorum ſpirituum nequitiam piô, & religioſô compendiô vincere agreditur. Deſcribit in cellulæ pariete altiſſimarum virtutum appellationes; putà perfectæ charitatis, Angelicæ humilitatis &c. Cùm ergo illum cogitationes extollere cœpiſſent, dicebat illis: eamus ad arguentem; adveniensque relegabat appellationes illas, ſibique ipſi clamabat: cùm has omnes poſſederis, tunc ſcies, quàm longè, adhuc à Deo ſis. Joan. Climac. gr. 25.

S. Macario in via occurrens diabolus, falce eum fruſtà percutere nitebatur; dixitque ei, magnam à te vim patior Macari; quia adverſum te nihil valeo. Ecce enim, quidquid tu facis, & ego facio: jejunas, & ego: vigilas, & ego non dormio. Unum eſt, in quo me ſuperas. Quod eſt illud? interrogat Macrius. Reſpondet: humilitas tua; & ideo extra te nihil poſſum Bolland. 15. Jan.

S. Paulus ſimplex agricola, uxorem in adulterio deprehenſam deſerens, fit monachus, diſcipulus S. Antonij, ſimpliciſſimè obediens. Dæmoniacum juſtus à Sanct. Antonio curare, fuſis precibus dicit ad dæmonem: dixit Abbas Antonius, egredere ab homine. Dæmonium reſpondet: non egrediar. Acceptâ pelle ſua ovillâ verberat eum in tergo, dicens: egredere, dixit Abbas Antonius. Ad hæc diabolus egreſſus clamans: diſcedo: Pauli ſimplicitas, & humilitas, me expellit. Bolland. 7. Martij ex hiſtor. Lauſiaca Palladij cap. 22.

§. XII.

Humilitas trahit, rapit corda; persuadet.

Vir luctabatur cum eo. Gen. 32. 24. Rediens Jacob è Mesopotamia angelum sibi obsistentem invenit; cum quo luctatus femoris nervum tetigit; qui mox emarcuit, & Jacob claudus perstitit. S. Chrysost. hom. 85. in Gen. totum hoc factum est, ut se totum humilitati ejus attemperaret, & formidinem ex anima justi eximeret; & persuaderet ei, ut citra angorem fratri occurreret. q. d. modica Angelus Jacobo ostendit, quô iratum fratrem emolliret: timebat enim, nè memor adhuc esset Esau illatæ injuriæ: contractô nervo id facilè consecutus est: necesse est enim, ut claudus obvio se reverenter dimittat. Pinna in Eccles. 6. Ethol. 72.

Adoravit pronus in terram septies - stringens, collum eum, & osculans, flevit. Gen. 33. 3. 4. Placantur alieni animi submissione humili. Abulens. generosi cordis est, parcere humilibus, eosque diligere. Velloso in Judith. 3. Corda lapidea humilitas emollit. Servum se fratris Jacob prædiat: *parvuli sunt, quos donavit mihi Deus servo tuo* v. 5. Alvarez Illustr. 15.

Exterriti dixerunt. Gen. 43. 18. Indè humiles incurvant genua, ad promerendam ejus misericordiam, ait Abulensis.

Obsecro Domine mi Num. 12. 11. Humiliavit se Aaron, quantùm potuit, ut faciliùs impetraret. Abulens.

Domine mi rex. 1. Reg. 24. 9. *Pater mi.* v. 12. *inclinans se David pronus in terram adoravit.* v. 9. volebat obsequiis vincere Saulis improbitatem. Abulens. q. 17.

Sedens in cathedra sapientissimus &c. 2. Reg. 23. 8. Tanquam vermiculus suâ molli teneritudine ligni duritiam domans, alios devinciens, & ad se alliciens; non altâ arrogantiâ, sed humili modestiâ, & lenitate. Sylveira in Apoc. 1.

Curvavit genua. 4. Reg. 1. 13. Principes militum coram Elia igne pereunt v. 10. solus ille immunis, qui *curvavit genua.* Humilitatis meritô servatus est. Drogo de Pass.

Procidens autem servus ille orabat. Matth. 18. 26. & mox obsequiô humili veniam impetravit. v. 27. *misertus autem Dominus servi illius, dimisit eum.* v. 27. Rex, scilicet quia nobilis erat, citò misertus est. Abulens. q. 132.

Ego Joannes frater vester. Apoc. 1. 9. Notandum, quòd, cùm posset dicere magister, propter prælationem; dixit *frater*, propter humilitatem. Tacuit ergo Magister; nè videretur per prælationem terrere. Dixit *frater*; ut per humilitatem faciliùs suadere posset.

Richard. à S. Vict. in Apoc. l. 1. cap. 4.

§. XIII.

Humilitatis immunitas, securitas, quies.

Figuræ, & Symbola.

Est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere, parva; & salvabor in ea: nunquid non modica est, & vivet anima mea. Gen. 19. 20. Timetalta Loth, parva securitati eligit. Naxera in Jos. 1. §. 54. Sæpe fastigium infelicitatis mater. In parvo salus. Sanct. Chrysostomus hom. 6. de humil: unum minimum de Sodomiticis urbibus oppidum, ad salutis refugium, sibi donari poscit à Domino.

Sedens in sterquilinio. Job. 2. 8. Mirandum est; Jobô in sterquilinio sedente, omnia diaboli machinamenta esse disturbata. Quia in fimo sedens non habet unde cadat. Et habet, unde consurgat per eum, qui suscitat de terra inopem, & de stercore erigit pauperem. de Arcones in Is. 3. Disc. 2.

Mulier amicta sole - fugit in solitudinem. Apoc. 12. 1. 6. Cur cœlum deserens ad solitudinem fugit? In solitudine nil habet excelsum; non sole micat; ibi tutior. Naxera in Jos. 1. §. 54.

Tumefactus aer de latitudine corporali, & claritate substantiali, & sublimitate locali; spernendo terram, eidem locutus est dicens: Ut quid tu punctum opacum semper deorsum manes? cur non interdum erigeris? quare non dilataris? Respondit: fateor, sum punctum; sed hac modicitate punctuali in sempiternum quiesco; cùm tuâ tu semper magnitudine fluctues. Pretiosissimis gemmis sum ornata; rivis, herbis, pratis, hominibus, exornata. Nulli unquam molesta; nisi cùm, à te mea viscera subintrante, terræ motu concutior. Tu verò densis nubibus fulmina emittis, grandines. Nimirum emissiones tuæ superbiæ gravissimæ sunt tempestates, S. Cyrillus ex Apolog. l. 2. c. 1.

Sicut pisciculi evadunt sagenam, sic humiles rete, id est, tentationes diabolicas. Sanct. Bonaventura diæt. sal. cap. 36. de humilit.

Rete pisces claudens. Lem: *Minores evadunt.* Picinelli.

Fulmen. Lem: *Feriunt summos.* Vel: *Humiliora minùs.* Seneca Hypp. Act. 3. minùs in parvis fortuna fecit. Picinelli.

Testimonia

Ex Veteri, Novo, & Patribus, & aliis.

David vidit Angelum Domini stantem, - & evaginatum gladium in manu ejus. 1. Paral. 21. 16. Quid remedij contra hunc gladium? *ceciderunt tam ipsi, quàm majores natu vestiti cilicijs proni in terram.* En humilitas! & quid inde factum? v. 27.

& convertit gladium suum in vaginam.

Missus est Angelus Gabriel in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth. Luc. 1. 26. Cur Nazareth eligitur ad verbi incarnationem? Respond. ex Beda l. de loc. Sanctis: Nazareth muros non habet. Hugo Card. in Nazareth, civitate parvâ, concipitur, & nutritur: in Jerusalem, civitate sublimi, pascitur, & crucifigitur. Quid hoc? nisi quia salus in humilitate custoditur; in sublimitate periclitatur. Maria in Nazareth concepit JEsum, in Jerusalem amisit JEsum.

Qui seipsum humiliat, nunquam poterit irâ commoveri, & proximo succensere: quia anima ejus in sui consideratione occupata est, & humiliata. Animâ autem, quæ sic se habet; quid esse possit beatius? Quicunque talis est, is in portu continuò sedet ab omni tempestate liber; & oblectatur in cogitationum tranquillitate. Et ideo Christus dicebat: *& invenietis requiem animabus vestris.* Matth. 11. 29. Sanct. Chrysostom. t. 1. hom. 9. in Gen.

Imitatores Christi lineas tenent humilitatis; & sola est, quæ charitatem acquirit, pacem invenit. Humilitas non habet, unde cadat. S. Chrysost. de Verb. David: quis sum ego 2. Reg. 1. 18.

Sequere DEUM per tutissimam viam humilitatis. Sanct Bernardus hom. 1. sup. Miss.

Humilitatem diligito, & nunquam diaboli laqueis capieris: velocissimis enim alis humilitatis semper sublevatus sublimior eris, quàm ut inimici retibus capi possis. S. Ephrem de recta viv. rat. c. 8.

Cùm B. Antonius tot laqueos dæmonis orbi cuncto intensos cerneret; Suspirans Dominum rogavit: quis evasurus eos potissimùm esset? cui responsum est: humilitas sola evadet hos laqueos. S. Dorotheus Abb. Doctrinâ 2.

Mens superbiæ expers, est tanquam urbs munita; in qua tutus est, qui inhabitat. S. Nilus or. 8. de superbia. Consilium inierunt arbores, quò se ab injurijs hominum expedirent. Cedrus quidem dignitate, & consiliò, prior alijs sententiam dixit: sævire homines in ligna securibus, quas ligneis manubriis munirent, quò aptiùs feriant: itaque è re esse arborum, ut ligna denegarent hominibus. Multis in eandem rem discussis, surgit humilis rubus: nolite, inquit, arbores in tantam altitudinem crescere; eritis, mihi credite, ab hominibus tutiores. Idem ibidem.

Non est pax, non est quies, nisi in humilitate Quid enim Mundum inquietat, nisi ambitio, & superbia? Sanct. Thom. Vill.

Humilitas tam gracilis est, tam extenuata, & tam nihil habens, quò teneri valeat; ut frustrà jaciatur rete, vel laqueus, pro comprehensione ejus. Sic secundùm Poeticam fabulam, Antheus ab Hercule nunquam victus est, dum terræ hæsit; sed per inane levatus continuò strangulatus interijt. Joan. Gerson Lect. 2. in Marc.

Vix fieri posse puto; ut, si anima in humilitate, & simplicitate, ambulet; à dæmone decipiatur. Ex luminib. Sanct. Theres. cap. 28.

Humilitas sanat caducum morbum. Sanctus Albertus M. s. de Convers. Sanct. Pauli.

Humilis nunquam labitur: unde enim labi liceret ei, qui sub omnibus est. Sanct. Macarius hom. 19.

§. XIV.

Humilitas non patitur in honore, & æstimatione.

Afferam pauxillum aquæ; & lavate pedes vestros. Gen. 18. 4. Ipse pedes lavit, ipse pinguem vitulum portavit humeris de armento. Sanct. Hieronymus ep. 26. Nihil tamen ejus existimatio inde imminuta. Authoritatis jacturam ex humilitate nemo facit. Didacus Nissen. lib. 7. cap. 3.

Et incurvati adoraverunt eum. Gen. 43. 28. Humiliter, & affabiliter, ijs locutus fuit Joseph; ideo eum sic honorant. Alvarez. hic Illustr. 218.

Et filius altissimi vocabitur. Luc. 1. 32. quia apparuit homo. Theophylactus. Humilitas, & humanitas, nihil derogat authoritati, sed eam potiùs auget. Alvarez hic in Gen. 43. Illustr. 222.

Et vidimus gloriam ejus. Joan. 1. 14. Quamvis Verbum caro factum sit; nec tamen infirmitate carnis superactum est; nec de prisca majestate, ac omni potentia decidit, quoniam homo factus est. Sanct. Cyrill. l. 1. c. 57.

Sciens, quia omnia dedit ei Pater &c. Joann. 13. 13. 4. 5. Sed cur illò præambulò usus Joannes, ut priùs diceret, sciviſse Christum, omnia sibi tradita in manus à Patre? Theophylactus: cùm sciret, quòd omnia tradidit ei Pater; & quòd à Deo exisset, & ad DEUM iret; non timebat minui gloriam suam, lavans pedes discipulorum suorum. Quare post lotionem dixit: *vos vocatis me Magister, & Domine; & bene dicitis: sum etenim.* v. 13. Didacus Niss. l. 7. c. 3.

Virtutes non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli; ità ut etiam super languidos deferrentur à Corpore ejus sudaria, & semicinctia &c. Act. 19. 12. Cur voluit Deus, ut illud semicinctium, sudarium.

riumque, Pauli tanta operaretur miracula ? ut dæmones ex energumenis fugarent ? Ut significaret ; nihil detrahi de dignitate alicujus rei, per hoc, quòd ad humilia officia adhibetur. Didacus Niss. l. 7. c. 3.

Hujus rei gratiâ flecto genua mea Eph. 3. 14. Fecit pro homine cœlos ; fecit terram cum germinibus suis ; fecit mare cum piscibus suis ; fecit corporalia omnia, & ea homini tradidit possidenda : sed non pro his omnibus genua flexit. At verò cùm Filium Dei pro se humiliatum vidit ; stare non potuit ; sed tantæ charitatis pondere superatus, pavimentò prostratus adoravit. Sanct. Thom, Vill. tr. de adv. D.

§. XV.

Humilitas parit amorem.

ET partem gloriæ tuæ, Num. 27. 20. Aliqui per gloriam accipiunt humilitatem Moysis, quæ eum populo mirè amabilem, & laudabilem reddidit. Oleaster vertit : da Josue partem dejectionis, vel humilitatis tuæ. q. d. doce Josue tuam humilitatem ; ut hæc eum reddat populo acceptum, sicut te reddidit. Corn. hic.

Filius servi tui Isai Bethlehemitæ ego sum. 1. Reg. 17. 58. *Et factum est, cùm complesset loqui ad Saul : anima Jonathæ &c.* 1. Reg. 18. 1. Nota quomodo humilitas, & generis obscuritas, ingenuè exposita, non viles, sed gratos nos reddat. Imò evectus jam ad solium, posteris testatum voluit ; priùs à se gregem servatum fuisse, quàm regnum. Psalm. 77. 70. *elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium.* Oliva l. 6. Strom. §. Verba Jeremiæ &c.

Amice, ascende superiùs. Luc. 14. 10. Superbia omnibus invisa, & inimica. Qui primum locum tenet, & ad inferiorem mandatur, non vocatur amicus ; sed sedens infimò : quia hic humilis ; ideo omnibus amicus. Utraque uxor Assveri, Vasthi, & Esther, imperium regis transgressa, diversò tamen eventu. Nam Vasthi, vocata ad convivium, *renuit ; & ad regis imperium venire contempsit :* hinc repudiata. Esth. 1. 12. Esther non vocata (quod prohibitum) intravit tamen ; Esth. 5. 1. & amanter excipitur. *Omnes ministri ejus consolabantur eam.* Esth. c. 15. 19. Discrimen: Vasthi, superba venire contempsit ; Esther verò humilitate intuens regem exterrita. Arrogantia fecit adversarios, humilitas patronos. Sylveira hic.

Quantò minorem se fecit in Humanitate, tantò majorem se exhibuit in bonitate : & quantò pro me vilior, tantò mihi clarior. S. Bernardus s. 1. in Epiph. D.

Humilitas facit hominem amabilem : nullus enim unquam invenitur, nisi diabolicus sit, qui non diligat humilitatem. B. Humbertus s. 35. ad Hospitalarios.

§. XVI.

Humilitas exaltat, promovet &c.

Num. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

FAciamq; semen tuum sicut pulverem terræ, Gen. 13. 16. Deinde c. 15. 5. *Suspice cœlum, & numera stellas, si potes : sic erit semen tuum.* Vidisti Abrahæ successores in prima promissione pulveri terræ comparari, in secunda stellis. At qui hæc constare possunt ? quid stellæ cum pulvere ? terræ, & cœlo ? cur priùs pulveri, tum stellis comparati ? Ideo posteri ejus sunt stellæ, quia priùs fuerunt pulvis. Vis esse stella, priùs esto pulvis ; considera te pulverem ; & in stellam transmutaberis. de Castillo Illat. 241. Ad stellas usque evehuntur, qui ità se abjiciunt, sicut pulvis, Hugo Card. hic.

Qui extendens manum dexteram posuit super caput Ephraim minoris fratris, Gen. 48. 14. Joan. de la Haye tom. 3. in Gen. hujusmodi manûs impositione eum fratri anteponit, cùm ei, tanquam inferior deberet subesse. Deus enim gaudet ex minoribus majores facere. Sic & nunc Ephraim, præ Manasse, extollit. Paoletti D. 10. Pent.

Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. Vepres, & spinas, habebat Dominus sub pedibus ; sed quomodo exaltatæ. ? de Castillo Illat. 83.

Impeditioris linguæ sum. Ex. 4. 10. Hoc fuit naturale vitium Moysi : quem ità indissertum elegit Dominus ad hanc legationem ; ut Moysem per hunc defectum in humilitate contineret. Tum, ut liberatio Hebræorum non eloquentiæ Moysis, sed Dei potentiæ tribueretur : *infirma enim Mundi elegit Deus, ut confundat fortia.* 1. Cor. 1. 27. ità Theodoretus.

Currens Achimaas per viam compendij, transivit Chusi. 2. Reg. 18. 23. Hebr. *currens per viam vallis.* Vis magnos præ alijs progressus facere, in studio perfectionis, & paucis horis longa emetiri itinera ? per viam vallis, per semitam humilitatis, & agnitionis propriæ, perge : hæc enim est via compendij. Didacus Nissen. Dom. 16. Pent. §. 5.

Vanum est vobis ante lucem surgere ; surgite, postquam sederitis. Psal. 126. 2. Sessio humilitatem significat. Tunc demum sperate exaltari, postquam vosmetipsos humiliaveritis. Sanct. Rupertus l. 6. in cap. 14. Oseæ. Priùs humiliationem sustinete ; & post ascensum præmia quærite gaudiorum : hic enim sessio humilitatem significat, non honorem. Ut Capitis nostri evidentibus instruamur exemplis ; sedit, quando dixit, *tristis*

est anima mea. Matth. 26. 38. Surrexit, cùm ait: *data est mihi omnis potestas.* Matth. 28. 18. Cassiodorus in Ps. 126.

Nigra sum, sed formosa. Cant. 1. 4. Priùs nigra, sicut vilissima tabernacula Cedar; postea formosa, sicut pelles glorioſi regis. S. Bernardus s. 25.

Læva ejus sub capite meo &c. Cant. 2. 6. Primò læva; ut per hanc ad amplexum dexteræ mereantur pertingere. Neque enim dextera illius quemquam amplexabitur, nisi quem priùs læva ejus fovendum susceperit: id est, nemo claritatem illius sublimiter in futuro videbit, qui non in præsenti ad susciplenda humilitatis ejus mysteria fideliter reclinavit. V. Beda l. 2. in Cant.

Ferculum fecit sibi rex Salomon - ascensum purpureum. Cant. 3. 9. 10. Cur Salomon ex purpura potiùs, quàm re aliâ, fieri voluit ascensum? Ascensus est, qui pedibus omnium calcatur: purpura majestatis regiæ symbolum est. Purpuram substratam pedibus voluit, quæ reges vestit. Did. Niss. D. 16. Pent. *s.* 5.

Ex Novo, & Patribus.

Omnis vallis implebitur &c. Luc. 3. 5. Impletio vallium exaltatio est humilium; humiliatio montium, & collium, depressio est superborum. Simon Cass. l. 3. hîc.

Pedes ejus unguentò ungebat. Luc. 7. 38. Dein caput Matth. 26. 7. Sanct. Paulinus ep. 4. pedibus Christi oscula casta figamus; ut mereamur à pedibus in caput surgere.

Recumbe in novissimo loco. Luc. 14. 10. cum novissimo Viro Christo in Cruce posito, ut dicat ipse, qui nos invitavit: *amice ascende superiùs;* veni usque ad thronum Patris, & in ejus sinu quiesce, ut tibi sit gloria in idipsum. Joan. Gerson tr. 8. sup. Magnif.

Ego vox clamantis in deserto. Joan. 1. 22. Nihil humiliùs voce, quæ simul incipit, & desinit esse; sed & nihil immediatius Verbo voce. Hugo Card. in c. 3. Luc.

Sicut in statera materiali, unâ parte depressâ, altera elevatur; & è converso: sic in statera divinæ justitiæ decretum est: ut, qui se humiliat in præsenti propter Deum, in futuro ab eo elevabitur in gloria sempiterna. S. Bernardinus t. 3. D. 10. Pent.

Sagitta depressa. Lem: *Magis consurget in altum.*

Luna. Lem: *Major, quia humilior. Quicunque humiliaverit se sicut parvulus iste; hic est major in regno Cælorum.* Matth. 18. 4.

Num. II.

Testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Novissimus centum millibus præerat, & maximus mille. 1. Paral. 12. 14. Quid sibi hoc vult? novissimus centum millibus &c. Nulla quæstio fuisset, si ità dictum esset; maximus centum millibus præerat, & novissimus mille. Quid inquam, nisi quia in lege, vel ordine, magni David militiæ; ille, *qui major est, in vobis, fiat sicut minor; &, qui præcessor, sicut ministrator.* Luc. 22. 26. Igitur ut reciprocando meliùs sententia colliquescat, qui centum milibus præerat, ille novissimus: &, qui mille præerat, ille maximus erat. Quod est dicere: qui inter principes David, id est, Apostolos Christi, pluribus abundabat virtutibus; ille spontaneâ submissione omnium erat novissimus: & qui paucarum videbatur esse virtutum, ille piâ humilitatis contentione omnium judicabatur esse maximus. Sanct. Rupertus. c. 11.

Quis putas, major est in regno cælorum? Matth. 18. 11. Quisquis cupit divinitatis tenere fastigia, humilitatis imà sectetur. S. Ambr. s. 10.

Potestis bibere calicem? Matth. 20. 22. Omnes delectat celsitudo; sed humilitas gradus est. Quid quæritis apicem sublimitatis; potestis bibere calicem humilitatis? S. Aug. s. 77. de divers.

Qui minor est inter vos &c. Luc. 9. 48. Minimus ergo est maximus; & hoc, quia ad magna præmia est ordinatus. Et ratio hujus est: quantò sumus humiliores, tantò sumus à superbiæ tumore inaniores; & quantò inaniores à tumore superbiæ, tantò pleniores dilectione: & quantò hac pleniores, tantò majores. Vel ideo minor est major: quia quantò quis humilior, tantò CHRISTO similior; & per hoc tantò ei proximior. CHRISTUS autem est maximus. Sed quantò aliquis maximo propinquior, tantò major. Sanct. Bonaventura hîc.

Ex Patribus.

Magnus esse vis? â minimo incipe. Cogitas magnam fabricam exstruere celsitudinis; de fundamento priùs cogita humilitatis. S. Aug. s. 10. de V. D.

Quid quæris altiorem locum appetitu celsitudinis, quem potes apprehendere retentione humilitatis? Si extollis te, Deus dejicit te; si tu dejicis te, Deus elevat te. Idem s. 53. de V. D.

Humilitatis passibus ad cœli culmina conscenditur: quia Deus excelsus, non superbiâ, sed humilitate, attingitur. S. Aug. s. 213. de temp. Dom. 9. Trinit.

Quan-

Quantùm humilitate inclinatur cor ad ima, tantùm proficit in excelso. Id. ib.

Nisi & parva fuerint, magna eminere non possunt. Primum non dicitur, nisi secundum sequatur, & tertium. Ad summa non scandimus, nisi per ima gradiamur. S. Hier. Præfat. in ep. ad Ephes.

Ultimum ordinem eligito; & tunc primum obtinebis locum. S. Chrysost. hom. 66. in Matth. c. 20.

Quare si magnus vis fore, hæc ipsa contemne; & eris profectò magnus: illud enim, quod tu maximum putas, minimum omnium est. Idem ibid.

Esto parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Dei. Sanct. Isidorus soliloq. l. 2. c. 5.

Christus baptizatur. Simul descendamus, ut simul etiam ascendamus. S. Greg. Naz. or. 39. in sancta lumina.

Meritum humilitatis præcedentis, janua gloriæ est subsequentis. S. Rupertus l. 2. in c. 2. Joan.

Doleo, quia Prioratum desideras: Prioratum autem leviter obtineres, si desiderares esse posterior. Blesensis. ep. 13. ad Monachum Novit.

§. XVII.

Humilitas Christi D. exaltata.

Attollite portas principes vestras, - & introbit Rex gloriæ. Psal. 23. 17. Quando natus in præsepio, conclamatus rex non fuit. Si ei regius titulus non datur, cùm è superis descendit; cur, quando ascendit, & in cœlum redit, rex nuncupatur? Quia post vincula, post labores, in cœlum redit. Tormenta Dei Filio coronam expolierunt. Eusebius Emiss. hom. in Asc. meritò post peractam nostræ redemptionis administrationem Regis suscepit dignitatem. Alvarez in Gen. 49. Illustrissim. 338.

Exaltare super cœlos Deus. Ps. 56. 6. Exaltare tu, qui fuisti in ventre matris occlusus; tu, qui in præsepi jacuisti; tu, qui ubera tanquam parvulus in vena carnis suxisti: tu apprehense, ligate, flagellate, spinis coronate, in ligno suspense; tu mortue, tu sepulte, *exaltare super cœlos Deus.* Sanct. August. s. 13. de divers.

Humiliaverunt in compedibus pedes ejus. Psalm. 104. 18. Certè dignus jam est præcipuis honoribus. *Misit rex, & solvit eum; - Constituit eum dominum &c.* v. 20.

Sede à dextris meis. Ps. 109. 1. Ipse Pater introducitur dicens: *Sede &c.* Neque propter hoc, quia in dextris Filius est, putare quispiam poterit, minorem esse honorem Patris: sed illud quisque cogitabit; oportuisse magis dextram non Patri, sed Filio, propter exinanitionem attribui. Clemens Alex. l. 1. in Joan. c. 9.

Et ecce aperti sunt ei cœli. Matth. 3. 16. Non vi baptismi Joannis, sed meritò humilitatis, & orationis CHRISTI, apertum est cœlum, & descendit Spiritus Sanctus super eum. Corn. hìc.

Cùm autem creverit - & fit arbor. Matth. 13. 32. Arbitror hoc ipsi Christo rectius comparari; qui nascendo in hominem humiliatus ut granum est; ascendendo ad cœlum exaltatus ut arbor est. Granum planè Christus est, dum patitur: arbor est, cùm resurgit. S. Ambr. s. 2. de S. Laur.

Tempus meum nondum advenit. Joan. 7. 6. S. August. tr. 28. nondum est tempus glorificationis meæ: Priùs enim oportet me humiliari, & mori; & per hanc humilitatem ad gloriam meam ascendere.

Primogenitus mortuorum. Apoc. 1. 5. vocatur priùs; deinde *princeps regum terræ.*

Ego sum α, & ω. Apoc. 1. 8. *principium, & finis;* id est, novissimus virorum. Primas sedes tenet, & α. dicitur: ω. literarum ordine ultima, α. prima. Quis tam distantes terminos sic adunavit? humilitas *semetipsum Exinanivit &c.* Philipp. 2. 7.

Christus, cùm per naturam Divinitatis non haberet, quò crescceret, vel ascenderet; quia ultra Deum nihil est; per descensum, quomodo crescceret, invenit; veniens incarnari, pati, mori; nè moreremur in æternum. S. Bern. s. 2. in Asc. D.

Gloriam Filij Dei præcedit semper humilitas: quod agnosci promptum est ferè in omnibus, quæ fecit, vel pertulit in terris. S. Rupert. l. 2. in Joan. c. 2.

§. XVIII.

Humilitas Sanctorum exaltata.

Ex Veteri, & Novo.

Vendiderunt eum Ismaëlitis. Gen. 37. 28. Accepturus totius provinciæ dominatum, venundatur in servum, in famulum addicitur; in innocentem fratrem crudelitas operatur. Suscipit servitutis notam, quem Dominus præparabat ad gloriam. Humiliatur tempus, imminente necessitate regnaturus. Sanct. Chrysost. s. de Joseph.

Quia Joseph erat singulariter sublimandus, ideo primo fuit singulariter humiliandus, & tribulandus. Sanct. Thomas Aqu. in Gen. *Humiliaverunt in compedibus pedes ejus* Ps. 104. 18. Cur non potiùs dicitur: pedes ejus ferreis vinculis constrinxerunt. Lipomanus: humiliatur castus adolescens, ut exaltetur; captivatur, ut regnet; patitur, ut glorificetur.

Joseph cum sedecim esset annorum. Gen. 37. 2. Hebraicum *Ben*, id est, *filius*, significat inchoationem, & quasi ædificationem illius rei, à radice *bana*, id est, *ædificavit*. Nota; Joseph ab anno hoc decimo sexto ad trigesimum,

mum, per integros tredecim annos duram toleravit servitutem: annò verò trigesimò evectus ad principatum, & in eo felix, ac glorioſus vixit per annos octuaginta usque ad obitum. Cornelius hic.

Factum est, - ut loqueretur Dominus ad Josue ministrum Moysi, & diceret ei, - surge. Jos. 1. 1. 2. Humilitatis studiò spontaneus ministri implevit officia; dignitatis apicem justus ascendit. Ast servus vocatur; ut Ducis gloriam ministri servitutem præcessisse notetur. Naxera in Jos. 1. § 14.

Et glorioſior apparebo. 2. Reg. 6. 22. Vera enim gloria est humilitas; quæ Davidem, & Sanctos, glorioſos effecit; dum per heroicam demissionis virtutem se inferioribus associant. Corn. hic.

Respexit humilitatem ancillæ suæ. Luc. 1. 48. Mariam Virginem respexit Dominus; non quia pulchra; non quia nobilis; non quia sapiens; sed quia humilis erat. Blesens. ep. 36.

Manum (Joannis) Christus, quæ se indignam calceamentis esse dicebat, à pedum obsequio ad caput suum sublevavit. S. Chrysost. hom. 3. in Matth.

Saulus olim persecutor Ecclesiæ. Quid Saulus? Salmeron t. 1. in ep. S. Pauli l. 2. disp. 2. Saulus nomen erat in tribu Benjamitica regium, & hominis ex superbia Davidem persequentis. Porrò nomen Sauli in *Paulum*, id est, *modicum*, mutatum est. V. Beda: Paulus in modico isto grandis erat; in minimo grandis habitabat: & tantò minus à se magnum excludebat, quantò magis minor erat. Escobar. t. 3. Colloq. Chr. Obs. 5.

Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis &c. Hebr. 11. 24. Magnanimus Moyses pro gloria Domini omnes Ægypti contemnit pompas; renuntiat solio regio, mavultque humilis esse Christi servus, quàm rex, sive filiæ regiæ putatitius filius. Quid jam faciet Deus, ut istam remuneret humilitatem? an regem faciet, qui pro illo rex esse recusavit? Parum id videtur ad morem Dei solenem. Quæ ergo par erit illi operi merces? Ea, ut Moyses fiat Deus. Didacus Nissen. Vit. Abr l. 1. c. 1. S. Ambrosius Oction. 8. in Ps. 118. 1. fugiendo potentiam potentior factus est: factus est enim in Deum regi Pharaoni. Rex erat Pharao; sed Deus non erat: Moyses factus est illi Deus. *Ignorabat, quòd cornuta esset facies sua.* Ex. 34. 29. Hebr: *quòd radians esset.* Cur ita resplendet? quia priùs in nebula. De caligine pro Deo accepta ad tantam claritatem evehitur. Moyses nubem subit, caliginem intrat, in qua Deus erat: fœdus accepit; fit fulgens, dum è vultu lumen emittit. Sanct. Gregorius Naz. hom. 12. in Cant. Sylveira in Apoc. 1.

§. XIX.

Humilitas facit dignum, quò te indignum judicas.

Exempla

Ex Veteri.

Quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem? Ex. 3. 11. Hæc excusatio magis Dei animum incendit, ut renitentem urgeret. Qui humiliter se excusat ad munus aliquod obeundum, eò ipsò se dignum fatetur. Rupertus l. 1. in Ex: etsi nullus es; ego, qui sum, ero tecum in ore tuo. Insuper & timenti Moysi vires addit, & signa se facturum promittit; quæ omnia ob humilitatem meruit. Pinna Eccl. Ethol. 40.

Cùm incircumcisus sim labiis. Ex. 6. 12. Glorioſa virtutum regina humilitas; quæ in cœlum volare consuevit, locuta est in eo dicente; se incircumcisum esse labijs. Et idcirco dignum, ac pro sua reverentia magnificum accepit responsum; ut audiret homo privatus, regnantis hominis se esse Deum. Rupertus l. 1. in Ex. c. 26.

In quo liberabo Israel? ecce familia mea infima est in Manasse; & ego minimus in domo patris mei. Judic. 6. 15. dicebat Gedeon, dum ab angelo assignatur in principem. Sanct. Laurent. Just. l. de ligno vitæ c. 2.

Quid de Gedeone dicendum? qui dux populi sui constitutus est ob humilitatem.

Dixit ad amasiam: non sum Propheta. Amos 7. 14. Negat se esse Prophetam, & mox incipit futura prædicere: *& nunc audi verbum Domini.* v. 16. Sanct. Greg. mor. l. 3. c. 41. Mox habere prophetandi Spiritum meruit, quia se Prophetam non esse humiliter agnovit.

Ex Novo, & Patribus.

Non sum dignus. Matth. 8. 8. Centurio dixit, *non sum dignus*, & ideo dignus effectus est. S. Chrysost. hom. 3. in Matth. sic & Joannes, *non sum*, inquit, idoneus solvere corrigiam. Joan. 1. 27. idcirco factus est amicus sponsi: manum, quam indignam calcamenti esse dicebat, eam Christus ad caput suum sublevavit. Sic etiam Petrus ait Luc. 5. 8. *exi à me Domine;* & propterea factus est Ecclesiæ fundamentum. Id. ib.

Non sum dignus vocari filius tuus. Luc. 15. 21. Infelix, per humilitatem impetrat felicitatem; & se ostendit ac dignum, quod confitetur indignum. Sanct. Augustinus in Ps. 18.

Non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam &c. Jo. 1. 27. O beatæ humilitatis excelsa majestas! quæ, dum suò judiciò in ima deprimitur, divinâ provehente clementiâ, ad cœlestia sublevatur. B. Petrus Dam. s. 3. in Nat. S. Joan. B.

Bona

Bona humilitas! quæ, nihil appetendo, totum, quod contemnit, adipiscitur. S. Ambros. in Ps. 118. s. 14.

Priùs tibi displiceat, quod es; ut possis esse, quod non es. S. August. serm. 2. fer. 5. Pasch.

O sancta humilitas! tu omnium te novissimam credens &c. Vide hoc tit. §. 9. Ex Patribus.

§. XX.

Exempla Sanctorum ex Scriptura.

Moyses pascebat oves Jethro. Ex. 3. 1. Nihil à Moysis indole videbatur alienius. Vir erat, non solùm in palatio enutritus, & aulicorum commercio assuetus; sed etiam omnî Ægyptiorum literaturâ eruditus. Quid ergo tantæ doctrinæ cum munere pastoritio? Dionysius Carthus. monstratur hîc humilitas Moysis; qui, cùm antea fuerit tantus vir, non recusavit illud officium. Et puto, quòd libenter illud assumpsit, atque exercuit: quatenus, sequestratus ab idololatris Madianitis, aptiùs Deo vocaret, in campis, & lucis eremi, solus. Ramirez in ep. 3. Chr. ad Ep.

Ego servus tuus vadam, & pugnabo adversùs Philisthæum. 1. Reg. 17. 32. David in regali culmine Monachi vitam imitabatur. S. Chrysost. in Ps. 50.

Bonum mihi quia humiliâsti me. Ps. 118. 71. Cur non agit gratias, quod pedum sceptro, stramineum pileum coronâ regiâ, mutârit? quòd ab ovibus ad solium evectus? Equidem has, & similes, gratias, singulares censet. At longè majus beneficium æstimat; quòd è rege DEUS mendicum se fecerit: uti prorsus fuit, dum fugeret Absolonem. Dixerit Joseph suo Pharaoni, bonum mihi, quia exaltâsti me. Dixerit Ruth suo Boozio; bonum mihi, quia ditâsti me. Dixerit Esther conjugi regio, bonum mihi, quia coronâsti me. Dixerit Mardochæus Assvero; bonum mihi, quia honorâsti me. Dixerit Tobias Angelo; bonum mihi, quia illuminâsti me &c. At David inter maxima beneficia reponens ait: *bonum mihi, quia humiliâsti me.* Drexelius Gymn. Pat. p. 2. c. 5.

Quorum (peccatorum) *primus ego sum.* 1. Timoth. 1. 15. Sic explicat S. Bernardinus Dom. 10. Pent. Sicut patiens dolorem dentium æstimat se præ aliis pati: non quia per rationem judicet suum esse majorem; sed quia intimiùs, & fortiùs, & certiùs, sentit dolorem suum, quàm aliorum.

Est lumen Baptistæ humilis veritas, & vera humilitas; quâ totus in corde, & in ore, præfulgens, veras inanis gloriæ, quæ stultis lumen esse videtur, tenebras admittere non poterat. S. Rupert. l. 4 in Joan.

§. XXI.

Humilitatem docet prior status, fragilitas, vilitas, defectus &c.

Ex Veteri.

Formavit Dominus DEUS hominem de limo terræ. Gen. 2. 7. Fecit te è pulvere terræ, suique imaginem dedit; ut si quando imago DEI inaniter te extolleret, pulvis reprimeret. Oleaster hîc.

Cessavitq; parere. Gen. 29. 35. Abulens. Lia, quæ antea contemptibilis; abundantiâ sibi felix postea visa est. Sed quia, si sic successus procederet, Lia in superbiam efferretur, & Rachel vindictam caperet, se totaliter infelicem reputans; cessavit Lia parere, nè inflaretur &c.

Ipse verò claudicabat pede. Gen. 32. 31. Victor Jacob claudicabat pede. Dum fortitudinem jactant brachia, contraxêre torporem femora. Erat benedictus, & claudus. Nulla est adeò absoluta victoria, ut nulla superfit pugna; cum ipso triumpho certandum, nè superbias. Naxera in Jos. 15. §. 43.

Prorsùs lepros am. Ex. 4. 6. Dicit Theodoretus: DEus voluisse Moysen hôc signô admonere perpetuæ humilitatis; quando manum ejus futuram thaumaturgam, & ipsa etiam clementa commutaturam, priùs leprâ infecit. Cornelius hîc. Fide magnâ mirabilia plurima patravit; ad petram nutavit. Num. 20. 10.

Jebusæum habitatorem Jerusalem non potuerant filij Juda delere. Jos. 15. 63. S. Gregor. lib. 4. mor. cap. 22. quædam minima vitia nostra retinentur, ut sese nostra intentio sollicitam in certamine semper exerceat. Naxera in Jos. 15. §. 43.

Timuit - & surgens abiit. 3. Reg. 19. 3. Elias ignem de cœlo deposuerat, aquas cœlô ligaverat; & tamen, pavore unius mulieris territus, per deserta fugiebat. Apparet fugienti Angelus, cibum præstat, quia longum iter restat. Prædicit, & tamen timorem de corde non excutit: quia in corde prophetæ magna erat custodia fortitudinis illa infirmitas timoris. S. Gregor. hom. 14. in Ezech.

Petivit animæ suæ, ut moreretur. 3. Reg. 19. 4. Unde tantus pavor, tanta consternatio, in Elia? qui antea impavidus certabat cum Achab, & Baalitis, eosque superaverat? Resp. quia subduxit illi Dominus robur à se inditum: ut agnosceret, fuisse donum Dei; se verò ex natura sua timidum, ùt alij sunt homines. Cornelius hîc.

Theodoretus q. 57. Timor erat divinæ dispositionis: nam, nè magnitudo miraculi ejus spiritum nimis attolleret, concessit gratia naturæ, ut timorem susciperet; ut suam agnosceret imbecillitatem.

Pedum pars - quædam fictilis. Dan. 2. 33. Habent etiam perfecti secundùm quid aurei, fictilis, & lutei, saltèm in pedibus, ùt statua illa. Naxera in Jos. 15. §. 43.

Ex Novo.

Tibi dabo claves regni cœlorum. Matth. 16. 19. Sed paulò pòst v. 23. *vade post me Sathana.* Tam subitò dæmon, qui modò Papa fuit! Factum id ad conservandam Petri humilitatem, teste B. Petro Dam. l. 4. ep. 12. in quo nobis exemplum dedit; ut, quos ad honoris culmen attollimus, sub disciplinæ magisterio refrænemus; ut nè ipsi, lenocinante fastigio, se in superbiæ tyrannidem erigant. Velloso in Judith 1 Paræn 4.

Non poterat loqui. Luc. 1. 22. Zacharias futurus pater vocis clamantis in deserto vocem perdidit. de Castillo Illat. 189.

Domine, hominem non habeo. Joan. 5. 7. Magis cogitare debetis, quid vobis desit, quàm quid vobis adsit. Quod habes, cave, nè perdas &c. S. Aug. s. 53 de V. D.

Fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super oculos. Joan. 9. 6. Superbiæ cœcitas lutò humanæ terminationis exterminatur. Vidisti pelagus horribiliter insremens, cùm undis tumescit? circa ripæ arenam tota ejus superbia submittitur. Superbo affectui objice propriæ infirmitatis arenam. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 3. Obs. 4.

Datus est mihi stimulus carnis. 2. Cor. 12. 7. Nullus adeò virtutibus splendet, ut nullâ culpæ obscuritate caliget. Aliquid semper restat; aut quod debeat attolli, aut deprimi. Qui ascendit Paulus Empyreum, pati cogitur carnis æstum. Nec cœlum, nec terra, perfecta prodierunt. Naxera in Jos. 15. §. 43.

Ex Patribus, & aliis.

Quod divina pietas in augmentum disponit humilitatis, hoc mentes reprobæ in argumentum vertunt elationis: & ex diversitate munerum à bono deficiunt; unde crescere in humilitatis bono debuerunt. S. Gregorius hom. 10. in Ezech 3.

Cùm bona fratres, agitis, semper ad memoriam malè acta revocate: ut, dum cautè culpa conspicitur, nunquam de bono opere incautè animus lætetur. S. Gregor. hom. 7. in Evang.

Magna est omnipotentis DEI dispensatio: & plerumque contingit; ut, quibus majora bona præstat, quædam minora non tribuat: quatenus, dum appetunt perfecti esse, & non possunt; & laborant in hoc, quod non acceperunt; nec tamen elaborando prævalent: ut in his, quæ accepta habent, se minimè extollant, sed discant: quia ex semetipsis majora bona non habent, qui in seipsis vincere parva vitia, atque extrema, non possunt. S. Gregor. Dialog. l. 3. c. 14.

Sic nimirum conservandæ humilitatis gratiâ divina solet pietas ordinare; ut, quantò quis plus proficit, eò minùs se reputet profeciisse. Nam & usque ad supremum exercitij spiritualis gradum si quis eousque pervenerit, aliquid ei de primi gradûs imperfectione relinquitur; ut vix sibi primum videatur adeptus. S. Bernardus serm. de quat. modis orandi.

Oportebat prædestinato, atque vocato, ad tantam celsitudinem Petro Apostolo causam subesse, & magnitudinem honoris ejus præire; unde illi humilitatis, atque compassionis scientia jugiter posset accidere: idcirco labi permissus est, idcirco usque ad triplicandam negationem derelictus est. S. Rupertus c. 28. de operib. Spiritûs S.

Ezechiel, Daniel, & Zacharias, quia sæpe inter Angelos se esse cernunt; nè eleventur in superbiam; & angelicæ vel naturæ, vel dignitatis participes se esse credant; admonentur fragilitatis suæ, & filij hominum culpantur; ut homines se esse noverint. S. Hieron. apud Escobar. t. 2. Pers. Chr. l. 8. sect. 2. obs. 2.

Sicut in carcere, sic & in curru Pharaonis, tam humiliter servivit Joseph: illud semper attendens, quia servus, non quia pater, Pharaonis. Rupertus l. 8. in Gen. c. 40.

Magnus ascensus ad DEUM cognitio infirmitatis suæ. Cassiodorus in illud Ps. 63. miserere mei Domine, quoniam infirmus sum.

Vide etiam atque etiam; nè circumspiciens ea, quæ DEus per te, ac Socios universos effecit, obliviscaris tui. Mihi verò pro mea erga vos omnes charitate pergratum esset, vos una cum animis vestris considerare, quàm multa DEUS vestrô vitiô facere omittat: atque hac malim vos intueri, quàm quantas res DEUS per vos efficiat. S. Xaverius ep. 14. P. Gaspari Rectori Goæ.

§. XXII.

Continuatio prioris paragraphi.

Ex Veteri, & Novo.

Creavit DEUS hominem &c. Gen. 1. 27. S. Chrysost. hom. 3. in ep. ad Colos. quâ ratione Angelus, vel imago, vel filius Dei, non vocatus est? sed homo? quoniam illic naturæ sublimitas plures in impietatem conjecisset; hic verò tenuitas; & humilitas securitatem præstat. De terra limosa, argillosa, quantùm ad corpus: & hoc dicit Moyses, ut semper recolat homo vilitatem suam. Hugo Card. hic.

Formavit Dominus DEus hominem de limo terræ. Gen. 2. 7. Cur DEUS hominem, ultimam, sed præstantissimam, inter visibiles creaturam, produxit honoribus plenum, divitiis affluentem, irrationabilium præsulem; insuper inter animalia sua habuit incunabula? S. Chrysost. hom. 12. in Gen. nè ignorando homo, quomodo constitutus sit, magnus sibi videatur, & præscriptos sibi limites transeat. Cur non primò creavit? Procopius apud Mendozam in 1. Reg. 3. v. 9. (vide hunc ibi desuper fusiùs discurrentem) nè gloriaretur, & se quasi jactaret cooperatorem DEI.

Surrexit Abraham, & adoravit populum terræ. Gen. 23. 7. Licèt illum confiterentur regem; non tamen erubuit illos adorare; sed, cùm se in terram usque incurvavit, ostendit se terram, & cinerem. Procopius apud Velloso in Judith 7. Paræn. 9.

Ego

Ego dixi, dij estis, & filii Excelsi omnes; vos autem sicut homines moriemini. Psal. 81. 6. 7.

Fili hominis, vade. Ezech. 3. 4. Cur Ezechiel Propheta, vel quoties sublimia conspicit, vel quoties aliqua agere mystica jubetur, priùs *filius hominis* appellatur? Sæpe enim subsevatur ad cœlestia, & occultis, atque invisibilibus, rebus ejus mens pascitur. Necesse ergo est, ut inter occulta, quæ penetrat, filius hominis nuncupetur: ut semper agnoscat, quod est; & nunquam extollatur de his, ad quæ ducitur. S. Gregor. hom. 12. hic.

Nam & ego homo sum. Matth. 8. 9. Homo sum: jam quid inferas; suspectam non habemus jactantiam: præmissa siquidem est humilitas, nè altitudo præcipitet. Sanct. Bernardus ep. 42. Apud Velloso in Judith 7. Paræn. 9.

Simile est regnum cœlorum homini regi. Matth. 22. 2. Priùs vocatur homo, postea rex: solidum enim fundamentum regij honoris est; ut reges homines se esse agnoscant. Sylveira hîc.

Surge, & ego ipse homo sum. Act. 10. 26. Quia humiliari sibi, plus quàm debuit, proximum vidit; nè ultra humanitatis metas mens intumesceret, esse se hominem recognovit: quatenus illati sibi honoris elationem frangeret, ex considerata æqualitate conditionis. S. Gregorius l. 21. mor. c. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Cùm cogitaverimus, unde constitutionis nostræ initium natura nostra susceperit; etiamsi sexcenties supercilia surrigamus; ea reprimemus, & humiliabimur; &, substantiæ nostræ qualitatem perpendentes, modestiam discemus. S. Chrysost hom. 12. in Gen.

Homo dictus, quia ex humo factus est. S. Isidorus Originum l. 11. c. 1.

Ut superbiam amputaret, & arrogantiam cohiberet, non dedit hominibus maxima corpora: nam si exiguis corporibus præditi, non contra se modò, sed contra DEum Creatorem, attolluntur; quid non commisissent, si maxima corpora sortiti fuissent? B. Theodoretus q. 48. in Gen.

§. XXIII.

Varia alia motiva

Ex Veteri, & Novo.

EGo sum DEUS Patris tui, DEUS Abraham &c. Ex. 3. 6. mox ille *abscondit faciem suam.* Pererius: ubi audivit DEUM dicentem sibi: *ego sum DEUS Abraham &c.* statim vultum operuit: nihil est enim, quòd nos magis pudore afficere possit; quàm si insignium sanctitate virorum eximias virtutes, & præclara facta, intueamur, & cum animo nostro reputemus; atque vitam, atque opera nostra, cum illis comparemus. Didacus Nissen, D. 10. Pent. §. 4.

Pulchra ut luna. Cant. 6. 9. Cur non ut Sol? ut scias, pulchritudinem gratiæ non tantùm à te non esse, sed à DEO; quod humilitatem commendat: sed etiam, quamdiu in hoc exilio degis, inesse tibi mutabilitatem; qui hodie es pulcher, cras poteris esse fœdus; & qui modò es lucidus, postea forsan fies tenebricosus. de Ponte hîc Eph. 5. §. 2.

Nisi conversi fueritis - sicut parvuli. Matth. 18. 3. Prorsus vos filij Adæ, qui nimis grandes estis in oculis vestris, & in giganteam enormitatem per superbiam excrevistis; *nisi conversi fueritis &c. non intrabitis in regnum cœlorum.* Guarricus s. 1. de Nat. D.

Ex Patribus, & aliis.

Sicut ramus, in quo pendet fructus; & sicut spica plena granô, respicit, & declinat versùs terram: sic anima humilis, quæ instar rami est onusta fructibus bonorum operum; & ad modum spicæ plena est granis virtutum, respicit terram, id est est, propriam fragilitatem. S. Bonaventura diæt. sal. de humilit. c. 36.

In omni tempore, & loco, & quôcunque in opere, humilitatem tibi comitem adhibe. Sicut enim corpus, sive calori, sive frigori, obnoxium sit, vestimentô indiget; ità & anima perpetuô humilitatis indumentô, habituque, opùs habet. S. Ephrem de vita spir. cap. 64.

S. Franciscus rogatus: quid haberet gratiæ, aut boni, ob quod à DEO ad tantam sanctitatis, & authoritatis, fastigium à DEO esset exaltatus; ut totum Mundum ad se, suique amorem, ac reverentiam, traheret? tu enim, inquiebant, non es nobilis, non dives, non doctus, non eloquens, non formosus. Respondit: ideo DEUS ad hoc me elegit; quia nihil habeo, in quo gloriari possim: ut constaret, hoc opus non esse hominis, sed DEI. Cornelius in Act. c. 1. v. 26.

B. Magdalena de Pazzis hoc à DEO dogma accepit, esto ordinis Minimorum, & Minimorum minima. Cornelius in Luc. 22. v. 26.

§. XXIV.

Humilitas propria magnorum Sanctorum.

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri.

MUltiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut arenam. Gen. 22. 17. Quid splendidiùs astris, quid arenis vilius? quàm procul à littore maris firmamentum cœlorum est? Et tamen DEus eosdem, & stellas esse vult, & arenas. Optat Dominus in Alumnis suis eam animi magnitudinem, quæ pro Christo, & summa aggrediatur, nec infima dedignetur. Vult te modò adstare fabro; modò cum regibus considere. Oliva l. 4. Strom. hîc. Si tanquam stellæ in cœlo aliis prælucemus; tanquam arena humi jacere debemus omnium pedibus conterendi. Tuffo in Eccl. c. 2. Stellæ sunt Abrahæ stirpe nati, quia magni sunt; sed modici apparent. Hugo Card. hîc. Stellæ minus apparent,

rent, quàm sunt. Albertus M. S. 71. Sydus quantò splendidius, tantò demissius, est; quantò sublimius, tantò apparet minus. S. Cyrill. l. 2. apol. mor. c. 15.

Putabam nos ligare manipulos. Gen. 37. 7. & post v. 9. *vidi per somnium quasi solem, & lunam &c.* Hac de causâ factum puto, ut Josephi principatus modò in manipulis, modò in sole, & astris, adumbraretur: ut scilicet, qui sideribus cingebatur, paleis stipari non erubesceret. Oliva l. 4. Strom. ibid.

Et quasi consurgere manipulum meum. ib. Cur principatus triticeô culmô ostenditur? & non potiùs in virga aurea? Vides, spicas maturas se inclinare: nimirum agnata sublimitati humilitas. Escobar t. 3. Colloq. Chr. sect. 2. obs. 1.

Ex *lino*, & *hyacintho*, induere vestes jubetur Sacerdos. Ex. 28. 5. Lineum vestimentum terram significat; hyacinthinum aerem in colore demonstrat. Rupertus l. 4. in Ex. Terra quid humile signat, aer altum: quia humilitas juncta celsitudini virtutum. Pinna in Eccl. Ethol. 40.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Cur Ecclesia regnum figuratur in lilio? Plinius lib. 21. cap. 5. nulli florum excelsitas major - languidô collô est, & non sufficienti capitis oneri.

Quasi Cedrus exaltata sum in Libano. Eccli. 24. 17. S. Hieron. in c. 14. Oseæ: Arbores Libani, quantùm in auras consurgunt vertice, tantùm radicem in ima demergunt, ut nullâ tempestate quatiantur; sed stabili mole consistant. Si Cedrus es alta Libani, noli tamen altum sapere; sed time, nè fortè inde evellaris propter elationem, ubi plantatus es per electionem. Gilbertus serm. 17. in Cant.

Luminare, quod minuitur in consummatione. Eccli. 43. 7. Lunæ ultimum auctionis instans, imminutionis est primum. Escobar t. 3. Coll. Chr. sect. 2. obs. 1.

Ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti. Is. 53. 2. Confertur CHRISTUS simul virgulto ascendenti, & cum radice in ima serpenti. Incertô Authore.

Una Moysis virga & repit ùt anguis; & terret, ùt fulmen. Oliva 4. Strom. §. Multiplicabo semen.

Sed & pygmæi, qui erant in turribus tuis &c. Ezech. 27. 11. Hi non videntur apti ad militiam, nec præsidium civitatis: ergo fuerint viri justæ staturæ; sed in tam alto erant loco, ut eminus pygmæi putarentur: quia humiles eò minores appetunt videri, quò altiorî sunt locô apud DEum. Pinna in Eccl. Eth. 124.

Ex Patribus, & variis.

Ut arborum ramos exuberans copia fructuum deorsum versùs inflectit; ità & accessio dives virtutum sensum hominis se possidentis demittit, atque humiliat. S. Antiochus Abb. hom. 70.

Fructuum multitudo ramos arboris inflectit; & virtutum copia sensum hominis humilem reddit. S. Nilus lib. Ascet. orat. 8. de superbia.

Mons. Lem. *Ex umbra magnitudo.* Ex humilitate, quantus quis sit, cognoscitur. Picinelli.

Spicæ. Lem. *Pendent onustæ.* Picinelli.

Spica flava, & prona. Lem. *Quia plena.* Masenius.

Testimonia
Ex Veteri.

Particeps ego sum omnium timentium te. Ps. 118. 63. Non dixit imitantium, sed timentium: *initium* enim *sapientiæ timor Domini.* Inter rudes se constituit humilitate, cùm veteranos devotione superaret. S. Ambros. hîc.

Quantò magnus es, humilia te in omnibus. Eccli. 3. 20. Quantùm fuerat magnus, tantùm se humiliavit. Origenes tr. 24. in Matth. de Christo.

Cùm consummaverit homo, tunc incipiet. Eccli. 18. 6. Id est, quò quis magis virtuti studuerit, & majores profectus fecerit; eô magis humilitati operam dabit. Pinna Ethol. 40.

Benedicite Anania &c. Dan. 3. 88. Tres pueri, inter flammas illæsi, omnes creaturas ad DEI laudes invitant; ac tandem post fulgura, dracones &c. seipsos inserunt. Ultimum sibi delegerunt locum glorioso. Quò quis magis sublimis, inferiorem locum quærit. Idem Ethol. 40.

Ex Novo, & Patribus.

Vade ad mare, & mitte hamum. Matth. 17. 26. Cur hoc Petro mandatur? Piscator erat. Sed si piscator egebat, præstò erant filij Zebedæi. Cur ergo non Joanni, non Andreæ, sed Petro, id manus delegavit? ùt suspicor, quia, c. 16. 19. Petro dixit: *tibi dabo claves regni cœlorum.* Voluit Dominus in eadem manu & hamum esse, & claves. Oliva l. 4. Strom. § Multiplicabo semen.

Nisi conversi fueritis &c. Matth. 18. 3. Eam ob rem Sanctorum nobilissimi, ac in eis principes, tum maximè humilitatem spectant, cùm humanis majora, ac diviniora, fuerint assecuti. S. Basilius Seleuc. hîc.

Quæ sunt indicia spiritûs, nisi excellentia dona humilitatis. Sanctus enim spiritus, quò majori luce virtutum electorum corda irradiat; eò & abundantiori donô humilitatis ditat. S. Gregor. l. 4. in c. 10. Reg.

Tales sunt sancti omnes: si quando quôpiam cumulatiore potiuntur honore, tunc demissiùs se dejiciunt. Sanct. Chrysost. in Is. cap. 6.

Qui verè magnus est, nihil de se magni sentit, aut loquitur; sed omnium se ultimum judicat. Idem. l. 2. de compunct. cord.

Non magnum est, esse humilem in abjectione: magna prorsus, & rara, virtus, humi-

humilitas honorata. S. Bernardus hom. 4. sup. Miss.

Magna, & rara, virtus profectò est; ut, magna licèt te operantem, magnum te nescias; & manifestam omnibus, tuam te solùm latere sanctitatem. Mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare: hoc ego ipsis virtutibus mirabilius judico. S. Bernardus serm. 13. in Cant.

Animæ veritatis, ac DEI, amantes, quantò spiritualiter ditiores sunt, tantò pauperiores apud se sunt. S. Macarius hom. 10.

Semper ex mensura humilitatis pendet mensura magnitudinis. Rich. à S. Vict. de erud. hom. l. 2. c. 32.

In proficiente, cum crescente gratia, crescit & humilitas; & quantùm dives sit, tantùm se inopem credit: quia degustata gratia amplius hanc accendit. Id. c. 3. in Cant.

§. XXV.

Humilitas amat latere; celat laude digna, fugit pompam.

Num. I.

Primarium exemplum Christus D.

Duabus velabant faciem ejus. Is. 6. 2. Ut gratam offerant DEO clientelam, ejus faciem occulere satagunt: sciebant enim Domini propensionem ad sese occultandum. In throno operitur alis Seraphinorum; in stabulo stipatur belluis: in præsepio celat gloriam; & divinitatem suam humanæ carnis nube, tegumentò palearum, panniculorum, & fasciarum involucrò. Arcones in Is. 1. Dis. 3.

Ubi est, qui natus est rex Judæorum? Matth. 2. 2. Qua ratione adducti sunt, ut sibi persuaderent; eum, qui recèns natus est, esse & regem Judæorum, & redemptorem Mundi, & verum DEUM? Rationem dant: *vidimus enim stellam ejus in Oriente.* Si DEUS est, ùt ajunt, qui recèns natus, quid dicunt agnoscere se ejus divinitatem, quia stellam ejus viderunt? Nonne facilius eum agnovissent, si plures stellæ, quasi totidem famuli facigeri illis præluxissent, quàm una sola? Minimè: nam hinc DEI majestas, differentiaque illius ab homine, intelligitur; quòd homo, cupiditate suâ illectus, unam pro pluribus stellis promptè relinquet: verùm DEus multas præ una deserit. Didacus Niss. D. Palm.

JESUS ductus est in desertum. Matth. 4. 1. Quamdiu virtus, & DEI sapientia, quasi infirmus aliquis, & insipiens, lates in populo? - ô humilitas virtus CHRISTI! quantùm confundis superbiam nostræ vanitatis! Parum aliquid scio; vel magis, scire mihi videor; & jam silere non possum: impudenter me, & imprudenter, ingerens, & ostentans; promptus ad loquendum, velox ad docendum, tardus ad audiendum. S. Bernardus serm. 1. in Epiph. D.

Ecce rex tuus - sedens super asinam. Matth. 21. 5. Si Propheta Zachar. 9. 9. solùm dixisset: *ecce rex tuus veniet tibi justus, & Salvator;* dubios nos reliquisset: cùm multi sint, fuerintque justi reges, & suorum subditorum sospitatores. Idcirco Prophetam appellat: da nobis signum, quod alij reges non habent; da nobis signum proprium regis, cujus regnum annuntias. Respondet vates: ecce vobis signum illud speciale: *ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ.* Didac. Niss. ib.

Hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum. Luc. 2. 12. Et hæc sunt DEI indicia? mendicabulum potiùs, quàm DEI Filium, loquuntur pauperes panni, & præsepium. Sed bene dicit Angelus: *hoc vobis signum:* nam quòd elegit vile stabulum, angustum præsepe, pauperes pannos; qui poterat sibi curare sumptuosum palatium, magnificum stratum, pretiosa peristromata: hoc infantis homine majoris signum est: hoc DEum indicat; qui majora minoribus postponit. Id. ib. Raros invenias, qui splendorem premant, nè erumpat, & sub pallio humilitatis abscondant. Hoc facinus viri excelsi est, & imitatoris JESU. O quot latibula invenit natus in Bethlehem puer! Divinitatem obscurat, potentiam, sapientiam; regiam dignitatem abscondit. Arcones in Is. 1. Disc. 3.

Implete hydrias aquâ. Joan. 2. 7. non vinâ exundare jussit in vacuis hydriis; sed eas priùs impleri curavit aquâ; ut minore fulgore prodigij coruscaret. In Thabor Matth. 17. 2. solem sibi locavit in vultu: non ut videretur fulgidior; sed nè in fulgore suo videretur: quis enim in solem respicit? Et, dum Moyses, & Elias, evanuerunt, mox totum illum triumphi apparatum dissolvit; monitis etiam Apostolis, nè cui dicerent visionem. Oliva l. 4. Strom.

Potens erat, & despiciendum se præbuit. Terram movebat, & hærebat in ligno; cœlum obducebat tenebris. Mundum crucifigebat, & crucifixus erat: inclinabat Caput, & exibat verbum: exinanitus erat, & replebat omnia. S. Ambros. in Ps. 118. oct. 3.

Num. II.

Alia Exempla, & testimonia.

Agar ab Angelo amicè salutata, Gen. 16. 7. & de beneficiis divinitus accipiendis edocta, domum tamen regressa, nil de illa revelatione sanctissimis conjugibus manifestavit. Humili potiùs silentiô, quàm vanô colloquiô, divinum oraculum venerata. Mendoza in 1. Reg. 3. v. 15.

Manus hæ, Ezech. 1. 8. erant *sub alis pennis*, iisque velabantur: quia operationes Christi tegebantur carnis assumptæ infirmitate: ut doceret Fideles suos, parî modô dona DEI non ostentare, sed humiliter abscondere. Cornelius hîc.

Mare, quas sibi parat opes, occulit, cadavera autem emittit ad littus, vel in extimam sui partem. Tellus omnem pompam explicat. Oliva lib. 9. Strom. §. Spiritus DEI ferebatur &c.

§. XXVI.

Humilitas prodit suos defectus, miserias &c.

Pastores sumus. Gen. 46. 34. Nota Josephi modestiam, prudentiam, simplicitatem. Modestiam: quia in aula Pharaonis sciri cupit se esse fratrem pastorum; cùm tamen versu ultimò dicatur: *detestantur Ægyptij omnes pastores ovium.* Prudentiam: quia fratres in aula habere non satagit; nè aulicorum moribus corrumpantur. Simplicitatem: quia fratres ad status non evehit; sed in arte pastoritia, quam callebant, conservat. Aliter faciunt hodie; qui, cùm humillimi generis sint, tamen nobiles videri volunt &c. Cornelius hîc.

Non possum sic incedere, quia non usum habeo. 1. Reg. 17. 39. *Et deposuit ea, & tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus.* v. 40. Non dixit, arma ista meis non aptantur membris; vel, nimis gravor loricâ; sed, *non habeo usum.* Ingenue, se militem non esse, fassus est: quin, armis abjectis, pastoralia præferens insignia, occurrit hosti; humilitate verius, quàm fortitudine, pugnaturus. Oliva l. 6. Strom.

Quis ego sum? Domine DEus! & quæ domus mea, quia adduxisti me hucusq; 2. Reg. 7. 18. Noverat se pastorem esse ovium, & non genere nobilitatum. Sed, quando factus est nobilis, agnovit, se ex nihilo esse sublevatum. Et quia non est oblitus, qui natus erat; perseveravit in culmine regali. S. Chrysost. hom. de David.

Verba Jeremiæ filij Helciæ - qui fuerunt in Anathoth Jerem. 1. 1. Exorditur oracula sua à probris suis: indicat enim patriam, quæ obscurissimi in Judæa nominis. S. Hieron. fuit Anathothites, qui est usque hodie viculus tribus ab Jerosolymis distans milliaribus.

Unus - de circumstantibus - amputavit illi auriculam. Marci 14. 47. S Chrysost. hom. 49. in Matth. hunc locum Marcus, qui Petri discipulus fuit, ideo scripsisse videtur: quia ingens hîc honor Magistro deferebatur: & quæ ad Magistri laudem pertinent, ipsò forsan deprecante, nè magnifica de eo diceret, omnino siluit.

Ille verò dicebat, quia ego sum. Joan. 9. 9. Qui divinò afflantur spiritu, non erubescunt abjecta secundùm carnem natalitia memorare: nec favoribus divinis everti dedignantur primævam mendicitatem fateri dicentes: quia ego sum ille pauperculus, ille mendicus, ille obscuris natus parentibus. Baeza. t. 2. l. 10. c. 3. §. 11.

Humilitati idem, quod invidiæ, est ingenium: nisi quòd erga se humilitas laudabiliter agit, quod invidia circa alios perversè. Invidia alienas prærogativas perspicuè intuetur, & noscit; & tamen miris artibus infuscat, & experta negat. Ipsissimum est humilitatis ingenium: ipsas, quas operatur virtutes, nescio quibus artibus minuit; & oculatissima semper, ut faciat; est oculatissima semper, nè videat. Naxera in Jos. 2. §. 23.

Vide plura tit. Gloria.

§. XXVII.

Humilitatis varij alij actus, & proprietates.

Dominus, qui fecit Moysen, & Aaron. 1. Reg. 12. 6. Fecit, id est, ornavit, & multis beneficiis illustravit. S. Gregorius hîc: notandum, quia cum Samuel Dominum testem suæ innocentiæ assereret; ipsum Dominum fecisse Moysen, & Aaron, dixit. Quid est hoc aliud? nisi quia & virtutis suæ culmen ostendit; sed in tanto culmine solus apparere noluit, quasi dicat: in tanta animi virtute mirandus non sum, quia in ea solus non sum. Vir humilis, quò illustriot est, eò magis appetit illustrium virorum comitatum; ut illorum splendoribus offuscetur. Mendoza in 1. Reg. 12. v. 6.

Percussit cor suum David; eò quòd abscidisset oram chlamydis Saul. 1. Reg. 24. 6. Davidis factum etiam hostes in admirationem rapuit, Saul laudat, satellitium deprædicat, omnes demirantur. Sed David, quia sui operis rigidiot censor erat, aliquid dolore dignum invenit. Naxera in Jos. 5. §. 6.

Non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus. Job. 42. 7. Cùm tamen ipse ad examen se reducit, ait: *insipienter locutus sum* v. 3. 6. *idcirco ipse me reprehendo.*

Viri sancti aliena opera, etiam parva, mirantur: sua verò, etiam magna, despiciunt. S. Gregorius mor. l. 26. c. 26.

Qualis quisque apud se lateat, contumelia illata probat: nam, sicut superbi honoribus, sic plerumque humiles suâ despectione gratulantur. Idem Dialog. l. 1. c. 5.

Semper tibi displiceat, quod es; si vis pervenire ad id, quod nondum es: nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti. S. August. serm. 15. de V. Apost.

Humilis innocentia semper formidolosa, semper sibi ipsi suspecta est. Facilè, quod sibi objicitur malum, in se latere, seu habere, se putat. S. Laurent. Justin. de triumph. ag. cap. 5.

Dicere solitus erat Isaias Abbas, humilitatem nec linguam habere, quâ de aliquo negligente, aut superbo loqueretur; neque oculos, quibus aliorum errata perspiceret; neque aures, quibus ea, quæ animæ suæ non prodessent, audiret; nihil denique habere negotij, nisi cum peccatis suis. Isidorus or. 8.

Miscellanea.

Vulpes foveas habent. Matth. 8. 20. Scriba repellitur à sequela: quia difficillimum est, ut alta sapiens, & prudentiâ carnis imbutus, in veritate velit dejici, & in humilitate Christi vestigia sequi. Simon Cassia l. 9. c. 16.

Ex hoc jam homines eris capiens. Luc. 5. 10. Ex hoc scilicet, actu submissionis, quô scis, te hominem peccatorem profiteri: *exi à me quia homo peccator sum Domine.* Escobar t. mir. Chr. sect. 6. obs. 2.

Sedebat sic. Joan. 4. 6. S. Chrysost. & Euthymius: sic, id est, non in sella, non in loco hono-

honoratiore, ut contingit. Humi sedebat, non in sublimi solio. Licèt authoritatem Christo ampliorem frequentior Discipulorum comitatus, & sublimior sedes, & dignior locus, attulisset: sed ea ad hujus mulieris conversionem non conducebant; quam humilitate, & mansuetudine, revocari oportebat. Didacus Niss. f. 6. D. 3. Quad. §. 5.

Rara sanè in juvenibus est humilitas; ideoque miranda. Dum ætas viget, dum vires solidæ sunt, dum sanguis æstuat, dum sollicitudo nescitur, dum ignoratur debilitas, dum lætitia frequentatur; tunc fervet jactantia, tunc se juventutis superbus extollit affectus, tunc humilitas quasi vilescit, abjecta contemnitur; tunc subjectio degeneris conscientiæ æstimatur infirmitas. S. Ambros. s. 18. in Ps. 118. Adolescentulus sum ego.

Humilitas ipsa sumptus necessarios subministrat ad ædificationem Evangelicæ turris. Gilbertus s. 26. in Cant.

Titulus VIII.

HYPOCRISIS.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri, & Novo.

Frater fui draconum, & socius struthionum. Job. 30. 29. Quid per dracones, nisi malitia? quid verò struthionum nomine, nisi hypocrisis designatur? Struthio quippe volandi speciem habet; sed usum volandi non habet: quia & hypocrisis cunctis intuentibus de se imaginem sanctitatis insinuat; sed tenere viam sanctitatis ignorat. S. Gregor. mor. lib. 7. cap. 12.

Nè fueris hypocrita in conspectu hominum. Eccli. 1. 37. Cornelius ex Græco: nè sis actor tragœdiæ, seu comœdiæ, nec sis tristis, nec mimus, ad ora hominum. Nomen ipsum hypocrita histrionem propriè significat; qui, alia persona cùm sit, aliam agit. Unde Christus Matth. 6. 4. *ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* Hebr. *ut spectemini.* Verbum hoc, addit Maldonatus, theatrale est. Significat igitur: nihil in hypocritis esse veræ, solidæque, virtutis; quidquid agunt, simulatio est. Escobar t. 3. Coll. Chr. s. 1. obs. 1. In hoc Mundo plurimi, tanquam in theatro, simulatis personis utuntur, & fictis; &, cùm sint intrinsecus aliud, aliud se esse hominibus ostendunt. S. Zeno Veron. s. de jejunio.

Ova aspidum ruperunt. Is. 59. 5. Ova aspidum sunt exteriùs alba, pulchra, & oculis grata; intus autem venenô plena. Ita hypocrisis. Stella. in Luc. 7.

Tres pueri, Dan. 3. 58. omnes creaturas ad laudandum DEum provocant; iridem excludunt: quia in arcu cœlesti non verus, sed apparens, & fugax, splendor nitet. Arcones in Is. 2. Disc. 3.

In vestimentis ovium. Matth. 7. 15. Multi vestimenta ovium habent; ipsi tamen oves non sunt. Vestimenta ovium portare, ovemque non esse, speciem est habere virtutis, veritatem verò ejus est abjecisse post tergum. Simon Cass. l. 7. c. 12.

Superseminavit Zizania in medio tritici. Matth. 13. 25. Imitatur virtutem improbitas, & Zizania contendit triticum videri: quod quidem specie quâdam tritico assimilatur, gustu autem à sentientibus facilè discernitur. S. Cyrillus Jeros. Catech. 4.

Fuit in diebus Herodis. Luc. 1. 5. Herodes interpretatur *glorians in pellibus*; & significat diabolum, qui gloriatur in hypocritis, qui pellibus ovium sunt induti; *intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Hugo Card. hîc.

Ædificatis eorum sepulchra. Luc. 11. 48. Sepulchrum dicitur quasi semipulchrum, & significat hypocritas; qui habent pulchritudinem exteriorem, sed carent interiorî. Sepulchra ergo ædificat, quicunque vult apparere bonus exteriùs; cùm sit malus interiùs. Hugo Card. in Luc.

Attendite à fermento Pharisæorum. Luc 12. 1. Omnia opera hypocritæ sunt velut falsa monera; quæ intus ferrea, exteriùs verò deaurata est. Et sicut in pharmacopolia sunt aliqua vasa, literis designantibus, medicamentum aliquid salubre esse inclusum; cùm tamen nihil, nisi toxicum contineant. Et sicut umbrosum nemus, quod primâ facie amœnum, & deliciis plenum apparet; cùm intus plenum sit lupis, serpentibus &c. Stella hic.

Septem candelabra aurea. Apoc. 1. 12. Dicuntur aurea, ad differentiam hypocritarum; qui sunt deaurati pulchrâ conversatione; sed non aurei sanctitate vitæ. Albert. M.

Hypocritæ similis sunt *monstrosis locustis* Apoc. 9 8. 9. hæ habebant faciem mulierum, sed caudam scorpionum. Cornelius in Matth. 6. v. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Hypocrisis est instar nivis; & hypocrita est quasi sterquilinium nive contectum; utpote qui vitia omnia candore simulatæ virtutis, velut nive, obtegit. Clemens Alex. l 3. Strom.

Quemadmodum, cui impositum est cataplasma, & cui inuncti sunt oculi; vel ipsô aspectu præbet morbi suspicionem: ità fuci, tincturæ, & colores illiti, animam intrinsecus ægrotare significant. Clemens Alex. l. 3. cap. 2.

Interpretatur hypocrisis deauratio: quod nomen Latinum sic à nobis accipitur, ut res quælibet in superficie, colore lucens aureô, sentiatur intus esse sinè aurô. Rupertus in Matth. lib. 5.

Hypocrita monstrum est, cui simile nunquam fecit natura: qui nec vult esse, quod videtur; neque vult esse, quod est. Vir hypocrita caret hospitiô; solùm falsitas accepit eum in domum suam, & ministravit ei de infernalibus facultatibus suis. Nudus incedit hypocrita; deceptio ejus ei præbuit vestimentum. Famelicus erat, non saturandus pane: patiebatur sitim, non vinô complendus; sed laus humana dedit ei cibum, & potum. Infirmus erat, propter deficientem virtutem; sed reputatio aliena visitavit, imò confortavit, eum. Erat in carceribus peccatorum; sed dæmones accesserunt ad eum, redemptionem falsò spondentes; & deluserunt detinentes eum. Mortuus jacebat in plateis Ninive speciosæ, videlicet Mundi; sed fama hominum in cordibus suis sepelivit eum. Simon Cass. l. 8. c. 32.

Nolite in jejunio hypocritis similes fieri, qui sunt pictores diaboli, periti suâ doctrinâ in arte pingendi. Non enim pictores, cùm aliquam ex diversis subjectis coloribus volunt formare imaginem, de interioribus curant; quomodo stomachus, cor, pulmo, jecurque, locentur; sed duntaxat, quomodo exteriora intuentium oculis aptiora reddantur. Idem lib. 10. cap. 36.

Hypocritæ similes libris falsis, quorum falsitas, dum clausi, non agnoscitur; sed dum aperiuntur, & leguntur. In Judicio, libris apertis, opera falsa apparebunt. Geminiani l. 9. c. 34.

Lignum putridum, & carioſum, nocte relucet, & quasi res pretiosa apparet; die verò ejus vilitas, & corruptio, proditur. Modò sumus omnes in nocte obscura: & multi, cùm sint corrupti, vitiis pleni, mentitis virtutibus micare contendunt, boni videri cupientes. At postquam dies illuxerit; tunc revelabitur, quis lignum putridum sit, quis non. Diez Conc 2. in Nat. D.

Horologia solaria, si nubes, aut nox, solem subducant, nullam horam designant. Hypocritæ in luce horas demonstrant; tantùm operantur, cùm videntur. Oliva lib. 13. Strom. Luc. 17. 21.

§. II.

Hypocrisis descriptio, proprietates, actus.

Populus hic labiis me honorat. Matth. 15. 8. Quod profertur in ore, non versatur in corde. Cantabit Kyrieeleison, qui nemini misericordiam fecit, Deique contempsit. Cantabit Christe eleison, qui Christi sanguini contumeliam intulit. Cantabit Gloria, qui omnem gloriam, etiam ex cantu, mercatur in terrenis. Cantabit alleluja, qui DEUM in suis vituperat moribus. Cantabit Epistolam, qui divinum non recipit missum. Cantabit Evangelium, cui prædicatio Mundi placet. Cantabit Graduale, qui per gradus non ascendit in bonum. Cantabit Versum, qui à Domino est aversus. Cantabit Tractum, ad sua placita tractus. Cantabit Sanctus S. S. qui corde, ore, & opere, est iniquus. Cantabit hanc Trinitatis laudem, qui in Trinitate animæ suæ, memoriæ, intelligentiæ, & voluntatis, portat pessimam labem. Cantabit Introitum Missæ, & finem; qui principium malum fecit, qui finem debitum in Domino non constituit. Cantabit Pater noster, de quibus dici potest: *vos ex Patre diabolo estis.* Cantabit Dominus vobiscum, qui cum dæmonibus habet commercium &c. Simon Cass. l. 8. cap. 37.

Oculum attendit hypocrita, non DEum; faciem, non fidem; pecuniam, non gratiam. Non fruitur Deô, sed utitur tanquam nummô; & nummô fruitur tanquam Deô. Deô emit Mundum; fide nummum; religione Sæculum, lacrymis vinum, jejuniis convivium, ciliciô linum, silentiô plausus hominum. Mirabile dictu! latet iste, ut appareat; tacet, ut audiatur; non sequitur, ut consequatur; recedit, ut præcedat; fugit, ut apprehendat; plorat, ut rideat; jejunat, ut satietur. Sic cancer serpit. Petrus Cell. de pane lugent. c. 16.

§. III.

Hypocrisim fugiendi motiva.

Num. I.

Malitia, damna.

Subitò defecerunt - in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Ps. 72. 19. 20. Quæris: quomodo repentè, qui pius habebatur, corruat? fucatam præferebat sanctimoniam, non veram. Nonne vides imaginem solùm eorum, virtutum coloribus adumbratam, à DEO expungi? Nimirum imaginem virtutis, non virtutem possederunt. Ideo DEUS virtutum fucum illum citò obliterat, & delet. Non diu, mihi crede, in civitate Domini virtutum, imago fictæ, simulatæque virtutis. Ad tempus fortè breve fulgebit; tum ad nihilum à DEO redigetur. Oliva l. 12. Strom. hic.

Hypocritæ! Matth. 23. 27. Scribas Dominus reprehensurus; cùm eos raptores, ambitiosos, sacrilegos, parricidas, jure posset vocare; maluit hypocritas dicere: acsi nihil DEO odiosius esse posset, quàm crusta virtutis. Maluit eos inscribi sepulchra dealbata; quàm nigra, & fuliginosa: Domino enim minùs exosa sunt atra, quàm quæ alba non sunt, & sunt dealbata. Oliva lib. 10. Strom. §. Renovamini Spiritu.

Assumit septem alios spiritus secum nequiores se. Luc. 11. 26. Spiritus malus est Spiritus superbiæ; nequior illô simulatio humilitatis: Spiritus malus, spiritus invidiæ; nequior illô simulatio charitatis: Spiritus malus, spiritus mendacij; nequior illô simulatio veritatis: Spiritus malus, Spiritus luxuriæ; nequior illô simulatio castitatis: Spiritus malus, spiritus avaritiæ; nequior illô simulatio misericordiæ. S. Prosper Aquit. de promiss. & prædict. p. 2. cap. 39.

Pejor est, qui se, cùm sit malus, bonum ostendit; quàm ille, qui apertè est malus. S. Ambros. in ep. 1. Tim. c. 5.

Hypo-

Hypocrisis subtile malum, secretum virus, venenum latens, virtutum fucus, tinea Sanctitatis. -- Hypocrisis secura simulat, fallit prospera; curiosa mentitur; & crudeli arte, virtutes trahcat mucrone virtutum. Jejunium jejuniò perimit, oratione orationem evacuat, misericordiam miseratione prosternit; - Quod corporibus est hydrops, hypocrisis animabus. Petrus Chrysologus s. 7.

Velant faciem Domini hypocritæ. Hugo Card. in Luc. 22.

Horrendum hypocritæ casum narrat Panormitanus de Antonio quodam Eremita, tempore Alfonsi sapientis, regis Aragoniæ. l. 2. cap. 9. Hic Antonius quadraginta dies, & noctes perpetuò jejunare ferebatur; adeò, ut Italiam, Siciliam, Hispanias, compleverit nomine sanctitatis, & abstinentiæ. Pluribus in locis cellâ præclusus, & à custodibus observatus, nihil edens, aut bibens; Angelorum insuper ministerium, & consortium, habere credebatur. Verùm habebat clam in cella candelas crassiores, exteriùs, & superfusoriè ceratas; sed intus fistulæ cannarum includebantur farinâ infartæ, quæ ex contritis phasianorum, & caponum, carnibus, Saccharô, & aromatibus immixtis, condiebantur. Ajunt & cingulum gestâsse fistulatum plenum nectare, quod hypocraticum vocant. His epulis clam pascebatur; habitus interim omnium mortalium abstinentissimus. Is vermibus tandem corrosus, & inter magnos cruciatus, cùm mors instaret, in CHRISTUM, & B. Virginem, diras blasphemias, & convitia evomens, impiam simul animam evomuit.

Num. II.

Alieni ab ea.

Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. Psalm. 100. 2. Non allegat innocentiam morum in foro, in publico, simulatam; sed in medio domûs, in cubili, ùt advertit hîc Bellarminus. Multi in foro, & plateis, modestè se gerunt; sed in domo, præsertim in cordis sui cubiculo, per omnia scelera volutantur. Alvarez Illustr. 231.

Sicut fragmen mali Punici, ità genæ tuæ. Cant. 4. 3. Talia debent esse opera, quòd respondeant interioribus affectionibus, & exterioribus: quia non debemus habere fictam sanctitatem. Ideò ait, ***genæ tuæ***, id est, opera tua, quæ sunt in aperto, sicut genæ, sunt ***sicut fragmen mali Punici***; id est, sicut malum Punicum fractum. In fractura tale apparet, quale est interiùs. Sanct. Thomas Aquin. hîc.

A longè stans nolebat nec oculos &c. Luc. 18. 13. Stans à longè. qualis erat, talem se ostendebat. Eusebius Gallic. serm. in Dom. 11. Pent. Nolebat propinquus Numini ex animo putari; si ex corpore propinquus Sanctuario cerneretur. Ramirez in ep. 5. Apoc. 3.

Esse optimus, non videri, studebat. Sanctus Gregorius Naz. Or. 30. de Sanct. Basilio.

Optabat non videri, sed bonus potiùs esse. Idem Orat. de laude Sancti Ephrem.

Dicito mihi hypocrita: si bonum est, esse bonum; ut quid non vis esse, quod vis apparere? Si verò malum est esse malum; ut quid vis esse, quod non vis apparere? nam quod turpe est apparere, turpius est esse. Author Imperf. in illud Matth. 23.

væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ.

I.

Titulus I.

JACTURA RERUM TEMPORALIUM.

§. I

Æquò animò ferenda

Ex Veteri, & Novo.

Tunc surrexit. Job. 1. 20. Divitiarum amissio est gravis oneris depositio. Hugo Card. hîc.

Extende paululùm manum tuam. Job. 1. 11. Sub vocabulo *paululum* intelligit dæmon omnia terrena bona, quibus florebat Job, ùt interpretatur S. Gregorius l. 2. mor. c. 5. S. Thomas Aqu. Pineda. Bona omnia Jobi vocat *pauludum*; quia non animæ. Sylveira in Matth. 16. c. 7.

Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ità factum est. Job. 1. 21. Abstulit, quæ dedit; nunquid periit, qui dedit? Tanquam diceret: abstulit omnia, auferat omnia; nudum dimittat me, & servet mihi se. Quid enim mihi deerit, si Deum habuero? aut quid mihi alia prosunt; si Deum non habuero? S. Aug. l. 1. de Symb. c. 3.

Non timebo, quid faciat mihi homo: in me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi. Ps. 55. 11. 12. Optimè sciebat Propheta, quòd non tam sua Deus, quàm seipsum, volebat. Et ideo ait, non timere se mala omnia ab homine inferenda: quia, licèt hostis omnibus spoliet; adhuc ad sacrificandum Deo seipsum retinet. S. Aug. hîc: quæ vota reddam laudis tibi? Amo Deum meum: nemo hunc mihi eripit. Et meritò dicitur in illa superiori fiducia, *quid faciat mihi homo*: Sæviat homo; quid est ablaturus? aurum, argentum, pecora. Nunquid auferet vota, quæ reddam laudis Deo? Hugo Card. *non timebo, quid faciat mihi homo* exteriùs, cùm bonum interius non possit surripere; per quod tibi placeo: quia in me, non extra, sunt Deus vota tua; illa scilicet, quæ desideras. Sylveira in Matth. 4.

Super hoc cœlum turbabo, & movebitur terra de loco suo, propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus. Is. 13. 13. Nullus frangi debet, cùm audit, quia disperdet Deus orbem terrarum: quia angusti est animi ejusmodi opinio. Nam, si altiùs spectes, invenies hoc esse pro nobis, quod putas esse contra nos. Judicabis hoc esse pro Mundo, quod adversùm Mundũ arbitraris. In bono disperdet orbem terrarum: erit enim cœlum novum, & terra nova. Sanct. Ambr. lib. de Elia & jejun. c. 7.

Date, & dabitur vobis. Luc. 6. 38. O præclaram negotiationem! qualia contemnentes, qualia recipimus? Sanct. Gregor. Naz. epist. 21.

Surgens venit ad patrem. Luc. 15. 20. Fames revocat, quem saturitas exulârat: fames illi patrem dedit sapere; cui copia tulerat sentire genitorem. S. Chrysol. s. 2.

Ut ergo audivit, quia infirmabatur, tunc quidem mansit &c. Joan. 11. 6. Non dolendum de malo, quod reparari potest. Non multùm movet JEsum amici morbus licèt lethalis; quin potiùs eô intellectô immobilis manet, sese eôdem modô, ut antea, gerens. Quô docemur, indigna esse dolore mala, quæ solvenda, & reparanda, certò veniunt. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 9.

Absq; Synagogis facient vos. Joan. 16. 2. Rei unius jacturam leviorem facit lucrum alterum. *Absq; Synagogis &c.* Glossæ ambæ: sed nè timeatis solitudinem: quia tot acquiretis, ut pro eis videamini ad gloriam Dei occidendi. Ejectis è Synagoga Discipulis, hoc vult Dominus esse eis solatio, quòd à Judæorum consortio excluſi innumeros in Ecclesiam adducturi sint. Did. Niss. D. infra Ascens.

Expedit vobis, ut ego vadam. Jo. 16. 7. Prudenter rerum leviorum jacturam æquanimiter ferimus, ut lucrum faciamus majorum. Absentia Christi corporalis quædam jactura erat; sed hôc nomine facilè tolerabilis; quòd nisi ille abiret, advenire Spiritus S. non posset. Didacus Niss. D 4 Pasch.

Modicum, & jam non videbitis me. Joan. 16. 16. Dum vita cœlestis non perditur, parva sunt, & modica, omnia alia detrimenta. Baeza t. 3. l. 14. c. 22. §. 1.

Forsitan ideo discessit à te, ut æternum illum reciperes. S. Paulus Philemoni de Onesimo v. 15. S. Hieron. Si dominum non fugisset, nunquam venisset Romam, ubi Paulus erat vinctus in carcere. Si Paulum in vinculis non vidisset, non recepisset fidem in Christum. Si Christi non habuisset fidem, nunquam Pauli effectus filius in opus Evangelij mitterertur. Ex quo paulatim, & per gradus suos, minister Evangelij est factus Onesimus; quia fugit à domino. Did. Niss. D. 4. Pasch.

Ex Patribus, & aliis.

Libenter terrena amittamus, cœlestia tueamur. Totum licèt Sæculum pereat, dum patientiam lucrifaciam. Tertullianus l. de pat. cap. 7.

Non

Non est ille tibi ablatus, qui dedit; quamvis tibi ablatum fuerit, quod dedit. S. August. in Ps. 32.

Homo, qui prosperis rebus proficit; asperis quid profecerit, discit. Cùm enim mutabilium bonorum adest copia, non eis confidit: sed, cùm subtrahuntur, agnoscit utrùm eum non cœperint. Quia plerumque, cùm adsunt nobis, putamus, quòd ea diligamus; sed, cùm abesse cœperint, invenimus, qui simus. Idem l. de vera Relig. c. 47.

Elisæus aspiciens Magistrum suum assumi, discidit vestimenta sua: non enim habebat aliquem adstantem sibi, atque dicentem; quòd iterum reversurus esset Elias. S. Chrysost. S. de Ascens.

Ideo (Fideles) comparantur ovibus; quia Mundi exuvias sinè aliquô sensu doloris amittunt: nam sicut ovis tondentem se non increpat; ità nec justus cupiditatem se expoliantis accusat. Cassiodorus in Ps. 8.

Sunt multæ rationes, quare Dominus justos exponat tribulationibus, & auferat eis temporalia. Prima est, nè temporalibus adhæreant, & Deum derelinquant: sicut corvus non redijt ad Noe in arcam; & dicitur, quòd cadavere aliquô illectus fuerit &c. Hugo Card. in Psal. 40.

Ad Senis cujusdam monasterium latrones ingredientes dixerunt ei: omnia, quæ in cella sunt, tollere venimus. At ille ait: quantum nobis videbitur filij tollite. Tulerunt ergo, quidquid invenerunt in cella, & abierunt. Obliti sunt autem Sacculum, qui absconditus erat in cella; quem senex tollens, secutus est eos, dicens: filij tollite, quod obliti estis in cella. Illi verò admirantes patientiam ejus, restituerunt omnia, & pœnitentiam egerunt. Sanct. Bernardinus s. 28. Act. 3.

De S. Spe Abbate cœco per quadraginta annos ait Sanct. Gregorius 4. Dial. 10. Deus venerabilem senem, dum exterioribus tenebris premeret; internâ nunquam luce, & consolatione, destituit.

§. II.

Jactura labore partorum molesta.

Frustrà seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur. Levit 26. 16. Non dixit Dominus, non seretis; sed *seretis*, & *frustrà seretis*: ut gravius esset supplicium, & pœna acerbior. Joan. Cluniac. s. 51.

Pretium meum cogitaverunt repellere cucurri insiti. Psalm. 61. 5. hæc querelarum contra Saul maxima erat. De quo pretio loquitur? Lyran. pretium suum vocat duas filias Saulis, quarum primam promisit sibi dare in pretium pro bellis contra Philisthæos; & secundam, quam dedit David pro centum præputijs Philisthinorum. Pro earum amore David multas molestias, periculosa certamina, sitim, famem, tulit. Didacus Nissen. fer. 2. D. Resurr. §. 5.

Clamabat. Luc. 8. 8. JEsus memorans perditionem seminis. Illô clamore acerbum animi dolorem testatus fuit. Quid doluit? Verbi sui jacturam; cujus tres partes de quatuor pereunt. Sicut si æger medicinam proprijs sumptibus longô studiô paratam effundat. Idem ibid.

Fili, recordare &c. Luc. 16. 25. Tu vocas patrem, ego voco filium; ut te graviter doleas perdidisse, quòd natus es. Adhuc voco filium; ut amariùs doleas, perdidisse te, quòd tibi gratia dederat, & natura: quia non habuisse, doloris non est tanti, quanta habita mœroris est perdidisse. Sanctus Chrysologus sect. 123.

Vide tit. Paupertas. §. 18.

Titulus II.

IDOLA.

Seu

IDOLOLATRIA.

§. I.

Origo.

Sunt quatuor causæ Idololatriæ 1. Imbecillitas intellectûs, non valens corporalia transcendere; ideo pulchrioribus attribuit divinũ cultũ His accidit, quòd, eunti ad curiam regis, credit quemcunque bene indutum regem esse. 2. Adulatio, quâ regibus, & dominis, divinum cultum præstiterunt. 3 Carnalis affectus ad filios, & consanguineos; quibus post mortem statuas posuerunt. 4. Malitia diaboli. Multi non ore, aut corde, sed factis, plures deos credunt: qui corpora cœlestia putant in voluntatem hominis influere: qui obediunt regibus plus, quàm Deo: qui filios plus diligunt, quàm Deum. Venefici, magi, incantatores. S. Thomas Aqu. Opusc. 3. c. 2.

Quibusdam imaginibus posuerunt idololatræ virtutem præstandi honores, seu dominationes, atque prælationes; aut artes, aut eloquentiam. Et imagini musicæ, sub certa constellatione sculptæ, attribuerunt virtutem fugandi musicas ab omni loco, in qua ipsa foret. Similiter & imagini scorpionis fugandi omnes scorpiones à civitate, vel regione, in qua sculpta esset. S. Bernardinus t. 1. s. 10. art. 1.

§. II.

Diversa.

NOn facietis deos argenteos, nec deos aureos. Ex. 20. 23. Philo Hebr. l. 1. de Mona. Figuratè docens divinos honores non convenire divitijs : feruntur enim ultro citroque ventorum in morem.

Statuerunt eam juxta Dagon. 1. Reg. 5. 2. Quis? & qualis Dagon? Fuit præcipuus Philisthinorum Deus. Derivant aliqui Dagon à *Daga*, id est, *piscis*, quòd idolum hoc piscis figuram haberet. Cùm enim Philisthæi essent accolæ maris, piscationi dabant operam : ideoque fabricârunt, & coluerunt Dagon, quasi piscium, & piscationis, præsidem. Lyran. Abulens., Serarius &c. censent Dagon esse Venerem. Cornelius in 1. Reg. 5. 2.

Amantissima eorum non proderunt eis. Is. 44. 9. Tropologicè idolum avari est pecunia, ùt ait Sanct. Paulus. Idolum gulosi est venter; idolum superbi est honor. Cornelius hîc.

In Beelzebub principe dæmoniorum. Luc. 11. 15. Beelzebub, juxta S. Hier. Eccl. 10. idem est, quod habens muscas, vel vir muscarum, aut idolum muscarum : quia propter victimarum sanguinem, multæ in illius fano muscæ. Idololatræ, qui in suis sacrificijs à muscis vexabantur; ad abigendas, colebant Deum Beelzebub. Corn. in Ex. 27.

§. III.

Miscellanea.

ARripiens ejus vitulum - contrivit usq; ad pulverem &c. Ex. 32. 20. Oleaster: crediderim, quòd, ut eis idololatria nauseare, induceret, voluit ut pulveribus idoli sui satiarentur. Sic permittit Deus, ut peccatores suis peccatis repleantur; ut ea postea evomant, & fastidiant. S. Hieron. ep. 12. ad Gaudentium: cupientibus Ægyptias carnes; usque ad nauseam, & vomitum, præbuit examina coturnicum; ut eas postea satiati contemnerent.

Simulachra gentium argentum, & aurum. Psalm. 113. 4. &c. Licèt inveniantur & æanea, & lignea, simulachra; utiliùs tamen illud elegit, quod gentilitas judicabat reverentiùs adorandum : ut erubesceret, colere viliora; quorum & pretiosa probantur irrisa. Cassiodorus in Ps. 112.

Principale crimen generis humani, summus Sæculi reatus, tota causa Judicij, idololatria. Tertullianus l. de Idol. initiô.

In templo cordis tui non statuas statuam Dagon cum arca sanctificationis; non filium Veneris, cum Filio Virginis; non Beelzebub cum JESU. Petrus Cellens. l. de panib. cap. 4.

Vide tit. Dij.

TITULUS III.

JEJUNIUM.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

INane, & cavum intrinsecus facies illud. Ex. 27. 8. Non solidum, sed inane. Concavum altare, est cor pœnitentis, ubi debet immolari sacrificium laudis. quod quidem non debet esse solidum, id est, delicijs plenum; sed inane, & concavum, id est, pœnitentiâ, & jejuniô, attenuatum. S. Bonavent. diæt. sal. c. 15. de Jejun.

Dies Sabbathi, id est, requies Domini. Deut. 5. 14. Sit jejunium Sabbathum nostrum, & laborum requies; qui per totum annum ministrantibus servis continui sunt; Isidorus Clarius l. 1. Or. 8.

Præcidit lignum, & misit illuc. 4. Reg. 6. 6. Admirandum spectaculum in cœlis est Monachus super terram, angelicam degens vitam. Lignum aridum, ex mandato Elisæi ferrum securis de profundo aquæ extraxit : corpus autem Monachi, quod jejuniô exaruit, animam de profundo sursum attollit. S. Ephrem. Paræn. 1.

Tu autem, cùm jejunas, unge caput tuum. Matth. 6. 17. *& faciem tuam lava.* S. Zeno s. de jejun : habet etiam sacramenti plurimum modus ipse; quô ad jejunandum instituimur, & formamur. Aquæ, & olei, usus aliquem Sacramentalem ritum innuunt Baptismi : quô denotatur gratiæ eminentia, quæ per jejunium comparatur.

§. II.

Jejunij præstantia.

SAncti estote. Levit. 11. 44. id est mundi. Nota : temperantia, & abstinentia à cibis vetitis, vocatur hîc Sanctitas, id est, puritas : quia cibi vetiti censebantur immundi, polluti, & execrabiles, ac comedentem contaminare. Ità Sanct. Bernardus s. 22. in Cant. Cornelius hîc.

Cùm jejunâsset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Matth. 4. 2. Quia sic videt jugiter jejunantem, proclamat, *si Filius Dei es.* S. Chrysol. s. 13.

Nisi per orationem, & jejunium. Matth. 17. 20. Perpende hinc, quanti fiat à Deo jejunium; ex hoc, quòd ad opera ardua jejunij concursum requiri explicavit. Cajetan. hic.

Adversarius inimicus in promptu est; jejunemus, ut vincamus. Solent homines, quotiescunque necessitatem diquam arduam patiuntur, ad maximas gentes, auxilij causâ, destinare legatos. Nos, quod est melius, legationem ad

DEum

Deum per jejunia deſtinemus. S. Ambr. de Elia, & jejun. c. 7.

Semper virtuti cibus jejunium fuit. S. Leo ſ. 2. de jejun. dec. menſ.

Per jejunium ordinatur homo ad ſeipſum, per orationem ad Deum, per eleemoſynam ad proximum. S. Bernardinus ſ. 5.

Jejunium, in quo eſt mortificatio carnis, cum Chriſti carne conformitatem habet, quæ morti tradita eſt. Hugo Card. in c. 7. Matth.

§. III.

Jejunium conducit corporis valetudini.

ET factum eſt omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta. Gen. 5. 5. Unde tam longævi tunc homines? Pereirus: ſobrietas: neque enim carnibus, aut vinô, utebantur.

Ut ſciatis, quid comedere, & quid reſpuere, debeatis. Levit. 11. 47. Cur tanta de cibis vitandis cura? Oleaſt. Unde, quæſo, ô homo meruiſti Deum medicum habere? Percurre c. 5. Gen. ab Adamo ad Lamech, ibi vita hominum ultra ſeptingentos annos prorogata. Ratio multiplex Lyrano: ſecunda eſt, quia temperatè vixerunt. Velloſo in Judith 1. Paræn. 2.

Maducare panem. Luc 14. 1. Chriſtus invitatus fuit à viro nobili. S. Thomas Aqu. 3. p. q. 14. a. 4. ait Chriſtum D. bene valuiſſe, quia ſemper ei tenuis menſa fuit.

Abſtinentia, & jejunium, ſanitas eſt corporis, valetudo membrorum, mors culpæ, fundamentum caſtitatis, ac vitæ diuturnitas. S. Laurentinus Juſt. de ſobriet. c. 2.

Ferunt, Galenum decimæ diei abſtinentiam, locò efficaciſſimæ, & ſaluberrimæ, medicinalis curæ, indixiſſe: nec facilè poſſe, niſi corruptionis naturæ ſit, morbis gravioribus ſubjacere qui decimâ quâque die ab omni cibo abſtinet, aut ſimpliciſſimâ diætâ tranſigit vitam. Et Cœlius Rhodiginus l. 30. Antiqu. lect. c. 12. memoriæ proditum eſt, Galenum centum quadraginta annos vixiſſe; tantâque in cibo, & potu, abſtinentiâ uſum, ut ad ſatietatem nunquam comederit, aut biberit. Cornel. in Eccl. c. 18.

Jejunium vernum etiam ſanitati corporis conferre, doctè oſtendit D. Virings Medicinæ Profeſſor Lovanienſis in lib. de jejun. medic. Eccleſ. in vere enim ebullit ſanguis, & humores cœteri; qui febres, aliosque morbos, procreabunt; nisi jejunio, & abſtinentiâ, & piſcium frigore, reſtringvantur. Cornelius in Matth. 4.

§. IV.

Jejunium prodeſt animæ

Ex Veteri, & Novo, Patribus, & aliis.

CPerti ſunt iniquitate, & impietate ſua. Pſ. 72. 6. Ipſum jejunium operimentum eſt; Denique niſi Sanctum Joſeph texiſſet ſobrietas jejuna, adulteræ protervitas exuiſſet. Quô ieiunio ſi ſe tegere voluiſſet Adam, nudus non fuiſſet effectus. Sanct. Ambroſius hîc.

Oſſa arida audite. Ezechiel 37. 4. 5. *intromittam in vos ſpiritum.* Oſſa arida ſunt perſonæ abſtinentes à delicijs: in iſtos mittit Deus Spiritum Sanct. S. Vincent Ferr. ſ. 1. in Pent.

Fame pereo. Luc. 15. 17. Fames revocat, quem ſaturitas exularat. Et, ſi tantùm præſtitit vel in vita fames; probate, quid voluntarium poſſit conferre jejunium. Sanct. Chryſolog. ſ. 2.

Quotquot viros virtutum vidimus, ſinè jejunio non legimus aſcendiſſe: nec aliquid magnum moliti ſunt, niſi priùs abſtinentia præceſſiſſet. Quoties aliquid à Deo obtinere conati ſunt, jejuniis incubuere, & lacrymis; & pernoctantes in orationibus, ciliciis carni hærentibus, ſupplices beneficia poſtulârunt. Si Moyſen, & Aaron, & Samuelem, hodie haberet Eccleſia; cùm invocarent, exaudirentur, ut orantibus Job, & Noe, & Daniele, populo parceretur. S. Cyprianus de jejunio Chr.

Jejunium refectio animæ, cibus mentis, eſt. S. Ambroſ. l. de El. & jejun. c. 2.

Ipſa ſicca anima, eſt ſapientiſſima, & optima. Clemens Alex. l. 2. pædag. c. 2.

Ad divitem Dei gratiam pervenitur jejunâ, & ſterili paupertate membrorum. S. Dorotheus Euchariſtico de vita ſua.

Jejunium animæ noſtræ alimentum eſt: & ſicut corporalis iſte cibus impinguat corpus; ità & jejunium habiliorem efficit, & valentiorem. Leves ei pennas producit, ut in ſublime feratur, & ſumma contemplari queat; voluptatibusque, & omnibus, quæ in hoc Mundo habentur, ſua via, ipſa ſit ſuperior. S. Chryſoſt. hom. 1. in Gen.

Jejunium eſt animarum noſtrarum tranquillitas, ſenum decor, adoleſcentium pædagogus, continentiæ magiſter: quod omnem ætatem, & ſexum, quaſi diademate quôdam ornat. S. Chryſoſt. hom. 2. in Gen.

Sta tantùm prope jejunantem; & ipſius ſtatim odoris ſuavitatem ſenſiſti: unguentum enim jejunans eſt ſpirituale; & per oculos, & per linguam, & per omnia, bonam animæ demonſtrans diſpoſitionem. Idem hom. 10. ad pop. Antioch.

Ob id etiam jejunium bonum eſt, quòd omnem circumcidit animi ſollicitudinem; & eam, quæ circa mentem effunditur, curam humilium, abjectarumque rerum, contrahens facit, ut tota in ſe ratio ipſa vertatur. Idem lib. de Virginit.

Ebrietas, & luxuria, ſtantem everterunt civitatem; commotam ſolidavit jejunium. Idem hom. de jejunio; vide ibidem plures jejunii laudes.

A tempeſtate, & procella, quam ebrietas generare ſolet, liberati, in portum animarum noſtrarum, jejunium, inquam, pertingere contingat. Id. hom. 1. in Gen.

Quemadmodum leviores naves mare velociùs transeunt, contrà multis oneribus gravatæ submerguntur: ità jejunium, quidem leviorem reddens mentem, efficit, ut faciliùs hujus vitæ pelagus transmittat. Id. ib.

Rectè vivendi principium est temperantia. S. Nilus de instit. Monachi or. 1. de gula.

Jejunium est singulare sanctitatis aratrum; colit corda, eradicat crimina evellit delicta; vitia subruit, charitatem serit, copiam nutrit, parat innocentiæ messem. Sanct. Petrus Chrysol. s. 31.

Jejunia sunt gratiæ Dei primordia, salutis remedia, castitatis fundamentum. Hæc vitam imitantur angelicam; his reficiuntur animæ; per hæc moriuntur culpæ. Sanct. Eligius hom. 3.

Sicut exsiccatum lutum jam non porcis usui esse potest ut ibi se volutent: ità & caro, per abstinentiam marcida effecta, dæmonibus ultrà non præbebit in se quiescendi locum. Joan. Climacus gr. 25.

Jejunium non cibis definitur modò, quin omni scelerum abstinentiâ. B. Theodorus Studita s. 54.

Jejunium est, sicut agilitas in avicula: nam sicut avis macilenta est agilis ad fugiendum accipitrem; sic mens hominis jejunantis est habilis ad fugiendum hostis tentationem. S. Bonav. diæt. sal. s. 15. de jejunio.

Quartâ feriâ creata sunt sol, & luna; & ità Ecclesia illuminata est. Indè quatuor tempora quartâ feriâ incipimus semper, & quartâ feriâ Quadragesimam. Idem in Ps. 92.

Quod corpori afferre solet exquisitus, & elegans ciborum delectus; id animo jejunium. Isidor. Clarius or. 8.

Jejunium ingenium acuit, menti splendorem affert, auget memoriam; disciplinas in animum introducit. Idem. ib.

Quia terra de sui natura totaliter est sicca, & arida; providit Deus, ut ad fructus proferendos, infundatur cœlesti pluviâ, & sic fiat fœcunda. Sic nostri cordis terra, si ab humore luxuriæ per abstinentiam cibi, & potûs, fiat arida; superfundetur cœlestis gratiæ pluviâ, fietque fertilis ad producendos spiritualium operum fructus. Geminiani l. 1. Similitud. cap. 1.

Aer, quantò magis & vaporibus, & nubibus, plenus; tantò magis est obscurus: quantoque magis est vacuus, tantò est magis serenus: & ideo in Olympo est sereniſſimus; quia dicitur omnes vapores, & nubes, excedere. Sicut autem obscuratur serenitas, & claritas aeris, ex repletione vaporis; sic etiam obscuratur sensus hominis ex nimia repletione ciborum. Idem ibidem.

Dum caro jejunat, anima Bacchanalia celebrat: corporis enim defectus, profectus est spiritûs. Didacus Niss. s. 2. die Ciner.

Musicum Organum. Lem: *Per inania spiritus.* Bovius.

§. V.

Jejunium animæ deliciæ.

Ex Veteri, & Novo.

Ecce currus igneus. 4. Reg. 2. 11. Quis humanâ virtute equos igneos, currus igneos, potuisset ascendere? regere currus aereos? nisi qui naturam humani corporis incorruptibilis jejunii virtute mutâsset? Incert. Auth.

In terra deserta. Ps. 62. 3. S. Ambros. s. 37. in Quadr. desertum plane quoddam ipsum corpus nostrum, cùm abstinentia marcescit caro. Tunc Christus habitat desertum pectoris nostri; cum nostram terram fame squalidam, ac siti aridam, esse reperit.

Exussit flammam ignis &c. Dan. 3. 49. Cùm furerent fornacis incendia -- ubi quia jejuni ingressi sunt, discussò ardore flammarum, in medio fornacis flatum roris spiritu refrigerantis spiritu hausêre; ità ut eorum nullus capillus exureretur: quia illam quoque jejunia comam paverant. Sanct. Ambrosius de Elia, & jejunio cap. 7.

Moyses, & Elias cum eo loquentes, Matth. 17. 3. Ob jejunii consortia, Moysen, & Eliam, transfiguratus in monte secum ostendit in gloria. S. Hieron. l. 2. adv. Jovin. Meritò etiam in carne se Dominus ostendit Moysi collegæ jejuniorum suorum; non minùs & Eliæ. Tertull. lib. adverſ. Psychicos.

Erat tribus diebus - non manducavit, neq; bibit. Act. 9. 9. & sublatus est in tertium cœlum, & raptus est, usque ad paradisum. Et Petrus Act. 10. 10. *Cum esurires, - cecidit super eum mentis excessus.* Quotquot viros virtutum vidimus, sinè jejuniò non legimus ascendisse; nec aliquid magnum moliti sunt, nisi priùs abstinentia præcessisset. S. Cyprian. lib. de jejun.

Scio hominem - raptum hujuscemodi usque ad tertium cœlum. 2. Cor. 12. 2. Quæ virtus eum ad hunc raptum dispoſuit? jejunium. Sylveira in cap. 6. Matth. Paulum jejunium, quod in suarum angustiarum prædicatione commemorat, in cœlum evexit. Sanct. Basil. Or. 1.

Ex Patribus.

Afflictô paululùm exteriore homine reficiatur interior; &, subtractâ carni saturitate corporeâ, spiritualibus mens deliciis roboretur. S. Leo s. 1. de Quadr.

Jucundi sunt jejuniorum dies, spirituale animarum ver, & fidissima tranquillitas animorum. Sanct. Chrysost. serm. de jejun. & lectione Geneſis.

Quis jejunium non prædicet? Jejunium res sancta est, opus cœleste, janua regni, forma futuri; quod qui sanctè agit, DEO jungitur, alienatur Mundo, spiritualis efficitur. Sanctus Isidorus de offic. Eccles. l. 1. cap. 42.

Est je-

Est jejunium similitudo quædam angelorum; qui nunquam esuriunt, neque comedunt. Assimilatio ad Christum, & pars quædam glorificati corporis; quod esurire nequit, cibô non indiget. Est naturæ libertas, à gula redemptio, subtractio in parte armorum diaboli; mansuetudinis pars, & humilitatis occasio in gestibus, & in verbo. Et evigilare corpus, & animam, sæpe ad Deum, jejunium fecit. Simon Cass. l. 10. c. 36.

§. VI.

Jejunium revocat ad paradisum.

SOllicitè providendum est; ut, quos saturitas de paradiso expulit; reducat esuries. S. Hier. ep. 22. ad Eustoch.

Beatitudo paradisi absque abstinentia cibi non potuit dedicari. Quamdiu jejunavit, in paradiso fuit; comedit, & ejectus est. S. Hier. l. 2. adv. Jovinianum.

Quemadmodum propter cibum ejectus est Adam è paradiso; sic rursus per jejunium, qui vult, ingreditur paradisum. S. Athanasius Alex. lib. de Virginit.

Quando non jejunavimus in paradiso, ejecti sumus. Jejunemus ergo, ut ad ipsum revertamur: nonne vides Lazarum, quomodo per jejunium paradisum est ingressus. S. Basilius s. 1. de jejun.

Gula de paradiso regnantem expulit, abstinentia ad paradisum revocavit errantem. S Ambros. l. de Elia & jejun. c. 4.

Gula cœlum nobis clausit; sed jejunium illud nobis aperuit: in hujus mysterium post jejunium Quadragesimæ statim Resurrectionis gloria celebratur. Sanct. Bernardinus t. 1. s. 5. a. 1.

Nunc est tempus jejunandi, quia Vigilia est summæ solennitatis: tunc autem erit tempus comedendi; quia tunc erit solennitas, & erit solenne convivium, de quo dicit Is. 25. 6. *faciet Dominus exercituum - convivium pinguium &c.* Hugo Card. Eccl. c. 10.

§. VII.

Jejunium imitatur Angelos.

JEjunium Angelorum vita est: qui illô utitur, in Angelorum ordine est. S. Athanasius Alex. l. de Virginit.

Si Angelorum cibus est aliquis, panis est, ùt ait Propheta Psalm. 77. 25. *panem Angelorum manducavit homo.*

Non carnes, non vinum, non denique quæcunque iis, qui ventri student, curari solent. S. Basilius s. 1. de jejun.

Jejunium Angelorum imitatio est pro nostro virili. S. Chrysost. s. 1. de jejun.

Semel in die comedere, est vita Angelica; bis, vita humana; pluries, vita brutorum. Hugo Card. in Luc. 17.

§. VIII.

Jejunium juvat orationem.

Symbola, & Similitudines.

LEvit 14. 3. 4. 5. Jubet divina lex offerri Deo duos passeres: quorum unô immolatô, alterum liberum avolare permitterent. His corpus, & anima, significantur; adeoque unum cædi, & immolari debet Deo, juxta illud Coloss. 3. 5. *mortificate membra vestra, quæ sunt super terram:* alterum liberum esse, ut ad Deum, alis contemplationis evectus, avolet. Paulus Act. 9. 9. erat tribus diebus non manducans, neque bibens, & raptus est in tertium cœlum. Doultreman l. 5. c. 2. S. 5.

Orans cum jejunio geminas habet ala & ipsis quidem ventis leviores. S. Chrysost. hom. 71. ad pop. Antioch.

Qui vult orationem suam volare ad Dominum, faciat illi duas alas, jejunium, & eleemosynam; & ascendet celeriter, & exaudietur. S. Isidorus Originum l. 6. c. 19.

Sobrij oratio volat ùt aquila. S. Nilus lib. ascetico orat. de gula.

Testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Surrexit Anna, postquam comederat, & biberat, oravit ad Dominum. 1. Reg. 1. 9. 10. Non ivit à cœna ad risum, & jocos: ità se refecerat, ut cibus non impediret studium orandi. S. Chrysost. hom. de Anna: quod omnes tempus facerent relaxationis, illa fecit tempus deprecationis; post convivium accurrens ad supplicationem. Velloso in Judith. 6.

Bona est oratio cum jejunio. Tob. 12. 8.

Humiliaverunt animas suas in jejunijs, & orationibus. Judith. 4. 8. Vim suam sumunt preces à mensa tenui; utpote quâ volat facilè mens defœcata ad Deum. Velloso hic.

Posui faciem meam ad Dominum Deum rogare, & deprecari in jejunijs. Dan. 9. 3. Hoc edoctus B. Daniel, jejuniô, *& sacco, & cinere*, quasi alis instructas, preces Deo offerebat. Theodoretus hic.

Jejuniis, & obsecrationibus serviens. Luc. 2. 37. Utrumque junxit, & pinguem orationem, & mensam tenuem; ut noveris, jejuniô maximè adjuvari orationem. Velloso in Judith 4. v. 8.

Ex Patribus.

De victu parco, & potu sobriô, divinis dignationibus admonemur: scilicet nè largioribus epulis mens gravata, minùs ad preces orationis evigilet. S. Cyprian. l. 4. ep. 4. ad Cler.

Jejunium preces nostras subvehit in cœlum; dum illis alarum vice fit, quò sursum ferantur. S. Basilius hom. 1.

Qui jejunat, levior est; & vigilanter orat. S. Chrysost. hom. 58. in Matth.

Jejunium adjutorium est orationis: quia oratio sinè jejuniô gracilis est, & infirma. Id. hom. 15. in Matth.

Solent quidam homines, quotiescunque necessitatem arduam patiuntur, ad proximas gentes auxilij causâ destinare legatos. Nos, quod est melius, legationem ad Deum per jejunia destinemus; ab ipso imploremus auxilium, ad ipsum nos corde, & orationibus, conferamus. Sanct. Maximus hom. de jejun. Ninivit.

§. IX.

Jejunium vincit hostes visibiles.

Ex Veteri.

Fecit Josue, ùt locutus erat Moyses, & pugnavit contra Amalec. Ex. 17. 10. Adversùs Amalec oratione Moysis, & totius populi, usque ad vesperam jejuniô dimicatum est. S. Hier. l. 2. adv. Jovin.

Irruit spiritus Domini in Samson. Judic. 14. 6. Jejunium magnum illum Samsonem educavit; idque, quamdiu viro adfuit, singulis conflictibus mille hostes prostrati sunt, urbium portæ subruptæ sunt, leones robur manuum ejus non sustinuerunt. S. Basilius hom. 2. de jejunio.

Jejunaverunt q; die illô usque ad vesperam. Judic. 20 26. Filij Israel duplicî prœliô cum Benjamitis congressi, in utroque victi, ceciderunt viginti duo millia. Ad prima prœlia se nullô jejuniô armârunt; sed ad tertium. *Venerunt in domum Dei, & sedentes flebant coram Domino, jejunaverunt q; &c.* v. 26. Mendoza in 1. Reg. 7. Annot. 27. Sect. 2.

Et jejunaverunt. 1. Reg. 7. 6. Ut superare hostes suos possent, vires animi, & corporis, indictô sibi reparavêre jejuniô. S. Leo s. 1. de Quadr. Israel in adaquatione apud Masphat congregatus à Samuele, ità statim delictum jejuniô diluit, ut periculum prœlij simul fugerit. Cœciderunt pastos impasti, armatos inermes. Hæ erant vires jejunantium Deo; cœlum pro ejusmodi militat. Tertull. lib. adv. Psychicos c. 7.

Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam. 1. Reg. 14. 24. Cùm Saul rex Israël bellum contra Allophylos gereret, legimus, eum universo exercitui indixisse jejunium; & abstinentibus cunctis eum contra adversarios pugnare cœpisse. Bonus planè rex, qui hostes suos non tam armis, quàm devotione, vincebat, & plus dimicabat religione, quàm telis. S. Ambr. s. 25. de Quadr.

Prædicavit jejunium universo Juda. 2. Par. 20. 3. hôc Josaphat victor triumphavit contra Moabitas Judith jejunans occidit Holofernem. Judith. 13. 10.

Daniel trium hebdomadarum jejuniô. Dan. 6. 16. vir desideriorum, leones quoque docuit jejunare missus in lacum. S. Ambr. l. de El. & jejun. c. 7.

Ipse victor singularis adinvenit jejunium Quadragesimale, statuens in procinctu; ut quaternâ decade jejunii quadraturam Mundi totam murô inexpugnabili communiret &c. S. Chrysologus s. 42.

§. X.

Jejunium vincit hostes invisibiles exemplô Christi.

Cùm jejunâsset. Matth. 4. 2. Dominus noster non priùs in carne, quàm pro nobis assumpserat, diaboli insultus excepit; quàm eam jejuniô communisset. S. Basilius hom. 1. de jejun.

Dominus noster JEsus Christus quadraginta dierum jejuniô certamen contra diabolum aggressus est: omnibus nobis exemplar dans, ut per illud armemur, & ex illo robur sumamus; ac sic aciem in prœlio contra ipsum instruamus. S. Chrysost. t. 6 hom. 1. in Gen.

Ipse victor singularis adinvenit jejunium Quadragesimæ: statuens in procinctu; ut quaternâ decade jejunij, quadraturam Mundi totam, murô inexpugnabili communiret. S. Chrysol. s. 12. q. d. ut Dominus Mundum in securitatem assereret, in singulis Mundi quatuor partibus dies sui jejunij, decem milites, totidemque muros, & arces, constituit. Decem jejunii mei dies, ajebat supremus exercituum Dominus, in præsidio orientis collocentur; decem ad occidentem abeant; decem meridiem servent; decem in septentrione excubent. Ità fiet, ut securus degat Mundus. Didacus Niss. polit. Cœl. p. 1. l. 6. c. 7.

Jejunavit: ut ostendat, quòd magna armatura contra tentationes sit jejunium; sicut principium omnis peccati deliciæ. Theophylactus in c. 4. Matth.

Post jejunium Dominus JEsus de hoste triumphat. S. Bernardinus s. 5. Act. 1.

Jejuna & tu, si conflictum sustines ab invisibili hoste: nam non fortitudine corporis, sed debilitate, vincitur. Simon Cass. l. 4. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Contra terrigenos hostes corpus saginâ roboratur, & poculis mens incitatur, ut repugnandi sumat audaciam. Adversùs autem spiritualia nequitiæ spiritualiter repugnandum est; & sobrietatis arma, & abstinentiæ sumenda sunt, ut infusi Sanct. Spiritu immundos, & erraticos, spiritus devincamus. S. Ambr. in ep. ad Eph. c. 6.

Castra nobis sunt nostra jejunia, quæ nos à diabolica oppugnatione defendunt. -- Quis unquam Christianorum jejunavit, & captus est? quis sobrius mansit, & victus est? Temulentum aggreditur diabolus, luxuriosum oppugnat inimicus. Ubi autem jejunium videtur; fugit, metuit, pertimescit: terretur pallore ejus, debilitatur inediâ, infirmitate prosternitur. Prosternitur, inquam, infirmitate: quia Christiana infirmitas fortitudo est. Idem s. 25. de Quadrag.

Adver-

Adversarius imminet, inimicus in promptu est; jejunemus, ut vincamus. Idem in Jonam.

Ardentes diaboli sagittæ, jejuniorum, & vigiliarum, rigore restinguendæ sunt. S. Hieron. ep. 10. ad Furiam.

Est jejunium robur mentium, vigor animarum. Est jejunium castitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, civitas sanctitatis. S. Chrysol. s. 8.

Jejunantibus nobis diabolus esurit, qui nostris semper saturatur ex culpis. Idem s. 12.

Jejunium scimus esse DEI arcem, Christi castra, murum spiritûs, vexillum Fidei, castitatis signum, sanctitatis trophæum. Id. ib.

Est jejunium valde certum ingenium, ad expugnandum castrum. Sicut enim non est adeò forte castrum, quod non possit expugnari, si possent ei victualia subtrahi: sic non est adeò rebellis spiritui, quin, subtrahendo cibaria, non valeat à spiritu subjugari. S. Bonavent. diæt. sal. cap. 15.

§. XI.

Jejunij varia motiva.

Jejunió jejunavit. 2. Reg. 12. 16. David pro parvulo, hoc est, vehementer jejunavit. Si David tantopere pro pueri infirmi sanitate jejunavit; quantò magis debes tu pro animæ tuæ remedio laborare. Diez fer. 4. Cin.

Legimus, quosdam morbô articularî, & podagræ humoribus, laborantes, ad simplicem mensam, & pauperes cibos, redactos, convaluisse. S. Hieron. l. 2. adv. Jovin.

Angeli sunt, qui in singulis Ecclesiis describunt, ac recensent capita jejunantium. S. Basilius hom. 2. de jejunio.

Dolet in jejuniis caro; sed epulatur anima. S. Chrysost. s. 1. de jejunio.

Jejunium vehiculum est ad cœlum - optimus itineris comes. - Jejunantis corpus venustum est, & anima pretiosa. S. Ephrem de Jejunio.

Si pro temporali cura ægri medicis obediunt, servant arduam parcitatem; quare pro æterna salute sit durum, Christo moderatis obedire jejuniis? corpus gubernare mensurâ &c. S. Chrysologus s. 41.

§. XII.

Jejunio junge pœnitentiam, & bona opera: jejuna à peccatis.

Sanctificate jejunium. Joël. 1. 14. S. Hieron. Hugo, & Lyran. Sanctum facite; & condite jejunium per eleemosynas, preces, aliaque pia opera. S. Gregor. hom. 16. in Evang. jejunium sanctificare, est adjunctis bonis aliis dignam DEO abstinentiam carnis ostendere. Cesset ira, sopiantur jurgia: incassum enim caro atteritur, si à pravis voluptatibus animus non refrænatur.

Vidit DEUS *opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala.* Jonæ 3. 10. Cur non refert Ninivitarum prodigiosum jejunium? Theophylactus: respexit Dominus opera illorum, videlicet bona, quæ fecerant: proinde jejunium non fuit per se sufficiens, ut DEum redderet propitium; nisi & mores correxissent.

Exivit sanguis, & aqua. Joan. 19. 34. Hinc instruimur: id à nobis in omni mortificatione, jejunio, agi oportere; ut sanguinis comes semper sit aqua lacrymarum, & compunctionis. Jejunare, nec meliorem vitam vivere, inanis fatigatio est. Didacus Niss. s. 2. die Ciner. §. 3.

Si volumus bene jejunare à cibis, ante omnia jejunemus à vitiis: quid enim prodest vacuare corpus ab escis, & animam replere peccatis? S. August. D. 1. Quadr.

Qui à cibis, & non à peccatis, jejunat; diabolum simulat: qui, cum jugiter à corporali esu abstineat, nunquam mala perpetrare cessat. S. Honorius serm. in Quadr.

Hoc est perfectum jejunium, & gratum Domino, cùm omnes sensus abstinent à Mundanis, ut vacent divinis. Totus ergo jejuna, quia totus peccâsti. S. Thomas Vill. Dom. Quinquages.

Titulus IV.

IMITATIO.

§. I.

Imitatio DEI Patris.

Ex Veteri, & Novo.

Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Genes. 1. 26. Hebr. *faciamus hominem umbram nostram.* Habet hoc umbra, quòd perfectissimè omnes gressus, motus, nutus, corporis imitetur. Origenes in Catena super illud Thren. 4. 20. *in umbra tua vivemus*: in umbra ejus vivemus; hoc est, ad imitationem ejus. Plinius l. 12. c. 22. ait, in Affrica fertilitatem summam ex eo oriri; quòd sub umbra unius arboris altera delitescit.

Similes illis fiant, qui faciunt ea. Ps. 134. 18. Considera apud te, quales dij sint, quibus fieri similes dira est imprecatio. Nostra autem non ità habent. Extremus enim virtutis finis est; & quod facit, vel ad summum bonum fastigium pervenire, DEI esse similes, quantum nobis conceditur. S. Chrysost. in Ps. hunc.

In umbra tua vivemus. Thren. 4. 20. In umbra, id est, ad tui imitationem: umbra enim est imago corporis, cujus est umbra. Origenes.

Pater noſter, qui es in cælis. Matth. 6. 9. O amoris abundantiam! perculsô animô inexplicabiles largæ illius in nos divinæ Bonitatis opes admirare; qui talem, ac tantum, vocare Patrem es juſtus. Sed profectò non tu vocem ejusmodi fruſtrà doceris mittere: nimirum ut ad eam, quam lingua tua protulit, appellationem Patris erubeſcens, ejus imitari bonitatem diſcas. S. Chryſoſt. t. 6. or. de inſtit. ſecundùm DEum vita.

Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum. Joan. 4. 23. S. Thomas: dicitur Eccl. 13. 19. *Omne animal diligit ſibi ſimile*: ergo DEus in tantum diligit nos, in quantum ei aſſimilamur. Sed non aſſimilamur ei ſecundum carnalem quia eſt incorporeus; ſed ſecundùm ſpiritualia. Cajetanus: propterea oportet adorantes DEum adorare in ſpiritu, & veritate, ut adoratio conformis ſit adorato.

Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Joan. 14. 9. Filius DEI, quia viva illius imago; qui filium videt, & Patrem videt. Alvarez Illuſtr. 20.

Si DEO quantò ſimilior, tantò fit quiſque propinquior; nulla eſt ab eo tanta longinquitas, quàm ejus diſſimilitudo. Incorporali verò illi æterno, & incommutabili, tantò eſt anima hominis diſſimilior, quantò rerum temporalium, mutabiliumque, cupidior. S. Auguſtinus de Civit. l. 9. c. 16.

Non locorum intervallis acceditur ad DEum, aut receditur à DEO. Diſſimilis factus longè receſſiſti; ſimilis factus propè accedis. Idem in Pſ. 33.

Ad placandum DEUM, quem colas; iis rebus opùs eſt, quibus illum gaudere, ac delectari, ſcias. Sic fit, ut vitam colentium DEus pro qualitate nominis ſui formet: quoniam religioſiſſimus eſt cultus, imitari. Lactantius l. 5. de div. inſtit.

Si DEO quantò ſimilior, tantò fit quiſque propinquior; nulla eſt ab illo tanta longinquitas, quàm ejus diſſimilitudo. S. Auguſt. de Civit. l. 9. c. 16.

Si ad humanam pertinet laudem, ut patrum decus in prole reſplendeat; quantò magis glorioſum eſt, ex DEO natos in authoris ſui imagine refulgere. S. Leo ſ. 6. in Nat. D.

Ea eſt imaginis natura, ut ſit imitatio principis exemplaris, & ejus, cujus eſſe imago dicitur. S. Gregor. Naz. or. de Filio.

Imago, ſi ſervet principalis formæ ſimilitudinem, verè imago, & propriè imago, dicitur. Si verò ab ejus imitatione diſcedat, aliud quiddam eſſe monſtratur. S. Gregorius Nyſſ. lib. de creat. hom. c. 17.

Credamus nos DEI filios; reſpondeamus generi, vivamus cœlo: Patrem ſimilitudine referamus. Nè perdamus vitiis, quod ſumus per gratiam conſecuti. S. Chryſol. ſ. 10.

Omnis creatura, & maximè rationalis, debet ſuum principium imitari. S. Bernardus ſ. 5. in Aſſumpt. B. Virg.

Boleslaus quartus Rex Poloniæ aſſiduè patris effigiem aurô expreſſam, & è collo pendulam, ſecum circumferebat; eamque ſibi ingem ſanxerat: ut quoties dicendum aliquid, faciendumque, occurreret; impreſſô oſculô, tanquam viventem in imagine, præſentemque patrem, ſic compellârit: abſit! ô mi pater! ut à me unquam aliquid regiô tuô nomine indignum ſtatuam. Stengelius l. 1.

§. II.

Imitatio Chriſti Domini.

Figuræ, & Symbola.

Expoliavit ſe Jonathas tunicâ. 1. Reg. 18. 4. Tunica Jonathæ, converſatio Chriſti, quam dat Chriſtus amicis ſuis. Hugo Card. in Gen. 30.

Sub umbra illius. Cant. 2. 3. Umbra Chriſti ſunt Sancti: ſicut enim umbra eſt imago corporis, ſed exilis, & inadæquata; ità vita Sanctorum eſt imago vitæ CHRISTI, ſed umbratica tantùm. Ita tres PP. apud Theodoretum. Obumbratio alarum CHRISTI, æmulatio eſt virtutis ejus. Petrus Cellenſ. de pane ſervorum c. 23.

Myſtica animalia Ezechielis 1. 5. licèt ſingula propriam haberent formam; mirô tamen modô ſic diſpoſita erat; ut unumquodque præferret imaginem filij hominis. Leo ferox; bovis tarda natura; aquila in ſublime. Homo ad ferocitatem proclivis, tardus ad bonum, ſuperbus. Quid remedij, ut hæ belluinæ propenſiones corrigantur? ut fiat ſimilitudo hominis in eis. Cujus hominis? *qui, cùm in forma DEI eſſet &c.* Philipp. 2. 6.

Hæc animalia, ut ſurgere ad ſanctitatis virtutem valeant; ad hujus hominis ſimilitudinem tendunt. Neque ſancta eſſent, ſi hujus hominis ſimilitudinem non haberent. Sanctus enim quiſque in tantum ad ſimilitudinem hujus hominis ducitur, in quantum vitam ſui Redemptoris imitatur. Jonghen Exh. 26.

Miſit ei purpuram. 1. Mach. 10. 20. Ut rex Alexander Jonatham ſibi devinciret, miſit illi proprium veſtimentum cum his verbis: *conſerves amicitias ad nos.* Placet cœleſtis regis amicitia? induimini Dominum &c. Jonghen Exh. 28.

Cum hoc indumento ſimilitudinis Filij DEI accedens ad Patrem cœleſtem, plenam accipies benedictionem, ſicut Jacob Gen. 27. 15. *veſtibus valde bonis.* Idem ib.

Oſculabatur pedes ejus. Luc. 7. 38. Quid eſt oſculatio pedum Chriſti, niſi promiſſio imitationis veſtigiorum ejus. Simon Caſſ. l. 8. cap. 40.

Date annulum in manu ejus. Luc. 15. 22. Signaculum ſimilitudinis Chriſti. S. Hieron. ep. 146. ad Damaſ.

Ego ſum oſtium. Joan. 10. Quid eſt intrare per januam? intrare per Chriſtum, ipſe enim dixit: ego ſum janua. Quid eſt autem intrare per Chriſtum? imitari vias Chriſti. In quo imitaturi ſumus vias Chriſti? nunquid in ea magnificentia, in qua DEUS erat in carne? aut ad hoc nos exhortatur, ut talia miracula, qualia

qualia fecit ipse, faciamus? &c. Non hoc tibi dicit: non eris discipulus meus, nisi ambulaveris super mare, aut nisi suscitaveris mortuum quatriduanum, aut nisi oculos cœci nati aperueris. Nec hoc. Quid est ergo intrare per januam? discite à me, quia mitis sum &c. S. Augustin. in Ps. 90

Oves sequuntur. Joan. 10. 4. Sequuntur me, imitando vestigia mea, exempla vitæ meæ. Cajet. Sequuntur me imitatione, & beatitudine. S. Anselmus.

Induimini D. J. C. Rom. 13. 14. Sciendum est, quòd vita D. N. J. C. sancta, & virtuosa, quam tenuit in hoc Mundo, dicitur vestis in S. Scriptura. S. Vincent. Ferr. D. 1. adv. serm. 7. Induimus per imitationem. S. Thom. Aqu. hic. Lect. 3.

Perinde ac monete aurea, nisi impressam habuerit regiam imaginem, non in mercaturam expenditur, nec in regis thesauros reconditur, sed rejicitur: sic quoque anima, nisi habuerit imaginem cœlestis Spiritûs, Christum in se insculptum; non est commoda ad supernos thesauros; & à mercatoribus regni, præclaris Apostolis, respuitur. S. Macarius hom. 30.

Vide plura tit. Christianus. Sequela.

§. III.

Imitandi CHRISTUM D. Motiva.

Ex Veteri, & Novo.

Trahe me. Cant. 1. 3. Christi imitatio optima dispositio ad obtinendum contemplationis donum: ejus enim imitatio magnam cum ipso confert similitudinem, quæ ad divinam elevat communicationem. de Ponte hic. Exh. 8. §. 3. Quam pauci post te, ô D. JESU, ire volunt, cùm tamen ad te pervenire nemo sit, qui nolit. S. Bernardus s. 21. in Cant.

Ad sequendum te D. JESU vix inveniuntur, qui vel trahi patiantur, qui velint duci per viam mandatorum tuorum. Alij enim trahuntur, qui possunt dicere: *trahe me post te.* Alij ducuntur, qui dicunt: *introduxit me rex in cellaria*, alij rapiuntur; sicut Apostolus raptus est ad tertium cœlum. S. Bernardus serm. 2. in Asc. Dom.

Ecce tu pulchra es amica mea. Cant. 1. 14. Sept. *proxima mea.* Hebr. *commensalis mea.* Qui ergo propè accedunt ad DEum, hi propriè ejus pulchritudinem participant: & qui propius, hi magis; & qui proximè, hi maximè. Anima enim similis est speculo: quod, si rebus pulchris approximet, pulchram in se speciem, formamque, suscipit; si verò deformibus, deformem. Ità Orig. hom. 3. & 4. Speciosa est Ecclesia, cùm proxima est Christo, & cùm imitatur CHRISTUM. Cornelius hic.

Pone me ùt signaculum super cor tuum. Cant. 8. 6. Signaculum potest sumi pro imagine signata. q. d. gesta, ô Sponsa, mei, qui tuus sum Sponsus, imaginem expressam in bulla aurea, quam super cor portas: & in armilla, quâ brachium ornas; ut jugiter mei recorderis. Porrò hanc Christi imaginem in corde imprimi sigillô charitatis, docet Guilielmus Paris. dum ait: imprimere mihi quasi signaculô, per amorem mihi fortiter adhærendo; ut à me, quasi signaculô, formam accipias; ut meâ subtili expressione similitudinem trahas. Quanta fuerit impressio amoris, tanta & erit expressio similitudinis: quantò mihi fortiùs per amorem inhæseris, tantò mihi similior eris. Cornelius hic.

Hoc vobis signum. Luc. 2. 12. Multipliciter positus est nobis Christus in signum. Positus est enim in præsepio; in signum paupertatis, & humilitatis. Positus in cruce; in signum patientiæ, & obedientiæ. Positus in sepulchro; in signum quietis, & contemplationis. Positus in inferno; in signum charitatis. Positus in cœlis; in signum victoriæ. Hugo Card. hic.

Et continuò exivit sanguis, & aqua. Joan. 19. 34. Ad animas nostras colorandas, & quasi picturandas, dedit Christus, ex pretioso vase corporis sui, sanguinem, & aquam: Sanguinem ad rubricandum; aquam ad dealbandum: ut ei assimilemur, qui candidus, & rubicundus est. Sinè hac coloratione pallida est, & discolor, anima, & indigna Christo Domino. Richard. à S. Laur. de laud. B. V. l. 5.

Quos - prædestinavit conformes fieri imaginis Filij sui. Rom. 8. 29. *Ut sicut portavimus imaginem terreni.* 1. Cor. 15. 49. *portemus & imaginem cœlestis.*

Portate DEum in corpore vestro. 1. Cor. 6. 20. Quid est DEum portare? imaginem Dei repræsentare; Christum imitari. B. Ivo Carot. s. in Purif. B. V.

Speciale, & certum, signum est vitæ æternæ consequendæ, configurari Christo. S. Thom. Aq. in ep. 2. Cor. Lect. 5.

Necesse est, ut anima, quæ Christi Sponsa fieri desiderat, pulchritudini Christi, quoad ejus fieri poterit, similis fiat. S. Gregor. Nyss. de scopo Christiani.

Conformemur ei, qui vitam suam in terris regulam nobis posuit Christianæ conversationis. B. Ivo Carn. serm. de Ass. B. V.

§. IV.

Imitatio Christi Patientis.

Figuræ, & Symbola.

Qui linguâ lambuerint aquas &c. Judic. 7. 6. 7. Christus, verus Gedeon, eos sibi tantùm milites elegit, qui bonorum temporalium aquas manibus tantùm bibunt; non qui se in eas totô corpore demittunt: id est, qui ex iis necessaria tantùm desumunt. Hos autem *lagenas* manibus tenere jubet; hoc est, corporum suorum, & affectuum, dominos esse: his lucernas habere inclusas, id est, animas gratiâ, & amore incensas. Et sicut lagenam suam confregit, cùm corpus suum sanctissimum vulnerari, & tot tormentis lacerari, permisit, & in cruce prorsus crucifigi. Idem etiam nos præstare vult dicens: quod me facere videritis, hoc facite. v. 17.

Vivit

Vivit Dominus, & vivit Dominus meus rex: quoniam in quocunq; loco fueris, Domine mi Rex, sive in morte, sive in vita; ibi erit servus tuus. 2. Reg. 15. 21. dicebat Ethai exemplò regis motus. Hæc Christianis sit potentissima ratio, cùm blanditur caro, cùm urget diabolus in vetitum. Et ego me voluptatibus mergam? Vivit Dominus! non faciam rem hanc. Drexelius opusc. 12. David rex. c. 26. §. 1.

Nunquid est cor tuum rectum? 4. Reg. 10. 15. Typotius l. 1. Symb. Ferdinandus Lusit. rex pro Symbolo duo corda habuit, quorum unum tantùm gladiò transfossum. Lem. *Cur non utrumq;?* Cor Christi perfossum doloris gladiò: cur non & tuum? cor Christi abalienatum à voluptatibus; cur non & tuum? Jonghen Exh. 23. pro Sacris Professionib.

Condixerunt, ut pariter venientes visitarent eum, & consolarentur - & exclamantes ploraverunt; scissiq; vestibus, sparserunt pulverem super caput suum. Job. 2. 11. 12. Quam consolationem hæc Jobo attulerunt? quòd vestes sciderunt, quòd capita cinere insperserunt, idem fuit, acsi dicerent, ait Origenes: quæ fecisti, facimus; &, quæ gessisti, gerimus: vestimenta nostra scindimus, & terram super capita nostra spargimus: sic námque tu fecisti paululùm antè. Agat, quæ egit Christus, Christianus; & dabit ei consolationem, & gloriam. Didac. Niss. D. 4. Epiph. §. 4.

Edent pauperes, & saturabuntur. Ps. 21. 27. Inde erat piscator ille Petrus; inde erat alius piscator Joannes, & Jacobus; inde erat etiam publicanus Matthæus de pauperibus. Ipsi erant, qui comederunt, & saturati sunt; talia passi, qualia manducaverunt. Cœnam suam dedit, Passionem suam dedit; ille saturatur, qui invitatur; imitati sunt pauperes: ipsi enim sic passi sunt, ut Christi vestigia sequerentur. S. August. hîc.

Titulus Ps. 87. *pro Maheleth ad respondendum.* Græc. *pro Choro ad respondendum.* Psalmus iste, qui de Christi Passione agit, inquit David, volo serviat Choro: in quo, dum canitur, mutuò sibi respondeant in Choro, id est, in Ecclesia DEI. S. Augustinus vult, Prophetam hîc usum metaphorâ sumptâ à Cantoribus, qui sunt in Choro; in quo sacri odei director Psalmum, aut antiphonam, inchoat; cœteri verò prosequuntur eô vocis tenore, quo cum ille exorsus est. S. Petrus dixit 1. 2. 21. *Christus passus est pro nobis*: ille cantum Passionis inchoavit; sed addit mox Petrus: *ut sequamini vestigia ejus.* Et hoc est respondere, inquit S. Augustinus: quia ille non cantare omnia solus debet; necesse est, ut Christianus quoque ex se aliquid faciat, ut illum imitetur, & patiatur cum illo. Vult Christus, ut Cantemus velut per Choros pro Choro ad respondendum, ut per Choros patiamur; nec enim omnia ille solus ferre debet; adjiciendum ex parte nostra aliquid. Didacus Niss. f. 3. D. 4. Quadr. §. 5.

Calicem salutaris accipiam. Psal. 115. 13. Quid est, accipere calicem salutaris, nisi passionem Domini imitari? accipiam calicem CHRISTI; bibam Passionem Domini. S. August. hîc.

Per *Reclinatorium aureum* Cant. 3. 10. requies æterna accipitur; ad quam tamen alcensus est purpureus, id est, Passio CHRISTI: quia illi ad æternarum epularum mensam discumbunt, & ad supernam quietem veniunt, qui in præsenti Passionem Redemptoris sui dignè venerari, & imitari, satagunt. S. Thom. Aqu. hic.

Tetigit fimbriam vestimenti ejus. Luc. 8. 44. Vestimentum Christi, est Caro ejus. *Quis est iste, qui venit de Edom,* (id est, de Mundo) *tinctis vestibus?* Is. 63. 1. Fimbria, quæ est finis vestimenti, est Passio Christi. Tangere ergo fimbriam vestimenti CHRISTI, est credere, & imitari, Passionem Christi: ex hoc tactu est omnis peccati curatio. Hugo Card. hic.

Cecidi ad pedes ejus. Apoc 1. 17. Illos utique pedes, quos in camino ignis viderat; ut Dominicæ mortis imitator existeret. Galfridus Abb. tr. 34. Vidit pedes, id est, finem vitæ Christi in fornace ignea Passionis: & tunc cecidit ad hos pedes, ut eos amplecteretur, & ejus exempla sequeretur. Sylveira hîc.

Motiva

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Non est discipulus super Magistrum. Matth. 10. 24. Ad indelebilem verecundiam adscribitur militi illæso recedenti de bello rege percussô; & ipsô in tentoriis quiescente; dominô pugnante in castris. Non est honesta militum vita; si terga vertant, rege proficiscente ad bellum. Simon Cass. l. 9. c. 22.

Nè ergo timueritis eos. Matth. 10. 18. Propter injurias, & contumelias, quas vobis possunt infligere; sed potiùs exultate in omni adversitate, quam ab eis patimini: considerantes, quid passus sim ego; & gloriantes in hoc, quòd Domino vestro, ac Magistro, reformari meruistis; cùm hoc sit beneficium ingens. Quid enim tam gloriosum est servo, quàm ut domino suo assimiletur? sæpe contingit, ut aliquis injuriam passus doleat, & ulcisci se cupiat. Si verò conspexerit alium multò sublimiorem eadem, vel graviora perpessum, & tamen servare patientiam; incipit consolari, & ab ira cessare, dicens in se: si ille tantus talia patitur, quantò magis ego? Ità & nos, si Christi passionem, patientiamque, pensemus; patientiam discimus; & cum Apostolo in tribulationibus jucundamur. Dionys. Carthus. hîc.

Stetit retrò secus pedes ejus. Luc. 7. 38. Sequelam promittens vestigiorum illius, quæ per leges peccati antecesserat pedes ejus. Præit omnis peccator DEum in suis legibus; non sequitur. Crucem Christus portavit à tergo: sternus à tergo, passionem Crucis ejus imitantes. Simon Cass. l. 8. c. 40.

Simul

Simul mortui, & generati; atque ità illa salutaris aqua, & sepulchrum vobis, & mater, effecta est. Et quod Salomon dixerat de aliis, hoc in vos optimè quadrat: *tempus nascendi, & tempus moriendi* Eccl. 3. 2. nam id utrumque unô, eôdemque, fit tempore; simulque mors, & generatio vestra, concurrit. O novum, & inopinatum mysterium! Nos quidem non revera morimur, non revera sepelimur; nec verè cruci affixi sumus: sed in imagine tantùm nostra est imitatio; in veritate autem salutis executio. Christus verè crucifixus est, vereque sepultus, & verè surrexit: & hæc omnia nobis donavit: ut, cùm imitatione Passionibus ejus communicaverimus, revera salutem lucremur. O excellentem benignitatem! Christus manus, ac pedes suos, incontaminatos clavis perfodi passus est; & per hosce tantos dolores mihi nihil ejusmodi patienti salutem confert. Vera mors Christi fuerat, anima ejus à corpore separata; & verè sepultus, cùm in sindone munda ejus corpus elatum est; & omnia denique in ipso verè contigerunt. In nobis autem mortis quidem, & passionum, quædam est similitudo; salutis verò non similitudo, sed veritas. S. Cyrill. Jerosol. Catech. mystag. 2. de Baptismo.

Imitemur fratrem nostrum patientem: &, si non usque ad sanguinis effusionem; saltèm usque ad vitiorum repressionem; si non ad lateris effossionem, saltèm ad desideriorum defossionem. Petrus Cell. de pane mercenar. c. 23.

Dicitur induere Christum, qui Christum imitatur: quia sicut homo continetur vestimentô, & sub ejus colore videtur; ità in eo, qui Christum imitatur, solus Christus, ejusque indumenti color, id est, sanctitas apparet. S. Thom. Aqu. in ep. ad Rom.

Debemus crucifigi ad instar Christi, & recipere quinque plagas virtualiter: in dextera, per misericordiam largiendo; in sinistra, per justitiam restituendo; in dextro pede, per abstinentiam; in sinistro per patientiam; in latere, pœnitentiam continuando. S. Vincent. Ferr. D. 14. Trinit. s. 3.

Henricus Suso dicebat: Si nulla alia esset afflictionis utilitas, quàm quòd speculo illi lucidissimo D. J. Christo tanto efficimur similiores, quantò eum verius sectamur; esset ea profectò magna satis. Equidem sic mihi persuadeo: etiamsi post hanc vitam idem esset daturus præmium DEus patientibus, & non patientibus adversa; adhuc tamen meritò potius crucem nos pati velle debere, tantùm illius similitudinis obtinendæ causâ: amans namque suo se conformat, adjungitque, dilecto, ubicunque potest. Bollandus 25. Jan. c. 33.

Quemadmodum nihil erit in futuro Sæculo beatius, quàm esse Christo similem in gloria; sic in præsenti tempore nihil est utilius, quam esse similem in Passione. Bellarminus ep. 107. ad Benjaminum Camerium.

Philippa Lotharinga, Duce maritô per mortem amissô, in monasterium se abdidit, ibique egit Janitricem. Mirus erat in ea affectus erga Christi passionem; de qua sinè suspiriis non cogitabat, sinè lacrymis non loquebatur: & si ad mensam aliquid legi audiret, ità in amorem pro se passi Domini rapiebatur, ut cibi, suique, obliviscceretur. Plura sacrorum millia DEO offerri curaverat, ut aliquid doloris sentiret in honorem CHRISTI Crucifixi. Impetravit. Itaque feriâ quintâ singulis hebdomadis cœpit ingentem pati cruciatum, quasi sub costis lanceâ acutissimâ esset trajecta. Et hunc cruciatum tantâ patientiâ, quantâ molestiâ, sentiebat. Quæsita à morte causa doloris; & candidissimus lapis repertus cordis humani speciem præferens. In hoc corde quini lapilli vulnerum CHRISTI imagines, infixi erant, gemmarum instar, aut sanguinearum guttarum, lucidissimè pumicantes. Cor istud, & lapilli, inter varios principes, & monarchas, distributi etiamnum cum honore asservantur. Ex vita S. Franciscæ Romanæ Bollandus.

Vide plura tit. Crucifixus. Sequela.

§. V.

Imitatio Sanctorum.

Num. I.

Symbola, & Similitudines.

NOmina filiorum Israel scribi fecit Dominus in Rationali Judicij. Ex. 28. 9. Ut omnibus apparerent, & vitam, conversationem sanctorum Patrum, cæteri sibi sumerent in consequentiam, & exemplum. Blesens. tr. seu compendio in prima capita Job.

Ruth spicas colligebat post terga metentium. c. 2. 3. Et nos peccatores post Apostolos, & Martyres, legamus reliquias Sanctorum morum, & passionum. Simon Cass. lib. 8. cap. 40.

Trahe me post te. Cant. 1. 3. Cùm Reliquias Martyrum, cùm exempla Sanctorum, videre, & imitari, contendimus; tunc in odorem unguentorum JESU Christi currimus. Philo Carpath. hic.

In partes vade Sæculi sancti, cum vivis, & dantibus confessionem DEO. Eccli. 17. 25. In partes Sæculi sancti transire nihil est aliud, nisi Sanctorum, qui nos præcesserant, virtutes addiscere. Et cum vivis, DEumque confitentibus, commorari; est sanctorum præsentium virtutes insequi. Jacobus Alvarez de Paz. de vita Spir. l. 5. p. 2. c. 23.

Circui civitatem. Is. 23. 16. Debet homo circuire civitatem militantis Ecclesiæ; imitando justorum exempla. S. Thom. Aqu. hîc.

Hæc dicit Dominus; state super vias. Jer. 6. 16. q. d. Speculamini, & considerate vias, id est, vivendi rationes; & semitas antiquas, id est, quomodo vixerint Majores vestri, & Patriarchæ: imitamini fidem Abrahæ, Isaac obedientiam, Jacob labores, Joseph castitatem, Moysis mansuetudinem, Job patientiam. Hæc verba sibi dicta putent singuli Fideles: Christianus es? Speculare vias antiquas; vide, quomodo vixerit CHRISTUS, & primi Christiani; quàm

quàm fuerint humiles, sobrij &c. eosque imitare. Cornelius hic.

Elephantis ostenderunt sanguinem uvæ, & mori &c. 1. Mach. 6. 34. ut acuerent eos ad bellum. Quod fit, quando lepidis, & pigris, adhibentur passiones Sanctorum in exemplum. S. Thom. Aqu. in ep. 2. Cor. c. 1. Lect 3.

Sicut pictores sæpe inspiciunt exemplaria, ut ea expingant: Sic qui studet perfectioni virtutis, debet ad vitas Sanctorum, quasi ad simulachra vitâ, & actione, prædita sæpe animi oculos convertere. S. Basilius ep. ad Gregorium de vita Solit.

In horto Sponsi inveniuntur viri virtutum, tanquam ligna fructifera; de quorum bonis actibus, ac moribus, quot sumis exempla, tot carpis poma. S. Bernardus serm. 23. in Cant.

Num. II.

Motiva.

Primum.

Mereris nomen ejus, quem imitaris.

Suscitabo super eas pastorem unum, qui pascat eas, servum meum David. Ezechiel 34. 23. Quis ille David? non ille primus rex Israel, qui jam defunctus; sed alius suscitandus: qui virtutes David erat exerciturus, ùt David reputandus, quod aliqui Zorobabel Duce interpretantur. S. Gregorius in Matth. nobiliores quosque reges sanctitate, qui post David fuerunt, ab illo omnes vocabant. Nec ipsi soli; verùm etiam DEus: nam & Ezechiel, & alij prophetæ, dicunt; David surrecturum esse, atque venturum: non de illo utique mortuo jam loquentes; sed de iis, qui ejus virtutes erant imitaturi. Sylveira. in Matth. 11.

Si vultis recipere, ipse est Elias. Matth. 11. 14. Elias Joannes dicitur: non secundùm stultos Philosophos, & quosdam hæreticos; qui metempsichosim (hoc est, animarum transmutationem) introducunt; sed qui venerit in spiritu, & virtute, Eliæ. Sed & vitæ austeritas, rigorque mentis, Joannis, & Eliæ, pares sunt. Ille in eremo, iste in eremo: ille Zonâ pelliceâ cingebatur; iste simile habuit cingulum: ille quondam regem Achab, & Jezabel impuritatis arguit, fugere compulsus est; iste, quia Herodis, & Herodiadis, illicitas arguit nuptias, truncatus. S. Hieron. hic.

Stabant juxta Crucem JESU Mater ejus, & Soror matris ejus Maria Cleophæ, & Maria Magdalenæ. Ecce omnes, qui stabant cum MARIA Matre JESU Mariæ dicuntur: quia in ardenti amore erga CHRISTUM, quantùm fieri poterat S. MARIAM Virginem comitabantur, & imitabantur. Sylveira in Matth. 11.

Qui habent similitudinem factorum Danielis, Daniel sunt: qui imitantur patientiam Job, Job fiunt. Possum esse Paulus; si fuero imitator ejus dicentis: *imitatores mei estote.* 1. Cor. 4. 16. Origenes hom. 4. in Ezech.

Secundum Motivum.

Per eam verè laudantur, & coluntur.

Celebratio solennitatis Martyrum, imitatio debet esse virtutum. Facilè est honorem Martyris celebrari; magnum est, fidem, atque patientiam, Martyris imitari. S. Augustl. 115. ex diversis.

Qui Sanctorum merita religiosâ charitate miratur, quique justorum glorias frequenti laude colloquitur; eorum actus, mores, atque justitiam imitetur. Quoniam quem delectat Sancti alicujus meritum, delectare hunc debet pari curâ DEI cultus, & obsequium. Quare aut imitari debet, si laudat; aut laudare non debet, si imitari detrectat. S. Chrysost. serm. in illud Sap. 3. justorum animæ in manu Dei.

Imitamini Matrem Virginem, & Sanctos omnes, quos laudatis: quoniam non illis tantùm prodest nostra laudatio, quantùm nobis eorum imitatio. Unde sponso magis placet imitator devotus, quàm laudator otiosus. S. Ildephonsus s. de Ass. B. V.

Tunc veraciter Sanctos colimus, cùm eorum vitam conversando imitamur. S. Laurent. Just. in festo OO. SS.

Sanctos colamus; statuas illis, ac visibiles imagines, erigamus: imò ipsi virtutibus eorum imitandis hoc consequamur, ut vivæ eorum statuæ, atque imagines, simus. S. Joannes Damasc. l. 4. orthod. fid c. 16.

Væ mihi, si tam longè à te fuero, ô B. Benedicte! in futuro; quàm à tuæ vestigiis sanctitatis longe esse reperior in præsenti. S. Bernardus S. de S. Benedicto.

Varia alia motiva.

Videntes filij DEI filias hominum, acceperunt sibi uxores. Genes. 6. 2. A Seth DEI viro geniti in mores improbos defecerunt. Addita est DEI nomenclatura, ut morderentur graviùs; qui ab avo, DEI viro, mores non hauserint. S. Chrysost. in Ps. 4. ut magis amplificaret eorum reprehensionem, eorum honorem revocavit in memoriam. Velloso in Judith. c. 6. Paræn. 16. turpe à majorum virtute degenerare.

Vos estis filij prophetarum. Act. 3. 25. Vehemens ad virtutem stimulus, majorum virtus; nè quis ab ea degeneret. Sylveira hic.

Justorum debemus vitam conspicere, ut subtiliter deprehendamus nostram. Illorum videlicet species, quasi quædam nobis forma, imitanda proponitur. Quia viva lectio est vita bonorum: unde non immeritò iidem justi in Sacro eloquio libri nominantur, sicut scriptum est Apoc. 20. 12. *libri aperti sunt.* S. Gregor. mor. l. 24 c. 6.

Perfecta est ad virtutem via, Antonium scire, quid fuerit. S. Athanas. Alex. Præfat. Vit. S. Antonij.

Prudentis, & cordati, viri est, magnâ mensurâ vitam suam metiri; atque ad excellentium virorum imitationem sese componere. S. Gregor. Naz. Carmine ad Nicobulum patrem filij nomine.

Miscel-

Miſcellanea.

Habitu, victu, & inſtructu, ſenſu, ipsô denique Sermone, proavis renuntiâſtis. Laudatis ſemper antiquitatem, & novè de die vivitis. Tertullianus Apologet. adv. Gentes.

Quoniam mores, ac vitia, regis imitari, genus obſequij judicatur; abjecerunt omnes pietatem, nè exprobrare regi ſcelus viderentur, ſi piè viverent. Lactantius lib. 5. div. Inſtit. de juſtitia.

TITULUS V.

INCARNATIO.

§. I.

Figuræ.

Ex Veteri.

Factum eſt veſpere, & manè, dies unus. Gen. 1. 5. Quando Filius DEI recepit humanitatem, tum factum eſt veſpere, & manè dies unus; id eſt, DEUS & homo, facta eſt una Perſona. S. Vincent. Ferr. ſerm. f. 6. poſt Lætare.

Cùm audiſſet vocem Domini DEI *deambulantis in paradiſo.* Gen. 3. 8. - *Adam ubi es?* Ambulat immenſus? deambulans hanc reliquit ubiactionem, & illam acquirit. Quomodo infinitè ſapiens quærit: *ubi es?* Tertull. lib. de Prax. Ediſcebat autem DEUS, ut nobis fidem ſterneret, etiam affectus humanos. Sciebat jam tunc ſuſcepturus etiam ipſas ſubſtantias hominis, carnem, & animam, interrogare quaſi ignorans: *Adam ubi es?* Si ergo DEUS ità ſe probat, quomodo tu DEUS futurus ex JESU Natalitio; non curas te coërcere, an poſſis DEI actiones æmulari? Eſcobar t. 3. Colloq. Chr. obſ. 4.

Fac tibi arcam. Geneſ. 6. 14. Quod dicit, fac tibi arcam, conſilium Patris poteſt intelligi ad Filium, de aſſumptione carnis. Ven. Beda hîc.

Det tibi DEUS de rore cœlo, & de pinguedine terræ. Gen. 27. 28. Deprecatur rorem cœli, & pinguedinem terræ. Indicant hæc Domini Chriſti per rorem quidem Divinitatem; per pinguedinem autem terræ Humanitatem à nobis acceptam. B. Theodoretus q. 81. in Gen. Ros Chriſti Divinitas, pinguedo terræ Humanitas. *Rorate cœli deſuper.* de Ponte in Cant. Exh. 15. §. 3.

Adoravit Iſrael DEum, *converſus ad lectuli caput.* Gen. 47. 31. quia, ùt notat S. Hieron. caput lecſuli habebat orientem versùs, ad quem reſpiciens adorabat Chriſtum venturum; de quo dicitur: *vir Oriens erit nomen ejus.* de Ponte in Cant. Exh. 26. §. 3.

Ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. eſt DEUS in B. Virgine conceptus, & natus, illæsâ ejus virginitate Ità Theodoretus, Rupertus, Bernardus, Gregor. Nyſſ. ubi nota: aptè virginitatem comparari rubo: quia per humilitatem, & aſperitatem vitæ, conſervanda: in deliciis enim caſtitas eſt in periculo. Cornelius hic. Quid DEus in carne, niſi ignis in rubo? an non rubus ſpinoſa, caro, quam aſſumpſit, plena doloribus, plena punctionibus, plena pœnalitatibus? S. Thom. Vill. ſ. 2. in Nat. D. Quid ſibi vult, ardere rubum, & non exuri? Unigenitum, Humanitatem aſſumentem, & virginalem uterum inhabitantem, immaculatam ſervaturum eſſe virginitatem? B. Theodoretus q. 6. in Ex. In rubo ignis, Filius Dei in utero Virginis. Hugo Card. hîc.

Cujus fortitudo ſimilis eſt Rhinocerotis. Num. 24. 8. Rhinoceros animal unicorne, tantæ fortitudinis, ut à nemine vinci; tantæ ferocitatis, ut à nemine contingi poſſit. Solummodò puellæ virginis (ùt ajunt Phyſici) blanditias admittit, trahitur odore virginitatis; puellamque, cùm in agro adeſſe perſenſerit, ultrò expetit, blandoque ſinu gratanter indormit. Illic à venatore comprehenſus confoditur. Hoc reſpiciens propheticus ſpiritus: cujus, inquit, videlicet DEI, fortitudo ſimilis eſt Rhinocerotis. Fortiſſimus namque ſpirituum DEus, velut unicornis, id eſt, ſingularis potentiæ DEUS incomprehenſibilis, DEUS invictæ virtutis; poſtquam populum illum de Ægypto eduxit, Virginei tactus eſt odore uteri, Virginem expetiit, Virginei pudoris clauſtris incluſus eſt. Ex eo tantùm comprehendi potuit, & occidi. S. Rupertus lib. 2. hîc.

Ubi erat arca DEI. 1. Reg. 3. 3. Arca mirabilis; arca totos in ſe continens theſauros univerſæ divinitatis, fabrica eſt humani cordis; quod DEI Filio Spiritus Sanctus de virginali utero compegit. Et hujus arca illa typus extitit. S. Rupertus l. 2. in libros Reg. c. 26.

Incurvavit ſe ſuper eum. 4. Reg. 4. 34. In Eliſeo figura Domini præceſſit; qui projecit ſe, ut mortuum erigeret. In quo Symbolum eſt, quòd nobis Chriſtus commortuus ſit, ut nobis reſurgeret. Projecit ſe itaque usque ad noſtram Chriſtus fragilitatem; ùt nos erigeret. Projecit ſe, non cecidit; ſed erexit conſortem. S. Ambroſ. ep. 17. Eliſeus Chriſti figuram gerit: populus autem ex Gentibus iſte erat peccato mortuus. Venit ſpiritualis Eliſeus, ac ejus cuncta membra mortua deprehendit; os, oculos, manus, pedes: omninòque os mortuum erat, quod ad DEI laudem non aperiretur. Mortui erant oculi, qui univerſorum DEum nihil attendentes, creaturam præ Creatore colerent. Mortuæ erant manus, quæ dæmonibus fructificarent. Mortui pedes, qui adorationis causâ ſe diabolo inflecterent. Venit exquiſitus Medicus, invenit corpus mortuum. Quid facit? totum ſe toti corpori impoſuit. Quid eſt, quòd dicimus? tota plenitudo Deitatis totum noſtrum hominem geſtavit. S. Baſilius Seleuc. orat. in Eliſ. & Sunamit.

Nunc exurgam. Ps. 11. 6. A cœlo, & in Filio apparebo. Quare non dicit, descendam de cœlo? quia, qui ascendit, & elevatur, melius videtur. Hugo Card. hic.

Canticum.

Cantate ei canticum novum. Ps. 32. 3. Novum Canticum dicit Incarnationem Domini: quia Mundus singulari exultatione completus est; quâ Angeli canoris vocibus personârunt; laudantes, & dicentes: *gloria in altissimis* DEO. Cassiodorus hic. Quid tam novum, charissimi, quàm quòd omnipotens DEus Majestatis immensæ, Patri coæternus, & perpetui regni Dominus, ad infirmitates corporeas, & humilitatem, se inclinavit humanam. S. Gregor, Naz. hom. 5. in Nat. D.

Cantate Domino canticum novum. Ps. 149. 1. Hoc est canticum novum, Adventus, qui nunc refulsit in nobis, Verbi, qui erat in principio, & priùs fuit. S. Clemens Alexandr. orat. adh. ad Græc. Canticum novum, est S. Incarnationis arcanum; Nativitas mirabilis, doctrina salutaris; passio magistra tolerantiæ; resurrectio spei nostræ certissimum documentum. Cassiodorus hic.

Ver.

Titulus Ps. 44. *In finem pro iis his, qui mutabuntur.* Porrò eos, qui mutandi sunt, *flores* Symmachus vocat. Aquila verò, & Theodoretus, *lilia.* Flores autem, & lilia, Ver producit. Spiritûs verò ver, Salvatoris est adventus; in quo lætata est, secundùm Isaiæ vaticinationem, antiqua solitudo, & *floruit ùt lilium.* B. Theodoretus hic.

Hyems transiit. Cant. 2. 11. Quod præcessit Adventum suum, hyemem vocat; Ver autem id, quod post Adventum est subsecutum; ætatem verò Sæculum, quod expectatur. Theodoretus hic.

Flores apparuerunt in terra nostra. Cant. 2. 12. Adeò malitiæ hyems, & imber peccatorum, grassabatur ante Christi adventum; ut nullæ rosæ, vel lilia, in campis apparerent; non arbores florerent, aut vites; & cuncta terra esset inanis. Urgente hac rigidâ hyeme Christus venit in terram nostram; ut illi finem imponeret. Unde & in medio hyemis natus est; ut simul cum illo rediret novum spirituale ver, quod est felicissimum tempus Legis Evangelicæ. Tunc primitiæ florum Christus flos campi in florida Nazareth conceptus, & enutritus. Apparuêre cum illo novi flores virtutum, perpetua Virginitas, paupertas spiritûs, religiosa obedientia, inimicorum dilectio, profusio sanguinis &c. Vix conceptus est in utero matris; apparuit flos prophetarum Joannes: cùm natus, apparuerunt florum tres ordines, Angelorum scilicet, Pastorum, & Magorum. Post consummatam redemptionem, Apostoli, Evangelistæ, purpureæ rosæ Martyrum, candida lilia Virginum; variæ violæ Confessorum, Doctorum, ac Monachorum. de Ponte in Cant. Exh. 18.

Varia.

Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara. Ps. 56. 9. Gloria Patris DEI Filius, perfecta laus, & sempiterna musica; utpote summa Sapientia: quæ de corde natæ ejusdem Patris æterni musici, citharam nostræ humanitatis assumpsit. Rupertus l. 4. c. 5.

In Idumæam extendam calceamentum meum. Ps. 59. 10. id est, ante plebem Gentium manifestabo Incarnationem meam. Calceamentum Christi Incarnatio. S. Anselm. lib. de vestim. &c. & actib. DEO attributis. Per calceamenta, cùm sint ex coriis mortuorum animalium, significatur Humanitas Filij hominis JEsu Christi, in qua erat mortalis, & passibilis. Idem in Matth. lib. 2.

Visitâsti terram, & inebriasti eam. Ps. 64. 10. Ubi Verbum, sicut pluvia, descendit de cœlo; venas mentis nostræ inebriavit prædicatione divinâ, excitavit virtutum studia diversarum; fructusque fidei, & castæ devotionis, adolevit S. Ambros. s. 13. in Ps. 118.

Descendet sicut pluvia in vellus. Ps. 71. 6. Quid hoc est? quoniam, cùm DEI Filius venit, non ità venit, ut orbem terrarum concuteret; nec fulgura, & tonitura, emitteret; nec deniq; cum nuda Divinitate accessit: actum enim erat de omnibus rebus, si nudâ Divinitate venisset. Et infrà: non dixit, in terram, sed *in vellus:* etenim pluvia, cùm in terram delabitur, sonitum edit; in lanam autem, aut vellus, delabens, strepitum nullum emittit: quippe lanæ mollities labentis aquæ impetum, & vehementiam, frangit. S. Chrysost. hic. *Descendit* ergo *sicut pluvia in vellus*, placidè in placidam, quietè in quietam, suaviter in suavem, benignè in benignam, jucundè in jucundam. Rich. à S. Victore. Annot. in Ps. 71.

Vide, & visita vineam istam. Ps. 79. 15. Adventum S. Incarnationis expostulat; ut præsente cultore suô vinea plantata proficiat: sinè quô nec fructus inferre poterat, nec proficuam habere culturam. Cassiodor. hic.

Dominus regnavit, decorem indutus est. Ps. 92. 1. Perspicuum est, prophetam appellavisse decorem, Corporis assumptionem. Vocat decentiam propriam carnem, non ob corporis naturam, sed ob virtutum perfectionem. S. Chrysost. t. 6. serm. de inob. hom.

Cerva charissima. Prov. 5. 19. Christus assimilatur cervæ, propter modum pariendi. Incurvatur enim cerva, ut pariat. Job. 39. 3. Sic Christus, ut pareret nos DEO Patri, incurvavit se, id est, humiliavit, *formam servi accipiens.* Hugo Card. hic.

Miscuit vinum. Prov. 9. 2. Christus suam Divinitatem carni univit; tanquam vinum merum aquâ diluens. Anastasius Nicenus q. 40. in Script. Similiter intelligit S. Hieron. in c. 2. Eccl.

Sapientiæ domus.

Sapientia ædificavit sibi domum. Prov. 9. 1. Sapientia domum sibi condidit, cum Unigenitus DEI Filius in semetipso intrà uterum

uterum Virginis, mediante animâ, humanum sibi corpus creavit. Sic quippe Corpus, Unigeniti domus Dei dicitur, sicut etiam templum vocatur. S. Greg. mor. l. 33. c. 15. *Ædificavit &c.* id est, Corpus hominis assumpsit; in quo habitavit plenitudo Divinitatis. Sanct. Cæsarius hom. 7. Id est, *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* S. Rupertus l. 4. in lib. Reg. c. 10.

Osculum.

Osculetur me osculo oris sui. Cant. 1. 1. Tangat me dulcedine præsentiæ suæ; quem sæpius à Prophetis promissum audivi. S. Isidorus hic. *Osculetur &c.* quod est dicere: obsecro, non semper, ad me erudiendam, Angelos, non Prophetas, destinet. Veniat jam aliquando ipse, qui tamdiu promissus est; & præsentiæ suæ me luce informet; ac velut osculum offerens, propriò me ore alloquens confortet. V. Beda hic. Avet Sponsa ab ipso Sponso deosculari, tantum non hisce verbis Patrem ipsius compellans: mitte mihi Unigenitum tuum, ô Domine! O Pater (quando tu Patris appellatione magis, quàm Domini, delectaris,) nimium diu jam illum expecto, illum desidero. Laboravi, epistolas ejus accipiens per Patriarchas Prophetas, & Legislatores. Ampliùs ferre non possum amoris flammam: ignis est ardens, atque urens, in visceribus meis. B. Theodoret. hic.

Felix osculum, ac stupendâ dignatione mirabile! in quo non os ori imprimitur, sed Deus homini unitur. S. Bernardus s. 2. in Cant. Hoc est, Filius osculetur. Neque enim volo à Prophetis exosculari ampliùs, non à Patriarchis; sed ipse jam proximè accedat. Non vult per os solùm Prophetarum erudiri, atque doceri; sed ipsemet, inquit, appropinquet; jamque me Filius ipse instruat. Os enim Dei Patris est Filius. Philo Carpath. hic.

Accubitus.

Dum esset Rex accubitu suo. Cant. 1. 11. Accubitum Regis tempus Incarnationis ejus appellat; per quam pro nobis humiliari, &, ut nos erigeremur, ipse inclinari, dignatus est. V. Beda hic. Accubitus hujus regis, fuit Incarnatio ejus. Nardus dedit odorem suavitatis: cùm enim Ecclesia considerat Deum pro se hominem factum; ampliùs ad specialium virtutum studium, & amorem Conditoris, accenditur. S. Thom. Aqu. hic.

Varia.

Stat post parietem nostrum. Cant 2. 9. cùm inducitur velamine corporis nostri. S. Justus Orgel. hic.

Ecce iste venit saliens in montibus. Cant. 2. 8. Hæc verba innuunt divini Verbi Incarnationem, per quam animas in tenebris considentes liberavit; jussu solò fugatis dæmonibus universis, quos montes appellat, ac deinde colles vocat. B. Theodoretus l. 2.

Ferculum fecit sibi Rex Salomon. Cant. 3. 9. Ferculum Divinitatis est Humanitas Christi: hæc est enim quasi lectica, in qua recumbit, & quiescit Deitas Verbi, ait Philo Carpath.

Nuptiæ.

Veni de Libano sponsa mea. Cant. 4. 8. Tunc facta est divina illa desponsatio cœlestis Sponsi ad Sponsam Ecclesiam, cùm Dei Filius Humanitatem nostram in sanctissimo virginali utero mirabiliter sibi copulavit, & tanquam Sponsus de thalamo processit ad nuptias humani generis reparandi. Philo Carpath. hic.

Fecit nuptias filio suo. Matth. 22. 2. Tunc Deus Pater, & Rex, Filio suo nuptias fecit; quando illum incarnari voluit. Et nuptiarum istarum thalamus fuit uterus Virginis: in illo namque utero natura nostra humana conjuncta est naturæ Dei. S. Rupertus in c. 4. Oseæ. Hodie est solennitas Dei Patris, qui nuptias fecit Filio suo in desponsatione humanæ naturæ, quam hodie Filius sibi univit inseparabiliter Hodie est multò magis solennitas humanæ naturæ; quia ejus salus incepit, & redemptio. S. Bonav. Medit. vitæ Chr. c. 4. de Incarnat. Humanæ naturæ Sponsus est illius Dux, & Princeps: Dei nimirum Verbum Caro factum. Victor Antiochen. de S. Matthæo.

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Jo. 2. 1. Richardus à S. Laurent. l. 1. c. 5. *Cana Zelotypia, Galilææ transmigratio.* In Cana ergo Galilææ, id est, in quasi immoderata charitate, fecit naturam divinam trasmigrare ad humanam.

Alia Symbola.

Mel, & lac, sub lingua ejus. Cant. 4. 11. Deus, & homo: mel divinitas, lac humanitas: mel de rore cœli venit, quia natura divina supra omnia est; lac de carne exprimitur, quia humanitas de deorsum assumpta est. Hugo Victor. s. assumpt. Virg.

Veni in hortum meum. Cant. 5. 1. Descendendo in uterum tuum, & assumendo carnem, ut verus homo nascerer, qui verus DEUS eram, veni in hortum meum. S. Rupertus hic.

Dilectus (Fraternus legit S. Ambr.) *meus candidus, & rubicundus.* Cant. 5. 10. Candidus claritate, divinâ, rubeus specie coloris humani, quem Sacramentò Incarnationis assumpsit. Sanct Ambrosius in Psalm. 118. s. 5. Candidus propter carnem, rubicundus propter sanguinem. Sanct. Gregor. Nissen. hom. 13. in Cant.

Ecce Dominus ascendet super nubem levem. Is. 19. 1. S. Cyrillus, Hier., Theodoret, Athanas., Aug., Bernardus: veniet Christus in nube levi, id est, in corpore concepto de Spiritu S. ex Sacra V. Maria. Sicut enim nubes ex spiritu, & vapore terræ, generatur; sic Christi Corpus formatum est ex Spiritu S. & terrenâ substantiâ. Corn. hic.

Dixit custos, venit manè &c. Is. 21.12. Ab ipsâ primæ prævaricationis hora, usque ad Christum, omnes sub nocte erant ; & viam revertendi ad patriam, portam intrandi ad vitam, invenire non poterant : & idcirco veri diei manè desiderabant. Dixit itaque, *venit manè.* Manè desideratis, manè habetis : in adventum Filij mei suspiratis ; citò veniet, quem quæritis. Richardus a S. Vict. l. de Verbo Incarn. cap. 3.

Spiritus Domini super me &c. Is. 61.1. Quando unxit me ? quando concipiebar : in utero matris Dominus unxit me. Illic Dominus in regem unxit me ; & in Sacerdotem quoque illic Dominus unxit me. S. Rupertus hic.

Magnus dies Jezrahel. Oseæ 1. 11. Magnum diem Jezrahel vocat diem Incarnationis Christi, & Redemptionis ; quô ipse collecturus erat Jezrahel, id est, semen Dei, putà populum Fidelem, tam ex Gentibus, quàm Judæis. Corn. in Zachar. c. 4.

Et ecce vir ascendens super equum rufum. Zach. 1.8. In Christo Divinitas Humanitate, tanquam equô, usa est : unde & in Zacharia equus roseus ostenditur : & in Evangelio Samaritanus hominem à latronibus convulneratum jumento suo imposuisse legitur. Rupertus de div. offic. l. 11. c. 13.

JEsus erat indutus vestimentis sordidis. Zach. 3. 3. Locutus est de JEsu Filio Dei: ut ostenderet, eum primò in humilitate, & carne, esse venturum : hæc enim est vestis Sordida. Lactantius l. 4. div. instit.

Ex *Novo.*

Visitavit, & fecit redemptionem plebis suæ. Luc. 1. 68. in Incarnatione, ad instar solis illuminando Mundum. S. Vinc. Ferr. fer. 5. post Lætare.

Exijt, qui seminat. Luc. 8. 5. Allegoricè potest exponi de Incarnatione Filij Dei ; quod seminatum in terra uteri Virginalis, conculcatum, id est, despectum est, à Judæis. *Volucres cœli comederunt illud* ; id est, reges Orientis. *Supra petram* in conversatione, quia Judæi ipsum voluerunt lapidare. *Inter spinas* in Coronatione. *In terram bonam*, in sepultura ? *& ortum*, id est, resurgendo, *fecit fructum centuplum.* Idem s. D. Sexag.

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves &c. Luc. 15. 4. Adventus ad quærendam ovem perditam Incarnatio est Filij Dei : impositò ovis in humeros, redemptio est humani generis in proprio corpore : reditus domum, resurrectio, & ascensio est in cœlum. Cajetanus hic.

Cecidit super collum ejus. Luc. 15. 20. Cecidit, cùm per Christum Divinitas tota, nostrâ decumbit, & incumbit, in carne. S. Chrysol. s. 5.

Et ecce equus albus, &, qui sedebat super illum, habebat arcum, & data enim ei corona. Apoc. 6. 2. Equus albus Humanitas Christi in qua multum fecit peccati contagium. Sessor Verbum, qui eam in omnibus operibus suis regebat ; à cujus nutu, & voluntate, neque tantillum unquam deviavit. Hic habebat in manu sinistra arcum, quô malos percutit ; & sagittas, id est, judiciariam potestatem. S. Thom. Vill. D. Quing.

§. II.

Cur Incarnata secunda Persona?

DE Verbo vitæ. 1. Jo. 1. 1. Causa, cur Filius sit incarnatus, non Pater, aut Spiritus S. hæc est : quia Incarnatio idcirco facta est ; ut per eam Deus se manifestaret hominibus : Verbi autem est, rem manifestam facere. Cornelius hîc

Filius est similitudo Dei. Angelus autem, & homo, assumpserant sibi similitudinem Dei. Debuit ergo ille incarnari, cui specialiter injuria facta fuerat ; ut istum misericorditer salvaret ; illum justè damnaret. S. Anselmus in Elucidario.

Divina dispositio, quâ Filij Personam potiùs, quàm Patris, aut Spiritûs S. incarnari complacuit, idcirco maximè miranda est : quia peccatum primi hominis maximè contra eundem Filium admissum est ; ob cujus expiationem Filius ipse homo fieri dignatus est. Utique contra Filium, quia eum, qui Sapientia Patris est, superbè æmulati sunt ; id est, pares illi sese fore arbitrati sunt, habendo scientiam omnium. *Adam quasi unus ex nobis*, id est, quasi Filius, qui Sapientia Patris est ; cujus æqualitatem appetivit, id est, scientiam boni, & mali. Unde miranda Divinitatis dispensatio, mira dignatio : ut ille, contra quem potissimùm peccatum admissum est, scilicet Filius, intercessor apud Patrem accederet homo factus ; & pro inimicis suis morte spontaneâ charitate addictus : tanquam si Isaac idcirco se patiatur immolari, ut Ismael in gratiam patris, ac matris veniat, suusque cohæres fiat : qui ideo fuerat ejectus ; quia se, non ipsum patrem, persequebatur. Rupertus l. 11. c. 18.

Quid sibi vult, ut è tribus Personis, non Pater, non Spiritus S. advenerit, sed Filius ? minimè id factum, arbitor sinè causâ. -- Quid agat Filius, videns pro se zelare Patrem, & nulli penitus parcere creaturæ ? ecce, inquit, occasione mei creaturas suas Pater amittit ? Altitudinem meam primus Angelus affectavit ; & populum, qui sibi credidit, habuit : sed continuò Patris Zelus graviter vindicavit in illum, percutiens eum pariter cum omnibus suis, plagâ incurabili, castigatione crudeli. Scientiam quoque quæ nihilominus mea est, surripere homo voluit : & nè illi quidem misertus est, nec pepercit oculus meus. -- Ergo ut sciant, quia & ego diligo Patrem : per me recipiat, quos quodammodo propter me amisisse videtur. S. Bernardus s. 1. de adventu D.

Exigebat ratio, ac divinæ congruebat Sapientiæ, ut per ipsum humanum restauraretur genus, per quem conditum esse, sacra testantur eloquia Sanct. Laurent, Just. lib. de spir. resurr. animæ.

Quoni-

Quoniam eodem habet res formari, & deformata reformari; & omnia leguntur per Sapientiam esse facta Ps. 103. 24. necesse est, omnia per Sapientiam reformari. Imago ergo rationalis animæ, quæ ad totius Sapientiæ similitudinẽ legitur esse facta; per peccatum verò postmodum deformata in tantum, ut meritò possit quæri, *cujus est hæc imago?* per Sapientiam est necessariò reformanda. S. Bonav. in Sap. c. 6.

§ III.

Incarnatio opus stupendum potentiæ Divinæ &c.

Ex Veteri, & Novo.

Quoniam elevata est magnificentia tua. Ps. 8. 2. Magnificentia Domini est Incarnationis arcanum. Inter cujus diversa miracula hoc nobis super omnia cognoscitur esse celebrandum; quòd Deus dignatus sit homo fieri; & crucem pro omnium salute sustinuit. Cassiodorus hic.

Super femur tuum potentissime. Ps. 44. 4. Quoniam Deus Verbum carnis debilitati se conjuncturus erat pulchrè additur, *potentissimè*: quoniam maximæ potentiæ demonstrationem habet; posse DEum in humana esse natura. S. Basilius hic.

Excita potentiam tuam, & veni. Psal. 79. 3. Tanquam patientem, & otiô utentem, DEUM excitat: omnem tuam, inquit, potentiam move, nostram salutem tractans. B. Theodoretus hic.

Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini. Is. 51. 9. Acsi dicat: quid tam diu te contines in sinu Patris, ô brachium Domini: consurge, & induere & fortem dilectionem, pulchram, & fortem obedientiæ charitatem. S. Rupertus hic.

Domine, audivi auditionem tuam. Habac. 3. 2. Sept. addunt: *consideravi opera tua, & obstupui*, vel *expavi*. Quod Sanct. Aug. l. 18. de Civit. 32. allegoricè refert ad opus Incarnationis Christi: quòd præ sui novitate, tantæque Majestatis exinanitione, stuporem, & sacrum honorem, ex sui reverentia incutit. Equidem si cum S. Magdalena sedentes, & abstracti, non aliud contemplaremur totâ vitâ quàm hoc: *Verbum Caro factum est; Deus homo*; jugiter obstupescheremus. Et quò magis, ac diutius, illud contemplaremur; in eo magis in stuporem, imo in extasim, raperemur. Corn. hic.

Et vocabunt nomen ejus Emmanuel. Matth. 1. 23. Nota: Christus ab Isaia, & Matthæo, non vocatur Emmanu Jehova, vel Emmanu Adonai, aut Eloim; sed *Emmanuel*; cùm tamen hæc omnia sint nomina Dei: quia Jehova notat Dei essentiam, ut Ens primum, summum, & immensum. Adonai Dei Dominium. Elohim providentiam, & judicem omnium. El autem significat Dei robur, & omnipotentiam: quia Deus in Incarnatione summum robur, & potentiam ostendit, Cornelius hic.

Fecit potentiam in brachio suo. Luc. 1. 51. Communis, & vera, expositio intelligit Verbum Dei incarnatum. Alia dicuntur opera manuum, digitorum, seu unius digiti Dei. Ps. 101. 26. *opera manuum tuarum sunt cœli.* Ps. 8. 4. *quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum.* Ex. 8. 19. *Digitus Dei est hic* At Incarnatio; cùm opus fuerit majoris negotij, integro Dei brachiô opùs fuit. Sylveira hic.

Missus est Angelus Gabriel. Luc. 1. 26. Gabriel denominatur à fortitudine Dei: tum quia in mysterio Incarnationis Verbi Dei tota ratio facti est fortitudo, seu potentia facientis (nullum siquidem opus comparabile est operi, quô Verbum Caro factum est) tum quia annuntiabat Messiam non solùm fortissimum ad debellandum, quæ sunt Carnis, Mundi, & dæmonum; sed Patrem totius veræ fortitudinis. Cajetanus hic.

Ex Patribus, & aliis.

Quid est magis tremendum? quòd se dedit Deus terris; aut, quòd vos dat cœlo? quòd societatem carnis intrat ipse; aut quòd vos facit consortium Divinitatis intrare? quòd mortem sumit ipse; aut quòd vos resumit ex morte? quòd ipse in vestram nascitur servitutem; aut quòd sibi vos gignat in liberos? Est utique terribilis, quòd terra transfertur in cœlum, homo pietatem mutatur, servitutis sors dominationis jura sortitur. S. Chrysolog. s. 67.

Abyssus planè imperscrutabilis, Incarnationis Dominicæ Sacramentum, abyssus impenetrabilis. *Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis.* S. Bernardus s. 2. de Annunt. B. V.

Advertite lumen in lucerna testæ, solem in nube, Deum in homine, in luteo vasculo carnis nostræ splendorem gloriæ, candoremque lucis æternæ. Guarricus s. 2. de Nat. D

Ampliùs Deus innotuisti in Filio, quàm in Mundo, & perfectiùs in homine, quàm in orbe. In hoc monstrasti, quis esses, quid saperes, quid posses, quantumque amares, quantùm ignoscere; quàm bonus, quàm pius, quàm misericors, & quam magnificus esses. S. Thom. Vill. s. 3. in Nat. D.

Mirare, quòd in ipso principium junctum est cum postremo, Deus cum homine sextô die formatô. Æternum junctum est cum homine temporali in plenitudine temporum, de Virgine nato; simplicissimum cum summè composito; actualissimum cum sumè passo, & mortuo; perfectissimum, & immensum, cùm modico; sumè unum cum individuo composito, & à cœteris distincto, homine scilicet JEsu Christo. S. Bonavent. Itiner. c. 6.

Convenerunt in unum in illo thalamo Virginali Creator, & creatura; factor, & factura; Deus, & homo; Redemptor, & redemptus; captivitas, & redemptio; pretium, & emptum; amor, & amatus; mors, & vita; nobilitas, & abjecto; dives, & pauper; judex justus, & justè damnatus; liberans, & liberandus; æternum, & temporale; antiquum, & novum.

novum. Simon Cass. de gest. Salvat. l. 1. cap. 2.

Nullum ab æterno majus factum, quàm Verbum Caro factum. Et cùm in principio fecisset Deus ex nihilo cœlum, & terram; excedit tamen, quòd ejus Filius incarnatus sit. Idem. 1. c. 1.

§. IV.

Incarnatio opus immensi amoris

Ex Veteri, & Novo.

Adam - ubi es? Gen. 3. 9. Ediscebat Deus, ut nobis fidem sterneret, etiam affectus humanos. Sciebat jam tunc susceperus etiam ipsas substantias hominis, carnem, & animam; interrogare, quasi ignorans. *Adam ubi es?* Si igitur Deus ità se probat; quomodo tu Deus futurus ex JEsù natalitio, non curas te exercere, an possis Dei actiones æmulari? Tertull. lib. de Prax.

Zelus Domini exercituum faciet hoc. Is. 9. 7. Nota: zelus seu zelotypia, est animi affectus, indè natus; quòd timet aliquis, nè ab alio occupetur, quod sibi soli optaret. Hinc sæpe zelus capitur pro amore. Sic ergo Dei Filius vehementer dilexit genus humanum; ideò ægrè tulit illud venisse in diaboli potestatem. Hôc zelô, & æmulatione incitatus voluit incarnari, atque in carne assumpta prœliô diabolum corrivalem suum expugnavit. Hinc Redemptio Christi sæpe in Scriptura tribuitur zelo ejus, quasi fonti. Quocirca S. Anselmus scripsit librum hoc titulô: Cur Deus homo? & respondet his Isaiæ verbis; zelus Domini exercituum fecit hoc. Cornelius hìc.

Ego, ego ipse consolabor vos. Is. 51. 12. Non legatus veniet, aut angelus; sed ego ego ipse consolabor vos consolatione propriâ, quâ nemo alius potest consolari vos. Paracletum; id est, consolatorem, ego habeo; Paracletum Spiritum S. ego vobis dabo. S. Rupert. hìc.

Canticum Canticorum. Sunt in Scriptura veteris instrumenti Cantica insignia numerô sex. Canticum Moysi. Ex. 15. Ejusdem Deut. 32. tertium Annæ 1. Reg. 2. quartum Isaiæ 12. quintum Ezechiæ regis. Is. 38. Sextum Abacuc. 3. Septimum, & novissimum, est Canticum illud, maximi, & singularis beneficij Dei, Canticum amoris, quô DEus in B. V. descendit. Et certè dicitur Canticum Canticorum: quia, quod in ea canitur, beneficium est omnium beneficiorum. Sanct. Rupertus Prologo in Cant.

Deus ab austro veniet, & sanctus de monte Pharan. S. Aug. Sic legit: *Deus de Theman veniet, & sanctus de monte umbroso.* Habac. 3. 3. Quod hìc dictum est, de Theman veniet, alij interpretati sunt, ab Austro, vel ab aphrico; per quod significatur meridies: id est, fervor charitatis, & splendor veritatis. S. Aug. de Civ. l. 18. c. 32.

Deus ab Austro veniet. ib. Sicut Auster nubem pluviarum dulcium, ità charitas Spiritûs S. Christum cum pluvia gratiarum venire cogit. Sanct. Bonavent. s. 7. D. 1. adv. Ab Austro veniet, id est, ex calore charitatis. Cornelius hìc.

Inventa est in utero - de Spiritu S. Matth. 1. 18. Cur non dicit Matthæus, in utero habens de Patre æterno, aut de Filio? Respond. id æquè verè eum dicere potuisse: opera enim SSS. Trinitatis ad extra omnibus tribus Personis sunt communia. Sed maluit dicere de Spiritu Sanct.: quia sicut potentia appropriatur Patri, Sapientia Filio; sic amor, bonitas, gratia, quæ in Incarnatione maximè elucent, attribuitur Spiritui S. Sanct. Thomas 3. p. q. 32. a. 1. & seq. docet: Tò *de Spiritu Sanct.* significare: ex puro amore Dei, & Spiritûs Sanct. sinè meritis hominum, peractam esse Verbi Incarnationem. Cornelius hìc.

Spiritus Sanctus superveniet in te. Luc. 1. 35. Cur hoc opus tribuitur Spiritui Sanct. cùm omnia opera ad extra communia sint omnibus tribus Personis? Sanct. Thomas Aquin. 3. p. q. 32. a. 1. in corpore: Spiritus S. est amor Patris, & Filij: hoc autem opus Incarnationis ex Dei amore maximo provenit.

Ad quem accedentes lapidem vivum. 1. Petri 2. 4. Ut lapis suô pondere ex alto ruit; ità Christus amoris sui erga nos pondere de cœlis descendit in terram. Cornelius hìc.

Ex Patribus, & aliis.

DEUS amore venit ad homines, venit in homines, factus est homo. Amore Deus invisibilis servis suis factus est similis. S. Aug. Manual. c. 21.

Si DEUS peccatores non amaret, de cœlo ad terras non descenderet. Idem tr. 49. in Joan.

Magnum mysterium! magnum divinæ dilectionis indicium! homo DEUM contemnens a DEO discessit; DEUS hominem diligens ad homines venit. Dilexit impium, ut faceret justum; dilexit infirmum, ut faceret sanum; dilexit perversum, ut faceret rectum; dilexit mortuum, ut faceret vivum. B. Fulgentius serm. de dupl. Nat. Chr.

Conscientia mihi testis est, Domine JEsu! quid fecerim tibi; & Crux tua mihi testimonium perhibet, quid tu feceris mihi. Tu DEUS, & ego homo: & tamen pro me tu DEUS factus es homo. Tu Creator, & ego creatura: tu pro me dignatus es fieri creatura. Tu Dominus, nos servi: & pro servis dignatus es fieri servus. Sanct. Bernardus s. 13. in Cœn. D.

In nullo Deus sic commendat charitatem suam, quomodo in mysterio Incarnationis ejus, & Passionis: in nullo sic revelatur ejus pietas; in nullo sic apparet benignitas,

tas, quomodo in Humanitate. Idem ſ. de dil. DEO.

Cùm in multis mirabilis, amabilisque, appareat Deus; in nullo tamen ſic mirabilem, amabilemque, ſuam hominibus patefecit charitatem, ſicut cùm Deus homo factus eſt. S. Laurent. Juſt. de caſto connub. c. 23.

Nullum eſt tam evidens divinæ charitatis indicium, quàm quòd DEUS Creator omnium factus eſt creatura: Dominus noſter factus eſt frater noſter; Filius Dei factus eſt filius hominis. Sanct. Thomas Aquin. Opuſc. 3. cap. 5.

Deus immortalis æternus, immutabilis, omnipotens, Creator omnium, ac Rector; ſumma Sapientia, cui cœlum ſedes, & terra ſcabellum pedum ejus; qui cuncta pugillô virtutis ſuæ continet; nullius egens; amore victus hominis cœlô deſcendit, uterum Virginis ingreſſus, Humanitatem noſtram aſſumit. Philo Carpath. c. 7. in Cant.

O charitas! quàm pia, & quàm opulenta! ô quàm potens! nihil habet, qui te non habet. Tu Deum in hominem demutare voluiſti. Tu Adam in Chriſto renovâſti. Tu ſola rogari non noſti: tu cæcorum oculus; tu pes claudorum, tu ſcutum fideliſſimum viduarum: tu melior pupillorum, plus quàm uterque, parens. Tibi oculos nunquam ſiccos eſſe, aut miſericordia permittit, aut gaudium. Sanct. Zeno Ver. ſ. 2. ad Neophytos.

§. V.

Affinis præcedenti.

In Incarnatione Chriſtus eſt frater noſter.

QUis mihi det te fratrem meum &c. Cant. 8. 1. Vox iſta antiqua juſtorum optantium adventum Chriſti in carne. S. Iſidorus hìc. Ut ſis frater ſecundùm carnem, qui ametur, & gratiam præbeat, & miſericordiam: non Dominum, qui timeatur, & pœnam inferat. Hugo Card. hic.

Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Joan. 1. 12. Conſideremus, fratres chariſſimi, quanta gratia Redemptoris noſtri, quàm magna ſit multitudo dulcedinis ejus. Unicus ex Patre natus eſt, & noluit remanere unus. Deſcendit ad terram, ubi fratres ſibi, quibus regnum Patris ſui dare poſſet, acquireret; qui, quod ipſe ſemper habebat per naturam, acciperent per gratiam. V. Beda hìc. Se fecit pro nobis incarnatum, ut ſibi eſſemus in Humanitate fratres, qui nequiveramus in Deitate: ac etiam eſſemus in æterna beatitudine cohæredes, qui facti ſumus in Humanitate fratres. Simon Caſſ. de geſt. Salv. l. 1. cap. 2.

Gratias tibi agimus JEſu Chriſti, quòd creâſti nos; ſed creatos feris beſtijs, mutis animalibus, præfeciſti: Majora ſunt viſitationis tuæ munera. Viſitatos majeſtatis tuæ conſortijs honorâſti, dicens: *narrabo nomen tuum fratribus meis.* Pſ. 21. 23. Suſceptô enim corpore frater es factus; nec Dominus eſſe deſijſti. S. Ambr. ſ. 20. in Pſ. 118.

O amanda, & admiranda, dignatio! Deus immenſæ gloriæ vermis contemptibilis fieri non deſpexiſti. Deus omnium, conſervus ſervorum apparere voluiſti. Parum tibi viſum eſt, Patrem te nobis eſſe, & Dominum; frater noſter eſſe dignatus es. S. Bernardus ſerm. de Paſſ. D.

Deus tuus factus eſt frater tuus. S. Bernardus ſ. 19. de div. affect. animæ.

O dignatio mira! ô humilitas ſumma! ô charitas inexpectata! ô pietas ſtupenda! quando Deo unitur limus, ſummus fit imus, & fortiſſimus fit infirmus! Quid mirabilus? quid cogitari poteſt dulcius? quàm Deum noſtrum videre, factum eſſe fratrem noſtrum? S. Bonav. ſ. 6. de Adv. D.

Verùm &, præter hoc, eſt aliud, quòd in hoc nomine Filij hominis rememorantes, ampliùs delectemur. Etenim proximum, atque fratrem noſtrum, ſeſe vult intelligi, tam frequentem habens in ore ſuo appellationem Filij hominis. Sanct. Rupertus in Joan. l. 3.

§. VI.

Incarnatio opus ſummæ benignitatis, clementiæ &c.

MAre (tranſeunte Arcâ Teſtamenti) *vidit, & fugit; Jordanis converſus eſt retrorſum.* Pſ. 113. 3. Ante carnis aſſumptionem *mare vidit, & fugit, Jordanis &c.* Aſſumpſit Corpus Dominus, ut mare videns fiſteret, & Jordanis ſinè timore illum ſuſciperet. S. Cyrillus Jeroſ. Catech. 12. q. d. Ante Incarnationem plurimùm Deus præferebat Majeſtatem, graviaque in homines decernebat ſupplicia: ſed poſtquam hominem induit, ſuavique humanitate erga omnes uti cœpit; calcari ſe mare patienter ferebat: nec fugiebat Jordanis, cùm ad illum homo Deus venit. Didacus Niſſ. D. Palm. §. 5.

Verbum Caro factum eſt. Joan. 1. 14. Cur non dixit: Verbum homo factum eſt? Theophylactus: carnis meminit; ut ineffabilem ejus benignitatem obſtupeſcamus. Anima enim cognationem habet cum Deo; caro autem nullô modô communicat. Idcirco opinor, Evangeliſtam ſolô carnis nomine uſum: non quòd anima expers ſit aſſumptionis; ſed ad majorem oſtenſionem mirandi, & ſtupendi, Sacramenti.

Ubi venit plenitudo temporis. Gal. 4. 4. id eſt, de mittendo Filio. Dicitur plenum tempus propter plenitudinem gratiarum, quæ in eo dantur. Item propter impletionem promiſſorum. S. Thom. Aqu. hic Lect. 2.

Humanitas, & benignitas apparuit. Tit. 3. 4. Ubi Dei innoteſcit Humanitas, jam benignitas latere non poteſt. S. Bernardus ſ. 1. in Epiph.

Quanta, & quàm ineffabilis pietas Redemptoris ! hominem portavit ad cœlum, & Deum misit ad terras. S. Augustus. s. 2. fer. 2. Pent.

Sic in se totum hominem verus DEUS, & summus, accepit ; & sic plenitudo Divinitatis, veritate Divinæ, humanæque, substantiæ inconfusibiliter permanente, semetipsum plenè conjunxit homini : ut uninate deinceps in æternum manente Personæ, nec homo Christus à sua Divinitate, nec idem Deus Christus à sua posset Humanitate disjungi. S. Fulgentius l. 3. c. 8.

Semper quidem dilectissimi, diversis modis, multisque mensuris, humano generi Bonitas divina consuluit, & plurima providentiæ suæ munera omnibus retrò sæculis clementer impertiit. Sed in novissimis temporibus omnem abundantiam solitæ benignitatis excessit in Christo ipsa ad peccatores misericordia, ipsa ad errantes Veritas, ipsa ad mortuos vita, descendit. S. Leo s. 4. in Nat. D.

Beneficium Incarnationis Filii Dei, donum est divinæ Majestatis, & largitatis ; quô majus in thesauris Dei inveniri non potuit. Est eleemosyna, quâ miseriæ generis humani salvandi, atque relevandi, efficacior, atque convenientior, cogitari non possit. Est flamma divinæ charitatis, quâ calefaciendo, atque vivificando generi humano, de camino, & fornace, divinæ dilectionis ardentior, sive fervention, emicare non potuit. S. Bernardinus s. de Nat. D.

§. VII.

Incarnationis circumstantiæ, loci, temporis &c.

IN civitatem - cui nomen Nazareth. Luc. 1. 26. Ubi castitatis, & munditiæ, mater, nisi in Nazareth, habitare debuerat? quæ flos, vel munditia, interpretatur. Eusebius Emiss. D. 4. in adv. fer. 4.

Congruebat in flore florem concipit, in flore nutriri ; in florum tempore, id est, in Vere, & Martio, nuntiari. Sanct. Bonavent. in 1. Luc.

Adam figuram CHRISTI gestavit : nam sicut ille sextâ die formatus est ad imaginem Dei ; ità sextâ Mundi ætate Filius Dei carnis formam induit. S. Isidorus in Alleg. S. Script.

Eôdem die, quô primus homo conditus est missus est Angelus ad Virginem incorruptam. Simon Cass. l. 2.

Hoc potiùs mirandum ; quomodo, qui Angelum miserat ad Virginem, ab Angelo inventus est esse cum Virgine. Itáne velocior Angelô fuit Deus ? ut festinantem nuntium celerior ipse præveniret ad terras ? Sanct. Bernardus. hom. 3. Sup. Miss.

§. VIII.

Incarnati Verbi humilitas.

ADorate scabellum pedum ejus. Psal. 98. 5. Verbi assumptum corpus, quamvis gloriosum, quamvis magnum, quamvis adorabile ; tamen propter humilitatem Humanitatis, scabellum pedum competenter accipitur. Et quid mirum, si scabellum dicitur, qui se vermi comparavit? Cassiodorus hic.

Adhuc unum modicum est, & ego commovebo cœlum, & terram &c. Aggæi 2. 7. Cur cœlum, & terrâ, & mare, in Incarnatione Christi commota fuerint? causa est : quia quasi stupuerunt tantam Christi exinanitionem, & charitatem. Corn. hic.

Verbum Caro factum est. Jo. 1. 14. Potuisset dicere : Verbum factum est anima, id est, homo animatus, & vivus : maluit tamen dicere caro : ut ostenderet ; quantùm Dei benignitas nostri amore pro nobis se exinaniverit. Cornelius hic. Quamvis appellatione Carnis intelligatur homo, Evangelista tamen non dicit, & verbum factum est homo, sed factum est caro : ad explicandam divinam dignitationem in hoc, quòd verbum factum est id, quod est infimum in homine, scilicet caro. Cajetanus hic.

Omnium humanarum infirmitatum, vel injuriarum, quas pro nobis pertulit divina dignatio, sicut tempore primam, sic etiam humilitate ferè maximam, existimo : quòd in utero concipi, in utero novem mensium tempore majestas illa incircumscripta passa est contineri. Ubi enim sic se exinanivit, aut quando ità penitus à se defecisse visus est ? tantô tempore nihil illa virtus manifestum operatur. In utero sic est, quasi non sit. Sic omnipotentis virtus vacat, quasi nihil posset : & Verbum æternum sub silentio se premit. Guarricus sect. 3. de Annunt. B. V.

§. IX.

Incarnatio quanta bona humano generi attulerit.

Ex Veteri, & Novo.

GErminet terra herbam virentem. Gen. 1. 11. Vix Deus cœlum, terramque, conciderat, quando terrenæ miserans ariditatis inquit, *germinet &c.* & statim flores, fructusque, potulit ; quibus dives, & pulchra, tellus exornabatur. Et adhuc cœli fordent sinè sole frigent. Cur ità ? Anastasius Sinaita l. 4. in Gen. Antè Deus ornavit terram, quàm cœlum : tanquam si terra ante cœlum ditata sit Christi mysteriô, & adventu.

Vocem tuam audivi in paradiso, & timui. Gen. 3. 10. Sed dum angelus pastoribus dixit Luc. 2. 10. *nolite timere*, timore omnî depositô confidenter dicunt : *transeamus usque Bethleem* v. 15. Neque magi accedere eum formidârunt. Ubi Adam peccavit, Verbum necdum naturam assumpsit : sed cùm homo natus, terrorem deposuit. S. Bernardus s. 1. de Nat. D. noli fugere, noli timere : non venit cum

cum armis; non puniendum, sed salvandum, requirit. Et nè dicas fortè etiam nunc: vocem tuam audivi, & abscondi me; ecce infans est, & sinè voce. Nam vagientis vox magis miseranda est, quàm timenda. de Castillo Illat. 58.

Modicum habuisti, antequam venirem ad te. Gen. 30. 30. Laban typus Mundi. Quid habebat hic Mundus, antequam Christus venit? quid? nisi modicum Legalis scientiæ, modicumque carnalium cæremoniarum. At *nunc dives*, inquit Christus, *effectus es, benedixitq; tibi DEUS ad introitum meum.* Verè dives effectus est Mundus universus præclarâ nimìs veri Dei notitiâ: benedixitque illi Deus ad introitum Christi Filij sui omni benenedictione spirituali; quâ & imprimis illi omnia peccata condonavit; & deinde multiplicia ei contulit Spiritûs Sancti dona. Rupertus cap. 37. in Genes.

Annuntiate inter Gentes studia ejus. Psalm. 9. 12. Studia Symmachus *artes* exposuit; Aquila verò *mutationes*. Revera mutatio fuit rerum omnium maxima. Qui quondam inimici erant, amici sunt: longinqui proximi; servi filij. Qui in ignorantia erant, in cognitione sunt; qui in tenebris, in luce; in spe vitæ, qui mortui erant. Pauperes hæredes regni cœlorum. Judæi procul, & Gentes propè; filij canes, & canes filij. Et hæ Salvatoris artes decoræ sunt: immortalitas pro mortalitate donata est, & per mortem vita; per dedecus decus; benedictio per maledictionem, per Crucem salus. Hæ sunt artes, hæc studia, Salvatoris nostri. B. Theodoretus hîc.

Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis. Psal. 71. 7. Hic erit primus fructus Adventûs Christi; vera justificatio, & verissima pax cum Deo, & cum omnibus hominibus. Robertus Bellarm. hîc.

Ut jumentum factus sum apud te. Psal. 72. 23. Talia jumenta cognoscunt possessorem suum, & præsepe Domini sui; in quo positum est eis pijssimum fœnum ipse, qui panis est Angelorum. Ipse enim est panis vivus, de quo vivere debuit homo. Sed quia homo jumentum factus est; & panis factus est fœnum; ut vel sic vivat de eo. -- Totus siquidem mihi datus, & totus in meos usus expensus est. Sanctus Bernardus ser. 3. in Circumcis.

Mare vidit, & fugit &c. Psalm. 113. 3. Fugit mare, & Jordanis, quia divinam præsentiam formidant. Non sic Jordanis, cùm Christus inter ejus undas tingeretur. Matth. 3. 13. & ambularet super aquas maris Matth. 14. 26. S. Cyrillus Jerosol. Catech. 12. venit Christus, ut baptizaretur, & sanctificaret baptisma: venit, ut miracula operaretur, ambulans super aquas maris: quoniam ante carnis assumptionem *mare vidit illum, & fugit; Jordanis conversus est retrorsum.* Assumpsit corpus Dominus, ut mare videns sustineret, & Jordanis sinè timore illum susciperet. de Castillo Illat. 58.

Benedictus fructus ventris. Luc. 1. 42. Dicitur Christus. Toletus Annot. 119. Elisabeth. vocat Christum fructum: hôc enim nominæ confitetur, in nostram utilitatem carnem sumpsisse; sicut est fructus in utilitatem, & nutrimentum edentium.

Sol in artetem ingrediens. Lem: *Jam hyems transijt.* S. Ambr. in Cant. 2. Ante adventum Christi hyems erat; venit Christus, fecit æstatem. Tunc omnia erant florum indiga, nuda virtutum: Passus est Christus, & omnia cœperunt novæ gratiæ fœcundari germinibus.

Ex Patribus, & aliis.

Non aliter nos discere poteramus, quæ sunt Dei; nisi Magister noster, Verbum existens, homo factus fuisset. S. Irenæus l. 5. c. 1.

Hujus causæ gratiâ Deus excelsus universorum opifex nostram accepit formam; ut Angelorum sanctimoniam ex cœlo deduceret. Sanct. Chrysost. serm. de Joseph

Factus est per condescensionem nostræ Humanitatis, tanquam lac parvulorum; qui in sublimitate suæ Divinitatis Panis est angelorum: per carnem enim suximus Majestatem. B. Ivo s. de ass. B. V.

In ipso (incarnato) stat nostra perfectio, & etiam totius Mundi. Dicunt Geometrici: quòd figura Sphærica, sive circularis, nunquam est perfecta, quousque finis jungatur principio. Deus fecit totum Mundum in figura Sphærica. Principium Mundi est Deus, finis fuit homo, quia ultimò fuit creatus. Figura ergo circularis, quando finis, scilicet homo, fuit unitus principio, scilicet DEO per benedictam Incarnationem. Ego primus, & ego novissimus; Deus, & homo. S. Vincent. Ferr. D. 2. Adv. s. 7.

§. X.

Incarnatio nostra gloria, honor, exaltatio.

Abijt in regionem longinquam, accipere sibi regnum. Luc. 19. 12. Rex æternus æternò Rege progenitus, peregrè profectus secundùm corporis susceptionem; quia vias hominis tanquam iter ingressus alienum, in hunc Mundum venit, ut regnum sibi pararet de nobis, quibus ait Luc. 17. 21. *regnum Dei intrà vos est.* S. Ambr. l. 5. c. 6. de Fide.

Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Joan. 1. 12. Cur Joannes filiationem adoptivam connectit, cum Incarnatione? statim enim addit: *Et verbum Caro factum est*, v. 14. Ut sic nobis divini amoris aperiret magnitudinem. S. Aug. tr. 2. in Joan. Magna benevolentia! unicus natus est, & noluit manere unus. Multi homines, cùm filios non habuerint, peractâ ætate adoptant sibi. Si autem habeat aliquis filium unicum, gaudet de illo; quia solus omnia possessurus est. Non sic Deus: unicum,

eundem ipsum, quem genuerat, misit in Mundum; ut non esset unus, sed fratres haberet adoptivos. Sylveira hîc q. 45.

Tunc cœlum terra facta est, cùm cœli Dominum contineret; quem omnibus manifestavit, ubique clarâ voce professa, cœlorum Regem adventâsse. Sanct. Chrysostom. hom. 11. in Joan.

Magna mihi gloriatio, Domine, quòd pro me cœlum, sidera, & alias creaturas, fecisti: sed multò sinè comparatione mihi major gloriatio; quòd pro me formam servi accipiens factus es similis mei. Magna mihi gloriatio, quòd me cunctis animantibus præposuisti; sed sinè ullâ comparatione major mihi gloriatio; quòd pro me te Dominum universæ Creaturæ uni puellæ Virgini, & fabro, subdidisti. S. Laurent. Just. de incend. am. c. 4.

Corona nostra Caro Christi est; per hanc regnum cœlorum possidemus. S. Thom. Vill. s. 2. in Nat. D.

§. XI.

Incarnationis fines nobis salutares.

Factus est homo in imaginem. Genes. 2. 7. Adam factus est ad formam Dei, ut esset dominus omnium: & CHRISTUS factus est ad formam hominis, jam miseri, ut esset servus omnium. Hugo Card. hîc.

Ex ea, quæ fuit Uriæ. Matth. 1. 6. Notandum: in genealogia Salvatoris nullam sanctarum assumi mulierum; sed eas, quas Scriptura reprehendit: ut, qui propter peccatores venerat, de peccatoribus nascens, omnium peccata deleret. Sanct. Hieronym. lib. 1. c. 1. in Matth.

Conversabatur DEUS, ut homo divina agere doceretur. Ex æquo agebat DEUS cum homine, ut homo ex æquo cum DEO agere posset. DEUS pusillus inventus est, ut homo maximus fieret. Tertull. l. 1. adv. Marcionem.

Relinquentes homines Deum, fabricaverunt idola: Deô itaque in humana naturâ falsô adoratô, DEUS verè homo factus est, ut solveretur falsum. Sanct. Cyrill. Jerosol. Catech. 12.

Sicut cùm picta uspiam imago exterioribus sordibus ferme fuerit obliterata, rursus illum advenire necesse est, cujus est forma, ut in eadem tabula possit imago renovari: Ità, & sanctissimus Filius, imago scilicet Patris, ad nostra descendit; ut factum ad imaginem suam hominem renovaret, ac per remissionem peccatorum ante perditum inveniret. Sanct. Athanasius Alex. lib. de Incarnation. Verbi.

Quia Verbum ipsum mori possibile non erat, quippe immortale; corpus sibi, quod mori posset, assumpsit: ut ipsum quasi proprium pro omnibus immolaret. I. dem ibidem.

Quid est illius Incarnationis Dominicæ mysteriô factum? nisi ut divisa unirentur, & discordantia pacarentur. S. Fulgentius l. 2. ad Monimum.

Propter liberandum hominem ab æterna morte factus est homo. Sanct. Leo s. 1. in Nat. D.

Ideo filius hominis est factus, ut nos filij DEI esse possimus. Idem s. 6. in eadem sol.

Gaudeamus, quia venit regnaturus in terra, ut nos cum illo regnare possimus in cœlo S. Chrysol. s. 144.

Ad vitiatam, læsamque, imaginem, imaginis ipsum authorem, bonitatis cum coloribus reformaturum mittit. S. Basilius Seleuc. Orat. de Incarnat. D.

Venit secundus Adam, ut imaginem in nobis suam, ac similitudinem, exemplis suis restauraret. V. Beda hexam.

Tota dispensatio Humanitatis CHRISTI nihil aliud intendit, nihil aliud fecit; nisi ut intentionem nostram ad superna dirigeret; & expletô tempore nostræ mortalitatis, ad manifestandam visionem sui perduceret. B. Ivo Carnot. s. in Ascens.

Inducta nostræ confusione miseriæ beata Misericordia Dei; ut ab ipsa liberati æternâ beatitudine potiremur. Simon Cass. de gest. Salv. l. 1. c. 2.

§. XII.

Incarnatio honoranda.

Fueruntq; ei obviam Angeli Dei. Gen. 32. 1. Agar apparet unus Angelus. Gen. 16. 7. Et Gedeoni Judic. 6. 11. Et Matri Samson Judic. 13. 3. At verò Jacob obviam plurimi. Disparitatem dat Sanct Gabriel Luc. 1. 32. *regnabit in domo Jacob.* Cùm in ejus domo jam CHRISTI sedes cernebatur; non mirum, quòd certatim omnes Angeli ad ipsum veniant. Vide Origenem tom. 2. Sylveira in Luc. 1.

Tit.

TITULUS VI.
INCONSTANTIA.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri.

FEcit DEUS firmamentum, divisitq; aquas, quæ erant sub firmamento. Gen. 1. 7. In hoc secundo die notandum est, quia operis laudatio deest, quæ in cœteris diebus apposita est. Cur ità Spiritui S. complacitum sit? meritò quæri solet. Ad quod respondendum: quia decet unum quid totum esse, quod jure diceatur bene factum. At verò firmamentum una quidem, & pulchra species est; veruntamen, juxta intentionem operantis, unum quid totum non est. Quid enim intendebat ille architectus DEus, cùm dixit: *fiat firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis?* hoc utique, ut faceret mundi hujus amplam domum, pulchram domum; cujus quasi tectum hoc firmamentum. Rupertus in Gen. l. 1. c. 30. Nota: quod hujus secundi diei operi non adhibetur benedictio: quia opus hujus diei inexpletum tertiâ die perficitur. Hugo Card. hic.

Primogenitum asini redimes ove, sin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Ex. 34. 20. Cur excluſus? Pierius Valerianus ait: asinum fuisse veteribus symbolum ejus, qui magnô animô rem aliquam aggreditur, sed non prosequitur, cum Lem *Egregium principium citò destitutum.* Hæc ille l. 14. c. 6.

Asinus cùm cursum init; licèt contentis nervis id faciat, mox conquiescit, & subsistit. Didacus Niss. D. Sexag. §. 5.

Et hic aspectus eorum: similitudo hominis in eis, quatuor facies uni. Ezech. 1. 5. 6. Unus homo quatuor faciebus præditus ostenditur. Justinus M. q. 44. Cicur animal est homo, ferum leo, grave vitulus, volatile, & leve, aquila. His vultibus præditus homo, qui singulis horis alios vultus ostendit: nunc cicur ùt homo; horâ proximâ iratus ùt leo; post horam gravis, ùt vitulus; hâc terminatâ levis ùt aquila. Escobar t. 1. mir. Chr. obs. 6.

Caput aureum. Dan. 2. 32. Sensim statua illa in ima magis defecit: sic nemo repentè fit pessimus, sed gradatim in pessima descendit. Geminiani l. 8. simil. c. 34. Statua hæc erat Salomon: Caput aureum. 3. Reg. 3. 3. *dilexit Salomon Dominum, ambulans in præceptis David patris sui.* Pectus, & brachia, argentea. ib. c. 10 26. *Congregavitq; Salomon currus, & equites &c.* Nondum adeò malus; sed non ampliùs, ùt antea, aureus. Paulatim cœpit esse æreus ib. c. 11. 1. *Rex autem Salomon adamavit mulieres &c.* Ex æreo planè factus est ferreus: nam subditos, ob nimium aulæ luxum, tributis miserè vexavit. Hoc illi, post Salomonem jam sepultum, Roboamo filio questi ib. 12. 4. *pater tuus durissimum jugum imposuit nobis &c.* Tandem in turpe lutum desiit: *cumq; jam esset senex, depravatum est cor ejus &c.* ib. c. 11. 4. Drexelius in Daniele c. 5. §. 2.

O confusibiles operarios! qui initiô conversionis suæ opus suum inchoant in auro, & tandem consummant in luto. Richardus à S. Vict. de erudit. hom. l. 1. c. 23.

Ex Novo.

Arundinem ventô agitatam? Matth. 11. 7. Arundines sumus, nullâ validioris naturæ radice fundati. Et, si levis aspiraverit prosperioris aura successûs; vagô motu proximos verberamus; inopes ad suffragandum, faciles ad nocendum. Arundines fluvios amant; & nos labentia mundi caduca delectant. S. Ambros. in Luc. 6. l. 5.

Alia ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. Matth. 13 8. Joannes Climac. s. 47. vide, quomodo illa terra, etsi bona, incipiens à centesimo deficit in trigesimo.

Lunaticus est. Matth. 17. 14. Mihi videtur, juxta tropologiam, lunaticus esse, qui per horarum momenta mutatur ad vitia; nec persistit in incepto, sed crescit, atque decrescit. S. Hier. c. 16. in Matth.

Et arundinem in dextera ejus. Matth. 27. 29. Arundo comprehenditur in manu ejus: ut humana fragilitas jam non sicut arundo moveatur à vento; sed operibus Christi comprobata firmetur. S Ambros. l. 10. in Luc. apud Pinna in Eccl. Ethol. 168.

Natum aruit, quia non habebat humorem. Luc. 8. 6. Non satis est, alacriter cœpisse; sed, qui in finem perseveraverit, ille beatus erit. Didacus Niss. D. Sexag. §. 5.

Ut gustavit - aquam vinum factam. Joan. 2. 9. Sunt plerique hominum, nullâ aquâ meliores, frigidi, fluentes, semper mutabiles. Hujusmodi homines ad Dominum adducendi sunt, ut eorum voluntates in vini similitudinem transferat, nè ampliùs labantur; sed firmitatem nacti sibi ex proximo lætitiæ efficiantur authores S. Chrysost. hom. 21. in Joan.

Ex Patribus, & aliis.

Quid mutabilitas, nisi mors quædam est; quæ, dum rem quamlibet in aliam immutat quasi occidit, quod fuerat; ut incipiat esse, quod non erat. S. Gregor. moral. lib. 12; cap. 17.

Res omnis, quantum habet de mutatione, tantum habet de non esse. S. Cyrillus in Apol. l. 1. c. 26.

Vitæ modum, quem semel arripueris, perseveranter tene, constanter exequere; nè scenicâ, quod absit, à temetipso vertigine videaris discrepare. Petrus Dam. opusc. 15. 27.

Sicut bilanx aurifabri tam est mobilis, ut levissimâ quâvis festucâ deprimatur; ità nos propter exiguam occasionem à bona via desistimus, & descendimus in profundum vitæ prioris. Stella p. 3. c. 75.

Luna. Lem. *Non vultus, non color unus.* Picinelli.

§. II.

Inconstantia magna in homine.

Ante mortem nè laudes hominem quemquam. Eccli. 11. 30. Quia adhuc est in pugna. Hugo Card. hic.

Et accedens tentator. Matth. 4. 3. S. Leo s. 3. de Quadr. Viderat suam superbiam baptizati Domini JESU humilitate calcatam; intellexerat quadraginta dierum jejuniô omnem cupiditatem carnis exclusam: & tamen non desperavit de artibus suæ malitiæ spiritualis improbitas: tantùmq; sibi de naturæ nostræ mutabilitate promisit; ut, quem verum experiebatur hominem, præsumeret, posse fieri peccatorem.

Nonne duodecim sunt horæ diei? Joan. 11. 9. Si quis literam, & non sensum, advertit; importuna videtur responsio. Nec aliter illis Christus apologizare debuit; nisi quia duodecim sunt horæ diei, pro eo, quòd in eis facilè, atq; tantundem hominem imitari contingit. Et in successione temporum sæpe fuit successus voluntatum, ad mutationem agendæ nequitiæ, vel virtutis; nihil stabile in hominibus super terram. Simon Cass. l. 5. c. 15.

Ex Patribus, & aliis.

Qui statum mentis perdidit, subsequenter foras in inconstantia motionis fluit atque exteriore mobilitate indicat; quòd nullâ interiùs radice stabilitatis subsistat. S. Gregorius pastor. curæ p. 3. c. 24.

Plerumque humanis obrepit mentibus, ut, aliquâ levi perstricti offensione, si non illis cedant pro studio voluntaria, officio desistant. Quod in alio genere hominum tolerabile; in iis verò, qui rei divinæ intendunt, plenum doloris. S. Ambros. ep. 17.

Adhuc in corde calent Sponsi vestigia, & jam intromittuntur adulterina desideria. S. Bernardus tr. de scala Claustralium. c. 9.

Multorum est incipere, paucorum admodum bene cœpta perficere. Philo Carpath. in 1. Cant.

Vox illa prisca de Christianis hîc verissima est: manè psalterium, meridie convivium, vesperi convitium, & propudium. Drexelius Tristmeg. l. 1. c. 8.

Bonum propositum, quod in aurora prodiit, in meridie jam occubuit. Manè orat: *non movebor in æternum* Ps. 29. 7. Sed ante meridiem adhuc dicere potest: *de profundis* Ps. 129. 1.

Juglaris Quadr. conc. 9.

§. III.

Inconstantiæ exempla.

Ex Veteri.

Tulit Thare Abram filium suum, & Loth filium Aran - & eduxit eos de Ur Chaldæorum Abraham Loth, & Saram, tulit Thare pater Abrahæ de Ur Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan. Gen. 11. 31. Verùm Thare, cùm venisset usque Haran, habitavit ibi. & usque in Chanaan Abrahamum prosecutus non fuit. S. Thom. Aqu. hîc ait: mystice factum id: ut significaretur id, quod multis accidit; qui per viam Religionis, aut pœnitentiæ, de terra sua exeunt; sed ad terminum viæ non perveniunt; imò in via remanent, quasi in termino finali essent. Didacus Niss. Vit. Abr. l. 1. c. 6.

Respiciensq; uxor ejus &c. Genes. 19. 26. Uxor Loth, præcepta contemnens, retroque respiciens, statua salis effecta; suô exemplò fatuos condivit in proposito sancto, quò tendunt. S. Prosper de promiss. DEI p. 1. c. 16.

Pharao quàm celeriter mutatus. Ex. 12. 31. *Surgite, & egredimini.* Paulò pòst Ex. 14. 5. 8. *imutatum est cor Pharaonis.* 1. Reg. 4. 7. dicunt Philisthæi: *venit DEus in castra.* Paulò pòst v. 8. *quis nos salvabit de manu Deorum sublimium istorum?*

Recesserunt citò de via, quam ostendisti eis. Ex. 32. 8.

Precamur, si invenimus gratiam coram te &c. Num. 32. 5. Filij Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, quadragenarios labores in peragranda solitudine perpessi, in fine laborum defecerunt; ac terræ promissionis ultra Jordanem sitæ, ad quam ibant, renuntiantes, in terra Galaad, citra Jordanem positâ, ut sibi persistere liceret, postulârunt: *precamur &c.* Mendoza in 1. Reg. 13.

Si dederis mihi mediam partem domûs tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neq; bibam aquam in loco isto, 3. Reg. 13. 8. Imò restitit & falso Prophetæ, cùm primùm ejus constantiam probaret. v. 16. Nihilominus repetitæ tentationi tandem succubuit: *comedit ergo panem in domo ejus, & bibit aquam* v. 29. Si hanc tertiam tentationem superâsset, leonis unguibus oppressus non periisset. Idem ib.

Elias occurrit regi, & à regina fugit. 3. Reg. 3. 19. 3.

Ozias fecit, quod erat rectum in oculis Domini. 2. Paral. 26. 4. *Sed cùm roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum; & neglexit Dominum DEum suum.* v. 16.

Æquô animô estote fratres, & hos quinq; dies expectemus à Domino misericordiam. Judith. 7. 23. Licèt Ozias benefecerit differendo traditionem civitatis, & inducendo expectationem divinæ misericordiæ; tamen præfigendo terminum quinque dierum malè fecit; quod mox ipsa Judith acriter reprehendit: *quod est hoc verbum &c.* c. 8. 10. q. d. in expectatione divinæ misericordiæ non tantum

tantùm quinque dies; sed totum vitæ spatium impendendum. Mendoza in 1. Reg. 13.

Expectate paulisper. Job. 6. 19. Amici Job diuturnam sapientiam colentes, tandem vesaniâ corrupti sunt. S. Gregor. mor. lib. 7. c. 14. Sæpe, dum præsentis vitæ brevitas, quasi diu perseveratura, diligitur, ab æterna spe animus frangitur; & delectatus præsentibus, desperationis suæ caligine reverberatur. Cùmque longum putat, quod ad vivendi sibi spatium restat, repentè vitam deserens, æterna mala invenit, quæ vitare jam nequeat.

Candidiores Nazarai nive - denigrata est super carbones. Thren. 4. 7. 8.

Ex Novo.

Beatus es Simon Bar-Jona. Matth. 16. 17. Sed beatus iste, cùm Christum revocat à Cruce, audit v. 23. *vade post me Sathana.* S. Bernardus s. 5. in Dedic. Eccl. unus ergo utrumque, beatus scilicet, & Sathanas. Sic in moribus, sic in affectibus, sic in studiis hominum, non minor fortè, sed & major contrarietas invenitur. Inde homo, nunc quidem Bar-Jona, nunc Sathan, meretur audire. Petrus modò furit in cohortem; Paulò post coram ostiaria contremiscit. Velloso in Judith 4. Paræn. 17.

Charitatem tuam primam reliquisti. Apoc. 2. 4. Nullus gradum bonæ vitæ, quem jam conscendit, custodire sufficit, qui semper ad altiorem proficere non appetit. Semper igitur necesse est, ut nitatur ad profectum, qui semper vult vitare defectum. S. Anselmus l. 2. ep. 37.

§. IV.

Inconstantiæ malitia, & damna.

Recesserunt citò de via, quam ostendisti eis. Ex. 32. 8. *Videns populus, quòd moram faceret Moyses descendendi de monte;* vitulum conflatilem sibi in DEUM cooptavit. Ex. 32. 1. *Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.* Ps. 104. 20.

Stultè egisti - quod si non fecisses, jam nunc præparâsset Dominus regnum tuum in sempiternum, &c. 1. Reg. 13. 13. Nulla infelicior inconstantior, quàm eorum, qui diuturnam constantiam tenuerunt: quia prolixum constantiæ laborem tolerantes, tandem perpetuis inconstantiæ pœnis cruciantur. Talis fuit inconstantia Saulis; qui, jussus à Samuele septem dies expectare; usque ad septimum quidem expectavit; sed in septimo defecit; & brevissimi temporis expectatione neglectâ utrumque regnum, temporale, & æternum, amisit. Mendoza in 1. Reg. 13. annot. 14. sect. 1.

Si percussisses quinquies &c. 4. Reg. 13. 19. Rex Joas Elisæi jussu sagittam jecit. Et, cùm plures jacere deberet, tres tantùm jecit; tres sufficere putans. Et *iratus est vir DEI* ait: *si percussisses quinquies - percussisses Syriam usq; ad consummationem. Nunc autem tribus vicibus percuties eam.* Sic, quia in bono deficimus, & multum progressos nos putamus; ideo pravas inclinationes non omninò evertimus: quòd si perseveremus, magnas victorias consequeremur. Diez. D. 2. Adv. Conc. 2.

In Scriptura finis, & victoria, sæpe recurrunt. Patet ex psalmus 4. 5. 6. 8. &c. qui inscribuntur, *in finem;* seu ex Hebr. *ad victoriam.* Qui non attingit à fine ad finem fortiter, ad victoriam non pertingit. Mendoza ibidem.

Væ his, qui perdiderunt sustinentiam; & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas. Eccli. 2. 16. Quid infelicius populo Israeliticò, qui Moysen in monte commorantem expectavit ad diem trigesimum quintum, ùt putat Abulensis; aut etiam, ùt tenet Rabbi Salomon, usque ad trigesimum nonum, & dimidium quadragesimi: & tamen, quia alteram dimidiam partem non explevit, duplex, & culpæ, & pœnæ, infortunium incurrit. Mendoza ib.

Dorsa habentes contra templum Domini. Ezech. 8. 16. En tibi malorum omnium pessimum: nempe terga DEO obvertere, & inceptam pietatis viam deserere. Pinna in Eccl. Ethol. 66.

TITULUS VII.
INFANTIA.

§. I.

Omina, & præsagia, bona.

Sol in aspectu. Eccli. 43. 2. S. Columbani Mater, ex eo gravida, in somnis vidit, è sinu suo rutilantem solem, nimiòque fulgore nitentem procedere; & Mundo ingens lumen præbere. Quod viri sapientes interpretati sunt: Columbanum suâ doctrinâ, & sanctitate, illustraturum orbem. Cornelius hîc.

Asella ante Nativitatem suam patri per somnium in vittea phiala monstrata fuit. Ut refert S. Hieronymus ep. 15. ad Marcellam de laudib. Asellæ.

S. Gregorius Nyss. de infante Moyse: naturâ quâdam insitâ mamillam omnino fastidiens (Ægyptiæ) consiliô propinquarum à propria nutritur parente.

Sol. Lem. *Diem præsignat ab ortu.* Picinelli.

S. Austreberta V. parvula adhuc; cùm vultum suum more infantium in aquis contemplaretur; repentè apparuit ei velamen quoddam capiti

capiti ejus impositum. Ex illo die veli sacri ardebat desiderio. Bolland. 10. Febr.

S. Vincentij Ferrerij mater illo gravida, ex utero suo sæpe sibi audire videbatur tanquam canis latrantis sonos. Consulti de ea re ab illa viri docti responderunt: quòd paritura esset infantem, qui esset futurus Evangelij ferventissimus prædicator. Bolland. 5. Febr.

Quidam vir sanctus ante nativitatem de S. Fechini Abb. Hiberni, triginta annis antè vidit magnam, & candidam, avem; & alias plurimas eam sequentes super civitatem, in qua postea natus: præfigurans S. Fechinum ejusq; innocentiam; ista verò multitudinem Monachorum voluntati Patris per omnia obedientem. Bolland. 20. Jan.

S. Sophia, sive Cadocus, Ep. Beneventanus, & M. S. Gundlei Regis Walliæ australis filius, tempore quo natus est, cellaria lacte & melle plena inventa sunt. Bolland. 24. Jan.

In Conceptione S. Aidani Ep. in Hibernia vidit Pater in somno stellam cadentem desuper in os uxoris; & ipsa uxor lunam cadentem in os suum: ideò à multis filius stellæ appellatus. Boll. 31. Jan.

S. Ephrem parentes, eo adhuc puero, viderunt ex ore ejus vitem ascendere frugiferam, quæ excrescebat, & replebat omnem sub cœlo regionem; veniebantq; cuncta volatilia cœli, & comedebant de fructu vitis. Id. 1. Febr.

S. Fulcranni Ep. in Gallia mater Biligardis gravida illo vidit in somnis, quòd arborem frondosam pomis refertam locò filij peperisset: sub cujus umbra multos homines quiescere, ac refici; multumq; gaudere, cernebat. Referenti id sancto viro cuidam, explicat is, talem filium parituram, qui magnum in Ecclesia locum teneret. Id. 15. Febr.

S. Alexander Ep. Alexandrinus videt S. Athanasium puerili lusu Episcopum pueros baptizantem. Id. 26. Febr.

S. Catharina Bonon. nullum nata vagitum, sicut infantes solent, edidit; neq; per totum triduum, vel lactis aliquid, vel ullius nutrimenti, gustavit, in austeritatis futuræ indicium. Id. 7. Martij.

S. Codratus M. Medicus matrem adhuc infans amisit, & maternis uberibus caruit; sed divinitus nubes eum complexa alimentum suppeditavit. Vestis, quâ parvulum parentes induerant, cum eo crevit semper integra. Id. 10. Martij.

V. Anachoreta Nicolaus de Rupe in Helvetia, vidit, ut ipse testatus est, in utero materno suis luminibus pulcherrimè distinctum cœlum; vidit inter cætera unum augustius, cujus radij per totum orbem diffundebantur. Vidit in eodem utero rupem augustam, cujus apex ad cœlum usque se erigebat. Vidit denique ibidem sacrum oleum, quo extremum ungimur. Lux puritatem, rupes fortitudinem, oleum, quod extremæ luctæ reservatur, boni principij, propositique, perpetuitatem. Id. 22. Martij.

S. Isidorus Ep. Hispal. cùm esset infantulus, & à nutrice ad hortum duceretur, anus capta oblivione eum inter olera dimittens secessit. Postaliquot dies lugens pater solarium ascendit, viditque innumeras apes super puerum descendere, atque inde ad cœlos evolare. Qui stupens domesticos advocat; vident, alias in os pueri intrantes, & exeuntes; alias super faciem mellificantes. Patre cum lacrymis filium amplectente, apes in altum evolârunt, ut cerni non possent. Id. 4. April.

Mater S. Hugonis Abb. Clun. cùm è partu laboraret, Religiosus quidam, probusque Sacerdos, sacrificavit pro ea. Dein celebranti velut pueri pulcherrimi species apparuit in calice. Relata matri visio, Sacerdotis authoritate fidem promeruit: ideo dignum esse, ut ministerio dicaretur calicis, qui promissus in calice videbatur. Id. 29. April.

Prægnanti matri Roberti Fundatoris Ordin. Cistercienſis, B.V. in somnis apparuit, aureum annulum habens in manu sua, dixitq; ei: volo, filium, quem gestas in utero, ex isto mihi annulo desponsari. Factum id secundò. Id. 29. April.

§. II.

Infantes ab Herode occisi.

Quid igitur opus est, ut explorem ortus signorum, atque obitus; quorum ad exortum duris inarata vomeribus findantur novalia, vel ad occasum læta messis recumbat? Una mihi stella abundat pro omnibus; stella splendida, & matutina; cujus ad exortum seminata est, non frugum, sed Martyrum, seges: quando Rachel ploravit filios suos, ut lacrymis ablutos suis pro Christo offerret infantulos. S. Ambros. ep. 39.

Quàm beata ætas! quæ necdum Christum potest loqui, & jam pro Christo meretur occidi. Nondum opportuna vulneri, & jam idonea passioni. - Nondum infantiæ ingressi cunas, & jam perveniunt ad coronas. S. August. s. 2 de Innoc.

Transmittit infantes infans Christus ad cœlum, nova xenia Patri; primitias fructuum exhibet Genitori. Ostendit futuram fœcundissimam messem; dum in semine tantam exhibet ubertatem. S. Chrysost. hom. 3. in Matth.

Natus Rex, & cœlestis Rex, quare neglexit milites innocentiæ suæ, coætaneum sibi quare contempsit exercitum? quare incunabulis suis deputatas excubias sic reliquit, ut, Regem solum quæsiturus hostis, totum grassaretur in militem? &c. Præmisit Christus suos milites; recepit suas acies, non reliquit. S. Chrysol. serm. 152.

Si infantuli, tam tenelli, tam innoxij, pro Christo tanta mala sunt passi; quid senes inveterati, peccatis omnibus pleni, facere debent amore Christi? S. Bonav. s. 21. de Innoc.

Solent in processionibus publicis pueri præcedere ramis, & floribus redimiti. Osorius in die SS. Innoc.

Titu-

TITULUS VIII.
INFERNUS.

§. I.

Figuræ, & Similitudines.

Dominus pluit super Sodomam, & Gomorrham, sulphur, & ignem. Gen. 19. 24. Cur igne, non aquâ, ùt antè, punit? Salvian. l. 1. de gubern. DEI: dum cum judicio malos perdidit Dominus, jam ad instar futuri judicij judicavit. Cùm enim ad supplicium malorum gehennam in futurum arsuram manifestum sit, Sodomam, & vicinas ejus urbes cœlesti flammâ consumpsit. In præsenti autem, illud, quod futurum est, DEus voluit declarare judicium, quando super impium populum gehennam misit è cœlo.

Ægyptij per omnes ferè creaturas puniti sunt, scilicet per terram, aquam, aërem, ignem; per mixta, grandinem, & sanguinem; per animalia, ranas, muscas, sciniphes, locustas; per solem, & astra, cùm se subducendo tenebras induxerunt; per homines, Moysen, & Aaron; per Angelos, & DEum. II. In omnibus pene bonis puniti sunt; scilicet in fructibus agri, in animalibus, in primogenitis; in auro, & argento; in corporibus per ulcera. III. In omnibus sensibus puniti sunt: in visu per tenebras, & spectra; in auditu per tonitrua; in gustu per sitim, & potum, sanguinis, in odoratu per fœtorem ranarum, in tactu per dolorem ulcerum, & morsum sciniphum; denique in phantasia, & mente, per continuum mœrorem, & multiplices terrores. Hæ plagæ fuerunt typus, & præludium, pœnarum gehennæ. Cornelius in c. 7. Ex. v. 1.

Maledictus eris in civitate &c. Deut. 28. 16. Mala hæc, typus pœnarum gehennæ. Cornelius hic.

Terram miseriæ, & tenebrarum. Job. 10. 22. vocatur Infernus. Apud mortales sunt quidem miseriæ, & tenebræ; sed tanquam in aliena regione, & adverso sidere, natæ: sed apud inferos tanquam debitâ sibi temperie perfruuntur. de Pinna in Eccl. Eth. §.

Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ. Ps. 37. 4. Id est: dum perpendo immensum illud malorum barathrum, in quod damnati destituuntur; mente angor, & discrucior. Sed unde illa feralis pœnarum imago memoriæ tuæ obrepsit? *Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum*; id est, ex malitia peccatorum, quæ commisi, in mentem venit pœnarum illarum immanitas: fœditas enim peccatorum, & oculus, quô conscientiam cruciant, apprimè referunt inferarum pœnarum imaginem. Id. Eth. 86.

Gladius devorabit vos. Is. 1. 20. Gladius est ignis gehennæ, cujus esca fiunt, qui perpetrant mala. Hinc ait, *gladius devorabit vos*: alioqui dixisset, gladius secabit vos: devorare enim est ignis, non gladij. S. Justinus orat. ad Anton. Pium.

Pone ollam. Ezech. 24. 3. Olla hæc ad vivum repræsentat tartarum, & ollam Vulcaniam inferni. Est enim tartarus olla rubiginosa; carnibus, id est, carnalibus hominibus plena, perpetuis flammis imposita. Cornelius hic.

Cùm fecisset quasi flagellum de funiculis. Joan. 2. 15. Cur funiculos in flagella assumpsit? quia hi repræsentabant laqueos illos æternos, quibus peccator mittitur in tenebras exteriores. S. August. tr. 10. in Joan. Fecit flagellum de resticulis; & ad hoc admonet eos, ut mutent se; & nè sint negotiatores: nam si se non mutaverint, audient in fine: ligate illis manus & pedes, & projicite in tenebras exteriores. Baeza t. 2. l. 9. c. 2. §. 18.

Qui vicerit, non lædetur à morte secundâ. Apoc. 2. 11. Mors prima, separatio est animæ à DEO per peccatum mortale: mors verò secunda, est recessus DEI ab anima per æternum supplicium. S. Bernardinus f. 11. tom. 2.

Ecce mittam eum in lectum. Apoc. 2. 22. id est, in infernum, ait Rupertus, Beda, Rich. à S. Vict.

Ipsa vitæ præsentis perspicua inordinatio futuræ animadversionis in malos, apertum, & evidens, argumentum est. S. Thom. Vill. D. 1. Adv. Conc. 1.

Sicuti civitatum portæ proprium quæque nomen habent; eôdem modo portæ inferorum nominari possunt, juxta species peccatorum. Origenes tr. 1. in Matth.

Multæ ex his insulæ procul emittunt ignem: flammas autem evomunt tantô fragore, quantô nulla tormenta ænea, quamvis magna, edere solent. Hujus ignis vi, ac impetu, ingentia sæpe saxa jactantur. Voluit DEUS videlicet iis, quos nemo de pœnis inferorum admonebat, quasi inferorum sedem aperire, speciemque præbere quandam illius incendij, quô sunt scelesti homines perpetuò cruciandi. S. Xaverius l. 2. ep. 3. Societati Romam ex Amboino.

§. II.

Inferni pœnæ in genere, quàm horrendæ.

Ex Veteri, & Novo, Patribus, & aliis.

Sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum; & terrores Domini militant contra me. Job. 6. 4. Duplicium malorum meminit. I. Quæ jam patiebatur: *quia sagittæ &c.* q. d. multis malis impetivit me Dominus, & velut sagittis me vulneravit; scilicet amissione bonorum omnium, orbitate filiorum, morbis corporis. Aliorum verò malorum, *terrores Domini*; id est, alia mala sunt, quæ nondum expertus

sum: illa timeo, quæ multò his graviora sunt. Pinna Ethol. 187.

Miseremini mei, - quia manus Domini tetigit me. Job. 19. 21. O quàm graves manus habet DEUS! adeò ut Job omnes afflictiones suas divinæ manûs tactum appellet. Si divitiarum amissionem, filiorum mortem, uxoris persecutionem, corporis plagas, divinæ manûs tactum solùm appellat; quid fuisset, si verberâsset? Diez D. 1. Adv. Conc. 3.

Nunc non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde. Job. 35. 15. Non dicit, DEUM in hac vita non inferre pœnam; sed non inferre furorem, seu acerbissimam pœnam; neque dicit absolutè, non ulcisci; sed non ulcisci valde: ut severior ultio in futuram vitam reservetur. Apoc. 15. 1. in illis consummata est ira DEI. Mendoza in 1. Reg. 5. v. 6.

Fax ejus non est exinanita. Ps. 74. 9. Mala, quæ DEUS immittit tam hîc, quàm in futuro, potionis nomine indicantur. Sicut in potu, quod crassum est, & fœculentum, in fundo crateris residet; tenue, & sublime, in sublime fertur: sic mala in hoc Sæculo sunt quid subtile; fœx ebibenda in futuro. Idem Ethol. 189.

Tacui semper, silui, patiens fui. Is. 42. 14. Quid hoc supreme Judex? semper tacuisti, cujus tam frequentes minæ per Prophetas? semper patiens? unde diluvium, ignes Sodomæ, Ægypti plagæ? &c. quia omnes hæ minæ, & pœnæ, si cum æterna damnatorum pœna conferantur, non verba, sed silentia; non tormenta, sed blandimenta, reputanda. Ideo ait, *silui, patiens fui*; quamdiu in eos non fulminavit damnationis sententiam. Sylveira in Apoc. 4. v. 5.

Intellectô somniô Nabuchodonosor, Dan. 4. 16. quòd ex hominibus ejiciendus esset, adeò cohorruit, ut per horam attonitus, & elinguis effectus nè unum quidem verbum reddere potuerit. Quantò autem gravius est, inter dæmones, quàm inter feras, vitam agere? quantò atrociùs flammis ultricibus cruciari, quàm rore cœli tingi? quantò acerbiùs in omni æternitate, quàm septem annorum spatiô, torqueri? Diez. D. 19. Pent.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum &c. Matth. 7. 19. Sicut in verbo *excidetur* pœna damni, significatur exterminatio à DEO, & ab ejus gloria, & facie; ità sequentî verbô *& in ignem mittetur*, pœna sensûs exprimitur. Videat ergo quisque, quem fructum tulerit hactenus, quem in præsenti ferat; ut agnoscat, an inter arbores electas, an inter reprobas, & excisioni obnoxias, numerandus. Examinet usque ad radicem, usque ad cor; examinet corticem, exteriorem conversationem, fructus bonorum, & malorum, operum &c. Marchantius D 6. Pent.

Quid tàm pœnale, quàm semper velle, quod nunquam erit; & semper nolle, quod nunquam non erit? in æternum non obtinebit, quod vult; & quod non vult, in æternum nihilominus sustinebit. S. Bernardus lib. 5. Consid. ad Eugenium. c. 12.

O verè necessariam gehennæ pœnam, verè decoram Inferni pyram, quæ Creatoris sui injurias vindicat; & inordinata per culpam reordinat per pœnam. O verè pulchram creaturam, Mundoque utilissimam post reatum: quæ si post culpam deesset; defectuosus, & imperfectus mundus maneret. S. Thom. Vill. Conc. 1. D. 1. Adv.

§. III.

Inferni pœnæ in particulari.

Prima

Pœna damni.

OBsecro, ut videam faciem Regis; quòd si memor est iniquitatis meæ, interficiat me. 2. Reg. 14. 32. Tam dolebat patris privatus aspectu, ut mori mallet! ô peccator! quid erit audire: *discedite à me &c.* Matth. 25. 41.

Ibi erit fletus. Matth. 22. 13. Solis tenebris tradit hominem; & ex his solis provenit fletus, & stridor dentium. Cur non etiam referuntur alia supplicia? ignis, sulphur, &c. Tam durum tormentum tenebræ, & carentia visionis beatificæ; ut alia omnia tormenta, tanquam parva, & nulla, reputentur: & hoc sufficit ad æternum fletum extorquendum. Sylveira in Apoc. 1. v. 7.

Nescio vos. Matth. 25. 12. Fatuæ oleô carentes non traduntur vinculis; sicut ille Matth. 22. 13. *ligatis manibus, & pedibus &c.* an quia fœminas sexûs imbecillitas defendit? Imò non minora, quàm ligatus, passæ de repulsa, tormenta. Rugaverunt enim virgines prudentes: *date nobis de oleo vestro &c.* v. 8. O quàm durum fuit illud: *ite ad vendentes.* v. 9. Patiatur ergo è convivio ejectus catenam, si non est passus petitionis repulsam; & quæ eam passæ, non sustineant pœnam: est enim ingenuis petere grave tormentum. Nè audiret ille exclusus *nescio vos*, os figillavit silentiô, satius ducens vincula pati, quàm ignominiosè repelli. Virgines locò vinculorum patiuntur repulsam; & illô verbô *nescio vos* ingentem contumeliam. Sanct. Chrysostomus hom. 79. Abite, nescio vos, gehennâ istud verbum gravius est. Naxera in Jos. 15. §. 25.

Osculatus est eum. Luc. 15. 20. Cur pater non interrogat de substantia perdita? nec infligit flagella, sed oscula? S. Chrysost. hom. 10. de pœnit. si pœnas eum dare oportuit, satis pœnarum, quòd in aliena versatus est, dedit. Nunquam pœnam luit fame carentia conspectûs JEsu. Sylveira hîc.

In propria venit, & sui eum non receperunt: quotquot autem receperunt, &c. Joan. 1. 11. Non meminit pœnæ non recipientium, sicut præmij recipientium: quia nulla

nulla gravior pœna; quàm' quòd ad domesticos DEI non pertineant, & ab eo longissimè distent. Sylveira addit. in Matth. 20.

Non rogo, ut tollas eos de Mundo, sed ut serves eos à malo. Joan. 17. 15. Cajet. hîc: non dicit, ut serves eos à tribulationibus, ab odiis, à persecutionibus; sed *à malo*; hoc est: ut serves eos, nè aliquid proveniat eis in malum, quod est æternæ separationis à DEO. Didacus Niss. Vita Abr. l. 2. c. 9.

Novi, quia plurimi pertimescunt gehennam: ego tamen illius gloriæ amissionem multò amariùs, quàm ipsius gehennæ, dico, esse supplicium. Et infrà: intolerabilis quidem res est gehenna; quis nesciat? & supplicium illud horribile: tamen, si mille aliquis ponat gehennas; nihil tale dicturus est, quale est, à beatæ illius gloriæ honore repelli, exosumque esse Christo; & audire ab illo, non novi vos; atque argui, quòd esurienti, & sitienti, negaverimus cibum & potum. Est enim satius mille fulmina sustinere, quàm vultum illum mansuetudinis, pietatisque plenum, nos tamen aversantem, videre: & illos totius tranquillitatis oculos nequaquam nos aspicere sustinentes. Plura hîc S. Chrysost. hom. 24. c. 7. in Matth. 7.

Carentia visionis divinæ, & separatio à DEO, major est pœna etiam existentibus in inferno, quàm ignis supplicium. S. Thom. Aqu. Opusc. 2. c. 3.

Secunda.

Pœna sensûs.

Tenebræ. Si Ægyptij *tenebræ.* Ex. 10. 22. *horribiles* fuerunt; longè Inferni erunt horribiliores. Illæ, nec absente, nec deficiente, sole contigerunt: in Inferno nullus erit, nec redibit sol; sed non sempiterna. In Ægyptiis *nemo vidit fratrem suum.* ib. v. 23. In Inferno nox perpetua omne lætum oculis excludet; quidquid triste, horrendum, est, solùm videbitur. In Ægyptiis tenebris nulla lux poterat solatio esse, nullum accensum lumen durare: in Inferno nulla erit divina inspiratio; nullum à fide divinâ, nullum ab angelo, nullum ab homine, lumen. Illæ ultra triduum non duraverunt: in Inferno æternæ. Respuunt hîc homines sæpe, pulchram alioqui domum, eò solùm nomine, quòd parum luminis habet: discant hinc fugere *terram miseriæ, & tenebrarum.* Jnb. 10. 22. Stengelius t. 2. Judic. divin. cap. 5.

Ignis.

Vindicta carnis impij ignis. Eccli. 7. 19. Si quæras: cur DEUS damnatos cruciet igne potiùs, quàm aliô supplicio? Respons. I. Quia pœna ignis optimè congruit igni concupiscentiæ, quô arserunt, & cui indulserunt in hac vita peccatores. II. Quia ignis acerrimus est; & maximam habet agendi, & affligendi, vim in corpore, & per corpora in animas ea informantes. Rursus magna est analogia, & vicinitas, animæ cum igne: inter elementa enim, & corpora, maximè spiritualis est ignis; unde ad animam proximè accedit. III. Appositè superbia spirituum, & hominum, punitur igne: ignis enim naturâ suâ postulat esse in summo orbis loco. IV. Ignis gehennæ cùm sit incorruptibilis, aptum est instrumentum punitionis damnatorum, utpote quæ æterna est. V. Ignis optimè exprimit ardorem divini furoris in damnatis. Cornelius hîc.

In ignem mittent, & ardet. Joan. 15. 6. Toletus hîc: unicô verbô *ardet*, duo exprimuntur. Unum est vehementia ignis hujus. Ut enim palmes, postquam aruit, igni missus, citissimè ardet; ut non tam verè dixeris ardebit, quàm ardet. Ità mali immissi ardent: tanta enim est vehementia ignis illius; ut sinè morâ ardeat. Nam solet ignis lentus calefacere ligna priùs, quàm inflammare, ut ardeant; sicut sicca ardere statim solent. Hæc vehementia significatur verbô præsenti. Alterum est duratio: *ardet* sinè fine; non ad tempus, sed in æternum. Sylveira addit in Joan.

Vermes.

Vindicta carnis impij vermis. Eccli. 7. 19. Bene vermis apponitur: vermes enim, ùt Plinius l. 11. c. 32. in ligno nascuntur, ubicunq; humor est nimius; & lignum corrodunt. Octavianus hîc.

Ubi vermis eorum non moritur; & ignis non extinguitur. Marci 9. 47. S. Anselmus lib. Similit. c. 52. docet: Beatum, si velit, posse terram locô suô movere; damnatum autem nec vermes ab oculis.

Aliæ pœnæ.

Mitte Lazarum &c. Luc. 16. 24. Ab eo petebat aquæ guttam, cui dare nolebat panis micam. Et postulat modicum aquæ ad extinctionem ardoris linguæ; cui non suffecisset accipere totum mare. S. Bonavent. serm. 81. de tempore.

Habeo quinq; fratres &c. Luc. 16. 28. Nolebat dives damnatus, ut fratres ejus ad infernum venirent; nè de eorum Societate magis cruciaretur. Hugo Card. in Psal. 48.

Mitte Lazarum &c. ib. Nè unius quidem guttæ erat Dominus, quam summis precibus ambiebat. Nec est omnino inter nos quisquam, qui tantâ egestate teneatur: quantumlibet enim aliqui nimiâ tabescant fame; aquæ tamen non guttâ, sed & copiâ, æqualiter perfruuntur. Sanct. Chrysost. hom. 9. in Matth.

Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure. Apoc. 21. 8. *In stagno* ait, quod immobiles, & fœtitas alit aquas: non decrescit, non emittitur, non siccatur: post mille annos hoc stagnum sibi simillimum erit. *De cadaveribus eorum ascendet fœtor.* Is. 34. 3. Sanct. Bonaventura audet dicere: Si vel unius damnati cadaver in orbe hoc nostro sit; orbem totum ab eo inficiendum. Vide 2. Machab. 9. vers. 10. 11. 12. Drexelius de Inferno cap. 5. §. 1.

Nulla in Inferno vox, nisi væ! væ! væ!

Stridor dentium prodit indignantis affectum: eò quòd serò unumquemque pœniteat, serò ingemiscat; serò irascatur sibi, quòd tam pervicaci improbitate deliquerit. Sanct. Ambros. apud Escobar t. 5. Proph. Chr. Obs. 4. sect. 2.

Superbi conculcantur à diabolis: & quantò voluerunt esse super alios, tantò in Inferno sunt sub pedibus dæmonum. Avari potantur de caldariis plenis aurò, & argentò, liquefactò. Luxuriosi ponuntur in veru, nec possunt mori. Gulosi esuriunt, & sitiunt. Iracundi suspenduntur in furca ferrea, suppositò igne. Acedioси semper verberantur à dæmonibus sinè quiete. S. Vincent. Ferr. D. 17. Trinit. s. 2.

Tertia.

Pœnæ animi.

Adhuc carnes erant in dentibus eorum. Num. 11. 33.

Samson à sinu dilectæ ad molam subitò translatus est. Judic. 16. 21.

1. Præteritarum deliciarum memoria. *Filiis tuis, & filiabus vescentibus.* Job. 1. 18. hôc nuntiò dæmon cupiebat Jobum valdè affligere. Origenes lib. 1. in Job. erat nequissimi diaboli versutia, ut horam prandij observaret; ut, prandente illò, tristes, ac mortiferos, nuntios ad eum mitteret; quò magis fatigaret, ac interficeret: ut tempore comestionis, & potûs, atque jucunditatis, tristes nuntios mittendo deficere illum justum faceret.

2. *Fletus, & stridor. Ibi erit fletus, & stridor dentium.* Matth. 8. 12. Fletus erit, quòd non fleverint: stridor, id est, indignatio contra seipsos; quia apud vivos sibi, & peccatis suis, non fuerint irati. Pinna Eth. 235. Fletus torquet pro amissis; stridor dentium cruciat pro commissis. Pro bonis æternis perditis fletus æternus erit; pro inflictis æternè in evitabiliter pœnis dentium erit stridor continuus. Flebit ibi, qui non flevit hîc; stridebit ibi, qui hîc ad DEUM corde validò non clamavit. Flebit ibi oculus, qui hîc secutus est concupiscentiam oculorum; stridebit dentibus, qui sibi prohibita, velut mandens dentibus, incorporavit. Simon Cass. lib. 6. cap. 21. Stridor dentium prodit indignantis affectum: eò quòd serò unumquemque pœniteat, serò ingemiscat, serò irascatur sibi, quòd tam pervicaci improbitate deliquerit. S. Ambros. hîc. Ecce unde ostendat summum dolorem damnatorum, scilicet ex stridore dentium, hoc est, ex furiosa ira. Baeza t. 2. lib. 12. cap. 3. Quid enim stridor, nisi iræ, furores, nequitiæ, & malignitatis indicium: siquidem, ùt ego arbitror, nullum erit tormentorum gravius malis, quàm malitia cordis, & iniquitas ipsa perversissimæ voluntatis. Nimirum, sicut passiones omnes patientia sublevat; sic impatientia, quamlibet leves, aggravat. Ibi ergo erit fletus, & stridor dentium, ex rancore. Gallstridus in allegor. Tilman.

Sicut in diebus Noe. Matth. 24. 37. Durissimum peccatorum malum est, quòd de deliciis ad miserias transeant. Prandentibus, bibentibus, & nubentibus, hominibus, repentibus adveniet dies vindictæ: ut reorum dolor inde crescat; quòd à vitæ floribus mox transferantur ad sulphureos ignes. Baeza t. 3c. l. 13. cap. 2.

Fili, recordare. Luc. 16. 25. Auget afflictionem. Hoc est, quod maximè cruciat damnatos, scilicet præteritarum deliciarum recordatio, quas mallent non habuisse. Unde Boëtius: infelicissimum genus infortunij est, fuisse felicem. Pinna Eth. 235.

Varij cruciatus animi.

Ex Veteri, & Novo.

Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur. Ps. 33. 6. S. Basilius hîc: qui malè fecerunt, in probrum, & confusionem, resurgent; in seipsis turpitudinem, & formas eorum, qui peccaverunt, conspicientes impressas. Erit certè confusionis hujusmodi impressio illis tantò plus horrori, quàm ipsæ tenebræ, aut ignis æternus: quòd in ea perpetuò victuri sint peccatores semper ob oculos versantes vestigia illa peccati in carne admissi.

Illos autem Dominus irridebit. Sap. 4. 18. *Dominus subsannabit eos.* Psal. 2. 4. *Quin & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam.* Ezech. 21. 17. *Sicut antè lætatus est Dominus super vos, bene vobis faciens, vos q; multiplicans; sic lætabitur, disperdens vos, atq; subvertens.* Deut. 28. 63.

Ergo erravimus! Sap. 5. 6. Non posset ullum hominis os, metum illum, terroremque, declarare. Nulla hominis labia satis magnam vim habent, ad dicendum illorum statum, atque pl[illegible]tum. Gemunt continenter, & sinè inter[illegible]ione; sed nullus est, qui misereatur. Vociferantur ex profundo; sed nullus est, qui exaudiat. Lamentantur; sed nullus est, qui liberet. Exclamant, & plangunt; sed nullus est, qui commoveatur. S. Cyrillus or. de exitu animi, & secundo adventu.

Ubi vermis eorum non moritur. Marci 9. 43. Vermem dicit feram scelerum pœnitentiam; quæ nunquam in tormentis conscientiam afflictorum mordere cessabit. V. Beda hic.

Epulabatur quotidie splendidè. Luc. 16. 19. Ipsæ cœnæ, venationes, musicæ, comœdiæ, in tædio sunt, si nimiùm producantur. Quid in gehenna æternum, sinè spe, sinè solatiò, semper ardere? O præteritum, quod non redis! præsens, quod adeò me crucias! futurum, quod nunquam deficis! Qui tanta agimus, patimur, ut brevi febriculâ liberemur; ne hilum impendemus, ut miserias æternas evadamus? Juglaris Quadr. conc. 14.

Miserere mei! Luc. 16. 24. Cùm damnati in vitiis sint obstinati, nec unquam pœniteant, quomodo sibi petunt, cupiunt, misereri? Dicendum: quòd de peccatis suis non pœniteant, in quantum

quantum sunt Dei offensiva, turpia, & injusta; sed ùt sunt eis causa tanti supplicij. Sed & dives iste petijt sibi misereri, quantùm ad pœnæ mitigationem; non quoad culpæ ablationem. Dionys. Carthus. hìc. Est grave illis malum, est illis incendium non ferendum; quos aliquando habuêre contemptui, videre felices. S. Chrysol. s. 122. Vident damnati beatos juxta Theologos; sed ex hoc eorum pœna augmentatur: sicut famelicus videns mensam, quam non potest accedere. Sanct. Vincent. Ferr. s. 5. post Reminiscere.

Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam. Luc. 16. 24. *Ut intingat in aquam*, & non deferat aquam, quam petis? ergo juxta te est aqua. Et si juxta te est aqua, quare de proximo non sumis? quare? quia vinctæ sunt manus tuæ. S. Chrysol. s. 122.

Arescentibus hominibus præ timore. Luc. 21. 26 Non putes parvam esse pœnam impiorum, timorem hunc. Imò, licèt ignis deesset; vel hic solus timor impios vehementissimè vexaret. Baeza t. 3. l. 13. c. 1. §. 10.

In gehenna penitus nulla consolatio; sed perpetuum væ, ululatus, fletus, & stridor dentium. S. Bernardus s. 12. de divers.

O quid valebit plorare? ubi nullus Sacerdos potest absolvere; & tamen tantum plorabunt, ut non sint in mari tot guttæ aquæ, quot ab oculis uniuscujusque sunt exituræ. S. Bonavent. s. 87.

Coram Deo ad suas quisque labes sic erubesceret; ut, quamvis panderetur cœli ostium, & illæsus ad ingressum invitaretur; suas tamen ipse maculas perhorrescens recusaret ingredi, dum omnes expiâsset. Drexelius de Inferno cap. 7.

Quarta

Desperatio sinè spe veniæ, solatij &c.

Ex Veteri.

Impij in tenebris conticescent. 1. Reg. 2. 9. Quia non habebunt quidquam excusationis, quod culpæ suæ, & gehennæ obtendant: quia convincentur, & convicti silebunt. Hinc gehenna vocatur Hebr. *duma*, id est, *silentium*, & locus silentij. Corn. hìc.

Et ululavit omnis civitas. 1. Reg. 4. 13. hoc est, inconditis clamoribus, & miserâ comploratione, est lamentata: non solùm, quòd suas quisque res amitteret, filios, conjuges, parentes, cognatos; sed etiam, quòd nihil humani, nihil divini, auxilij, ad quod confugerent, superesset. Applica lamentis damnatorum, quibus nulla spes. Mendoza hìc.

Non revertetur oculus meus, ut videat bona. Job. 7. 7. S. Greg. mor. l. 8. c. 12. Ad videndum bona extincti oculus non revertitur; quia ad exhibenda recta opera carne exuta anima non recurrit. Hinc est, quòd dives quia semetipsum reparare operando non posse agnoverat, nequaquam jam sibi, sed relictus fratribus, prodesse satagebat. Ut pœnam suam impij magis sentiant, spem de venia amittunt. Pinna Eth. 235.

Lignum habet spem, si præcisum fuerit; rursùm virescit, & rami ejus pullulant. Job. 14. 7. Nota: si præcisum. Sedsi radicitus extirpetur; quæ spes revirescendi? Octavianus c. 11. Idem c. 19. 10. *destruxit me undiq; ; & pereo: & quasi evulsa arbori abstulit spem meam.*

Deus destruet te in finem. Ps. 51. 7. S. Hieron. in æternum; *evellet te, & radicem tuam, de terra viventium.*

Mortuò homine impiò nulla erit ultrà spes. Prov. 11. 7. Audi anima mea! quantum bonum sit spes; Et quantùm Domino pro illa debeas. Percurri fas, & conditiones, ominum hominum, qui miseri nominantur. Et quanquam videbantur tunc omnis boni exortes; nullum tamen inveni, qui spe careret. Descendi cogitatione ad inferos, & diligenter inquisivi, an & ibi spes esset? sed nihil ibi scitur de illa. Desertum est ibi Arabicò aridius, in quo nec filamentum crescit herbæ illius. Nox est pejor Ægyptiacâ, in qua nec minimæ stellæ scintilla resplendet. Ut, qui damnantur, ad triremes, mox omnì cultu civili spoliantur, & operiuntur vilissimó gausape; sic isti miseri subitò exuuntur omnì spe, & induuntur desperatione. Joan. Rho affect. spei 8.

Super Leviathan serpentem vectem. Is. 27. 1. Dicitur vectis, & robur; & quia multos suâ potestate, & carcere gehennali, claudet. Unde Symmachus vertit: *serpentem concludentem.* Corn. hìc.

Idcirco ego plorans, - quia longè factus est à me consolator. Thren. 1. 16. Non abductum se de terra Propheta esse dolebat; sed à Christo populum relinquendum; consolationemque vitæ futuræ cernebat amissam. Et hæc est, inquit, dolenda captivitas, quâ æternâ libertate privatur. S. Paschasius hìc.

Defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum. Thren. 4. 17. Dedit me Dominus in manu, de qua non potero resurgere. Thren. 4. 17. Propterea, quòd extrema ultio omnibus impijs, & peccatoribus, in fine calamitatis sit futura; nec aliquando cruciatibus sit cessandum: eò quòd exterioribus tenebris impiorum vermis non morietur, & ignis non extinguetur. S. Paschasius hìc.

Non parcet oculus meus super te, nec miserebor. Ezech. 7. 9.

Succidite arborem, & præcidite ramos ejus, - verunt men germen radicum ejus in terra finite Dan. 4. 11. 12. Florem, & folia, decutit; radicem servat. Deliciæ hìc auferuntur, pœnæ infliguntur; spes tamen non adimitur. En radix servatur, spes manet, apud inferos radicitus evulsa. *Non derelinquet eis radicem, & germen, ait* Malachias c. 4. 1. *Spes impiorum peribit.* Prov. 10. 28. Drexelius Consid. 9. de æternit. 1. concl.

Non derelinquet eis radicem, & germen. Malach. 4. 1. Significat plenam excisionem, & perditionem; q. d. dies illa Judicij ità igne suò afflabit impios; eorumque opes, delicias,

licias, honores; ut non tantùm hæ omnia, sed omnis boni spem in æternum eis adimat. Ità S. Cyrill. & Albertus M. Lyran. per radicem intelligit spem redeundi ad statum gratiæ, & meritorum. Corn. hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Matth. 21. 19. *Et arefacta est continuò ficulnea.* Tales omnes sunt damnati, ficus maledictæ, steriles, eradicatæ, in flammas abjectæ. Nullus ex illis nascetur fructus; nulla, ibi patientia &c. Drexelius de Inferno c. 13. §. 3.

Pater Abraham! miserere mei. Luc. 16. 24. Frustrà agis pœnitentiam in loco, ubi non est pœnitentiæ locus. Tormenta te cogunt agere pœnitentiam, non mentis affectus. S. Chrysost. hom. de divite. Quære misericordiam Dei non in Inferno; sed dum vivis, in Mundo. Ibi enim aquam negat; hîc sanguinem dat, ibi nec misericordia guttam; hîc fluvios sanguinis ministrat. Sanct. Bonavent. s. 1. de Pass.

Omnî tormentô atrociùs desperatio condemnatos affliget. Non miserebitur ultrà Deus, neque tunc audiet pœnitentes. Cyprianus de asc. *Non parcet oculus meus super te; & non miserebor.* Ezech. 7. 9.

Hi sunt, quibus misericordia jam fecit occasum; qui irrevocabiliter in lacum miseriarum descenderunt. S. Laurent. Just. lib. de vita sol. cap. 10.

Quinta.

Æternitas.

Mors depascet eas. Ps. 48. 15. Nam sicut oves lanæ suæ amissione jugiter perseverant: sic in illis semper, sinè imminutione sustantiæ, invenit, quod pœna discruciet. Cassidorus hîc. Depascet ad instar ovium, quæ herbarum radices non evellunt; ut semper ad pastum herbæ renascantur. *Obliviscatur ejus misericordia.* Job. 24. 20.

Ero mors tua, ô mors morsus tuus ero Inferne. Os. 13. 14. Quod occidimus, agimus ut penitus non sit. Ex eo enim, quod mordemus, partem abstrahimus, partemque relinquimus. Quia vero in Electis suis funditus Dominus mortem occidit, mors mortis extitit. Quia verò ex Inferno partem abstulit, partem reliquit; non occidit funditus, sed momordit Infernum. Sanct. Gregor. mor. l. 12. c. 4.

Sanctis una dies est, æterna lucis fruitio; & peccatoribus una nox, æterna custodia, & carcer. S. Ephrem. serm. de pœnit.

Cupient mori, & fugiet mors ab eis. Erit itaque impiis ex tunc, si dici potest, mors semper vivens, vita semper moriens. Sanct. Rupertus de operibus Spir. Sanct. cap. 10.

§. IV.

Inferni timor salutaris.

Sagittæ Domini in me sunt - & terrores Domini militant contra me. Job. 6. 4. Justorum mens non solùm perpendit, quod tolerat; sed etiam pavet, quod restat. Videt, qualia in hac vita patitur; metuit, nè post hanc graviora patiatur. Sanct. Gregorius mor. l. 7. cap. 3.

Salvum me fac propter misericordiam tuam, quoniam non est in morte qui memor sit tui. Ps. 6. 5. id est, quia in Inferno non est, qui te laudet. q. d. non tantùm timeo Infernum ob tormenta; quantùm quòd te ibi non sim laudaturus. *In Inferno autem quis confitebitur tibi?* Diez Laudes Dei.

Vadam ad portas Inferi. Is. 38. 10. Timor Domini vadit ad Infernum in dimidio dierum; ut non vadat in fine dierum. S. Bonavent. diæt. sal. c. 32.

Quid ergo faciemus? Luc. 3. 10. Unde hæc facta est repentè tanta conversio? quis voluntantes earum asperas mitigavit? quis vulnera immedicabilia curavit? considera, quomodo illos ab ipsis omnino principijs attonitos reddiderit: de gehenna scilicet inferendo sermonem. S. Chrysost. hîc.

Quid gehennâ gravius? sed hujus metu nihil utilius: gehennæ namque timor regni nobis affert coronam &c. Sanct. Chrysostomus hom. 14. ad pop.

Me miserum! me miserum! quia nondum à gehennæ igne sum liber: nondum mihi constat, quonam hinc sim profecturus. B. Isaias Abb. Or. 14.

§. V.

Inferni memoria, & oblivio.

Dominus mortificat, & vivificat; deducit ad inferos, & reducit. 1. Reg. 2. 6. Ut mortificet, ducit ad inferos; & ut vivificet, reducit ab inferis. Omnipotenti enim Deo ad inferos deducere, est, peccatorum corda æternorum cruciatuum consideratione terrere: ei quoque ab inferis reducere, est, territas pœnitentium, atque commissa lugentium, mentes spe vitæ indeficientis attollere. Sanct. Gregorius lib. 2. hîc.

Ascendit fumus in via ejus. Ps. 17. 9. Æternarum pœnarum memoriam confert aptè David cum fumo: fumus enim ab igne nascitur, & lacrymas elicit adstantibus. S. Augustinus hîc: ascendit fumus ab ira ejus. Ascendit lacrymosa deprecatio pœnitentium; cùm cognovissent, quod minatur Deus impijs. Pinna Ethol. 8.

Descennant in Infernum viventes. Ps. 54. 16. In Infernum descendunt viventes; qui cogitationes suas pessimas expavescunt, & ad melioris institutionis tramitem divinâ gratiâ transferuntur. Sic enim quasi in Infernum viventes descendimus, quando malorum nostrorum cogitatione terremur. Cassiodorus hîc.

Sicut

Sicut fluit cera à facie ignis. Psalm. 67. 3. Sic animus ignis æterni memoriâ tactus solvitur; & emollitum, ac quod voles, finges. Pinna Eth. 8.

Profundum abyssi quis dimensus est? Eccli. 1. 2. Per profundum abyssi intelligitur profunditas suppliciorum. Et hujusmodi nemo metitur. Præmia cœli contemnuntur, gaudia Mundi diliguntur, supplicia Inferni non metuuntur. Hugo Card. hic.

Et fuit ruina illius magna. Matth. 7. 27. Juxta S. Chrysostomum hom. 25. in Matth. est ruina impiorum in Infernum. Sic Christus D. absolvit concionem, metum incutiendo memoriâ æternarum pœnarum; sic multos, magnosque, animorum motus fecit. *admirabantur turbæ* v. 28. S. Chrysost. propterea tali fine sermo ejus completus est; ut magis in mentibus ejus tam utilis sententia figeretur. Pinna Eth. 100.

Rogo ergo te Pater &c. Luc. 16. 27. Sanct. Chrysostom. 2. in ep. 2. Thessalon. si dives ille ignem hunc cogitâsset, utique non deliquisset: quia verò nunquam in mentem ejus venit; ille propterea in illum decidit.

Nè & ipsi veniant, &c. Luc. 16. 28. q. d. ait S. Chrysost. in Psalm. 11. Sermo de gehenna nunquam factus est in domo patris mei; ideo ergo has pœnas incurri: quia nunquam illas mente cogitavi, nec differentem de ijs audivi. Rogo ergo, mitte Lazarum, qui multa de Inferno fratribus intonet: sic enim impietate positâ ad meliorem frugem se recipient.

Rogo, ut gehennæ memineris, de gehenna loquaris: magna est enim horum verborum utilitas. Et ideo diabolus omnia facit, & molitur, ejus volens auferre memoriam. Noli eam è memoria ejicere; nec dicas: quid me importunâ afficiam tristitiâ? importuna erit, quando angêris in gehenna. S. Chrysost. tom. 1. in Ps. 11.

Non sinet in gehennam incidere, gehennæ meminisse. Idem s. 31. in epist. Sanct. Pauli.

Titulus IX.

INGRATITUDO.

§. I.

Symbola, Similitudines.

Dimisit corvum, - qui non revertebatur. Gen. 8. 6. 7. Corvus Noe debuisset per aliquod symbolum, per olivam, aut quid simile, referre nuntium Noe, qui eum aluerat; sicut fecit columba: sed ingratus fuit; dum cadaveribus adhærens prioris sui nutritoris amplius non meminit. Marchantius D. 6. Pent.

Ibant in directum vaccæ. 1. Reg. 6. 12. Quid illis pro labore mercedis? Bethsamitæ eas occidunt, incinerant.

Ingrati similes simo; qui, quantò plus caloris de sole percipiunt, tantò plus fœtent. Suma Prædic. Gratitudo.

Ingrati similes securi; quæ cum manubrio, à nemore accepto, nemus prosternit. Et vermibus, qui lignum & pannum, de quo nascuntur, & nutriuntur, destruunt. ib.

Solem quidam pinxit nubibus densis circumdatum. Lem: *Quas ipse levavit.*

Sol ecclipsatus. Lem: *Adimit, quò ingrata refulget.* Scilicet Luna. Picinelli.

Ignis. Lem: *Alentem devorat. Qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.* Ps. 40. 10.

Nebula obumbrans solem. Lem. *Elevantem obumbrat.* Idem.

§. II.

Ingratitudo erga DEUM.

Ex Veteri.

Abscondit se Adam, & uxor ejus, à facie Domini. Gen. 3. 8. Abul. absconderunt se ex verecundia ingratitudinis: quia contra Deum benefacientem eis peccaverunt.

Maledictus eris super terram, - cùm operatus fueris eam non dabit tibi fructus suos. Gen. 4. 11. 12. Cur illi fructus negantur? quia ingratus obtulit Deo viliora de fructibus, sibi meliores reservans. Sylveira in Matth. 13. q. 11.

Comedetis, & non saturabimini. Levit. 26. 26. ait Deus Israëlitis; Pauperibus verò: *edent pauperes, & saturabuntur.* Psal. 21. 27. Nota, quòd addit: *& laudabunt Dominum.* En discrimen. Alvarez, Illustr. 99.

Constituamus nobis duces, & revertamur in Ægyptum. Num. 14. 4. Semper Deo infensa, diviniscque beneficijs inimica, Judæa gens: postquam enumerâsset beneficia illis collata, mare divisum, columnam nubis & ignis, manna, aquam ex petra, vestes quadraginta annis integras, solem stantem, cedentem Jordanem, cadentem Jericho. Horum quæ gratia? expediamus nobis duces &c. Sanct. Basilius Seleuc. or. in illa verba Luc. 18. ecce ascendimus Jerosolymam.

In diebus illis ægrotavit Ezechias. 4. Reg. 20. 1. Quia non cantavit canticum Domino post stragem hostium; ut mos erat. Sicut Moyses, Anna, David, Debbora &c. Hugo Card. hic.

hic. Ità etiam sentit Sanct. Thom. Aquin. in cap. 38. Is.

A fructu frumenti, vini, & olei sui, multiplicati sunt. Ps. 4 8. paulò antè præcessit: *multi dicunt, quis ostendet nobis bona?* v. 6. Si abundantiam à Dodino acceperunt, quomodo de largitore jam dubitant? Quis eis bona illa ostenderit, & præstiterit? ignorant. Theodoretus: etiam de manu Dei bona ferentes dicere audent: *quis ostendet nobis bona?* Alvarez Illustr. 143.

Posuerunt adversùm me mala pro bonis. Ps. 108. 5. Hoc est maximum persequentium crimen; quòd bonitati malitiam, & dilectioni odia reddiderunt. S. Prosper hic.

Filios enutrivi &c. Is. 1. 2. Voluit Deus, ut Propheta sermonem suum inciperet à lamentatione contra ingratos. Populus Deum multipliciter offenderat; & de multis poterat conqueri peccatis; sed præteritis cœteris omnibus, orditur ab ingratitudine, ùt omnium aliorum radice. Vocat cœlum, & terram, in testem v. 2. ut quærelas suas tam justas percipiat auribus. Reprehendit eos, tanquam bestijs pejores. *Cognovit*, inquit, *bos possessorem suum &c.* v. 3. Stella p. 2. c. 54.

Reduc me in memoriam, narra, si quid habes, ut justificeris. Is. 43. 26. Stephanus Cantuar. ad c. 14. Ex. apud Tilman. q. d. confer opera tua Cruci; & vide, quam inæqualis sit ad me recompensatio tua.

Saturati sunt, & levaverunt cor suum, & obliti sunt mei. Os. 13. 6. In accepto beneficio lethargum bibunt ingrati. Sicut cui vini copiam ad ebrietatem propinas, ebrius vinû fit tui immemor: sic, quem beneficijs cumulas, tui immemorem facis. Alvarez Illustr. 143.

Ex Novo.

Dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Matth. 27. 34. Pro vino fel, & myrrham, & acetum, ei porrigunt. Hoc pro fertili terra, quam tot annos possederant; pro ingentibus vineis, & suavissimis vinis, quæ terra illa protulerat, rependunt tanto Muneratori. Isidorus Clarius or. 41. Vinum myrrhatum cum felle præmittitur, antequam fodiatur: ut singuli sensus singulas habeant passiones. Et lingua, quæ docebat dulcia verba vitæ, recompensationem habeat in vino myrrhato, alicujus animalis amarissimè felle mixtô. Implacabili odiô Judæi oderant linguam illam, quam talibus ordinaverant amaricari saporibus: memores enim erant, quoniam damnatos illorum mores argueret. Simon Cass. l. 13.

Ejecerunt illum extra civitatem. Luc. 4. 29. Scilicet patriam suam Nazareth.

Novem ubi sunt? Luc. 17. 17. Nos verò rogare possumus, mille ubi sunt Dei beneficijs cumulati? qui pro beneficijs, non gratias, sed offensas, reddunt. Barradius D. 13. Pent.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. S. Ambr. in Ps. 39. ad istorum omnium perpetuam condemnationem latro crucifixus absolvitur: quia ille Christum in supplicijs agnovit suis, quem isti in beneficijs non cognoverunt: quia in Cruce sua regnum Domini mente auspexit, quod in conviviô Christi Judas videre non potuit.

Cur Joan. 2. Evangelista nomen sponsi, & sponsæ non exprimit? Notantur ingratitudine; cùm à Christo D. præter spem, tantum impetrârunt miraculum; in gratiarum actionem nec verbum persolverunt: & ingratitudo, beneficiorumque oblivio, nomen maximè obscurat, & expungit. Sylveira hic q 4.

Cum ergo accepisset ille buccellam, continuò exivit. Joan. 13. 30 Unâ gratitudine amissâ perdidit omnia incurius homo. S. Chrysost. hom de Bapt. Chr. quando ultimæ Cœnæ communicavit Judas nocte illâ postremâ, cœteris omnibus recumbentibus, ipse se proripiens excessit. Illum imitantur & isti, qui ante ultimâ gratiarum actionem discedunt. Nisi enim exijsset ille, proditor factus non esset.

Ex Patribus, & aliis.

Non illi saltèm civitati, quæ eum recipere noluerat, iratus est: cùm etiam Discipuli tam contumelioso oppido cœlestes ignes repræsentari voluissent: ingratos curavit, insidiatoribus cessit. Tertullianus l. de Pat. c. 3. Quasi hoc sit maximum rationis tormentum; beneficiorum oblitis, ac ingratis, contulisse beneficium. Naxerà in Jos. 17. § 15.

Tunc maximè Deus ex memoria hominum elabitur, cùm beneficijs ejus fruuntur. Lactantius l. 2. Inst. div. c 1.

Ingratitudo est radix totius mali spiritualis; & ventus quidam deficcans, & urens, omne bonum; obstruens fontem Dominicæ misericordiæ tuæ super hominem. S. August. Man. c. 18.

Non verecundæ, sed ingratæ, mentis indicium est, beneficia tacere divina. S. Leo s. 1. in anniversario &c.

Judæos nihil magis perditioni dedit, quàm quòd ingrati Deo esse voluerunt. S. Chrysost. hom. 26. in Matth. c. 8.

Peremptoria res est ingratitudo, hostis gratiæ, inimica salutis. Sanct. Bernardus s. 2. D. 6. Pent.

Nihil ità displicet Deo, præsertim in filijs gratiæ, quemadmodum ingratitudo: vias enim obstruit gratiæ. Id. ib.

Ingratitudo inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio. Ingratitudo ventus urens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ. Id. s. 51. in Cant.

Gratiarum cessat decursus, ubi recursus non fuerit: nec modò nihil augetur ingrato; sed &, quod acceperat, vertitur ei in perniciem. Idem s. 1. in Capite jejunij.

Homo vide, quæ pro te patior; vide clavos, quibus confodior; vide pœnas, quibus afficior.

Et

Et cùm sit tantus dolor exterior, interior tamen planctus est gravior, dum ingratum sic te experior. S. Bonaventura serm. 60. de Passione Domini.

Non est dignus beneficium consequi, qui de beneficijs acceptis gratias non agit. Sanct. Thomas Aquin. in epist. ad Romanos. Lect. 5.

Ingratitudo recepta perdit, promissa non recipit, ductum gratiæ infundendæ intercidit. Simon Cass. l. 1. c. 27.

§. III.

Ingratitudo erga homines.

Tantùm memento mei. Gen. 40. 14. Comes accepti beneficij, oblivio. Vis in oblivionem venire, benefac. Alvarez Illustr. 134.

Obijt Jacob. Gen. 50. 3. Ægyptijs autem celebrantes exequis planctu magnò, atque vehementi, impleverunt septuaginta dies. Obijt & Moyses Gen. 50. 25. mortuus est, *& conditus aromatibus, repositus est in loculo.* Cur Joseph non æquè, imò magis plangitur populi in fame pater? Respondet Oleaster: Jacobi exequias, vivente Joseph prorege celebratas, cum planctu ab Ægyptijs ex adulatione; Josephi minimè: ut discamus quàm facilè oblivioni tradatur, quidquid pro communi bono feceris. Escobar. t. 3. Coll. Christi Observ. 5.

Surrexit interea rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph. Ex. 1. 8. Lipoman: in hoc rege, qui non noverat Joseph, id est, beneficia, quæ contulerat Joseph in Ægyptios, observandi veniunt mores hujus Sæculi, in quo maxima invenitur hominum ingratitudo.

Quandocunq; Spiritus Domini malus David tollebat cytharam &c. 1. Reg. 16. 23. Saul pro salutifero plectro hastam mortiferam intorquet in Davidem. Sanct. Zeno s. de livore.

Erit igitur mihi servus sempiternus. 1. Reg. 27. 12. Dixit rex Gethæus Davidi, ob illustres de Amalecitis, de Gessuri, de Gersi, relatas victorias. O ingratum regem! ob tot labores, pericula spreta, hostes debellatos, servitus promittitur, eaque sempiterna? spolia, tituli, honores, cum eo dividendi erant; amicitiæ fœdera ineunda. Sic olcum, & operam, perdit, qui Mundo servit. Stengelius Div. Jud t. 3. c. 15.

Flebam quondam super eo, qui afflictus erat &c. Job. 30. 25. 26. Et cap. 31. 17. *Si comedi buccellam meam solus.* At quid ex hac largitione retulit? c. 30. 26. *expectabam bona, & venerunt mihi mala &c.*

Conclude eleemosynam in corde pauperis; & hæc pro te exorabit. Eccl. 29. 15. Non dicit, pauper pro te exorabit, sed hæc, eleemosyna exorabit pro te: quia, qui receperit, mutò ore silebit, & tui obliviscetur. Alvarez Illustr. 143.

Titulus X.

INIMICORUM DILECTIO.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Fac tibi arcam trecentorum cubitorum erit longitudo &c. Gen. 6. 14. 15. Hugo à S. Viet. lib. Allegor. in Gen. 18. per Arcam Noë intelligit Electorum cor. Arcæ, inquit, longitudo, fides est; quæ credit omnia, quæ fecit Deus ab initio Sæculi; vel facturus est usque ad finem ejus, per se, vel per angelos, vel per homines. Altitudo spes est; quæ erigitur ad speranda bona, quæ in cœlis sunt præparata diligentibus Deum. Latitudo charitas est; quæ extenditur ad Septentrionalem plagam per dilectionem inimicorum; & ad plagam australem, per dilectionem amicorum.

Deduxit me super semitas justitiæ. Ps. 22. 3. Semitæ ideò dicuntur, eò quòd planæ viæ non sint, sed semiviæ, id est, angustæ. Audite, istæ semitæ angustæ quæ sint? orare pro inimicis, nulli malum pro malo reddere, cibare inimicum, potare, & vestire; invicem pati, & non facere. S. Chrysost. in Ps. 22.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Lilium pungentes se spinas candore suo propriò illustrare, & venustare, non cessat. Annon proinde lilium tibi videtur implere quodamodo Evangelij perfectionem, quò orare jubemur *pro calumniantibus, & persequentibus nos, & benefacere his, qui oderunt nos.* S. Bernardus s. 48. in Cant.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Alij: *posuit in me vexillum amoris.* Titus Livius l. 34. ubi agit de bello Romanorum cum Gallis; affirmat, morem fuisse Romanorum, quandoque in medias hostium acies vexilla propria projicere; ut milites majori furore accensi, pro recuperando vexillo acerrimè dimicarent, similiter Christus charitatis vexillum inter inimicorum copias conjectum voluit. *Ego autem dico vobis; diligite inimicos vestros.* Matth. 5. 44.

Non enim erat tempus ficorum. Marci 11. 13. Cur maledicta arbor, quòd fructum non habeat; cùm tempus fructuum non est? Origenes: imò hac causâ arefactam. Christiani fructus, sive *fructus spiritus* Gal. 5. 22. *Est charitas, gaudium, pax &c.* Vide Origenem tom. 2. p. 103.

Silex, ex quo ignis excutitur. Lem: *Non sinè ictu.* Silex dilectionis inimicorum est Symbolum. Corn. in Matth. 27.

Sol nubibus sibi obstantibus lumen communicat, easque clariores reddit. Lem: *Decus non invidet hosti. Charitas non æmulatur.* 1. Cor. 13. 4. Hesius.

§. II.

Inimicos diligendi Motiva varia.

Primum Motivum.

Deus inimicos diligit, eisque benefacit.

Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Ps. 115. 12. Non ait, pro omnibus, quæ tribuit mihi; sed pro omnibus, quæ *retribuit mihi.* Quæ igitur præcesserunt hominis, ut omnium donorum Dei tributio, non tributio, sed retributio vocari possit? Quæ præcesserunt hominis, nisi peccata? retribuit ergo Deus bona pro malis, cu homines adhuc retribuunt mala pro bonis. S. Augustinus hîc.

Qui solem suum &c. Matth. 5. 45. Attendant, qui tergiversantur, negantes inimicis dilectionem, & odientibus beneficium, & persecutoribus orationis officium, impartiri; divinam in omnibus largitatem; qui solô velle de inimicis suis posset facere ultionem; qui eos creavit, bona tribuit, à quibus offensus est: qui solem, totius Mundi gaudium, omnium oculorum lætitiam, etiam à peccatoribus non abscondit. Simon Cass. l. 10. c. 19.

Legatione fungimur - reconciliamini Deo. 2. Cor. 5. 20. S. Gregor. hom. 32. in Evang. inter nos, & Deum, discordiam peccando fecimus: & tamen ad nos Deus suos Legatos prius misit; ut nos ipsi, qui peccavimus, ad pacem Dei rogati veniamus. Erubescat ergo humana superbia; confundatur quisque; si non satisfaciat prior proximo. Aristippo cum Æschine nescio quid iræ incidit. Quidam illi dixit: O Aristippe, ubi nunc amicitia vestra? respondit: dormit. Sed ego eam excitabo, adiitque Æschinem. Adeóne, inquit, tibi videor infelix, & insanabilis? ut nè moneri quidem merear à te. At Æschines: non mirum, ait, si, cùm in omnibus me præcellas ingeniô, hîc quoque. Si Christiana dormit amicitia, vel potiùs extincta est; excita illam prior placidis verbis, & factis. Barradius l. 7. c. 14. tom. 2. D. 5. Pent. Quantâ autem authoritate, Legationis munere, fungatur Paulus, ostendit S. Chrysost. citatus ab Hug. Card. hîc. Credendum est, inquit, quòd literas summi Papæ sigillatus detulit. Sigilli impressio paupertas, sitis, fames, crucis ignominia; & hujus literæ subscriptio: JEsus Nazarenus &c. Sed parum est, ut homines Legatos pro reconciliatione mitteret: ipse Filius Mediator venit. Rom. 5. 10. *Cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij ejus.*

Si quis adversùs aliquem habet querelam; sicut & Dominus donavit vobis, ità & vos. Coloss. 3. 13. S. Anselmus hîc: Dominus condonavit vobis sinè ullô respectu vindictæ sumendæ; ità & vos condonate vobis semper ad invicem omnia. Debetis enim conservis non negare, quod â bono Domino gaudetis vos percepisse. Novit hanc bonorum divinorum obligationem ipse Filius Dei: qui ubi à Patre accepit esse Filium; nihil magis studuit in Mundo, quàm ut nos quoque filij Dei fieremus. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Joan. 1. 12.

Vide plura: Bonitas Dei. Itèm Tit. Misericordia Dei.

Christus D. dilexit Judam.

Unus vestrum me traditurus est. Matth. 26. 21. Christus offensus ex ipsis injurijs, quas accepit, arripit occasionem bene merendi de offensore, qui intulit. S. Chrysost. hom. de Juda: mira patientia! Petrus condemnat Ananiam mentientem, Salvator Judam patienter sustinet traditorem. Didacus Niss. de proditione Judæ.

Ego pro te impio, & peccatore; ut tuæ iniquitates mei sanguinis effusione lavarentur, magnô silentiô: & magnâ patientiâ, traditorem meum pertuli: nonne imitaberis me, ut & tu non reddas mala pro bonis? Sanct. August. in Psalm. 7.

O anima, quæcunque impatiens, sæva, & vindictæ appetens; quæque unicô verbô ad iram, & contumelioſa verba, atque ad tui ultionem expetendam, commoveris: attende, quæso; utì Christus non dedignatus sit alloqui vilissimum proditorem suum; eumque amicum dicere, & dulciter osculari. Tu verò præteris proximos tuos, eis loqui contemnens; talique dedignatione tuâ ad odium eos, invidiamque, provocas: sicque animas illorum perdis, quos amicabili aspectu, & suavî verbô, placare, & ad charitatem movere posses. Blosius marg. Spir. p. 3. c. 3.

Permisit se Christus osculari à proditore, ut per hoc Judam ad charitatem, & pœnitentiam, provocaret. 2. ut nobis mansuetudinis, & patientiæ, daret exemplum: videlicet, nè ab adversario vultum, & oculos, avertamus; nec æmulos indignanter aspiciamus. Dionys. Carth. in Matth. 26.

Christus D. dilexit crucifixores.

Pater! dimitte illis. Luc. 23. 34. Criminatores suos excusat à crimine. Illi crucem parabant; hîc salutem, & gratiam, rependebat. S. Ambros. hîc. Prima cura fuit Domino de alijs, postrema de se. Prima sententia dirigitur ad inimicos: quia charitas primùm succurrit magis egentibus. Et nos quoque tanti Magistri discipuli, magis egebamus instrui de dilectione inimicorum; quæ difficilior, & rarior, est. Bellarminus l. 1. c. 1. de Septem V. D. Unde latro, cùm miracula, quæ circa Crucem paulò pòst acciderant, nulla adhuc vidisset, ad mentem redijt? Fortassis ex oratione, quam JEsus Christus magnâ cum fiduciâ ad Deum, tanquam Patrem, transmittebat: *Pater ignosce illis &c.* Titus Bostrens. ad c. 23. Luc.

O Ver-

O verbum totius dulcedinis, & veniæ! *Pater ignoſce illis!* ô verbum totius amoris, & gratiæ, hodie mecum eris in paradiſo. Reſpira nunc in ſpem veniæ anima, quantumcunque peccatrix: ſi tamen patientis pro te Domini Dei tui veſtigia ſequi non abhorres. S. Bonav. tr. de ligno vitæ.

Impetravit, quod petierat Chriſtus; multaque ſtatim millia crediderunt; & uſque ad quadrageſimum ſecundum annum datum eſt tempus pœnitentiæ. Sanct. Hieron. ep. ad Hebidian. q. 8.

Non ſolùm *pro transgreſſoribus oravit.* Iſ. 53. 12. dicens: *Pater dimitte &c.* ſed tota Paſſio ejus oratio pro transgreſſioribus fuit; qui eramus nos: nam in Adam omnes peccavimus. S. Rupertus in Iſ. hîc.

Chriſtus dilexit alios inimicos.

Qui ſolem ſuum oriri facit. Matth. 5. 45. Mortis memoria non ſinit odiſſe inimicos. Non otiosè meminit Dominus ſolem, ut doceat nos parcere inimicis. Sol enim oritur, ſed eôdem die moritur. Pſ. 103. 19.

Sol cognovit occaſum ſuum. Credo neminem iraſci poſſe inimico ſuo, ſi occaſum ſuum ſpectet, ſi ſepulchrum cogitet. Unde Joſeph tam clemens in fratres? audierat eos dicentes Gen. 42. 13. *alius non eſt ſuper*; id eſt, Joſeph mortuus jacet ſepultus. Ubi de ſe quaſi mortuo audivit; non potuit non habere animum, etiam erga hoſtes, paratiſſimum. Baeza t. 3. l. 14. c. 7. §. 10.

Pluit ſuper juſtos, & injuſtos. ib. Cùm juberis æmulus eſſe Dei pluentis ſuper juſtos, & injuſtos; non memineris communis hujus pluviæ, quâ ſegetes nutriuntur; ſed illius pluviæ ſanguineæ, quâ à Paſſionis nubilo Dominus inimicos animos ſibi emollivit, & Patri reconciliavit. S. Gregor. Naz. in tetraſtichis, cùm tu dolore ardes maximô, Chriſti memor ſis vulnerum; pars, & quota ſint hæc dolorum, quos heros tulit tuus; ſic nempe, ùt undis obrutus, mœror perit. Nicetas Naz. Scholiaſtes: ſi cujuspiam in te contumelia efferveſcens, atque in ſummam magitudinem evecta, ingentem in te furoris flammam excitârit, animumque tuum ulciſcendi cupiditate incenderit: fac, protinus tibi Chriſtus in mentem veniat; da operam, ut contumelias, illuſiones, flagra, & vulnera ea, quæ ille ſalutis tuæ causâ in cruce pertulit, quamprimum recorderis; ſic fiet, ut hujuſcemodi cogitationibus, tanquam aquis, animam tuam leniens, atque irrigans, mœroris, atque iracundiæ, æſtum extinguas.

Transfiguratus eſt ante eos. Matth. 17. 2. Transfiguratur Chriſtus ſub nocte in monte excelſo ſeorſim; patitur verò in Jeruſalem apertâ die: idque amore inimicorum ſuorum; quibus dolor fuiſſet, gloriam ejus videre; gaudium, pœnas. Sylveira hîc q. 6.

Secundum Motivum.

Inimicos dilexerunt Sancti.

Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Gen. 4. 10. Vox ſanguinis adhuc *fratris tui*, adhuc fraternô erga te amore incaleſcentis; non ad te, ſed ad me, clamat. Non tibi ſcelus exprobrat; non hoſtem, non feram, vocat; ſed meam appellat juſtitiam; ſi te facti non pœniteat: miſericordiam implorat, ac veniam: ſi reſipiſcas, ſi doleas, ſi confitearis. Fernandius hîc.

Quid veniſtis ad me hominem, quem odiſtis, & expuliſtis à vobis -- fecit ergo eis convivium; & poſt cibum, & potum, ſurgentes manè juraverunt ſibi mutuò. Gen. 26. 27. 30. 31. ait Iſaac ad injuriantes ſibi.

Oſculatusque eſt Joſeph omnes fratres ſuos. Gen. 45. 15. Oſculabatur ſingulos, & per ſingulos flebat, & irriguis lacrymis paventium colla perfundebat; itaque odium fratrum charitas lacrymis abluebat. S. Auguſt. ſerm. 83. de temp. Solet nobilitas facilè parentum obliviſci miſerias: Joſeph autem nihil oblitus eſt in fratribus, niſi ſolas injurias. Denique pro odio miſericordiam, pro crudelitate lætitiam, pro gladijs oſcula, repræſentat: facit de hoſtibus dominos, de ignobilibus claros. S. Fulgent. ſ. de Joſeph. Cur duriùs tractavit fratres? Sanct. Thomas Aquin. hîc c. 42. dat hanc: ut ex longa ſuſpenſione ſuæ revelationis, ſub hujusmodi duritie fortiùs occultatæ, ipſa revelatio pleniorî gaudiô cumularetur.

Putáſne, eſt aliquis, qui remanſerit de domo Saul? 2. Reg. 9. 1. Dixit David obtentô regnô, hoſtibus omnibus debellatis. Infenſi hoſtis filios requirit. An ut perdat? imò ut ad menſam trahat. Miphiboſeto ait: *reſtituam tibi omnes agros Saul patris tui.* v. 7. Baeza t. 3. l. 14. cap. 7. §. 4. Beatus David, licèt virtutibus multis fuerit exornatus; nulla tamen actio eum Deo familiariùs conjunxit, quàm dilectio inimicorum ſuorum. S. Aug. ſ. 2. D. 3. Paſch. Similiter ait S. Cæſarius hom. 11.

Putredini dixi: pater meus es; mater mea, & ſoror mea, vermibus. Job. 17. 14. Vermes, à quibus corrodebatur, ùt parentes optimos, ùt fratres chariſſimos habebat. Tertull. l. de Pat. quale Deus vexillum de inimico gloriæ ſuæ extulit; cùm Job erumpentes beſtiolas inde, in eoſdem ſpecus, & paſſus, foraminoſæ carnis ludendo revocaret. Baeza t. 3. l. 13. c. 7. §. 4.

Si ſteterit Moyſes &c. Jer. 15. 1. S. Gregor. hom. 27. in Evang. Quid eſt, quòd Moyſes, & Samuel, cæteris Patribus in poſtulatione præferantur? niſi quòd hi duo tantummodò in cuncta Teſtamenti veteris ſerie, etiam pro inimicis ſuis, leguntur exorâſſe. Unus à populo lapidibus impetitur. Ex 17. 4. tamen pro lapidatoribus ſuis Dominum de-

precatur. Alter ex principatu ejicitur ; & tamen petitus , ut exoraret, fatetur dicens : *absit à me hoc peccatum in Domino , ut cessem orare pro vobis.* 1. Reg. 12. 23. Cornelius in 1. Reg. 12. 15.

Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Act. 7. 59. In illa lapidum ruina, quando alius oblivisci poterat etiam charissimos suos, ille Dominò commendabat inimicos. S. Maximus hom. in Natali B. Steph. Viri fratres. ib. Memor fratrum, immemor persecutorum, recordans de qua radice processerit. Eusеb. Emiss. hom. de S. Proto Martyre.

Christianus nullius est hostis , nedum Imperatoris, quem sciens à Deo suo constitui, necesse est ut illum diligat. Tertull. lib. 2. ad Scapulam c. 2.

Hoc sit mihi thesaurus desiderabilis , & super omnia amabilis ; scilicet super me pœnas, & opprobria , congregare ; & intimo corde diligere ; qui me in hôc factô adjuvent : omnem consolationem præsentis vitæ horrebo. S. Laur. Just. de inc. div. am. c. 2.

Tertium Motivum :

Quia præceptum Domini est : Ego autem dico vobis &c. Matth. 5. 44.

Ex Veteri.

Tolle filium tuum unigenitum &c. Gen. 22. 2. Nescio, an difficilius sit, filium dilectum unicum occidere, quàm inimico invisо parcere. Quâ vi Patriarcha ad tam difficile adducitur imperium ? præcepit Deus ; qui meliorem filium propter ipsum Abraham litare non renuet. S. Basilius Seleuc. or. 7. Abraham senio curvatus intrepidâ manu charissimę proli gladium intentat : quia imperantis Dei charitate vincit naturæ difficultatem, ut hostia minimè cæsa Domini sacrificium imitaretur.

Deus patris vestri heri dixit mihi : cave &c. Gen. 31. 29. Quid ad hoc Christianus dicet, cùm Deus ejus præcipiat, dicatque : *ego autem dico vobis.* Ego, qui vos condidi; ego, qui vel glorificabo, vel damnabo. Oforius f. 6. post Cin.

Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus : obsecro, ut obliviscaris scelеris fratrum tuorum, & peccati &c. Gen. 50. 16. 17. Lyran. hìc : hoc finxerunt fratres , ut, amore patris præcipientis, Joseph citius ad misericordiam flecteretur. Jacob hoc non dixerat , quia non diffidebat de benignitate Joseph. Non potuit non bonus Joseph (videns Jacobum nihil sibi mandâsse propriô ore, antequam moreretur, circà veniam fratrum) cognoscere eorum fictionem : attamen vel fictum patris mox morituri imperium audiens, profusis lacrymis inimicos amplectitur. Et tu videns JESUM crucifixum jam moriturum inclamantem : *ignosce illis !* &, antequam moreretur, monentem, *diligite inimicos vestros* : quomodo potes non ex toto corde inimicis ignoscere ? Quam aptè fratres patris mortem memorant. O quàm facilè inimicos amore prosequemur, si JEsu morientis, & pro inimicis orantis, nobis objiciamus imaginem. Escob. t. 3. Coll. Chr. Obs. 2.

Moyses horrebat serpentem caudâ apprehendere. Sed quia DEUS præcepit, fecit, & manu arripiens, vidit esse virgam. Ex. 4. 4. Quid Domine ais tu ? inimicum meum ut ego complectar , tam mordacem colubrum , qui tam horribile venenum ore vomit ? Ita : sic enim ego volo. Amplectere inimicum tuum , & cernes, quòd sit virga. Diez f. 6. post Cin.

Servate mihi puerum Absolon. 2. Reg. 18. 5. Miser ab arbore in fuga detinetur in militum conspectu ! qui comprehensum inimicum non audent vulnerare. quare ? audientibus nobis *præcepit rex Joab, & Abisai, - dicens : custodite mihi puerum Absolon.* 2. Reg. 18. 5. Dicit tibi JESUS : *ego autem dico vobis, diligite inimicos* ; & tu persequi audes ? Escobar t. 3. Coll. Chr Obs. 2.

Corvis præcepi , ut pascant te. 3. Reg. 17. 4. Cur corvis ? Sanct. Basilius Seleuc. Or. 11. nè innatum his in pullos odium imitêre : quin potiùs imitare eorum in te curam : hi commodatô tibi obsequiô naturam vicerunt.

Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras. Ps. 16. 4.

Ex Novo.

Ego autem dico vobis &c. Matth. 5. 44. Ecce , qualem authoritatem tribuit Dominus præcepto de diligendis inimicis : *ego autem dico.* à JEsu venit hæc charitatis vox. Illud qui non servârit præceptum , prorsus ad ejus vocem surdescit. Baeza t. 3. lib. 14. cap. 7. *Ego dico.* Quid dixerit Dominus , quod Christiano possit difficilè apparere ? Escobar t. 3. Coll. Chr. Obs. 2.

Nota , quòd Dominus totum hominem in inimici sui ministerio occupare voluerit ; nè quid ei remaneret , quô ei nocere posset. Quibus rebus potes alteri officere ? corde illum odiô habes, linguâ illum infamas, manibus malè ei faciens. Nunc ergo vide, quomodo Deus hæc omnia tibi occupet. *Diligite* , inquit, *inimicos ;* ut cor occupet : *benefacite &c.* ; ut manus occupet : *orate &c.* ; ut linguam etiam occupet. Diez f. 6. post Cin.

Quis igitur potest conqueri de mandato altissimi ? quis causabitur reluctans facere, quod novimus DEUM velle ? quis dicet impossibile, quod cum faciendi gratia mandat , æqua justitia , summa veritas, & æterna ? Simon Cass. lib. 10. cap. 23.

Quar-

Quartum Motivum.

Vindictam DEus sibi reservat.

Tenebatq; Saul lanceam - & timuit Saul Davıd, eò quòd Dominus esset cum eo. 1. Reg. 18. 11. 12. Cur timuit Davidem? Timebat DEUM vindicem; videns, Davidem patienter ferre injuriam; & ob id transferendum in regnum: quia, qui parcit, purpurâ dignus est. de Castillo illat. 128.

Judicavit pro te Dominus hodie de manu omnium, qui surrexerunt contra te. 2. Reg. 18. 31. ait Chusi ad David cæsô Absolone. Salvianus lib. 2 de Provid. eundem (Davidem) cùm fugâsset è regno filius persecutor, judex in brevi Dominus vindicavit. Nec vindicavit tantùm; sed cumulatiùs vindicavit, quàm ipse voluit, qui vindicabatur: ut ostenderet scilicet DEUS; graviorem sibi esse injuriam injusta tolerantium, quàm tolerantibus suam.

Accingere gladiô tuô - potentissime. Psal. 44. 4. Post egregiam formam decoris, post gratiam infusam in labiis, imperatur à Patre, ut accingatur gladiô suæ fortitudinis, ad conservanda omnium rerum jura; ut in pace sint omnia, quæ possidet. Nè ullus de vindicta cogitet servorum, dum viderit præliantem Dominum mucrone ultionis accinctum. S. Paschasius hic.

DEUS ultionum Dominus. Psal. 93. 1. Non sumus nos Domini ultionum; non possumus libere agere, &, ut libet, ulcisci. DEUS est Dominus ultionum. Barradius t. 3. l. 1. c. 20. Sæpe mos est DEO, ut dimittat, quæ in se peccata fuerint; verùm quæ in proximum, ea maximâ exquirat severitate. S. Chrysost. hom. 26. in Gen. *Mea est ultio; ego retribuam in tempore.* Deut. 32. 35.

Non quæro gloriam meam. Joan. 8. 50. Euthym. vindictam contumeliæ meæ. Est sensus: non quæro à vobis gloriam meam vindicando, quam vos contumeliis vestris deturpastis. *Est, qui quærat, & judicet.* q. d. impunè non feretis. Est enim Pater meus, qui gloriam meam quæret, vos judicabit, & supplicium gravissimum sumet. Barradius antè cit.

Hæc ulciscendi libido negotium curat, aut gloriæ, aut malitiæ. Sed gloria ubique vana; & malitia Domino odiosa; hôc quidem locô maximè: quia malum duplicat, quod semel factum est. Quid enim refert inter provocantem, & provocatum? nisi quòd ille prior in maleficio deprehenditur, iste posterior. Qui vindicat se, honorem unici Judicis DEI abstulit. Tertull. l. de Pat.

Nihil omnium DEUS ità odit, & aversatur; ùt hominem ultionis avidum, & in animo suo perpetuas adversùs proximum servantem inimicitias. S. Chrysostom. hom. 27. in Gen.

Quintum Motivum.

Inimici prosunt magis, quàm obsint.

Ex Veteri.

Pleraq; Symbolicè.

Pro salute vestra misit me DEus ante vos. Gen. 45. 5. Consideravit, quid effecerint; non quid cogitaverint. Naxera in Jos. 2. §. 43.

Examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis. Judic. 14. 8. Leo est quilibet persecutor: apes aculeatæ sunt verba pungentia. Quantò plures fuerint apes, tantò plus de melle habebis dulcedinis æternæ. Vult nos sustinere DEUS apes in Mundo, ut dulcedinem habere possimus in cœlo. S. Bonavent. s. 4. D. 2. Pasch.

Foderunt manus meas, & pedes meos. Ps. 21. 17. Non dicit, transfixerunt, sed foderunt: ut notetur fructus, qui inde secutus est; scilicet æterna beatitudo. Hugo Card. hic.

Sicut novacula acuta fecisti dolum. Psal. 51. 4. Ecce, quid faciunt Sanctis mali? capillos radunt. Qui quidem capilli non superfluè facti sunt à DEO in corpore hominum, sed ad aliquod ornamentum. Tamen, quia sinè sensu præciduntur illi, qui adhærent corde DEO, sic habent ista terrena, tanquam capillos. S. August. hic. Sicut capilli in corpore nostro tanquam superflui videntur, & sinè detrimento carnis raduntur; sic, quidquid potest tibi facere iratus potens, inter superflua numera. Quid times hominem, ô homo? in sinu Dei es positus. Idem serm. 6. de puero Centur.

Circumdederunt me sicut apes. Psal. 117. 12. Apes, etiamsi inferant punctionis dolorem, amantur tamen: quia mellis dulcedinem administrant. Sic & persecutores meos, Domine, amare volo; & punctiones, quas mihi amaris conatibus inferunt, contribulatô spiritu tolerare; ut mellita jucunditas subsequatur. Urbanus IV. P. hic.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Candidior, molliorque nitesce; aculeis etiam domesticorum afflicta veritatem tui decoris gratiùs ostende. V. Beda hic.

Usq; in tempus sustinebit patiens, & posteà redditio jucunditatis. Eccli. 1. 29. Græce: *postea et pullulabit, & quasi de terra exorietur, & germinabit et lætitia.* Est metaphora elegans ab arboribus; quæ in hyeme patiuntur gelu, nives, frigora; iisque spoliatæ foliis, ac frondibus, quasi canescunt, & emoriuntur: in vere autem quasi vivificatæ radiis solis, germinant; & in lætas frondus, flores, & fructus, erumpunt. Sic patiens in adversis, paupertate &c. Justus ergo est instar palmæ plantatæ secus decursus aquarum, quæ fructum dabit in tempore suo; id est, in tempore novissimo, ait S. August. in Ps. 1. Cornelius hic.

Ex Novo.

Benefacite his, qui oderunt vos. Matth. 5.44. Inter benefactores oportet illos habere: Omnis enim qui nos tentat, & persequitur, leviorem facit pœnam, quam pro peccatis ferre debemus. Theophylactus hic.

Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Joan. 15. 13. Videtur perfectior amor pro inimicis mori. Sed Christus, juxta S. Gregor. hom. 27. in Evang. non amicos, sed inimicos, intelligit. Adeò enim certum est, inimicos fore nobis amicos, si eis benefaciamus; ut non jam inimici, sed amici, sint appellandi. Pinna Eth. 72.

Nè statuas illis hoc peccatum. Act. 7. 59. Qui pro inimicis sub ipso tempore consummatæ perfectionis oravit, beatitudinis suæ causâ persecutorem dilexit. Nec mirum, si eis nesciat irasci; per quos sibi videt aulam regni cœlestis aperiri; per quos se æternis sæculis intelligit consecrari. Eusebius Emiss. hom. de S. Steph.

Ex Patribus, & aliis.

Plus diligendi sunt inimici, quàm amici: qui enim inimici sunt, corpori adversantur, & animæ præparant æterna præmia: quia carnalia nostra, & terrena rapiunt, cœlestia nobis, & spiritualia, congregant. S. August. s. 59. de temp. apud Did. de Castillo Illat. 126.

Inimici diligendi sunt; quia, sicut dapifer, serviunt prandentibus: qui enim injuriam, vel contumeliam, irrogat, dapes patientiæ, seu mansuetudini, ministrat. Sic servivit Esau Jacobo Gen. 25. 23. Hugo Card. in Luc. 6.

Quid est aliud persecutionibus exagitari, quàm expoliri, in eorum lapidum morem; qui, cùm priùs rudes, atque informes, essent, crebris tunsionibus tam pulchri fiunt, ut magnificentissima quæque ædificia exornent. Isid. Clarius l. 2. or. 17.

Sextum Motivum.

Odiò, & vindictâ, tibi noces.

Ex Veteri, & Novo.

DEUS Patris vestri heri dixit mihi: cave, nè loquaris contra Jacob quidquam durius. Gen. 31. 29. O efficacissimam rationem ad nos ipsos superandos! Cùm ad ultionem pergis, ad teipsum revertere dicens in medio furoris tui: DEus mihi præcepit, nè quid durius proximo meo loquar. Altera causa est, cur Laban Jacobò nocere nollet: quia *filiæ meæ, & filij, & greges tui, & omnia, quæ cernis, mea sunt.* v. 43. q. d. mihi magis, rebus meis, quàm tibi, nocebo. Cùm irâ excandescis, dic intra te: quid proximo meo possum damni inferre, quin mihi plus inferam &c. Diez conc. 1. in Com. Apost.

Ulciscar me de hostibus meis. Judic. 16. 28. Plures interfecit moriens, quàm antea vivus occiderat; sed ultio vitam abstulit. Samson contumeliam passus vivit; cùm depellit infamiam, ipsò triumphò tumulatus interit. Naxera in Jos. 9. §. 30.

Ex Patribus, & aliis.

Nullò modò nocere tibi potest inimicus sæviens, quantùm tibi noces, si non diligis inimicum. S. August. s. 48. de diverf.

Sicut nullum in vulnere valet medicamentum, si sit intus ferrum; ità nihil proficit illius oratio, cujus pectore versatur mortiferum odium. S. Augustin. lib. de rect. Cath. conversat.

Cùm nocentes innocentibus injuriam faciunt, illi patiuntur injuriam, qui facere se credunt. S. Cyprianus ep. 55.

Est verè pruina, & frigus, injuriarum memoria. Sed invocemus solem justitiæ; oremus eum, ut radios suos emittat; & non erit ampliùs congelata pruina, sed fluvialis unda. S. Chrysost. hom. 4. in Thessal. 3.

Non attendimus; quia dum nos invicem odiò habemus, ità muros cœlestis Jerusalem contra nos claudimus, ut nobis nullus aditus remaneat, per quem intrare possimus. S. Cæsarius hom. 11.

Consueverunt, qui accensi sunt nocendi animò, inde fatigabiliter cogitare, quibus modis inextinguibilem erga odiosos sibi suam valeant perficere voluntatem. Nocent magis, magisque nocere desiderant. Illius gehennæ, quæ inextinguibilis est, se filios esse insinuant; operaque patris eorum faciunt, qui interminabiliter cruciantur in ea. S. Laurent. Just. de triumph. c. 10.

Sicut linea consumit pannum, ex quo nata est; & vermis rodit lignum, ex quo natus est: Sic hæc onera, quæ cor tuum premunt, oriuntur ex propria tua concupiscentia. Stella, p. 1. c. 2. de pace cordis.

Apicula aculeò in manum infixò mortua concidit: Lem. *Mea me vindicta peremit.* Bovius.

Septimum Motivum.

Inimicis ignoscere, fortitudo, victoria.

Ex Veteri.

Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te: ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei, sicut placuerit in oculis tuis. 1. Reg. 24. 5. Quis talem nactus hostem, non se, inflictâ plagâ, periculò liberaret? Amici importunè proritabant, ad vindictam cogebant; DEus hostem in prædam concedebat; sed Davidis animus non potuit vinci: custos hostis sui fuit, vindictâ abstinuit. *Propitius sit mihi Dominus, nè faciam hanc rem.* v. 7. Dominum meum novi clementiâ delectari. Licet occidere; sed perfectiùs erit parcere. Si feriam, offendam, quid mihi liceat; quid in me possim, si parcam. Naxera in Jos. 9. §. 28.

Psalmus decimus septimus habet pro titulo: *In finem pro puero Domini David, qui locutus est Domini verba Cantici hujus in die, quâ*

quâ eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de manu Saul. Cur non intonat: Canticum, de victoriis contra Goliath, & Philistæos? cur victoriam de Saule specialiter memorat? quia glorioſior hæc fuit; cùm eum patiendo devicerit. Sylveira addit. in Evang. Matth. 26. q. 6.

Fortitudinem meam ad te cuſtodiam. Pſ. 58. 10. Utor fortitudine meâ, non ad hoſtes meos dejiciendos, ſed ad te placandum. Drexelius Orb. Phaet. c. 55. §. 1.

Invenerunt me cuſtodes, - percuſſerunt me - mox: adiuro vos, - ut nuntietis ei, quia amore langueo. Cant. 5. 7. 8. Quaſi memorabilem victoriam conſecuta, referre ſponſo jubet: quòd percuſſa, & injuriis affecta, non ſervet odium in corde, non ſpiret vindictam; ſed, offenſæ immemor, langueat amore. Alvarez Illuſtr. 176.

Ex Novo, & Patribus.

Data eſt mihi omnis poteſtas, Matth. 28. 18. Quonam vertit hanc poteſtatem? *Euntes ergo docete omnes Gentes.* v. 19. Et Lucas ait 24. 52. incepiſſe Apoſtolos ab Jeroſolymis munus ſuum, exercere, ubi plurima paſſus. Didacus Niſſ. f. 6. poſt Cin. §. 5.

Egreſſus David ex ſpelunca poſt illum, liberis deinceps oculis cœlum intuens; ac tunc temporis magis exultans, quàm cùm Goliath dejeciſſet, & barbari caput amputâſſet. Siquidem hæc magnificentior erat victoria, hæc magnificentiora ſpolia, hæc præda illuſtrior, hoc glorioſius trophæum. S. Chryſoſt. hom. 2. de David, & Saul. Ibidem manum Davidis, quâ pepercit Sauli, vocat dexteram totius orbis pretiò pacem.

Stephanus, ut nominis ſui coronam meruiſſet accipere, charitatem pro armis habebat; & per ipſam ubique vincebat. S. Fulgentius ſ. de S. Steph.

Hæc ſunt arma juſti, ut cedendo vincat. Sicut periti jaculandi, cedentes ſolent vincere, & fugientes gravioribus ſequentem vulnerare ictibus. S. Ambr. Eth. Chr. c. 5. l. 1.

Quando homo paratus eſt ſuſtinere injurias pro Chriſto, tunc magis vincit; & hoſtis incidit in foveam, quam fecit. Hugo Card. in c. 18. Joan.

Octavum Motivum.

Inimicis ignoſcere, opus eximium, meritorium &c.

Ex Veteri.

Fuerunt ei obviàm Angeli DEI. Gen. 32. 1. Cur nunc potiùs, quàm aliàs, habuit obvios Angelos? S. Ambroſ l. 2. de Jacob c. 6. Perfectis, & fidelibus, divina ſolent eſſe præſidia: perfectus autem, qui cogitabat de reconciliatione fraterna; ità ut humilitate etiam invitaret, officiis acquireret; muneribus quoque emendam putaverit: cùm tamen plures injurias ſuſcepiſſet à fratre. *Placabo illum muneribus.* v. 20. Paoletti D. 5. Pent.

Vidi faciem tuam, quaſi viderim vultum DEI. Gen. 33. 10. Dixit Jacob ad Eſau, quia Eſau cogitabat de reconciliatione fraterna; & injurias omnes ablatæ benedictionis, & hæreditatis, oblivione ſepelivit, ſpecies DEI in vultu ejus refulget. Exprimit id Abulenſis: quia jam pace perfectâ fruebatur. Arcones in II. 2. Diſc. 5.

Egreſſus eſt David è ſpelunca 1. Reg. 24. 4. 8. tanta cum gloria, cum quanta tres pueri egreſſi ſunt è camino ardente. Nam quemadmodum illos non exuſſit ignis, ità hic non conflagravit iræ incendiò. S. Chryſoſt. hom 2. de David, & Saule. Præfuerat David non belli dux militibus, ſed ùt Sacerdos: jamque ſpelunca illa erat Eccleſia. Neque enim aliter, atque aliquis, Epiſcopi ſortitus munus, ad illos concionem habebat: ac peractâ hâc concione ſacrificium obtulit, idque admirabile quoddam: non quidem mactatò vitulò, aut occiſò agnò; ſed, quod his erat multò honorificentius, manſuetudinem, & humanitatem offerens DEO; atque irrationabili animi motu mactatò, occiſâque iracundiâ. Et factus eſt idem tum victima, tum ſacrificus, tum altare. S. Chryſoſt. tom. 1. l. 2. ib.

Ex Novo.

Liber generationis JESU Chriſti, filij David, filij Abraham. Matth. 1. 1. Cur hîc primò ponuntur David, & Abraham? & expreſsè illorum filius dicitur Chriſtus? Rupertus l. 4. de victor. Verbi DEI cap. 27. ratio docet, non multò minoris fuiſſe meriti, pepercisse inimico propter DEUM, quàm non pepercisse unigenito filio. Hoc fecit David inimico ſuo infenſiſſimo, quærenti animam ſuam, inimicò regis; cujus regnum ſinè dubiò ſe ſuſcepturum eſſe ſciebat. Ob hanc maximè cauſam juratum illi eſſe arbitramur; quòd ſemen, & caro ejus, aſſumenda eſſet in Filium DEI: quia maximè iſta cauſa facit filios DEI. Baeza t. 1, l. 4. c. 5. §. 3.

Si offers munus tuum &c. Matth. 5. 23. Concordia DEO grata, & nobis utilis. Inter Laban, & Jacob, diſſenſio orta fuit. Gen. 31. Nihilominus, priusquam ſacrificaret, primò litem cum ſocero componere voluit; &, fœdere priùs initò, immolavit. Paoletti D. 5. Pent.

Transfiguratus eſt &c. Matth. 17. 2. Inter alias rationes, cur cum Chriſto in Thabor Moyſes, & Elias, Hugo Card. hic dat etiam iſtam: quia uterque oravit pro peccatoribus, & perſecutoribus ſuis. Moyſes Num. 12. 13. Elias 3. Reg. 18. 41.

Domine, nè ſtatuas illis hoc peccatum! Et cùm hæc dixiſſet, obdormivit in Domino. Act. 7. 59. Cur non vel pauculas horas ſuperſtes fuit tam inſigni orationi; ſed eòdem momentò, & preces DEO, & animam, obtulit? Reſponſ. Videtur Stephanus jam plura, & glorioſiora, facere non potuiſſe, quantumcunque diutius viveret; quàm dum pro inimicis oravit. Quaſi hoc ſolum DEUS ad aptem ſancti-

sanctitatis ejus expectâsset. Didacus Niss. f. 3. D. 3. Quadr. §. 1.

Ex Patribus, & aliis.

Propter DEUM ista perpeteris, quia scilicet legem ejus audisti. Hoc quô tandem dignô honore pensandum est? quibus diadematis conferendum? Mihi verò magis proveniat; inimicitias sustinere propter DEum, atque contemni; quàm vel à cunctis regibus honorari. S. Chrysost. hom. 18. in Matth. c. 5.

Amor inimicorum omnis est virtutis corona, & vertex. Euthymius in cap. 5. Matth.

Magna virtus est, si non lædas, à quo læsus es: magna gloria; si, cui nocere potuisti, parcas: nobile vindictæ genus est, ignoscere victo. S. Bernard. tr. de inter. dom. c. 43.

Amantem diligere, naturæ est, quæ non est meritoria; non amantem verò diligere, gratiæ est. S. Albertus M. parad. an. c. 1.

Altissimus gradus est charitatis, inimicos beneficiis ad amorem trahere. S. Bonavent. de grad. vict. c. 1.

S. Engelbertus Archi-Ep. Colon. cùm in itinere positus ab inimicis suis occideretur: & ille in corde suo diceret: Pater, ignosce illis? revelatum est de eo, quòd ob illam unam actionem, DEO supra modum gratam, non solùm anima subitò ab Angelis in cœlum delata, sed etiam inter Martyres collocata sit. Surius 7. Novemb.

Nonum Motivum.

Inimicis ignoscere est regia virtus In Davide.

Nunc scio, quòd certissimè regnaturus es, & habiturus in manu tuo regnum Israel. 1. Reg 24. 21.

Nè ponat, oro, Dominus meus Rex &c. 1. Reg 25. 25. Unde novit Abigail, David regem fore? an à Samuele? an à fama publica? Putat id Abulensis, & addit: ut eum inclinaret ad clementiam, vocavit regem; quasi virtus hæc regum esset nota genuina. Velloso in Judith. 6. Paræn. 9.

Prohibente David vindictam contra Semei, vocatur Rex. 2. Reg. 16. 10. *& ait rex.* Dum autem vindictam mandat filio 3. Reg. 2. 8. &c. non dicitur Rex: *dormivit igitur David* v. 10. Rex est, qui parcit hosti. Sylveira in Apoc. 6.

Et ait rex: Quid mihi & vobis filij Sarviæ? 2. Reg. 16. 10. Potestatem regiam magis, ac magis adhibuit pvohibendo, quàm exercendo vindictam. S. Augustin. de Pat. c. 9.

Jesse genuit David regem. David autem Rex. &c. Matth. 1. 5. 6. Nota, quòd bis dicitur David *rex*: quia bis dormientem Saulem deprehendit, & vivum dimisit. 1. Reg. 24. 4. & 26. 10. Sylveira hîc. Cæterorum regum nemo rex vocatur in hac genealogia; solus autem David rex dicitur. Cur? propter tolerantiam. Cajetanus in c. 49. Gen. Saul David persequendo, extulit illum.

David sic coronâ redimitus est, sic ad thronum ascendit; honesti nominis argumentum gestans, purpurâ ac diademate magnificentius; videlicet, quòd hosti pepercisset; quòd eundem extinctum luxisset. S. Chrysost. hom. 2. de David & Saul.

Continuatio ejusdem argumenti.

Ex Veteri, Novo, & aliis.

Oleum unctionis fundes super caput ejus. Ex. 29. 7. *Sumes de sanguine ejus, & pones super extremum auriculæ dextræ &c.* v. 20. Sanguis in auricula signat contumeliam jactam à grege subdito; oleum in capite, patientiam. Hildebertus ep. 51. potestatis cedit ad gloriam, injurias ulcisci nolle, cùm posset, Velloso in Judith 7. Par. 41.

Rahab hostibus benefaciens, eos abscondens &c. Jos. 2. 4. non solùm vitâ donata est; sed in regiam cooptata tribum, Salomoni nupsit, Matth. 1. 5.

Fecit Rex Salomon thronum de ebore grandem & duodecim leunculi stantes super sex gradus. 3. Reg. 10. 18. 20. Non temerè Salomon pacis amans vocatur rex; cùm leones sub pedibus habeat: quasi insinuet; se, licèt petitum rictu leoninô, adhuc Salomonem pacis studiosum esse. Velloso in Judith 7. Paræn. 41.

Procidens autem servus ille orabat, Matth. 18. 26. Et mox obsequiô humili veniam impetrat v. 27. *misertus autem Dominus servi illius, dimisit eum.* Id non miror, Abulens. q. 132. Rex, scilicet quia nobilis erat, citò misertus est. Velloso in Judith 3. Paræn. 10.

Domine, vis dicimus &c. Luc. 9. 54. 55. *Nescitis, cujus Spiritus estis.* Inconsequenter me Dominum vocatis, & ad inimicorum excitatis vindictam. Escobar t. 2. Perfec. Chr. Obs. 3.

Pater! dimitte illis. Luc. 23. 34. Bene ibi scribitur Rex Christus, ubi sævienti contra se indulget Synagogæ. Oliva f. 6. Cin.

In capitibus eorum coronæ aureæ. Apoc. 4. 4. An ferrô eorum manus armata? *habentes singuli citharas.* ib. c. 5. 8. Exarmata regum manus est; nè quid habeant, quô ulciscantur injurias. Natura apicularum regem sine aculeô esse voluit, ait Seneca. l. 1. ad Neron. c. 19. telumque detraxit, & iram ejus reliquit inermem; exemplum hoc regibus magnis ingens. Velloso in Judith 7. Paræn. 41.

Habet in vestimento, & in femore suo, scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium. Apoc. 19. 16. Nunquam tamen vidi CHRISTI femori affixum acinacem. Dices: David ait Psal. 44. 4. *Accingere gladiô tuô super femur tuum potentissime.* Nisi fallor, carebat gladiô; qui, ut eô accingatur, monetur: *accingere.* Erat ergo non accinctus. Nec objicias, prodidisse Filium

Filium hominis Apoc. 1. 16. cum ense inter candelabria, tantæ plenum majestatis, ut Joannes ad pedes ejus quasi mortuus corruerit: nam non ultio, sed justitia, hîc cernebatur. Secundò gladius non vibratus, sed *more* erat. Denique nihil majestatis ibi fulgurat. Non enim thronus adest, non Angeli adsunt, nemo psallit, aut surgit è subselliis: quæ omnia factitata coram Domino sequentibus capitibus: nam Agnus apparuit. Oliva f. 6. Cin.

Decimum Motivum.

Non ignoscere, ignobile, servile.

Dimitte me, ut iratscatur furor meus contra eos, & deleam eos. Ex. 32. 10. Potentiæ suæ, & majestati, ad speciem detrahit, dum testatur se quodammodo devinctum. Ad nostram eruditionem: cùm irasci vult, pusilla (sic loqui liceat) quodammodo verba profert, se dimitti petit: quasi à divinitate ad speciem desierit. Tertull. lib. 2. contra Marc. c. 26. Satis & tunc pusillus DEus, in ipsa etiam ferocia sua, cùm, ob vituli adoratum, efferatus in populum, de famulo suo postulat Moyse: sine me; & indignatus irâ disperdam illos. Piâ audaciâ pusillum DEUM vocat, cùm se ulcisci parat: ut ostendat; in nobis generositati detrahi per ultionis appetitum. Naxera in Jos. 2. §. 21.

Porrò Gabaonitæ non erant de filiis Israel, sed reliquiæ Amorrhæorum. 2. Reg. 21. 2. Injuriosè tractaverat Saul Gabaonitas contra jusjurandum, quod præstiterat eis. Jos. 9. 20. 15. propter quod ira DEI descendit super Israel 2. Reg. 21. 1. cùm jam David sceptrum teneret; ut Numen placaret, vocatis Gabaonitis ait v. 3. *quid faciam vobis? & quod erit vestrum piaculum, ut benedicatis hæreditati Domini?* Cui responderunt Gabaonitæ: contra filios Israel non incendimur irâ, sed contra domum Saul, qui nos oppressit iniquè: quamobrem *dentur nobis septem viri de filiis ejus, ut crucifigamus eos Domino.* Sed nota, quod de iis dicitur v. 2. *porrò Gabaonitæ non erant de filiis Israel &c.* q. d. erant vilissimi de populo. Lyran. hîc: Si Gabaonitæ fuissent de filiis Israel, fuissent magis misericordes; & indulsissent factum Saulis contra eos. De Castillo Illat. 53.

Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Ps. 51. 3. Gloriaris, quia potens es in malo? ô potens! quid facturus es? multùm te jactas, occisurus hominem. Hoc & scorpius, hoc & una febris, hoc & fungus malus. Huccine redacta est potentia tua; ut malo fungo coæquetur? Oliva conc. 7. die Ven. 4. in Quadrag.

Serve nequam. Matth. 18. 32. Servus omnino erat, qui conservum manu injectâ premebat, cùm solvendo non esset; eâque notâ rex eum fecit: *serve nequam.* Nazianz. or. 17. animi etiam inductione servus erat. Id animi vitium turpi servo princeps objicit *serve nequam.* Velloso in Judith. 2. Paræn. 14.

Qui impetu rapitur ad contumeliam, nónne scorpius est? qui præceps ad vindictam, ultionemque fertur; nonne est vipera gravissima: S. Gregor. Nyss. or. 1. in illud: faciamus hominem.

Vide plura tit. Ira. Passiones.

Undecimum Motivum.

Ignoscere est quid divinum.

Totus autem mons Sinai fumabat. Ex. 19. 18. Cùm DEUS Legem Hebræis daturus descenderet in montem, sic nube densâ operitur, ut Moyses non posset agnoscere. At Christus in Thabor non absconditur. Matth. 17. 2. *resplenduit facies ejus sicut Sol.* Lucas c. 9. 3. addit: *& dicebant excessum ejus &c.* Personat tunc Patris vox: *hic est filius meus.* Cur DEUS olim sic nube opertus; Christus autem in Thabor ab ipso Patre revelatur? quia excessus objiciebatur, *quem completurus erat in Jerusalem*: ut inimicos peccatores Patri reconciliaret. Quia inimicis benefacere, non ex quo capite est homo quodammodò profluit; sed ex Deitate. Escobar tr. 3. Colloq. Chr. l. 7. obs. 1.

Putásne est aliquis, qui remanserit de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam propter Jonatham? 2. Reg. 9. 1. quærit David, extinctò Saul, & Jonathâ. Mox addit: *nunquid supererit aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam DEI?* v. 3. Cùm asserit, se propter Jonatham misericordiam facturum, non addit, *misericordiam DEI*; sed tantùm, *ut faciam cum eo misericordiam.* At cùm immemor Jonathæ, adjicit *misericordiam DEI.* Quare? quia quasi hominis misericordia est, bonum pro bono reddere; at bonum pro malo exhibere, DEI optimi misericordia est. Audiens Centurio Christum pro Crucifixoribus orare: *Pater ignosce illis!* inclamat: *verè hic homo Filius DEI erat.* Marci 15. 39. Escobar tract. 2. Persec. Chr. Obs. 8.

Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi; ego autem orabam. Ps. 108. 4. S. Augustinus hîc: non quidem dicebat, quid orabat. Sed quid melius intelligere debemus, quàm pro eis ipsis de Cruce ille dixit: *Pater ignosce illis.* Ità ille. Sed cur ipse David hoc verbum non exprimit? tam sublime verbum à nullo alio ore erat immediatè evulgandum, nisi ab ipsomet ore divino. Sylveira in Matth. 5.

Paulus Apostolus, non ab hominibus, neq; per hominem; sed per JEsum Christum, & DEum Patrem. Gal. 1. 1. Christus existens in gloria sui Patris ad Apostolatum vocavit Paulum. Sed cur non ait, se vocatum ab homine; cùm Christus etiam verus homo sit? Tanta beneficentia, & dilectio, in persecutorem, & hostem, prædicabat gloriam infinitæ bonitatis: ut solius divinitatis videretur opus, humanæ naturæ limites excedens. Idem ibid.

Si oderis scelera, si injuriarum memoriam deleveris; si hesternas simultates, & inimicitias, oblivione voluntariâ deposueris; si fratrem amore, benevolentiâ, benignitate,

misericordiâ, complexus fueris; DEO similis evades. S. Gregor. Nyss. or. 1. in illud, faciamus hominem.

Qui læsus injuriâ; eam non ulciscì, divinum id opus existimo. Isidor. Pelus. lib. 5. ep. 232.

Diligere inimicos, magìs divinum est, quàm humanum. S. Bernardus lib. de Pass. D. cap. 11.

Duodecimum Motivum.

Simile priori. Facit, & probat, filium DEI.

Filium DEI se nominat - contumeliâ, & tormentô, interrogemus eum. Sap. 2. 13. 19. Dilectio inimicorum, lydius lapis est, ad dignoscendos filios DEI. Incert. Auth.

Pater dimitte illis. Luc. 23. 34. In monte Thabor ait Pater: *hic est Filius meus dilectus.* In cruce de eo tacet: quia pro persecutoribus orabat. Paternô non eget testimoniô, ut verè credatur Filius DEI. De Castillo Illat. 127.

Pater dimitte. Luc. 23. Cùm pro inimicis orat, non DEUM, ùt Matth. 27. 46. *DEus meus &c.* sed Patrem vocat: quia tunc maximè se declarat Filium æterni sui Patris. Sylveira hîc.

Diligite inimicos vestros misericorditer; & hac solâ dilectione supplete omnia, quæ mandavi, ut sitis filij Patris vestri. S. Paschasius l. 3. in Matth.

Decimum tertium Motivum.

Inimicos beneficiis facies amicos.

Si esurierit inimicus tuus &c. Prov. 25. 21. Multùm videri potest repugnare illi sententiæ, quâ Dominus præcepit, ut diligamus inimicos nostros. Quomodo enim quisque diligit eum, cui propterea cibum, & potum dat, ut carbones ignis congerat super caput ejus, si carbones ignis hîc aliquam gravem pœnam significant? Quapropter intelligendum est, ad hoc dictum esse; ut eum, qui nos læserit, provocemus ad pœnitentiam facti sui, cùm ei nos benefaciamus. S. August. in ep. ad Rom. Expos. 71. Quando inimicis nostris præbemus beneficia, malitiam eorum nostrâ bonitate superamus; & mollimus duritiam; iratumque animum ad mollitiem, & benevolentiam, flectimus: atque ità congregamus carbones super capita eorum. S. Hieron. ep. 150. Hebidiæ.

In funiculis Adam traham eos. Os. 11. 4. Vera ratio vincendi hostem est, cum vincere amore, & beneficiis. Cornelius hîc.

Decimum quartum Motivum.

Remittenti fit remissio.

Ex Veteri, & Novo.

Dimittite eum, ut maledicat. 2. Reg. 16. 10. Cùm Semei vehementer Davidem execraretur, dixit David: *dimitte eum;* ut DEUS respiceret humilitatem ejus: sciebat enim, quòd remittenti DEUS remittat. S. Cyrillus Jeros. Catech. 2.

Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam. Eccl. 28. 1. Talem unusquisque indulgentiam accipiet à Domino, qualem fecerit proximo. S. August. t. 5. in Joan.

Sicut & nos dimittimus. Matth. 6. 12. Notandum: nè aliis dimittere debita difficile videatur. Quòd si omnia male, quæ ab hominibus ad alterutrum possent inferri, conflarentur in unum; à minima DEI offensâ compositione vincerentur. Et nos audemus à Patre remissionem magnorum scelerum postulare; debitoribus verò nostris modica relaxare cunctamur? Simon Cass. l. 10. c. 32.

In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Matth. 7. 2. Ignoscis; & ignoscо. Est apud te mensura veniæ dandæ; invenies apud me mensuram veniæ accipiendæ. S. Augustin. in Ps. 143.

Sed usq; septuagies septies. Matth. 18. 22. Id est, toties, quoties te offendit: nam toties oportet nos proximo in nos peccanti remittere, quoties volumus nobis peccantibus à DEO ignosci: à quo utique volumus nobis indesinenter ignosci, quotiescunque peccamus. Aliter non possemus jugiter dicere: *dimitte nobis debita nostra &c.* Dionys. Carthus. hîc.

Nonne ergo oportuit & te misereri. Matth. 18. 33. Inexpiabilis est iniquitas apud DEUM, si non misereamur aliis, ac propitij fuerimus; prout quærimus DEum nobis habere propitium. Simon Cass. l. 6. c. 17.

Ex Patribus, & aliis.

In potestate nostra est, qualiter in die Judicij judicemur. Sanct. Augustinus lib. 50. hom. 6.

Sub lege gratiæ extitisse quempiam ab ira purum, & inimicis delicta condonantem; ac parcentem iis, à quibus fuerit molestiâ affectus; nihil sanè mirum. Videlicet post Christi mortem; posteaquam ille nobis tam clementer omnia peccata remisit. S. Chrysost. tom. 1. s. de David & Saule.

Non est possibile, quòd homo, qui dimiserit proximo, non plenam remissionem assequatur. Incomparabiliter magis misericors est DEus, quàm nos. S. Chrysost. hom. 36. in Acta.

Homo, si sinè peccatô esse non potes; & vis semper tibi dimitti peccatum; dimitte semper. Quantùm vis tibi dimitti, dimitte tantùm. Quoties vis tibi dimitti, toties tu dimitte. S. Chrysologus s. 67.

Nihil propius est ad obtinendam remissionem peccatorum à DEO, quàm parcere inimicis. S. Vincent. Ferr. serm. 2. infra Octav. S. Dominici.

Decimum quintum Motivum.

Passio Christi.

Paulus vinctus JESU CHRISTI. Philem. v. 9. Scribit Paulus ad suum discipulum Philemonem, cujus servus Onesimus, factô furtô, Romam fugiens incidit in Paulum, qui

qui erat in vinculis: à quo cùm esset baptizatus, ei dat Paulus epistolam ad Philemonem, ut servum in gratiam suam recipiat. Quod ut persuadeat, multa poterat proferre; nullô tamen aliô titulô preces suas adornat, nisi suis vinculis: *Paulus vinctus &c.* S. Chrysost. hom. 2. hîc: quod omnibus justiùs, potentiùsque persuadet: quoniam vinctus JESU ego sum. Quantô potentius argumentum persuadendi, ut homines dimittant inimicis, ob vincula, dolores, sanguinem, mortem, Christi JEsu. Sylveira in Act. c. 16. q. 11.

Vidisti DEUM hominem fieri, & eo usque pro tua descendentem salute, tantaque propter te esse perpessum. Et adhuc inquiris, & dubitas, quemadmodum possibile sit injurias donare conservis. S. Chrysost. hom. 18. in Matth. c. 5.

Circa annum Christi 1200. miles militis patrem occiderat. Casu accidit, ut occisi filius occisorem caperet: quem cùm in ultionem extractô gladio trucidare vellet, ille prostratus rogat: per honorem sanctissimæ Crucis, in qua DEUS pendens misertus est mundi, miserearis mei! Pepercit, osculatus est, & amicus factus. Non multò post idem miles mare transiens, in Ecclesiam Dominici sepulchri aliis commixtus cùm intraret, imago Crucifixi profundè se illi inclinavit. Mirantibus de tanto honore factum suum recolens illud retulit. Sandæus Centur. 7. parad. amant. Crucifix.

Decimum sextum Motivum.

Memoria mortis, Judicij.

Memento novissimorum, & define inimicari. Eccl. 28. 6. Nimirum qui cogitat, se per vindictam amissurum æternam felicitatem, per condonationem eam adepturum; facilè eam condonabit. Planè deponet furorem, qui furorem DEI in morte, judicio, & inferno, novit explicandum, & in non remittentem effundendum. Planè mors attentiùs considerata, mortem affert affectionibus nostris, quantùmvis vivæ, & vigentes, sint. Cornelius hîc.

Esto consentiens adversario tuo citò. Matth. 5. 25. Id est, concordiam fac cum eo, quem læsisti, velociter: quia periculum est in mora; cùm ignores diem, & horam. Dionys. Carth. hic.

Varia alia motiva.

Ex Veteri, Patribus, & aliis.

Vocavitq; nomen ejus Moyses, dicens: quia de aqua tuli eum. Ex. 2. 10. Qui filius est baptismi, & qualis Moyses ex aquis, idem hoc nomine tenetur abdicare à se omne venenum iræ, odij, & inimicitiæ. Nam, ùt ait S. Ambrosius l. 6. hexam. c. 2. noxia in terris, in aqua innoxia sunt, atque ipsi angues sinè venenô: leo terribilis in terris; dulcis in fluctibus. Quando ergo nos Christiani aquarum filij sumus, renati ex aqua; quid mirum, quòd Christus dicat: *diligite inimicos vestros.* Didacus Niss. f. 6. post Cin.

Omnis injuria, seu linguâ, seu manu in cussa, cùm patientiam offenderit; eôdem exitu dispungetur, quô telum aliquod in petra constantissimæ duritiæ libratum, & obtusum. Tertullian. l. de Pat.

Idcirco quis te læsit, ut doleas: quia fructus lædentis in dolore læsi est. Ergo cùm fructum ejus everteris non dolendo, ipsi doleat necesse est amissione fructûs sui. Id. ibid.

Amicos diligere, omnium est; inimicos autem solorum Christianorum. Idem. lib. ad Scapulam.

Inimicitiam in aqua oportet scribere, ut quamprimum obliteretur. Isid. Pelusiota l. 1. ep. 215.

Si commune est omnibus, etiam peccatoribus, redamare; cui genus professionis excelsius, studium quoque virtutis debet esse uberius, ut diligat etiam non amantes? S. Ambros. l. 5. in Luc. Et si diligitis eos &c.

Odire naturæ consimilem, & consortem, nulla potest causa subesse; quanquam adversetur, quanquam multa mala conetur inferre. Neque derogandum est bonæ naturæ pro vitio; quô patratô non desinit esse homo, qui fecit; nec illam perdidit imaginem, quam unà tecum, dum crearetur, accepit. Simon Cassian. lib. 10. c. 23.

Miscellanea de Inimicis.

Obsignavit Rex annulô suô lapidem, quô os laci claudebatur. Dan. 6. 17. Ità legit S. Hieron. nè quid contra Danielem moliantur inimici. Credidit enim eum DEI potentiæ: &, qui de leonibus securus est, de hominibus pertimescit. S. Hieron. l. 1. in Matth.

Qui cum DEO pacificus est, nullius inimicitiam metuit: tutus enim est in protectione, & misericordiâ DEI; quæ promissa est, & manet super Israel DEI. S. Ambros. in ep. ad Gal. cap. 6.

Laqueus adversarij est sermo noster; sed etiam ipse non minùs adversarius est nobis. Id. Eth. Chr. l. 1. c. 4.

Nè te ipsum læseris, ô homo: neque amicus, neque inimicus, nè ipse quidem diabolus, poterit te lædere. S. Chrysost. hom. 3. de David & Saul.

Titulus XI.

INJURIÆ.

§. I.

DEUS noſtras præ ſuis vindicat.

Ubi eſt Abel frater tuus ? Gen. 4. 9. Cain, & Abel, obtulerunt DEO de facultatibus ſuis ; ſic tamen, ut Abel meliora, deteriora Cain. Acceptavit DEUS munera Abel, Caini verò nè reſpexit quidem. hinc ejus invidia, & mors Abelis. Duo hîc in uno facto peccata erant ; primò rectà DEUM petebat, ſecundò fratrem. Primum diſſimulavit ; de ſecundo auſterus inquiſitor interrogat : *ubi eſt &c.* rationem abs te volo illius, cujus ſanguis innoxius magnis vocibus juſtitiæ meæ tribunal appellat. *Nunc maledictus eris ſuper terram.* Didacus Niſſ. D. 5. Quadr. §. 7.

Maledictus eris ſuper terram dicitur Cainо. Adæ verò, qui in DEum peccavit. *Maledicta terra in opere tuo.* Gen. 3. 17.

Ægyptus triduanis tenebris vindicatur. Ex. 10. 22. quia hic populus oppreſſus fuit : Chriſti verò mors tantum triduanis. Matth. 27. 45.

Vos depaſti eſtis vineam ; & rapina pauperis in domo veſtra. Iſ. 3. 14. DEus, cùm multa crimina poſſet objicere Iſraelitis, quæ in ipſum DEum patrârant ; tamen non objecit, niſi quæ hominibus facta. Mendoza in 1. Reg. 11. verſ. 6.

Flamma erupit, & incendit, quos reperit juxta fornacem. Dan 3. 48. Qui, ut ait Hector Pintus, forſan erant, qui accuſaverunt ſanctos pueros. Mirum ! ignis non devoravit illos ob horribile idololatriæ crimen ; ſed ob odium, & injuriam in ſanctos. Plus alienam, quàm propriam vindicat injuriam. Sylveira in Act. 13. q. 6.

Iratus - tradidit eum tortoribus. Matth. 18. 34. Liberaliter ſervo decem millia Dominus condonavit : cùm verò ille conſervo ſuo pauculi debiti gratiam facere noluit ; illum carceri addixit. S. Chryſoſt hom. 26. in Gen. magna quidem, & ineffabilis, miſericordia ! cùm in ſe peccatum eſt, ad nudas tantùm preces totum remittit : cùm autem in conſervum, ut in crudelem, & inhumanum, ſuam revocat liberalitatem.

Serve nequam. ib. DEus ad injurias ſuas agnus eſt, ad noſtras leo. Didac. Niſſ. D. 21. Pent. § 3.

Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari ; & quæ ſunt DEI, DEO. Matth. 22. 21. Satiùs dixiſſe videtur : reddite, quæ ſunt Dei, Deo ; &, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari. Voluit docere : quòd cùm de re ſua, ſimulque Cæſaris, agitur ; quòd primùm Cæſari ; poſt illum ſibi, ſatisfieri velit. Id. D. 5. Quadr. §. 7.

Hic ſi eſſet propheta &c. Luc. 7. 39. quibus verbis non ſolùm mulierem notavit Phariſæus, ſed Chriſti etiam honorem. Et tamen pro ſola Magdalena reſpondet, ſui immemor. Didacus Niſſ. D. 5. Quadr. §. 7.

Saule, Saule, cur me perſequeris. Act. 9. 5. Cruci affixus, flagellatus &c. ſiluit, nec tortoribus verbum dixit ; nec verò de cœlo expoſtulat injurias ſuis illatas. Stella in Luc. 7. v. 40.

Sæpe mos eſt DEO, ut dimittat, quæ in ſe peccata fuerint ; verùm quæ in proximum, ea maximâ exquirat ſeveritate. S. Chryſoſt. hom. 26. in Gen. apud Segneri ſerm. 3. die Ven. poſt Cineres.

§. II.

Injurias Dei præ tuis ſenti, & vindica.

Num. I.

Id egit Chriſtus.

Vade Sathana. Matth. 4. 10. Author Imp. hom. 5. In prima, & ſecunda, tentatione Chriſtus paſſus eſt tentationis injuriam, non eſt exaſperatus ; nec in increpationem, vel abjectionem ejus, eſt excitatus ; ſed ſuſtinuit, & mitis permanſit : nunc autem, quando diabolus DEI ſibi præſumpſit honorem, ac adorationem ; exaſperatus, & iratus eſt, & à ſe repulit. Ut nos illius exemplò diſcamus, noſtras quidem injurias illatas ab impiis, ſive in dicto, ſive in facto, magnanimiter ſuſtinere ; DEI autem injurias, & contemptum, nec usque ad auditum ſufferre : quoniam in propriis injuriis eſſe quempiam patientem, laudabile eſt ; injurias autem DEI diſſimulare, nimis impium. Iraſcitur dæmoni Dominus, quando videt illum, quæ DEI ſunt, ſibi vendicantem. Theophylactus.

Cùm feciſſet quaſi flagellum. Joan. 2. 15. Cur Chriſtus hîc adeò ſeverus, alibi mitis ? Samaritanus, & dæmonium habens, vocatus, nihil tale fecit &c. In aliis actionibus peculiariter CHRISTO Domino irrogabatur injuria ; hîc autem totus contemptus in DEum erat ; cùm domus ejus domus negotiationis fieret. Sylveira hîc. q. 8.

Vide ſimile exemplum Luc. 9. 54.

Num. II.

Alia Exempla, & motiva.

Ejice ancillam hanc, & filium ejus. Gen. 21. 10. Agar *concepiſſe ſe videns, deſpexit dominam ſuam.* Gen. 16. 4. Sara ſapiens paulùm commota eſt ob ingratum Ægyptiæ animum ; & agendo cum illa paulò ſeverius conabatur ad ancillæ conditionem reducere. Sed dum poſt complures annos adverrit, tum illam, tum filium Iſmaelem, polluere domum Abrahæ ſuperſtitionibus Gen. 21. ſic exarſit, ut illam nec in domo paſſa ſit, neque ad limites agrorum ſuorum. Nos, quorum gratiâ æternum Verbum induit carnem, congelaſcemus inter domeſticorum iniquitates ? feremus conculari ab iis tabulas Legis ? Sacramenta ſperni ? quæſo, afficiamur magis

magis Dei offensis; & minùs privatas injurias sentiamus. Oliva t. 2. conc. 23. die Sanct. Luciæ.

Tunc Tobias ingemuit. Tob. 3. 1. En tibi, cœcitas non turbavit Tobiam; sed conturbavit calumnia uxoris: magis enim offensa Dei, quàm injuria propria, eum cruciabat. Cornelius hic.

Tremor, & horror, invasit sensus eorum, nè hoc faceret Jerusalem, & templo Domini. Judith 4. 2. Nihil æquè torquet pios animos, ac injuria rerum sacrarum. Ea fortuna occurrit in primis, & lacrimas expulit pio vati Ps. 78. 1. *Deus! venerunt Gentes in hæreditatem tuam.* Theodoretus: sapienter preces exordiri docuit: non enim sua mala primùm narrat; sed impietatem in divinum templum. Velloso hic Paræn. 16.

Quasi una de stultis mulieribus locuta es; Job. 2. 10. Lyran: Vir sanctus, quamvis afflictiones proprias patienter sustinuerit; tamen injuriam Dei, absque reprehensione, sustinere non potuit: quia injuriæ propriæ sunt tolerandæ; divinæ autem vindicandæ. Sic laudabili iracundiâ dicuntur excanduisse Moyses in idololatras Ep 32. 19. Phinees in scortantes Num. 25. 7. Samuel in Agag regem 1. Reg. 15. 33. Elias in Sacerdotes Baal 3. Reg. 18. 40.

Plorabitis, & flebitis vos. Joan. 16. 20. Veri Christi discipuli plus cruciantur in animo ex corruptis hominum moribus, quàm si quæque flagella in proprijs corporibus paterentur. Major plorandi causa, quòd convitia jaculabantur in Christum; quàm ex his, quæ in proprijs corporibus tolerabant. Simon Cass. l. 12. c. 14.

Num. III.

Injuriæ Dei minùs zelantur.

Nunc super omnia adversarios nostros immortali odió persequimur; blasphemantibus Deum clementem porrigimus manum. S. Hier. ep. 61. ad Pamm.

Sunt plerique, quod valde absurdum est, faciles ad remittendam injuriam Dei; difficiles, & tardi, ad donandam injuriam suam. Nimirum hoc potiùs bene constituti, & bene eruditi animi est; quòd facilis sit, & promptus, ad remittendam injuriam sui, tardior autem ad donandam injuriam Dei. S. Rupertus l. 1. in Levit. c. 42.

Cùm injurias nostras ipsi ulciscimur, modum quoque in ulciscendo excedimus: cùm verò vel de divina gloria vel de ijs ità affecti, ut nos inter, & saxa, intersit nihil. S. Isidor. Pelus. l. 2. ep. 239.

Vide tit. Honor Dei.

§. III,

Injuriam proximo non infer, nec inferri patere.

Clamor Sodomorum, Gomorrhæ, multiplicatus est. Gen. 18. 20. S. Chrysost. hom 42. in Gen. multas injustitias, quas commiserunt, demonstravit: & surrexerunt potentiores, ditioresque, contra pauperes. Proinde, inquit, non solùm erat magnus planctus clamoris; sed & peccata eorum non vulgaria fuisse, sed magna.

Quare percutis proximum tuum? Ex. 2. 13. Ex hoc facto rectè conjecturat S. Chrysostomus Moysen magnum futurum principem, quòd injuriato opem ferret. Sylveira in act. 7.

Iratus - David - dixit ad Nathan. 2. Reg. 12. 5. Non indignatur David contra suum hostem Saul, non contra Semei, non contra Absolon; sed contra oppressorem pauperis. Sylveira in Act. 7.

Servate mihi puerum Absolon. 2. Reg. 18. 5. Sic in terra David præcipiebat; sed in cœlo aliud statuit divina justitia in tot culparum reum. Oliva tit. 2. conc. 15.

TITULUS XII.

INNOCENTIA.

§. I.

Figuræ, Similitudines.

Invenit scyphum in sacco Benjamin. Gen. 44. 12. Per Bejamini intelliguntur hîc innocentes; quos Dominus teneriùs diligit: & ideo potiùs arguit hîc, ut puriores sint. Hugo Card hic.

Deferet agnum anniculum. Levit. 12. 6. In agno significatur innocentia. S. Bonav. s. 2. D. 2. Epiph.

Filius unius anni erat Saul. 1. Reg. 13. 1. Non ætate, sed probitate, ut interpretatur Greg., Hier., August., Rupertus, Theodoretus. Sæpe in sactis literis Innocentia per pueritiam indicatur. Mendoza hic.

Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli. Matth. 18. 3. S. Hier. non præcipitur Apostolis, ut ætatem habeant parvulorum; sed innocentiam: & quod illi per annos possident, hi possideant per industriam: ut malitiâ non sapientiâ, parvuli sint.

Non habens vestem nuptialem. Matth. 22. 12. Nuptialis vestis est Innocentia; etsi non custodita, saltèm recuperata. Et est illa pristola, quæ prodigio filio revertenti jubetur exhiberi à patre. Simon Cass. l. 6. c. 24.

Indictum veste albâ. Luc. 23. 11. Alba vestis insinuat Innocentiam patientis. Id. l. 13.

§. II.

Innocentia defenditur à Deo. Exempla S. Scripturæ.

Quare ergo non timuisti detrahere servo meo? Num. 12. 8. Abulens. q. 15. tam mitis erat, ut non responderet offendentibus se: ideoque DEUS respondit pro Moyse.

Hic est Filius meus dilectus. Matth. 3. 17. S. Cyprianus de bapt. Chr. hucusque, Domine Sancte Pater, non audivimus, te loquentem; qui multifariam olim Patribus locutus es in Prophetis. Miratus S. Cyprianus, Patrem usque ad Jordanem tacuisse, & ibi vocat Filium sibi consubstantialem; ut per divinam filiationem omnibus innotescat Christi innocentia, & sanctitas. Item Spiritus S. qui veritatis Spiritus est, in columbæ, specie descendit: ut suspicio, quàm homines de Christi innocentia habere possent, penitus aboleatur. de Castillo Illat. 211.

Et respondens JEsus dixit ad illum. Luc. 7. 40. Vide prærogativam Mariæ, quem in omni causa habet advocatum. Indignatur Pharisæus, conqueritur soror, & etiam discipuli murmurant. Ubique Maria tacet; & pro ea loquitur Christus. S. Bernardus s. 3. de assumpt.

Exempla Historica.

Mater S. Eduardi Conf. Regis Angliæ, Emma in crimen cum Episcopo adducta, super ignitos vomeres illæsa transit. Vocabatur, hæc proba Ordalium. Rex in satisfactionem ab Episcopo, & matre, se flagellari fecit. Bolland. 5. Januar.

S. Agatha Hildegardis Palatina, Carinthio Paulo Hildegardo Comiti nupta fuit. Hic nocte quâdam in vicinis sylvis venando transactâ, dum sub ortum solis villam pertransit, ancillam conspicatus, vaccas mulgentem, ex ea quærit: quî domina habeat? respondet: agit, quod impudicæ solent virô absente, noctes totas adulteris obsequi. Irâ percitus comes arcem ascendit, accedit ad cubiculi fores, eas pulsat; & quia non illicò recludebantur, (seu necdum thalamo surrexerat Hildegardis, seu certè pietati vacabat) perfringit, ac conjugem crinibus correptam conculcat; ac demum de fenestra in abruptissimum præcipitium jactat; unàque ancillam Dorotheam, necquicquam heræ innocentiam attestante. Iverè ambæ præcipites, sed innocuæ, angelorum ministeriô inter prærupta petrarum locatæ, & suavissimô concentu recreatæ. Id ubi è fenestra comes conspexit, primùm ludi sibi inani specie oculos ratus; dein, ùt verè incolumes esse perspexit, ad sumendam de accusatrice vindictam prosilijt. Verùm jam illa graves Deo solverat pœnas: nam non ipsa solùm; sed & vacca, mulctrum, sedile, lac quoque, eôdem omnia, quô priùs situ, figurâ, colore, in saxa penitus indurverant. Perculsus Comes suppliciis novitate, dum insontes ex inaccessis rupibus, ubi considebant, quô pacto eripiat, circumspicit; subitò ferri eas ultra Dravum animadvertit, ingenti splendore coruscantes. Ipse quoque in pœnam sceleris sui visu orbatus est. Locum, in quem dejecta fuit, ornant rosæ, & lilia, æstate è rupibus sponte suâ enatæ, velut humanô cultu plantatæ. Bolland. 5. Febr.

§. III.

Innocentia vincit, proditur.

Justus, quasi leo confidens, absq; terrore erit. Prov. 28. 1.

Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris. Cant. 3. 6. Non thus est virginitas; sed compacta è thure virga: illud enim si non uratur potest non sentiri: fumigantem verò ex aromatibus virgam quis ità premat, quin fragret? Oliva Dom. 2. Quadr.

Bellabunt adversum te, & non prævalebunt. Jerem. 1. 19.

Suscitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel. c. 13. 45. Totus populus Israël condemnat Susannam, ùt fœdatam turpi crimine. & quis impetum cohibeat? quis? unius pueri vox pro veritate, & justitia. Nota: nunquam Daniel dicitur *puer*, nisi modò. Necdum explicat somnia Nabuchodonosor, aut visionem Balthasar; vel cùm inter leones mittitur: sed modò veritatem, & justitiam, defendens. Ut Spiritus S. doceat: quòd contra totum populum unus puer sufficiens sit, ad justitiam, veritatemque defendendam. Sylveira in act. 4.

Resplenduit facies ejus sicut Sol. Matth. 17. 2. Innocentis, residentis in mente, proles est nitor; qui oris habitu, verbisque profertur. Cœlum sole collustratum, licèt vaporibus integatur, diem tamen per obstantes nebulas Sol transmittit. At si sole destituatur, licèt innumeris se sideribus comat, noctem circumfert. Non ità virtus atrari potest; quin candicet, suôque se, & colore prodat, & odore. *Sapientia hominis lucet in vultu ejus.* Eccl. 8. 1. Oliva D. 2. Quadr.

Intuentes eum omnes - viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli. Act. 6. 15. Trahebatur in jus Stephanus, non ut diem diceret; sed ut noctem perferret accusationis teterrimæ. Quid in tanta injuriarum caligine superfit luminis innocenti quidem, sed damnato? tantum, ut major seipso appareat. *Intuentes &c.* Erupit in frontem, & genas, nitor, qui gliscebat in corde. Id. ib.

Utiq; homicida est homo hic. Act. 28. 4. Dicebant barbari, viperâ invadente manum Pauli. Sed videntes, nihil mali inde fieri; *dicebant eum esse Deum.* Tibicen anguis est jubente Deô innocentiæ latentis in Paulo: fuit illi pro pharmaco toxicum. Et sicut fuit Jonæ cetus

cetus pro cymba ; ità Paulo ſerpens pro patrono. Oliva ib.

Gaude innocentia, & exulta ! gaude, inquam, quia ubique illæſa es, ubique ſecura. Si tentaris, proficis ; ſi humiliaris, erigeris ; ſi pugnas, vincis ; ſi occideris, coronaris. Tu in ſervitute libera es, in periculo tuta, in cuſtodia læta. Sanctus Chryſoſtomus ſ. de Joſeph.

Nunquam abſconditur, quem prodiderit innocentia. Ennodius In Panegyrico dicto Theodorico regi.

Vide Tit. Silentium.

§. IV.

Innocentiam cuſtodiendi motiva.

Cuſtodi innocentiam. Pſ. 36. 37. Tene, quomodo, cùm avarus eſſes, ſaccellum tenebas. Quomodo tenebas ſaccellum, nè tibi extorqueretur à fure : ſic cuſtodi innocentiam, nè tibi extorqueatur à diabolo. Sanctus Auguſtinus hic.

Aſcendente eô in naviculam. Matth. 8. 23. id eſt, baptiſmum. Hæc aqua baptismalis innocentiæ facit naufragia, & rumpitur impingendo in rupem peccatorum mortalium ; ſcilicet vento diabolicarum tentationum, ſeu periculis occaſionum mundanarum ; in tantum, quòd tot ſint pericula in mari hujus Mundi, quòd è decem millium non transfretat una cum iſta navi innocentiæ baptiſmalis, quin peccet mortaliter. Sanct. Vincentius Ferr. ſ. in die Cin.

Qui - vicerit. Apoc. 3. 5. id eſt, innocentiam baptiſmalem ſervaverit ; vel, pœnitentiam egerit, in eaque perſeveraverit. Sylveira hic.

Nihil ſancta, & ſingularis, illa Majeſtas, aliud ab homine deſiderat ; quàm ſolam innocentiam : quam ſi quis Deo obtulerit, ſatis piè, ſatis religiosè, litavit. Lactantius lib. 6. inſtit. div.

Miſcellanea.

Eſſe jam inter nocentes innoxium, crimen eſt : malos, quiſquis non imitatur, offendit. Conſenſêre jura peccatis ; & cœpit licitum eſſe, quod publicum eſt. Sanct. Cyprianus ep. 2.

Innocentia cordis eſt, de nemine malè ſentire, neminem judicare, & mala de nemine cogitare. Eſt innocentia ori, nulli detrahere, nulli maledicere, & à veritate nunquam recedere. Eſt autem innocentia operis, lædere, nulli nocere. Sanct. Bonavent. ſ. 20. de Innocentibus.

TITULUS XIII.

INSPIRATIONES DIVINÆ.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Vix Iſaac ſermonem expleverat. Gen. 27. 30. *& egreſſo Jacob foras, venit Eſau.* Dum verbô illô *vix* temporis notatur brevitas, promptæ obedientiæ felicitas proditur. Si Jacob matris inſpirationi parere diſtuliſſet ; primogenituræ, benedictioniſque, gloriam indubiè amiſiſſet ; manſiſſetque Eſau ſervus. Rebecca divinæ inſpirationis figura. Naxera in Joſ. 24. §. 19.

Aſcendit fumus de naribus ejus. 2. Reg. 22. 9. id eſt, lacrymoſa compunctio pœnitentium inſpiratione ejus. Nares Dei inſpiratio ejus in corde Fidelium. S. Anſelmus lib. de veſtim. membr. & actibus Deo attributis.

Oſculetur me. Cant. 1. 1. Oſculatur nos Deus Verbum ; quando cor noſtrum, & ipſum principale hominis, ſpiritu divinæ cognitionis illuminat. S. Ambr. l. de Iſaac & anima c. 3. Os ſponſi, inſpiratio Chriſti. Oſculum oris, dulcis amor inſpirationis. S. Greg. hic.

Vox dilecti mei pulſantis : aperi mihi ſoror mea. Cant. 5. 2. Strabus : ſto ad oſtium. id eſt, inſpiro. Anſelmus : ſto ad oſtium, id eſt, cor clauſum, vel induratum. Quid tibi fili Dei cum peccatorum habitaculo ? & rogas, & cupis, ut aperiant ? in platea Dominus ? noctu cœleſtis vagatur ſponſus ? S. Aug. l. 4. Confeſſ. c. 11. noli eſſe vana anima mea, & obſurdeſcere. Verbum ipſum clamat ; & ibi eſt locus quietis imperturbabilis. Eſcobar t. 6. Parab. Chr. Obſ. 6.

Ego ſto ad oſtium, & pulſo. Cant. 5. 2. Apoc. 3. 20. Pulſat Dominus, quando, quæ bona ſunt, vel per doctrinam docet, vel occultâ inſpiratione Sanctorum corda ad benefaciendum inſtigat. Tunc oſtium ei aperitur, quando ea, quæ præcepit, implentur. Sanct. Juſtus Orgel. hic.

Adoleſcens, tibi dico, ſurge. Luc. 7. 14. Hoc quotidie dicit Dominus unicuique peccatori : ſurge, qui hactenus jacuiſti in vitijs ; ſurge ad pœnitentiam agendam. Haymo D. 16. Trinit.

Lazare veni foras. Joan. 11. 43. Hæ vox Filij Dei ſignat magnam gratiam illius, quâ vocat peccatorem interiùs, per occultam inſpirationem dicens : *veni foras*, id eſt, confitere peccata tua Sacerdoti. Idem hom. in Octava Paſch.

Sto ad ostium, & pulso. Apoc. 3. 20. Quoties sponsus provocat ad dilectionem, ad virtutes; toties pulsat, ut aperiatur. S. Laurentius Just. de casto connub. c. 11.

Quid sunt illæ manifestationes, interni luminis, nisi dies electæ mentis? - Aliquando nos in contemplatione internæ lucis excipit; quandóque labi usque ad præferendas humanitatis tenebras relinquit. S. Greg. l. 1. in 1. Reg. 1.

Sagitta est instinctus S. Spiritûs. Tres sunt autem spirituales sagittæ, quas mittere solet Christus: videlicet timoris, doloris, amoris. Timor pœnam, dolor culpam, amor gloriam respicit. *Et ego tres sagittas mittam.* 1. Reg. 20. 20. Sanct. Bonaventura s. 7. in Pent.

§. II.

Inspirationes exequendi motiva.

Hodie si vocem ejus audieritis. Ps. 94. 8. Utiliùs namque, & multò salubrius est, hodie audire eum consulentem, consolantem, admonentem, docentem; & ùt multùm arguentem, increpantem, coripientem: quàm in die illa tam amarâ, tam lugubri, tam tenebrosâ, audire illum judicantem, indignantem, ulciscentem, sævientem, condemnantem. S. Bernardus serm. de verbis Abacuc. Via Dei est, per quam ad nos venit, interna aspiratio. Via Dei, per quam ad illum imus, bona operatio. Hugo à S. Vict. in Ps. 118.

Aperi mihi soror mea &c. Cant. 5. 2. Ponit his verbis rationes, ad suadendum peccatori, ut aperiat Deo. Cùm ait: *aperi mihi*; insinuat aperuisse peccatorem alijs, vel aperire solere. Etenim ad januam cordis stat etiam diabolus pulsans; sed aliô modô, quàm Deus. Sicut enim in palatijs regum plures sunt ordines portarum, antequam perveniatur ad secretum cubiculum; ità cor hominis plures continet portarum ordines. Quinque sensus sunt portæ; magis intimæ sensus interni, phantasia, appetitus sensitivus: per quas etiam intrat diabolus; & vehementiùs pulsat; cùm fœdas cogitationes excitat, & immittit; quas David Ps. 77. 49. vocat *immissiones per Angelos malos.* Et sic misit diabolus in cor Judæ, ut traderet Christum. Joan. 13. 2. Diabolus quidem immisit; sed Judas admisit, & consensit; & ideo ad possidendum cor ejus intravit; cùm tamen illam immissionem potuisset repellere. Universa enim diaboli potestas non ampliùs se extendit, quàm ad pulsandum per has januas. At ulteriùs est intimior cordis janua ad superiorem spiritûs partem; ad quam solus Deus immediatè pulsare potest, immittendo in intellectum, & voluntatem, pias cogitationes, & ferventes affectus. *Aperi mihi.* q. d. aperuisti januam cordis tui diabolo, & hosti, qui tuum sitiebat interitum: cur ergo non aperis mihi Creatori, Redemptori, ac Patrono tuo? qui tuam cupio salutem. Aperuisti tyranno; aperi legitimo Domino: aperuisti lupo, qui intravit, ut perderet, & mactaret; aperi proprio Pastori, qui intrare cupit, ut te pascat, & tueatur. *Aperi mihi soror mea.* q. d, mitte titulis es mea; eisdem teneris aperire mihi: non enim pulso ad januam alienæ domûs, sicut diabolus; sed propriæ. Facta es mea *soror* per Incarnationem; *amica* per Passionem, quâ reconciliavi te Deo: *Columba*, per missionem Spiritûs S. quam tibi merui: & tandem facta es *immaculata.* Vel sic, *aperi mihi*, quæ in Baptismo effecta es mihi *soror* per gratiam, meæ divinæ consors naturæ: *amica* per charitatem: *columba* per infusionem Spiritûs S. *immaculata* per munditiam ab omni macula. *Caput meum plenum est rore*: quia Divinitas, quæ caput meum est, rore tuorum peccatorum est quasi cooperta, & valde despecta; dum mihi vilissimas præponis creaturas. *Et cincinni mei*, id est, attributa, perfectiones meæ; *plenæ sunt guttis noctium*; quoniam à te etiam despiciuntur. Contemnis meam misericordiam, bonitatem, patientiam, justitiam, & liberalitatem; tuasque voluptates, & concupiscentias, præfers illis. Cincinni etiam mei, id est beneficia, & opera, quæ à me in tui bonum procedunt, plena sunt tuis ingratitudinibus; quoniam contra me illis abuteris. Denique *caput meum plenum est rore* nocturnô, quasi gelidum; dum non amatur à te, nec à multis Fidelibus meis: sed videor esse in Mundo, velut in nocte, rore, & gelu frigido, de Ponte hîc Exh. 8. §. 1.

Expoliavi me tunicâ meâ. Cant. 5. 3. Sponsa pulsanti Sponso tardat aperire. Ille declinaverat, atque transierat. Cum quanto damno postea quæsitus ab illa! *invenerunt me custodes &c.* Naxera in Jos. 24. §. 19.

Meritò dicit: *labia ejus lilia distillantia myrrham* plenam Cant. 5. 13. docent enim in præsenti vita mortificationem. B. Theodoretus hîc.

Stellæ dederunt lumen - dixerunt, adsumus. Baruch. 3. 34. 35. His anima comparatur, quando vocatur à Deo per inspirationem: & ipsa currit per desiderium. Sanct. Bonavent. hexam. s. 20.

Mirùm! hortatur, & obsecrat DEUS mortalem, obsecrat DEus lutum, obsecrat Creator creaturam, obsecrat Dominus servum; idque intrinsecus in anima: & alios quidem alloquitur amicè ùt filios, alios ùt fratres; alios ut amicos compellit, castigat, ad se attrahit; ineffabili, & mentali, charitate cor exhilarat, edulcat, calefacit; à terrenis transfert, & ad cœlestia vocat. S. Chrysost. serm. in Pent.

Velociter currit sermo Dei; & velocem desiderat habere sequentem. S Bern. s. de vijs vitæ &c. Quanta, & quàm ineffabilis divinæ dignatio bonitatis! quæ quotidie conspicit nos, infelices, avertentes aures, obdurantes corde: & nihilominus clamat ad nos, & jugiter clamat in plateis, verè in plateis, quia in latitudine charitatis. Ecce enim bonorum meorũ non eges, Domine! & tamen dicis: convertimini filij hominum. Et iterum clamitas, revertere, revertere &c. ut intueamur te. Idem serm. de septem spirit.

Prævenienti misericordiæ, ut veritas nostræ conversionis occurrat; necesse est, ut de cætero sanctimoniam sectemur, & pacem; sinè quâ nemo

nemo videbit DEUM. Idem ſ. 1. in annunt. B. V.

Tentatio diabolica noctem ingerit, inſpiratio divina diem facit : toties verò noctis tenebras incurrimus ; quoties per ignorantiam, vel per malitiam, peccamus. Richardus à S. Vict. l. de Verbo incarn. c. 14.

DEUS bone ! ſi inſpirationes divinas, ſecundùm omnem earum virtutis amplitudinem, & extenſionem, reciperemus, quantos brevi tempore in ſanctitate progreſſus faceremus ! Sanct. Franciſc. Saleſius l. 2. cap. 11.

TITULUS XIV.

INTELLECTUS.

Collum tuum ſicut monilia, Cant. 1. 9. Nihil verisimilius, probabiliúſve, elucet, quàm ipſum animæ intellectum colli nomine deſignari. An non tibi videtur colli quodammodo vice fungi intellectus, per quem tua anima trajicit in ſe ſpiritùs vitalia alimenta, atque in quædam transfundit viſcera morum, affectuumque ſuorum? S. Bernardus ſ. 41. hîc.

Homo ſanctus in ſapientia (ſcilicet intellectûs) *manet ſicut ſol.* Eccl. 27. 12. Et de malis Sap. 5. 6. *Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis.* Sicut enim Sol Mundum ; ità intellectus ſuis cogitationibus, & notitijs, animam illuſtrat. Et ſicut radij ſolis, quoadúſque in aliquo objecto ſiſtunt, debiles ſunt : ùt in media aeris regione perſpicitur ; qui, quia illic non ſiſtunt, ſed velociter transeunt ; nullum calorem gignunt : ùt primùm autem ad terram, aut ad quidquam aliud firmum, perveniunt, calorem cauſant, & aliquando ignem accendunt ; ſi v. g. in ſpeculum reverberent : ſic cogitationes ex intellectu, velut radij de ſole prodeuntes, priuſquam in voluntate ſiſtant, debiles exeunt. Si verò in ea ſiſtant, ipſaque ſit, ùt ſpeculum, terſa, & munda ; divinum amorem inflammant. Sicut David expertus Pſalm. 38. 4. *Concaluit cor meum intrà me.* Diez conc. 2. in feſto S. Franciſci.

Oſculabatur pedes ejus. Luc. 7. 38. Sunt duo labia, quibus Domini premendi ſunt pedes, affectus bonus, & intellectus verus ; de quibus Job 8. 21. dicitur : *donec impleatur riſu os tuum, & labia tua jubilo.* Jubilus verò eſt ineffabilis mentis lætitia, quam lingua explicare non novit ; quô repletur affectus bonus, cùm, per gratiam, & gloriam, ineffabilem recipit bonitatem ; & intellectus verus fulgentiſſimam ſuſcipit, & ineclipſabilem claritatem : quos ſemper velut labia quædam aperiri à Domino poſtulabat David dicens Pſalm. 50. 17. *Domine, labia mea aperies* ; ut affectus ad bonum, & intellectus ſit apertus ad verum, Simon Caſſ. l. 8. c. 40.

Calceamenta in pedes ejus. Luc. 15. 22. dantur, quæ pedum ſunt, munimenta. Sunt etenim pedes, affectus, & intellectus ; quibus inviſibiliter velut viſibiliter ambulamus : quos morticinis pellibus oportet eſſe munitos ; nè pro vero falſum recipiat intellectus ; aut malô, pro bono, noſter ligetur affectus. Inevitabilis enim mors conſuevit ſuis à viventibus, detractis pellibus homines per ſuæ inevitationis communire terrorem. Idem ib.

Vita erat lux hominum. Jo. 1. 4. Nunquid lux pecorum? Videamus, quid ſit lux hominum. Non diſtas à pecore, niſi intellectu. Noli aliunde gloriari : S. Auguſt. tr. 3. in Joan.

Animæ noſtræ oculus intelligentia eſt. Sicut enim oculô corporis lux corporea, & cœtera quæque corporalia, videntur ; ità Deus, qui eſt lumen incircumſcriptum, & ejus inviſibilia, utcunque intellectu percipiuntur. S. Bernardus ſ. 5. in aſſumpt. B. V.

Viſionem divinam conſequitur mutabilitas intellectûs, & voluntatis. Intellectus quidem : quia cùm perventum fuerit ad primum cauſam, in qua omnia cognoſci poſſunt, inquiſitio intellectûs ceſſat. Mobilitas autem voluntatis ceſſat ; quia adeptô fine ultimô, in quo eſt plenitudo totius bonitatis, nihil eſt, quod deſiderandum reſtet. S. Thom. Aqu. opuſc. 9. c. 149.

Sicut Deus prima Veritas eſt objectum intellectûs, & finis, & ideo quies ejus ; ſic Deus ſummum bonum eſt objectum, & finis affectus & quies. Idem opuſc. 10. c. 26.

Tres ſunt virtutes intellectuales ; ſcilicet ſcientia, prudentia, & ſapientia. Scientia, eſt cognitio, quæ habetur de creaturis : prudentia eſt cognitio intellectualis de actibus humanis : ſapientia verò eſt cognitio ſpeculativa, quæ habetur de divinis cum ſapore devotionis. Sanct. Vincent. Ferr. ſ. 5. Dom. 23. poſt Trinit.

Titulus XV.
INTENTIO.

§. I.

Bonæ, puræ, simplicis, Figuræ, & Symbola. Comparatur dexteræ.

Oblivioni detur dextera mea. Ps. 136. 5. Quidquid sit propter vitam æternam, dextera operatur: sinistrum verò est, quidquid propter gaudia transitoria, aut optatur, aut agitur. Et in oblivionem venit dextera sinistræ, cùm virtutis amor, & consuetudo, superaverit. S. Prosper hìc.

Nesciat sinistra &c. Matth. 6. 3. Sinistra nostra dicitur, quidquid temporaliter habemus: dextera nostra dicitur, quidquid nobis æternum, & incommutabile Dominus pollicetur. Audi hoc confirmatum in Cant. 2. 6.

Sinistra ejus sub capite meo, & dextera illius complectetur me. Ità legit S. Aug. Quid autem, quia sursum erat dextera, deorsum sinistra? & sic complectabatur sponsus sponsam, supponens sinistram ad consolationem, imponens dexteram ad profectionem. Audi hoc ipsum exponi in Prov. 3. 16. *Longitudo dierum,* & anni vitæ, *in dextera ejus; & in sinistra illius divitiæ, & gloria.* Longitudo illa dierum æternitas est. Quid ergo si dextera amplectitur, sinistra sub capite est? Quid est, *nesciat sinistra*? Id est? quando facis bonum opus, propter vitam æternam fac. Si propter solas res humanas, & solam vitam istam facis; quod facis, sinistra sola operatur: si autem propter vitam æternam operaris, dextera sola operatur. S. Aug. hic in Ps. 136. 5. Idem s. 60. in Evang dexteram appellat amorem, & puram intentionem ad Deum. Dicitur manus dextera, quando intentio est recta. *Nesciat sinistra* vanæ gloriæ. S. Vincent. Ferr. s. 1. f. 6. Cin.

Comparatur oculo.

Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. Ps. 24. 15. Oculus actionum intentio est. Oculos ad Dominum semper habet, qui per intentionem ad amorem Dei dirigit omne, quod agit. Cujus nimirum pedes à laqueo evelluntur: quia mala actio esse non potest, cujus amor Dei origo est. Sine periculò namque via actionum curritur, cùm intentio animi charitate duce gubernatur. Hugo à S. Vict. hìc.

Oculi tui columbarum. Cant. 1. 14. c. 4. 1. Columba symbolum erat mutuæ fidelitatis conjugum; cùm alter alterum pari fide respicit. *Oculi tui columbarum.* id est, fideles, quos in me solum deflectis; neque agendo alium, quàm me respicis. *Et ad me conversio ejus.* Cant. 7. 10. Et, velut alteruter conjux oculos à conjuge divertens, adulteræ mentis suspicionem movet, sic anima si oculum intentionis in aliud, quàm in Deum conjiciat, fidem fallere, & aliis placere se velle, ostendit. Drexelius de intent. l. 1. c 4.

Vulnerásti cor meum - in uno oculorum tuorum. Cant. 4. 9. Oculus tuus unus est, si purus est: unus est, si ad plura non est, unus est, si quodammodo simplificatus, & strictus, & directus, in unum est; non fissus, non divisus, non sparsus, in multa. Oculus tuus unus est, si intendis, & intueris, semper in unum, & in illum unum. Denique si amoris oculus est, unus est. Gilbert. s. 30. in Cant.

Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta fluenta plenissima. Cant. 5. 12. Gregorius Nyss. observat: quòd solum lac inter humida imaginem non reddat. Juxta fluenta plenissima, id est, in oculis populi. Aquæ populi sunt, gentes, & linguæ. Apoc. 17. 15. Sponsa igitur simplicissimè cœlum, & sponsi sui oculos, spectat, ut propriam imaginem, bonamque intentionem, nulli hominum velit spectandam dare.

Si lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? Matth. 6. 23. hoc est, si ipsa cordis intentio, quâ facis, quod facis, quæ tibi nota est, sordidatur appetitu rerum terrenarum, & temporalium, atque cœcatur; quantò magis ipsum factum, cujus incertus est exitus, sordidum, & tenebrosum, est. S. August. l. 2. serm. D. in monte c. 21.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Matth. 6. 22. Est autem oculus mentis intentio: quæ, si perversa præcedit, omne opus pravum est, quod sequitur; quamvis rectum esse videatur. V. Beda l. 1. hìc. Postquam Dominus egit de operibus justitiæ, eleemolynæ, orationis, jejunij; rectè commendat rectitudinem intentionis, quæ debet esse ad unum. Et ideo ait, *si oculus tuus*; nè intentio tua tendat partim in Mundum, partim in Deum; sed tota in Creatorem. Et ideo ipsa intentio, ùt ait Albertus M. dicitur *simplex*: quia non debet habere partes, ut secundùm quia propter Deum sit; & secundùm quid ob vanam gloriam, & lucrum. Sylveira hic. Simplicitas interioris oculi est, non variata intentio ad diversos fines; nec præterquam unum simplicem Deum in his, quæ agit, & diligit, in præmio requirit; & ab omnibus absoluta commodis, à judicijs hominum libera; laudes, & opprobria, hominum æquè pendens; solum Deum quærit in testem, & judicem, & remuneratorem bonorum. Simon Cass. l. 7. cap. 6.

Si oculus tuus fuerit simplex. ib. Intelligendum est de oculo intentionis, ut sit sensus: lucerna, id est, illuminatrix, atq; directrix, corporis tui, totius operationis tuæ, est oculus tuus, id est, ratio illuminata, vel intentio recta; quæ dirigit animam in agen-

in agendo ; ſicut lucerna illuminat hominem in eundo. Dionyſ. Carthuſ. hîc : Sicut qui propoſito præmio bombardas explodunt in orbem ligneum ; quò minùs à centro aberrent, oculum ſiniſtrum plerumque claudunt, ſolô utentes dexterô : ità claudendus oculus tot humanorum reſpectuum, obſervationum &c. Solus dexter largiſſimè aperiendus aſpiciendo DEO per ſinceram intentionem. Drexelius de Intent. l. 1. c. 1.

Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro &c. Luc. 9. 62. Cur, manu addictâ aratro, oculus inhibetur à vano aſpectu ? acſi oculis araremus, non manibus. Sed aratrô hôc polum, non ſolum, proſcindimus ; ſtellas ſerimus, non frumenta ; Dei viſionem ſeminamus, quæ oculis vult coli. Oculus intentio eſt, opus verò manus ; quæ fruſtra inſudat aratro, niſi eâm oculus inſtruat, & ducat. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Oculi ejus. Apoc. 1. 14. Oculi ejus intentio ejus : quia autem charitas ignis, flamma ignis eſt nimietas charitatis &c. Galfridus Abb. conc 34.

Alia Symbola.

Ex Veteri.

Dixitq; Deus fiat lux. Gen. 1. 3. Lux primo omnium creata ſignificat rectam mentis intentionem ; quæ omnia noſtra opera præire, & dirigere debet. Hugo à S. Vict.

Ambula coram me. Gen. 17. 1. Ille ambulat coram Deo, qui, quidquid facit, facit rectâ intentione pro Deo. Serviamus Deo in ſanctitate coram ipſo. S. Vincent. Ferr. ſ. de SSS. Trinit. *Ambula coram me.* Chaldæus : *Servias coram me.*

Projiciente Moyſe virgam *in terram, verſa eſt in colubrum.* Ex. 4. 2. 3. 4. elevante, verſa eſt in virgam. Bonæ, & malæ, actiones ſic à nobis ſunt. Et ſi terram ſpectamus, cùm agimus ; colubri fiunt actus malitiæ venenô tincti : ſin animum cœlo tollamus, virga Moyſis, opera cœleſti præmiô digna exiſtunt. Drexelius de recta Int. l. 1. c. 1.

Sanctifica mihi omne primogenitum. Ex. 13. 2. De filijs noſtris, ſcilicet actibus virtuoſis, Deus vult ſibi primogenitum offerri ; hoc eſt, intentionem. Regula Philoſophiæ : quod ultimum in executione, eſt primum in intentione. S. Vincent. Ferr. ſ. de Purif. B. V.

Decimas, & primitias tuas non tardabis reddere. Ex. 22. 29. q. d. principium, & finem ; inchoationem, & conſummationem, tam cogitationum, quàm ſermonum, vel etiam operum tuorum, Domino Deo tuo decimabis. Petrus Cellenſ. l. de panib. c 8.

In circuitu impij ambulant. Pſ. 11. 9. Sed circa ſe recurvi ſunt. Referunt omnia ad ſe ; nihil diligunt, nihil fugiunt, vel odiunt ; niſi propter ſe ; quia ſe ſuum finem ſtatuerunt. Sunt genus Sathan, qui circumivit terram, & perambulavit eam ; qui circumit quærens quem devoret. JEſus *perambulabat, Jericho.* Luc. 19. 1. *circuibat omnes civitates, & caſtella* Matth. 9. 35. Audis ex ſuis unum perambulantem in *innocentia cordis ſui,* Pſ. 100. 2. *Et Dominus in circuitu populi ſui,* Pſ. 124. 2. Circuit igitur & juſtus, & perambulat ; ſed circa Deum, circa centrum illius intellectualis ſpheræ ; cujus centrum eſt ubique, circumferentia nuſquam, niſi in ſe. Deſerit ſe juſtus, nihil refert ad ſe, ſed ad Deum ; nihil amat, nihil deſiderat, niſi propter DEUM : imò nec ſe vult eſſe, vel vivere, vel bene eſſe ; niſi ad Deum, & propter Deum. Joan. Gerſon tr. 9. ſup. Magnif.

Spirituum ponderator eſt Dominus. Prov. 16. 2. Per ſpiritum accipe mentis cogitationem, vel voluntatem, quam Deus ſolus ponderat, an ſit bona, an mala. 2. Spiritus ſignificat operis intentionem. Cornelius hîc.

Oleum effuſum nomen tuum. Cant. 1. 2. Oleo divinæ, & puræ, intentionis, unge caput tuum, & caput operum tuorum : ſcilicet intentionem ; quâ ſoli Deo placere ſtudeas. Sitque hoc oleum *ſicut unguentum in capite Aaron.* Pſ. 132. 2. *quod deſcendit in barbam* uſque ad oram veſtimenti : ut ità principium operis ungat ; ut etiam unctio perveniat ad medium, & finem, & quaſcunque minutiſſimas partes, & circumſtantias actûs : ut omnia, & ſingula, fiant ad gloriam Dei. de Ponte hîc Exh. 21. §. 3.

Ecce tu pulchra es &c. Cant. 1. 14. Dicit bis, *ecce tu pulchra es :* ut oſtendat, eam pulchram & interiùs, & exteriùs ; in opere, & intentione. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 3.

Læva ejus ſub capite meo. Cant. 2. 6. Meritò læva ſponſi ſub capite ſponſæ, ſuper quam caput ſuum reclinata ſuſtentet, hoc eſt, mentis ſuæ intentionem ; nè inclinetur, & incurvetur, in carnalia, & ſæcularia, deſideria. S. Bernardus tr. de diligendo Deo.

Vineæ florentes dederunt odorem ſuum. Cant. 2. 13. Singulæ vineæ, ſingulæ ſanctorum animæ ; quæ tot habent vites, quot virtutes ; ex his non ſuam, ſed Dei quærentes gloriam : alioquin non dicerentur *dare* odorem ſuum, ſed vendere ; ſi per bona opera laudis mercedem quærerent. de Ponte hîc Exh. 23. §. 2.

Oſtende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. Facies animæ, quâ Deum in ſuis actionibus reſpicit, eſt intentio finis, quem præſcribit. Ex qua, ut inquit Bernardus ſ. 40. in Cant. rectitudo operis, ſicut ex facie pulchritudo corporis, æſtimatur. *Oſtende mihi faciem tuam ; mihi,* inquam ; non hominibus, non alijs creaturis ; ſed *mihi* ſoli : quia *mihi*, & propter me, placere debes. de Ponte hîc Exh. 26. §. 3.

Sicut virgula fumi. Cant. 3. 6. Virgulæ comparatur ſponſa propter intentionis puritatem, & proficiendi velocitatem. Richardus à S. Vict. hîc.

Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis. Cant. 7. 1. id eſt, virtutum, & bonorum operum. Sicut calceamenta ornant, ac

decorant, pedes; ità intentiones rectæ ornant, & decorant, opera noſtra. S. Vincent. Ferr. ſ. 3. D. 1. adv.

Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui. Iſ. 1. 3. Cavit Deus Ex. 13. 13. nè ſibi aſinus offerretur; ſed *primogenitum aſini mutabis ove: quòd ſi non redemeris, interficies.* Bovem è contra tam gratum habuit; ut eum ſibi litari etiam præceperit. S. Baſilius cauſam dat: bos Dominum ſuum novit, nec, præter illum, aliud quidquam ſpectat: aſinus verò non Domini, ſed præſepis, ſed pabuli, & commodi ſui rationem habet. Didacus Niſſ. D. 4. Quadr. §. 3.

Facies eorum, & penna eorum, extenſæ deſuper. Ezech. 1. 11. Extenſas ſuas pennas, & capita ſurſum erecta, habebant: Deo hac viſione ſignificante; virtute præditos oportere intentiones ſuas in ſublime extollere, eas ad gloriam Dei exequendo. Cornelius in Prov. c. 16. v. 2.

Super quem videritis Thau, nè occidatis. Ezech. 9. 6. Idem ſignum iſtorum. Apoc. 7. 3. Thau eſt ultima litera Hebraici Alphabeti, ſicut ω. in Græco, per quod finem Græci ſignificant. Apoc. 1. 8. *ego ſum α. & ω. principium, & finis.* Sic etiam Thau ſignificat finem. Signati igitur hac literâ oſtendunt, quòd in ſuis operibus Deum ultimum finem ſpectaverint; ſeu quod uſque in finem perſeveraverint. Diez. conc. 4. in Com. Conf. Pontif.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Domine, ſalva nos! Matth. 8. 25. Totô corde clamat, excitatque Chriſtum; qui omnem intentionem in eum dirigit, & convertit. Simon Caſſ. l. 5. c. 2.

Rectas facite ſemitas ejus. Luc. 3. 4. Id eſt, non diſtortas. q. d. cavete, nè intentiones veſtræ ad terrena inclinentur. Hugo Card. hìc. Quomòdo *rectas*? quia nimirum *in circuitu ambulant impij*; ſed rectitudo pios decet. Recurvè, atque retrogradè, inſtar cancri, illi viam peragrant; qui ad ſeipſos amore propriô tracti continuò reflectuntur; & quocunque pergunt greſſibus affectionum extra ſemetipſos longè exeunt: quia circa palum proprij commodi alligati ſunt catenâ quâdam amoris, & cupiditatis. At è contrà juſti rectô itinere tendunt in Deum, & magis ac magis ipſum intrant; amoriſque pedibus ad ipſum, ſinè quavis retorſione ad ſemetipſos factâ, gradiuntur. Gerſon Lect. 2. ſuper Marcum.

Nota Chriſtus tactus in pede à Magdalena. Luc. 7. 38. in veſte ab hemorrhoiſſa; in latere à Thoma Jo. 20. 27. In quo intelligitur triplex imitatio appropinquantium ad Chriſtum: ſcilicet in effectu operationis bonæ, in habitu converſationis ſanctæ, in tolerantia paſſionis acerbæ. Per pedum inceſſus intelligitur rectitudo operationis bonæ. *Pedes eorum pedes recti.* Ezech. 1. 7. Per veſtimentum, honeſtas converſationis ſanctæ. In vulneribus Chriſtum contingimus, cùm ejus vulneribus ad tolerantiam armamur. S. Bonavent. in Luc. 8.

§. II.

Intentionis puræ exempla

Ex Veteri, & Novo.

Noe vir juſtus - cum Deo ambulavit. Gen. 6. 9. Cum ſtupore admiremur illius præſtantiam; quomodo tantum populum, tidentem, ludificantem, ſubſannantem, objurgantem, deſpicere, & ſuperare potuerit. Quomodo? ego dico: quia continuò ad oculum illum, qui falli, ſoporarique, nequit, reſpexit: ad hunc ſuæ mentis oculum direxit; atque poſtea hæc omnia, quaſi non eſſent, curavit. S. Chryſoſt. hom. 23. in Gen.

Non pepercisti unigenito filio tuo propter me. Gen. 22. 12. q. d. quòd rem tantam feciſti, hoc inde venit; quòd me ob oculos habuiſti, & reſpexiſti: nam ſi aliud quidvis propoſitum habuiſſes, ab opere concepto facilè deſtitiſſes. Didacus Niſſ. l. 11. c. 7.

Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum eſt. Pſalm. 53. 8. Sanct. Auguſtinus hìc: quare inquit *voluntariè*? quia gratis amo, quod laudo. Laudo Deum, & in ipſa laude gaudeo.

Trahe me poſt te. Cant. 1. 3. Non poſt tua, ùt quidam; qui non Deum, ſed quæ Dei ſunt, ſequuntur, & amant. Hugo Card. Prologo in Job.

Sub umbra illius, quem deſideraveram, ſedi. Cant. 2. 3. Non dixit, ſub umbra, quam deſideraveram; ſed *illius, quem deſideraveram.* S. Bernardus. q. d. ſe ad bene agendum non donis ſponſi, ſed ipſius purô amore permotum fuiſſe.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Hebr. *vexillum ejus ſuper me charitas.* Sotomajor: q. d. ſicut in acie bene ordinatâ ſolent milites, legiones, cohortes, & decuriæ, vexillum, ſeu vexilliferum, intueri ad victoriam, & gloriam; ſic ego ſponſum meum ſemper amori meo, velut ſcopum propoſitum habeo; atque omnes actiones meas ad eum dirigo, & exigo: ut ſint Deo gratæ, honeſtæ, & bene ordinatæ, & gloriâ dignæ. Cornelius hìc.

Inveni, quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam. Cant. 3. 4. Cur non dimittes? an ſicut Jacob Gen. 32. 26. ut benedicat tibi? Abſit. Requiſivi eum, ut facerem eum regem mihi: non ob benedictionis commoda; ſed propter ipſum. S. Bernardus ſ. 79. in Cant. iſta non vult eum dimittere; & fortè magis quàm Patriarcha, id non vult: quia nec pro benedictione quidem. Ille enim benedictione acceptâ dimiſit; hæc autem non ſic. Nolo, inquit, benedictionem tuam, ſed te. Eſcobar t. 1. mir. Chr. Obſ. 5.

Manus illius - plenæ hyacinthis. Cant. 5. 14. quia cuncta ejus opera, quæ, propter ſemetipſum operatus eſt, hyacinthina ſunt, id eſt, cœleſtibus

ſtibus plena rationibus, & conſilijs: & ad eum tendunt finem, ut nos ad cœleſtia evehant.

Plenæ hiacinthis. quia ſemper ad cœleſtia tendebant, in Patris gloriam operabantur; & corda hominum ad inquirendum regnum cœlorum excitabant. de Ponte hîc Exh. 24. §. 1.

Quem mittam? & quis ibit nobis? Iſ. 6. 8. q. d quis ità vadat affectus in Dominum, ut omnino Domino (*nobis*) vadat, non ſibi; non proprijs commodis curam impendat. Eſcobar t. 1. mir. Chr. Obſ. 4.

Incipiens à noviſſimis. Matth. 20. 8. Bonus ille paterfamilias idem ſtipendium dedit ultimis operarijs, quod primis; imò ultimi prælati ſunt. S. Greg. Niſſ. quia primi facta conventione venerunt; ultimi verò, nullâ acceptâ mercede, laborem ſuſceperunt. Primi ob mercedem, ſecundi ob amorem; & ideo tale diſcrimen inter illos. Sylveira in Luc. 1. quæſt. 24.

§. III.

De Intentione pura ſententiæ Biblicæ.

Ex Veteri.

In cuſtodiendis illis retributio multa. Pſ. 18. 12. S. Bernardinus ſ. de obed. Evang. non dixit pro cuſtodiendis.

Dico ego opera mea Regi. Anima mea illi vivet. Pſ. 44. 2. Pſ. 21. 31.

Anima mea illi vivet. Pſ. 21. 31. Per rectam intentionem vivimus Deo. Drexelius de Int. l. 1. c. 1.

Quemadmodum deſiderat cervus. Pſ. 41. 2. Aqua ſunt dona Dei, fons aquarum Auctor eſt donorum. Qui dona Dei propter Deum non amant, hi quaſi aquas, & non fontem, deſiderant. Hugo à S. Vict. hîc.

Confitemini Domino quoniam bonus. Pſ. 117. 1. Eſt, qui confitetur Domino, quia potens eſt; & eſt, qui confitetur, quia ſibi bonus eſt; at alius, quia ſimpliciter bonus eſt. Primus ſervus eſt, & timet ſibi: ſecundus mercenarius, & cupit ſibi: tertius filius, & defert patri. Sanct. Bernardus tr. de dilig. Deo prope finem.

Recti diligunt te. Cant. 1. 3. Particula illa *ideo* v. 2. nonnullam videtur involvere imperfectionem amoris propter Suavitatem, & dulcedinem uberum, & unguentorum. Paulò pòſt tamen ait: *recti &c.* indicans perfectionem dilectionis gradum ex parte intentionis puræ, quâ diligendus eſt Deus. de Ponte hîc Exh. 32. §. 3.

Hic ſcribet manu ſuâ Domino. Iſ. 44. 5. id eſt, ſicut ſervi inuri ſibi patiuntur aliquô ſignô, vel literâ, quæ perſonam dominorum ſuorum repræſentet: & milites etiam olim in manu ſua ſtigma militiæ ſuæ ferebant: ità qui Chriſti mancipatur ſervitio, & militiæ; in ſua manu ſcribet, & inuret hoc ſignum: *Domino.* id eſt: quidquid ſum, ſapio, loquor, & ago; ſolùm eſt dicatum Domino; ad cultum, & gloriam ejus. de Pont. hîc Exh. 27. §. 3.

Ex Novo.

Nemini dixeritis viſionem. Matth. 17. 9. Celat gloriam, non amorem: & magis amore, quàm ſpe gloriæ, vult nos ad ſe trahere. Sylveira hîc.

Euge ſerve bone, & fidelis. Matth. 25. 21. Quando quæris aliquid præter Deum, quod non quæris propter Deum; non es fidelis Deo. S. Bonav. ſ. 2. de ingreſſu ad ſapientiam. Hîc oſtenditur examen, quod fit in Judicio, quod eſt de duobus, ſcilicet, operibus bonis. Ideo dicit: *euge ſerve bone.* Sed modicum eſſet, facere opera bona, niſi fierent intentione rectâ; ideo dicit, *fidelis.* Regalia, quæ ſibi Deus retinuit de bonis operibus, ſunt; quòd fiant amore ſui, & ad utilitatem tuam; tecum diviſit per medium. Caveas ergo tu, nè ipſum defraudes; nè opera bona facias amore alterius, ſcilicet vanæ gloriæ, vel laudis; ſed ſolùm amore ſui; ut laudetur, & ametur: talis eſt fidelis. S. Vincent. Ferr.

Quid quæritis? Joan. 1. 38. Advertit S. Thomas, quòd hoc eſt primum verbum, quod Chriſtus in iſto Evangelio loquitur. Et congruè ait: quia primum, quod quærit Deus ab homine, eſt recta intentio. Sylveira hîc. q. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Nè putemus, nos præmiô carituros, ſi pro præmio non laboremus: imò ob hoc ipſum præmium erit majus. S. Chryſoſt. hom. 5. in ep. ad Rom. apud Drexelium de recta intent. l. 1. cap. 7.

Magna res amor; ſed ſunt in eo gradus. Sponſa in ſummo ſtat. Amant enim & filij; ſed de hæreditate cogitant. Suſpectus eſt mihi amor, cui aliud quid adipiſci ſpes ſuffragari videtur. Purus amor mercenarius non eſt. S. Bernardus ſ. 83. in Cant.

Vides miſer homo; quia totum eſt vanitas, totum ſtultitia, quidquid facis in hoc Mundo; præter id ſolum, quod in Deum, & propter Deum, & ad honorem Dei, facis. S. Bernardus ſ. de hum. miſeria.

Antequam inchoes opus, quod aggredi vis; conjice, vel erige, primùm interiorem aſpectum in Deum: & ubi ſenſeris te ideo illud velle agere, quia Deus vult, & gratum habet; tunc demum opus incipe. Bloſius Sacello animæ §. 3.

§. IV.

Intentio optima, ut placeas Deo.

Fuit autem Dominus cum Joſeph. Gen. 39. 21. Joſeph unum habebat propoſitum, placere Deo. Hoc nullâ varietate temporis immutatum eſt; nec fratrum invidiâ, nec conditione ſervitutis, nec ætatis illecebris, nec dominæ repromiſſis, nec ſqualore carceris, nec poſtea tumore Ægyptiæ poteſtatis: ſed ſemper unus fuit; & veritatem, ùt diximus, temporum ſibi redimens, malos dies vertit in bonos. S. Hier. c. 5. in ep. ad Epheſ.

Domine, in lumine vultûs tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt totâ die. Pſ. 88. 16. 17. Alius ambulat in lumine vultûs ſui; ſollicitus facere ſuam voluntatem, & beneplacitum cordis ſui conſiderans: alius ambulat in lumine vultûs humani; in eo ſemper intentus, quid hominibus placeat, quid Mundus judicet. Sanct. Bernardus ſ. de volunt. noſtra cum Dei.

Ego dilecto meo, & Dilectus meus mihi. Cant. 6 2. Acſi ipſa ſola, & ille, in Mundo eſſent. Meritò columba appellatur anima, quæ omnibus renuntiat, ut Chriſtum quærat; quæ ità ſoli Deo placere ſtudet, acſi cum illo ſolo ſola in Mundo eſſet. de Ponte hîc Exh. 3. §. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Diligenti Deum ſufficit, ei placere, quem diligit: quia nulla major eſt repetenda remuneratio, quàm ipſa dilectio. S. Leo ſ. 7. de jejun. ſeptimi menſis.

Ad hoc creatus es, ut Conditori tuo placeas, ut Domino tuo ſervias; & tu de mercedibus cogitas? -- Verè ignoras, quantum bonum ſit placere Deo. Si enim ſcires; nunquam aliquid aliud extrinſecus mercedis, aut muneris, expeteres. Neſcis. quia major augetur tibi merces; quando non ſpe mercedis operaris, ſed ſtudiò placendi? Sanct. Chryſoſtomus de Comp. cord. l. 2.

Deum, ùt patrem, verere; bonorum operum ſtudio incumbe: quia bonum eſt Patri morem gerere; etiamſi ex ea re nihil quæſtûs ad te rediturum ſit: hoc ipſum merces eſt, Patri placere, atque inſervire. S. Greg. Naz. Orat. in S. Baptiſma.

Primus contemplationis gradus iſte eſt, ut inceſſanter conſideremus, quid velit Dominus? quid placeat ei? quid acceptum ſit coram ipſo? Sanctus Bernardus ſ. 5. de verb. Iſ.

Unum eſt, quod mens cujuſque Fidelis debet aſſiduè, ſolerter attendere, & intrà ſemetipſam ſollicitâ ſemper inquiſitione verſare: ſcilicet utrùm placeat Deo, quod egit? an & in ejus vita Deus, vel operibus, delectetur? Quid enim prodeſt, quidquid faciat homo; ſi hoc non placeat Deo. B. Petrus Dam. ſ. 5. ep. 3.

Nulla major dignitas Creaturæ, quàm ſuo placere Creatori. S. Thom. Vill. conc. 3. de S. Joan. Bapt.

Quod poteſt eſſe gaudium adæquans lætitiam, quæ capitur; eò quòd tibi placeatur! Sanct. Franciſc. Saleſ. l. 9. cap. 11.

§. V.

Intentio judicat omnes: Ex bona, vel mala; bonum, aut malum opus.

Ex Veteri, & Novo.

VIde num. 16. 2. 17. 18. thurificantes 250. proceres. Dixiſſes totidem eſſe Sacerdotes. Sed intentio erat, ut Moyſen & Aaron in odium populi traherent. Drexel. de Int. lib. 1. cap. 8.

Judith cap. 10 3. comitur; non ut laſciviæ ſerviat, ſed ut laſcivum obtruncet. Quid dixiſſes de hac vidua, cùm obſeſſa ex urbe ad conopæum hoſtis egreditur ornatâ, theſaurum, & opes, domò efferens? Lucretia eſt, quam Helenam putabas: non eſt Dalila; Rachel eſt. Oliva fer. 4. Dom. 4. Quadrag.

Si offeratis cœcum ad immolandum, nonne malum eſt? Malach. 1. 8. Remigius, & Sanct. Hieronym. victima Dei, eſt bonum aliquod, ùt oratio, eleemoſyna &c. Verùm cœca eſt victima; ſi animus offerentis non eſt illuſtratus luce veritatis; vel ſi non eſt intentio ſimplex ejus, qui offert. Cornelius hîc.

Vulpes foveas habeat. Matth. 8. 20. Ex hac reſponſione elicitur; quòd ſcriba perversâ intentione dixit, *ſequar te:* volebat utique converſando cum CHRISTO congregare ſibi divitias. Quoniam enim literatus fuit; cogitavit multis infirmis à CHRISTO ſanitatem acquirere: ſicque volebat pecuniam multam à ſanatis colligere. Dionyſius Carthuſ. hîc.

Tu es CHRISTUS Filius DEI vivi. Matth. 16. 16. & ſtatim audit: *beatus es Simon-Bartona.* v. 17. Matth. 8. 29. videntes CHRISTUM dæmones clamaverunt: *JESU Fili DEI;* ſpernitur tamen eorum confeſſio. Sanct. Auguſtinus hom. 17. ex. 50. O Domine! hoc tibi dixerunt & dæmones, quare illi non ſunt beati? quare? quia dæmones hoc dixerunt timore; Petrus amore.

Phariſæus, & Publicanus. Luc. 18. 10. Cur Phariſæus, referens ſuas laudes, damnatur; cùm tamen Ezechias, Job, & Zachæus, in ſuis commendationibus, approbentur? Intentio judicat omnes. Ezechias ait 4. Reg. 20. 3. *obſecro, Domine, memento quæſo &c.* Samuel laudes ſuas 1. Reg. 2. 26. *puer autem Samuel proficiebat*, ad utilitatem proximorum, & ad gloriam DEI, referebat. Job de ſe cap. 29. 15. *oculus fui cæco &c.* ut famam ſuam defenderet: nam ei amici objiciebant, malorum cauſam peccatum. cap. 4. ſ. 7. *nunc venit ſuper te plaga &c.* Sylveira hîc. q. 3.

Ex

Ex Patribus, & aliis.

In disciplina Christiana non tam quæritur, utrùm pius animus irascatur? quàm, quare? nec utrùm sit tristis? sed unde? nec utrùm timeat? sed cur timeat? S. August. l. 9. de Civ. c. 5.

Videtis, quia non quid faciat homo, considerandum est; sed quô animô, & voluntate, faciat? Facta est traditio à Patre, facta est traditio à Filio, facta est traditio à Juda. Hoc fecit Pater, & Filius, in charitate; fecit autem hoc Judas in proditione. In eodem facto invenimus Deum Patrem, in quo invenimus Judam. Patrem benedicimus, Judam detestamur: benedicimus charitatem, detestamur iniquitatem. S. Aug. tr. 7. in ep. Joan.

Deus non secundùm bonorum operum eventum, sed juxta factoris propositum, coronas elargiri solet. Etiamsi duos obolos conferas, accipiet. Idem in docentibus faciet. Sanct. Chrysostomus hom. 3. in epist. 1. Cor. cap. 1.

Quod est corpus sinè vitâ, hoc est opus sinè intentione bonâ. Richardus à S. Vict. tr. 1. de statu inter. hom. c. 7.

Cùm nihil aliud sit virtus, quàm affectio ordinata, & moderata; ex intentione bona agitur, ut sit affectio ordinata; & per discretionem efficitur, ut sit moderata. Idem de arca myst. cap. 23.

§. VI.

Intentio non pura, non recta.

NOn bonam rem facis, stultô labore consumeris. Ex. 18. 17. 18. Sic multi carentes bonâ intentione.

Botrus Cypri Dilectus meus. Cant. 1. 13. Pudet encomij! Dilectus est, si botrus est. Oliva s. 6. D. 1. Quadr.

Vinum tuum mistum est aquâ. Is. 1. 22.

Bonus est Dominus sperantibus in eum. Thr. 3. 25. *animæ quærenti illum.* Sanct. Bernardus s. 9. in Psalm. qui habitat: ipsam numeri discretionem prudenter adverte; quòd sperantes quidem in eo pluraliter dixerit, quòd hoc videatur commune multorum: quærentem verò eum singulariter, quod singularis sit puritatis, singularis gratiæ, singularis perfectionis; non modò nihil sperare, nisi ab eo; sed nihil quærere, nisi eum, quòd si bonus illis, quantò magis isti?

Ingressus vidi; & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio &c. Ezech. 8. 10. In reptilibus cogitationes omnino terrenæ signantur: in animalibus verò jam quidem aliquantulum à terra suspensæ; sed adhuc mercedis præmia requirentes. Nam reptilia totô corpore terræ inhærent; animalia verò ventre à terra suspensa sunt; appetitu tamen gulæ ad terram semper inclinantur. Sanctus Gregorios Mor. l. 26. cap. 8.

Statua Nabuchodonosor prodigium erat pretij ex auro, argento, ære, ferrô. Dan. 2. 32. 45. Sed quia imum statuæ firmum non erat; pedes lutei, & fictiles; ideò pretiosam hanc molem lappillus unicus sic contrivit; ut nec testula quidem fuerit relicta, quæ possit esse usui. Sic mala intentio bonum opus quod cunque sic conterit, ut ei prorsus nihil relinquat boni. Drexel. de Int. l. 1. c. 8.

Facti sunt quasi arcus dolosus. Os. 7. 16. Arcus pravus, vel dolosus, sunt; qui intentionem, quam in Deum dirigere debebant, dirigunt ad creaturas. Corn hic.

Dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones. Luc. 10. 19. Serpentes, id est, dæmones, qui habent venenum in ore, ùt serpentes; & in cauda, ùt scorpiones: qui actionem bonam nituntur corrumpere in principio, & in fine: in principio intentionem corrumpendo: in fine vanam gloriam suggerendo. Apoc. 9. 19. *potestas equorum in ore eorum est, & in caudis eorum.* Hugo Card. hîc.

Quanti mercenarij &c. Luc. 15. 17. Mercenarij abundantes in domo paterna illos insinuant; qui non filiali amore, sed mercede quâdam rerum labentium, & futurorum bonorum, Deo serviunt. Simon Cass. l. 6. cap. 16. Mercenarius est, qui Deo non pro Deo servit. Mercenarius est, qui occasione, non veritate CHRISTUM annuntiat. Mercenarius est, qui quæ sua sunt, non quæ JESU CHRISTI, quærit. Hujus panis, est Sapientia carnis, seu commoditas temporalis. Hic non comedit panem similaginis filiorum, non hordeaceum servorum; sed panem porcorum, furfuris, sive palearum. Petrus Cell. c. 16. de pane mercen.

Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducâstis ex panibus meis. Joan. 6. 26. Propter carnem me quæritis, non propter spiritum. Quàm multi non quærunt JESUM, nisi ut illis faciat bene secundùm tempus! impletur quotidie talibus Ecclesia: vix quæritur JEsus propter JEsum. V. Beda hic. Similiter Sanct. August. tr. 15. in Joan.

Titulus XVI.

INTERIORA.

§. I.

Præ exterioribus cura.

Ex Veteri.

Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ; & factus est homo in animam viventem. Gen. 2. 7. Cur non etiam in corpus vivens? Non videtur Deus de exterioribus curare. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 7. Obs. 6.

Mansiunculas in Arca &c. Gen. 6. 14. q. d. linies eam luctaturam cum fluctibus: sed, quia fieri potest, ut bitumen tibi ad omnia non sufficiat, malo exteriora non liniri, quàm deesse interioribus, quô oblinantur. Oliva l. 10. Strom. §. Renovamini spiritu.

Qui prior egressus est, totus rufus erat, & totus in morem pellis hispidus. Gen. 25. 25. Cur exterior species Esau accuratè describitur non Jacob? Scriptura utriusque qualitates juxta ingenium describit. Esau totus in exterioribus, Jacob in internis. Esau venator, & agricola; Jacob vir simplex habitabat in tabernaculis. Sylveira in Matth. 15. l. 6. c. 1.

Offerent - caput, & cuncta, quæ adhærent jecori; intestinis, &c. Levit 1. 8. Volebat ex pecore interiora, scilicet viscera, tantùm habere. O quantô numerô sunt ij, qui cor, & seipsos, Mundo donant; & solùm tibi donant exteriora. *Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intrà me sunt.* Psalm. 102. 1. Stella de amore Dei Medit. 56. Dum præcepisti, ut te totô corde, & mente, diligeremus; vis ut tibi nostræ animæ interiora donemus. Idem ib.

Ex toto corde suo omnes orabant Deum. Judith 4. 17. Ex corde Deum non colit, qui externô solùm cultu colit, affectu vanô. Velloso hîc.

Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulâsti. Job 10. 10. Cortex casei immundus; præcordia lactis referunt puritatem. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 7. obs. 6

Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus. Psal. 44. 14. Omnis in abscondito decor justi latet: cùm è contra improbus cuncta sua ornamenta corpore præferat, & ostendat. Didac. Niss. s. 2. die Cin. §. 2.

Cor mundum crea in me Deus. Psal. 50. 12. Non petit sibi novos dari, aut creari, pedes, quibus velociùs ambulet; aut novas manus, quibus fortiùs operetur; non novam linguam, quâ eloquentiùs loquatur; non aures, quibus audiat subtiliùs; non denique alios oculos, quibus proximi necessitatem benigniùs intueatur. Hæc enim nihil sunt, si cor non rectè se habeat, & animus vitijs sit oppletus. At unicum cor mundum sibi dari postulat, & spiritum novum: quæ cùm renovata fuerint, cæteræ facultates sensitivæ renovatæ sunt. Besseus D. 12. Pent.

Fiat cor meum immaculatum. Ps. 118. 80. Pilatus, & Pharisæi, lavant manus. Stella in Luc. 11. v. 39.

Lectulus noster floridus. Cant. 1. 16. Sed diu quæsitus in florido lectulo sponsus inveniri non potuit. Nimirum toti in eo sumus, ut externa vireat observantia: & Christus cordis pulchritudine pene solâ delectatur. Si flosculus desit, si lectulus non oleat, de religione conclamatur. Exoriuntur in corde spinæ, nec ullus lamentatur. Oliva t. 2. Stromat. hîc.

Magnus in medio tui sanctus Israel. Is. 12. 6. Non tantùm est circa te, sed intrà te, in interiori cordis tui: quia proprium opus Christi, est, componere partes secretiores animæ; intrà se, & cum Deo, inclinationes extinguere. Exteriora flagella, sancta quidem sunt, si in Deum referantur; sed in his pura sanctitas non consistit. Idcirco licèt aliquis in jejunijs magnos progressus fecerit, silentium observet &c. si tamen cum his omnibus intrà cor ejus passiones ebulliunt, si inani gloriâ inflatur, si regnat in eo ira &c. pro certo habeat, se ad salutem, qui JEsus est, non pervenisse. Diez Circumcisio D.

Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Joel. 2. 13.

Ex Novo.

Nisi abundaverit justitia vestra. Matth. 5. 20. Pharisæorum justitia in Sacrificio, & aspersione effusi sanguinis; Discipulorum Christi in sacrificio contriti cordis. Illorum in circumcisione carnis; istorum in circumcisione cordis. Illorum in custodia Sabbathi temporalis. Illorum justitia in actionibus corporalibus; Discipulorum verò, & omnium Christianorum, & in virtute animæ, internisque virtutibus. Simon Cass. l. 10. c. 17.

Accessit ad eum Centurio, rogans eum. Matth. 8. 5. Cur Centurio non accedit Christum *adorans*, ut Archi-Synagogus? Matth. 9. 18. & alij Matth. 14. 33. Matth. 20. 20. Marci 5. 6. Resp. fides magna in Centurione actibus internis charitatis, humilitatis, obedientiæ, contenta est; & de exteriori adoratione non multùm curat. Sylveira in Matth. 8.

Dicebat intrà se. Matth. 9. 21. Non in multiloquio, nec in externorum operum vano fulgore, sibi complacet Deus; qui, quæ cordi sunt homini, ea æstimare, accipere, gaudet. Baeza t. 2. l. 10. c. 7.

Non surrexit - major Joanne Baptistâ. Matth. 11. 11. Unde nullus major? Salvator aliquid arduum in virtute præ cæteris in ipso cognovit;

gnovit; unde cœteris prætulit. Sibi soli cognitæ sunt omnium hominum mentes: qui non ex eo, quod exteriùs agitur, homines approbat, aut alios alijs præfert; sed ex eo, quod interiùs splendet. Simon Cass. l. 3. c. 3.

Non lotis manibus manducare. Matth. 15. 20. Nihil ad cultum corporis, nihil alienis oculis placitum, suos Discipulos Christus docuerat; sed omnem mundi corporis contemptum. Regni cœlorum urbanitatem docebat JEsus, & animarum nitidatem; non corporum baptismata prædicabat. Interioribus suis intenti exteriorem cultum per omnia parvipendunt. Idem l. 11. c. 21.

Hoc est corpus meum. Matth. 26. 26. Illud Dominus præstare cupit in nobis Corpore suô, quod verbis suis præstitit, & effecit in azymo: nimirum ut totus panis in Christum conversus est, solô candore, odoreque, superstite; qui tamen nutrit ùt esca: ità integram amat cordis nostri conversionem in se. Plerique colorem mutant, non cor. Pannô leguntur, exuuntur sericô, comam tondent: cœterùm sub Eliæ pallio fastus latet Jezabelis. Oliva l. 9. Strom. hic.

Erant justi ambo ante Deum. Luc. 1. 6. An in hominum conspectu justi non erant? cur eos laudat de justitia, non apud homines, sed *ante Deum?* Titus Bostr. justum esse ante Deum, id demum solidæ, perfectæque laudis est; qui hominum corda exactè perspecta habet. Etenim secundùm externam faciem multi coram hominibus habentur justi; qui tamen, propter latens in pectore venenum, non sunt ejusmodi. de Castillo. Illat. 115.

Laudatur Magdalena, reprehenditur Pharisæus. Luc. 7. quia hujus obsequia in excipiendo Christo erant solùm exteriora; Magdalenæ plura in corde, quàm exteriori opere, fides viva, dilectio fervens &c. quibus carebat Pharisæus. Nihil in ea fuit, quod à corde non procederet; nihil simulatum. Id. ib. Et hæc quidem extrinsecus cuncta faciebat: ea verò quæ in secreto mentis agitabat, multò his erant ignitiora, multoque majora; quæ tantummodo Deus ipse cernebat. S. Chrysost. hom. 6. in Matth.

Intravit in quoddam castellum; & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam. Luc. 10 38. Cur Evangelista non explicat salutationes, & verba, quibus Christus exceptus? Simon Cass. l. 9. c. 33. exceperunt Christum ampliùs mente, quàm corpore; animô, quàm hospitiô.

Jejuno bis in Sabbatho. Luc. 18. 12. Ezechias autem sic loquitur Is. 38. 3. *obsecro Domine, memento quæso, quomodo ambulaverim coram te.* Uterque commendat sua opera; indeque repulsam patitur Pharisæus, & Ezechias præmium refert. Eucherius l. 4. in lib. Reg. ecce Pharisæus justificavit se in opere, Ezechias justum se asseruit etiam in cogitatione; atque unde ille offendit, inde iste Domino placuit. Cur hæc? nisi quia Deus singulorum verba pensat, & in ejus aure superba non sunt, quæ humili corde proferuntur. Baeza t. 2. l. 10. c. 7.

Percutientes pectora sua. Luc. 23. 48. Percussio illa pectorum, non erat emendatio, sed solidatio, scelerum; ubi per fidem non convertebantur ad Christum. *Revertebantur* ad domos, non autem ad se ipsos: *revertebantur* ad domicilium proprium, sed non *revertebantur* ad Dominum. Simon Cass. l. 13.

Si non lavero te, non habebis partem mecum. Joan. 13. 8. Non dicit, si non lavero pedes; sed te. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 7. Obs. 6. Sect. 1.

Non tantùm pedes meos; sed & manus, & caput. Joan. 13. 9. De corde tacet; quod debebat inprimis Christo offerre lavandum. Baeza l. 3. c. 7. §. 22.

Tunc Simon & ipse credidit. Act. 8. 13. Accesserat Simon magus ad hoc lavacrum; baptizatus est, sed non illuminatus: corpus quidem lavit aquâ, cor autem non illustravit spiritu. S. Cyrill. Jerosol. præfat. in Catech. Non est speciosa fides, vel confessio in ore; si dilectio non sit in corde. Rupert. l. 8. in Matth.

S. Paulus, cùm patrem Publij, apud quem Melitæ triduo hospes erat, ùt scribit Luc. Act. 28. 8. febribus, & dissenteriâ vexatum, solâ manuum impositione sanavit: suum verò Timotheum à stomachi dolore, alijsque multis infirmitatibus, non absolvit. Cur erga barbarum tam beneficus, erga discipulum tam parcus? Respondet S. Greg. mor. l. 47. c. 11. curatum à Paulo Paganum non Christianum. quia hic totus intus vivebat; cùm tota hominis gentilis vita, & voluptas, in corpore posita esset; ut Paulus, tanquam prudens Medicus, ingenio cujusque, & conditioni, antidotum aptârit. Didac. Niss. s. 2. die Cin. §. 2.

Renovamini spiritu mentis vestræ. Eph. 4. 23.

Finis præcepti est charitas de corde puro, & fide non ficta. 1. Tim. 1. 5.

Multùm hos oculos exteriores diligis; multùm illum interiorem negligis. - Tota opera nostra, fratres, in hac vita est, sanare oculum cordis, unde videtur Deus. Ad hoc sacrosancta mysteria celebrantur, ad hoc sermo Dei prædicatur; ad hoc agunt, quidquid agunt divinæ, sanctæque, Literæ: ut purgetur illud interius ab ea re, quod nos impedit à conspectu Dei. Sanct. August. s. 18. de Verb. Dom. apud Oliva t. 3. conc. 10.

§. II.

Exteriora, & interiora, bona sint.

Arcam de lignis Setim compingite, - & deaurabis eam auro mundissimo intus, & foris. Ex. 25. 10. 11. Quidquid in Christo erat, sive intus, sive foris, totum eximium, excellentissimum. Sylveira in Marc. 7. 37.

Cur Enoch integrô ornatu defertur in paradisum. Gen. 5. 24. 4. Reg. 2. 13. - Elias verò projicit Elisæo pallium, cùm raperetur? Abulensis dat rationem. q. 5. ad c. 5. Gen. ob quam

Enoch non est visus transferri, sicut Elias: quia nullus tunc erat dignus videre eum transferri; sicut vidit Elisæus Eliam: quia sanctus vir erat. Hinc prioris dubij datur ratio: Enoch non habuit socium justum, cui tale pignus relinqueret; sicut Elias Elisæum. Sed cur ad recipiendum pallium Eliæ requiritur vir justus? quia æquum erat, ut illò palliò non nisi justus operiretur: nè, qui tale haberet operimentum, exteriùs appareret justus; cùm interiùs sit peccator. de Castillo Illat. 20.

Quæsivit lanam, & linum. Prov. 31. 12. Ex lino confecit interiorem; ex lana exteriorem amictum. Pinna Eth. 27. S. August. s. 217. de temp. invenies dicentem tibi: sufficit mihi conscientia mea. Deum colo, & Deum adoro; quid mihi opùs est ad Ecclesiam ire, aut visibiliter Christianis misceri? Linum vult habere sinè lanâ. Non novit, neque commendat, talia opera mulier ista. Invenit hæc mulier lanam, & linum, & fecit utile.

Sicut fragmen mali Punici, ità gena tua. Cant. 4. 3. Gilbertus s. 25. in Cant. bona equidem hæc fractio, per quam interior cœpit virtus eminere; & quæ in carnis cortice continebatur, erumpere gratia: per hæc fragmenta salutis se nobis ubertas effudit. Audiant hæc peccatores illi, qui sibi blandiuntur de intima animi contritione; cùm nihil patiantur in splendore vultûs, in ornatu corporis, in abundantia convivij, in risu, in hilaritate, non esse integrum. Baeza t. 3. l. 15. c. 7. in Luc. 18.

Pone me ùt signaculum super cor tuum, ùt signaculum supor brachium tuum. Cant. 8. 6. Duabus in partibus corporis signum suæ dilectionis imprimi cupit sponsus; in corde, & brachio: cor enim intimos animi affectus significat; brachium verò opera. Pinna Ethol. 27.

Plorans ploravit. Thren. 1. 2. Secundùm Scripturarum sacrarum idioma rectè Christi Ecclesia plorans plorare dicitur, sicut & gaudiò gaudere, & vitâ vivere. Quia profectò, sicut magis aliquid, & significantiùs est, vitâ vivere, & gaudiò gaudere; quàm simpliciter gaudere, & vivere: ità majus est dicere, *plorans ploravit*: ut ubertatem insinuet, & perfectæ compunctionis interiùs, & affluentiam demonstret lacrymarum exteriùs: quatenus non minùs exterior, quàm interior, homo, ad integrum reformatus, abluatur. S. Paschas. hic.

Arefacta est continuò ficulnea. Matth. 21. 19. Viderunt ficum aridam factam à radicibus. A radicibus arida facta est: quia non solùm in conspectu hominum, qui exteriùs vident; sed in conspectu Dei, qui interiùs videt, exsiccata est: perdidit enim gratiam Dei, & gratiam hominum. Hugo Card. hic.

Percutiebat pectus suum. Luc. 18. 13. ut intimam cordis sui exprimat pœnitudinem. Quis enim credat, cor esse verè contritum in eo, cui omnia externa sunt integra, & vel à quovis parvo vulnere libera. Baeza t. 3. l. 15. c. 7.

Titulus XVII.

INTERPRETATIO.

§. I.

Bona.

Ex Veteri.

Bibensq; vinum inebriatus est. Gen. 9. 21. Inebriationem Noe Theodoretus q. 65. sic interpretatur: ille primus hominum, compressis uvis, ignorans, quantum esset bibendum, incidit in ebrietatem. Ab inexperientia profecta est ebrietas Noe, non ab intemperantia.

Negavit Sara dicens: non nisi, timore perterrita. Gen. 18. 15. Videtur magnum crimen, coram Deo omniscienti mentiri. Sed Scriptura excusat: *timore perterrita.* Sylveira in Luc. 8. c. 27. q. 3.

Ego sum primogenitus tuus. Gen. 27. 19. Mendacium Jacob S. August. l. contra mendacium sic excusat: Jocob, quod matre fecit authore, ut patrem fallere videretur; si fideliter, & diligenter, attendatur; non est mendacium, sed mysterium. Per hædinas pelles peccata; per eum verò, qui eis se operuit, ille significatus est: quia non sua, sed aliena, portavit.

Nolite pavere, neq; vobis durum esse videatur. Gen. 45. 5. Veniam promittit, qui offensam excusat. Joseph, quâ potest, arte extenuat fratrum suorum delictum; ut eorum levet animos, & metum pellat. Oleaster: nec vindicat peccatum, neque saltem exprobrat; sed peccatum opus bonum efficere nititur, imò opus Dei. Alvarez Illustr. 241. hic.

Pro salute vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum. Gen. 45. 5. S. Ambr. l. de Joseph c. 12. quàm pia fraternitas, quàm dulcis germanitas! ut etiam parricidale excuseturadmissum, dicens; illud divinæ providentiæ fuisse, non impietatis humanæ: quandoquidem non ab hominibus oblatus ad mortem, sed à Domino missus sit ad vitam.

Ex Novo.

Et visò eò rogabant, ut transiret à finibus eorum. Matth. 8. 34. Cur hoc petierunt? S. Chrysost. hom. 29. in Matth. tribuit ingratitudini. S. Hier. hic de humilitate eorum interpretatur. Quòd rogant, ut transeat à finibus eorum; non de superbia hoc faciunt, ut nonnulli interpretantur, sed de humilitate: quia se præsentiâ Domini indignos judicabant. Sic sentit S. Paschasius, Albertus Magnus, Bonaventura.

Cùm

Cùm autem dormirent homines. Matth. 13. 25. Cur homines, & non servi, vel custodes, dicuntur dormientes ? Cajetan: non dicit custodes: si enim dixisset custodes; negligentiam custodum accusari intelligeremus. Sed *dicit homines*; ut inculpabiles intelligamus, naturali somnò occupatos.

Nescitis, quid petatis. Matth. 20. 22. Charitas omnia interpretatur in meliorem partem. Noverat Dominus ambitionem Discipulorum, peterent primos accubitus; non tamen ideò ambitiosos, & arrogantes, vocat; imò excusare videtur, quòd ex ignorantia lapsi fuerint. Fernandius in Gen. 3. Sect. 10.

Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Matth. 26. 41. Dormierunt tres discipuli in horto, qui justi fuerant vigilare, & orare. Eos Dominus non acriùs increpat; non somnolentos, pigros, inobedientes, vocat; sed infirmitatem carnis incusat, ut eos excuset. Idem ib.

De qua septem dæmonia exierant. Luc. 8. 2. Cajetan: noluit dicere, quæ subjecta fuerat universis vitijs; sed excusando quodammodo eam, & dæmones accusando, dixit: *de qua &c.*

Pater! dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt. Luc. 23. 34.

Quòd Nicodemus nocte venerit ad Christum, Joan. 3. 2. malevoli sinistrè interpretabantur; benè tamen Patres. V. Beda: venit Nicodemus ad ipsum nocte, cupiens secretâ allocutione ejus pleniùs discere mysteria fidei, cujus apertâ ostensione signorum aliquatenus jam rudimenta perceperat. Rupertus: venit nocte Nicodemus, ut audiret JEsum sinè turbâ: doctrinæ aptum nocturni silentij bene captavit otium. Albertus M: nocte venit, & secretum significat: quia extra strepitum discere veritatem voluit.

Ex Patribus.

Nunquam potest esse scelus tam clarum, ut defensioni locus non sit. Lactantius l. de ira Dei.

Excusa intentionem, si opus non potes: puta ignorantiam, puta subreptionem puta casum. Quòd si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusat; suade nihilominus ipse tibi, & dicito apud temetipsum; vehemens fuit nimis tentatio. Quid de me illa feciisset si accepisset in me similiter potestatem. S. Bernardus s. 40. in Cant.

Etiamsi perperam factum quid deprehendas; nec sic judices proximum; magis autem excusa. Excusa intentionem, si opus non potes. Idem ib.

§. II.

Interpretatio mala.

Nunquid Job frustrà timet Deum ? Job. 1. 9. Pineda: observanda est Job sanctitas mirabilis, cui nihil à Sathana objicitur, præter intentionem, quam pravam esse mentitur, & ignorans certis calumnijs criminatur. *Bona in mala convertens insidiatur, & in Electis imponet maculam.* Eccli. 11. 33. Alvarez Illustr. 241. Animadverte improbitatem: cùm ea, quæ dicta erant, incessere non posset; animi sententiam insectatur; & ad ea, quæ latent, se idcirco refert. Olimpiodorus. apud Escobar. lib. 7. Sect. 3. Obs. 6.

Nunquid interficiet semetipsum ? Joan. 8. 22. Quid sanctius Dei verbis: *quò ego vado, vos non potestis venire.* Ea est vitij, livorisque dolabra; ut exasciare possit laurum in patibulum. Oliva. f. 2. D. Quadr.

Amantium cœca judicia sunt, ajebat Theophrastus. Adde, & odientium. Naxera in Jos. 1. §. 32.

TITULUS XVIII.

INVIDIA.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Comparatur tenebris.

Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte, sic palpabunt in meridie. Job. 5. 14. Quia tristantur de aliorum bonis: & lux, quæ alijs affulget, invidiæ tenebras offundit; quod grave miseriæ genus est. Pinna Eth. 225.

Si homo lucis esse cœpisti, quæ sunt Christi gere: quia dies, & lux, est Christus. Quid in zeli tenebras ruis ? quid te nubilò livoris in volvis ? quid invidiæ cœcitate omne pacis, & charitatis, lumen extinguis ? Sanct. Cyprianus l. de zelo, & livore.

Non sic nubes cœlum, nox diem, solem caligo, quomodo mentem cœcat, & tenebrat, invidia. S. Chrysol. f. 48.

Alia Symbola, Figuræ.

Ex Veteri, & Novo.

Consurrexit Cain adversùs fratrem suum Abel, & interfecit eum. Gen. 4. 8. Revixit Cain, qui ob solam invidiam peremit proditoriè fratrem: Ismaël, qui persequebatur Isaac, ad utriusque hominis mortem: Esau, qui abs re voluit interficere, ùt impunè potuisset, &c. Simon Cass. l. 15. de justitia Christ. c. 4.

Enoch non est visus transferri, sicut Elias: quia nullus tunc erat dignus videre eum transferri; sicut vidit Elisæus Eliam: quia sanctus vir erat. Hinc prioris dubij datur ratio: Enoch non habuit socium justum, cui tale pignus relinqueret; sicut Elias Elisæum. Sed cur ad recipiendum pallium Eliæ requiritur vir justus? quia æquum erat, ut illò palliò non nisi justus operiretur: nè, qui tale haberet operimentum, exteriùs appareret justus; cùm interiùs sit peccator. de Castillo Illat. 20.

Quæsivit lanam, & linum. Prov. 31. 12. Ex lino confecit interiorem; ex lana exteriorem amictum. Pinna Eth. 27. S. August. s. 217. de temp. invenies dicentem tibi: sufficit mihi conscientia mea. Deum colo, & Deum adoro; quid mihi opùs est ad Ecclesiam ire, aut visibiliter Christianis misceri? Linum vult habere sinè lanâ. Non novit, neque commendat, talia opera mulier ista. Invenit hæc mulier lanam, & linum, & fecit utile.

Sicut fragmen mali Punici, ità gena tua. Cant. 4. 3. Gilbertus s. 25. in Cant. bona equidem hæc fractio, per quam interior cœpit virtus eminere; & quæ in carnis cortice continebatur, erumpere gratia: per hæc fragmenta salutis se nobis ubertas effudit. Audiant hæc peccatores illi, qui sibi blandiuntur de intima animi contritione; cùm nihil patiantur in splendore vultûs, in ornatu corporis, in abundantia convivij, in risu, in hilaritate, non esse integrum. Baeza t. 3. l. 15. c. 7. in Luc. 18.

Pone me ùt signaculum super cor tuum, ùt signaculum supor brachium tuum. Cant. 8. 6. Duabus in partibus corporis signum suæ dilectionis imprimi cupit sponsus; in corde, & brachio: cor enim intimos animi affectus significat; brachium verò opera. Pinna Ethol. 27.

Plorans ploravit. Thren. 1. 2. Secundùm Scripturarum sacrarum idioma rectè Christi Ecclesia plorans plorare dicitur, sicut & gaudiò gaudere, & vitâ vivere. Quia profectò, sicut magis aliquid, & significantiùs est, vitâ vivere, & gaudiò gaudere; quàm simpliciter gaudere, & vivere: ità majus est dicere, *plorans ploravit*: ut ubertatem insinuet, & perfectæ compunctionis interiùs, & affluentiam demonstret lacrymarum exteriùs: quatenus non minùs exterior, quàm interior, homo, ad integrum reformatus, abluatur. S. Paschas. hic.

Arefacta est continuò ficulnea. Matth. 21. 19. Viderunt ficum aridam factam à radicibus. A radicibus arida facta est: quia non solùm in conspectu hominum, qui exteriùs vident; sed in conspectu Dei, qui interiùs videt, exsiccata est: perdidit enim gratiam Dei, & gratiam hominum. Hugo Card. hic.

Percutiebat pectus suum. Luc. 18. 13. ut intimam cordis sui exprimat pœnitudinem. Quis enim credat, cor esse verè contritum in eo, cui omnia externa sunt integra, & vel à quovis parvo vulnere libera. Baeza t. 3. l. 15. c. 7.

Titulus XVII.

INTERPRETATIO.

§. I.

Bona.

Ex Veteri.

Bibensq; vinum inebriatus est. Gen. 9. 21. Inebriationem Noe Theodoretus q. 65. sic interpretatur: ille primus hominum, compressis uvis, ignorans, quantum esset bibendum, incidit in ebrietatem. Ab inexperientia profecta est ebrietas Noe, non ab intemperantia.

Negavit Sara dicens: non nisi, timore perterrita. Gen. 18. 15. Videtur magnum crimen, coram Deo omniscienti mentiri. Sed Scriptura excusat: *timore perterrita.* Sylveira in Luc. 8. c. 27. q. 3.

Ego sum primogenitus tuus. Gen. 27. 19. Mendacium Jacob S. August. l. contra mendacium sic excusat: Jocob, quod matre fecit authore, ut patrem fallere videretur; si fideliter, & diligenter, attendatur; non est mendacium, sed mysterium. Per hædinas pelles peccata; per eum verò, qui eis se operuit, ille significatus est: quia non sua, sed aliena, portavit.

Nolite pavere, neq; vobis durum esse videatur. Gen. 45. 5. Veniam promittit, qui offensam excusat. Joseph, quâ potest, arte extenuat fratrum suorum delictum; ut eorum levet animos, & metum pellat. Oleaster: nec vindicat peccatum, neque saltem exprobrat; sed peccatum opus bonum efficere nititur, imò opus Dei. Alvarez Illustr. 241. hic.

Pro salute vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum. Gen. 45. 5. S. Ambr. l. de Joseph c. 12. quàm pia fraternitas, quàm dulcis germanitas! ut etiam parricidale excuseturadmissum, dicens; illud divinæ providentiæ fuisse, non impietatis humanæ: quandoquidem non ab hominibus oblatus ad mortem, sed à Domino missus sit ad vitam.

Ex Novo.

Et visò eò rogabant, ut transiret à finibus eorum. Matth. 8. 34. Cur hoc petierunt? S. Chrysost. hom. 29. in Matth. tribuit ingratitudini. S. Hier. hic de humilitate eorum interpretatur. Quòd rogant, ut transeat à finibus eorum; non de superbia hoc faciunt, ut nonnulli interpretantur, sed de humilitate: quia se præsentiâ Domini indignos judicabant. Sic sentit S. Paschasius, Albertus Magnus, Bonaventura.

Cùm

Cùm autem dormirent homines. Matth. 13. 25. Cur homines, & non servi, vel custodes, dicuntur dormientes ? Cajetan: non dicit custodes: si enim dixisset custodes; negligentiam custodum accusari intelligeremus. Sed *dicit homines*; ut inculpabiles intelligamus, naturali somnò occupatos.

Nescitis, quid petatis. Matth. 20. 22. Charitas omnia interpretatur in meliorem partem. Noverat Dominus ambitionem Discipulorum, peterent primos accubitus; non tamen ideò ambitiosos, & arrogantes, vocat; imò excusare videtur, quòd ex ignorantia lapsi fuerint. Fernandius in Gen. 3. Sect. 10.

Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Matth. 26. 41. Dormierunt tres discipuli in horto, qui justi fuerant vigilare, & orare. Eos Dominus non acriùs increpat; non somnolentos, pigros, inobedientes, vocat; sed infirmitatem carnis incusat, ut eos excuset. Idem ib.

De qua septem dæmonia exierant. Luc. 8. 2. Cajetan: noluit dicere, quæ subjecta fuerat universis vitijs; sed excusando quodammodo eam, & dæmones accusando, dixit: *de qua &c.*

Pater! dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt. Luc. 23. 34.

Quòd Nicodemus nocte venerit ad Christum, Joan. 3. 2. malevoli sinistrè interpretabantur; benè tamen Patres. V. Beda: venit Nicodemus ad ipsum nocte, cupiens secretâ allocutione ejus pleniùs discere mysteria fidei, cujus apertâ ostensione signorum aliquatenus jam rudimenta perceperat. Rupertus: venit nocte Nicodemus, ut audiret JEsum sinè turbâ: doctrinæ aptum nocturni silentij bene captavit otium. Albertus M: nocte venit, & secretum significat: quia extra strepitum discere veritatem voluit.

Ex Patribus.

Nunquam potest esse scelus tam clarum, ut defensioni locus non sit. Lactantius l. de ira Dei.

Excusa intentionem, si opus non potes: puta ignorantiam, puta subreptionem puta casum. Quòd si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusat; suade nihilominus ipse tibi, & dicito apud temetipsum; vehemens fuit nimis tentatio. Quid de me illa feciisset si accepisset in me similiter potestatem. S. Bernardus s. 40. in Cant.

Etiamsi perperam factum quid deprehendas; nec sic judices proximum; magis autem excusa. Excusa intentionem, si opus non potes. Idem ib.

§. II.

Interpretatio mala.

Nunquid Job frustrà timet Deum ? Job. 1. 9. Pineda: observanda est Job sanctitas mirabilis, cui nihil à Sathana objicitur, præter intentionem, quam pravam esse mentitur, & ignorans certis calumnijs criminatur. *Bona in mala convertens insidiatur, & in Electis imponet maculam.* Eccli. 11. 33. Alvarez Illustr. 241. Animadverte improbitatem: cùm ea, quæ dicta erant, incessere non posset; animi sententiam insectatur; & ad ea, quæ latent, se idcirco refert. Olimpiodorus. apud Escobar. lib. 7. Sect. 3. Obs. 6.

Nunquid interficiet semetipsum ? Joan. 8. 22. Quid sanctius Dei verbis: *quò ego vado, vos non potestis venire.* Ea est vitij, livorisque dolabra; ut exasciare possit laurum in patibulum. Oliva. f. 2. D. Quadr.

Amantium cœca judicia sunt, ajebat Theophrastus. Adde, & odientium. Naxera in Jos. 1. §. 32.

TITULUS XVIII.

INVIDIA.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Comparatur tenebris.

Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte, sic palpabunt in meridie. Job. 5. 14. Quia tristantur de aliorum bonis: & lux, quæ alijs affulget, invidiæ tenebras offundit; quod grave miseriæ genus est. Pinna Eth. 225.

Si homo lucis esse cœpisti, quæ sunt Christi gere: quia dies, & lux, est Christus. Quid in zeli tenebras ruis ? quid te nubilò livoris in volvis ? quid invidiæ cœcitate omne pacis, & charitatis, lumen extinguis ? Sanct. Cyprianus l. de zelo, & livore.

Non sic nubes cœlum, nox diem, solem caligo, quomodo mentem cœcat, & tenebrat, invidia. S. Chrysol. f. 48.

Alia Symbola, Figuræ.

Ex Veteri, & Novo.

Consurrexit Cain adversùs fratrem suum Abel, & interfecit eum. Gen. 4. 8. Revixit Cain, qui ob solam invidiam peremit proditoriè fratrem: Ismaël, qui persequebatur Isaac, ad utriusque hominis mortem: Esau, qui abs re voluit interficere, ùt impunè potuisset, &c. Simon Cass. l. 15. de justitia Christ. c. 4.

Fera peſſima - devoravit Joſeph. Gen. 37. 33. Invidus de profectu deficit, de pinguedine marceſcit, de ſanitate infirmatur, de vita moritur. Et, ſicut *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Rom. 8. 28. ità invido omnia cooperantur in malum. Duæ ſunt filiæ Invidiæ: ſcilicet triſtitia in proſperis, & exultatio in adverſis; quæ contrariantur ſpecialiter charitati: cujus officium eſt, gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. S. Bonav. diæt. ſal. c. 4. de Invidia.

Non poterat videre lucernam Domini, antequam extingueretur. 1. Reg. 3. 1. 2. 3. Per Heli invidus ſignificatur. Diez. Invidus. Heli non poterat videre lucernam, niſi extinctam; ſic & invidus proximi opera clara, & bona; ſed obſcura, & mala. Stella de van. p. 2. cap. 53.

Putredo oſſium invidia. Prov. 14. 30. hæc eſt febris putrida.

Dura, ſicut Infernus, æmulatio. Cant. 8. 6. Quia, dum Synagoga Chriſtum ad inferos poſſe ſe transmittere putavit, ei uſque ad mortem corde immiſericordi invidit. Ut infernus dura æmulatio extitit: quia ſicut Infernus ſinè miſericordiâ, quos tenet, cruciat; ſic Judaica plebs Chriſtum apprehendens, ſinè reſpectu pietatis, ad mortem trahebat. S. Greg. hîc. An non ſatis, ſi mortem imitaretur Invidia? cur Inferni duritiam imitatur? Mors prædatur corpus, animam non extinguit, nec cruciat: Infernus verò & animas affligit. Alvarez. Illuſtr. 47.

Vade poſt me Sathana, Matth. 16. 23. Sathanas interpretatur, adverſarius plaſmationi. Unde ſignificat Invidiam, quæ ſemper majoribus adverſatur. Hugo Card. in Luc. 8.

Obſervabant eum. Luc. 14. 1. An fortè ùt Aſtrologi obſervant ſolem? ità prorſus: non tamen ut metirentur ejus altitudinem, aut contemplarentur curſum, aut mirarentur operationes; ſed ut maculas per tubos opticos invidiæ ſe deprehendiſſe cavillarentur: ut caperent eum in ſermone. Horum ſequaces ſunt omnes invidi: qui maculas etiam in ſole quærunt, in virtute vitium, in ſanctitate defectum. Schönleben D. 16. Pent.

Equus pallidus; & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi Infernus, & mors, invidia. *Qui non diligit, manet in morte.* 1. Joan. 3. 14. Sanct. Vincent. Ferr. ſ. 4. Dom. 2. poſt Oct. Paſch.

Ex Patribus, & aliis.

Sicut ajunt, viperas, dilaceratô, & diſruptô illô ipſô maternô uterô, in quo conceptæ ſunt, naſci: ità & Invidiæ natura illam ipſam animam, à qua concepta eſt; & conſumit, & perdit. S. Aug. ſ. 1. D. 3. Quadr.

Qui invidet, ſic eſt, quomodo tabes, quomodo vulnus, quomodo apoſtema. S. Aug. appendice ex div. ſermone 17.

Maledictus ſit talis oculus, qui turbatur in lumine, & in turbine delectatur: qui, cùm naturæ vitalem lucem videre non patitur, ſed in caligine illuſtratur: cui gaudium luctus, lux nebula, bonum malum: cui infelix eſt felicitas, & calamitas felix: cui adverſitas proſpera, & proſperitas adverſa: cui amica miſeria, & ipſa bonitas inimica. Sanct. Cyrillus in Apolog. c. 29.

Baſiliſcus, ùt ajunt, venenum in oculo gerit; peſſimum animal, & præ omnibus execrabile. Nôſſe cupis oculum venenatum; oculum nequam, oculum faſcinantem? Invidiam cogitato. S. Bernardus ſ. 14. in Pſ.

Invidia eſt, ſicut vermis in ligno, rubigo in ferro, tinea in veſtimento. Eſt ſimilis diabolo, qui vellet, ut nullus eſſet bonus. Eſt ſimilis nihilo: pro eo, quòd diſſimilis eſt tam Creatori, quàm omni creaturæ, ſive bono creato. Creator enim communicat bona ſua liberaliter, & creatura ſimiliter. Nam videmus in ſole; quòd lumen ſuum communicat omnibus creaturis; & ignis calorem ſuum; & ſic de alijs. Sed invidus non ſolùm non communicat bona ſua, ſed etiam, quantùm in ſe eſt, annihilat aliena: quia ſibi valde diſplicent; & etiam cùm ſolus invidus ſit nihil, ità vellet, quòd nihil, niſi miſeria eſſet. Sanct. Bonavent. diæt. ſal. c. 4. de Invidia.

Invidi ſimiles ſerpentibus Indiæ, qui fugiunt, florentibus arboribus aromaticis; quas etiam arrodere dicuntur, nè floreant; quia odorem florum non ſuſtinent. Sic invidi proſperitatem proximi non ferunt. Geminiani l. 5. c. 71.

Bercorius, Pierius, Ricciardus, Lauretus, ignem dicunt ſymbolum invidiæ: Invidia enim, ut ignis, non niſi excelsa appetit. Didacus Niſſ. Pol. Cœl. p. 1. l. 8. c. 1.

Invidus papilioni ſimilis: qui, dum lucernæ lumen conatur extinguere, ſeipſum concremat, non extinctâ lucernâ. Diez ſer. 4. D. Paſſ.

Ferunt, Syrenes ſæviente tempeſtate quàm ſuaviſſimè canere; contrà ſerenô cœlô, & tranquillô marî, triſtes obmuteſcere. Sic invidos aliorum res adverſæ oblectant, proſperæ contriſtant. Cornelius in Eccl. 14. v. 8.

Vultures cadaveribus paſcuntur, odore unguentorum enecantur. Ælianus l. 7. c. 3. de animalib.

Luna ecclipſata. Lem: *alterius umbrâ.* Picinelli.

Flamma. Lem: *Non ſinè fumô.* Ut flamma firmior non ſurrexit unquam ſinè fumô: ſic nec fama ſinè nube aliquâ livoris. Juſtus Lipſ. Cent. ad Belg. ep. 14.

§. II.

Invidia ſeipſam cruciat, & affligit Exempla.

Iratuſq; eſt Cain vehementer. Gen. 4. 5. Vide, quàm ſit homini ſceleſto gravis virtus, probitas, pietas, & innocentia, bonorum. Quæres: cur Deus Cainum non ſtatim puniverit? Reſpond. graviſſimè puniri: quæ enim major pœna, quàm invidia; huic carnifici torqendum juſtus Deus dimiſit. Fernandius hic Sect. 6. S. Chry-

Chryſoſt. hom. 18. in Gen. Duplex illi triſtitia facta eſt; eò quòd ſolus ille repudiatus fuit; & quòd fratris donum acceptum fuit. Et triſtitia affecit Cain valde, & concidit vultus ejus. Invidis applica illud Job. 5. 14. *per diem incurrent tenebras; & quaſi in nocte, ſic palpabunt in meridie.* Quia triſtantur de alionem bonis; & lux, quæ alijs affulget, invidiæ tenebras offundit; quod grave miſeriæ genus eſt. Pinna Eth. 225.

Omnes puteos, quos foderant ſervi patris illius Abraham illo tempore obſtruxerunt implentes humo. Gen. 26. 15. Nihil utilitatis, imò multùm damni Palæſtinis advenerat ex obſtructione puteorum: tamen, quia laborabant invidiâ, & venenatis oculis excipiebant Iſaacum, libenter, ſibi moleſti erant; dummodo Iſaaco nocerent. de Caſtillo Ill. 158.

Et diviſit illi ſubſtantiam. Luc. 15. 12. Utrique ſcilicet. Cur ergo ſenior dicit: *nunquam dediſti mihi hædum?* Hoc ad imaginem invidiæ refert Chryſol. ſ. 4. invidus nihil ſe habere putat, ſi alius partem accipiat. Pinna Eth. 225.

Poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam &c. Luc. 15. 30. Videt in fratre ſuo, non converſionem, non humilitatem, *fac me unum de mercenarijs*; ſed tantùm luxuriam, & diſſipationem bonorum. Concitatus erat animus odiò, & invidiâ. Sylveira in Matth. 4. q. 30.

Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum. Luc. 16. 24. Cur tunc? S. Chryſol. ſ. 66. jam depone dolos licet: quia tamen Lazarum non potes videre; ſcitur, quia plus te felicitas Lazari, quàm gehennæ, torquet incendium. q. d. extrahere cupiebat Lazarum è ſinu Abrahæ, & ſuis precibus ad Tartara ducere: ſpecie quidem pietatis; ſcilicet, ut refrigeret linguam meam; revera tamen, ut aliquid pateretur; ſi non pœnarum, certè damni, vel tantillum abſtractus ſuavi Abrahæ ſinu. Hanc fuiſſe mentem divitis patet ex verbis Abrahæ: *fili recordare* v. 25. id eſt, cùm ſuper omnia genio apud vivos indulſerit, Lazarus verò nihil non mali ſit paſſus, oportet fieri compenſationem: ſcilicet, ut neque tu remiſſionem aliquam in malis obtineas, neque Lazarus quid mali patiatur. Cùm id conſilij non ſuccederet, aliam ingreditur viam: *Mitt as eum in domum patris mei.* Conatur rurſus ſpecie pietatis removere, vel ad brevem moram, à gaudijs; imò à conſpectu ſuo, haud ferens ejus beatitudinem. Pinna Eth. 225.

Diabolus in pœnam ſuam, locum in aere medium inter cœlum, & terram, ſortitus eſt: ut videat, invideat; ipsâ invidiâ torqueatur. S. Bernardus ſ. 54. in Cant. Nam communis ſententia Doctorum eſt, multos dæmones in aere inter cœlum, & terram, cruciari. Cur ijs hic locus aſſignatus? ut conſtituti inter juſtos, qui jam in patria triumphant; & inter eos, qui ſunt in via; utrorúmque invidiâ torqueantur. Sylveira in Apoc. 6. q. 38.

Eſt grave illis malum, eſt illis incendium non ferendum; quos aliquando habuêre contemptui, videre felices. Sanct. Chryſologus ſ. 122.

Alia vitia, & ſcelera, poſt hanc vitam non reperient ampliùs locum, neque affligent: nullus in Inferno ſuperbit, nullus luxuriæ vacat; nullus gulæ, & abdomini ſervit: at verò invidia torquet non minùs mortuos in Inferno, quàm vivos in terra: & ideo eſt gehenna anticipata. Schönleben D. 16. Pent.

Sententiæ.

Parvulum occidit invidia. Job 5. 2. Nunquam invidia præſtantia virorum pectora aggreditur; ſed viles, & abjectos. Diez ſ. 4. D. Paſſ.

Invidia, in alienis bonis eſt triſtitia. S. Greg. Niſſ. l. 4. de homine c. 12.

Invidus alienum bonum ſuum facit invidendo ſupplicium. Sanct. Proſper lib. 3. cap. 5.

Invidi, amici diaboli inimici etiam ſui, omnibus odioſi. Ubi iſti fieri poterunt boni, qui ſunt in bono mali? aut quando bene malis uſuri ſunt, qui malè bonis uti non deſinunt? Id. ib. c. 9.

Invidia inteſtinus hoſtis; non carnis quatit muros, non elidit ſepta membrorum; ſed in ipſam cordis arietat arcem: &, antequàm viſcera ſentiant, ipſam dominam corporis, animam prædo capit, & adducit incluſam. S. Chryſologus ſ. 4.

Duæ ſunt filiæ invidiæ: ſcilicet triſtitia in proſperis proximi, & exultatio in adverſis; quæ contrariantur ſpecialiter charitati: cujus officium eſt gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Sanct. Bonavent. diæt. ſal. c. 4. de invidia.

Horribile eſt odium invidiæ: quia omnia motiva amoris præcipua ſummè vertit in oppoſitum: accipit enim, ùt ſibi contrarijſſima, quæ amantiſſima ſunt. Sanct. Thomas Aqu. in Gen. c. 37.

Invidiæ virus ingeſſit in animo plerumque triſtitiam, unde lætitiam debuit reportare: nam ad gaudium debet animus excitari, cùm videt diffuſam in hominibus bonitatem. Suum exiſtimat damnum, commodum alienum, & ſuam diminutionem, alterius augmentum; perditionem propriam, alterius lucrum; in ſuam convertit injuriam alterius gloriam; ſuam depopulationem deplorat, alterius abundantiam; & propriam infirmitatem, alterius ſanitatem; ſuam ignorantiam, alterius ſcientiam; & quidquid boni alteri accedit, à ſe recedere ſemper putat. Meliùs eſſet invido, carere oculis, nè videret: auribus, nè audiret, quæ alijs bona proveniunt: quia ſaltèm quietem in animo poſſideret. Ad felicitatem dicò invidorum ſpectaret, ſemper illos eſſe in numero captivorum; & ante oculos ſemper habere lugentes, & ſuſtinentes pœnas continuò contemplari; incolere deſerta cum beſtijs, effugere hominum civitates: ut videndo infelicia ſe putarent eſſe felices; nec videndo felicia triſtarentur: qui, ità loquar, ex miſericordia in In-

ferno tenderentur, ubi est sempiterna miseria; nè jucundorum intuitu torqueantur. Contra seipsum semper testificatur, qui invidus est: quòd, quibus invidet, minor est; &, velut noctua, suam peragit vitam, quæ semper odio habet lumen solis. Simon Cass l. 8. c. 48.

Chanaan quoq; interpretatur æmulator: æmulator inimicus felicium. Sæpe, nè detegatur, sibimet violentiam facit; & mentitur ore lætitiam in contigentibus bonis, cujus cor pertulit invidiæ venenatas sagittas. Ridebit interdum simicô more: nam verè minimè potest; cùm non procedat ex corde lætitia. Collaudabit fallaciter cuncta opera alterius: domum dicet bene dimensam, quam vellet esse subversam. -- Præfert supellectilem verbis, quam ignis incendijs cremati libentius aspexisset &c. Idem de just. Chr. l. 15. c. 18.

Magnam injuriam faceret Deus invido, si poneret eum in paradiso: moreretur ex dolore, si videret aliquos inter tot bona gaudere: quia totum vellet pro se: & ideò non intrabit. Sanct. Vincent. Ferr. serm. sup. Orat. Dom. cap. 6.

§. III.

Invidiæ malitia.

Ex Veteri, & Novo.

N*Unquid rex noster eris?* Gen. 37. 8. Aspernè illum increpant auditô somniô primô. Auditô secundô: *vidi per somnium quasi solem &c.* tacent. Cur non utrobique reprehensus? Spicarum manipuli, quia de terra, terrenam portendebant felicitatem. Theodoretus q. 93. in Gen: manipulorum somniu m denotant futuram frumenti causâ adorationem: siquidem frumenti gratiâ in Ægyptum profecti fratres secundùm prophetiam eum adoraverunt. At splendida sidera, utpote cœlestia, cœlestem prosperitatem præsagiebant. Et ea est mortalium cœcitas, ut solùm invideant terrenis felicitatibus: humana erant illis in pretio, cœlestibus tepidè affecti. Naxera in Jos. 24. §. 17.

Invidia non parcit proprio parenti. Testis est Absolon 2. Reg. 15. 10. Non parcit fratri: testis est Cain. Gen. 4. fratres Joseph Gen. 37. 28. Et Rachel invidit sorori suæ Liæ, quòd fœcunda, & non, ùt ipsa sterilis esset. Gen. 30. 1. Non parcit amico, & benefactori, ùt Saul Davidi 1. Reg. 18. 8. Non parcit sanctissimo, & innocentissimo, ùt Judæi Christo. Stella de cont. Mundi van. c. 53.

Miserunt Judæi ab Jerosolymis Sacerdotes & Levitas ad eum (Joannem) *ut interrogarent eum: tu quis es?* Joan. 1. 19. Putabant insipienter; quod, licèt in cœteris vigilantiùs excubare videretur; attamen humanum quiddam, tanquam homo, sentiret; ac, gloriæ amore illectus, Christum se esse responderet; & deinceps ipsius JEsu fama extingueretur: ob quam omnes oriebantur anxitates. S. Euthymius Zigabonus hic.

Ex Patribus, & aliis.

Invidia, pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immanissimum convertit. Sanct. Chrysost. hom. 41. in Matth. 12. Appellat præterea ibidem Invidiam, venenum, turpissimum flagitium, pestiferam bestiam, atque scelestissimam passionem.

Anima, quæ semel possessa fuerit ab Invidia, difficilè est, ut virtutes recipiat. Impossibile penè est, remediari animam, quam Invidia possederit. Idem hom. 5. in Marc. c. 5.

Magis puto ejus salvationem sperandam, qui parum boni facit, & benefactis aliorum favet; quàm illius, qui multa, & invidet. S. Anselmus lib. similit. c. 45.

Invidia malum vetustum, prima labes, antiquum virus, sæculorum venenum, causa funeris. Hoc in principio ipsum Angelum ejecit, & dejecit de cœlo: hoc de paradiso hominem, principem nostræ generationis exclusit. S. Chrysol. s. 4.

Sicut Christus de virtute charitatis dicit Christianis: in hoc cognoscent omnes, quia Discipuli mei estis &c. ità diabolus potest dicere: in hoc &c. si invidiam habueritis ad invicem. S. Vinc. Ferr. D. 2. post Epiph.

Superbia contra Patrem, avaritia contra Filium, invidia contra Spiritum S. Nam Patri attribuitur potentia; qui autem superbit, contra potentiam facit. Filius quasi prodigus fuit: nam seipsum, & omnia, pro humano genere dedit: qui ergo avarus est, peccat contra Filium. Invidia contra Spiritum Sanctum; qui dicitur amborum benignitas. S. Bonavent. in Psal. 77.

Invidus de profectu deficit, de pinguedine marcescit, de sanitate infirmatur, de vita moritur. Et sicut diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; ità invido omnia in malum. Sanct. Bonav. diæt. sal. c. 4. Invidia.

Excandescens invidiâ in consortem, arguit Deum omnium largitorum; quem non potest justè arguere. Simon Cass. l. 15. de justit. Chr. c. 4.

Invidia, etiam ipsâ malorum radice plerumque deterior: nam avarus tunc lætatur, cùm accipit; at invidus, non cùm ipse accipit; sed, cùm alter non accipit, tunc ipse lætatur. Isidorus Clarius l. 1. or. 34.

§. IV.

Invidia sola vult gloriam, & commodum.

Symbola, & Exempla.

V*Eni, & mittam te ad Pharaonem.* Ex 3. 10. Reluctatur, donec Aaron socius in pericula ei adjungitur. *Aaron, frater tuus erit propheta tuus.* c. 7. 1. Montem ascendens, ut dulciter cum Domino conversetur, non ambit Aaronem in comitem. Naxera in Jos. 11. §. 7.

Fabin

Jabin rex Asor misit ad Jobab regem Madon, & ad regem Semeron &c. Jos. 11. 1. Omnium se socium facilè exhibuit, omnesque dum periculum urget, cupit adstare: imperij tamen gloriam uni sibi ambivit; nec socijs, aut amicis communicavit. Id. ib.

Accidit, - ut diceret Jonathas - ad adolescentem armigerum suum: veni & transeamus ad stationem Philistinorum. 1. Reg. 14. 1. *Extenditq; summitatem virgæ, quam habebat in manu &c.* 1. Reg. 14. 27. Ad favi dulcedinem socium non admisit; nè dulcoris se parte fraudaret. Periculi amavit consortem; dulcedinem voluit expertem. Id. ib.

Videbo cœlos tuos - lunam, & stellas, quæ tu fundasti. Ps. 8. 4. Cur non etiam solis meminit? S. Petrus Dam. s. de assumpt. B. V. multò aliquid altius claritas habet solis, quàm lunæ: quia, etsi illa stellas minores obscuret, non tamen penitus occultat. Hic verò lucidiùs incandescens, ità sibi siderum, & lunæ, rapit positionem, ut sint, quasi non sint, & videri non possint. q. d ideò David, cùm cœtera sidera laudat, solem nè quidem commemorat: quia ille laudem meretur, is Deo acceptus est; qui Lunæ imitator alienum non occulit splendorem. Didacus Niss. Sabb. D. 4. Quadr.

Lazarus cupiens saturari de micis, & nemo ei dabat. Luc. 16. 21. *Mitte Lazarum.* S. Chrysol. s. 66. Dives, qui participem pauperem in bonis præsentibus audire contemsit, in futuris malis compatientem pauperem non meruit invenire. Sibi uni felicitatem amavit; & flammas solus sustineat. Invenisset in calamitate remedium; si in felicitate admisisset consortium. Naxera in Jos. 1. §. 55.

Draco pugnabat, & angeli ejus. Apoc. 12. 7. Lucifer socios traxit ad conflictum, repudiavit ad consortium. *In cœlum conscendam.* Is. 14. 13. Solus vult sedere. Naxera in Jos. 11. §. 7. Qui sedere præsumpsit, se solò voluit esse contentus. S. Bernardus s. 3. de verb. Isaiæ.

Sententiæ.

Qui minor est inter vos, hic major est. Luc. 9. 48. Amputavit omnem æmulationem responsò suò; omnem causam, & materiam, mordacis invidiæ eruit, abscidit. S. Cyprianus de zelo, & livore.

Quemadmodum iter facientes per solem necessariò comitatur umbra, sic quoque incedentibus per gloriam comes est invidia. S. Maximus s. 54. Plutarchus in Moralib. ubi nullum lumen, ibi nulla umbra: ità ubi nulla felicitas, ibi nulla invidia.

§. V.

Ab invidia alieni admittunt consortes.

Dominus Deus.

Spiritus Dei ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Cur aquæ, præ alijs rebus, habebant splendorem Dei? Videte, quid de aquis dicat: ità scilicet totam occupâsse terram, ut non apparet. Quod cùm Deus animadvertit, *dixit: congregentur, aquæ, sub cœlo sunt, - & appareat arida; & factum est ità.* v. g. Mox aquæ cesserunt terræ, ut ipsa quoque appareret. Juxta hæc dicitur: *Spiritus Dei ferebatur super aquas:* quia ille multum habet de spiritu Dei, qui relinquit locum alijs; ut sint etiam conspicui, & illustres. Didacus Niss. Sabb. D. 4. Quadr. §. 6.

Adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea, Gen. 2. 19. Tanquam ad creaturarum imperatorem adduxit, ut ea proprijs nominibus insigniret. Nota: dimidium orbis creans Deus, propriâ nominatione condecorat; firmamentum vocans cœlum, lucem diem, tenebras noctem, orbem terram, congregationem aquarum maria. Alteram medietatem orbis ex viventibus animantibus, & volucribus, compactam, & quidem nobiliorem, homini reservavit; ut ea proprijs ornaret nominibus: ut omnibus innotescat Dei sollicitudo in quærendo hominis honore; ut sit particeps divinæ sapientiæ, & Imperatricis potentiæ. de Arcones in Is. 2. Disc. 4.

Excogitatò consiliò fecit duos vitulos aureos. 3. Reg. 12. 28. Jeroboam, ut vera religione Israelitas arceret, Deos mentitur, quos plures effingit: sed honorat ùt magnos, quos asserit deitate conformes: est enim quasi divinitatis argumentum, non renuere divinitatis consortium. Derogâsset sibi Pater æternus, ni se totum perfectè reciprocâsset in Filium; ni felicitatis suæ consortem admisisset æqualem. Filius nec Patre deitate minor; nec Pater Filiò majestate potentior. Naxera in Jos. §. 39.

Æmulor vos Dei æmulatione &c. 2. Cor. 11. 2. Græc. apud Chrysost. *Zelotypus sum erga vos zelo Dei:* atque ob id volo animas vestras Christo desponsas, quem amo, & à vobis amari volo. Zelus hominum non vult amari ab alio, quod ille amat. Didacus Niss. Sabb. post D. 4 Quadr. §. 6.

Bonus cùm sit, nullius rei invidiâ tangitur: unde & nemini esse invidit; sed omnes esse vult, ut habeat, erga quos benignitate uti possit. S. Athanasius Alex. lib. contra Gentiles.

Bonitati minimè satis erat, suâ ipsius solùm contemplatione moveri: sed bonum diffundi, ac propagari, oportebat; ut plura essent, quæ beneficiò afficerentur. S. Gregor. Naz. Or. 42.

Christus Dominus.

In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus. Ps. 18. 6. Cur non dicitur, quòd procedit ùt rex regum, dominus dominantium, princeps universæ terræ? Rex, Dominus, non admittit consortem; sponsus autem cupit sponsam sui consortem. Hinc dicitur ab Ecclesia: veni electa mea, ponam in te thronum meum. Sylveira in Act. 2. v. 21.

Capite nobis vulpes parvulas. Cant. 2. 15. Non putat à se aliena lucra nostra, qui se nobis tam dignanter associat; dum jubet capi vulpes

non

non sibi, sed *nobis* secum. S. Bernardus s. 64. in Cant.

In vacuum laboravi; sinè causâ, & vanè, fortitudinem meam consumpsi Is. 49 4. Sed Paulus gloriatur toties de conversione Gentium, de discipulorum coronante se gaudio; ut etiam illa verba Christi in contrarium vertat Philipp. 2. 16. *non in vacuum cucurri, neque in vanum laboravi.* Et unde Paulo conceditur, quod Christo denegatur? S. Ambros. l. 7. ep. 47. ille dicebat, in vacuum laboravi; per quem meruit Paulus dicere, non in vacuum laboravi; ut boni operis fructum, & Evangelicæ prædicationis gloriam, suis conferret servulis, per quam omnis sarcina laboris absolveretur. Ramirez in ep. 2. Christi ad Episc

Vidimus stellam ejus. Matth. 2 2. Unde cognoscunt, esse stellam Dei? quia sole fulgente radiabat. Sed unde habuit tantam vim? erat peculiaris Domini Stella: & licèt aliæ stellæ diei luce obscurentur, & non appareant; tamen hæc stella, cùm sit Domini stella, & habeat illius favorem; tota nitet, & fulget. Apoc. 1. 16 de Christo: *habebat in dextra sua stellas septem.* Mox subditur: *& facies ejus sicut sol in virtute sua*, id est, in summa claritate. Quomodo ergo stellæ in manu fulgent? habebant à principe suo favorem. Sylveira Addit. in Evang. Matth. hîc.

Vos estis lux Mundi. Matth. 5. 14. *Ego sum lux Mundi.* Joan. 8. 12. In conspectu veræ lucis increatæ cuncta lumina splendorem accipiunt. Escobar Coll. Chr. t. 3. Obs. 7. Dedit etiam Discipulis, ut lux Mundi essent per gratiam, quia erat ipse lux Mundi. Et quia descensurus erat de cœlo, & in cœlum ascensurus, Eliam in cœlum levavit, inde eum terris placitô redditurus tempore. Baptizaturus quoque in spiritu S. & igne, per Joannem baptismatis sacramenta præmisit; omnia quoque donavit Discipulis suis. S. Ambr. l. 1. de pœnit. c. 7.

Domine, si tues, jube me ad te venire. Matth. 14. 28. Abulens Petrus dubitans dixit: *si tues &c.* q. d. Dominus meus tam est generosus, ut nolit solus lucere; sed omnes domesticos suos etiam amet, videre illustres. Cùm itaque ille veniret ad eos ambulans super mare; si me consortem tantæ gloriæ admiserit, feceritque, ut similiter firmô gressu aquas perambulem; tali argumentô mihi persuasissimum fiet, quòd ipse sit Dominus meus. Didacus Niss. D. infra Oct. Nat. D.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Matth. 17. 2. Non magis, quàm sol: vitavit singularitatem odij matrem. Transi ad alium montem: pendente in patibulo Salvatore *obscuratus est sol.* Luc. 23. 45. Sol passionis se consortem in Calvaria præbuit: quia gloriæ Dominus in Thabore socium illum admisit. Naxera in Jos. 1. §. 55.

Duxit illos ad montem. ib. v. 1. Ducere ad montana Discipulos, pars regni est. S. Hier. hic. Ut ejus sibi honoris consortium membra promitterent, qui in capite refulsit. S. Leo. hic. Ad gloriam admittit socios Christus; non verò ad mortem, & passionem; sunamum amoris signum, in quo vult solus triumphare. Illô usurgente; *multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.* Matth. 27. 52.

Cùm sederit Filius hominis - sedebitis & vos. Matth. 19. 28.

Videbitis Filium hominis venientem in nubibus cæli. Matth. 26. 64. Cur in nubibus? 1. Thess. 4. 16. *rapiemur cum illis in nubibus.* Si beati homines in nubibus rapientur in aerem; quid mirum est, in nubibus venire Filium Dei in virtute, & gloriâ multâ. Orig. hom. 30. in Matth.

Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Joan. 1. 12. magna benevolentia! unicus natus, & noluit manere unicus. Sanct. August. tr. 2. in Joan.

Ego sum lux Mundi. Joan. 8. 12. Magna Christi gratia, quæ omnia prope vocabula suis Discipulis donavit. *Ego sum lux &c.* id tamen, quô ipse gloriatur, Discipulis nomen indulsit dicens: *vos estis lux Mundi*: Matth. 5. 14. *Ego sum panis vivus.* Jo. 6. 41. *Unus panis, unum corpus multi sumus, omnes. Omnes qui de uno pane participamus.* 1. Cor. 10. 17. *Ego sum vitis vera.* Jo. 15. 1. Et tibi dicit Is. 5. 2. *plantavit eam electam.* S. Ambr. in Luc. l. 6. c. 38. Cur de Joanne dicit Jo. c. 5. 35. *ille erat lucerna ardens*, & non potiùs lux? Resp. Christus apud nos manens de se dixit: *ego sum lux Mundi.* In cœlo autem cum suis regnans lucerna vocatur. Apoc. 21. 23. *lucerna ejus est agnus.* Reliqui sancti dicuntur lux participatione à Christo lucente in Mundo; At Joannes participat in vita lucem regnantis, quia vocavit Christum *Agnum Dei.* Joan. 1. 29.

Et fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo. Apoc. 1. 6. Rupertus hîc: Rex, & Sacerdos, solus erat JEsus. Reges, & Sacerdotes facere de servis peccati proposuerat; & idcirco sanguinem fundebat.

Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo. Apoc. 3. 21.

Sancti, & probi.

Ex Veteri.

Moyses solus imperium suscipere recusabat; sed ùt primùm accepit socium Aaronem, libens acquievit. Ex. 4. 14. 18.

Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel. Num. 11. 16. Moyses unicus erat Legis doctor, & solus populo fundebat oracula; & tamen audivit à Domino: *congrega &c.* Nec ægrè tulit, quòd doctrinæ spiritus per plures divideretur. Rupertus l. 6. de gloria Trinit. c. 19. Mira pietas Dei, mira benignitas Moysi: quô enim aliô modô satis populo facere potuit; quatenus videretur non solus gloriari. Baeza t. 1. l. 5. c. 8. §. 12.

Fleverunt pariter; David autem amplius. 1. Reg. 20. 41. Cur hic amplius lacrymas fundit? quia ubi de regno ab amico in se transferendo audit; ubi se pro Jonatha regnaturum excipit; sic ægrè id fert, ut dolori, & lacrymis copio-

copiosis indulgeat. Id est bonorum amicorum præcipuum, ut bona sua amicis postponant. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 12.

Tu regnabis super Israël: & ego tibi ero secundus. 1. Reg. 23. 17. Ælredus in speccharit. l. 3. c. 19. ô virum summis laudibus efferendum! virum expertem invidiæ; qui amicum regno prætulit; qui, quod videbatur suum, esse voluit alienum.

Magnificate Dominum mecum. Ps. 33. 4. Vilitas ista carnalis singulariter perfrui desiderat, quod delectatione avidâ concupiscit. Spiritualis autem gratia non vult sola facere, quod multis proficit ad salutem; nè inter officia sanctitatis detestabilis invidia misceatur. Cassiodorus hic.

Surgam, & circuibo civitatem - quæram, quem diligit anima mea. Cant. 3. 2. Inventô eô ait: *tenui eum, nec dimittam; donec introducam illum in domum matris meæ.* v. 4. Putabam in sui cubiculi secretum adducendum, ut liberiùs illô frueretur: & audio in matris domum deducendum. S. Bernardus s. 79. in Cant. magna Ecclesiæ charitas, quæ nè æmulæ quidem Synagogæ suas delicias invidet. Quid benignius? quam, ut quem diligit anima sua, ipsum communicare parata sit inimicæ. Naxera in Jos. 11. §. 7.

Venite, & ascendamus ad montem Domini. Is. 2. 3. Cùm Isaias ait, venite ambulemus, non cupit solus ascendere; nec specie eximiâ, nec beatitudine summâ, solus frui. Pars enim felicitatis æternæ est, gloriæ Dei plures habere consortes. Arcones hic.

Sanctus! sanctus! sanctus! Dominus Deus exercituum. Is. 6. 3. Cùm vates has Dei laudes audiret, ait: *væ mihi, quia tacui* v. 5 væ mihi muto inter vocales Angelos! Non invidet felicitati Angelorum; sed labiorum suorum dolet, & deplorat, immuditiam; per quam hoc ei non licebat, quod illis. Et quid illi hinc commodi? Seraphim calculo ejus labia emundavit. Et nota, quod ait: *volavit ad me unus de Seraphim* v. 6. ut significaret, quàm facilè proficiat, qui non dolet aliorum abundantiam, sed suam deplorat inopiam. Didacus Nissenus s. 3. D. 1. Quadr.

Ex Novo.

Etiam Domine: nam & catelli &c. Matth. 15. 27. An fortè subirata invidit Israëlitis panem beneficiorum, quibus illi fruebantur? S. Chrysost. vides prudentiam mulieris? vides, quomodo non contradixit, nec de aliorum laudibus doluit. Non indoluit felicitati alienæ, sed indoluit miseriæ propriæ; sicque profecit. Didacus Niss. f. 3. D. 1. Quadr.

Dic illi, ut me adjuvet. Luc. 10. 40. Non tædiô affecta ministerij, sed fatigata labore; non invida sorori, non quærens requiem; non sollicita permutare officia cum sorore, non tentans ejus pacem perturbare, in hæc verba Martha prorupit: sed dignum suo censebat in animo, quòd sibi ministraturus totus Mundus assurgeret, se indignam existimans, esse solam relictam, ministraturam tanto Domino, & ad serviendum toti Collegio. Petit adjutorium, nolens tamen relinquere ministerium; collegam quærit in officio, non quiescere. Simon Cass. l. 9. c. 33.

Dixit ergo Discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro, Dominus est. Joan. 21. 7. Da mihi Joannem, qui, cùm solus Christum agnoverit, socium moneat, & se ab eo præveniri patiatur. Olivat. 2. Strom. §. Vado piscari.

Respice in nos. Actor. 3. 4. Cùm solus Petrus, loquitur, non ait, respice in me, sed in nos. S. Basilius Seleuc. Or. 21.

Siquidem cum utróque vinculi effectio, ex utroque curationis profecta est gratia. Etsi enim solus loquitur Petrus, tamen adjutor est Apostolus. Petrus non solus vult laudari, sed Joannem habere socium. Sylveira hic.

Adjuva illas, quæ mecum laboraverunt. Philipp. 4. 3. Non recusat Apostolus fœminas adjutrices; nec ille cupit sibi adscribi labores omnes. Baeza t. 2. l. 8. c. 3.

Miscellanea.

Cernens Rachel, quòd infœcunda esset, invidit sorori suæ. Gen. 30. 1. Quærit Abulensis, quomodo Rachel invidere potuerit? non doluerit sanè Rachel de sororis suæ fœcunditate. Respondet: duplex esse genus invidiæ; unum laude, alterum vituperiô, dignum. Vitiosa invidia est, quâ de alieno vel bono doles, vel malo gaudes. At laudabilis invidia importat dolorem de defectu proprio, in comparatione ad aliquem, habentem id, quô iste caret. Et sic invidit Rachel, inquit Tostatus: eamque invidiam laudat ipsa Scriptura: dicit enim in sequentibus: *recordatus quoq; Dominus Rachelis exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.* v. 22. Didacus Niss. f. 3. D. 1. Quadr.

Aquila grandis magnarum alarum venit ad Libanum. Ezech. 17. 3. Cur inter tot montes ad Libanum evolavit? Libanus cedris speciosissimis ornatur, & nivium candore. Huc pessima aquila intendit volatum; ut eximium obscuret candorem, aut emedullet cedrum. Naxera in Jos. 16. §. 7.

Æmulamini charismata meliora. 1. Cor. 12 30. Verbum *æmulamini* videtur scrupulum movere posse. Bene illud, si Apostolus, invidete, & non æmulamini, diceret. Cùm jubemur æmulari charismata meliora, non dolere de alieno commodo, sed de nostro defectu, jubemur. Didacus Niss. f. 3. D. 1. Quadr.

Non potest superbus non esse invidus: invidia filia est superbiæ. S. August. s. 53. de Verb. D.

Invidentia aliunde non est, quàm ex eo, quòd rebus præsentibus es addictior. Nam si pecuniam, & Mundi hujus gloriam, nihili fecisses; nihil utique invidiæ erga eos, qui istis potiuntur, sensisses. S. Chrysost. s. 2. in c 2. ep. ad Philipp.

Titulus XIX.

S. JOANNES BAPTISTA.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

DUorum in Veteri Testamento conceptio, & nativitas, fuit per Angelum nuntiata, Isaac Gen. 18. 10. & Samsonis. Judic. 13. 3. Duorum in Novo, Joannis, & Christi. Isaac, qui interpretatur *risus*, figura fuit Joannis, de quo scriptum est: *multi in nativitate ejus gaudebunt.* Et in ejus, scilicet Isaac, conceptione nuntiandâ mittitur Angelus tantùm ad patrem. Samson, qui interpretatur *sol eorum*, figura fuit Christi: quia & Samsonis conceptio priùs per Angelum fuit soli mulieri nuntiata. Hugo Card. in Luc. 1.

Vox Domini super aquas. Ps. 28. 3. Voci tonitrui, juxta S. Basilium hom. 2. hic, Joannem comparat Psaltes. Sicut ante pluviam præcedit vox tonitrui; sic, antequam veniret illa pluvia, de qua Is. 45. 8. venit Joannes tanquam fulgur, & vox terrifica peccatores terrens, & provocans ad pœnitentiam Luc. 3. 7. Vox Domini super aquas, inquit S. Basilius, est Joannes baptizans in Jordane. de Ponte in Cant. 2. Exh. 1. §. 2. Hic Joannes septies dicitur *vox*, propter septem doctrinas, quas prædicabat. 1. doctrina baptismalis. 2. pœnitentialis. 3. magistralis. 4. increpativa. 5. correctiva. 6. reprehensiva. 7. instructiva. Sanct. Vincent. Ferr. D. 4. Adv. s. 1.

Levavi oculos meos in montes. Ps. 120. 1. Montes possunt intelligi homines magni, homines clari. Et quis major est Joanne B.? qualis ille mons erat, de quo Dominus ipse dixit: *non surrexit major.* Matth. 11. 11. S. August. hic.

Meliora sunt ubera tua. Cant. 1. 1. Quanquam perfecti viri Apostolici, qui præsunt populo Christiano Doctores, ubera Christi intelligantur, per quos Christus parvulos nutrit; tamen non erit inconveniens, duo ubera Christi, Baptistam, & Evangelistam, duos Joannes, intelligi propriè; qui Ecclesiæ plenissima ubera sunt propinati: Apponius hic.

Vox dilecti mei. Cant. 2. 8. Multi Patres sic exponunt: iste Præcursor, quem audio, non est quidem Dilectus; sed vox Dilecti clamans, & ostendens illum mihi, dicens: ecce iste vester Dilectus jam venit. Totus enim Joannes, ex quo in utero matris fuit sanctificatus, fuit vox Christi. In utero saltu testatur jubilans præsentiam Christi, acsi matri diceret: *ecce iste venit.* Deinde nativitas, egressus in desertum, stupendus victus, prædicatio, & quidquid in eo conspiciebatur; vox erat inducens ad fidem, ad pœnitentiam, ad observantiam legis, ad præparandam viam Christo. de Ponte hic Exh. 1. §. 2.

Vox turturis audita est in terra nostra, Cant. 2. 12. Per turturem S. Greg. Nyssenus hom. 5. in Cant. Epiphanius hæresi 59. & alij Patres, intelligunt Præcursorem Domini; cujus præcipua vox fuit: *pœnitentiam agite &c.* Idem hic Exh. 20. Vox clamantis fuit Præcursor iste. B. Theodoretus hic. Joannes est turtur. Is est præcursor præclari hujus veris; qui hominibus ostendit pulchros flores virtutis; ostendebat florem, qui exit è radice Jesse. S. Greg. Nyss. hic. hom. 5.

Ecce ego mitto Angelum meum. Malach. 3. 1. Angelus vocatus est Joannes, & propter Angelicam vitam, ac ferme materiæ expertem; & propter hoc, quòd nuntiavit Christum. Theophylactus. Angelum appellavit, quasi Angelicam degentem vitam; eo quòd super terrena elevabatur, ac cœlestia sapiebat. Euthymius. Cùm Christus Deus nasceretur in carne, Joannes Angelus est generatus in terris: ut in terra Deo Angelus, Domino cœlestis ordo obsequij, non deesset. S. Chrysol. s. 89. Sed in cœlo ministrant millia millium angelorum in novem choris: quomodo ergo unus Joannes in terris ad tantum obsequium destinatur? Meritò sanè: quia, quod millia milliũ cœlestium spirituum præstant, unus solus Joannes adimplere potest. Sylveira in Luc. 1. q. 8.

Ex Novo.

Si vultis recipere, ipse est Elias. Matth. 11. 14. Elias Joannes dicitur; non secundùm stultos Philosophos, & quosdam hæreticos, qui metempsicosim introducunt; sed quia venerit *in spiritu, & virtute Eliæ.* Sed & vitæ austeritas, rigorque mentis, Joannis, & Eliæ, pares sunt. Ille in eremo, iste in eremo: ille zonâ pellicêa cingebatur, iste simile habuit cingulum: ille quondam regem Achab, & Jezabel, impietatis arguit, fugere compulsus est; iste, quia Herodis, & Herodiadis, illicitas arguit nuptias, truncatus. S. Hier. hic.

Ego vox clamantis. Joan. 1. 23. Non ait tantùm, ego sum vox, sed & *clamantis*; vox scilicet, ut ad fidem consequendam; vox aures penetret, clamor corda concutiat: vox regnum prædicat, clamor judicium comminatur. Sanct. Ambr. 65. de Nat. S. Joan. B. Vox est præparativa auditûs hominum. Primùm enim inarticulatam vocem sonantem reddere solent clamantes, è longuiquo vocantes eos, qui ab ipsis aliquid audire debent. Et ubi illi vocem solam audierint, & mentem ad audiendum converterint, auresque præparaverint; tunc is, qui sonantem vocem emisit, de cœtero distinguit sermonem, quem dicere voluit. Sic etiam Joannes vox fuit, aures hominum præparans. Non enim erat ipse Verbum, sed post ipsum venit Verbum, propter quod vox præparativa fuit. Et propterea dicit:

ego

ego vox clam. &c. parate viam Domini: Vox enim præparat; Dominus autem ingreditur vias præparatas. Sanct. Epiphanius hæres. 69.

Illum oportet crescere, me autem minui. Jo. 3. 30. Crescere scilicet concursu populi, famâ, & auctoritate; ut totus Mundus eum ùt Christum agnoscat, amet, colat: me autem, ùt merum ejus Præcursorem, & ministrum, æstimet. Sicut Lucifer in aurora fulgens, sole appropinquante, per ejus splendorem obscuratur. S. Cyrillus. Præcessi solem tanquam sidus matutinum; abscondi necesse est ortô jam sole. S. Bernardus in Nat. S. Joan. B. Joannes B. est Lucifer, qui præcessit ortum solis: sed absconsus est ortô sole: quia *non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de Lumine.* Joan. 1. 8. Hugo Card. in Luc. 1. S. Joannes B. dicitur Lucifer, seu stella matutina: quia, sicut Lucifer præcedit solem, & est major, ac clarior, cœteris stellis; ità &c. S. Vincent. Ferr. s. 3. de Nat. B.V. Lucifer. Lem: *Præsentem nuntiat.* Picinelli.

Luna. Lem: *Cedit diurno sidere. Illum oportet crescere, me autem minui.* Joan. 3. 30. Picinelli.

§. II.

S. Joannis Nativitas, & circumcisio.

Non erat illis filius, eò quòd esset Elisabeth sterilis; & ambo processissent in diebus suis. Luc. 1. 7. Non dixit, non erant illis filij, sed, non erat illis filius: ut in filio singulari tota fœcunditas pensaretur. Sanct. Chrysologus s. 81.

Quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa. Luc. 1. 58. Cur nativitas Joannis misericordia vocatur? Si ratione sterilitatis velis solutionem dare; non stat firma ratio: quia etiam Abraham erat senex, & Sara sterilis. Gen. 18. 11. & tamen de ortu Isaac nil simile scriptum. Resp. Nativitas Isaac non dicitur gratia, vel misericordia, Abrahamo facta: quia proprijs meritis illam consecutus est, ùt tradunt communiter Patres. At ortus Joannis vocatur gratia, & misericordia, suis parentibus concessa: quia, licèt essent *justi ambo, & incederent in omnibus mandatis Domini.* Luc. 1. 6. tamen tantus, ac talis, puer eorum merita longè transcendit. S. Aug. in Append. s. 84. Joannes supra humanorum fuit mensuram meritorum. Sylveira in Luc. 1. c. 8.

Erit gaudium tibi. Luc. 1. 14. Patri promittitur gaudere in filio: quoniam gloria est patris filius sapiens; magis autem virtutibus fulgens. Sed nec commune bonum unius duntaxat debet esse lætitia, sed etiam plurimorum. Unde multi in Nativitate ejus gaudebunt. Simon Cass. l. 3. c. 1.

Fuit homo missus à Deo. Jo. 1. 6. Græcè: *extitit homo datus à Deo. Cui nomen erat Joannes.* Quare ante officium ponitur nomen Joannes? Joannes significat gratiam; & in ipso nomine Joannis, ùt ait hîc S. Thomas, significatur idoneitas, & sufficientia, ad officium: & antequam Evangelista scriberet ejus munus, voluit nobis aperire ejus sufficientiam; quia semper priùs est consideranda. Sylveira hîc q. 42.

§. III.

S. Joannis Nomen.

Joannes est nomen ejus. Luc. 1. 63. *apertum est illico os ejus.* O magnum nomen! quod patri vocem; populo Sacerdotem, uxori virum, per usum loquelæ, restituit. Et magnô factum est hoc prælagiô futurorum: quoniam sola gratia linguas hominum facit in veritate disertas; sola gratia miracula operatur. Simon Cass. l. 3. c. 1.

Nomen illi erat Joannes, certam planè ob causam: quia videlicet totius ejus prædicationis summa, fuit Domini gratia. S. Rupertus l. 1. in c. 1. Joan.

Quare Joanni ante nativitatem nomen datur, cùm alijs, ùt Abrahæ, Saræ, Jacob, & Petro, ad ultimam senectutem nomen reservetur? Resp. quia nomen à Deo impositum sinè effectu significatô esse non potest. Joanni ante nativitatem nomen datur; quia ab ipso utero, mediante Dei gratiâ, mirabilia virtutum operaturus erat: alijs verò non in infantia, sed in senectute, nomen datur: quia tunc ad præclara facinora destinabantur. Sylveira in Luc. 1. q. 18.

Postulans pugillarem scripsit &c. ib. Cur Zacharias scripsit nomen Joannis? Tertull. l. de idolol. c. 23. Zacharias temporali vocis orbatione mulctatus cum animo collocutus linguam irritam transit, manibus suis à corde dictat, & nomen filij sinè ore pronuntiat: loquitur in stylo, auditur in cera; manus omnî sonô clarior, litera omnî ore vocalior. Rectè dicitur, scriptum Joannis nomen, propter firmitatem indelebilem: ut ostendatur, nomen ejus scriptum in libro vitæ. S. Bonav. hîc. Nomen Joannis non pronuntiatur linguâ Zachariæ, sed scribitur ejus manu: lingua adhuc erat immunda ob incredulitatem. At verò manus erat purificata, quâ incensum offerebat: & nomen Joannis adeò sanctum, & excellens est; ut non linguâ inquinatâ, sed manu purâ, possit capi; hinc nec vicini exprimunt: *nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine* Non dicunt, qui vocetur Joannes. Sic Sanctissimum nomen JESU divinâ dispositione non pronuntiat ore Pilatus, sed manu scribit: nam licèt ipse totus sordidus, manus tamen lota erat. Sylveira hîc.

§. IV.

S. Joannis officium.

In diebus illis. Matth. 3. 1. Tractaturus Evangelista in sequentibus de conversatione, doctrinâ, & miraculis, Christi, primò de Præcursore ipsius mentionem inducit; sanctitatem, ideoneitatem, doctrinam, & vitam, Joannis describit: ut innotescat, quàm dignum, & credibile, sit testimonium ejus de Christo. Christus ergo, qui est lux vera, summa, & infinita;

sciens Mundum sui non immediatè esse capacem, præmisit magnum sui adventùs præparatorem; qui corda Judæorum ad Christi receptionem disponeret. Dionys. Carthus. hic.

Cùm audieris, quòd fuerit *missus à Deo*: nihil privatum, vel humanum, dicere putes, sed divina omnia. Et idcirco etiam Angelus dicitur: Angeli enim virtus est, nihil proprium dicere. Theophylactus in 1. Joan.

§. V.

S. Joannis variæ laudes.

PRæcellit cunctis, eminet universis, antecedit prophetas, supergreditur Patriarchas; & quisquis de muliere, inferior est Joanne. S. Ambr. s. 65. de Nat. S. Joan. B. Idem habet S. August. s. 64. in Nat. S. Joan.

Joannes schola virtutum, magisterium vitæ, sanctitatis forma, norma justitiæ, virginitatis speculum, castitatis exemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia. -- Joannes major homine, par Angelis, Legis summa, Apostolorum vox, silentium Prophetarum, Lucerna Mundi, Præcursor Judicis, Christi metator, Domini testis, totius medius Trinitatis. S. Chrysost. hom. 16. in Matth. 15.

Considerate Monachi dignitatem vestram: Joannes princeps vestri est dogmatis, ipse Monachus. Idem hom. de S. Joan. B.

Complementum est omnium Prophetarum. Sanct. Macarius hom. 28. de Sanct. Joan. B.

Veniat, veniat Præcursor Verbi, Sacerdotij speculum, sanctitatis exemplum, Evangelistarum princeps, clausula Prophetarum. S. Chrysol. s. 86.

Nascitur major homine, par Angelis, tuba cœli, Præco Christi, arcanum Patris, Filij nuntius, signifer superni Regis; peccatorum venia, Judæorum correctio, vocatio Gentium; &, ut propriè dicam, Legis, & gratiæ, fibula. Id. s. 91.

Idem vocat S. Joannem: Regem sapientem, egregium Judicem, censorem morum &c. s. 173.

Charitatis liber, vitæ via, Martyrum decus, patientiæ fastigium, & pœnitentiæ propalator. Sanct. Laur. Just. s. in Nat. Sanct. Joan.

Archidux Novi Testamenti. S. Cyrill. Jeros. Catech. 10.

Quid existis videre in deserto? Etsi moretur in desertis; non est tamen arundo deserti, sed cedrus paradisi, columna cœli, gloria generis humani, miraculum Mundi. Guarricus s. 4. de eodem.

§. VI.

S. Joannis Prædicatio.

VOx *clamantis.* Matth. 3. 3. Animas credentium præparabat, in quibus ambulaturus erat Dominus; ut purus in vijs purissimis ambularet, dicens Levit. 26. 12. *habitabo in eis, & inambulabo; & ero Deus ipsorum &c.* S. Hier. in Matth. l. 1. c. 3. Ita legit S. Hieron.

Decollavit eum in carcere. Marci 6. 27. Cujus gratiâ Herodes non jussit Joannem in convivio intus occidi, & major illi fuisset voluptas? timebat, nè præsens visus omnes suò aspectu mutaret. S. Chrysost. hom. 28. in 2. Cor. 12. Convivas ad sobrietatem traduceret vultus pietatem spirans; regem ad misericordiam inflecteret, ad revocandam capitis sententiam cogeret, extorqueret lacrymas, afflaret castitatis amorem. Arcones in Is. 3. Disc. 13.

Venit in omnem regionem Jordanis prædicans. Luc. 3. 3. Cœlestia Præcursor dogmata audierat in deserto, quæ non recluserit pectore avarus fons; sed venit in omnem regionem Jordanis, alijs prædicans baptismum pœnitentiæ. Edocens, auditores verbi debere in concionatores converti, alijs proferentes, quæ audierunt. Escobar tr. Coll. Chr. Sect. 2. Obs. 1. Primus universam Ecclesiam catechizat. Guarricus s. 1. de eodem.

Vox clamantis. Joan. 1. 23. S. Joannes totus erat vox; ejus paupertas, austeritas, vita tota, erat vox; omnia clamabant, omnia sanctitatem, & virtutem, prædicabant. Diez conc. 3. D. 3. Adv.

Erat lucerna ardens, & lucens. Joan. 5. 35. Ardens in se, lucens alijs; ardens increpando, lucens instruendo. Hugo Card. in Gen. c. 28. Lucet Joannes tantò utique clariùs, quantò ampliùs fervet; tantò veriùs, quantò minùs appetit lucere. S. Bernardus s. 3. de verb. Is. Lucebat alijs, quia ardebat. S. Thom. Vill. de eodem. conc. 2.

§. VII.

S. Joannis virtutes.

Num. I.

Humilitas.

EGo *vox clamantis.* Joan. 1. 23. Cur Joannes de se non dicit, quòd sit filius Zachariæ; sed quòd sit vox? Poterat Joannes multis titulis dicere, quòd esset Zachariæ, Doctor, Præco, & Præcursor Domini: his tamen omissis, de se tantùm ait, quòd sit *vox*. 1. vox est quidam quasi sonus, & veluti quidam aer, res tenuissima. Et hoc de se humilis spiritus Joannis testatur. 2. omnibus speciosis titulis prætermissis, Joannes tantùm de se ait: *ego* sum *vox*: ità ut neque Sacerdotalis dignitas, nec prophetalis auctoritas, nec Angelica sanctitas, in eo attendenda esset; sed hoc tantùm, quòd sit Dei vox; seu, quòd Dei voce loquatur: nec enim in Doctore consideranda est persona, sed quòd vires Dei gerat. Sylveira hic.

Amicus sponsi, qui stat. Joan. 3. 29. Quare stat? quia non cadit. Quare non cadit? quia humilis est. Iste Præcursor Domini in solida petra stabat, dum ait: *non sum ego Christus*, non sum ego sponsus &c. V. Beda hic.

Ille

Ille erat lucerna &c. Joan. 5. 35. Lucerna Joannes esse dicitur ob suam præcipuam humilitatem, suique contemptum. Cùm enim tantæ esset virtutis, ut à populis Christus crederetur; confessus est Christum, & se minimè negavit, quis esset. Sanct. Laurent. Just. de eodem.

Num. II.

Zelus.

Mittens duos ex Discipulis suis ait &c. Matth. 11. 2. An dubitavit Joannes? minimè. Cur ergo Discipulos mittit ad Dominum quæsiturus: *tu es, qui venturus es?* S. Hilarius: non suæ, sed Discipulorum, ignorantiæ consulit Joannes minus: præclari enim Præsulis, Domini, ac patrisfamilias, est, subditos, ac filios suos, ad Dominum adducere. Escobar t. 3. Coll. Chr. Obs. 7.

Volebat Joannes Discipulos suos Christò adjungere: tanquam si providus pater moriens filios suos consignet tutori: desiderabat enim vivens plenam fidem videre Discipulorum. Auth. Imp. hîc.

Num. III.

Reliquæ virtutes.

Ex Novo.

Esca autem ejus erat locustæ, &, mel, sylvestre. Matth. 3. 4. S. is probabiliter S. Isidorus Pelusiota, Euthymius, Dionys. Carth. Albertus M. testantur, quasdam esse herbas, seu arborum folia, quæ in illis partibus dicuntur locustæ. Et Brochardus, in lib. de sancta terra, asserit, se in Palæstinæ monasterijs, quæ Jordani sunt vicina, herbas sæpe edisse, quas ibi Monachi locustas vocant. S. Hier. l. 2. adv. Jovin. S. Hilarius, S. Thomas, Theophilactus, Beda, asserunt, locustas, quas Joannes edebat, fuisse animalia satis nota: nam inter cibos mundos Lex locustas numerat. Levit. 11. 22. & ijs Judæi utebantur cum sale; Joannes verò solùm sole siccatis. Sylveira hîc q. 27.

Arundinem ventò agitatam? Matth. 11. 7. Negatur, quia Joannes arundo ventò agitata fuerit: quoniam mentis ejus fortitudinem nulla humani oris aura flectebat. Nos enim, si laudibus erigimur, aut vituperationibus humiliamur, arundo ventò agitata sumus ... Gregor. l. 9. ep. 39.

Qui præparabit viam tuam ante te. Matth. 11. 10. Vatablus, & Hebr. *verret*, seu *emundabit viam tuam*. Fuerunt, teste Cyrillo l. 1. in Joan. c. 7. qui falsò dixerunt, Joannem natura, non hominem fuisse, sed Angelum; in specie tamen humanæ naturæ prædicantem apparuisse. Auth. Imp. hom. 27. puto, quòd glorioſior est Joannes, quia homo fuit, & propter virtutis meritum Angelus est vocatus; quàm si nomine Angelus, & naturâ, fuisset. Angelus enim hôc ipsô, quòd Angelus, non est virtutis præmium, sed naturæ proprietas. Iste autem mirabilis est, qui in humana natura Angelicam sanctitatem transgressus est; & obtinuit, quod non habebat natura, per gratiam.

Omnes existimabant, Joannem esse Christum: quoniam in moribus, & in vita, in habitu, & sanctâ conversatione, alijs omnibus dissimilis erat. S. Eusebius Emiss. D. 4. Adv.

Elisabet impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Luc. 1, 57. Tempus siletur infantiæ; quia infantiæ impedimenta nescivit. Et ideo in Evangelio nihil super eo legimus, nisi ortum ejus, & oraculum; exultationem in utero, vocem in deserto. Neque enim ullam infantiæ sensit ætatem, qui supra naturam, supra ætatem, in utero positus matris, à mensura perfectæ cœpit ætatis plenitudinis Christi. S. Ambros. hîc de eodem.

Ex Patribus, & aliis.

Antè Deo cœpit vivere, quàm sibi. Sanct. Chrysol. s. 91.

Vita, & mores, S. Joannis, forma, atque descriptio, quædam sunt Monachorum. S. Ephrem. Paræn. 1.

Joannes de virtutum quatuor Cardinalium possessione, & ornatu, commendatur. In vestitûs asperitate temperantia notatur; in lumborum succinctione fortitudo; in mellis comestione prudentia. Demum in aliorum eruditione, & sui ipsius, respectu Christi humiliatione, justitia. Gerson Lect. 2. in Marc.

Titulus XX.

S. JOANNES EVANGELISTA.

§. I.

Figuræ.

Fluvius egredibatur de loco voluptatis. Gen. 2. 10. Joannes magnus paradisi fluvius, qui ex principali sui fontis origine profluens spualentia deserta humanarum mentium irrigat. Petrus Dam. l. 1. de Sanct. Joanne.

Pater appellavit eum Benjamin. Gen. 35. 18. Est S. Joannes Benjamin, id est, filius doloris; quia tempore summi doloris genitus est sub Cruce. *Ecce filius tuus.* Rachel B. V. Osorius in die S. Joan.

Ascendit Jonathas, manibus, & pedibus reptans; & armiger ejus post eum. 1. Reg. 14. 13. S. Joannes ad Crucem.

Facies leonis. Ezech. 1. 10. Evangelium Joannis leoninâ facie est: ùt enim leo regium, & principale, animal est; sic & Joannes à regia, & principali, dignitate Verbi divini exorsus est. Theophylactus in Marc.

Vide Tit. Evangelistæ.

§. II.

S. Joannis laudes, excellentia.

SOlem Evangelij vocat S. Dionys. Areopag. Ep. ad S. Joan. Evang.

Nemo, audeo dicere, tantâ sublimitate Sapientiæ majestatem Dei vidit, & nobis propriò sermone reseravit Transcendit nubes, transcendit virtutes cœlorum, transcendit Angelos; & Verbum in principio reperit, & Verbum apud Deum Ambros. in Præfat. explanat. Evang. Lucæ.

Imitabatur planè adhuc in mortali corpore positus angelicam dignitatem; humanam transcendebat conversationem, mortaliumque consuetudinem. S. Laurent. Just. in solennitate ejusdem.

Consideremus dilectissimi, quantæ gloriæ magnus vir iste credendus est; qui per quoddam adoptionis arcanæ mysterium, filius Virginis est, & frater Salvatoris. Hinc est, quòd mentem ejus omnipotens Deus ad tantum puritatis, & mysticæ revelationis, culmen evexit. S. Petrus Dam. s. 2. de eod.

Meritò Christus Joanni tanta revelavit, qui præcellebat omnibus privilegiò castitatis. Sanct. Anselmus.

S. Joannes Evang. os Dei, lingua Spiritûs S. cedrus paradisi, lux Ecclesiæ, decus orbis, Præco cœli, lumen Mundi, fidus hominum, specimen Angelorum, lapis vivus, speculum lucis. Et Cherubim jure perhibetur, qui scientiæ plenitudinem ex ipso Redemptoris pectore percepisse cognoscitur. Idem. s. 2. 2. de eod.

§. III.

In S. Joannem CHRISTI amor, & favor.

QUem diligebat JESUS. Joan. 13. 23. Dilectus iste discipulus, inter dilectos omnes dilectissimus. Huic applica illa verba Prov. 22. 11. *qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem:* quia, videlicet, propter excellentem castitatis decorem, dignus fuit de ipso sacro Dominici pectoris fonte divinitatem ejusdem Verbi, & æterna potare secreta principij S. Rupertus lib. 11. hîc. Arctissimè se in sui Redemptoris, ac dilectoris, amore conjunxit: propter quem scilicet conjugalis thori fœdera abdicavit. S. Petrus Dam. s. 66. Sponsum in nuptijs Canæ Joannem fuisse, & à Christo vocatum; opinantur S. Thomas 2. 2. q. 186. a. 4. Cajetanus, Joan. Sotus, Ludolphus Carthusianus, Bonav. in vita Christi, S. Antonius 3. p. Summæ tit. 1. Lyranus.

Verbi amavit ubera, qui supra pectus Domini in cœna recubuit; & veluti quandam spongiam cor suum apposuit fonti vitæ; & ex ineffabili quadam traditione repletus Christi mysterijs, nobis quoque exhibet mamillam à Verbo impletam. Sanct. Gregorius Niss. hom. 1. in Cant.

Illud omnium supremum, & maximum; quòd coram omnibus in cœna ultima super pectus ejus recumbere ausus sit. O miram audaciam! Non audet Baptista sacrum Domini verticem contingere; Magdalena cum timore, & tremore, pedes tangit; Thomas, nisi jussus, manum non mittit in latus: Joannes dilectus, non jussus, non petitâ veniâ, confidenter recumbit super pectus Domini. Amor fecit hoc: est enim supra modum audax dilectio. Omnia sibi putat licere amor. S. Thom. Vill. Conc. de S. Joan.

Recubuit super pectus ejus. Joan. 21. 20. Sinum elegit æternus Pater, ad producendum Filium æqualem. *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris.* Joan. 1. 18. Sinum elegit Christus, ut in eo recumbat Joannes: ut per gratiam ac cœlestia dona, reformetur; ut, quantùm fas est puræ creaturæ, ei similis fieret. Si manus Moysis impositæ super Josue habuerunt virtutem communicandi Josue spiritum ejus. Deut. 34. 9. Si vestes Aaron transfuderunt spiritum ejus in Eleazarum. Num. 20. 28. Si palliò Eliæ ejus spiritu repletus est Elisæus. 4. Reg. 2. 13. quomodo Joannes recumbens in pectore JEsu multum de ipso non biberet? Si facies JEsu remansit impressa in linteo sibi oppositio; si corpus JEsu effiguratum est in sindone, in qua est involutum; si vestigia pedum exarata sunt in lapide vivo: quomodo pectus ejus, in quo recumbebat Joannes, in eo non imprimeretur, quantum fas erat. Sylveira hîc c. 7. In triplici sinu Christus requievit: in sinu Patris in cœlo, in sinu matris, & Joannis in terra. S. Ambr. s. 10. de Epiph. Non sunt verba, sed sensus.

Sic eum volo manere, donec veniam. Joan. 21. 22. Joannem post mortem resurrexisse, & indutum suò virgineò corpore in cœlum ascendisse, affirmant S. Ambrosius in Ps. 118. s. 10. Hieronymus, vel alius lib. de assumpt. Nicephorus l. 1, histor. c. 35. S. Isidorus, Petrus Dam. Albertus M. Hugo de S. Vict. Ludovicus Granat. apud Sylveira hic. Etsi non audeamus pleniter definire, pium tamen est arbitrari; ùt sicut de B. V. creditur, ità etiam B. Joannes jam resurrexisse probabiliter asseratur. Petrus Dam. s. 2. de eodem.

Et posuit dexteram suam super me. Apoc. 1. 17. id est, erexit me præ timore cadentem, & confortavit me; ùt Daniel dicit c. 8. 18. *Collapsus sum, & tetigit me.* Tamen, cùm hoc fiat cum Joanne, non per levem tactum, ùt cum Daniele: nec per vocem, aut imperium, ùt cum Jeremia 1. 17. & Ezechiele 2. 1. sed per manum Dei dexteram: singularis gratia, & benevolentia in Joannem denotatur, ut dicere possit Ps. 117. 16. *dextera Domini fecit virtu-*

virtutem, dextera Domini exaltavit me. & Sap. 5. 17. *dexterâ suâ teget eos.* Et Cant. 2. 6. *Læva ejus &c.* Sylveira hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Qui hæc dicit, accepit Joannes ille, qui discumbebat super pectus Domini; & de pectore Domini bibebat, quod propinat nobis. Sanct. Augustinus tr. in Evang. Joan.

Dignum est, ut, qui à Christo præ cunctis mortalibus specialiter est dilectus, à Christi dilectoribus permaximè diligatur. Petr. Dam. s. 2. de eod.

Jacobus frater Christi ex cognatione, iste ex præcipua dilectione: ille per lineam maternæ consanguinitatis, iste per vinculum paternæ charitatis. Id. ib.

Sed nunc dilecta obtinebo tibi, ut conspicias me in ea forma, quâ jam delicijs divinitatis fruor in cœlis. Et cum hoc illa desideraret adipisci, statim vidit immensum pelagus divinitatis intrans in pectore JEsu, & in eo B. Joannem in specie tenellæ apiculæ, tanquam piscículum, ineffabili delectatione, ac libertate, natantem. Verba S. Joannis Ev. l. 3. Insin. div. S. Gertr.

§. IV.

S. Joannes respiciens B. Virginem.

Morti proximus Jacob Josepho filio suo partem sibi in terris pretiosiorem tradit. Gen. 28. Morti proximus JEsus Joanni testamentô relinquit partem pretiosissimam, quam habebat in terris. *Ecce mater tua.* Joan. 19. 27. Commisit Dominus Petro claves Ecclesiæ. Matth. 16. 19. voluit & B. Joanni custodiam MARIÆ delegare. Utraque nimirum mater, Mater Maria, Mater Ecclesia. Sed Maria mater CHRISTI, Ecclesia mater populi Christiani. Beatum Joannem Dominus quodammodo Cœli Clavicularium esse constituit, cùm B. Genitricis suæ eum decrevit esse custodem. Petrus Dam. s. 1. de eod.

Fecit rex Salomon thronum &c. 3. Reg. 10. 18. 19. MARIÆ typum fuisse thronum illum Salomonis, communis Ecclesiæ consensus est. Qui autem sunt duo leones, qui utrinque throno adhærebant? Petrus Dam. s. 1. de Nat. V. duo leones sunt, Gabriel Archangelus, & Joannes Evang. quorum alter dextera Virginis, alter sinistræ custos, deputatus est. Gabriel enim mentem, Joannes carnem, pervigili sollicitudine servaverunt. Qui bene leones dicuntur, propter rugitum altissimæ vocis: duo enim verba nuntiârunt orbi terræ, qualia nec dicta sunt, nec dicentur. Ramirez in Prolegom. §. 8. Idem B. Petrus Dam. s. 1. de Sanct. Joanne, virginitatem ejus soli us B. Virginis virginitati postponit. Unde ait: quocirca dignum fuit, ut B. Joannes Ap. Arch-Angelo Gabrieli ad custodiam Matris Domini socius haberetur.

Mulier, ecce filius tuus. Joan. 19. 26. Quomodo honorat Discipulum; fratrem suum illum faciens! Usque adeò bonum est, manere apud patientem Christum! nam in fraternitatem ejus ducit. Theophylactus hîc. Pendebat in cruce moriturus, disposuit testamentum. -- Aderat ibi dilectus, quid sibi legaturus expectans. Quid tibi, ô dilecte, legabo? quid in ultimis dabo tibi? *Ecce Mater tua*: hæc omnium, quæ possideo, charissima, & pretiosissima, gemma: hanc tibi trado. Sanct. Thom. Vill. Conc. 1. de eodem. Concredit Discipulo præfecturam Matris. jam papæ! quomodo honorat Discipulum, fratrem suum illum faciens! Theophylactus hîc.

Accepit eam Discipulus in sua. Joan. 19. 27. In quæ sua Joannes matrem Domini accepit? neque enim non ex eis erat, qui dixerant ei, ecce nos dimisimus omnia. Habebat ergo ille Discipulus centupliciter plura, quàm dimiserat, in quæ susciperet ejus matrem, qui illa donaverat. V. Beda hîc. Non committit homo thesaurum suum, & maximè illum, quem habet charissimum; nisi ei, quem verum æstimat esse amicum. At Christus, qui corda cognoscebat; nec in amicitia errare volebat; Joanni, quia præcipuum habuit, matrem, quæ eum portavit, commisit. Ergo amicissimum sibi esse cognovit. Sanct. Bonaventura s. 18. de eodem. Nunc maternô moveris affectu, & thalamum Humanitatis tuæ Cubicularío dilecto commendas; & provides sedulò benedictæ inter mulieres Apostolicam clientelam. Sanct. Cyprianus de Pass. Christi. Positus est fidelis ædituus ad tanti thesauri custodiam. Fidelis cubicularius Matris Domini. Intueor ergo, quadrigam, quâ currendum est ad Patrem, sic debere distingui; ut per te (ô Joannes) ad Matrem, per Matrem ad Filium, per Filium verò pertingere possit pœnitentis affectus ad Patrem. Arnoldus Carnot. tr. de V. D.

§ V.

S. Joannis Sanctitas, Virtutes.

Dilectus meus candidus, & rubicundus. Cant. 5. 10. hoc de Joanne Christus dicere potuit: candidus per virginitatem, rubicundus per charitatem. Sanct. Bonaventura s. 18. de eod.

Et Joannes frater ejus. Matth. 10. 3. Joannes idem, quod gratiosus, & misericors; vel in quo est gratia; vel Domini gratia, ait S. Isidorus l. 7. Etymol. c 9.

Audierunt eum duo Discipuli. Joan. 1. 37. Unus ex his duobus Discipulis erat Andreas, ùt patet infrà v. 40. quis alter? fuisse Joannem Bapt. probabile putant Epiphanius, Chrysostomus, Cyrillus, Euthym., Theophyla-

Phylactus, Hugo &c. quia Joannes solet in suo Evangelio, dum de seipso agit, humilitatis causâ nomen suum reticere. Sylveira hîc.

Unus ex vobis tradet me. Joann. 13. 21. Et subjunxit: *erat recumbens unus in sinu JESU.* v. 23. Ambrosius Catharinus: fortè extasim quandam passus est; & quasi extasi interceptus, cecidit super pectus Domini.

Puritatem puerilis ætatis usque ad senium custodivit illæsam, innocentiæq; nitorem servavit in mente. S. Laur. Just. de eod.

Ille recubitus in pectore Salvatoris, ille divinus ardor, quem ex arcana ejus inspiratione concepit, ità in ejus visceribus omnium libidinum fomenta decoxit; ut corpus ejus, tanquam revera Spiritûs S. templum, à cunctis vernaret æstuantis luxuriæ squaloribus defœcatum. Petr. Dam. s. 1. de eod.

§. VI.

S. Joannes Martyr.

POtestis bibere calicem? Matth. 20. 22. Et iste calicem bibit: non solùm, quia in ferventis olei dolium missus, & propter insuperabilem evangelizandi constantiam in Pathmos insulam deputatus est; verùm etiam quia (quod maximè prædicandum) ubi B. V., & Genitricis animam gladius pertransivit, ibi & anima vulnerata est hujus Dilecti. Sanctus Rupertus de Operibus Spirit. Sanct. c. 12.

Dabatur mihi intelligere, quòd Sanct. Joannes tantum dolorem sustinuerat de Passione, & morte, CHRISTI; & de dolore Matris; quòd existimo, eum fuisse plusquam Martyrem, dicebat B. Angela de Fulginio. In vita scripta ab Arnaldo Ord. Franc.

TITULUS XXI.

S. JOSEPH
Nutritius Christi.

§. I.

Figuræ.

VIditq; *in somnis scalam.* Gen. 28. 12. Natus CHRISTUS pupillus in hoc Sæculo, id est, absque carnali patre; illô B. virô (Joseph) pro patre in omnibus usus est, & in illa generationis scala, quæ per Matthæum texitur, eidem Sanct. Joseph omnis humanæ opis indiga Humanitatis ejus natura, tanquam gradui supremo innixa est. Sanct. Rupertus in Joan. l. 2. Scala illa Jacob est generatio JESU CHRISTI, & latera scalæ summi Patres, vel principes, sunt hujus generationis, atque David; ad quos promissio facta est, cum juramento ejus, qui repromisit. Supremus scalæ gradus, cui Dominus innixus est, iste est B. Joseph vir MARIÆ; de qua JESUS, qui vocatus CHRISTUS, natus est. Quomodo iste Deus, & Dominus, huic innixus est? utique tanquam tutori pupillus; quippe qui in hoc Mundo sinè patre natus est. Ità innixus est huic B. Joseph, ut esset infantulo iste pater optimus. Idem de gloria & hon. Filij hom. in Matth. l. 1. Idem similiter ait in Genes. l. 7. cap. 22.

Sanctus Bernardus hom. 2. sup. Miss. comparat illum Joseph Patriarchæ.

§. II.

Sanct. Joseph dignitas, felicitas, deliciæ.

DO *tibi partem unam extra fratres tuos.* Gen. 48. 22. Sept. *do tibi partem eximiam.* Considera, æternum Patrem sic alloquentem Sponsum MARIÆ: en, signô specialissimô amorem meum in te ostendo. *Do tibi partem eximiam. Do tibi partem unam; quam tuli de manu Amorrhæi in gladio, & arcu meo*, in fortitudine mea; quam potentiâ brachij mei, à diaboli insidijs præveni; hanc accipe in sponsam. Alvarez illustr. 322.

Gratia super gratiam, mulier sancta, & pudorata. Eccl. 26. 19. Gratia, id est, res gratissima, summum bonum, beneficium, & felicitas. Quàm felix ergo fuit Sanct. Joseph, cui à DEO obtigit sponsa sanctissima; imò Virginum, & Sanctorum omnium, regina B. V. MARIA gratiâ plena. Cornelius hic.

Jacob autem genuit Joseph virum MARIÆ. Matth. 1. 16. qui jure, verèque, vocatur Pater Christi: quia Christus fuit fructus conjugij Joseph, & MARIÆ. Natus enim in utriusque conjugio, jure utrique adscribendus est: quia Joseph, per consortium corporis, B. Virginis quasi dominus effectus est: ergo & fructus corporis B. Virginis, putà CHRISTUS, ad Josephum pertinuit. Licèt supernaturaliter natus sit CHRISTUS, non virtute Josephi, sed Spiritûs Sanct. fœcundantis Virginem. Nam seges, nata in agro meo sterili supernaturaliter, mea est.

2. Quia

2. Quia vir, & uxor, per conjugium fiunt unum, & quasi una persona civilis: quare omnia habent communia, etiam proles legitimè natas. Corn. hic.

Cùm esset desponsata MARIA, *&c.* Matth. 1. 18. Providetur sponsus, providetur maritalis species; ut celet miraculum, ut tegat signum, ut velet Virginis partum, ut crimini non det locum, ut furentis insidias sic eludat. S. Chrysol. s. 146.

Ex Patribus, & aliis.

Sicuti qui solùm electione, & non jure sanguinis, ad regiam dignitatem ascendit; non minùs à cunctis rex vocatur, nec minor ei obedientia, & honor, defertur; quàm si ex paterna hæreditate regnum obtinuisset: ità etiam, licèt Joseph naturâ pater CHRISTI non fuerit; tamen, quia ex CHRISTI electione in Patrem assumptus est, meritò Patris adoptivi nomen sibi vendicare potest. Sanct. Joan. Damasc. Or. 13.

Cui datum est, quod multi reges, & Prophetæ, cùm vellent videre, non viderunt; audire, &c. non solùm videre, & audire; sed etiam portare, deducere, amplecti, deosculari, nutrire, & custodire. S. Bernardus hom. 2. sup. Miss.

Piè credendum est, non tamen asserendum, quòd pijssimus Filius Dei JESUS pari privilegiò decoravit suum patrem putatitium, sicut suam sanctissimam Matrem: ut sicut illam assumpsit in cœlum in corpore, & animam gloriosam; sic etiam in die Resurrectionis suæ Sanctissimum Joseph. S. Bernardinus Sen. s. de S. Joseph.

Si Elisabeth exclamavit propheticè ad unicam MARIÆ salutationem; si exultavit præ gaudio Joannes infans in utero ejus: quid ex continua cohabitatione, & allocutione cum MARIA & puero JESU, justus Joseph acceperit divinæ consolationis, & illuminationis? quid dexteram illam bajulantem in ulnis speciosam formâ præ filijs hominum, quando blandiebatur arridenti, quando condolebat vagienti; quando frequentèr sponso suo Joseph bajulandum, fovendum, osculandumque, tradebat, vidisse? Gerson. s. de Nat. B. V.

Franciscus Suarez 3. p. q. 29. disp. 8. Sect. 2. probabiliter opinatur, Josephum in gratia, & gloria, antecellere Apostolos & Joannem Bapt. quia ejus officium illorum officiò præcellabat: plus enim est, esse Patrem, & Rectorem, CHRISTI, quàm Præconem, & Præcursorem ejusdem. Cornelius in Matth. 1.

§. III.

S. Joseph Sanctitas, virtutes.

Cùm esset justus. Matth. 1. 19. Sanct. Hieron. vocari justum attendito propter omnium virtutum perfectam possessionem. Justi appellatio omnem virtutem complectitur. Sanct Chrysostomus hom. 23. in Gen. Fidelis servus, & prudens, &c. quem constituit dominum suæ Matris solatium, suæ carnis nutritium; solum denique in terris magni consilij coadjutorem fidissimum. Sanct. Bernardus hom. sup. Miss. Justus ex Lege, justus ex bona voluntate, justus ex bona operatione. Et si nihil aliud ad testimonium suæ justitiæ: quòd virgo, quòd Virginis Matris sponsus, quòd CHRISTI nutritius est electus, additamentum facit. Simon Cass. l. 2. c. 16.

S. Joseph, qui tantopere in vita sua Deum, Deique Filium, amârat, aliâ morte nequibat mori, quàm amoris. S. Francis. Sales. tr. de am. l. 7. c. 13.

Voluit occultè dimittere eam. ib. Humilians se ante tantam, & ineffabilem rem, quærebat se longè facere. Sicut Petrus: *exi à me Domine*: sicut Centurio, *non sum dignus &c* sicut Elisabeth, *unde hoc mihi?* Sic & Joseph justè humilians sese, in omnibus cavebat, & timebat sibimet, tantæ sanctitatis conjunctionem adhibere. Origenes hom. 1. in diversis. Idem ait Sanct. Bernardus hom. 2. sup. Miss.

Virum MARIÆ. Matth. 1. 16. Valde notandum: quòd, cùm Evangelista tot virorum conjugalium meminerit, nullum tamen uxoris suæ virum appellaverit. Non dixit Abraham virum Saræ &c. Solum autem Joseph, qui nunquam ad sacratissimam suam Sponsam accessit, & cum ea virgo permansit ad mortem. Hoc ut intelligas, nota 4. Reg. 4. 7. 9. 16. 21. 22. 25. 27. Elisæum sæpe virum Dei vocari, & etiam sæpe servum Dei: quô significatur, obsequio, & amori Dei fuisse addictissimus. Ità dum Joseph vir Mariæ dicitur, intelligitur, eum magis dicatum, ac conservatum fuisse reverentiæ, purissimoque amori, Sanctissimæ Virginis sponsæ suæ, quàm alij Patriarchæ uxores suas dilexerunt. Diez conc. 1. in Nat. B. V.

Titulus XXII.

IRA.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri, & Novo.

Offerentes coram Domino ignem alienum. Levit. 10. 1. Erat in atrio tabernaculi, putà in altari holocaustorum, ignis sacer è cœlo lapsus; quem Deus jusserat foveri; ut eô solô uterentur ad sacrificia, & thymiata. Erat in eodem atrio ignis profanus, & communis; quô utebantur ad coquendas carnes hostiæ pacificæ pro peccato; quibus vescebantur atrio partim Sacerdotes, partim Laici offerentes, hoc usi Nadab & Abiu. Ignis alienus, est quævis cupiditas, quæ ipsi sacro, id est, charitatis est contraria. Charitas enim est ignis è cœlo missus, & animæ à Deo inditus; ignis verò alienus, est ira &c. Corn. hîc.

Igneæ habenæ currus. Nahum 2. 3. Ira est: equi, rixa, contumelia. Hugo Card. in Ps. 67.

Festuca in oculo. Matth. 7. 3. ira est: trabs in oculo odium est. Sanct. August. s. 16. de V. D.

Socrus tenebatur magnis febribus. Luc. 4. 38. febris nostra iracundia est. Sanct. Ambr. hîc.

Ignem veni mittere in terram. Luc. 12. 49. Sicut Salvator in terram tulit ignem amoris, ad accendenda corda hominum; sic dæmon fecit ignem iræ ad destruendam pacem. Stella de cont. Mundi p. 2. c. 51.

Ex Patribus, & aliis.

Ira vehemens ignis est, omnia consumit. S. Chrysost. hom. 25. in Joan.

Homo iracundus, est sicut homo habens domum ligneam; qui manè est dives, & in vespere nihil habet: quia ignis iræ combussit sibi domum, id est, conscientiam. Est similis calculo emittenti ignem; nam sicut calculus percussus emittit scintillam; sic iracundus tactus verbô ostendit impatientiam suam. -- Similis vasi vacuo juxta ignem: videmus enim, quôd, si vas vacuum, & terreum, ponatur ad ignem, frangitur; si autem sit plenum aquâ in nullo lædit. Sic homo, qui est de sua conditione terreus; si ponatur ad ignem adversitatis, vel tribulationis; statim frangitur per impatientiam, si sit gratiâ vacuus. Si autem sit gratiâ plenus, non lædit. Eccl. 27. 6. *vasa figuli probat fornax; & homines justos tentatio tribulationis.* S. Bonav. diæt. sal. c. 5. de ira.

Dicitur ira ab *Ur*, quod est ignis, quasi ura; quia urit atque inflammat. S. Bernardinus serm. de exercitu spir. malignor.

Iracundia inebriat animam, furor verò eam plusquam ebriam facit. Origenes hom. 7. in Levit.

Lenitatem, & mansuetudinem sectare; nè absque vinô ebrius sias, malitiâ, & iracundiâ gravatus. Sanct. Ephrem de vita spir. c. 45.

Si ex animo superbiam exemeris, occasionem innascendi vitium iracundiæ non habebit. S. Greg. Niss. or. 2. de beatitudinib.

Ira est fervor sanguinis, qui circa cor est. Ira est mentis appariror. Idem de homine l. 4. cap. 13.

Væ nobis à dracone! immanis est bestia, flatu igneô, quidquid attigerit, necat; non modò bestias terræ; sed & volucres cœli. Haud aliud ego draconem hunc, quem Spiritum iracundiæ reor. Sanct. Bernardus s. 13. in Ps. qui habitat.

In Cyrenaica Provincia fons, quem solis vocant, & rupes quædam visitur. Hæc, cùm manibus tangitur, ille immodicus assurgit, arenasque quasi mare agens, sic sævit, ùt æquor fluctibus. Nieremb. de mirac naturis Europæ lib. 2. c. 27.

In Dalmatiæ specum dejectô levî pondere, quàmvis tranquillô die, inde turbini similis emicat procella. Plinius l. 2. c. 47.

In Helvetia, prope Lucernam, mons est præaltus, in summo vertice lacus: in quem de industria injecta maximas tempestates cient; quæ verò casu incidunt, nihil irritant eum. Nieremberg. l. 2. c. 28.

Olla fervens eructat fæces; iracundus diras blasphemias. de Rampelogis. Ira.

Sclopetum adductum. Lem: Si tangar, exardescam. Picinelli.

§. II.

Iram vincendi motiva.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ. Psalm. 45. 4. DEUS, qui pacis amator est, cor conturbatum inhabitare non potest. Hugo à S. Victore hîc.

Et comedit omne fœnum in terra eorum, & comedit omnem fructum terræ eorum. Ps. 104. 35. Hoc in Ægypto fecit bruchus: parvum animal, & ab olere vastitatem inchoat. Sed cave: nam qui comedit fœnum, hoc fœnatus comedet omnem fructum campi tui. Iracundia, quæ in te ebullit, bruchus est. Initiô contenta est fœnô. Satis est illi, ut hosti non blandiaris, ut eum non invisas, ut singularia ei beneficia non præstes, Peristi Bruchus tuus, qui fœnum comedit, comedet fructus: cogeris de eo malè loqui, de quo nunc tantùm non bene

loque-

loqueris : cogeris hostiliter insequi, quem tantùm non singulariter amas &c. Oliva t. 2. Strom. hic.

Ollam succensam ego video, - virgam vigilantem. Jerem. 1. 12. 13. Succensæ ollæ simile cor irati : dum calefieri incipit, virgam Dei attende vigilantem, terribile Dei Judicium, & gehennæ supplicium æternum. Barradius t. 2. l. 7. c. 18.

Qui irascitur, reus erit judicio. Matth. 5. 22. Iram tuam extingues, si iram Dei perpendas. Barradius ib.

Sol non occidat super iracundiam vestram. Eph. 4. 26. Quid agemus nos in die Judicij, super quorum iram non unius diei, sed tantorum annorum, sol testis occubuit. S. Hier. ep. 36.

Iratæ sunt gentes, & advenit ira tua. Apoc. 11. 18. Ira tua advocat iram Dei ; tolle tuam, & Deus suam ; dimittite, & dimittemini. Sylveira hîc.

Ira mortalium debet esse mortalis : nam, si maneat, confirmantur inimicitiæ ad perniciem sempiternam. Lactantius l. 7. instit. div. de divino prœmio.

Nè occidat sol super iracundiam tuam ; id est, deserat Christus mentem tuam : quia non vult habitare Christus cum iracundia tua. S. August. in Ps. 24.

Sicut acetum corrumpit vas, si diutius ibi fuerit ; sic ira corrumpit cor, si in alium diem duraverit. Id. ep. 87.

Nullus leo, nulla sic vipera, viscera queunt humana laniare ; ùt hominis iracundia, ferreis quibusdam unguibus universa confodiens : neque enim soli corpori nocet, sed ipsius etiam corripit animæ sanitatem. S. Chrysost. hom. 4. in Matth.

Non habitat Spiritus S. ubi furor. Nihil sani potest ingredi, ubi egreditur furor. Idem hom. 17. in Acta.

Satiùs est, anguem, vel viperam, in corde tuo latere ; quàm iram, & rancorem. Id. hom. 30. ad pop. Antioch.

Opta, potiùs invadi gladiô, quàm iracundiâ corripi, Ephrem de perfectione Monachi.

Iracundi non sunt dicendi homines, ratione furoris ; sed potiùs feræ furibundæ : eò quòd, ad modum ferarum, sint sinè misericordiâ sugentes sanguinem aliorum. S. Bonavent. s. 1. D. 5. Pent.

Mens Spiritûs Sanct. templum effici omnino non potest, iracundiæ in nobis spiritu commorante. Simon Cass. de cœnob. institut. l. 8. c. 21.

Iracundus magis affligitur tacens ; & injuriantis absentiam passus flagellô duriorî se verberat, dum cogitat, quid debuit mali dicere, & non dixit ; dolens, si malum facere potuit, & non fecit. Idem l. 8. c. 47.

)o(

§. III.

Ira est contraria rationi, judicio ; stulta. Symbola.

Nomen uni Phison. Gen. 2. 11. Philo lib. de Allegor. hunc primum fluvium prudentiæ accommodat, cui iram oppositam dicit. Phison enim dictus *à parcendo.* Hic autem *circuit omnem terram Hevilath*, id est, *placidam, ubi nascitur aurum*, id est, charitas ; & lapides pretiosi, id est, virtutes. Pinna Eth. 121.

Inebriamini, & non à vino. Is. 29. 9. Nihil quippe aliud est ebrietas, quàm animi de nativa sanitate deturbatio, mentis penuria, vacuitas intellectûs. Ista vero non ebrietas tantùm ex vino ; verùm etiam ebrietas ex ira, & cupiditate à ratione aliena. S. Chrysost. t. 6. orat. contra ebriet.

Ira comparatur ollæ ferventi : quia sicut olla bulliendo emittit aquam ; sic iracundus, bulliendo per iram, emittit stultitiam, & verba inordinata. Prov. 15. 2. *os fatuorum ebullit stultitiam.* Sanct. Vincent. Ferr. s. 7. c. 4. super orat. Dom.

Ira Caniculæ assimilatur ; quæ in effectu suo est ardentissima. Ira juxta Philosophum, est accensio sanguinis circa cor : unde qui ad iram alios concitant, dicuntur esse incendiarij diaboli. In Caniculæ ortu fit magna turbatio in aere : ità ira perturbat rationem, affectum &c. Diebus Caniculatibus sanguinem minuere, vel medicinam accipere, est periculosum. Sic in fervore iræ non est exhibenda correctio disciplinæ. Geminiani c 41.

Impatiens usque ad insaniam, sæpe etiam usque ad restem, adigitur, ait Stobæus S. de ira. Quia animus perturbatus stagno similis est ventis agitato ; cujus aquæ molæ, & fluctibus exasperatæ, imagines aut non reddunt, aut concisas referunt ; ut vel formosissima in ijs monstrosa esse videantur. Stengelius div. judic. tomo 1. §. 5.

Omnium perturbationum semina videntur in iram confluxisse. Plutarchus dialogo de ira cohibenda.

Testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Vocavitq; omnes principes. Judith. 5. 2. Collegit Holofernes senatum, cùm sentit se irâ commotum ; scilicet ut iram consiliô premeret. Velloso hîc.

Per iram sapientia perditur. Job. 5. 2. Ità legit S. Gregorius ut, quid, quôve ordine, agendum sit, omnino nesciatur ; sicut scriptum est Eccl. 7. 10. *ira in sinu stulti requiescit.* S. Greg. Mor. l. 5. c. 30.

Nè sis velox ad irascendum, quoniam ira in sinu stulti requiescit. Eccl. 7. 10. Et Job 5. 2. *virum stultum interficit iracundia.* Et Prov. 14. 17. *impatiens operabitur stultitiam.* Stultus habet iram familiarem, & ad

manum ; ut illicò eam exerat : tam facilè irascitur, quàm facilè qui manum è sinu extrahit. Cùm è contrario sapiens iram habet in corde, & in cerebro ; ut non nisi prævia ratione eam lentè educat. Corn. hîc.

Si prævenerit, & occupaverit mentem tuam iracundia, & ascenderit in te ; non relinquas locum tuum. Eccl. 10. 4. Ità legit S. Ambr. Locus tuus patientia est ; locus tuus Sapientia est ; locus tuus ratio est. S. Ambros. Offic. l. 1. c. 21.

Sol non occidat super iracundiam vestram. Eph. 4. 26. Sanct. Thomas Aquin. Lect. 8. id est, non obtenebretur dictamen rationis.

Ex Patribus, & aliis.

Irascendum, si fieri potest nunquam : nam hæc est quædam species insaniæ. Quòdsi quando ira incumbit utendum est hac ad sanandum proximum. S. Justinus ep. ad Zenam, & Serenum fratres.

Commotionis tempore justum omne putat ira, quod fecerit. Sanct. Gregorius M. l. 8. ep. 12.

Nullum sanum consilium, nulla matura potest esse deliberatio, ubi iræ passio dominatur : periclitatur ratio, inebriatur cor, incomposita verba prosiliunt. Sanct. Laurent. Just. de casto connub. 11.

Duo isti affectus, nempe ira, & indignatio, nepotes utique sunt matris unius ; ejus, quæ stultitia vocatur, sive imprudentia. S. Antiochus hom. 24.

Irascitur homo, cùm inordinatè movetur in seipso interiùs ; sed fratri suo, cùm ille malus motus verbô vel factô, ad nocendum proximo movetur exteriùs. Sanct. Bonavent. s. 1. D. 5. Pent.

Ira quædam insania est. S. Bernardinus s. in die Pent.

Ira, brevis insania à Sapientibus dicta : nam, ùt furentium certa indicia sunt, audax, & minax, vultus ; tristis frons, torva facies, citatus gradus, inquieta manus : ità irascentium eadem sunt signa. Flagrant, & emicant oculi, multus totô ore rubor, exæstuante ab imis præcordijs sanguine. Labia quatiuntur, dentes comprimuntur, horrent, & subriguntur capilli ; Spiritus coactus, ac stridens gemitus ; complosæ sæpius manus, pulsata humus pedibus, & totum concitum corpus ; magnâsque minas agens, fœda visu, & horrenda facies. Nullum est animal tam horrendum, perniciosumque, naturâ ; ut non appareat in illo, ubi ira invasit, nova feritatis accessio. Seneca de ira c. 1.

§. IV.

Iram ratione rege.

Portabitq; Aaron nomina filiorum Israel in rationali judicij super pectus suum. Ex. 28. 29. Eâ notâ significans : iracundiæ motus rationis judicio esse cohibendos. Rationale enim est judicij regula ; quâ ratio rejicit iracundiæ vitium, ùt imperfectum. Sanct. Nilus lib. Ascet.

Usq; huc venies. Job. 38. 11. Mare amarissimum turbulenta ira. Termini sunt constituendi, quos minimè transgrediatur ; termini scilicet rationis. Usque huc veniat, non procedat ampliùs. Barradius t. 2. l. 5. c. 18. Motum animi fervidum, propter humanam fragilitatem, habere in potestate non possumus ; suffragante tamen Dei gratiâ, ratione disciplinabili continemus. Cassiodorus in Ps. 4. Mare. Lem : *Nec fines præterit. Irascimini, & nolite peccare.* Ps. 4. 5. Picinelli.

Irascimini, & nolite peccare. Ps. 4. 5. Potest significare : quoniam acris affectus iracundia est, ac quæ animum mirè surripere queat. Sæpe enim rationi præcurrit, ac ferè inconsultis nascitur. Idcirco ratione, seu insequenti consideratione, hanc sedate ; non in ultionem prorumpentes, sed in lenitatem, ac clementiam, desinentes. S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 239.

Utendum est irâ, ùt milite, non ùt Duce. Sen. l. 4. c. 4. de ira. Tostatus sic explicat : utendum &c. quamdiu manet consilium, & deliberatio, quæ pertinet ad Ducem, nunquam debet inesse ira ; postquam autem deliberatum est, ira conveniens est, sicut miles ad executionem belli. Didacus Niss. in Phœn. Græc. l. 3. c. 14.

§. V.

Iram vincentium exempla.

Surrexit autem & David post eum ; & egressus &c. 1. Reg. 24. 9. tanta cum gloria, cum quanta tres pueri Dan. 3. 93. egressi sunt de camino ardente. Nam quemadmodum illos non exussit ignis ; ità hic non conflagravit iræ incendiô. S. Chrysost. hom. 2. de David, & Saul. Quemadmodum Daniel ascendit è lacu, superatis, feris leonibus ; itidem David è specu prodijt, alijs bestijs longè sævioribus superatis : nam sicut justo illi leones hinc, atque hinc, assidebant ; ità hunc omnibus leonibus efferatiores, ac validiores animi motus invaserunt. Idem ib.

S. Eduardum Angliæ regem nullus vidit irâ effervescentem. Bolland. 5. Jan.

S. Ignatius M. nunquam visus iratus. Id. 1. Febr. Cùm multis diebus, ùt solebat, jejunâsset ; minister, obsonium deferens, ollam fregit. Quem cùm videret pudore, & metu, affectum bono jussit esse animo : eamus nos, inquit, ad obsonium, quoniam illud ad nos non venit : quare circa ollæ fragmenta cœnavit. Id.

Senex Joannes ad senem Pesium veniens, & quærens ; quid per quadraginta annos, quibus ab eo separatus fuerat, egisset ? nunquam me, ait, vidit sol reficientem : & ille : nec me, inquit, iratum. Joannes Cass. de cœnob. institut. c. 27.

§. VI.

Iram frænandi alia motiva.

Omnis qui iraſcitur. Matth. 5. 22. Ecce abundantia juſtitiæ ad juſtitiam; ut Scribæ, & Phariſæi, ſi non occidant, ſervare juſtitiam glorientur? Chriſti verò Fidelibus, non ſolùm inhibetur occiſionis actus; ſed prohibetur ad iram animi motus. Faciliùs quidem eſt, non occidere, prohibendo manum; quàm non iraſci, cohibendo animi motum. Simon Caſſ. l. 10. c. 17.

Nolumus ab hominibus vinci; & iram non poſſumus vincere. Quâ turpitudine quid execrabilius dici poteſt? S. Auguſt. l. de vera relig. c. 44.

Omnem amaritudinem fellis evome; &, quoquô pactô valueris, charitatis dulcedinem ſume: nihil enim ſuavius, nihil illâ beatius eſt. S. Iſidorus lib. de conflictu vitior; & virtut. Dilectio reſpondet.

Homo, manſuetum animal, & rationale, atque benignum; contraria ſuæ naturæ facit, & negligentiâ mores ſuos in ferinos vertit. Chryſoſt. hom. 12. in Gen.

Nihil inſuavius homine iracundô, nihil moleſtius &c. Meliùs eſt, cohabitare beſtiæ, quàm homini tali: nam illa quidem, ſi ſemel cicuretur, ſervat ſuam legem; illum autem quoties placaveris, iterum exaſperatur. Idem hom. 6. in Acta

Quod ſi iratus ſeipſum intueri poſſet, nullâ alterius indigeret admonitione: nihil enim iratô turpius. Idem hom. 25. in Joan.

Neque dæmon ità eum metuit, qui eum expellit, & ejicit ex alio homine; ùt hominem, qui iram vincit, & animo imperat: nam hoc ipſum eſt quoque ſævus dæmon; & ij potiùs, quàm qui à dæmone vexantur, miſeri dicendi ſunt. A dæmone enim vexari non immittit in gehennam; iraſci autem, & acceptæ injuriæ meminiſſe, expellit ab ipſo regno cœlorum. Id. in Pſ. 4.

Non iraſci, abſolutio eſt, & ſupplementum; per quod præceptum, non occides, cuſtodiri queat. Qui enim in iracundiam non effertur, quantò longiùs ab homicidio abſtinebit: radix quippe homicidij iracundia eſt. Qui igitur radicem abſcindit, multò faciliùs ramos ejus poterit amputare; imò nè germinare eos permittet. Idem hom. 19. in Matth.

Mirabile ſane! imò & miſerabile: nobilem illam creaturam ad imaginem Dei creatam, & omni creaturæ prælatam, ad modicum verbum, tenuemque flatum, ad linguæ ſonitum, aëriſque ictum, à rectitudinis ſuæ ſtatu quaſi violenter excuti, & turbinis more in vertiginem agitari. Richardus à Sanct. Vict. tr. 1. de ſtatu inter. hom. c. 9.

Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? O Domine Deus! quàm pauci ſunt hodie inter nos ità firmati, ut dicere valeant illud verbum! Nunquid ità firmati ſunt in dilectione illi; quos, non dico, tribulatio, ſed leve verbum, ſeparat à charitate proximi: qui, auditô unicô verbô, quod eis diſplicet, ſtatim exardeſcunt in iram, in ultionem; nec poteſt recedere de eorum memoria: imò iſtud volvunt, & revolvunt, in cogitatione ſua: ſimiles cani, qui corrodit lapidem projectum. Certè iſti non ſunt firmati in charitate Dei; ideò facilè capiuntur à diabolo: nulla enim ſagitta illius miſſa contra tales cadit in vacuum. S. Bonav. ſ. 43.

Magis propriè eſt imago Dei anima rationalis, quàm alia imago. Et aliqui ſcindunt eam, ùt iracundi, & vindicativi: alij projiciunt in ignem, ùt avari; quia avaritia eſt ignis: alij projiciunt in latrinam; ùt luxurioſi. Sanct. Vincent. Ferr. ſ. 2. de SSS. Trinit.

§. VII.

Jræ uſus bonus, ira ſancta.

Ex Veteri.

Raſcimini, & nolite peccare. Pſalm. 4. 5. Iraſcimini, ubi culpa eſt, cui iraſci debeatis: non poteſt enim fieri, ut non rerum indignitate moveamur; alioquin non virtus, ſed lenitudo, & remiſſio, judicatur. Iraſcimini ergo ità, ut à culpa abſtineatis. S. Ambroſ. l. Offic. c. 21. Iraſcamur & nobis, ſi quando peccamus; iraſcamur & alijs. S. Hieron. in Eccl. 7. Præteritis peccatis iraſci debemus; ut præſentem nequitiam poſſimus extinguere. Quid eſt enim aliud pœnitere, nisi iraſci ſibi; ut horreat, quod fecit; & cruciatus à ſe exigat, nè Judex potiùs iratus affligat. Caſſiodorus hîc. Inſtruit filios hominum S. Spiritus; ut ſanctâ quâdam iracundiâ exardeſcant, & reſiſtant pravis deſiderijs; & eô modô peccatum vitent. Bellarminus hîc.

Dixi, confitebor adversùm me injuſtitiam meam Domino. Et tu remiſiſti &c. Pſalm. 31. 5. Sequitur de accuſatione propria ſalutare remedium, quando pepercit Judex, cùm ſibi non parceret reus. Caſſiodorus hîc. Iratus eſt potius ſibi (David) qui ſe cognovit juſtâ objurgatione culpari. Tam ingentium populorum Rector ſibi erat vehementiſſimus tortor; exigens à ſe pœnas, quas juſſione vix ferre poterat alienâ. Id. in Pſ. 50. procemio.

Dominus regnavit, iraſcantur populi. Pſ. 98. 1. Non præcepit Propheta, ad aliquod facinus populos commoveri; ſed ut ſibi potiùs iraſcantur, qui rem probati ſunt feciſſe nefariam: ùt citò ad converſionis ſalutem veniant, cùm propriâ voluntate ſuâ cœperint facta damnare. Caſſiod. hîc.

Super inimicos tuos tabeſcebam. Pſal. 138. 21.

Melior eſt ira riſu Eccl. 7. 4. Riſus diſſolvit ſapientem, ira corripit, & emendat. S. Hieron. hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. Matth. 10. 16. Non adeò bonus, ſuavis, & columbinus, ſit homo; qui de felle, & venenô ſerpentis aliquid non habeat, quô in vitia non iraſcatur. Baeza t. 2. l. 12. c. 3. §. 3.

Domine, nè statuas illis hoc peccatum. Act. 7. 59. Sic Zelo inferbuit, acsi mansuetudinis nihil haberet : & sic mansuetus in eorum dilectione perstitit ; acsi contra eos fervoris nihil habuisset. Sanct. Gregorius hom. 18. in Ezech.

Non potes sustinere malos. Apoc. 2. 2. Denotat vividum zelum, & justam iram in peccatores. Sic vulgarì phrasi dicimus; illa ferre non posse, quæ penitus execramur. Ramirez hic.

Ob eam causam nobis ira insita est ; non ut nos etiam peccemus ; sed ut, qui offendunt, prohibeamus. S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 239.

Canis est impudens ira ; sed legem audire discat. Si fuerit canis in grege tam ferus, ut non obediat jubenti pastori, nec ejus vocem agnoscat; omnia perdita sunt, & corrupta, cùm ovibus pascitur ; sed si oves gustaverit, inutilis est, & jugulatur. Sed si te discit audire, ale canem ; utilis est contra lupos, & contra piratas. S. Chrysost. hom. 30. ad pop. Antioch.

Utendum indignatione tanquam bene educatô cane : qui tantùm, cùm necesse est, hoc est, adversùs fures, atque hostes, allatret. Isidorus Clarius Or. 32.

Homo irascatur ubi debet, & quando debet : unde debet habere, & faciem hominis, & faciem leonis. Sanct. Bonavent. l. 5. hexam.

§. VIII.

Iram in se vincendi remedia.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13. 31. Sinapi & bilem diminuit, hoc est, iram ; & phlegma exscindit, hoc est, fastum, ac superbiam. Clemens Alex. l. 1. pædag. c. 11.

Sol non occidat super iracundiam vestram. Eph. 4. 26. Hoc est, antequam sol ad occasum vergat, naturam agnoscite, furorem extinguite ; nè nox interjecta morbum immedicabilem efficiat. Nam tum diabolus idoneum tempus nactus, ea, quæ contigerunt, magis inflammat, ad ultionem irritat, ad inimicitias extimulat, ad detractiones, & calumnias excitat, injuriarum memoriam instruit, ac innumera inde mala parit. S. Isidorus Pelus. ep. 109.

Quæ iracundia sanari potest, si patientiâ Filij Dei non sanatur ? S. August. l. de agone Christiano c. 11.

Servandæ mansuetudinis modus est : ut, cùm alienos excessus aspicimus; nostra, quibus in alijs excessimus, delicta cogitemus - Patienter namque illatam injuriam tolerat, qui piè meminit, quòd fortasse adhuc habeat, in quo debeat ipse tolerari. Et quasi aquâ ignis extinguitur, cùm surgente furore animi sua cuique ad mentem culpa revocatur : quia erubescit, peccata non parcere, qui vel Deo, vel proximo, sæpe se recolit parcenda peccâsse. S. Greg. Mor. l. 5. c. 30.

Si te ira extimulat, mansuetudinem indue, & ad psalmorum decantationem perfuge. Sanct. Joann. Damasc. in fragm. sentent.

Contumeliosus es, & iracundus ? oculos demitte, ac terram intuere ; & confestim ira sedabitur. S. Greg. Nyss. or. 2. in hominis procreationem.

Qui verè seipsum humiliat, nunquam poterit irâ commoveri : quia anima ejus in sui consideratione occupata est humilitate. S. Chrysost. hom. 9. in Gen.

Si Davidis imaginem præ oculis habeas, & in hanc assiduè defigas oculos ; etiamsi millies ira obtundat, mentis oculum perturbans ; ad hoc virtutis exemplar respiciens perfectam consequeris serenitatem. Id. hom. 3. de David, & Saule.

Quônam igitur modô ab hac peste tam noxiâ fugiemus ? si illam utique potionem bibamus, quæ intrà nos vermes, serpentesque, mortificet. Et quodnam, inquies, istud est poculum ? Pretiosus scilicet Christi Sanguis, si eum fiducia sumatur : omnis enim hôc remediô morbus extinguitur. Id. hom. 4. in Matth. c. 1.

Si succendi cor tuum irâ sensseris, pectus continuô signaculô crucis signato : repete memoriâ, quæ tunc (in Passione) facta fuerunt ; & ira illicò, tanquam pulvis, dissipabitur. Id. hom. 88. in Matth. cap. 27.

Iræ pennas amputas, dum clamorem tollis, ipsumque cordis tumorem contrahis. Quemadmodum enim fieri non potest, ut pugnet, qui manus contra neminem extollit ; ita fieri nequit, ut per iram implicetur, qui non clamat. Id. l. 5. in ep. ad Epes.

Ideò homines irascuntur, quia sibi nimis parcunt : è contrà aliena errata patienter fert, qui in se vindicat : & qui sibi frequenter est in alios crudelis. Sanct. Bernardus s. 13. in Psalm. qui habitat. Apud Pinna in Eccl. Ethol. 121.

Si mihi esset famulus diligens, haud molestè tulerim, si in ira speculum efferret. Plutarchus l. de irac. cohib.

Quibusdam iratis profuit aspexisse speculum : permutavit enim eos tanta mutatio sui. Seneca l. 2. de ira c. 36.

Athenodorus Philosophus Augusto Cæsari documentum dedit : iratus nihil dicas, vel facias ; priusquam 24. Græcorum literas percurreris. Suetonius apud Cornelium in Nahum c. 1. v. 3.

Ne frœna animo permitte calenti :
Da spatium, tenuemque moram ; malè cuncta ministrat
Impetus. Statius l. 10.
Furor, iraque, mentem
Præcipitant. Virgilius.

§. IX.

Ira quibus remedijs in alijs correcta.

IN me sit, Domine mi, hæc iniquitas. 1. Reg. 25. 24. &c. Quæ nulla armata manus efficeret, effecit officiosa manus prudentis Abigail: hostem lenivit, amorem sibi conciliavit, & regale conjugium. Baeza t. 2. l. 8. cap. 3. §. 8.

Date locum iræ. Rom. 12. 19. Da locum iræ, id est, taces, fuge, cede irato. Ambrosius & Anselmus. Et, ùt Origenes: fer patienter iratum fratrem; nihil contrà dicendo, aut faciendo.

Nihil elephantem iratum ità evincit, quàm agni conspectus: & nihil ità facilè tormentorum bellicorum impetum elidit, atque lana constipatos. S. Franc. Salesius p. 3. c. 14.

Titulus XXIII.

IRA DEI.

§. I.

Iram Dei sequitur clementia, beneficentia &c.

Figuræ.

ARcum meum ponam in nubibus &c. Gen. 9. 13. Iris est clementia Dei; quæ quasi arcus contentus, sed carens sagittâ: per adversa, quæ immittit, magis terrere nos vult, quàm ferirre, ut vitia corrigamus S. Ambr. l. de Arca Noe c. 27. Unde S. Joannes Apoc. 4. 3. vidit thronum Dei circumdatum iride, id est, misericordiâ. Iris enim tempore Noe pacis, reconciliationis, fuit signum. Corn. hic.

Qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus. Gen. 44. 17. Tempestatem putâsses latere in sacco Benjamin, dum Joseph diceret: *qui furatus est &c.* Deliniebatur iris in turbine: & unde servitutem timebant, in fratrem receperunt. *Cur sic agere voluisti?* quàm fœda, tetraque nubes? *Elevavitq; vocem cum fletu.* Gen. 45. 2. 15. *fulgura* planè *in pluviam fecit.* Ps. 134. 7. Clamabas tyrannidem in tritico latuisse; latebat in sævitie charitas. Oliva fer. 4. D. 4. Quadr.

Fulgura in pluviam fecit. Ps. 134. 7. Divinæ iræ, & comminationes, in beneficia desinunt. Sylveira in Matth. 16.

Nubes fulmina minans à vento in pluviam soluta. Lem: *Retulit in melius.* Picinelli.

Testimonia

Ex Veteri.

Hæc dicit Dominus Deus - morieris, - & non vives. 4. Reg. 20. 1. Post fulmen hoc quàm amœna prodijt iris! *Revertere, & dic Ezechiæ audivi orationem tuam - & ecce, sanavi &c.* Vivit, valet, triumphat Ezechias; ante horulam addictus tumulo. Oliva l. 5. Strom. §. audivi murmurationes &c.

Percutit; & manus ejus sanabunt. Job. 5. 18. Deus unâ manu percutit, sed duabus sânat. de Ponte in Cant. 1. Exhort. 12. §. 3.

Addidit Dominus omnia, quæcunq; fuerunt Job, duplicia. Job. 42. 10.

Iratus es, & misertus es nobis. Ps. 59. 3. Ecce tota ira Dei repellens, destruens, commovens orbem, conturbans; sed, ut misericordia veniat. Berengosius Abb. serm. in Nat. M M. ô ira misericors! & salubris indignatio; ô ira misericors! quâ sic irascitur, ut subveniat; sic minatur, ut parcat; sic aufert, ut restituat; sic tradit, ut eripiat; sic destruit, ut muniat; sic abjicit, ut recipiat. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 32.

Post graves minas, sequitur: *lavamini, munda estóte - si fuerint peccata vestra &c.* Is. 1. 16. 18.

Dies ultionis in corde meo: annus retributionis meæ venit. Is. 63. 4. Dies ultionis, annum in corde Dei parturit felicitatis: tanta est æternitatis cum dolore conjunctio! Oliva f. D. Pass.

Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis Habac. 3. 2. Nam Dei ira, & rigor, solet esse signum misericordiæ adventantis. Baeza t. 2. l. 11. c. 1. §. 14. Cùm sentio te iratum, tunc maximè confido te esse propitium: quia, *cùm iratus fueris &c.* Idiota l. 1. de vera pat.

Ex Novo.

FUge in Ægyptum. Matth. 2. 13. Quia Deus, qui non in perpetuum irascitur; postquam percussit, iterum medetur: ideo sicut quondam gravissimè cæcidit Ægyptios propter populum Israel; si nunc eam curandam misericorditer visitat. Dion. Carthus. in Matth. 2. Quare vadit in Ægyptum? nunquid alia terra defecit? Recordatus est Dominus, qui non in finem irascitur, quanta mala fecerit super Ægyptum: Ideo mittit Filium suum in eam; & dat illi magnæ reconciliationis signum, & perpetuæ reconciliationis pignus; ut decem plagas unâ medicinâ sanaret. - O commutatio dexteræ Excelsi! ut populus, qui antea fuerat persecutor populi primogeniti, postea fieret custos unigeniti Filij. Author. Imp. hic.

Generatio mala, & adultera, Signum quærit; & signum non dabitur ei. Matth. 12. 39. Quid tandem terribilis hic leo faciet? in agnum vertetur. Subdit enim: *Signum non dabitur ei, nisi Signum Jonæ Prophetæ.* Quod illud Signum? suam Passionem, ac mor-

mortem, à Jona præfiguratam. Didacus Niſſ. in Phœn. Græc. l. 2. c. 10.

Etiam Domine: nam & catelli &c. Matth. 15. 27. Repellitur, & ùt canis probrosè rejicitur: & tamen majori indè conceptâ ope inquit: *etiam Domine.* S. Baſilius Seleuc. or. 21. Etiam Domine contumeliam teneo curationis pinus. *Catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* Spondet mihi ſalutem canis appellatio. Sic etiam egit cum fratribus Joſeph, maximè cum Benjamin. Gen. 44. 2.

Facîò veſpere dicitis; ſerenum erit, rubicundum enim eſt cœlum. Matth. 16. 2. Præſens afflictio futuræ ſerenitatis indicium eſt. Hugo Card. in Sapient. c. 11.

Vade poſt me Sathana; ſcandalum es mihi. Matth. 16 23. Verum necdum ſex expletis diebus in Thabor illum demulcet. Matth. 17. 1. & poſt dies ſex aſſumit JESUS Petrum. Oliva l. 5. Strom. §. Audivi murmurationes.

Ecce eris tacens. Luc. 1. 20. Qualis erat culpa Zachariæ, quæ tam ſeverè punitur? Sanè, ùt placet Maldonato, &c. levis. Cur ergo tanta pœna infligitur? Non tam dabatur pro culpa, quàm pro pignore, pro ſigno appropinquantis gratiæ. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. §. 14.

Benedictus Dominus Deus Iſrael! Luc. 1. 68. Vide, quàm bonus Deus, & facilis indulgere peccatis! non ſolùm ablata reſtituit; ſed etiam inſperata concedit. Ille dudum mutus prophetat. S. Ambr. hic. Nemo ergo diffidat; nemo, veterum conſcius delictorum, præmia divina deſperet: novit Dominus mutare ſententiam; ſi tu noveris emendare delictum. Idem ib.

Quid eſt, quòd me quærebatis? neſciebatis &c. Luc. 2. 49. Quis hujus tantæ indignationis finis? *Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* v. 51. Qui velut leo inſurgere videbatur, quaſi agnus deſcendit. Didacus Niſſ. in Phœn. Gr. l. 2. c. 10.

Ingreſſus perambulabat Jericho. Luc. 19. 1. alij: *circumibat.* Jericho civitas ipſa eſt, quam JEſus Nave ſeptem tubarum clangore ſubvertit. Joſ. 6. 20. Sed, quia Chriſtus venit ſalvare, quod perierat; ingreditur Jericho: ut, quod Lex terribili vociferatione dejecerat, JEſus clamore piæ prædicationis attollat. Sanct. Chryſol. ſ. 54.

Quid mihi, & tibi, eſt mulier? Joan. 2. 4. At illa dixit miniſtris &c. Hæc verba indignantis eſſe quis dubitet? ſciebat profectò mater ſancta, objurgationem illam Domini, filijque ſui, non iraſcentis offenſam prætendere, ſed miſerantis portare myſterium. S. Maximus ſ. 1. de Epiph.

Niſi Signa, & prodigia videritis, non creditis. Joan. 4. 48. Pòſt ſolatur: *vade, filius tuus vivit.* v. 50. Diſce, ſperare à Deo miſericordiam; etiamſi tibi videatur iratus: iram enim Dei ſemper ſequitur miſericordia. Sylveira hîc q. 11.

Infremuit ſpiritu v. 33. *tollite lapidem.* Joan. 11. 39. Expaveram minaces Chriſti fremitus: & cùm mille neces metuerem; ecce audio ſepulchra reſerari, & mortuum in vitam revocari. Hic ſunt divinæ iræ fremitus? hæ ſunt Dei minæ? facit hoc divina ira; ut ſæpe miſericordiæ divinæ viam pandat. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. § 32.

Cœperunt loqui varijs linguis. Act. 2. 4. Linguarum diviſio, quæ propter ſuperbiam acciderat, reformata eſt per Spiritûs S. Adventum; & in ore eorum omnium genera linguarum. Rupertus. Quam viam juſtitiæ Dei, ad inferenda ſupplicia, tenuit; per eandem miſericordia ejus ad exhibenda beneficia properavit. Didacus Niſſ. D. 2. Epiph. §. 1.

Tunc propior erat veniæ, cùm fuiſſet commotio major iracundiæ. Prærogativa ignoſcendi erat, indignatum fuiſſe: & optabatur in illo, quod in alijs timebatur; ut iraſceretur. S. Ambr. Orat. de obitu Theodoſij Imp.

§. II.

Ira Dei maxima, non iraſci.

HOmo qui maledixerit Deo, ſuo, portabit peccatum ſuum, & qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur. Levit 24. 15. Multò gravius eſt accipere peccatum, & habere ſecum; quàm morte mulctari. Mors purgatio eſt peccati ipſius, pro quo jubetur inferri. Ubi verò quis accipit peccatum, & manet in illo, nec aliquò ſuppliciò diluitur; tranſit cum ipſo etiam poſt mortem: & quia temporalia hîc non perſolvit, ibi expendit æterna ſupplicia. S. Cyrill. Alexandr. l. 14.

Miſit in eos iram indignationis ſuæ. Pſ. 77. 49. Si ira eſt, neceſſariò eſt indignationis. Cur ergo appellat *iram indignationis?* Certè eſt ira indignationis, & ira miſericordiæ: indignationis ira eſt illa, quando peccatores ob commiſſa dilecta non puniuntur. At miſericordiæ ira eſt; cùm punitione ad correctionem afficiuntur. Eſcob. t. 1. Mir. Chr. l. 10. Obſ. 1.

Miſereamur impio, & non diſcet juſtitiam. Iſ. 26. 10. Miſericordiam hanc ego nolo: ſuper omnem iram miſeratio iſta. Sanct. Bernardus ſ. 42. Tunc maximè iraſcitur Deus, cùm non iraſcitur, aut iram ſuam nobiſcum diſſimulat. - Volo, iraſcaris mihi Pater miſericordiarum: ſed illâ irâ, quâ corrigis devium, non qua extrudis de via. Terret me vehementer tremendum illud verbum, quod adulteræ Jeruſalem es locutus: *auferetur Zelus meus à te, & quieſcam, nec iraſcar amplius.* Ezech. 16. 42. O iram terribilem! iram ſinè miſericordiâ! quæ ira cum hac poteſt comparari? Id. ib.

Non viſitabo ſuper filias veſtras &c. Oſ. 4. 14. Hoc eſt terribile, hoc extremum; cùm jam non corripimur pro peccatis; cùm jam non corripimur delinquentes. Origen. hom. 8. in Ex.

Magna

Magna ira est, quando peccantibus non irascitur DEUS. S. Hieronym. ep. 33. ad Castrutium.

Qui multùm peccant, magis timere debent, si non puniantur; quàm si puniantur: crescit enim eorum pœna ex eo; quòd Deus longanimis non irascitur. Multa fiunt nunc, quæ in diluvio; sed diluvium non accedit: gehennæ enim pœna nunc inter minas est. Multi peccant, qualia hi, qui in Sodomis; sed ignis pluvia non descendit: igneum enim flumen paratum est. Multi ea, quæ Pharao, ausi sunt; sed non eadem passi sunt, quæ Pharao; neque submersi sunt in mari rubro: expectat enim illos pelagus abyssi. Multi, quæ Israëlitæ, ausi sunt; sed non devoraverunt eos serpentes: manet enim illos vermis immortalis. S. Chrysost. hom. 12. in acta.

§. III.

Ira Dei est misericordia, & ei juncta.

NOn morieris: veruntamen - filius, qui natus est tibi morte morietur. 2. Reg. 12. 13. 14. Fuitne hoc beneficium? an offensa? Dic beneficium: quia puer hic natus ex adulterio, & ostendi omnibus poterat, quis? cujus? ex qua esset. Didacus Niss. D. 1. post Epiph. §. 1.

Ira consummationis. Ps. 58. 14. Est duplex ira Dei, est ira consummationis, & ira consumptionis. Ira consummationis, id est, perfectionis, illa est, quâ homo perficitur, & consummatur virtute, cùm à Deo flagellatur. Ira consumptionis illa dicitur, quâ consumitur, & damnatur. S. August hic. Vas aureum tunsionibus non consumitur, sed consummatur: ità probi virtus non aboletur, sed perficitur. Vas autem fictile percussione non consummatur, sed frangitur. *Sic conteram populum ipsum, sicut conteritur vas figuli.* Jer. 19. 11. *Tanquam vas figuli confringes eos.* Ps. 2. 9. Barradius D. 19. Pent. v. 3. l. 8. c. 8.

Iratus es, misertus es nobis. Ps. 59. 3. Theophylactus explicat: quia misertus est nobis.

Nec irascar amplius. Ezech. 16. 42. Vide misericordiam, pietatem, & patientiam, boni Dei: quando vult misereri, indignari se dicit, & irasci. Orig. hom. 8. in Ex. Et Ps. 98. 8. *Domine DEUS noster, tu ex audiebas eos; DEUS, tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones;* seu, ùt alij legunt, *affectiones eorum.*

Non in perpetuum irascetur. Ps. 102. 9. Divina bonitas ideò irascitur, nè irascatur: & misericorditer adhibet temporalem severitatem; nè æternam referat ultionem. S. Prosper hîc.

Factus est Dominus velut inimicus, præcipitavit Israel. Thren. 2. 5. Solam umbram, & imaginem, inimici sumpsit. S. Paschasl. 2. mirâ dispensatione temperat sententiam severitatis; dum quasi; & non ex toto inimicus dicitur: quia etsi videatur civitatem dimittere in manibus hostium, & affligere aliquoties in tantum, ut penitus destituta credatur: non de crudelitate inimicitiarum fortè venit, sed de providentia pietatis; ut ad eum flagellata redeat. Baeza t. 3. l. 15. c. 2.

Super eos effundam, quasi aquam, iram meam. Os. 5. 10. Quia sicut aqua visibilis mundat sordes corporis; ità captivatione inundavit populi peccata. Rupertus hic. Præstat lavari aquâ quàm igne.

Hypocritæ! ostendite mihi numisma. Matth. 22. 19. Vide, quòd Pharisæi quidem blandiebantur, ut perderent; JEsus verò confundebat, ut salvaret: quia utilior est homini DEUS iratus, quàm homo propitius. Auth. Imperf.

§. IV.

Iram Dei nos ipsi accendimus.

EXardescet sicut ignis ira tua. Ps. 88. 47. Ignis autem hic peccatorum nostrorum lignis alitur. Si de ijs pœnitentiam egerimus, tollemus ligna ab hoc igne; & ilatim extinguetur. Diez D. Palm.

Ecce vos omnes ignem accendentes &c. Is. 50. 11. Quid de pœnarum acerbitate querimur? unusquisque nostrùm se punit. Quid querimur, quòd dutè agit nobiscum Deus? multò nos durimùs cum ipso agimus. Vim, ut ità dixerim, facimus pietati ejus; ac manus quodammodò afferimus misericordiæ suæ. Salvianus de provid. l. 4.

Nos cœlestis iræ ignem accendimus. Nihil itaque, nihil est nobis crudelius nobis. Nos, inquam, nos, etiam Deò nolente, cruciamus Idem ib. l. 8.

Vide Tit. Pœnæ.

§. V.

Ira Dei timenda.

COgnoscetur Dominus judicia faciens. Ps. 9. 17. Ira Dei, quanta super peccatores sit, in fine apparebit. Nam fervor solis sub nube tegitur; sed quando discooperitur, quanti sit ardoris, ostenditur. Sic Christus, qui nunc est sub nube misericordiæ; quantæ sit justitiæ, & potentiæ, manifestabit in fine. Geminiani Similit. c. 40.

Ne declines in ira à servo tuo. Ps. 26. 9. Quid times, nè declinet à te in ira? Magis; si à te declinaverit in ira, non in te vindicabit. Si incurras in illum iratum, vindicabit in te. Opta ergo potiùs, ut delinet à te in ira, non sanctum timorem, quò Deum, etiam iratum, à se declinare metuebat. Etenim, dum adest Deus, non debet esse timori etiam divina ira: unum solùm timendum malum, nè DEUS absit; nec ab ejus præsentia excidamus. Baeza t. 1. l. 1. c. 2. §. 1.

Ecce furor meus, & indignatio mea, conflatur. Jer. 7. 20. S. Hieron. legit: *stillavit super locum istum; & succendetur, &*

stinguetur. Non ait, effusus est furor super locum istum; sed *stillavit;* ut moderatam pœnam significet. Si autem in stilla furoris tanta duritia est; quid fiet, si omnis imber fuerit effusus? S. Hier. hîc.

In virga indignationis ejus. Thren. 3. 1. Aliam ego quidem esse puto virgam furoris Dei, aliam virgam directionis, & virgam regni ejus; aliam verò indignationis: quoniam alia est ferrea, inflexibilis, quâ conteruntur impij, tanquam vasa testea, in ira furoris Dei. Alia, quâ in æquitate sancti reguntur, donec perveniant ad bravium supernæ vocationis. Alia illa, de qua ad Jerusalem Dominus Is. 60. 10. *in indignatione mea percussi te; & in reconciliatione mea misertus sum tui.* Sub hac enim virga ad hoc percutit Deus, ut misereatur, ad hoc vulnerat, ut sanet. Paschasius hîc.

Adhuc lenitas, & clementia est, ea calamitas, in quam incidimus; mitisque correptio, plagæque elementa teneram ætatem coercentis; adhuc iræ fumus, suppliciorumque præludium. Nondum ignem exurentem sensimus, hoc est, concitatissimam DEI iracundiam; nec succensos carbones, id est, extremas pœnæ acerbitates. Sanct. Gregor. Naz. Or. 16. in plagam grandinis.

In quadam patria locustæ omnia vastabant. Captæ aliquæ in utraque ala tres inventæ literæ; in una *ira,* in altera *Dei.* Broymardt. Pœna divina.

TITULUS XXIV.

JUDAS PRODITOR.

§. I.

Figuræ.

Suspendio interijt. 2. Reg. 17. 23. Quemadmodum in persecutione Absolonis, Achitophel intimus consiliarius, & familiaris, prodidit Davidem, & postea suspendiô se necavit. Ità in Passione Christi, Judas unus ex intimis familiaribus prodidit eum, *& suspensus crepuit medius.* Bellarminus in Ps. 3. Ecce infelix! qualiter excœcatus est! maluit seipsum perdere, quàm denarios perire: denario stemplo, seipsum laqueo addixit. Drogo Ost. de Pass. D.

Servate mihi puerum Absolon. 2. Reg. 18. 5. Sicut David pacem exhibuit iniquo filio, quando præcepit populo eunti ad bellum: *servate &c.* & eô interemptô dixit: *quis mihi tribuat, ut moriar pro te, fili mi Absolon!* Ità Christus Judæ proditori, ùt patet in convivio, & in osculo. Et sicut Absolon, ità, & Judas interijt. S. Thom. Aqu. in Ps. 3.

Judas judiciô Dei mente captus, se suspendit: in quo non jam mysterijs profundum, sed ipsa rei gestæ superficies; Judam, & Absolonem, penè demonstrat, esse pariles. Nam & iste pendens quercu, mulâ, cui insidebat, pertranseunte desertus, meritò in corde lanceam suscipit: & ille laqueô suspensus, & principum familiaritate desertus, dignas protinus sagittas, id est, æternæ damnationis sententias, in anima accepit. Rupertus hîc.

Absolon Judæ imaginem portavit; secundùm quod *patris pax* interpretatur: quia pacatus erga eum pater extitit; quamvis ipse dolis suis bellum haberet in corde. S. Augustinus in Psalm. 7.

Absolon, dum patrem suum insequeretur, in quercu suspensus est, quâdam præfiguratione Dominici traditoris: ut, sicut Judas, innodatus laqueô, vitam finivit; ità & persecutor Davidis constrictis faucibus expiraret. Cassiodorus in Ps. 3.

Absolon patris pax; ipse est & Judas. Sed quomodo comam nutriebat? *fur erat, & loculos habebat:* ista enim cæsaries gravabat. Et semel in anno tonsus est, quando semel retulit triginta argenteos, & projecit eos in templo. Drago Ost.

§. II.

Judæ beneficia à Christo collata.

AD amicum etsi produxeris gladium, non desperes: est enim regressus. Ad amicum si aperueris os triste, non timeas: est enim recordatio. Eccl. 22. 26 27. Videtur cum Juda locutus Spiritus S. Juda, licèt exemeris infamis proditionis actinacem; non ideo desperes: pœnitentiæ enim reliquus est locus: *est enim & regressus.* Et licèt contra illum mitissimum agnum os perfidiosum laxaris; nè timeas, dum te malefacti pœniteat: *est enim recordatio,* quòd is tuam amicitiam animitus cupiat. Didacus Niss. de proditione Judæ. §. 3.

Et osculatus est eum. Matth. 26. 49. Accedentem ad osculum sanctissimi oris tui cruentam bestiam non es aversatus; sed os, in quo dolus non est, ori, quod abundat malitiâ dulciter apposuisti. S. Anselmus s. 7. de Evangelio. Permisit se Christus osculari à Juda; ut per hoc Judam ad charitatem, & pœnitentiam, provocaret. Dion. Carthus. hîc. Discipulo suo, à quo tradendum se noverat dulcedine suæ bonitatis, nobis trementibus, & intuentibus sævitiam eorum, qui eum comprehendere venerunt, osculum dedit. Sanct. Martialis ep. ad Tholosanos cap. 13.

Juda, osculô Filium hominis tradis? Luc. 22. 48. Cur mitis Agnus truculentum lupum de nomine suo vocat? S. Cyrill. Jeros. catech. 13. hoc ad ipsum dixit, admonens eum per ipsius appellationem: *Judas* enim vocatur *confessio.* Ex nomine illum Christus vocat; ut industriam illi suggerat, quâ facilè possit, dummodo velit, restaurare jacturam damnosissimam, quam

quam eatenus fecerat. Quàm vilî Judas Christum vendidit ! quàm paucô recuperare potest gratiam ! Didacus Niss. D. 3. Pasch.

Venit ergo ad Simonem Petrum. Joan. 13. 5. Arbitror, ante omnes proditoris pedes lavisse, inde venisse ad Petrum: quòd enim alium quempiam antè laverit, constat ex eo, quod dicit: *Venit ergo &c.* S. Chrysost. hom. 76. in Joan. Origenes idem sentit, additâ ratione: ut medicina, ubi magis morbus urgebat, citiùs adhiberetur. Maldonatus: ut de proditore sic bene mereretur; eumque beneficiô quôdam obligaret singulari.

Maximorum miraculorum non tantùm spectator ipse fuit; verùm etiam artifex. B. Theodoretus in Ps. 108.

§. III.

Judæ malitia.

Tunc abijt unus. Matth. 26. 14. Quando abijt? cum Magdalena alabastrum effudit super caput JEsu, & à multis reprehensa; laudata est à Christo. Ubi desijt infamia peccatricis, inde discipuli exorta proditio est.

Dicetur, & quod hæc fecit - tunc abijt unus. Ubi vidit unius profusione alabastri accessum patere ad Domini caput vel meretricibus; tunc animatus est ad flagitium Judas; oblitus lacrymarum, osculorum, ejulatuum in domo Pharisæi. Malè didicit discipulus prodere, ex quo meretrix ungere docta est. Oliva l. 5. Strom. hic.

Et osculatus est eum. Matth. 26. 49. Cùm sciret bonitatem Domini, audebat eum osculari. Ille autem fert usque ad novissimam horam; studens suâ longanimitate eum lucrari. Theophylactus hîc. Judas osculô Filium Dei tradit; quô usus Prodigus ad patris gratiam. Justè eôdem osculô, veluti horribilî hastâ vulneratur ad exitium æternum; qui tantô beneficiô labiorum Domini ad pœnitentiam non allicitur. S. Ambros. nec immeritò graviori telô tantæ dignationis percussus est, quàm si eum fulmine perculisset. Denique patientiam Domini ferre non potuit. Itaque abijt, pecuniam refudit, laqueô se suspendit. Post osculum pacis à Domino acceptum, & auditam vocem, *amice, ad quid venisti?* debuerat Judas ad pœnitentiam adduci. Contempsit: & ideo pondus beneficij non sustinens, laqueo addicitur. Cur non dicit S. Ambrosius, justitiam ejus ferre non potuit? quia ingratis ipsa beneficia laqueos exhibent. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 1. Obs. 4.

Juda, osculô Filium hominis tradis? Matth. ib. Hoc est, amoris pignore vulnus infligis, & charitatis officiô sanguinem fundis, & pacis instrumentô mortem irrogas? Servus Dominum, Discipulus prodis Magistrum? electus auctorem? hoc est illud: *utilia vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici.* Prov. 27. S. Ambr. in Luc. l. 10. c. 95. Sic ille hunc textum legit.

Dedit illis signum. Matth. 26. 48. O signum sacrilegum! ô conventus nefarius! ô placitum puniendum! ubi ab osculo incipitur bellum; & per pacis indicium pacis rumpitur sacramentum: &, per quod consueverunt gentes bella finire, per hoc profanus Judas bellum voluit inchoare. Mihi crede; habebunt per te multi terrorem; nè quando cum proximis simulatam habeant charitatem. Guttur enim profanum, quod hodie Christo extendis ad osculum, crastinô es illud extensurus ad laqueum. Malô tuô didicisti argentum expendere; mox incipies & corpus proprium ponderare. S. Chrysost. s. 1. de proditore.

Abijt. Matth. ib. Non à principibus invitatus, non ullâ necessitate constrictus; sed sponte sceleratæ mentis consilium inijt. V. Beda in c. 14. Marci. Infelix Judas, damnum, quod ex effusione unguenti se fecisse credebat, vult Magistri pretiô compensare. S. Hier. in c. 26 Matth. Accepit aurum, perdidit Deum. S. Chrysost. s. 3. de Resurr. Pro clementia Domini hoc dico: quia magis ex hoc offendit Dominum, quòd se suspendit; quàm quia Dominum prodidit. S. Hier. in Ps. 108.

Pater! dimitte illis. Luc. 23. 34. Ad Christi indulgentiam proditor Judas pervenire non potuit: quoniam perditionis filius priùs in desperationem transijt, quàm Sacramentum Christus generalis redemptionis implevit. Nam, mortuô pro omnibus impijs Dominô, potuisset etiam hic consequi remedium; si non festinâsset ad laqueum. Sanct. Leo s. 11. de Pass. hîc.

§. IV.

Judæ infelicitas.

Abijt unus de duodecim. Matth. 26. 14. Judas infelix verè abijt, Apostolatum suum dimisit, Episcopatum suum alteri reliquit; abijt in consilio impiorum; abijt à Deo, stetit cum diabolo. S. Rupertus l. 10. hîc. Ecce infelix! quomodo excœcatus est! maluit seipsum perdere, quàm denarios perire; seipsum laqueo addixit. Drogo Ost.

Constituerunt ei triginta argenteos. Matth. 26. 15. Triginta argenteis Christum vendit; inde triginta maledictionibus à Deo percussus, quos numerat ps. 108. à v. 6 ut de ipso explicat S. Petrus Act. 1. 16. Rupertus hîc: abijt Judas in concilium impiorum; abijt à Deo, stetit cum diabolo; & relatis triginta argenteis, in triginta maledictionibus trigesies maledictus, antequam natus. Sylveira hic.

Væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur. Matth. 26. 24. Fulvius, proditionis, & læsæ majestatis reus; cùm Cæsarem Augustum crimen suum latere crederet, ad eum salutandum adijt, & Ave Cæsar, dixit. Sed mox Imperator: vale Fulvi, respondit, moxq; se subduxit. Sic Christus Judæ dicere poterat; & re dixit: *væ homini &c.* Vale ô discipule sinè Magistrô, Apostole sinè conscientiâ, Christiane sinè religione, Apostata ab utraque Lege. Faciem meam deinceps non videbis usque ad ultimum Mundi

diem. Vale usque ad sonitum tubæ horribilis, quò aures tuæ, ad inspirationes meas modò surdæ, ambæ tinnient. Doultreman l. 2. cap. 5. Sect. 3.

Suspensus crepuit medius. Act. 1. 18. Meritò tibi sua pœna est commissa : quia in supplicium tuum nemo sævior potuit inveniri. S. Leo s. 16. de Pass. Quod fecit in corpore suo, hoc factum est in anima ipsius : quomodo qui sibi collum ligant, inde se occidunt ; quia non ad eos intrat spiritus aeris hujus, sic illi, qui desperant de indulgentia Dei, ipsâ desperatione intus se suffocant, ut eos Spiritus S. visitare non possit. S. Aug. l. 50 hom. 27.

Diffusa sunt omnia viscera ejus. Act. 1. 18. Quanta inter araneam, & bombycem, est discrepantia ; tanta inter Apostolorum reliquorum, & Judæ, mortem interest. Judas, sicut aranea, laboravit. Ps. 38. 12. *tabescere fecisti, sicut araneam, animam ejus.* Ut muscas captet aranea, se exenterat, & de interiori substantia telam texit, ac retexit ; ubi & contabescit. Ità Judas rei vilissimæ, exiguæ pecuniolæ, retia contexuit ; in qua suspensus, vitæ tædiô, conscientiæ angore, proditi, ac damnati Magistri dolore, demum admissi sceleris horrore contabuit. &c. Doultreman l. 2. c. 5. Sect. 3. Audite ista avari, versate animô, quod Judas passus fuit : nam & pecuniam amisit, & scelus admisit, & animam perdidit. Sanct. Chrysost. hom. 86.

Miscellanea.

Quare, inquis, Dominus talem ad Apostolatum admisit ? ad hæc breviter dicendum : quia fecit hoc ob consolationem Ecclesiæ futuræ ; vel eorum maximè, qui Ecclesijs præsunt : ut, cùm eis aliquis perierit, respondeant derogantibus, dicant insultantibus : nè miremini ; & Christo accidit. Sanct. Rupertus App. l. 8. in Matth.

Juxta V. Bedam, & Bonaventuram, Iscariotes interpretatur memoria mortis. Tam ingens fuit ejus avaritia, & malitia ; ut ipsâ etiam mortis memoriâ, proprio nomini infixâ, cohiberi nequiverit. Sylveira in Matth. c. 12. q. 19.

Auctor sermonum de Cœna Domini, operibus S. Bernardi insertus, ait : Judam ortum esse in vico Scariotho ; qui aliô nomine Marmotis, seu mala mors, dicitur. Quia verò in Gallia est malæ mortis oppidum, inductos censet Theophilus noster in errorem fuisse eos, qui Judam natione Gallum fecerunt. Non malam mortem, sed memoriam, vel memoriale mortis, significat Scarioth, teste S. Hieronymô. Doultreman cit. supra.

Titulus XXV.

JUDEX.

§. I.

Figura. Dignitas.

Dijs non detrahes. Ex 22. 28. Quomodo intelligendum est hoc ? Judices appellat deos propterea, quòd ad imitationem Dei omnium, commissum est illis judicandi munus. Et hoc clariùs docuit Propheta David dicens : *Deus stetit in Synagoga deorum ; in medio autem deos dijudicat.* Psalm. 81. 1. B. Theodoretus q. 51. in Ex.

Et clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis Salvatorem. Judic. 3 9. Lego Judices à Deo lectos, vocatos esse non belli Duces, non aulæ principes, non Dominos ; sed augustiore nomenclaturâ *Salvatores.* Velloso in Judith. 5.

DEus stetit in Synagoga deorum ; in medio autem deos dijudicat. Ps. 81. 1. *DEus stetit.* Hebr. *Elohim*, quod propriè significat Deum judicem. Cajetan., Bellarminus : Synagoga deorum nihil est aliud, quàm conventus judicum à Deo constitutorum ; quibus etiam nomen suum impertivit, quia communicavit eum illis auctoritatem judicandi. Quod certè, ait Bellarminus multùm prodesset Judicibus ; si seriò cogitarent ; in conspectu summi Judicis omnes causas judicari. Deus semper assistit præsens invisibili majestate, in conventu, & consessu, Judicum ; dum causas populi judicant. S. Remigius hîc : qui est in medio, æqualiter à circumstantibus videtur : & quia Deus communis est omnibus ; rectè in medio positus dicitur. Docere vult Judices ; ut semper sint in medio ; nec magis in divitem, quàm pauperem ; nobilem, quàm ignobilem, propendeant. Paoletti D. 22. Pent. Judæorum principes deos, utpote quibus judicandi officium commissum erat, nominavit. Eôdem modô etiam ipsos Lex nominavit : *dijs non detrahes ; & principi populi tui non maledices.* Ex. 22. 28. Quoniam enim verè Judex est Deus, & hominibus judicandi officium commissum est propterea Judices dij nuncupati sunt : tanquam in hoc Deum imitantes, B. Theodoretus hîc.

Ferculum fecit sibi rex Salomon. Cant. 3. 9. S. Anselmus per ferculum accipit Judices : ex cedris Libani sunt ; quia incorrupti ; & columnæ argenteæ, quia fortiter verum judicium resonat : & reclinatorium aureum ; quia radiant charitate, & sapientiâ : & ascensus purpureus ; quia, Christô in eis ascendente, parati sunt ad quaslibet persecutiones. apud Cornelium in Cant. 3, 9.

Dei minister est, vindex in iram, in eum, qui malum agit. Rom. 13. 4. Quoniam futurum Judicium Deus statuit, & nullum perire vult ; hôc in Sæculo rectores ordinavit ; ut, terrore interpositô, omnibus velut pædogogi sint, nè in pœnam inci-

incidant futuri Judicij. Sanct. Ambrosius hic.

§. II.

Judex non respiciat personas, sit æqualis.

Num. I.

Symbola, & Similitudines.

At ille præcipiet, ut efferant universa de domo. Levit. 14 36. Cur nuda domus offertur Sacerdoti judicaturo de lepra? Philo lib. quòd sit Deus immutabilis: ut liberum judicium de domo possit ferre: nè, si pretiosum domûs ornatum conspiciat, vereatur pronuntiare, domum esse leprosam; & nudam personam intueatur. Si verò supellex paupertatem redoleat, eam injustè leprâ damnet. Ignis in utráque Lege data apparuit, quia ignis signum judicij; ùt ait Philo lib. de judice: omnes æquè fovet, & calefacit; sive sit dives, sive pauper: omnia itèm æquè aducit, pretiosa, ac vilia. Pinna Ethol. 138.

Senuisti, & longævus es &c. & nunc divide terram &c. Jos. 13. 1. 7. q d. mortis recordatione antè habitâ, aggredere ad dividendum: ut, sicut mors æquissima est in omnes, (æquò enim pede pulsat pauperum tabernas, regumque turres) ità tu ejus æquitatem in distribûendo imiteris. Eâdem fortè causâ Patriarchæ suorum filiorum benedictionem non solum in senilem ætatem, sed etiam in horam mortis proximam, differebant Ità Gen. 27. 1. Isaac, Jacob Gen. 49. 2. Moyses Deut. 33. 1. Tobias Sen. 14. 5. quia scilicet, de sua integritate in vita quodammodo diffidentes, se ad id tempus reservabant; in quo, morte urgente, ad æquitatem servandam etiam inviti traherentur. Mendoza in 1. Reg. 1.

Vidi te, Domine, sicut angelum Dei. Esth. 15. 16. q. d. in throno judicans Angelum refers, qui nec uxorem habet, nec genealogiam. Naxera in Jos. 1. § 56.

Erit justitia cingulum lumborum ejus. Is. 11. 5. Sicut cingulum medium tenet locum inter partem corporis superiorem, & inferiorem, æqualiterque dividit; ità justitia Judicis. Cingulum plus inclinatur ad partem, in qua bursa pendet ponderosa. Broymard Justitia.

Capilli capitis ejus quasi lana munda. Dan. 7. 9. Vetus dierum ille, cujus capilli lanæ mundissimæ comparantur: ex hujusmodi canitie purum ostendit, sincerumque, judicium; & nullam personam in judicando respiciens. S. Hieron. hic. senex describitur, ut maturitas comprobetur sententiæ. Id. ib.

Vos estis lux Mundi. Matth. 5. 14. Franc Labata v. Judex Sol omnibus lucet, & calorem æqualiter largitur: nec pauperi minùs, nec diviti magis, concedit; sed omnibus æquè lucet, & calorem exhibet.

Ecce defunctus efferebatur filius unicus. Luc. 7. 12. Mors nullam personarum rationem habet. S. Antonius 4. p. Summæ tit. 14. c. 8. §. 1. dixit: si judicis boni optio daretur, qui de re gravi pronuntiaturus esset; se nec Bartolum, nec Baldum; sed unam præ omnibus Mortem electurum: ùt quæ nemini parcat; & tanti faciat divitem, quanti pauperem; & nec formæ, nec opum, nec statûs, rationem aliquam habeat.

Justitia distributiva centro similis est, quod in medio circuli. Sicut à centro ad circumferentiam majorem major, & longior, trahitur linea, ad minorem minor; sic justitia &c. Broymard Justitia.

Statera. Lem: *Omnibus eadem.* Picinelli.

Num. II.

Motiva, & Testimonia.

Ex Veteri.

Terra erat inanis, & vacua; tenebræ erant super faciem abyssi. Gen. 1. 1. Non miror à Moyse terræ defectus propalari, quæ noluit illum infantulum occultare. Ex. 2. 3. Sed admiratione dignum; quòd aquæ, id est, abyssi, tenebras referat: cùm inter aquas, velut inter materna brachia, asylum invenerit. Cur ergo & aquis non parcit? quia Moyses divinæ justitiæ erat minister; & si terræ referens defectus, aquarum taceret obscuritatem, videretur partialis, & aquis pepercisse. de Castillo Illat. 232.

Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ. Gen. 2. 7. Hinc erudire, & esto intrepidus: nullius deinceps accipias personam. Quid magni tibi de ipso promittis? cogitationes, quæ cordi inferunt tumorem, flammamque accendunt elationis, si quando te adorientur; fac, ut creationis hujus tuæ memineris. S. Basil. hom. 11. hexamer.

Israel diligebat Joseph super omnes filios suos. Gen. 37. 3. Et tamen, cùm moriturus benediceret filios, Judam constituit regem. Ut adorarent eum omnes fratres ejus. Gen. 49. 8. 10. Si super cœteros diligebat, cur non honorabat? Rupertus l. 4 de Operib. Spir. S. c. 16. quia in dandis benedictionibus non suam, sed Dei voluntatem, debuit facere; non carnis affectum, sed Spiritûs instinctum, sequi dignum fuit. Sylveira in Matth. 1. q. 7.

Pauperis non miserebris in judicio. Ex. 23. 3. An misericordia in pauperem prohibetur? minimè. Additur enim, *in judicio.* Nam, qui Judicis gerit munus, nec pauperis personam debet respicere, ut ex respectu personæ mitiùs judicetur. S. Aug. q. 88. bona est misericordia; sed non debet esse contra Judicium. Escobar t. 3. Colloq. Chr. l. 10. Obs. 4.

Ite - per medium castrorum, - & occidat unusquisq; fratrem, & amicum Ex. 32. 27. ùt enim nullus liber erat à scelere, sic nullum à Judicis gladio jubet liberari. Baeza lib. 5. cap. 7. §. 1.

Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Levit. 19. 15. Judex oculos avertat tùm à persona pauperis, tum à persona potentis: cùm enim ad judicandum sat

sit audire ; non opùs est oculos vel in pauperem, vel in divitem, intendere : pauper suâ miseriâ ad clementiam nos flectit ; dives, & potens, ad honorem ei exhibendum. Unde olim nonnulli Judices sententiam laturi vultum operiebant, Pinna Ethol. 138.

Judices constitues in omnibus portis tuis. Deut. 16. 18. Ut nec indigenas, nec advenas, respiciant. Innocentius P. l. 2. de vilitate conditionis humanæ : pauperum causam cum mora negligitis ; divitum causam cum instantia promovetis : in illis rigorem ostenditis, in istis mansuetudinem dispensatis : illos cum difficultate respicitis ; istos cum favore tractatis : illos negligenter auditis ; istos subtiliter auscultatis : loquitur dives, & verbum usque ad nubes extollitur ; loquitur pauper, & dicunt, quis est hic ?

Justus Dominus, & justitias dilexit ; æquitatem vidit vultus ejus. Ps. 10. 8. Non pecuniam, vel amicitiam. &c. Apud veteres homo pictus monoculus, vel oculum unum claudens, & mancus : quia justitia rectificat distorta ; qui autem vult rem rectificare, unum oculum claudit. Broymard Justitia.

Judicate egeno, & pupillo. Ps. 81. 3. Si Deus deos dijudicaturus advenit, cur etiam egenum & pupillum, non judicat ? Cur alijs causas pupillorum committit ? ambivitne magnatum potentiam, aut despexit humilitatem parvulorum ? Quia ministri sæpe in magnorum scelera non audent ; & legem in pupillorum causis servant ad amussim. *Deus deos dijudicat*, id est, potentes, inquit Hugo. Ministri judicare nequeunt uti criminosos ; quos suspiciunt, reverentes ut deos. Naxera in Jos. 10. §. 50.

Pondus, & pondus ; mensura, & mensura ; utrumque abominabile est apud Deum. Prov. 20. 10. S. Greg. l. 1. sup. Ezech. hom. 4. Scimus, quia in negotiatorum duplici pondere, aliud majus, aliud minus, est. Nam aliud pondus habent, ad quod pensant sibi ; & aliud pondus, ad quod pensant proximo. Ad dandum, pondera leviora ; ad accipiendum verò, gravia præparant. Omnis itaque homo, qui aliter pensat ea, quæ sunt proximi ; & aliter ea, quæ sua sunt ; pondus, & pondus habet. *Utrumq; abominabile est apud Deum.* Quia si sic proximum, ut se, diligeret, hunc in bonis, sicut se, amaret. Et si sic se, sicut proximum, aspiceret, se in malis, sicut proximum, judicaret.

Num. III.

Ex Novo.

Nè velitis dicere intrà vos, Patrem habemus Abraham. Matth. 3. 9. q. d. non est Deus acceptator personarum ; nec ullum ex dignitate, aut nobilitate, absolvit, aut damnat ; sed tantùm ex merito. Pinn. Ethol. 88.

Nunquam novi vos. Matth. 7. 23. Bonus, & rectus, non solùm post damnationis sententiam, à damnatis oculos avertit ; sed & ante sententiam, & cùm opera proponebantur, examinabantur, nunquam novit personas ; an essent nobiles, divites nunquam vidit aliquô odij, vel amoris, affectu inclinatus in illas. Baeza t. 2. l. 10. c. 3. § 16.

Amen dico vobis, nescio vos. Matth. 25. 12. Nescio, an venustæ sitis, & gratiarum manibus factæ, puellæ ; nescio, an sitis venustæ, nobilitate conspicuæ : nescio, an opulentæ, an procerum necessitudo vos protegat, & vindicet à periculo non bonæ causæ ; causæ merita tantum ad judicium scio. Celada in Judith c. 8.

Dives sepultus est in Inferno. Luc. 16. 22. Lazarus in sinu Abrahæ. Deus hôc actu justitiæ Judices docere voluit ; nè magis divites, quàm pauperes, respiciant. S. Chrysost. in Ps. 48. quamvis sit dives, quamvis sit potens, quamvis alicui notus, & familiaris ; hæc omnia sunt illic inutilia : illic unusquisque ex factis punitur, & coronatur. Paoletti D. 22. Pent.

Inclinans se deorsum, digitô scribebat in terra. Joan. 8. 6. Hoc fecit JEsus, cùm ferre sententiam contra adulteram rogaretur. Duo hôc factô innuit, quod imitari debent Judices. Imprimis inclinavit se deorsum, ut terram solùm respiceret ; & à rea, & accusatoribus, vultum averteret. Pineta in Eccl. 11.

Bonus justitiæ administer sinè genealogiâ sit. Hebr. 7. 2. 3. Melchisedec, *qui interpretatur rex justitiæ ; sinè patre, sinè matre, sinè genealogiâ.* Naxera in Jos. 1. §. 56. Habebat naturalem patrem, & matrem dicitur autem patre, & matre, carere, prout est Melchisedec, id est, rex justitiæ : quia tunc nullus consanguinitatis affectus in eo conspiciebatur. Sylveira in Matth. 1. q. 7.

Reget eas in virga ferrea. Apoc. 2. 27. Rupertus hic : id est, rectâ, & severâ justitiæ, disciplinâ ; quæ non citò flectatur in gratiam, vel odium : quia vicit hæc, qui prædictarum est victor passionum, bonumque habet zelum ; nunquam odiendo hominem, & amando vitium ; sed semper amando hominem, & odiendo vitium.

Ex Patribus, & aliis.

Quemadmodum sagittarius telum ad scopum dirigit ; atque neque excessu, neque defectu, neque in utramque partem prævaricatione, à jaculatione aberrans : sic Judex justitiam conjectat ; nec personas suscipiens, nec faciens aliquid ad preces ; sed recta judicia proferens. S. Basilius in initio Proverb.

In judicijs nunquam errabit, nunquam reprehendi poterit jure justitiæ virgam tenens ; si Dei, & non suam, aut hominum, secutus fuerit voluntatem. Simon Cass. l. 14. c. 15.

Judices Romanorum faciem habebant velatam ; ut solùm causas audirent. Ex. 34. 35. Moyses velatus, cùm loquereretur filijs Israel judicia Dei. Joan. 7. 24. *nolite judicare secundùm faciem.* Broymard Judices.

§. 3. *Judex*

§. III.

Judex non acceptet munera.

Num. I.

Exempla non acceptantium.

Ibat per singulos annos circuiens Bethel. 1. Reg. 7. 16. Samuel rem suam non agebat, sed subditorum: nè subditi, adeundo suum Judicē, sumptus facerent, tempus perderent; ipse, quiescentibus omnibus, solus discurrebat. Ac tandē, sui memor muneris, civium munera non expetebat: unde nullas sibi pecunias, plurimas Deo animas, lucrabatur; ante Evangelium Evangelij professor, ante Christum Christianus, ante Paulum Pauli imitator: 2. Cor. 12. 14. *non ero gravis vobis: non enim quæro, quæ vestra sunt, sed vos.* Mendoza in 1. Reg. 7. hîc.

Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris. 1. Reg. 9. 8. Doleo, quòd hanc minutam partem sat fore Samueli, & Prophetanti, & imperanti, putârint; cùm duplicatô statere nè lixa quidem Sacerdotis compesci hodie possit pro minimo obsequio. Præerat Israëli Samuel, junxerátque Sacerdotium Præfecturæ: & tamen unus assis munerando Pontifici, & Principi, sat est. Quanta nunc offerenda pocillatori; Oliva l. 2. Strom. hîc.

Venit ergo Naaman cum equis, & curribus &c. 4. Reg. 5. 9. ad Elisæum; multáq; munera secum attulit. Quid igitur? num illi processit obviam? statimne illi occurrit? nè ad præsentiam quidem suam illum admisit: nè muneribus, quæ attulerat, eum curâsse videretur. S. Nilus lib. ascetico. Integerrimus Judex, non solùm manus à muneribus, sed & visum, abstinere studeat. de Castillo Illat. 155.

Dedit cibaria ancillis suis. Prov. 31. 15. *Digiti ejus apprehenderunt fusum.* v. 19. *Nobilis in portis vir ejus.* v. 23. Ubi erant tribunalia, ùt advertit Carthus., Salazar, Cornelius. Mulier non providit domui suæ ex muneribus acceptis, sed labore manuum suarum. Sylveira in Matth. 19. q. 14.

Conversus ad mulierem dixit Simoni &c. Luc. 7. 44. Cur oculos ad mulierem convertit, redarguens Simoni arrogantiam? Oculos avertit à mensa, & cibis: ut discamus, quantam vim munera habeant: quasi visa munera linguæ verba aspera eripiant. Naxera in Jos. 1. §. 48.

Argentum, & aurum, aut vestem, nullius concupivi. Act. 20. 33. Cùm multa posset Paulus adferre, quibus suam gloriam cumularet; alijs omnibus omissis, hoc unum adduxit: quasi reliqua omnia hoc unum contineant; & Judex incorruptus in reliquis perfectus sit. Pinna Ethol. 117.

Justitiæ illius quod majus, illustriúsque, argumentum afferri potest? quàm quòd in magnis Reipublicæ muneribus, administrationibúsque, versatus; nè teruntiô quidem facultates suas auxerit. S. Greg. Naz. or. 28. de funere Patris.

Thomas Morus judex æquissimus, cùm ei vidua, cui litem adjudicârat, poculum aureum obtulisset; ille accepit quidem, sed vinô replens ei præbibit, & reddidit. Corn. in Ex. 23.

Num. II.

Munera faciunt mutum.

Nomen uni Phison. Gen. 2. 11. id est, *oris mutatio.* S. Ambr. lib. de paradiso c. 3. & in Ps. 1. meritò os illic commutatur, ut non teneatur promissorum fides, sed sit in ore dolus; ubi est aurum bonum. Avaritia enim fidem frangit; nec tenet verborum simplicitatem. Ornamenta quoque pretiosa mentem, animumque, commutant; ut aliud in pectore, aliud in sermone, sit. Sed cur alijs fluminibus immutandi oris nomen, & insigne, non imponitur? quia per terram auriferam non fluit. Gen. 2. 11. *ipse est, qui circuit omnem terram.* Arcones in Is. 2. Disc. 3.

Canes muti non valentes latrare. Is. 56. 10. Quid mutos facit? offa. Furunculus nocte officinam infringit, canem reperit latrantem; è sacco bolum panis educit, & ità canis obstruit; habetque placitum sibi, & securam, furandi occasionem. Paoletti D. 3. Adv.

Quantô plena crumena aurô, tantò vacua sententia jure. Nullum robur in Ulpiano, aut Justiniano, contra aurum est. Qui pro se muneris eloquentiam habet, tacere securus potest: nam subornatus Judex sæpius Advocatus est. Naxera in Jos. 1. §. 48.

Si in aurem Advocati susurret peccunia, Orphei lyra, carmen Amphionis, Musa Virgilij, voce pecuniæ suffocantur. Ubi munus loquitur, Tulliani eloquij tuba rauscescit. Ubi numus militat, Hectoreæ militiæ fulgura compescuntur. Nummus vincit, nummus regnat, nummus imperat universis. Broymard Munera.

Quidam Judex, teste Cæsariô, qui muneribus corruptus suas sæpe sententias corrumpebat; cùm hiante ore expiraret, sinè linguâ inventus est. Et verè, inquit Cæsarius, linguam perdidit moriens, qui illam sæpe vendiderat vivens. Alius, teste Antoniô, licèt Ethnicus, quia vivus semper veritatem amaverat, mortuus in sola lingua multis annis vitam conservavit; donec, consultô Episcopô, baptizatus omnino decessit. Mendoza in 1. Reg. 8. Annot. 32. Sect. 4.

Horologium rotis, & ponderibus, actum. Lem: *Sinè pondere mutum est.* Sic sinè aurô Causidici. Masenius in Symbolis.

Num. III.

Munera excœcant.

Placabo illum muneribus. Gen. 32. 20. Hebr. *operiam faciem ejus velamine.* Oleaster hìc: videat ipse priùs munus, quàm ego faciem ejus; & munus faciem leniat ad aspectum meum; nè in me malum, quod sibi intuli, videat; seu videat oculis muneris me non suis: qui enim munera accipiunt, vident per munera, non oculis suis. Videtur metaphorâ usus, sumptâ

sumptâ ab ijs, qui utuntur perspicilijs diversorum colorum; quibus omnia cærulea, aut viridia, videntur; & eò colore tincta, quò perspicilia sunt imbuta. Ità, qui dona admittit, quidquid per illa cernit, de eorum colore, & specie, arbitratur omnia. Didacus Niss. in Phœn. Gr.p. 2. l. 6. c. 5.

Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba justorum. Deut. 16. 19. Sol diei præsul Gen. 1. 16. à terra accipit vapores, qui ex ijs obnubilatur. de Castillo Illat. 155. Varius excœcandi oculos olim apud crudelem Græcorum gentem fuit: potissimùm autem is erat; ut admotâ aureâ, candenti, & ignitâ, ad oculos laminâ, perstringerent, ac hebetarent pupulam. Doultreman l. 4. c 3. Sect. 5.

Num. IV.

Munera pervertunt, corrumpunt.

Instante partu apparuerunt gemini in utero. Gen. 38. 27. Certârunt, quis primus egreteretur. Zara manum extendit, quæ ab obstetrice fuit signata: & cùm retraheretur, Phares primò est egressus. Cui putatis assignatam primogenituram? dicetis Phares, qui primò natus est. Erratis: obtinuit illam Zara; nec ob aliam causam, nisi quòd prior extenderet manus. Si inter duos agatur lis de hæreditate, vel gravi summa pecuniæ, quis vincet? qui majora munera manu extendit: Zara vincit. Paoletti D. 22. Pent.

Dic ad Aaron: tolle virgam tuam, & extende manum tuam super aquas Ægypti, ut vertantur in sanguinem. Ex. 7. 19. Eccur Moyses aquas non verberet, qui non multò pòst aquas dividet? Verùm quia à fluminis aquis servatus beneficium acceperat, flumen, licèt puerorum jugulatorem, virgâ verberare nequibat. Obsequia, aut munera, gladium Judicis hebetant. Naxera in Jos. 7. §. 10.

Declinaverunt post avaritiam, acceperunt munera. Protinus intulit. *& perverterunt Judicium.* 1. Reg. 8. 3. Vicinum quippe, atque cogtiguum, est; ut, post munus acceptum, pervertatur etiam corruptô censore judicium. Id. ib.

Gemma gratissima. Perverb. 17. 8. Hebr. *lapis gratiæ, munus in oculis heri ejus.* q. d. munus principi collatum, non aliter ejus gratiam, & benevolentiam, trahit; quàm magnes ferrum. Corn. hìc.

Aliqui Judices, utinam non multi, sunt sicut statera; quæ illic plus ponderat, sive ad illam partem ampliùs inclinatur, ubi plus ponitur. Sanct. Antonius Pad. f. 3. hebd. 4. Quadr.

In Judicijs, quò vergit aurum, illuc præponderat judicium. Isidorus Pelus. l. 1. ep. 101.

Nescio, quô pactò rara est hominibus clausa manus, & aperta justitia. Cassiodorus l. 9. var. ep. 24.

Proverbium Græcum: lepus aureô vinculô revinctum leonem trahit.

Messis aurea, curia appellata est, in qua, tritici locô, aurum metunt Judices. Plutarch. in Polit.

Advocato à cliente datus fuit currus; adversarius ei equos dedit. Cùm ergo, qui currum dedit, videret; quòd potiùs pro adversario loqueretur, ait: currus malè vadit. Advocatus respondet: non potest aliter ire, quia equi eum sic ducunt per illam viam. Broymard Munera.

Currus malè unctus stridet; sic Judices sinè muneribus. Incert. Auth.

Pisces. Lem: *dum capio, capior.* Publius M. Beneficium accipere, libertatem vendere est. Picinelli.

Maximè per uxorem data.

Dabimus tibi singuli centum mille, & centum argenteos. Judic. 16. 5. 18. Unus è Judicibus populi Samson quàm miserè uxoris laqueos fuit expertus: ipsa pecuniam à Philistijm, accipiens Samsonem & crine, & robore privavit. S. Ambr. 2. offic. c. 26. influxit pecunia in gremium mulieris; & à viro discessit gratia. Hæc sunt quotidiana in judicijs damna: influunt munera in gremium uxorum, & à viris discedit gratia, robur, justitia. Necaliter S. Maximus prælagijt, innocentiam Susannæ in judicio probandam, nisi quòd Judicem cœlibem fuerit nacta. Sic enim hom. 1. de JEtu accusato ait: Judicem meretur castitas, Danielem puerum juniorem, necdum pubescentis ætatis. Multùm igitur de Deo pudicitia consequitur, cùm Judicem virginem promeretur. Baeza l. 4. c. 3. §. 25. Rebellis Angelus jam ipse pertimescebat Pilati judicium, jam non tam JESUM, quàm aëreas potestates damnandas metuebat: & ut Judicis sententiam flecteret, Judicis uxorem invadit. Antiqua est Judicum corruptela uxor. Si Judex incorruptus, inflexibilis est, Judicem præteri, uxorem ejus adi, munera infunde; & ad nutum tuum habebis Judicem. Baeza l. 4. c. 3. §. 25.

Num. V.

Munera non acceptandi motiva varia.

Porticum solij, in qua tribunal, texit lignis cedrinis. 3. Reg. 7. 7. Ut ostenderet; sicut cedrus nullam corruptionem patitur; ità Judicis animum nullis muneribus corrumpendum. Mendoza in 1. Reg. 8. Annot. 32. Sect. 4.

Justus Dominus, & justitiam dilexit; æquitatem vidit vultus ejus. Psalm. 10. 8. *In quorum manibus iniquitates sunt; dexteram eorum repleta est muneribus.* Psalm. 25. 10. *Justitia plena est dextera ejus.* Ps. 47. 11.

Dilexisti

Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem; propterea unxit te Deus. Psl. 44. 8. Qui muneribus non curant ungi, eos Deus ipse ungit specialibus favoribus, & beneficijs. de Ponte in Cant. 1. Eph. 21. §. 4.

Justitia de cœlo prospexit. Psal. 84. 12. Judicum terronorum, qui à munerum pulvere, & luto, non excutiunt manus, justitia pulverulenta non prospicit è cœlo; sed de terra, argentô, & aurô, quod hiante ore esuriunt. Justitia incorrupta, quæ terrenis avaritiæ non sordidatur affectibus, est justitia cœlestis; tanquam de sudo, & sereno, cœlo profert sententiam incorruptam. Arcones in Is. 1. Disc. 3.

Collyriô inunge oculos tuos. Apoc. 3. 18. Per collyrium intelligere videtur externarum rerum penuriam, munerúmque despicientiam: nam si dona videntium oculos excœcant, omnino munerum contentio hos aperiet. S. Andreas Cæsar. s. 3. hîc.

Thebis imagines Judicum erant sinè manibus. Plutarchus in Isíde, & Osiride.

§. IV.

Judex sit difficilis ad credendum, tardus, accuratus, ad judicandum.

Ex Veteri, & Novo.

VOluit Deus leprosum septem diebus à cœterorum hominum consortio segregari; ut interea Sacerdos, cujus erat inter lepram, & lepram discernere, maturè deliberaret; ac tum demum judicium ferret; nè quid temerè, & præcipitanter, ageret. Levit. 13. 4.

Decernite, quæ urbes esse debeant in præsidia fugitivorum. Num. 35. 11. Civitates plures factas esse refugij legimus: nè ad eas confugiens malefactor subitò judicaretur sinè magnâ examinatione judicij. Simon Cass. l. 7. c. 3.

Domine, nónne bonum semen seminásti in agro tuo - non, nè colligentes Zizania eradicetis simul cum eis & triticum. Matth. 13. 27. 28. 29. Quomodo triticum eradicabitur pro Zizanijs, si agricolarum visu sola Zizania condemnantur? S. Hieron. inter lolium, & triticum, quamdiu herba est, magna similitudo est: ergo visus Judex falli potest. Quid ergo? finite crescere usque ad messem; tunc dicam messoribus. Dicam utique, en Zizania. Tunc autem vos videntes, & audientes, justè poteritis Zizania condemnaro. Escobar Coll. Chr. t. 3. l. 1. Obs. 5.

Quid hoc fecisti? Jon. 1. 10. Quanto cum consilio nautæ Jonam in mare miserunt; tempestas tempus abbreviabat; sors ceciderat super Jonam; & tamen eum interrogant, quid fecisti? Erat jam culpam confessus; non tamen mox eum ejiciunt, rursum interrogant, cur hoc fecisti? Agnoscunt apertè ejus inobedientiam, divinamque esse justitiam, ut illum præcipitent: morantur adhuc, rursumque quærunt. v. 11. *quid faciemus tibi?* Tum demum, oratione priùs factâ, illum in mare ejiciunt. Diez Sabbatho D. 3. Quadr.

Ecce sponsus venit. Matth. 25. 6. Cùm Dominus judicaturus est, plerumque dicitur venire, descendere. Gen. 3. 8. Gen. 11. 5. Gen. 18. 21. Luc. 12. 43. &c. Cur dicitur ad judicandum venire, descendere, cùm *omnia* sint *nuda, & aperta oculis ejus?* Hebr. 4. 13.? S. Basilius in Ps. 32. quia ad judicandum requiritur summa attentio, & operum examen. Sylveira hîc.

Digitô scribebat in terra. Joan. 8. 6. Noluit statim proferre sententiam: ut doceret, quòd priùs deliberanda est, & etiam scribenda, sententia; antequam proferatur. Hugo Card. hîc.

Quod scripsi, sic scripsi. Joan. 19. 22. Ut secundùm præsidentiam nostram mutare non liceat. Decet enim ità prævidere, quod dictat; nè cogatur ex imperitia retractare, quod dixerit. Quod scripsi in tabula, priùs scripsi in prudentia: quod scripsi literis, priùs scripsi in judicio rationis. Simon Cass. l. 13. hîc.

Ira in vindictam malorum sequi debet rationem animi, non præire; ut quasi ancilla justitiæ post tergum veniat; & non lasciva ante faciem prorumpat. Sanct. Gregor. l. 8. ep. 51.

Judicium, antequam proferatur, appendat pluries in statera. Ipsa justitiæ ratio dictat, quòd nihil sub cœlo in rebus creatis tantâ diligentiâ sit tractandum, & gubernandum diligentius inter omnia, quàm homo; propter quem facta sunt omnia. Simon Cass. l. 15. de justit. Christiana.

Judices imitari debent citharœdos; qui, antequam citharam pulsent, singulas sonantes audiunt, ac inter se contemperant; ut congruum edant sonum, & harmoniam. Cornelius in c. 11. Eccli. v. 8. apud Didacum Niss. lib. 8. cap. 3.

Virgis, & securibus, Romani olim plectebant flagitia; Magistratúsque, & Prætores, ejusmodi instrumenta secum semper ferebant, sed constricta. Plutarchus problem. 79. t. 1. quid est, quòd Prætorum virgæ securibus alligatæ præferuntur? Signum est, non oportere Magistratûs iracundiam promptam, ac dissolutam esse. Didacus cit.

§. V.

Audiatur & altera pars.

Ex Veteri, & Novo.

AUditur à Deo Adam; auditur Eva. Gen. 3. 9. 13.

Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Gen. 4. 10.

Viri isti contempserunt rex decretum tuum. Dan. 3. 12. 13. Nabuchodonosor non illicò credidit delatoribus; sed eos accersit: *verènе Sidrach &c.* Non potestate, & voluntate, agere voluit; sed ex lege, & ratione. Velloso in Judith. 3.

Quid hoc feciſti? Jonæ 1. 10. Vide hunc locum §. ſuperiore.

Populo meus! quid feci tibi? - reſponde mihi. Micheæ 6. 3. Sanct. Hieron. hîc: qui poterat quaſi DEUS pro ſceleribus populi peccatoris inferre ſupplicia, non vult videri potens, ſed juſtus.

Vidit ibi Rex hominem non veſtitum veſte nuptiali &c. Amice quomodo huc intrâſti? Matth. 22. 11. 12. non tamen mox miſit in vincula, nullâ flagitij inquiſitione. Et quidem non delatum delatus erat, ſed inſpectus; & tamen defenſionem reo non negavit. Imò cui exprobrare potuit impudentiam; quem vocare poterat arrogantem, ingratum, indignum ſuâ gratiâ; benignè compellat, ut ſe purget: *amice &c.* Oliva t. 3. conc. 6. die 3. V. in Quadr.

Interrogavit eum dicens: quod eſt tibi nomen? Luc. 8. 30. Vide ſuperiorem §.

Quid hoc audio de te? Luc. 16. 2. Laudabili, & probatò more, formam juridicam ſequitur: non enim more fulguris, aut torrentis, etiam in noxios, decernendum; etiamſi accuſatio, ſi diffamatio multa conclamet. Simon Caſſ. l. 6 c. 13.

Interrogat, non ignorat; ſed implet Judicem, ſervat ordinem cognitoris; nomen interrogat, ut de conditione diſcutiat, judicet de reatu, addicat de crimine; Deum ſe eſſe datâ ſententiâ demonſtret. S. Chryſol. ſ. 17. in illud Luc. 8.30. quod eſt tibi nomen?

Alexander M. auditurus accuſatorem, manu alterâ aurem occludebat, alteram tantùm præbebat. orantî cauſam dixit: alteram aurem reo integram ſervo. Plutarchus. apud Maſenium l. 2. argut.

§. VI.

Judex non ſoli auditui credat, viſum adhibeat.

Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ multiplicatus eſt, - deſcendam, & videbo. Gen. 18. 20. 21. Audit clamorem; ſed & viſurus deſcendit. Loquitur humanò more: nam ab æterno omnia ſcit. Eſcobar Coll. Chr. t. 3. l. 1. Obſ. 6. Omnia ſciens, cuncta videns, universa comprehendens Deus ajebat: *deſcendam &c.* Cur ità loquitur? ut non ſolùm Prælati (Judices) diſcant, quâ cautione cauſas reorum tractare; ſed etiam, ut nemo cœcô impetu ad judicandum leviter aliorum dicta, ſeu facta, deproperet. Didacus Niſſ. l. 7. c. 9. Maxima pars generis humani indiſcretô judiciô, ad reprehendendum prompta, & parata, eſſe probatur. S. Aug. ſ. 202. de temp.

Iſaac non credit ſoli auditui, dicente Jacob: *ego ſum primogenitus tuus Eſau.* Gen. 27. 19. Locô visûs tactu utitur v. 21. *accede huc, ut tangam te.* Et uterque ſenſus. Eſcobar antè cit.

Fecerunt ſibi vitulum conflatilem &c. Ex. 32. 8. Si tæduit Moyſem monſtri; cur tabulas non confregit, cùm ſcelus tantum audivit à Domino? num Deo non credidit? Credidit; ſed ex conſortio Domini didicit; ad ſupplicia non feſtinandum; Judicemque debere ſententiam differre; donec ſuis ipſe oculis flagitium ſpecter; licèt Deus accuſet. Quod ſi in re tanta, etiam Deô judicium faciente, cunctandum eſt: tu quis es, qui audeas inauditos damnare, quos non Deus accuſat, ſed Faunus livore rabitus; qui in ore non tot dentes, quot mendacia dicit; quibus arrodat proborum vitam, & famam. Oliva l. 3. Strom. hîc.

Audio, ſciſſuras eſſe inter vos; & ex parte credo. 1. Cor. 11. 18. Cur non credit ex toto? quia ſolummodò audiens ſciſſuras eſſe inter Chriſtianos, nec videns. Eſcobar cit.

§. VII.

Judex ſit impavidus.

Noli quærere fieri Judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates; nè fortè expaveſcas faciem potentis. Eccli. 7. 6.

Percutiens ſervum principis Sacerdotum &c. Matth. 26. 51. Cur Petrus, & non alius? S. Aug. ſ. 117. de temp. quia ipſe accepit regni cœlorum claves; & ſolvendi, ligandique, ipſe adeptus eſt poteſtatem.

Acceptâ aquâ lavit manus. Matth. 27. 24. Lavit quidem manus, ſed culpam non lavit: quia Judex non cedere debet timori, nec ullis adverſantium impulſionibus; ut ſanguinem condemnaret innocentem, quem prædicabat juſſum. S. Paſchaſ. l. 12. in Matth.

§. VIII.

Judex non judicet juxta voluntatem, vel potentiam.

Omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit in cœlo, in terra. Pſ. 134. 6. Sed audite cauſam, cur dicta Dei ſemper impleantur. *Omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia.* Dan. 4. 34. Richardus à S. Vict. l. 2. de erud. hom. inter: ergo idem eſt ejus voluntas, quod æquitas; & æquitas, quod voluntas.

Aut non licet mihi, quod volo, facere? Matth. 20. 15. Reſp. hanc voluntatem uſurpavit Chriſtus in re grata; mercede dandâ. *Volo & huic noviſſimo dare.* In beneficijs dandis agite, ùt libuerit; ad aliorum jus quod ſpectat, nemo putet ſibi permiſſum, aut velle, aut poſſe. Oliva t. 3. die V. 3. Quadr.

Non poſſum ego à me ipſo facere quidquam: ſicut audio, ità judico: & judicium meum juſtum eſt; quia non quæro voluntatem meam. Joan. 5. 30. S. Ambr. ep. 20. ad Heren. juſtitia in judicando, non potentia eſt. Ego non judico; ſed facta tua te judicant: ipſa te accuſant, ipſa te condemnant. Leges te adjudicant; quas Judex non converſo, ſed cuſtodio. Secundùm quod audio, judico; non ſecundùm quod volo; & ideò judicium meum verum eſt: quia non voluntati indulgeo, ſed æquitati. Conſideremus itaque, quæ ſit judicandi re-

di religio : Dominus cœli, atque terrarum, Judex omnium dicit : *non pessum.* Et homo dicit, nescis, quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem habeo crucifigere te ? Oliva t. 3. conc. 6. die tertio Ven. in Quadrag.

Sicut audio, ità judico. Joan. 5. 30. Non sicut amo, non sicut timeo ; sed sicut audio. S. Bernardus de grad. humilit. Sylveira hic c. 2.

Nunquid lex nostra judicat hominem ? Joan. 7. 51. Nil gravius ad bonitatis subversionem, ad elidendum innoxium, ad erogandum publicum bonum, privatumque destruendum ; quàm, si qui habent in manibus Leges, qui præsunt ; qui habent ex Lege discernere ; agitat invidia, incendit ira, odium vexat, placitum dominatur, veritas exilio est. Apud quos eò valet virtus unius, quò stilla modica vini superjecta magno & rapido flumini, ad saporem ; imò velut injectum oleum lignis igni suppositis majus facit incendium. Simon Cass. l. 11. c. 33.

Quatuor sunt, quæ cœcant oculos Judicum : scilicet, amor, odium, lucrum, & timor. S. Thomas Aqu. opusc. 37. c. 6.

§. IX.

Judex non protrahat causas.

Judicabunt populum omni horâ. Ex. 18. 21. Audiant principes populi, & presbyteri plebis : quia debent omni horâ populum judicare ; semper, & sinè intermissione, sedere in judicio. Origen. hom. 11. in Ex. Ità ille legit. Alias : *qui judicent populum omni tempore.*

Judicabat Samuel Israëlem cunctis diebus vitæ suæ. 1. Reg. 7. 15. per singulos annos circuiens &c. v. 16. Non est satis, facere ; nisi etiam matures, quòd facias. S. Ambr. l. 2. de Abrah. Adhuc vana, adhuc inutilia requiruntur ? jam clamat veritas ; & adhuc quæritur vanitas : meritò fortiter flagellatur hic Mundus. S. Aug. s. 12. de V. D.

Venerunt duæ mulieres meretrices ad regem. 3. Reg. 3. 16. Quàm fortunati Hebræi, quorum rex vel mulierculas audit litigantes ; nec objurgat, sed judicat. Et quidem non per mensem ad fores steterunt, ut tandem post munera, preces, & lacrymas, admitterentur. Sed, quò die palatium adiêre, admissæ sunt : & quidem non matronæ erant ; sed meretrices. Oliva l. 9. Strom. hic.

Si negavi, quod volebant, pauperibus ; & oculos viduæ expectare feci. Job. 31. 16. Sanctus vir ostenditur per hæc dicta, pauperibus etiam ad desiderium deservisse. Petentem se viduam expectare noluit : ut non solùm ex munere, sed ex celeritate muneris, merita augeret. S. Greg. mor. l. 21. c. 11.

Nè dicas amico tuo, vade, & revertere, & cras dabo tibi ; cùm statim possis dare. Prov. 3. 28.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Et ipsa Crux, si attendas, tribunal fuit. S. Aug. tr. 32. in Joan.

S. Ambr. s. 8. in Ps. 118. Potuit dicere : mecum eris in paradiso ; sed addidit hodie : nè dilatione gratia minueretur.

Revelatur ira Dei de cœlo super omnem impietatem, & injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent. Rom. 1. 18.

In porta Judaici populi fuisse judicia, & sæpe legimus, & crebro interpretati sumus : ut neo agricola ad causam veniens frequentiâ civitatis, & novô terreretur aspectu ; nec urbis habitatur longè ab urbe properaret. S. Hier. in c. 5. Amos.

Audio, in Lusitania paucis antè temporibus, nobilissimum fuisse magistratum ; litigantium causis dirimendis tam assiduum ; ut, etiam cùm mensæ accumberet, hoc sibi primum ferculum juberet apponi, atramentum, & calamum ; quibus, etiam inter prandendum, eorum, qui se adibant, negotia expediret. Mendoza in 1. Reg. 8. Expos. literæ.

§. X.

Judex egentes, viduas &c. adjuvet.

Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi, Ex. 3. 2. Deus in rubo ? inter spinas ? In tali throno considere voluit, Moysem eruditurus ad regimen populi, quem ipsi tradebat q. d. sicut ego omitto platanos, abietes, stirpes nobiliores ; in vepreto quiesco : ita tu magnâ amoris teneritudine, & sollicitudine singulari, trade te miseris, multò amantiùs, quàm beatis. Jurisdictionis tuæ influxus immitte in eos potiùs, quos paupertas in rubos fecit ; quàm quos potentia in cedros erexit. Scias te fore similem Deo, quando aparebis cinctus mendicis, qui spinæ sunt. Oliva t. 1. conc. 28.

Dedi tibi cor sapiens. 3. Reg. 3. 12. Sed quæ tanti basis principatûs ? ubi sapientiæ à Deo infusæ radios disseminavit Salomon ? *Tunc venerunt duæ mulieres.* v. 16. Abigantur hæ mulierculæ ; ex Saba speres gloriam regni. Sed ex illis plus gloriæ, & famæ, nactus. *Audivit itaq, omnis Israel judicium &c.* v. 28. En, quô trophæô se Salomon privâsset, si pannosas à se, garrulasque, meretrices rejecisset. Noli ergo tuis arcere foribus inopem : quem si audias, non clementior solùm, sed augustiôr quoq ; habeâre necesse est. Oliva l. 1. Strom. hic.

Deus, judicium tuo Regi da - judicabit pauperes populi - coram illo procident Æthyopes. Ps. 71. 1. 4. 9. Cur id principes præstabunt ? causa datur, quâ in obsequium flectentur. An propter aurum ? an ob sapientiam ? an armis extorquendum ? *quia liberabit pauperem à potente.* v. 12. Oliva l. 1. Strom. ibidem.

Reliquistis, quæ graviora sunt, legis judicium, & misericordiam. Matth. 23. 23. Gravissima gubernatorum negotia ea sola sunt, quæ pauperum necessitatibus consulunt. Illa sunt graviora Legis negotia, quando judicia exercentur, quæ misericordiam contineant : videlicet de sublevatione pauperum,

de viduarum tollenda oppressione, de fovendis pupillis. Philo de creatione principis: majora dico negotia; non, ùt quidam existimant, controversias, quæ inter claros, divites, potentesque, incidunt; sed quoties privati, egeni, obscuri, premuntur à potentioribus: cùm nulla præsidij spes est, nisi à Judice. Baezat. 3. l. 14. c. 16. §. 23.

Judex quidam erat, qui Deum non timebat; & hominem non verebatur. Luc. 18. 2. Urgenti nihilominus viduæ pro justitia, ait: vindicabo illam. Verte nunc Oculos ad Isaiam. 1. 21. *quomodo facta est meretrix &c.* Ecce apud Judicem infidelem, & impium, qui nec Deum timebat; causa viduæ auditur, & dijudicatur; apud illos secùs contingit. O quoties Ethnici Judices causas viduarum, & pupillorum, acriùs tuiti, quàm Christiani! Sylveira in Act. 25. q. 2.

Triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Joan. 5. 5. Jam dudum decanus ægrotantium! quàm multi ad januas Judicum, dominorum, clamant, *hominem non habeo.* Et sanitas, id est, justitia, non pertingit ad eos, qui justitiâ digni sunt; sed ad eos, qui magis gratiâ, aut potentiâ, valent. Oliva t. 1. conc. 28.

Vide Tit. Viduæ.

§. XI.

Judex puniat reos.

Num. I.

Consecrâstis manus vestras hodie Domino &c. Ex. 32. 27. 29.

Dissipat impios rex sapiens, & incurvat super eos fornicem. Proverb. 20. 26.

Malos malè perdet. Matth. 21. 41. Justitiæ est, severè plectere iniquitatem, & innocentiam mox liberam mittere. Attollatur baculus pastoralis, & magnô impetu percutiat apros, non Pontios mures. Oliva t. 1. conc. 16.

Non es mentitus hominibus, sed Deo. Act. 5. 4.

Num. II.

Puniat reos indemnibus innocentibus.

Asinus stabat juxta illum, & leo stabat juxta cadaver. 3. Reg. 13. 24. Jacebat propheta mortuus, stabat verò asina ejus viva: non quòd esset difficiliùs interficere asinum, quàm hominem; sed irrationabilis leo præceptum discrevit; & asinam, quæ non peccaverat, non occidit: Prophetam autem, qui prævaricatus fuerat, occidit. S. Chrysost. s. 1. de jejunio ad hunc locum. Inspicite fulmen: sæpius vaginis parcit, absumptô ense &c. Cur non ad poterunt ministri justitiæ reos plectere, illæsis innoxijs? Oliva t. 1. conc. 16.

Quid tu vides Jeremia? virgam vigilantem ego video. Jerem. 1. 11. Virga Dei primùm inspicit, dein percutit: oculô eam armat, nè promiscuè noxios, & innoxios feriat. Oliva ib.

Num. III.

Non parcat majoribus præ minoribus.

Ex Veteri.

A *primogenito Pharaonis.* Ex. 12. 29. In cœde primogenitorum primus nominatur, qui primus erat in solio. Oliva l. 4. Strom. §. Converte gladium.

Currum Pharaonis, & exercitum ejus, projecit in mare. Ex. 15. 4.

Saul est, qui minuta Amalecitarum demolitur. 1. Reg. 15. 8. 9. Samuel verò Sacerdotum imago, supplicium orditur à rege. v. 33. Non pincernam Judith obtruncat, sed Holofernem; obsidionem solvit, quæ ducem sustulit. Babylone simulacra iniquitatis feriuntur in plantis; at Jerosolymis Golias in fronte percutitur. Oliva l. 4. Strom.

Veniebat leo, vel ursus &c. 1. Reg. 17. 34. David nè quidem lupos adoriebatur; sed ursum, & leonem, suffocabat; ut gregis custos haberetur. Id l. 10. Strom. §. Unus autem de circumstantibus.

Occidit pingues eorum. Ps. 77. 31. *Ira Dei ascendit super eos.* v. 30. super quos? num centones eventilavit, ut appareret vindex scelerum; & purpuræ, byssoque pepercit? *Occidit pingues.* En quomodo fulguris instar ira DEI grassatur. Id. l. 9. Strom. §. Si malè feceris.

Pondus, & pondus, utrumq; abominabile est apud DEum. Prov. 20. 10. Væ Judicibus terræ! apud quos magnatum scelera stipulæ sunt; miserorum peccata, sacrilegia, & trabes. Id. ib.

Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas. Cant. 2. 15. Utinam vel grandiores vulpes persequeretur! Tigrides, & ursos, non insequitur; & ex vulpibus parvas diligit, quas exturbet. Id. l. 10. Strom. §. Unus autem &c.

Montes commoti sunt ab eo, & colles desolati sunt. Nahum 1. 5. & v. 4. *increpans mare, & exsiccant illud, & omnia flumina ad desertum deducens.* Nos mari parcimus, & in rivulos sævimus. Id. l. 4. Strom. §. Converte gladium &c.

Ex Novo.

Converte gladium tuum in locum suum. Matth. 26. 52. Cur reponendus in vaginam gladius, qui in hostes Christi exeritur? quia gladius Petri est, non Christi. *Converte gladium tuum*: quia tuus est recondatur; si foret meus, bene educeretur. Et quare non Christi, sed Petri, est? quia infimos vulnerat. Dei ferrum altiora impetit capita; nec evaginatur, nisi coram Deo exactissimè impiorum causâ trutinatâ. Primô

Ange-

Angelos cæcidit rebellantes, dein hominem expulit comedentem. Oliva l. 4. Strom. ib.

Erunt signa in sole, & luna, & stellis &c. Luc. 21. 25. Hinc videas, non primò stellas Judicij flagella sentire; sed novissimè. Id. ibid.

Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo. Luc. 23. 32. Duo hi *latrones* erant. v. 33. Itáne solum in orbe grassatur furtum? ubique pendulos è patibulo latrones video; ubique pannosos, qui, nè morerentur, pauculos argenteos furati sunt, mori cerno. Ubi adulteri, Gomorrhæi, pauperum tigrides, homicidæ, usurarij? vereor, nè multi pereant; non quòd aliena rapuerint, sed quòd raptoribus nihil dare queant. Plurimos ad furcam traxit, non scelerum copia, sed pecuniarum inopia: si plura rapuissent, non raperentur. Pereunt, non quia furati sunt; sed quia nihil superfuit è furto, quô se redimant. &c. Vix primarium virum pendere vidissemus ob scelera, nisi Deus Absoloni quercum vertisset in patibulum, & comam in laqueum. 2. Reg. 18. 9. Laudanda Assyria, quæ Amanum principem ligno affixit. Deus est, qui contra solem tribuum primores jussit crucifigi. Num. 25. 4. Oliva t. 2. Strom. §. Ducebantur & alij duo.

Num. IV.

Punire, auget, non minuit, authoritatem.

Vocavit nomen Domini, qui loquebatur, ad eam: tu Deus, qui vidisti me. Gen. 16. 13. Agar ab Angelo de fuga monita, jussaque ad Saram regredi, eique subjici; quasi pro Deo honorat Angelum, à quo & sceleris reprehensa, & servituti reddita. Id. l. 2. Strom. §. Dixit Dominus ad Abraham &c.

Scient Ægyptij, quia ego sum Dominus, cùm glorificatus fuero in Pharaone. Ex. 14. 18.

Ego autem constitutus sum rex ab eo. Ps. 2. 6. Ut te regem probem, quid ages? *reges eos in virga ferrea* v. 9. Non tam regium est, arces extruere, arcas explicare, consules designare; quàm fornices destruere, parare carceres, peccantes proscribere. Oliva ibidem.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14. 16. 17. Hic non dicitur rex, cùm struit convivium. Intravit autem rex, ut videret discumbentes - tunc dixit rex ministris &c. Id. ibid.

Num. V.

Puniat, non spoliet.

Invenit cadaver ejus projectum in via &c. 3. Reg. 13. 28. Leo, qui virum Dei occiderat, quòd panem comedisset, ab eo abstinuit, & ab asino: non comedit leo de cadavere, non læsit asinum. Esto leo; interfice non obedientem Numini; sed noli eô vesci; tuere sarcimas, excuba, non vora. Dei justitia cùm Adamum perculit, vestivit, non spoliavit. Oliva t. 2. Strom. §. Percusserunt me.

Percusserunt me, & vulneraverunt me; tulerunt pallium meum mihi. Cant. 5. 7. Bellè fugillat excubias urbium, hoc est, Præsides, & Judices. Percusserunt errabundam, cur spoliant? heu! suspecta severitas est, quæ percutit, & denudat. Timeo, nè magis peccârit pallium, quàm sponsa; si pallió caruisset, caruisset & vulnere. Hirudo, non vindex, es; si pungis, ut fugas. Id. ib.

Ungues ejus quasi avium. Dan. 4. 30. Sunt Judices, qui ungues habent aquilinos, & leoninos: nam, quæ parva sunt, repellunt. Si quid autem pretiosum, ungues figunt, & rapiunt. Pinna Ethol. 147.

Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. 27. *Sedebitis judicantes* v. 28. Judices Christus facit contemptores divitiarum: hi enim digni sunt judiciariâ potestate. Id. Ethol. 117. Cur viri pauperes in Judices eliguntur? S. Thomas Aqu. 3. p. q. 89. a. 2. quia pauperes voluntarij soli Christo inhærent; ideoque nihil in eis est, quod judicium à justitia deflectat.

Pij II. Pont. gnome erat: litigatores sunt aves, Judices rete, Advocati aucupes. Cornel. in Habac. c. 1. v. 14.

§. XII.

De Judicibus malis: & iniquis.

Cùm essetis ministri regni illius, non rectè judicastis. Sap. 6. 5. Ille non rectè judicat, qui arbitrium sequitur voluntatis, cessante verô, & piô, judiciô rationis. Non rectè judicat, qui præstat aures mendacijs, qui leciter credit, qui auram hominum sequitur, qui opinionem tenet, qui non examinat, qui corrumpitur &c. Simon Cass l. 14. c. 15.

Lavit manus quidem Pilatus. Matth. 27. 24. Sed, facta non diluit. Judex enim nec invidiæ cedere debuit, nec timori, ut sanguinem innocentis addiceret. Monuit uxor; lucebat in nocte gratia, Divinitas eminebat; nec sic à sacrilega sententia temperavit. S. Ambrosius in Luc. 23.

Ego non quæro gloriam meam; est, qui quærat, & judicet. Joan. 8. 50. Indicat, neminem debere esse Judicem in causa propria. Causa, amor proprius. Didacus Niss. f. 3. D. 4. Quadr.

Quoties ex potestate vestra insolescitis, atque delinquitis (alloquitur Judices) vestrô arundineô baculô Christi caput percutitis. S. Laurent. Just. de triumph. c. 14.

Qui vulgarem favorem captare contendunt, aut aliquò à veritate Dei flectuntur, aut deviant à justitia; arundine caput Christi percutiunt. Simon Cass. l. 13.

Titulus XXVI.

JUDICIUM EXTREMUM.

§. I.

Figuræ, Symbola, nomina.

Ex Veteri.

Requievit Deus die septimô. Gen. 2. 2. Intelligit S. Greg. Nyss. de die Judicij or. 2. in hom. procreat. Quiescent juvenum studia; nulla erit de nuptijs consultatio; nulla susciendorum liberorum cura; nulla parandi auri sollicitudo. Hic dies septimus illius est diei septimi signum, & nota.

Mensus est duos funiculos &c. 2. Reg. 8. 2. id est, mensus est Moabitas duobus funiculis: unus fuit mortis; ut eô quasi mensi, id est, à Davide designati, & damnati, occiderentur: Alter verò funiculus fuit vitæ; ut eô mensi, & à Davide designati, in vita servarentur. Per funiculos duos intelligit duas sortes, occidendorum, & servandorum in vita. David, id est, Christus, in die Judicij. Matth. 25. 33. faciet duas sortes; unam salvandorum, alteram damnandorum. Ps. 30. 16. *in manibus tuis sortes meæ.* Cornelius hîc.

Psalmi 6. titulus: *In finem in carnibus, Psalmus Davidi pro octava.* Octavâ Domini signatur adventus; quando, finitâ Sæculi hebdomadâ, ad judicandum venerit Mundum. Unde & Psalmus hîc, qui pœnitentialium primus est, cum tremore maximo facit initium: *Domine, nè in ira tua arguas me.* Cassiodorus hîc. Communiter dicitur, per octavam hôc locô significari diem ultimi Judicij, quæ erit octava: quia sequetur post sex dies hujus vitæ labriosos, & post septimam quietis animarum. Bellarminus hîc.

Ab altitudine diei timebo. Ps. 55. 4. Sensus est: ego, tametsi tam multos habeam inimicos; tamen non ab illis timebo; sed *ab altitudine diei timebo*, id est, à divinis Judicijs, quæ procedunt ab altissimo lumine, quale est in meridie; quod lumen omnia penetrat, etiam intima cordium. Idem hîc.

Tecum principium in die virtutis tuæ. Ps. 109. 3. Dies virtutis Filij illa est, in qua orbem terrarum judicaturus, merita singulis secundùm opera sua retribuet. S. Cyrillus Alex. in Joan. l. 1. c. 1.

Verba Ecclesiastæ filij David regis Jerusalem. Eccl. 1. 1. B. Petrus Dam. s. 1. de Nat. B. V. tria Salomonis nomina adaptat Christo sic: filius regis, & rex, non solùm Filius Dei, sed etiam Deus, Salomon, id est, pacificus est nobis in hoc exilio. Ecclesiastes, id est, Concionator erit in Judicio. Idida, id est, gloriosus erit in regno: in exilio amabilis, in Judicio terribilis, in regno admirabilis.

Si annis multis vixerit homo, - meminisse debet tenebrosi temporis. Eccl. 11. 8. id est, diei Judicij. *Dies illa, dies iræ, - dies tenebrarum.* Sophon. 1. 15. & dierum multorum; qui dies sunt, seu anni, æternitatis: qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita, *In die bonorum nè immemor sis malorum; & in die malorum nè immemor sis bonorum.* Eccli. 11. 27. S. Bonav. hîc.

Mittite falces, quoniam maturavit messis. Joel. 3. 13. Messis est consummatio Sæculi: tunc enim Angeli quasi falce demetent homines; impiosque prement quasi in torculari. Corn. hîc.

Ex Novo.

Facite fructum dignum pœnitentiæ: jam enim securis ad radicem arboris posita est. Matth. 3. 8. 10. Auth. Imp. hom. 3. hîc: Securis est antiquissima ira consummationis; quæ totum præcisura est Mundum. Etsi posita? quare non præcidit? aut si interim præcisura non erat, quare posita? quia rationabiles sunt arbores, & in potestate habent, facere bonum, & non facere: ut videntes, ad radicem suam positam esse securim, timeant præcisionem suam, & faciant bonum.

Circumdabunt te &c. Luc. 19. 43. Potest intelligi de peccatore ad Judicium accedente; qui circumdatur à multitudine accusantium iniquitatem. Ps. 39. 13. *circumdederunt me mala, quorum non est numerus.* Coangustatur in districtione divinorum Judiciorum. Ad terram prosternitur in latione sententiæ. Et tandem omnino evertitur in acerbitate pœnarum. S. Bonav. hîc.

Voce magnâ clamavit: Lazare veni foras. Joan. 11. 43. Magna vox Salvatoris, quâ Lazarum resuscitat, Symbolum est magnæ tubæ, quæ sonatura est in communi resurrectione. Theophylactus in Joan. hîc.

Exortus est Sol cum ardore. Jacobi 1. 11. Ardorem solis sententiam dicit districti Judicis, quâ reproborum decor temporalis in fine consumitur. V. Beda hîc.

Habentem in manu sua falcem acutam. Apoc. 14. 14. Falx, quam manu tenebat, consummationis est symbolum: nam ipse quoque Dominus Sæculi consummationem per messem designat. S. Andreas Cæsar. s. 15. hîc.

Dies illa Judicij, dies Domini vocatur: quia illâ die unicuique pro opere suo justa merces à Domino recompensatur. S. Honorius serm. de Adv. D.

Sol in Leone. Lem: *Geminat incendia.* Christus Judex. Picinelli.

Vide Tit. Crucifixus.

§. II.

Judicium quàm horrendum.

Timetur irátus homo, & Angelus.

Moyses iratus, - arripiens vitulum, quem fecerant, combussit &c. Ex. 32. 20. Miror populum illum terrore perculsum, & attonitum, Moysis voce, quasi ictu quôdam terrifici fulminis exanimatum. Unde hic pavor? Abulens. q. 30. Licèt Deum illum diligerent, quem colebant; pro quo fabricando spoliaverant se auro: tamen ad præsentiam Moysis vitulum illum conculcantis, & in eorum confusionem maximam destruentis, nullus aliquid faciebat: quia invaserat illos timor, & tremor. Et subjungit: Moyses in reditu suo fuit in vultu terribilis, emittens aliquos radios de vultu suo, ad terrorem malorum, ut non auderent ei repugnare. Arcones in Is. 3. v. 13. Disc. 1.

Cum q; operiretur vestibus, non calefiebat. 3. Reg. 1. 1. Quærit Abulensis, unde tantus rigor Davidem invaserit, ut is nullis dein stragulis à frigidis membris pelli potuerit? Respondet ex sententia utriusque Glossæ: ortum id frigus ex timore, quô vidit Angelum percutientem numeratô populô. 2. Reg. 24. 17. Timuit enim valde, & cecidit in terram; & in tantum indè conturbatus est, quòd usque ad mortem mansit in eo timor iste, & infrigidatio. Quod confirmatur 1. Paral. 21. 30. *non prævaluit ire ad altare.* Si Davidem ità perculit Angelus iratus, gladiumque manu vibrans, licèt ab illa justitia provocare ad tribunal misericordiæ posset; quantùm horroris adferet Christiano horrifica illa dies, quâ justus Judex nudabit gladium severæ justitiæ suæ: quam nullæ mitigare preces, nulla patrocinia inflectere, poterunt. Didacus Niss. f. 2. D. 1. Quadr.

Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Joan. 19. 12. 13. Ubi hoc Pilatus audivit, mox *adduxit foras JEsum, & sedit pro tribunali.* S. Aug. dicit: tunc illi animo obversari cœpisse vultum Cæsaris trucem, iratum, terribilem; eoque permotum, ut in Judæorum postulata concederet. Si repræsentatio hominis irati tantum valuit contra rationem, & justitiam; quid non operetur in Christiano consideratio terribilissimi vultûs, quem Christus Judex præferet, nè in flagitia præcipitis eamus. Sanct. Ambrosius lib. ad Virg. lapsa. si mente cernerent homines peccatores, quale Judicium imminet Mundo, sensus humanus non dispergeretur vanitate sæculari. Didacus Niss. ibidem.

Vide Esth. 15. 10. Daniel. 9.

Narrârunt viri graves, qui aliàs neminem metuebant, solebantque cum principibus liberè, familiariterque agere; cùm ad Philippum II. Hispaniarum regem, aliquid petituri, accederent, ac rex in eos oculos suos cum regia gravitate defigeret; consternatos ocmutuisse: ac licèt rex comiter eos invitaret, ut sua proponerent; tamen nè verbum quidem effari potuisse. Corn. in c. 15. Esth.

Cæsar Augustus oculis, ceu fulgure, terrebat intuentes. Unde quidam cum alloquens, ac totô corpore tremens, oculos in terram demisit. Imperatori miranti, & causam quærenti, respondit: quia fulmen oculorum tuorum ferre non possum. Aurelius Victor lib. de vita, & morte Imperatorum.

Quantò magìs Christus iratus.

Ex Veteri.

A facie tua abscondar. Gen. 4. 14 ait Cain. Abscondi vult à facie Dei nè eam videat iratam. *à facie tua abscondar*, quæram omnes latebras, petam profunda terrarum, spelunças &c. Si hoc tam acerbum est in Caini judicio, quantum erit in Judicio extremo? Arcones in Is. 3. 13. Disc. 1.

Totâ die verecundia mea contra me est; & confusio faciei meæ cooperuit me, à voce exprobrantis, & obloquentis, à facie inimici, & persequentis. Ps. 43. 16. 17. Si ursos David, & leones, strangulavit; cur confusio animum turbat à facie inimici, & persequentis? plus sibi timet ab irato vultu, quàm ab irato leone. Alvarez Illustr. 40.

Erubescet Luna, & confundetur sol, cùm regnaverit Dominus &c. Is. 24. 23. Tunc, inquit S. Hieron. erubescet Luna & confundetur, sol; cernens homines, qui suô fruebantur lumine, nihil dignum suâ bonitate fecisse; *qui solem suum oriri facit &c.* Confusio, & verecundia, quasi operiet faciem eorum; quòd talibus hominibus suâ luce, & influentijs, servierint. Sed id horribiliùs, quòd Christus sol, propter Divinitatem; Luna propter Humanitatem; qui hilarem vultum ostendet justis, & pœnitentibus, rebellibus ostendet lugubrem, terribilem, furore plenum: exprobrans eis, quòd sanguinem pro eis in Passione fuderit: qui antea clamabat misericordiam, nunc justitiam, & vindictam. de Ponte in Cant. 2. Exh. 9. §. 3.

Aspiciebam in visione noctis. Et ecce cum nubibus cœli quasi filius hominis venebat. Dan. 7, 13. *horruit spiritus meus.* v. 15. Non verè, sed imaginariè tantùm, hoc videbat. Petrus Dam. l. 4. ep. c. 5. omnia hæc extremi Judicij indicabant imaginem. de Castillo Illat. 111.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Transfiguratus est ante eos. Matth. 17. 2. Qualis futurus est tempore judicandi, talis apparuit Apostolis. S. Hier. in Matth. hîc. Dic mihi nunc ô peccator: si Discipuli Christi tam justi tantoperè timuerunt, videntes Christum in nube cum majestate; & audientes vocem Patris tam gloriosam, tamque dulciter resonantem, nec de pœnis comminantem: quantùm timebunt, & terrore concutientur, improbi in die Judicij, quando audient; *ite maledicti.* Diez Transfiguratio.

Ibunt

Ibunt hi in supplicium æternum. Matth. 25. 46. Ibunt ? sponte igitur ibunt. Crediderat à Deo cogendos, à dæmonibus rapiendos. Quis ad mortem damnatus ultrò, & lubens, eat ad supplicium ? *Ibunt :* quia tantus erit terror à facie divini Judicis ; ut eligant potiùs sponte ire in Infernum, quàm irati Judicis videre vultum. Paoletti D. 1. Adv.

Cùm fecisset quasi flagellum. Joan. 2. 15. Ostendit in vultu suo Christus aliquid terribile, scilicet fulgoris radios procedentes ; quibus hostes exterriti resistere saltem in verbo non auderent. Abulens. in Matth. 21. q. 79.

Videbunt in quem transfixerunt. Joan. 19. 37.

Cùm vidissem eum, cecidi ad pedes ejus. Apoc. 1. 17. Quare cecidit *tanquam mortuus ?* quia, qui priusquam ista conspiceret, stare se in justitiæ culmine, quasi Christi discipulus, & dilectus præ cæteris præsumebat. Ubi divinæ claritatis luce, & justitiæ splendore, perfusus est ; quidquid sibi de ipso complacuit, despexit. Unde & quasi mortuus ad Domini pedes cecidisse dicitur : quia nunquam tenebras suas mens humana dijudicat ; quàm cùm divinæ supientiæ lucem, & justitiæ, quæ de cœlo est, veritatem agnoscit. Joachimus Abb.

Et de ore ejus procedit gladius ex utrâq; parte acutus. Apoc. 19. 15. O spectaculum horribile ! lingua illa tam amabilis, & suavis, quæ nunc nos invitat ad veniam ; tunc erit acutus gladius ad vindictam. Diez conc. 1. de Adv. D.

Prorsus horreo incidere in manus Dei viventis ! volo vultui iræ judicatus præsentari, non judicandus. S. Bernardus in Cant. s. 55.

Veniet Dominus cum tanta majestate, & potestate ; quòd totus Mundus timebit, & tremet. Veniet enim instar potentissimi Regis, qui venit ad civitatem sibi rebellem cum gentibus armorum &c. S. Vincentius Ferr. s. 1. D. 1. Adv.

Gregorius Turon. l. 1. de gloria MM. refert Crucem pretiosam mirabili margaritâ insertâ. Illam qui aspicit, si absque ullo peccato mortali sit splendidò, & fulgidò quòdam fulgore coruscat : si sceleri vel uni sit obnoxius, nubila, obscura, nigra, apparet. Talis apparebit in die Judicij.

Fratres quidam inter Completorij preces, re quâpiam ad risum eos provocante, dissolutè ridebant. Unde repentinò, & magnò, fragore Christi Crucifixi effigies, quæ super ostium Chori pendebat, versò ad Fratres vultu, indignationem erga ridentes indicavit ; quam & illi senserunt. Nam ex tremendo fragore, & commutato Christi vultu, statim tabescentes, qui præcipui fuerunt in culpa, paucis post diebus mortui. Lucas Vadingus t. 1. Annal. ad ann. 1253.

Urbs est Indiæ Orientalis Thama, emporium celebre ; omni vitiorum genere, luxuriæ inprimis, ac vindictis infamis. Quibus cùm finem nullum, summo cum Christiani nominis dedecore, poneret : ecce tibi plenò die, inspectante populò, in medio aere Crucifixi species apparet, trucibus oculis, ac formâ corporis, acerbissimas civibus minas intentans. Interea sensim evanescit trepidantibus omnibus : cum subitò in ejus locum succedit avis quædam mirabilis ; è cujus rostro hæc distinctè audita : *statim videbitis Dei vindicis iram in vos descendere.* Nec mora longa : cœlum caligine inhorrescere, micare fulmina, mugire tonitrua ; venti exurgere horridi ; quibus homines sublime abrepti, ac mox in valles, & præcipitia, directi exspirare ; terræ motus succedere insoliti, quibus plurimi absorpti. Mare, quod urbem alluebat, intumescere, latè omnia ad quatuor milliaria inundare. Stabant in portu septuaginta naves orientalibus mercibus onustæ ; & hæ inter se collisæ, absorptæ omnes. Neque hîc finis : mox lapidosâ grandine maxima pars hominum, & jumentorum, sub dio propter terræmotum excubantium, interempta. Visebantur varijs in locis erectæ Crucifixi, ac Crucis, imagines, veteris olim pietatis monumenta ; sed neglecta pridem, ac fuligine obsita, subitò evanuerunt omnes, totidem patibulis eorum in locum succedentibus ; quibus superstites gravissimè exterriti in cavernas se abdiderunt, ab irato Deo ad misericordem corde contritô profugientes. Lyræus de imit. Chr. pat. c. 5. c. 8. ex historia Indica ad annum 1618.

§. III.

Judicium tremendum à voce Judicis.

Timetur vox irati hominis, & Angeli.

Audiens autem Ananias verba hæc, cecidit, & expiravit. Act. 5. 5. Non Petrum hîc existimare debemus interfecisse Ananiam ; sed illum non sustinuisse acritudinem verborum Petri. Paoletti. D. Sexag.

Tremefactus Felix. Act. 24. 25. Vox Pauli eum, utpote adulterum, tyrannum, percellebat instar tonitrui. Si impium Præsidem perculit Paulus, dum coram eo staret subditus, & vinctus ; quomodo percellet eum, quando cum Christo, & Apostolis, sedebit super thronum, eum judicans ? Corn. hîc.

Philippus II. Hisp. Rex mendacij convictum nescio quem è domestis, adeò tribus hisce verbis perculit : sic me decipis ? ut is domum reversus paulò pòst ex mœrore, & pudore, obierit. Doultreman l. 2. 5. Sect. 1.

Juvenis leno, lusor, blasphemus, somniavit in somno nocturno, se tractum ad Judicium Dei ; ubi videbat Christum, B. V. & Sanctos ; & coram Christo adducebantur animæ, quas singulas interrogabat : quid feceris pro me ? Et cùm hos vocaret ad gloriam, illos damnaret ad pœnam ; juvenis plenus timore dicebat ô me miserum ! quid dicam, quando interrogabit me ? quia nihil boni feci. Et post pauca fuit vocatus à Judice, cui dixit : quis es tu ? redde rationem vitæ tuæ. Tunc juvenis excitatus totus

totus incanuit, & pœnituit, sæpe confessus, & sanctus effectus. S. Vincentius Ferr. s. de corona Domini.

In vitis Patrum Monachus quidam, qui negligenter vixerat, ægrotans raptus fuit ad Judicium; & invenit matrem suam jam mortuam cum his, qui judicabantur. Illa, ùt eum vidit, obstupuit, & dixit illi: quid est hoc fili? & tu in hunc locum condemnatus jussus es venire? ubi sunt sermones tui, quos loquebaris dicens: volo salvare animam meam? Confusus, & rediens ad se, inclusit se pœnitens, & plorans negligentiam suam: cumque multi eum rogarent, nè nimiô fletu se læderet; noluit consolari, dicens: si improperium matris meæ sustinere non potui, quomodo CHRISTI, & Sanctorum, in judicio potero sustinere? Cornelius in Deut. c. 32. 13.

B. Veronica de Binasco, quod est Longobardiæ oppidum, anno 1445. nata, permissa coli à Leone X., narravit aliquando sororibus: Missæ sacra agente Sacerdote quôpiam die, juxta altare genuflexam sororem curiosiùs aspexi. Verùm Angelus tantâ severitate me increpuit, ut diem extremum clausura fuerim, si corpori meo mens mea juncta foret talia sustinens. Heu! quàm ingens horror fuit ille Angeli arguentis; quàm dura verba; quàm terribilis vultus! Ex vita B. Angelæ de Fulginio.

Quantò magis irati Dei Judicis.

Ex Veteri.

Vocem tuam audivi, & timui. Gen. 3. 8. 10. *Cùm audissent vocem Domini Dei.* Hebr: *Judicis, deambulantis in paradiso, abscondit se Adam.* Ad Dei vocem loquentis extimuit Adam; quid si iratum vultum videret? Certè primum, & maximum reproborum supplicium extremo in Judicio illud erit, quòd iratam Dei faciem ferre non poterunt. Alvarez. Illustr. 40.

Loquere tu nobis, & audiemus. Ex. 20. 19. Datâ Lege perterriti, ac pavore concussi, steterunt procul dicentes Moysi: *loquere &c.* Hinc deducit Philo l. de somnijs: si Deus amicè loquendo, & salubria dando præcepta, tam sublime intonat, ut ejus voces sustinere non possimus; quid erit, si minas intentet, aut pœnâ afficiat.

Tonabit Deus in voce sua mirabiliter. Job. 37. 5.

Sicut rugitus leonis, ità terror regis. Prov. 20. 2.

Percutiet terram virgâ oris sui. Is. 11. 4. Virga oris, est acris objurgatio, & increpatio. q. d. Christus peccatoribus non adalubitur; sed spiritu fortitudinis armatus liberrimè gravissimis verbis objurgabit homines terrenis desiderijs deditos. Corn. hic.

Tacui, semper, silui, patiens fui: sicut parturiens loquar. Is. 42. 14. Parturiens cum dolore ejicit hoc, quod in intimis tempore longô gestavit. Qui ergo semper siluit, sicut parturiens loquitur:

quia venturus Judex, qui sinè ultione diu facta hominum pertulit, quandoque cum fervore examinis, quasi cùm dolore mentis, quantæ animadversionis sententiam intus servaverit, ostendit. S. Greg. mor. l. 10. c. 17. Quid hoc supreme Judex? semper tacuisti? cujus frequentes minæ per prophetas. Semper patiens? unde diluvium? ignes Sodomæ? Ægypti plagæ? &c. Quia omnes hæ minæ, & pœnæ, si cum æterna damnatorum pœna conferantur, non verba, sed silentia; non tormenta, sed blandimenta, reputanda. Ideo ait, *silui, tacui, patiens fui*; quamdiu in eos non fulminavit damnationis sententiam. Sylveira in Apoc. 4. 3.

Vidit Balthasar manum in pariete scribentem judicium ejus, *& genua ejus ad se invicem collidebantur.* Dan. 5. 6. Quid erit audire tonitruum illud: *discedite à me maledicti.* Præ timore arescent homines. Luc. 21. 26. ad Signa præambula Judicij: hac ariditate disponentur ligna ad continuò ignem superventurum. Osorius D. 1. Adv.

Leo rugiet, quis non timebit? Amos 3. 8. Quis non timeat Judicem potentissimum, sapientissimum, justissimum? Potentissimum, quem nemo potest effugere; sapientissimum, quem nemo potest latere; justissimum, quem nemo potest corrumpere? Innocentius III. P. l. 3. de cont Mundi c. 14.

Ex Novo.

Et audientes Discipuli ceciderunt in faciem suam. Matth. 17. 6. *& timuerunt valde.* Cur pavent Discipuli? Si vox Patris solùm enuntiaret illa verba: *hic est Filius meus dilectus &c.* & non adjiceret sequentia, *ipsum audite*, forsan non inhorrescerent: cùm verò adjungitur, *ipsum audite*, expavescunt, & tremunt. Cur? quia Christo, tanquam Legislatori, & Judici, obsequium ab Apostolis præstandum injungitur. Albertus M. *ipsum audite* quasi Legislatorem. Hinc Matth. 3. 17. in baptismo Christi ad illam vocem, patente cœlô licèt, nullus terror, nec metus injicitur audientibus; quia non adjicitur, ipsum *audite.* Observat id Card. Cajetanus, in baptismo Paterna vox non dixit, *ipsum audite*; sed modò hoc addidit, propter mysterium. Tunc enim regeneratio, modò doctrina significatur. Et propterea tunc satis fuit testificari, quòd est Filius; modò oportuit testificari, quòd est Doctor audiendus à Mundo; præsertim de futuris in alia vita, quæ JEsus prædicabat: propter quæ transfiguratio ista patrata. Arcones in Is. 3. Disc. 1.

JEsus clamans voce magnâ emisit spiritum. Matth. 27. 50. Unde tot effectus prodigiosi in Dominica Passione? veli scissio, terræ motus, petrarum contritio, monumentorum apertio, mortuorum resuscitatio? Quænam est causa? vox Dei; cùm Crucifixus clamavit voce magnâ. Paoletti D. Sexag.

Stulte ! hac nocte &c. Luc. 12. 20. Superat æternam pœnam irrisio ista stultitiæ. S. Basilius hom. in divites. Intolerabilis dolor est, igne perenni comburi, conscientiæ verme rodi, horridô, & angustô carcere contineri; intolerabilior est impio illa stultitia, quam ab omnibus hominibus, dæmonum turbis, Angelorum choris, suprêmi Judicis ore damnatus capiet. Bæza l. 5. c. 8. conc. 6.

Dixit eis : ego sum ; abierunt retrorsum &c. Joan. 18. 6. Locutus est, & ceciderunt retrorsum. Quò mihi legiones Angelorum ? quò cœlestem exercitum ? vox Domini sola plus terret. S. Ambr. l. 10. in Luc. Qui ceciderunt ad unam vocem Christi morituri, quid facient sub voce judicaturi ? S. Aug. tr. 47. in Joan. Quid non poterit Majestas ejus judicatura, cujus hoc potuit humilitas judicanda ? S. Leo s. 1. de Pass. *Ego sum*, inquit. Quod verbum illam manum ex ferocissimis congregatam, quasi quôdam fulminis ictu stravit, atque perculit ; ut omnes illi atroces, minaces, atque terribiles retroacti corruerent. Ubi sævitiæ conspiratio ? Ubi ardor irarum ? Dominus dicit: *ego sum* ; & ad vocem ejus turba prosternitur impiorum. Quid non poterit. &c. Id. ibid. Quid judicaturus faciet, qui judicandus hoc fecit? Sanct. August. t. 111. Si illa vox mitissima, *ego sum*, non minùs, quàm tonitru terrefecit ; quid illa vox terribilis *discedite &c.* Sylveira hîc.

Et de orè ejus gladius - acutus. Apoc. 1. 16. Per hunc CHRISTI gladium accipe sententiam condemnationis, ipsamque condemnationem, & punitionem æternam ; quâ Christus impios in die Judicij efficacissimè, & dirissimè, feriet ; adigétque in gehennam, seu mortem secundam. Ità Rupertus, Beda, Andreas Jerosol. apud Cornel. hîc. Gladius ab ore procedit, quia sententia finalis ab ore, ite maledicti. Nota cum Viega : Christum triplicî modô gestare gladium. 1. accinctum Ps. 44. 4. *accingere gladiô tuô.* 2. *in ore*, ùt hîc. 3. in manu Ps. 7. 13. *nisi conversi fueritis.* Hic est in puniendo Dei progressus : accinctus ostendit potentiam, ut deterreat ; in ore, ut deterreat ; in manu, ut percutiat. Ex. 15. 9. *evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.* Sylveira hîc. q. 68.

§. IV.

Judicium horribile ob alias causas.

Ex Veteri.

AT illa venit ad eum ad vesperam. Gen. 8. 11. In illo extremo diluvio non erit arca, ad quam confugiant peccatores ; nec columba, quæ pacem ferat ; nec olea, quæ misericordiam efflorescat. Fernandius hîc.

Si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sustinebit ? Psal. 129. 3. Si nobiscum severus Judex agere volueris, non misericors Pater ; quis stabit ante oculos tuos ? S. August. hîc.

Visio dura nuntiata est mihi. Is. 21. 2. 3. *propterea repleti sunt lumbi mei dolore. corrui cùm audirem.* Quæ visio tam mirabiles effectus in eo operata est ? vidit Jerusalem evertendam &c. Hodiernum Evangelium nuntiat nobis eversionem non unius civitatis, aut regni, sed totius universi. Diez conc. 1. de Adv.

Tetendit arcum suum. Thren. 3. 12. In arcu quantò longiùs trahitur chorda, tantò de eo districtior exibit sagitta : sic extremi judicij dies, quantò longiùs differtur, tantò cum venerit, de illo districtior sententia procedit. Sanct. Ambrosius l. 2. de Cain c. 9. longævitas Caino indulta vindicta est. Cornelius in 1. Reg. 15. 2.

Dies iræ, dies illa. Soph. 1. 15. Dies hujus vitæ est dies gratiæ ; illa erit Judicij, & iræ : quia in illa die Deus omnem suam iram per tot millia annorum collectam, totam simul, unô impetu, quasi torrens, effundet in impios. Erit *dies angustia :* quia, si improbi aspiciant sursum, videbunt Judicem iratum ; si deorsum, flammas ; si retrò, fordentes voluptates ; si ante, æternitatem ; si ad latera, angelos se relinquentes, diabolos invadentes ; intus conscientiam accusantem, & flagellantem. Erit *dies calamitatis.* Sept. *necessitatis*, ob inevitabilem sententiam, à qua nemo poterit liberare. Erit *dies perditionis* : quia & famam, & vitam, & lætitiam, & animam, & omne bonum, perdent in æternum. Erit *dies tumultus* : quia in tanto, & pene infinito, damnatorum numero, horrendus erit strepitus, clamor, & ejulatus, maledictiones, & blasphemiæ. Erit *dies tenebrarum:* quia ibunt in tenebras exteriores. Erit *dies desolationis* : quia privabuntur omnî solatiô ; ac replebuntur omnî mœrore, & tristitiâ. Corn. hîc.

Scindetur mons olivarum ex mediaparte sui ad Orientem, & occidentem. Zach. 14. 4. Sanct. Hieronymus, Cyrill., Theodoretus, censent, hanc scissionem fore quadrifidam in modum Crucis ad quatuor Mundi plagas ; ità ut mons oliveti scindatur primò ab Oriente in Occidentem ; deinde duæ illæ partes discissæ rursum scindantur in Aquilonem, & Meridiem. In die ergo Judicij Christus descendens in montem Oliveti cum sua Majestate, per ingentem terræ motum concutiet illum quô motu se findet, & ampliabit, ad capiendos omnes homines judicandos : fietque fissura, & vorago ingens usque ad gehennam ; ut in ipsum prospiciant non tantùm reprobi, sed etiam Electi ; gaudeantque mirificè, quòd horridum illud ignis barathrum, in quod videbunt tot impios demergi, per gratiam Christi evaserint. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Marci 5. 6. *videns JEsum à longè cucurrit, & adoravit eum.* S. Chrysol. s. 17. quid est, diabole ? quem trina tentatione provocabas ad lapsum ; quem promissione regni, ut te adoraret, subdolus ambie-

bas ;

bas; nunc tremens, & miserandus, prolaberis, & adoras. Agnoscunt, agnoscunt Deum, Judicem confitentur; clamant, se judicium debere. Ad potentis timent conspectum, adorant modò Judicem, quem paulò antè despexerunt jejunum. Naxera in Jos. 9. §. 7.

Venientem in nubibus cœli. Matth. 24. 30. Cur venturus sedens super nubem? quia nubes generantur ex vaporibus terræ: quia rigor illius Judicij ex terrra, ex nostrorum peccatorum exhalationibus, provenit. Sylveira hìc. q. 15.

Clamor factus est. Matth. 25. 6. Quis est iste clamor? nisi quæ Apostolus 1. Cor. 15. 52. *in ictu oculi, in novissima tuba.* S. Aug. l. 23. de decem Virgin.

Pater! peccavi in cœlum, & coram te. Luc. 15. 18. Cur meminit se peccâsse in cœlum? cur non contentus dicere, *peccavi coram te:* ùt dicebat alius peccator Psal. 50. 6. *tibi soli peccavi.* Quia, dum se sistit tribunali divino, non solùm Deum iratum meminit, sed etiam cœli in se armatos exercitus metuit. Titus Bostr. haud secùs firmamenti faciem metuit, atque accusatoris cujuspiam voces. Illa ipsa lumina, quæ modò vitam tibi halant, tunc solùm responsum mortis dabunt. Nec est creatura tam hominis amica, quæ, instante Dei sententiâ, accusatoris, imò carnificis, personam non induat. Baeza t. 3. l. 13. c. 1. §. 1.

Erunt signa in Sole, & Luna. Luc. 21. 25. Cùm in domo aliqua dominus mortuus est, videntur plura mœroris signa: famuli lugubribus vestibus induti plorant; omnia querelis; & lamentis, personant. Mundi hujus dominus homo est; & tunc omnes homines morituri sunt: ideo omnes creaturæ doloris signa dabunt; sol, tanquam lugubri veste indutus, obscurabitur. O infelix peccator! cur tu propria mala non defles, cùm causâ tuâ omnes creaturæ tristentur. Diez conc. 1. in Adv. Dum supremi Judicis sententia instat, nil nisi crudele, etiam in amicioribus, expecta. Quis homini amicior, quàm sol, luna, & stellæ? De influxu astrorum vivit homo; cœlo acceptum refert, quidquid jucundum, & necessarium, habet. Sed ecce omnes hos favores mutatos in sole, lunâ, & stellis; in quibus jam nõ licèt videre alia quàm signa horribilia, signa mortis, & calamitatis extremæ. Unde hæc mutatio? nisi ex instante jam supremi Judicij sententia. Baeza antè cit.

Virtutes cœlorum, movebuntur. ib. id est, sanctissimi viri timebunt. Matth. 25. 9. *nè forte sufficiat nobis, & vobis &c.* Bonæ Virgines! cur tam duræ estis in sorores? tantillum olei procurâstis, ut nec modicum alijs valeatis porrigere? sed in districti Judicij adventu quævis abundantia disparet. B. Cæsarius Arelat. hìc: tantus horror, & tanta exinanitio erit in die Judicij; ut etiam illi, qui misericordiæ oleum se intelligunt abundantiùs procurâsse, metuant, nè eis possit ad omnia peccata redimenda sufficere. Nemo tot meritorum cumulos repositos habebit, qui, dum ad tribunal Christi accedit, non dubitet, an satis sibi providerit. Quis plura congessit opera misericordiæ, quàm Job? *oculus fuit cæco &c.* c. 29. 15. omnium rerum sustinuit jacturam: & tamen ait c. 7. 21. *Si manè me quæsieris, non subsistam.* S. Hieron. ait, solem obscurandum ad Christi comparationem, quò tempore è cœlo descenderit. Similiter S. Chrysost. sol obscurabitur, non quia destruetur; sed quia luce adventûs Christi superabitur. Idem putant, Euthym. Theophylactus. V. Beda in Luc. 21. apparente veræ lucis gloriâ, omnia Mundi lumina tenebris, umbrisque, comparantur. Sic S. Aug. s. 130. de temp. tanta erit eminentia splendoris in Christo, ut etiam clarissima cæli luminaria, præ fulgore luminis divini, abscondantur. Secunda interpretatio: non esse reipsa obscurandum Solem; sed hôc loquendi modô mœstitiam indicari temporis illius, & calamitates. Solet enim mœstitia, angor, & calamitas, nomine caliginis, & tenebrarum significari, ùt S. Gregorius docet in Job. c. 18. 16. Sic loquitur Isaias 13. 10. de Babylonis eversione. Sic Amos 8. 9. de captivitate Israëlitarum. Ezech. 32. 7. Sed non probantur hi duo sensus: primus; quia sol, & luna, lumine carebunt, antequam Christus è cœlo descendat, ut signum Judicij præbeant. Secundus, ex verbis Christi patet, in se obscurandum, & mutationem fore, sicut in Passione Christi: vel quia divinâ virtute suô lumine privabuntur, vel quia aliqua corpora opaca interponentur inter ea, & terram. Probabile est, per plures dies has tenebras duraturas; & credibiliter pluribus, quàm Ægyptiæ tribus diebus. Ex. 10. 22. Stellæ de cœlo cadent; id est, lux earum cessabit, perinde acsi cecidissent. Et virtutes cœlorum commovebuntur. S. Hier. per virtutes cœlorum Angelos intelligit. Ità etiam Chrysost., Euthym., Theophylactus, Augustinus. Commovebuntur scilicet ad facienda insolita opera. Secundò virtutes, id est, vires cœlorum, movebuntur; ità ut, amissâ pristinâ virtute, ipsi cæli deficere videantur. Baeza D. 1. Adv.

Virtutes cœlorum movebuntur. Luc. 21. 26. Ipsi Angeli, & primæ virtutes, turbabuntur, terrebunturque in terribilibus immutationibus universi. Theophylactus hìc.

Venientem in nube. Luc. 21. 27. Non erunt hæ nubes pluvijs rorantes, terramque refrigerantes; sed nubes tempestuosæ, ignem spirantes, flumina jacientes. Rupertus.

Et factus est sudor ejus &c. Luc. 22. 44. Quid pro se ille, cùm in agonia esset, peteret; qui in terra positus cœlestia cum potestate tribuebat. Sed appropinquante morte nostræ mentis in se certamen expressit; qui vim quandam terroris, ac formidinis patimur, cùm per solutionem carnis æterno propinquamus Judicio. S. Greg. l. 25. in Job c. 17. Unde tanta anxietas dolorum plena? Repræsentabatur innocentissimo agno; quòd ad tot Judices, & tribunalia; trahendus esset; inde tantô pavore, angore, & dolore, affligitur: designans, quis futurus sit timor, & anxietas hominum in morte, cùm ante tribunal severissimi Judicis sunt sistendi. Sylveira hìc.

Sic veniet, quemadmodum &c. Act. 1. 11. Sic veniet ipse in corpore, in ipsa veritate; nobis in amore, impijs in tremore. S. Aug. l. 7. in Ascens.

Voluntariè peccantibus vobis, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia; terribilis autem quædam expectatio Judicij. Hebr. 10. 26. 27. Etiam timor Judicij malis resurgentibus est pœna inenarrabilis, & gravior, quàm gehenna. S. Anselmus hic.

Expectabunt omnes pavidi sententiam Judicis, qui nescient, sintne audituri, *venite &c.* an *discedite &c.* Sanct. Basilius Seleuc. serm. in transfig.

Quid ibi virgula deserti patietur, quando cedrus, quæ in Libano est, concutietur? quid miseri homines mortales facturi sunt, quando Angeli timebunt? Haymo Ep. D. 2. Adv.

§. V.

Judicium horribile ob mysterium Incarnationis, & priorem misericordiam.

Figuræ, & Symbola.

Per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis. Ex. 13. 21. Ut significetur, Christum in die, id est, in vita justi esse nubem, id est, blandum: sed in nocte, id est, vita peccatoris, quasi igneum, & terribilem, apparere. Rursum Christus in die, id est, in hac vita, ostendit se lenem, ùt nubes; sed in nocte, id est, morte, judiciô, & gehennâ se quasi ignem formidabilem ostendet. Cornelius ex S. Gregor. hom. 21. in Evang. hic.

Fac tibi duas tubas. Num. 10. 2. Per has Rupertus accipit duos Christi adventus: primum in carnem; secundum ad Judicium: primô CHRISTUS insonuit, pœnitentiam agite; secundô insonabit, ite maledicti &c. Corn. hic.

Lapis-factus est mons magnus. Dan. 2. 35. *In petra exaltavit me.* Ps. 26. 6. Nota differentiam inter lapidem, & petram: nam lapis est politus; petra magnus, & rudis. Christus potest dici petra: quia conteret in Judicio inimicos suos. Lapis autem, quia parvus natus, & humilis. S. Bonavent. in Psalm. 26.

Factô vespere dicitis &c. Matth. 16. 2. Abulens. q. 9. ait: in hac serenitate, & tempestate temporum, designari duos Christi adventus: primus in carne; & tunc est tempus serenum, rubicundum cœlum sanguine Passionis suæ, cum omni misericordia, quâ nos redemit. In secundo autem adventu tempestas erit, quando ad judicandum venerit: tunc erit mœror, & calamitas, & rutilabit triste cœlum; apparebunt horribilia signa in sole, & luna; & erit magna tempestas in reprobos æternæ condemnationis. In primo adventu Christi fuit serenitas gratiæ; in secundo ad Judicium erit tempestas vindictæ, & gehennæ. Ità ille.

A cujus conspectu fugit terra. &c. Apoc. 20. 11. Gravissima hominis mansueti iracundia; gravissimæ tempestates post diu serenum cœlum; judicium post tantam misericordiam gravissimum. Magis perterret repentina ira post longam clementiam: horrida vox, *discedite à me*, post tam benignas appellationes, *venite ad me.* Osorius D. 1. Adv.

Gladius oleô tinctus. Lem: *Lenimine acutior.* Quis oleô lenî obtusum ferrum exacui posse cogitâsset? Id verò in illo die insigniter fiet: Oleum enim misericordiarum, & gratiarum; quibus hîc à Deo perfusi fuêre ingrati peccatores; acuet tunc ejusdem indignationem, & iram inflammabit. Didacus Niss. D. 1. Adv.

Mollis quidem est, & blanda aëris, & nubium, natura; horrenda tamen ex ijs fulgura prodeunt. Sic blandissima est misericordia DEI; at ex illa supplicia metuenda, & stupenda, prodeunt. Barradius D. 9. Pent. l. 3. l. 7. c. 9.

Testimonia

Ex Veteri.

Sennacherib ingentî cinctus exercitu apud Jerosolymam iram Dei incurrit. *à filijs perussus.* 4. Reg. 19. 37. Cur non cum reliquis occubuit, quos Angelus cœcidit? Tostat. q. 30. hîc: fuit ad inferendam ei pœnam majorem: erat enim pejor omnibus viris suis; & volebat eum Deus punire acerrimè. occisus est à filijs suis, à quibus maximè diligi debebat. S. Ephrem. de vita Religiosa: illic misericordissimus ille Abraham immitis, & immisericors, reperietur. Et qui pro Sodomis, ut salvarentur, fuerat deprecatus, illic vel pro uno peccatore non supplicabit.

Universæ viæ Domini, misericordia, & veritas. Psalm. 24. 10. Duo adventus Filij Dei; unus miserantis, alter judicantis. S. Aug. hic.

Diligit misericordiam, & judicium. Ps. 32. 5. Ante Judicium misericordiam diligit, & post eam prorogatam ad Judicium venit. S. Basilius hic. Quod quidem Deus ad misericordiam propensus sit, perspectissimum habeo: quod autem etiam acerbissimas ab his, qui ipsius misericordiam contemnunt, pœnas exiget, tum scriptura, tum res ipsæ testantur. Quamobrem, nè benignitate, ac misericordiâ solâ, freti, peccemus; verùm justitiam etiam cogitantes respiscamus. Sanct. Isidor. Pelus. l. 3. ep. 71.

Dabo clavem domûs David super humerum ejus &c. Is. 22. 22. Innuitur Filius hominis Crucem portans in humeris. Judicij die signum Filij hominis parebit in horribilius judicium peccatoribus. Escobar t. 3. Proph. Chr. Obs. 1.

Dixi,

Dixi, in vacuum laboravi &c. ergo Judicium meum cum Domino. Is. 49. 4. q. d. Christus: ego manifestavi nomen tuum, ô Pater! hominibus; feci, quidquid potui pro eorum salute, usque ad crucem, & mortem. Judicium ergo hujus causæ tibi committo Pater: tu judica, cujus culpâ factum sit, ut tam pauci ex ijs sint conversi, & salvati, ait S. Hier. eosque, qui meos labores spreverunt, & in se cassos reddiderunt, judica, & puni. Cornelius hîc.

De angustia, & de Judicio sublatus est. Is. 53 8 S Ambr. 7. in Luc. cum alijs sic legit: *in humilitate Judicium ejus sublatum est.* q. d. si quis nôsse velit, quàm terribilis, & inexorabilis in tremendo illo Judicio Christus apparebit; ex humilitate ejus facilè dignoscet: vilitas enim, quæ præcessit, futuræ majestatis mensura est. Pinna Eth. 86.

Congregabo omnes amatores tuos. Ezech. 16. 37. quod, juxta Theodoretum, hunc sensum habet: per ipsos amatores tuos ulciscar te. Ab illo vapulare, qui amaverit, cruciabilissimùm. Minatur Deus Jerusalem hîc non ferrum, non ignem; sed his omnibus aliquid immanius: *congregabo &c.* Nec enim tam grave est, cùm Deus vindictam sumit per eos, qui oderunt; quàm cùm ad ultionem adhibet eos, qui diligebant. Didacus Niss. f. 6. D. 2. Quadr. §. 6.

Ex Novo.

Quid existis videre? hominem mollibus vestitum, &c. Matth. 11. 8. Cùm dicitur, existis videre hominem, id est, Christum mollibus vestitum, loquitur personis pœnitentibus. Secundùm primum adventum est indutus mollibus vestibus, scilicet misericordiæ. Apoc. 1. 13. *vidi vestitum podere, Zonâ* charitatis *aureâ &c.* in secundo adventu duris, & ferreis induetur. Sap. 5. 19. *induet pro thorace justitiam - accipiet armaturam Zelus illius &c.* S. Vinc. Ferr. s. 1. D. 3. Adv.

Unus est bonus Deus. Matth. 19. 17. q. d. Non ab homine affectô expectes bonitatem, sed rigorem. Unus est Deus, qui inter injurias novit bonus injuriantibus esse. S. Aug. l. 1. de Trinit. c. 13. quid me interrogas, inquit, de bono? id est, istam formam, quam vides, quid interrogas de bono; & vocas me, secundùm quod vides, Magistrum bonum? hæc forma Filij hominis est; hæc forma apparebit in Judicio, non tantùm justis, sed impijs: & hujus formæ visio non erit in bonum eis, qui malè agunt. Minùs enim scit homo misereri, quàm Deus: hæc ipsa humana Salvatoris figura; maximè in Judicio; torquebit malos. Baeza l. 3. cap. 4. §. 40.

Domine, Domine, aperi nobis - Nescio vos. Matth. 25. 11. 12. Quærit Chrysost. cur ipse Christus, & non Angelus, responderit? respondet: id factum; ut gravius torquerentur, ab ipso sponso repulsam passæ; quibus & gehennâ durius hoc verbum, *nescio vos*, fuit. Quod enim sponsus, à quò dulces complexus, & amoris plurima blandimenta, sperabant, ipsos eis ob oculos cœlorum fores obturavit; majorem id eis utique mœrorem intulit. Didacus Niss. f. 6. D. 2. Quadr. §. 6.

Separabit eos ab invicem, sicut pastor separat oves ab hœdis. Matth. 25. 32. Et unde Pastori benignissimo tam terribilis actio separandi hœdos ab ovibus? ut damnationis interminabili igni committat? An Pastoris hæc documenta? Certè Dominus dixerat Joan. 10. 11. *ego sum Pastor bonus; bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Si Christus, instar boni Pastoris, animam suam dat pro ovibus suis; quid mirum, si memor tanti beneficij, tantæque ingratitudinis hominum, ab ovibus Pastor hœdos segregat damnandos. S. Anselmus: sicut Pastor, qui animam suam posuit pro ovibus suis, segregat oves ab hœdis. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 2. Obs. 1.

Sacerdos quidam nomine Zacharias - & uxor illius - & nomen ejus Elisabeth. Luc. 1. 5. Cur memorantur parentes Joannis, & non Eliæ? Hugo Card. Elias præco secundi adventûs sinè patre, & matre. Subitò ideo fit: quia Joannes Præcursor fuit in testimonium carnalis generationis. Elias Præcursor erit in secundo adventu; ubi carnalis generatio locum penitus non habet, sed spiritualis. In primo adventu venit Filius Dei, ut esset frater, & consanguineus noster; & ideò in ejus Præcursore carnaliter propinqui, & parentes recensentur. At in secundo adventu, in quo ùt Judex apparebit, in ejus Antesignano nulla carnis indicia notantur: quia in eo nullus consanguinitatis, nec patris, nec matris affectus; cùm rectus Judex ab his omnibus sit alienus. Sylveira hîc. q 9.

Ecce positus est hic in ruinam. Luc. 2. 34. q. d. hic tener infans, hic dulcis Salvator, hic mitis agnus, tandem aliquando terribilis leo, inexorabilis Judex; pro quibus sanguinem fudit. Intolerabile est enim, pœnas inde accipere, unde expectabas pietatem. Didacus Niss. D. infra Oct. Nat.

Pater Abraham miserere mei! Luc. 16. 24. Modò agnoscis Patrem; & modò tibi Patrem se esse nescit. Infelix! quem sic ipsa origo arguit. Infelix! cui in Judicio non misereri genitor, non Pater ignoscere, non affectu potuit subvenire. S. Chrysol. s. 122.

Videns civitatem, flevit super illam. Luc. 19. 41. Quia vidit, flevit: nos verò, quia non videmus, non flemus. Si videremus nostræ civitatis, id est, animæ nostræ mala, fleremus. Videre, & flere, oculorum est; ijsdem, quibus videmus, oculis flemus. Solus homo plorat, qui ratione præstat; reliqua animantia rationis expertia etiam carent fletu. Quamdiu in utero matris latet infans, non plorat; prodiens in lucem plorat. Sic quamdiu in utero ignorantiæ est homo, mala sua non deflet; lucem veritatis intuens lacrymatur, Heu quot homines, instar infantium, malorum suorum obliti, malè securi, læti, absque lacrymis! Postquam verò scelera, postquam se inquina-

verunt, graviſſima, Dei Majeſtatem, quam læſerunt, juſtitiæ divinæ rigorem, pœnarum cernunt æternitatem; lacrymis, & contritione, cor perfundunt. S. Aug. lib. de anima c. 49. Salomon ait Eccl. 1. 18. qui apponit ſcientiam, apponit dolorem: quia quantò magis homo ſua mala intelligit, tantò ampliùs ſuſpirat, & gemit. Barradius t. 3. l. 7. c. 10. D. 9. Pent. Flevit Dominus ſuper Jeruſalem; ſupplicium tamen ſumpſit graviſſimum. Miſericors eſt, quod lacrymæ indicant; ſed juſtiſſimus, quod pœna indicat. Non fuerunt lacrymæ impedimento punitioni, nec miſericordia juſtitiæ. Idem ibidem.

Tunc videbunt Filium hominis venientem. Luc. 21. 27. Quia *Filius hominis*, magis horribilis apparebit, quàm ſi ſub forma Dei judicaret. Quid homines de Filio hominis non ſperabunt ?, imò quid non timebunt ? Etenim poſt tot humanitatis documenta, poſt illud Incarnationis ineffabile ſignum, tot crimina perpetrâſſe homines; ipſius Humanitatis potentiſſima irritatio. Haymo: Filium hominis in Judicio viſuri ſunt: quia in forma Servi ad Judicium venturus eſt. In forma Servi ? ô quàm humilis ! imò quàm terribilis apparebit ! nam qui formam Servi redempturus Servus advenit; poſt tot, ac tanta, benignitatis documenta, formæ illius memor, terribilius judicabit ingratos. Eſcobar t. 5. Proph. Chr. Obſ. 1. v. 27. Notandum, quòd, qui in majeſtate cernendus eſt, filius hominis eſt. Humanam naturam indutus veniet mulctatum homines; ut eò acerbiùs torqueat. Non non eſt tormentum gravius, quàm ſpectare; verti in materiam triſtitiæ, quod poterat eſſe occaſio lætitiæ, mortemque inde venire, unde vita naſci poterat. Didacus Niſſ. f. 2. D. 1. Quadr. §. 2. Qui pati venerat, exercere Judicium nolebat, S. Greg. hom. 18. in Evang.

JEſus autem rurſus fremens. Joan. 11. 38. à lacrymis, & compaſſione, tranſit Dominus ad fremitum minacem: poſt miſericordiam ſequitur rigidum Judicium Dei. S. Aelredus ſpec. charit. l. 3. c. 26. Salvator pium erga ſuos indutus affectum, ruituram civitatem compaſſione mirbili deploravit. Nihilominus tamen civitatis ſcelera ſummæ calamitatis injuriâ ex rigore juſtitiæ caſtigavit. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 31.

Ecce homo. Joan. 19. 5. Homo ſeveriſſimus ultor injuriarum: unde maximè timendus JEſus ùt homo. Divinâ providentiâ actum eſt, ut prætermiſſô, quod erat Dei in JEſu, id ſolùm perfidis Judæis panderetur, quod hominis eſſe videbatur. Quid perniciosius miſeris oſtendi potuit, quàm homo ? Naturam hominis ideò à Verbi divini perſona aſſumptam putat Theodoretus, ut perſona divina humanæ naturæ rigorem temperaret; ſic enim ait S. de Nativ. non enim per aſſumptam naturam hominis peccatorem abſterret; ſed perſonæ humilitate ad familiaritatem, & amicitiam, provocat. q.d. ideo perſona divina humanæ naturæ admiſcetur; nè deterriti à natura hominis peccatores caderent; ſed divinæ perſonæ affabilitate illecti ſtarent. Sola enim hominis natura ex ſe horrenda eſt, & ſummopere metuenda in caſtigatione. Baeza l. 4. c. 3. §. 40.

Sic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. Act. 1. 11. Viderant eum formâ ſervi; viderant in manibus, & pedibus ejus, fixuram clavorum; viderant latus ejus lanceâ vulneratum: & talem ſuſceperat nubes ab oculis eorum. Grande, & dulce, gaudium intuentium, quia talis elevatus eſt: & grandis timor, ac tremor, expectantium; quia talis, & ſic veniet. Sanct. Rupertus de oper. Spirit. S. l. 9. c. 8.

An divitias bonitatis ejus - theſaurizas tibi iram. Rom. 2. 4. 5. Ideò bonitatem, patientiam, &c. divitias vocat: quaſi in aperto poſitas, & quotidianô uſu expendendas; iram autem theſaurum, quaſi in abſcondito poſitum, & ſolùm ultimô die refundendum: ut illi, qui cum Jezabele acceptum pœnitentiæ tempus peccatis impenderunt, inde acriùs puniantur: quòd reſervatis in ultimum mortis, & Judicij, diem pœnis, impunè, & quaſi ſecurè vivere permittuntur. Ramirez in ep. 4. Apoc. 2. v. 22.

Qui dilexit nos - ecce venit in nubibus. Apoc. 1. 5. 7. Nota ſeriem textûs. Cur præmittit memoriam de Chriſti D. amore, ut de Judicio dicat ? quia tam iratus, & rigidus, apparebit; ut, nè alius putetur Judex, neceſſe ſit exprimere, quòd ipſe erat, qui dilexit nos, & lavit ſanguine ſuô. Ita enim ira ejus amorem abſcondet; ut quis æſtimare poſſet; quòd aut nunquam nos dilexerit, aut alius ſit tam rigidè judicans. Sylveira hîc.

Cruciabuntur igne, & ſulphure, in conſpectu Angelorum, & ante conſpectum agni. Apoc. 14. 10. Hæc erit maxima pœna: videbunt ſe damnatos non à crudeli Deo; ſed à Deo tam miſericorde. Nadaſi Conſid. Mort.

Ex Patribus, & aliis.

Deus, quantùm Patris pietate indulgens ſemper, & bonus eſt; tantùm Judicis majeſtate metuendus eſt. Quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus. Pœnitentia minor crimine non ſit. S. Cyprianus lib. de lapſis.

Quantùm te peccantem, ut convertaris expectat bonitas indulgentis Dei; tantum in te, niſi converſus fueris, ejusdem Judicis cenſura procedet. Sanct. Chryſoſtomus hom. de militia Chriſt.

Quantò diutius Deus nos expectat, ut emendemus; tantò diſtrictiùs judicabit, ſi neglexerimus. S. Bernardus Medit. c. 2.

Dominus, & Deus noſter miſericors, longanimis, & multùm miſericors, & verax: quàm largiter prorogat miſericordiam in præſenti Sæculo, tam ſeverè minatur Judicium in futuro. Sanct. Auguſt. l. de 10. chord. cap. 1.

Ille

Ille pro commissa nobis salute rationem exacturus est, qui pro nostra redemptione damnatus est. Qui tantum contulit; scit, quantum reposcat. Novit, quanti illi constiterit homo suus. Non ergo viles nobis simus, qui tam pretiosi Deo fuimus. Nihil ille à nobis abjectum, nihil mediocre suscipit: vult consentire cum generositate pretij dignitatem redempti. Eusebius Emiss. hom. 1. de Symbolo.

Veniet Salvator, non ut iterum judicetur; sed ut judicet judicantes. Qui priùs in judicio tacebat, deinceps dicit iniquis: *hæc fecisti, & tacui.* Ps. 49. 21. Sanct. Cyrillus Jeros. Catech. 15.

Noli contemnere Dei misericordiam, si non sentire vis justitiam: ex magnitudine indulgentiæ magnitudinem ultionis attende. Immensus est enim DEUS, & infinitus in justitia, sicut & in misericordia: multus ad ignoscendum, multus ad ulciscendum. Sanct. Bernardus s. 1. in Epiph.

Naturale est, ut, qui tardè irascuntur, postquam ad iracundiam provocantur, fortiùs commoveantur. Quia verò JEsus sic modò est pius, sic benignus; fiet crudelissimus omnibus peccatoribus tantam nunc misericordiam contemnentibus; dum veniet Mundum judicaturus: tunc enim simul, & semel, & justis blandus, & impijs apparebit iratus. S. Bonavent. serm. 25. de Circumc.

§. VI.

Judicium horribile ob Crucem, & Passionem.

Tunc parebit signum Filij hominis in cælo. Matth. 24. 30. Apparebit signum Crucis, ut per hoc justior eorum condemnatio appareat, qui tantam misericordiam neglexerunt. Et ut dolores, mortem, & opprobria, quæ tantus Rex pro hominibus pertulit, ante oculos eorum ponat, & increpet ingratitudinem. Sanct. Thomas Aqu. Add. q. 90. a. 2. ad 2. Apparebunt autem tunc Crux, clavi, & lancea Christi; quia ad confusionem ingratorum ostendentur ab Angelis.

Erunt signa in sole &c. Luc. 21. 25. Manifesta Dei beneficia, Sol, luna, stellæ, & cæteræ creaturæ, in usum hominis conditæ. O ingrati vicem! Judicij die tot habebit carnifices ad exitium, quot à Numine beneficia acceperat. s. 2. Reg. 18. 9. *Adhæsit caput ejus* (Absolonis) *quercui, & illò suspensò inter cœlum, & terram, malus, cui insederat, pertransivit.* S. Ambr. ait: quercu Crucem Christi figurari, beneficiorum maximum. In Cruce, in qua Christus suffixus, Absolon triplici lanceâ transfigitur. Potuit Absolon in Crucis gremio adhuc vivens tot documentis pietatis uti ad pœnitentiam; & contempsit? meritò igitur ab ipsis immensæ pietatis brachijs occiditur. Escobar t. 5. Proph. Chr. hic Obs. 4.

Et vestitus erat veste aspersâ sanguine. Apoc. 19. 13. quia tunc pretiosus Christi sanguis pro te in Cruce effusus repræsentabitur; ut te tunc pudeat, eò ad salutem tuam non usum. Diez conc. 1. in Adv.

§ VII.

Judicium horribile ob rationem reddendam.

Vocavit adversùm me tempus. Thren. 1. 15. Vocabit Deus tempus adversùs impios in die Judicij. Accusabit eos, quòd tempus veniæ, gratiæ &c. perdiderint in malis voluptatibus. Dicebat Hippocrates de medicina: vita brevis, ars longa, experimentum periculosum, occasio præceps, judicium difficile; ideo maxima adhibenda est cura. Idem dicat sibi Fidelis de arte bene vivendi, & moriendi, in hoc tempore exiguo. O Christiane! adverte vitæ brevitatem, & artem serviendi DEO longam, & difficilem: experientia est ardua; & occasio labitur: adhibe ergo maximam diligentiam. Corn. hîc.

Cujus est hæc imago? Matth. 22. 20. Oportebit intergiversabiliter omnem animam in Judicio exhiberi discutiendam, si immaculata servata est, si aliam impressionem accepit; si ubi, quando, quâ causâ, quò scalprò, à quo, aliam malæ artis impressionem accepit. Et si abolita est illa scriptura naturalis, & virginalis justitiæ; quæ non atramentò, aut aliquò stylò, sed divinâ virtute fuit scripta in cordibus humanis. Simon Cass. l. 11. c. 50. Cùm anima peccatoris coram Domino præsentatur confusione plena, voce horribili interrogat eam Dominus dicens: *cujus est hæc imago? &c.* S. Bernardinus t. 1. s. 14. art. 3.

Esurivi &c. Matth. 25. 42. Prima, quæ in divino tribunali tractantur, sunt pauperum, negotia. Sic pauper est charus Deo, ut ejus causa sit prima, quæ in divino Judicio agitur. Sylveira hîc.

Quantâ quis curâ accedit recitaturus quod didicit, Præceptori? aut etiam operis manuum redditurus pensum Præfecto? Et nos de hora illa quare non sumus soliciti; quando totius nobis vitæ reddenda erit ratio? S. Ephrem in illud Attende tibi. c. 6.

In illo die tremendo aperietur liber Passionis Dominicæ, in quo sunt Crux, clavi, lancea, corona spinea, & in carne Christi cicatrices, & CHRISTI vulnera. 2. aperientur libri conscientiæ. 3. liber vitæ. Sanct. Bonavent. diæt. sal. c 48.

O insensata mortalium cura in vanis! cum quanta solertia, & cura, annuatim rationes suas revident, & prævident, & calculant, & discutiunt, sæculi mercatores! animæ verò suæ stolidi peccatores, per plurimos annos peccatis obrutæ; ac submersæ rationes cum Domino negligunt cum tanto periculo revidere. Idem t. 1. s. 15 de vera Confess.

In illo magno Judicio nullus poterit per Procuratorem comparere, sicut fit hîc in curia regis; sed omnes, tam magni domini, quàm parvi, debent ibi comparere personaliter, & dare

dare rationem de seipso. S. Vincent. Ferr. s. 1. D. 2. Adv.

In sero mortis, quando veniet ad Judicium, & Christus ei dicet: quid es lucratus? & nihil portabit, quia omnes labores temporales hic remanebunt. De quo ergo vives? dicet Christus, quia nullum bonum meritorium, nec bonorum operum, portas: ideo remittitur, ùt pauper, ad hospitale miserorum, scilicet ad Infernum. Idem. s. 7. D. Sexag.

In libro Dei scribitur, quidquid pro nobis fecit, & sustinuit; & quantum, quomodóve, expenderimus; tota ratio accepti, & expensi. Broymard Judicium divinum.

§. VIII.

In Judicio quinam accusatores.

NUnquid non dixi vobis: nolite peccare in puerum; & non audistis me. Gen. 42. 22. Quot parentes filijs suis, quot concionatores suis auditoribus, quot Confessarij suis Pœnitentibus, in extremo Judicio dicent? *nunquid non dixi vobis, nolite peccare, & non audistis me.* Obmutescent tunc ad monita, qui surdas olim aures paternis monitis præbuerunt. Nec verbum dicunt fratres ad increpationem Ruben; dolent, non audivisse monentem: sed in eo felices, quod adhuc tempus ad pœnitentiam supererat. Alvarez Illustr. 198. En coram tot millibus populorum nudabuntur omnes iniquitates meæ; tot agminibus Angelorum patebunt universa scelera mea, non solum actuum, sed etiam cogitationum, simulque locutionum. Tot Judicibus inops adstabo, quot me præcesserunt in opere bono; tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene vivendi exempla; tot convincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus, seque imitandos justis dederunt actionibus. S. Aug. Medit. c. 4.

Scrutabor Jerusalem in lucernis. Sophon. 1. 12. Lucernæ Dei creaturæ sunt variæ. 1. Angeli, & dæmones, qui sunt lucidi spiritus. Hebr. 1. 17. *qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis.* Hi in Judicio peccatorem accusabunt, & omnia ejus scelera prodent. 2. Est ratio, & conscientia, de qua Ps. 4. 7. *signatum est super nos lumen vultûs Domine* Et Matth. 6. 22. *lucerna corporis tui est oculus tuus.* Hæc culpam in memoria servat. Dicet peccatori: ego te monui, clamavi; noli hoc patrare; Deus videt, puniet; sed noluisti me audire: tu nôsti; ego testor, negare non potes. 3. Est lex, & verbum Dei. Ps. 118. 105. *lucerna pedibus meis verbum tuum.* & Prov. 6. 23. & 2. Petri 1. 19. 4. Sol, luna, stellæ &c. 5. Vita Christi, & Sanctorum. Corn. hic.

Diffamatus est. Luc. 16. 1. 1. Ista diffamatio apud Deum, seu Christum, & accusatio, fit 1. per ipsam infallibilem, & omnia intuentem Sapientiam Dei. Jer. 29. 23. *ego sum Judex, & testis.* 2. per Angelos. Zach. 3. 1. 3. per propriæ conscientiæ remorsum. Gen. 27. 12. *inducam super me maledictionem pro benedictione.* Non ait, pater inducet. Procopius hic: pulchrè inquit, super me inducam: nam etsi pater re cognitâ, secutus paternam charitatem, me non objurgabit; tamen conscientia redarguet me, quòd maledictione digna commiserim. 4. ipsa culpa. S. Ambr. in Ps. 50. habet culpa characteres suos, & apices, quibus proditur. Væ mihi! quòd latere non possum: quomodo enim latebo, qui inscripta in pectore meo gero indicia delictorum. Sylvelra hic.

Habes tu literas meas, & ego tuas: in die Judicij ante tribunal Christi utræque recitabuntur. S. Cyprianus ep. 69. in qua se apud Florentium purgat de varijs ab illo objectis criminibus.

Contra te parebit Christus, contra te sua vulnera alligabit: clavi de te conquerentur; cicatrices contra te loquentur, crux Christi contra te perorabit. Sanct. Chrysost. hom. 20. in Matth.

Unicuique liber est sua conscientia; & ad hunc librum discutiendum, & emendandum, omnes alij libri inventi sunt. Anima verò, cùm de corpore egredietur, nullum alium librum, præter librum conscientiæ, secum poterit portare; atque in illo cognoscet, quò debeat ire, vel quid debeat recipere. S. Bernardus lib. de conscientia. c. 9.

Si quæris, quis te accusabit? Omnis creatura: quia offensò Creatore omnis creatura offenditur. S. Bonav. s. 3. de Adv.

§. IX.

In Judicio nullus excusationis locus.

ET dixit Dominus Deus ad mulierem, quare hoc fecisti? Gen. 3. 13. Terribile Judicium est, & horrore plenum! quid enim nobis fiet, cùm supremus Judex, vitam cujusque dicutiens, non unò, sed innumeris, inventis sceleribus, acerrimè, ùt meremur, exclamabit: *quare hoc fecisti?* Ubi scilicet nulla nec ratio, nec causa, nec verò etiam excusatio; aut ob ignorantiam, aut ob infirmitatem, aut ob tentatoris suggestionem; digna, & justa, afferri poterit. Nusquam necessitas, nusquam violentia; sed voluntas dedit, non coegit, non vim fecit; consilium dedit, decepit; non coëgit, non vim intulit. Sanct. Chrysost. apud Fernandium hic.

Invenit scyphum in sacco Benjamin. Gen. 44. 12. Non legitur vel verbulum protulisse Benjamin in sui defensionem. Quid ante tribunal Christi dicent reprobi de veris sceleribus convicti; quando innocens Bejamin de crimine falso, ex industria sibi impositò, ante Pro-Regis tribunal obmutescit? Alvarez hic Illustr. 241.

At ille obmutuit. Matth. 22. 12. Quia ibi negandi locus non est, ait S. Hier. nam Deus ibi illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Obmutuit, quia in illa districtione ultimæ increpationis, omne argumentum cessabit excusationis: quia ille foris increpat, qui testis conscientiæ intus animam accusat.

S. Greg.

S. Greg. hom. 38. in Evang. apud Cornelium hic. Impossibile omnino est excusare, quem justi regis justa condemnat sententia. Non enim fuit ausus ullus pro eo interpellare ad regem; sicut nolentes, ità non valentes, justam regis improbare sententiam: & velut se reputantes offensos, quòd ab eis dissimilis venerit in conventum. Simon Cass. de just. Chr. l. 5. c. 18. Propter timorem accusationis, propter erubescentiam iniquitatis, propter ignorantiam excusationis, præ confusione nō habens quid responderet; sed propriâ arguente conscientiâ convincitur, & mutus efficitur. Per hoc, quòd ille obmutuit, monstratur, quòd in ultimo illo examine omne genus excusationis cessabit. Ludolphus Carthus. p. 2. c. 34.

Heu! heu! quam securi, & intrepidi, hoc dicimus, & audimus: quasi nos non tangeret hæc sententia; quasi ad nos non pertineret historia; quasi alij, non nos, tribunali astare, rationemque reddituri, essent: aut quasi dies ille nunquam esset venturus. Sed *adesse festinans tempora.* Deut. 32. 35. & cum minùs putaverimus, festinus adveniet. S. Thom. Vill. conc. 1. D. 1. Adv.

Quam nos, quæso, dilectissimi fratres, in die illa extremi judicij excusationem apud Deum habebimus, qui absque ullâ persecutionis atrocitate, tormentorumque vi, charitatem Dei, vitamque nostram, usque adeò negleximus; ac tam profundò torporis, ac desidiæ, somnò demersi sumus? Ecce Sancti Martyres miris modis exagitati, afflicti, tentati, verberati, exquisitisque tormentis excruciati, Deum totô corde, ac totâ mente, semper dilexerunt. Nos verò etiam in requie, atque delicijs, diligere benignissimum Deum, ac Dominum nostrum, detrectamus. Sed quidnam acturi? quid dicturi sum⁹ in die illa horrenda, quando benignissimi illi Christi Martyres juxta solium gloriæ, magna cum gloria, atque fiducia, astantes, ostendent vulnerum suorum, atrociumque cruciatuum, ac verberum cicatrices in suis corporibus relucentes; nos quid tunc ostensuri sumus? quas illic virtutes proferemus? &c. S. Ephrem. s. 2. de laud. SS. MM.

Quid faciemus sub tanti Judicis majestate? quid excusationis obtendere poterimus? quæ nobis subventura est pœnitentia, quam in hac carne contempsimus? quæ nos defensura sunt opera bona, quæ in hac vita non fecimus? Ad quos Apostolos, aut ad quos alios sanctos, confugiemus; quorum exempla simul, ac verba, despeximus? S. Prosper l. 3. c. 12. Idem habet Petrus Dam. l. 4. ep. 5.

Omnes ferè Prophetæ de hoc Judicio aliquid dixerunt. Nec solùm Prophetis sanctis; sed etiam barbaris illis Virginibus ex gentilitate Sibyllis vaticinantibus, secretum hoc, Deô prodente, est revelatum. Quare hoc Domine? nempe ut nullus in Judicio reus ullam tanti examinis futuri ignorantiam obtendat. S. Thom. Vill. conc. 2. D. 1. Adv.

§. X.

Judicium erit sinè refugio, patrocinio ullo.

OMnis Israel, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: nè forte & nos terra deglutiat. Num. 16. 34. Nè unus quidem amicus, aut familiaris, miseris auxiliari studet. Baeza t. 2. l. 5. c. 8. conc. 5. de Antichr.

Frater non redimit, redimet homo? Psalm. 48. 8. Frater tuus JEsus Christus, qui pro te mortuus est, tunc te non liberabit ab afflictione illa, & redimet homines? nequaquam. &c. Diez conc. 1. in Adv.

Zelus, & furor viri, id est, Christi, *non parcet in die vindictæ*, scilicet Judicij, *nec acquiescet cujusquam precibus; nec suscipiet pro redemptione dona plurima.* Prov. 6. 34. 35. Quoniam si tunc omnes Prophetæ & Patriarchæ &c. offerrent Christo omnes misericordias, quas fecerunt, pro aliquo avaro; nihil obtinerent. Nec Apostoli omnes charitates pro aliquo invido: nec Martyres patientiam suam pro aliquo iracundo: nec Confessores suam pœnitentiam pro aliquo impœnitente: nec Virgines suam puritatem pro aliquo luxurioso. Sanct. Vincent. Ferr. s. 5. D. 3. Adv.

Argentum eorum, & aurum eorum, non valebit liberare eos in die furoris Domini. Ezech. 7. 19. Notent hoc avari scelesti: à Dei ira, à gehenna neq; opes, nec nepotes, nec filij, nec uxores, nec cognati; quos iniquè ditare voluerunt cum animæ suæ perditione, eos liberare volent, aut valebunt. Corn. hîc.

Appensus es in statera, & inventus es minùs habens. Dan. 5. 27. Non aurum, non argentum, non opes, non palatia, in stateram veniunt: solus rex appensus, & levis apparuit. Alvarez in Gen. 41. Illustr. 150. *Et nemo auxiliabitur ei.* Dan. 11. 45.

Ligatis manibus, ac pedibus, &c. Matth. 22. 13. Mirùm, quòd nullus in tanta multitudine inveniatur, qui pro ipso ad regem loquatur: quia in extremo Judicio nullus erit, qui partes peccatorum tueatur; nullus aderit patronus. Sylveira hic q. 16.

Sol, gratiæ Christus, *obscurabitur; & non dabit lumen suum.* Matth. 24. 29. *Luna* Maria, quæ semper in nocte peccatoribus lucere parata fuit, obscurabitur, & *convertetur in sanguinem.* Joel. 2. 31. quia Filij sui vindictam in impios approbabit. Poterit tunc dicere Filio Jer. 18. 20. *recordare, quòd steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterim indignationem tuam ab eis:* sed nunc videam ultionem tuam ex eis. Marchantius D. 24. Pent.

Nonne *decem virgines.* Matth. 25. 8. erant sibi familiares; & nec verbulum amicum emittunt, nec ullum commiserationis signum;

sed in exterioribus tenebris relinquuntur. Baeza t. 3. l. 13. c. 1.

Clausa est janua. ib. v. 10. quia impermutabilis est Judex, cum diffinitivam sententiam dederit; neque ab ea potest haberi appellationis suffugium. Simon Cass. l. 6. c. 28.

In capite ejus corona stellarum duodecim. Apoc. 12. 1. Abbas Joachimus asserit; duodecim stellis totidem Zodiaci signa figurari. Ecce non sol in signis; sed potiùs signa conspiciuntur in Sole: quia Judicij die, leo, libra, aquarius, scorpius, sagittarius, solis justitiæ benignissimos tenent influxus, suosque formidabiles ei impendunt effectus. Quid de Luna Maria non sperabunt peccatores? ò plenus horrore dies! cùm signa non solùm erunt in Sole: sed & in Luna, & in Stellis. S. Hieron. nullus potest, offensò Deò, pro flagitijs rogare peccatorum: quia nec tam clemens potest creatura, quàm Conditor esse; nec ità alienus externis, quomodo Dominus suis parcere. Et ideò, cùm Dominus non miseretur; nullius alterius commiserationi locus esse poterit. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 1. Sect. 1. Obs. 2.

Illic misericordissimus ille Abraham, immitis, & immisericors, reperietur: & qui pro Sodomis, ut salvarentur, deprecatus est; illic vel pro uno peccatore non supplicabit. S. Ephrem. s. de relig. vita.

Quaslibet divitias homo filijs suis congerat; nequaquam hoc ei proderit in Judicio, quòd divitem reliquit hæredem. Salvianus ad Eccl. Cathol. l. 2.

Adeò Judex inflexibilis erit; ut si pro aliquo uno homine omnes Sancti orarent, veniam ei obtinere non posseat. S. Bonavent. s. 11. de tempore.

§. XI.

In Judicio proderunt opera bona, & virtutes.

Date ei de fructu manuum suarum. Proverb. 31. 31. Anima sancta audiet in die Judicij, & à Sanctis Angelis: date ei &c. date ei mercedem, & gloriam, pro merito heroicorum operum, quæ manibus operata est. ità Salonius apud Corn. hic.

Quid faciam? Luc. 16. 3. Potiùs cogitavit, quid faciam? quàm quid dicam? sciens, quòd apud justum, & infallibilem Judicem plus valeant opera virtuosa, quàm verba pulchra. Dionysius Carth. hic.

Nihil nobiscum ferre possumus, nisi vitam bene, atque innocenter actam: ille ad Deum copiosus, ille opulentus, adveniet; cui adstabunt continentia, misericordia, patientia, charitas, fides. Hæc est hæreditas nostra; quæ nec eripi cuiquam, nec transferri ad alterum, potest. Lactantius l. 7. div. instit.

Hoc secum quisque portat ex facultatibus, quas accepit: quod in opus religionis impenderit quod pro dilectione Dei fecerit; præceptis ejus obtemperans. Dicetur enim in die Judicij: ecce homo, & opera ejus; non dicetur: ecce homo, & potentia ejus. S. Gaudentius tr. 13.

Veniet dies Judicij, ubi plus valebunt pura corda, quàm astuta verba; & conscientia bona, quàm marsupia plena. S. Bernardus ep. 1.

§. XII.

In Judicio omnia patebunt: Judex omni scius &c.

Suspende eos contra solem. Num. 25. 4. Ut hæc figura proclamet, inquit Cyrillus lib. 14. de adorat. quòd nemo possit effugere vel manum, vel oculum illius summi Judicis; qui instar solis omnia etiam arcana, quæ in cubilibus geruntur, intuetur; quodque ipse secretò peccantes in publicum producet in die Judicij. Corn. hic.

Cùm accepero tempus, ego justitias judicabo. Mox additur: *liquefacta est terra, & omnes, qui habitant in ea.* Psal. 74. 3. 4. Metaphora dicto subest, sumpta à monte, quem nix operit; sub qua quid latet, nescimus, donec sol æstuans illam solvat. Sic in supremo Mundi die sol justitiæ liquefaciet nivem, hoc est, auferet larvas; vela, quæ agnitionem vitæ cujusque occultabant. Didacus Niss. f. 2. D. 1. Quadr. §. 3.

Venit saliens in montibus. Cant. 2 8. Ad Judicium tanquam caprea: licèt autem celeriter perficiatur; nullò tamen errore, ignorantiâ, vel tenebris, obscurabitur; sed acutissimò visu comprehendet omnia; ut nullus non videat justissimè hos ad dexteram, illos ad sinistram, collocatos esse; nec ullum, per errorem, oblivionem, aut pravum Judicis affectum; in sinistra positum. Si enim Patriarcha Jacob Gen. 48. 10. 14. caligantibus oculis corporis per internos certissimè intuebatur, cui ex duobus nepotibus applicanda dextra, vel sinistra? quantò magis Christus &c. de Ponte hic. Ideo Christus capreæ assimilatur; eò quòd corda omnium subtilissimè rimetur, & inspiciat cogitationes omnes. Philo Carpath. hic Comparatus est capreæ, hinnuloque cervorum; propter acerrimum visum. Id. ib.

Nec in die agnitionis. Sap. 3. 18. Dies Judicij dicitur dies agnitionis, quoad bonos: quia tunc à Deo cognoscentur, sicut fratres Joseph ab ipso Gen. 42. 8. Item quoad malos: quia occulta eorum cognoscentur. S. Bonav. hic.

In fine hominis denudatio operum illius. Eccli 11. 29. hoc est, ùt multi exponunt, postquam vivendi finem omnes homines fecerint, & universale Judicium aderit; tunc nudabuntur cujusque opera. Didacus Niss. f. 2. D. 1. Quad. §. 3.

Non secundùm visionem oculorum judicabit. Is. 11. 3. q. d homines juxta speciem, & apparentiam exteriorem, judicant; quæ sæpe fallit: nam hypocritæ per eam judicibus fucum faciunt,

faciunt, cùm se bonos simulant. Sed Christus plenus spiritu sapientiæ judicabit non secundùm apparentiam exteriorem, nec etiam ex relatione aliorum, aut rumoribus; quia visus, & auditus, in his sæpe falluntur: sed secundùm ipsam causæ æquitatem, quam in seipsa introspiciet. Cornelius hic.

Scrutabor Jerusalem in lucernis. Soph. 1. 12. Cur non potiùs ad radios solares? quia radij solares multis sæpe locis excluduntur, in angulis, cellarijs &c. At verò lucerna manibus ducta omnes angulos permeat. Mendoza in 1. Reg. 2.

Pater, peccavi in cœlum, & coram te. Luc. 15. 18. Quomodo coram patre, si in regione longinqua? S. Chrysol. s. 2. peregrè profectus est ille, & in regionem longinquam fugit: sed accusatores suos, sed testes suos, divini Patris oculos non effugit. Ps. 138. 7. *quò ibo à spiritu tuo?*

In conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo. Apoc. 4. 6. In hac visione apparet Deus ùt supremus judex, mare significat populos. Apoc. 17. 15. Mare per se fluxum, hic solidum; obscurat multa, hic pellucidum. Ecce coram Deo omnia tempora, tanquam immobiles aquæ, stant, & omnia ab æterno ei patent. Sylveira hic.

§. XIII.

In Judicio pudor, & confusio.

Erant viri confusi turpiter valde. 2. Reg. 10. 5. Grave opprobrium, & contumelia, fuit; qua Ammonitarum rex Hannon Davidis legatos confudit. Quis reprobis sensus erit in illa confusione coram toto Mundo? Incert. Auth.

Erubescant impij, & deducantur in Infernum. Ps. 30. 18.

Ut portes ignominiam tuam, & confundaris in omnibus, quæ fecisti. Ezech. 16. 54.

Viri Ninivitæ surgent in Judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam. Matth. 12. 41.

Congregabuntur ante eum omnes gentes. Matth. 25. 32. Hoc planè eis grave tormentum, & magnus quidam malorum cumulus, erit: fortè enim quodcunque solatium videretur, eorum, quos tam malitiosè impugnaverint; in tormentis suis saltèm declinare posse conspectus. Sanctus Bernardus s. 8. in Psalm. 90.

Egressus foras flevit amarè. Matth. 26. 57. Exivit Petrus de stadio, non valens suæ mentis ferre pudorem. S. Laurentius Just. de Chr. ag. c. 8.

Laqueò se suspendit. Matth. 27. 5. Non ferens Judas ignominias subsecuturas, se ipsum è vita subduxit. Theophylactus.

Mendicare erubesco. Luc. 16. 3. Confusionem futuri Judicij pertimescit, in quo jam non pœnitendi tempus est, sed pœnarum; & ubi reus plus de conscientia, quàm de gehennæ crubescit incendio. Sanct. Chrysol. s. 125.

Longè horridior, quàm ignis, erit ille pudor, quem perpetuò retinebunt. S. Basil. or. 23. de Judicio.

Etiam jumenta percuti, occidi, & cremari, possunt; verecundari non possunt. Tunc homo maximè ùt homo patitur, quando pro delictis suis publicè confunditur. S. Thom. Vill. conc. D. 1. Adv.

§. XIV.

Judicium quibus non timendum, sed gratum futurum

Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Ps. 31. 1. Sed quomodo teguntur, si manifestantur? simile: pretiosa vestis reginæ, licèt aliquâ parte rupta, non ideo rejicitur; sed sartor, loco rupturæ, aurum, lapillos, gemmas, apponit; ut ruptura nihil ampliùs habeat dedecoris. Is. 49. 18. loquitur Pater Filio: vivit Dominus! *quia omnibus his* (justis) *velut ornamentò vestieris.* Rupturæ apposita CHRISTI merita, sanguis. Osorius D. 1. Adv.

Lætentur, & exultent Gentes, quoniam judicas populos in æquitate. Ps. 66. 5. Quærendum nobis est, quare moneat Gentes lætari, & exultare, cùm Judicium Dominum dicat facturum? metuere enim potest rea conscientia, cùm audit veracem Dominum judicaturum. Sed de illis dicit, qui, jam confessi peccata, formidare nequeunt ventura Judicia: illis enim non Judex, sed advocatus, est Christus, qui se propriâ confessione damnaverunt. Cassiodorus hìc.

Quid detur tibi? aut quid opponatur tibi ad linguam dolosam? Ps. 119. 3. hoc est, juxta expositionem Augustini, & Euthymij, quod tibi dabimus antidotum, quâ te consolatione reficiemus, cùm te videris vulneratum linguâ dolosâ? *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis.* Hæc tibi sit consolatio, quia jam pacatæ sunt sagittæ Dei in Judicium venturi, honorem tuum defensuri. Osorius D. 1. Adv.

Levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Luc. 21. 28. Erunt justi in hac vita mœsti, demissò capite; quos Mundus putat nunquam sua capita levaturos. Dominus autem, loquens de Judicij die, ait, tunc illos capita levaturos, quando mali *dicent montibus, cadite super nos.* Stella de cont. van. p. 1. c. 61. Suprà dixerat, signa Judicij magnum hominibus allatura timorem. Nunc suos admonet, nè timeant, cùm signa viderint; sed animô sint hilarî. Arescant impij præ timore; vos discipuli, & omnes justi, timentis; sed respicite in cœlum. Caput dejicere

eorum est, quos timor, & mœror, premit; caput levare eorum, quos fiducia, lætitiaque, exhilarat. Escobar. t. 5. Proph. Chr. Obs. 7. Sect. 2. §. 2.

Sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Act. 1. 11. Sic veniet: non veniet vobis terribilis. Sic veniet in ipso corpore, vobis in amore, impijs in terrore. Beati, quibus dicitur, sic veniet. Nunquid sic veniet oculis peccatorum? S. August. l. 7. de Ascens

Salvatorem expectamus D. N. J. C. &c. Philipp. 3. 20 *Expectantes beatam spem.* Tit. 2. 13. Sanct. Hieronym. hic: qui piè in hoc Sæculo vivit, justè beatam spem, Christique adventum, expectat: sicut enim impietas magni Dei reformidat adventum; ità secura de opere suo, & de fide, illum pietas præstolatur.

Sed & ijs, qui diligunt adventum ejus. 2. Tim. 4. 8. Amat Domini adventum, qui illius leges sequitur, & ex illis vitam instituit. Theodoretus.

Judicaturô Dominô lugubre Mundus immugiet, tribus ad tribum pectora ferient; potentissimi quondam reges nudô latere palpitabunt. Adducetur & cum suis stultus Plato discipulis: Aristotelis argumenta non proderunt. Tunc tu rusticanus, & pauper, exaltabis, & ridebis, & dices: Ecce Crucifixus DEUS meus! ecce Judex, qui obvolutus pannis in præsepio vagijt. &c. Sanct. Hieron. ep. 1. ad Heliodorum.

Præbet apud Dominum nobis hominibus peccatoribus fiduciam Deus homo: est nobis spes magna pœnitentibus, quia advocatus noster factus est noster Judex, qui non vult mortem peccatoris. Sanct. Eligius hom. 8.

Libenter illius Judicium subeo, & amplector sententiam, qui pro me miserrimo, & indigno, servo suo, judicatus, & mortuus est: &, nè me damnaret ad gehennam, ad Crucem se damnari permisit. Hunc non recuso Judicem, quem habui Redemptorem: Agnum, inquam, pro me occisum, hunc Judicem efflagito, hunc desidero, hunc totis viribus concupisco. Non ipsius crudelitatem accusabo, quia Agnus est. Sanct. Thomas Vill. Conc. 1. D. 1. Adv.

Andronicus Imp. cum positis insulis, indueret religionis habitum, dixit: in die Judicij extremi sub ea veste religiosa satius est, quàm sub purpura. Jonghen Exh. 25.

§. XV.

Judicium salubriter timetur.

Deus mollivit cor meum. Job. 23. 16. S. Greg. cor mollitur, quando supremi timore Judicij penetratur; quod fit, quando Dominus aufert cor lapideum, & dat cor carneum. Ezech. 11. 19. id est, molle; quod possit penetrari clavô timoris, vel gladiô amoris. Hugo Card. hic.

Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei circumdabit me. Ps. 48. 6. Quod me timere faciet in die mala, non est paupertas; quia Judex non corrumpitur donis: non est humilitas generis, aut status; quia Judex non respicit personas: non est malitia testium, aut advocatorum; quia Judex omnia novit: non est potentia adversariorum; quia Judex neminem timet: denique nihil aliud est, nisi *iniquitas*; & non quævis iniquitas, sed sola *iniquitas calcanei mei*, id est, iniquitas extrema vitæ meæ. Bellarminus hic.

Quis novit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? Ps. 89. 11. Qui novit, quantus sit Deus, ille novit justitiam, & iram ejus. Osorius D. I. Adv. Quot tribulationes, quot infirmitates patimur, tot stillas de Judicio Dei sentimus. Hugo Card. in Joan. 16

Non intres in Judicium cum servo tuo. Ps. 142. 2. Sic rogat Deum timens David. Mirandus Job, qui Judicium Dei non videtur exhorrescere. c. 13. 18. *si fuero judicatus ficto, quòd justus appareo.* Quæ causa diffidentiæ in rege, fiduciæ in Jobo? Arguebat Davidem conscientia de adulterio, & homicidio; ideo timet Judicium. Job verò innocens vixit à puero: *neq; reprehendit me cor meum in omni vita mea.* c. 27. 6. S. Bernardus l. 3. de considerat: fortitudo tua, fiducia bonæ conscientiæ; decor tuus, splendor bonæ opinionis. Alvarez Illustr. 114.

Non intres in Judicium cum servo tuo Domine. 142. 2. Quid ais David? nonne servus Dei es? cur non gaudes rationem Deo reddere? quia sentiebat, Judicium DEI adeò rigidum esse, ut vix justus salvari possit. Si servus Dei timet, quid agit servus Mundi, carnis, diaboli? Stella in Luc. 21.

Cùm audieritis prælia, seditiones, nolite terreri. Luc. 21. 9. Inter furentia prælia jubentur Discipuli non timere: quia, licèt sæviant creaturæ, non tamen statim finis est, non instat ultimi Judicij pugna; solùm illud est timendum. Baeza t. 2. l. c. 4. §. 3.

Timor Judicij pædagogus est ad pietatem. S. Basilius in Is. 11.

Anima sterilis, quid agis? quid torpes anima peccatrix? dies Judicij venit, juxta est dies Domini magnus, juxta est velox nimis dies iræ &c. Quid dormitas anima tepida, & digna evomi? quid dormitas? Qui non expergiscitur, qui non tremit, ad tantum tonitruum; non dormit, sed mortuus est. S. Anselmus l. de miser. hom.

Time, quòd in die Judicij ei præsentandus es, in cujus manus horrendum est incidere. hic *timor initium sapientiæ dicitur* Psal. 110. 10. Unde est, quòd non dicitur, *memorare* primordia, aut media, sed *novissima.* Eccli. 7. 40. S. Bernardus serm. de primordijs, med. & noviss.

§. 16. Ju-

§. XVI.

Judicium cur universale?

Multi homicidæ in lecto impunè defuncti sunt, ubi ergo Dei justitia ? sæpe autem, qui homicidia quinquaginta patravit, semel tantum capite plectitur ; ubi ergo illorum quadraginta novem pœnas dabit ? nisi post hanc vitam fuerit Judicium, & retributio. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 18.

Virtus non solùm meretur præmium, sed etiam honorem : imò honor propriè virtutis præmium est, & illi maximè debitum. Similiter peccatum non solùm meretur pœnam, sed etiam confusionem, & verecundiam. Unde justissimè præcipiunt Leges Imperatorum, ut delicta publicè puniantur : ut videlicet pœnam infligtam astantium verecundia, & confusio, comitetur. Tunc igitur homo maximè ùt homo punitur, quando pro delictis suis publicè confunditur. Sanct. Thomas Vill. conc. 1. D. 1. Adv.

§. XVII.

Judicij memoria suadetur.

Ex Veteri, & Novo.

Venerunt ad fontem Masphat, ipsa est Cades. Origenes legit : *venerunt ad fontem Judicij, qui vocatur Cades.* Gen. 14. 7. Cades interpretatur *sanctificatio*, vel *sanctum.* Omnis, qui se ad sanctimoniam convertit, habet semper ante oculos suos fontem Judicij : prospicit enim diem Judicij. Orig. hom. 10. in Num.

Tulerunt septem (Sacerdotes) *ex eis septem buccinas.* Jos. 6. 12. 13. Per sacerdotes buccinantes intelligit Sanct. August. s. 106. de temp. Concionatores de extremo Judicio, & Angelicâ tubâ. His personantibus muri cadunt: quia ad timorem Judicij vitia corruunt. Pinna Eth. 99.

Judicet Dominus inter me, & te. 1. Reg. 24. 13. Nihil est, quod magis proficiat ad vitam honestam, quàm ut credamus ; eum Judicem futurum, quem & occulta non fallant, & indecora offendant, & honesta delectent. Sic David, ut Saulem non solùm perterreret, sed & corrigeret, ait: *judicet &c.* Mendoza in 1. Reg. 2.

Inquinatæ sunt viæ illius omni tempore. quæ causa ? *auferuntur Judicia tua à facie ejus.* Ps. 10. 5. Secundùm Hebr. Irremediabile periculum est, si aliquem vitijs, & cupiditatibus, fœna laxare ; ut se Deo rationem non meminerit redditurum. Puto, quòd jam magna sit peccati pœna ; metum, ac memoriam, futuri perdidisse Judicij. S. Aug. s. 25. de temp. apud Pinna Ethol. 99.

Custodivi vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo ; quoniam omnia Judicia ejus in conspectu meo semper. Ps. 17. 22. 23. Nunc dicit causam, quare vias Domini custodierit, aut impiè non gesserit : quia jugiter Judicia ejus terribilia cogitabat. Cassiodorus hic.

Uniuscujusq; ensis super femur suum, propter timores nocturnos. Cant. 3. 8. Ensis super femur, Judicium divinum ; ad quod inevitabiliter imus omnes. Interrogavit quidam Discipulus, factus in magno desiderio vigilandi pro Christifero cultu, quendam eruditum in placitis moribus senem: quomodo possum benevigilare, & orare, die, ac nocte ? Et ait senex ; timor divini Judicij si fuerit inevulsibiliter tuo cordi præfixus paululum dormies, modicùm dormitabis : vigilabis utique, atque orabis ; &, velut pestem, fugies gravem somnum. Experimentò didici, nihil facere tam animum vigilem, quam timor inevitabilis Judicij, & districtæ, atque insubterfugibilis examinationis. Simon Cassianus l. 4. cap. 4.

Ex Patribus, & aliis.

Considera Judicij imminentem, & inextinguibiles gehennæ flammas, &c. &, si potes, relictâ Ecclesiâ, sæcularibus sollicitudinibus implicâre. S. Ambr. s. 4. de camelo.

Si mente cernerent homines peccatores, quale Judicium imminet Mundo ; sensus humanus non dispergeretur vanitate Sæculari. Idem l. ad virg. lapsi. apud Did. Niss. fer. 2. D. 1. Quadrag. §. 4.

Memineris Judicij, & non erit scortatio ; neque ulla iniquitas apud te invalescet : nam dum DEI oblivisceris, tunc demum cogitas perversa, & iniqua perficis. Sanct. Cyrill. Jerosol. Catech. 2.

§. XVIII.

Ad Judicium præparatio.

Estote parati in diem tertium - & ecce cœperunt audiri tonitrua &c. Ex. 19. 15. Dies tres nobis.

Domine, nè in furore tuo arguas me. Ps. 6. 2. Petit, ut ante Judicium, non in Judicio, corripiatur: quia, qui ibi corripitur, sinè dubitatione damnatur. Cassiodorus hic.

Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum. ib. v. 3. Infirmitatis confessio cœlestis Medici misericordiam monet : à qua facilè impetrantur remedia, cùm ostenduntur vulnera manifesta. Non enim dixit, quoniam mereor; sed quia justitiam tuam sustinere non valeo. O clementia magna Creatoris ! à Judice percipimus, quid rei dicere debeamus : docemur pietatem petere ; nè nos justitia possit absumere. Id. hic. Amemus clementem defensorem, nè patiamur severum Judicem. Id. in Ps. 56.

Ante Judicium para justitiam tuam tibi, &, antequàm loquaris, disce. Eccl. 18. 19. Ad literam verba hæc cùm sint generalia, de quolibet Judicio sumi possunt. Si accipias de Judicio extremo, sensus erit: sicut locuturus priùs

discit, quid loquetur; sic tu locuturus, & respondsurus, Christo, Judici te examinanti, priùs hîc disce practicè benè vivendo, quod tunc respondeas. Cornelius hîc.

Surrexerunt omnes virgines, & ornaverunt lampades suas. Matth 25.7. Surgunt ergo omnes virgines illæ, sapientes, & stultæ; & aptant lampades suas: id est, rationem præparant reddere de operibus suis. S. August. ep. 119.

Induamur arma lucis. Sicut in die honestè abulemus. Rom. 13. 12. 13. Lyranus censet hîc non diem fidei, sed diem extremi Judicij, significari, Sicut in die, scilicet Judicij, inquit, honestè ambulemus. Magna honestè ambulandi ratio; ità ambulare, sicut vellemus ipsô die Judicij ambulare. In die solliciti sunt homines de habitu corporis decenti, non de nocte. Jonghen Exh. 25.

Advocatum habemus apud Patrem, JEsum Christum justum. 1. Jo. 2. 1. Addidit *justum*: Justus namque Advocatus injustas causas non suscipit: qui tunc justus defendet nos in Judicio, si nosmetipsos nunc & cognoscimus, & accusamus, injustos. V. Beda hîc.

Quid eô vel spectaculô gratius, vel fructu ejus dulcius? videre serta pendentia, velut quædam speciosi ruris monilia; corpore uvas, vel aureô colore, vel purpureô, renitentes? Nec adverus, ex his admoneri te, ô homo! nè immaturos fructus tuos dies supremus inveniat. S. Ambr. hexam. c. 12 l. 3.

Nihil futuro Judicio debet, qui quotidie vota persolverit. Nec est, nè rationem imposterum præstet, qui de die in diem Domino bonorum operum fructum justô labore ditatus obtulerit. Sanct. Valerianus hom. 4. de bono Discipl.

Judicij diem Prophetæ vocant diem Domini: quia præsentes dies nostri sunt, nobis dati; ut in salutem utamur. Diez conc. 1. in Adv.

§. XIX.

Judicium ùt propinquum specta.

Juxta est dies Domini magnus, juxta est, & velox nimis. Soph. 1. 14. Ter idem repetit; cùm tamen multis annis à Prophetæ tempore distaret. Unde dicitur Matth. 25. 19. *post multum verò temporis venit Dominus servorum illorum.* Si multum temporis est ad reditum Domini, quomodo juxta est dies Domini? Perpensô Domini desideriô ad remunerandos suos longum erat tempus: At attentâ vitæ brevitate, juxta est dies Domini. Hebr. 10. 37. *Adhuc modicum, qui venturus est.* Sylveira in Joan. 16.

Securis ad radicem arborum posita est. Matth. 3. 10. Securim vocat Judicium Domini; arbores autem singulos. Theophylactus hîc.

Moram facit Dominus *meus venire.* Luc. 12 45. S. Rupertus l. 1. in Apoc. familiare mori Prophetarum, & omnium sanctorum vigilium, qui adventum illum vigilanter prævidebant, dicere citò veniet, velociter apparebit. At verò servus malus putat in tempora longa fieri istud, dicens in corde suo: *moram facit &c.*

Dominus meus auferet, à me villicationem. Luc. 16. 3. Non dixit auferet de futuro; sed aufert de præsenti: quia mortem, tempusque reddendæ rationis, non ùt futurum, sed ùt præsens, debemus considerare. Sylveira hîc.

Quæ oportet fieri citò. Apoc. 1. 1. Cùm multa hîc revelata pertineant ad finem Mundi, cur dicitur, quòd oporteat fieri citò? quia etiam longissimum præsentis vitæ tempus, æternitati comparatum, brevissimum, & momentaneum. Sic Apoc. 22. 7. *ecce venio velociter.* Sylveira hîc.

Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnes oculus. Apoc. 1. 7. & 22. 20. *ecce venio citò.* Cur in præsenti? q. d. hoc tempus, quod fluit usque ad diem Judicij, mihi breve videtur. Sylveira hîc.

Oportet tantô studiô vitam nostrâ instituere; proinde ac mox de omnibus verbis, operibus, & cogitationibus judicandi essemus. S. Chrysost. t. 1. hom. 8. in Gen.

Rationibus nostris consulamus Charissimi, quoniam tempus breve est. B. Isaias Abb. or. 15.

Miscellanea.

Erunt signa &c. Luc. 21. 25. Visum mihi aliquando, non tam benignè agi cum particulari, quàm generali, Judicio: quia hoc tot signa solis &c. præcedunt; illud autem sæpe insalutatô hospite, sive non præmissâ admonitione, præsentatur. Re autem maturius excussâ comperi; nullum perire, quem Judicium particulare non perspicuis signis admoneat. Signa, ipsa brevitas vitæ, mortes aliorum, morbi, &c. ipsum peccatum. Escobar t. 5. Proph. Chr. Obs. 7.

Gemamus modicum, nè semper gemamus; ploremus modicum, nè in æternum ploremus; non parcamus nobis, ut parcat ipse. Quò enim quisque fuerit in seipsum districtior peccatorum vindex! eò illi mitior tunc apparebit Judex. S. Thom. Vill. conc. 1. D. 1. Adv.

:) o (:

Titu-

TITULUS XXVII.

JUDICIA DEI.

§. 1.

Non scruteris. Sunt probis solatio.

Ex Veteri.

Custodivi vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo. Cur? *quoniam omnia Judicia ejus in conspectu meo; & ideo justitias ejus non repuli à me.* Psalm. 17. 22. 23. Nam invidiam, & capitale odium Saulis, perfidas populi persecutiones; diras, maledictaSemei, rebellionem filij mei; judicia, & justitias ejus esse reputavi. Cur enim non haberet jus me exercendi Dominus meus, aut me puniendi Judex meus? qui tam bonus est; ut velit etiam malis bene uti; tam potens; ut è contrarijs contraria exprimere possit. Stengelius Judic. div. t. 1. Procem. §. 4.

Justitia tua abyssus multa. Ps. 35. 7. Evadit plerumq; fur debitum sibi laqueum; & justus ac innocens, traditur ad suspendiũ. Comprehenditur, qui non peccavit, & qui peccavit, latuit tutâ fugâ. Prævalet homicida, & occiditur tutor vitæ. Pauperum incenditur domus; & prædonũ intacta habitacula manebunt. Dissipatur cisterna ejus, qui sitientibus propinabat; nec talia eveniunt, qui hominum Sanguinem bibunt. A Deo, aut ab homine, infirmabitur, fovens infirmos; & infirmans sanos sospes erit. Malè inchoans adipiscetur bonum finem; & bene inchoans confundetur. Alius, dum defendit, offenditur, & alius defenditur, dum defendit. Quis talia dinumerare possit! quomodo igitur cessabimus à querelis? quomodo exclamabimus ad Deum? quis quietabit animos nostros? quis amplexabitur justitiam in suis effectibus tam diversam? nisi cum Apostolo dicamus: *ô altitudo Sapientiæ! &c.* Rom. 11. 33. Deo demus justam justitiam; nobis autem ignorantiam tribuamus: sicque quiescamus à talium discussione; si coram Deo esse volumus sinè offensione. Temerarius est servus, qui totam Secretorum Domini voluntatem exhaurire festinat. Et superbissimum est nobis sub cœlo, quærere, quod super cœlos est reservatum, scire. -- Nam cùm Deus sit summè justus, nihil injustum facit; sed omne, quod facit, eô ipsô justũ est, quò ipse fecit. - Et cùm *nihil*, secundùm Job 5. 6. *interra sinè causa fiat*; igitur causa nobis ignota, cur sic procedit, ex Deo justitia justa. Cùm sit summè optimus, bonum operatur absque commixtione contrarij. Cùm sit summè sapiens, non errat in opere. Cùm sit summè misericors, nihil facit impiè. Cùm sit summè potens, ordinem Universi, pulchritudinem justitiæ, magnitudinem imperij sui, dehonestari per aliquod injustum non sinit. Simon Cas. l. 1. cap. 25.

Ut jumentum factus sum apud te. Ps. 72. 23. Non ampliùs hoc patiar, neq; ferâ aliquid indagare, vel curiosè inquirere eorum, quæ à tua Sapientia administrata sunt; verùm instar jumenti tuos nutus sequar: sic enim à tua providentia non me distraham. Nam, ùt jumentum ducentem sequitur, quod non curiosè exquirit, quò trahatur; sic à tua gratia gubernatus, sequar & ego, minimè tuam providentiam curiosè inquirens. B. Theodoretus. hîc.

Ipse Dominus Deus noster. in universa terra Judicia ejus. Ps. 104. 7. Qualia Judicia? justitiæ, & misericordiæ: quoniam *misericors Dominus, & justus.* Ps. 114. 5. Hæc Juditia, licèt quandoque horrida primô sint aspectu; in recessu tamen Deum amanti sunt jucunda; dulci nucleo sub duro cortice latenti comparanda. Ps. 118. 39. *Judicia tua jucunda.* Stengelius citat.

Pondus, & statera, Judicia Domini. Prov. 16. 11. Author Cat. Græc. sic explicat: non quôvis modô justus est Deus; sed ità justus, & æquus; ut omnia ejus opera ad amussim, & quasi ad libellam, sint redacta. Ut enim illa, quæ ad bilancem expenduntur; ad eam rediguntur æqualitatem, ut nullum prorsus excessum, aut defectum, admittant: ità omnia opera Dei ad justum pondus exactissimè sunt facta. Porrò Judicia Dei sunt varia. 1. Supplicia, quæ justè Deus peccatoribus ad mensuram scelerum admetitur, & infligit. 2. Præmia, quæ justis tum in hac, tum futura vita, pro mensura meritorum, impendit. 3. Sunt variæ conditiones, status, & sortes, hominum. 4. Sunt tentationes, & tribulationes: has enim justô judiciô ità librat Deus; ut viribus hominis tum naturæ, tum gratiæ, congruant, ut ferendo sint. Rursum, sicut in libra, si in una bilance pondus imponas, altera priùs depressa attollitur; sic Deus tribulationes corpori imponit; ut mens, priùs in terram depressa, sese elevet ad Deum, & amorem cœlestium. Corn. hîc.

Duabus velabant faciem ejus &c. Is. 6. 2. Cur faciem, & pedes tegunt?

Divinorum Decretorum principium, & finem; sive ordinem, & causas; & quô consiliô, quô fine, id à Deo præscribatur? nullô modô disquirere audent. Jubet ipse? concluſum est. S. Bernardus s. 4. de verb. Is. apud Escob. Pers. Chr. t. 2. l. 9. Sect. 2. Obs. 8.

Ex Novo.

Domine, nonne bonum semen seminásti in agro tuo? Matth. 13. 27. S. Paschasius l. 7. in Matth. vox hæc, *unde habet Zizania?* plena admirationis, plena stupore, & pavore. Totum ergo se ignorare ostendunt, idcirco cesset humana præsumptio, cesset hæreticorum pravitas;

tas; quæ de divino Judicio, & præscientiâ Dei, temerè aliquid definire, vel susurrare, præsumunt: cùm & ipsi Angeli piè interrogando, se ignorare fateantur, quò judiciò contigerit? S. Chrysol. s. 97. *Domine, nonne bonum semen seminâsti? seminâsti*; non seminavimus: nos, quod per te facimus, tibi semper nostro assignamus authori: nos, præter tuam gratiam, nihil habemus! per quam stamus, movemur, & sumus; sinè quâ jacemus, deficimus, & perimus.

Volo & huic novissimo dare, sicut & tibi. Matth. 20. 14. Verbò *volo* docet nos Christus, quòd de voluntate divina, quæ semper altissimâ ratione operatur, non debemus inquirere; cur hoc, & illud, faciat? sed debemus nos illi maximè subjicere, & conformare. Sylveira Addit. hîc: Deus nobiscum nullò pactò constringitur, nullum chirographum donationis ex debito producere possumus cum ipso in Judicio. Unde damnata judicia, quare illi, & non mihi? quare in afficientibus sensum mihi, & non illi? quare plus mihi, quàm illi? quare quod illi, non mihi? Et hujusmodi querelis humana non cessat præsumptio Deum lacessere. Non terrenus rex potest unum malefactorem de lege justa exitio tradere, aliumque in malefacto consimilem de misericordia liberare? Quæ ergo injuria facta est, qui est de justitia interemptus, si alter de misericordia est liberatus? Simon Cass. l. 6. c. 21.

Ex Patribus, & aliis.

Quis intelligat, cur vivit alius insidians moribus proximorum; & moritur alius, qui profuturus esset vitæ multorum? alius culmen potestatis assequitur, qui non nisi lædere studet: alius tantummodo læsos defendere concupiscit; & tamen ipse oppressus jacet. Alius vacare appetit, & innumeris negotijs implicatur: alius negotijs implicari desiderat, & coactus vacat. S. Greg. l. 29. c. 18.

Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. Sanct. Augustinus epist. 3.

Omnia Dei justitiâ, & providentiâ, gubernantur; & quæ nobis non videntur habere rationem, justitiæ plena sunt, atque rationis. S. Hier. in c. 9. Jerem.

Noli à me sciscitari Dei consilium, & sententiam. Nescis, quòd omnium ille curam habeat? quòd sapiens sit? quòd nihil agat contra rationem? nihil frustra? Illum te magis amare, quàm proprij parentes ament; ac longò intervallò, & paternam, & maternam, sollicitudinem superare. Nihil igitur præterea quæras, neque ultra hæc septa transilias: satis siquidem sunt ista, superque satis, ad consolationem. S. Chrysost. s. 2. in ep. ad Rom.

Cur illorum non misertus, & horum misertus Deus; quæ scientia comprehendere, quæ potest investigare sapientia? non intelligimus Judicantem, sed videmus operantem. Quid calumniamur justitiæ occultæ, qui gratias debemus misericordiæ manifestæ? Laudemus, & veneremur, quod agitur; quia tutum est nescire, quod tegitur. S. Prosper l. 1. de vocat. Gent. cap. 15.

Quâ causâ Deus hæc, de quibus loquimur, ità faciat; nolo à me requiras. Homo sum; non intelligo secreta Dei: interrogare non audeo; & ideo etiam attentare formido. Sufficiat tibi, quòd Deus à se agi, ac dispensari, cuncta testatur. Sicut enim plus est Deus, quàm omnis humana ratio; sic plus mihi debet esse, quàm ratio; quòd à Deo agi cuncta cognosco. Salvianus de gubern. Dei l. 3.

Consideratio Judiciorum Dei, si cum debita humilitate, & reverentia, fidelis, & pij, cordis, suscipiatur; si cum captivatione intellectus; nullam existimo potiorem, vel efficaciorem, ad consecutionem legitimæ consolationis, viam divinitus elargiri. Quod sensit propheta Ps. 118. 52. *memor fui Judiciorum tuorum, & consolatus sum.* Et exultent *filiæ Judæ* propter Judicia tua Domine Ps. 47. 12. Gerson l. 1. de consol. Theol. p. 3.

Judicia Dei vocantur occulta: incognita est causa, sed non incognitus est, qui fecit, aut permisit. Non potest esse injustum, quod facit, qui semper est justus. Non est Domini, ut servo de negotijs suis reddat rationem. Ubi in hero prudentia est, debet in servo esse reverentia: non es ô homo, Judicis tui judex. Stengelius Jud. div. t. 1. in Procem. c. 3.

Nihil de viro bono mali suspicamur; consilia, facta, dicta, illius nunquam sinistrè interpretamur: cur de bono Deo malè cogitemus, qui nunquam potest fieri malus. Arbor bona potest arescere, vinum bonum potest expirare; gemma bona potest perdere splendorem; homo bonus potest in vitia declinare; potuit & angelus bonus excidere: at consilia, justitia, & veritas, Domini manet in æternum. Ps. 32. 11. Possunt ipsi cœli veterascere; at Dominus nunquam deficit. Id. ib. c. 5.

§. II.

Judicia divina, & humana.

A humero & sursum Saul eminebat super universum omnem populum 1. Reg. 9. 2. quò dictò brutum percutit vulgi judicium: eò quòd staturæ, non meritis, fasces adscribat. De Eliab autem ait Dominus ad Samuelem 1. Reg. 16. 7. *nè respicias vultum ejus, neq; altitudinem staturæ ejus &c.* Sanct. Rupert. in l. Judic. cap. 21.

Quàm diversum judicium Dei à Mundi judicijs! Apostoli dicunt, *ut quid perditio hæc?* Christus verò: *bonum opus operata est.* Matth. 16. 8. 10. Osorius D. Palm.

Illud apud te est pretiosum, quod in hoc Mundo sceleratis hominibus videtur abjectum. Cassiodorus in Ps. 59.

Tit.

TITULUS XXVIII.

JUDICIA HUMANA.

§. I.

Errant sæpe, & falluntur. Exempla & Testimonia.

Ex Veteri.

De ligno scientiæ mali, & boni nè comedas. Gen. 2. 17. Comedit Deus homini generalem licentiam comedendi ex omni arbore paradisi, exceptô lignô scientiæ. Sed cur hoc lignum interdicitur? expedire homini videbatur, gustare poma hujus arboris; ut exinde bonum discerneret à malo. S. Ambr. l. de parad. c. 11. quia scivit, infirmum te esse ad judicandum, voluit obedientem esse mandato: ideò præceptum posuit. de Castillo illat 195.

Judicia humana erroribus plena. *Risit Abraham*, acceptâ de filio promissione à Deo. Gen. 17. 17. *risit* & *Sara*. Gen. 18. 10. hæc reprehenditur, ille non. Et Pharao, & Abimelech, uxorem Abrahæ eripuerunt: & nihilominus Deus illum tanquam adulterum punivit. Gen. 12. 17. hunc tanquam innocentem absolvit. Geu. 20. 6. Et Gedeon, & Zacharias, signum rei ab angelo prædictæ habuêre voluerunt, quis hominum noscat discrimen. Et nihilominus Deus Gedeoni tanquam fideli, morem gessit Judic. 6. 17. 36. Zachariæ, tanquam incredulo, vocem abstulit. Luc. 1. 20. Moyses, & Jonas, se à prædicando idololatris apud Deum excusârunt: & nihilominus Deus Moysi pepercit Ex. 3. &c. Jonam corripuit. 1. 15. Saul reprehensus à Samuele, & David reprehensus à Nathan, pariter responderunt, *peccavi*. 1. Reg. 15. 24. 2. Veg. 12. 13. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 10. Sect. 4.

Digere paulisper vinum, quô mades. 1. Reg. 1. 14. Heli falsè censuit de lugente Anna: non bibit fœmina, sed oravit: non lugeret, si bibisset; nec resideret in tabernaculo, sed vagaretur in compitis; nisi foret absternia. Oliva f. 4. D. 4. Quadr.

Non vales resistere Philisthæo isti. 1. Reg. 17. 33. Quam falsè judicavit Saul de Davide, dum singulari certamine contra Goliath pugnandum: nam staturam, & ætatem, respexit. Sed auditis ejus facinoribus: *leonem, & ursum, interfecit*; eum in pugnam dimisit. Oliva conc. 29. f. 6. in Quadr.

Aliquando à longè videns, credo esse brutum, quod accedens, hominem agnosco. Ezech. 1. 5. *& in medio ejus similitudo quatuor animalium.* Porrò. c. 10. 3. 20. *& intellexi, quia Cherubini essent.* An distincta currûs invectio? Eadem planè. Quomodo ergo, quos animantes vidit, Cherubinos esse cognoscit? an quia oculi sæpe falluntur? Quoties putas, te in proximo vidisse bruti speciem; &, re attentiùs consideratâ, comperis esse Cherubinum? Gaspar Sanchez. spectârat priùs Propheta, procul tamen, quia spectabat in cœlo: nunc autem, quia propius aspicit; non jam ampliùs animalia nominat, sed Cherubinos. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 8. Sect. 1. Obs. 3.

Ex Novo.

Sinite utraque crescere. Matth. 13. 30. propter similitudinem, quæ inter Zizaniam, & triticum. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 10. Sect. 4. Monemur à temerario judicio abstinere: quia multæ virtutis actiones vitij specie objici solent. Inter lolium, & triticum, quando herba est, magna similitudo est; & in discernendo difficilis distantia. Deo reservandum judicium. Escobar t. 6. Parob. Chr. l. 10. Sect. 2 Obs. 1.

Infundens oleum, & vinum. Luc. 10. 34. Quàm tardè ferenda de alijs sententia: quis enim videns Samariten iter arripere bene nummatum, varijs instructum delicijs, non illum Epicureum clamâsset. At vinum, oleum, jumentum, nummi, non delicias domino, sed medicinam languido, ministrârunt. Oliva l. 13. Strom. hic.

Scio opera tua; quia nomen habes, quòd vivas; & mortuus es. Apoc. 3. 1. Nota, quàm sit humanis oculis cor humanum impenetrabile. Mortuus erat apud Deum Episcopus Sardensis; animæ cadaver gestabat in suomet corpore miserè sepultum; & tamen vivus, ac sanctus, credebatur. Ramirez hic.

§. II.

Judicia humana sperne, fer patienter.

Ex Veteri.

INgredere tu - te enim vidi justum coram me. Gen. 7. 1. Addit signanter, *coram me*, id est, in oculis meis. Hinc inferes; quàm vanè sibi quis gratuletur, quòd vulgari, id est, imprudentissimô populi judiciô, vivens, ac florens, cum misero Sardensi evehatur in cœlum; si interim divinô, id est, oculatissimô judiciô, mortuus, & in Infernum dejiciendus introspicitur. Ramirez in ep. 5. Apoc. 3.

Ambula coram me, & esto perfectus. Gen. 17. 1. Quasi diceret, ait Joannes Cluniacensis: mihi solum attende; cœteros non cures. Labora, ut mihi placeas; hominum gratiam fuge, deque, habe. Ego enim sum Dominus Deus tuus; ego Judex. Si per me absolvaris; parum refert, quòd totus Mundus te condemnet. Si ego tua opera habeo grata, aliorum dicteria, murmura, & obtrectationes, nè cura. Didacus Niss. l. 6. c. 4. vit. Ab.

Justus est *lampas contempta apud cogitationes divitum.* Job. 12. 5. Sicut lampas de die contemnitur &c. ità justi, & religiosi, apud potentes de die prosperitatis, & vitæ, nocte noctis eorum auxilium, & consilium petunt. Broymard.

Nigra sum, sed formosa. Cant. 1. 4. Nigra sum judiciô Mundi, formosa judiciô DEI. Card. Petrus de Aliaco. Nigram se dicit judicio Mundi; sed formosam arbitrio Dei: nigram in conspectu impiorum; sed formosam judiciô angelorum. Hugo Card. hîc.

Ex Novo.

Cui similes dicam homines generationis hujus? Luc. 7. 31. Dixerat, cui similes dicam? cur addit: *& cui similes sunt?* quia aliud est, dici aliquid, aliud esse: quamdiu enim aliquid non est, parum refert dici; dictorumque nulla ratio habenda. Si quis malus est, hoc metuat: neque curet; si fortè per injuriam talis dicatur. Didacus Niss. l. 6. vitæ Abr. c. 4.

Tu quis es? Joan. 1. 19. Nec fama bonos, nec infamia, potuit facere criminosos. Et justus Judex, meritorumque librator: non secundùm famam, aut infamiam; sed secundùm veritatem virtutis, & vitij, homines judicabit Simon Cass. l. 3. in Luc. 3.

Mihi pro minimo est, ut à vobis judicer &c. 1. Cor. 4. 3. Oleaster: quasi diceret: parum mihi est, qualis à vobis, aut ab humano die, aut etiam à meipso, judicer: multùm verò, si Deus, qui neque falli, neque fallere, potest, me bonum decernat. Si enim Mundi, aut vestrô, judiciô, in illa tremenda die adstandum esset; meritò tunc curarem vulgi, aut vestra, judicia: sed cùm solius Dei tribunali adstandum sit, illius bonum judicium mihi quærendum est.

Non invenio opera tua plena coram Deo meo. Apoc. 3. 2. Nam licèt videantur plena coram hominibus, non sic coram Deo; qui intuetur cor: ut doceat, humana judicia spernere. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Prima virtus est Monachi, contemnere hominum judicia; & semper Apostoli recordari dicentis: *si adhuc hominibus placerem &c.* Gal. 1. 10. Tale quid & Dominus loquitur ad Prophetas. Ezech. 3. 8. Jer. 1. 18 quòd posuerit faciem eorum quasi urbem æneam, & lapidem adamantinum, & columnam ferream; ne pavent ad calumnias populi; sed impudentiam subsannantium frontis rigore contemnerent. Ingenia liberaliter educata faciliùs verecundia, quàm metus, superat; & quos tormenta non vincunt, interdum vicit pudor. S. Hieron. ep. 26. ad Pamachium.

Verè pœnitens libenter subit judicium humanum; ut meritò evadere possit Judicum divinum. Rich. à Vict. tr. de potest. lig. atque solv. c. 5.

Homines invidiâ plerumque vituperant, quæ honesta sunt: At in cœlesti theatro res incorruptè judicantur; & veritas omnibus suffragijs comprobatur. Hoc ergo theatrum, quod delectare necesse est, bonis operibus oblectemus. Homines verò, qui nec piè viventibus præmia tribuere, nec impiè vitam traducentes supplicijs afficere, possunt; si, per invidiam, virtutis operibus vitiorum nomina imponentes, vitam Deo, atque Angelis, approbatam, fictis calumnijs, atque maledictis, fuerint insectati; nè moveamur. S. Nilus lib. Ascet.

Cùm finis vitæ hominis venerit, rota volvetur rationis humanæ infra rotam justitiæ divinæ: ut secundùm virtutes, non secundùm opiniones hominum, merita tribuantur. Simon Cass. l. 2. c. 14.

Regula fabrilis in aqua curva apparens. Lem: *Sibi conscia recti.* Masenij symb.

TITULUS XXIX.

JUDICIUM RATIONIS.

Sit rectum de re omni.

Vidi stultum firmâ radice, & maledixi pulchritudini ejus statim. Job. 5. 3. Quô locô expendit S. Gregorius illud *statim*: carnales quippe mentes, dum vident elatum, & divitem; illum magnificiunt: sed cùm vident ejus interitum, judiciô mutatô dicunt: ecce quàm nihil est omne, quod altum est in Mundo. Osorius s. 5. D. 2. Quadr.

Mendaces filij hominum in stateris. Ps. 61. 10. Agitur hîc, juxta S. Basilium, de judicio rectæ rationis; quod nobis datum est à Deo: ut discernamus, & quasi in statere appendamus vera bona, & vera mala; apparentia bona, & apparentia mala. Bellarminus hîc.

Statera dolosa. Prov. 11. 1. Hugo per stateram accipit judicium rationis; quod rectum, & sincerum, est; cùm in eo vera falsis, honesta turpibus, sancta profanis, præponderant. S. Basilius in illud: attende tibi; applicansque illud Ps. 61. *mendaces filij hominum in stateris,* ait: mendaces homines corrupta habentes animæ judicia; quos & Propheta miseros prædicat. Vah dicentibus tenebras lucem &c. Corn. hîc. Ugo Carens. statera est rerum æstimatio: in qua si spiritualia præponderant temporalia, justa est statera; si autem temporalia spiritualibus; tunc dolosa, & falsa.

Væ! qui dicitis malum bonum. Is. 5. 20. Ubi regnat affectio, perit omne judicium. Tanta enim odij perversitas in quibusdam mentibus regnat contra proximi sui bonum; ut illud abomi-

abominentur tanquam horridum malum : quod quidem omnino fieri non potest, nisi ex summa perversitate malitiæ, per quam homo pervertit suum sensum proprium ; ut meritò dignus fiat illâ maledictione divinâ, de qua Isaias : *Væ &c.* S. Bernardinus t. 1. s. 23.

Ex Patribus, & aliis.

Disce de rebus quibuslibet habere judicium rectum, & incorruptum. S. Chrysostomus in Ps. 44.

Tantum res quælibet diligitur, quanti æstimatur esse. S. Laurent. Just. opusc. de inter consl. c. 1.

Ex sola definitione rationis animæ movetur affectus : qui tunc commendatione efficitur dignus ; cùm innititur veritati ; & tanti quodlibet judicat, quanti est. Id. ib.

Quidam priùs judicant, & postea probant : ego, de potione, utrùm dulcis sit, an amara, ante gustum non judicabo. Sanct. Bernardus ep. 191.

Quemadmodum in speculis, quæ dextra sunt, sinistra ; & quæ sinistra, dextra, apparent : & navigantibus rates stare, littora ambulare, videntur : ità ijs, qui perversò sunt judiciò, mens vertigine titubat. Stengelius t. 2. jud. div. cap. 2.

Magnes ad clavem, & fusum, adhibitis, illam trahit. Lem-: *Id curat, quod pondus habet.* Borig.

TITULUS XXX.

JUDICIA TEMERARIA.

§. I.

Motiva vitandi.

Ex Veteri, & Novo.

Homo videt ea, quæ parent ; Dominus autem intuetur cor. 1. Reg. 16. 7. *Scrutans corda, & renes, Deus.* Ps. 7. 10. Nullus ergo homo æquissimi Judicis prævertat sibi assumere vices ; neque ante tempus judicet ; donec veniat Dominus. S. Basilius hic.

Feci judicium, & justitiam. Psalm. 118. 121. Facit judicium, quisquis judicat contra se ; & pravitates suas ante examen Domini justâ execratione condemnat. Sed nè hoc judicium adulatorium magis esse putares, quàm verum ; addidit, *& justitiam :* quoniam per justitiam nos judicamus, quando delictorum nostrorum vindices sumus. Cassiodorus hic.

Ante judicium interroga teipsum. Eccli. 18. 20. Alij legunt : *Ante judicium explora teipsum :* id est, antequam alios judices, teipsum scrutare : & ità neminem judicabis. Diez. Judicium temer.

Cùm sederit Filius hominis sedebitis & vos judicantes. Matth. 19. 28. Non citius. Pinna Eth. 135.

Vidit ibi hominem. Matth. 22. 11. Solus rex vidit hominem veste nuptiali non indutum ; ministri, & convivæ, non viderunt. Ad solum enim regem, seu Præsulem, pertinet, subditorum defectus aspicere, ut corrigant. Subditi suis actionibus, aut corrigendis, aut perficiendis, studeant. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 1. Obs. 6. Quia malos in conscientia intus intelligere, non omnium est ; ideò hunc malum solus Deus, terribilis, & rex magnus, invenit. S. Paschas. l. 10. in Matth. Unde per vestem nuptialem intelligunt Patres charitatem, bona opera, & vitam fidei Christianæ congruentem ; cujus inspectores esse non poterant servi, sed Rex ipse, Deus ipse.

Simile erit regnum cælorum decem Virginibus. Matth. 25. 1. Quare *erit* ? nunquid & modò simile non est ? simile quidem est & modò ; sed hæc similitudo nondum manifestè apparet. Nondum enim apparet, quæ virgines fatuæ sint, & quæ prudentes. Multæ enim exteriùs videntur esse prudentes, quæ interiùs fatuæ sunt.

Magna enim fatuitas est, jejunare, vigilare, carnem suam affligere ; & per hoc nullam aliam mercedem, nisi vanam gloriam expectare. Nolite ante tempus judicare. Ite ad venditores, ite ad adulatores, qui vilî pretiô laudis, & favoris, omnia bona vestra vobis surripuerunt : quoniam ideo cuncta agebatis, ut videremini ab eis. Eusеb. Emiss. in Natali Virginum.

De peccato quidem. Joan. 16. 9. Sanct. Bernardus in parvis 12. Spiritus S. arguit Mundum de peccato, quod dissimulat : de justitia, quam non ordinat : dum sibi, non Deo eam dat : de judicio, quod usurpat ; dum tam de se, quàm de alijs, temerè judicat. Apud Sylveira hic.

Ex Patribus, & aliis.

Quis homo judicat de homine ? temerarijs judiciis plena sunt omnia. De quo desperavimus, subitò convertitur, & fit optimus : de quo multùm præsumpsimus, subitò deficit, & fit pessimus. Nec timor noster certus est, nec amor noster certus est. Quid sit hodie ; quisque homo, vix novit ipse homo : tamen ut cunque ipse sit hodie ; quid autem cras ? nec ipse. S. Aug. lib. de pastor. c. 11.

Amicus prava quæque recta judicat ; contrà inimico, quæ recta sunt, ea videntur esse prava, atque distorta. S. Hier. ep. 61. ad Pamachium.

§. II.

Exempla temerè judicantium.

Deus! gratias ago tibi. Luc. 18.11. S. Dorotheus doctr. 6. neque ex hoc judicatus est à Domino, quòd purum à rapinis, injustitiâ, adulteriò affirmavit: neque quòd dixerit, *ut cæteri homines:* sed ob hoc, quia ad Publicanum conversus, neque, inquit, *velut hic Publicanus.* Tunc enim judicatus est, tunc actum est ejus væ. Judicavit enim ipsam personam, dispositionem mentis, &, ut breviter dicam, omnem ipsius vitam.

Percutiebat pectus suum. ib. 13. Suum, non alienum, non in alium refundens culpam, non causam, non occasionem, non suggestionem Sathanicam; sed seipsum criminans; qui, si nollet, nullô modô peccâsset. Simon Cass. l. 6. c. 25.

§. III.

Qualis tu es, tales alios judicas.

Num. I.

In genere de bonis, & malis.

NOn credent mihi, nec audient vocem meam; sed dicent: non apparuit tibi Dominus. Ex. 4. 1. Oleaster hic Annot. mor. cogitavi non semel penes me; unde hominis tanta diffidentia ad Deum suum? Cognovi ex eo esse, quòd, quales nos sumus erga DEUM, talem eum arbitramur erga nos: quia enim nos frequentissimè Deo promissa mentimur; arbitramur etiam Deum nobis promissa non servaturum.

Dixit Josue ad Moysen: ululatus pugnæ auditur in castris. qui respondit: non est clamor adhortantium ad pugnam; sed vocē cantantium ego audio Ex 32.17. 18. Strepitus ab utroque auditur; & alter pugnam judicat, alter cantilenam. Pro suo quisque genio suspicatus fuit. Quid strenuus Josue, nisi clamorem beldantium? quid suavissimus Moyses, nisi suaves modulos audiri putaret? Quasi impossibile credit innocens, aliquem reum esse. Insequitur Laban Jacob, arguens furti idolorum; cui ille Gen. 31. 32. *quòd autem furti me argueris, apud quemcunq; inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris.* Credit omnes innocentes, quia ipse innocens. Alvarez in Gen. 37. Illustr. 45.

Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum &c. Matth. 15. 2. Quoties Pharisæi accesserunt cum his nænijs? questi de ijs, quòd spicas colligant in Sabbatho; quòd non jejunent &c. Quàm sollicitam rationem habebant de vita aliorum, & non sui. Non est reperire, quòd Apostoli Pharisæorum vitam judicarent: erant enim virtute præditi; qui suæ potiùs, quàm alienæ, vitæ rationem habebant. Imò cùm aliquando illos Dominus interrogâsset: *quem dicunt homines esse Filium hominis?* Matth. 16. 13. scientes quod Pharisæi eum vocarent Samaritanum, & habentem dæmonium, noluerunt dicere. Illi vice versâ non advertebant cordium suorum depravationem; & condemnabant, quod in alijs peccatum erat. Diez f. 4. D. 3. Quadr.

De corde exeunt cogitationes. Matth. 15. 19. Judicij, quod de alijs facimus aqua, sapere terram cordis solet, per quam transit. Moyses Barcepha l. de parad. p. 1. c. 21. aquæ pro soli indole, per quod fluunt, dulciores, amariores, insulsiores, salsiores, evadunt. Simile quid dic, cùm vides hominum quidem tam candidos, ut de omni re judicent bene, & in partem meliorem cuncta interpretentur: alios verò tam malevolos; ut omnia suspecta habeant, & in sinistram vertant.

Metallum liquefactum figuram sumit à forma, cui infunditur. Unde ex forma cymbali non prodit pila; nec ex forma pilæ deducitur cymbalum: sic etiam quisque judicat, & sentit, de rebus, quas videt, & audit, secundum formam cordis sui. Cor sanctum, & charitate plenum, quidquid in se recipit, probitatis formam ei tribuit, & æqui, bonique, consulit: cor verò iniquum, & malitiâ plenum, quidquid in illud ingreditur, malitiâ implet, ac vitio vertit. Diez D. Quinqv.

Solis radij, fenestram penetrantes, assumunt eum colorem, quò vitrum infectum est: ità judicium cor mali pertransiens, quia cor ejus malô colore tinctum. Stella de cont. Mundi p. 1. cap. 14.

Num. II.

Boni benè judicant.

Ex Veteri.

Quòd autem furti me arguis; apud quemcunq; inveneris &c. Gen. 31. 32. Sed quomodo bonus pastor de ovibus tam sollicitus, nè deficerent in via. Gen. 33. 13. modò adeò crudelem profert mortis sententiam in familiam, filios, servos, & uxores: à quovis enim poterant esse sublata. Abulens. hîc: hoc dicebat Jacob ex magna confidentia innocentiæ suæ, & suorum; qui de se bene sciebat, quòd non furatus fuerit idola Laban; de suis autem id non credebat. Sylveira in Matth. 2.

Putr non comparet; & ego quò ibo? Gen. 37. 30. Josephum in cisterna non invenit Ruben; & tamen non suspicatur à fratribus occisum: quia ipse alienus ab occisione ejus, ut patet in textu. Alvarez Illustr. 71.

Rogate Dominum Deum vestrum, ut auferat &c. Ex. 10. 17. *Egressus Moyses de conspectu Pharaonis oravit Dominum.* Sed cur sapientissimus Moyses verbis mendacibus credit? Card. Nicolaus Cusan: Spiritus veræ Moysis, tantis Pharaonis mendacijs expertus, mendacem non reputat hominem. Sylveira in Matth.

Josue, citò credidit c. 9. 9. 15. adeò sancta erat illis temporibus fides, ut fallere aliquos posse non crederetur. Quis hoc reprehendat in sanctis, qui cæteros de suo affectu æstimant? & quia ipsis amica est veritas, mentiri neminem qui-

tant;

tant; fallere quid sit, ignorant; libenter credunt, quod ipsi sunt; nec possunt suspectum habere, quod non sunt. S. Ambr. offic. 3. c. 20. apud Fernandium in Gen 3. Sect. 12.

Ex Novo.

Ubi est, qui natus est &c. Matth. 2. 2. quærunt tres Reges Jerosolymam venientes: putantes, quòd in illa urbe de nulla alia re sermo haberetur quàm de eo, quem investigabant. Stella de amore Dei Medit. 75. Civitatem ingressi, fervidô animô, disertâ linguâ, sinè timore, de rege mirè nato incipiunt percunctari: non autumantes displicere regentibus, & habitantibus civibus; sed congaudentes cum eis, quos de mirè nato gaudere putabant, tanquam de glorioso Domino, qui regnum Israel restitueret, & eriperet à tyrannide Romanorum. Simon Cass. l. 1. c. 12.

Qui cùm audissent regem, abierunt. Matth. 2. 9. Non interrogârunt, quali Herodes esset ingeniô; an sub illius varijs interrogationibus aliquod perfidæ fraudis venenum lateret. Theophyl. ipsi, cùm dolô carerent, putabant, & illum absque dolô loqui.

Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. Matth 4. 19. *at illi continuò &c.* Cur tam facilè credunt, quòd piscari homines possint? S. Chrysost. ex illis ipsis, quibus capti erant, verbis, facilè crediderunt, alios quoque per eadem à se capiendos. Pro more humilium alios ex se æstimabant: putabantque, neminem posse esse tam durô animô, qui non crederet verbis, quibus ipsi permoti fuerant: nec enim sibi tantum arrogabant, ut vel suspicarentur, sibi gratiæ aliquod privilegium speciale præ reliquis concessum. Didacus Niss. D. 10. Pent. §. 4.

Quòd facis, fac citiùs. Joan. 13. 27. Christus D. in cœna tòt indicia dedit proditoris; nullus tamen de Juda tale quid suspicatus fuit. Non aliud putârunt, quàm quòd Judas, qui loculos habebat, jussus sit emere, quæ ad diem festum opùs erant, aut egenis aliquid dare. Sanct. Laurent. Just. de triumph. ag. c. 5. innocentes Apostoli cùm essent, & sancti; nil mali de proditore ausi sunt cogitare: quod nefas à se alienum non ignorabant, hoc condiscipulo adscribere verebantur. Didacus Niss. Pol. cœl. p. 1. l. 7. c. 8.

Hæsitantes, de quo diceret. Joan. 13. 22. id est, quem Discipulorum notaret dicendo, *unus vestrum*: quilibet enim eorum, præter Judam, fuit sibi conscius de bono affectu erga Magistrum, & quod nihil tale proponeret, idem quoque de Discipulis æstimavit Veruntamen certi de veritate verborum Christi, & quòd magna esset fragilitas infirmitatis humanæ, putabant sic futurum: sed dubitabant, per quem? Imò, secundùm Hieronymum, quilibet eorum timuit sibimetipsi. Dionysius Carth. hic.

Si tu sustulisti eum dicito mihi. Joan. 20. 15. Cùm Magdalena Dominum in sepulchro quæreret, ipsi Redemptori eum non noscens, dixit: *si tu &c.* Quia is, qui amat, putat omnes de eadem re, quam tractat, tractare; & quod quærit, quærere. Stella de amore Dei Medit. 75.

Cujus mandum est cor, is omnes homines mundos existimat. B. Isaias Abb. or. 10.

Num. III.

Mali malè judicant.

Ex Veteri.

Omnis, qui invenerit me, occidet me. Gen. 4. 14. *Omnis ait*: quô verbô etiam patrem, & matrem, includit: nam qualis ipse erat, tales omnes rebatur. Didacus Niss. D. 5. Quadr. §. 4.

Jura mihi in Domino, nè deleas semen meum &c. 1. Reg. 24. 22. Quomodo sic dubitat de David clementia? cùm tanta habeat testimonia. Quia, ipse crudelis erat: ex sua malevolentia Davidis animum judicabat. Sylveira in Matth. 11. c. 22. q. 13.

Nunquid vox hæc tua fili mi David? 1. Reg. 24. 17. Davidne ille es, quem loquentem audio? non satis mihi persuadeo, te esse illum, qui me nunc tam blandè compellaris, & vindictam promptam prætermiseris. Cur de hoc dubitavit? quia ipse erat vindictæ appetens, & durus; ità omnes sui similes putabat Didacus Niss. D. 5. Quadr. §. 4.

Aman, cùm esset superbus, quòd à Mardochæo non adoraretur, superbiæ adscripsit. Esth. 3. 5.

Quare persequimini me sicut Deus? Job. 19. 22. Ità enim arguebant eum in sua miseria, acsi ipsi nihil more Dei de infirmitate haberent. Sylveira in Matth. 4. q. 20.

Omne sublime videt. Job. 21. 25. seu ùt legit Theodotion, *omnem superbum intuebitur* (diabolus) Quod clariùs explicat paraphrasis Nicetæ: omne sublime intuebitur: totus enim superbia est, nihil humili mente pertractat. Cùm diabolus sit superbissimus, quidquid ei mente objicitur, superbum, & elatum, apparet. Sylveira in Matth. 2. c. 8.

Posuerunt signa sua signa, & non cognoverunt. Ps. 73. 4. Gilbertus s. 14. in Cant. Signa sua seipsos in signum ponunt; cùm ex suæ pravitatis regula alios metiuntur. *Signa*, inquit, quasi dicat: signa tantùm, & non veritatem; signa non certitudinis, sed suspicionis. Ramirez in ep. 2. ad Smyrn.

In via stultus ambulans, cùm ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat. Eccl. 10. 3. Nero, quòd impudicis amoribus teneretur, omnes ijsdem teneri putabat; & neminem dari posse, qui concupiscentiam refrænaret. Besseus D. 1. Pent.

Ex Novo.

Tunc Herodes videns, quoniam illusus esset à magis. Matth. 2. 16. Albertus M. quia hic Herodes illusor fuit; ideo omne, quòd ad votum malitiæ suæ non obtemperavit, illusionem reputavit.

Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Matth. 4. 6. Sicut diabolus concupiscentia vanæ gloriæ ipse ruit, de cœlo, (nam cùm esset Angelus, volens se ostendere Deum, perdidit & illud, quod erat; dum voluit appetere, quod non erat) sic putavit & Christum concupiscentiâ vanæ gloriæ ferri. Nam sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui ipse est bonus; sic difficilè aliquem suspicatur bonum, qui ipse est malus. Sylveira hîc q. 26.

Nititur eos, quos tentat, ad excelsa ducere, & in altum elevare: ut, sicut ipse elevatus cecidit, sic & alios exaltando ruere faciat. Eusеb. Emiss. hîc.

Venisti ante tempus torquere nos. Matth. 8. 29. Qualis es, tales judicas alios: qui intempestivam hominum perditionem moliebantur, dum adhuc vivos sepulchris claudebant; jam præmaturô Domini adventu tenebrarum regnum perdendum suspicabant. Baeza t. 2. l. 7. c. 2. §. 8.

Video homines velut arbores ambulantes. Marci 8. 24. Non videbat proprium, sed commutatum; non in re visâ, sed in suis oculis maculatis. Falsi rerum æstimatores de alijs extra se judicant; prout intus dictat concepta nequitia: & tales arbitrantur, quales ipsi depravati persistunt; & ipsi ad bona insensibiles, sic alios esse decernunt. Non erant arbores homines, quos videbat. Simon Cass. l. 5. c. 26.

Pater Abraham! Luc. 16. 24. Cur sermonem potiùs dirigit ad Abraham, quàm ad Lazarum? Theophylactus: confundebatur forsitan; existimans Lazarum vindictæ avidum: ex suis causis judicabat illum.

Non, Pater Abraham. ib. 30. Cur dives hæc dicit? quia ipse Prophetas nullô fructu audiebat: quæ enim ab ijs prodita existabant, propalam contempserat, fabularúmque loco habuerat. Ex qua re conjecturam faciebat; suos ità fratres comparatos esse. Titus Bostrensis hîc.

Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam. ib. A viro liberalissimo unam guttam solùm petit. S. Aug. petit guttam, qui negaverat micam. Cùm ipse tam sordidus fuerit, ut nè micam quidem panis etiam enixè obsecranti mendico dare voluerit; putabat Abraham, & Lazarum, similes sui fore. Didacus Niss. D. 5. Quadr. §. 4.

Obtulit eis pecuniam. Act. 8. 18. Cur audet Simon offerre pecuniam pro emendis divinis donis? Ambitio valde cœca: cumque ipse esset valde ambitiosus; alios tales judicat, Sylveira hîc.

In quo judicas alterum, teipsum condemnas: eadem enim agis, qua judicas. Rom. 2. 1.

Ex Patribus.

Nemo immundus mundus videri potest. Tertull. l. de idolol.

Hoc proclivius homo suspicatur in alio, quod sentit in seipso. Sanct. Augustinus in Psalm. 118.

Ad vitium impulsu difficilis natura, tarda est ad malum de alio suspicandum. S. Greg. Naz. Or. 17.

Qui ad vitium minimè proclivis est, is nec facilè ad malum de alio suspicandum movetur. Id. or. 31.

Titulus XXXI.

JURAMENTUM.

Motiva vitandi.

Surgentes manè juraverunt sibi. Gen. 26. 31. Isaac, dum à rege Abimelech ad juramentum adigitur, noctem solidam transigit; nec jurat, nisi manè. Cur non vesperi? invitus, credo, ad juramentum adigitur; & proinde cunctatur. Putat Abulensis q. 4. post cibos decoctos à prima luce jurâsse Isaacum; ut jurarent ex maturo consilio, & non ex impetu hilaritatis. Juratur plerúmque inter patinas, quod non licet: Malum ut caveret Isaac, noctem precibus egit integram. Velloso in Judith. 1. Paræn. 18.

Juravi, & statui. Ps. 118. 106. De lege servanda jurat. Sed quid præmittit? *lucerna pedibus meis verbum tuum.* Sanct. Ambros. s. 14. hîc: lux tibi præeat, si jurare disponis. Id. ibid.

Non jurare omnino. Matth. 5. 34. Pejerare omnino impossibile sit ei, qui jurare non novit. Magis impletur lex, perampliùs abundat justitia; si à juratione desistitur, ne perjurium subsequatur, quàm si juretur; cùm possit sequi perjurium. Tutiùs est causam non præstare peccatis, quàm præstitâ remanere insontem. Simon. Cassian. l. 10. c. 21.

Iterum negavit cum juramento. Matth. 26. 72. Nec tamen fidem impetrat; nam rerum urgetur: *verè tu ex illis es.* Minùs creditur hominibus, qui juranti frequentiùs. Sanct. Basilius in Psalm. 14. turpe est, sese, ut fide indignum accusare, & ad juramentum confugere. Velloso in Judith 1. Paræn. 18.

Hunc

Hunc ex animo morbum (jurandi) pellamus, ex foro ſubmoveamus; ex venalibus tabernis, & reliquis officinis; & major nobis erit quæſtus. Nè cogitetis, vos per divinarum Legum prævaricationem vitæ neceſſaria comparare. At inquies: non credit; nisi mille juravero Sacramenta, non credit. Tu es horum cauſa, qui facilè juras: quoniam ſi id non faceres, ſed omnibus conſtaret, quòd non jures: mihi crede dicenti, quòd his, qui mille devorant juramenta, majorem ipſe fidem ſolô natu invenies. Sanct. Chryſoſt. hom. 26. ad pop. apud Drexelium Orb. Phaet. c. 30. §. 32.

Ulyſſipone An. 1584. catecheſis in publica platea docebatur. In hac adeò profecit puer; ut, cùm hominem adultum procariùs jurantem audiret; in genua procubuerit, & ſummis precibus obſecrârit, non ità juraret: neque enim tam leve, quàm putaretur, eſſe peccatum. Erubuit reus ad has preces. Et, quî vocaris? inquit, qui tui ſunt parentes? tacuit puer, & abijt. Non tu, ait vir ille, puer es, ſed Angelus Dei: emendabo me. Drexelius in orb. Phaet. cap. 30. §. 3.

An. 1593. Divione pædagogus ſchedam à ſuo diſcipulo ſcriptam reperit, legitque ignarus peccata ſcripta; inter cœtera & hoc perſcriptum erat: pædagogum meum temerè jurantem non correxi. Ea res ſic hominem movit, ut omnem jurandi conſuetudinem generosè in ſe expunxerit. Id. ib. §. 3.

Anno 1554. teſte hiſt. Soc. JEſu tomo 1. l. 14. n. 72. ad tollendum præceps, & inutile jusjurandum, multæ totô Catalauniæ principatu inſtitutæ ſunt Sodalitates, ſub Auguſtiſſimi Nominis JESU tutela. In has adſcribebantur eâ lege ſodales, ut, certâ ſibi irrogatâ mulctâ, à temeraria jurandi conſuetudine temperarent. Succeſſu optatiſſimô ſalutare hoc inventum latè propagatum eſt. Itaque octo ipſos Cataluniæ Epiſcopatus nominis JESU Sodalitia in ſuas Leges traxerunt.

Titulus XXXII.

JUSTITIA.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Quòd ſi hoſtia pacificorum &c. Levit. 3. 1. In hac hoſtia ſuam habebat partem Deus, offerens, & Sacerdos. Et ſic hæc hoſtia ſingulos pacificabat, id eſt, ſingulis, quod ſuum erat, reddebat. Hugo Card. hîc.

Tria ſunt difficilia &c. Prov. 30. 18. per quadruplicem hanc viam accipe quadrigam virtutum; quâ trahimur ad felicitatem æternam. Scilicet per viam aquilæ in cœlo, ſignificatur prudentia; utpote quæ mirâ polleb oculorum, ad videndum, & prævidendum acie. Per viam navis in mari, fortitudo; quâ contra fluctus, & procellas, tentationum Mundi hujus fortiter incedimus. Per viam viri in adoleſcentia, temperantia; quâ adoleſcentiæ æſtus, & cupiditates, moderamur. Per viam colubri in petra, juſtitia; quæ cuique ſuum tribuit: ſicut coluber repens per petram nihil illi adimit. Corn. hîc.

Maria accepit libram unguenti &c. Joan. 12 3. Quæcunque anima fidelis vis eſſe, cum Maria unge pedes Domini pretioſô unguentô. Unguentum illud juſtitia fuit; ideo libra fuit. S. Aug. tr. 50. in Joan.

Quòd autem juſtitia lilium ſit, recordamini de Scriptura: quia juſtus germinavit ſicut lilium. S. Bernardus ſ. 70. in Cant.

Juſtitia ſimilis ferro propter duritiem, quod omnia metalla domat. Pſ. 2. 9. *reges eos in virga ferrea.* 2. propter multiplicem utilitatem: nam uſus ferri magis eſt uſui, & neceſſarius, quàm uſus auri; licèt aurum magis ab avaris diligatur: nam ſinè ferrô Reſp. non ſervatur ſecurè, non ab hoſte defenditur. Ferrô defenditur innocentia; tuta ſunt regna, & reprimitur malorum ſuperbia. Sinè ferrô nullum ferè inchoactum opus perficitur, nullum ædificium erigitur, agricultura non exercetur. Omnia hæc magis competunt Juſtitiæ. Geminiani l. 2. c. 18.

Cytharædus omnes chordas, tam altas, quàm imas; parvas, & magnas, tangit, quando tangendæ ſunt. Et Cantor debet vocem ſuam ducere juxta exigentiam Notarum. Broymard. Juſtitiæ æquitas.

Lux. Lem: *Rectâ diffunditur.* Vel: *Reſpicit æquè.* Picinelli.

§. II.

Juſtitiam ama, & exerce.

Juſtitiâ indutus ſum - oculus fui cæco. Job. 29. 14. 15. Cur miſericordiam in inopes memorans, ſeipſum juſtitiâ rediantem commendat? Radulphus hîc apud Godefridum. B. Job opera ſua enarraturus, quæ miſericorditer indigentibus impenderat, præmiſit, dicens: *juſtitiâ indutus ſum.* Ille quippe bene agit, qui ſcit priùs ſervare, quæ juſta; ut collatus in proximos vivus miſericordiæ de juſtitiæ fonte ducatur. Nam multi proximis quaſi opera miſericordiæ impendant; ſed injuſtitiæ facta non deſerunt.

Sacrificate Sacrificium Juſtitiæ, & ſperate in Domino. Pſalm. 4. 6. En quomodo populo Juſtitia adminiſtranda. Vobis tribunal idem ſit, quod Levitis altare: ſententiam, ùt victinam, honorate. Eâ curâ, quî verba ſacroſancta pronuntiatis in conſecratione, in qua omiſſâ per incuriam ſyllaba Sacerdotem facit divinæ Majeſtatis reum. Tunc Juſtitia ſacrificium erit, dum, ad aram tribunalis veſtri, mactabitis in hoſtiam, perſonarum acceptionem, principum promiſſa, ſpei jacturam, amicorum rationem. Oliva t. 1. c. 5.

Juſti-

Justitia, & pax, osculatæ sunt. Psal. 84. 11. Sanct. Augustinus hìc : fac justitiam ; & habebis pacem ; ut osculentur se justitia, & pax. Si non amoveris justitiam ; pacem non habebis. -- Si amicam pacis non amaveris ; non te amabit : ipsa pax nec veniet ad te. Tu, quare litigas cum justitia ? ecce Justitia dicit tibi : nè fureris ; & non audis : nè adultereris ; & non vis audire. Inimicus es amicæ meæ, dicit tibi pax ; quid me quæris ? amica sum justitiæ : quemcunq; invenio inimicum animæ meæ, non ad eum accedo. Apud Sylveiram in Apoc.

Suscitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris. Dan. 13. 45. Nota: nunquam Daniel dicitur puer, nisi modò. Necdum explicat somnium Nabuchodonosor, aut inter leones mittitur ; sed modò veritatem, & justitiam, defendens. Ut Spiritus Sanctus doceat, quòd contra totum populum unus puer sufficiens sit, ad justitiam, veritatemque, defendendam. Sylveira in act. 4. v. 13.

In Episcopatu Colonienſi, oppidô imperiali, quod Dousburg dicitur ; vidua quædam cerevisiam braxare, ac vendere, solebat. Die quâdam cùm civitas casu fuisset incensa, & incendium domui ejus appropinquaret ; illa non habens spem in auxilio humano, ad divinum confugit : nam omnia vasa, quibus cerevisiam emptoribus mensurare solebat, ad ostium domûs contra flammas ponens sic oravit : Domine Deus, juste, & misericors : si unquam aliquem hominem his mensuris decepi, volo, ut domus hæc comburatur : si autem feci, quod rectum est in oculis tuis ; precor justitiam tuam, ut in hac hora respicias misericorditer necessitatem meam, & mihi, meæque supellectili, parcere digneris. Et ecce, flammas omnia in circuitu devorantes à domo ejus Deus compescuit. Stengel. Jud. div. t. 2. c. 3. ex Cæsario l. 10 c. 31.

§. III.

Justitiam junge misericordiæ.

Cum; tuleris de sanguine, qui est super altare, & de oleo unctionis ; asperges Aaron, & vestes ejus, filios, & vestimenta eorum. Ex. 29. 21. Oleaster : unguntur Oleô, & sanguine ; ut sciant oleum misericordiæ cum rigore Sanguinis temperare.

Leones, & boves. 3. Reg. 7. 29. Inter cœtera templi ornamenta leones, & boves ; permixta ferocitas leonis, in mansuetudine Bovis. V. Beda : Sanctorum mentes habent cum leonibus boves, quando invectionem correctionis cum spiritu mansuetudinis exhibent. Sylveira in Apoc. 4.

Ponam in mari manum ejus, & in fluminibus dexteram ejus. Psalm. 88. 26. ait de Salomone. Cur sic divisæ manus ? aqua maris salsa, fluminis dulcis : misericordia habeat priores partes. *Dulcis, & rectus Dominus.* Idem. ibid.

Beati, qui esuriunt, & sitiunt, justitiam. Mox sequitur : *beati misericordes.* Matth. 5. 6. Guaricus s. de OO. SS. nè zelus immoderatior in vitium feratur, sequitur misericordiâ, quâ temperetur.

Similis erat aspectui lapidis jaspidis, & sardinis. Apoc. 4. 3. Viegas, Pererius : jaspide virente significatur DEI misericordia, sarde rubente justitia. His optimè gubernatio omnis fulcitur. Sylveira hìc.

Virtutes, si separatæ fuerint dilabuntur. Æquitas sinè bonitate, sævitia est ; & justitia sinè pietate, crudelitas. Sanct. Chrysol. s. 145.

Justitia sinè misericordiâ, est cœcus furor ; & est ùt cœcus sagittarius occidens hominem, cùm debeat occidere vitium. S. Thom. Aquin. op. 38. de erud. principum. c. 15.

Vide Tit. Virtutes Cardinales.

§. IV.

Justitia justificans.

Sic decet nos implere omnem justitiam. Matth. 3. 15. Omnis justitia est, ubi nihil mali admittitur, boni demitur nihil. Simon Cass. l. 15. de just. Chr. c. 1.

Omnis justitia humana injustitia esse convincitur, si districtè judicetur. S. Gregor. mor. l. 9. c. 11.

Bona vinea justi, imò bona vinea justus ; cui virtus vitis, cui actio palmes, cui vinum testimonium conscientiæ, cui lingua torcular expressionis. S. Bernardus s. 63. in Cant.

Justitiam perfectè diligere est, jam justum esse : sapientiam, & multùm amare potes, & ipsâ carere potes. Richard. à S. Vict. lib. de Benjamin c. 2.

Quamvis sit DEUS omnium, per creationem, & gubernationem ; specialiter tamen esse DEUS dicitur justorum tripliciter 1. quidem secundùm specialem curam, quam de eis gerit. Psalm. 33. 16. *oculi Domini super justos.* 2. per specialem cultum. Ex. 15. 2. *iste Deus meus, & glorificabo eum.* 3. quia eorum præmium. Gen. 15. 1. *ego merces tua magna nimis.* S. Thom. Aquin. in c. 1. Rom. Lect. 5.

§. V.

Justitia Pharisaica.

Nisi abundaverit justitia vestra &c. Matth. 5. 20. Quænam est justitia Pharisæorum ? & cur insufficiens ad regnum cœlorum ? quia tota in apparentia hominum. Nam primò, ùt docent Augustinus, Isidorus Pelus. Euthymius, Abulensis, docebant, & non faciebant Matth. 23. 3. Secundò justitia Pharisæorum tota erat in exteriori : putabant enim, actus externos occidendi, adulterandi, esse peccata ; non verò desideria, & concupiscentias. Tertiò in afflictione corporis, non in observatione mandatorum. Sylveira hìc q. 1.

Justitia Scribarum, & Pharisæorum est, dicere, & non facere : ac per hoc Christus voluit justitiam nostram esse abundantem super illorum justitiam, dicere, & facere. S. Augustinus l. de fide, & opere c. 26.

Pharisæi, & Scribæ, licèt Sanctissimi vulgò haberentur ; tamen à vera justitia multùm aberrabant. 1. quia magis externas actiones, quàm internas affectiones, domabant : satagebant enim coram hominibus apparere Legis observatores, & justi. 2. quia Legis literam pravâ explicatione pervertebant. 3. quia justitiam suam magis in cæremonijs, ac præsertim crebris lotionibus, quàm in vero sanctitatis studio, collocabant. Corn. in Matth. 5.

Vide Interiora.

Titulus XXXIII.

JUVENTUS.

§. I.

Symbola.

Manè astabo. Ps. 5. 5. Manè vitæ humanæ : & sic Juventus dicitur *manè*. Sanct. Thom. Aqu. hìc.

Manè semina semen tuum. Eccl. 11. 6. hoc est, in tempore Juventutis : quia *bonum est viro &c.* S. Bonavent. hìc.

Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps. Eccl. 30. 8. Hieroglyphicum Juvenis, & Juventutis, ejusque effrænis concupiscentiæ, & temeritatis, est hoc. Pingitur adolescens equo indomito insidens, à quo in omnes partes raptatur. Huic occurrit quidam quærens, quò tam præceps abeat ? respondet eques equum demonstrans : quò isti lubet. Quò scilicet concupiscentia rapit. Cornelius hìc.

Venient ab Oriente, & Occidente. Luc. 13. 29. Ab Oriente Juventutis, ab Occidente Senectutis. Sanct. Vincent. Ferr. s. 5. in Epiph.

§. II.

In Juventute præclari sapientiâ, & rectitudine, prælati seniori-bus.

Fuit autem Abel pastor ovium, & Cain agricola. Gen. 4. 2. Cur priùs junioris meminit ? S. Ambrosius l. de Abel & Cain c. 3. quia, etsi tempore junior, virtute præstantior est : innocentia enim tempore posterior est, quàm malitia : sed meritorum nobilitate antiquior.

Joseph cùm sedecim esset annorum, pascebat gregem. Gen. 37. 2. In ovium cura veri Pastoris, & Prælati, munus adumbrâsse Josephum innuit Hugo. Alvarez Illustr. 20.

Puer autem Samuel. 1. Reg. 3. 1. Philo in antiqu. Biblicis putat fuisse octo annorum ; probabiliùs duodecim juxta Suidam, Cedrenum, Zonaram. Dicitur Samuel puer : ut ostendatur ; Deum non curare discrimen ætatis, sed probitatis ; cùm ad Pontificem, ad Judicem totius Israel, severiùs, quàm antea, arguendum, non virum annis gravem, sed puerum legavit. Theodoretus q. 12. ad arguendum Pontificem, qui senuerat, adolescentulus dignus est habitus, cui Deus appareret. Eam ætatem antiquæ prætulit Deus, docens ; quantùm canitie est melior Juventus ornata virtute. Mendoza hìc.

Adhuc reliquus est parvulus. - Surge, unge eum : ipse est enim. 1. Reg. 16. 11. Imperfectus quidem David per adolescentiæ tempus ; ad summam tamen divini cultùs arcem evectus est. Cujus mores Deus vel in medio grege admiratus regijs ornat sceptris. S. Basilius Seleuc. or. 14.

Noli dicere, puer sum : quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis. Jerem. 1. 7. Sanct. Ambros. in Ps. 36. juvenem non putavit, quem aptum propheticæ gratiæ judicabat. S. Chrysost. in c. 3. Is. contingit juvenes cordatos esse, ac prudentes : contrà videre licet ; qui unà cum stoliditate, ac delicijs, consenuerint : nam & Timotheus juvenis erat ; is tamen Ecclesias innumeris, qui senio incanuerant, sapientiùs moderatus est.

Suscitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri &c. Dan. 13. 45. S. Ambr. s. 2. in Ps. 118. Daniel, cùm puer esset, accepit spiritum ; quò dignus senectutis primitijs haberetur ; ut redargueret senes : ipse non senior longævitate, sed gratiâ. Cui competit Davidicum illud Ps. 118. 100. *Super senes intellexi.* S. Ephrem. s. 5. de timore Domini : expers timoris Domini securitas cogitationem puerilem parit : & timor Domini etiam juvenes senes reddit. S. Ignatius M. ep. 3. ad Magnesianos : Daniel sapientissimus duodecim annorum effectus, Spiritu Sanct. re-

pletus est; & illos seniores, canitiem vanam habentes, calumniatores, & alienæ pulchritudinis appetitores esse manifestavit. - Salomon quidem duodecimô annô ætatis suæ regnare incipiens, arduam, & interpretabilem mulierum pro parvulis quæstionem terribili judiciô dissolvit. Isaias verò octoannorum existens aras, & monumenta, subvertere cœpit, lucos excidere, templa dejicere, Domino consecrare. Propter quod non est contemnenda juventus, cùm Deo adjacuerit, atque adhæserit.

Alius Discipulus præcucurrit citiùs Petro. Joan. 20. 4. Cum ad sepulchrum citiùs Discipulus junior corpore advenisset, in monumentum tamen prior non intravit. Sæpe novitia virtus cum professa contendit: & quanquam videatur novitate fervention; professa verò experientiâ solet esse perfectior. Simon Cass. l. 13. c. 14.

Nemo adolescentiam tuam contemnat. 1. Tim. 4. 12. Timotheus, quantùm ad ætatem pertinet, juvenis erat: quantùm ad mores, & conversationem; senior, & gravis. Quem ideo sic monet, ut profectus ejus per omnia exemplum esset bonorum operum: ut in adolescente mirabilis videretur, & gravis disciplina: ut actus ejus excusarent ætatem; & non quasi juvenis, sed quasi senior haberetur: & erubescerent majores natu, nisi se exhibuissent, juxta formam hujus, conversatione, & moribus graves; juvenes verò coævum suum haberent Magistrum. Mirabilis adolescens sanctissimus Timotheus! cujus exemplô indisciplinata coercenda Juventus est, & seniorum irreverentia punienda. S. Ambros. hic. Pomum, quod ante alia matureścit, gratius est, & pretiosius. De Bœtio sic Ennodius: quem in puerilibus annis, sinè ætatis præjudiciô, industria fecit antiquiorem. Vix major vigesimô annô S. Thom. Aqu. orbem sapientiæ radijs illustravit. Alvarez, Illustr. 37.

Senior est, qui portat imaginem terreni hominis; junior, qui cœlestis. Sic ergo licet quilibet, quantùm ad ætatem pertinet corporis, annosâ vetustate decrepitus; junior erit apud Deum, perceptâ gratiæ novitate conversus. Sed iste junior gratiæ filius, homo novus, cantator novi Cantici, hæres Testamenti novi: iste junior non Cain, sed Abel; non Israël, sed Isaac; non Esau, sed Israël; non Manasses, sed Ephraim; non Heli, sed Samuel; non Saul, sed David. S. Aug. in Ps. 118. 9.

Hominum ingenia non sunt, ut vina probantur, ab antiquitate, sed à sanctitate. S. Hier. ep. 104. ad Desiderium, quæ est præfatio in Pentateuchum.

Præcedenti Sæculô fertur in India à Lusitanis visus ter centum quadraginta annorum; quique ter ad juventutem, Maffæô nostrô teste, redijt. Doultreman de amore l. 1. c. 1. Sect. 3.

§. III.

Juventutem Deo impende.

Tempus faciendi Domine. Ps. 118. 126. Tempus adolescentiæ, tempus est faciendi. Tempus est fugiendi; quô te Mundus amœnus insequitur: tempus est resistendi; quô te mala occupare concertant: tempus est abstinendi; quô in te furibundus est sanguis: tempus est prudentiæ; cùm prudentissimus inimicus tendicula parat: tempus est orandi; cùm lingua non errat; cùm genua flectere, ate; viriliter engere, potes. Hæc omnia senectutem effugiunt. Simon Cass. l. 8. c. 40.

Invidet antiquus hostis adolescentiæ hominum; quam affectat maculare delictis: novit enim, quod scribitur: *Adolescens juxta viam suam.* Prov. 22. 6. Id. ib.

Da labores Juventutis tuæ Christo; & in senectute gaudebis super pacatissimæ quietis opibus. Joan. Climacus de inanis vitæ fuga gradu 1.

Titu-

L.

Titulus I.

LABOR.

§. I.

Symbola.

NUmerus sextus videtur esse operis, ac laboris; septimus verò repausationis. Origenes tr. 6. in Matth.

Cœlum in continuo motu. Lem: *Indefessus agendo.* Picinelli.

Gallina. Lem: *Præbet industria victum.* Prov. 10. 4. *manus fortium divitias parat.* Idem.

Avis in nido ex spinis. Lem: *In labore requies.* Masenius.

§. II.

Labore parta sunt chara.

Ex Veteri, & Novo.

PRæcide tibi duas tabulas lapideas instar priorum &c. Ex. 34. 1. Cur non etiam secundas tabulas præparat Deus, & digitô suô scribit; ùt in prioribus factum? cur totum Moysi committitur? Moyses priores gratis, & sinè labore, comparatas fregit: volebat autem Deus posteriores in populo perdurare. Sylveira in Matth. 13.

In mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones &c. Num. 11. 5. Mirùm, quòd Israelitæ peterent cucumeres, & pepones; cùm Angelorum escam haberent, *omne delectamentum in se habentem.* Sap. 16. 20. Si enim manna dabat saporem cucumerum &c. quomodo in nausea est, & olera Ægypti in desiderio? De manna ait Sapientia: *præstitisti illis sine labore.* Allia, cæpæ &c. cum labore habebantur: necesse enim, ut proveniant, terram fodere, serere, irrigare.

Tale est hominum ingenium; manna, licèt Angelorum esca, sinè labore datum, spernitur. &c. Sylveira in Matth. 13. c. 29. Levissimum quidem deputant cibum, si pondus, atque duritiam, contingat deesse laborum. Petrus Dam. l. 1. ep. 15.

Rex Salomon adamavit mulieres alienigenas multas. 3. Reg. 11. 1. Sicut modò multi domini ex Gallia, Italia, Belgio, sponsas quærunt. Pineda l. 7. c. 6. n. 3. de rebus Salomonis: mirùm, quòd inter hos fœminarum greges nulla mentio Israeliticarum fiat: quia scilicet non placent, quæcunque facilè obtinentur. Seneca de benefic. lib. 3. cap. 4. novis cupiditatibus occupati, non quid habeamus, sed quid petamus; non in id, quod est; sed in id, quod expedimus, intenti: quod enim domi est, leve est. Didacus Niss. D. 1. Pasch.

Delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum; & deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Prov. 8. 30. 31. Ipse Deus majorem suavitatem in ijs rebus invenit, in quibus plus laboris. Itaque visa est incarnata Sapientia coram æterno Patre oblectari creaturarum suarum specie; sic tamen, ut singularem ex hominum consuetudine caperet voluptatem. Hugo Card. potiùs sunt ei deliciæ in filijs hominum, quàm in Angelis, vel in alijs creaturis à se conditis: quia de ijs, quæ aucupiô vel venatione, capiuntur, fiunt deliciæ; non autem de domesticis: Angeli autem ad domesticas res pertinent; homines verò venatione prædicationis, & aucupiô crucis, cepit. Didacus Niss. D. 1. Quadr. §. 1.

Tenui eum, nec dimittam. Cant. 3. 4. Erigit animum, vires cogit; ne bonum, quô fruitur, manibus elabatur; quod facilè contingat, nisi caveat. Sed cur tam tenax in suo voto est? Laboraverat multùm in Dilecto quærendo, somnô excusô urbem oberrârat. S. Greg. Naz. orat. 36. fit enim ferè, ut, quod non sinè labore partum est, arctiùs teneatur. Velloso in Judith. 7. Paræn. 8.

Thesauro abscondito. Matth. 13. 44. Cur thesaurus hic absconditur? quia dulciora, quæ parta labore. Sylveira hic. q. 1.

Ex Patribus, & aliis.

Quæ labore quæsita sunt, hæc & jucundè percipiuntur, & diligentissimè conservantur: nam quorum facilis habetur adeptio, eorum sinè dubiô fastidiosa possessio est. Sanct. Basilius hexam. l. 3.

Quod aliquis celeriter, facileque, adeptus est; id nè retinere quidem magnopere curat. S. Greg. Naz. ad Nemesium.

Contemnitur revera, quæ sunt in promptu, possessio; sed quæ labore parta possidentur, eà verò jucundissima sunt. Theodoretus Prologo in Ezech.

§. III.

Laboris varia motiva.

Ex Veteri.

TRansibis ad montem, & succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia, & poteris ultrà procedere. Jos. 17. 17. 18. Mons sylvosus industriâ potest domari, ut commodus fiat habitationi. Naxera hic §. 30.

Erant inter ascensus, per quos nitebatur Jonathas transire ad stationem Philisthinorum eminentes petræ &c. Ascendit Jonathas manibus, & pedibus, reptans. 1. Reg. 14. 4. 13.

Homo nascitur ad laborem. Job. 5. 7. Lucifer. quæsivit hic requiem; & ideo miser cecidit, ut in æternum laboret, ac doleat. Hugo Card. in Gen. c. 1.

Quò laborat sub sole. Eccl. 1. 3. Significat, solem esse laboris moderatorem; dum Oriens excitat homines ad laborem, Occidens ad quietem: dum operantibus lucem, & quasi facem præfert; dum eos assiduò suò, & velocissimò, motu, ad motum, & laborem, stimulat: sol enim singulis horis conficit unum millionem, & centum quadraginta millia milliarum. Hinc illud Ps. 103. 22. *ortus est sol &c. exibit homo ad opus suum, & operationem suam, usq; ad vesperum.* Sol ergo est laboris index, Symbolum, stimulus, & exemplum. Cornelius hic.

Nigra sum, sed formosa - quia decoloravit me sol. Cant. 1. 4. Formosam se asserit, cùm à sole exuritur? Certè tunc decoratur animus; cùm corpus, otiò ablegatò, operi incumbit: velut Jacob, qui die æstu urebatur. Gen. 31. 40. Escobar t. 6. Par. Chr. Sect. 4. Obs. 4.

Mitte illam de cœlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ; ut mecum sit, & mecum laboret. Sap. 9. 10. Non petijt à laboribus eximi; sed in laboribus cum Deo sociari? sperans multò sibi jucundiùs fore, laborare pariter cum Deo; quàm sinè Deò vacuum omni labore in delicijs vivere. Mendoza in 1. Reg. 8. Annot. 34.

Sedebo in monte testamenti. Is. 14. 13. O impudens! ô impudens! millia millium ministrant ei, & decies centena millia assistunt ei; & tu sedebis? Cherubim, ait Propheta, stabant, & non sedebant. Quid laborâsti, ut jam sedeas? quid seminâsti, ut jam metas? S. Bernardus s. de S. Benedicto.

Ex Novo.

Voca operarios. Matth. 20. 8. Cur paterfamilias per se non reddit mercedem operarijs, sicut per se eos ad vineam vocavit? Negotium laboris, & meriti, utpote rem majoris ponderis, per seipsum exequitur; illius verò mercedem, ùt quid inferius, Procuratori suo committit. Pluris æstima, laborare pro Deo, quàm præmiari. Sylveira hîc q. 13.

Nolite solliciti esse, - quid manducetis. Luc. 12. 22. Non dixit Dominus, nolite laborare; sed potiùs, nolite solliciti esse: nec enim poterat laborem interdicere; qui nec etiam in paradiso hominem otiosum esse passus est. Theophylactus hîc.

Fatigatus sedebat supra fontem. Joan. 4. 6. Sunt deambulationes laboriosæ JESU, præter ascensus, & descensus; ex quibus fatigatus sedebat &c. ac per hoc Capitis fatigatio membra fatigare justè compellit; ut nec velimus quiescere, ubi ipse voluit laborare. Simon Cass. l. 4. c. 9.

Tolle grabatum tuum, & ambula. Joan. 5. 8. Paralyticus sanatus est corpore, & animâ à Domino, præscribens rationem salutis animæ conservandæ: *tolle &c.* Jacueras otiò torporis; jam noli lecto otiosus addici. Eusebius Emiss. *surge &c.* id est, non sis otiosus: otiositas enim animæ inimica est; quæ & vitia nutrit, & virtutes necat. Escobar. t. 6. Par. Chr. Obs. 4.

Ego sum ostium. Joan. 10. 7. Duo domicilia omnipotens ipse construxerat; unum in labore, alterum in requie, unum ad agonem, alterum ad honorem; unum in virtute, alterum in beatitudine; unum in graria, alterum in gloria; unum in via, alterum in patria. Nemo Christianus, nisi per Christum; nemo salvus, nisi per JEsum. Id. l. 7. c. 37.

Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 1. Tim. 3. 1. Probi Evangelij ministri, opera, labores, incommoda, expetunt, mente ab accubitu, & cathedra, aversâ. *Heli sedebat super sellam &c.* 1. Reg. 4. 13. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 2. Sect. Obs. 1.

Ex Patribus, & aliis.

Verè magnum est, & divinum, miraculum; quòd populo pluit Deus manna de cœlo: & non laborabat populus, & comedebat. S. Ambros. l. 4. c. 4. de Sacram.

Diligentiâ, & labore, & donantis Dei beneficiò, quidvis ex animi sententia succedit. S. Joan. Damasc. Orthod. fid. l. 4. c. 18.

Fac tu, quod tuum est: nam Deus, quod suum est, satis, absque tua sollicitudine, & anxietate, curabit. S. Bernardus de Consid. ad Eugen. l. 4.

Omnis laboris remedium alterius laboris initium est. Id. s. de primordijs &c.

Si experientiæ fidem habeas, pauperculæ partus longè facilior est, & dolores pauciores: laborum enim consuetudo facilitatem parit. Quamobrem delicatioribus fœminis medici, priusquam pariendi tempus adveniat, laborem necessario inferunt. B. Theodoretus s. 6. de provid. Dei.

§. IV.

Labor pro Deo solùm molestus.

PErgentes, & mugientes. 1. Reg. 6. 12. Similes sumus vaccis, quas Philisthæi Arcæ Domini suppposuerunt. Proh! quoties graviora traxerunt, & duriùs laborârunt; nec mugierunt: in stabulo emunguntur, & silent. Tacuissent, credo, si aratrum ducere per diem, noctemque, coactæ essent. Arcam sinè mugitu non trahunt. Et eas non miror: nam bruta erant. Et forsan dolebant, à se derelictos vitulos. Nos verò quâ excusatione mugitus nostros tegimus; qui aratrum trahimus non rarò læti, & insomnes; arcam verò orationis circumducimus, & mugimus. Oliva l. 4. Strom.

Sic non potuistis unâ horâ vigilare mecum. Matth. 26. 40. Vigilârunt remigando, non orando, Marci 6. 48. *Circa vigiliam quartam*

tam noctis venit ad eos. Et Luc. 5. 5. *per totam noctem laborantes nihil cepimus.*

Miscellanea.

Frustrà seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur. Levit. 26. 16. Non dixit Dominus, non seretis; sed seretis, & *frustrà seretis:* ut gravius esset supplicium, & pœna acerbior. Tristis res frustraneus labor. Didacus Niss. D. 4. Pasch. §. 5.

Non in ejus (Dei) vacatione cogitetur ignavia, desidia, inertia; sicut nec in ejus opere labor, conatus, industria. Novit quiescens agere, & agens quiescere. Sanct. August. de Civit. l. 12. c. 17.

Deô dante nihil potest livor: eôdem abnuente nihil potest labor. S. Greg. Naz. Adv. mulieres ambitiosè se ornantes.

Titulus II.

LACRYMÆ.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri, & Novo.

Hoc est mare rubrum, in quo Ægyptij, id est, crimina; & Pharao, id est, diabolus; cum toto suo exercitu submerguntur. Ex. 15. 1. Luctus est cisterna Bethlehem, cujus aquas desiderabat David 2. Reg. 23. 15. Hic est fluvius Jordanis, in quo leprosus Naaman mundatur. 4. Reg. 5. 10. Hæ lacrymæ sunt aqua, in quibus capita dragonis contribulantur Ps. 73. 13. Hæc est cella vinaria sponsæ, de qua compunctionis, & devotionis, vinum optimum propinatur. Cant. 2. 4. Hæc est probatica piscina, in qua abluitur hostia, id est, oratio, quæ Domino offerri debet. Joan. 5. 2. Hoc est natatorium Siloe, ubi cœcus illuminatur. Joan. 9. 7. S. Bernardinus serm. 4. de 8. Beatitud.

Lacrymis meis stratum meum rigabo. Ps. 6. 7. Quia vilis lectus est stratum, per ipsum Carnem accipimus. Rigat ergo lacrymis stratum suum, quia continuô luctu, & dolore, carnis maculas diluit, & cordis duritiem imbre compunctionis emollit: ut, sicut hortus receptâ suavi pluviâ evidenter germinat, ità caro, lacrymarum fluentis rigata, bonorum operum, & justitiæ, germen emittet. S. Greg. in Psalm. Pœnit. hic.

Qui convertit petram in stagna aquarum. Ps. 113. 8. Id est, cor durum in abundantiam lacrymarum. Geminiani l. 1. c. 17.

Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. Ps. 125. 5. Quemadmodum semina opùs habent imbribus; ità etiam nos lacrymis. S. Chrysost. hic.

Quasi rosa plantata super rivos aquarum. Eccl. 39. 17. aquarum, id est, lacrymarum. S. Bonav. s. 3. D. 7. Pent.

Par turturum. Luc. 2. 24. Turtur, quæ est solitaria, significat orationum lacrymas. S. Vinc. Ferr. s. de Purif.

Induebatur purpurâ. Luc. 16. 19. Bedæ Glossa in hunc locum: purpuram regij habitus esse colorem, marinis è conchilijs tinctam, nemo est, qui dubitet: nam conchilia ferrô circumcisa lacrymas purpurei coloris, quibus lana tingitur, emitunt. S. Bonav. hic.

Erat autem ibi fons Jacob. Joan. 4. 6. Lacrymæ fons Jacob dicuntur. Theophylactus hic.

Collyriô inunge oculos tuos. Apoc. 3. 18. Lacrymis mundatur oculus interior, ut Deum speculetur: hôc collyriô inunge oculos tuos. Cardinal. Vitalus. apud Cornelium hic.

Ex Patribus, & aliis.

Ros matutinus est (fletus devotionis) de cœlestibus stillans, & quasi unctio spiritûs mentem deliniens. S. Cyprianus de Cœna D.

Tunc respirant plantæ in nocte: tunc & animæ maximè, & magis, quàm illæ, rorem suscipiunt. Quæ enim in die Sol adussit, eadem nox refrigerat. Nocturnæ lacrymæ quôvis rore magis contra concupiscentias, ac ardores omnes, demittuntur. Sanct. Chrysostomus hom. 26. in Acta.

Semina sunt bona opera, bona studia; semina lacrymæ sunt. Sanct. Bernardus s. 37. in Cant.

O pretiosas margaritas illas in defluxione beatarum lacrymarum. Sanct. Macarius hom. 25.

Postquam homo seminavit, si Deus dat pluviam, & rorem, homo colligit abundanter; aliàs non: ità est de lacrymis. S. Vinc. Ferr. s. 2. D. 3. Pasch.

Christus medetur sudoriferô lacrymarum, incisione venæ, & minutione sanguinis corrupti; ordinando divitibus damna rerum. Id. s. 4. D. 17. Trinit.

Balsamum, omnibus odoribus præfertur, uni terrarum Judææ concessum. Succus è plaga manat, quem opobalsamum vocant. Corticis ad medicamenta pretium est: præcipua autem gratia lacrymæ, secunda semini, tertia cortici, minima ligno. Plin. l. 12. c. 25. Circa Hierichuntem pinguissima Judææ regio balsamum nutrit: cujus incisô lapidibus acutis robore stillantem lacrymam ex vulneribus colligunt. Josephus de bello Judaico l. 1. c. 5.

Arbuscula balsami. Lem: *E lacrymis pretium.* Picinelli.

Vitis. Lem: *In lacrymis feracior.* Picinelli.

§. II.

Lacrymarum pretium, utilitas, laudes variæ.

Ex Veteri, & Novo.

In laboribus & in sudore vultus tui vesceris pane. Gen. 3. 17. 19. Hæc Deus Adamo de victu corporis: quæ quidem, si ad animam referas, æquè vera sunt. Nam sicut victus corporis conquirendus est per sudorem corporis ità victus animæ per sudorem animæ. S. Hillarius l. 10. de Trinit. lacryma sudor animæ. Pinna Ethol. 241.

Inter amplexus flevit. Gen. 46. 29. Sicut per emissionem sanguinis febris mitigatur; sic per emissionem lacrymarum, quas cordis sanguinem rectè dixeris, amoris febris mitigatur. Alvarez Illustr. 269.

Super flumina Babylonis flevimus; cum recordaremur Sion; in salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra. Ps. 136. 1. Et lacrymæ pro cantu sunt. Cur Sionis, id est, cœlestis patriæ, memores non canunt; ac organa, musicæque instrumenta, tangunt? Audi: *Sedimus & flevimus*: lacrymæ pro cantu fuêre, & musicis instrumentis. Non aulæ citharædos vocat Joseph ad patrem suum charissimum plausibus excipiendum; lacrymæ pro cantu sunt. Id. ib.

A diebus Joannis Bapt. regnum cœlorum vim patitur &c. Matth. 11. 12. Quia, qui pœnitentiam peccatoribus edixit, quid aliud, quàm regno cœlorum fieri violentiam docuit? vult omnipotens Deus talem à nobis violentiam perpeti: nam regnum cœlorum rapi vult nostris fletibus; quod nostris meritis non debetur. S. Gregor. hom. 20. in Evang.

Nisi efficiamini sicut parvuli &c. Matth. 18. 3. Cur parvulis nos vult similes? ad impetranda omnia per lacrymas, quæ petimus. Si mater minetur, si pater repellat, si nutrix lac neget, si baiula cupitis non annuat; ad lacry mas parvulus recurrit, quibus semper victor evadit. S. Chrysol. s. 128. infantiam dico fratres, quæ semper totum obtinet; quæ plus lacrymis, quàm virium robore, contendit. Pinna Ethol. 241.

Lacrymis cœpit. Luc. 7. 38. Magdalena, incipiens à lacrymis, illicò in virtute proficit: compendiosa enim via lacrymarum ad sanctitatis verticem. Escobar l. 3. coll. Chr. p. 2. sect. 3. obs. 9.

Mulier quid ploras. Joan. 20. 13. quærunt angeli Christus duo quærit: *quid ploras? quem quæris*? Cur angeli solùm fletûs causam quærunt; nec curant, quem quærat? Duo agebat Magdalena: flebat & Christum quærebat. Hoc jam angeli habebant; flere deerat angelis: quod tamen ab eis adeò expetitur, ut si caderet in illos invidia, hoc inviderent, quòd fundere lacrymas, quas Deus in tanto pretio habet, nequeunt. Didacus Niss. s. 3. d. 1. Quadr.

Flere cum flentibus. Rom. 12. 15. Paulus jubet. Et Philipp. 4. 4. *Gaudete in Domino semper.* Lacrymæ non impediunt gaudium, sed augent. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 8.

Ex Patribus, & aliis.

Volens nunquam jus deseram; coactus repugnare non novi. Dolere potero, potero flere, potero gemere: adversùs arma, milites Gothos quoque, lacrymæ meæ arma sunt: talia enim munimenta sunt Sacerdotis; aliter non debeo, nec possum, resistere. S. Ambros. orat. in Auxentium de Basilicis tradendis.

Pascunt frequenter & lacrymæ, & mentem allevant; fletus refrigerant pectus, & mœstum solantur affectum. S. Ambros. orat. funebri de obitu Valentiniani Imp. post medium.

Gharitá tristitia, & fletus, quòlibet solatiò, sunt amæniores: neque enim quemquod sic tissus delectat, ùt pro charis lacrymæ effusæ. S. Chrysost. hom. 32. in 1. Rom. 13.

Panis lugentium, abundantia est lacrymarum, sic ut enim panis esurientem, sic lacryma reficit animam dolentem. Deficit esuriens sinè panè; lacerata languet anima sinè lacrymarum effusione: panis mitigat famem; lacryma lenit dolorem. Petrus Cell. c. 12. de pane lugentium.

De fonte peccatorum vena exilivit omnium lacrymarum. Mirum tamen in hoc artificis Dei ingenium; ut lacryma, de venis erumpens peccatorum, profusa humiliter absorbeat omne peccatum. Id. ib.

Demergit lacryma populum criminum, Judicis emollit iram, jam intentatæ iræ humili ausu flectit minas, vibratas revaginat acies erecta jam resupinat supplicia; exundantes irrorat flammas, profundit de silice aquas, remollit aspera, humectat arida, sterilia fœcundat, sordida lavat; suscitat emortua, reserat clausa, portas refringit inferni. Quid plura? vincit invincibilem, ligat omnipotentem: naufragium est vitiorum, portusque naufragantium Filium Dei ad nos inclinat. Hunc panem lacrymarum Adam comedit in exitio, Noë in diluviò, populus in deserto, Ezechias in lecto, Job in sterquilinio, David in adulterio, Petrus in negatione, Maria Magdalena in corporis sui prostitutione, latro in Crucis suspensione. Id. ib.

Dum fundit peccator lacrymam, recludit adversarium in flammam: urit certè adversarium, refrigerium nostrum. O lacryma humilis! tua est potentia, tuum est regnum: tribunal Judicis non vereris, quandoque sententiam rapis etiam ab ore Judicis. Id. ib.

Aqua hæc paradisum irrigat; Ecclesiam, ut sit sinè maculâ, lavat: aut facit, aut invenit, paradisum. Id. ib.

Lacrymæ arma sunt miserorum: ad quæ semper potest recurrere, qui ab aliquo mœrore contrahitur: Orphani, viduæ, pupilli, ipsarum habent refugium. Placationes sunt sine voce, testes sinè verbò, indices sinè digitò, clamor in silentio, victoria sinè ferrò, terror dæmonum sinè sonitu, oblationes sinè ritu, pulsatio sinè strepitu: aqua decoctionis cordis, aqua saliens in vitam æternam, mare submergens Ægyptios insequentes, liquores rationabilis arboris. Simon Cass. l. 8. c. 40.

Sanctis semper dulces sunt lacrymæ, & in omnia inpræsentiarum congruentes; propter quod

quod: David *fuerunt mihi panes die ad nocte.* Pſ. 41. 4. in proſperis videlicet, & adverſis: quia ſicut panis ad omnia, quæ in uſibus vitæ veniunt, videtur congruere, ità lacrymæ in doloribus, & anguſtijs, in preſſuris, & tribulationibus, in deſiderio, & fervore amoris, etiam in gaudio, & compunctione divinæ recordationis. S. Paſchaſ. in Thren. 2.

Exempla.

S. Julianus adoleſcenti nobili, & delicato, petenti, & impetranti, eſſe comitem in ſolitudinem, magnâque ſiti laboranti, calidis lacrymis ſolò rigatò, divinitus fontem elicuit. B. Theodoretus hiſtoria SS. PP.

Vir honoratiſſimus, & timoratus, S. Malachiæ, Ep. queſtus de ſterilitate animæ, petens ſibi à Deo obtineri donum lacrymarum, ſanctus vir maxillam maxillæ ejus conjungens: fiat, inquit, tibi, ſicut petiſti. Exinde factus fons hortorum, puteus viventium. S. Bernardus de vita ejusdem.

Fœmina ſterilis S. Mochuam in Hybernia adiit, flexis genibus, paſſis manibus, lacrymas copioſè fundentem, & quaſi ſenſibus alienatum reperit: furtim accedens ex oculis religioſi imbres cavis manibus excipit, & ore haurit magnâ fiduciâ, id ad fœcunditatem ſibi medicinæ fore: non vanâ ſpe, brevi enim Filium concepit, & peperit. Bolland. 1. Jan.

S. Syndetica V. authore S. Athanasio, interrogata à ſororibus in ſpirituali colloquio quâ ratione anima poſſit ſalvari? illa graviter ingemiscens, & ubertim lacrymas fundens, ſeipſam colligebat; & videbatur reſponſum dediſſe per lacrymas. Boll. 5. Jan.

S. Andreas Corſinus diebus Jovis pedes lavabat pauperis, inter quos tergiverſantem, quòd tibiam haberet putrefactam, adegit. Lavat, oſculatur, flet; & lacrymæ unguentum fuerunt; ſanus ex integro factus. Boll. 30. Jan.

§. III.

Lacrymæ Deo, & Filio ejus incarnato charæ.

Igitur puella, cui ego dixero inclina hydriam tuam, ut bibam. Gen. 24. 14. de hydria conſcientiæ tuæ, aquam ſcilicet devotionis, lacrymarum, *& illa* ſi inclinaverit ad me hydriam ſuam, *& reſponderit, bibe* Domine mi; *quin & camelis*, id eſt, ſervis *tuis*, qui te quotidie ſuo in corpore portant, & noctu diuque tuò jugò vincti tenentur, ſimiliter hauriam aquam fraternæ charitatis: *ipſa eſt* puella, quam præparavit Dominus filio Domini mei; ut ſit ſponſa verbi divini meæ Humanitati uniti: Blosius Magarit. ſpir. c. 18. Puer Abrahæ cognovit, Rebeccam eſſe debere uxorem Iſaac, ad hydriam, & propinationem aquæ; ad aures ejus appendit donaria multa, & facta eſt uxor Iſaac. Puer Abrahæ eſt ſermo divinus, providens, animam Filio Dei deſponſandam ad cor plenum lacrymarum; & quæ parata, non ſolùm lacrymas ob Chriſti paſſionem fundere; ſed etiam ex compaſſione erga proximos, appendit ad aures conſolationes. De Rampelogis Compunctio.

Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere. Ex. 22. 29. Hebr. *lacrymas tuas* non tardabis reddere. Sept: *primitias torcularis tui. Inebriabo te lacrymâ meâ.* Iſ. 16. 9.

Poſuiſti lacrymas meas &c. Pſ. 55. 9. In conſpectu Domini ponuntur lacrymæ, ſicut vinum, unde bibat. Hugo Card. hic.

Lacrymis cœpit rigare pedes. Luc. 7. 36. Phariſæi domum Chriſtus intravit; non accepturus Judaicos cibos, ſed divinam miſericordiam largiturus: neque accubuit, pocula ſaporata melle, floribus odorata, ſumpturus; ſed pœnitentis lacrymas ex ipſis oculorum fontibus potaturus. Deus delinquentium gemitus eſurit, ſitit lacrymas peccatorum. S. Chr. ſ. 93.

Homo amphoram aquæ portans. Luc. 22. 10. eſt peccator pœnitens, cor lacrymis plenum ferens; quem ſequentes angeli intrant ejus hoſpitium, & parant Paſcha Domino. De Rampelogis cit.

Sedebat ſupra fontem. Joan. 4. 6. Hæc eſt aqua, quam Chriſtus valde ſitit: & nullus fons eum magis delectat, quantum puteus lacrymarum. In cujus figura quievit juxta puteum Samariæ, & petijt aquam Samaritanæ, id eſt, lacrymarum, à muliere Samaritana, ſcilicet peccatrice anima. S. Bonavent. Diæt. ſal. c. 12. de confeſſ.

Cœpit lavare pedes Diſcipulorum. Joan. 13. 5. Chriſtus lavit pedes Diſcipulorum, non ſuos: quia eos nobis lacrymis lavandos reliquit. S. Ambroſ. l. 6. in Luc. c. 7. fortaſſe ideo, non lavit pedes ſuos Chriſtus; ut eos lacrymis nos lavemus. Lacrymis delicta noſtra fateamur; ut de nobis quoque dicat juſtitia cœleſtis: lacrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit. S. Paulinus ep. 4. ad Severum.

Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. Apoc. 21. 4. Non creatura aliqua, non Angelus, ſed Deus ipſe officium lacrymas abſtergendi ſibi reſervat. Alia aliis credidit, *angelis* enim *ſuis mandavit de te* mendicus portatur *ab angelis in ſinum Abrahæ.* Luc. 16. 22. Ad ipſum Chriſtum conſolandum mittitur angelus. S. Bernardus in declamat: felices lacrymæ, quas benigna manus conditoris abſterget; & beati oculi, qui in talibus liquefieri fletibus meruerunt. Baeza t. 2. l. 8. c. 2. §. 6.

Etiam angelis. Angeli gaudent in converſione ex pœnitentia peccatorum, ſalutem hominum ſitientes: lacrymæ pœnitentium vinum eorum. S. Bernard. ſ. 30. in Cant.

Deliciæ Angelorum lacrymæ meæ. Id. l. 68.

§. IV.

Lacrymæ comparantur aquæ mundanti, Baptiſmo.

Ex Veteri, & Novo.

Iſte eſt Ana, qui invenit aquas calidas in ſolitudine, cum paſceret aſinos Sebeon patris ſui. Gen. 36. 24. Ana, qui interpretatur *donatus*, vel *ſanctificatus*, ſignificat pœnitentem:

entem: aquæ calidæ; id est, lacrymæ, monstrant pœnitentis contritionem; solitudo verò vitam solitariam pœnitentis, seu meditationem. S. Bonavent. diæt. sal. c. 10.

Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum. Non sic impii, non sic; sed tanquam pulvis Ps. 1. 3. 4. Tota justi felicitas ab adjunctis oritur aquis. Sed pulvis unde poterit sibi acquirere soliditatem, nè à vento rapiatur? sanè ab adjuncta lacrymarum aqua. Baezat l. 2. l. 8. c. 3. §. 30.

Lavabo per singulas noctes &c. Ps. 6. 7. Lavatur cor lacrymis compunctionis. S. Thom. Aqu. in Jer. c. 4.

Defecerunt oculi mei &c. Ps. 118. 82. Oculi sunt quasi loculi solutionem debitam deducentes, scilicet lacrymas. S. Bonav. hic.

Oculi ejus sicut columbæ quæ resident juxta fluenta plenissima. Cant. 5. 12.

Iniquitates vestræ diviserunt inter vos et Deum. Is. 59. 2. At ubi nubes dissolvitur, & in tenues guttas, quasi lacrymulas, depluit; illicò cœlum serenatur. Quæ suòpte ingeniò amaræ, ac salsæ, priùs aquæ è mari in nubem concreverant, in dulcia stillicidia resolvuntur: imò & fulgura iræ divinæ, pluviâ lacrymarum ingruente, cessant. Incert. auth.

Tu autem cùm iei unas faciem tuam lava. Matth. 6. 17. Si faciem tuam lavare desideras, lacrymis eam abluito; Et suspirijs, ac fletibus, eam lavato: ut in conspectu Dei, & sanctorum angelorum ejus, cum gloria & claritate, resplendeat: nam facies, quæ lacrymis abluitur, immarcessibilem pulchritudinem acquirit. S. Ephrem serm. ascetico apud Baezam t. 3. l. 14. c. 9. §. 10.

Ex Patribus, & aliis.

Humilium fletus magnus est concupiscentiæ carnalis interitus. Lacrymæ, quæ ex cordis compunctione veniunt; & inimicum vincunt, & nobis donum triumphalis lætitiæ acquirunt. B. Fulgentius ep. 3. ad Probam de Virginit.

Peccata tua in libro scripta sunt; spongiæ autem instar sunt lacrymæ tuæ: lacrymas mitte, & obliterantur. Magna peccatorum spongia sunt lacrymæ. S. Chrysost. in Ps 50. Magna peccatorum spongia sunt lacrymæ. ibid. Rogum peccatorum extinguimus, non jam aquis multis, sed parvis cum lacrymis: multus enim peccati ignis; atque modica eum extinguit lacryma. Idem hom. 5. de pœnit.

Inquinati post aquas salutis renascamur ex lacrymis. S. Greg. hom. 21. in Evang.

Pœnitentia est sicut aqua calida contra canes; & maximè quantùm ad contritionem: sicut enim cum aquâ calidâ ejicitur canis de coquina; sic cum aquâ lacrymarum ferventium ejicitur diabolus, & peccatum, de anima. S. Bonav. diæt. sal. c. 10. Aqua compunctionis est aqua benedicta, per quam sanctificamur; & abluuntur peccata. Idem serm. 3. de Dedic. Eccl.

Quemadmodum aqua delet literas, ita & lacrymæ abolere peccata solent; Joan. Climac. gr. 16.

Baptizari iterum non possumus; & tamen vice Baptismatis contra quotidiana peccata quotidianum fontem lacrymarum habemus. Etsi semel baptizari prohibemur per aquam; nunquam prohibemur per pœnitentiam. Hugo à S. Vict. in Ps. 41.

Dum omnino tuus fueris, tunc illis (lacrymis) utere; illis te inebria, illis te reficе, suavissimum tibi balneum mentis in illis frequenter tibi instrue. Gerson opusc. de relig. perfect. consid. 19.

Sapientissimè Deus oculos fletùs instrumentum esse voluit: ut, quò vitiorum sordes hauriuntur, eòdem per lacrymas diluantur. Drexel. Nicet. l. 1. c. 7.

Lacryma vitis, lepras &c. nitrò antè præparatas, sanat. Plinius l. 23. in proœm.

§. V.

Lacrymæ avertunt iram Dei, & pœnas.

Apparuit clibanus fumans, lampas ignis transiens inter divisiones illas. Gen. 15. 17. Divisiones adurit ignis, sed avibus non propinquavit. v. 10. Notavit hoc S. Augustinus de Quinquas: ignis iste inter divisiones illas transiens dicitur; turturem, & columbam, tetigisse non legitur. Cur turturi & columbæ, parcit? quia noti gemitûs aves: ubi gemitus, flamma non appropinquat. Naxera in Jos. 15. §. 33.

Magnus profectus est lacrymarum. Quando servus propitiatur Domino; filius lacrymis mitigat patrem; & asperam matrem plorans mulcet parvulus: ità & peccator profusis fletibus removet iram Dei. S. Eligius hom. 11.

Fulmineus ignis nullâ quandoque aquâ extingui valet: aquâ lacrymarum extinguitur divinæ justitiæ fulmen. Doultreman de amore l. 1. c. 1. sect. 6.

Pierius in Hierogl. l. 28. c. 82. refect. Semiramidi persuasum, margaritas genis inhærere, quas experrectus lacrymas deprehendit.

Imber Lem: *Temperat æstum.* Seneca in Troade Act. 3. Fletus ærumnas levat. Picinelli.

§. VI.

Lacrymæ pro peccatis, suadentur, laudantur.

Ex Veteri, & Novo.

Effuderunt in conspectu Domini aquam. 1. Reg. 7 6. In signum pœnitentiæ, quâ perfectè idololatriæ, & peccatis renuntiârunt. q. d. sicut aquam hanc, sic & cor nostrum, omniaque ejus vitia, effundimus coram Domino; profitentes, non ea detestari, pœnitere & aquam hanc vice lacrymarum fundere. Optaremus pro peccatis tot lacrymas fundere, quot sunt guttæ in fistula. Sed quia id facere nequimus, hinc pro eis aquam effundimus. Cornelius hic.

Lavabo per singulas noctes &c. Ps. 6. 7. Nè putetis, nè cùm hæc semel fecisset, deinceps se quieti tradiderit: est enim hæc spes nostra maxima, & laxamentò usus sit: sed hoc assidue fecit per totam vitam: non sicut nos, qui unò die, ut plurimùm laborantes; atque adeò nè unò quidem, nos ipsos risui, voluptati, & otio, tradi-

tradimus. S. Chryſoſt. hîc. En oſtendo tibi lectum B. David. Qualis igitur erat ille ? non argentô, & aurô ; ſed undique lacrymis, & confeſſione erat exornatus. Hæc ipſe fatetur : *lavabo &c.* Itaque vice margaritarum undique lacrymis erat diſtinctus. S. Chryſoſt. hom. 1. de Lazaro.

Laboravi in gemitu meo. Pſ. 6. 7. Id eſt, tam ingenti fletu peccata mea deflevi, ut fatigatus ſim. In quo ſpeculo ſe intueri deberent, qui plurima, & graviſſima, peccata committunt; & vix paucas lacrymæ gutttas emittere valent, cùm remiſſionem à Deo quærunt. Bellarminus hîc.

Fulgura in pluviam fecit. Pſ. 134. 7. Nubes, caligo confuſionis ; ſed fulgur terror majeſtatis ; pluvia fletus compunctionis : priùs enim ante mentis noſtræ oculos turpitudinis memoria reducitur, poſtmodum in eorum recordatione divini terroris formidine concutitur; tandem inter confuſionem, & formidinem, deprehenſa in fletu conpungitur. S. Bonavent. hîc.

Super ubera plangite, ſuper regione deſiderabili : ſuper vinea fertili. Iſ. 32. 12. q. d. plangite, quia propter peccata veſtra avulſi eſtis à divinis uberibus ; nec ſugitis lac divinæ conſolationis. Plangite ſuper regione deſiderabili ; quia exules facti eſtis à regione beatorum. Plangite ſuper vinea fertili ; quia potiores Eccleſiæ fructus non participatis, quamdiu membra ipſius mortua eſtis. De Ponte in Cant. 1. Exh. 12. §. 5.

Beati qui lugent. Matth. 5. 5. Non mortuum, non jacturam ; ſed peccatum. S. Chryſoſt. hom. 22. ad pop. Euthymius, Theophylactus, Paſchaſius, V. Beda, qui ob charitatem lugent propria, & aliena peccata. In illum luctum ſenſum horum verborum trajicio, qui de offenſione divina procedit : qui, cùm offenſus eſt DEUS, deberet inhauſtibili venâ defluere : cùm nihil aliud ſit fletu, & amaro luctu, dignum ; niſi cùm rerum creator offenditur. Simon Caſſ. l. 10. cap. 6.

Noli flere. Luc. 7. 13. Prohibet fletum ſuſcitaturus mortuum : mors quippe cauſa fletus erat. Et nihil fletûs cauſa, quàm ſpiritualis mors; nihil plangendum ab hominibus, quàm peccatum. Vult Deus fletum fieri pro ſpiritualibus malis ; non autem pro corporalibus damnis. Idem l. 5. c. 15. Cum multa ſint lacrymarum genera, iſtæ iſtius tenuerunt optimam partem. Sunt enim aliquæ prodeuntes ex pœnali miſeria ; & quædam proveniunt ex miſeria culpabili, & iniquâ ; & utiliores, imò neceſſariæ ſunt. In his hæc mulier exordium fecerat. Sunt, quæ effundentem non reſpiciunt ; eò quòd ſit pœnâ mulctandus ex crimine ; ſed tantùm, quia offenſus eſt Deus. Id. l. 9 c. 28.

Lacrimis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. En mutatur ordo rerum : pluviam terræ dat cœlum ſemper : ecce nunc rigat terra cœlum. O quanta vis in lacrymis peccatorum ! rigant cœlum, terram diluunt, extinguunt gehennam. S. Chryſ. ſ. 93.

Mulier quid ploras ? Joan. 20. 15. Quærit ùt homo, qui omnia ſciebat ùt Deus. Noverat, cur plorabat ; ſed interrogatio ampliores provocabat adlacrymas. Id. l. 14. hîc.

Exivit ſanguis & aqua. Joan. 19. 34. Non ille ſolus, ſed comitatus aquâ. Hinc inſtruimur ; id à nobis in omni mortificatione, jejunio, agi oportere ; ut ſanguinis comes ſemper ſit aqua lacrymarum, & compunctionis-Jejunare, nec meliorem vitam vivere, inanis fatigatio eſt. Didacus Niſſ. ſ. 2. die Ciner.

Ex Patribus, & aliis.

Ubi verò à fundo arcano alta conſideratio contraxit, & congeſſit totam miſeriam meam in conſpectum cordis mei ; oborta eſt procella ingens, ferens ingentem imbrem lacrymarum. Et ut totum effunderem cum vocibus ſuis ; ſurrexi ab Alipio, & ſeceſſi remotiùs, quàm ut poſſet mihi oneroſa eſſe etiam ipſius præſentia. Manſit ergo ille, ubi ſedebamus, nimiè ſtupens. Ego ſub quadam fici arbore ſtravi me neſcio quô modô ; & dimiſi hæbenas lacrymis ; & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile ſacrificium tuum ; & non quidem his verbis, ſed in hac ſententia multa dixi tibi &c. S. Auguſt. Confeſſ. l. 8. c. 12.

Flevit & contriſtatus eſt propter me, gaudium meum, imò gaudium Angelorum Dominus JEſus. Audis cor non carneum, ſed lapideum, illum magnum Jeſum, & optimum, in diebus carnis ſuæ, quam pro me redimendo aſſumſerat, lacrymis immaduiſſe ; & adhuc aridum permanes ? O cor durum ! audis commoveri pro me ad lacrymas illum, qui in æternum ſtat, & non commovebitur : nec adhuc tu ad lacrymas commoveris. Addam & ignem charitatis, & Paſſionis ſanguinem ; ſi fortè caleſias, ſi emolliaris ; ut dulciſſimo JEſu pro lacrymis ſuis, & ſanguinis effuſione, ſolas ſaltèm lacrymas rependas. Adhuc addam & malleum gravem, & cuneos ferreos incutiam tibi, ut ſcindaris &c. S. Bernard. tr. de Paſſ. d. c. 33.

Ploremus hîc paululum, ut non plangamus illis æternùm. S. Ephrem. ſ. de compunct. animi.

Qui pro temporalibus incommodis lacrymas affluenter effundit, & peccatorum lacrymas novit ; ipſe ſibi teſtis eſt, quia non verè de peccatis dolet. S. Thom. Vill. ſ. 6. d. 4. Quadr.

Nihil penitus aliud fletu, & amariſſimô luctu, dignum, niſi cùm offenditur Creator omnium rerum. Incert. Auth.

§. VII.

Lacrymis non abutere, non ob futiles cauſas.

Ex Veteri.

Divisitque aquas, quæ erant ſub firmamento, ab his, quæ erant ſuper firmamentum. Gen. 1. 7. Diviſio, & diſcrimen, lacrymarum : quædam in imo ſubſidunt, hoc eſt, propter terrenos eventus effunduntur, propter paupertatem, angores, morbos, dolores, filiorum, & amicorum, mortem. Aliæ verò in altum ſublatæ, velut in firmamentum mutantur ;

cùm scilicet ex pœnitentiæ dolore, ex desiderio patriæ cœlestis, ex amore Dei, ab anima per oculos emittuntur. *Aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini.* Ps. 148. 4. Fernandius hâc sect. 4.

Dicunt *Pastores Geraræ* (dæmones) *nostra est aqua.* Gen. 26. 20. scilicet lacrymarum harum impatientis animæ. S. Bernardinus s. 4. de 8. Beatitud.

Irrugijt clamore magnô. Gen. 27. 34. Flevit Esau; flevit & Jacob Os. 12. 4. *Flevit & rogavit eum.* Dispares lacrymæ, sed dissimilis affectus. Esau deflet ablatam primogenituram; Jacob Numinis absentiam: levavit vocem suam, & flevit. Naxera in Jos. 15. §. 40.

Opertô capite ascendebat plorans. 2. Reg. 15. 30. David suum à regno suo exilium deplorans: nempe erubescens, si fortè à suis pro temporali damno flere cerneretur. Eandem ob causam mortem deploraturus Salomonis, *ascendit cœnaculum portæ, & flevit.* 2. Reg. 18. 33. Sublimiorem & secretiorem, ad locum se recepit, quoniam palàm temporalia flere damna erubescebat. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 8. Quia viros flere non convenit. Abulensis.

Convertit faciem suam ad parietem, flevit fletu magnô. 4. Reg. 20. 2. 3. Nè quem pudorem ex lacrymis pro temporali incommodo profusis pateretur. Idem. ib. Communis sententia est, quòd coram Isaia se vertit ad parietem. Fecit id, non ex contemptu, sed ex animositate regia. Consideravit, se in lacrymas erumpere ob amorem rerum sæcularium; & Isaiam illarum esse contemptorem magnum: erubuit coram tanto viro talem fletum excitare; & ideo ob reverentiam vertit se ad parietem. Sylveria in Luc. 1. q. 36. *Convertit &c.* quia fortè erubescebat flere coram illis. Abulens.

Dereliqueruntque ibi deos suos, quos David jussit exuri. 1. Paral. 14. 12. Cur David, victis & fugatis gentibus, relicta idola combussit? S. August. lib. quæst. quia illis gentiles lacrymas offerebant: nam lacrymæ soli altissimo offerendæ sunt; & propter amorem ejus, & offensas, profundendæ. O quot hodie sunt idola! quibus quàm plurimæ lacrymæ offeruntur! propter nummos, honorem, voluptates; quàm paucæ propter Deum! Diez lacrymæ.

Defecerunt sicut fumus dies mei. Ps. 101. 4. Nonne vides etiam corporis oculos, cùm in fumo remorantur, lacrymas semper effundere? Si verò potiantur florentibus pratis; & hortis virentibus; multò majori aciei fulgore rutilare? Talis profectò est & mentis oculus: si in pratis spiritualis pascatur eloquij, erit totus purus & lucidus: si verò in fumum sæcularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumera prorsus mala lacrymabitur, & flebit. S. Chrysost. hom. 2. in Matth.

Deposita est vehementer non habens consolatorem. Thren. 1. 9. Ecce tibi tota civitas luctui, fletui, tradita sinè consolatore. Sed unde hi fletus? & sinè consolatore lamenti causa? sordes ejus in pedibus ejus 16. Si non ad terrena & lutea egrederetur; si gloria ejus esset ab intus.

Vocate lamentatrices. Jerem. 9. 17. & v. 20. *docete filias vestras lamentum.* Fœminis id, non viris Deus concedit. S. Hieron. nos quoque eos, qui ad sæculi mala & bona, vel contristantur, vel exultant, mulieres appellemus, molli, & effœminatô animô. Velloso in Judith 7. Præn. 31.

Deduc quasi torrentem lacrymas. Thr. 2. 18. Cur non quasi flumen, aut mare? S. Paschasius l. 2. in Thren. torrentium cursus non semper unò, eodemque, impetu fluit; sed juxta quod inundatio pluviarum de cœlo venit. Ità & lacrymæ non nisi ex divina inspiratione & compunctione cordis. Fugiendæ lacrymæ, quæ à terrenis cupiditatibus, & infortuniis scaturiunt: decurrat ab oculis non fluvius lacrymarum, sed torrens, quem nimbi è cœlo faciunt, Baeza l. 3. c. 2. §. 23.

Ecce mulieres plangentes Adonidem. Ezech. 8. 14. An non etiam viri plangebant? affirmat Hieronymus. Cur ergo non fit virorum memoria? quia cum fœminis computandus est vir, qui ob temporaria incommoda plorat. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 6. sect. 2. obs. 3.

Ex Novo.

Noli flere. Luc. 7. 13. Hic lacrymæ vetantur; non Magdalenæ Joan. 20. 13. *dicunt ei: mulier quid ploras?* Cur non Dominum imitati dixerunt, noli flere? lacrymas non sistere, sed promovere, hac quæstione cupiunt. Non solùm angeli, sed & ipse Dominus repetit: *mulier quid ploras?* Discrimen: mulier illa juvenem dolebat sublatum; at Maria Dominum dolebat amissum: hæc Deum; illa hominem: desiderium Mariæ dignum planctu; at viduæ fletus sterilis in se, & dolendæ jacturæ. Naxera in Jos. 15. §. 40. Viduæ dixit: *noli flere;* tibi verò dicit: noli non flere. Nam viduæ lacrymæ filio parum proderant; at tuæ tibi lacrymæ maximè proderunt: *beati* enim *qui lugent.* Barrad. t. 2. l. 8. c. 6. d. 15.

Super vos ipsas flete, & super filios vestros. Luc. 23. 28. S. Bernardus in obitu Humberti: etenim ea, quæ de me sunt, finem habent: quæ videtis mihi præparari, temporalia sunt; quæ non videtis æterna.

Miserunt sorores &c. Joan. 11. 3. Absque compassione, & lacrymis esse, bestiarum est; multum autem lacrymari, plorare, & contristari, mulierum. Theophylactus hic.

Ex Patribus, & aliis.

Sursum sit cor, & sicci erunt oculi. S. Aug. ep. 248. Consolans Sapidam Virg. super morte fratris. Innumeros dies deflent homines, familiarum obitus, pecuniarum damnum: quòd autem animam singulis diebus amittamus, nè cogitamus quidem. S. Chrysost. hom. 8. in ep. 1. Cor.

Sterilis est omnis effusio lacrymarum, quæ non effunditur propter regnum cœlorum. Inanes sunt lacrymæ, quas damnum, vel incommodum extorquet temporale. Flendum solùm modo

modo est, aut pro peccato commisso, aut pro paradiso amisso.

Petrus Cellens. c. 12. de pane lugent.

S. Agnes V. Ord. S. Dominici, auctô sororum numerô, cùm earum unam visu orbatam, remedii causâ educere vellent propinqui, ipsa eidem vocatæ dixit: filia, si Dominus tibi visum reddiderit, visne totâ vitâ, quod tibi injunxero, adimplere? annuenti ait: volo dilecta filia, ut nunquam oculis isis damnum aliquid temporale defleas ob sponsi tui amorem. Id promittenti signat cruce oculos, & visum restituit. Boll. 20. April.

§. VIII.

Lacrymarum bonus usus, & ex bonis causis.

Ex Veteri, & Novo.

Suspiraviique, ut sedebat in asino. Jos. 15. 18. 19. Axa Calebi filia, cùm ad sponsi domicilium duceretur, in largas fusa lacrymas suspirat: *da mihi benedictionem &c.* Non vacat mysteriô, asino insidentem emisisse suspiria. S. Gregorius l. 3. dialog. c. 34. Axa super asinum sedet, cùm irrationabilibus carnis motibus anima præsidet; quæ suspirans à patre terram irriguam petit: quia à creatore cum magno gemitu quærenda est lacrymarum gratia. Flere incipit, quod differtur à regno. Dat ergo ei pater irriguum superius, cùm se in lacrymis cœlestis regni desideriô affligit. Naxera in Jos. 15. §. 36.

David non deflevit mortem filij 2. Reg. 18. 33. Qui erat sinè peccatô; sed amarissimè obitum Absolonis.

Flabit spiritus ejus, & fluent aquæ. Ps. 147. 18. Cor enim calefactum amore, & desideriô, cœlestis patriæ, resolvitur in aquas lacrymarum. Hugo Card. in c. 3. Joan.

Beati qui lugent. Matth. 5. 5. Propria, vel proximorum, peccata deflendo, & ad patriam suspirando; vel Christo Passo, & Crucifixo, compatiendo cordialiter. Sic luxit David Ps. 118. 136. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.* Sic Samuel luxit Saulem 1. Reg. 15. 35. Daniel populi sui captivitatem. 9. 3. &c. Dionys. Carth. hic.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13. 31. Quot sunt articuli Fidei, tot possunt dici grana sinapis: hæc grana, cùm in corde conteruntur, oculos faciunt lacrymari. S. Bonav. s. 1. in Circumc. D.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Præcesserant intervenientes lacrymæ, ut oscula devota sequerentur: quia lacrymæ satisfactionis sunt documentum; oscula sunt reconciliationis indicia. S. Chrysol. s. 93.

Conversus Dominus respexit Petrum. Luc. 22. 61. Negavit primò Petrus, & non flevit; quia non respexerat Dominus. Negavit secundò; non flevit: quia adhuc non respexerat Dominus. Negavit & tertiò: respexit JEsus, & ille amarissimè flevit. Respice Domine JEsu! ut sciamus nostrum deflere peccatum, lavare delictum. S. Ambr. hic.

S. Leo s. 9. de Pass. ut respexit, erexit, & in fletus pœnitudinis excitavit. Nec mirùm, si ex respectu Domini Petrus flevit amarè: quia *oculi ejus sicut flamma ignis.* Apoc. 1. 14. quorum intuitus necessariò disolvit glaciem peccatorum. Hugo Card. in c. 1. Luc.

Nolite flere super me &c. Luc. 23. 28. Fletus pro se, ad satisfactionis negotium pertinet; pro aliis flere, ad negotium pietatis. Baeza t. 2. l. 6. 5. §. 18.

Plorabitis, & flebitis vos. Joan. 16. 20. Cur eos non prohibet à luctu, non lugeatis? S. Augustt. quia contristati sunt de nece Domini. Sed cur illas fœminas vetat super nece sua plorare. Luc. 23. 28. *Nolite flere &c.* Quia illæ ex agnata fœminea facilitate, aut ex naturali compassione, aut ex incommodis temporalibus, quibus, Christô mortuô, erant afficiendæ, plorabant. At discipuli verè de nece Domini erant ploraturi. Escobar. t. 5. Proph. Chr. 1. 6. s. 2. obs. 3.

Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis. Act. 20. 19 Flebat ex compassione, tum ob Christianorum infirmitates; tum etiam ob Judæorum, & Gentilium, duritiam; quod ad veram fidem traduci nolebant. Sylveria hîc q. 5.

Justificati in sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum. Rom. 5. 9. In sanguine Christi justificari videtur, qui pati cum patiente, & sanguinare cum sanguinante, meretur: quid enim lacrymæ, nisi sanguis animæ? S. Bonav. in Ps. 118.

Filioli mei, quos iterum parturio. Gal. 4. 19. Juges ex eo lacrymarum fontes, non diebus solùm, sed & noctibus, affluebant; omniq; mulieri parturiente vehementiùs affligebatur in singulis. S. Chrysost. hom. 1. de laudib. Pauli Ap.

Beatus, qui prudenter, & cum judicio, planctum quærit; & cum compunctione lacrymas in terris coram Domino fundit, velut pretiosas margaritas. S. Ephrem. l. de beatitudinib.

Exempla historica.

Quantum flevi in hymnis, & canticis tuis, suavesonantis Ecclesiæ tuæ vocibus! voces tuæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum; & ex ea æstuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ; & bene mihi erat cum eis. S. Augustt. l. 9. Confess. c. 6.

Et misisti manum tuam ex alto; & de hac profunda caligine eruisti animam meam; cùm pro me ploraret ad te mater mea, fidelis tua, amplius, quàm flent matres corporea funera: videbat enim illa mortem meam, & ex fide, & spiritu, quem ex te habebat: & exaudisti eam Domine. S. Augustt. Conf. l. 4. c. 1.

Quotiescunque sanè pueri istius (Isaac) contemplatus sum imaginem, nunquam sinè lacrymis præterire potui. S. Ephrem de Abrah. & Isaac.

Ludolphus Saxo Carthus. p. 2. vitæ Chr. c. 63. Memorat fuisse virum religiosum; qui totus fierit in lacrymas, quoties illa verba *ecce Mater tua*, meditaretur. Ità viginti annos assiduis pene lacrymis consumpsit; quibus cibum, & potum, frequenter miscuit.

S. Euticius Abb. quadraginta annis non sumpsit cibum, nisi prius flevisset. 13 Jan.

B. Margareta Hungarica V. habebat genas aduſtas fluxu lacrymarum. Boll. 28. Jan.

S. Romualdus Abb. anxiabatur aliquando, teſte B. Petrô Dam. in lacrymas erumpere; ſed nullô conatu valebat ad contriti cordis compunctionem venire. Factum eſt ergo quâdam die, dum in Pſ. 31. 8. incidiſſet, *intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac, quâ gradieris*; repentè illi lacrymæ affluxêre, quas, dum liberet, deinceps copioſè profudit: in quas ſæpe quaſi totus reſolutus divini amoris ardore exclamabat: chare JEſu; mel meum dulce, deſiderium ineffabile, dulcedo Sanctorum, ſuavitas Angelorum! Et ideò miſſam celebrare coram pluribus nunquam volebat; quia ſe à lacrymarum abundantia cohibere non poterat. Boll. 7. Febr.

S. Franciſca Romana, cùm Domini Paſſionem contemplaretur, tam effuſè flebat, ut metuerent domeſtici, nè doloris vehementiâ moreretur. Boll. 9. Martij.

B. Liwina V. lacrymas, quas amore Crucifixi fundebat ſanguinea; roſas ſuas appellabat. Harum lacrymarum adhuc manent aliquæ mirâ fragrantiâ redolentes. Boll. 14. Apr.

§. IX.

Lacrymæ reſpicientes amorem.

SIcut Eliæ ſacrificium 3. Reg. 18. 34. 38. Igne cœleſti abſumptum eſt; ſed priùs aquâ ter affuſâ; ità Magdalenæ cor igne cœleſti abſumitur, cùm *dilexit multùm*, ſed multis lacrymis priùs effuſis. Luc. 7. 47. Oſorius f. 2. D. Paſſ.

Non invenerunt ignem, ſed aquam craſſam. 2. Mach. 1. 20. Audivimus antè, quia aqua pro igne reperta eſt; nunc è contrario dicitur; quia per aſperſionem aquæ ignis magnus accenſus eſt. Ergo & ex igne aqua naſcitur, & ex aqua ignis invicem procreatur. Ex igne divini amoris gratia compunctionis oritur; & rurſum ex compunctione lacrymarum deſiderii cœleſtis ardor augetur: alterum ſiquidem pendet ex altero, & ſibimet utrumque invicem præſtat; dum & ex amore Dei lacrymarum compunctio profluit; & rurſus per lacrymas ad amorem Dei mens noſtra ferventiùs inardeſcit. S. Petrus Dam. Opuſc. 13. c. 13. apud. Did. Niſſ. D. 9. Pent.

Flevit amarè. Matth. 26. 75. qui noverat amare. Dulcedo ſecuta eſt in amore, cujus amaritudo præceſſerat in dolore. S. Auguſt. ſ. 108. de S. Petro.

Lacrymis cœpit rigare pedes. Luc. 7. 38. Lavantur his lacrymis pedes Domini, velut aquis fervefactis ex charitatis igne; quem inviſibiliter accenderat, qui lavabatur. Simon Caſſ. l. 8. c. 40. Ad lavanda Domini ſui veſtigia non alias, quàm oculorum ſuorum undas attulit, capillis ſuis pro linteis uſa eſt. Tum verò ubi affectus vehementior incanduit, & uberavit; carbo lacrymarum imbre reſperſus fortiùs exarſit. Drogo oſt. ſ. 1. de Paſſ. *Sicut aqua effuſus ſum factum eſt cor meum tanquam cera liqueſciens.* Pſ. 21. 15.

Flevit ſuper illam. Luc. 19. 41. Cùm deflet Lazarum mortuum, dixerunt nonnulli Joan. 11. 36. *Ecce quomodo amabat eum.* Nunc Judæorum populum periturum cùm deflet, dici etiam poteſt: ecce quomodo amat eum. Barradius t. 3. l. 7. c. 9. D. 9. Pent. In Philoſophia naturali fumus eſt ſignum ignis; at in amoris ſchola, aqua ignem, ignis aquam, indicat. *Flevit ſuper illam:* flebat; quia amabat: niſi amaret, non fleret. Quæ ex oculis ejus fluxit aqua, evidenti nobis indicio eſt ignis, quô amantiſſimum ejus cor ardebat. Didacus Niſſ. D. 9. Pent.

Aquam vinum factam. Joan. 2. 9. Aqua in vinum vertitur, dum contritio in dilectionem, lacrymæ timoris in lacrymas amoris, mutantur. S. Bonavent. ſ. 3. D. 2. Epiph.

Aqua lacrymarum ex igne profluat; ut quisquis affluere hujus imbris inundatione deſiderat, divini amoris ignem priùs neceſſe eſt in camino ſuæ mentis accendat. B. Petrus Dam. opuſc. 13. de perfect. c. 13.

Ignem, qui à fulmine provenit aqua interdum magis accendit: ſolus autem ignis noſter ſuffocat, & extinguit: ſic ignem divini amoris accendit aqua pœnitentiæ; extinguit autem ignis pravæ concupiſcentiæ. Berengarius lib. ſimilitudinum.

Poſt acutum ſolis ardorem videmus ſequi pluviam vehementem: ſic amor excitat lacrymas. Geminiani l. 1. c. 16.

Aqua in amphora mathematica. Lem. *Dum calet, exilit.* Bovius.

Titio viridis igni appoſitus, qui hinc flammam concipit, inde aquis defluentibus ſtillat. Lem. *Tempore ſimul eodem.* ardens amor, & lacrymæ. Id.

§. X.

Lacrymæ Chriſti D.

FActus in agonia orabat. Luc. 22. 43. Ubi quidem non ſolis oculis, ſed quaſi membris omnibus fleviſſe videtur. S. Bernard. ſ. 3. D. Palm.

Lacrymæ Domini, gaudia Mundi ſunt; quia idcirco ille lacrymas fudit, ut nos gaudia mereremur. S. Auguſt. l. 1. ſ. 6. D. 4. Quadr.

Miſcellanea de lacrymis.

Bene de Anna flente perhibetur: *vultuſque illius non ſunt amplius in diverſa mutati* 1. Reg. 18. Quia videlicet mens ejus nequaquam poſt preces ineptâ lætitiâ laſciviendo perdidit, quod orationis ſuæ tempore gemituum rigore acquiſivit. S. Gregor. mor. l. 33. c. 20.

In oculis ſuis lacrymatur inimicus; & ſi invenerit tempus non ſatiabitur ſanguine. Eccl. 12. 16. Sic Iſmael impius ibat plorans. Itaque decepit 80. viros, quos illicò obtruncavit. Jerem. 41. 6. Hic verum eſt vetus dictum: columbæ oculus in ſerpentino corde. Cornelius hic.

Quis dabit capiti meo aquam &c. Jer. 9. 1. Tradunt medici, fontem lacrymarum eſſe cor: tres enim docent exhalationum in homine eſſe fontes, ſtomachum, hepar, cor: ſtomachum vapores emittere ſurſum, qui per nares exonerantur: hepatis fumos per aures: cordis per oculos & lacrymas, effundi. Cornel. hic.

Vulnerum animi tanquam ſanguis, lachrymæ ſunt. S. Gregor. Niſſ. orat. in funere Placillæ Imperat.

Sicut ſanguis teſtimonium eſt vulneris corporis; ſic lacrymæ oſtendunt vulnus cordis. Oſorius f. 6. D. 4. Quadr.

Uterque timor, ſervilis, & liberalis, animam pungit; & ſanguinem animæ, lacrymas, per oculos emittit. Rupertus de operib. ſpir. ſ. l. 9. c. 4.

TITU-

TITULUS III.

LÆTITIA.

§. I.

Symbola.

Eductum de carcere Joseph totonderunt. Gen. 41. 14. Veteres rei in carcere comam, & barbam, crescere sinebant; quasi lugentes, & squalentes: absoluti verò comam, & barbam, deponebant, vestesque mutabant; in signum lætitiæ. Corn. hic.

Qui maledicit patri - extinguetur lucerna ejus in medijs tenebris. Prov. 20. 20. Lucerna est Symbolum lætitiæ, & prosperitatis. Hinc de impio Prov. 13. 9. *lucerna impiorum extinguetur.* Corn. hic.

Omni tempore sint vestimenta tua candida. Eccl. 9. 8. Græc. *splendida.* q. d. esto omnî tempore lætus, ùt vertit Vatablus: lætitia enim notatur candidis vestibus. Hinc veste albâ utebantur Romani, & Judæi, in festis, & convivijs. Corn. hic.

Erit lux lunæ sicut lux solis. Is. 30. 26. id est, omnia lætissima erunt. Barradius D. 1. Adv.

Circumamicti albis vestimentis. Apoc. 4. 2. Candidæ stolæ Symbolum sunt solidæ lætitiæ, quâ beati potientur. S. Andreas Cæsarienf. f. 4. hîc.

§. II.

Lætitia in genere.

NOn solus dolor lacrymas habet; habet & lætitia lacrymas. S. Ambr. l. de excessu fratris Satyri c. 1.

Memoria quasi venter est animæ; lætitia verò: & tristitia; quasi cibus dulcis, & amarus. S. August. Conf. l. 10. c. 14.

Calor dilatat, & exhilarat; frigus verò contristat. S. Thom. Aqu. in c. 1. Gen.

Quia impossibile est, semper agere in vita activa, & contemplativa; ideò oportet interdum gaudia curis anteponere; nè animus nimiâ severitate frangatur; & ut homo promptiùs veaet ad opera virtutum. Id. in c. 3. Is.

§. III.

Lætitia vera, Spiritualis, Sanctorum.

GAudete, quòd nomina vestra scripta sunt in cœlis. Luc. 10. 20. Vera, & sola, lætitia est, supernè inscriptum esse. Inscribitur autem unusquisque eò veriùs, & firmiùs isthic; quò, Christi gratiâ, & præsidiô adjutus, plura hic, illustrioraque opera ediderit. Titus Bostr. hic.

Lucernæ ardentes. Luc. 12. 35. Lucernæ hôc locô mentis vigilantiam, spiritualemque animi jucunditatem, & lætitiam, denotant. Id. hic.

Vocatus est JESUS ad nuptias. Jo. 2. 2. Quid est, quòd Evangelij lectio festivitati nuptiali interfuisse Dominum perhibet invitatum? nisi quòd vinum ibi, id est, virtus lætitiæ spiritualis, defecerat; & languebant sitientium convivarum ora, vini lætificantis inopiâ: quoniam vinum lætificat cor hominis. S. Gaudentius tr. 8. de lect. Evang.

S. Athanasius in vita S. Antonij ait: Davidem à Samuele agnitum esse ex lætitia vultûs: sicut ex eadem agnoscebatur ab omnibus Antonius inter mille Monachos, dum ait: si quis ignarus ejus inter multitudinem Monachorum eum videre voluisset, nullô indicante, cœteris prætermissis, ad Antonium currebat; & animæ puritatem agnoscebat ex vultu; & per speculum corporis gratiam sanctæ mentis intuebatur: nam semper hilarem faciem gerens liquidò ostendebat, se de cœlestibus cogitare. Apud Cornelium in 1. Reg. 15.

§. IV.

Lætitia vana, & inepta.

Ex Veteri, & Novo.

LUx vultûs mei non cadebat in terram. Job. 29. 24. Quia nimirum in tanta gravitate vultum tenere consueverat, ut nunquam contemptibili lætitiâ resolveretur; sed, quotiescunque hilariorem se præsentibus exhiberet, certam semper ob causam utilitatis eorum faceret. V. Beda l. 3. qq. in libros Reg.

Curvatus sum usq; in finem. Ps. 37. 7. Hoc dicens, velut affectum ipsum, & animum, pœnitentis exponit dicentis: ex quo peccavi, nunquam risi, nunquam lætatus sum, nunquam mihi ipsi aliquid jucunditatis indulsi; sed semper in mœrore fui, semper in pœnitentia, semper in luctu. Origenes hîc.

In salicibus suspendimus organa nostra. Ps. 136. 2. Suspendere citharas in salicibus fluminum Babyloniæ, nihil est aliud, nisi relinquere instrumenta lætitiæ hominibus hujus Sæculi; qui tanquam arbores infructuosæ irrigantur assiduè aquis Babyloniæ. Bellarminus hic.

Transivi ad contemplandam sapientiam, erroresq;, & stultitiam &c. Eccles. 2. 12. Voluptatem vocat errorem, atque circuitum; quòd ad omnem ventum circumferantur bona ipsa terrena, quæ materiam suggerunt lætitiæ, & voluptati. Insanire enim videntur, ac esse sui obliti, qui in loco miseriæ, & lacrymarum, lætandum sibi esse falsò existimant. Olympiodorus hîc.

Præparavit Dominus Deus hederam. Joan. 4. 6. Cur Dominus Prophetæ suo, qui Niniven converterat, adeò infestum se exhibet? quia dedecet Prophetam tantâ exultare lætitiâ in virgulto. Arphaxad, quòd exultaverit in Ec-

baratis à se ædificata urbe, victus, & captus est. Judith. 1. 1. Oliva l. 9. Strom. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Lætitia Sæculi vanitas est: cum magna expectatione speratur ut veniat; & non potest teneri, cùm venerit. S. Aug. tr. 7. in Joan.

Ut homines ægri, cùm multis febribus aguntur, si in aquas semetipsos frigidas immerserint, ad præsens aliquid quidem videntur quæsisse solatij, multiplicatas verò sibi febrium flammas reparant: sic & nos agimus, cùm conscientiæ stimulis agitamur; si merè externas gaudij, & lætitiæ, causas quæramus. S. Chrysost. hom. de compunct.

Revera omnis lætitia periculosa est, omnis securitas casibus plena, omnis jucunditas laqueis impeditur. Id. hom. de Jephte.

Nulla verior miseria, quàm falsa lætitia. Sanctus Bernardus tr. de gratia, & lib. arbitr.

Eja lætare juvenis in adolescentia tua! ut, decedente pariter cum ætate temporali lætitiâ, succedat, quæ te absorbeat, æterna tristitia. Id. ep. 1.

Lætitia si afficit, non proficit, ubi gratia deficit. S. Bonav. in Ps. 118.

Omne lumen naturaliter in balneo suffocatur: sic lumen Dei, gratia, charitas, inter Mundanas prosperitates: sic lumina in oratione collecta inter vapores superfluarum relaxationum. Berengarius in Similit.

§. V.

Lætitia sit modesta.

VAlde necessarium est, ut, postquam compunctionis gratia mentem à sorde erexerit, sollicitè caveatur, nè postmodum hæc bonitas per immoderatam lætitiam dissolvatur; ac nè unquam eam præstiti mœroris custodia derelinquat. S. Bonav. in Thr. 2.

Rideamus, quæso, quantumlibet immensuratim, lætemur quàmlibet jugiter; dummodò innocenter. Salvianus de Prov. Dei l. 6.

Vide Tit. Gaudium.

TITULUS IV.

LATRO POENITENS.

§. I.

Fides illius.

PEtro dicitur à Christo Joan. 13. 36. *non potes me modò sequi &c.* & huic dicitur: *hodie mecum eris in paradiso.* Sed hanc tantam gloriam latroni fides præstitit: fides enim est, quæ peccata cooperit, quæ vincit crimina, quæ facit de latronibus innocentes. S. Ambr. de latrone s. 45.

Ipse attendens merita sua non dixit, *memento mei*, & libera me hodie; *sed cùm veneris in regnum tuum.* Et ille: non sic: invasisti regnum cœlorum, vim fecisti, rapuisti: *Hodie mecum eris in paradiso*: non te differo; tantæ fidei hodie reddo, quod debeo. S. Aug. s. 144. de temp.

Ipse solus cum tacente Virgine confitetur; & in mœroribus tam horrendis socius fuit Virginis in fide, atque dolore, CHRISTI confessor, atque suæ innocentiæ tutor. Simon Cass. l. 13.

§. II.

Variæ aliæ virtutes, dignitas, & eminentia.

NEque tu times Deum? Luc. 23. 40. hoc dicebat futuri Examinis diem cogitans. Eusebius Emiss. hom. de Latr.

Erat ipsi finis vitæ principium rectè facti; traditio animæ, & acceptio salutis. *Memento mei Domine!* Non dico, ut operum meorum memineris; hoc enim metuo. S. Cyrill. Jeros. Catech. 13.

O alta sapientia! crucem videt, & regnum confitetur. Mortuos Christus suscitavit, Judæique videntes in crucem egerunt: latro in crucem actum vidit, & adoravit. Neque illis profuêre miracula, neque huic nocuit scandalum; sed eò sublimior factus. S. Chrysost. Orat. in S. Lumina.

Corporalium pœnarum oblitus, divinò fervefactus amore, coram Judice inter medium dependente, Sodalem arguere, ac etiam instruere, non veretur dicens: *neq; tu times?* Simon Cass. l. 13.

Sanè hic latro mansueti animi, &, sicut testem Christi decebat, in auditorio publico fidei protulerat argumenta. & nonò philosophandi genere; supplicij tanti immemor, cum blasphemo illo de timore Dei, & justitia, disputabat: *Neq; tu times &c.* Arnoldus Carnot. tr. de 7. Chr. Verb.

Multa simul pietatis officia complectitur: credit, & timet; compungitur, & pœnitet; confitetur, & prædicat; amat, confidit, & orat. Id. ib.

Nè irascaris Princeps Apostolorum. Tibi claves regni cœlorum commissæ: te amarè flentem Christus respexerat; te tamen juxta Crucem non video. Territus lates; nec ibi Apostolicâ authoritate uteris, ubi ad invicem fixis juxta crucibus, privata miscent colloquia Salvator, & peccator. Absens eras; & ministerij tui claves modò non profers. Supplet vicem tuam summus Sacerdos, apertisque seris antiquis latro primitiæ derelictorum introducitur, aperiente Christô, in regnum cœlorum. Ibi latro locatur, unde Lucifer cecidit. Id. ib.

Cogita-

Cogitate, rogo, cogitate, quàm sint in comprehensibilia in omnipotenti Deo misericordiæ viscera. Latro iste, cruentis manibus abstractus à facie itineris, suspensus est in patibulo crucis. Ibi confessus, ibi sanatus, ibi audire meruit: *hodie mecum eris.* Quid est hoc? quis tantam bonitatem Dei possit dicere? quis æstimare sufficiat? de ipsa pœna criminis pervenit ad præmia virtutis. S. Greg. hom. 20. in Evang.

O latro Petri commilito, ac Apostolorum condiscipule! regni mercator, Martyrum æmule, justitiæ patrone. O latro! quô magistrô homines cum laude regnum prædari didicêre. S. Athanasius in S. Parasceven.

Latro Christum vel Crucifixum prædicabat; & verè erat Evangelista, dolorem clavorum præ doni desiderio nihil æstimans. S. Basilius Seleuc. or. 17.

Tunc, quando mustum amoris amorosi JEsu in torculari crucis exprimebatur, quô totus orbis erat inebriandus, non debuit quasi in parvo cyatho propinari latroni: sed tota operatio mentis suæ in torculari cordis JESU quasi sine mensurâ demergi. Unde non puto istum latronem nisi inter summos Dei principes collocandum. S. Bernardinus t. 1. p. 2. art. 1.

TITULUS V.

LAUDES.

§. I.

Motiva, & media, laudandi Deum.

POsuit eum in paradiso, ut operaretur, & custodiret illum. Gen. 2. 15. Quid laboris opinamur primo homini fuisse injunctum in eo, quod dictum est, *ut operaretur, & custodiret illum?* Putamúsne, quòd illi impositum fuerit hoc operis; ut operando in sudore vultús sui vesceretur ex omni ligno paradisi; aut ut poma paradisi custodiret, nè, dilutis sepibus, aliquis prædo nocturnus illa decerperet? Ergo hoc intelligere debemus, ut Creatori suo in laude, & gratiarum actione, fidelem animum gereret; plusque Deum, quàm ullam creaturam, diligeret; & credendo consilio ejus paradisum servaret, nè peccando habitationem ejus amitteret. S. Rupert. l. 6. in c. 6. Joan.

In templo ejus omnes dicent gloriam. Ps. 28. 9. Angelorum opus laudare Deum: omnibus denique cœlestibus exercitibus una hæc cura; gloriam Creatori dare. Reliquæ item creaturæ omnes, sive cœlestes, sive terrestres; sive rationales, sive rationis expertes; demumq; in animatæ, seu voce, sive gestis, aut aliquâ significatione; summum omnium Conditorē Deum extollere, ac prædicare, videntur. S. Basilius hic.

Tollite hostias, & introite in atria ejus &c. Ps. 95. 9. *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* 1. Cor. 3. 17. Si ergo nos sumus templum Dei, ara Dei anima nostra est. - Imponimus in aram sacrificium, quando Deum laudamus. At verò Sacerdotem si requiras, super cœlos est: interpellat pro te, qui mortuus est pro te. S. Aug. in Ps. 94.

Benedic anima mea Domino &c. Psalm. 102. 1. Nunquid interiora tua silere debent à benedictione Domini? alternet pro tempore sonus vocum, perpetua sit vox interiorum. Audeo dicere; cùm dormis, benedicat anima tua Dominum. Innocentia tua, etiam in dormiente, vox est animæ tuæ. Id. hîc.

Tibi sacrificabo hostiam laudis. Ps. 115. 17. Non sacrifico, inquit, sed *sacrificabo:* significans, illud perfectum esse sacrificium, quando unusquisque Domino corporis hujus vinculis absolutus assisteret, & offerret se hostiam laudis; quia ante mortem nulla est perfecta laudatio. S. Ambr. l. de bono mortis c. 3.

Laudate Dominum, quoniam bonus est Psalmus. Ps. 146. 1. Omnis opera humana mercedem sibi postulat retribui; ut, quod laboriosè peragimus, spe propositi muneris consolemur. In laudationibus verò Domini actus ipse habet præmium suum; quando ipsa erit retributio, quæ nunc est exercitatio. Quid felicius, quàm modò exercere, quod te speras in futura beatitudine posse peragere. Cassiodorus hic.

Laudate Dominum de cœlis &c. Psalm. 148. 1. Tunc desinis laudare Deum, quando à justitia, & ab eo, quod illi placet, declinas: nam si à vita bona nunquam declines lingua tua tacet, vita tua clamat, & aures Dei ad cor tuum: quomodo enim aures nostræ ad voces nostras, sic aures Dei ad cogitationes nostras. Sanct. Aug. hîc.

Omnis spiritus laudet Dominum. Ps. 150. 6. Scilicet angelicus, & humanus; non caro, & sanguis, quæ non possidebant regnum Dei. Sed quod est in rerum natura sublimius, ad laudem monetur, scilicet spiritus. Hugo Card. hîc.

Væ mihi, quia tacui. Is. 6. 5. Sanchez ait: Isaiam, licèt facundum, in conspectu Domini, & auditô ardore, quô à Seraphinis laudatur Deus, mutum se putâsse, & elinguem. q. d. *væ mihi, quia tacui!* nec laudavi majestatem tantam; quam ab angelis nunc tantô spiritu laudari cerno: tacui, inquam, cùm loqui poteram. Corn. hîc.

Et requiem non habebant. Apoc. 4. 8. Sancta animalia in laude Dei non habent requiem; quia nunquam cessant divinam laudare majestatem. Quod autem dicit, *non habebant requiem*, minimè designat laborem. Hoc est nimirum summè, & perfectè, quiescere; à Creatoris pia laude nunquam cessare. Richardus à S. Vict.

Quantò plus honoramur, tantò plus periclitamur. S. Aug. in Ps. 106.

Beati

Beati qui habitant in domo tua Domine ! in sæcula Sæculorum laudabunt te : hoc erit otiosorum negotium, hoc opus vacantium, hæc actio quietorum, hæc cura securorum. S. Augustin. in Ps. 83. 5.

Non fluctuabit (in cœlo) negotium nostrum: otiosum negotium plenum solius dulcedinis, nullâ interpellatum molestiâ, nullâ fatigatione sauciatum, nullâ nube perturbatum. Negotium nostrum quod erit ? laudare Deum ; amare, & laudare : laudare in amore, amare in laudibus. S. Aug. in Ps. 147.

Deus, cùm de illo nihil dignè dici possit, admisit humanæ vocis obsequium ; & verbis nostris in laude sua gaudere nos voluit. Id. l. 1. de doctr. Chr. c. 6.

Agite in terris, quod semper in cœlo facturi estis : neque enim ibi aliud opus est, nisi laus. Sanct. Thom. Vill. conc. 3. de Ass. B. V.

Nihil ità propriè quendam terris repræsentat cœlestis habitationis statum, sicut alacritas laudandi Deum. Sanct. Bernardus s. 11. in Cant.

§. II.

Laudandus Deus in prosperis, & adversis.

Cantemus Domino. Ex. 15. 1. submersis Ægyptijs Israël laudat Dominum ; victu deficiente murmurat.

Cantate Deo Canticum novum. Ps. 32. 3. Canticum vetus est, quod solet canere homo vetus, qui natus ex carne caro est, & terrena sapit, ac in terrenis delectatur : & hic DEUM laudat, cùm bona temporalia ab eo recipit. At Canticum novum canit homo novus, qui renovatus spiritu mentis suæ cœlestia sapit, & in æternum delectatur ; & DEUM semper laudat, etiam cùm flagellatur. Bellarminus hîc.

Benedicam Dominum in omni tempore. Ps. 33. 2. Non solùm in rebus vitæ secundis, sed etiam adversis. S. Basilius hîc. Tempus hominibus novimus esse diversum ; modò tribulationibus asperum, modò gaudiô blandum. Ergo in omni tempore benedicendum Dominum Propheta denuntiat ; quando & adversa patimur, & collatâ felicitate gaudemus. Cassiodorus hîc. *In omni tempore :* ut si patiar, si affligar, si maledicar, si reprobus habear, si omnia Mundi mala contra me conflentur in unum ; semper laus ejus in corde, & ore meo. Si mihi adsint prospera cuncta, semper laus erit in animo ; & nec lingua tacebit. Simon Cass. l. 4. in c. 4. Matth. In omni tempore Deus ab homine benedicitur, si æqualiter in adversitate, atque prosperitate, de omnibus implacitis, grates Domino referuntur : quia in adversitate semper erudit, & probat ; in prosperitate ad meliora incessanter invitat. In adversitate ad superna ire compellit ; in prosperitate dulciter trahit. In omni firmiter tempore benedicendus est, qui unus est Deus. Quòd si asperum est, quod evenit ; sive amarum, quod accidit ; nihil tamen nisi ad profectum nostrum divina bonitas evenire permittit. Et nulla esset adversùs Deum querela, si hoc crederet, aut aspiceret, mens humana ; & beneficeret lingua pariter, & vita : quia nulla est benedictio linguæ, nisi adjungatur benedictio vitæ. Simon Cass. l. 15. de just. Chr. c. 2.

Ad anuntiandum manè &c. Ps. 91. 3. Mirabiliter vita nostra duobus est sermonibus concluſa. Manè significat gaudium, nox autem indicat tristitiam. Et ideo, quando in beneficijs ejus læti sumus, misericordiam ipsius annuntiare debemus. Per noctem verò, id est, per tribulationem, quando nos asperitates aliquæ castigant, veritatem ipsius annuntiare debemus : quia meritò patimur, quod delictis gravantibus sustinemus. Sic utroque tempore debemus laudes Domino confiteri. Cassiodorus hîc.

Ecce nunc benedicite Dominum omnes servi Domini. Psal. 133. 1. Sed quod illud *nunc ? in noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.* v. 2. S. August. facilè est benedicere in diebus. Quid est in diebus ? in rebus prosperis : nox enim res est tristis, dies res læta ; quando tibi bene est, benedicis Dominum. Quando benedixit Job? quando tristis nox erat. Ablata sunt omnia, quæ possidebantur. Sed videamus, si in noctibus benedicit : *Dominus dedit, Dominus abstulit ; sicut Domino placuit, ità factum est, sit nomen Domini benedictum.* Job. 1. 21. Heliotropij miraculum sæpius diximus cum sole se circumagentis, etiam nubilô tempore : tantus sideris amor est. Didacus Niss. D. 2. Pent. §. 4.

§. III.

Laus peccatoris rejicitur.

PRæcipitur Ex. 29. 1. 14. 15. priùs offerri sacrificium vituli, quod erat pro peccato ; tum sacrificium arietum, quod erat holocaustum. Abulens. in Ex. q. 9. Sacrificium, quod est pro peccato, est directè ad remissionem peccatorum : Sacrificium holocausti est ad laudem, & honorem Dei : Sacrificium pacificum est ad gratiarum actionem. Sed non est speciosa laus in ore peccatoris. Ut Deo sint accepta posteriora sacrificia ; oportet, ut illud primum præmittatur, tanquam dispositio ad alia. S. August. l. Med. c. 33. Deus meus, vita mea, fortitudo mea, & laudatio mea ! dignare me laudare te : da mihi lumen in corde, verbum in ore, ut cor meum meditetur gloriam tuam, & lingua mea totâ die cantet laudes tuas. Sed quia non est pulchra laus in ore peccatoris ; & *quia vir pollutus labijs ego sum.* Is. 6. 5. munda obsecro, cor meum ab omni inquinamento ; sanctifica me sanctificator omnipotens interiùs, & exteriùs ; & fac me dignum laudibus tuis. Octavianus in Eccl. c. 15.

Psallite Domino Sancti ejus Psalm. 29. 5.

Exultate

Exultate justi in Domino, rectos decet collaudatio. Ps. 32. 1.

Laudate pueri Dominum. Psal. 112. 1. Meritò hos Propheta cõmonet laudes Domino debere cantare; qui corde purô videntur ad eas accedere: non enim hîc ætas est electa, sed puritas. Cassiodorus hîc.

Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus; Deo nostro sit jucunda, decora q, laudatio. Ps. 146. 1. Licèt enim bonus sit Psalmus, bona laudatio; tamen indecora esse potest ab eo, qui profert: ùt vinum, licèt per se bonum sit, è vase tamen non bono suam perfectionem amittit. Octavianus c. 15.

Laudate Dominum de terra dracones &c. Ps. 148. 7. Quid, obsecro, possit esse miserabilius? scorpij, serpentes, ac, dracones, invitantur ad laudandum eum, à quo conditi sunt: solus peccator ab hac sacra chorea submotus est; idque jure optimô: mala bestia est peccatum. S. August. serm. de se, dum esset presbyter designatus.

Increpans, non sinebat ea loqui. Luc. 4. 41. Licèt ipsum Deum nuntiarent: quasi veritas tanta impurô illô ore conspurcaretur. Octavianus c. 15.

§. IV.

Qui à Deo laudantur, beati.

Noë invenit gratiam coram Domino. Gen. 6. 8. Non simpliciter invenit gratiam, sed *coram Domino* Deo: ut nos doceat; quòd unum ille habuerit scopum, ut ab illo oculo laudaretur, qui dormitare, soporique, nescit; nihilque curaverit humanam gloriam, vel ignominiam, vel irrisionem. S. Chrysost. hom. 23. hîc.

Te vidi justum coram me. Gen. 7. 1.

Laudatus Job. 1. 8. *homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo.* David Act. 13. 22. *secundùm cor meum.*

Quid damni accipit justus, si homines contemnant, & universus orbis terrarum; quando Dominus Angelorum eum laudat, & prædicat? Quemadmodum, si ipse non benedicat, etsi omnes laudent, qui terram, & mare habitant; ei nihil prodest. S. Chrysost. in Ps. 5.

§. V.

Laudes Sanctorum, & illustrium virorum.

Ecce vir Dei. 1. Reg. 9. 6. In Scriptura dicitur esse Dei, quidquid habet in genere suo excellentem aliquam cõmendationem. Sic Gen. 32. 2. dicuntur *castra Dei.* 1. Paral. 12. 22. *exercitus Dei.* Ezechiel. 1. 1. *visiones Dei.* Ps. 79. 11. *cedri Dei.* Ps. 35. 7. *montes Dei.* 1. Thess. 4. 15. *tuba Dei &c.* Cùm enim Hebræi superlativis careant; eorum defectum adjectô nomine Dei supplent. Homines, sive viri Dei vocantur Moyses Jos. 14. 6. David 2. par. 8. 14. Elias 3. Reg. 17. 18. 4. Reg. 1 9. Beatus vir Dei Benedictus. S. Greg. M. l. 7. in exordio vitæ ejus. Homo Dei, & vir spiritualium desideriorum. S. Greg. Theologus orat. in laudem patris sui S. Greg. Naz. initiô.

Semper laus ejus in ore meo. Psal. 33. 2. Laus à lauro dicta est; quæ solet coronare victores. Hugo Card. hic.

Si alijs honorificum est, ad nominis celebritatem aliquid à majoribus accepisse; multò certè præclarior ipsius laus consenda est; qui majorum suorum laudibus aliquid ex se adjecerit. S. Greg. Naz. Or. 30. in laudem S. Basilius.

Athanasium laudans virtutem laudabo: idem enim est illum dicere, quàm virtutem laudibus efferre. Id. or. 31. de laudib. Athanasij Alex.

Ibi est à vanitate remota laudatio, ubi etiam vituperatio ab offensione secura est. Sanct. August. ep. 128.

§. VI.

Laude dignos imitare.

Magister, quod est magnum mandatum &c. Matth. 22. 36. Fallax verbum, sed nec impunitum; eum vocare Doctorem, sive Magistrum, seu in aliquo superiorem sibi; & non exhibere vocationis officium; nec velle fieri ad id, quod exigitur ratione moralî: quomodo multi vocant dominum, cui subdi nolunt; multi Magistrum, cujus doctrinam despiciunt; Doctorem, cui contradicunt. &c. Simon Cass. l. 11. c. 53.

Hæc est Martyrum vera laus, alios ad eorum virtutem æmulandam invitare. S. Basilius. l. in 40. MM.

Laus justi injusti est vituperatio. Guigo de tranquillit. animi c. 7.

§. VII.

Laudes sunt virtutis stimulus.

Dominus tecum virorum fortissime. Judic. 6. 12. Laudat eum Angelus, ait Abulensis, ad consolandum eum: nam Deus erat ipsum missurus ad pugnandum, contra Madianitam.

Verè Filius Dei es. Matth. 14. 33. Post hoc mox notat S. Matthæus, Christum, post talem divinitatis suæ confessionem, illustriora miracula operari cœpisse. Sed cur hoc? Respondet Victor Antiochenus: non reprehendit Dominus hanc confessionem; quin potiùs dictorum illorum seriem, ùt verus Deus opere confirmat: quando ægrotos, sanitatis causâ, undecunque ad illum delatos, majori potestate, & virtute sanat, & salvat; quàm antea unquam. Didacus Niss. f. 5. post Cin. §. 1.

Euge serve bone. Matth. 25. 21. Itáne laudat publicè Christus D. homines? quid si inde timeant? Sed novit, quos laudet: scilicet qui, laude partâ, *tbunt de virtute in virtutem.* Ps. 93. 8. Laudat, ut meliora deinceps cogitent. Laudatus à Patre Christus D. Matth. 3. 17. *hic est Filius meus dilectus*; pergit in solitudinem, incipit prædicare, miracula patrare. Matth. 17. 5. *hic est Filius &c.* laudatione peractâ, montem deserit, Apostolos monet de sua cruce. Sic Paulum laudat Christus D. Act. 23. 11. *constans esto: sicut enim testificatus es de me in Jerusalem, sic te oportet & Romæ testificari.* A Christo suo hausit Paulus, laudibus excitare. Rom. 16. 34. *salutate Priscam, & Aquilam, - qui pro anima mea suas cervices supposuerunt &c.* Theophylactus: quemlibet pro dignitate notat; tum ipsos alacriores reddens, dum alios ad æmulationem excitans. Velloso in Judith 6. Paræn. 15.

Confidens in obedientia tua scripsi tibi; sciens quoniam & super id, quod dico, facies. Philem. v. 21. Modò blanditur, ut obauditio ejus voluntaria sit: sic enim eum provocat, ut ampliùs faciat, quàm postulatur ab eo. Sanct. Ambrosius. apud Did. Niss. fer. 5. post. Cin. §. 1.

Dico: laudem, & vituperationem, vel quod laudi, & vituperationi, est assimile, esse medicamenta hominibus maximè necessaria. Clemens Alex. l. 1. pædag. c. 10.

Laudata virtus non secus ac arbor crescit. Id. ib.

§. VIII.

Laudes humanæ vanæ, fugiendæ.

Num. I.

Symbola.

A Sagitta volante per diem. Ps. 90. 6. Sagitta volans per diem potest intelligi laus humana; quæ etiam ipsa percutit, ut elatione perdat. S. Chrysost. hìc.

Mel invenisti &c. Prov. 25. 16. Potest non incongruè hôc locô mellis nomine favor humanæ laudis intelligi. S. Bernardus s. 42. ex brevibus.

Dic obsecro, mihi; quare ità humanâ laude teneris? nescis? quòd sicut umbra, & si quid illâ vilius, ità illorum laus in aerem diffusa evanescit? S. Chrysost. t. 1. hom. 5. in Gen.

Num. II.

Laudes spernentium exempla.

In Domino laudabitur anima mea: audiant mansueti, & lætentur. Ps. 33. 3. Omnino sufficit adversùs os loquentium iniqua, opinio bonorum cum testimonio conscientiæ. *In Domino laudabitur anima mea*; mansueti, inquit, lætentur, mansuetis placeam; & æquanimiter audiam, quidquid in me jactare voluerit livor perditorum. S. Bernardus s. 24. in Cant. q. d. plasmista: non curo, quid impij de me sentiant; id unum curo, ut Deo placeam. Pinna Ethol. 199.

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias &c. Cant. 2. 2. Sic es inter filias te laudantes, sicut est lilium inter spinas: non te delectant, sed pungunt. de Ponte hìc Exh. 22. §. 1.

Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam prædicaverunt. Cant 6. 8. His dictis à laude cessatum est; sponsamque precatæ sunt, ut faciem converteret: *revertere, revertere, ut intueamur te. v. 12.* Displicuit Sponsæ laus illa, & ab ijs recessit: quia à solo sponso laudari, eique placere, cupiebat. Paoletti. D. infra Oct. Epiph.

Quæ cùm audisset, turbata est in sermone ejus. Luc. 1. 29. Non Angeli aspectu turbata est: non enim novum illi erat, Angelos videre; sed *in sermone ejus*: nam cùm esset humillima, turbata est, quòd ab Angelo laudaretur. Sanct. Ambrosius ait: gravius, & molestiùs, esse humili, cùm laudatur; quàm superbo, cùm vituperatur. Diez. Conc. 2. de Incarn.

Magnificat &c. ib. v. 46. Laudata B. V. ab Elisabeth sermonem divertit in laudes Dei, V. Beda, hìc: nihil suis meritis tribuit; sed totam suam magnitudinem ad illius donum refert. S. Thom. Vill. conc. 2. de Visit B. V. tu me Elisabeth cognata magnificas; sed ego non magnifico meipsam: sed pro his omnibus *magnificat anima mea Dominum.* Paoletti D. infra Oct. Epiph.

Qui laudant, flagellant me. Sanct. Ignatius M.

Num. III.

Laudes spernendi varia motiva.

Qui laudari vult ab hominibus, vituperante te, non defendetur ab hominibus judicante te; nec eripietur, damnante te. S. August. Confess. l. 10. c. 36.

Non habet simplex cor, nisì qui transcendit humanas laudes, & illum solum intuetur, cùm rectè vivit; & ei placere nititur, qui conscientiæ solus inspector est. De cujus conscientiæ puritate quidquid procedit, tantò est laudabilius, quantò humanas laudes minùs desiderat. Id. l. 2. de serm. D. in monte c. 1.

Si transitoriam quærimus, æternam amittimus, laudem. S. Aug. soliloq. c. 10.

Quæ utilitas homini, si ipsum totus Mundus admiratur, & laudat; Conditor autem omnium, & Judex, qui decipi nequit, in die illo terribili condemnaturus sit. S. Chrysost. hom. 25. in Gen.

Quasi latrunculus quidam est appetitus laudis humanæ; qui rectô itinere gradientibus ex latere jungitur, ut ex occultis eductô gladiô gradientium vita trucidetur. S. Gregor. mor. l. 9. c. 13.

Nobis non curæ sit, quid multi sentiant; neque ultrà, quàm oportet, de gloria solliciti simus. Deo vivimus, non hominibus: in cœlo cives sumus, non super terram. Illic præmia, & bravia, nostrorum laborum jacent; illinc expectamus laudes, illinc coronas: eatenus curemus homines, nè eis offendiculo, & damno, simus. S. Chrysost. hom. 46. in Act.

Periculosa est congressio, certare cum laudibus: vincere virtutis famam, agonizatio est rarorum. Non vivit sibi, quod nequiùs est, neque CHRISTO, qui domificavit in cordibus aliorum. Simon Cass. l. 4. in Matth. c. 2.

Quid prodest vana laus hominum, quando intus arguit mala conscientia peccatorum. Thom. Kemp. serm. 8. ad Novit.

Titulus VI.
S. LAURENTIUS.

S. M. Laurentiũ grano sinapis Matth. 13. 31. possumus comparare, qui diversis attritus passionibus per totum orbem gratiam meruit sui fragrare Martyrij: qui antea constitutus in corpore erat humilis, ignotus, & vilis; postea quam vexatus, laceratus, exustus, est; universis per totum Mundum Ecclesijs odorem suæ nobilitatis infudit: Granum sinapis, cùm teritur, accenditur: Laurentius cùm patitur, inflammatur. - Ardebat extrinsecus B. Martyr. tyranni sævientis incendijs; sed major illum intrinsecus Christi amoris flamma torrebat. S. Ambr. Ex sermonib. l. 1. de grano sinapis.

Superari charitatis Christi flamma non potuit: & segnior fuit ignis, qui foris ussit; quàm qui intus accendit. S. Leo de S. Laur.

Ecce B. Laurentius, transivit per ignem; quò non adustus inhorruit, sed illuminatus effulsit: transivit per ignem momentaneum, atque terrenum; sed flammam gehennæ perpetuò exurentis evasit. S. Maximus hom. 3. de eod.

Ubi cor ardet, flamam membra non sentiunt: ubi CHRISTI ignis operatur, diaboli necesse est vincatur incendium. Id. hom. 2. de eod.

Ætate cùm esset junior, sensus tamen canos gerebat in corde. Sanct. Laurent. Just. de Sanct. Laur.

Tunc oblata est torrenda, & assanda, martyriò nobilis illa Laurentij craticula: astrictus est ferro; sed ille craticulam supplicij lectum quietis putabat. S. Chrysol. s. 135.

Titulus VII.
LECTIO SPIRITUALIS.

MOyses librum Job ex arabico convertit in Hebræum, ùt tenent Origenes l. in Job, Greg. M. in præfat. Isidorus l. 1. offic. Cur hoc fecit? cùm esset, multis, & magnis, negotijs occupatus in Ægypto, videbat, quod filios Israel oderant Ægyptij &c. Cùm ergo tantis laboribus essent oppressi, & fortè vacillantes in fide; ideò Moyses proponit illis vitam patientissimi, & constantissimi viri; ut ab illo discant patientiam. Orig. l. 1. in Job. ut per cognationes, & tribus, hæc legentes se invicem consolentur. Sylveira in Act. c. 19.

Unde pœnitenti latroni tam subita pietas, ut agnoscat Christum Deum? Legit titulum Crucis J. N. R. J. nam post titulum affixum Luc. 23. 38. mox ejus conversio memoratur. Arnoldus tr. de 7. Verb. jam tunc ad hanc Scripturam latro pertinebat, & cum intrà se literæ illæ colligebant. Id. ibid.

Dignum profectò mirari Eunuchum illum. Act. 8. Non viderat JEsum Christum, non viderat signum; & credidit Philippo. Unde igitur talis factus? solita erat anima illius attendere Scripturis, vacare lectionibus. Cùm latro viderit Signa, & Magi viderint stellam; hic tale nil viderat, & credidit. Tanta res est, & tam utilis, Scripturarum lectio! Id. in Act. 8.

Cùm oramus, ipsi cum Deo loquimur: cùm verò legimus, Deus nobiscum loquitur. S. Aug. ser. 6. D. Pass. serm.

Cùm doctrinâ innocentium Patrum nostrorum pascimur; velut ubera sugimus, quibus ad alternam vitam nutriamur. S. Gregor. in 1. Reg. c. 6.

Qui sacrorum studiosus est librorum, jure etiam dici poterit amator Christi. S. Chrysost. s. de pseudo Prophetis.

Cùm Scripturam sanctam legimus, Verbum Dei tractamus, Filium Dei per speculum, & in ænigmate præ oculis habemus. Et revera, si benevoli lectores sumus, si benevoli auditores lectioni assistimus; legendo, vel audiendo, accendimur; legendo, vel audiendo, ad amorem Dei proficimus. Nonne ergo de Scriptura S. nobis amor Dei processit? Quid autem est amor Dei? nisi Spiritus Dei. Procedit donum ex Patre, ut per Scripturam intellectam cognoscamus Filium Patris: procedit nobis amor ex intelligentia Scripturæ; ut amemus Patrem Filij, ut diligamus Filium Patris. Nonne ergo jam nobis etiam hôc modô Spiritus S. ex Patre, Filioque, processit: Rupert. l. 1. de ap. Spir. S. c. 6.

Legendo Christi Passionem, & SS. Martyrum passiones, rosæ rubeæ in libris Ecclesiasticis quæruntur: meditando, & orando, inveniuntur; justè, sobriè, castè, & piè vivendo, carpuntur. & servantur. Thom. Kemp. s. 8. p. 3. ad Novit.

Exempla.

Sanct. Fulgentius lectò Sanct. Augustini in Psalm. 36. commentariô, ad æternitatis beatæ, Deique amorem, adeò exarsit; ut se Deo in religione transcripserit. Surius vitæ c. 3. 1. Jan.

S. Carolus M. Imp. in mensa lectionem Sacram, præsertim ex libris S. Augustini, adhibuit. Bolland. 28. Jan.

Titulus VIII.

LEX.

§. I.

Vetus.

Totus mons Sinai fumabat. Ex. 19. 18. Quando Deus Legem volebat dare Judæis, assumpsit formam ignis. Et vocabatur ignis: *Deus tuus ignis consumens est.* Deut. 4. 24. Quando autem voluit dare Legem novam Evangelicam & gratiæ; assumpsit formam humanam. S. Vincent. Ferr. s. de S. Steph.

Meliora sunt ubera tua vinô. Cant. 1. 1. Vinum fervorem scientiæ Legalis; ubera verò dicit rudimenta Evangelicæ fidei. S. Bernardus hîc.

Jam enim hyems transiit &c. Cant. 2. 11. Quid per hyemem? nisi Legis austeritas intelligenda est. S. Gregorius hîc.

Harum molarum operatione, id est novi, ac veteris Testamenti, hoc agit S. Mater Ecclesia curâ pervigili; ut peccatorum asperitate discussâ, ex occultis cogitationibus medullam mundi cordis eliciat; & cœlestibus mandatis mundata, ex intimis spiritualia alimenta producat. S. Maximus hom. 2. de Adv.

Lactis alimenti adsimilis est veteris testamenti educatio; solidô verò cibô novi testamenti philosophia. S. Chrysost. t. 6. s. 2. de Verb. Ap.

Populo duræ cervicis cultellus erat necessarius; & lapideis cordibus meritò cultri lapidei debebantur. - Noster autem JEsus tanquam Agnus mansuetus omnem austeritatem abstulit. S. Bernardus s. 4. in Epiph. Đ.

Divina Lex non novas traditiones affert; sed naturæ leges in memoriam revocat: & naturæ Scripturas, quas temporis diuturnitas hominum negligentiâ corrupit, naturæ Conditor per præcones suos rescribit. B. Theodoretus s. 6. de Provid. Dei.

Hyems tempus ante Legem, scilicet sterile; in Lege æstas, tempus floridum: quia lex promittebat fructum, non dabat: in tempore gratiæ tempus fructiferum, autumnus. S. Bonav. in Ps. 91.

§. II.

Nova.

Et Judicium meum in lucem populorum requiescet. Is. 51. 4. Lex Evangelica vocatur Judicium I. quia nos docet Dei Judicium, quid scilicet Deo placeat, quid displiceat; quid probet, quid damnet. Ex eo enim discernus, humilitatem, paupertatem, Mundi contemptum, ei placere; fastum, avaritiam &c. ei displicere; ac consequenter Judicium Dei contrarium esse judicio Mundi. II. quia per eam, quasi per judicium, & sententiam definitivam, Deus damnavit mala Mundi opera. Cornelius hîc.

Judæi sub Lege fuêre quasi Alphabetarij: Christiani verò sub Evangelio perfecti evadunt Theologi. S. Cyrillus l. 9. in Joan. oportebat per Moysen, tanquam puerum, erudirissraëlem; qui puerilis adhuc, & rudioris mentis, erat: at per Christum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ, reconditi, descriptam veram, & consummatissimam nobis afferri scientiam. Cornelius Procem. in Evang.

Lex Evangelica habet se ad veterem sicut meridies ad auroram, lumen ad umbram, veritas ad figuram, Domina ad ancillam. Dionys. Carth. in c. 1. Luc. Art. 1.

Lex Christi ad observantiam sui inducit amore boni; Lex autem Moysis timore pœnarum: ideò secundùm Augustinum, brevis differentia Legis, & Evangelij; est amor, & timor. Id. ib.

§. III.

Leges humanæ.

Quem vulgatus Gen. 40. 2. 16. vocat *pistorum principem*, Septuag. & Philo Hebræus, nuncupat *principem coquorum.* Philo l. de Joseph. quid inter coquos, & medicos intersit, quis non videt? hi, quidquid ad sanitatem conducit, etiamsi ægro ingratum videatur, solùm magnô apparant studiô. Illi contrà suavia curant, utilia negligunt. Ergo medicis similes sunt in civitate Leges, & Magistratus legitimi, Senatores, Judicesque; providentes communi saluti, ac securitati. Arcones in Is. 3. Disc. 1.

Aliæ sunt leges Cæsarum, aliæ Christi; aliud Perpinianus, aliud Paulus noster præcipit. Sanct. Hieron. ep. 30. ad Oceanum.

Titu-

TITULUS IX.

LIBERALITAS.

§. I.

Symbola.

PErtranſiit benefaciendo. Act. 10. 38. q. d. ejus curſum non alium quàm ſolis fuiſſe, qui illuminando, & fovendo, curſum perpetuò peragit. Incert. auth.

Sol. Lem. *Motu fœcundus. Pertranſiit benefaciendo.* Picinelli.

Sol. Lem. *Non exoratus exorior.* Id. Quare non vendis &c. ô ſol lucem tuam? gratis accepi, gratis communico. *Gratis accepiſtis; gratis date,* ait Dominus. Matth. 10. 8. uſus gratiæ debet eſſe liberalis in proximum. S. Bonaventur. ſ. 2. de ingreſſu ad ſpientiam. Liberalis eſt velut ſol; qui, cùm orbi apparet, mortales omnes implet jucunditate: ſic liberalis dum benignè omnibus facere ſtudet; ubicunque conſpicitur, lucem quandam ſecum affert, quæ lætitiam, & jucunditatem, omnibus parit. Iſidorus Clarius orat. 61.

Cor noſtrum dilatatum eſt. 2. Cor. 6. 11. Per latitudinem intelligunt Hebræi cor lætum, amicum, & liberale. Cornelius hic.

Quòd ſi difficilè tibi putas ô homo, magnificentiam, divinæ largitionis imitari, ſaltem ea, quæ deorſum ſunt, & in pedibus tuis intuere. Offer tu fructum ſicut terra; noli eſſe deterior inſenſibili elementô: illa enim fructus, quos affert, non ſuis uſibus vindicat; ſed tuis miniſtrat obſequiis. Tu verò fructus illius ſolus invadis, & tibi ſoli concludis. S. Ambroſ. ſ. 81. de hom. divite.

§. II.

Liberalitas propria eſt nobilitatis.

GErminet terra herbam virentem. Gen. 1. 11. Producens Deus terram herbas, plantas, dat eis mandatum. Similiter aquis v. 20. *Producant aquæ reptile.* Creavit ſolem, lunam, ſtellas; & nullum dat eis mandatum. Terra, aqua, plantæ &c. Quia res humiles, & inferioris conditionis; ut aliis benefaciant, præceptô erant adſtringenda: non ſic ſol &c. Sat illis erat nobilitas naturæ. Sic animus nobilis, ut aliis ſolis inſtar benefaciat, non eget præceptô; ipſe ſibi ad benefaciendum ſtimulo eſt. Sylveira in Luc. 23. c. 17. q. 11.

Vade pacificè in domum tuam; ecce honoravi faciem tuam. 1. Reg. 25. 35. Dixit David ad Abigail, dum egreſſa in occurſum obtulit ei panes, & ipſe accepit. In quo honoravit? Abulens: quia voluit recipere de manu ejus munera. Poſt aſſumitur in conjugem v. 39. Et nihil ſimile dicit David, honoravi &c. Abigail magis nobilitata dando pauca, quàm regalem accipiendo dignitatem. Sylveira in Luc. 11. q. 16.

Cor ſapientis in dextera ejus. Eccl. 10. 2. Dextera ſymbolum eſt libertatis & liberalitatis; ſiniſtra ſervitutis, & avaritiæ: ad dexteram enim incedunt domini, & magnifici; ad ſiniſtram ſervi, & avari. Cornelius hic.

Probate me, dicit Dominus, ſi non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem uſque ad abundantiam. Malach. 3. 10.

Domine, non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare. Luc. 10. 40. Sed Mariæ præ Martha patrocinatus: *Maria optimam partem elegit.* S. Auguſtinus quærit: qûi Chriſtus, qui gratitudinis primam ſemper rationem habuit, cujus cauſam damnare debuiſſe videtur, defenderit; damnavitque, quæ defenſionem merita: cùm & illa incuria tanti hoſpitis ſedit otioſa; & hæc ſollicita cibos apparavit, menſamque inſtruxit? Reſpondet Auguſt. erat Maria intenta dulcedini verbi Dei: intenta erat & Martha, quomodo paſceret Dominum; intenta Maria, quomodo paſceretur à Domino. Martha convivium Domino parabat, in cujus convivio Maria jam jucundabatur. q. d. Chriſtus Mariæ plus debuit, quòd ea illi dandi copiam ſuppeditavit; cùm Martha accipiendi tantùm occaſionem miniſtraret: dare enim nobiliùs, quàm accipere. Didacus Niſſ. D. 1. Pent. §. 2.

Beatus venter, qui te portavit. Luc. 11. 27. Non decantat mulier Virginis gloriam ex multis donis, quæ accepit à Domino; ſed ex lactis guttis, quas puero JEſu effudit: quia in majorem cedunt decorem, quæ largimur, licèt parva; quàm multa alia, licèt ingentia, quæ ex aliena liberalitate accipimus. Sylveria hic q. 16.

Qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. Luc. 22. 25. Torques ſignum eſt principatûs; ità beneficentia decet principes. S. Hieron. l. 1. ſup. Matth. qui divitiarum ſervus eſt, divitias cuſtodit ùt ſervus: qui autem ſervitutis diſcuſſit jugum, diſtribuit eas ùt Dominus. Cornelius in Prov. 3. Alludit Dominus ad nomen principis, qui Hebraicè dicitur *Nadhib* à radice Nadhab, quod liberaliter, & ſponte dare ſignificat. Anima Cant. 7. 1. vocatur *filia principis.* Theodoretus legit: filia ſponte dantis. Doultreman. l. 3. c. 2. ſ. 3.

Præſtabilius habetur, beneficium dare, quàm accipere: atque antiquior eſt miſericordia, quàm lucrum. S. Gregor. Naz. or. de paupertate amanda. Duce in Mundo proſapiæ ſunt; dare & accipere. Quænam harum nobilior? antiquior eſt miſericordia, quàm lucrum. Didacus Niſſ. D. 1. Pent. §. 2. Heroicum opus dare. Date Id.

Poſt magnificentiam reſurgentis, poſt gloriam aſcendentis, poſt reſidentis ſublimitatem; non reſtabat, niſi ut expectationi juſtorum lætitia adveniret; & cœli muneribus cœleſtes homines implerentur. S. Bernardus ſ. 2. in feſto Pent.

Sicut liberalitas signum est nobilitatis, sic rapacitas signum est rusticitatis: unde aliqui, qui reputantur nobiles, si ità loquendum est, rusticissimi sunt; & quòd bonis suis spolient paupere. S. Thom. Aqu. opusc. 38. de erud. princip. c. 5.

Nobiles, & magnificos decet, nil promittere; sed quasi præsagire desideria hominum; & eorum petitiones largitionibus prævenire. Blesensis ep. 34.

Excedit sanctificatio beatificationem prioritate: nisi enim illa præcederet, ista non sequeretur: virtute, quia in actione, & agonibus est, illa in fructu. Sed plus est inferre, quàm recipere; agere, quàm agi; diligere, quàm diligi, servire, quàm serviri, facere, quod suæ est vicis, sive debiti, quàm recipere, quod alterius. Sim. Cass. l. 12. c. 18.

Vide Tit. Dominus.

§. III.

Liberalitas est regia virtus.

Num. I.

Ex Veteri, & Novo.

Fecitque Deus duo luminaria magna. Gen. 1. 16. Quis nescit? Solem esse omnium planetarum, & stellarum, regem. Vix autem illum Deus condidit, quando censu solenni oneravit eo, quem coronis suis, ac sceptris, imminere, cogitare reges debent. Quod illud onus? quo cum illum regem fecit? eo, ut lucem suam in planetas, & stellas, derivaret. S. Joannes Damasc. de fide l. 1. c. 7. Luna à sole lumen suum mutuatur; ut nostra inter nos communicare disceremus. Et reges intelligerent, non ob id esse soles, ut sibi luceant solis; sed ut eam, quam à Domino habent, lucem, in usum subditorum vertant. Didacus Niss. D. 4. Quadr. §. 8.

Clamavit populus ad Pharaonem alimenta petens. Gen. 41. 55. Hebr. *clamavit ad regem pro pane.* Oleaster hic: mirum valde est, quòd ad regem, ut panem præberet, irent: ut hinc reges discant non esse tam dominos, quàm parentes omnium suorum; & curent temporalia etiam suis administrare; & vereantur Christiani reges hæc negligere, videntes hæc gentilem curâsse. Unde Is. 3. 6. legis *vestimentum tibi est; princeps esto noster.* Et jurabit in die illa: non ero Dominus, & in manu mea non est panis. Noluit ille esse princeps, quia non habebat ad dandum: ut eos ostendat non debere reges esse, qui nihil dant. Notat Abul. q. 23 in 3. Reg. 1. unctio, vel coronatio, regum fiebat apud fontes, & arbores: ùt doniæ juxta fontem Ragel 3. Reg. 1. 9. Et Abimelech juxta celebrem quercum, quæ stabat in Sichem Judic. 9. 6. Cur id factum? ut monerentur offi..ii sui; fontes & arbores, imitari. Arbores hominibus umbram & fructus probent; fontes fœcundant plantas, & campos. Fons à fundendo dicitur, inquit Abulens. in 1. Gen. Didacus Niss. D. 4. Quadr. §. 8.

Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Luc. 12. 32. Mox adjecit: *vendite, quæ possidetis v. 33. & date eleemosynam.* S. Chrysol. *f.* 24. est consuetudinis, est animi felicis; ut adscitus ad regnum, quod fuit proprium, quod privatum; mox parentibus, propinquis, civibus indigentibus, liberaliter prorogare: nè sit mendicus animô, qui censu functus est, & honore.

Qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Luc. 22. 25. Est hic titulus honoris, & laudis, qui principibus defertur; quòd benefici esse soleant, vel debeant. Hinc olim proprium regis epithetum erat Bonus. Inde etiam Deus Rex regum propriô epithetô dicitur: Optimus, Maximus. Cornel. hic.

Ex aliis.

Novit ille (Rex) regiam manum magis Donativô splendere, quàm sceptrô. Hildebertus ep. 3. Gratulatur amico donatum à rege Sacerdotium.

Munificentiam regis quotidie decet cum sole relucere, & jugiter aliquid facere, quô possit largitas principis apparere. Cassiodor. 8. var. 22.

Narrat Plutarchus in Apopht. Rom. Artaxerxem Xerxis filium dexteram manum longiorem habuisse sinistrâ; indeque dictum Longimanum. Cùmque id illi vitio verteretur; ipse in bonum omen, & regiam virtutem, convertit, dicens: sibi tanquam optimo principi Deum communicâsse ut manum haberet ad largiendum amplissimam; alteram verò ad accipiendum, & distrahendum brevissimam, & contractam.

Num. II.

Liberalitas regia virtus Christi D.

Regnum tuum, regnum omnium Sæculorum. Ps. 144. 13. Describit qualitates regis, Tertia est virtus, regia liberalitas: pertinet enim ad regem, non expilare subditos, non emungere pecunias variis artibus; sed liberaliter alere ut filios. Bellarminus hic.

Ecce plus quàm Salomon hic. Matth. 12. 42. S. Irenæus l. 4. c. 21. Unus, & idem Dominus, qui plusquam templum est, & plus quàm Salomon donat; id est, suam præsentiam, & resurrectionem à mortuis: qui semper habet, & plura metiri domesticis; & proficiente eorum erga Deum dilectione, plura, & majora donat.

Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Matth. 22. 2. Cur hic vocatur rex? qui Matth. 20. 1. Vocatur *pater familias.* Hic dicitur Rex, ut denotatur ingens omnium bonorum affluentia. 2. q. In vinea commodum suum spectat; ideò tantùm dicitur homo. In convivio totus commodo suorum intentus, dicitur Rex: ille enim verus Rex, qui aliis consulit. Sylveira hic q. 2.

Hic est JEsus Rex Judæorum. Matth. 27. 37. Permittit Christus appendi titulum, qui regnum suum publicè prædicaret. Non hic Joan. 6. 15. *JEsus ergo cùm cognovisset &c.* Cur in cruce regis admittit inscriptionem; & in solitudine, quando usque ad saturitatem turbas

bas pavit, regnum recusat, & fugit? Quia in deserto, licet multis, non omnibus benefecit: in cruce pro omnibus pretiosum sanguinem fudit. De Castillo Illat. 193.

Omnis, qui se regem facit, contradicit Cæsari Joan. 19. 12. Sed quid in se regium humilis ostentavit JEsus? Unde potuerunt colligere vel umbram tanti mendacii? S. Leo s. 10. de Pass. veruntamen non in totum inanis videatur Judæorum objecti. Discute diligenter præses, quid de Domini operibus notum sit; quid de potestate compertum. Cæcis visum, claudis gressum, surdis auditum, mutis præstat eloquium: febres abegit, dolores resolvit, mortuos suscitavit. Magnum prorsus regem ista demonstrant. Baeza l. 1. c. 8. §. 4. Opulentè, Servator, verèque Rex, tu factus es pauper; ut nos tuâ paupertate diteſceremus; tu etiam nobis regnum cœlorum largitus es. S. Athanas. Alex. lib. de Cruce & Pass. D.

Non Rex Jsraël Christus ad exigendum tributum, vel exercitum ferrô armandum; sed Rex Jsrael, quòd mentes regat, quòd in æternum consulat; quòd in regnum cœlorum credentes, sperantes, amantèsque: perducat. S. Augustus. tr. 51. in Joan.

§. IV.

Liberalitas est divina virtus.

Apparuit ei Dominus. Hebr. *Elsaddai.* q. d. Ego sum fortis & liberalis. Dai, id est, sufficientia.

Alii Deum dici volunt à dando; sicut Jovem à juvando. Cornelius hîc.

Aperuitque Joseph universa horrea. Gen. 41. 56. Ex hoc beneficio, & alimentatione Joseph, putant multi, Joseph vocatum fuisse Serapin, eumque Serapidis nomine cultum ab Ægyptiis. Hinc Serapidem coluerunt specie bovis; qui symbolum fertilitatis. S. Chrysost. hom. 67. Docet, Josephum id præsagiisse; ideòque mandâsse Hebræis, ut exeuntes ex Ægypto ossa sua secum efferrent: scilicet nè superstitiosi Ægyptii ea ùt numen colerent. Cornelius hîc.

Si dixerint mihi: quod est nomen ejus? quid dicam eis. Ex. 3. 13. Moyses futurus magnus Dei legatus, mittentis nomen interrogat. Respondet Deus: *ego sum, qui sum.* Et statim v. 15. Acsi non satis nomen suum explicuisset addit: *Dominus Deus Patrum vestrorum - Deus Abraham &c. Misit me ad vos.* Cur Deus nomine suô ineffabili manifestatô, quod totius Esse fons est, servorum suorum se prædicat Deum? Petrus Dam. serm. in nat. D. perterritus Moyses inextricabilis authoritate vocabuli, acsi diceret: hoc excedit intellectum meum; non possum capere, nisi effundatur. Audit à majestate: *ego sum Deus Abraham &c.* Vides effusionem. q. d. Moyses insufficiens erat, ut illud nomen. *Ego sum, qui sum,* utpotæ naturæ incomprehensibilis, intelligeret. Ut ergo servus Domini excellentiam agnosceret; alio adjuvatur nomine, non naturam Dei significante. Sed effusionem, gratiam & largitatem: quomodo enim est Deus Abrahæ &c. Nisi per amorem, & beneficia. De Castillo Illat. 30. divinitas ex beneficentia noscitur.

Si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant. Matth. 4. 3. Theophylactus: non dixit, ut lapis hic panis fiat, sed lapides: volens Christum ad superflua instigare; esurienti enim unus panis sufficit. Proprium judicavit Dei, non solùm dare sufficientia; sed multò plura etiam necessariis. Dæmon Deum crederet, si tam munificum videret. Didacus Niss. D. 2. Epiph. §. 4.

Vocabis nomen ejus JEsum - & dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus. Luc. 1. 31. 32. S. Chrysol. s. 144. Vides, quia quando accipit, David Filius dicitur; quando dat, Dei Filius nuncupatur. q. d. his angeli verbis Christus D. & Filius Dei, & Filius David, dicitur; sed hôc diserimine: cùm JEsus dicitur; & hominibus daturus salutem; juxta nomen promittit angelus, Dei Filius vocatur, Filius altissim: sedcùm accipit, David filius. Pinna Ethol. 12. Dei liberalitas.

Dabit illi Dominus Deus. Luc. 1. 32. Cùm sæpe in hoc capite fiat mentio nominis Dei; *missus est angelus à Deo.* v. 26. *Et non erit impossibile apud Deum omne verbum.* v. 37. Hic tantum dicitur *Dominus Dei.* Cùm de eo prædicatur *dabit,* statim *Dominus Deus* publicatur. Plus enim nobis, & angelis, majestatem, & excellentiam Dei, ipsa beneficentia, & donorum effusio, prædicabat; quàm ipsum supremum dominium omnia gubernandi. Sylveiva hîc q. 39.

Dei benignitatem imitare: nihil homo divinius habet, quàm beneficentiam. Licèt Deus nullo labore fias; opportunitatem adipiscendæ divinitatis amittere noli. S. Gregorius Naz. Orat. 18.

§. V.

Liberalitatis alia motiva.

Tradidi poculum Pharaoni. Gen. 40. 11. Vel in somno de largitione curat, qui liberalis est; clausis oculis manus aperit. Pistor somnians nihil offert. Tam dignus hic suppliciô, quia ad avaritiam pronus; quàm ille præmiô, qui non sibi vinum, sed Pharaoni, propinat. Alvarez Illustr. 44.

Succide illam: ut quid etiam terram occupat? Luc. 13. 7. q. d. Non sum posthac ferendo eam plantam, quæ suâ rusticâ parcitate meam exhausit patientiam. Caietanus vertit: ut quid terram onerat? significatur, quòd onus est terræ, fugens illam, & tamen fructum non reddens. Qui vult aliis totum exsugere sanguinem, nec quidquam reponere; qui protensâ manu semper vult accipere, nunquam aliquid reddere; est oneri intolerabili. Didacus Niss. vita Abr. l. 5. c. 8.

Beneficientiæ nolite oblivisci. Hebr. 13. 16. Ob beneficientiam in proximos angeli cum hominibus versari non sunt dedignati, de qua re scribitur ad Hebræos: *beneficentiæ &c.* Isidorus Clarius l. 1. Or. 61.

Libera-

Liberalis vicinus est Dei, vicinus hominum, vicinus paradisi, remotus ab igne Inferni. Proverbium Arabicum Centuria I. n. 80. Cornelius in Eccli. c. 4.

Quidam de Primoribus Hispaniæ rogatus; quâ arte totius populi animos sibi obstrinxerit? pileô, inquit, & crumenâ: humanitate scilicet erga quosvis, & liberalitate. Alvarez. illustr. 251.

Si quis in hoc Mundo vult multis gratus haberi.
Det, capiat, quærat, plurima, pauca, nihil.
Doultreman l. 3. c. 4. f. 1.

Titulus X.

LIBERALITAS DEI ET CHRISTI.

§. I.

In genere.

Ex Veteri.

Requievit ab omni opere, quod patrarat. Gen. 2. 2. Cùm angelorum innumeras differentias creâsse; cœlos, astra, terram, maria, corporumque varias naturas, condidisse; in his omnibus non quievisti; sed homine conditô. In homine quievit Deus, non in angelo, non in cœlo: quia benefaciendi, innotescendique, sufficientem, affluentemque sibi in eo materiâ dari prospexit. S. Thom. Vil. f. 3. in Nat. D.

Quidnam est, hoc, quod fecit nobis Deus? Gen. 42. 28. Cur non dicunt, quod fecit nobis Joseph? R. quia triticum simul, & pecuniam simul, vìdebant; & frumentum gratis absque pretio, & lucrô, datum cernebant; benè dicunt, esse id opus Dei: nam sinè lucrô aliquid dare, Dei magìs opus est, quàm hominum. S. Athanasius f. 3. in Arrianos, ut divinitatem Christi adstruat, hôc utitur argumentô: si ergo non fui, sed nostri, causâ venit; fieri non potest, quin sit Deus. Didacus Niss. D. 4. Quadr. §. 1.

Manè videbitis gloriam Domini. Ex. 16. 7. v. 10. *Et ecce gloria Domini apparuit in nube.* Quæ sit ejus gloria, indicat v. 12. *manè saturabimini panibus; scietisque, quòd ego sum Dominus Deus vester.*

Quæ posuit prodigia &c. Ps. 45. 9. Potest dici prodigium à prodigo. Et hôc modô fecit Deus prodigia super terram: quia quasi prodigus fuit Dominus, cùm pro redimendis inimicis suis proprium Filium dedit. Et ideo de Christo dicitur Ps. 67. 28. *ibi Benjamin &c.* ibi in cruce, *in mentis excessu*, in prodigalitate Patris. Hugo Card. hìc.

Aperiente te manum tuam &c. Ps. 102. 28. Facilitatem suppeditationis bonorum per hæc declaravit: sicut enim facilè est, digitos introrsum inflexos extendere; sic facilè est Deo omnium bonorum copiam largiri. B. Theodoretus hìc.

Manus illius tornatiles. Cant. 5. 14. Septuag. *tornatæ* id est, affabrè elaboratæ; ideòque rotundæ, concinnæ. Hebr. *revoluziones, rotunditates; vel circuli auri.* Tigurina: *manus ejus orbes.* Vatablus, *annuli aurei.* Symbolicè manus Christi, est ejus divina beneficentiâ. Dicuntur tornatiles, id est aversatiles, & agiles, ad omne bonum, omnemque beneficentiam, ait Justus Orgelitanus: quia assiduè se versabant, & volvebant, ad varia opera misericordiæ. Sunt aureæ, quia plenæ charitate; & quia manant à divinitate. Cornelius hìc.

Effudit illam super omnia opera sua. Eccli 1. 10. q. d. Deus sapientiam, ab æterno in mente sua reconditam, in tempore communicavit omnibus creaturis, etiam inanimis; sed magis animalibus, præsertim hominibus, & angelis, diligentibus se. *Tò effudit*, significat largitatem beneficentiæ Dei: quòd se, suâque dona, & sapientiam, instar imbris, vel torrentis; copiosissimè effuderit in Mundum; præsertim in homines se diligentes: quia hos donavit fide, gratiâ, & sapientiâ spirituali; ut Deum cognoscant, ament, & colant; ità que ad ejus visionem, & fruitionem, in qua consistit perfectio, & consummatio, sapientiæ, perveniant. Cornelius hìc.

Aporiatus est, quia non est, qui occurrat. Is. 59. 16. Pagninus: *admiratus est, quia non esset, qui oraret.* Alii: infirmatus est, ceu lactis abundanus nutrix; quæ, si mammillas non exerceret, infirmatur. S. Thomas, Chrysost. & Ambros. legunt: vidit Dominus, & depauperatus est: sicut mercatores, si repositas merces non vendant, pauperes fiunt.

Ex Novo.

Liber generationis JESU Christi. Matth. 1. 1. Cur non dicitur liber Passionis? De Passione frequentissimè tractat Matthæus; & tamen hic liber Passionis non dicitur: quia Christus in Passione pretiosum suum sanguinem nobis donavit; in generatione verò nostram à nobis naturam, & sanguinem, habuit. Et magnificentissimus Dominus illius, quod acceperat, non verò quod largitus erat, mentionem facit. Sylveira hìc q. 6.

Orantes nolite multum loqui. Matth. 6. 7. Cur longiorem orationem vetat? quia ità cupit dare desiderata, ut prohibeat multum tempus in re una insumere; quòd ad multa, & diversa, possit sufficere. S. Chrysol. f. 67. Christus breviter orare docuit, qui citò vult postulata præstare. Pinna Ethol. 12. Sabbathi observationem, tantâ religione olim susceptam, Christus abolevit, & in diem Dominicam transtulit, non sinè magnâ populi Judaici invidiâ. Sed quæ causa hujus mutationis? docet perpetuum studium Dei benefaciendi. Sabbathò ab operibus DEUS requievit nascente orbe; die verò Dominicâ Mundi formationem aggressus est. Ergo hæc dies præ illâ colatur: nè quis putet, Deum à benefaciendo homini cessasse; sed nunc denuò antiquis nova beneficia annectere, & ijs maximè delectari. Idem ib.

Tibi dabo claves regni cœlorum. Matth. 16. 19. Satis

19. Satis se erga homines Dominus liberalem probari vult, quando inter homines relinquit omnium bonorum suorum, & cœlestium thesaurorum, claves. Ea verò, quorum claves tecum habes, nullique communicas, minimè effundere vis. Sic Apoc. 1. 17. 18. timore concussum Joannem alloquitur. *Noli timere: ego sum primus, novissimus, & habeo claves mortis, & inferni.* Imò inde timeat magis Joannes, quia apud eum videt claves mortis esse. Dum rex apud se claves servat, nullique eas committit; procul dubio nihil eorum, quæ talibus clavibus concluduntur, patietur effundi. Patietur tamen effundi omnia, quorum claves alteri commiserit. Hinc c. 9. 1. dicitur: *data est ei clavis putei abyssi, & aperuit.* Baeza t. 3. l. 14. c. 2. §. 21.

Super pauca fuisti fidelis. Matth. 25. 21. Talenta quinque magnam nummorum faciunt summam; dicit tamen: *super pauca &c.* Tam beneficus Dominus, ut pauca sibi dedisse videatur. Sylveira hîc. q. 10.

Semetipsum exinanivit. Philipp. 2. 7. Græc. *evacuavit.* Tertull. *exhausit.* Cùm divinum verbum coæquale, & consubstantiale, Patri sit in se infinitum, & æternum; quî fieri potest, ut seipsum exinanierit, evacuaverit, exhauserit, per humanæ carnis assumptionem? Quia per humanæ naturæ unionem ei totum divitiarum suarum impertivit thesaurum: ità ut nihil divinitatis reservârit; totum, quod habebat, est elargitus: ità ut jam ampliùs nihil posset conferre; exinaniri, & evacuari dicitur. De Castillo Illat. 31.

Ex Patribus.

Non, qui beneficiorum terrestrium mos est, in capiendo munere cœlesti mensura ulla est, vel modus. Profluens largiter Spiritus nullis finibus premitur, nec coërcentibus claustris intrà certa metarum spatia frænatur: manat jugiter, exuberat affluenter. Nostrum tantùm sitiat pectus, & pateat: quantum illuc fidei capacis afferimus, tantum gratiæ inundantis haurimus. S. Cyprianus ep. 2.

Dicere audeo: quòd Deus, cùm sit omnipotens, plus dare non potuit, cùm sit sapientissimus, plus dare nescivit; cùm sit ditissimus, plus dare non habuit. S. Augustus. tr. 84. in Joan.

Gratiam habet, & debens, & erogans nobis Deus; & fœneratores suos non fœneratis jucundiùs intuetur. Et quibus maximè debet, hos maximè diligit. Itâque si vis eum semper amicum habere, multorum constitue debitorem. S. Chrysost. hom. 53. ad pop. Ant.

Tunc propemodum omnem vim amoris effudit amicis, antequam etiam ipse sicut aqua effunderetur pro inimicis. Guarricus s. in die ascens.

O Deum! si fas est dici, prodigum sui præ desiderio hominis, an non prodigum? qui non solùm sua, sed & seipsum impendit; ut hominem recuperaret, non tam sibi, quàm homini ipsi. Id. s. 1. in die Pent.

Non est parca clementia Christi, nec pigra quidem. Revolve Evangelium; & ubique invenies JEsum citum, & copiosum, ad veniam. Gilbertus s. 33. in Cant.

§. II.

Deus offenditur retardantibus, non acceptantibus, beneficia.

NOlo ità, obsecro; sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis. Gen. 33. 10. Injuriam sibi fieri putabat Jacob, dum repudiaret Esau fraternum munus dicens ad Jacob: *sint tua tibi.* Majorem Domino injuriam facimus, quando dona ejus, & gratias, quas offert, contemnimus. Rom. 2. 4. *an divitias bonitatis ejus contemnis?* q. d. tantum nefas committere audes, ut non acceptes munera liberalis Dei? Diez conc. 2. D. 2. Pent.

Orate Dominum, ut auferat ranas à me. Ex. 8. 8. Moyses v. 9. *constitue* mihi, ait, *quando deprecer pro te.* Rex, *cras*, inquit. Beneficium odit, dum differri vult: adeoque Deum tractis moris offendit; ut beneficii dilationem aquis, & submersione vindicârit. S. Ambros. l. de Cain, & Abel: dicenti Moysi, constitue mihi, quando orem pro te, & pro famulis tuis, ut exterminet Dominus ranas; cùm deberet, in tanta positus necessitate, rogare, ut jam oraret, nec differret; respondit, crastinò die; otiosus, & negligens, pœnam moræ Ægypti soluturus excidiò. Naxera in Jos. 8. §. 5.

Cumque levâsset Moyses manum, percutiens virgâ bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ. Num. 20. 11. Hic Deus in Moysen, & Aaron, ità exasperatus est; ut transire Jordanem prohibeat, morteque condemnet. *Non introduceris &c.* Mortis luunt pœnas pro levi, ut multi putant, culpa; cùm Aaron pro sacrilego vituli opificio pœnas capitales non solverit. Beneficium dubitatione tardârunt. Id. ib.

Nè timeas, nèque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum - surgènsque diluculo recensuit socios. Jos. 8. 1. 10. Expeditionem accelerat; nè, dum Numinis liberalitatem vel tantillum retardat, iram in currat: nam scit, Deo quàm maximè displicere, qui beneficiis ejus vel tantillùm resistit. Id. ib. Omnis benignitas properat; & proprium est liberaliter facientis, citò facere. Seneca l. 2. de benef.

Non petam, & non tentabo Dominum. Is. 7. 12. ad quæ Isaias: *Nunquid parum vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo?* v. 13. Sed in quo molesti? sanè in non petendo: quia dum non petit, beneficium impedit, aut retardat. Nec Deo major molestia, quàm, aut liberalitati obsistere, aut magnificentiam protelare. Naxera ibidem.

Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum. Luc. 23. 42. Dominus respondit: *hodie &c.* Eusebius Emiss. hom. de B. Latrone: *hodie*, inquit; quasi diceret: quid me, ô fidelis meus, & unicus tanti testis triumphi, quid me tantô tempore exorandum putas? ut in die Judicii mei meminerim tui? quid me ad præsentem retributionem paratum longè dissimulas? quid in futura sæcula fidem in te

perfectam fatigas ? Quasi perfectæ fidei non congruat; & Deum credere, & diu beneficia tractaturum putare. Idem ibid.

Homines, quando ipsis continuè negotium facessimus pro rebus nostris; languescunt, & tergiversantur, & ægrè ferunt. Deus autem prorsus in contrarium; non quando ipsi continuè occurrimus pro rebus nostris; sed quando non hoc facimus, tunc maximè indignatur. S. Chrysost. hom. 3. ad pop. Ant.

Nihil magis Deo displicet, quàm cùm nos scelerum nostrorum objectu impedimento sumus, quò minùs divitias suæ bonitatis erga nos proferat. Isidorus Clarius l. 1. Or. 66.

§. III.

Dei desiderium, & sitis dandi.

DA mihi bibere. Joan. 4. 7. *Si scires donum Dei v. 10.* Sitit sitiri; ait S. Gregor. Naz: quomodo enim sitiat, qui est fons aquæ vivæ; qui de se loquitur Joan. 7. 37. *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Nunquid ipse Jer. 2. 13. *me dereliquerunt fontem aquæ vivæ &c.* Videor igitur mihi videre Dominum in cruce, tanquam in sublimi specula, respicientem orbem terrarum, plenum hominibus sitientibus, & languentibus præ siti; & occasione sitis suæ corporalis eundem Dominum miseratum communem illam sitim generis humani, clamavisse, *sitio*! hoc est: verè quidem sitio, propter jam exhaustum, atque exsiccatum, humorem corporis mei; sed hæc sitis in momento finietur: magis autem sitio; ut homines ex fide cognoscere incipiant, me esse verum fontem aquæ, & veniant ad me, & bibant. Bellarminus de septem Verb. Quod mulieri uni Samaritanæ dixerat, *da mihi bibere*; hoc in cruce nunc fixus omnibus ait: *Sitio.* Vos, inquit, volo, vos cupio, vos corpori meo unire; vos mihi associare sitio. Fons vitæ erat, & tamen sitiebat: aquam promittebat; & bibere cupiebat. Sitiebat nos, & dare se nobis desiderabat. Sitis hæc de ardore dilectionis, de amoris fonte, de latitudine nascitur charitatis. S. Laur. Just. de triumph. c. 19.

Si quis sitit &c. Joan. 7. 37. Alia est sitis Dei, alia creaturarum. Sitis creaturæ est, desiderium recipiendi; quia mendicitate premitur: sitis verò Dei est, desiderium se effundendi. Quia cùm sit plenus omni bonô, & redundans; se communicare desiderat. Sicut enim si os maximi fontis obstrueres, multaque congeries aquæ accederet, exirèque conaretur, meritò diceres, fontem sitire se effundere; sic divina bonitas &c. Obstruitur verò fons hic peccatô. Osorius t. 2. D. Pass.

Sitio. Joan. 19. 28. Interea dum miles crudelis lanceæ cuspidæ latus defuncti confixit, *continuò exivit sanguis, & aqua.* v. 34. S. Ambros. tunc sitiebat, quando de latere suo restinctura sitim omnium vivæ aquæ fluenta fundebat. Cur aquâ illâ sitim suam non extinxit? ut significaret, quàm potens, & dives, esset Dominus; & cùm quidpiam nos rogat, id facere, non pro sua, sed pro ea, quâ nos ei, quantumcunque illud dare tenemur, necessitate; ut multa ille, & magna nobis reddat.

§. IV.

Deus promptior ad dandum, quàm nos ad accipiendum.

NOn fœneravi, nec fœneravit mihi quisquam. Jer. 15. 10. Sensus est ex persona Christi, nullus se præbuit, qui dignè mea æra susciperet; nec fœneravit mihi quisquam in sanctis, atque pauperibus confovendis, me sibi faciens debitorem. S. Hieron. hîc. Sive, non profui, nec profuit mihi quisquam: nullus enim tantum voluit accipere, quantum ego tribuere desideravi. Salus enim creaturæ, lucrum est Creatoris. Idem ib.

Impleverunt eas usque ad summum. Joan, 2. 7. Vellet omnium Salvator Christus, ut omnis anima caperet, quantum posset; & in tantum repleretur virtutum moribus, & beatificâ gratiâ, quòd ampliùs impleri non posset. Nam anima hîc vivens non agnoscit, quantum dilatari potuit in captione gratiæ suæ virtutum; aut quantum hîc potuit à vitiis depurari. Videbit autem, exempta cùm à corpore fuerit, & tetralibus sedibus sita æquè dolebit de hujusmodi negligentia, ùt de pœna &c. Simon Cass. l. 5. c. 1.

Divina bonitas plus capit voluptatis, gratias suas elargiendo, quàm nos eas recipiendo. S. Franc. Sales. tr. de amore Dei l. 1. c. 15.

§. V.

Deus tegit sua beneficia.

UTrumque latus propitiatorii (Cherubim) *tegant expandentes alas, & operientes oraculum.* Ex. 25. 20. Oleaster: summus benefactor est, & nihilominus tectus: ut te doceat, benefacere, & nolle videri.

Quem dicunt homines esse Filium hominis? Matth. 16. 13. Christus D. in sua interrogatione tacet suam Divinitatem; quæ naturæ humanæ communicata, & unita; & solùm meminit Humanitatis, quam à nobis accepit. Petrus verò acsi totius Humanæ naturæ personam ageret, in Christo laudat ejus Divinitatem: *tu es Filius Dei v. 16.* Sicùt enim excelsi animi est, silere quæ donat; ità & memorare, quod accepit. Sylveira hîc. q. 22.

Apparuerunt illis dispertita lingua tanquam ignis. Act. 2. 3. Cur Spiritus S. venit in igne clarâ die? non nocte; ut magis splenderet? Respondet Author de vestibus Aaronis: ut suum magnificum donum minùs luceret; & dona laterent, & quasi minora viderentur. Ps. 26 20. *In mari via tua, & semita tua in aquis multis; & vestigia tua non cognoscentur.* Ingens donum populo Israelitico, cùm fugeret per mare à Pharaone; ut sicco pede transiret. Cur de tanto bono vestigium non permansit? liberalitatem suam voluit occultare. Sylv. hîc q 9.

§. VI.

Deus dando reputat se accipere: suum dicit, quod donat.

Ex Veteri.

DIxitque Abraham: Domine Deus quid dabis mihi. Gen. 15. 2. Ubi Dominus ingentes mercedes Abrahæ promisit, respondit: *Domine, quid dabis mihi?* Philo lib. quis rer. divinar. sit hæres: non dubitantis est verbum, sed

sed gratias agentis pro acceptorum beneficiorum magnitudine: *quid mihi dabis?* num est, quod sperem præterea? copiosæ sunt, ô magnificentissime, tuæ gratiæ, nullis circumscriptæ terminis: nec modum, nec finem habent, fontium more inexhaustæ, & subscatentes perpetuò. Baeza t. 3. l. 14. c. 2.

Filius meus es tu, ego hodie genui te. Ps. 2. 7. Quod de generatione temporali explicant Orig. Athanas. Beda &c. Et tamen sequenti Psalmô, cùm de resurrectione Christi agitur; nec Christus appellat suum Patrem, nec ipse eum suum Filium vocat. Ps. 3. 6. *Ego dormivi, & soporatus sum; & exurrexi, quia Dominus suscepit me.* Mirum, quòd Dominus dum descendit ad humanæ naturæ abjectionem, passionem, ac mortem, à Patre vocatur Filius; & in gloriosa resurrectione nomen Filii prætermittitur: non enim dicitur, Dominus suscepit me Filium suum. Christus magis cognoscitur nostrô loquendi modô, Filius æterni Patris ad mortem descendens, quàm glorioso corpore ascendens. S. Ambros. l. 3. de sacram. c. 1. pulchrè autem ait Pater ad Filium, ego hodie genui te, hoc est, quando redemisti populum, quando ad cœli regnum vocâsti, quando implêsti voluntatem meam; probâsti meum te esse Filium. Sylveira in Joan. 3. q. 48.

Accepisti dona in hominibus. Ps. 67. 19. Apostolus dicit Ephes. 4. 8. *dedit.* Utraque autem acciderunt: quandoquidem qui accepit ab accedentibus fidem, largitur gratiam. B. Theodor.

Qui pascitur inter lilia. Cant. 2. 16. S. Bernardus s. 71. Cùm pascit, pascitur; & pascit, cùm pascitur; simul nos suâ gaudiô spirituali reficiens, & de nostro æquè spirituali profectu gaudens.

Sitientes venite ad aquas. Is. 55. 1. Sitit sitiri bibere cupientibus potum præbet Cùm ab eo beneficium petitur, beneficio id ducit: prompta, munifica, atque prolixa, natura est; jucundius dat, quàm alii accipiunt. S. Gregor. Naz. Or. 40. in S. Baptisma.

Accipe bonum. Os. 14. 3. Id est da bonum, quòd à nobis vicissim accipias. Ad blandiendum enim artificiosi mendici dicunt, accipe, non da q. d. da non tam nobis, quàm tibi; quia nos tibi illud reddemus. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Exiit, qui seminat seminare semen suum. Luc. 8. 5. Maximè sibi reputat proprium, ac suum, quod aliis dat. Sylveira hîc.

Et gratiam pro gratia. Joan. 1. 16. Id est, augmentum gratiæ pro usu gratiæ. Hugo Card. in Ps. 17.

Sic Deus dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Joan. 3. 16. Cur hîc non solùm dicitur Filius unigenitus, sed additur *suus*? Dum autem in sinu describitur, omittitur. Joan. 1. 18. *unigenitus Filius, qui est in sinu Patris.* ℣. Licèt Christus D. semper sit Filius sui Patris, tamen ità nos amat Pater: cùm pro nostra salute Filius traditur ad morte, mmagis dicitur suus, quàm cùm quiescit in sinu Patris. Sylveira hîc q. 48.

Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens &c. 1. Cor. 11. 13. 14. Benefactor dona exhibet & gratis agit? summus hic benefactor cùm sciret, quàm honorificum sit dare; Patri æterno, pro tali dandi seipsum opportunitate, gratias egit. Didacus Niss. D. 1. Pent. §. 2.

Ex Patribus.

Tanta est erga omnes bonitas Dei; ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona, & pro his, quæ largitus est, æterna præmia sit daturus. S. Chrysost. hom. de Adam & Eva.

Ecce qualis est Dominus noster! ut donando debeat; & quantò magis donat, tantò magis eum debitorem esse non pigeat: in quantum enim gratias largitur, in tantum debitor invenitur. Nec enim potest aliquis debitorem habere, nisi in eo, quid ipse cig natus fuerit gratuitâ largitate conferre. S. Fulgentius ad Monimum in Prologo.

O in æstimabilis misericordiæ Dominum! qui ad hoc nobis in præsenti religionis munera tribuit, ut ipsa in nobis postea, quæ nunc dat munera, muneret. Salvianus de Provid. l. 7.

Lætificans nos exhilaratur Christus, & pascens pascitur misericors, & nostrum potum, ac alimoniam, hoc est, Doctrinam, proprium cibum existimat. Theophylactus in Matth. 26.

§. VII.

Deus pronior ad dandum, quàm accipiendum.

Seu, dum petit, vult dare.

TOlle filium tuum unigenitum &c. Gen. 22. 2. Misericors Deus, & justus. Quæsivit misericors Deus capitulum in homine, per quod posset justè debitor ipse teneri: quæsivit, inquam, ab homine unigenitum sibi filium immolari; ut suum ipse Filium justâ vicissitudine deberet homini. Rupertus in Gen. l. 6. c. 30.

Rogabat illum quidam. Luc. 7. 36. Rogabatur Jesus ut acciperet; qui potiùs rogandus erat ut largiretur. Plura sibi aderant ad largiendum, quàm hominibus, beneficiâ; nec non, & quæ hominum, sua erant. Simon Cass. l. 9. c. 29.

Ecce agnus Dei. Joan. 1. 29. Cur Christus D. vocatur à Joanne agnus, cùm ab Is. 40. 11. Vocetur *Pastor?* ℣. quia cùm sit bonus Pastor; est verus ductor, princeps; & ideo agnus: nam ùt Pastor regit, ac pascit oves; ùt verus agnus Paschalis eas carne suâ nutrit; & propriô sanguine ab omni peccato liberat. Sylveira hîc q. 4.

Illum oportet crescere, me autem minui. Joan. 3. 30. Id est, illum oportet dare, me autem accipere. V. Beda hîc.

Da mihi bibere. Joan. 4. 7. Advertit miram Dei liberalitatem; qui tum reputat se accipere, cùm dat. Fons vitæ, juxta fontem sedens, bibere poscit; non bibere volens, sed potum dare. *Da mihi bibere*, ut tibi dem bibendam aquam immortalitatis: ego enim salutem mortalium sitio; non ut bibam, sed ut potum præbeam: Patrem imitor meum: sic enim ait ad Abraham: da mihi filium tuum. Non quòd accipere filium vellet, id dixit; sed quòd proprium Filium orbi

terrarum largiri vellet. Da mihi unigenitum, & Mundo largiar unigenitum: immola filium; non ut immoles tu; sed ut ego Filium meum unigenitum immolem pro salute Mundi. Ità hìc quoque: *da mihi bibere*; non ut bibam, sed ut potum præbeam. S. Chrysost. t. 6. orat. in Samaritanam. JEsus veniens ad cor hominis, residet super fontem, cùm bona naturalia movet; petens à nobis, ut nos petamus eum; id est, ut suæ gratiæ, quæ præsens est, habilitemus nos, & liberum arbitrium applicemus. Hugo Card. hìc.

Bonus Pastor animam suam dat. Joan. 10. 11. Dum pastoritium animarum munus extollit Dominus, nihil ab ovibus à se pascendis receptum narrat; sed hoc unum prædicat, quòd ipse dederit: *dat animam suam pro ovibus suis.* Id. noverat ille, qui Ps. 118. 176. *erravi sicut ovis.* Dum enim gratias Pastori suo referre voluisset, ait Ps. 115. 12. *quid tribuam Domino? calicem salutaris accipiam.* Quærit aliquid, quod Domino retribuat, & non invenit, nisi quòd recipiat calicem salutaris. Is est bonus pastor, qui non tam gaudet recipere, quàm semper dare. Baeza t. 3. l. 14. c. 14. §. 1. Nihil sic boni Pastoris ingenium commendat, quàm dandi, non accipiendi, proprietas. Inter mercenarium, & Pastorem, S. Gregorius id differentiæ maximè invenit, quòd mercenarius accipere ab ovibus temporalia lucra desiderat: Pastor autem nihil adeò curat, quàm ovibus dare, eorumque commodis providere.

Bonus Pastor animam suam dat. Escobar l. 3. Colloq. Chr. l. 9. Obs. 1.

Accipietis virtutem supervenientis spiritûs S. in vos; & eritis mihi testes. Act. 1. 8. Plus dat Deus, quàm exigat, & primus dat. Apostoli, ab illo Spiritum S. accipiunt, cùm de eo testimonium in terris dent. Porrò largiùs donat, quàm recipit. Spiritum sui cordis largitur, ut Spiritum illi oris nostri commodemus. Quæ autem comparatio spiritûs æterni verbi cum verbis rudium piscatorum? Oliva l. 12. Strom. hìc.

Exigit, & postulat, à nobis Deus, ut habeat occasionem donandi. Origen. hom. 39.

§. VIII.

Deus dat plura, & meliora, quàm petamus.

Ex Veteri.

SAlomoni petenti sapientiam; divitias & gloriam, addidit. 3. Reg. 3. 9. &c.

Dilata os tuum, & implebo illud. Ps. 80. 11. Agellius q. d. quàmvis magna, & ampla, fuerint, quæ à me petieris; nunquam meam munificentiam tuâ petitione, & optione, vinces. Non eris tam cupidus in optando, quàm ego in beneficiis, & in dando, munificus; apud Escobar t. 6. Par. Chr. l. 1. Obs. 6.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. S. Ambros. l. de Isaac, & anima c. 3. illa osculum popòscit, DEUS verbum se ei totum infudit. Agnoscebat amatrix Dei, si aliquid à Deo habeat, statim Deum ipsum cum tota plenitudine donorum accipiet. Sylveira in Act. 1. q. 7.

Non intrabit civitatem hanc, & non jaciet ibi sagittam. Is. 37. 33. ait Dominus de rege Assyriorum. Sed dat plura, quàm promisit: nam insuper 4. Reg. 19. 35. *Venit angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octuaginta quinque millia.* Sylveira in Joan. 16. q. 2.

Ex Novo, & Patribus.

Voluit rationem ponere cum servis suis. Matth. 18. 23. Servos habet, non quibus indigeat; sed quia indigent eô servi, eâ indigentiâ necessitatis, quâ nihil sinè ipsô subsistit; sicut sinè ipsô nihil productum est. Et eâ indigentiâ, quâ nihil potest sinè ipsô beatè consistere. Simon Cass. l. 6. c. 17.

Debebat ei decem millia talenta. Matth. 18. 24. Decem millium talentorum debitores nos sumus; qui quotidie multis beneficiis afficimur; & nihil boni rependimus Deo. Theophylactus hìc.

Misertus autem Dominus servi illius, dimisit eum, & debitum, dimisit ei. Matth. 18. 27. Plura Dei pietas tribuit, quàm petant debitores. Escobar t. 6. Par. Chr. hìc Obs. 6.

Rogabant eum, ut illum tangeret. Marci 8. 22. *Et apprehensâ manu cæci eduxit eum extra vicum.* S. Chrysol. s. 176. Illi rogabant, ut tangeret eum; sed Christus, qui horrere nescit pauperem, pauperem scit amare; totam dedit pauperi manum. Et debilitati Deus publicam præbuit servitutem. Condere orbem, solem, lunam, stellas, opera sunt digitorum suorum; adjuvare pauperem, opus est totius manûs Dei. Totam dedit pauperi manum. Addit Evangelista v. 23. *Impositis manibus suis.* Arconesin Is. 3. Disc. 2.

Elisabeth autem impletum est tempus pariendi. Luc. 1. 57. Patiens esto, & in sanctis petitionibus persiste: copiosiora enim bona tibi elargietur, quàm expostulas. Zacharias & Elisabeth, quôlibet filiô ijs datô contenti essent; & cum filia etiam; ut sterilitatis opprobrium vitarent. Dominus tamen plus petitô concessit: quia filium dedit, quô *inter natos mulierum non surrexit major.* Stella hìc.

Nè timeas Zacharia; quoniam exaudita est deprecatio tua: Et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium. Ibidem. Angelus non dixit, uxor tua absolutè, ùt notat Caietanus, sed *& uxor tua.* q. d. ultra id, quod precatus es, habebis filium: quia liberalissimus DEUS plura, quàm petamus, concedit. Sylveira hìc.

Remittuntur tibi peccata tua. Luc. 5. 20. Cùm Christus sit liberalissimus, merita supplicum transcendens, ac desideria; frequentèr plus largitur, quàm petitur. Sicut & huic paralytico primò contulit animæ sanitatem; quamvis nec ipse, nec eum portantes, aliud postulare intenderint, quàm sanitatem corporis. Dionysius Carthus hìc.

Non

Non pro peccatis remittendis, sed pro sanitate corporis, paralyticus inferebatur: sed Christus semper superbonus, & meliora exhibet petentibus, quàm rogatus. Et ex fide inferentium priùs sanavit animam, quàm donâsset corpori petitam sanitatem: ut ex peccatis cognosceretur adesse, illa turpis infirmitas, proprijs, aut alienis. Et ut ostenderetur, priùs animarum, quàm corporum, quærendam esse sanitatem. Sed opprimit sæpe mentem tener hominum sensus; ut, cùm conturbatus extiterit, priùs sibi, quàm animæ, quærat adesse medelam. Sed amatur hominum Christus, conferendo docet, quid in donis primò sit ab eo petendum? cùm sanitati corporis sanitatem animæ prætulit, & remissionem peccatorum. Simon Cass. l. 5. c. 17.

Fac me, sicut unum de mercenarijs. Luc. 15. 19. *Citò proferte stolam primam &c.*

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Pulcherrimum affectandæ conversionis exemplum: quia tam titò latroni venia relexatur; & uberior est gratia, quàm precatio. Semper enim plus Dominus tribuit, quàm rogatur. Ille enim rogabat, ut memor sui esset Dominus, cùm venisset in regnum suum; Dominus autem ait illi: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* S. Ambr. hic c. 102. Latro tantùm petijt sui memoriam; & paradisum accepit. Stella de contemptu Mundi p. 2. hic.

Implete hydrias aquâ. Joan. 2. 7. ad preces Matris non tantùm vini defectum supplevit; sed reliquit in domo sex hydrias, quæ diebus aliquot vini potum subministrarent. Stella p. 2. c. 5.

Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Act. 1. 6 Cur ad propositam interrogationem non respondet? quibus dixerat Matth. 13. 11. *vobis datum est nôsse mysteria regni cœlorum.* Indebitam petitionem negans Christus D. in melius donum convertit: *Accipietis virtutem Spiritûs Sancti &c.* Sylveira hic.

Qui potens est omnia facere superabundanter, quàm petimus aut intelligimus. Ephes. 3.

Erubescat humana pigritia! plus vult ille dare, quàm nos accipere: plus vult ille misereri, quàm nos à miseria liberari. Sanct. August. l. 29.

Semper Deus majora tribuit, quàm rogatur: nam se manducandum dedit, qui rogabatur, ut manducandi secum fiduciam largiretur. Sanct. Chrysol. s. 95.

Ecclesia Dom. 11. Pent. sic orat: *Omnipotens sempiterne Deus! qui abundantiâ pietatis tuæ, & merita supplicum excedis, & vota.*

§. IX.

Deus dat plura, quàm promiserit.

Quem ex his elegero, germinabit virga ejus. Num. 17. 5. Promisit, se facturum; ut flores nascerentur in ejus virga, qui dignus foret Sacerdotiô: & virga Aaron non tantùm flores, & folia, sed & amygdala, produxit. v. 8.

Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam &c. 4. Reg. 19. 32. hæc promisit, sed plus præstitit. nam v. 35. *Angelus Domini* in nocte illa *percussit Assyriorum centum octoginta quinq; millia.*

Responsum acceperat, non visurum se mortem. &c. Luc. 2. 26. Plus accepit, quàm fuit ei promissum: non solùm vidit, sed & brachijs strinxit, portavit, & contrectavit; imò & osculatus dulcissimum infantem. Dionys. Carth. hic.

§. X.

Dei liberalitas in remunerando.

Ex Veteri.

In illo die pepigit Dominus fœdus &c. Gen. 15. 18. Decem nationum regna ei promisit Deus. Obtulit Abraham in altari quinque victimas v. g. Deus liberalis pro quinque victimis decem ei regna promittit, & donat. Sylveira in 9. cap. 26. q. 3.

Quia fecisti hanc rem &c. Gen. 22. 16. S. Hieron. (vel quisquis est author) ep. de circumcis. cùm unico non parcit in terris, stellas pro filiis annumerare jubetur in cœlis. Cornelius hic.

Visitavit ergo Dominus Annam &c. 1. Reg. 2. 21. Ecce hic fuit fructus, partim benedictionis Heli Pontificis, partim oblationis Annæ, quæ suum Samuelem Domino obtulerat: nam pro uno Samuele quinque proles ei reddidit Dominus. Corn. hic.

Da mihi paululum aquæ, - & buccellam panis in manu tua. 3. Reg. 17. 11. 12. Parva hæc obtulit felix mulier; sed quanta recepit? *Hæc autem dicit Dominus Deus Israel: hydria farinæ tuæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur. v. 14.*

Tu quidem gressus meos dinumerâsti &c. Job. 14. 16. Gressus Deus numerat, cùm singula quæq; nostra opera propter retributionem signat. Quid enim in gressibus, nisi unaquæque nostra actio designatur? S. Greg. mor. l. 12. c. 12.

Et habitabis in eis. Ps. 5. 12. O magna, & ineffabilis, largitas Donatoris! quid simile potest dari? quàm ubi cognoscitur rerum Dominus ipse concedi. Nam quilibet munificus donat illa, quæ possidet: Deus autem, qui est ineffabile bonum, se largitur in præmio. Cassiodorus hic.

Et honorificabis me &c. Ps. 49. 15. id est, magnum me in æternum pronuntiabis. Ecce quàm parva petit à nobis Dominus, tam ingentia præstabit. Id. hic

Reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. Ps. 75. 11. Adeò Deus noster est, & tam paucis, contentus; ut festum agatur ei reliquijs ipsis bonorum desideriorum. Guevarra in Prologo ad orator. Religiosor.

In uno oculorum. Cant. 4. 9. sese vulnerari (interiori scilicet animi, mentisque, affectu) audet sponsus. Philo Carpathius hîc.

Propterea hæc dicit Dominus Deus: ecce ego dabo Nabuchodonosor - & erit merces exercitui illius. Ezechiel. 29. 19. Promittit Deus Nabuchodonosori terram Ægypti, quòd sibi servierit contra Tyrum. Quis sinè mercede abibit à Deo; qui nec patitur sceleratissimos homines sinè illâ aliquod sibi offerre obsequium. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 11.

Ex Novo.

Vidimus stellam ejus. Matth. 2. 2. Quare Magi per unam, non per plures stellas, vocantur? Huic quæstioni ansam præbet celebris illa visio Apoc. 12. 1. ubi dicitur: *& in capite ejus corona stellarum duodecim.* Cur, ad virtutem mulieris indicandam, duodecim stellæ radiârunt? at verò, ad Christum D. demonstandum, una tantùm micat? Resp. quia Deus multò liberalior est, quàm nos; & merces nostrum excedit obsequium. Una stella nostro erga Deum famulatui sufficit: ut nos verò in beatitudine coronemur, duodecim in diademate componuntur. Sylveira hîc q. 14.

Apertis thesauris suis. Matth. 2. 11. Cùm omnia juxta vota vidissent, imò perampliùs, quàm crederent, & sperarent; quoniam bonus Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti eum; meliora tribuit eis, quàm acceperit; & potiora, quàm posset provehi spes humana. Pro auro fidem, pro thure spem, pro myrrha conservantem ab immunditijs, & corruptione, charitatem. Simon Cass. l. 1. c. 15. Pro auro, quod Magi obtulerunt, receperunt augmentum gratiæ, & amoris ardentis. Pro thure donum orationis, & devotionis: pro myrrha studium puræ, & incorruptæ, vitæ. Corn. hîc.

Illi autem statim relictis retibus secuti sunt eum. Matth. 4. 22. Multum Petrus, & Andreas dimisit; quando uterque etiam desideria habendi dereliquit. Regnum Dei tantum valet, quantum habes. Valuit Zachæo dimidium substantiæ; Valuit Petro Dimissis retibus, & navî: valuit viduæ duobus minutis; valuit alteri calice aquæ frigidæ. Ante Dei oculos nunquam est vacua manus à munere; si fuerit arca cordis repleta bonâ voluntate. S. Greg. hom. 4. in Evang.

Beati pauperes spiritu &c. Matth. 5. 3. Cuilibet virtuti duplex designatur præmium à Christo: unum, quòd sint beati; alterum, quòd obtineant regnum cœlorum: pro una virtute duplex præmium. Sylveira hîc q. 10.

Capilli capitis vestri numerati sunt. Matth. 10. 31. Videte, quia minima nostra non contemnit Deus: nam si contemneret, nec crearet: nam & capillos nostros utique ille creavit, & numeratos habet. S. Aug. s. 6. de V. D. Non est autem ei difficile capillos numerare, cui difficile non fuit creare. Eusebius in Nat. plurim. MM.

Centuplum accipiet. Matth. 19. 29.

Voca operarios, & redde illis mercedem. Matth. 20. 8. Mira Dei bonitas! non expectat postulari mercedem, sed eam ille præstat. Lessius de perf. div. Liberalitas.

Quòd hæc fecit in memoriam ejus. Matth. 26. 13. Scilicet Magdalenæ, non Christi. q. d. celebrabitur hæc unctio, & hoc pietatis obsequium, ad publicam, per totum orbem, & perennem Magdalenæ laudem. Corn. hîc.

Cananitibus autem eis &c. Matth. 26. 26. Vide homo, quàm largiter Deus acceptam ab hominibus cœnam muneret; pro cibis manducandis in Mundo discessurus hîc liberalis, & ditissimus hospes cibum refert divinum, quibus ad vitam æternam homines excitentur. Baeza t. 1. l. 3. c. 8. §. 1.

Jam triduo sustinent me. Marci 8. 2. Gratiæ cœlestis Christus impartitur alimentum. Sed quibus impartiatur, adverte: non otiosis; non in civitate, quasi in Synagoga, vel Sæculi dignitate, residentibus; sed inter deserta Christum quærentibus. S. Ambr. l. 6. in Luc.

Quot panes habetis? Marci 8. 5. ut ostendat; quàm sibi placeant etiam levia munuscula, quæ numerata voluit recipere. Baeza t. 2. l. 6. c. 1. §. 5.

Amen dico vobis, quòd præcinget se &c. Luc. 12. 37. Quia parumper servus astitit in Domini sui expectatione succinctus, & sustinendi finem brevî fatigatione portavit: cui ut talionem redderet, dissimulavit se in ipsa divinitas. Discumbenti homini Deus adstat, & adstat in cœlestibus. Epulanti servo servit Dominus, & servit accinctus. Pueris suis, ministris suis ministerium facit Christus; & facit in Patris jam gloria constitutus. D. Chrysol. s. 24.

Vidit quandam pauperculam mittentem æra minuta duo. Luc. 21. 2. Viduæ sufficerunt duo nummi minuti ad faciendam misericordiam: sufficerunt duo nummi ad emendum regnum Dei. S. Aug. in Ps. 147.

Conversus autem JEsus, & videns eos sequentes &c. Joan. 1. 38. Minima obsequia Deo accepta sunt. Paucos hi Discipuli post JEsum gressus fecerant; & non se continet JEsus, quin ad illos placidus convertatur; illis pauculos illos gressus acceptos referens. S. Greg. Naz. or. 6. nihil adeò parvum est, si Deo fuerit oblatum, licèt sit m[inu]um, licèt parvò pretiò dignum; cui penitus a[b]derogetur: aut quòd non suscipiat misericor[s]e, qui cuncta justâ novit expendere statera. Epulo de micis potuisset placere Deo; cui levissima quæque obsequia placent. Baeza t. 1. l. 6. c. 1. §. 1.

Si scires, - tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam. Joan. 4. 10. Aquæ poculum Deus petit, ut vividissimam aquæ cœlestis venam tribuat. Sic exiguis donis nostris ingentes comparamus à Deo bonorum scaturigines. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 19.

Accepit JEsus panes. Joan. 6. 11. Augmentò profluò panum cophini replebantur. Id. ibid.

Vade ad Fratres meos, & dic eis &c. Joan. 20. 17. S. Cyrillus Alex. l. 12. in Joan. c. 51. Largitur illi (Magdalenæ) Dominus primùm nè ploret, neve dolori animum subjiciat. Deinde mirabilem quandam pedum pulchritudi-

nem;

nem: pulcherrimi enim sunt, ut Propheta dixit Is. 52. 7. *pedes annuntiantis bonum.* Cur verò dedit ei stupendam illam pedum pulchritudinem? ut posset illius resurrectionem tristibus nuntiare Apostolis? Hæc pœnitens in domo Simonis *lacrymis cœpit rigare pedes ejus*: ideo largè remuneratur obsequium. Didacus Niss. D. 2. Adv. §. 5.

Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis &c. Hebr. 11. 24. Quid jam faciet Deus, ut istam remuneret humilitatem? S. Ambr. Octon. 8. in Ps. 118. 1. fugiendo potentiam potentior factus est; factus est enim in Deum Pharaoni. Rex erat Pharao, sed Deus non erat; Moyses factus est illi Deus. Ex. 7. 1. *ecce constituite Deum Pharaonis.*

Cœnabo cum illo. Apoc. 3. 20. Alb. M. cœnat Dominus cum homine in vita ista: pro nostra parva cœna quam Domino in hac vita nostris operibus exhibemus, ipse largissimam cœnam nobis præbet in æterna beatitudine, largissimè obsequia nostra compensat.

Signum magnum apparuit in cœlo. Apoc. 12. 1. Sed cur *magnum*? quòd minimis coronatur luminibus, luminari verò maximò vestiatur. Itanè majus lumen vilius in Virgine est? princeps siderum non coronat, sed vestit? Nimirum quæ in cœlo coronant reges, non tantùm facta præclara sunt; sed sæpe, quæ minima putantur opera, principibus cœli diademata fabricant. Risus compressus, verbum duriusculum non repositum, non emissus lepor, bolus neglectus in patina; stellæ, non soles, sunt; spectatore carent, nec in luce humanæ æstimationis coruscant. At in cœlo, præ sole nobiliora existimata, regnantes coronant. Disce minima non spernere; qui non sole, sed stellis, vides Virginem insignitam. Oliva l. 12. Strom. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Mos divinæ misericordiæ est; ut, si nos tenuia quædam, & vilia obtulerimus, multâ liberalitate nos remuneret. S. Chrysost. hom. 26. in Gen.

Ingentes reditus conferet pecunia largita pauperibus: nam si hominibus in fœnus dederis eam; centesimam tibi reddent; si verò Dei pauperibus fœneretur, centuplum restituet. & æternam conferet vitam. Id. serm. de jejun. & lectione Geneseos.

Breve quidem tempus hoc est, & labor minimus; & tamen oscitamus, & totâ mente torpemus. Terrestre certamen est tibi propositum, cujus corona in cœlo redditur. Paucis diebus curris; & æterna præmia consequeris. Idem hom. 77. in Matth. 24.

Facite vobis sacculos. Christe! quò te pertrahit amor tuorum? ut avarum lucrifacias, facis eum, quod desiderat, non quod oportet, audire. Sacculos imperas: æternos thesauros, qui non deficiant, vis parari: ut avarus, dum consueta percurrit ad lucra; aut virtutem capiat, aut à virtute capiatur. Sanct. Chrysol. s. 25.

Usura Mundi centum ad unum; Deus unum accipit ad centum: & tamen homines cum Deo nolunt habere contractum. Sunt forsitan de cautione solliciti? quare? nonne homo homini exiguæ chartulæ obligatione constringitur? Deus tot, ac tantis, voluminibus cavet, & debitor non tenetur! Id. ib.

Franciscum Seraphicum cùm asperrimâ hyeme germanus frater offendisset seminudum, & algentem; de ridiculo ab eo peti jussit, sudoris guttulam sibi venderet: Franciscus dic, inquit, fratri, omnes sudoris mei guttas liberaliori Domino, & quidem carò, me vendidisse. In vita.

Qualia, quæso, sunt nostra jejunia? quales orationes, eleemosynæ, vigiliæ, cœteraque id genus bona opera? nisi amore nimiò, quem erga nos gerit, sese, ut ità dicam, excæcari pateretur, nihil, quod nostrum erat, acceptaret. Oleaster in c. 1. Gen.

Quoties unum petis aureum, toties ille tibi centum reddit in cœlis. Fieri non potest, ut etiam minima precatiuncula ritè fusa, aut minimus gemitus, minimúmve suspirium ad Deum piè emissum, grandi fructu careat. Blosius ex Concl. an. c. 6. §. 7.

§. XI.

Suadetur mutua erga Deum liberalitas, reprehenditur parcitas.

Ex Veteri.

Tolle filium tuum. Gen. 22. 2. Mandatum executuro clamat Angelus: *non extendas manum tuam super puerum. v. 12.* Cur non dixit, non extendas manum super filium? Puer in Scriptura sæpe servum significat. Isaac Christum D. repræsentans dicitur filius, cùm ad jugulationem mittitur: cùm verò vivus accipitur, puer, seu servus, vocatur. S. Chrysost. hom. de Job, & Abrah. dixit Deus Abraham, nè extendas manum tuam super puerum: quare non dixit filium? vilior erat. Sylveira in Joan. 3.

Non apparebis in conspectu meo vacuus. Ex. 23. 15. Lippoman: non frustrà venies. Nec enim, siquid in aram attuleris, à me abibis tristi vultu, manu vacuâ. Vellosо in Judith. 6. Paræn. 12.

Vade, & percute Amalec, & demolire universa ejus. 1. Reg. 15. 3. Sed Saul, cui erat præceptum totius prædæ perdendæ, constituit sacrilegâ divisione, suum, & suorum animos, partiri in duos affectus omninò disjunctos: scilicet ut præceptum Dei impleret, & cupiditati satisfaceret: ideò jussit partem prædæ flammis tradi in Sacrificium Divinitatis læsæ ab Amalecitis; pars alia vincentium foret, in præmium pugnæ fortiter initæ. Et quia, ubi semel cor dividit, cœlo terra præpollet, & ratio vincitur à cupiditate; ideo equi generosissimi, armenta robustissima, oves pinguissimæ, panni pretiosissimi,

simi, tapetia aurô illusa, vasa aurea, & argentea, pyropi, adamantes, smaragdi; & quidquid opulentum, pretiosum; id totum principi, & militibus, distributum. Ignis exarsit in rusticis sagis, in plebis fictilibus, in mendicorum centonibus, vilibus mercibus opificum: impiô rege tributa Numinis restringente ad sarcinas gregariorum, & castrorum quisquilias. *Pepercit Saul, & populus, optimis gregibus &c. v. 9.* Cogitari non potest, quantùm inde offensus Deus, ob tam iniquam divisionẽ, prorsus contrariam unitati intentionũ, quâ colenda est tanta majestas. Continuò missus Samuel iram Dei ipsi annuntiat: pro eo, *quòd abjecisti sermonem Domini, & projecit te Dominus, nè sis rex. v. 22.* Oliva t. 3. conc. 24.

Ecce ego in paupertate mea, &c. 1. Paral. 22. 14. David largô in DEUM affectu, teste Joanne Bapt. Villapandô, & Hieronymô Pradô, impendit pro templo, auri, & argenti bis mille octingentos duodecim milliones; insuper 8375. Hispanicorum Ducatorum, alijs exclusis. Et hos incredibiles sumptus paupertatem suam vocat. Tantô in Deum æstuabat affectu; ut, quidquid obtulisset Deo, nihil se dedisse crederet. Drexelius Ros. sel. c. 15. §. 3.

Quando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam. Prov. 23. 1. Sept. addunt: *scitens, quòd oportet te talia præparare.* Sanct. August. hoc beati Martyres fecerunt: talia enim Domino exhibuerunt, qualia ipsi de Domini mensâ perceperunt. Sanct. Bonaventura: Dominus indivisum, & integrum, Corpus suum obtulit mihi: malè ergo dividor; & vel minimâ mei parte eum defraudo. Didacus Niss. Dom. 2. Pasch. §. 3.

Si offeratis claudum, & languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei. Malach. 1. 7. 8. Vitiosas victimas immolabant Sacerdotes; sibi retinebant illas, quæ sanæ essent, & integræ; & quæ plus videbantur utilitatis habituræ. Interlinearis: offer illud Duci tuo. Potiùs respueret, & sibi injuriam factam putaret. & offers DEO, quod non auderes homini offerre. Cùm Sæculo prodigè dicentur pretiosa; Deo ferè semper avarè consecrantur abjecta. Naxera in Jos. 21. §. 16.

Ex Novo, & Patribus.

Sic DEUS dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Joan. 3. 16. Non vendidit illum, quia inæstimabilis est; nec nobis erat, quô emeremus. Et hæc Judæ iniquitas fuit: quia vendidit, quod pretiô comparari non poterat; quod Pater æternus gratis donavit. Nec dedit mutuò, ùt Mundus dat, ut auferat repentè; &, ut uni det, alteri aufert: velut Sacrista vestem ab una imagine tollit, ut ornet alteram. Quâ ineffabili DEI liberalitate ità abusi sunt homines; ut ex Filio DEI Unigenito, quod eis placuit, fecerint. Pilatus JESUM flagellatum tradidit voluntati Judæorum. Luc. 23. 25. Deus dedit quod habuit charissimum, & pretiosissimum: homo DEO aliud non tribuit, quàm quod abjectum, & vilius omnibus est; meliora diabolo. Pater æternus dat tibi, ô peccator, unicum Filium, quem habet; & tu omnes filios, quos habes, das diabolo. Diez. f. 2. Pent. conc. 1.

Da mihi bibere -- Domine, neque, in quo haurias, habes. Joan. 4. 10. 11. Promittente verò Christô aquam illi, ait: *Domine, da mihi hanc aquam. vers. 15.* Non habuit vas ad aquam CHRISTO dandam; & jam habet, in quo vult excipere. Sylveira hîc.

Impleverunt duodecim cophinos. Joan. 6. 13. In deserto illo solùm reperti quinque panes, & duo pisces, & duodecim cophini. Multi ad dandum nec unam habent manum, ad accipiendum centum. Idem ibid. q. 24.

Ferens mixturam myrrhæ, & aloes, quasi libras centum. Joan. 19. 39. Tertull. in Apolog. c. 39. quantiscunque sumptibus constet, lucrum est, pietatis nomine sumptum facere.

Nunquam DEI liberalitatem, & munificentiam, vinces; quamvis omnium jacturam facultatum tuarum feceris; quamvis etiam te facultatibus adjunxeris: nam hoc quoque ipsum accipere est, DEO aliquid donare. Sanctus Gregorius Naz. Or. 27. de pauperum pane.

Titu-

TITULUS XI.

LIBERTAS.

§. I.

Symbola.

Vaccam triennem. Gen. 15. 9. Vacca hæc triennis indomita significat primam generationem Hebræorum, eorumque libertatem in Ægypto tempore Joseph: tunc enim liberè, & lautè, instar juvencæ pascebantur opibus Ægypti. Corn. hîc.

Nudis pedibus &c. 2. Reg. 15. 30. Hebræi nudô capite incedebant, quasi liberi, & expediti. Id. hîc.

Cor sapientis in dextera ejus. Eccl. 10. 2. Dextera Symbolum est libertatis; sinistra servitutis. Id. hîc.

Antiquitas vini inventorem vocavit Liberum; & vinum Libertatis symbolum esse voluerunt ab effectu: quia curis solvit, mœrore liberat. Nadasi dier. memor.

Eduxi eos in desertum. Ezech. 20. 10. Desertum signum est libertatis; uti urbs, & arx, subjectionis, & servitutis. Ità Prado, Maldonatus.

Date annulum in manum ejus. Luc. 15. 22. Annulus signum libertatis. S. Chrysol. s. 5. posuit annulum in manu ejus, annulum honoris, titulum libertatis.

§. II.

Miscellanea.

Sola apud Deum libertas est, non servire peccatis. S. Hier. ep. 14.

Ego malim cum libertate panem sumere, quàm cum servitute mille pericula. S. Chrysost. hom. 1. in ep. ad Colossens. c. 1.

Omninô, si Christo crucifixus es cruci, sapiens es, justus es, liber es. Guarricus s. 2. in Ramis.

Franci à vindicanda libertate nomen adepti. Franck quippe Belgis, Franciscque, libertatem sonat.

TITULUS XII.

LIBRI.

§. I.

Laudati, amati.

Veniens affer tecum & libros. 2. Tim. 4. 13. Mirum, cur Paulus divinitus certior factus de proxima sua morte: tempus resolutionis meæ instat, tamen Timotheum jubeat afferre libros. Quid proderunt libri morituro? Hugo Card. hîc: ut essent ei solatio in tribulatione; & alijs daret exemplum studendi.

S. Hieron. ep. 141. ad Marcellum, laudans B. Pamphyli M. in condenda Bibliotheca studium, libros appellat, imagines ingeniorum, vera, & æterna monumenta.

Filij quidem corporum, animæ vero liberi sunt scripta. Clemens Alex. l. 1. Strom.

Pium 2. P. M. libros plus quàm saphiros, & smaragdos, curare solitum, scribit Platina.

Pius V. P. M. dum apud eum quisquam gemnas magni pretij supra modum extolleret; manu in libros extensâ dicebat: en in his veræ gemmæ.

D. Petrus Damiani l. 2. ep. 6. de surrepto sibi quodam libro sic queritur: tulit librum meum; quem velut unicum filium meum ulnis uterinæ dulcedinis amplectebar.

Alphonsus rex librum apertum pro insigni gestabat.

Panormitanus l. 4. c. 34. refert, Alphonsum cubâsse libris in sponda positis; solitumque dicere: se malle uniones, & margaritas suas, perdere, quàm qualemcunque librum. In urbium direptione quicunque ex militibus librum offendisset, confestim, certatimque, ad regem perferebat: siquidem fama vulgaverat, eum libris quàm maximè delectari solitum. Diem illam, in qua nihil legeret, se perdidisse dicebat.

Vos, ni fallor, estis, qui in hortis habitatis: qui scilicet in lege Domini meditamini die, ac nocte; & quot libros legitis, tot hortos perambulatis; quot sententias eligitis, tot poma carpitis. Guarricus s. de Sanct. Scripturar. utilitate.

§. II.

Libri mali.

Multi ex eis, qui fuerant curiosa secta-ti, contulerunt libros, & combusse-runt. Act. 19. 19. Syrus: *multi ex magis.* Budæus l. 5. de asse &c. putat hoc pretium fuisse, quinque millium aureorum. Tradiderunt hi Fideles libros malos igni; ut ità ipsi ab æterno incendio liberarentur. Christiani Cæsares sanxerunt, hæreticorum libros comburendos. Sylveira hîc.

Multò cautiùs necesse est acutis rosa in spinis, quàm mollibus lilium colligatur in foliis; multò securiùs in Apostolicis, quàm in Platonis, quæ-

ritur consilium salubre pagellis. V. Beda in 2. Reg. 9.

S. Pamphilus Ep. Sulmon. quâdam nocte visus est videre sibi sub capite suo serpentium multitudinem, cœteraque diversi generis reptilia; quibus perturbatus somnum continuare non poterat. Amotô pulvinarî, Virgilij librum reperit; eôque projectô somnum duxit tranquillum. Bolland. 28. April.

§. III.

Libri quomodo serventur.

Olim libros perungebant oleô cedrinô, qui, à tineis illæsi durabant integris sæculis. Tales fuisse libros Pythagoricos, qui defossi in terra, post quingentos triginta quinque annos integri reperti sunt, eò quod cedrati essent, tradit Plinius l. 13. c. 13. Corn. in Eccli. 24.

Liber folijs absynthij coopertus. Lem. *Tineæ procul.* Picinelli.

Miscellanea.

Liber generationis JEsu Christi. Matth. 1. 1. Abulens. q. 1. in Matth. liber Actorum, sive operationum JEsu Christi.

Nullam existimo Scripturam ità fortunatam procedere, cui nullus omnino contradicat. Clemens Alex. l. 1. Strom.

Ante annos circiter triginta de virginitate servanda edidi librum; in quo necesse mihi fuit ire contra vitia. Verumtamen quid profuit armâsse exercitum reclamantium; & vulnus conscientiæ dolore monstrâsse? liber manet, homines perierunt. Hildebertus ep. 79.

Mulier nesciens legere ibat ad Ecclesiam cum libro, & in illo legendo plorabat alacriter. Quidam scientes ejus imperitiam, mirati. At illa: vos nescitis legere in libro meo, sicut nec ego in vestris. Rogata ostendit librum, qui erat quatuor foliorum: primum album, in quo legebat puritatem Christi, & B. Virg. deplorans suam impuritatem: secundum rubeum, Passionem: tertium nigrum, tenebras Inferni: quartum deauratum, gloriam paradisi. S. Vincent. Ferr. s. 5. D. 6. Trinit.

Titulus XIII.

LILIA.

Varia.

Induit se (Judith) *vestimentis jucunditatis suæ, assumpsitq; dextrariola, & lilia.* Judith c. 10. 3. Chaldæus: *Assumpsit ornamenta liliorum plena, ornamenta in modum liliorum facta.*

Qui pascitur inter lilia. Cant. 2. 16. Sept. *qui pascit inter lilia.* Pulchrum lilium Incarnatio, speciosum Nativitas; uberrima pascua, ipsa Passio, Resurrectio, Ascensio. de Ponte hic Exh. 37. §. 1.

Dico autem vobis, quoniam nec Salomon &c. Matth. 6. 29. Quia ars non dat tam vivos colores, ùt natura. 2. ut ait S. Chrysost. Salomoni homines ministrabant vestes, lilijs Deus. 3. Hugo Card. in Salomone fuerunt vestes alienæ, in lilio propriæ, quas natura ei dedit. Sylveira hic.

Nec vel levissimam spinæ sustinet ullatenus punctionem floris (lilij) teneritudo; sed mox, ùt modicè premitur, perforatur. S. Bernardus s. 48. in Cant.

Omnes terræ flores lilium vincit, & præcellit in gratia; tantumque distat ab universo germine lilium, quantum regem specie, gloriâ, cunctos constat excellere. S. Chrysol. s. 163.

Considerate lilia agri; quantus sit candor in folijs, quemadmodum stipata ipsa folia abimo ad summum videantur assurgere: ùt scyphi exprimant formam; ùt auri quædam species intus fulgeat; quæ tamen valle in circuitu floris obsepta nulli pateat injuriæ. S. Ambr. hex. l. 2. c. 8.

Ponebantur olim lucernæ veteris templi super aureos liliorum flores. Sanct. Franciscus Sales. de amore div. orat. dedicat.

Lilium flos regius est, à regia, quâ pollet, celsitudine; super alios flores attollatur. Pierius l. 55. de lil. c. 10.

De B. Benedicto Erem. Ord. Vallis. umbrosæ legitur; in ejus ore post 320. annos lilium quasi recèns natum nive candidius inventum esse. Bolland. 20. Jan.

Quidam hortorum magistri ajunt; quòd si radix lilij in rubri vini fœces immergatur, postea plantata ijsdem rigetur, fore purpureum. Aresius l. 4. Symb. 86.

Titu-

TITULUS XIV.
LINGUA.

§. I.
De ea in genere.

Mors, & vita, in manu linguæ. Prov. 18. 21. Alludit ad naturam linguæ, quæ in embryone ultima animatur; & in moriente homine prima vitâ destituitur, teste Aristotele, & Plinio. Sic evenit in Ethica linguæ: in vita Spirituali linguæ perfectio ultima acquiritur, juxta Jacobum 3. 2. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Vice versâ mors animæ communiter à vitio exordium capit. Audi Plinium l. 11. c. 37. os primùm mori tradunt, cor novissimè. S. Chrysost. in Ps. 140. mortis unicum ferè ostium lingua est. Corn. hic.

Cæpit loqui. Luc. 7. 15. Loquela Signum vitæ. Gen. 2. 7. *factus est homo in animam viventem.* Chald. *in animam loquentem.*

Sicut plectrum chordis, ità lingua illiditur dentibus, & vocalem reddit sonum. S. Hieron. ep. 27. ad Eustoch.

Cùm ad tria data sit homini loquela, scilicet ad laudandum Deum, ad ædificandum proximum, & ad accusandum seipsum; hæc triplex loquela aufertur per triplex dæmonium: primum aufert spiritus luxuriæ; secundum spiritus avaritiæ; tertium Superbiæ; S. Bonaventura in c. 11. Luc.

Lingua est ad similitudinem gladij facta: ut sit ad defensionem veritatis, & expugnationem erroris. Is. 49. 2. *posuit os meum quasi gladium acutum.* Lingua est rubicunda; ut verecundetur proferre verba inhonesta. Geminiani l. 6. c. 75.

§. II.
Lingua prodit hominem, & ejus mentem.

Nec poterant ei quidquam pacificè loqui. Gen. 37. 4. Silere nesciunt labia, quod mens loquitur. Alvarez. Illustr. 41.

Docuit iniquitas tua os tuum. Job. 15. 5. Pineda: nota, quòd lingua, & os, dicantur esse quasi cordis discipulus: instruit enim interior affectus non solùm os, & linguam, ad loquendũ; sed etiam manus, cœteraque membra, ad operandum.

Totâ die injustitiam cogitavit lingua tua. Ps. 51. 4. de impio loquitur. Si ad intellectum cogitationes spectant, quomodo injustitias lingua impiorum cogitat? vult dicere: adeò fidelis, promptusque, legatus mentis lingua est; ut, quidquid in mente agitur, illa etiam reddat. Alvarez. Illustr. 41.

Seraphim stabant super illud. Is. 6. 2. Quærit S. Chrysostomus, quis indicavit Isaiæ, esse illa Seraphim? aut quæ signa in eis viderit, ut sic de illis existimârit? Respondet: ex lingua beatos illos spiritus agnovisse: nimirum *clamabant alter ad alterum, - Sanctus! Sanctus! Sanctus!* v. 3. Didacus Niss. D. 3. Quadr.

Locutus est mutus. Luc. 11. 14. Existimatio hominis, sive bona, sive mala, à lingua. Energumenum, licèt jam videret, & audiret; solùm tamen Evangelista locutum memorat; cùm dicere posset, vidisse præterea, & audisse: ut significaret, nullâ re aliâ tantam potuisse conciliari fidem miraculo, quàm quòd homo ille locutus, & bene locutus, fuit. Idem ibidem.

Non inventus est dolus in ore ejus. 1. Petri 2. 22. Vult Petrus demonstrare innocentiam, & vitam semper intaminatam, sui Magistri; quæ talis fuerit, ut peccatum non fecerit ullum levissimum. At quò argumentô id probat? inde: quòd *dolus non est inventus &c.* nihil fraudulenter, nec malè, de quoquam, sed optimè de omnibus, semper locutus. S. Laurent. Just. de triumph. c. 10. observat Caiphas callidè, si fortè ex ore Mediatoris aliquem incompositum sermonem agnosceret: propterea cernens, quôd nihil falsis objectionibus respondisset, tentavit, si quô modô ipsum concitaret ad loquendum: in tacentis quippe lingua nihil reperitur indignum. Id. ib.

Nullô modô potest homo meliùs cognosci, unde sit? & qualis sit in corde? quàm per loquelam. Sanct. Bonaventura l. 50.

§. III.
Lingua custodienda, frænanda: vix frænatur.

Ex Veteri, & Novo.

Sederunt cum eò in terra septem diebus, & septem noctibus; & nemo loquebatur ei verbum. Job. 2. 13. S. Chrysost. hom. 4. in Job: tenuerunt linguam; nè properè inciperet: sed incipientem semel nequaquam moderati sunt, nè se ex consolatione usq; ad contumelias effrænaret.

Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator adversùm me. Ps. 38. 2. Quid agis prudentissime Rex? dæmon adversùs te consurgit, & totus in linguæ occuparis custodia? quid ab hostis callidi dolis silentium juvet? scutum accipe, loricam sume. Hugo Card. hic: ostendit, quòd hoc fecit; quoniam magis necessarium fuit; scilicet *cùm consisteret peccator*

tor adversùm me, id est, diabolus. Naxera in Jos. 7. §. 50. Abbas Pambo illiteratus se in alterius disciplinam tradiderat; à quo cùm audisset primum versum Ps. 38. 2. *dixi, custodiam &c.* Secundum versum audire noluit dicens: si hoc implevero, satis didici. Culpatus dein à Magistro suo de absentia sex mensium, respondit: versum illum opere adhuc non implevi. Longissimò pòst tempore à quodam rogatus, an versum didicisset, & implevisset? respondit: quadraginta novem annis vix illum implere potui. Proymard Lingua.

Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Ps. 140. 3. Cur, ô S. Rex, tu ipse custodiam illam tibi non ponis? quia hoc est adeò difficile, ut sinè peculiari Dei favore illud non possim observare. Diez D. 22. Pent. conc. 2. Non rogat Seraphim hôc defungi munere; sed ipsum invocat Deum; ut ipse custodiam statuat ori suo. *Suo*, non alieno. Non ait, pone custodiam ori Semei, nè insultet; vel ori Absolonis, nè mentiatur; sed *ori meo.* Ergo os illud, per quod Ecclesiæ tot oracula transmissa sunt, eget excubijs? eget sanè: citò enim lingua à psalmis in nugas prolabitur. Oliva l. 10. Strom. hîc. Discretè vicissitudinum pensanda sunt tempora; nè aut cùm restringi lingua debet, per verba se inutiliter solvat; aut cùm loqui utiliter potest, semetipsam pigrè restringat. Quod bene Psalmista considerans brevi postulatione complexus est, dicens: *pone Domine custodiam &c.* ostium enim aperitur, & clauditur. Sanct. Gregor. mor. l. 7. c. 17.

Lingua placabilis lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum. Prov. 15. 4. Sept. *Sanè lingua est arbor vitæ; quisquis eam custodierit, implebitur Spiritu.*

Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis? Eccli. 22. 33. Sanct. Chrysost. hom. 52. in Matth. regius quidam equus est lingua nostra. Si ergo ei frænum immiseris, & doctrinâ tuâ gradarium feceris; ascendet in eum rex, & quiescet in eo: Si autem nullô frænô domueris, sed huc atque illuc infrænum jactari permiseris, diaboli eam vehiculum fecisti.

Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Jacobi 1. 19. Sic tardus erat Moyses, quod opponit, ut legationem abnuat. Ex. 4. 10. *impeditioris, & tardioris linguæ sum.* Non quòd loqui ad regem non posset copiosè, qui erat potens in verbis, ùt notat Orig. hom. 3. in Ex. ut tutiùs, & cautiùs, loqueretur. Velloso in Judith 7. Paræn. 30.

Ex Patribus, & aliis.

Homo domat feram, non domat linguam; domat leonem, & non refrænat sermonem: domat ipse, & non domat seipsum. S. August. l. 4. de V. D.

Lancem, & stateram, fac linguæ tuæ. Eccli. 28. 29. ut verba veluti ponderantes diligenter expendamus. S. Chrysost. in Ps. 140. Tum demum solùm loquendum est; quando, quæ dicuntur, plus prosunt, quàm silentium. Idem ibidem.

Alliga, moneo, sermonem tuum: sit restrictior, & ripis silentij coerceatur: citò lutum colligit amnis exundans. S. Bernardus tr. de ord. vitæ &c.

Vilis res est musca moriens; sed exterminat oleum suavitatis. Tenerum membrum lingua; attamen vix teneri potest: substantiâ quidem infirmum, atque exiguum; sed usu magnum, & validum, invenitur: modicum membrum est; sed, nisi caveas, magnum malum. S. Bernard. de triplici custodia.

Lingua tenuis est, & lata; aptissimum vacuandis cordibus instrumentum; sicut multorum mihi inter vos conscientias arbitror attestari: nisi fortè omnes tam perfectissimus, ut nunquam nobis post longas confabulationes inventa sit mens quodammodo vacua, meditatio minùs devota, sicca magis affectio. Id. l. 17. de div. affect. animæ.

Maximam illum arbitror scandalorum præcidisse materiam, qui in Collegijs, & cum hominibus degens, linguam suam compescere potuit. S. Laurent. Just. opusc. de inter. consl. cap. 2.

Natura dedit pluribus animalibus auditum, loquelam non dedit, nisi homini rationali animali: ut ex hac ostenderetur; quòd locutio debeat esse rationalis. Sanct. Thom. Aqu. D. 3. Pasch.

Lingua est quasi mala Monacha: & ideò reclusit eam DEUS sub pluribus claustris. Idem ibid.

Propter hoc lingua, quasi Monacha, in quodam claustro situata est providente naturâ, nè facilè prorumpat in verba. Sanct. Bonaventura l. 50.

Lingua clausa, & quasi in loco carceris posita est. 1. propter sanctitatem, vel bonitatem: res siquidem pretiosa diligenter claudi, & custodiri solet. 2. propter salutem sui: nam, cùm lingua sit tenuis, & lata, quasi pala, aptissima est ad evacuandam malitiam cordis. Unde data est homini; ut possit per confessionem purgare peccata sua, & assumere SS. Sacramentum. S. Bernardinus Sen. s. de multiloquio.

In ore pueorum, qui baptizantur, ponitur sal: ad innuendum, quòd membrum illud de facili putrescit, & multis vermibus scaturit vitiorum. Id. ib.

Quod cancer ostreo, facit plerumque diabolus Monacho. Cancer enim, quia ostreis delecta-

delectabiliter vescitur, & quia prospicit periculum (si enim chelas immiserit, relabente testâ coarctatur) solerter explorat, si quando ostreum se contra solis radios aperiat: tunc calculum immittit, & conclusionem, ostrei impedit: sicque hiantia claustra reperiens interiora ostrei chelis decerpit, & depascitur. Quid ostreum congruentius significat, quàm Monachum? qui nimirum vivit, dum sub silentii censura concluditur; perit autem, cùm ad loquendum immoderatiùs aperitur. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 18.

Cùm naturis reliquis homo præsideat, easq; suæ ditionis legibus subdat; quanti pudoris est, ut carunculam tenuem, quam inter fauces includit, edomare non possit. Omnia ferarum genera in lingua reperiuntur: ibi quippe est levitas volucrum, ibi feritas bestiarum, ibi fraus virulenta serpentum. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 18.

Ideo vixit Joannes Bapt. ab infantia in deserto; ut linguam suam ad tantum testimonium servaret impollutam; quod non potest fieri inter homines. Unde Is. 6. 7. antequam mittatur, purgantur labia ejus calculi ardenti tactu. Similiter Jeremias 1. 9. purgatur, antequam mittatur, sed non calculi tactu, sed manûs tantùm: quia adhuc parum peccaverat in lingua, quia *Puer* erat. v. 6. Joannes verò nec calculo, nec manu, tangitur: quia linguam suam in deserto servavit impollutam. Hugo Card. in c. 1. Joan.

Difficilius est linguâ non delinquere, quàm dæmonem opugnare. Linguam intrà claustra provida inclusit natura; nè velata dentibus, obserata labiis, foras erumperet. Ut enim feras nondum mansuetas vinculis constringimus; nè, si liberè incedant, obvios dentibus dilanient, aut unguibus vulnerent: sic lingua, nè desæviat, dentium catenâ vincta est. Naxera in Jos. 7. §. 46.

§. IV.

Lingua periculosum membrum.

Derelicta sunt tantummodò labia circa dentes meos. Job. 19. 20. Labia, & linguam, illi reliquit: ut gladium in promptu haberet, si fieret furiosus. Stengelius t. 4. diy. Jud. c. 31.

Dæmonium - & illud erat mutum. Luc. 11. 14. Fuisse hunc hominem non mutum solùm, sed etiam surdum, putat Tertull. l. 4. contra Marcion, Chrysost. in c. 12. Matth. Theophylactus, & Euthymius, qui ait: dæmon nec loquebatur, nec audiebat; nec hominem sinebat loqui, vel audire. Non dicitur dæmonium mutum ab effectu, ùt alii volunt, quòd homines loqui impediret: dæmon enim potiùs loquaces faciet, quàm mutos: loquendo enim multa peccata committuntur, quæ tacendo vitantur, Barradius t. 2. l. 8. c. 15. D. 3. Quadr.

Ab aure, quàm linguâ, minus periculi est. S. Gregor. Naz. pœm. de vitâ suâ.

§. V.

Lingua noxia.

Ex Veteri, & Novo.

Nequaquam morte moriemini. Gen. 3. 4. Graviùs plectitur: *quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia* v. 4. Leviùs vapulat, cùm hominis, Deique, nititur absumere vitam; & graviùs dum hominis linguâ subruit fortunam: graviùs enim est linguâ, quàm ense, nocere. Naxera in Jos. 20. §. 4.

Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere? Num. 20. 10. Plurimis licèt signis, atque miraculis, clamâsset Moyses; ubi modicè linguâ lapsus, expers terræ promissionis extitit. Magnum, & horrendum, mare viam ei præcludere non potuit; sed verbum unicum iniquè ab eo prolatum, velut murus aliquis, ei obstitit, nè ulteriùs progredi posset. S. Ephrem de vitio linguæ.

Fili mi da gloriam Domino Deo Israel, & confidere. Jos. 7. 19. Lapidibus obrui præcepit; & duris lapidibus mellita verba jungit. Josua à duro non abstinuit supplicio, sed asperis verbis: quia credit, facilius Achan ingruentium saxorum ictus patienter sustinere; quàm verba aspera tolerare. Mitiora ferri, quàm linguæ vulnera. Naxera in Jos. 7. §. 38.

Benedic Deo, & morere. Job 2. 9. Post damna rerum; post funera pignorum; post vulnera, scissuràsque, membrorum; antiquus hostis linguam movit uxoris. S. Gregorius mor. l. 3. c. 6.

Hæc sunt tabernacula iniqui - ignorat Deum. Job. 18. 21. Cùm Job in omni calamitate perstaret animosus, dæmon amicos in ejus patientiam armat; & duris illorum verbis pro armis usus, ejus patientiam evertere aggreditur; quibus ictus Job. *usquequò*, inquit, *affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus?* c. 19. 2. Orig. in Cat. Gr.

Gladius acutus. Ps. 56. 5. *Sagitta est vulnerans.* Jer. 9. 8. Fecit cominus, & eminus. Velloso in Judith 7. Præn. 30.

Suspictens in cœlum ingemuit. Marci 7. 34. Fortè qui svellet Dominum ingemuisse, ubi ad solvendam linguam accessit: quasi prænoscens, quantum obsit lingua saluti. Baeza t. 2. l. 10. c. 9. §. 6.

Ut refrigeret linguam meam. Luc. 16. 24. Cruciabatur dives iste in lingua; scilicet pro loquacitate: quia in mensa loquacitati operam dedit. Hugo Card. hic.

Ex Patribus, & aliis.

An nescis? quia plurima pars culparum, atque pœnarum, à sermonibus sumat exordium? S. Chrysost. hom. 16. in Matth. c. 5.

Lingua dimidiam humanorum vitiorum partem sibi vendicat. S. Gregor. Naz. ex carm. in quo animæ suæ calamitates deplorat.

Certè nulla res est, quæ majorem hominibus perniciem afferat, quàm lingua: in propinquo

est sagittarius, pestifera sagitta in arca est; nervi ipsi quàm maximè intensi. Idem in Quadrag. jej unij silentium. Deus bone! in quantos se usus dives lingua dispergit; cùm voluerit, sævit ùt bestia, currit ut fluvius; fluctuat ùt profundum: & quamcunque peccatis verborum imaginibus pingit speciem, veri adstipulatione repræsentat. Felix l. 1. ep. 1.

Faciliùs, si necesse est, quilibet ferre potest armatas ferrò acies, & instructas rebus bellicis legiones. Quis autem sustineat labiorum tela infixa pectoribus? faciliùs sinè dubiò recipiunt sanitatem corpora ferrò lacerata. D. Valerianus hom. 5. de bono disciplinæ.

Turpe est valde, quòd lingua canis est medicinalis; ut sanet vulnus omne, quod tangit; & hominis rationalis sit lingua mortalis, inficiens omne, quod dicit. S. Bonavent. s. 81.

§. VI.

Linguæ varia vitia.

ERat autem tempus &c, Num. 13. 21. Exhortatio hæc contigit sub initium Junii (tunc enim in Palæstina, utpote regione calidâ maturæ sunt uvæ) annò secundo exitûs ex Ægypto. Transierat enim jam annus unus, & tres menses, ab hoc exitu: tùncque post paucos dies Hebræi ingressuri fuissent Chanaan, nisi murmurâssent: hæc enim murmuratio ingressum eorum distulit usque ad triginta octo annos Cornelius hic.

Misit Dominus in populum ignitos serpentes. Num. 21. 6. Quare à serpentibus perierunt? nisi quia serpens venenosus est: & omnis, qui murmurat, venenum diaboli habet in lingua. Unde Jacobus Apost. *lingua inquietum malum, plena veneno mortifero.* S. Bernardus s. de modo vivendi. Did. del Castillo Illat. 181.

Susurratoria. Cucurrit puer, & nuntiavit Moysi. Num. 11. 27. Talis susurro Doëg 1. Reg. 22. 9. Vide filium Isai in Nobe. Nuntiatumque est Saul à dicentibus: *ecce David &c.* 1. Reg. 19. 19. *Nuntiatumque est Holoferni:* susurrones hi referunt, quod odium excitet affectu nocendi. Judith 5. 1. *Viri isti contempserunt, Rex, decretum tuum.* Dan. 3. 12.

Impudica. Sepulchrum patens est lingua impudica, quæ loquitur de luxuria, & spurcitia. Apoc. 9. de ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur. Hugo Card. in Ps. 13. Vide tit. sermones.

Adulatoria. Lingua adulatoria est venenum aspidum sub labiis; quod facit hominem obdormire, & mori. Idem ib.

Superba. Dominum discat lingua nostra imitari. Quod si faciemus; non dubito, quin ante tribunal Christi magna cum fiducia stabimus: ubi, nisi quis in hac vita humiliter loqui didicerit, non intelligetur tunc à Christo. Quemadmodum enim, si Romanus fuerit Judex, non percipiet rationes tuas, nisi Latinè loquaris: sic etiam Christus non audit, nèque attendit; nisi linguâ suâ utaris. Non libentius Prophetarum ora, quàm humillimum hominem Dominus osculatur. S. Chrysost. hom. 79. in Matth.

Garrula. Loquacitas ignorantiæ certum est argumentum, mendacii opifex, compunctionis desolatio, somni præcursor. Joan. Climac. gr. 11. de garrulitate.

§. VII.

Lingua bona, sancta &c.

DIffusa est gratia in labiis tuis. Ps. 44. 3. Venit nobis cum Verbo gratiæ, cum osculo gratiæ. Quid ista gratiâ dulcius? S. Augustinus hic.

Linguis loquentur nobis. Marci 16. 17. Novitas linguarum ad novitatem pertinet vitæ; in qua cantamus Domino in hymnis, & psalmis, canticum novum. Simon Cass. l. 4. hic. Quamdiù homo turpibus, & vanis, sermonibus inservit; vetera verba loquitur: cùm autem ad laudes Dei convertitur; quasi linguis novis loquitur; Haymo hom. in Ascens. D. Novis linguis loquitur, qui solita vaniloquià, scurrilia, vitiosaq; verba, devitans, incipit loqui salutaria, Deum laudare, proximum informare, jugiter orare, Dionys. Carth. hic.

Qui erat mortuus, cæpit loqui. Luc. 7. 15. Signum certum resurrectionis est, loqui discretè: quia nec spiritus malignus ingressus corpus mortui posset discretè loqui. S. Vincent. Ferr. D. 16. Trinit. s. 3.

Apparuerunt illis dispertita lingua. Act. 2. 3. Venit super Discipulos in linguis igneis, ut verba ignea loquerentur; & legem igneam linguæ igneæ prædicarent. S. Bernardus l. 1. in Pent.

Mordere scommatis, procul est à Christiano. Linguam habes; non ut alios salibus tuis mordeas, sed ut Deo gratias agas. S. Chrysost. s. 17. in ep. ad Eph. c. 5.

Quemadmodum oportet thuribulum nihil habere immundum, sed solum ignem, & suffitum: ità, etiam linguam nullum oportet proferre verbum, quod sit ullâ maculâ, aut labe, respersum. Sit ergo os tuum thuribulum. Idem in Ps. 140.

Linguæ hujus Mundi variæ sunt; Christiani verò vel nunc unam ediscunt linguam; & omnes sub una specie erudiuntur: sapientia nimirum divinâ, cujus Mundi. S. Macarius hom. 32.

Titu-

Titulus XV.
LOCUS.

Locus non facit laudabilem. Tulit Dominus Deus hominem. Gen. 3. 15. S. Ambr. lib. de Paradiso: quò loci adverte; quia extra Paradisum vir factus est, & mulier intrà Paradisum. Ut advertas, quòd non loci, nec generis nobilitate, sed virtute, unusquisque gratiam sibi comparat.

Non Jerosolymis fuisse, sed Jerosolymis bene vixisse, laudandum est. S. Hieron. ep. 13.

Locus non facit sanctiorem. Et aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini. Ps. 148. 4. 5. Et Dan. 3. 60. *Benedicta aquæ omnes, quæ super cœlos sunt. Domino.* Oleaster, cum aliis putat, illas super cœlestes ex his esse, quæ terræ parti inferiori ineumbunt. Sed quæ tam altè evectæ sunt, tàmque nobilibus exceptæ palatiis, num ideo mutârunt naturam? Oleaster in c. 1. Gen. factô firmamentô, seu divisione, non videntur mutâsse naturam. Locus non mutat mores. Didacus Niss. polit. cœl. p. 1. l. 1. Si locus salvare posset, Sathan de cœlo non caderet. S. Gregor. hom. 9. in Ezech.

Locus nullus securus. Quælibet occulta, loca sinè Dei gratiâ animam salvare non possunt: quòd aliquando in ipsis conspicimus erratis Electorum. Nam Loth in ipsa perversa civitate fuit justus; in monte peccavit. Gen. 19. 33. Quid cœlô securius? quid paradisô jucundius? Et tamen homo ex paradiso, & angelus de cœlo, peccando cecidit. Illius ergo nobis virtus quærenda est, & gratia postulanda; sinè quô nusquam absque periculo & culpâ; cum quo nusquam sinè justitiâ esse non possumus. S. Gregor. l. 6. ep. 4. Nusquam est securitas, fratres, nèque in cœlo, nèque in paradiso, multò minùs in Mundo. In cœlo enim cecidit angelus sub præsentia divinitatis: Adam in Paradiso de loco voluptatis: Judas in Mundo de Schola Salvatoris. Hæc idcirco dixerim; nè quis sibi de locô istô blandiatur, quia dicitur, locus iste sanctus est: quia non locus homines, sed homines locum sanctificant. S. Bernardus serm. de ligno, fœno, & stipula.

Christus honorat loca, in quibus honoratur. Cur Dominus venit in civitatem Sichar. Joan. 4. 5. Sichem est idem, quod Salem, juxta Hieronymum; ubi Melchisedec obtulit panem, & vinum, in typum Corporis Christi: Dominus citò illuc pergit; ut illum præsentiâ suâ honoraret. Ob similem causam fugit in Ægyptum juxta S. Leonem s. 3. de Epiph. quia in Ægypto, per Paschalis agni immolationem, tanti mysterii præcessit figura. Sylveira hic.

Longanimitas Dei vide tit.
Misericordia.

Titulus XVI.
LUXURIA.

§. I.

Symbola, & similitudines.
Ex Veteri.

Dimisit corvum, qui egrediebatur, & non revertebatur. Gen. 8. 6. 7. Adhærebat cadaveribus. Sic facit luxuriosus: quia, dimissâ arcâ continentiæ, & castitatis, adhæret cadaveribus, id est, delectationibus immundis. S. Bonavent. diæt. sal. c. 9. de luxuria.

Cùmque duxisset eum super verticem montis Phogor &c. Num. 23. 28. Balach, qui Deus contrarius est, imponit Balaam in verticem montis Phogor, quod interpretatur *delectatio.* In verticem autem delectationis, & libidinis, imponit homines iste Balach, ut excludat eos à Deo: *excludens* enim, *& delectatio*, interpretatur *Balach.* Orig. hom. 17. hîc.

Et ecce una mulier, fragmen molæ desuper jaciens. Illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus: Judic. 9. 53 Abimelech iste, nimis appropinquans ad turrim, est homo luxuriosus, in cautè appropinquans ad mulierem. Fragmen molæ est tentatio; quæ à muliere procedit, & miserum luxuriosum interficit. S. Bonavent. diæt. sal. c. 9. de luxuria.

Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire universa ejus &c. 1. Reg. 15. 3. S. Gregorius hîc per regem Amalec luxuriam designat: hujus regnum omninò delere jubet DEUS, nihil vivum reservari; sed interficere etiam parvulos, etiam cogitationes &c. Pinna Ethol. 4.

Dominus, qui eripuit me de manu leonis, & de manu ursi &c. 1. Reg. 17. 37. Per leonem superbia; per ursum, qui mel sequitur, concupiscentia: per gigantem, qui quasi insuperabilis videbatur, avaritia significatur: quia avaritia quasi insuperabilis est. S. Bonavent. s. 3. D. 1. Quadr.

Cùmque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum-mulus, cui insederat, pertransivit. 2. Reg. 18. 9. Absolon peccator est, mulus sensualitas est. Absolon mulo insidet, cùm peccator in sensualitate delectatur. Cæsaries Absolon divitiæ sunt hujus Mundi; quer-

quercus luxuria: quercus enim cibus est porcorum. Hæc est via, de qua dicit Dominus Matth. 7. 13. *Spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem.* Quercui ergo per Cæsariem Absolon pendet, quando peccator fomentô divitiarum luxuriæ in hæret. Hugo Card. hic.

Timuit Elias. 3. Reg. 19. 3. Elias gerit hîc speciem cujuslibet justi; Jezabel carnis concupiscentiam significat: hanc fugit Elias, id est, vir justus. Hugo Card. hic.

Equus indomitus evadit durus. Eccl. 30. 8. Hieroglyphicum juventutis, ejusque effrænis concupiscentiæ, & temeritatis. Cornelius hîc.

Ollam succensam ego video. Jer. 1. 13. Anima peccatrix dicitur olla, propter concupiscentiæ fervorem, propter maculæ nigredinem. Nahum 2. 10. *Facies omnium eorum sicut nigredo ollæ.* Et prædicta olla succenditur igne inordinati amoris. S. Thomas Aqu. hîc.

Ex Novo.

Vidit JEsus *socrum ejus jacentem, & febricitantem.* Matth. 8. 14. Moraliter unaquæque anima, quæ carnis concupiscentiis militat, febribus quasi æstuat. V. Beda hîc l. 2. c. 8. Curatio mulieris à febribus, est curatio animæ à peccatis carnalibus. S. Bonavent. in Luc. 4.

Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus. Luc. 5. 18. Paralyticus est quilibet peccator: sed propriè peccatum luxuriæ dicitur paralysis animæ. Jer. 31. 22. *usquequo delicis dissolveris filia vaga.* Hugo Card. hîc. Paralyticus significat eum; qui diu jacuit in inertia illecebræ carnalis. V. Beda l. 2. in Luc. 5.

Ecce hydropicus ante eum. Luc. 14. 2. Per hydropicum etiam significantur luxuriosi: quia sicut hydropicus, quantò plus bibit, tantò plus sitit; ità qui se luxuriæ immergit, ampliùs eam appetit. Hugo hîc.

Fœtet. Joan. 11. 39. Significat fœtorem terrenorum peccatorum, id est, carnalium. Quod autem exivit à monumento; significat recedentem à carnalibus deliciis. Quod verò institis involutus, hoc est, quod etiam à carnalibus recedentes, adhuc tamen in corpore constituti, alieni à carnalibus molestiis esse non possunt. Sylveira hîc.

Ab annis octo jacentem in grabato. Act. 9. 33. Grabatum est ipsa segnities; ubi requiescit animus æger, & infirmus: id est, in voluptate corporis, & omni delectatione Sæculari. V. Beda hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Sunt crudeles quidam carnifices corporis voluptates; imò verò carnificibus crudeliores: nam vinculis torquent non manufactis: per oculos animam vulnerant: per aures luxuriæ faces admovent: asperô flagellô intellectum flagellant. Porrò si juventutem etiam aggressæ fuerint, tum verò ignis cum igne miscebitur: facilè nàmque voluptatibus juventis incenditur: quippe quæ pinguior olei in morem, & aptior sit ad inflammationem. S. Chrysost. t. 6. de Sanct. Thecla.

Cum voluptatibus, ùt cum bestiis, Martyr pugnabat. Id. de eadem.

Crudelis domina, ac rabiosa, luxuria est; libidine, quasi stimulis, servilem mentem exagitat. S. Gregor. Niss. l. de vita Moysis.

Cor voluptatum affectatoris, carcer utique est, & catena animæ in ipso exitûs articulo. S. Antiochus Abb. hom. 74.

Quisquis immundæ vitæ, velut uxori vir, jungitur, malè blandientis amplexibus oblectatur, nequit ex ea liberos, qui DEO placeant, gignere: quia nec potest ex amara radice dulcis fructus afferri. B. Petr. Dam. opusc. de dignit. Sacerdotii c. 1.

Sicut Judas JESUM Judæis; sicut Dalila Samsonem Philisthiim; sicut Absolon David patrem suum, affligendum tradunt: sic de malignis spiritibus prodit carnalis concupiscentia; ut perdat vitam, ut fortissimum enervet, ut de solio regni regem, & patrem suum, depellat. Petrus Cell. c. 17.

Cibus dulcis videtur luxuria; sed est ibi venenum peccati, quod occidit animam. S. Vicent. Ferr. s. de Invent. S. Cruc.

E prisci ille sapienter dixit: uti nec cœlum respicit, nec margaritam quærit porcus: sic & animus dulcedine voluptatis captus, & in luxuriæ cœnum delapsus, difficilè potest cœlestia cogitare. Drexelius Nicet. l. 2. c. 12.

§. II.

Luxuria in satiabile peccatum.

Symbola.

Ex Veteri.

IN qua erat dipsas. Deut. 8. 15. Isidorus l. 12. Etymol. 4. Dipsas genus est aspidis; quæ Latinè situla dicitur: quia, quem momorderit, siti perit. Dipsades serpentes nocentissimi: morsi ab eis continuò inardescunt, & siti ardent; quare in cessanter hauriêntes tandem crepant, & dissiliunt. Cornelius hîc.

Ignis est ùsque ad perditionem devorans. Job. 31. 12. Devorat enim luxuria ùsque ad consumptionem animæ per gratiæ expulsionem; usque ad consumptionem vitæ per honoris resolutionem; & úsque ad consumptionem temporalis substantiæ per divitiarum effusionem. Luc. 15. 13. *Dissipavit substantiam suam vivendo* luxuriosè. Item iste ignis est detentivus: non enim ex igne Inferni potest aliquis erui, nisi divinô miraculô. Geminiani l. 1. c. 58.

Domine, eduxisti ab Inferno animam meam; salvâsti me à descendentibus in lacum. Ps. 29. 4. Celada in Susannam: Inferni, inquit, & laci, nomine multi intelligunt carnis voluptates. S. August. hîc: qui libidinibus sese immergunt, & terrenis desideriis descen-

descendunt in lacum. Et alibi vocat libidinis ignem, æterni ignis æmulum. Rupertus in Gen. quare non qualemcunque ignem, sed ignem pluit sulphureum? quia talem carnis fœtorem miserunt in cœlum; rectè de cœlo fœtorem igneum, vel ignem fœtidum, receperunt. Cœlum, voluptatum omnium emporium, odit semper, & punit, voluptatis fœdæ amatores, igne, & aquâ in diluvio. Vide Cornelium à Lap. in Prov. 30. 16.

Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes, affer, affer. Prov. 30. 15. V. Beda l. 3. in Prov. & Salonius, has duas diaboli filias, avaritiam, & luxuriam, exponunt; quæ nunquam satiantur, quæ semper volunt. Octavianus in Eccl. 9.

Ignis nunquam dicit: sufficit. Prov. 30. 16. Luxuria, juxta S. Petrum 2. 2. 14. *inceſſabile delictum*: quia cujus animam semel occupavit amor venereus; ità eô, velut igne, accenditur; ut eum restinguere nequeat: Cornelius in ep. S. Petri secundam hîc.

Homini fornicario omnis panis dulcis; non satigabitur transgrediens usque ad finem. Eccl. 23. 24. usque ad finem scilicet vitæ. Tigurina: *donec intereat.* Cornelius hîc.

Fornicati sunt, & non cessaverunt. Os. 4. 10. *Computruerunt jumenta in stercore suo* Joël. 1. 17. id est, vitam finierunt bruti, & immundi, homines in peccato suo. Sanct. Rupertus de operibus Spiritus Sancti hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Luc. 14. 2. Per hydropicum etiam significantur luxuriosi: quia sicut hydropicus, quantò plus bibit, tantô plus sitit: ità qui se luxuriæ immergit, ampliùs eam appetit. Hugo Card. hîc. Hydrops morbus ab aquoso humore vocabulum trahit. Proprium est hydropici; quantò magis abundat humore inordinatô, tantò magis sitire. Et ideo comparatur ei; quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggravat. V. Beda hîc.

Cupiebat implere ventrem suum de siliquis. Luc. 15. 16. S. Chrysostomus: siliquæ sunt carnalium desideriorum illecebræ. Quare cupiebat saturari siliquis? quia porcus effectus affectu libidinis congruum sibi alimentum desiderabat. Escobar t. 6. Par. Chr. hîc Obs. 4.

Væ terræ, & mari. Apoc. 12. 12. Per terram avari, per mare luxuriosi intelliguntur, ad quos principaliter venit diabolus, quia plures per hæc vitia seducit. Unde Luc. 8. 33. dæmones in porcos, & mare. Hugo Card. in c. 9. Jos.

Laboriosa prorsus, & ad superandum difficilis, est carnis illecebra: nunquam superata quiescit, semper floret, semper viget, semper suâ importunitate decertat: serpit continuô ùt cancer, sævit ùt ignis, rugit ùt leo, tumet ùt coluber, insidiatur ùt latro, cœno volutatur ùt aper, sat nunquam dicit, ùt Infernus. Sanct. Laurentius Just. opusc. de inter. consl. c. 3.

Asbestus lapis, ubi ignem conceperit, nunquam solet deflagrare, Plinius l. 37. c. 20. Lem. *semper ardet.*

§. III.

Luxuria in veterata vix corrigibilis.

Num. I.

Ex Veteri.

Finis universæ carnis venit coram me, & ego disperdam eos cum terra. Gen. 6. 13. Rupertus hîc: audit Noë vir justus, atque perfectus; & tacet, nullâmque precem pro injustis ôffert, ut DEUM teneat, & iram suspendat, Moysès fit supplex pro idololatra populo. Ex. 32. 31. *aut dimitte eis hanc noxam &c.* Cur hic orat, non ille? causam facer textus indicat: *omnis caro corruperat viam suam.* Didacus Niss. f. 6. D. 3. Quadr. §. 7.

Corvus egrediebatur, & non revertebatur. Gen. 8. 7. id est, luxuria. Hugo Card. hîc.

Venerúntque duo angeli Sodomam. Gen. 19. 1. Nota ex Joanne Climaco 1. gr. scalæ; ad omnes Hebræos ex Ægypto liberandos unum Moysen sat fuisse; ad liberandum verò de Sodomis unum Loth necessarios fuisse duos angelos: quia Hebræi significabant peccatores solâ mente corruptos; Loth autem peccatores etiam corpore putrefactos. Mendoza in 1. Reg. 5. v. 6.

A puero usque ad senem. Gen. 19. 4. Cùm de excidio Sodomorum multa prædixissent angeli Loth, ipse omnino tacet, non orat; sed privato tantùm bono consulit. Sed Abraham multum precatus Gen. 18. 23. &c. Causam reddit. S. Chrysost. hom. 25. in 1. Cor. quia Loth, qui præsens aderat, noverat immedicabile esse malum urbis, nec DEUM ullis precibus flectendum. Sed unde Loth hoc novit? *à puero ùsque ad senem*: libido omnes, etiam senes, tenebat. S. Chrysost. hom. 7. in ep. Hebr. ad Ps. 24. 7. delicta juventutis meæ &c. Iste potest quidem dicere, delicta juventutis &c. qui in senectute pœnitentiam fecit, qui procedente ætate mutatur: si autem in senectute eandem turpitudinem committit; quomodo hujusmodi dignus est senex appellari, qui nèque ætati reverentiam exhibet. Pinna Ethol. 103.

Dixitque Moyses ad Judices Israel: occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor. Num. 25. 5. Audita mortis sententia quid egisse putatis impudicitiam? palluit? ingemuit? ejulavit? inducias petiit, ut scelus expiare possit &c. Scilicet! audite, & stupete! *Et ecce unus de filiis Israel intravit coram fratribus suis &c. v. 6. vidente Moyse, & omni turba filiorum Israel; qui flebant ante fores tabernaculi.* O impudentiam immanem, ô flagitium vix gehennæ suppliciis omnibus plectendum!

quercus luxuria: quercus enim cibus est porcorum. Hæc est via, de qua dicit Dominus Matth. 7. 13. *Spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem.* Quercui ergo per Cæsariem Absolon pendet, quando peccator fomentô divitiarum luxuriæ in hæret. Hugo Card. hic.

Timuit Elias. 3. Reg. 19. 3. Elias gerit hîc speciem cujuslibet justi; Jezabel carnis concupiscentiam significat: hanc fugit Elias, id est, vir justus. Hugo Card. hic.

Equus indomitus evadit durus. Eccl. 30. 8. Hieroglyphicum juventutis, ejusque effrænis concupiscentiæ, & temeritatis. Cornelius hîc.

Ollam succensam ego video. Jer. 1. 13. Anima peccatrix dicitur olla, propter concupiscentiæ fervorem, propter maculæ nigredinem. Nahum 2. 10. *Facies omnium eorum sicut nigredo ollæ.* Et prædicta olla succenditur igne inordinati amoris. S. Thomas Aqu. hîc.

Ex Novo.

Vidit JEsus *socrum ejus jacentem, & febricitantem.* Matth. 8. 14. Moraliter unaquæque anima, quæ carnis concupiscentiis militat, febribus quasi æstuat. V. Beda hîc l. 2. c. 8. Curatio mulieris à febribus, est curatio animæ à peccatis carnalibus. S. Bonavent. in Luc. 4.

Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus. Luc. 5. 18. Paralyticus est quilibet peccator: sed propriè peccatum luxuriæ dicitur paralysis animæ. Jer. 31. 22. *usquequo delicis dissolveris filia vaga.* Hugo Card. hîc. Paralyticus significat eum; qui diu jacuit in inertia illecebræ carnalis. V. Beda l. 2. in Luc. 5.

Ecce hydropicus ante eum. Luc. 14. 2. Per hydropicum etiam significantur luxuriosi: quia sicut hydropicus, quantò plus bibit, tantò plus sitit; ità qui se luxuriæ immergit, ampliùs eam appetit. Hugo hîc.

Fœtet. Joan. 11. 39. Significat fœtorem terrenorum peccatorum, id est, carnalium. Quod autem exivit à monumento; significat recedentem à carnalibus deliciis. Quod verò institis involutus, hoc est, quod etiam à carnalibus recedentes, adhuc tamen in corpore constituti, alieni à carnalibus molestiis esse non possunt. Sylveira hîc.

Ab annis octo jacentem in grabato. Act. 9. 33. Grabatum est ipsa segnities; ubi requiescit animus æger, & infirmus: id est, in voluptate corporis, & omni delectatione Sæculari. V. Beda hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Sunt crudeles quidam carnifices corporis voluptates; imò verò carnificibus crudeliores: nam vinculis torquent non manufactis: per oculos animam vulnerant: per aures luxuriæ faces admovent: asperô flagellô intellectum flagellant. Porrò si juventutem etiam aggressæ fuerint, tum verò ignis cum igne miscebitur: facilè nàmque voluptatibus juventis incenditur: quippe quæ pinguior olei in morem, & aptior sit ad inflammationem. S. Chrysost. t. 6. de Sanct. Thecla.

Cum voluptatibus, ùt cum bestiis, Martyr pugnabat. Id. de eadem.

Crudelis domina, ac rabiosa, luxuria est; libidine, quasi stimulis, servilem mentem exagitat. S. Gregor. Niss. l. de vita Moysis.

Cor voluptatum affectatoris, carcer utique est, & catena animæ in ipso exitûs articulo. S. Antiochus Abb. hom. 74.

Quisquis immundæ vitæ, velut uxori vir, jungitur, malè blandientis amplexibus oblectatur, nequit ex ea liberos, qui DEO placeant, gignere: quia nec potest ex amara radice dulcis fructus afferri. B. Petr. Dam. opusc. de dignit. Sacerdotii c. 1.

Sicut Judas JESUM Judæis; sicut Dalila Samsonem Philisthiim; sicut Absolon David patrem suum, affligendum tradunt: sic de malignis spiritibus prodit carnalis concupiscentia; ut perdat vitam, ut fortissimum enervet, ut de solio regni regem, & patrem suum, depellat. Petrus Cell. c. 17.

Cibus dulcis videtur luxuria; sed est ibi venenum peccati, quod occidit animam. S. Vicent. Ferr. s. de Invent. S. Cruc.

E priscis ille sapienter dixit: uti nec cœlum respicit, nec margaritam quærit porcus: sic & animus dulcedine voluptatis captus, & in luxuriæ cœnum delapsus, difficilè potest cœlestia cogitare. Drexelius Nicet. l. 2. c. 12.

§. II.

Luxuria in satiabile peccatum.

Symbola.

Ex Veteri.

IN qua erat dipsas. Deut. 8. 15. Isidorus l. 12. Etymol. 4. Dipsas genus est aspidis; quæ Latinè situla dicitur: quia, quem momorderit, siti perit. Dipsades serpentes nocentissimi: morsi ab eis continuò inardescunt, & siti ardent; quare in cessanter hauriêntes tandem crepant, & dissiliunt. Cornelius hîc.

Ignis est ùsque ad perditionem devorans. Job. 31. 12. Devorat enim luxuria ùsque ad consumptionem animæ per gratiæ expulsionem; usque ad consumptionem vitæ per honoris resolutionem; & úsque ad consumptionem temporalis substantiæ per divitiarum effusionem. Luc. 15. 13. *Dissipavit substantiam suam vivendo* luxuriosè. Item iste ignis est detentivus: non enim ex igne Inferni potest aliquis erui, nisi divinô miraculô. Geminiani l. 1. c. 58.

Domine, eduxisti ab Inferno animam meam; salvâsti me à descendentibus in lacum. Ps. 29. 4. Celada in Susannam: Inferni, inquit, & laci, nomine multi intelligunt carnis voluptates. S. August. hîc: qui libidinibus sese immergunt, & terrenis desideriis descen-

descendunt in lacum. Et alibi vocat libidinis ignem, æterni ignis æmulum. Rupertus in Gen. quare non qualemcunque ignem, sed ignem pluit sulphureum? quia talem carnis fœtorem miserunt in cœlum; rectè de cœlo fœtorem igneum, vel ignem fœtidum, receperunt. Cœlum, voluptatum omnium emporium, odit semper, & punit, voluptatis fœdæ amatores, igne, & aquâ in diluvio. Vide Cornelium à Lap. in Prov. 30. 16.

Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes, affer, affer. Prov. 30. 15. V. Beda l. 3. in Prov. & Salonius, has duas diaboli filias, avaritiam, & luxuriam, exponunt; quæ nunquam satiantur, quæ semper volunt. Octavianus in Eccl. 9.

Ignis nunquam dicit: sufficit. Prov. 30. 16. Luxuria, juxta S. Petrum 2. 2. 14. *inceſſabile delictum*: quia cujus animam semel occupavit amor venereus; ità eô, velut igne, accenditur; ut eum restinguere nequeat: Cornelius in ep. S. Petri secundam hîc.

Homini fornicario omnis panis dulcis; non satigabitur transgrediens usque ad finem. Eccl. 23. 24. usque ad finem scilicet vitæ. Tigurina: *donec intereat.* Cornelius hîc.

Fornicati sunt, & non cessaverunt. Os. 4. 10. *Computruerunt jumenta in stercore suo* Joël. 1. 17. id est, vitam finierunt bruti, & immundi, homines in peccato suo. Sanct. Rupertus de operibus Spiritus Sancti hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Luc. 14. 2. Per hydropicum etiam significantur luxuriosi: quia sicut hydropicus, quantò plus bibit, tantô plus sitit: ità qui se luxuriæ immergit, ampliùs eam appetit. Hugo Card. hîc. Hydrops morbus ab aquoso humore vocabulum trahit. Proprium est hydropici; quantò magis abundat humore inordinatô, tantò magis sitire. Et ideo comparatur ei; quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggravat. V. Beda hîc.

Cupiebat implere ventrem suum de siliquis. Luc. 15. 16. S. Chrysostomus: siliquæ sunt carnalium desideriorum illecebræ. Quare cupiebat saturari siliquis? quia porcus effectus affectu libidinis congruum sibi alimentum desiderabat. Escobar t. 6. Par. Chr. hîc Obs. 4.

Væ terræ, & mari. Apoc. 12. 12. Per terram avari, per mare luxuriosi intelliguntur, ad quos principaliter venit diabolus, quia plures per hæc vitia seducit. Unde Luc. 8. 33. dæmones in porcos, & mare. Hugo Card. in c. 9. Jos.

Laboriosa prorsus, & ad superandum difficilis, est carnis illecebra: nunquam superata quiescit, semper floret, semper viget, semper suâ importunitate decertat: serpit continuô ùt cancer, sævit ùt ignis, rugit ùt leo, tumet ùt coluber, insidiatur ùt latro, cœno volutatur ùt aper, sat nunquam dicit, ùt Infernus. Sanct. Laurentius Just. opusc. de inter. consl. c. 3.

Asbestus lapis, ubi ignem conceperit, nunquam solet deflagrare, Plinius l. 37. c. 20. Lem. *semper ardet.*

§. III.

Luxuria in veterata vix corrigibilis.

Num. I.

Ex Veteri.

Finis universæ carnis venit coram me, & ego disperdam eos cum terra. Gen. 6. 13. Rupertus hîc: audit Noë vir justus, atque perfectus; & tacet, nullâmque precem pro injustis ôffert, ut DEUM teneat, & iram suspendat, Moysès fit supplex pro idololatra populo. Ex. 32. 31. *aut dimitte eis hanc noxam &c.* Cur hic orat, non ille? causam facer textus indicat: *omnis caro corruperat viam suam.* Didacus Niss. f. 6. D. 3. Quadr. §. 7.

Corvus egrediebatur, & non revertebatur. Gen. 8. 7. id est, luxuria. Hugo Card. hîc.

Venerúntque duo angeli Sodomam. Gen. 19. 1. Nota ex Joanne Climaco 1. gr. scalæ; ad omnes Hebræos ex Ægypto liberandos unum Moysen sat fuisse; ad liberandum verò de Sodomis unum Loth necessarios fuisse duos angelos: quia Hebræi significabant peccatores solâ mente corruptos; Loth autem peccatores etiam corpore putrefactos. Mendoza in 1. Reg. 5. v. 6.

A puero usque ad senem. Gen. 19. 4. Cùm de excidio Sodomorum multa prædixissent angeli Loth, ipse omnino tacet, non orat; sed privato tantùm bono consulit. Sed Abraham multum precatus Gen. 18. 23. &c. Causam reddit. S. Chrysost. hom. 25. in 1. Cor. quia Loth, qui præsens aderat, noverat immedicabile esse malum urbis, nec DEUM ullis precibus flectendum. Sed unde Loth hoc novit? *à puero ùsque ad senem*: libido omnes, etiam senes, tenebat. S. Chrysost. hom. 7. in ep. Hebr. ad Ps. 24. 7. delicta juventutis meæ &c. Iste potest quidem dicere, delicta juventutis &c. qui in senectute pœnitentiam fecit, qui procedente ætate mutatur: si autem in senectute eandem turpitudinem committit; quomodo hujusmodi dignus est senex appellari, qui nèque ætati reverentiam exhibet. Pinna Ethol. 103.

Dixitque Moyses ad Judices Israel: occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor. Num. 25. 5. Audita mortis sententia quid egisse putatis impudicitiam? palluit? ingemuit? ejulavit? inducias petiit, ut scelus expiare possit &c. Scilicet! audite, & stupete! *Et ecce unus de filiis Israel intravit coram fratribus suis &c. v. 6. vidente Moyse, & omni turba filiorum Israel; qui flebant ante fores tabernaculi.* O impudentiam immanem, ô flagitium vix gehennæ suppliciis omnibus plectendum!

ô mare impuritatis sinè littore ! ô cupiditatem nesciam finiri, cùm vita finitur. Oliva t. 2. Strom. §. Miserere mei Deus. Salomonis lapsum scimus, pœnitentiam nescimus. Id. ib.

Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur. Prov. 2. 19.

Fovea profunda os aliena. Prov. 22. 14. Qui verba, vel oscula, meretricis libenter amplectitur, quasi januam jam gehennalis pulsat abyssi; citoque mergetur, si pedem cautus non retrahat. V. Beda hîc. Ne dedas cor insipienti meretrici : si enim ei illud dederis, absorbebitur velut in fovea profundissima ; ex qua id extrahere erit difficilè, & ferè impossibilè. Cornelius hîc.

Et ecce mulieres ibi sedebant plangentes Adonidem. Ezech. 8. 14. Quid est, mulieres in planctu Adonidis sedere? nisi effœminatas animas in consuetudine peccati computruisse. S. Rupertus hîc. *In cathedra pestilentiæ non sedit.*

Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur - quia spiritus fornicationum in medio eorum. Os. 5. 4.

Ex Novo.

Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Matth. 8. 31. Cùm plura dæmonia ab obsessis corporibus depulerit Dominus, nulla tamen unquam, præter hæc, mitti in porcos rogârunt. Causam petit S. Chrysologus s. 16. ex verbis Evangelii; *de monumentis exeuntes.* Scilicet dæmones hi inter putrida cadavera morabantur. Assveti ergo putredini cœnum adamabant : unde potiùs mitti in porcos, quàm in alia munda animalia, petebant : facilè enim ab uno fœtore, & cœno, in similia pertrahuntur. Sic peccato uni assveti facilè in alia labuntur. Pinna Ethol. 45.

Ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto Mundo, dicetur & quòd hæc fecit. Matth. 26. 13. Quasi prodigium fuerit dignum, quod totô orbe prædicetur: nempe quòd fœmina libidini assveta resipuerit, castitatem amârit, pietatem coluerit. Alvarez Illustr. 100.

Lacrymis cœpit rigare pedes. Luc. 7. 38. Quàm acerbus morbus sit luxuria ex medicinæ præstantia conjice. Parabili pharmacô cætera vitia curata ; sed quantô labore, & impendiô, impudicitiæ facta medicina ? Publicanô quid scelestius? viduas opprimit, pauperes torquet, divites spoliat ; tot tamen, tanaque, piacula delicatè, festiveque, inter epulas expiantur. Vocatur à telonio Matthæus 9. 9. 10. JEsum convivio excipit. Statimque ab usuris, ac rapinis, ad evulgandum Evangelium destinatur; ex Publicano repentè Apostolus. Non ità lene medicamentum sortita est vulneri suo peccatrix: irrumpit amore saucia in domum Pharisæi nobilis fœmina; non epulatura, sed ploratura: non accumbit, sed procumbit : non calices haurit; sed alabastrum exhaurit : non bibit ; sed gemit : non jocatur ; sed rugit. Effundit unguentum, lacrymas, spargit comam, osculatur pedes, convivantium dicteria patitur ; opum, famæ, roboris prodiga. Quid officiorum omisit pientissima pœnitentiæ hostia ? Nihilominus, post victimas labiorum, & cordis ; post lacrymas, & ungenta ; amâsse quidem dicitur ; dimittitur : *vade in pace* ; Matthæo autem: *sequere me.* Petrus negat Christum, pejerat, & respicitur : vix plorat, & princeps Ecclesiæ constituitur ; ex transfuga fidei cœlorum claviger. Latro scelera, quibus crucem meritus, blasphemiis cumulat ; nihilominus vix memorem sui esse Christum cupit ; & regni hæres instituitur. Thomas incredulus ream dexteram non aliô recludi ergastulô jussus quàm amoris ærariô ; pro carcere lateris Domini sortitur domicilium. Multi peccârunt ; sed nemo difficilius, quàm peccatrix, curatur. Oliva t. 2. Strom. hîc.

Ecce mulier in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Sanavit Christus miraculô servum Centurionis. Luc. 7. 10. átque, ùt divinæ Bonitatis proprium est, gratias priores posterioribus superare ; sic Dominus ab illo famulo curato transivit in Naim ad resuscitandum defunctum filium unicum mœstissimæ matris viduæ. Luc. 7. 11. *Et factum est ; deinceps ibat in civitatem, quæ vocatur Naim.* q. d. à gradu inferiore perrexit ad gradum altiorem, ad prodigium defuncti ad vitam revocati, cui cùm dixisset v. 14. *adolescens tibi dico surge,* statim *resedit, qui erat mortuus.* Hic jam videbatur Dominus in supremum miraculorum apicem ascendisse. Sed altius reliquum erat. Subjicit enim S. Lucas: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix.* q. d. oppidò grandius vobis miraculum narrabo. Quodnam illud ? conversionem referam mulieris lascivæ ; quæ animô totô compuncta, & lacrymabunda, currit ad pedes Salvatoris. Insinuat Lucas : tam ingens miraculum esse conversionem hominis libidinosi ; ut minus putari possit, curâsse ægrum desperatum ; & in vitam revocâsse mortuum ; quàm ad castitatem reduxisse carnalem. Didacus Niss. vit. Abr. l. 2. 5. Cùm catera vitia quidam sint carceres carnis lascivia infernus est. Cernens in mensa Dominum, non quæsivit, sicut Chananæa micas ; sed ipsum panem vitæ complexata est. Chananæa enim pro filia à dæmonio vexata interpellat ; hæc verò non filiam à dæmonio vexatam habebat; sed totum corpus lasciviæ dæmoniacæ deditum. S. Chrysost. serm. in Peccatricem, & Pharisæum. Adeò multô auxiliô opus ad spiritum luxuriæ abigendum,& castitatem stabiliendam! cui totus quasi DEUS necessarius videbatur. Sylveira hîc q. 16.

Revertar in domum meam. Luc. 11. 24. Proh. quanta adhibenda custodia, etiam post vitia profligata ! En ab immundo spiritu domus sua dicitur, unde exulat ! adeò difficile pellitur luxuria, si semel ossibus hæserit. Nullum scelus tenax adeò est semel occupati cordis : quia exterminata libido domum vocat suam, unde profugit. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Invi-

Invenit eam scopis mundatam, & ornatam. Jb. 25. Miror, quomodo mundatam domum invadat iterum immundus spiritus. Fortè non refecta domus hæc fuerat; sed ad ostentationem, hypocrisis consiliò, purgata scopis, faciliorem hosti præbuit regressum. Etenim scopis feliciùs usus esset in expiationem cordis, corporisque supplicium, quàm in ornatu domûs infelix voluptuarius. Sed famæ, quàm pœnitentiæ studiosior, dum totus occupatur in externo cultu, domus ejus occupatur. Idem ibidem.

Reliquit ergo hydriam suam. Joan. 4. 28. Post longum colloquium convertitur Samaritana ad DEUM; qui solet alios peccatores unicô verbô adducere. Unde colligo, quàm difficilè prava circa delicias consuetudo superetur. Matth. 4. 19. 20. *venite post me &c. Ut illi continuò &c.* Zachæum convertit paucis verbis Luc. 19. 5. *Zachæo festinans descende.* S. Chrysost. hom. de Samaritana: Samaritanæ certamina hodie nobis Christus promulgavit. *Accingere gladiô tuo super femur potentissime.* Ps. 44. 4. Escobar t. 3. Coll. Chr. hîc Obs. 3.

Mulier da mihi bibere. Joan. 4. 7. ad impudicam unam fœminam convertendam Dei virtus dafatigatur. Quàm facilè alia crimina donantur sanitate! Paralytico quasi per transennam dicit: *jam noli peccare.* Joan. 5. 14. Matthæo Publicano: *sequere me.* Matth. 9. ast, ut unam pellicem convertat, Dei virtus fatigatur. Id. hîc Obs. 8.

Mulier crede mihi. Joan. 4. 21. Samaritanæ certamina Christus nobis hodie promulgavit. S. Chrysost. hom. de Samarit. Nota, quàm operosum, & arduum, negotium sit hominis libidinosi conversio; quando mulieris hujus conversio conflictus Dei vocatur. Didac. Niss. s. 6. D. 3. Quadr. §. 7.

Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis. Hebr. 11. 31. Refert Dei miracula ab orbe condito Paulus, & post longum catalogum, augustiorem perficiens ascensum, ait: *fide Rachab &c.* Quale hoc miraculum, non periisse eam cum incredulis, si jam ab eorum cœtu recesserat? Ingens miraculum est, meretricem pravâ consuetudine affectam non periisse. Theodoretus: ut Apostolus fidei ostenderet potentiam; hæc, quæ inpudicè magnam vitæ, partem transegerat, salutem, ait, est consecuta. Escobar l. 5. Proph. Chr. s. 2. Obs. 1.

Oculos habentes plenos adulterii, & incessabilis delicti. 2. Petri 2. 14.

Dedi illi tempus, ut pœnitentiam ageret. Apoc. 2. 21. S. Ambros. in c. 4. Luc. quasi clavis affigitur anima corporeis voluptatibus, cùm semel adhæserit cupiditatibus demersa terrenis: difficilè potest in altum, unde descendit, se revolvere.

Non vult pœnitere à fornicatione sua. ib. Multorum criminum hæc mulier rea erat: nam se Propheten fingebat, falsa docebat v. 20. alios seducebat, ad carnes idolis immolatas provocabat &c. Et tamen non dicitur, quòd de his noluit pœnitere; sed solùm de fornicatione: quia hæc est radix omnium scelerum difficillima ad evellendum. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Infernum, & amorem mulieris, rectè conjungit scriptura. Inferni ignem tenebit domus meretricis. S. Augustinus s. 107. de temp. expendens illud Prov. 30. 16. *Infernus &c.* Pro inferis ponitur domus meretricis: quia neminem repellit, omnem intrantem ad se trahit.

Vidi ego quosdam juvenes in carnis affectus facilè ruentes, & usque ad mortem in vitii consuetudine durantes. S. Basilius in Ps. 1.

Non est possibile; ut non redamet, qui amatur. S. Chrysost. hom. 58. in Gen.

Cùm semel à malitia fuerint occupati juvenes, quasi in captivitatem essent abducti, quoquò diabolus jusserit, eunt. Consuetudo enim malitiæ processu temporis invalescens, tantum facit malum, ut postea non possit aliquâ vinci admonitione. Id. hom. 59.

S. Cyprianus lib. de bono pudic. vocat lasciviam, matrem impœnitentiæ.

S. Gregorius Niss. or. 4. de orat. Dom. voluptatem comparat serpenti, cujus ingressus, ob squammarum lubricitatem, facilis; sed difficulter extrahitur, ob squammas in contrarium resistentes. Si igitur fugis bestiæ contubernium, atque cohabitationem; cave caput, hoc est, primum mali impetum, & incursum: ad hoc enim pertinet præcepti Domini ænigma Gen. 3. 15. ipse observabit calcaneum tuum, & tu observabis caput ejus.

Calor iste desiderii carnalis, fervòrque libidinis temporalis, æternum gehennæ ignem, & ultricum flammarum æterna promulgavit incendia. S. Paulinus ep. 11. de duob. senib. judic. libidinosis.

Valete adulteri, valete detestabiles impii: vos flamma expectati æterna, vos vexandæ Tartarorum jam fauces excipiunt; vos interarum fornacum clausura in æternum jam coërcent, ustulant, excruciant. Detruduntur illic valedicentes rerum naturæ; ultrà nesciuntur à DEO, qui DEUM scire noluerunt. Sanct. Zeno serm. super attende tibi. Tob. 4. 13.

Majus miraculum est, de propria carne fomitem eradicare luxuriæ, quàm expellere immundos spiritus de corporibus alienis. S. Laurent. Just. de continentia c. 2.

Dum homo nimis delectationibus carnalibus detinetur, non curat delectationes spirituales, quæ propriè ad gaudia facturi sæculi pertinent, & disponunt, pervenire; imò eas fastidit, & quodammodo desperat. Gerson de 7. vit capit.

Concupiscentia carnis limus est, id est, lutum viscosum: quem enim arripit, quasi inseparabiliter sibi agglutinat. Inde est, quòd caro nostra potiùs dicta est facta de limo, quàm

quàm ex terra, vel luto: ut in hoc fervens ipsius glutinum insinuaretur. Blesensis s. 26. in festo S. Petri ad vincula.

Luxuria maximum reprobationis signum. I. quia maximè discedit ab ultimo fine: maximè enim trahit ad sensibilia, & retrahit à puro, & summo, intelligibili, quod est Deus. II. tota prædestinatio fit per conformitatem ad Christum. Rom. 8. 29. *quos præscivit, & prædestinavit, conformes fieri imaginis Filij sui.* CHRISTUS crucem dilexit, luxuriosus carnem. Jacobus Pintus de Chr. Crucif. l. 4. t. 1.

Num. II.

Luxuriosus dicit: non possum.

Uxorem duxi, & ideò non possum venire. Luc. 14. 20. S. Greg. hom. 36. in Evang. quid per uxorem, nisi carnis voluptas accipitur? Ingentem difficultatem ostendit veniendi ad cœnam magnam. Non rogat iste, sed impotentiam veniendi pro ratione affert: quia animus carnalibus delectationibus deditus tam est rationi alienus; ut non roget rationem sui haberi; omnino elongatur à spiritualibus. Cajetanus hîc.

Juvenis eò prolapsus spurcæ libidinis consuetudine, ut omnem sui emendationem desperârit. Principijs non obstitit, cum posset. Vivebant adhuc in illo quædam scintillæ pietatis, quas ille tamen sopivit, & extinxit. Conscientiæ vulnera patefecit sæpius; sed ad pristina itidem relapsus nullum seriæ pœnitentiæ dedit specimen. Quem Sacerdos demum officij Christiani commonens: mi fili, ait, hæc in confessione sæpius exposuisti, & unà emendationem proposuisti; sed nulla sequitur. Ego te tandem, quod officij mei est, noxis absolvere non potero, nisi pedem revoces. At juvenis solutus in lacrymas: quid Pater te diutius, inquit, vanis promissis fallam, & promittam, quæ præstiturus sum nunquam. Ut scias, ea vis est tentationis; ut si hinc hiantes inferos, & totos diabolorum exercitus in me ruituros, cernam; illic assveti criminis occasionem videam; me sanè cohibiturus non sim, quò minùs ad objectas voluptates ruam; etiamsi certò sciam, à diabolis ad inferos rapiendum. Doleo, sed vetitis abstinere non possum. Drexelius Palæstr. Chr. p. 3. c. 9. §. 2. Ex speculo Exempl.

Num. III.

Luxuria durat in mortem.

Quæres: an Salomon sit damnatus? an salvatus? Damnatum censent Tertull., Cyprian., August., Chrysost., Beda, Raban, Isidor., Lyran., Abulens. &c. quia amor ardens fœminarum, longâ consuetudine roboratus, penè est insuperabilis. Huc facit: quod ante paucos annos in Italia uni è nostra Societate contigit. Vocabatur ille, ut concubinario cuidam in morte adesset: adfuit ille; & totis viribus eum ad pœnitentiam hortatus, ut amoribus illicitis valediceret; nunc blandiendo; nunc minando instans Dei Judicium, & gehennam. Sed & concubina flens rogabat eum, ut pœniteret, & moriendo animæ suæ consuleret. Omnia frustrà: ille enim dixit; se nec velle, nec posse, amicam tam diu dilectam abdicare. Quare impœnitens mortuus. Corn. in 3. Reg. 11. 13.

§. IV.

Propter luxuriam multi damnantur.

Filij hominum, usquequò gravi corde? Ps. 4. 3. Nihil facit cor adeò grave, ut libido; & ad ea, quæ ad hanc vitam pertinent, affectio; & terræ affixum esse. Non erraverit, qui cor luteum appellaverit. Et ideo id grave vocavit; & id dixit esse causam malorum: quòd, cùm aurigæ locum teneat, non solùm equum non cohibeat, sed etiam cum eo trahente deorsum præcipitet. Nè faciamus ergo cor grave; nè, quemadmodum navigia, quæ nimium habent saburræ, demergatur. Sanct. Chrysost. hîc.

Miserere mei Domine! vide humilitatem meam de inimicis meis, qui exaltas me de portis mortis. Psalm. 9. 14. 15. Non agit de alia morte, quàm æterna; de alijs inimicis, quàm vitijs, & hostibus animæ; ut notat Bellarminus. Ergo humilitatem suam vocat adulterium: hoc ejus abjectio, & depressio. Quid enim magis hominem, Dei imaginem, Angelis supparem, humiliat, & confundit, quàm incontinentia? Vocat etiam David portas mortis: quia luxuria plures portas Inferni habet; ob species varias hujus vitij: vel quia innumeri peccatores ob illud damnantur. Fernandius in Gen. 3. Sect. 18.

Pedes ejus descendunt in mortem; & ad inferos gressus illius penetrant. Prov. 5. 5. Pro *penetrant.* Hebr. est: *sustentabunt*, fulcient, roborabunt infernum; sicut sustentatur paries fulcrô, nè cadat: quia scilicet major pars hominum damnatur propter libidinem. q. d. vacuaretur, & quasi caderet Infernus, nisi libidinosi eum implerent, & sustentarent. Cornelius hîc.

Lata porta, & spatiosa via est. Matth. 7. 13. est, in desiderijs carnis ambulare, per vitiorum abrupta incedere, Mundi vanitatibus inhærere, sinè timore peccare. Dionys. Carthus. hîc.

Statuet oves quidem à dextris, hædos autem à sinistris. Matth. 25. 33. Cur omnem damnatorum colluviem sub hædorum figura descripsit? cur non leones tygrides &c. vocavit? Non aliam ob causam, quàm ut innuat, ferè omnes damnari ob libidinem: est enim hoc animal Symbolum libidinis. Pesti hoc vitium comparat S. Greg. l. 6. c. 2. in lib. Reg. quæ plurimos, & ubivis, facillimè inficit. Pinna Ethol. 4.

§. V.

Luxuria ægrè vincitur: multis amuletis opus est.

Ex Veteri.

Benedictio illius, qui apparuit in rubo veniat super caput Joseph. Deut. 33. 16. Rubus ille circumdatus flammis non comburebatur. Ex. 3. 3. Joseph, concupiscentiæ flammis ardente fœminâ, tentatus non incenditur. Prodigium, grande est, juvenem inter has flammas non aduri. Alvarez Illustr. 100.

Recensui, quæcunque fecit Amalec Israeli. 1. Reg. 15. 2. Amalec peculiariter significat libidinem, seu dæmones ad libidinem incitantes. Ità S. Greg. in libr. Reg. Amalec populus lambens interpretatur: lambere enim est mentem ad peccandum carnis blandimentò delinire. Multos in solitudine hostes Israël stravit, Moabitas, Ammonitas, Idumæos &c. ad nullos verò, nisi ad Amalecitas sternendos, jubetur viros eligere Ex. 17. 9. Rationem dat S. Greg. quia ad libidinem vincendam, non unum, sed multa præsidia requiruntur. Mendoza hîc.

Vidit mulierem se lavantem. 2. Reg. 11. 2. Audiant curiosi, qui alienas formas contemplantur. Audiant, qui insanò spectaculorum studiò tenentur: qui dicunt, spectemus quidem, sed sinè detrimentò. Quid audio? David læsus est, & tu non læderis? ille læsus est, & ego tuæ virtuti confidere queo? Is, qui tantam Spiritûs S. gratiam habebat, spiculum excepit; & tu sauciari te negas? Sanct. Chrysost. in Ps. 50.

Salomon, *cùm jam esset senex, depravatum est cor illius per mulieres.* 3. Reg. 11. 4. Quid fiet incautæ juventuti? Cur modò fit mentio senectutis, cùm luxuriantem audimus? S. Greg. absit, ut dicas, hoc ad excusationem illius esse dictum: magis voluit hominem verberare, qui in senectute tam profunda non erubuit pravis cupiditatibus inhærere. Alvarez Illustr. 290.

Vox turturis audita est in terra nostra. Cant. 2. 12. Bene addidit *nostra:* quasi admirans; quòd, ubi antea impudicitia, ibi castitas. S. Ambr. l. de Isaac. c. 4. apud Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 16.

Quid clamabo? omnis caro fœnum. Is. 40. 6. Inculca hominibus, eos esse fœnum, & instar fœni facilè libidinis flammas concipere posse. Quod si perfeceris, omnia perfecisti; nec tibi aliud dicendum restat, eos ad meliorem frugem reducendi. Pinna Ethol. 108.

Et ecce Dominus stans super murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarij. Amos 7. 7. Sept. *in manu ejus adamas.* Justus quisque, ubi ad tantam pervenit gratiam, quâ Dei manibus hæreat; firmatus adamas est. Adamas ferrô, igneque, potentior: à quo enim vincetur adamas? & adamas in manu Domini timebit? ignem? ferrum? nullô modô. Sed unum habet, quô mollescit adamas, nimirum hœdi sanguinem. Etsi factus adamas in manu Dei; etsi omnia difficilia superaveris; unum adhuc est, quod timeas: animalem libidinem. S. Hier. in Amos: habet in manu adamantem; qui in tantum robustus est, ut dicatur ad eum: si transieris per ignem, flamma non comburet te; quantoque magis tentationibus cæditur, tantò fortior fit; at pro nomine Salvatoris inter flagella lætatur. Cumque à nullo superari queat, solô mortiferæ libidinis calore dissolvitur. Baeza l. 1. c. 7. §. 20. *Cor suum posuerunt ut adamantem.* Zach. 7. 12.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Non janitores, non famulos domesticos, generosa mulier timuit, nec duram astantium increpationem; unum hoc secum cogitans, dicensque: quòd si totam meam faciem, quasi ferream, aut æream non reddidero; salvari ex turpi inundatione lasciviæ meæ non potero. Sanct. Ephrem, de S. Magdalena. Nullis parcit sumptibus, nullis lacrymis, omnia adhibet media.

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs ejus. Rom. 6. 12. Non otiosè dixit, *non regnet.* ut exprimat difficultatem expellendi lasciviam, quæ in homine regiam figit; in quo multô cincta milite, more regum, in regno suo se munit, & confirmat, nè expelli queat. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 16.

Debet mulier potestatem habere super caput propter Angelos. 1. Cor. 11. 10. S. Chrysost. sic legit: *Debent mulieres habere velamen propter Angelos.* 1. Cor. 11. 10. Angeli in libidinem pellici non possunt, sed homines, etiam Angelicâ puritate præditi. S. Chrysost. s. de Ascens.

Malum omne faciliùs vincitur, quàm voluptas: quia illud, quidquid est, horridum est; hoc blandum est. S. Cyprianus l. de bono pudicitiæ.

Quantos leones domuit una muliebris infirmitas delicata; quæ, cùm sit vilis, & misera; de magnis efficit prædam. Id. de singularit. Cleric.

Cave, quæso, nè quando de te dicat Deus: virgo Israël cecidit, & non est, qui suscitet eam. Amos 5. 2. Audenter loquar: cùm omnia possit Deus, suscitare Virginem non potest post ruinam. S. Hieronym. ep. 22. ad Eustoch. de custodia Virginit.

O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine; quæ, exusta solis ardoribus, horridum Monachis præstat habitaculum; putabam me Romanis interesse delicijs. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram: horrebant saccô membra deformia; & squalida cutis situm Æthyopicæ carnis obduxerat. Quotidie lacrymæ, quotidie gemitus; &, si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nudâ humô vix ossa hærentia collidebam. -- Ille igitur ego, qui, ob gehennæ metum, ipse me tali carcere damnaveram; scorpionum tantùm so-

cius, & ferarum; sæpè choris intereram puellarum. Pallebant ora jejuniis; & mens desiderijs æstuabat in frigido corpore; & ante hominẽ, suâ jam carne præmortuum, sola libidinum incendia bulliebant. Id. ib.

Non illam solam persecutionem putes, quando furore gentilium ad immolandum idolis cogeris; sed si fortè te voluptas carnis illiciat, si tibi libidinis alludat illecebra; hæc, si virtutis es filius, tanquam persecutionem maximam fuge. Origen. hom. 7. in Gen.

Cùm multi sint morbi, & ægritudines, animi, quibus homines capiuntur; nihil tantam in nos habere vim ostendit, quantam spurcissima hæc libido. Sanct. Gregorius Nyss. l. de vita Moys.

Bella gentium legimus superâsse quamplurimos; quos tamen pugnas carnis legimus non vicisse; regnis fuisse terrori, ludibrio fuisse peccatis. S. Chrysol. s. 41.

Certamen adversùs Spiritum fornicationis longum præ cœteris, ac diuturnum; & perpaucis ad purum devictum, immane bellum. Joan. Cass. de cœnob. instit. l. 6.

Venerem fabulantur è mari oriundam, & ex aquarum spumis. Cur ex humidis, ac frigidis, aquis orta fingitur? nonne meliùs vini diceretur, de quo Eph. 5. 18. *nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Et Prov. 20. 1. *luxuriosa res vinum.* Quid ergo illi veneris, fœdi amoris deæ, originem in aquas referunt? S. Hieron. ait: eò nos moneri, etiam securitati posse esse periculum. Nam si Venus, si luxuria, ex frigidis aquis prodit; quomodo non magis ex calido vino nascetur? & quantùm eâ cavendùm? Didac. Niss. s. 2. D. 4. Quadr.

§. VI.

Luxuria est contraria lumini rationis, & fidei.

Ex Veteri.

Supercecidit ignis (luxuriæ) *& non viderunt solem justitiæ.* Ps. 57. 9. Hugo Cardin. hic.

Puteus angustus aliena. Prov. 23. 27. id est, meretrix, quæ non est tua uxor. Comparatur puteo angusto: quia sicut puteus profundus est, & obscurus; sic est libido, & meretrix. S. Chrysost. hom. 11. in 1. Corinth. quando ab impudica libidine capta fuerit anima: sicut nubes, & caligo, corporis oculos; ita cùm illa eripuerit menti perspiciendi facultatem; nihil sinit videre ulteriùs, non præcipitium, non gehennam, non timorem - & tanquam fenestris carens paries undique ante oculos excitatus, non sinit radium justitiæ menti illucescere, absurdis libidinum cogitationibus ipsum undique arcentibus. Cornelius hic.

Tenebræ circumdant me &c. Eccl. 23. 26. Qui firmus in fide persistere cupit, sit castus: castitas enim est custos veræ fidei, & religionis: hanc enim invertit libido. Id. hic.

Labor Ægypti &c. Is. 45. 14. Per laborem Ægypti significatur peccatum luxuriæ: quia obtenebrat rationem. Hugo Card. hic.

Fornicatio, & vinum, & ebrietas, auferunt cor. Os. 4. 11. id est, mentem, rationem, judicium; ac hominem, dementat, facitque vecordem. Ità Theodoretus. S. Ambr. l. 4. in Luc. c. 4. Theotimus, cùm gravi oculorum incommodô laboraret, & amaret uxorem; interdictâ sibi à Medico facultate coeundi, cupiditatis impatiens, atque impetu libidinis raptus, vale, inquit, amicum lumen. Corn. hic.

Non dabunt cogitationes - & Dominum non cognoverunt. Os. 5. 4. Ecce quot mala facit luxuria! ex quo enim Spiritus fornicationis possedit cor, statim recedit cognitio Dei. Hugo Card. in c. 8. Gen.

Ex Novo, & Patribus.

Oblatus est ei dæmonium habens cæcus. Matth. 12. 22. Carnalium voluptatum delectatio est dæmonium cœcum: hæc est carnalis concupiscentia, quæ excæcat oculos mentis. S. Thom. Aqu. D. 2. Quadr.

Sinite illos, cæci sunt &c. Matth. 15. 14. S. Greg. l. 6. ad 1. Reg. 2. Superbi Pharisæi ab ipsa Veritate cœci nominantur, quæ Discipulis ait: *cæci sunt, & duces cæcorum.* Quæ utique cœcitas specialiter libidinosis adscribitur: quia nulla sunt vitia quæ spissioris tenebras menti ingerant, quàm libido.

Fide Rahab meretrix non perijt, cum incredulis. Hebr. 11. 31. Luxuriæ mancipium fuit, & ad huc salvata est? appellemus ad fidem: grande fidei prodigium reputari debet: *fide non perijt.* S. Ambr. l. 4. ep. 4. ubi inceperit, quis luxuriari, incipit deficere à fide vera. Alvarez Illustr. 100.

Impossibile, impossibile est profectò; si vitam impuram habeas, in fide non vacillare. S. Chrysost. t. 6. s. 1. de V. Ap.

Cupido cœcus fingitur; ut cœcitate corporis repræsentet cœcitatem mentis. Eusebius 8. Strom. c. 6.

Quid deterius est concupiscentiâ malâ; quæ ità totam excœcat mentem, ut non tantùm timorem Dei, quantùm etiam ipsas pœnas legum, infamemque mortem, oblivioni dans; nihil in mœcho remaneat luminis, quod non totum occupent ferales tenebræ. Sanct. Prosper p. 1. c. 36.

§. VII.

Luxuria vicina, & affinis est morti.

Tollent vitulam de armento, quæ non traxit jugum, nec terram scindit vomere: & ducent eam ad vallem asperam, atque saxosam, quæ nunquam aratа est, nec sementem recepit; & cædent in ea cervices vitulæ. Deut. 21. 3. 4. Hæc vitula, est anima vana, & lasciva; quam nec jugum obedientiæ domat, nec aratrum pœnitentiæ fatigat. Hanc finaliter dæmones de armento trahunt; ac ad asperam, & saxosam vallem ducunt; quando eam

eam de corpore, vel de Mundo educentes, ad pœnam æternam deferunt: quæ dicitur vallis ratione profunditatis; aspera ratione acerbitatis; & saxosa ratione æternitatis: quia saxa valde durabilia sunt, & ibi ejus cervositates lascivæ penitus deponuntur. Geminiani l. 1. c. 44. Lascivus homo similis est campo: est enim campus planus, & incultus, nec vomere sulcatus, nec fimô impinguatus, sed deambulationibus, & lusibus deputatus. Sic lascivus vomere pœnitentiæ non sulcatur. Ib.

Mors in olla. 4. Reg. 4. 40. Mors est in olla deliciarum Mundi, quæ gulam, & Venerem provocant; ideoque varios morbos, ac mortem præsentem, & æternam, accersunt. Cornelius hîc.

Inclinata est ad mortem domus ejus. Prov. 2. 18. Hinc Venus dicta Libitina; eò quòd præesset mortuorum feretris, & sepulchris: in cujus proinde templo vendebantur, & locabantur, ea, quæ ad sepulturam pertinent. Cornelius hîc. Pultarchus in quæstionibus refert: in æde Libitinæ Veneris omnia ad fumus pertinentia servari solita sepulturæ instrumenta.

Si hoc egero, mors mihi est. Dan. 13. 22. An non aptiùs respondisset Susanna: si hoc egero, vita mihi est; si autem non egero, mors. Intellexit ipsam libidinem mortalissimam mortem esse. Mendoza in 1. Reg. 1.

Qui voluptatibus indulgent, qui libidinem obsequuntur; ij animam suam corpori mancipant, morteque condemnant: quia se corpore addixerunt, in quo habet mors potestatem. Lactantius l. 6. div. instit. de vero cultu.

Væ delicias sectanti! tempore enim exiguô tanquam vitulus ad mactationem paratur. S. Nilus Cap. Parænet.

Bibere delicias hujus Mundi, est bibere de fonte mortis, S. Vincent. Ferr. s. 2. in Pasch.

§. VIII.

Luxuria vicina, & affinis Inferno.

Ollam succensam ego video. Jer. 1. 3. Hæc olla Infernum significare potest; in quo diabolus, tanquam cocus horribilis, carnes suas, id est, carnales, vel luxuriosos, coquit. S. Bonavent. s. 1. D. 12. Pent.

Narrat Gregorius l. 4. dial. c. 53. de fornicatore, qui sinè pœnitentiâ mortuus, & in loco sacro sepultus: quòd ignis ex fundo sepulchri; processerit; & non solùm carnem, & ossa, voraverit; sed ipsam terram undeque consumpserit. S. Bonav. s. 2. de S. Jacobo Ap.

O ignis infernalis luxuria! cujus materia gula; cujus flamma Superbia; cujus scintillæ prava colloquia; cujus fumus infamia; cujus cinis inopia; cujus finis gehenna. Sanct. Laurent. Just. de sobriet. c. 3.

§. IX.

Luxuria facit ex homine pecus.

Noe vir justus. Gen. 6. 9. S. Chrysost. legit: *Noë homo justus.* Noë homo, inquit, commune nomen pro laude justi usurpat: nam cœteri, ob carnales voluptates, quibus immersi erat, amiserunt esse homines. S. Chrysostomus hîc.

Miser factus sum, & curvatus &c. Ps. 37. 7. Qui graviter peccat, præsertim peccatô luxuriæ; hôc ipsô fit miser, & curvus: quia relictô Deô, in quo est nostra beatitudo, curvatur ad terram, & fit jumentis similis; ac per hoc miser valdè, usque in finem: ut non miserior fieri potuerim, cùm à delectatione angelorum curvatus sim usque ad voluptates pecorum. Bellarminus hîc.

Exterminavit eam aper de silva. Ps. 79. 14. id est, Nabuchodonosor; quem, ob carnalia vitia, porco similem fuisse scribit Euthymius. Id. hîc.

Ut pasceret porcos. Luc. 15. 15. Tali honore dæmones afficere solent cultores suos. Ut primùm quis à Deo desciverit, perque carnis illecebras, & voluptates, dæmonibus adhærere cœperit; statim, quasi in porci naturam versus, terram tantùm spectat. S. Titus Bostr. hîc.

Sues, qui sunt voluptatibus dediti. Clemens Alex. Or. adh. ad Græcos.

Hi verô, velut irrationabilia pecora &c. 2. Petri 2. 12. Per pecora intelliguntur luxuriosi. S. Thom. Aqu. in 1. Cor. 15. Lect. 6.

Intercessione ad Deum S. Malachiæ, impurus leno vidit ad virginem fœdissimum bufonem adrepentem; quô viso violare eam abhorruit. S. Bernardus in vita ejusdem. & addidit: non prorsus aliter decuit bestialem extingui libidinem, puàm per frigidissimum vermem.

Si corpus nostrum in tantam canini corporis transiret similitudinem, in quantam animæ caninæ similitudinem anima nostra per luxuriam transit; quis nos ferret? quis non horreret? meliùs autem, & tolerabiliùs, est, corpus nostrum in bestiam commutari, animâ in suâ dignitate, id est, Dei imagine permanente; quàm corpore humanô animam fieri bestialem. Guigo consid. de tranqu. animi c. 3.

§. X.

Luxuriæ comes est egestas.

Apprehensâ laciniâ vestimenti ejus. Gen. 39. 12. Luxuria paupertatis comes est. Idem fuit, juvenem ardenter amare, atque in ejus vestes manus statim injicere. Alvarez Illustr. 102.

Sedit populus manducare, & bibere; & surrexerunt ludere. Ex. 32. 6. Idolum est luxuria; cui inaures, & annuli offeruntur. Ex. 32. 25. Ludum vocat Scriptura luxuriam. Multos ludus aleæ egenos fecit; plures verò ludus luxuriæ. Id. ib.

Factem ejus præcedit egestas. Job. 41. 13. Individua, & inseparabilis luxuriæ comes est egestas. S. Basilius.

Dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè. Luc. 15. 13.

§. XI.

Luxuria fœdum vitium.

Fac tibi Arcam &c. Gen. 6. 14. Infima manſiuncula eſt ſentina, per quam ſignificantur luxurioſi. Hugo Card. hîc.

Sibilabit Dominus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægypti. Iſ. 7. 18. Muſca hæc, propter immunditiam, & inquietudinem, dicitur luxuria: & rectè dicitur in extremo fluminis, id eſt, Nili, qui in ſeptem dividitur rivos: quia luxuria inter ſeptem mortalia extremum locum tenet; propter fœtorem, & immunditiam. Hugo Card. in Gen. 6. 14.

Propter iſtam cauſam ſpiritus dicuntur immundi, quia ſpurciſſimi ſunt, quia humanum genus, per ſuas ſuggeſtiones, multimodis immunditiæ, atque ignominiæ paſſionibus, afficiunt. Rupert. l. 10. in Apoc.

S. Franciſca Romana divinô munere fœtorem peccatorum perſentiebat, ac faciem ab impudicis avertebat: & ſi propè lupanaria iter haberet, præ fœtore ferè exanimata ruebat. vitæ l. 1. c. 9.

B. Magdalena de Pazzis, cùm Sacrum ejus corpus, ad templum è monaſterio elatum, jaceret in feretro; inter reliquos acceſſit adoleſcens libidinoſus; qui, dum faciem caſtiſſimæ Virginis intuetur, illa faciem avertit ab illo in alteram partem. In vita.

Poſt mortem B. Oringæ, ſive Chriſtianæ V., adfuit funeri fœmina malæ famæ: quæ, ùt in ſacrum Virginis corpus defixit obtutum, illicò Oringa faciem ſibi veſte, quâ erat cooperta, proprijs manibus contexit. Bollandus 10. Jan.

SS. quinque Martyrum Ord. Sanct. Franciſci reliquias cùm fornicarius contingere vellet, ſublevaverunt ſe in altum, ut tangere non poſſet. Pœnitens attigit. Bolland. 16. Jan.

Locum ſepulchri S. Kentigerni Ep. libidinoſi pedibus non poſſunt contingere: repentè enim moriuntur; aut incurabili morbô puniuntur. Bolland. 13. Jan.

Sanct. Catharina Suecica, filia Sanct. Brigittæ, in infantia impudicæ nutricis ſugere ubera recuſavit: mamillas verò S. Suæ Matris, & quarundam continentium mulierum, ſinè horrore bibebat. Bolland. 24. Martij.

Idem legitur de Sanct. Roberto Abb. Ord. Sanct. Benedicti apud eundem Bolland. 24. April.

§. XII.

Luxuria facit vilem.

Filius tuus Joſeph vivit. Gen. 45. 26. Si, ponamus, potuiſſet vinci à libidine, & peccare cum uxore Domini ſui; non puto, quòd hoc à Patriarchis de eo nuntiatum fuiſſet patri ejus Jacob, quia filius tuus vivit: Hoc enim ſi feciſſet, ſinè dubiô non vivebat. Origen. hom. 15. in Gen.

Humiliavit uxorem proximi ſui. Deut. 22. 24. Sanct. Cyrillus Alex. l. 8. de ador. illius defloratione sacræ literæ non ſolùm humiliationem ſenſerunt, ſed & appellandam cenſuerunt; quaſi venerationis quandam amiſſionem. Abulenſ. q. 3. ad Deuteron. cùm deflorata fuerit, humiliatur, & fit contemptibilior. Velloſo in Judith 4. Paræn. 13.

Miſerere mei Domine, vide humilitatem meam. Pſ. 9. 14.

David rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ. Matth. 1. 6. Tantæ adulteræ fœditas eſt, ut eam Matthæus non exprimat. Bethſabæa hæc eſt; non tamen nominatur: ſive nè famam terat adulteræ; ſive ut oſtendat, eam ſuô nomine indignam eſſe. Velloſo ib.

Venit mulier de Samaria. Joan. 4. 7. Hujus mulieris nomen Joannes non expreſſit; quia libidinis morbô laborabat: nam addicti libidini ſunt indigni ob vilitatem, qui nominentur. Eſcobar t. 3. Coll. Chr. Obſ. 5.

Inſtrumentum quoddam eſt animæ corpus, & tanquàm veſtis, & ſtola, animæ. Parce corpori, tanquam templo ſpiritûs Sancti. Nè parvâ voluptate vendatis magnam dignitatem. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 4.

§. XIII.

Luxuriæ malitia, & gravitas.

Ex Veteri, & Novo.

Initiatusq; eſt Iſrael Beelphegor &c. Num. 25. 3. Hoc ejus conſiliô factum eſt; ut luxurioſo populo filiarum Moab objiceretur pulchritudo. Sciebat propheta nequam, in quo eſſet populi illa maxima fortitudo. Sciebat, inquam; unde hoc, ut populus ille tanquam leæna conſurgeret &c. Videlicet quia Dominus ejus erat cum eo, cujus fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. Ut igitur caſtitatis amatorem, quaſi rhinocerotem, abigeret ab Iſraël, hoc impium dedit conſilium, quatenus ad fornicandum allectus populus, inſuper etiam conrra Deum ſuum, non qualecunque idolum, ſed Beelphegor, id eſt, ſimulacrum turpitudinis, initiaretur; qui idem apud Romanos olim erat Priapus. Sanct. Rupertus hîc.

Pepigi fœdus cum oculis meis - quam enim partem haberet Deus in me deſuper. Job. 31. 1. 2. Oſtendit, quare tam ſollicitè hoc peccatum vitaverit. Et primam quidem rationem aſſignat hanc: quòd per peccatum luxuriæ homo maximè videatur à Deo diſcedere: accedit accedit autem homo ad Deum per ſpirituales actus, qui maximè per delectationem veneream impediuntur. S. Thomas Aqu. hîc Lect. 1.

Amove

Amove malitiam à carne tua. Eccl. 11. 10. Per malitiam libido accipitur. Cornelius hic.

Misit illum in villam suam, ut pasceret porcos. Luc. 15. 15. Pastor pecorum fit, qui semel cœpit luxuriando vivere: quia adusque docenda alios crimina trahitur. S. Chrysol. s. 2. quòd autem mercenarios suos mittit ad porcos, facit hoc insatiata crudelitas: quæ non contenta est, homines criminosos fieri; nisi eos vitiorum duces, criminum faciat & magistros. Pinna Eth. 213.

Eum, qui sic operatus est - tradere hujusmodi Sathanæ &c. 1. Cor. 5. 3. 5. Cur spiritui Christi habitanti in Paulo magis odiosus fornicator, quàm negator? Tertull. l. de pudicitia: nulla ad libidinem vis est, nisi ipsa; nescit quólibet cogi. Negationem verò quanta compellunt, ingenia carnificis, & genera pœnarum? Quis magis negavit? qui Christum vexatus, an qui delectatus, amisit? qui, cùm amitteret, doluit; an qui, cùm amitteret, lusit? Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 5.

Misit serpens ex ore suo &c. Apoc. 12. 15. Os diaboli est os allicientis ad fornicationem. Sanct. Bonaventura s. 2. fer. 4. Pent.

Ex Patribus, & aliis.

Quod sciam, non sumus nostri; sed pretiô empti. Et quali pretiô? Sanguine Dei. Lædentes igitur carnem istam, eum lædimus. Tertullian. ad Uxorem l. 2.

Cupiditas caducæ voluptatis delet desideria æterna. Eusebius 8. Strom. c. 6.

Quænam est mulier hæc tam potens, tam domestica, tam fallax; quæ virum de Apostolatûs culmine dejicere valeat? utique carnis natura est. Ordinatione etenim divinâ in suæ creationis exordio ancillæ ministerium sortita est; sed peccati consuetudine inolente viri sibi usurpavit imperium: adeò ut reperiatur difficilè, qui carnem spiritui, sicut debet, subigere valeat. Hæc sub suggestionibus suis virilem enervat animum; & à veritatis tramite deviare facit; atque agnitam fidem fœdis operibus negare compellit. Toties quippe anima Deum negat, quoties carnis substernitur voluptati. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 9.

Istæ sunt incendiariæ Mundi. B. Humbertus s. 100. ad mulieres meretrices.

Nihil ità mentem hominis alienat à DEO, quàm amor mulierum. S. Honorius s. in Septuagesima.

Qui imaginem Crucifixi projiceret ad latrinam, esset infidelis, & proditor. Modò nulla imago est magis propria imagini DEI, quàm homo: quando ergo facis luxuriam, projicis imaginem Dei in latrinam, & lutum luxuriæ. S. Vincent. Ferr. s. 3. D. 3. post Ort. Pasch.

Nihil effrænatæ luxuriæ evidentius signum est, quàm de hujusmodi (castis) sermonibus indignari. Ulcerosus omne, quod tangit eum, asperum putat; scabiosus rasorem horret, fur lucem, puer præceptorem. S. Bernardin. t. 1. s. 17 de sacra Relig.

E priscis ille sapienter dixit: ùt nec cœlum respicit, nec margaritam quærit, porcus; sic & animus libidine voluptatis captus, & in luxuriæ cœnum delapsus, difficilè potest cœlestia cogitare. Drexelius in Niceta l. 2. c. 10.

§. XIV.

Luxuria Spiritui Sancto, & Christo exosa.

NOn permanebit spiritus meus in homine, quia caro est. Genes. 6. 3. id est, Spiritus S. non morabitur amplius in hominibus, quos peramanter curabat, ac tuebatur Caro sunt; & nihil puritati Spiritûs Sanct. æquè contrarium, ac impuritas. Sanct. Ambros. Spiritus Sanct. Spiritus Sapientiæ est, Spiritus cognitionis: habet ergo Sapientiam, habet & disciplinam: hic Spiritus non permanet in hominibus, quia caro sunt. Carnis enim natura disciplinæ repugnat, quia voluptati obtemperat. Fernandius hic.

Attulit alabastrum unguenti. Luc. 7. 37. Noverat lasciviæ fœtorem, & spurcitiam, sagax fœmina; quæ Dominum non audet convenire, nisi ferens secum copiosam odorum fragrantiam. Baeza t. 2. l. 6. cap. 5. §. 8.

Vade, voca virum tuum. Joan. 4. 16. Non dicit, voca tuum concubinarium ùt revera erat: nec enim in castissimo JEsu ore cadebat nomen, luxuriæ notam sonare. Sylveira hic.

§. XV.

Luxuria est dæmoni amica.

Fœnum quasi bos comedet. Job 40. 10. Diabolus dicitur bos, quando tentat de luxuria. Hugo Card. in Gen. c. 1.

Increpa feras arundinis. Psalm. 67. 31. Per has feras describuntur dæmones; qui libenter versantur inter homines vanos, & leves; & in locis humentibus, ubi regnat luxuria. Bellarminus hic.

Erat in Synagoga eorum homo in spiritu immundo. Marci 1. 23. Dicitur hic spiritus immundus propter obstinatam in impietate mentem, fœdamque à Deo defectionem: tum maximè, quòd obscœnis, flagitiosisque, operibus mirificè delectatur. Victor Antioch. hic.

Cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant. Luc. 15. 16. Porci, ipsi maligni spiritus sunt, quia in fœtore, & vitiorum stercore, delectantur. Hos autem porcos illi pascunt, qui eorum vo-

luntati obediunt, eorumque desideria complent. Luxuria siliquæ sunt, quibus maligni spiritus nutriuntur. His autem ventrem suum peccatores implere cupiunt: quia, præ nimio peccandi desiderio, his satiari non possunt: quantò enim ampliùs peccant, tantò ampliùs peccare desiderant. S. Euseb. Emiss. Sabbatho post. D. 2 Quadr.

Qui luxuriam exercet, portio diaboli est: nullæ enim sunt diabolo sapidiores cupediæ, quàm corpus, & anima, luxuriosi. S. Ambros. s. 16 in Ps. 118. apud Fernandium in Gen. 3. Sect. 18.

Venatores hominum iniqui sunt spiritus: qui nimirum venatorum more, carnes quærunt; dum quoslibet homines, ut carnaliter vivant, immaniter persequuntur. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 18.

Cùm aliquando ad Sanct. Martinum puella quædam sisteretur, quam diabolus invaserat, sollicitatus magicis artibus alicujus adolescentis, qui illius expugnare pudicitiam conabatur: interrogatus diabolus à Sanct. Martino, cur non potiùs sceleratum juvenem, quàm innocentem virginem, arripuerit? respondit: quia juvenis habet collegam meum, amoris dæmonem. Mendoza in 1. Reg. 5. v. 6.

§. XVI.

Luxuriæ pœnæ.

Dominus pluit super Sodomam &c. Gen 19 24. Vidimus in hac ipsa etiam vita gehennæ imaginem: tale est Sodomorum incendium; cujus rei testes sunt, qui illuc accesserunt. Contemplare, quàm ingens hoc peccatum sit; ut opùs fuerit ante tempus gehennam apparere. Isidorus Clarius l. 1. Or. 35.

Surgite fugiamus. 2 Reg. 15. 14. David, antequam flueret in delicias, leonem occidit, & ursum. 1. Reg. 17. 36. At delicijs deditus puerum fugit Absolonem. S Chrysost. in Ps. 3. cui titulus: Psalmus David cùm fugeret à facie Absolon filij sui: fugiebat filium suum David, quoniam castitatem fugerat: fugiebat filium, quoniam matrimonium pudicum violaverat: fugiebat filium, quoniam legem Dei, quæ dicit, non occides, non adulterabis, fugerat. Mendoza in 1. Reg. 2

Non mœchaberis. Matth. 5. 27. Cùm vetabat Dominus homicidium, ipsius pœnam simul proponebat: modò autem vetans mœchiam, de supplicio nec facit verbum. Cur? tale est luxuriæ vitium, tam fœdum, tam sævum in sua mancipia; ut si vel solum præceptô cautum videatur, hoc satis sit, ut nemo inveniatur, qui illud non fugerit. Baeza t. 3. l. 4. c. 6.

Ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem, & octo &c. Luc. 13. 11. En peccatoris inveterati imago. Sunt, qui tam assiduè ex consuetudine delinquunt; ut videantur spiritum infirmitatis habere. *Et imposuit illi manus v. 13.* Vidi sæpe viros, & fœminas, diu voluptatis indulgentes; nec recedentes ab improbitate, nisi Dei manu fortiter flagellante. Escobar t. Mir. Chr. Obs. 1.

Uxor tecum bellum gerit? ingresso tanquam fera occurrit? linguam, tanquam gladium, acuit? res quidem valde molesta, ac difficilis, quòd auxiliatrix adversaria facta sit. Teipsum tamen examina, numquid in juventute in mulierem novi quid attentaris, &, quòd mulieri à te vulnus inflictum est, curetur per mulierem. Mulier mala dabitur viro peccatori, ait Scriptura: & dabitur tanquam amarum antidotum, quod peccatorum malos humores consumat. S. Chrysost. in Ps. 3.

§. XVII.

Luxuria habet tristem, & amarum, finem.

O quàm acerbus fructus luxuriæ, amarior felle, crudelior gladiô! Quòd si, quantulacunque sit, illa invitet mellis dulcedo: extrema fellis amaritudo si prævideatur; à peccandô deterrebit. Sanct. Ambros. Exhort. ad Virg. Volve animo: citò præterit, quod delectat; & permanet sinè fine, quod cruciat. S. Aug. tr. de honestate mulier. c. 4. apud Barradium tom. 3. l. 2. c. 16. Dom. 12. Pent.

Parvum est, & ad horam, peccatum: longæva autem est ea, & æterna, verecundia. S. Cyrill. Jerosol. Cat. 12.

Veniet, veniet profectò dies, imò nox; quando libido ista tua verteretur in piram, quâ se perpetuus ignis in tuis visceribus inextinguibiliter nutriat; & medullas tuas, simul & ossa, indefectivâ conflagratione depascat B. Petr. Dam. ep. 6. ad Nicolaum 11. P.

Omnis dulcedo carnis in amaritudine finit, Drogo Ostiens. lib. de creat. & redempt. primi hominis.

In extremitate ligni ardentis aqua exstillat, Plorabunt, qui malis nunc ardent amoribus. Berengarius libro simili.

§ XVIII.

Luxuriam vincendi motiva.

Ex Veteri.

Tu eris super domum meam &c. Gen. 41. 40. Calcare libidinem, fugere luxuriam, omnesque voluptates corporis premere, ac frænare; hoc est principatum gerere totius Ægypti. Origenes hîc.

Deus vester, ipse est Deus in cœlo. Jos. 2. 11. dicebat Jerichuntina meretrix. S. Cyrill. Jerosol. Cat. 2. Deum suum dicere non audebat; eò quòd se impuram sentiebat

Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi euge, euge. Ps. 39. 16. S. Chrysost. hîc: per eos, qui dicunt euge, euge, intelligere oportet eos, ad res turpes agendas incitant, & hortantur: qui statim pudore afficiuntur, quando eorum improbum consilium declinaverimus.

Beatus,

Beatus, qui tenebit & allidet parvulos suos ad petram. Ps. 136. 9. Parvuli filiæ Babylonis sunt suggestiones carnalis delectationis: hos ad petram allidunt, qui ob Christi Passionem carnalia respuunt. S. Honorius serm. de Adv. D.

Ex Novo, & Patribus.

Dictum est antiquis. Matth. 5. 27. Ecce abundantior justitia, non solùm prohibitio corporalis, sed cordis. Ecce justitia Pharisaica, corpore non mœchari: ecce abundans; concupiscentias à corde recidere. Cor hominis fons est malorum, ubi fuerit perversum. Simon Cass. l. 10. c. 19.

Quàm suave mihi subitò factum est, carere suavitatibus nugarum: & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim tu eas à me, vera, & summa suavitas: ejiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior. S. August. l. 9. conf. c. 1.

Dic suggerenti tibi concupiscentias sordidas, & immundas: vade ad tui similes impudicos, atque lascivos. Porcorum gregem depoposcisti tibi? demergere in mare cum ipsis: non me ampliùs tibi servum habebis, aut voluntati obedientem tuæ. S. Ephrem in illud, attende tibi c. 9.

Glorificemus, & portemus Christum in corpore nostro 1. Cor. 6. 20. Quoniam ab ipso empti sanguinis ejus pretiò magnò; ut munditia vitæ Christi JESU manifestaretur in nostra carne mortali: ut, si non propter aliud, saltèm propter hoc ab ista immunditia liberi viveremus: quia ipse unum nobiscum, & nos unum cum ipso, per nostram humanitatem assumptam, indivisibiliter facti sumus. Ac per hoc præhonoremus in nobis Humanitatis pulchritudinem, quam unigenitus DEI filius in seipso suscipiens, ineffabiliter honorare dignatus est, puritati æternæ copulans creatam in tempore puritatem: & quam per Spiritum S. initiavit, per virginea membra suscepit, quam penetrans portavit in cœlum. Simon Cass. l. 9. c. 52. de luxuria.

Quòd ut plurimùm, non nisi in principio nuptiarum modicum vinum consolationum, & benedictionum, habeatur, ideo est: quod D. N. J. Christi locò invitetur Adonis, & B. Virg. locò Venus. S. Franc. Salesi. c. 38.

§. XIX.

Luxuriæ origo.

Accidit ut surgeret de strato suo post meridiem. 2. Reg. 11. 2. Somnò, & cibò, pastus, ideoque in Venerem proclivis: hujus enim stimuli sunt deliciæ regales, desidia, & somnus: in somno enim fit cibi concoctio; cujus ultima pars est semen: quod enim corpori alendo superfluit, vertitur in semen: quaproter somnus matutinus castis periculosus; tunc enim peractâ concoctione, reliquum alimenti in semen transit; quod venereas cogitationes, motusque efficit. Cornelius hic.

Rex Salomon adamavit mulieres. 3. Reg. 11. 1. Post Plutum Venus: nam cùm auri, argentique, copiam inundâsse Jerosolymis priore capite referatur; mox patuisse ait regis thalamum exteris mulieribus. Tanta est luxuriæ, libidinisque conjunctio; ut si abundes, vix floreas. Oliva l. 1. Strom. hic.

Capiatur laqueò oculorum suorum in me. Judith 9. 13. Non ait, capiatur laqueò pulchritudinis meæ, sed *oculorum suorum*: quia laqueus non in forma, sed in oculis latet nostris. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 11.

Mittam famem in terram. Amos 8. 11. Non famem panis, & aquæ, sed audiendi verbum Domini; cùm statim subjicit: *in die illa deficient virgines pulchræ v. 13.* S. Hieron. hic: ex quo colligimus, quando doctrina non fuerit in Ecclesiis, perire pudicitiam, castitatem mori, omnes abire virtutes: quia non comederunt verbum Domini. Novarinus Agn. Euch.

Sicut ignis, cùm fomitem invenit, validioribus flammis exurgit: ità & quando in juvenem materia pecuniarum inciderit; tantam accendit fornacem, ut animam juvenis totam flagrare faciat. S. Chrysost. hom. 59. in Gen. Lasciviæ in cantibus, solatiis, & festis variis, solent esse signum futuræ tempestatis: sicut ludus Delphinorum in mari. B. Humbertus s. 77. ad Laicos in castris.

Aqua. Lem: *servatur motu.* S. Laurentius Just. l. 1. de perfect. gradib. c. 9. Sicut aqua, quæ caret decursu, aut jacet in foveis, putrescit, repleturque animalibus venenatis, & noxiis: ità & corpus otii tabe confectum, concupiscentiarum carnalium parit, & nutrit insaniam.

§. XX.

Contra Luxuriam amuleta, & remedia.

1.

Memoria novissimorum, & mortis.

Ex Veteri, & Novo.

Num sanguinem hominum istorum, & animarum periculum, bibam? 2. Reg. 23. 17. *noluit ergo bibere.* Quærit S. Ambr. quis eum, ne biberet, cohibuit? Respondet: suavitatem bibendi habere non poterat, quæ proposito mortis horrore constabat. q. d. quomodo bibat aquam, cui horrida mors ob oculos versatur? ob oculos mortis nulla est sinè multò felle voluptas, nulla sinè amarore voluptas, nullæ sinè anxiis curis deliciæ. Didacus Niss. s. 5. D. 4. Quadr. §. 3.

Deficiet omnis caro simul & homo in cinerem revertetur. Job. 34. 15. S. Greg. l. 23. mor. c. 16. Omnes affectus carnales peribunt; & homo quasi in spiritum revertetur. Sed qua ratione? *homo in cinerem revertetur.* Ps. 103. 29. *Auferes spiritum eorum, & deficient; & in pulverem revertentur.* Id est, si cogitent, quòd cinis sint; facilè tumentes spiritus deponent. Pinna Eth. 98.

Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas. Is. 54. 16. Dum fabri fornax halitu follis non afficitur, sub cineribus latent succensi carbones: at cùm follium impetu volitant cineres, flamma acuitur. Cineribus, id est, memoriâ mortis, curaverat Dominus ignem concupiscentiæ operire: *morte morieris.* At Diabolus accedit insufflans, *nequaquam moriemini*: volitant cineres, concupiscentiæ flammæ desæviunt. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 1. Obs. 9.

Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. 35. Cingulum est ultimum corporis ornamentum. Quando quis accingitur, nihil ei restat induendum. Præcipiens igitur Dominus nos præcingere; jubet nos ità vivere, ut omnibus jam omnino necessariis operibus effectis mortem semper expectemus. Diez conc. 1. in Communi Conf. non Pont.

Calceamenta in pedes ejus. Luc. 15. 22. Calceamenta pedum ex rebus mortuis, monita humanorum affectuum sunt; quibus mortis infixâ memoriâ evocantur á turpibus; & ejus metu à malis voluptatibus absterrentur. Simon Cass. l. 6. c. 16.

Ex Patribus.

Nihil sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet; quàm ut unusquisque hoc, quod vivum diligit, quale sit mortuum, penset. Consideratâ enim corruptione carnali citiùs cognoscitur: quia cùm illicitè caro concupiscitur, tabes desideratur. S. Gregor. l. 16. mor. c. 19.

Nihil utilius ad domandam carnis lasciviam, & ad illuminandum animas, quàm cogitare, qualis homo sit futurus in morte. S. Bonavent. s. 41. D. Quinq.

S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 53. de Virgine quadam: nobilis, & casta erat; seque, & animum, & corpus, ab omni libidine intactum servaturam Christo promisit: ùt autem certior facta est, juvenem quendam amore illius insanò correptum, furore præcipitem agi, rationem excogitavit, per quam, & pudicitiam suam, incolumem servaret, & ipsius ignem extingueret: abrasò enim universorum crinium suorum ornatu, facieque suâ cinere aquâ permixtò delibutâ; eum ad se accivit, ingressoque dixit: tùne hanc deformitatem amas? Ille verò tanquam ex furore revocatus, non modò libidinis ignem extinxit; verùm etiam ingenti postea castitatis amore flagravit.

Novi fratrem in Christo, qui districtam hanc mentis suæ regulam jugi, ac pervigili, servat intuitu; ut quotiescunque libidinis suggestio surrepit mox cogitationi suæ, velut expeditus ad proficiscendum, dicat: eamus circùm omnia cœmiteria: ac sepulturas imaginando perlustrans, putrescentium virus, saniemque cadaverum, scatentes vermes, & fœtentium jus carnium, curiosò rimatur intuitu - nec est libidini diversorium, in qua versatur mente sepulchrum. B. Petr. Dam. l. 6. ep. 26.

Meditatio mortis, velut novacula acuta, radit renascentia quotidie superflua desideria carnis. Petrus Cellens. lib. de pan. c. 11.

Timore tantùm voluptuosa coërcetur affectio. Disce igitur, quicunque carnalium sectaris affectum; inevitabilem mortis esse sententiam, incertam horam, eventum dubium; severitatem Judicis, perennitatem sententiæ, Tartari carceres, edacitatem inextinguibilis flammæ, pavendum aspectum dæmonum, atque inconsolabilia Inferni fore tormenta. S. Laurent. Just. s. festo S. Lucæ. Evang.

Exempla.

B. Margaritæ de Cortona pœnitentis corpus post 350. annos adhuc incorruptum. Prius lascivo juveni adhæsit per annos novem, seu spe nuptiarum, sive Mundi muliebris, cujus mirùm quantùm cupida erat. Cùm ille semel secedens canem secum duxisset, hic post aliquot dies domum rediens, Margaretam, veste dentibus apprehensâ, extra domum pertrahere nitebatur: quæ admirans canem sequitur, donec ad lignorum quandam congeriem subsistit canis, ligna respiciens, & attingens, quasi monens ea removeri. Illa cùm aliquot ligna amovisset, amatorem suum mortuum, jamque vermibus scatentem, videt. Quò spectaculò permota pœnitentiæ se totam tradidit; petit in tertium Ordinem S. Francisci constanter recipi; recipitur: in solitudine vacat lacrymis, orationi, flagellis &c. Bollandus 22. Febr.

Sæcularis ille, de quo Platus l. 3. de bono stat. rel. c. ult. cùm in deliciis mollem vitam ageret, nec ullum sibi de conversione verbum fieri vellet; religiosus quidam eum comiter invisens, ad extremum in digressu; scis, inquit, quis post mortem erit lectus tuus? docebit te Isaias 14. 11. *subter te sternetur tinea &c.* Qui versus ità illum pupugit, ut jam nihil aliud, quàm vermes illos & tineas, animò volvere posset &c. Quare hoc reputans: si ipsa cogitatio illius pœnæ tam erat intolerabilis; quantò intolerabilior futura erit ipsa pœna; manus denique Deo dedit, seque ei in Religione dicavit.

Nobilis adolescens erat libidini adeò immersus, ut spem prope nullam faceret resipiscendi. Tandem à sacerdote hoc Salutare accepit monitum: ut appositò ad caput ardente cereò, ad pedes Crucifixi imagine; ubi in lecto decubuisset, brachiis in crucis formam compositis, quartam solùm horæ partem poneret in hac cogitatione: aliquando fore diem, quò tali situ, dum anima se in domum receperit æternitatis, mortuus jacebit in simili strato. Paruit ille, cùm ecce tanta illum hominis moribundi, & feralis thalami, consternatio, ac pavor invasit; ut postridie bene manè properârit ad Confessarium, ac multis lacrymis, quam antea rejecerat, jam ultrò postulaverit pœnitentiam; atque ex hoc vitam castigârit impuram. Engelgrave t. 2. D. 23. Pent. §. 2.

Memo-

Memoria Judicij.

Disputante autem illô de justitia, & castitate. Act 24. 25. (Sciebat enim Felicem esse adulterum, & injustum) *& de Judicio futuro.* Hunc stimulum, qui acerrimus est, impuro, & injusto, judici adhibet Paulus; ut ad pœnitentiam eum adigat. Cornelius hic.

Nec revocabat me à profundiore voluptatum carnalium gurgite, nisi metus mortis, & futuri Judicii tui. Sanct. August. Conf. l. 6. cap. 6.

Si quam turpem cogitationem in mentem tuam venire animadverteris; susci pe Judicii salutarem commemorationem: intende animum ad discendum; ut rerum turpium obliviscatur. S. Cyrill. Jerosol. Præfat. in Catech.

Bestiæ absterrentur metu, & sensu, doloris, à voluptatibus in eis insurgentibus à natura: absterreri igitur debebat cultor libidinis, metu judicis, & incendii infernalis. Simon Cass. l. 8. c. 52. de luxur.

Vide tit. Conversio.

Memoria Inferni.

Paleas comburet igni inextinguibili. Matth. 3. 12. O utinam verba ista terrifica animæ sapienter saperent, & aure cordis ea perciperent! utique nihil carnale, aut transitorium, eam delectaret. Dionysius Carth. hic.

Propone tibi adversùs præsentes carnis ardores futuri supplicii ignes. S. Isidorus l. 1. Soliloq.

Si libidinis igne flagras, ignem illum appone; atque hic confestim extinguetur, & evanescet. Sanct. Chrysostomus hom. 10. in 2. Corinth.

Cùm libidine pulsaris, cogita ignem æternum. S. Bernardus de modo vivendo adquendam monachum.

2.

Memoria præsentis Dei

Noë vir justus - cum Deo ambulavit. Gen. 6. 9.

Magnus in medio tui sanctus Israel. Is. 12. 6. *Onus Babylonis* Is. 13. 1. Cùm dixisset Prophera, adesse Deum in medio Israelis, statim Babylonis excidium prædixit. Ut scias, nihil ità hostes nostros profligare, quàm DEI in mente præsentiam. Oliva l. 4. Strom. hîc.

Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini. Dan. 13. 23.

Ecce hydropicus ante illum. Luc. 14. 2. Hydropicus est omnis, qui per dissolutam vitam, & lubricam, animâ suâ graviter ægrotat; qui & Christô indiget: & sanabitur planè, si ante Christum fuerit. Nam, qui ante Christum fuerit, cogitans semper, quomodo ab ipso v deatur, minimè peccabit. Theophylactus hic.

Profectus in regionem longinquam; & ibi dissipavit substantiam suam. Luc. 15. 13. Cur in patria non sectatus delicias, cur ibi non dissipavit? nativo in solo major peccandi, quàm in peregrino, occasio. S. Chrysol. s. 1. quæramus, quæ res filium rapuit hos ad ausus? cupit vivendi libertate gaudere. Sed ea paterno aspectui inerat vis; ut quodammodo præpeditus, cupiditatibus non posset indulgere. Naxera in Jol. 18. §. 7.

In sceleribus, Deô contemptô, homines formidamus: homine præsente nemo scortatur; & licèt majorem in modum libidine flagraret; affectus tamen violentia pudore hominum vinceretur. Cùm autem Deus videat; non modò adulterantur, scortantur, sed & alia longè graviora, & ausi sunt, & audent. Nònne hoc vel solum satis esset, quò cœlitus innumeris peteremur fulminibus? Hinc omnia orta sunt mala; quòd scilicet in rebus turpibus, non DEUM, sed homines, timemus. S. Chrysost. in 1. Cor. 4.

3.

Memoria Passionis Christi.

Fecit Moyses serpentem aneum; quem cùm percussi aspicerent, sanabantur. Num. 21. 9. Ad aspectum serpentis ænei in palo levati, id est, Christi in Cruce affixi, sanabantur, qui percussi erant à serpentibus; id est, à carnis delectationibus. Hugo Card. in Ps. 15.

Confige timore tuo carnes meas. Ps. 118. 120. S. Ambros. legit: confige clavis à timore tuo carnes meas. Et addit hîc: qui diligit Domini testimonia, configit clavis carnes suas: sciens, quòd vetus homo crucifixus est. Confige ergo te clavis, & destrue fomenta peccati; moriatur in te illecebra omnium delictorum, libertatem vagandi cupiditas voluptatum non habeat cruci affixa. Nadasi anni Crucif.

Fasciculus myrrhæ - inter ubera mea commorabitur. Cant. 1. 12. Hebr. *pernoctabit*: q. d. noctu, cùm maximè ingruunt cogitationes turpes & phantasiæ, & tentationes; pro unico, certoque remedio, utar hoc myrrhæ; Passionis Christi, fasciculô: illô omnes discutiam; illius odore, & meditatione, omnes fugabo. Cornel. hic.

Dabis eis scutum cordis, laborem tuum. Thr. 3. 65. Passio Domini est scutum, in quo possumus omnia tela nequissimi ignea extinguere. Ugo Carens. hîc.

Cùm me pulsat aliqua turpis cogitatio, recurro ad vulnera Christi. S. August. in Man. c. 22.

Nihil sic valet ad extirpandas voluptatum radices; quàm recordatio vulnerum Domini mei. S. Petrus Dam. s. 59.

Arbor quædam in navi est Crux in Ecclesia; quæ inter totius Sæculi blanda, & pernicios naufragia incolumis sola servatur. In hac ergo

navi quisquis arbori crucis se religaverit, dulcem procellam luxuriæ non timebit. S. Maximus hom. 1. de Pass. D.

Qui deliciis delectatur, aspiciat Christum passum: est enim summum remedium contra omne carnis incentivum; cernere Dominum suum, & benignissimum redemptorem suum, sic ad columnam alligatum, sic acriter verberatum, sic in cruce extensum, sic clavis affixum. S. Bonavent. s. 11.

Christo propinatus est triplex potus, myrrhæ, fellis & aceti. Et significat hic Christi potus triplicem amaritudinem triplicis tentationis. Potus myrrhæ, est tentatio avaritiæ; quæ nimiam habet amaritudinem. Potus fellis, est tentatio carnis; quæ sub specie dulcedinis amaritudinem tenet mortiferam. Potus aceti, est ambitio Sæculi; quæ dentes stupefacere facit. Contra hunc potum triplicem mortiferum dedit nobis Dominus in Passione triplicem potum salutiferum. Primum insudore sanguinis contra æstum avaritiæ: aquam lateris contra ardorem carnis: lacrymarum effusionem contra Sæculi ambitionem. Hugo Card. in c. 11. Sap.

Passio Domini celebratur; & nos voluptati operam damus? clamat nobis de cruce: *o vos omnes &c.* Et nemo est, qui audiat; nemo est, qui consoletur; nemo est, qui respondeat. Drogo Ost. de sacr. D. Pass.

Exempla.

Juvenis religiosus Ord. Cist. in gravibus tentationibus carnis prolixiùs orabat, divinum implorans auxilium. Transeunti ante altare apparuit Christus crucifixus, qui brachiis è cruce revulsis eum dulcissimè amplexatus est; ad pectus suum strinxit, & tentationes omnes carnales compescuit. Cæsarius l. 8. hist. memorab. c. 13.

4.
Amor Dei.

Dilectio Dei morti comparatur, dicente Salomone, valida est ùt mors dilectio. Idcirco sicut mors violenter separat animam à corpore; ità & dilectio Dei violenter segregat hominem à mundano, & carnali amore. Sanct. Isidorus l. 2. c. 3.

Voluptatis amator non est amator Dei. Orig. hom. 1. in Is.

Si egressus videris formosam aliquam & impudicam mulierem, te inescantem, & ad sui amorem pellicientem, dic ei: non possum te sequi, cum Deo pactum feci; illum unum deinceps amorem meditor. Sanct. Chrysostomus in Ps. 41.

Amor est amore vincendus: pro mensura charitatis, carnis concipitur odium. Ubi abest charitas, ibi carnis dominatur pernicioſa libido, jacet spiritus, virtus abjicitur, & vitia regnant. S. Laurent. Just. opusc. de inter. consl. c. 3.

Quemadmodum, solis præsente splendore, opacæ noctis propulsantur tenebræ; ità coruscante animâ charitatis incendiò omnis ab ea caligo voluptatis abigitur. Id. ib.

Si, ô anima, carnem diligis, nullam aliam carnem ames, nisi JESU CHRISTI: hoc pro te, & pro totius generis humani salute, super aram crucis fuit oblata. Id. de incend. div. am. c. 1.

Amor est ignis sacrificii spiritualis: nihil enim est, quòd carnalem concupiscentiam efficaciùs, celeriùs, perfectiùsque, mortificet; quàm sincerus Dei amor. Bellarmin. de 7. Verb. c. 15.

5.
Fuga occasionis.

Noli respicere post tergum. Gen. 19. 17. Præceptum hoc in detestationem scelleratæ gentis, & terræ: & ut docerent; talia flagitia in tantum esse detestanda, & fugienda; quòd etiam usque ad primum conspectum visus, vel memoria, non venirent. S. Thom. Aqu. hic.

Fuga in lubricis tentationibus laudabilis. Psalm. 17. 33. *DEUS, qui præcinxit me virtute &c. Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum.* v. 34. Habac. 3. 19. *DEUS Dominus, fortitudo mea; & ponet pedes meos quasi cervorum.* Mendoza in 1. Reg. 3.

Vide tit. Occasio.

6.
Mortificatio, jejunium.

Tribus pueris cibus, olus & legumina, fuit. Dan. 1. 12. Alioquin nunquam vincerent flammas; si vellent amare delicias. Sanct. Fulgentius serm. sup. illud, audivit Herodes tetrarcha Matth. 14. 1.

Multi, ut curentur de febre corporis, jejunant, servando dietam medici; sed, ut curentur de febre luxuriæ, nihil faciunt. S. Vincent. Ferr. s. de S. Nicolao.

Sanct. Benedictus in tentatione carnis in spinis se volutavit. Dumetum hoc spinarum visitans Sanct. Franciscus A. D. 1222. Spinàsque exosculans, & cruce signans, miraculò dumetum in rosetum pulcherrimarum rosarum ferax convertit; quæ etiamnum perdurant, multisque ægris sanitatem attulerunt. Wadingus in annalib. Minor. A. 1222. n.

Varia

Varia alia amuleta.

Ipsa conteret caput tuum. Gen. 3. 15. Ipse observabit calcaneum tuum; & tu observabis caput ejus. S. Gregorius Niss. voluptatem comparat serpenti. Si igitur fugis bestiæ contubernium, atque cohabitationem, cave caput, hoc est, primum mali impetum, & incursum; ad hoc enim præcepti Domini pertinet ænigma: ipse observabit calcaneum &c. De Orat. Dom. or. 4.

Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum. Gen. 39. 9. Castus ille adolescens mentem suam, velut rore quôdam recordationis Dei, perfundebat; nè impii amoris igne ureretur. S. Ephrem. de recta vivendi ratione c 48.

Qui timorem Dei sibi vendicat, voluptatem non admittit. Id. de timore Dei.

Sit suavis, & dulcis affectui tuo Dominus JEsus, contra malè utique dulces vitæ carnalis illecebras; & vincat dulcedo dulcedinem, quemadmodum clavum clavus expellit. Sanct. Bernardus s. 20. in Cant.

Extinguamus ignes concupiscentiæ per ignes pœnitentiæ. S. Eligius hom. 9.

Nihil flammam, & insaniam hanc ità comprimere potest, ùt tristitiæ vehementia, & calamitatis excellentia. Sanct. Chrysost. hom. 28. in Gen.

Joannes de Voragine narrat: quidam Sacerdos tentationes carnis graves passus, cùm consentire nollet, à summo Pontifice licentiam petiit contrahendi: qui ei annulum cum smaragdo dedit, jussitque statuæ S. Agnetis ex parte sua præcipere, ut se permitteret desponsari. Quod cùm sacerdos faceret, illa continuò digitum annularem porrigens, & annullô susceptô, digitum retrahens, omnes tentationes à sacerdote fugavit Bolland. 21. Jan!

Vide plura tit. Caro. Castitas. Peccata Capitalia Voluptas.

TEX-

TEXTUS SACRI
EX UTROQUE TESTAMENTO,

Qui in hoc primo Tomo citantur, & explicantur, ſervatô ordine Librorum, Capitum, & Verſuum.

Liber Geneſis.

Caput 1.

IN principio creavit Deus cœlum, & terram. A. titulo 18. §. 1. A. t. 19. §. 2. C. t. 1. §. 9. C. t. 8. C. t. 10. §. 9. C. t. 23. §. 7. numero 2.

Terra erat inanis, & vacua. E. t. 3. §. 2. num. 3. I. t. 25. §. 2. n. 2.

Tenebræ erant ſuper faciem abyſſi. A. tit. 5.

Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. A. t. 12. §. 1. A. t. 14. §. 11. C. t. 24. §. 1. I. t. 18. §. 5.

Fiat lux. B. t. 8. §. 4.

Et facta eſt lux. A. t. 18. §. 1. F. t. 6. §. 1.

Diviſit lucem à tenebris. A. t. 19. §. 1. C. t. 5. §. 3. D. t. 5. §. 4.

Factum eſt veſpere, & manè dies unus. C. t. 1. §. 3. §. 7. E. t. 30. §. 1. F. t. 4. §. 1. I. t. 5. §. 1.

Fiat firmamentum in medio aquarum. A. t. 4. §. 1. F. t. 14. §. 1.

Fecit Deus firmamentum, diviſitque aquas &c. C. t. 10. §. 16. D. t. 2. §. 6. D. t. 11. §. 1. I. t. 6. §. 1. L. t. 2. §. 7.

Congregentur aquæ, quæ ſub cœlo ſunt &c. A. t. 23. §. 2.

Congregationes aquarum appellavit maria. D. t. 14. §. 9. G. t. 2. §. 4.

Et vidit Deus, quòd eſſet bonum. C. t. 30. §. 3. H. t. 3. §. 4.

Germinet terra herbam virentem. I. t. 5. §. 9. L. t. 9. §. 2.

Fecit Deus duo luminaria magna. C. t. 10. §. 1. C. t. 11. §. 2. L. t. 9. §. 3.

Creavit Deus cete grandia. B. t. 2. §. 1.

Et omnem animam viventem, atque motabilem, quam produxerunt aquæ in ſpecies ſuas. A. t. 7. §. 1.

Et omne volatile juxta genus ſuum. C. t. 1. § 19.

Reptile, beſtias, jumenta A. t. 26. §. 1.

Faciamus hominem, ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. C. t. 17. §. 4. I. t. 4. §. 1.

Præſit piſcibus maris &c. G. t. 8. §. 7.

Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam, A. t. 14. §. 4. H. t. 7. §. 22.

Viditque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. B. t. 6. §. 6.

Caput 2.

Requievit die ſeptimô ab univerſo opere, quod patrârat. C. t. 1. §. 3. D. t. 2. §. 7. I. t. 26. §. 1. L. t. 10. §. 1.

Benedixit diei ſeptimo. C. t. 12. §. 1. F. t. 4. §. 1.

Homo non erat, qui operaretur terram. G. t. 4. §. 5.

Fons aſcendebat è terra, irrigans univerſam ſuperficiem terræ. E. t. 9. §. 1.

Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ. G. t. 6. §. 1. H. t. 7. §. 2. §. 21, §. 22.

Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ. A. t. 14. §. 11. A. t. 19. §. 1. I. t. 16. §. 1.

Factus eſt homo in animam viventem. B. t. 9. §. 1. C. t. 26. §. 4. H. t. 3. §. 7. I. t. 5. §. 11.

Plantaverat Dominus Deus paradiſum voluptatis à principio. E. t. 2. §. 1.

Lignum vitæ in medio paradiſi. C. t. 10. §. 1, C. t. 12. §. 1. C. t. 42. §. 1. D. t. 5. §. 1. E. t. 9. §. 16.

Fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum. I. t. 12. §. 1.

Tulit Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, ut operaretur, & cuſtodiret illum. C. t. 30. §. 2. C. t. 41. §. 2. L. t. 5. §. 1.

Præcepit ei dicens: ex omni ligno paradiſi comede: de ligno autem ſcientiæ boni, & mali, nè comedas. A. t. 14. §. 23. C. t. 44. §. 1.

Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum. G. t. 4. §. 1.

Faciamus ei adjutorium ſimile ſibi. A. t. 19. §. 3. C. t. 23. §. 2. G. t. 4. §. 5.

Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & univerſis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam; ut videret, quid

quid vocaret ea. A. t. 14. §. 4 motivô 5. C. t. 4. §. 2. I. t. 18. §. 5.

Omne, quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus. C. t. 18. §. 4.

Immisit Dominus Deus soporem in Adam. A. t. 13. §. 1. C. t. 42. §. 3.

Ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem. F. t. 2. §. 1. §. 5.

Hoc nunc os ex ossibus meis. C. t. 24. §. 7. F. t. 2. §. 5.

Caput 3.

Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradisi. A. t. 16. §. 1. F. t. 2. §. 7.

Præcepit nobis Deus, nè comederemus, & nè tangeremus illud. C. t. 44. §. 2. F. t. 11. §. 11.

Nequaquam moriemini. D. t. 5. §. 7. §. 8. L. t. 14. §. 5.

Scit Deus, quòd in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri. G. t. 5. §. 2.

Eritis sicut dii. A. t. 9. §. 2.

Tulit de fructu illius, & comedit; deditque viro suo. E. t. 11. §. 3. F. t. 2. §. 8.

Cùmque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus &c. A. t. 19. §. 5. A. t. 29. §. 4.

Cùm audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso. A. t. 13. §. 9. I. t. 15. §. 1.

Abscondit se Adam, & uxor ejus, à facie Domini Dei in medio ligni paradisi. C. t. 27. §. 6. H. t. 6. §. 3. I. t. 9. §. 2.

Adam ubi es. C. t. 26. §. 2. M. 1. §. 5. §. 6. I. t. 5. §. 4.

Vocem tuam audivi in paradiso, & timui; eò quòd nudus essem. C. t. 27. §. 4. I. t. 5. §. 9. I. t. 26. §. 3.

Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. A. t. 15. §. 1. C. t. 5. §. 3. C. t. 26. §. 3.

Quare hoc fecisti. I. t. 26. §. 9.

Super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. H. t. 4. §. 4.

Ipsa conteret caput tuum. D. t. 5. §. 7. L. t. 16. §. 20.

Multiplicabo ærumnas tuas. D. t. 2. §. 2.

Maledicta terra in opere tuo. B. t. 9. §. 2. C. t. 5. §. 1. C. t. 38. §. 1.

In sudore vultûs tui vescèris pane. L. t. 2. §. 2.

Fecit Dominus Deus Adæ, & uxori ejus, tunicas pelliceas. B. t. 9. §. 5.

Emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis. B. t. 9. §. 3. §. 4. E. t. 9. §. 18.

Collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim; & flammeum gladium, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. A. t. 14. §. 3.

Caput 4.

Fuit Abel pastor ovium, & Cain agricola. D. t. 13. §. 2. I. t. 33. §. 2.

Factum est, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. F. t. 8. §. 8.

Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus. D. t. 4. §. 10. E. t. 9. §. 1.

Iratus est Cain vehementer; & concidit vultus ejus. I. t. 18. §. 2.

Nónne, si bene egeris, recipies &c. C. t. 27. §. 5.

Consurrexit Cain adversùs fratrem suum Abel, & interfecit eum. D. t. 14. §. 13. I. t. 18. §. 1.

Ubi est Abel frater tuus. C. t. 26. §. 2. M. 2.

Maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum &c. C. t. 26. §. 3. D. t. 14. §. 20. I. t. 9. §. 2.

A facie tua abscondar; & ero vagus, & profugus, in terra. I. t. 26. §. 2.

Omnis, qui invenerit me, occidet me. C. t. 27. §. 6.

Cain ædificavit civitatem. C. t. 15. §. 5.

Occidi virum in vulnus meum. C. t. 26. §. 2. m. 2.

Sed & Seth natus est filius, quem vocavit Enos: iste cœpit invocare nomen Domini. B. t. 8. §. 1. E. t. 3. §. 2. n. 3. F. t. 8. §. 10. n. 2. H. t. 3. §. 5.

Caput 5.

Ipse consolabitur nos. B. t. 2. §. 1.

Noe, cùm quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Japhet. C. t. 6. §. 2. m. 6.

Caput 6.

Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. A. t. 11. §. 1. L. t. 16. §. 14.

Eruntque dies illius centum viginti annorum. B. t. 9. §. 2.

Tactus dolore cordis intrinsecus. B. t. 9. §. 2.

Pœnitet me, fecisse eos. C. t. 29 §. 9.

Noe vir justus - cum Deo ambulavit. I. t. 15. §. 2. L. t. 16. §. 9.

Finis universæ carnis venit coram me. L. tit. 16. §. 3.

Fac tibi, arcam de lignis lævigatis. A. t. 29 §. 3. I. t. 5. §. 1. I. t. 10. §. 1.

Mansiunculas in arca facies. A. t. 19. §. C. t. 39. §. 1. I. t. 16. §. 1.

Caput 7.

Te vidi justum coram me in generatione hac. I. t. 28. §. 2.

Facta est pluvia super terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. B. t. 9. §. 4.

In articulo diei illius ingressus est Noe &c. A. t. 10. §. 7.

Inclusit eum Dominus deforis. A. t. 29. §. 3. §. 4.

Multiplicatæ sunt aquæ, & elevaverunt arcam in sublime à terra. D. t. 14. §. 18.
Arca ferebatur super aquas. C. t. 5. §. 3.

Caput 8.

Aperiens Noe fenestram arcæ. C. tit. 26. §. 1.
Dimisit corvum: qui egrediebatur, & non revertebatur. A. t. 16. §. 1. I. t. 9. §. 1. L. t. 16. §. 1. §. 3.
Columba - cùm non invenisset, ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in arcam. C. t. 20. G. t. 6. §. 1.
Illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo. I. t. 26. §. 4.
Emisit columbam, quæ non est reversa. B. t. 2. §. 1. C. t. 23. §. 11.
Tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis; obtulit holocausta super altare. G. t. 6. §. 4.
Odoratusque est Dominus odorem suavitatis. C. t. 8.

Caput 9.

Terror vester, ac tremor, sit super cuncta animalia terræ. H. t. 3. § 2.
Omne, quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum. B. t. 6. §. 11. E. t. 9 §. 29.
Arcum meum ponam in nubibus. C. t. 12. §. 1. I. t. 22. §. 1.
Bibens vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo. I. t. 17. §. 1.
Maledictus Chanaan. C. t. 40 §. 5.
Benedictus Dominus DEUS Sem: sit Chanaan servus ejus. G. t. 3. §. 6. n. 2.

Caput 10.

Nembrod robustus venator coram Domino. D. t. 17. § 4.

Caput 11.

Invenerunt campum in terra Sennaar, & habitaverunt in eo. D. t. 3. §. 1. G. t. 6. §. 2.
Venite descendamus, & confundamus ibi linguam eorum. B. t. 9. §. 2.

Caput 12.

Faciam te in gentem magnam. B. t. 8. §. 2.
In te benedicentur universæ cognationes terræ. B. t. 5.
Flagellavit Dominus Pharaonem plagis maximis. A. t. 3. §. 1.

Caput 13.

Erat Abram dives valde in possessione auri, & argenti. D. t. 14. §. 7.
Unde & facta est rixa inter pastores gregum Abram, & Loth. B. t. 4. §. 2.
Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo. C. t. 5. §. 3.
Homines Sodomitæ pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis. G. tit. 5. §. 2.
Surge, & perambula terram in longitudine, & in latitudine sua. E. tit. 9. §. 15.
Faciam semen tuum sicut pulverem terræ. A. t. 11. §. 1. A. t. 16. §. 4. C. t. 1. §. 16. H. t. 7. §. 16.

Caput 14.

Venerunt ad montem Misphat. I. tit. 26. §. 7.
Numeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem, & octo; & persecutus est usq; Dan. B. t. 8. §. 2.
Melchisedech rex Salem proferens panem, & vinum. E. t. 9. §. 3. §. 22.
Da mihi animas, cætera tolle tibi. A. t. 19. §. 2.
Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum &c. C. t. 1. §. 9.

Caput 15.

Ego protector tuus sum. A. t. 29 §. 1.
Domine DEUS, quid dabis mihi. L. t. 10. §. 6.
Suspice cœlum, & numera stellas, si potes. Et dixit ei: sic erit semen tuum. C. t. 10. §. 11. C. t. 11. §. 5.
Sume mihi vaccam triennem &c. L. tit. 11. §. 1.
Divisit ea per medium. C. t. 24. §. 1. D. t. 11. §. 5.
Descendebant volucres super cadavera. D. t. 11. §. 1.
Abigebat eas Abram. C. t. 16. §. 5.
Cùm occubuisset sol - apparuit clibanus fumans, & lampas ignis transiens inter divisiones illas. L. t. 2. §. 5.
In illo die pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicens: semini tuo dabo terram hanc &c. L. t. 10. §. 10.

Caput 16.

Ecce ancilla tua in manu est; utere eâ, ùt libet. C. t. 24. §. 7.
Agar ancilla Sarai, unde venis? & quò vadis? C. t. 30. §. 4. D. t. 8. §. 12. F. t. 11. §. 1.
Tu DEUS, qui vidistime I. t. 25. §. 11. n. 1.

Caput. 17.

Apparuit ei Dominus. A. t. 13. §. 4.
Ambula coram me, & esto perfectus. I. t. 28. §. 2.
Cecidit Abraham in faciem suam, & risit. G. t. 2. §. 2. n. 3.

Capnt 18.

Apparuit ei Dominus in convalle Mambre &c. A. t. 18. §. 5. B. t. 1. H. t. 5. §. 1.

Cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi. C t. 21. §. 1.

Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, nè transeas servum tuum. H. t. 5. §. 1.

Afferam pauxillum aquæ, & lavate pedes vestros ponamque buccellam panis. E. t. 9. §. 16. §. 17. H. t. 7. §. 4.

Ipse verò stabat juxta eos sub arbore. H. t. 5. §. 1.

Negavit Sara dicens: non risi, timore perterrita. I. t. 17. §. 1.

Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum. A. t. 14. §. 11.

Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ, multiplicatus est. B. t. 9. §. 2. I. t. 11. §. 3. I. t. 24. § 6.

Cùm sim pulvis, & cinis. C. t. 17. §. 3.

Quid si inventi ibi fuerint decem. B. t. 8. §. 1. §. 3.

Caput 19.

Venerunt duo Angeli Sodomam vespere. B. t. 9. §. 2. L. t. 1. §. 3.

Minimè, sed in platea manebimus. E. t. 9. §. 15.

Viri civitatis vallaverunt domum, à puero usque ad senem, omnis populus simul. L. t. 16. §. 3.

Visus est eis quasi ludens loqui. C. tit. 31. §. 2.

Apprehenderunt manum ejus, &c. A. tit. 16. §. 1.

Est civitas hæc juxtà, ad quam possumus fugere. D. t. 8. §. 5.

Festina, & salvare ibi: quia non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc. B. t. 8. §. 3. H. t. 7. §. 13.

Dominus pluit super Sodomam, & Gomorrham, sulphur, & ignem. E. tit. 1. §. 6.

Respiciensque uxor ejus post se, conversa est in statuam salis. C. t. 5. §. 3. C. t. 31. §. 2. I. t. 6. §. 3.

Caput 20.

Profectus inde Abraham in terram Australem. A. t. 4. §. 3.

Caput 21.

Risum fecit mihi Deus. C. t. 12. §. 8.

Ejice ancillam, & puerum ejus. A. t. 14. §. 7. C. t. 5. §. 3. E. t. 3. §. 2. n. 3.

Abjecit puerum subter unam arborum. A. t. 29. §. 3.

Vocavit Angelus DEI Agar de cœlo. A. tit. 18. §. 1.

Caput 22.

Tentavit Deus Abraham. A. t. 12. §. 1.

Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, - atq; ibi offeres eum in holocaustum &c. A. t. 15. §. 3. G. t. 2. §. 4. m. 3. H. t. 4. §. 5. I. t. 10. §. 2. m. 3. L. t. 10. §. 7. §. 11.

Vade in terram visionis. C. t. 42. §. 8.

Offerens eum in holocaustum. C. tit. 42. §. 3.

Super unum montium, quem monstravero tibi. C. t. 12. §. 5. C. t. 42. §. 3.

Abraham de nocte consurgens stravit asinum &c. C. t. 29. §. 7.

Tulit quoque ligna holocausti. C. t. 43. §. 15. F. t. 8. §. 10.

Ipse quoque portabat in manibus ignem, & gladium. A. t. 14. §. 11. §. 21.

Extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum. A. tit. 4. §. 3.

Non extendas manum tuam super puerum. A. t. 29 §. 3.

Cognovi, quòd times DEUM, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me. I. t. 15. §. 2.

Vidit post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus; quem assumens obtulit in holocaustum pro filio. C. tit. 42. §. 1.

Quia fecisti hanc rem, &c. L. tit. 10. §. 10.

Appellavit nomen loci illius: Dominus videt. C. t. 42. §. 1.

Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut arenam, quæ est in littore maris. H. t. 7. §. 24.

Caput 23.

Agrum trado tibi, & speluncam, quæ in eo est. A. t. 26. §. 5.

Dabo pecuniam pro agro. D. tit. 14. §. 19.

Surrexit Abraham, & adoravit populum terræ. H. t. 7. §. 22.

Caput 24.

Dominus Deus cœli, qui tulit me de domo patris mei &c. B. t. 6. §. 3.

Domine DEUS domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie &c. C. t. 23. §. 15.

Igitur puella, cui ego dixero: inclina hydriam tuam, ut bibam - ipsa est &c. L. t. 2. §. 3.

Appositus est in conspectu ejus panis - non comedam, donec loquar sermones meos. A. t. 19. §. 7.

Rebecca quoque conspectô Isaac descendit de camelo, H. t. 7. §. 2.

Caput 25.

Qui prior egressus est, rufus erat, & totus in morem pellis hispidus. I. t. 16. § 1.

Protinus alter egrediens plantam fratris tenebat manu. F. t. 11. §. 1.

Jacob vir simplex habitabat in tabernaculis. H. t. 4. §. 6.

Isaac amabat Esau; eò quòd de venationibus illius vesceretur. A. t. 16. §. 1.

Da mihi de coctione hac rufa. A. t. 26. §. 4. C. t. 1. §. 13.

Comedit, & bibit, & abijt: parvipendens, quòd primogenita vendidisset. G. t. 8. §. 1.

Caput 26.

Sevit Isaac in terra illa; & invenit in ipso anno centuplum. A. t. 16. § 1.

Et locupletatus est homo. B. t. 6. §. 8.

Omnes puteos - obstruxerunt implentes humô. I. t. 18. § 2.

Nostra est aqua: quam ob rem nomen putei -- vocavit Calumniam. L. tit. 2. § 7.

Quid venistis ad me, hominem, quem odistis, & expulistis à vobis. E. t. 9. § 22.

Caput 27.

Sume arma tua, pharetram, & arcum; & egredere foras. A. t. 7. §. 2. A. t. 12. §. 1.

Fac mihi inde pulmentum, sicut velle me nôsti. A. t. 2. §. 1.

Paravit illa cibos, sicut velle noverat patrem illius. A. t. 29 § 4.

Vestibus Esau valde bonis - induit eum. D. t. 14. §. 13.

Ego sum primogenitus tuus Esau &c. G. t. 2. §. 2. n. 4. G. t. 4. § 1. I. t. 5. §. 1.

Quomodo tam citò invenire potuisti, fili mi -- voluntas DEI fuit. D. t. 13. §. 3.

Accede huc, ut tangam te fili mi. F. t. 6. §. 4.

Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni. C. t 12. § 1. § 4.

Det tibi Deus de rore cœli &c. B. t. 5. B. t. 6. § 3. C. t. 1. § 11. E. t. 9. §. 8. G. t. 2. §. 2. n. 4. G. t. 4. §. 1. I. t. 5. § 1.

Egressô Jacob foras, venit Esau. A. t. 14. §. 7. M.

Auditis Esau sermonibus patris, irrugijt clamore magnô. L. t. 2 §. 7.

Caput 28.

Tulit de lapidibus, qui jacebant; & supponens capiti suo &c. C. t. 42. §. 1. E. t. 12. §. 1.

Vidit in somnis scalam. A. t. 14. §. 1. A. t. 19. §. 9. B. t. 6. § 1.

Vidit Angelos Dei ascendentes, & descendentes, per eam. A. t. 14. §. 14. A. t. 18. §. 1. C. t. 23. §. 12. I. t. 13. §. 1.

Et Dominum innixum scalæ. G. t. 4. § 2.

Terram, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo. F. t. 7. § 1.

Dilataberis ad Occidentem, & Orientem &c. F. t 7. §. 1.

Erit mihi Dominus in DEUM; & lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei. D. t. 4. § 9. D. t. 14 §. 19. G. t. 8. §. 7.

Cunctorum, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. G. t. 7.

Caput 29.

Et vidit puteum in agro; tres quoque greges ovium accubantes juxta eum. F. t. 8. §. 6.

Lia lippis erat oculis, Rachel decora facie. D. t. 19 § 2.

Serviam tibi pro Rachel filia tua minore septem annis. A. t. 14 § 22.

Servivit Jacob pro Rachel septem annis. C. t. 1. §. 1.

Videbantur ei pauci dies præ amoris magnitudine. A. t. 11. § 9.

Non est in loco nostro consuetudinis, ut minores antè tradamus ad nuptias. C. t. 1. §. 1. F. t. 6. §. 2.

Caput 30.

Cernens Rachel, quòd infœcunda esset, invidit sorori suæ. I. t. 18. Miscell.

Da mihi liberos, alioquin moriar. A. t. 14. §. 11. F. t. 6 § 7.

Da mihi partem de mandragoris filij tui. A. t. 26. §. 4.

Vocavit nomen ejus Joseph, dicens: addat mihi Dominus filium alterum. B. t. 6. §. 3. G. t. 6. §. 3.

Modicum habuisti, antequam venirem ad te: & nunc dives effectus es. I. t. 5. §. 9.

Caput 31.

Noluit Jacob confiteri socero suo, quia fugeret. A. t. 26. §. 1.

Cur ignorante me fugere voluisti. C. t. 29. §. 7.

DEUS patris vestri heri dixit mihi: cave, nè loquaris contra Jacob quidquam durius. I. t. 10. § 2. m. 3. m. 6.

Quòd autem furti me arguis: apud quemcunque in veneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris. I. t. 30. § 3. n. 2.

Immolatis victimis in monte, vocavit fratres suos, ut ederent panem. E. t. 9. §. 22.

Caput

Caput 32.

Fuerunt ei obviàm Angeli Dei. A. t. 18. §. 5. I. t. 10 § 2. m. 8.

Divisit populum, qui secum erat, greges quoque - in duas turmas. A. t. 29 §. 4.

In baculo meo transivi Jordanem istum. D. t. 8. §. 12. D. t. 14 § 9.

Placabo illum muneribus. I. tit. 25. § 3. num. 3.

Ecce vir luctabatur cum eo usque manè. C. t. 1. § 15. F. t. 7. §. 5. H. t. 7. § 12.

Dimitte me - non dimittam te &c. A. t. 13. §. 9. C. t. 8.

Nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israel. C. t. 1. §. 15.

Si contra DEUM fortis fuisti, quantò magis contra homines prævalebis. A. tit. 14. §. 22.

Ipse verò claudicabat pede. H. t. 7. §. 21.

Caput 33.

Rachel autem, & Joseph, novissimos. A. t. 19. §. 7. H. t. 4. §. 2.

Ipse progrediens adoravit pronus in terram septies. C. t. 5. §. 3. H. t. 6. §. 1.

Accipe munusculum de manibus meis. L. t. 10. §. 2.

Vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei. I. t. 10. §. 2. m. 8.

Ego sequar paulatim vestigia ejus. D. t. 12. §. 1.

Caput 35.

Dederunt ei omnes deos alienos, quos habebant, & inaures. D. t. 3. §. 3. n. 5.

Non vocaberis ultrà Jacob; sed Israel erit nomen tuum. C. t. 1. §. 15.

Caput 36.

Iste est Ana, qui invenit aquas calidas in solitudine. L. t. 2. §. 4.

Caput 37.

Joseph, cùm sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. H. t. 7. §. 8.

Israel diligebat Joseph super omnes filios suos -- fecitque ei tunicam polymitam. A. t. 11. §. 3. A. t. 14. §. 1. §. 4. n. 2. C. t. 30. §. 2.

Non poterant ei quidquam pacificè loqui. L. t. 14. §. 2.

Vendiderunt eum Ismaelitis viginti argenteis. A. t. 26. §. 1. C. t. 29. §. 6. H. t. 7. §. 18.

Puer non comparet; & ego quò cibo? I. t. 30. §. 3. n. 2.

Tulerunt tunicam ejus - vide, utrùm tunica filij tui sit, an non. E. t. 2. §. 1.

Fera pessima comedit eum. I. t. 18. §. 1.

Scissisque vestibus indutus est cilicio. D. t. 16. §. 1.

Caput 38.

Producite eam, & comburatur. C. t. 26. §. 2. m. 2.

Instante partu apparuerunt gemini in utero. C. tit. 9. §. 2. I. tit. 25. §. 3. num. 4.

Illò verò retrahente manum, egressus est alter. C. t. 30. §. 3. m. 3.

Caput 39.

Fuit Dominus cum eo; & erat vir in cunctis prosperè agens. A. t. 29. §. 3.

Invenit Joseph gratiam coram Domino suo. G. t. 5. §. 3.

Injecit domina sua oculos suos in Joseph. C. t. 5. §. 3.

Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua &c. B. t. 6. §. 8.

Apprehensâ licinià vestimenti ejus &c. L. t. 16. §. 10.

Fuit autem Dominus cum Joseph. I. t. 15. §. 4.

Caput 40.

Accidit, ut peccarent duo Eunuchi. A. t. 27. §. 1. G. t. 5. §. 5. G. t. 8. §. 5.

Pistor. D. t. 15. §. 3.

Cur tristior est hodie solitò facies vestra. C. t. 21. §. 1.

Hæc est interpretatio somnij. D. t. 8. §. 1.

Memento mei, cùm bene tibi fuerit. D. t. 13. §. 12. I. t. 9. §. 3.

Furtò sublatus sum de terra Hebræorum; & hîc innocens in lacum missus sum. D. t. 3. §. 3.

Recordatus est inter epulas Magistri pincernarum &c. A. t. 10. §. 10.

Caput 41.

Aliæ quoque septem emergebant de flumine fœdæ, confectæque macie. D. t. 14. §. 20.

Devoraveruntque eas, quarum mira species, & habitudo corporum erat. D. tit. 13. §. 3.

Eductum de carcere Joseph totonderunt. L. t. 3. §. 1.

Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni. G. t. 3. §. 6. n. 2.

Putabam me stare super ripam fluminis. E. t. 9. §. 18.

Somnium regis unum est: quæ facturus est DEUS, ostendet Pharaoni. C. t. 6. §. 2. m. 4.

Tu eris super domum meam. L. t. 16. §. 18.

Vestivit eum stolâ byssinâ. C. t. 6. §. 1.

Egressus est Joseph ad terram Ægypti -- & circuivit omnes regiones Ægypti. C. t. 10. §. 14.

Clamavit populus ad Pharaonem alimenta petens. L. t. 9. §. 3.
Aperuit Joſeph univerſa horrea, & vendebat Ægyptijs. L. t. 9. §. 4.

Caput. 42.

Deſcendentes fratres Joſeph decem &c, C. t. 10. §. 10.
Cùm adorâſſent eum fratres ſui, & agnoviſſet eos &c. H. t. 4 §. 2.
Fratres ipſe cognoſcens non eſt cognitus ab eis. H. t. 4. §. 3.
Nunquid non dixi vobis; nolite peccare in puerum. I. t. 26. §. 8.
Tollensque Simeon, & ligans illis præſentibus. &c. C. t. 40. §. 3.
Quidnam eſt hoc, quod fecit nobis Deus, A. t. 16. §. 5. L. t. 10. §. 1.
Abſque liberis me eſſe feciſtis, A. t. 11. §. 1. D. t. 16. §. 2.

Caput 43.

Sumite de optimis terræ fructibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera. A. t. 29. §. 4.
Exterriti dixerunt mutuò. &c, H. tit. 7. §. 12.
At ille clementer reſalutatis eis, interrogavit eos: Salvúſne eſt pater veſter ſenex. H. tit. 6. §. 2.
Incurvati adoraverunt eum. H. t. 17. §. 14.
Commota erant viſcera ſua ſuper fratre ſuo. D. t. 2. §. 2.
Ponite panes. E. t. 9. §. 22.
Minimus juxta ætatem ſuam. D. t. 8. §. 13.
Major pars venit Benjamin. E. t. 9. §. 19. H. t. 7. §. 6.
Biberuntque, & inebriati ſunt cum eo. C. tit. 23. §. 4.

Caput 44.

Scyphum meum argenteum -- pone in ore ſacci junioris, C. t. 10. §. 10. H. t. 7. §. 3.
Invenit ſcyphum in ſacco Benjamin, I. t. 12. §. 1. I. t. 26. §. 9.
Qui ſuratus eſt ſcyphum, ipſe ſit ſervus meus. I. t. 23. §. 1.
Ego propriè ſervus tuus ſim &c. C. tit. 21. §. 1.

Caput 45.

Dei voluntate huc miſſus ſum; qui fecit me quaſi patrem Pharaonis, & dominum univerſæ domûs ejus &c. C. t. 29. §. 10. G. t. 3. §. 6. n. 2.
Nè iraſcamini in via. C. t. 24. §. 6.
Joſeph filius tuus vivit. L. tit. 16. §. 12.
Sufficit mihi, ſi adhuc Joſeph filius meus, vivit. A. tit. 10. §. 14. A. tit. 14. §. 8.

Caput 46.

Viri paſtores ſumus -- ab infantia uſque in præſens. C. t. 30. §. 3. m. 5. H. t. 7. §. 26.

Caput 47.

Non ſepelias me in Ægypto; ſed dormiam cum patribus meis. B. t. 6. §. 1. E. t. 9. §. 14.
Adoravit Iſrael Deum converſus ad lectuli caput. I. t. 5. §. 1.

Caput 48.

Ephraim, & Manaſſes. D. t. 14. §. 12.
Extendens manum dexteram poſuit ſuper caput Ephraim minoris fratris &c. H. t. 4. §. 1. H. t. 7. §. 16.
Do tibi partem unam extra fratres tuos. D. t. 8. §. 10.

Caput 49.

Vocavit Jacob filios ſuos, & ait eis: congregámini, ut annuntiem, quæ ventura ſint vobis in diebus noviſſimis. C. tit. 40. §. 6.
Ad prædam fili mi aſcendiſti: requieſcens occubuiſti ùt leo, & quaſi leæna. D. t. 8. §. 3.
Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ô fili mi, Aſinam ſuam. C. t. 5. §. 1.
Zabulon in littore maris habitabit. C. tit. 25. §. 1.
Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos. A. t. 6. §. 3. H. t. 7. §. 10.

Caput 50.

Quô aſcendente, iêrunt cum eo omnes ſenes domûs Pharaonis. A. t. 10. §. 10. A. t. 16. §. 1.

Liber Exodus.

Caput 1.

ERant omnes animæ eorum, qui egreſſi ſunt de femore Jacob, Septuaginta. A. t. 19. §. 5.
Surrexit interea rex novus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Joſeph. I. t. 9. §. 3.
Quidquid maſculini ſexûs natum fuerit, in flumen projicite. C. t. 32. D. t. 5. §. 1. D. t. 8. §. 6.

Caput 2.

Sumpſit ſiſcellam ſcirpeam, & linivit eam bitumine, ac pice; poſuitque intus infantulum &c, A. t. 29. §. 3. C. t. 21. §. 1. E. t. 3. §. 2.
Cui ſoror pueri: vis, inquit, ut vadam, & vocem tibi muliebrem Hebræam, quæ nutrire poſſit infantulum. H. t. 4. §. 1.

Vocavit

Vocavit nomen ejus Moyſes, dicens: quia de aqua tuli eum. I. t. 10. §. 2.
Quomodo palàm factum eſt verbum iſtud. A. t. 27. §. 1.

Caput 3.

Moyſes paſcebat oves Jethro ſoceri ſui Sacerdotis Madian. H. t. 7. §. 20.
Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. A. t. 14. §. 1. H. t. 7. §. 1. I. t. 5. §. 1. I. t. 25. §. 10.
Vadam, & videbo viſionem hanc magnam, quare non comburatur rebus. C. t. 2. §. 2. C. t. 42. §. 1. F. t. 6. §. 3.
Ego ſum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. A. t. 13. §. 7. H. t. 7. §. 23.
Educam de terra illa in terram bonam - quæ fluit lacte, & melle. A. t. 7. §. 2. A. t. 19. §. 1.
Quis ſum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Iſrael de Ægypto. H. t. 7. §. 19.
Si dixerint mihi, quod eſt nomen ejus; quid dicam? L. t. 9. §. 4.
Qui eſt, miſit me. D. t. 4. §. 1.
Ingredieris tu, & Seniores Iſrael, ad regem Ægypti. B. t. 8. §. 2.
Ibimus viam trium dierum in ſolitudinem, ut immolemus Domino DEO noſtro. E. t. 9. §. 15.
Percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis. G. t. 5. §. 3.

Caput 4.

Non credent mihi, neque audient vocem meam. I. t. 30. §. 3.
Projecit (virgam) & verſa eſt in colubrum. C. t. 40. §. D. t. 7. §. 5.
Protulit leproſam (manum) inſtar nivis. D. t. 8. §. 12. H. t. 7. §. 21.
Non ſum eloquens ab heri, & nudius tertius. C. t. 23. §. 4 n. 2.
Impeditioris, & tardioris, linguæ ſum. H. t. 7. §. 16.
Filius meus primogenitus Iſrael. B. tit. 9. §. 2.
Occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. F. t. 2. § 4.
Sponſus ſanguinum tu mihi es. C. t. 12. §. 10.

Caput 6.

Ecce filij Iſrael non audiunt me, & quomodo audiet Pharao. C. t. 11. §. 5.
Præſertim cùm incircumciſus ſim labijs. H. t. 7. §. 19.
Iſte eſt Moyſes, & Aaron. B. t. 8. §. 2.

Caput 7.

Ecce conſtitui te Deum Pharaonis. C. t. 40 §. 12. D. t. 4. §. 8. n. 3.
Vocavit Pharao maleficos, & fecerunt ſimiliter. C. t. 32.
Projecerunt ſinguli virgas ſuas. D. t. 3. §. 2. m. 4.
Devoravit virga Aaron virgas eorum. B. t. 8. §. 2. D. t. 3. §. 4.
Percutiam virgâ, quæ in manu mea eſt, aquam fluminis; & vertetur in ſanguinem. C. t. 23. §. 7.
Tolle virgam tuam, & extende manum tuam ſuper aquas Ægypti. E. tit. 40. §. 2.

Caput 8.

Erate Dominum, ut auferat ranas à me. G. t. 6. §. 5. L. t. 10. §. 2.
Omnis pulvis terræ verſus eſt in ſciniphes. C. t. 40. §. 7.
Et non potuerunt. D. t. 5. § 7.

Caput 10.

Factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa terrâ Ægypti tribus diebus. I. t 8. §. 3.
Nemo viuit fratrem ſuum. A. tit. 26. §. 7.

Caput 11.

Poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua, vasâ argentea, & aurea. F. t. 2. §. 5.

Caput 12.

Menſis hic principium menſium. E. t. 9. §. 13. §. 19.
Immolabit eum univerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam. E. t. 9. § 25.
Edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus. C. tit. 42. §. 1. E. tit. 9. §. 17. §. 19. §. 24. E. t. 29. §. 20.
Non comedetis ex eo crudum quid. E. t. 9. §. 15. §. 17. §. 19.
Renes veſtros accingetis. C. t. 23. § 3. C. t. 36. §. 1. E. t. 9. §. 19. §. 25.
Tenentes baculos in manibus. E. t. 9. §. 17. §. 19. §. 24.
Comedetis feſtinanter. E. t. 9 § 21. § 25.
In noctis medio percuſſit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in ſolio ejus ſedebat. I. t. 25. §. 11.
In cunctis dijs Ægypti faciam judicia. E. t. 9. §. 11.
Urgebant Ægyptij populum exire velociter. C. t. 1. §. 13. C. t. 31. §. 1.

Caput 13.

Sanctifica mihi omne primogenitum. I. t. 15. §. 1.
Mementote diei hujus, in quo egreſſi eſtis &c. G. t. 6. §. 5.

Domi-

Dominus præcedebat eos ad ostendendam viam; per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis. E. t. 9. §. 1. F. t. 6. §. 1. §. 7. I. t. 26. §. 5.

Caput 14.

Persequetur vos, & glorificabor in Pharaone A. t. 29. §. 3.
Divisa est aqua, & ingressi sunt filij Israel. B. t. 2. §. 1. E. t. 11. § 2. n. 6.
Fugiamus Israelem. D. t. 14. §. 13.

Caput 15.

Tunc cecinit Moyses, & filij Israel, carmen hoc Domino: cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est &c. C. t. 30. §. 3. m. 2. E. t. 11. §. 2. n. 5. F. t. 2. § 7. G. t. 6. §. 3. L. t. 5. §. 2.
Fortitudo, & Laus mea, Dominus. A. t. 19. §. 8.
Dividam spolia: implebitur anima mea. A. t. 26. §. 4.
Tulit Moyses Israel de mari rubro. B. t. 2. §. 4. C. t. 26. §. 5.
Ostendit ei lignum, quod cùm misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt. A. t. 29. § 4.
Ubi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ. A. t. 22. §. 1. D. t. 10. §. 1.

Caput 16.

Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti, quando sedimus super ollas carnium &c. D. t. 2. §. 8.
Ecce ego pluam vobis panes de cœlo. D. t. 19. §. 5.
Egrediatur populus, & colligat, quæ sufficiunt per singulos dies. E. t. 9. §. 19.
Manè videbitis gloriam Domini. L. t. 10. §. 1.
Audivi murmurationes filiorum Israel. B. t. 9 § 2.
Manè quoq; ros jacuit per circuitum castrorum. E. t. 9. §. 15.
Apparuit in solitudine minutum, & quasi pilô tusum, in similitudinem pruinæ super terram. E. t 9. §. 12.
Scatere cœpit vermibus, atque computruit. D. t. 14. §. 20.
Erat quasi semen Coriandri album, gustusque ejus quasi similæ cum melle. B. t. 6. § 3.

Caput. 17.

Virgam, quâ percussisti fluvium, tolle in manu tua, & vade. B. t. 6. § 3.
En ego stabo ibi coram te supra petram Horeb &c. G. t. 3. §. 6.
Elige viros; & egressus pugna contra Amalec. E. t 9. §. 11.
Fecit Josue, ùt locutus est Moyses, & pugnavit contra Amalec. I. t. 3. §. 9.
Cùmque levaret Moyses manus, vincebat Israel. C. t. 42. §. 1.
Sin autem paululum remisisset. superabat Amalec. C. t. 30. §. 2.
Scribe hoc ob monumentum in libro -- delebo enim memoriam Amalec sub cœlo. B. t. 9. §. 4.
Bellum Domini erit. C. t. 11. §. 3.

Caput 18.

Stultô labore consumeris. C. t. 29. §. 4.
Provide de omni plebe viros potentes, & timentes Deum; in quibus sit veritas; & qui oderint avaritiam. C. t. 40. §. 2.
Qui judicent populum omni tempore. I. t. 25. §. 9.
Quibus auditis, Moyses fecit omnia, quæ ille suggesserat. C. t. 29 §. 4.

Caput 19.

Vos ipsi vidistis - quomodo portaverim vos super alas aquilarum. A. t. 18. §. 1.
Sanctifica illos hodie, & cras; laventque vestimenta sua. E. t. 9. §. 15. §. 16.
Sint parati in diem tertium. I. t. 26. §. 2.
Cavete, nè ascendatis in montem, nec tangatis fines illius. &c.
Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur. E. t. 9. §. 18.
Totus autem mons Sinai fumabat - & sonitus buccinæ paulatim crescebat in majus. C. t. 23. §. 6. I. t. 10. §. 2. m. 11. L. t. 8. §. 1.

Caput 20.

Ego sum Dominus Deus tuus, Zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me. B. t. 6. § 2.
Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, nè fortè moriamur. I. t. 26. §. 3.
Non facietis deos argenteos, nec deos aureos. D. t. 14. §. 1. I. t. 2. §. 2.
Non ædificabis illud de sectis lapidibus. D. t. 11. §. 1. G. t. 3. §. 7. n. 1.

Caput 22.

Dijs non detrahes, & principi populi non maledices. I. t. 25. §. 1.
Decimas tuas, & primitias tuas, non tardabis reddere. L. t. 2. § 3.

Caput 23.

Pauperis non misereberis in judicio. I. t. 25. §. 2. n. 2.
Non apparebis in conspectu meo vacuus. E. t. 5. §. 15.
Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo. F. t. 2. §. 2.

Caput 24.

Sub pedibus ejus quasi opus lapidis saphirini. D. t. 4. §. 4.
Operuit nubes montem; & habitavit gloria Domini super Sinai. E. t. 9. § 15.
Ascendit Moyses in montem, & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. C. t. 23. §. 6.

Caput

Caput 25.

Loquere filijs Iſrael, ut tollant mihi primitias ab omni homine; qui offeret ultroneus, accipietis eas. H. t. 7. § 1.

Arcam de lignis Sethim compingite &c. I. t. 16. §. 2.

Deaurabis eam auro mundiſſimo intus, & foris. A. t. 14 §. 11.

Facies ſuprà coronam auream per circuitum. C. t. 30. § 2.

Facies & propitiatorium de auro mundiſſimo. C. t. 12. §. 9.

Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, ex utraque parte oraculi. A. tit. 18. § 2.

Utrumque latus propitiatorij tegant expandentes alas, & operientes oraculum. E. t. 5. §. 21. E. t. 9 § 4. L. t. 10 § 5.

Inde præcipiam, & loquar ad te ſupra propitiatorium; ac de medio duorum Cherubim. D. t. 4. §. 2.

Facies & menſam de lignis Setim. C. t. 1. § 1. E. t. 9. §. 8.

Pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper. E. t. 9. §. 27.

Caput 26.

Tabernaculum ità facies: decem cortinas de byſſo retorta. C. t. 23. §. 14. E. tit. 9. §. 21.

Caput 27.

Non ſolidum, ſed inane, & cavum, intrinſecus facies illud. A. t. 14. §. 7. I. t. 3. §. 1.

Caput 28.

Ipſa textura, & cuncta operis varietas, erit ex auro &c. A. t. 14 §. 14.

Sumes duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael. A. t. 14. §. 14.

Pones in eo quatuor ordines lapidum &c. A. t. 22. §. 1.

Portabit Aaron nomina filiorum Iſrael in Rationali judicij ſuper pectus ſuum. I. tit. 22. §. 4

Caput 29.

Oleum unctionis fundes ſuper caput ejus; atque hôc ritu conſecrabitur. I. t. 10.

Cùm tuleris de ſanguine, qui eſt ſuper altare, & de oleo unctionis, aſperges Aaron, & veſtes ejus &c. I. t. 32. §. 3.

Unum agnum manè, & alterum veſpere. G. tit. 6. §. 1.

Caput 30.

Dives non addet ad medium ſicli; & pauper nihil minuet. D. t. 14. §. 6

Facies & labrum æneum cum baſi ſua ad lavandum. C. t. 26. §. 1.

Lavabunt in ea Aaron, & filij ejus, manus ſuas, ac pedes; quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij. C. tit. 16. §. 1.

Caput 32.

Videns populus, quòd moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, congregatus adversùs Aaron, dixit &c. D. t. 2. § 2.

Tollite inaures aureas, de uxorum, filiorumq; & filiarum veſtrarum auribus; & afferte ad me. A. t. 26. §. 3.

Hi ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti. A. t. 26. § 6. B. t. 9. §. 5.

Vade, deſcende; peccavit populus tuus. D. t. 3 § 1.

Fecit ex eis vitulum conflatilem; & adoraverunt. I. § 25. §. 6.

Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos. A. t. 14. § 2. C. t. 9. §. 2. H. t. 4. § 5. I. t. 10. § 2. m. 10.

Ne, quæſo, dicant Ægyptij: callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret è terra. C. t. 29. § 9.

Reverſus eſt Moyſes de monte, portans duas tabulas teſtimonij in manu ſua. A t. 14. §. 14. C. t. 30. § 3. m. 3.

Ululatus pugnæ auditur in caſtris. Qui reſpondit: non eſt clamor adhortantium ad pugnam - ſed vocem cantantium ego audio. I. t. 30 §. 3.

Arripiens vitulum, quem fecerant, combuſſit, & contrivit uſque ad pulverem &c. I. t. 2. §. 3. I. t. 26. § 2.

Ite, & redite, de porta uſque ad portam per medium caſtrorum; & occidat unuſquiſque fratrem &c. I. t. 25. §. 2. n. 2.

Caput 33.

Mittam præcurſorem tui angelum. B. t. 9. §. 5.

Oſtendam omne bonum tibi. C. t. 1. §. 5.

Caput 34.

Præcide tibi duas tabulas lapideas inſtar priorum &c. L. t. 1. §. 2.

Dominus, Zelotes nomen ejus. A. tit. 14. §. 7. m.

Primogenitum aſini redimes ove. I. t. 6. §. 1.

Ignorabat, quòd cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Domini. F. tit. 1. §. 2. num. 3.

Caput 36.

Columnas quinque cum capitibus ſuis, quas operuit auro; baſeſque earum fudit æreas. G. t. 3. §. 7. n. 1.

Caput 38.

Fecit & labrum æneum cum baſi ſua de ſpeculis mulierum. F. t. 2. §. 3.

Caput 39.

Tintinnabula de auro puriſſimo, quæ poſuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ per gyrum. H. t. 7. §. 5.

Caput 40.

Poſtquam omnia perfecta ſunt, operuit nubes tabernaculum teſtimonij; & gloria Domini implevit illud. C. tit. 30. §. 3. m. 3.

Liber Leviticus.

Caput 1.

LOquere filijs Israel, & dices ad eos. A. tit. 1. §. 1.

Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus &c. A. t. 19. §. 2.

Offerent - caput, & cuncta, quæ adhærent jecocori, intestinis, & pedibus lotis aquâ. I. t. 16 § 1.

Immolabit ad latus altaris, quod respicit ad Aquilonem. D. t. 5. § 1.

Retortô ad collum capite. C. t. 23. §. 7.

Plumas projiciet prope altare ad Orientalem plagam in loco, ubi cineres effundi solent, D. t. 14. §. 4.

Caput 2.

Fundet super eum oleum, & ponet thus. F. t. 1. §. 1.

Quidquid obtuleris sacrificij, sale condies. A. t. 16. §. 1. A. t. 10. §. 9. C. tit. 30. §. 2.

Caput 3.

Quòd si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, immaculata offerat coram Domino. C. t. 32. §. 1.

Caput 6.

Ignis in altari semper ardebit, quem nutriet Sacerdos. A. t. 14. §. 4. m. 3. n. 4. §. 11. E. t. 11. §. 2.

Quidquid obtuleris sacrificij, sale condies. A. t. 10. §. 9.

Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. E. t. 9. §. 13.

Caput 8.

Tulitque pectusculum, elevans illud coram Domino. C. t. 1. §. 11.

Caput 10.

Offerentes coram Domino ignem alienum. C. t. 9. §. 1. E. t. 9. §. 19. I. tit. 22. §. 1.

Caput 11.

Sicut camelus - inter immunda reputabis. A. t. 26. §. 1.

Et sus. D. t. 3. §. 1.

Et chamæleon. D. t. 2. §. 8.

Sancti estote, quia ego sanctus sum. I. tit. 3. §. 2.

Sciatis, quid comedere, & quid respuere debeatis. I. t. 3. §. 3.

Caput 13.

Si efflorverit discurrens lepra in cute &c. D. t. 3. §. 1.

Vir, sive mulier, in cujus capite, vel barba, germinaverit lepra; videbit eos Sacerdos. B. t. 7. §. 1.

Omnî tempore, quô leprosus est - solus habitabit extra castra. D. t. 15. §. 4.

Caput 14.

Ille præcipiet, ut efferant universa de domo, priusquam ingrediatur eam. I. tit. 25. §. 2.

Caput 19.

Non maledices surdo. D. t. 3. §. 2.

Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. I. t. 25. §. 2 num. 2.

Sabbatha mea custodite. C. t. 36. §. 2. F. t. 4. §. 1.

Caput 24.

Per singula Sabbatha mutabuntur coram Domino susceptî â filiis Israel fœdere sempiternô. E. t. 9. §. 19.

Lapidet eum populus universus. B. tit. 7. §. 3.

Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum. I. t. 23. §. 2.

Caput 26.

Respiciam vos, & crescere faciam. G. tit. 4. §. 1.

Comedetis, & saturabimini. G. t. 6. §. 3. I. t. 9. §. 2.

Liber Numeri.

Caput 1.

TOllite summam universæ congregationis filiorum Israel &c. A. t. 19. §. 8.

Caput 3.

Ego tuli Levitas à filijs Israel pro omni primogenito. D. t. 8. §. 13.

Caput 6.

Sanctus erit crescente cæsarie capitis ejus. C. tit. 4.

Tollet capillos ejus, & ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum. C. t. 16. §. 1.

Caput 7.

Cùm egrederetur Moyses tabernaculum fœderis - audiebat vocem loquentis &c. E. t. 9. §. 10.

Caput 10.

Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. A. t. 6. §. 3. I. t. 26. §. 5.

Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi fœderis. C. t. 23. §. 20.

Si quando habetis epulum - canetis tubis &c. C. t. 36. §. 1.

Surge Domine, & dissipentur inimici tui. C. t. 43. §. 6.

Caput 11.

Quis dabit nobis ad vescendum carnes. A. t. 26. §. 2.

In mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique & cepæ, & allia. C. t 31. §. 3. L. t. 1. §. 2.

Anima nostra arida est : nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man. C. t. 13. §. 1.

Circuibat populus, & colligens illud frangebat molâ &c. G. t. 4. §. 5.

Cum descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter & Man. E. tit. 9. §. 17.

Non possum solus sustinere omnem hunc populum ; quia gravis est mihi. D. t. 3. §. 5. E. t. 9. §. 27.

Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel &c. I. t. 18. §. 5.

Caput 12.

Quare non timuistis detrahere servo meo Moysi? I. t. 12. §. 2.

Obsecro Domine mi, nè imponas nobis hoc peccatum, quod stultè commisimus. H. t. 7. §. 12.

Caput 13.

Erat autem tempus, quando jam præcoquæ uvæ vesci possunt. L. t. 14 §. 6.

Caput 14.

Constituamus nobis ducem, & revertamur in in Ægyptum. I. t. 9. §. 2.

Caput 16.

Fortissime Deus spirituum universæ carnis : num unô peccante contra omnes ira tua desæviet ? B. t. 9. §. 6.

Omnis Israel, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium. I. tit. 26. §. 10.

Operuit nubes, & apparuit gloria Domini. C. t. 1. §. 15.

Caput. 17.

Quem ex his elegero, germinabit virga ejus. L. t. 10 §. 9.

Caput 18.

In Sanctuario comedes illud. E. t. 9. §. 19.

Caput 19.

Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. D. t. 3. §. 1. G. t. 3. §. 7. n. 1.

Caput 20.

Loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. A. t. 14. §. 22. B. t. 6. §. 9. C. t. 25. §. 1.

Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere ? &c. L. t. 14. §. 5.

Egressæ sunt aquæ largissimæ, ità ut populus biberet, & jumenta. B. t. 6. §. 1. C. t. 23. §. 17. C. t. 24. §. 1. L. t. 10. §. 2. G t. 4. §. 4.

Quia non credidistis mihi - non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. D. t. 3. §. 10.

Omnis multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per singulas familias. A. t. 9. § 1.

Caput 21.

Tædere cœpit populum itineris, ac laboris. D. t. 7. § 5.

Anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo. E. t. 9. §. 21.

Misit Dominus in populum ignitos serpentes, L. t. 14. §. 6.

Fac serpentem æneum - qui percussus aspexerit eum, vivet. C. t. 42. §. 1.

Caput 22.

Cernens asina Angelum in via evaginatô gladiô, avertit se de itinere, & ibat per agrum. C. t. 29. §. 9. m. 2.

Caput 23.

Et clangor regis victoriæ in illo. C. tit. 29. §. 6.

Cùm duxisset eum super verticem montis Phogor &c. L. t. 16. §. 1.

Caput 24.

Cujus fortitudo similis est rhinocerotis. I. tit. 5. §. 1.

Quidquid Dominus dixerit, hoc loquar. C. t. 23. §. 22. n. 2.

Dabo consilium, quod populus tuus populo huic faciat extremô tempore. F. tit. 2. §. 8.

Caput 25.

Fornicatus est populus cum filiabus Moab. F. t. 2. §. 8.

Suspende eos contra solem in patibulis. I. tit. 26. §. 12.

Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Belphegor. L. t. 16. §. 3.

Caput 27.

Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc. C. t. 9. §. 15.

Tolle Josue, filium Nun - & pone manum tuam super eum. D. t. 8. §. 3.

Dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ. H. t. 7. §. 15.

Caput 28.

Die Sabbathi offeretis duos agnos anniculos immaculatos &c. F. t. 4. §. 1.

Caput 32.

Precamur, si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem;

nè facias nos transire Jordanem. I. tit. 6. §. 3.

Caput 35.

Decernite, quæ urbes esse debeant in præsidia fugitivorum. I. t. 25. §. 4.

Liber Deuteronomij.

Caput 1.

HÆc sunt verba, quæ locutus est Moyses ad omnem Israel. C. t. 23. §. 2.

Dominus Deus, qui ductor est vester, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Ægypto cunctis videntibus. G. t. 4. §. 5. m.

Portavit te Dominus Deus tuus, sicut solet homo parvulum gestare filium suum. C. t. 12. §. 11.

Præcessit vos in via, & metatus est locum, in quo tentoria figere deberetis &c. B. t. 9. §. 7.

Caput 5.

Ego Dominus DEUS tuus, qui eduxi te de terra Ægypti. A. t. 19. §. 8. D. t. 4. §. 8.

Septimus dies Sabbathi est, id est, requies Domini Dei tui. I. t. 3. §. 1.

Caput 6.

Audi Israel: Dominus Deus noster, Dominus unus est. C. t. 3. §. 3. m. 5.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. A. t. 14. §. 7.

Caput 7.

Cùm deleverit Hetheum, & Jebusæum. A. t. 1. §. 7.

Caput 8.

In quo erat serpens flatu adurens, & scorpio, ac dipsas. L. t. 16. §. 2.

Caput 10.

Quam ob rem non habuit Levi partem. F. tit. 5. §. 18.

Caput 11.

Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. F. t. 7. §. 3.

Caput 14.

Comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis. C. t. 36. §. 1.

Caput 15.

Non tondebis primogenita ovium. G. t. 3. §. 7. n. 2.

Caput 16.

Judices, & Magistros, constitues in omnibus portis tuis. C. t. 24. §. 3. I. t. 25. §. 2. n. 2.

Non accipies personam, nec munera; quia munera excœcant oculos sapientum, & mutant verba justorum. I. t. 25. §. 3. n. 3.

Caput 19.

Qui ferrum lapsum de manubrio amicum ejus percusserit &c. C. t. 40. §. 8.

Caput 22.

Quia humiliavit uxorem proximi sui. A. tit. 3. §. 3.

Caput 23.

Quando egressus fueris adversùs hostes tuos in pugnam, custodias te ab omni re mala. C. t. 27. §. 5. n. 3.

Caput 25.

Non ligabis os triturantis in area fruges tuas. C. t. 23. §. 1.

Caput 28.

Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro. B. t. 5.

Maledictus eris in civitate, maledictus in agro. I. t. 8. §. 1.

Caput 31.

Verè quia non est Deus mecum, invenerunt me hæc mala. G. t. 5. §. 2.

Caput 32.

Concrescat ùt pluvia doctrina mea. C. tit. 22. §. 1.

Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos. C. t. 42. §. 1.

Et sanguinem uvæ biberet meracissimum. E. t. 9. §. 1.

In abominationibus ad iracundiam concitaverunt. C. t. 11. §. 5.

Quomodo persequatur unus mille, & duo fugent decem millia. C. t. 24. §. 4.

Caput 33.

De benedictione Domini terra ejus: de pomis cœli, & rore, atque abyssô subjacente: de pomis fructuum solis ac lunæ. E. t. 9. §. 7.

Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat super caput Joseph. L. t. 16. §. 5.

Liber Josue.

Caput 1.

SUrge, & transi Jordanem istum tu, & omnis populus tecum. C. t. 21. §. 1.

Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam. D. t. 14. §. 19. num. 3.

Tu sorte divides populo huic terram. A. tit. 27. §. 2.

Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo. A. t. 14. §. 3.

Caput 2.

Anima nostra sit pro vobis in mortem: si tamen non prodideris nos. G. t. 3. §. 7. n. 1.

Caput

Caput 3.

Sequimini præcedentes : sitque inter vos , & Arcam, spatium cubitorum duum millium. E. t. 9. §. 29.

Hodie incipiam exaltare te coram omni Israel. A. t. 13. § 11.

Ecce Arca fœderis Domini omnis terræ antecedet vos per Jordanem. E. t. 9. §. 9.

Ingressisque eis Jordanem, & pedibus eorum in parte aquæ tinctis &c. E. t. 9 §. 17.

Stererunt aquæ descendentes in loco uno , & adinstar montis intumescentes apparebant. A. t. 7. § 2. D. t. 8. §. 4. E. t. 9. §. 11.

Omnis populus per arentem alveum transibat. B. t. 2. §. 1.

Caput 4.

Elige duodecim viros, singulos per singulas tribus. A. t. 22. §. 1.

Ut sit signum inter vos, B. t. 6. §. 8.

Caput 6.

Cùm insonuerit vox tubæ longior, atque concisior - conclamabit omnis populus &c. C. t. 23. §. 20.

Ite , & circuite civitatem armati. A. tit. 29. §. 4.

Tulerunt Sacerdotes Arcam Domini , & septem ex eis septem buccinas. I. t. 26. §. 17.

Caput 7.

Audient Chananæi - & delebunt nomen nostrum de terra : & quid facies magno nomini tuo. A. t. 16. §. 1.

Anathema in medio tui est Israel. D. tit. 13. §. 4.

Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel , & confitere. L. t. 14. § 5.

Vidi inter spolia pallium coccineum valde bonum, & ducentos siclos argenti , regulamque auream &c. A. tit. 26. §. 3. C. t. 31. §. 6.

Caput 8.

Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum. C. t. 44. §. 1.

Regem quoque ejus suspendit in patibulo. D. t. 8. §. 11.

Caput 9.

Tollite in manibus cibaria ob longissimam viam. A. t. 2. §. 2.

Reserventur quidem , ut vivant. C. tit. 5. §. 2.

Caput 10.

Nè timeas eos : in manus enim tuas tradidi illos. A. t. 4. §. 3. A. t. 29. §. 4.

Sol contra Gabaon nè movearis. B. t. 6. §. 3. C. t. 24. §. 4. D. t. 13. §. 3. E. t. 11. §. 2. n. 5. G. t. 4. §. 3.

Steteruntque sol , & luna. C. tit. 35. §. 7. num. 2.

Obediente Dominô voci hominis , & pugnante pro Israel. C. tit. 23. §. 8. E. t. 11. §. 2. num. 3.

Ite, & ponite pedes super colla regum istorum. D. t. 8. §. 1.

Caput 13.

Senuisti , & longævus es ; terraque latissima derelicta est , quæ necdum sorte divisa est. I. t. 25. §. 2.

A fluvio turbido , qui irrigat Ægyptum , usque ad terminos Accaros contra Aquilonem. D. t. 14. §. 11.

Caput 14.

Nôsti, quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei. C. t. 21. §. 1.

Caput 15.

Dixit Caleb: qui percusserit Cariath Sepher, & ceperit eam ; dabo ei Axam filiam meam uxorem. A. t. 14. §. 15.

Suspirabat , ùt sedebat in asino. L. tit. 2. §. 8.

Terram Australem , & arentem, dedisti mihi: junge & irriguam. A. t. 26. §. 4.

Jebusæum habitatorem Jerusalem non poterunt filij Jada delere. H. t. 7. §. 21.

Caput 17.

Transibilis ad montem ; & succides ibi , atque purgabis ad habitandum spatia. L. tit. 1. §. 3.

Caput 19.

Cùmque complêsset, sorte dividere terram singulis per tribus suas &c. H. t. 7. §. 2.

Caput 24.

Ego, & domus mea , serviemus Domino. E. t. 11. §. 2. n. 5.

Non poteritis servire Domino : DEUS enim sanctus , & æmulator est ; nec ignoscet sceleribus vestris. C. t. 31. §. 2.

Liber Judicum.

Caput 3.

SUscitavit eis Salvatorem vocabulô Aod - qui utraque manu pro dextera utebatur. A. t. 4. §. 1.

Percussit de Philisthijm sexcentos viros vomere. C. t. 26. §. 1.

Caput 4.

Debbora - judicabat populum in illo tempore. F. t. 2. §. 5. n. 2.

Tulit Jahel clavum &c. C. t. 43. §. 6.

Apposuit supra tempus capitis ejus clavum &c. C. t. 39. §. 1.

Caput 5.

Cessaverunt fortes in Israel , & quieverunt ; donec surgeret Debbora. G. t. 2. §. 1.

Caput 6.

Misit ad eos virum prophetam, qui locutus est. A. t. 18. §. 3.

Dominus tecum virorum fortissime. A. t. 18. §. 3. L. t. 5. §. 7.
Obsecro Domine, in quo liberabo Israel? Ecce familia mea infima est in Manasse; & ego minimus in domo patris mei. H. tit. 7. §. 19.
Spiritus Domini induit Gedeon. A. t. 22. §. 5. G. t. 4. §. 1.

Caput 7.

In trecentis viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos. C. t. 23. §. 7. I. t. 4. §. 4.
Ipse cum trecentis viris se certamini dedit. C. t. 12. §. 1.
Cœperunt buccinis clangere, & complodere inter se lagenas. C. t. 39. §. 2.
Domino, & Gedeoni. G. t. 4. §. 1.
Tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas. A. t. 16. §. 5. C. t. 23. §. 10.

Caput 8.

Dominare nostri tu, & filius tuus. D. tit. 8. §. 7.

Caput 9.

Abijt Abimelech filius Jeroboam, in Sichem ad fratres matris suæ. A. t. 9. §. 1.
Jonatham ivit, & stetit in vertice montis Garizim; elevatâque voce clamavit. &c. C. t. 23. § 4.
Ierunt ligna, ut ungerent super regem. A. t. 9. §. 1.
Nunquid possum deserere pinguedinem meam. D. t. 8. §. 11.
Venite, & sub umbra mea requiescite. G. t. 5. §. 4.
Ecce una mulier fragmen molæ desuper jaciens, illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus. L. t. 16. §. 1.

Caput 10.

Peccavimus: redde tu nobis, quidquid tibi placet; tantùm nunc libera nos. C. t. 26. §. 2. m. 2.

Caput 11.

Occurrit ei unigenita filia sua eum tympanis, & choris. G. t. 3. §. 6.

Caput 13.

Erit Nazaræus Domini ab infantia sua, ex utero matris suæ, usque ad diem mortis suæ. C. t. 31. §. 1.

Caput 14.

Irruit spiritus Domini in Samson, & dilaceravit leonem quasi hædum in frusta discerpens. E. t. 1. §. 3. E. t. 3. §. 2. n. 5. I. tit. 3. §. 9.
Ecce examen apum in ore leonis erat, & favus mellis. C. t. 40. §. 8. I. t. 10. §. 2. m. 5.

Caput 15.

Cepit trecentas vulpes caudasque earum junxit ad caudas &c. H. t. 1. §. 2.
In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum, delevi eos, & percussi mille viros. G. t. 3. §. 6. H. t. 7. §. 10.

Caput 16.

Decipe eum; & disce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem. C. t. 5. § 3.
Dabimus tibi singuli mille, & centum argenteos. I. t. 25. § 3. n. 4.
Si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea. C. t. 16. § 3. G. t. 3. §. 7. n. 1.
Domine Deus, redde mihi nunc fortitudinem pristinam, Deus meus, ut ulciscar me de hostibus meis. A. t. 16. §. 1. I. tit. 10. §. 2. m. 6.

Caput 20.

Jejunaverunt die illô usque ad vesperam. I. t. 3. §. 9.

Liber Ruth.

Caput 2.

Colligebat spicas post terga metentium. I. t. 4. §. 5.
Intinge buccellam tuam in aceto. E. t. 9. §. 24.
Collegit in agro usque ad vesperam. C. tit. 30. §. 1.
Quæ collegerat virgâ cædens, & excutiens. E. t. 10. §. 1.

Caput 3.

Mensus est sex modios hordei, & posuit super eam. G. t. 4 §. 6.

Liber Regnum primus.

Caput 1.

Fuit vir unus. A. t. 14. §. 7. C. t. 30. §. 3. m. 5.
Nè reputes ancillam tuam, quasi unam de filiabus Belial. C. t. 2. §. 2. E. tit. 1. §. 1.

Caput 2.

Exultavit cor meum in Domino, & exultatum cornu meum in Deo meo. A. t. 13. §. 7. G. t. 2. §. 2. n. 3.
Lætata sum in salutari tuo. G. t. 2. §. 3.
Non est sanctus, ùt est Dominus. B. tit. 6. §. 4.
Ipsi præparantur cogitationes. C. tit. 2. §. 6.
Donec sterilis peperit plurimos. B. t. 8. §. 2. C. t. 23. §. 4.
Dominus deducit ad inferos, & reducit. I. t. 8. §. 5.
Impij in tenebris conticescent. I. t. 8. § 3.
Puer accinctus ephod lineô. E. t. 3. §. 2.
Puer Samuel proficiebat; atque crescebat; & placebat tam Domino quàm hominibus. G. t. 5. §. 3.
Ambulabit coram Christo meo cunctis diebus. C. t. 28.

Caput

Caput 3.

Oculi ejus caligaverant; nec poterat videre. A. t. 15. §. 5.
Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat Arca Dei. I. t. 5. §. 1.
Vocavit Dominus Samuel. C. t. 29. §. 4. D. t. 15. §. 1.
Dormivit Samuel usque manè. C. tit. 27. §. 5.
Aperuit ostia domûs Domini. G. t. 3. §. 7.
Indicavit itaque Samuel universos sermones &c. C. t. 23. §. 22.

Caput 4.

Castra metatus est juxta Lapidem adjutorij. A. t. 29. §. 5.
Timuerunt Philisthiim. C. t. 11. §. 5.
Hi sunt dij, qui percusserunt Ægyptum omnî plagâ. Confortamini &c. B. t. 9. §. 5.
Cecidit Heli de sella retrorsum juxta ostium; & fractis cervicibus mortuus est. E. t. 3. §. 3.

Caput 5.

Philisthiim tulerunt Arcam Dei, & asportaverunt eam à Lapide adjutorij in Azotum. E. t. 11. §. 6.
Intulerunt eam in templum Dagon, & statuerunt eam juxta Dagon. I. tit. 2. §. 2.
Tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum. A. t. 26. §. 6.

Caput 6.

Dabitis DEO Israel gloriam. C. t. 26. §. 2.
Ibant per directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethsames &c. A. t. 16. §. 1.
Itinere unô gradiebantur pergentes, & mugientes. D. t. 7. §. 5. L. t. 1. §. 2.
Quinque Satrapæ Philisthinorum viderunt; & reversi sunt in Accaron. C. tit. 35. § 7.
Non declinabant, neque ad dexteram, neque ad sinistram. A t. 4. §. 1.

Caput 7.

Intulerunt eam in domum Aminadab in Gabæa. H. t. 6. §. 1.
Hausérunt aquam, & effuderunt in conspectu Domini. C. t. 26. §. 1. I. t. 3. §. 9. L. t. 2. §. 6.
Judicabat Samuel Israelem cunctis diebus vitæ suæ. I. t. 25. §. 9.
Et ibat per singulos annos circuiens Bethel &c. A. t. 16. §. 5.

Caput 9.

Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis. L. t. 5. §. 5.
Festina nunc: hodie enim venit in civitatem; quia sacrificium est hodie populi in excelso. C. t. 23. §. 14.

Caput 10.

Abijt cum eo pars exercitûs, quorum tetigerat Deus corda. A. t. 2. §. 2.

Caput 11.

Cras erit vobis salus, cùm incaluerit sol. C. tit. 24. §. 7.

Caput 12.

Loquimini de me coram Domino - utrùm bovem cujusquam tulerim. &c. C. t. 40. §. 2.
Dominus, qui fecit Moysen, & eduxit patres vestros de terra Ægypti. &c. H. tit. 7. §. 27.
Dedit Dominus voces, & pluvias, in illa die. A. t. 16. §. 5.
Nolite declinare post vana, quæ nec proderunt vobis. A. t. 14. §. 6.

Caput 13.

Filius unius anni erat Saul, cùm regnare cœpisset: duobus autem annis regnavit super Israel. D. t. 8. §. 7. F. t. 10. §. 3.
Quia vidi, quòd populus dilaberetur à me, & tu non veneras juxta placitos dies. C. t. 26. § 3.
Porrò faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel &c. C. tit. 23. §. 1. C. t. 29. §. 6.

Caput 14.

Veni, & transeamus ad stationem Philisthinorum. A. t. 14. §. 17.
Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malogranato, quæ erat in Magron. C. t. 15. §. 1. C. t. 24. §. 1.
Erant inter ascensus - eminentes petræ ex utraque parte, & quasi in modum dentium scopuli - nomen uni Boses, & nomen alteri Sene. A. t. 4. §. 1. C. t. 1. §. 16.
Ascendit Jonathas, manibus, & pedibus, reptans. C. t. 23. §. 7.
Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. I. t. 3. §. 9.
Nomen principis militiæ ejus Abner, filius Ner, patruelis Saul. C. t. 29. §. 4.

Caput 15.

Vade, & percute Amalec, & demolire universa ejus. A. t. 14. §. 7. B. t. 9. §. 3. C. t. 10. §. 3. L. t. 10. §. 11.
Pepercit Saul, & populus, Agag, optimis gregibus ovium - & universis, quæ pulchra erant. C. t. 23. §. 22. C. t. 25. §. 2.
Nonne, cùm parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es. H. t. 7. §. 3.

Caput 16.

Adhuc reliquus est parvulus, & pascit oves. A. t. 16. §. 1. H. t. 4. §. 1. I. t. 33. §. 2.
Tulit Samuel cornu olei, & unxit eum in medio fratrum ejus. A. t. 5.

Exagita-

Exagitabat eum spirtus nequam à Domino. D. t. 5. §. 6.
Stet David in conspectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis. A. t. 27. §. 1.
David tollebat citharam, & percutiebat manu suâ, & refocillabatur Saul - recedebat enim ab eo spiritus malus. C. t. 23. §. 7. C. t. 24. §. 4. C. t. 42. §. 1. I. t. 9. §. 3.

Caput 17.

Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen. D. t. 11. §.
Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc? A. t. 16. §. 5.
Pascebat servus tuus patris sui gregem - nam & leonem, & ursum, interfeci ego servus tuus. H. t. 7. §. 10.
Et deposuit ea; & tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus: & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente &c. E. t. 9. §. 1. H. t. 4. § 6.
Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cœli. H. t. 7. §. 10.
Percutiam te, & auferam caput tuum à te. B. t. 7. § 2.
Misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem; & fundâ jecit &c. C. tit. 43. §. 6.
Prævaluit David adversùs Philisthæum in funda, & lapide; percussumque Philisthæum interfecit. D. t. 8. §. 12. G. t. 4. §. 1.

Caput 18.

Anima Jonathæ conglutinata est animæ David. A. t. 27. § 3. G. t. 5. §. 4.
Expoliavit se Jonathas tunicâ, quâ erat indutus, & dedit eam David &c. A. t. 11. §. 3. I. t. 4. §. 2.
David psallebat manu suâ. C. t. 23. §. 21.
Quis ego sum - ut fiam gener regis. D. tit. 8. §. 12.
Sic loquimini ad David: non habet rex sponsalia necesse, nisi tantùm centum præputia Philisthinorum &c. C. t. 29. §. 6.

Caput 20.

Non stabilieris tu, neque regnum tuum. A. t. 9. §. 3.
Surrexit David, & abijt: sed & Jonathas ingressus est civitatem. A. t. 11. §. 2.

Caput 21.

Dedit ei Sacerdos sanctificatum panem. E. tit. 5. §. 2.

Caput 22.

Nunquid omnibus vobis dabit filius Isai agros, & vineas. A. t. 2. §. 2.

Caput 23.

Tu regnabis super Israel; & ego ero tibi secundus. A. t. 10. §. 6.

Caput 24.

David egressus de spelunca clamavit post tergum Saul, dicens &c. I. t. 10. §. 2. m. 8. I. t. 22. §. 5.
Et nunc quia scio, quòd certissimè regnaturus sis &c. A. t. 7. § 3.

Caput 25.

Quis est David? & quis est filius Isai? - tolham ergo panes meos &c. B. t. 6. §. 7.
Erit anima Domini mei custodita quasi in fasciculo viventium apud Dominum DEUM tuum. B. t. 8. §. 1.

Caput 26.

Peccavi: revertere fili mi David. C. tit. 29. §. 9.

Caput 29.

Sicut Angelus Dei. A. t. 18. §. 6.

Caput 30.

Dereliquit me dominus meus, quia ægrotare coepi nudius tertius. A. t. 29. §. 3.
Hæc est præda David. A. t. 25. §. 1.

Liber Regum secundus.

Caput 1.

NOlite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis &c. D. t. 3. §. 3.
Montes Gelboe; nec ros, nec pluvia, veniat super vos. D. t. 8. §. 6.

Caput 2.

Asael cursor velocissimus fuit, quasi unus de capreis, quæ morantur in sylvis. C. t. 8.

Caput 4.

Ingressi sunt domum latenter, assumentes spicas tritici, & percusserunt eum in inguine &c. G. t. 8. §. 6.

Caput 6.

Nudatus est, quasi nudetur unus de scurris. A. t. 14. §. 16.
Ludam, & vilior fiam plus, quàm factus sum. H. t. 7. §. 10.

Caput 7.

Quis ego sum, Domine Deus - quia adduxisti me hucusque. D. t. 8. §. 11. H. tit. 7. §. 26.

Caput 9.

Putásne, est aliquis, qui remanserit de domo Saul; ut faciam cum eo misericordiam propter Jonatham. I. t. 10. §. 2. m. 2. m. 11.

Caput 11.

Accidit, ut surgeret David de strato suo post meridiem. G. t. 8. §. 6. L. t. 16. §. 19.
Vidit mulierem se lavantem. A. t. 3. §. 1. L. t. 16. §. 5.

Caput

Caput 12.

Reversus est Nathan in domum suam. C. tit. 40. §. 5.
Percussit Dominus parvulum, quem peperit uxor Uriæ David, & desperatus est. G. t. 4. §. 6.
Jejunavit David, jejuniô. I. t. 3. §. 11.
Nunc ergo congrega reliquam partem populi, & obside civitatem, & cape eam. A. t. 16. §. 1.

Caput 15.

Quis me constituat judicem super terram: ut ad me veniant omnes, qui habent negotium; & justè judicem. A. tit. 14. §. 4. m. 2.
Surgite; fugiamus: neque enim erit nobis effugium à facie Absolon. A. t. 3. §. 1.
Rex quoque transgrediebatur torrentem Cedron. &c. A. t. 25. §. 1.

Caput 16.

Et ait rex: quid mihi, & vobis, filij Sarviæ. I. t. 10. §. 2. m. 4.
Dimitte eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David. C. t. 2. §. 2. I. t. 10. §. 2. m. 10.
Consilium Achitophel, quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum. A. t. 10. §. 10.

Caput 17.

Achitophel dispositâ domô suâ suspendiô interijt. A. t. 19. §. 7.

Caput 18.

Servate mihi puerum Absalon. F. t. 8. §. 7. I. t. 10. §. 2. m. 3. I. t. 24. §. 1.
Cùmque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum, & magnam; adhæsit caput ejus quercui. A. t. 19. §. 7. D. t. 14. §. 1. L. t. 16. §. 1.
Comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis. F. t. 8. § 7.
Currens Achimas per viam compendij transivit Chusi. H. t. 7. §. 16.
Judicavit pro te Dominus hodie de manu omnium, qui consurrexerunt contra te. I. t. 10. §. 2. m. 4.

Caput 20.

Tenuit manu dexterâ mentum Amasæ, quasi osculans eum. D. t. 5. §. 8.

Caput 23.

Sicut lux auroræ, oriente sole, manè absque nubibus rutilat &c. G. t. 4 §. 1.
Prævaricatores quasi spinæ evellentur universi. C. t. 40. § 7. D. t. 14. §. 8.
Ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus; qui octingentos interfecit impetu unô. H. t. 7. §. 4. §. 12.
O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem juxta portam. D. 2. §. 3.
At ille noluit bibere; sed libavit eam Domino. E. t. 11. §. 2. n. 4.
Num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum, bibam? L. t. 16. §. 20.

Caput 24.

Meliùs est, ut incidam in manus Domini &c. E. t. 9. §. 14.
Immisit Dominus pestilentiam in Israel. B. t. 1.

Liber Regum tertius.

Caput 1.

REx David senuerat: cùmque operiretur vestibus, non calefiebat. I. t. 26. §. 2.
Unxerunt eum Sadoc Sacerdos, & Nathan propheta regem in Gehon. C. t. 42. §. 2.

Caput 2.

Sed & filijs Berzellai Galaaditis reddes gratiam: occurrerunt mihi, cùm fugerem à facie Absalom. B. t. 1.

Caput 3.

Dedi tibi cor sapiens, & intelligens; in tantum, ut nullus ante te similis tibi fuerit &c. A. t. 29. §. 4.
Tunc venerunt duæ mulieres ad regem &c. I. t. 25. §. 10.

Caput 6.

Malleus, & securis, & omne ferramentum, non sunt audita in domo, cùm ædificaretur. C. t. 1. § 3. C. t. 27. §. 5.
Nihil erat in templo, quod auró non tegeretur. A. t. 14 §. 2. A. t. 19 § 1.
Fecit in oraculo duos Cherubim de lignis olivarum. A. t. 18. §. 2.
Omnes parietes templi per circuitum sculpsit varijs cælaturis, & tornô. D. t. 8. §. 12.

Caput 7.

Statuit duas columnas in porticu templi. D. t. 8. § 12.
Et subter leones, & boves, quasi lora ex ære dependentia. C. t. 25. § 1. I. t. 32. §. 3.
Candelabra aurea quinque ad dexteram, & quinque ad sinistram. A. t. 4. §. 1.

Caput 8.

Impleverat gloria Domini Domum Domini. B. t. 9. §. 6.

Caput 10.

Regina Sabâ, auditâ famâ Salomonis, in nomine, Domini venit tentare eum in ænigmatibus. F. t. 2. §. 4.
Videns regina Saba omnem superbiam Salomonis non habebat ultrà spiritum. E. tit. 9. §. 8.
Duo leones stabant juxta manus singulas. C. t. 1. §. 1.
Duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc, atque inde. A. t. 27. §. 7. D. tit. 8. §. 11.

Caput 11.

Rex Salomon adamavit mulieres alienigenas multas. D. t. 14. §. 12. L. t. 1. §. 2.

Cùmque jam esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres. L. t. 16. §. 5.

Quia habuisti hoc apud te, & non custodisti pactum meum - disrumpens scindam regnum tuum. C. t. 26. §. 6. n. 2.

Caput 13.

Extendit manum suam de altari, dicens: apprehendite eum. Et exaruit manus ejus. A. t. 16. §. 1. C. t. 40. §. 5.

Caput 16.

Et posuit aram Baal in templo Baal. C. tit. 10. §. 3.

Caput 17.

Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto: si erit annis his ros, aut pluvia; nisi juxta oris mei verba. B. t. 9. §. 4.

Corvi quoque deferebant ei panem, & carnes &c. E. t. 9. §. 9.

En colligo duo ligna, ut ingrediar, & faciam illum mihi, & filio meo; ut comedamus, & moriamur. E. t. 9. §. 25.

Caput 18.

Non ego turbavi Israel, sed tu. C. tit. 23. §. 22.

Cecidit ignis Domini - aquam - lambens. A. t. 15. §. 15. n. 3.

Elias ascendit in verticem Carmeli &c. C. tit. 10. §. 15.

Caput 19.

Timuit Elias; & surgens abijt, quocunque eum ferebat voluntas. F. tit. 2. §. 6. L. t. 16. §. 1.

Cùm venisset, & sederet subter unam juniperum, petivit animæ suæ, ut moreretur. E. t. 9. §. 24. F. t. 3. §. 2. m. 2.

Projecit se, & obdormivit in umbra juniperi. A. t. 29. §. 5.

Respexit: & ecce ad caput suum subcinericius panis, & vas aquæ. A. t. 18. §. 3.

Comedit, & bibit; & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb. E. t. 9. §. 27.

Caput 21.

Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum. A. t. 26. §. 2 §. 5.

Propitius sit mihi Dominus; nè dem hæreditatem patrum meorum tibi. A. tit. 19. §. 4.

Caput 22.

Ascende; & dabit eam Dominus in manu regis. A. t. 2. §. 2.

Veruntamen Excelsa non abstulit. A. tit. 9. §. 2.

Liber Regum quartus.

Caput 2.

Ecce currus igneus, & equi ignei, diviserunt utrumque A. t. 25. § 1.

Pater mi! currus Israel, & auriga ejus. B. tit. 8. §. 2. C. t. 23. §. 1. §. 7. C. t. 25. §. 1.

Levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei. A. t. 16. §. 4. A. t. 25. §. 5. C. t. 1. §. 17. E. t. 9. §. 1.

Aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis. A. tit. 29. §. 4.

Ascende calve - & maledixit eis in nomine Domini. C. t. 2. §. 1.

Egressique sunt duo ursi de saltu; & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. E. t. 3. §. 3.

Caput 4.

Erat ibi mulier magna; quæ tenuit eum, ut comederet panem. F. t. 2. §. 4.

Si occurrerit tibi homo, non salutes illum eum. G. t. 3. §. 2.

Incubuit super puerum. H. t. 7. §. 2. I. t. 5. §. 1.

Mors in olla, vir Dei. Et non potuerunt comedere. C. t. 31. §. 1. E. t. 8. §. 14.

Afferte farinam. E. t. 9. §. 7.

Caput 5.

Venit Naaman cum equis, & curribus &c. I. t. 25. §. 3.

Vade, & lavare septies in Jordane: & recipiet sanitatem caro tua. B. t. 6. §. 9.

Curram post eum, & accipiam ab eo aliquid. A. t. 16. §. 1.

Caput 6.

Præcidit lignum, & misit illuc; natavitque ferrum. C. t. 40. §. 1.

Caput 9.

Cùmque issent, ut sepelirent eam; non invenerunt, nisi calvariam, & pedes, & summas manus. F. t. 11. §. 1.

Caput 10.

Nunquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo C. t. 42. §. 11. I. t. 4. §. 4.

Caput 17.

Testificatus est Dominus in Israel, & in Juda, per manum omnium Prophetarum. C. t. 23. §. 3.

Caput 19.

Venit Angelus Domini, & percussit in castris in castris Assyriorum centum octuaginta quinque millia. A. t. 18. §. 2.

Liber

Liber Tobiæ.

Caput 1.

HÆc, & his similia, secundum Legem Dei puerulus observabat. C. t. 31. §. 1.

Caput 2.

Ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderunt super oculos ejus. D. t. 14. §. 2.

Caput 3.

Tunc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lacrymis. C. t. 2. §. 1. l. t. 11. §. 2.

Non est in hominis potestate consilium tuum. C. t. 29. §. 6.

Caput 4.

Quod ab alio oderis fieri tibi, vide, nè tu aliquando alteri facias. C. t. 10. §. 8.

Omnia consilia tua in ipso permaneant. C. t. 29. §. 2.

Caput 6.

Ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. C. t. 26. §. 5.

Ecce Domine, invadit me. A. t. 29. §. 4.

Caput 11.

Sumens Tobias de felle piscis linivit oculos patris sui. E. t. 9. §. 10.

Venerunt Achior, & Naboth, consobrini Tobiæ gaudente ad Tobiam - & per septem dies epulantes &c. A. t. 10. §. 10.

Caput 12.

Ego sum Raphael Angelus, unus ex septem qui adstamus ante Dominum. A. t. 18. §. 2.

Liber Judith.

Caput 1.

NAbuchodonosor juravit per thronum, & regnum suum; quòd defenderet se de omnibus regionibus his. A. t. 2. §. 2.

Caput 2.

Habuit cum eis mysterium consilij sui. C. tit. 29. §. 1.

Quod dictum cùm placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem &c. A. t. 2. §. 2.

Caput 4.

Præ occupaverunt omnes vertices montium. A. t. 29. §. 4.

Caput 5.

Per annos quadraginta annonam de cœlo consecuti sunt. B. t. 6. §. 11.

Caput 7.

Holofernes præcepit exercitibus suis, ut ascenderent contra Bethuliam. C. t. 6. §. 1. §. 4.

Assumentes arma sua bellica sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt. A. t. 29. §. 4.

Æquò animò estote fratres; & hos quinque dies expectemus à Domino misericordiam. I. t. 6. §. 3.

Caput 9.

Tu fecisti priora, & illa post illa cogitâsti. B. t. 6. §. 3.

Capiatur laqueò oculorum suorum in me; & percuties eum ex labijs charitatis meæ. L. t. 16. §. 19.

Caput 10.

Imposuit Abræ suæ ascoperam vini, & vas olei &c. A. t. 27. §. 3. G. t. 4. §. 6.

Caput 13.

Percussit bis in cervicem ejus, & abscidit caput ejus. G. t. 3. §. 3.

Caput 16.

Judith universa vasa bellica Holofernis - obtulit in anathema oblivionis. G. t. 3. §. 3.

Liber Esther.

Caput 1.

REnuit, & ad regis imperium, quod per Eunuchos mandaverat, venire contempsit. F. t. 2. §. 5.

Nequaquam ultra vasthi ingrediatur ad regem; sed regnum illius altera, quæ melior est illâ, accipiat. G. t. 2. §. 4.

Caput 2.

Non quæsivit muliebrem cultum. F. t. 7. §. 2. F. t. 13. §. 5.

Adamavit eam rex plus, quàm omnes mulieres; & posuit diadema regni in capite ejus. A. t. 11. §. 3.

Caput 6.

Quid pro hac fide honoris, ac præmij, Mardochæus consecutus est? G. t. 6. §. 8.

Caput 10.

Parvus fons, qui crevit in fluvium; & in lucem, solemque conversus est. F. t. 12.

Caput 14.

Cùmque deposuisset vestes regias, fletibus, & luctui apta indumenta suscepit. H. tit. 7. §. 3.

Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis; & transfer cor illius in odium hostis nostri. E. t. 23. §. 15.

Liber Job.

Caput 1.

VIr erat in terra Hus nomine Job. A. t. 19. §. 4. H. t. 3. §. 5.

Fuit possessio ejus septem millia ovium &c. D. t. 14. §. 19. H. t. 5. §. 2.

Sanctificabat illos. C. t. 36. §. 2.

Cùm venissent filij Dei, ut assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Sathan. G. tit. 6. §. 2.

Circuivi terram, & perambulavi eam. A. t. 11. §. 1. D. t. 5. §. 8.
Nunquid Job frustrà timet Deum? I. t. 17. §. 2.
Nónne tu vallâsti eam. B. t. 6. §. 7.
Extende paululùm manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet &c. A. t. 19. §. 5.
Filijs tuis, & filiabus vescentibus - repentè ventus vehemens irruit &c. I. t. 8. §. 3.
Tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua. I. t. 1. §. 1.
Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domino placuit, ità factum est. I. t. 1. §. 1.

Caput 2.

Pellem pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua. A. t. 19. §. 2.
Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serva. D. t. 5. §. 6.
Sathan percussit Job ulcere pessimô. D. tit. 5. §. 5.
Adhuc tu permanes in simplicitate tua? F. tit. 2. §. 6.
Benedic Deo, & morere. A. t. 6. §. 3. B. t. 7. §. 2. L. t. 14. §. 5.
Si bona suscepimus de manu Dei, mala cur non suscipiamus. B. t. 6. §. 8.
Audientes tres amici Job malum - venerunt singuli de loco suo. A. t. 29. §. 5.
Condixerant, ut pariter venientes visitarent eum. I. t. 4. §. 4.
Exclamántes ploraverunt &c. C. t. 42. §. 11.

Caput 4.

Conceptum sermonem tenere quis poterit. B. t. 9. §. 1.

Caput 5.

Parculum occidit invidia. I. t. 18. §. 2.
Vidi stultum firmâ radice, & maledixi pulchritudini ejus statim. I. t. 29.
Bibent sitientes divitias ejus. A. t. 26. §. 4.
Per diem incurrent tenebras; & quasi in nocte, sic palpabunt in meridie. I. t. 18. §. 1.
Percutit, & manus ejus sanabunt. B. tit. 6. §. 2.
Visitans speciem tuam non peccabis. A. tit. 19. §. 2.
A flagello linguæ absconderis. D. t. 3. §. 1.

Caput 6.

Sagittæ Domini in me sunt. I. t. 8. §. 2.
Fratres mei præterierunt me. A. t. 10. §. 7.
Expectate paulisper. I. t. 6. §. 3.
Nunc venistis; & modò videntes plagam meam timetis. A. t. 10. §. 7.

Caput 7.

Sicut mercenarij dies ejus. D. t. 14. §. 3.
Memento, quia ventus est vita mea - nec aspiciat me visus hominis. G. t. 5. §. 4.
Non revertetur oculus meus, ut videat bona. I. t. 8. §. 3.
Nunquid mare ego sum, aut cetus. A. tit. 26. §. 1.

Caput 10.

Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me. H. t. 3. §. 2. §. 3.
Nónne sicut lac mulsisti me, & sicut cascum me coagulâsti. I. t. 16. §. 1.

Caput 13.

Cur faciem tuam abscondis. E. t. 9. §. 4.

Caput 14.

Quasi flos egreditur, & conteritur. H. tit. 3. §. 7.
Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursum virescit, & rami ejus pullulant. I. t. 8. §. 3.
Operi manuum tuarum porriges dexteram. G. t. 4. §. 4.
Alluvione palatim terra consumitur. C. tit. 16. §. 5.

Caput 15.

Docuit iniquitas tua os tuum. L. t. 14. §. 2.
Lædetur quasi vinea in primo flore botrus ejus. C. t. 2. §. 1.
Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. C. t. 27. §. 6.

Caput 16.

Percussérunt maxillam meam. C. t. 2. §. 1.
Neque inveniat in te locum latendi clamor meus. C. t. 31. §. 2.

Caput 17.

Pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet, contra me. E. t. 9. §. 9.

Caput 18.

Hæc sunt tabernacula iniqui; & iste locus ejus, qui ignorat Deum. L. t. 14. §. 5.

Caput 19.

Usquequo effligitis animam meam. C. tit. 2. §. 1.
Cùm ab eis recessissem, detrahebant mihi. D. t. 3. §. 2.
Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum. A. t. 22. §. 4. F. t. 2. §. 2.
Derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos. A. t. 22. §. 1. L. t. 14. §. 5.
Miseremini mei saltèm vos amici mei. A. tit. 10. §. 10.
Quare persequimini me sicut Deus. C. t. 40. §. 9. I. t. 30.
Fugite à facie gladij. C. t. 27. §. 6.

Caput 20.

Divitias, quas devoravit, evomet. D. tit. 14. §. 20.

Caput 21.

Ducunt in bonis dies suos; & in puncto ad inferna descendunt. C. t. 1. §. 14.
Quia non sunt in manu eorum bona sua; consilium eorum longè sit ab me. D. t. 14. §. 9.

Caput

Caput 24.

Manè primô consurgit homicida, interficit egenum, & pauperem. G. t. 4. §. 1.

Caput 26.

Spiritus ejus ornavit cœlos. C. t. 30. §. 2.

Caput 29.

Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos. C. t. 33. §. 2.

Justitiâ indutus sum - oculus fui cœca, & pes claudo. I. t. 32. §. 2.

Pater eram pauperum. A. t. 16. §. 5.

Caput 30.

Frater fui draconum, & socius struthionum. H. t. 8. §. 1.

Caput 31.

Pepigi fœdus cum oculis meis, ut nè cogitarem quidem de muliere. L. t. 16. §. 13.

Ignis est usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans gênimina. L. t. 16. §. 2.

Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. E. t. 5. §. 15. I. t. 25. §. 9.

Si putavi aurum robur meum. A. t. 28.

Si vidi solem, cùm fulgeret - & osculatus sum manum meam ore meô. F. t. 1. §. 1.

Caput 34.

Deficiet omnis caro simul; & homo in cinerem revertetur. L. t. 16. §. 20.

Caput 35.

Nunc non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde. I. t. 8. §. 2.

Caput 38.

Usque huc venies, & non procedes ampliùs; & hic confringes tumentes fluctus tuos. I. t. 22. §. 4.

Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis. C. tit. 16. §. 5.

Nunquid mittes fulgura, & ibunt: & revertentia dicent tibi, adsumus. C. t. 8.

Caput 39.

Manum meam ponam super os meum. C. tit. 31. §. 4.

Caput 40.

Fœnum quasi bos comedet. L. t. 16. §. 15.

An extrahere poteris Leviathan hamô. D. t. 5. §. 1.

Caput 41.

De ore ejus lampades procedunt. B. t. 7. §. 1.

Cor ejus indurabitur tanquam lapis. A. tit. 26. §. 1.

Omne sublime videt: ipsi est rex super universos filios superbiæ. I. t. 30.

Caput. 42.

Nunc oculus nec videt me: idcirco ipse me reprehendo. C. t. 17. §. 3.

Liber Psalmorum.

Psalmus 1.

BEatus vir, qui non abijt in consiliô impiorum. C. t. 1. §. 12. C. t. 12. §. 3. C. t. 29. §. 8. C. t. 30. §. 3. C. t. 31. §. 2.

In lege ejus meditabitur die, ac nocte. A. tit. 4. §. 1.

Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum. C. t. 42. §. 1. E. t. 9. §. 28. L. t. 2. §. 4.

Fructum suum dabit in tempore suo. E. t. 9. §. 5. §. 28.

Psalmus 2.

Astiterunt reges terræ, principes convenerunt in unum. A. t. 7. §. 1.

Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem Sanctum ejus. E. t. 2. §. 1. I. t. 25. §. 11. n. 4.

Filius meus es tu: ego hodie genui te. C. t. 30. m. 5. D. t. 4. §. 6. L. t. 10. §. 6.

Reges eos in virga ferrea. C. t. 23. §. 20.

Apprehendite disciplinam. C. t. 40. §. 6.

Psalmus 3.

Tu autem, Domine, susceptor meus es; gloria mea, & exaltans caput meum. G. tit. 2. §. 3.

Exurge Domine, salvum me fac. A. tit. 29. §. 1.

Dentes peccatorum contrivisti. D. t. 3. §. 1.

Psalmus 4.

Filij hominum, usquequo gravî corde? ùt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium. C. t. 8. C. t. 11. §. 5. D. t. 2. §. 8. L. t. 16. §. 4.

Irascimini, & nolite peccare. I. t. 22. 22. §. 4.

Sacrificate sacrificium injustitiæ, & sperate in Domino. I. t. 32. §. 2.

Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine. C. t. 12. §. 3. C. t. 43. §. 9. G. t. 5. §. 1. H. t. 3. §. 1.

Dedisti lætitiam in corde meo. E. t. 9. §. 7. G. t. 2. §. 3.

A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt. B. t. 6. §. 8.

In pace in idipsum dormiam, & requiescam. F. t. 7. §. 1.

Psalmus 5.

Titulus in finem pro ea, quæ hæreditatem consequitur. E. t. 2. §. 3.

Rex meus, & Deus meus. D. t. 4. §. 11.

Sepulchrum patens est guttur eorum. B. t. 7. §. 1.

Habitabis in eis. L. t. 10. §. 10.

Scutô bonæ voluntatis tuæ coronâsti nos. C. t. 38. §. 1.

Psalmus 6.

In finem psalmus David pro octava. I. t. 26. §. 1.

Domine, nè in furore tuo arguas me. C. t. 26. §. 7. m. 2. I. t. 26. §. 18.

Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum. C. t. 26. §. 2. m. 2. I. t. 26. §. 18.

Salvum me fac propter misericordiam tuam: quoniam non est in morte, qui memor sit tui. I. t. 8. §. 4.
Laboravi in gemitu meo. L. t. 2. §. 6.
Lavabo per singulas noctes lectum meum. C. t. 27. § 5. L. t. 2. §. 1. § 4. §. 6.
Lacrymis meis stratum meum rigabo. C. t. 5. §. 1. C. t. 27. §. 1.

Psalmus 7.

Salvum me fac - nè quando rapiat ùt leo animam meam. A. t. 29. §. 5.
Conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in pulverem deducat. G. t. 3. §. 1.
Exurge Domine Deus meus in præcepto, quod mandâsti. H. t. 7. §. 2.
Scrutans corda, & renes, DEUS. I. tit. 30. §. 1.
Sagittas suas ardentibus effecit. A. t. 22. §. 1.

Psalmus 8.

Elevata est magnificentia tua super cœlos. I. t. 5. §. 3.

Psalmus 9.

Psallam nomini tuo Altissime. A. t. 11. §. 2.
Nomen eorum delêsti in æternum, & in sæculum sæculi. A. t. 6. §. 1.
Civitates eorum destruxisti. C. t. 15. §. 5.
Adjutor in opportunitatibus. A. t. 29. §. 3.
Annuntiate inter Gentes studia ejus. I. tit. 5. §. 9.
Vide humilitatem meam de inimicis meis. A. t. 3. § 3. A. t 29. §. 1.
Cognoscetur Dominus judicia faciens. I. tit. 23. §. 5.

Psalmus 10.

Non est Deus in conspectu ejus. D. t. 4. §. 5.
Inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore: auferuntur judicia tua à facie ejus. I. tit. 26. §. 17.
Ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum. C. t. 27. §. 6.
Justus Dominus, & justitiam dilexit. I. t. 25. §. 2. num. 2.

Psalmus 11.

Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. I. t. 5. §. 1.
In circuitu impij ambulant. D. t. 2. §. 8. I. t. 15. §. 1.

Psalmus 13.

Devorant plebem meam sicut escam panis. D. t. 3. §. 2.

Psalmus 14.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo. C. t. 1. §. 1. E. t. 2. §. 1.
Quis requiescet in monte sancto ejus. C. t. 30. §. 3.
Opprobrium non accepit adversùs proximos suos. D. t. 3. §. 3.

Psalmus 15.

Dominus pars hæreditatis meæ. D. t. 4. §. 12. H. t. 2. §. 2.

Psalmus 16.

Domine à paucis de terra divide eos in vita eorum. B. t. 8. 1.

Psalmus 17.

In finem pro puero Domini David &c. I. t. 10. §. 2. m. 7.
Diligam te Domine fortitudo mea. A. t. 14. §. 4. m. 13.
Dominus firmamentum meum, & refugium meum. A. t. 29. §. 1.
Ascendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarsit. I. t. 8. § 4.
Carbones succensi sunt ab eo. C. t. 33. §. 1.
Inclinavit cœlos, & descendit. C. tit. 1. §. 13.
Apparuerunt fontes aquarum. C. t. 23. §. 15.
Custodivi vias Domini - quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo. A. t. 14. §. 4. C. t. 23. §. 20. C. t. 30. §. 2. I. t. 26. §. 17. I. t. 27. §. 1.
In Deo meo transgrediar murum. D. t. 7. §. 1. F. t. 7. §. 2.
Exaltetur DEUS salutis meæ. A. tit. 19. §. 8. m.

Psalmus 18.

Opera manuum ejus annuntiat firmamentum. C. t. 37. §. 4.
Nox noctis indicat scientiam. D. t. 8. § 2.
In omnem terram exivit sonus eorum. A. t. 22. §. 2. C. t. 23. §. 1.
In sole posuit tabernaculum suum. C. t. 23. §. 14. I. t. 18. §. 5.
Exultavit ùt gigas ad currendam viam suam &c. F. t. 14. §. 2. H. t. 7. §. 2.

Psalmus 19.

In nomine Dei nostri magnificabimur. C. t. 11. §. 1.
Hi in curribus, & hi in equis &c. A. t. 26. §. 1. H. t. 4. §. 1.

Psalmus 20.

Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso. A. t. 22. §. 1.

Psalmus 21.

Ego autem sum vermis, & non homo. C. tit. 12. §. 4. §. 11.
Dispersa sunt omnia ossa mea. A. t. 22. §. 1. §. 4.
Circumdederunt me canes multi. D. tit. 3. §. 1.
Foderunt manus meas, & pedes meos. I. t. 10. §. 2. m. 5.
Salva me ex ore leonis. C. t. 31. §. 2.
Narrabo nomen tuum fratribus meis. I. tit. 5. §. 5.
Edent pauperes, & saturabuntur. I. t. 4. §. 4.
Anima mea illi vivet. C. t. 30. §. 3. m. 4. I. t. 15. §. 3.

Psalmus

Psalmus 22.

Dominus regit me, & nihil mihi deerit; in loco pascuæ ibi me collocavit. E. t. 9. §. 8.
Super aquam refectionis educavit me. D. t. 4. §. 12. E. t. 9 §. 1.
Deduxit me super semitas justitiæ propter nomen suum. I. t. 10. §. 1.
Et si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es. D. t. 3. §. 1.
Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. E. t. 9. §. 24.
Parâsti in conspectu meo mensam adversùs eos, qui tribulant me. E. t. 9. § 9. §. 22.
Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. B. t. 9. §. 5. G. t. 4. §. 2.

Psalmus 23.

Quis ascendet in montem Domini. C. tit. 1. §. 1.
Qui non accepit in vano animam suam. A. t. 19. §. 7.
Hæc est generatio quærentium eum. C. t. 1. §. 9. m.
Attollite portas principes vestras. C. t. 1. §. 14.

Psalmus 24.

Deus meus in te confido, non erubescam. F. t. 7. §. 9.
Universæ viæ Domini misericordia, & veritas, requirentibus testamentum ejus, & testimonia ejus. I. t. 26. §. 5.
Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo. B. t. 9. §. 6. C. t. 26. §. 2. m. 2.
Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. I. t. 15. §. 1.
Unicus, & pauper sum ego. A. t. 14. §. 7. m.

Psalmus 26

Dominus illuminatio mea, & salus mea; quem timebo? F. t. 7. §. 5.
In petra exaltavit me. C. t. 12. §. 1.
Faciem tuam Domine requiram. A. t. 14. §. 19.
Nè declines in ira à servo tuo. I. t. 23. §. 5.
Pater meus, & mater mea, dereliquerunt me; Dominus autem assumpsit me. H. tit. 3. §. 7.

Psalmus 28.

Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum. G. t. 3. 9.
Adorate Dominum in atrio sancto ejus. D. tit. 17. §. 2.
Vox Domini super aquas. C. t. 23. §. 2. I. t. 19. §. 1.
Vox Domini in magnificentia. C. t. 12. §. 7. E. t. 9. §. 8.
Vox Domini confringentis cedros. C. tit. 26. §. 1.
Vox Domini præparantis cervos. A. t. 22. §. 1.
In templo ejus omnes dicent gloriam. L. tit. 5. §. 1.

Psalmus 29.

Eduxisti ab Inferno animam meam. L. tit. 16. §. 2.
Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinam lætitia. B. t. 9. §. 4.

Psalmus 30.

Redemisti me Domine Deus veritatis. A. tit. 19. §. 8. m.
Oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde. C. t. 9. §. 7.
Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine. D. t. 2. §. 3.

Psalmus 31.

Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea. C. t. 26. §. 6.
Conversus sum inærumna mea, dum configitur spinâ. D. t. 14. §. 8.
Exultatio mea erue me à circumdantibus me. C. t. 9. § 1.

Psalmus 32.

Cantate Domino canticum novum. I. t. 5. §. 1, L. t. 5. §. 2.
Diligit misericordiam, & judicium. I. tit. 26. §. 5.
Qui finxit singillatim corda eorum. A. tit. 14. §. 7. m.
Non salvabitur rex per multam virtutem. A. t. 29. §. 5.
Fallax equus ad salutem. C. t. 5. §. 1.

Psalmus 33.

Benedicam Dominum in omni tempore. L. tit. 5. §. 2.
Semper laus ejus in ore meo. L. t. 5. §. 5.
In Domino laudabitur anima mea: audiant mansueti, & lætentur. L. t. 5. §. 8.
Magnificate Dominum mecum. I. t. 18 §. 5.
Inmittet Angelus Domini in circuitu timentium eum; & eripiet eos. A. t. 18. §. 1. §. 6.
Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus. A. t. 14. §. 11.
Divites eguerunt, & esurierunt. A. t. 26, §. 1. D. t. 13. §. 1. E. t. 9. §. 27.

Psalmus 34.

Dicant semper magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi ejus. G. t. 3. §. 9.

Psalmus 35.

Judicia tua abyssus multa. I. t. 27. §. 1.
In tegmine alarum tuarum sperabunt. A. tit. 13. §. 6.
Torrente voluptatis tuæ potabis eos. C. t. 1. §. 5. C. t. 27. §. 5. n. 2.
Apud te est fons vitæ. C. t. 1. §. 1.

Psalmus 36.

Delectare in Domino. A. t. 11. §. 7.
Intenderunt arcum suum. D. t. 11. §. 5.
Non vidi justum derelictum. E. t. 5. §. 5.
Apud Dominum gressus hominis dirigentur, G. t. 4. §. 2.
Os justi meditabitur sapientiam. C. t. 26. §. 2. in fine.

Vidi

Vidi impium superexaltatum &c. D. t. 8. §. 1.
Custodi innocentiam. I. t. 12. §. 4.
Sunt reliquiæ homini pacifico. C. t. 24. §. 3.

Psalmus 37.

Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. C. t. 40. §. 1.
Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ. I. t. 8. §. 1.
Miser factus sum, & curvatus sum usque in finem. C. t. 23. §. 18. L. t. 3. §. 4. L. t. 16. §. 9.
Cor meum conturbatum est - amici mei, & proximi mei, adversùm me appropinquaverunt. A. t. 10. §. 13.
Dereliquit me virtus mea. A. t. 22. §. 4.

Psalmus 38.

Dixi: custodiam vias meas. C. t. 23. §. 7. n. 2. C. t. 37. §. 1.
Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator adversùm me. L. t. 14. §. 3.
In imagine pertransit homo. D. t. 14. §. 4.
Frustrà conturbatur. A. t. 26. §. 5.
Tabescere fecisti sicut aranearn animam ejus. A. t. 26. §. 1.

Psalmus 39.

Eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fœcis. C. t. 35. §. 8.
Annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna. E. t. 2. §. 4.
Cor meum dereliquit me. C. t. 37. §. 2.
Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi euge, euge. L. t. 16. §. 18.

Psalmus 40.

Beatus, qui intelligit super egenum, & pauperem. E. t. 5. §. 18.
Sana animam meam, quia peccavi tibi. C. tit. 26. §. 2. m. 2.

Psalmus 41.

In finem intellectus filij Core. C. t. 11. §. 2.
Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum. A. t. 14. §. 1. §. 9. §. 13. E. t. 9. §. 21. I. t. 15. §. 3.
Abyssus abyssum invocat. C. t. 16. §. 2.

Psalmus 43.

Totâ die verecundia mea coram me est. I. tit. 26. §. 2.
Humiliata est in pulvere anima nostra. C. tit. 16. §. 5. D. t. 2. §. 8.

Psalmus 44.

Titulus in finem pro ijs, qui commutabuntur. C. t. 35. §. 6. E. t. 3. §. 2. n. 6. I. t. 5. §. 1.
Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. A. t. 22 §. 5. C. t. 23. § 1.
Speciosus formâ præ filijs hominum. C. t. 23. §. 7. C. t. 40. § 2.
Diffusa est gratia in labijs tuis. L. t. 14. §. 7.
Accingere gladio tuô super femur potentissime. L. t. 23. §. 3. D. t. 8. §. 5.
Sagittæ tuæ acutæ. A. t. 22. §. 1. C. t. 23. §. 3.
Unxit te Deus tuus oleô lætitiæ præ consortibus tuis. C. t. 27. §. 5.
Myrrha, & gutta, & casia, à vestimentis tuis, à domibus eburneis. C. t. 37. §. 2.
Astitit regina à dextris tuis. A. t. 14. §. 20. C. t. 6. §. 3. E. t. 2. §. 1.
Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. A. t. 13. §. 10. A. t. 19. §. 3. F. t. 5. F. t. 6. §. 2.
In fimbijs aureis. A. t. 13. §. 3. C. t. 30. §. 1.
In vestitu deaurato circumdata varietate. C. t. 9. § 3. F. t. 6. §. 1.
Adducentur regi virgines post eam. G. tit. 4. §. 3.

Psalmus 45.

Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ eorum. I. t. 22. §. 2.

Psalmus 46.

Elegit nobis hæreditatem suam. A. t. 7. §. 14. H. t. 2. §. 1.

Psalmus 47.

Ibi dolores ùt parturientis. C. t. 33. §. 1.

Psalmus 48.

Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me. I. t. 26. §. 15.
Mors depascet eos. I. t. 8. §. 3.
Nè timueris, cùm dives factus fuerit homo. D. t. 14. §. 4.
Homo, cùm in honore esset, non intellexit &c. E. t. 1. §. 3.

Psalmus 49.

Deus, Deus, tuus ego sum. D. t. 4. §. 12.
Invoca me in die tribulationis. B. t. 9. §. 6.
Eruam te; & honorificabis me. L. t. 10. §. 10.

Psalmus 50.

Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam. C. t. 26. §. 2. m. 2. C. tit. 35. §. 6. D. t. 4. §. 11.
Peccatum meum contra me est semper. C. tit. 27. §. 6.
Tibi soli peccavi. C. t. 40. §. 2.
Malum coram te feci. C. t. 33. § 2.
Incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestâsti mihi. C. t. 11. §. 5. C. t 33. §. 2.
Cor mundum crea in me Deus. C. t. 23. § 3. n. 2. I. t. 16. §. 1.
Docebo iniquas vias tuas. C. t. 23. §. 3. n. 2.
Sacrificium Deo spiritus contribulatus. C. tit. 26. §. 1.
Benignè fac Domine - ut ædificentur muri Jerusalem. A. t. 15. §. Quartus Amor.

Psalmus 51.

Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate. I. t. 10. §. 2. m. 10.
Totâ die injustitiam cogitavit lingua tua. L. t. 14 §. 2.
Sicut novacula acuta fecisti dolum. I. tit. 10. §. 2.

Psalmus

Psalmus 53.

Dominus susceptor est animæ meæ. A. t. 19. §. 5.
Voluntariè sacrificabo tibi. I. t. 15. §. 2.

Psalmus 54.

Volabo, & requiescam. A. t. 14. §. 11.
Descendant in Infernum viventes I. t. 8. §. 5.
Viri sanguinum, & dolosi, non dimidiabunt dies suos. E. t. 3. §. 1.

Psalmus 55.

Ab altitudine diei timebo. I. t. 26. §. 1.
Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo. L. t. 2. §. 3.
In Deo speravi: non timebo, quid faciat mihi homo. D. t. 5. § 7. I. t. 1. §. 1.
Eripuisti animam de morte. C. t. 1. §. 4.

Psalmus 56.

In finem. Ne disperdas. C. t. 26. §. 2. m. 3.
Clamabo ad Deum altissimum, Deum, qui benefecit mihi. B. t. 6. §. 3.
Exaltare super cœlos Deus. H. t. 7. §. 17.
Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara. C. t. 37. §. 1. I. t. 5. §. 1.

Psalmus 58.

De viris sanguinum salva me. D. t. 3. §. 1.
Convertentur ad vesperam, & famem patientur ùt canes; & circuibunt civitatem. A. t. 22. §. 1. C. t. 23. § 1.
Fortitudinem meam ad te custodiam. D. t. 2. §. 8. G. t. 3. §. 9.
In ira consummationis, & non erunt. I. t. 23. § 3.

Psalmus 59.

Iratus es, & misertus es nobis. I. t. 23. §. 1. §. 3.
Potâsti nos vinô compunctionis. C. t. 33. §. 1.
Salvum fac dexterâ tuâ. C. t. 1. §. 1.
Deus locutus est in sancto suo. E. t. 2. §. 3.
In Idumæam extendam calceamentum meum. I. t. 5. §. 1.

Psalmus 60.

Sic Psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi. E. t. 2. §. 4.

Psalmus 61

Pretium meum cogitaverunt repellere: cucurri in siti. I. t. 1. §. 2.
Effundite coram illo corda vestra. C. t. 16. §. 5.
Mendaces filij hominum in stateris. I. t. 29.
Divitiæ si affluant nolite cor opponere. D. t. 14. §. 3. §. 18.
Duo hæc audivi: quia potestas Dei est; & tibi Domine misericordia. B. t. 9. §. 6. D. t. 17. §. 1.

Psalmus 62.

Sitivit in te anima mea. D. t. 2. §. 7. G. t. 2. §. 3.
In terra deserta, & invia, & inaquosa; sic in sancto apparui tibi. A. t. 14. §. 15. n. 5. §. 21. C. t. 27. §. 3. I. t. 3. §. 5.
Sicut adipe, & pinguedine, repleatur anima mea. A. t. 19. §. 6.
In velamento alarum tuarum exultabo. H. t. 7. §. 3.
Adhæsit anima mea post te. A. t. 14. §. 4. m. 8. n. 6.

Psalmus 64.

Visitâsti terram, & inebriâsti eam. D. t. 2. §. 8. I. t. 5. §. 1.
Valles abundabunt frumentô. H. t. 7. §. 4.

Psalmus 65.

Transivimus per ignem, & aquam. A. t. 4. §. 1.
Holocausta medullata offeram tibi. A. t. 14. §. 2. m.

Psalmus 66.

Confiteantur tibi populi Deus. C. t. 26. §. 8.
Benedicat nos Deus, Deus noster. B. t. 5.

Psalmus 67.

Sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei. I. t. 8. §. 5.
Pluviam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ. C. t. 23. §. 18.
Animalia tua habitabunt in ea. A. t. 22. §. 1.
Si dormiatis inter medios cleros. D. t. 3. §. 7.
Currus Dei decem millibus multiplex. E. t. 2. §. 1.
Accepisti dona in hominibus. L. t. 10. §. 6.
Viderunt ingressus tuos Deus. A. t. 13. §. 9.
Increpa feras arundinis. L. t. 16. § 15.
Virtus ejus in nubibus. A. t. 22. §. 1.

Psalmus 68.

Sustinui, qui mecum contristaretur; & non fuit. C. t. 42. §. 9.
Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. E. t. 9. §. 18.

Psalmus 70.

Tanquam prodigium factus sum multis. C. t. 31. §. 6.

Psalmus 71.

Permanebit cum sole, & ante lunam. E. t. 2. §. 1.
Descendet sicut pluvia in vellus. I. t. 5. §. 1.
Orietur in diebus justitia, & abundantia pacis. I. t. 5. §. 9.

Psalmus 72.

Operti sunt iniquitate, & impietate suâ. I. tit. 3. §. 4.
Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum. D. t. 14. §. 15.
Cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam. C. t. 16. §. 6.
Posuerunt in cœlum os suum. B. t. 7. §. 2.
Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias. D. t. 14. §. 5.
Subitò defecerunt - in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. H. t. 8. §. 3.
Ut jumentum factus sum apud te. H. t. 7. §. 2. I. t. 5. §. 9. I. t. 27. §. 1.

Quid mihi est in cœlo; & à te quid volui super terram. D. t. 4. §. 12.

Psalmus 73.

Posuerunt signa sua signa, & non cognoverunt. I. t. 30. § 3. n. 3.
Tuus est dies, & tua est nox. A. t. 4. §. 1.
Tu fecisti omnes terminos terræ. B. t. 9. §. 2.
Æstatem, & ver; tu plasmâsti ea. A. t. 14. §. 1.

Psalmus 74.

Confitebimur tibi Deus. C. t. 26. §. 2. m. 2.
Fax ejus non est exinanita. I. t. 8. §. 2.

Psalmus 75.

Notus in Judæa Deus. C. t. 26. §. 2. m. 2.
Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt in manibus suis. A. t. 26. §. 5. D. t. 13. §. 1.
Viri divitiarum. D. t. 14. §. 1.
Cogitatio hominis confitebitur tibi. C. t. 16. §. 4. F. t. 4. §. 1.
Reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. D. t. 2. § 6.

Psalmus. 76.

Turbatus sum, & non sum locutus. A. t. 6. §. 3.
Sagittæ tuæ transeunt. A. t. 6. §. 7. E. t. 7.
In mari viæ tuæ, & semitæ tuæ in aquis multis. G. t. 3. §. 7.

Psalmus 77.

Deduxit eos in nube diei. C. t. 32.
Tentaverunt Deum in cordibus suis, ut peterent escas animabus suis. A. t. 19. §. 6.
Percussit petram, & fluxerunt aquæ. B. tit. 6. §. 3.
Panem angelorum manducavit homo. I. tit. 3. §. 7.
Volatilia pennata ceciderunt in medio castrorum. C. t. 6. §. 4.
Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. B. t. 9. §. 2. F. t. 7. §. 6.
Occidit pingues eorum. I. t. 25 §. 11.
Misit in eos iram indignationis suæ. I. tit. 23. §. 2.
Hæreditatem suam sprevit. H. t. 2. §. 1.
Excitatus est, tanquam potens crapulatus à vino. A. t. 12. §. 2.
Sustulit eum de gregibus ovium. D. t. 8. § 12.
In intellectibus manuum suarum deduxit eos. C. t. 23. §. 8.

Psalmus 79.

Qui sedes super Cherubim. A. t. 14. §. 3.
Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos. I. t. 5. §. 3.
Ostende faciem tuam, & salvi erimus. C. tit. 17. §. 4.
Vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam. A. t. 10. §. 7.
Exterminavit eam aper de sylva. L. tit. 16. §. 9.
Vide, & visita vineam istam. I. t. 5. §. 1.

Psalmus 80.

Buccinate in Neomenia tuba. A. t. 14. §. 1. C. t. 1. §. 2.
Dilata os tuum, & implebo illud. D. t. 4. §. 12. L. t. 10. §. 8.

Psalmus 81.

Deus stetit in Synagoga deorum: in medio autem deos dijudicat. I. t. 25. §. 1.
Judicate egeno, & pupillo. D. t. 13. §. 4. I. t. 25. §. 2. n. 2.

Psalmus 82.

Sicut ignis, qui comburit sylvam. D. tit. 13. §. 1.

Psalmus 83.

Passer invenit sibi domum, & turtur nidum, ubi ponat pullos suos. F. t. 7. §. 7.
Altaria tua Domine virtutum. E. t. 9. §. 1. §. 7.
Beati, qui habitant in domo tua Domine. C. t. 37. §. 2.
Beatus vir, cujus est auxilium abs te; ascensiones in corde suo disposuit. A. t. 14. § 4. m. 8. n. 6.
Melior est dies una in atrijs tuis super millia. C. t. 1. §. 5.

Psalmus 84.

Benedixisti Domine terram tuam. A. t. 5.
Justitia, & pax, osculatæ sunt. I. t. 32. §. 2.

Psalmus 85.

Inclina Domine aurem tuam, & exaudi me. H. t. 7. §. 3.

Psalmus 86.

Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob. A. t. 14. §. 8.

Psalmus 88.

Confitebuntur cœli mirabilia tua Domine. A. t. 11. §. n. 4.
Beatus populus, qui scit jubilationem. C. t. 24. §. 1.
Ponam in mari manum ejus, & in fluminibus dexteram ejus. I. t. 32. §. 3.
Luna perfecta in æternum, & testis in cœlo fidelis. A. t. 10. §. 9. A. t. 29. §. 3.
Exardescet sicut ignis ira tua. I. t. 23. §. 4.

Psalmus 89.

Mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesterna, quæ præterijt. A. t. 6. §. 2.
Defecimus in ira tua. B. t. 9 §. 8.
Quis novit potestatem iræ tuæ. I. t. 26. §. 15.
Sit splendor Domini Dei nostri super nos. C. t. 43. §. 9.

Psalmus 90.

Ipse liberabit me de laqueo venantium. D. tit. 5. §. 1.
Scutô circumdabit te veritas ejus. C. tit. 1. §. 14.
A sagitta volante in die. G. t. 3. §. 1.
Angelis suis mandavit de te. A. t. 18. §. 2.

In manibus portabunt te. A. t. 18. §. 1. §. 2. D. t. 7. §. 2.
Nè fortè offendas ad lapidem pedem tuum. A. t. 7. §. 1.

Psalmus 91.

Ad annuntiandum in manè misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. L. t. 5. §. 2.
Delectâsti me Domine in virtute tua. G. tit. 2. §. 3.
Quàm magnificata sunt opera tua Domine. C. t. 41. §. 2.
Cùm exorti fuerint peccatores sicut fœnum. B. t. 8. §. 1.
Justus ùt palma florebit. C. t. 30. §. 3. m. 4.

Psalmus 92.

Dominus regnavit, decorem indutus est. C. t. 12. §. 4. E. t. 2. §. 1. I. t. 5. §. 1.
Elevaverunt flumina Domine, elevaverunt flumina vocem suam. A. t. 22. §. 1.

Psalmus 93.

Deus ultionum Dominus. I. t. 10. §. 2. m. 4.
Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. C. t. 16 §. 6.
Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto. C. t. 26. §. 2. m. 4.

Psalmus 94.

Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. I. t. 13. §. 2.

Psalmus 95.

Cantate Domino canticum novum. A. t. 14. §. 4. m. 9.
Confessio, & pulchritudo in conspectu ejus. C. t. 26. §. 2. m. 5.
Tollite hostias, & introite in atria ejus. L. t. 5. §. 1.
Dicite in Gentibus, quia Dominus regnavit. C. t. 43. §. 3.
Correxit orbem terræ, qui non commovebitur, C. t. 10. §. 5.
Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum. C. t. 43. §. 9.

Psalmus 96.

Lætentur insulæ multæ. C. t. 30. §. 2.
Confundantur omnes, qui adorant sculptilia. D. t. 13. §. 7.

Psalmus 97.

Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit. C. t. 42. §. 1.

Psalmus 98.

Dominus regnavit, iratscantur populi. I. t. 22. §. 7.
Dominus in Sion magnus. E. t. 9. §. 8.
Adorate scabellum pedum ejus. I. t. 5. §. 8.

Psalmus 99.

Scitote, quoniam Dominus ipse est DEUS C. t. 17. §. 2.

Psalmus 100.

Quando venies ad me. E. t. 9. §. 21.
Non proponebam ante oculos meam rem injustam. A. t. 11. §. 2.
Detrahentem secretò proximo suo hunc persequebar. D. t. 3. §. 3.
Oculi mei ad fideles Dei terræ, ut sedeant mecum. F. t. 22. §. 2.
Ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem. C. t. 16. §. 5.

Psalmus 101.

Domine exaudi orationem meam: & clamor meus ad te perveniat. C. t. 21. §. 2.
Defecerunt sicut fumus dies mei. L. t. 2. §. 7.
Respondit ei in via virtutis suæ. C. t. 11. §. 2.
Paucitatem dierum meorum nuntia mihi. A. t. 6. §. 2.

Psalmus 102.

Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intrà me sunt nomini sancto ejus. L. t. 5. §. 1.
Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis. C. t. 25. §. 1.
Renovabitur ùt aquilæ juventus tua. C. tit. 1. §. 9.
Non in perpetuum iratscetur. I. t. 23. §. 3.
Benedicite Domino omnes Angeli ejus. A. t. 18. §. 2.

Psalmus 103.

Qui facis Angelos tuos spiritus. A. t. 18. §. 1. C. t. 23. §. 6. §. 22.
Qui emittis fontes in convallibus. C. t. 23. §. 22. H. t. 7. §. 5.
Inter medium montium pertransibunt aquæ. C. t. 23. §. 1.
Facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestiæ sylvæ. Ortus est sol, & congregati sunt. A. t. 14. §. 13.
Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam - usque ad vesperum. C. t. 30. §. 1.
Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. C. t. 42. §. 4. L. t. 10. §. 1.
Emittes spiritum tuum, & creabuntur. A. t. 14. §. 24. C. t. 10. §. 1.
Jucundum sit ei eloquium meum. A. t. 14. §. 4. m. 8. D. t. 4. §. 10.

Psalmus 104.

Quærite Dominum, & confirmamini; quærite faciem ejus semper. C. t. 30. §. 5.
In universa terra judicia ejus. H. t. 27. §. 1.
Pertransierunt de gente in gentem. F. t. 5.
Nolite tangere Christos meos. C. t. 11. §. 2.
Convertit aquas eorum in sanguinem. C. tit. 26. §. 5.
Comedit omne fœnum in terra eorum. C. t. 22. §. 2.

Psalmus 105.

Fecerunt vitulum in Horeb, & adoraverunt sculptile. D. t. 7. §. 5.
Mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum. D. t. 4. §. 8.
Dixit, ut disperderet eos; si non Moyses ejus electus stetisset in conspectu ejus. C. t. 30. §. 1.

Pœnituit eum secundùm multitudinem misericordiæ suæ. D. t. 4. §. 10.

Psalmus 106.

Erraverunt in solitudine in inaquoso. A. t. 29. §. 3.
Satiavit animam inanem. E. t. 9. §. 8.

Psalmus 107.

Da nobis auxilium de tribulatione. A. t. 29. §. 5.

Psalmus 108.

Pro eo, ut me diligerunt, detrahebant mihi: ego autem orabam. I. t. 10. § 2. m. 11.
Posuerunt adversùm me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea. B. t. 9. §. 5. I. t. 9. §. 2.
Episcopatum ejus accipiat alter. C. t. 1. §. 10.
Fiat ei sicut vestimentum, quô operitur. C. t. 31. §. 2.
Egressus sum sicut locustæ. A. t. 26. §. 1.

Psalmus 109.

Dixit Dominus Domino meo: sede à dextris meis. H. t. 7. §. 17.
Tecum principium in die virtutis tuæ. I. t. 26. §. 1.

Psalmus 110.

Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus: escam dedit timentibus se. E. t. 9 §. 8.

Psalmus 112.

Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini. L. t. 5. §. 3.

Psalmus 113.

Mare vidit, & fugit. I. t. 5. §. 9.
Montes exultaverunt ùt arietes, & colles sicut agni ovinum. C. t. 1. §. 9.
Quid est tibi mare, quòd fugisti? & tu Jordanis, quia conversus es retrorsum. A. t. 7. § 2. C. t. 1. §. 1. C. t 35. §. 1.
Qui convertit petram in stagna aquarum. L. t. 2. §. 1.
Non nobis Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam. G. t. 3. §. 9.
Os habent, & non loquentur. D. t. 4. §. 8.
Similes illis fiant, qui faciunt ea. A. t. 11. §. 1. n. 5.

Psalmus 114.

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ. A. t. 14. §. 4. Varia alia motiva.
Convertere anima mea in requiem tuam. C. t. 1. §. 4.

Psalmus 115.

Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi. B. t. 6. §. 3. B. t. 9. §. 5. I. t. 10. §. 2.
Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. C. t. 1. §. 1.

Psalmus 115.

Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi. B. t. 6. §. 3. B. t. 9. §. 5. I. t. 10. §. 2.
Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. C. t. 10. §. 1.

Psalmus 117.

Circumdederunt me sicut apes. I. t. 10. §. 2. m. 5.
Fortitudo, & laus mea, Dominus. G. t. 3. §. 6.
Dextera Domini fecit virtutem. G. t. 3. § 6.
Hæc est dies, quam fecit Dominus. C. t. 26. §. 2. m. 3.

Psalmus 118.

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. C. t. 2. §. 1.
Tu mandâsti mandata tua custodiri nimis. A. t. 14. §. 4.
Utinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas justificationes tuas. A. t. 7. §. 2.
In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitijs. D. t. 13. §. 2.
Retribue servo tuo. B. t. 6. §. 3.
Testimonia tua meditatio mea est. C. t. 29. §. 2.
Consilium meum justificationes tuæ. C. t. 29. §. 7.
Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm delectâsti cor meum. A. t. 14. §. 9. C. t. 9. §. 1. F. t. 29. §. 7.
Ambulabam in latitudinem: quia mandata tua exquisivi. C. t. 9. §. 1.
Meditabar in mandatis, quæ dilexi. A. t. 11. §. 4.
Levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi. A. t. 11. §. 4.
Paratus sum, & non sum turbatus: ut custodiam mandata tua. C. t. 28.
Particeps ego sum omnium timentium te. H. t. 7. §. 24.
Bonum mihi, quia humiliâsti me. G. t. 7.
Defecit in salutare tuum anima mea. D. t. 2. §. 2.
Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. L. t. 2. §. 4.
Tuus sum ego, salvum me fac: quoniam justificationes tuas exquisivi. D. t. 4. §. 11.
Ab omni via mala prohibui pedes meos; ut custodiam verba tua. G. t. 4. § 5. M.
Juravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ. I. t. 31.
Hæreditate acquisivi testimonia tua in æternum. F. t. 5.
Feci judicium, & justitiam. I. t. 30. §. 1.
Tempus faciendi Domine: dissipaverunt legem tuam. B. t. 9. §. 5. I. t. 33. §. 3.
Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis. H. t. 7. §. 6.
Os meum aperui, & attraxi spiritum. D. t. 2. §. 1.
Principium verborum tuorum veritas. F. t. 5.
Erravi, sicut ovis, quæ perij: quære servum tuum. G. t. 4. §. 2.

Psalmus 119.

Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam. D. t. 3. §. 7.
Habitavi cum habitantibus Cedar. C. t. 1. §. 5.

Psalmus 120.

Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. I. t. 19. §. 1.
Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel. D. t. 4. §. 10.
Dominus protectio tua super manum dexteram tuam. A. t. 14. § 1.
Per diem sol non uret te, neque luna per noctem. A. t. 4. §. 1.

Psalmus 121.

Fiat pax in virtute tua. C. t. 10. §. 5.

Psalmus 122.

Sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum - ità oculi nostri ad Dominum. G. t. 6. §. 5.

Psalmus 123.

Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. G. t. 4. §. 2.

Psalmus 124.

Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion. C. t. 1. § 7.
Montes in circuitu ejus. D. t. 8. §. 13.

Psalmus 125.

Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. L. t. 2. §. 1.
Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua. C. t. 23. §. 4. n. 2.

Psalmus 126.

Vanum est vobis ante lucem surgere. C. t. 9. §. 6. H. t. 7. §. 16.
Ecce hæreditas Domini filij. A. t. 13. §. 11. F. t. 10. §. 1.

Psalmus 127.

Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domûs tuæ. F. t. 2. §. 3.
Filij tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ. E. t. 9. §. 19 §. 22.

Psalmus 128.

Prolongaverunt iniquitatem suam. C. t. 31. §. 4.

Psalmus 129.

Si iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit. I. t. 26. §. 4.
Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. A. t. 13. §. 10.

Psalmus 131.

Super ipsum efflorebit sanctificatio mea. C. t. 38. 1.

Psalmus 134.

Laudate Dominus, quia bonus Dominus. B. t. 9. §. 6.
Fulgura in pluviam fecit. I. t. 23. §. 1. L. t. 2. §. 6.
Producit ventos de thesauris suis. B. t. 9. §. 2. C. t. 23. §. 14.
Similes illis fiant, qui faciunt ea. I. t. 4. §. 1.

Psalmus 135.

Fecit cœlos in intellectu. O. t. 29. §. 4.
Percussit Ægyptum cum primogenitis eorum. B. t. 9. §. 3.

Psalmus 136.

Super flumina Babylonis illic sedimus, & flevimus; cùm recordaremur tui Sion. L. t. 2. §. 2.
In salicibus suspendimus organa nostra. A. t. 15. Quartus Amor. L. t. 3. §. 4.
Si oblitus fuero tui Jerusalem, oblivioni detur dextera mea. I. t. 15. §. 1.
Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos tuos ad petram. L. t. 16. §. 18.

Psalmus 137.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo. A. t. 14. §. 7. m.
In conspectu Angelorum psallam tibi. G. t. 2. §. 2.
Audierunt omnia verba oris tui. C. t. 41. §. 2.

Psalmus 138.

Tu formâsti me, & posuisti super me manum tuam. H. t. 3. §. 2. n. 2.
Mirabilis facta est scientia tua ex me. C. t. 17. §. 5.
Quò ibi à spiritu tuo. A. t. 14. §. 14.
Si ascendero in cœlum, tu illic es. F. t. 6. §. 1.
Nox illuminatio mea in delicijs meis. A. t. 14. §. 3.
Tenebræ non obscurabuntur à te. A. t. 4. §. 1.
Sicut tenebræ ejus, ità & lumen ejus. A. t. 4. §. 1.

Psalmus 139.

Eripe me Domine ab homine malo. D. t. 5. §. 7.
Obumbrâsti super caput meum in die belli. A. t. 13. §. 6.

Psalmus 140.

Elevatio manuum sacrificium vespertinum. C. t. 42. §. 2. E. t. 5. §. 1.
Pone Domine custodiam ori meo &c. C. t. 26. §. 3. L. t. 14. §. 3.
Corripiet me justus in misericordia. A. t. 10. §. 3.
Absorpti sunt juncti petræ judices eorum. E. t. 8. §. 2.

Psalmus 142.

Non intres in judicium cum servo tuo. I. t. 26. §. 15.
Anima mea sicut terra sinè aquâ tibi. G. t. 4. §. 2.

Psalmus 143.

Homo vanitati similis factus est. H. t. 3. §. 7.
Redemisti David servum tuum de gladio maligno. G. t. 3. §. 6.
Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. B. t. 2. §. 6.

Psalmus 144.

Gloriam regni tui dicent. D. t. 13. §. 2.
Regnum tuum regnum omnium sæculorum. L. t. 9. §. 3.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis. F. t. 5.
Sanctus in omnibus operibus suis.
Voluntatem timentum se faciet. G. t. 4. §. 2.

Psalmus 145.

Nolite confitere in principibus. A. t. 10. §. 7.

Psalmus 146.

Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus. C. t. 1. §. 8. L. t. 5. §. 1. §. 3.
Qui dat jumentis escam ipsorum. E. t. 5. §. 11.

Psalmus 147.

Adipe frumenti satiat te. E. t. 9. §. 22.
Flabit spiritus ejus, & fluent aquæ. L. t. 2. §. 8.

Psalmus 148.

Laudate Dominum de cœlis, laudate eum in excelsis. L. t. 5. §. 1.
Laudate eum sol, & luna: laudate eum omnes stellæ & lumen. E. t. 11. §. 2. n. 4.
Aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini. L. t. 15.
Laudate Dominum de terra; dracones, & omnes abyssi. L. t. 5. §. 3.

Psalmus 149.

Cantate Dominum canticum novum: laus ejus in Ecclesia sanctorum. I. t. 5. §. 1.
Exultabunt sancti in gloria. C. t. 43. §. 9.

Psalmus 150.

Omnis spiritus laudet Dominum. L. t. 5. §. 1.

Liber Proverbiorum.

Caput 1.

UT detur parvulis astutia, adolescenti scientia, & intellectus. H. t. 7. §. 6.
Timor Domini principum sapientiæ. A. t. 14. §. 3.
Fili, si te tactaverint peccatores &c. A. t. 2. §. 1.
Sapientia foris prædicat. C. t. 22. §. 1. C. t. 30. §. 3.
Usquequo parvuli diligitis vanitatem. A. t. 11. §. 1.
Convertimini ad correptionem meam; & proferam vobis spiritum meum. C. t. 40. §. 7.
Extendi in anum meam. A. t. 29. §. 1.

Caput 2.

Inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. H. t. 7. §. 6.

Caput 3.

Honora Dominum de tua substantia. E. t. 5. §. 22.

Caput 4.

Omni custodiâ serva cor tuum. C. t. 36. §. 2.

Caput 5.

Pedes ejus descendunt in mortem; & ad inferos gressus illius penetrant. L. t. 16. §. 4.
Bibe aquam tuam de cisterna tua. C. t. 23. §. 4.
Cerva charissima. A. t. 13. §. 5. I. t. 5. §. 1.
Funibus peccatorum suorum constringitur. C. t. 31. §. 1.

Caput 6.

Vade ad formicam ô piger. G. t. 3. §. 7.

Caput 7.

Donec transfigat sagitta jecur tuum. A. t. 15. §. 1.

Caput 8.

Nunquid non sapientia clamitat, & prudentia dat vocem suam. E. t. 12. §. 1.
Eruditis interfum cogitationibus. C. t. 16. §. 4. C. t. 29. §. 4.
Per me principes imperant. C. t. 12. §. 2.
Delectabar per singulos dies ludens coram eo omni tempore. L. t. 1. §. 2.
Deliciæ meæ, esse cum filijs hominum. A. t. 11. §. 2. A. 13. §. 8. H. t. 3. §. 2.

Caput 9.

Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem. C. t. 23. §. 1. E. t. 9. §. 9.
Si quis est parvulus, veniat ad me. H. t. 7. §. 6.
Aquæ furtivæ dulciores. A. t. 26. §. 4.

Caput 10.

Egestatem operata est manus remissa. A. t. 1. §. 1.

Caput 11.

Statera dolosa. A. t. 19. §. 7.
Expectatio sollicitorum peribit. A. t. 26. §. 1. D. t. 2. §. 8.
Benedictione justorum exaltabitur civitas. B. t. 8. §. 3.
Ubi non est gubernator, populus corruet: salus autem ubi multa consilia. E. t. 29. §. 9.
Desiderium justorum omne bonum est. D. t. 2. §. 6.
Anima, quæ benedicit, inpinguabitur. E. t. 5. §. 2.
Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis. C. t. 26. §. 19.

Caput 12.

Qui bonus est, hauriet gratiam. H. t. 7. §. 5.
Novit justus jumentorum suorum animas. A. t. 12. §. 2.
Non contristabit justum, quidquid ei acciderit. F. t. 7. §. 1.
Qui negligit damnum propter amicum, justus est. A. t. 10. §. 5.

Caput 14.

Quærit derisor sapientiam, & non invenit. C. t. 40. §. 6.
Errant, qui operantur malum. C. t. 28.

Caput 15.

Labia sapientium disseminabunt scientiam. C. t. 23. §. 16.

Caput 16.

Hominis est, animam præparare. C. t. 23. §. 2.
Spirituum ponderator Dominus. I. t. 15. §. 1.
Pondus, & statera, judicia Domini. I. t. 27. §. 1.

Caput 17.

Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. C. t. 40. §. 6.

Quid

Quid prodest stulto habere divitias. D. t. 14. §. 5.

Caput 18.

Occasiones quærunt, qui volunt recedere ab amico. A. t. 10. §. 10.
Mors, & vita, in manu linguæ. C. t. 26. §. 2.

Caput 20.

Pondus, & pondus; mensura, & mensura: utrumque abominabile est apud Deum. I. t. 25. §. 2. §. 11.
Qui maledicit patri suo, & matri; extinguetur lucerna ejus in medijs tenebris. F. t. 1. §. 1. F. t. 8. §. 1. L. t. 3. §. 1.

Caput 22.

Fovea profunda, os alienæ. L. t. 16. §. 3.

Caput 23.

Quando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam. E. t. 9. §. 15. §. 19. §. 23. L. t. 10. §. 11.
Statue cultrum in gutture tuo. E. t. 9. §. 25.
Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cœlum. D. t. 14. §. 10.
Præbe, fili mi, cor tuum mihi. C. t. 36. §. 3.
Puteus angustus aliena. L. t. 16. §. 6.
Sicut regulus venena diffundet. E. t. 1. §. 7. ...
Verberaverunt me; sed non dolui. E. t. 1. §. 7.

Caput 24.

Comede fili mi, mel, quia bonum est; & favum dulcissimum gutturi tuo. E. t. 11. §. 2.
Septies cadet justus, & resurget. H. t. 7. §. 11.
Transivi per vineam viri stulti: & ecce totum repleverant urticæ. C. t. 27. §. 3.

Caput 25.

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum. A. t. 14. §. 4. I. t. 10. §. 2.
Ventus Aquilo dissipat pluvias; & facies tristis linguam detrahentem. D. t. 3. §. 3.

Caput 26.

Sicut, qui mittit lapidem in acervum Mercurij; ità qui tribuit insipienti honorem. D. t. 8. §. 13.
Abscondit piger manum suam sub ascella sua. C. t. 23. §. 7.

Caput 27.

Infernus, & perditio, nunquam implebitur. A. t. 26. §. 4.

Caput 28.

Fugit impius nemine persequente. D. t. 5. §. 1.
Viri mali non cogitant judicium. C. t. 28.

Caput 30.

Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes: affer, affer. A. t. 26. §. 1. L. t. 16. §. 2.
Ignis nunquam dicit, sufficit. L. t. 16. §. 2.
Tria sunt difficilia &c. A. t. 25. §. 1.

Caput 31.

Quæsivit lanam, & linum. C. t. 6. §. 1. C. t. 39. §. 3.
Facta est quasi navis institoris, de longè portans panem suum. B. t. 8. §. 2.
Dedit cibaria ancillis suis. I. t. 25. §. 2.
Manum suam misit ad fortia. B. t. 6. §. 6.
Consideravit semitas domûs suæ. E. t. 10. §. 1.
Lex clementiæ in lingua ejus. L. t. 24. §. 4.

Liber Ecclesiastæ.

Caput 1.

Quid habet amplius de universo labore suo, quô laborat sub sole. A. t. 6. §. 3. L. t. 1. §. 3.
Terra in æternum stat. C. t. 30 §. 1.
Oritur sol, & occidit. A. t. 25. §. 1. C. t. 42. §. 5.
Omnia flumina intrant ad mare, & mare non redundat. A. t. 6. §. 1. A. t. 26. §. 4. D. t. 13. §. 7.
Ad locum unde exeunt flumina, revertuntur. G. t. 6. §. 3.

Caput 2.

Magnificavi opera mea. C. t. 12. §. 1.
Omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis. D. t. 2 §. 8.
Transivi ad contemplandam sapientiam - & vidi; quòd tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris. L. t. 3. §. 4.

Caput 3.

Mundum tradidit disputationi eorum. D. t. 4. §. 12. H. t. 3. §. 7.
Cognovi, quòd non esset melius, nisi lætari, & facere bene in vita sua E. t. 5. §. 11.
Quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus jumentorum descendat deorsum. H. t. 3. § 6.

Caput 4.

Funiculus triplex difficilè rumpitur. A. t. 10. §. 2.
Quòd de carcere, catenisque interdum quis egrediatur ad regnum; & alius natus in regno inopiâ consumatur. D. t. 8. §. 9.
Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei. A. t. 7. §. 1.

Caput 5.

Dulcis est somnus operanti: saturitas autem divitis non sinit eum dormire. A. t. 26. §. 5. D. t. 14 §. 10.

Caput 6.

Omnis labor hominis in ore ejus. D. t. 2. §. 1.

Caput 7.

Melior est ira risu. I. t. 22. §. 7.
Melius est, à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi. C. t. 40 §. 6.
Bonum est, sustentare justum; sed ab illo nè subtrahas manum tuam. E. t. 5. §. 19.

Caput 9.

Dilectionem, & odium, non est homo, qui sciat. A. t. 7. §. 3.

Come-

Comede in lætitia panem tuum; & bibe cum gaudio vinum tuum. E. t. 9. §. 7. §. 21.
Oleum, de capite tuo non deficiat. E. t. 5. §. 4.
Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare &c. C. t. 30. §. 4. F. t. 3. §. 2.
Civitas parva, & pauci in ea viri &c. B. t. 8. §. 2. E. t. 2. §. 1.
Verba sapientium audiuntur in silentio. C. t. 23. §. 19.

Caput 10.

Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. A. t. 26. §. 1. C. t. 16. §. 5. C. t. 44. § 2. D. t. 2. §. 8. G. t. 5. §. 1.
Cor sapientis in dextera ejus; & cor stulti in sinistra illius. A. t. 6. §. 3.
Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum nè dimiseris. C. t. 36. §. 2.
Vidi servos in equis; & principes ambulantes super terram, quasi servos. D. t. 8. §. 13.
In risum faciunt panem, & vinum. C. t. 23. §. 19.
Si mordeat serpens in silentio; nihil eô minùs habet, qui occultè detrahit. D. t. 3. §. 1.

Caput 11.

Mitte panem tuum super transeuntes aquas. E. t. 5. §. 8.
Da partem septem, nec non & octo. C. t. 1. §. 1. C. t. 39. §. 3.
Manè semina semen tuum; & vespere nè cesset manus tua. C. t. 30. §. 1.
In quocunque loco ceciderit, ibi erit. C. t. 31. §. 1.

Caput 12.

Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ. D. t. 4. §. 9. E. t. 4. §. 3.
Quando commovebuntur custodes domûs. C. 39. §. 1.
Florebit Amygdalus. C. t. 4.
Confringatur rota super cisternam. D. t. 13. §. 1. D. t. 14. §. 4.
Verba sapientium quasi clavi in altum defixi. C. t. 23. §. 21.
Deum time, & mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo. H. t. 3. §. 5.

Canticum Canticorum.

Caput 1.

OSculetur me osculô oris sui. A. t. 11. §. 6. A. t. 13. §. 4. B. t. 6. §. 2. D. t. 15. §. 3. F. t. 3. §. 1. I. t. 5. §. 1. L. t. 10. §. 8.
Meliora sunt ubera tua vinô. A. t. 13. §. 4. A. t. 14. §. 4. m. 1. A. t. 22. §. 1. C. t. 1. §. 1. C. t. 23. §. 1. C. t. 37. §. 7. G. t. 4. §. 1. I. t. 19. §. 1. L. t. 8. §. 1.
Oleum effusum nomen tuum. A. t. 14. §. 4. m. 3. E. t. 9. §. 8. I. t. 15.
Adolescentulæ dilexerunt te. A. t. 15. §. 5. §. 20.
Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum. A. t. 14. § 9. §. 18. A. t. 16. §. 1. G. t. 4. §. 2. I. t. 4. §. 3.
Introduxit me rex in cellaria sua. B. t. 2. §. 1. B. t. 6. §. 2. C. t. 1. §. 5. C. t. 15. §. 8. C. t. 41. §. 1. E. t. 9. §. 8. G. t. 4. §. 2.
Exultabimus, & lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum. A. t. 14. §. 8.
Recti diligunt te. I. t. 15. §. 3.
Nigra sum, sed formosa. H. t. 7. §. 16. I. t. 28. §. 2. L. t. 1. §. 2.
Nolite me considerare, quòd fusca sim. C. t. 9. §. 1. G. t. 4. §. 2.
Decoloravit me sol. A. t. 14. §. 14. C. t. 10. §. 1.
Posuerunt me custodem in vineis. A. t. 16. §. 5.
Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum. C. t. 18. §. 4. C. t. 31. §. 6.
Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te amica mea. A. t. 14. §. 10. A. t. 18 §. 4. A. t. 19. §. 1. B. t. 8. §. 2.
Collum tuum sicut monilia. C. t. 7 §. 1. C. t. 23. §. 1. D. t. 15. §. 3 F. t. 6. §. 1. §. 7. I. t. 14.
Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argentô. A. t. 14. §. 14.
Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. C. t. 42. §. 13. H. t. 7. §. 1. §. 3. I. t. 5. §. 1.
Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi. A. t. 14. §. 15. C. t. 12. §. 3. §. 5. L. t. 16. §. 20.
Iuter ubera mea commorabitur. A. t. 14. §. 4. m. 11.
Botrus Cypri dilectus meus mihi. A. t. 14. §. 15. I. t. 15. § 6.
Ecce tu pulchra es amica mea. I. t. 10. §. 14. E. t. 9. §. 13. F. t. 1. §. 1. I. t. 4. §. 3. I. t. 15. §. 1.
Oculi tui columbarum. I. t. 15. §. 1.
Lectulus noster floridus. B. t. 8. §. 2. C. t. 43. §. 1. E. t. 9. §. 1. I. t. 16. §. 1.
Tigna domorum nostrarum cedrina. C. t. 30. §. 2.

Caput 2.

Ego flos campi. A. t. 13. §. 7. C. t. 12. §. 4. §. 12. D. t. 4. §. 12.
Lilium convallium. H. t. 7. §. 3.
Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. C. t. 2. §. 2. C. t. 38. §. 1. D. t. 14. §. 17. H. t. 7. §. 24. I. t. 10. §. 1. L. t. 5. § 8.
Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios. A. t. 13. §. 7. C. t. 42. §. 1.
Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi. A. t. 11. §. 2. A. t. 29. § 1. B. t. 6. §. 3. C. t. 42. §. 5. §. 11. E. t. 9. §. 1. §. 7. §. 24. I. t. 15. §. 2.
Introduxit me rex in cellam vinariam. C. t. 1. §. 1. C. 23. §. 2. E. t. 9. §. 5.
Ordinavit in me charitatem. A. t. 13. §. 1. §. 2. §. 10. A. t. 14. §. 3. §. 4. m. 1. 3. 4. I. t. 10. §. 1. I. t. 15. §. 2.

Fulcite me floribus. A. t. 14. §. 11. C. t. 7. §. 1. C. t. 12. §. 8. E. t. 9. §. 7. F. t. 6. §. 7.
Stipatæ me malis. C. t. 42. §. 14.
Amore langueo. A. t. 14. §. 1. §. 13. §. 21. A. t. 19. §. 3.
Læva ejus sub capite meo. C. t. 1. §. 2. C. t. 12. §. 12. C t. 42. §. 1. G. t. 2. §. 2. H. t. 7. §. 16. I. t. 15. §. 1.
Adjuro vos filiæ Jerusalem - nè suscitetis - dilectam, donec ipsa velit. A. t. 14. §. 4. m. 3. §. 18.
Vox dilecti mei. C. t. 12. §. 7. I. t. 19. §. 1.
Ecce iste venit saliens in montibus transiliens colles. A. t. 14. §. 4. m. 8. n. 3. B. t. 9. §. 4. I. t. 26. §. 12.
Similis est dilectus meus capreæ, hinnuloque cervorum. A. t. 22. §. 1. B. t. 9. §. 4.
En ipse stat post parietem nostrum; respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. I. t. 5. §. 1.
Surge, propera, amica mea, columba mea. A. t. 22. §. 1. C. t. 40. §. 2.
Hyems transijt. C. t. 1. §. 1. I. t. 5. §. 1. L. t. 8. §. 1.
Imber abijt. C. t. 22.
Flores apparuerunt in terra nostra. C. t. 26. §. 1. C. t. 27. §. 5. E. t. 11. §. 2. I. t. 5. §. 1.
Vox turturis audita est in terra nostra. C. t. 10. §. 6. C. t. 23. §. 14. I. t. 19. §. 1. L. t. 16. §. 5.
Ficus protulit grossos suos. C. t. 43. §. 1.
Vineæ florentes dederunt odorem suum. I. t. 15. §. 1.
Ostende mihi faciem tuam. A. t. 13. §. 8. C. t. 23. §. 3. §. 8. C. t. 26. §. 2. E. t. 11. §. 2. I. t. 15. §. 1.
Sonet vox tua in auribus meis. C. t. 23. §. 15. §. 23.
Vox tua dulcis. I. t. 19. §. 1.
Capite nobis vulpes parvulas. C. t. 44. §. 2. D. t. 5. §. 7. E. t. 3. §. 2. I. t. 18. §. 5.
Dilectus meus mihi, & ego illi: qui pascitur inter lilia. A. t. 10. §. 14. A. t. 14. §. 4. m. 8. n. 3. §. 8. A. t. 19. §. 8. B. t. 6. §. 5. D. t. 4. §. 10.
Revertere. E. t. 9. §. 6.

Caput 3.

In lectulo meo per noctes quæsivi, quem diligit anima mea. A. t. 14. § 5. A. t. 26. §. 1. C. t. 1. §. 3. C. t. 16. §. 3. F. t. 6. §. 1.
Surgam, & circuibo civitatem. E. t. 11. §. 2. I. t. 18. §. 5.
Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem. A. t. 18. §. 4.
Num, quem diligit anima mea, vidistis. C. tit. 41. §. 1.
Paululùm cùm pertransissem, inveni, quem diligit anima mea. A. t. 14. §. 21. C. t. 41. §. 1. I. t. 15. §. 2.
Tenui eum; nec dimittam. A. t. 13. §. 9. G. t. 5. §. 2. L. t. 1. §. 2.
Donec introducam eum in domum matris meæ. C. t. 1. §. 1.
Quæ est ista, quæ ascendit per desertum. A. t. 15. §. 5. D. t. 7. §. 2.
Sicut virgula fumi. I. t. 15. §. 1.
En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. A. t. 18. §. 4. C. t. 1. §. 3. C. t. 16. §. 3. C. t. 43. §. 1. D. t. 2. §. 7. D. t. 4. §. 13.
Uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. I. t. 26. §. 7.
Ferculum fecit sibi rex Salomon. A. t. 22. §. 1. C. t. 9. §. 5. C. t. 30. §. 7. E. t. 2. §. 1. E. t. 9. §. 1. §. 5. H. t. 7. §. 16. I. t. 5. §. 1.
Reclinatorium aureum. A. t. 14. §. 1. C. t. 27. §. 5. I. t. 4 §. 4.
Media charitate constravit propter filias Jerusalem. A. t. 12. §. 1. A. t. 13. §. 2.
Egredimini, & videte, filiæ Sion regem Salomonem in diademate. A. t. 13. §. 1. A. t. 14. §. 18. §. 21. C. t. 12. §. 1. E. t. 9. §. 8.

Caput 4.

Quam pulchra es amica mea. A. t. 13. §. 1.
Oculi tui columbarum. G. t. 3. §. 7.
Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. C. t. 12. §. 1. C. t. 16. §. 1.
Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro. C. t. 12. §. 3.
Omnes gemellis fœtibus. A. t. 14. §. 14. C. t. 23. §. 7.
Sicut fragmen mali Punici; ità genæ tuæ. C. t. 23. §. 1. G. t. 3. §. 7. I. t. 16. §. 2.
Sicut turris David collum tuum. D. t. 15. §. 3.
Mille clypei pendent ex ea: omnis armatura fortium. A. t. 14. §. 10.
Tota pulchra es amica mea; & macula non est in te. F. t. 13. §. 1.
Veni de Libano sponsa mea. B. t. 2. §. 1. I. t. 5. §. 1.
Vulnerâsti cor meum - in uno oculorum, tuorum, & in uno crine colli tui. A. t. 14. §. 8. C. t. 10. §. 6. C. t. 24. §. 1. §. 3. I. t. 15. §. 1.
Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ. C. t. 7. §. 1.
Favus distillans labia tua. C. t. 23. §. 1.
Mel, & lac, sub lingua tua. C. t. 7. §. 1. I. t. 5. §. 1.
Hortus conclusus soror mea sponsa. B. t. 8. §. 1. C. t. 16. §. 5. E. t. 2. §. 1. F. t. 2. §. 5. G. t. 3. §. 7.
Emissiones tuæ paradisus malorum Punicorum. A. t. 22. §. 1. C. t. 9. §. 1.
Cum universis lignis Libani. E. t. 5. §. 1.
Fons hortorum. F. t. 12.
Surge Aquilo, & veni Auster. A. t. 4. §. 1. C. t. 30. §. 2.

Caput 5.

Veniat dilectus meus in hortum suum. A. t. 10 §. 2. B. t. 6. §. 4. §. 6. D. t. 14. §. 17. G. t. 3. §. 6. G. t. 4. §. 2.
Veni in hortum meum soror mea. I. t. 5. §. 1.
Comedi favum cum melle meo. C. t. 1. §. 6.
Bibi vinum cum lacte meo. A. t. 14. §. 14.
Comedite amici. E. t. 9. §. 27.

Bibite, & in ebriamini charissimi. A. t. 7. §. 2. A. t. 13. §. 5. C. t. 1. §. 5. §. 15. E. t. 11. §. 2.
Ego dormio, & cor meum vigilat. C. t. 23. §. 1. E. t. 12. §. 1.
Aperi mihi - caput meum plenum est rore. A. t. 16. §. 1. C. t. 23. §. 2. G. t. 4. §. 1. §. 5. I. t. 13. §. 1. §. 2.
Expoliavi me tunicâ meâ. C. t. 31. §. 2. H. t. 4. §. 1. I. t. 13. §. 2.
Manus meæ stillaverunt myrrham. C. t. 42. §. 11.
Pessulum ostij mei aperui dilecto meo. C. t. 23. §. 2. §. 8.
Anima mea liquefacta est, ùt locutus est. A. t. 14. §. 4. n. 1. n. 3. C. t. 23. §. 2.
Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem. C. t. 23. §. 1. I. t. 10. §. 2.
Percusserunt me, & vulneraverunt me. A. t. 14. §. 15. I. t. 25. §. 11.
Tulerunt pallium meum. C. t. 26. §. 5.
Qualis est dilectus tuus ex dilecto. A. t. 14. §. 6.
Dilectus meus candidus, & rubicundus. E. t. 9. §. 1. I. t. 5. §. 1.
Electus ex millibus. A. t. 14. §. 6. B. t. 8. §. 2.
Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus. H. t. 7. §. 1.
Labia ejus lilia distillantia myrrham primam. C. t. 1. §. 16. C. t. 13. §. 1. C. t. 23. §. 3. C. t. 25 §. 2. I. t. 15. §. 2.
Crura illius columnæ marmoreæ. A. t. 22. §. 1.
Manus illius, tornatiles plenæ hyacinthis. A. t. 13. §. 10. C. t. 1. §. 5. C. t. 42. §. 1. §. 9. G. t. 4. §. 2. I. t. 15. §. 2. L. t. 10. §. 1.
Oculi ejus sicut columbæ. C. t. 23. §. 3.

Caput 6.

Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi. G. t. 4. §. 3. I. t. 15. §. 4.
Decora sicut Jerusalem. A. t. 14. §. 4. m. 11. B. t. 6. §. 2. B. t. 8. §. 2. C. t. 15. §. 2.
Terribilis ùt castrorum acies ordinata. C. t. 24. §. 14. F. t. 14. §. 2.
Sexaginta sunt reginæ. A. t. 14. §. 1.
Una est columba mea. A. t. 13. §. 7.
Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora. E. t. 2. §. 1.
Pulchra ùt luna. G. t. 5. §. 1.
Conturbavit me propter quadrigas Aminadab. E. t. 2. §. 1.

Caput 7.

Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia principis. A. t. 22. §. 1. C. t. 5. §. 3. E. t. 11. §. 2.
Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus lilijs. D. t. 8. §. 11.
Collum tuum sicut turris eburnea. C. t. 6. §. 1. F. t. 6. §. 1.
Nasus tuus sicut turris Libani. D. t. 12. §. 3.
Caput tuum sicut Carmelus. C. t. 38. §. 2.
Statura tua assimilata est palmæ. A. t. 14. §. 2. C. t. 42. §. 11. C. t. 43. §. 1.
Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus. F. t. 6. §. 7.

Caput 8.

Quis mihi det te fratrem meum, ut inveniam te foris. D. t. 2. §. 7. E. t. 9. §. 5. H. t. 3. §. 2. I. t. 5. §. 5.
Dabo tibi poculum ex vino condito. A. t. 14. §. 1. C. t. 9. §. 1. F. t. 6 §. 7.
Quæ est ista, quæ ascendit de deserto. D. t. 7. §. 2.
Sub arbore malo suscitavi te. A. t. 13. §. 5. C. t. 43. §. 1.
Pone me ùt signaculum super cor tuum. A. t. 11. §. 1. A. t. 14. §. 4. n. 3. §. 5. §. 6. §. 11. C. t. 42. §. 11. E. t. 9. §. 23. G. t. 3. §. 7. I. t. 4. §. 3. I. t. 16. §. 2.
Fortis, ùt mors, dilectio. A. t. 14. §. 10. §. 13. §. 15. §. 20. §. 21. C. t. 42. §. 3.
Dura, sicut Infernus, æmulatio. A. t. 14. §. 10.
Lampades ejus ignis, atque flammarum. A. t. 14. §. 9. H. t. 7. §. 1.
Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ, hinnuloque cervorum super montes aromatum. A. t. 13. §. 9. C. t. 23. §. 8. E. t. 11. §. 2.

Liber Sapientiæ.

Caput 1.

SPiritus Domini replevit orbem terrarum: & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis. A. t. 14. §. 11. E. t. 2. §. 1.
A detractione parcite linguæ. D. t. 3. §. 2.
Deus mortem non fecit. B. t. 9. §. 2.

Caput 3.

Justorum animæ in manu Dei sunt. A. t. 19. §. 5.
Non tanget illos tormentum mortis. C. t. 27. §. 6.
Et si celeriùs defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. I. t. 26. §. 12.

Caput 5.

Ergo erravimus à via veritatis. I. t. 8. §. 3.
Transierunt omnia illa tanquam umbra. D. t. 4. §. 12. D. t. 14. §. 3.

Caput 6.

Cùm essetis ministri regni illius, non rectè judicâstis. I. t. 25. §. 12.

Caput 7.

Candor est lucis æternæ. E. t. 9. §. 15.
Speculum sinè maculâ. D. t. 4. §. 10.

Caput 8.

Attingit à fine usque ad finem fortiter. D. t. 12. §. 1.

Caput 9.

Ut disponat orbem terrarum in æquitate, & justitia. H. t. 3. §. 2.
Mitte illam de cœlis sanctis tuis - ut mecum sit, & mecum laboret. L. t. 1. §. 3.

Caput 11.

Misereris omnium, quia omnia potes. B. t. 9. §. 6.

Caput

Caput 14.

Benedictum est lignum, per quod fit justitia. C. t. 43. §. 1.

Caput 17.

Resonans de altissimis montibus echo. A. t. 2. §. 1.

Ecclesiasticus.

Caput 1.

PRofundum abyssi quis dimensus est. I. tit. 8. §. 5.

Effudit illam super omnia opera sua. L. tit. 10. §. 1.

Dilectio Dei honorabilis sapientia. A. t. 14. §. 3.

Radix sapientiæ est, timere Dominum: rami illius longævi. C. t. 1. §. 7.

Multiplicationem in gressûs ejus quis intellexit. C. t. 1. §. 17.

Usque in tempus sustinebit patiens; & postea redditio jucunditatis. I. t. 10. §. 2.

Nè fueris hypocrita in conspectu hominum. H. t. 8. §. 1.

Caput 2.

Fili mi, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & timore. A. t. 14. § 17.

Conjungere Deo, & sustine: ut crescat in novissimo vita tua. A. t. 14. §. 15.

Væ his, qui perdiderunt sustinentiam; & qui dereliquerunt vias rectas. I. t. 6. §. 4.

Caput 4.

Non exasperes pauperem in inopia sua. E. t. 5. §. 19.

Redde debitum tuum. E. t. 5. §. 8.

In tentatione ambulat cum eo. C. t. 1. §. 16.

Pro justitia agonizare pro anima tua. C. t. 23. §. 22.

Caput 5.

Esto firmus in via Domini. D. t. 7. §. 1.

Caput 6.

Est amicus socius mensæ; & non permanebit in die necessitatis. A. t. 10. §. 7. §. 10.

Amicus fidelis medicamentum vitæ, & immortalitatis. A. t. 10. §. 4 §. 10.

Qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam: quoniam secundùm illum erit amicus illius. A. t. 10. §. 14.

Quasi lapidis virtus probatio erit in illis; & non demorabuntur projicere eam. C. t. 30. §. 2.

Erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis. C. t. 42. §. 9.

Caput 7.

Discede ab iniquo, & deficient mala abs te. A. t. 10. §. 12.

Vindicta carnis impij, ignis & vermis. I. tit 8. §. 3.

Non pigeat te visitare infirmum. C. tit. 9. §. 13.

Caput 8.

Non incendas carbones peccatorum, arguens eos. C. t. 40. §. 8.

Caput 9.

Vinum novum amicus novus: veterascet; & cum suavitate bibes illud. A. t. 10. §. 12.

Caput 11.

Non laudes hominem in specie sua; neque spernas hominem in visu suo. F. t. 13. §. 1.

Bona, & mala; vita, & mors, paupertas, & honestas; à Deo sunt. A. t. 14. § 15.

Est, qui locupletatur parcè agendo: & hæc est pars mercedis illius &c. E. t. 5. §. 10.

Confide in Deo; & mane in loco tuo. C. t. 30. §. 4.

In die bonorum nè immemor sis malorum. A. t. 4. §. 3.

In fine hominis denudatio operum illius. I. t. 26. §. 12.

Ante mortem nè laudes hominem quemquam. I. t. 6. §. 2.

Bona in mala convertens insidiatur; & in electis imponet maculam. I. t. 17. §. 2.

Caput 12.

Si benefeceris, scito, cui feceris: & erit gratia in bonis tuis multa. E. t. 5. §. 19.

Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim æramentum æruginat nequitia illius. D. t. 5. §. 8.

Unâ horâ tecum permanebit: si autem declinaveris, non supportabit. A. t. 10. §. 10.

Caput 13.

Pondus super se tollet, qui honestiori se communicat. A. t. 10. §. 12.

Si largitus fueris, assumet te; & si non habueris, derelinquet te. A. t. 10. § 7.

Noli esse humilis in sapientia tua; nè humiliatus in stultitiam seducuris. C. t. 23. §. 22.

Caput 14.

Fili, si habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer. E. t. 5. §. 10.

Non defrauderis in die bono, & particula boni diei non prætereat te. A. t. 6. §. 3. E. t. 5. §. 13.

Da, & accipe; & justifica animam tuam. E. t. 5. §. 5.

Caput 16.

Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes; qui destructi sunt, confidentes suæ virtuti. C. t. 3. §. 2.

Caput 17.

In partes vade sæculi sancti cum vivis, & dantibus confessionem DEO. C. t. 1. §. 8. § 17.

Caput 18.

Cùm consummaverit homo, tunc incipiet. D. t. 4. §. 2.

Sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi. A. t. 6. §. 2.
Ante Judicium para justitiam tibi. I. t. 26. §. 18.
Ante Judicium interroga teipsum. I. t. 30. §. 1.

Caput 21.

Qui ædificat domum suam impendijs alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme. D. t. 14. §. 20.
Via peccatorum complanata lapidibus: & in fine eorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. F. t. 11. §. 1.

Caput 22.

Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum; ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me. L. t. 14. §. 3.

Caput 23.

Homini fornicario omnis panis dulcis; non fatigabitur transgrediens usque ad finem. L. t. 16. §. 2.

Caput 24.

Quasi cypressus in monte Sion. A. t. 4. §. 1.
Quasi palma exaltata sum in Cades. C. tit. 1. §. 12.
Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris. F. t. 1. §. 1.
Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei. C. t. 17. §. 3.
Qui edunt me, adhuc esurient. G. t. 5. §. 2.
Videte, quoniam non solùm mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem. C. t. 9. §. 9.

Caput 5.

Tres species odivit anima mea: pauperem superbum, divitem mendacem, senem fatuum, & insensatum. C. t. 5. §. 1.

Caput 27.

Homo sensatus manet in sapientia sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur. A. tit. 14. §. 3.

Caput 28.

Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam. I. t. 10. §. 2. m. 14.
In hominem similem sibi non habet misericordiam; & de peccatis suis deprecatur. E. t. 5. §. 15.
Memento novissimorum, & desine inimicari. I. t. 10. 2. m. 16.
Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire; & ori tuo facito ostia, & seras. D. t. 3. §. 3.

Caput 29.

Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant animam suam. G. t. 6. §. 5.
Conclude eleemosynam in corde pauperis: & hæc exorabit pro te ab omni malo. E. t. 5. §. 21.

Caput 30.

Equus indomitus evadit durus; & filius remissus evadet præceps. I. t. 33. §. 1. L. t. 15. §. 1.
Miserere animæ tuæ placens Deo. C. t. 9. §. 16.

Caput 31.

Beatus dives, qui inventus est sinè maculâ. D. t. 13. §. 3.
Post aurum non abijt. A. t. 28.

Caput 32.

Dignationem consequaris corrogationis. C. t. 23. §. 2.
Gemmula carbunculi in ornamento auri: & comparatio musicorum in convivio vini. F. t. 6. §. 9.

Caput 34.

Unus ædificans, & unus destruens: quid prodest illis, nisi labor. E. t. 5. §. 22.

Caput 36.

Ubi non est mulier, ingemiscit egens. F. t. 2. §. 2.

Caput 37.

Cor boni consilij statue tecum. C. tit. 29. §. 10.
In his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. C. t. 29. §. 10.

Caput 38.

Sapientia Scribæ in tempore vacuitatis. E. tit. 12. §. 1.

Caput 39.

Florete flores quasi lilium, & date odorem. C. t. 1. §. 1.

Caput 40.

Vinum, & musica lætificant cor: & super utraque dilectio sapientiæ. C. t. 9. §. 1.
Tibiæ, & psalterium, suavem faciunt melodiam: & super utraque lingua suavis. C. t. 25. §. 1.
Timor Domini sicut paradisus benedictionis. C. t. 27. §. 5.

Caput 41.

O mors! quàm amara est memoria tui. D. t. 14. §. 1.

Caput 43.

Sol in aspectu annuntians in exitu; vas admirabile, opus Excelsi. H. t. 7. §. 1. I. t. 7. §. 1.

Caput 44.

Noe in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. B. t. 8. §. 3.
Agnovit eum in benedictionibus suis. A. t. 12. §. 2.

Pro-

Prophetia Isaiæ.

Caput 1.

Visio Isaiæ filij Amos. C. t. 22. §. 23.
Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui &c. A. t. 14. §. 3. I. t. 15. §. 1.
Israel autem me non cognovit. C. t. 11. §. 5.
Omne caput languidum, & omne cor mœrens. D. t. 2. §. 8.
Derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea. A. t. 19. §. 1. C. t. 27. §. 6.
Audite verbum Domini principes Sodomorum. C. t. 23. §. 22.
Lavamini, mundi estote. C. t. 35. §. 2.
Gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est. I. t. 8. §. 1.

Caput 2.

Fluent ad eum omnes gentes. D. t. 7. §. 3. G. t. 4. §. 3.
Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. C. t. 40. §. 6.
Repleta est terra argentô, & aurô; & non est finis thesaurorum ejus. A. tit. 26. §. 4. §. 6.

Caput 3.

Ecce Dominator Dominus exercituum auferet à Jerusalem, & à Juda, validum, & fortem &c. B. t. 8. §. 1.
Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion. C. t. 10. §. 9. C. t. 43. §. 7.

Caput 5.

Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. E. t. 2. §. 1.
Quid est, quòd ultrà debui facere vineæ meæ, & non feci ei. A. t. 13. §. 2. C. tit. 15. §. 4.
Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. C. t. 17. §. 4.
Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. C. t. 31. §. 2. §. 4.
Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum. I. t. 29.

Caput 6.

Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum. A. t. 13. §. 11. A. t. 14. §. 4. n. 4. C. t. 43. §. 3.
Seraphim stabant super illud. H. t. 3. §. 3.
Sex alæ uni, & sex alæ alteri. A. t. 14. §. 4. m. 10. C. t. 8.
Duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant. A. t. 14. §. 4. m. 13. §. 7. §. 15. A. t. 18. §. 2. C. t. 42. §. 11. D. t. 8. §. 11. E. t. 9. §. 20. H. t. 7. §. 25.
Clamabat alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus &c. C. t. 24. §. 1.
Væ mihi, quia tacui: quia vir pollutus labijs ego sum. C. tit. 17. §. 3. C. tit. 33. §. 2.
Ecce tetigit hoc labia tua; & auferetur iniquitas tua. A. t. 14. §. 4. m. 10.
Quem mittam? & quis ibit nobis? C. tit. 23. §. 20.
Ecce ego, mitte me. C. t. 40. §. 2. E. t. 9. §. 26.

Caput 7.

Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum Inferni, sive in excelsum supra. A. t. 4. §. 1.
Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. B. t. 9. §. 5.
Ecce Virgo concipiet - & vocabitur nomen ejus Emmanuel. A. t. 13. §. 8.
Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti &c. L. t. 16. §. 11.
In die illa radet Dominus in novacula conducta. B. t. 9. §. 2.

Caput 9.

Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis. C. t. 10 §. 9. C. t. 43. §. 7.
Factus est principatus super humerum ejus. C. t. 43. §. 2. §. 3.
Vocabitur nomen ejus admirabilis. C. tit. 35. §. 6.
Consiliarius. C. t. 12. §. 7.
Zelus Domini exercituum faciet hoc. I. tit. 5. §. 4.

Caput 10.

Computrescet jugum à facie olei. G. t. 5. §. 1.

Caput 11.

Egredietur virga de radice Jesse; & flos de radice ejus ascendet. C. t. 1. §. 10. H. t. 7. §. 2.
Requiescet super eum spiritus Domini. A. t. 13. §. 11.
Replebit eum spiritus timoris Domini. C. t. 17. §. 3.
Erit justitia cingulum lumborum ejus; & fides cinctorium renum ejus. I. t. 25. §. 2.
Repleta est terra scientiâ Domini. H. tit. 7. §. 3.

Caput 13.

Super montem caliginosum levate signum. C. t. 15. §. 4. C. t. 43. §. 1.
Super hoc cœlum turbabo; & movebitur terra de loco suo. I. t. 1. §. 1.

Caput 14.

Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. C. t. 35. §. 2.
In cœlum conscendam; super astra Dei exaltabo solium meum. A. t. 9. § 3.
Sedebo in lateribus Aquilonis. A. t. 14. §. 4. m.

Caput 15.

Aquæ Nemrim desertæ erunt; quia aruit herba &c. A. t. 10. §. 10.

Caput 16.

Ini consilium, coge concilium. H. t. 5. §. 2.

Inebriabo te lacrymâ meâ. C. t. 33. §. 1.

Caput 19.

Dominus ascendet super nubem levem. C. t. 30. §. 3. m. 5. I. t. 5. §. 1.

Dominus miscuit in medio ejus spiritum vertiginis. A. t. 9. §. 1.

Caput 21.

Pone mensam ; contemplare in specula comedentes, & bibentes. E. t. 9. §. 8.

Dixit custos : venit manè, & nox : si quæritis, quærite : convertimini, quærite. I. t. 5. §. 1.

Caput 22.

Dabo clavem Domûs David super humerum ejus. C. t. 43. §. 1.

Caput 23.

Sume citharam ; circui civitatem meretrix oblivioni tradita. C. t. 1. §. 10.

Caput 24.

Erubescet luna, & confundetur sol ; cùm regnaverit Dominus exercituum in monte Sion. I. t. 26. §. 2.

Caput 25.

Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium. E. t. 9. §. 9.

Caput 26.

Urbs fortitudinis nostræ Sion. C. t. 1. §. 16.

Caput 27.

Indignatio non est mihi : quis dabit me spinam, & veprem, in prælio. B. t. 9. §. 3.

Caput 28.

Væ coronæ superbiæ. C. t. 38. §. 3.

Hæc est requies mea ; reficite lassum : & hoc est meum refigerium. A. t. 13 §. 11.

Ut faciat opus suum : alienum opus ejus. B. t. 9. §. 2.

Caput 30.

Expectat Dominus, ut misereatur vestri, B. t. 9. §. 2.

Caput 35.

Tunc saliet, sicut cervus, claudus. A. tit. 14. §. 14.

Caput 38.

In dimidio dierum meorum vadam ad portas Inferi,

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. C. t. 26. §. 7.

Caput 40.

Loquimini ad cor Jerusalem. C. t. 23. §. 20.

Omnis caro fœnum ; & omnis gloria ejus, quasi flos agri. G. t. 3. §. 1.

Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. B. t. 9. §. 5.

Ecce merces ejus cum eo ; & opus illius coram illo. A. t. 19. §. 3.

Assumet pennas sicut aquilæ : current, & non laborabunt ; & non deficient. C. t. 1. §. 1.

Caput 41.

Dabo in solitudinem cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum olivæ. A. t. 6. §. 3.

Caput 43.

Populum istum formavi mihi ; laudem meam narrabit. C. t. 11. §. 3.

Caput 44.

Hic scribet manu sua : Domino. B. t. 2. §. 3. C. t. 11. §. 3.

Amantissimi eorum non proderunt eis. I. t. 2. §. 2.

Caput 45.

Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro. C. tit. 11. §. 3.

Caput 46.

Qui portamini ab utero meo. A. t. 13. §. 5.

Caput 48.

Laude meâ infrænabo te, nè intereas. B. tit. 9. §. 6.

Caput 49.

Posuit me sicut sagittam electam. A. t. 14. §. 4. n. 1.

In manibus meis descripsi te. C. t. 42. §. 5.

Caput 50.

Manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. C. t. 23. §. 16.

Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri. I. t. 23. §. 4.

Caput 51.

Consurge, induere fortitudinem brachium Domini. I. t. 5. §. 3.

Ego, ego ipse, consolabor vos. I. t. 5. §. 4.

Caput 52.

Solve vincula colli tui captiva filia Sion. C. t. 26. §. 4.

Quàm pulchri super montes pedes annuntiantis, & prædicantis pacem. C. t. 12. §. 5. C. t. 23. §. 7. C. t. 40. §. 2.

Caput 53.

Ascendet sicut virgultum coram eo ; & sicut radix de terra sitienti. H. t. 7. §. 24.

Attritus est propter scelera nostra. C. tit. 42. §. 9.

Pro eo, quòd laboravit anima ejus, videbit, & saturabitur. A. t. 13. §. 11.

Caput 54.

Ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas. L. t. 16. §. 20.

Caput

Caput 55.

Omnes sitientes venite ad aquas. D. t. 15. §. 4.
Comedite bonum. E. t. 9. §. 8.

Caput. 56.

Canes muti, non valentes latrare. I. t. 25. §. 3.

Caput 57.

Justus perit: & non est, qui recogitet in corde suo. B. t. 8. §. 3.
Impij quasi mare fervens, quod quiescere non potest. D. t. 3. §. 2.

Caput 58.

Quasi tuba exalta vocem tuam. C. t. 23. §. 16. §. 20. §. 22.
Frange esurienti panem tuum. E. t. 5. §. 15.
Vocaberis ædificator sepium. C. t. 27. §. 3.

Caput 60.

Omnes isti congregati sunt; venerunt tibi. C. t. 29. §. 2.
Qui sunt isti, qui ùt nubes volant, & quasi columbæ ad feneſtras suas. A. t. 22. §. 1. C. t. 23. §. 22.
Suges lac gentium, & mamillâ regum lactaberis. C. t. 7. §. 1.

Caput 61.

Spiritus Domini super me; eò quòd unxerit Dominus me. C. t. 23. §. 1.
Ut prædicarem annum placabilem Domino. A. t. 22. §. 1.
Induit me vestimentum salutis. C. t. 19.

Caput 62.

Gaudebit sponsus super sponsam; & gaudebit super te Deus tuus. A. t. 12. §. 1.

Caput 64.

Oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparâsti expectantibus te. B. t. 6. §. 5.

Caput 65.

Qui ponitis fortunæ mensam, & libatis super eam. D. t. 4. §. 1.
Lupus, & agnus, pascentur simul &c. D. t. 13. §. 1.

Caput 66.

Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos. H. t. 7. §. 3.

Prophetia Jeremiæ.

Caput 1.

VErba Jeremiæ, filij Helciæ, de sacerdotibus, qui fuerunt in Anathoth. H. t. 7. §. 26.
A. A. A. Domine Deus. Ecce nescio loqui: quia puer ego sum. D. t. 8. §. 13.
Noli dicere, puer sum: quoniam ad omnia, quò mittam te, ibis. I. t. 33. §. 2.
Ecce constituite hodie super Gentes, & super regna: ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. D. t. 8. §. 10.
Virgem vigilantem ego video. C. t. 40. §. 1.
Ollam succensam ego video; & faciem ejus à facie Babylonis. I. t. 22. §. 2. L. t. 16. §. 1. §. 8.

Caput 2.

Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas &c. D. t. 14. §. 3.

Caput 4.

Usquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ, C. t. 16. §. 6.

Caput 5.

Quærite in plateis ejus; an inveniatis virum facientem judicium - & propitius ero ei. B. t. 8. §. 1.
Posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum, quod non præteribit. H. t. 7. §. 1.

Caput 6.

Erudire Jerusalem, nè fortè recedat anima mea à te. A. t. 13. §. 7.
State super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis. I. t. 2. §. 5.

Caput 7.

Ecce furor meus, & indignatio mea, conflatur super locum istum &c. B. t. 9. §. 2. I. t. 23. §. 5.

Caput 8.

Ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio. B. t. 9. §. 2.

Caput 9.

Ut iniquè agerent, laboraverunt. C. t. 1. §. 14.
Contemplamini, & vocate lamentatrices &c. L. t. 10. §. 4.

Caput 11.

Mittamus lignum in panem ejus. C. t. 42. §. 1.

Caput 14.

Quare, quæso, colonus futurus es in terra; & quare viator inclinans ad manendum. C. t. 11. §. 3.

Caput 15.

Si steterit Moyses, & Samuel, coram me; non est anima mea ad populum istum &c. I. t. 10. §. 2. m. 2.
Non fœneravi, nec fæneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi. E. t. 5. §. 6. L. t. 10. §. 4.

Caput 16.

Mittam ejus multos venatores; & venabuntur eos de omni monte &c. C. t. 23. §. 1. §. 22.

Caput. 17.

Peccatum Juda scriptum est stylô ferreô, in ungue adamantino exaratum. C. t. 27. §. 6.
Perdix fovit, quæ non peperit: fecit divitias; & non in judicio. D. t. 14. §. 20. n. 4.
Ubi est verbum Domini. C. t. 23. §. 20.
Diem hominis non desideravi. G. t. 3. §. 1.

Caput

Caput 22.

Terra, terra, terra; audi sermonem Domini. A. t. 26. §. 1.

Caput 23.

Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & suscitavi David germen justum. G. t. 4. §. 4.
Nunquid non cœlum, & terram, ego impleo; dicit Dominus. D. t. 4. §. 5.

Caput 31.

In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te, miserans tui. A. t. 14. §. 4. m. 3.
Inebriabo animam meam Sacerdotum pinguedine; & populus meus bonis meis adimplebitur. E. t. 11. §. 2. n. 5.

Caput 32.

Non desinam eis benefacere. B. t. 9. §. 5.

Caput 35.

Dabis eis bibere vinum. D. t. 14. §. 11.

Caput 38.

Descendit itaque Jeremias in cœnum. A. t. 29. §. 3.

Caput 48.

Requievit in fœcibus suis. D. t. 14. §. 1.

Caput 52.

Venit Nabuzardans princeps militiæ. G. t. 8. §. 1. §. 6.

Threni, id est, Lamentationes Jeremiæ.

Caput 1.

QUomodo sedet sola civitas plena populo. A. t. 11. §. 2. n. 5. B. t. 8. §. 1.
Facta est quasi vidua domina Gentium. A. t. 13. §. 9.
Non est, qui consoletur eam ex omnibus charis ejus. A. t. 10. §. 7.
Sordes ejus in pedibus ejus; nec recordata est finis sui. F. t. 11. §. 1.
Vocavit adversùm me tempus, ut contereret electos meos. I. t. 26. §. 7.
Vocavi amicos meos; & ipsi deceperunt me. A. t. 10. §. 10
Amaritudine plena sum. A. t. 14. §. 4. m. 12.

Caput 2.

Non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui. D. t. 6. §. 2.
Magna est velut mare contritio tua. C. t. 40. §. 3.
Deduc quasi torrentem lacrymas. L. t. 2. §. 7.
Effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini. C. t. 26. §. 4.

Caput 3.

Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus. I. t. 23. §. 5.
Vetustam fecit pelliem meam, & carnem meam. C. t. 31. §. 2.
Tetendit arcum suum; & posuit me quasi signum ad sagittam. I. t. 26. §. 4.
Bonus est Dominus sperantibus in eum; animæ quærenti illum. I. t. 15. §. 6.
Sedebit solitarius, & tacebit. C. t. 30. §. 3. m. 4.
Scrutemur vias nostras, & quæramus; & convertamur ad Dominum. C. t. 18. §. 3.
Posuerunt lapidem super me. C. t. 31. §. 2.
Dabis eis scutum cordis laborem tuum. C. t. 26. §. 3. L. t. 16. §. 20.

Caput 4.

Filia populi mei crudelis quasi struthio in deserto. E. t. 3. §. 3.
Major effecta est iniquitas filiæ populi mei peccatô sodomorum. C. t. 11. §. 5.
Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte. C. t. 6. §. 5. C. t. 23. §. 2.
Defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum. I. t. 8. §. 3.
In umbra tua vivemus. A. t. 29. §. 1. I. t. 4. §. 1.
Discooperuit peccata tua. C. t. 26. §. 6.

Caput 5.

Converte nos Domine ad te, & convertemur. G. t. 4. §. 5.

Prophetia Baruch.

Caput 3.

STella dederunt lumen in custodijs suis, & lætatæ sunt: vocate sunt, & dixerunt, adsumus. I. t. 13. §. 2.

Prophetia Ezechielis.

Caput 1.

CÙm essem in medio captivorum juxta fluvium Chobar. A. t. 23. §. 1.
In medio ejus similitudo quatuor animalium --- & intellexi, quia Cherubim essent. I. tit. 28. §. 1.
Quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni. C. t. 11. §. 3. I. t. 6. §. 1.
Scintillæ quasi aspectus æris candentis. C. t. 23. §. 6.
Manus hominis sub pennis eorum. G. t. 3. §. 7.
Similitudo vultûs eorum: facies hominis &c. A. t. 29. §. 5. D. t. 19. §. 2.
Duæ pennæ singulorum jungebantur, & duæ tegebant corpora eorum. C. t. 24. §. 1.
Ubi erat impetus spiritûs, illuc gradiebantur. C. t. 5. §. 3.
Aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium. E. t. 11. §. 2.
Animalia ibant, & revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis. A. t. 14. §. 4. m. 10. D. t. 7. §. 2.
Aspectus earum, & opera, quasi sit rota in medio rotæ. A. t. 6. §. 1.
Totum corpus oculis plenum in circuitu ipsarum quatuor. C. t. 28.
Spiritus vitæ erat in rotis. C. t. 30. §. 2.

Caput 2.

Fili hominis, sta super pedes tuos; & loquar tecum. F. t. 9. §. 3.
Comede, quæcunque ego do tibi. A. t. 14. §. 4. m. 3. B. t. 6. §. 8.

Caput

Caput 3.

Comede volumen istud; & vadens loquere ad filios Israel. C. t. 23. §. 16.
Fili hominis vade ad domum Israel; & loqueris verba mea ad eos. H. t. 7. §. 22.
Ut adamantem, & ut silicem, dedi faciem tuam. C. t. 23. §. 1.
Vade, & ingredere ad transmigrationem, & loqueris ad eos. C. t. 23 §. 3.
Audivi post me vocem commotionis magnæ. C. t. 23. §. 9.

Caput 4.

Sume tibi laterem, & describe in eo civitatem Jerusalem. C. t. 36. §. 1.

Caput 5.

Ista est Jerusalem: in medio Gentium posui eam. A. t. 13. §. 7.

Caput 6.

Pone faciem tuam ad montes Israel; & Propheta ad eos, & dices: montes Israel audite verbum Domini. C. t. 23. §. 12.

Caput 8.

Ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium, & abominatio - depicta erant in pariete. A. t. 16. § 1.
Ecce ibi mulieres sedebant, plangentes Adonidem. L. t. 2. §. 7. L. t. 16. § 3.

Caput 9.

Et ecce sex viri veniebant de via portæ superioris - & uniuscujusq; vas interitus in manu ejus. C. t. 11. §. 6. E. t. 9. §. 9.
Vir unus in medio eorum vestitus erat lineis; & atramentarium scriptoris ad renes ejus. C. t. 12. §. 1.
Signa Thau super frontes virorum gementium. C. t. 30. §. 2.

Caput 13.

Væ, qui consuunt pulvillos sub omni cubito manûs, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis, ad capiendas animas. C. t. 23. §. 21.

Caput 16.

Auferetur Zelus meus à te, & quiescam; nec irascar ampliùs. I. t. 23. §. 3.
Dedi in aurem super os tuum. D. t. 3. §. 2.
Dedi coronam decoris in capite tuo. B. t. 6. §. 7.

Caput 24.

Pone ollam, & mitte in eam aquam. I. t. 8. §. 1.

Caput 28.

Perdidisti sapientiam in decore tuo. A. t. 7. §. 3

Caput 33.

Iniquitates nostræ, & peccata nostra, super nos sunt; & in ipsis nos tabescimus. G. t. 4. §. 2.

Caput 34.

Væ, pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nónne greges à pastoribus pascuntur? C. t. 21 §. 1.
Suscitabo super eas pastorem unum, qui pascat eas, servum meum David. I. t. 4. §. 5.

Caput 37.

Ossa arida, audite verbum Domini. - Ecce ego intromittam in vos spiritum, & vivetis. I. t. 3. §. 4.
A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reviviscant. C. t. 43. §. 1.

Caput 40.

Quatuor mensæ ad holocaustum de lapidibus quadris extructæ. A. t. 4. §. 1.

Caput 41.

Hæc mensa coram Domino. E. t. 9. §. 9.
Bina ostia erant ex utraque parte ostiorum. Et cælata erant in ipsis ostijs templi Cherubim, & sculpturæ palmarum. A. t. 4. §. 1.

Caput 47.

Stabunt super illas piscatores. C. t. 23. §. 24.

Prophetia Danielis.

Caput 1.

PUeros, in quibus nulla erat macula, decoros formâ. E. t. 9. §. 16.
Ut doceat eos literas, & linguam Chaldæorum. E. t. 3. §. 2. n. 3.

Caput 2.

Rex in æternum vive. A. t. 6. §. 3.
Percussit statuam in pedibus ejus &c. D. t. 3. §. 1.
Lapis factus est mons magnus. I. t. 26. §. 5.
Tu es caput aureum. I. t. 6. §. 1.

Caput 3.

Angelus Domini descendit &c. A. t. 29 §. 3.
Excussit flammam ignis de fornace &c. I. tit. 3. §. 5.
Benedicat terra Dominum: laudet, & super exaltet eum in sæcula. H. t. 7. §. 5.

Caput 4.

Ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia. D. t. 17. §. 4.
Magna arbor, & fortis, & proceritas ejus contigens cœlum: succidite arborem, & præcidite ramos ejus. D. t. 8. §. 4.
Subter ea habitabant animalia, & bestiæ &c. D. t. 8. §. 13.
Ejicient te ab hominibus; & cum bestijs, ferisque erit habitatio tua &c. C. t. 23. §. 22.
Fœnum quasi bos cõmedes. A. t. 11. §. 1. n. 5. G. t. 2. §. 4. n. 4.

Caput 5.

Bibebant vinum, & laudabant deos suos aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneosque, & lapideos. C. t. 36. §. 1.

Appensus es in statera, & inventus es minus habens. D. t. 8. §. 11.

Caput 6.

Constituit - super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat. A. t. 10. §. 10.

Miserunt eum in lacum leonum. H. t. 4. §. 1.

Caput 7.

Quatuor bestiæ grandes ascendebant de mari diversæ inter se. A. t. 29 § 3.

Et ecce bestia alia similis ursо in parte stetit. D. t. 3. §. 1.

Throni ejus flammæ ignis - fluvius igneus, rapidusque, egrediebatur à facie ejus. A. t. 12. §. 1.

Aspiciebam in visione noctis: & ecce eum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat. I. t. 26. §. 2.

Caput 9.

Posui faciem meam ad Dominum Deum meum, rogare, & deprecari, in jejunijs, saccô, & cinere. I. t. 3. §. 8.

Caput 11.

Nemo auxiliabitur ei. A. t. 10. §. 10.

Caput 13.

Iniqui illi jusserunt, ut discooperiretur (erat enim cooperta) ut vel sic satiarentur decore ejus. T. t. 2. §. 5. n. 2.

Flens suspexit ad cœlum: erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino. C. t. 6. §. 4.

Suscitavit Dominum Spiritum sanctum pueri junioris; cui nomen Daniel. I. t. 33. §. 2.

Revertimini ad judicium: quia falsum testimonium locuti sunt adversùs eam. C. t. 29. §. 9.

Prophetia Oseæ.

Caput 1.

VOca nomen ejus: Absque misericordia. C. t. 31. §. 4.

Filij Dei viventis. F. t. 10. §. 1.

Caput 2.

Argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal. B. t. 6. §. 7.

Dabo eis vinitores ejus ex eodem loco. A. t. 22. §. 1.

Et vallem Achor, ad aperiendem spem. A. t. 29. §. 3.

Caput 4.

Fornicatio, & vinum, & ebrietas, auferunt cor. L. 16. §. 6.

Non visitabo super filias vestras, cùm fuerint fornicatæ. I. t. 23. §. 2.

Caput 5.

Super eos effundam quasi aquam iram meam. I. t. 23. §. 3.

Caput 7.

Non est, qui clamet in eis ad me. D. t. 2. §. 7.

Caput 9.

Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt. A. t. 11. §. 1. n. 5.

Caput 10.

Vitis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei. juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulachris. B. t. 6. §. 7.

Caput 11.

In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. A. t. 14. §. 4. m. 3. C. t. 42. §. 5.

Caput 12.

Oleum in Ægyptum ferebat. A. t. 2. §. 1.

Dives effectus sum: inveni idolum mihi. D. t. 14. §. 1.

Caput 13.

Juxta pascua sua adimpleti sunt, & saturati sunt, & levaverunt cor suum, & obliti sunt mei. B. t. 6. §. 8.

Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum ejus: dolores parientis venient ei. C. t. 26. §. 6.

Ero mors tua ô mors. I. t. 8. §. 3.

Caput 14.

Tollite vobiscum verba, & convertimini ad Dominum. C. t. 1. §. 14.

Convertentur sedentes in umbra ejus, vivent triticô &c. E. t. 9. §. 17.

Memoriale ejus, sicut vinum Libani. C. t. 42. §. 14.

Prophetia Joel.

Caput 1.

SAnctificate jejunium. I. t. 3. §. 12.

Computruerunt jumenta in stercore suo. L. t. 16. §. 2.

Caput 2.

Convertimini ad me in toto corde vestro; in jejunio, & in fletu, & in planctu. A. t. 7. §. 2.

Ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum; & replebimini eis. E. t. 9. §. 16.

Caput 3.

Judæa in æternum habitabitur. C. t. 1. §. 7.

Prophetia Amos.

Caput 1.

AUdite verbum hoc vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ. A. t. 26. §. 1.

Caput 3.

Leo rugiet; quis non timebit. I. t. 26. §. 3.

Caput 6.

Qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti - & nihil patiebantur super contritione Joseph. E. t. 9. §. 24.

Caput 7.

Ecce Dominus stans super murum litum: & in manu ejus trulla cæmentarij. C. t. 12. §. 3. F. t. 14 §. 1. L. t. 16. §. 5.

Armentarius ego sum, vellicans sycomoros. C. t. 43. §. 1.

Caput

Caput 8.

Ecce uncinus pomorum. A. t. 26. §. 1.
Mittam famem in terram. L. t. 16. §. 19.

Caput 9.

Avaritia in capite omnium; & noviſſimum eorum in gladio interficiam. A. t. 26. §. 3.

Prophetia Jonæ.

Caput 1.

SUrrexit Jonas, ut fugeret in Tharſis à facie Domini. C. t. 23 §. 11.
Facta eſt tempeſtas magna in mari, & navis periclitaba conteti. A. t. 27 § 1.
Jonas deſcendit ad interiora navis, & dormiebat ſopore gravi. C. t. 27. §. 6.
Tollite me, & mittite in mare. A. t. 16. §. 5. C. t. 10. §. 10.

Caput 2.

Præparavit Dominus piſcem grandem, ut deglutiret Jonam. G. t. 4. §. 5.
Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me. B. t. 6. §. 3.

Caput 3.

Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur. C. t. 24. §. 4. D. t. 4. §. 10.
Abjecit veſtimentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſaccô, & ſedit in cinere. C. t. 31. §. 2.
Et vidit Deus opera eorum - & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis; & non fecit. C. t. 29. §. 9.

Caput 4.

Præparavit Dominus Deus hederam, & aſcendit ſuper caput Jonæ, ut eſſet umbra ſuper caput ejus. C. t. 23. §. 25. D. t. 14. §. 6. L. t. 3. §. 4.
Lætatus eſt Jonas ſuper hedera lætitiâ magnâ &c. A. t. 15. §. 3.
Paravit Deus vermem. G. t. 3. §. 1.

Prophetia Michææ.

Caput 1.

ECce Dominus egredietur de loco ſuo; & deſcendet, & calcabit ſuper excelſa terræ. B. t. 9. §. 2.

Caput 6.

Indicabo tibi, ô homo, quid ſit bonum; & quid Dominus requirat à te: utique facere judicium. E. t. 10. §. 2.

Prophetia Habacuc.

Caput 1.

OPus factum eſt in diebus veſtris, quod nemo crederet, cùm narrabitur. A. t. 13. §. 2.

Caput 2.

Si moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit. A. t. 13. §. 2.
Dilatavit quaſi Infernus animam ſuam. A. t. 26. §. 1.
Væ ei, qui multiplicat non ſuo: uſquequo & aggravat contra ſe denſum lutum. D. t. 14. §. 1. §. 20. n. 4.

Caput 3.

Domine audivi auditionem tuam, & timui. I. t. 5. §. 3.
Cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. I. t. 23. §. 1.
Deus ab Auſtro veniet, & ſanctus de monte Pharan. I. t. 5. §. 4.
Cornua in manibus ejus: ibi abſcondita eſt fortitudo ejus: ante faciem ejus ibit mors. C. t. 23. §. 22.
Incurvati ſunt colles Mundit ab itineribus æternitatis ejus. A. t. 6. §. 3.

Prophetia Sophoniæ.

Caput 1.

IN illo tempore ſcrutabor Jeruſalem in lucernis. I. t. 26. §. 8.
Diſperierunt omnes involuti argentô. A. t. 26. §. 6.

Prophetia Aggæi.

Caput 2.

ADhuc unum modicum eſt; & ego commovebo cœlum & terram, & mare, & aridam. I. t. 5. §. 8.
Ponam te quaſi ſignaculum; quia te elegi, dicit Dominus exercituum. C. t. 12. §. 1.

Prophetia Zachariæ.

Caput 1.

ECce vir aſcendens ſuper equum rufum &c. I. t. 5. §. 1.

Caput 3.

JEſus erat indutus veſtibus ſordidis. I. t. 5. §. 1.
Ecce ego cælabo ſculpturam ejus. C. t. 42. §. 1.

Caput 9.

Quid bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus; niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines. E. t. 9. §. 8.

Caput 11.

Ululate quercus Baſan: quoniam ſucciſus eſt ſaltus munitus. D. t. 13. §. 1. E. t. 5. §. 12.
Si bonum eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meam. A. t. 19. §. 3.

Caput 14.

Scindetur mons olivarum ex media parte ſui ad Orientem, & Occidentem, præruptô grandi valde. I. t. 26. §. 4.

Prophetia Malachiæ.

Caput 1.

ONus verbi Domini ad Iſrael in manu Malachiæ. C. t. 40. §. 3.
Si offeratis claudum, & languidum; nónne malum eſt? offer illud duci tuo, ſi placuerit ei. L. t. 10. §. 11.

Caput 4.

Inflammabit eos dies veniens, quæ non derelinquet eis radicem, & germen. I. t. 8. §. 3.

Orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ : & sanitas in pennis ejus. C. t. 12. §. 1.

Liber Machabæorum primus.

Caput 4.

COgitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret. E. t. 9. §. 16.

Ornaverunt faciem templi coronis aureis, & scutulis. C. t. 38. §. 1.

Caput 6.

Elephantis ostenderunt sanguinem uvæ, & mori, ad acuendos eos in prœlium. E. t. 9. §. 9.

Ivit sub pedes elephantis, & suppositi se ei, & occidit eum &c. G. t. 3. §. 1.

Caput 9.

Conversæ sunt nuptiæ in luctum, & vox musicorum ipsorum in lamentum. G. t. 2. §. 4.

Liber Machabæorum secundus.

Caput 1.

NOn invenerunt ignem, sed aquam crassam. C. t. 33. §. 1. L. t. 2. §. 9.

Accensus est ignis magnus; ità ut omnes mirarentur. A. t. 14. §. 4. m. 6. n. 1.

Caput 7.

Contingit autem & septem fratres unà cùm matre sua comprehensos &c. E. t. 2. §. 1.

Evangelium secundum Matthæum.

Caput 1.

LIber generationis JEsu Christi. C. t. 1. §. 16. C. t. 12. §. 2. §. 11. I. t. 10. §. 2. L. t. 10. §. 1. L. t. 12. §. 3.

Filij David, filij Abraham. F. t. 9. §. 2.

Isaac genuit Jacob. G. t. 2. §. 2.

Jesse genuit David regem. E. t. 11. §. 2. I. t. 10. §. 2.

Ex ea, quæ fuit Uriæ. A. t. 3. §. 3. L. t. 16. §. 12.

Inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. I. t. 5. §. 4.

Joseph, cùm esset justus, noluit traducere eam. D. t. 3. §. 3.

Hæc eô cogitante, ecce Angelus Domini apparuit. C. t. 31. §. 4.

Vocabunt nomen ejus Emmanuel. I. t. 5. §. 3.

Caput 2.

Cùm natus esset JEsus in Bethlehem Juda. E. t. 9. §. 17.

Ecce magi ab Oriente venerunt. C. t. 11. §. 7. C. t. 35. §. 7. D. t. 4. §. 9. H. t. 7. §. 10.

Ubi est, qui natus est Rex Judæorum. A. t. 13. §. 7. D. t. 2. §. 4. D. t. 15. §. 1. H. t. 7. §. 25. I. t. 30. §. 3.

Vidimus stellam ejus. A. t. 10. §. 10. A. t. 29. §. 4. C. t. 11. §. 7. C. t. 23. §. 8. F. t. 6. §. 1. G. t. 4. §. 1. I. t. 18. §. 5. L. t. 10. §. 10.

Audiens rex Herodes, turbatus est. A. t. 2. §. 2. A. t. 7. §. 3. A. t. 16. §. 1. E. t. 11. §. 3.

Et tu Bethlehem terra Juda. C. t. 26. §. 1.

Cùm audissent regem, abierunt. I. t. 30. §. 3.

Stetit suprà, ubi erat Puer. H. t. 7. §. 1.

Gavisi sunt gaudiô magnô. G. t. 2. §. 2.

Apertis thesauris suis. L. t. 10. §. 10.

Obtulerunt ei munera. A. t. 14. §. 7. D. t. 14. §. 1. E. t. 3. §. 2.

Responsô acceptô in somnis, per aliam viam reversi. C. t. 10. §. 15. C. t. 17. §. 2. D. t. 4. §. 10. E. t. 9. §. 26.

Surge, & accipe Puerum, & fuge. E. t. 4. §. 1. I. t. 23. §. 1.

Herodes videns, quia illusus esset, iratus est. E. t. 11. §. 2. I. t. 30. §. 3.

Occidit omnes pueros. F. t. 8. §. 10.

Rachel plorans. F. t. 2. §. 1.

Caput. 3.

In diebus illis venit Joannes Baptista prædicans in deserto Judææ. C. t. 23. §. 4. n. 2.

Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum. C. t. 1. §. 13. C. t. 12. §. 3. C. t. 23. §. 20. C. t. 35. §. 2.

Vox clamantis. I. t. 19. §. 6.

Esca ejus erat locustæ, & mel sylvestre. I. t. 19. §. 7.

Exibat ad eum Jerosolyma, & omnis Judæa &c. C. t. 35. §. 1.

Facite fructum dignum pœnitentiæ. I. t. 26. §. 1.

Nè velitis dicere intrà vos: Patrem habemus Abraham. I. t. 25. §. 2.

Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. A. t. 11. §. 1. C. t. 35. §. 1. G. t. 4. §. 3.

Jam securis ad radicem arborum posita est. C. t. 15. §. 4. I. t. 26. §. 19.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur. C. t. 23. §. 22. C. t. 25. §. 4.

Qui post me venturus est, fortior me est. C. t. 10. §. 9.

Paleas comburet igni inextinguibili. L. t. 16. §. 20.

Venit JEsus à Galilæa in Jordanem. A. t. 13. §. 11.

Joannes prohibebat eum. C. t. 17. §. 3.

Aperti sunt cœli. B. t. 2. §. 1. C. t. 29. §. 4. H. t. 7. §. 17.

Vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam. B. t. 6. §. 3. C. t. 23. §. 3.

Et ecce vox de cœlis dicens: hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. C. t. 12. §. 4. I. t. 12. §. 2.

Caput 4.

Ductus est JEsus in desertum. A. t. 29. §. 5. H. t. 5. §. 27.

Cùm jejunâsset quadraginta diebus &c. I. t. 3. §. 2. §. 10.

Accedens tentator. D. t. 5. §. 7.

Esuriit: & accedens tentator. I. t. 6. §. 2.

Dic, ut lapides isti panes fiant. D. t. 5. §. 5.

Statuit eum super pinnaculum templi. D. t. 8. §. 4.

Si Filius Dei es, mitte te deorsum. C. t. 1. §. 9. C. t. 5. §. 3. D. t. 5. §. 7. §. 9. I. t. 30. §. 3.

Angelis suis mandavit de te. A. t. 29. §. 5.

Scriptum est. D. t. 5. §. 8.

Non tentabis Dominum Deum tuũ. A. t. 29. §. 4.

Assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde. D. t. 14. §. 15.

Ostendit

Ostendit ei omnia regna Mundi. D. t. 8. §. 4. §. 11.
Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. A. t. 9. §. 3. A. t. 19 §. 8. m. A. t. 26. §. 3. §. 6. D. t. 4. §. 8. D. t. 5. §. 4. §. 9. D. t. 8. §. 5. D. t. 13. §. 3. I. t. 26. §. 4.
Vade Sathana. I. t. 11. §. 2.
Ambulans JEsus juxta mare Galilææ. A. t. 4. §. 2. C. t. 21. §. 1.
Mittentes rete in mare. C. t. 22. §. 1. E. t. 8. §. 1.
Erant piscatores. C. t. 23. §. 12.
Vocavit eos. A. t. 17.
Venite post me: faciam vos fieri piscatores hominum. A. t. 7. §. 2. G. t. 4. §. 5. I. t. 30. §. 3.
Vidit alios duos fratres. A. t. 5. C. t. 10. §. 2. C. t. 23. §. 18. C. t. 24. §. 3. F. t. 8. §. 5.
Relictis retibus secuti sunt eum. A. t. 17. A. t. 22. §. 3. C. t. 1. §. 14. C. t. 23. §. 3. D. t. 14. §. 1. E. t. 11. §. 2. L. t. 10. §. 10.
Circuibat JEsus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum. C. t. 23. §. 17.

Caput 5.

Ascendit in montem: & cùm sedisset &c. A. t. 4. §. 3. C. t. 1. §. 3. C. t. 12. §. 12. C. t. 23. §. 4. §. 23. D. t. 4. §. 12.
Aperiens os suum docebat. C. t. 23. §. 7. D. t. 15. §. 4.
Beati pauperes spiritu. A. t. 7. §. 2. B. t. 3. C. t. 1. §. 14. §. 17. E. t. 11. §. 2.
Beati, qui lugent. C. t. 35. §. 2. L. t. 2. §. 6. §. 8.
Beati, qui esuriunt, & sitiunt justitiam. I. t. 32. §. 3.
Beati mundi corde. F. t. 6. §. 2.
Beati pacifici. D. t. 11. §. 5.
Beati, qui persecutionem patiuntur. A. t. 14. §. 15. n. 2.
Et dixerint omne malum adversùs vos mentientes. D. t. 3. §. 7.
Vos estis sal terræ. A. t. 22. §. 2. B. t. 6. §. 6. C. t. 5. §. 4. C. t. 23. §. 1. §. 3. §. 10. §. 12. §. 21. C. t. 24. §. 1. C. t. 31. §. 3. C. t. 40. §. 8. D. t. 8. §. 12.
Quòd si sal evanuerit. C. t. 35. §. 2.
Vos estis lux Mundi. A. t. 19. §. 8. in fine. C. t. 23. §. 22. C. t. 24. 1. C. t. 34. I. t. 18. §. 5. I. t. 25. §. 2.
Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio. C. t. 42. § 5.
Sic luceat lux vestra. A. t. 7. §. 2. G. t. 3. §. 8.
Nisi abundaverit justitia vestra plus, quàm Scribarum, & Pharisæorum &c. C. t. 23. §. 7. C. t. 37. §. 2. I. t. 16. §. 1. I. t. 32. §. 5.
Dictum est antiquis. L. t. 16. §. 18.
Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. I. t. 22. §. 6.
Si offers munus tuum altare &c. E. t. 9. §. 22 I. t. 10. §. 2.
Esto consentiens adversario tuo. C. t. 27. § 2. I. t. 10. §. 2.
Non mœchaberis. L. t. 16. §. 16.
Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. C. t. 5. §. 5.
Si oculus tuus dexter scandalizat te; erue eum. A. t. 10. §. 12. C. t. 29. §. 10. F. t. 2. §. 8.
Ego dico vobis, non jurare omnino. I. t. 31. §. 1.
Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros. I. t. 10. §. 2.
Benefacite his, qui oderunt vos. I. t. 10. §. 2.
Qui solem suum oriri facit super bonos, & malos. I. t. 10. §. 2.
Pluit super justos, & injustos, I. t. 10. §. 2.

Caput 6.

Attendite, nè justitiam vestram faciatis coram hominibus. G. t. 3. §. 1.
Noli tubâ canere ante te. G. t. 3. §. 2.
Te faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. G. t. 3. §. 1.
Orantes nolite multùm loqui. B. t. 9. §. 4. F. t. 7. §. 7. L. t. 10. §. 1.
Pater noster, qui es in cœlis. A. t. 10. §. 11. A. t. 13. §. 6. A. t. 16. §. 5. G. t. 3. §. 9. I. t. 4. §. 1.
Sanctificetur nomen tuum. B. t. 2. §. 6. B. t. 7. §. 2. C. t. 1. §. 9. E. t. 11. §. 2. G. t. 4. §. 5.
Adveniat regnum tuum. C. t. 1. §. 9. §. 13.
Fiat voluntas tua. C. t. 5. §. 3. C. t. 39. §. 2.
Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. B. t. 6. §. 3. C. t. 12. §. 11. D. t. 14. §. 11.
Dimitte nobis debita nostra. D. t. 1. §. 1. §. 2.
Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. I. t. 10. § 2.
Cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava. C. t. 26. §. 2. E. t. 11. §. 2. G. t. 3. §. 7. I. t. 3. §. 1. L. t. 2. §. 4.
Thesaurizate vobis. A. t. 7. §. 2. A. t. 14. §. 4. m. 8. n. 5.
Ubi est thesaurus tuus ibi & cor tuum. A. t. 14. §. 7. m.
Lucerna corporis tui est oculus tuus. I. t. 15. §. 1.
Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. E. t. 11. §. 2. I. t. 15. §. 1.
Si lumen, quod in te est, tenebræ sunt; ipsæ tenebræ quantæ erunt. I. t. 15. §. 1.
Nemo potest duobus dominis servire. D. t. 14. §. 17.
Non potestis Deo servire, & mammonæ. A. t. 26. §. 5.
Nónne anima plus est, quam esca. F. t. 7. §. 8.
Considerate lilia agri. C. t. 28.
Quærite primùm regnum Dei. A. t. 19. §. 5.

Caput 7.

In qua mensùra mensi fueritis, remetietur vobis. I. t. 10. §. 2.
Quid vides festucam in oculo fratris tui; & trabem in oculo tuo non vides. C. t. 10. §. 16. C. t. 40. §. 2. I. t. 22. §. 1.
Lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem; & multi sunt, qui intrant per eam. L. t. 16 § 4.
Quàm angusta porta, & arcta est via, quæ ducit ad vitam; & pauci sunt, qui inveniant eam. B. t. 8. 1.
Attendite à falsis prophetis. D. t. 15. §. 3.
Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur &c. I. t. 8. §. 2.
Domine, Domine, nónne in nomine tuo prophetavimus. C. t. 11. §. 3.
Nunquam novi vos. I. t. 25. § 2.
Ædificavit domum suam super arenã. C. t. 24. §. 4.
Fuit ruina illius magna. I. t. 8. §. 5.

Caput 8.

Domine, si vis, potes me mundare. B. t. 9. §. 6. D. t. 17. §. 3.
Tetigit eum. A. t. 19. §. 5.
Ostende te Sacerdoti. C. t. 26. §. 5. C. t. 33. §. 4.
Accessit ad eum Centurio. A. t. 19. §. 4.
Domine: puer meus jacet in domo paralyticus. A. t. 1. §. 1. A. t. 19. §. 8. in fine. C. t. 21. §. 1. D. t. 4. §. 11. H. t. 4. §. 3.
Malè torquetur. C. t. 5. §. 3.
Ego veniam, & curabo eum. H. t. 7. §. 2.
Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum. E. t. 9. §. 22. H. t. 7. §. 3. §. 19.
Nam & ego homo sum sub potestate constitutus. H. t. 7. §. 22.
Audiens JEsus miratus est. F. t. 7. §. 5.
Non inveni tantam fidem in Israel. E. t. 9. §. 20.
Vidit socrum ejus jacentem, & febricitantem. F. t. 6. § 9. L. t. 16. §. 1.
Tetigit manum ejus, & dimisit eam febris. C. t. 26. §. 2.
Surrexit, & ministrabat eis. F. t. 2. §. 4.
Magister, sequar te, quocunque ieris. C. t. 8. C. t. 11. §. 4. D. t. 10. §. 3. G. t. 4. §. 2.
Vulpes foveas habent. F. t. 16. H. t. 7. §. 3. §. 27. I. t. 15. §. 5.
Permitte me primùm ire, & sepelire patrem meum. C. t. 1. §. 9 C. t. 29. §. 4
Ascendente eô in naviculam - motus magnus. B. t. 2. §. 1. E. t. 11 § 2. H. t. 4. §. 1. H. t. 7. §. 2. I. t 12. §. 4.
Ipse dormiebat. A. t. 29. §. 3. C. t. 27. §. 5. F. t. 6. §. 13. F. t. 7 § 1.
Salva nos; perimus. E. t. 10. §. 14. I. t. 15. §. 1.
Quid timidi estis modicæ fidei. A. t. 29. §. 3.
Imperavit ventis. A. t. 7 § 1.
Quis est hic? quia venti, & mare, obediunt illi. A. t. 29. § 3. C. t. 12. §. 3.
Obtulerunt ei multos dæmonia habentes. A. t. 26. §. 1.
Venisti huc, ante tempus torquere nos. D. t. 5. §. 5. I. t. 30 §. 3.
Mitte nos in gregem porcorum. L. t. 16. §. 3.
Eô viso rogabant, ut transiret à finibus eorum. A. t. 26. § 2. I. t. 17. §. 1.

Caput 9.

Offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. A. t. 10. §. 8.
Confide fili; remittuntur tibi peccata. A. t. 19. §. 5. C. t. 26. §. 2.
Vade in domum tuam. B. t. 6. §. 8.
Vidit hominem sedentem in telonio. A. t. 28. C. t. 35. §. 6. E. t. 11. §. 2.
Sequere me. A. t. 7. §. 2.
Surgens secutus est eum. G. t. 4. §. 3.
Non est opùs valentibus medicus. G. t. 6. §. 5.
Tetigit fimbriam vestimenti ejus. C. t. 30. §. 1. E. t. 9. §. 12.
Dicebat intrà se. G. t. 3. §. 7. I. t. 16. §. 1.
Si tetigero tantùm vestimentum ejus. C. t. 44. §. 1. E. t. 9 §. 11.
Secundùm fidem vestram fiat vobis. F. t. 6 §. 2.
Pharisæi dicebant: in principe dæmoniorum ejicit &c. A. t. 7 §. 3.
Messis multa, operarij pauci. C. t. 23. §. 7.
Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. D. t. 2 §. 2.

Caput 10.

Infirmos curate. D. t. 19. §. 3.
Euntes prædicate. C. t. 23. §. 7.
Nolite possidere aurum. C. t. 23. §. 9. D. t. 14. §. 16.
Tolerabilius erit terræ Sodomorum &c. C. t. 11. §. 5. §. 6.
Mitto vos sicut oves in medio luporum. A. t. 22. §. 3. E. t. 11 § 2.
Estote prudentes sicut serpentes. A. t. 19. §. 5. I. t. 22. §. 7.
Simplices sicut columbæ. A. t. 23. §. 2. A. t. 26. §. 1.
Cùm persequentur vos in civitate ista fugite in aliam. C. t. 1. § 12.
Non est discipulus super magistrũ &c. I. t. 4. § 4.
Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt; quantò magis domesticos ejus. D. t. 3. §. 7.
Nè ergo timueritis eos &c. I. t. 4. §. 4.
Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. A. t. 19. §. 2. §. 5. C. t. 4. C. t. 44. §. 1. D. t. 4. §. 7. L. t. 10. §. 10.
Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. B. t. 6. §. 4 C. t. 11. §. 3.
Qui negaverit me coram hominibus &c. D. t. 4. §. 10.
Nolite cogitare, quia pacem veni mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium. C. t. 24. §. 7.
Veni separare hominem adversùs patrem. C. t. 24. § 7.
Qui amat patrem, aut matrem, plus quàm me, non est me dignus C. t. 35. § 2.
Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. A. t. 16. § 2.
Qui recipit Prophetæ in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ recipit. E. t. 5. §. 19. H. t. 5. §. 2.
Quicunque potum dederit uni ex minimis istis non perdet mercedem suam. C. t. 10 §. 11.

Caput 11.

Joannes cùm audisset in vinculis opera Christi. H. t. 4. §. 1.
Mittens duos de discipulis suis. C. t. 23. §. 12. C. t. 31. §. 1.
Renuntiate Joanni, quæ auditis, & vidistis. B. t. 6. §. 10. C. t. 17. §. 5. C. t. 23. §. 8.
Pauperes evangelizantur. C. t. 23 §. 9. §. 12.
Illis abeuntibus cœpit JEsus dicere de Joanne. A. t. 2. §. 3.
Quid existis in desertum videre. C. t. 23. §. 22. D. t. 3. §. 4. I. t. 26. §. 5.
Arudinem ventô agitatem. A. t. 2. §. 3. A. t. 4. §. 3. C. t. 30. §. 3. I. t. 6. §. 1.
Hominem mollibus vestitum. E. t. 3. §. 2.
Præparabit viam tuam ante. I. t. 4. §. 5. I. t. 19. §. 7.
Non surrexit major Joanne Baptistæ. A. t. 5. I. t. 16. §. 1.
Regnum cœlorum vim patitur. A. t. 7. §. 2. C. t. 1. §. 15. L. t. 2. §. 2.
Violenti rapiunt illud. C. t. 1. §. 10.

Si

Si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est. I. t. 19. §. 1.
Væ tibi Bethsaida. G. t. 4. §. 3.
Et tu Capharnaum, nunquid usque in cœlum exaltaberis. C. t. 11. §. 5.
Confiteor tibi Pater &c. G. t. 6. §. 2.
Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. H. tit. 7. §. 3.
Venite ad me omnes, qui laboratis &c. A. t. 7. §. 2. C. t. 12. §. 8. H. t. 7. §. 6.
Ego reficiam vos. D. t. 7. §. 3.
Tollite jugum meum super vos. A. t. 14. §. 4. m. 11.
Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. H. t. 7. §. 10.
Jugum meum suave est C. t. 9. §. 5. C. t. 31. §. 1.

Caput 12.

Discipuli tui faciunt, quod non licet facere Sabbathis. C. t. 27. §. 4.
Ecce homo manum habens aridam. A. t. 1. §. 1.
Extende manum tuam. A. t. 26. §. 1. C. tit. 42. §. 5.
Exeuntes Pharisæi consilium faciebant adversùs JESUM. B. t. 9. §. 5.
Oblatus est ei dæmonium habens. C. t. 31. §. 2. L. t. 16. §. 6.
Magister, volumus à te signum videre. A. t. 2. §. 3.
Generatio mala, & adultera, signum quærit. I. t. 23. §. 1.
Viri Ninivitæ surgent in Judicio. C. t. 11. §. 7. G. t. 4. §. 5.
Plus, quàm Salomon hic. L. t. 9. §. 3.
Revertar in domum meam. C. t. 31. §. 2.
Ecce mater tua. C. t. 23. §. 1.
Quæ est mater mea. A. t. 10. §. 14.

Caput 13.

Venerunt volucres cœli, & comederunt ea. A. t. 2. §. 1. D. t. 5. §. 1.
Alia ceciderunt in terram bonam. I. t. 6. §. 1.
Aliud centesimum, aliud sexagesimum. C. t. 11. §. 3.
Qui autem seminatus est in spinis. D. t. 14. §. 17.
Seminavit bonum semen in agro suo. C. t. 16. §. 3.
Cùm dormirent homines, venit inimicus. D. t. 5. §. 7. I. t. 17. §. 1.
Superseminavit Zizania. H. t. 8. §. 1.
Nónne bonum semen seminâsti in agro tuo. B. t. 6. §. 2. E. t. 11. §. 2. G. t. 3. §. 6. I. t. 25. §. 4. I. t. 27. §. 1.
Inimicus homo hoc fecit. D. t. 5. §. 7. D. t. 11. §. 5.
Sinite utraque crescere. C. t. 16. §. 5. I. t. 28. §. 1.
Simile est regnum cœlorum grano sinapis. A. t. 11. §. 1. A. t. 22. §. 1. C. t. 1. §. 16. C. t. 12. §. 1. C. t. 22. §. 1. C. t. 23. §. 16. C. t. 23. §. 17. C. t. 24. §. 1. C. t. 30. §. 2. E. t. 8. I. t. 22. §. 8. L. t. 2. §. 8.
Minimum est omnibus seminibus. F. t. 12. §. 6.
Cùm creverit, fit arbor. H. t. 7. §. 17.
Simile est regnum cœlorum fermento. B. t. 8. §. 2. C. t. 24. §. 1. E. t. 2. §. 1. F. t. 2. §. 5.
Qui seminat bonum semen, est Filius hominis. F. t. 9. §. 3.
Bonum semen hi sunt filij regni. A. t. 11. §. 1.
Sic erunt in consummatione sæculi. B. t. 9. §. 2.
Justi fulgebunt sicut sol. C. t. 1. §. 1.
Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro. C. t. 18. §. 3. L. t. 1. §. 2.
Quem, qui invenit, abscondit. G. t. 3. §. 7.
Vendit universa, quæ habet, & emit illum. G. t. 5. §. 1.
Inventâ unâ pretiosâ margaritâ &c. A. t. 14. §. 1. §. 4. m. 8. n. 5. C. t. 9. §. 1. C. t. 12. §. 1.
Elegerunt bonos in vasa. D. t. 8. §. 13.

Caput 14.

Curavit languidos eorum. E. t. 9. §. 17.
Cùm jussisset turbam discumbere. E. t. 9. §. 19.
Saturati sunt. A. t. 29. §. 4.
Statim compulit JEsus Discipulos ascendere in naviculam. A. t. 14. §. 19.
Videntes eum super mare ambulantem. A. tit. 29. §. 4.
Domine, si tu es, jube me venire ad te. A. t. 14. §. 4. m. 10. I. t. 18. §. 5.
Descendens Petrus de navicula. H. t. 7. §. 3.
Petrus ambulabat super aquam. D. t. 7. §. 3.

Caput 15.

Quare Discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum. C. t. 40. §. 2. D. t. 3. §. 2.
Hypocritæ. bene prophetavit de vobis Isaias dicens: populus hic labijs me honorat; cor autem eorum longè est à me. C. t. 10. §. 3. C. t. 37. §. 2. H. t. 8. §. 2.
Sinite illos: cœci sunt, & duces cœcorum. L. t. 16. §. 6.
De corde exeunt cogitationes malæ. I. t. 30. §. 3.
Non lotis manibus manducare, non coinquinat hominem. H. t. 8. §. 2.
Ecce mulier Chananæa. F. t. 2. §. 4.
Cor eorum longè est à me. C. t. 37. §. 2.
Adoravit eum. C. t. 17. §. 3.
Filia mea malè à dæmonio vexatur. D. t. 5. §. 5.
Dimitte eam, quia clamat post nos. G. t. 6. §. 5.
Non missus sum, nisi ad oves, quæ perierunt, domûs Israel. C. t. 29. §. 9.
Domine adjuva me. G. t. 4. §. 5.
Non est bonum, sumere panem filiorum, & mittere canibus. F. t. 2. §. 3.
Etiam Domine: nam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. D. t. 17. §. 1. I. t. 18. §. 5. I. t. 23. §. 1.
Fiat tibi, sicut vis. F. t. 6. §. 6.
Accesserunt ad eum turbæ multæ. D. t. 2. §. 3.

Caput 16.

Factô vespere dicitis, serenum erit: rubicundum est enim cœlum. I. t. 23. §. 1. I. t. 26. §. 5.
Quem dicunt homines esse Filium hominis. L. t. 10 §. 5.
Tu es Christus Filius Dei vivi. A. t. 10. §. 9. G. t. 6. §. 2. I. t. 15. §. 5.
Beatus es Simon Barjona. I. t. 6. §. 3.
Caro, & sanguis, non revelavit tibi. A. tit. 7. §. 3.
Tibi dabo claves regni cœlorum. B. t. 9. §. 2. H. t. 7. §. 21. L. t. 10. §. 1.

Vade

Vade post me Sathana. I. t. 18. I. t. 23. §. 1.
Si quis vult venire post me. C. t. 35. §. 8.
Tollat crucem suam. C. t. 43. §. 17.
Sunt de hîc stantibus, qui non gustabunt mortem; donec videant Filium hominis venientem in regno suo. D. t. 8. §. 11.

Caput. 17.

Assumit JEsus Petrum, & Jacobum, & Joannem &c. D. t. 4. §. 10.
Ducit illos in montem excelsum. A. t. 4 §. 1. C. t. 9 §. 2.
Transfiguratus est ante eos. A. t. 14. §. 4. C. t. 1. §. 3. D. t. 8. §. 3. I. t. 10. §. 2. I. t. 26. §. 2.
Resplenduit facies ejus sicut sol. A. t. 10. §. 9. C. t. 39. §. 4. F. t. 1. §. 2. F. t. 6. §. 3. H. t. 4. §. 3. I. t. 12. §. 3. I. t. 18. §. 5.
Vestimenta autem ejus facta sunt albe sicut nix. D. t. 14. §. 3. D. t. 14. §. 3.
Moyses, & Elias, cum eo loquentes. C. t. 43. §. 4. I. t. 3. §. 5.
Bonum est nos hic esse. A. t. 16. §. 1.
Faciamus hîc tria tabernacula. A. t. 16. §. 5. C. t. 24. §. 1.
Hic est Filius meus dilectus. A. t. 4. §. 1.
Ipsum audite. C. t. 23. §. 3.
Ceciderunt in faciem suam. C. t. 1. §. 6. D. t. 3. §. 4. I. t. 26. §. 3.
Levantes oculos neminem viderunt, nisi solum JEsum. A. t. 14. §. 21.
Nemini dixeritis visionem. I. t. 15. §. 3.
Lunaticus est. I. t. 6. §. 1.
Si habueritis fidem, sicut granum sinapis; dicetis monti huic, transi hinc illuc; & transibit. F. t. 7. §. 2.
Hoc genus non ejicitur, nisi per orationem, & jejunium. I. t. 3. §. 2.
Vade ad mare, & mitte hamum. H. t. 7. §. 24.
Invenies staterem. A. t. 26 §. 1.

Caput 18.

Quis, putas, major est in regno cœlorum. C. t. 44. § 1.
Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. A. t. 9. §. 3. H. t. 7. §. 24. I. t. 22. §. 1. L. t. 2. §. 2.
Videte, nè contemnatis unum ex his pusillis. H. t. 3. §. 3.
Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. A. t. 18. §. 5.
Corripe eum inter te, & ipsum solum. C. tit. 10. §. 15.
Ubi duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. C. t. 24. §. 7.
Usque septuagesies septies. I. t. 10. §. 2.
Voluit rationem ponere cum servis suis. L. t. 10. §. 8.
Debebat ei decem millia talenta. D. t. 1. §. 2. I. t. 10. §. 8.
Cùm non haberet, unde redderet. D. t. 1. §. 1.
Jussit eum dominus vænundari. H. t. 3. §. 2.
Procidens servus ille orabat. H. t. 7. §. 12. I. t. 10. §. 2.
Misertus dominus servi illius. D. t. 17. §. 1.
Et debitum dimisit ei. D. t. 1. §. 2.
Redde, quod debes. D. t. 1. §. 1.
Serve nequam: omne debitum dimisi tibi. C. t. 10. §. 3. C. t. 21. §. 1. I. t. 10. §. 2.
Nónne ergo oportuit & te misereri. I. tit. 10. §. 2.
Iratus tradidit eum tortoribus.

Caput 19.

Sinite parvulos, & nolite illos prohibere venire ad me. C. t. 7. §. 2.
Unus est bonus Deus. I. t. 26. §. 5.
Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. C. t. 35. § 2
Dives difficilè intrabit in regnum cœlorum. D. t. 14. §. 14.
Ecce nos reliquimus omnia. I. t. 25. §. 11.
Cùm sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos judicantes. A. t. 22. §. 2. I. t. 18. §. 5. I. t. 30. §. 1.
Centuplum accipiet. E. tit. 9. §. 1. L. tit. 10. §. 10.

Caput 20.

Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exiit primò manè conducere operarios in vineam suam. A. t. 13. §. 8. C. t. 27. §. 1. C. t. 35. §. 8.
Conventione factâ. A. t. 7. §. 2. C. t. 1. §. 1.
Ex denario diurno. C. t. 10. §. 12.
Quid hîc statis totâ die otiosi. A. t. 19. §. 4. F. t. 3. §. 2.
Ite & vos in vineam meam. C. t. 35.
Nemo nos conduxit. C. t. 11. § 5.
Cùm serò factum esset. C. t. 1. §. 14.
Voca operarios. L. t. 1. §. 3. L. t. 10. §. 10.
Incipiens à novissimis. I. t. 15. § 1.
Acceperunt singulos denarios. G. t. 3. §. 6.
Murmurabant adversùs patremfamilias. A. t. 16. §. 1. C. t. 1. §. 13.
Hi novissimi unâ horâ fecerunt. F. t. 3. §. 2.
Non facio tibi injuriam. F. t. 3. §. 2.
Volo & huic novissimo dare, sicut & tibi. I. t. 27. §. 1.
Non licet mihi, quod volo, facere? I. tit. 25. §. 8.
An oculus tuus nequam, quia ego bonus, B. t. 9. §. 8.
Erunt novissimi primi. F. t. 3. §. 2.
Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi. F. t. 2. §. 8.
Dic, ut sedeant hi duo filij mei in regno tuo. E. t. 3. §. 2.
Unus ad dexteram, unus ad sinistram. B. t. 9. §. 2. C. t. 1. §. 2. C. t. 24. §. 3.
Nescitis, quid petatis. I. t. 17. §. 1.
Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum. D. t. 8. §. 11. E. t. 9 §. 23.
Dicunt ei, possumus. A. t. 9. §. 2. G. t. 4. §. 2.
Calicem meum bibetis. D. t. 16. §. 2.
Sedere - non est meum dare vobis. C. tit. 10. §. 15.

Ecce

Ecce duo cœci sedentes secus viam. F. t. 1. §. 2.

Caput 21.

Cùm venissent Betphage. C. t. 12. §. 11.
Ad montem Oliveti. E. t. 2. §. 1.
Misit duos Discipulos. A. t. 14. §. 17.
Dominus his opus habet. A. t. 13. §. 7. A. t. 19. §. 8. D. t. 7. §. 5.
Ecce Rex tuus - sedens super asinam. A. t. 9. §. 1. H. t. 7. §. 25.
Plurima turba straverunt vestimenta sua. C. t. 43. §. 15.
Alij cædebant ramos de arboribus. E. t. 5. §. 4.
Cùm intrâsset Jerosolymam, commota est universa civitas. C. t. 27. §. 1.
Ejiciebat omnes vendentes. C. t. 40. §. 2.
Fecistis illam speluncam latronum. A. t. 26. §. 1.
Esurijt. C. t. 9. §. 1.
Arefacta est continuò ficulnea. B. t. 9. §. 2. C. t. 26. §. 3.
Auferetur à vobis regnum. B. t. 9. §. 2.

Caput 22.

Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. E. t. 2. §. 2. H. t. 3. §. 2. H. t. 7. §. 22. I. t. 5. §. 1. L. t. 9. §. 3.
Nolebant venire. D. t. 2. §. 2. E. t. 11. §. 2.
Ecce prandium meum paravi. B. t. 9. §. 2.
Rex, cùm audisset, iratus est. C. t. 10. §. 3.
Ite ad exitus viarum. C. t. 15. §. 4.
Vidit hominem non vestitum veste nuptiali. I. t. 12. §. 1. I. t. 25. §. 5. I. t. 30. §. 1.
Quomodo huc intrâsti, non habens vestem nuptialem. E. t. 9. §. 18.
Obmutuit. I. t. 26. §. 9.
Ligatis manibus, ac pedibus, ejus, mittite eum in tenebras exteriores. C. t. 26. §. 6. I. t. 26. §. 10.
Ibi erit fletus. I. t. 8. §. 3.
Multi sunt vocati, pauci verò electi. A. t. 19. §. 8. m. B. t. 8. §. 1.
Non respicis personam hominum. C. t. 23. §. 22.
Hypocritæ, ostendite mihi numismā. I. t. 23. §. 3.
Cujus est hæc imago. A. t. 19. §. 4. H. t. 3. §. 4. I. 26. §. 7.
Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari. G. t. 4. §. 5.
Magister, quod est mandatum magnum in Lege. C. t. 11. §. 3. L. t. 5. §. 6.
Diliges Dominum Deum tuum &c. A. t. 14. §. 4. m. 8. n. 4. §. 6. §. 7. §. 13.
Diliges proximum tuum sicut teipsum. A. t. 14. §. 14. Testim. C. t. 10. §. 3.
In his duobus mandatis tota lex pendet, & prophetæ. A. t. 14. §. 13. §. 14. Testim.

Caput 23.

Secundùm opera eorū nolite facere. C. t. 23. §. 11.
Amant primas cathedras. C. t. 7. §. 2.
Væ vobis - hypocritæ. H. t. 8. §. 3.
Væ vobis - qui comeditis domos viduarum. D. t. 14. §. 20.
Væ vobis - qui decimatis mentam - & reliquistis, quæ graviora sunt legis, judicim, & misericordiam, & fidem. C. t. 27. §. 4. I. t. 25. §. 10.
Quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti. A. t. 13. §. 6. A. t. 19. §. 8. m.

Caput 24.

Multos seducent. H. t. 1. §. 2.
Hæc omnia initia sunt dolorum. C. t. 31. §. 4.
Ubicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. E. t. 9. §. 2. §. 19.
Sol obscurabitur. I. t. 26. §. 10.
Tunc parebit signum filij hominis. C. t. 43. §. 8. I. t. 26. §. 6.
Videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa. F. t. 9. §. 3. I. t. 26 §. 4.
Sicut in diebus ante diluvium &c. I. t. 7. §. 3.

Caput 25.

Simile erit regnum cœlorum decem Virginibus. E. t. 2 §. 2. F. t. 2. §. 5. I. t. 26. § 10. I. t. 30 § 1.
Exierunt obviàm sponso, & sponsæ. C. t. 1. §. 9. F. t. 6. §. 7.
Acceperunt oleum in vasis suis. C. t. 27. §. 5.
Mediâ nocte clamor factus est. B. t. 9. §. 2.
Sponsus venit. I. t. 25. §. 1.
Surrexerunt omnes Virgines, & ornaverunt lampades suas. I. t. 26. §. 18.
Date nobis de oleo vestro. D. t. 19. §. 4.
Ite potiùs ad vendentes, & emite vobis. A. t. 2. §. 1. C. t. 31. §. 2.
Clausa est janua. I. t. 26. §. 10.
Nescio vos. I. t. 25. §. 2. I. t. 26. §. 5.
Homo peregrè proficiscens vocavit servos suos. A. t. 13. §. 9. D. t. 17. §. 2. H. t. 4. §. 3.
Uni dedit quinque talenta, alij duo. D. t. 19. §. 2.
Abijt, qui quinq; talenta acceperat. D. t. 14. §. 11.
Post multum temporis venit dominus. B. t. 9. §. 4.
Euge serve bone, & fidelis. I. t. 15. §. 3. L. t. 5. §. 7.
Super pauca fuisti fidelis. B. t. 6. §. 6.
Intra in gaudium Domini tui. C. t. 1. §. 5.
Serve male, & piger. C. t. 10. §. 9.
Cùm venerit Filius hominis in majestate suâ. H. t. 4. §. 3.
Congregabuntur ante eum omnes Gentes. I. t. 26. §. 13.
Separabit eos ab invicem. I. t. 26. §. 5.
Statuet oves à dextris. C. t. 1. §. 2.
Hædos à sinistris. C. t. 31. §. 2. (§. 4.
Venite benedicti Patris - discedite maledicti. B. t. 9.
Esurivi, & dedistis mihi manducare. C. t. 21. §. 1. D. t. 8. §. 12. E. t. 5. §. 4. §. 19. I. t. 26. §. 7.
Quamdiu fecistis uni te minoribus his &c. A. t. 19. §. 8. C. t. 23. §. 12. E. t. 5. §. 18 §. 19.
Discedite in ignem æternum. F. t. 6. §. 8.
Ibunt hi in supplicium æternum. I. t. 26. §. 2.

Caput 26.

Effudit super caput ipsius recumbentis. G. t. 6. §. 6.
Ut quid perditio hæc? A. t. 26. §. 5. I. t. 27. §. 2.
Ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto Mundo, dicetur, & quod hæc fecit in memoriam ejus. C. t. 3. §. 2. E. t. 5. §. 3. L. t. 10. §. 10. L. t. 16. §. 3.
Tunc abijt unus de duodecim. C. t. 1. §. 10. I. t. 24. §. 3. §. 4.
Quid vultis mihi dare. A. t. 26. §. 4. §. 7.
Constituerunt ei triginta argenteos. I. t. 24. §. 4.
Unus vestûm me traditurus est. A. t. 19. §. 8. m. I. t. 10. §. 2.
Cænantibus eis, accepit JEsus panem. E. t. 9. §. 8. G. t. 7. L. t. 10. §. 10.
Accipite, & comedite: hoc est corpus meum. E. t. 9. §. 27. I. t. 16. §. 1.

Hymnô dictô, exierunt in montem oliveti. D. t. 19. §. 1.
Etsi omnes scandalizati fuerint, ego nunquam. G. t. 4. §. 2.
Antequam gallus cantet, ter me negabis. C. t. 27. §. 1.
Assumptô Petrô, & duobus filijs Zebedæi. H. t. 7. §. 7.
Vigilate mecum. C. t. 23. §. 3.
Orate, ut non intretis in tentationem. E. t. 9. §. 26.
Pater, si possibile est, transeat à me calix iste. A. t. 13. §. 9.
Invenit eos dormientes. D. t. 7. §. 5.
Sic non potuistis unâ horâ vigilare mecum. L. t. 1. §. 4.
Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. I. t. 17. §. 1.
Dormite jam, & requiescite. C. t. 40. §. 2.
Ave Rabbi. A. t. 10. §. 13.
Osculatus est eum. I. t. 24. §. 2.
Percutiens servum principis Sacerdotum. I. t. 25. §. 7.
Converte gladium tuum in locum suum. C. t. 25. §. 1. I. t. 25. §. 11.
Discipuli omnes relictô eô fugerunt. A. t. 14. §. 17.
Videbitis Filium hominis venientem in nubibus. I. t. 18. §. 5.
Accessit ad eum una ancilla. C. t. 5. §. 3. F. t. 2 §. 7.
Negavit coram omnibus. C. t. 21. §. 1. C. t. 40. §. 9.
Iterum negavit cum juramento. I. t. 31.
Continuò gallus cantavit. C. t. 23. §. 1.
Egressus foras flevit amarè. I. t. 26. §. 13. L. t. 2. §. 9.

Caput 27.

Videns Judas, quòd damnatus esset. A. t. 26. §. 3.
Peccavi, tradens sanguinem justum. C. t. 27. §. 6.
Quid ad nos: tu videris. C. t. 25. §. 1.
Projectis argenteis in templo recessit. D. t. 14. §. 21.
Abiens laqueô se suspendit. A. t. 26. §. 5. I. t. 26. §. 13.
Emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. H. t. 5. §. 2.
Misit ad eum uxor ejus. F. t. 2. §. 6.
Principes persuaserunt populo, ut peterent Barabbam. E. t. 11. §. 3.
Acceptâ aquâ lavit manus. I. t. 25. §. 7.
Exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei. C. t. 43. §. 17.
Arundinem in dextera ejus. I. t. 6. §. 1.
Expuentes in eum. A. t. 14. §. 4.
Dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. I. t. 9. §. 2.
Hic est JEsus Rex Judæorum. C. t. 10. §. 14. L. t. 9. §. 3.
Crucifixi sunt cum eo duo latrones. A. t. 26. §. 7.
Alios salvos fecit; seipsum non potest salvum facere, E. t. 30. §. 4.
Descendat nunc de cruce, & credimus ei. C. t. 42. §. 2. C. t. 43. §. 17.
Tenebræ factæ sunt super universam terram. A. t. 10. §. 9. C. t. 40. §. 7. D. t. 3. §. 3.
Deus meus, ut quid dereliquisti me. A. t. 19. §. 8. m. C. t. 10. §. 14. C. t. 42. §. 9. H. t. 1. §. 2.
Clamans voce magnâ emisit spiritum. C. t. 42. §. 8.
Velum templi scissum est in duas partes, C. t. 35. §. 7.
Terra mota est. A. t. 13. §. 10.
Petræ scissæ sunt. C. t. 33. §. 2.
Erant ibi mulieres multæ. F. t. 2. §. 4.
Venit quidam homo dives. A. t. 14. §. 16. D. t. 14. §. 20. F. t. 9. §. 8.

Caput 28.

Vespere autem Sabbathi, quæ lucescit in prima Sabbathi. D. t. 6. §. 2.
Terræ motus factus est magnus. E. t. 9. §. 19.
Angelus Domini descendit de cœlo. G. t. 1.
Vestimentum ejus sicut nix. C. t. 6. §. 1.
Angelus mulieribus dixit: nolite timere. A. t. 14. §. 4. M. 10.
Ite, renuntiate fratribus meis. F. t. 2. §. 3. H. t. 4. §. 3.
Dicite, quia Discipuli ejus noctæ venerunt, & furati sunt eũ nobis dormientibus. C. t. 1. §. 10.
Data est mihi omnis potestas in cœlo; & in terra. C. t. 23. §. 22. D. t. 17. §. 3. I. t. 10. §. 2.
Ego vobiscum sum omnibus diebus usq; ad consummationem. A. t. 13. §. 8.

Evangelium secundum Marcum.

EGrediebatur ad eum omnis Judææ regio. C. t. 23. §. 9.
Prædicans baptismum pœnitentiæ - mel sylvestre comedebat. C. t. 23. §. 24.
Faciam vos fieri piscatores hominum. C. t. 23. §. 1.
Stupebant super doctrina eius. A. t. 2. §. 3. C. t. 23. §. 21.
Erat in synagogâ eorum homo in spiritu immundo. A. t. 19. §. 5. D. t. 5. §. 2.
Elevavit eam apprehensâ manu ejus. C. t. 4. §. 5.
Ministrabat eis. B. t. 6. §. 6. G. t. 6. §. 2.
Egressus abijt in desertum locum, ibique orabat. D. t. 2. §. 3.

Caput 2.

Multi publicani simul discumbebant eum JEsu. C. t. 10. §. 12.

Caput 5.

Cucurrit, & adoravit eam. H. t. 4. §. 2.
Adjuro te per Deum, nè me torqueas. D. t. 5. §. 5.
Quod tibi nomen. E. t. 1. §. 5.
Legio mihi nomen. D. t. 5. §. 7.
Cœpit illum deprecari, qui à dæmone vexabatur. B. t. 6. §. 10.
Si vel vestimentum ejus tetigero, salva ero. F. t. 6. §. 1.

Caput 6.

Circuibat castella in circuitu docens. C. t. 23. §. 12.
Præcepit eis, nè quid tollerent in via, nisi virgam tantùm. A. t. 11. §. 3.
Non licet tibi habere uxorem fratris tui. C. t. 23. §. 2. §. 22. E. t. 11. §. 3.
Volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ. D. t. 2. §. 2.
Convenientes Apostoli ad JEsum, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant. C. t. 23. §. 7.
Erat ipse solus in terra. A. t. 13. §. 8.
Videns eos laborantes in remigando. A. t. 29. §. 3. B. t. 6. §. 9.

Caput 7.

Et catelli comedunt sub mensâ de micis puerorum. D. t. 4. §. 13.

Adducunt

Adducunt ei surdum, & mutum. G. t. 4. §. 5.
Apprehendens eum de turba seorsum. C. t. 40. §. 11.
Suspiciens in cœlum ingemuit. L. t. 14. §. 5.
Præcepit illis, nè cui dicerent. G. t. 3. §. 4.
Bene omnia fecit. B. t. 9. §. 7.

Caput 8.

Misereor super turbam. E. t. 5. §. 18. E. t. 9. §. 17.
Jam triduô sustinent me. A. t. 29. §. 4. C. t. 30. §. 3. L. t. 10. §. 10.
Nec habent, quod manducent. A. t. 29. §. 3.
Si dimisero eos jejunos - deficient in via. E. t. 9. §. 14.
Quidam ex eis de longe venerunt. C. t. 11. §. 7.
Unde illos quis poterit saturare panibus in solitudine. E. t. 5. § 12. F. t. 7. §. 4.
Quot panes habetis. L. t. 10. §. 10.
Apposuerunt turbæ. C. t. 23. §. 12.
Saturati sunt. D. t. 4. §. 13.
Adducunt cœcum. G. t. 4. §. 5.
Rogabant eum, ut illum tangeret. L. t. 10. §. 8.
Video homines velut arbores ambulantes. D. t. 4. §. 10. H. t. 3. §. 7. I. t. 30. §. 3.
Iterum imposuit manus super oculos ejus, & cœpit videre. B. t. 6. §. 3.
Tu es Christus. C. t. 43. §. 5.

Caput 9.

Transfiguratus est coram ipsis. C. t. 1. §. 6.
Quantum temporis est, ex quo ei hoc occidit? at ille ait: ab infantia. E. t. 3. §. 3.
Adjuva incredulitatem meam. F. t. 6. §. 8.
Accipiens puerum, statuit eum in medio eorum. H. t. 7. §. 3.
Ubi vermis eorum non moritur. C. t. 27. §. 6. I. t. 8. §. 3.
Habete in vobis sal. C. t. 23. §. 24.

Caput 10.

Offerebant illi parvulos, ut tangeret eos. B. t. 5.
Quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud. E. t. 8. §. 1.
Potestis bibere calicem, quem ego bibo. A. t. 9. §. 2.
Stans præcepit illum vocari. A. t. 6. §. 1.

Caput 11.

Vestimenta sua straverunt in via. C. t. 5. §. 1.
Non erat tempus ficorum. I. t. 10. §. 1.

Caput 13.

De illo die - nemo scit, neque angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater. E. t. 2. §. 3.

Caput 14.

Occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans. A. t. 14. §. 13. E. t. 9. §. 16.
Cœnaculum grande stratum. E. t. 9. §. 15.
Væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur. E. t. 9. §. 18.
Hymô dictô abjerunt in montem olivarum. E. t. 9. §. 26.
Non potuisti unâ horâ vigilare mecum. F. t. 6. §. 10.
Amputavit illi auriculam. H. t. 7. §. 26.
Adolescens quidam sequebatur eum amictus sindone. D. t. 3. §. 3.

Caput 15.

Per diem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcunque petissent. C. t. 31. §. 3.
Induunt eum purpurâ. C. t. 11. §. 2.
Cum eo crucifixerunt duos latrones. C. t. 5. §. 3.
Tenebræ factæ sunt. F. t. 3. §. 2.
Venit Joseph ab Arimathæa. C. t. 29. §. 10.

Caput 16.

Emerunt aromata. A. t. 10. §. 9. E. t. 5. §. 4.
Quis revolvet nobis lapidem. D. t. 7. §. 2.
Viderunt juvenem sedentem à dextris. C. t. 1. §. 2.
Dicite Discipulis ejus, & Petro. A. t. 19. §. 8. M. F. t. 2. §. 4.
Exprobravit incredulitatem eorum. E. t. 25. §. 5. C. t. 23. §. 22. C. t. 40. §. 6.
Prædicate Evangelium omni creaturæ. C. t. 23. §. 12.
Qui crediderit. F. t. 6. §. 8.
In nomine meo dæmonia ejicient. C. t. 35. §. 6.
Linguis loquentur novis. L. t. 14. §. 7.

Evangelium secundum Lucam.

Caput 1.

Fuit in diebus Herodis regis Judææ Sacerdos quidam nomine Zacharias. A. t. 10. §. 14. H. t. 8. §. 1. I. t. 26. §. 5.
Erant justi ambo ante Deum. C. t. 24. §. 7. I. t. 16. §. 1.
Eò quòd esset Elisabeth sterilis. A. t. 29. §. 3. D. t. 2. §. 5.
Apparuit illi Angelus Domini, stans à dextris altaris incensi. A. t. 18. §. 2. §. 5. C. t. 1. §. 2. G. t. 2. §. 1.
Nè timeas Zacharia; quoniam exaudita est deprecatio tua. L. t. 10. §. 8.
Erit gaudium tibi. C. t. 10. §. 9.
Multi in nativitate ejus gaudebunt. A. t. 13. §. 7. C. t. 10. §. 15.
Erit magnus coram Domino. C. t. 10. §. 2. D. t. 4. §. 3.
Multos filiorum Israel convertet. C. t. 23. §. 4.
Spiritu sanctô replebitur adhuc ex utero matris suæ. E. t. 3. §. 2.
Ut convertat corda patrum in filios. C. t. 23. §. 4.
Eris tacens, & non poteris loqui. I. t. 23. §. 1.
Egressus non poterat loqui ad illos. H. t. 7. § 2.
Missus est Angelus Gabriel à Deo &c. A. t. 13. §. 7. H. t. 7. §. 13. I. t. 5. §. 3.
In civitatem Dei, cui nomen Nazareth. F. t. 1. §. 2. H. t. 7. §. 2. I. t. 5. §. 7.
Ave gratiâ plena. E. t. 9. §. 16.
Dominus tecum. D. t. 17. §. 2.
Turbata est in sermone ejus. F. t. 2. §. 5. L. t. 5. §. 8.
Cogitabat, qualis esset ista salutatio. D. t. 8. §. 3.
Ne timeas MARIA F. t. 2. §. 2.
Concipies, & paries filium. D. t. 3. §. 3.
Vocabis nomen ejus JESUM. L. t. 9. §. 4.
Filius Altissimi vocabitur. H. t. 7. §. 14.
Regnabit in domo Jacob in æternum. D. t. 19. §. 5. L. t. 9. §. 3.
Spiritus S. superveniet in te. G. t. 3. §. 7. I. t. 5. §. 4.
Virtus Altissimi obumbrabit tibi. C. t. 35. §. 1.

Ecce ancilla Domini. G. t. 4. §. 5.
Abijt in montana cum festinatione.
Salutavit Elisabeth. A. t. 13. §. 7.
Exultavit infans in utero ejus. A. t. 14. §. 11.
Benedictus fructus ventris tui. I. t. 5. §. 9.
Beata, quæ credidisti. F. t. 2. §. 5. F. t. 6 §. 2.
Magnificat anima mea Dominum. A. t. 19. §. 7. C. t. 11. §. 3. H. t. 7 §. 9. L. t. 5. §. 8.
Respexit humilitatem ancillæ suæ. H. t. 7. §. 18.
Fecit potentiam in brachio suo. B. t 9. §. 2. C. t 43 §. 6. I. t. 5. §. 3.
Dispersit superbos mente cordis sui. C. t. 29 §. 6.
Elisabeth impletum est tempus pariendi. L. t. 10. §. 3.
Magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa. B. t. 8. §. 3.
Congratulabantur ei. C. t. 10. §. 12.
Postulans pugillarem scripsit, dicens: Joannes est nomen ejus. G. t. 4. §. 2. I. t. 19. § 2.
Benedictus Dominus Deus Israel. B. t. 6. §. 12. I. t. 23. §. 1.
Visitavit, & fecit redemptionem plebis suæ. I. t. 5. §. 1.
Ad dandam scientiam salutis plebis ejus. C. t. 23. §. 19.
Erat Joannes in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israel. C. t. 23. §. 9.

Caput 2.

Exijt edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. C. t. 12. §. 2. C. t. 21. §. 1. H. t. 7. §. 10.
Reclinavit eum in præsepio. A. t. 4. §. 3.
Angelus Domini steit juxta illos. A. t. 18. §. 2. G. t. 4. §. 3
Dixit illis angelus &c. A. t. 18. §. 2.
Evangelizo vobis gaudium magnum. A. t. 18. §. 2.
Natus est vobis hodie Salvator. A. t. 13. §. 2. A. t. 14. §. 4. n. 2.
Hoc vobis signum. I. t. 4. §. 3.
Invenietis infantem pannis involutum. H. t. 7. §. 2. §. 25.
Subitò facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis. A. t. 18. § 2.
Gloria in altissimis Deo. G. t. 3. §. 9.
In terra pax hominibus bonæ voluntatis. C. t. 12. §. 10.
Videamus hoc verbum, quod factum est. F. t. 6. §. 2.
Venerunt festinantes. A. t. 14. §. 9. C. t. 8.
Invenerunt Mariam, & Joseph, & infantem. B. t. 1.
Laudantes Deum in omnibus, quæ audierant, & viderant. F. t. 6. §. 2.
Postquam consummati sunt dies. E. t. 9. §. 16.
Ut circumcideretur Puer. H. t. 7. § 2.
Tulerunt illum in Jerusalem. A. t. 14. §. 4. m. 4.
Par turturum &c. C. t. 10. §. 1. L. t. 2. §. 1.
Expectans consolationem Israel. A. t. 16. §. 5.
Responsum acceperat à Spiritu Sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. C. t. 1. §. 16. L. t. 10 § 9.
Accepit eum in ulnas suas. F. t. 6 §. 7.
Nunc dimittis servum tuum. C. t. 10. §. 15. E. t. 9. §. 25.
Lumen ad revelationem Gentium. C. t. 10. §. 9. C. t. 12. § 6.
Positus est hic in ruinam &c. I. t. 26. §. 5.
Et in signum, cui contradicetur. C. t. 10. §. 2. C. t. 12. §. 4
Tuam ipsius animam pertransibit gladius. C. t. 21. §. 2.
Anna - vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua. C. t. 6. §. 2.
Jejunijs, & obsecrationibus suis, serviens nocte ac die. A. t. 4. §. 1. I. t. 3. § 8.
Remansit JEsus in Jerusalem. C. t. 26. §. 1.
Invenerunt illum in templo. F. t. 4. §. 1.
Sedentem in medio Doctorum. A. t. 13 § 7.
Stupebant omnes super prudentia. A. t. 19. §. 4.
Dolentes quærebamus te. A. t. 14. §. 15. n. 2.
Quid est, quòd me quærebatis. C. t 29. §. 9.
Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse. F. t. 11. §. 3.
Proficiebat gratiâ. G. t. 5. §. 3.

Caput 3.

Factum est verbum Domini super Joannem. A. t. 29. §. 3.
Venit in omnem regionem Jordanis. B. t. 6 §. 3. C. t. 23. § 4.
Parate viam Domini. C. t. 23. § 5.
Rectas facite semitas ejus. I. t. 15 §. 1.
Omnis vallis implebitur. D. t. 7. §. 3. D. t. 12. §. 1. H. t. 7. §. 16.
Aspera in vias planas. D. t. 7. §. 3.
Patrem habemus Abraham F. t. 8. §. 3.
Interrogabant eum turbæ. C. t. 23. §. 21.
Interrogabant eum & milites: quid faciemus. I. t. 8. §. 4.

Caput 4.

Agebatur à spiritu in desertum. G. t. 3. §. 3.
Ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis. H. t. 4. §. 1.
Venit Nazareth, ubi erat nutritus. A. t. 13. §. 8.
Venisti perdere nos D. t. 5. §. 5.
Intravit, secundùm consuetudinem suam, die Sabbathi in Synagogam, & surrexit legere. C. t. 31. §. 1. F. t. 4. §. 1. §. 2.
Introivit domum Simonis. C. t. 1 § 13.
Socrus tenebatur magnis febribus. A. t. 26. §. 1. I. t. 22. §. 1.
Singulis manus imponens curabat eos. G. t. 4. §. 5.
Exibant dæmonia à multis clamantia &c. F. t. 6. §. 8.
Increpans non sinebat ea loqui. L. t. 5. §. 3.
Et alijs civitatibus oportet me evangelizare. C. t. 23 §. 19.
Ideo missus sum. C. t. 35. §. 8.

Caput 5.

Cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei. D. t. 2. § 7. E. t. 9 §. 21.
Piscatores descenderant, & lavabant retia. C. t. 12 §. 14. C. t. 23. §. 1. §. 11.
Duc in altum. C. t. 1. §. 9. G. t. 4. §. 2.
Laxate retia vestra in capturam. D. t. 14. §. 20.
Per totam noctem laborantes nihil cepimus. C. t. 23. §. 18.
Concluserunt piscium multitudinem copiosam. D. t. 14. §. 7.
Impleverunt ambas naviculas. C. t. 23. §. 15.

Exi

Exi à me, quia homo peccator sum Domine. A. t. 13. §. 8. C. t. 17. §. 3. C. t. 18. §. 2. D. t. 14. §. 11. D. t. 17. §. 1. §. 2.
Ex hoc jam homines eris capiens. H. t. 7. §. 27.
Relictis omnibus secuti sunt eum. D. t. 14. §. 17. §. 19.
Erat paralyticus. L t. 16. §. 1.
Ascenderunt supra tectum, & per tegulas summiserunt eum cum lecto in medium ante JEsum. D. t. 7. §. 1.
Remittuntur tibi peccata tua. L. t. 10. §. 8.
Quis est hic, qui loquitur blasphemias. C. t. 29. §. 9.
Surge tolle lectum tuum. A. t. 1. §. 1. C. t. 31. §. 2. C. t. 39. §. 2.
Abijt in domum suam. C. t. 27. §. 3.
Vidit Publicanum nomine Levi. D. t. 3. §. 3.
Fecit ei convivium magnum. C. t. 12. §. 8.

Caput 6.

Manus ejus dextera erat arida. F. t. 4. §. 1.
Cùm dies factus esset, vocavit Discipulos suos. D. t. 8. §. 13.
Elegit duodecim F. t. 3. §. 2.
Descendens cum illis stetit in loco campestri. C. t. 1. §. 13.
Multitudo copiosa plebis ab omni Judæa. C. t. 15 §. 4.
Venerant, ut audirent eum. A. t. 19 §. 5.
Væ vobis divitibus. B. t. 6. §. 7. D. t. 14. § 9.
Date, & dabitur vobis. I. t. 1. §. 1.

Caput 7.

Diligit Gentem nostram. A. t. 11. §. 3.
Ecce defunctus efferebatur. I t. 25. §. 2.
Turba civitatis multa cum illa. A. t. 10. §. 8. A. t. 16 § 1.
Quam cùm vidisset Dominus. D. t. 17 §. 2.
Misericordiâ motus super eam. E. t. 5. §. 20.
Noli flere. L. t. 2. §. 6. §. 7.
Adolescens tibi dico, surge. C. t. 31. §. 4.
Cœpit loqui; & accepit omnes timor. C. t. 26. §. 5. L. t. 14. §. 7.
Convocavit duos de discipulis suis Joannes. C. t. 10. §. 15.
Cœpit de Joanne dicere ad turbas. C. t. 30. §. 3.
Plus, quàm prophetam. C. t. 23. §. 7.
Cui similes dicam homines generationis hujus. I. t. 28. §. 2.
Rogabat illum quidam de Pharisæis, ut manducaret cum illo. D. t 13. §. 2. D. t. 17. §. 4. D. t. 19. §. 1. G. t. 5. §. 4. H. t. 5. §. 2.
Ecce mulier in civitate peccatrix. C. t. 15. §. 4. C. t. 35. §. 6. D. t. 3. § 3. F. t. 1. §. 2. F. t. 9. §. 1. L. t. 16. § 3.
Ut cognovit. E. t. 9. §. 12.
Attulit alabastrum ungenti. L. t. 16 §. 14.
Stans retro secus pedes ejus. E. t. 5. §. 4.
Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. C. t. 21. §. 2. L. t. 2. §. 2. §. 3. §. 8. §. 9. L. t. 16. §. 3.
Osculabatur pedes ejus, & unguentô ungebat. A. t. 1. §. 3. A. t. 14. § 7. m. §. 12. C. t. 33. §. 1. E. t. 5. §. 4. H. t. 7. §. 16. I. t. 4 §. 2. I. t. 14.
Hic, si esset propheta, sciret utique, quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum. I. t. 11. §. 1.
Respondens JEsus dixit ad illum. I. t. 12. §. 2.
Duo debitores erant uni fœneratori. D. t. 1. §. 1.
Conversus ad mulierem. D. t. 4 §. 10. I. t. 25. §. 3.
Vides hanc mulierem. D. t. 4. §. 10.
Ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. A. t. 14. §. 11.
Remittuntur ei peccata multa. A. t. 14. §. 13.
Dilexit multùm. A. t. 7. §. 2. A. t. 14. §. 4. m. 11.
Fides tua te salvam fecit. F. t. 3. §. 2. F. t. 6. §. 8. §. 10.

Caput 8.

De qua septem dæmonia exierant. I. t. 17. §. 1.
Exijt, qui seminat seminare semen suum. C. t. 22. §. 1. C. t. 23. §. 7. §. 14. D. t. 14. §. 20. E. t. 5. §. 2. I. t. 5. §. 1. L. t. 10 §. 6.
Aliud cecidit secus viam. B. t. 9. §. 5. G. t. 3. §. 2.
Natum aruit. I. t. 6. §. 1.
Quod in spinas cecidit. D. t. 14. §. 11.
Ortum fecit fructum centuplum. C. t. 23. § 8.
Clamabat. I. t. 1. §. 2.
Quod autem in bonam terram. G. t. 4. §. 6.
Descendit procella venti in stagnum. G. t. 4. §. 5.
Quod tibi nomen - legio. D. t. 5. §. 5.
In medicos erogaverat omnem substantiam. A. t. 29. §. 3.
Tetigit fimbriam vestimenti ejus. I. t. 4. §. 4.
Puella surge. E. t. 9. §. 2.

Caput 9.

Nihil tuleritis in via. C. t. 23. §. 9.
Reversi Discipuli narraverunt illi, quæcunque fecerunt. C. t. 23. §. 11. G. t. 3. § 6.
Tollat crucem suam quotidie. C. t. 43. §. 10.
Secessit seorsum in locum desertum. E. t. 9. §. 1.
Respexit in cœlum. E. t. 5. §. 21.
Fragmentorum cophinos duodecim. A. t. 22. §. 1. C. t. 23. §. 15.
Dicebant excessum ejus. A. t. 13. §. 2. H. t. 7. §. 2.
Faciamus hîc tria tabernacula. D. t. 8. §. 1.
Intrantibus illis in nubem. F. t. 6. §. 2.
Increpavit JEsus spiritum immundum. C. t. 40. §. 10.
Filius hominis futurum est, ut tradatur in manus hominum. A. t. 26. §. 7.
Qui minor est inter vos omnes, hic major est. I. t. 18. §. 4.
Domine, vis dicimus, ut ignis descendat de cœlo, & Consumat illos. I. t. 10. §. 2.
Vulpes foveas habent. A. t. 13. §. 7. A. t. 26. §. 1.
Permitte mihi primùm ire, & sepelire patrem meum. A. t. 19. §. 4.
Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens, aptus est regno cœlorum. C. t. 23. §. 11. I. t. 15. §. 1.

Caput 10.

Designavit & alios septuaginta duos. D. t. 8. §. 3. §. 7.
Misit illos binos. A. t. 22. §. 3. C. t. 10. §. 1.
Mittat operarios, C. t. 23. §. 7. M. var. D. t. 4. §. 12.
Nolite portare sacculum. C. t. 23. §. 9.

Neque peram. A. t. 22. §. 3.
Etiam pulverem, qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos. C. t. 23. §. 11.
Dedi vobis potestatem calcandi super serpentes. D. t. 5. §. 1. I. t. 15. §. 6.
Videbam Sathanam tanquam fulgur cadentem. D. t. 5. §. 5.
In hoc nolite gaudere, quia spiritus subjiciuntur vobis &c. G. t. 2. §. 1.
Gaudete, quòd nomina vestra scripta sunt in cœlis. L. t. 3. §. 3.
Confiteor tibi Pater &c. H. t. 7. §. 6.
Quid faciendo vitam æternam possidebo. F. t. 6. §. 8.
In lege quid scriptum est. C. t. 29. §. 2.
Diliges Dominum Deum tuum. A. t 14. §. 4. n. 1.
Proximum tuum sicut teipsum. C. t. 10. §. 11. §. 18.
Descendebat ab Jerosolymis in Jericho. D. t. 11. §. 2.
Plagis impositis abierunt semivivô relictô. C. t. 31. §. 2.
Samaritanus. C. t. 11. §. 7.
Infundens oleum, & vinum. A. t. 14. §. 14. I. t. 28. §. 1.
Imponens illum in jumentum suum duxit ad stabulum. C. t. 15. §. 1.
Dedit duos denarios stabulario. C. t. 23. §. 1.
Curam illius habe. C. t. 10. §. 13. C. t. 23 §. 18.
Intravit JEsus in quoddam castellum. A. t. 19. §. 4. C. t. 10. §. 3. I. t. 16. § 1.
Sedens secus pedes Domini. A. t. 19. §. 4.
Domine, non est tibi curæ; quòd soror mea reliquit me solam ministrare. D. t. 7. §. 5. E. t. 9. §. 15.
Dic illi, ut me adjuvet. I. t. 18. §. 5. L. t. 9. §. 2.
Unum est necessarium. A. t. 14. §. 7. m. C. t. 1. §. 5. C. t. 24. §. 5.
Maria optimam partem elegit. A. t. 6. §. 3.

Caput 11.

Adveniat regnum tuum. E. t. 2. §. 2.
Quis vestrûm habebit amicum. A. t. 10. §. 14. Varia.
Commoda mihi tres panes. B. t. 6. §. 1. B. t. 9. §. 4.
Nunquid pro pisce serpentem dabit. F. t. 6. §. 1. §. 12.
Si ergo vos - nôstis bona data dare filijs vestris &c. F. t. 7. §. 4.
Erat JEsus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. D. t. 5. §. 2. L. t. 14. §. 4.
Locus est mutus. C. t. 26. §. 2.
Admiratæ sunt turbæ. C. t. 35. §. 6.
In Belzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia. I. t. 12. §. 1.
Omne regnum in seipsum divisum desolabitur. D. t. 11. §. 2.
Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. A. t. 19. §. 4. §. 5.
Reventar in domum meam. L. t. 16. §. 3.
Invenit eam scopis mundatam. C. t. 26. §. 6. L. t. 16. §. 3.
Assumit septem alios spiritus nequiores se. H. t. 8. §. 3.
Extollens vocem quædam mulier &c. D. t. 13. §. 2.
Beatus venter, qui te portavit. B. t. 6. §. 8. D. t. 8. §. 10.
Lucerna corporis tui est oculus tuus. C. t. 27. §. 1. F. t. 6. §. 1.
Pervenit in vos regnum Dei. A. t. 14. §. 2.
Ædificatis eorum sepulchra. H. t. 8. §. 1.

Caput 12.

Multis turbis circumstantibus &c. A. t. 31. §. 7.
Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis. H. t. 8. §. 1.
Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. L. t. 1. §. 3.
Magister, dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem. C. t. 1. §. 9.
Quis me constituit judicem. A. t. 14. §. 7. M.
Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit. B. t. 9. §. 5. C. t. 10. §. 12.
Cogitabat intrà se dicens: quid faciam, C. t. 29. §. 5. D. t. 13. §. 8. D. t. 14. § 9.
Anima mea, habes multa bona reposita in annos plurimos. comede &c. A. t. 19. §. 4. §. 6, A. t. 26. §. 2. G. t. 8. §. 4.
Destruam horrea mea. A. t. 26. §. 5.
Stulte, hac nocte repetent animam à te. A. t. 26. §. 5. §. 7. B. t 9. §. 3. D. t. 2. §. 4. I. t. 26. §. 3.
Nolite timere pusillus grex. D. t. 8. §. 5. H. t. 7. §. 10.
Vendite, quæ possidetis. E. t. 5 §. 5.
Facite vobis sacculos, qui non veterascunt. A. t. 7. §. 2.
Sint lumbi vestri præcincti. C. t 6. §. 1. C. t. 23. §. 4. D. t. 4. §. 10. E. t. 5. §. 1. L. t. 1. § 20.
Lucernæ ardentes in manibus vestris. C. t. 30. §. 2. E. t. 5. §. 17. E. t. 11. §. 2. F. t. 6. §. 9. G. t. 3. §. 3. §. 7.
Et vos similes hominibus. C. t. 1. §. 13.
Beatus ille - quem invenerit ità facientem. C. t. 30. §. 2.
Præcinget se, & faciet illos discumbere. B. t. 6. §. 3. C. t. 1. §. 5. D. t. 4. §. 10. L. t. 10. §. 10.
Transiens ministrabit illis. H. t. 4. §. 3.
Moram facit Dominus meus venire. I. t. 26. §. 19.
Ignem veni mittere in terram. A. t. 14. §. 1. §. 3. §. 4. m. 4. §. 13. I. t. 22. §. 1.
Baptismô habeo baptizari. D. t. 2. §. 2.
Cùm vadis cum adversario tuo &c. C. t. 27 §. 2.

Caput 13.

Arborem fici habebat quidam. C. t. 25. §. 1.
Dixit ad cultorem vineæ. A. t. 18. §. 2.
Succide illam: ùt quid etiam terram occupat, L. t. 9. §. 4.
Dimitte - usque dum fodiam circa illam. C. t. 40. §. 1.
Ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis. C. t. 31. §. 2. L. t. 16. §. 16.
Simile est regnum cœlorum grano sinapis. C. t. 23. §. 16.

Caput 14.

Cùm intraret JEsus - Sabbathô manducare panem. I. t. 3. §. 3.
Ecce homo quidam hydropicus erat ante eum. A. t. 26. §. 4. L. t. 16. §. 1. §. 2. §. 20.
Si licet Sabbathô curare. F. t. 4. §. 1.
Cujus vestrûm asinus. D. t. 17. §. 4.

Ne

Nè fortè honoratior te sit invitatus. A. t. 5.
Recumbe in novissimo loco. E. t. 9. §. 25. H. t. 7. §. 16.
Amice ascende superiùs. H. t. 7. §. 15.
Cùm facis convivium; voca pauperes &c. E. t. 9. §. 22.
Homo quidam fecit cœnam magnam. A. t. 18. §. 2. C. t. 1. §. 1. D. t. 4. §. 1. D. t. 17. §. 2. H. t. 3. §. 3. I. t. 25. §. 11.
Misit servum suum horâ cœnæ. E. t. 9. §. 25.
Parata sunt omnia. G. t. 4. §. 6.
Uxorem duxi, & ideo non possum venire. L. t. 17. §. 3.
Exi citò in plateas, & vicos civitatis; & pauperes &c. C. t. 1. §. 17.
Factum est, ùt imperâsti. C. t. 23. §. 18.
Compelle intrare. C. t. 1. §. 13.

Caput 15.

Erant appropinquantes ei publicani, & peccatores, ut audirent illum. G. t. 4. §. 2.
Quis ex vobis homo, qui habet centum oves &c. A. t. 19. §. 8. in fine. I. t. 5 §. 1.
Dimittit nonaginta novem in deserto. A. t. 13. §. 8. A. t. 25. §. 3. C. t. 42. §. 5.
Vadit ad illam, quæ perierat. A. t. 13. §. 11.
Donec inveniat. C. t. 30. §. 3.
Imponit in humeros suos gaudens. A. t. 13. §. 11. A. t. 14. §. 15. n. 2. B. t. 6 §. 3. C. t. 21. §. 1.
Veniens domum, convocat amicos &c. A. t. 25. §. 3.
Inveni ovem, quæ perierat. A. t. 13. §. 11.
Ità gaudium erit in cœlo super uno peccatore &c. A. t. 19. §. 2.
Accendit lucernam, & everrit domum. F. t. 2. §. 5.
Convocat amicos. C. t. 10 §. 12.
Inveni drachmam. G. t. 5. §. 1.
Da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. A. t. 26. §. 5. C. t. 10. §. 2. D. t. 14. §. 11. F. t. 8. §. 7.
Divisit illis substantiam. I. t. 18. §. 2.
Peregrè profectus est in regionem longinquam. L. t. 10. §. 20.
Dissipavit substantiam suam. B. t. 6. §. 7. L. t. 16. §. 10.
Adhæsit uni civium. D. t. 5. §. 1.
Misit illum in villam suam, ut pasceret porcos. L. t. 16. §. 13.
Cupiebat implere ventrem de siliquis. A. t. 26. §. 4. B. t. 6. §. 3. L. t. 16. §. 2. §. 15.
In se reversus. E. t. 10.
Quanti mercenarij abundant panibus. E. t. 9. §. 12.
Fame pereo. I. t. 3. §. 4.
Ibo ad patrem. F. t. 6. §. 6. F. t. 7. §. 5.
Dicam ei: pater, peccavi in cœlum, & coram te. C. t. 1. §. 13. I. t. 26. §. 4. §. 12.
Non sum dignus vocari filius tuus. H. t. 7. §. 19.
Surgens venit ad patrem. I. t. 1. §. 1.
Cùm adhuc longè esset, vidit eum pater ipsius. G. t. 4. §. 1. §. 2.
Misericordia motus est. B. t. 9. §. 5.
Cecidit super collum ejus. C. t. 27. §. 6. I. t. 5. §. 1.
Osculatus est eum. C. t. 26. §. 2. I. t. 8. §. 3.
Citò proferte stolam primam. A. t. 11. §. 3. B. t. 9. §. 4. D. t. 8. §. 13. E. t. 3 §. 1. E. t. 9. §. 15. L. t. 10. §. 8.
Date annulum in manum ejus. B. t. 6. §. 8. C. t. 23. §. 7. C. t. 26. §. 2. F. t. 6. §. 7. I. t. 4. §. 2. L. t. 11. §. 1.
Calceamenta in pedes ejus. E. t. 11. §. 2. L. t. 16. §. 20.
Adducite vitulum saginatum. E. t. 9. §. 1.
Ecce tot annis servio tibi. A. t. 5.
Nunquam dedisti mihi hædum &c. D. t. 4. §. 12.
Postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus &c. I. t. 18. §. 2.
Fili, tu semper mecum es. C. t. 41. §. 4. D. t. 4. §. 12.

Caput 16.

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum. A. t. 19. §. 4. D. t. 13. §. 8. D. t. 14. §. 11. H. t. 3. §. 2.
Diffamatus est. I. t. 26. §. 7.
Quid hoc audio de te. I. t. 25. §. 5.
Redde rationem villicationis tuæ. D. t. 14. §. 17.
Quid faciam. A. t. 10. §. 10. E. t. 5. §. 11. I. t. 26. §. 11.
Dominus meus aufert à me villicationem. I. t. 26. §. 19.
Mendicare erubesco. I. t. 26. §. 13.
Convocatis singulis debitoribus. D. t. 14. §. 20.
Quantum debes? - centum coros tritici. C. t. 23. §. 1.
Filij hujus sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. F. t. 10. §. 2.
Facite vobis amicos. E. t. 5. §. 8. §. 22.
Ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. E. t. 5. §. 10. §. 19.
Homo quidam erat dives. A. t. 26. §. 8. D. t. 3. §. 3. §. 6. D. t. 13. §. 8.
Induebatur purpurâ. L. t. 2. §. 1.
Epulabatur quotidiè splendidè. A. t. 19. §. 5. B. t. 6. §. 7. C. t. 36. §. 1. D. t. 13. §. 8. I. t. 8. §. 3.
Erat quidam mendicus nomine Lazarus. D. t. 13. §. 6.
Cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis. I. t. 18 §. 4.
Nemo illi dabat. E. t. 11. §. 3.
Canes lingebant ulcera ejus. A. t. 22. §. 1. C. t. 23. §. 24.
Factum est, ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. A. t. 18. §. 2. H. t. 4. §. 3. H. t. 5. §. 1.
Mortuus est & dives, & sepultus est in Inferno. A. t. 26. §. 5. I. t. 25. §. 2.
Vidit Lazarum in sinu ejus. E. t. 5. §. 11.
Pater Abraham miserere mei. I. t. 8. §. 3. I. t. 18. §. 2. I. t. 26. §. 5.
Mitte Lazarum. C. t. 21. §. 1. C. t. 31. §. 1. §. 3. D. t. 14. §. 3. E. t. 5. §. 13.
Ut intingat extremum digiti sui in aquam &c. B. t. 6. §. 3. C. t. 1. §. 5. L. t. 14. §. 5.
Recepisti bona in vita tua. D. t. 2. §. 3. D. t. 13. §. 7. I. t. 1. §. 2. I. t. 7. §. 3.
Nunc autem hic consolatur; tu verò cruciaris. A. t. 6. §. 3.

Rogo

Rogo te pater, ut mittas eum in domum patris mei. C. t. 23. §. 9. I. t. 8. §. 5.
Habeo quinque fratres. I. t. 8. §. 3.

Caput 17.

Transibat per mediam Samariam. A. t. 13. §. 7.
Occurrerunt ei decem viri leprosi. C. t. 24. §. 6.
Levaverunt vocem. G. t. 6. §. 5.
Ostendite vos Sacerdotibus. C. t. 26. §. 4.
Dum irent, mundati sunt. C. t. 26. §. 2.
Unus ex illis regressus cum magna voce magnificans Deum. G. t. 6. §. 4.
Novem ubi sunt. I. t. 9. §. 2.
Regnum Dei intrà vos est. C. t. 37. §. 2.
Ubicunque fuerit corpus, ibi congregabunt & aquilæ. E. t. 1. §. 9.
Judex quidam erat in quadam civitate; qui Deum non timebat &c. I. t. 25. §. 10.
Unus Pharisæus, & alter Publicanus. I. t. 15. §. 5.
Gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri hominum. I. t. 3. §. 2. I. t. 30. §. 2.
Jejuno bis in Sabbatho. C. t. 6. §. 3. I. t. 1. §. 1.
Publicanus à longè stans nolebat nec oculos ad cœlum levare. H. t. 8. §. 3.
Percutiebat pectus suum. C. t. 16. §. 6. C. t. 26. §. 3. C. t. 33. §. 4. I. t. 16. §. 2. I. t. 30. §. 2.
Omnia, quæcunque habes, vende, & da pauperibus. C. t. 35. §. 2.
Nihil horum intellexerunt. A. t. 7. §. 3. A. t. 14. §. 19.
Cœcus quidam sedebat secus viam mendicans. C. t. 41. §. 2. §. 4. H. t. 3. §. 7.
Dixerunt, quòd JEsus Nazarenus transiret. F. t. 1. §. 2.
JEsu fili David miserere mei. F. t. 9. §. 2.
Ipse verò multò magis clamabat. D. t. 7. §. 1. F. t. 3. §. 2.
Respice. F. t. 6. §. 1.
Vidit, & sequebatur illum, magnificans Deum. C. t. 17. §. 2. G. t. 6. §. 6.

Caput 19.

Ingressus per ambulabat Jericho. I. t. 23. §. 1.
Ecce vir nomine Zachæus. H. t. 7. §. 3.
Princeps Publicanorum, & ipse dives. D. t. 13. §. 3.
Quærebat videre JEsum. A. t. 14. §. 4. n. 4. C. t. 42. §. 4. D. t. 2. §. 7.
Præcurrens ascendit in arborem sycomorum. C. t. 1. §. 10. F. t. 6. §. 1. G. t. 4. §. 4.
Ascendit, ut videret. C. t. 29. §. 4.
Vidit illum. D. t. 4. §. 10.
Festinans descende. C. t. 8. D. t. 4. §. 10.
In domo tua oportet me manere. E. t. 5. §. 4.
Excepit illum gaudens. D. t. 14. §. 9.
Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus. D. t. 4. §. 10. E. t. 5. §. 7. §. 22.
Hodie salus domui huic facta est. E. t. 11. §. 2. H. t. 5. §. 2.
Eò quòd & ipse filius sit Abrahæ. E. t. 5. §. 2.
Negotiamini, dum venio. C. t. 23. §. 1.
Nolumus hunc regnare super nos. C. t. 42. §. 2.
Mna tua decem mnas acquisivit. G. t. 3. §. 6.
Duxerunt illum ad JEsum. C. t. 23. §. 11.
Videns civitatem flevit super illam. B. t. 9. §. 4. §. 5. C. t. 10. §. 3. C. t. 11. §. 5. C. t. 15. §. 4. C. t. 23. §. 19. I. t. 26. §. 5. L. t. 2. §. 9.
Si cognovisses & tu. C. t. 18. §. 2.
Et quidem in hac die tua. D. t. 6. §. 2.
Circumdabunt te inimici tui vallo. I. t. 26. §. 1.

Caput 21.

Vidit quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. L. t. 10. §. 10.
Cùm audieritis prælia, & seditiones &c. C. t. 10. §. 18. I. t. 26. §. 15.
Et ira populo huic. D. t. 4. §. 11.
Erunt signa in sole, & luna, & stellis. E. t. 11. §. 3. I. t. 26. §. 4. §. 6.
Arescentibus hominibus præ timore. I. t. 8. §. 3.
Virtutes cœlorum movebuntur. A. t. 18. §. 1. I. t. 26. §. 4.
Videbunt Filium hominis venientem in nube. I. t. 26. §. 4. §. 5.
Levate capita vestra. I. t. 26. §. 14.
Videte ficulneam. C. t. 1. §. 3.
Attendite, nè fortè graventur corda vestra in crapula. C. t. 23. §. 10.

Caput 22.

Occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans. L. t. 2. §. 3.
Ostendet vobis cœnaculum magnum stratum. E. t. 9. §. 8.
Cùm facta esset hora, discubuit. C. t. 24. §. 3.
Manus tradentis me mecum est in mensa. E. t. 9. §. 18.
Qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. L. t. 9. §. 2. §. 3.
Quis major est? qui recumbit? an qui ministrat? E. t. 9. §. 22.
Et sedeatis super thronos. C. t. 1. §. 3.
Tu aliquando conversus confirma fratres tuos. C. t. 23. §. 3.
Satis est. C. t. 24. §. 4.
Egressus secundùm consuetudinem. C. t. 13. §. 2.
Avulsus est ab eis. A. t. 13. §. 19.
Apparuit ei Angelus Confortans eum. A. t. 13. §. 9.
Factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis. I. t. 26. §. 4. L. t. 2. §. 10.
Surgitte, orate. C. t. 23. §. 7.
Juda, osculò Filium hominis tradis. C. t. 26. §. 2. F. t. 9. §. 3.
Non novi illum. C. t. 26. §. 5.
Conversus Dominus respexit Petrum. L. t. 2. §. 8.

Caput 23.

Commovet populum, docens per universam Judæam, incipiens à Galilæa usque huc. D. t. 15. §. 4.
Illusit inductum veste albâ. I. t. 12. §. 1.
Nolite flere super me &c. C. t. 10. §. 3. L. t. 2. §. 7. §. 8.

Duceban-

Ducebantur & alij duo nequam cum eo. I. t. 25. § 11.
Ibi crucifixerunt eum. C. t. 42. §. 5.
Unum à dextris, & alterum à sinistris. C. t. 42. §. 16.
Pater dimitte illis. C. t. 31. §. 3. I. t. 10. §. 2. I. t. 17. §. 1.
Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, & nos. A. t. 19. §. 5. G. t. 5. §. 4.
Neque tu times Deum. C. t. 26. §. 2. L. t. 4. §. 2.
Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. A. t. 7. §. 2. C. t. 1. §. 17. C. t. 43. §. 3. D. t. 2. §. 20. H. t. 7. §. 2. L. t. 9 §. 3. L. t. 10. §. 2.
Hodie mecum eris in paradiso. A. t. 13. §. 8. A. t. 26. §. 3. B. t. 9. §. 4. C. t. 21. §. 1. C. t. 26 §. 2. D. t. 4. §. 10. G. t. 4. §. 3. I. t. 9. §. 2. I. t. 25. §. 9. L. t. 10. § 8.
Pater! in manus tuas commendo spiritum meum. A. t. 19. §. 3. C. t. 8.
Percutientes pectora sua revertebantur. C. t. 35. Miscell.

Caput 24.

Quid quæritis viventem cum mortuis. D. t. 14. §. 21.
Visa sunt ante illos sicut deliramentum. F. tit. 2. §. 6.
Ibant ipsâ die in castellum. C. t. 31. §. 4.
Tu solus peregrinus es. D. t. 4. §. 10.
Potens in opere, & sermone. C. t. 23. §. 7.
O stulti, & tardi corde ad credendum. C. t. 8. C. t. 10. §. 3.
Incipiens à Moyse. C. t. 23. § 13.
Finxit se longiùs ire. A. t 14. §. 4. m. 4.
Aperti sunt oculi eorum. E. t. 9. §. 10.
Nonne cor nostrum ardens erat in nobis. C. t. 23. §. 19.
Surgentes eâdem horâ reversi sunt in Jerusalem. C. t. 10. §. 2.
Pax vobis. A. t 13. §. 7.
Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra. C. t. 16. §. 6.
Obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis. G. t. 2. §. 2.
Aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. C. t. 6. §. 4.
Elevatis manibus benedixit eis. A. t. 25. §. 5. D. t. 2. §. 2.

Evangelium secundum Joannem.

Caput 1.

IN principio erat Verbum. C. t. 12. §. 7. D. t. 4. §. 1.
In ipso vita erat. B. t. 6. §. 10.
Et vita erat lux hominum. B. t. 9. §. 6.
Lux in tenebris lucet. G. t. 4. §. 4.
Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes. I. t. 19. §. 2.
Ut omnes crederent per illum. F. t. 6. §. 6.
In propria venit, & sui eum non receperunt. I. t. 8. §. 3.
Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. A. t. 12. §. 3. D. t. 2. §. 3. F. t. 10 §. 1. G. t. 4 §. 5. I. t. 5. §. 5. I. t. 8. §. 3. I. t. 18. §. 5.
Neque ex voluntate carnis. C. t. 5. §. 3.
Et Verbum caro factum est. A. t. 14. §. 4. n. 1. H. t. 7. §. 2. I. t. 5. §. 6. §. 8.
Vidimus gloriam ejus. B. t. 9. §. 6.
Miserunt Judæi ab Jerosolymis Sacerdotes, & Levitas, ad eum. I. t. 18. §. 2.
Tu quis es. C. t. 18. §. 3. D. t. 17. §. 7. I. t. 28. §. 2.
Confessus est. A. t. 10. §. 6. G. t. 3. §. 9.
Non sum. C. t. 17. §. 3.
Ego vox clamantis in deserto. C. t. 12. §. 14. C. t. 23. §. 8. §. 18. D. t. 19. §. 2. H. t. 7. §. 16. I. t. 19. §. 1.
Dirigite viam Domini. C. t. 16. §. 3. F. t. 16.
Non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti. H. t. 7. §. 19.
Ecce agnus Dei. A. t. 19. §. 5. L. t. 10. §. 7.
Ego nesciebam eam. C. t. 23. §. 7.
Quid quæritis. C. t. 1. §. 9. I. t. 15. §. 3. L. t. 10. §. 10.
Tu es Simon filius Jona. H. t. 7. §. 3.
Erat Philippus à Bethsaida civitate Andreæ, & Petri. A. t. 17.
Rabbi tu es Filius Dei. F. t. 6. §. 3.
Cùm esses sub ficu, vidi te. C. t. 23. §. 24.

Caput 2.

Vocatus est JEsus ad nuptias. C. t. 12. §. 8. L. t 3. §. 3.
Deficiente vinô. A. t. 14. §. 21.
Vinum non habent. A. t. 14. §. 4. n. 2. D. t. 2. §. 8. E. t 5. §. 18. G. t. 5. §. 1.
Quid mihi, & tibi, est mulier. D. t. 2. §. 5. E. t. 5. §. 20. I. t. 23. §. 1.
Nondum venit hora mea. A. t. 13. §. 11. A. t. 29. §. 3. C. t. 29. §. 3.
Erant ibi lapideæ hydriæ. C. t. 30. §. 2.
Implete hydrias aquâ. G. t. 4. §. 5. §. 6. H. t. 7. §. 25. L. t. 10. §. 8.
Impleverunt eas usque ad summum. B. t. 6. §. 2. L. t. 10. §. 4.
Haurite nunc, & ferte architriclino. C. t. 23. §. 1.
Ut gustavit aquam vinum factam. F. t. 3. §. 1. I. t. 6. §. 1. L. t. 2. §. 9.
Hoc fecit initium signorum. C. t. 23. §. 3. C. t. 35. §. 6.
Manifestavit gloriam suam. A. t. 13. §. 11. E. t. 9. §. 8.
Cùm fecisset quasi flagellum de funiculis. A. t. 16. §. 2. I. t. 8. §. 1. I. t. 11. §. 2. I. t. 26. §. 2.
Omnes ejecit de templo. H. t. 4. §. 5.
Auferte ista hinc. C. t. 40. §. 3.
Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. F. t. 8. §. 8.

Caput. 3.

Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. B. t. 2. §. 4.
Spiritus, ubi vult, spirat. B. t. 9. §. 5.
Quomodo possunt hæc fieri. H. t. 7. § 6.
Tu es Magister in Israel; & hæc ignoras. H. t. 7. §. 6.
Ità exaltari oportet Filium hominis. C. tit. 43. § 4.
Sic Deus dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret. A. t. 13. §. 7 §. 11. B. t. 9. §. 5. C. t. 42. §. 3. L. t. 10. §. 6. §. 11.
Qui habet sponsam, sponsus est. G. t. 3. §. 9.
Ut omnis, qui credit in illum, non pereat. F. tit. 6. §. 10.
Filius hominis, qui est in cœlo. F. t. 9. §. 3.
Illum oportet crescere, me autem minui. I. t. 19. §. 1. L. t 10. § 7.
Qui credit in Filium, habet vitam æternam. F. t. 6. §. 2.
Ira Dei manet super eum. A. t. 6. §. 2.

Caput 4.

Erat ibi fons Jacob. A. t. 23. §. 1. L. t. 2. §. 1.
JEsus fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem. A. t. 14. §. 15. n. 2. §. 21. A. t. 19. §. 3. §. 8 M. H. t. 7. §. 27. L. t. 1. §. 3. L. t. 2. §. 3.
Venit mulier de Samaria, haurire aquam A. t. 19. §. 8. M. L. t 16 § 12.
Da mihi bibere. C. t. 23. §. 10. E. t. 5. §. 4. G. t. 4. §. 5. L. t. 10. §. 3. §. 11. L. t. 16. §. 3.
Quomodo tu à me bibere petis. C. tit. 18. §. 4.
Neque in quo haurias, habes. D. t. 17 §. 2.
Omnis, qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum. D. t. 2 §. 6. D. t. 4. §. 14. D. t. 19. §. 4.
Aqua, quam ego dabo ei, fiet ex ea fons aquæ salientis in vitam æternam. G. t. 4. §. 1.
Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam. F. t. 2. §. 4.
Vade, voca virum tuum. C. t. 26. §. 2. C. t. 40. §. 5. L. t. 16. §. 14.
Hoc verè dixisti. C. t. 26. §. 4.
Et Pater tales quærit, qui adorent eum. I. t. 4. §. 1.
Ego sum, qui loquor tecum. H. t. 7. §. 6.
Discipuli mirabantur, quia cum muliere loquebatur. F. t. 2. §. 8.
Reliquit ergo hydriam mulier. A. t. 15. Quartus Amor. A. t. 26. §. 4. C. t. 23. §. 9. F. t. 2. §. 3. L. t. 16. §. 3.
Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci. A. t. 14. §. 18.
Qui metit, mercedem accipit; & congregat fructum in vitam æternam. C. t. 23. §. 8.
Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur. D. t. 4. §. 10.
Infirmabatur Capharnaum. A. t. 14. §. 21.
Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis. I. t. 23. §. 1.
Credidit homo sermoni. F. t. 6. §. 7.
Cognovit ergo pater; quia illa hora erat &c. G. t. 6. §. 7.

Caput 5.

Erat dies festus Judæorum. F. t. 4. §. 2.
In his jacebat multitudo magna languentium. G. t. 8. §. 3.
Expectantium aquæ motum. G. t. 4. §. 2.
Angelus Domini descendebat. A. t. 18. § 2. C. t. 23. §. 1. D. t. 3. §. 3.
Qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat. C. t. 8.
Erat quidam homo ibi triginta, & octo annos habens in infirmitate sua. A. t. 14. §. 14. C. t. 31. §. 2. D. t. 2. §. 2. I. t. 25. §. 10. L. t. 16. §. 1.
Vis sanus fieri. A. t. 29. §. 3. C. t. 26 §. 2.
Hominem non habeo. A. t. 29. §. 3. D. t. 17. §. 2. H. t. 7. §. 21.
Tolle grabatum tuum. A. t. 14. §. 14. C. t. 39. §. 3.
Erat Sabbathum in die illo. C. t 26 §. 2.
Ecce sanus factus es; jam noli peccare. B t. 6. §. 2. G. t. 3. §. 3. G. t. 6. §. 7.
Non potest Filius à se facere quidquam. I. t. 25. §. 8.
Qui credit ei, qui misit me, habet vitam æternam. G. t. 5. §. 2.
Ille erat lucerna ardens. C. t. 40. §. 3.
Sicut audio, sic judico. A. t. 7. §. 3. I. t. 29. §. 8.
Dilectionem Dei non habetis in vobis. A. t. 14. §. 4. M. 8. n. 2.

Caput 6.

Abijt JEsus trans mare. A. t. 19. §. 5. C. t. 23. §. 9.
Erat proximum Pascha. C. t. 26 §. 2.
Unde ememus panes, ut manducent hi. B. t. 6. §. 9. C. t. 29 § 4. §. 10. E t. 5. § 22
Facite homines discumbere. H. t. 5. §. 7. H. t. 7 § 5.
Accepit JEsus panes: &, cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus, quantum volebant. D. t. 4. §. 18. E. t. 5. §. 7. G. t. 6. §. 3. L. t. 10. § 10.
Colligite fragmenta. B. t. 6. §. 8 D. t. 14. §. 17. E. t. 5. §. 14. F. t. 6. § 9.
Impleverunt duodecim cophinos fragmentorum. A. t 14. § 7 M. L t. 10. §. 11.
JEsus cùm cognovisset, quia venturi essent &c. fugit in montem. A. t. 14. §. 8. C. t. 42. §. 2. D. t. 8. §. 3.
Cùm remigâssent quasi stadia viginti quinque. A. t. 29. §. 3.
Quæritis me; non quia vidistis signa, sed quia manducâstis, A. t. 19 §. 5. I. t. 15. §. 6.
Operamini non cibum, qui perit. E. t. 9. §. 18.
Hunc Pater signavit Deus. E. t. 9. §. 18.
Non Moyses dedit vobis panem de cœlo. B. tit. 6. §. 3. E. t 9. §. 8.
Domine, semper da nobis panem hunc. D. t. 17. § 2.
Ego sum panis vivus. E. t. 79. §. 21.

Si quis

Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. E. t. 9. §. 3.
Caro mea verè est cibus. E. t. 9. §. 8. §. 12.
Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. E. t. 9. §. 27.
Qui manducat me, ipse vivet propter me. E. t. 3. §. 29. E. t. 9. §. 29.
In me manet, & ego in illo. A. t. 11. §. 5.
Litigabant Judæi ad invicem. E. t. 9. §. 22.
Quomodo potest nobis hic carnem suam dare ad manducandum. F. t. 6. §. 4.
Ex vobis unus diabolus est. E. t. 9. §. 18.

Caput 2.

Post hæc ambulabat JEsus in Galilæam. A. tit. 7. §. 2.
Erat in proximo dies festus Judæorum. B. t. 1. G. t. 2. §. 4.
Scenopegia. D. t. 13. §. 2.
Si hæc facis, manifesta teipsum Mundo. A. t. 16. §. 1.
Tempus meum nondum advenit. H. t. 7. §. 17.
Vos ascendite ad diem festum hunc. C. t. 1. §. 1.
Ego non ascendo ad diem festum istum. G. t. 2. §. 2.
Quidam dicebant, quia bonus est &c. C. t. 23. §. 1.
Mea doctrina non est mea. G. t. 3. §. 6.
Dæmonium habes. C. t. 2. §. 1.
Unum opus feci, & omnes miramini. A. t. 13. § 2.
Adhuc modicum tempus vobiscum sum. A. tit. 13. §. 9.
Clamabat dicens: si quis sitit, veniat ad me. A. t. 13. §. 7. A. t. 19. § 8. M. B. t. 8. §. 3. C. t. 1. §. 13. C. t. 9. §. 1. C. t. 23. §. 22. F. t. 6. §. 9. G. t. 2. §. 2. L. t. 10. §. 3.
Nondum erat spiritus datus, quia JEsus nondum erat glorificatus. C. t. 43. §. 4.
Nunquid lex nostra judicat hominem. I. tit. 25. §. 8.

Caput 8.

Diluculo venit in templum. A. t. 19. §. 5.
In lege Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. A. t. 3. §. 3.
JEsus inclinans se deorsum scribebat in terra. C. t. 40. §. 2. §. 9. I. t. 25. §. 2. §. 4.
Qui sinè peccatô est vestrûm, primus in illam lapidem mittat. C. t. 40. §. 2.
Iterum se inclinans scribebat. C. t. 40. §. 2.
Ego sum lux Mundi. A. t. 13. §. 7. C. t. 12. §. 6. I. t. 18. §. 5.
Nunquid interficiet semetipsum. I. t. 17. §. 2.
Non quæro gloriam meam. A. t. 16. §. 2.
Vos ex patre diabolo estis. D. t. 5. §. 7.
Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum. A. t. 13. §. 2. C. t. 12. §. 8. C. t. 43. §. 1.
Antequam Abraham fieret, ego sum. C. tit. 30. §. 3.

Caput 9.

Ut manifestentur opera Dei in illo. G. tit. 3. §. 9.
Expuit in terram, & fecit lutum. C. t. 32.
Vade, lava in natatoria siloe. B. t. 2. §. 1.
Dicebat, quia ego sum. D. t. 8. §. 12. H. t. 7. §. 26.
Audivit JEsus, quia ejecerunt eum foras. A. t. 29. §. 3.

Caput 10.

Oves illum sequuntur. I. t. 4. §. 2.
Ego sum ostium. H. t. 7. §. 8. I. t. 4. §. 2. L. t. 1. §. 3.
Ego sum pastor bonus. A. t. 13. §. 10. C. t. 17. §. 4.
Pastor bonus animam suam dat pro ovibus suis. A. t. 16. §. 5. L. t. 10. §. 7.
Fiet unum ovile, & unus pastor. E. tit. 2. §. 3.
Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me. G. t. 3. §. 6.
Loquor vobis, & non creditis. G. t. 4. §. 6.
Multi venerunt ad eum. C. t. 1. §. 10.

Caput 11.

Maria erat, quæ unxit Dominum unguentô. D. t. 3. §. 3.
Miserunt sorores ad eum: ecce, quem amas infirmatur. A. t. 13. §. 10. A. t. 29. §. 2. E. t. 5. §. 20. F. t. 2. §. 1. L. t. 2. §. 7.
Diligebat JEsus Martham, & sororem ejus Mariam. A. t. 12. §. 4.
Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare; & iterum vadis. A. t. 22. §. 1.
Nónne duodecim sunt horæ diei. I. tit. 6. §. 2.
Lazarus amicus noster dormit. C. t. 31. §. 2.
Martha, ùt audivit, quia venit JEsus, occurrit illi. A. t. 14. §. 20.
Qui credit in me - vivet. F. t. 6. §. 6.
Scio, quia resurget in resurrectione, in novissimo die. A. t. 19. §. 5.
Infremuit spiritu. I. t. 23. §. 1.
Lacrymatus est JEsus. C. t. 21. §. 2.
Ecce quomodo amabat eum. A. t. 10. §. 9.
JEsus rursus fremens in semetipso. I. tit. 26. §. 5.
Lapis superpositus erat ei. C. t. 31. §. 2.
Tollite lapidem. A. t. 29. §. 4. C. t. 26. §. 5.
Domine, jam fœtet. F. t. 1. §. 3. L. t. 16. §. 1.
Quatriduanus est. C. t. 31. §. 2.
Voce magnâ clamavit: Lazare veni foras. C. t. 26. §. 1. C. t. 35. §. 6. G. t. 4. §. 3. I. t. 13. §. 1.
Collegerunt concilium. A. t. 7. §. 3.
Dicebant: quid facimus &c. C. t. 29. §. 8.
Tollent nostrum locum, & gentem. A. t. 16. §. 1.
Expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo. A. t. 16. §. 1.

Caput 12.

Maria accepit libram unguenti nardi Pistici. I. t. 32. §. 1.
Domus impleta est ex odore. F. t. 1. §. 1.
Quare hoc unguentum non venijt trecentis denarijs. E. t. 11. §. 3.
Nisi granum frumenti mortuum fuerit. A. t. 13. §. 8. E. t. 9. §. 1.
Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. A. t. 13. §. 11. C. t. 12. §. 12.

Caput 13.

Sciens JEsus, quia venit hora ejus. A. t. 13. §. 11. C. t. 12. §. 7.
In finem dilexit eos. A. t. 13. §. 3. §. 12.
Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus. C. t. 12. §. 2. H. t. 7. §. 2. §. 14.
Cœpit lavare pedes. A. t. 7. §. 1. C. t. 23. §. 3. H. t. 7. §. 2. L. t. 2. §. 3.
Domine, tu mihi lavas pedes. C. t. 17. §. 3. D. t. 12. §. 4.
Quod ego facio, tu nescis modò: scies autem postea. A. t. 13. §. 2.
Si non lavero te, non habebis partem mecum. A. t. 13. §. 2. I. t. 16. §. 1.
Non tantùm pedes meos, sed & manus, & caput. I. t. 16. §. 1.
Scitis, quid fecerim vobis. B. t. 6. §. 8.
Vos vocatis me Magister - & bene dicitis. C. t. 23. §. 1.
Exemplum dedi vobis, ut quem admodum ego feci vobis, ità & vos faciatis. C. tit. 23. §. 7.
Turbatus est spiritu. A. t. 19. §. 8. M.
Unus ex vobis tradet me. D. t. 3. §. 3.
Aspiciebant ad invicem Discipuli, hæsitantes de quo diceret. I. t. 30. §. 3.
Unus ex Discipulis, quem diligebat JEsus. I. t. 20. §. 3.
Hoc nemo scivit discumbentium. D. t. 3. §. 3.
Quod facis, fac citiùs. I. t. 30. §. 3.
Cùm accepisset buccellam, exivit continuò. I. t. 9. §. 2.
Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem. C. t. 10. §. 5. §. 18.

Caput 14.

Ego sum via. A. t. 13. §. 7. A. t. 19. §. 3. C. t. 12. §. 11.
Ostende nobis Patrem, & sufficit. D. t. 4. §. 12.
Qui vidit me, videt & Patrem meum. F. t. 9. §. 1. I. t. 4. §. 1.
Si diligitis me, mandata mea servate. A. t. 14. §. 13.
Si quis diligit me, sermonem meum servabit. A. t. 14. §. 4. M. 8. n. 4. §. 11.
Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem. C. t. 10 §. 12.
Ad eum veniemus. A. t. 14. §. 4. M. 12.
Quem Mundus non potest accipere. A. t. 11. §. 1.
Ut cognoscat Mundus, quia diligo Patrem. A. t. 14. §. 14. Testim.
Surgite, eamus. E. t. 9. §. 26.

Caput 15.

Manete in me, & ego in vobis. D. t. 4. §. 10.
Ego sum vitis, vos palmites. C. t. 40. §. 3.
In ignem mittent, & ardet. A. t. 6. §. 2. I. t. 8. §. 3.
Ut fructum plurimum afferatis. G. t. 3. §. 9.
Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. C. t. 10. §. 11.
Majorem hac dilectionem nemo habet &c. I. t. 10. §. 2.
Odio habuerunt me gratis. D. t. 4. §. 10.

Caput 16.

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. C. t. 10. §. 18.
Absque synagogis facient vos. I. t. 1. §. 1.
Expedit vobis, ut ego vadam. A. t. 14. §. 21.
Si non abiero, Paraclytus non veniet ad vos. A. t. 14. § 21.
Arguet Mundum de peccato. C. t. 23. §. 3. I. t. 30. §. 1.
Modicum, & jam non videbitis me. A. t. 13. §. 8. I. t. 1. §. 2.
Modicum. A. t. 4. §. 3. B. t. 6. §. 2. D. t. 2. §. 2.
Plorabitis, & flebitis. I. t. 11. §. 2. L. t. 2. §. 8.
Tristitia vestra vertetur in gaudium. G. t. 2. §. 4.
Mulier, cùm parit, tristitiam habet. A. t. 13. §. 5.
Petite - ut gaudium vestrum sit plenum. A. t. 14. §. 20. C. t. 1. §. 5.
Venit hora, cùm jam non in proverbijs loquar. A. t. 13. §. 8.
Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. C. t. 10. §. 18.

Caput 17.

Manifestavi nomen tuum hominibus. A. t. 13. §. 11.
Pater sancte, serva eos in nomine tuo. A. t. 13. §. 11.
Non rogo, ut tollas eos de Mundo. I. t. 8. §. 3.
Sanctifica eos. A. t. 13. §. 10. C. t. 12. §. 9.
Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me. C. t. 24. §. 1.
Ut sint unum, sicut & nos. C. t. 30. §. 4.
Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum. A. t. 13. §. 1.

Caput 18.

Dixit eis, ego sum: abierunt retrorsum. I. t. 26. §. 3.
Si me quæritis, sinite hos abire. A. t. 14. §. 7. C. t. 10. §. 3.
Egressus trans torrentem Cedron. A. tit. 19. §. 3.
Pontifere interrogavit JEsum de Discipulis. D. t. 3. §. 3.
Ancilla ostiaria. A. t. 26. §. 1. F. t. 2. §. 6.
Dicit illi, non sum. C. t. 11. §. 3.
Ut non contaminarentur. C. t. 27. §. 4.
Nobis non licet interficere quenquam. G. t. 5. §. 4.

Caput

Caput 19.

Neſcis, quia poteſtatem habeo crucifigere te. D. t. 8. §. 7.
Ecce homo. I. t. 26. §. 5.
Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. I. t. 2. §. 2.
Omnis, qui ſe regem facit, contradicit Cæſari. L. t. 9. § 3.
Bajulans ſibi crucem. C. t. 43. §. 1. §. 15.
Scripſit titulum Pilatus. D. t. 8. §. 11.
JESUS Nazarenus Rex Judæorum. C. t. 42. §. 2.
Quod ſcripſi, ſcripſi. I. t. 25. §. 4.
Sitio. L. t. 10. §. 3.
Conſummatum eſt: & inclinatô capite tradidit ſpiritum. C. t. 42. §. 2. D. t. 8. §. 2.
Erat tunica inconſutilis. C. t. 10. §. 1.
Os non comminuetis ex eo. C. t. 24. §. 3.
Lanceâ latus ejus aperuit. C. t. 42. §. 3.
Continuò exivit ſanguis, & aqua. A. t. 13. §. 10. I. t. 3. §. 12. I. t. 4. §. 3. L. t. 2. §. 6.
Ferens mixturam myrrhæ, & aloes. L. t. 10. §. 11.

Caput 20.

Unâ Sabbathi Maria Magdalene venit manè. A. t. 14. §. 4. M. 10. D. t. 2. §. 7.
Currebant duo ſimul. A. t. 14. §. 14.
Ille alius Diſcipulus præcucurrit citius Petrô. I. t. 33. §. 2.
Maria ſtabat ad monumentum foris plorans. A. t. 14. §. 4. n. 3. §. 21. C. t. 30. §. 3.
Dum fleret, inclinavit ſe. A. t. 14. §. 16.
Vidit duos Angelos ſedentes in albis. C. tit. 30. §. 2.
Mulier, quid ploras. H. t. 4. §. 2. L. t. 2. §. 2. §. 6.
Non ſciebat, quia JEſus eſt. D. t. 4. §. 10.
Exiſtimans, quia hortulanus eſſet. H. t. 4. §. 3.
Si tu ſuſtuliſti eum. A. t. 14. §. 4. m. 10. I. t. 30. §. 3.
Ego eum tollam. A. t. 14. § 4. m. 10.
Noli me tangere. C. t. 28. F. t. 6. §. 4.
Cùm ſerò eſſet die illô. D. t. 2. §. 3.
Venit JEſus, & ſtetit in medio. A. t. 13. §. 7.
Gaviſi ſunt Diſcipuli visô Dominô. G. t. 2. §. 3.
Cùm hæc dixiſſet, inſufflavit. G. t. 5. §. 5.
Poſt dies octo - & Thomas eum ejus. A. t. 19. §. 8. M.
Dominus meus, & Deus meus. C. t. 29. §. 9. D. t. 17. §. 2.

Caput 21.

Vado piſcari. H. t. 4. §. 3.
Mittite in dexteram navigij. C. t. 1. §. 2.
Dicit Diſcipulus ille, quem diligebat JEſus, Petro, Dominus eſt. A. t. 14. §. 20. D. t. 19. §. 2. I. t. 18. §. 5.
Simon Petrus - tunicâ ſuccinxit ſe. A. t. 14. §. 15. n. 4.
Afferte de piſcibus, quos prendidiſtis nunc. G. t. 4. §. 5.
Simon Joannis, diligis me plus his. A. t. 14. §. 4. M. 8. n. 2. §. 23.
Paſce oves meas. C. t. 40. §. 9.
Sequere me. E. t. 11. §. 2. n. 5.
Qui recubuit in cœna ſuper pectus JEſus. G. t. 3. §. 6. I. t. 20. §. 3.
Sic eum volo manere. G. t. 5. §. 1.

Actus Apoſtolorum.

PRimum quidem ſermonem feci de omnibus &c. C. t. 12. §. 12.
Cœpit JEſus facere, & docere. C. t. 23. §. 7. E. t. 11. §. 2.
Conveſcens præcepit eis, ab Jeroſolymis nè diſcederent. A. t. 13. §. 8. C. t. 40. §. 8.
Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael. L. t. 10 §. 8.
Accipietis virtutem ſupervenientis Spiritûs Sancti in vos. C. t. 31. §. 6. L. t. 10. §. 7.
Videntibus illis elevatus eſt. A. t. 13. §. 9.
Nubes ſuſcepit eum. A. 14. §. 4. M. 7. n. 1. A. t. 25. §. 4. C. t. 30. §. 3. E. t. 9. §. 4.
Ecce duo viri. F. t. 2. §. 5.
Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cœlum. C. t. 1. §. 5. C. t. 10 §. 12.
Sic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. I. t. 26. §. 4. §. 5.
Diffuſa ſunt omnia viſcera ejus. I. t. 24. §. 4.

Caput 2.

Sonus - replevit totam domum. B. t. 6. § 2.
Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ. A. t. 14. §. 6. §. 15. n. 4. L. t. 10. §. 5. L. t. 14. §. 7.
Seditque ſupra ſingulos eorum. A. t. 14. §. 11.
Repleti ſunt omnes Spiritu Sanctô. B. t. 6. §. 3. D. t. 4. §. 12.
Cœperunt loqui varijs linguis. A. t. 14. §. 18. C. t. 10. §. 12. C. t. 23. §. 4. I. t. 23. §. 1.
Muſtô pleni ſunt. A. t. 14. §. 20. A. t. 22. §. 5. F. t. 2.
Non ſicut vos exiſtimatis, hi ebrij ſunt. C. t. 2. §. 2.
Juvenes veſtri viſiones videbunt. C. t. 4. §. 6.
Vobis eſt repromiſſio - & omnibus, qui longè ſunt. C. t. 10. §. 12.
Habentes gratiam ad omnem plebem. G. tit. 5. §. 3.

Caput 3.

Quidam vir, qui erat claudus ex utero matris ſuæ &c. E. t. 5. §. 15.
Viri Iſraelitæ quid miramini. G. t. 3. §. 3.
Vos eſtis filij prophetarum. I. t. 4. §. 5.

Caput 4.

Quem vos crucifixiſtis. C. t. 23. §. 20.
Nec quisquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat. C. t. 23. §. 9.

Caput 5.

Anania, cur tentavit Sathanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto. t. 26. §. 7.

Audiens - hæc verba cecidit, & expiravit. A. t. 26. §. 3. I. t. 26. §. 3.
Uxor ipsius nesciens. D. t. 3. §. 3.
Sepelierunt ad virum suum. C. t. 24. §. 7.

Caput 6.

Factum est murmur Græcorum adversùs Hebræos. C. t. 24. §. 6.
Nos orationi, & ministerio verbi instantes. C. t. 23. §. 15.
Viderunt faciem ejus tanquam faciem angeli. C. t. 23. §. 22. I. t. 12. §. 3.

Caput 7.

Viri fratres, & patres. C. t. 22. §. 2.
Quis te constituit principem, & judicem, super nos. C. t. 10. §. 5.
Vidit gloriam Dei. C. t. 1. §. 14.
Vidit JEsum stantem. A. t. 29. §. 2. D. t. 1. §. 10.
Video cœlos apertos. C. t. 35. §. 2.
Domine JEsu suscipe spiritum meum. C. t. 10. §. 16.
Nè statuas illis hoc peccatum. C. t. 31. §. 1. I. t. 10. §. 2. I. t. 22. §. 7.

Caput 8.

Tunc Simon & ipse credidit. A. t. 16. §. 1. I. t. 16. §. 1.
Imponebant manus super illos. C. t. 43. §. 1.
Obtulit eis pecuniam. I. t. 30. §. 3.
Date & mihi hanc potestatem. C. t. 23. §. 4.
Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi. D. t. 15. §. 2. H. t. 7. §. 6.
Spiritus rapuit Philippum. G. t. 6. §. 3.

Caput 9.

Cadens in terram audivit vocem. C. t. 35. §. 1.
Saule, quid me persequeris. C. t. 10. §. 3. §. 6. I. t. 11. §. 1.
Quis es Domine. C. t. 9. §. 7.
Domine, quid me vis facere. A. t. 7. §. 2.
Ingredere civitatem: ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. C. t. 29. §. 4. D. t. 15. §. 1.
Erat ibi tribus diebus non videns: & non manducavit, neque bibit. I. t. 3. §. 5.
Vas electionis est mihi iste. A. t. 14. §. 4. m. 10.
Factum est, ut infirmata moreretur. A. t. 29. §. 4.
Circumsteterunt omnes viduæ flentes. E. t. 5. §. 11.
Dans illi manum erexit eam. E. t. 11. §. 2.

Caput 10.

Vidit in visu manifestè - Angelum Dei introeuntem ad se. A. t. 18. §. 2. E. t. 5. §. 3.
In quo erant omnia quadrupedia. &c. A. t. 11. §. 1. C. t. 23. §. 12.
Occide. C. t. 23. §. 6.
Cornelius expectabat illos. C. t. 10. §. 22.
Surge; & ego ipse homo sum. H. t. 7. §. 22.
Pertransijt benefaciendo, & sanando omnes. A. t. 19. §. 5. B. t. 6. §. 10. B. t. 9. §. 5. L. t. 9. §. 1.

Caput 11.

Discipuli, prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere &c. E. t. 5. §. 20.

Caput 12.

Petrus perseverabat pulsans. A. t. 29. §. 4.

Caput 14.

Dij similes hominibus descenderunt ad nos. A. t. 16. §. 5.
Lapidantes Paulum traxerunt extra civitatem. H. t. 4. §. 1.

Caput 16.

Baptizatus est ipse, & domus ejus tota continuò. E. t. 11, §. 2.

Caput. 17.

Quærere Deum, si fortè attrectent eum. C. t. 41. §. 2.
In Ipso vivimus. D. t. 4. §. 5.

Caput 19.

Virtutes quaslibet faciebat Deus per manum Pauli. H. t. 7. §. 14.
Multi ex eis - contulerunt libros. L. t. 12. §. 2.

Caput 20.

Erant lampades copiosæ in cænaculo, ubi eramus congregati. E. t. 9. §. 29.
Serviens Domino cum omnino humilitate, & lacrymis. L. t. 2. §. 8.
Vos scitis - quomodo nihil subtraxerim utilium. C. t. 23. §. 19.
Vincula, & tribulationes, Jerosolymis me manent. A. t. 19. §. 5.
Per triennium nocte, & die, non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque vestrùm. C. t. 23. §. 16. §. 19.
Argentum, & aurum, aut vestem nullius concupivi. I. t. 25. §. 3.

Caput 21.

Abstracti ab eis. A. t. 11. §. 2.

Caput 22.

Ego sum JEsus Nazarenus. C. t. 35. §. 5.

Caput 24.

Disputante illò de justitia. A. t. 26. §. 3. L. t. 16. §. 20.
Tremefactus Felix. I. t. 26. §. 3.

Caput 27.

Donavit tibi Deus omnes. B. t. 8. §. 3.

Caput 28.

Barbari præstabant non modicam humanitatem nobis. C. t. 11. §. 5.
Homicida est homo hic. I. t. 12. §. 3.

Epi-

Epistola S. Pauli ad Romanos.

Caput 1.

GRatias ago Deo meo per JEsum. D. t. 4. §. 11.
Sapientibus, & insipientibus, debitor sum. D. t. 15. §. 4.
Revelatur ira Dei super omnem impietatem. C. t. 11. § 5. I t. 25. §. 9.
Veritatem Dei in injustitia detinent. C. t. 11. §. 5.
Cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt. F. t. 6. §. 8.

Caput 2.

Secundùm duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ. I. tit. 26. §. 5.
Nomen Dei per vos blasphematur inter Gentes. C. t. 11. §. 4.

Caput 3.

Omnes peccaverunt, & egent gloriâ Dei. B. t. 9. §. 6.
Justificati gratis per gratiam ipsius. G. t. 4. §. 6.

Caput 5.

Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum. C. t. 9 §. 2.
Justificati in sanguine ipsius salvi erimus. L. t. 2. §. 8.
Consepulti sumus in illo per Baptismum in mortem. B. t. 2. §. 1.
Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. L. t. 16. § 5.

Caput 7.

Occasione acceptâ peccatum per mandatum operatum est. D. t. 2. §. 3.

Caput 8.

Si secundùm carnem vixeritis, moriemini. C. t. 5. §. 3.
Quicunque spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. F t. 10. §. 1.
Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. A. t. 14. §. 1. M 7. n 1.
Quos prædestinavit conformes fieri imaginis Filij sui. I. t. 4. §. 3.
Proprio Filio suo non pepercit. B. t. 6 §. 3.
Qui est ad dexteram Patris, interpellat pro nobis. F. t. 12. §. 9.
Quis nos separabit à charitate Christi? A. t. 14. §. 4. n. 2. §. 4 m. 10. §. 15. n. 2. A. t. 26. §. 5. C. t. 2. § 1.
Neque altitudo, neque profundum. A. t. 4. §. 1.

Caput 12.

Obsecro vos fratres per misericordiam Dei. A. t. 12. §. 3.
Sollicitudine non pigri. F. t. 3. §. 2.
Flete cum flentibus. L. t. 2. §. 2.
Date locum iræ. I. t. 22. §. 9.

Caput 13.

Dei minister est, vindex in malum. I. t. 25. §. 1.
Nox præcessit, dies autem appropinquavit. B. t. 2. §. 5.
Induamur arma lucis. I t. 26. §. 18.
Induimini Dominum JEsum Christum.

Caput 15.

Non audeo loqui aliquid eorum, quæ per me non efficit Christus. C. t. 23. §. 7.

Epistola S. Pauli ad Corinthios prima.

Caput 1.

QUi gloriatur, in Domino glorietur. A. tit. 7. §. 2.

Caput 2.

Non judicavi me scire aliquid inter vos, nisi JEsum Christum, & hunc crucifixum. C. t. 42. §. 6.
Quod oculus non vidit. A. t. 14. §. 8.
Nos non spiritum hujus Mundi accepimus. A. t. 15. Alia mot.

Caput 3.

Lac vobis potum dedi. C. t. 42. §. 14.
Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. C. t. 23. §. 18.

Caput 4.

Mihi pro minimo est, ut à vobis judicer, aut ab humano die. I. t. 28 §. 2.

Caput 5.

Judicavi - tradere hujusmodi Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit. L. t. 16. §. 13.

Caput 6.

Portate Deum in corpore vestro. I. t. 4. §. 3.

Caput 7.

Bonum est homini, mulierem non tangere. F. t. 2. §. 8.
Reliquum est, ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint. B. t. 6. §. 6.
Qui gaudent, tanquam non gaudentes. C. tit. 41. §. 3.

Caput 9.

Omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. C. t. 10. §. 14.
Omnibus omnia factus sum. C. t. 40. § 9.
Castigo corpus meum, & in servitutem redigo. G t. 4. §. 5.

Caput 10.

Petra erat Christus. C. t. 30. §. 2.
Hæc in figura facta sunt. E. t. 9. §. 3.
Per omnia omnibus placeo.

Caput 11.

Debet mulier velamen habere super caput. L. t. 16. §. 5.
Oportet & hæreses esse. H. t. 1. §. 1.
Dominus JEsus in qua nocte tradebatur. E. t. 9. §. 8. L. t. 10. §. 6.
Hoc est Corpus meum. E. t. 9. §. 3.
Quotiescunque manducabitis - mortem Domini annuntiabitis. E. t. 9. §. 23.

Qui-

Quicunque manducaverit indignè. E. t. 9. §. 18.

Caput 12.

Alij per spiritum datur sermo sapientiæ. D. t. 19. §. 3.
Æmulamini charismata meliora. I. t. 18. §. 5.

Caput 13.

Si distribuero - charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. C. t. 9. §. 6.
Charitas patiens est. A. t. 14. §. 15. n. 2. C. t. 10. §. 17.
Charitas non inflatur. C. t. 9. §. 7.
Charitas non quærit, quæ sua sunt. A. t. 16. §. 3.

Caput 14.

Nolite pueri effici sensibus. C. t. 27. §. 4.

Caput 15.

Gratia ejus in me vacua non fuit. G. t. 4. §. 5.
Abundantiùs illis omnibus laboravi. C. t. 23. §. 18.
Deinde finis. A. t. 13. §. 8.

Epistola S. Pauli secunda ad Corinthios.

Caput 1.

GLoria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. A. t. 2. §. 1. G. t. 3. §. 8.

Caput 3.

Epistola nostra vos estis. D. t. 10. §. 3. E. t. 6.

Caput 4.

Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. G. t. 4. §. 3.

Caput 5.

Per fidem ambulamus. F. t. 6. §. 1.
Ex hoc neminem novimus secundùm carnem. C. t. 10. §. 14.
Pro Christo legatione fungimur. I. t. 10. §. 2.

Caput 6.

A dextris, & à sinistris. A. t. 4. §. 1.
Cor nostrum dilatatum est. L. t. 9. §. 1.
Quasi tristes. G. t. 2. §. 4.

Caput 7.

In cordibus nostris estis ad comoriendum, & convivendum. A. t. 10. §. 9.

Caput 8.

Consilium in hoc do. C. t. 29. §. 10.

Caput 9.

Qui parcè seminat, parcè & metet. E. t. 5. §. 6.

Caput 11.

Æmulor vos Dei æmulatione. I. t. 18. §. 3.

Caput 12.

Scio hominem raptum hujusmodi usque ad tertium cœlum. I. t. 3. §. 5.
Nè magnitudo revelationum extollat me. C. t. 6. §. 2.
Datus est mihi stimulus carnis meæ. C. t. 5. §. 1. H. t. 7. 21.

Caput 13.

Salutate invicem in osculo sancto. E. tit. 9. §. 22.

Epistola S. Pauli ad Galatas.

Caput 1.

PAulus Apostolus, non ab hominibus - sed per JEsum Christum. I. t. 10. §. 2.

Caput 2.

Vivo ego jam non ego. A. t. 11. §. 1.
In fide vivo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. A. t. 13. §. 10. A. t. 19. §. 8. M.

Caput 3.

Ante quorum oculos JEsus Christus præscriptus est. C. t. 42. §. 11.

Caput 4.

Ubi venit plenitudo temporis. I. t. 5. §. 6.
Filioli mei, quos iterum parturio. A. t. 13. §. 9. C. t. 23. §. 16. C. t 35. §. 8.

Caput 5.

Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt. C. t. 42. §. 11.

Caput 6.

Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto. C. t. 40. §. 9.
Vos, qui spirituales estis, hujusmodi instruite, C. t. 40. §. 8.
Si quis existimat, se aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. A. t. 12. §. 4.
Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri JEsu Christi. E. t. 43. §. 9. G. t. 3. §. 8.

Epistola S. Pauli ad Ephesios.

Caput 3.

In charitate radicati, & fundati. C. t. 9. §. 3.
Ut possitis comprehendere - quæ sit latitudo &c. C. t. 42. §. 4. C. t. 43. §. 13.
Potens est omnia facere superabuntur. L. t. 10. §. 8.

Caput 4.

Dedit dono hominibus. A. t. 25. §. 5.
Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit. A. t. 4. §. 3. A. t. 13. §. 8. C. t. 24. §. 6.
Renovamini spiritu mentis vestræ. I. t. 16. §. 1.
Sol non occidat super iracundiam vestram. I. t. 22. §. 2. §. 3. §. 8.

Caput 5.

Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis. C. t. 43. §. 3.
Gratias agentes semper pro omnibus. G. t. 7.
Nemo unquam carnem suam odio habuit. C. t. 5. §. 1.

Caput 6.

Non est nobis colluctatio adversùs carnem. H. t. 7. §. 10.

Epistо-

Epistola S. Pauli ad Philippenses.

Caput 2.

Semetipsum exinanivit. L. t. 10. §. 1.
Formam servi accipiens. A. t. 19. §. 3. C. t. 12. §. 10.
In similitudinem factus. A. t. 13. §. 7. A. t. 14. §. 4. n. 1.

Caput 3.

Ad destinatum persequor. C. t. 30. §. 3.

Caput 4.

Adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio. I. t. 18. §. 5.
Gaudete in Domino semper. A. t. 7. §. 2. G. t. 2. §. 3.
Cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum. G. t. 6. §. 3.
Quæ audistis, & vidistis in me, hæc agite. C. t. 23. §. 8.
Scio humiliari, scio & abundare. A. t. 4. §. 3. E. t. 5. §. 11.
Omnia possum in eo, qui me confortat. F. t. 7. §. 2.

Epistola S. Pauli ad Colossenses.

Caput 3.

Nduite vos, sicut Dei electi. G. t. 4. §. 5.
Si quis adversùs aliquem habet querelam. I. t. 10. §. 2.
Charitatem habete - grati estote. G. t. 6. §. 3.

Epistola S. Pauli ad Thessalonicenses prima.

Caput 2.

Voluimus venire ad vos - sed impedivit nos Sathanas. D. t. 7. §. 1.

Caput 4.

Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. C. t. 6. §. 2.
Ut sciat unusquisque vestrûm vas suum possidere in sanctificatione, & honore. C. tit. 39. §. 1.
In omnibus gratias agite. G. t. 7.

Epistola S. Pauli ad Thessalonicenses secunda.

Caput 1.

Impleat omnem voluntatem bonitatis, & opus fidei. F. t. 6. §. 8.

Epistola S. Pauli ad Timotheum Prima.

Caput 1.

Finis præcepti est charitas de corde puro. I. t. 16. §. 1.
Quorum primus ego sum. H. t. 7. §. 20.

Caput 2.

Docere mulieri non permitto. F. t. 2. §. 6.
Salvabitur per filiorum generationem. E. t. 3. §. 2.

Caput 3.

Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. D. t. 8. §. 10.

Caput 4.

Nemo adolescentiam tuam contemnat. I. t. 33. §. 2.
Exemplum esto Fidelium in verbo, in conversatione. C. t. 23. §. 8.
Noli negligere gratiam, quæ in te est. G. tit. 4. §. 5.

Epistola S. Pauli ad Timotheum secunda.

Caput 4.

Opus fac Evangelistæ. C. t. 23. §. 7.
Demas me dereliquit diligens hoc sæculum. A. t. 10. §. 11.
Affer tecum & libros. L. t. 2. §. 1.

Epistola S. Pauli ad Titum.

Caput 1.

Confitentur, se nôsse Deum; factis autem negant. C. t. 11. §. 3.

Caput 2.

Non multo vino servientes. E. t. 1. §. 4.
Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri. A. t. 13. §. 10. C. t. 23. §. 8.
Expectantes beatam spem. I. t. 26. §. 14.
Hæc loquere, & exhortare, argue cum omni imperio. C. t. 23. §. 8.

Caput 3.

Omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines C. t. 21. §. 1.
Benignitas, & humanitas, apparuit Salvatoris nostri Dei. B. t. 6. §. 10. I. t. 5. §. 6.

Epistola S. Pauli ad Philemonem.

Paulus vinctus Christi JEsu. I. t. 10. §. 2.
Tu illum, ùt mea viscera, suscipe. C. t. 23. §. 12.
Confidens in obedientia tua scripsi tibi. L. t. 5. §. 7.

Epistola S. Pauli ad Hebræos.

Caput 2.

Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ. D. t. 8. §. 13.

Caput 4.

Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. C. t. 12. §. 3.

Caput 10.

Voluntariè peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia. I. t. 26. § 4.

Caput 11.

Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis. D. t. 8. §. 13. G. t. 3. §. 4. H. t. 7. §. 18. L. t. 10. §. 10.
Fide Rahab meretrix non perijt. C. t. 31. §. 3. L. t. 16. §. 3. §. 5.

Caput 12.

Aspicientes in authorem fidei, & consummatorem JEsum. C. t. 30. §. 3.
Nondum usque ad sanguinem restitistis. A. t. 14. §. 15. n. 2.

Caput 13.

Adulteros judicabit Deus. A. t. 3. §. 1.
Beneficentiæ nolite oblivisci. L. t. 9. §. 5.
Rogo vos fratres, ut sufferatis verbum solatij. C. t. 40. §. 6.

Epistola S. Jacobi.

Caput 1.

EXortus est sol cum ardore, & arefecit fœnum &c. I. t. 26. §. 1.
Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum. L. t. 14. §. 3.
Suscipite insitum verbum. E. t. 9. §. 22.

Caput 3.

Lingua ignis. F. t. 2. §. 8.

Caput 4.

Confitemini alterutrum peccata vestra. C. t. 26. §. 2.

Caput 5.

Divitiæ vestræ putrefactæ sunt. D. t. 14. §. 3.

Epistola S. Petri prima.

Caput 1.

IN hæreditatem incorruptibilem. C. t. 1. §. 6.
Sobrij perfectè sperate in eam, quæ offertis vobis gratiam. D. t. 5. §. 7.
Quasi filij obedientiæ F. t. 10. §. 3.

Caput 2.

Sicut modò geniti infantes - lac concupiscite. A. t. 13. §. 5. E. t. 9. §. 21.
Ad quem accedentes lapidem vivum &c. I. tit. 5. §. 4.
Regale Sacerdotium. C. t. 11. §. 2.
Non inventus est dolus in ore ejus. L. t. 14. §. 2.

Caput 3.

Omnes unanimes. E. t. 24. §. 7.
Octo animæ salvæ factæ sunt. A. t. 19. §. 5. C. t. 4.

Caput 4.

Estote itaque prudentes. C. t. 6. §. 2.

Epistola S. Petri secunda.

Caput 1.

VOcavit nos propriâ gloriâ, & virtute. B. t. 9. §. 6.

Caput 2.

Hi verò velut irrationabilia pecora &c. L. t. 16. §. 9.

Caput 3.

Unus dies apud Dominum sicut mille anni. C. t. 1. §. 5.

Epistola S. Joannis prima.

Caput 1.

QUod vidimus - & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ. I. t. 5. §. 2.

Caput 2.

Advocatum habemus, apud Patrem, JEsum Christum justum. I. t. 26. §. 18.
Nolite diligere Mundum. C. t. 41. §. 4.

Caput 3.

In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. C. t. 10. §. 2.
Qui habuerit substantiam - & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo. E. t. 5. §. 12.
Filioli mei; non diligamus verbô, neque linguâ; sed opere, & veritate. A. t. 11. §. 4.

Caput 4.

Charissimi, nolite omni spiritui credere. C. t. 29. §. 8.
Deus charitas est. C. t. 9. §. 2.

Epistola S. Judæ.

NOn servaverunt principatum suum. A. t. 18. §. 1.
Nubes sine aquâ. D. t. 8. § 1. G. t. 5. §. 5.

Apocalypsis Sancti Joannis Apostoli.

Caput 1.

APocalypsis JEsu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri citò. I. t. 26. §. 19.
Mittens per Angelum suum servo suo Joanni. G. t. 1.
A JEsu Christo, qui est testis fidelis. C. t. 12. §. 2.
Primogenitus mortuorum. C. t. 12. §. 2. H. t. 7. §. 17.
Princeps regum terræ. C. t. 12. §. 2. C. t. 42. §. 2.
Fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo. C. t. 11. §. 1. I. t. 18. §. 5.
Ecce venit in nubibus. I. t. 26. §. 5.
Videbit eum omnis oculus. I. t. 26. §. 19.
Ego sum α. & ω. F. t. 11. §. 1. H. t. 7. §. 17.
Ego Joannes frater vester. H. t. 7. §. 12.
Fui in spiritu in Dominica die. F. t. 4. §. 1.
Vestitum podere. G. t. 23. §. 3.
Audivi post me vocem magnam tanquam tubæ. C. t. 23. §. 7.
Conversus sum, ut viderem vocem. F. t. 6. §. 2.
In medio septem candelabrorum aureorum. A. t. 13. §. 7.
Capilli ejus erant candidi tanquam lana alba, B. t. 9. §. 4.
Pedes ejus similes aurichalco. A. t. 14. §. 5. A. t. 22. §. 1. C. t. 30. §. 2. D. t. 12. §. 6.
Sicut in camino ardenti. A. t. 13. §. 3.
Habebat in dextera sua stellas septem. B. t. 9. §. 4. C. t. 1. §. 2. D. t. 15. §. 3.

De ore

De ore ejus gladius utrâque parte acutus exibat. I. t. 26. § 2.
Cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus. A. t. 14. §. 4. n. 4. C. t. 17. §. 3. I. t. 4. §. 4. I. t. 26. §. 2.
Habeo claves mortis, & Inferni. C. t. 12. §. 2.

Caput 2.

Qui ambulat in medio septem candelabrorum. A. t. 13. §. 9. E. t. 2. §. 3.
Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam. C. t. 10. §. 12. G. t. 3. §. 7.
Non potes sustinere malos. I. t. 22. §. 7.
Charitatem tuam primam reliquisti. C. t. 10. §. 18. I. t. 6. §. 3.
Qui habet aurem, audiat, quid spiritus dicat Ecclesijs. A. t. 14. §. 12.
Vincenti dabo edere de ligno vitæ. C. t. 1. §. 1. C. t. 12. §. 1. F. t. 9. §. 2.
Quod est in paradiso Dei mei. E. t. 2. §. 1.
Dabo tibi coronam vitæ. C. t. 1. §. 3. D. t. 19. §. 4.
Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. I. t. 8. §. 1.
Scio, ubi habitas, ubi sedes est Sathanæ. C. t. 26. §. 6.
Vincenti dabo manna absconditum. C. t. 1. §. 5.
Dabo illi calculum candidum. E. t. 9. §. 1. §. 7.
Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam. C. t. 10 §. 17.
Dedi illi tempus, ut pœnitentiam ageret. L. t. 16. §. 3.
Non vult pœnitere à fornicatione sua. L. t. 16. §. 3.
Mittam eam in lectum. F. t. 2. §. 5.
Gentes reget in virga ferrea. C. t. 40. §. 10.
Dabo illi stellam matutinam. D. t. 5. §. 1. G. t. 5. §. 1.

Caput 3.

Angelo Ecclesiæ Sardis scribe. D. t. 3. §. 3.
Scio opera tua; quia nomen habes, quòd vivas, & mortuus es. I. t. 28. §. 1.
Non invenio opera tua plena coram Deo meo. I. t. 28. § 2.
Non inquinaverunt vestimenta sua. C. t. 39. §. 1. Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis. I. t. 12. §. 4. I. t. 18. §. 5.
Confitebor nomen ejus coram Patre meo, & coram Angelis ejus. A. t. 18. §. 2.
Qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit &c. C. t. 23. §. 18.
Tene, quod habes. C. t. 10. §. 1.
Angelo Laodiceæ Ecclesiæ scribe. C. t. 40. §. 2.
Utinam frigidus esses, aut calidus &c. C. t. 11. §. 5. F. t. 6 §. 13.
Nescis, quia tu es - cœcus. C. t. 18 §. 4.
Suadeo tibi, à me emere aurum ignitum. A. t. 14. §. 3. C. t. 9. §. 1. D. t. 3. §. 3. G. t. 4. §. 6.
Collyriô unge oculos tuos. C. t. 18. §. 4. H. t. 7. §. 6. I. t. 25. §. 3. n. 5. L. t. 2. §. 1.
Ego sto ad ostium, & pulso. G. t. 4. §. 5. I. t. 13. §. 1.
Cœnabo cum illo. A. t. 13. §. 8. §. 11. A. t. 14. §. 20. C. t. 1. §. 5. G. t. 4. §. 5. I. t. 10. §. 10.
Dabo ei sedere mecum in throno meo. C. t. 29. §. 9.

Caput 4.

Ecce ostium apertum in cœlo. E. t. 2. §. 1.
Viginti quatuor seniores. C. t. 29. § 10.
In capitibus eorum coronæ aureæ. I. t. 10. §. 2.
De throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua. C. t. 23. §. 8.
Qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis, & sardinis. I. t. 32. §. 3.
In conspectu sedis tanquam mare vitreum. I. t. 26. §. 12.
Requiem non habebant die, ac nocte. A. t. 4. §. 1. L. t. 4. §. 1.

Caput 5.

Vidi librum scriptum intus, & foris. C. t. 42. §. 6.
Vicit leo - & ecce in medio throni agnum stantem. A. t. 4. §. 3.
Habentes singuli citharas. C. t. 9. §. 1.

Caput 6.

Ecce equus albus. I. t. 5. §. 1.
Equus niger. A. t. 26. §. 1. H. t. 1. §. 2.
Equus pallidus. A. t. 26. §. 1.

Caput 7.

Vidi alterum Angelum habentem signum Dei vivi. C. t. 10. §. 2.
Omnes Angeli stabant in circuitu throni. A. t. 18. §. 2.
Amicti stolis albis. C. t. 1. §. 1. §. 16.

Caput 8.

Datæ sunt illi septem tubæ. C. t. 23. §. 20. D. t. 19. §. 2.
Percussa est tertia pars solis. E. t. 11. §. 3.

Caput 9.

Vidi stellam de cœlo cecidisse in terram. H. t. 1. §. 2.
De fumo putei exierunt locustæ in terram: & data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terræ. H. t. 1. §. 2.
Regem angelum abyssi. D. t. 5. §. 2.
Vidi equos in visione. D. t. 3. §. 1.
Potestas equorum in ore eorum. D. t. 5. §. 5.

Caput 10.

Iris in capite ejus. D. t. 8. §. 11.
Habebat in manu sua libellum apertum. C. tit. 23. §. 24.
Accepi librum, - & devoravi illum. C. t. 23. §. 7. §. 16.
Oportet te iterum prophetare Gentibus. C. t. 23. §. 24.

Caput 11.

Atrium - ejice foras. D. t. 14. §. 4.
Videbunt - corpora eorum per tres dies, & dimidium. A. t. 14. §. 4. M. 7. n. 1.
In illa hora factus est terræ motus magnus. B. t. 1. G. t. 2. §. 4.
Iratæ sunt Gentes, & advenit ira tua. I. tit. 22. §. 2.

Caput 12.

Signum magnum apparuit in cœlo. C. t. 44. §. 1. L. t. 10 §. 10.

Mulier amicta sole. A. t. 22. § 1. D. t. 4 §. 10. D. t. 8. §. 5. E. t. 2. § 1. F. t. 6. §. 1. G. t. 3. §. 3.
Luna sub pedibus ejus. F. t. 2. §. 6. G. t. 3. §. 3.
In capite ejus corona stellarum duodecim. I. t. 26. §. 10.
Draco magnus rufus. D. t. 3. §. 1.
Draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura. E. t. 3. §. 1.
Peperit filium masculum. C. t. 6. §. 2. F. t. 8 §. 1.
Mulier fugit in solitudinem. H. t. 7. §. 13.
Factum est prœlium magnum in cœlo. C. t. 31. §. 3.
Draco pugnabat, & angeli ejus. I. t. 18. §. 1.
Væ terræ, & mari: quia descendit diabolus ad vos &c. A. t. 26. §. 1. D. t. 5 §. 5.
Misit serpens ex ore suo post mulierem. C. t. 29. §. 10. D. t. 11. §. 5. L. t. 16. §. 13.

Caput 14.

Audivi vocem de cœlo tanquam vocem aquarum. D t. 16. §. 2.
Vocem quam audivi tanquam citharædorum. C. t. 21. § 1.
Cantabant quasi canticum novum. C. t. 1. §. 6.
Nisi illa centum quadraginta quatuor millia - hi sequuntur agnum. A. t. 14. §. 4. n. 4.
Cruciabitur igne, & sulphure. I. t. 26. §. 4.

Caput 16.

Ite, & effundite septem phialas iræ Dei in terram. C. t. 23. §. 3.

Caput 17.

Mulier - habens poculum aureum in manu sua. E. t. 1. §. 6. F. t. 16.

Caput 19.

Beati, qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt. E. t. 9. §. 14.
Ecce equus albus; & qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis, & verax. F. t. 6. §. 6.
vestitus erat veste aspersâ sanguine. I. t. 26. §. 6.
De ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus. I. t. 26. §. 2.
Habet in vestimento, & in femore suo scriptum: Rex regum &c. I t. 10. § 2.
Vidi unum angelum stantem in sole. C. t. 23. §. 3.
Cœteri occisi sunt in gladio sedentis super equum. B. t. 1.

Caput 20.

Vidi mortus, & libri aperti sunt. B. t. 8. §. 1. E. t. 11. §. 2.

Caput 21.

Vidi sanctum civitatem Jerusalem novam descendentem de cœlo. C. t. 1. §. 15. E. t. 9. §. 16. G. t. 4 §. 5.
Ecce nova facio omnia. C. t. 6. §. 3.
Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. C. t. 1. §. 5. L. t. 2 §. 3.
Sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis. G. t. 4. §. 6.
Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure. I. t. 8 § 3.
Civitas illa non eget sole. B. t. 6 § 10.

Caput 22.

Lignum vitæ, afferens fructus duodecim. E. t. 9 §. 28.
Ecce venio citò, & merces mea mecum est. C. t. 1. §. 17.
Ego sum primus, & novissimus. G. t. 3. §. 9. Qui audit, dicat, veni. C. t. 10. §. 12.

SYLLABUS THEMATUM IN DOMINICAS TOTIUS ANNI.

Dominica 1. *Adventûs.*

JUdex, superior, puniat non tantùm minores, sed etiam majores. I. t. 25. § 11. num. 3. Erunt signa in sole, lunâ, & stellis.
De Judicio extremo. I. t. 26. per totum.

Dominica 2. *Adventûs.*

Adulator coram assentitur. A. t. 2. §. 3. Illis autem abeuntibus &c.
Dignitas relucet ex beneficijs. B. t. 5. §. 10. Euntes renuntiate Joanni, quæ vidistis. Idem. C. t. 17. §. 5. Renuntiate Joanni.
De S. Joannis Bapt. constantia. C. t. 30. § 3. M. 5. Arundinem ventô agitatam. De inconstantia I. t. 6. per totum.
Detractores non audiendi. D. t. 3. §. 3. n. 5. Cùm audisset in vinculis.
Detractoribus resistendum. D. t. 3. §. 4. Quid existis in desertum videre.
Judicium finale, ob Incarnationis divinæ mysterium, horribile. I. t. 26. §. 5. Hominem mollibus vestitum.

Dominica 3. *Adventûs.*

Verus amicus non quærit sua. A. t. 10. §. 6. Et confessus est
Nosce teipsum. C. t. 18. §. 3. Tu quis es.
Deus in Concionatoribus non fructum, sed laborem, considerat. C. t. 23. §. 18. Ego vox.
Gloria Dei unicè quærenda. G. t. 3. §. 9. Confessus est.
Invidus seipsum affligit. I. t. 18. §. 2. Miserunt Judæi ab Jerosolymis.
Judicia hominum contemnenda. I. t. 28. §. 2. Tu quis es.

Domi-

Dominica 4. Adventûs.

Unum Dei beneficium fons plurium. B. t. 6. §. 3. Venit in omnem regionem Jordanis.
Deus complanat omnes difficultates. D. t. 7 § 3. Omnis vallis implebitur.
Discretio in omnibus necessaria. D. t. 12. §. 1. Omnis vallis implebitur.
Humilitas exaltat. H. t. 7. §. 16. n. 2. Omnis vallis implebitur.

Dominica infra Octavam nativitatis Domini.

Amoris proprij expers non quærit sua. A. t. 16. §. 5. Expectabant redemptionem Israel.
Iram Dei sequitur clementia. I. t. 23. §. 1. Fuge in Ægyptum.

Dominica 1. post Epiphaniam.

Amor Christi communis in omnes. A. t. 13 §. 7. Sedentem in medio Doctorum.
Amor amat præsentiam amati. A. t. 14. §. 19. Ecce pater tuus, & ego.
Confessio invenit Christum perditum per peccatum. C. t. 26. §. 1. Remansit JEsus.
Quomodo proles educandæ. E. t. 9. per totum.
Festa celebranda. F. t. 4. §. 1. Invenerunt illum in templo.
Proles multum obligantur parentibus. F. t. 8. per totum.
Finis hominis, ad quem creatus. F. t. 11. §. 3. Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse.
De gratia Dei. G. t. 5. §. 3. Proficiebat gratiâ.

Dominica 2. post Epiphaniam.

Christus bonum nostrum tanquam suum reputat. A. t. 13. §. 11. Nondum venit hora mea.
Amor divinus excludit profanum. A. t. 14. §. 21. Deficiente vinô.
Deficiente auxiliô humanô adest divinum. A. t. 29. §. 3. Deficiente vinô.
Ubi adest auxilium naturale. A. t. 29. § 4. Aquam vinum factam.
Beneficia Dei in nos copiosa. B. t. 6. §. 2. Impleverunt usque ad summum.
Christus est lætitia nostra. C. t. 12. §. 8. Vocatus est JEsus ad nuptias.
Conjuges sint concordes, C. t. 24. §. 7. per totum.
Sapientis est mutare consilium. C. t. 29. §. 9. M. 1. Nondum venit hora mea.
Diu desiderata, ubi obtinentur, sunt chariora. D. t. 2. §. 5. Quid mihi, & tibi, mulier.
Illi manifestandi defectus, qui potest corrigere. D. t. 3. §. 5. Vinum non habent.
Eleemosynam danda verecundis pauperibus E. t. 5. §. 18. num. 3. Vinum non habent.
Fervor sit in Dei obsequio. F. t. 3. §. 1. Aquam vinum factam.
Cooperandum divinæ gratiæ. G. t. 4. §. 5. Implete hydrias aquâ.
Gratia Dei requirit nostram dispositionem. G. t. 4. §. 6. Implete hydrias aquâ.
Humilitas amat latere. H. t. 7. §. 25. Implete hydrias aquâ.
Christi liberalitas. L. t. 10. § 4. Impleverunt usque ad summum.
Deus dat plura, & majora, quàm petimus. L. t. 10. §. 8. Implete hydrias aquâ.

Dominica 3. post Epiphaniam.

Acedioſus laborat paralysi. A. t. 1. §. 1. Puer meus jacet paralyticus.
Animæ nostræ magna cura habenda. A. t. 19. §. 4. Accessit ad eum Centurio.
Etiam una anima chara sit. A. t. 19. §. 9. Alia Mot. Puer meus jacet.
Bonitas Dei ex nomine patet. B. t. 9. §. 6. Domine, si vis, potes.
Caro comparata cum spiritu, & anima, C. t. 5. §. 3. Malè torquetur.
Compatiendum alijs. C. t. 21. §. 1. Puer meus jacet.
Vera confessio excludit erubescentiam. C. t. 26. §. 5. Vide nemini dixeris.
Peccator non est Dei. D. t. 4. §. 11. Puer meus jacet.
Fiducia in Deum non est vacua. F. t. 7. §. 3. Audiens JEsus miratus est.
Charitas erga infirmos habenda. C. t. 10. §. 13.
Bona opera occultanda. G. t. 3. §. 7. Vide nemini dixeris.
Honores non mutent mores. H. t. 4. §. 3. Puer meus jacet.
Humilitas Christi. H. t. 7. §. 2. Ego veniam, & curabo.
Humilitas à Christo æstimatur. H. t. 7. §. 3. Domine, non sum dignus.
Humilitas facit te dignum cô, quô te indignum judicas. H. t. 7. §. 19. Non sum dignus, ut intres sub tectum meum.
Deus non exteriora, sed interiora intuetur. I. t. 16. §. 1. Accessit ad eum Centurio.

Dominica 4. post Epiphaniam.

Affectus nostri regendi. A. t. 7. §. 1. Imperavit ventis.
Deficient auxiliô humanô adest divinum. A. t. 29. §. 3. Quid timidi estis.
Charitas Christi universalis erga omnes. C. t. 10 §. 14. Domine, salva nos, perimus.
Bona conscientiâ ubique secura. C. t. 27. §. 5. Ipse dormiebat. De Conscientia agit hic totus titulus.
Superiorum bona exempla sequenda. E. t. 11. §. 2. n. 5. Ascendente eô in naviculam secuti sunt eum &c.
Fides tepidæ, & defectuosæ, damna. F. t. 6. §. 13. Ipse verò dormiebat.
Fiducia in Deum securè dormit. F. t. 7. §. 1. Dormiebat.
Gratiæ divinæ cooperandum. G. t. 4 §. 5. Descendit procella venti.
Honores periculosi. H t. 4 §. 1. Testim. 2. Ascendente eô in naviculam.

Omnis noſtra intentio in Deum dirigenda. I. t. 15. §. 1. Domine, ſalva nos.

Dominica 5. poſt Epiphaniam.

Acedioſi ſimiles dormienti. A. t. 1. Cùm dormirent homines. Pro acedia ſervit totus hic titulus.

Deus invitus punit. B. t. 9. §. 2. Sic erit in conſumatione ſæculi.

Cogitationes malæ ſunt zizaniâ. C. t. 16. §. 8. Sinite utraque creſcere.

Diabolus eſt inimicus homo. D. t. 5. §. 2. Inimicus homo hoc fecit.

Diabolus debilis nos ignaviâ noſtrâ vincit. D. t. 5. §. 7. Cùm dormirent homines, venit inimicus homo.

Dæmon fallax incautos invadit. D. t. 5. §. 8. Cùm dormirent venit.

Diſcordiæ ſunt zizaniæ. D. t. 11. per totum.

Illi manifeſtandi defectus, qui poteſt corrigere. D. t. 3. §. 5. Domine nonne bonum - unde ergo habet zizania.

Nihil tibi, ſed Deo omnia, adſcribe. G. t. 3. §. 6. Domine, nonne bonum ſemen ſeminâſti.

Judicia Dei noli ſcrutari. I. t. 27. §. 1. Non bonum ſemen ſeminâſti.

Judicia humana ſæpe errant. I. t. 28. §. 1. Sinite utraque creſcere.

Deus, quæ dat, reputate accipere. L. t. 10. §. 6. Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum

Copia divinorum beneficiorum in nos. B. t. 6. §. 2. Nonne bonum ſemen ſeminâſti.

Dominica 6. poſt Epiphaniam.

Pauci boni, etiam unus, prævalent multis. B. t. 8. §. 2. Simile eſt regnum cœlorum fermento,

Cœlum obtinetur per adverſa. C. t. 1. §. 16. Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis.

Conſtantia in bene cœptis Deo chara. C. t. 30. §. 3. M. 4. Simile grano ſinapis.

Cura habenda minimorum. C. t. 44. per totum. Simile grano ſinapis.

Fœminæ ſe domi contineant. F. t. 2. § 5. Simile fermento.

Dominica Septuageſimæ.

Affectus non muta, ſed ſubjecta. A. t. 7. §. 2. Conventione factâ.

Chriſtus libenter nobiſcum manet. A. t. 13. §. 8. Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias.

Amor proprius ſuis ſtudet commodis. A. t. 16. §. 1. Murmurabant adversùs patremfamilias.

Animæ maximum negotium. A. t. 19. §. 4. Quid hîc ſtatis totâ die otioſi.

Cœlum apud multos exiguo in pretio. C. t. 1. §. 13. Accipientes murmurabant.

Cœlum facilè haberi poteſt. C. t. 1. §. 14. Cùm ſerò factum eſſet.

Cœlum labore acquiritur. C. t. 1. § 15. Voca operarios.

Chriſtus nobis omnia factus. C. t. 12. §. 5. Ex denario diurno.

Deus in Concionatoribus non fructum ſed laborem, conſiderat. C. t. 23. §. 18. Aliud centeſimum.

Omnis ætas apta converſioni. C. t. 35. Miſcell. Exijt primò manè.

Brevis fervor melior longô tepore. F. t. 3. §. 2. M. 2. 3. Hi noviſſimi unâ horâ fecerunt &c.

Finis propter quem creatus homo. F. t. 11. §. 2. Voca operarios.

Opera noſtra fiant ex puro amore Dei. I. t. 15. §. 2. Incipiens à noviſſimis.

Judicia Dei noli ſcrutari. I. t. 28. §. 1. Volo & huic noviſſimo dare.

Laborandum eſt. L. t. 1. §. 3. Voca operarios.

Dominica Sexageſimæ.

Adulatores ſuaviter canunt. A. t. 2. §. 1. Volucres cœli comederunt.

Dolet Chriſto, quòd Verbum Dei tam ſit vile. B. t. 6. §. 7. Hæc dicens clamabat.

Abuſus divinorum beneficiorum. Ibidem.

Deus etiam indignis benefacit. B. t. 9. § 5. Aliud cecidit ſuper petram.

Deſideria noſtra in ſolum Deum tendant. D. t. 2. §. 7. Cùm turbæ irruerent.

Diaboli ſunt volucres cæli. D. t. 5. §. 1. Volucres cœli comederunt illud.

Divitiæ ſunt ſpinæ, origo peccatorum &c. D. t. 14. §. 11. Quod autem in ſpinas.

Divitiæ malè partæ noxiæ, ſteriles &c. D. t. 14. §. 20 n. 1. Seminare ſemen ſuum.

De vana gloria. G. t. 3. §. 2. Quod autem ſecus viam.

Gratia Dei requirit noſtram diſpoſitionem. G. t. 4. § 6. Quod autem in bonam terram.

Dominica Quinquageſimæ.

Bacchanalia. B. t. 1.

Cognitionis Dei effectus. C. t. 17. §. 2. Vidit, & ſequebatur eum.

Homo in Mundo hoc eſt mendicus. C. t. 41. Miſcell. Cœcus ſecus viam mendicans.

De creaturarum uſu, & abuſu. C. t. 41. per totum Miſcell. Cæcus ſecus viam.

Difficultates & impedimenta, in bono vinæ. D. t. 7. §. 1. Ipſe verò multò ampliùs clamabat.

Fervor in divino obſequio non ſinit ſe impediri. F. t. 3. § 2. M. 4. Ipſe verò multò ampliùs clamabat.

Gratiarum actio non ſit frigidior petitione. G. t. 6. §. 5. Sequebatur illum, magnificans Deum.

Hominis quantæ miſeriæ. H. t. 3. §. 7. Cœcus ſecus viam.

Dominica 1. Quadrageſimæ.

Ambitio vilia perſuadet. A. t. 9. §. 3. Hæc omnia tibi dabo; ſi cadens adoraveris me.

Vel una anima ſit tibi chara. A. t. 19. §. 9. Hæc omnia tibi dabo &c.

Avaritiæ vitium vix curabile. A. t. 26. §. 3. Hæc omnia tibi dabo.

Avaritia idolorum ſervitus. A. t. 26. § 6. Dabo, ſi cadens adoraveris me.

Ubi

Ubi adsunt auxilia naturalia, non petenda supernaturalia. A. t. 29. §. 4. Non tentabis Dominum Deum.

Absque auxilio divino vana sunt humana. A. t. 29. §. 5. Angelis suis mandavit de te.

Caro comparata cum Spiritu, & Anima. C. t. 5. §. 3. Mitte te deorsum.

Diaboli odium contra homines. D. t. 5. §. 5. Dic, ut lapides isti panes fiant.

Diabolus debilis vincit nos ignaviâ nostrâ. T. t. 5. §. 7. Accessit ad eum tentator.

Dignitates spernendæ. D. t. 8. §. 3. Ostendit ei omnia regna Mundi.

Dignitates amaræ, molestæ, &c. D. t. 8. §. 11. Ostendit ei &c.

Dignitates sunt obnoxiæ ruinæ, depressioni. D. t. 8. §. 4. §. 5. Statuit eum super pinnaculum.

Amanda cœlestia. C. t. 1. §. 9. Si filius Dei es, mitte te deorsum.

Dignitates foris splendent, intus cruciant. D. t. 8. §. 11. Ostendit ei omnia &c.

Divites proficiunt ex aliena inopia. D. t. 13. §. 3. Hæc omnia tibi dabo.

Divitiæ sunt origo superbiæ. D. t. 14. § 15. Assumpsit eum diabolus in montem.

Quibus vis, & quos, tentet diabolus. D. t. 5. §. 1. Hæc omnia tibi dabo.

Diabolus fallax. D. t. 5. §. 8. Scriptum est.

Honorum vanitas H. t. 4. §. 1. Ostendi illi omnia regna Mundi in momento.

Jejunium vincit hostes invisibiles exemplô Christi. I. t. 3. §. 10. Cùm jejunâsset.

Dominica 2. Quadragesimæ.

Æquanimitas in prosperis, & adversis, probat, aliquem esse filium Dei. A. t. 4. §. 1. Hic est Filius meus.

Amicus fidelis permanet in adversis. A. t. 10. §. 9. Resplenduit facies ejus sicut sol.

Amoris divini in nos intensio. A. t. 13. §. 2. Dicebant excessum ejus.

Multum nos Deus diligit: ideo amandus. A. t. 14. §. 4. Transfiguratus est ante eos.

Amor proprius suis tantùm intentus est commodis. A. t. 16. §. 1. Bonum est nos hic esse.

Amoris proprij expers non quærit sua commoda. A. t. 16. §. 5. Faciamus hic tria tabernacula: tibi unum, Moysi unum, & Eliæ unum.

Verus amator bonum alienum quærit. A. t. 16. §. 5. Tibi unum &c.

Cœlestia gaudia æstima præ præsentibus. C. t. 1. §. 6. Transfiguratus est ante eos.

Defectus aliorum tegendi. D. t. 3. §. 3. n. 1. Vestimenta - alba sicut nix.

Dignitates fugaces. D. t. 8. §. 1. Facta est nubes.

Dignitates spernendæ. Ibidem. Facta est nubes. Item §. 3. Transfiguratus.

Dignitates obnoxiæ ruinæ. D. t. 8. §. 4. Ceciderunt in faciem suam.

Fides obscura. F. t. 6. §. 3. Resplenduit facies ejus sicut sol.

Honores non mutent mores. H. t. 4. §. 3. Resplenduit facies ejus sicut sol.

Ab invidia alieni admittunt consortes. I. t. 18. §. 5. Duxit illos in montem.

Homo iratus timetur; quantò magis timendus Christus in Judicio. I. t. 26. §. 2. Transfiguratus est. Item §. 3. Audientes Discipuli ceciderunt in faciem suam.

Dominica 3. Quadragesimæ.

Sacrilegè confessus habet in se dæmonium mutum. C. t. 26. §. 6. Et illud erat mutum. De Confessione servit totus hic titulus.

Fructuosa confessio est; quando non modò peccata venialia, sed etiam graviora, præsertim malæ consuetudines, deponuntur. C. t. 26. §. 7. Invenit illam scopis mundatam.

Mala peccandi consuetudo est dæmonium. C. t. 31. §. 2. Oblatus est ei dæmonium habens.

Diabolus est spiritus immundus. D. t. 5. §. 2. Cùm immundus spiritus &c.

Diabolus nostrâ ignaviâ nos vincit: nos ipsi arma subministramus, quibus nos impugnat. D. t. 5. §. 7. Cùm fortis armatus &c.

Hypocrisis est vitium pessimum. Assumit alios septem spiritus nequiores se.

De lingua L. t. 14. per totum.

Luxuria inveterata vix corrigibilis. L. t. 16. §. 3. n. 1. Revertar in domum meam.

Dominica 4. Quadragesimæ.

Amor purus non quærit mercedem. A. t. 14. §. 8. Jesus cùm cognovisset, quia venturi essent - ut facerent eum regem

Deficiente humanô auxiliô adest divinum. A. t. 29. §. 3. Non habent, quod manducent.

Dum adsunt auxilia naturalia, non petenda supernaturalia. A. t. 29. §. 4. Saturati sunt.

Memores simus divinorum beneficiorum. B. t. 6. §. 8. Colligite fragmenta.

Beneficia collata vult sibi Deus adscribi. B. t. 6. §. 9. Accepit panes &c.

Non pudeat alios consulere. C. t. 29. §. 4. Unde ememus.

Sola constantia coronatur. C. t. 30. §. 3. M. 3. Jam triduô sustinent me.

Divitiæ superfluæ sunt pauperum. D. t. 14. §. 17. n. 1. Colligite fragmenta.

Divites sunt avari, tenaces. D. t. 5. §. 12. Unde istos poterit quis saturare.

Eleemosyna multiplicat. E. t. 5. §. 5. Accepit panes.

Eleemosynam ex tuo, non alieno, danda. E. t. 5. §. 22. Unde ememus.

Coope-

Cooperandum est gratiæ divinæ. G. t. 4. §. 5. Est puer unus hic.
Gratitudo meretur plura beneficia. G. t. 6. §. 3. Accipiens panes, cùm gratias egisset &c.
Humilitas disponit ad divinas gratias recipiendas. H. t. 7. §. 5. Facite homines discumbere: erat autem fœnum multum in illo loco.
Liberalis Deus in retribuendo. L. t. 10. §. 10. Cùm accepisset JEsus panes &c.
Non simus parci erga Deum. L. t. 10. §. 11. Impleverunt duodecim cophinos.

Dominica 5. Quadragesimæ.

Amoris Dei in nos intensio. A. t. 13. §. 2. Abraham pater vester exultavit &c.
Christus est lætitia nostra. C. t. 12. §. 8. Abraham - exultavit &c.
Calumniæ affligunt etiam justos. C. t. 2. §. 1. Dæmonium habes. Plura hìc de calumnijs.

Dominica Palmarum.

De ambitione. A. t. 9. §. 1. Ecce Rex tuus.
Amor Christi communis, & æqualis, erga omnes. A. t. 13. §. 7. Dominus his opùs habet.
Vel una anima sit tibi chara. A. t. 19. §. 9. Dominus his opùs habet.

Dominica Resurrectionis Christi.

Amicus fidelis permanet in adversis. A. t. 10. §. 9. Emerunt aromata.
Amor Dei est animosus; reddit omnia facilia. A. t. 14. §. 4. M. 10. Nolite timere. Ego eum tollam.
Bona cœlestia per dexteram designantur. C. t. 1. §. 2. Viderunt juvenem sedentem à dextris.
Desideria nostra in solum Deum tendant. D. t. 2. §. 7. Unâ Sabbathi.
Difficultates Deus complanat. D. t. 7. §. 2. Quis revolvet nobis lapidem?
Constantia in bene cœptis. C. t. 30. §. 2. Vidit duos angelos, unum ad caput, & unum ad pedes.

Dominica in Albis.

Amor sit communis, & æqualis. A. t. 13. §. 7. Stetit in medio.
Etiam una anima sit chara. A. t. 19. §. 9. Post dies octo &c.
Confessarius suaviter agat cum Pœnitente. C. t. 25. §. 1. Alia Mot. Insufflavit.
Sapientis est mutare consilium. C. t. 29. §. 9. M. 2. Dominus meus, & Deus meus.
Honores non mutent mores. H. t. 4. §. 3. Ostendit illis manus, & latus.

Dominica 2. post Pascha.

Christus erga omnes liberalis, beneficus. A. t. 13. §. 10. Ego sum pastor bonus.
Christus bonum nostrum reputat suum. A. t. 13. §. 11. Imponit in humeros.
Zelandum prò animarum salute. A. t. 19. §. 8. Dimittit nonaginta novem in deserto.
Pastores animarum habeant curam earundem. A. t. 19. §. 9. Ego sum pastor bonus.
Amoris proprij expers non quærit sua. A. t. 16. §. 5. Pastor bonus animam suam ponit.
Deus pronior ad dandum, quàm accipiendum. L. t. 10. §. 7. Bonus pastor animam suam dat.

Dominica 3. post Pascha.

Deus invitus punit. B. t. 9. §. 2. Modicum.
Cœlum abundat gaudiô omni. C. t. 1. §. 5. Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.
Jactura temporalium æquô animô ferenda. I. t. 1. §. 1. Modicum.
Lacrymarum bonus usus. L. t. 2. §. 8. Plorabitis.

Dominica 4. post Pascha.

Amor divinus excludit profanum. A. t. 14. §. 21. Si non abiero &c.
Superior, Concionator, arguens alios, sit ipse innocens. C. t. 23. §. 3. n. 2. Arguet Mundum.
De gaudio vero. G. t. 2. per totum.
De judicio temerario. I. t. 30. §. 1. De peccato quidem.
De justitia. I. t. 22. per totum.
Jactura temporalium æquô animô ferenda. I. t. 1. §. 1. Expedit.

Dominica 5. post Pascha.

Mundus fugiendus, relinquendus. A. t. 15. per totum. Relinquo Mundum.

Dominica Pentecostes.

Amor Dei mundat. A. t. 14. §. 13. Ignem veni mittere.
Amor Dei non læditur adversis. A. t. 14. §. 15. n. 2. Apparuerunt dispertitæ linguæ.
Amor Dei in adversis fit purior. A. t. 14. §. 15. n. 5. Ignem veni mittere.
Amor Dei est Zelosus. A. t. 14. §. 18. Cœperunt loqui.
Amor Dei non est otiosus. A. t. 14. §. 11. Seditque super singulos. Si quis diligit me &c.
Fervor in Dei obsequio. F. t. 3. §. 1. Mustô pleni sunt.

Dominica 1. post Pentecosten.

Christus libenter est nobiscum. A. t. 13. § 8. Ego vobiscum sum.

Dominica 2. post Pentecosten.

Deus invitus punit. B. t. 9. §. 2. Prandium meum paravi.
In cœlo magna cœna. C. t. 1. §. 1. Homo quidam fecit cœnam magnam.
Cœlum à multis negligitur. C. t. 1. §. 13. Compelle intrare.

Deus

Deus vult citò nos cœlum consequi. C. t. 1. §. 18. Exi citò &c.
Dei nomen. D. t. 4. §. 1. Homo quidam.
Dignitates, divitiæ, sunt plenæ molestijs. D. t. 8. §. 11. Villam emi.
Domini suis benefaciant. D. t. 17. §. 2. Homo quidam fecit cœnam magnam.
Eucharistiam ità præparatus accede, quasi moriturus. E. t. 9. §. 25. Misit servos suos horâ cœnæ.
Gratia Dei requirit nostram dispositionem. G. t. 4. §. 6. Testim. Parata sunt omnia.
De præstantia hominis. H. t. 3. §. 3. Homo quidam &c.
Luxuriosus dicit: non possum. L. t. 16. §. 3. n. 3. Uxorem duxi, & ideo non possum venire.

Dominica 3. post Pentecosten.

Christus libenter nobiscum manet. A. t. 13. §. 8. Dimittit nonaginta novem in deserto.
Christus bonum nostrum reputat suum. A. t. 13. §. 11. Imponit in humeros suos.
Amor proximi omnia patienter suffert. A. t. 14. §. 15. n. 2. Charitas patiens est, Imponit in humeros.
Zelandum pro animarum salute. A. t. 19. §. 8. Dimittit nonaginta novem
Etiam una anima chara sit. A. t. 19. §. 1. Quis ex vobis homo &c.
Liberalis Deus: cujus unum beneficium fons plurium est. B. t. 6. §. 3. Imponit in humeros.
Verus amicus facit etiam alios sui gaudij participes. C. t. 10. §. 12. Convocat amicos.
Compatiendum alijs. C. t. 21. §. 1. Imponit in humeros.
Gratia Dei nobis est necessaria. G. t. 4. §. 2. n. 2. Erant appropinquantes peccatores.
Gratia Dei est drachma. G. t. 5. §. 1. Inveni drachmam.

Dominica 4. post Pentecosten.

Christus libenter nobiscum manet. A. t. 13. §. 8. Exi à me Domine.
Cœlestia præ terrenis quærenda. C. t. 1. §. 9. Ut cessavit loqui, dixit: duc in altum.
Cognitio Dei oritur ex cognitione nostræ vilitatis. C. t. 17. §. 3. Exi à me Domine, quia homo peccator sum.
Deus in Concionatoribus non fructum, sed laborem, considerat. C. t. 23. §. 18. Per totam noctem laborantes nihil cepimus.
Divitiæ sunt onus grave. D. t. 14. §. 7. Rumpebatur rete.
Divitem, & peccatorem, esse, idem est. D. t. 14. §. 11. n. 2. Peccator sum.
Divitiæ malè partæ noxiæ &c. D. t. 14. §. 20. n. 1. Laxate retia.
Domini sint in suos benefici. D. t. 17. §. 2. Exi à me Domine.
Gratia Dei nobis necessaria est. G. t. 4. §. 2. n. 2. Duc in altum.
Tantâ capturâ piscium Christus cepit Petrum cum socijs. B. t. Beneficia Christi.

Dominica 5. post Pentecosten.

Deus proprium suum honorem postponit charitati. C. t. 10. §. 3. Cùm offers munus tuum &c.
Eucharistiam accede sinè rancore. E. t. 9. §. 22. per totum.
Inimici diligendi. I. t. 10. per totum.
Magis quærenda justitia interior, quàm exterior. I. t. 16. §. 1. Nisi abundaverit justitia vestra plus, quàm Scribarum, & Pharisæorum.
De ira. I. t. 22. per totum.
De hypocrisi. H. t. 8. per totum.

Dominica 9. post Pentecosten.

Liberalitas Dei in retribuendo. L. t. 10. §. 10. Jam triduô sustinent me.
Vide Dominicam quartam Quadragesimæ.

Dominica 7. post Pentecosten.

Hypocritæ sunt falsi Prophetæ. H. t. 8. per totum. Attendite à falsis.

Dominica 8. post Pentecosten.

Amici infideles deserunt in adversis. A. t. 10. §. 10. Quid faciam.
Magna cura animæ habenda. A. t. 19. §. 4. Homo quidam habebat villicum.
Malè agit, qui aliorum negligit consilia. C. t. 29. §. 5.
De detractionis vitio. D. t. 3. per totum. Diffamatus est.
Divitiæ sunt plenæ labore &c. D. t. 14. §. 9. Quid faciam.
Divitiarum administratores, non dominus. D. t. 14. §. 17. n. 2. Redde rationem villicationis tuæ.
Divitiæ malè partæ noxiæ. D. t. 14. §. 20. n. 2. Convocatis debitoribus &c.
De eleemosyna. E. t. 5. per totum. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.
Eleemosyna multùm juvat in morte. E. t. 5. §. 10. Cùm defeceritis.
Eleemosyna necessaria ad salutem. E. t. 5. §. 8. Facite vobis amicos.
Eleemosynam da ex tuo, non alieno. E. t. 5. §. 22. Facite vobis amicos.
De bona, & mala, fama. F. t. 1. per totum. Diffamatus est.
De avaritia. A. t. 26. §. 5. Homo quidam erat dives.
Pro hac Dominica servit totus titulus 25. & titulus 26.
In Judicio divino pudor, & confusio. I. t. 25. §. 13. Mendicare erubesco.
Judex audiat utramque partem. I. t. 25. §. 4.

Dominica 9. post Pentecosten.

Deus invitus punit. B. t. 9. §. 2. Flevit super eam.
Deus etiam indignis benefacit. B. t. 9. §. 5. Flevit.
Christianorum peccata majora, quàm Gentilium. C. t. 11. §. 5. Flevit.

In civitatibus multa, graviſſimaque, peccata committuntur. C. t. 15. §. 4. Flevit.
Cognitio ſui omnibus neceſſaria. C. t. 18. §. 2. Si cognoviſſes.
Judicium finale horribile ob myſterium Incarnationis Dominicæ, & priores miſericordias. L. t. 26. §. 5. Videns civitatem flevit ſuper eam.

Dominica 10. poſt Pentecoſten.

De malis cogitationibus. C. t. 16. §. 6. Percutiebat pectus ſuum.
Pœnitens in Confeſſione ſe accuſet, non excuſet. C. t. 26. §. 3. Percutiebat pectus ſuum.
De Contritione. C. T. 33. per totum.
Humilitas eſt baſis ſanctitatis. H. t. 7. §. 7. Deſcendit hic juſtificatus.
Intentio judicat omnes. I. t. 15. §. 5. Phariſæus, & Publicanus.
De judicijs divinis. I. t. 27. per totum.
De judicijs hominum I. t. 28. per totum.
De judicio temerario. I. t. 30. §. 2. Non ſum ſicut cœteri hominum.
Interiora dant judicium de exterioribus. I. t. 16. §. 2. Percutiebat pectus ſuum.

Dominica 11. poſt Pentecoſten.

De ambitione. A. t. 9. §. 1. Tranſibat per mediam Galilæam.
Amor ſit communis, & æqualis. A. t. 13. §. 7. Tranſibat per mediam Galilæam.
Correctio fraterna fiat privatim C. t. 40. §. 11. Apprehendens eum de turba ſeorſum.
Gratiæ divinæ cooperandum. G. t. 4 §. 5. Adducunt ei ſurdum, & mutum.
Lingua noxia. L. t. 14. §. 5. Suſcipiens in cœlum ingemuit.

Dominica 12. poſt Pentecoſten.

Deus amandus ob beneficium Incarnationis. A. t. 14 § 4. n. 1. Diliges Dominum Deum tuum.
Deus ſuper omnia amandus. A. t. 14 §. 6. Diliges Dominum Deum tuum.
Deus ſolus amandus. A. t. 14. § 7. M. Diliges ex toto corde tuo.
Amor Dei cavet offenſam ejusdem. A. t. 14. §. 13. Diliges.
Diligendus Deus, & proximus. A. t. 14 §. 14. In his duobus mandatis univerſa lex pendet, & prophetæ.
Amor Dei omnia ſuffert. A. t. 14. §. 15. n. 2.
Charitas erga infirmos habenda. C. t. 10. §. 13. Curam illius habe
Multi Chriſtiani confunduntur à Gentilibus. C. t. 11. §. 7. Samaritanus.
Deus in Concionatoribus non fructum, ſed laborem conſiderat. C. t. 23. §. 18. Curam illius habe.
Diſcordia accelerat interitum. D. t. 11. §. 2. Deſcendit ab Jeruſalem in Jericho.
Fides conſtat ex operibus. F. t. 6. §. 8. Quid faciendo vitam æternam poſſidebo.
Sinè conſilio nihil agendum. C. t. 29 § 2. In lege quid ſcriptum,
Mala peccandi conſuetudo magnum vulnus animæ. C. t. 31. §. 2. Plagis impoſitis.
Judicia hominum ſæpe errant. I. t. 28. §. 1. Infundens oleum, & vinum.
De lectione librorum. L. t. 12. Quomodo legis.

Dominica 13. poſt Pentecoſten.

Confeſſio Sacramentalis facilis. C. t. 26 §. 2. M. 4. Dum irent, Mundati ſunt.
Confeſſio ſit integra. C. t. 26. § 4. Oſtendite vos Sacerdotibus.
De gratitudine G t. 6. per totum.
Magna ingratitudo hominum erga Deum. I. t. 9. §. 2. Novem ubi ſunt.
Ingratitudo erga homines. I. t. 9. §. 3.

Dominica 14 poſt Pentecoſten.

Major habenda cura animæ, quàm corporis. A. t. 19. §. 5. Quærite primùm regnum Dei.
Etiam animæ ſuus cibus dandus. A. t. 19 §. 6. Nónne anima plus eſt, quàm eſca.
Anima negligitur à multis. A. t. 19. § 7. Nònne anima &c.
Zelandum pro animarum ſalute. A. t. 19. §. 8. Nonne anima &c.
Avaritia periculoſa. A. t. 26. §. 5. Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ.
Bene oportet omnia conſiderare, & perpendere. C. t. 28. Conſiderate lilia agri.
Creaturæ ſunt ſcalæ ad cœlum. C. t. 41. §. 2. Conſiderate lilia agri.
Divitijs bene utendum. D. t. 14. §. 17. n. 3. Nemo poteſt duobus dominis ſervire.
Fiducia in Deum de alimentis habenda. F. t. 7. §. 8. Scit Pater.
Laborandum eſt. L. t. 1. §. 3. Nolite ſolliciti eſſe.
Liberalitas eſt regia virtus Chriſti. L. t. 9. §. 3. n. 2. Ecce plus quàm Salomon hic.

Dominica 15. poſt Pentecoſten.

Divitum multi amici. A. t. 10. §. 7. Turba multa civitatis cum illas.
Amor proprius ſuis ſtudet commoditatibus. A. t. 16 § 1. Turba multa.
Confeſſio ſit integra. C. t. 26. §. 4. Cœpit loqui.
Mala conſuetudo peccandi periculoſa. C. t. 31. §. 4. Tibi dico, ſurge.
Dominorum eſt, ſuis benefacere. D. t. 17. §. 2. Quam cùm vidiſſet Dominus, miſericordiâ motus.
Inſpirationibus divinis obſequendum. I. t. 13. §. 1. Adoleſcens, tibi dico, ſurge.
Judex non reſpiciat perſonam. I. t. 25. §. 2. Ecce defunctus efferebatur.
Lacrymis non abutendum. L. t. 2. §. 7. Noli flere.
De lingua. L. t. 14. per totum. Cœpit loqui.

Dominica 16. poſt Pentecoſten.

Non ſemper ætas ſpectanda. A. t. 5. Ne forte honoratior te &c.

Ambitio

Ambitio fugienda. A. t. 9. Intendens, quomodo primos accubitus &c.

Avaritia insatiabilis. A. t. 26. §. 4. Ecce homo hydropicus.

Defectus illi manifestandi, qui potest mederi. D. t. 3. §. 5. Erat ante illum.

Dominorum vitia. D. t. 17. §. 4. Cujus vestrûm asinus &c.

Festa observanda. F. t. 4. §. 1. Si licet Sabbathô curare.

Humilitas exaltat. H. t. 7. §. 16. n. 1. Recumbe in novissimo loco.

Invidi observant alios. I. t. 18. §. 1. Observabant eum.

Luxuria insatiabile vitium. L. t. 16. §. 2. Ecce homo hydropicus.

Dominica 17. post Pentecosten.

De adulatione. A. t. 2. Magister, scimus, quia verax es &c.

Opera conveniant nomini, professioni. C. t. 11. §. 3. Magister.

Christus est nobis omnia. C. t. 12. §. 5. Quid vobis videtur de Christo.

Dominica 18. post Pentecosten.

Aceđiosus est paralyticus. A. t. 1. Surge, tolle lectum tuum.

Divitum multi amici. A. t. 10. §. 8. Offerebant ei paralyticum.

Major cura animæ, quàm corporis, habenda. A. t. 19. §. 5. Remittuntur tibi peccata.

Memores simus divinorum beneficiorum. B. t. 6. §. 8. Vade in domum tuam.

De cogitationibus. C. t. 16. per totum. Ut vidit cogitationes eorum.

Cognitio sui necessaria. C. t. 18. §. 3. Vade in domum tuam.

Confessio plena gratijs, honore, ac favore divinô. C. t. 26. §. 2. M. 3. Confide fili.

Propria, non aliena, conscientia examinanda. C. t. 27. §. 3. Abijt in domum suam.

Mala peccandi consuetudo est lectus vitiorum. C. t. 31. §. 2. Tolle lectum tuum.

Corpus curando non neglige animam. C. t. 31. §. 4. Tolle grabatum tuum.

Laborandum est. L. t. 1. §. 1. Tolle grabatum tuum, & ambula.

Deus dat plura, & meliora, quàm petantur. L. t. 10. §. 8. Remittuntur tibi peccata.

Dominica 19. post Pentecosten.

Pauci sunt boni. B. t. 8. §. 1. Pauci electi.

Deus invitus punit. B. t. 9. §. 2. Ecce prandium paravi.

Sacrilegè confitens, & accedens indignè. Eucharistiam. C. t. 26. §. 6. n. 2. Tunc ait rex ministris: ligatis manibus &c.

Confessio sacrilega. C. t. 26. §. 6. obmutuit.

Eucharistia indignè sumpta. E. t. 9. §. 18 Quomodo huc intrâsti.

Fides requirit opera. F. t. 6. §. 7. Vidit hominem non vestitum veste nuptiali.

De vana gloria. G. t. 3. §. 2. Vidit hominem non vestitum &c.

De Inferno. I. t. 8. per totum. Mittite in tenebras exteriores.

Innocentia est vestis nuptialis. I. t. 12. §. 9. Non habens vestem nuptialem.

In divino Judicio nulla valet excusatio. I. t. 26. §. 9. Obmutuit.

In divino Judicio nullum patrocinium, aut refugium. I. t. 26. §. 10.

Judex audiat alteram partem. I. t. 25. §. 5. Amice, quomodo huc intrâsti.

De judicio temerario. I. t. 30. §. 1. Vidit ibi hominem.

Liberalitas est regia virtus. L. t. 9. §. 3. n. 2. Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias &c.

Dominica 20. post Pentecosten.

Quales nos erga Deum, talis Deus erga nos. D. t. 4. §. 10. Erat quidam regulus.

Fides requirit opera. F. t. 6. §. 7. Credidit homo sermoni, & ibat.

Iram Dei sequitur clementia. I. t. 23. §. 1. Nisi signa videritis.

Dominica 21. post Pentecosten.

Deus magis sentit injurias nostras, quàm suas. C. t. 10. §. 3. Serve nequam &c.

Dei debitores sumus. D. t. 1. per totum.

Quales nos erga Deum, talis Deus erga nos. D. t. 4. §. 10. Tradidit eum tortoribus.

Ecclesia cur comparatur regno cœlorum. E. t. 2. §. 2. Simile est regnum cœlorum.

Homo quantùm à Deo æstimatus. H. t. 3. §. 2. n. 3. Jussit illum venundari.

Inimicis ignoscere est virtus regia. I. t. 10. §. 2. M. 9. Misertus dominus servi illius.

Inimicis nolle ignoscere, servile est. I. t. 10. §. 2. M. 10. Serve nequam.

Remittenti fit remissio. I. t. 10. §. 2. M. 14. Nonne oportuit & te misereri.

Deus injurias nostras præ suis vindicat. I. t. 11. §. 1. Iratus tradidit eum tortoribus.

Deus dat plura, & meliora, quàm petimus. L. t. 10. §. 8. Debebat ei decem millia talenta.

Dominica 22. post Pentecosten.

Magna cura animæ habenda. A. t. 19. §. 4. Cujus est hæc imago.

Concionator non respiciat personas. C. t. 23. §. 22. Non respicis personam hominum.

Gratiæ divinæ cooperandum. G. t. 4. §. 5. Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

Homo est imago Dei. H. t. 2. §. 4. per totum.

Judicium divinum terribile ob reddendam rationem. I. t. 26. §. 7. Cujus est hæc imago.

De laudibus. L. t. 5. per totum. Magister, scimus, quia verax es.

Dominica 23. post Pentecosten.

Magna cura animæ habenda. A. t. 19. §. 4. Unica filia erat ei.

Ubi humana desunt auxilia, adest divinum. A. t. 29. §. 3. Impone manum tuam, & vivet.

Absconde virtutes, bona opera. G. t. 3. §. 7, n. 4. Dicebat intrà se.

Dominica 24. post Pentecosten.

De S. Cruce Christi. C. t. 43. §. 8. Tunc parebit signum Filij hominis. Plurima de S. Cruce per totum hunc titulum.

Pro hac Dominica etiam serviet. I. t. 26. per totum.

Dedicatio Ecclesiæ.

Cura, nè tibi alius cœlum præripiat. C. t. 1. §. 10. Præcurrens ascendit in arborem.

Celeres simus ad bonum. C. t. 8. §. 1. Festinans descende.

Desideria in solum Deum tendant. D. t. 2. §. 7. Quærebat videre JEsum.

Quales nos erga Deum, talis erga nos Deus. D. t. 14. §. 10. Festinans descende.

Eleemosyna datur Christo gratissima. E. t. 5. §. 4. In domo tua oportet me manere.

Eleemosyna plura accipit. E. t. 5. §. 7. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus.

Eleemosyna detur ex proprio. E. t. 5. §. 22. Dimidium bonorum meorum.

Patrisfamilias exemplum sequitur tota domus. E. t. 8. §. 2. n. 2. Hodie salus huic domui facta est.

Gratia Dei parata est se omnibus communicare. G. t. 4. §. 4. Præcurrens in arborem.

Humilitas placet Christo. H. t. 7. §. 3. Staturâ pusillus.

Iram Dei sequitur clementia. I. t. 23. §. 1. Ingressus perambulabat Jericho.

Celeres simus ad bonum. C. t. 8. Zachæe festinans descende.

In Festa totius anni.

Circumcisio Domini.

C. t. 14. per totum.

Epiphania Domini.

Amicus infidelis, & inconstans. A. t. 10. §. 10. Vidimus stellam.

Amor Christi communis in omnes. A. t. 13. §. 7. Ubi est, qui natus est.

Deus solus amandus. A. t. 14. §. 7. Mot. Obtulerunt munera.

Cooperandum Deo; & præsentibus medijs naturalibus non petenda supernaturalia. A. t. 29. §. 4. Vidimus stellam.

Charitas bonum proprium post ponit alieno. C. t. 10. §. 15. Responsò acceptô reversi.

Christiani multi à Gentibus confunduntur, & condemnantur. C. t. 11. §. 7. Vidimus stellam.

Consilia humana postponenda divinis. C. t. 29. §. 7. Acceptô responsô reversi sunt per aliam viam.

Conversio doctorum, & magnorum dominorum difficilis. C. t. 35. §. 7. n. 3. Ecce Magi.

Quales nos erga Deum, talis Deus erga nos D. t. 4. §. 10.

In divitijs labor, dolor &c. D. t. 14. §. 9. Obtulerunt ei munera.

Quæ sint veræ spiritualia gaudia. G. t. 2. §. 2. n. 4. Gavisi sunt gaudiô magnô.

Gratia Dei est stella. G. t. 4. §. 1. Vidimus stellam ejus.

Humilitas amat latere, celat laude digna, fugit pompam. H. t. 7. §. 25. Ubi est, qui natus est Rex Judæorum.

Boni bene judicant. I. t. 30. §. 3. §. 2. Ubi est, qui natus est Rex Judæorum.

Mali malè judicant. I. t. 30. §. 3. n. 3. Tunc Herodes videns, quia illusus esset, &c.

Liberalitas Dei in remunerando. L. t. 10. §. 10. Apertis thesauris suis.

Purificatio B. Virginis.

Charitas bonum proprium postponit alieno. C. t. 10. §. 15. Nunc dimittis &c.

S. Matthias Apostolus.

Amandus Deus, quia dulcis, & suavis. A. t. 14. §. 4. M. 11. Tollite jugum meum super vos.

Amor Dei facit omnia levia. C. t. 9. §. 5. Jugum meum suave est.

Christus est lætitia nostra. C. t. 12. §. 8. Venite ad me omnes.

Christus complanat omnes difficultates. D. t. 7. §. 3. Ego reficiam vos.

Amare Deum delectabile est. A. t. 14. §. 1. Tollite jugum meum super vos.

Consuetudo bona reddit omnia facilia. C. t. 31. §. 1.

S. Joseph.

S. Joseph.

De hoc Sancto. I. t. 21. per totum.

Annuntiatio B. Virginis.

Incarnatio Christi. I. t. 5. per totum.

Cœna Domini.

Amoris Christi intensio in nos. A. t. 13. §. 2. Non habebis partem mecum.
Super illud Joan. 13. Cùm dilexisset suos - in finem dilexit eos. A. t. 13. §. 3.
Amor Dei mundat nos. A. t. 14. §. 13. Occurret vobis homo amphoram aquæ bajulans.
Amoris comes timor est. A. t. 14. §. 17. Misit duos.
Agonia Christi. A. t. 8. per totum.

In Parasceve Domini.

Deum amandi motivum Passio Christi. A. t. 14. §. 4. n. 4.
Amor Christi in Passione, & Cruce. A. t. 13. §. 6.
Corona spinea Christi. C. t. 38.
Christus crucifixus. C. t. 42.
Christi Crux. C. t. 43.
Imitatio Christi patientis. I. t. 4. §. 4.
Inimicis ignoscendum exemplo Christi. I. t. 10. §. 2. M. 15.
Judicium divinum terribile ob Passionem, & Crucem Christi. I. t. 26. §. 6.

Feria 2. Paschatis.

Deus vult à nobis amari. A. t. 14. §. 4. M. 4. Finxit se longiùs ire.
Celeres debemus esse ad bonum. C. t. 8. Tardi corde.
Charitas communicat sua bona. C. t. 10. §. 12. Surgentes eâdem horâ.
De cogitationibus. C. t. 16. per totum. Cogitationes ascendunt in corda vestra.
Malæ peccandi consuetudini statim remedium quærendum. C. t. 31. §. 4. Eâdem horâ regressi sunt in Jerusalem.
Quales nos erga Deum, talis erga nos Deum. D. t. 4. §. 10. Tu solus peregrinus es.

Ascensio Christi.

De ascensione Christi. A. t. 25. per totum. H. t. 7. §. 7.
Christus libenter nobiscum manet. A. t. 13. §. 8. Convescens præcepit eis, ab Jerosolymis nè discederent.
Christus invitus à nobis separatur. A. t. 13. §. 9. Assumptus est in cœlum. Item A. t. 14. §. 4. n. 2.
Amanti Deum omnia cooperantur in bonum. A. t. 14. §. 4. M. 8. n. 1. Nubes suscepit eum.
Cœlestis beatitudo abundat omni bonô. C. t. 1. §. 5. Quid statis aspicientes in cœlum.

Feria 2. Pentecostes

Deus etiam indignis, sceleratis, benefacit. B. t. 9. §. 5. Sic Deus dilexit Mundum.
Christus liberalis, beneficus. A. t. 13. §. 10. Sic Deus dilexit Mundum.
Deus dum dat, reputat se accipere: suum dicit, quod donat. L. t. 10. §. 6. Sic Deus dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret.

Feria 3. Pentecostes.

Cognitio Dei necessaria. C. t. 17. §. 4. Cognoscunt me meæ.
Christus imitandus. I. t. 4. §. 2. Ego sum exemplum.

Festum SS. Corporis Christi.

E. t. 9. per totum.

Nativitas S. Joannis Baptistæ.

De S. Joanne Baptist. I. t. 19. per totum.
Charitas suum bonum postponit alieno. C. t. 10. §. 15. In nativitate eis multi gaudebunt.
Dona, beneficia, Dei ad omnes se extendunt. D. t. 29. §. 5. In nativitate ejus &c.
Gratiæ actualis necessitas. G. t. 4. §. 2. n. 2. Joannes est nomen ejus.

SS. Petrus, & Paulus.

Amicus fidelis permanet in adversis. A. t. 10. §. 9. Tu es Christus.
Deus invitus punit. B. t. 9. §. 2. Tibi dabo claves regni cœlorum.
Liberalitas Christi. L. t. 10. §. 1. Tibi dabo claves.
Humilitatem docet prior status, fragilitas &c. H. t. 7. §. 21. Tibi dabo claves.

S. Maria Magdalena.

Affectus non muta, sed subjecta. A. t. 7. §. 2. Dilexit multùm.
Deus solus amandus. A. t. 14. §. 7. M. Unguentô ungebat.
Amor Dei mundat omnia. A. t. 14. §. 13. Remittuntur ei peccata multa.
In civitatibus graviora committunt peccata. C. t. 15. §. 4. Mulier in civitate peccatrix.
Compatere alijs. C. t. 21. §. 2. Lacrymis cœpit rigare pedes ejus.
Conversio peccatoris magnum miraculum. C. t. 35. §. 6. Ecce mulier.
Deus talis erga nos, quales nos erga ipsum. D. t. 4. §. 10. Conversus ad mulierem.
Errata aliena tegenda. D. t. 3. §. 3. n. 4. Mulier in civitate peccatrix.
Pauperes sunt pedes Christi. E. t. 5. §. 4. Unxit pedes ejus.
Conversio peccatorum præstantius est argumentum, Christum esse Filium Dei, quàm resuscitatio mortuorum. F. t. 9. §. 1. Ecce mulier.
Fœminæ confundunt viros. F. t. 2. §. 4. Videt hanc mulierem.
De fœminarum laude, & vituperio. F. t. 2. per totum.
De lacrymis. L. t. 2. per totum.
Luxuria inveterata vix corrigibilis. L. t. 16. §. 3. Lacrymis cœpit rigare pedes ejus.

Luxuria ægrè vincitur, multis amuletis opùs habet. L. t. 16. §. 5. Lacrymis cœpit rigare &c.

S. Jacobus.

Ambitio. A. t. 9. §. 2. Possumus.
Charitas bonum suum alieno postponit. C. t. 10. §. 15. Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi.
Bona cœlestia per dexteram designantur. C. t. 1. §. 2. Dic, ut sedeant, unus ad dexteram tuam.
Concordia placet Deo. C. t. 24 §. 3. Unus ad dexteram, & unus ad sinistram.
Dignitates sunt calix amaritudinis. D. t. 8. §. 11. Potestis bibere calicem.
Bona educatio durat in senectutem. E. t. 3. §. 2. Dic, ut sedeant.
Fœminarum periculosum consortium. F. t. 2. §. 8. Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi.

S. Laurentius.

Christus libenter nobiscum manet. A. t. 13. §. 8. Nisi granum frumenti &c.

S. Matthæus Apostolus.

Aliorum delicta tegenda. D. t. 3. §. 3. n. 4. Vidit Publicanum.
Exempli boni vis, & efficacia. E. t. 11. §. 2. n. 2. Cùm transisset inde JEsus, vidit hominem &c.
Gratiæ divinæ efficacia. G. t. 4. §. 3. Surgens secutus est eam.
Conversio peccatoris magnum miraculum. C. t. 35. §. 6. per totum.

S. Michael.

De Sanctis Angelis. A. t. 18. per totum.
Ambitio. A. t. 9. §. 2. Nisi efficiamini sicut parvuli.
Parvuli nihil sciunt de ambitione. A. t. 9. §. 3. Efficiamini sicut parvuli.
Cùm quibus sit ineunda amicitia. A. t. 10. §. 12. Si oculus tuus dexter &c.
Humilitas propria virtus Sanctorum. H. t. 7. §. 24. Nisi efficiamini sicut parvuli.

Omnes Sancti.

Similes debemus nobis esse tam in prosperis, quàm adversis. A. t. 4. §. 3. per totum. Accessit ad montem & cùm sedisset.
Cœlum vocatur requies. C. t. 1. §. 3. Et cùm sedisset.
Cœlùm facilè comparari potest. C. t. 1. §. 14. Beati pauperes spiritu.
Cœlum obtinendi media. C. t. 1. §. 17. Beati pauperes.
Fides necessaria ad visionem beatificam.

S. Martinus Episcopus.

Intentionis bonæ oculus. I. t. 15. per totum.

S. Andreas Apostolus.

De hoc sancto. A. t. 17. per totum.
De S. Cruce. C. t. 43. per totum.
Cooperandum divinæ gratiæ. G. t. 4. §. 5. M. Venite post me.
Liberalitas Dei in remunerando. L. t. 10. §. 10. Relictis retibus secuti sunt eum.

S. Thomas Apostolus.

Passus scit compati. C. t. 21. §. 20. Ambulans JEsus juxta mare Galilææ.
Eadem themata, quæ Dominicâ in albis.

Nativitas Christi Domini.

Amoris Christi in nos intensio. A. t. 13. §. 2. Natus est nobis hodie Salvator.
Amandus Deus ob beneficium Nativitatis. A. t. 14. §. 4. n. 2. Natus est vobis.
Amor nescit moras. A. t. 14. §. 19. Venerunt festinantes.
Divinitas Christi per beneficia elucet. B. t. 6. §. 10. Apparuit benignitas.
Humilitas Christi. H. t. 7. §. 2. Invenietis infantem.

S. Stephanus.

Christi amor erga nos similis gallinæ. A. t. 13. §. 6. Quemadmodum gallina &c.
Etiam una anima sit tibi chara. A. t. 19. §. 9. Suscipe spiritum meum.
Charitas sit ordinata. A. t. 10. §. 16. Domine JEsu suscipe spiritum meum.
De inimicorum dilectione. I. t. 10. per totum.
Irascimini, & nolite peccare. I. t. 22. §. 7. Irascimini &c.

S. Joannes Evangelista.

De hoc Sancto. I. t. 20. per totum.

Sancti Innocentes.

Affectus excæcat judicium. A. t. 7. §. 3. Herodes turbatus est.
Consilia humana evertuntur à divinis. C. t. 29. §. 6. Occidit omnes pueros.

Commune SS. Apostolorum.

De his A. t. 22. per totum.
De Discipulis Christi. D. t. 10.
De Evangelistis. E. t. 7.

Commune SS. Martyrum.

Amor proprius est noxius. A. t. 15. §. 2. Qui non accipit Crucem suam.
Crux amanda, toleranda. C. t. 11. §. 2. Tollat crucem suam.
Discordia accelerat interitum. D. t. 11. §. 2. Gens in gentem.
Liberalitas Dei in remunerando. L. t. 10. §. 10.

Commune Doctorum, Pontificum, Confessorum. Abbatum.

Christus invitus à nobis separatur. A. t. 13. § 9. Homo peregrè profectus.
Amor erga Deum. A. t. 14. §. 1. Inventâ unâ pretiosâ margaritâ.
Amor Dei thesaurus noster. A. t. 14. §. 4. M. 8. n. 5. Inventâ unâ pretiosâ margaritâ.
Beneficia divina fons plurium. B. t. 6. §. 3. Præcinget se, & faciet eos discumbere.

Bonus usus talentorum. B. t. 6 §. 6. Super pauca fuisti fidelis.

Deus velox ad præmia, tardus ad supplicia B. t. 9. §. 4 Post multum verò temporis.

Beatitudo cœlestis abundat gaudio. C. t. 1. §. 5. Intra in gaudium Domini tui.

Cœlum à multis negligitur. C. t. 1. §. 13. Et vos similes hominibus expectantibus &c.

Castitas est cingulum lumborum. C. t. 6. §. 1. Sint lumbi vestri præcincti.

Correctio sit, suavis cum amore. C. t. 40. § 8. Vos estis sal terræ.

Corrigens alios, suam, & proximi, fragilitatem intueatur. C. t. 40. §. 9. Vos estis sal terræ.

Quales nos erga Deum, talis erga nos Deus. D. t. 4. §. 10. Sint lumbi vestri præcincti.

Prioris humilis status recordatio deprimit fastum, D. t. 8. §. 12. Vos estis sal terræ.

Divitiæ sunt origo peccatorum. D. t. 14. §. 11. n. 2. Abiit, qui quinque talenta acceperat.

Dona Dei diversimodè, non omnia, dantur omnibus. D. t. 19. §. 2. Uni dedit quinque talenta &c.

Bonum exemplum. E. t. 11. §. 2. n. 1. Lucernæ ardentes in manibus.

Vera gloria quærenda. G. t. 3. §. 8. Luceat lux vestra.

Honores non mutent mores. H. t. 4. §. 3. Faciet illos discumbere.

Liberalitas est regia virtus. L. t. 9. §. 3. n. 1. Nolite timere pusillus grex.

Liberalitas Christi. L. t. 10. §. 1. Super pauca fuisti fidelis.

Liberalitas Dei in remunerando. L. t. 10. §. 10. Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Præcinget se &c.

Commune Sanctarum Virginum, Viduarum.

De castitate. C. t. 6. per totum.

Adulatores vendunt oleum. A. t. 2. §. 1. Ite ad vendentes.

Mala peccandi consuetudo. C. t. 31. §. 2. Ite ad vendentes.

Cognitio sui necessaria. C. t. 18. §. 3. Simile thesauro abscondito in agro.

Dona Dei sunt stabilia, & continua. D. t. 19. §. 4. Date nobis de oleo vestro.

Ecclesia cur assimilatur regno cœlorum. E. t. 2. §. 2. Simile est regno cœlorum.

Fides constat ex operibus. F. t. 6. §. 7. Simile est regnum cœlorum decem Virginibus.

Virtutes abscondendæ. G. t. 3. §. 7. n. 5. Quem, qui invenit, abscondit.

Labore parta sunt chariora. L. t. 1. §. 2. Simile thesauro abscondito.

Finis Tomi I.

IN
Bibliotheca

INDEX TITULORUM
Et Materiarum in hoc primo Tomo contentarum Ordine Alphabeticô.

A.

Titulus I.

Acedia. pag. 1.

§. 1. Figuræ, & Symbola, ex Veteri, Testamento. ib.
Ex Novo. ib.
Ex Patribus, & alijs. ib.
§. 2. Alia de Acedia. pag. 2.
§. 3. Motiva Acediam vitandi. ib.

Titulus II.

Adulatio. p. 2.

§. 1. Figuræ, & Symbola, ex Veteri. ib.
Ex Novo. p. 3.
Ex Patribus, & alijs. ib.
§. 2. Exempla adulatorum. 4.
§. 3. Motiva fugiendi Adulationem. 5.
Varia. ib.

Titulus III.

Adulterium. 5.

§. 1. Pœnæ divinæ Adulterorum. ib.
§. 2. Pœnæ humanæ. 6.
§. 3. Motiva varia vitandi. ib.
Varia. ib.

Titulus IV.

Æquanimitas. 7.

§. 1. Nec prosperis extollitur, nec adversis frangitur. ib.
Figuræ, & Symbola, ex Vet. Ex Novo. ib. & 8.
§. 2. Alia Symbola è diversis. 9.
§. 3. Exempla ex Vet. ib.
Ex Novo. Christi. S. Joan. Bapt. Sententiæ. 10.

Titulus V.

Ætas. 11.

Titulus VI.

Æternitas. 11.

§. 1. Figuræ, & Symbola. Ex Veteri, & Novo. ib. & 12.
§. 2. Duratio quàm longa. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. p. 12. & 13.
§. 3. Æternitatis memoria ex Veteri p. 13. 14.
Ex Novo, Patribus, & alijs. 14.
§. 4. Exempla, & historiæ. 15.

Titulus VII.

Affectus. 15.

§. 1. Figuræ, & Symbola. Ex Veteri. 15.
Ex Novo. Ex Patribus. ib.
§. 2. Affectus ordinati. 16.
Exempla, & Testim. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus. ib. & 17.
§. 3. Affectus excœcat judicium. 18.
Figuræ, & Symbola. ib.
Exempla ex Veteri. 19.
Ex Novo. ib.
Varia. 20.

Titulus VIII.

Agonia, Christi. 20.

Titulus IX.

Ambitio. 20.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Vet. & Novo. Ex Patribus, & alijs. ib.
§. 2. Ambitiosorum Exempla. 21.
§. 3. Motiva varia fugiendi. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. 21. & 22.

Titulus X.

Amicitia.
Sive
Amici. 22.

§. 1. In genere. ib.
§. 2. Omnia ijs communia. ib.
§. 3. Corripit, & corrigit. 23.
§. 4. Alia Officia. ib.
§. 5. Amici utilitas, pretium, motiva. ib.
§. 6. Verus amicus dat; non accipit, non quærit sua. 24.

§. 7. Falsus se, & sua, quærit. ib.
Exempla, & textus. 25.
§. 8. Divitum multi amici. ib.
§. 9. Fidelis permanet in adversis constans. Exempla ib. 26.
§. 10. Infidelis, inconstans. Fig. & Symbola. ibid.
Exempla infidelium amicorum, & textus Ex Vet. 27.
Ex Novo. ib.
§. 11. Quomodo comparandi, & conservandi. 28.
§. 12. Cum quibus ineunda? quorum fugienda. Ex Patribus, & alijs. ib.
§. 13. Fer eorum jacturam, injuriam. 29.
§. 14. Amicitia cum Deo, & Christo. Ex Vet. Ex Novo 29.
Ex Patribus, & alijs. 30.

Titulus XI.

Amor. 31.

§. 1. Transformat in amatum. ib.
N. 1. De bono & malo in genere. ib.
Figuræ, Symbola. ib.
N. 2. Patrum Sententiæ. ib.
N. 3. Amor Dei. ib.
N. 4 Amor cœlestium. ib.
N. 5. Amor Carnis, Mundi &c. transmutat in id, quod amatur. Ex Vet. 32.
Ex Novo. ib.
§. 2. Amor præsentiam, & possessionem, cupit amati; dolet de absentia. 33.
Ex Vet. & Novo. ib.
Ex Patribus & alijs. ib.
§. 3. Amor est beneficus, liberalis. ib.
Ex Veteri, Novo, & Patribus. 33.
§. 4. Amor est operatorius, inquietus &c. 34.
§. 5. Amor est amati memor. ib.
§. 6. Amoris lingua, & loquela. ib.
§. 7. Amor delectat. ib.
§. 8. Amoris Signa varia 35.
§. 9. Amoris vis, efficacia, victoria. ib.
Varia de amore in genere. ib.

Titulus XII.

Amor Dei in nos. 36.

§. 1. Figuræ, Symbola. ib.
§. 2. Testimonia, & Exempla. Ex Veteri. Ex Patribus, & alijs. ib. & 37.
§. 3. Amor Dei mavult amari, quàm timeri. p. 38.
§. 4. A DEO amari, honor est, & beatitudo. ib.

Titulus XIII.

Amor CHRISTI in nos. p. 39.

§. 1. Figuræ, & Symb. ib.
§. 2. Amoris Christi in nos intensio, & vehementia. Ex Veteri, & Novo. ib. & 40.
Amor Christi in nos, super illud Joan. 13. In finem dilexit. 41.
§. 4. Amor Christi in nos comparatur Matri, ob tenerum in nos amore. Ex Veteri. 42.
Ex Patribus. ib.
§. 5. Idem amor Christi in Eucharistia. 43.
Idem amor Christi in passione & Cruce. ib.
§. 6. Amor Christi in nos comparatur Gallinæ. 44.
§. 7. Amor Christi in nos communis, & æqualis. ib.
Ex Veteri, Novo. ib. & 45. 46.
§. 8. Amor Christi libenter nobiscum manet. 47.
Ex Veteri, Novo. ib. & 48.
§. 9. Amor Christi invitus à nobis separatur. 49.
Ex Veteri & Novo. ib. & 50.
§. 10. Amor Christi est beneficus, & liberalis. 50.
Ex Vet. Novo. ib. & 51.
§. 11. Amor Christi bonum nostrum reputat suum. 52. & 53.
§. 12. Amor Christi est constans. 53.

Titulus XIV.

Amor erga Deum. 54.

Ex Veteri. 54.
Ex Novo. ib.
Ex Patribus, & alijs. 55.
§. 2. Amoris divini excellentia. ib.
Ex Veteri, & Novo. ib.
Ex Patribus, & alijs. ib. & 56.
§. 3. Amor erga Deum comparat sapientiam, & scientiam. 56.
Ex Veteri, & Novo. ib.
Ex Patribus, & alijs. 57.
§. 4. Amandi Deum motiva. 57.
Primum. Amor Dei in nos. ib.
Secundum. Bonitas, amabilitas Dei 58.
Tertium. Beneficia divina. 59.

Beneficia divina in particulari. p. 60.
Num. 1. Incarnatio. ib.
Num. 2. Nativitas. ib.
Num. 3. Eucharistia. 61.
Num. 4. Passio. Crux. ib. & 62.
Mot. 4. Quartum. Quia vult amari. 62.
Quintum. Creaturæ. 63.
Sextum. Nemo ab eo excusatur. ib.
Septimum. Est necessarius. 64.
Octavum. Est utilis, beatus, dives, præmiatur. ib.
Num. 1. Omnia ei cooperantur in bonum. ib. & 65.
Num. 2. Bonô tuô amas Deum. 65.
Num. 3. Deum possidet amans. 66.
Num. 4. Deus amat amantes se. ib.
Num. 5. Thesaurus, pretium &c. ib.
Num. 6. Varia alia bona DEUM amantis. 67.
Motivum nonum. Est facilis. ib.
decimum. Reddit omnia facilia. ib.
Fig. & Symbola. Ex Vet. & Nov. ib. & 68. 69.
Undecimum. Est dulcis, delectabilis. 69.
Duodecimum. Infelicitas, damna, non amantium. 70.
Decimum tertium. Exempla. ib.
Varia alia Motiva. ib.
§. 5. Amor erga Deum quantus esse debeat. 71.
§. 6. Amoris extensio super omnia. ib.
§. 7. Non divide amorem; solum Deum dilige. 72.
Figuræ, Symbola. Ex Veteri, & Novo. ib.
Motiva non dividendi, unum Deum amandi. 72.
Ex Vet. Novo. Ex Patribus, & alijs. 72. & 73. 74.
§. 8. Amor purus non quærit mercedem. Ex Vet. & Novo. 74.
Ex Patribus, & alijs. 75.
§. 9. Amor erga Deum est festinus, velox. ib.
§. 10. Ejus fortitudo, vis, efficacia, animositas. 76.
§. 11. Non otiatur, prodit se exteriùs, requirit opera. ib.
Figuræ, & Symb. ib. & 77.
Testimonia. Ex Veteri, & Novo. Patribus. 77. 78.
§. 12. Est liberalis. 78.
§. 13. Cavet Dei offensam, mundat; servat præcepta. 79.
Testimonia ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. ib. & 80. 81.
§. 14. Amoris Dei Comites. 81.
Primus. Amor proximi. ib.
Figuræ, Symbola. Ex Vet. Nov. Patribus. 81. 82.
Testimonia. Ex Nov. Patribus. 82. 83.
§. 15. Comes secundus. Dolor, & Patientia. 83.
N. 1. Figuræ. ib.
N. 2. Testimonia ex Vet., Novo, Patribus, & alijs. 83. 84.
Num. 3. Cruce, & adversis delectatur. 84.
N. 4. Adversis non læditur; sed juvatur. 84.
Num. 5. In Adversis purior, perfectior; imperfectior in prosperis 85.
§. 16. Comes Tertius Humilitas. Symbola. ib.
Testimonia ex Veteri, & Nov. ib. & 86.
§. 17. Comes quartus Timor. Fig. Symb. 86.
Testim. ex Veteri, & Nov. ib.
§. 18. Comes quintus Zelus. capit socios. 87.
§. 19. Comes sextus Desiderium præsentiæ Dilecti. ib.
§. 20. Comes septimus. Constantia, desiderium crescendi. 88.
Fig. Symb. Testimonia. 89.
§. 21. Amores profanos excludit. 89.
Figuræ, Symbola. ib.
Testimonia ex Veteri, ex Novo. ib. & 90.
Ex Patribus, & alijs. 91.
§. 22. Parum, & à paucis, amatur Deus. 91.
§. 23. Amorem Dei accipiendi media. 92.
Med. 1. Cognitio Dei. ib.
Med. 2. Pete, & desidera. ib.
Alia media. ib.
Miscellanea de Amore erga Deum. ib.

Titulus XV.

Amores mali noxij. 93.

§. 1. Primus Amor Carnis, ib.
§. 2. Secundus Amor sanguinis. ib.
§. 3. Tertius Amor creaturarum, patitur jacturam, adversa. ib.
§. 4. Varia. ib.
§. 5. Quartus. Amor Mundi, & rerum caducarum. 94.
§. 6. Motiva hos amores fugiendi. Amator parvulus. ib.
§. 7. Alia Motiva. ib.

Titulus XVI.

Amor proprius, & proprij commodi. 95.

§. 1. Figuræ, Symbola. ib.
Exempla ex Vet. Nov. 96. 97.

§. 2. Amoris proprij damna, & pericula. 97.
Ex Veteri, Novo, & Patribus. ib.
§. 3. Motiva fugiendi Amorem proprium. 98.
§. 4. Amoris proprij expertes non quærunt sua. ib.
Figuræ, Symbola. ib.
§. 5. Exempla ex Veteri. Novo. 99.

Titulus XVII.

S. Andreas. 100.

Nomen. Vocatio. ib.
Virtutes. ib.

Titulus XVIII.

Angeli. 101.

§. 1. Figuræ, Symbola. ib.
Creatio. Nomen. Numerus. Præstantia. Pulchritudo. ib.
§. 2. Virtutes Angelorum in genere. 102.
Amor & cultus Dei. Obedientia. Humilitas. Zelus animarum. Charitas. Misericordia. ib. & 103. 104. 105.
§. 3. Beneficia. Corporalia. Spiritualia. Docent, juvant, orare. Offerunt preces. 105.
Alia beneficia spiritualia. 105. 106.
Respicientes Eucharistiam. 106.
§. 4. Angelorum Custodia. Figuræ. Testimonia, ex Scriptura, & Patribus. 106. 107.
§. 5. Quos ament? quibus se socient? 107.
§. 6. Angelorum imitatio. ib.

Titulus XIX.

Anima rationalis. 108.

§. 1. Fig. Symbola. Ex Veteri, & Novo. ib.
§. 2. Animæ pretium, dignitas, pulchritudo. Ex Vet. Novo, Patribus, & alijs. ib. & 109.
§. 3. Quantùm à Deo, & Christo æstimetur. Ex Veteri, Novo, Patribus, & alijs. 110. & 111.
§. 4 Animæ æstimatio, cura, custodia. Ex Veteri, Novo, Patribus. 111. & 112.
§. 5. Animæ cura præ corpore habenda. Ex Veteri, Novo. Patribus. 113. 114. 115.
§. 6. Animam ciba. 115.
§. 7. Anima negligitur à multis. Ex Veteri. Novo. Patribus. 116 117.
§. 8. Animarum cura. 117. arguitur neglectus. 118.
§. 9. Vel una tibi chara sit. ib.
Motiva. ib.
Deus, & Christus. ex Vet. Nov. Patribus, & alijs. 118. 119. 120.
Alia Motiva Ex Veteri, Novo, Patribus, & alijs. 120

Titulus XX.

Animalia. 121.

§. 1. Obsequia Sanctis præstita. ib.
§. 2. Obedientia. ib.
§. 3. Animalium refugia ad Sanctos. 122.
§. 4. Familiaria Sanctis. ib.

Titulus XXI.

Annus. 122.

Titulus XXII.

Apostoli. 123.

§. 1. Figuræ Ex Vet. Nov. ib. & 124. 125.
§. 2. Apostolorum laudes, gloria, potestas &c. Ex Vet. Novo. 125. 126.
§. 3. Vocatio. Electio. Missio. Ex Novo, & Patribus. 126. 127.
§. 4. Fragilitas, & defectus, ante adventum. S. Spiritûs. 127.
§. 5. Virtus, fortitudo post acceptum Sanct. Spiritum. Ex Vet. Novo. Patribus. 128.

Titulus XXIII.

Aqua. 129.

§. 1. Ex Vet. Novo. Patribus, & alijs. ib.
§. 2. In vinum mutata. 130.
§. 3. Ex vitis Patrum. ib.
§. 4. Aqua benedicta. ib.
§. 5. Aqua manualis curat morbos. ib.

Titulus

Titulus XXIV.

Arbor. 131.

Titulus XXV.

Aſcenſio Chriſti. ib.

§. 1. Figuræ. ib.
§. 2. Aſcenſionis fines. 132.
§. 3. Aſcenſio Chriſto gaudioſa. 132.
§. 4. Chriſto glorioſa. 132.
§. 5. Nobis proficua, benefica. 133.
§. 6. Aſcenſionis feſtum. ib.

Titulus XXVI.

Avaritia. 133.

§. 1. Figuræ. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. ib. & 134. 135. 136.
§. 2. Avaritiæ propietates. dicta. facta. Ex Veteri, & Novo. 137.
§. 3. Vitium forte, & vix curabile. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. 138. 139.
§. 4. Eſt inſatiabilis. Ex Vet. Novo. Patribus, & alijs. 140. 141.
§. 5. Avaritiæ pericula, damna, miſeriæ. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. 142. & 143.
§. 6. Avaritia idolorum ſervitus. Ex Vet. Novo. Patribus. 144.
§. 7. Avaritiæ malitia. Ex Vet. Nov. Pat., & alijs. ib. & 145.
§. 8. Avaritia inutilis, imò noxia proximo. 145.
§. 9. Avaritiæ origo. 146.
§. 10. Remedia, & ei oppoſita. Paupertas Chriſti. Eleemoſyna. Memoria mortis. 146.

Titulus XXVII.

Aula. 147.

§. 1. Periculoſa. Noxia. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. ib. & 148.
§. 2. Aulæ, & aulicorum mali mores. 148.
§. 3. Aula ſancta. Aulici ſancti. ib.

Titulus XXVIII.

Aurum. 149.

Titulus XXIX.

Auxilium Divinum. ib.

§. 1. Varia nomina. Figuræ. Symbola. ib.
§. 2. Dei proprium juvare. Ejus promptitudo. 150.
§. 3. Auxiliô deficiente humanô, adeſt divinum. Figuræ. Symbola. Exempla. Teſtim. ex Vet. Novo. Patribus. 150. 151. 152.
§. 4. Cooperare. fac quod tuum eſt: præſentibus naturalibus non pete Supernaturalia. Ex Vet. Novo. Patribus, & alijs. 153. 154.
§. 5. Sinè divinô auxiliô humana vana. In his præſidentem divinum deſerit. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. 154.
Varia de auxilio Dei. 155.

B.

Titulus I.

Baccanalia. 156.

Motiva in ijs piè vivendi. ib.

Titulus II.

Baptiſmus. 157.

§. 1. Figuræ ex Vet. & Novo. ib.
§. 2. Ritus, & ceremoniæ. 158.
§. 3. Conſecrat, & ſacrificat Deo. ib.
§. 4. Eſt nativitas, regeneratio. ib. & 159.
§. 5. Varia dona, & bona. 159.
§. 6. Perſeverantia in Baptiſmali gratia, & pacto. 160.

Titulus. III.

Beatitudo. 160.

Titulus IV.

Bellum. 161.

§. 1. Cauſa, & origo, ſunt peccata. ib.
§. 2. Origo divitiæ &c. ib.
§. 3. Bellum contra hoſtes inviſibiles. ib.

Titulus V.

Benedictio. 162.

Dei eſt benefacere. Benedictiones variæ. ib.

Titulus VI.

Beneficia. 163.

§. 1. In genere. ib.
§. 2. Copia divinorum beneficiorum. Ex Vet. Novo. Pat. ib. & 164.
§. 3. Beneficium unum radix alterius, & pluriùm. Ex Vet. Novo, Patribus, & alijs. 164. 165.
§. 4. Beneficiorum magnitudo ex perſona dante. 166.
§. 5. Varia de magnitudine beneficiorum. ib.

§. 6. Beneficiorum bonus usus, item divitiarum, talentorum, gratiarum. Ex Vet. Nov. Patribus, & alijs. 167. 168.
§. 7. Abusus divinorum beneficiorum. Ex Vet. Nov. Patribus, & alijs. 168. 169.
§. 8. Beneficiorum memoria perpensio, oblivio. Ex Vet. Novo. Patribus, & alijs. 170. 171.
§. 9. Deus vult ea sibi adscribi. 171.
§. 10. Divinitas Christi per ea manifesta. ib.
§. 11. Retrahunt à peccato; faciunt probos. 172.
§. 12. Varia de beneficijs divinis. ib.

Titulus VII.

Blasphemia. 172.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
§. 2. Malitia. Abominatio. 173.
§. 3. Blasphemus punitur; arguitur à Deo, & hominibus. 174.
§. 4. Motiva abstinendi. ib.

Titulus VIII.

Boni. 174.

§. 1. Pauci. Ex Veteri, Novo. Patribus, & alijs. ib.
§. 2. Pauci, imò vel unus, prævalent multis. Ex Vet. Novo. Patribus, & alijs. 175. 176.
§. 3. Boni prosunt malis. Ex Vet. Novo. Patribus, & alijs. 177. 178.
§. 4. Varia de Bonis, & Bonitate, in genere. ib.

Titulus IX.

Bonitas Dei. 178.

§. 1. Communicativa sui. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. ib.
§. 2. Punit invitus: difficilis ad pœnas. Ex Vet. Novo. Patrib. & alijs. 179.
§. 3. Dei bonitas accelerat pœnas, nè augeantur. 181.
§. 4. Velox ad beneficia, tardus ad pœnas. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 5. Benefacit indignis, sceleratis, hostibus. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. 183. 184. 185.
§. 6. Bonitas Dei, nomen, laus, fortitudo, gloria. Ex Vet. Novo. Patribus, & alijs. 186.
§. 7. Bonitas Dei variè manifesta. Ex Vet. Novo. Patribus. 187.
§. 8. Bonitate Dei non abutendum. 188.
§. 9. Varia de bonitate Dei. ib.
§. 10. Bonum in genere. ib.

C.

Titulus I.

Cœlum Empyrium. 189.

§. 1. Figuræ. Symbola. Ex Vet. Novo. Patribus, & alijs. ib. 190.
§. 2. Cœli, cœlestia, eorumque amatores, per Dexteram designatio. Ex Vet. Nov. & Patribus. 191. 192.
§. 3. Cœlum vocatur Requies, Sabbathum, Festum. Ex Veteri, & Novo. 192. Vocatur æstas. Corona. Dies. 193.
§. 4. Caret omni malô 194.
§. 5. Abundat omni bonô. Ex Veteri, Novo. Patribus, & alijs. ib. 195.
§. 6. Cœlestia gaudia ex præsentibus æstima. 196.
§. 7. Cœlestium gaudiorum perennitas, novitas. ib.
§. 8. Officia cœlica, occupatio. 197.
§. 9. Cœlum ama, quære, desidera, ib. Motiva varia Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. ib. 198.
§. 10. Cura, nè tibi cœlum præripiat alius. Ex Vet. Novo. &c. 199.
§. 11. Cœli memoria, consideratio. Ex Vet. Novo. Patribus. 200.
§. 12. Bona, quæ habentur, ex memoria cœli, ejusque consideratione. ib.
§. 13. Cœlum spernitur, negligitur. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. 201. 202.
§. 14. Cœlum facilè comparari potest; parvô venale. Ex Veteri. Nov. Patribus, & alijs. 202. 203.
§. 15. Cœlum labore comparandum. Figuræ. Symbola. Testimonia ex Veteri. Novo, Patribus. 204. 205.
§. 16. Cœlum obtinetur per adversa, & ardua. Figuræ. Symbola. Testimonia. 205. 206.
§. 17. Alia media, & viæ. Ex Vet. Novo, Patribus. 206.
§. 18. Christus citò vult nos cœlum consequi. 207.

Titulus II.

Calumnia. 207.

§. 1. Affligunt, perturbant, etiam Sanctos. Ex Vet. Novo. ib. 208.
§. 2. Motiva patienter ferendi. Exempla ex Vet. Novo. Sententiæ Patrum. Motiva vitandi. 208. 209.

Titulus III.

Cantica. 210.

Titulus IV.

Capilli. Caput. 210.

Titulus V.

Caro. 211.

§. 1. Figuræ. Symbola. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. ib. 212.
§. 2. Caro non sequenda, coërcenda. Ex Vet. & Patribus. 212. 213.
§. 3. Caro comparata cum spiritu, & anima. Ex Vet. Novo, Patribus, & alijs. Varia de carne in genere. 213. 214. 215.

Titulus

Titulus VI.

Caſtitas. 216.

N. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. ib.
§. 2. Motiva ſervandi caſtitatem 1 quia eſt grata Chriſto. 2. Eſt hoſtia, Sacrificium. 3. Angelica virtus, facit Angelos. 4. Amica Sapientiæ, Prophetiæ. Ex Veteri, & Novo. 5. Caſtitatis excellentia, dignitas. 6. Exempla ex Sacris Scriptoribus. ib. & 216. 217. 218.
§. 3. Caſtitatem tuendi amuleta, & media. Mortificatio. Jejunium. Temperantia. Fuga. Sit armata. 218.
§. 4. Varia alia amuleta. 219.

Titulus VII.

Catechiſmus. 220.

Catechiſtæ. ib.

§. 1. Figuræ; Symbola. Comparantur Matribus. Aliæ Figuræ, & Symbola. ib.
§. 2. Motiva parvulos, & rudes, docendi. Exempla. Fructus Catechiſmi. Alia varia Motiva. ib. & 221.

Titulus VIII.

Celeritas ad Bonum. 221.

Ex Veteri, & Novo. ib. & 222.

Titulus IX.

Charitas Erga Deum. 222.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Vet. Novo. Patribus. ib. 223.
§. 2. Bonitas, Excellentia, prærogativæ. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. 224. 225.
§. 3. Continet omnes virtutes, ſanctitatem, perſeverantiam &c. Ex Veteri. Novo. Patribus. 225.
§. 4. Neceſſaria, beata, dives, utilis. ib.
§. 5. Facilis, amœna. ib. & 226.
§. 6. Illâ carere, noxium eſt. 226.
§. 7. Miſcellanea. 227.

Titulus X.

Charitas erga Proximum. 227.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Vet. Novo. Patribus. ib. 228.
§. 2. Motiva. 1. Excellentia & dignitas. Ex Vet. Novo. Patribus 228.
§. 3. 2. Deus eam zelat, & ulciſcitur præ honore ſuo. Ex Vet. Novo. ib. & 229. 230.
§. 4. 3. Utilitas propria. 231.
§. 5. 4. Communis utilitas. ib.
§. 6. 5. Commendata à Chriſto. ib.
§. 7. Sententiæ variæ ex Patribus. 232.
§. 8. 6. Quod tibi non vis fieri, alteri nè feceris. ib.
§. 9. 7. Non tibi ſoli natus; talenta non tibi ſoli data. 232. 233.
§. 10. 8. Exempla charitatis. 234.
§. 11. Alia varia Motiva. ib.
§. 12. Charitatis propietates, & Actus. 1. Communicat bona ſua. 2. Gaudet de alieno bono, triſtatur de malo. 235. 236.
§. 13. Charitas erga infirmos. Ex Veteri. Novo. Exempla. 237.
§. 14. Charitas ſit univerſalis erga omnes. Ex Vet. Nov. Patribus. ib.
§. 15. Bonum ſuum alieno poſtponit. Ex Vet. Nov. 238.
§. 16. Sit ordinata. Ex Vet. Nov. 239.
§. 17. Quas alias virtutes includat? Humilitatem. Patientiam. Manſuetudinem. Concordiam. Liberalitatem. Fidelitatem. Excludit Suſpicionem. Invidiam. Murmur. Detractionem. Simulationem. 240. 241.
§. 18. Miſcellanea de Charitate. Ex Veteri. Novo. Patribus. 241.

Titulus XI.

Chriſtiani. 242.

§. 1. Nomina varia. ib.
§. 2. Dignitas, & prærogativæ. Ex Veteri. Nov. Pat. ib. 243.
§. 3. Obligationes Chriſtianorum. 1. Imitatio Chriſti. 2. Opera congruant nomini, & profeſſioni. Aliæ obligationes, & officia. Ex Vet. Novo. Patribus, & alijs. 243. 244.
§. 4. Chriſtiani mali. Blaſphemant nomen Dei, & Chriſti. Sunt opprobrium Chriſti. Chriſtiani moderni diſſimiles primis Miſcellanea de malis Chriſtianis. 245. 246. 247.
§. 5. Chriſtianorum peccata graviora, quàm Gentilium. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alijs. 247. 248. 249.
§. 6. Chriſtiani puniuntur præ Gentilibus. Ex Veteri. Novo, & alijs. 249. 250.
§. 7. Confunduntur à Gentilibus. Ex Novo Patribus. 250.

Titulus

Titulus XII.

Christus Dominus. 251.

§. 1. Figuræ ex Vet. Nov. ib. 252. 253.
§. 2. Christi dignitas. Princeps. Rex. Ex Vet. Novo. 253. 254.
§. 3. Aliæ Prærogativæ. Ex Vet. Nov. Patrib. 254.
§. 4. Christi sanctitas, virtutes. Ex Vet. Nov. Patribus. 255.
§. 5. Christus est nobis omnia. Ex Veteri. Novo. Patribus. 256.
§. 6. Christus est lumen nostrum. ib.
§. 7. Christus est noster Consiliarius, Doctor. Ex Veteri. Novo, Patribus. 257.
§. 8. Christus est lætitia nostra. Ex Vet. Novo. Pat. 257. 258.
§. 9. Christus est advocatus noster, propitiatio. 259.
§. 10. Christus est pax nostra. ib.
§. 11. Christi beneficentiæ varia nomina. Ex Vet. Nov. Patribus. 259. 260.
§. 12. De Christo D. varia. Ex Vet. Novo. Patribus. 260.
§. 13. Christus requies nostra. 261.

Titulus XIII.

Cibi. 262.

§. 1. De Corporalibus. ib.
§. 2. Cibus quomodo sumendus. ib.
§. 3. Cibi spirituales. 263.

Titulus XIV.

Circumcisio Christi. 263.

Titulus XV.

Civitates. 264.

§. 1. Variarum Civitatum denominationes. ib. & 265.
§. 2. Civitas in orbe celebriores. 265.
§. 3. Quid civitates muniat, & tueatur. 266.
§. 4. In civitatibus plura, & majora, peccata committuntur. ib.
§. 5. Miscellanea de civitatibus. 267.

Titulus XVI.

Cogitationes. 268.

§. 1. In genere. Symb. ib.
§. 2. De cogitationibus varia in genere. ib.
§ 3. Cogitationes bonæ. Symbola. ib.
§. 4. Varia de cogitationibus bonis. 269.
§. 5. Cogitationes malæ. Symbola, & nomina varia. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib. 270.
§. 6. Miscellanea de malis cogitationibus. Ex Vet. Nov. Pat. 270.

Titulus XVII.

Cognitio Dei. 271.

§. 1. Laudes, & utilitas. ib.
§. 2. Cognitionis Dei effectus boni. 271.
§. 3. Cognitio Dei oritur ex despicientia sui, & reverentia Dei. Exempla ex Vet. Novo, & Patribus. ib. & 272. 273.
§. 4. Motiva varia ad studium cognitionis Dei. 273.
§. 5. Media Cognitionem Dei consequendi. 1. Ex beneficijs divinis. 2. Ex Creaturis. 3. Cognitio Dei ex teipso, tui notitia, & humilitate. 274.

Titulus VIII.

Cognitio sui. 275.

§. 1. Necessaria, ib.
§. 2. Utilis. ib.
§. 3. Motiva varia studendi Cognitioni sui. Ex Vet. Novo. Patribus. ib. & 276.
§. 4. Ignorantia sui noxia. 277.
§. 5. Viæ, & media cognitionem sui consequendi. ib. & 278.

Titulus XIX.

Colores. 278.

Candidus. Ruber. Cœruleus. Flavus. Niger. ib.

Titulus XX.

Columba. 278.

Titulus XXI.

Compassio. 279.

§. 1. Passus compatitur. Ex Veteri. Nov. Patribus, & alijs. ib. & 280.
§. 2. Compatiendi alijs motiva. 280.

Titulus XXII.

Concio. 281.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Quæ? & quorum, efficaces? ib. & 282.

Titulus

Titulus XXIII.

Concionator. 282.

§. 1. Figuræ. Symbola. Similitudines. Ordine Alphabetico. ib. & 283.
Adamas. Agricola. Ancillæ Sapientiæ. Angelus. Apotheca. Architriclinus. 283.
283.
Bos.
Cœlum. Calamus. Campana. Canis. Collum. Cor. Cervus. Cuſtos. 283.
284.
Debitores. Dentes. Equus. 284.
Faber. Favus. Flos uvæ. 284.
285.
Gallina. ib.
Gallus Petri. ib.
Genæ. 285.
JESUS. Jonathas. 285.
Labia. Lingua canis.
Magiſter. Mater Chriſti. Mons. Menſa. Moyſes. 286
Negotiator. Nubes. Nuntius. 286.
Oliva. 287.
Pedes Domini. Piſcator. Porta cœli. 287.
Sagitta. Sal. Scriba. Seductor. Stabularius. Stella. 287
Tuba Gedeon. Tubicen. Turtur. 288.
Ubera Chriſti. Vinitores Chriſti Vomeres. 288.
§. 2. Concionatoris laudes, dignitas, officium ſublime. Ex Veteri. Ex Novo. Patribus, & aliis. 288.289.
§. 3. Concionator ſit ipſe priùs innocens, purus, probus. ib.
N. 1. Figuræ. Symbola. Ex Veteri. Novo, & aliis. 290. 291.
N. 2. Motiva de eadem materia. Ex Veteri Novo. Patribus. 291. 292.
§. 4. Concionatori virtus, probitas, præ eloquentia neceſſaria. ib.
N. 1. Figuræ. Symbola. Allegoriæ.
N. 2. Teſtimonia ex Veteri. Novo Patribus. 292. 293. 294.
§. 5. De concionatoribus improbæ vitæ ſimilitudines. Teſtimonia ex Veteri. Novo. Patrib us. 294
§. 6. Arde, ut accendas. Ex Veteri, Novo, Patribns, & aliis. 295.
§. 7. Concionator bona, quæ docet, faciat.
N. 1. Figuræ. Symbola. Allegoriæ. Ex Veteri. Novo. Patribus.
N. 2. Exempla ex Veteri. Novo Chriſtus. S. Joan. B. Exempla aliorum. Motiva varia ex Veteri. Novo Patribus, & aliis. Contra eos, qui dicunt, & non faciunt. 296. 297. 298.
§. 8. Concionator ſit boni exempli; quod efficacius eſt verbis. Symbola. Allegoriæ. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. Motiva varia ex Vet. Novo. Patribus. 299. 300.
§. 9. Concionator ſpernat terrena, amet paupertatem. Ex Novo 301.
§. 10. Concionator corpori ſit noverca. ib. & 302.
§. 11. Concionator ſit humilis; non quærat ſuam, ſed Dei gloriam. Symbola. Allegoriæ. Motiva. De faſtuoſis, & vanæ gloriæ cupidis Concionatoribus. 302.
§. 12. Concionator non ſpernat pauperes, & ſimplices. Symbola. Allegoriæ. Ex Veteri. Novo. Varia motiva. 302. 303.
§. 13. Concionator etiam paucis, imò vel uni, libenter concionetur. 303.
§. 14. Concionator vacet ſibi, amet ſolitudinem, & ſilentium. Symbola. Allegoriæ. Motiva. 304.
§. 15. Concionator ſit orationi deditus. Figuræ. Symbola. Motiva. 305.
§. 16. Concionator ex corde ruminata proferat. Motiva. Praxes ex Veteri. Novo 306.
§. 17. Argumenta dictionis ſæpius auditori inculcanda; & quæ? Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 307.
§. 18. Solatia Concionatoris in ſterilitate auditorum. Labor, non fructus, remuneratur. Ex Veteri. Novo, Patribus, & aliis. ib. & 308. 309.
§. 19. Concionator non ſit fabulator; non riſum, ſed planctum moveat. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 310.
§. 20. Concionator dicat ſeria, arguat, terreat. Symbola. Allegoriæ. Motiva ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 311. 312.
§. 21. Concionator non aduletur, non ſit mollis. Symbola de mollibus. Concionator non adulans æſtimatur, & eſt admirationi. De Chriſto D. S. Joanne B. & aliis. Alia motiva non adulandi. 313. 314.
§. 22. Concionator non reſpiciat perſonas. Figura. Symbola. Motiva. Ex Veteri. Novo. 314. 315.
§. 23. Concionator ſit ſuavis, clemens, pacificus; etiam ſuavis, & ſimul fortis. 316. 317.
§. 25. Concionatori conceditur relaxatio. 317.

Titulus XXIV.

Concordia. 317.

§. 1. Figuræ. Allegoriæ. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis ib. 318. 319.
§. 2. Ethymologia. 319.
§. 3. Concordia placet Deo & Chriſto. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib. & 320.
§. 4. Concordiæ vis, victorioſa. Figuræ. Symbola. Teſtimonia. Ex Veteri. Novo. Patribus. Exempla ex Veteri, & Novo. 320. 321.
§. 5. Concordia creaturarum irrationabilium. Variæ ſententiæ Patrum de Concordia. 321. 322.
§. 6. Concordiæ origo & remedia. Communes ærumnæ. Varia, & alia origo. 322.
§. 7. Concordia conjugalis. Symbola. Varia motiva ex Veteri. Novo. Exempla concordium conjugum. Media Concordiæ conjugalis. 323.
§. 8. Concordia impia. 324.

Titulus XXV.

Confessarius. 325.

§. 1. Sit clemens, & lenis. Symbola. Figuræ. Ex Veteri. Novo. Motiva varia ex Veteri. Novo. Patribus. ib. & 326.
§. 2. Confessarius nimium mollis arguitur. 326.
§. 3. Qualis confessarius eligendus. 327.
§. 4. Plebejos non abhorreat. ib.

Titulus XXVI.

Confessio Sacramentalis. 327.

§. 1. Figuræ. Symbola. Ex Veteri. Novo. ibid.
§. 2. Motiva confessionis. 1. Petit illam à nobis Deus. 328.
2. Placat Deum, avertit pœnam, justificat. Ex Veteri. Novo. Patribus. 329.
3. Confessio plena gratiis, honore, & favore divinò. Ex Veteri. Novo, & aliis. 330.
4. Confessio facilis, & suavis. 331.
5. Confessio utilis animæ. ib.
Varia alia motiva. ib.
§. 3. Accusa te, non excusa. Ex Veteri. Novo. 332.
§. 4. Motiva integræ confessionis, Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 5. Motiva vincendi pudorem in confessione. Ex Veteri. Novo Patribus. 333 334.
§. 6. Contra Sacrilegè confitentes. 334.
N. 1. Symbola. Similitudines. ib.
N. 2. Damna, & pœnæ, Sacrilegæ confessionis. ib.
§. 7. Requisita ad fructuosam confessionem. 335.
§. 8. Confessio sit frequens; non differatur. ibid.

Titulus XXVII.

Conscientia. 336.

§. 1. In genere. Figuræ. Symbola. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 2. Conscientia est noster adversarius, Judex, Magister &c. ib.
§. 3. Conscientia curanda, non negligenda. 337.
§. 4. Conscientia colans culicem, glutiens, camelos. Seu scrupulosa in parvis, non magnis. Ex Veteri. Novo. ib. & 338.
§. 5. Conscientia bona. 338.
N. 1. Figuræ. Symbola. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib. & 339.
N. 2. Est læta, quieta. ib.
N. 3. Conscientia bona est tuta, non timet. ib.
Miscellanea. 340
§. 6. Conscientia mala. ib.
N. 1. Figuræ. Symbola. Ex Veteri. Novo, Patribus. ib.
N. 2. Affligit, inquietat. Ex Novo. Vet. Patribus. 341.

Titulus XXVIII.

Consideratio. 342.

Titulus XXIX.

Consilia. 343.

§. 1. In genere. ib.
§. 2. Consilia bona. ib.
§. 3. Consilia Evangelica. ib.
§. 4. Consilia pete, non sperne aliena. Ex Vet. Novo. ib.
Alia motiva ex Vet. Novo. 344.
§. 5. Arguitur, & luit, aliena negligens. 345.
§. 6. Consilia humana evertuntur a divinis. Ex Vet. Novo. Patribus. ib. & 346.
§. 7. Consilia divina præpone humanis. 346.
§. 8. Consilia mala. ib. & 347.
§. 9. Consilium mutare sapientis est. 347.
Motiv. 1. Deus, & Christus D. ib.
2. Exempla hominum. Ex Vet. Novo. ib 348.
Varia alia motiva. 348.
§. 10. Consiliarii. ib 349.
N. 1. Bonorum Symbola. ib.
N. 2. Consiliarii boni. 349.
N. 3. Consiliarii mali. ib.

Titulus XXX.

Constantia. 350.

§. 1. Figuræ. Symbola. Allegoriæ. ib.
Num. 1. Indicata per vesperum. ib.
N. 2. Per Palmam. ib.
N. 3. Per fimbriam. ib.
N. 4. Per stare. ib.
§. 2. Constantiæ varia alia Symbola. Ex Vet. Novo. Patribus, & aliis. 351. 352. 353.
§. 3. Constantiæ motiva. 353.
1. Beati constantes. ib.
2. Sola constantia laudatur. 354.
3. Sola constantia coronatur. ib.
4. Constantia Deo grata. ib.
5. Exempla. Deus Christus D. Alii. 355.
356.
§. 4. Constantiæ varia alia motiva. Ex Vet. Novo. Patribus. 356.
§. 5. Sententiæ S. Scripturæ paræneticæ. 357.
§. 6. Patrum paræneses. ib.

Titulus XXXI.

Consuetudo. 357.

§. 1. Consuetudo bona. ib.
§. 2. Consuetudo mala. Symbola. Allegoriæ, Similitudines. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 358. 359. 360. 361.
§. 3. Consuetudo mala difficilè curatur. Sententiæ. 362.

Exem-

Exempla Biblica, historica. 362. 363.
§. 4. Motiva consuetudinem malam vitandi, & vincendi. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 363. 364.
§. 5. Media à mala consuetudine abstinendi. 364.
§. 6. Consuetudinem Mundi non sequere. 365.
Motiva ex Veteri. Novo. Exempla non sequentium. Exempla male sequentium. ibid.

Titulus XXXII.

Contraria. 366.

Amicè juncta. ib.
Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. & 367.

Titulus XXXIII.

Contritio de peccatis. 367.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Novo. ib. & 368.
§. 2. Motiva intrinseca, Ex Veteri, Novo. Patribus. 368. 369.
§. 3. Motiva contritionem eliciendi. 369.
§. 4. Requisita ad veram contritionem, ib. & 370.

Titulus XXXIV.

Conversatio. 370.

Titulus XXXV.

Conversio ad meliora. 370.

§. 1. Figuræ. Symbola. ib.
§. 2. Exempla conversorum ex audita, Alia Exempla ex variis. 371.
§. 3. Exempla conversorum per visum. 372.
§. 4. Conversio ex devota lectione. ib.
§. 5. Conversi aliis modis, & viis, mirabiliter. 373.
§. 6. Conversio peccatorum magnum miraculum. 374.
§. 7. Quorum conversiones sint difficiliores. 375.
N. 1. Doctorum. ib.
N. 2. Principum, & Potentum. ib.
N. 3. Aliorum. ib.
§. 8. Motiva convertendi peccatores. Ex Veteri. Novo. ib.
Miscellanea de conversione. ib. & 377.

Titulus XXXVI.

Convivia. 377.

§. 1. Sint frugalia, sancta. Ex Veteri, Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 2. Convivia vitiosa carpuntur. Ex Vet. Novo. Patribus, & aliis. ib. & 378.

Titulus XXXVII.

Cor. 378.

§. 1. Symbola, ibid.
§. 2. Cor magnâ curâ custodiendum. Illius laudes. Ex Veteri. Novo. Patribus. 379.
§. 3. Cor Deo dedicandum, & consecrandum. 380.
§. 4. Cor magnum, firmum, regale. ib.
§. 5. Cor quietum. ib.
§. 6. Cor instabile, inquietum. ib.
§. 7. Cor Christi. ib.

Titulus XXXIIX.

Coronæ. 381.

§. 1. Spinea Christi D. Varia ex Scriptura mixtim & Patribus. ib.
§. 2. Coronæ mysticæ Ecclesiæ, & nostræ. ib.
§. 3. Quæ coronæ non conveniant Christiano. 382.
Miscellanea. ib.

Titulus XXXIX.

Corpus. 382.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
§. 2. Corpus miserum, vile, fragile. 383.
§. 3. Corpus curando non negligas animam. ibid.
§. 4. Quomodo corpus tractandum. 384.

Titulus XL.

Correctio. 384.

§. 1. Figuræ. Symbola. Allegoriæ. Ex Veteri. Novo. ib.
§. 2. Corrigens alios, à se incipiat; sit ipse innocens. 385.
Symbola ex Veteri. Novo. Motiva ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. & 386. 387.
§. 3. Correctio non negligenda. Motiva ex Vet. Novo. Patribus, & aliis. 387. 388.
§. 4. Correctionem negligentes, vel detrectantes. 388.
§. 5. Correctio amanda, acceptanda. Exempla ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ibid. 389.
§. 6. Alia motiva ex Veteri, Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 7. Correctionem non acceptantes. 390.
§. 8. Correctio sit lenis cum amore. Ex Veteri. Novo. ib. & 391.
§. 9. Dum corripis, tuam, proximi, fragilitatem intuere. 391.
§. 10. In correctione oderis vitia, non hominem. 392.
§. 11. Correctio sit privata, ib.
§. 12. Varia requisita ad bonam correctionem. ibid.

Titulus XLI.

Creaturæ. 392.

§. 1. Omnes bonæ, & utiles. ib.
§. 2. Creaturæ sunt scalæ ad creatorem. Ex Vet. Novo, Patribus, & aliis, 393. 394.
§. 3. Creaturarum usus, & abusus. 395.
§. 4. Placeat creator præ creatura, ib.
Miscellanea. ib.

Titulus XLII.

Crucifixus. 396.

§. 1. Figuræ. Symbola ex Veteri. Patribus. ib. 397.
§. 2. Crucifixus est Rex. 397.
§. 3. Crucifixi in nos amor. 398.
N. 1. Figuræ, & Symbola. ib.
N. 2. Amoris magnitudo, & vehementia. ib.
N. 3. Amoris Crucifixi fortitudo causa mortis, Ex Patribus, & aliis. ib. & 399.
§. 4. Crucifixi misericordia, & bonitas. 399. 400.
§. 5. Crucifixi beneficientia & liberalitas. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 400. 401.
§. 6. Crucifixus est philosophia nostra, liber &c. 401.
§. 7. Crucifixionis circumstantiæ, tempos &c. ib. 402.
§ 8. Circumstantiæ loci, in quo Crucifixus. 402.
§. 9. Crucifixi dolores. ib.
N. 1. De clavis. ib.
N. 2. Varia de doloribus. 403.
§. 10. De inclinatione capitis. ib.
§. 11. Christi crucifixi imitatio. Ex Veteri. Novo. Patribus & aliis. 404. 405.
§. 12. Crucifixus amandus. 405.
§. 13. Crucifixus honorandus. ib. & 405.
§. 14. Crucifixi memoria, & meditatio. 406.
N. 1. Est dulcis, delicioſa. ib.
N. 2. Alia motiva. ib.
§. 15. Crucifixi variæ apparitiones. 407.
§. 16. Crucifixus est figura Extremi Judicii. ibid.
Miscellanea. ib.

Titulus XLIII.

Crux. 408.

§. 1. Figuræ. Symbola. Ex Veteri, & Novo. Ordine Alphabetico. ib.
Arbor altare vilæ. Arbor Zachæi. Arca Noe. Argentei. 300. ib.
Baculus Jacob. Benedictio Jacob. ib.
Candelabrum. Cithara David. Clavis. Columna ignis. 409.
Dies Domini. ib.
Ferculum. Ficus. Fons. 409.
Gladius Judith. 410.
Juniperus Eliæ. ib.
Lectus, Lectulus floridus. Lectulus ſponſæ. Lectulus Salomonis. Lignum vitæ. Ligna Isaac. Lignum Moysis. Lignum cedrinum. Lignum Elisæi. Lignum benedictum. ib. & 411.
Moyses orans. 411.
Navis Jonæ. Navicula Christi. ib.
Palma. Piscina probatica. ib.
Sanguis postium Serpens æneus. Signum Spiritus Ezechielis. Sycomorus. ib.
Tabulæ Legis. Therebinthus. Trecent Abrahæ. Trecenti Gedeonis. Turris David. 412.
Vas olei. Virga Moysis. Umbra alarum. ibid.
§. 2. Alia Symbola ex Patribus. 412.
§. 3. Crux Christi Regnum Sceptrum. Thronus. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib. 413.
§. 4. Crux gloria Christi. 413.
§. 5. Ex Cruce nota divinitas Christi. ib.
§. 6. Crux victorioſa Christo, & nobis. Ex Vet. Patribus, & aliis. ib. & 414.
§ 7. Crux amata, & honorata à Christo. 414.
§ 8. Crux honorabitur in Judicio. 415.
§. 9. Crux gloria Regnum, & Christianitatis. 415. 416.
§. 10. In Cruce benedictio, & salus. 416.
§. 11. Varia bona, quæ nobis Crux attulit. Ex Patribus, & aliis. 416. 417.
§. 12. Crucis materia. 417.
§. 13. Crucis figura. 418.
§. 14. Crucis tituli explicatio. ib.
§ 15. Crucis bajulatio. ib.
§. 16. Crucis varia oſtenta, & expreſſiones. ib.
§. 17. Crux amanda, & ſerenda. 419.
§. 18. De crucis conſignatione. 420.
§. 19. Crux amuletum contra tentationes, & peccata. ib.
§. 20. De Iconibus crucum. ib.

Titulus XLIV.

Cura minimorum. 421.

§. 1. Cura minimorum in bono. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 2. Cura minimorum in malo. ib. & 422.

Titulus XLV.

Curioſitas. 423.

Motiva vitandi. ib.

D.

Titulus I.

Debita. 423.

§. 1. Deo reddenda. ib.
§. 2. Debita ſunt peccata. 424.

Titulus II.

Deſideria. 424.

§. 1. Symbola, & ſimilitudines. ib.
§. 2. Deſideria dilata cruciant. Ex Vet. Novo. Patribus, & aliis. ib. 425. 426.
§. 3. Cupimus negata, difficilia abſtruſa. Abſentia. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 426. 427.
§. 4. Deſideria longa, poſſeſſio brevis. 427.
§ 5. Diu deſiderata, chariora. ib.
§. 6. Deſideria bona, & ſancta. ib.
N. 1. Symbola, & allegoriæ. ib. & 427.
N. 2. Varia de bonis deſideriis. Ex Patribus & aliis. 428.

§. 7. De.

§. 7. Desideria in solum Deum tendant. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis 428. 429.
§. 8. Desideria mala, carnalia &c. Symbola. Similitudines. Motiva frænandi desideria prava. 430. 431.

Titulus III.

Detractio. 431.

§. 1. Symbola, similitudines. Ex Vet. Novo. Patribus, & aliis. ib. 432.
§. 2. Motiva vitium Detractionis fugiendi. 433.
1. Quia grave, & crudele, est vitium. ib. 434.
2. Detractar ipse sibi nocet. 434.
3. Pœnæ Detractorum. ib.
4. Difficilis famæ restitutio. ib.
§. 3. Errata aliena cela. 435.
N. 1. Figuræ. Symbola. ib.
N. 2. Exempla ex Veteri. ib.
N. 3. Exempla ex Novo. Christus Dominus. ib.
N. 4. Evangelistæ celant, & alii sancti. 436.
N. 5. Detractores non audi; ostende dissplicere. 436. 437.
§. 4. Detrahenti resiste, obloquere. 437.
§. 5. Delicta ei pandenda, qui potest corrigere. ib. 438.
§. 6. Detractionum origo, & radix. 438.
§. 7. Motiva Detractores patienter ferendi. ib.

Titulus IV.

Deus. 439.

§. 1. De nominibus Dei. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 2. Deus ineffabilis, in comprehensibilis. 440.
§. 3. Deus unus. ib.
§. 4. Deus infinitus. ib. 441.
§. 5. Deus immensus. 441.
§. 6. Deus æternus. ib.
§. 7. Deus omniscius, Sapiens. ib.
§. 8. Deus bonus, beneficus, clemens. 442.
N. 1. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
N. 2. Bonitas Deitatis propria, & signum.
N. 3. Falsi Dij non juvant, non dant; imò exigunt. ib. & 443.
§. 9. Dei cultus. 443.
§. 10 Deus talis erga nos, quales nos erga ipsum. Testimonia ex Veteri, Novo. Patribus. ib. 444. 445.
§. 11. Peccator non est Dei. Ex Veteri, & Novo. 445.
§. 12. Deus solus satiare potest animam. Ex Veteri Novo. Patribus, & aliis. 446. 447.
§. 13. Etiam Dei dona satiant, & implent, 447.
§. 14. Extra Deum nihil satiat. 448.

Titulus V.

Diabolus. 448.

§. 1. Symbola. Similitudines. Ex Veteri. Novo. Patribus. ibid.
§. 2. Diaboli, varia vocabula, Ex Veteri & Novo. ib. & 449.
§. 3. Diabolus quàm fœdus. & horribilis. ib.
§. 4. Diaboli malitia & obstinatio. 449. 450.
§. 5. Diaboli odium contra homines, & invidia. 450.
§. 6. Diabolus, Dei providentiâ, nobis prodest. ibid.
§. 7. Diabolus debilis, vincit nos nostrâ ignaviâ. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 451. 452.
§. 8. Diabolus fallax, mendax. Ex Veteri. Novo. Patribus. 453.
§. 9. Quos, & quibus viis, tentet diabolus. ib. & 454.

Titulus VI.

Dies. 454.

§. 1. De die Dominico. ib.
§. 2. Varia de aliis diebus. ib.

Titulus VII.

Difficultates. *seu* Impedimenta. 455.

§. 1. In bono animo se vince. Ex Veteri, & Novo. ib.
§. 2. Difficultates Deus complanat. ib.
§. 3. Christus D. Difficultates complanavit. 456.
§. 4. Difficultatum origo ex ignavia, & timore. ibid.
§. 5. Difficultates sentiuntur in divinis, spiritualibus, non item in vanis, terrenis, & malis. Ex Veteri, Novo. 456. 457.

Titulus IIX.

Dignitates. 458.

§. 1. Variæ, fugaces. Ex Veteri, & Novo. ib.
§. 2. Dignitates in morte vilescunt. ib.
§. 3. Dignitates in vivis spretæ, & spernendæ. Ex Veteri. Novo. 559.
§. 4. Dignitates obnoxiæ ruinæ, & depressioni, 460.
§. 5. Dignitates periculosæ, metuendæ. ib.
§. 6. Dignitates noxiæ. 460. 461.
§. 7. Dignitates obnoxiæ peccatis. 461.
§. 8. Dignitates obnoxiæ fastui. ib.
§. 9. Dignitates sunt viæ ad orcum. ib.
§. 10. Dignitates sunt onera. ib. & 462.
§. 11. Dignitates amaræ, molesto, cum cruciibus, &c. Ex Veteri. Novo. 462. 463.
§. 12. Contra fastum mementø prioris status. Ex Vet. Novo. 463. 464.
§. 13. Quoniam ad Dignitates eligendi? 464.
1. Renuentes, & non ambientes. Ex Vet. Novo. ib.
2. Digni, apti, meriti; non indigni, 465.
3. Boni, & probi. ib.
4. Non mali. 466.
Miscellanea de Dignitatibus, ib.

Titulus IX.

Dij. 466.

Titulus X.

Discipuli Christi. 467.

§. 1. Figuræ. ibid.
§. 2. Cur Christus misit Discipulos binos? ib.
§. 3. Discipulus malus approbrium magistri. ibid.

Titulus XI.

Discordia. 468.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
§. 2. Motiva vitandi. ib.
1. Discordia chara dæmoni. ib.
2. Discordia noxia accelerat interitum. ibid.
§. 3. Alia motiva. 469.
§. 4. Discordiarum origo. ib.
§. 5. Contra Discordiarum seminatores. ib.

Titulus XII.

Discretio. 470.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
§. 2. Discretio commendatur. ib.
§. 3. Discretio spirituum. ib.
§. 4. Indiscretio. ib.

Titulus XIII.

Divites. 471.

§. 1. Figuræ. Symbola. ib.
§. 2. Divites sunt alieni à Deo, virtute, &c. ib. & 472.
§. 3. Divites ditescunt alienâ inopiâ. 472.
§. 4. Divites impurè peccant. ib.
§. 5. Divites periculis obnoxis. 473.
§. 6. Divites sunt miseri. ib.
§. 7. Divitum conditio in morte. ib.
§. 8. Divites honorantur, promoventur. 474.
§. 9. Dives sit virtute, maximè misericordiâ. ibid.
Miscellanea. ib.

Titulus XIV.

Divitiæ. 475.

§. 1. Symbola, similitudines. Ex Veteri, & Novo. ib.
§. 2. Quorum divitiæ magnæ? ib.
§. 3. Divitiæ fugares, vanæ, infidæ. 476.
§. 4. Mors divitiis spoliat. 477.
§. 5. Divitiæ etiam dantur improbis. ib.
§. 6. Divitiæ sunt inanes, inutiles, viles. 478.
§. 7. Divitiæ sunt grave onus. ib.
§. 8. Divitiæ sunt spinæ, pungunt. 479.
§. 9. In divitiis labor, timor, dolor. ib.
§. 10. Divitiæ turbant somnum. 480.
§. 11. Divitiæ sunt origo peccatorum; impedimentum virtutis, probitatis &c. 480.
N. 1. Symbola, & similitudines. ib.
N. 2. Testimonia Exempla, ex Veteri, Novo. Patribus, & aliis ib. & 481.
§. 12. Divitiæ inducunt oblivionem Dei. 481.
§. 13. Divites ægrè admittunt pœnitentiam. 482.
§. 14. Divitiæ ægrè ad cœlum, facilè ad orcum, deducunt. 482. ib.
§. 15. Divitiæ sunt origo superbiæ. ib.
§. 16. Divitiæ sunt origo discordiarum. 483.
§. 17. Divitiæ quomodo tractandæ, ib.
N. 1. Superfluæ sunt pauperum. ib.
N. 2. Divitiarum administratores, non Dominus, ib.
N. 3. Divitiis bene utere. 484.
§. 18. Divitiis non apponendum cor. Moderatè ama. ib.
§. 19. Motiva divitias spernendi. 485.
N. 1. Exemplum Christi. ib.
N. 2. Exempla aliorum. ib.
N. 3. Alia motiva ex Veteri, Novo. Patribus. ib. 486.
§. 20. Divitiæ malè partæ noxiæ, steriles &c. 486.
N. 1. Symbola. Similitudines. ib. & 487.
N. 2. Exempla ex Veteri. Novo. 487.
N. 3. Exempla ex historicis. ib. 488.
N. 4. Sententiæ ex Veteri. Novo. 488.
N. 5. Ex Patribus, & aliis. ib.
§. 21. Divitiæ veræ. ib. 489.

Titulus XV.

Docere. Doctrina. Doctor. 485.

§. 1. Deus vult nos ab hominibus doceri. ib.
§. 2. A quovis velis doceri. ib.
§. 3. Doctores. ib.
N. 1. Figuræ. Symbola. ib.
N. 2. Doctor optimus est Deus. 490.
N. 3. Miscellanea ex Veteri. Novo. ib.
N. 4. Ex Patribus, & aliis. ib.
§. 4. Doctrina. ib.
N. 1. Fac, quod doces. ib.
N. 2. Miscellanea. ib. & 491.

Titulus XVI.

Dolor. 491

§. 1. Ad dolorem testandum scisso vestes. ib.
§. 2. Miscellanea. ib. 492.

Titulus XVII.

Dominus. 492.

§. 1. Sit misericors, clemens, benignus. ib.
§. 2. Sit beneficus, liberalis. ib. & 493.
§. 3. Potestate utatur in bonum subditorum. 493.
§. 4. Dominorum malorum vitia. 494.
N. 1. Volunt sibi Deum conformem. ib.
N. 2. Varia de malis dominis. ib.

Titulus XVIII.

Domus. 494.

Materialis, & moralis. ib.

Titulus XIX.

Dona. 495.

§. 1. Dona divina omnia magna. ib.
§. 2. Non omnibus omnia, Ex Veteri. Novo. Patribus. ib. & 496.
§. 3. Dona dantur in bonum proximorum. 496.
§. 4. Dona Dei ſunt ſtabilia, & continua. ib.
§. 5. Dona Dei ad omnes ſe extendunt. 497.
§. 6. Dona divina, & humana, vocantur benedictiones. ib.

E.

Titulus I.

Ebrietas. 498.

§. 1. Symbola, & ſimilitudines. ib.
§. 2. Comparatur dœmoni. ib.
§ 3. Comparatur pecori; rationem obſcurat. ibid.
§. 4. Eſt ſervilis, probroſa. 499.
§. 5. Eſt origo multorum vitiorum. ib.
§. 6. Eſt libidinis mater. ib.
§. 7. Motiva varia ebrietatem vitandi. Exempla hiſtorica. ibid. & 500.
§ 8. De fœminarum ebrietate, & ſobrietate. 500.

Titulus II.

Eccleſia. 501.

§. 1. Figuræ. Varia nomina. Ex Veteri, & Novo. ib. 502.
§. 2. Cur ſimilis Regno cœlorum. 502.
§. 3. Eccleſiæ dignitas, majeſtas, ſtabilitas &c. Ex Veteri. Novo. Patribus. 503. 504.
§. 4. Eccleſia Catholica. 504.
Miſcellanea. ib.

Titulus III.

Educatio. 504.

§. 1. In genere. ib.
§. 2. Educatio bona. 505.
N. 1. Symbola. Similitudines. ib.
N. 2. Educatio bona durat in ſenectam. Ex Veteri. Novo. ib. & 506.
N. 3. Educationis bonæ exempla, Ex Veteri. Novo. Hiſtoriis, & vitis Patrum. 506. 507.
N. 4. Educatio bona Deo grata, meritoria. 507.
N. 5. Educationis bonæ varia alia motiva. ib.
N. 6. Educationis bonæ praxes. 1. Non ſit nimis rigida. 2. Parentes ipſi ſint probi. Variæ aliæ praxes. 508.
§. 3. Educatio mala. 509.
N. 1. Symbola conniventis. ib.
N. 2. Educatio mala punitur à Deo. ib.
N. 3. Educatio mala diſſuadetur pluribus motivis, ex Scriptura, Patribus, & aliis. ib. & 509.

Titulus IV.

Electio. 510.

§. 1. Libera homini ad bonum, & malum. ib.
§. 2. Electionis bonæ praxes, & regulæ. ib. & 511.

Titulus V.

Eleemoſyna. 511.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Eleemoſyna comparatur Sacrificio. 512.
§. 3. Eleemoſynæ variæ prærogativæ, & laudes. ibid.
§. 4. Eleemoſyna datur Chriſto. Ex Veteri. Novo. Exempla. 513. 514.
§. 5. Eleemoſyna nihil perdit: tua ſunt, quæ largiris, p. 514. 515.
§. 6. Eleemoſyna eſt lucroſa, fœneratur. 515.
§. 7. Eleemoſyna plura accipit. Sententiæ Patrum. 516.
§. 8. Eleemoſyna neceſſaria, utilis, ad conſequendum cœlum. Ex Veteri, Novo. Patribus, & aliis. 517.
§. 9. Exempla Eleemoſynariorum. 518.
§. 10. Eleemoſynæ varia motiva. Memoria mortis. 519.
§. 11. Eleemoſynæ varia præmia; & alia motiva. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. 520.
§. 12. Arguuntur parci, tenaces. 521.
§. 13. Damna, & pœnæ tenacium. Exempla. ib. 522.
§. 14. Eleemoſynæ ſint largæ. 522.
§. 15. Eleemoſynam junge orationi. 523.
§. 16. Eleemoſynam junge jejunio. ib.
§. 17. Eleemoſyna quando exhibenda. ib.
§. 18. Eleemoſyna quibus danda. 524.
N. 1. Egentibus non habentibus. ib.
N. 2. Egenis Religioſis. ib.
N. 3. Egenis verecundis. ib.
§. 19. Non diſcute indigentiam, merita. 525.
§. 20. Non rogatus ſuccurre. 526.
§. 21. Eleemoſyna ſit occulta cum bona intentione. ib.
§. 22. Tu ipſe da, non per alium; & de tuo. ib. 527.

Titulus VI.

Epiſtolæ S. Pauli. 527.

Titulus VII.

Evangeliſtæ. 527.

Figuræ. ib.

Titulus VIII.

Evangelium. 528.

§. 1. Figuræ. Symbola. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 2. Evangelii laudes. ib. & 529.
§. 3. Evangelii æſtimatio, & honor. p. 529.

Titulus

Titulus IX.

Eucharistia. 530.

§. 1. Figuræ. Symbola. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib. 531.
§. 2. Vocatur vita, & vivificat. 531.
§. 3. In ea realis præsentia Christi. 532.
§ 4. Velatus in ea Christus. 533.
§. 5. Amor, qui in Eucharistia à Christo exhibetur. Ex Veteri. Novo. Patribus, & alii.s ib. 534.
§ 6. Eucharistia unit nos Christo. 534.
§. 7. Plena dulcibus deliciis. ib. & 535.
§. 8. Christi D. in ea liberalis magnificentia. Ex Veteri pleraque figuratè. Novo. Patribus & aliis. 535. & 536.
§. 9. Confortat; est victoriosa. Ex Veteri pleraque figuratè. Ex Novo. Patribus. 537. & 538.
§. 10. Illuminat, docet. 539.
§. 11. Antidotum contra vitia, tentationes. ib. & 540.
§. 12. Est amuletum castitatis. 540.
§. 13. Renovat, sanctificat, auget gratiam, &c. ibid.
§. 14. Beatem, ac suavem facit mortem. 541. Varia de bonis, quæ adfert Eucharistia. 542.
§. 15. Præparatio ad Eucharistiam in genere. Ex Veteri. Novo. ib.
§. 16. Eucharistiam accede mundus cum gratia. Ex Veteri. Novo. 543. 544.
§. 17. Accede pœnitens, contritus. 544. 545.
§. 18. Eucharistiam indigne sumentes. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 545. 546. Appendix præcedentis paragraphi. 547.
§. 19. Accede castus, sinè impuritate carnali. ibid. Cum renovatione tui. Cum humilitate, reverentia, & timore. 548.
§. 20. Accede cum viva fide. ib. & 549.
§. 21. Accede cum desiderio, gaudio, sinè nauseâ. Ex Veteri. Novo. Patribus. Exempla. 549. 550.
§. 22. Accede sinè rancore, pacificus, &c. Motiva ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 550. 551. 552.
§. 23. Imitare, quod sumis. Ex Veteri. Novo. Patribus. 552. 553. 554.
§. 24. Sume cum memoria Passionis. 554.
§. 25. Sume cum memoria mortis, & desiderio cœli. 555.
§. 26. Quid post Eucharistiæ sumptionem agendum. Ex Veteri. Novo. ib. 556.
§. 27. Eucharistiam frequentèr sume; non differ; ib. 557.
§. 28. Communio menstrua. 558.
§. 29. Communio menstrua est motivum fugiendi peccata. ib.
§. 30. Communio menstrua est motivum virtutum, Sanctitatis, &c. ib.
Miscellanea. ib.

Titulus X.

Examen conscientiæ generale. 559.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
§. 2. Motiva Examen faciendi. ib.
§. 3. Examen conscientiæ particulare. 560.

Titulus XI.

Exemplum. 560.

§. 1. De bonis, & malis, in genere. ib.
§. 2. Exempla bona. ib.
N. 1. Figuræ. Symbola. Similitudines. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib. & 561.
N. 2. Bonorum Exemplorum vis, & efficacia. 562
3. Exempla efficaciora verbis. ib. & 563.
4. Exempla bona Superiorum sequuntur subditi. Symbola. 563.
N. 5. Testimonia, & exempla. Ex Vet. Novo. ib. 564.
N. 6. Exempla bona suadentur, præmiantur. 565.
§. 3. Exempla mala. 565.
N. 1. Vis, & efficacia. ib.
N. 2. Mala superiorum sequuntur subditi. 566.
N. 3. Testimonia, & exempla. ib.

Titulus XII.

Exercitia spiritualia. 567.

§. 1. Figuræ. Symbola. ib.
§. 2. Motiva. ib.

F.

Titulus I.

Fama. 568.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
§. 2. Habe curam famæ. ib.
Motiva.
N. 1. Exemplum Christi. ib.
N. 2. Exempla alia. ib.
N. 3. Motiva varia. 569.
§. 3. Fama mala. ib.

Titulus II.

Fœmina. 570.

§. 1. Creatio. Natura. ib.
§. 2. Fœminarum laudes, & prærogativæ. ib. Miscellanea in fœminarum laudem. 571.
§. 3. Syllabus fœminarum probarum eximiarum. ibid.
§. 4. Fœminæ confundunt viros. Ex Veteri. Novo. Patribus. 572.
§. 5. Quæ virtutes maximè ornent fœminas. 572.

N. 1. Solitudo. Ex Veteri. Novo, variis authoribus. ib. 574.
N. 2. Silentium. Sint breviloquæ, maximè cum viris. 574.
N. 3. Caveant videre, & videri. 575.
§. 6. Fœminarum vituperia, & vitia, in genere. Ex Veteri, Novo. Patribus, & aliis. ib. 576.
§. 7. Sunt loquaces, garrulæ, curiosæ &c. 577.
§. 8. Earum periculosum consortium, affatus, auditus. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 578.
§. 9. Fœminarum aspectus nocet. 579.

Titulus III.

Fervor in Dei obsequio. 580.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
§. 2. Fervoris motiva. 581.
1. Prior tepor, priora peccata. 582.
2. Brevis fervor melior longô tepore. ibid.
3. Brevitas vitæ suadet fervorem. 582.
4. Exempla. ib.
5. Fac, quod potes. ib.
§. 3. Varia alia motiva ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib.

Titulus IV.

Festa. 583.

§. 1. Consecra divino cultui, rebus spiritualibus. Ex Veteri. Novo, Patribus. ibdi. 584.
§. 2. Consecra operibus misericordiæ. 585.
§. 3. Contra labores in festis vetitos. ib.

Titulus V.

Fidelitas. 586.

Dei in promissis. ib.

Titulus VI.

Fides. 586.

§. 1. Figuræ. Symbola. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. & 587.
§. 2. Fides prævia est necessaria ad visionem beatificum. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 588.
§. 3. Fides obscura. Pleraque symbolicè. 589.
§. 4. Fides certa, infallibilis. 590.
§. 5. Signa, & motiva credibilitatis. 591.
§. 6. Fide laudes, fructus &c. ib.
§. 7. Fides requirit opera. Figuræ. Symbola, similitudines. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 592. 593.
§. 8. Super hac materia testimonia ex Veteri. Novo. Patribus. 593. 594.
§. 9. Fides cum amore. Figuræ. Symbola. 594.
§. 10. Prædicta confirmantur ex Novo. Patribus. 595.
§. 11. Fides cum spe. 595. 596.
§. 12. Fides gaudet, & crescit, adversis. 596.
§. 13. Fidei tepidæ, & defectuosæ damna. ibid.

Titulus VII.

Fiducia in Deum. 597.

§. 1. Sui secura dormit. ib.
§. 2. Vincit omnia ardua. ib.
§. 3. Non est vacua. 598.
§. 4. Roboratur potentiâ Dei. ib.
§. 5. Fiducia in Deum exempla. ib.
§. 6. Diffidentia Deo displicet. 599.
§. 7. Fiduciæ in Deum motiva alia. ib.
§. 8. Fiducia in Deum de alimentis. ib.
§. 9. Fiduciam non colloca in temetipso. 600.

Titulus VIII.

Filii. 600.

§. 1. Donum Dei. Varia nomina. Ædificium domus, &c. ib.
§. 2. Filii primogeniti privilegia. ibid. & 601.
§. 3. Filii imitentur bonos parentes. 601.
§. 4. Filii boni malorum parentum: mali bonorum. ib.
§. 5. Filii ament observent suos parentes, ac juvent. ib.
Exempla filialis amoris. ib.
§. 6. Filialis obedientia. 602.
§. 7. Filii impii in parentes. Pœnæ talium Filiorum. ib.
§. 8. Quomodo filii malè immolentur. 603.
§. 9. De Filiorum hæreditate. ib.
§. 10. De Filiorum jactura. ib.

Titulus IX.

Filius Dei Christus. 604.

§. 1. In genere. ib.
§. 2. Cur CHRISTUS vocetur Filius David. ibid.
§. 3. Cur se vocet Filium hominis. 605.

Titulus X.

Filii Dei adoptivi. 605.

§. 1. In genere. ib.
§. 2. Filiorum D E I adoptivorum obligatio. 606.
§. 3. Filis tropologicè sumpti. ib.

Titulus XI.

Finis. 607.

§. 1. Finem boni, & mali exitum, perpende. ibid.
§. 2. Finis hominis, in quem creatus. 608.
§. 3. Motiva hanc finem consequendi. 609.

Titulus XII.

Fontes sacri. 609.

Titulus XIII.

Forma. 610.

§. 1. In quo consistat, Quæ vera. ib.
§. 2. Forma exiguum, caducum, bonum. ib.
§. 3. Forma trahit, vincit. 611.
§. 4. Forma exterior, & interior. ib.
§. 5. Forma adsciticia. Miscellanea. ib.

Titulus XIV.

Fortitudo Animi. 611.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Fortitudo in vincendis difficultatibus. Miscellanea. 612.

Titulus XV.

Fortuna. 612.

Titulus XVI.

Fraus. 613.

Titulus XVII.

Fuga Christi in Ægyptum. 613.

G.

Titulus I.

Gabriel. 614.

Titulus II.

Gaudia. 614.

§. 1. De gaudiis in genere. ib.
Symbola. Varia. ib.
§. 2. Gaudia vera. ib.
N. 1. Hic non quære. ib. & 615.
N. 2. Quibus vera dentur. 615.
N. 3. Sunt in corde, non in ore. ib.
N. 4. Varia de gaudiis veris spiritualibus. ibid.
§. 3. Gaude in Deo. Ex Veteri, Novo, & Patribus. 616. 617.
§. 4. Gaudia falsa, Mundi, terrena &c. 617.
N. 1. Desinunt in luctum. ib.
N. 2. Non hic, & ibi. ib.
N. 3. Offer Deo. 618.
N. 4. Miscellanea. ib.

Titulus III.

Gloria vana. 619.

§. 1. Figuræ, & similitudines. ib.
Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis. ib. 620.
§. 2. Vanæ gloriæ damna, & motiva vitandi. Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis. 620.
§. 3. Exempla spernentium, fugientium. 621.
N. 1. Christus Dominus. ib.
N. 2. Exempla alia. ib.
§. 4. Gloriam fugiendo assequeris. 622.
§. 5. Antidota contra vanam gloriam. ib.
§. 6. Nihil tibi, sed DEO omnia, attribue. ibid.
N. 1. Symbola. ib.
N. 2. Exempla ex Veteri, Novo. 623.
Motiva varia. 624.
§. 7. Absconde virtutes, bona opera &c. ibid.
N. 1. Symbola, & similitudines. ib.
Ex Veteri, & Novo. ib. & 625.
N. 2. Ex variis authoribus. 626.
N. 3. Exempla. Christus D. ib.
N. 4. Alia exempla ex Veteri. Novo. ibid.
N. 5. Motiva varia, Ex Veteri, Novo, Patribus. 627.
§. 8. Veram gloriam quære. 628.
§. 9. Gloriam Dei unicè quære. 629.
Deo gloria, nobis pax. ib.

Titulus IV.

Gratia Dei actualis, seu præveniens. 630.

§. 1. Symbola ex Veteri, Novo, & Patribus. ibid.
§. 2. Gratiæ actualis necessitas. 631.
N. 1. Figuræ, & Symbola. ib.
N. 2. Probatur ex Veteri, Novo, Patribus. ib. 632.
§. 3. Gratiæ efficacia. Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis. 632. 633.
§. 4. Gratia Dei prompta, se omnibus communicare. 633. 634.
§. 5. Gratiæ cooperare. 634.
Figuræ, Symbola ex Veteri, Novo. ib.
Motiva ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis. 635. 636.
§. 6. Gratia Dei requirit nostram dispositionem. 637.
Symbola, Testimonia ex Novo, & Patribus. ibid. 638.

Titulus

Titulus V.

Gratia habitualis. 639.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Gratiæ præstantia. Ex Veteri, Novo. Patribus, & aliis. ib. 640.
§. 3. Gratia Dei parit angelicam, & humanam. 641.
§. 4. Gratiam divinam solet excludere humana. ibid.
§. 5. De gratia humana. ib. 642.

Titulus VI.

Gratitudo erga Deum. 642.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Exempla. 643.
§. 3. Gratitudo digna pluribus beneficiis. ib. 644.
§. 4. Gratitudo sit communis omnium. 644.
§. 5. Gratitudo non sit frigidior petitione. ibid.
§. 6. Exempla æquè ferventis gratitudinis, ac petitionis. 645.
§. 7. Quid retribuam? Ps. 115. ib.
N. 1. Amorem. ib.
N. 2. Pœnitentiam, observationem præceptorum. ib. 646.
§. 8. Gratitudo erga homines. 646.
§. 9. Gratitudo animalium. ib.

Titulus VII.

Gratiæ Deo agendæ. 647.

Motiva ex Veteri. 647.
Exempla, ib.
Ex Patribus, & aliis. ib.

Titulus VIII.

Gula. 648.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Motiva vincendi. ib.
§. 3. Gula morborum origo, ib.
§. 4. Gula noxia spiritui. 649.
§. 5. Gula origo vitiorum. ib.
§. 6. Gula mater libidinis. ib.
§. 7. Gulam mortificantium exempla, 650.
Miscellanea. ib.

H.

Titulus I.

Hæresis. 651.

§. 1. Utiles Ecclesiæ. ib.
§. 2. Figuræ. Varia. ib.

Titulus II.

Hæreditas. 651.

§. 1. Hæreditas Domini. ib.
§. 2. Hæreditas nostra sit Deus. ib.
§. 3. Hæreditas terrena. 652.

Titulus III.

Homo. 652.

§. 1. Hominis Creatio. ib.
§. 2. Hominis dignitas, & excellentia. ib.
N. 1. Ex Veteri. Novo, & Patribus. ib. 653.
N. 2. Ab ipso Deo creatus. 654.
N. 3. Homo quantùm à Deo honoratus, & æstimatus. ib.
N. 4. Homo cur ultimò creatus. 655.
N. 5. Homo parvus Mundus, epitome creaturarum. ib.
N. 6. Hominis dignitas, ob Christi incarnationem, & labores. 655. 656.
§. 3. Varia de præstantia hominis. 656.
§. 4. Homo est imago, & similitudo Dei. 657.
N. 1. Ex Veteri. ib.
N. 2. Quare ad imaginem, & similitudinem. ib.
N. 3. Imago, & similitudo, in homine falsificata, perdita. 658.
§. 5. Quis verus homo. ib.
§. 6. Pauci veri homines. Quis non verus. 659.
§. 7. Hominis vanitas, miseria, fragilitas. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. & 660.
§. 8. Miscellanea. ib.

Titulus IV.

Honores. 661.

§. 1. Motiva spernendi. ib.
Primum. Quia fugaces, vani, viles. ib.
Symbola. Testimonia. ib.
Secundum. Honores periculosi, ruinæ obnoxii. ib.
Symbola. Testimonia Patrum. ibid.
Tertium. Exempla honores fugientium. 662.
Motiva alia honores spernendi. ib.
§. 2. Honor quibus exhiberi soleat; & quibus conveniat. 662, 663.
§. 3. Honores non mutent mores. Exemplum Christi. Exemplum aliorum. 663. 664.
§. 4. Honor quomodo acquiratur, & perdatur. 664.
§. 5. Pro honore Dei Zelantes. ib.
§. 6. Honor Deo curæ est. ib.

Titulus V.

Hoſpitalitas. 665.

§. 1. Exempla, & præmia. Ex Veteri, & Novo. ibid.
§. 2. Exempla alia ex Veteri, & Novo. 666.

Titulus VI.

Humanitas. 666.

§. 1. Trahit animos. ib.
§. 2. Humanitas auget, non minuit reverentiam. 667.
§. 3. Humanitas Dei, & Chriſti D. ib.

Titulus VII.

Humilitas. 667.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
N. 1. Comparatur nigredini. ib.
N. 2. Alia Symbola ex Veteri. ib. 668.
N. 3. Ex Novo, Patribus, & aliis. 668.
§. 2. Humilitas Chriſti D. Ex Veteri. Novo. Patribus. 669. 670.
§. 3. Humilitas à Deo, & ejus Filio incarnato. Ex Vet. Novo. Patribus. ib. & 672.
§. 4. Per humilitatem Deus magna operatur. 672.
§. 5. Humilitas diſponit ad divinas gratias. 673.
§. 6. Humilitas eſt mater ſapientiæ. 674.
Symbola. Teſtimonia ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 7. Humilitas eſt baſis, ſubſtantia, virtutum, & ſanctitatis. 675.
§. 8. Humilitas eſt via ad cœlum. ib.
§. 9. Humilitas ardua virtus, excellens, honorata. Ex Veteri. Novo. Patribus. 676.
§. 10. Humilitas eſt potens, victorioſa. 677.
N. 1. Symbola. ib.
N. 2. Teſtimonia ex Vet. Novo. Patribus. ib. 678.
§. 11. Humilitas vincit, pellit dœmonem. 678.
§. 12. Humilitas trahit, rapit, corda. Perſuadet. 679.
§. 13. Humilitatis immunitas, ſecuritas, quies. ibid.
Figuræ. Symbola. Teſtimonia ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. & 680.
§. 14. Humilitas non patitur in honore, & æſtimatione. 680.
§. 15. Humilitas parit amorem. 681.
§. 16. Humilitas exaltat promovet. ib.
N. 1. Figuræ. Symbola ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. 682.
N. 2. Teſtimonia ex Veteri. Novo. Patribus. 682.
§. 17. Humilitas Chriſti D. exaltata. 683.
§. 18. Humilitas Sanctorum exaltata, Ex Veteri, Novo. ib.
§. 19. Humilitas facit dignum, quô te indignum judicas. 684.
Exempla ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 20. Exempla Sanctorum ex Scriptura. 685.
§. 21. Humilitatem docet prior ſtatus, fragilitas, vilitas, defectus &c. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 22. Continuatio prioris. Ex Vet. Novo. Patribus, & aliis. 686.
§. 23. Varia alia motiva, Ex Veteri, Novo. Patribus, & aliis. 687.
§. 24. Humilitas propria magnorum Sanctorum. ib.
Symbola. Similitudines. Ex Veteri. Patribus, & variis. Teſtimonia ex Veteri. Novo. Patribus. ib. 688.
§. 25. Humilitas amat latere, celat laude digna, fugit pompam. 689.
N. 1. Primarium exemplum Chriſti D. ibid.
N. 2. Alia exempla, & teſtimonia. ib.
§. 26. Humilitas prodit ſuos defectus, miſerias. 690.
§. 27. Humilitatis varij alij actus, & proprietates. ib.
Miſcellanea. ib.

Titulus VIII.

Hypocriſis. 691.

§. 1. Symbola. Similitudines. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. 692.
§. 2. Hypocriſis deſcriptio, proprietates, actus. ibid.
§. 3. Hypocriſim fugiendi motiva. ib.
N. 1. Malitia, Damna. ib.
N. 2. Alieni ab ea. 693.

I.

Titulus I.

Jactura rerum Temporalium. 694.

§. 1. Æquô animô ferenda. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 2. Jactura labore partorum moleſta. 695.

Titulus II.

Idola. Seu Idololatria. 695.

§. 1. Origo. ib.
§. 2. Diverſa. ib.
§. 3. Miſcellanea. ib.

Titulus

Titulus III.

Jejunium. 696.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
§. 2. Jejunij præstantia. ib.
§. 3. Jejunium conducit corporis valetudini. 697.
§. 4. Jejunium prodest animæ. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 5. Jejunium animæ deliciæ. Ex Veteri. Novo. Patribus. 698.
§. 6. Jejunium revocat ad paradisum. 699.
§. 7. Jejunium imitatur angelos. ib.
§. 8. Jejunium juvat orationem. Symbola. Similitudines. Testimonia ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 9. Jejunium vincit hostes visibiles. Ex Veteri. 700.
§. 10. Jejunium vincit hostes invisibiles exemplo Christi. ib.
§. 11. Jejunij varia motiva. 701.
§. 12. Jejunio junge pœnitentiam, bona opera. Jejuna à peccatis. ib.

Titulus IV.

Imitatio. 701.

§. 1. Imitatio Dei Patris ex Veteri. Novo. ibid.
§. 2. Imitatio Christi D. Figuræ. Symbola. 702.
§. 3. Imitandi Christum D. motiva. Ex Veteri. Novo. 703.
§. 4. Imitatio Christi patientis. Figuræ. Symbola. ib.
Motiva ex Novo. Patribus, & aliis. 704.
§. 5. Imitatio Sanctorum. 705.
N. 1. Symbola. Similitudines. ib.
N. 2. Motiva. 1. Mereris nomen ejus, quem imitaris. 2. Per eam verè laudantur, & coluntur. ib.
Varia alia motiva. Miscellanea. 706.

Titulus V.

Incarnatio. 707.

§. 1. Figuræ ex Veteri. Canticum. Ver. varia. Sapientiæ domus. Osculum. Accubitus. Varia. Nuptiæ. Alia Symbola. ib. 708. 709.
§. 2. Cur incarnata secunda Persona. 710.
§. 3. Incarnatio opus stupendum divinæ Potentiæ. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 711.
§. 4. Incarnatio opus immensi amoris. Ex Veteri. Novo. Patribus. & aliis. 712.
§. 5. Affinis præcedenti. In incarnatione Christus est frater noster. 713.
§. 6. Incarnatio opus summæ benignitatis, clementiæ &c. ib.
§. 7. Incarnationis circumstantiæ, loci, temporis &c. 714.
§. 8. Incarnati verbi humilitas. ib.
§. 9. Incarnatio quanta bona humano generi attulerit. ib.
Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. 715.
§. 10. Incarnatio, nostra gloria, honor, exaltatio. 715.
§. 11. Incarnationis fines nobis salutares. 717.
§. 12. Incarnatio honoranda. ib.

Titulus VI.

Inconstantia. 717.

§. 1. Symbola. Similitudines. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 2. Inconstantia magna in homine. 718.
§. 3. Inconstantiæ exempla. Ex Veteri. Novo. ibid.
§. 4. Inconstantiæ malitia, damna. 719.

Titulus VII.

Infantia. 719.

§. 1. Omina, & præsagia bona. ib.
§. 2. Infantes ab Herode occisi. 720.

Titulus IIX.

Infernus. 721.

§ 1. Figuræ. Similitudines. ib.
§. 2. Inferni pœnæ in genere, quàm horrendæ. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ibid.
§. 3. Inferni pœnæ in particulari. 1. Pœna damni. 2. Pœna sensus. 3. Pœna animi. Varii cruciatus animi Ex Veteri, & Novo. 4. Desperatio sine spe veniæ, solatii &c. Ex Veteri. Novo. Patribus. 5. Æternitas. 722. 723. 724. 725.
§ 4. Inferni timor salutaris. 726.
§. 5. Inferni memoria, & oblivio. ib.

Titulus IX.

Ingratitudo. 727.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
§. 2. Ingratitudo erga Deum. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. 728.
§. 3. Ingratitudo erga homines. 729.

Titulus X.

Inimicorum dilectio. 729.

§. 1. Symbola. Similitudines. ib.
§. 2. Inimicos diligendi motiva varia. 1. Christus D. dilexit Judam. Crucifixores. Alios inimicos. 2. Inimicos dilexerunt

Sancti. 3. Quia præceptum Domini est. Ex Veteri. Novo. 4. Vindictam sibi Deus reservat. 5. Inimici magis prosunt, quàm obsint. Ex Veteri pleraque Symbolicè. Ex Novo. Patribus. 6. Odiô & vindictâ tibi noces. 7. Inimicis ignoscere, fortitudo, victoria. Ex Veteri. Novo. Patribus. 8. Inimicis ignoscere, opus eximium, meritorium. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 9. Inimicis ignoscere est regia virtus. In Davide. Continuatio ejusdem argumenti. Ex Veteri. 10. Non ignoscere ignobile, vile. 11. Ignoscere, est quid divinum. 12. Facit, & probat filium Dei. 13. Inimicos beneficiis facies amicos. 14. Remittenti fit remissio. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 15. Passio Christi. 16. Memoria mortis, Judicij. Varia alia motiva Ex Veteri. Patribus, & aliis. Miscellanea de inimicis. 730 seqq. usque ad 739.

Titulus XI.

Injuriæ. 740.

§. 1. Deus nostras præ suis vindicat. ib.
§. 2. Injurias Dei præ tuis senti, & vindica. ibid.
N. 1. Id egit Christus. ib.
N. 2. Alia exempla, & motiva. ib.
N. 3. Injuriæ DEI minùs zelantur. 741.
§. 3. Injuriam proximo non infer, nec inferri patere. ib.

Titulus XII.

Innocentia. 741.

§. 1. Figuræ. Similitudines. ib.
§. 2. Innocentia defenditur à Deo. Exempla S. Scripturæ. Historica. 742.
§. 3. Innocentia vincit, proditur. ib.
§ 4. Innocentiam custodiendi motiva. 743.

Titulus XIII.

Inspirationes divinæ. 743.

§ 1. Figuræ. Symbola. ib.
§. 2. Inspirationes exequendi motiva. 744.

Titulus XIV.

Intellectus. 745.

Titulus XV.

Intentio. 746.

§. 1. Bonæ, puræ, simplicis, Figuræ. Symbola. Comparata Dexteræ. Oculi. Alia Symbola. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 746. 747.
§. 2. Intentionis puræ exempla Ex Veteri. Novo. 748.
§. 3. De intentione purâ sententiæ Bibliçæ Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 749.
§. 4. Intentio optima, ut placeas Deo. ibid. 750.
§. 5. Intentio judicat omnes. Ex bona, vel mala; bonum aut malum, opus. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 750.
§. 6. Intentio non pura, non recta. 751.

Titulus XVI.

Interiora. 752.

§. 1. Præ exterioribus cura. Ex Veteri. Novo. ibid.
§. 2. Exteriora, & interiora, bona sint. 753.

Titulus XVII.

Interpretatio. 754.

§. 1. Bona Ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 2. Mala. 755.

Titulus XVIII.

Invidia. 755.

§. 1. Symbola. Similitudines. Comparatur tenebris. ib.
Alia Symbola Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. 756.
§ 2. Invidia seipsam cruciat, & affligit. Exempla. Sententiæ. 756. 757.
§. 3. Invidiæ malitia. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 758.
§. 4. Invidia sola vult gloriam, & commodum. Symbola. Exempla. Sententiæ. ibid. 759.
§. 5. Ab invidia alieni admittunt consortes, D. Deus. Christus D. Sancti & probi Ex Veteri. Novo. 759. 760.
Miscellanea. 761.

Titulus XIX.

S. Joannes Baptista. 762.

§. 1. Figuræ. Symbola. Ex Veteri. Novo. ibid.
§. 2. S. Joannis nativitas, & circumcisio. 763.
§. 3. S. Joannis nomen. ib.
§. 4. S. Joannis officium. ib.
§. 5. S. Joannis variæ laudes. 764.
§. 6. S. Joannis Prædicatio. ib.

§. 7. S.

§. 7. S. Joannis virtutes. Num. 1. Humilitas. 2. Zelus. ib.
3. Reliquæ virtutes. 765.

Titulus XX.

S. Joannes Evangelista. 765.

§. 1. Figuræ. ib.
§. 2. S. Joannis laudes, excellentia. 766.
§. 3. In S. Joannem Christi amor, & favor. ibid.
§. 4. S. Joannes respiciens B. Virginem. 767.
§. 5. S. Joannis sanctitas, virtutes. ib.
§. 6. S. Joannes Martyr. 768.

Titulus XXI.

S. Joseph nutritius Christi D. 768.

§. 1. Figuræ. ib.
§. 2. S. Joseph dignitas, felicitas, deliciæ. ibid.
§. 3. S. Joseph sanctitas, virtutes. 769.

Titulus XXII.

Ira. 770.

§. 1. Symbola. Similitudines. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 2. Iram vincendi motiva. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 3. Ira est contraria rationi, judicio, stulta. 771.
Symbola. Testimonia ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 4. Iram ratione rege. 772.
§. 5. Iram vincentium exempla. ib.
§. 6. Iram frænandi motiva alia. 773.
§. 7. Iræ usus bonus, ira sancta. Ex Veteri. Novo. Patribus. ib.
§. 8. Iram in se vincendi remedia. 774.
§. 9. Ira quibus mediis in aliis correcta. 775.

Titulus XXIII.

Ira Dei. 775.

§. 1. Iram Dei sequitur clementia, beneficentia &c. ib.
Figuræ. Testimonia ex Veteri. Novo. ibid.
§. 2. Ira Dei maxima, non irasci. 776.
§. 3. Ira DEI est misericordia, ei juncta. 777.
§. 4. Iram Dei nos ipsi accendimus. ib.
§. 5. Ira Dei timenda. ib.

Titulus XXIV.

Judas Proditor. 778.

§. 1. Figuræ. ibid.
§. 2. Judæ beneficia à Christo D. collata. ibid.
§. 3. Judæ malitia. 779.
§. 4. Judæ infelicitas. ib.
Miscellanea. 780.

Titulus XXV.

Judex. 780.

§. 1. Figuræ. Dignitas. ib.
§. 2. Judex non respiciat personas, sit æqualis. 781.
N. 1. Symbola. Similitudines. ib.
N. 2. Motiva. Testimonia. Ex Veteri. ibid.
N. 3. Ex Novo. Patribus, & aliis. 782.
§. 3. Judex non acceptet munera. 783.
N. 1. Exempla non acceptantium. ib.
N. 2. Munera faciunt mutum. ib.
N. 3. Munera excæcant. ib.
N. 4. Munera pervertunt, corrumpunt. Maximè per uxorem data. 784.
N. 5. Munera non acceptandi motiva varia. ib.
§. 4. Judex sit difficilis ad credendum; tardus, accuratus adjudicandum. Ex Veteri. Novo. 785.
§. 5. Audiatur & altera pars. Ex Veteri. Novo. ib. 786.
§. 6. Judex non soli auditui credat, visum adhibeat. 786.
§. 7. Judex sit impavidus. ib.
§. 8. Judex non judicet juxta voluntatem, potentiam. ib.
§. 9. Judex non protrahat causas. 787.
§. 10. Judex egentes, viduas, &c. adjuvet. ibid.
§. 11. Num. 1. Judex puniat reos. N. 2. Indemnibus innocentibus, parcat. 788.
N. 3. Non parcat majoribus præ minoribus. Ex Veteri. Novo. ib. 789.
N. 4. Punire auget, non minuit, authoritatem. 789.
N. 5. Puniat, non spoliet. ib.
§. 12. De judicibus malis, & iniquis. ib.

Titulus XXVI.

Judicium extremum. 790.

§. 1. Figuræ. Sybomla. Ex Veteri. Novo. ibid.

§. 2. Ju-

§. 2. Judicium quàm horrendum. Timetur iratus Homo, & Angelus. Quantò magis Christus iratus. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 791.
§. 3. Judicium tremendum à voce Judicis. Timetur vox viati hominis, & angeli. Quantò magis irati Dei judicis. Ex Veteri. Novo. 792. 793.
§. 4. Judicium horribile ob alias causas. Ex Veteri. Novo. 794. 795.
§. 5. Judicium horribile ob mysterium incarnationis, & priorem misericordiam. Figuræ. Symbola. Testimonia. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. 796. 797. 798.
§. 6. Judicium horribile ob crucem, & Passionem. 799.
§. 7. Judicium horribile ob rationem reddendam. ib.
§. 8. In judicio quoniam accusatores. 800.
§. 9. In judicio nullus concusationis locus. ibid.
§. 10. Judicium erit sinè ullô patrociniô, refugiô. 801.
§. 11. In judicio proderunt opera bona, virtutes. 802.
§. 12. In judicio omnia patebunt. Judex omniscius. ib.
§. 13. In judicio pudor, confusio. 803.
§. 14. Judicium quibus non timendum, sed expectandum. ib.
§. 15. Judicium salabriter timetur. 804.
§. 16. Judicium cur universale. 805.
§. 17. Judicij memoria suadetur. Ex Veteri. Novo. Patribus. ibid.
§. 18. Ad judicium præparatio. ib.
§. 19. Judicium ùt proxinquam specta, ib.
Miscellanea. 806.

Titulus XXVII.

Judicia Dei. 807.

§. 1. Non serateris. Sunt probis solatio. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ibid.
§ 2. Judicia divina, & humana. 808.

Titulus XXVIII.

Judicia humana. 809.

§. 1. Cor. Errant sæpe, & falluntur. Exemplas. limonia. Ex Veteri. Novo. ib.
§. 2. Judicia humana sperne, fer patienter. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ibid.

Titulus XXIX.

Judicium rationis. 810.

§. 1. Sit rectum de re omni. ib.

Titulus XXX.

Judicia temeraria. 811.

§. 1. Motiva vitandi. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 2. Exempla temerè judicantium. 812.
§. 3. Qualis tu es, tales alios judicas. ib.
N. 1. In genere de bonis, & malis. ibid.
N. 2. Boni bene judicant. Ex Veteri. Novo. ib.
N. 3. Mali malè judicant. Ex Veteri. Novo. Patribus. 813. 814.

Titulus XXXI.

Juramentum. 814.

Motiva vitandi. ibid.

Titulus XXXII.

Justitia. 815.

§. 1. Figuræ. Symbola. ibid.
§. 2. Justitiam ama, & exerce. ib.
§. 3. Justitiam junge misericordiæ. 816.
§. 4. Justitia justificans. ib.
§. 5. Justitia Pharisaica. 817.

Titulus XXXIII.

Juventus. 817.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. In inventute proclari. Sapientiâ, vertitudo Prælata senioribus. ib.
§. 3. Juventutem Deo impende. 818.

L.

Titulus I.

Labor. 819.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Labore parta ſunt chara. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. ib.
§. 3. Laboris varia motiva. Ex Veteri. Novo. Patribus, & aliis. ib. & 820.
§. 4. Labor pro Deo ſolúm nobis eſt moleſtus. Miſcellanea. ib.

Titulus II.

Lacrymæ. 821.

§. 1. Symbola & ſimilitudines. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. ib.
§. 2. Lacrymarum, pretium, utilitas, laudes variæ. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. Exempla. 822.
§. 3. Lacrymæ comparantur aquæ mundanti, Baptiſmo. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 823. 824.
§. 5. Lacrymæ avertunt iram Dei, & pœnas. 824.
§. 6. Lacrymæ pro peccatis ſuadeatur, laudantur. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus & aliis. ib. 825.
§. 7. Lacrymis non abutere; non ob fatiles cauſas. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 825. 826.
§. 8. Lacrymarum bonus uſus, & ex bonis cauſis. Ex Veteri, & Novo. Exempla hiſtorica. 827. 828.
§. 9. Lacrymæ reſpicientes amorem. 828.
§. 10. Lacrymæ Chriſti. ib.
Miſcellanea de lacrymis. ib.

Titulus III.

Lætitia. 829.

§. 1. Symbola. ibid.
§. 2. Lætitia in genere. ib.
§. 3. Lætitia vera, ſpiritualis, Sanctorum. ibid.
§. 4. Lætitia vana, & inepta. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. ibid. 830.
§. 5. Lætitia ſit modeſta. 830.

Titulus IV.

Latio pœnitens. 830.

§. 1. Fides illius. ibid.
§. 2. Variæ aliæ virtutes, dignitas, eminentia. ibid.

Titulus V.

Laudes. 831.

§. 1. Laudandi DEUM motiva, & media. ibid.
§. 2. Laudandus DEUS in proſperis, & adverſis. 832.
§. 3. Laus peccatoris rejicitur. ib.
§. 4. Qui à DEO laudantur, beati. 833.
§. 5. Laudes Sanctorum, & illuſtrium virorum. ib.
§. 6. Laude dignos imitare. ib.
§. 7. Laudes ſunt virtutis ſtimuli. ib.
§. 8. Laudes humanæ vanæ, fugiendi. N. 1. Symbola. N. 2. Laudes ſpernentium exempla. N. 3. Laudes ſpernendi varia motiva. 834.

Titulus VI.

S. Laurentius. 835.

Titulus VII.

Lectio ſpiritualis. 835.

Titulus VIII.

Lex. 836.

§. 1. Vetus. ibid.
§. 2. Nova. ibid.
§. 3. Leges humanæ. ibid.

Titulus IX.

Liberalitas. 837.

§. 1. Symbola. ibid.
§. 2. Liberalitas propria eſt nobilitatas. ibid.
§. 3. Liberalitas eſt regia virtus. N. 1. Ex Veteri, & Novo. Ex aliis. N. Liberalitas eſt regia virtus Chriſti Domini. Ex Veteri, & Novo. ibid.

§. 4. Liberalitas est divina virtus. 839.
§. 5. Liberalitatis alia motiva. ib.

Titulus X.

Liberalitas Dei, & Christi. 840.

§. 1. In genere. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus. ib.
§. 2. Deus offenditur retardantibus, non acceptantibus, beneficia. 841.
§. 3. DEI desiderium, & sitis, dandi. 842.
§. 4. Deus promptior ad dandum, quàm nos ad accipiendum. 842.
§. 5. Deus tegit sua beneficia. ib.
§. 6. Deus dando reputat se accipere; suum dicit, quod donat. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus. ib. 843.
§. 7. DEUS pronior ad dandum, quàm accipiendum. Seu, dum petit, vult dare. 843.
§. 8. Deus dat plura, & meliora, quam petimus. Ex Vet. Ex Novo, & Patribus. 844.
§. 9. DEUS dat plura, quàm promiserit. 845.
§. 10. Dei liberalitas in remunerando. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. 846.
§. 11. Suadetur mutua erga Deum liberalitas: reprehenditur parcitas. Ex Vet. Ex Novo, & Patribus. 847. 848.

Titulus XI.

Libertas. 849.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Miscellanea. ib.

Titulus XII.

Libri. 849.

§. 1. Laudati, amati. ib.
§. 2. Libri mali. ib.
Miscellanea. 850.

Titulus XIII.

Lilia. 850.

Titulus XIV.

Lingua. 851.

§. 1. [illegible] Errant [illegible] ib.
Co[illegible] lin prodit hominem, & ejus men- ib.
§. 3. Lingua custodienda, frœnanda: vix frœnatur. Ex Vet. & Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. 852.
§. 4. Lingua periculosum membrum. 853.
§. 5. Lingua noxia. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. ib.
§. 6. Linguæ varia vitia. 854.
§. 7. Lingua bona, sancta &c. ib.

Titulus XV.

Locus. 855.

Longanimitas Dei vide tit. Misericordia.

Titulus XVI.

Luxuria. 855.

§. 1. Symbola, similitudines. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib.
§. 2. Luxuria insatiabile peccatum. Symbola Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 856.
§. 3. Luxuria in veterata vix corrigibilis. N. 1. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. N. 2. Luxuriosus dicit: non possum. N. 3. Luxuria durat in mortem. 857. 858. 859. 860.
§. 4. Propter luxuriam multi damnantur. 860.
§. 5. Luxuria ægrè vincitur: multis amuletis opùs est. Ex Vet. Ex Novo, Patribus, & alijs. 861.
§. 6. Luxuria est contraria lumini rationis, & fidei. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 862.
§. 7. Luxuria vicina, & affinis, morti. ib.
§. 8. Luxuria vicina, & affinis, Inferno. 863.
§. 9. Luxuria facit ex homine pecus. ib.
§. 10. Luxuriæ comes egestas. ib.
§. 11. Luxuria fœdum vitium. 864.
§. 12. Luxuria facit vilem. ib.
§. 13. Luxuriæ malitia, & gravitas. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. ibid.
§. 14. Luxuria Spiritui Sanct., & Christo, exosa. 865.
§. 15. Luxuria est dæmoni amica. ib.
§. 16. Luxuriæ pœnæ. 866.

§. 17. Luxu-

§. 17. Luxuria habet triſtem, & amarum finem. 866.
§. 18. Luxuriam vincendi motiva. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib. 867.
§. 19. Luxuriæ origo. 867.
§. 20. Contra Luxuriam amuleta, & remedia. 1. Memoria noviſſimorum, & mortis. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus. Exempla. Memoria Judicij. Memoria Inferni. 2. Memoria præſentis Dei. 3. Memoria Paſſionis. Exempla. 4. Amor Dei. 5. Fuga occaſionis. 6. Mortificatio. Jejunium. Varia amuleta. ib. 868. 869. 870. 871.

Vide plura tit. Caro. Caſtitas. Peccata Capitalia. Voluptas.

FINIS.

D

ere. Novo.
ibid.

IN
Bibliotheca
POLYAN
SA =
TOM I
T. VIII

§. 11. Suad
tas :
Vet. I

§. 1. Sym
§. 2. Mis

§. 1. La
§. 2. Libri m
Miscella

§. 1. 1
Cor Errant
lin

D

ere. Novo.

ibid.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

9

IN
bibliotheca

POLYAN
SA=
TOM I
T. VIII

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

TOM: I

Th
594a

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

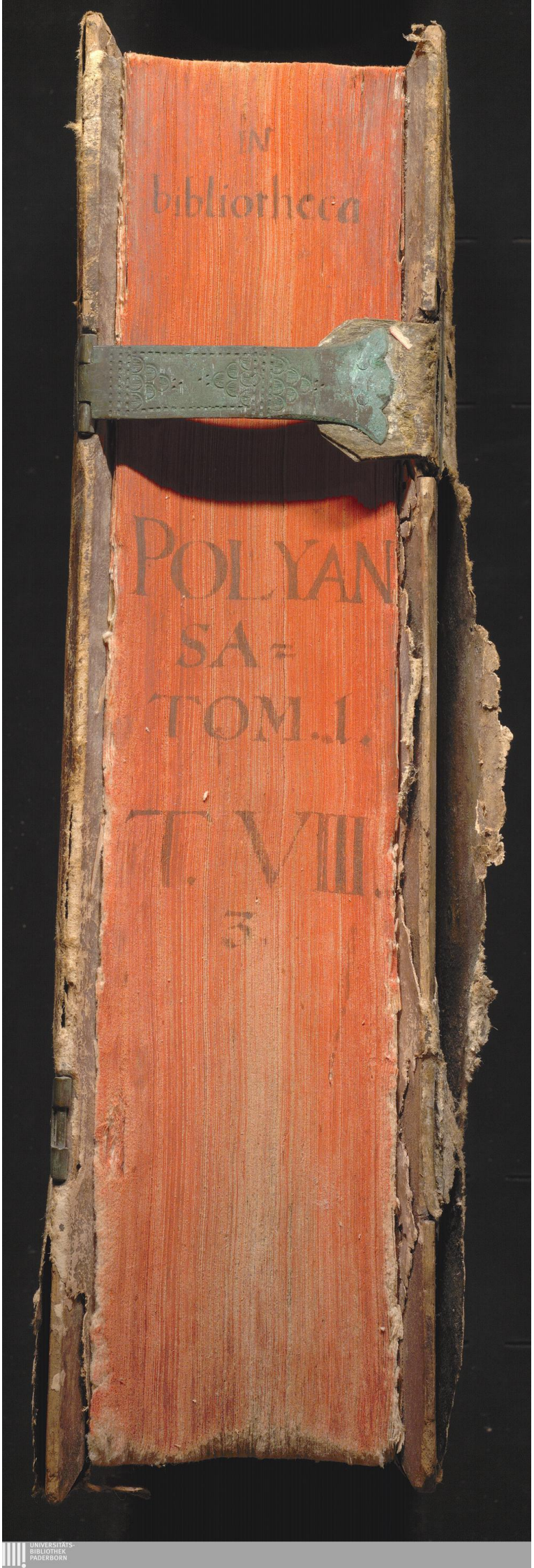
in
bibliotheca
POLYAN
SA=
TOM. 1.
T. VIII.
3.